БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

2

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ АКАДЭМІІ НАВУК
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

У 6 ТАМАХ

МІНСК,
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1993

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ АКАДЭМІІ НАВУК
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

ТОМ 2

ВЕРАБЕЙ—ІВАНОЎ

МІНСК,
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1993

ББК 91.9:83.3Бел
Б 43

ПАД РЭДАКЦЫЯЙ
ДОКТАРА ФІЛАЛАГІЧНЫХ НАВУК,
ПРАФЕСАРА А. В. МАЛЬДЗІСА

Это издание — настольный справочник для всех, кто занимается и интересуется белорусской культурой. В нем представлено более 1100 статей, содержащих полные, всесторонние и систематизированные сведения о жизни и деятельности всех представителей белорусской литературы, которые творили на старославянском, белорусском, русском, латинском, польском и других литературных языках Беларуси. В библиографических сведениях представлено свыше 600 тыс. различных публикаций.

This edition is a table reference book for all those who have an interest and concern in the Byelorussian culture. The book comprises more than 1100 articles containing full, manysided and sustematized information on the Byelorussian literature representatives who created their works in Old Slavonic, Byelorussian, Russian, Latin, Polish and other literatury languages of Belarus. The bibliographic references represent more than 600 thousand various publications.

Б $\frac{4406010000-03}{М\ 318(03)-93}$ 14—92

ISBN 5-85700-075-0 (т. 2)
ISBN 5-85700-060-2

ВЕРАБЕЙ АНАТОЛЬ

Верабей Анатоль Леанідавіч (н. 10.8.1950, в. Вайнілавічы Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1989. Кандыдат філалагічных навук (1979).

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка. Вучыўся ў Вайнілавіцкай пачатковай (1957—61), Мілявіцкай васьмігадовай (1961—65), Курылавіцкай сярэдняй (1965—67) школах Мастоўскага р-на, на філалагічным факультэце БДУ (1967—72). Пасля заканчэння універсітэта працаваў у Інстытуце мовазнаўства АН БССР (1972—74). Вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры АН БССР (1974—77). З 1977 малодшы, з 1981 старшы навуковы супрацоўнік гэтага інстытута. З 1990 выкладчык БДУ, дацэнт.

Друкуецца з 1976. Піша літаратурна-крытычныя артыкулы, рэцэнзіі, выступае з дакладамі на навуковых канферэнцыях. Аўтар каля 50 навуковых прац, сярод якіх — манаграфіі пра М. Танка, У. Караткевіча, раздзел пра творчасць У. Хадыкі ў калектыўнай кнізе «Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў». Укладальнік паасобных тамоў збораў твораў П. Пестрака, У. Караткевіча. Даследуе сучасную беларускую літаратуру, пытанні мастацкага перакладу і літаратурных сувязей.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Максим Танк и польская литература: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1978.

Максім Танк і польская літаратура. Мн., 1984. Рэц.: Мікуліч М. Братняй сувязі праявы // ЛіМ. 1985. 7 ліст.; Poźniak T. // Acta Universitatis Wratislaviensis: Slavica Wratisslaviensia. 1987. T. 61; Janowicz S. Maksim Tank i inni // Kurier Podlaski. 1984. 27—29 lipca.

Жывая повязь часоў: Нарыс творчасці Ул. Караткевіча. Мн., 1985. Рэц.: Traczuk J. // Sl. Orient. 1986. Nr. 3.

Беларуска-рускі паэтычны ўзаемапераклад 20—30-х гадоў. Мн., 1990.

1.3.

1976. М. Танк — перакладчык твораў А. Міцкевіча // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; [Рэц. на кн.: Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975] // Неман. № 9; Знаёмства працягваецца // ЛіМ. 30 крас.; У параўнальным аналізе: [Рэц. на кн.: Гапава В. Зменлівае і спрадвечнае. Мн., 1975] // Там жа. 1 кастр.

1977. М. Танк — перакладчык паэмы Ю. Славацкага «У Швейцарыі» // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5; Максим Танк и польский романтизм XIX века: (Адам Мицкевич, Юлиуш Словацкий) // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977; Пераклады твораў М. Танка на польскую мову // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1.

1978. Дзённік літаратурнай дружбы // Полымя. № 3; У польскай «Бібліятэцы паэтаў»: [Рэц. на кн.: Tank M. Wiersze Wybrane. Warszawa, 1977] // ЛіМ. 1978. 12 мая.

1979. Беларуская паэзія ў народнай Польшчы // I Гродзенская абласная канферэнцыя маладых вучоных (19—31 кастрычніка 1979). Гродна; Пісьменнік рабочай Лодзі: [Рэц. на кн.: Каспровіч А. Апавяданні. Мн., 1978] // Полымя. № 8; Гарызонты блізкія, гарызонты новыя // ЛіМ. 21 вер.

1980. Польская крытыка пра творчасць Максіма Танка // Далягляды. Мн.; Пра дружбу літаратур: [Рэц. на кн.: Нікіфаровіч В. Дарогі ў шырокі свет. Мн., 1979] // Полымя. № 5; Яднаючы сучаснае з мінулым // Маладосць. № 11; Талент шчыры, адкрыты // Звязда. 14 ліст.; Каласы з роднага поля // Вяч. Мінск. 26 ліст.

1981. На польскай мове // Вобраз — 81. Мн., Перевоплощение стиха // Неман. № 11; [Рэц. на кн.: Biczel-Zahnietawa D. Ty to ty. Łódź, 1981] // ЛіМ. 19 чэрв.

1982. Янка Купала — перакладчык паэмы Тараса Шаўчэнкі «Сон» // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; Святло забытай зоркі: [Рэц. на кн.: Карातынскі В. Творы. Мн., 1981] // Полымя. № 4.

1983. На крылах рамантычнай песні: [Рэц. на кн.: Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982] // Маладосць. № 1; Воблік натхнёнага мастака: [Рэц. на кн.: Ліс А. Пякучай маланкі след. Мн., 1981] // Полымя.

№ 3; Пясняр жыцця і барыкад // Там жа. № 11; Прысвечана беларускай літаратуры // ЛіМ. 29 крас.

1984. [Паслясloўе] // Пестрак П. Зб. тв.: У 5 т. Мн. Т. 2.

1985. Уладзімір Хадыка // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.; [Біябібліяграфічная нататка да 80-годдзя з дня нараджэння У. Хадыкі] // Полымя. № 1; Шчырая і мужная песня паэта // Там жа. № 7; Наш агульны скарб // Голас Радзімы. 11 крас.; Жывы агонь паэтавай душы // ЛіМ. 4 студз.

1.6.

Паэзія Максіма Танка: (Метад. рэкамендацыі па прапагандзе твораў нар. паэта Беларусі). Мн., 1983 / Скл.

Пестрак П. Зб. тв.: У 5 т. Т. 3. Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Кн. 2. Мн., 1985 / Падрыхт. тэксту і камент.

Хадыка У. На ўзвеях дзён. Мн., 1986 / Скл.

Караткевіч У. Зб. тв.: У 8 т. Т. 1: Вершы, паэмы. Мн., 1987 / Скл., падрыхт. тэкстаў і камент.

М. П. Барташэвіч.

ВЕРАМЕЙЧЫК УЛАДЗІМІР

Верамейчык Уладзімір Міхайлавіч (н. 1.11.1937, в. Петрыцкае Брагінскага р-на Гомельскай вобл.), паэт, педагог. Член СП Беларусі з 1976.

З сям'і настаўнікаў. У 1955 скончыў Рэчыцкае педагагічнае вучылішча. Год працаваў старшым піянерважатым Міхалкаўскай сярэдняй школы Мазырскага р-на. Служыў у Савецкай Арміі (1956—59). Пасля дэмабілізацыі паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля сканчэння яго (1964) працаваў завучам, дырэктарам Ведрыцкай васьмігадовай школы Рэчыцкага р-на. Пасля рэарганізацыі гэтай школы ў сярэднюю (1966) — яе дырэктар. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Першы верш надрукаваў у 1955 у рэчыцкай раённай газеце. У рэспубліканскім друку выступае з 1956. Аўтар зборнікаў «Прыпяць», «Яснасць», «Люблю!», «Клянуся Прыпяццю». Вершы У. Верамейчыка прысвечаны роднаму Палессю, працы калгаснікаў, сельскіх настаўнікаў, чарнобыльскай трагедыі. Праблемам выхавання падрастаючага пакалення, працы настаўнікаў прысвечана яго публіцыстычная брашура «Гарызонты сельскіх педагогаў». Піша для дзяцей. Творы У. Верамейчыка перакладаліся на рускую і ўкраінскую мовы.

Жыве ў в. Ведрычы Рэчыцкага р-на. *В. У. Ярац.*

Бібліяграфія

1.2.

Прыпяць: Вершы. Мн., 1973. (Першая кніга паэта). Рэц.: Даніленка М. Блакітнае ранне жыцця // Гомел. праўда. 1973. 29 вер.; Я г о ж. У блакітнае ранне жыцця // ЛіМ. 1973. 5 кастр.; Кацюшын М. У літаратуру прыходзіць настаўнік // Наст. газ. 1974. 21 вер.; Чарняўскі М. Крыніца натхнення // Беларусь. 1978. № 11.

Яснасць: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Мішчанчук М. Прастата ці спрошчанасць? // ЛіМ. 1979. 30 сак.; Рабянок П. Вернасць тэме // Наст. газ. 1979. 24 студз.; Ярац В. Сталасць думкі і пачуцця // Гомел. праўда. 1978. 25 ліп.

Люблю!: Лірыка. Мн., 1981. Рэц: Пісьмянкоў А. Прызнанне ў любові // ЛіМ. 1982. 5 сак.; Сыс А. Пара сталення // Гомел. праўда. 1981. 21 кастр.

Гарызонты сельскіх педагогаў: Запіскі дырэктара школы. Мн., 1984. Рэц.: Гулевіч І. // Наст. газ. 1984. 12 вер.

Клянуся Прыпяццю: Паэзія. Мн., 1988.

1.3.

1956. «Пастанавілі»: [Верш] // Вожык. № 15.

1957. Сястры: [Верш] // ЛіМ. 1 мая.

1958. Маці: [Верш] // Маладосць. № 6; Грузінка [Верш] // Чырв. змена. 13 крас.; Горад над Дняпром: [Верш] // Там жа. 30 вер.

1959. Беларусі: [Верш] // Гомел. праўда. 4 крас.; Трактар «Беларусь»: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Руку, таварыш!: [Верш] // Чырв. змена. 18 студз.; Сястры: [Верш] // Там жа. 17 мая.

1960. Развітанне з Арменіяй: [Верш] // Маладосць. № 3; Роднаму гораду: [Верш] // Гомел. праўда. 22 кастр.; «Толькі пачакай...»; «Помніш, каля возера Кумісі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 2 сак.; Пароль

«Мінск»: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Прывід чорны з планеты прагонім: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.

1961. Мазырскі кірмаш: [Верш] // Беларусь. № 2; Голас Радзімы. № 20; Тунель: [Верш] // Беларусь. № 12; Славечна; Старшына; Навальніца: [Вершы] // Звязда. 18 крас.; Гомелю: [Верш] // Чырв. змена. 9 крас.

1962. Першы дзесятак: [Верш] // Бярозка. № 11; Балада пра шпалы: [Верш] // Чырв. змена. 18 лют.; Родны дом: [Урывак з аднайм. паэмы] // Там жа. 2 чэрв.; Прыпяць: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Чуеш, Куба!: [Верш] // Там жа. 27 кастр.

1963. Дзень добры!: [Верш] // Бярозка. № 1; Маці і сыны: [Верш] // Там жа. № 3; Адкрыццё лагера; Касцёр: [Вершы] // Там жа. № 7; Твой мерыдыян: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Музычнае вучылішча: [Верш] // Там жа. 10 лют.; Нож: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1964. Беларускія фанты: [Верш] // Беларусь. № 6; ЛіМ. 16 чэрв.; Рукі піянерыі: [Верш] // Бярозка. № 5; Звязда. 15 ліст.; Трэцяе ліпеня: [Верш] // Бярозка. № 7; Паэзіі; «Вы ведаеце, як растуць пацалункі...»; Сажалка; Ліст на машынцы: [Вершы] // Маладосць. № 9; Добры дзень, школа!: [Верш] // Гомел. праўда. 1 вер.; Маці і сыны: Балада // Там жа. 20 ліст.; Сыны: [Верш] // Піянер Бел. 6 сак.; «Былі маёй вы першаю трывогай...»; Знаёмства з Сібірам; Дома: [Вершы] // Чырв. змена. 21 сак.; Сонцу: [Верш] // Там жа. 15 ліп.

1965. Навагодняе: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Перамога: [Верш] // Там жа. 10 мая; Бяссмерце: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Помнік героям Брэста: [Верш] // ЛіМ. 2 лют.

1966. Слова; Я іду; Лёнька Сокар; Новы тратуар; Пра апошняе: [Вершы] // Маладосць. № 8; Веліч нашых роздумаў і спраў: [Верш] // Гомел. праўда. 1 крас.; Прыпяць: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Я іду: [Верш] // ЛіМ. 9 жн.; Шчасце; Камсамольская вуліца: [Вершы] // Чырв. змена. 5 крас.; «Цябе вітаю песняй звонкай...»: [Верш] // Там жа. 21 крас.

1967. Начлег на беразе Прыпяці: [Верш] // Голас Радзімы. № 37; Трэскі: [Верш] // ЛіМ. 10 кастр.; Іду сваім юнацтвам: [Верш] // Чырв. змена. 18 чэрв.; «Бомбы»: [Верш] // Там жа. 24 вер.

1968. Трэскі: [Верш] // Голас Радзімы. № 3.

1969. Сэрца: [Верш] // Чырв. змена. 9 лют.

1970. Магарыч: [Верш] // Вожык. № 22; «А першы снег...»: [Верш] // Гомел. праўда. 5 снеж.; «А жыць, па праўдзе...» [Верш] // Чырв. змена. 14 крас.

1971. Пра апошняе: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; «Хоць шмат гадоў, а мне здаецца, ўчора...»: [Верш] // Чырв. змена. 7 студз.; Радасць: [Верш] // Там жа. 20 ліп.

1975. Яснасць: [Верш] // Маладосць. № 8; Балада пра ваду // Гомел. праўда. 20 крас.; Выклікаю вясну Перамогі: Паэма // Чырв. змена. 23 вер.

1976. Маналог ляшча: [Верш] // Вожык. № 13; Арміі: [Верш] // Гомел. праўда. 23 сак.; «Не займайцеся самалячэннем!..»: [Верш] // ЛіМ. 9 ліп.

1977. «Што было...»; Балада пра шпалы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; На беразе Прыпяці; Храм юнацтва; Роздум; Цеплаходы «Янка Купала» і «Якуб Колас» на Прыпяці; «Завеш мяне з сабой на край зямлі...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 11 чэрв.; Сон: [Верш] // ЛіМ. 1 ліп.; Петрусёва «педагогіка»: (Байка) // Наст. газ. 13 ліп.; Мае Міхалкі: [Верш] // Чырв. змена. 17 жн.

1978. «Шчаслівы міг жыцця...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Школа; Армія: [Вершы] // Полымя. № 2; Еднасць; «Шчаслівы міг жыцця...»; Соль і алей; Уцэненыя кнігі: [Вершы] // Гомел. праўда. 17 чэрв.; Сталасць; Навальніца на Прыпяці; Спроба белага верша: [Вершы] // ЛіМ. 7 крас.; Вёска, якую збіраюцца зносіць: [Верш] // Там жа. 28 ліп.

1979. Педвучылішча: Паэма // Маладосць. № 3; Директорские будни: [Нарыс] // Неман. № 8; Армейскі сцяг: [Верш] // Гомел. праўда. 23 лют.; «Не старайцеся стаць у семнаццаць паэтам...»: [Верш] // Там жа. 13 крас.

1980. Пад сонцам ведаў і дабра // Голас Радзімы. 3 крас.; Наперадзе — новы шлях: [Верш] // Гомел. праўда. 1 крас.; «Жылося добра мне на свеце гэтым...»: [Верш] // ЛіМ. 2 мая.

1981. Начлег у доміку Перароўскага бакеншчыка: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Чацвёртая бяроза; Армейскі сцяг; Маскоўскі час; Ветэран: [Вершы] // Бярозка. № 2; Настаўнік з вогненнай вёскі // Голас Радзімы. 25 чэрв.; «Вечназялёны падрадкоўнік — лес...»: [Верш] // Гомел. праўда. 15 жн.; Паэтам: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Самы прывілеяваны клас // Там жа. 24 ліст.; Голосую за Бориса // Знамя юности. 5 июня; Трыялет; «Такой ты будзеш сніцца»; «Пярсцёнак на тваёй руцэ...»; «Дзівак-гаспадарнік...»; «Любімая, спіце...»: [Вершы] // ЛіМ. 3 крас.; Паэтка: [Нарыс] // Там жа. 13 ліст.; Настаўнікам: [Верш] // Наст. газ. 29 жн.; «Не старайцеся стаць у семнаццаць паэтам...»: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; «Шчаслівы міг жыцця...»; «Што было...»: [Вершы] // Чырв. змена. 17 кастр.; Балада пра шпалы // Там жа. 14 ліст.; Скарбы, адкрытыя ўсім // Там жа. 6 снеж.

1982. «Ты зноў на галгофу...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Людзям; Тураў; Над Прыпяццю; Мой Парнас: [Вершы] // Маладосць. № 8; Ленін: [Верш] // Полымя. № 1; Права жыць у вёсцы: [Нарыс] // Там жа. № 4; Мужчынам; Каханай з Мазыра; Ліст да запатрабавання; «Адкуль мне ведаць, што ўжо ніколі...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 20 сак.; Армейскі сцяг: [Верш] // Звязда. 25 сак.; Урочышча Нехарань (І. Навуменку); Роздум; Тваё імя; «Як я з табой пасля загавару...»; Успамін пра юнацтва: [Вершы] // ЛіМ. 18 чэрв.

1983. Ленін: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Настаўнік з Турава // Нар. асвета. № 10; Ліст да запатрабавання; «Такой ты будзеш сніцца мне заўжды...»: [Вершы] // Чырв. змена. 2 крас.

1984. Беларускія фанты: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Полымя. № 6; Ленін: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Гомел. праўда. 22 крас.; Чырв. змена. 6 ліст.

1985. «Хто толькі не вучыў мяне, бывала...»; Уцэненыя кнігі; «Не буду піць ларыйскага віна...»: [Вершы] // Полымя. № 7; Адысея Іосіфа Цалкі // Гомел. праўда. 17 лют.; Мужчынам; Каханай; Ліст да запатрабавання; Еднасць; «Адраявала мройная душа...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 крас.; А. Кудраўцу: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1.5.

На рускую мову. Фотокарточка; Трактор «Беларусь»: [Вершы] / Пер. А. Мехедов // Узоры дружбы. Тула, 1971; Признание: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1980. № 6; Основа: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Там жа. 1983. № 6; Любимой: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Пограничник. 1984. № 2.

На ўкраінскую мову. Матері і сини: [Верш] // Деснян. правда. 1965. 17 січ.; Балада про матерів і синів / Пер. Д. Данько // Корчагінець. 1975. 21 черв.; Балада про матерів і синів; Людям; Чекання; Тріски: [Вершы] / Пер. Д. Дранько // Молода гвардія. 1975. 22 черв.; Балада про воду: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Прапор. 1976. № 8; Деснян. правда. 1984. 15 лип.; Однополчанам: [Верш] // Деснян. правда. 1976. 25 січ.; Про сокровенне: [Верш] // Комс. гарт. 1981. 14 лют.; Першоукіс: [Верш] // Деснян. правда. 1984. 28 груд.; Ветеран; «Бомби»: [Вершы] // Там жа. 1985. 14 квіт.; Жінка: [Верш] / Пер. Д. Іванов // Комс. гарт. 1985. 14 вер.

2.3.

На беларускай мове. Л о й к а А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 78—79; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

2.4.

На беларускай мове. Л о й к а А. Ведрыцкія дубы: [Верш] // Лойка А. Шчырасць. Мн., 1973.

В. У. Смольская.

ВЕРАНІЦЫН КАНСТАНЦІН

Вераніцын Канстанцін Васілевіч [1(13).6.1834, в. Астраўляны Віцебскага пав. Віцебскай губ., цяпер Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.— 1904(?), Пецярбург(?)], удзельнік літаратурнага жыцця на Беларусі сярэдзіны 19 ст., магчымы аўтар паэмы «Тарас на Парнасе».

Паходзіў з прыгонных сялян памешчыка В. Бондарава. Аб сям'і звестак няма. Першапачатковае прозвішча — Васільеў. У 1845 атрымаў вольную, у 1851 прыпісаўся да мяшчан г. Гарадка, выбраў сабе прозвішча «Вераніцын». Вучыўся ў Гарадоцкім прыходскім вучылішчы (скончыў у 1844), Віцебскай губернскай гімназіі (1845—52), Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі (1852—54). У 1857 як пансіянер Вольнага эканамічнага таварыства паступіў у Горы-Горацкі земляробчы інстытут адразу на трэці курс, у 1859 у ліку лепшых студэнтаў скончыў інстытут са званнем агранома, абараніў дысертацыю «Аб беларускай гаспадарцы». Перыяд яго жыцця пасля заканчэння інстытута і да 1863 недастаткова высветлены. Вядома, што К. Вераніцын кіраваў прыватным маёнткам (дзе — не ўстаноўлена), у 1861 паводле рэкамендацыі ліберальнага дзеяча сялянскай рэформы М. Мілюціна збіраўся працаваць у міравых установах Магілёўскай губ., але намер гэты не здзейсніўся. У 1863—74 служыў у Пецярбургу ў губернскай па сялянскіх справах установе і Галоўным таварыстве расійскіх чыгунак. У 1874—79 працаваў выкладчыкам прыродазнаўства, геаграфіі і гісторыі ў Маладзечанскай настаўніцкай семінарыі, але вымушаны быў кінуць гэтую работу з-за хваробы. З 1880 зноў служыў у Пецярбургу ў апараце Міністэрства шляхоў зносін. Жыў у доме (Поварскі завулак, 12), вядомым сваімі літаратурнымі традыцыямі: тут у розныя часы жылі Някрасаў, Тургенеў, Чарнышэўскі. Захоўваў сувязі з Віцебшчынай, куды, мяркуючы па матэрыялах асабістай справы, ездзіў калі-нікалі падчас адпачынку. У 1900 выйшаў у адстаўку ў чыне стацкага саветніка.

У рукапісных сшытках А. Рыпінскага з фальклорнымі і літаратурнымі творамі, якія бытавалі ў 19 ст. на Віцебшчыне, К. Вераніцыну прыпісваюцца паэма «Тарас на Парнасе» (тэкст з пазнакай: 1855, 15 красавіка, Гарадок) і паэма «Два д'яўлы», пазначаная: 7.4.1860, Масква. Па мове і рэаліях несумненна сувязь «Двух д'яўлаў» з Віцебскам. У той жа час усё гаворыць за тое, што абедзве паэмы належаць аднаму аўтару. Як здольны разначынец, выхадзец з народа, якому ўдалося атрымаць адукацыю, К. Вераніцын сапраўды мог быць гэтым аўтарам. На жаль, іншых матэрыялаў пра яго літаратурную дзейнасць і літаратурна-культурныя сувязі не выяўлена. Вядома толькі, што яго гімназічным таварышам быў таленавіты беларускі паэт Я. П. Вуль, што Віцебск у гэты час быў важным асяродкам беларускай літаратуры і культуры і сама грамадская атмасфера спрыяла, такім чынам, з'яўленню значных твораў.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1986. Два д'яўлы: [Паэма] // ЛіМ. 6 чэрв. / Публ. В. Скалабана.

2.3.

На беларускай мове. Кісялёў Г. На арбіце пошуку // Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978; Скалабан В. Яшчэ адзін твор аўтара «Тараса на Парнасе» // ЛіМ. 1986. 6 чэрв.

На рускай мове. Киселев Г. Разыскивается классик...: Опыт историко-литературного детектива // Неман. 1978. № 8.

3.1.

ЦДГА Літвы, ф. 567, воп. 5, спр. 5102; воп. 7, спр. 1663; ЦДГА СССР у Ленінградзе, ф. 229, воп. 10, спр. 495.

М. П. Барташэвіч.

ВЕРАС ЗОСЬКА

Верас Зоська [інш. псеўд. З. Верас, Зося Верас, А. Войцікава, Мама, Мірко, Л. Савіцкая, Шара пташка, крыпт. З. В., Л. В., В-а, Л. В-а, Л. В-ва, Л. Вой-ва, В. З., З-С-я, В. Л., С. Л., Л. С-Ш., З. С-я; сапр. Сівіцкая Людвіка Антонаўна, па мужу Войцік; 18.9(30.9).1892, мяст. Мяджыбаж Лятычаўскага пав. Падольскай губ., цяпер г. п. Мяджыбаж Лятычаўскага р-на Жытомірскай вобл., Украіна — 8.10.1991, Вільнюс; пахавана на могілках Панерай], дзіцячая пісьменніца, публіцыст, мемуарыст, выдавец. Член СП Беларусі з 1982.

Нарадзілася ў сям' інтэлігентаў. Бацька, Антон Міхайлавіч Сівіцкі, быў родам з Гродна, скончыў Гродзенскую мужчынскую гімназію і юнкерскае вучылішча ў Маскве. Капітан царскай арміі. Збіраў хатнюю бібліятэку з твораў польскіх і рускіх пісьменнікаў, захапляўся А. Міцкевічам і У. Сыракомлем, лічыў сябе «літвінам». Маці, Эмілія Людвікаўна з Садоўскіх, нарадзілася ў маёнтку Крыштапарова Сакольскага пав. (цяпер Беластоцкае ваяв., Польшча), адукацыю атрымала ў Кракаве пры кляштары, валодала замежнымі мовамі. З дзяцінства Л. Сівіцкая пісала вершы на польскай мове. У 1904 паступіла ў прыватнае гандлёвае вучылішча Л. Валадкевіч у Кіеве. Багатая бібліятэка, кабінеты, вывучэнне замежных моў, разнастайныя гурткі, экскурсіі, творчая работа, якой надавалася вялікае значэнне,— усё гэта абуджала цікавасць да ведаў, спрыяла духоўнаму развіццю. У вучылішчы выходзіў свой часопіс «Подснежник» (на шапірографе), у якім будучая пісьменніца надрукавала першы твор — прыродазнаўчую замалёўку «Каляндар вясны» (1907). Роднае слова моцна ўразіла, калі летам 1906 у Крыштапарове пазнаёмілася са зборнікамі Ф. Багушэвіча «Дудка беларуская» і «Смык беларускі». Яны, а пасля «Наша ніва» пакінулі ў сэрцы Л. Сівіцкай глыбокі патрыятычны след. Вясной 1908, калі яна скончыла 4 класы (у 1905 у навучанні быў перапынак, жыла ў Луцку на Валыні), сям'я пераехала ў Крыштапарова. У 1909 паступіла ў прыватную жаночую гімназію Е. Баркоўскай у Гродне, дзе прычынілася да арганізацыі і дзейнасці Гродзенскага гуртка беларускай моладзі, які ставіў сваёй мэтай развіццё нацыянальна-патрыятычнай самасвядомасці народных мас. Л. Сівіцкая збірала кнігі для бібліятэкі гуртка, дзеля чаго наладзіла сувязі з віленскай беларускай кнігарняй, рэдакцыяй «Нашай нівы», суполкай «Загляне сонца і ў наша аконца». Іграла ў спектаклях, перакладала з польскай мовы аднаактоўкі для драматычнага гуртка, удзельнічала ў падрыхтоўцы і выданні альманаха гуртkoўцаў «Колас беларускай нівы». У 1911 яе вершы надрукавала «Наша ніва». Скончыўшы гімназію, вучылася ў 1913—14 у Варшаве на 10-месячных курсах «агароднiцтва, садоўніцтва і пчалярства». Скончыла тут і 6-тыднёвыя ваенныя санітарныя курсы (1914). Калі пачалася вайна, даглядала раненых у родных мясцінах. Санітарныя веды прыдаліся і ў жніўні 1920, калі дапамагала раненым чырвонаармейцам. У варшаўскі перыяд жыцця цёплымі прыязнымі адносінамі была звязана з Г. Леўчыкам, у наступныя гады шмат з ім перапісвалася. У жніўні 1915 у сувязі з набліжэннем фронта пераехала з маці ў Мінск, дзе ўключылася ў работу Беларускага камітэта дапамогі ахвярам вайны. Працавала тут загадчыцай сталовак, дзіцячага прытулку, ткацкіх майстэрань, была сакратарам, казначэем, вяла заняткі на курсах садоўніцтва і пчалярства, лячыла хворых, асабліва многа займалася дапамогай бежанцам. Пэўны час служыла ў Земскім саюзе і Кантрольнай палаце, аддаючы вольны час Камітэту. У 1917 З. Верас прыняла ўдзел у з'ездзе беларускіх арганізацый (сакавік), працавала сакратаром Беларускага нацыянальнага камітэта, сакратаром Беларускай сацыялістычнай грамады, удзельнічала ў Беларускім вайсковым з'ездзе (кастрычнік), як дэлегат — у з'ездзе Беларускай сацыялістычнай грамады (кастрычнік), была дэлегатам на Усебеларускім кангрэсе (снежань). У Мінску зблізілася з многімі вядомымі дзеячамі беларускай культуры — М. Багдановічам, А. Смолічам, С. Рак-Міхайлоўскім, У. Фальскім, М. Гарэцкім, А. Уласавым, Ф. Шантырам, З. Бядулем, У. Галубком, Ядвігіным Ш., А. Зязюлем, А. Паўловічам. У 1918 вучыла дзяцей у «размеркавальным прытулку» пры Земскім саюзе, вяла тут курсы садоўніцтва. Пад восень 1918 выехала з маці ў родныя мясціны. Жыла ў Альхоўніках, працягвала працу над складаннем «Батанічнага слоўніка», распачатую яшчэ ў Гродне ў 1912. Імкненне да чыннай дзейнасці ў заходнебеларускім вызваленчым руху прывяло З. Верас у Вільню (1923). Тут працавала адміністратарам газет Беларускай сялянска-работніцкай грамады. Выконваючы мноства абавязкаў, звязаных з выпускам і рассылкай газет, арганізавала выпуск беларускага адрыўнога календара на 1926 (пры ўдзеле Я. Ма-

разовіча, У. Паўлюкоўскага і інш.), што дало пачатак рэгулярнаму выхаду такіх календароў у Заходняй Беларусі. У 1928 выпусціла на свае сродкі зборнік вершаў М. Машары «Малюнкі». У гэтым жа годзе стварыла і ўзначаліла кааператыўнае таварыства «Пчала», якое дапамагала сялянам развіваць пчалярскую гаспадарку і праводзіла шырокую культурна-асветную работу. У 1934—39 выдавала як орган таварыства штомесячны часопіс «Беларуская борць». Заснавала і выдавала часопісы для дзяцей «Заранка» (1927—31), «Пралескі» (1934—35). У 1920—30-я гады друкавала ў заходнебеларускай перыёдыцы вершы, апавяданні, эсэ, пераклады, артыкулы на прыродазнаўчыя, сельскагаспадарчыя, педагагічна-асветныя тэмы. У 1939 перабралася з сям'ёй на ўскраіну Вільні — у маляўнічай лясной мясціне пабудавала хату, дзе і правяла ваенныя і пасляваенныя гады (хата згарэла ў маі 1990). З 60-х гадоў З. Верас актыўна ўключалася ў літаратурнае жыццё Беларусі. Друкавала ўспаміны пра М. Багдановіча, Г. Леўчыка, У. Галубка, пра выданне «Заранкі», дзейнасць Гродзенскага гуртка беларускай моладзі, даўняе Гродна. Кансультавала гісторыкаў, літаратуразнаўцаў, выдавецкіх і музейных работнікаў, краязнаўцаў.

А. М. Пяткевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Беларуска-польска-расейска-лацінскі батанічны слоўнік. Вільня, 1924. Рэц.: Станкевіч Я. // Кровіч. 1924. № 2; Spektator // Przegląd Wileński. 1925. Nr 1.

Гісторыя ўжывання зёлак у лячэнні... Вільня, 1934 / Пад прозв. Л. Войцікава.

Каласкі: Вершы, апавяданні. Мн., 1985. Рэц.: Каўко А. Каласуюць хараство і ласка // ЛіМ. 1985. 14 чэрв.; Чаркасава Д. Ідэал — служэнне народу // Голас Радзімы. 1985. 11 крас.; Ягоўдзік У. Каласкі любові і дабра // Полымя. 1985. № 7.

1.3.

1911. Песня сіраты // Н. н. 21 крас. / Пад псеўд. Мірко.

1913. [Уступ] / Без подпісу; Малітва [Верш] / Пад сваім прозв.; Спатканне вясны: [Апавяданне] / Пад крыпт. Л. С.; Над Нёманам: [Верш] / Пад крыпт. Л. С.;Рыбкі: [Песня на жалейку з пол.] / Пад сваім прозв.; [З Гродзеншчыны] / Пад крыпт. Л. С.; «Багата ж ты...» / Пер. з М. Канапніцкай: [Верш] / Пад псеўд. Шара пташка // Колас беларускай нівы. Гродна.

1914. Дайце мне прыязнь людскую: Апавяданне // Н. н. 7 лют. / Пад псеўд. Мірко; Ветру: [Верш] // Там жа. 27 лют. / Пад псеўд. Мірко.

1917. У лесі; Толькі сон; Немну: [Абразкі] // Літаратурны зб. «Вольнае Беларусі». Мн. Сш. першы; Толькі сон: [Апавяданне] // Бел. рада. 5 дек.; Толькі сон: [Абразок] // Вольная Беларусь. 11 чэрв.; У лесе: [Абразок] // Там жа 24 чэрв.; Нёмну: [Абразок] // Там жа. 7 ліп.

1922. Трэба хацець!..: (Наследаванне) // Наш шлях. № 1; Прыйдзі да нас, Хрысце...: [Абразок] // Там жа. № 2—3.

1924. Рыбкі; Песня на жалейку: (Наследаванне): [Абразкі] // Студэнцкая думка. № 1 / Пад крыпт. З. В.

1925. Шкада; Мыслі: [Абразкі] // Студэнцкая думка. № 1 / Пад крыпт. З. В.; Псалм: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад крыпт. З. В. Успаміны аб «Гарадзенскім Гуртку Беларускай Моладзі» // Там жа. № 2—4 / Пад крыпт. Л. С-Ш.; Псалм: [Абразок] // Там жа. № 3 / Пад крыпт. З. В.; Сум; Ночы; Вецер выў: [Абразкі] // Там жа. № 5 / Пад крыпт. З. В.

1926. Мыслі; Псальм; Шкада: [Абразкі]; Скуль узяліся пшчолы: (Легенда); Рыбкі: (Песня на жалейку) // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня.

1927. Сум; У лесе; Нёману...; Толькі сон: [Апавяданні] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Ластаўка: [Легенда]; Канвалія: [Абразок]; Што я люблю: [Верш] // Садок для нашых дзетак. Вільня / Пад крыпт. З. В.; Вясна ідзе: [Апавяданне] // Заранка. № 1; Скуль узяліся ў нас бярозы і асіны: [Апавяданне] // Там жа. № 2; На імяніны: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Мама; Калядамі: [Апавяданне] // Там жа. № 8—9; Работы каля пчолаў у месяцы сакавіку // Саха. № 1; Травень на пчальніку // Там жа. № 3.

1928. Прыйшла вясна: [Апавяданне] // Заранка. № 1—2; Першыя кветкі; [Апавяданне] // Там жа. № 3; Чароўны край: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Мама; Як памагчы пчолам // Саха. № 3.

1929. Сонейка грэе!: [Верш] // Заранка. № 2—3 / Пад крыпт. З. В.

1933. Жаваранак: [Апавяданне] // Шлях моладзі. № 3; Чырвоныя яечкі: [Апавяданне] // Там жа. № 4 / Пад прозв. Л. Войцікава; Вацюковы суботнікі: [Апавяданне] // Там жа. № 11—13 / Пад прозв. Л. Войцікава.

1934. Прадукцыя мёду і яго перахаванне // Бел. борць. № 1; Зімоўкі для пчолаў / Пад крыпт. В. З.; Скуль узяліся пчолы: (Легенда) // Там жа. № 2—3; Калі і як перасаджваць пчол у зімоўкі / Пад крыпт. З. В.; Медадайныя расліны // Там жа. № 4, 9—10 / Пад прозв. Л. Войцікава; Для нашых сяброў: [Апавяданне] // Пралескі. № 1 / Пад крыпт. З. В.; Першы снег: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Мама; Птушыная ёлка: [Апавяданне] // Там жа. № 2; Вацюковы суботнікі: Апавяданне // Шлях моладзі. № 1—3 / Пад прозв. Л. Войцікава; Пералётныя птушкі: Апавяданне // Там жа. № 5 / Пад прозв. Л. Войцікава; Будаўніцтва ў птушак: Апавяданне // Там жа. № 7—8 / Пад прозв. Л. Войцікава.

1935. Мыслі; Псальм; Шкада: [Лір. мініяцюры]; Скуль узяліся пшчолы: (Легенда); Рыбкі: [Наследаванне] // Беларускі народна-гаспадарскі календар на 1935 год. Вільня; Справа цукру для пчолаў // Бел. борць. № 1—2 / Пад крыпт. В. З.; Кароткі нарыс гісторыі пчалярства // Там жа. № 3 / Пад крыпт. З. В.; Медадайныя расліны // Там жа. № 4—5 / Пад прозв. Л. Войцікава; Чырвоныя яечкі: Апавяданне // Пралескі. № 4 / Пад крыпт. Л. В.

1936. Перад вясной; Агарод // Бел. борць. № 1—2 // Пад крыпт. Л. В.; Медадайныя расліны / Пад прозв. Л. Войцікава; Танныя і практычныя сушкі / Пад крыпт. Л. В.; З уласнай практыкі / Пад крыпт. З. В. // Там жа. № 3; Медадайныя расліны; Гарбуз і яго ўжыткаванне / Пад прозв. Л. Войцікава; Гнаіце фруктовыя дрэвы; Як садзіць расаду / Пад крыпт. Л. В. // Там жа. № 4—5; Лістапад у пчальніку / Пад крыпт. В — а; Сад пры хаце / Пад крыпт. З. В.; Агародніцтва і пчолы / Пад крыпт. Л. С. // Там жа. № 6; Калі і як зрэзываюць прышчэпы / Пад крыпт. З. В.; Як закладаць кампостныя кучы /Пад крыпт. З. С-я // Там жа. № 7.

1937. Дробная гадоўля — дробных звяроў — звярнуць увагу на гадоўлю кролікаў (трусоў) / Пад крыпт. З. В.; Ці аплочваецца гадоўля курэй? / Пад крыпт. З. С-я. // Бел. борць. № 1; Што трэба ведаць, купляючы пчол? / Пад крыпт. З. В.; Абавязаць кожнага пчаляра дбаць аб павелічэнні плошчы медадаеў / Пад прозв. Л. Войцік; Як сабе парадзіць, калі на гарод не хапае гною? / Пад крыпт. Л. В.; Боб паміж трускаўкамі; Арганізацыя жаночай працы / Пад крыпт. Л. В. / Там жа. № 2—3; Дбай аб якасці мёду / Пад крыпт. А. В-а; Дагляд варыва падчас росту; Арганізацыя жаночай працы / Пад прозв. Л. Войцікава; У справе знішчэння дзеразы; Мшыца / Пад крыпт. Л. В. // Там жа. № 4; Хрэн і яго гадоўля / Пад крыпт. Л. С.; Ашчаднасць / Пад крыпт. Л. В.; Капуста на зіму / Пад крыпт. С. Л. // Там жа. № 6.

1938. Як павялічыць колькасць пашы // Бел. борць. № 1 / Пад крыпт. Л. В.; Восень: [Верш] // Зорка. № 11 / Пад крыпт. В. З.

1967. Песня сіраты: [Верш] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн. / Пад псеўд. Мірко; Пяць месяцаў у Мінску: З жыцця Максіма Багдановіча // ЛіМ. 29 вер.

1968. Заранка: (З маіх успамінаў) // Ніва. 2 чэрв. / Пад прозв. Л. Войцікава.

1971. Пяць месяцаў у Мінску: (З жыцця Максіма Багдановіча): Успаміны // Белавежа. Беласток. Кн. 2 / Пад прозв. Л. Войцікава.

1973. Кропля блакіту; Грыбныя каралі // Голас Радзімы. № 16.

1975. Пяць месяцаў у Мінску // Шлях паэта. Мн.

1976. Гісторыя беларускага адрыўнога календара // Ніва. 26 снеж. / Пад прозв. Л. Войцікава.

1977. Сустрэчы з Гальяшом Леўчыкам // ЛіМ. 30 вер.

1978. Як выдаваўся зборнік // ЛіМ. 28 ліст.

1980. Гальяш Леўчык: [Успаміны] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн.; Справы дзён, даўно мінулых: Да 60-годдзя трупы Галубка // Тэатр. Мінск. № 6 / Пад прозв. Л. Войцікава; «Заранка» // Голас Радзімы. 27 ліст. / Пад прозв. Л. Войцікава.

1981. Гродзенскі гурток беларускай моладзі: [Успаміны] // Беларускі каляндар. 1981. Беласток; Яшчэ пра Радзевічаў // Ніва. 29 сак. / Пад прозв. Л. Войцікава.

1983. Атрымлівала лісты, а ў іх — вершы... // Голас Радзімы. 1 вер.

1984. Песня сіраты: [Верш] // Бярозка. № 9.

1985. Вясёлая работа: [Апавяданне] // Голас Радзімы. 23 мая; Віленскія кірмашы // Ніва. 23 чэрв.

1.4.

З а в а д о в і ч Р. Князь Марцыпан / З укр. Вільня, 1929.

І г а р а в а Ю. Сірата: Сцэнічны абразок у адной дзеі / З укр. Вільня, 1929.

Б і я н к і В. Лясныя хаткі / З рус. Вільня, 1931 / Без подпісу.

1920. Г а в а л е в і ч М. У дарозе: Смяхотная сцэнка ў адной дзеі / З пол. // Беларусь. 30 сак., 1—3 крас.

1927. Чым цыган жыве: (Украінскі народны жарт) / З укр. // Заранка. № 3; К а н а п н і ц к а я М. У бары: [Верш] / З пол. // Там жа. № 5—6.

1931. Б і я н к і В. Лясныя хаткі / З рус. // Заранка. 1931. № 1, 2 // Без подпісу.

1938. [Т а л с т о й Л.] / Прагаварыўся: [Апавяданне] / З рус. // Зорка. № 7 / Пер. пад крыпт. Л. В.

2.3.

На беларускай мове. А н і ш ч у к В. Яшчэ пра Радзевічаў // Ніва. 1981. 10 мая; В е ч а р паэтаў // Наша праўда. 1927. 28 мая; Г і л е в і ч Н. З любоўю да людзей і роднага краю // Верас З. Каласкі. Мн., 1985; Г у р к о ў У., Ц я р о х і н С. Другое прызванне Зоські Верас // Голас Радзімы. 1984. 20 снеж.; Д р а б е н я В. «Раўняю з творамі Някрасава і Шаўчэнкі...» // Песні беларускай валадар. Мн., 1981; Л е ў ч ы к Г. [Лісты да З. Верас] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Л о й к а А., С а л а м е в і ч І. Родная зямля — вечная любоў // ЛіМ. 1967. 29 вер.; Н е с ц я р о в і ч В. Падарунак — рукапіс // Слова і фразеалагізм у кантэксце. Мн., 1983. С. 115; Н я м к о в і ч Н., П а д д у б с к а я А. Першаму беларускаму — шэсцьдзесят: (Слова пра батанічны слоўнік Людвікі Войцік — Зоські Верас) // Пытанні лексікалогії, фразеалогії, стылістыкі. Мн., 1985; П а н і з н і к С. Зоська Верас // Работніца і сялянка. 1981. № 9; Я г о ж. Хай вам працуецца і жывецца!: З. Верас споўнілася 90 гадоў // Голас Радзімы. 1982. 28 кастр.; П а т р э б н а я кніжка // Студэнцкая думка. 1925. № 2; [П а ш т о в а я скрынка] // Н. н. 1911. 6 студз.; П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1982. 28 мая; С а л а м е в і ч Я. Адданасць: Зосьцы Верас — 90 // Там жа. 1982. 1 кастр.; С к а р ы н к і н У. У гасцях у Зоські Верас // Бярозка. 1984. № 9; Ч а р к а с а в а Д. Ад родных верасоў // Работніца і сялянка. 1982. № 9; Я г о ж. У гасцях у Зоські Верас // Голас Радзімы. 1980. 27 ліст.

На рускай мове. Г р е ч у к А. Встречи с Зоськой Верас // Неман. 1973. № 8; И г н а т о в и ч Ф. Диагноз «Пчалы» // Там жа. 1980. № 1; С к а л а б а н В. «...В это суровое и важное время»: Максим Богданович в Минске // Там жа. 1981. № 12.

2.4.

На беларускай мове. Б і ч э л ь-З а г н е т а в а Д. Сяброўства: [Верш] // Бічэль-Загнетава Д. Загасцінец. Мн., 1985; П а н і з н і к С. Зоська Верас: [Верш] // Панізнік С. Слова на дабрыдзень. Мн., 1982; П е ц ю к е в і ч У. Зосьцы Верас: [Верш] // Ніва. 1984. 30 вер.; С к а р ы н к і н У. Ваш верасень: [Верш] // ЛіМ. 1982. 1 кастр.; Я г о ж. Юбілейнае пасланне Зосьцы Верас: [Верш] // Скарынкін У. Пасадачныя агні. Мн., 1985.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1. адз. зах. 1, спр. 58—59.

В. І. Козіч.

ВЕЧАР АЛЕСЬ

Вечар Алесь (Аляксандр Сцяпанавіч; псеўд. Алесь Р а н і ц а; 12(25).3.1905, в. Машчыцы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкага р-на Мінскай вобл.— 4.4.1985, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках), вучоны-біёлаг, паэт. Член СП Беларусі з 1978. Заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Беларусі (1975). Акадэмік АН Беларусі (1966). Доктар біялагічных навук, прафесар (1951).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1905 памёр бацька. На руках у маці засталося сямёра дзяцей. Пачатковую асвету Алесь атрымаў у Слуцку. Потым тры гады працаваў на гаспадарцы. У 1923 паступіў на першы курс Слуцкага сельгастэхнікума. У 1924—25 працаваў загадчыкам хатычытальні ў в. Паськова Горка Старадарожскага р-на. У 1925—29 студэнт агранамічнага факультэта Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі (г. Горкі Магілёўскай вобл.). Пасля заканчэння яе быў залічаны аспірантам Цэнтральнай хімічнай лабараторыі навукова-даследчага Інстытута сельскай і лясной гаспадаркі БССР (Мінск). У 1930—31 працаваў выкладчыкам у Гарадоцкім тэхнікуме механізацыі сельскай гаспадаркі (Віцебская вобл.). У 1931 па ілжывым абвінавачанні, што ён кулак, А. Вечар быў выключаны з партыі, у пошуках працы давялося выехаць за межы Беларусі. У 1932—33 аграхімік Сочынскай заалагічнай доследнай станцыі. З 1933 загадчык аддзела ў Навукова-даследчым інстытуце харчовай прамысловасці БССР. З 1937 жыў у г. Краснадары, узначальваў кафедру захавання і перапрацоўкі пладоў і гародніны Кубанскага сельскагаспадарчага інстытута, потым працаваў на пасадзе дацэнта кафедры тэхналогіі вінаробства Краснадарскага інстытута харчовай прамысловсці. У 1949—50 дактарант Інстытута біяхіміі АН СССР (Масква). З 1950 загадчык кафедры фізічнай і калоіднай хіміі Краснадарскага інстытута харчовай прамысловасці. З 1959 у Мінску, загадчык лабараторыі біяхіміі раслін Інстытута біялогіі, а з 1970— загадчык лабараторыі біяхіміі і малекулярнай біялогіі Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР. Аўтар навуковых прац па біяхіміі раслін і тэхнічнай біяхіміі. Вопыт шматгадовага даследавання абагулены ў кнігах «Асновы фізічнай біяхіміі раслін» (1984), «Пластыды раслін, іх уласцівасці, склад і будова» (1961) і інш. Выбіраўся старшынёй савета Беларускага біяхімічнага таварыства. У складзе савецкай дэлегацыі прымаў удзел у Міжнародным біяхімічным кангрэсе ў Японіі. Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя вершы А. Вечар надрукаваў у 1926 у часопісе «Аршанскі маладняк». Быў адным з кіраўнікоў Аршанскай філіі «Маладняка», у 1928—30 узначальваў Мінскую філію БелАПП. Падборкі яго вершаў змяшчаліся на старонках часопіса «Полымя», газеты «Літаратура і мастацтва», у анталогіях, у зборніку «Дзень паэзіі». Выдаў асобныя кнігі «Кола дзён» і «Зварот да слова». У ранніх вершах натхнёна вітаў вясну краіны, яе сацыялістычнае абнаўленне, хараство «электравокай эры». Болем і смуткам, гатоўнасцю аддаць «усе свае сілы і кроў» дзеля вызвалення Беларусі ад фашысцкага рабства, верай, упэўненасцю ў непераможнасць савецкага народа прасякнута паэзія ваенных гадоў. Асноўныя матывы пазнейшай творчасці — вяртанне ў думках да бязраднага пастухоўскага дзяцінства, выяўленне неабмежаваных магчымасцей чалавечага пазнання, пачуцці і ўзаемаадносіны людзей у век камп'ютэрнай тэхнізацыі. Захапленне магутнасцю навуковых адкрыццяў не пазбаўляла, аднак, паэта ад трывог і сумненняў касмічнай эры. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Кола дзён: Вершы. Мн., 1930.

Зварот да слова: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: Б а д р о ў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Б я р о з к і н Р. Праз многія гады // Беларусь. 1977. № 12; М а р ц і н о в і ч А. Вершы піша вучоны // Голас Радзімы. 1978. 12 студз.

Фізіялогія і біяхімія бульбы. Мн., 1979 / Сааўт. М. Ганчарык.

Водородные ионы в биосфере. Мн., 1986.

1.3.

1926. Дзве думкі: [Верш] // Арш. малад. № 1 / Пад псеўд. Алесь Раніца; Песня пра малацьбу; Я — вясёлы...: [Вершы] // Там жа. № 2; Нашы акорды; Хмары; «У мяне пад акном красавалася стройная хвойка...»; Якубу Коласу: [Вершы]; Перамога: (Быль) // Там жа. № 3; Раніцай: [Верш] // Сав. Бел. 18 крас.; Песня пра газету: [Верш] // Там жа. 23 мая.

1927. Імкненні: (Памяці М. Багдановіча); «Мой родны край далёка. Ой далёка!..» (З нізкі «Кола дзён»); Канюшынны шум; У маі: [Вершы]; Папяросніца ад «Эпохі»: Навела // Арш. малад. № 6; Стансы: [Верш] // Маладняк. № 2; Яны плывуць: (Ленінскай партыі да XV з'езду): [Верш] // Звязда. 18 снеж.; Сны зімы: [Верш] // Сав. Бел. 1 студз.

1928. Недапісаны ліст.; «Не хілі пад ветрам галаву...»; З кнігі «Мінулае»: [Вершы] // Арш. малад. № 7; «Іграйце трывогу на трубах, вятры...»: [Верш] // Маладняк. № 1; «Слава тым, хто па зямлі ідзе...»: [Верш] // Там жа. № 2; Бэзавы герой: Навела // Там жа. № 9; «Мой родны край далёка...»; «Мінулае мне часта сніцца...»: З нізкі «Кола дзён»: [Вершы] // Заря Запада. 8 июня.

1929. Дваннаццатая атака: [Верш] // Маладняк. № 1; Таварышу: Верш-некралог // Там жа. № 10; Рэканструкцыйныя матывы: [Верш] // Полымя. № 10; Я хачу быць радавым у ДВО...: [Верш] // Сав. Бел. 14 снеж.

1931. Дынама: [Верш] // Полымя. № 8.

1935. Маўчыць граніца: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9; Работа плодоовощной лаборатории научно-исследовательского института пищевой промышленности БССР в 1935 // Рабочий. 22 февр.

1961. Маўчыць граніца: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Тайны, якія трэба раскрыць // Звязда. 17 вер.

1962. Старт без фінішу: Што стрымлівае вытворчасць кармавых прэпаратаў у рэспубліцы // Звязда. 4 снеж.

1968. Пранікненне ў нязведанае // Звязда. 18 вер.

1970. Мінск; «Над Нараччу рос дуб зялёны...»: [Вершы] // Маладосць. № 12.

1971. «Над Нараччу рос дуб зялёны...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1973. Каментарый да артыкула; Юбілейнае слова: [Вершы] // Голас Радзімы. № 13; ЛіМ. 9 лют.; Зварот да слова: [Верш] // ЛіМ. 5 мая.

1974. Памяці Веры Харужай: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Дыялог з камп'ютэрам аб любві: [Верш] // ЛіМ. 2 жн.

1975. Ліст у рэдакцыю // ЛіМ. 17 студз.; Прадмова да мемуараў: [Верш] // Там жа. 21 сак.

1976. Крыху аб любві: [Верш] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Праз гады не забылі мы страты; Роздум на пляцу Перамогі; Прамова, якой не было: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.

1977. Дума пра музу гісторыі: [Вершы] // ЛіМ. 25 ліст.

1978. Пачатак дарогі: [Верш] // ЛіМ. 22 снеж.

1979. Мая гімназія: Паэма // Полымя. № 2.

1980. Шчасце веку; Сэкстэт санетаў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.

1982. Ода дружбе народаў // Полымя. № 2.

1983. Бульба — хлеб наш надзённы: Нататкі для роздуму // Полымя. № 7; Пагрозы траве: [Верш] // Звязда. 8 лют.

1984. Настаўнік з майстэрні слова // Максім Гарэцкі. Мн.; Незабыўны талент // ЛіМ. 4 мая.

1985. Ранак эпохі: [Верш] // Полымя. № 2; Пісьмо ў Астанкіна; БелАЗы: [Вершы] // ЛіМ. 22 сак.

1.4.

Пушкін А. Домік у Каломне / З рус. Мн., 1937.

1937. Пушкін А. Домік у Каломне. З рус. / Полымя рэвалюцыі. № 2.

1.5.

На беларускую мову. Балада пра спелае зерне: [Верш] / Пер. з рус. Ю. Свірка // Маладосць. 1982. № 6.

На ўкраінскую мову. Мовчить кордон: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

На яўрэйскую мову. Рэканструкцыйныя матывы: [Верш] / Пер. З. В. // Штэрн. 1930. № 2—3.

2.1.

На беларускай мове. Бібліяграфія // Чырв. змена. 1930. 4 студз.

На рускай мове. Биобиблиографический указатель научных трудов академика АН БССР А. С. Вечера: (К 80-летию со дня рождения). Мн., 1985.

2.3.

На беларускай мове. Алесю Вечару — 80 // ЛіМ. 1985. 22 сак.; Алесю Вечару — 75 // Там жа. 1980. 21 сак.; Гарэцкі М. Біяграфічна-крытычны слоўнік сучасных выдатных і тыповых маладнякоўцаў // Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў. Мн., 1928. С. 66—67; Яго ж. Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984. С. 268—269; Гаўрук Ю. Далёкая пара маладосці: [Эсэ] // ЛіМ. 1975. 28 сак.; [Некралог] // Там жа. 1985. 9 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Токар А. [Біябібліяграфічная нататка да 80-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 3; Прыняты ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1978. 16 чэрв.; Шушкевіч С. Шчодрасць душы // Там жа. 1980. 21 сак.

На рускай мове. Александр Степанович Вечер: [Некролог] // Изв. высш. учеб. заведений. Пищевая технология. 1985. № 3; Левин В. Конструктор колоса и слова: Очерк // Знамя юности. 1980. 29 июля; Профессор Александр Степанович Вечер: (К 60-летию со дня рождения и 35-летию науч., пед. и обществ. деятельности) // Изв. высш. учеб. заведений. Пищевая технология. 1965. № 3; Творческая работа // Рабочий. 1929. 22 окт.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 48 (неапрац.).

З. У. Драздова.

ВІТАЛІН ЗМІТРО

Віталін Змітро (сапр. Сергіевіч Дзмітрый Іванавіч; 15.7.1910, г. Калінкавічы Рэчыцкага пав. Мінскай губ., цяпер Гомельскай вобл., па іншых звестках, 1910, в. Сухое Пінскага пав. Мінскай губ.— 1940-я г.), паэт. Член БелАПП з 1930.

З сям'і чыгуначніка (бацька працаваў стрэлачнікам). З. Віталін скончыў у Калінкавічах чыгуначную дзевяцігодку. З 1929 у Мінску. На курсах набыў спецыяльнасць электраманцёра. Працаваў у Радыёцэнтры БССР — спачатку радыёманцёрам, потым карэспандэнтам. Працаваў сакратаром часопіса «Шляхі калектывізацыі». Вясной 1932 паехаў працаваць адказным сакратаром крычаўскай раённай газеты. У верасні 1932 паступіў вучыцца на творчае аддзяленне Вышэйшага педагагічнага інстытута ў Мінску. 10.8.1933 незаконна асуджаны. Знаходзіўся ў Марыінскім «Сіблагу» каля Томска. Паводле адной версіі, быў застрэлены пры ўцёках з лагера (ці загінуў у тайзе). Паводле другой, у час Вялікай Айчыннай вайны ўдалося ўцячы на фронт, дзе ён прапаў без вестак (бацька за яго атрымліваў пенсію).

Друкавацца пачаў у 1930 у часопісе «Іскры Ільіча». Аўтар зборніка вершаў «Будзем жыць». Услаўляў сацыялістычныя пераўтварэнні. У жыццесцвярджальнай лірыцы З. Віталіна адбілася рамантыка камсамольскага юнацтва. Перакладаў з рускай мовы.

Г. П. Харошка.

Бібліяграфія

1.2.

Будзем жыць: Вершы. Мн., 1932.

1.3.

1930. Новая сяўба: [Верш] // Іскры Ільіча. № 10; Песня трамвая: [Верш] // Там жа. № 12; Будоўля: [Верш] // Узвышша. № 9—10; Завея: [Верш] // Чырв. Бел. № 23—24; Сонца, ваду і паветра: [Верш] // Піянер Бел. 25 ліп.; Вас прывітае завод і калгас:

[Верш] // Там жа. 8 жн.; Палеўная песня: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; За пісьменнасць: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; Узрос 13-ы паверх: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Ты наш найлепшы правадыр: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Пазычым краіне: [Верш] // Чырв. змена. 31 ліп.; Песня натхненню: (Прысвячаю пачынаючым паэтам) // Там жа. 8 жн.; Восьмы ідзе: [Нарыс] // Там жа. 19 вер.; Вугаль будзе: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Ударніку: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Вершы пра свіней // Там жа. 14 кастр.

1931. Вясна: [Верш] // Іскры Ільіча. № 3; Нашы дзеці; Ленскі расстрэл: [Вершы] // Работніца і сялянка Бел. № 11; Не сумуй: [Верш] // Там жа. № 19; Пра сяброўства: [Верш] // Маладняк. № 1; Срэбны бусел: Малюнак вершам // Там жа. № 3; Новы дом: [Верш] // Там жа. № 4; Смалакуры: [Верш] // Там жа. № 6—7 і Каханне: [Верш] // Полымя. № 4; Лясны пажар; Сталяр: [Вершы] // Там жа. № 8; Ноч радыё-аматара: [Верш] // Там жа. № 9; Песня пра машыніста: [Верш] // Узвышша. № 1; Млын: [Верш] // Чырв. Бел. № 19; На вуліцу: [Верш] // Піянер Бел. 6 мая; Прафшколец: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Ураджайнае: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Равеснікі: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Прэсаўшчык Ахрэмчык: [Верш] // Чырв. змена. 28 чэрв.; Злёт: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Эдуарду Манцэвічу: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Моладасць б'е крыніцаю: (Урывак з верша «Вераснёвае») // Там жа. 13 кастр.; Мы змяняем твар зямлі: [Верш] // Там жа. 10 ліст.

1932. Новая сяўба: [Верш] // Партыя, слухай. Мн.; Кожны з нас будзе лазутчык і снайпер: [Верш] // Чырв. Бел. № 1; Зямлянка: [Верш] // Там жа. № 2.

1933. Таварышу: З цыкла вершаў «Раённая друкарня» // Работніца і калгасніца Бел. № 3—4; Песня сястры: [Верш] // Там жа. № 9.

1.4.

1930. Ісакоўскі М. Расце змена: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 22 жн.

1931. Жараў А. Волга ўпадае ў Маскву: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 25 вер.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пруднікаў П. Абарваная струна // Чырв. змена. 1985. 17 кастр.; Смоліч Г. [Біябібліяграфічная нататка да 75-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 7.

На рускай мове. Гриневич К. Кузница рабочих-ударников, призванных в литературу // Рабочий. 1931. 3 июля.

З. У. Драздова.

ВІТАН-ДУБЕЙКАЎСКІ ЛЯВОН

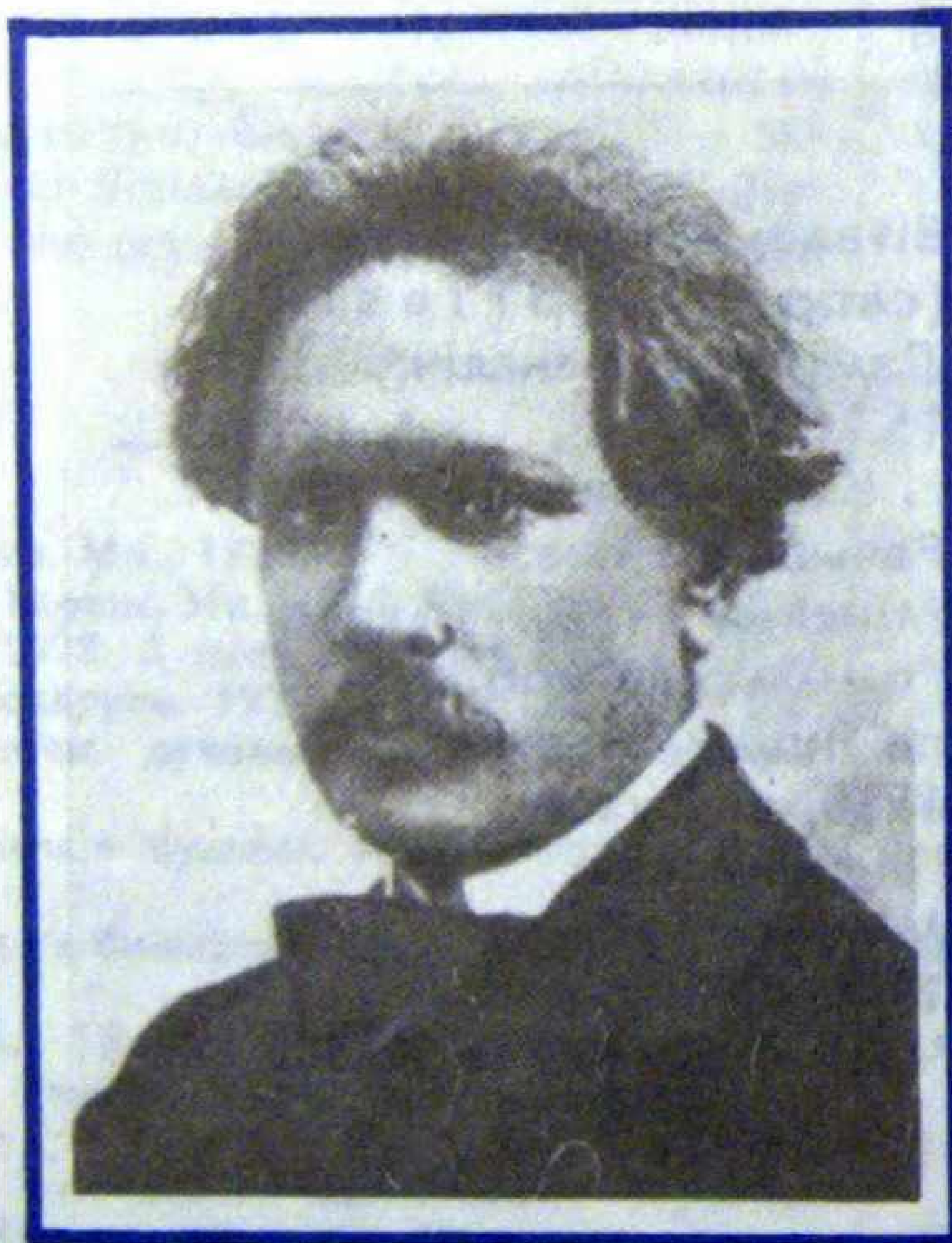

Вітан-Дубейкаўскі (Дубяйкоўскі) Лявон Іванавіч [7(19).7.1869, паводле іншых звестак 1867, в. Дубейкава Мсціслаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.— 6.11.1940, Вільнюс, пахаваны на могілках Роса], паэт, архітэктар.

З сям'і шляхціцаў-земляробаў, якія ганарыліся сваёй старажытнай генеалогіяй (пачатак роду Дубейкаўскіх паводле сямейных паданняў і шляхецкіх дакументаў адносіцца да 14 ст.), але па эканамічнаму становішчу і спосабу жыцця мала адрозніваліся ад сялян. Бацькі Лявона Ян (Іван) і Агата (з Дзеружынскіх) самі вялі сваю невялікую гаспадарку. Лявон скончыў Мсціслаўскае гарадское вучылішча і рамесную будаўнічую школу ў Варшаве і заняўся будаўнічымі работамі ў сябе на радзіме, а ў 1897 адкрыў будаўнічую кантору ў Смаленску. Адначасова захапіўся беларускай старадаўняй архітэктурай, пад уплывам «Дудкі беларускай» Ф. Багушэвіча пачаў цікавіцца літаратурай на роднай мове, сам пісаў вершы, марыў пра завяршэнне адукацыі. У 1903 пры інстытуце цывільных інжынераў у Пецярбургу здаў экзамен на званне інжынера-будаўніка. У 1907—09 паспяхова вучыўся ў Акадэміі архітэктуры ў Парыжы, атрымаў пасля яе заканчэння званне архітэктара. Перад першай сусветнай вайной працаваў у Варшаве як архітэктар-будаўнік і выкладчык тэхнічна-прамысловай школы. У гады сусветнай вайны займаўся будаўніцтвам на Полаччыне і ў Арле. Нейкі час жыў у Мінску, дзе бываў у «Беларускай хатцы». У перыяд грамадзянскай вайны быў блізкі да правых колаў беларускага нацыянальнага руху, прыняў на сябе абавязкі прадстаўніка БНР у Варшаве. З 1922 у Вільні, займаўся архітэктурна-будаўнічымі работамі, быў адзін час дырэктарам мулярскай школы. Як архітэктар вылучаўся сваім новым метадам апрацоўкі дрэва, арыгінальнымі драўлянымі пабудовамі (дом ляснііцтва ў Шумску, касцёл у Дрысвятах, дача Сталыгваў у Ажарове каля Варшавы). Апошнія гады запісваў беларускія

прыказкі, напісаў працу па-беларуску «Эвалюцыя і рэформа дзераўлянага будаўніцтва» (засталася ў рукапісе — ЦБАН Літвы).

Паэтычнай творчасцю займаўся ў маладыя гады. Аўтар сацыяльна-вострых, накіраваных супраць царызму твораў: байкі «Цягне воўк — пацягнуць воўка!» (нап. 1892), якая з'яўляецца інтэрпрэтацыяй-апрацоўкай вядомай народнай прыказкі, верша «Бура» (нап. 1893). Абодва гэтыя творы Л. Вітан-Дубейкаўскі ўключыў у невялікі рукапісны зборнік «Мае думы і мыслі», датаваны 1893 (ЦНБ АН Беларусі). У гэтым жа зборніку ёсць вершы, скіраваныя супраць вайны і салдатчыны («Кракаў воран на бярозе...»), супраць антыгуманных сацыяльных умоў, што раз'ядноўваюць людзей з радзімай («Голас з чужой стараны»). Часткі асабістага архіва, у тым ліку рукапісы твораў Л. Вітана-Дубейкаўскага, захоўваюцца ў Мінску, Вільнюсе, а таксама за мяжою (Нью-Йорк).

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1918. Цягне воўк — пацягнуць воўка! [Верш] // Вольная Беларусь. 7 студз.

1919. Бура: [Верш] // Звон. 3 вер.

1921. Бура: [Верш] // Бел. вед. 14 вер.

1969. Бура: [Верш] // ЛіМ. 19 вер.

1971. Бура; Цягне воўк — пацягнуць воўка: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

2.2.

На беларускай мове. V i t a n Kvietka. Lavon Vitan-Dubiejkaŭski: Da 85 uhodkaŭ naradžeńnia. New York, 1954.

2.3.

На беларускай мове. К а з е к а Я. Няходжанай дарогай. Мн., 1973. С. 58—60; М а л ь д з і с А. Дзве знаходкі // ЛіМ. 1969. 19 вер.

На рускай мове. К а р с к и й Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 386.

3.1.

Б-ка Варшаўскага ун-та (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 429; ЦНБ АН БССР, ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, спр. 125—126, ф. 23, воп. 1, адз. зах. 725—745; ЦБ АН Літвы, ф. 21, адз. зах. 127, 128.

В. М. Грышкевіч.

ВІТКА ВАСІЛЬ

Вітка Васіль (інш. псеўд. В. Ц і м с к і; сапр. К р ы с ь к о Цімох Васілевіч; н. 3(16).5.1911, в. Еўлічы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкага р-на Мінскай вобл.), паэт, празаік, драматург, крытык, педагог. Член СП Беларусі з 1943. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1970). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы (1972, за кнігі «Беларуская калыханка», «Казкі», «Чытанка-маляванка»).

З беднай сялянскай сям'і. Бацька, ваенны фельчар Васіль Максімавіч, у 1911 шукаў заробку ў Сібіры: укладваў шпалы на чыгунцы, быў пуцявым абходчыкам, латаў на гарадскім рынку абутак. З 1912 сям'я жыла ў Омску. Вандраваў разам з бацькамі і малы Цімашок. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі маці, Марыя Міхайлаўна, з дзецьмі вярнулася ў сваю вёску Еўлічы, прыйшоў з нялёгкіх дарог імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў бацька. Васіль Максімавіч карыстаўся павагай аднавяскоўцаў быў абраны старшынёй праўлення калгаса. Аднак жыццё яго абарвалася трагічна: у студзені 1943 фашысты закатавалі ў слуцкай турме.

Скончыўшы ў сваёй вёсцы тры класы, Цімох як выдатнік здаў экстэрнам экзамены ў суседняй сямігодцы за чацвёрты, але далей вучыцца не давялося: за харчы і невялікую прыплату сам ужо стаў вучыць дзяцей мясцовага хутараніна. Навучаўся кавальскай працы ў кузні суседа дзядзькі Валадыма, які і прыахвоціў падлетка да рабочай прафесіі. Цімох скончыў Слуцкую прафтэхшколу (1928). Працаваў слесарам на Бабруйскім дрэваапрацоўчым камбінаце, супрацоўнічаў у заводскай шматтыражцы (1929—30). Першы верш «Пры гасцінцы хіліліся вербы» надрукаваны ў літаратурным дадатку «Вясна» да бабруйскай акруговай газеты «Камуніст» (1928). Галоўным рэдактарам яе ў той час быў М. Лынькоў, які і запрасіў маладога паэта ў рэдакцыю на сталую

працу (1930—33). Потым Ц. Крысько супрацоўнічаў у рэдакцыі чыгуначнай жлобінскай газеты «Ударнік» (1933—35). Быў удзельнікам камсамольскага тэатра «Сіняя блуза». Захоплены драматычным мастацтвам, спрабаваў паступіць у Мінскі тэатр рабочай моладзі (ТРАМ). Пазней і сам напісаў дзве п'есы «Прамень будучыні» (1947) — пра калгаснае пасляваеннае жыццё, «Шчасце паэта» (1950) — пра беларускага народнага песняра Янку Купалу, якая атрымала сцэнічнае ўвасабленее ў тэатры імя Купалы (1952). Супрацоўнічаў у рэдакцыях газет «Чырвоная змена» (1935—37), «Літаратура і мастацтва» (1937—38), часопісе «Полымя рэвалюцыі» (1938—39). У 1939 камсорг асобнага аўтабатальёна 2-й стралковай дывізіі. Удзельнічаў у вызваленчым паходзе Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. Быў сакратаром Беластоцкага аддзялення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР (1940—41) і адначасова карэспандэнтам «Литературной газеты» па заходніх абласцях БССР. З пачатку Вялікай Айчыннай вайны баец народнага апалчэння ў Гомелі, працаваў у рэдакцыі газеты «Савецкая Беларусь», з 1942 — у аддзеле прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б рэдактарам масавых выданняў для акупіраваных раёнаў. Супрацоўнічаў у сатырычным лістку «Партызанская дубінка» і сатырычнай газеце-плакаце «Раздавім фашысцкую гадзіну», у газеце «Комсомольская правда». У гады вайны Ц. Крысько узяў сабе псеўданім Васіль Вітка. На працягу 1944—47 быў адказным сакратаром, потым намеснікам рэдактара часопіса «Беларусь». З 1948 В. Вітка намеснік рэдактара, потым галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» (1948—57). З дня ўтварэння дзіцячага часопіса «Вясёлка» быў яго галоўным рэдактарам (1957—74). З 1974 член сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм». Лаўрэат Міжнароднага Ганаровага дыплома імя Х. К. Андэрсена за кнігу «Казкі», прозвішча паэта занесена ў ганаровы спіс вялікага дацкага казачніка (1978). Узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай рэвалюцыі, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

У 1944 у Маскве выйшаў першы зборнік паэта «Гартаванне», у якім, па словах К. Чорнага, «Радзіма паўстае перад намі поўнай гармоніяй глыбокіх вобразаў». Асноўнай тэмай яго творчасці становіцца тэма Бацькаўшчыны. Магутным гімнам у гонар маці-Радзімы і яе бессмяротных сыноў стала паэма «Беларуская калыханка». В. Вітка — вядомы дзіцячы пісьменнік. У 1947 у часопісе «Полымя» была надрукавана яго першая вершаваная казка «Вавёрчына гора», у якой выявіліся характэрныя асаблівасці мастацкай індывідуальнасці В. Віткі як дзіцячага пісьменніка — спалучэнне заснаваных на народна-паэтычнай глебе займальнасці і пазнавальнасці. Фальклорныя традыцыі адчуваюцца і ў паэтыцы, і ў глыбокім мастацкім спасціжэнні мудрасці народнай педагогікі. Апрача казак, у паэзіі В. Віткі для дзяцей нямала твораў іншых жанраў: вершы, калыханкі, пацешкі, лічылкі, задачкі, загадкі, скорагаворкі, апавяданні (зборнік «Зайчык-вадалаз»). Праблемы выхавання дзяцей сродкамі вуснай народнай творчасці, мастацкай літаратуры сталі асяродкам пільнай увагі В. Віткі як мастака слова, педагога, публіцыста. Педагагічны роздум, эсэ, невялікія замалёўкі, у якіх раскрываецца спецыфіка дзіцячага мыслення і светаразумення, арыгінальная творчасць саміх дзяцей («Дыялогі з унучкамі»), літаратурныя партрэты выдатных пісьменнікаў (М. Лынькова, К. Чорнага, У. Дубоўкі, І. Мележа, М. Танка, Я. Брыля і інш.), педагогаў (В. Сухамлінскага, В. Шаталава) склалі кнігі «Дзеці і мы», «Урокі», «Азбука душы». В. Вітка — перакладчык і аўтар прадмовы да кнігі В. Сухамлінскага «Блакітныя жураўлі». Напісаў многа літаратурна-крытычных і публіцыстычных артыкулаў на маральна-этычныя, выхаваўчыя тэмы. Адзін з аўтараў чытанак «Роднае слова» для 1-га і 2-га класаў (яны сістэматычна перавыдаюцца), а таксама для 3-га класа. На словы В. Віткі многія кампазітары (А. Бараноўская, Г. Вагнер, Я. Касалапаў, І. Лучанок, С. Палонскі, Я. Цікоцкі і інш.) напісалі песні. В. Вітка вядомы і як перакладчык паэзіі і прозы для дарослых і дзяцей. Яму належаць пераклады з англійскай, балгарскай, рускай, эстонскай і інш. моў. Кнігі В. Віткі выходзілі ў перакладзе на замежныя мовы.

Жыве ў Мінску. *М. Ф. Шаўлоўская.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 1. Вершы, паэмы, казкі. Т. 2. Апавяданні, п'есы, артыкулы. Рэц.: Марціновіч А. Паэзія зямная, сонечная // Звязда. 1974. 17 лют.

Дзецям: Выбр. тв.: У 2 кн. Мн., 1986.

Вершы. Мн., 1968. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Гілевіч Н. Талент, удзячны бацькаўшчыне // ЛіМ. 1969. 18 ліп.; Яфімаў Ф. Паэт дабраты і шчырасці // Полымя. 1969. № 8.

1.2.

Гартаванне: Вершы. М., 1944 / Пад сваім прозв.

Поўдзень: Вершы. Мн., 1946. Рэц.: Зорын А. «Поўдзень» // Беларусь. 1946. № 5—6; Кудрейко А. Полдень поэта // ЛГ. 1946. 18 мая; Шарахоўскі Я. Перад поўднем // Полымя. 1946. № 6; Шкраба Р. Шкраба Пошукі запаветнага слова // ЛіМ. 1946. 7 вер.

Вавёрчына гора: Вершаваная казка. Мн., 1948. Рэц.: Кудраўцаў І. Удзячнасць маленькага чытача // ЛіМ. 1949. 11 чэрв.

Прамень будучыні: П'еса ў 3 актах, 6 карцінах. Мн., 1948. Рэц.: Есакоў А. Актуальная п'еса // ЛіМ. 1948. 31 студз.

Шчасце паэта: Драматычная паэма ў 4 актах, 10 карцінах. Мн., 1951. Рэц.: Кніжная паліца // Калг. праўда. 1952. 27 лют.; Папкоўскі К. Паэт — гэта сэрца народа // Беларусь. 1952. № 4.

Вавёрчына гора. Мн., 1952.

Вернасць: Вершы, казка, п'еса. Мн., 1953. Рэц.: Бойка В. // Мін. праўда. 1953. 22 ліст.

Буслінае лета: Казка. Мн., 1958. Рэц.: Гілевіч Н. Паэтычна, хораша, займальна // Полымя. 1959. № 2.

Ружа і штык: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Бярозкін Р. «Ружа і штык» // Беларусь. 1959. № 3.

Казка пра цара Зубра. Мн., 1960. Рэц.: Назаровіч М. Прыгоды Васі Вясёлкіна // Маг. праўда. 1961. 6 студз.; Разанаў І. Ад казкі да казкі // ЛіМ. 1961. 13 студз.

Паверка: Вершы, паэмы, казкі, п'есы, апавяданні. Мн., 1961.

Зайчык-вадалаз: Апавяданні. Мн., 1962.

Дударык: Гульні, жарты, вершы, казкі. Мн., 1964.

Рэц.: Г і л ь М. Шчодры «дударык» // ЛіМ. 1965.19 лют.; Р а з а н а ў І. З добрай і разумнай усмешкай // Наст. газ. 1965. 22 снеж.; Ю р э в і ч У. Майстэрства перша-адкрыцця // ЛіМ. 1965. 19 ліст.

Азбука Васі Вясёлкіна: Вершы. Мн., 1965.

Казкі. Мн., 1968. (Школьная б-ка). Рэц.: Г а р д з і ц к і А. Лепш, як для дарослых // Звязда. 1969. 20 ліст.; Г н и л о м е д о в В. Взаимная любовь // Сов. Бел. 1969. 7 окт.; Д з я ш к е в і ч М. Светлая, праўдзівая фантазія // ЛіМ. 1969. 12 вер.; Л я ш у к В. Друг детей // Заря. 1969. 19 нояб.

Беларуская калыханка: Паэма. Мн., 1971: Рэц.: Д з м і т р ы е ў М. Самы запаветны дар: Пра «Беларускую калыханку» В. Віткі // ЛіМ. 1972. 27 кастр.

Чытанка-маляванка: Ладачкі-ладкі, лічылкі, загадкі, байкі, самагудкі, жарты, перакруткі, казкі, пацешкі, вясёлыя ўсмешкі. Мн., 1971. Рэц.: Ф і л і н о в і ч У. Знаўца дзіцячых душ // Наст. газ. 1973. 14 лют.; Ю р э в і ч У. Кнігу чытаюць — кнігу глядзяць // Полымя. 1972. № 8.

Праводзіны лета: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Г н і л а м ё д а ў У. «Спяшайцеся ў поле, у луг, у лясы...» // Полымя. 1973. № 8; Я г о ж. «Спешите в поле, на луг, в леса...» // Дружба народов. 1974. № 1; М а р ц і н о в і ч А. А лета ў сэрцы застаецца... // Мін. праўда. 1972. 5 вер.

Хто памагае сонцу: Вершы; Казкі; Пераклады. Мн., 1975. Рэц.: З у б к о ў с к і Б. І малым, і дарослым // Беларусь. 1976. № 10; П і с ь м я н к о ў А. З добрай мерай патрабавальнасці // ЛіМ. 1976. 19 сак.

Казкі. Мн., 1976.

Вышыні святла: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: Г р а ч а н і к а ў А. «Якая асалода жыць...» // Полымя. 1978. № 11; С а ч а н к а Г. Святло дабраты // Звязда. 1978. 18 мая.

Дзеці і мы: Дзённікі, нарысы, апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Д а н і л е в і ч Л. // Наст. газ. 1977. 29 чэрв.; К а з е й А. З дзецьмі мы заўсёды побач // Полымя. 1978. № 1; К л ы ш к а А. Дзеці і мы // ЛіМ. 1977. 29 ліп.; М а р ц і н о в і ч А. У свеце шчырасці і святла // Звязда. 1977. 11 кастр.; С т а л я р о ў М. Даступна і павучальна // Беларусь. 1978. № 2; Х о р с у н С. «...Ни дня без тревоги за человека» // Дет. лит. 1978. № 11; Ч а р к а с а в а Д. Выхаваць у чалавеку чалавека // Голас Радзімы. 1977. 15 вер.; Ю р е в и ч В. Для тех, кто воспитывает // Сов. Бел. 1978. 4 окт.

Мы будуем метро: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Х о р с у н С. Дорыць сэрца радасць // ЛіМ. 1980. 7 сак.

Мінскія балады: Вершы. Мн., 1981. Рэц.: Х о р с у н С. Галоўны герой — Мінск // ЛіМ. 1982. 26 ліст.

Случчына: Вершы; Паэмы; Казкі. Мн., 1981. Рэц.: М а р ч а н к а С. Права быць маладым: Над старонкамі «Случчыны» — выбранага В. Віткі // ЛіМ. 1982. 22 студз.

Урокі: Артыкулы, выступленні, нататкі. Мн., 1982. Рэц.: Д з м і т р ы е ў М. Урокі пісьменніка // Наст. газ. 1983. 2 крас.; М і х а л е в і ч Д. // ЛіМ. 1985. 25 сак.; С т р е л ь ц о в Б., Л о й к о О. Опыт школьного урока // Сов. Бел. 1984. 4 апр.; Х о р с у н С. Урокі дае жыццё // Полымя. 1983. № 2.

Госці: Вершы. Мн., 1983. (Мая першая кніжка). Рэц.: Ч а р н я ў с к і М. З чаго пачынаецца сонечны дзень // ЛіМ. 1985. 5 ліп.

Для дома, для альбома і трохі для эпохі: Гумар, сатыра. Мн., 1983.

Казкі і краскі: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Ч а р н я ў с к і М. З чаго пачынаецца сонечны дзень // ЛіМ. 1985. 5 ліп.

Загадка пра зярнятка: Верш. Мн., 1984. Рэц.: Ч а р н я ў с к і М. З чаго пачынаецца сонечны дзень // ЛіМ. 1985. 5 ліп.

Свята дружбы: Вершы. Мн., 1987.

Азбука Васі Вясёлкіна: Казка. Мн., 1988. (Мая першая кніжка).

Азбука душы: Традыцыя, пошук, эксперымент. Мн., 1988.

Трэція пеўні: Вершы, паэмы, пераклады. Мн., 1988.

1.3.

1928. Пры гасцінцы хіліліся вербы: [Верш] // Вясна. № 4 / Пад сваім прозв.; Сябру з вёскі: [Верш] // Там жа. № 9 / Пад сваім прозв.

1929. Песня: [Верш] // Вясна. № 1 / Пад сваім прозв.; Выйдзі: [Верш] // Там жа. № 8 / Пад сваім прозв.; З цыкла «Ваявалі ў полі на прыволлі»: [Вершы] // Там жа. № 9 / Пад сваім прозв.; Я гляджу на жоўталісты сад: [Верш] // Там жа. № 10 / Пад сваім прозв.

1930. Зазімак [Верш] // Вясна. № 1 / Пад сваім прозв.; Скрыпка: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад сваім прозв.; Зварот: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад сваім прозв.; З начлежных накідаў: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад сваім прозв.; З чаромхавага маю: [Верш] // Там жа. № 5 / Пад сваім прозв.; Даланямі прыцісні павекі на вочы: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад сваім прозв.; Ударніку: [Верш] // Там жа. № 9 / Пад сваім прозв.; [Рэц. на кн.: К у л я ш о ў А. Росквіт зямлі. Мн., 1930] // Маладняк. 1930. № 10 / Пад сваім прозв.; Сааўт. Б. Мікуліч.

1931. «Нам не да праверкі» // Камуніст. 16 сак. / Пад сваім прозв.

1933. Клеяваршчыца: З цыкла «Дружба і песня» // Чырв. змена. 1 жн. / Пад сваім прозв.

1935. Маленства майго ідылія...: [Верш] // ЛіМ. 16 кастр. / Пад сваім прозв.; Знойдзеная маладосць // Чырв. змена. 11 снеж. / Пад сваім прозв.; Сааўт. А. Розна.

1936. Сіла спектакля // Чырв. змена. 8 студз. / Пад сваім прозв.; Пясняр шчаслівай маладосці // Там жа. 11 лют. / Пад сваім прозв.; Сааўт. А. Розна.

1937. Канчаткова выкарчаваць з паэзіі карэнні нацдэмаўшчыны і двурушніцтва // ЛіМ. 2 чэрв. / Пад псеўд. В. Цімскі; На повадзе ў нацдэмаў // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. В. Цімскі; Народжаныя бурай // Чырв. змена. 16 лют. / Пад сваім прозв.

1938. «Мая маці»: (Пастаноўка Рагачоўскага калгаснага тэатра) // ЛіМ. 22 крас. / Пад сваім прозв.; Хвалюючая паэма аб народзе і вайне: «Вайна» Я. Коласа ў Дзярж. Віцебскім тэатры // Там жа. 23 вер. / Пад сваім прозв.

1939. Паверка: [Верш] // ЛіМ. 9 сак. / Пад сваім прозв.; Харошы пачатак // Там жа. 15 сак. / Пад сваім прозв.; Сыну: [Верш] // Там жа. 3 вер. / Пад сваім прозв.; Першая песня; На адзіноце: [Вершы] // Там жа. 3 ліп. / Пад сваім прозв.; Паэт-песеннік // Там жа. 5 жн. / Пад сваім прозв.; Песня пра камісара: [Верш] // Чырв. змена. 26 ліст. / Пад сваім прозв.

1940. «Чаканай блізкаю парою...»: [Верш] // Вольная праца. 12 кастр. / Пад сваім прозв.; Рыгор Шырма і яго ансамбль // Там жа. 13 кастр. / Пад сваім прозв.; Сааўт. Т. Лясовіч; Жуpавель: [Верш] // Там жа. 18 снеж. / Пад сваім прозв.; Смерць камісара: [Верш] // ЛіМ. 1 студз. / Пад сваім прозв.; Слова; Нараджэнне крышталя: [Вершы] // Там жа. 21 студз. / Пад сваім прозв.; Белыя вершы: (Марозным днем; Водгулле; Думка; Бяссмерце) // Там жа. 23 сак. / Пад сваім прозв.; Максім Танк у Беластоку // Там жа. 23 ліп. / Пад псеўд. В. Цімскі; На першым сходзе членаў ССПБ // Там жа. 28 вер. / Пад псеўд. В. Цімскі; Сустрэча пісьменнікаў з польскім тэатрам // Там жа. 5 кастр. / Пад псеўд. В. Цімскі; Стварыць умовы для работы ансамбля // Там жа. 19 кастр. / Пад сваім прозв.; Сааўт. Т. Лясовіч; У музеі Адама Міцкевіча // Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. В. Цімскі; На радзіме паэта: 85-годдзе з дня смерці А. Міцкевіча: [Нарыс] // Там жа. 30 ліст. / Пад псеўд. В. Цімскі.

1941. Октябрь // Раздавим фашистскую гадину. № 30 / Пад сваім прозв.; Новы год: [Верш] // Вольная праца. 1 студз. / Пад сваім прозв.; Скарга ракі Белай: [Верш] // Там жа. 4 студз. / Пад сваім прозв.; Казка для дарослых: [Верш] // Там жа. 14 лют. / Пад сваім прозв.; «Вераснёвыя сцягі»: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Вераснёвыя сцягі. Мн., 1940] // Там жа. 17 крас. / Пад сваім прозв.; «Крамлёўскія куранты»: Спектакль аб Леніне, аб Вялікай рэвалюцыі // Там жа. 14 мая / Пад сваім прозв.; Сааўт. А. Атрошчанка; «Інтэрвенцыя»: Новая пастаноўка Рускага драм. тэатра БССР // Там жа. 28 мая / Пад сваім прозв.; І сэрцам, і зброяй: [Верш] // ЛіМ. 25 студз. / Пад сваім прозв.; Дзве камедыі: «Хто смяецца апошнім» і «Слуга двух паноў» у Пінскім тэатры // Там жа. 1 лют. / Пад псеўд. В. Цімскі; Творчы вечар В. Таўлая // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. В. Цімскі;

Молниеносно он решил...: [Верш] // Сов. Бел. 23 июля / Пад сваім прозв.

1942. У няволі: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 56 / Пад сваім прозв.; Песні паланянак: [Верш] // Там жа. № 66 / Пад сваім прозв.; Маці: [Верш] // За сваб. Бел. 30 жн. / Пад сваім прозв.; Алешына: [Верш] // Там жа. 9 кастр. / Пад сваім прозв.; Минск зовёт! // Комс. правда. 1 мая / Пад сваім прозв.; Судны дзень: [Верш] // Сав. Бел. 6 лют. / Пад сваім прозв.

1943. Гартаванне: [Верш] // Беларусь: Альманах № 1. М. / Пад сваім прозв.; Мінск кліча!: [Артыкул]; Судны дзень: [Верш] // Моладзь Беларусі ў баях за Радзіму. М. / Пад сваім прозв.; У рэзерве ёсць вар'яты // Партыз. дубінка. № 2 / Пад сваім прозв.; Фрыц з падпечку: Казка; Пра кароўку і вяроўку // Там жа. № 3 / Пад сваім прозв.; Першамайская песня // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 43 / Пад сваім прозв.

1944. Звязда; Смерць кулямёта: [Вершы] // Беларусь. № 2:, Вернасць: [Верш] // Там жа. № 3; Поўдзень: Паэма // Там жа. № 6.

1945. Сыну; Судны дзень; Пераправа: [Вершы] // За шчасце Беларусі. М.; Л. / Пад сваім прозв.; Памяці Кузьмы Чорнага / Пад сваім прозв.; Дзіва: [Верш] // Беларусь. № 1; Бацька: [Верш] // Там жа. № 2; Пара салаўінае песні: [Верш] // Там жа. № 4; Зося: [Верш] // Там жа. № 5; Шлях: [Верш] // Там жа. № 6; Балада пра гарніста: [Верш] // Там жа. № 7—8; Ніколо Паганіні: [Верш] // Там жа. № 9; Жаданне слова: [Верш] // Там жа. № 10; Бяссмерце: [Верш] // Там жа. № 11—12; Пара салаўінае песні; Бацька: [Вершы] // Полымя. № 2—3; Лістапад: [Верш] // ЛіМ. 12 жн. / Пад сваім прозв.; Заўвагі аб спектаклі // Там жа. 12 вер. / Пад сваім прозв.; Памяці настаўніка і друга // Там жа. 22 ліст. / Пад сваім прозв.; Гартаванне; Нараджэнне крышталя; Слова; Упартасць; Алешына: (Кузьму Чорнаму); Поўдзень: [Урывак]: [Вершы] // Сав. Радзіма. 23 снеж.; Судны дзень // Сов. Бел. 12 дек.

1946. Смерць камісара: [Верш] // Семнаццатага верасня. Мн. / Пад сваім прозв.; Творчасць маладых пісьменнікаў // Беларусь. № 1 / Пад сваім прозв.; Паэзія; Другое нараджэнне; Дома; Школа; Няміга; Мінская раніца; Мацейка; Трыпутнік: [Вершы] / Там жа. № 8; Сыну: [Верш] // Бярозка. № 3:, Няўдаліца: [Верш] // Вожык. № 11; Творчасць маладых пісьменнікаў // Полымя. № 2—3; Паверка: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Творчасць маладых пісьменнікаў: Даклад на пашыраным Пленуме ССПБ // ЛіМ. 1 студз. / Пад сваім прозв., Паэт і тэма // Там жа. 1 сак. / Пад сваім прозв.; У час развітання: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Стихи Максима Танка // ЛГ. 9 марта; Сыну; [Верш] // Піянер Бел. 10 крас.; Балада пра гарніста: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Прымак: [Верш] // Сав. селянін. 22 жн.

1947. Куранты; Беларускі вакзал; Сыну; Лямпачка Ільіча: [Вершы] // Роднай Маскве. Мн.; Сыну; Гартаванне; Другое нараджэнне; Школа; Фрыц у падпечку: [Вершы] // Эстрада. Мн.; Лямпачка Ільіча: [Верш] // Беларусь. № 1; Прымак; Караблі: [Вершы] // Там жа. № 3; Брэст: [Верш] // Там жа. № 8; Прамень будучыні: П'еса // Полымя. № 12; Аб традыцыях // Звязда. 16 сак.; Будучыня: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Размова паэта з наборшчыкам: [Верш] // ЛіМ. 8 лют.; МТЗ; Прымак; Будучыня; Куранты: [Вершы] // Сав. Радзіма. 21 ліст.; Усенародны дэпутат: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1948. Вавёрчына гора: Казка // Полымя. № 3.

1949. Будучыня; Лямпачка Ільіча; Брэст; МТЗ; Сыну; Куранты; Маленства; Гартаванне; Паэзія; Дома; Мінская раніца; Другое нараджэнне; Прымак; Трыпутнік: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Разведчыкі камунізма: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; Песня дружбы: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Пісьменнік, бальшавік, друг // Там жа. 23 крас.; Маштабы, неадпаведныя зместу // Там жа. 13 жн.; Клапатлівы і чулы настаўнік // Там жа. 26 ліст.; Сталін: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Са Сталіным лёгка жывецца на свеце // Там жа. 21 снеж.

1950. Сталін; Песня дружбы; Куранты: [Вершы] // На варце міру. Мн.; На даўгінаўскім гасцінцы: Карціна з п'есы «Янка Купала» // Беларусь. № 6; Янка Купала: (Драма ў васьмі карцінах з пралогам і эпілогам) // Полымя. № 6; Вялікая і ўдзячная тэма // ЛіМ. 4 сак.; На бровары: Карціна з п'есы «Янка Купала» // Там жа. 27 мая.

1951. За сумесную працу тэатраў і драматургаў // ЛіМ. 21 крас.

1952. Сталін; Сыну; Куранты; Песня дружбы: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Сталін; Куранты: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Куранты: [Верш] // Школьная эстрада. Мн.; Людзі і тэхніка // ЛіМ. 16 жн. / Сааўт. Т. Хадкевіч.

1954. Парус: (Аркадзю Куляшову): [Верш] // ЛіМ. 2 кастр.; Маці; Сон салдата: Балады // Там жа. 6 ліст.

1956. Сосны: Ружа і штык; Размова з трыбунай; Сівізна: [Вершы] // ЛіМ. 9 чэрв.; Палёт чмяля: (Камедыя ў адной дзеі) // Там жа. 11 жн.; Запрашэнне ў Каралішчавічы: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Бацькава лыжка; Пачатак вясны; Першае, наіўнае каханне: [Вершы] // Там жа. 17 ліст.; Пра некаторых аматараў прыроды: [Верш] // Там жа. 15 снеж.

1957. Прымак; Маці: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Пошукі казкі: (Раздзелы з паэмы «Буслінае лета») // Бярозка. № 2, 3; Незабыўныя дарогі: Апавяданні з жыцця Янкі Купалы // Там жа. № 7;З бусламі на паляванні: [Верш] // Вясёлка. № 1; Салавей; Ластаўка: [Вершы] // Там жа. № 5; Зайчыкводалаз: Апавяданне // Там жа. № 7; Буслінае лета: Казка // Полымя. № 1; Рэц.: Г і л е в і ч Н. Новая ўдача паэта // Чырв. змена. 1957. 25 крас.; Г р а х о ў с к і С. Пошукі казкі // ЛіМ. 1957. 23 сак.; Бусліха спявае калыханку: (Урывак з паэмы «Буслінае лета») // Ніва. 7 крас.

1958. Чмяліны мёд: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Мая вавёрачка: Апавяданне // Там жа. № 8; Страшная казка: Апавяданне // Там жа. № 9; Дэсантнікі; Зубр і Форд; Салавей: [Вершы] // Маладосць. № 6; Тытулы; Дзед; Бацька; Спадчына; Чытачу; Вачыма маці; Хлеб; Апошні патрон; Ястраб над возерам; Помнік ласю; Верасы; Шарая хвіліна: [Вершы] // Полымя. № 6; Буслінае лета: [Урыўкі з аднайм. казкі] // Піянер Бел. 6 чэрв.

1959. Латышскім сябрам: [Верш] // Ветрык, вей! Мн.; Вялікі нацыянальны паэт // Кузьма Чорны. Мн.; Зоры нашага шчасця: [Верш] // Вясёлка. № 2; Казка пра цара Зубра // Там жа. № 5—7; Случчына: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 60; Дома: [Верш] // Там жа. № 64; Зоры над соснамі: Кінасцэнарый // Маладосць № 11 / Сааўт. У. Краўчанка. Рэц.: М а л ь д з і с А. Па вытаптанай сцежцы // ЛіМ. 1960. 27 лют.; Сябрам: [Верш] // Звязда. 10 вер.

1960. Вавёрчына гора: Казка // Дзецям. Мн.; Пачатак вясны: [Верш] // А гармонік грае, грае... № 3; Абнова; Стасева падарожжа; Газета: Апавяданні пра дзяцей // Беларусь. № 1; Шчаслівая маладосць паэта // Там жа. № 7; Наташына сямейка: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Першая пяцёрка: Апавяданне // Там жа. № 3; Запавет // Маладосць. № 7; Два апавяданні: Нясказанае слова; Трывога ў Ельнічах // Полымя. № 1; Творчы пашпарт пісьменніка // Там жа. № 2; Дарогі і сцежкі; Познія палыны; Гуляшчы хлеб; Баравіцкія музыкі; Вікторыя: [Апавяданні] // Там жа. № 8.

1961. Гартаванне; Горкі вырай; Мінская раніца; Дома; Ружа і штык; Першае, наіўнае каханне; Дзед; Спадчына; Зубр і Форд; Верасы; Шарая гадзіна: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Апошні патрон: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Цвіце арэшына: [Верш] // Беларусь. № 5; Балада пра гарніста; Караблі; Дзіва: [Вершы] // Бярозка. № 5; Прызнанне; Грып; Прамова на хаўтурах; Асцярожна!; Пажаданне: [Вершы] // Маладосць. № 5; Газета: Апавяданне // Піянер Бел. 12 мая.

1962. Сон салдата; Ружа і штык; Парыж: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Балада пра гарніста; Маці: [Вершы] // Піянерам Беларусі. Мн.; Прымак; Пра некаторых аматараў прыроды: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; ППШ: [Верш] // Вясёлка. № 5; Дударык: [Верш] // Там жа. № 7; Класы; Лічылачка; Забіякі; Ірыс і барбарыс; Прастакваша: [Вершы] // Там жа. № 9; Дзесяць мінут паэзіі: Парыж; Рэдактарам «Юманітэ»; Балеро;

Аўтапартрэт; Свабода; Міннае поле; Кірмаш вясёлых жабракоў; Дарагія стрэлкі; Знаходка; Чырвоны млын; Экспанат; Старыя рыфмы; Крумкач; Кругі; Крыллі; Дзесяць мінут паэзіі: [Вершы] // Полымя. № 6.

1963. Бяссмерце; Будучыня; Паверка: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; «Цёплай ласкай авеяны...»: [Верш] // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.; Паэзія і жыццё // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Верасы; Шарая гадзіна: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Наш Янка Маўр: (Да 80-годдзя з дня нараджэння) // Бярозка. № 5; Генерал Верабей; Млын: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Азбука Васі Вясёлкіна: [Верш] // Там жа. № 9—11; Страшная казка // Ніва. 9 чэрв.; Абнова: [Апавяданне] // Там жа. 16 чэрв.; Стасева падарожжа: [Апавяданне] // Там жа. 22 вер.

1964. Агляд восені: [Верш] // Вясёлка. № 10; Лосьна і язьна: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.; Млын: [Верш] // Ніва. 1 сак.; Генерал Верабей: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Бяссмерце: [Верш] // Чырв. змена. 18 крас.

1965. Аблічча друга // Дубоўка У. Выбр. тв.: У 2 т. Мн.; Т. 1; Ленін: [Верш] // Вясёлка. № 5.

1966. Першамайская песня: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Праводзіны снежнай бабы; Скарагаворка; Калыханка; Бабры:, Барабанка; Пажар; Лічылка; Гарыхвостка: [Вершы]; Самаэпіграма; Эпіграмы: На Петруся Броўку; На Рыгора Барадуліна; На Максіма Танка; На Язэпа Семяжона // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Уступнае слова // Усімі колерамі вясёлкі. Мн.; Буслінае лета: (Урывак з вершаванай казкі) // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Ружа і штык; Брэст; Апошні патрон; Маці: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Старому — усмешка, малому — пацешка: [Вершы] // Вожык. № 18; Частункі выносьце; Пліска; Гіль; Стрыж; Дрозд; Шпак; Гарыхвостка; Шчыгол; Сарока; Сойка; Удод; Цяцёрка: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Перасмешка; Драч; Чачот; Пеначка; Чыж: [Вершы] // Там жа. № 7; Пацешкі; Леў; Ліса і лісічкі; Галка; Круцігалоўка; Пажар; Сіваваронка // Там жа. № 11. Ай і ой; Мастак; Гасцінцы; Тачыльшчык; Бабры; Піла: (Пацешкі) // Там жа. № 12.

1967. Казка пра цара Зубра: [Верш] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Няміга: [Верш] // Горад і гады. Мн.; Лямпачка Ільіча: (Сказ маскоўскага рабочага); Бяссмерце; Паверка: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Лямпачка Ільіча: (Сказ маскоўскага рабочага): [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Салам табе, Узбекістан!: [Уступны артыкул]; Фіруза; Памяці Султана Джуры: [Вершы] // Узбекістану. Мн.; Народная паэма // Тарас на Парнасе: Народная паэма. Мн.; Праводзіны: [Верш] // Вясёлка. № 3; Хто прыносіць вясну; Карусель; Калыханка: [Вершы] // Там жа. № 4; Лічылкі: Палачка-стукалачка; Кісель; Попел, попел...; Валакуча; Малыя аленікі // Там жа. № 6; Нашы птушкі: Івалга; Слаўка; Лебедзі; Фазан; Ястраб; Берасцянка; Крапіўнік; Бусел: [Вершы] // Там жа. № 7; Пацешкі // Там жа. № 9; От я даў!; Казёл; Добра ўнуку: [Вершы] // Там жа. № 12; Узбекскі шоўк; Ташкент; Бухара; Памяці Султана Джуры; Фіруза: [Вершы] // Маладосць. № 5; Памяці Султана Джуры: [Верш] // Гомел. праўда. 6 чэрв.; Фіруза; Памяці Султана Джуры: [Вершы] // Звязда. 22 сак.; Фіруза: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.

1968. Вавёрчына гора: [Казка] // Мы веселые ребята. Мн.; Шарая гадзіна; Верасы: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Зорка Леніна; Развітанне з букваром: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Нашы птушкі: Крыжадзюб; Аляпка; Амялушка; Дзятлік; Жаўна: [Вершы] // Там жа. № 2; Беларусь: [Верш] // Там жа. № 12; Фальклор — пагроза? // Маладосць. № 5; Беларуская калыханка: Паэма // Полымя. № 5; Лямпачка Ільіча: [Верш] // Гомел. праўда. 20 крас.; Беларуская калыханка: Урывак з паэмы // ЛіМ. 14 мая; Збірайце народную творчасць // Піянер Бел. 6 чэрв.; Песенное сердце // Сел. газ. 10 марта; З глыбінь жыватворных // Чырв. змена. 6 чэрв.

1969. Барвінак: (Багдану Чаламу): [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Лямпачка Ільіча: (Сказ старога рабочага); Паверка: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Ленін: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Наша вясна: Успаміны // Беларусь. № 11; Добры дзень!: [Верш] // Вясёлка. № 5; Калыханка: [Верш] // Там жа. № 6; Сонейку: [Верш] // Там жа. № 8; Сэрцу добрай Надзеі; Палессе; Зоры над соснамі; Развітанне са школай; Добры дзень; Нацюрморт; Сонейку; Песня; Альбомнае; Старавер; Скептык; Мецэнатам; Модная рыфма; Змей на нітачцы; З дожджыкам!; Пажарнікі; Дзіва: [Вершы] // Полымя. № 7; Палессе; Зоры над соснамі; Развітанне са школай: [Вершы] // ЛіМ. 11 ліп.; Дзякуй табе, майстар!.. // Там жа. 23 снеж.; Сэрца, аддадзенае дзецям: [Рэц. на кн.: Сухомлинский В. Сердце отдаю детям. К., 1969] // Наст. газ. 19 ліст.

1970. Спадчына; Ленін: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Беларусь; Дзятлік; Амялушка; Аляпка; Крыжадзюб; Чмяліны мёд: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Паверка: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Песня акцябрат: [Верш] // Вясёлка. № 2; Прадвесне: [Верш] // Там жа. № 4; Кузьма Чорны // Там жа. № 6; Уладзімір Дубоўка: (Да 70-годдзя з дня нараджэння) // Там жа. № 7; «Б'е гадзіннік дванаццаць...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 1; Запавет; Першамайская песня; Песні паланянак; Звязда: [Вершы]; Госць у падпечку: Казка // Маладосць. № 5; Лісткі трывожных дзён // Там жа. № 6; Клятва; Салдат: [Вершы] // Полымя. № 5; Заломшчыкі // ЛіМ. 15 мая; Аўтар гэтых паэтычных навел... // Там жа. 5 чэрв.; Рэформа дагары нагамі // Там жа. 19 чэрв.

1971. Балада пра гарніста; Добры дзень! [Вершы] // Бярозка. № 5; Уласнаю персонай; Пярэстарак; Бубен: [Вершы] // Вожык. № 9; Сяброўкі; Вясна: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Верабей: [Верш]; Салодкае замарачэнне: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Бацькава слова: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Першакласніцы: Мы з Ліляй!; Свята настаўніцы; Добрая навіна: [Апавяданні] // Там жа. № 11; На чоўне сабраўся ў бязмежную даль; Як з падзіву анямелая; Выйдзі адвячоркам у жытное поле; Паглядзі на жаўталісты сад: [Вершы] // Маладосць. № 5; Запаветная лабараторыя пісьменніка // Полымя. № 2; Паміж людзей добрых: Ленінскія надзелы; З інтэрнацыяналам; Таварыш камісар; Настаўнік; Рэквіем; Рука ў Сарбоне: [Апавяданні] // Там жа. № 3; Добры год мой; Вясна; Дожджык; Слова; Спяшайцеся; Літве; Жыта; Перавал; Шчасце; Малітва Праметэя, які ўкраў блакітны агонь; Замова ад прагнасці; Пасёлак Туманны; Кіжы; Карэліі; «Запаляр'е, Урал і Карпаты...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Дыялогі з унучкамі // Там жа. № 10; Казкі дзеда Васіля; Бабіны госці; Дарожка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; Сэрца аддаваць дзецям: З выступлення на VI з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 7 мая; Вандроўнік, шукальнік, летуценнік // Там жа. 6 жн.; Ружа і штык: [Верш] // Ніва. 16 мая; Уласнаю персонай: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Ірыс і барбарыс; Дожджык з сонцам: [Вершы] // Піянер Бел. 27 мая; Мы з Ліляй: [Апавяданне] // Там жа. 25 ліст.

1972. Дэсантнікі; Балада пра гарніста: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Пачатак вясны; Арэшына: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Балада пра гарніста: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Казка; Лірнік; Мужык: [Апавяданні] // Вясёлка. № 7; Дарогі песняра: Апавяданні з жыцця Янкі Купалы // Маладосць. № 7; Праводзіны лета; Край гасцінца; Прыёмны дзед: [Вершы] // Там жа. № 11; Добры дзень: [Верш] // Заря. 1 апр.; Сердце, отданное детям // Зорька. 3 марта; Грамадзянскі і творчы подзвіг // ЛіМ. 28 крас.; Талент і сэрца // Там жа. 21 ліп.

1973. Бабры; Пажар; Забіякі; Піла; Воўк; Барабанка; Валакуча: [Вершы] // Беларусь. № 4; Пяты; Мая сям'я; У старога вераб'я; Колькі сарок?; У кожным кутку; Колькі пальцаў?: [Вершы] // Бярозка. № 9; Янка Маўр: (Да 90-годдзя з дня нараджэння) // Вясёлка. № 5; Украінскай піянеры: [Верш] // Там жа. № 10; Снежань: [Верш] // Там жа. № 12; Вясёлы талент настаўніка // Маладосць. № 5; Бог Вады; Малагабарытны класік: [Вершы] // Там жа. № 12; Праводзіны лета: «Зіма ўжо на дварэ...»; «Першы лісток на дрэве...»; «Нікому не выдам...»; «А што — душа? Я ўпэўнен, гэта...»; «Выспеліў колас зерні...»; «Калі маеш ты што за душой...»; «Дарогу труць — і мруць як мухі...»; «Дарэмна кажуць — у жыцця...»: [Вершы]

// Полымя. № 3; Па закліку сэрца, па высокаму абавязку // ЛіМ. 6 крас.

1974. Ордэн Дружбы народаў; «Не ведаючы стомы і ўвяроды...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Вавёрчына гора: Казка // Мы веселые ребята. Мн.; Гаспадар снежнага дому: [Верш] // Вясёлка. № 2; Хто памагае сонцу: (Казка ў вершах) // Там жа. № 4; Брэсту: [Верш] // Там жа. № 5; Жаваронак: [Верш] // Там жа. № 6; Перабег лісток дарожку: [Верш] // Там жа. № 11; Не толькі сямейная падзея // Маладосць. № 5; Перад парогам; Паэзія; Надзі Рушавай; Сэрца Сухамлінскага; Дзявочая песня; Старадаўні раманс; Пісьменніцкія ўдовы; Ні дня без радка: [Вершы] // Там жа. № 6; Вышыні святла: Зямля ў патроне; Золак над Усурыйскам; Памяці парахода; Маладзік; Дуб і рабіна; Твая ўсмешка; Ядлоўцавы куст; Саракі; Натхненне; Дзедава шчасце; Гатоўнасць: [Вершы] // Полымя. № 10; Зямля ў патроне: [Верш] // Гроднен. правда. 18 окт.

1975. Бяссмерце: [Верш] // Камуністы. Мн.; Полымя. № 5; Брэсту: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Хто памагае сонцу: Сучасная чарадзейная казка // Бярозка. № 7; Чалавек, натоўп, мода: Роздум над праблемай // Маладосць. № 6; Дзеці і мы // Полымя. № 2; Трое ў палаце: Апавяданне // Там жа. № 7; З кнігі «Дзеці і мы»: Для пасажыраў з дзецьмі; Вы таксама — пісьменнік?; Кірмаш; Сын свайго дзеда; Трынаццаты; А кампот?; Паміж людзей добрых; Рабінавая восень; Кароткая гісторыя доўгай барады; Сваё слова; Шчаслівая вымова: [Апавяданні] // Там жа. № 11; «Б'е гадзіннік дванаццаць...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 31 снеж.; Среди добрых людей: (К 70-летию со дня рождения П. Глебки) // ЛГ. 9 июля; Шчасце быць педагогам // Наст. газ. 4 кастр.

1976. Ленін: [Верш] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Гартаванне; Парус; Бацька: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Майстар // Пясняр мужнасці. Мн.; Вартавы часу: [Верш] // Бярозка. № 3; Нос: [Верш] // Вясёлка. № 9; Ёжка: [Верш] // Там жа. № 12; З кнігі «Вышыні святла»: «Вышыні святла — святыні...»; Суніцы; Спакуса; Сэрца; Грэшнік; На старым гасцінцы; Случчына: [Вершы] // Полымя. № 5; Выхаванне словам: (Думкі аб магчымасцях слова) // Там жа. № 10; Вечнасць: [Верш] // Звязда. 11 мая; Вытокі вобраза: [Рэц. па кн.: Гілевіч Н. Паэтыка беларускіх загадак. Мн., 1976] // Там жа. 7 жн.; З павагай да роднага слова: [Урывак з выступлення] // ЛіМ. 21 мая; Маскі: Паэма // Там жа. 31 снеж.

1977. Беларуская калыханка: Паэма // Дзень добры, мама! Мн.; Белы бычок: [Верш] // Вясёлка. № 3; Свята; Майская госця: [Вершы] // Там жа. № 5; Добры знак: [Верш] // Там жа. № 6; Мы будуем метро: [Верш] // Там жа. № 11; Пра невядомае апавяданне і яго аўтара // Полымя. № 7; Далягляды слова: Лірыка Максіма Танка // Там жа. № 9; Людзям на дабро // Звязда. 15 ліст.; Вышыні святла — вышыні жыцця // ЛіМ. 7 студз.; Чытаючы вершы таварыша: [Рэц. на кн.: Кислик Н. Воспоминание о вокзалах. М., 1976] // Там жа. 1 крас.; Слова ўдзячнасці // Там жа. 15 крас.; Твой жнівень: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Жартоўныя вершы: Падрадчык; Другу-стылісту; Круглы стол; Мемуарыст; Разбойнік; Пегас на грузавіку; Праведнік // Там жа. 26 жн.; Пут, веіні! // Там жа. 2 вер.; Празаік перакладае паэта // Там жа. 23 вер.; Жартоўныя вершы: Слуцкая камарынская; Лысы раманс // Там жа. 28 кастр.; Магутны лад балад // Там жа. 25 ліст.; Прыручэнне агню: Мужны век мой; Дэльфіны слухаюць музыку; Сосны; Спадчына; Па дарозе ў Мазыр; Прыручэнне агню; Вечнасць: [Вершы] // Там жа. 30 снеж.; Лысы раманс: [Верш] // Ніва. 4 снеж.; Дарожка: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Поэзія леса // Сов. Бел. 26 июня; Высокое напряжение // Там жа. 3 авг.

1978. Дома; Бяссмерце; Ветрык, вей!; Жыта: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада пра гарніста // Беларуская балада. Мн.; Зайчык-вадалаз: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Вернасць; Спадчына: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Буль-буль-буль: [Верш] // Вясёлка. № 1; Самая дарагая рэч у нашым доме (Апавяданне) // Там жа. № 3; Абыяк: [Верш] // Там жа. № 4; Чарадзей, дарагі дзецям: (Да 95-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра) // Там жа. № 5; Травінка; Дзеці на парашутах: [Апавяданні] // Там жа. № 8; Сэрца, аддадзенае дзецям // Там жа. № 9; «Купіў я дачцы салаўя...»: [Верш] // Голас Радзімы. 7 вер.; Вечная и всегда молодая // Комс. правда (Вильнюс). 17 нояб.; Наплывае цяжкая сляза: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; Песеннае сэрца паэта // Там жа. 3 сак.; Адвечная і заўсёды новая: [Інтэрв'ю] // Там жа. 21 крас.; Мінскія балады: Ленін; Крылы; Старыя назвы; Апошні грош; Ля помніка Янку Купалу; На плошчы Якуба Коласа // Там жа. 24 ліст.; Васілю Сухамлінскаму: [Верш] // Наст. газ. 27 вер.; Пяты; Індыкова загадка: [Загадкі] // Ніва. 15 кастр.

1979. Год каня: Пасля работы; Год каня; Таямніцы прыроды; Змоўніцы; Загадка мудрасці; Зімовыя журавлі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Ветрык, вей!: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; За сталом памяці: [Успаміны] // Святло яго душы. Мн.; Полымя. № 8; Пяць школьных званкоў // Сучаснік. Мн.; Галоўны клас; Начальнікі; Рабочая змена: [Вершы] // Бярозка. № 5; Казкі і краскі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Дзе хаваецца вайна: [Верш] // Там жа. № 6; Знамя юности. 26 июня; Пасля работы: [Верш] // Вясёлка. № 7; Добрая ўсмешка настаўніка // Там жа. № 11; Вясёлыя жарты: [Вершы] // Там жа. № 12; Дзіця на лініі агню // Маладосць. № 6; Зялёны дамок; Тры сястры; Размова з касмічным госцем; Пасля свята; Майму любімаму ішаку: [Вершы] // Там жа. № 7; Яго подзвіг // Полымя. № 3; З верай у чалавека // Там жа. № 4; Сказочник из страны детства: [Інтэрв'ю] // Зорька. 23 марта; «С точки зрения столов...» // ЛГ. 3 окт.; Новага дома ўладар: [Верш] // Ніва. 21 студз.; Уроки в парке // Правда. 3 июля; Ребенок на линии огня // Сов. Бел. 4 авг.; И все мы вместе...: [Інтэрв'ю] // Там жа. 20 сент.; Паверка: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Мы будуем метро: [Верш] // Там жа. 18 лют.

1980. Алесю Асіпенку; Генадзю Бураўкіну на выхад «Вершаў пяці кніг»; Алене Васілевіч; Васілю Зуёнку; Івану Шамякіну; У альбом сучасніцы; Велічальная Вячаславу Адамчыку; Рыгору Барадуліну; Алесю Бачылу; Сяргею Грахоўскаму; Валянціну Зубу; Прызнанне; Сонечнаму Зайчыку; Марш энтузіястаў дзіцячай літаратуры: Аўтографы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Дэсантнікі; Парус; Спадчына: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Азбука душы // Беларусь. № 6; Што такое дружба? // Вясёлка. № 1; Унукава і Дамадзедава: [Верш] // Там жа. № 4; Кашчэевы харчы: [Верш] // Там жа. № 8; Ценная порода поэзии // Лит. обозрение. № 1; Дзеці і горад // Маладосць. № 7; Священный долг // Красная звезда. 7 окт.; На высокай хвалі гісторыі // ЛіМ. 20 чэрв.; Чародей народного слова // Сов. Бел. 24 июня; Мудрость доброты // Учит. газ. 22 нояб.

1981. Дыялогі з унучкамі: [Урыўкі]; Дзеці і мы; Выхаванне словам; Часцей глядзіце на зоры: [Урыўкі] // Беларуская дзіцячая літаратура: Хрэстаматыя крытычных матэрыялаў. Мн.; Чытачам гэтай кнігі: [Уступны артыкул]; Два самазвалы; Казкі і краскі: [Вершы]; Рак; Пажаданне: Скорагаворкі // Вясёлка. Мн.; Балада пра гарніста: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Сонечная мая Случчына: (Старонкі біяграфіі) // Бярозка. № 5; Капыльская горка; Два самазвалы; Вераб'іная зарплата; Тачыляс: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Майская госця; Вясна; Два браты і сонца; Дождж: [Вершы] // Там жа. № 5; Голас настаўніка // Маладосць. № 2; Ясень з ліхтаром: Дзённік // Там жа. № 5; Азбука душы: [Нарыс] // Неман. № 1; Вераб'іная зарплата; Скача грак; Кобра; Песта; Піла; Прастакваша; Абыяк: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; Слова ўдзячнасці выдатнаму артысту // Голас Радзімы. 8 студз.; Першае, наіўнае каханне: [Верш] // Знамя юности. 17 мая; Сонейку: [Верш] // Ніва. 5 крас.; Трывога ў Ельнічах: Апавяданне // Там жа. 5, 12 ліп.; Ребенок идет в школу // Сов. Бел. 26 авг.; Поэзия педагогики: [Рэц. на кн.: Шаталов В. Педагогическая проза. М., 1980] // Там жа. 21 окт.; Самая дорогая вещь // Учит. газ. 24 янв.; Щедра наша нива! // Там жа. 3 окт.

1982. На скрыжаванні маланак // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Ордэн Дружбы народаў; Ташкент; Ветрык, вей:

[Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Ля помніка Янку Купалу; На плошчы Якуба Коласа: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Яго подзвіг // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Сустрэчы, якія зберагла памяць // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Полымя. № 6; Два браты і сонца: [Верш] // Беларусь. № 4; Волат народнага слова: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Коласа) // Бярозка. № 11; Добры дзень, Новы год!: [Верш] // Вясёлка. № 1; «Вясёлцы» — 25 год // Там жа. № 4; Свята дружбы: [Верш] // Там жа. № 12; Яблоко на всех // Дет. лит. № 8; И словом, и делом // Там жа. № 9; Беларускі вакзал: [Верш] // Полымя. № 12; Мудрость доброты // Комс. правда. 14 авг.; Газета і крытыка // ЛіМ. 19 лют.; Гадзіннік Леніна: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Юрмальскі верасень: Жаваранак у зеніце; Пасля шторму; Даўжнік; Лук і страла; Цётка цішыня; Рыжскія пеўні: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.; Янка Купала ў Беластоку: Успаміны // Ніва. 25 ліп.; Среда общения // Сов. Бел. 23 марта; Трогайте руками экспонаты: Раздумья писателя о подвижничестве учительской профессии // Там жа. 17 июня.

1983. Добры дзень; Дударык; Два браты і сонца; Капыльская горка: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Гадзіннік Леніна; Цётка Цішыня; Пасля шторму; Загадка пра зярнятка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Ордэн Дружбы народаў; Ленін: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Вавёрчына гора: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Сонечная мая Случчына: [Успаміны] // Урокі цікавых сустрэч. Мн.; Даўнія знаёмыя: [Вершы] // Вожык. № 5; Партрэт; Месяцы; У абутковым магазіне; Пальцы; Тыдзень: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Наш любімы пісьменнік: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Маўра) // Там жа. № 5; Загадка пра зярнятка: [Верш] // Там жа. № 8; Адкрываючы свет дабра // Голас Радзімы. 19 мая; Два браты і сонца: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; Дружба: [Верш] // Звязда. 30 чэрв.; Талент мужны і добры // ЛіМ. 8 ліп.; Мудрость оптимизма // ЛГ. 6 июля; Абнова: [Апавяданне] // Ніва. 30 студз.; Открывая мир добра // Сел. газ. 11 мая.

1984. Балада пра гарніста: [Верш] // Бярозка. Мн.; Бяссмерце; Ружа і штык: [Вершы] // За цябе, Радзіма! Мн.; Бяссмерце: [Верш] // Ля вечнага агню. Харкаў; Мн.; Ленін; Мы будуем метро; Дударык: [Вершы]; Вавёрчына гора: (Казка); Дыялогі з унучкамі; Трывога ў Ельнічах: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Брэсту; Апошні патрон: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Уратаваць калыску жыцця // Беларусь. № 1; Шчаслівага плёну!: Да 50-годдзя Саюза савецкіх пісьменнікаў // Там жа. № 9; Нулевікі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Ну, пачакай, воўк!: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Единая, трудовая, народная! // Дет. літ. № 11; Сов. Бел. 1 сент.; Чацвёрты: [Верш] // Маладосць. № 6; Двое ў каноэ; Перад вясною; Раманс; Міфалогія; Проба душы; Пыха; Святло; Спарышы: [Вершы] // Там жа. № 8; Журавель на далоні; Чытаючы «Слова аб палку Ігаравым»; Чортава вока; Казка пра зязюлю; Юбілейныя венікі: [Вершы] // Полымя. № 8; Традыцыя, пошук, эксперымент // ЛіМ. 27 студз., 10, 24 лют.; Гуканне вясны: Паэма-араторыя // Там жа. 4 мая; Тры песні // Там жа. 10 жн.; Азбука душы // Там жа. 7 вер.; Азбука души // Учит. газ. 8 мая.

1985. Зайчык-вадалаз: Апавяданне // Буслы над хатамі. Мн.; Мужны век мой: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Клятва; Бяссмерце; Смерць кулямёта: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Гартаванне: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; З верай і шчырасцю // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; Суседзі: Варвара і Пальма; Пых-Чмых: [Апавяданні] // Вясёлка. № 7; Нашы імёны: [Верш] // Там жа. № 12; Пых-Чмых: [Апавяданне] // Голас Радзімы. 8 жн.; Слова развітання // ЛіМ. 4 студз.; Аблічча друга // Там жа. 12 ліп.; Песенька пра чыжыка-пыжыка: [Верш] // Ніва. 10 лют.; Забіякі; Дожджык з сонцам: [Вершы] // Там жа. 18 жн.

1.4.

Голубева А. Хлопчык з Уржума: Аповесць аб маленстве і юнацтве С. М. Кірава / З рус. Мн., 1949 / Пер. пад сваім прозв.; Мн., 1953. (Школьная б-ка).

Нікулін Л. Расіі верныя сыны: Гіст. раман / З рус. Мн., 1954.

Салтыкоў-Шчадрын М. Паны Галаўлёвы / З рус. Мн., 1956.

Чжоу Лі-бо. Раман / З кіт. Мн., 1958.

Мао Дунь. Перад світаннем: Раман / З кіт. Мн., 1959 / Сааўт. пер. Я. Казека.

Сухамлінскі В. Блакітныя жураўлі: Апавяданні і казкі / З укр. Мн., 1971.

1938. Джамбул. Армія народа; Знішчыць!: [Вершы] / З каз. // Полымя рэвалюцыі. № 4 / Пер. пад сваім прозв.

1939. Шарапаў А. «Зубцоў высокіх лёг адбітак...»: [Верш] / З рус. // Полымя рэв. № 1 / Пер. пад сваім прозв.; Слесараў П. Елка; Восьмая атака; Балтыец: [Вершы] / З рус. Там жа. № 7 / Пер. пад сваім прозв.; Шарапаў А. Ля вялікай магілы: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 студз. / Пер. пад сваім прозв.

1940. Маякоўскі У. Добра!: Кастрычніцкая паэма / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн. / Пер. пад сваім прозв.; Сааўт. пер. Р. Лынькоў; Яго ж. Добра!: Паэма (Урыўкі) / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 4 / Пер. пад сваім прозв.; Сааўт. пер. Р. Лынькоў; Яго ж. Добра!: Кастрычніцкая паэма / З рус. // ЛіМ. 3 крас. / Пер. пад сваім прозв.; Сааўт. пер. Р. Лынькоў.

1941. Семятыцкі Х. «Ніколі я цябе не бачыў...»: [Верш] / З яўр. // Вольная праца. 11 сак. / Пер. пад сваім прозв.; Гелер Б. Дрэва: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 15 сак. / Пер. пад сваім прозв.; Рубінштэйн І. Комін; Нацюрморт; Служанкі; Заходняя Беларусь: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 17 мая / Пер. пад сваім прозв.; Колас Я. На оборону: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 30 июля; Яго ж. Прощание: [Верш] / С бел. Там жа. 11 авг.

1945. Хрысціч М. У маім сяле; Калыханка: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 6; Кавалёў Д. Перад наступленнем: [Верш] / З рус. // Там жа. № 11—12; Фадзееў А. Маладая гвардыя: Урывак з кнігі / З рус. // ЛіМ. 20 чэрв. / Пер. пад сваім прозв.; Райніс Я. Зламаныя сосны; Магілы нашых герояў; Сам вароты шчасця адамкні; Вялікая радзіма: [Вершы] / З лат. // Там жа. 12 вер.

1946. Горкі М. Песня пра Буравесніка / З рус. // Беларусь. № 5—6.

1947. Рыльскі М. Братам па Саюзу; Масэнка Т. Пшаніца: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 4; Незвал В. Незабыўны дзень: (9 мая 1945 года): [Верш] / З чэш. // Полымя. № 12.

1948. Пракоф'еў А. «Не, такога дзіва не бывала...»: [Верш] / З рус. // Пракоф'еў А. Выбр. вершы. Мн.

1949. Лахуці Г. Янка Купала: [Верш] / З тадж. // Янку Купалу. Мн.

1950. Маякоўскі У. Добра!: (Урывак з паэмы) / З рус. // Звязда. 14 крас. / Сааўт. пер. Р. Лынькоў; Яго ж. Добра!: (Урывак з паэмы) // ЛіМ. 15 крас. / Сааўт. пер. Р. Лынькоў.

1952. Ісакоўскі М. Пелі дзве сяброўкі; «Ці не ў нас жа, сяброванькі...»; Зелена была мая дуброва; У полі; Край мой смаленскі; Размова на ганку; Асенняе; Наташа; Выйдзі ў поле; Дуб: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі М. Выбр. тв. Мн.: Маякоўскі У. Добра!: Паэма / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн. / Сааўт. пер. Р. Лынькоў; Рыльскі М. Братам па Саюзу; Пакой Леніна ў Празе: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; Ісакоўскі М. У полі: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 8; Яго ж. Выйдзі ў поле; Асенняе; Зелена была мая дуброва: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6.

1953. Горкі М. Песня пра Буравесніка; Ісакоўскі М. Зелена была мая дуброва; У полі; Асенняе; Наташа; Выйдзі ў поле; Дуб; Чывіліхін А. Шосты акіян: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Твардоўскі А. Памяці Леніна: [Верш] / З рус. // Твардоўскі А. Выбр. тв. Мн.; ЛіМ. 11 ліп.; Маякоўскі У. Змрочнае аб гумарыстах: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 18 ліп.; Дзмітэрка Л. Партыі: [Верш] / З укр. // Там жа. 12 вер.

1954. Б а ж а н М. На Ленінскіх гарах: [Верш] / З укр. // Бажан М. Выбр. тв. Мн.; ЛіМ. 24 крас.; Т а л с т о й Л. Халстамер: Аповесць / З рус. // Талстой Л. Аповесці і апавяданні. Мн.

1957. С т э л ь м а х М. Жураўліная сям'я; Стары певень; Сойчыны дзеткі; Рукавіцы; Пеўнік-фарсун; Коцік-рыбалоў; Дбайны гаспадар; Барсук; Бабёр: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 9; Б а ж а н М. На Ленінскіх гарах: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 28 чэрв.

1958. К у б і л і н с к а с К. Мой тата; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Прамень: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.

1959. В а н а г Ю. Размова з маці; В е я н А. Каморнікі; Вяселле; Свята; Сёстры; Г р э н к а ў с В. Злосная муха; Л у к с В. Радзіма; Песня пра гультая; Трэба ўмець чытаць; Стук; О с м а н і с Я. Мара хоча быць вялікай: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Л у к с В. Трэба ўмець чытаць; О с м а н і с Я. Мара хоча быць вялікай; Г р э н к а ў с В. Злосная муха; [Вершы] / З лат. // Вясёлка. № 8; Л у к с В. Радзіма; В а н а г Ю. Размова з маці: [Вершы] / З лат. // Полымя. № 8.

1961. Б а р т о А. Леначка; М а р ш а к С. Як дзялілі мядзведзя; М і х а л к о ў С. Цудоўныя пілюлі: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 8 / Сааўт. пер. С. Грахоўскі /; І с а к о ў с к і М. Выйдзі ў поле: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 20 жн.; Мін. праўда. 12 жн.; Наст. газ. 12 жн. / Сааўт. пер. А. Звонак.

1963. К у л ь с к а я І. Лыжка: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 4.

1964. Е п а н е ш н і к а ў Л. Смех: [Верш] / З рус. /// Вясёлка. № 5; Б о с е ў А. Мешка-смешка; С т а н ч а ў Л. Казка: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 9; З е л і н о в а Г. Вараны дождж: Апавяданне; Ш т ы т н і ц к а я Я. Зорка; Ш т ы т н і ц к і С. Кім мы будзем — вось пра гэта вам раскажам па сакрэту: [Вершы] / Са славац. // Там жа. № 10; А д л ы З. Смага; Ішоў жыраф да мора: Казкі / З чэш. // Там жа. № 12.

1965. А л е й н і к С. Дзівачок; Б а н д а р ч у к П. Ракета; Б ы ч к о В. На нашай вуліцы; В а р а н ь к о П. Грамацей; К у з н я ц о в а В. Пяцёрак мала; К у л ь с к а я І. Лыжка; С т э л ь м а х М. Агуркі: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 4; Б ы ч к о В. Дзед Васіль; Спрэчка; Унукі: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 10.

1966. Х і к м а т К. Вада: [Верш] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Вясёлка. № 5.

1967. Х і к м а т К. Вада: [Верш] / З узб. // Чырв. змена. 1 чэрв.

1968. В е я н А. Дрысвяцкія замалёўкі: [Верш] / З лат. // Табе, Беларусь. Мн.; Г о р к і М. Верабейка: Апавяданне / З рус. // Вясёлка. № 3; Б а р а ў с к а с В. Радзіма; Сонца; Першая кветка; Касманаўты; Машыніст; Калыханка; Карандаш: [Вершы] / З літ. // Там жа. № 7; Яго ж. Вочы маёй мамы; С к у ч а й т э Р. Светафор; В а й н і л а й ц і с М. Першы ўрок: [Вершы]; К а ш а ў с к а с Р. Чаравікі пасварыліся; М а р у к а с К. А дзе ж вядро?: [Апавяданні]; Воўк-гультай: Літоўская нар. казка; Два пеўнікі: Літоўская нар. песня / З літ. // Там жа. № 9; К е ж у н Б. Сябры; Угу і ага: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 11.

1969. Б ы ч к о В. Снегіры: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 3; Я г о ж. На лясной дарозе [Верш] / З укр. // Там жа. № 7; Я г о ж. Сустрэча з рэвалюцыяй: [Верш] / З укр. // Там жа. № 11; П а г а р э л ь с к і С. Новыя прыгоды калабка: (Вершаваная казка) / З рус. // Там жа. № 12.

1970. Ш а р а п а ў А. На Краснай плошчы / З рус.; Б ы ч к о В. На лясной дарозе / З укр.: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Яго ж. Снегіры; На лясной дарозе; Сустрэча з рэвалюцыяй: [Вершы] / З укр. // Бычко В. Сустрэча з рэвалюцыяй. Мн.; П р ы г а р а М. Прыехалі ўнукі; Забудзька; Тайна; Сяброўкі: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 11.

1971. М а х о н і н а І. Парсючок; У самалёце; Сон; Светафор; Залацінкі: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 4; П р ы г а р а М. Лазінка: [Верш] / З укр. // Там жа. № 12; П л о т н і е к с Я. Прызнанне робата; Шрамы; Ніколі: [Вершы] / З лат. // Маладосць. № 5.

1972. К а н а н о в і ч М. Балады і рамансы; Таямніца; Вогнішча; Вёска над Одрай; Ненапісаны верш: [Вершы] /З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Т в а р д о ў с к і А. Радзіме: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 1; В а н а г Ю. Мы Леніна бачым і чуем: [Верш] / З лат. // Там жа. № 4; М у р а д з я н С. Стол; Лялька: [Вершы] // З арм. // Там жа. № 9; В а н а г Ю. Саласпілс: [Верш] / З лат. // Маладосць. № 1; К а н а н о в і ч М. Таямніца; Вогнішча; Ненапісаны верш: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 2; С т э л ь м а х М. «Паранены ляжаў я на пагорку...»: [Верш] / З укр. // Там жа. № 12; Л у к с В. Радзіма: [Верш] / З лат. // Сел. хоз-во Бел. № 12; С к у ч а й т э Р. Светафор: [Верш] / З літ. // Вяч. Мінск. 24 сак.

1973. Н а в а л а ч к і н М. Грамацей: [Верш] / З рус. // Вясёлка № 2; М а я к о ў с к і У. Кім быць?: [Верш] / З рус. // Там жа. № 7; С к о б е л е ў Э. Настрої: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 7.

1974. М і х а й л а ў І. Бінокль; Вадзянік: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 1; Б а р т о А. Палонны; Дзе жывуць маржы: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 3; Л у к с В. Песня пра гультая: [Верш] / З лат. // Там жа. № 5; Б а р т о А. Голас Артэка: [Верш] / З рус. // Там жа. № 6.

1975. Б а ж а н М. На Ленінскіх гарах: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1; С т э л ь м а х М. Радня; «Паранены ляжаў я на пагорку...»; «Мая краса, азёрнае Палессе...»; Дняпро; Сапёр; Дубячанская маці; «Усё было — сустрэчы і разлукі...»; «Быццам першыя слёзы...»; Творцам; Мак цвіце; «Я стаў бы птушкаю...»; В а р а н ь к о П. Паходная; Партызанская балада; Я той, што грэблі рваў...; «Дождж прайшоў...»; Крумкач; Падкова; На Воўчым; Лебядзіны запавет; Сынава песня; Мне б тую песню; «Пачуў Баяна спеў я...»; «Калі быў цыбатым стрыгунком...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 2.; С т э л ь м а х М. Мак цвіце: Легенда; В а р а н ь к о П. «Калі быў цыбатым стрыгунком...»: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 6.

1976. К а н а н о в і ч М. Вогнішча: [Верш] / З пол. // Звязда. 6 кастр.

1977. С а л а у х і н У. Шура, Нюра, Таня; Хаш па-маскоўскі: Апавяданні / З рус. // Далягляды. Мн.; Ш у л ь ц а й т э В. Дзікі вінаград; У р н я в і ч у т э Д. Сем далін; А с т р а ў с к а с Г. Гадзіннік; Увага — чалавек!; В а й н і л а й ц і с С. Воўчы палац; Мех смеху; Першы ўрок: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 2; С т р у ц ю к І. Мядзведзь на катку; Воўчыя ягады; Журавель; Вясёлы музыка; Не шавец і не кравец; Ракаў свіст; Сінiччына крынічка: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 1; В а й н і л а й ц і с М. Воўчы палац: [Верш] / З літ. // Вясёлка. № 1; Р у б ц о ў М. На парадзе; На рацэ; Хлеб; Пра зайца; Верабей; Каза; Ластаўка; Мядзведзь: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 2; С т р у ц ю к І. Босы карандаш; Перапёлка; Сон-трава; Поўня; У бабкі; Хто гэта?: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 4; М э й У. Пірат; Два наказы: [Вершы] / З англ. // Там жа. № 9; Ш у л ь ц а й т э В. Дзікі вінаград; У р н я в і ч у т э Д. Сем далін; А с т р а ў с к а с Г. Гадзіннік: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 16 вер.

1978. Ц і х а н а ў М. Балала пра сіні пакет; «Хіба жыць без рускага прастору...»; Песня пра адпускнога салдата; Дождж; Туркменскі матыў: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; М а з н і н І. Багацце; Цвыркун; Дзіўны будзільнік; Акрабаты; Грэчка; Лынды: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 8; Я г о ж. Сонца; Пінгвін; Госця; Добрая зязюля; Сланы; Кіты; Пір: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 7.

1979. І с а к о ў с к і М. Дуб; Выйдзі ў поле: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі М. Роднае. Мн.; Г р а ў б і н Г. Рабочая змена; Галоўны клас; Начальнікі: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 5; Я г о ж. Бронзавыя людзі; Суп: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 2; Я г о ж. Воранграмацей; Грозная літара: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 8; Я г о ж. Першы вылет; Загагуліна: [Вершы] / З рус. // Піянер Бел. 11 студз.

1980. Т в а р д о ў с к і А. Радзіме: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. 26 чэрв.

1981. Т в а р д о ў с к і А. Радзіме; Г р а ў б і н Г. Суп; Р у б ц о ў М. Хлеб; Н а в а л а ч к і н М. Грамацей: [Вершы] / З рус.; З б а н а ц к і Ю. Гвардыі Савачка; С у х а м л і н с к і В. Цяпер я ведаю, якая Бе-

ларусь: [Апавяданні]; С т р у ц ю к І. Босы карандаш; С т э л ь м а х М. Стары певень: [Вершы] / З укр.; Л у к с В. Песня пра гультая / З лат.; В а й н і л а й ц і с М. Першы ўрок / З літ.; М э й У. Два наказы / З англ.: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; Г р а ў б і н Г. Госці бабы Ягі: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 7.

1982. Л а х у ц і Г. Янка Купала: [Верш] / З тадж. // Нам засталася спадчына. Мн.; В е я н А. Вяселле: [Верш] / З лат. // Полымя. № 12.

1983. В а р а н ь к о П. «Я той, што грэблі рваў...»; Партызанская балада; «Калі быў цыбатым стрыгунком...»; Крумкач; Падкова; На Воўчым; Лебядзіны запавет; Сынава песня; Мне б тую песню; «Пачуў Баяна спеў я з даўніны...»: [Вершы] / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.; С т э л ь м а х М. Жураўка; Чайка; П а ў л ы ч к а Д. Ходзіць вецер: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 6; Ц ю т ч а ў Ф. Лірыка: Вясенняя навальніца; «Пясок сыпучы па калені...»; Цыцэрон; Вясеннія воды; «Sibentium»; «З паляны коршак шугануў...»; «Зіма шалее ў злосці...»; «Ёсць у разлуцы горкае значэнне...»; «О, як бязлітасна мы любім...»; «Я вочы ведаў,— што за вочы!..»; Апошняя любоў; «Ёсць незабыўны, развітальны...»; «Яна, стуліўшыся ў кутку...»; «Увесь дзень яна ляжала ў забыцці...»; «Так нечакана і так ярка...»; Напярэдадні гадавіны 4 жніўня 1864 г.; «Калі апошнія ўжо сілы...»; «Прырода — сфінкс. Яна штодня дае...»; К. Б.; «З таго жыцця, што бушавала тут...»; «Забраў усё ў мяне мой жорсткі бог...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 12; В а н а г Ю. Саласпілс: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 2 вер.

1984. П р ы г а р а М. Забудзька; Тайна; С т э л ь м а х М. Барсук: [Вершы]; Б ы ч к о В. Снегіры: Паэма; С у х а м л і н с к і В. Пяць дубоў; Вераб'і плачуць ад холаду; Як Андрэйка перавёз Ніну; Сем дачок; Цяпер я ведаю, якая Беларусь: [Апавяданні, казкі]; С т р у ц ю к І. Босы карандаш; Мядзведзь на катку; Перапёлка: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; В а й н і л а й ц і с М. Першы ўрок; Мех смеху; Воўчы палац: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; В а н а г Ю. Саласпілс: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1; П л о т н і е к с Я. Ніколі; Прызнанне робата; Шрамы: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 2; С т э л ь м а х М. Сапёр. [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Харкаў; Мн.; С а л а у х і н У. Шура, Нюра, Таня...; Хаш па-маскоўску: [Апавяданні] / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.; Т в а р д о ў с к і А. Радзіме: [Верш] / З рус. // Ніва. 22 ліп.

1985. А б а ш ы д з е Г. Горы і скалы; Н а н е ш в і л і І. Восень у Тбілісі; Эпітафія рэзчыку па каменю: [Вершы] / З груз. // Полымя. № 9.

1.5.

На англійскую мову. General Sparrow / Transl. W. May. Mn., 1980.

Niccolo Paganini; Father; At Home; Miracle; Rose and Bayonet; Heathers / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Niccolo Paganini; Immortality; Hardening; The Bayonet and the Rose; My Dad; Rye / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; A Difficult Friendship / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Песня братэрства / Пер. В. Аўсяпян; Загартоўка / Пер. Г. Грыгаран: [Вершы] // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957; Часопіс: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван. 1979.

На балгарскую мову. На моя син: [Верш] / Прев. Н. Марангьозов // За Ленин и Сталин. София, 1953; Розата і щікўт: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Раб. дело. 1961. 18 юни.; Дъжд; Маца и Катя: [Вершы] // Слънчева книга. София. 1970.

На венгерскую мову. Visszatérés / F. Zs. Békés // Képes Új. Szô. 1948. Nr. 8.

На грузінскую мову. Ветрык, вей! [Верш] / Пер. А. Бегашвілі // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі. 1967; Сустрэча з чытачом — свята: [Інтэрв'ю з В. Віткам у час Усесаюзнага тыдня дзіцячай кнігі ў Тбілісі] / Зап. О. Ткебучава // Акалгазрда камуністі. 1975. 27 сак.; Добры дзень!: [Верш] / Пер. В. Джавахадзе // Літ. сакар. 1975. 7 ліст.; Бацька; Караблі; Гартаванне: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Мнатобі. 1976. № 3; Добры дзень!; Гартаванне; Бацька; Караблі: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі. 1978; Бацька; Караблі; Гартаванне: [Вершы] / Пер. В. Джавахадзе // Лірычная мазаіка. Тбілісі. 1981.

На казахскую мову. Достык дэнекарі; Сунгуір сэуле / Ауд. Т. Жакыпов // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На кіргізскую мову. Сыналган достук: Ангемелер / Котор. Н. Эрмеков. Фрунзе. 1984.

Кутман кун; Кар энени узатуу; Чооргу / Котор. Ж. Мамбеталиев // Кун чубак: Ырлар, ангемелер. Фрунзе, 1981.

На латышскую мову. Raibā grāmata / Atdz. I. Lasmanis. Rīgā, 1977. Рэц.: С к а л ь с к і В. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 2 вер.

Kuranti // Pad. Jaunatne. 1947. 17. Jūl.; Sirmums / Atdz. Ā. Elksne // Lit. un Māksla. 1959. 5. Sept.; Draugiem latviešiem / Atdz. A. Skalbe // Lit. un Māksla. 1959. 12. Sept.; Draugiem latviešiem / Atdz. A. Skalbe; Rose un durklis; Otrā piedzimšana; Rūdījums; Cīrilītis / Atdz. M. Rudzītis; Bura / Atdz. I. Auziņš // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Zakēns ūdenslīdējs // Bērnība. 1960. Nr. 8; Mūsu spēks // Cīna. 1960. 8. Sept.; Tribīnē / Atdz. A. Vējāns // Cīna. 1960. 9. Sept.; Draugiem latviešiem / Atdz. A. Skalbe // Jaunas Inženieris. 1960. 27. Sept.; Bura; A. Kulešovam / Atdz. I. Auziņš // Lit. un Māksla. 1960. 10. Sept.; Draugiem latviešiem / Atdz. A. Skalbe // Draudzības spēks. Rīgā, 1961; Paceltu galvu pār robežām eju. Rīgā, 1965; Otrā piedzimšana / Atdz. M. Rudzītis // Kā tērauds naidā kvēlošā. Rīgā, 1970; Sniegavīra aizvadīšana pensijā / Atdz. J. Osmanis // Zīlīte. 1970. Nr. 4; Cik žagatu? / Atdz. V. Grenkovs // Zīlīte. 1972. Nr. 4; Balāde par taurētāju; Prometeja grēksūdze; Nature morte; Dzejnieka spalva / Atdz. J. Vanags // Sālmaize. Rīgā, 1974; Labdien! / Atdz. I. Lasmanis // Draugs. 1975. Nr. 8; Raibā grāmata: Vectēva Vasila pasakas; Pelite; Strazds; Mākslinieks; Vītolā; Vecmāminas ciemini; Klases; Aiju dziesmina; Ai un vai; Nu gan sadevu / Atdz. I. Lasmanis // Zīlīte. 1976. Nr. 11; Rubenis // Jaunās Grām. 1977. Nr. 1; Lenins / Atdz. J. Stulpāns // Pionieris. 1978. 20. Okt.; Vārdi / Atdz. J. Stulpāns // Skolotaju Avize. 1978. 18. Okt.; Satraukums Jelničos / Atdz. T. Rullis // Draugu balsis. Rīgā, 1982.

На літоўскую мову. Birbynelé / Vert. A. Žukauskas Vilnius, 1972.

Kurantai / Vert. O. Miciūté // Pergale. 1949. Nr. 1; «Jis laiminga, vaikyste nušviečia...»; Stalinas; Kurantai / Vert. A. Žukauskas; Grūdinimas / Vert. P. Cimbolenka; Atkaklumas; Tevas; Minsko rytas / Vert. A. Skinkys // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Rože ir durtuvas / Vert. J. Siozinys; Nemiga; Desantininkai / Vert. A. Žukauskas; Atkaklumas / Vert. A. Skinkys // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Rože ir durtuvas / Vert J. Siozinys // Rergale. 1958. Nr. 9; Paskutinis sovinys / Vert. J. Jakstas // Svyturys. 1958 Nr. 16; Viesnage pas senele; Lietus; Goduolis / Vert. R. Skucaite // Genys. 1971. Nr. 5; Dudele / Vert M. Vainilaitis // Genys. 1972. Nr. 12; Didvyriu tvirtove // Zvaigzdute. 1972. Nr. 3; Roze ir durtuvas / Vert. J. Strielkunas // Lit. ir menas. 1974. Kovo 23; Lietutis; Veršiukai; Senutes svečiai; Katinelis ir Katia / Vert. J. Šiožinys // Genys. 1977. Nr. 6; Letuvai; Natiurmortas / Vert. M. Karčiauskas // Kult. barai. 1978. Nr. 12; Daigelis: (Vaizdelis) / Vert. B. Petrauskaite; Baltarusija / Vert. J. Nekrošius // Genys. 1982. Nr. 8; Laba diena; Bičiulei; Besmegenio išleistuvei / Vert. A. Matusis // Saulegraža ir saule. Vilnius, 1984.

На малдаўскую мову. Амязэ: Версурь: Пентру кл. примаре / Трад. И. Виеру. Кишинэу, 1984.

Кувынтул: [Верш] / Трад. Ю. Кыркелан // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976; «Чир-рик, чирик!..» / Трад. Е. Тарлапан // Черчелул де аржинт. Кишинэу, 1977; Плоица: [Верш] / Трад. Т. Штирбу // Вяця сутулуй. 1978. 25 мартие; «Чир-рик, чирик!..» / Трад. Е. Тарлапан // Молдова Соч. 1978. 26 мартие; Друмул; Ку соаре'н доуэ: [Вершы] / Трад. И. Георгицэ // Там жа. 1978. 30 мартие; Зи-й плоицэ!: [Верш] / Трад. Т. Штирбу // Инвэцэмынтул публик. 1978. 18 мартие; Друмул; Ку

соаре'н доуэ; Даруръ: [Вершы] / Трад. И. Георгицэ // Помул ку приетень. Кишинэу, 1983.

На мангольскую мову. Эцэг: [Верш] / Орч. З. Сандагаа // Белоруссын цоморлинг. Улаанбаатар, 1966.

На нідэрландскую мову. De Langpootvogel: Wiegeliedjes, grapjes, spelletjes, aftelversjes uit Bjelo-Rusland. Vertaald R. de Vries. Mn., 1983.

На нямецкую мову. Der Flüstergeist: Volks lieder für Kinder aus Belorussland / Übers. Ü. Tshapeha. Mn., 1980.

Der Flüstergeist: Kinderreime aus Belorussland / Übers. Ü. Tshapeha. Mn.; Hamburg, 1982.

На польскую мову. Tosi, tosi łapki: Ludowe kołysanki, śmieszki, zabawy, wyliczanki / Tł. A. Barski. Mn., 1985.

Wróbel w swatach / Tł. P. Stefanowicz. Mn. 1985.

Żuraw / Tł. H. Sadowska // Szt. Woln. 1940. 28 grud.; Gdy twardy mróz wyciska łzy; Pieśni kołchozowe; Czyś bogaty, zięciu mój; Trza si, koso, siec!; Zosia; Teraz na świecie czy zima, czy wiosna / Tł. B. Żyranik // Kultura. 1946. Nr. 5; Zosia / Tł. B. Gębarski // Przyjaźń. 1955. Nr. 43; Pole minowe / Tł. M. Kononowicz // Życie i Myśl. 1970. Nr. 4; Poezja / Tł. J. Huszcza; Pole minowe / Tł. M. J. Kononowicz // Wiersże białoruskie. Łódź, 1971; Czytać w ludzkiej twarzy // Przyjaźń. 1983. Nr. 22.

На персідскую мову. Цяжкая дружба: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М., 1985.

На рускую мову. Белочкино горе: (Сказка в стихах) / Пер. А. Шарапов. Мн., 1956.

Белкино горе; Аистиное лето: Сказки в стихах. М., 1958.

Три сказки: [В стихах] / Пер. А. Шарапов, Н. Кислик. Мн., 1962.

Бабушкины гости: Стихи / Пер. И. Токмакова. М., 1966. М., 1987.

Дударик: Игры, шутки, сказки, прибаутки / Пер. А. Шарапов. Мн., 1966.

Трудная дружба: Рассказы / Пер. А. Островский. Л., 1979. Рэц.: В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 7 вер.; П е л и х о в В. // Дет. лит. 1980. № 4.

Кто помогает солнцу: Сказки / Пер. В. Корчагин М., 1982.

Два стихотворения: Звезда / Пер. С. Олендер; Смерть пулемета / Пер. Л. Озеров, С. Олендер // Беларусь. 1944. № 2; Верность: [Верш] / Пер. В. Звягинцева // Там жа. 1944. № 3; Полдень: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Там жа. 1944. № 6; Сталин. молодежь. 1945. 5 янв.; Октябрь. 1947. № 2; Сов. Латвия. 1947. 22 июня; Два стихотворения: Отец; Смерть пулемета / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1945. 11 февр.; Закалка: [Верш] / Пер. Л. Хаустов // Звезда. 1946. № 7—8; Куранты: [Верш] / Пер. А. Кленов // ЛГ. 1946. 28 дек.; Закалка; Отец: [Вершы] / Пер. Л. Хаустов // Поэты Белоруссии. М., 1947; Под родным небом; Дома; Минское утро: [Вершы] / Пер. А. Кудрейко // Огонек. 1947. № 15; О каждом из нас думает Сталин в Кремле: [Верш] // Гродн. правда. 1947. 5 янв.; Закалка; Ольха; Отец; Жаворонок / Пер. Л. Хаустов, Думка; Зося / Пер. Н. Браун; Чудо / Пер. М. Комиссарова; Второе рождение / Пер. П. Кобзаревский; Корабли / Пер. А. Андреев: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Примак: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Огонек. 1949. № 38; Песня братства [Верш] // Сов. спорт. 1949. 5 февр.; Сыну: [Верш] / Пер. А. Кленов // Песня о Сталине. М.; Л., 1950; Добрый день: [Верш] / Пер. А. Кленов // Правда. 1950. 1 янв.; Закалка; Отец; Минское утро / Пер. Я. Хелемский; Куранты; Песня братства / Пер. А. Кленов: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Сталин; Сыну; Куранты; Песня дружбы: [Вершы] / Пер. А. Кленов // От всего сердца. Мн., 1953; Счастье поэта: (Драма) / Пер. А. Миронов // Сов. Отчизна. 1953. № 5; Парус: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сталин. молодежь. 1954. 28 нояб.; Дружба народов. 1955. № 6; Комсомолец Донбасса. 1957. 19 сент.; Алтай. 1973. № 2; «Как мягко стелют дипломаты...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. 1955. № 5. Первая любовь: [Верш] / Пер. П. Шадур // Соц. Донбасс. 1957. 19 сент.; Зубр и Форд: [Верш] / Пер. И. Григорьев // Звезда. 1959. № 1; Боровичские музыканты; Гулящий хлеб: [Апавяданні] / Пер. И. Климашевская // Неман. 1961. № 1; Как аист ловил рыбу; Как аист выручил меня из беды: [Урыўкі з казкі] / Пер. Е. Благинина // Зорька. 1961. 13 ая; Поздняя полынь: [Апавяданне] /Пер. А. Шевелева // Белорусские рассказы. М., 1962; Газета: Рассказ / Пер. Л. Воронкова // Писатели — пионерам. М., 1962; Отец; Закалка; Минское утро: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; Белкино горе: [Казка] // От сказки к сказке. Мн., 1965; Сколько сорок?; Котя и Катя; Простокваша: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Зорька. 1965. 16 окт.; Ленин; Жаворонок: [Вершы] // Звезда Востока. 1966. № 4; Закалка: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Поэты Белоруссии. М., 1967; Проводы снежной бабы: [Верш] // Дет. лит. 1967. № 10; Узбекский шелк: [Верш] / Пер. В. Шуваев // Звезда Востока. 1967. № 10; Орешина / Пер. А. Шарапов; Ярмарка веселых нищих; Редакторам «Юманите» / Пер. И. Бурсов; Красная мельница / Пер. И. Ласков: [Вершы] // Неман. 1967. № 7; Минское утро: [Верш] // Там жа. 1967. № 10; Пила: [Верш] // Лесная пром-ть. 1967. 6 мая; Отец: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Ленин: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Ленингр. правда. 1968. 5 июня; Закалка: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Свобода: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Звезда. 1969. № 1; Дармовой хлеб: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1971; Серый час; Дед: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Отец; Песня братства: [Вершы] // Зорька. 1971. 14 мая; О словах: [Верш] / Пер. И. Михайлов // Звезда. 1972. № 4; «Добры дзень»: [Верш] / Пер. И. Михайлов // Нева. 1972. № 10; Дрозд; Дождик с солнцем; Карусель: [Вершы] // Зорька. 1972. 11 авг.; Машенька: [Верш] // Сел. газ. 1972. 8 марта; Сколько сорок?: [Верш] // Двенадцать месяцев. 1974. К., 1973; Звезды над соснами; Парус: [Вершы] / Пер. Б. Кежун, Д. Ковалев // Дальний Восток. 1973. № 6; Роза и штык: [Вершы] / Пер. И. Михайлов // Неман. 1973. № 7; Загадки: Бабушка; Братья; Круглый, как солнце; За три воза // Зорька. 1974. 12 апр.; Бресту: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха у граніце. Мн., 1975; Узбекский шелк; Добрый день!: [Вершы] / Пер. И. Михайлов / Звезда Востока. 1975. № 1; Лесной дождь: [Верш] / Пер. И. Михайлов / // Радуга. 1975. № 6; Добрый день!: [Верш] / Пер. С. Погореловский // Молодежь Грузии. 1975. 27 марта; Полесье: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Неман. 1976. № 2; Проводы снежной бабы: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1976. 19 марта; Добрый день!; Проводы: [Вершы] / Пер. С. Погореловский, М. Геллер // Сов. Бел. 1976. 25 марта; Высоты света: «Высоты света — святыни...»; Заря над Уссурийском; Памяти парохода; Земля в патроне: [Вершы] / Пер. И., Л. Михайловы // Неман. 1977. № 10; Дети и мы: [Нарыс] / Пер. С. Алексиевич // Там жа. 1978. № 7; Высоты света; Земля в патроне: [Вершы] / Пер. И. и Л. Михайловы // Сов. Бел. 1978. 16 февр.; Песня октябрят / Пер. М. Кротов; Дударик; Считалочка; Сыч и сова / Пер. И. Токмакова; Добрый день! / Пер. С. Погореловский: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Бресту: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1979. № 1; Добрый день!: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Сов. Россия. 1979. 30 дек.; Бабушкины гости: [Верш] // Дошк. воспитание. 1980. № 7; «Уже не просто слова жаром...»; Наследство: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1980. 4 июня; Узбекский шелк: [Верш] / Пер. И. Михайлов // Ода Узбекистану. Ташкент, 1981; Первая пятёрка: [Апавяданне] // В одном строю. 1981. № 9; Судьбы моей истоки: Зеленый домик; Три сестры; Земляника; Василю Сухомлинскому; По пути в Мозырь; Братской Литве; Загадка природы; Предвесеннее: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1981. № 5; Наша звездочка: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1981. 29 мая; Вей, ветерок! / Пер. В. Азаров; Добрый день! / Пер. И. Михайлов: [Вершы] // Братство. Л., 1982; Орден Дружбы народов: [Верш] / Пер. В. Азаров // Звезда. 1982. № 10; Первая пятерка:

[Апавяданне] / Пер. А. Островский // Малыш. 1982. № 3; Праздник дружбы: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1982. 31 дек.; Вей, ветерок!: [Верш] / Пер. В. Азаров // Сов. молодежь. 1982. 1 мая; Вей, ветерок!; Сосны / Пер. В. Азаров; «Заполярье, Урал и Карпаты...» / Пер. И. Михайлов: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Перед порогом; Земля в патроне; Готовность; Ни дня без строчки; Мой мужественный век: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1983. 24 авг.; Приручение огня: Наследье; Сосны; Приручение огня; Зимние журавли; Загадка мудрости: [Вершы] / Пер. Н. Кислик / // Неман. 1984. № 10; Синички; Два брата и солнце; Портрет; Дударик: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985; Рижские петухи: [Верш] / Пер. И. Василевский // Наш современник. 1985. № 8; Баллада о горнисте. // Зорька. 1985. 17 мая.

На славацкую мову. Hajušky-hajky: Bieloruské l'udové uspavanky, zábavký, hry, riekanky / Prel. H. Križanová-Brindzová. Mn., 1980. Mn., 1982.

На таджыкскую мову. Дустии пуразоб: [Апавяданні]. Душанбе, 1984.

Обутобьёби; Субхи Минск; Падарам / Тарч. З. Вохиди; Бодбон / Тарч. А. Аслам: [Вершы] // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На татарскую мову. Уйлану: [Верш] / Тэрж. З. Нури // Белорус шагыйрьларе. Казан, 1968.

На туркменскую мову. Илкинжи багилик баха: [Апавяданне] / Тарж. Э. Атаев // Керпе. 1982. № 3; Какам; Минскинин сахери: [Вершы] / Тарж. Худайназаров // Эдебият ве сунгат. 1982. 23 апр.; Ары балы: [Апавяданне] // Тарж. О. Туйлиев // Мыдам тайяр. 1983. 14 янв.

На узбекскую мову. Сивизга: Шеърлар. Тошкент. 1966.

Марваридгул: Шеър ва эртаклар / П. Мумин тарж. Тошкент, 1979. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 18 ліп.

Курант; Оккушлар: [Вершы] / М. Бабаев тарж. // Кардош кушиклар. Тошкент. 1951; «Клас-клас» уйини; Мушук Катядан ранжиди: [Вершы] / П. Мумин тарж. // Гунча. 1981. № 5.

На украінскую мову. Щастя поета: Драматична поема / Пер. Ю. Назаренко. Харків, 1953.

Білоччине горе: Казка / Пер. М. Познанська. К., 1959; К., 1970.

Доріжка: [Вершы] / Пер. В. Бичко. К., 1968.

Пташина школа / Пер. Л. Забашта. К., 1975.

Мишка: Ширмочка. / Пер. М. Дуркявіч. К., 1978; К., 1979; К., 1980.

Друге народження: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Вітчизна. 1947. № 7; Гартування: [Верш] / Пер. С. Воскрекасенко // Дніпро. 1947. № 9; Мінський світанок: [Верш] // Україна. 1947. № 4; Друге народження; Дома; Мінській світанок; Синові; Гартування; Вільшіна: [Вершы] / Пер. І. Вирган, М. Рильський, Т. Масенко, В. Сосюра, С. Воскрекасенко, В. Мисик // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Парус / Пер. Б. Степанюк; Мати / Пер. І. Гончаренко; Сивина / Пер. В. Ткаченко; Солдатів сон / Пер. М. Упеник; Сосни / Пер. Г. Коваль: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Мати: [Верш] / Пер. І. Гончаренко // Дніпро. 1957. № 9; Вій, вітерець!: [Верш] / Пер. А. Кацнельсон // Літ. газ. 1957. 20 вер.; Вій вітерець!; Парус: [Вершы] / Пер. Б. Степанюк // Молодь України. 1957. 20 вер.; Куди їдеш, хлопчино?: [Верш] / Пер. В. Бичко // Барвінок. 1965. № 12; Доріжка: [Верш] / Пер. В. Бичко // Малятко. 1965. № 11; Забіяки; Знахідка; Скільки сорок?; Котик і Катя; Класи: [Вершы] / Пер. В. Бичко // Зірка. 1965. 3 вер.; Пожежа; От тобі й горобець; Галка: [Вершы] / Пер. Б. Чалий // Барвінок. 1967. № 12; Карусель: [Верш] / Пер. А. М'ястківський // Малятко. 1968. № 5; Могильниця: [Верш] / Пер. М. Пригара // Барвінок. 1969. № 4; Гостинці: [Верш] // Малятко. 1969. № 12; Дударик: (Казка) / Пер. В. Гужва // Піонерія. 1970. № 10; Гіркий вирій; Друге народження; Ружа і багнет; Сивина; Перше наївне кохання; Титули; Батько; Вереси; Дід; Смеркання; Вій, вітерець!; Десять хвилин поезії; Барвінок: [Вершы] / Пер. П. Воронько, О. Жолдак, В. Ткаченко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Пожежа; От тобі і горобець: [Вершы] / Пер. Б. Чалий // Вірші з моеі поштовоі скриньки. К., 1972; Скільки сорок: [Верш] / Пер. В. Бичко // Барвінок. 1972. № 1; Пилка: [Верш] // Малятко. 1972. № 12; Власною персоною: [Верш] // Робітнича газ. 1973. 6 лют.; Бресту: [Верш] / Пер. О. Пархоменко, М. Сингаївський. В. Гужва // Барвінок. 1975. № 8; Повірка: [Верш] // Деснян. правда. 1975. 25 черв.; У дорозі: [Верш] Пер. М. Упеник // Корчагінець. 1975. 21 черв.; У дорозі; Барвінок: [Вершы] / Пер. М. Упеник, П. Воронько // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; Ой, Білорусь, моя ти доле: [Верш] // Там жа. 1975. 27 черв.; Дзвінок; Сорока; Одуд; Сойка: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Молодий ленінець. 1975. 24 черв.; Орден Дружби народів: [Верш] / Пер. А. Глущак // Чорномор. комуна. 1975. 25 черв.; Яблуня: [Верш] / Пер. М. Упеник // Київ. правда. 1976. 26 берез.; Вогні: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Молодий ленінець. 1976. 16 вер.; В морозний день: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Рад. Волинь. 1976. 17 вер.; Пісня жовтенят: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Барвінок. 1977. № 10; Ніс: [Верш] / Пер. В. Скомаровський // Дніпро. 1977. № 6; Пісня жовтенят; Проводи снігової баби: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Молодий ленінець. 1977. 17 берез.; Ружа і штик: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Там жа. 1977. 15 вер.; Лічилка: [Верш] // Молодь Закарпаття. 1977. 26 лип.; Добрий день; Бресту: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Рад. Волинь. 1977. 20 берез.; Школа: [Верш] // Там жа. 1977. 16 вер.; Бресту; Перевірка; Добрий день!; Пісня про жовтенят; Проводи снігової баби; У кожному кутку; Панчішки й рукавиці; Скільки пальців; Летіли голуби; Скільки сорок?; [Загадка]; Посеред двора: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Лісова колиска. К., 1979; Бресту: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Барвінок. 1981. № 10; Півник: [Верш] / Пер. В. Байкова // Малятко. 1982. № 11; Добрий день!: [Верш] / Пер. А. Костецький // Піонерія. 1982. № 5; Бабині гості; Котик і Катя: [Вершы]; Скільки сорок?: [Загадка] / Пер. В. Бичко // Молодь Закарпаття. 1982. 16 жовт.; Де ховається війна?; Портрет: [Вершы] / Пер. Д. Чередниченко // Барвінок. 1983. № 6; Скільки сорок?: [Загадка]; Котик і Катя: [Верш] // Сіл. вісті. 1983. 21 трав.; Безсмертя: [Верш] / Пер. А. Мястківський // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

На французскую мову. La belle famille: Berceuses, amusettes, jeux, comptines populaires biélorusses / Trad. S. Batoura. Mn., 1982.

Le paradis amer; Les adieux à l'été // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. «Сурсер ене, Уралам, Карпатам...» / Ю. Сементер кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Paci paci pacičky: Národni ukolébavky, žerty, hry a rozpočitadla / Přel. Z. Bergrová. Mn., 1982; Mn., 1986.

На эстонскую мову. Laulupõimik — värsipõimik / Tlk. M. Veetamm. Tallinn, 1980. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 20 сак.

Taat Vassili jutud / Tlk. H. Jürisson // Pioneer. 1977. Nr 4; Leid / Tlk. H. Jürisson // Täheke. 1977. Nr 4; Kaev // Säde. 1977. 25. Mai; Noupidamise külalisi // Sirp ja Vasar. 1977. 6. Mai; Vanaema külalised; Kiisu ja Liisu; Hällilaul; Haraka koogid / Tlk. M. Veetamm // Nouk Naine. 1979. Nr 7; Pillimees / Tlk. H. Veetamm // Pioneer. 1979. Nr. 7.

На Югаславіі мовы. Tasi-tasi: Beloruske narodne uspavanke, posalice, igre, razbrajalice / Prev. V. Kusicki, P. Antonović. Mn.; Gorni Milanovac, 1982.

Sloboda / Prev. B. M. Divosič // Riječka revija. 1965. N 7—10.

На якуцкую мову. Чаччыгыныар; Кун уонна ардах: [Вершы] // Бэлэм буол. 1972. Сэттиньи 7 к.

1.6.

Роднае слова: Кніга для чытання ў першым класе. Мн., 1969; 2 выд. Мн., 1970; 3 выд. Мн., 1971; 4 выд. Мн., 1972; 5 выд.; перапрац. Мн., 1973; 2 выд. Мн., 1974; 3 выд. Мн., 1975; 4 выд. Мн., 1976; 5 выд. Мн., 1977; 6 выд. Мн., 1978; 7 выд. Мн., 1979; 8 выд. Мн., 1982; 9 выд. Мн., 1984; 10 выд. Мн.,

1986 / Скл. з В. Сушай і В. Ціханрававай.

Роднае слова: Кніга для чытання ў другім класе. Мн., 1970; 2 выд. Мн., 1971; 3 выд. Мн., 1972; 4 выд. Мн., 1973 / Скл. з В. Сушай і В. Ціханрававай.

Роднае слова: Кніга для чытання ў другім класе. Мн., 1974; 2 выд. Мн., 1975; 3 выд. Мн., 1976; 4 выд. Мн., 1977; 5 выд. Мн., 1978; 6 выд. Мн., 1979; 7 выд. Мн., 1981; 8 выд. Мн., 1983; 9 выд. Мн., 1985; 10 выд. Мн., 1987 / Скл. з В. Сушай і В. Ціханрававай.

Роднае слова: Кніга для чытання ў другім класе. Мн., 1987; 2 выд. Мн., 1989 3 выд. Мн., 1991 / Скл. з М. Шаўлоўскай.

Роднае слова: Кніга для чытання ў трэцім класе. Мн., 1988; 2 выд. Мн., 1990 / Скл. з М. Шаўлоўскай.

Маўр Я. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1975—76 / Рэдкал.

Ладачкі-ладкі: Нар. калыханкі, пацешкі, гульні, лічылкі. Мн., 1977 / Скл. і апрац.

Літоўская савецкая паэзія: Анталогія ў 2 т. Мн., 1977 / Рэд.

Бачыла А. Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1986 / Рэдкал.

2.2.

На беларускай мове. Марчанка С. Васіль Вітка: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1985. Рэц.: Барсток М. Пра паэта, казачніка, педагога // Вяч. Мінск. 1985. 6 жн.

2.3.

На беларускай мове. Агіевіч У. Гартаванне паэта // Беларусь. 1945. № 11—12; Агняцвет Э. Магія слова // ЛіМ. 1981. 15 мая; Яго ж. Чыстыя колеры вясёлкі // Вяч. Мінск. 1971. 15 мая; Адамовіч Я. Субяседнік шчыры і цікавы // Звязда. 1981. 15 мая; Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 44—45; Андэрсенаўская ўзнагарода — Васілю Вітку // ЛіМ. 1978. 1 снеж.; Анісковіч У. Пясняр шчаслівай дзетвары // Там жа. 1972. 1 вер.; Арочка М. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Яго ж. Сатырычная паэзія // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 242—243; Балукова Н. Новы звязак Васілёвых казак... // Мін. праўда. 1972. 21 ліст.; Барсток М. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 179—181; Яго ж. Ясны поўдзень паэта // ЛіМ. 1961. 16 мая; Бачыла А. Вавёрчына гора // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 213—215; 222—223, 260—261, 317—318; Бечык В. Лірыка травеня: Крыт. нататкі. // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Яго ж. Час галоўнай службы // Там жа. 1978. 24 лют.; Брыль Я. Паэт і чалавек // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 1; Яго ж. Паэт краіны маленства // Вясёлка. 1981. № 5; Бур'ян Б. Водбліскі характва // ЛіМ. 1978. 31 жн.; Бярозкін Р. Апавяданні Васіля Віткі // Там жа. 1960. 20 вер.; Вольскі В. Канфлікт — аснова драматургіі // Там жа. 1952. 31 мая; Гардзіцкі А. Бацькі і дзеці // Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн., 1968; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 43—46; Яго ж. Думкі аб пейзажнай лірыцы // Полымя. 1953. № 11; Яго ж. На малым полі апавядання // Там жа. 1961. № 12; Гілевіч Н. Талент, удзячны Бацькаўшчыне // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Гніламёдаў У. Будні і святы дзіцячай паэзіі // Полымя. 1974. № 7; Яго ж. Упоравень з векам. Мн., 1976. С. 88—90. 124—127; Грахоўскі С. З разведчыкаў шчасця: Васілю Вітку — 70 гадоў // Беларусь. 1981. № 5; Яго ж. Сталасць паэта // ЛіМ. 1958. 17 снеж.; Яго ж. Шасцідзесятая вясна паэта // Беларусь. 1971. № 5; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 236—237, 285—288; Яго ж. Васіль Вітка // Беларуская дзіцячая літаратура. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1980; Яго ж. «Мой неспакой, мае трывогі» // ЛіМ. 1978. 12 мая; Яго ж. Паэзія дабрыні і радасці // Вяч. Мінск. 1981. 16 мая; Данілевіч Л. Шукальнік запаветнага слова // Наст. газ. 1971. 15 мая; Дзмітрыеў М. Душа — як прамень святла // ЛіМ. 1981. 15 мая; Яго ж. Пісьменнік прыходзіць у школу // Сучаснік. Мн., 1983; Добрым словам // ЛіМ. 1971. 24 вер.; Зуёнак В. Зернем прарасці і выспяваць // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983; Ён мар дзіцячых чуе спеў: (В. Вітку — 60 гадоў) // Піянер Бел. 1971. 13 мая; Казека Я. Гартаванне слова. Мн., 1985. С. 75—95; Краўчанка У. Клапаціцца аб дзіцячай літаратуры // Наст. газ. 1958. 28 лют.; Коўтун В. На ветравеях дарог // Полымя. 1981. № 11; Ліпскі У. Клопаты, трывогі і надзеі казачніка: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 1979. 22 чэрв.; Літвінаў Р. Асаблівасці вобразнага ўвасаблення ў вершах для дзяцей // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7. С. 137—138; Яго ж. З крыніцы народнай // ЛіМ. 1978. 21 крас.; Лобан М. Валадар чароўнага ключыка: (Слова да сябра) // Там жа. 1971. 14 мая; Яго ж. Слова пра друга // Лобан М. Пяць раніц тыдня. Мн., 1984; Лошыцкі У. Хто аўтар? // ЛіМ. 1974. 1 ліст.; Лукоўскі Е. На варце міру // Гомел. праўда. 1951. 31 кастр.; Лынькоў М. Шукальнік запаветнага слова // Маладосць. 1961. № 5; Лысенка А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 110—111; Лясовіч Т. Абгаварэнне новай п'есы // Вольная праца. 1940. 16 кастр.; Яго ж. З чым сустракаюць гадавіну Кастрычніка работнікі літаратуры і мастацтва // Там жа. 1940. 2 ліст.; Макаёнак А. Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. 1954. № 2; Марчанка С. Саюзніца часу // Там жа. 1984. № 7; Марціновіч А. Васіль Вітка: «Дзіцячая літаратура — гэта педагогіка»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 1981. 15 мая; Яго ж. «Служыць дзяцям — вялікае шчасце...»: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1973. 5 студз.; Яго ж. Сэрца, аддадзенае дзецям // Наст. газ. 1981. 16 мая; Яго ж. У гэтым чароўным, чароўным свеце... // Вяч. Мінск. 1972. 22 ліст.; Мікуліч Б. Заўвагі рэцэнзента // Вясна. 1930. № 2; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 122—123; Няфёд У. Сучасная тэма ў беларускай драматургіі // ЛіМ. 1949. 26 сак.; Яго ж. У пошуках сучаснага канфлікта // Там жа. 1948. 9 кастр.; Палтаран В. Пад знакам паэзіі // Работніца і сялянка. 1971. № 5; Парукаў Н. Яе палюбілі дзеці // ЛіМ. 1965. 23 ліст.; Пісьменнік-патрыёт: Да 50-годдзя з дня нараджэння Васіля Віткі // Бярозка. 1961. № 5; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч А. «З крэмення адвечнага, жывога...» // Звязда. 1971. 16 мая; Разанаў І. Ад казкі да казкі // ЛіМ. 1961. 13 студз.; Яго ж. Казка ў беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1962. С. 106—113; Яго ж. Казкі Васіля Віткі // Нар. асвета. 1961. № 5; Яго ж. На літаратурную прэмію імя Я. Купалы // Наст. газ. 1965. 22 снеж.; Ракаў В. Лісток з дрэва жыцця // Звязда. 1972. 14 ліст.; Родчанка Р. Паклон ад землякоў // ЛіМ. 1981. 15 мая; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 24—25; Яго ж. З імем Купалы // Сабалеўскі А. Рампай асветленае. Мн., 1962; Стральцоў М. Настаўнік з вялікай літары // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; Стэльмах У. Спектакль пра народнага песняра // Калг. праўда. 1953. 16 студз.; Тарасава Т. Пісьменнік, педагог // Піянер Бел. 1981. 14 мая; Турайкевіч Я. Талент, аддадзены дзецям // Мін. праўда. 1981. 16 мая; Хвалей Я. Упоравень з часам // Чырв. змена. 1981. 16 мая; Чорны К. Аб зборніку «Гартаванне» // Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1975. Т. 8; Шарупіч Б. Слова чытача // Вясна. 1930. № 7; Шаўлоўская М. Васіль Вітка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1941—1980. Мн., 1983; Яго ж. Па закліку сапраўднай любові: (Да 70-годдзя з дня нараджэння В. Віткі) // Нар. асвета. 1981. № 5; Шкраба Р. Скарбы. Мн., 1973. С. 197—199; Яго ж. Слова і стыль // Полымя. 1964. № 6; Яго ж. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 115—117; Шчырыя словы віншавання // ЛіМ. 1961. 19 мая; Юрэвіч У. Высакародная і ўдзячная праца // Голас Радзімы. 1971. № 22; Яго ж. Высакародная сціпласць: Да 60-годдзя Васіля Віткі // Полымя. 1971. № 5; Яго ж. Вяшчун дабра і справядлівасці // На высокай хвалі. Мн., 1973; Яго ж. Майстэрства першаадкрыцця // ЛіМ. 1965. 19 ліст.; Яго ж. Мудры казачнік, чараўнік слова // Бярозка. 1974. № 4; Яго ж. Праблемы праблемнага нарыса // Полымя. 1978. № 10; Яго ж. Сейбіт дабра і справядлівасці // Юрэвіч У. Абрысы.

Мн., 1976; Я г о ж. Урокі вядзе пісьменнік // ЛіМ. 1977. 14 кастр.; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 179—180. 292—293; Я ф і м а в а М. Не казкай адзінай... // ЛіМ. 1975. 21 сак.; Я г о ж. Слова да чытачоў // Вітка В. Казкі. Мн., 1968; Я г о ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966. С. 95—98; Я ц к е в і ч В. Слова пра Беларусь // Чырв. змена. 1977. 13 студз.
На польскай мове. W a s i l Witka // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.
На рускай мове. Б р ы л ь Я. // Дет. лит. 1967. № 10; Я г о ж. Поэт и человек // Витка В. Кто помогает солнцу. М., 1982; Я г о ж. Слово о друге // Сов. Бел. 1971. 16 мая; Г е л л е р М. «Чытанка-маляванка» // Знамя юности. 1972. 5 сент.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии: Очерки. М., 1982. С. 107—108, 115—116, 120—121, 136—137, 202—208, 215—218. 228; З у е н о к В. Песня о жизни: (К 50-летию Василя Витки) // Неман. 1961. № 3; К а к сказки рождаются... // Коммунист Тадж. 1982. 3 апр.; К о б е ц - Ф і л і м о н о в а Е. И меч один мы с ним ковали // Знамя юности. 1967. 9 июня; Л о б а н М. Слово о друге //vv Сов. Бел. 1981. 16 мая; Л о й к о О. На грани обычного и необычного // Неман. 1972. № 4; П и о т у х о в с к а я Р. Василь Витка // Дет. лит. 1971. № 1; Я г о ж. По призыву души // Сел. газ. 1971. 16 мая; Р о м а н о в и ч Е. «Счастье поэта» // Сов. Бел. 1952. 14 дек.; С е р г е е в а В. Запах чебреца // Знамя юности. 1971. 16 мая; С т у к А. Писатель ведет урок в школе // Сов. Каракалпакия. 1982. 18 февр.; Ю р е в и ч В. Все возрасты покорны // Дет. лит. 1972. № 9; Я г о ж. Сеятель добра и справедлівості // Юревич В. Испытание зрелостью. М., 1981.
На французскай мове. V i t k a Vassil // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.
2.4.
На беларускай мове. В о л ь с к і А. Майстар: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984; З а р ы ц к і А. Васілю Вітку: (У дзень пяцідзесяцігоддзя): [Верш] // Зарыцкі А. Вяртанне на зямлю. Мн., 1966; К о х а н Я. Рэканструкцыйная песня. (Прысв. Цімаху Крыську) // Вясна. 1930. № 9; Ч ы м б у р А. Ліст сябрам Я. Кохану і Ц. Крысько: [Верш] // Там жа. 1930. № 2. У. *М. Ларчанка.*

ВІЦЬБІЧ ЮРКА

Віцьбіч Юрка [інш. псеўд. К р ы ж а н і ч Алесь; С т у к а л і ч Юрый; сапр. Ш ч а р б а к о ў Георгій; 2(15).6.1905, г. Веліж Віцебскай губ., цяпер Смаленскай вобл.— 4.1.1975, Саўт-Рывер ЗША], празаік. У 1939 быў прыняты ў СП Беларусі.

З сям'і святара. Вучыўся ў гімназіі, педтэхнікуме. У 1922—32 працаваў у Маскве на хімічных заводах. Атруціўшыся фасгенам, стаў інвалідам працы. Пераехаў на Беларусь, удзельнічаў у напісанні гісторыі віцебскіх, гомельскіх і барысаўскіх фабрык. Узначальваў Віцебскую, Гомельскую і Беластоцкую экспедыцыі па ўліку і ахове помнікаў гісторыі і мастацтва. Апынуўшыся ў акупацыі, актыўна супрацоўнічаў з фашыстамі: друкаваўся ў «Беларускай газэце», «Беларускім работніку», «Раніцы», выдаў два зборнікі публіцыстыкі («Веліжскія паўстанцы», «Нацыянальныя святыні»), падкрэслена антысавецкія па сваёй накіраванасці. Быў членам т. зв. цэнтральнага ўрада «Беларускага культурнага згуртавання». Як рэдактар падрыхтаваў да друку 3 нумары часопіса «Узвышша», якія не выйшлі. У 1944—45 працаваў у землеўласніка ў Германіі. Застаўшыся на тэрыторыі Заходняй Германіі, у 1946 разам з Н. Арсенневай стварыў літаратурнае аб'яднанне «Шыпшына», быў яго старшынёй. Рэдагаваў выданні «Шыпшына», «Звіняць званы святой Сафіі», «Беларускае слова». Пераехаў у ЗША, выдаў там кнігі «Плыве з-пад Святое гары Нёман» (Мюнхен, 1956), «Мы дойдзем» (Нью-Йорк, 1974, на рус. мове). У апошнія гады жыцця пісаў на рускай мове, стаяў на пазіцыях крайняга антысаветызму, актыўна друкаваўся ў газеце «Новое русское слово».

Пісаць пачаў, жывучы ў Маскве. Першыя апавяданні апублікаваў у 1929. Выдаў кнігі прозы «Смерць Ірмы Лаймінг» і «Формула супрацоўлення касцей». Рукапіс кнігі «Як ездзіў у Конга пан Прун'е» сам забраў з Дзяржаўнага беларускага выдавецтва, не пагадзіўшыся з рэцэнзентам. Аўтар аповесцяў і апавяданняў «Арцыбіскуп і смерд», «Ціхая Руба», «Мартын Путра». Творы Ю. Віцьбіча вызначаюцца ўскладнёнасцю, вычварнасцю, экзальтаванасцю. Яго ідэйныя пазіцыі заўсёды былі хісткімі і непаслядоўнымі; ад адной крайнасці ён лёгка пераходзіў да другой. Па прызнанню эмігранцкага друку, у публіцыстыцы апошніх год жыцця, асабліва ў артыкулах для «Нового русского слова» Ю. Віцьбіч паказаў сябе «рашучым ворагам камунізму».

А. В. Мальдзіс.

Бібліяграфія

1.2.

Смерць Ірмы Лаймінг. Мн., 1932. Рэц.: П. Г. // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 4.

Формула супрацiўлення касцей: Апавяданні. Мн., 1937. Рэц.: Вучыцца ў жыцця // ЛіМ. 1937. 24 жн.

1.3.

1929. Млынарова рука: Апавяданне // Узвышша. № 9—10; Жаўнер Юрка Загар: [Апавяданне] // На Беларусі. 23 мая.

1930. Ян Непамуцэн: [Апавяданне] // Вясна. № 1; 75: (Апавяданне) // Там жа. № 3; Гад: Апавяданне // Маладняк. № 10; Янак Гай: Апавяданне // Узвышша. № 2; Грыміць Перакагрыж: Апавяданне // Там жа. № 3; Вятры заходнія: Апавяданне // Там жа. № 6.

1931. Смерць Ірмы Лаймінг: Апавяданне // Узвышша. № 2; Кватэра 34: Апавяданне // Там жа. № 3; Арцыбіскуп і смерд: Апавяданне // Там жа. № 5; Argon (0_2—0,1 %): Апавяданне // Там жа. № 6—7.

1932. Ціхая Руба: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 1; Паэзія: Апавяданне // Там жа. № 3.

1933. Лшоно Габоо Бійрушалайм: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 2—3; Мартын Путра: Апавяданне // Там жа. № 4; Пра адну з тых самых начэй: (Урывак з аповесці) // ЛіМ. 26 чэрв.

1934. Як прачнуўся бацька «Альфагаз»: Урывак з аповесці «Кайзермпраўка» // ЛіМ. 6 кастр.; Курт Майер аналізуе азот // Там жа. 15 ліст.

1935. Формула супраціўлення касцей: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 6; Эжэн Дэлакруа: Апавяданне // Там жа. № 8; Адоніс: Апавяданне // Там жа. № 9. Рэц.: Осіпаў. «Полымя рэвалюцыі» № 9 // ЛіМ. 1936. 12 студз.

1936. Альдэбаран: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 9; Юбілей паэта — свята народу // Віцеб. пралетарый. 15 кастр.; Жандарская вудачка: З гісторыі фабрыкі імя Кагановіча // Там жа. 19 ліст.

1937. Як ездзіў у Конга пан Прун'е: (Урывак з кнігі пра Віцебскую фабрыку «Дзвіна») // Полымя рэвалюцыі. № 8; Марыля: Апавяданне // Там жа. № 12; Падзяка ватэршчыцы Івановай: Апавяданне // ЛіМ. 24 чэрв.; Мы не дзеці, мы з'ёмшчыкі: Апавяданне // Там жа. 22 кастр.

1938. Апавяданне каваля Раяка // Полымя рэвалюцыі. № 2; Якуш Світка і маркіз Пасторэ: Урывак з рамана «За радзіму» // ЛіМ. 22 сак.; Віцебск: Нарыс // Там жа. 6 чэрв.; Полацк: Нарыс // Там жа. 27 ліст.

1939. Полацк: [Нарыс] // Ардэнаносная Беларусь. Мн. / Яўр. Пляменнік апошняга караля: Памфлет // Полымя рэвалюцыі. № 4; Яшчэ ходзіць недзе Шванд: Апавяданне // Там жа. № 5—6; Пажар «Вікторыі»: Апавяданне // Там жа. № 7; Рэкрут імператара Паўла: Апавяданне // Там жа. № 9; Пра Э. Самуйлёнка // Віцеб. рабочы. 15 лют.; Гомельскія камунары (1919—1939): Стрэкапытаўскі мяцеж // Звязда. 24 сак.; Каменскія партызаны: Нарыс // Там жа. 11 ліп.; Коўзанне па паверхні гісторыі // ЛіМ. 23 мая; Ты чуеш, Жан?: Урывак з аповесці // Там жа. 11 чэрв.; Апавяданне шаўца Суразіна: Апавяданне // Там жа. 23 ліп.; Чашутка: Апавяданне // Піянер Бел. 11 ліп.

1940. Тры навелы: Так!; Усмешка грэнадзёра Дзюкло; Тайна апаратчыка Ступакова // Полымя рэвалюцыі. № 7; Гомель: Нарыс // Там жа. № 11; У пісьменніка Ю. А. Віцьбіча: [Інтэрв'ю] // Віцеб. рабочы. 15 лют.; Аршанскія пячоры: [Нарыс] // Там жа. 6 кастр.; Губернскі пагранічны слуп: [Нарыс] // Там жа. 13 кастр.; Праспект імені Вінчэўскага // Там жа. 25 кастр.; Назвы віцебскіх вуліц // Там жа. 27 кастр.; Падземны Віцебск: [Нарыс] // Там жа. 1 ліст.; Смерць Чорнаму ворану!: Народнае паўстанне 1623 г. у Віцебску // Звязда. 9 ліп.; Гістарычны помнік: Салдацкія магілкі 1812 г. каля вёскі Слітцы Чашніцкага раёна // Там жа. 19 ліп.; Апошні сантым: Урывак з аповесці // ЛіМ. 1 мая; Уласны камісар Наследнікаў // Чырв. змена. 11 ліп.; Аб ім расказала песня: Апавяданне // Там жа. 28 жн.

1941. Штрыхі мінулага: [Нарыс] // Віцеб. рабочы. 29 студз.; Барысаў камень // Там жа. 29 сак.; Каб я каршуном радзіўся...: Да 50-годдзя з дня смерці Паўла Багрыма // ЛіМ. 25 студз.; Гістарычная тэматыка і пісьменнікі // Там жа. 29 крас.; Вялікі сын вялікага народа // Там жа. 17 мая.

2.3.

На беларускай мове. Клімковіч М. Літаратура Савецкай Беларусі за 15 гадоў // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 6—7; Клімковіч М., Александровіч А., Лынькоў М. Нашы абвінавачванні Ю. Віцьбічу // ЛіМ. 1934. 6 лют.; Плашчынскі І. Пра творчасць Ю. Віцьбіча // Там жа. 1941. 15 лют.; Раскін С. Віцебскія пісьменнікі // Віцеб. пралетарый. 1937. 12 крас.; Сачанка Б. Беларуская эміграцыя: Факты і меркаванні // Маладосць. 1988. № 11.

Я. А. Гарадніцкі.

ВІШНЕЎСКАЯ НАТАЛЛЯ

Вішнеўская Наталля Вячаславаўна (3.5.1907, г. Коўна, цяпер Каунас, Літва — 1.5.1989, Ленінград), паэтэса. Была членам літаратурнага аб'яднання «Маладняк».

Нарадзілася ў сям'і настаўнікаў. Бацькі да 1914 жылі ў Літве. Пасля, уцякаючы ад немцаў, пераехалі ў Самарскую губ. У 1922 вярнуліся на Беларусь, жылі ў Капыльскім р-не. Праз два гады адбылася сустрэча Н. Вішнеўскай з Я. Коласам, якая паўплывала на яе далейшы лёс. Я. Колас выкладаў тады беларускую мову ў Слуцку на курсах настаўнікаў, якія наведвала маці паэтэсы. Будучы студэнткай 1 курса Белпедтэхнікума, удзельнічала ў 1 з'ездзе «Маладняка» (1925) дэлегатам ад мінскай філіі. У «Маладняку» Н. Вішнеўская пазнаёмілася з А. Дударом, які ў 1928 стаў яе мужам. Пасля сканчэння Белпедтэхнікума (1929) яна паступіла ў БДУ, але, правучыўшыся два курсы, пачала працаваць у Белдзяржвыдавецтве стыльрэдактарам. У 1930 па сямейных абставінах пераехала ў Маскву, дзе працавала ў Дзяржаўным выдавецтве народаў СССР — у беларускай секцыі, якая займалася падрыхтоўкай кніг для беларускіх школ у Сібіры. Пасля яе ліквідацыі перайшла ў газету «Гудок», дзе выпускала беларускую старонку. З 1934 жыла ў Мінску. З 1938 у Ленінградзе. Да вайны загадвала бібліятэкай парткабінета РК ВКП(б). У 1942, перажыўшы першую блакадную зіму, эвакуіравалася з дзіцячым домам ў Горкаўскую вобл. У 1945 вярнулася ў Ленінград, працавала ў бібліятэцы Стаматалагічнага інстытута. З 1962 на пенсіі.

Паэтычную дзейнасць Н. Вішнеўская пачала пад уплывам Я. Коласа, які звязаў яе з «Маладняком». Паводле анкеты, якая захоўваецца ў ЦДАМЛіМ Беларусі, вершы яна пачала пісаць у 1922. Першыя публікацыі з'явіліся ў 1926 у часопісе «Маладняк» і ў сумесным з паэтэсамі З. Бандарынай і Я. Пфляумбаум зборніку «Вершы». Паэзію Н. Вішнеўскай адрознівае мяккі задушэўны лірызм. Асноўныя тэмы яе творчасці — прырода, каханне, любоў да Беларусі. Малюючы паэтычным словам родныя краявіды, паэтэса знаходзіла свежыя фарбы, каб перадаць пачуццё замілаванасці да іх. Прырода ў яе выступае як таямніца, якая хвалюе чалавека, настройвае яго думкі на высокі лад.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1926. Вершы // Бандарына З., Вішнеўская Н., Пфляўмбаум Я. Вершы. Мн., 1926. Рэц.: Байкоў М. // Маладняк. 1926. № 3; Паляшук Я. // Сав. Бел. 1926. 28 сак.; «Варажыла сэрца...»: [Верш] // Маладняк. № 9; «Плакала дзяўчына...»: [Верш] // Там жа. № 10.

1927. «Бліскучы ўсход зары пунсовай...»: [Верш] // Маладняк. № 1; «Цешацца мяцелі рогатам і свістам...»: [Верш] // Там жа. № 3; «За акном уночы...»: [Верш] // Там жа. № 6; «У прасторах снежна белых...»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 8—9; Урывак: [Верш] // Сав. Бел. 16 кастр.

1928. Ранняе: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 3; «Ты сказаў...»: [Верш] // Полымя. № 1; Завея: Апавяданне // Там жа. № 9; Камсамольскі паход: [Верш] // Сав. Бел. 15 снеж.

1930. «Паміж песнямі ёсць адна...»: [Верш] // Маладняк. № 3; «Было чатыры, роўна чатыры...»: [Верш] // Сав. Бел. 26 студз.; Я знаю: [Верш] // Там жа. 9 лют.

1971. «За акном уночы...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

М. П. Барташэвіч.

ВІШНЕЎСКІ МІКОЛА

Вішнеўскі Мікола [Мікалай Аляксеевіч; 15(28).3.1910, Гомель — 17.3.1986, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1952.

З рабочых. У 1931, скончыўшы Белпедтэхнікум, пачаў працаваць у газеце «Звязда». У 1932—33 вучыўся ў Дзяржаўным інстытуце кінематаграфіі (Масква), потым зноў працаваў у «Звяздзе», быў куставым яе карэспандэнтам у Крычаве. У 1939 накіраваны на работу ў вілейскую абласную «Сялянскую газету», дзе быў загадчыкам сельгасаддзела. На пачатку Вялікай Айчыннай вайны служыў у будаўнічым батальёне на Бранскім фронце, потым быў начальнікам поезда-друкарні на Калінінскім фронце, літсупрацоўнікам рэдакцыі франтавой газеты «За свабодную Беларусь»

і сатырычнага лістка «Партызанская дубінка». У 1942—44 спецыяльны карэспандэнт газеты «Савецкая Беларусь». У 1943 уступіў у партыю. З 1944, з першага мінскага нумара,— у «Звяздзе» (загадчык сельскагаспадарчага аддзела, уласны карэспандэнт). У 1952—67 намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Сельская гаспадарка Беларусі». Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі.

Нарысы пачаў пісаць у 1933. Першае апавяданне «У гасцях» надрукаваў у 1941 у «Звяздзе». На творчым рахунку М. Вішнеўскага шматлікія нарысы, асобныя з іх выдадзены кнігамі («Майстар конегадоўлі», «Герой Сацыялістычнай працы Еўдакія Кухарава»). У 1951 выйшаў у свет зборнік апавяданняў «Скарб зямлі» — пра жыццё і людзей пасляваеннай калгаснай вёскі, пра гераічныя справы беларускіх партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны. Пісьменнік стварыў вобразы людзей сваёй эпохі, паказаў станоўчыя і адмоўныя з'явы ў пасляваеннай вёсцы. Праўда, не заўсёды яму хапала мастацкасці ў паказе падзей, умення, гаворачы словамі С. Александровіча, «адшукаць жывое і трапнае слова — скарб, які жывіць кожны мастацкі твор». Апавяданні М. Вішнеўскага перакладаліся на рускую, узбекскую, украінскую мовы. Па яго сцэнарыях зняты навукова-папулярныя і вучэбныя фільмы «Трактар «Беларусь» (1955), «Залатое дно» (1962), «Жывы канвеер» (1964), «Севазвароты на Беларусі» (1966) і інш. *В. К. Шынкарэнка.*

Бібліяграфія

1.2.

Майстар конегадоўлі: [Нарыс]. Мн., 1939.

Герой Сацыялістычнай Працы Еўдакія Кухарава: [Нарыс]. Мн., 1948.

Скарб зямлі: Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Александровіч С. Першая кніга // Беларусь. 1952. № 3; Шчарбатаў Г. Апавяданні пра хлебаробаў // ЛіМ. 1951. 1 снеж.

1.3.

1933. Калгасная камсамолія: [Нарыс] // Звязда. 18 снеж. / Сааўт. Л. Каплан.

1934. Першы раз у жыцці: [Нарыс] // Звязда. 6 студз.

1935. Глуханямыя гавораць: [Нарыс] // Звязда. 11 чэрв.; Шчаслівая моладзь: [Нарыс] // Там жа. 18 вер.; Крыўда...: [Нарыс] // Там жа. 26 вер.

1936. Маці: [Нарыс] // Звязда. 20 снеж.

1937. Адданыя Радзіме сацыялізма // Звязда. 29 кастр. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Мы галасуем за Сталіна // Там жа. 7 ліст. / Сааўт. Т. Хадкевіч.

1938. Ідзе вясна: [Нарыс] // Звязда. 21 сак. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Заатэхнік: [Нарыс] // Там жа. 8 крас.; Урачыстасць перамогі сталінскага блока // Там жа. 29 чэрв.; Багацце: [Нарыс] // Там жа. 15 ліп.; Лён: [Нарыс] // Там жа. 21 ліп.; Гутарка пра заможнасць: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; Шчасцем дыша калгасная зямля: [Нарыс] // Там жа. 28 ліст.; У пагранічным калгасе: [Нарыс] // Там жа. 5 снеж.; Квітнее жыццё: [Нарыс] // Там жа. 21 снеж. / Сааўт. Т. Хадкевіч.

1939. Нарачанскія рыбакі: [Нарыс] // Вілейская праўда. 2 снеж.; Звязда. 4 снеж. / Сааўт. П. Скокаў; Над Прыпяццю: [Нарыс] // Звязда. 1 мая.

1940. Народны настаўнік: [Нарыс] // Віцеб. рабочы. 6 сак.; Сялян. газ. 26 лют.; На балоце: [Нарыс] // Звязда. 16 кастр.; Саўгас «Вароніна»: [Нарыс] // Там жа. 24 кастр.; Вечарам у вёсцы: [Нарыс] // Там жа. 27 кастр.; Над Заходняй Дзвіной: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; Госці: [Нарыс] // Там жа. 15 снеж.; Васіль Сямёнавіч Стома: [Нарыс] // Сялян. газ. 27 лют.; На калгасны шлях: [Нарыс] // Там жа. 24 сак.; Беларускі зверасаўгас: [Нарыс] // Там жа. 9 крас.; Проба сіл: [Нарыс] // Там жа. 18 крас.; На калгаснай зямлі: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; У перадавым сельсавеце: [Нарыс] // Там жа. 10 мая.

1941. У гасцях (Апавяданне) // Звязда. 16 мая; Магістральны канал: [Нарыс] // Там жа. 31 мая; Наватар: [Нарыс] // Там жа. 10 чэрв.

1942. Неслі кару, атрымалі смерць // За сваб. Бел. 28 чэрв.

1943. Пакуль ішла нарада // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 88.

1944. Апошняя ноч фашысцкіх акупантаў у Мінску: [Нарыс] // Звязда. 15 ліп.; Сіла народная // Там жа. 18 ліп. / Сааўт. Г. Шчарбатаў; Духавы аркестр: (Апавяданне) // Там жа. 10 ліст.

1945. Леніна партрэт: [Быль] // Звязда. 22 крас.; Калінінцы: [Апавяданне] // Там жа. 1 мая; Палямі жытнёвымі: [Апавяданне] // Там жа. 29 ліп.; На былой граніцы // Там жа. 16 вер.; Выпадак у Навасадах: [Апавяданне] // Там жа. 19 снеж.

1946. За сына Уладзіка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Іх судзіць Беларусь // Звязда. 13, 18 студз. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Мінск выбірае: [Нарыс] // Там жа. 11 лют. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Ермалай-лабарант: (Апавяданне) // Там жа. 16 ліп.; Зімовы дзень: [Нарыс] // Там жа. 14 снеж. / Сааўт. Т. Хадкевіч; У зімовы вечар: [Нарыс] // Там жа. 27 снеж.

1947. Кавуны: Апавяданне // Полымя. № 6; Слаўны шлях // Там жа. № 8 / Сааўт. Я. Герцовіч; Ленін з намі // Звязда. 21 студз.; За Сталіна, за шчасце!: (У Сталінскай выбарчай акрузе гор. Мінска) // Там жа. 10 лют. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Тут была граніца: [Нарыс] // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. Т. Хадкевіч.

1948. 12 кіламетраў з прыгодамі: [Апавяданне] // Вожык. № 11; Сіла маладая // Звязда. 29 кастр.

1949. Праўда аб сіле калгаснай: [Рэц. на кн.: Земцов А. Путь к счастью. Мн., 1948] // Полымя. № 8; Беспакойны пасажыр: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; Ясь з хутароў: Апавяданне // Там жа. № 5; Жывёлагадоўчы цэх: Пісьмы з калгаса «Рассвет» // Звязда. 17 чэрв.; Механічная дойка кароў // Там жа. 26 чэрв.; Як вялікія дзядзі заблыталі маленькую справу: Фельетон // Там жа. 20 ліп.; «Шлях да шчасця» // Сялян. газ. 1 мая.

1950. Мацей Маркавіч: [Апавяданне] // На сонечных сцежках. Мн. Рэц.: Антанава Д. «На сонечных сцежках» // ЛіМ. 1950. 2 снеж.; Тут будзе сад...: [Апавяданне] // Звязда. 1 студз.; Лён // Там жа. 14 студз.; Калгасная дружба: (Апавяданне) // Там жа. 15 крас.; Пад старымі клёнамі: (Апавяданне) // Там жа. 1 мая; Жыта красуе: (Апавяданне) // Там жа. 28 мая; Госці працоўных Мінска: Экскурсія калгаснікаў Рудзенскага раёна // Там жа. 13 чэрв. / Сааўт. С. Садоўская; Крок наперад: (Апавяданне) // Там жа. 30 чэрв.; Шырокай дарогай: (Апавяданне) // Там жа. 3 вер.; Агні калгаснай Ружаншчыны: [Нарыс] // Там жа. 28 ліст.

1951. Скарб: Апавяданне // Полымя. № 4; Леў Карлавіч патрабуе ветлівасці: Фельетон // Звязда. 21 сак. / Сааўт. П. Каскоў; Вясна ў «Бальшавіку» // Там жа. 24 крас.; Пастухі [Нарыс] // Там жа. 3 чэрв.; Настойлівасць // Там жа. 19 вер.; Сельскі райком партыі // Там жа. 13, 14, 30 снеж.; Майстры ўраджаю // ЛіМ. 10 сак.

1952. Вясна: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; Жаданы госць: (Апавяданне) // Звязда. 13 студз.; Паштальён: [Нарыс] // 14 лют.; Вясне насустрач // Там жа. 29 сак.; Аграном ідзе па палях: [Нарыс] // Там жа. 16 крас.; Прыкметы высокага ўраджаю: [Нарыс] // Там жа. 1 мая. Лошыцкія сады: Нарыс // Там жа. 31 мая; Свята дружбы народаў: [Нарыс] // Там жа. 10 чэрв. / Сааўт. С. Вяршынін; Ураджай: [Нарыс] // 29 чэрв.; Камбайнеры: [Нарыс] // Там жа. 15 ліп.; Гомел. праўда. 18 ліп.; Дэлегат з'езда: Нарыс // Звязда. 5 кастр.; Далёкая брыгада: (Апавяданне) // Там жа. 2 ліст.; Кветкі канюшыны: Апавяданне // Там жа. 30 ліст.; Паўночны шоўк: [Нарыс] // Там жа. 21 снеж.

1953. На магістралі: Апавяданне // Вожык. № 2; У калгасе «Рассвет» // Калгаснік Бел. № 2; Прыгажуня: Апавяданне // Там жа. № 5; Цудоўны гарод // Там жа. № 11; Дзесяць мільёнаў: [Нарыс] // Там жа. № 12; У калгасным доме культуры // Маладосць. № 3; Дарогу новаму, перадавому! // Звязда. 1 сак.; Новае жыццё: Нарыс // Там жа. 3 ліп.; Каноплі // Там жа. 11 кастр.

1954. Ганаровая пасада // Калгаснік Бел. № 1; Пачатак: [Нарыс] // Там жа. № 2; Майстры высокіх ураджаяў // Там жа. № 5; Цудоўнае падарожжа // Там жа. № 8; Талачынскія ільнаводы // Там жа. № 10; Сустрэчы: Нарыс // Полымя. № 5; Ізюмінка: Апавяданне // Звязда. 15 снеж.

1955. Расказ меліяратара: Нарыс // Беларусь. № 5; На провадзе Карп Хопчанка: Апавяданне // Вожык. № 10; Нявыкарыстаныя рэзервы: На справаздачна-выбарным сходзе ў калгасе «Новы быт» Мінскага раёна // Калгаснік Бел. № 2; Дзень у брыгадзе Гузоўскага: [Нарыс] // Там жа. № 8; Адзін з трыццаці тысяч // Там жа. № 12.

1956. Перспектывы // Калгаснік Бел. № 2.

1957. Калгас імя Молатава набірае тэмпы // Сел. гасп. Бел. № 2; Каб квітнела наша Радзіма: Нататкі са з'езда спецыялістаў сельскай гаспадаркі Беларусі // Там жа. № 4; Гарачае сэрца: Нарыс // Там жа. № 10; Вачыма сяброў // Там жа. № 11; Тут будзе горад-сад...: [Нарыс] // Там жа. № 12; Ліпы: Апавяданне // Звязда. 24 сак.; Вішнёвы сад: Нарыс // Там жа. 8 снеж.

1958. Людзі індустрыяльнай працы: [Нарыс] // Сел. гасп. Бел. № 4; Камунары: Нарыс // Там жа. № 11.

1959. Звычайная палеская вёска: [Нарыс] // Сел. гасп. Бел. № 1.

1960. Жывёлаводы скажуць — дзякуй! // Сел. гасп. Бел. № 2; Адзін раз зманіўшы...: Гумарэска // Там жа. № 5; Андрэй Худзякоў: Нарыс // Там жа. № 11; Хлясцік: Гумарэска // Звязда. 16 крас.

1961. Шчасце прыйдзе: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Малайцы! // Сел. гасп. Бел. № 2; Ураджай // Там жа. № 8; На новых землях: Нарыс // Там жа. № 11.

1962. Адчуваюць пульс жыцця: [Нарыс] // Сел. гасп. Бел. № 8; Людзі і ўраджай: Нарыс // Там жа. № 12.

1963. Молодые хозяева: Очерк // Сел. х-во Бел. № 13; Люди похорошели душой: Очерк // Там жа. № 17; Творцы новых сортов картофеля: Очерк // Там жа. № 19.

1964. Мяфодзій Цітавіч малюе чорцікаў: Апавяданне // Вожык. № 11; Для людзей // Сел. х-во Бел. № 10; Зондер приехал: (Рассказ) // Там жа. № 12; Преображенный край // Там жа. № 21; А я жыву...: Апавяданне // Звязда. 28 чэрв.

1965. Разговор об Уставе // Сел. х-во Бел. № 20.

1967. Старонкі біяграфіі: [Нарыс] // Сцяганосцы новага, перадавога. Мн.; Нужды прорабского участка // Сел. х-во Бел. № 7; Маладая плынь: Нарыс. // Звязда. 29 снеж.

1968. Расказ пра чырвоны сцяг // Наша «Звязда»: 1917—1967 гг. Мн.; Усё асталося людзям: [Нарыс] // Сяло маё роднае. Мн.; Абменная аперацыя: Апавяданне // Вожык. № 7; Все осталось людям: Рассказ о колхозе «Рассвет им. К. П. Орловского // Сел. х-во Бел. № 8; Любі свой горад: Аб часе і аб сабе // Вяч. Мінск. 23 ліп.; Чырвонаслабодскі комплекс // Звязда. 17 ліст.

1969. Гусі: Апавяданне // Вожык. № 8; Прыязджайце ў Добасну: Нарыс // Звязда. 14 жн.

1985. Спектакль аб жанчынах, на якім мужчыны не стрымліваюць слёз // Вяч. Мінск. 31 кастр.

1.5.

На рускую мову. Ясь с хуторов / Пер. М. Школенко; Изюминка / Пер. Б. Яковлев: [Апавяданні] // Белорусские рассказы. М., 1955.

На ўкраінскую мову. Бажаний гість: Оповідання / Пер. Ю. Назаренко // Дніпро. 1952. № 6.

На ўзбекскую мову. Калаванинг учи: [Апавяданне] / Тарж. М. Мирзаидов // Мехмон келди. Тошкент. 1966.

2.3.

На беларускай мове. Б а г а р а д Н. Мастацкая проза ў часопісе «Работніца і сялянка»: Заўвагі чытача // ЛіМ. 1950. 4 сак.; Ж ы т к а в е ц С. [Біябібліяграфічная нататка да 75-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 3; К а в а л ё ў П. Клапатліва выхоўвац літаратурную моладзь // Там жа. 1954. № 9; М а т у с е в і ч А. Летапісец незабыўных дзён // ЛіМ. 1980. 28 сак.; Я г о ж. Шляхамі журналісцкімі: (Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Вішнеўскага) // Звязда. 1970. 27 сак.; М і к о л у Вішнеўскаму — 75: [Віншаванне] // ЛіМ. 1985. 29 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С я р г е е н к а Р. Сябры маёй маладосці і сённяшніх дзён: [Падраздзел «Спецкар Мікола Вішнеўскі»] // Наша «Звязда»: 1917—1967 гг. Мн., 1968; Ш ч а р б а т а ў Г. Грозная зброя // ЛіМ. 1954. 23 студз.

М. П. Барташэвіч.

ВОЛАН АНДРЭЙ

Волан (Валян, Волян) Андрэй (крыпт. А. В.; 1530—1610, в. Біюцішкі каля Ашмян, цяпер Ашмянскі р-н, пахаваны там жа), публіцыст, філосаф, дзеяч рэфармацыйнага руху ў Беларусі і Літве. Пісаў на лацінскай мове.

Біяграфічныя звесткі пра А. Волана вельмі скупыя. Адукацыю атрымаў ва універсітэтах Франкфурта-на- Одэры і Кралеўца (Кенігсберга). Найбольш плённыя гады жыцця правёў у Біюцішках каля Ашмян.

Аўтар шматлікіх палітычных і філасофскіх трактатаў і прамоў, якія выдаваліся ў Кракаве, Вільні, Лоску і інш. Яго творы пераважна былі скіраваны ў абарону кальвінізму, супраць пануючай у тыя часы ідэалогіі Контррэфармацыі (асабліва ордэна езуітаў). Таму папская курыя ў Рыме заносіла яго творы ў «Індэкс забароненых для чытання кніг». Будучы палымяным выразнікам гуманістычнай канцэпцыі свабоды чалавека, у сваіх трактатах «Пра палітычную або грамадзянскую свабоду», «Пра шчаслівае жыццё, або Найвышэйшую чалавечую дабрачыннасць», «Пра гасудара і ўласцівыя яму дабрачыннасці» А. Волан выкарыстоўваў дасягненні перадавой думкі антычнасці і Адраджэння, патрабаваў ад кіруючых колаў Рэчы Паспалітай правядзення рэформ у сацыяльным і палітычным жыцці, у заканадаўстве і дзяржаўным кіраўніцтве народам. Некаторыя яго творы («Жалобная прамова на пахаванні Судровія», 1600) загінулі. Часам А. Волану памылкова прыпісвалася аўтарства публіцыстычнай «Размовы паляка з літвінам».

А. Ф. Коршунаў.

1.2.
De liberata politika Sive civili. Cracoviae, 1572; B. m., 1582.
Oratio ad senatum Regni Poloniae. Cracoviae, 1573.
Vera et orthodoxa veteris ecclesiae sententia de Coena Domini ad Petrum Skarga. Losciae, 1574.
Defensio verae orthodoxae veterisque in ecclesia sententiae. Losciae, 1579; Rysselae, 1586.
Paraenesis. Spirae, 1582.
Idololatriae loiolitarum vilnensium oppugnatio. Vilnae, 1583.
Libri quinque contra Scargae jesuitae vilnensis, septem missae sacrificiique eius columnas. Vilnae, 1584.
Oratio funebris in laudem Illustrissimi Principis Nicolai Radivilii. Vilnae, 1584.
Oratio gratulatoria. Vilnae, 1584.
Apologia... ad calumnias et convitia pestiferae hominum sectae, qui se falso jesuitas vocant. Vilnae, 1587.
Ad scurrilem et famousum libellum jesuiticae scholae vilnensis, et potissimum maledici conviciatoris Andreae Jurgevitii... responsio. [Vilnae], 1589.
Epistolae aliquot ad repellendum doctrinae Samosatenianae errorem. Vilnae, 1592.
Epistolae aliquot adversus Samosatenianos de divina Trinitate. Vilnae, 1592.
Meditatio in epistolam divi Pauli apostoli ad Ephesios. Vilnae, 1592.
Ad Hippolytum Aldebrandium... oratio. Vilnae, 1593.
Iudicium de libello quodam Stanislai Rescii, qui inseribitur Ministromachia. [Vilnae], 1593.
Oratio ad Jlustres Radivillos et Chodkiewicios. Vilnae, 1600.
Oratio sive consilium de bello contra Turcas movendo. Eislebenae, 1604.
De cacitate et poena ecclesiae. Hanau, 1608.
De principe et propriis eius virtutibus. Gdansciae, 1608.

1.3.
1577. Praefatio in Fritium // Modrzewski A. O poprawie Rzeczpospolitej. Losciae.
1839. Niektóre pisma Andrzeja Wolana // Wizerunki i roztrząsania naukowe. Poczet nowy 2. T. 9.

1.5.
На беларускую мову. Андрэй Волан і яго трактат. «Пра шчаслівае жыццё, або найвышэйшае чалавечае дабро» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1981. № 1.
На польскую мову. O wolności Rzeczypospolitej albo szlacheckiej / Tł. S. Dubingowicz. Wilno, 1606.

2.2.
На польскай мове. Kurnatowski A. Andrzej Wolan: Krótki rys życia i pracy. Wilno, 1910.

2.3.
На польскай мове. Baliński M. Andrzej Wolan // Biblioteka Warszawska. 1841. T. 1; Jarra E. Skarga a Wolan, rzecznik kalwinizmu polskiego w XVI wieku // Horyzonty (Paryż). 1963. Z. 1; Łukaszewicz J. Dzieje kościołow wyznania helweckiego w Litwie. Poznań, 1843. T. 2. S. 266—281; Semandeni W. O Andrzeju Wolanie // Kalendarz ewangelicki... na rok 1929. Warszawa, 1928.
На рускай мове. Анушкин А. На заре книгопечатания в Литве. Вильнюс, 1970. С. 131—133; Подокшин С. Натуралистические и диалектические тенденции в социально-этических воззрениях А. Волана // Идеи материализма и диалектики в Белоруссии. Мн., 1980; Сокол С. Политическая и правовая мысль в Белоруссии XVI — первой половины XVII в. Мн., 1984. С. 50—105; Его ж. Социально-философские воззрения А. Волана // Сокол С. Социологическая и политическая мысль в Белоруссии во II половине XVI века. Мн., 1974; Чемерицкий В. Белорусская литература // История всемирной литературы: В 9 т. М., 1985. Т. 3. С. 498. *В. М. Грышкевіч.*

ВОЛЬНЫ АНАТОЛЬ

Вольны Анатоль [інш. псеўд. Акша, Алёша, В. Ажгірэй; сапр. Ажгірэй Анатоль Іўсцінавіч; 19.11(2.12).1902, ст. Пухавічы Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.— 29.10.1937], паэт, празаік, кінадраматург. Член СП Беларусі з 1934. Заслужаны дзеяч мастацтва Беларусі (1935). Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сям'і службоўца. У 1911 паступіў у Ігуменскую гімназію. У 1920 служыў (пайшоў добраахвотнікам) у Чырвонай Арміі, прымаў удзел у барацьбе з замежнымі інтэрвентамі. Пасля дэмабілізацыі (1921) працаваў у ЦК ЛКСМБ, у газеце для сялянскай моладзі «Малады араты», вучыўся ў БДУ. Актыўны ўдзельнік літаратурна-мастацкага руху ў Беларусі ў 20—30-я гады. З 1923 у літаратурна-мастацкім аб'яднанні «Маладняк». Адзін з пачынальнікаў прыгодніцкага жанру ў беларускай прозе [аповесць «Два», раман «Ваўчаняты» (у сааўтарстве з А. Александровічам і А. Дударом)]. 4 ліста-

пада 1936 арыштаваны, у 1937 прыгавораны да вышэйшай меры пакарання, рэабілітаваны пасмяротна ў 1957.

Літаратурную дзейнасць пачаў, відаць, у 1920. Выдаў зборнікі паэзіі «Камсамольская нота» (разам з А. Александровічам), «Чарнакудрая радасць», «Табе». Аўтар аповесці «Антон Савіцкі», кнігі «Зборнік фельетонаў», кнігі гумарэсак і фельетонаў «Суседзі». Напісаў п'есы, драматызаваныя агітжарты «Калі дзяк гаворыць праўду», «Міколка», «У агранома», камедыю «Ратуй, божа!» (разам з Р. Кобецам). Паводле сцэнарыяў А. Вольнага пастаўлены фільмы «Хвоі гамоняць» (1929, сааўтар сцэнарыя К. Дзяржавін), «Атэль «Савой» (1930), «У агні народжаныя» (1930), «Сонечны паход» (1931), «Новая радзіма» (1935) і інш. У 1935 свет пабачыла яго кінааповесць «Шасцідзесятая паралель». У вершах выказваў захапленне і радасць, гордасць за сваё пакаленне, якое становіцца будаўніком сацыялізму, у празаічных творах — узнёсла-пафасныя адносіны да рэвалюцыйнай рэчаіснасці, вобразы людзей маляваў у прыўзнята-рамантычным плане. *І. П. Чыгрын.*

Бібліяграфія

1.2.

Камсамольская нота: Вершы. Мн., 1924 / Сааўт. А. Александровіч. Рэц.: А н і н с к і А. // Маладняк. 1924. № 5; Т а л ь с к і // Радавая рунь. 1924. № 3—4.

Ваўчаняты: Раман беларускіх лясоў. Мн., 1925 / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар. 2 выд. Мн., 1929 / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар. Рэц.: Г а л а в а ч П. Бібліяграфія // Звязда. 1926. № 1; Э н г е л ь // Полымя. 1925. № 7.

Два: Аповесць. Мн., 1925. [Б-ка «Чырвонай змены»]. Рэц.: З а р э ц к і // Полымя. 1925. № 3; 2 выд. Мн., 1928.

Чарнакудрая радасць: Вершы. Мн., 1926. Рэц.: З. Б. [Бядуля (?) З.] // Маладняк. 1926. № 2.

Барацьбіт: Зборнік. Мн., 1927 / Пад псеўд. В. Ажгірэй, Сааўт. А. Бараноўскі, В. Залуцкі. Рэц.: Б а й к о ў М. // Асвета. 1927. № 5—6.

Зборнік фельетонаў. Мн., 1927 / Пад псеўд. Алёша. Рэц.: Алёша «здзекуецца» // Сав. Бел. 1927. 20 ліст.

Табе: Вершы. Мн., 1927.

Суседзі: Гумарэскі і фельетоны. Мн., 1932 / Пад псеўд. Алёша.

Шасцідзесятая паралель: Кінааповесць. Мн., 1935.

1.3.

1920. Да творчай працы!: [Верш] // Сав. Бел. 15 жн. / Пад псеўд. Вольны. Аўт. спрэчнае; Кліч волі: [Верш] // Там жа. 21 жн. / Пад псеўд. Вольны. Аўт. спрэчнае; Пан і мужык: [Верш] // Там жа. 7 вер. / Пад псеўд. Вольны. Аўт. спрэчнае.

1921. Дапамагае словам і справай // Малады араты. 22 снеж.; Сав. Бел. 22 снеж.

1922. IV съезд КСМБ // Звезда. 28 мая; По намеченным путям // Там жа. 22 окт.; Игуменский уездный съезд Советов // Там жа. 12 дек.; Май в Октябре: [Верш] // Красная смена. 7 нояб.; Слава Октябрю // Юный пахарь. 7 нояб.; Два праздника // Там жа. 21 дек.; За науку // Там жа. 29 дек.

1923. Из цикла «Майские песни»: [Вершы] // Звезда: Лит. прилож. к газ. «Звезда». Мн. № 1; Камсамольская нота: [Верш]; Камсамолія: (Па лістах з вёскі) // Маладняк. № 1; По полям урожая: [Нарыс] // Комс. село. № 2; Комсомольское воскресение // Звезда. № 82; Фото-эпидемия: (Вместо маленького фельетона) // Красная смена. 28 янв.; Коля Гладкий: [Некролог] // Там жа. 3 февр.; Второй год — готовься! // Там жа. 10 февр.; Из цикла «Майские песни»: «...Милый май, эх какой ты нескладный...»: [Верш] // Там жа. 5 мая; Комсомольским узлом // Там жа. 1 июня; Под знаком Либкнехта // Там жа. 31 авг., 17 сент.; «...Эй, Октябрь — русокудрый мальчишка...»: [Верш] // Там жа. 12 нояб.; Ответ должен быть один: «Есть» // Юный пахарь. 26 янв.; На помощь школе: Дело школы — дело комсомола // Там жа. 8 февр.; Несколько слов о крестьянской молодежи // Там жа. 23 февр.; Первое мая // Там жа. 23 апр.; По-комсомольски // Там жа. 5 июня; Великая книга открыта // Там жа. 21 авг.; Молодежь — агитатор за праздник урожая // Там жа. 14 сент.

1924. Два: Аповесць; Калі дзяк гаворыць праўду: Агітжарт // Маладняк. № 5; Мікола: [Верш] // Полымя. № 3; Ой, палі...: [Верш] // Радавая рунь. № 1; Моладзь, святкуй Дзень ураджаю! // Бел. вёска. 14 кастр.; Камсамольская нота: [Верш]; Хто мы такія? // Заря Запада. 19 окт.; Проложат дорогу себе: [Верш] // Звезда. 27 янв.; Палям Захаду: [Верш] // Камс. вечар. № 74—75; У агранома: [Агітжарт] // Там жа. № 81; Черные рубахи будней — снять! // Красная смена. 25 апр.; «Міколка»: Інсцэніроўка // Там жа. 30 нояб.; Камсамольская нота: [Верш]; Чаму мы пішам па-беларуску // Маладняк Калініншчыны. 23 ліст.; Надыходзіць Вялікдзень // Малады араты. 10 крас.; Наша вясна // Там жа. 24 крас.; Таксама камсамольская праца // Там жа. 29 мая; Яшчэ — раз! // Там жа. 7 жн.; Свята ўраджаю // Там жа. 10 вер.; Пабудаваць клуб // Там жа. 24 вер.; Ваўчаняты: Раман беларускіх лясоў // Там жа. 11, 18, 28 сак., 17, 24 крас., 15, 22, 29 мая, 17, 24 чэрв., 8, 17, 31 ліп., 7, 21 жн., 10, 17, 24 вер., 1, 11, 23, 30 кастр. / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар; У ліхія дні: (З успамінаў) // Там жа. 6 снеж.; Аб «Ваўчанятах» / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар // Там жа. 19 снеж.; Слоў не трэба!..: [Верш] // Сав. Бел. 24 студз.; Юный пахарь. 24 янв.

1925. Два: Аповесць // Маладняк. № 7; З блакноту Алёшы: (Гісторыя пачынаецца): [Фельетон] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Алёша; Калі дзяк гаворыць праўду: (Агіт-жарт): [Драм. сцэнка] // Маладняк Калініншчыны. № 2; Мікола: [Верш] // Малады араты. № 6; Вышай, вышай: [Верш] // Бел. вёска. 6 снеж.; Ой песня, беларусу без песні цесна!: (Урывак з паэмы «Беларуская камсамолія») // Заря Запада. 10 февр.; Камсамол: [Верш] // Звезда. 2 авг.; У агранома: Агіт-жарт // Камс. вечар. № 81; Алесю Гурло: [Верш] // Сав. Бел. 22 сак.; Кастусь Каліноўскі [Паэма] // Там жа. 14, 15 крас.; Мне і тут без Беларусі цесна: [Верш] // Там жа. 28 жн.; «Ой, ды с песняю...»: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Песенкі...: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Снег: (Замалёўка) // Там жа. 6 снеж.; «Гаі... Гаі...»; «Зноў шуміць нашых дзён трысцё...»: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.; «Сэрца сягоння чамусьці ў туманах...»: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; З цыкла «Заходняя Беларусь»: [Верш]; Некалькі фактычных справак // Соха и молот. 12 февр.

1926. «Рассыпаў па полю...»: [Верш] // Арш. малад. № 1; Ланцуг не да твару краіне палёў... [Верш] // Бел. піянер. № 1; «Песенная радасць»: [Верш] // Маладняк. № 3; З вясенняй байкі: [Верш] // Полымя. № 8; Беларускі ліпень: [Верш] // Бел. вёска. 11 ліп.; Міколка: [Вершы] // Заря Запада. 11 июля; Туманы разойдуцца: [Верш] // Звезда. 3 янв.; В венок Есенину: [Верш] // Там жа. 30 дек.; «Галаву я так нізка схіліў...», «У Беларусі...»: [Вершы] // Сав. Бел. 14 сак.; «Адчыню сінявейныя скроні...»: [Верш] // Там жа. т.; крас.; «Дзе ж ты, чарнакудрая, радасць мая...»: [Верш] // Там жа. 25 крас.; З паэмы «Сінія кветкі» // Там жа. 18 ліп.; З паэмы «Лэя» // Там жа. 2 ліст.; «Быў я ўвесь у смутнай строме...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 крас.

1927. З рамана «Ваўчаняты» // Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар; Міколка; Камсамольская нота: [Вершы] // Камсамолія. Мн.; Гэта праўда — легендаю будзе: [Апавяданне] // Крывавай пуцявінай. Мн.; «У мармуровым снягу...»; «Успаміны у сэрцы лучыняць...»: [Вершы] // Маладняк. № 1; Казлы падводзяць...; Пра «небаранавыя ахмістрыні»: [Фельетоны] // Чырв. сейбіт. № 20—21 / Пад. псеўд. Алёша; Вясковы фельетон: Даруйце, дзядзька Сейчук! // Бел. вёска. 27 лют / Пад

псеўд. Алёша; Паскуднікам: [Фельетон] // Сав. Бел. 1 студз. / Пад псеўд. Алёша; Фашысцкі факстрот: (Маленькі фельетон) // Там жа. 5 студз. / Пад псеўд. Алёша; Усё яшчэ чакаюць: (Маленькі фельетон) // Там жа. 6 студз. / Пад псеўд. Алёша; Навука...: [Фельетон] // Там жа. 7 студз. / Пад псеўд. Алёша; «...Так бывае...»; На дэманстрацыі: [Вершы] // Там жа. 8 студз.; Полацк... Полацк...: [Фельетон] // Там жа. 15 студз. / Пад псеўд. Алёша; Ухабы на дарозе: (Маленькі фельетон) // Там жа. 20 студз. / Пад псеўд. Алёша; Дырэктаршыны імяніны: (Маленькі фельетон) // Там жа. 8 лют. / Пад псеўд. Алёша; Гэта праўда — легендаю будзе: [Апавяданне] // Там жа. 9—13, 15, 16 лют.; Ухабы на дарозе: (Маленькія фельетоны) // Там жа. 11 лют. // Пад псеўд. Алёша; «Хата, вата, макарон»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 13 лют. / Пад псеўд. Алёша; «Как говядину иcделал...»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 22 лют. / Пад псеўд. Алёша: Зоры і песні: [Замалёўка] // Там жа. 23 лют.; Народ — меланхолікі...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 24 лют. / Пад псеўд. Алёша; Люты ў творчасці беларускіх пісьменнікаў: Як бы гэта выглядала, каб беларускія пісьменнікі пісалі аб лютаўскай рэвалюцыі: [Пародыі] // Там жа. 12 сак. / Пад псеўд. Алёша; Сааўт. Свэн; Дык што?: (Маленькі фельетон) // Там жа. 15 крас. / Пад псеўд. Алёша; Сумна: (Маленькі фельетон) // Там жа. 19 крас. / Пад псеўд. Алёша; Хоць і нялоўка, затое праўда...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 22 крас. / Пад псеўд. Алёша; Самадурства без межаў: (Маленькі фельетон) / Пад псеўд. Алёша; Дзецям Заходняй Беларусі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Маё прывітанне: (Маленькі фельетон) // Там жа. 15 мая / Пад псеўд. Алёша; Балда турэцкая: (Маленькі фельетон) // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. Алёша; Святкуем...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 20 мая / Пад псеўд. Алёша; Максіму Багдановічу: [Верш] // Там жа. 29 мая; «Опасные» паштавікі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 1 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; Тыраж расце: (Маленькі фельетон) // Там жа 2 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; Гумарысты з Магілёва: (Маленькі фельетон) // Там жа. 4 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; «Галавацяпства ў нас няма!»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 5 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; На магілу Апанскага: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Плакаць хочацца: (Маленькі фельетон) // Там жа. 11 чэрв. // Пад псеўд. Алёша; Прыхільная дзяржава, суседняя...: [Гумарэска] // Там жа. 16 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; Барысаўскія грамацеі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 22 чэрв. / Пад псеўд. Алёша; Ад Мінска да Уладзівастока: (Падарожныя нататкі) // Там жа. 21, 26 ліп., 7 вер., 7 кастр.; Страшны доктар: (Маленькі фельетон) // Там жа. 31 жн. / Пад псеўд. Алёша; Антон Савіцкі: [Аповесць] // Там жа. 6—11, 13—17 вер., 11, 22 кастр.; Паведамленне: (Маленькі фельетон) // Там жа. 9 вер. / Пад псеўд. Алёша; Адставіць: (Маленькі фельетон) // Там жа. 11 вер. / Пад псеўд. Алёша; Лезарукцыя: (Маленькі фельетон) // Там жа. 11 вер. / Пад псеўд. Алёша; Дзе яны?..: (Маленькі фельетон) // Там жа. 15 вер. / Пад псеўд. Алёша; Ход канём...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 24 вер. / Пад псеўд. Алёша; Пра нашага Бялінскага: (Маленькі фельетон) // Там жа. 25 вер. / Пад псеўд. Алёша; Ведаем гэтакіх...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 26 ліст. / Пад псеўд. Алёша; Данос на Гетмана злодзея...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 27 ліст. / Пад псеўд. Алёша; Пужаем...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 1 снеж. / Пад псеўд. Алёша; Д-р-р-р-рама...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 2 снеж. / Пад псеўд. Алёша; Беларусізуемся...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 3 снеж. / Пад псеўд. Алёша; Пра «Іванушак»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 7 снеж. / Пад псеўд. Алёша.

1928. З вясенняй байкі: [Верш] // Дэкламатар. Мн.; Воўчая літасць: Апавяданне // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 4; Літаратурныя сілуэты: Міхась Чарот // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Алёша; Літаратурныя сілуэты: Андрэй Александровіч // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Алёша; Літаратурныя сілуэты: Алесь Дудар // Там жа. № 10 / Пад псеўд. Алёша; Літаратурныя сілуэты: Міхась Зарэцкі // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон // Сав. Бел. 7 студз. / Пад псеўд. Алёша; Ой, расцвіла ружа...; Вялікае Кастрычніцкае вызваленне і паэзія Чарота // Там жа. 11 студз. / Пад псеўд. Алёша; З Новым Рікам!: (Маленькі фельетон) // Там жа. 13 студз. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Пра некаторых адміністратараў, ды пра бычка, які навучыўся быць свіннёю // Там жа. 25 студз. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Пра слуцкую аптэку і маю цётку // Там жа. 12 лют. / Пад псеўд. Алёша; Ліст Алёшы да пана Уняхоўскага: Фельетон // Там жа. 14 лют. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Усе на дапамогу! // Там жа. 21 лют. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Ахі // Там жа. 23 лют. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Усё спакойна // Там жа. 24 лют. / Пад псеўд. Алёша; Праўда ёсць...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 25 лют.; Баю-бай!...: (Маленькі фельетон) // Там жа 3 сак. / Пад псеўд. Алёша; Ухабы на дарозе: (Маленькі фельетон) // Там жа. 14 сак. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Хай растуць // Там жа. 6 сак. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Ці ж гэта ўпершыню? // Там жа. 10 сак. / Пад псеўд. Алёша: Маленькі фельетон: Беларусізуемся // Там жа. 15 сак. / Пад псеўд. Алёша; Машыністка вінавата: (Маленькі фельетон) // Там жа. 27 сак. / Пад псеўд. Алёша; Маленькі фельетон: Пра чучала і пра зубра // Там жа. 30 сак. / Пад псеўд. Алёша; «Ведь это ж дереву вредит»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. Алёша; «Чаго яна ящо хотит?..»: (Маленькі фельетон) // Там жа. 23 мая / Пад псеўд. Алёша; Каб жыла краіна: [Верш] // Там жа. 24 мая; Аб рамізніках без нумароў: (Маленькі фельетон) // Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. Алёша; Малады партызан: [Апавяданне] // Чырв. змена. 22 лют.

1930. Афрыканскія рамантыкі: Фельетон // Чырв. Бел. № 6 / Пад псеўд. Алёша; Кулацкія падпявалы: (Полаччына) // Сав. Бел. 25 студз. / Пад псеўд. Алёша.

1931. Прыехалі...: (З цыклу «Далёкаўсходняя»): [Апавяданне] // БелЛАЧАФ. Зб. 1. Мн.; Далёкаўсходняя: Апавяданне // Чырв. Бел. № 1; Міхась Лынькоў: Літаратурны сілуэт // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Алёша; Рыгор Мурашка: Гумарэска // Там жа. № 13 / Пад псеўд. Алёша; Здарэнне на Маршалкоўскай вуліцы: Апавяданне // Там жа. № 14; Пятрусь Броўка: Літаратурны сілуэт // Там жа. № 17—18 / Пад псеўд. Алёша; Максім Лужанін: Літаратурны сілуэт // Там жа. № 19 / Пад псеўд. Алёша; Аб творчасці пачынаючых пісьменнікаў-вайскораў // Чырвонаарм. праўда. 24 студз. / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Аб творы Богуша «Трактарысты» // Там жа. 8 крас. / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Гутаркі з пачынаючымі пісьменнікамі на літаратурныя тэмы // Там жа. 17 лют. / Пад прозв. В. Ажгірэй; Два вершы // Там жа. 1 мая / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Пра недахопы на нашым літфронце // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Пра чырвонаармейскую творчасць // Там жа. 17 снеж. / Пад псеўд. В. Ажгірэй.

1932. [Рэц. на кн.: Ш а п і р а Л. Шрубачкі. Мн., 1931] // Кніга масам. № 1 / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Ці дужа яно страшна?: Гумарэска // Напагатове. № 1 / Пад псеўд. Алёша; Тодар Кляшторны: Літаратурны сілуэт // Чырв. Бел. № 2 / Пад псеўд. Алёша; Андрэй Александровіч: Гумарэска // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Алёша; Ратуй, божа!: Урывак з камедыі // Там жа. № 11—12, 14, 16, 17; ЛіМ. 15 чэрв. / Сааўт. Р. Кобец; Сымон Баранавых: Гумарэска // Чырв. Бел. № 18 / Пад псеўд. Алёша; Урывак са сцэнарыя «Справа № 222» // ЛіМ. 5 чэрв.; Ці дужа яно страшна?: Замалёўка // Палес. праўда. 2 кастр. / Пад псеўд. Алёша; Друг детей страны Советов // Рабочий. 13 янв.; Цёплы ўспамін на адлежаным фрэнчы або «Паэзія чырвонаармейца» Р. Казака: [Рэц. на кн.: К а з а к Р. Паэзія чырвонаармейца. Мн., 1931] // Сав. Бел. 9 крас. / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Няскончаны жыццёпіс: [Нарыс] // Там жа. 20 жн. / Сааўт. Р. Кобец; «Баявая песня» Т. Мініна; Беллачафаўскую работу на належную вышыню // Чырвонаарм. праўда. 12 лют. / Пад псеўд. В. Ажгірэй; Вынаходцы: [Нарыс] // Там жа. 5 вер. / Сааўт. Г. Кобец.

1933. Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.; Пільнасць: (Скетч) // Чырв. змена. 18 вер.

1934. Шасцідзесятая паралель: Кінааповесць // Полымя рэвалюцыі. № 9; Адзін дзень у Дзяржбанку: [Нарыс] // Звязда. 25 лют. / Сааўт. Л. Каплан; Грэнада

мая...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 29 жн. / Пад псеўд. Алёша; Прывітанне маці: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Не разяўляйце рот...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 3 кастр. / Пад псеўд. Алёша; Аператыўны старшыня: (Маленькі фельетон) // Там жа. 9 кастр. / Пад псеўд. Алёша; Выяўнічы кісель: (Маленькі фельетон) // Там жа. 16 кастр. / Пад псеўд. Алёша; Курам на смех...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 23 кастр. / Пад псеўд. Алёша; Знатныя людзі старой і новай вёскі: [Нарыс] // Там жа. 1 ліст.; Допыт: (Маленькі фельетон) //Там жа. 12 ліст. / Пад псеўд. Алёша; «Навуковыя» здзекі: [Фельетон] // Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. Алёша; Небяспечныя паштавікі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 16 снеж / Пад псеўд. Алёша; Балота + калій = ураджай: (Урыўкі з аповесці «60-ая паралель») // Калгаснік Бел. 11, 12 вер.; Сын мае суседкі: Літ. фельетон // ЛіМ. 17 мая, 1 чэрв.; Шасцідзесятая паралель: Урывак з кінааповесці // Там жа. 27 кастр.

1935. Апендыцыт: [Нарыс] // Звязда. 18 мая; Камарынскі снайпер: [Нарыс] // Там жа. 7 чэрв.; Арыфметыка шэфа: Урыўкі з кінааповесці // Там жа. 27 жн.; Камунар Магілёўшчыны. 3 вер.; Водгук на прамову тав. Сталіна // ЛіМ. 16 мая / Сааўт. П. Глебка; Уладзіслаў Галубок: Літаратурны сілуэт: (Гумарэска) // Там жа. 6 чэрв.; Рыгор Кобец: Гумарэска // Там жа. 30 чэрв.; Смерць лейтэнанта: Урывак са сцэнарыя // Там жа. 11 ліп.; Васіль Сташэўскі: Гумарэска. // Там жа. 22 вер.; Палескі дзень: Нарыс // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. А. Дудар; Прывітанне Я. Купалу // Там жа. 11 снеж.; Мікола Пупочак: Фельетон // Там жа. 31 снеж.; Ці дужа яно страшна: Гумарэска // Піянер Бел. 6 вер.

1936. Праз 20 год // Звязда. 20 чэрв. // Сааўт. Р. Кобец; Паўстанне гневу: Сцэнарый // ЛіМ. 1, 7 мая / Сааўт. Р. Кобец; Кожнаму адказваць за работу ўсяго калектыва // Там жа. 10 вер. / Сааўт. М. Зарэцкі; Прывітанне Коласу Я. з выпадку 30-годдзя яго літ. дзейнасці // Там жа. 11 кастр. / Сааўт. М. Зарэцкі, В. Сташэўскі.

1961. Міколка: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2.

1.4.

1927. В а н ц э ц і Б. Здань: [Верш] / З італ. // Сав. Бел. 25 жн.

1.5.

На ўкраінскую мову. Миколка: [Верш] // Пер. І. Ю. К. // Гарт. 1928. № 6; Миколка: [Верш] / Пер. І. Кулик. // Нова Билорусь. К., 1929; Миколка: [Верш] / Пер. Л. Горлач // Білоруська радянська поезія. К., 1974. Т. 1.

На яўрэйскую мову. Двое: [Аповесць] / Пер. Х. Левін. Мн., 1925.

1.6.

Б а л ь ш а в і ц к а я моладзь: Камс. альманах. Мн., 1934 / Пад сваім прозв. / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А д к р ы т а е пісьмо пісьменнікам Андрэю Александровічу, Кузьму Чорнаму, Анатолю Вольнаму ад калгаснікаў калгаса «На варце» // ЛіМ. 1934. 16 кастр.; А й з е н ш т а т Г. З ліку першапраходцаў // Чырв. змена. 1981. 21 крас.; А р э х в а Н. Уступ // Вольны А., Александровіч А. Камсамольская нота. Мн., 1924; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 51—52, 120; В р а д з я н с к і Б. На шляхах да рэалізма: Пра творчасць кінадраматурга А. Вольнага // ЛіМ. 1935. 16 сак.; Г р а м ы к а М. «Трымай, трымай, балалайка» // Чырв. сейбіт. 1927. № 8—9; Г у б а р э в і ч К. А. Вольны: Творчы партрэт // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 12; Я г о ж. «Радзіма» // ЛіМ. 1935. 21 ліп.; Я г о ж. У пошуках жывога чалавека // Там жа. 1935. 16 крас.; Н а д ч ы м працуюць пісьменнікі // Там жа. 1932. 27 чэрв.; Н а ш каляндар // Там жа. 1982. 10 снеж.; П а л ы н. Беларускія паэмы ў вёсцы // Маг. селянін. 1925. 5 мая; П а п к о ў с к і А. З кагорты маладнякоўцаў // ЛіМ. 1977. 9 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С т э н Н. Рэплікі, пададзеныя на праглядзе кінафільма «Радзіма» // ЛіМ. 1935. 21 ліп.; Я г о ж. «Шасцідзесятая паралель»: Кінааповесць А. Вольнага // Там жа. 1935. 6 ліп.; Т э а т р, мастацтва, музыка // Слова працы (Вільня). 1928. 31 кастр.; У г э т ы м месяцы... // Беларусь. 1972. № 11; Ч ы г р ы н І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 30—32, 41—48, 51—53; Ш у к л і н а Н., К а б а к о в і ч А., Ш п а к о ў с к і І. Паэзія аднаўлення свету. Мн., 1981. С. 69—70; Ш у ш к е в і ч С. Талент, загартаваны Кастрычнікам: Да 70-годдзя з дня нараджэння А. Вольнага // ЛіМ. 1972. 1 снеж.; Я г о ж. Яго ўспамінаюць добрым словам // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2.

На рускай мове. А й з е н ш т а д т Г. Ждите нас, звезды!: Докум. очерк о комс. поэте, журналисте и сценаристе А. Вольном // Знамя юности. 1978. 5 окт.; Б и г е з а В. Белорусская советская детская книга // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1980. С. 62; «Д е н ь мира»: Книга о городах, селах, заводах и людях мира // Рабочий. 1935. 24 сент.; К л е й н б о р т Л. Ан. Вольный (Ажгирей) // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; С-к и й Е. [Садоўскі Я.] За новые творческие успехи // Рабочий. 1935. 11 марта.

На польскай мове. F. O. Wyścig donosicielstwa // Słowo. 1937. Nr 182; N o w o ś c i wydawnicze // Poprostu. 1935. Nr 1.

На Югаславіі мове. D r e n J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. Nr 9.

2.4.

На беларускай мове. Г у р л о А. У. Дубоўку і А. Вольнаму: [Верш] // Гурло А. Зорнасць. Мн., 1976; Д у д а р А. І жыццё снавалася...: [Верш] // Дудар А. І залацісцей, і сталёвей. Мн., 1926. *З. У. Драздова.*

ВОЛЬСКІ АРТУР

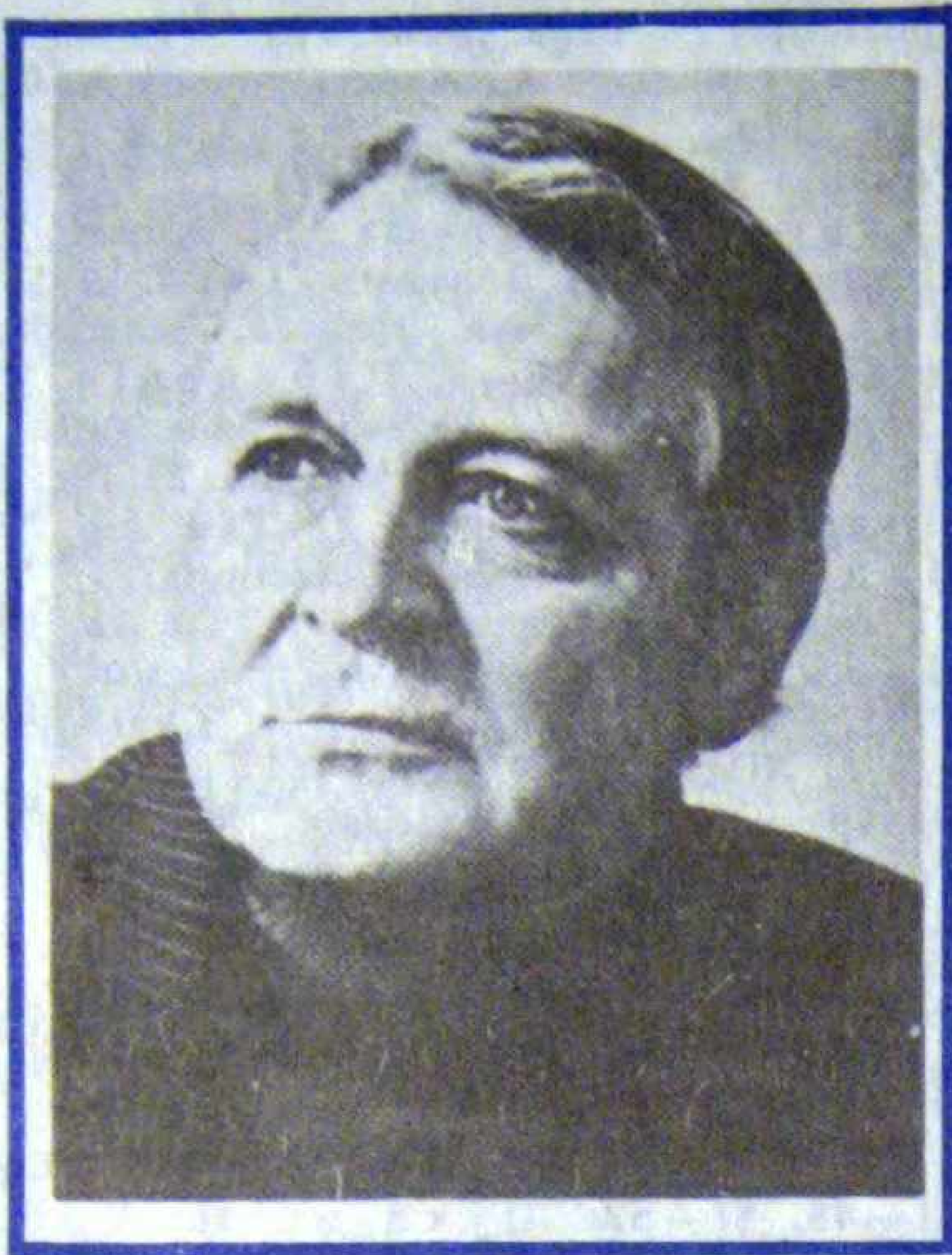

Вольскі Артур (Зэйдэль-Вольскі Артур Віталевіч, псеўд. В і д э л е ц А н т о с ь; н. 23.9.1924, Дзяржынск Мінскай вобл.), паэт, празаік, драматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1955.

Нарадзіўся ў сям'і пагранічніка, будучага пісьменніка Віталя Вольскага. Вучыўся ў Віцебскім мастацкім вучылішчы (1938—41), працаваў мастаком у БДТ-2 (Уральск). У 1942 быў прызваны ў рады Ваенна-Марскога Флоту. Служыў на Далёкім Усходзе. Удзельнічаў у баях супраць Японіі. Пасля дэмабілізацыі (1952) — загадчык аддзела рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», у 1953—57 загадчык аддзела часопіса «Бярозка», у 1957—60 адказны сакратар часопіса «Вясёлка». Скончыў Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве (1962). З 1963 — загадчык літаратурнай часткі, а потым дырэктар Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача. У 1978—79 — дырэктар Дома літаратара, у 1980—84 — літкансультант СП БССР. З 1984 А. Вольскі пенсіянер рэспубліканскага значэння. Але працягвае весці актыўную грамадскую дзейнасць. Быў членам праўлення СП БССР, цяпер член прэзідыума Беларускага тэатральнага таварыства, член рэдкалегіі часопіса «Бярозка», член прэзідыума Савецкага цэнтра Міжнароднай асацыяцыі дзеячаў тэатра для дзяцей і юнацтва. Узнагароджаны ордэнамі «Знак пашаны», Айчынай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, Граматай Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Малдаўскай ССР.

Першае апавяданне А. Вольскага «Воўчае гняздо» было надрукавана ў часопісе «Іскры Ільіча» ў 1937, а першы верш — у тым жа часопісе ў 1939. У зборніках яго паэзіі «Водбліскі далёкіх маякоў», «Далёкія і блізкія прычалы» і інш. перад чытачом паўстаюць неабсяжныя далягляды Радзімы, мара спалучаецца з канкрэтыкай рэчыўнага свету. Кнігі яго паэзіі і прозы для дзяцей вылучаюцца дасціпнасцю, назіральнасцю. Неаднаразова ставіліся на сцэне п'есы А. Вольскага («За лясамі дрымучымі», 1958, і «Марынка-крапіўніца», 1962, абедзве з П. Макалём). У сааўтарстве з Э. Доўнар ён напісаў кінасцэнарый «Марынка, Янка і тайны каралеўскага замка». П'еса-казка «Сцяпан — вялікі пан» пастаўлена на сцэне Мінскага тэатра музычнай камедыі. Пакладзеная на музыку Ю. Семянякам, яна з'явілася першай беларускай аперэтай для дзяцей. А. Вольскі шмат перакладае на беларускую мову з латышскай, літоўскай, рускай, украінскай, яўрэйскай і інш. моў.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Рагатка: Выбранае. Мн., 1971. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Чытанка-маляванка // Чырв. змена. 1972. 23 жн.

А куды падаўся дождж: Выбранае. Мн., 1974.

Чалавек, якому баліць: Выбранае. Мн., 1984.

1.2.

Родная семья: Повесть. Хабаровск, 1953 / Сааўт. Б. Іртышскі.

Маленькім сябрам: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Ж ы ж э н к а У. Дзве кніжкі вершаў для маленькіх // Беларусь. 1955. № 10; П и о т у х о в с к а я Р. Первая книга поэта // Сталин. молодежь. 1955. 30 авг.; Ш ч а р б а т а ў Г. Ручаінам — шырокую плынь // Маладосць. 1956. № 12.

Водбліскі далёкіх маякоў: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Б а р с т о к М. Песні — шырокае дыханне // Звязда. 1958. 11 чэрв.; Г а в р у с е в С. Свет поэзии // Сов. Бел. 1958. 16 июня; Г р а х о ў с к і С. Шчырая паэзія // Чырв. змена. 1958. 8 чэрв.; П я т р о ў М. Подых юнацтва // Маладосць. 1958. № 8; Т а р а с В. Думкі аб кнізе таварыша // Полымя. 1958. № 9; Х в е д а р о в і ч М. Паэзія маладосці // ЛіМ. 1958. 7 чэрв.

Дзедаў госць: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Д а н і л е в і ч Л. Вершы для дзяцей // Наст. газ. 1958. 16 вер.

За лясамі дрымучымі: Драм. паэма. Мн., 1961 / Сааўт. П. Макаль.

Чырвоная зорка: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Л і д з і н а Д. Да дзіцячых сэрцаў // Наст. газ. 1962. 31 студз.; Ц в і р к а К. Калі паэт знізіў патрабавальнасць // Полымя. 1961. № 11.

Далёкія і блізкія прычалы: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: В а р н о У. Паэзія і проза верша // ЛіМ. 1962. 10 ліп.

Чарнічка: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Галавачэнка Р. Спелая «чарнічка» // ЛіМ. 1965. 8 студз.

Дабрата: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Гніламёдаў У. Якая яна — дабрата // ЛіМ. 1967. 28 лют.

Што такое мікра тое: Верш. Мн., 1971. Рэц.: Гелер М. «Я жыву ў Мікрараёне» // ЛіМ. 1971. 23 ліп.

Жывыя літары: Вершы. Мн., 1973.

Лясныя мастакі: Казкі, вершы. Мн., 1973. Рэц.: Паўлюкоўскі І. У поездзе, крыху незвычайным // ЛіМ. 1973. 1 чэрв.

Выратавальны круг: Вершы. Мн., 1974. Рэц.: Хвалей Я. Шлях да мора // ЛіМ. 1975. 11 ліп.; Чарняўскі М. Да людзей ідучы // Беларусь. 1976. № 2.

Ізумрудавы горад, дзе ты?..: Вершы, апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Хорсун С. Гэты дзіўны горад... // ЛіМ. 1978. 24 лют.

Еду ў госці да слана: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Хорсун С. З ліку запамінальных // ЛіМ. 1979. 27 крас.

Сцяпан — Вялікі Пан: Казка для тэатра і для чытання таксама. Мн., 1979.

Строма: Вершы і паэма. Мн., 1982. Рэц.: Лемяшонак В. Пра перажытае, балючае // ЛіМ. 1983. 9 снеж.

Малююць дзеці: Кніга дзіцячых малюнкаў. Мн., 1984 / Сааўт. У. Карызна.

Сонца блізка ўжо саўсім: Казкі і вершы. Мн., 1984.

Дабяруся да нябёс: Вершы і казка. Мн., 1985.

Запомни, юный пешеход!: Стихи. Мн., 1986.

Ад А да Я — прафесія мая: Вершы. Мн., 1987.

Наваселле дрэў: Вершы і паэма. Мн., 1990.

1.3.

1937. Воўчае гняздо: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 1 / Пад прозв. А. Зэйдэль.

1939. Калі б быў бы я паэтам: [Верш] // Іскры Ільіча. № 12 / Пад прозв. А. Зэйдэль.

1940. Зіма: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 снеж. / Пад прозв. А. Зэйдэль; «Як гартавалася сталь» // Вольная праца. 4 кастр.

1948. Мой брат: [Верш] // Бярозка. № 7.

1949. Дахаты: [Верш] // Полымя. № 8.

1951. Ранеты: [Верш] // Полымя. № 4; На варце: [Верш] // Мін. праўда. 2 лют.

1952. Ранеты: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Урач: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12.

1953. Сустрэча: [Верш] // Беларусь. № 8; Вяртанне: [Верш] // Там жа. № 9; Пасля вахты: [Верш] // Там жа. № 11; Што, дзяўчына, не ў гуморы: [Верш] // Там жа. № 12; Правадыр: [Верш] // Бярозка. № 2; Ліст да таты: [Верш] // Там жа. № 3; Рыбакі: [Верш] // Там жа. № 7; Зноў пра гэта: [Верш] // Вожык. № 16; Нарачанка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Дзіўны сон: [Верш] // Там жа. № 11; Счетовод: [Верш] // Сов. Отчизна. № 1; Штурвальны: [Верш] // Мін. праўда. 30 ліп.; Да таварыша: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; «Кім быць?..»: (Апавяданні ў часопісе «Бярозка») // Там жа. 29 крас.; Выдатны дзіцячы пісьменнік // Там жа. 12 мая; Пляма: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; У маўзалеі; Хто вінават: [Вершы] // Там жа. 27 снеж.; Яму роўна год: [Верш] // Там жа. 30 снеж.:

1954. Дума пра еднасць: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.; Полымя. № 3; Чырв. змена. 15 крас.; Ля Чачоры: [Верш] // Беларусь. № 2; Матылёк; Зорка: [Вершы] // Там жа. № 9; Рыга: [Верш] // Там жа. № 11; На гары: [Верш] // Бярозка. № 1; Аграном: Нарыс // Там жа. № 3; Параход: [Верш] // Там жа. № 4; Квітнее мая Беларусь: [Верш] // Там жа. № 7; Конь: [Верш] // Там жа. № 10; Сталяры: [Верш] // Там жа. № 11; Шчупаковыя заступнікі: Байка // Вожык. № 3; Ідуць эшалоны: [Верш] // Там жа. № 15; Браты: [Верш] // Маладосць. № 2; Вясна: [Верш] // Там жа. № 5; На лыжах: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Ззялі б росы: [Верш] // Там жа. № 4; Па народных матывах: Да сяброў; «Ляціце, галубкі...»; «Не скажу...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 ліп.; На выстаўцы: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Па-горкаўскаму выхоўваць моладзь // Там жа. 15 вер.; На лыжы: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1955. Пасля вахты: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Сябру, які загінуў на вайне: [Верш] // Беларусь. № 1; Літва: [Верш] // Там жа. № 2; Смаргонь; Прызнанне марака: [Вершы]; Турухтаны: (Апавяданне) // Там жа. № 6; Брэст: [Верш] // Там жа. № 8; Штурвальны: [Верш] // Там жа. № 10; На Віленскім скверы: [Верш] // Там жа. № 12; Юнга: [Верш] // Бярозка. № 1; Свята: [Верш] // Там жа. № 2; Васьміног: [Верш] // Там жа. № 3; Шафёр: [Верш] // Там жа. № 4; Нечаканы палёт: [Верш] // Там жа. № 7; Дзень добры, школа: [Верш] // Там жа. № 9; Дзедаў госць: Жарт // Там жа. № 11; Чыгунка: [Верш] // Там жа. № 12; Песні Мантана: [Верш] // Маладосць. № 3; На сцежцы: [Верш] // Там жа. № 5; Голас сучасніка вялікіх падзей: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Вялікі мой і ціхі акіян. Мн., 1954] // Там жа. № 6; Горад мой — карабель: [Верш] // Там жа. № 8; Я — салдат; 25-я школа; Няміга: [Вершы] // Там жа. № 9; «Сама вясна...»: [Верш] // Полымя. № 2; Ленінскім шляхам: [Верш] // Там жа. № 11; Навагодняе: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; На варце: [Верш] // Там жа. № 3; Мой клопат: [Верш] // Там жа. № 6; Слон і слон: [Верш] // Там жа. № 8; На парадзе: [Верш] // Там жа. № 10; «Дзе б ні быў ты...»: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Вялікае права: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Сталіца: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Камароўка: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Вожык: [Верш] // Піянер Бел. 16 кастр.; Аповесць аб пільнасці савецкіх людзей // Чырв. змена. 13 сак.; Марш беларускіх футбалістаў: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Прывітанне табе, Першамай: [Верш] // Там жа. 1 мая; Творчасць братняга народа // Там жа. 22 мая; Жніўнае: Колас; Падзяка: [Вершы] // Там жа. 17 ліп.; Родная сям'я: (З матроскага дзённіка) // Там жа. 9, 11—13, 15—17, 19, 20, 22, 23, 25—27, 29, 30 кастр., 1—3 ліст. / Сааўт. Б. Іртышскі.

1956. Эх, як добра; Краўчыха: [Вершы] // Беларусь. № 5; Сосны; Домская царква: [Вершы] // Там жа. № 8; Здароў, зялёны бор; Глушэц: [Вершы] // Там жа. № 12; Дрэсіроўка: [Верш] // Бярозка. № 3; Варатар: [Верш] // Там жа. № 5; Шчаслівае дзяцінства / Сааўт. М. Гамолка; Мічурынцы-юннаты: [Вершы] // Там жа. № 6; Мухалоў і мухалоўка: [Верш] // Там жа. № 11; Новы год: [Верш] // Маладосць. № 1; Стары горад; На магіле Райніса; «Лабі...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Каханне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Старая яблыня: [Верш] // Там жа. № 7; Цудоўны дзень: [Верш] // Там жа. № 10; «Здароў, зялёны бор...»; Падзяка: [Вершы] // За Радзіму. 25 вер.; Мы партыі верым ва ўсім і заўсёды: [Верш] // Звязда. 14 лют.; Ён — слава наша: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Свецяць ясныя промні: [Верш] // Там жа. 1 мая; Зубры: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Сябрам: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; «Мора гаманіць...»: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; «Здароў, зялёны бор...»; Падзяка: [Вершы] // Маг. праўда. 25 вер.; «Узлятае высока магутны арол...»: [Верш] // Піянер Бел. 6 студз.; Разынкі: [Верш] // Там жа. 17 лют.; Прачытайце гэту кнігу // Там жа. 18 мая; «У нашай Радзімы — бязмежны прастор...»: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Дзівакі: [Верш]; Писать лучше // Сталин. молодежь. 7 февр.; Шпачыны спеў, грачыны грай: [Верш] // Физкульт. Бел. 27 марта; Першамай: [Верш] // Там жа. 1 мая; Малдавія: [Верш] // Чырв. змена. 25 ліст.

1957. Пайшла; Не сціхае: [Вершы] // Беларусь. № 10; Пра біяграфію маю: [Верш] // Там жа. № 11; Першамай: [Верш] // Бярозка. № 5; Наст. газ. 30 крас.; Піянер Бел. 1 мая; На дне марскім: [Верш] // Бярозка. № 9; Мора: [Верш] // Там жа. № 10; Мы спяваем аб дружбе і міры: [Верш] // Вожык. № 11; Красавік: [Верш] // Вясёлка. № 1; Майская песенька: [Верш] // Там жа. № 2; Песенька дружных: [Верш] // Там жа. № 4; Наша песня: [Верш] // Там жа. № 7; Чаравік у Светы знік...: [Верш] // Там жа. № 8; Спявае з намі ўся зямля: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 59 / Сааўт. П. Макаль; Сёння ў нас двайное свята: [Верш] // Там жа. № 98; Слоў не кідайце на вецер; «Фіз» і «Культура»; «Баран»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Зязюля: [Верш] // Там жа. № 5; «Усё жыццё — вялікая вандроўка...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Неслухмяная дачка; Гагары: [Вершы] // Там жа. № 7; «Дзякуй глебе...»: [Верш] // Там жа. № 7;

Дзед-чараўнік: [Верш] // Там жа. № 12; Мацней за бронзу і граніт: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 снеж.; Пяскі Егіпта: [Верш] // Звязда. 9 крас.; Сонца прыйшло дэлегатам на наш фестываль: [Верш] // Там жа. 30 чэрв. / Сааўт. П. Макаль; Спявае з намі ўся зямля: [Верш] // Там жа. 28 ліп. / Сааўт. П. Макаль; Юнацтва смелых // Там жа. 3 вер.; Чалавечага розуму сонца: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Наст. газ. 10 кастр. / Сааўт. П. Макаль; Вова Думкін пад парусамі // Піянер Бел. 11 студз.; Сорак год!: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Жадаем поспехаў // Там жа. 20 снеж. / Сааўт. А. Якімовіч і інш.; Дружны націск, моцны ўдар: [Верш] // Физкульт. Бел. 26 апр.; Дзве сяброўкі, дзве дзяўчыны: [Верш] // Чырв. змена. 21 крас.; «Лёгкай дымкай летні вечар...»: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Над Мінскам лунае флаг фестывалю!; Мы, як птушкі, крылатыя, мы на шчасце багаты, і палёт наш імклівы не спыніць, не суняць: [Рэпартаж] // Там жа. 2 ліп. / Сааўт. П. Макаль, І. Калеснік; Гэта — можна!..: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Дзе ты пазычыла гэткія косы?: [Верш] // Там жа. 27 кастр.

1958. Свята; Сталяры; Дрэсіроўка: [Верш] // Юным дэкламатарам. Мн.; Перуанскі салавей: [Верш] // Беларусь. № 5; За горадам, за вёскаю: [Верш] // Бярозка. № 1; Юны герой: [Верш] // Вясёлка. № 8; Чырвоная зорка: [Верш] // Там жа. № 10; Пад сцягам Леніна: [Верш] // Там жа. № 12; Дзвіна: [Верш] // Дзвіна. № 1; Дзедаў госць: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 53; Чыгунка: [Верш] // Там жа. № 74; Сёння ў нас двайное свята: [Верш] // Там жа. № 98; Работніца і сялянка. № 12; Маладосць; Матчыны рукі: [Вершы] // Маладосць. № 2; Скарб мой: [Верш] // Там жа. № 12; Маладосць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 студз.; Чырв. змена. 29 чэрв.; Агні на Дзвіне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 лют.; Паэзія нараджаецца ў пошуках // Там жа. 16 сак. / Сааўт. П. Макаль, І. Калеснік; Мой скарб: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Магілёўская шаша; Браслаўскія краявіды; «Я зямлі гэтай сын...»; Птушка: [Вершы] // Звязда. 22 ліп.; Першамай: [Верш] // Физкульт. Бел. 1 мая; «Мне і самому цяжка зразумець...»: [Верш] // Чырв. змена. 8 лют.; Урач: [Верш] // Там жа. 8 сак.; На золку: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Мне блакітнаю здаецца Зямля: [Верш] // Там жа. 10 жн.; «Лісце сыплецца...»; Партрэт; «Не ляці...»: [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Браслаўскія краявіды: [Верш] // Чырв. сцяг. 21 вер.

1959. Паланянка: [Верш] // Беларусь. № 4; Агні на Дзвіне; Балада пра кволыя дрэўцы: [Вершы] // Там жа. № 7; За лясамі дрымучымі: Паэма-казка // Маладосць. № 3 / Сааўт. П. Макаль; Вясновыя настроі; «Растаў апошні след завей...»; «Я заўсёды радуюся маю...»: [Верш] // Там жа. № 5; Стихи писать — не просто // Зорька. 30 мая; Крылатыя мары, вялікія справы // ЛіМ. 19 снеж.; Шчаслівае дзяцінства: [Верш] // Наст. газ. 29 мая / Сааўт. М. Гамолка; Для цябе, юны чытач // Піянер Бел. 13 лют.; Нам шмат яшчэ трэба здабыць перамог!: [Верш] // Физкульт. Бел. 10 июля.

1960. Конь; Пчала; На гары; Свята мам; Наша песня; Парад; Наш парад; Чыгунка; Мора: [Вершы] // Дзецям. Мн.; Ноч; На вахце; Сёмае неба: [Вершы] // Беларусь. № 10; З Новым годам!: [Верш] // Бярозка. № 1; Трое ў тайзе: [Верш] // Там жа. № 3; Ён з намі: [Верш] // Там жа. № 4; Калумбы: [Верш] // Там жа. № 6; Мін. праўда. 21 жн.; Акцябраты-ленінцы: [Верш] // Вясёлка. № 4; Летняя песня // Там жа. № 6; Выйшаў зайчык пагуляць: [Верш] // Там жа. № 8; Камсамол: [Верш] // Там жа. № 9; Дзед-чараўнік: [Верш] // Там жа. № 12; Расстраляная смерць: [Верш] // Голас Радзімы. № 20; Эх, як добра!: [Верш] // Там жа. № 24; Хлопчык бацьку знаходзіць: [Верш] // Маладосць. № 4; Пазыўныя жыцця: [Верш] // Там жа. № 5; Беларуская камсамольская: [Верш] // Там жа. № 9; Зямля; Выратаваная дзяўчынка: [Вершы] // Полымя. № 9; Свята мам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; «Апошні снег яшчэ не знік...»: [Верш] // Там жа. № 3; Камсамолу Беларусі: [Верш] // Там жа. № 9; Два сябры; Расстраляная смерць; Стары том: [Вершы] // ЛіМ. 2 сак.; Будзе так, як хочуць народы // Там жа. 23 жн. / Сааўт. П. Макаль; Надзейны памочнік партыі // Там жа. 23 вер.; Калі ты ўзяўся за пяро // Піянер Бел. 4 сак.; Арляняты: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; На старт!: [Верш] // Физкульт. Бел. 1 янв.; Народа савецкага крылы: [Верш] // Там жа. 16 авг.; Якой сцежкай ідзеш?..: (Урывак з п'есы) // Чырв. змена. 13 ліст. / Сааўт. П. Макаль.

1961. Ранеты; Глушэц: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Сом: [Верш] // Бярозка. № 3; Настаўніца: [Верш] // Там жа. № 10; Што за гром: [Верш] // Вясёлка. № 2; Зламаў Міхась рагатку; Караблікі: [Вершы] // Там жа. № 4; Чарнічка: [Верш] // Там жа. № 8; Пачастунак у галодным стэпе; Смага: [Вершы] // Полымя. № 4; На Віленскім скверы ў Мінску: [Верш] // Мін. праўда. 7 мая; Пачастунак у галодным стэпе: [Верш] // Ніва. 8 кастр.; Бешкунак: [Паэма] // Чырв. змена. 5 сак.

1962. Дворніца: [Вершы] // Беларусь. № 3; «Высозныя сосны адвечнага бору...»: [Верш] // Бярозка. № 8; Караблікі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Маліна: [Верш] // Там жа. № 9; Паляванне: [Верш] // Там жа. № 10; Коні-поні: [Верш] // Там жа. № 12; ЛіМ. 30 ліст.; Пярэдні край; «Калі на Кубе бомбы рвуцца...»; Якары: [Вершы] // Маладосць. № 3; Асенняя хмарка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Птушка Магрыб: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Посади меня в карман: [Верш] // Зорька. 15 сент.; Там, дзе чырвоныя пяскі...: З блакнота пісьменніка: [Дарожныя нататкі] // ЛіМ. 25 вер.; Настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Асенняя хмарка: [Верш] // Ніва. 14 кастр.; Паляванне: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Вярнуліся!: [Верш] // Піянер Бел. 24 жн.; Прага да ўзлёту: [Верш] // Чырв. змена. 21 жн.

1963. Хлопчык бацьку знаходзіць: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Настаўніца: [Верш] // Бярозка. № 9; Пра кавалёў і каралёў: [Верш] // Там жа. № 11; Коцік: [Верш] // Вясёлка. № 7; Качар-рыбалоў: [Верш] // Там жа. № 8; Камар-камарына: [Верш] // Там жа. № 10; Жывая граматыка: [Верш] // Там жа. № 12; Рэпрадукцыя; Рыбацкі ўраджай; Чаканне; Мястэчка; Сяброўская чарка; Шчасце; «І нашто цягаюцца за межы...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Вучыцца, шукаць: [Рэц. на кн.: В я р ц і н с к і А. Песня пра хлеб. Мн., 1962] // Там жа. № 6; Тэатр, ты мне патрэбны // Там жа. № 12; Воспитание правдой: [Рэц. на кн.: Л у п с я к о в Н. В начале жатвы. М., 1962] // Неман. № 3; Партбілет: [Верш] // Полымя. № 7; Мін. праўда. 30 ліп.; Кропля: [Верш] // ЛіМ. 1 лют.; Караблікі: [Верш] // Ніва. 14 крас.; Зайчык выйшаў: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Спартсменам-землякам: [Верш] // Физкульт. Бел. 9 авг.; Да Дзеда-Мароза: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Чараўнік юначых мар // Там жа. 11 мая.

1964. Над полем сонейка ўзышло; Песня калгасніц; Прамова прадстаўніка з райцэнтра; Прамова старшыні калгаса; Песня-плач загінуўшай сястры; Заканчэнне прамовы старшыні; Песня трактарыста; Дзявочая карагодная; Старшыня запрашае на бяседу; Бяседа; Вянок на дажынкі: [Вершы] // Беларусь. № 9; Рагатка: П'еса ў дзвюх дзеях для лялек // Бярозка. № 4; Казка пра мікраразён: [Верш] // Там жа. № 10; Ажаніўся заяц: [Байка] // Вожык. № 15; Дзень вызвалення: [Верш] // Вясёлка. № 7; Буслава шапка: [Верш] // Там жа. № 8; «Спадарожнікі Зямлі...»; На ўзлессі; Партызанская песня; Восень у Купе; Капаюць бульбу ў полі рыбакі; Вёска і вяскоўцы; Дабрыня; Толькі сэрца вызначыць граніцы; Ядзя; Бабка Франя; Калодзежы: [Вершы] // Маладосць. № 7; Партбілет: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 ліст.; Ён адчуў зару на камяніцах: [Верш] // Звязда. 12 ліп.; Новая пьеса в ТЮЗе // Зорька. 4 янв.; Калодзежы: [Верш] // ЛіМ. 17 ліп.; Настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 19 снеж.; Зорачка: [Верш] // Ніва. 29 сак.; Коцік: [Верш] // Там жа. 12 ліп.

1965. Казка пра Алёнку і шэрага ваўка; Татарвінка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Хлопчык бацьку знаходзіць: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Слава, Радзіма, табе!: [Верш] // Рэпертуарныя старонкі. Мн. / Сааўт. П. Макаль; Вожык; Госці: [Вершы] // Вясёлка. № 11; Палымнеюць зоркі: [Верш] // Там жа. № 12; «Імяніны» на Захар'еўскай // Звязда. 4 вер.; Дзеці, кветкі і сонца // ЛіМ. 1 чэрв.; «Ішлі

салдаты...»; Пярэдні край: [Вершы] // Маг. праўда. 25 крас.; Качар-рыбалоў: [Верш] // Ніва. 25 лют.; Людзі і разбойнікі Кардамона // Піянер Бел. 30 крас.

1966. Парада атручальніку; У сховішчы скарбаў; Зноў гракі прыляцелі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Пра сябе і пра сяброў // Пра час і пра сябе. Мн.; Дзедаў госць; Сталяры: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Так ажываюць героі // Бярозка. № 1; Дабраты сардэчнай знак: [Верш] // Там жа. № 2; Смелы гіль: [Верш] // Вясёлка. № 1; «Едзе хмарка...»: [Верш] // Там жа. № 6; Грыбы: [Верш] // Там жа. № 8; Сон: [Верш] // Там жа. № 10; Куркі: [Верш] // Там жа. № 11; Планета без могілак: Навагоднія летуценні // Маладосць. № 1; Вершы пра трэцяга сына // ЛіМ. 19 жн.; Госці; Вожык: [Вершы] // Ніва. 25 вер.; «О, як маркотна на самоце...»; У святочны дзень: [Вершы] // Чырв. змена. 21 крас.

1967. Майская песенька; Мухалоў і мухалоўка; Караблікі; Чарнічка; Маліна; Сом: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Хлопчык бацьку знаходзіць: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Наш Ленін; Акцябраты-ленінцы: [Вершы] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Пачастунак у галодным стэпе; Смага: [Вершы] // Узбекістану. Мн.; ТЮГ — тэатр педагагічны // Нар. асвета. № 11; Смага: [Верш] // Звязда. 10 чэрв.; На Прыпяці // Там жа. 17 снеж.; Прыемная з'ява са шматлікімі «але» // ЛіМ. 14 крас.; І для малых і для дарослых // Там жа. 1 вер.; Удзячнасць: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Хто ахоўвае прыроду — той ахоўвае Радзіму // Піянер Бел. 14 крас.

1968. Свята мам: [Верш] // Мы веселые ребята. Мн.; Зорачка: [Верш] // Вясёлка. № 10; Жаваранак; Грузчыкі: [Вершы] // ЛіМ. 18 чэрв.

1969. Хлопчык бацьку знаходзіць; Наш Ленін: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Красавік; Акцябраты-ленінцы: [Вершы] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Усім піянерам — равеснік і брат: Урыўкі з паэмы пра Марата Казея // Бярозка. № 1; Сон: [Верш] // Вясёлка. № 1; Кенгуру: [Верш] // Там жа. № 3; Пліска; Крумкач: [Вершы] // Там жа. № 4; Карусель: [Верш] // Там жа. № 7; Главная проблема // Неман. № 6; Узрост сталасці // ЛіМ. 23 снеж.; Усім піянерам — равеснік і брат: Кантата пра Марата Казея // Піянер Бел. 27 лют.

1970. Пліска: [Верш] // Крынічка. Мн.; Прадвесне: [Верш] // Бярозка. № 3; Спяваў дзіцячы хор: [Верш] // Там жа. № 12; Добры доктар: [Верш] // Вясёлка. № 2; Добры дзень, дзядуля Ленін: [Верш] // Там жа. № 3; Дождж; Жук: [Вершы] // Там жа. № 6; Песенька паравоза: [Верш] // Там жа. № 8; Слаўны юбілей // Тэатр. Мінск. № 1; Пасля фестывалю ў Таліне // Там жа. № 3; Как для взрослых, только лучше // Сов. культура. 12 февр. / Сааўт. П. Макаль.

1971. Сакавік: [Верш] // Вясёлка. № 3; Вясёлыя літары: [Верш] // Там жа. № 9, 10; Мир стоцветный и стозвучный // Зорька. 3 дек.; Памяці Куліны: [Верш] // ЛіМ. 2 ліп.; Ажываюць на сцэне героі // Піянер Бел. 18 ліст.

1972. Узрост: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Мой скарб; Мне блакітнаю здасца зямля: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Ну, скажы...»; «Мы адны...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Песня піянерскай дружыны імя Марата Казея: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Юбілейны, незвычайны: [Верш] // Бярозка. № 1; Зімовае сонца: [Верш] // Вясёлка. № 1; Да слана: [Верш] // Там жа. № 2; Упарты снег: [Верш] // Там жа. № 4; Юбілейная: [Верш] // Там жа. № 5; Зазвініць званок: [Верш] // Там жа. № 9; Стрыжы; Зайчык; Ліска; Мядзведзь: [Вершы] // Там жа. № 10; Пятнаццаць сясцёр: [Верш] // Там жа. № 12; Даўняй славы адгалосак: [Верш] // Голас Радзімы. № 10; Калізей; Начны канцэрт; Футбол; Параненыя сосны; Даўняй славы адгалосак: [Вершы] // Маладосць. № 1; Бранцаўскія чытанні ў Мінску // Тэатр. Мінск. № 3; Начны канцэрт: [Верш] // Знамя юности. 18 янв.; Да слана: [Верш] // Там жа. 12 февр.; Семнаццаты сезон: Расказ дырэктара тэатра юнага гледача // ЛіМ. 22 вер.; Зайчык; Ліска; Мядзведзь: [Вершы] // Мін. праўда. 26 ліп.

1973. Песні мараплӑўца; Каменны ветразь: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Дзе ты, ізумрудавы горад?..: [Апавяданне] // Бярозка. № 10; Бегемоцік: [Верш] // Вясёлка. № 1; На пачатку вясны: [Верш] // Там жа. № 3; Майская песня: [Верш] // Там жа. № 5; Дзеці: [Верш] // Там жа. № 6; Вясельны картэж на плошчы Перамогі: [Верш] // Голас Радзімы. № 19; Слова ганаровага шахцёра; Буслы на мінарэце; Рыбакі; Нумараваныя дрэвы ў парку Чэлюскінцаў; Пакута; Сусветы; Мікеланджэла: [Вершы] // Маладосць. № 7; Купалле; Вясельны картэж на плошчы Перамогі; Раніца туманіцца; Рубяжы; Чырвоны гальштук: [Вершы] // ЛіМ. 13 крас.

1974. Акцябраты-ленінцы; Зазвініць званочак: [Вершы] // Акцябраты. Мн.; Пад шолах шынаў і дажджу: (Старонкі інтымнага дзённіка): [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Свята мам: [Верш] // Мы весёлые ребята. Мн.; Я прыйду сюды: [Верш] // Беларусь. № 6; Крымскія замалёўкі: [Вершы] // Там жа. № 9; Забастоўшчыкі: (Нататкі з паездкі па Італіі) // Бярозка. № 9; Наша армія: [Верш] // Вясёлка. № 2; Зорны кліч: [Верш] // Там жа. № 4; Дзень Перамогі: [Верш] // Там жа. № 5; У верасні: [Верш] // Там жа. № 9; Будаўнікі: [Верш] // Там жа. № 10; Наша Канстытуцыя: [Верш] // Там жа. № 12; Расія; На паўдарозе; Прымаўкі: [Вершы] // Маладосць. № 9; Адведзіны; Памяць; Таямніцы: [Вершы] // Полымя. № 9; Паязды; Рэўнасць; «Як хутка круціцца Зямля...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; Маладыя салдаты: [Верш] // Звязда. 23 лют.; Баравік; Вясновае Палессе: [Вершы] // Там жа. 7 крас.; 160 загінуўшых; Каля Ясельды ясень: [Вершы] // Там жа. 22 вер.; Партызанская бяроза; «Як хутка круціцца Зямля...»; Паязды: [Вершы] // ЛіМ. 20 вер.; Едзе хмарка; Жук: [Вершы] // Піянер Бел. 25 ліп.; Пакарэнне Кара-Дага: [Верш] // Чырв. змена. 22 вер.

1975. Прадмова // Зуб В. Не спяшайцеся караць. Мн.; Вялікая радасць маленькай Жан-слу: Нарыс; Кара-курт: [Верш] // Бярозка. № 11; Свята вясны: [Верш] // Вясёлка. № 3; Акцябраты-ленінцы: [Верш] // Там жа. № 4; Першы дзень: [Верш]; Вярніся, ластаўка!: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Грузавік: [Верш] // Там жа. № 10; Сёмае лістапада: [Верш] // Там жа. № 11; Навабранцы вольнай пары; Мічман Канарэеў; Не пакідаюць строй байцы: [Вершы] // ЛіМ. 31 мая; Не саромейся дабраты сваёй; Твой свет цудоўнага // Чырв. змена. 22 кастр.

1976. Роздум над партбілетам; Зямелька; Асеннія яблыкі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Слова ганаровага шахцёра; Баравік: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Ані летам на прыволлі...»: [Верш] // Бярозка. № 5; Саракуш; Чубаты: [Вершы] // Там жа. № 8; Свой заяц у лесе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Май: [Верш] // Там жа. № 5; Радзіма: [Верш] // Там жа. № 12; Памяці сяброў; Мова; Перапёлка: [Вершы] // Маладосць. № 6; Роздум над партбілетам; Майстар: [Вершы] // Звязда. 16 сак.; Мова: [Верш] // Ніва. 11 ліп.

1977. Людзі майго веку: У сухапутным гарадку; Шпіталь інвалідаў Айчыннай вайны; Камандзіроўка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Музей праверaны, мін няма!: Нарыс // Бярозка. № 5; Гіена; Жырафа; Зебра; Насарог: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Мы — дзеці вялікай дзяржавы: [Верш] // Там жа. № 9; Слава Радзіме!: [Верш] // Там жа. № 11; Камандзіроўка: [Верш] // Звязда. 16 снеж.

1978. «Як хутка круціцца Зямля...»; Буслы на мінарэце: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Тры песні: Песня чырвоных коннікаў; Песня юнага партызана; Песня сённяшніх мінчан: [Вершы] // Бярозка. № 11; Леў; Леапард; Вярблюд: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Акцябраты-ленінцы: [Верш] // Там жа. № 10; «Выпіў чарку, выпіў дзве...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 4 ліст.; Зноў ідзе красавік: [Верш] // Звязда. 21 крас.; Стихи Марины Жердецкой // Зорька. 22 сент.; Свята міру і працы: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.; Дзяржава клапоціцца // Там жа. 6 кастр.; Юбілейная песня; Палкоўнік; Ветэраны; «Сядзем побач...»: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1979. Кавалі; Певень; Садзяцца чайкі на ваду; Непакой: [Вершы] // Беларусь. № 3; З чаго любоў пачалася: [Апавяданне] // Бярозка. № 3; Калі я служыў на Амуры: [Успаміны] // Там жа. № 8; Родны

край: [Верш] // Вясёлка. № 1; Кацюша: [Апавяданне] // Там жа. № 2; Баравік: [Верш] // Там жа. № 6; Сястра героя: Апавяданне // Там жа. № 9; Восень; Каралішчавічы; «Шпурляе вецер неслухмяны...»: [Вершы]; Берагі: Паэма // Полымя. № 1; Юбілейная песня: [Верш] // Гродн. праўда. 1 янв.; Ганьба здраднікам! Ганьба агрэсарам! // ЛіМ. 23 лют.; Вечная слава і вечная памяць // Там жа. 29 чэрв.; Заморскі госць: [Апавяданне] // Ніва. 3 чэрв.; Грыбы: [Верш] // Там жа. 28 кастр.;

1980. Ветэраны рэвалюцыі; Строма: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Я — чалавек, якому баліць...»; Турботы; Абеліскі: [Вершы] // Беларусь. № 2; Пушчык, які ездзіў у Прагу; Мядзведзіца і лайка; Музыкальныя практыкаванні: [Апавяданні] // Бярозка. № 7; Упэўнена глядзім у свет: [Верш] // Вожык. № 8; Настаўніца: [Верш] // Там жа. № 16; Дабяруся да нябёс: [Верш] // Вясёлка. № 4; Дзень Канстытуцыі: [Верш] // Там жа. № 10; Роздум над партбілетам: [Верш] // Полымя. № 4; Не будзь раўнадушны: [Верш] // Звязда. 5 крас.; Першамайскі рэпартаж: [Верш] // Там жа. 1 мая; Ради этого и живу // Зорька. 28 марта; Пахаванне ветэрана; Юбілей; Наваселле дрэў: [Вершы] // ЛіМ. 3 кастр.

1981. Красавік; Май: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; Удзячнасць; Бывай...; Ластаўчына гняздо: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; И песня, и стих: [Уступ]; Юны герой; Дзеці; Песня піянерскай дружыны імя Марата Казея: [Вершы] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Шэршневы вершы // Вясёлка. № 8; Мінскае метро: Лірыч. маналог // Маладосць. № 7; Здзейсненых мар карабель: [Верш] // Полымя. № 1; «Вёрсты саступілі кіламетрам...»; Пaміралі коні: [Вершы] // Там жа. № 3; Ленін з намі: [Верш] // Там жа. № 4; «Б'юць куранты...»: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Сонца Першамая: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Каб пісаць для дзяцей... // Там жа. 23 кастр.; Дабяруся да нябёс: [Верш] // Ніва. 17 мая.

1982. Гарачы брук; Я помню вечар той — у Ніўцы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Мой скарб; Здзейсненых мар карабель: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Купалле: (Ля помніка паэту): [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Шэршневы вершы // Беларусь. № 4; Два волаты: [Верш] // Там жа. № 7; Калыханка // Вясёлка. № 10; Выгнанне Рагнеды: [Урывак з паэмы] // ЛіМ. 22 кастр.; Радасцю сэрца сагрэта: [Верш] // Сел. газ. 1 мая; Верность памяти храня // Сов. Бел. 13 авг.; «Адчуваць свой час»: [Адказы на анкету «Чырвонай змены»] // Чырв. змена. 23 студз.

1983. Пра кавалёў і каралёў; Караблікі; Чарнічка: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Запаветны колер; Вясна ветэрана: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Чырвоны гальштук; Ленін з намі: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; З чаго любоў пачалася: [Успаміны] // Урокі цікавых сустрэч. Мн.; Спатканне з вечнасцю; Дарога; Гуляюць дзеці ў вайну; Асеннія лісты; «І радасць набыцця...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; З чаго пачыналася... // Бярозка. № 3; Родны кут: [Верш] // Там жа. № 7; Шэршневы вершы: [Верш] // Голас Радзімы. 23 чэрв.; Родны кут: [Верш] // Ніва. 18 вер.; «Б'юць куранты...»: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.

1984. Платон Айунскі: [Уступнае слова] // Братэрства. Мн.; Песня чырвоных коннікаў; Сталяры: [Вершы] // Бярозка. Мн.; Балада пра ленінградскага музыку: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Памяці сяброў: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Красавік; Караблікі; Чарнічка; Пра кавалёў і каралёў; Наша армія: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Наша армія; Савецкі Закон: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Снегірыкі з Урэнгоя: Быль, якая ператвараецца ў казку // Бярозка. № 3; Урок міру: [Верш] // Там жа. № 9; І я хачу служыць; Вазьму стрэльбу-дубальтоўку: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Лясны пярэпалах: [Верш] // Там жа. № 9; Сорак год: [Верш] // Полымя. № 7; Памяці сяброў; Непакой; «Шпурляе вецер неслухмяны...»; Ларысе; «Вясна па-лютаўску лютуе...»; «Як хутка круціцца Зямля...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Пісаць для дзяцей — радасць: [Інтэрв'ю] // Вяч. Мінск. 22 сак.; Нібыта ўчора было... // ЛіМ. 5 кастр.; Споведзь сэрца: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 23 вер.

1985. Мая незабыўная, мая 25-я: Нарыс // Ад школьнага парога... Мн.; Бярозка. № 10; Не будзь раўнадушным: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; П'есы, якія і вучаць і радуюць // Зуб В. Надзейная апора. Мн.; Партызанская бяроза; Сябру-партызану: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Москва породнила нас // Слово о Платоне Ойунском. Якутск; Слова ганаровага шахцёра: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; Маё сумленне: [Верш] // Полымя. № 4; Прысяга: [Верш] // Там жа. № 5; Роздум над партбілетам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Нам не забыць: [Верш] // Звязда. 1 мая; П'есы, якія радуюць: (Да 70-годдзя з дня нараджэння В. Зуба) // ЛіМ. 4 студз.; Рэвалюцыйны трымаем крок!.. // Там жа. 7 ліст.; Со всех тропинок... // Сов. Бел. 2 июня.

1.4.

Касіль Л. Дарагія мае хлапчукі: Аповесць / З рус. Мн., 1947.

Смірноў В. Сустрэча: Апавяданне / З рус. Мн., 1953.

Платнер А. Магазін цацак: Вершы / З яўр. Мн., 1963 / Сааўт. пер. П. Макаль.

Сарын Б. Раскажу вам казку: Вершы / З яўр. Мн., 1968.

Платнер А. Мой агарод: Вершы / З яўр. Мн., 1973.

Мурадзян С. Чатыры сонцы: Вершы / З арм. Мн., 1974.

Піркуліеў Я. Джайранаў кубак: Вершы / З турк. Мн., 1976.

Кыдыраў А. Апошні яблык: Вершы / З кірг. Мн., 1978.

Чалы Б. Партрэт у вігваме: Вершы, балады, паэмы / З укр. Мн., 1979.

Миронаў Ф. Балада пра бусла: Паэма-казка / З малд. Мн., 1981.

Барто А. Памочніца: Вершы / З рус. Мн., 1982.

Папузіньска І. Наша мама — чараўніца: Аповесць-казка / З пол. Мн., 1982.

Буш В. Макс і Морыц: Вясёлыя гісторыі ў малюнках і вершах / З ням. Мн., 1984.

Платнер А. Мой агарод: Вершы / З яўр. Мн., 1984.

Сямікалерны клубок: Вершы і казкі / З азерб. Мн., 1984.

Махмуд Т. Сонечны цягнік: Вершы і паэмы / З азерб. Мн., 1986 / Сааўт. пер. В. Коўтун;

Жыў на свеце дзівак: Вершы, жарты / З англ. Мн., 1987 / Сааўт. пер. Д. Юдовін.

1954. Межэлайціс Э. «Калі паблізу будзеш...»; Караблі; Палецкіс Ю. Вільнюс: [Вершы] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Шэкспір В. Гамлет: Трагедыя / З англ. // Шэкспір В. Трагедыі. Мн. / Сааўт. пер. В. Вольскі; Гіра В. На плошчы Чарняхоўскага: [Верш] / З літ. // Беларусь. № 9; Васільеў С. Галубы: [Верш] / З рус. // Там жа. № 10; Межэлайціс Э. Караблі; «Калі паблізу будзеш...»: [Вершы] / З літ. // Чырв. змена. 24 чэрв.

1955. Львоўскі М. Раніцай: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 10; Райніс Я. З кнігі «Далёкія водгукі сіняга вечара»: «Пайду я з дому...»; Сам; Блудны сын; Былое; Песня фабрычнай дзяўчыны; Зламаныя сосны: [Вершы] / З лат. // Полымя. № 9; Яго ж. Трубач; Каралеўна; Стогны мора: [Вершы] / З лат. // Чырв. змена. 11 вер.; Веян А. Танец лебедзяў: [Верш] / З лат. // Там жа. 10 снеж.

1956. Райніс Я. Я прэч падаўся; Сам; Блудны сын; Песня жабракоў; Першыя вестуны; Былое; Каралеўна; Песня фабрычнай дзяўчыны; Стогны мора; Ранішнія вятры; Трубач; Наперад!; Ледзь чутны ветрык; Вароты смерці; «Вочы навошта — драмаць?..»; Чырвоная іржа; Раманс; Пра будучыню; Вышэй Рыма; Крыніца сілы; Канец і пачатак; На Грызіне; Скарга зямлі: [Вершы]; Ave sol!: Паэма / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.; Васільеў С. Сёння і заўтра: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 3; Платнер А. З майго горада: [Вершы] / З яўр. // Там жа. № 7; Грэнкаўс В. У кузні; Снежная баба; Я хачу ў мора; Маяк; Трутні: [Вершы] / З лат. // Там жа. № 12; Бехер І. Мы ўдзячны савецкім салдатам: [Верш] / З ням. // Чырв. змена. 17 мая.

1957. П л а т н е р А. У дарозе: [Верш] / З яўр. // Платнер А. Соль жыцця. Мн.; У к р а і н к а Л. У вішнёвым садочку; Лета яснае мінула; Мама, ідзе ўжо зіма; Цешся, дзіцятка...; Pontos axeinos; У тумане; На стаянцы; Мроі ў буру; Зямля! Зямля!; Эпілог: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; П л а т н е р А. Пра падкову: [Верш] / З яўр. // Бярозка. № 3.

1958. І ё н і н а с А. Людское сэрца; М е ж э л а й ц і с Э. Тры крыжы; Танец; М і к а л а й ц і с-П у ц і н а с В. Балтыйскаму мору; Ш ы р в і с П. Зорка; Золак ступае: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн. / Сааўт. пер. П. Макаль; С п р ы н ч а н Б. Гомель: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 7 / Сааўт. пер. П. Макаль; І ё н і н а с А. Чортаў парог: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 5 / Сааўт. пер. П. Макаль; Ш в е ц В. Снягурачка; Выйшла гусачка з двара; Ветрык; Кот-мурлыка; Няўдачны госць; Крыўда; Аўтамабіль: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 3 / Сааўт. пер. П. Макаль; Я к ш т а с І. Што зрабіў ты?: [Верш] / З літ. // Маладосць. № 5; П л а т н е р А. Ля помніка Янкі Купалы; Гняздо ў траве; Дзяўчаты ў пшаніцы: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 8 / Сааўт. пер. П. Макаль; І ё н і н а с А. Людское сэрца: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 29 крас.

1959. В а ц ы е ц і с О. Старэй свайго ўзросту; В е ц ы н я Э. Жанчына з каромыслам; Г р э н к а ў с В. У кузні; Я хачу ў мора; К р о м а М. Вясна не ў час / Сааўт. пер. П. Макаль; Л у к с В. Двойка; П л о т н і е к Я. Неўміручасць / Сааўт. пер. П. Макаль; Р у д з і ц і с М. Заклік / Сааўт. пер. П. Макаль; С к а л б е А. Ручнік / Сааўт. пер. П. Макаль: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; С л а в а ц к і Ю. Ян Бялецкі: (Польская народная аповесць): [Паэма] / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн. / Сааўт. пер. П. Макаль; В е я н А. Танец лебедзяў: [Верш] / З лат. // Бярозка. № 8; М а р ' я н с к а я Л. Мама і Людка; Р а с і н с к а я М. Чубок: [Вершы] / З пол. // Вясёлка. № 3; Б у р с а ў І. Маленства; С п р ы н ч а н Б. Вытокі: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 2 / Сааўт. пер. П. Макаль; В а ц ы е ц і с О. Старэй свайго ўзросту: [Верш] / З лат. // Там жа. № 8; Р а к п е л н і с Ф. Песня шпака ў сакавіцкі мароз: [Верш] / З лат. // Полымя. № 8; Р у д з і ц і с М. Заклік: [Верш] / З лат. // Звязда. 20 жн. / Сааўт. пер. П. Макаль; П л а т н е р А. Хлопчык Мотл: (З нізкі вершаў «Смех Шолам-Алейхема») / З яўр. // ЛіМ. 4 сак. / Сааўт. пер. П. Макаль; Я г о ж. Нашы маўклівыя сябры: [Вершы] / З яўр. // Піянер Бел. 6 лют. / Сааўт. пер. П. Макаль; Г р э н к а ў с В. Маяк: [Верш] / З лат. // Чырв. змена. 12 жн.

1960. С т а ў с к а я І. «Курган, абпалены сонцам...» / Сааўт. пер. П. Макаль; К о н д р а К. Балада пра грушу / Сааўт. пер. П. Макаль; Б а л ц а н І. Мост; Р о ш к а В. Вечна маладым: [Верш] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; С т а ў с к а я І. «Курган, абпалены сонцам...»: [Верш] / З малд. // Бярозка. № 9 / Сааўт. пер. П. Макаль; П л а т н е р А. Хлебам і соллю; Чаму пяюць у полі каласы?; Таму, хто першы араў і сеяў; У крэпасці з хлеба: [Вершы] / З яўр. // Там жа. № 10 / Сааўт. пер. П. Макаль; Р о ш к а В. Вечна маладым: [Верш] / З малд. // Маладосць. № 8; К о н д р а К. Першыя крокі; Б а л ц а н І. Мост: [Вершы] / З малд. // Полымя. № 8; Ю д э л ь с о н А. Негарэлае: Урывак з паэмы / З яўр. // Там жа. № 9 / Сааўт. пер. П. Макаль; П л а т н е р А. Вясёлка-іголка; Напарстак; Новы год: [Вершы] / З яўр. // Работніца і сялянка. № 12 / Сааўт. пер. П. Макаль; Я г о ж. Якубу Коласу; Жаўранак; Аб адным здарэнні: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 6 студз. / Сааўт. пер. П. Макаль.

1961. П л а т н е р А. Падкова; Хлебам і соллю; Чаму пяюць у полі каласы; Таму, хто першы араў і сеяў; Крэпасць з хлеба; Вясёлая іголка; Нітка; Закройшчык; Сантыметр; Напарстак; Прас; Швейная машына; Працу скончыла іголка...; Певень і паравоз; Панадлівае кацяня; Сіла дзесятка; Я хачу вам растлумачыць, што якія лічбы значаць: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Вясёлая іголка. Мн. / Сааўт. пер. П. Макаль; П р а к о ф ' е ў А. «Пахілыя вербы...»; «Ленінград — мой горад светлы...»; Ля Янтарнага мора; «Раскатамі будзячы далі...»; На ўзмор'і; «Як мне сказаць, Нява, пра гэта?»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. Разумны сын; Ах, які Борка!..: [Вершы] / З яўр. // Бярозка. № 12 / Сааўт. пер. П. Макаль; П л а т н е р А. Я хачу вам растлумачыць, што якая лічба значыць: [Вершы] / З яўр. // Вясёлка. № 9 / Сааўт. пер. П. Макаль.

1962. П л а т н е р А. Якубу Коласу: [Верш] / З яўр. // Жыццё для народа. Мн. / Сааўт. пер. П. Макаль; М а л ь ц і н с к і Х. Ленін; Вуліца вясновая; Жарабятка; Вішня; Я і я і я і я; Дождж; Разумны сын.; Добры Міша; Ах, які Борка!; Пасля начной навальніцы; Зімовыя вершы: (Хораша ўзімку; На снежнай гары; Пасля марозу; Гэй, дарогу!; Баба ў садзе; У лесе; Карона); Амерыка; Суніцы / Сааўт. пер. П. Макаль; Першае мая; На ўзлеску; Калыханка; Лёўка-абібок; Мячык; Трусікі: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Брацікам і сястрычкам. Мн.; П л а т н е р А. Ля помніка Янку Купалу; Якубу Коласу; Аб адным здарэнні; Гняздо ў траве; Дзяўчаты ў пшаніцы; Восень; Жаўранак; Хлопчык Мотл. / Сааўт. пер. П. Макаль; «Вось гэтая старэнькая зямля...»; Старая на снезе; Паэзія; Пра сябе самога; У гарах; Старыя яліны; На самоце; Вершы для дзіцяці: (Сонца, ты чуеш?; Твой першы Першамай): [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.

1963. П а з н а н с к а я М. Яблычак крамяны: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 9.

1964. Л е р м а н т а ў М. Лісток: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 10; М а л ь ц і н с к і Х. Чырвоны гальштук беражы: [Верш] / З яўр. // Бярозка. № 4.

1965. Г а н ч а р о ў М. Слон і кран; Плача галка; Зубр; Караблікі; Рэха; Чубатка: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 6; Я г о ж. Тэлевізар: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 8.

1969. Х а р ы к І. Мінскія балоты. Частка другая: Урывак з паэмы; Надваіцкі вадапад: [Урывак з дзіцячай паэмы «Ад полюса да полюса...»] / Сааўт. пер. П. Макаль; Старая ў палярыне; Фішка-кульгавы: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1970. Г а н ч а р о ў М. Карагод пад Новы год: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 1; М а л ь ц і н с к і Х. Благаслаўляю маўчанне: [Верш] / З яўр. // Маладосць. № 7.

1971. П л а т н е р А. Гняздо; «Не думаў зусім напалохаць я птушку...»; «Стаю ля гнязда, нібы хлопчык правінны...»; «Яшчэ раз хачу я каханне ўславіць...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 2; М а л ь ц і н с к і Х. «І нават калі шлях без выбоін пралёг...»; «Я бласлаўляю мужнасці спакой...»; «Я адчуваю: ты б хацела...»; «Імпэт юначы знік. Не мітусуся болей...»; «І ўсё-ткі...»; «Калі ў хаціне цёплай у бары...»; «Вось два лісты...»; «Удзень усё я выходзіў знарок...»; «За шырокім морам...»; «Аднаго ў цябе я прашу...»; «Не прымае ластаўка да сэрца...»; «Яшчэ адзін год узышоў на парог...»; «У снезе лес пасля пары завейнай...»: [Вершы] // Там жа. № 10.

1972. М а л ь ц і н с к і Х. Чырвоны гальштук беражы: (Расказ маці): [Верш] / З яўр. // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Я г о ж. «Спакойна іду між высокіх сасён...»; «Мой санаторый — келля, што ў бары...»; «Нібыта ў сне, з'явіцца клічу...»: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 7; Г р э н к а ў с В. У кузні: [Верш] / З лат. // Піянер Бел. 28 снеж.

1973. М у р а д з я н С. Вялікі я ўжо ці маленькі яшчэ?; Чатыры сонцы: [Вершы] / З арм. // Вясёлка. № 10; Я г о ж. Працавітая сям'я; Пра царыцу; Чаму лялька не расце; Сяброўкі: [Вершы] / З арм. // Работніца і сялянка. № 10; М а л ь ц і н с к і Х. «Пясошка-птушка...»; «Той казы і следу...»; «Цэлы месяц блукаў...»; «Я пішу ёй лісты...»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 2 ліст.

1974. Г у л і я Д. Розум, веды, сіла; «Дзень нараджэння свой шануем мы...»; Да мора; Прыйшоў карабель; Мураш; Алень: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; М у р а д з я н С. Клумба Дружбы; Паштальён: [Вершы] / З арм. // Бярозка. № 6; Я г о ж. Дзед Мароз: [Верш] // Вясёлка. № 12.

1975. Б а б ы н с к і В. Турэмная калыханка; Спеў крылатых кентаўраў; Сем гадоў; Ё г а н с е н М. «Не пустога геройства праява...»; К у л і к І. Ліст; Ш а р а м е т М. Сустрэча з маці; Б ы ч к о В. Адліга: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1977. Г і р а Л. Зарасай: [Верш]; З паэмы «Вёска

на беразе пагранічнай ракі»; Сруога Б. Шляхамі Літвы: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Шырвіс П. Я — бяроза; Кяйдошус П. У страі маладосці; «А час ідзе...»; Гядра В. Дружба; «Ты далёка...»; Свабода; Спакой; Някрошус Ю. Стойце на варце кахання і вулляў; Ласі; «У садзе...»; «Пякуць хлеб на досвітку...»; Сонцы маленькіх апельсінаў: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Лані Ш. Балота; Сімвал; Дзеці; Сістэма вызначэнняў; Якое шчасце; Учора і сёння; Ля магілы; Эрдаі Й. Маладзіцы; Гусары; Шам'ё Д. І ўсё ж — толькі мір; Чароўны Мандарын; Санет перакладчыка; Шыпаш Д. Вызваленне; Пры яркім сонцы — цень глыбей; Мезеі А. Эскіз майго бацькі; Поўнае вызваленне: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Сцепанюк Б. Пралы; Сіверка; Сухавей; Цыклон; Цеплавей: Балады / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.

1978. Ладаншчыкава Г. Добра нам: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 6.

1979. Ісакоўскі М. Вясна; Дзіцячая рамантыка; Падпаскі; Развітацца з цёплым летам...; Асенняе; Вецер; Краінай ты ідзеш...; Абыдзі ўсе шляхі-пуцявіны: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі М. Роднае. Мн.; Азараў У. Пакідаючы Брэст...; Старыя капітаны; Браун М. Дзевятнаццаты век; «Век двацццаты, мне на ўцеху...»; Кежун Б. Каля Смольнага; Раждзественскі У. Зялёны кабінет; «Пакрыла горад сонечная пража...»; Ігла над Нявой; Чывіліхін А. Горная рэчка: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; Чалы Б. Дружбакі: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 12.

1981. Марцінкявічус Ю. Асенняя прагулка; Сцяжына ў пушчу; Ветракі; Летняе ўражанне; Прывід; Брат; Пакуль спяць дзеці; На золку; Лета; Ля труны; Шыпшына; Натхненне; Ралля; «Так прыгожа гадавалі...»; Апошняя балада; Бальшак вайны; Шчасце, што маю цябе: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.; Ганчароў М. Машыніст; Геолагі; Ткачыхі; Шахцёры; Сталяр; Паштальён: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 10; Гелер М. Сама... што?: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 10; Марцінкявічус Ю. Шчасце, што маю цябе; Сцяжына ў пушчу: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 13 лют.

1982. Турсун-задэ М. Дарога да Маўзалея / З тадж.; Чарказян Г. Ленін / З курд.: [Вершы] // Братэрства. Мн.; Платнер А. Якубу Коласу: («Вось тая сцяжына...»): [Верш] / З яўр. // Нам засталася спадчына. Мн.; Турсун-задэ М. Індыйская балада; Ганг; Узнімаюцца ў памяці...; Дзве дарогі; Песня любві; Рукі маці; У Дагестане; Маці; Матчына слова; Гарачы скакун мой барвянае масці; Статак у гарах; Крошкі хлеба; Гісарскі хрыбет; Высокае гняздо; Дарога да Маўзалея: [Вершы] / З тадж. // Турсун-задэ М. Высокае гняздо. Мн.; Чалы Б. Як Барвінак мухамора адолеў: (Урывак з казкі) / З укр. // Вясёлка. № 2, 3.

1983. Берулава Х. Паэту, які жыве ў вёсцы; Масква; Леніну; Размова з Новым годам; Не блякне мова фарбаў векавая; Кабісхеві. Вобразатвор Руставелі: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; Маякоўскі У. Вясновае пытанне; Таварышу Нетэ, параходу і чалавеку: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; Махтумкулі. Народ свой шукай; Пашматанае сэрца; Што будзе...; Ці знае цану?; Хацеў бы я...; Немач; Пад самае неба; Хто ты?; З чаго пакутую: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.

1984. Айунскі П. Бацькава блаславенне; Жаваранак апяяў; Песня сініцы: [Вершы] / З як. // Братэрства. Мн.; Някрошус Ю. Сонцы маленькіх апельсінаў; Вайчунайтэ Ю. Каруселі ў снезе; Вулка ў старым горадзе; Піяніна; Маленькая японка; Алень з каруселі; Тры дамавікі: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Імерманіс А. Станцыя «Латышская»; Пэлманіс Л. Гайзінь; Прыходзь заснежана; Мова мора; Мора і ты; Крома М. «Якая нерухомасць у табе!..»; «Снег паваліў...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Лівэна Л. «Ты мне даў патрымаць верабейку...»; «Нібы апалены...»; Лютаўскі эцюд; У сакавіку; Свайму бацьку і бацькам усяго свету; «Так ціха, ціха...»; Філасофія ні пра што; Берзіньш У. Пятроў дзень; Улдыс; «Вароты рыпяць...»; Місіня М. Казка; «Як вожык...»; «Крычыць на балоце сава...»; Бяда; «Дзень гэты — цярпенне...»; «Проста сустрэць я хацела вас...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Лявада А. Ліст да маці за Дняпро: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Харкаў; Мн.; Барысаў В. Цётка Воля: [Верш] / З рус. // Полымя. № 8.

1985. Чарказян Г. Лонг Кеш; «На вайне — не дзіва — забівалі...»; «Якая ў бярозы пяшчота...»; «Птушыныя праз сон...»; «Лёгкі туман закурыўся над снегам...»: [Вершы] / З курд. // Братэрства. Мн.; Чалы Б. Як Барвінак Мухамора адолеў: Раздзелы з казкі «Барвінак і вясна» // Ветразь. Мн.; Меграліздзе Л. Фіялка і малое; Зіма у вёсцы; Восень; Прывітанне ёлцы; Ластаўка; Грышашвілі І. Друг; Фіялка; Руская мова; Раніца: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Малдоніс А. Пад небам бацькаўшчыны; Будзьце шчаслівыя!; «Зямля, мне дасюль было страшна...»; Як гуляюць дзеці; Вір; Калі салдаты сеялі хлеб; Вадзяныя знакі; Сакавіцкім ранкам; Танец з шаблямі; Сярэбраны ранак; Балада пра балотную алешыну; Вясновая гамана; Гульня; Невінаватыя; Se leži litvanec; «Уласнае пекла ў сабе кожны мае...»; «Як плач, што сціх пакрысе...»; У жнівеньскую светлую лагодную ноч; Валаснец: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Stepan the Grand, the Masterhand: A tale for the theatre and also for reading / Transl. A. Weise. Mn., 1982.

На латышскую мову. Labi / Atdz. H. Gālinš // Karogs. 1958. Nr 7; Mans dārgums; Priedes / Atdz. J. Osmanis; Rīgā / Atdz. A. Vējāns; Vecpilsēta; Raina kapos / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Raina kapos // Bērnība. 1960. Nr 8; Jaunība / Atdz. M. Rudzītis // Karogs. 1960. Nr 8; Muskērājs un muškērāja / Atdz. V. Grenkovs // Zīlīte. 1960. Nr 9; Priedes / Atdz. J. Osmanis // Zvaigzne. 1960. Nr 17; Vecpilsēta / Atdz. J. Osmanis // Cīna. 1960. 6. Nov.; Laba diena, Rīgā! / Atdz. A. Vējāns // Rokasspiediens. Rīgā, 1982.

На літоўскую мову. Lietuva / Vert. B. Mackevičius // Kom. tiesa. 1957. Bal. 3; Lietuva / Vert. J. Jakštas // Svyturys. 1958. Nr 17; Gyvenimo kelias / Vert. J. Siozinys; Susitikimas su stumbrais / Vert. A. Skinkys // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Šamas; Mecyne / Vert. A. Matusis // Saulegraža ir saule. Vilnius, 1984.

На нямецкую мову. Szjapan, der grosse Pan: Ein Märchen zum Theaterspielen oder auch zum Vorlesen / Übers. G. Tschapeha. Mn., 1987.

На польскую мову. Jadę do słonia w gościnę / Tł. P. Stefanowicz. Mn., 1981. Рэц.: Сакольскі Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 20 сак.

Stefan — wielki pan: Baśń dla teatru i dla czytania również / Tł. P. Stefanowicz. Mn., 1983.

Muchołow i muchołowka / Tł. W. Slobodnik // Kraj Rad. 1958. Nr 13.

На румынскую мову. Stepan marele pan / Trad. M. Calmacu. Mn.; Bucuresti, 1987.

На рускую мову. Куда плывут кораблики: Стихи. Мн., 1962; Мн., 1965. Рэц.: Андреева Н. Свое и чужое // Неман. 1966. № 1.

Черничка: Стихи / Пер. С. Евсеева. Мн., 1967; Мн., 1979; Мн., 1981; Мн., 1982.

Сказка с былью пополам: Сказки для чтения и представления на сцене. Мн., 1980. Рэц.: Сяродка В. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 23 студз.

Еду в гости к слону: Стихи / Пер. Е. Адарич. Мн., 1982.

Снегирьки из Уренгоя: Быль, которая превращается в сказку / Пер. Е. Адарич. Мн., 1988.

И словом, и песней, и дружным трудом: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1957. 30 июня / Сааўт. пер. П. Макаль; Юный герой: [Верш] / Пер. И. Скопаров // Зорька. 1957. 26 окт.; Стоящее дело: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. спорт. 1957. 17 окт.; Мое богатство: [Верш] / Пер. В. Журавлев // Огонек. 1958. № 52; Апрель: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1958. 23 апр.; Про биографию свою: [Верш] / Пер. Я. Липман // Там жа. 1958. 4 июня; Юность:

[Верш] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1958. 11 февр.; Литва: [Верш] / Пер. Ф. Дектор // Сов. Литва. 1958. 19 сент.; С Новым годом: [Верш] // Сов. Бел. 1960. 1 янв.; Сом: [Верш] / Пер. С. Евсеева // Юность. 1961. № 7; Посади меня в карман: [Верш] / Пер. С. Евсеева // Зорька. 1962. 15 сент.; Колумбы: [Верш] // Сов. Бел. 1962. 14 авг.; Ранеты: [Верш] / Пер. С. Смоляков // Дальний Восток. 1963. № 5; Живая грамматика: [Верш] / Пер. С. Евсеева // Зорька. 1965. 4 дек.; Грибы: [Верш] / Пер. А. Гангов // Дет. лит. 1967. № 2; С Новым годом!: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1971. 31 дек.; Пораненные сосны: [Верш] // Знамя юности. 1972. 18 янв.; Слово о последнем шаге: (Из кантаты о Марате Казее) / Пер. Ф. Ефимов // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; О королях и ковалях: [Верш] / Пер. М. Геллер // Знамя юности. 1974. 24 сент.; Осенняя тучка; Привет, зеленый бор!: [Вершы] // Зорька. 1974. 20 сент.; Слово почетного шахтера; На Виленском сквере в Минске: [Вершы] / Пер. В. Гатовский // Сов. Бел. 1974. 24 сент.; Пронумерованные деревья в парке Челюскинцев; Аисты на минарете: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Рубежи: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1975. № 7; Вернись, ласточка!: Рассказ // Зорька. 1975. 17 окт.; Дети: [Верш] // Там жа. 1977. 5 авг.; Шерхан; Эх и славно!; Мухолов и мухоловка; Ежик; Осенняя тучка: [Вершы] / Пер. С. Евсеева // Земля с лазурными очами. М., 1979; Память; «Созвездья обмахнув крылом...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1980. 23 марта; В праздничный день; Петушиный крик: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1980. 12 окт.; Пронумерованные деревья в парке Челюскинцев; Гранитный парус: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Купель моя и молодость моя: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1981. № 8; Суша; Хорошая погода: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1981. 3 сент.; Россия: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Братство. Л., 1982; Два великана: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1982. 9 июля; Радостью сердце согрето: [Верш] // Сел. газ. 1982. 1 мая; Два титана; Купальская ночь: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1982. 7 июля; Осень; Королищевичи: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1982. 27 авг.; Россия / Пер. С. Ботвинник; Мотылек; Звездочка; «Мы — одни. Одни на целом свете...»: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; Бьют куранты: [Верш] // Сел. газ. 1983. 1 янв.; Дети; В начале осени: [Вершы] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1984. 21 сент.; «Не забывается такое...»: [Верш] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1984. 21 апр.; Лесной переполох; Карусель; Зубр; Гости; Козочка: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985; Молдавским братьям: [Верш] / Пер. Ю. Баржанский // Молдова. 1985. № 10.

На таджыкскую мову. Колумбхо: [Верш] / Тарч. Б. Собиров // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Маориф ва маданият. 1965. 30 март.

На узбекскую мову. Чанкаш; Мирзачўлда мехмон; Чўлдаги йўлда; Паранжи: [Вершы] / Тўлкин тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Маймунжон: [Верш] / М. Мирзаев тарж. // Кўлни кўлга берганда. Тошкент, 1974.

На ўкраінскую мову. Глухар: [Верш] / Пер. Г. Коваль // Пісні з Білорусі. К., 1957; Дніпро. 1957. № 9; Діти: [Верш] // Барвінок. 1975. № 8; Весільний кортеж на площі Перемоги: [Верш] / Пер. В. Забаштанський // Голоси Білорусії. К., 1976; Про ковалів і королів / Пер. А. Таран; Балада про юнгу / Пер. О. Орач; П'ятнадцять сестер / Пер. Л. Талалай; Діти / Пер. П. Горецький; Ялинка / Пер. П. Шуптя: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Лев: [Верш] / Пер. І. Ліберда // Рад. Житомирщина. 1980. 18 лип.; Як шершень вірші писав: [Верш] / Пер. Б. Чалий // Друг читача. 1983. 3 лист.; Зірка. 1983. 31 берез.

1.6.

Р а й н і с Я. Выбранае / Пер. з лат. Мн., 1956 / Скл.

В е т р ы к, вей: Вершы латыш. паэтаў. Мн., 1959 / Скл. з М. Рудзіцісам.

А р л я н я т а м: Анталогія бел. сав. дзіцячай літаратуры: У 2 т. Т. 1. Мн., 1967 / Скл.

М а я к о ў с к і У. Паслухайце!: Выбр. вершы / Пер. з рус. Мн., 1983. (Паэзія народаў СССР) / Скл.

С в я ш ч э н н а я вайна — Священная война: Паэтыч. летапіс Вялікай Айчыннай. Мн., 1985 / Скл.

Б р а т э р с т в а, 87: Літ. Зб. Мн., 1987 / Скл.

Ц в і ц е верас: Вершы, апавяданні, казкі. Мн., 1987 / Скл.

Б р а т э р с т в а, 88: Літ. зб. Мн., 1988 / Скл.

З а р а н к а: Кн. для дадатковага чытання ў першым класе з беларускай мовай навучання. Мн., 1988 / Скл.

С к а р б ы старога Тоомаса: Апавяданні, вершы, казкі эст. пісьменнікаў / Пер. з эст. Мн., 1988 / Скл. у сааўт.

А с ц ю к і за каўняром: Сатыра, гумар. Мн., 1989 / Скл.

Б р а т э р с т в а, 89: Літ. зб. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. А л т у х о ў М. Паэтычны спектакль // Чырв. змена. 1959. 20 студз.; А р т у р у Вольскаму — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1974. 20 вер.; А р т у р у Вольскаму — 60: [Віншаванне] // Там жа. 1984. 21 вер.; Б а р а д у л і н Р. Шукаць, здзіўляцца і здзіўляць! // Маладосць. 1984. № 9; Г у р ч а н к о ў А. У цяжкую гадзіну выпрабавання // Вяч. Мінск. 1984. 14 чэрв.; Д а н і л е в і ч Л. Вялікі стаж сяброўства // Наст. газ. 1974. 25 вер.; Ж у р а ў л ё ў Д. Музычны «Несцерка» // Звязда. 1982. 9 студз.; Я г о ж. Падарунак дзецям // Наст. газ. 1982. 13 кастр.; З у б В. Падарунак маладым гледачам // Звязда. 1978. 21 крас.; І с к р ы к У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 26—27; Л і т в і н а ў Р. Асаблівасці вобразнага ўвасаблення ў вершах для дзяцей // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; М а л а д ы дзіцячы паэт // За вярт. на Радзіму. 1958. № 53; М а р ц і н о в і ч А. ... Ніколі свой скарб не растрачу: А. Вольскаму — 60 гадоў // Голас Радзімы. 1984. 8 ліст.; Н і к і ф а р о в і ч В. Вернасць ідэалам маладосці // ЛіМ. 1984. 21 вер.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Т а л я р о н а к У. Няхай жыве Несцерка // Віцеб. рабочы. 1981. 15 ліп.; Х в е д а р о в і ч М. Паэзія маладосці // ЛіМ. 1958. 7 чэрв.; Х о р с у н С. Талент аддае дзецям // Наст. газ. 1984. 22 вер.; Ч у ч а л а в а С. Аперэта для дзяцей: першы крок // Мастацтва Бел. 1985. № 11; Я к і м о в і ч А. Вершы для маленькіх // ЛіМ. 1955. 13 жн.

На рускай мове. Г е л л е р М. Щедрый талант // Зорька. 1979. 20 сент.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 189, 191—192, 194—195; М а к а л ь П. Зов родного берега // Сов. Бел. 1984. 23 сент.; М о р о з о в В. О стихах для маленьких // Сов. Отчизна. 1959. № 2; Ш м е л ь к и н а И. В добрый путь, «Нестерка»! // Сел. газ. 1980. 27 апр.

На ўкраінскай мове. К о с т ю к Л. «Нестерка» на столичній сцені // Півд. правда. 1983. 28 січ.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 76, воп. 1, 2, спр. 1—41.

В. У. Смольская.

ВОЛЬСКІ ВІТАЛЬ

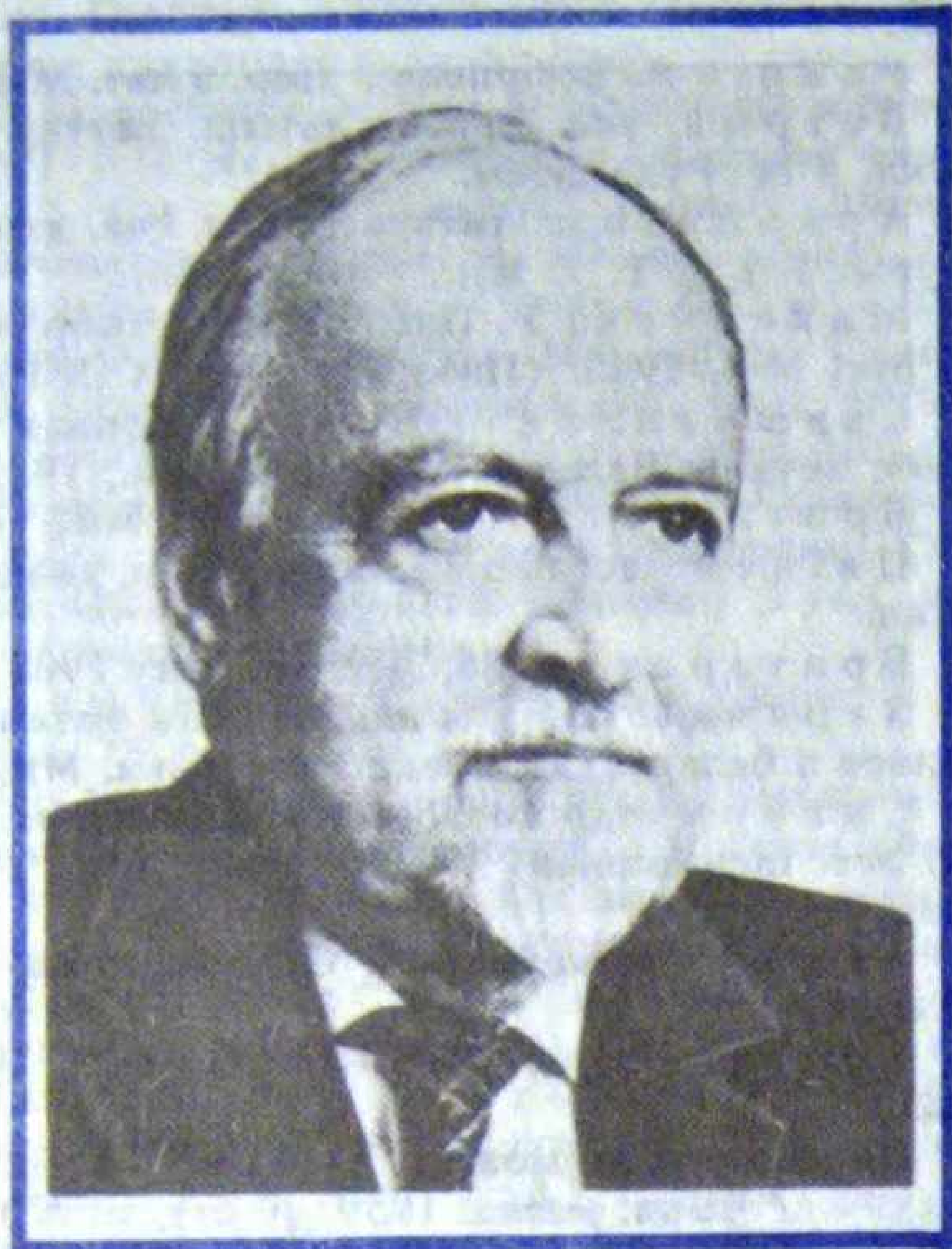

Вольскі Віталь (сапр. Вольскі-Зэйдэль Віталій Фрыдрыхавіч; крыпт. В. В., В-к і, В. В-к і, В-с к и й; 23.8(5.9).1901, Пецярбург — 22.8.1988, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), празаік, драматург, літаратуразнавец, перакладчык. Член СП Беларусі с 1934. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1971). Кандыдат філалагічных навук (1934).

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька пісьменніка Артура Вольскага. Яго ж бацька, Фрыдрых Карлавіч, быў сынам доктара медыцыны, пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі працаваў старшым кантралёрам Народнага камісарыята дзяржаўнага кантролю, маці, Адэля Лаўрэнаўна,— канторшчыцай у Кіраўніцтве Балтыйскай чыгункі. Маці будучы пісьменнік не ведаў, бо яна рана памерла. Выхоўвала яго мачаха, Аляксандра Міхайлаўна Папкова, якую ён любіў, як родную маці, за яе чуласць і дабрыню. Да 1918 В. Вольскі жыў з бацькамі, вучыўся. Скончыўшы сёмы клас гімназіі, працаваў на Трубачным заводзе, потым канторшчыкам у Камісарыяце гарадской гаспадаркі Ленінграда (1918—19). Служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у грамадзянскай вайне. Знаходзіўся ў пагранічных войсках і органах ВЧК (1919—26), адкуль звольніўся па ўласным жаданні, бо бачыў нарастанне там негатыўных працэсаў. У 1926—28 — старшы інспектар Галоўрэперткома БССР, потым старшы інспектар кінафікацыі Белдзяржкіно (1928—29), дырэктар Віцебскага мастацкага тэхнікума (1929—30), пазней (1930—32) дырэктар Беларускага драматычнага тэатра ў Віцебску, дырэктар Інстытута літаратуры і мастацтва АН БССР (1932—36), адначасова рэдактар часопіса «Мастацтва і рэвалюцыя» і старшыня Беларускага федэратыўнага аб'яднання савецкіх пісьменнікаў (БелФАСП). З 1942 загадваў літаратурна-мастацкім аддзелам рэдакцыі сатырычнай газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну», з 1943 — аддзелам часопіса «Беларусь». У 1948—54 працаваў старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры АН БССР. З 1953 да 1966 старшыня праўлення Літфонда БССР, потым на пенсіі. Узнагароджаны ордэнамі «Чырвонай Зоркі», «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Член КПСС з 1925.

Друкавацца пачаў у 1926 у газетах «Звязда» і «Савецкая Беларусь» (публікацыі не выяўлены), у 1927 у часопісах «Наш край» і «Узвышша». В. Вольскі — аўтар многіх літаратуразнаўчых прац, такіх, як манаграфія «Эдуард Самуйлёнак. Жыццё і творчасць», «Сучасныя праблемы беларускай савецкай драматургіі» (першая кніга), «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізму», падручніка «Беларуская савецкая літаратура» для 9—10 класаў. У некаторых працах і асабліва артыкулах аддаў даніну вульгарнаму сацыялагізму. Шматлікія нарысы, апавяданні характарызуюць аўтара як дапытлівага краязнаўцу, падарожніка, дасведчанасць і зацікаўленасць якога раскрываюцца ва ўзаемадачыненнях з прыродай.

П'есы В. Вольскага «Цудоўная дудка», «Дзед і жораў», «Несцерка», «Машэка» ў розныя гады ставіліся на сцэне. Ён напісаў таксама сцэнарыі дакументальна-краязнаўчых фільмаў «Белавежская пушча» (1946), «Бярэзінскі запаведнік» (1965) і мастацкага фільма «Несцерка» (1955). У канцы жыцця пісаў успаміны «На зломах эпохі» (не завершаны).

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Кніга падарожжаў: Выбранае. Мн., 1971.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1977. Т. 1. Падарожжа па краіне беларусаў. Пад небам Афрыкі. Т. 2. Проза. Драматургія. Рэц.: Гурэвіч Э. «Якая прыгожая наша краіна!» // ЛіМ. 1979. 4 мая.

1.2.

Праблемы беларускай савецкай драматургіі: Даклад на 1-й Усебеларускай нарадзе па драматургіі 15 крас. 1933 г. ў Белдзяржтэатры. Мн., 1934. Рэц.: Фігloўская Л. // Запіскі БелАН. 1935. Кн. 4; Яго ж. Праблемы беларускай драматургіі // ЛіМ. 1934. 7 жн.

Цудоўная дудка: П'еса-казка ў 3-х актах. Мн., 1940.

Цудоўная дудка: П'еса ў 3-х дзеях. Мн., 1945.

Дзед і жораў: П'еса-казка ў 2-х дзеях. Мн., 1946.

Мікалай Гастэла. Мн., 1946. Рэц.: Ільін І. Выдатны сын беларускага народа // Гомел. праўда. 1946. 5 чэрв.; Новыя кнігі // Сав. селянін. 1946. 28 ліп.; Цымбалін С. Жыццё героя // Чырв. змена. 1946. 8 кастр.

Несцерка: Камедыя ў 3-х дзеях. Мн., 1946.

На лясных сцежках: Нарысы і апавяданні. Мн., 1948. Рэц.: Б а р с т о к М. Па лясных сцежках // Беларусь. 1949. № 7.

Цудоўная дудка; Несцерка: П'есы. Мн., 1951.

Эдуард Самуйлёнак: Жыццё і творчасць. Мн., 1951. Рэц.: Е с а к о ў А. Кніга аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка // ЛіМ. 1951. 20 кастр.; Ж ы д о в і ч І. Манаграфія аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка // Беларусь. 1952. № 3; М а й х р о в і ч С. Кніга аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка // Наст. газ. 1951. 29 лют.; Н о в ы я кнігі // Калг. праўда. 1951. 19 кастр.; С а л а в е й Л. Кніга аб пісьменніку-патрыёце // Полымя. 1952. № 3.

У лясах над Бярозай. Мн., 1955. Рэц.: А л е к с а н д р о в і ч С. Цікавая кніга // Беларусь. 1956. № 3; В л е с а х Белоруссии // Дружба народов. 1956. № 1; П о л и т ы к о Д. О жанре интересном и нужном // Сов. Бел. 1955. 13 окт.

Месяц за месяцам: Каляндар бел. прыроды. Мн., 1956. Рэц.: Г р и г о р ь е в С. Календарь белорусской природы // Сов. Отчизна. 1957. № 1; Ш к р а б а Р. Месяц за месяцам // ЛіМ. 1956. 6 кастр.

На бабровых азёрах. Мн., 1957. Рэц.: Б о й к а У. Кнігі пра родную прыроду // ЛіМ. 1958. 29 студз.; П р а ч ы т а й ц е гэту кнігу//Піянер Бел. 1957. 20 вер.

Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1958. Рэц.: М а к а р э в і ч А. Кніга па гісторыі беларускай старажытнай літаратуры // Полымя. 1959. № 6; П а л і т ы к а Д. Даследаванне старажытнай літаратуры // ЛіМ. 1959. 3 чэрв.; **Я.** Патрэбная кніга // Беларусь. 1959. № 8.

Чайкі над Нарачччу: Апавяданні. Мн., 1959. Рэц.: К у р б е к а І. Вучыць трэба цікава // Полымя. 1960. № 5; Ш а ў н я А. «Чайкі над Нарачччу» // Беларусь. 1960. № 6:

Родны край. Мн., 1961. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Прырода і чалавек // Беларусь. 1962. № 1.

П'есы. Мн., 1962.

Афрыканскае падарожжа. Мн., 1963. Рэц.: Б о й к а У. Кавалачак неэкзатычнай Афрыкі // Полымя. 1964. № 11; Л а ў р о ў У. Кніга любві і гневу // Маладосць. 1964. № 6; Р у б і н с к і У. Добрай раніцы, Афрыка! // ЛіМ. 1964. 30 чэрв.

Белавежская пушча: [Фотаальбом]. Мн., 1964 / Аўт. тэксту.

Эль Махрыб: Нарысы. Мн., 1965. Рэц.: С а д о ў с к а я С. Адрасавана моладзі // Звязда. 1965. 15 мая.

Старонкі нашай гісторыі: Кн. для чытання па гісторыі БССР у пачатковай школе. Мн., 1966. Рэц.: С а м ц э в і ч В. Каб лепш успрымалі вучні // Наст. газ. 1967. 17 мая; Ч а м я р ы ц к і В. Старонкі нашай гісторыі // Полымя. 1966. № 10; 2 выд. Мн., 1969.

Три путешествия в страну белорусов: Кн. о Белоруссии. М., 1967.

Падарожжа па краіне беларусаў. Мн., 1968. Рэц.: Б е л а в у с а ў А. Праз вякі // ЛіМ. 1969. 14 лют.

Месяц за месяцам. Мн., 1969. (Школьная б-ка).

Несцерка: Камедыя ў 3-х дз. Мн., 1971. (Б-ка бел. драматургіі).

Палессе: Краязн. нарысы. Мн., 1971. Рэц.: Г і л ь М. Да новых сустрэч, Палессе! // ЛіМ. 1971. 19 сак.; М а л а ш е в с к и й В. // Заря. 1971. 25 марта; С а в і ч М. З пачуццём любві // Беларусь. 1972. № 3.

Палессе: Краязн. нарысы. Мн., 1974. Рэц.: Б а р а н о в с к и й Н. С любовью к природе // Сов. Бел. 1974. 28 авг.

Месяц за месяцам: Каляндар бел. прыроды. Мн., 1975. Рэц.: І в а н о ў с к а я Л. // Наст. газ. 1976. 4 вер.

Лёс Дункана: Апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Г у р э в і ч Э. «Якая прыгожая наша краіна!» // ЛіМ. 1979. 4 мая.

Месяц за месяцам. Мн., 1979.

Дзень добры, Бяроза!: Апавяданні. Мн., 1984.

Падарожжа па краіне беларусаў. Мн., 1986.

Хлеб — усяму галава: Расказ-эсэ. Мн., 1989.

1.3.

1927. Татары на Беларусі // Наш край. № 3, 4; Наконт нацыянальнай літаратуры беларускіх татар // Узвышша. № 4; Татарскі тэатр // Там жа. № 5; Асноўныя прынцыпы арабскай транскрыпцыі беларускага тэксту ў «кітабах» // Там жа. № 6.

1928. Аб асаблівасцях жывой мовы беларускіх татар і арабскай транскрыпцыі «Аль-Кітабаў» // Наш край. № 8—9; «Овечий источник»: (Бел. Гос. Евр. Театр) // Рабочий. 31 янв.; За бытовой фильм // Там жа. 3 марта; Праздник в Касриловке // Там жа. 8 марта; Смотр расшевелил деревообделочников // Там жа. 2 сент.

1929. Беларускія элементы ў бытавой абраднасці літоўскіх татар // Наш край. № 8—9; Вусныя паданні літоўскіх татар // Там жа. № 11; Да пытання пра спрошчанае азначэнне падвойных зычных на пісьме // Узвышша. № 4; Мірзаджан Байкееў // Там жа. № 5; Цюрка-татарскія элементы ў беларускай мове // Там жа. № 6; Новы Ўсход: Дарожныя нататкі; Пра словы нямецкага паходжання ў беларускай мове // Там жа. № 9—10; «Разлом»: (К открытию спектаклей БГТ 2) // Віцеб. пралетарый. 29 кастр.

1930. Падарожнае // Узвышша. № 2; Аб творчых шляхах беларускага другога дзяржаўнага тэатра // Там жа. № 6; Местачкоўцы: Апавяданне: (Урывак з цыкла «1920 год») // Там жа. № 7; «Каля тэрасы»: (Да пастаноўкі ў БДТ-2) // Віцеб. пралетарый. 26 лют.; Тэатральнае мастацтва — працоўным масам: Беларускі другі дзяржаўны тэатр // Камуніст. 19 мая; Горад вятроў: Беларускі 2-гі Дзяржаўны тэатр // Там жа. 3 чэрв.

1931. Гастроли БДТ-2 в Москве и Ленинграде // Рабочий. 7 окт.

1932. Асноўныя этапы развіцця дзяржаўных тэатраў БССР // Маладняк. № 2—3; «Штурм»: (Бел. Дзярж. Яўр. Тэатр) // Там жа. № 4 / Сааўт. М. Модэль; 5 год творчай дзейнасці ЯДТ БССР / Сааўт. М. Модэль; На парозе другой пяцігодкі: 5 год БДТ-2 // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1; За работу па-новаму / Сааўт. М. Модэль; На шляхах беларускай оперы // Там жа. № 2; Пяць год Яўрэйскага Дзяржтэатра БССР // Віцеб. пралетарый. 17 мая / Сааўт. М. Модэль; Тэатральнае мастацтва павінна стаць сапраўднай зброяй змагання за генеральную лінію партыі // ЛіМ. 26 лют.; На шляхах беларускага тэатральнага мастацтва // Там жа. 5 чэрв.; На шляхах беларускае оперы: «Кармэн» у пастаноўцы Беларускай дзяржаўнай студыі оперы і балету // Там жа. 10 ліп.; За рашучую перабудову работы // Там жа. 5 жн. / Сааўт. М. Модэль; Вынікі і задачы работы Інстытута ЛіМ // Там жа. 15 снеж.; Герхард Гаўптман: (Да. 70-годдзя з дня нараджэння) // Там жа. 28 снеж.; «Штурм» (Бел. Дзярж. Яўр. Тэатр) // Сав. Бел. 19 сак. / Сааўт. М. Модэль.

1933. Тэатр і драматургія для дзяцей: Прамова на нарадзе па дзіцячай літаратуры 12 мая 1933 // Запіскі Інстытута літаратуры і мастацтва. Кн. 1; Аб рэцыдывах нацыянал-дэмакратызму ў творчасці мастака Мініна; Некалькі заўваг да «Бацькаўшчыны» ў БДТ-1 // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1—2; Сучасныя праблемы беларускай савецкай драматургіі // Полымя рэвалюцыі. № 6; «Віндзорскія свавольніцы» ў яўрэйскім дзяржаўным тэатры БССР // Там жа. № 7; Пастанова дырэктарыята Інстытута літаратуры і мастацтва аб рабоце брыгады па напісанню гісторыі беларускай літаратуры // За пралет. н. 31 студз.; Пастанова дырэктарыята Інстытута літаратуры і мастацтва: Аб рабоце брыгады па выданню выбр. тв. Якуба Коласа да яго юбілею // Там жа. 24 лют.; Інстытут ЛіМ выходзіць на шырокую дарогу творчай дзейнасці // Там жа. 23 ліст.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г.; Пра рэцыдывы нацыянал-дэмакратызму ў творчасці мастака Мініна // ЛіМ. 18 студз.; «Віндзорскія свавольніцы» ў ЯДзТ // Там жа. 19 сак.; За ідэйна-мастацкую якасць драматургіі // Там жа. 12 мая; Тэатр і драматургія для дзяцей: Прамова на нарадзе па дзіцячай літаратуры //Там жа. 24 мая; Да пытання аб стварэнні ў Мінску мастацкай галерэі і антырэлігійнага музею // Там жа. 26 чэрв.; Вынікі першага паўгоддзя // Там жа. 15 ліп. / Пад крыпт. В. В-кі; «Апрычнікі» ў Бел. Дзярж. тэатры оперы і балету // Там жа. 15 ліп.; «Яўгені Анегін»: (Бел. Дзярж. тэатр оперы і балету) // Там жа. 18 вер.; Узняць класавую пільнасць на вучастку мовы// Там жа. 29 вер.; Наконт беларускай мовы ў татарскіх «кітабах» // Там жа. 26 кастр.

1934. Тэатр і драматургія для дзяцей // Аб дзіцячай літаратуры. Мн.; Думкі наконт драматургіі // Драматургія. Мн.; [Прадмова] // Шылер Ф. Вільгельм Тэль: П'еса ў 5 дзеях / Пер. А. Дудар. Мн.; Аб праявах буржуазнага нацыяналізма ў беларускім сцэнічным

мастацтве // Запіскі Ін-та ЛіМ БелАН. Кн. 2; Каштоўны ўклад у беларускую драматургію // Крытыка-бібл. бюл. № 7; Супроць вульгарызатарства, прышывання ярлыкоў і шкоднага пустазвонства // Полымя рэвалюцыі. № 5; Знішчыць рэшткі нацыяналізма ў сцэнічным мастацтве // Звязда. 19 студз.; Аб нашай драматургіі: (Некалькі думак і заўваг да з'езда ССПБ) // Там жа. 14 сак.; «Князь Ігар»: (Папярэднія заўвагі) // Там жа. 17 чэрв.; «Пікавая дама» // Там жа. 2 ліп.; «Вольпонэ» ў яўрэйскім дзяржаўным тэатры БССР // ЛіМ. 12 сак.; Фальклор і сацыялістычнае будаўніцтва // Там жа. 1 чэрв.; Чарговыя пытанні драматургіі: Даклад на 1 з'ездзе пісьменнікаў БССР // Там жа. 18 чэрв.; Чарговыя пытанні ідэйна-мастацкага росту драматургіі // Там жа. 26, 31 ліп.; Наконт сцэнічнай спадчыны Констана Коклэна: (Да 25-годдзя з дня смерці) // Там жа. 7 жн.; «Князь Ігар» // Там жа. 16 вер.

1935. Прадмова // Трус П. Творы. Мн.; М. Ф. Рафальскі // Полымя рэвалюцыі. № 4; Дзень бальшавіцкага друку // За пралет. н. 5 мая; Літаратура Савецкай Беларусі // Камуністы. 24 мая / Груз.; На рубеже Востока. 20 мая; Супраць класава-варожых канцэпцый у літаратуразнаўстве // ЛіМ. 22 сак.; Ліст у рэдакцыю // Там жа. 10 крас.; Супраць нацдэмаўскай тэатральнай крытыкі: Даклад на 5-ым пленуме Праўлення ССПБ // Там жа. 26 крас.; Нацдэмаўская тэатральная крытыка // Там жа. 31 мая, 6 чэрв.; Вынікі работы // Там жа. 29 ліп.

1936. Супраць класава-варожых канцэпцый у літаратуразнаўстве // Літаратура і мастацтва: Нарысы і матэрыялы. Кн. 4—5; Гаумарджос Сабчотас Сакартвелос // Полымя рэвалюцыі. № 10; У савецкай Калхідзе // Там жа. № 11; Ленін у творчасці народаў БССР // За пралет. н. 21 студз. / Пад крыпт. В-кі; Вялікі гумарыст // ЛіМ. 12 студз.; Выдатны твор башкірскай літаратуры: («Салдаты» Афзала Тагірава) // Там жа. 14 лют.; Яшчэ пра «Дружбу» Мікуліча // Там жа. 31 сак.; «Германія» — зімовая казка Генрыха Гейнэ // Там жа. 21, 27 мая; Паэт іспанскай рэвалюцыі: (Рафаэль Альберці) // Там жа. 27 кастр.; «На мяжы»: П'еса для дзяцей у 3-х актах С. А. Свірыдава // Там жа. 20 ліст.

1937. Жыццё і творчасць Юрыя Пэна // Полымя рэвалюцыі. № 4; Выдатны майстар: Слова пра мастака Ю. М. Пэна // ЛіМ. 5 сак.; «Капітанская дачка»: (Першы беларускі дзяржаўны тэатр) // Там жа. 23 сак.; Перабудаваць работу секцыі крытыкі // Там жа. 27 крас.; Раппаўшчына ў секцыі драматургаў // Там жа. 2 чэрв.; Наконт «сінтэтычнага метаду» і «героіка-рамантычнага стылю» // Там жа. 11 вер.; Беларуская савецкая літаратура за XX год // Там жа. 22, 27, 31 кастр., 2 ліст. / Сааўт. А. Кучар; Жалезны маршал, слаўны Клім // Там жа. 26 ліст.; Беларуская савецкая літаратура за XX год // Там жа. 14 снеж. / Сааўт. А. Кучар; «Салавей» // Там жа. 20 снеж.; Вялікі грузінскі паэт // Там жа. 24 снеж.

1938. Шота Руставелі // Полымя рэвалюцыі. № 1; Маршал Варашылаў у творах беларускай савецкай паэзіі // Там жа. № 3; ЛіМ. 27 лют.; Пра п'есу «Партызаны» К. Крапівы // Полымя рэвалюцыі. № 7—8; «Германія» Генрыха Гейне // Там жа. № 11; Спектакль пра народны гераізм // ЛіМ. 10 студз.; «Партызаны» К. Крапівы // Там жа. 30 чэрв.; «Кацярына Жарнасек»: Новая пастаноўка Белдзяржрамтэатра // Там жа. 1 снеж. / Сааўт. А. Кучар; Зінаіда Васільева // Там жа. 23 снеж. / Сааўт. А. Кучар.

1939. Чароўны пярсцёнак: Казка // Іскры Ільіча. № 8, 9; Цудоўная дудка: Урывак з п'есы // Там жа. № 11; Цудоўная дудка: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 7; Цудоўная дудка: Урывак з п'есы // ЛіМ. 11 мая; Ажыццявіліся мары // Там жа. 21 вер.; Уры Фінкель; Здзейсняцца мары народа // Там жа. 3 снеж.; Литература советской Белоруссии // Сов. Бел. 5 янв. / Сааўт. А. Кучар; «Гибель волка» в первом белорусском государственном драматическом театре // Там жа. 18 мая.

1940. Дзед і жораў: П'еса-казка // Полымя рэвалюцыі. № 1; Драматычныя тэатры Беларусі // Там жа. № 5 / Сааўт. Е. Рамановіч, А. Сегедзі; Дагестанская песня пра Сталіна // Іскры Ільіча. № 10; У Грузіі: (Успаміны аб Э. Самуйлёнку) // ЛіМ. 11 лют.; «Несцерка»: Урывак з камедыі // Там жа. 3 сак. Рэц.: К а в а л ё ў П. «Несцерка» // Звязда. 1941. 23 мая; Віцебскі драматычны тэатр // ЛіМ. 23 мая; Аснова асноў нашай работы // Там жа. 28 вер.; У секцыі крытыкаў // Там жа. 12 кастр. /Пад крыпт. В. В.; Змитрок Бядуля // ЛГ. 6 окт.; Блакітнае і ружовае: Пастаноўка ў Тэатры юнага гледача // Піянер Бел. 11 студз.; Текстильщица: М. К. Петровская, кандидат в депутаты Верх. Совета БССР // Сов. Бел. 24 марта; Змитрок Бядуля: (К 30-летию лит. деятельности) // Там жа. 5 окт.

1941. Аб працоўным і абаронным выхаванні дзяцей // ЛіМ. 29 сак.; Слова аўтара // Там жа. 24 мая; Наша слова аб новай прэм'еры // Чырв. змена. 9 сак.

1942 Найлепшая навука: [Апавяданне] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 61.

1943. Народный поэт Белоруссии: К годовщине смерти Янки Купалы // Лит. и искусство. 3 июля.

1944. Янка Купала на русском языке: [Рэц. на кн.: К у п а л а Я. Избранные произведения/Пер. с бел. М., 1943] // Сов. Бел. 1 нояб.; Мікалай Гастэла // Чырв. змена. 2, 5, 7, 9, 12 снеж.

1945. Несцерка: (П'еса) // Альманах 2. Мн.; Курган: З п'есы «Машэка» // Беларусь. № 2; Янка Купала ў дні Айчыннай вайны // Там жа. № 5; Герой: Нарыс // Там жа. № 7—8; Слуцкія паясы // Там жа. № 10; Нікалай Гастэла: Нарыс // Бярозка. № 2—3, 4; Пясняр дружбы народаў // Полымя. № 7—8; Дачка беларускага народа: (25 год творч. дзейнасці Л. П. Александроўскай) // Звязда. 3 кастр.; Выдатны пісьменнік-патрыёт // Там жа. 24 ліст.; Мая работа над п'есай «Машэка» // ЛіМ. 10 мая; Янка Купала і літаратура славянскіх народаў // Там жа. 1 чэрв.; Завілі вянкі: (Урывак з п'есы «Машэка») // Там жа. 12 снеж.; Пра гістарычнае мінулае // Там жа. 22 снеж.; У сестры Ф. Э. Дзержинского // Сов. Бел. 9 сент.

1946. Пятро Мсціславец // Беларусь. № 3 / Пад крыпт. В. В.; Па лясных сцежках // Там жа. № 7; На радзіме Фелікса Дзяржынскага: Нарыс // Бярозка. № 1; Нашы продкі: Нарыс // Там жа. № 2; З мінулага нашай сталіцы: Нарыс // Там жа. № 3; Белавежская пушча: Нарыс // Там жа. № 4; Машэка: Драма // Полымя. № 2—3; Пётр Першы на Беларусі // У дапамогу настаўніку. № 1—2; У сэрцы і ў песнях // Звязда. 6 лют.; Нікалай Гастэла: (Да пяцігоддзя з дня смерці) // Там жа. 3 ліп.; Сов. Бел. 3 июля; Проза Бядулі // ЛіМ. 5 кастр.; Дачка беларускага народа // Сав. Радзіма. 24 студз.; Подвиг // Сов. Бел. 3 июля.

1947. Алені: Нарыс // Беларусь. № 1; Мядзведзіца: Нарыс // Там жа. № 7; Філін: Нарыс // Бярозка. № 1; Каляндар прыроды // Там жа. № 8—12; Дзіўнае стварэнне: Нарыс // Там жа. № 12; Буйныя памылкі некаторых твораў беларускай драматургіі // ЛіМ. 22 лют.

1948. На станцыі: Урывак з аповесці «Высокі бераг» // Беларусь. № 9; Каляндар прыроды // Бярозка. № 3—7; «Будучыня» Эдуарда Самуйлёнка // Полымя. № 8; Саша: [Урывак з аповесці «Высокі бераг»] // Піянер Бел. 20 кастр.; У лясах над Бярозай // Чырв. змена. 29 ліп.; 3, 5, 7, 12 жн.

1949. У Мцхеце // Беларусь. № 3; Невядомыя рускія тэксты Максіма Багдановіча // ЛіМ. 10 вер.; Вялікі мастак, палымяны патрыёт: (Да 5-й гадавіны з дня смерці К. Чорнага) // Там жа. 19 ліст.

1950. Высокі бераг: Раман: [Кніга першая] // Полымя. № 1. Рэц.: Ч ы ж э ў с к і В. Ідэйны і мастацкі брак // ЛіМ. 1950. 8 крас.; Пушкін на беларускай мове // Полымя. № 2; Кузьма Чорны // Там жа. № 6; На радзіме паэта // ЛіМ. 13 мая; Майстра манументальнай прозы // Там жа. 24 чэрв.

1951. Эдуард Самуйлёнок // Самуйлёнок Э. Избранное. М.; Акадэмік Е. Ф. Карскі як гісторык беларускай літаратуры // Весці АН БССР. № 4; Заснавальнік беларускай філалогіі // Полымя. № 12; О скульптурном оформлении г. Минска // Сов. Бел. 26 окт.

1952. Эдуард Самуйлёнак // Самуйлёнак Э. Зб. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Друг беларускага народа // Беларусь. № 12; Певец дружбы народов: (Доклад на сессии АН БССР, посвящ. 70-летию со дня рождения Янки Купалы) // Изв. АН БССР. № 4; Пясняр дружбы народаў // Звязда 5 ліп.; Кніга, якая патрабуе сур'ёзнай дапрацоўкі // Там жа. 9 снеж.; Канфлікт — аснова драматургіі // ЛіМ. 31 мая.

1953. Бярэзіна // Маладосць. № 3; Белавежская

пушча // Там жа. № 5; Вялікія будоўлі камунізма ў творах беларускай паэзіі // Полымя. № 2; «Драматургія Кандрата Крапівы»: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Драматургія Кандрата Крапівы. Мн., 1953] // Звязда. 9 кастр.

1954. Кузьма Чорный // Очерк истории белорусской советской литературы. Мн.; Нерушимое единство // Комс. правда. 29 мая; Дружба навеки // Сов. Бел. 25 мая; На благо человека // Там жа. 6 нояб.

1955. Чомга: [Апавяданне] // Беларусь. № 8; Зіма ў Белавежскай пушчы: Фотанарыс // Бярозка. № 2; Юрка і Юлька: Нарыс // Там жа. № 3; Борка: Нарыс // Там жа. № 7; Вялікі сатырык антычнага свету // Полымя. № 3;

1956. Старажытная літаратура і літаратура XVIII ст.; Кузьма Чорны; Эдуард Самуйлёнак // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн.; Друг беларускага народа: [Прадмова] // Райніс Я. Выбранае / Пер. з лат. Мн.; На бабровых азёрах: Запіскі падарожніка // Беларусь. № 2; На лыжы! // Бярозка. № 2.

1957. Заморскі госць: Апавяданне // Беларусь. № 5; Незвычайныя пасажыры: Апавяданне // Там жа. № 8; Паводка: Апавяданне // Бярозка. № 4; Матэрыялы да біяграфіі Янкі Купалы (1882—1910) // Полымя. № 7; Час не церпіць // ЛіМ. 24 крас.; Пісьменнік вялікага таленту // Там жа. 24 ліп.

1958. Дзядзька Вінцук і яго буслы: Апавяданне // Беларусь. № 7; Каршун і шчупак: Апавяданне // Бярозка. № 1; Пустальга: Апавяданне // Там жа. № 7; Пісьменнікі — роднай Беларусі // За вярт. на Радзіму. № 96; Пра Эдуарда Самуйлёнка: [Успаміны] // Маладосць. № 5; Лунь: Апавяданне // ЛіМ. 19 ліп.

1959. Майстар манументальнай прозы // Кузьма Чорны. Мн.; Чайкі на касе: Апавяданне // Бярозка. № 4; Шануйце прыроду // Там жа. № 7; На возеры Нарач: З блакнота падарожніка // Маладосць. № 8.

1960. Матэрыялы да біяграфіі Янкі Купалы (1882—1910) // Любімы паэт беларускага народа. Мн.; Нататкі да біяграфіі Кузьмы Чорнага // Беларусь. № 7; Багацце сініх азёр // Там жа. № 8; На беразе возера // Бярозка. № 1.

1961. В африканской Саванне: Отрывок из путевых очерков по Африке // Зорька. 2 сент.; Світанне над чорным кантынентам // ЛіМ. 14 крас.; У Гвінеі: Дарожныя нататкі // Там жа. 12, 16 мая, 1, 5, 12 снеж.

1962. Пра Эдуарда Самуйлёнка // Слова пра сябра. Мн.; У гвінейскай вёсцы // Бярозка. № 12; Паляванне: [Верш] // Вясёлка. № 10; Афрыканскае падарожжа: Нарыс // Полымя. № 5; Вітаем перамогу Алжыра! // ЛіМ. 23 сак.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Навальніца: Урывак з кнігі «Чайкі над Нараччу; Беларуская тайга: Урывак з кн. «У лясах над Бярозай» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1964. Эдуард Самуйлёнок: [Уступ] // Самуйлёнок Э. Теория Каленбрун. Мн.; На мараканскай зямлі: Нарыс // Маладосць. № 10, 11; У Тунісе // Работніца і сялянка. № 11; Дружба; Первое свидание; На посту: (Короткие рассказы) // Во славу Родины. 28 нояб.; З гісторыі Белавежскай пушчы // Ніва. 10 мая; Звяры Белавежскай пушчы: (Апавяданне) // Там жа. 17 мая; Рыбы і звяры ў снежні: (Апавяданне) // Там жа. 13 снеж.

1965. Дед и журавль: (Казка) // От сказки к сказке. Мн.; Роман «Будущность» // Самуйлёнок Э. Будущность: Роман / Пер. С. Родов. Мн.; Эль Махрыб // Звязда. 18 мая; Джунглі: (Апавяданне для дзяцей) // Ніва. 14 сак.; Коммунисты, вперед! // Сов. Бел. 8 мая.

1966. Беларускае мора; Каршун і шчупак; Дзіўная рыба: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Чырвоны лістапад: (Урывак з першай часткі кнігі «Падарожжа ў мінулае») // Бярозка. № 2; Пра Змітрака Бядулю: З успамінаў // Маладосць. № 4.

1967. Паводка: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; На блакітных прасторах // Бярозка. № 1; Месяц — кастрычнік, дзень — дваццаць пяты: Урывак з кнігі «Тры падарожжы ў краіну беларусаў» // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Падарожжа па краіне беларусаў»: (Урывак з аднайм. кнігі) // Звязда. 5—8, 10—12 студз.; На Прыпяці // Там жа. 17 снеж.; Журба, якой ніколі не пазбудуся // ЛіМ. 21 сак.; Хто ахоўвае прыроду, той ахоўвае Радзіму // Піянер Бел. 14 крас.

1968. Беловежская пушча // Культура и жизнь. № 4; За власть Советов // Зорька. 27 дек.; Навальніца: (Урывак з кнігі «Чайкі над Нараччу») // Ніва. № 18.

1969. Подзвіг: [Апавяданне] // Вырастаем сменой достойной. Мн.; Сям'я вучоных // Голас Радзімы. № 23.

1970. Красавік; Начны драпежнік; На сініх азёрах; Снежань: [Апавяданні] // Крынічка. Мн.; Белавежская пушча: [Нарыс] // Наша рэспубліка. Мн.; Здарэнне ў затопленай хаце: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; На запаведным возеры // Там жа. № 10; Па дарогах Палесся: Падарожныя замалёўкі // Маладосць. № 10.

1971. Сяброўка: [Апавяданне] // Бярозка. № 9; Драпежнік: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; І ўсё ж — гэта Пэпі // ЛіМ. 29 студз.; Щедрый на героев край // Сов. Бел. 20, 23 февр.

1972. По велению совести: [Рэц. на кн.: Высоцкий В. Березовое облако. Мн., 1971] // Сов. Бел. 15 марта.

1973. Дзіўны сабака: [Апавяданне] // Бярозка. № 1.

1974. Першы вылет: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Трохлапы: Апавяданне // Родная прырода. № 3.

1975. Несцерка: [П'еса]. Карціна чацвёртая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Ласіныя ямы: (Апавяданне) // Родная прырода. № 1.

1976. Белавежскія тарпаны: [Краязн. замалёўкі] // Беларусь. № 9; Ратунак: Апавяданне // Бярозка. № 9; Верасень: Апавяданне // Вясёлка. № 9; Лёс Дункана: (Апавяданне) // Родная прырода. № 4—6; Лясныя волаты: [Апавяданне] // Ніва. 5 вер.

1977. Мы — інтэрнацыяналісты // На ніве працы і змагання. Мн.; Тры мушкецёры: (Апавяданне) // Бярозка. № 6; Нечаканая сустрэча: (Нарысы) // Родная прырода. № 3.

1978. Паводка: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Каця: Апавяданне // Родная прырода. № 1.

1979. Паўстанне ў Пінску: (Урывак з кнігі «Три путешествия в страну белорусов»); Урывак з кнігі «Падарожжа па краіне беларусаў» // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; З успамінаў // Святло яго душы: Успаміны пра Міхася Лынькова. Мн.; Раніца на Дзікім Нікары: [Апавяданне] // Родная прырода. № 1.

1980. Пушчык, які ездзіў у Прагу; Музычныя практыканні; Мядзведзіца; Лайка: (Апавяданні пра жывёл) // Бярозка. № 7; Паласкуны не прыжыліся: (Бярэзін. запаведнік) // Родная прырода. № 5; У мядзведжым лесе: [Нарыс] // Там жа. № 5.

1981. Тэатр і драматургія для дзяцей // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Верасень: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Людзі і змеі: (Урывак з кнігі «Дзень добры, Бяроза!») // Беларусь. № 9; На пачатку шляху // Бярозка. № 9; Спатканне з ласём: Апавяданне // Вясёлка. № 9.

1982. Город над Бугом и крепость-герой; В колхозе «Рассвет»: [Нарысы] // Наша Родина — Советский Союз. М.; Па запаведных мясцінах: (Апавяданні) // Бярозка. № 9; Наваселец: (Апавяданне) // Вясёлка. № 6.

1983. Чомга: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Клара: (Апавяданне) // Вясёлка. № 5; Дзіўны сабака: [Апавяданне] // Ніва. 13 лют.; Спатканне з ласём: [Апавяданне] // Там жа. 13 ліст.; Дзень добры, Бяроза!: (Гутарка з пісьменнікам В. Ф. Вольскім) / Зап. А. Кірылава // Чырв. змена. 2 крас.

1984. Першы вылет: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Беларускае мора; Дзядзька Вінцук і яго буслы; Буслянята вучацца лятаць; Паляцелі!: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Бярэзінскія зубры: (Нарыс) // Родная прырода. № 2. 3.

1.4.

Неверау А. Смех і гора: П'еса ў трох дзеях / З рус. Мн., 1928 / Пер. пад крыпт. В. В. Сааўт. пер. І. Г. [Ілья Гурскі].

Мерыме П. Кармен: [Апавяданне] / З. фр. Мн., 1936.

Брэдэль В. Выпрабаванне: Раман / З ням. Мн., 1937.

Фінкель У. Шолам-Алейхем / З яўр. Мн., 1939.

Гёте В. Рэйнеке-Ліс: Паэма / З ням. Мн., 1940.

Фінкель У. Менделе Мойхер Сфорым: Дзіцячыя і юнацкія гады / З яўр. Мн., 1940.

Ц і х а н а ў М. Адважны партызан: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1947.
С к р а б і ц к і Г., Ч а п л і н а В. У Белавежскай пушчы. Мн., 1951.
Р а с п э Э. Прыгоды Мюнхаўзена / З англ. Мн., 1955.
Ф і н к е л ь У. Шолам-Алейхем / З яўр. Мн., 1958.
К у л ь б а к М. Зельманцы: Раман / З яўр. Мн., 1960.
1936. В о л ь ф Ф. Траянскі конь: Урывак з п'есы / З ням. // ЛіМ. 16 мая / Пер. пад крыпт. В. В.; С т ы й е н с к і Р. Старадаўняя песня; Казка пра Гошу: [Вершы] / З сербск. // Там жа. 14 вер.; А л ь б е р ц і Р. Астурыйская: (Песня гарняка): [Верш] / З ісп. // Там жа. 30 кастр.
1937. П е с н я пра Сталіна: [Верш] / З рус.// Полымя рэвалюцыі. № 5; К а м я н е ц к і Г. Партызаны: З паэмы / З яўр. // ЛіМ. 6—7 ліст.
1938. Д ж а м б у л Д. Песня ад усёй душы: [Верш] / З каз. // Полымя рэвалюцыі. № 1; Ф і н к е л ь У. Шолам-Алейхем: З Пераяслаўя ў Варонку: Аповесць / З яўр. // Там жа. № 7—8; Я г о ж. У атэлі «Імперыяль»: Урывак з кнігі «Шолам-Алейхем» / З яўр. // ЛіМ. 27 студз.
1939. Ф і н к е л ь У. Менделе Мойхер Сфорым: Біягр. аповесць / З яўр. // Полымя рэвалюцыі. № 10.
1954. Ш э к с п і р В. Гамлет: Трагедыя / З англ. // Шэкспір В. Трагедыі. Мн. / Сааўт. пер. А. Вольскі.
1958. П л а т н е р А. Скрылік кавуна: Апавяданне / З яўр. // Бярозка. № 12.
1959. П л а т н е р А. Эбінезер і сабачка Сейвіёр: Апавяданне / З яўр. // Бярозка. № 3.
1960 .П л а т н е р А. Дзяўчынка Этэль: Апавяданне / З яўр. // Бярозка. № 5.

1.5.

На англійскую мову. A Friend in Need...: [Апавяданне] / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Студэнты і рысь: [Апавяданне] / Пер. М. Армен // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Бурная рака: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На грузінскую мову. Мядзведзіца: [Апавяданне] / Пер. Л. Хучуа, Е. Кодуа // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На казахскую мову. Теніздін ар жагынан келген конак / Ауд. М. Кожахметова // Полесье енгімелері. Алматы, 1984.

На персідскую мову. Мядзведзіца: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М., 1985.

На польскую мову. Twórcza droga Zmitroka Biaduli // Szt. Woln. 1940. 5 paźdz.; «Nestęrko»: Fragm. komedii / Tł. z ros. J. Strachocki // Swietlica. 1955. Nr 8.

На рускую мову. Чудесная дудка: Сказка / Пер. А. Бруштейн. М., 1940.

Нестерко: Комедия по мотивам бел. фольклора / Пер. А. Кушершток. М., 1945. Рэц.: Е с а к о ў А. Несцерка // Беларусь. 1945. № 9; Октябрь. 1945. № 8.

Пьесы / Пер. А. Прокофьев. М., 1954. Рэц.: Е с а к о ў А. Зборнік п'ес В. Вольскага // Беларусь. 1955. № 9; Ж и д о в и ч И. Пьесы-сказки В. Вольского // Сталин. молодёжь. 1955. 3 нояб.

В лесах над Березиной: Рассказы / Пер. П. Кобзаревский. Л., 1958.

В лесах над Березиной: Рассказы / Пер. П. Кобзаревский: В 2 кн. М., 1961. (Выданне для сляпых).

Родной край: Повести, рассказы, очерки / Пер. И. Бурсов, П. Кобзаревский. Мн., 1964.

Под небом Африки / Пер. С. Евсеева. Мн., 1969. Рэц.: Л а в р о в В. // Неман. 1970. № 6.

Нестерка: Нар. муз. комедия в 2-х действиях по одноим. пьесе В. Вольского. М., 1981.

Чудесная дудка; Дед и журавель: Пьесы-сказки / Пер. А. Прокофьев. Мн., 1983.

Нестерко: Комедия в 3-х д. / Пер. В. Владимиров // Белорусская драматургия. М.; Л., 1949. Т. 2; Чудесная дудка: Сказка в 3-х д. / Пер. А. Бруштейн // Советская драматургия: Репертуар театра юного зрителя. М.; Л., 1950. Т. 1; В лесах над Припятью: [Разделы из 2-й части кн. «Полесье»] // Знамя юности. 1973. 2, 6 мая.

На ўкраінскую мову. Нестерко: Комедія. К., 1955.

1.6.

Л і т а р а т у р а і мастацтва: Нарысы і матэрыялы. Мн., 1934. Кн. 3 / Рэд.

Г е й н э Г. Германія. Зімовая казка / Пер. М. Васілеўская. Мн., 1939 / Рэд., аўтар прадм. і заўваг.

М і р о в і ч Е. П'есы. Мн., 1957 / Рэд. у сааўт.

2.1.

На беларускай мове: Віталь Вольскі: (Да 75-годдзя з дня нараджэння): Метад. і бібліягр. матэрыялы. Мн., 1976. (Дадат. да «Новых кніг БССР». 1976. № 6).

2.3.

На беларускай мове. А с і п е н к а А. А дзе ж Несцерка? // Чырв. змена. 1955. 18 вер.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 215, 262—265, 330—332; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 321—322; Б о й к а У. Нястомны падарожнік, натхнёны працаўнік // ЛіМ. 1961. 5 вер.; Б о н д а р а в а Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Б у р ' я н Б. З гарэзлівым настроем // ЛіМ. 1973. 2 сак. Я г о ж. Пасмяешся — станеш разумнейшы: «Несцерка» В. Вольскага ў рэспубліканскім тэатры юнага гледача // ЛіМ. 1971. 30 ліп.; Б я с п а л ы З. Пясняр роднай прыроды // Звязда. 1976. 5 вер.; Б я с т у ж а ў А. Старонкі мінулага: «Машэка» В. Вольскага на сцэне тэатра імя Я. Коласа // Там жа. 1954. 13 жн.; [В і н ш а в а н н е з 75-гадовым юбілеем] // Беларусь. 1976. № 9; В і н ш у е м! // ЛіМ. 1971. 10 вер.; В і н ш у е м! // Там жа. 1981. 11 вер.; В і т а л і Вольскі // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; В і т а л ь Вольскі: [Уступная нататка] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; В і т а л ю Вольскаму — 80 // ЛіМ. 1981. 4 вер.; В і т а л ю Вольскаму — 75 // Там жа. 1976. 3 вер.; В і ш к а р о ў Б. Новая кінакамедыя // Звязда. 1955. 16 вер.; Г а л у н і н А. І зноў перамагае Несцерка // Вяч. Мінск. 1980. 8 студз.; Г а с т р о л і тэатра імя Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 1953. 21 лют.; Г е р ц о в і ч Я. Незлічоныя скарбы характва // Вольскі В. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1977. Т. 2; Я г о ж. Непаўторнасць // ЛіМ. 1971. 3 вер.; Я г о ж. Падарожжа ў нязнанае // Вольскі В. Кніга падарожжаў. Мн., 1971; Г е р ш э н з о н С. П'еса, завяваўшая поспех // ЛіМ. 1941. 24 мая; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 140; Г у л ь м а н Р. Таленавіты драматург, вучоны, краязнаўца // Маг. праўда. 1971. 4 вер.; Заря. 1971. 4 вер.; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 182—185, 213—214; Д а н о в ы х поспехаў савецкай дзіцячай літаратуры // Наст. газ. 1950. 3 лют.; Д а н і л е в і ч Л. Драматург, празаік, літаратуразнаўца // Там жа. 1971. 4 вер.; Д о р с к і І. Значны ўклад у справу развіцця беларускага мастацтва: (Тэатр) // Віцеб. рабочы. 1952. 13 студз.; Я г о ж. На ўздыме // Там жа. 1954. 11 вер.; Я г о ж. Перад вялікім творчым экзаменам // Там жа. 1955. 21 студз.; Я г о ж. Прадаўжаць барацьбу за яркія сцэнічныя творы // Там жа. 1953. 30 мая; Я г о ж. Творчая сувязь тэатра з драматургамі // Там жа. 1941. 11 лют.; Я г о ж. Тэатр імя Я. Коласа ў новым сезоне // Там жа. 1953. 11 вер.; Д р у к т А. Новае жыццё «Несцеркі» // Звязда. 1982. 1 кастр.; Е р м а л о в і ч В. Творча, самабытна // Маг. праўда. 1973. 14 крас.; Е с а к о ў А. Народнае камедыйнае відовішча // ЛіМ. 1941. 24 мая; Я г о ж. Янка Купала і беларускі тэатр. Мн., 1972. С. 191—193; Ж у р а ў л ё ў Д. Музычны «Несцерка» // Звязда. 1982. 9 студз.; З а м е р ф е л ь д Я. Драматургія Віталя Вольскага // Вольскі В. П'есы. Мн., 1962; З в о н а к А. Пытанні савецкай драматургіі: (Першы дыскусійны зборнік «Драматургія») // ЛіМ. 1935. 20 крас.; З н а ў ц а беларускай прыроды: Да 60-годдзя з дня нараджэння В. Вольскага // Бярозка. 1961. № 9; З у б р ы ч У. Удачы табе, «Несцерка!» // ЛіМ. 1982. 24 вер.; І с к р ы к У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 20—24; К а в а л ё ў П. «Несцерка»: (Пастаноўка Другога Дзярж. драм. тэатра БССР) // Звязда. 1941. 23 мая; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 75—76, 83, 103; К р а с н е ў с к і Г. Словы і справы В. Вольскага // ЛіМ. 1937. 12 жн.; К р а ў ч а н к а У. Клапаціцца аб дзіцячай літаратуры // Наст. газ. 1958. 28 лют.; К у ц а н а в а Т. Віталь Вольскі // Беларуская

дзіцячая літаратура. Мн., 1980; Лакштанава О., Лакштанаў І. Другое жыццё добрай казкі // Чырв. змена. 1968. 21 сак.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі: (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 165—167; Лукша В. Шчодрасць душы // Чырв. змена. 1971. 5 вер.; Лясовіч Т. Цікавы спектакль // Вольная праца. 1940. 8 кастр.; Майхровіч С. На новым этапе: Год работы Дзяржаўнага выдавецтва БССР // Наст. газ. 1946. 11 крас.; Яго ж. Слова аб палку Ігаравым. Мн., 1968. С. 146—149; Малчанаў П. Дваццаць год // Віцеб. рабочы. 1947. 5 студз.; Марціновіч А. З любоўю да роднага краю //Чырв. змена. 1976. 5 вер.; Яго ж. Крыніца натхнення // Мін. праўда. 1971. 5 вер.; Маўр. Я. Сябар прыроды // Вольскі В. Родны край. Мн., 1961; Мелях Ф. Творчыя будні Палескага тэатра // Палес. праўда. 1946. 20 крас.; Мехаў У. Пясняр роднага краю // Чырв. змена. 1961. 24 вер.; Мішын Ф. П'есы для дзяцей: «Цудоўная дудка» В. Вольскага і «Пачэсны рэйс» Хв. Шынклера // Там жа. 1934. 26 мая; Н. М. Сур'ёзныя зрывы ў рабоце т. Вольскага // За пралет. н. 1933. 10 ліст.; На сцэнах краіны // ЛіМ. 1976. 7 мая; «Несцерка» на калгаснай сцэне // Сав. селянін. 1947. 29 мая; «Несцерка» на польскай сцэне // ЛіМ. 1955. 16 ліп.; Няфёд У. «Несцерка» // Мін. праўда. 1955. 20 вер.; Яго ж. П'еса і спектакль // ЛіМ. 1959. 27 ліст.; Палітыка Д. Даследаванне старажытнай літаратуры // Палітыка Д. Сляды часу. Мн., 1967; Пісьменнікі — роднай Беларусі // ЛіМ. 1958. 20 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прывітанне юбіляру // ЛіМ. 1961. 5 вер.; Пяткевіч А. У рэпертуары варта захаваць // Там жа. 1981. 30 студз.; Пятровіч С. Еўсцігней Міровіч. 2 выд. Мн., 1978. С. 150—152; 50-годдзе В. Ф. Вольскага: [Віншаванне] // ЛіМ. 1952. 8 сак.; Р. Л.: [Лынькоў Р.]. П'есы беларускіх драматургаў на сцэнах тэатраў брацкіх рэспублік // Там жа. 1941. 15 сак.; Разанаў І. Працягваючы багатыя традыцыі // Звязда. 1981. 4 вер.; Рамановіч А. Доўгае жыццё адной казкі // Тэатр. Мінск. 1981. № 6; Яго ж. Драматургія Віталя Вольскага і тэатр // Там жа. 1971. № 5; Яго ж. Казка — песня маленства: «Цудоўная дудка» В. Вольскага на сцэне тэатра юнага гледача // ЛіМ. 1968. 12 сак.; Яго ж. Пісьменнік-драматург, вучоны-краязнаўца // Вяч. Мінск. 1971. 4 вер.; Яго ж. Пытанні беларускай драматургіі // ЛіМ. 1947. 9 жн.; Яго ж. Спелая мудрасць: Віталю Вольскаму — семдзесят // Полымя. 1971. № 9; Яго ж. Чалавек зайздроснага лёсу // ЛіМ. 1976. 3 вер.; Раўчук В. Жыццёвай мудрасці разліў // Звязда. 1971. 5 вер.; Рубіс Л. «Несцерка» // Сав. Радзіма. 1949. 18 чэрв.; Сабалеўскі А. Віталі Вольскі // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. 1; Яго ж. Два вечары з Несцеркам // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн., 1980; Яго ж. Легенда і яе ўвасабленне // Чырв. змена. 1955. 17 жн.; Яго ж. У вайну і пра вайну // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Садоўская С. Прыемны сюрпрыз // Звязда. 1968. 29 лют.; Садоўскі Я. Любімы пісьменнік школьнікаў // Наст. газ. 1976. 4 вер.; Яго ж. Не старэе «Машэка» // ЛіМ. 1982. 30 ліп.; Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978. С. 138—144; Смольскі Р. Несцерка дорыць свята // Вяч. Мінск. 1984. 22 кастр.; Сталяроў М. Шматграннасць зместу // ЛіМ. 1961. 5 вер.; Таляронак У. Няхай жыве Несцерка // Віцеб. рабочы. 1981. 15 ліп.; Удзельнік і летапісец: Віталю Вольскаму — 70 год // Голас Радзімы. 1971. № 37; Уласаў І. У абарону сябра і настаўніка // Мін. праўда. 1960. 12 ліп.; Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 14—15; Цітоў К. Прыемныя змены // ЛіМ. 1946. 27 мая; Чорны К. «Цудоўная дудка» ў тэатры юнага гледача // ЛіМ. 1939. 23 кастр.; Шарахоўскі Я. Заўвагі аб крытыцы // Там жа. 1951. 21 крас.; Шчаслівы лёс // Віцеб. рабочы. 1972. 29 студз.; Шыркоў В. Не хмурнеюць сонечныя фарбы // Чырв. змена. 1981. 5 вер.; Юбілей: 5 верасня — 70 год В. Ф. Вольскаму // Ніва. 1971. 19 вер.; Юбілей Віталія Вольскага // ЛіМ. 1961. 3 кастр.; Яфімава М. Пясняр прыроды // Там жа. 1981. 4 вер.; Яго ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966.

На польскай мове. Degal A. // Wolne Narody. 1950. Nr 2; Kwaśniewski T. // Życie Częstochowy. 1950. Nr 5.

На рускай мове. Афанасьев Р. «Нестерка» // Труд. 1955. 15 февр.; Яго ж. «Нестерка» // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Берков П. Виталий Вольский и его драматические сказки // Вольский В. Пьесы. М., 1954; Бойко В. Путешественник в страну белорусов // Знамя юности. 1971. 5 сент.; Брандобовская Л. Второе рождение сказки // Сов. Бел. 1968. 16 марта; Бурьян Б. Веселый и мудрый дар // Там жа. 1981. 5 сент.; Виноградов В. Белорусская литература. М., 1969. С. 9; Ган Я. С позиций народности // Правда Укр. 1964. 27 авг.; Гастроли театра им. Я. Коласа в Минске // Сов. Бел. 1948. 29 июня; Геллер М. Драматург, сказочник, путешественник: К 75-летию В. Вольского // Зорька. 1976. 3 сент.; Яго ж. Знаток и друг природы: Виталию Вольскому — 80 лет // Там жа. 1981. 4 сент.; Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 78—80, 93—94, 138—140; Декада белорусского искусства и литературы в Москве // Сов. Бел. 1955. 20 февр.; Дорский И. Гастроли театра им. Я. Коласа // Там жа. 1948. 9 июля; Жаров М. «Нестерка» // Сов. культура. 1955. 17 февр.; Яго ж. «Нестерка» // Декада белорусского искусства в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Жидович И. Пьесы-сказки В. Вольского // Сталин. молодежь. 1955. 3 нояб.; Зубов К. «Нестерка» // Правда. 1955. 19 февр.; Яго ж. Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956. С. 175—178; Кедров Л. Народный спектакль: (Премьера пьесы В. Вольского «Нестерко» в БДТ-2) // Сов. Бел. 1941. 24 мая; Климентенко С. Дорогая моя Беларусь... // Сел. газ. 1965. 1 дек.; Климкович М. Литература Советской Белоруссии. Мн., 1936. С. 37—38; Книги о партизанской борьбе // Сталин. молодежь. 1948. 19 марта; Леонов Л. Посрамление пана Самохвальского // Знамя юности. 1965. 25 марта; Лобанок А. Наш дом родной // Там жа. 1971. 1 июня; Мавр Я. Друг природы // Вольский В. Родной край. Мн., 1964; Макаль П. Из родников народных // Сов. Бел. 1971. 5 сент.; «Машека»: Новая белорусская пьеса // Там жа. 1945. 18 февр.; Михальчук С. Всегда в пути // Сел. газ. 1971. 5 сент.; Нефед В. «Нестерка» на сцене театра им. Я. Коласа // Белорусское искусство. Мн., 1957. С. 46—62; Яго ж. «Нестерко» // Сов. Бел. 1941. 18 февр.; Никифоровский Д. Здравствуй, Нестерка! // Гродн. правда. 1980. 23 дек.; Новая пьеса белорусского драматурга // Сов. Бел. 1945. 9 дек.; Новые спектакли в театрах // Там жа. 1948. 26 сент.; Новые фильмы // Там жа. 1946. 29 марта; Орлов Д. «Нестерка» // Там жа. 1955. 23 сент.; Пьеса В. Вольского // Там жа. 1941. 12 марта; Сборник по истории белорусской литературы // Рабочий. 1935. 18 сент.; Селиванова О. Детская книга // Сов. Бел. 1941. 16 марта; Скибневский А. [Рэц. на спектакль Бел. драм. тэатра імя Я. Коласа па п'есе В. Вольскага «Несцерка»] // Красное знамя. 1973. 6 июня; Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. С. 65—72; Яго ж. Два вечера с Нестеркой // Сов. Бел. 1966. 24 февр.; Соловьёва Т. Народный герой Нестерка — на сцене // Дет. лит. 1982. № 9; Туманов И. Радостная встреча // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Уварова Г. Современный монгольский театр. М., 1947. С. 91—96; Фадеев А. В. Вольскому: [Лісты] // Дружба народов. 1957. № 1; Яго ж. «Нестерка»: (Письмо В. Вольскому) // Фадеев А. За тридцать лет. 2 изд. М., 1959; Фестиваль советских пьес в Польше // Театр. М., 1949. С. 105; Чирков Б. «Нестерка» в Москве // Сов. Бел. 1955. 17 февр.; Яго ж. «Нестерка» в Москве // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Шмелькина И. В добрый путь, «Нестерка»! // Сел. газ. 1980. 27 апр.; Якимович А. Виталий Вольский

и его пьесы // Вольский В. Нестерка: Комедия / Пер. А. Куперштох. М., 1945.

На ўкраінскай мове. К у р і н а Е. Життерадісно, весело, правдиво! // Дніпров. правда. 1963. 8 черв.; Л я ш е н к о В. Спасібі, брати-білоруси // Заря. 1963. 4 черв.; Н е с т е р е н к о В. Карусель життевої правди // Комс. прапор. 1981. 22 серп.; П о п о в а Л. Друге побачення з Нестеркою // Соц. Харківщина. 1973. 15 черв.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. ф. № 5; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 100, воп. 1, 2, спр. 1—201.

З. У. Драздова.

ВОРАНАЎ МІКОЛА

Воранаў Мікола (Мікалай Гаўрылавіч; н. 13.12 1936, в. Віры Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.), празаік, паэт, публіцыст. Член СП Беларусі з 1978.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, бацька, Гаўрыла Кірылавіч, быў прызваны ў Чырвоную Армію і загінуў на фронце. Зімой 1943 немцы спалілі вёску, а сям'я Воранавых (маці і трое дзяцей) апынулася ў Пастаўскім р-не. Пасля вызвалення Беларусі вярнуліся ў родныя мясціны. Маці пачала працаваць у калгасе. М. Воранаў закончыў Азяркоўскую сямігодку (1952), працаваў у леспрамгасе, потым у Задзвінскай МТС. Восенню 1955 быў прызваны ў армію, служыў у Ваенна-Марскім Флоце на Балтыцы. Пасля дэмабілізацыі супрацоўнічаў у суражскай, аршанскай, сенненскай раённых газетах, адначасова вучыўся ў школе рабочай моладзі, дзе набыў сярэднюю адукацыю (1959—71). З 1973 працуе ў шматтыражнай газеце «Трыбуна наватара» Аршанскага льнокамбіната.

Літаратурнай працай пачаў займацца з 1952. У часопісе «Советский моряк», газетах «Страж Балтики», «Советский флот» друкаваліся яго вершы і замалёўкі, якія не выяўлены. З нарысамі і вершамі выступаў у рэспубліканскім, абласным і раённым друку. Першае апавяданне «Прымакі» было надрукавана ў газеце «Віцебскі рабочы». У 1976 выйшаў першы зборнік апавяданняў «Ветраны дзень», у большасці якіх раскрываюцца праблемы сельскага жыцця. У 1979 часопіс «Маладосць» надрукаваў яго аповесць «Завея». М. Воранаў мае багаты жыццёвы вопыт, знаходзіцца сярод працоўных людзей і з героямі сваіх будучых твораў ён знаёміўся не наездамі, а грунтоўна і глыбока. Таму так добра і любоўна паказвае нашага сучасніка ў жыцці і працы. У прозе М. Воранава ва ўсёй шматфарбнасці паўстае жыццё, дзейнічаюць жывыя, цікавыя людзі, такія ж, як і тыя, з якімі аўтар працуе. Апавяданні М. Воранава напісаны ў той добрай самабытнай традыцыі вясковай прозы, якая бярэ свае вытокі з твораў К. Чорнага. Эмацыянальна, на высокім драматычным напале апавядае аўтар аб сваім пакаленні, што спазнала вайну і горкае сіроцтва. М. Воранаў піша пра тое, што яго асабліва хвалюе, імкнецца як мага глыбей даследаваць жыццёвыя працэсы, унутраны духоўны змест сваіх герояў, сцвердзіць высокую чалавечую годнасць, дабрыню, шчырасць працавітых людзей розных прафесій: рыбакоў, сплаўшчыкаў, геадэзістаў, настаўнікаў, вяскоўцаў.

Жыве ў Оршы.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Ветраны дзень: Апавяданні. Мн., 1976. (Першая кніга празаіка). Рэц.: Л е ц к а Я. Пругкі вецер жыцця // Чырв. змена. 1977. 6 вер.; М а р ц і н о в і ч А. Што абяцае новы дзень // Маладосць. 1977. № 8; С к а п а У. Пра адвечнае, роднае, блізкае // Віцеб. рабочы. 1977. 31 сак.; Ш у п е н ь к а Г. Пра людзей харошых // Беларусь. 1977. № 12.

Перад адлігай: Аповесць; Апавяданні. Мн., 1984. Рэц.: С т р а л ь ц о в а В. Магчымасці росту // Маладосць. 1984. № 11; Т ы ч к о Г. І зноў пра вёску... // ЛіМ. 1984. 20 крас.

1.3.

1952. Камбайнер: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 ліп.; Поспех камбайнера // Там жа. 8 жн.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Залатая кніга: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Зіма ў МТС: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Максім разява: (Байка) // Чырв. змена. 16 снеж.

1953. Сцяг чырванакрылы: [Верш] // Піянер Бел. 9 ліп.;

1954. Пяцёрка: [Верш] // Бярозка. № 10; Густы туман дыміцца над палямі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 чэрв.; Цудоўная пара: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Залатая кніга: [Верш] // Чырв змена. 5 снеж.

1955. З новым днём: [Верш] // Бярозка. № 6; Выпускніку: [Верш] // Віцеб. рабочы. 29 мая; Камароўка: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Ураджай: [Верш] // Калг. праўда. 21 жн.; Піянерскі сад: [Верш] // Піянер Бел. 29 крас.; На сенажаці: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліп.; Сад: [Верш] // Там жа 28 жн.

1956. Першамай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Сад: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Шчасце звеннявой: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Ураджай: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Агні ў калгасе: [Верш] // Там жа. 28 вер.

1957. Шчасце звеннявой: [Верш] // Вершы маладых паэтаў Віцебшчыны. Віцебск; Шчасце звеннявой; Сад: [Вершы] // Маладосць. № 6; Наш экзамен: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Асенняе: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Крыніца: [Верш] // Там жа. 11 снеж.

1958. Токар; На пабыўку: [Вершы] // Дзвіна. Віцебск; Веснавы дождж: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 мая; Родныя мясціны: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Камароўка: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Агні ў калгасе; Молодость: [Вершы] // Там жа. 26 кастр.; Ёсць такая партыя: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Хмара [Верш] // Чырв. змена. 15 чэрв.

1959. Дарагія госці: [Верш] // Бярозка. № 2; Ленін: [Верш] // Там жа. № 4; Зімовыя прыкметы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 лют.; Матчыны рукі: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Нахімавец: [Верш] // Там жа. 9 мая; Два моры: [Верш] // Там жа. 17 мая; Цішыня: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Наша восень: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Шчаслівай дарогі: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1960. Сцяжок над лагерам: [Верш] // Бярозка. № 7; Локаць; Электразваршчык; Галубы ля помніка Леніну: [Вершы] // Маладосць. № 10; Дома: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 студз.; Зіма ў калгасе: [Верш] // Там жа. 2 лют.; На варце Радзімы: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Першамайскія сцягі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Новае Кавалёва: // Там жа. 28 мая; Выпускніку: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Над Дзвіной: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Калгасны сад: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Калг. праўда. 26 чэрв.; Вечна маладым: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 ліст.; Найлепшай марай акрылёны...; Ранак у Віцебску: [Вершы] // Там жа. 21 снеж.; Хмара: [Верш] // Голас Радзімы. № 44; Калг. праўда. 12 чэрв.; Галубы на плошчы Леніна: [Верш] // Звязда. 20 кастр.; Званне гордае — даярка: Нарыс // Калг. праўда. 6 жн.; Радасць брыгадзіра: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Галубы на плошчы: [Верш] // ЛіМ. 24 чэрв.; Ніколі гэта сонца не заходзіць: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Далёкія кастры: [Верш] // Чырв. змена. 10 вер.; Матчыны рукі: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Дружба: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Мора дзесьці недалёка: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1961. Галубы ля помніка Леніну: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; Даярка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Маладому выбаршчыку: [Верш] // Віцеб. рабочы. 18 лют.; Першамай: [Верш] // Там жа. 1 мая; Помнік Заслонаву: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Вялікае жніво: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Чайкі: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; На схіле лета: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Пад пільнай аховаю край дарагі: [Верш] // Звязда. 24 лют.; Селькор: [Верш] // Калг. праўда. 5 мая; Варожая каска: [Верш] // ЛіМ. 21 лют.; Вечар на рэйдзе; Чайкі: [Вершы] // Чырв. змена. 12 лют.; Жніўнае: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Восень: [Верш] // Там жа. 15 кастр.

1962. Вялікае жніво; Салдату бундэсвера: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Асенняе: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 кастр.; Гродна — горад старажытны, горад малады // Гродзен. праўда. 15 ліп.; Матчыны рукі: [Верш] // Звязда. 10 лют.; Восень: [Верш] // Калг. праўда. 7 вер.; Куранты б'юць: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Салдату бундэсвера: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Верхалазы: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Балада пра ранеты // Там жа. 30 крас.; Дачка лесу: Нарыс // Там жа. 2 кастр.

1963. Вялікае жніво: [Верш] // Беларусь. № 8; Верхалазы: [Верш] // Маладосць. № 6; Балада аб ранетах: [Верш] // Полымя. № 4; Гартаванне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 лют.; Лясное рэха: [Верш] // Там жа. 9 сак.; Цяпло зямлі: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Прымак: Апавяданне // Там жа. 22 мая; Агністы почырк: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Каравай залатую карону ўзнімае: [Верш] // Там жа. 13 кастр.;

1964. Камуніст: [Верш] // Бярозка. № 11; Куранты б'юць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Ля белага ўрочышча: Апавяданне // Там жа. 5 студз.; Залатыя россыпы: [Верш] // Там жа. 26 студз.; Меліяратары: [Верш] // Там жа. 16 лют.; Лесарубы: [Верш] // Там жа. 20 сак.; Цяпло душы чалавечай: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Журавіны: Апавяданне // Чырв. змена. 21 мая; У паходзе: [Верш] // Там жа. 18 жн.

1965. Заслонавец // Бярозка. № 2; Каска; Вецер на рэйдзе; Чайкі; На манеўрах: [Вершы] // Полымя. № 1; Балада аб ране: [Верш] // Віцеб. рабочы. 31 студз.; Чэснае хлебаробскае: Нарыс // Там жа. 12 лют.; Вялікае жніво: [Верш] // Там жа. 15 жн.; Каска: [Верш] // ЛіМ. 19 студз.; Асінавае шула: Апавяданне // Там жа. 2 ліп.

1966. У сенакос: [Верш] // Бярозка. № 8; Вераснёвае: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Залатое зерне: Нарыс // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Вогненная балада: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Рута-мята не завяла: Нарыс // Там жа. 19 крас.; Запозінены сорам: Апавяданне // Там жа. 5 чэрв.; На досвітку; Локаць; Галубы на плошчы: [Вершы] // Там жа. 17 ліп.; Маці: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; Сэрца жаночае: [Верш] // Там жа. 21 жн.; У Ляўках: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Досвітак; Далёкія кастры: [Вершы] // ЛіМ. 15 ліст.; Скрыпка: (Апавяданне) // Наст. газ. 5 ліст.; Меліяратары: [Верш] // Сел. газ. 16 янв.; Вогненная балада: [Верш] // Там жа. 27 апр.; Помнік Заслонаву ў Оршы: [Верш] // Чырв. змена. 23 чэрв.; Буйныя парасткі: Нарыс // Там жа. 9 кастр.

1967. Адліга: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 9 ліп.; Камуніст; Лясны музей: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Паядынак у полі: Нарыс // Чырв. змена. 18 чэрв.; Рута-мята: Нарыс // Там жа. 20 жн.

1968. Калі загараюцца зоркі: Нарыс // Работніца і сялянка. № 11; Выпадак з Ананімам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 студз.; Ёсць такая партыя!; Парторг: [Вершы] // Там жа. 10 сак.; Сеюць май на зямлі: Нарыс // Там жа. 6 мая; Шчодрыя вытокі: Нарыс // Там жа. 27 чэрв.; Ружы пад вокнамі: Нарыс // Там жа. 3 вер.; Чаму ў клуб, гарманіст, не ідзеш?: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Наша Канстытуцыя: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Вогненная балада: [Верш] // Звязда. 1 кастр.; У сценах школы: [Верш] // Наст. газ. 24 лют.; Вобраз камуніста: [Верш] // Сел. газ. 23 марта; Радость бригадира: Село мое родное // Там жа. 12 сент.; Сосны над возерам: Нарыс // Чырв. змена. 14 студз.; Кранштатцы: [Верш] // Там жа. 23 лют.

1969. Кроквы: Апавяданне // Маладосць. № 9; Ленін з намі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 лют.; Пад сцягам дарагога Ільіча; «Не было мяне яшчэ на свеце...»: [Вершы] // Там жа. 22 крас.; Зорка ветэрана: Расказы аб камуністах // Там жа. 26 крас.; След па расе: Нарыс // Там жа. 26 чэрв.; Нараджэнне: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Брыгадзір трактарнай: Нарыс // Звязда. 7 чэрв.; Кроквы: Апавяданне // ЛіМ. 5 вер.; Галубы ля помніка: [Верш] // Наст. газ. 15 сак.; Далёкія кастры: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Меліяратары: [Верш] // Сел. газ. 22 мая.

1970. Сінія касачы: Нарыс // Работніца і сялянка. № 7; Вецер з поля: Нарыс // Віцеб. рабочы. 11 ліст.; Уюны: Апавяданне // Там жа. 21 ліст.; Цымбалы: Нарыс // ЛіМ. 12 чэрв.; Спелыя жалуды: Апавяданне //

Там жа. 10 ліп.; Бой курантаў...: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.

1971. Сваякі: Апавяданне // Полымя. № 5; Рабінавы цвет: Нарыс // Віцеб. рабочы. 20 лют.; Ляўкоўскія барвы: Нарыс // Звязда. 24 студз.

1972. Векапомнае; Далёкія кастры; Кранштатцы: [Вершы] // Звязда. 6 ліст.; Помнік Заслонаву: [Верш] // Сел. газ. 26 нояб.; Матчына поле: Нарыс // Чырв. змена. 10 снеж.

1973. Спёка: Апавяданне // Беларусь. № 8; Мора дзесьці недалёка: [Верш] // Бярозка. № 3; Ты са мной, маё поле... // Работніца і сялянка. № 1; Першамай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Моцная завязь // Там жа. 8 жн.; Ранняя сталасць: Нарыс // Там жа. 13 кастр.; Сярод людзей сваіх // Там жа. 1 ліст.; Бацькава поле: Нарыс // Звязда. 6 мая; Вымпел над вежай: [Верш] // Там жа. 13 мая; Сэрца жаночае: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; Шчодрыя гектары: Нарыс // Там жа. 24 ліст.; Из матросской тетради: Вперёдсмотрящий; Тишина: [Вершы] // Знамя юности. 21 сент.; Заручыны: Апавяданне // ЛіМ. 8 сак.; Верхалазы: [Верш] // Сел. газ. 11 апр.; Сейбіт: [Верш] // Там жа. 30 апр.; Цёплы дождж: [Верш] // Там жа. 20 июня; На манеўрах; Па трывозе; Чайкі; Я загледзеўся...: [Вершы] // Чырв. змена. 4 жн.

1974. Дар'іна зорка: Нарыс // Беларусь. № 4; Дома: Апавяданне // Там жа. № 7; На зямлі, апаленай вайной: Нарыс // Там жа. № 8; Ветраны дзень: Апавяданне // Маладосць. № 8; Пастаяльцы: Апавяданне // Полымя. № 10; Начлег у Лутаве: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10; Прысяга сэрца // Віцеб. рабочы. 1974. 2 лют.; І тчэ дзявочая рука // Там жа. 5 ліп.; З матроскага блакнота: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; Раманавы пакуты: Урывак з апавядання // ЛіМ. 11 студз.; Светлая раніца: Нарыс // Чырв. змена. 22 кастр.

1975. Белыя петлі: Апавяданне // Бярозка. № 3; Рабіна спее на марозе // Віцеб. рабочы. 1 студз.

1977. Госці: Апавяданне // Маладосць. № 6; Першамай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Купала ў Ляўках: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; І дзейнічаць, і жыць, і працаваць: [Верш] // Там жа. 11 кастр.

1978. Вялікая вада: Апавяданне // Полымя. № 12.

1979. Завея: Аповесць // Маладосць. № 3; Сена аленям: Апавяданне // Полымя. № 5; Чалавек з дарогі: Апавяданне // ЛіМ. 28 снеж.

1980. Два апавяданні: Белая гліна; Кароткае лета // Полымя. № 4; Бой курантаў: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Куранты: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Купала ў Ляўках: [Верш] // ЛіМ. 4 ліп.; Помнік Заслонаву ў Оршы; Мая школа: [Вершы] // Чырв. змена. 30 ліп.

1981. Госць з тундры: Апавяданне // Беларусь. № 8; Вадалазы: Аповесць // Маладосць. № 11; Сустрэча з сынам: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; Вахта героя: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 лют.; Цёплая восень: Апавяданне // ЛіМ. 31 ліп.; Балада аб ранетах: [Верш] // Наст. газ. 15 жн.

1982. За жоўтым бродам: Апавяданне // Бярозка. № 8; Першамай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Пад сцягам Ільіча; «Гул апладысментаў, бы на моры...»: [Вершы] // Там жа. 23 ліп.; У Ляўках: [Верш] // Звязда. 7 ліп.; Сястра чакае: Апавяданне // ЛіМ. 3 снеж.; На пасецы: [Верш] // Чырв. змена. 24 ліп.; Вогненная балада // Там жа. 18 вер.

1983. Раннія замаразкі: Апавяданне // ЛіМ. 18 ліст.

1984. Суседзі: Апавяданне // ЛіМ. 10 жн.

1985. Снег на мокрую зямлю: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 29 сак.

1.5.

На балгарскую мову. Сено за елените: [Апавяданне] / Прев. М. Димитрова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На рускую мову. Стропила: [Апавяданне] / Пер. В. Кудинов // Березы на шляху. М., 1980; Неман. 1978. № 6.

На ўкраінскую мову. Пожильці: [Апавяданне] / Пер. Б. Чайковський // Рідня. К., 1980.

На чувашскую мову. Струпил касма кайни: [Апавяданне] / А. Соколова кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

2.3.

На беларускай мове. В а с і л е в і ч А. Таварышу па пяру // ЛіМ. 1979. 18 мая; Л е ц к а Я. Маладосць вітаецца з жыццём // Там жа. 1977. 26 жн.; М а р т ы н а в а Э. Заўсёды ў дарозе // Полымя. 1981. № 6; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а в і ц к і А. Песні бору і поля // ЛіМ. 1978. 23 чэрв.; Ш к р а б а Р. Пошукі слова // Полымя. 1985. № 10; Я р о ш М. Проза маладых у «Маладосці» // ЛіМ. 1975. 14 сак. *Т. М. Махнач.*

ВУЛЬ ЯЛЕГІ ПРАНЦІШ

Вуль Ялегі Пранціш [сапр. К а р а ф а - К о р б у т Элігій-Францішак Маўрыкіевіч; 9(21).4.1835, Віцебск — 1880-я гады, Варшава], паэт.

Сын беднага двараніна, не зацверджанага геральдыяй, Маўрыкія Фаміча Карафы-Корбута, які пасля сканчэння Полацкай акадэміі (1820) доўгі час служыў дробным чыноўнікам ва ўстановах Віцебска і Дзінабурга. Я. Вуль з 1846 вучыўся ў Віцебскай гімназіі, якую не скончыў. У 1856—62 працаваў пісцом у губернскай палаце дзяржаўных маёмасцей, адначасова ўваходзіў у гуртні перадавой моладзі Віцебска. Літаратурнымі здольнасцямі вылучаўся ўжо ў гімназіі, прымаў актыўны ўдзел у гімназічных «літаратурных гутарках», для якіх напісаў сачыненні «Успамін дзяцінства і юнацтва» (1851), «Віцебск» (1852), «Хрэсьбіны ў беларускіх сялян» (1853), «Пра Дзяржавіна наогул і пра оду «Бог» у прыватнасці» (1854). Яго сачыненні неаднойчы пасылаліся як узорныя ў Пецярбург, ва ўпраўленне навучальнай акругі. Як паэт фарміраваўся пад уплывам *А. Вярыгі-Дарэўскага, Г. Марцінкевіча,* а таксама свайго аднакашніка па гімназіі К. *Вераніцына,* з якім звязваюць узнікненне паэм «Тарас на Парнасе» і «Два д'яўлы». У 1859 Я. Вуль упісаў у вядомы «Альбом» Вярыгі-Дарэўскага верш «К дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка» — адзін з лепшых узораў беларускай грамадзянскай лірыкі сярэдзіны 19 ст., які яскрава выявіў значны паэтычны талент і дэмакратычныя пазіцыі аўтара. Ад імя прыгоннага беларускага селяніна Я. Вуль вітаў у вершы творчасць і ўсю дзейнасць Вярыгі-Дарэўскага, накіраваную на абарону і асвету працоўнага народа. Верш вылучаецца дасканаласцю формы, цікавай паэтычнай сімволікай, натуральнасцю і чысцінёй мовы. Менш арыгінальны польскі верш Я. Вуля «Няновая думка» (1859), таксама ўпісаны ў «Альбом» Вярыгі-Дарэўскага. Вядомы таксама паэтычны зварот яго на польскай мове да паэта Э. Жалігоўскага (А. Савы), які прыязджаў у Віцебск. У 1863 Я. Вуль і ўся яго сям'я прынялі актыўны ўдзел у паўстанні. Бацька

яго побач з Вярыгам-Дарэўскім лічыўся адным з галоўных агітатараў паўстання на Віцебшчыне. Я. Вуль і яго брат-гімназіст Вільгельм далучыліся да адной з паўстанцкіх груп, якая, праўда, хутка склала зброю з-за неспрыяльных умоў для паўстання ва ўсходняй Беларусі. Па прыгавору ваеннага суда абодва былі сасланы ў Сібір на пасяленне, бацька атрымаў 8 гадоў катаргі. Разам з усёй сям'ёй у Сібір добраахвотна адправіліся маці Я. Вуля Антаніна Іванаўна і яго жонка Ганна Іванаўна. Пасля вяртання з ссылкі Я. Вуль жыў у Варшаве, дзе разам з В. *Каратынскім* і А. *Плугам* стварыў беларускі гурток. Творы яго пры жыцці не друкаваліся. Як паведамляў М. Гарэцкі, апрача верша «К дудару Арцёму...» у Я. Вуля былі «і другія беларускія творы» (Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920. С. 100), але цяпер яны невядомыя. Асобныя аўтографы паэта захоўваюцца ў сховішчах Вільнюса («Альбом» А. Вярыгі-Дарэўскага) і Кракава (пасланне да Э. Жалігоўскага).

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1912. К Дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка: [Верш] // Н. н. 9 ліст.

1922. К дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка: [Верш] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1965. К дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.

1971. К дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка: [Верш] // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1977. К дудару Арцёму ад наддзвінскага мужыка; Няновая думка // Пачынальнікі. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Бас І. Забытыя імёны // ЛіМ. 1956. 13 кастр.; Власт. Памажыця // Н. н. 1913. 12 вер.; Вуль (Францішак Элегій Карафа-Корбут) // Пачынальнікі. Мн., 1977; Гарэцкі М. Альбом А. Дарэўскага-Вярыгі; Пранцішак Вуль // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Грынчык М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969. С. 84—85; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 122—123; Каханоўскі Г. Віцебскія паўстанцы // ЛіМ. 1984. 20 студз.; Кісялёў Г. Арцём Вярыга-Дарэўскі: З гісторыі літаратурнага Віцебска // Полымя. 1966. № 4, 5; Яго ж. Каля вытокаў... // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Яго ж. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 244—245; Мартынава Э., Мальдзіс А. Шаўчэнка і Жалігоўскі: З гісторыі беларуска-украінска-польскіх літаратурных сувязей // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн., 1964; Цвікевіч А. «Западно-русская» школа і яе прадстаўнікі // Полымя. 1928. № 3.

На рускай мове. Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Ч. 3. С. 68—69.

3.1.

ЦДГА Беларусі ў Мінску, ф. 1781, воп. 36, спр. 45, л. 4; ЦДГА Літвы, ф. 1135, воп. 4, спр. 391 а, л. 9—10; ф. 1248, воп. 2, спр. 394; ЦНБ АН Беларусі, ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, л. 66.

З. У. Драздова.

ВЫШЫНСКІ МІХАСЬ

Вышынскі Міхась (Міхаіл Антонавіч; н. 27.1.1940, Мінск), празаік, крытык. Член СП Беларусі з 1970.

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка. Пасля вайны бацька працаваў у розных школах Міншчыны. Маці была рабочай на Мінскай кандытарскай фабрыцы «Камунарка». Пасля сканчэння ФЗН (1957) М. Вышынскі быў накіраваны мулярам на будоўлі Мінска. Адначасова вучыўся ў вячэрняй школе. Скончыўшы ў 1965 БДУ, настаўнічаў у Панасевіцкай васьмігодцы на Брэстчыне і ў Завішанскай СШ Лагойскага р-на, супрацоўнічаў у бярозаўскай раённай газеце «Сцяг камунізму». З 1967 да 1969 — рэдактар мастацкай літаратуры выдавецтва «Беларусь», потым рэдактар аддзела прозы часопіса «Неман» (1969—70), рэдактар вяшчання для дзяцей і юнацтва Беларускага радыё (1970—75). З 1976 на творчай рабоце.

Пісаць пачаў у канцы 50-х гадоў, у час работы

на будоўлі. Першае яго апавяданне «Жураўліная ноч» надрукавана ў газеце «Чырвоная змена» (1962). Ён аўтар шматлікіх нарысаў, апавяданняў, аповесцей.

М. Вышынскі належыць да таго пакалення, якое перажыло вайну ў раннім дзяцінстве, і што такое гора, нястача — ён адчуў поўнай мерай. Гэта прыкметна і ў тэматыцы яго апавяданняў. Манера яго пісьма ідзе ад горкаўскай пашаны да чалавека працы. Псіхалогія факта як, напрыклад, у зборніку «Вокны ўначы», дзе сюжэтны ход псіхалагічна матываваны, цікавіць аўтара як сродак глыбейшага асвятлення ўзнятых праблем — дружбы, кахання, шчасця, якое здабываецца сваімі рукамі. У гэтым грамадзянская пазіцыя аўтара. Лірычны герой празаіка шчыра і даверліва ідзе ў жыццё. Не ўсё ў жыцці лёгка і проста, але цяжкасці, з якімі сутыкаецца герой, гартуюць яго характар, узбагачаюць жыццёвай мудрасцю (зборнікі прозы «На павароце», «Крыніца светлая вадзіца», у якіх раскрываюцца вобразы людзей вёскі, ці былых вяскоўцаў, што жывуць у горадзе, але не парываюць сувязі з роднымі мясцінамі). Нарысы М. Вышынскага («Людзі вясны») прысвечаны таксама нашым сучаснікам, вясковым працаўнікам: настаўнікам, леснікам, механізатарам, пра справы якіх аўтар піша з добрым, грунтоўным веданнем іх праблем. У перакладзе на рускую мову апавяданні М. Вышынскага выходзілі ў Маскве (зборнік «Крыніца светлая вадзіца», 1984).

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Вокны ўначы: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Гальмакоў Д. Нялёгкім, але плённым шляхам // ЛіМ. 1970. 16 студз.; Мохарт Г. «Сонца ў зялёнай траве» // Звязда. 1969. 16 кастр.; Шкраба Р. Пра драматургію апавядання // Полымя. 1969. № 12; Юрэвіч У. Святло людской дабраты // Маладосць. 1970. № 1.

На павароце: Аповесць і апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: Кудраўцаў І. На пачатку дарогі // Беларусь. 1974. № 7; Марціновіч А. «На» ці «перад» паваротам // ЛіМ. 1974. 25 студз.; Шупенька Г. Талент вымагае // Маладосць. 1974. № 2.

Крыніца, светлая вадзіца: Апавяданні. Мн., 1979. Рэц.: Капыловіч І. Паміж берагамі жыцця // Полымя. 1979. № 10; Чарота І. Якія ў творчасці крыніцы? // ЛіМ. 1979. 7 вер.; Шырын Л. Адпаведна характарам герояў // Мін. праўда. 1979. 14 жн.

У полі, за сялом...: Апавяданні. Мн., 1981. Рэц.: Дзелянкоўскі М. Шчыра, займальна // Наст. газ. 1981. 7 кастр.; Сомаў З. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 25 снеж.

Людзі вясны: Нарысы. Мн., 1982. (Рэспубліка. Час. Людзі). Рэц.: Клімянкоў І. Зборнік нарысаў без... нарысаў // ЛіМ. 1982. 10 вер.

1.3.

1959. Прызванне: Нарыс // Калг. праўда. 4 ліст.

1960. Любительская киностудия // Сел. жизнь. 16 сент.

1962. Жураўліная ноч: Апавяданне // Чырв. змена. 16 чэрв.

1963. Тарантэла: Апавяданне // Маладосць. № 2; Ух, як страшна: Апавяданне // Там жа. № 10; Пульс жыцця // ЛіМ. 27 вер.; Па знаёмай схеме: [Рэц. на кн.: Ваданосаў М. Надзеі і здзяйсненні. Мн., 1963] // Там жа. № 12.

1964. Алежка: Апавяданне // Маладосць. № 12.

1965. Лясны цар: Апавяданне // Бярозка. № 3; Камсамол мае права... // Чырв. змена. 29 ліп.

1966. Прамень у зялёнай траве: Апавяданне // Маладосць. № 2.

1967. Жывуць на свеце землякі: [Рэц. на кн.: Ракітны М. Сярод людзей сваіх. Мн., 1967] // ЛіМ. 24 кастр.

1968. Дома: Апавяданне // Беларусь. № 6; Вокны ўначы: Апавяданне // Маладосць. № 9; Хата пад ліпай: Апавяданне // Полымя. № 8; Кніга душэўная, чалавечная // ЛіМ. 30 жн.

1970. На бацькоўскай зямлі: Нарыс // Маладосць. № 8; Салавей: Апавяданне // Полымя. № 1; Напрадвесні: Урывак з аповесці «На павароце» // ЛіМ. 14 жн.; Спявала скрыпка: Апавяданне // Мін. праўда. 28 чэрв.; Не скупіся на добрае слова // Там жа. 31 ліп.; Дзеля радасці людской: [Нарыс] // Там жа. 9 жн.; Дрэва яго жыцця: Нарыс // Там жа. 18 кастр.

1971. Па дарозе: Апавяданне // Беларусь. № 10; Зара над абеліскам // Бярозка. № 10; Песні над полем: Апавяданне // Вясёлка. № 8; На павароце: Аповесць // Маладосць. № 1; Пісьмо ў Мілавічы: Апавяданне // Полымя. № 11; Прызванне: Апавяданне // Голас Радзімы. 12 студз.; Тэлеграма: Апавяданне // Звязда. 20 крас.; Гаўрылавіч // Там жа. 27 жн.: Машыніст: Апавяданне // Там жа. 22 снеж.; Гэта светлая восень...: Нарыс // ЛіМ. 15 кастр.; Гаспадыня белага царства // Мін. праўда. 6 крас.; Сустрэчы ў дарозе: [Замалёўкі] // Там жа. 1 мая; Маё ціхае сонца: Слова пра маці // Там жа. 30 чэрв.; Дарог нямала пройдзена // Там жа. 17 жн.; Дасціпны: Быль // Там жа. 24 кастр.; Пасля непагодзі: Апавяданне // Там жа. 27 кастр.; Каб загаварыў камень: Нарыс // Чырв. змена. 5 студз.; Сын зямлі: Нарыс // Там жа. 11 ліп.

1972. Забораўскі скарб: Нарыс // Беларусь. № 8; Сонца ў вокнах: Нарыс // Там жа. № 10; Алька і лесавінка: Апавяданне // Бярозка. № 5; Казачная царэўна: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Бацькавічы — бацькаўшчына... // ЛіМ. 28 ліп.; На Звонцы-рацэ: Нарыс // Там жа. 22 вер.; Вогненная песня: [Апавяданне] // Мін. праўда. 26 ліп.; Крохаль: Апавяданне // Там жа. 26 вер.

1973. Даярка: Нарыс // Беларусь. № 1; Дуброўна: Нарыс // Там жа. № 3; На доўгім полі: Нарыс // Там жа. № 7; Громаўскі бор: Апавяданне // Бярозка. № 2; Па вясну: Нарысы // Полымя. № 3; Дарогі бываюць розныя: [Рэц. на кн.: Рыбак А. Дарогі бываюць розныя. Мн., 1972] // Там жа. № 4; Гэты апошні дзень...: Апавяданне // Вяч. Мінск. 10 студз.; Косцік з Белага Яру: Апавяданне // Звязда. 4 сак.; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. 5 кастр.; За сваё, непаўторнае: [Рэц. на кн.: Карызна У. Святло ліўня. Мн., 1972] // ЛіМ. 23 сак.; Певуны Леаніда Гермацкага: Нарыс // Там жа. 15 чэрв.; Песня жніўнага поля: Нарыс // Там жа. 24 жн.; Шчасце рыбацкае: Нарыс // Там жа. 26 кастр.; Там, у Путчынскіх лясах...: Нарыс // Там жа. 7 снеж.; Сустрэча: Навела // Мін. праўда. 1 студз.; Аднойчы на вяселлі: [Навела] // Там жа. 2 мая.

1974. Калінкавічы: [Нарыс] // Беларусь. № 1; Вольгіна: Нарыс // Там жа. № 11; Падзяка: Апавяданне // Бярозка. № 7; Чалавек вясны: Нарыс // Маладосць. № 4; Цыган: Апавяданне // Там жа. № 8; З любасцю да людзей: [Рэц. на кн.: Калюга Л. Ні госць, ні гаспадар. Мн., 1974] // Полымя. № 10; Вечна зялёнае дрэва жыцця // Вяч. Мінск. 26 ліст.; Зорка на шчасце: Нарыс // Звязда. 26 мая; Штурман бамбавозаў: Нарыс // ЛіМ. 5 ліп.; Ёдка: Апавяданне // Там жа. 20 вер.; Сіні ветразь: Нарыс // Там жа. 22 ліст.; Зоркі над лесам: Навела // Мін. праўда. 4 студз.; Сустрэча за сустрэчай: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Ішоў на вайну чалавек. Мн., 1973] // Чырв. змена. 3 лют.

1975. Зосім і Зося: Апавяданне // Беларусь. № 1; Сын зямлі: Нарыс // Там жа. № 4; Перапёлчын хлеб // Бярозка. № 8; Гулівер: Апавяданне // Там жа. № 9; Сонца ў вокнах // Там жа. № 11; Русы чубок і чырвоны чубок: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Ад родных паплавоў: [Рэц. на кн.: Дзятлаў А. Росы на поплаве. Мн., 1974] // Полымя. № 1; Дзерацяне: Апавяданні // Там жа. № 6; Маладыя карані: Нарыс // Звязда.

29 мая; Пераломнае лета: Нарыс // ЛіМ. 24 кастр.; Жыццядайная крыніца: [Рэц. на кн.: Л у к ш а В. Зялёная бальніца. Мн., 1974] // Там жа. 12 снеж.; Апошні рэйс: Апавяданне // Там жа. 26 снеж.; Добры настрой: [Рэц. на кн.: Ч э р н я Х. Настрой. Мн., 1973] // Мін. праўда. 5 сак.; Добрый свет: [Рэц. на кн.: Л у п с я к о ў М. Міхалаў дуб. Мн., 1974] // Сел. газ. 13 апр.; Праз агонь: Нарыс // Чырв. змена. 1 кастр.;

1976. Над Арэсай-ракой: [Нарыс] // На галоўных рубяжах. Мн.; У глыбіні Палесся: З дарожных нататак // Беларусь. № 1; Дваццаць шостая вясна: Нарыс // Там жа. № 6; Зялёная выспа // Бярозка. № 4; Жыве ў Івянцы чарадзей... // Там жа. № 11; Дзядуля баравік: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Два апавяданні: Трэцяя сустрэча; Развітанне // Полымя. № 7; Жураўліны звон // Родная прырода. № 6; Экзамен на сталасць // Звязда. 4 студз.; Поруч з сонцам: Рэпартаж // ЛіМ. 17 вер.; Людзі і кветкі: [Рэц. на кн.: Л е в а н о в і ч Л. Мадонна з кветкаю. Мн., 1976] // Там жа. 10 снеж.; Майстар // Мін. праўда. 10 сак.

1977. Крыніца, светлая вадзіца: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Чалавек вясны: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Напрамак пераможцаў: Нарыс // Беларусь. № 1; Сямейная прывычка: Нарыс // Там жа. № 10; На скрыжаванні: Нарыс // Бярозка. № 7; Дзень добры, сітніца: Апавяданне // Там жа. № 9; Незвычайныя прыгоды: Казка // Вясёлка. № 2; Кастрычніцкія банты: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Новыя апавяданні: Дзічка на грудку; У адведках // Полымя. № 9; Друкары: Нарыс // Звязда. 5 мая; Дарога: Нарыс // Там жа. 11 жн.; Ключы ад радасці: Нарыс // ЛіМ. 7 кастр.; Запалі сваё святло // Мін. праўда. 6 вер.

1978. Шчасце рыбацкае: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Бацькава дарога: Апавяданне // Бярозка. № 6; Сонечныя кроплі // Там жа. № 10; Сцяпанавічы: Апавяданне // Там жа. № 11; Вясёлыя спадарожнікі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Гул мядзянага бору: Апавяданне // Маладосць. № 10; Людзі вясны: [Рэц. на кн.: Д з я т л а ў А. Белы месяц сакавік. Мн., 1977] // Полымя. № 2; Сонцу насустрач // Чырв. змена. 11 чэрв.; Каб свяціліся ўсмешкі // Там жа. 10 кастр.; Дружная сям'я // Там жа. 25 ліст.

1979. Сад пры дарозе: Апавяданне // Бярозка. № 8; Высокі поўдзень // Там жа. № 11; У полі за сялом: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Там, у Юркавіцкіх лясах... // Мін. праўда. 25 вер.; Зямля бацькоў — зямля дзяцей // Там жа. 4 снеж.; Старэйшы брат: Апавяданне // Там жа. 16 снеж.; Зорка лёсу // Чырв. змена. 3 студз.; На вогненным скрыжаванні // Там жа. 11 вер.; Высокі поўдзень: Нарыс // Там жа. 14 кастр.; Заранка-руплівіца: Нарыс // Там жа. 9 снеж.

1980. Перад вясновым выраем // Бярозка. № 5; Марылька: Апавяданне // Родная прырода. № 2; Водар баравой жывіцы // Там жа. № 4; Мін. праўда. 6 вер.; Зямлі жывое дыханне // Родная прырода. № 5; Познія кветкі: Апавяданне // Мін. праўда. 9 крас.; Святло душы: Нарыс // Там жа. 1 ліст.; Агні над камбінатам // Чырв. змена. 8 студз.

1981. Зямныя карані: Нарыс // Полымя. № 7; Покліч юных сэрцаў // Родная прырода. № 4; Натхненне // Там жа. № 5; Знайсці сваё месца // Мін. праўда. 16 вер.; Мастак-самародак // Там жа. 18 вер.; У полі за сялом: Апавяданне // Ніва. 30 жн.

1983. Добрай раніцы, мама...: Апавяданне // Бярозка. № 3; Міхедкаў лён: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Зямныя карані: [Нарыс] // Звязда. 20 жн.; Дубавец: Апавяданне // ЛіМ. 1 крас.

1984. Сустрэча: Апавяданне // Бярозка. № 12; Дуб дзеда Патапа: Абразок // Мін. праўда. 24 крас.; Не толькі санітар: Навела // Там жа. 1 вер.

1985. І прарастае ў душы натхненне... // Бярозка. № 12; Есть у нас зеленый друг // Сел. х-во Бел. № 11; З клопатам пра будучы ўраджай // Мін. праўда. 18 студз.; Ядраная свежасць; Святочная бярозка: Эцюды // Там жа. 1 сак.; Вясновы звон: (Абразок) // Там жа. 16 сак.; Белае свята: Абразок // Там жа. 14 мая; Песні перапёлак: (Эцюд) // Там жа. 1 чэрв.; Рубеж Хрысціны Жданюк, даяркі калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна // Там жа. 19 вер.; Прызнанне: Нарыс // Там жа. 18 снеж.

1.4.

1969. Р а к и т н ы й М. Боровой лесок: (Из книги «Сто деревенских новелл») / С бел. // Неман. № 2; Х е л т а і Е. Смерць і доктар: Апавяданне / З венг. // Полымя. № 11.

1.5.

На рускую мову. Криница, светлая водица: Рассказы // Пер. В. Бжезовский. М., 1984. Рэц.: Т а г а н о в Е. Там, где течет Дератинка // Неман. № 6.

«Тарантелла»: [Апавяданне] / Пер. Н. Татур // Неман. 1965. № 2; Два рассказа: В старом-старом доме / Пер. В. Кудинов; Окна в ночи / Пер. В. Жиженко // Там жа. 1969. № 1; Цыган: [Апавяданне] / Пер. Г. Островская // Аврора. 1976. № 1; Дикая груша: [Апавяданне) / Пер. Ю. Канэ // Неман. 1979. № 4.

На ўкраінскую мову. Дичка на пагорку: [Апавяданне] / Пер. В. Коваль // Рідня. К., 1980.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 167—168; Д з ю б а й л а П. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. М., 1973. С. 147—148; Е р м а л о в і ч М. Яго вялікасць — працаўнік // ЛіМ. 1974. 15 лют.; М а р ц і н о в і ч А. Разведка будучыні і магчымасці жанру // Полымя. 1983. № 10; Н я х а й М. Даследуючы рэчаіснасць // ЛіМ. 1973. 30 сак.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. М., 1981; Р э у т о в і ч Т. Новыя імёны // Голас Радзімы. 1970. № 51; Т ы ч ы н а М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 127—128; Ш у п е н ь к а Г. Усё яшчэ наперадзе // Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977.

Т. М. Махнач.

ВЯЛЮГІН АНАТОЛЬ

Вялюгін Анатоль Сцяпанавіч (псеўд. Яўмен Бязмен, Кузьма Гіра; н. 27.12.1923, в. Машканы Багушэўскага, цяпер Сенненскага р-на Віцебскай вобл.), паэт, кінадраматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1946. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1969), лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы (1964, за паэму «Вецер з Волгі»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1968, за сцэнарый-хранікальна-дакументальнага фільма «Генерал Пушча»).

Дзед А. Вялюгіна меў прозвішча Вялюга. Пасля яго смерці, «забрываючы» ў салдаты бацьку будучага паэта, прыстаў змяніў канчатак, дадаўшы адну літару. Так з'явіліся Вялюгіны. Бацька, Сцяпан Цярэшкавіч Вялюгін, перад самай рэвалюцыяй быў мабілізаваны на Балтыйскі флот, дзе скончыў ваенна-фельчарскую школу. Вярнуўшыся з грамадзянскай вайны, працаваў вясковым фельчарам. Маці, Мар'я Васілеўна Пракаповіч, была адукаваным для свайго часу чалавекам, вучылася ў гімназіі, была настаўніцай. У час калектывізацыі стала адным з арганізатараў і членаў праўлення калгаса. У сям'і паважалі кнігу, чыталіся навінкі беларускай, рускай, украінскай літаратур.

Яшчэ ў школьныя гады А. Вялюгін быў дэлегатам Усебеларускага з'езда дзяткораў. Дасылаў допісы ў часопіс «Іскры Ільіча», у газеты «Піянер Беларусі» і «Віцебскі рабочы». Пасля сканчэння Машканскай сямігодкі залічаны на чацвёрты курс рабфака ў Віцебску (1938). У 1939—41 працаваў у рэдакцыях газет «Піянер Беларусі», «Звязда», «Чырвоная змена». Адначасова вучыўся на літаратурным факультэце Мінскага педагагічнага інстытута. У тыя гады там займаліся таксама М. Аўрамчык, М. Барсток, Р. Бярозкін, І. Грамовіч, В. Івашын, Я. Казека, А. Коршак, М. Лупсякоў, Я. Непачаловіч, Я. Семяжон і інш. З верасня 1941 А. Вялюгін студэнт Свярдлоўскага Педінстытута. У 1942 прызваны ў Чырвоную Армію і накіраваны ў Луганскую авіяшколу, пасля ўдзельнічаў у баях на Сталінградскім фронце. У 1943 быў паранены, лячыўся ў шпіталях. У 1943—44 культмасавік заўкама на прадпрыемстве ў Свярдлоўскай вобл. У 1945—46 літсупрацоўнік газеты «Літаратура і мастацтва». З 1946 з невялікімі перапынкамі да 1984 рэдактар аддзела паэзіі часопіса «Полымя». З 1969 пазаштатны член сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі Беларускага Тэлефільма (Дзяржаўны камітэт па тэлебачанні і радыёвяшчанні пры Савеце Міністраў БССР), член мастацкага савета творчага аб'яднання «Летапіс» на кінастудыі «Беларусьфільм».

Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, «Знак пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровымі граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета Украінскай ССР, Літоўскай ССР, Латвійскай ССР.

Першы варты ўвагі верш «Матчына песня» надрукаваны ў часопісе «Полымя рэвалюцыі» ў 1938. Першая кніжка, «Салют у Мінску», пабачыла свет у 1947. Потым выходзілі кнігі «Негарэльская арка», «На подступах», «На зоры займае», «Насцеж», «Адрас любві», «Вершы і балады», «Верасовы ўзятак» і інш. Паэзія А. Вялюгіна — гэта шчыры, усхваляваны летапіс жыцця савецкай краіны з яе будзённай і святочнай заклапочанасцю, пранікнёная споведзь аднаго з прадстаўнікоў франтавога пакалення, які не па кнігах ведае, што такое вайна і смерць. Яркую старонку ў беларускую Лeнініяну ўпісаў ён сваёй паэмай «Вецер з Волгі» (пра маленства і юнацтва Уладзіміра Ульянава). Многія зборнікі вершаў А. Вялюгіна («Галубы», «Тры гудкі», «Дзіцячы сад», «Вада і вуда» і інш.) адрасаваны юным чытачам.

Творы А. Вялюгіна перакладзены і выдадзены асобнымі кнігамі на балгарскай, рускай, украінскай мовах. Яму ў сваю чаргу належыць пераклад і выданне на беларускай мове 30 асобных кніг паэзіі. Ён укладальнік і рэдактар «Анталогіі ўкраінскай савецкай паэзіі». Вершы А. Вялюгіна, пакладзеныя на музыку І. Лучанком, сталі шырока вядомымі песнямі («Бярозка», «Закасі мае вёсны», «Сын зямлі на віхурнай арбіце»). Па сцэнарыях А. Вялюгіна пастаўлены мастацкія кінафільмы: двухсерыйны «Рэха ў пушчы» (1977), «Глядзіце на траву» (1983) — паводле ваенных навел Я. Брыля. На кінастудыі «Беларусьфільм і «Тэлефільме» зняты дакументальныя фільмы «Дзядзька Якуб», «Янка Купала», «Я — крэпасць, вяду бой», «Віцебскія ўзоры», «Савецкая Беларусь» і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Адрас любві: Выбранае. Мн., 1964. Рэц.: Бялевіч А. І дрэвы спяваюць і травы пяюць // Маладосць. 1965. № 4; Бярозкін Р. Перад часам і светам // Мін. праўда. 1964. 27 ліст.; Кудраўцаў І. Адрас любві — вядомы // Звязда. 1964. 19 ліст.; Лойка А. Адрас паэзіі // ЛіМ. 1964. 20 кастр.; Лойко О. // Дружба народов. 1966. № 1.

Вершы і балады. Мн., 1969. (Б-ка бел. паэзіі).

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 1. Вершы, балады, паэмы. Т. 2. Паэмы. Пераклады. Эсэ, жыццёпіс. Рэц.: Камейша К. Адрас любві // Звязда. 1974. 6 вер.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 1. Вершы, балады, паэмы, пераклады. Т. 2. Паэмы, кінасцэнарыі, пераклады, эсэ, партрэты сяброў, жыццёпіс.

1.2.

Салют у Мінску: Вершы. Мн., 1947. Рэц.: Бурьян Б., Рыбаков А. Стихи Анатолия Велюгина // Сталин. молодежь. 1947. 14 сент.; Гамолка М. Вершы Анатоля Вялюгіна // Полымя. 1947. № 10; Есакоў А. Салют у Мінску // Чырв. змена. 1947. 30 ліп.; Няхай Р. Салют у Мінску // Беларусь. 1947. № 10; Хадкевіч Т. «Салют у Мінску» // Звязда. 1947. 20 жн.; Шкраба Р. Вершы пра Радзіму // ЛіМ. 1947. 30 жн.

Галубы: Вершы. Мн., 1949. Рэц.: Заўсёды гатовы // Піянер Бел. 1950. 15 лют.; Няхай Р. Вершы для юнага чытача // ЛіМ. 1950. 8 крас.

Негарэльская арка: Вершы. Мн., 1949. Рэц.: Агіевіч У. Пачуцці і вобразы, народжаныя часам // Полымя. 1950. № 4; Бурьян Б. Учиться своему искусству // Сталин. молодежь. 1950. 26 мая; Бялевіч А., Зарыцкі А. Рост паэта // ЛіМ. 1950. 11 лют.; Ковалев Д. Настойчиво учиться у Маяковского // Сов. Бел. 1950. 23 мая; Новыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1950. 9 крас.; Няхай Р. Негарэльская арка // Беларусь. 1950. № 6.

Тры гудкі: Вершы. Мн., 1951. Рэц.: Рунец П. Прачытай гэту кнігу // Піянер Бел. 1951. 26 ліп.; Шкраба Р. Новая кніга для дзяцей // Наст. газ. 1951. 22 ліст.

На подступах: Вершы. Мн., 1952. Рэц.: Кіслік Н. Вачыма ўдзельніка // ЛіМ. 1953. 17 студз.; Навуменка І. Настойліва авалодваць майстэрствам // Звязда. 1953. 19 лют.; Новыя кнігі // Калг. праўда. 1952. 23 снеж.

Рыбы нашых рэк: Вершы. Мн., 1952.

Дзіцячы сад. Мн., 1954.

На зоры займае: Паэзія. Мн., 1958. Рэц.: Кіслік Н. Свет паэта // Полымя. 1959. № 8; Лойка А. Арыгінальнасць паэта // Маладосць. 1959. № 6; Мялешка А. Ранак братэрства // Віцеб. рабочы. 1959. 12 мая; Сідарэнка А. «На зоры займае» // Беларусь. 1959. № 12.

Насцеж: Лірыка. Мн., 1960. Рэц.: Бойка У. У дружбе: Лірыка і страснасць // Звязда. 1961. 22 сак.; Пестрак П. Перад неабходнасцю выбару // ЛіМ. 1961. 24 студз.; Скапараў І. Шырокі свет паэзіі // Беларусь. 1961. № 3; Шпакоўскі І., Крываль С. На кожным кроку навіна // Зара. 1961. 28 ліст.

Вецер з Волгі: Паэма. Мн., 1963. Рэц.: Бачыла А. Юнацкі свет Валодзі Ульянава // ЛіМ. 1964. 11 снеж.; Бойка У. Прадмова найвялікшага жыцця // Там жа. 1964. 6 сак.; Бярозкін Р. Вецер з Волгі // Беларусь. 1964. № 4; Граховский С. Свидетельство зрелости // ЛГ. 1964. 28 апр.; Лойка А. Уклад у Ленініяну // Звязда. 1964. 5 лют.; Міхайлаў А. Глыбокія сляды літаратуры // Чырв. змена. 1965. 4 лют.; Няхай Р. Сімбірская вясна // Мін. праўда. 1964. 7 лют.; Рубінскі У. // Чырв. змена. 1964. 19 снеж.

Вада і вуда: Вершы. Мн., 1967.

Вецер з Волгі: Паэма. Мн., 1968. Рэц.: Гиль М. Ветер революции // Сел. газ. 1969. 13 апр.; Тарас В. Вясновы вецер рэвалюцыі // Полымя. 1969. № 4.

Узняты з руін: [Альбом]. Мн., 1968 / Аўт. тэксту. Бел., рус., англ.

Нарач: [Фотаальбом]. Мн., 1970 / Аўт. тэксту. Бел., рус.

Хатынь: [Фотаальбом]. Мн., 1971. 2 выд. Мн., 1973 / Аўтар тэксту. Бел., рус., англ.

Верасовы ўзятак: Вершы і паэмы. Мн., 1974. (Школьная б-ка). Рэц.: Марозаў Л. Пра мужнасць свету гаворачь // Мін. праўда. 1974. 15 ліст.

Вызваленне Беларусі: [Фотаальбом]. Мн., 1974 / Аўт. тэксту. Бел., рус.

Вада і вуда: Вершы. Мн., 1983.

Янка Брыль: [Фотаальбом]. Мн., 1987 / Аўт. тэксту. Бел., рус.

Песня зялёнага дуба: Вершы, паэмы. Мн., 1989.

1.3.

1934. Усе на выстаўку — сюды!..: [Верш] // Піянер Бел. 16 крас.

1937. Галубочак: (Народныя матывы) // Камунар Магілёўшчыны. 6 чэрв.; Лясоўкі: [Апавяданне] // Піянер Бел. 17 ліст.

1938. Матчына песня: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7—8; Горды сокал // Звязда. 28 сак.; Лікуе народ // Там жа. 26 чэрв.; Пасля дванаццаці гадзін: [Нарыс] // Там жа. 28 чэрв.; На лугах ля Арэсы: [Нарыс] // Там жа. 12 ліп.; Наш пасланец: [Нарыс] // Там жа. 25 ліп.; Камбайнер: [Нарыс] // Там жа. 5 жн.; Студэнты: [Нарыс] // Там жа. 1 вер.; Баявая змена: [Нарыс] // Там жа. 6 вер. / Сааўт. П. Саўчук; Радзіма кліча: [Нарыс] // Там жа. 8 вер.; Фарбы радасці і шчасця // Піянер Бел. 5 снеж. / Сааўт. М. Лупсякоў; Аляксандр Неўскі // Там жа. 9 снеж.; Дэпутат Ліза Белая // Там жа. 11 снеж.; Новы Мінск // Там жа. 15 снеж.; Двенадцатое декабря: (Новелла) // Сов. Бел. 12 дек. / Сааўт. Ю. Давыдаў.

1939. Дайце стакан вады: Фельетон // Звязда. 1 чэрв. / Сааўт. А. Леанідаў; Квітнеючы горад // Там жа. 22 вер.; Капітан парахода // Там жа. 4 снеж.; На граніцы // Піянер Бел. 3 студз.; Толя і Юрка: [Апавяданне] // Там жа. 5 студз.; Кулямётчыкі: [Апавяданне] // Там жа. 27 студз.

1940. Дыханне гісторыі: [Нарыс] // Вольная праца. 26 сак.; Міліянер // Звязда. 11 студз. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Гарачая пара: Іспыты ў мінскіх школах // Чырв. змена. 18 мая; Дысертацыя // Там жа. 8 чэрв.; Фарпосты аднаго раёна // Там жа. 9 ліп.

1941. Дрыгвічы: [Верш] // ЛіМ. 24 мая.

1945. Орша: [Верш] // Беларусь. № 7—8; Балада Лукішскай турмы: [Верш] // Там жа. № 9; Снегіры: [Верш] // Там жа. № 11—12; Пра ўральскі танк і вёску Суніцы: [Верш] // Бярозка. № 4; След мастака: [Верш] // Полымя. № 9; Матчына песня: [Верш] // Звязда. 29 ліп.; Дом: (Апавяданне) // Там жа. 21 жн.; Ураджай перамогі: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Родныя дарогі: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Домік на Камароўцы: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Хлопчык з Ленінграда; Бежанцы; Балада аб уральскім танку; Смаленск; Васількі: [Вершы] // ЛіМ. 2 жн.; Гэта было на старой мяжы // Там жа. 22 вер.; Перапёлачка: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Свае і чужыя інтанацыі // Там жа. 12 кастр. / Сааўт. А. Зарыцкі; Паэтычная сталасць: [Рэц. на кн.: Броўка П. Выбр. тв. Мн., 1945] // Там жа. 22 снеж. / Сааўт. А. Зарыцкі; Піянерскі лагер: [Верш] // Піянер Бел. 2 жн.; У верасні: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Дзяўчынка ў шпіталі: Апавяданне // Там жа. 20 вер.; Сосны: [Верш] // Сав. селянін. 19 жн.; Голас праўдыра: [Верш] // Чырв. змена. 4 вер.; Памяці К. Тарасава: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Сярод ліп: (Ліст да таварыша) // Там жа. 27 кастр.

1946. Негарэльская арка: [Верш] // Беларусь. № 9; Салют у Мінску; У дарозе: [Вершы] // Полымя. № 10; Я і атам: [Верш] // Зара. 26 мая; На водшыбе // ЛіМ. 10 лют.; Пачуццё часу // Там жа. 17 лют.; Маскоўскія куранты: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Сіпораўская Слабада: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Зінаіда Лішакова абвінавачвае // Там жа. 13 ліп.; Песня паўшага друга // Там жа. 27 ліп.; Літаратурныя старонкі: Агляд літ. старонак абласных газет // Там жа. 10 жн.; Плыты: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Увечары

сёмага лістапада: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Саліст у Мінску: [Верш] // Наст. газ. 9 мая; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; У дарозе: [Верш] // Чырв. звязда. 14 ліп.; Крыніца: [Верш] // Чырв. змена. 8 жн.; Малацьба: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1947. Чатыры яліны; Балада аб Маскве; Матчына песня; Чырвоная плошча ў Баранавічах: [Вершы] // Роднай Маскве. Мн.; Чатыры яліны: Балада // Беларусь. № 1; Авіялінія: [Верш] // Там жа. № 4; Ліда і Ларыса: Балада // Там жа. № 10; Размова з Дняпром; Мы вас не забудзем; Бабіна лета: [Вершы] // Там жа. № 12; Вершы Ніны Тарас: [Рэц. на кн.: Тарас Н. Суніцы. Мн., 1946] // Полымя. № 2; «На сценах разбітых кварталаў...»; Знішчальнік: [Вершы] // Там жа. № 4; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Там жа. № 6; Шчырае, свежае слова: [Рэц. на кн.: Ковалев Д. Далёкие берега. Мн., 1947] // Там жа. № 7; Дождж; Партызанская гармата: [Вершы] // Там жа. № 8; Балада аб Маскве: [Верш] ; Шторм у шклянцы: [Рэц. на кн.: Астапенка А. Выпрабаванне. Мн., 1947] // Там жа. № 9; Над Бугам; Мердэка; Багаты жнівень: [Вершы] // Там жа. № 10; Кастрычніцкі сцяг: Балада // Там жа. № 11; Работніца і сялянка. № 11; Песні аб славе народа // Бальш. сцяг. 14 чэрв. / Сааўт. Г. Шчарбатаў; Залатая кніга: [Верш] // ЛіМ. 1 лют.; Яны змагаліся за Радзіму // Там жа. 22 лют.; Пошлая пісаніна // Там жа. 1 сак. / Сааўт. А. Зарыцкі; Зоры новага свету: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Вялікі Верасень: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Аб вытворчасці рыфмаў: [Рэц. на кн.: Прыходзька П. Голас сэрца. Мн., 1947] // Там жа. 18 кастр.; Маладому выбаршчыку: [Верш] // Сав. Радзіма. 1 лют.; Чырв. змена. 14 студз.; Багаты жнівень: [Верш] // Сав. Радзіма. 17 жн.; Гарэць вам тысячы вякоў, крамлёўскіх зор рубіны...: [Верш] // Чырв. змена. 6 вер.

1948. Новы год: [Верш] // Беларусь. № 1; Ціта: [Верш] // Там жа. № 2; Шахцёр і сейбіт: [Верш] // Там жа. № 3; Арліная крыніца: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Арліная крыніца. Мн., 1947] // Там жа. № 4; Ліпеньская дарога: Урывак з паэмы «Сталінградскае світанне» // Там жа. № 7; Радасць: [Верш] // Там жа. № 10; Тры заводы: [Верш] // Бярозка. № 4; Лагер: [Верш] // Там жа. № 5; Маленькія геолагі: [Верш] // Там жа. № 6; Касцёр; З таджыкскай нізкі; Паводка: [Вершы] // Полымя. № 3; Вершы пра трактараград // Там жа. № 5; Лета: [Верш] // Там жа. № 8; Камсамольцы: [Верш] // Там жа. № 10; ЛіМ. 30 кастр.; Палац піянераў у Мінску; Родны дом: [Вершы] // Полымя. № 12; Негарэльская арка; Багаты жнівень; Над Бугам; Легенда нашай зямлі: [Вершы] // Зара. 18 жн.; Шчаслівы дзень: [Верш] // Звязда. 11 студз.; «Пасля навальніцы»: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Пасля навальніцы. Мн., 1947] // Там жа. 10 крас.; Краіна белага золата // ЛіМ. 14 лют. / Сааўт. Я. Брыль, К. Кірэенка; Лётчыкі: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Прысуд каланізатарам // Там жа. 24 ліп.; Гаворыць Вышынскі: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Чатыры тосты: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Галасую я за светлы дзень...: [Верш] // Там жа. 8 студз.

1949. Чатыры яліны; Балада аб уральскім танку; «Жыцця майго і смерці пераправы...»; «На сценах разбітых кварталаў...»; Плыты; Багаты жнівень; Чырвоная плошча ў Баранавічах; Балада аб дружбе; Кастрычніцкі сцяг: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Мы іх не забудзем // Мы іх не забудзем. Мн.; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Янку Купалу. Мн.; Я зямлі гэтай сын: [Верш] // Беларусь. № 2; У дарозе: [Верш] // Там жа. № 3; Пушкін у Беларусі: [Верш] // Там жа. № 6; Камашы фірмы «Баця»: [Верш] // Там жа. № 5; Нашчадак зямлі: Легенда // Там жа. № 11; Таварышу Сталіну: [Верш] // Там жа. № 12; Старэйшы брат: [Верш] // Бярозка. № 2; Зялёныя крэпасці: [Верш] // Там жа. № 3; У лагеры: [Верш] // Там жа. № 7; Галубы: [Верш] // Там жа. № 8; Драматург, леў і моська: Байка // Вожык. № 4; Нараджэнне: [Верш] // Полымя. № 1; Вершы аб камуністах // Там жа. № 2; Штаб бальшавікоў Беларусі: [Верш] // Там жа. № 3; Негарэльская арка: Паэма // Там жа. № 5; Самалёты над нівамі: [Верш] // Там жа. № 8; «Літаратурны Магілёў»: [Рэц. на кн.: Літаратурны Магілёў. 1949] // Там жа. № 9; Я гэта помню заўсягды; Таварышу Сталіну: [Вершы] // Гомел. праўда. 20 снеж.; Мы сонца будзім: [Верш] // ЛіМ. 30 крас.; Старэйшы брат: [Верш] // Піянер Бел. 13 ліп.; Пярсцёнак: [Балада] // Чырв. змена. 30 жн.

1950. Легенда нашай зямлі; Першы будаўнік; Калыханка; Пуцёўка райкома; Дарога на Сталінград; Балада аб дружбе; Балада пра манцёра; Світальная казка; На парадзе: [Вершы] // Беларускі трактарны. Мн. Рэц.: Матэвушаў В. «Беларускі трактарны» // За Радзіму. 1950. 13 кастр.; Таварышу Сталіну; Вяршыня на Алтаі; Таварыш Казлоў у Нью-Йорку; Я зямлі гэтай сын; Гаворыць Вышынскі; Штаб бальшавікоў Беларусі; Пра атам; Цягнік Масква-Берлін; Першы будаўнік; Мердэка; Ліда і Ларыса; Самалёты над нівамі; Камашы фірмы «Баця»; Лямпачка Ільіча; Вясна Перамогі: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Біяграфія пакалення: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Сонца ў блакіце. Мн., 1949] // Полымя. № 3; Магілы будзёнаўцаў: [Верш] // Там жа. № 9; Трактар прыйшоў: [Верш] // Звязда. 16 крас.; Вясна перамогі: [Верш] // Там жа. 9 мая; Перамога: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Песня народа // ЛіМ. 1 ліп.

1951. Школа: [Верш] // Бярозка. № 9; Лямпа французскага шахцёра; Белы голуб; Школа: [Вершы] // Полымя. № 9; Помнік на выгане; У гасцях у юннатаў; Дзяўчына і сонца; Перад апошнім экзаменам; Кітайцы ў Пекіне; Надпісы на сценах рэйхстага; Расстрэл імперыі: [Вершы] // Там жа. № 11; Пасведчанне: [Верш] // Звязда. 21 студз.; Гордасць нашага народа // ЛіМ. 17 лют.; Новы год: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Вялікае права // Там жа. 25 лют.

1952. Таварышу Сталіну; Лямпа французскага шахцёра; Нараджэнне; Легенда нашай зямлі; Залатая кніга: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Легенда нашай зямлі; Пуцёўка райкома; Тры гудкі; Таварыш Казлоў у Нью-Йорку: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Тры гудкі; Маленькія геолагі: [Вершы] // Школьная эстрада. Мн.; Апошні танк: [Верш] // Бярозка. № 5; Полымя. № 5; Дзіцячы сад: [Верш] // Бярозка. № 7; Слова гневу // Звязда. 6 крас.; Паэзія не спазняецца! // ЛіМ. 19 крас.; Што такое добра і што такое дрэнна: (Да рэспубліканскай нарады па дзіцячай літаратуры) // Там жа. 14 чэрв.; Летапіс жыцця народа: [Рэц. на кн.: Антология белорусской поэзии. М., 1952] // Там жа. 4 кастр.; Таварышу Сталіну: [Верш] // Чырв. змена. 20 снеж.

1953. Шостае сакавіка: [Верш] // Беларусь. № 3; ЛіМ. 7 сак.; Мужнасць: [Верш] // Маладосць. № 1; Маякоўскі з намі // Полымя. № 10; Горная дарога: [Верш] // Літ. газ. 18 черв.; Сумленне савецкай паэзіі // ЛіМ. 18 ліп.; Легенда нашай зямлі. [Верш] // Чырв. змена. 29 сак.; Палац піянераў: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.

1954. Як Дняпро нарадзіўся: (Паводле народнага): [Верш] // Бярозка. № 8; Першы часопіс: [Верш] // Там жа. № 12; Упэўненасць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Браты: (Урывак з паэмы «Даўняя дарога») // ЛіМ. 22 мая; Гэта не дробязі // Там жа. 4 вер.; Пуцёўка райкома: [Верш] // Чырв. змена. 4 сак.

1955. Міхась Васілёк // Васілёк М. Выбр. тв. Мн.; Песня народа: [Успаміны]; На параходзе «Янка Купала»: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Літаратурныя сілуэты: Эпіграмы // Беларусь. № 3, 6 / У сааўт.; Перамога: [Верш] // Бярозка. № 5; Сустрэча пабрацімаў: Урывак з паэмы // Маладосць. № 1; Бацька Дняпро: Паэма // Полымя. № 1; Паэзія Пятра Глебкі // Там жа. № 11; Право на стихотворение // Комс. правда. 19 нояб.; Праз глыбы гадоў // ЛіМ. 16 крас.; Бачанне мастака // Там жа. 13 жн.; Пачэсны шлях // Там жа. 24 вер.; Том «закрытай» крытыкі // Там жа. 22 кастр.; Перад яснай дарогай: [Рэц. на кн.: Смагаровіч М. Мой таварыш. Мн., 1955] // Там жа. 19 ліст.; Пра атам: [Верш] // Чырв. змена. 20 сак.

1956. Слова беларуса; Дзяўчына і сонца: (З народнага): [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Вечар; Ялінка; Песня пры вогнішчы; Лясное возера; Чаканне; На гары Чарнечай; Мора і неба; «Белазорнае бабіна лета...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Прызнанне настаўніку: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 вер.; Гара Чарнечая:

[Верш] // Там жа. 28 вер.; Бацька Дняпро: [Верш] // Ніва. 30 вер.; Першы будаўнік: [Верш] // Чырв. змена. 11 жн.

1957. Сумленне савецкай паэзіі; Калісьці на старой граніцы... // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Пасведчанне; Кастрычніцкі сцяг: (Балада); Песня пры вогнішчы; Камашы фірмы «Баця»: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Стала песня славаю народа: [Верш] // Маладосць. № 7; Сцяг Кастрычніка: [Верш] // Віцеб. рабочы. 2 ліст.; Пасведчанне: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Песні шчырага сэрца // Звязда. 26 чэрв.; Ці заўсёды чытач мае рацыю? // ЛіМ. 6 сак.; Пах цаліннага стэпу // Там жа. 3 жн.; Слова пра таварыша // Там жа. 18 вер. / Сааўт. Р. Бярозкін.

1958. Пасведчанне; Касцёр: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Маленькія геолагі; Раніца: [Вершы] // Юным дэкламатарам. Мн.; Песня зялёнага дуба: [Верш] // Вясёлка. № 4; Беларусь: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 52; Вецер з Волгі: [Інтэрв'ю] // Маладосць. № 1; Песня зялёнага дуба; Балада пра сцяганосца; Бярозавік: [Вершы] // Полымя. № 4; Нядзеля; Белая яблыня: [Вершы] // Там жа. № 8; Прызнанне ў любві: [Верш] // Там жа. № 12; Слова да друга // ЛіМ. 17 вер.; Майскае неба: [Апавяданне] // Піянер Бел. 1 мая; Акуні; Снегіры: [Вершы] // Там жа. 15 жн.; Палац піянераў: [Верш] // Чырв. змена. 1 чэрв.

1959. «Хто сказаў за мяжою, што малая мая зямля?..»: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 27; Помнік на выгане: [Верш] // Там жа. № 35; Воблік Радзімы; Наднёманская рута: [Вершы] // Полымя. № 1; Першая вясна; Рыбацкі могільнік: [Вершы] // Там жа. № 6; Вялікае супрацьстаянне; Летнік; Стары машыніст; Крык чайкі; Газеце «Віцебскі рабочы»; Трасцянец; Новы год: [Вершы] // Там жа. № 12; Грыбы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 вер.; Шаги поэзии // Сов. Бел. 14 нояб.

1960. Крыгалом: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Бярозка. № 4; Твой гальштук: [Верш] // Вясёлка. № 4; Першы ўдар: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Маладосць. № 12; Чайка над жытам: [Верш] // Полымя. № 2; Вецер з Волгі: Паэма // Там жа. № 4; **1962.** № 1; **1963.** № 11; У мяне на Урале маці жыве; Хлеб і соль; Чаромхавыя халады: [Вершы] // Там жа. № 9; Бязмежжа: [Верш] // Там жа. № 11; Перад навальніцай: Урывак з другой часткі паэмы «Вецер з Волгі» // ЛіМ. 20 крас.; Як пахне воля: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Чырв. змена. 22 крас.

1961. Балада аб уральскім танку; Горная дарога; Палац піянераў; Вяршыня на Алтаі; Песня пры вогнішчы; Вечар; Песня зялёнага дуба; Бярозавік; Прызнанне ў любві; Чаромхавыя халады; Спелы бор; Рыбацкі могільнік; Грыбы; Вечны каляндар: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Балада аб уральскім танку: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Вецер з Волгі: Раздзелы з паэмы // Бярозка. № 4, 10; На спатканні з Маякоўскім: (Масква, 14 крас. 1961): [Верш] // Там жа. № 5; «Гэтакай мясціне рады...»: [Верш] // Там жа. № 8; У майстэрні слова // Полымя. № 1; А ў нядзелю; Юрый Гагарын на спатканні з Маякоўскім; Трыснягі: [Вершы] // Там жа. № 5; Музыка ў свеце: [Верш] // Там жа. № 9; Твой гальштук: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Напамінак: [Верш] // Звязда. 22 чэрв.; Сустрэча з Новым годам: [Верш] // Калг. праўда. 1 студз.; Лірыка мастака // ЛіМ. 23 чэрв.; Размова з рускім паэтам // Там жа. 11 жн.; Кузня ў завулку: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Там жа. 7 ліст.; Праз дваццаць год: [Верш] // Мін праўда. 21 чэрв.; Трэцяе ліпеня: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Бацька Леніна: (Урывак з паэмы «Вецер з Волгі») // Наст. газ. 29 снеж.

1962. Вялікае супрацьстаянне; Трасцянец; Грыбы: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Чулы настаўнік // Жыццё для народа. Мн.; «Стала песня славаю народа...»: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Твой гальштук; Палац піянераў; Мой старэйшы брат; Раніца: [Вершы] // Піянерам Беларусі. Мн.; Прызнанне ў любві: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Апошняя сустрэча: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Беларусь. № 1; Хвалюючыя радкі // Голас Радзімы. № 69 / Сааўт. Я. Брыль; Кветкі на камені: (Фрагменты дакументальнага сцэнарыя) // Полымя. № 8; На світанні: [Верш] // Там жа. № 12; Глобус Напалеона: (Нарыс) // Звязда. 13 кастр.; Выхавацель маладых // Там жа. 3 ліст.; Рукі дружбы: Нарыс // Там жа. 30 снеж. / Сааўт. Т. Хадкевіч; Вершы. Вёсны. Вернасць // ЛіМ. 4 снеж.; «Лістапад рэшту медзі высыпаў...»: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; У душы прапісаны: [Верш] // Мін. праўда. 6 ліп.; На земле белорусской // Правда. 18 дек. / Сааўт. А. Зенчанка, Т. Хадкевіч і інш.

1963. Балада пра сцяганосца; Музыка ў свеце: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Пад ветразем у полі // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Полымя. № 3; Лета; Спелы бор; Акуні: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Таварыш вершы пераклаў: [Рэц. на кн.: Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962] // Беларусь. № 1; Экзамен па гісторыі: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі» // Там жа. № 11; Чорная яблыня: [Урывак з паэмы «Вецер з Волгі»] // Бярозка. № 11; Калі станеш зоркай: Кінабалада // Полымя. № 5; Далёкі студзень: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Калі станеш зоркай: [Верш] // Там жа. 28 мая; А ў нядзелю...: [Верш] // Звязда. 1 мая; Партыя Леніна: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Мінскі снег // ЛіМ. 29 студз.; Зорка з зоркай гутарку вядзе: З лірычнай дарогі // Там жа. 12 крас.; Дарога без прывалу: Нарыс // Там жа. 14 чэрв.; Выйдзі, Волга, з берагоў: Раздзел з паэмы // Там жа. 6 ліст.; Плач Яраслаўны: Вершаваны пераказ // Там жа. 24 снеж.; Стихи товарищ перевел...: [Рэц. на кн.: Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962] // ЛГ. 8 янв.; Бунт у гімназіі: (Раздзел з паэмы «Вецер з Волгі») // Мін. праўда. 21 крас.; На спатканні з Маякоўскім: [Верш] // Ніва. 6 кастр.; Мацярык маленства: З аўтабіяграфіі былога дзяткора // Піянер Бел. 26 крас.; Валодзя Ульянаў: [Верш] // Сел. газ. 21 апр.

1964. Жэўжык: [Верш] // Бярозка. № 12; З Дуброўкі краіна відна // Звязда. 27 мая; «Сумна пахне палын...»; Сустрэча; «Я знаём...»: Вершы з кнігі «Адрас любві» // ЛіМ. 14 крас.; Пра час і пра сябе // Там жа. 7 ліп.; Разговор с братом: (Дни белорусской литературы в России) // ЛГ. 7 июля; Ноч у Белавежы: [Верш] // Ніва. 9 жн.; Таемны ход: (Урывак з паэмы «Вецер з Волгі») // Піянер Бел. 17 крас.; Прызнанне ў любві: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.; Камсамольцы: [Верш] // Там жа. 12 ліп.

1965. Сустрэча з паэмай: З паэмы «Вецер з Волгі» // Ленін заўсёды з намі. Мн.; У пасаг Беларусі // Беларусь. № 7; Партызанская школа; Пячура; «З-пад хмар ляцеў дэсантнікам...»; Летапісцу ляснога фронту; «Кружыцца табар шпачыны...»; Жэўжык; «Дрымотная мільгае ліставея...»; Дарога без прывалу: [Вершы] // Полымя. № 5; Свята нашых вокан // Звязда. 1 мая; Алё. Вам званяць з рэдакцыі: Адказ на пытанні рэдакцыі «ЛіМа» // ЛіМ. 1 студз.; Крывёю сэрца // Там жа. 7 мая; Пячура: [Верш] // Там жа. 18 мая; Жэўжык: [Верш] // Ніва. 3 кастр.; Наказ: [Верш] // Сел. газ. 8 мая.

1966. Палац піянераў; Раніца: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Мы вас не забудзем; Балада аб уральскім танку; Пра атам; Лагер; Запаветная кніга: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; «Здаецца, зноў жыццё пачата...»: [Верш] // Беларусь. № 8; ЛіМ. 9 жн.; Вада і вуда: [Верш] // Бярозка. № 5; Піянер Бел. 15 крас.; Кадры, якіх не будзе ў фільме // ЛіМ. 9 мая; Жэўжык: [Верш] // Сел. газ. 16 янв.

1967. Балада аб уральскім танку; Палац піянераў; Маленькія геолагі; Акуні: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Рукі дружбы: Нарыс / Сааўт. Т. Хадкевіч; Палац піянераў: [Верш] // Горад і гады. Мн.; Песень поўны падсумак // Крывёю сэрца. Мн.; Вершы моцных рук // Летка І. Тры крокі ад сонца. Мн.; Чатыры яліны: (Балада); Музыка ў свеце: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Размова з дачкой: (Урывак з паэмы «Вецер з Волгі») // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Карэнне // Непачаловіч Я. Позні паром. Мн.; Пяць паштовак з Сярэдняй Азіі: Аблокі; Сонца; Адлегласць; Апошняя паранджа; Горная дарога: [Вершы] // Узбекістану. Мн.; Птушка Фенікс жыве не толькі ў казцы // Голас Радзімы. № 22; ЛіМ. 16 мая; Конь апошні: Кінаапавесць // Полымя. № 6 / Сааўт. В. Рудаў; Мы жывём на вуліцы Купалы // Там

жа. № 8; Нараджэнне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 чэрв.; Дзве кнігі «Полымя» // Звязда. 22 снеж.; Мы живём на улице Купалы: Сегодня 50 лет со дня рождения Пимена Панченко // Знамя юности. 23 авг.; Размова на прывале: Міхасю Калачынскаму — 50 гадоў // ЛіМ. 13 студз.; Пісьмо на Волгу // Там жа. 4 жн.; Слухаючы рэвалюцыю // Там жа. 7 ліст.; Смелага любіць народ // Чырв. змена. 13 жн.

1968. З Дуброўкі краіна відна // Бялевіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; У майстэрні слова // Лужанін М. Зб. тв.: У 3 т. Мн. Т. 1; Лета; Акуні; Спелы бор: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Вёсны і сэрцы: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 крас.; Такое свет яшчэ не сніў: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Неба жыцця // ЛіМ. 12 крас.; Равеснік рэспублікі: Кастусю Кірэенку — 50 гадоў // Там жа. 13 снеж.; Калісьці на старой граніцы...: (Апавяданне) // Піянер Бел. 18 ліп.; Франц — сын коммуниста: Судьбы людские // Правда. 30 апр.; Сколько счастью лет // Там жа. 28 дек.

1969. Генерал Пушча: (Партызанская песня): [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Полымя. № 1; Сустрэча з паэмай: Урывак з паэмы «Вецер з Волгі»; Чатыры яліны; Песня зялёнага дуба: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Размова з дачкой: (Урывак з паэмы «Вецер з Волгі») // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Прызнанне ў любві: [Верш] // Бярозка. № 7; Нядзеля: [Верш] // Там жа. № 9; Вецер з Волгі: Урывак з паэмы // Работніца і сялянка. № 12.

1970. Нядзеля: З паэмы «Вецер з Волгі» // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Пад заветнай сасной: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; Экзамен па гісторыі: (Урывак з паэмы «Вецер з Волгі») // Бярозка. № 4; Камсамольцы: [Верш] // Там жа. № 9; Размова з дачкой: [Верш] // Вясёлка. № 3; Чорная скібка: Навела // Полымя. № 4; З ваеннага сшытка: [Вершы] // Вяч. Мінск. 3 ліп.; Новы год: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Музыка ў свеце: [Верш] // Чырв. змена. 28 чэрв.

1971. Паэт на паверцы // Калачынскі М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Кніга стэпу і мора // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Сталінградская легенда: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Над полем бою // ЛіМ. 12 сак.; Адна дата // Там жа. 24 снеж.; Пра гэта // Там жа. 31 снеж.

1972. Камсамольцы; Прызнанне ў любві; У гасцях у юннатаў; Лагер: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Пра гэта: [Уступны арт.]; Бярозавік; Вечар; Летнік: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Папараць цвіце // Купала Я. Вершы. Мн.; Размова з дачкой: (Уступ да паэмы «Вецер з Волгі») // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Бацька Дняпро: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Папараць цвіце: 90 год з дня нараджэння Янкі Купалы // Беларусь. № 7; 524 кнігі «Полымя» // Там жа. № 12; «Стала песня славаю народа...»: [Верш] // Бярозка. № 7; Мне сняцца сны аб Беларусі: Дакум. кінапаэма // Полымя. № 7; Сэрца з сэрцам гутарку вядзе // Там жа. № 12; Успалымнелае ад іскры Ільічовай // Звязда. 19 снеж.; Мне сняцца сны аб Беларусі: Раздзел з дакум. кінапаэмы // ЛіМ. 7 ліп.; Когда зацветает папоротник // ЛГ. 5 июля; Максиму Танку — 60 лет // Там жа. 20 сент.

1973. Прызнанне ў любві: [Верш] // Братэрства. Мн.; С высоты возраста // Хелемский Я. Из года в год. Мн.; Сустрэча з паэмай: [Раздзелы з паэмы «Вецер з Волгі»] // Бярозка. № 12; Птушка б'ецца пад рукой // Полымя. № 11; Эпіграмы // ЛіМ. 13 ліп.; Поўдзень пабрацімства // Там жа. 10 жн.; Сумленне савецкай паэзіі // Чырв. змена. 19 ліп.

1974. Трэцяга ліпеня: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Вяч. Мінск. 3 ліп.; Трыццатае лета: [Нарыс] // Беларусь. № 6; Івану Сяркову; Дзявочае: [Вершы] // Там жа. № 7; Пявучае святло страфы // ЛіМ. 1 лют.; Я. А. Хелемскому — 60 лет // ЛГ. 6 февр.

1975. Балада аб уральскім танку; Сын салдата; Запаветная кніга: [Вершы] // Балади мужності й відваги. К.; Песні з кінафільма «Мы — хлопцы жывучыя»: [Вершы]; Эпіграмы // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Трывога; Партызанская гармата: [Вершы] // Рэха ў граніце. Мн.; Неўміручы паэтычны помнік // Беларусь. № 9; Адвечная песня: Да 175-годдзя першага выдання «Слова аб палку Ігаравым» // Голас Радзімы. № 39; Полымя. № 9; Балада аб уральскім танку: [Верш] // Полымя. № 5; Гуслі на шыпшыне // Там жа. № 7; Генерал Пушча: Партызанская песня // Вяч. Мінск. 8 мая; Скрыжаваныя паралелі // ЛіМ. 2 вер.

1976. Прызнанне ў любві; «У песню ціха просіцца...»; Хлеб і соль; Юрый Гагарын на спатканні з Маякоўскім; Жэўжык: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Нядзеля; У гасцях у юннатаў: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Радкі пакідаем з жывымі...» // Полымя. № 12.

1977. У мяне на Урале маці жыве: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Радкі пакідаем з жывымі // Непачаловіч Я. Перад захадам сонца. Мн.; Баладны лад // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Полымя. № 2; Спелы бор: [Верш] // Родная прырода. № 3; Нараджэнне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 сак.; Крокі Кастрычніка. Год 1951 — год 1955 // ЛіМ. 29 ліп.

1978. Прызнанне ў любві; «Дрымотная мільгае ліставея...»; Чатыры яліны; Бярозавік: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада аб уральскім танку; Запаветная кніга; Балада Трубяцкога бастыёна: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Балада аб уральскім танку; Камсамольцы: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; На паўмільярдным кіламетры // Беларусь. № 3; Пралескі на развітанне // Полымя. № 9; Дзеля бясспрэчнай ісціны // Звязда. 1 сак. / Сааўт. П. Панчанка, Р. Барадулін; Корни жизни // Лесн. пром-сть. 16 сент.; След мастака // ЛіМ. 6 студз.; Незвычайная прыгода ў прыцемках // Там жа. 31 сак.; Республики ровесник // Сов. Бел. 10 дек.

1979. Пралескі на развітанне: Успаміны // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Чатыры яліны; «Беларусь, Беларусь...»; Слова беларуса; Авіялінія Мінск—Варшава—Прага: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Перапёлачка: [Верш] // ЛіМ. 16 лют.; Нараджэнне: [Верш] // Сел. газ. 6 нояб.

1980. Касцёр у Разліве: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Права на песню // Мятліцкі М. Абеліск у жыце. Мн.; Балада аб уральскім танку; Камсамольцы: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Напамін: [Верш] // Вожык. № 12; Касцёр у Разліве; Лемантар вайны; На маршы; Віры нябёс; Грымотная цішыня; Песня непераможных: [Вершы] // Полымя. № 5; Харавство жыцця і слова // Там жа. № 7; Адзін год і ўсё жыццё // ЛіМ. 22 лют.; Сила его поэзии // Сел. газ. 6 июля; Камсамольцы: [Верш] // Чырв. змена. 24 вер.

1981. Апошняя паранджа; Спелы бор; Юрый Гагарын на спатканні з Маякоўскім: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Дарога дарог: [Верш] // Полымя. № 1; Воблік веку: [Верш]; Пяць год і ўсё жыццё: Дакум. кінапаэма / Сааўт. А. Кудраўцаў // Там жа. № 2; Рэквіем, перапынены тройчы // ЛіМ. 4 вер.; Вятрылы, поўныя блакіту // Там жа. 18 вер.

1982. Прызнанне ў любві: [Верш]; Верасень, дзень семнаццаты // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Балада аб уральскім танку; Прызнанне ў любві: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; На параходзе «Янка Купала»; «Стала песня славаю народа...»: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Белоруссия: Дали породнённые: [Нарыс] // Союз нерушимый. М.; Правда. 6 окт.; Бацька Дняпро: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу, Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; За строем дат і рубрык // Маладосць. № 12; Верасень, дзень семнаццаты // Полымя. № 9; Голас Радзімы. 23 вер.; Прызнанне ў любві: [Верш] // Полымя. № 12; Свет таланта // Известия. 18 сент. / Сааўт. М. Бажан, А. Жукаўскас; Стала песня славою народа // Красная звезда. 7 июля; Хлопчык з Ленінграда: [Верш] // ЛіМ. 26 лют.; З усіх сабораў ёсць сабор...: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.

1983. Песня зялёнага дуба; Снегіры: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Сланечнік з прабітай галавой: [Вершы]; Маяк // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Чэрствая скібка; Воблік веку: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Дзіва: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Няўзяты фронт: [Верш] // Беларусь. № 2; У добры час // Там жа. № 6; Балканская балада; Позні паром; Радыёсабакарні; Пуня; Сланечнік з прабітай галавой; Прывал; Танкаград; Недамаляваны партрэт; Застава над Бугам: [Вершы] // Там жа. № 12; Стратэгічныя базы; Паэты Віцебшчыны; Запявала ў за-

пасе; Міхасю Калачынскаму; Метамарфоза; Радыёсабакарні: [Вершы] // Вожык. № 23; Неба маіх птушак: [Верш] // Вясёлка. № 12; Маяк // Полымя. № 7; Шчаслівы лёсу дар // Вяч. Мінск. 26 снеж.; Звязда. 27 снеж.; «Беларусь — мая маці і мова, паветра і хлеб!..»: [Верш] // ЛіМ. 1 ліп.

1984. Першы часопіс: [Верш] // Бярозка. Мн.; Характво жыцця і слова // Глебка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 1; ЛіМ. 5 ліп.; Сэрца салдата // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Няхай Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Флейты любові і горны нянавісці: [Прадмова]; Балада аб Уральскім танку: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Вецер з Волгі: (Урывак); Палац піянераў; Песня зялёнага дуба; Снегіры: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Запаветная кніга: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Горан у соснах // Беларусь. № 2; Кветкі на брані // Там жа. № 7; Звязда. 21 ліп.; Трэцяе ліпеня: [Верш] // Маладосць. № 6; Песен полный подсумок // Во славу Родины. 15 июля; Перапёлачка: [Верш] // ЛіМ. 17 лют.

1985. Майскі напамін; Стратэгічныя базы: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Песен полный подсумок: [Прадмова] // Кровью сердца. Мн.; Сцяг на вышцы; Таварыш Казлоў у Нью-Йорку; «Здаецца, зноў жыццё пачата...»; Партызанская школа; Летапісцу ляснога фронту; Генерал Пушча; Балада аб Маскве: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Манцёр; Мы сонца будзім: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Помнік на выгане: [Верш] // Беларусь. № 1; Голас Радзімы. 31 студз.; Маналог на плошчы Перамогі // Беларусь. № 5; Мікола Бусько; Няпростыя лёсы // Там жа. № 7; Кровью сердца // Неман. № 5; Віры нябёс: [Верш] // Полымя. № 5; «Я разгадаць наступны дзень прыйшоў...»: [Успаміны] / Зап. З. Федчанка // Віцеб. рабочы. 5 ліп.; Вяч. Мінск. 6 ліп.; Наст. газ. 6 ліп.; Воблік веку: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 ліст.; «В жестких шрамах ладонь...» // Правда. 19 апр.

1.4.

М і х а л к о ў С. У музеі У. І. Леніна / З рус. Мн., 1951.

Т у в і м Ю. Падарунак дзецям: Вершы / З пол. Мн., 1956 / Сааўт. пер. С. Дзяргай.

В а р а н ь к о П. Хлопчык Памагай: [Вершы] / З укр. Мн., 1958.

М е ж а л а й ц і с Э. Паэма братэрства / З літ. Мн., 1958 / Сааўт. пер. М. Калачынскі. Рэц.: П е с т р а к П. Падарунак братэрству // ЛіМ. 1960. 12 сак.

Б е л а в у с Д. Птушыныя галасы: Вершы / З укр. Мн., 1960.

Ч а л ы Б. Прадаўцы заморскіх сувеніраў: [Верш] / З укр. Мн., 1961.

П а н а м а р о ў В. Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / З рус. Мн., 1970.

Н а г н і б е д а М. Званы Хатыні: [Паэма] / З укр. Мн., 1973.

П а н а м а р о ў В. Кірыла Арлоўскі: Дакум. аповесць / З рус. Мн., 1982. (Слава твая, Беларусь); Мн., 1983.

1945. Б а р а т а ш в і л і Н. «Слава ўсім багам...»: [Верш] / З груз. // Полымя. № 10; ЛіМ. 22 кастр.

1946. Ц і х а н а ў М. Супрацьгаз: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 9 / Сааўт. пер. М. Машара; Р а ж д з е с т в е н с к і У. «І я служу свайму народу...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 1 студз.; М а я к о ў с к і У. Размова з фінінспектарам аб паэзіі: (Урывак) / З рус. // Там жа. 13 крас.; П е р в а м а й с к і Л. Пасля баёў: [Урывак з паэмы] / З укр. // Там жа. 22 чэрв.

1947. Р а ж д з е с т в е н с к і У. «І я служу свайму народу...»: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 3; В е н ц л а в а А. Народ; Літва; Б а р б а р у с І. Братэрства паэзіі: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 7; Н е з в а л В. Швабы; С е й ф е р т Я. Мёртвыя Лідзіцы / З чэш.; С м р э к Я. Мелодыі 1943 года; Н о в а м е с к і Л. Зямля Іспаніі / Са славац.: [Вершы] // Там жа. № 12.

1948. Л і ў ш ы ц У. Карэльскі перашыек; Каска: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 10; М е ж ы р а ў А. Ленінградзец: [Верш] / З рус. // Там жа. № 11; Б а ж а н М. Дарога; П е р в а м а й с к і Л. Пасля баёў; С а с ю р а У. Песня; М а л ы ш к а А. Капітан: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 1; А й н і С. На смерць майго брата Хаджы Сіраджыдзіна; Т у р с у н-з а д э М. Вісячы сад у Бамбеі: [Вершы] / З тадж. // ЛіМ. 14 лют.

1949. Л я л ь ч у к С. Песня пра Сож: (Урывак); Жаўрук: [Вершы] // З яўр. // Мы іх не забудзем. Мн.; Л у к о н і н М. Ліст англійскаму карэспандэнту: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 5; Л і ў ш ы ц У. Бітва на рэйках: Паэма / З рус. // Полымя. № 3 / Сааўт. пер. М. Танк; К а в а л ё ў Д. Балада пра нашага камандзіра; Г а р у л ё ў М. Токар: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 4; С у р к о ў А. Чыкагскаму фабрыканту: [Верш] / З рус. // Там жа. № 8.

1950. Г а р у л ё ў М. Токар; В а л к а д а е ў П. Гудок Трактараграда: [Вершы] / З рус. // Беларускі трактарны. Мн.; Г а р у л ё ў М. Токар: [Верш] / З рус. // На варце міру. Мн.; П е р в а м а й с к і Л. Партбілет: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 8; М а л ы ш к а А. Праметэй: Паэма / З укр. // Полымя. № 8; Ш в е ц В. Дума пра агонь: [Верш] / З укр. // Там жа. № 12; Г і т о в і ч А. Колеры Карэі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 29 ліп. / Сааўт. пер. А. Зарыцкі.

1951. Г р а ш ы А. На радзіме Янкі Купалы: [Верш] / З арм. // Полымя. № 6.

1952. Г а р у л ё ў М. Токар: [Верш] / З рус. // Мастацкае слова. Мн.; М а я к о ў с к і У. Развітанне:]Верш] / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.; Р ы л ь с к і М. Масква; Кіеву: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; С а с ю р а У. Чырвоная зіма: Паэма; П е р в а м а й с к і Л. Партбілет: [Верш]; М а л ы ш к а А. Праметэй: Паэма; Ш в е ц В. Дума пра агонь: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; Х і к м е т Н. Непрыпаленая папяроса: [Верш] / З тур. // Полымя. № 2; Н е р у д а П. Новая песня любві Сталінграду: [Верш] / З ісп. // Там жа. № 3; Б р а н е ў с к і У. Чэсць і граната; І в а ш к е в і ч Я. Мір: [Вершы] / З пол. // Там жа. № 5; П р а к о ф ' е ў А. Баявое, магутнае слова: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 15 ліст.

1953. М а л ы ш к а А. Капітан; Праметэй: Паэмы / З укр. // Малышка А. Выбр. тв. Мн.; М а я к о ў с к і У. Развітанне; Ц і х а н а ў М. Самі; Балада аб цвіках; «Над зялёнай гімнасцёркай...»; Палатка пад Выбаргам / Сааўт. пер. А. Зарыцкі; Супрацьгаз / Сааўт. пер. М. Машара; Р а ж д з е с т в е н с к і У. «І я служу свайму народу...»; С у р к о ў А. Чыкагскаму фабрыканту; Б р а у н М. Радзіма; Г і т о в і ч А. Колеры Карэі; Л у к о н і н М. Ліст англійскаму карэспандэнту; М е ж ы р а ў А. Ленінградзец: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; М е ж э л а й ц і с Э. Вялікі прыклад: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 20 чэрв.

1954. М е ж э л а й ц і с Э. Адна ў нас дарога: (Урывак з «Брацкай паэмы») / З літ. // Паэты Савецкай Літвы. Мн.

1955. М і ц к е в і ч А. Ода да маладосці / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Песня філарэтаў: [Вершы]; Альпугарская балада: (З «Конрада Валенрода») / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; І в а ш к е в і ч Я. Мір; Б р а н е ў с к і У. Чэсць і граната: [Вершы] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.; Ч а л ы Б. На востраве Пуло Брані; Балада пра негра Тома; Балада пра жывога манекена: [Вершы] / З укр. // Чалы Б. Сустрэчы. Мн.; Г р а ш ы А. На радзіме Янкі Купалы: [Верш] / З арм. // Янка Купала. Мн.; Ч а л ы Б. На востраве Пуло Брані: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 9; М і ц к е в і ч А. Ода да маладосці: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 11; Я г о ж. Песня філарэтаў: [Верш]; Альпугара: (Балада з паэмы «Конрад Валенрод») / З пол. // Полымя. № 11.

1956. Т у в і м Ю. Паравоз; Джэсік; Стась ідзе: [Вершы] / З пол. // Беларусь. № 9 / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Я г о ж. Раз-два-тры; Не злічыць: [Вершы] / З пол. // Бярозка. № 7 / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Я г о ж. Птушынае радыё; Скакалка; Грыбасей; Гароднiна; Танец; Пра Яся-манюку і яго цётку; Пра пана Тралялінскага; Пстрык; Бамбо; Слон Трубака; Зазімак; Рыцар Крыкальскі; Рэчка; Год і бяда; Птушыныя плёткі; Цуды і дзівы; У самалёце: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 5 / Сааўт. пер. С. Дзяргай; М і ц к е в і ч А. Ода да маладосці: [Верш] / З пол. // Ніва. 25 сак. / Сааўт. пер. С. Дзяргай.

1957. В а р а н ь к о П. На Грынвічы; У Кіеве на Падоле; М а л ы ш к а А. «З сябрамі я прыйшоў...»;

Нагнібеда М. Мора; Сёстры: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Канапніцкая М. «Ці то казка, ці не казка...»; «За Карпатамі-гарамі...»: [Вершы] / З пол. // Канапніцкая М. Пра гномаў і сіротку Марысю. Мн. / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Нагнібеда М. «Далёка быў ад Украіны...»; Ліст да Будзённага; Сёстры; Чарнагорская балада: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Мн.; Украінка Л. Хамсін; Дыханне пустыні; Арфа; Ветраная ноч; Весткі з поўначы; Таемны дар: [Вершы]; Роберт Брус, кароль шатландскі: [Паэма] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Сцепанюк Б. Гарманіст; Підсуха А. «Запарожац за Дунаем» на кітайскай сцэне: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 9; Чалы Б. Прадаўцы заморскіх сувеніраў: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 10; Украінка Л. Дыханне ў пустыні; Арфа; Хамсін; Ветраная ноч: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 3; Нагнібеда М. Чарнагорская балада: [Верш] / З укр. // Там жа. № 5; Малышка А. «З сябрамі я прыйшоў...»; Нагнібеда М. Мора; Сёстры; Варанько П. На Грынвічы; У Кіеве на Падоле: [Вершы] /З укр. // Там жа. № 6; Варанько П. «Добры дзень...»; Підсуха А. Дачцы; Ціхі Н. Чарэшні; Чалы Б. Прадаўцы заморскіх сувеніраў: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 9; Нагнібеда М. Ліст да Будзённага: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 2 чэрв.

1958. Варанько П. Капітан; Аблятаў журавель; Мы зрабілі рэчку; Бярозка; Сон: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 4; Межалайціс Э. Сустрэча з Марыяй Мельнікайтэ: Урывак з «Паэмы братэрства» / З літ. // Бярозка. № 5 / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Харык І. Туга па чалавеку; Поўдзень: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 6; Варанько П. Навіна; Ніколі не хваліся; У навальніцу; З Нямеччыны ў Чарнеччыну: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 3; Межалайціс Э. Плыты плывуць у Дрысвяты: Урывак з «Паэмы братэрства» / З літ. // Там жа. № 4 / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Варанько П. Кот не ведаў; Пра бычка і вожыка; Малы; Спяваначка: [Вершы] / З укр. // Работніца і сялянка. № 5; Межалайціс Э. Паэма братэрства: (Урывак) / З літ. // Звязда. 17 мая / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Яго ж. Братэрства: Эпілог з «Паэмы братэрства» / З літ. // ЛіМ. 30 крас. / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Давыдкаў І. «Для нас, для нас — я веру шчыра...»: [Верш] / З балг. // Там жа. 22 ліст.; Варанько П. Піянерскі флот; Карціна; Зялёны горад: [Вершы] / З укр. // Піянер Бел. 15 жн.; Межалайціс Э. Каханне: Урывак з «Паэмы братэрства» / З літ. // Чырв. змена. 7 мая / Сааўт. пер. М. Калачынскі.

1959. Белавус Д. Хуткая дапамога; Ці вінаваты журавель: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 12; Яго ж. Знайшлі бусла: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 10.

1960. Сасюра У. Чырвоная зіма: Паэма / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Масэнка Т. Любоў да людзей: [Верш] / З укр. // Полымя. № 4.

1961. Бранеўскі У. Чэсць і граната!: [Верш] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Масэнка Т. Любоў да людзей: [Верш] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Платнер А. Дзень нараджэння Леніна: [Верш] / З яўр. // Беларусь. № 4; Чырв. змена. 22 крас.; Брыдака Л. «У засені цвіце грыбная плесня...»: [Верш] / З лат. // Полымя. № 1; Нагнібеда М. Кабзару: [Верш] / З укр. // Звязда. 10 сак.; Хелемскі Я. У майстэрні: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 11 жн.

1962. Пракоф'еў А. Баявое, магутнае слова: [Верш] / З рус. // Жыццё для народа. Мн.; Платнер А. Дзень нараджэння Леніна: [Верш] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.

1963. Бекарэвіч Г. Чысціня; Калідор; Зоры ў вачах; Вясёлка: Апавяданні // ЛіМ. 29 студз.

1966. Турсун-задэ М. Вісячы сад у Бамбеі: [Верш] / З тадж. / Паэты Таджыкістана. Мн.

1968. Межалайціс Э. Агні на возеры: (Урывак з «Паэмы братэрства») / З літ. // Табе, Беларусь. Мн.

1969. Хелемскі Я. У майстэрні: [Верш] / З рус. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Міцкевіч А. Песня філарэтаў: [Верш] / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...». Мн.; Харык І. Туга па чалавеку; Поўдзень: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1970. Ціханаў М. Самі: [Паэма] / З рус. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.

1971. Нагнібеда М. «Далёка быў ад Украіны...»; Мора; Ліст да Будзённага; Сёстры; Чарнагорская балада: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Яго ж. Мора: [Верш] / З укр. // Полымя. № 4.

1972. Межыраў А. «Люблю гэты горад плячысты...»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 8.

1973. Нагнібеда М. Званы Хатыні: Паэма // Полымя. № 1; Бедны Д. Ніхто не ведаў... [Верш] / З рус. // Там жа. № 4.

1975. Нагнібеда М. Званы Хатыні: [Паэма] / З укр. // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Тычына П. Пачуццё сям'і адзінай / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Рыльскі М. Кіеву; Сасюра У. Чырвоная зіма: Паэма; Масэнка Т. Любоў да людзей; Первамайскі Л. Партбілет; Нагнібеда М. Ліст да Будзённага; Мора; Сёстры; Чарнагорская балада: [Вершы]; Званы Хатыні: Паэма; / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Малышка А. Праметэй: Паэма; «З сябрамі я прыйшоў...»; Варанько П. З Нямеччыны ў Чарнеччыну; На Грынвічы; Сцепанюк Б. Гарманіст: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Плач Яраслаўны: Вершаваны пераказ / Са стараж.-рус. // Беларусь. № 9; Сцепанюк Б. Гарманіст: [Верш] / З укр. // Сел. газ. 29 июня.

1976. Нэруда П. Новы спеў любові Сталінграду: [Верш] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.; Полымя. № 7.

1977. Браўн М. Радзіма: [Верш] / З рус. // Браўн М. Ленінградскае неба. Мн.; Полымя. № 1; Сцепанюк Б. Гарманіст; Дума: [Вершы] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Яго ж. Дума: [Верш] / З укр. // Полымя. № 2; Межалайціс Э. Адна ў нас дарога: [Урывак з паэмы] / З літ. // Звязда. 26 крас.

1978. Нагнібеда М. Пад ветрам веку: [Верш] / З укр. // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Ціханаў М. «Над зялёнаю гімнасцёркай...»; Балада аб цвіках; Палатка пад Выбаргам: [Вершы] / Сааўт. пер. А. Зарыцкі; Самі: [Паэма] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; Нагнібеда М. Дзень спаткання: [Верш]; Вячэрні снег: (Паэма) / З укр. // Полымя. № 2.

1981. Луконін М. Пісьмо англійскаму карэспандэнту: [Верш] / З рус. // Полымя. № 7.

1982. Пракоф'еў А. Баявое, магутнае слова: [Верш] / З рус. // Нам засталася спадчына. Мн.; Вяч. Мінск. 3 ліст.; Турсун-задэ М. Сад у Бамбеі: [Верш] / З тадж. // Турсун-задэ М. Высокае гняздо. Мн.; Тычына П. Пачуццё сям'і адзінай: [Верш] / З укр.; Межэлайціс Э. Эпілог «Паэмы братэрства» / З літ. // Полымя. № 12.

1983. Бедны Д. Ніхто не ведаў... (22 красавіка 1870 года); Сняжынкі: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; Варанько П. На Грынвічы: [Верш]; З Нямеччыны ў Чарнеччыну: [Паэма] / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.; Белавус Д. Дзівосны кошык: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 10.

1984. Нагнібеда М. Мора; Варанько П. Памагай; Ліпка; Аблятаў журавель; Белавус Д. Неба маіх птушак; Чалы Б. Балада пра жывога манекена; На востраве Пула Брані: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Канапніцкая М. «Ці то казка, ці не казка...»; «Адкасніся, смутак цяжкі...»; «Бажкі, бажаняткі! Вось вам зярняткі...»; «Бажкі, бажаняты!..»; «Ванда легла у зямельку...»; «Ой, людзі, чуйце — дабро пільнуйце...»; «Ой ты, вясна, ой, красная...»; «Прывітанне, нябога!..»; «Лад-парадак у нас...»; «Камень злева, камень справа...»; «На палі, на лугі...»; «Макаву галоўку...»; «Конь твой, воз твой...»; «Лайдак багацее...»; «Лічым мы пясчынкі...»; «За Карпатамі-гарамі...»; «Ой ты, сірацінка...»; «Не, не пара, дарагая, не час...»; «Хутка мінае за працаю дзень...»; «Ёсць і пясок у нас, ёсць і вада...»; «Пастушок, спявай і грай...»; «Гэй, дадому, гускі, гусі!..»; «Сірата служыла, ой было ёй горка!..»; «Ой прыбег мядзведзь калматы...»; «Хлеб у сіраціны ды з чужое ласкі...»; «Хіба бог паможа працаваць дзяўчыне...»;

«Пад нагой — зямлі грудочак...»; «Пі, браце...»; «Каб скакаў ты, для ахвоты...»; «Гэй, бяда, бяда у хаце...»; «Зямля, сіраціна-зямліца!..»; «Замоўкні, схіліся...»; «Пачула маці твой плач сірочы...»; «Птах мой быстры, птах мой мілы...»; «Ты ідзі, ідзі, нябожа...»; «Сірату вялі сцяжыны...»; «Прымі ты, лес зялёны...»; «Вёў зялёны мох з-пад ножкі...»; «Сірату вялі аблокі...»; «Гэй, ратай...»; «Цыт... цыт... цыт...»:; «Дай жа бог, дай жа бог...»; «Брат... брат... брат...»: [Вершы] / З пол. // Канапніцкая М. Пра гномаў і сіротку Марысю. Мн. / Сааўт. пер. С. Дзяргай; Б р ы д а к а Л. «У засені цвіце грыбная плесня...»: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; П е р в а м а й с к і Л. Партбілет: [Верш] / З укр. // Ля вечнага агню. Харкаў; Мн.; Я г о ж. Пасля бою; Партбілет: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 5.

1985. Р ы л ь с к і М. Кіеву; Што я ненавіджу і што я люблю: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Memory Lane / Transl. J. Wallace // Soviet Literature. 1962. N 8; Ballad of the Ural Tank; The Bull-finches; Mountain Road; Partisan Forest; The Partisan School; The Ripe Forest; Evening / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Ballad of the Urals Tank / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Школа: [Верш] / Пер. А. Сагян // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Балада пра ўральскі танк: [Верш] / Пер. Г. Арценян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Хэххон фэндэг: [Верш] // Фидиуэг. 1975. № 8; Мэ уарзты сэраппонд; Хэххон фэндэг: [Вершы] / Э. Хаджумары, Х. Герсаны тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Избрани стихотворения и поеми / Прев. под ред. Х. Радевски. София, 1974. (Б-ка съветски поети).

Пъдпъдък: [Верш] / Прев. И. Давидков // Септември. 1960. № 11; Поет: [Верш] / Прев. от рус. Н. Вълчев // Раб. дело. 1961. 18 юни; Хляб и сол: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. култура. 1962. 22 септ.; Изповед: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Слушайте, другари потомци! София, 1967; Вечен календар: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Септември. 1968. № 9; Шуми и иде вече листовеят...; Изповед: [Вершы] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1968. 5 дек: Алтайски връх; Партизанска гора; Смоленск: [Вершы] / Прев. П. Стефанов // Там жа. 1970. 30 юли; Червенушки: [Верш] / Прев. П. Стефанов // Младеж. 1972. № 11; Балада за уралския танк / Прев. Н. Вълчев // Зем. знаме. 1972. 9 май; Лято: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Кооп. село. 1973. 9 ноем.; Четири ели: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. култура. 1973. 3 ноем.; Балада за уралския танк / Прев. С. Лазаров // 100 шедьоври на баладата. София, 1974; Балада за уралския танк / Прев. Н. Вълчев; Алтайски връх / Прев. П. Стефанов: [Вершы] // Ти помниш, Альоша. София, 1975; Балада за уралския танк / Прев. Н. Вълчев // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977.

На венгерскую мову. Az urali tank balladája / F. E. Gáspár // Béke katonái. Budapest, 1949; Magyarok. 1949. N 1; Csatázok verseimmel. Budapest, 1950.

На грузінскую мову. Прадмова; Вяршыня на Алтаі: [Верш] / Пер. А. Куправа // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Прызнанне ў любві; Паэт; Спелы бор; Горная дарога: [Вершы] / Пер. Д. Кікабадзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978; Летняя дарога: [Верш] / Пер. Г. Нішніанідзе // Саунджэ. 1978. № 5.

На кіргізскую мову. Суйуудегу берилуу // Советтик Кыргызстан. 1960. 28 окт.

На латышскую мову. Senes / Atdz. J. Vanags; Virsotne Altaja kalnos; Vasara; Sniedzes; Mežs / Atdz. A. Imermanis; Kalnu celš / Atdz. I. Auzinš // Baltkrievijas priede. Riga, 1960; Vestule žurnalam "Bjarozka" / Atdz. M. Rudzitis // Karogs. 1960. Nr 8; Virsotne Altaja kalnos / Atdz. A. Imermanis // Cina. 1960. 6. Sept.; Virsotne Altaja kalnos / Atdz. A. Imermanis; Meitene un saule; Dzejnieks; Partizanu skola / Atdz. J. Sirmbardis // Salsmaize. Riga, 1974.

На літоўскую мову. Ijjičiaus lempute / Vert. V. Šulcaite; Balade apie Uralo tanka / Vert. P. Cimbolenka; Aukso knyga / Vert. E. Mieželaitis // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Viršune Altajuje/Vert. A. Churginas // Jaunimo gretos. 1956. Nr 9; Keturios egles; Viršune Altajuje/Vert. A. Churginas; Paminklas; Sula/ Vert. E. Miezelaitis//Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Sula/Vert. E. Miezelaitis//Pergale. 1958. Nr 9; Keturios egles/Vert. A. Churginas//Lit. ir menas. 1958. Rugp. 30; "Sumargavo, susvito, prazydo..."/Vert. A. Baltakis//Lit. ir menas. 1958. Rugs. 20; Tevyne/Vert. A. Žukauskas// Tiesa. 1958. Rugs. 19; Keturi tostai/ Vert. A. Zukauskas // Lit. ir menas. 1959. Saus. 1; Levoms zydint; Užrašas ant paminklo / Vert. A. Keturakute // Kauno tiesa. 1962. Spal. 14; Neužmiršime Jusu! / Vert. E. Matuzevicius // Lit. ir menas. 1962. Spal. 6; Nemuno ruta/ Vert. P. Keidošius // Tiesa. 1962. Spal. 14; Žveju kapai / Vert. P. Keidosius // Valstieciu laikraštis. 1962. Spal. 10; Paskutinis žirgas: Kino apysaka / Vert. H. Zenkus // Tiesa. 1967. Lapkr. 21 — Gruod. 13 / Сааўт. В. Рудаў; Atminimas / Vert. E. Matuzevicius // Liet. pionierius. 1971. Birž. 26; Tarybinys mokytojas. 1974. Vas. 1; Nemuno ruta / Vert. S. Valys // Švyturys. 1975. Nr 20; Atminimas / Vert. E. Matuzevicius // Tiesa. 1975. Kovo 28; Žveju duobkasys / Vert. S. Valys // Kult. barai. 1976. Nr 10; Atminimas / Vert. E. Matuzevicius // Tarybinys mokytojas. 1982. Rugp. 25.

На малдаўскую мову. Друмурь: [Верш] / Трад. Ю. Баржанский // Поезий белорусе. Кишинэу, 1956; Хрибий: [Верш] /Трад. В. Белистов // Нистру. 1960. № 9; Друмурь: [Верш] / Трад. Ю. Баржанский // Културa Молдовей. 1960. 18 септ.: Вынт де пе Волга: [Фрагмент] / Трад. М. Чиботару // Поець белорушь. Кишинэу, 1975.

На нямецкую мову. Sommerpfad / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1962. H. 8.

На польскую мову. Latem / Tł. Z. Bieńkowski // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Kronikarz leśnego frontu / Tł. M. Kononowicz // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; Wieczny kalendarz / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971. Propozycje repertuarowe na konkurs recytatorski. Warszawa, 1975.

На рускую мову. Синий вересок: Избр. лирика. М., 1975. Рэц. К а д е т М. Судьбы счастливый дар // Во славу Родины. 1976. 29 февр.

Молодость мира: Стихи. Л., 1950. Рэц.: К р ы ш т а л ь В. У авангардзе лагера міру // Мін. праўда. 1951. 24 чэрв.

Стихи. М., 1953. Рэц.: Б у р ь я н Б. Стихи творческие и «сделанные» // Сталин. молодежь. 1954. 5 февр.; К і с л і к Н. Вершы А. Вялюгіна // Маладосць. 1954. № 2.

Голубь на башне: Стихи. Мн., 1957. Рэц.: Ч а р к а с а ў А. Выдадзена ў 1957 г. // Піянер Бел. 1957. 22 сак.

Черемуховые холода: Стихи. Л., 1960. Рэц. Б е р е з к и н Г. На просторах поэзии // ЛГ. 1962. 3 июля; В а р н о В. Черемуховая свежесть // Неман. 1961. № 4; К и с л и к Н. Черемуховые холода // В мире книг. 1963. № 2; С е м е н о в с к а я Л. // Звезда. 1961. № 6.

Ветер с Волги: Поэма / Пер. Н. Кислик. М., 1965. Рэц.: Б е р е з к и н Г. Связь времен // Неман. 1966. № 5.

Баллада об уральском танке: [Верш] / Пер. Г. Семенов // Поэты Белоруссии. М., 1947; Свет нового мира: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1947. 1 сент.; Авиалиния Минск — Варшава — Прага: [Верш] / Пер. В. Варно // Сталин. молодежь. 1947. 7 сент.; Лида и Лариса: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1947. 19 нояб.; Баллада об уральском танке; Беженцы; Смоленск / Пер. Г. Семенов; В дороге / Пер. П. Кобзаревский: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Баллада об уральском танке / Пер. С. Мар // Молодая гвардия. М., 1948; Путевка райкома; Баллада; «Лампочка Ильича»: [Вершы] / Пер. В. Рождественский // Молодая гвардия. Альманах молодых писателей. М., 1948. Т. 2; «Мердэка»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1948. № 9; Баллада о гудках: Из цикла «Стихи о Тракторограде» / Пер. А. Кудрейко // Там жа. 1948. № 43; Дворец пионеров: [Верш] / Пер. Г. Шерго-

ва // Там жа. 1948. № 52; В дороге / Пер. П. Кобзаревский; Авиалиния / Пер. Б. Бендик: [Вершы] // Смена. 1948. № 3; Четыре ели: [Балада] / Пер. А. Шарапов // Сов. Отчизна. 1948. № 4; Баллада о гудках: [Верш] // Зорька. 1948. 31 дек.; Тридцатилетие: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Комс. правда. 1948. 31 дек.; Комсомольцы: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1948. 30 окт.; Тито: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Сталин. молодежь. 1948. 29 февр.; Баллада о трех гудках; Путёвка райкома: [Верш] / Пер. В. Милованов // Там жа. 1948. 9 июня; Рождение: [Верш] // Там жа. 1948. 29 дек.; Беларусь моя!: Отрывок из поэмы / Пер. Я. Хелемский // Сталин. сокол. 1948. 11 янв.; Вершина на Алтае: [Верш] / Пер. А. Коренев // Новый мир. 1949. № 2; «Лампочка Ильича»: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Огонек. 1949. № 4; Товарищ Козлов в Нью-Йорке: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Смена. 1949. № 19; Золотая книга: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Сов. воин. 1949. № 22; Урожай: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1949. 6 авг.; Я земли этой сын: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Сов. Бел. 1949. 19 июня; Раздумье в Негорелом: (Отрывок из поэмы) // Там жа. 1949. 29 окт.; Костер: [Верш] // Сталин. молодежь. 1949. 19 янв.; По дорогам Белоруссии: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Там жа. 1949. 5 июня; Комсомольцы: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Там жа. 1949. 13 июля; Урожай: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Художественная самодеятельность. М., 1950. Вып. 3; Баллада о костре / Пер. А. Кудрейко //Огонек. 1950. № 4; Паводок: [Верш] / Пер. Л. Образцов // Смена. 1950. № 8; Товарищ Козлов в Нью-Йорке; Я земли этой сын: [Вершы] / Пер. Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1950. № 8; Молодому избирателю: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Комс. правда. 1950. 28 февр.; Избирателю-ровеснику: [Верш] // Сталин. молодежь. 1950. 22 февр.; Колхозная осень: [Верш] / Пер. А. Тверской // Комс. правда. 1951. 20 сент.; Новый год: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Сов. Бел. 1951. 1 янв.; Легенда нашей земли: [Верш] / Пер. В. Лившиц // Там жа. 1951. 9 февр.; Товарищу Сталину: [Верш] / Пер. В. Лившиц // Там жа. 1951. 25 февр.; Баллада об уральском танке / Пер. Г. Семенов; Четыре ели: (Баллада) / Пер. С. Олендер; Золотая книга; Вершина на Алтае / Пер. Н. Заболоцкий; Дождь; Комсомольцы / Пер. Н. Комиссарова; Дворец пионеров в Минске / Пер. И. Френкель; Лампочка Ильича / Пер. А. Кудрейко: [Вершы] // Антология белорускої поэзии. М., 1952; Вершина на Алтае / Пер. Н. Заболоцкий; Дворец пионеров / Пер. В. Лифшиц; В гостях у юннатов; Девушка и солнце; Памятник на выгоне; Надписи на стенах рейхстага; В свободном Пекине; Лампа французского шахтера / Пер. В. Шефнер: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; Лампа французского шахтера; Китайцы в Пекине; Перед последним экзаменом; Девушка и солнце; Бесстрашие: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, В. Шефнер // Сов. Отчизна. 1952. № 4; Мандат, подписанный Ильичем: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1952. 23 февр.; Надписи на стенах рейхстага: [Верш] / Пер. В. Шефнер // Там жа. 1952. 9 мая; Товарищу Сталину; Рождение; Легенда нашей земли / Пер. В. Лифшиц; Лампа французского шахтера / Пер. Н. Кислик; Золотая книга / Пер. А. Кудрейко: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Баллада об уральском танке: [Верш] / Пер. Г. Литвак // Бугская заря. 1953. 15 сент.; Озеро Нарочь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Комс. правда. 1953. 9 июля; Рыбацкое море: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1953. 7 июля; Баллада об уральском танке: [Верш] / Пер. Г. Семенов // Возрожденная земля. М., 1954; Батько Днепро: [Паэма] / Пер. К. Титов, И. Бойков // Сов. Отчизна. 1955. № 2; Горная дорога: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Коммунист Тадж. 1955. 20 февр.; Вершина на Алтае; Баллада о дружбе: [Вершы] / Пер. Н. Заболоцкий, В. Журавлев // Октябрь (Кишинев). 1956. № 10; В гостях у солнца; Утро; Окуни: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1956. 6 июля; Голуби: [Паэма] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1956. 5 дек.; Юные геологи: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Зорька. 1956. 21 июля; Девушка и солнце: [Верш] / Пер. В. Шефнер // Сов. Молдавия. 1956. 2 окт.; Землячка: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1957. 13 янв.; На горе Чернечьей: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1957. 25 июня; Поэту: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1957. 7 июля; Мандат: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1957. 6 нояб.; Признание в любви: [Верш] / Пер. Г. Шергова // Огонек. 1958. № 52; Землячка: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1958. 30 дек.; Беларуси: [Верш] / Пер. Г. Шергова // Сов. Бел. 1958. 31 дек.; Баллада о знаменосце / Пер. А. Чепуров // Звезда. 1959. № 1; Вечный календарь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1959. № 43; Грибы: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1959. 22 нояб.; Сов. Бел. 1959. 9 дек.; Улица машинистов: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1959. 21 окт.; Поэт; Грибы: [Вершы] / Пер. Ю. Чернов, С. Бурлака, В. Кочетков // Днестр. 1960. № 9; Шесть стихотворений: Поэт; Старый машинист; Рыбачье кладбище; Наднеманская рута; Бор; Летняя дорога / Пер. Н. Кислик // Неман. 1960. № 6; Баллада об уральском танке: [Верш] / Пер. Г. Литвак // Урал. 1960. № 5; Костер: [Верш] / Пер. Н. Рыленков // Во славу Родины. 1960. 10 янв.; Песня зеленого дуба: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 20 марта; Правда. 1960. 20 марта; Облик Родины: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1960. 4 июня; Поэт: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 3 дек.; Знамя юности. 1960. 3 апр.; Наши крылья: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1960. 17 янв.; Монтер: [Верш] / Пер. В. Журавлев // Сов. Бел. 1960. 7 февр.; В начале мая: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 9 мая; Третье июля: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1960. 3 июля; Минское море: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 28 авг.; Тростники: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1961. № 10; Здравствуй, Первомай!: [Верш] / Пер. П. Семынин // Огонек. 1961. № 18; «Не полынь на дедовом наделе...»: [Верш] / Пер. Н. Быков // Там жа. 1961. № 44; У меня на Урале мама живет / Пер. Н. Браун; Партизанский лес / Пер. Б. Кежун; Воспоминание (1941) / Пер. П. Жур: [Вершы] // Во славу Родины. 1961. 4 февр.; Лирические строчки: Новый год; Снимок / Пер. В. Шефнер; Отправляясь в поход / Пер. П. Жур; Эдуарду Межелайтису / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Знамя юности. 1961. 5 февр.; На поклон к Тарасу: [Верш] / Пер. В. Шефнер // ЛГ. 1961. 23 мая; Разговор с дочкой: (Вступление к поэме «Ветер с Волги») / Пер. П. Жур // Сов. Бел. 1961. 22 апр.; Елочка: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Эконом. газ. 1961. 1 янв.; Звезды нового мира: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Там жа. 1961. 6 нояб.; Баллада об уральском танке; Родные дороги; Август; Рыбацкое море; Бесстрашие; Смоленск; Землячка; Вечный календарь; Великое противостояние; Тростники: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; В памяти людей: [Верш] // Зорька. 1962. 7 июля; Глобус Наполеона: Рассказ // ЛГ. 1962. 18 окт.; Мечты торжество: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1962. 1 янв.; Слово на митинге в Вязынке: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1962. 6 июля; Чуткий учитель // Там жа. 1962. 30 сент.; Рождение: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Там жа. 1962. 30 дек.; Апрельский ветер: (Из поэмы) / Пер. Н. Кислик // Неман. 1963. № 2; Баллада о золотой книге / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1963. 5 дек.; Ледолом: Из поэмы / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1963. 23 апр.; Баллада Трубецкого бастиона: [Урывак з паэмы «Вецер з Волгі»] / Пер. А. Корчагин // Сов. Бел. 1963. 12 апр.; Володя Ульянов: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Там жа. 1963. 21 апр.; На горизонте — белое // Там жа. 1963. 19 июля; Ветер с Волги: Главы из поэмы / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1964. № 7; Лето: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Огонек. 1964. № 24; С ленинским отцовским силуэтом: [Верш] / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1964. 29 окт.; Вечер: [Верш] / Пер. С. Евсеева // ЛГ. 1964. 18 янв.; Баллада о звездах / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1964. 26, 28 апр.; В дороге: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Комс. правда (Вильнюс). 1965. 25 июня; Напоминание; «Летит грохочущий состав...»: [Вершы] // Сел. газ. 1965. 8 мая; Встреча с поэмой: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1965. 22 апр.; Вылетали журавли: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1965. 1 мая; Смоленск; Пар-

тизанская пушка: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский, Е. Винокуров // Священная война. М., 1966; Летописцу лесного фронта: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Звезда. 1966. № 8; Ветер с Волги: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Мед. газ. 1966. 22 апр.; Дождь: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Поэты Белоруссии. М. 1967; «Когда-то был десантником...»: [Верш] / Пер. А. Передреев // Знамя. 1967. № 4; Признание в любви: [Фрагмент верша] // Неман. 1967. № 10; Признание в любви: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Лесная пром-сть. 1967. 15 авг.; Лирическая новогодняя: [Верш] // Сов. Бел. 1967. 1 янв.; Хлеб и соль: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Труд. 1967. 1 сент.; Баллада об уральском танке; Товарищ Козлов в Нью-Йорке / Пер. Я. Хелемский; Партизанская пушка / Пер. Е. Винокуров: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Партизанская школа; «Опять дремотно ополь зазвенело...»; Постреленок: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // ЛГ. 1968. 11 сент.; Бор; Рыбачье кладбище; Летняя дорога; Вылетали журавли; Поэт: [Вершы]; Из поэмы «Ветер с Волги» / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Ветви. Мн., 1969; Ледолом: (Из поэмы «Ветер с Волги») / Пер. Я. Хелемский // Поэмы о Ленине. М., 1969. Рэц.: К а л а ч и н с к и й М. Черты великого образа // Неман. 1970. № 4; Дождь: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Пою мое Отечество. М., 1969; Лампочка Ильича: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Стихи о Ленине. М., 1969; Листья лет: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, И. Шкляревский, Н. Сидоренко, Б. Кежун // Неман. 1969. № 3; Поэт: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1969. 12 окт.; Признание в любви: [Верш] / Пер. Г. Петренко // Сов. Бел. 1969. 28 янв.; Комсомольцы: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1969. 18 февр.; Смоленск / Пер. Я. Хелемский; Партизанская пушка / Пер. Е. Винокуров: [Вершы] // Великая Отечественная. Стихотворения и поэмы: В 2 т. М., 1970. Т. 1; У меня на Урале мама живёт; Поэт / Пер. Н. Браун; В начале мая / Пер. С. Ботвинник: [Вершы] // Путь к победе. Мн., 1970; Встреча: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Сов. Бел. 1970. 19 июля; Костер; Вершина на Алтае; Песня зеленого дуба: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Батька Днепро: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; «У надгробья две ракиты...»: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Мол. гвардия. 1973. № 2; Поэт: Песня матери; Зори: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1973. 27 дек.; Встреча: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Партизанская школа; Катерининский тракт: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Зорька. 1974. 7 нояб.; Летописцу лесного фронта: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1974. 3 июля; Партизанская школа; Березовый сок; Катерининский тракт: [Вершы] // Там жа. 1974. 30 окт.; Землячка: [Верш] // Сов. Бел. 1974. 15 дек.; Смоленск / Пер. Я. Хелемский; Партизанская пушка / Пер. Е. Винокуров: [Вершы] // Великая Отечественная: В 2 т. М., 1975. Т. 1; Бор; Рыбачье кладбище; Летняя дорога; Поэт: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; Васильки; Лесное озеро: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Тревога / Пер. Н. Кислик; Партизанская пушка / Пер. Е. Винокуров: [Вершы] // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Партизанская школа; «Опять дремотно ополь зазвенело...»; Летописцу лесного фронта; Печура: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Шкляревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Черствый ломоть: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Неман. 1975. № 4; Черёмуховые холода: [Верш] // Сов. Бел. 1975. 16 янв.; Возвращайтесь, мальчики; Горная дорога: [Вершы] / Пер. Е. Винокуров // Там жа. 1975. 13 февр.; Смоленск: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Там жа. 1975. 27 февр.; Красная книга / Пер. Н. Заболоцкий; Партизанская школа / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Песнь о книге. Мн., 1977; Березовый сок; Поэт; Летняя дорога; Черемуховые холода; «А жизнь как будто вся сначала...»; «Как в полудреме, листопад над сквером...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский, Н. Кислик, Г. Юнаков // Советская поэзия. М., 1977. Т. 2; Партизанская пушка / Пер. Е. Винокуров; Вершина на Алтае / Пер. Н. Заболоцкий; Партизанская школа / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Шестьдесят лет советской поэзии: В 4 т. М., 1977. Т. 3; На лесном большаке: [Верш] / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1978. № 12; Баллада об уральском танке / Пер. Г. Семенов; Снегири / Пер. Н. Сидоренко; Бесстрашие / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Рыбацкое море: [Верш]; Батька Днепро: (Из поэмы) / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Баллада зеленого дуба: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1980. № 4; Снегири: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Кн. обозрение. 1980. 18 янв.; «Лишь ветер на спаленных нивах...»; «Полыхнул грозой летней порой...»: [Вершы] / Пер. В. Элькин // ЛГ. 1980. 7 мая; Васильки; Лесное озеро; Декабрь: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Из давнего дневника: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1981. № 12; Патрон: [Верш] / Пер. В. Костылев // Во славу Родины. 1981. 8 сент.; Костер в Разливе: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1981. 22 апр..; Воскресенье: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Там жа. 1981. 29 июня; «А жизнь как будто вся сначала...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Братский союз. Донецк, 1982; Вылетали журавли; Летняя дорога; Рыбачье кладбище; Спелый бор; Поэт: [Вершы]; Ветер с Волги: (Главы из поэмы) / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Батька Днепро: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Смоленск / Пер. Г. Семенов; Васильки; Снегири / Пер. Б. Кежун; Березовый сок / Пер. В. Рождественский; Летописцу лесного фронта / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Беспокойство души: [Вершы] / Пер. Б. Кежун, Я. Хелемский, В. Шефнер, В. Лукашевич // Доблестью душа окрылена. М., 1984; Красная звезда. 1984. 7 янв.; Партизанская школа; Летописцу лесного фронта; Печура: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Паром из Белоруссии в Россию. Мн., 1984; Поздний паром; Подсолнух (1942); «Рассвет вставал в тиши, но круто над первозимком грянул гром...»; Сеновал; «Гудел, мелькал пропеллер вьюги быстрый...»; Невзятый форт: [Вершы] / Пер. Н. Старшинов // ЛГ. 1984. 1 авг.; Встреча: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Венок славы: В 12 т. М., 1985. Т. 7; «Рудня... со смертью повенчанный...»: [Верш] / Пер. В. Элькин // Стихи военных лет: 1941—1945. М., 1985; Партизанская пушка: [Верш] / Пер. Е. Винокуров // Стихи о Великой Отечественной: В 2 кн. М., 1985. Кн. 1; «Моей судьбы военной переправы...»: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1985. № 6.

На таджыкскую мову. Изхори садокат ба модар / Тарч. Ш. Мастон; Хадиси такки уроли; Куллае бар Олтой / Тарч. Ш. Нодир: [Вершы] // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На татарскую мову. Юлда: [Верш] / З. Нури тэрж. // Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968; Давыл алдыннан: «Иделдэн искэн жиллэр» поэмасыннан озек / З. Нури тэрж. // Казан утлары. 1981. № 4.

На узбекскую мову. Кутиш; Кўзикорин; Баликчилар кабрі; Севгімні этай ізхор: [Вершы] / Шункор, Х. Шарипов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. А у полі верба: Поезії / Пер. М. Нагнибіда. К., 1960.

Вітер з Волги: Поема / Пер. Б. Степанюк. К., 1970. Рэц.: А х р ы м е н к а П. На мове сяброў // Звязда. 1971. 13 сак.; Г о р л а ч Л. Зустріч з поемою // Друг читача. 1970. 13 жовт.

Біла вежа: Поезії. К., 1980. (Б-ка Братерство). Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 29 жн.; О х р і м е н к о П. Братня взаемність // Черв. промінь. 1982. 7 січ.; Я г о ж. Вияв братніх почуттів // Там жа. 1982. 26 січ.

Перепілочка: [Верш] / Пер. В. Сосюра // Вітчизна. 1947. № 7; Дніпро. 1947. № 9; Біженці; У дорозі; Плоти: [Вершы] / Пер. А. Німенко, І. Вирган, Л. Дмитерко // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Пам'ятник на вигоні: [Верш] / Пер. Д. Луценко //

Рад. Житомирщина. 1952. 19 груд.; Балада про уральський танк: [Верш] // Барвінок. 1953. № 2; «Укриті морозами віти..»: [Верш] / Пер. Б. Чалий // Там жа. 1953. № 12; Пам'ятник на вигоні: [Верш] / Пер. Д. Луценко // Вітчизна. 1953. № 1; Батько Дніпро: Поема / Пер. Т. Одудько // Жовтень. 1956. № 3; Білорусь, Білорусь; Біло зоряне «бабине літо»; Гірська дорога / Пер. І. Гончаренко; На Шевченковій горі; Вогір/ Пер. О. Ющенко; Чекання / Пер. Б. Степанюк; Пісня коло багаття / Пер. М. Нагнибіда: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Пісня біля багаття; Березовый сік; Лісове озеро: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда, М. Гірник, Б. Чалий // Вітчизна. 1957. № 6; На Шевченковій горі: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Дніпро. 1957. № 9; Київ. комсомолець. 1957. 15 вер.; Як Дніпро народився: [Верш] // Піонерія. 1957. № 12; Чекання: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Літ. газ. 1957. 25 черв.; Батьківщина: [Верш] / Пер. І. Гончаренко // Там жа. 1957. 17 вер.; Пісня зеленого дуба: [Верш] / Пер. А. Малишко // Дніпро. 1958. № 9; Комсомольці: [Верш] / Пер. А. Малишко // Зміна. 1958. № 9; Голуби: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Піонерія. 1958. № 5; Негорільська арка: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Україна. 1958. № 10; Сталінградська легенда: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Рад. культура. 1958. 23 лют.; Біла яблуня: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Дніпро. 1959. № 1; Нащадок землі: Легенда у віршах / Пер. В. Лучук // Жовтень. 1959. № 10; Пісня зеленого дуба: [Верш] / Пер. П. Ребро // Комсомолець Запоріжжя. 1959. 22 квіт.; Стиглий бір: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Зміна. 1960. № 5; Гриби: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Україна. 1960. № 8; Посвідчення: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Рад. Укр. 1960. 18 берез.; Путівка: [Верш] / Пер. В. Швець // Робітнича газета. 1960. 19 черв.; «Полымя» в гостях у «Прапора» // Прапор. 1961. № 7; Балада Трубецького бастіону: Глава з поеми / Пер. М. Ільницький // Жовтень. 1964. № 9; На Шевченковій горі: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Молодь Укр. 1964. 30 трав.; Зустріч з поемою: (З поеми «Вітер із Волги») / Пер. О. Жолдак // Наддніпр. правда. 1967. 23 черв.; Вітер з Волги: [Урывак з паэмы] / Пер. Б. Степанюк // Піонерія. 1969. № 11; Україна. 1969. № 4, 41; Вітер з Волги: [Урывак з паэмы] / Пер. В. Лагода // Україна. 1969. № 16; Пісня зеленого дуба: Балада / Пер. П. Ребро // Индустр. Запорожье. 1969. 22 апр.; Вітер з Волги: Розділ з поеми про юного Леніна / Пер. Б. Степанюк // Київ. правда. 1969. 22 квіт.; Передгроззя: [Урывак з паэмы «Вецер з Волгі»] / Пер. Б. Степанюк // Літ. Укр. 1969. 22 квіт.; Вітер з Волги: З поеми про Леніна / Пер. Б. Степанюк // Сіл. вісті. 1969. 3 серп.; Чорна яблуня: (Розділ з поеми «Вітер із Волги») / Пер. Б. Степанюк // Сузір'я. К., 1970. Вип. 4; Дубовий листок // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Слід митця; Перепілочка; Хлопчик з Ленінграда; Смоленськ; Балада про уральський танк; Пісня коло багаття; Балада про прапороносця; Гриби; А в неділю...; Балада Трубецького бастіону; Печура; Партизанська школа; Літописці лісового фронту; «Здається, знов життя початок...»; Генерал Пуща; Жевжик: [Вершы] / Пер. П. Усенко, Д. Павличко, М. Рильський, Б. Чалий, М. Нагнибіда, А Малишко, В. Бровченко, Б. Степанюк // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Як Дніпро народився; Балада про уральський танк: [Вершы] / Пер. Б. Чалий // Вірші з моеі поштової скриньки. К., 1972; Батько Дніпро: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Пароль і відзив // Рад. Укр. 1972. 6 лип.; «Життя немов спочатку плине...»: [Верш] / Пер. Г. Столярчук // Комс. зірка. 1975. 24 черв.; А в неділю...: [Верш] / Пер. В. Бровченко // Голоси Білорусії. К., 1976; Батько Дніпро: (Уривок з поеми) / Пер. В. Корж // Дружби слово заповітне. Дніпропетровськ, 1977; Хліб і сіль; Очерет: [Вершы] / Пер. О. Ющенко // Україна. 1979. № 23; Ідуть крізь серця у Росію дороги: [Верш] / Пер. В. Корж // Молодь Черкащини. 1979. 6 січ.; Балада про прапороносця / Пер. А. Малишко // Отче ім'я. Харків, 1982; Батько Дніпро: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Березовик: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1982. № 4; Біженці: [Верш] // Прапор комунізму. 1982. 24 жовт.; Флейти любові і сурми ненависті; Балада про уральський танк: [Верш] / Пер. М. Львович, Б. Чалий // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

На французскую мову. La caille; La pinède luxuriante; Le calendrier éternel // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. «Ташман аркатна хуп-хура хитре...»; Смоленск / В. Ахун кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

М ы і х н е з а б у д з е м: Зборнік, прысвечаны памяці пісьменнікаў Беларусі, якія загінулі ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Мн., 1949 / Скл. Рэц.: Е с а к о ў А. // Беларусь. 1950. № 6; К а п е ц У. Кніга — літаратурны помнік // Віцеб. рабочы. 1950. 4 кастр.; М а т э в у ш а ў В. // За Радзіму. 1950. 29 вер.; М і р о н а ў А. З намі ў страі // ЛіМ. 1950. 6 мая; С л у ц к і Д. Як жывыя сярод жывых // Полымя. 1950. № 5; С м и р н о в М. С нами в строю // Сов. Отчизна. 1950. № 7.

Н а в а р ц е м і р у: Творы, прысвечаныя барацьбе за мір. Мн., 1950 / Скл.

Р у с к а я савецкая паэзія. Мн., 1953 / Рэд. з інш.

П а э т ы Савецкай Літвы. Мн., 1954 / Рэд. пер.

Х а д ы к а У. Выбр. вершы. Мн., 1956 / Скл.

Д з е н ь украінскай паэзіі. Мн., 1957 / Скл.

А н т а л о г і я беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., 1961 / Скл.

К р ы в ё ю сэрца. Мн., 1967 / Скл.

Н а г н і б е д а М. Трэцяе спатканне: Паэзія. Мн., 1971 / Рэд. пер.

У к р а і н с к а я савецкая паэзія: Анталогія: У 2 т. Мн., 1975 / Рэд.

Н а г н і б е д а М. Вятрылы, поўныя блакіту: Вершы, паэмы / Пер. з укр. Мн., 1981 / Скл.

2.1.

На беларускай мове. Д а ю б і л е я ў беларускіх пісьменнікаў П. Пестрака, С. Грахоўскага, А. Вялюгіна: (Метад. парады б-кам). Мн., 1973.

С м ы к а в а І. Анатоль Вялюгін // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Мн., 1973.

2.3.

На балгарскай мове. В ъ л ч е в Н. За него // Вялюгин А. Избрани стихотворения и поеми. София, 1974.

На беларускай мове. А г і е в і ч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954. С. 142—146; Я г о ж. Павышаць паэтычнае майстэрства // Звязда. 1950. 1 крас.; А н а т о л ю Вялюгіну — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1973. 28 снеж.; А н а т о л ю Вялюгіну — 60: [Віншаванне] // Там жа. 1983. 23 снеж.; А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 255—256; Я г о ж. Залацістыя соты // Вялюгін А. Верасовы ўзятак. Мн., 1974; Я г о ж. У спелым леце... // Арочка М. Галоўная служба паэзіі. Мн., 1974. С. 92—112; А ў д з е е ў І. У вянок песняру // Чырв. змена. 1982. 22 крас.; Б а з а р э в і ч М. Карані жыцця і творчасці // Вяч. Мінск. 1978. 9 жн.; Я г о ж. На мове бессмяротнага кабзара // Звязда. 1972. 3 лют.; Я г о ж. Узважана сэрцам... // Там жа. 1973. 27 снеж.; Б а р а д у л і н Р. Партрэт у верасе пчаліным // Маладосць. 1983. № 12; Я г о ж. Слова ў хадзе: Нарыс // ЛіМ. 1973. 28 снеж.; Б а р а й А. Над Бугам — рэха подзвігу // Там жа. 1973. 30 сак.; Б а р с т о к М. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 166—167; Б а ч ы л а А. Юнацкі свет Валодзі Ульянава // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985. С. 183—186; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. 2 выд. Мн., 1980. С. 87—88; Б о й к а У. Прадмова найвялікшага жыцця // ЛіМ. 1964. 6 сак.; Б р ы л ь Я. Пісьменнік і сучаснасць // Полымя. 1960. № 4; Б у р н о с а ў В. На варце міру // Там жа. 1950. № 10; Б у р' я н Б. Вобразы і цені // ЛіМ. 1954. 4 вер.; Я г о ж. Слова паэта — зброя народа // Там жа. 1951. 4 жн.; Б у т э в і ч А. Попел Хатыні ў сэрцы // Там жа. 1973. 5 кастр.; Б я л е в і ч А. Зямля ў агні // Там жа. 1968. 9 жн.; Я г о ж. І дрэвы спяваюць, і травы

пяюць... // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970. С. 148—167; Бярозкін Р. У свет, адкрыты насцеж... // Бярозкін Р. Спадарожніца часу. Мн., 1961. С. 199—227; Яго ж. Праўда вымыслу // ЛіМ. 1956. 3 сак.; Вітка В. Вялікая і ўдзячная тэма // Там жа. 1950. 4 сак.; Гаўрусёў С. На стромах часу: Анатолю Вялюгіну — 50 гадоў // Беларусь. 1973. № 12; Яго ж. Пара верасовага ўзятку: Творчы партрэт // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Яго ж Правафлангавы паэзіі // Наст. газ. 1973. 26 снеж.; Яго ж. Слова яго не пойдзе ў запас // Вяч. Мінск. 1973. 27 снеж.; Герцовіч Я. У ролі рэгістратараў // ЛіМ. 1947. 21 чэрв.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 151—152; Гніламёдаў У. З Леніным у сэрцы: (Беларуская паэтычная Лeнініяна) // Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976. С. 20—22; Яго ж. Слова паэта // Полымя. 1983. № 12; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 277—279; Яго ж. Традыцыі і наватарства. Мн., 1972. С. 29—31, 50—51, 85—86; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 296—298; Зуёнак В. Гэта ўзважана сэрцам // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983. С. 108—127; Яго ж. Лінія высокага напружання // На стрыжні часу. Мн., 1973; Казека Я. Вучыць на прыкладзе станоўчага // ЛіМ. 1954. 31 ліп.; Камейша К. Адрас любві // Чырв. змена. 1973. 27 снеж.; Яго ж. З пункту гледжання гісторыі // Мін. праўда. 1979. 10 крас.; Качэўскі В. Голас друга // Полымя. 1961. № 6; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Кіслік Н. Вершы А. Вялюгіна // Маладосць. 1954. № 2; Клышка А. Лепшая традыцыя — наватарства // ЛіМ. 1961. 17 лют.; Яго ж. Перакладаць верш вершам // Там жа. 1977. 13 мая; Коўтун В. На буйное жыта // Там жа. 1983. 23 снеж.; Краўчанка У. Клапаціцца аб дзіцячай літаратуры // Наст. газ. 1958. 28 лют.; Крупеня Я. Балада аб лясных салдатах // Мін. праўда. 1973. 27 сак.; Куцэнка В. Крок ягоны чуцён // ЛіМ. 1964. 8 снеж.; Лiякумовіч Ц. Старонка жывой памяці // Звязда. 1980. 18 студз; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 28—32, 64—69; Лукоўскі Е. На варце міру // Гомел. праўда. 1951. 31 кастр.; Майсейчык А. Аб жанравых асаблівасцях паэм А. Вялюгіна // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Яго ж. Гэта ўзважана сэрцам // Маладосць. 1973. № 12; Яго ж. Паэтычны роздум сучасніка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; Яго ж. Спосаб Праметэя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1976. Вып. 4; Яго ж. Творчасць Анатоля Вялюгіна 40-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Мартынава Э. Мастацкі пераклад як форма беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязей // Садружнасць літаратур. Мн., 1968; Мацкевіч А. Разведка паэтычным словам // ЛіМ. 1972. 22 вер.; Яго ж. У люстры Дзвіны, у люстры экрана // Там жа. 1974. 30 жн.; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. 2 выд. Мн., 1983. С. 39—41; Мішчанчук М., Шаўлоўская М. «Нязменна ўзначальвае Ленін...» // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977; Мянжынская В. Тут кожная пушча — быліна // Віцеб. рабочы. 1973. 28 лют.; Мятліцкі М. Ля кастра восені // Дзень паэзіі — 83. Мн., 1983; Нагнібеда М. Адказнасць таленту // Братэрства. Мн., 1983; Някляеў У. Спосабам Праметэя // Беларусь. 1983. № 12; Пестрак П. Перад неабходнасцю выбару // ЛіМ. 1961. 21 студз.; Яго ж. Станаўленне // Там жа. 1959. 13 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Плаўнік А. Камуны парасткі прарасталі // Вяч. Мінск. 1978. 1 снеж.; Прыходзька П. Майстар паэтычнага вобраза // Мін. праўда. 1973. 26 снеж.; Яго ж. Паэзія кінадакумента // Віцеб. рабочы. 1965. 27 чэрв.; Рагойша В. Водгулле хатынскіх званоў // На арбіце часу. Мн., 1974; Яго ж. І нясе яна дар... Мн., 1977. С. 218—222; Ракаў В. Над Радзімай сонца не заходзіць // Звязда. 1973. 2 сак.; Ралько І. Асацыятыўная вобразнасць // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 266—268; Ратнікаў Г. Эстафета гераізму // Мін. праўда. 1963. 1 чэрв.; Русецкі Я. Яго спелае лета // Віцеб. рабочы. 1983. 27 снеж; Рэзнікаў Я. Дні і ночы мужнасці // Маг. праўда. 1975. 4 крас.; Скапа У. Паэзіі абжыты мацярык // Віцеб. рабочы. 1973. 27 снеж.; Яго ж. Узважана сэрцам // Там жа. 1978. 7 вер.; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 136—137; Сондак А. Прадмова да «найвялікшага ў свеце жыцця» // Нар. асвета. 1970. № 4; Студзёны Л. Песня, народжаная сэрцам // Віцеб. рабочы. 1962. 10 чэрв.; Сцяшковіч Т. Методыка стылістычнага аналізу параўнанняў у паэме А. Вялюгіна «Вецер з Волгі» // Материалы докладов межвузовской научно-методической конференции, посвящённой 100-летию со дня рождения В. И. Ленина. Шяуляй, 1970; Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 114—116; Чалы Б. Паэтычнае бачанне жыцця // ЛіМ. 1952. 29 ліст.; Чыгрынаў І. Водар сапраўднай паэзіі // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983; Шыловіч Г. На скрыжалях эпохі // Беларусь. 1978. № 12; Юрэвіч У. Роздум над паэтычнай Лeнініянай // Полымя. 1962. № 8; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 270.

На польскай мове. Anatol Wialugin // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Березкин Г. О поэзии Анатолия Велюгина // Велюгин А. Синий вереск. М., 1975; Бондарева Е. Писатель и кино // Неман. 1972. № 2; Яго ж. Слово публициста в документальном фильме // Вопросы публицистики. Мн., 1969; Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 225—228; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Залесская Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960. С. 151—154, 175—176; Зуенок В. Мир поэта // Сел. газ. 1973. 27 дек.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 214; Калбаева Н. Названные и безымянные // Сов. молодежь (Рига). 1974. 9 мая; Камейша К. Адрес любви // Сов. Бел. 1984. 21 июля; Капилов А. Хлеб и кровь // Во славу Родины. 1978. 14 дек.; Ковалев Д. Настойчиво учиться у Маяковского // Сов. Бел. 1950. 23 мая; Ковтун В. и восходит солнце... // Сел. газ. 1978. 21 нояб.; Крупенька Е. Таинство творчества: Штрихи к портрету поэта А. Велюгина // Знамя юности. 1984. 5 июля; Моисейчик А. Молодостью вечною крылатой // Заря. 1973. 27 дек.; Новиков И. Цветы от ветерана // Правда. 1984. 24 февр.; Подорожанский И. «Я — крепость, веду бой» // Сел. газ. 1973. 12 мая; Резник И. В наследство подвиг // Во славу Родины. 1984. 1 апр.; Яго ж. Незабываемое // Сел. газ. 1977. 1 мая; Яго ж. Свидания с дядькой Якубом // Сов. Бел. 1982. 3 нояб.; Смаль В. Поэма о мужестве // Там жа. 1975. 27 апр.; Столинский В. «Бойцы вспоминают» // Знамя юности. 1974. 3 янв.; Стрельцов М. В спелом лете спелый бор // Неман. 1983. № 12; Ульянович С. Адрес любви прежний // Сел. газ. 1965. 18 апр.

На ўкраінскай мове. Білоус Д. Анатолій Велюгін // Велюгін А. А у полі верба. К., 1960; Нагнибіда М. Слово глибоке и щире // Велюгін А. Біла вежа. К., 1980.

На французскай мове. Vialiouguine Anatole // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. «Выходзяць з-пад апекі...»: [Верш] //Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Яго ж. Малады снежань: [Верш] // ЛіМ. 1983. 23 снеж.; Яго ж. Пасляюбілейнае: [Верш] // Там жа. 1977. 7 студз.; Бондар Т. «...Адзіноцтва... ці скарб? Ці цяжар...»: [Верш] // Бондар Т. Святочны снег. Мн., 1981; Вольскі А. Галубы: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984; Яго ж. «Сядзем побач...»: [Верш] // ЛіМ. 1978. 3 ліст.; Дашкевіч В. Парканы: [Верш] // Дашкевіч В. Загадка Атлантыды. Мн., 1983; Дзераза Ц. Навагоднія пажаданні. Ан. Вялюгіну: [Верш] // ЛіМ. 1982. 31 снеж.; Лось Е. Марскі тэатр: [Верш] // Лось Е. Вянцы

зруба. Мн., 1969; Н е п а ч а л о в і ч Я. Першыя крокі: [Верш] // Непачаловіч Я. Мера любві. Мн., 1958; П а н ч а н к а П. «...Помніш, друг, як гасцявалі...»: [Верш] // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1982. Т. 3; П а ш к о ў Г. Пад сузор'ем стронгі: [Верш] // Пашкоў Г. Зямлю слухаю. Мн., 1983.; П р ы х о д з ь к а П. Сталінградская балада: [Верш] // Прыходзька П. Парог памяці. Мн., 1983; С к а р ы н к і н У. У бары: [Верш] // ЛіМ. 1982. 3 вер.; С м а г а р о в і ч М. Грыбнік: [Верш] // Там жа. 1980. 5 снеж.; Я н і ш ч ы ц Я. Анатолю Сцяпанавічу Вялюгіну: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

На ўкраінскай мове. Д о н е ц ь Г. Хатинь: [Верш] // Рідні обрії. К., 1977.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. ф. № 6.

Я. А. Гараднiцкi.

ВЯРБА ВЕРА

Вярба Вера (сапр. Сакалова Гертруда Пятроўна; н. 14.1.1942, в. Высокі Гарадзец Талачынскага р-на Віцебскай вобл.), паэтэса, перакладчыца. Член СП Беларусі з 1964.

Нарадзілася ў сям'і служачых. Бацька, Маркаў Пётр Андрэевіч, загінуў у 1941 пад Смаленскам. Маці, Казлоўская Надзея Васілеўна, працавала інжынерам у Мінску, цяпер пенсіянерка. У 1958 В. Вярба скончыла мінскую сярэднюю школу і паступіла на філалагічны факультэт БДУ. Пасля яго сканчэння (1964) была пазаштатным карэспандэнтам часопіса «Маладосць» (1964—69), старшым інспектарам аддзела прапаганды літаратуры Упраўлення кніжнага гандлю Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР па друку (1969—71). З 1972 — літсупрацоўнік, потым загадчык аддзела пісем і інфармацыі рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», з 1977 няштатны карэспандэнт часопіса «Работніца і сялянка», з 1980 працуе ў часопісе «Беларусь». Абіралася членам бюро секцыі паэзіі Саюза пісьменнікаў БССР.

Першыя вершы В. Вярбы надрукаваны ў 1958 у рэспубліканскіх часопісах. Першая ж кніга «Вочы вясны» выклікала добрыя ўражанні, звярнула на маладую паэтэсу ўвагу крытыкі. Адзначалася, што некаторыя вершы з гэтай кнігі сталі плённым набыткам беларускай паэзіі. Творы В. Вярбы друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», у газеце «Літаратура і мастацтва» і інш. Яна аўтар шматлікіх кніг паэзіі. Паэзія В. Вярбы — лірычная споведзь пра час і сваё пакаленне. Асноўныя матывы — услаўленне маладосці, кахання, мацярынства, роздум над гісторыяй роднага краю і праблемамі сучаснасці. Творы паэтэсы вызначаюцца летуценнасцю, рамантычнай прыўзнятасцю і разам з тым часам у іх адчуваецца разгубленасць перад бытавымі няўвязкамі, разуменне складанасці жаночага лёсу, нялёгкасці жыццёвых выпрабаванняў. Яна па-свойму пераасэнсоўвае вобразы і матывы вуснай народнай творчасці. Верш «Ручнікі», пакладзены на музыку М. Пятрэнкам, стаў папулярнай песняй (акрамя таго, песні на вершы паэтэсы напісалі І. Барсукоў, Л. Свердзель). Ліра-эпічная паэма «Каліна» прысвечана гераічнаму подзвігу В. Харужай і яе паплечнікаў. Да запаветных сцяжынак юнацтва і вобразаў роднага краю вяртаецца В. Вярба ў «паэме даўняга кахання» (так названа яна) «Сіняя бухта». У аснове паэмы «Падаліст» роздум над гісторыяй сталіцы Беларусі, над гераічным лёсам свайго народа, над пераемнасцю пакаленняў.

Паэтэса доўгі час жыла сярод шахцёраў Салігорска. Напісала пра іх нарысы ў прозе. Яе творы перакладаліся на рускую і іншыя мовы, і сама яна пераклала на беларускую мову «Дзікі сабака Дзінга, альбо Аповесць пра першае каханне» Р. Фраермана.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Вершы і паэмы. Мн., 1976.

Белыя пісьмы: Вершы, паэмы: [Выбранае]. Мн., 1987.

1.2.

Вочы вясны: [Вершы]. Мн., 1962. Рэц.: Б е ч ы к В. Вачыма дзявочай вясны // Чырв. змена. 1963. 2 сак.; В о л к о д а е в П. // Знамя юности. 1963. 31 июля; Г і л е в і ч М. Перад дарогай // Полымя. 1963. № 1; К у л я ш о ў А. Першыя песні // Мін. праўда. 1962. 4 снеж.; Р а г о й ш а В. Шырэй глядзець

на свет // Маладосць. 1963. № 2; Я с к е в і ч А. Вачыма юнацтва // ЛіМ. 1962. 16 кастр.; Я г о ж. О первой книге стихов В. Вербы «Глаза весны» // В мире книг. 1963. № 2.

Белыя пісьмы: Лірыка. Мн., 1967. Рэц.: Б о й к а У. «Белыя пісьмы» расказваюць... // ЛіМ. 1967. 14 крас.; В и к т о р о в и ч Н. Синь весенних очей // Знамя юности. 1967. 28 марта; Комсомолец (Ереван). 1967. 8 окт.; М а р ч а н к а С. У пошуках свайго адрасата // Чырв. змена. 1967. 22 жн.; Т а р а с В. На пачатку маладосці мілай // Полымя. 1968. № 4; Ю р э в і ч У. Прагнучы вышыні // Маладосць. 1967. № 6.

Пралеска: Вершы. Мн., 1968.

Высакосны год: [Вершы і паэма]. Мн., 1969. Рэц.: С в і р к а Ю. Перад новай вышынёй // Полымя. 1969. № 11; Ш п а к о ў с к і Я. Талент абавязвае // Маладосць. 1970. № 1; Ш ы м у к В. Гэта трэба — дарогу адкрыць... // Звязда. 1969. 18 мая.

Сіняя бухта: Вершы і паэмы. Мн., 1975. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Душэўны неспакой // Работніца і сялянка. 1976. № 10.

Альфа: Паэмы і вершы. Мн., 1978. Рэц.: Г р а ч а н і к а ў А. Вясёлка над росным лугам... // ЛіМ. 1979. 21 снеж.

Мая маленькая планета: Лірыка. Мн., 1982. (Б-ка бел. паэзіі).

Яраслаўна: Вершы. Мн., 1986.

1.3.

1958. Косця і коцік: [Верш] // Вясёлка. № 4; Чаромха: [Верш] // Полымя. № 7; Зайка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9.

1959. Рыбакі: [Верш] // Бярозка. № 6; Маме: [Верш] // Вясёлка. № 3; Пралеска: [Верш] // Там жа. № 4; Мой любы край: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 35; Наталля; Дарагія бясконца мясціны...; Вочы: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Я к вуснам...»; Ручнікі; Люстэрка: [Вершы] // Полымя. № 3.

1960. Надзейка: [Верш] // Бярозка. № 2; Белакрылая хусціна; Схіляецца ніва да самай зямлі: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Я не глытала па акопах дыму...»: [Верш] // Полымя. № 5; Чаравікі: [Верш] // Там жа. № 9; Кіеў; «Васількі апошнія ў полі...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Мір зямлі: [Верш] // ЛіМ. 21 мая.

1961. Млечны шлях; «У дні трывог, у дні майго адчаю...»; Зіма: [Вершы] // Полымя. № 3.

1962. Лялька: [Верш] // Полымя. № 3; Лірыка: Летуценніца; Вяртанне; «На Венеры...»; Сны: [Вершы] // Там жа. № 5; «Усё ў жыцці здаецца простым...»: [Верш] // Там жа. № 12; «У мяне каханне...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Ніва. 12 жн.; Раніца: [Верш] // ЛіМ. 6 сак.; «Усё ў жыцці здаецца простым...»: [Верш] // Там жа. 18 снеж.

1963. Казкі; Дваццаць год; Мой друг: [Вершы] // Беларусь. № 10; Наша школа: [Верш] // Бярозка. № 11; Дарогі; Маленства...: [Вершы] // Маладосць. № 8; Снежань маладосці: (Лірыч. дзённік) // Полымя. № 3; Веры Харужай: [Верш] // Там жа. № 7; Казкі: [Верш] // ЛіМ. 18 кастр.; Шчырыя сэрцы — добрыя справы // Там жа. 22 кастр.; Твой светлы шлях: Нарыс // Там жа. 5 снеж.; Рыбакі: [Верш] // Ніва. 9 чэрв.

1964. Ручнікі: [Верш] // Беларускі каляндар. 1965. Беласток; Кераміка і быт // Беларусь. 1964. № 2; Сакавік: [Верш] // Там жа. № 3; Зіма: [Верш] // Бярозка. № 1; Сябры; Роднае слова: [Вершы] // Вясёлка. № 11; З Новым годам; Сябрам; Алені: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Я не чую, разгарнуўшы крылы...»; «Дзень канчаецца...»: [Вершы] // Полымя. № 9; Веры Харужай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 ліст.; Пісьмо з каментарыямі // ЛіМ. 7 студз. / Сааўт. У. Брыг; Сэрца яе — адкрытая кніга // Там жа. 6 сак.; Вясна блакітная!: [Верш] // Там жа. 1 мая; На водшыбе ў пахілай хаціне // Там жа. 16 чэрв.; Што дарагое сэрцу // Там жа. 21 ліп.; «А мы, хто жах вайны не помніць...»: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Як верная песня // Там жа. 18 жн.

1965. Мама: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Добры дзень, школа!: [Верш] // Бярозка. № 9; Ленінскі касцёр: [Верш] // Там жа. № 11; Матуліны рукі: [Верш] // Вясёлка. № 3; Сонечка; Чапаеў: [Вершы] // Там жа. № 5; Свята: [Верш] // Там жа. № 11; Ручай і ялінка: [Верш] // Там жа. № 12; «Я не глытала па акопах дыму...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 22; Поры года; Вуліца Купалы: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Бабкі мае гаварлівыя!..»: [Вершы] // Полымя. № 3; Вуліца Купалы: [Верш] // ЛіМ. 16 сак.; Роднае слова: [Верш] // Ніва. 14 сак.; Сонечка: [Верш] // Там жа. 12 вер.

1966. Матуліны рукі: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; У полі гойсае вятрыска; Першы снег; Чырвоныя камені; Сябе як помню ад калыскі: [Вершы] // Беларусь. № 1; Сказ аб радзіме; Цененькая Тоня пасвіць коні; Няма дзіцяці; Нічога мне не помніцца: [Вершы] // Там жа. № 8; Новы год: [Верш] // Бярозка. № 1; Я стану капітанам: [Верш] // Там жа. № 2; Сакавік: [Верш] // Там жа. № 3; Пра Пецю і падказку: [Верш] // Вясёлка. № 4; Мой край; Лясныя навіны; Бабуліны казкі: [Вершы] // Там жа. № 10; «Сумую я ў восень звонкую...»; «А можа...»; «Вечар шэры, як дзядуля...»; Дарогі Крыма: [Вершы] // Маладосць. № 2; Яблыня; «Яшчэ нічога не сказана...»; Я сумую па моры; «Калі пачынаецца каханне...»; «За ўдзячнасць гэтае сустрэчы...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Белыя пісьмы; Пісьмо да бацькі; Каханаму; Ліст да сонца; Унукам маіх унукаў; Дарогам Крыма: [Вершы] // Полымя. № 3; Караблі; Разуменне; Летнія грамы: [Вершы] // Там жа. № 8; Алеся; «Я не чую, разгарнуўшы крылы...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Алеся: [Верш] // Там жа. № 7; Чырвоныя камені; У полі гойсае вятрыска: [Вершы] // ЛіМ. 7 студз.

1967. Сакавік; Я стану капітанам; Бабуліны казкі; Мой край: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Свята: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Вуліца Прадвесня: [Верш] // Беларусь. № 7; Вам пісьмы пісаць не буду; Метэарыты: [Вершы] // Там жа. № 9; Калыханка: [Верш] // Вясёлка. № 1; Сінічкі; Мае малюнкі: [Вершы] // Там жа. № 3; У лесе: [Верш] // Там жа. № 6; Рэчка Алёнка: [Верш] // Там жа. № 8; Наша ёлачка; Снягурачка: [Вершы] // Там жа. № 12; «Вечар шэры, як дзядуля...»; «Бабкі, Праскоўя з Марыляю...»; «На пачатку маладосці мілай...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 25; Песня зімовага лесу: [Верш] // Полымя. № 3; Харужай; Адлятаюць мае вёсны...; Вясновыя дажджы: [Вершы] // ЛіМ. 25 ліп.; Метэарыты: [Верш] // Там жа. 5 вер.; «За ўдзячнасць гэтае сустрэчы...»: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.

1968. «Разарвецца нерва провад тонкі...»; «На пачатку маладосці мілай...»: [Вершы] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Ускраіна; «Сумуе дома...»; Надзея: [Вершы] // Беларусь. № 10; Мядзведзі: [Верш] // Вясёлка. № 3; Свята: [Верш] // Там жа. № 11; Каліна: Ліра-паэма // Маладосць. № 4; Каханне: «Разарвецца нерва провад тонкі...»; «Да чаго ж усё...»; «Гэтага ж нашага лета не стала...»; «За што вы ні судзілі...»: [Вершы] // Полымя. № 1; «Да чаго ж усё...»: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.

1969. «На пачатку маладосці мілай...»: [Верш] // Беларускі каляндар. 1970. Беласток; Свята: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; «Хутка і мы пастарэем...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 50; Лясная дарога; Хвоі; «Неспадзяваныя турботы...»; «Па латаку не сум бярозе...»; «Па струначцы...»; «Па вясне, як у сне...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Хвоі просяць спакою...: [Верш] // ЛіМ. 10 кастр.; Каб сэрца поўніла...; Гады бягуць...; Я вам веру...: [Вершы] // Там жа. 12 снеж.; «У полі гойдае вятрыска...»; Караблі; «Усё ў жыцці здаецца проста...»; «Сябе як помню ад калыскі...»; Разуменне; «На пачатку маладосці мілай...»: [Вершы] // Ніва. 9 сак.; Свята: [Верш] // Піянер Бел. 27 сак.

1970. У лесе; Рэчка Алёнка: [Вершы] // Крынічка. Мн.; «Хутка і мы пастарэем...»: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.

1971. Харужай: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Веры Харужай: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Ручнікі; «Не любіце жанчын па міласці...»; Вяртанне:

(З народнага): [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Размова па шчырасці // ЛіМ. 3 сак.; Бярозы, росы... і паэзія // Там жа. 2 чэрв.; У памяці — вайна: [Рэц. на кн.: Дракахруст А. Мост. Мн., 1972] // Там жа. 28 ліп.; За права першаадкрыцця: [Рэц. на кн.: Дукса М. Крокі. Мн., 1972]//Там жа. 13 кастр.

1973. Верасень: [Верш] // Вясёлка. № 9; Я чытаю: [Верш] // Там жа. № 11; Я нічога ад вас не хаваю: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Сяліба. Мн., 1973] // Маладосць. № 7; «З надзённым клопатам адзіным...»; «За прагай перамены...»; «У непаўторнасці світання...»; «Не, я ўспаміны не слаўлю...»; «Мінулае — непераемна...»; «На Новы год, у сон гарачы...»: [Вершы] // Там жа. № 8; Вершы пра сына: «Лес абудзіў ласіны рык...»; Калыханка; «Над светам веры і бяссмерця...»; «Ваўчыцай пераскочу поле...»; «За вокнамі плача адліга...»: [Вершы] // Полымя. № 3; На шчырасць першую душы: Творчы партрэт // ЛіМ. 24 жн.

1974. Я і мае сябры; Стану капітанам: [Вершы] // Акцябраты. Мн.; «Сябры мае паэты...»; «На межах дзён...»; Пенсіянеры: [Вершы] // Беларусь. № 3; «Жыві з надзеяй!..»; «Казку лепей скласці...»; «Ці каленку пакалечыў...»; «Было... і быў, калі прызнацца...»; «За дымам ранішняга плёсу...»; «Мне падары тыя пацеркі...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Май: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; «Жыві з надзеяй!..»: [Верш] // Там жа. № 11; Табе, мой Мінск: [Верш] // ЛіМ. 28 чэрв.; Сэрца паэта: [Верш] // Чырв. змена. 6 лют.

1975. «Жыві з надзеяй!..» «Казку лепей скласці...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 26; Сіняя бухта: Паэма // Маладосць. № 2; Падаліст: Паэма // Там жа. № 11; Лірнік; «Галубоў буркатанне...»; «Не прадаецца міг натхнення...»; «Сцяжынка, чыстая слязінка...»; «Сяброўства шчырыя кабеткі...»; «Плывуць на захад аблачыны...»; «Памерла бабуся Марыля...»; «Сонца высока ў зеніце...»; Калыханка; Мімозы; «Пакуль жыву, цябе кахаю...»: [Вершы] // ЛіМ. 29 сак.; «Травы і дзеці растуць уначы...»; Вішня; «Налажу я ў хаце...»; Крынічка; «І юбілеі, як хаўтуры...»; «Гадзіны працы ў цішыні...»; Купалле: [Вершы] // Там жа. 7 чэрв.

1976. «У дні трывог, у дні майго адчаю...»; «Гады бягуць у халады...»; Веры Харужай; «У свеце такіх не адзінкі...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; «З надзённым клопатам адзіным...»: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Ліст да сябра: [Верш] // Вясёлка. № 11; Альфа; Прашэнне; «Са слядамі былой прыгажосці...»; «Я не люблю цябе, і ты нямілы...»; «Калі паэт каханнем ахвяруе...»; «Даруйце ўсе, каго я здзекам біла...»; «Не дакарай мяне, жанчыну...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Снежная горка: Паэма // Полымя. № 4.

1977. «Любіла расчэсваць косы...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; «Сонца ў сасновай развілцы...»; «Я глыбы дзён крышу, як крыгі...»; «Я пазнаю тваё сэрца...»; «Вось і скончылася чароўная...»; «Маё забытае маленства...»; «Назвы не помню вуліцы...»; «Мае неадпраўленыя пісьмы...»; «І навальніцы, і грамы...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Першы снег: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Мой Новы год — парог высокі: Новы год; «О, гэты ранак павярхоўны...»; «Падаць руку на развітанне...»; «Ці назаўжды? — спытае любы...»; «Вось, мой сынок, твой новы тата...»; «І гэты год ляцела птушка...»: [Вершы] // ЛіМ. 28 студз.; Цвітуць сады на Беларусі: «Цвітуць сады на Беларусі...»; «Старую выберу рыдлёўку...»; Усё, што мы маем, карысна...»; «Калі з парадаю цвярозай...»; «Два жыцці нашы...»; «А ёсць каханыя...»; «Што свой характар бачу ў сыне...»: [Вершы] // Там жа. 29 мая; Дзень Перамогі; Газета; Таджыкістан; Хаўтуры; Граматыка: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.

1978. «Я к вуснам ціха падымаю...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Балада аб садзе // Беларуская балада. Мн.; «На пачатку маладосці...»: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Натхненне: Паэма // Маладосць. № 7; «Маё забытае маленства!..»; «Ці заўжды?..—спытае любы...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2.

1980. «На пачатку маладосці...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; ...Прыйшоў наш час — запомніць і любіць: Да 100-годдзя з дня нараджэння Ал. Блока // Беларусь. № 11; Зімовая калыханка: [Верш] // Вясёлка. № 2.

1981. Я чытаю: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Правы для першай песні // Беларусь. № 3; Партрэт; «Цераз нягоды і гады...»; Арэлі; «Звінеў ручай у снах бярозы...»: [Вершы] // Там жа. № 10.

1982. «Я не глытала па акопах дыму...»; Таджыкістан: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; З паэмы «Падаліст»: [Урывак] // Нам засталася спадчына. Мн.

1983. Я стану капітанам; Бабуліны казкі: [Вершы] // Вяснянка. Мн.

1984. Матуліны рукі: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Юныя ленінцы; Буслы маленства: [Вершы] // Бярозка. № 4; Дожджык; Рыбакі: [Вершы] // Вясёлка. № 8; ...Чый гэта конь стаіць?; «Зіма са стыхіяй не зладзіць...»; Трыялет; «Як час ляціць нячутна, скора...»; «Ускалыхне твой гнеў шалёны...»; На зямлі Адама Міцкевіча: [Вершы] // ЛіМ. 27 студз.; Разгарніце кнігу паэта... // Там жа. 20 крас.; «Як лес шуміць! І дні і ночы...»; Маці; «Я веру, што жыццё прадбачыць...»; Яраслаўна; «У галавах маёй хаціны...»; Жалейка: [Вершы] // Там жа. 15 чэрв.; «Ірдзее ліст. Напэўна, хутка восень...»; «Забыць — няпроста...»; «Хто знае, што каму належыць?..»; «Прывілі ружу на шыпшыну...»; У бары; «Пасля дажджу запахла мятай...»; «Журыцца вечарам сцішэлым...»; «Мой мілы Грыша Барадулін...»: [Вершы] // Там жа. 14 вер.; Няміга; «Асінаўка. Абідаўка. Запруддзе...»; Восень: (Паводле Буніна); Даўгі; Белы верш; Сінічка; «Перажыву адчай змяркання...»; «Каб мовіць паэтавай фракцыі...»: [Вершы] // Там жа. 14 снеж.

1985. «Прыйшлі былыя партызаны...»; Харужай: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Агеньчык; Каліна; Тваё імя; «Вяршыні пракаветных сосен...»; Час развітання; «Гарачы жнівень лавай стыне...»; «Агонь шукае прагна выйсця...»; «Няхай зіма мой лёс адбеліць...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Кругі быцця; «Як свечка, гасне ціхі вечар...»; «Час лёгкі на любы пачатак...»; «Пазнаю голас твой з паўтону...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Сыну; Лада; Бывай!; Здзічэлы сад: [Вершы] // ЛіМ. 1 ліст.

1.4.

Фраерман Р. Дзікі сабака Дзінга, альбо Аповесць пра першае каханне / З рус. Мн., 1975.

1963. Майсеева М. Аб чым думаюць мамы: [Верш] // З рус. // ЛіМ. 11 чэрв.

1966. Мальцінскі Х. «Тры зорачкі — любімы мой трыкутнік...»; «Калі б забойца...»; «Цягнуў за сабою тую ноч шэры дзень...»; «Калісьці дурным хлапчанём...»; «Тваё сэрца — маленькі вулкан...»; «Дарагія словы...»; «Хто ведаў...»; «Сталі кіпарысы...»; «Нібыта казка...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 12; Яўсеева С. Нашы рукі; «Пачынаю рэйс, нібыта крок...»: [Вершы] / З рус. // Работніца і сялянка. № 3.

1967. Зульфія. Прызнанне; Салавей: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; Ахунава Э. Мая песня; Нурулаева Г. Старонкі кніг і гук экрана: [Вершы] / З узб. // Маладосць. № 5; Міртэмір. Я цябе не пакрыўджу: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 2 чэрв.

1972. Малдоніс А. Старая песня; «Будзь шчодрым...»: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 4 жн.; Кручанюк П. Радзіма: [Верш] / З малд. // Там жа. 29 снеж.

1973. Міхалкоў С. Пегас і паэт: Байка / З рус. // ЛіМ. 16 сак.

1975. Забіла Н. Казка-калыханка: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Каламіец Т. «Іду з вакзала...»; «Пакаціўся пляскач...»; «Кім я была?..»; «Неба дажджы прарэзалі...»; Святлічная Г. Колеры; Шчасце; «Пераспелыя вішні ўверсе...»; «Украіна! Гляну ўдалечынь...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2: Святлічная Г. «Пратрубіце, мае трубачы...»; Алень; «Пасею, мама, я сланечнікі...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 1.

1976. Забашта Л. Родзень; Забіла Н. Казка-калыханка: [Вершы] / З укр. // Работніца і сялянка. № 5.

1977. Якубенас К. Айчына; «Дзе ты, вясна...»; «Згубіўшы годы і надзеі...»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Матуціс А. Дождж; Каціся, янтарык!; Юшкайціс І. Восень; Вясной; Бетховен; Пальчынскайтэ В. «Скажы

мне толькі слова...»; Маці; Камяні: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1982. К а п у ц і к я н С. Трывога; Той дзень мінуўся; «Адзіны, з іменем маім...»: [Вершы] / З арм. // Братэрства. Мн.

1984. З а б і л а Н. Казка-калыханка; К у л ь с к а я І. Іголачка; Мама і журавель; Лыжка; К а м п а н і е ц Л. Мамін трактар «Беларусь»; Дзяркач; Лядзяш; Б о й к а Г. Капрызуля: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

1985. Ж ы л е н к а І. Канцэрт для скрыпкі, дажджу і цвыркуна; «Што прытаміла дрэва?..»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12.

1.5.

На армянскую мову. Дарогі: [Верш] / Пер. А. Хачунц // Гарун. 1972. № 12.

На асецінскую мову. Рамбырдисты партизантэх дардэй...: [Верш] // Фидиуэг. 1975. № 8; Мэ хэдзар; Куы вэййыс ам...: [Вершы] / Мэргзиты К. тэлм. // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На венгерскую мову. A jatekbaba: [Верш] / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980.

На кіргізскую мову. Ата Мекен / Котор. Г. Момунова // Кыргызстан аялдары. 1972. № 2.

На латышскую мову. «Pie lūpām celu krūzi slaidu...» / Atdz. J. Sirmbārdis // Pad. Latvijas Sieviete. 1964. Nr 11.

На літоўскую мову. Raudonieji akmenys / Vert. J. Strielkūnas // Lit. ir menas. 1972. Vas. 26; «Širmas vakare, eedule...» / Vert. A. Karosaite // Komj. tiesa. 1975. Kovo. 28; Tevynei / Vert. V. Šimkus // Tiesa. 1975. Kovo. 23.

На малдаўскую мову. «Н'ам куноскут нич фумул дин траншее...»: [Верш] / Трад. К. Кондря // Нистру. 1960. № 9; Култура Молдовей. 1960. 18 септ.; Патрией: [Верш] / Трад К. Кондря // Тинеримя Молдовей. 1960. 18 септ.; Патрия: [Верш] / Трад. И. Георгицэ // Култура. 1972. 7 ноембр.; «Кынд ешть аич...»; Ан бисект; «Дакэ зиуа ынчепе...»: [Вершы] / Трад. Г. Чокой // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Кынд ешть аич, кынд департе / Трад. А. Негриш // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На мангольскую мову. Туруучийн цас: [Верш] / Орч. Д. Гомбожав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На польскую мову. Pod jabłonią / Tł. A. Włodek // Życie Literackie. 1969. Nr 45; Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускую мову. Парус на лугу: Стихи и поэма / Пер. Р. Казакова. М., 1971. Рэц.: Г а п о в а В. В светлый, добрый мир // Неман. 1973. № 3; М и т и н Г. Строка и подвиг // Комс. правда. 1973. 10 февр.

Мамины руки: Стихи / Пер. И. Мазнин. М., 1973.

Снежная горка: Стихи и поэмы / Пер. авт. М., 1978. Рэц.: І п а т о в а О. «Дается детство нам как мілость» // Неман. 1979. № 7.

«Нет, я окопным дымом не дышала...»: [Верш] / Пер. Г. Перов // Днестр. 1960. № 9; Родине: [Верш] / Пер. Г. Перов // Молодежь Молдавии. 1960. 18 сент.; «Все в жизни и легко и просто...»; «К губам я тихо поднимаю...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Чувство семьи единой. М., 1964; Рушники: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Содружество. М., 1965; «К губам я тихо поднимаю...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Голас Радзимы. 1965. № 41; Лирика: Рушники; «К губам я тихо поднимаю...»; «Там, где в долинах...» / Пер. И. Бурсов // Неман. 1965. № 2; Первый снег: [Верш] / Пер. В. Приходько // Лит. Россия. 1966. 18 марта; «Нет ребенка, чтоб качать в коляске...»; Бабушке; «Не дорожу звенящей осенью...»; Красные камни: [Вершы] / Пер. Р. Казакова // Дружба народов. 1967. № 3; Алеся: [Верш] / Пер. А. Заяц // Мол. гвардия. 1967. № 3; Вере Хоружей; Весенние дожди; Високосный год; Яблоня: [Вершы] / Пер. Р. Казакова // ЛГ. 1970. 8 июля; Калина: (Поэма) / Пер. Р. Казакова // Неман. 1971. № 10; «А главные слова не сказаны...»; Яблоня: [Вершы] / Пер. Р. Казакова // Работница. 1971. № 11; «А главные слова не сказаны...»: [Верш] / Пер. Р. Казакова // В сельском клубе. М., 1972. Вып. 4; «Когда ты здесь...»; Високосный год; «Если день начинается...»; Весенние дожди; Вере Хоружей: [Вершы] / Пер. Р. Казакова // Песня, мечта и любовь. М., 1972. Кн. 2; Отчизна: [Верш] / Пер. Р. Казакова // Кн. обозрение. 1972. № 10; День кончается: [Верш] / Пер. Р. Казакова // Сов. Литва. 1972. 1 сент.; Мой край; Бабушкины сказки; Петя и подсказки: [Вершы] / Пер. И. Мазнин // Работница. 1973. № 6; Мой край: [Верш] / Пер. И. Мазнин // Зорька. 1973. 5 окт.; «Руки пожатье на прощанье...»: [Верш] / Пер. авт. // Неман. 1978. № 12; Медведи; Петя и подсказки; Крылатый почтальон: [Вершы] / Пер. И. Мазнин; Руки матери: [Верш] / Пер. Ю. Кушак // Земля с лазурными очами. М., 1979; Белые письма: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Медведи: [Верш] / Пер. И. Мазнин // Кн. обозрение. 1980. № 3; Цветут сады: [Верш] // Сов. Киргизия. 1980. 19 авг.; «К губам я тихо поднимаю...»; В грибах; Баллада о саде; «Дорогие холмы и долины...»; «День кончается...»; Сны: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; «Берегите нервы, берегите!..»; «Бегут года в холода...»: [Вершы] / Пер. Д. Черевичный // Крым. правда. 1982. 8 авг.; «Цветут сады на Беларуси...» / Пер. Б. Кежун; Грамматика / Пер. В. Азаров; Пролеска; Рушники / Пер. Б. Кежун: [Вершы] // Беларусь моя л., 1983; Грамматика: [Верш] / Пер. авт. // Юж. правда. 1983: 13 окт.

На ўкраінскую мову. Червоне каміння: [Верш] / Пер. О. Сенатович // Дніпро. 1966. № 6; Молодь України. 1966. 19 черв.; Лист до сонця: [Верш] / Пер. Н. Кащук // Україна. 1966. № 44; Серед полів гаса вітрисько: [Верш] / Пер. О. Сенатович // Жовтень. 1967. № 1; Серед полів гаса вітрисько; Кораблі; День кінчається; Я сумую за морем; Не любіте жінок жаліючи; Іще нічого не сказано; Червоне каміння; «Коли починається кохання?..»: [Вершы] / Пер. О. Сенатович, П. Мах // Калинові мости. К., 1969. Рэц.: Г а в р у к Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; Пісня зимового лісу; Рушники; Ружі; «Коли починається кохання?..»: [Вершы] / Пер. Д. Кононенко, І. Глинський, О. Ющенко, П. Мах // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Рушники: [Верш] / Пер. В. Колодій // Ленінське плем'я. 1971. 4 груд.; Вітчизна: [Верш] / Пер. Л. Забашта // Літ. Укр. 1972. 12 груд.; «На початку молодості милої...»: [Верш] / Пер. М. Тернавський // Комсомолець Полтавщини. 1973. 3 берез.; Київ: [Верш] / Пер. Г. Чубач // Дніпро. 1974. № 2; Рушники: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Культура і життя. 1975. 19 черв.; «Листи вам писать не буду...»; Рушники: [Вершы] / Пер. Л. Забашта, О. Ющенко // Літ. Укр. 1975. 27 черв.; Полустанок: [Верш] / Пер. Н. Кащук // Молодь України. 1975. 18 черв.; Пісня: [Верш] / Пер. П. Мах // Молодий ленінець. 1977. 15 вер.; Мій край; Рідне слово: [Вершы] / Пер. О. Сенатович // Лісова колиска. К., 1979; Рушники; Київ: [Вершы] / Пер. О. Ющенко // Україна. 1979. № 23; Балада про сад; До вуст я тихо піднімаю: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Рад. жінка. 1980. № 11; «В житті усе здається просто...»: [Верш] / Пер. М. Пронько // Рад. Волинь. 1981. 11 вер.; «Бережіте нерви, бережіте!..»; «Біжать роки у холоди...»: [Вершы] / Пер. Д. Черевичний // Крим. правда. 1982. 8 серп.; «Я пізнаю твое серце...»: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Сузір'я. К., 1983. Вип. 19.

2.3.

На беларускай мове. Б е ч ы к В. Сакавіцкія пісьмы: Крытычныя нататкі // ЛіМ. 1978. 31 снеж.; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 135—137; М а р ц і н о в і ч А. Белыя пісьмы // Наст. газ. 1968. 14 лют.; Н а п а р а д к у дня — пяць кніжак паэзіі // ЛіМ. 1963. 19 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ч а б а н Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 137—140; Ш п а к о ў с к і І. Вяртанне да першаадкрыцця // Шпакоўскі І. Узрушанасць. Мн., 1978. С. 162—167; Я г о ж. Паэзія аднаго пакалення // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980; Ш ы м у к В. Здзіўляцца, шукаць і гарэць... // Работніца і сялянка. 1978. № 2; Ю р э в і ч У.

Прагнучы вышыні // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976. С. 301—305.

На грузінскай мове. Карпенка М. «Ты — песня!» // Сакартвелоокалі. 1977. № 8.

На польскай мове. Wiera Wiarba // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Бойко В. Быть поэтом — мыслить // Знамя юности. 1962. 18 сент.; Яго ж. С надеждой и улыбкой // Там жа. 1967. 1 мая; Горизонты поэзии // Там жа. 1971. 6 окт.; Гусев Г. Праздник творчества и содружества // Там жа. 1965. 5 янв. 3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 55, спр. 1—34.

У. М. Ларчанка.

ВЯРЦІНСКІ АНАТОЛЬ

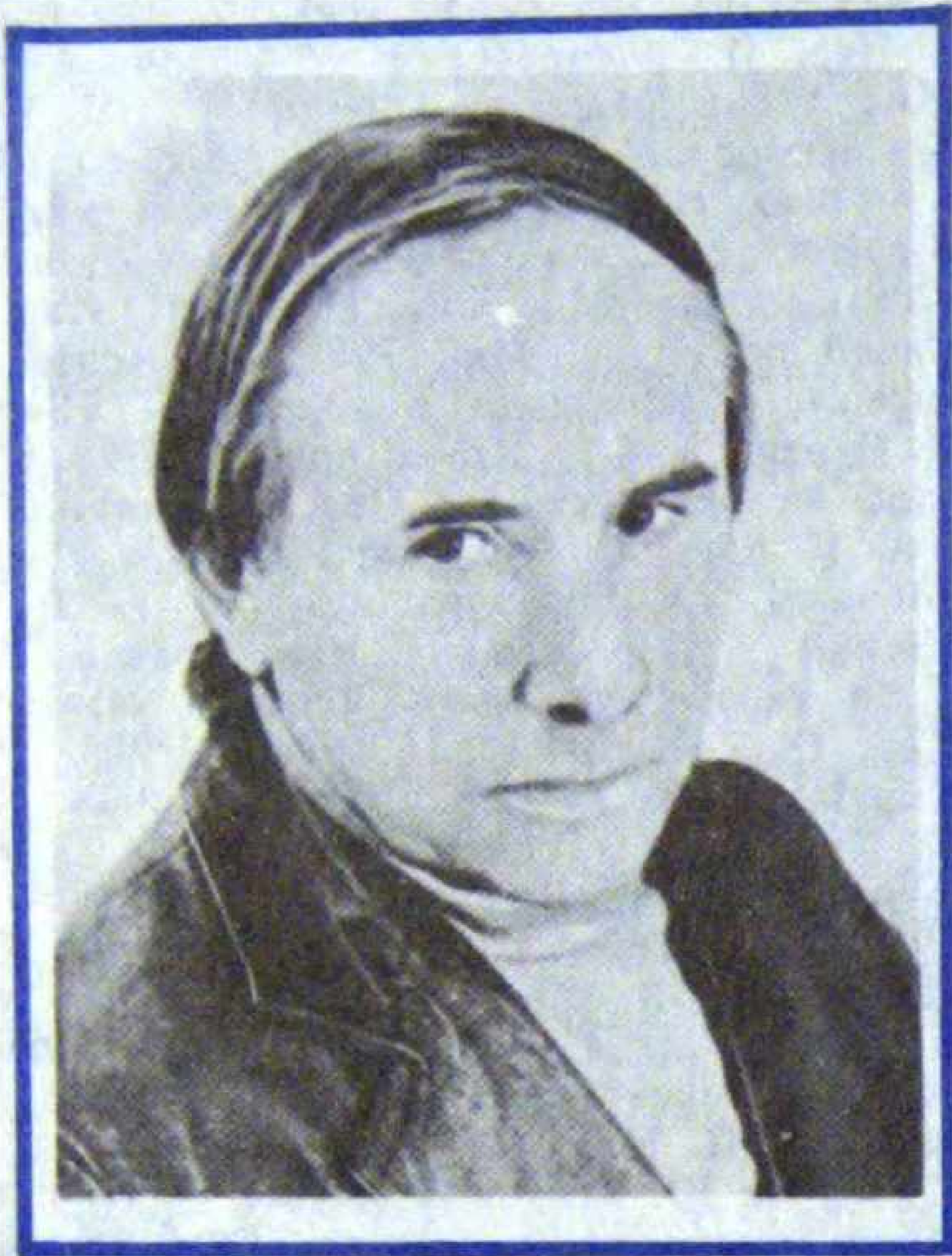

Вярцінскі Анатоль Ільіч (н. 18.11.1931, в. Дзямешкава Лепельскага р-на Віцебскай вобл.), паэт, журналіст, крытык, драматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1964. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя П. Лепяшынскага (1988, за кнігу «Нью-Йоркская сірэна»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Матыранскай пачатковай, Косцінскай сямігадовай, Каменскай сярэдняй школах. Атрымаўшы сярэднюю адукацыю, А. Вярцінскі ў 1951 паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ, якое скончыў у 1956. Некалькі гадоў супрацоўнічаў у рэдакцыях раённых газет рэспублікі (Давыд-Гарадок, Камянец, Клімавічы, Рагачоў). У 1962 пераехаў у Мінск. Працаваў літработнікам, потым загадчыкам аддзела газеты «Літаратура і мастацтва». Быў рэдактарам мастацкай літаратуры ў выдавецтве «Беларусь», з 1967 — літаратурным кансультантам па паэзіі ў Саюзе пісьменнікаў БССР. У 1975 — 82 сакратар праўлення СП БССР. У 1986—90 галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва». А. Вярцінскі актыўна ўдзельнічае ў літаратурна-грамадскім жыцці: з'яўляецца членам рады СП Беларусі, членам калегіі Міністэрства культуры Беларусі, прэзідыума Беларускага фонда культуры, рэдактарам зборніка «Далягляды». Народны дэпутат Рэспублікі Беларусь з 1990. Узнагароджаны дзвюма Граматамі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, медалём.

З вершаванымі творамі ўпершыню выступіў на старонках універсітэцкай шматтыражнай газеты «За сталінскія кадры» (1951). У рэспубліканскім друку дэбютаваў у 1954, калі ў газеце «Чырвоная змена» быў апублікаваны яго верш «Шлях на ўсход». Першы паэтычны зборнік «Песня пра хлеб» убачыў свет у 1962. Затым выйшлі кнігі паэзіі «Тры цішыні», «Чалавечы знак», «Выбранае» і інш. Лірыка паэта скіравана «ўглыб да чалавека», да яго духоўных якасцей. У сваіх творах А. Вярцінскі імкнецца разабрацца ў саміх крытэрыях чалавечнасці, даследаваць свайго лірычнага героя ва ўсёй яго духоўнай сутнасці. Паэзія яго вызначаецца злабадзённасцю тэматыкі, вострай палемічнасцю, актыўным гуманістычным пафасам. Аўтар арыентуе чытача на спасціжэнне высокага ідэалу, на пошукі ім гармоніі, глыбокае разуменне сэнсу жыцця.

Значныя поспехі пісьменніка і ў жанры драматургіі. Ім створаны п'есы для дзяцей «Дзякуй, вялікае дзякуй!» (пастаўлена ў 1974), «Скажы сваё імя, салдат» (пастаўлена ў 1975) і «Гефест — друг Праметэя» (пастаўлена ў 1984). Плённа працуе А. Вярцінскі ў галіне мастацкага перакладу. Яму належаць пераклады вершаў балгарскіх паэтаў А. Германава, Н. Вылчава, кубінскай сучаснай паэзіі. Перакладаў з класічнай і сучаснай венгерскай, латышскай, літоўскай, польскай, рускай, украінскай паэзіі. Беларускія чытачы і гледачы пазнаёміліся ў перакладзе А. Вярцінскага з п'есамі Лопэ дэ Вегі «Раба свайго каханага», М. Себасцьяна «Безыменная зорка», В. Пальчынскайце «Спяшаюся за летам». У сваю чаргу яго творы перакладаліся на многія мовы народаў свету. Актуальнасцю пастаўленых праблем, наватарскім поглядам на шматлікія з'явы і працэсы літаратурна-грамадскага жыцця вылучаюцца крытыка і публіцыстыка пісьменніка, выдадзеныя асобнымі кнігамі «Высокае неба ідэалу», «Нью-Йоркская сірэна». Вершы А. Вярцінскага пакладзены на музыку Я. Глебавым, Л. Захлеўным, І. Лучанком, Д. Смольскім, К. Цесаковым і інш.

Жыве ў Мінску.

М. А. Губернатараў.

1.1.

Выбранае: [Вершы]. Мн., 1973. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Бярозкін Р. Каб перадаць само гарэнне // Маладосць. 1973. № 10; Марозаў Л. Каб наступала хваля дабраты // Мін. праўда. 1974. 12 сак.

Святло зямное: Выбр. вершы і паэмы. Мн., 1981. Рэц.: Нуждзіна Г. На высокай ноце чалавечнасці // ЛіМ. 1981. 3 ліп.; Семенова А. «Стать сущностью своею» // Лит. обозрение. 1982. № 4, Якаўлева Г. Паэтычныя вышыні жыцця // Голас Радзімы. 1981. 29 кастр.

1.2.

Песня пра хлеб: Вершы і паэма. Мн., 1962. Рэц.: Бярозкін Р. Песня пра хлеб // Беларусь. 1962. № 8; Вольны А. Вучыцца, шукаць // Маладосць. 1963. № 6; Каршукоў Я. У дарозе // Гомел. праўда. 1962. 15 ліп.; Курас Ф. Искренняя поэзия // Знамя юности. 1962. 5 авг.; Палтаран В. Духоўны свет паэта // Полымя. 1962. № 8; Яскевіч А. Усё пачалося з «зімняга сонцастаяння» // Чырв. змена. 1962. 15 ліст.

Тры цішыні: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Андраюк С. Паэзія моцнага гучання // Звязда 1967. 15 кастр.; Бойка У. Галоўны герой — чалавечнасць // Мін. праўда. 1966. 24 вер.; Бугаёў Д. Споведзь даверлівая і шчырая // Полымя. 1966. № 11; Васючэнка П. Паход у глыбіню // Чырв. змена. 1967. 11 мая; Каваленка В. Неспакойная цішыня // ЛіМ. 1966. 14 кастр.; Ковалев Д. Надежная основа новизны // Дружба народов. 1967. № 4; Лыжын Ю. У змаганні // Віцеб. рабочы. 1967. 16 мая; Семяжон Я. Адчуванне неспакою // Беларусь. 1966. № 11; Сталярова В. Неспакойная цішыня // ЛіМ. 1967. 13 кастр.; Стральцоў М. Незвычайнасць звычайнага // Маладосць. 1967. № 1.

Чалавечы знак: Вершы і паэмы. Мн., 1968. Рэц.: Бур'ян Б. Сумленне просіць слова // Полымя. 1969. № 7.

З'яўленне: Вершы і паэмы. Мн., 1975. Рэц.: Бaгданаў Ю. Цэласнасць // Беларусь. 1975. № 12. Бечык В. З неспакоем сумлення // Полымя. 1975. № 11; Герасименко А. // Лит. обозрение. 1976. № 7; Забалоцкая Л. Прага чалавечнасці // Мін. праўда. 1976. 17 студз.; Коняев Н. Вместе со временем // Сел. газ. 1976. 22 сент.; Лойка А. Пераадоленне // Маладосць. 1975. № 10; Марціновіч А. Усталяванне чалавечнасці // Віцеб. рабочы. 1975. 26 жн.; Сямёнава А. Высокія імгненні жыцця // Звязда. 1975. 14 снеж.; Фомчанка А. Актыўная пазіцыя героя // Вяч. Мінск. 1976. 14 кастр.; Хамянкоў М. Аб месцы чалавека ў жыцці // Гомел. праўда. 1975. 27 жн.

Час першых зорак: Вершы. Мн., 1976. (Песню бярыце ў дарогу...).

Ветрана: Кн. паэзіі. Мн., 1979. Рэц.: Арочка М. Усе чатыры вятры паэзіі // Полымя. 1980. № 4; Гардзіцкі А. У пошуках гармоніі // Беларусь. 1980. № 7; Гаўрусёў С. Грані спасціжэння // ЛіМ. 1980. 28 сак.; Гордейчев В. Предопределенность // ЛГ. 1981. 25 марта; Городницкий Е. Ветер эпохи // Сел. газ. 1980. 28 февр.; Разанаў І. Гучанне струны запаветнай // Звязда. 1980. 17 крас.; Стулава А. Каб светлы быў небасхіл // Вяч. Мінск. 1979. 18 снеж.

Высокае неба ідэала: Літ. крытыка і публіцыстыка. Мн., 1980. Рэц.: Андраюк С. Працяг мастацкай творчасці // Звязда. 180. 4 вер.; Марціновіч А. Вышэй за ўсё — праўда // Полымя. 1981. № 3; Мішчанчук М. Актыўнасць пазіцыі // ЛіМ. 1980. 1 жн.

Дзякуй, вялікі дзякуй!: П'есы. Мн., 1983. Рэц.: Астраўцоў С. Праметэй загаварыў па-беларуску // ЛіМ. 1983. 12 жн.

Нью-Йоркская сірэна: Публіцыст. нататкі. Мн., 1987.

1.3.

1954. Узнагароды: [Верш] // Маладосць. № 11; Шлях на ўсход: [Верш] // Чырв. змена. 7 сак.; Дар'іна маладосць: (Апавяданне) // Там жа. 15 сак.; Ноч непакоіцца: [Верш] // Там жа. 14 ліст.

1955. Летнім вечарам: [Верш] // Беларусь. № 7; Адыход лета: [Верш] // Маладосць. № 3; Каб я знала; Сустрэча: [Вершы] // Там жа. № 4; Я іду зялёным лугам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Пасля экзамену: [Верш] // Чырв. змена. 16 студз.; Калі ўсё пажнем-пакосім // Там жа. 15 вер.

1956. Насустрач вясне: [Верш] // Беларусь. № 4; Сястра: [Верш] // Маладосць. № 5; Спадзяванні не апраўданы // Мін. праўда. 15 крас. / Сааўт. Я. Каршукоў; Суседка: [Верш] // Ніва. 9 вер.; Веснавое: [Верш] // Чырв. змена. 25 сак.; Вясна студэнтаў // Там жа. 12 мая / Сааўт. Я. Каршукоў, М. Пільшчыкаў; Летнім ранкам: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Выпускнікі скажуць сваёй школе: «Дзякуй!» // Там жа. 11 ліп.; Суседка: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Радасць // Там жа. 30 вер.; Стальная дружына // Там жа. 7 кастр.

1957. 1. Камітэт — калектыўны важак. 2. На пярэднім краі. 3. Лепшы з лепшых: (Пісьмы з камсамольскай арганізацыі калгаса «Запаветы Леніна» Давыд-Гарадоцкага раёна) // Чырв. змена. 14, 16, 18 мая / Сааўт. П. Місько.

1958. У дарозе; Насустрач вясне; Ноч непакоіцца; Узнагароды; Калі ўсё пажнем-пакосім; Я іду зялёным лугам: [Вершы] // Падарунак. Мн.

1959. Імчыць машына хуткай дапамогі; Маці чакае сына: [Вершы] // Маладосць. № 6; Пятроўна: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Вялікі старт: [Верш] // Чырв. змена. 1 лют.

1960 Слова пра хлеб: Паэма // Маладосць. № 6; Запаветны партрэт: (Расказ вышывальшчыцы): [Верш] // Гомел. праўда. 2 крас.; На бальшак жыцця // Звязда. 30 чэрв.:

1961. Запаветны партрэт: (Расказ вышывальшчыцы): [Верш] // Маладосць. № 4; Хораша думаецца...: [Верш] // Гомел. праўда. 20 мая; Дожджык: [Верш] // ЛіМ. 16 мая; Замест аповесці: Нарыс // Там жа. 10 ліст.; Бой пад Крычавам: [Верш] // Чырв. змена. 9 крас.

1962. Стронцый: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; ЛіМ. 23 студз.; Піянерыя ардэнаносная: [Верш] // Бярозка. № 6; На чале калоны: [Верш] // Там жа. № 10; Клопаты аб дзецях // Голас Радзімы. № 11; Вяснушкі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Зарніцы: [Верш] // Гомел. праўда. 17 лют.; Кніганоша: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Энтузіяст ці штатная адзінка? // ЛіМ. 26 студз.; Дзень добры, май!: [Верш] // Там жа. 1 мая; Сэрца салдата // Там жа. 8 мая; Чалавек перамагае // Там жа. 1 чэрв.; Ад імя жывых і мёртвых: [Рэц. на кн.: Голас сэрца: Паэты за мір. Мн., 1962] // Там жа. 13 ліп.; А дождж пайшоў старанно... // Там жа. 24 ліп.; Ці існуе блакітны вецер? // Там жа. 31 жн.; Поспехаў Вам! // Там жа. 16 кастр.; Гнёзды; Вясельныя плацці: [Вершы] // Чырв. змена. 5 снеж.

1963. Ленінскі смех; Дрэва жыцця; Глыток азону; «Вось і ты, як другія...»; Нашы станцыі: [Вершы] // Маладосць. № 11; Мир детской мечты: [Рэц. на кн.: Калачинский М. Навстречу жизни. Л., 1962] // Неман. № 1; Сацыялістычны рэалізм — наш компас // Полымя. № 8; Энергія: [Верш] // ЛіМ. 18 студз.; Клічуць дарогі няходжаныя: Нарыс і публіцыстыка ў часопісе «Полымя» // Там жа. 8 лют.; Першыя сустрэчы: Вершы Святланы Марчанкі // Там жа. 19 лют.; Да Леніна: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Настрой: [Верш] // Там жа. 14 мая; Памяць тых дзён // Там жа. 28 мая; Адказнасць: Нарыс // Там жа. 14 чэрв.; Жывая трывога паэта: [Рэц. на кн.: Ліхадзіеўскі С. Берасцянка жывых трывог. Мн., 1962] // Там жа. 24 вер.; Мінула шэсцьдзесят гадоў... // Там жа. 6 ліст.; Пра веліч; Фасады; Памёр паэт...; «Яны да вайны...»: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.; Чатырыста «чаму» // Там жа. 20 снеж.; Прыходзяць словы... // Мін. праўда. 25 снеж.

1964. Радасць жыцця: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. З любоўю і нянавісцю. Мн., 1963] // Беларусь. № 10;

Маршальскі жэзл: [Верш] // Там жа. № 12; Канкрэтнасць паэтычнага бачання: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Нагбом. Мн., 1963] // Маладосць. № 4; Пярсцёнак: Апавяданне // Там жа. № 7; Каб чалавек быў лепшы: [Рэц. на кн.: Марціновіч А. Водгулле. Мн., 1963] // Полымя. № 1; Песня штодзённая: [Рэц. на кн.: Тармола Р. Асколкі і росы. Мн., 1964] // Там жа. № 6; Развітанне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Прадмесце; Парк: [Вершы] // Знамя юности. 31 дек.; Людзі добрыя і дрэнныя: [Рэц. на кн.: Каршукоў Я. У дарогу. Мн., 1963] // ЛіМ. 10 студз.; Чалавечнасць // Там жа. 21 крас.; З добраю трывогай чалавечай... // Там жа. 29 мая; Мой салдат // Там жа. 26 чэрв.; Балада пра спаленую вёску і жывога пеўня: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Пярсцёнак: Апавяданне // Там жа. 17 ліп.; Добрая памяць, унутраная сіла, жыццёвая мудрасць // Там жа. 14 жн.; Галоўнае — праўда... // Там жа. 9 кастр.; Мэта і самамэта // Там жа. 15 снеж.; Успаміны: [Верш] // Мін. праўда. 3 ліп.; Душы цудоўныя парывы... // Там жа. 25 жн.; «Чуласць параўнаю...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 мая; Твой заўтрашні дзень, Зарэчча // Там жа. 24 ліст.

1965. Паэзія зяленага лесу // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Ленінскі смех: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Талент сталее: [Рэц. на кн.: Макаль П. Круглы стол. Мн., 1964] // Полымя. № 5; Гэта было з пакаленнем...: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Птушкі ляцяць на волю. Мн., 1965] // Там жа. № 10; Песня і перапевы: [Рэц. на кн.: Лукша В. Гарады нараджаюцца сёння. Мн., 1964] // ЛіМ. 15 студз.; Дзіўная гісторыя // Там жа. 12 лют.; Давайце па сутнасці! // Там жа. 1 чэрв.; Маладзечанскія дыялогі // Там жа. 3 жн.; «Будзе, як сэрца хоча..» // Там жа. 20 жн.; Узыходжанне: [Рэц. на кн.: Евсеева С. Новолунье. Мн., 1963] // Там жа. 29 кастр.; Тры цішыні; Перад братняй магілай; «Гора — не бяда, бяда — не гора..»; Развітанне; Пра воўка — памоўка...; «Косім траву — яна не крычыць...»: [Вершы] // Там жа. 17 снеж.; Я іду да Ільіча // Мін. праўда. 21 крас.; Звіняць капяжы... // Там жа. 14 мая.

1966. «Я прачынаўся з такім пачуццём...»; Маяк; «З жалем гляджу на дзіця...»; «Праўда — тое, што відавочна...»; «Вось і ты, як другія...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; «Не ўсё і не заўсёды...»; Акіян і лужына; «Я глядзеў, як хвалюецца...»; «Трэба вучыцца жыць у дзяцей...»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Не вам беларусамі звацца! // Голас Радзімы. № 42; ЛіМ. 18 кастр. / У сааўт.; «Сведчылі месяц, ноч і я...»; Чалавецтва; Дынамік: [Вершы] // Голас Радзімы. № 46; Бар'еры; «Сціраюць з карты белыя плямы...»; «Мы напачатку зазналі страху...»; Дынамік; Кожны чацвёрты; «Паласа адчужэння...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Чалавецтва; Статак вяртаецца з поля; Азы, букі і ведзі: [Вершы] // Полымя. № 5; «Гэта не так ужо і сумна...»; Замест эпітафіі; «Мы жывём, каб вяртацца...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Мінск, Энгельса, 9, Саюз пісьменнікаў... // ЛіМ. 15 сак.; Бяссрэбранікі; Спачуванне; Жылі-былі...; Поезд справядлівасці; Пра дошкі мемарыяльныя і звычайныя: [Вершы]; Працэс закончан — суд працягваецца // Там жа. 26 крас. / У сааўт.; Маё «за» // Там жа. 31 мая; Аб жыцці, аб людзях, аб сабе...: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Пры святле маланак. Мн., 1966] // Там жа. 12 жн.; Будзем знаёмы: Валянціна Колтун // Там жа. 16 снеж.; Як ты чытаеш, чытач? // Там жа. 27 снеж.

1967. Высокае неба ідэала: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ленінскі шлях: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Чалавек з нашай біяграфіі // Хадановіч І. За акном дождж. Мн.; Дзівак чалавек: [Верш] // Голас Радзімы. № 40; Верш твой — споведзь твая: (Нататкі пра першыя зборнікі вершаў) // Полымя. № 1; Дзень і паўвека: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі. Мн., 1967] // Там жа. № 11; Хунвэйбіны; Жаданні; «Ляцеў груган...»; «Прыходзіць вясна...»; «Паміраюць ад кулі шалёнай...»; «Патронаў адна абойма...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Сэрца паэта ўмясціла... // Звязда. 23 жн.; Чалавецтва; «Сціраюць з карты белыя плямы...»: [Вершы] // Знамя юности. 25 окт.; Мой тост: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Сцвярджэнне // Там жа. 25 студз.; «Я фільм глядзеў...»; Дзівак чалавек; «Ён нарадзіўся...»; Дзве паралельныя прамыя: [Вершы] // Там жа. 25 жн.; Цана слова: [Рэц. на кн.: Дракохруст А. Бухта Смятения. Мн., 1967] // Там жа. 29 снеж.; Пра воўка памоўка: [Байка] // Ніва. 29 студз.; Ленінскі смех: [Верш] // Чырв. змена. 29 кастр.

1968. Рэквіем: [Верш] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Ленінскі смех: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; Размова з данайцамі; Зноў шлак халодны: [Вершы] // Беларусь. № 6; Бар'еры: [Верш] // Голас Радзімы. № 10; Возвращение к истокам: [Рэц. на кн. Цвірка К. Чарназём. Мн., 1968] // Дружба народов. № 10; «Мёртвым паставім абеліскі...»; «Чалавек маленькага росту...»; «Абрастаем. Паперамі, рэчамі...»; «Домік маленькі, бачу я, знеслі...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Заазер'е: Паэма // Полымя. № 2; Песня ў сэрцы ляжала...: [Рэц. на кн.: Цвірка К. Чарназём. Мн., 1967] // Там жа. № 5; Паліграфкамбінат ці склад рукапісаў: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 23 студз. / У сааўт.; Ды сіла ёсць красы інакшай: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Служба святла. Мн., 1967] // Там жа. 2 лют.; З паэмы «Заазер'е»: Урывак // Там жа. 9 лют.; Размова з зайцамі: [Верш] // Там жа. 11 чэрв.; Яшчэ раз пра варэнне і цукар // Там жа. 18 чэрв.; Жаданні: [Верш] // Ніва. 14 студз.

1969. Ленінскі смех: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Тры цішыні; Партрэт: Расказ вышывальшчыцы; Балада пра спаленую вёску і жывога пеўня; Дынамік; Чалавецтва; «Веру!..»; Зарніцы; «Вялікія, светлыя будынкі!..»; «Паміраюць ад кулі шалёнай...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Свой угол зрения // Вопр. лит. № 5; Другая сустрэча з «Дэманам» // ЛіМ. 26 чэрв.; Хатынскія званы: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; «Знайшоў шмат цікавага...» // Там жа. 21 кастр.; Міхасю Ціханавічу Лынькову: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Гэта не прафесія, а шчасце...: [Рэц. на кн.: Лойка А. Дзівасіл. Мн., 1969] // Там жа. 5 снеж.; Снежань — месяц дружбы // Там жа. 19 снеж.

1970. Не вам беларусамі звацца! // На задворках. Мн. / У сааўт.; Хатынскія званы: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Тры браты: [Верш] // Вожык. № 14; Хатынскія званы [Верш] // Голас Радзімы. № 17; Не глядзі поле з краю...: Нарыс // Там жа. № 36; ЛіМ. 21 жн.; Утро — начало дня: [Рэц. на кн.: Іпатава В. Раніца. Мн., 1969] // Неман. № 11; Я памяць збярог...: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Крутаяр. Мн., 1969] // Полымя. № 2; Радасць няпоўная: [Рэц. на кн.: Разанаў А. Адраджэнне. Мн., 1970] // Там жа. № 10; «Гавары са мной ласкава...»; «Пасля летняга поўдня, пад вечар...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Гледзячы на фотаздымак: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Успамін былога вяскоўца: [Верш] // Заря. 25 нояб.; Як прарастаюць словы: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Вершы. Мн., 1969] // ЛіМ. 16 студз.; Размова з Ду Фу; Шарая гадзіна; Няма дурных: [Вершы] // Там жа. 23 студз.; Горкая страта // Там жа. 12 чэрв. / У сааўт.; Лепш жартаваць: [Рэц. на кн.: Сем разоў адмерай. Мн., 1970] // Там жа. 4 вер.; Пераадоленне: [Рэц. на кн.: Спринчан Б. Черты лица. Мн., 1970] // Там жа. 13 ліст.; Размова з Сожам: Раздзел з паэмы // Там жа. 11 снеж.; Позвала деревня... // ЛГ. 23 дек.; Усход сонца; «Твая воля — як воля лёсу...»; «Пасля летняга поўдня, пад вечар...»: [Вершы] // Маг. праўда. 10 кастр.

1971. Бар'еры; Аз, букі і ведзі: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; [Аб творчасці М. Някрасава] // Вопр. лит. № 11; Мора, сонца, я і наша каханая; «Цётка плакала па ўсім свеце...»; «Зноў не сумеў...»; «Твая воля — як воля лёсу...»; Паўднёвае ўражанне: [Вершы] // Маладосць. № 9; «Дзень паэзіі» і паэзія дня: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971] // Полымя. № 11; Свята: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Расказ напярэдадні лета: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 мая; Маці чакае сына: [Верш] // Гомел. праўда. 11 лют.; Маральны абавязак паэта // ЛіМ. 8 студз.; Вольнасць і брацтва, генерал!.. // Там жа. 19 сак.; Будзем знаёмы: Васіль Нежыхоўскі; Сустрэча з Кабзаром // Там жа. 9 ліп.; Ёсць закон гасціннасці // Там жа. 27 жн.; Крытык — талент асаблівы або: Як быць з прынцыповасцю? // Там жа. 1 кастр.; Перасцярога; Што сніцца курам; Элегія чакання: [Вершы] // Там

жа. 22 кастр.; Зноў-такі, як быць з прынцыповасцю? // Там жа. 26 ліст.; Чалавек вялікай любві // Там-жа. 10 снеж.; Праводзіны: [Верш] // Мін. праўда. 30 сак.; Парада юным закаханым: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Продолжение летописи: (Белорусская ССР от съезда к съезду) // Сел. жизнь. 20 февр. / Сааўт. В. Палтаран, Я. Сіпакоў.

1972. «Сёння было мне горка...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Рэквіем: [Верш] // Залацінкі. Мн.; «Твая воля...»; Свята; Мора, сонца, я і наша каханая: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Гісторыя з адным вершам: [Верш] // Вожык. № 9; Начны бераг: Паэма // Полымя. № 7; Яснасць сталае пары // Вяч. Мінск. 3 кастр.; На страже порядка // Гродн. правда. 31 окт.; Художник, воспитай ученика // Знамя юности. 23 июня; Купалава свята. Якім яму быць?: (Пісьмо ў рэдакцыю) // ЛіМ. 31 сак. / У сааўт.; «Шчаслівая праца душы...» // Там жа. 28 крас.; З часам і людзьмі: Дыялог аб паэзіі // Там жа. 9 чэрв. / Сааўт. В. Бечык; У Пушкіна // Там жа. 23 чэрв.

1973. «Не думай, што дзеля славы...»: [Рэц. на кн.: С е р б а н т о в і ч А. Пярсцёнак. Мн., 1971] // Полымя. № 1; «Была ўзрушанасць парыву...»: [Верш] // ЛіМ. 6 ліп.

1974. З нізкі «Паўднёвыя ўражанні»: «Гэта было ўчора...»; «Я жыў высока на гары...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Не вам беларусамі звацца // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн. / У сааўт.; У водгуллі грозных падзей: Да 50-годдзя Васіля Быкава // Беларусь. № 6; Вялікі атракцыён; Плач па нерастрачанай пяшчоце; Парада юным закаханым: [Вершы] // Маладосць. № 9; Стагоддзі — нібы дні прайшлі: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Веча славянскіх балад. Мн., 1973] // Полымя. № 3; «Паэзія — зямля мая»: [Рэц. на кн.: К у л і е ў К. Кніга зямлі. Мн., 1974] // Там жа. № 11; Пафас, народжаны ў сэрцы // Віцеб. рабочы. 13 снеж. / Сааўт. А. Стук; Гомер, НТР и гармония: [Дыялог] / Зап. В. Коркин // ЛГ. 31 июля / Сааўт. М. Ягругін; «Дружба»: Песни, музыка и стихи // Сов. Бел. 18 марта.

1975. Пункты перасячэння: Прадмова // Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн.; Ад'езд; «А ты ідзі, брат, чынна...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Вечны сон, вечны звон: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Убачанае, пераажытае // Маладосць. № 9; Зарніцы: Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Проза и поэзия мужества: [Інтэрв'ю] // Знамя юности. 27 февр.; Іх апошняя воля; З'яўленне; Той год; Вясновы закон; З «Паэмы мора»: [Вершы] // ЛіМ. 25 крас.; Сардэчна, шчыра // Наст. газ. 18 чэрв.

1976. Ленінскі шлях; «Ты ў такім шчаслівым узросце...»; «Я прачынаўся з такім пачуццём...»; «Ідуць, за рукі ўзяўшыся дзеці...»; Маці пячэ хлеб; Дынамік; Бяссрэбранікі; Дзівак чалавек; Статак вяртаецца з поля; Рэквіем па кожным чацвёртым; Што гэта звініць, Хатынь?: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Ленінскі смех; Што гэта звініць, Хатынь?; Ноччу заплакала дзіця...: [Вершы] // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; Маці пячэ хлеб: [Урыўкі з паэмы «Песня пра хлеб»]; Медсястра: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Самае моцнае ўражанне — гэта адзінства // Беларусь. № 8; Воблік чалавека — воблік часу: Дыялог // Маладосць. № 5 / Сааўт. М. Ягругін; Элоиза Пашкевич — белорусская поэтесса: (К 100-летию со дня рождения) // Новости ЮНЕСКО (Париж). № 8; Цесныя сувязі, добрыя традыцыі: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Фомчанка // Вяч. Мінск. 5 кастр.; «А ты ідзі, брат, чынна...»: [Верш] // Гродн. правда. 19 февр.; Ритм современности, пафос созидания: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Мерсон // Знамя юности. 7 мая; «Абнаўленне выраше многа...» // ЛіМ. 23 крас.; Я гавару з героямі: [Вершы] // Там жа. 26 ліст.; Стану песней жить в народе...: [К 100-летию со дня рождения бел. поэтессы Тетки (Элоизы Пашкевич)] // ЛГ. 14 июля; Преображение степи: [Рэц. на кн.: М у л д а г а л и е в Д. Дойду до горизонта. Алма-Ата, 1976] // Там жа. 15 дек.

1977. Заазер'е: З паэмы; «Дзень, добры, мама!» — кажу крыжу...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Народаў братніх дружны хор...: Аб інтэрнацыянальных сувязях бел. сав. літаратуры // Полымя. № 10; Паўпрэды дружбы: (Расказвае сакратар праўлення СП БССР) / Зап. Я. Гарэлік // Звязда. 26 мая; Інтэрнацыянальныя сувязі беларускай савецкай літаратуры: Урывак з даклада // ЛіМ. 3 чэрв.; Чалавек чалавеку... // Там жа. 5 жн.; І прыйшло слова «любім»... // Там жа. 19 жн.; Высокі поўдзень сябра // Там жа. 26 жн.

1978. З'яўленне; «Я жыў высока на гары...»; Парада юным закаханым: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада пра спаленую вёску і жывога пеўня // Беларуская балада. Мн.; Ленінскі смех: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Высокае неба ідэала: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Права на неўміручасць // ЛіМ. 24 сак.; Свабоду Джону Харысу!: [Верш] // / Там жа. 7 крас.; Стук малатка. Пачатак пасяджэння; Платны мост; Могільнік машын; Узоры гандлёвай тэлерэкламы: [Вершы] // Там жа. 5 мая; Пра масты, вершы, прагматызм і іншае // Там жа. 13 кастр.; Талака; З польскіх уражанняў; «Ты кажаш, сяброў усё менш і менш?..»; Перад святам паэзіі ў Вязынцы; Прыкметы часу; Цёмныя сілы зайздрасці; Колькі ваўка ні кармі...; «Хачу жыць марудна...»; «Дзвярыма стукнулі напаследак...»; «Ветрана, ветрана...: [Вершы] // Там жа. 10 ліст.; Дом строится сообща // ЛГ. 20 дек.

1979. Час выбівання дываноў: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Вялікі старт: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Імем любові // Святло яго душы: Успаміны пра Міхася Лынькова. Мн.; Гледзячы на фотаздымак...; Плач спаленай вёскі; «Два шчасці ведае свет...»; «Будзе шкада, як шкада бывае...»; «Ёсць людзі — добрыя сапраўды...»; «Хто вы, скажыце?..»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Аднаму знаёмаму; Медыцынскія парады на выпадак ікаўкі: [Вершы] // Вожык. № 14; Працэс выдалення алкаголю: [Верш] // Там жа. № 20; [Рэц. на: Л о й к а А. Вершы // Маладосць. 1977. № 10; Полымя. 1977. № 6; Л о й к о О. Расколдованное Полесье. М., 1977] // Лит. обозрение. № 1; Лясныя прымаўкі: «Ваўкоў баяцца — у лес не хадзіць...»; «Хто ў лес, а хто па дровы...»; «Выходзіць парадак. Ціша ды гладзь...»; «Болей дроў. І меней кастроў...»; «Вызначым першую тэзу...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Усе чатыры вятры: Паэма // Полымя. № 5; Тры лепшыя спосабы заварвання чаю; Жаночая гордасць; Пытанне; «Калі растаемся мы з нечым...»; «Трагічна-сумная няўвязка...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Закон шчодрасці; Позірк з космасу; «Ёсць сіла — будзе справа...»; Выключэнне; Туга метэарыта; Вясельны гусь: [Вершы] // Вяч. Мінск. 29 студз.; Ці патрэбна чалавеку надзея: [Рэц. на кн.: С к о б е л е в Э. Маятник надежды. Мн., 1978] // Там жа. 28 лют.; «Люблю зямлю, дзе ёсць дзіцячая сказка...»: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Антонава // Голас Радзімы. 22 лют.; Першыя маёўкі; Я перад вамі з памяццю сваёй...; Бедныя, бедныя бедныя: [Вершы] // Звязда. 24 сак.; Каханне і подзвіг Зосі Нарэйка // ЛіМ. 23 лют.; «Мудрыя людзі раілі...» // Там жа. 13 крас.; «Мне ён бачыцца светлым» // Там жа. 28 снеж.; «Хто ты, паэзія?..»: [Дыялог] /Зап. У. Аніськовіч // Там жа. 6 ліп. / Сааўт. А. Майхровіч; Працяг песні; «Ахоўваецца дзяржавай»; Успамін пра ўцёкі; «Сплываюць аблокі...»; Апошні аўтарскі вечар Еўдакіі Лось: [Вершы] // Там жа. 14 снеж.; Медыцынскія парады на выпадак ікаўкі: [Верш] // Ніва. 16 вер.

1980. У Юрмале праз некалькі год: [Верш]; [Уступнае слова да камедыі М. Себасцьяна «Безымянная зорка»] // Даляглялы. Мн.; Высокае неба ідэала: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Истина всех истин / Зап. Э. Мороз // Лит. обозрение. № 1; Ульянавы і Раманавы: Гісторыка-папулярная паэма // Маладосць. № 4; Геносэ — гэта таварыш // Вяч. Мінск. 20 чэрв.; Планета свая і чужая: [Рэц. на кн.: Я ў м е н а ў Л. Чужая планета. Мн., 1980] // Звязда. 9 ліп.; Наўкол сяброўскага стала... // ЛіМ. 2 мая; «Пагутарым аб часе, аб Твардоўскім...» // Там жа. 20 чэрв.; Ці патрэбна прароку сэрца? // Там жа. 26 снеж.; Працэс выдалення алкаголю: [Верш] // Ніва. 15 чэрв.; «Кніга зямлі — сувязная жыцця» // Чырв. змена. 1 чэрв.

1981. Дороги и пристани поэта // Василевский И. Продолжение. Мн.; Абавязак // Даляглялы. Мн.; Адлучэнне Талстога ад царквы; Варыяцыі на тэму «Гефест — друг Праметэя»: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Давай пагаворым мысленна; «Мамачка родная, сэрца разбітае...»; «Мы, добрыя, нібы шчаняты...»;

«Ты на гару, а чорт за нагу...»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Рэквіем // Бярозка. № 11; Як узнікла ананімка: Сучасная байка; За чыё здароўе п'ем?: Лірычна-сатырыч. прызнанне: [Вершы] // Вожык. № 22; Два полі; Песня ветру: [Вершы] // Вясёлка. № 11; Ближе к жизни, к читателю // Коммунист Бел. № 3; Ні дня без надзеі: [Інтэрв'ю] / Зап. І. Рубін // Маладосць. № 1; «На поўдзень была надзея...»; «Еўдакія Лось у труне...»; Заканамернасці: [Вершы] // Полымя. №11; Закон шчодрасці; Адыход лета; «Мужчына. Жанчына. Чаканне...»; «Маці чакае сына...»; «Куды вядзе месячны след...»; А я і не ведаў...; «Што значыць сапраўдным другам быць?..»; «Што значыць мы самі па сабе?..»; «Дзень добры, мама!» — кажу крыжу...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Ён завяшчаў нам светлы дзень // Вяч. Мінск. 9 снеж.; Рух жыцця — рух верша: Ідэйна-эстэтычныя і маральныя далягляды паэзіі // ЛіМ. 17 крас.; Закон ракі, закон жыцця...: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Колас на іржышчы. Мн., 1980] // Там жа. 9 кастр.; Марш міру-81; Шкада мне вас; Роздум пра так званы любімы мазоль; Аднаму прэтэнцыёзнаму літаратару; Пад небам адкрытым: [Вершы] // Там жа. 23 кастр.; Время сбывшихся надежд // ЛГ. 14 окт.

1982. Беларускай песні ўладар... // Купала Я. Выйдзі з сэрцам, як з паходняй!.. Мн.; Драўгістэ: [Верш] // На сцягу і ў сэрца. Мн.; В единую семью соединившись // Коммунист Бел. № 12; «Хіба забудзеш калі гэты момант...»: Урывак з паэмы «Песня пра хлеб» // Голас Радзімы. 4 сак.; «Мужчына. Жанчына. Чаканне...»: [Верш] // Звязда. 26 вер.; Каракалпакскі ўзор // Там жа. 31 снеж.; [Галасы сяброў] // ЛіМ. 12 лют., 3 вер.; Як старонкі твайго жыцця... // Там жа. 26 лют.; Гэта не жанр — пазіцыя // Там жа. 19 сак.; Мікалай Шумакоў // Там жа. 11 чэрв.; «Дзе крыўда адвечная спела...» // Там жа. 2 ліп.; Не называйце ракеты крылатымі; Ода добрым людзям; «Ляскочуць колы...»; «У час рашэнне не прыйшло...»; «Жыццё даецца, каб жыццё тварыць...»: [Вершы] // Там жа. 16 ліп.; І становіцца песняй...: Пра новыя вершы Максіма Танка // Там жа. 17 вер.; Апошняя размова з Макаёнкам: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Край акінь свой на світанні... // Там жа. 17 снеж.; Як узнікла ананімка: Сучасная байка // Ніва. 19 снеж.

1983. Паездка на радзіму з самадзейным студэнцкім тэатрам «Жывое слова»: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Ленінскі смех: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; [Прамова на сёмым з'ездзе пісьменнікаў СССР] // Седьмой съезд писателей СССР. М.; «Человек — придет он!..»: К 90-летию со дня рождения В. Маяковского // Неман. № 7; Ёсць будучыня ў света: [Рэц. на кн.: М э й У. Позняе жніво. Мн., 1982] // Вяч. Мінск. 10 сак.; «Далягляды»: учора, сёння, заўтра: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Якаўлева // Голас Радзімы. 24 лют.; Пададбенства людскіх дарог: Старонкі славацкай навелы па-беларуску: [Рэц. на кн.: А п о ш н і вераснёвы дзень. Мн., 1982] // ЛіМ. 14 студз.; Слова сяброў з Зялёнай Гуры // Там жа. 15 крас.; «Купала ідзе да Коласа...»; На паклон да Кабзара; Хто з кірмашу, хто на кірмаш: [Вершы] // Там жа. 24 чэрв.; «Ваўкоў баяцца — не хадзіць у лес...»: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Нью-Йоркская сірэна: Урывак з кнігі // Там жа. 2, 9, 16, 23 снеж.

1984. Было імя ў салдата: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; У часе мінулай вайны загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі: Рэквіем // Беларусь. № 1; Высокая місія, вялікія задачы: Нататкі ўдзельніка юбілейнага пленума праўлення СП СССР // Там жа. № 12; Іх апошняя воля: [Верш] // Маладосць. № 7; Рэквіем // Работніца і сялянка. № 7; Песня ў гонар зялёнай дубровы // ЛіМ. 30 сак.; Рытмы вострава Свабоды // Там жа. 9 ліст.

1985. Адказы на анкету // Вобраз-85. Мн.; Не называйце ракеты крылатымі; «Жыццё даецца, каб жыццё тварыць...»: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Гімны жыццю, змаганню, надзеі // Далягляды. Мн.; Дынамік; Дарога партызанская: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Аграном; «Што значыць сапраўдным другам быць?..»; «Што значым мы самі па сабе?..»; Веру!: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Дзве дыпламатыі на паверку: Палітычны глобус Беларусі // Беларусь. № 2; Ода магчымасцям мірнага жыцця, або Штрых да партрэта Васіля Быкава // Там жа. № 5; Нью-Йоркская сірэна: Раздзелы з кнігі // Полымя. № 7; Гаворыць памяць наша строга...: [Вершы] // Звязда. 23 мая; І яшчэ дарога да выбаршчыка // ЛіМ. 8 лют.; Святкаванне 9 мая ў Патсдаме: Урывак з паэмы // Там жа. 9 мая; Ёсць пад сонцам дзве ракі... // Там жа. 14 чэрв.; «Мы, народы аб'ядналых нацый...» // Там жа. 13 вер.; «Нельга будаваць будучыню без памяці аб мінулым...»: Урокі крытыкі і публіцыстыкі Васіля Быкава // Там жа. 7 ліст.; Якія нашы будні?: [Гутарка] // Там жа. 29 ліст. / Сааўт. А. Дрылінга; Свет их звезды: О поэтах, не вернувшихся с войны // ЛГ. 19 июня; Еще две встречи // Сов. Бел. 27 июня.

1.4.

1963. С а н г і У. Дзень добры, край мой: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 7 чэрв.; К л і п е л ь У. Перамога: [Урывак з рамана «Мядзведжы вал»] / З рус. // Там жа. 9 чэрв.; Р а ж д з е с т в е н с к і Р. Дом: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 25 студз.; Г л а з ы р ы н А. Развітанне: [Верш] / З рус. // Там жа. 22 лют.; С а н г і У. Вяртанне; Рыбак; Юкала: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 8 чэрв.

1965. Ц і т о ў К. Крылы: «Вось ён, бачу, скромны, хударлявы...»; «Як хацеў бы я пабываць на Марсе...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 8; Г а р э ц к і П. Трасцянец; Над Свіслаччу: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 9 сак.; Я г о ж. Сястра; Мінскія ліпы; Сябры: [Вершы] / З укр. // Там жа. 11 чэрв.; В а а р а н д з і Д. Глебы Эстоніі; Т р а а т М. Вечарам у інтэрнаце: [Вершы] / З эст. // Там жа. 20 ліп.; К і с і р а Т. Узгорак; Э й с а к у Ё. Пясок шостага жніўня: [Вершы] / З яп. // Там жа. 6 жн.; Р а й н і с Я. У вечным суладдзі; Пытанне; Трубач: [Вершы] / З лат. // Там жа. 10 вер.; Б е р н д І. Памяць: [Верш] / З ням. // Там жа. 22 кастр.; Д ж а м і. Чатырохрадкоўі: [Вершы] / З перс. // Там жа. 15 снеж.

1966. М у х т а р а ў А. «Ваколіца ў белым, белым хаасе...»; «Стаў хлопцам ціхім...»: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Я г о ж. «Стаў хлопцам ціхім...»: [Верш] / З узб. // Полымя. № 5; М і р з о е ў Г. Сказ аб жывой вадзе: [Верш] / З тадж. // ЛіМ. 11 кастр.

1967. А б а ш ы д з е Г. Урок жорсткасці: Апавяданне / З груз. // Горны вадаспад. Мн.; З у л ь ф і я. Снег; Вясна; Дзяўчына-заатэхнік; Кароткая сустрэча; З Новым годам; Свята: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. «Я што зразумеў...»; «Як мне перайначыць свет...»; «Баюся, што літары мае...»; Размова; «На вуліцы шумнай, гарадской...»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 18 крас.; Ю с у п а ў І. Саксаул: [Верш] / З каракалп. // Там жа. 2 чэрв.; М у х т а р а ў А. «Ваколіца ў белым, белым хаасе...»; «Стаў хлопцам ціхім, стаў маўклівым я...»: [Вершы] / З узб. // Чырв. змена. 6 чэрв.

1968. Е н ч Б. Памяць: [Верш] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Ц я л е с і н З. Сустрэча з паэтам: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 15 сак.

1969. Г а р э ц к і П. Мінскія ліпы; Сястра; Сябры; Трасцянец; Над Свіслаччу: [Вершы] / З укр. // Гарэцкі П. З дняпроўскіх круч. Мн.; М а р ц і н а й ц і с М. Плач маці, якая цырые пальчатку забітага сына; Ікар і араты / З літ.; Д а в ы д к а ў І. Вяртанне з кірмашу: [Вершы] / З балг. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; К а в а л ё ў Д. «І слодыч сноў...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 7 кастр.; Г е р м а н а ў А. Трава; Усмешка: [Вершы] / З балг. // Там жа. 19 снеж.

1970. Г у ш ч а Я. Жонкі: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 6; Р а й с е л У. Лета; Люстра; Сэрца: [Вершы] / З славац. // ЛіМ. 22 мая; К а н а н о в і ч М. Калыханка: [Верш] / З пол. // Там жа. 24 ліп.

1971. С е н а т о в і ч А. «Нізкі паклон мой...»; «Каб цябе пераканаць...»: [Вершы] / З укр. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Н я к р а с а ў М. Навальніца; На смерць Шаўчэнкі: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Маладосць. № 12; С п р ы н ч а н Б. Сцвярджэнне: [Верш] / З рус. // Звязда. 11 ліст.; М а р ц і н а й ц і с М.-Т. Казка каралёў: З цыкла «Наіўныя вершы»; «Вось вам аблокі...»: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 9 ліп.; Г е р м а н а ў А. Прысвячэнне; «Матэрыя жывая,

навекі...»; «Век абпраменены рыб, птушак...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. 3 снеж.

1972. Кананавіч М. Калыханка; Гушча Я. Жонкі: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Адрыянаў Ю. Верш пра ветразі / З рус. // Маладосць. № 12; Германаў А. Здарэнне на пісьменніцкім сходзе: [Верш] / З балг. // Звязда. 21 мая; Яго ж. Хітрун: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 19 мая; Яго ж. Галінка масліны: [Верш] / З балг. // Там жа. 26 мая; Марцінайціс М. «Павядзе мяне белы садоўнік...»: [Верш] / З літ. // Там жа. 4 жн.; Матузявічус Э. Бессмяротнасць: [Верш] / З літ. // Там жа. 8 вер.; Яго ж. Дарога: [Верш] / З літ. // Там жа. 15 вер.

1973. Драч І. Крылы; Маткі; Каліна / З укр.; Гасанзадэ Н. Дзевяць мільёнаў і раненыя дрэвы / З азерб.: [Вершы] // Дзень паэзіі-73. Мн.; Яфімаў Ф. Помнікі; О, памяць дзяцінства: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 7; Насімі. «Нам лёс сустрэчу абяцаў, ды разлучыў...»: [Вершы] / З азерб. // Там жа. № 9.

1974. Вёраш Ш. Веліч; Харал; Сухое дрэва: [Вершы] / З венг. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Германаў А. Мост: [Верш] / З балг. // Беларусь. № 8; Скучайтэ Р. Ленінградская блакада; Дамоў; «На нічыйнай зямлі я...»: [Вершы] / З літ. // Там жа. № 12; Хаімаў Я. Стопудоўка: Казка-быль / З узб. // Бярозка. № 11.

1975. Германаў А. Ніва; Вершы; Вялікія снягі; Я, твой друг; Бажэнцы; Атавістычныя сны; Мост; Маналог Івана Рыльскага; «Гатоў я ненавідзець сваё цела...»; Упэўненасць; Восень; Канец рабочага дня; Змяркание; «Жанчын вясковых...»; Пакуты; Галінка масліны; Хітрун; «Век абпраменены рыб...»; «Матэрыя жывая...»; Прысвячэнне; Усмешка; Трава: [Вершы] / З балг. // Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн.; Трацякоў Р. Зорнасць; Без весткі; Драч І. Каліна; Маткі: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Міронаў П. Лясны магазін; Чаго хоча дождж?: [Вершы] / З малд. // Вясёлка. № 5; Германаў А. Упэўненасць; Змяркание; Бажэнцы; Вялікія снягі: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 31 студз.

1976. Драч І. Каліна: [Верш] / З укр. // Віцеб. рабочы. 29 мая; Вылчаў Н. Рабочы: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 26 ліст.

1977. Апрылі Л. Павявае вясной; Красавіцкі настрой; Жоўтыя плямы; Снатворнае; Матчына рука; Абвінавачанне; Наказ майму сабаку; Начная музыка; На пасадку сосен; Вёраш Ш. Веліч; Харал; Сухое дрэва: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Вылчаў Н. Жнівень; Мужчынскі партрэт: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 26 жн.

1980. Германаў А. Хвароба; Утопія ў чатыры гадзіны раніцы; Голас дзічкі; І заўсёды: [Вершы] / З балг.; Себасцьян М. Безыменная зорка: Камедыя / З рум. // Далягляды. Мн.; Спрынчан Б. Блок на Палессі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 28 ліст.

1981. Вылчаў Н. Балада пра атрад Боцева; Дзве сняжынкі; Мужчынскі партрэт; Дзяўчынка з радзімкай; У акне: (Зімовая імпрэсія): [Вершы] / З балг. // Далягляды. Мн.; Лопэ дэ Вэга. Раба свайго каханага: П'еса / З ісп. // Лопэ дэ Вэга. Раба свайго каханага; Дурнічка. Мн.; Гардзейчаў У. Ля атамных пультаў; Казакова Р. Твару дабро...: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 27 лют.

1982. Лісоўска В. «О, лёгка, са смехам, з парошаю...»; Каханне; Чырвоны небасхіл; Петэрс Я. «У нас аднімалі лугі...»; Агонь; Авотынь Д. Навальнічнае лета: [Вершы] / З лат. // Маладосць. № 10; Вылчаў Н. Два дрэвы: [Верш] / З балг. // Звязда. 7 ліп.; Шумакоў М. Добрыя людзі; След і святло зоркі; Надзённае пытанне; Рух; Птушкі; «Быццам ільды...»; Адліга; Дэкрэты вясны; Цудоўны блок: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 11 чэрв.; Еўтушэнка Я. «Шукай радню, і заўсёды радню адшукаеш...»: Раздзел з паэмы «Мама і нейтронная бомба» / З рус. // Там жа. 3 вер.; Чак А. Квітней, наша рэспубліка!; Лісоўска В. Летняя імпрэсія; У чаканні снегу; Петэрс Я. Я на сваёй зямлі...; Сунічная паляна; Матыў ліго: [Вершы] / З лат. // Там жа. 17 снеж.; Ваарандзі Д. Такою бачу я Эстонію / З эст.; Сарывеллі А. Агні Баку / З азерб.: [Вершы] // Там жа. 31 снеж.

1983. Чаклайс М. Усё ператтвараецца; Малпа ў «Дзіцячым садзе»: [Вершы] / З лат. // Вясёлка. № 5; Чак А. У Крамлі ў Леніна: Паэма / З лат. // Полымя. № 4; Конюш Я. Слова пра бацьку; Пра двух паэтаў; Зямля; Шылкін Г. Дакумент; Старыя кабеты: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 15 крас.

1984. Чакс А. Прырода; У Крамлі ў Леніна; Квітней, наша Рэспубліка!; Лісоўска О. «О, лёгка, са смехам, з парошай...»; Каханне; Летняя імпрэсія; Асенні настрой; «Не закоўвай у кольца мяне...»; У чаканні снегу; Чырвоны небасхіл; «І ў дні дажджоў і вятроў густых...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Аватыня Д. Навальнічнае лета; Цёмная ноч...; Пэтэрс Я. Я на сваёй зямлі; «У нас адбіралі лугі...»; Пра тых, хто спачывае, раскажыце!; Агонь; Сунічная паляна; Галасы ў помніках; «Ні ў скрынях, ні ў гумнах, ні ў тасёмках гэтых...»; Суцяшэнне; Матыў Ліга; Маці-сонца: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Чаклайс М. Жолуд: [Верш] / З лат. // Вясёлка. № 8; Нормет Д. Дэльфіняты робяць адкрыццё: (Апавяданне) / З эст. // Там жа. № 12; Хаміс Ф. Пасадка дрэў; Роздум у маленькім нумары атэля ў адным старажытным еўрапейскім горадзе; Дзяўчына на вуліцы «Рэйна»; Рэтамар Р. Другі; Гром-сябра; Родныя гукі; Браганьё Х. Пра тых, хто ў Пентагоне; Гімн народнай міліцыі; «Я мілісьяно...»; «Замест майго «я» тваё «ты...»: [Вершы] / З ісп. // ЛіМ. 9 ліст.

1985. Рэтамар Р. Радзіма; «Гэты чалавек, які так стараўся цябе забыць...»; Чалавек; Хаміс Ф. Нататкі на фоне радыёэнцыклапедыі; Фердэнандэс П. З'яўленне; Браганьё Х. Тым, хто загінуў між балотам і морам; Луіс Р. Салдацкі рэчмяшок: [Вершы] / З ісп. // Далягляды. Мн.; Авотыня Д. Цёмная ноч...: [Верш] / З лат. // Работніца і сялянка. № 5; Хойбнер К. Вёска; Тэрне Ф. Роздум у маі; Дым; Пытанне: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 26 крас.

1.5.

На англійскую мову. The Little House // Manifold. 1969. N 28; Every Fourth One; A Little Small House / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Lenin's Laughter; Requem for Every Fourth; A Man Is a Crank; The Sea, the Sun, I and Our Lovely One.../Transl. W. May //Fair Land of Byelorussia. M., 1976; The Loudspeaker / Transl. P. Tempest // Soviet Literature. 1983. N 3.

На балгарскую мову. Пред братската могила; Съчувствие: [Вершы] / Прев. А. Германов // Пулс. 1968. 9 юли; Урок по спрягане; Пред братската могила; Чудак е човекът; Улицата; Съчувствие; Косим тревата... Идват от къра стадата; Аз, буки, веди; Имало едно време: [Вершы] / Прев. А. Германов // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971; Брегове: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1971. 24 юни; Реквием: [Паэма] / Прев. А. Германов // Пулс. 1971. 20 юли; Вещите / Прев. И. Давидков; Три тишини / Прев. Н. Вълчев: [Вершы] // Лит. фронт. 1973. 7 юни; Балада за изгореното село и живия петел: [Верш] / Прев. А. Германов // Пулс. 1973. 5 юни; Бариерите: [Верш] / Прев. А. Германов // Съветска поезия'73. София, 1974; Реквием: [Верш] / Прев. А. Германов // Ти помниш, Альоша. София, 1975; Явяване: [Верш] / Прев. А. Германов // Лит. фронт. 1975. 4 септ.; «Косим тревата — тя не крещи...»: [Верш] / Прев. А. Германов // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977; Мама прозореца мнеше...: [Верш] / Прев. М. Георгиев // Пламък. 1977. № 2.

На венгерскую мову. Rekviem / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980; [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На грузінскую мову. Статак вяртаецца з поля; Дынамік; Мора, сонца, я і наша каханая: [Вершы] / Пер. А. Шаламбярыдзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. La radio / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. N 3.

На канада мову. [1 верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад. 1985.

На латышскую мову. Posts-nav bēda; „Mēs plaujam

zāli, bēt zāli mirst...“ / Atdz. I. Plotnieks // Dzejas dienas. Rigā, 1968; Ideāla augstās debesis; Reproduktors; „No sievietes ir viegli škirties...“; Tris klusumi / Atdz. D. Dreika // Sālsmaize. Riga, 1974; „Ar vētrām plosīgām un bezvējiem...“ / Atdz. A. Ločmelis // Draugs. 1983. Nr 9; „Kā teica grieki, brāli...“ / Atdz. D. Dreika-Matule // Lit. un Māksla. 1983. 27. Maijā.

На літоўскую мову. „Vel prašysi netriukšmauti?..“; „Mačiau aš filma...“; „Su gailesčiu žiūriu i kūdiki...“; „Pavasaris ateina...“ / Vert. A. Mikuta // Nemunas. 1971. Nr 12; „Su gailesčiu žiūriu i kūdiki...“; „Pavasaris ateina, ledai išplaukia...“ / Vert. A. Mikuta // Tiesa. 1971. Spalio. 2; „Visa tai isivaizduoju šitaip...“ / Vert. E. Matuzevičius // Lit. ir menas. 1972. Vas. 26; Tiesa. 1974. Kovo. 16; Kalba Vilnius. 1975. Nr 12; „Daug žodžiu tenka išgirsti“ / Vert. V. Baltuškevičius // Kauno tiesa. 1975. Kovo. 20; Asmenavimo pamoka: Iš ciklo „Requiem“ / Vert. V. Marcinkevičius // Lit. ir menas. 1975. Kovo. 22; Sugrižimas / Vert. R. Skučaite // Tiesa. 1975. Kovo. 16; Išsvajotam kalne / Vert. E. Matuzevičius // Komj. tiesa. 1978. Lapkr. 17; Užuojauta / Vert. A. Baltakis // Lit. ir menas. 1978. Lapkr. 25; Dosnumo istatymas / Vert. A. Drilinga // Tiesa. 1978. Lapkr. 18; Draugyste / Vert. A. Drilinga // Tiesa. 1984. Geg. 1; Kokie mūsu šiokiadieniai? / Vert. A. Drilinga // Lit. ir menas. 1985. Spalio 5.

На малдаўскую мову. Повестя ку кукошул рошу; Поменире: [Вершы] / Трад. Г. Водэ // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. Das kleine Häuschen / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983; Aus dem Poem „Das Meer“ / Übers. W. Welters // Sowjetliteratur. 1983. H 3.

На польскую мову. Obrastamy papierami, rzeczami... / Tł. J. Huszcza // Gromada Rolnik Polski. 1969. Nr 134; Szpilki. 1969. Nr 19; Milczenie bywa rozmaite... / Tł. J. Huszcza // Karuzela. 1969. Nr 5; Dziwak; Zatrzymała równowaga słońca Ład... / Tł. W. Pelc // Horyzonty. 1969. Nr 161; Od ciebie, jak od innych... / Tł. J. Huszcza // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; „Od ciebe, jak od innych...“; „Obrastamy papierami, rzeczami...“; Milczenie bywa rozmaite; Wiersze moje — listy moje / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; „Obrastamy...“ / Tł. J. Huszcza // Huszcza J. Kolokwiarz. Łódź, 1972; „Gdy kosimy trawe...“ / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9; Powraca stado z pola / Tł. B. Suzanowicz // Nadodrze. 1977. Nr 22; Gdy słyszę słowo „Polska“ // Przyjaźń. 1977. Nr 30; Prawidłowość / Tł. T. Chróscielewski // Lit. na Świecie. 1982. Nr 11; Trzy najlepsze sposoby zaparzania herbaty / Tł. B. Suzanowicz // Nadodrze. 1982. Nr 17; O, Matko Boska — równino polska; Miłość odkrywa skarby; O miejscu w życiu jak dzieci; Z polskich wrażeń / Tł. B. Suzanowicz // Nadodrze. 1983. Nr 12.

На рускую мову. Возвращение: Стихи / Пер. Г. Куренев. М., 1969. Рэц.: Ф е д ч а н к а З. Выдадзена ў Маскве // Звязда. 1969. 9 снеж.

Спасибо, большое спасибо!: Пьеса-фантазия в 3 д. по мотивам нар. сказок / Пер. Г. и Г. Куреневы. М., 1973.

Вечный восход: Стихи и поэмы. М., 1982; Рэц.: К о л е с н и к В. «Я перед вами с памятью моей...» // Неман. 1984. № 2.

Продолжение; Дождик; Священная земля; Вот так бы нам: [Вершы] / Пер. К. Титов // Знамя юности. 1963. 25 авг.; Гнезда: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1965. 6 авг.; Ленинский смех: [Верш] / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1966. 7 нояб.; «Жизнь много слов...»; «Полегшие на бранном поле рати...»: [Вершы] / Пер. А. Заяц, Р. Казакова // Мол. гвардия. 1967. № 5; Пять стихотворений / Пер. С. Евсеева // Неман. 1967. № 2; Динамик: [Верш] / Пер. С. Поликарпов // Комс. правда. 1967. 16 апр.; «Расстаться с женщиной нетрудно...»: [Верш] / Пер. Р. Казакова // ЛГ. 1967. 12 апр; Встречи: [Верш] / Пер. Р. Казакова // Правда. 1967. 11 янв.; Ленинский смех; Реквием; Динамик: [Вершы] / Пер. Г. Куренев, А. Кабакович, И. Ласков // Дружба народов. 1968. № 2; Чудак человек: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Новый мир. 1968. № 12; Возвращение: [Верш] / Пер. Г. Куренев // ЛГ. 1968. 25 дек.; «Полегшие на бранном поле рати...»: [Верш] / Пер. Р. Казакова // Молодой коммунист (Орджоникидзе). 1968. 7 нояб.; Пять стихотворений / Пер. Г. Петренко, Г. Куренев, Д. Седых, Р. Казакова, Б. Спринчан // Неман. 1969. № 10; «Человек невеликого роста...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1970. № 7; Мол. гвардия. 1971. № 12; Море, солнце и наша любимая; Совет юным влюбленным; «Говори со мною ласково...»; Аттракцион; Что снится курице?: [Вершы] / Пер. А. Раецкий // Неман. 1971. № 7; «Как судьбы непреклонной сила...»: [Верш] / Пер. Е. Храмов // ЛГ. 1971. 6 янв.; Песнь любви. М., 1972. Т. 2; «Плакала тетка по всем на свете...»: [Верш] /Пер. И. Бурсов // Комс. правда. 1972. 28 сент.; Согласие: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Сов. Литва. 1972. 1 сент.; Ночной берег: Поэма / Пер. Б. Ганкин // Неман. 1973. № 11; Чудак человек; «Домишко малый, вижу, повален...»; «Молчанье — оно многосложное...»; Это — как музыка за стеной: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; Из сентябрьской тетради: Это — как музыка за стеной; Хунвэйбины: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Дружба народов. 1975. № 11; Из книги «Явление»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1975. № 10; Высокое небо идеала...: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Радуга. 1975. № 6; «Нужно учиться жить у детей...»; Аз, буки, веди!; «Приходит весна, разливаются реки...»; Сочувствие: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин // Рабочая смена. 1976. № 2; Мне представляется это так...: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Сов. Молдавия. 1976. 8 сент.; Баллада о сожженном селе и живом петухе / Пер. Г. Куренев // Героическая баллада. М., 1977; Скажи свое имя, солдат!: [П'еса] / Пер. Г. и Г. Куреневы // Хоровод кукол. М., 1977. Вып. 5; Реквием: [Верш] / Пер. Г. Куренев // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; «Косим траву — она не кричит...»; «Поймите меня правильно...»; Океан и лужа; «Я смотрел, как волнуется лужа черная...»; Чудак-человек: [Вершы] // Рабочая смена. 1977. № 7; Твое явленье: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Радуга. 1977. № 4; Динамик: [Верш] / Пер. И. Ласков // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; Явление; «Я жил высоко на горе...»; «Что казалось, а что свершалось?..»; «Была взволнованность порыва...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; На склоне лета: [Верш] / Пер. В. Тарас // Неман. 1978. № 12; Кленовые листья: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Пять желаний: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1979. № 1; «Я перед вами с памятью своей...»: Дорога партизанская; Плач сожженной деревни / Пер. Г. Куренев; Их последняя воля / Пер. В. Моргулис; «Обрастаем...» / Пер. Е. Храмов; Из поэмы «Море» / Пер. Л. Хаустов; Плач по нерастраченной нежности; «Здрада — измена?.. Не надо!..» / Пер. С. Евсеева: [Вершы] // Неман. 1979. № 9; Ленинский смех: [Верш] // В. И. Ленин в поэзии народов СССР. М., 1980; Рассказ накануне лета; Стадо возвращается с поля; «Кто изобрел велосипед?..»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Продолжение песни: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1980. № 4; Последняя воля: Из поэмы «Море»: [Верш] // Сов. Крым (Ялта). 1980. 17 февр.; «Я фильм смотрел...»; «Плакала тетка по всем на свете...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Призванье души человечьей...: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан, Р. Казакова, М. Новикова, В. Гордейчев // Неман. 1981. № 11; «Два счастья людям даны...»; Два поля; «Волков бояться — в лес не ходить...»; Женская гордость / Пер. Р. Казакова; «Путь наш к звездам — путь сквозь розы и сквозь терни...» / Пер. Б. Спринчан: [Вершы] // ЛГ. 1981. 10 июня; Реквием: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Гражданская лирика советских поэтов. М., 1982; «Мною забыто немало...»; «Люди маленькие знать хотят...»: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; Что ж теперь ты звенишь, Хатынь?: [Верш] / Пер. Г. Бедняев // Позывные дружбы. Горький, 1982; Реквием по каждому четвертому: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1982. № 7; Закон щедрости: [Верш] / Пер. В. Широков // Сов. воин. 1982. № 12; Я видел фильм: [Верш] / Пер. Л. Гончарова // Сов. Каракалпакия. 1982. 16 сент.; «Сегодня грустно мне

стало...»; Притча; «А ты иди, брат, чинно...»; Пять желаний: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; «В моей стране, охваченной войной...»: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Дружба народов. 1983. № 1; Явление; «Я жил высо́ко на горе...»; «Что казалось, а что свершалось?..»; «Была взволнованность порыва...»; Тот год; Продолжение песни; «Охраняется государством»: [Вершы]; Восход солнца: (Вступление к поэме) / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; «А жизнь дается, чтобы жизнь творить»: [Верш] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8; Дорога партизанская: Песня / Пер. Г. Куренев // Партизанская слава. Л., 1985; Купала идет к Коласу: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1985. № 6.

На славацкую мову. Hodina časovania; «Kosíme trávu...»; «Obrastáme...» / Prel. H. Križanová-Brindzová // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На узбекскую мову. Мумкин...: [Верш] / Тарж. Н. Мухтаров // Тошкент окшоми. 1980. 8 апр.

На ўкраінскую мову. День добрий, Май!: [Верш] // Рад. Житомир. 1963. 1 трав.; Зірниці: [Верш] / Пер. І. Чернецький // Жовтень. 1967. № 1; Горе — не біда...: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Сузір'я. К., 1968. Вип. 2; Усмішка Леніна; Перед братньою могилою; Про вовка помовка...; Обростаем; Нерви; Під лезом коси — не кричить трава...; Гнізда: [Вершы] / Пер. О. Довгий, І. Чернецький, І. Гнатюк // Калинові мости. К., 1969. Рэц.: Г а в р у к Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; «Обростаем. Паперами, стрічамі...»: [Верш] / Пер. О. Довгий // Дніпро. 1969. № 4; Ленінський сміх: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Жовтень. 1970. № 4; Горе — не біда; Про вовка помовка; Жили-були; Усмішка Леніна; Гнізда; Іди!; «Косим траву — вона не кричить...»; «Ідуть, за руки взявшись, діти...»: [Вершы] / Пер. М. Сингаївський, О. Довгий // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; «Що ж бо ми значим самі по собі?...»: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Молодь Укр. 1972 25 жовт.; Дивак чоловік: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1974. № 2; Бар'єри: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Вітчизна. 1975. № 6; Бар'єрі: [Верш] / Пер. В. Лучук // Ленінська молодь. 1975. 24 черв.; Співчуття: [Верш] / Пер. О. Палійчук // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; «Що ж бо ми значим самі по собі?...»: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Рад. Укр. 1975. 21 черв.; Про вовка помовка: [Байка] / Пер. О. Довгий // Голоси Білорусії. К., 1976; Білорусь готується до свята дружби: [До Днів літератури та мистецтва УРСР в БРСР]: [Інтэрв'ю] / Зап. П. Горецький // Літ. Укр. 1976. 30 квіт.; «Я любив у дитинстві...»: [Верш] / Пер. В. Лучук // Там жа. 1976. 24 вер.; Бар'єри: [Верш] / Пер. О. Палійчук // Мол. гвардія. 1976. 25 трав.; Притча: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Літ. Укр. 1977. 12 квіт.; «Після полудня, коли віти...»: [Верш] / Пер. Ю. Поліський // Там жа. 1978. 26 груд.; «Куди веде місячний слід...»; Високе небо ідеалу; «Стирають на картах білі плями...»; «Горе — не біда, біда — не горе...»; Медсестрі; «Ви зрозумійте правильно...»: [Вершы] / Пер. О. Палійчук // Мол. гвардія. 1978. 22 берез.; Свободу Джону Харрісу!: [Верш] / Пер. В. Колос // Прапор юності. 1978. 29 серп.; Маяк; Перед братською могилою; «Люблю я землю, де е дитяча казка...»: [Вершы] / Пер. О. Доріченко, В. Коломієць // Дніпро. 1980. № 10; Спартак; «Це вже не так і сумно...»; «Давно минуло мое світання...»; Дві паралельні прямі: [Вершы] / Пер. О. Палійчук // Літ. Укр. 1982. 2 груд.; «З жалем дивлюсь на дитину...»; «Хто ми і що ми...»: [Вершы] / Пер. В. Коломієць, О. Палійчук // Дніпро. 1983. № 10; Посеред величезної війни; Два поля; Скажи, який ти?; Перед святом поезії у Вязинці 10 липня 1976 року: [Вершы] / Пер. Ю. Герасименко // Прапор. 1983. № 12; «Гефест — друг Прометея»: [Верш] / Пер. О. Палійчук // Літ. Укр. 1983. 10 берез.; Новорічний тост: [Верш] / Пер. О. Палійчук // Мол. гвардія. 1983. 1 січ.; На поклін до Кобзаря: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Кобзарева зоря. К., 1984; Поезія. 1984. Вип. 1; День Перемоги; Урок відмінювання; Стронцій: [Вершы] / Пер. О. Палійчук // Мол. гвардія. 1984. 9 трав.; На поклін до Кобзаря: [Верш] / Пер. О. Палійчук // Літ. Укр. 1985. 21 берез.

На французскую мову. La mer, le soleil, mon amoureuse; Êpilogue; Le réquiem; La leçon de conjugaison; L'étoile lointaine de l'ideal... // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. [Цыкл з 11 вершаў] / Пер. В. Сінг // Сучасная беларуская паэзія. Нью-Дэлі, 1985.

На чувашскую мову. «Паян мана салхулăх пусре'...»; Юптару: [Вершы] / В. Ахун кусарна // Тăрна сассилле сĕрĕм-шывăм. Шупашкар, 1985.

На эстонскую мову. «Lihtsat inimest huvitab püsi-жалт...»; «Vaikides kukub vikati ees...» / Tlk. A. Siig // Noorus. 1971. Nr 11; Vieder inimene: (Luuletus) / Tlk. A. Jaaksoo // Noorte Hääl. 1972. 11. Junli.

1.6.

Г е р м а н а ў А. Касцёр на вяршыні: Выбр. лірыка / Пер. з балг. Мн., 1975 / Скл.

К у п а л а Я. Собр. соч.: В 3 т. / Пер. с бел. М., 1982 / Рэдкал.

Д а л я г л я д ы, 1985: Замеж. літ. Мн. 1985 / Рэдкал.

Д а л я г л я д ы, 1987: Замеж. літ. Мн., 1987 / Рэдкал.

Д а л я г л я д ы, 1988: Замеж. літ. Мн., 1988 / Рэдкал.

Д а л я г л я д ы, 1989: Замеж. літ. Мн., 1989 / Рэдкал.

П ф л я ў м б а ў м Я. Сувой жыцця. Мн., 1989 / Скл., рэд.

Д а л я г л я д ы, 1990: Замеж. літ. Мн., 1990 / Рэдкал.

2.3.

На балгарскай мове. В ъ л ч е в Г. Анатол Вярцински: [Партрэтны эцюд] // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971; Я г о ж. Едно поетично поколение // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971.

На беларускай мове. А н а т о л ю Вярцінскаму — 50 // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; А р л о в а Т. Не падманваць даверлівых! // Там жа. 1977. 28 студз.; А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 272—276, 296—298; Я г о ж. Усе чатыры вятры паэзіі // Арочка М. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981; Б а р с т о к М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 176—180; Я г о ж. Душа захацела марской прасторы... // ЛіМ. 1983. 30 вер.; Я г о ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 39—41; Б е л а р у с к а я літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 68—69, 79—81; Б е ч ы к В. З неспакоем сумлення // На стрыжні часу. Мн., 1978; Я г о ж. Знак чалавечнасці // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Я г о ж. На аснове чалавечай роднасці... (Анатоль Вярцінскі) // Бечык В. Перад высокаю красою... Мн., 1984; Я г о ж. На ўсё жыццё // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Б р ы л ь Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1978. С. 92—93; Б у г а ё ў Д. Споведзь даверлівая і шчырая // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979; В і ш н е ў с к і А. Пад знакам слаўнага юбілею // ЛіМ. 1985. 3 мая; Г а р д з і ц к і А. Героіка на лялечнай сцэне // Звязда. 1975. 23 жн.; Г н і л а м ё д а ў У. Вершы мае — пісьмы (Анатоль Вярцінскі) // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Я г о ж. З Леніным у сэрцы // Полымя. 1970. № 3; Я г о ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 148—149, 179—182, 229—230, 284; Я г о ж. Што значыць — зямное шчасце знайсці... // Вяч. Мінск. 1981. 18 ліст.; Г у р с к а я А. Свет паэта // Звязда. 1981. 18 ліст.; З н а ё м ц е с я: Анатоль Вярцінскі // Голас Радзімы. 1966. № 46; З у ё н а к В. Лінія высокага напружання: Літ.-крытыч. нататкі, постаці, роздум. Мн., 1983. С. 35—37; Я г о ж. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; І п а т а в а В. «Жывая страсць, жывая думка, жывы боль» // Чырв. змена. 1981. 18 ліст.; К а л а д з і н с к і М. Далягляды людской удзячнасці // ЛіМ. 1974. 21 чэрв.; К а л а ч о ў У. Сустрэчы, якія ўзбагачаюць // Наст. газ. 1980. 30 студз.; К а м е й ш а К. Высокі поўдзень // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; К а ц ю ш ы н Н. Змена маладая, таленавітая // Голас Радзімы. 1962. № 90; К р о ц і к а ў Л. Застаюцца ў душы // ЛіМ. 1967. 20 кастр.; К р ы с к а в е ц Я. Святло паэзіі: Анатолю Вярцінскаму — 50 // Маг. праўда. 1981. 18 ліст.; К у д р а ў ц а ў І. Разумная парада і мядзведжая паслуга // Звязда. 1964. 26 лют.; Л а з а р у к М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 92—94; Л о й к а А. Пераадоленне // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Я г о ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 138—141; М і ш ч а н ч у к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 74—78; 2 выд. Мн., 1983. С. 67—70; Я г о ж. Да-

лягляды сучаснай лірыкі // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977. С. 7—9; Яго ж. «З вечнасцю сам-насам»: Творчы партрэт // ЛіМ. 1978. 31 сак.; Яго ж. «Наперад робіць чалавецтва крок» // Там жа. 1982. 8 кастр.; Яго ж. Права голасу: Пра сучасную беларускую філасофскую лірыку // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1; Яго ж. У рэчышчы «паэзіі думкі» // ЛіМ. 1976. 8 кастр.; Палонскі А. Не перабольшу... // Там жа. 1967. 4 ліст.; Пашкоў Г. Песня Праметэям // Беларусь. 1981. № 11; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Русецкі А. Тварыць жыццё... // Чырв. змена. 1982. 29 вер.; Скапа У. Грамадзянскі неспакой паэта // Віцеб. рабочы. 1975. 25 крас.; Яго ж. Духоўны свет сучасніка // Там жа. 1980. 5 ліст.; Яго ж. Паэзіі святло зямное // Там жа. 1981. 18 ліст.; Яго ж. Экзамен на чалавечнасць: Нататкі пра творчасць А. Вярцінскага // Там жа. 1977. 3 лют.; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 132, 151—152; Собаль В. З сэрцаў, адкрытых людзям // Віцеб. рабочы. 1982. 24 ліст.; Стулава А. Адчуць вышэйшую гармонію // Вяч. Мінск. 1973. 15 жн.; Сямёнава А. Высокае неба // Сямёнава А. Гарачы след таленту. Мн., 1979; Яго ж. Высокія імгненні жыцця // Звязда. 1975. 14 снеж.; Яго ж. Мера чалавечнасці // Вярцінскі А. Святло зямное. Мн., 1981; Тарасюк Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 24, 70—71, 76—81; Цывака В. Вядзі мяне, верш, да людзей... // Мін. праўда. 1981. 18 ліст.; Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 129—131, 134—136, 161—167; Чарняўскі М. «Толькі ні дня без надзеі...» // Голас Радзімы. 1977. 21 крас.; Шпакоўскі Я. Атакуючыя рытмы // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978. С. 91—102; Яго ж. Паэзія аднаго пакалення // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980. С. 230—232; Яго ж. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972. С. 43—44; Ярац В. Адзінства думкі і рытму // Полымя. 1981. № 4; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 283, 295.

На кітайскай мове. Вярцінскі А. // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На нямецкай мове. [Neureiter F.] Anatol' Vjarcinski // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Anatol Wiarciński // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Huszcza J. «Gwoli historycznej prawdy...» // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979.

На рускай мове. Бечик В. О себе, о людях, о судьбе... // Неман. 1971. № 4; Бойко В. Быть поэтом — мыслить // Знамя юности. 1962. 18 сент.; Его ж. С надеждой и улыбкой // Там жа. 1967. 1 мая; Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М. 1982. С. 231—232; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 219, 233; Колос Г. Откровение // Сов. Бел. 1 июня; Крупенька Е. На свою новую орбиту // Знамя юности. 1981. 15 окт.; Ракова Е. Отзвук подвига: Навстречу семинару творческой и научной молодежи // Там жа. 1971. 3 сент.; Ходанович В. Под высоким небом: (К 50-летию со дня рождения Анатоля Вертинского) // Сел. газ. 1981. 21 нояб.

На славацкай мове. Viarcinski Anatol // Encyklopēdia Spisovatel'ov Sveta. Bratislava, 1987.

2.4.

На беларускай мове. Бондар Т. Свята (А. І. Вярцінскаму): [Верш] // Бондар Т. Святочны сон. Мн., 1981.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 55, спр. 1—26. *Т. М. Махнач.*

ВЯРЫГА-ДАРЭЎСКІ АРЦЁМ

Вярыга-Дарэўскі Арцём (Арцём-Аўгусцін) Ігнатавіч [псеўд. Беларуская Дуда, крыпт. Б. Д-д а; 23.10(4.11). 1816, мяст. Кублічы Лепельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Ушацкага р-на Віцебскай вобл.— 1884, Сібір], паэт, драматург, публіцыст.

Паходзіў са старадаўняга, але збяднелага беларускага дваранскага роду. Бацька яго быў дазорцам мер і вагаў у Кублічах. Маці памерла пасля родаў. Дзяцінства А. Вярыгі-Дарэўскага прайшло ў фальварку Людвінава непадалёк ад Дзісны. Пасля заканчэння Забельскай гімназіі (мяст. Валынцы, цяпер Верхнядзвінскага р-на) служыў у Віцебскай часовай камісіі для рэвізіі дзейнасці губернскай дваранскай дэпутацкай зборні (1836—44). У сярэдзіне 1840-х г. набыў фальварак Стайкі паблізу Віцебска, у 1852—56 з'яўляўся папячыцелем сельскіх запасных магазінаў Віцебскага пав. Шмат сіл і часу аддаваў культурна-асветніцкай дзейнасці, імкнучыся арганізаваць на Віцебшчыне народныя школы, тэатр, бібліятэкі і чытальні. Збіраў беларускі фальклор, стаў вядомы як аўтар шматлікіх паэм, гутарак і драматургічных твораў на беларускай мове, якія разыходзіліся ў рукапісах. Яго «Гутарка

аб сваяку», выдадзеная ў 1858 на польскай мове, атрымала станоўчую ацэнку ў друку і ўмацавала яго пісьменніцкі аўтарытэт. Ён актыўна працаваў як карэспандэнт віленскіх, варшаўскіх, пецярбургскіх газет і часопісаў, упарта шукаў магчымасці для публікацыі сваіх беларускіх твораў. Праца для Беларусі, для яе асветы і культуры стала галоўным зместам жыцця А. Вярыгі-Дарэўскага. «З Беларушчынай не разбратаўся. Гэта мой ідэал»,— пісаў ён у адным з лістоў (Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 243). Вялікі грамадскі рэзананс мела яго паездка ў Вільню (1858), дзе ён сустрэўся з віднымі тагачаснымі пісьменнікамі, дзеячамі культуры і грамадскага руху У. Сыракомлем, А. Кіркорам, В. Каратынскім, А. Адынцом, І. Ходзькам, М. Маліноўскім, братамі Рэніерамі і інш. Усе яны віталі В. Вярыгу-Дарэўскага як яркага прадстаўніка беларускай літаратуры, культуры. У Вільні быў пачаты знакаміты «Альбом Вярыгі-Дарэўскага» — своеасаблівы рукапісны літаратурна-грамадскі альманах, куды заносілі сваё празаічныя, вершаваныя і нотныя запісы ўсе, хто спачуваў яго пісьменніцкай і асветніцкай дзейнасці. На зваротным шляху А. Вярыга-Дарэўскі заехаў у Мінск, дзе сустрэўся з В. Дуніным-Марцінкевічам, які ў знак салідарнасці з ім упісаў у яго «Альбом» фрагменты са свайго перакладу «Пана Тадэвуша» А. Міцкевіча. У «Альбоме» зафіксаваны таксама віцебскія і магілёўскія кантакты і сустрэчы А. Вярыгі-Дарэўскага (аўтографы Я. Вуля, А. Рыпінскага, ветэрана рэвалюцыйнага руху Б. Лютквевіча, музыкантаў М. Сакалоўскага і А. Хадэцкага і інш.). У 1861—62 ён прыняў актыўны ўдзел у патрыятычных дэманстрацыях у Віцебску, стаў аб'ектам пільнага назірання з боку жандараў. У 1863 быў адным з галоўных арганізатараў і кіраўнікоў узброенага выступлення на Віцебшчыне. У тым жа годзе пісьменнік быў арыштаваны, амаль два гады правёў у віцебскай турме, паводзіў сябе ўмела і мужна на следстве, утаіўшы многія звесткі пра паўстанне. Прысуджаны да 8 гадоў катаржных работ (першапачатковы прыгавор ваеннага суда — бестэрміновая катарга), у 1865 адпраўлены па этапу ў Сібір. Адбываў пакаранне на салярным заводзе ва Усоллі. З 1868 на пасяленні ў Іркуцку. На катарзе і ў ссылцы ён працягваў пісаць вершы, меў вялікую павагу сярод ссыльных. Таварышы па ссылцы называлі яго «Вайдэлотам Беларусі». Апошнія гады жыцця А. Вярыга-Дарэўскі быў служачым у сібірскіх капальнях золата. Там, хутчэй за ўсё, і памёр (звесткі аб яго смерці ў Іркуцку не пацвярджаюцца). У Сібіры з ім была яго дачка Габрыэля, якая выйшла замуж за былога паўстанца Скакоўскага і пасля смерці бацькі выехала ў Парыж.

А. Вярыга-Дарэўскі плённа працаваў у розных жанрах. Напісаў на беларускай мове паэму «Ахульго», якая тэматычна звязана з вызваленчай барацьбой горцаў пад кіраўніцтвам Шаміля, драму «Гордасць», камедыі «Хцівасць» і «Грэх чацвёрты — гнеў», дарожныя нататкі «Гутарка з пляндроўкі па зямлі латышскай» (матэрыялам паслужыла паездка пісьменніка ў так званыя «інфлянцкія» паветы Віцебскай губ. ўлетку 1859), верш «Думка хлопка з аколіц Віцебска на адглос вольнасці» (1858) і інш. творы. Як і В. Дунін-Марцінкевіч, А. Вярыга-Дарэўскі паклаў пачатак беларускім перакладам з А. Міцкевіча. Але ўсе спробы надрукаваць свае творы ва ўмовах цэнзурнага ўціску і праследавання беларускага слова поспеху не мелі, рукапісы да гэтага часу не знойдзены. Былі апублікаваны толькі напоўананімна, у складзе карэспандэнцыі А. Вярыгі-Дарэўскага ў варшаўскі часопіс «Ruch muzyczny» («Рух музычны»), маналог-думка «Салдатка» (урывак з камедыі «Грэх чацвёрты — гнеў») і верш-гімн «Бялыніцка наша маці!...» Вядомы таксама ў больш позняй рукапіснай копіі тэкст вялікай вершаванай імправізацыі пісьменніка «Літвінам, запісаўшымся ў мой альбом, на пажагнанне» — водгук на віленскія сустрэчы 1858. Выказанае ў навуковай літаратуры меркаванне, што А. Вярыга-Дарэўскі аўтар паэмы «Тарас на Парнасе», не пацверджана даследаваннямі. З польскіх яго твораў, апрача «Гутаркі аб сваяку», вядомы вершы, прысвечаныя Э. Жалігоўскаму і яго таварышам, «Марку Сакалоўскаму і Аляксандру Хадэцкаму, нацыянальнай славе, любімым нашым артыстам ад беларусаў», «Прыгожаму капялюшыку з Варшавы на ўспамін», а таксама напісаная ў Сібіры балада пра кіраўніка паўстання 1863 на Украіне Э. Ружыцкага, допісы ў «Kurier Wileński» («Кур'ер віленскі»), «Рух музычны», польскую пецярбургскую газету «Słowo» («Слова»). Частка асабістага архіва А. Вярыгі-Дарэўскага (у тым ліку яго «Альбом», пісьмы да яго А. Кіркора і іншых карэспандэнтаў) зберагаецца ў Цэнтральным гістарычным архіве Літвы ў Вільнюсе, асобныя аўтографы ў ЦБАН Літвы (Вільнюс), Бібліятэцы Чартарыскіх у Кракаве. *Г. В. Кісялёў.*

Бібліяграфія

1.2.

Gawędka o Swojaku przez Białoruską Dudę: (Z teki Białoruskich obrazków. Nr 1). Mohylew; Wilno, 1858.

1.3.

1859. Korespondencja: Witebsk // Ruch Muzyczny. 18 marca, 30 wrześ., 25 listop.; **1860.** 24 lut.; **1861.** 4 stycz. / Пад. псеўд. Беларуская Дуда.

1860. Korespondencja «Kuriera Wileńskiego»: Witebsk, 27 grud. // K. W. 26 stycz. (Пад крыпт. Б. Д-да; Korespondencja...: 28 września // K. W. 1 listop.

1862. Nekrolog // K. W. 13 marca.

1922. Адаму Кіркору; З альбому А. Дарэўскага-Вярыгі // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1961. Gawędka o swojaku: (Fragment) // Zbiór poetów polskich XIX w. Warszawa. Ks. 2.

1971. Думка: [Урывак з драмы]; Літвінам, што запісаліся ў мой «Альбом на развітанне»: [Верш] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1977. Карэспандэнцыі ў «Ruch Muzyczny»; Пісьмы // Пачынальнікі. Мн.

1.5.

На польскую мову. Dumka / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978.

2.2.

На польскай мове. W e r y h a A. Ród kniaziów Weryhów: Monografja na tle dziejowem. Warszawa, 1937.

2.3.

На беларускай мове. А л я х н о в і ч Ф. Беларускі тэатр. Вільня, 1924. С. 83. А р ц ё м Вярыга-Дарэўскі // Пачынальнікі. Мн., 1977; А ў т о г р а ф ы Арцёма Дарэўскага-Вярыгі // ЛіМ. 1959. 24 чэрв.; А х р ы м е н к а П. Архіўная загадка // Там жа. 1967. 23 чэрв.; Б а с І. Забытыя імёны // Там жа. 1956. 13 кастр.; В а с і л е ў с к і Д. Арцём Ігнатавіч Вярыга і яго літаратурна-гра-

мадская чыннасць // Полымя. 1929. № 6; В л а с т [Ластоўскі В.]. Памажыця // Н. н. 1913. 12 вер.; Г а р э ц к і М. Арцём Дарэўскі-Вярыга // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Я г о ж. Арцём Дарэўскі-Вярыга і qgo alxbom // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Мн., 1926; Г і л е в і ч Н. Вачыма і сэрцам — да факта // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982. С. 273—275; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 46—50; Г р ы н ч ы к М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969; З я м к е в і ч Р. Адам Ганоры Кіркор. Вільня, 1911. С. 8—9; К а в а л е н к а В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 121—127; К а н а п а ц к і М. Арцём Дарэўскі-Вярыга // Ніва. 1962. 5 жн.; Я г о ж. Арцём Дарэўскі-Вярыга: (У парадку дыскусіі) // Там жа. 1963. 6 студз.; Карскі Я. Арцём Дарэўскі-Вярыга // Рунь. 1920. № 9—10; Я г о ж. Стары беларускі пісьменнік Арцём Вярыга-Дарэўскі і яго літаратурны альбом // Беларусь. 1919. 21 снеж,; К а с п я р о в і ч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; К а х а н о ў с к і Г. Вандраванні // Маладосць. 1984. № 10; Я г о ж. Віцебскія паўстанцы // ЛіМ. 1984. 20 студз.; К і с я л ё ў Г. Альбом Вярыгі-Дарэўскага // Кісялёў Г. Героі і музы. Мн., 1982; Я г о ж. Арцём Вярыга-Дарэўскі // Кісялёў Г. Загадка беларускай «Энеіды». Мн., 1971; Я г о ж. Арцём Вярыга-Дарэўскі: З гісторыі літаратурнага Віцебска // Полымя. 1966. № 4, 5. Рэц.: М а л ь д з і с А. Адкрыццё новага імя // ЛіМ. 1966. 24 чэрв.; К і с я л ё ў Г. Віленскія запісы ў альбоме А. Вярыгі-Дарэўскага // Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1979; Я г о ж. Каля вытокаў... // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Я г о ж. Лёс віцебскай версіі // Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978; Л о й к а А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1. С. 112—115; М а л ь д з і с А. Адкрыццё новага імя // ЛіМ. 1966. 24 чэрв.; Я г о ж. Арцём Вярыга-Дарэўскі // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Я г о ж. Наддзвінскі дудар // ЛіМ. 1962. 14 снеж.; Я г о ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 80—84; М а р х е л ь У. Адрасавана Сыракомлю // ЛіМ. 1971. 2 крас.; Я г о ж. Лірнік вясковы. Мн., 1983. С. 147—149; П а д л і п с к і А. Вярыгаўскія мясціны Віцебска // ЛіМ. 1980. 31 кастр.; С е м я н о в і ч А. Пра Арцёма Вярыгу-Дарэўскага // Беларусь. 1959. № 8; Х т о з'яўляецца аўтарам паэмы «Тарас на Парнасе» // Сав. Бел. 1928. 1 крас.

На літоўскай мове. V e r y h a A. Acta et chronika. 1. Вериги — Weryhowie — Verigos. Kaunas, 1934. P. 58—59.

На польскай мове. A r c i o m Wiaryha-Dareuski // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; D u b i e c k i M. Edmund Różycki: Szkic biograficzny. Kraków, 1895. S. 82—85; J a n i k M. Imionnik syberyjski Artemiusza Weryhy // Sybirak. 1939. Nr 3; J a n i k M. Towiańczycy na Syberji // Przegląd współczesny. 1930. T. 34; K i r k o r A. O literaturze pobratymczysh narodów słowiańskich. Kraków, 1874. S. 54; L i m a n o w s k i B. Historya powstania narodu polskiego 1863 i 1864 r. 2 wyd. Lwów, 1909. S. 90; M o g i ł y polskie na Syberji // Polski kalendarz Petrogradzki na r. 1916. Pgd., 1915. S. 135—136; S o k u l s k i J. Irkuck, metropolia wygnańców polskich po powstaniu styczniowym // Sybirak. 1939 Nr 3.

На рускай мове. Борковский С., Мальдис А. Поэтическое наследие Артема Вериги-Даревского // Сов. славяноведение. 1971. № 2; И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 340—341; К а р с к и й Е. Артемий Даревский-Верыга // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; К и р к о р А. Умственные силы и средства образования // Живописная Россия. Спб.; М., 1882. Т. 3. Ч. 2; Т а г а р о в З. Каторжник // Неман. 1969. № 9.

На ўкраінскай мове. Д о р о ш е н к о Д. Білоруси ї їх національне відродження // Рада. 1908. 29 окт.

2.4.

На беларускай мове. В у л ь Я. Арцёму: [Верш] // Н. н. 1912. 9 ліст.

На польскай мове. S y r o k o m l a W. Do Artemiusza Weryhy-Darewskiego: (W imienniku) // Poezye Ludwika Kondratowicza (Władysława Syrokomli). Warszawa, 1872. T. 7.

3.1.

Бібліятэка Чартарыскіх у Кракаве (Польшча), адз. зах. 1756; Бібліятэка Ягелонскага ун-та ў Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 58/55; ДА Іркуцкай вобл., ф. 91, воп. 1, спр. 361; ЦБАН Літвы, ф. 9, адз. зах. 453; ф. 21, адз. зах. 720, 722; ЦДАЛіМ Літвы, ф. 96, воп. 1, спр. 302; ЦДГА у Мінску, ф. 1430, воп. 2, спр. 22009, ф. 2512, воп. 1, спр. 275; ф. 2626, воп. 1, спр. 132; ЦДГА Літвы, ф. 1135, воп. 4, спр. 391, 391 а, ф. 1248, воп. 2, спр. 482, 1247; ЦНБ АН Беларусі, ф. 23, воп. 1, адз. зах. 405.

В. І. Козіч.

ВЯСЁЛЫ КАСЬЯН

Вясёлы Касьян [сапр. А ў д з е й Вікенцій Іосіфавіч; 1891 (па іншых звестках — 1886), в. Губы Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Вілейскага р-на Мінскай вобл.— канец 1916], драматург.

Біяграфічных звестак аб К. Вясёлым захавалася мала. З сялян. Пачатковую адукацыю атрымаў у в. Куранцы. У 1905 паспяхова скончыў Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю. Адзін год быў настаўнікам, а пасля сканчэння Віленскага настаўніцкага інстытута (1910) працаваў у гарадскіх вучылішчах Вільні, Вілейскім двухкласным вучылішчы. Як афіцэр рускай арміі ўдзельнічаў у першай сусветнай вайне. Загінуў на руска-аўстрыйскім фронце ў Карпатах.

Друкавацца пачаў, калі быў студэнтам настаўніцкага інстытута. У газеце «Крестьянин» змяшчаліся яго вершы, апавяданні, допісы (публікацыі не выяўлены). У 1909 у той жа газеце надрукавана апавяданне К. Вясёлага «Пустэльнік у свеце», вытрыманае ў духу рэлігійнага павучання, а таксама буйнейшы яго твор — сацыяльна-бытавая драма «Не розумам сцяміў, а сэрцам», якая напісана з ліберальна-дэмакратычных пазіцый, прасякнута матывамі грамадзянскай справядлівасці, спагадай да бедных і прыніжаных, крытыкай дамастроеўскага рэжыму. П'еса часта ставілася самадзейнымі тэатрамі ў Заходняй Беларусі, у тым ліку на радзіме Я. Брыля, які выконваў у ёй ролю бацькі.

З. П. Мельнікава.

Бібліяграфія

1.2.

Не розумам паняў, а сэрцам: П'еса з бел. жыцця. Вільня, 1910.

Не розумам сцяміў, а сэрцам: П'еса з вясковага жыцця ў 4 актах. Вільня, 1927. Рэц.: С в е т а з а р Я. Сярод кніжак // Бел. голас. 1927. 29 чэрв.

1.3.

1918. Не розумам сцяміў, а сэрцам: (П'еса з вясковага жыцця на 4 акты) // Вольная Беларусь. 1918. 7, 14, 21, 28 студз.

1978. Не розумам сцяміў, а сэрцам: П'еса з вясковага жыцця ў чатырох актах // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн., 1978.

2.3.

На беларускай мове. Г а р э ц к і М. Беларускае драматычнае пісьменства // Беларуская думка. 1919. 5, 7 мая; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 268—269; Г і с т о р ы я беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983 Т. 1. С. 395—397; С е м я н о в і ч А. Беларуская драматургія: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1961. С. 115—120.

На рускай мове. И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 505. *В. І. Козіч.*

ГАЙДУК МІКОЛА

Гайдук Мікола (Мікалай Раманавіч; псеўд. М і к а, І. С н а р с к і, І г н а т С н а р с к і, М. С н а р с к і, А. Ч а б о р, А л е с ь Ч а б о р; крыпт.: М. Г.; н. 29.5.1933,— 2.09.1998, в. Кабылянка Беластоцкага ваяв., Польшча), празаік, паэт, публіцыст, перакладчык, фалькларыст. Член Саюза польскіх пісьменнікаў з 1985. Піша на беларускай і польскай мовах.

З сялянскай сям'і. У 1951 скончыў агульнаадукацыйны ліцэй у Міхалове, пасля працягваў вучобу на аддзяленні рускай філалогіі Растоўскага-на-Доне і Ленінградскага універсітэтаў. У 1959 скончыў беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ. З 1959 да 1964 працаваў выкладчыкам беларускай і рускай моў і літаратур, лацінскай мовы, у 1965—71 дырэктар Бельскага беларускага ліцэя. З 1971 супрацоўнік, з 1986 намеснік рэдактара тыднёвіка «Ніва» (Беласток, Польшча).

Вершы, публіцыстычныя і крытычныя артыкулы пачаў пісаць у 1957, апавяданні — у 1960. Друкуецца ў «Ніве», гадавіках «Беларускі каляндар» (некаторыя з іх складзены або адрэдагаваны М. Гайдуком), альманаху «Белавежа», польскіх перыядычных выданнях. Творчасць М. Гайдука, яго апавяданні, вершы, нарысы, эсэ і артыкулы прысвечаны пераважна гістарычнаму мінуламу беларускага і суседніх народаў, паўстанню 1963—64 на Беласточчыне, дзеячам беларускай культуры. Ён збірае і публікуе беларускія народныя песні (з нотамі), казкі, легенды. Перакладае з польскай і лацінскай моў. Даследуе мінулае паасобных мясцін Беласточчыны, піша пра іх краязнаўчыя нарысы. Як сааўтар прымаў удзел у падрыхтоўцы і выданні беларускіх падручнікаў для школ. Неаднаразова бываў у Беларусі. Аб сваіх паездках расказаў у рэпартажах, дзе раскрыты розныя аспекты беларуска-польскага грамадска-культурнага ўзаемадзеяння.

Жыве ў Беластоку. *А. В. Мальдзіс.*

Бібліяграфія

1.2.

Cisz. Białystok, 1988.

1.3.

1957. Мне твае палкія вусны...: [Верш] // Ніва. 18 жн.; Людвіг Кандратовіч // Там жа. 15 вер.

1958. Кулік: [Верш] // Ніва. 19 студз.; Яўфімій Хведаравіч Карскі // Там жа. 27 крас.; А. Міцкевіч аб Беларусі і беларусах // Там жа. 20 ліп.; У пошуках таленту // Там жа. 31 жн.; Асенні матыў; Белавежа; Светлякі: [Вершы] // Там жа. 28 вер.

1959. Кулік: [Верш] // Рунь. Беласток; І гладыш не глупства // Ніва. 22 сак.; Юльюш Славацкі // Там жа. 12 крас., Вобраз вечна жывы // Там жа. 19 крас.; Скарбніца народнай мудрасці // Там жа. 4 кастр.; Падляшша — адвечная загадка // Там жа. 18 кастр.; Краязнаўчы гурток — ключ пазнання роднага краю // Там жа. 15 ліст.

1960. Жывая вада: (Легенда) // Ніва. 1960. 13 ліст.; А хто нашы продкі? // Там жа. 18 снеж.

1961. Родны краявід: [Верш] // Беларускі каляндар. 1962. Беласток; На вясну збіраецца: (Апавяданне); Беларуская народная творчасць Беласточчыны // Навукова-літаратурны зборнік і беларускі каляндар. Беласток; Працуй, бо есці не дастанеш: (Казка) // Ніва. 21 мая; Пра беднага шаўца і прагнага крамніка: (Казка) // Там жа. 17 ліп.; Белая гуска: (Казка) // Там жа. 6 жн.; Праца ў беларускіх народных прыказках і прымаўках // Там жа. 24 вер.; Дзе двух звaду вядзе, там трэці цешыцца: (Казка) // Там жа. 15 кастр.; Казацкі гаёк: (Легенда) // Там жа. 10 снеж.; Буйніцкі ў Варшаве // Там жа. 31 снеж.

1962. Чаму чэрці цяпер у хатах не водзяцца: (Казка) // Ніва. 18 сак.; Дачка-разумніца: (Казка) // Там жа. 12 жн.; Трысцінка і каваль: (Казка) // Там жа. 19 жн.; Жывая вада: (Казка) // Там жа. 26 жн.

1963. Як здаровым хочаш быць: [Верш] // Мой родны кут. Беласток; Навала: (Апавяданне) // Ніва. 17 сак.; Вясна ў беларускіх народных песнях Беласточчыны // Там жа. 14 крас.; «Въ лето 6759...» // Там жа. 26 мая; Воўчы спеў: (Апавяданне) // Там жа. 23 чэрв.; Буруш: (Апавяданне) // Там жа. 6 кастр.

1964. Беларускае вяселле на Беласточчыне // Беларускі каляндар. 1964. Беласток; Валянцін Ваньковіч // Ніва. 29 сак.; Георгій Скарына першы друкуе кнігі па-беларуску // Там жа. 3 мая; Народжаны рэвалюцыяй // Там жа. 20 снеж.

1965. Навала; Крамола; Буруш [Апавяданні] // Белавежа № 1. Беласток; Каляды ў народных песнях Беласточчыны // Ніва. 7 студз.; Выдатны педагог і філолаг: Да 330-й гадавіны з часу смерці Куколя-Тустаноўскага (Зізанія) // Там жа. 7 студз.; Калі цвітуць яблыні: (Апавяданне) // Там жа. 2 мая.

1966. Вяргіні; Любоў [Вершы] // Ніва. 6 сак.; Жнівень у Бельскай пушчы: (Апавяданне) // Там жа. 4 вер.; Крыжоўнікі ў Драгічыне // Там жа. 25 вер.; Асколак сонца: [Верш] // Там жа. 5 кастр.

1967. Слаўны сын беларускай зямлі // Беларускі каляндар. 1968. Беласток; Ніва. 21 мая; Добры пачатак // Ніва. 1 студз.; Трызна: (Апавяданне) // Там жа. 2 крас.; Першая кніга маладога вучонага // Там жа. 30 крас.; Гутаркі па роднай гісторыі // Там жа. 10 вер.— 31 снеж.; Пагоня: (Апавяданне) // Там жа. 10 снеж.

1968. Родная школа; Гутаркі па роднай гісторыі // Беларускі каляндар. 1969. Беласток; Гутаркі па роднай гісторыі // Ніва. 7 студз.— 19 мая; На рубяжы: (Апавяданне) // Там жа. 7 крас.

1970. Адкуль узяліся нашыя імёны; Заснавальнік беларусазнаўства // Беларускі каляндар. 1971. Беласток.; Нараджэнне. (Апавяданне) // Ніва. 2 жн.

1971. Трызна; Воўчы спеў; Жнівень ў Белавежскай пушчы: [Апавяданні] // Белавежа, № 2. Беласток; Адзін дзень у ліцэі; Каляды // Беларускі каляндар. 1972. Беласток; Пра багацце народнай мовы // Ніва. 11 крас.; Дажынкі ў фальклоры // Там жа. 15 жн.; Сенакос; Прыход восені: [Вершы]; Пан і мужык (Казка) // Там жа. 5 вер.; Супрацоўніцтва Беларускай ССР з сацыялістычнымі краінамі // Там жа. 17 кастр.; Пабла Пікасо; Беларуская казка // Там жа. 24 кастр.; Універсітэт і яго выпускнікі // Там жа. 31 кастр.; Для дабра, дружбы і адзінства // Там жа. 14 ліст.; Неўміручы талент // Там жа. 12 снеж.

1972. Baśń białoruska // Kontrasty. Nr 3; Каштоўнае даследаванне // Ніва. 9 студз.; Нарадзіўся чалавек // Там жа. 16 студз.; Змагар за інтэрнацыянальную еднасць // Там жа. 23 студз.; «Глядзець на траву» // Там жа. 2 лют.; У гонар Я. Купалы і Я. Коласа // Там жа. 20 лют.; У. Карпаву 60 год // Там жа. 27 лют.; Кошык вершаў // Там жа. 2 крас.; След палавецкі // Там жа. 9 крас.; Таямнічая назва // Там жа. 23 крас.; Кніга набліжае народы // Там жа. 7 мая; З крыніц народных // Там жа. 14 мая; Польская навука ў гонар Я. Купалы: Купаліяна // Там жа. 18 чэрв.; Паэт і змагар: Да 60-годдзя М. Танка // Там жа. 17 вер.

1973. Мікалай Капернік; Свята беларускай кнігі / Пад крыпт. М. Г.; Беларуская песня —72; Вілянова: [Нарысы]; Апошні: (Апавяданне); Янка Маўр; У палоне беларускай песні; Людвік Кандратавіч; Піліп Пестрак // Беларускі каляндар. 1973. Беласток; Крамола; Буруш: [Апавяданні] // Літаратурная Беласточчына. Мн.; Гаворкі Беласточчыны // Ніва. 4 сак.; Ускалыхнула народ // Там жа. 22 крас.; Польская беларусістыка да VII Міжнароднага кангрэса славістаў // Там жа. 19 жн.; Агароднікі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 вер., 21 кастр., 11 ліст.; Жыццё, аддадзенае змаганню // Там жа. 30 вер.; Закаханы ў сямяціцкі пейзаж // Там жа. 28 кастр.; Аднога: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 ліст.; Новае аб Міхалу Федароўскім; Адрынкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 снеж.; Азяблы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 30 снеж.

1974. Чаму? // Ніва. 6 студз.; Азяраны Вялікія: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 13 студз.; Гераічная

маладосць: Да 50-годдзя паўстання КСМЗБ // Там жа. 27 студз.; Нектарый: (Гістарычнае апавяданне) // Там жа. 3 лют.; Алендры: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 17 сак.; Алексічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 5 мая; Ажыннік: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 чэрв.; Альша: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 21 ліп.; Беларуская матэрыяльная культура ў Кракаве // Там жа. 4 жн.; Андрыянкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 жн.; Вяртанне: (Апавяданне) // Там жа. 1 вер.; Ахрымаўцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 27 кастр.; Анцуты: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 10 ліст.; Больш увагі да народнай песні // Там жа. 1 снеж,; Азерскія: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 8 снеж.

1975. Свята песні; Зачараваная музыкай: [Нарысы]; На самадзейнай тэатральнай сцэне: (Нарыс); Маладыя галасы; З плынню ракі Буг: [Краязнаўчы нарыс]; Адышлі ад нас; Наша дружба мае канкрэтнае праяўленне // Беларускі каляндар. 1975. Беласток; Jak kum kumy nie przydusi // Kontrasty. Nr 3; Ахрымы: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 12 студз.; Жамчужыны прастаты і прыгажосці // Там жа. 9 лют.; Анусін: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 лют.; «Ой ложо, ложо, хто на тобе ляжа?» // Там жа. 23 лют.; Настаўнік-змагар // Там жа. 13 крас.; Альховічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 20 крас.; «Ой, пуойду я пуод ліесок на часок...» // Там жа. 27 крас.; Па слядах «Патопу» // Там жа. 18 мая; Альшанка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 мая; Ігнат Дварчанін // Там жа. 8 чэрв.; Астровак (Краязнаўчы слоўнік); Кузьма Чорны // Там жа. 15 чэрв.; Яна ўскалыхнула народ // Там жа. 22 чэрв.; Пятрусь Броўка // Там жа. 29 чэрв.; Альхоўка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 13 ліп.; Уладзімір Дубоўка // Там жа. 20 ліп.; Генадзь Цітовіч // Там жа. 6 жн.; Альховая кладка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 14 вер.; Рамейскі меч: (Апавяданне) // Там жа. 5 кастр.; Альшына: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 19 кастр.; Апака Вялікая: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 30 ліст.; Швайпальт Фіёль // Там жа. 21 снеж.; Ахрэмавічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 28 снеж.

1976. Каля вытокаў ракі Супрасль: (Краязнаўчы нарыс); «Песні мае, песні...»; Паядынак: (Апавяданне) // Беларускі каляндар. 1976. Беласток; Ад прадвесня да зазімку: (Апавяданне) // Ніва. 4 крас.; Арэхавічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 11 крас.; Аўгустова: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 мая; Арэшкава: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 ліп.; Палын і медуніца: (Апавяданне) // Там жа. 5 вер.; Баб'я Гара: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 26 вер.; Гнілы востраў: (Апавяданне) // Там жа. 7 кастр.; Бабікі: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 31 кастр.; Ваўкалак і гарэлка: (Казка) // Там жа. 28 ліст.; Бацікі Заднія: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 26 снеж.

1977. «Ой волока, волока...»; У вырэзбленай з дрэва // Беларускі каляндар. 1977. Беласток; Баброўнікі: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 9 студз.; Патрыярх беларускай культуры // Там жа. 6 сак.; Барок: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 13 сак.; Барысаўка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 27 сак.; Багатыры: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 17 крас.; Буды: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 29 мая, 14 жн.; Боўтрыкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 3 ліп.; Славуты віцяблянін // Там жа. 10 ліп.; Белая: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 31 ліп.; Баратынец Рускі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 11 вер.; Бярнацкі Мост: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 вер.; Бабpоўнікі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 10 кастр.; Новае пра Леапольда Родзевіча // Там жа. 20 ліст.; Бахуры: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 27 ліст.; Мроі: (Апавяданне) // Там жа. 4 снеж.; Белагорцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 снеж.

1978. У рагачоўскіх самадзейнікаў; На пераломе: [Нарысы] // Беларускі каляндар. 1978. Беласток; Вечна жывыя // Ніва. 15 студз.; Бандары: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 22 студз.; На Кастусёвых сцяжынах // Там жа. 29 студз.; Быстры: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 12 лют.; Бянёўцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 19 сак.; Бранск: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 крас.; Зачаравала роднае слова // Там жа. 21 мая; Боцькі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 4 чэрв.; Барысаўшчына: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 чэрв.; Белкі: (Краязнаўчы слоўнік); Экспрэсам на Парнас // Там жа. 2 ліп.; Пра паэта і змагара // Там жа. 9 ліп.; Бартнікі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 ліп.; Баброўка: (Краязнаўчы слоўнік); З горда ўзнятым чалом: [Нарыс] // Там жа. 30 ліп.; Боркі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 13 жн.; Балявічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 27 жн.; Том адкрыццяў // Там жа. 3 вер.; Бяндзюга: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 10 вер.; Белкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 24 вер.; Баршчэва: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 22- кастр.; Бярвіха: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 26 ліст.; Богушы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 10 снеж.; Бацікі Сярэднія: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 24—31 снеж.

1979. На роднай зямельцы: (Апавяданне); Адмахаліся: [Нарыс] // Беларускі каляндар. 1979. Беласток; Броўск: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 14 студз.; Васількаў: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 сак.; Волька Надбужная: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 15 крас.; Ваські: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 20 мая; Гістарычныя візіі У. Караткевіча // Там жа. 1 ліп.; Жывое жыццё // Там жа. 15 ліп.; Вілюкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 ліп.; Вакуловічы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 29 ліп.; «Бегі» Язэпа Драздовіча // Там жа. 5 жн.; «Адным вочкам плакала...» // Там жа. 12 жн.; Вараняны: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 19 жн.; На родных сцежках-дарожках // Там жа. 28 жн.; Валілы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 вер.; Маю права ганарыцца; Адкрывальнік // Там жа. 23 вер.; Вайкаў: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 30 вер.; Улюбёны ў летапісы // Там жа. 17 кастр.; Вейкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 14 кастр.; «І сніцца мне бацька...» // Там жа. 21 кастр.; Вітава: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 4 ліст.; «Калі я бачу партрэт Багушэвіча...» // Там жа. 11 ліст.; Вілінава: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 ліст.; Уладальнік Сезама // Там жа. 9 снеж.; Валендзюкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 16 снеж.; З тае эпохі // Там жа. 30 снеж.

1980. Першыя: (Аповесць) // Белавежа. № 3. Беласток; Жыццё для іншых: [Нарыс] // Беларускі каляндар. 1980. Беласток; «І я нашу ў вачах маіх...» // Ніва. 13 студз.; Паклоннік народнага і Рэнесанса // Там жа. 20 студз.; «Каціся, вяночак, каціся...»; Вярхлес: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 3 лют.; Вайнахі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 17 лют.; Войнаўцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 сак.; Варашылы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 23 сак.; Шукаючы фальклору // Там жа. 30 сак.; Сведкі // Там жа. 6 крас.; Вароніч: (Краязнаўчы слоўнік); Акенца на Беларусь // Там жа. 13 крас.; Наша, матчына мова // Там жа. 20 крас.; Асноўнае — беларуская культура // Там жа. 27 крас.; Войшкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 4 мая; У добрым стылі // Там жа. 25 мая; «Змучаны жыццёвай мітуснёй...»: [Верш]; Каб размножыліся // Там жа. 1 чэрв.; Вычулкі: (Краязнаўчы слоўнік); Песні гродзенскіх студэнтаў // Там жа. 15 чэрв.; Ванева: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 6 ліп.; Просім часцей // Там жа. 13 ліп.; Вераб'і: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 3 жн.; Хвоя: (Легенда) // Там жа. 10 жн.; Войнаўка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 17 жн.; Вярсток: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 24 жн., Скарына на Падляссі? // Там жа 14 вер.; Валынцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 26 кастр.; Волька Выганоўская: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 23 ліст.; Несмяротны вобраз // Там жа. 30 ліст.; Воўкушы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 12 снеж.; Відава: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 21, 28 снеж.

1981. Пра беларуска-польскую садружнасць; Дапамагаць людзям; «Поколь сонце зыйдэ...»; Сполых: (Навела) // Беларускі каляндар. 1981. Беласток; Białoruskie wiosenne pieśni obrzędowe na Białostocczyźnie // Studia Polono-Slavica-Orientalia: Acta Litteraria. Warszawa.

Т. 7; Востраў Паўночны: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 11 студз.; Апісанне новага кантыненту // Там жа. 18 студз.; Васількова: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 1 лют.; Воўкуш: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 15 сак.; «На век доўгі, на быт добры...» // Там жа. 29 сак.; Творчасць для людзей // Там жа. 12 крас.; «Хадзіць тымі сцежкамі, па той зямельцы...» // Там жа. 26 крас.; Пра тое, што аб'ядноўвае // Там жа. 10 мая; Новы храм у Беластоку // Там жа. 7 чэрв.; Не смех, а слёзы // Там жа. 14 чэрв.; Помнік у сэрцы // Там жа. 21 чэрв.; Волька-Замковая: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 28 чэрв.; Глыбока ведаць свае вытокі // Там жа. 12 ліп.; Волька-Нурэцкая: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 жн.; Верх'яліна: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 28 жн.; Аголеная, жорсткая праўда; Волька-Церахоўская: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 6 вер.; З пачуццём абавязку перад беларускай культурай // Там жа. 20 вер.; Вызгі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 18 кастр.; Войнаўцы: (Краязнаўчы слоўнік) / Сааўт. Г. Сасна // Там жа. 1 ліст.; Верпаль: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 29 ліст.

1982. Адраджэнне старажытнай традыцыі; Фларэнкаўцы: [Нарысы] // Беларускі каляндар. 1982. Беласток; Волька: (Краязнаўчы слоўнік) // Ніва. 28 сак.; Міхась Забэйда-Суміцкі: [Некралог] // Там жа. 4 крас.; Волька / Орлі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 11 крас.; Васілёўка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 2 мая; Дываны для каралевы // Там жа. 9 мая; Да стагоддзя Я. Купалы і Я. Коласа // Там жа. 27 чэрв.; У дні вялікага юбілею // Там жа. 4 ліп.; Просім часцей і больш // Там жа. 11 ліп.; Валкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 ліп.; Праўдзіва і сардэчна // Там жа. 8 жн.; Гацькі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 15 жн.; Гарадок: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 29 жн.; Нашы ўборы // Там жа. 5 вер.; Гнецюкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 19 вер.; Грыневічы Вялікія: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 24 кастр.; Якуб Колас // Там жа. 31 кастр.; Плённыя ідэі; Вялікія дні // Там жа. 7 ліст.; Чароўны вечар // Там жа. 14 ліст.; Алімпійцы ад Тарашкевіча // Там жа. 21 ліст.; У роздуме над роднай даўнінай // Там жа 5 снеж.

1983. Як Грынь друкаром стаў: (Апавяданне) // Ніва. 8 мая; Вянок: (Да 100-годдзя Я. Купалы і Я. Коласа) // Там жа. 22 мая; Габяты: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 28 жн.; Ганчары: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 11 вер.; Гарадзіска к/Гайнаўкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 вер.; Перад вандроўкай: (Уступ да кнігі «Шляхам гадоў») // Там жа. 2 кастр.; Шляхам гадоў // Там жа. 16 кастр.; 6, 20 ліст.; 18, 25 снеж.

1984. Ці знаеш край...: [Верш] // Беларускі каляндар. 1984. Беласток; Шляхам гадоў // Ніва. 15, 22 студз.; 19 лют.; 11, 18, 25 сак.; 15 крас., 19 жн., 16, 23 вер., 14 кастр., 4, 11 ліст., 2, 23 снеж.; Крык душы // Там жа. 5 лют.; Спадчына і мы // Там жа. 24 чэрв.; Гады і творы // Там жа. 29 ліп.; Гаранды: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 снеж.; Гарадзіска / Натаўкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 30 снеж.

1985. Białoruskie obrzędowe pieśni narodzinowe //Studia Polono-Slavica-Orientalia: Acta Litteraria. Warszawa. T. 9; Шляхам гадоў // Ніва. 6, 20 студз., 3, 17, 24 лют.; 7,21 крас., 26 мая, 15 вер., 20, 27 кастр., 10, 24 ліст.; Гушчэвіна / Нараўкі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 13 студз.; Гарадзішчане /Дубровы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 27 студз. Грыгораўцы: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 28 крас.; Грузка: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 9 чэрв.; Пяць дзён у гасціне: [Рэпартаж] // Там жа. 30 чэрв., 7, 14, 21, 28 ліп., 4 жн.; Градалі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 25 жн.; Гарчакі: (Краязнаўчы слоўнік) // Там жа. 1 снеж.

1.4.

1961. Сарбеўскі М. Ода VIII / З лац. // Ніва. 16 крас.

1962. Падгорскі-Аколаў Л. «Палі пустыя, сінь лясная...»: [Верш] / З пол. // Ніва. 14 студз.

1968. Падгорскі-Аколаў Л. Гасцінец; «Ой ты, далёкі мне...»: [Вершы] / З пол. // Ніва. 1 вер. Плютовіч Е. Развітанне: [Верш] / З пол. // Там жа. 1 снеж.

1969. Плютовіч Е. Спроба вяртання: [Верш] / З пол. // Ніва. 6 крас.

1975. Абрамовіч Ц. Зачараванне: [Верш] / З пол. // Ніва. 6 ліп.

1977. Маславецкі Т. Хатынь; Казлоўская Э. «Крочыла я са світання...»: [Вершы] / З пол. // Ніва. 2 крас.

1978. Самойлік М. Памяці Грыгорыя Кунавіна; Цыбік І. Маці: [Вершы] / З пол. // Беларускі каляндар. 1978. Беласток.

1980. Казлоўская Э. «Крочыла я са світання да гарызонту...»; Маславецкі Т. Крупнік; Хатынь: [Вершы] / З пол. // Белавежа. № 3. Беласток.

1981. Цыбік І. Вочы; І зноў...: [Вершы] / З пол. // Беларускі каляндар. 1981. Беласток.

1.5.

На польскую мову. Jesienny motyw / Tł. W. Rudczyk // Kontrasty. 1968. Nr 4.

1.6.

Беларускае слова. IV: Кніга для чытання ў чацвёртым класе Варшава. 1961 / Скл. з Л. Гайдук; 2 выд. Варшава, 1965.

Беларускае слова. III: Кніга для чытання ў трэцім класе. Варшава, 1963 / Скл. з Л. Гайдук.

Беларускае слова. V. Варшава, 1967 / Скл. з Л. Гайдук.

У дружнай сям'і. IV: Падручнік роднай мовы для чацвёртага класа. Варшава, 1969 / Скл. з Л. Гайдук.

Яновіч С. Загоны. Беласток, 1969 / Рэд.

У школе і дома. III: Падручнік роднай мовы для трэцяга класа. Варшава, 1970 / Скл. з Л. Гайдук.

У добры час. V: Падручнік роднай мовы для пятага класа. Варшава, 1972 / Скл. з Л. Гайдук.

Беларуская мова. V—VIII: Граматыка беларускай мовы для класаў V—VIII. Варшава, 1975 / Скл. з Л. Гайдук.

Баравік І. Супраць ветру. Беласток, 1979 / Рэд.

Абчым шуміць Белавежская пушча: Казкі і легенды. Беласток. 1982 / Збор і апрац.

Родная мова. 4: Падручнік беларускай мовы для чацвёртага класа. Варшава. 1983 / Скл. з Л. Гайдук.

Зярняткі. 3: Падручнік беларускай мовы для трэцяга класа пачатковай школы. Варшава, 1987 / Скл. з Л. Гайдук.

У нашай грамадцы. 5: Падручнік беларускай мовы для пятага класа пачатковай школы. Варшава, 1987 / Скл. з Л. Гайдук.

Zagadki białoruskie // Lit. Lud. 1960. Nr 2—3 / Скл.; Жывая вада; Пра беднага шаўца і прагнага крамніка: [Казкі]; Пра золата і зайздрасць; Жывая вада: [Легенды]; Трасцінка і каваль: [Казка]; Як пана віншавалі: (Народная гумарэска) // Мой родны кут. Беласток, 1963 / Апрац.

2.3.

На беларускай мове. [Біяграфічная даведка] // Літаратурная Беласточчына. Мн., 1973; Жамойцін Я. «Белавежа», 1980 // Беларускі каляндар. 1982. Беласток, 1982; Канапацкі М. Беларускае слова // Ніва. 1963. 21 ліп.; Яго ж. Каштоўны падарак беларускім школьнікам // Там жа. 1961. 12 ліст.; Леанчук Я. Увагі аб творчасці «Белавежцаў» // Беларускі каляндар. 1980. Беласток, 1980; Яго ж. Чытанне гісторыі Мікалаем Гайдуком // Ніва. 1979. 4 сак.; Радзюкевіч Я. Беларускае аддзяленне ў Завочнай настаўніцкай студыі // Беларускі каляндар. 1976. Беласток, 1976; Рышчук В. Падручнік «У дружнай сям'і» гатовы // Ніва. 1970. 22 лют.; Туронак З. Першы ў Народнай Польшчы // Там жа. 1975. 25 мая; Чэрнякевіч Я. У добры час // Там жа. 1973. 28 студз.; Яго ж. 16 гадоў працы // Там жа. 1975. 10 жн.; Шаховіч М. «Белавежа» // Беларускі каляндар. 1983. Беласток, 1982; Яго ж. Беларускі каляндар—77 // Ніва. 1977. 30 студз.; Яго ж. Падарожжа ў казку // Там жа. 1983. 20 сак.; Швед В. Беларускі парнас ў Народнай Польшчы // Беларускі каляндар. 1978. Беласток, 1978.

На польскай мове. Lovell L. Polska, jakiej nie znamy. Kraków, 1970. S. 50—52. *А. В. Мальдзіс.*

ГАЛАВАЧ ПЛАТОН

Галавач Платон Раманавіч [5(18).4.1903, в. Пабокавічы Бабруйскага пав. Мінскай губ., цяпер Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл.— 29.10.1937, Мінск], празаік. Член СП Беларусі з 1934.

Бацькі былі беднымі сялянамі. Маці рана памерла, і П. Галавачу давялося пайсці ў заробкі. Вучыўся ў Гарбацэвіцкай сямігодцы. У 1920 уступіў у камсамол, стаў арганізатарам ячэйкі ў роднай вёсцы. У 1922 Бабруйскі павятовы камітэт камсамола накіраваў П. Галавача на вучобу ў Мінскую партыйную школу (першага склікання). Пасля кароткатэрміновай вучобы (некалькі месяцаў) ён пачаў працаваць інструктарам Барысаўскага павятовага камітэта камсамола. У 1923 стаў членам КП(б)Б. У 1926 скончыў Камуністычны універсітэт Беларусі (Камвуз). Да 1930 знаходзіўся на камсамольскай рабоце: першы сакратар ЦК ЛКСМБ. З лістапада 1929 да сакавіка 1930 намеснік наркама асветы БССР. Неаднаразова выбіраўся членам ЦК КП(б)Б (1927—30) і членам ЦВК БССР (1927—35). У розны час быў рэдактарам рэспубліканскіх перыядычных выданняў — газеты «Чырвоная змена», часопісаў «Маладняк», «Полымя». П. Галавач з'яўляўся адным з лідэраў арганізацый «Маладняк» і БелАПП. У 1937 у шэрагу іншых беларускіх пісьменнікаў стаў ахвярай сталінска-яжоўскіх рэпрэсій. Расстраляны, верагодна, ва ўрочышчы Курапаты пад Мінскам. Паводле ўспамінаў відавочцаў, такіх самых пакутнікаў, хто застаўся ў жывых, у турэмных сутарэннях, за трубой, была знойдзена запіска на абрыўку паперы ад махорачнага пачка: «Таварышы, даруйце, калі чым вінаваты перад вамі. Гісторыя скажа праўду. Платон» («Маладосць». 1988. № 1. С. 153). У 1956 П. Галавач быў рэабілітаваны і паводле хадайніцтва жонкі ўзноўлены ў правах члена Саюза пісьменнікаў. У 1989 афіцыйна адноўлены ў гісторыі ЛКСМБ як яго першы сакратар.

Спрабаваць свае сілы ў літаратуры П. Галавач пачаў у 1920. З нататкамі і замалёўкамі на камсамольскія тэмы выступаў у бабруйскай газеце «Юны камуніст», рэдактарам якой у той час была Вера Харужая (публікацыі не выяўлены). Больш актыўна друкуецца з 1923 (гэта былі пераважна нататкі камсамольскай тэматыкі на рускай мове ў газетах «Юный пахарь» і «Красная смена»). Першае беларускае апавяданне П. Галавача «Загубленае жыццё» было апублікавана ў газеце «Савецкая Беларусь» у 1925. У 1927 выйшла першая кніга яго апавяданняў. Адным з сур'ёзных крытыкаў, хто прааналізаваў творчасць пісьменніка, быў М. Гарэцкі. Далейшая творчая дзейнасць П. Галавача развівалася напружана і плённа. Тэматыка яго твораў была звязана з грамадзянскай вайной, з класавым размежаваннем і барацьбой на вёсцы, з імкненнем моладзі да новага жыцця. Збліжаючыся ў цэлым з маладнякоўскай прозай, ён адмаўляўся ад просталінейнага вырашэння сацыяльных праблем; яго творы вызначаліся гуманістычным пафасам, вастрынёй канфліктаў, псіхалагізмам. Асабліва ярка гэта выявілася ў аповесцях «Вінаваты» (1929), «Спалох на загонах» (1930), «Носьбіты нянавісці» (1936) і «Яны не пройдуць» (1937). Асвойваючы новы для сябе жанр, пісьменнік стварыў раман «Праз гады» (1934), у цэнтры якога лёс беззямельных сялян на шырокім фоне гістарычных падзей. Творам П. Галавача ў 30-я гады нязменна спадарожнічаў поспех. Яго проза актыўна перакладалася на рускую мову, а таксама на мовы польскую, украінскую, чэшскую, яўрэйскую.

Трагічнай абарванасцю лёсу пісьменніка абумоўлена тое, што многія творы, над якімі ён працаваў перад арыштам, засталіся няскончанымі. Не ўбачыла свету кніга «Дзве аповесці», куды ўваходзілі творы «Носьбіты нянавісці» і «Яны не пройдуць», істотна дапрацаваныя пасля публікацыі іх у часопісах. Захаваўся толькі рукапіс гэтай кнігі ў перакладзе на рускую мову. Няскончаным застаўся раман «Дарога ў свет», які П. Галавач пісаў да 20-годдзя Кастрычніка і збіраўся завяршыць у сакавіку 1937. Быў сабраны таксама вялікі матэрыял для кнігі, прысвечанай паўстанню 1863 і лёсу яго кіраўніка К. Каліноўскага, аўтар таксама пачаў яе пісаць, але рукапіс не адшуканы. Незавершанымі засталіся раманы «Ён» і «Вялікі Дняпро», а рукапісы іх загінулі. Выступаў П. Галавач і ў публіцыстыцы і літаратурнай крытыцы.

Яго імем названы вуліца і завулак ў Бабруйску. У 1968 на будынку Гарбацэвіцкай школы, дзе вучыўся пісьменнік, была адкрыта мемарыяльная дошка.

В. І. Атрашкевіч, І. Э. Багдановіч.

1.1.

Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1958. Т. 1. Апавяданні. Нарысы. Артыкулы. Т. 2. Аповесці. Т. 3. Праз гады: Раман.

1.2.

Дробязі жыцця: Апавяданні. М., 1927. Рэц.: Б а й к о ў М. // Полымя. 1927. № 3.

Вінаваты: Аповесць. Мн., 1930. Рэц.: П я т р о в і ч М. // Узвышша. 1931. № 1; 2 выд. Мн., 1931.

Спалох на загонах: Аповесць. Мн., 1930. Рэц.: А л ь ш э ў с к і А. // Звязда. 1931. 5 снеж.; П л а ш ч ы н с к і. Пра аповесць Платона Галавача «Спалох на загонах» // Узвышша. 1931. № 11—12; П я т р о в і ч М. // Маладняк. 1931. № 10; 2 выд. Нанава напісанае. Мн., 1932. Рэц.: Р а п а п о р т С. Недахопы «Спалоха на загонах»: Слова чытача // ЛіМ. 1933. 26 кастр.; Ц а р т П. Пра «Спалох на загонах» П. Галавача // Там жа. 1933. 23 крас.; Ш а р а х о ў с к і Я. // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 4; 3 выд. Мн., 1933. Рэц.: І. П. «Спалох на загонах» Платона Галавача // ЛіМ. 1934. 31 снеж.; 4 выд. Мн., 1934. (Школьная серыя); 5 выд. Мн., 1935. (Масавая серыя маст. літ.).

Хочацца жыць: Апавяданні. Мн., 1930. Рэц.: Ц і т о ў А. // Узвышша. 1931. № 1.

Долары: Аповесць. Мн., 1931. (Мастацкае слова — масам). Рэц.: Р а б о ч ы літаратурны гурток фабрыкі-школы «КІМ» // Маладняк. 1931. № 11.

Ад Мядзвежай гары да Белага мора: З запісной кніжкі. Мн., 1934. Рэц.: С. Платон Галавач. «Ад Мядзвежай гары да Белага мора» // ЛіМ. 1934. 31 ліп.

Апавяданні. Мн., 1934. (Школьная серыя).

Праз гады: Раман. Мн., 1935. Рэц.: Г а р а ў с к і А. Буйныя падзеі ў цені пейзажаў і настрояў: (Пра хібы ў стылі рамана «Праз гады» П. Галавача) // ЛіМ. 1935. 22 вер.; С е р а п і н. Цікавы раман пра мінулае // Там жа. 1936. 10 лют.; 2 выд. Мн., 1936.

Праз гады: Раман. Мн., 1984. (Бел. раман).

1.3.

1923. Записки деревенского работника // Партшкольский мирок. № 5; Конференция в Борисове // Красная смена. 27 апр.; Против течения: [Апавяданне] // Там жа. 1 июня; Путь деревенской ячейки // Юный пахарь. 26 янв.; Где комсомол, там свет и радость // Там жа. 8 февр.; Как мы проводим время // Там жа. 27 апр.; Хорошо провели время // Там жа. 12 мая.

1925. Партшколія // Чырв. сцяг. № 2; Наша праца і вучоба: Вышэйшая партыйная школа Беларусі імя Леніна // Там жа. № 3—4; Дваццаць гадоў творчасці Янкі Купалы // Звязда. 15 мая; Новае ў старым: Малюнак з натуры // Сав. Бел. 10 мая; Партшколец: Жыццёвы малюнак // Там жа. 3 чэрв.; Загубленае жыццё: Апавяданне // Там жа. 4, 5, 10—14 ліст.

1926. Помста: (Апавяданне) // Сталёвы ўзлёт. Мн.; Рубанаўскі вузел: Апавяданне // Маладняк. № 2; Перад канцом: Апавяданне // Там жа. № 4; Бывае й так: Апавяданне // Там жа. № 7—8; На дапамогу сельскагаспадарчаму гуртку ў яго летняй працы // Малады араты. № 10; Бібліяграфія: Ваўчаняты: Раман беларускіх лясоў. А. Александровіч, А. Вольны, А. Дудар. Бібл. Чырвоная змена. Мн., 1925 // Звязда. 1 студз; Бібліяграфія: Міхась Чарот. Карчма: Паэма. Выданне ЦБ Маладняка, 1926 г. // Там жа. № 32; Самалёт: Апавяданне // Сав. Бел. 14 лют.; К справаздачнасці кааператываў: Задачы камсамольскіх ячэек // Чырв. змена. 3 кастр.; Камсамол і Саветы // Там жа. 12, 14 ліст.; Карысная работа // Там жа. 10 снеж.; Беларусізацыя і камсамол // Там жа. 23 снеж.

1927. Аб некаторых выніках і задачах у камсамольскай працы // Бальш. Бел. № 10; Дзве сцежкі: Апавяданне // Маладняк. № 1—3; Аб адным дакуменце // Сав. Бел. 17 сак.; Камсамол Беларусі ёсць і будзе верным памочнікам кампартыі // Там жа. 15 снеж.; Уцякач: [Апавяданне] // Чырв. змена. 6 снеж.; XI з'езд КП(б)Б і камсамол Беларусі // Там жа. 13, 31 снеж.

1928. Кнак: Апавяданне // Маладняк. № 1; Дасужая: Апавяданне // Там жа. № 2—3; Суседзі: Апавяданне // Там жа. № 10; Пяць нашых год: Артыкул аб «Маладняку» // Там жа. № 11; Камсамол і надыходзячыя перавыбары Саветаў БССР // Саветы Бел. № 4; Расце і загартоўваецца маладая змена: (ЛКСМБ да 11-й гадавіны Кастрычніка) // Звязда. 7 ліст.; Да ўсебеларускай канферэнцыі «Маладняка» // Сав. Бел. 15 лют.; Сучаснае становішча і перспектывы далейшага развіцця «Маладняка»: З даклада // Там жа. 17 лют.; 10 слаўных год // Там жа. 15 снеж.; Вынікі Усебеларускага і Усесаюзнага з'езду ЛКСМ: Даклад сакратара ЦК ЛКСМБ т. Галавача // Чырв. змена. 25 мая; Самакрытыка, унутрысаюзная дэмакратыя, актыў: [Даклад] // Там жа. 19 вер.; Прапаганда прыкладам, а не «палітычная траскатня» // Там жа. 7 кастр.; Камсамол і перавыбары Саветаў // Там жа. 17 кастр.; З новымі сіламі да новых перамог // Там жа. 19 кастр.; Камсамол Беларусі да 11-га Кастрычніка // Там жа. 7 ліст.; Дзесяць нашых // Там жа. 12 снеж.

1929. Прамова ад імя «Маладняка» на Урачыстым паседжанні з'езда БелАПП, прысвечаным 5-гадоваму юбілею «Маладняка» // Маладняк. № 1; Супроць буржуазнае рэакцыі ў мастацкай літаратуры // Там жа. № 11—12; У кутку: [Нарыс] // Сав. Бел. 6 студз.; За пісьменнасць! // Там жа. 2 ліп.; Памяці тав. П. Труса // Там жа. 3 вер.; Сарваць маску! Пра ваяўнічае мяшчанства ў літаратуры, пра рыцараў пад маскамі і антысавецкія выступленні некаторых яе сынкоў, а таксама пра раз'юшаны нацыянал-дэмакратызм // Там жа. 30 снеж. / Сааўт. А. Звонак; Два паходы // Чырв. змена. № 36.

1930. Зруйнаваная мята: Урывак з аповесці «Спалох на загонах» // Бел. работніца і сялянка. № 29—30; Вінаваты: Аповесць // Маладняк. № 1—3; Свежы вецер: Апавяданне // Там жа. № 6—7; Спалох на загонах: Аповесць // Там жа. № 10—12; Нястрымнае: Апавяданне // Чырв. Бел. № 4; Памяці беларускага пралетарскага паэта Паўлюка Труса: (Да першай гадавіны яго смерці) / Сааўт. Л. Бэндэ, А. Кучар, А. Гародня // Звязда. 2 вер.; Белаппаўцы ў Смаленску // Сав. Бел. 17 студз.; Чаго вам крыўдна, грамадзяне?: [Фельетон] // Там жа. 26 студз.; Акругкомаўская брыгада камсамолу арганізуе працу калгасаў // Чырв. Полаччына. 20 сак. / Аўт. спрэчнае.

1931. Кара: [Апавяданне] // БелЛАЧАФ. Зб. першы. Мн.; Полымя. № 2; Дэлегаты ў камуне: Урывак з аповесці «Спалох на загонах» // Іскры Ільіча. № 7; БелАПП // Чырв. Бел. № 11—12; У барацьбе за бальшавіцкую ідэйнасць // Палес. праўда. 30 чэрв.; Завод: (Урывак з аповесці «Спалох на загонах») // Сав. Бел. 20 вер.; У барацьбе за бальшавіцкую ідэёвасць // Чырв. змена. 25 мая, 5 чэрв.; На аплату рахунка, прад'яўленага эпохай // Там жа. 5 чэрв.

1932. Папоўскія цуды: [Урывак з аповесці «Спалох на загонах»] // Іскры Ільіча. № 6; Слова ў творчай дыскусіі // ЛіМ. 6 сак.; Новы гістарычны этап: Водзыў на пастанову ЦК ВКП(б) аб перабудове літ.-мастацкіх арганізацый // Там жа. 15 мая / Сааўт. А. Кучар; Прамова Платона Галавача // Там жа. 25 вер.

1933. Здзекі над сялянамі: З апавядання «Свежы вецер» // Кастрычнік. Мн.; Навела без назвы // Заклік. № 3; Сваё ўласнае: Урывак з аповесці «Праз гады»; Як была напісана аповесць «Спалох на загонах» // Там жа. № 4; Ад Мядзвежай гары да Белага мора: З запісной кніжкі; [Рэц. на кн.: К у п а л а Я. Над ракой Арэсай. Мн., 1933] // Полымя рэвалюцыі. № 11; Чацвёртае спатканне: Апавяданне // Там жа. № 12; На Белморбудзе: (Эскізы) // Віцеб. пралетарый. 27 кастр.; З тых дзён: [Апавяданне] // Звязда. 11 ліп.; Ад Павенца да Сарок: [Нарыс] // Там жа. 4 ліст.; Колькі думак пра нашу літаратуру: (Да пленума аргкамітэта ССП БССР); Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.; Вышэй класавую пільнасць // Там жа. 19 сак.; Паміж учора і заўтра // Там жа. 28 ліп.; Чыстка — стымул для стварэння вялікай літаратуры // Там жа. 6 вер.; На Белморбудзе: (Эскізы) // Там жа. 29 вер.; Апошняя ноч: Урывак з апавядання «Чацвёртае спатканне» // Там жа. 6 ліст.; Мову зрабіць зброяй інтэрнацыянальнага выхавання мас // Там жа. 25 снеж.; Мы вы-

раслі, мы ўзгадаваны камсамолам // Чырв. змена. 28 кастр.

1934. Чацвёртае спатканне; Навела без назвы: [Апавяданні] // Бальшавіцкая моладзь. Мн.; Пра Сяргея Агейчыка — каменданта маршрутнага поезда № 32: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; Праз гады: Раман // Там жа. № 5—12; Думкі аб з'ездзе // Віцеб. пралетарый. 25 вер.; Спалох на загонах: Урывак з аповесці // Там жа. 15 снеж.; Думкі аб з'ездзе // Звязда. 9 вер.; Лепшыя пісьменнікі Захаду і Усходу ідуць да берагоў пралетарскай рэвалюцыі: (З прамовы пісьменніка) // Там жа. 28 вер.; З'езд спаткаем дасягненнямі // ЛіМ. 6 студз.; Праз гады: Урывак з рамана // Там жа. 26 крас.; На фронце: Урывак з рамана «Праз гады» // Там жа. 31 ліп.; Лепшыя сілы мастацтва — з пралетарыятам // Там жа. 30 вер.; За слупкамі газетнага петыта паўстае вобраз савецкай краіны // Там жа. 30 ліст.; Братская помощь // Правда. 6 авг.; На фронце: З рамана «Праз гады» // Чырв. змена. 4 кастр.

1935. Салдаты: З рамана «Праз гады» // Атака: Альм. 3. Мн.; Кніга вялікай мастацкай сілы і праўды: Заўвагі пра раман Кузьмы Чорнага «Трэцяе пакаленне» // Віцеб. пралетарый. 29 жн.; ЛіМ. 22 жн.; Кабыла вінавата: [Нарыс] // Звязда. 18 мая; Перад навальніцай: Урывак з рамана «Праз гады» // Калгаснік Бел. 26 мая; Яднанне сіл: Урывак з рамана «Праз гады» // ЛіМ. 14 студз.; Літпаход — гэта толькі пачатак: Слова пісьменніка // Там жа. 19 студз.; Ці патрэбна нам навела?: З даклада, прачытанага 15/II-35 г. ў Доме пісьменніка // Там жа. 28 лют.; Водгук на прамову тав. Сталіна // Там жа. 16 мая; Змагацца і будаваць разам: Прывітанне Я. Купалу // Там жа. 28 мая; На спатканні з Рамэнам Раланам: Слова пісьменніка // Там жа. 21 ліп.; Я паверыў адразу... // Там жа. 17 ліст.

1936. Успамін: [Апавяданне] // Маладая Бел. № 1; Носьбіты нянавісці: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 5. Рэц.: Г а в а р у ш к а Б. Пра аповесць Галавача «Носьбіты нянавісці» // ЛіМ. 1936. 27 вер.; Л а р с к і В. Носьбіты нянавісці: Новая аповесць Платона Галавача // Чырв. змена. 1936. 30 ліп., Л я п і ч Р. Аповесць пра класавую нянавісць // ЛіМ. 1937. 17 сак; С а ў ч у к А. Аповесць пра гераізм і мужнасць // ЛіМ. 1936. 10 вер.; Спатканне: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 9; Першы допыт: Урывак з аповесці «Носьбіты нянавісці» // Звязда. 6 мая; Забойцы: Урывак з аповесці «Носьбіты нянавісці» // Там жа. 30 мая; Палес. праўда. 3 чэрв.; Задужа цяжка... // Звязда. 20 чэрв.; Апошняя ноч: (Урывак з аповесці «Носьбіты нянавісці») // Камуніст. 11 ліп.; Рэпліка таварышам паэтам // ЛіМ. 12 студз.; Мы разам з вамі, таварышы // Там жа. 15 лют.; Чула дапамагаць адзін аднаму: З прамовы на сходзе пісьменнікаў г. Мінска // Там жа. 31 сак.; Апошняя ноч: Урывак з аповесці «Носьбіты нянавісці» // Там жа. 1 мая; Слова на сходзе пісьменнікаў пры абмеркаванні праекта Канстытуцыі СССР // Там жа. 17 чэрв.; Яма: Урывак з аповесці «Носьбіты нянавісці» // Там жа. 11 ліп.; Лепшыя сыны народа // Там жа. 1 жн.; Дзень яднання народаў // Там жа. 1 снеж.; Литература большевистского оптимизма. Речь т. Галавача (БССР) // ЛГ. 14 февр.; Это будет для нас своеобразной школой // Рабочий. 10 лют.; Последняя ночь // Там жа. 30 июля.

1937. «Праз гады»: Урывак з рамана // Калоссе. № 4; Яны не пройдуць!: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 5; Бандыты: Слова пісьменніка // Звязда. 28 студз.; ЛіМ. 28 студз.; Дастойна сустрэць 20-ю гадавіну Кастрычніка! // Звязда. 23 крас.; Удзесяцярыць рэвалюцыйную пільнасць // Там жа. 27 чэрв.; Клятва: (Урывак з аповесці «Яны не пройдуць») // Там жа. 12 ліп.; Усе творчыя сілы на барацьбу за савецкую літаратуру // ЛіМ. 3 крас.; Патрыёты: Урывак з аповесці «Яны не пройдуць»; Пішу кнігу пра камсамол: Слова пра творчыя планы // Там жа. 23 крас.; «Я знаю счастье!.. Я храбро бился!..» // Там жа. 20 чэрв.; Кавалевіч Ганна: Урывак з аповесці «Яны не пройдуць» // Там жа. 11 ліп.; Политическая близорукость и бездеятельность // ЛГ. 26 марта; Самае галоўнае — змест // Чырв. змена. 6 ліп.

1938. Беларусь у вялікую вайну: Урывак з рамана «Спалох на загонах» // Бел. летапіс. № 2.

1956. Праз гады: Урывак з рамана // ЛіМ. 27 кастр.

1957. Из переписки с В. Лидиным // Сов. Отчизна. № 4.

1959. Яўленая: Апавяданне; Званы: Урывак з аповесці «Спалох на загонах» // З цемры да святла. Мн.

1963. Летняя раніца; Летнім вечарам: [Урыўкі з рамана «Праз гады»] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Пісьмы: Андрэю Бародзічу; Уладзіміру Лідзіну; А. Жамчужнай; Веніяміну Тарсісу; Яфіму Каптару; Карпу Мусаэляну // Полымя. № 4.

1966. Некалькі слоў пра сябе // Пра час і пра сябе. Мн.

1967. Кнак: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Не так: [Апавяданне] // Ніва. 29 студз.

1968. «Я знаю счастье!.. Я храбро бился!..» // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Летняя раніца; Летнім вечарам: [Урыўкі з рамана «Праз гады» і апавядання «Яўленая»] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1974. На спатканні з Рамэн Раланам // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.

1979. Рубанаўскі вузел: [Урывак з апавядання]; Перасяленне ў Сібір: [Урывак з рамана «Праз гады»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1.4.

1936. І в а н а ў У. Смерць Сін-Бін-у: Урывак з аповесці «Браняпоезд 14-69» / З рус. // ЛіМ. 6 лют.

1937. Г о р к і М. Жанчына з блакітнымі вачамі: Апавяданне / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1.5.

На балгарскую мову. Свое собствено; Кнак: [Апавяданні] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968.

На латышскую мову. Pasa īpašums: No stasta «Pec gadiem» / Atdz. E. Salenieks // Celtne. 1933. Nr 8.

На нямецкую мову. Knak / Übers. G. u. W. Tschepego // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскую мову. Popłoch na zagonach. Mn., 1933. Skroś lata: Powieść / Tł. A. Horawski. Mn., 1936.

Pawluk Trus // Orka. 1929. 5 wrześ.; Obszarnik i profesor: (Fragmenty z powieści «Skroś lata») / Tł. A. H (orawski) // Orka. 1935. 30 wrześ.

На рускую мову. Переполох на межах: Повесть / Пер. К. Яковчик. М., 1933. (Творчество народов СССР).

Сквозь годы: Роман / Пер. К. Яковчик. М., 1935. Рэц.: Д м и т р и е в Г. Проза на подъеме // ЛГ. 1936. 10 февр.; Е л. Л. // Натиск (Горький). 1935. № 10; З у б к о в с к и й И. История крестьянской семьи // Худ. лит. 1935. № 8; Л е в м а н С. // ЛГ. 1935. 9 дек.; Л о р д к и п а н и д з е К. // Заря Востока. 1935. № 28; Н о в и н с к и й В. О. О книге Галавача «Сквозь годы» // Октябрь. 1935. № 12.

Повести. М., 1958.

Сквозь годы: Роман / Пер. П. Кобзаревский. М.; Л., 1960.

Две повести / Пер. Е. Мозольков. Мн., 1961. Рэц.: К о з л о в А. Две повести // Неман. 1961. № 6.

Сквозь годы: Роман / Пер. П. Кобзаревский. Мн., 1965. Рэц.: Б у г а е в Д. Роман вернулся к читателю // Неман. 1966. № 2.

Переполох на загонах: Повести и рассказы / Пер. М. Горбачев. М., 1967.

Повести. Л., 1967.

Виноватый; Переполох на загонах / Пер. Н. Горулев. Мн., 1973.

Спалох на загонах: Отрывок из повести / Пер. Р. Ляпич // Рабочий. 1931. 5 июня; Четвертая встреча: (Рассказ) / Пер. авт. // Антология белорусской литературы. М., 1934; Четвертая встреча: [Апавяданне] / Пер. П. Минин // Проза Советской Белоруссии. Смоленск, 1935; «Я знаю счастье!.. Я храбро бился!..» // Неман. 1968. № 3.

На ўкраінскую мову. Головач П. Крізь роки: Роман / Пер. А. Могила. К., 1963; К., 1972.

На чэшскую мову. Rudoarmějský trest / Přel. M. Š. [M. Šimanka] // Rudě právo. 1931. 13, 27 září.

На яўрэйскую мову. Спалох на загонах / Пер. З. В. Мн., 1932.

Спалох на загонах: (З аповесці) / Пер. З. В. // Штэрн. 1931. № 3; На новым этапе // Там жа. № 4—5 / Сааўт. М. Лынькоў, Х. Дунец; Сустрэча: (Апавяданне) // Там жа. 1936. № 12.

1.6.

К у ч а р А. Вялікая перабудова: Кніга літаратурнае крытыкі. Мн., 1933 / Рэд.

Б а л ь ш а в і ц к а я моладзь: (Камс. альманах). Мн., 1934 / Рэд. з інш.

Б о й ц ы: Альманах. Мн., 1935 / Рэд.

Г о р к і М. Зб. тв. / Пер. С. Баранавых. Мн., 1936. Т. 7, 8, 20 / Рэд.

П у ш к і н А. Выбр. проза. Мн., 1936 / Рэд.

2.2.

На беларускай мове. Б у л а ц к і Р., К а р н і л о в і ч Э. Платон Галавач — публіцыст. Мн., 1973. Рэц.: Г а р э л і к А. Палымянае слова публіцыста // Маг. праўда. 1974. 20 крас.; З а б р о д с к и й Э. Пером публициста // Сов. Бел. 1974. 12 янв.; З у б к о ў с к і Б. Платон Галавач — публіцыст // Беларусь. 1974. № 5; Голас Радзімы. 1974. № 24; З у б к о ў с к і Б., Я р о х і н А., І с а ч а н к а А. Карыснае выданне // Мін. праўда. 1974. 12 крас.; К і р п і ч э н к а ў А. Палымянае слова публіцыста // Вяч. Мінск. 1973. 15 снеж.; С а ч а н к а І. Журналіст-публіцыст // Звязда. 1974. 6 студз.

На рускай мове. К а л е н к о в и ч И. Творчество Платона Галавача: (Жанрово-стилевое своеобразие): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1979.

2.3.

На беларускай мове. А. К. Вечар Якуба Коласа // Камуніст. 1936. 2 ліст.; А л я х н о в і ч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Б а р о д з і ч Д. Выдатны беларускі пісьменнік // Маг. праўда. 1958. 6 крас.; Я г о ж. Выпрабаванне часам // ЛіМ. 1962. 5 студз.; Я г о ж. На шляхах да новага жыцця // Там жа. 1957. 28 жн.; Я г о ж. Пісьмы Платона Галавача: (Да 60-годдзя з дня нараджэння): [Уступнае слова] // Полымя. 1963. № 4; Я г о ж. Платон Галавач // Галавач П. Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1958. Т. 1; Я г о ж. Таленавіты майстар беларускай прозы // Беларусь. 1963. № 4; Я г о ж. Творчасць Платона Галавача // Полымя. 1957. № 1; Я г о ж. Творы яго жывуць з намі // ЛіМ. 1963. 19 крас.; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 45—47; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 105—111, 123—124, 161—162; Б р а н ш т э й н Я. Пытанні тэорыі і практыкі літаратурнага паходу // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 2; Я г о ж. «Спалох на загонах» (П. Галавача): (Тэзісы) // Браншт эйн Я. Літаратурная вучоба. Мн., 1935. Вып. 1; Б у г а ё ў Д. З кагорты першых // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979. С. 205—217; Б э н д э Л. На літаратурным фронце: Артыкул першы // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Б я д у л я З. За дружную работу з крытыкамі // ЛіМ. 1936. 31 сак.; Г а л а д к о І. Маладосць у паходзе // Там жа. 1968. 29 кастр.; Я г о ж. Такім быў Платон Галавач // Маг. праўда. 1968. 27 жн.; Г а р т н ы Ц. Яркая, таленавітая кніга // ЛіМ. 1936. 6 студз.; Г а р э ц к і М. Біяграфічна-крытычны слоўнік сучасных выдатных і тыповых маладнякоўцаў // Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928. Мн., 1928. С. 70—73; Я г о ж. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928 // Гарэцкі М. Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984. С. 270—272; Я г о ж. Творчасць маладнякоўцаў: Платон Галавач: (Артыкул трэці) // Чырв. змена. 1928. 18 ліст.; Г е р ц о в і ч Я. Платон Галавач: (Партрэт) // Звязда. 1936. 2 лют.; Камунар Магілёўшчыны. 1936. 14 лют.; Г е р ц о в і ч Я., П у к ш о н с к а я М. Чаму пачуццё захаплення змяняецца незадавальненнем? // ЛіМ. 1935. 11 чэрв.; Г л е б к а П. Да пытання пра творчы метад Платона Галавача // Там жа. 1932. 28 сак.; Г у с а к С. Пафас праўды. Мн., 1973. С. 13—15; Г э т а была для мяне не толькі звычайная белетрыстыка // ЛіМ. 1934. 26 лют.; Д а н с к а я Я. Памяці пісьменніка-грамадзяніна: Там, дзе вучыўся Платон Галавач // Там жа. 1968. 20 жн.; Д а с а е в а Т. Светлы талент: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Платона Галавача) // Там жа. 1985. 15 крас.; Ж у к Т. Як сонца і паветра... // Там жа. 1978. 21 сак.; З м і т р о в і ч Б. Таленавіты пісьменнік, патрыёт // Наст. газ. 1963. 17 крас.; І м я П. Галавача // Там жа. 1963. 21 мая; К а в а л е н к а Б. Платон Галавач // Маладосць. 1932. № 2—3; Я г о ж. Платон Галавач // ЛіМ. 1932. 21 крас.; К а в а л е н к а В. У працэсе станаўлення // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; К а л я н к о в і ч І. Ад першага варыянта да кананічнага тэксту аповесці П. Галавача «Спалох на загонах» // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; Я г о ж. Аповесць «Спалох на загонах» П. Галавача: (Матэрыял да ўрокаў пазакласнага чытання) // Нар. асвета. 1978. № 4; Я г о ж. Вялікі Кастрычнік і фарміраванне новага чалавека: (На матэрыяле рамана П. Галавача «Праз гады») // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977; Я г о ж. Жыццёвы факт і яго мастацкае асэнсаванне // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Я г о ж. Упоравень з часам // ЛіМ. 1978. 16 крас.; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 104—105; К а р н і л о в і ч Э. Гарт юных // Чырв. змена. 1971. 25 крас.; Я г о ж. Ля вытокаў новай культуры // Наст. газ. 1973. 18 крас.; Я г о ж. Пісьменнік, грамадзянін, барацьбіт // Маладосць. 1973. № 4; Я г о ж. Платон Галавач — публіцыст // Веснік БДУ. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. 1971. № 2; Я г о ж. Разам з партыяй, з камсамолам // Звязда. 1968. 8 чэрв.; Я г о ж. Так гартавалася пяро... // Вяч. Мінск. 1968. 24 кастр.; К і р к е в і ч А. Платон Галавач: (Да 60-годдзя з дня нараджэння) // Гродн. праўда. 1963. 19 крас.; К л і м у ц ь Я. Талент самабытны, непаўторны // Звязда. 1983. 17 крас.; Маг. праўда. 1983. 16 крас.; К о н і к Д. Беларуская савецкая літаратура на ўздыме // ЛіМ. 1934. 16 ліп.; Я г о ж. Расце і мацнее савецкая літаратура Беларусі // Калгаснік Бел. 1934. 10 ліп.; К у ч а р А. Размова па шчырасці // ЛіМ. 1936. 27 студз.; Л і д з і н. Маладыя пісьменнікі Беларусі // Там жа. 1936. 27 лют.; Л і я к у м о в і ч Ц. З глыбінь жыцця // Там жа. 1973. 20 крас.; Я г о ж. Пісьменнік светлых ідэалаў // Маг. праўда. 1973. 18 крас.; Я г о ж. Сведка і ўдзельнік вялікіх падзей: 70-годдзе з дня нараджэння Платона Галавача // Голас Радзімы. 1973. № 18; Л о р д к і п а н і д з е К. «Праз гады» Платона Галавача // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 6; Л у ф е р а ў М. Платон Галавач // Беларуская літаратура. Мн., 1963. Вып. 5; Я г о ж. Платон Галавач // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1; Я г о ж. Платон Галавач // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн., 1981; Я г о ж. Рэха незабыўных гадоў // Маг. праўда. 1969. 19 ліп.; Л ы н ь к о ў М. Значна вырасла беларуская літаратура // ЛіМ. 1936. 17 лют.; Л я п і ч Р. Аповесць пра класавую нянавісць // Там жа. 1937. 17 сак.; М а р ц і н о в і ч А. З увагай да новага чалавека: Да 75-годдзя з дня нараджэння П. Галавача // Беларусь. 1978. № 4; Я г о ж. У працы — таленту выток // Чырв. змена. 1983. 17 крас.; М у ш ы н с к і М. Традыцыі, якія не старэюць: Беларуская «вясковая» аповесць 30-х гадоў // Полымя. 1970. № 8; Н а т в о р ч а й дыскусіі // ЛіМ. 1932. 18 сак.; Н а в у м о в і ч У. Шляхамі арлянят: (Проза «Маладняка»). Мн., 1984. С. 136—138; Н а д чым працуюць пісьменнікі // ЛіМ. 1932. 27 чэрв. Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 142—146; П а г л ы б л я ц ь творчую дыскусію // ЛіМ. 1936. 31 сак.; П е р к і н Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 61—63, 69—70; Я г о ж. Творы Платона Галавача // ЛіМ. 1958. 18 кастр.; Я г о ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гг. Мн., 1960. С. 274—279, 287—288, 317—318, 337—338, 343—344; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П і я т у х о в і ч М. Асноўныя этапы ў развіцці беларускай літаратуры паслякастрычніцкага перыяду // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 1; П л а т о н Галавач // Чырв. змена. 1931. 27 кастр.; П л а ш ч ы н с к і І. Новы раман Платона Галавача // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 5; П р ы с в е ч а н а Платону Галавачу // ЛіМ. 1963. 19 крас.; Р о з е н б е р г. Яснае разуменне працэсаў: Слова чытача // Там жа. 1933. 26 кастр.; С к р ы г а н Я. Мой добры знаёмы // Маладосць. 1963. № 4; Я г о ж. Надпіс на кнізе // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979; Я г о ж. Некалькі хвілін чужога жыцця // Скрыган Я. Ранішнія росы. Мн., 1965; С м о л к і н М. Платон Галавач: Літаратурны партрэт // Полымя. 1968. № 1; С о б а л ь В. З вострым адчуваннем сучаснасці // Віцеб.

рабочы. 1983. 19 крас.; Там, дзе вучыўся Галавач // Голас Радзімы. 1968. № 38; Творчая перамога пісьменнікаў // Палес. праўда. 1934. 29 жн.; Хведаровіч М. Добры след // Полымя. 1973. № 4; Яго ж. Наш шчыры сябар // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. Мн., 1960; Яго ж. Незабыўнае юнацтва // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. 2 выд. Мн., 1963; 3 выд. Мн., 1977; Яго ж. Сустрэча з юнацтвам // Мін. праўда. 1963. 17 крас.; Хромчанка К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 52—53; Ш-скі У. Калі ж будуць выкананы абавязацельствы? // ЛіМ. 1932. 30 крас.; Шарахоўскі Я. Нараджэнне вялікай тэмы // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 1; Шушкевіч С. Выпрабаванне часам // Беларусь. 1973. № 4; Яго ж. Палымяны трыбун // Чырв. змена. 1973. 18 крас.; Яго ж. Таленавіты сын народа // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2.

На нямецкай мове. Randow N. Über die Autoren //Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскай мове. Co przygotowują do druku pisarze BSSR // Poprostu. 1936. Nr 12.

На рускай мове. Адамович А. Платон Галавач // Галавач П. Повести. Л., 1967; Яго ж. Становление жанра. М., 1964. С. 156—158; Бородич Д. Певец комсомольской юности // Галавач П. Переполох на загонах. М., 1967; Бугаев Д. Талант, рожденный Октябрем // Гродн. правда. 1973. 18 апр.; «День мира»: Книга о городах, селах, заводах и людях мира // Рабочий. 1935. 24 сент.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 80—81; Каленкович И. Из плеяды первых // Заря. 1983. 16 апр.; Клейнборт Л. Платон Галавач // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Коваленко Б. Платон Галавач // На лит. посту. 1932. № 8; Корнилович Э. Наследник революции // Знамя юности. 1983. 17 апр.; Яго ж. Тридцать лет спустя // Неман. 1968. № 9; Лидин В. Платон Галавач // Галавач П. Сквозь годы. М.; Л., 1960; Мушинский М. Две повести Платона Головача // Головач П. Виноватый; Переполох на загонах. Мн., 1973; Новинки советской литературы // Известия. 1933. 11 сент.; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 48; Яго ж. Человек в советском романе. Мн., 1975. С. 66—68; Петров В., Садовский Е. На литературные темы // Рабочий. 1937. 4 апр.; Ром Л. Работу журналов — под огонь пролетарской самокритики // Там жа. 1931. 20 июня; Сенкевич А. Предисловие // Галавач П. Переполох на межах. М., 1933; Смольянова Л. Сила слова // Заря. 1973. 18 апр.; Творческая работа // Рабочий. 1929. 22 окт.; Шушкевич С. Служение революции // Сел. газ. 1983. 17 апр.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 58, воп. 1, спр. 1—18.

З. У. Драздова.

ГАЛАЎЧЫНЕР ВІКТАР

Галаўчынер Віктар Якаўлевіч [15(28).6.1905, Мінск — 15.7.1961, Вільнюс], драматург, рэжысёр. Народны артыст Беларусі (1944) і Літвы (1959).

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка. Скончыў Беларускую драматычную студыю пры Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва ў Маскве (1926). Працаваў у Мінску рэжысёрам і акцёрам у Дзяржаўным яўрэйскім тэатры БССР (1926—38), выкладаў акцёрскае майстэрства ў Рэспубліканскім тэатральным вучылішчы (1938—39). З 1939 рэжысёр Беларускага драматычнага тэатра імя Я. Купалы. У 1941 быў эвакуіраваны разам з тэатрам у г. Томск. У 1942 пераведзены мастацкім кіраўніком у Дзяржаўны яўрэйскі тэатр БССР у Навасібірску. Па вяртанні з эвакуацыі з 1946 па 1949 — галоўны рэжысёр Дзяржаўнага рускага тэатра БССР. У перыяд кампаніі па барацьбе з «касмапалітызмам» падвяргаўся крытыцы. З 1949 быў галоўным рэжысёрам у тэатрах Іркуцка, Ташкента. У апошнія гады жыцця — галоўны рэжысёр Дзяржаўнага рускага тэатра ў Вільнюсе. Член КПСС з 1944. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1925, апублікаваўшы п'есу «Гаўрош» па матывах рамана В. Гюго (мова і месца выдання не ўстаноўлены). У 1930 у Маскве была выдадзена п'еса «Віадук», прысвечаная жыццю студэнцтва. П'еса «Вялікадушша» (1934) атрымала прэмію на Усебеларускім конкурсе п'ес і была пастаўлена ў 1935 тэатрам імя Я. Купалы. Там жа была пастаўлена ў 1942 і антыфашысцкая п'еса «Урок жыцця». Паводле ўласных сведчанняў, займаўся тэатральна-даследчай дзейнасцю («Варвары» Горкага і наша сучаснасць», «Мастацтва сцэнічнай мовы»), напісаў даследаванне аб творчай спадчыне К. Станіслаўскага («Мастацтва адлюстроўваць жыццё», 1951).

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1934. Вялікадушша: Урывак з п'есы // ЛіМ. 28 мая.

1935. Скатабоец Берман: Урывак з драмы // ЛіМ. 19 студз.

2.3.

На беларускай мове. Вольскі В. Чарговыя пытанні ідэйна-мастацкага росту драматургіі // ЛіМ. 1934. 31 ліп.; З чым прыйшлі к з'езду // Палес. праўда. 1934. 29 жн.; Клімковіч М. На фронце беларускай літаратуры // Там жа. 1936. 5 студз.; [Некралог] // ЛіМ. 1961. 18 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Секушэнка Г. [Біябібліяграфічная заметка да 80-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 6; Творчая перамога пісьменнікаў // Палес. праўда. 1934. 29 жн.

На рускай мове. Есаков А. Урок жизни: О спектакле по пьесе В. Головчинера «Урок жизни» // Сталин. молодежь. 1944. 29 дек.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 72, воп. 1, спр. 1—23.

В. М. Грышкевіч.

ГАЛІНА АНТОСЬ

Галіна Антось (сапр. Міцкевіч Міхал Міхайлавіч, крыпт. М. М-ч; 13.7.1897, в. Мікалаеўшчына Мінскага пав. Мінскай губ., цяпер Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.— 25.10.1991, Нью-Йорк, ЗША; пахаваны на Беларускіх могілках у Іст-Брунсвіку), празаік, публіцыст, перакладчык, педагог. Малодшы брат Я. Коласа.

З сям'і лесніка. У 1914—18 вучыўся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі, якую скончыў са званнем настаўніка пачатковых вучылішчаў. Жыў на хутары Смольня, побач са сваім братам Іосіфам і займаўся сельскай гаспадаркай. У час нямецкай акупацыі працаваў інспектарам школ, ратаваў настаўнікаў. У 1944, баючыся рэпрэсій, выехаў на Захад — спачатку ў Чэхаславакію, дзе працаваў цесляром, а потым у Заходнюю Германію. Жыў у лагеры для перамешчаных асоб, працаваў інспектарам пачатковых беларускіх школ, якія дзейнічалі ў лагерах, выдаў для іх каля дзесятка чытанак. У 1950 пераехаў у Нью-Йорк (ЗША), дзе працаваў настаўнікам беларускай школы, вартаўніком цвінтара. З 1952 да пачатку 60-х г. рэдактар газеты «Беларус», у 1970—81 — часопіса «Голас Царквы».

Літаратурную дзейнасць А. Галіна пачаў у 1918. Друкаваўся ў газетах «Вольная Беларусь», «Беларусь». Тэматыка яго апавяданняў і фельетонаў — жыццё сялян, семінарыстаў, фарміраванне нацыянальнай самасвядомасці беларусаў. М. Гарэцкі пісаў пра А. Галіну, што гэта «вельмі спадзейны малады бэлетрыст і паважаны публіцыст». Пасля 1920 адышоў ад актыўнай літаратурнай творчасці. У 1960-х г. пераклаў з царкоўнаславянскай на беларускую мову тэксты малітваў, Багаслужбаў, Евангелля, якое рыхтуецца да друку.

У. І. Міцкевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Як Мікіта бараніў сваіх. Мн., 1917 / Сааўт. Я. Лёсік. Пад сваім прозв.

1.3.

1918. Не хапіла сілы: [Апавяданне] // Вольная Бел. 3, 10 сак.; Новае зьявішчо: (Маленькі фельетон) // Там жа. 11 жн.; Зводы: (Фельетон) // Там жа. № 29; Дзве волі: (Кароткі фельетон) // Там жа. 15 вер.; Блудлівыя дарогі; У людзі: [Апавяданні] // Там жа. № 38.

1919. Новая педагогіка: (Фельетон) // Беларусь. 9 ліст.; Расказы семінарыста: (Аповесць) // Там жа. 16, 19, 22, 25, 29 ліст., 6, 14 снеж.; Навучыўся: Маленькі фельетон // Звон. 25 жн.; Што з гэтага будзе // Там жа. 17 кастр.; Трохі казка — трохі праўда: (Апавяданне) // Там жа. 18 кастр.

1920. Дзядзька Какоўскі альбо «Лёгкі хлеб»: (Апавяданне) // Беларусь. 14, 15, 17, 18, 21, 22 лют.; Старыя тыпы на новы лад: Маленькі фельетон // Там жа. 16 мая; Пиліпава душа: (Апавяданне) // Там жа. 27, 28, 30 мая, 2 чэрв.; Перад святам: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.

1937. Крыніцы песімізму ў творчасці Якуба Коласа // Бел. летапіс. № 6, 7 / Пад сваім прозв.
2.3.
На беларускай мове. Б а р с к і А. У роднага брата Якуба Коласа // Ніва. 1982. 5, 19 вер.; Г а р э ц к і М. Галіна Антось // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Л у ж а н і н М. Колас расказвае пра сябе. Мн., 1982. С. 21.
3.1.
ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 69. *В. М. Грышкевіч.*

ГАЛІНОЎСКАЯ НІНА

Галіноўская Ніна Васілеўна (псеўд. А. С н е г і н а; н. 18.12.1935, в. Вялікія Лазіцы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.), паэтэса. Член СП Беларусі з 1985.

З сялян. Бацька, Васіль Фролавіч, быў шаўцом, цесляром, музыкантам. Загінуў на фронце ў час Вялікай Айчыннай вайны. Маці, Надзея Мікалаеўна, працавала ў калгасе. Бацькі любілі і шанавалі кнігу. Любоў да яе яны імкнуліся перадаць дзецям. З дзяцінства будучая паэтэса зведала, што такое нялёгкі хлеб, спасцігла многія сялянскія справы. Завяршыўшы вучобу ў Велікалазіцкай школе (1951), Н. Галіноўская паступіла ў Магілёўскае дашкольнае педвучылішча, якое скончыла ў 1955. Працавала выхавацелькай дзіцячага сада на торфапрадпрыемстве «Калпеніца» Брэсцкай вобл. (1955—58), дзіцячага дома ў в. Лунна Гродзенскай вобл. (1958). У 1962—63 карэктар газеты «Мінская праўда», у 1963—67 — друкарні выдавецтва «Звязда». З 1967 рэдактар па рэкламе мастацкіх фільмаў газеты «Кинонеделя Минска». З 1988 — на творчай працы.

Літаратурнай працай займаецца з 1957. Першы лірычны верш — «Вясна» (на рускай мове) надрукаваны ў 1958 у Скідзельскай раённай газеце «Красное знамя». У рэспубліканскім друку выступае з 1960. Асноўная сфера творчай дзейнасці — паэзія для дзяцей дашкольнага ўзросту. Вершы Н. Галіноўскай напісаны вобразнай мовай, з любоўю да маленькіх чытачоў, з дабрынёй разумнага настаўніка. Сённяшні дзень з яго святамі і працай, поўны радасці і трывог — галоўная тэма вершаў. На яе тэксты напісаны песні (Е. Альхімовіч, С. Галкіна, Б. Магаліф, В. Сярых і інш.).

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, М. Р. Міхайлаў.*

Бібліяграфія

1.2.
Давайце пазнаёмімся: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: К о й д а н а ў с к і С. Ключык да маленькіх сэрцаў // ЛіМ. 1963. 19 лют.; С і д а р э н к а М. Добрае знаёмства // Мін. праўда. 1962. 15 снеж.
Лясная зарадка: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Л о с ь Е. Ад душы і так сабе // ЛіМ. 1966. 18 студз.
Размова сняжынак: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Г а р э л і к Л. Прыемнае спатканне // Чырв. змена. 1969. 26 чэрв.; С т а в е р А. Для дапытлівых // Вяч. Мінск. 1969. 28 крас.
Сяргейкаў параход: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: В а р а н о в і ч Н. Наперад поўны ход // Мін. праўда. 1973. 31 студз.
Кніжчыны сябры: Вершы. Мн., 1975.
Мой дзень: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: Л і т в і н а ў Р. Сваё і... пазычанае // ЛіМ. 1978. 24 лют.; Ш ы р ы н Л. Падарожжа ў свет чароўнага // Мін. праўда. 1978. 29 крас.
Зай-прагназіст: Вершы і казка. Мн., 1979. Рэц.: Л і т в і н а ў Р. Дзеткам-малалеткам // ЛіМ. 1980. 25 студз.
Незвычайны карагод: Вершы. Мн., 1986.
Восень едзе ў магазін: Вершы. Мн., 1990.
1.3.
1960. Партрэт Леніна; Апельсіны; Імяніны: [Вершы] // Мін. праўда. 11 кастр.
1961. Мой конь: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Касманаўты: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 9.
1962. Дзядзька Апанас: [Верш] // Вясёлка. № 1; Са святам!; Падзялілі; Цвыркун: [Вершы] // Там жа. № 3; Агністыя сцягі: [Верш] // Там жа. № 11.
1963. Асот; Мак: [Вершы] // Работніца і сялянка.

№ 6; Матылёк: [Верш] // Ніва. 25 жн.; Мая песня: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Давайце пазнаёмімся: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Не злавіў: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Звяры-будаўнікі: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Сел. газ. 14 июля; Пахваліў: [Верш] // Піянер Бел. 7 чэрв.; Зорная дзяўчына: [Верш] // Чырв. змена. 21 чэрв.

1964. Свята; Чамучка; Восень у лесе: [Верш] // Вясёлка. № 11; На лёдзе: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 2; Сонейка; Клубок: [Вершы] // Мін. праўда. 31 мая; Раніцай; Жыта: [Вершы] // Там жа. 5 жн.; Вожык-возчык: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; Куры; Снегірок: [Вершы] // Ніва. 9 лют.; Чэмпіён: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Чамучка: [Верш] // Там жа. 13 снеж.

1965. Вася і мароз: [Верш] // Вясёлка. № 3; «Ты пазыч...»: [Верш] // Мін. праўда. 24 студз.; «Я шукала цябе...» [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Полька: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; «Цябе люблю з пары, як помню...»: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Святочны дзень: [Верш] // Чырв. змена. 7 сак.; Запаветнае: [Верш] // Там жа. 22 крас.; «Ракету малюе хлопчык...»: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Бачу Леніна з народам: [Верш] //Там жа. 6 ліст.

1966. Чамучка; Касманаўт; Асот; Боты: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Нашы дзеці — вясёлкі; Каханне: [Вершы] // Мін. праўда. 15 чэрв.; Арабінка: [Верш] // Там жа. 16 жн.

1967. Завіруха; Снег; Гальштук; Мой луг: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Нос Дзеда Мароза; Сінічка; Жарт: [Вершы] // Там жа. № 12; Размова сняжынак: [Верш] // Мін. праўда. 13 снеж.; Летняя мяцеліца: [Верш] // Чырв. змена. 23 ліп.

1968. Арабінка; Майскі луг; Драч-пешаход: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Хмарка: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 ліп.; Мурка-дэльфін: [Верш] // Мін. праўда. 20 крас.; Летняя мяцеліца; Малыя будаўнікі; Сонца выпіла ваду; Бычок: [Вершы] // Там жа. 29 чэрв.; Сямейны параход: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1969. Смоўж; Павуцінка; У госці: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Полька; «Ты пазыч чысціні ў блакітных азёр»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Полька: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Кот і пастка: [Верш] // Мін. праўда. 26 лют.; Я — твая загадка; Ты будзеш са мною: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; «Ты гаворыш: я твая загадка...»: [Верш] // Там жа. 30 крас.

1970. Майскі луг; Драч-пешаход: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Канькі; Мядзведзь у футры: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Жарт: [Верш] // Там жа. № 8; Едзе, едзе Дзед Мароз: [Верш] // Там жа. № 12; Здагадлівы дзяжурны: Казка // Вяч. Мінск. 8 студз.; Наказ: [Верш] // Там жа. 7 сак.; Гарэзы: [Верш] // Там жа. 28 сак.; З мамай; У новым футры: [Вершы] // Там жа. 1 кастр.; Ліса і заяц; Восень: [Вершы] // ЛіМ. 28 жн.; Модніца; Лялька-неахайка: [Вершы] // Мін., праўда. 25 лют.; Жніво: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Гусак і верабей; Пісьмо тату: [Вершы] // Там жа. 5 жн.; Неба: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1971. Раніца; Бярозка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Ліса і Зай; Вось дык памочніца; Пасварыліся: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; Маё сэрца: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 чэрв.; У госці — да кветак: [Рэц. на кн.: Д з е р у ж ы н с к і А. Чабарок. Мн., 1970] // ЛіМ. 23 крас.; Заечы хлеб; Саша; Фотаапарат: [Вершы] // Мін. праўда. 26 студз.; Завод; Краны; Месяц: [Вершы] // Там жа. 1 чэрв.; Радыё; Узоры: [Вершы] // Там жа. 14 ліп.; На плошчы Перамогі; «Навучы мяне, мама...»: [Вершы] // Там жа. 31 жн.; Іван-ды Мар'я: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; На роднай зямлі: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Дождждык: [Верш] // Сел. газ. 15 авг.

1972. На роднай зямлі: [Верш] // Маладосць. № 8; Лясны магазін: Казка // Вяч. Мінск. 16 мая; Камарыкі-камары: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.; Пра «дадатнае» і «адмоўнае»: [Рэц. на кн.: Ч а р н я ў с к і М. Чалавечнасць. Мн., 1971] // Там жа. 25 лют.; Няўважлівыя лісяняты: [Верш] // Там жа. 12 сак.; Апраўдалася: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Экскаватар; Я — добры, скажыце?; Клубок і калабок: [Вершы з кнігі «Сяргейкаў параход»] // Там жа. 6 мая; Жыцця імклівае цячэнне: [Рэц. на кн.: Ф а м і н У. Падслухаў сэрца. Мн., 1972] // Там жа. 18 ліп.; Сонца брату: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Прызнанне: [Верш] // Сел. газ. 15 марта; Сава і дзяцел: [Верш] // Чырв. змена. 23 студз.

1973. Наваселле; Мой дзень; Грыб: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Жніво: [Верш] // Там жа. № 8; Верабейка; Снежкі; Бярозка: [Вершы] // Вяч. Мінск. 17 лют.; Заняткі; Мурашыная хатка; Тата: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; У самалёце: [Верш] // Мін. праўда. 21 студз.; Хлопчык і лётчык: [Верш] Там жа. 4 сак.; Я сам!; Зай-разгубляй: [Вершы] // Там жа. 25 крас.; Рукі рабочага: [Верш] // Там жа. 18 ліп.

1974. Вось дык рыбак!: (Жарт): [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Шарык-пешаход: [Верш] // Вясёлка. № 8; Наперагонкі; Санкі імклівыя; Пісьмо на снезе: [Вершы] // Там жа. № 12; Перагонкі; Пісьмо на снезе; Мая ракета: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 лют.; Асенняе: [Верш] // ЛіМ. 20 вер.; Сонца для ўсіх: [Верш] // Мін. праўда. 11 студз.; Сам жыву я на Венеры; Сад цвіце; Чаромха: [Вершы] // Там жа. 20 крас.; Кракадзіл Гена; Жар-птушка: [Вершы] // Там жа. 1 вер.; «Не хваліце, сябры, сяброўкі...»: [Вершы] // Там жа. 14 снеж.; «Дзе б я ні быў...»: [Верш] // Піянер Бел. 21 лют.; Дзень добры, школа!: [Верш] // Там жа. 29 жн.

1975. Спаборніцтва: [Верш] // Вясёлка. № 1; Заняткі: [Верш] // Там жа. № 3; Рукі рабочыя: [Верш] // Там жа. № 9; Калі я шчаслівы; Мой дзед: [Вершы] // Вяч. Мінск. 6 лют.; Размова з бацькам: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Лістапад; Гэта я!; Не паслухаўся: [Вершы] // Там жа. 8 кастр.; Хата: Казка // Там жа. 18 ліст.; Снежны калабок: [Верш] // Мін. праўда. 8 сак.; Вясковы паштальён; Летам; Гэта праўда ці мана?: [Вершы] // Там жа. 27 чэрв.; Кірмаш: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Самалёт-працаўнік: [Верш] // Там жа. 23 жн.; У магазіне: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1976. Гэта праўда ці мана?; Зязюльчын лён: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Гэта праўда ці мана?: [Верш] // Вясёлка. № 4; Дзень нараджэння: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Юнга касманаўт; Зімовы жарт: [Вершы] // Мін. праўда. 21 студз.; Баравік; Самапакаранне: [Вершы] // Там жа. 10 крас.; ЭВМ: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Раніцай: [Верш] // Чырв. змена. 1 жн.

1977. Пад'ёмны кран і сонца; Сам жыву я на Венеры; Просьба: [Вершы] // Вясёлка. № 11; Просьба; Чарадзей; Люстэрка: [Вершы] // Мін. праўда. 4 студз.; Бацька і сын: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Для маленькіх сяброў: [Рэц. на кн.: Ш у ш к е в і ч С. Красавік. Мн., 1977] // Там жа. 27 мая; Наша краіна: [Верш] // Піянер Бел. 8 вер.; Не паслухаўся; Сябры; У лясным трамваі: [Вершы] // Чырв. змена. 21 крас.

1978. Узнагароды; Песня ўдзячнасці; Мой сябар: [Вершы] // Вясёлка. № 12; Ракета; Песня для мамы; Кірмаш: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Ранак; Каб зелянела ўся зямля: [Вершы] // Сел. х-во Бел. № 9; Еду на Поўнач; Авіямадэліст: [Вершы] // Вяч. Мінск. 1 жн.; Пад'ёмны кран і сонца: [Верш] // Мін. праўда. 22 студз.; Сцяжынка: [Верш] // Там жа. 8 крас.

1979. У звярынцы: [Вершы] // Вяч. Мінск. 3 ліст.; На кірмаш; Не прызнаўся; Трактар: [Вершы] // Мін. праўда. 21 сак.; Ветэраны вайны; Запрашэнне: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Кірмаш; Ракета: [Вершы] // Ніва. 13 мая.

1980. Ласуны; Падарунак; Загартаваны: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Не ўзялі: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.; Ваўчок; Для сяброў: [Вершы] // Там жа. 26 ліп.; Гаспадыня; Аўчарка: [Вершы] // Чырв. змена. 1 чэрв.

1981. Сам жыву я на Венеры: [Верш] // Вясёлка. Мн.; У школу; Лясная казка: [Вершы] // Бярозка. № 9; Бусел прынёс; Балерына; Будаўнічы матэрыял; Госць; Запрашэнне: [Вершы] // Знамя юности. 25 окт.; Канёк-Гарбунок: [Верш] // Мін. праўда. 14 крас.; Шчупакоў загад: [Верш] // Там жа. 31 ліп.

1982. Падарожніца; Жарт; Дамовіліся; Турбота: [Вершы] // Вясёлка. № 8; У госці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Дарункі сяброў: [Верш] // Мін. праўда. 22 чэрв.

1983. Метрабудавец: [Верш] // Вожык. № 4; «Касманаўты»; Курачка і качка: [Вершы] // Вясёлка.

№ 8; Гусак-фігурыст; На лыжах; Бай: «Кашачок»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; У звярынцы: [Верш] // Мін. праўда. 26 лют.; Самавар: [Верш] // Там жа. 3 сак.; Стог: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Здагадлівая курачка: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Доктар: [Верш] // Там жа. 29 вер.; У госці: [Верш] // Ніва. 24 ліп.; Падарожніца; Дамовіліся; Жарт; Турбота: [Вершы] // Там жа. 7 жн.

1984. Бай; Чаму воўк вые; Паштовая скрыня; Незабудкі; Ваўчок; Пахваліліся; Здагадлівая курачка; Сябры; На лыжах; Дзякуй, тата; Зялёныя арэлі; Ластаўкабудаўнік; Вясна; Раніца; Загартаваны; Парада; Маракі; Леў; «Кашачок»; Дзікабраз; Турбота; Хто вінаваты?; Балерына; Душ на колах; Дарэмная праца; Не ўзялі!; Ёлчына свята; Грак: [Вершы] // Калі ветрык спачывае. Мн.: Дзякуй, доктар: [Верш] // Вожык. № 1; Ніва. 26 лют.; Віншую маму; Аўчарка; Чарапаха; Галубка і верабей: [Вершы] // Вясёлка. № 12; Інтэрв'ю з дзецьмі: [Верш] // ЛіМ. 1 чэрв.; Не ўзялі!: [Верш] // Мін. праўда. 1 лют.; Песня для мамы: [Верш] // Ніва. 24 мая.

1985. Чаму воўк чытаць не ўмее: [Верш] // Вожык. № 13; Ніва. 20 кастр.; Тэлевышка: [Верш] // Вожык. № 20; Дожджык; Возера і вецер; Будаўнік; Абяцанкі-падманкі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Карагод: [Верш] // Мін. праўда. 25 лют.; Самавар; Хто вінаваты: [Вершы] // Там жа. 26 сак.; Тэлевышка; Чаму?: [Вершы] // Там жа. 10 снеж.; Лясная казка: [Верш] // Ніва. 9 чэрв.

1.5.

На латышскую мову. Oktobris Minskä / Atdz. V. Grenkovs // Zilite. 1972. N 4.

На літоўскую мову. Garlaivis iš Maroko; Neprisipažino / Vert. P. Zemkauskas // Komunizmo vėliava (K.). 1978. Kovo. 14.

На рускую мову. Едет, едет Дед Мороз: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Зорька. 1971. 1 янв.; С мамой / Пер. Г. Чиж; Небылица; Живу я на Венере / Пер. И. Мазгит: [Вершы] //Земля с лазурными очами. М., 1979; Медведь: [Верш] / Пер. И. Гамазкова // Мурзилка. 1981. № 8; Письмо на снегу: [Вершы] / Пер. Е. Григорьева // Весёлые картинки. 1982. № 12.

На ўкраінскую мову. Жнива: [Верш] / Пер. В. Скоторовський // Чи це правда, чи мана: [Верш] / Пер. А Тарана // Лісова колиска. К., 1979; Підйомний кран і сонце: [Верш] / Пер. Г. Кирпа // Зірка. 1982. 7 січ.; Сам живу я на Венері: Небилиця / Пер. Г. Кирпа // Барвінок. 1983. № 6.

2.3.

На беларускай мове. Зуёнак В. Паэзія дзяцінства // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983; Марчанка С. Захавальніца вясёлкі // Вяч. Мінск. 1980. 7 студз.; Ніне Галіноўскай — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1985. 20 снеж.

В. У. Смольская.

ГАЛУБОВІЧ ЛЕАНІД

Галубовіч Леанід Міхайлавіч (н. 12.8.1950, в. Вароніна Клецкага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1984.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Міхаіл Філарэтавіч, і маці, Соф'я Паўлаўна, працавалі ў калгасе, зараз на пенсіі. Скончыў Грыцавіцкую сярэднюю школу (1967), Слуцкае ПТВ-97 (1969). Працаваў электрыкам Жабінкаўскага цукровага завода (Брэсцкай вобл., 1969—70). У 1970—72 служыў у Савецкай Арміі. Дэмабілізаваўшыся, працаваў электрыкам раённых электрасецяў у г. Слуцку (1972—74), у СПТВ-36 (1974—76), затым, з 1976 электрыкам Клецкага раённага «Сельэнерга». Жыў у в. Вароніна. У 1987—89 вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. З 1989 жыве ў Мінску, працуе рэдактарам Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання.

Першы верш Л. Галубовіч надрукаваў у 1967. У 1984 быў удзельнікам VIII Усесаюзнай нарады маладых пісьменнікаў у Маскве. У гэтым жа годзе выдаў першую кнігу паэзіі «Таемнасць агню». Аўтар паэтычных зборнікаў «Споведзь бяссоннай душы» і «Бусел без гнязда» (на рускай мове). Творчасць Л. Галубовіча — гэта шчырая споведзь паэта пра сябе і людзей, якія яго акружаюць. Удумлівасць, засяроджанасць спалучаюцца з асабістасцю погляду, уменнем бачыць у кожнай з'яве нешта істотнае, незвычайнае. Любоў да чалавека працы, разуменне яго душы, непрыдуманасць вобразных асацыяцый характэрны для яго вершаў. Выступае ў друку з артыкуламі і рэцэнзіямі на літаратурныя тэмы. У 1986—87 быў нештатным аглядальнікам па праблемах сучаснага літаратурнага працэсу ў газеце «Літаратура і мастацтва».

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Таемнасць агню: Вершы. Мн., 1984. (Першая кніга паэта). Рэц.: Васілевіч А. Таемнасць агню // Полымя. 1984. № 9; Рубін І. Душа на слова адзавецца // Маладосць. 1985. № 6; Семенова А. Пишется жизнью самой // Неман. 1984. № 8.

Споведзь бяссонай душы: Лірычны дзённік. Мн., 1989.

1.3.

1967. Беларусі: [Верш] // Напісалі кніжку самі. Мн.

1969. З надзейным сябрам: [Верш] // Мін. праўда. 16 сак.

1971. Осенние кроссы: [Верш] // Физкультурник Бел. 20 окт.

1972. Рассказ отца: [Верш] // Мін. праўда. 18 сак.

1976. «Искать связующую нить»: [Рэц. на кн.: Бубнов Г. Связующая нить. Мн., 1975] // Знамя юности. 12 марта.

1980. «Прыходзіць дзень на змену чорнай ночы...»; Журавель; «Не. Пражыць немагчыма...»; «Я — раб паэзіі...»; «Здаецца, кіну ўсё...»: [Вершы] // ЛіМ. 30 мая; Паэзія; «Сярод прыроды і людзей...»: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; Вернасць жыццю // Там жа. 24 кастр.

1981. «Ціха-ціха... Возера не плешча»; Навальніца; «Якое светлае дзіця...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Служэнне свайму народу // Вяч. Мінск. 9 снеж.; Аб спадчыне: [Верш] // Знамя юности. 20 февр.; «З жыта мы прарастаем...»; Дзед; «Жніўнем прапахлыя, гоніць вагоны...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 жн.; «Людскою разумнаю воляй...»; Ліпеньскі поўдзень; «Збалела бабуля мілая...»: [Вершы] // Там жа. 11 снеж.; «Вёску нашу лясную...»: [Верш] // Чырв. змена. 5 вер.; Стыхія; «Я зорнае неба люблю!..»: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Рукі: [Верш] // Там жа. 10 снеж.

1982. Тайна агню; «Хмурная восень злізала пагоркі...»; «Зіма. Цвітуць аблокі...»; Жанчына з мары; «Прычакаўшы глыбокага снегу...»; «Жыць не стала лягчэй...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 крас.

1983. Паэзія; «Паэт павінен быць зямным...»; «Дзеду чысцяць калодзеж...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Дубамі адвечнымі продкі...»; Паэзія; «Мы многа гаворым, а болей маўчым...»; Драма; «Хутчэй!..»; Кантрасты; Аб спадчыне; «Мне светла гэтай ноччу...»: [Вершы] // Маладосць. № 6.

1984. [Адказы на анкету «Маладосці»] // Маладосць. № 11. «Каго святлом я азарыў?..»; «Я не думаю пра зоры...»: [Вершы] // Полымя. № 10; «Шчэ не раз давядзецца...»: [Верш] // Звязда. 5 жн.; «Прырода вечнасці за нас мудрэй...»; Зімовая элегія: [Вершы] // Знамя юности. 10 авг.; «Люблю старых людзей...»; «Сонца ўсходзіць і заходзіць...»; Памяць; «Начная цёмная сцяна...»; Празаізмы; Элегія восені; «Крамянай восеньскай парою...»; «Сяджу ў кватэры паэтэсы...»; «Са слова — з «Азбукі» — пачаў...»; «Сарваўся з прывязі сабака...»; Гімн мірнай зямлі; Люстэркі матчыных вачэй; Грыбны жарт; «Даўным-даўно прапала...»; «Трава вось-вось пажоўкне...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 ліст.; «Сыдуць блізкія людзі навечна...»; Апантанасць; «Вось восені мудрай пара...»: [Вершы] // Чырв. змена. 31 кастр.

1985. Гімн мірнай зямлі: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Даўжнік перад Радзімай...»: [Верш] // Беларусь. № 1; «У полі можна задыхнуцца...»; Сябрам; «О, век дакладнай лічбы...; Восеньскі сад: [Вершы] // Там жа. № 4; Вясновае; «І ў маладой бярозы...»; «Памерці? Ўсе памром...»; «Забыць цябе...»; Амаль сур'ёзны верш; «Схілюся над табой...»; «Не сцялі мне мяккую пасцелю...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Ненапісаны верш пра зарапад; Цётка Маня; «Нітку памяці абарвеш...»; Званы трывогі; «Ніколі на Поўдні не быў...»; Начны матацыкліст; «Я развітаўся з часам...»: [Вершы] // Полымя. № 8; Ненапісаны верш пра зарапад: [Верш] // Голас Радзімы. 12 вер.; Правінцыя: Урывак з паэмы // Звязда. 15 снеж.; «Я прызналася свету ў любові»: [Рэц. на кн.: Канапелька А. Цвет алешыны. Мн., 1985] // ЛіМ. 17 мая; Птушыны лёс; Песнярам Айчыны; Зноў аб вайне; «Ах, якая была гара...»; Кавалям шчасця; «Я — дзіцём крыклівым быў і шумным...»; «Здабыў сваю волю...»; Эпітафія сабе на ўсякі выпадак; «Давай аглядацца назад!..»: [Вершы] // Там жа. 23 жн.; «І мне вядома смага»: [Рэц. на кн.: Паўлікава Л. Адведзіны рамонкавай паляны. Мн., 1985] // Там жа. 6 снеж.; Адкую падкову шчасця: [Вершы] // Мін. праўда. 26 сак.

1.5.

На рускую мову. Аист без гнезда: Стихи / Пер. В. Казакевич. М., 1989.

Поиск истины: [Вершы] / Пер. Б. Кривелевич, В. Липневич // Неман. 1983. № 8.

На ўкраінскую мову. «Дуби підвелися несхитні...»: [Верш] / Пер. С. Жолоб // Дніпро. 1983. № 10; Надія; Поезія: [Вершы] / Пер. В. Ганущак // Комс. прапор. 1985. 1 чэрв.

2.3.

На беларускай мове. Гарадніцкі Я. Навізна традыцыі // Маладосць. 1985. № 3; Марціновіч А. На мяжы пошуку і адкрыцця // Звязда. 1985. 19 ліп.

2.4.

На беларускай мове. Мятліцкі М. «Старую вёску журыць Лёня...»: [Верш] // Мятліцкі М. Мой дзень зямны. Мн., 1985.

Т. М. Махнач.

ГАЛУБОК УЛАДЗІСЛАЎ

Галубок Уладзіслаў [сапр. Голуб Уладзіслаў Іосіфавіч; інш. псеўд.: В. Галубок, У. Галубок, Уладыслаў Галубок, Сымонка; крыпт. Г-к, Г-у-к, В. Г-к; 3(15).5.1882, станцыя Лясная Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл.— 28.9.1937, Мінск (?)], драматург, празаік, рэжысёр, акцёр, мастак. Народны артыст Беларусі (1928).

З сям'і рабочага-чыгуначніка. Дзяцінства і юнацтва прайшлі ў Мінску, дзе бацька працаваў слесарам дэпо. Вучыўся ў царкоўнапрыходскай школе, Мінскім гарадскім вучылішчы. Вучобу давялося перапыніць, бо ў 1905 трагічна загінуў бацька. Будучы драматург працаваў грузчыкам на чыгунцы, прыказчыкам у магазіне, слесарам у Мінскім лакаматыўным дэпо. У 1906 экстэрнам здаў экзамен за поўны курс гарадскога вучылішча. У гэты ж час выявіў здольнасці ў музыцы і асабліва ў жывапісе. Вучыўся спачатку ў мінскага мастака Пракоф'ева, а затым у Яроменкі і Сухоўскага. Тады ж далучыўся да беларускага культурна-асветніцкага руху. Значны ўплыў на У. Галубка аказаў А. Паўловіч, які ўвёў яго ў пісьменніцкае асяроддзе, што групавалася вакол газеты «Наша ніва». Там ён пазнаёміўся з Я. Купалам, Я. Коласам, М. Багдановічам, З Бядулем і інш.

Да нацыянальнага беларускага тэатра У. Галубок далучыўся ў 1917, калі ўзнавіла сваю дзейнасць Першае беларускае таварыства драмы і камедыі. У 1917—20 ён акцёр і рэжысёр гэтага калектыву. Значнае месца ў рэпертуары таварыства займалі яго п'есы. Летам 1920 узначаліў Драматычную секцыю культурна-асветніцкай арганізацыі «Папараць-кветка» ў Слуцку. У 1920—22 працаваў загадчыкам мастацкага аддзела ў Народным камісарыяце асветы БССР. У 1920 стварыў і быў мастацкім кіраўніком Трупы беларускіх артыстаў пад загадам Галубка пры Беларускім рабочым клубе ў Мінску (з 1926 называлася Беларускім дзяржаўным вандроўным тэатрам, з 1931 дырэктар тэатра). Тут найбольш поўна і ярка раскрыўся яго шматгранны талент рэжысёра, акцёра, арганізатара. У. Галубок наследаваў і развіваў традыцыі беларускага народнага тэатра, Першай беларускай трупы Ігната Буйніцкага, украінскага тэатра. У 1932 тэатр быў пераведзены ў рад дзяржаўных — БДТ-3 (з базай у Гомелі). Ён страціў сваю спецыфіку, ранейшыя сувязі з сялянствам, згубіў рухомасць. У. Галубок цяжка ўспрыняў змены ў тэатры, яго арыентацыю на агалены паказ класавай барацьбы, адыход ад мастацкасці ў бок лозунгавасці. Ён скараціў свой удзел у пастаноўках як артыст і мастак. Яму не маглі дараваць патрыятычную дзейнасць, шальмавалі за ўяўны нацыяналізм. У 1934 уступіў у партыю. У 1937 быў рэпрэсіраваны (пры арышце згінуў яго куфар з рукапісамі). Паводле афіцыйнага паведамлення, У. Галубок памёр ад гіпертанічнай хваробы. Месца пахавання невядома. 26.8.1957 рэабілітаваны.

Першы твор апублікаваў ў 1908 — апавяданне «На вяселле». Друкаваўся ў газеце «Наша ніва», часопісе «Лучынка», альманаху «Маладая Беларусь» і інш. У 1913 выйшаў зборнік «Апавяданні». Раннія апавяданні У. Галубка нагадвалі творы так званай народнай прозы («Не паклаўшы, не возьмеш»). Пісаў гумарэскі і сатырычныя творы, у аснове якіх ляжалі сацыяльна-бытавыя анекдоты ці смешныя вясковыя гісторыі («Чужое смачней», «Дарагія лекі», «Адукаваная кабыла»). М. Багдановіч у «Аглядзе беларускай краснай пісьменнасці 1911—1913 гадоў» пісаў: «Галубок, як і раньш, пісаў бойкія і вясёлыя апавяданні, да чаго меў праўдзівую здольнасць. Мова іх заўсягды жывая, тэмы іншы раз даволі цікавыя» (Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2. С. 132). Асабліва вялікія заслугі У. Галубка ў драматургіі. Ён стварыў каля 40 п'ес на гістарычныя, гісторыка-рэвалюцыйныя і бытавыя тэмы. Сюжэты для сваіх твораў чэрпаў з гісторыі беларускага народа, фальклору. Ён жыва адгукаўся на вострыя праблемы часу: выкрываў забабоны, амаральныя ўчынкі. Па жанру п'есы У. Галубка — меладрамы («Ганка», «Пан Сурынта», «Душагубы»), камедыі з сатырычным, бытавым ці вадэвільным ухілам («Суд», «Пісаравы імяніны», «Культурная цешча»). Быў членам літаратурных аб'яднанняў — «Маладняк», «Полымя». У 20 — першай палавіне 30-х г. выступаў у друку з публіцыстычнымі і тэатразнаўчымі артыкуламі. Узнімаў пытанні народнасці савецкага мастацтва («Мастацтва ў шырокія масы працоўных»), драматургічнай і тэатральнай крытыкі («Праца драматурга — ганаровая праца», «За шчырую сувязь актора, пісьменніка і гледача»).

Як акцёр У. Галубок стварыў на беларускай сцэне шэраг яркіх мастацкіх вобразаў: дзяка («Пісаравы імяніны»), палкоўніка («Ганка»), Сурынты

(«Пан Сурынта»), ксяндза («Пінская мадонна»), стражніка («Бязродны»), вар'ята («Васіль Хмель»), Гусака («Дыктатура» І. Мікітэнкі), Андрона («Мой сябра» М. Пагодзіна), Каравулава («Чужое дзіця» В. Шкваркіна). Ён выхаваў многіх вядомых беларускіх акцёраў — А. Бараноўскага, С. Бірылу, Б. Бусла, К. Быліча, У. Дзядзюшку, А. Згіроўскага, Г. Качынскую, З. Лідскую, К. Мартыненка, Т. Шашалевіч і інш.

Вядомы У. Галубок і як мастак-пейзажыст («Раніцай», «Туман», «На рацэ Бярозе», «Сож» і інш.). Ён прымаў удзел у рэспубліканскіх мастацкіх выстаўках. Каля 50 пейзажаў У. Галубка знаходзілася ў пастаяннай экспазіцыі тэатра. Пасля арышту аўтара яго прозвішча на карцінах было зафарбавана. Сёння вядомы месцы знаходжання 7 карцін.

У 1982 у Мінску адкрыта грамадская гасцёўня імя У. Галубка (вул. П. Глебкі, 90, цяпер у Траецкім прадмесці). Драматургу прысвечаны дакументальны фільм «Уладзіслаў Галубок» (1982).

А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.1.

Творы: Драматургія; Паэзія; Проза; Публіцыстыка. Мн., 1983. Рэц.: Садаўнічы Э. Абсягі аптымізму // Полымя. 1984. № 5; Ярош М. Вяртанне спадчыны // ЛіМ. 1984. 10 лют.

1.2.

Апавяданні. Пб., 1913.

Апошняе спатканне: Драма ў 4 актах. Вільня, 1919. Рэц.: Г[арэцкі] М. // Бел. жыццё. 1919. 12 снеж.

Суд: П'еса ў 1 акце. Вільня, [1924].

Суд: Камедыя ў 1-м акце. Мн., 1925.

Пісаравы імяніны: Камедыя. Мн., 1927.

Белы вянок: Драма. Мн., 1929. (Тэатральная б-ка).

Ганка: Драма ў 5-ці актах. Мн., 1929. (Тэатральная б-ка). Рэц.: Б. М. // Сав. Бел. 1929. 1 мая; Мікуліч Б. // Маладняк. 1929. № 11—12.

Ветрагоны: Камедыя. Мн., 1930. (Тэатральная б-ка).

Ганка: Драма ў 5-ці актах. Мн., 1930. (Тэатральная б-ка).

Краб: Драма ў 5-ці актах. Мн., 1930.

Пан Сурынта: Гістарычная драма канца XVII веку ў 5-ці дзеях з пралогам. Мн., 1930.

Белая зброя: П'еса ў 4-х дзеях. Мн., 1933.

Суд: П'еса ў 1-м акце. Беласток, 1958.

П'есы. Мн., 1968. (Б-ка бел. драматургіі). Рэц.: Семяновіч А. П'есы Уладзіслава Галубка // Полымя. 1969. № 1; Соболевский А. И пафос и буффонада // Неман. 1969. № 9.

1.3.

1908. На вяселле: (Апавяданне старога дзеда) // Н. н. 9 мая / Пад псеўд. Сымонка; Доля мужыка: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Чакайце, браце!: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Забытая хатка: [Верш] // Там жа. 23 кастр.

1909. Журавінка: Апавяданне // Н. н. 23 ліп.

1910. Не паклаўшы, не возьмеш: Апавяданне // Н. н. 12 жн.

1911. Марымонавы сабакі: Апавяданне // Н. н. 24 лют.; 10 сак.; Навальніца: Апавяданне // Там жа. 21 крас.; Сярмяжнік: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Мінуўшчына: Апавяданне // Там жа. 9 чэрв.; Як Сымон у валасці выкруціўся: (Апавяданне старога дзеда) // Там жа. 11 жн.; Адвага: Апавяданне // Там жа. 8 вер.; Бор: Апавяданне // Там жа. 6 кастр.; Адвакат: Апавяданне // Там жа. 22 снеж.

1912. Марымонавы сабакі: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Будучыня: [Верш] // Н. н. 1 сак.; Вясковыя астраномы: Апавяданне // Там жа. 8 сак.; Абразок: (Апавяданне дзеда) // Там жа. 21 снеж.

1913. Навальніца: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 год. Вільня; Апошняе спатканне; Парабкі; Шчырае каханне: [Апавяданні] // Маладая Бел. Сер. 1; У бальніцы: Абразок // Беларус. 7 лют.; Горкі агрэст: Апавяданне // Н. н. 1 лют.; Гонар: Апавяданне // Там жа. 15 лют.; Посная гусяціна: Апавяданне // Там жа. 8 сак.; Голад: Апавяданне // Там жа. 23 мая; Спагадныя прыхільнікі: Жарт; Абмылка вучонага: Апавяданне // Там жа. 20 чэрв.; «Хачу мець зямельку і мру без работы...»: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1914. Будучыня: [Верш]; Вясковыя астраномы: [Апавяданне] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Вада памагла: [Апавяданне] // Беларускі каляндар на 1915 год. Вільня; Слова варажбіткі: [Апавяданне] / Пад крыпт. Г-у-к; Сляды старыны: (Абразок) // Лучынка. № 1; Адплата за працу: Апавяданне // Там жа. № 2; З дзіцячых успамінаў: [Апавяданне] // Там жа. № 3 / Пад крыпт. Г-у-к; Смерць старца: Апавяданне // Там жа. № 4; Помста: Апавяданне // Там жа. № 6; Вялікая гадаўшчына // Н. н. 21 лют. / Пад крыпт. Г-к; Дарагія лекі; Адукаваная кабыла: [Апавяданні] // Н. н. 22 мая; Сын вёскі: Апавяданне // Там жа. 27 ліст.; Разбітая надзея: Апавяданне // Там жа. 18 снеж.

1916. Горкі агрэст: [Апавяданне] // Гоман. 23 мая / Пад крыпт. Г...к. Аўт. спрэчнае.

1917. Званы: (Ахвярую Х.): [Апавяданне] // Літаратурны зборнік «Вольнае Беларусі». Сшытак першы. Мн.; Апошняя вясна: (Памяці М. Багдановіча): [Абразкі] / Пад крыпт. Г-к; Званы: [Апавяданне] // Вольная Беларусь. 1 ліп.; Сірата Прахор: [Апавяданне] // Там жа. 21 ліп.; У няволі: [Апавяданне] // Там жа. 28 жн.; Сірата Ганўся: [Апавяданне] // Там жа. 21 снеж.; Габрусь і яго кабыла: [Апавяданне] // Там жа. № 35; Барысаўскі пан-Цялей: (Апавяданне старога дзеда) // Гоман. 24 крас.; У валасці: (З даўніх апавяданняў) // Там жа. 27 крас.; Цяжкая навука: (Апавяданне) // Там жа. 9 мая; Адплата за працу: [Апавяданне] // Там жа. 8 чэрв.; Круцель: [Апавяданне] // Там жа. 15 чэрв.

1918. У няволі: Апавяданне // Зажынкі. М.; У «Беларускай Хаце» // Бел. шлях. 30 сак.; Уражанні: [Нарыс] // Там жа. 14—16 мая.

1919. Апавяданне асуджанага на смерць // Беларусь. 28 кастр. / Пад крыпт. В. Г-к.

1920. Язэпавы сыны: [Апавяданне] // Наша каляіна. № 2.

1921. Будучыня: [Верш] // Дэкламатар. Вільня; Бел. вед. 23 кастр.

1922. Як млынар спілаваў «св. Ядвігу»: [Апавяданне] // Сав. Бел. 12 студз.; Гульні (танцулькі) // Там жа. 19 студз.; Усё аб тым жа // Там жа. 3 лют.

1923. Званы: [Апавяданне]; Бязвінная кроў: (Драма ў 3-х актах) // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.

1924. Будучыня: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. Да працы: [Верш] // Бел. вёска. 21 ліп. / Пад псеўд. Сымонка.

1926. У няволі: [Апавяданне] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня.

1927. Будучыня; Чакай, браце...: [Вершы]; Парабкі; Званы: [Апавяданні] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Барысаўскі пан-Цялей: [Апавяданне] // Маланка. № 2, 3; Суд: (Камедыя ў 1-м акце) // Наша справа. 15 студз.

1928. Будучыня: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Дэкламатар. Мн.; Дзяржаўны, вандроўны // Сав. Бел. 24 ліп.; Па глухіх кутках Беларусі // Чырв. змена. 20 ліп.

1929. Бацькін капялюш: Стары ўспамін // Чырв. змена. 7 крас.; Стрэлачнік: [Апавяданне] // Там жа. 14 крас.; Такіх хвілін я не пераўжыў ніколі // Там жа. 8 мая.

1931. Беларускі Дзяржаўны вандроўны тэатр святкуе 10-гадовы юбілей сваёй дзейнасці // Палес. праўда. 8 мая; На новых шляхах: Да юбілею БДВТ // Чырв. змена. 4 мая.

1932. Будучыня: [Верш] // Бел. школа ў Латвіі. № 6; «Контратаку» павінен бачыць кожны рабочы // Віцеб. пралетары. 3 чэрв. / Сааўт. Бальзоўскі.

1933. За цесную сувязь з масай працоўных // Камунар Магілёўшчыны. 27 вер.; Творчы рост БДТ-3 // ЛіМ. 10 снеж.

1934. Праца драматурга — ганаровая праца // Драматургія. Мн.; Пытанні стылю драматургіі // Пісьменнік і мова. Мн.; БДТ-3 — напярэдадні юбілея // Звязда. 5 кастр.; Чаму нам радасна тварыць // Там жа. 7 ліст.; Мастацтва ў шырокія масы працоўных // Камунар Магілёўшчыны. 18 снеж.; За шчыльную сувязь актора, пісьменніка і гледача // ЛіМ. 16 сак.

1935. У няволі: (Казка) // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1935 год. Вільня; Віншаванне БДТ-3 з 15-гадовым юбілеем // Камунар Магілёўшчыны. 26 снеж.; БДТ-3 распачынае сваю работу ў Бабруйску // Камуніст. 24 лют.; Краіна квітнеючага сацыялістычнага мастацтва // ЛіМ. 7 ліст.; Ганаровы абавязак // Там жа. 23 снеж.; Пятнаццаць слаўных год (1920—1935) // Палес. праўда. 23 снеж.; Юбилейные гастроли Третьего Белгостеатра: Беседа с директором театра народным артистом республики Голубком // Рабочий. 18 авг.

1936. Формула рэвалюцыі // ЛіМ. 10 вер.

1937. За аўладанне бальшавізмам // ЛіМ. 27 крас.

1962. Ліпавічок: П'еса // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3.

1965. Навальніца; Бор; Вясковыя астраномы; Гонар; Абмылка вучонага; Сын вёскі; Парабкі: [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1967. Вясковыя астраномы; Абмылка вучонага: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Чакай, брацеl..; Залатая хатка; Сярмяжнік; Будучыня; «Хачу мець зямельку і мру без работы...»: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

1975. Суд: Урыўкі з п'есы; Ганка: Меладрама; Пан Сурынта: (Заключная дзея п'есы) // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1978. Пісаравы імяніны: Камедыя ў адным акце // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.

1982. [З рапарта У. І. Галубка ЦВК БССР] // Тэатр. Мінск. № 3.

1.4.

1912. Грабенка. Кручаная авечка: Апавяданне / З укр. // Зб. «Н. н.». № 1. Вільня; Н. н. 26 крас.

2.2.

На беларускай мове. Адхінуўшы заслону часу...: Успаміны пра У. Галубка. Мн., 1979. Рэц.: Лаўшук С. Пра першага народнага // Полымя. 1980. № 2; Пятровіч С. «Адхінуўшы заслону часу» // Тэатр. Мінск. 1980. № 6.

Атрошчанка А. Уладзіслаў Галубок. Мн., 1969. Рэц.: Івін В. Чалавек неспакойнай службы // ЛіМ. 1969. 16 вер.; Юрчанка Г. Першы народны... // Полымя. 1970. № 1.

Карабанава Л. Драматургія Уладзіслава Галубка. Мн., 1982. Рэц.: Адамовіч Я. Творчая спадчына Галубка // Мастацтва Бел. 1983. № 5; Міхалевіч Д. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 31 снеж.

Лаўшук С. Першы народны артыст БССР: (Да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Галубка). Мн., 1982.

На рускай мове. Карабанова Л. Владислав Голубок и становление белорусской драматургии: (20-е — начало 30-х гг.): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1980.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч А. Другая буларуская дзяржаўная трупа пад кіраўніцтвам Ул. Галубка // Александровіч А. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1963. Т. 2; Аляхновіч Ф. Тэатр // Грамадзянін. 1919. 21 сак.; Аматар. «Пісаравы імяніны», камедыя на 3 дзеі У. Галубка // Вольная Беларусь. 1918. 7 студз.; Андрэале. Час адгукнуцца // Трибуна искусства. 1925. № 4; Атрошчанка А. Самабытны талент // Галубок У. П'есы. Мн., 1968; Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 267—271, 286—287; Базылёвых В. «Правакатары» і плагіят // Сав. Бел. 1928. 13 ліст.; Балыніна Л., Кульбіцкая Т. Гады, спектаклі, маршруты // ЛіМ. 1982. 9 крас.; Барашка І. Ён заўсёды першы // Чырв. змена. 1928. 20 ліп.; Баршчэўскі А. Уладзіслаў Галубок (1882—1937) // Беларускі каляндар. [Беласток], 1972; Беларуская дзяржаўная трупа пад загадам Галубка // Трибуна искусства. 1925. № 6; Беларускі тэатр // Беларусь. 1919. 31 кастр.; **1920.** 16, 30 студз.; Беларускі тэатр у Слуцку // Там жа. 1920. 31 студз.; Бур'ян Б. Нібы візітная картка: Дакументальны фільм «Уладзіслаў Галубок» // ЛіМ. 1982. 14 мая; Яго ж. Талент, акрылены ў віхурах рэвалюцыі // Беларусь. 1982. № 5; Бядуля З. Гады і дарогі // ЛіМ. 1935. 23 снеж.; Яго ж. К 15-гадоваму юбілею У. Галубка // Сав. Бел. 1923. 27 крас.; Вазнясенскі А. Сучасны беларускі тэатр (21—26 год) // Узвышша. 1927. № 3; Вільня, 8-X 1920 г. // Пагоня. 1920. 8 кастр.; Война Л. Справы дзён, даўно мінулых // Тэатр. Мінск. 1980. № 6; Выданне «Маладняка» // Голас Беларуса. 1927. 13 ліп.; Галубок Уладзіслаў Язэпавіч — народны артыст рэспублікі // Сав. Бел. 1926. 22 снеж.; Ганчароў А. Нястомны рыцар тэатра // Віцеб. рабочы. 1982. 15 мая; Яго ж. «Прыжджэм і мы святлейшых дней, як скончым строіць дом!» // ЛіМ. 1982. 14 мая; Гардзійчук П. Па п'есе Уладзіслава Галубка // Там жа. 1982. 2 крас.; Гаробчанка Т. Адданасць роднай зямлі // Звязда. 1982. 14 мая; Гаробчанка Т., Кузняцова К. Драматург, рэжысёр, акцёр... // ЛіМ. 1982. 14 мая; Гартны Ц. Дваццаць гадоў назад: (Успаміны з мінулага) // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн., 1984; Гарэцкі М. Беларускае драматычнае пісьменства // Бел. думка. Вільня. 1919. 5, 7 мая; Яго ж. Галубок // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 4 выд. Мн., 1926; Гіль М. Двое з трупы Галубка // ЛіМ. 1966. 23 вер.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 73; Гласка А. Беларускі дзяржаўны тэатр пад кіраўніцтвам Галубка на Полаччыне // Чырв. Полаччына. 1928. 27 чэрв.; Гольдберг М. Да сонных блакітных азёр: (Нататкі аб вандроўным тэатры) // Звязда. 1928. 25 сак.; Грынблат М. Першы народны артыст рэспублікі // Чырв. змена. 1977. 15 мая; Даніленка М. Карціны Уладзіслава Галубка // Гомел. праўда, 1982. 20 сак.; Яго ж. Часу не сцерці фарбаў // ЛіМ. 1982. 14 мая; Дзядзюшка У. У іх была шчырая дружба // Там жа. 1962. 3 ліп.; Езавітаў К. Выдатнага беларускага драматурга і артыста, грамадзяніна Уладыслава Галубка вітаемо з 50-тымі ўгодкамі: (Нарыс пра жыццё і творчасць) // Бел. школа ў Латвіі. 1932. № 6; Есакоў А. Вораг пад маскай драматурга // ЛіМ. 1937. 30 ліп.; Жарскі П. «Плытагоны»: (Аб спектаклі Вандроўнага тэатра пад кіраўніцтвам Галубка) // Звязда. 1927. 11 снеж.; З жыцця Радавае Беларусі // Свет. 1929. 29 чэрв.; За мастацтва мільёнаў // Палес. праўда. 1934. 17 кастр.; Звонак А. Заслужаная папулярнасць // Беларусь. 1972. № 5; Яго ж. Самааддданае служэнне народу // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973; Яго ж. Такім мы яго памятаем // ЛіМ. 1962. 3 ліп.; Яго ж. Уладзіслаў Галубок // Слова пра майстроў сцэны. Мн., 1967; Яго ж. Уладзіслаў Галубок і яго тэатр // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.; Звонак А., Атрошчанка А. З кагорты пачынальнікаў // ЛіМ. 1967. 1 вер.; Знаёмы. Беларускі тэатр // Бел. шлях. 1918. 22 мая; Яго ж. Беларускі тэатр // Звон. 1919. 8 кастр.; Зямкевіч Р. «Апошняе спатканне», драма ў 4-х дзеях Галубка // Вольная Беларусь. 1917. 31 снеж.; Іпатава В. Вяртаючыся да Галубка // ЛіМ. 1973. 12 студз.; Каваль В. Усе ведаюць гэтага любага чалавека // Чырв. змена. 1928. 20 ліп.; Карабанава Л. Да пытання аб эвалюцыі жанравых форм беларускай драматургіі 20 — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1983. Вып. 11; Яго ж. Коласаўскія традыцыі ў драматургіі Ул. Галубка // Беларуская літаратура. Мн., 1981. Вып. 9; Яго ж. Купалаўскія традыцыі ў драматургіі Уладзіслава Галубка // Беларуская літаратура. Мн., 1982. Вып. 10; Яго ж. Ля вытокаў драматургіі Ул. Галубка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; Каспяровіч М. Уладзіслаў Галубок: (Біяграфічны нарыс першага беларускага народнага артыста) // Полымя. 1929. № 7; Кенька М. Пейзажы

Уладзіслава Галубка // Звязда. 1982. 2 ліп.; Колас Я. Расцвілі багатым цветам // Палес. праўда. 1935. 23 снеж.; Купала Я. Працуйце на гонар і славу савецкай Радзімы // Там жа. 1935. 23 снеж.; Лаўшук С. З плеяды пачынальнікаў // Тэатр. Мінск. 1982. № 3; Яго ж. Лунаў яго талент высока // ЛіМ. 1982. 14 мая; Яго ж. Рэвалюцыяй акрылены талент // Галубок У. Творы. Мн., 1983; Яго ж. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 32—36, 52—57, 62—65, 95—103, 116—120, 155—157; Лойка А. Плеяда старэйшых адраджэнцаў // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2; Луб Хв. Ад вёсак да вёсак. (Аб тэатры Галубка) // Чырв. змена. 1927. 6 сак.; Любецкі П. Тэатральная праца Ул. Галубка (Думкі і ўражанні) // Сав. Бел. 1922. 13 жн.; М. Маладыя крытыкі // Там жа. 1923. 3 чэрв.; М. Г. [Гарэцкі М.] Уладыслаў Галубок // Бел. жыццё. 1919. 7 ліст.; Яго ж. «Пісаравы імяніны» — камедыя ў 3-х дзеях Галубка // Сав. Бел. 1923. 12 снеж.; Мельнікава Л. Духоўны воблік героя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Яго ж. З вытокаў народных: Да 90-годдзя з дня нараджэння Ул. Галубка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1; Яго ж. Некаторыя асаблівасці выкарыстання рэгіянальных элементаў у драматургіі Ул. Галубка // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель. 1973; Яго ж. Рамантыка барацьбы ў драматургіі 20-х — пачатку 30-х гадоў //Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Міхась. «Праменьчык шчасця» // Сав. Бел. 1921. 15 мая; Неадзначаны юбілей // Родны край. 1933. № 1; Няфёд У. Дзейнасць Беларускай трупы пад кіраўніцтвам У. Галубка // Няфёд У. Гісторыя беларускага тэатра. Мн., 1982; Яго ж. Наш першы народны артыст // Вяч. Мінск. 1972. 15 мая; П. Л. [Каравайчык П.]. Беларуская вечарына // Сав. Бел. 1922. 16 жн.; Яго ж. «Страхі» і «Фанатык» (Тэатральная праца Галубка) // Там жа. 1922. 10 кастр.; Парнасец. А ўсё-ткі рухае // Там жа. 1921. 10 жн.; Пастарнак Б. Другое жыццё спектакля // Мін. праўда. 1967. 25 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 79; Прадзеніна Г. Першы народны // Гомел. праўда. 1985. 13 ліп.; Пруднікаў П. З той далёкай пары... [Успаміны] // ЛіМ. 1982. 14 мая; Яго ж. Першы народны // Чырв. змена. 1982. 13 мая; Пятровіч С. Беларуская трупа пад кіраўніцтвам У. Галубка; Беларускі дзяржаўны вандроўны тэатр пад кіраўніцтвам У. Галубка // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1985. Т. 2; Яго ж. Будні і рамантыка // ЛіМ. 1980. 15 жн.; Яго ж. Еўсцігней Міровіч: Крытыка-бібліяграфічны нарыс. 2 выд. Мн., 1978. С. 141—146; Яго ж. «Пабываў Галубок з таварышамі»: 60 гадоў тэатру Галубка // Звязда. 1980. 16 жн.; Яго ж. У імя высакароднай справы: Тэатр сям'я У. Галубка // Голас Радзімы. 1981. 15 студз.; Яго ж. Шлях пачынаўся з вершаў: З творчай біяграфіі Ул. Галубка // Беларусь. 1980. № 8; Яго ж. Шчодрасць таленту // Звязда. 1972. 14 мая; Яго ж. Якуб Колас і беларускі тэатр. Мн., 1975. С. 34—35; Рамановіч Я. Галубок з галубянятамі // Рамановіч Я. Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969; Яго ж. Першы народны // Работніца і сялянка. 1972. № 5; Яго ж. Першы народны артыст рэспублікі: Да 90-годдзя з дня нар. Уладзіслава Галубка // Тэатр. Мінск. 1972. № 3; Яго ж. Самародак // Рамановіч Я. Знаёмыя сілуэты. Мн., 1974; С. П. Тэатр і мастацтва // Беларусь. 1919. 2 ліст.; С-к. «Апошняе спатканне» // Вольная Беларусь. 1917. 31 снеж.; Сабалеўскі А. Вытокі і карані // Полымя. 1982. № 7; Яго ж. Уладзіслаў Галубок // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Т. 1; Яго ж. Уладзіслаў Галубок: [Уступны артыкул] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Т. 2. Мн., 1975.; Саннікаў А. Невядомая аднаактовая п'еса У. Галубка // Беларускае мастацтва. Мн., 1962. Вып. 3; Сачун. «Душагубы» — драма Галубка // Сав. Бел. 1921. 7 чэрв.; Яго ж. Спектакль у беларускім народным клубе // Там жа. 1921. 10 жн.; Свістун П. «Марцовыя кавалеры» // Там жа. 1921. 20 крас.; Свой. На калёсах ці на крыллях...: Нататкі аб падарожжы (з трупай У. Галубка) // Чырв. змена. 1929. 25 крас.; Святлова Н. Дарогай першых // Там жа. 1972. 14 мая; Седранок В. У галіне аднаактовай драматургіі: Да 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіслава Галубка // Беларуская літаратура. Мн., 1982. Вып. 10; Семяжон Я. Дзве вясны і восень з Галубком // Полымя. 1972. № 5; Яго ж. На сцэнічных падмостках // ЛіМ. 1982. 14 мая; Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці: Беларуская драматургія 1917—1945 гг. Мн., 1978. С. 4—8, 14—15: Яго ж. Беларуская савецкая драматугія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 10—12, 14—15, 17—30, 33—34, 55—60, 68—74, 87—89; Яго ж. Ля вытокаў беларускай савецкай драматургіі // Полымя. 1964. № 7; Слухач. Святкаванне 80-лецця Беларускага тэатра і 50-лецця беларускага народнага артыста і драматурга Уладзіслава Галубка // Бел. школа ў Латвіі. 1933. № 1; Смольскі Р. Рыцар тэатра // Тэатр. Мінск. 1982. № 3; Снарскі І. З крыніц народных: (У 90 гадавіну з дня нараджэння) // Ніва. 1972. 14 мая; Спектакль-вечарынка // Воля працы. 1928. 31 сак.; Спектакль у Рубяжэвічах // Бел. крыніца. 1928. 29 лют.; Стары. Чарговы спектакль у Рабочым клубе // Сав. Бел. 1921. 17 жн.; Сташэўскі В. Вандроўны тэатр і Галубок // Чырв. краіна. 1928. № 4; Стэльмах У. Творца народнага тэатра: 90 год з дня нараджэння Уладзіслава Галубка // Голас Радзімы. 1972. № 24; Таўбэ. Наш Вандроўны тэатр // Звязда. 1927. 20 ліст.; Трупа Галубка // Сял. праўда. 1924. 7 снеж.; Тэатр Галубка на Полаччыне // Чырв. Полаччына. 1928. 26 мая; Уладзіслаў Галубок // Шлях моладзі. 1932. № 12; Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 183—185; Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 96—98; Худніцкі А. II-ая беларуская дзяржаўная трупа пад загадам Галубка // Маладняк. 1925. № 6; Ціхановіч Я. А хто быў мастаком у «Галубкоўцаў?..» // ЛіМ. 1972. 19 мая; Яго ж. Рукою дзядзькі Галубка // Мастацтва Бел. 1985. № 10; Шамшур П. На рашучым пераломе: (Да 10-годдзя БДВТ пад кіраўніцтвам нар. арт. тав. Галубка) // Сав. Бел. 1931. 4 мая; Шаховіч М. Першы народны артыст БССР // Ніва. 1980. 23 ліст.; Шульман О. 10 год працы Беларускага вандроўнага тэатра // Віцеб. пралетарый. 1930. 16 ліп.; Ю. В. Беларускі тэатр: (Гадаўшчына Першага Т-ва Беларускай Драмы і Камедзі) // Вольная Беларусь. 1918. 26 мая; Язомін М. Беларускі вечар // Сав. Бел. 1923. 9 жн.; Ясакар [Бядуля З.]. Штрыхі аб беларускай культуры // Бел. жыццё. 1920. № 2.

На рускай мове. А. «Пинская мадонна» // Рабочий. 1930. 11 янв.; Абакшонок. Отклик на гастроли трупы Голубка // Трибуна искусства. 1925. № 10; Азгур З. Минские встречи // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977; Яго ж. Песня чистого ключа // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; Атрощенко А. Горы, версты, актеры... // Неман. 1961. № 2; Карабанова Л. Региональный колорит прозы Голубка // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения: Тезисы докладов и сообщений III республиканской конференции. Гомель. 1985. Ч. 2; Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 386—387; Кузнецова К. Всеми силами души // Сел. газ. 1982. 16 мая; Садовничий Э. Идейно-эстетические взгляды В. Голубка и становление белорусской советской драматургии // Вопр. культуры и искусства Белоруссии. 1983. Вып. 2; Смольский Р. Дорогой трудной и прекрасной // Сов. Бел. 1982. 16 мая; Третий белорусский театр // Рабочий. 1935. 8 сент.

На ўкраінскай мове. Охріменко П. Шляхами братання. К., 1968. С. 98—99, 103—106.

2.4.

На беларускай мове. Вольны А. Владыслаў Галубок. Літаратурны сілуэт: (Гумарэска) // ЛіМ. 1935. 6 чэрв.; Гурло А. Маё жыццё (Галубку): [Верш] // Гурло А. Барвенак. Мн., 1924.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, вып. 1, адз. зах. 1; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 146—148; ЦДАКР Беларусі, ф. 92, воп. 1, спр. 534 (2 ч.), с. 188.

У. М. Ларчанка.

ГАЛУБОК ЭДУАРД

Галубок Эдуард Уладзіслававіч (псеўд.: Голуб, Э. Горскі, Эдуард У.; 1906, Мінск — 1943), літаратурны і тэатральны крытык, знаўца фальклору.

Сын Уладзіслава Галубка. З самага ўтварэння Тэатральнай трупы пад кіраўніцтвам бацькі Эдуард разам з братамі і сёстрамі прымаў у яе дзейнасці самы чынны ўдзел. Гэта была адначасова і школа жыцця і школа выхавання эстэтычнага густу, фармавання творчых схільнасцей, выпрацоўкі духоўных арыенціраў. У 1930 скончыў БДУ. Працаваў навуковым супрацоўнікам у Інстытуце літаратуры і мастацтва (1931—33), Інстытуце гісторыі АН БССР (секцыі этнаграфіі і фальклору, 1934—41).

Арышт у 1937 бацькі адбіўся і на лёсе Э. Галубка. Ён быў пазбаўлены работы, не мог абараніць падрыхтаваную дысертацыю па беларускай драматургіі. Аднак праз некаторы час вярнуўся ў інстытут. У 1939 удзельнічаў у навукова-даследчай экспедыцыі АН БССР у Радзівілаўскі замак у Нясвіжы. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. Загінуў на фронце. Месца гібелі і дакладная дата не ўстаноўлены.

Літаратурную дзейнасць Э. Галубок пачаў у 1927, выступіўшы з артыкуламі і нарысамі. Пісаў рэцэнзіі на кнігі Ю. Лявоннага, В. Маракова, П. Глебкі і іншых паэтаў. З 1923 выступаў як тэатральны крытык па праблемах тэатра і драматургіі. У Беларускім дзяржаўным выдавецтве бясследна зніклі рукапісы яго кніг «Шляхі развіцця БДТ-3» (напісана з бацькам, змяшчала каля сотні фотаздымкаў) і «Мастацкае выхаванне ў сістэме нашай школы». У крытычных працах Э. Галубка адчуваецца назіральнасць, эстэтычны густ, уменне аналізаваць мастацкі твор. У пытаннях метадалогіі творчасці ён у асноўным прытрымліваўся ідэйна-творчых установак свайго часу. Яны вынікалі з абсалютызацыі панаццця «пралетарская культура» і патрабавалі ад пісьменнікаў палітычнай скіраванасці іх твораў, адыходу ад апісання асабістых настрояў і перажыванняў. Аднак, аналізуючы творы сваіх сучаснікаў, Э. Галубок ніколі не шукаў у іх толькі ідэалагічнай адпаведнасці патрабаванням часу. Ён настойліва заклікаў дбаць пра мастацкую якасць твораў. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.3.

1927. Маўклівы клуб // Чырв. змена. 14 студз.; Вулкан: [Нарыс] // Там жа. 21 студз.

1931. Гэта сёння..., а заўтра ў паход... за авалоданне мастацкай культурай: [Рэц. на кн.: Лявонны Ю. Камсамольскія вершы. Мн., 1930] // Маладняк. № 2; Памылковая аповесць: [Рэц. на: Сярчкоў З. Папутнікі // Полымя. 1931. № 3] // Там жа. № 10; [Рэц. на кн.: Маракоў В. Вяршыні жаданняў. Мн., 1930] // Полымя. № 1; Пад знакам рашучай перабудовы // Узвышша № 1; [Рэц. на кн.: Ліхадзіеўскі С. Чырванеюць вішні. Мн., 1931] // Там жа. № 3; Да пытання аб дзіцячай кнізе ў БССР: (Творчасць Янкі Маўра) // Там жа. № 5; [Рэц. на кн.: Бандарына З. Веснацвет. Мн., 1931] // Там жа. № 8; Ліст у рэдакцыю газеты «Чырвоная змена» // Чырв. змена. 25 мая.

1932. Творчы шлях 3-га Беларускага дзяржаўнага тэатра // Мастацтва і рэвалюцыя. № 3—4 / Пад псеўд. Э. Горскі.

1933. Кніга пра энтузіястаў // Заклік. № 4 / Пад псеўд. Э. Горскі; Аб нарысах Цім. Зарэчнага // ЛіМ. 13 чэрв. / Пад псеўд. Э. Горскі; «Мядзведзічы» Крапівы // Там жа. 15 ліп. / Пад псеўд. Э. Горскі; Старонка літаратурнага Віцебска // Там жа. 31 снеж.; Паэзія працы і арганізуючай моладзі // Чырв. змена. 15 вер. / Пад псеўд. Э. Горскі.

1934. Аб маладзёжнай драматургіі БССР // Драматургія. Мн.; Пытанні стылю беларускай савецкай драматургіі // Пісьменнік і мова. Мн.; Пара ўжо даць глыбокія і грунтоўныя працы аб драматургіі // Крытыка-бібл. бюл. № 5; Каштоўны ўклад у беларускую драматургію: [Рэц. на кн.: Чорны К. Бацькаўшчына. Мн., 1934] // Там жа. № 6; Новая п'еса для калгаснай сцэны: [Рэц. на кн.: Міровіч Е. У веснавую ноч. Мн., 1933] // Там жа. № 7; Праблемы мастацкага росту беларускай савецкай драматургіі // Полымя рэвалюцыі. № 9; Ліст у рэдакцыю // ЛіМ. 31 студз.; Аб маладзёжнай драматургіі БССР // Там жа. 26 лют.

1935. [Рэц. на кн.: Драматургія: І дыскусійны зборнік... Мн., 1934] // Запіскі Бел. АН. Кн. 4; Творчасць Я. Купалы ў ацэнцы крытыкі // ЛіМ. 11 ліп. / Сааўт. С. Куніцкі; Фольклор социалистической Белоруссии // Рабочий. 3 авг.

1936. Нацыянальна-дэмакратычная фальсіфікацыя беларускай літаратуры // Літ. і маст. Кн. 4—5 / Сааўт. Р. Ляпіч; Кандрат Крапіва: (Партрэт) // Звязда. 3 лют.; Камунар Магілёўшчыны. 10 лют.; Паэт рэвалюцыі // ЛіМ. 6 лют.

1937. Народная творчасць // Звязда. 1 сак. / Пад псеўд. Э. Горскі. Сааўт. М. Грынблат; Пушкін і народная творчасць // Чырв. змена. № 57 / Пад псеўд. Э. Горскі.

1. 5.

На ўкраінскую мову. Літературний молодняк Радянськоі Білорусі // Молодняк. 1934. № 4.

1.6.

Дарэвалюцыйная і савецкая Беларусь у народнай творчасці. Мн., 1938 / Скл.

Беларускі народ супраць папоў і рэлігіі: Зборнік. Мн., 1939 / Скл. з А. Калечыц.

Жанчына ў беларускай народнай творчасці: Зборнік. Мн., 1940 / Скл. з А. Калечыц, Н. Багдановіч.

З. У. Драздова.

ГАЛЬПЯРОВІЧ НАВУМ

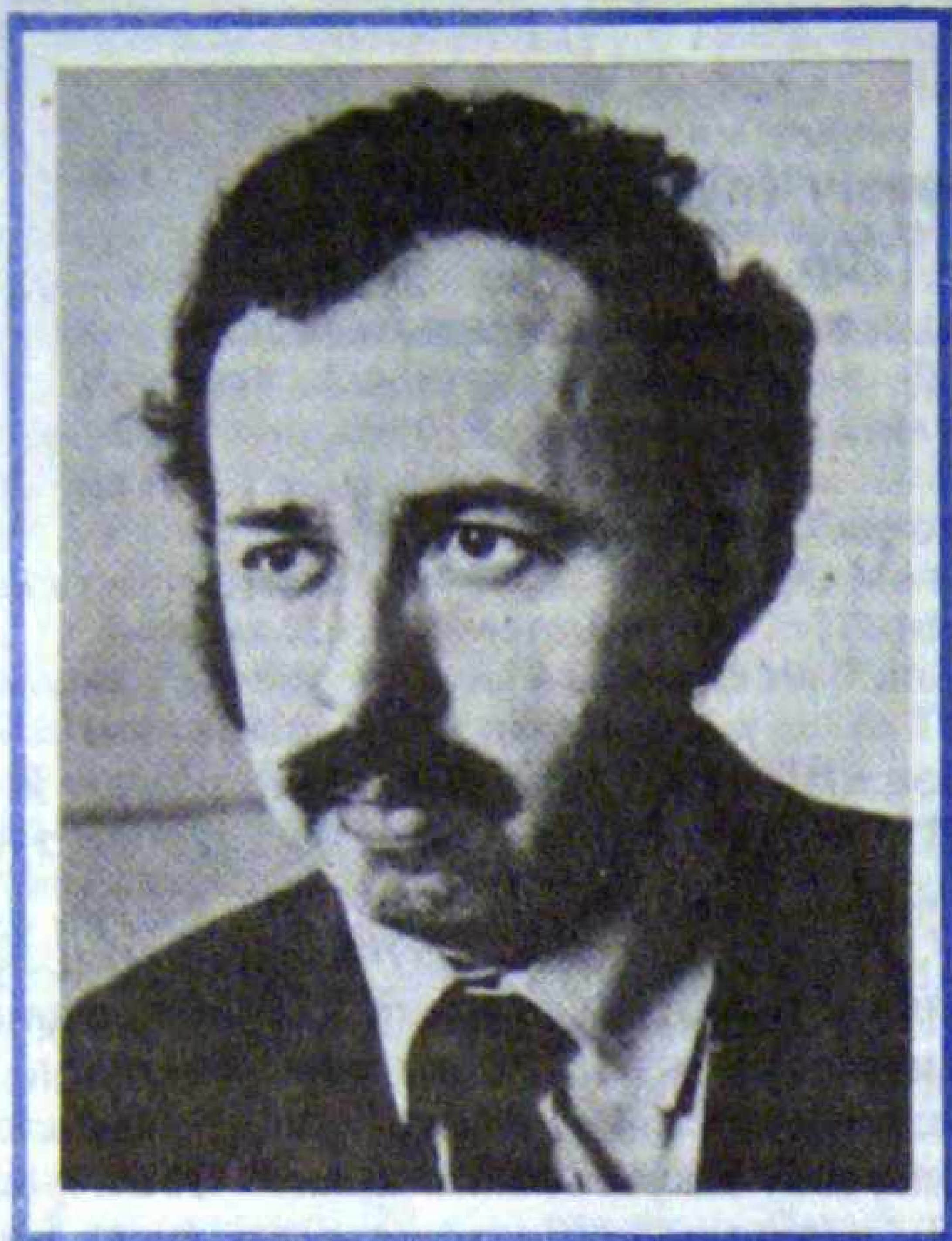

Гальпяровіч Навум Якаўлевіч (н. 14.1.1948, г. Полацк Віцебскай вобл.), паэт, публіцыст, радыёжурналіст. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1975. Член СП Беларусі з 1990. Піша на беларускай і рускай мовах.

Бацька Н. Гальпяровіча — Якаў Пейсакавіч — удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, інвалід, працаваў рабочым-будаўніком, камендантам інтэрната, цяпер на пенсіі. Маці, Фаня Навумаўна, працавала галоўным бухгалтарам ў саўгасе «Полацкі». У 1955 Н. Гальпяровіч паступіў у першы клас полацкай сярэдняй школы № 9, пасля дзевяці класаў прадоўжыў вучобу ў сярэдняй зменнай школе № 1. Працаваў грузчыкам, транспарціроўшчыкам і намотчыкам шклотканіны на Полацкім заводзе шкловалакна (1966—67). З мая 1967 — карэктар, з 1971 да 1977 — старшы літсупрацоўнік полацкай аб'яднанай газеты «Сцяг камунізму». У 1967 паступіў завочна на факультэт журналістыкі БДУ (пакінуў у 1970). Закончыў факультэт пачатковых класаў Віцебскага педінстытута (1979). У 1977—80 рэдактар радыёвяшчання вытворчага аб'яднання «Палімір», у 1980—81 карэспандэнт наваполацкай газеты «Хімік». З 1981 уласны карэспандэнт Дзяржкамітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню па Віцебскай вобл. (г. Наваполацк).

Першы верш Н. Гальпяровіча «Я прыйду на паштамт вельмі рана...» (на рускай мове) быў надрукаваны ў наваполацкай газеце «Химик» у 1967. У тым жа годзе з'явіўся і верш «На маленьких вокзальчиках...» («Віцебскі рабочы»). З 1973 пачаў друкавацца на беларускай мове. Змяшчае свае творы ў калектыўных зборніках «Сцяжына», «Дзень паэзіі», «Каласы роднай мовы», у рэспубліканскай перыёдыцы. Аўтар зборніка паэзіі «Брама». Вершы Г. Гальпяровіча прасякнуты боллю і трывогай за людзей свайго пакалення, за лёс беларускага народа. Выступаў у друку з літаратурна-крытычнымі і публіцыстычнымі артыкуламі па пытаннях нацыянальнай культуры, мовы і літаратуры, экалогіі. Аўтар многіх тэле- і радыёперадач. Рэпартажам яго ўласціва грамадзянскасць пазіцыі, надзённасць. Спрабаваў перакладаць з цыганскай мовы.

Дэпутат Наваполацкага гарадскога савета народных дэпутатаў, член яго пастаяннай камісіі па пытаннях галоснасці і сродкаў масавай інфармацыі. Намеснік старшыні літаратурнага аб'яднання «Крыніцы», сябра рады гарадской арганізацыі Таварыства беларускай мовы.

Жыве ў Наваполацку. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Брама: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1967. На маленьких вокзальчиках...: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 3 вер.

1968. Старая пластинка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 29 ліст.

1969. Трубачи Первой Конной: [Вершы] // Знамя юности. 6 мая; «И родиною назовем»: [Рэц. на кн.: Шкляревский И. Фортуна. М., 1968] // Там жа. 28 авг.; Старая пластинка [Вершы] // Там жа. 18 нояб.

1970. «В росистой предрассветной тишине...»; «Осень! Вновь багровые рябины...»; «Стою опять растерян...»: [Вершы] // Знамя юности. 4 сент.; Музыка; «Сегодня, вдруг мне показалось...»; «За окнами плачет осень...»; [Вершы] // Там жа. 25 нояб.

1971. Чувство Родины во мне...; Осень; Ледоход; «И дым костра, и твои руки...»; [Вершы] // Віцеб. рабочы. 22 мая; Подсолнухи: [Вершы] // Знамя юности. 1 мая.

1972. «В росистой предрассветной тишине...»: [Вершы] // Чырв. змена. 15 сак.

1973. Жнівень; «Шынкі... Іконы... Ліхалецце...»; Снягі; Успамін: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 8 вер.

1974. І паўстаў ён у бронзе... // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Радзіма; Абеліскі; «Зноў спазненне мяне праследуе...»; «Сланечнікі: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 22 чэрв.; Дзяўчына маёй мары: Гумарэска // Там жа 27 ліп.; «Не, мы не клаліся пад танкі...»; «І зноўку на крыжы Сафійкі...»; «Ні болю нават і ні стомы...»; «Над горадам маім гракі...»: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Мне добра з горадам маім: [Верш] // Знамя юности. 18 апр.

1975. Лясны трыпціх: «Калі ў душы звініць трыво-

га...»; «А можа гэта стала модай...»; «У расе купаюцца праменні...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 7 чэрв.; «Шынкі... Іконы... Ліхалецце...»: [Верш] // Знамя юности. 27 июня; Сланечнікі: [Верш] // Там жа. 4 июля; «Прыносіць восень неспакой...»: [Верш] // Там жа. 23 окт.; «Ні болю нават і ні стомы...»: [Верш] // Там жа. 12 дек.

1976. Радзіма; «Адкрыйся, свет, і растлумач...»; «У сэрцы радасць сеюць...»; Асенняя прэлюдыя [Вершы] // Віцеб. рабочы. 13 жн.; Дрэвы: [Верш] // Там жа. 9 вер.; Лясны трыпціх: 1. «Калі ў душы звініць трывога...» 2. «А можа гэта стала модай...» 3. «У расе купаюцца праменні...» // Знамя юности. 17 дек.

1977. Птушкі; Рабочае прызнанне: [Вершы] // Беларусь. № 6; «Ці памятаюць гарады...»; «З юнацтва хочацца выключнасці...»; Сланечнікі; «Прыносіць восень неспакой...»; [Вершы] // Маладосць. № 12; Дабрыня: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 ліп.; Мой Полацк; «У жыцці ўсялякага многа...»; Дрэвы; «Адкрыйся, свет, і растлумач ты мне...»; Перад помнікам: [Вершы] // Там жа. 25 ліст.; Палачане памятаюць // ЛіМ. 29 крас.; «Плывуць аблокі над Сафійкай...»; «Мне не трэба ні многа, ні мала...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 ліп.

1978. Птушкі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; «А мне баліць чужы падман...»; «Па нейкіх таемных законах...»; «Чакаю я ізноў дажджоў...»; «Вясной варожыць белы сад...»; [Вершы] // Знамя юности. 24 янв.; «Заціхне горад, ды не спіцца зноў...»; Спазненне; «Прыходзіць дзяўчына — зіма...»; Раніца; «Перад палотнамі майстроў...»: [Вершы] // Там жа. 12 апр. «Славянскіх моў высокае таўро!..»; Дрэвы: [Вершы] // ЛіМ. 20 студз.; Вера; Ля першай палаткі Наваполацка: [Вершы] // Там жа. 21 ліп.

1979. «У жыцці нямала рубяжоў...»; «Пажар рабін палае зноў...; «Ні болю нават і ні стомы...»; Мова; «Над горадам маім гракі...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Бой мясцовага значэння: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 чэрв. «А кожны дзень імчацца цягнікі...»: [Верш] // Знамя юности. 11 янв.; Яблыня яго дзяцінства: Нарыс // ЛіМ. 15 чэрв.

1980. Акварэлі: [Верш] // Беларусь. № 1; Мадонна Біркенаў: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 жн.; Элегія: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; «У сэрцы радасць сеюць...»: [Верш] // ЛіМ. 2 мая; «Вясной прарочыць белы сад...»: [Верш] // Там жа. 8 жн.

1981. «Буслянкі ладзяць людзі па вясне...»; Казань; «Палескі ціхі гарадок...»; На досвітку: [Вершы] // Маладосць. № 4; На Браслаўшчыне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 31 снеж.; Мова; «Зноў памкне на сцяжыну лясную...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 жн.; «У крымскіх сосен велічны пагляд...»: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; «Зноў яблык зоркай упадзе...»; «Зноў памяць сэрца скалане...»; «Каго на досвітку гукаюць...»; «Вясной прарочыць белы сад...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 сак.; Мова; «Зноў памкне на сцяжынку лясную...»: [Вершы] // Там жа. 5 вер.

1982. У дарозе: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 сак.; Радзіме: «Павее водар пахаў палявых...»; У Мікалаеўшчыне; «На станцыі выпадковай...»; Падарожжам зацугляю...»; «Плылі ў восеньскіх скрыжалях...»; [Вершы] // ЛіМ. 28 мая; Выток; Памяць: [Вершы] // Чырв. змена. 25 жн.

1983. Акварэлі: [Вершы] // Сцяжына. Мн.; Запаведнік; У лесе; У навальніцу; «Снег знянацку пасыпаў спярша...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Прызнанне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Радзіме: «Крутыя віражы кладзе эпоха...»; «Мая трывога стукаецца ў дзверы...»; «Зноў мне душу ўсю выцягне...»: [Вершы] // Там жа. 13 мая; Каханне: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Пытанне: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; «У рокаце, громе і гуле...»: [Верш] // Звязда. 3 снеж.; «Хай яркіх фарбаў я і не знайшоў». Рэстаўратары. Нясвіж: [Вершы] // ЛіМ. 29 ліп.

1984. Вогнішча; Друскінікай: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 30 сак.; Землякі; «Гронкамі духмянымі чарэшань...»: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; У маладым горадзе; «І прыйдзе прадчуванне крыгаходу...»: [Вершы] // ЛіМ. 21 вер.

1985. «Гронкамі зіхоткімі чарэшань...»; «Плылі ў восеньскія далі...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; «Гронкамі зіхоткімі чарэшань...»; «Летняй спякотай дахаты прыйду...»; «Ты — восень...»; Успамін; «Ціхая вёска стаіць на гары...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Бацьку; «Маёй маме пакінула кулі вайна...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 ліст.; На Прыпяці; Над Дзвіной; «Зноў новы дзень нанова мне ляціць...»; Вогнішча; «Калі ля помніка Максіму...»; «Сонца позірк вясёлы...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 студз.; Начны верш; «Зоркі і неба. Зоркі і неба...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 ліст.

2.3.

На беларускай мове. Г а р а д н і ц к і Я. Сцежкі // Маладосць. 1984. № 1.

М. П. Барташэвіч.

ГАМОЛКА МІКОЛА

Гамолка Мікола (Мікалай Іванавіч; н. 11.3.1922, в. Брынёў Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл.), празаік, паэт, драматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1946. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў Жыткавіцкую сярэднюю школу (у 1927 сям'я пераехала ў в. Найда Жыткавіцкага р-на). У 1936—37 жыў і вучыўся ў Бабруйску. Вучыўся на філалагічным факультэце БДУ (1939—40, завочна ў 1948—52). У 1940—46 служыў у Чырвонай Арміі, дзе прайшоў шлях ад радавога да камандзіра ўзвода. У 1947 паступіў на працу рэдактарам у Дзяржаўнае выдавецтва БССР, у 1948—49 — літсупрацоўнік рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», з 1949 загадваў аддзелам літаратуры і мастацтва газеты «Чырвоная змена», у 1951—62 працаваў адказным сакратаром часопіса «Бярозка». З 1967 — адказны сакратар камісіі па Дзяржаўных прэміях БССР пры Савеце Міністраў рэспублікі. У 1970—79 — літаратурны кансультант, у 1980—82 — дырэктар бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР, літкансультант (1982—86). Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя вершы М. Гамолка надрукаваў у 1937 у бабруйскай акруговай газеце «Камуніст» (публікацыі не выяўлены). Асноўная тэма паэтычных зборнікаў «Зварот шчасця» і «Б'юць куранты» — мужнасць савецкага салдата ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, радасць вызвалення Бацькаўшчыны, любоў да народа-працаўніка, вера ў шчаслівую будучыню. Працуе пераважна ў жанры прозы. Аўтар прыгодніцкай аповесці «Лета ў Калінаўцы», аповесці «Добры дзень, школа!», навукова-фантастычных твораў («За вялікую трасу», «Цытадэль неба»), апавяданняў пра Леніна і інш. Напісаў п'есу «Бітва ў космасе» (ставілася ў Мінскім тэатры юнага гледача). Прыкметная рыса лепшых твораў пісьменніка — пільная ўвага да паводзін і спраў чалавека. Пераклаў для Мінскага тэатра юнага гледача казку Я. Шварца «Чырвоная шапачка» (ставілася ў 60-я г.). На вершы М. Гамолкі напісаны песні (Д. Лукас, Р. Пукст, Н. Сакалоўскі, М. Шнэйдэрман і інш.).

Жыве ў Мінску. *Г. П. Харошка.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982—83. Т. 1. Аповесці. 1982; Т. 2. Аповесці. 1983. Рэц.: Бялкоўская Л. Праўда жыцця // Наст. газ. 1983. 29 чэрв.; Марціновіч А. Праўда характараў, праўда жыцця // Чырв. змена. 1983. 5 кастр.; Парахневіч М. Усё, што прайшло праз сэрца // Вяч. Мінск. 1983. 3 ліст.; Разанаў І. На строме часу // Мін. праўда. 1983. 2 вер.; Яго ж. // Дет. лит. 1984. № 1; Сердзюкоў М. Незвычайнае — за паваротам // Гомел. праўда. 1983. 2 жн.; Хорсун С. На крыльях романтики // Знамя юности. 1983. 21 окт.

1.2.

Зварот шчасця: Вершы. Мн., 1946. Рэц.: Губарэвіч К. Паэзія маладых // Полымя. 1947. № 1; Няхай Р. Зварот шчасця // Беларусь. 1947. № 1; Титов К. О двух сборниках // Сталин. молодежь. 1947. 26 февр.; Шахавец У. У палоне прыроды // ЛіМ. 1947. 15 лют.

Б'юць куранты: Вершы. Мн., 1950. Рэц.: Бурносаў В. Аб адказнасці перад чытачом // Звязда. 1951. 26 мая; Бур'ян Б. Тры кнігі маладых паэтаў // Полымя. 1951. № 1; Кудраўцаў І. На розным узроўні // Беларусь. 1950. № 12; Няхай Р. Творчы рост маладога паэта // Чырв. змена. 1950. 7 снеж.

Лета ў Калінаўцы: Аповесць. Мн., 1950. Рэц.: Языкец Н. Образы комсомольцев и молодёжи в детской литературе // Сталин. молодежь. 1952. 10 февр.

Добры дзень, школа!: Аповесць. Мн., 1953. Рэц.: Александровіч С. Нявыкарыстаныя магчымасці // Чырв. змена. 1953. 12 снеж.; Залескі Н. Недапрацаваная аповесць // Сав. школа. 1953. № 1; Новыя кнігі // Наст. газ. 1954. 4 сак.

За вялікую трасу: Аповесць. Мн., 1954. Рэц.: Кісялеўскі А. Навукова-фантастычная аповесць // Мін. праўда. 1955. 10 крас.

Лета ў Калінаўцы: Аповесць. Мн., 1956. Рэц.: Кудраўцаў І. Прыгоды і героі // ЛіМ. 1957. 9 сак.; Сіўцоў І. Прыгодніцкая аповесць М. Гамолкі // Полымя. 1957. № 1.

Шосты акіян: Навук.-фантаст. раман. Мн., 1959.

Шлях адкрыты: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Дзюбайла П. Проста і шчыра // ЛіМ. 1961. 3 сак.

Девушка шла по войне: Повесть-хроника. Мн., 1972. Рэц.: Верховский В. // В мире книг. 1973. № 3; Марціновіч А. // Чырв. змена. 1973. 3 чэрв.; Прыгодзіч З. Ішла дзяўчына па вайне // Звязда. 1972. 15 кастр.; Рудаў В. Мужнелі ў паходзе // Наст. газ. 1973. 1 жн.; Фомчанка А. Мужнелі характары... // Вяч. Мінск. 1972. 1 ліст.; Цвяткова Г. Чалавек мужнее ў змаганні // Работніца і сялянка. 1973. № 8; Шитик В. Юность мужала в борьбе // Сел. газ. 1973. 26 дек.; Эвентаў А. Лёс Ніны Воранавай // Мін. праўда. 1973, 6 лют.; 2 изд. Мн., 1976.

Лета ў Калінаўцы; Добры дзень, школа: Аповесці. Мн., 1972.

Лясная крэпасць: Аповесць. Мн., 1980. Рэц.: Вайненка Ю. Тры выданні // Звязда. 1981. 24 вер.; Герчанка М. Урокі мужнасці // Вяч. Мінск. 1981. 11 чэрв.; Гниломедов В. В жанре приключенческой повести // Знамя юности. 1981. 9 июня; Капусцін А. Выпрабаванне абставінамі // Чырв. змена. 1980. 23 снеж.; Разанаў І. Пра юнага партызана // Мін. праўда. 1981. 16 ліп.

Сокалы-сакаляняты: Аповесць. Мн., 1987.

Партызанскія сёстры: Аповесць. Мн., 1989.

1.3.

1938. Любімаму Кліму: [Верш] // Чырв. змена. 6 крас.

1939. Мая радзіма: [Верш] // Бальш. Пал. 2 крас.; Вясна: [Верш] // Там жа. 24 мая; Мая будучыня // Там жа. 3 ліп.; Ой, вы, палі калгасныя!: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Ранкам росным, залацістым: [Верш] // Чырв. змена. 28 ліп.

1940. На возеры: [Верш] // Бальш. Пал. 3 ліст.; Вясна: [Верш] // ЛіМ. 1 мая.

1944. Наперад: [Верш] // Беларусь. № 2; Дарога ў Палессе: [Верш] // Там жа. № 3; Спатканне з борам: [Верш] // Там жа. № 6; На Беларусь // Звязда. 11 сак.; Вера; Перад боем: [Вершы] // Бальш. Пал. 13 снеж.

1945. Наперад; Першы гром: [Вершы] // Альманах 2. Мн.; На родным шляху: [Верш] // Беларусь. № 1; Пераправа; На вызваленым полі: [Вершы] // Полымя. № 4; Спатканне з борам; Магілы сяброў: [Вершы] // Бальш. Пал. 31 сак.; Гняздо; Дарогай месяца; Ручаі; Сланечнікі цвітуць: [Вершы] // ЛіМ. 22 жн.

1946. Крыніца; Цені клёнаў: [Вершы] // Беларусь. № 4; Вясной; І колькі хмар на небе, колькі хмар: [Вершы] // Там жа. № 5—6; Узнімае вецер сівы попел: [Верш] // Там жа. № 8; Асенняя пара: [Верш] // Там жа. № 10; Б'юць куранты: [Верш] // Там жа. № 11—12; Сонечныя струны: [Верш] // Полымя. № 1; Пшаніца: [Верш] // Там жа. № 5; На Радзіме: [Верш] // Бальш. Пал. 24 сак.; Развažанне: [Верш] // Там жа. 19 мая; Вясновы гром: [Верш] // Гомел. праўда. 21 крас.; Сцяг; Песня вясны: [Вершы] // За Радзіму. 2 чэрв.; Мудрасць; Зоры Крамля: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Варонка: [Верш] // ЛіМ. 20 крас.; Ідзе баразною араты; Гром у хмарах: [Вершы] // Чырв. змена. 11 крас.; Дзень перамогі: [Верш] // Там жа. 9 мая.

1947. Б'юць куранты; Маскве: [Вершы] // Роднай

Маскве. Мн.; Маскве: [Верш] // Беларусь. № 9; Чырвоны Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 11; У школе: [Верш] // Бярозка. № 8; Маскве: [Верш] // Там жа. № 9; Слаўная гадавіна: [Верш] // Там жа. № 10; Школьнік: [Верш] // Там жа. № 11; Май: [Верш] // Полымя. № 4; Вершы Анатоля Вялюгіна: [Рэц. на кн.: Вялюгін А. Салют у Мінску. Мн., 1947] // Там жа. № 10; Пасля жніва: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Мой родны край, лікуй: [Верш] // Там жа. № 9; Герой з Палескай вёскі: [Нарыс] // Бальш. Пал. 22 лют.; Агні ў глыбі Палесся // Там жа. 28 лют.; З бальшавіцкай дзелавітасцю // Там жа. 1 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Вясна: [Верш] // Там жа. 25 мая; На полі; Сіла; Мой год; Вулей: [Вершы] // ЛіМ. 24 мая; У пошуках свайго голасу: [Рэц. на кн.: Ковалёв Д. Далекие берега. Мн., 1947] // Там жа. 12 ліп.; Кастрычніцкі шлях: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Маскве: [Верш] // Сав. селянін. 31 жн.; Готовы к выходу в поле // Сталин. молодежь. 17 янв.; Мінску: [Верш] // Чырв. змена. 3 ліп.; У добры час: [Верш] // Там жа. 30 жн.

1948. Сонца: [Верш] // Беларусь. № 1; Апавяданні Міколы Лупсякова: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Апавяданні. Мн., 1947] // Там жа. № 5; Трактарны завод: [Верш] // Бярозка. № 2; Ля станка: [Верш] // Там жа. № 3; Пад небам бацькаўшчыны: [Рэц. на кн.: Глебка П. Пад небам бацькаўшчыны. Мн., 1947] // Полымя. № 1; Дзённік брыгадзіра: [Верш] // Там жа. № 4; Падзяка: [Верш] // Там жа. № 7; Б'юць куранты; Беларусі: [Вершы] // Бальш. сцяг. 19 снеж.; Літаратурная моладзь Піншчыны // ЛіМ. 26 чэрв.; Кнігі не даходзяць да чытача // Там жа. 28 жн.; Гігант рэспублікі // Там жа. 6 ліст.; Юбілейныя выданні // Там жа. 25 снеж.; Тамары Шкурко: [Верш] // Чырв. змена. 13 сак.

1949. Дзень перамогі; Май: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Лета ў Калінаўцы: Урывак з аповесці // Бярозка. № 10; Агітатар: [Верш] // Полымя. № 4; Беларуская застольная: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Дзень радасці: [Верш] // Звязда. 1 мая; На фронт; У родным сяле; З салдацкага сшытка: [Вершы] // Там жа. 9 чэрв.; Радасць калектыўнай працы // Там жа. 22 ліст. / Сааўт. Д. Кавалёў; Надзея свету: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Ля помніка Леніна: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; Домна: [Верш] // Там жа. 26 сак.; Майскія сцягі: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Самыя юныя: [Рэц. на кн.: Сіўцоў І. Самыя юныя. Мн., 1949] // Там жа. 11 чэрв.; Мой родны край, лікуй!: [Верш] // Палес. праўда. 2 ліст.; Прыезд дзядзькі Леаніда: Апавяданне // Піянер Бел. 2 лют.; Камсамолу: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Пушкіну // Там жа. 8 чэрв.; Падарожжа па цудоўнаму краю // Чырв. змена. 12 крас.; Дзень перамогі: [Верш] // Там жа. 10 мая; Над кнігамі Пушкіна: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Па шляху да вялікай літаратуры: Літаратурная моладзь рэспублікі // Там жа. 21 чэрв. / Сааўт. А. Барушка.

1950. Дзяўчаты Трактарабуда: Нарыс // Беларускі трактарны. Мн.; Мы людзі мірныя; Агітатар; Ідзе пераможная воля: [Вершы] // На варце міру. Мн.; «Прысяга»: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Прысяга. Мн., 1949] // Беларусь. № 3; Вершы Рамана Сабаленкі: [Рэц. на кн.: Сабаленка Р. З родных крыніц. Мн., 1950] // Там жа. № 8; Чырвоны сцяг: [Верш] // Там жа. № 9; Апавяданні для дзяцей: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Разведчыкі. Мн., 1950]; Зоры: [Верш] // Там жа. № 11; На лыжах: [Верш] // Бярозка. № 2; Добры дзень, Першамай: [Верш] // Там жа. № 5; Токар з Аўтаграда: Апавяданне // Там жа. № 9; Кіраў: [Верш] // Бальш. Пал. 1 снеж.; Дэпутат: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Аўтастрада Масква—Мінск: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 студз.; Звязда. 2 ліп.; Мы людзі мірныя: [Верш] // Звязда. 19 ліп.; Чырвоны абоз: [Верш] // Там жа. 13 жн.; Палова века: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; З трыбуны Кангрэса: [Верш] // ЛіМ. 18 ліст.; Агні Волгі: [Верш] // Мін. праўда. 13 снеж.; На першым уроку: Апавяданне // Піянер Бел. 30 жн.; Выдатная кніга: (Аповесць А. Мусатава «Стажары») // Чырв. змена. 23 сак.; Аляксандр Папоў // Там жа. 11 мая; Кузьма Чорны // Там жа. 24 чэрв.; Колас: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Ідзе пераможная воля: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Незабыўны дзень: [Верш] // Там жа. 3 кастр.

1951. Кніга вершаў А. Бачылы: [Рэц. на кн.: Бачыла А. Подых вясны. Мн., 1950] // Беларусь. № 6; Зімовы дзень: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Лёшкіны мары: Апавяданне // Бальш. Пал. 3 чэрв.; Маладая зямля: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Кліменту Варашылаву: [Верш] // Звязда. 4 лют.; Сустрэча з Горкім: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Калгасная восень: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Старонка аб першай кнізе: «Аднагодкі»: [Рэц. на кн.: Горулев Н. Сверстники. Мн., 1950] // ЛіМ. 3 сак.; Зборачны цэх: [Верш] // Мін. праўда. 2 лют.; Ленінскія горы: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Думы брыгадзіра: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Слава: Апавяданне // Піянер Бел. 15 сак.; Марудны рост // Чырв. змена. 10 сак.; «Пабег» // Там жа. 12 мая; Янка Лучына // Там жа. 7 ліп.; Глядач патрабуе сапраўднага мастацтва // Там жа. 25 жн. / Сааўт. А. Асіпенка, П. Шаўроў; Поспех драматычнага калектыва // Там жа. 1 ліст.; «Тарас Шаўчэнка» // Там жа. 22 снеж.

1952. Надзея свету: [Верш] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Мы людзі мірныя: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Сталінградскі медаль; Дубок; Палескія сосны: [Вершы] // Беларусь. № 8; Творчая ўдача: [Рэц. на кн.: Пысін А. Наш дзень. Мн., 1951] // Там жа. № 9; Цымлянскае мора: [Верш] // Бярозка № 8; На зборы атрада: (Урывак з аповесці «Дзень добры, школа!») // Там жа. № 9; Расказ дэлегата: [Верш] // Там жа. № 10; Маленькі марак: [Верш] // Там жа. № 11; У Кахоўцы: [Верш] // Вожык. № 14; Добры дзень, школа!: Аповесць // Полымя. № 9. Рэц.: Гарачун Е. // Звязда. 1952. 1 ліст.; Каліна М. Аповесць аб школе // Наст. газ. 1952. 30 кастр.; Кармолитова Е. Вопреки действительности // Сталин. молодежь. 1952. 14 дек.; Прыляжаева М. Недахопы адной аповесці // ЛіМ. 1952. 29 ліст.; Шахавец У. Чытаючы аповесць // Там жа. 1952. 1 ліст.; Якубу Коласу: [Верш] // Бальш. Пал. 16 ліст.; Новая кніга паэтэсы: [Рэц. на кн.: Тарас Н. Вершы. Мн., 1952] // ЛіМ. 19 ліп.; Наша радасць // Там жа. 2 жн.; Пяе славу Сталіну наша зямля: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Сталінградскі медаль; Палескія сосны: [Вершы] // Там жа. 3 лют.; Дэлегатам з'езда // Піянер Бел. 31 студз.; Добры дзень, школа!: Урывак з аповесці // Там жа. 28 жн.; Дзецям — добрыя, высокаідэйныя кнігі // Чырв. змена. 5 студз.; Смялей вылучаць моладзь, клапатліва яе выхоўваць: (Да заканчэння першага туру рэсп. агляду маладых талентаў) // Там жа. 17 крас.; Шчырае слова: (Агляд творчасці пачынаючых) // Там жа. 22 крас.; Аб вершах А. Астапенкі // Там жа. 2 жн. / Сааўт. К. Папкоўскі.

1953. Светлая дарога: Нарыс // Бярозка. № 2; Экскурсія: Нарыс // Там жа. № 3; Агні над Дрысвятамі: Нарыс // Там жа. № 4; «Дзень міру, вясны, слаўны дзень...»: [Верш] // Там жа. № 5; Юны герой: [Нарыс] // Там жа. № 5, 6; Палац навукі: [Верш] // Там жа. № 11; Вялікі Закон: [Верш] // Там жа. № 12; Бяссмерце: [Верш] // Полымя. № 4; Калгасная вясна: Нарыс // ЛіМ. 11 крас.; Пяе славу Сталіну наша зямля: [Верш] // Сав. Палессе. 1 студз.; Сталін і Мао Цзе-дун: [Верш] // Сав. Радзіма. 22 сак.; Вялікі закон дзяржавы: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Магутны поступ гісторыі // Чырв. змена. 1 студз.; Слаўны шлях Радзімы // Там жа. 6 ліст.

1954. Праз трыста год: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.; Перад вялікім палётам: Раздзелы з навук.-фантастычнай аповесці // Бярозка. № 4, 5; Авіямадэлісты: [Верш] // Там жа. № 8; Па грыбы: [Верш] // Там жа. № 10; За вялікую трасу: Навукова-фантастычная аповесць // Полымя. № 8. Рэц.: Барсток М. Навукова-фантастычная аповесць // Сав. школа. 1955. № 2; Клышка А. За вялікую трасу // ЛіМ. 1955. 8 студз.; Праз трыста год: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Наш дзіцячы пісьменнік: 50 год з дня нараджэння Алеся Якімовіча // Піянер Бел. 28 студз.; На малы месяц: (Урывак з аповесці «За вялікую трасу») // Там жа. 5, 11 сак.

1955. Загадка возера: Урывак з аповесці: «Лета ў Калінаўцы» // Бярозка. № 6, 7; Залатыя рукі: [Апа-

вяданне] // Там жа. № 12; Перапынім дарогу вайне // ЛіМ. 9 крас.; Пачатак, які варта зрабіць традыцыяй // Там жа. 17 вер.; Лета ў Калінаўцы: (Раздзелы з аповесці) // Піянер Бел. 7, 14, 21 кастр.; 4 ліст.; Заглянем в будущее // Сталин. молодежь. 1 янв.; Весна человечества // Там жа. 1 мая; Тайна крынічнага возера: Аповесць // Чырв. змена. 4, 5, 7—9, 14—16, 18, 19, 21, 23, 28, 29 чэрв., 2, 5, 7, 9, 10, 12, 14, 16, 24, 27, 31 ліп., 3 жн.

1956. Шчаслівае дзяцінства: [Верш] // Бярозка. № 6 / Сааўт. А. Вольскі; Новае звяно: Апавяданне // Там жа. № 8; На Пецевым двары; Апавяданне // Піянер Бел. 16 сак.; Цытадэль неба: (Раздзелы з рамана) // Там жа. 21 снеж.

1957. Агітатар: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; На каньках: [Верш] // Бярозка. № 1; Аварыя ў Космасе: Урывак з навук.-фантаст. рамана «Цытадэль неба» // Там жа. № 3; Сустрэчы вясны: [Верш] // Там жа. № 4; Хлопчык у лесе: [Верш] // Там жа. № 7; Рыбак: Апавяданне // Там жа. № 10; Песня пра Заслонава // Там жа. № 11; Спадарожніку Зямлі: [Верш] // Там жа. № 12; Летнім днём: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Васількова бярозка: Апавяданне // Там жа. № 6; Шлях адкрыты!: Апавяданне // Там жа. № 8; Цытадэль неба: Навукова-фантастычны раман // Маладосць. № 8—10. Рэц.: Б о р у ш к о А. О новом романе Н. Гомолко // Знамя юности. 1957. 29 нояб.; В і н н і к а ў Д. Фантастыка і савецкая рэчаіснасць // Чырв. змена. 1958. 4 студз.; И в а н ч е к о А. «Космическая эпопея» Николая Гомолко // Сов. Отчизна. 1958. № 2; Калгасная восень; Спадарожніку Зямлі: [Вершы] // Гомел. праўда. 5 ліст.; Вечарынка: [Верш] // Калг. праўда. 17 лют.; Касмічны рэйс: (Раздзелы з навукова-фантастыч. рамана «Цытадэль неба») // Мін. праўда. 3, 5—7 крас.; Сцяг: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Цытадэль неба: (Раздзелы з рамана) // Піянер Бел. 4, 11, 18 студз.; 1, 8 лют.

1958. Незабыўны дзень; Ля помніка Леніну: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Выпраўленая памылка: Апавяданне // Бярозка. № 1; Незабыўны дзень: [Верш] // Там жа. № 4; На лузе: [Верш] // Там жа. № 6; Сапраўдны таварыш: Апавяданне // Там жа. № 9; Думы: [Верш] // Там жа. № 11; Наша Беларусь: [Верш] // Там жа. № 12; Мароз-кусака: Апавяданне // Вясёлка. № 12; Дзень добры, Першамай!: [Верш] // Гомел. праўда. 1 мая; Песня аб Палессі: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Яна рассыпле хутка зоры...: Нарыс // Звязда. 3 жн.; Луста хлеба: Апавяданне // Там жа. 31 жн.; Дажынкі: [Верш] // Калг. праўда. 3 кастр.; Наш добры госць // ЛіМ. 1 студз.; Поступ Камунізма // Там жа. 5 ліст.; Гімн шчасцю чалавека // Там жа. 22 ліст.; Квітнее родная сталіца наша: Нарыс // Там жа. 20 снеж.; Бацька: [Апавяданне] // Піянер Бел. 13 чэрв.; Камсамолу: [Верш] // Фізкультурнік Бел. 28 кастр.; Мары і здзяйсненні // Чырв. змена. 1 студз.; Адказ майму рэцэнзенту // Там жа. 29 мая.

1959. Наш Мінск: [Верш] // Бярозка. № 3; У касмічны рэйс: [Верш] // Там жа. № 4; Песня аб Палессі: [Верш] // Там жа. № 6; Да нягаснучых зораў: [Верш] // Маладосць. № 12; Разгадчыкі будучыні // ЛіМ. 30 мая; Слухай, планета Зямля! // Там жа. 16 вер.; Штурм цытадэлі неба // Там жа. 31 кастр.; Камуністы: [Нарыс] // Мін. праўда. 1 лют.; Мінск: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Шчаслівае дзяцінства: [Верш] // Наст. газ. 29 мая / Сааўт. А. Вольскі.

1960. Добры госць: [Верш] // Беларусь. № 1; Ліст да нашчадкаў: [Верш] // Там жа. № 2; Размова з небам: [Верш] // Там жа. № 4; На пяшчанай выспе: Апавяданне // Там жа. № 10; У завіруху: Апавяданне // Бярозка. № 1; Жылі-былі два сябры: Аповесць // Там жа. № 3—5; Гарачае сэрца: Нарыс // Там жа. № 8; Дарога: [Верш] // Вясёлка. № 6; Луста хлеба: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 22 крас.; Мая Радзіма: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; Добры дзень, Першамай: [Верш] // Зара. 1 мая; Ленінскі масток: [Апавяданне] // Звязда. 16 крас.; Дай руку, таварыш!..: [Верш] // Там жа. 1 мая; Дзіва-карабель: [Верш] Там жа. 18 мая; Наша вясна: [Верш] // Наст. газ. 1 мая; Пад ленінскім сцягам: [Верш] // Піянер Бел. 22 крас.

1961. Магіла сяброў; Май: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Луста хлеба: [Апавяданне] // Для школьнай эстрады. Мн.; Далёкая сястра: [Верш] // Бярозка. № 4; Песня аб партыі: [Верш] // Звязда. 6 жн.; Хада гісторыі // ЛіМ. 20 кастр.; Маніфест народнага шчасця // Мін. праўда. 4 жн.; Крокамі гіганта // Там жа. 7 ліст.; Па дарогах лета: [Верш] // Наст. газ. 2 жн.; Мая Радзіма: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Светлы шлях // Піянер Бел. 15 вер.

1962. Сокалы-сакаляты: Урыўкі з рамана // Бярозка. № 3—6; У першую ноч // Наст. газ. 23 чэрв.

1963. Старацелі // Звязда. 12 студз.; Багатай восені дары: [Верш] // Там жа. 1 вер.; У вялікім паходзе // Там жа. 6 ліст.

1964. Са шчасцем, зямля Беларусі! // Звязда. 1 студз.; Наша вясна: [Верш] // Там жа. 1 мая; У бітве за шчасце // Там жа. 3 ліп.; Багаты хлеб: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Фундамент нашага ладу // Там жа. 11 кастр.; Мая Радзіма: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Перад штурмам Месяца: (Нататкі публіцыста) // Там жа. 24 кастр.; Майская сімфонія // Наст. газ. 29 крас.; Наш камуністычны шлях // Там жа. 31 кастр.

1965. Ленінскі масток: [Апавяданне] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Адкрывайце Неруш // Звязда. 19 кастр.; Горький // Зорька. 31 июля; Ведзьма: Апавяданне // Піянер Бел. 13, 20, 27 жн.; Таварыш вясна // Звязда. 1 мая.

1966. Ленінскі масток: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Ліст да нашчадкаў: [Верш] // Гомел. праўда. 31 ліп.; Добры дзень, Мінск: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Песня аб Палессі: [Верш] // Там жа. 8 кастр.; Ты казала...: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Вяршыня // Звязда. 1 студз.; Наша песня, слава і краса: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Брэсцкі факел // Наст. газ. 1 студз.

1967. Масток: [Апавяданне] // Арлянятам. Мн. Т. 2; Ленінскі масток: [Апавяданне]; Ля помніка Леніну: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; На ўзбекскім полі: [Верш] // Узбекістану. Мн.; Луста хлеба: Апавяданне // Гомел. праўда. 2 студз.; Маг. праўда. 20 жн.; Шчасця народам!: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Думка, слова, верш // Там жа. 18 студз.; Жаданы госць: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Люблю і ненавіджу: Урывак з рамана // Наст. газ. 13, 20 вер.; На світанку: (Урывак з рамана «Люблю і ненавіджу») // Піянер Бел. 21, 28 ліп., 4 жн.

1968. Дзяўчынка ішла на вайну: (Раздзел з аповесці) // Голас Радзімы. № 41; Луста хлеба: (Апавяданне) // Голас Радзімы. № 45; Нашы лаўрэаты // Вяч. Мінск. 19 студз.; Прохар Дзяркач (Урывак з рамана «Люблю і ненавіджу») // Там жа. 26 ліст.; Дружба: [Нарыс] // Сел. газ. 26 дек.

1969. Ленінскі масток: [Апавяданне] // Жыве між нас геній. Мн.; Ляцім да цябе: [Апавяданне] // Беларось. № 12; Горкі мёд: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Светач вялікага народа // Звязда. 22 крас.; Вобразы і характары // Там жа. 8 жн.; На лузе: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Хатынь // Наст. газ. 2 ліп.; Голас лучнасці // Там жа. 5 ліст.

1970. Перад навальніцай: Апавяданне // Бярозка. № 1; Выдатны плён творчай працы // Голас Радзімы. № 10; «Між чырвоных рабін»: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Між чырвоных рабін. Мн., 1969] // Там жа. № 21; Лаўрэаты Дзяржаўных прэмій Беларускай ССР // Вяч. Мінск. 28 лют.; «Адкрыйце артылерыйскі агонь» // Звязда. 23 студз.; Паэзія і жыццё: На аглядзе — творчасць маладых // Там жа. 19 сак.; Па дарозе ў Шушанскае // Там жа. 5 крас.; Песні з вялікага паходу: [Рэц: на кн.: П р ы х о д з ь к а П. Калінавыя зоры. Мн., 1969] // ЛіМ. 3 ліп.

1971. Май :[Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Тры кнігі перакладаў // Голас Радзімы. № 6; Зоры; Маскве: [Вершы] // Гомел. праўда. 11 лют.; Поступ у заўтрашні дзень // Звязда. 1 студз.; С днем рождения, Родина! // Зорька. 5 нояб.; Партыя — сейбіт шчасця // Наст. газ. 1 мая.

1972. Па азімуту сэрца свайго: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Фомчанка // Вяч. Мінск. 10 сак.; Сонца дружбы ззяе над намі // Там жа. 12 вер.; Перад далёкім паходам: (Урывак з аповесці «Дзяўчына ішла па вайне») // Звязда. 11 сак.; Пошук паэтычнага слова // Там жа. 25 крас.; Каб струны для людзей гучалі // Там жа. 7 кастр. / Сааўт. Г. Жарый; Натхнёная песня: [Рэц. на

кн.: Броўка П. Калі ласка. Мн., 1972] // Там жа. 8 снеж.; Сярод людзей сваіх: (Урывак з рамана «Люблю і ненавіджу») // Наст. газ. 11 сак.; Ад шчырага сэрца // Там жа. 16 вер.; «Кінамеханікі»: Урывак з аповесці «Добры дзень, школа!» // Піянер Бел. 16 сак.; Пачынаецца бой: Урывак з рамана «Люблю і ненавіджу» // Чырв. змена. 11 сак.

1973. Прадмова // Краўчанка У. Таямніца вугла Альфа. Мн.; Песня ў паходзе: [Рэц. на кн.: Лось Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973] // Голас Радзімы. № 36; Звязда. 20 ліп.; Дзень добры, кніжчын Тыдзень! // Вяч. Мінск. 23 сак.; Малады свет паэзіі // Звязда. 23 мая; Да сэрцаў людскіх: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Грыбная пара. Мн., 1973] // Там жа. 1 вер.; Перад штурмам: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Чылійскім братам: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Наш каравай: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Закон дзяржавы: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Бывай, дарагі Іван Захаравіч! // ЛіМ. 13 крас.; Подзвіг: Урывак з рамана // Там жа. 31 жн.; Ленін: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Яркае святло: [Рэц. на кн.: Танк М. Хай будзе святло. Мн., 1972] // Наст. газ. 23 мая; Заранак шчасця // Там жа. 3 ліст.; Узнагарода Радзімы: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Разам з брацціямі: [Верш] // Сел. газ. 24 нояб.

1974. Разведчики в нашем доме: (Глава из повести «Девушка шла по войне») // За тебя, Беларусь. Мн.; Пра нашых сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Васілёнак Я. На перагоне. Мн., 1973] // Беларусь. № 5; Ідзе пяцігодка: [Верш] // Звязда. 1 студз.; «З цэлым народам гутарку весці...»: [Рэц. на кн.: Бондар Т. Захапленне. Мн., 1974; Жуковіч В. Паклон. Мн., 1974; Забалоцкая Л. Сакавік. Мн., 1974] // Там жа. 26 вер.; Закон дзяржавы: [Верш] // Знамя юности. 5 дек.; Ленінскім шляхам // ЛіМ. 18 студз.; Лагойская зямля; «У бітве суровай на слаўных дарогах...»: [Вершы] // Мін. праўда. 20 крас.; Святло вясны // Там жа. 1 мая; Вялікі працаўнік: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Перад дарогай; Шчасця падкова; Кастусь Каліноўскі: [Вершы] // Там жа. 26 чэрв.

1975. Прадмова // Капусцін А. Чалавек з пазіцыяй. Мн.; Жодзінскія веліканы: [Верш] // Вожык. № 24; Кім быць?: [Верш] // Вясёлка. № 11; Балада пра святло // Віцеб. рабочы. 4 кастр.; Улада савецкая: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Песня рамантыкаў; Наш Мінск: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 ліст.; Прызнанне: [Верш] // Гомел. праўда. 26 ліп.; Мая ўлада Савецкая: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Каравай — як сонца: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Докшыцкі каравай. Мн., 1974] // Звязда 29 крас.; На зорнай трасе міру: [Верш] // Там жа 18 ліп.; Прызнанне; Рамантыка; Экзамен: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; Вялікае свята // ЛіМ. 9 мая; Нарач: [Верш] // Мін. праўда. 17 жн.; Паэзія вялікага дыхання: [Рэц. на кн.: Броўка П. І ўдзень, і ўночы... Мн., 1974] // Наст. газ. 16 крас.; Вечна жывая крыніца // Там жа. 24 мая; Капітаны слаўнага паходу // Там жа. 30 жн.

1976. Улада мая — Савецкая; Святло Лукомля: [Вершы] // Беларусь. № 1; На Прыпяці: [Верш] // Там жа. № 10; Малады рабочы: [Верш] // Бярозка. № 5; Рабоч. смена. № 7; Сустрэча вясны: [Верш] // Вясёлка. № 3; Добрыя кнігі добрага пісьменніка: Макару Паслядовічу — 70 год // Голас Радзімы. 9 вер.; З'езду партыі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 лют.; Гомел. праўда. 24 лют.; Наш Мінск: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 снеж.; З'езду партыі: [Верш] // Вяч. Мінск. 3 сак.; «Адкуль сыплецца звон той бясконцы...», «Я не быў у Нью-Йорку і ў Парыжы...»; Капітан Гастэла: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; Добры госць: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Камуністы: [Верш] // Гродн. правда. 27 марта; «За жыццё, за мір, за росквіт...»: [Верш] // Звязда. 28 сак.; Новы дзень: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 крас.; ЛіМ. 30 крас.; Вялікі хлеб // ЛіМ. 6 жн.; Ленінскай партыі: [Верш] // Мін. праўда. 21 студз.; Поступ эпохі // Наст. газ. 1 мая; Б'юць куранты: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.

1977. Дома: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Адна з вяршынь культуры: Да 100-годдзя з дня нараджэння А. Упіта // Беларусь. № 12; Не таварыш і не брат: [Верш] // Вожык. № 13; Абагнаў...: [Верш] // Там жа. № 19; Песня пра каханне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Па шляхах жыцця: (Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Калачынскага) // Звязда. 12 студз.; Старонкі мужнасці: [Рэц. на кн.: Хімічоў І. У барацьбе і трывозе. Мн., 1977] // Там жа. 22 мая; Радасная ява // Там жа. 11 ліст.; Наша Канстытуцыя: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Здравствуй книжка — верный друг, источник знаний! // Зорька. 25 марта; Песня карчагінцаў: [Верш] // Мін. праўда. 13 крас.; Малады рабочы: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Закон шчасця народнага: (За радком Канстытуцыі СССР) // Там жа. 23 кастр.; Рэвалюцыя дала нам сілы: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Шляхам росквіту // Наст. газ. 1 студз.; Дарога, закалыханая жытам: [Рэц. на кн.: Танк М. Дарога, закалыханая жытам. Мн., 1976] // Там жа. 20 крас.; Па дарозе ў Шушанскае: (Апавяданне) // Там жа. 11 мая; Слову — крылы // Там жа. 9 ліп.; Прысяга Радзіме // Там жа. 20 жн.; Шлях да творчасці // Чырв. змена. 4 снеж.

1978. Веснавое: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Прачытайце пра герояў: [Верш] // Вожык. № 4; Маладая вясна: [Верш] // Там жа. № 9; Шчырая размова: [Верш] // Там жа. № 12; Дняпро: [Верш] // Вясёлка. № 5; У грыбах: [Верш] // Там жа. № 8; Жодзінскія веліканы: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 сак.; Жыцця жывы струмень...: [Рэц. на кн.: Лось Е. Лірыка. Мн., 1977] // Звязда. 16 лют.; Капітан Гастэла; Два шчасці: [Вершы] // Там жа. 9 снеж.; Вам строить будущее // Зорька. 21 апр.; Паслухай, Ціхі акіян...: [Верш] // Мін. праўда. 24 чэрв.; Добры дзень, Першамай!: [Верш] // Наст. газ. 29 крас.; Геній // Там жа. 9 вер.; Звонкае слова паэта // Там жа. 13 снеж.

1979. Святы нашай вясны // Беларусь. № 5; У дзіцячым садзе: [Верш] // Вясёлка. № 1; Лёс пісьменніка і яго герояў: [Рэц. на кн.: Розанов И. Творчество А. П. Гайдара. Мн., 1979] // Вяч. Мінск. 8 чэрв.; Б'юць куранты: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Люблю і ненавіджу: [Урывак з аднайм. рамана] // Там жа. 31 ліп.; Голас мужны і добры // Звязда. 11 студз.; З салдацкага сшытка: [Вершы] // Там жа. 9 чэрв.; Партызанскі лагер: Старонкі з рукапісу // Там жа. 29 вер.; Нет ничего дороже: Ты и общество // Зорька. 14 дек.; Камсамолу: [Верш] // Мін. праўда. 6 студз.; За Беларусь; Дзе курган высокі лёг: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Кастрычніцкі шлях: [Верш] // Наст. газ. 24 студз.; Крытык і даляглядзы жыцця: (Да 60-годдзя з дня нараджэння Р. В. Шкрабы) // Там жа. 17 сак.; Размова аб паэзіі // Там жа. 11 жн.; Песня карчагінцаў: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Вяршыня гуманізму: Нататкі пісьменніка // Там жа. 6 кастр.; Мая Радзіма: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сокалы — сакаляты: [Урыўкі з аднайм. аповесці] // Піянер Бел. 1, 8, 15, 29 сак., 5, 19 крас., 3, 9, 17, 24 мая.

1980. Нявольнікі Буян-возера: [Раздз. з аповесці «Лясная крэпасць»] // Бярозка. № 1, 2; Ільіч: [Верш] // Вясёлка. № 4; Па дарозе ў Шушанскае: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Пісьменнікі да чытачоў // Звязда. 5 крас.; Аб паэтычным дзярзанні: Агляд вершаў чытачоў // Наст. газ. 17 снеж.; Не таварыш і не брат: [Верш] // Ніва. 17 лют.

1981. Камуністы: [Верш] // Мін. праўда. 27 сак.; Перад навальніцай: Апавяданне // Наст. газ. 22 крас.; Шукаць сваё слова, свой вобраз: Агляд вершаў маладых і пачынаючых паэтаў // Там жа. 28 ліст.

1982. Жураўліны востраў: Урывак з аповесці «Зямля пад бомбамі» // Бярозка. № 3; Юбілейнае; «Нашы з табой думы...»: [Вершы] // Вожык. № 5; Камсамолу: [Верш] // Вясёлка. № 3; Канчалася ноч...: (Урывак з рамана «Люблю і ненавіджу») // Звязда. 12 сак.; Вернасць партыі: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Хлеб рэспублікі // ЛіМ. 8 кастр.; Гімн мужнасці народа: [Верш] // Наст. газ. 3 ліст.; Паэтычная непаўторнасць: Агляд творчасці маладых // Там жа. 4 снеж.

1983. Шлях адкрыты: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Выдатны пісьменнік — цікавы чалавек // Бярозка. № 5; Быць блакітнай планеце! // Звязда. 6 ліст.; Журавлиный остров: (Отрывок из одноим. повести) // Зорька. 9, 16 дек.; Жыцця запавет; Лагойская зямля; Нарач: [Вершы] // ЛіМ. 20 вер.; Наш Мінск: [Верш] // Мін. праўда. 28 студз.; Два шчасці: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; З любоўю да дзяцей: [Рэц. на кн.: Прануза П. Фарбы восені. Мн., 1982] // Наст. газ.

2 лют.; Жыццёвае і казачнае: [Рэц. на кн.: Л у к ш а В. Крылаты цэх. Мн., 1982] // Там жа. 21 мая; Праўда жыцця // Там жа. 29 чэрв.; Размова з Уладзмірам Маякоўскім: [Верш] // Там жа. 16 ліп.

1984. Пераправа: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; У Беларусь; Заходні напрамак: [Вершы] // Беларусь. № 6; Кніга Ільіча: [Верш] // Бярозка. № 4; Прызнанне: [Верш] // Гомел. праўда. 24 ліп.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Высокі дзень краіны // Звязда. 5 сак.; С улыбкой и всерьез: [Рэц. на кн.: К о р ш у к о в Е. Бомба во ржи. Мн., 1983] // Знамя юности. 18 янв.; Курган Славы: [Верш] // Мін. праўда. 9 мая; З увагай да чалавека: (Да 60-годдзя з дня нараджэння А. Капусціна) // Наст. газ. 18 лют.; Подзвігу вечны агонь: [Верш] // Там жа. 9 мая.

1985. Дзед Талаш: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Хмара; Дума пра хлеб: [Вершы] // Бярозка. № 8; Хлеб: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 снеж.; Дума пра хлеб: [Верш] // Сел. газ. 11 авг.

1.4.

1947. К а в а л ё ў Зм. Маўзалей; Сэрца Данко: [Вершы] / З рус. // Роднай Маскве. Мн.

1949. Р ы л ь с к і М. Здзейсніліся мары ўсе людскія: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 3 снеж.

1950. Ш а т б е р а ш в і л і Г. Сталін: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 1 крас.; К я р н е р Я. Гераізм: [Верш] / З эст. // Там жа. 22 ліп.; Ч ы в і л і х і н А. Памяці Кірава: [Верш] // Там жа. 2 снеж.

1952. Т к а ч э н к а В. Першыя працадні; Пустазелле — вон з палёў!; Маме я дапамагаю: [Вершы] / З укр. // Вершы для дзяцей. Мн.; І с а к о ў с к і М. Школьныя начлежнікі; Дванаццаць траў; Роздум; Роднае; «Дакладная запіска»; Аб месяцы; Размова з рэдактарам; Сукенка; Песня аб рэвалюцыі; Восень 1939 года. 1. На ўсходзе сонца; 2. Сустрэча; Ля самай граніцы; Ой, туманы мае; Бацькоўскі дом нашчэнт абрабаваны; «Круціцца, верціцца шар нада мной»; Украіна мая, Украіна!; Добры дзень, Смаленск!; Слава Радзіме; Ластаўка; На сцяжынцы лугавой; Слава народу; Добра ж як вясной блукаецца; Песня аб Радзіме; І. В. Сталіну; Чаромха: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі М. Выбр. тв. Мн.; П р ы г а р а М. Дачка спытае; Ш а р а м е т М. Шчорс у Леніна; Партызаны; Д з м і т э р к а Л. Маці; «Гусі недзе ўгары праляцелі...»; «То было ў Брэславе...»; Ш в е ц В. «Бачу ў сне цябе...»; Масквічка; Бабін яр; Ю ш ч а н к а А. Народ савецкі — барацьбіт за мір; Уласаўна; Наша поле, нібы мора: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; С а ф р о н а ў А. Ад Волгі да Дона: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 8.

1953. Д а л м а т о ў с к і Я. Украіне маёй; Песня аб Дняпры; Станцыя метро «Сталінград» у Парыжы; Суд; Ці будзе вайна?; М а т у с о ў с к і М. Шахцёрскае слова; Быль пра Макара Мазая; С а ф р о н а ў А. Як ля дуба-волата; Шумеў сурова бранскі лес; Бяссмертнік; Казакі за бугром; Ад Волгі да Дона; Няма імя бліжэйшага: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Т в а р д о ў с к і А. Госць; Станцыя Пачынак; Запалка: [Вершы] / З рус. // Твардоўскі А. Выбр. тв. Мн.; Н я к р а с а ў М. Мароз-ваявода: [Верш] / З рус. // Бярозка № 1; С т а я н а ў Л. Серп і молат: [Верш] / З балг. // Маладосць. № 3; М а р ш а к С. Песенька аб ветлівасці: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 26 сак.

1954. В а л ь с ю н е н е В. Балтыка; Будаўнік; М і к а л а й ц і с - П у ц і н а с В. Працоўнай Літве; Р э й м е р ы с В. Песня працы; С і р ы ё с Г і р а В. На плошчы Чарняхоўскага; Ш ы м к у с Й. Мая Літва: [Вершы] / З літ. // Паэты Савецкай Літвы. Мн.; Т ы ч ы н а П. На трактарным заводзе «Урсус»; Наш саюз свяшчэнны будзе вечным-вечным: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Н э й м а н С. Партбілет: [Верш] / З чэш. // Маладосць. № 1.

1955. Ш ы р а з О. Радзіма: [Верш] / З арм. // Маладосць. № 3.

1956. Т ы ч ы н а П. На трактарным заводзе «Урсус»: [Верш] / З укр. // Ніва. 30 вер.; М а р ш а к С. Песенька аб ветлівасці: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 26 кастр.

1959. Б а л а д з і с А. Сямігодка; В е я н А. Радок паэзіі; Г р о т Я. Ля магілы Райніса; Тры сонцы ў новых вокнах; П е л м а н і с Л. Гартуецца сталь; С а у л і ц і с Б. Думы аб Маскве; С к а л б е А. На ўзлессі; Э л к с н е А. Хлеб: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; С к а л б е А. На ўзлессі: [Верш] / З лат. // Бярозка. № 8; С а у л і ц і с Б. Хвароба Пічука: [Верш] / З лат. // Піянер Бел. 28 жн.

1963. Ю ш ч а н к а А. Сонца над Дняпром; «Спакойна ты плывеш, Дзясна...»; «Што можа двух разлучыць...»: [Вершы] / З укр. // Юшчанка А. Калі ласка! Мн.

1965. Ш ы н г а р о ў С. Іду на таран: [Урыўкі з дакум. аповесці «Крылатый мститель»] / З рус. // Звязда. 5, 8, 11, 12, 17 жн.

1972. Д а м і а н Л. Малдаўскі пейзаж: [Верш] / З малд. // Звязда. 12 вер.; К у л і е ў К. «Што лёгка жыць, што я люблю спакой...»: [Верш] / З балкар. // Там жа. 13 кастр.

1974. А г і в е р Ф. Расія: [Верш]; А л г а А. Родныя прасторы: Урывак з паэмы / З чув. // Вяч. Мінск. 14 кастр.; К р а с н о ў Г. Учарашні дым: Апавяданне; А л г а А. Волга ўначы; Х а р ы т о н а ў У. Па Ільічовым запавету; К а л г а н А. Радзіме: [Вершы] / З чув. // Звязда. 11 кастр.; П я т р о ў Ю. Чапай: [Верш] / З чув. // Там жа. 13 кастр.; А г і в е р Р. Рукі: С е н і э л ь М. Паэтам Чылі: [Вершы] / З чув. // ЛіМ. 11 кастр.; П я т р о ў Ю. Раніца ў вёсцы: [Верш] / З чув. // Мін. праўда. 15 кастр.

1975. І с а к а в і ч А. Чырвоны шаль: [Апавяданне] / З сербахарв. // Югаслаўскія апавяданні. Мн.; Ю ш ч а н к а А. Снягі: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 12.

1979. І с а к о ў с к і М. Роднае; Ля самай граніцы: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі М. Роднае. Мн.

1980. Г л а з а в ы П. Пасля авансу: Байка / З укр. // Вожык. № 20.

1982. Г л а з а в ы П. Спіраметрыя; Новая жонка: [Вершы] / З укр. // Вожык. № 7.

1984. Д а р о ш к а П. Купім Надзі чаравічкі; Аленчын кветнік; Шпачок; К а ч э ў с к і В. Па сумётах; Вішнёвая костачка: [Вершы]; К і р ы й І. Выбоіна: Апавяданне / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Д а ў т а р т а с У. Мой бацька — партызан: Урывак з аповесці / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Р а у д Э. Вожыкава каструля: Казка / З эст. // Вясёлка. № 3.

1985. К о р к і я Р. У салёнай калысцы: Апавяданне / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Масква: [Верш] / Пер. М. Херанян // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Бацька: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На грузінскую мову. Ленінскі масток: [Апавяданне] / Пер. Б. Арэкідзе // Беларускія апавяданні. Тбілісі. 1961.

На казахскую мову. Ленин кепірі / Ауд. А. Дуйісмагамбетов // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На кіргізскую мову. Ата: [Апавяданне] / Котор. С. Олжобаев // Кун чубак. Фрунзе, 1981.

На літоўскую мову. Pirmasis griaustinis; Aukštakrosne; Maskvos — Minsko autostrada / Vert. J. Macevičius; Geguze / Vert. V. Bloze // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952.

На польскую мову. Cytadela nieba: (Fragm.) / Tł. Twarogowski // Przyjaźń. 1959. Nr 7.

На рускую мову. За великую трассу: Научн.-фантаст. повесть / Пер. А. Борушко. Мн., 1956. Рэц.: І в а н ч е н к о А. «Космическая эпопея» Николая Гомолко // Сов. Отчизна.. 1958. № 2; Т р у с о в а Г. // Техника — молодежи. 1956. № 6.

Лето в Калиновке: Повесть. М., 1956. Рэц.: В о л ь с к і А. Прачытайце гэту кнігу // Піянер Бел. 1956. 18 мая.

Шестой океан: Научно-фантаст. роман в 2-х книгах / Пер. Р. Ерохин. Мн., 1961. Рэц.: Т о д р и н а Т. Макулатура! // В мире книг. 1963. № 3; Ч е р н е н к о М. «Космическая» пошлость // ЛГ. 1962. 26 июня.

Лето в Калиновке: Повесть. Мн., 1965.

Лесная крепость: Повесть / Пер. М. Долотцев. М., 1982. Рэц.: Д р о м і н Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 26 ліст.; Ф е ш е н к о П. // Дет. лит. 1983. № 5.

Девушка шла по войне: Повести / Пер. Т. Смолянская. М., 1991.

Вперед: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Беларусь. 1944. № 2; Встреча с лесом: [Верш] / Пер. М. Зенкевич // Там жа. 1944. № 6; Зима: [Верш] / Пер. А. Тверской

// Смена. 1948. № 3; Весна: [Верш] // Сталин. молодежь. 1948. 31 марта; Костер мира: [Апавяданне] // Зорька. 1950. 14 сент.; Мы люди мирные: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1951. 14 марта; Ручьи бегут / Пер. Л. Длигач; Май / Пер. Н. Заболоцкий: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Автострада Москва — Минск / Пер. В. Торопыгин; Наш Минск / Пер. Л. Хаустов; Май / Пер. Н. Заболоцкий; Бригадир / Пер. Н. Горулёв; Сталинградская медаль / Пер. А. Прокофьев; Будущий дубок / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; Надежда мира: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // От всего сердца. Мн., 1953; За великую трассу: Научно-фантастическая повесть // Сталин. молодежь. 1954. 11, 13, 15, 16, 18, 21—23, 25, 27, 29, 30 апр; 6, 7, 9, 12, 13, 19 мая; 1955. 28, 29 апр.; 4, 5, 6 мая; Ломоть хлеба: Рассказ / Пер. Е. Ружанский // Урал. 1959. № 1; Ленинский мосток: Рассказ / Пер. авт. // Неман. 1961. № 5; Истребители: (Отрывок из романа «Сокол и соколята») // Сел. газ. 1964. 15, 17, 21 нояб.; Горький мёд: Рассказ // Зорька. 1965. 31 июля; Ломоть хлеба: (Быль о В. И. Ленине) // Во славу Родины. 1966. 12 июня; Ленинский мосток: Рассказ // Зорька. 1966. 27 авг.; Ломоть хлеба: [Апавяданне] // Там жа, 1966. 5 нояб.; Путь открыт!: Рассказ // Там жа. 1967. 24 июня; Отец: Рассказ // Там жа. 1968. 15 марта; Люблю и ненавижу: Разделы из романа // Сел. газ. 1967. 19—21 дек.; Ломоть хлеба: [Апавяданне] // Сел. х-во Бел. 1968. № 9; Два гостя: Глава из повести «Девушка шла по войне» // Сел. газ. 1968. 1 июня; Жаркая ночь: (Отрывок из повести «Девушка шла по войне») // Зорька. 1970. 16 янв.; Ручьи бегут: [Верш] / Пер. Л. Длигач // Земля с лазурными очами. М., 1979; Ломоть хлеба: Рассказ // Во славу Родины. 1980. 18 апр.; Журавлиный остров: (Отрывок из одноим. повести) // Зорька. 1983. 9, 16 дек.; Перед расстрелом; Дед Талаш: [Вершы] / Пер. С. Ботвинник // Партизанская слава. Стихи и песни. Л., 1985.

На татарскую мову. Беек трасса ечен: Шул исемдэге фэнни-фантастик повестьтан / А. Эхмет тэрж. // Пионер. 1956. № 8.

На узбекскую мову. Ота: [Апавяданне] / Тарж. А. Шамирзаев // Кўлни кўлга берганда. Тошкент, 1974.

На ўкраінскую мову. Лісова фортеця: Повість / Пер. Г. Кулінич. К., 1988.

Агітатор: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Київ, правда. 1950. 28 трав.; Плоти ідуть в Каховку: Оповідання // Піонерія. 1951. № 10; Ленінський місток: Оповідання / Пер. Б. Чайковський // Там жа. 1960. № 10; Шлях відкрито!: Оповідання // Зірка. 1969. 31 січ.; По дорозі в Шушу: Оповідання // Украіна. 1970. № 15; Летимо до тебе: Оповідання / Пер. В. Касакович // Рад. Поділля. 1970. 7 берез.; Могили друзів; Вже струмки біжать; Першотравень: [Вершы] / Пер. В. Лагода, О. Ющенко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Білорусь: [Верш] / Пер. А. Славута // Украіна. 1978. № 51; Біля пам'ятника Леніну / Пер. С. Реп'ях; Зустріч весни /Пер. А. Осипчук: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Шматок хліба: Оповідання / Пер. М. Чищевий // Дніпро. 1982. № 12; Пам'ятник: [Верш] // Деснян. правда. 1982. 14 груд.; Переправа: [Верш] / Пер. А. Жолдак // Ля Вечнага агню. Харкаў; Мн., 1984.

На эстонскую мову. Tee on vaba / Tlk. A. Jaaksoo // Sade. 1984. 7. Nov.

1.6.

Д а р о г і вы, дарогі...: Апавяданні, нарысы. Мн., 1976 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Б е ч ы к В. Лірыка травеня: Крытычныя нататкі // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Г н і л а м ё д а ў У. «Планаў у мяне шмат» // Наст. газ. 1982. 10 сак.; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 219, 227—229; Д а н і л е н к а М. Глыбокае веданне жыцця // Гомел. праўда. 1982. 10 сак.; Я г о ж. У росквіце творчых сіл // Там жа. 1972. 10 сак.; Е с ь м а н І. Паказ піянерскай арганізацыі ў беларускай дзіцячай літаратуры // Полымя. 1952. № 8; К а з о ў с к а я Ф. Разведка космасу і... жанру // Наст. газ. 1963. 5 мая; К а п у с ц і н А. Вытокі песні — на Палессі // Чырв. змена. 1982. 11 сак.; К і р э е н к а К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 29 крас.; К р а ў ч а н к а У. Клапаціцца аб дзіцячай літаратуры // Наст. газ. 1958. 28 лют.; К у д р а ў ц а ў І. Маладыя таленты // Мін. праўда. 1951. 2 лют.; М а р к а в а Ф. Па старонках «Бярозкі» // Наст. газ. 1947. 25 вер.; М а р ц і н о в і ч А. На дарогах жыцця // Вяч. Мінск. 1982. 11 сак.; М і к о л у Г а м о л к у — 50 гадоў // ЛіМ. 1972. 10 сак.; М і к о л у Г а м о л к у — 60 // Там жа. 1982. 12 сак.; М у х і н а З. Крылы нельга звязаць // Гомел. праўда. 1963. 20 вер.; П а н ч а н к а П. Марудная перабудова: Агляд паэзіі часопіса «Полымя» // ЛіМ. 1948. 14 жн.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р а н у з а П. Слова пра сябра // Мін. праўда. 1982. 11 сак.; П я т р о в і ч С. Старт у касмічную тэматыку // Мін. праўда. 1963. 29 мая; Р а з а н а ў І. Клопат аб праўдзе жыцця // Гамолка М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982, Т. 1; Я г о ж. Не толькі для дзяцей // Мін. праўда. 1984. 12 кастр.; С а л е е ў В. Касмічнае ў жыцці і на сцэне // Чырв. змена. 1963. 1 чэрв.; Т а р а с е в і ч Г. «Бітва ў космасе» // Звязда. 1963. 31 ліп.; Ф о м ч а н к а А. Крэпасць не здаецца // Вяч. Мінск. 1984. 28 вер.; Х о р с у н С. Напісана сэрцам // Наст. газ. 1984. 15 вер.; Ш к р а б а Р. Малому чытачу — вялікую літаратуру // Шкраба Р. Сіла слова. Мн., 1958; Я ф і м а в а М. Пра незабыўнае // ЛіМ. 1974. 19 кастр.

На рускай мове. Г у р е в и ч Э. Детская литература Белорусии. М., 1982. С. 175; К е н ь к о М. Маленькие герои лесной крепости // Знамя юности. 1984. 17 окт.; Х о д а н о в и ч В. На магистрали // Там жа. 1982. 12 марта; Ш е в ч е н к о В., Ш е в л я к о в И. «Малая луна» в фантазии и в науке // Гомолко Н. За великую трассу. Мн., 1956.

2. 4.

На беларускай мове. В і т к а В. Марсіяне аб «шостым акіяне»: [Верш] // Вітка В. Праводзіны лета. Мн., 1972.

3. 1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 279; Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. ф. № 7. *У. М. Ларчанка.*

ГАНЧАРОЎ МІКОЛА

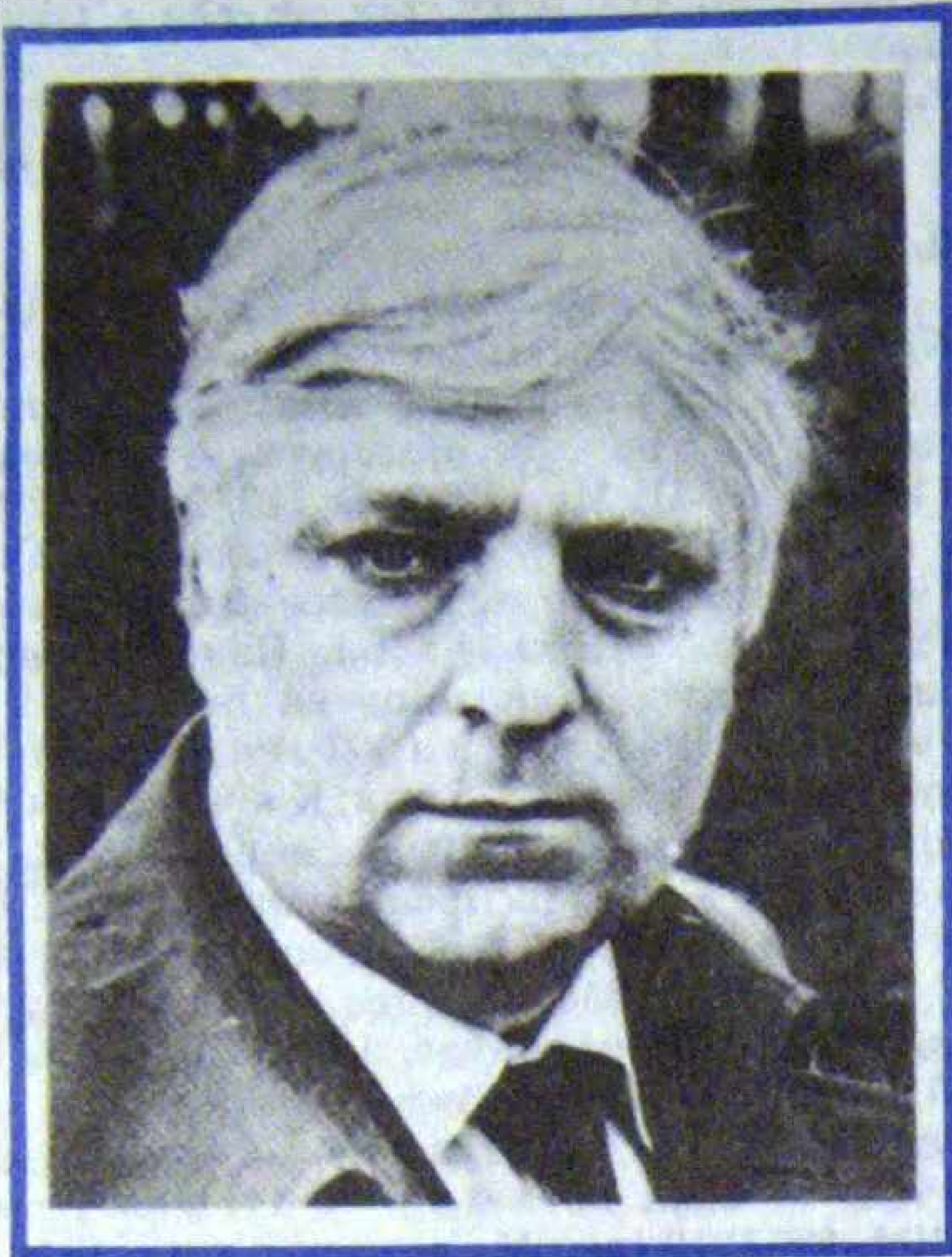

Ганчароў Мікола (Мікалай Іванавіч; 8.5.1934, в. Заполле Віцебскага р-на — 25.11.1991, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках), пісьменнік, графік, мастацтвазнавец. Член Саюза мастакоў Беларусі з 1971. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1971. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іван Андрэевіч, загінуў у 1943 у партызанах. Маці, Марыя Васілеўна, працавала ў калгасе, цяпер пенсіянерка. У час вайны в. Заполле была спалена нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Міколу разам з маці і малодшай сястрой карнікі вывезлі з партызанскай зоны ў канцлагер у Германію. Пасля вызвалення за кавалак хлеба працаваў у чужых людзей у в. Нячэцы Гродзенскага р-на, дзе скончыў пачатковую школу. У сувязі з пераездам сям'і, вучобу працягваў у Слабадской сямігадовай школе (Стаўбцоўскі р-н). У 1954 скончыў Віцебскае мастацка-графічнае вучылішча і паступіў у Маскоўскі архітэктурны інстытут, пасля першага курса перавёўся на мастацка-графічнае аддзяленне Маскоўскага паліграфічнага інстытута. Скончыў у 1959. У час вучобы быў членам літаратурнага аб'яднання пры Віцебскім вучылішчы, удзельнічаў у выданні рукапіснага альманаха. У Маскве таксама быў членам літаратурнага аб'яднання творчай моладзі пры газеце «Московский комсомолец». Працаваў літаратурным рэдактарам рэдакцыі для дзяцей і юнацтва на рэспубліканскім радыё (1961—62), малодшым навуковым супрацоўнікам у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР (1962—63). З 1963 галоўны мастак Дзяржкамвыда БССР. Асноўнае ў яго працы — мастацкае афармленне кніг. Афармлены ім альбом «Савецкая Беларусь» (1978) узнагароджаны дыпломам імя Ф. Скарыны на рэспубліканскім конкурсе «Мастацтва кнігі» і дыпломам 2-й ступені на ўсесаюзным конкурсе ў 1979; альбом «Жывапіс Беларусі XII—XVIII ст.» (1980) — дыпломам 2-й ступені на ўсесаюзным конкурсе «Мастацтва кнігі» у 1981. Узнагароджаны 2 Ганаровымі граматамі і Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Першыя вершы з'явіліся ў друку ў 1955. Першая кніга паэзіі «Твае сябры» выйшла ў 1960. У розныя гады выдадзена 9 паэтычных зборнікаў для дарослых і дзяцей. Паэта хвалявалі актуальныя пытанні сучаснага жыцця, узаемаадносіны чалавека і грамадства, чалавека і прыроды, выхаванне моладзі і інш. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1. 2.

Твои друзья: Стихи. Мн., 1960. Рэц.: А н д р э е ў А. Размова з маленькім чытачом // ЛіМ. 1960. 26 жн.; К а т ю ш и н Н. Твои друзья // Неман. 1961. № 4.

Весенняя завязь: Стихи. Мн., 1962. Рэц.: Л і х а ч А. // Гомел. праўда. 1965. 3 жн.

Речка-быстротечка: Стихи. Мн., 1962.

Мишка-пилот: Стихи. Мн., 1966. Рэц.: Р а з а н а ў І. Адрасавана самым маленькім // ЛіМ. 1967. 3 сак.

Касмачоў Канстанцін Міхайлавіч. Мн., 1970. Рэц.: Д р о б а ў Л. Карысна і своечасова // Звязда. 1971. 6 лют.; П а р а х н е в і ч М. Вядучая тэма мастака // Вяч. Мінск. 1971. 16 лют.

Карусель: Стихи и сказки. Мн., 1971. Рэц.: А л я х н о в і ч У. З добрай усмешкай // ЛіМ. 1972. 31 сак.; Я г о ж. Старонкі прасякнуты сонцам // Вяч. Мінск. 1972. 2 сак.; Л а п і ц к і А. Вясёлая карусель // Наст. газ. 1972. 20 вер.; Л у к ш а В. Вясёлы карагод // Чырв. змена. 1972. 14 сак.

Георгій Паплаўскі. Мн., 1974.

Арлен Кашкурэвіч. Мн., 1976.

Мастацтва мужнасці і гераізму. Мн., 1976. Рэц.: Ф о м ч а н к а А. Полымя памяці // Вяч. Мінск. 1976. 15 крас.

Космолёт: Стихи. Мн., 1979. Рэц.: Е р м а к о в а Т. Гарызонты рамантыкі // Вяч. Мінск. 1980. 11 чэрв.; П а р а х н е в і ч М. Свята дзіцячай душы // ЛіМ. 1980. 18 ліп.; Х о р с у н С. Для юных чытачоў // Мін. праўда. 1981. 18 крас.

Сяргей Раманаў. Мн., 1979.

Васіль Шарангові. Мн., 1981.

Праздники: Стихи. Мн., 1982. Рэц.: Г о р ы н В. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 26 ліст.; К а т ю ш и н Н. Здравствуй, доброта // Знамя юности. 1983. 18 авг.

Земля в цвету: Стихи. Мн., 1983.

Космонавтом быть хочу: Стихи, сказки. Мн., 1984.

1. 3.

1955. Мы мира требуем: [Верш] // Віцеб. рабочы.

3 ліп.; Осень: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Яблоня: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; В осеннем парке: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1956. На прогулке: [Верш] // Віцеб. рабочы. 15 студз.; Памятник над Двиной: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Лен цветет; В лесу: [Вершы] // Там жа. 15 ліп.; Родник: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; На старт!: [Верш] // Там жа. 5 жн.; На улице родного города; Двина: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; Идут грузовики: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Ромашка: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Рожь; В лесу; Ливень: [Вершы] // Знамя юности. 3 авг.

1957. У памятника Ильичу; Лен цветет: [Вершы] // Вершы маладых паэтаў Віцебшчыны. Віцебск; Отцовская фуражка: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 90; На каникулы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Мы ленинцы; Сирень: [Вершы] // Там жа. 8 вер.; Седой курган: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Родная земля: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; В поисках точного слова; Памятник; Двина; Сирень; В парке; Осенний сад: [Вершы] // Знамя юности. 8 сент.; Кружит листва // Зорька. 28 сент.

1958. Памятник; Броневик; Лен зацвел...; Отцовская фуражка: [Вершы] // Дзвіна. Віцебск; Моя земля; Броневик; Минск: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 6; Наша улица: [Верш] // Юность. № 12; Ветераны: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 мая; Красная площадь: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Встревожен мир: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Витебск: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Дождь: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Комсомолу: [Верш] // Знамя юности. 18 июля; Дуняша: [Верш] // Калг. праўда. 18 ліп.; Лен расцвел: [Верш] // Сов. Бел. 13 июня; Минск: [Верш] // Фізкультурнік Бел. 30 снеж.

1959. Моей Белоруссии: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 лют.; Сов. Бел. 1 мая; У мавзолея: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 крас.; Майское: [Верш] // Там жа. 20 мая; Комбайнер: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Новый дом: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Коммуна: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Сад: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Ласточка: [Верш] // Зорька. 27 июня; Дождь; Еж: [Вершы] // Калг. праўда. 12 вер.

1960. Ласточка: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 студз.; Мы идем...: [Верш] // Во славу Родины. 6 авг.; Моя земля; Дубы: [Вершы] // Там жа. 27 авг.; Родник: [Верш] // Знамя юности. 27 мая; Двинские волны: [Паэма] // Там жа. 28 июня; Родник; Комбайнер; Дубы: [Вершы] // Калг. праўда. 9 жн.; Пастух; Портрет: [Вершы] // Там жа. 27 снеж.; Наши матери: [Верш] // Сов. Бел. 8 марта; Силуэт бессмертного: [Верш] // Там жа. 2 окт.; Марак: [Верш] // Чырв. змена. 14 жн.

1961. Мы — коммунисты: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 ліст.; Отцовская фуражка: [Верш] // Во славу Родины. 5 февр.; Прошит был воздух...: [Верш] // Там жа. 15 февр.; Ордена: [Верш] // Там жа. 19 февр.; Яблоня: [Верш] // Там жа. 4 марта; Памятник: [Верш] // Там жа. 14 мая; Ветераны: [Верш] // Там жа. 17 июня; Всегда на страже: [Верш] // Там жа. 24 сент.; Свет на дороге: [Урывак з аповесці] // Знамя юности. 3 марта; В пограничном районе; Хлеб: [Вершы] // Там жа. 16 июля; У мавзолея: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; Я иду по земле...: [Верш] // Калг. праўда. 14 чэрв.; Ливень: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Ходит осень: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Ля крыніц глыбокіх // ЛіМ. 26 мая; Рэдкі партрэт Янкі Купалы // Там жа. 5 вер.; Новогоднее: [Верш] // Сов. Бел. 1 янв.; Течет стеклоткань; Молодежь Полоцкого завода стекловолокна: [Вершы] // Сов. Бел. 6 мая; Цимбалы; Наша улица; Новый дом: [Вершы] // Там жа. 18 нояб.

1962. У могилы героя: [Урывак з паэмы] // Віцеб. рабочы. 23 лют.; У обелиска: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Давно отгремела война...: [Верш] // Зара. 23 лют.; 22 чэрв.; На охоте: [Верш] // Калг. праўда. 31 студз.

1963. Моя земля; Не забыть; Мы — коммунисты: [Вершы] // Во славу Родины. 19 мая; Родник: [Верш] // Гомел. праўда. 18 вер.; Броневик: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сел. газ. 6 нояб.; Ластаўка; Парсюк; Вожык; Качаняты: [Вершы] // Ніва. 8 вер.; Мы коммунисты: [Верш] // Сел. газ. 6 янв.; Тихо падает снег...: [Верш] // Там жа. 10 февр.; Из осенней тетради: [Верш] // Там жа. 17 сент.

1964. Тихо падает снег...: [Верш] // Во славу Родины. 2 февр.; Идет весна: [Верш] // Гомел. праўда. 31 сак.; «Тихо падает снег...»; «Дзень до краев заботами наполнен...»; «Я человек — всего на свете выше...»; «Небо, небо полыхает от кумача...»; Не забыть: [Вершы] // Знамя юности. 11 марта.

1965. Скворец; Зубр; Жаворонок: [Вершы] // Сел. х-во Бел. № 2; Стихи для маленьких: Кораблики; Провода; Слон на стройке; Плачет галка; Зубр; Лошадки; Новый дом // Віцеб. рабочы. 25 снеж.; Старик; Твое письмо: [Вершы] // Во славу Родины. 10 янв.; Волки и солнце: Басня // Гомел. праўда. 5 сак.; Кнігі нашых сяброў // Звязда. 11 ліст.; Зимние этюды; Коммунисты; Рабочие руки: [Вершы] // Знамя юности. 7 янв.; Жаворонок; Провода; Слон на стройке; Новый дом; Телевизор: [Вершы] // Там жа. 30 мая; Плачет галка; Верблюд: [Вершы] // Там жа. 6 авг.; Море; «На губах с материнской лаcкою...»: [Вершы] // Там жа. 1 окт.; Мишка-пилот; Провода: [Вершы] // Зорька. 11 дек.; «Синь чернильную пролила...»: [Верш] // Мін. праўда. 24 студз.; Броневик: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Яблоня: [Верш] // Там жа. 16 мая; Ребятишки: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Эхо; Осень в лесу: [Мініяцюры] // Там жа. 30 кастр.; Ясным днём; Лиса: [Вершы] // Сел. газ. 15 авг.

1966. Родина; «Стали камни седыми даже...»; Моя земля: [Вершы] // Голас Радзімы. № 41; Ясным днём; Плачет галка: [Вершы] // Сел. х-во Бел. № 9; Лиса: [Верш] // Там жа. № 18; Родная Витебщина: [Вершы]: Коммунисты; Сураж; «Стали камни седыми даже...»; «Антоновкою спелой пахнут зори...» // Віцеб. рабочы. 17 вер.; Деревья: [Верш] // Знамя юности. 3 авг.; Новые стихи: «Сын! Да это же здорово...»; «Судьба звала и уводила...»: [Вершы] // Там жа. 2 нояб.; Родина: [Верш] // Мін. праўда. 28 кастр.; Сураж: [Верш] // Сел. газ. 30 окт.

1967. Дятел; Сорока: [Вершы] // Вяч. Мінск. 23 снеж.

1968. Моя земля; Яблоня: [Вершы] // Мін. праўда. 20 крас.

1969. Кніжны парад // Беларусь. № 4.

1970. Узнагароды лепшым выданням // Голас Радзімы. № 17; На кніжным форуме // Там жа. № 23; «Судьба звала и уводила...»: [Верш] // Знамя юности. 2 июля.

1971. Обновка: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 6; Виталик строит город; Воздушный шар; Зайка на лужайке; Рябина; Снежинки; Аист; Лесная зарядка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 11 жн.; Течет река: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Лесная зарядка; Чайник; Сверчок; Зайки на лужайке; Сорока: [Вершы] // Знамя юности. 23 июня; Ветер; Снегири; Самосвал: [Вершы] // Сел. газ. 1 авг.

1972. Хоровод на Новый год: Сказка // Вяч. Мінск. 12 студз.

1973. Края родные: Витебск; На берегу Лучесы; «Берег речки...»; «Иду. И тяжкие колосья...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 жн.

1974. Джалам сатыры і гумару // Беларусь. № 5; Земля в цвету: «Небо, небо полыхает...»; «В пограничном проливе...»; «Я стою у дороги...»; «Стали камни седыми даже...»: [Вершы] // Неман. № 6; Комсомольский билет; «А мир так хорош...»; Первая деталь; Седеют матери; «Берег речки...»: [Вершы] / Рабочая смена. № 7; Мой славный город: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 жн.

1975. Тэлефон: Гумарэска // Вожык. № 4.

1976. Грани таланта: [Нарыс] // В мире книг. № 6; Пером, резцом и кистью: Штрихи к творческому портрету Г. Поплавского // Неман. № 3.

1977. Зрелость: [Нарыс] // В мире книг. № 7; В мавзолее В. И. Ленина; В пограничном проливе; А мир так хорош; «Ты из края мечты...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 ліп.

1979. Луноход; Вертолет; Подъемный кран; Утюгмашина; В поле: [Вершы] // Вожатый. № 3.

1980. Змяя: Жарт // Вожык. № 16; Новый дом; Комбайнер; Твоя книжка; Березка: [Вершы] // Вяч. Мінск. 13 вер.

1981. Дождж на вуліцы: [Верш] // Вясёлка. Мн.;

А мир так хорош...; Цветут сады; Сын: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Гімн жыццю: [Верш] // Вожык. № 8; Цветут сады; «Закат, как мальчишка...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 30 чэрв.; Машинист; Ткачихи: [Вершы] // Зорька. 27 марта.

1982. Моя земля: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 ліст.; Солдаты; В Брестской крепости; Космонавтом быть хочу; Новый дом: [Вершы] // Гомел. праўда. 10 ліп.; Кнігавыдаўцы — Якубу Коласу // ЛіМ. 29 кастр.

1983. «Ходит осень...»; «Опять Двина...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Ты — жизнь моя...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 крас.; Минск: [Верш] // Мін. праўда. 19 мая; «Года ушли...»: [Верш] // Там жа. 26 окт.

1984. У Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Вясёлка. № 2; Дзень Перамогі; Ластаўка; Вецер, памажы; Экскаватар: [Вершы] // Там жа. № 5; У метро; У дарозе; Мы ляцім: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Корни; Родное: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 8 мая; Справа, пачатая Францыскам Скарынам // Голас Радзімы. 22 сак.

1. 4.

1959. С т а в е р А. В дороге: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 18 июня.

1964. М а е в с к и й В. Дармоеды за работой: Лодырь; Очковтиратель; Канцелярист; Лжеученый; Карьерист: [Мініяцюры] / С бел. // Знамя юности. 5 янв.

1971. Р у д к о в с к и й М. Святая цитадель: [Верш] / С бел. // Кн. обозрение. 18 июня.

1. 5.

На армянскую мову. Карусель: Вершы. Ерэван. 1975.

На беларускую мову. Маёй Беларусі; Бацькава шапка: [Вершы] / Пер. Х. Жычка // Маладосць. 1959. № 2; Слон і кран; Плача галка; Зубр; Караблікі; Рэха; Чубатка: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // Вясёлка. 1965. № 6; Тэлевізар: [Верш] / Пер. А. Вольскі // Работніца і сялянка. 1965. № 8; Карагод пад Новы год: [Казка] / Пер. А. Вольскі // Вясёлка. 1970. № 1; Дождж на вуліцы; Карусель; Краны; Самазвал; Тралейбус: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Там жа. 1971. № 10; Электрычка; Пажарная: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1972. № 3; Паравоз; Месяцаход; Не машыны — генералы: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Вясёлка. 1979. № 11; На шашы; Лідэт; Машына сувязная: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Работніца і сялянка. 1980. № 3; Машыніст; Геолагі; Ткачыхі; Шахцёры; Сталяр; Паштальён: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // Бярозка. 1981. № 10; Твая кніжка; Касманаўтам быць хачу: [Вершы] / Пер. К. Камейша // Вясёлка. 1983. № 1; Бранявік; Твая кніжка; Новы дом; [Вершы] / Пер. М. Чарняўскі // Бярозка. 1984. № 5.

На малдаўскую мову. Ын космос. Кишинэу, 1982.

На таджыкскую мову. Кайхоннавард мешавам. Душанбэ, 1986.

На узбекскую мову. От ўйин: [Верш] // Кўлни кўлга берганда. Тошкент. 1982.

На ўкраінскую мову. Кораблики. К., 1986.

На эстонскую мову. Kosmoselaev. Tallinn, 1982.

1. 6.

М а с т а ц т в а мужнасці і гераізму: Зборнік. Мн., 1976 / Скл. Рэц.: Ш м а т а ў В. Пра мужнасць і гераізм народа // Беларусь. 1977. № 7.

Б е л а р у с к і я мастакі пра Вялікую Айчынную вайну. Мн., 1985 / Скл.

В я л і к а я Айчынная вайна. Мн., 1985 / Скл.

Б е л а р у с к а я кніжная графіка. Мн., 1987 / Скл.

Б е л а р у с к і палітычны плакат-Белорусский политический плакат-Buelorussian Political Placard: [Фотаальбом]. Мн. 1989 / Скл.

2. 3.

На рускай мове. С е в е р ц е в В. На крыльях мечты: [Нарыс] // Кн. обозрение. 1985. № 19.

В. М. Грышкевіч.

ГАНЧАРЫК МІХАІЛ

Ганчарык Міхаіл Мікалаевіч [псеўд. М. Л а н д ы ш, Л я с у н, Я. С я в е ц, Я к і м С я в е ц, крыпт. М. Г., М. Г-к; 12(24).11.1899, в. Кляннік Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.— 11.4.1986, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], вучоны-біёлаг, пісьменнік. Член-карэспандэнт АН Беларусі (1969), доктар біялагічных навук (1960), прафесар (1933). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1972).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Да рэвалюцыі закончыў народную школу і Ігуменскае пачатковае вучылішча (1914). У 1917 паступіў у Горацкае сярэдняе сельскагаспадарчае вучылішча. У 1924 скончыў Горацкі сельскагаспадарчы інстытут. Працоўную дзейнасць пачаў у студэнцкія гады. У 1922 працаваў назіральнікам на Горацкай абласной сельскагаспадарчай доследнай станцыі. З восені таго ж года — малодшы навуковы супрацоўнік на кафедры арганічнай хіміі Горацкага сельскагаспадарчага інстытута. У 1925 загадчык Аршанскага акруговага аддзела народнай асветы. У 1925—28 — кіраўнік Аршанскай філіі «Маладняка». У 1926—29 асістэнт кафедры фізіялогіі раслін Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, удзельнік выдання яе прац. У 1927 уступіў у

партыю. У 1929-31 вучоны-спецыяліст, загадчык кафедры батанікі АН БССР. У 1931—33 намеснік дырэктара, выконваючы абавязкі дырэктара Інстытута біялогіі АН БССР. У канцы 1933 беспадстаўна арыштаваны і ў студзені 1934 асуджаны на 10 гадоў знаходжання ў лагерах. Быў бухгалтарам, эканамістам, будаваў БАМ. У 1947 вызвалены. Працаваў старшым навуковым супрацоўнікам Арлоўскай бульбяной доследнай станцыі. У 1949 зноў арыштаваны, прыгавораны да 10 гадоў ссылкі. Да рэабілітацыі знаходзіўся на Поўначы, у Нарыльскім краі. Ля Ігаркі быў кіраўніком аддзялення ў саўгасе, наладзіў там вырошчванне гародніны. Вывучаў фізіялогію асноўных сельскагаспадарчых культур (бульбы, капусты) Крайняй Поўначы. Вызвалены ў ліпені 1954. 18 красавіка 1956 рэабілітаваны. Вярнуўся на Беларусь. З 1956 выкладаў у Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, з 1958 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута біялогіі АН БССР, з 1961 загадчык аддзела фотасінтэзу, з 1967 дырэктар, з 1972 загадчык лабараторыі, з 1976 навуковы кансультант Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР. Даследчыцкай работай пачаў займацца ў студэнцкія гады: збіраў беларускія назвы раслін, матэрыялы па тэхніцы сялянскіх гаспадаракМіншчыны; на аснове даных архіва Горы-Горацкага земляробчага інстытута распрацаваў матэрыялы па гісторыі першай у Расіі вышэйшай сельскагаспадарчай школы. Укараняў новыя культуры (у прыватнасці сою). Унёс значны ўклад у распрацоўку пытанняў фізіялогіі раслін (асабліва бульбы), фотасінтэзу, апублікаваў каля 100 навуковых работ, у тым ліку некалькі манаграфій. Найбольшую каштоўнасць маюць «Уплыў экалагічных умоў на фізіялогію культурных раслін», «Фізіялагічны ўплыў іёнаў хлору на расліны». У першай з іх разгледжаны важнейшыя аспекты раслінаводства ва ўмовах Енісейскай Поўначы: змены ў залежнасці ад колькасці ападкаў, тэмпературных умоў, святла і інш. Падрыхтаваў 13 кандыдатаў, 3 дактароў навук. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі, 4 Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Свой першы верш «Араты» М. Ганчарык надрукаваў у 1914 у газеце «Наша ніва». З таго часу яго вершы і апавяданні змяшчаліся на старонках беларускіх перыядычных выданняў і ў кнігах. Выступаў з літаратурна-крытычнымі артыкуламі і рэцэнзіямі. Аўтар успамінаў пра Я. Купалу, Я. Коласа, З. Бядулю, Ц. Гартнага, М. Чарота, К. Буйло, Ю. Гаўрука і інш. У апошнія гады жыцця працаваў над аўтабіяграфічнай кнігай, якая засталася няскончанай. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Вопросы питания, роста и развития культурных растений в условиях Енисейского севера: Автореф. дис. ... д-ра биол. н. М., 1960.

Влияние экологических условий на физиологию культурных растений. Мн., 1962.

Физиологическое влияние ионов хлора на растения. Мн., 1968.

Физиология и биохимия картофеля. М., 1973 / Сааўт. А. Вечар.

Перенос ионов через мембраны растительных клеток. Мн., 1977 / Сааўт. У. Юрын, С. Галакціёнаў.

Фізіялогія і біяхімія бульбы. Мн., 1979 / Сааўт. А. Вечар.

1.3.

1914. Араты: [Верш] // Н. н. 8 мая / Пад псеўд. М. Ландыш; Хмара: [Верш] // Там жа. 22 мая / Пад псеўд. М. Ландыш.

1917. Родныя спевы: [Апавяданне] // Бел. рада. 5 дек. / Пад крыпт. М. Г-к; Ліст: [Верш] // Вольная Беларусь. 8 снеж. / Пад псеўд. Якім Сявец.

1919. Нацыянальна-культурная праца Горы-Горацкіх вучняў-беларусаў // Беларусь. 6 ліст. / Пад крыпт. М. Г-к.

1920. Вёска: [Верш] // Рунь. № 2 / Пад псеўд. Я. Сявец; «Вечар вясенні...»: [Верш]; Абразкі з жыцця Палесся: Думкі ўначы; Бацька родны; Зорка далёкая; На старых акопах; Не хачу расстання; Чортаў смех; Дрыгва; Ночка на грэблі; «Касенькі» плятуць // Там жа. № 7—8 / Пад псеўд. Я. Сявец; З дзіцячых успамінаў // Беларусь. 23, 24 крас. / Пад крыпт. М. Г-к; Родная песня: [Верш] // Там жа. 24 крас. / Пад псеўд. Я. Сявец.

1921. За працу: [Верш] // Сав. Бел. 7 мая / Пад псеўд. Я. Сявец.

1922. Культрэгер // Сав. Бел. 4 сак. / Пад крыпт. М. Г-к.

1923. Зноў вясна...: [Верш] // Голос рев. студенч. № 2 / Пад псеўд. Я. Сявец; Дома на канікулах / Пад крыпт. М. Г.; Мой шлях / Пад псеўд. Я. Сявец: [Вершы] // Там жа. № 3.

1924. Вёска: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн. / Пад псеўд. Я. Сявец; Зноў вясна: [Верш] / Пад псеўд. Я. Сявец; Багатай куццёй: (Апавяданне) / Пад псеўд. Лясун // Голос рев. студенч. № 2; Дома на канікулах / Пад крыпт. М Г.; Мой шлях / Пад псеўд. Я. Сявец: [Вершы] // Там жа. № 3.

1925. Усміхаючыся сонцу ў вочы: [Верш] / Пад псеўд. Я. Сявец; Аб творчасці Максіма Багдановіча: (Да 8-й гадавіны з дня смерці) // Арш. малад. № 1; «Загарэлая восень асела смугою...»: [Верш] / Пад псеўд. Я. Сявец; З падарожжа па Украіне (У прычарнаморскім стэпу) // Там жа. № 2.

1926. «Месяц злодзеем глянуў з-за вольхі...»: [Верш] // Арш. малад. № 1 / Пад псеўд. Я. Сявец; [Рэц. на: Маладняк. 1926. № 11 (2)] // Там жа. № 2.

1927. Да гісторыі вышэйшай сельскагаспадарчай школы ў Горы-Горках // Працы Навук. т-ва па вывучэнню Беларусі пры Бел. акад. с.-г. у Горках. Т. 3; Маладая сучаснасць: (Аб нашай крытыцы) // Арш. малад. № 6.

1928. Хоцінка: Апавяданне // Арш. малад. № 7 / Пад крыпт. М. Г.

1930. Трывожныя сігналы з беларускай сельскагаспадарчай акадэміі // Сав. Бел. 27 лют.

1967. Араты; Хмара: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн. / Пад псеўд. М. Ландыш.

1979. Кужаль, пастронкі да лейцы... // Голас Радзімы. 12 крас.; Незабыўныя сустрэчы // ЛіМ. 12 студз.

1981. Праз гады і дзесяцігоддзі: [Успаміны] // ЛіМ. 21 жн. *В. М. Грышкевіч.*

ГАПАВА ВАЛЯНЦІНА

Гапава Валянціна Ігнатаўна (н. 4.1.1923, в. Малая Чэрніца Віцебскага р-на), крытык, літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1953).

Нарадзілася ў сям'і настаўніка. Бацька, Ігнат Сяргеевіч,— удзельнік Кастрычніцкай рэвалюцыі на Балтыйскім флоце (лінкор «Петрапаўлаўск»). Пасля грамадзянскай вайны настаўнічаў, выкладаў гісторыю. Маці, Паліна Апанасаўна, хатняя гаспадыня. Пасля заканчэння Машканскай СШ (1940) В. Гапава паступіла на філалагічны факультэт Ленінградскага універсітэта, на аддзяленне рускай мовы і літаратуры. У гады Вялікай Айчыннай вайны прымала ўдзел у абароне Ленінграда ў якасці ваеннай медсястры. Пасля заканчэння універсітэта (1946) вучылася ў аспірантуры (1946—49) на кафедры славянскіх літаратур пры ЛДУ; выкладала там польскую літаратуру і курс славянскіх літаратур (1949—54). У 1954 пераехала ў Мінск, працавала старшым выкладчыкам на кафедры рускай літаратуры ў педінстытуце (1954—59). З 1959 малодшы, з 1960 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР. З 1986 на пенсіі. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені і 10 медалямі.

Друкавацца пачала з 1952. Даследуе праблемы параўнальнага славянскага літаратуразнаўства (беларуская, руская і польская літаратуры), а таксама творчыя пытанні беларускай паэзіі 20 ст. Адна з аўтараў «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (т. 2, 1966), «Истории белорусской советской литературы» (1977), падручніка для педвузаў «Беларуская савецкая літаратура. 1941—1980» (1983). Удзельнічала ў рабоце 4-га (1958) і 9-га (1983) Міжнародных з'ездаў славістаў.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Произведения Элизы Ожешко о белорусском крестьянстве: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Л., 1953.

Эліза Ажэшка: Жыццё і творчасць. Мн., 1969. Рэц.: Булаховська Ю. // Рад. літ.-знавство. 1969. № 11; Казберук В. Творческий путь Элизы Ожешко // Вопр. лит. 1971. № 5; Прашковіч М. Пра нашу зямлячку // Звязда. 1969. 2 снеж.; Яго ж. // Неман. 1971. № 1; Rudczyk W. // Kontrasty. 1971. Nr 6.

Зменлівае і спрадвечнае: Вопыт тыпал. даследавання бел. і польск. «вясковай прозы». Мн., 1975. Рэц.: Верабей А. У параўнальным аналізе // ЛіМ. 1976. I кастр.; Stochel W. // Sl. Orient. 1978. Nr 1.

Пімен Панчанка: (Да 60-годдзя з дня нараджэння). Мн., 1977.

Белорусско-русское поэтическое взаимодействие. Мн., 1979. Рэц.: Мищенчук М. Взаимодействие — значит взаимообогащение // Неман. 1981. № 10.

Перачытваючы «Спадчыну» Янкі Купалы. Мн., 1983.

1.3.

1952. Дипломные работы по славянским литературам в ЛГУ // Краткие сообщения Ин-та славяноведения АН СССР. Вып. 9.

1953. Гений польского народа Фридерик Шопен // Веч. Ленинград. 18 июня.

1955. Произведения Элизы Ожешко о белорусском крестьянстве // Краткие сообщения Ин-та славяноведения АН СССР. Т. 16; Элиза Ожешко и украинская литература: (Из истории славянских лит. и культ. связей) // Уч. зап. (Мин. пед. ин-т). Вып. 4.

1958. Эліза Ажэшка аб беларускім народзе // Полымя. № 9; Пясняр свабоды славянскіх народаў // ЛіМ. 2 жн.

1960. Майстэрства нацыянальнага перакладу // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 3; Паэзія заўсёды маладая: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Мн., 1959] // Полымя № 1.

1962. Вачыма паэта-камуніста // Полымя. № 10; Лірычнае натхненне празаіка: [Рэц. на кн.: Каратkевіч У. Блакіт і золата дня. Мн., 1962] // ЛіМ. 29 чэрв.

1965. Міхаіл Шолахаў // Работніца і сялянка. № 5; Ад Ціхага Дона — па свеце // ЛіМ. 25 мая.

1966. Пімен Панчанка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; З перакладам і вершам у страі // Голас Радзімы. № 30; Звязда. 16 ліп.; Польша читает Танка // Неман. № 5.

1967. Подых будучыні // Звязда. 1 ліп.

1968. На шляхах братэрства і барацьбы: (Беларуска-польскае літаратурнае ўзаемадзеянне міжваеннага дваццацігоддзя 1918—1939) // Садружнасць літара-

тур. Мн. Рэц.: Горский И. «Садружнасць літаратур» // Сов. славяноведение. 1969. № 4.

1969. Краковские раритеты // Неман. № 12.

1970. Максім Танк — перакладчык славянскіх паэтаў // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970. Рэц.: Рагойша В. У летапіс братэрства // Полымя. 1971. № 3; Вінцэсь Каратынскі і М. С. Ляскоў // ЛіМ. 1970. 30 студз.

1971. О некоторых типологических общностях белорусской и польской прозы 50—60-х годов XX века // Научная конференция «Сравнительное изучение славянских литератур». М.

1972. Леонид Рашковский // Дет. лит. № 9.

1973. В светлый, добрый мир: [Рэц. на кн.: Верба В. Парус на лугу. М., 1971] // Неман. № 3; «... 1 толькі радасць першаадкрыцця»: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Грыбная пара. Мн., 1973] // ЛіМ. 10 жн.

1974. Пімен Панчанка // Стыль пісьменніка. Мн. Рэц.: Сіненка Г. Праблемы мастацкага стылю // Полымя. 1976. № 2; «Чын багатэрскі» перакладчыка // ЛіМ. 26 ліп.

1975. Шляхам праўды // Ажэшка Э. Выбранае. Мн.

1977. Пимен Панченко // История белорусской советской литературы. Мн.; Художественный синтез в революционной поэзии после Октября: (На материале белорусской и польской поэзии) // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.

1978. О некоторых типологических общностях белорусской и польской прозы: (20—60 гг. XX в.) // Сравнительное изучение славянских литератур. М.; На ганку роднай школы: Нарыс // ЛіМ. 23 чэрв.

1980. Кніга пра чалавечнасць: [Рэц. на кн.: Адамович А., Гранин Д. Блокадная книга. М., 1979] // ЛіМ. 7 ліст.

1981. «Світання радасныя гукі»: (Купала і Блок) // Дзень паэзіі — 81. Мн.

1982. Ідэйна-мастацкая канцэпцыя «Спадчыны» Янкі Купалы // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.

1983. Пімен Панчанка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1941—1980. Мн.; Послесловие // Сенкевич Г. Крестоносцы. Мн.

1984. «А что сказал бы ты?»: (Адказ на пытанні анкеты) // Век XX и мир. № 3; Где же архив Максима-книжника? // Неман. № 7.

1985. Послесловие // Ожешко Э. Избранное. Мн.; Одна зима: Воспоминания о Федоре Абрамове // Неман. № 8.

1.5.

На польскую мову. Tematyka wiejska we współczesnej prozie białoruskiej i polskiej: Próba studium typologicznego // Polonistyka radziecka: Literaturoznawstwo. Warszawa, 1985.

2.3.

На беларускай мове. Гайдук М. Пра беларуска-польскую садружнасць // Беларускі каляндар. 1981. Беласток. 1981.

На польскай мове. Białokozowicz W. Polonistyka i poloniści w Kraju Rad // Przyjaźń. 1984. Nr 8.

З. У. Драздова.

ГАРАНІН ЛЯВОНЦІЙ

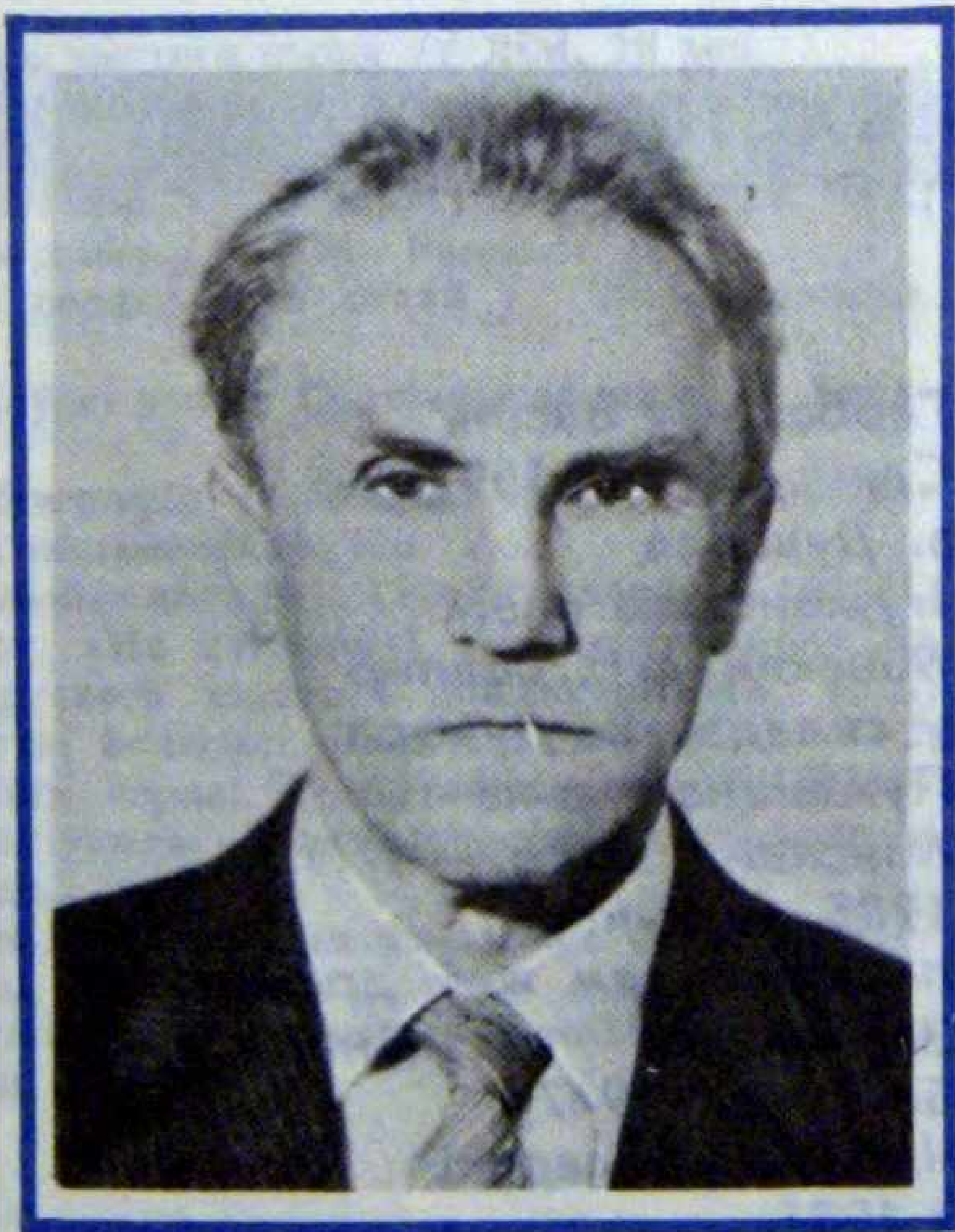

Гаранін Лявонцій Якаўлевіч (н. 18.6.1926, с. Цеплякоўка Базарна-Карабулакскага р-на Саратаўскай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1981). Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Якаў Фёдаравіч, і маці, Ульяна Рыгораўна, апошнія гады жылі ў Ленінградзе. Да вайны Л. Гаранін жыў і вучыўся ў г. Паўлаўску (1930—41). У час вайны ў Саратаве, скончыў школу ФЗН, працаваў сталяром на авіяцыйным заводзе. У чэрвені 1944 добраахвотна пайшоў у армію, скончыў школу паветраных стралкоў у г. Кінелі (Куйбышаўская вобл.), прымаў удзел у баях на 4-м Украінскім фронце як паветраны стралок штурмавой авіяцыі. Пасля дэмабілізацыі (1951) жыў і працаваў у Ленінградзе. У 1953 уступіў у партыю. Скончыў філасофскі факультэт Ленінградскага універсітэта (1957). Працаваў старшым выкладчыкам у Вышэйшай школе прафсаюзнага руху ВЦСПС у Ленінградзе. Пасля XX з'езда КПСС прымаў актыўны ўдзел у палітычнай дзейнасці, лічыў, што асновы культу асобы ў нашай краіне падарваны, але не ліквідаваны. У ліпені 1958 арыштаваны і асуджаны да 5 гадоў зняволення. Выключаны з радоў КПСС (1959). У 1963—70 працаваў у Петразаводску метадыстам у Доме санітарнай асветы, настаўнікам англійскай мовы ў школе рабочай моладзі ў Віцебску. З 1971 малодшы, з 1983 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР.

У друку выступае з 1974. Навуковыя працы

Л. Гараніна носяць пераважна гісторыка-тэарэтычны характар, сведчаць пра імкненне аўтара да шырокай часавай перспектывы, да ахопу значнага гістарычнага і літаратурнага матэрыялу, пранікнення ў яго істотныя працэсы, каб такім чынам выявіць асноўныя тэндэнцыі і заканамернасці літаратурнага развіцця («Філасофскія пошукі ў беларускай літаратуры», «На скрыжалях гісторыі», «Мемуарны жанр савецкай літаратуры: Гісторыка-тэарэтычны нарыс»). Разглядае філасофскія аспекты беларускай літаратуры канца 19 — пачатку 20 ст. Даследуе пытанні духоўнага збліжэння і ўзаемаабагачэння літаратур і народаў нашай краіны, творчасць М. Горкага і горкаўскія традыцыі ў беларускай літаратуры.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Проблемы мемуарного жанра советской литературы: Автореф. дис. ... канд. филол. н. К., 1981.

Философские искания в белорусской литературе. Мн., 1984.

На скрижалях истории. Мн., 1985.

Мемуарный жанр советской литературы: Историческо-теоретический очерк. Мн., 1986.

Поиск духовного единства. Мн., 1990.

1.3.

1974. Аб вытоках мемуарнага жанру // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Праблема дакументальнага вобраза ў савецкай мемуарнай літаратуры // Там жа. № 4.

1977. Роль документа в современной литературе // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; Голос потревоженной памяти // В мире книг. № 10.

1979. Характэрныя рысы сучаснай мемуарнай прозы // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Мемуары аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і грамадзянскай вайне // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4.

1980. Філасофскія і метадалагічныя асновы сацыялістычнага рэалізму // Гаранін Л., Яскевіч А., Матрунёнак А. Нараджэнне новага мастацтва. Мн. Рэц.: Н я х а й М. Даследуючы заканамернасць сацыялістычнага рэалізму // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 2; Горький и проблема философских исканий в романах К. Чорного // Горьковские чтения — 1980. Горький.

1982. Романтические поэмы Я. Купалы и становление реализма в белорусской литературе: (Социально-философский аспект) // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.

1985. Дальний отзвук боя // Лит. обозрение. № 5.

1.6.

Ж ы ц ц ё в а я праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн., 1977 / Скл. з А. Яскевічам.

2.3.

На беларускай мове. Г е л ь с к і М. Яго вялікасць — дакумент // ЛіМ. 1985. 28 чэрв. *М. П. Барташэвіч.*

ГАРБАЦЭВІЧ ВАСІЛЬ

Гарбацэвіч Васіль Савіч [7(19).4.1893, в. Дукарка Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер у складзе в. Дукора Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.— 17.9. 1985, в. Дукора, пахаваны там жа], драматург. Заслужаны настаўнік Беларусі (1947). Член СП Беларусі з 1981.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў Рагачоўскую настаўніцкую семінарыю (1913), Мінскі настаўніцкі (1918) і вышэйшы педагагічны (1933) інстытуты. У 1913—15 працаваў настаўнікам Лютаўскай земскай школы Сенненскага пав. Магілёўскай губ., у 1918—24 — у Дукорскім вышэйшым пачатковым вучылішчы, выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Магілёўскім педтэхнікуме (1924—29). Арганізатар і кіраўнік магілёўскай філіі «Маладняка» (1925—28). У 1933—41, 1945—57 — настаўнік Дукорскай сярэдняй школы. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1943 пад Каневам быў цяжка паранены. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

В. Гарбацэвіч — адзін з пачынальнікаў беларускай савецкай драматургіі. Яго п'еса «Вяселле», напісаная на аснове беларускага вясельнага абраду, пастаўлена БДТ у 1921. П'еса «Чырвоныя кветкі

Беларусі» (апублікавана ў 1923, асобнае выданне ў 1959) пра подзвіг дукорскіх партызан у барацьбе супраць польскіх войскаў. Гэта першы мастацкі водгук на сцэне на падзеі, звязаныя з грамадзянскай вайной. Аўтар п'ес «К бяздонню» (пастаўлена ў 1922), «Пад вішнёвымі садкамі» (апублікавана ў 1927), «Песні нашых дзён» (выдадзена ў 1939, прысвечана калектывізацыі). Напісаў успаміны пра сустрэчы з М. Багдановічам у Яраслаўлі. Для творчасці В. Гарбацэвіча характэрна адчуванне сучаснасці, насычанасць маляўнічымі фальклорнымі матывамі, яркая сцэнічнасць, глыбокае веданне народнай мовы.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Наш сцяг: Чытанка для 4-га году навучання. 4 выд. Мн., 1927; 5 выд. Мн., 1929 / У сааўт.

Песні нашых дзён: П'еса. Мн., 1930. (Тэатральная б-ка).

Чырвоныя кветкі Беларусі: (П'еса ў 4-х дзеях). Мн., 1959. Рэц. Сабалеўскі А. Перачытваючы п'есу... // ЛіМ. 1959. 29 ліп.

Чырвоныя кветкі Беларусі: П'еса. Мн., 1983.

1.3.

1923. Чырвоныя кветкі Беларусі: Драма // Полымя. № 5 — 6. Рэц.: Юр[кевіч Л.] // Маг. селянін. 1927. 12 мая.

1927. Чырвоныя кветкі Беларусі: Драма // Да дня вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; Пад вішнёвымі садкамі: П'еса // Дняпроўскія ўсплёскі. Магілёў; Аб слоўнікавых асаблівасцях Магілёўшчыны // Магілёўшчына. Т. 1; Сустрэча: [Урывак з апавядання] // Маг. селянін. 12, 15, 22 мая.

1932. Прыкладны план чытання вершаў у школе // За аўладанне педагагічнай тэхнікай. Мн. / Аўт. спрэчнае.

1957. Чалавек чыстага сэрца // ЛіМ. 28 вер.

1959. Село, в котором я живу // Сов. культура. 5 нояб.

1960. На світанні // Беларускае мастацтва. Мн.; Сяло, у якім я жыву // Голас Радзімы. № 15.

1963. Ум и сердце свое отдай // Знамя юности. 1 сент.

1972. Яраслаўскі вечар: Сцэнічны абразок // Беларусь. № 6.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1975. [Вясельныя абрады]; [На самадзейнай сцэне]: [Урыўкі з арт. «На світанні»] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі.Мн. Т. 1; Чырвоныя кветкі Беларусі: Дзея III // Там жа. Т. 2; Чалавек чыстага сэрца; З «Аўтабіяграфіі» // Шлях паэта. Мн.; Пастукалася ў хату шчасце: Апавяданне // Звязда. 1 студз.

1981. «А хто там ідзе?» ва ўспамінах сучаснікаў // Голас Радзімы. 22 студз.

1982. «Паўлінка» ў франтавым шпіталі // Голас Радзімы. 8 ліп.

2.3.

На беларускай мове. Васілю Гарбацэвічу — 90: [Віншаванне] // ЛіМ. 1983. 15 крас.; Вірзоўскі С. Закліканы рэвалюцыяй // Там жа. 1978. 21 крас.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 69—70; Еўсцігнеева Н. Своеасаблівасць героя п'есы В. Гарбацэвіча // Веснік БДУ. Сер. 4. 1974. № 1; Казека Я. Адзін з першых: Васілю Гарбацэвічу — восемдзесят гадоў // Полымя. 1973. № 4; Яго ж. Прызванне // Казека Я. Падарожжа ў маладосць. Мн.; Каханоўскі Г. Добрага здароўя Вам, Васіль Саўкавіч! Стваральніку «Чырвоных кветак Беларусі» — 75 гадоў // ЛіМ. 1968. 19 крас.; Кулеш Т. [Дыла Я]. Крытыка і бібліяграфія // Сав. Бел. 1923. 3 кастр.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 84—85, 121—124; Маслоўскі У. Настаўнік-драматург: В. С. Гарбацэвічу — 90 гадоў // Наст. газ. 1983. 16 крас.; Мельнікава Л. Рамантыка барацьбы ў драматургіі 20-х — пачатку 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13. С. 72—73; Няхай Р. З крыніц народных // Наст. газ. 1973. 18 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Асветнік і прапагандыст: Да 80-годдзя з дня нараджэння В. С. Гарбацэвіча // Тэатр. Мінск. 1973. № 1; Яго ж. Еўсцігней Міровіч: Крытыка-бібліяграфічны нарыс. 2 выд. Мн., 1978. С. 57—58; Яго ж. Спадчына — у людскіх сэрцах // Звязда. 1973. 20 крас.; Сабалеўскі А. З шэрагу першых // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. 1. С. 14—16; Семяновіч А. Адзін з абуджаных рэвалюцыяй // ЛіМ. 1973. 20 крас.; Яго ж. Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 45, 77—80; Яго ж. Тэма рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў беларускай драматургіі 20 — пачатку 30-х гадоў // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977. С. 29—30; У гэтым месяцы... // Беларусь. 1973. № 4; Ярохін А. Па п'есе свайго земляка // ЛіМ. 1969. 31 студз.

В. М. Грышкевіч.

ГАРБУК ВІСАРЫЁН

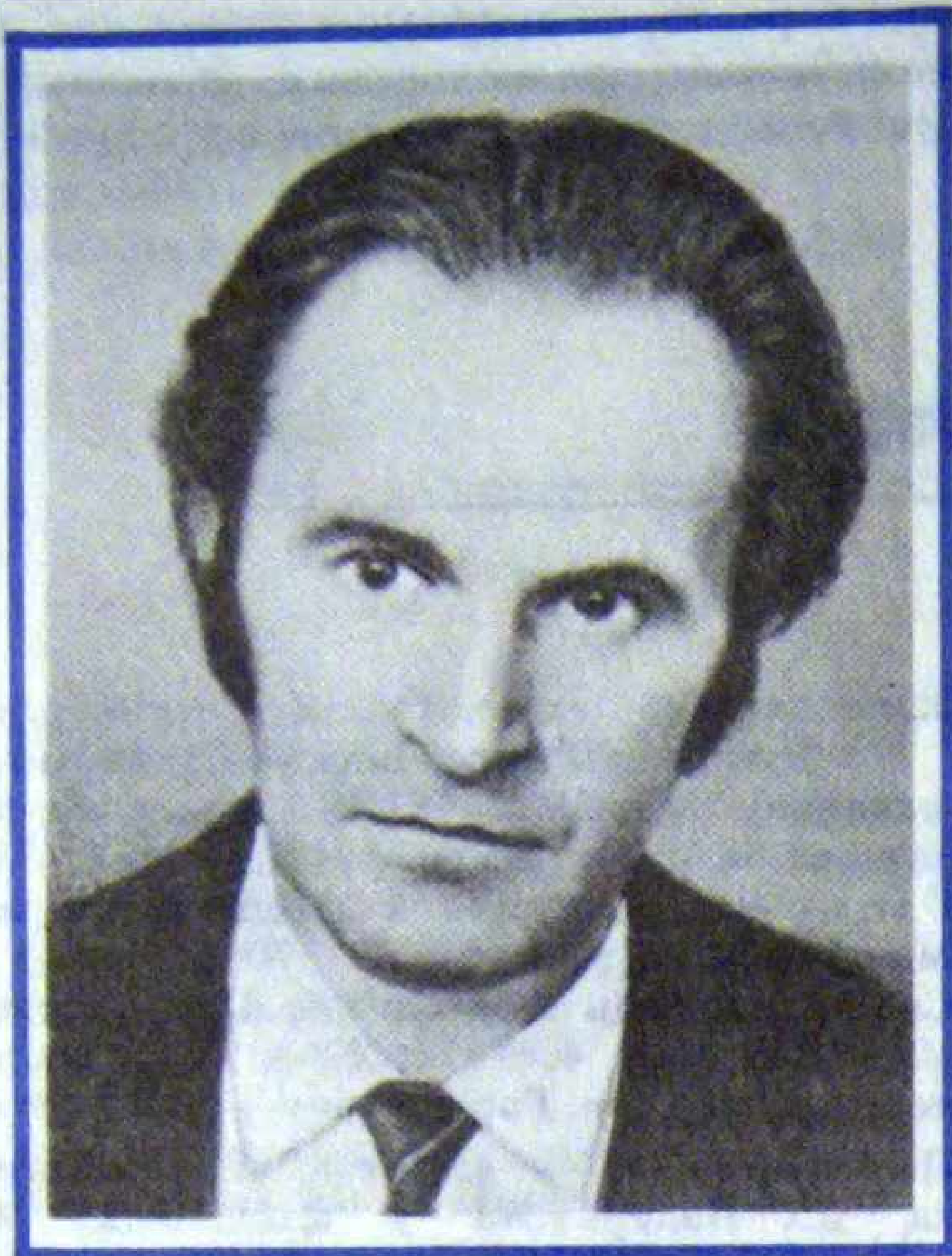

Гарбук Вісарыён Сцяпанавіч [11(24).11. 1913, в. Шкілякі Полацкага пав. Віцебскай губ., цяпер Полацкага р-на Віцебкай вобл.— 8.8.1986, Пяцігорск], празаік. Член СП Беларусі з 1963. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1979). Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і селяніна-бедняка. Бацька памёр у 1917. Сямігадовага хлапчука ўзяў да сябе дзядзька Язэп Васілевіч Ключонак, настаўнік пачатковай школы. З яго дапамогай В. Гарбук закончыў школу сялянскай моладзі ў Чашніках, педтэхнікум у Лепелі. Быў сакратаром камсамольскай ячэйкі пры Дварэцкім сельсавеце Чашніцкага р-на; з 1933 пачаў працаваць настаўнікам і вучыцца завочна, з 1935 стацыянарна на літфаку Мінскага педінстытута. Пісаў вершы, займаўся ў секцыі пачынаючых паэтаў пры СП БССР. У красавіку 1936 беспадстаўна рэпрэсіраваны. Зняволенне адбываў на Калыме. Вярнуўся ў 1940. Больш года працаваў настаўнікам у Механўскай школе (Гарадоцкі р-н). Поўнасцю рэабілітаваны ў 1961. У 1941—46 у Чырвонай Арміі. Салдатам у складзе інжынерных войск прымаў удзел у абароне Масквы, вызваленні Беларусі, Варшавы, у баях на Вісленскім плацдарме, Одэры, паставіў свой аўтограф на сценах рэйхстага. Франтавая хвароба амаль на 14 гадоў прыкавала В. Гарбука да шпітальнага ложка. Толькі ў 1960 вярнуўся дадому інвалідам Айчыннай вайны першай групы. Жыў у Пяцігорску.

Літаратурнай працай пачаў займацца ўжо будучы цяжка хворым. Гэта стала для яго адзінай магчымасцю актыўна ўдзельнічаць у грамадскім жыцці, быць карысным народу. Працаваў літкансультантам (на грамадскіх пачатках) краявой газеты «Кавказская здравница» (Пяцігорск), прымаў удзел у рабоце літаб'яднання пры гэтай газеце, пасяджэнні якога адбываліся ў яго на кватэры, вёў шырокую перапіску і інш. Узнагароджаны медалямі.

У 1957 часопіс «Семья і школа» змясціў першае апавяданне В. Гарбука «Прагулка ў будучыню». Пазней яго творы друкаваліся на старонках беларускіх перыядычных выданняў, у альманаху «Ставрополье» і інш. Першы зборнік апавяданняў «Не шукаю спакою» выйшаў у 1963 у Мінску. Пісаў пра гераізм народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, расказваў пра надзённыя праблемы і з'явы жыцця савецкага грамадства. Асабліва ўдаваліся апавяданні для дзяцей, дзе ёсць цікавыя назіранні, добрае веданне дзіцячай псіхалогіі («Таніны апавяданні», «Алачка-забывалачка», «Хлопчык і герой», «Са мной здарылася неверагоднае» і інш.). Перакладаў на беларускую мову і апрацоўваў для дзяцей казкі народаў Паўночнага Каўказа (зборнік «Напітак волатаў»). Па яго апавяданню «Твар у палоску» пастаўлены тэлефільм (1971).

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Горад без папугайчыкаў: Выбр. тв. Мн., 1983. Рэц. Канэ Ю. «Трэба спяшацца...» // Полымя. 1984. № 11.

1.2.

Не шукаю спакою: Апавяданні.Мн., 1963. Рэц.: Есакоў А. Нязломны воляй // Чырв. змена. 1963. 25 снеж.; Калеснік А. Шчыры голас // ЛіМ. 1964. 7 студз.; Хведаровіч М. Ён не шукае спакою // Мін. праўда. 1964. 19 студз.; Яго ж. З любоўю да жыцця // Полымя. 1963. № 12; Яго ж. Улюбёны ў жыццё // Беларусь. 1964. № 9.

Алачка-забывалачка: [Апавяданні]. Мн., 1964. Рэц.: Гіль М. Падарунак дзеткам-малалеткам // ЛіМ. 1964. 2 чэрв.

Танюшкины рассказы. Ставрополь, 1964.

На маім акне: Таніны апавяданні. Мн., 1966.

Лицо в полоску: Рассказы. Мн., 1967. Рэц.: Попов Г. Мужество // Неман. 1968. № 6; Пшыркоў Ю. Прага жыцця, творчасці // Звязда. 1968. 25 крас.; Хведаровіч М. З любоўю да жыцця // Беларусь. 1968. № 5.

Незнарок і знарок: Апавяданні. Мн., 1969.

Такіх кветак не бывае: [Апавяданні]. Мн., 1971. Рэц.: Данілевіч Л. Усе кветкі прыгожыя // Наст. газ. 1972. 13 мая; Мушынскі М. Непрыгожых кветак не бывае // Полымя. 1972. № 12.

Хто такія мы: Апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: Пшыркоў Ю. Каб заўсёды свяціла сонца // Полымя. 1974. № 12.

Мышки и мишки: Рассказы. Ставрополь, 1974. Рэц.: Шушкевіч С. Дзеткам-малалеткам // ЛіМ. 1975. 23 мая.

Са мной здарылася неверагоднае: Апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Голубева Л. Цікава, разумна, добра // Полымя. 1978. № 7; Хорсун С. Неверагоднае... ў звычайным // ЛіМ. 1977. 23 снеж.

1.3.

1957. Прогулка в будущее: (Сатирическая зарисовка) // Семья и школа. № 12.

1959. Маленькие рассказы: Кукла; Они дойдут; Сбылось... // Сов. Отчизна. № 5.

1961. Вяртанне; Падарунак; Падарожжа ў будучыню; Суддзя; Ялінка ў каробцы: [Апавяданні] // Маладосць. № 12; Короткие рассказы // Неман. № 1; Маленькія апавяданні: У санаторным садзе; Поўнае падабенства; «Шалаш»; Дзякуй; Яны дойдуць; Без мамы // Полымя. № 12; Лялька: (Апавяданне) // Віцеб. рабочы. 22 снеж.; Сонечным ранкам; Свой космас...: (Маленькія апавяданні) // Калг. праўда. 20 снеж.; Гані, Васіль, гані...: [Апавяданне] // ЛіМ. 14 ліст.

1962. Моцік-абароцік: Апавяданне // Бярозка. № 1; Беларусь — Каўказу // Голас Радзімы. № 1; Вяртанне; Ліпеньскім ранкам: [Апавяданні] // Віцеб. рабочы. 27 лют.; У першыя дні вайны: Зорачка; Што такое воронка; Пушкін і вайна; Пабрацімы: (Фрагменты з кнігі) // Гомел. праўда. 22 чэрв.; Люстэрка: Казка // Чырв. змена. 29 крас.

1963. Таніны апавяданні: Аса; Пчала // Вясёлка. № 2; Павук, страказа і кот; Сыр і вадзяны пацук: (Таніны апавяданні) // Там жа. № 4; Начная вартаўніца: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Алачка-забывалачка: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Без мамы: [Апавяданне]; «Рад адгукнуцца на вашу просьбу...» // Голас Радзімы. № 29; Стрымаць шалёных! // Там жа. № 51; Ля кніжнай шафы: Апавяданне // Там жа. № 67; Маленькие рассказы // Неман. № 3; Юльчын ранак: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 8; З добрым ранкам; Хлопчык і герой: [Апавяданні] // Наст. газ. 9 лют.; Чэмпіён: Апавяданне // Там жа. 7 вер.; Якога колеру ты, неба?: [Апавяданне] // Там жа. 23 ліст.; Ластаўка: [Апавяданне] // Чырв. змена. 31 ліп.

1964. Нечаканае здарэнне: Гумарэска // Вожык. № 9; Маленькие рассказы // Неман. № 5; Встречи с незабываемым: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. Мн., 1960] // Знамя юности. 7 апр.; Напішыце, калі ласка...: (Апавяданне) // Наст. газ. 25 студз.

1965. Кібернетыка: Апавяданне // Вожык: № 11; Таніны апавяданні: Знаходка; Каго мы выратавалі; Нечаканасць // Вясёлка. № 6; Таніны апавяданні: Незвычайны драпежнік; Падарунак // Там жа. № 7; Твар у палоску // ЛіМ. 11 чэрв.; Прага жыцця: [Аўтабіягр. нарыс] // Наст. газ. 20 лют.; Ход канём: (Маленькае апавяданне) // Там жа. 29 снеж.

1966. Прага жыцця // Пра час і пра сябе. Мн.; Прыемная памылка: [Гумарэска] // Вожык. № 8; Адкуль бразгат?: Абразок // Там жа. № 12; Не вінаватая: [Апавяданне] // Там жа. № 18; Вясёлка. № 2; Незнарок і знарок: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Мішкі і мышкі: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Варэнне; Дзякуй: [Апавяданні] // Голас Радзімы. № 27; Маленькие рассказы // Неман. № 9.

1967. На маім акне: Знаходка; Нечаканасць; Незвычайны драпежнік; Падарунак; Нараджэнне страказы: (Празаічныя мініяцюры) // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Мышки, мишки и шишки; Про Юру; Невиноватый: Рассказы // Ставрополье. № 1:; Размова з татам: [Апавяданне] // Наст. газ. 7 чэрв.

1968. Малюнак: Апавяданне // Бярозка. № 9; Сама знайдзі: (Гумарэска) // Вожык. № 10; Апошні след зімы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Правучылі: [Апавяданне] // Там жа. № 6.

1969. Тата, вяртайся хутчэй: Апавяданне // Бярозка. № 11; Хвалько: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Дзеці будуюць // Голас Радзімы. № 4; Куда нести эстафету? // Неман. № 4 / У сааўт.; Молодой, да ранний: Рассказ // Там жа. № 5; Слімак, пакажы рожкі!: Апавяданне // Полымя. № 5; Ганначка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2; Хлопчык і салдат; Лялька: [Апавяданні] // Там жа. № 10.

1970. Блакітныя ёлачкі: Апавяданне // Бярозка. № 10; Пазыўныя ў заўтрашні дзень // Голас Радзімы. № 48; Горад без папугайчыкаў: Апавяданне // Маладосць. № 5; Некалькі сустрэч з паэтам // Полымя. № 11.

1971. Госць з Беларусі // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Мармелад: Апавяданне // Бярозка. № 5; Салодкая казка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Галечка: [Апавяданне] // Там жа. № 5.

1972. Калекцыя: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9.

1973. Міхаськава козачка: [Апавяданне] // Беларусь. № 11; Давай разам спяваць: Апавяданне // Бярозка. № 3; Касмічная тайна: Апавяданне // Там жа. № 11; Чый дзядуля?; Яшчэ лепш: [Апавяданні] // Вясёлка. № 4; Задача: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Сойчын сынок: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Дасканаласць: Старонкі з дзённіка // Маладосць. № 11; Из дневников последних лет // Неман. № 11; Дакладней самога пашпарта; Усе добрыя!: Апавяданні // Полымя. № 11; Др-др!..: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 2; Я не знаю, што рабіць; Навошта добры ранак; Вось якая смелая!..: [Вершы] // Там жа. № 11; Ход конем: Рассказ // Зорька. 23 нояб.; Гэта яшчэ лепш: [Апавяданне] // Наст. газ. 27 студз.

1974. Цешкі-пацешкі // Вясёлка. № 9; Паспрабуйце самі: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Перазвоны гадоў // Звязда. 6 крас.; Вернасць таленту // Чырв. змена. 6 крас.

1976. Сом: [Верш] // Вясёлка. № 9.

1977. Хіба можна адступіцца!: Апавяданне // Бярозка. № 4; Зусім заблытаўся: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1.

1978. Незнарок і знарок: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн,; Пяцёрка з трыма плюсамі: Гумарыст. апавяданне // Бярозка. № 4; Уперакуль: [Гумарэска] // Там жа. № 12; Просьба інваліда Айчыннай вайны; Шпіталь: [Вершы] // ЛіМ. 8 снеж.

1979. Захачу — і мне прысніцца: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8.

1980. Вось дык гульня: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Дзядуля Хамяк: Казка // Там жа. № 12.

1981. Задача: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Мабыць, таму...: Маналог дзяўчынкі Светы: [Апавяданне] // Вожык. № 9; Урокі гімнастыкі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Чаму бывае твар у палоску: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Ліпскі // Маладосць. № 11.

1982. Каша-палікаша: Гумарыст. апавяданне // Бярозка. № 9; Фіранка на скразняку: Апавяданне // Маладосць. № 10; Мабыць таму: Апавяданне // Ніва. 17 кастр.

1983. Горад без папугайчыкаў: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Як вам лёгка...: Нявыдуманая, амаль вясёлая гісторыя: [Апавяданне] // Бярозка. № 11; Гульня; «Калінка мая!»; Як пюрэ зрабіць смачней: [Апавяданні] // Вясёлка. № 11; Небяспечны ўзрост: Апавяданне // Полымя. № 11; Кветачка-разумніца: [Апавяданні] // Работніца і сялянка. № 11; Незнарок і знарок: [Апавяданне] // Голас Радзімы. 23 чэрв.; Каша-палікаша: [Апавяданне] // Ніва. 14, 21 жн.

1984. Уперакуль: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Незнарок і знарок; Такіх кветак не бывае; Не было б і сонца; Алачка-забывалачка; Горад без папугайчыкаў: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Табе, мама; Гімн самавыхаванню; Злачынства: [Апавяданні] // Беларусь. № 2; Ай ды мама!: Гумарэска // Вожык. № 7; Кветкі: Казка // Вясёлка. № 11.

1985. Шкодная карысць: Гумарэска // Бярозка. № 10; Крапіва: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11.

1.4.

Напітак волатаў: Казкі народаў Паўночнага Каўказа / Пер. на бел. мову і апрац. для дзяцей. Мн., 1969.

1966. Асёл і кошка: Абазінская казка / Апрац. і пер. з абазін. // Вясёлка. № 6.

1.5.

На армянскую мову. Ноч у садзе: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На казахскую мову. Кегілдіньшырша: [Апавядан-

не] / Ауд. Ж. Нускабаев. // Полесье энгімелері. Алматы. 1984.

На рускую мову. Алочка-забывалочка: Рассказы / Пер. В. Машков. Мн., 1966.

Кто мы такие: Рассказы. Повесть / Пер. авт. Мн., 1980.

Он был в бою...: (Рассказ) // Сов. Бел. 1966. 25 сент.

2.3.

На беларускай мове. Азёрны С. Прага жыцця // Віцеб. рабочы. 1973. 23 ліст.; Арабей Л. «Не пісаць — не магу...» // ЛіМ. 1967. 24 сак.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 226, 256—257; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 165; Васілевіч А. «Многа задум, многа хваляванняў...» // Гарбук В. Горад без папугайчыкаў. Мн., 1983; Васілеўскі М. Жыцця светлыя колеры // Голас Радзімы. 1981. 14 мая; Вісарыёну Гарбуку — 70 // ЛіМ. 1983. 25 ліст.; Казека Я. Слова пра сябра // Казека Я. Падарожжа ў маладосць. Мн., 1984; Камейша К. Мужнасць // Вясёлка. 1985. № 4; Каплан Р. Слова пра таварыша: В.Гарбуку — 70 год // Віцебскі рабочы. 1983. 24 ліст.; Лынькоў М. Зб. тв.: у 8 т. Мн., 1985. Т. 8. С. 461; Пісьменнік-змагар // Беларусь. 1984. № 2; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прывітанне юбіляру // ЛіМ. 1963. 22 ліст.; Пшыркоў Ю., Мушынскі М. «Я імкнуся на сваю арбіту...» // Звязда. 1973. 24 ліст.; Татур М. Пісьменнік мужнага лёсу: Да 50-годдзя В. С. Гарбука // ЛіМ. 1963. 22 ліст.; Хведаровіч М. Акрыленасць // Чырв. змена. 1973. 24 ліст.; Яго ж. Байцоўская мужнасць // Беларусь. 1973. № 11; Яго ж. Воля і мужнасць перамаглі // Наст. газ. 1973. 24 ліст.; Яго ж. Мужнасць // Гарбук В. Не шукаю спакою. Мн., 1963; Яго ж. Мужнасць салдата // Звязда. 1980. 1 чэрв.; Яго ж. Па законах мужнасці // Нар. асвета. 1975. № 1; Яго ж. Улюбёны ў жыццё // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Яго ж. Успаміны // ЛіМ. 1961. 14 ліст.; Шутовіч І. У беларускага Карчагіна // Голас Радзімы. 1963. № 21; Шушкевіч С. Пісьменнік з квартала белых рамонкаў // ЛіМ. 1983. 25 ліст.

На рускай мове. Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 134—135; Морозов В. Поздравляем!: Горбуку В. С.— 60 лет // Зорька. 1973. 23 нояб.; Петренко А. Мужество // Сов. Бел. 1961. 20 сент.; Яго ж. Твоя вершина // Знамя юности. 1969. 26 февр.

2.4.

На беларускай мове. Шушкевіч С. Радкі з дарогі: [Верш] // Шушкевіч С. Сонца над маім асеннім садам. Мн., 1987.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 234, воп. 1, спр. 1—319.

Т. М. Махнач.

ГАРДЗЕЙ ВІКТАР

Гардзей Віктар Канстанцінавіч (н. 19.8.1946, в. Малыя Круговічы Ганцавіцкага р-на Брэсцкай вобл.), паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1979.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Маці памерла вельмі рана. Гадаваўся ў дзеда Сцяпана. Духоўны свет В. Гардзея фарміравалі атмасфера сялянскай працы, вясковага побыту, роднай прыроды, цікавыя і добрыя людзі, якія сустракаліся на жыццёвым шляху. Гэта і родная цётка Альжбета (прататып Паніхі з аповесці «Дом з блакітнымі аканіцамі»), і настаўнікі мясцовай школы. Пазней яго літаратурнымі дарадчыкамі становяцца крытык У. Калеснік і пісьменнік В. Праскураў. Пасля заканчэння ў 1964 Круговіцкай сярэдняй школы працаваў у калгасе. У 1965—66 — у ляхавіцкай раённай газеце «Будаўнік камунізму», у 1967—83 — у ганцавіцкай раённай газеце «Савецкае Палессе» (загадчык аддзела пісьмаў, адказны сакратар і намеснік рэдактара). З 1983 у Мінску, працаваў у рэдакцыі часопіса «Беларусь». У 1984 скончыў завочна аддзяленне журналістыкі БДУ. З 1985 — загадчык аддзела часопіса «Родная прырода».

У друку ўпершыню выступіў у 1963 з апавяданнем «Памылка». Галоўнае месца ў творчасці В. Гардзея займаюць маральна-этычныя і сацыяльныя праблемы сучаснай вёскі, людзі і прырода роднага краю (зборнікі вершаў «Касавіца», «Веранское палясоўе», «Засевак Радзімы», аповесці «Дом з блакітнымі аканіцамі», «Жыта ганьбу не за-

слоніць» і інш.). Піша для дзяцей (зборнікі «Чырвоны грабеньчык», «На арэхавай палянцы», «Коцікі на вярбе»). Творчасці В. Гардзея ўласцівы гуманістычнае стаўленне да жыцця, канкрэтнасць і псіхалагічная дакладнасць назіранняў, увага да прадметнай каларытнай дэталі. Аўтар аповесці «Уратуй ад нячыстага» (1991).

Г. М. Праневіч.

Бібліяграфія

1.2.

Касавіца: Вершы. Мн., 1975. (Першая кніга паэта). Рэц.: Гришковец В. Высокое счастье // Сел. газ. 1976. 12 авг.

Чырвоны грабеньчык: (Вершы). Мн., 1976. Рэц.: Літвінаў Р. І поспехі, і ўпушчэнні // ЛіМ. 1977. 28 студз.

Верасное палясоўе: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Колесник В. Ветвится стих // Заря. 1979. 21 авг.

На арэхавай палянцы: Вершы і казкі. Мн., 1982.

Засевак Радзімы: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Чарота І. Шукаючы лепшыя словы // ЛіМ. 1983. 11 ліст.

Дом з блакітнымі аканіцамі: Аповесць і апавяданні. Мн., 1984. Рэц.: Савік Л. Памяць душы // Маладосць. 1984. № 10.

Незабудкі азёр: Лірыка. Мн., 1985.

Карані вечнага дрэва: Аповесць і апавяданні. Мн., 1988.

Коцікі на вярбе: Вершы і казкі. Мн., 1988.

Узрушэнне: Лірыка. Мн., 1988.

Мой тата — трактарыст: Вершы. Мн., 1989.

Зай, які лічыў варон: Вершы, небыліцы, пацешкі. Мн., 1991.

1.3.

1963. Памылка: Апавяданне // Піянер Бел. 1 ліст.

1964. Вясновыя ручнікі: [Верш] // Чырв. змена. 25 крас.; Вяснушкі: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.

1965. «Перон прывітальна завохкаў...»: [Верш] // Чырв. змена. 19 жн.

1966. Хуткая дапамога; «З-за лесу хмара наплыла...»; Касавіца; «Пражыты дзень, ты памяццю багаты...»; «І ў дні мае і ў вякі былыя...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Хуткая дапамога: [Верш] // ЛіМ. 4 ліст.; Хуткая дапамога; «І вось прарастаюць зярняты...»; «Шчасце мераю той чашай...»; «З-за лесу хмара наплыла...»; «Цэлы дзень звіняць-звіняць, як бомы...»; «Гляджу людзям у вочы прама...»: [Вершы] // Чырв. змена. 29 чэрв.; Лясны мітынг: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Верставыя слупы; Маленства; Касавіца: [Вершы] // Там жа. 21 вер.; Дваццаты век: [Верш] // Там жа. 27 ліст.

1967. Зайцы выбягаюць на дарогу: Нарыс // Дарогі, вы, дарогі... Мн.; З дзяцінства: [Верш] // Заря. 18 нояб.; Ранак: [Верш] // Чырв. змена. 20 жн.

1968. «Як бы край не вабіў невядомы...»; «Далёкі продак рос з зямлі, як колас...»: [Вершы] // Заря. 10 марта; Беларусі: [Верш] // Там жа. 3 авг.; «Далёкі продак вырастаў як колас...»: [Верш] // Звязда. 27 чэрв.; «Не дурэй, не грукачы дзвярыма...»: [Верш] // ЛіМ. 7 чэрв.; Зязюля; «Начамі светлымі, як знічка...»; «Ноч прайшла трывожна і грымотна...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 мая.

1969. Раніцою пахне дурнап'ян...: [Верш] // Беларускі каляндар. 1970 год. Беласток; Дваццаты век; «Снег пачарнеў, а быў жа белы-белы...»; «Прыбег сюды, у цень зялёны бору...»; Лесарубы: [Вершы] // Маладосць. № 2; Ты дажджы прыдумала; Мой бор; Ранняя вясна: [Вершы] // Звязда. 1 чэрв.; Целяшоў дуб: [Верш] // Там жа. 26 вер.; «Прыбег сюды, у цень зялёны бору...»: [Верш] // ЛіМ. 4 лют.; Вясёлка над полем: Нарыс // Чырв. змена. 6 мая; «Чарнічнік скрозь паляны зачарніў...»: [Верш] // Там жа. 22 мая.

1970. Мой край лясны: [Верш] // Заря. 21 марта; Зубры: [Верш] // Там жа. 25 июля; Звязда. 22 жн.; Сяўба: [Верш] // Звязда. 8 вер.; Суботнік: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Сел. газ. 6 нояб.; Хлеб: [Верш] // Сел. газ. 29 нояб.

1971. Першы, савецкі...: [Верш] // Заря. 1 янв.; Радзіма: [Верш] // Там жа. 10 июля; «Расколецца неба на хмары...»: [Верш] // Там жа. 23 окт.; Стрэлачнік; Станцыя мая: [Вершы] // Звязда. 18 вер.; «Лепей не прымаць такіх гасцей...»: [Верш] // ЛіМ. 8 студз.; Факельнае шэсце; «Забыліся надзеі...»: [Вершы] // Там жа. 8 кастр.; Зімовае: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.; [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Позвы: Лірыка. Мн., 1971] // Там жа. 29 жн.; Начное неба: [Верш] // Там жа. 7 вер.

1972. «Я дамоў прыеду, калі ліўні...» [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Целяшоў дуб: [Верш] // Заря. 3 нояб.; Сышліся сцежкі ў азёрным краі: [Вершы] // Звязда. 1 крас. Львоў; Наваселле; Сястра; [Вершы] // Там жа. 10 кастр.; Запавет: [Верш] // ЛіМ. 5 мая; Мая работа: [Верш] // Сел. газ. 18 июня; У старога моста: Очерк // Сов. Бел. 11 июня; Лунайце, галубы!: Нарыс // Чырв. змена 12 студз.; Лета: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Адзведзіны; «Равы, гарадзішчы, курганне...»: [Вершы] // Там жа. 20 чэрв.; Свіцязь; Гняздо; Каштан: [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Вецер родных аселіц: Нарыс // Там жа. 24 вер.

1973. Снегапад над галавой: Нарыс // Родная прырода. № 1; Няхай прыходзіць вясна: Нарыс // Чырв. змена. 18 сак.; Буславы боты; Сонейка; Майстры: [Вершы] // Там жа. 29 крас.; 3 кнігі «Касавіца»: [Вершы] // Там жа. 26 жн.

1974. «Зноў лісты чаканіць сярод гаю...»; У пушчы; «У маладзік зярняты прараслі.»; «А мне сярод лясных, цяністых шатаў...»; «У нашым садзе птаства адспявала...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Сцяганосец: [Верш] // Заря. 16 февр.; Далёкія зарніцы: Нарыс // ЛіМ. 13 вер.; Пад якім сядзіць Зай дрэвам?: [Загадка] // Сел. газ. 14 апр.; «Дзень нараджаецца зноў новы...»; «Мароз страляў у суччах дрэў...»; «Дні метадычна, як мішэні...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 крас.

1975. Амяла: [Верш] // Вясёлка. № 1; «Жаваранак, раніцы падручны...»: [Верш] // Заря. 20 сент.; Партызан: [Верш] // Там жа. 22 нояб.; Дзялянка; Глухія дубы: [Вершы] // Чырв. змена. 17 жн.

1976. Коцік: [Верш] // Вясёлка. № 3; Шчасце; Мая граматыка: [Вершы] // Полымя. № 8; «Зноў лісты чаканіць сярод гаю...»; «У нашым садзе птаства адспявала...»: [Вершы] // Знамя юности. 14 сент.; «Добры дзень, сталіца наша...»: [Верш] // ЛіМ. 2 ліп.; «З даўняе школьнай чытанкі...» [Верш] // Там жа. 9 ліп.; Мая граматыка: [Верш] // Ніва. 12 вер.; Лёгкая задачка; Будзе дождж: [Вершы] // Чырв. змена. 1 жн.

1977. Граніт Палесся; Сузор'е «Арыён»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Чаму каты мыюцца пасля яды: [Верш] // Вясёлка. № 11; Поле памяці людское; Жорнавы камень; Ручай; «Вабіў бор звонам медзі...»; «Схавай, брат, сваю берасцянку...»; Перапёлачка; «Не мялей, жыцця майго выток...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Снежань чысты, мой снежань слаўны...»; «Надляснымі хатамі...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Беларусь; «Я дзякую табе...»; Верацяно; Ліцэнзія; «Вяршыні дрэў...»; Сэрца: [Вершы] // ЛіМ. 2 вер.; Поле жалобы: [Верш] // Чырв. змена. 13 снеж.

1978. «Я дамоў прыеду, калі ліўні...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; «Снег пачарнеў...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Горад на граніцэ: [Нарыс] // Беларусь. № 7. Кругі памяці: [Нарыс] // Там жа. № 9; Палеская навіна: Нарыс // Маладосць. № 3; «Далёкі продак вырастаў, як колас...»; «Цягнікі спыняюцца раз-пораз...»; Лось: [Вершы] // Там жа. № 6; Камсамолу; Абнаўленне зямлі; Вышыня: [Вершы] // Там жа. № 10; Вочы твае: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Лось: [Верш] // Заря. 10 февр.; Дарогу саступі жанчыне: [Верш] // Там жа. 8 апр.; Граніт Палесся: [Верш] // Там жа. 24 июня; Павер'е; Дзеясловы сэрца: [Вершы] // Там жа. 25 окт.; Сузор'е Арыён; «Майскі дожджык...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 чэрв.; Подых зямлі: Нарыс // Чырв. змена.

6 вер.; «Зямля, спачынку не прасі...»; «Пад высокім светлым небам...»; Помнік; «Буслы — сябры вясковых хат...»: [Вершы] // Там жа. 17 вер.

1979. Цёплая ноч; Мех груш: Апавяданні // Маладосць. № 6; «Сляды былых імперый...»: [Верш] // Заря. 10 марта; Маці; На першай вярсце; «Паеду туды, дзе каліны...»: [Вершы] // Там жа. 26 сент.; Беларускі лён: [Верш] // Там жа. 13 окт.; «Дваццаты век, як быццам лыжнік...»: [Верш] // Там жа. 7 дек.

1980. «Мама жыта сваё не дажала...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Ёсць справа, ёсць клопат жыццёвы...»; «Хопіць гліны, хопіць чарназёму...»; «Жаўрукі вісяць званкамі...»; «Пакуль ідзе смяротны бой...»;«На апошні зык тваёй трубы...»; «Восені кладзецца ліст спякотны...»; «Дваццаты век...»: [Вершы] // Маладосць. № 10. Рэц.: М а р ч а н к а С. Дэбют і вернасць // ЛіМ. 1980. 28 ліст.; «На траве, на спелай гронцы...»: [Верш] // Заря. 19 янв.; «Селі пчолы на першыя кветкі...»: [Верш] // Там жа. 1 марта; Мчацца коні...: [Верш] // Там жа. 4 мая; «Бор шуміць усё суцішней...»: [Верш] // Там жа. 9 июля; «Мама жыта сваё не дажала...»; «Схавай, брат, сваю берасцянку...»; «Грон рабінавых маністы...»; «Першы снег сыпануў на світанні...»: [Вершы] // Там жа. 23 авг.; Лісток: [Верш] // Там жа. 30 окт.; «Ціхая песня ў гаях і дубровах...»: [Верш] // Там жа. 6 дек.; З кнігі «Засевак Радзімы»: [Вершы] // ЛіМ. 21 сак.; «На зямлі то войны, то паўстанні...»; Каліноўскаму; Касавіца; Агледзіны; Брэсту: [Вершы] // Чырв. змена. 24 жн.; «Ёсць справа, ёсць клопат жыццёвы...»: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1981. «Святлом бяроз, святлом усмешкі шчырай...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; «Мая зямля — мая калыска...»: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Дапамог...; У вёску; Экскаватар; На лузе: [Вершы] // Бярозка. № 9; «Мая зямля — мая калыска...»; «Усяк у сусвеце бывае...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Маці «Лёг пакуль што не на скронях...»; Мотальскія кажухі; «Да цябе я ішоў на спатканні...»; Навіна: [Вершы] // Там жа. № 3; Тры апавяданні: Валуны цераз вуліцу; Пад мокрым клёнам; Дынамік на школьным коміне // Там жа. № 7; «Птушкі світальнай сола...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Белы іней: [Верш] // Заря. 7 янв.; «Імклівыя сталасці коні...»; Мой лес; «Пакуль ідзе смяротны бой...»: [Вершы] // Там жа. 20 февр.; Малінавае лета...: [Верш] // Там жа. 7 июля; «Да цябе я ішоў на спатканні...»: [Верш] // Там жа. 3 дек.; «Спакой пералётнаю птушкай...»; «Дзіўнаю мелодыяй сагрэты...»; «Каліны зарыва ачахне...»; «У садзе жыцця, у лясах...»; «Белы снег вочы слепіць...»; Максіму Багдановічу; «Пяюць бярозы стройным хорам...»: [Вершы] // ЛіМ. 10 крас.; Гром над сціртай саломы: Апавяданне // Там жа. 7 жн.

1982. «Не мялей, жыцця майго выток!..» [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; «На вакзалах далёкіх...»; Беларускі лён; «Хай кожны сумленна дакосіць...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Дом з блакітнымі аканіцамі: Аповесць // Маладосць. № 3, 4. Рэц.: С і д а р э в і ч А. У рэчышчы традыцый // ЛіМ. 1982. 28 мая; «Колер чорны ў першай баразны...»; «Вабіць яблынь бель...»; Васілёк; «Жыта красавала...»; «На дол, на дах і на карнізы»: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Ёсць справа, ёсць клопат жыццёвы...»; «Пакуль ідзе смяротны бой...»; «Жаўрукі вісяць званкамі...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 26 жн.; «Бору стаіць каравела...»: [Верш] // Заря. 19 марта; Утаймаванне пчол: [Верш] // Там жа. 10 июня; «Пакланюся нізка ветэранам...»; «Памяць лета шчодрага не згіне...»; «Дым на гаць і на плёсы...»: [Вершы] // Там жа. 14 авг.; Целяшоў дуб: [Верш] // Та жа. 3 нояб.; Ленінграду; «І ўсё ж я знайду свае лепшыя словы...»; «Адцвіло, мінула, адбрадзіла...»: [Вершы] // Звязда. 24 вер.; «З пяшчоты лісця маладога...»; «Бяжыць у хмарках белы месяц...»; «Храм жыцця жаданей...»; «Напэўна я не буду ў скрусе...»; «Памяць лета шчодрага не згіне...»: [Вершы] // ЛіМ. 27 жн.; Дзімка з Малога сяла: Апавяданне // Там жа. 24 снеж.

1983. Дапамог...; Часнок: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; «На вакзалах далёкіх...»: [Верш] // Сучаснік. Мн.; Жураўлі не пралятаюць міма...: [Нарыс] // Беларусь. № 12; «Сочыцца з туману...»; «На даліну і на кручу...»: [Вершы] // Заря. 5 февр.; «Бору стаіць каравела...»: [Верш] // Там жа. 19 марта; «Праз пожні, прапахлыя дымам...»: [Верш] // Там жа. 24 июня; «І ўсё ж няма жаданага спакою...» // Там жа. 25 авг.; «Селі пчолы на першыя кветкі...»; «Марознага ветру павевы...»; «Вясёлы гай і луг вясёлы...»: [Вершы] // Звязда. 29 крас.; «Маладосці дрэва пастарэла...»; «Нясцерпна з ранку прыпякае...»; Лістапад; «І ўсё ж няма жаданага спакою...»; «Водар сосен гаркавы...»; «Лятаеш, жаўранак, высока...»; «Над лугам, над гладдзю азёрнай...»: [Вершы] // ЛіМ. 20 мая; На водшыбе: Апавяданне // Там жа. 21 кастр.; Плакунтравы і сёння плачуць // Там жа. 2 снеж.; «Дым на гаць і на плёсы...»; «З гора, з нядолі, з пагрозы...»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 студз.

1984. Дапамог...: [Верш] // Бярозка. Мн.; «З пяшчоты лісця маладога...»; «Памяць лета шчодрага не згіне...»; «Напэўна, я не буду ў скрусе...»; «Храм жыцця жаданей...»; «Бяжыць у хмарках белы месяц...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.:, Запавет: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Ад першага ленінскага дэкрэта: [Інтэрв'ю] // Беларусь. № 1; На старт выходзіць май: Літ. пост «Беларусі» у падшэфным калгасе імя Жалезняковіча / Сааўт. І. Калюта; Ты ж расці, расці на славу!: Нарыс // Там жа. № 5; Піянерскае свята: [Верш] // Бярозка. № 4; Настаўнік мой жыццёвы...: [Верш] // Там жа. № 10; Звязда. 28 кастр.; «Ночы і цямнелі і журыліся...»; «Белы вецер, белы снег...»; «Лось ласю затрубіць...»; «Конніца сцюжы ўзвіхрыла...»; «Раніцою шарай...»; «Вецер скінуў у скрусе...»; «Праз пожні, прапахлыя дымам..»; «З радасцю ціхай...»; «Крык гракоў за снегавой заслонай...»; «Лёгкі, светлы, ажурны...»: [Вершы] // Полымя. № 5; «Спакойным крокам селяніна...»; «Дзіўнаю мелодыяй сагрэты...»; «Шышкі вісяць на ялінах...»: [Вершы] // Звязда. 23 снеж.; Светлыя песні Падлесся: Нарыс // ЛіМ. 16 сак.; «Зацвітуць званочкі і цюльпаны...»; «Пасвятлее ў ваколіцах шэрых...»; «Жаўрукамі далеч палявая...»; «Над засеўкам і над лугам...»; «Любоў мая — птушка святая...»; «Промні на палетак...»; «Колер чорны ў свежай баразны...»; «Дарагое, роднае, жывое...»; «Дружба наша сагрэта...»: [Вершы] // Там жа. 6 ліп.; Закон, па якім шчасце прыходзіць // Там жа. 5 кастр.; Меліяратары: Нататкі // Там жа. 14 снеж.

1985. Алімпійская дарога; Чылійская песня: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Партызан: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Рэха над балотам: [Нарыс] // Сузор'е. Мн.; «Ён знаў, што больш не ўбачыць зоры...»; «Малады і бадзёры...»; «Вякамі жывуць у насенні...; «Рэха слоў гарачых з гаю...»; «Птушыных спеваў пералівы...»; «Роднае поле шаную...»: [Вершы] // Бярозка. № 3; Каза ў капусце; Морква; Вітамін: [Вершы] // Вясёлка. № 9; Голас Радзімы. 31 кастр.; «Летняга вечара водсвет чырвоны...»; «Гэта вецер гудзе ў баравінах...»; «З туману і далечы...»; «Сэрца, заныла чаго ты?..»; «Ля чырвонай рабіны зімою...»; «З-пад калін і бяроз белакорых...»; «Вунь у жыце плача перапёлка...»; «Адшумела лета...»; «Суніцы даспявалі...»; «Вачмі азёр...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «На палеткі і сады...»: [Верш] // Родная прырода. № 3; Чайкі над сіняй вадою // Там жа. № 4; Лістапад: [Верш] // Там жа. № 6; Вітамін: [Верш] // Голас Радзімы. 19 снеж.; «Для кожнага дня ёсць няслава і скруха...»: [Верш] // Звязда. 6 студз.; Голасам роднай зямлі // ЛіМ. 18 студз.; Чую гул вясновых навальніц: [Вершы] // Там жа. 5 крас.; Вальс пад журлівымі таполямі: Апавяданне // Там жа. 12 ліп.

1.4.

1984. Б о й к а В. Там, на размежжы міру і вайны: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1.5.

На балгарскую мову. Едно утро: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Пулс. 1975. 23 септ.

На рускую мову. Скорая помощь; Целый день, как перекаты грома: [Вершы] // Молодежь Молдавии. 1966. 24 июля; Омела и омелушки: [Верш] / Пер. Г. Чиж //

Земля с лазурными очами. М., 1979; «Мама жито свое не дожала...»; «Поеду туда, где калины...»: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Аврора. 1982. № 11; Ленинграду; Весенняя песня; Сберегли / Пер. С. Макаров; Незабудки озер / Пер. Н. Ударов: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Круговорот: [Вершы] / Пер. С.Макаров // Неман. 1983. № 5; Учитель мой бессменный...: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1984. 26 окт.

2.3.

На беларускай мове. Д з ю б а й л а П. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Л о й к а А. Уваходзіны // ЛіМ. 1976. 31 снеж.; Н і к і ф а р о в і ч В. Пачатак ёсць... Што далей? // Там жа. 1975. 4 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ш а м я к і н а Т. Імкненні да ідэалу // Полымя. 1983. № 7.

На рускай мове. Е г о р е н к о в а Г. Диалектика души и духовности // Неман. 1983. № 8. *Т. М. Махнач.*

ГАРДЗІЦКІ АЛЯКСЕЙ

Гардзіцкі Аляксей Кузьміч (н. 2.5.1934, в. Пугачова Брэсцкага р-на, цяпер у межах Брэста), крытык. Член СП Беларусі з 1970.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1952 скончыў сярэднюю школу у Брэсце і паступіў на аддзяленне беларускай мовы і літаратуры Брэсцкага педагагічнага інстытута. Пасля яго заканчэння ў 1956 працаваў завучам Мікашэвіцкага дзіцячага дома Ленінскага (цяпер Лунінецкага) р-на. Адначасова выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Мікашэвіцкай СШ рабочай моладзі. Вясной 1957 выбраны другім сакратаром Ленінскага райкома ЛКСМ Беларусі. На пачатку 1959 перайшоў працаваць ў рэдакцыю ленінскай раённай газеты «Ленінская праўда». У 1959—62 аспірант, у 1962—66 — малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР. З 1966— старшы рэдактар Дзяржаўнага камітэта СМ БССР па друку. З 1972—літаратурны кансультант па ўзаемасувязях літаратур СП Беларусі.

Першая публікацыя А. Гардзіцкага з'явілася ў 1953 у брэсцкай абласной газеце «Зара». У 1968 выйшла першая кніга «Дыялогі». Даследуе праблемы сучаснай беларускай літаратуры і яе ўзаемасувязі з літаратурамі іншых народаў. Найчасцей выступае ў жанры дыялогу-інтэрв'ю. «Дыялогі» А. Гардзіцкага — даволі рэдкі ў беларускай практыцы вопыт жывой, змястоўнай, насычанай багатым фактычным матэрыялам размовы крытыка і пісьменніка, у ходзе якой высвятляюцца важныя пытанні псіхалогіі мастацкай творчасці, пісьменніцкага майстэрства, творчай гісторыі многіх прыкметных з'яў сучаснай айчыннай і замежнай літаратур. Жыве ў Мінску.

А. С. Гурская, А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.2.

Дыялогі. Мн., 1968. Рэц.: А х р ы м е н к а П. Цікава і павучальна // Гомел. праўда. 1969. 24 студз.; Б у р а н В. Расказваюць пісьменнікі // ЛіМ. 1969. 14 лют.; Г а л ь м а к о ў З. Дыялог за пісьменніцкім сталом // Полымя. 1969. № 6; С т а в е р А. Радасць першай сустрэчы // Наст. газ. 1969. 26 лют.

Пра майстэрства дэталі. Мн., 1969. Рэц.: К у з ь м і ч У. Пра мастацкую дэталь // Звязда. 1970. 10 ліп.; Ш а ў н я А. Пра майстэрства дэталі // Беларусь. 1970. № 6.

Творчасць Івана Шамякіна: (Да 50-годдзя з дня нараджэння пісьменніка). Мн., 1971. (Матэрыял у дапамогу лектару).

Сустрэчы. Мн., 1972. Рэц.: Г а р а й А. Знакомство продолжается // Заря. 1973. 6 апр.; Д а н і л е н к а М. Сустрэчы з нашымі сучаснікамі // Гомел. праўда. 1973. 23 студз.; М а р ц і н о в і ч А. Сустрэчы ў дыялогах // ЛіМ. 1973. 19 студз.; С о д а л ь В. // Неман. 1974. № 1; Ш у п е н ь к а Г. Цяпло чалавечых сустрэч // Полымя. 1973. № 5.

Вачыма сяброў: Гутаркі пра ўзаемасувязі літара-

тур. Мн., 1977. Рэц.: К а х а н о ў с к і Г. Літаратурныя дыялогі // Мін. праўда. 1977. 21 вер.; Л е б е д е в В. // Заря. 1978. 8 февр.; Р а г о й ш а В. Зацікаўлены позірк // Полымя. 1978. № 5; Ч а р о т а І. Пра дружбу літаратур // Беларусь. 1978. № 4.

Зразумець як сваё. Мн., 1977. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»). Рэц.: Ш в е д В. // Ніва. 1977. № 42.

Сябрына: (Літаратурныя сувязі Беларусі з літаратурамі братніх народаў СССР). Мн., 1986. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Гутаркі: Інтэрв'ю, дыялогі пра літаратуру. Мн., 1988.

1.3.

1953. «Баявыя сябры» // Зара. 6 сак.

1956. Першае апавяданне [Рэц. на: Н о в і к Г. Карэспандэнт. // Полымя. 1955. № 7] // Зара. 11 ліп.

1959. Першая кніга: [Рэц. на кн.: Н я д з в е д с к і У. Вясновыя баразны. Мн., 1958] // Маладосць. № 5; За самабытнасць вершаў: [Рэц. на кн.: С т а в е р А. Золак над Бярозай. Мн., 1959] // Зара. 8 снеж.; Паэма аб дзецях // ЛіМ. 21 сак.; У тыле ворага: (Успаміны былога партызана Канапацкага Івана Барысавіча) // Там жа. 9 мая; Створана літаратурнае аб'яднанне // Там жа. 18 ліп.; Надаць школе імя Якуба Коласа // Там жа. 31 кастр.

1960. Першыя спробы // ЛіМ. 5 сак.; У адрас музея // Там жа. 1 ліст.

1961. Прастата — добрая якасць: [Рэц. на кн.: С і н я ў с к і І. Дабрадзейка. Мн., 1960] // ЛіМ. 10 лют.

1962. Зборнік выклікае роздум: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Блакітны вецер. Мн., 1962] // Звязда. 21 жн.; Партрэты жыцця: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Матчыны рукі. Мн., 1961] // Калг. праўда. 31 сак.; Сучаснасць — вялікі натхніцель: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Матчыны рукі. Мн., 1961] // Чырв. змена. 9 жн.

1963. Солдатские песни // Знамя юности. 19 мая; Пра хлопцаў з дзетдома: [Рэц. на: Н я д з в е д с к і У. Хлопцы з другога корпуса // Маладосць. 1963. № 7, 8] // ЛіМ. 25 кастр.; Удалы дэбют: [Рэц. на кн.: Р у д к о ў с к і М. Першыя вёрсты. Мн., 1963] // Чырв. змена. 4 снеж.

1964. Раман аб сучасніках: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Сэрца на далоні. Мн., 1964] // Беларусь. № 12; Америка глазами белоруса // Знамя юности. 21 июля; Гимн материнской любви // Там жа. 4 дек.; Вдохновение — в поиске: [Рэц. на кн.: А н д р о н н и к о в И. Лермонтов: Исследования и находки. М., 1964] // Сов. Бел. 9 окт.; Героі твора — сучаснікі: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Сэрца на далоні. Мн., 1964] // Чырв. змена. 19 жн.

1965. Ад жыццёвага факта: [Інтэрв'ю з І. Шамякіным] // Маладосць. № 5; Фота апавядае пра горад // Полымя. № 5; Когда горят все краски жизни: [Рэц. на кн.: Ш а м я к и н И. Листопад. М., 1964] // Сов. Бел. 10 февр.

1966. Узаемная любоў // Дзень паэзіі — 66. Мн.; З адчуваннем новага: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965] // Беларусь. № 2; Критические заметки прозаика: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965] // Вопр. лит. № 5; Белорусская дореволюционная проза: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к а я дакастрычніцкая проза. Мн., 1965] // Там жа № 12; Бачыць глыбока і шырока: [Інтэрв'ю з І. Мележам] // Маладосць. № 5; Жанр дакументальны: [Інтэрв'ю з І. Новікавым] // Там жа. № 8; У жыцці і ў мастацтве: [Інтэрв'ю з У. Дубоўкам] // Там жа. № 12; Ах, Михалина, Михалина: [Рэц. на: Ш а м я к і н І. Ах, Міхаліна, Міхаліна // Маладосць. 1966. № 2] // Знамя юности. 11 дек.; Путешествие в страну поэзию: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч С. Па слядах паэтычнай легенды. Мн., 1965] // Сел. газ. 27 апр.; Лаборатория творчества: [Рэц. на кн.: Ш к р а б а Р. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965] // Сов. Бел. 11 июня.

1967. Слова польскага лірніка // Беларусь. № 8; Бацькі і дзеці, дзяды і ўнукі: [Інтэрв'ю з В. Віткам] // Маладосць. № 3; Ідучы ад дэталі: [Інтэрв'ю з А. Кулакоўскім] // Там жа. № 4.

1968. Расказваецца пра сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Вячэрні сеанс. Мн., 1968] // Беларусь. № 12; Праблемы малога жанру: [Інтэрв'ю з Я. Скрыганам] // Маладосць. № 2; Добра, што пішацца: [Інтэрв'ю з Я. Брылём] // Там жа. № 7; Я — за рамантыку: [Інтэрв'ю з І. Навуменкам] // Там жа. № 10.

1969. Чараўнік песні: [Інтэрв'ю з М. Забэйдам] // Маладосць. № 5; Святло дабраты, дружбы: [Інтэрв'ю з А. Малышкам] // Там жа. № 8; Лепш, як для дарослых: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Казкі. Мн., 1968] // Звязда. 20 ліст.; Детям Белоруссии // Кн. обозрение. 12 апр.; «На днях книголюбы института «Минскпроект...» // Там жа. 5 сент.; Поэзия лужицких сербов // Там жа. 5 дек.; Пополнение серии: [Рэц. на кн.: К у л е ш о в Ф. А. И.Куприн о литературе. Мн.. 1969] // Там жа. 19 дек.; Сябар з ГДР // ЛіМ. 5 снеж.; Расказвае краіна кніг // Чырв. змена. 22 ліст.

1970. Суровыя зімы: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Снежныя зімы. Мн., 1968] // Беларусь. № 9; Шматграннасць: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Шматграннасць. Мн., 1970] // Там жа. № 12; Пра гэта трэба пісаць: [Інтэрв'ю з Г. Цюркам] // Маладосць. № 3; Янка Маўр — жартам і сур'ёзна: [Інтэрв'ю] // Там жа. № 11; В духе дружбы // Кн. обозрение. 6 марта; Полесские встречи: [Рэц. на кн.: А л я х н о в і ч У. Палескія навелы. Мн., 1970] // Там жа. 31 июля; Искренне и просто: [Рэц. на кн.: К и р е е н к о К. Теплая радуга. Мн., 1970] // Там жа. 25 сент.; Перекличка друзей: [Рэц. на кн.: Х а н і н а ў М. Хвоі і цюльпаны. Мн., 1970] // Там жа. 23 окт.; Пра майстэрства дэталі // ЛіМ. 20, 23 студз., 3, 6 лют.; Аб перамозе жыцця // Там жа. 25 вер.

1971. Папаўненне серыі // Беларусь. № 11; Отчет критика: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Шматграннасць. Мн., 1970] // Вопр. лит. № 2; Па няпісаныя скарбы: [Інтэрв'ю з Ф. Янкоўскім] // Маладосць. № 2; Всего одно путешествие // Кн. обозрение. 29 янв.; Дать себе слово: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. Далі сабе слова. Мн., 1970] // Там жа. 18 июня; Минск книжный // Там жа. 10 сент.; Дарагое слова пісьменніка // Мін. праўда. 29 студз.

1972. Первопроходец далеких и близких земель // Мавр Я. Путь из тьмы. Мн.; У скарбонку купалазнаўства: [Рэц. на кн.: Я р о ш М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971] // Беларусь. № 5; Сустрэча з паплечніцай паэта // Там жа. № 7; Голос человечности: [Рэц. на кн.: К а в а л е н к а В. Голас чалавечнасці. Мн., 1970] // Вопр. лит. № 3; Читая Купалу: [Рэц. на кн.: Я р о ш М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971] // Там жа. № 6; Под знаменем братства // Кн. торговля. № 3; Дзе сінеюць Карпаты...: [Нарыс] // Маладосць. № 10; Рука сябра: [Інтэрв'ю з І. Мележам] // Там жа. № 12; Падарожжа праз перажытае і перадуманае // Полымя. № 11; Побач з сучаснікам: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Давыдзік // Наст. газ. 9 вер.

1973. Як я знаходзіў уласныя краявіды // Дзень паэзіі-73. Мн.; На пульсе современности // Шамякин И. Снежные зимы. Мн.; Рукою вопытнага мастака: Аляксею Кулакоўскаму — 60 гадоў // Беларусь. № 12; Две встречи с Янкой Мавром // Дет. лит. № 10; В семье единой // Молодой коммунист. 22 сент.; Размова пра маладую паэзію // ЛіМ. 8 сак.; Размова з чытачом: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Размова з чытачом. Мн., 1973] // Там жа. 27 ліп.; Чарговыя тамы... // Там жа. 3 жн.; С чувством семьи единой: Навстречу Дням музыки и литературы Белорусской ССР // Сов. Чувашия. 22 сент.

1974. Вачыма сябра: [Інтэрв'ю з У. Мэем] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Час рядом с Судрабкалном // Дружба народов. № 5; Вачыма сяброў: [Штрыхі да партрэтаў Д. Кавалёва, У. Мэя, Я. Судрабкална] // Маладосць. № 4; З партыяй, з народам: [Інтэрв'ю з К. Крапівой] // Там жа. № 9.

1975. Глыток дружбы // Далягляды. Мн.; Памяць Хатыні: (Эсэ) // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Новая ўдача раманіста: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Атланты і карыятыды. Мн., 1974] // Беларусь. № 10; З трох сустрэч: [Інтэрв'ю з В. Астаф'евым, М. Ільбекам, М. Кановічам] // Маладосць. № 8; Дядька Альбинас // Неман. № 10; Сов. Бел. 19 марта; Героіка на лялечнай сцэне // Звязда. 23 жн.; Наш поступ і мацнее,

і мужнее // ЛіМ. 19 вер.; В семье единой // Сов. Литва. 18 марта.

1976. Сцежкамі Сыракомлі // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Зразумець як сваё: [Інтэрв'ю з С. Хёльмебакам, Е. Путрамантам, М. Мехдзі аль-Джавахіры] // Маладосць. № 12; Кропля смутку: [Інтэрв'ю з Е. Путрамантам] // Голас Радзімы. 9 снеж.; Семінар у Караліщчавічах // ЛіМ. 24 снеж.; Встреча с другом // Сел. газ. 6 окт.

1977. Сафійскія гутаркі // Далягляды. Мн.; Паездка ў Вязынку // Дзень паэзіі — 77. Мн.; У інтарэсах братняй дружбы // Беларусь. № 5; Становление: [Рэц. на кн.: К а в а л е н к а В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975] // Дружба народов. № 6; Клопат адзіны — літаратура: [Інтэрв'ю з В. Каваленкам] // Маладосць. № 1; На пачатку: [Інтэрв'ю з М. Джэркавічам] // ЛіМ. 29 крас.

1978. Не знікне з памяці чалавечай // Далягляды. Мн.; «Пра самае галоўнае»: Дзве гутаркі з Васілём Быкавым // Маладосць. № 9; Подсказано жизнью: Беседа с Иваном Шамякиным // Кн. обозрение. 1 сент.

1979. Так было: [Рэц. на кн.: К а в а л е н к а В. Падвышанае неба. Мн., 1978] // Беларусь. № 1; Выверана жыццём: [Рэц. на кн.: Д а в ы д з е н к а В. Жывыя струны. Мн., 1978] // Вяч. Мінск. 30 мая; І з беларускай — таксама... // ЛіМ. 5 студз.

1980. Размова з Вацлавам Жыдліцкім // Далягляды. Мн.; Хвіліны жыцця: [Рэц. на кн.: С к р ы г а н Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979] // Беларусь. № 1; Мастацкі летапіс жыцця: Да выхаду ў свет Збору твораў Івана Шамякіна // Беларусь. № 2; У пошуках гармоніі: [Рэц. на кн.: В я р ц і н с к і А. Ветрана. Мн., 1979] // Там жа. № 7; Пра літаратуру і час: [Рэц. на кн.: А д а м о в і ч А. Літаратура, мы і час. Мн., 1979] // Там жа. № 8; Апаленыя пялёсткі // ЛіМ. 22 лют.; «Каб тварыць другому пакаленню...» // Там жа. 25 крас.; Крывёй сэрца // Там жа. 15 жн.

1981. Гутарка з Войцехам Жукроўскім // Далягляды. Мн.; Ад складальніка // Пісьменнікі Савецкай Беларусі. Мн.

1982. Сябрына: [Інтэрв'ю з Р. Казаковай, Р. Лубкіўскім, Г. Эмінам] // Маладосць. № 8.

1983. Беларуская літаратура ў Англіі: [Інтэрв'ю з А. Макмілінам] // Далягляды. Мн.; Прэміі юбілейнага: Лаўрэаты Дзяржаўных прэмій БССР у галіне літаратуры // Беларусь. № 3; Поездка в Вязынку // Дружба. № 2.

1984. Як вы перакладаеце?: [Інтэрв'ю з Я. Семяжонам] // Далягляды. Мн.; Братэрства // Маладосць. № 5; Поездка в Вязынку // Неман. № 7; Бо свайму народу служыць: (Беларуская літаратура за мяжой) // ЛіМ. 13 крас.; Думкі венгерскага крытыка // Там жа. 31 жн.; Память Хатыни // ЛГ. 28 марта.

1985. «Стараюся бачыць ісціну» // Вобраз-85. Мн.; Слова пісьменніка ў змаганні за мір: (Гутарка з народным пісьменнікам БССР Васілём Быкавым) // Далягляды. Мн.; Памяць патрабуе: Пра кнігу Васіля Быкава «Праўдай адзінай» // Беларусь. № 11; Память требует: [Рэц. на кн.: Б ы к а ў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984] // Вопр. лит. № 11; Встреча с Арменией // Неман. № 3; Первая встреча // Там жа. № 7; Струны жыцця: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Пяць струн. Мн., 1984] // ЛіМ. 19 ліп.; Нашы госці // Там жа. 4 кастр.

1.4.

1972. Г р а м з і н С. У непагадзь: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 8.

1.5.

На балгарскую мову. От родната земя // Пламък. 1976. № 10.

На польскую мову. Ankieta: gdy słyszę słowo „Polska" // Pryjaźń. 1977. Nr 30.

На рускую мову. Две встречи. Человек из «глубинки»; Пейзаж: [Інтэрв'ю] // Неман. 1979. № 1.

На ўкраінскую мову. Серцю любий: (До 150-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка) // Літ. Укр. 1964. 27 трав.; У пам'яті назавжди // Там жа. 1964. 22 вер.

1.6.

П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі біябліяграфічны даведнік. Мн., 1970 / Скл. з інш.

Д а л я г л я д ы: Літаратурны зборнік. Мн., 1975; Мн., 1976; Мн., 1977; Мн., 1978; Мн., 1979; Мн., 1980; Мн., 1981; Мн., 1982; Мн., 1983; Мн., 1984; Мн., 1985; Мн., 1986; Мн., 1987; Мн., 1988; Мн., 1989; Мн., 1990 / Скл.

Б е л а р у с к і я савецкія паэты: (Зборнік вершаў). Тбілісі, 1978 / Скл.

П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981 / Скл.

Б р а т э р с т в а, 1982: Літаратурны зборнік. Мн., 1982 / Скл. з А. Клышкам.

С т а я н а ў А. Паездка ў Вязынку // Голас Радзімы. 1977. 3 сак. / Зап.; Ш а м я к і н І. Пад знакам юнацтва // Бярозка. 1978. № 4 / Зап.; Б ы к а ў В. Не мае права маўчаць // Голас Радзімы. 1984. 21 чэрв. / Зап.

2.3.

На беларускай мове. А л я к с е ю Гардзіцкаму — 50 // ЛіМ. 1984. 4 мая; Г а й д у к М. Просім часцей // Ніва. 1980. 13 ліп.; Л о ш ы ц к і У. Хто аўтар? // ЛіМ. 1974. 1 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г о й ш а В. Зацікаўлены позірк // Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982; Ц у л у к і д з е Т. На мове Руставелі // ЛіМ. 1979. 9 сак.

На польскай мове. M o s k w a J. Związki serdeczne // Kierunki. 1974. Nr 44.

На рускай мове. А . К . Г о р д и ц к о м у — 50 лет // ЛГ. 1984. 25 июля.

На чэшскай мове. G a š i n e c E. Spisovatele Sovetskeho Beloruska // Revue světové literatury. 1982. Nr 6.

А. С. Гурская.

ГАРДЗЯЛКОЎСКАЯ ТЭРЭЗА

Гардзялкоўская Тэрэза (псеўд. З я з ю л я, крыпт. Т. Г.), беларуская перакладчыца і выдавец пачатку 20 ст.

Біяграфія Т. Гардзялкоўскай не высветлена. Паходзіла з заможнай шляхты, з сям'і землеўласніка (ёй належаў маёнтак Габрылева-Папоўка у былой Абчугскай вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ., цяпер у межах в. Сані Талачынскага р-на Віцебскай вобл.). У 1907—08 падарожнічала па Заходняй Еўропе, жыла ў Італіі (Неапаль) і Францыі (Ніца). У 1912 перапісвалася з рэдакцыяй газеты «Наша ніва» (з Варшавы). Прымала ўдзел у ліберальным грамадскім руху, садзейнічала асвеце. Паводле характарыстыкі А. Уласава, «кабета тыпу Э. Арэшчыхі» (З жыццяпісу Якуба Коласа. Мн., 1982. С. 243). Па некаторых звестках, была асабіста знаёмая з Э. Ажэшка і М. Канапніцкай. Падтрымлівала беларускі нацыянальна-культурны рух, дапамагала яму сродкамі, перакладчыцкай і асветніцкай працай. Выступала ў газеце «Наша ніва» (з 1907), супрацоўнічала з

выдавецкім таварыствам «Наша хата» (1909—11), выдавецтвам часопіса «Лучынка» (1914). Перакладала творы рускіх і польскіх пісьменнікаў. Арыентавалася пераважна на творы з драматычным сюжэтам, цікавыя для дзіцячай аўдыторыі. Выдатна валодала беларускай мовай, імкнулася як найлепш перадаць змест, вобразы твора. Асветніцкія мэты праследаваў пераклад польскай брашуры «Як багацеюць чэшскія сяляне». Свае пераклады Т. Гардзялкоўская выдавала ўласным коштам. На свае сродкі выдала таксама кнігі Я. Коласа «Апавяданні», Ядвігіна Ш. «Бярозка», зборнік «Беларускія казкі», зборнік апавяданняў рускага пісьменніка А. Амфітэатрава «Хілібертава пакута» ў перакладзе на беларускую мову. У 1908 разам з сынам Канстанцінам арганізавала ў маёнтку Габрылева-Папоўка беларускую школу, дзе ў студзені-красавіку па рэкамендацыі «Нашай нівы» працаваў Я. Колас. Гэта школа, у якой вучылася 18 сялянскіх дзяцей, лічыцца першай беларускай школай наогул. Сваёй перакладчыцкай і выдавецкай дзейнасцю ўнесла пэўны ўклад у беларускую літаратуру (у прыватнасці — дзіцячую), ва ўмацаванне яе сувязей з літаратурамі суседніх народаў.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.4.

Канапніцкая М. Дым: (Апавяданне) / З пол. Вільня, 1909 / Пер. пад. псеўд. Зязюля.

Горкі М. Архіп і Лявонка / З рус. Вільня, 1910 / Пер. пад крыпт. Т. Г.

Віткевіч С. Дзядзька голад: Апавяданне для дзяцей / З пол. Вільня, 1911 / Пер. пад псеўд. Зязюля.

Маліноўскі. Як багацеюць чэшскія сяляне / З пол. Вільня, 1912 / Пер. пад псеўд. Зязюля.

Жэромскі С. Што б не здарылася — вытрываю; Віткевіч С. Расказ Сабалы; Воўк / З пол. Мн., 1914 / Пер. пад псеўд. Зязюля.

1908. Жэромскі С. Пасля Седану: Апавяданне / З пол. // Н. н. 11 сак. / Пер. пад крыпт. Т. Г.

1917. Жэромскі С. Што б не здарылася — перанясу: (Апавяданне) / З пол. // Гоман. 10 ліп. / Пер. пад крыпт. Т. Г.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Гісторыя і сучаснасць. Мн., 1968. С. 194, 198; Я г о ж. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 144, 146, 158—160; Саламевіч Я. Зязюля — Тэрэза Гардзялкоўская // Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Талачынскага раёна. Мн., 1988.

На рускай мове. Бигеза В. Белорусская дореволюционная книга (конец XIX — начало XX в) // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1981. С. 97—98.

В. М. Грышкевіч.

ГАРОДНЯ АЛЕСЬ

Гародня Алесь (сапр. Функ Аляксандр Эраставіч; інш. псеўд. Ф. Гарадзенскі, Ян Дораг, А. Падбярэзкі; 1899, г. Перм — 12.9.1944), празаік, крытык.

Бацька быў з немцаў, служыў чыноўнікам у Польшчы, але сям'я рэгулярна наведвала Беларусь, дзе былі дзедаў (Здзітава Пружанскага пав.) і матчын (Семянча ў трох вярстах ад Пружан) маёнткі. Бацькі адмоўна ставіліся да беларускай мовы, іх жа сын, наадварот, уважліва ўглядаўся ў побыт беларускіх сялян, услухоўваўся ў іх мову. У гэтым сэнсе паездкі на Беларусь былі дабратворнымі. Рэвалюцыя 1917 заспела А. Гародню ў Фінляндыі. У тым жа годзе прыехаў у Маскву на вучобу. Стаў членам маскоўскай арганізацыі Беларускай Сацыялістычнай Грамады. З гэтага часу трывала далучыўся да беларускай культурнай справы. Працаваў тэхнічным рэдактарам часопіса «Чырвоная Беларусь». У 1930 арыштаваны як удзельнік уяўнай «контррэвалюцыйнай групоўкі» і ў 1931 асуджаны. Да 1934 адбываў пакаранне ў месцах зняволення. У 1942 яму была зноў інкрымінавана «контррэвалюцыйная агітацыя», і Самаркандскі абласны суд прыгаварыў яго да расстрэлу, аднак пакаранне было заменена на 10 год зняволення, у часе якога ён памёр. Па судовых справах 1931 і 1942 не рэабілітаваны, справы А. Гародні не пераглядаліся. У 1988 у Вярхоўны суд БССР унесены пратэст аб яго рэабілітацыі.

У літаратуры 1920-х г. А. Гародня вядомы як аўтар аповесцей «На крэсах» і «Варта на Рэйне», некалькіх апавяданняў, а таксама як крытык. Станоўчы водгук аб яго прозе даў у кнізе «Маладняк за 5 гадоў» (1928) М. Гарэцкі. Эксперыментатарскі характар прозы пісьменніка адзначаў Б. Мікуліч. Як крытык А. Гародня адыграў у гісторыі беларускай літаратуры не дужа прывабную ролю. Яго канцэпцыя вызначалася ваяўнічым вульгарным сацыялагізмам. Быў апалагетам пралетарскай класавай культуры, лічыў мастацтва сродкам класавай барацьбы, а пралетарскую літаратуру — зброяй, накіраванай супраць буржуазіі. Адпаведна са сваёй канцэпцыяй гегемоніі «пралетарскай» літаратуры ў эпоху дыктатуры пралетарыяту прыпісваў «трацкізм» у разуменні літаратурнага працэсу «ўзвышаўскім» крытыкам (А. Бабарэку, Ф. Купцэвічу), крытыкаваў іх, а таксама А. Дудара і інш. пісьменнікаў за «нацыянал-дэмакратызм», хаця, як гэта ні парадаксальна, сам стаў ахвярай палітычнага абвінавачвання менавіта ў ім.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

На крэсах: Аповесць. Мн., 1927. Рэц.: І. В. // Маладняк. 1928. № 4; Н е - п а ў с т а н е ц // Полымя. 1927. № 8; 2 выд. Мн., 1931.

Варта на Рэйне: Аповесць. Мн., 1930.

1.3.

1925. На крэсах: Аповесць // Полымя. № 6—7.

1927. У поплавах: Апавяданне // Маладняк. № 7—8; [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч А. Угрунь. Мн., 1927] // Полымя. № 7 / Пад псеўд. Ф. Гарадзенскі; [Рэц. на кн.: Г р а м ы к а М. Дзве паэмы. Мн., 1927] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Ф. Гарадзенскі; Варта на Рэйне: Аповесць // Росквіт. 1927—1928. № 1.

1928. [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. Апавяданні. Мн., 1928] // Маладняк. № 5; [Рэц. на: «Полымя». 1928. № 1—3] // Там жа. № 6; [Рэц. на кн.: М о р - к а ў к а А. Дым жыцця. Мн., 1928] // Там жа. № 8; Ці ёсць у нас неабуржуазная літаратура?; [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч А. Угрунь. Мн., 1928] // Там жа. № 9; [Рэц. на кн.: Г р а м ы к а М. Плынь. Мн., 1927] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Ф. Гарадзенскі; Сацыяльныя асновы творчасці Андрэя Александровіча // Там жа. № 3; [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Крокі. Мн., 1928] // Там жа. № 7; [Рэц. на кн.: М а ў р Я. Сын вады. Мн., 1928] / Пад псеўд. Ян Дораг; [Рэц. на кн.: К л я ш т о р н ы Т. Светацені. Мн., 1928] // Там жа. № 8; Памылка ці народнасць, а выправіць трэба: / (У парадку самакрытыкі) // Звязда. 24 ліп. / Пад псеўд. Ф. Гарадзенскі. Сааўт. К. Чорны; Горад — Сірэна: [Апавяданне] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 27 мая.

1929. Тры аркушы бессаромнае фальсіфікацыі // Маладняк. № 4; Фармалістычны факстрот і «самабытная» лявоніха // Там жа. № 9.

1930. 25 год творчай працы // Чырв. Бел. № 10 / Пад псеўд. Ян Дораг; Памяці беларускага пралетарскага паэта Паўлюка Труса: (Да першай гадавіны яго смерці) // Звязда. 2 вер. / Сааўт. Л. Бэндэ, П. Галавач, А. Кучар.

1.4.

С е р а ф і м о в і ч А. Вераб'іная ноч: Апавяданні / З рус. Мн., 1930.

2.3.

На беларускай мове. Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928. Мн., 1928. С. 73—76; К а р а - б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 99, 162; М і к у л і ч Б. Пра аповесці Гародні // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. 28 жн.: М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 167—168. *Я. А. Гарадніцкі.*

ГАРОХ ЯНКА

Гарох Янка (н. прыблізна ў 1906—09, г. Стоўбцы Мінскай губ., цяпер Мінскай вобл.—?), паэт, удзельнік нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі.

Нейкі час разам з В. Таўлаем вучыўся ў Віленскай гімназіі. У 1929 удзельнічаў у вучнёўскіх хваляваннях, разам з сябрамі патрабаваў вярнуць у гімназію В. Таўлая і інш. выключаных актывістаў. Быў на падпольнай камсамольскай рабоце. За належнасць да камсамола выключаны з гімназіі. Займаўся на прыватных курсах. Адзін з дзеячаў падпольнага друку. У 1932 разам з М. Танкам выдаваў у Вільні палітычны і літаратурны часопіс «Пралом». Яго першы рукапісны нумар, надрукаваны на гектографе, не дайшоў да нашага часу. У другім, надрукаваным на гектографе, змешчаны верш Я. Гароха «Выбірайце камітэты барацьбы». Ён таксама упрыгожыў вокладку часопіса сімвалічным малюнкам-заклікам да свабоды. Паводле ўскосных звестак, асобныя творы Я. Гароха змешчаны ў «Хрэстаматыі рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі» (Мн., 1933), але ідэнтыфікаваць іх не ўдалося. Як відаць з «Лісткоў календара» М. Танка, большасць вершаў Я. Гароха загінула ў рукапісе. *Ц. Б. Ліякумовіч.*

Бібліяграфія

1.3.

1932. Лугі і плач беларускай санацыі // Пралом. № 2

2.3.

На беларускай мове. К а л е с н і к У. Паэзія змагання. Мн., 1959. С. 15, 17; Т а н к М. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн., 1963; Я г о ж. Лісткі календара // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1981. Т. 6. С. 19—20. *Ц. Б. Ліякумовіч.*

ГАРТНЫ ЦІШКА

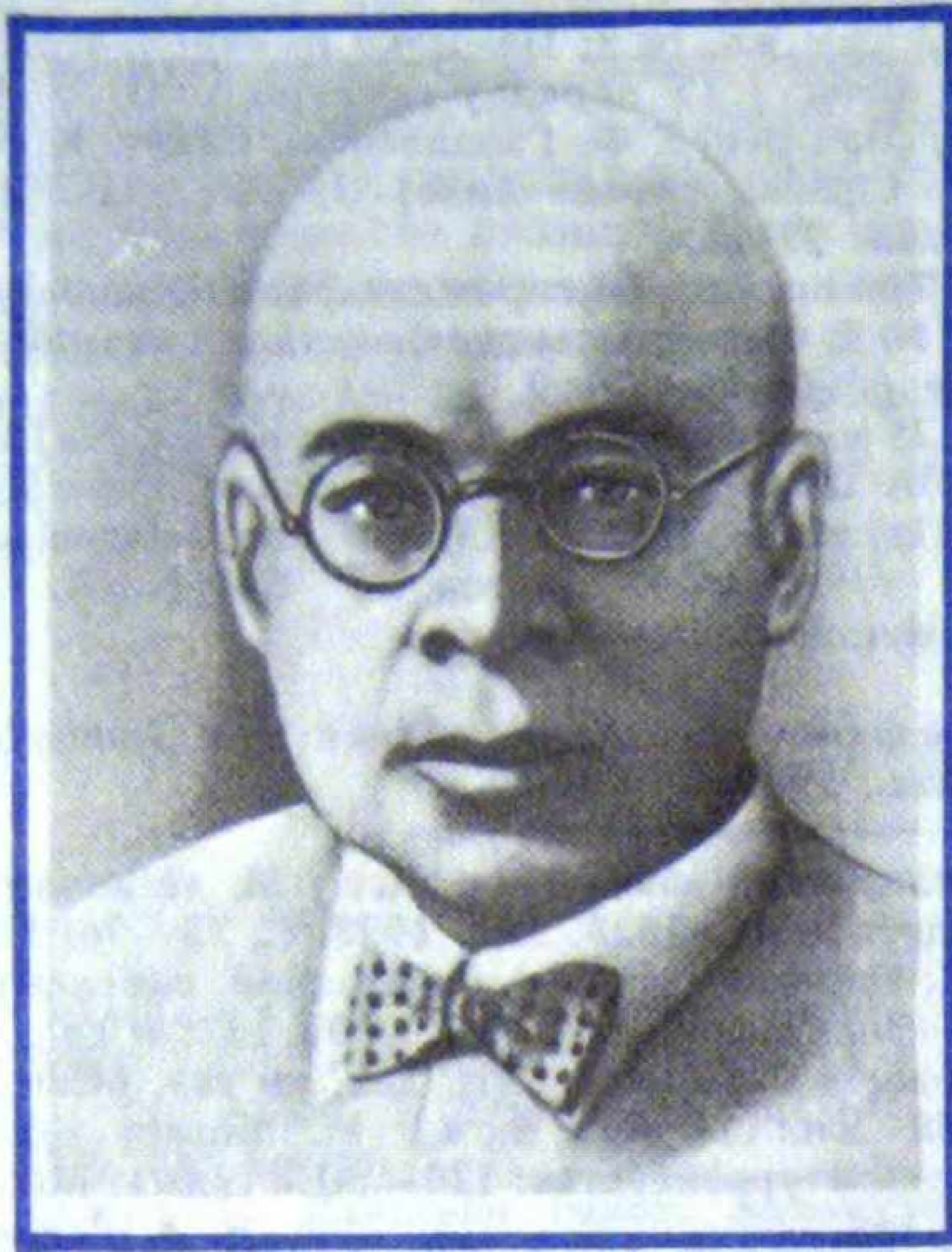

Гартны Цішка [інш. псеўд. Авадзень, Авадзён, Аглядальнік, В. Аса, Беларус, Беларус-Камуніст, Вар, П. Вартавы, Паўлюк Вартавы, Васа, Сымон Гляк, Габрусь Друк, Сымон Друк, Зміжыла, Зміцер, Знаёмы, Змітро Капылянін, Янка Кліч, Коммунист Беларус, Мінчанін Цішка Г., Мужык, С. Смык, Я. Смык, Стары С—Д, Твой сын Змітро, Чырвонь, Язэп Чырвонь, Шулятнік; крыпт. Ц. Г., Д. Ж., З. Ж., У. Ж., Ул. Ж., Д. Ж-ч, З. Ж-ч, Я. К-іч, і інш.; сапр. Жылуновіч Зміцер Хведаравіч; 23.10(4.11).1887, мяст. Капыль Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер г. Капыль Мінскай вобл.— 11.4.1937; пахаваны на ўскраіне Пячэрскага парку ў Магілёве], празаік, паэт, драматург, дзяржаўны і грамадскі дзеяч. Акадэмік АН Беларусі (1928). Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў сям'і беззямельнага селяніна. Вучыўся спачатку ў прыватных настаўнікаў (т. зв. «дарэктараў»). Скончыў двухкласнае вучылішча ў Капылі (1905). Працаваў пастухом па найму, з 1906 у гарбарнай майстэрні. Праз аднаго з местачковых «дарэктараў», Васіля Татарынчыка, які прапагандаваў у Капылі нелегальную літаратуру, пазнаёміўся з творамі М. Някрасава і М. Горкага. На фарміраванне грамадска-палітычных поглядаў Ц. Гартнага вялікі ўплыў зрабіла капыльская сацыял-дэмакратычная арганізацыя; у 1906 ён выбраны членам камітэта гэтай арганізацыі. У 1909, пасля закрыцця гаспадаром гарбарні, у пошуках работы аб'ездзіў многія гарады Беларусі, Літвы і Украіны. У 1910 у Капылі, разам з Х. Станілевічам, А. Гурло і Х. Чарнышэвічам, выдаваў рукапісны літаратурна-грамадскі часопіс «Заря», у 1911 супрацоўнічаў і быў рэдактарам першых нумароў часопіса «Голос низа» з дадаткам «Вольная думка». Пра капыльскія рукапісныя выданні пісаў Л. Клейнбарт у часопісах «Вестник Европы», «Журнал для всех», «Современный мир». У 1912 Ц. Гартны працаваў гарбаром у г. Вількамір Ковенскай губ., вёў прапагандысцкую работу. У 1913 пераехаў у Пецярбург, працаваў на заводзе «Вулкан», быў членам таварыства «Знание» і міжраённага аб'яднання сацыял-дэмакратаў. Папрацаваўшы пяць месяцаў, тры месяцы быў беспрацоўным. Матэрыяльную і маральную падтрымку Ц. Гартнаму аказалі Б. Эпімах-Шыпіла і іншыя дзеячы беларускага Адраджэння ў Пецярбургу. Сябры дапамагалі яму атрымаць работу ў выдавецтве «Новый человек». У 1915 быў мабілізаваны ў войска, але праз месяц яго адпусцілі. Праз год ажаніўся з дачкой пецярбургскага рабочага Бяловай Надзеяй Сцяпанаўнай, якая працавала ў канторы выдавецтва «Новый человек». У 1916 працаваў у Беларускім бежанскім камітэце і выдаваў газету «Дзянніца», якая пасля закрыцця ў 1915 «Нашай нівы» адыграла вялікую ролю ў гуртаванні беларускіх рэвалюцыйных сіл. Адзін з лідэраў Беларускай сацыялістычнай грамады (1917). Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі сакратар Беларускага нацыянальнага камісарыята пры Наркамаце РСФСР. Некаторы час рэдагаваў «Дзянніцу» — першую савецкую газету на беларускай мове. У кастрычніку 1918 Прэсненскі райком партыі Масквы прыняў яго ў РКП(б). Уваходзіў у склад бюро Беларускай секцыі РКП(б). З 1.1.1919 старшыня часовага рабоча-сялянскага Савецкага ўрада Беларусі. Як сведчаць многія крыніцы, быў і аўтарам яго маніфеста. З сакавіка 1919 — рэдактар-выпускаючы і сакратар газеты «Красная заря» (Харкаў), з чэрвеня таго ж года — палітработнік у штабе 14-й арміі, якая вяла бai супраць дзянікінцаў. Пазней працаваў у штабе Заходняга фронту ў Смаленску. У 1921 пераехаў у Мінск. Быў рэдактарам газеты «Савецкая Беларусь», часопіса «Полымя», узначальваў Дзяржаўнае выдавецтва БССР і Цэнтральны архіў БССР, працаваў намеснікам Наркома асветы БССР і загадчыкам Галоўмастацтва, у Інстытуце гісторыі АН БССР, загадваў выдавецтвам АН БССР. У 1923 пленум ЦК КП(б)Б прыняў пастанову аб прысваенні Ц. Гартнаму звання народнага паэта Беларусі, аднак выканана пастанова не была. Член ЦБ КП(б)Б (31.12.1918—4.3.1919), кандыдат у члены ЦК КП(б)Б (10.1.1927—6.2.1929), член ЦВК БССР у 1920—31. 16.1.1931 пастановай ЦКК КП(б)Б быў выключаны з партыі з фармуліроўкай «за свядомае правядзенне нацыянал-апартуністычнай і нацыянал-дэмакратычнай лініі, за ўдзел у антыпартыйных групоўках у КП(б)Б, за сувязь з чужымі і варожымі справе пралетарыяту нацдэмаўскімі і фашысцкімі элементамі...». ЦКК ВКП(б) на пасяджэнні 15.3.1931 пацвердзіла пастанову ЦКК Кампартыі Беларусі. Улічваючы заяву Ц. Гартнага аб прызнанні сваіх памылак і прадстаўленую яму характарыстыку партарганізацыяй завода «Камунар», Прэзідыум ЦКК ВКП(б) палічыў магчымым перагледзець гэту пастанову праз год. Аднак гэта рашэнне не было перагледжана. 15.11.1936 арыштаваны органамі НКУС. У час знаходжання ў Мінскай турме катаваўся, быў

абвешчаны псіхічна хворым. 7.4.1937 пераведзены ў Магілёўскую псіхіятрычную лячэбніцу, дзе, паводле афіцыйнай версіі, памёр ад гангрэны лёгкіх, у сапраўднасці ж — скончыў жыццё самагубствам. На выяўленым месцы пахавання 11.4.1989 устаноўлены помнік. Сын Ц. Гартнага, Алег ў 1941 пайшоў добраахвотна на фронт і загінуў, абараняючы Ленінград, дачка Галіна стала вучоным-лексікографам, працавала ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР. 15.10.1955 Ц. Гартны быў рэабілітаваны ў грамадзянска-праўавых адносінах. У 1987—88 адбылася поўная палітычная рэабілітацыя.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1908 на старонках «Нашай нівы». Газета аказала вялікі ўплыў на яго перакананні, на фарміраванне таленту. Раннія творы Ц. Гартнага публікаваліся таксама ў капыльскіх рукапісных выданнях, у альманаху «Маладая Беларусь», настольных календарах. Асобныя вершы і нарысы друкаваліся ў газетах «Звезда» і «Правда» (1912—13). У 1913 выйшаў зборнік «Песні». Матывы дарэвалюцыйных вершаў навеяны рэвалюцыйна-вызваленчым рухам. Шмат увагі ўдзяляў праблемам беларускага адраджэння («Да Нёмана», «Сявец», «Роднай краіне», «Каваль», «Да надзеі»). Роздум пра «васкросшую краіну каханую» прасякнуты пачуццём гатоўнасці да рэвалюцыйнага змагання ў адзінстве з братнімі народамі. Ц. Гартны часта выкарыстоўваў пашыраную ў масавай рэвалюцыйнай паэзіі сімволіку («Ветру», «Званар», «Сэрцу волю!», «Ліхтаршчык», «Каваль», «Мая стыхія», «Звон»). Новай для беларускай паэзіі была рабочая тэматыка, якую паэт распрацаваў у цыкле вершаў, прысвечаных гаротнай долі вандроўных гарбароў. Значнае месца займаюць вершы, у якіх паэтызуецца сялянская праца («Касьба», «Песня жняі»). У паслякастрычніцкі час выйшлі зборнікі вершаў «Песні працы і змагання», «Урачыстасць». У лепшых вершах гэтых кніг перададзены дух часу, імкненні абуджанага рэвалюцыяй чалавека працы («Сельскі рэўком», «Паўстанне», «Чырвоны сцяг», «Беларуска»). Сустракаюцца таксама вершы рытарычныя, пабудаваныя паводле абстрактнай схемы. Талент Ц. Гартнага як мастака слова найбольш праявіўся ў прозе. Першыя апавяданні былі напісаны ў дакастрычніцкі час. Па форме гэта лірычныя мініяцюры, характэрныя для літаратуры нашаніўскага перыяду («Насустрач узышоўшаму сонцу», «Думкі», «На ўсходзе сонца», «Адвячоркам»). Найбольш значныя апавяданні савецкага часу ўвайшлі ў зборнікі «Трэскі на хвалях» і «Прысады». У іх адлюстраваны складаныя сацыяльна-псіхалагічныя канфлікты. Пісьменнік паказвае, як у класавым грамадстве пагроза галоднай смерці разбурае традыцыйныя ўстоі народнай маралі («Штрэйкбрэхер», «Распусніца»). У творах пра грамадзянскую вайну паказаны складаны шлях пераадолення радавым удзельнікам класавай бітвы духоўнай абмежаванасці («Чырвонаармеец Панкел Ліпа»), трагічныя вынікі, да якіх прыводзіць няразвітасць нацыянальнай самасвядомасці («Бегунец»). Паставіўшы героя перад сітуацыяй выбару, Ц. Гартны па-наватарску вырашаў маральныя канфлікты часу і тым самым зрабіў значны ўклад у развіццё прозы. Шмат увагі пісьменнік звярнуў на праблему станаўлення новай інтэлігенцыі. У 1914—29 працаваў над раманам «Сокі цаліны», дзе адлюстраваў жыццё розных сацыяльных слаёў у мястэчках і гарадах перадкастрычніцкага часу. Напісаў п'есы «Хвалі жыцця», «Сацыялістка», «На стыку», «Дзве сілы». Выдаў зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў «Узгоркі і нізіны», у якім змешчаны агляданыя артыкулы, палемічныя нататкі і артыкулы пра творчасць буйнейшых беларускіх пісьменнікаў. У палемічным запале недаацэньваў ролі «Узвышша». Шэраг публіцыстычных артыкулаў па гісторыі беларускага нацыянальна-рэвалюцыйнага руху і ўспаміны пра ўтварэнне БССР Ц. Гартны змясціў у 20-я г. у часопісе «Полымя». Пераклаў на беларускую мову раман А. Фадзеева «Апошні з Удэге».

Быў знаёмы і падтрымліваў сяброўскія і творчыя сувязі з многімі выдатнымі савецкімі і зарубежнымі пісьменнікамі. Вёў перапіску з Ю. Фучыкам, З. Неедлым, І. Бехерам, Ф. Вейскопфам і інш. Як відаць з анкеты, апрача роднай і рускай, ведаў нямецкую, польскую і ўкраінскую мовы.

Імем Ц. Гартнага названы вуліцы ў Мінску і Капылі, на доме ў Капылі, дзе ён нарадзіўся (вул. К. Маркса, 39) і доме ў Мінску (К. Маркса, 30), дзе ён жыў, устаноўлены мемарыяльныя дошкі. Да вобраза Ц. Гартнага звярталіся мастакі У. Пасюкевіч, П. Свентахоўскі, У. Стальмашонак і інш. Песні на яго словы стварылі кампазітары Н. Сакалоўскі, А. Стэповіч, А. Туранкоў; Э. Ялугін напісаў пра яго дакументальную аповесць «Без эпітафіі». Ю. Цвяткоў зрабіў па ёй аднаіменны тэлефільм.

А. У. Рагуля.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1929—1932. Т. І. Вершы. Мн., 1930. Т. 2. Трэскі на хвалях: Апавяданні. Мн., 1929. Т. 3. Сокі цаліны: Раман у 4 квадрах. Ч. 1: Бацькава воля; Ч. 2. На перагібе. Мн., 1932. Т. 4. Сокі цаліны: Раман у 4 квадрах. Ч. 3. Крыжавыя дарогі; Ч. 4. Чырвоныя зарніцы. Мн., 1932.

Зб. тв.: У 4 т. Т. 1. Вершы. Апавяданні. Мн., 1987. Т. 2. Сокі цаліны: Раман у 4 квадрах (квадры 1 і 2). Мн., 1988. Т. 3. Сокі цаліны: Раман у 4 квадрах (квадры 3 і 4). Мн., 1989.

Выбр. апавяданні. Мн., 1926. (Сялянская б-ка).

Выбр. апавяданні. Мн., 1962. Рэц.: Шкраба Р. Сустрэча з кнігаю // Полымя. 1963. № 3.

Вершы. Мн., 1967. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Клачко А. Паэзія, народжаная рэвалюцыяй // Полымя. 1968. № 12.

Насустрач сонцу: Выбр. апавяданні. Мн., 1978. (Б-ка бел. прозы).

1.2.

Pieśni. Pbg. 1913.

Песні працы і змагання. Берлін, 1922. Рэц.: Анік // Вестн. Наркомпроса. 1922. № 7—8; Піятуховіч М. // Полымя. 1923. № 2; Палішук В. // Чырв. шлях. 1923. № 9.

Сокі цаліны: Раман у 3 квадрах. Ч. 1: Бацькава воля. Берлін, 1922; Ч. 2. На перагібе. Мн., 19926. Рэц.: Б. // Маладняк. 1926. № 6; Ч. 2. На перагібе. 2 выд. Мн., 1928; Ч. 3. Крыжавыя дарогі. Мн., 1930. Рэц.: Цітоў А. Нататкі пра раман «Сокі цаліны» Ц. Гартнага // Узвышша. 1931. № 9.

Трэскі на хвалях: Апавяданні. Мн., 1924. Рэц.: Улідзе // Полымя. 1924. № 4; 2 выд. Мн., 1927; 3 выд. Мн., 1928.

Урачыстасць: Вершы. Мн., 1925. Рэц.: Улідзе // Полымя. 1925. № 6; 2 выд. Мн., 1928.

Прысады: Апавяданні і п'есы. Мн., 1927. Рэц.: Б. //

Звязда. 1927. 20 ліст.; Крывіч М. [Байкоў М.] // Полымя. 1927. № 7; 2 выд. Мн., 1928.

Узгоркі і нізіны: Крытычныя нарысы. Мн., 1928. Рэц.: Купцэвіч Ф. Супраць эклектызму // Узвышша. 1929. № 3.

Гаспадар: Апавяданні. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам).

На новым месцы: Аповесць. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам). Рэц.: Бур Л. Нацдэмаўскае смецце // Палес. праўда. 1931. 29 сак.

Прысады: Апавяданні. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам).

Сацыялістычныя высоты. Мн., 1930.

Зялёны шум: Аповесць. Мн., 1931. Рэц.: Пятровіч М. // Полымя рэвалюцыі. 1932. № 1.

Гоман зарніц: Апавяданні. Мн., 1932.

Наступ на горны: Нарысы, апавяданні і вершы, прысвечаныя вытворчым штурмам на заводзе «Камунар». Мн., 1932.

Сокі цаліны: Раман у 4 квадрах. Т. 1. Мн., 1957. Т. 2. Мн., 1958.

Насустрач сонцу: Апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Каваленка В. Ідучы па цаліку // ЛіМ. 1979. 13 крас.

1.3.

1908. З Капыля: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 18 снеж.

1909. Бяздольны: [Верш] // Н. н. 9 студз.; Перад вясной: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Пажарыско: [Верш] // Там жа. 1 мая; Да Нёмана: [Верш] // Там жа. 28 мая; На ўсходзе сонца: Апавяданне // Там жа. 4 чэрв.; Думкі: [Апавяданне] // Там жа. 16 ліп.; Скошаны луг: [Апавяданне] // Там жа. 6 жн.; Думкі беларуса // Там жа. 13 жн.; Пустуючы шнурок: [Апавяданне] // Там жа. 10 вер.; Восень: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1910. На ўсходзе сонца: Апавяданне // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910. Вільня; Адвячоркам: Апавяданне // Н.н. 20 мая; Роднай краіне: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; «Не хістайся, дуб зялёны...»: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Чары начныя: [Верш] // Там жа. 2 вер.; «Я гляджу на сіняе неба...»: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Восень: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; «Ад братняга сэрца і шчырай душой...»: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; З песень гарбара: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Леў Талстой у памяці мужыкоў беларусаў // Там жа. 23 снеж.

1911. Песня гарбара: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 г. Вільня; «Эх, баліць жа душа...»: [Верш] // Н.н. 13 студз.; Лясун: [Верш] // Там жа. 3 лют.; Надзея: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Любоў: [Верш] // Там жа. 28 крас.; «Дружна з ахвотай...»: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Загудзі ты, вецер: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Песня жняі: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Пахаванне: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Завяўшая краса: Апавяданне // Там жа. 8 вер.; Я — асобны свет: [Верш] // Там жа. 27 кастр.

1912. Загудзі ты, вецер: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Касьба: [Верш] // Зборнік «Нашай нівы». Вільня. № 2; Н.н. 16 жн.; Аўтабіяграфія; Песні працы: [Цыкл вершаў]; Песні кахання: [Цыкл вершаў]; Жальбы і жаданні: [Цыкл вершаў]; Уцёкі Капыльскага князя Сымона: (Гістарычная праўда) // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 2; З чужыны: [Верш] // Н.н. 26 студз.; «Калі ў полі ветрык павее...»: [Верш] // Там жа. 9 лют.; «Не шумі, не гудзі...»: [Верш] // Там жа. 23 лют.; «Мецъ бы жыццё — бессмяротнае мне...»: [Верш] // Там жа. 3 мая; Вецер-падуй: [Верш] // Там жа. 31 мая; «Свеціць месяц серабраны...»: [Верш] // Там жа. 18 кастр.

1913. Вецер — падуй: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 г. Вільня; Колькі слоў аб Гас. Думе і аб беларускіх дэпутатах // Н.н. 18 студз.; Многа сіл маладых: [Верш] // Там жа. 7 лют.; «Там, дзе неба налягае...»: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Колькі слоў аб «беларускім» дэпутаце // Там жа. 26 ліп. / Пад псеўд. Мінчанін Цішка Г.; Не пакінь мяне, надзея: [Верш] // Там жа. 2 жн.; «Ля цябе я садзіла лілею...»: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1914. Песня жняі; Многа сіл маладых...: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Трэба жыць: [Верш] // Лучынка. № 2; Сявец: [Верш] // Там жа. № 4; Крыж: [Верш] // Н.н. 17 студз.; «Мая хата — пастаць нівы...»: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1915. Красуй, збожжа!: [Верш] // Н.н. 24 крас.; Над палянаю: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.

1916. Красуй, збожжа...: [Верш] // Беларускі каляндар на 1917. Вільня; Уцякачы; «Цёмны Нёман, ад слёз не хвалюйся крапчэй...»: [Вершы]; Аб Беларускім універсітэце / Пад псеўд. Змітро Капылянін; Аб спажытковай бядзе / Пад крыпт. Д. Ж-ч // Дзянніца. 1 ліст.; Бацькава воля: Раман. Часціна першая // Дзянніца. 1, 9, 18, 27 ліст.; 23, 31 снеж.; [Карэспандэнцыя без назвы] / Пад крыпт. Д. Ж-ч; «Акінем вокам гал вакольны...» [Верш] // Там жа. 9 ліст.; «Мілы мне бясконца, любы тыя хвілі...»: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Аўстрыя ўкраінцам / Пад крыпт. Д. Ж-ч; Яшчэ аб беларускім універсітэце / Пад крыпт. Д. Ж-ч; «Не спявай у садзе, салавей...»: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; [Карэспандэнцыя] / Пад крыпт. Д. Ж-ч; Межкі: [Верш] // Там жа. 23 снеж.; [Карэспандэнцыя] / Пад крыпт. Д. Ж-ч; Паланізацыя Беларусі / Пад крыпт. Д. Ж-ч; Зорка: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1917. Пастановы Канферэнцыі Беларускай Сацыялістычнай грамады // Вольная Беларусь. 7 ліп. / Сааўт. П. Бадунова; Работнікі-беларусы ў Петраградзе // Там жа. 23 жн.; Канферэнцыя нацыянальна-сацыялістычных партый / Пад сваім прозв.; Капыль: [Паэма] // Там жа. 4 кастр.; Краю роднага не кіну...: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Дарадчыкам: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Да жаўранка: [Верш] // Гоман. 13 крас.

1918. Хвалі жыцця: Драма ў 3 дзеях; Распусніца: (Сказ); Мудрагель: (Сказ); Ноччу: (Апавяданне); Паэта і маці: (Паэмка); Беларуская літаратура: (Нарысы і агляды) // Зажынкі. М.; Беларуская літаратура // Курс белорусоведения. М., 1918 — 1920 / Пад сваім прозв.; Каваль: [Верш] // Бел. шлях. 2 чэрв.; Петраград // Вольная Беларусь. 17 лют. / Пад сваім прозв.; К Богу праведнаму: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Таварышу: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Мілы сэрцу майму усходы: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Беларуская мова ў пачатковай школе як фактар культурнага адраджэння народа // Там жа. 3 вер.; Пецярбург, 1 марта; Лёс Беларусі / Пад крыпт. Д. Ж.; «Пане»-Сабацёры: Фельетон; Інталягент: (Апавяданне) / Пад псеўд. Авадзён; «Сабацёры» / Пад псеўд. Мужык; Работнічая і сялянская рэвалюцыя: [Верш] // Дзянніца. 1 сак.; Бліжэйшыя мэты выдавецкага аддзела Беларускага Нацыянальнага Камісарыяту / Пад сваім проз.; Пан, якіх многа: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; К працы: [Верш]; Распусніца: (Сказ) // Там жа. 8 сак.; Палітык: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Папоўскія гадкі: [Верш] / Пад псеўд. Авадзён; Мая хата: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Сымон-пан / Пад псеўд. Авадзён; Таварышу; Два слоўцы: [Вершы] // Там жа. 19 сак.; [Арт. без назвы] / Пад крыпт. Ц. Г.; Аб нацыянальным руху / Пад сваім прозв.; Аб саміх сабе / Пад псеўд. Беларус; Ігнаты — сам я апрадзяліўся / Пад псеўд. Авадзён; Я люблю; Далакопам Рэвалюцыі: [Вершы] // Там жа. 23 сак.; Бог памагае: [Верш. фельетон] / Пад псеўд. Авадзён; Да музы: [Верш] // Там жа. 6 крас.; Распуснік: [Апавяданне] // Там жа. 12 крас.; «Беларусы»: [Верш. фельетон] / Пад псеўд. Авадзён; Калысная песня: [Верш] // Там жа. 16 крас.; Няма працы: [Апавяданне] // Там жа. 24 крас.; Рак, Заяц і Варонка: [Верш. фельетон] // Там жа. 30 крас. / Пад псеўд. Авадзён; Іх свята: [Апавяданне]; Каваль: [Верш] // Там жа. 1 мая; Захопнікі // Там жа. 17 мая / Пад сваім прозв.; Песня: (Фельетон) / Пад псеўд. Авадзён; Сцешся!..; Песня гарбара: [Вершы]; Лісты: (Сказ) // Там жа. 17 мая; Прычыты; Звеі; Да ветру: [Вершы] // Там жа. 21 мая; Масква, 28 мая: [Карэсп.] / Пад сваім прозв.; Нітачка / Пад псеўд. Знаёмы; Адвячорак: [Верш]; На прадвесні: (Сказ) // Там жа. 28 мая; Аб кадэтах / Пад крыпт. Д. Ж.; М. Капыль у Рэвалюцыі / Пад псеўд. Стары С-Д.; «Панясуся я са звонам...»: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Пошасць / Пад сваім прозв.; Незалежная: [Верш. фельетон] / Пад псеўд. Авадзён; «Я хацеў бы пяяць»: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Начальства не паладзіла: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Хаўрус пашыраецца / Пад сваім прозв.; Хвілямі; Хаценне: [Вершы] // Там жа. 30 чэрв.; Ця-

перашняя: [Верш] / Пад псеўд. Авадзён; Болей казка, хоцькі праўда: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Пазыў: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Пазнанне Беларусі; Задачы бежанцаў-беларусаў / Пад крыпт. З. Ж.; Песня: [Верш. фельетон] / Пад псеўд. Авадзён // Там жа. 12 ліп.; Вялікая грамата: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Абразок: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; «Гарыць касцёр мой у цямне...»: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Пазнанне Беларусі / Пад сваім прозв.; Напярэдадні; «Маёй песні далі тоны гукаў»: [Вершы]; За свабоду: Апавяданне // Там жа. 30 ліп.; Крестный путь / Пад псеўд. Беларус; Пастанавілі: Фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Бачыў я: [Верш] // Там жа. 4 жн.; З цыклу «Зоў будзячы»; Звон; Полымя: [Вершы] // Там жа. 9 жн.; «На магіле «Беларускага шляху»: [Верш. фельетон] / Пад псеўд. Авадзён; Я жыву: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Бежанцы: [Верш]; Алёна: Апавяданне // Там жа. 19 жн.; Без работы: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Маленькі фельетон / Пад псеўд. Авадзён; «Не траць часу ні хвіліны...»: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Песня красноармейца: [Верш] / Пад псеўд. Коммунист Беларус; Бунт; Просьбы: [Вершы] // Там жа. 10 вер.; Ралкі бяроз: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Дадатачныя варункі замірэння і Беларусь / Пад псеўд. Зміжыла; Чырвонаармейцы; Змагайся!: [Вершы] // Там жа. 1 кастр.; Ткачыха: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Ці шкодна? / Пад сваім прозв.; Новая хатка: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Байструк: Апавяданне // Там жа. 17 вер., 7, 25 кастр.; Непрыстойна камуністам! / Пад псеўд. Камуніст беларус; Развітанне; Ліхтаршчык: [Вершы] // Там жа. 25 кастр.; Годзе!: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Ноччу; Калысная песня; Да 25 акцябра: [Вершы] // Там жа. 7 ліст.; Як жа з Беларуссю? / Пад псеўд. Беларус камуніст; Восень: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Ліст да беларускага народу / Пад псеўд. Твой сын Змітро; Думкі: Апавяданне // Там жа. 25 ліст.; Старцы: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Штрайбрэхар: Апавяданне // Там жа. 3, 17 снеж.; «Свішча вецер панадворку»: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Беларуская Камуна! / Пад псеўд. Беларус-Камуніст; Казалі мне...: [Верш] / Пад сваім прозв.; Ой, як хочацца жыць! / Пад сваім прозв.; Новы партфель: Маленькі фельетон / Пад псеўд. Авадзён // Там жа. 24 снеж.; На ўцёкі: Маленькі фельетон / Пад псеўд. Авадзён; Няхай жыве працоўная федэрацыя / Пад сваім прозв.; У хаце: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1919. Віхура: [Верш] // Бел. жыццё. 23 ліп.; Мая праўда: [Верш] // Бел. думка. 10 чэрв.; Годзе!: [Верш] // Грамадзянін. 22 лют.; Я люблю: [Верш] // Дзянніца. 4 студз. / Пад сваім прозв.

1920. Спатканне: [Апавяданне] // Вольны сцяг. № 2; Чырвонаармеец Панкел Ліпа: Апавяданне // Сав. Бел. № 1, 3, 4; Апраўдайце сябе! // Там жа. № 2 / Пад сваім прозв.; Бязмоцная злосць буржуазіі // Там жа. № 3 / Пад сваім прозв.; Трымаюцца гонару // Там жа. № 4 / Пад сваім прозв.; Прыйшоў мамент: [Верш] // Там жа. № 5; Няўжо?: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Паўлюк Вартавы; Дар: [Верш] / Пад псеўд. Паўлюк Вартавы; Адамсціў: Апавяданне / Пад псеўд. Чырвонь // Там жа. № 7; Бегунец: Апавяданне // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Язэп Чырвонь; Бегунец: [Апавяданне] / Пад псеўд. Язэп Чырвонь; Нараджэнне: [Верш] / Пад псеўд. Паўлюк Вартавы // Там жа. № 9; Загадзе: Апавяданне / Пад псеўд. Язэп Чырвонь; Чырвоны сцяг: [Верш] // Там жа. № 10. Польские паны-«самоопределители» // Звезда. 13 июня / Пад сваім прозв.; Мало освободить — еще надо и закрепить победу // Там жа. 13 июля; Адна вера, але не адзін народ // Н.н. 16 ліст. / Пад псеўд. Авадзень; Паны-грабіцелі / Пад псеўд. Сымон Гляк; На барацьбу за аслабаненне Беларусі / Пад псеўд. Габрусь Друк; Дар: [Верш] / Пад. псеўд. Паўлюк Вартавы // Сав. Бел. 3 чэрв.; Прыйшоў момант: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Няўжо?: [Верш] // Там жа. 26 ліп. / Пад псеўд. П. Вартавы; Апраўдайце сябе // Там жа. 17 жн. / Пад сваім прозв.; Чырвонаармеец Панкел Ліпа: Сказ // Там жа. 15, 18, 19, 21, 26, 28 жн.; 2, 5, 9, 14, 16, 18, 21, 23, 25, 29, 30 вер.; Трымаюцца гонару // Там жа. 19 жн. / Пад сваім прозв.; Няхай уздымаецца паўстанне: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Трэба скончыць з Урангелем // Там жа. 21 жн. / Пад сваім прозв.; Патрэбны новыя патугі // Там жа. 24 жн. // Пад сваім прозв.; Наперад, гэй!: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Сяляне, не дайце пану вашага хлеба // Там жа. 26 жн. / Пад сваім прозв.; Вымушаны вярнуцца / Пад сваім прозв.; Устаньце! [Верш] // Там жа. 31 жн.; Хітрыя, ды не ў меру // Там жа. 2 вер. / Пад сваім прозв.; Дарэмны ўсе спадзяванні / Пад сваім прозв.; Адраджэнне: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Зноў палохаюць // Там жа. 5 вер. / Пад сваім прозв.; Радзіны: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Новая Савецкая рэспубліка / Пад сваім прозв.; «Родныя з'явы»: Маленькі фельетон / Пад псеўд. Авадзён // Там жа. 8 вер.; Рожа: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Паны на мір не ідуць // Там жа. 14 вер. / Пад сваім прозв.; Спячы прачнуўся // Там жа. 15 вер. / Пад сваім прозв.; Аднаўленне: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Пара бараніць / Пад сваім прозв.; Жывому жыць: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Я хацеў бы...: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Дзеляць Беларусь // Там жа. 25 вер. / Пад сваім прозв.; Не таміцеся ў барацьбе // Там жа. 26 вер. / Пад сваім прозв.; Чырвоны мак: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Не скрые зорак цемень ночы: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Заўвагі к часу // Там жа. 16 ліст. / Пад сваім прозв.; Ад сахі, ад станкоў: [Верш] / Там жа. 4 снеж.; Наперад, гэй: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Да працы!: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Маленькі фельетон // Там жа. 12 снеж. / Пад псеўд. Авадзён; З свабодных вёсак: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Гістарычная зала // Там жа. 15 снеж.; Напярэдадні // Там жа. 16 снеж.; Шырокі шлях: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Дэманстрацыя: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Будзь першым: [Верш] // Там жа. 23 снеж.; Парэзаная дарожка: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Вёска: [Верш] // Там жа. 28 снеж.

1921. [Рэц. на кн.: Л ё с і к Я. Практычная граматыка беларускай мовы: Курс першы. Мн., 1921] // Вестн. Наркомпроса. № 2 / Пад псеўд. Аглядальнік; К новаму жыццю // Шк. и культура Сов. Бел. № 1—2 / Пад сваім прозв.; Непажаданаму: [Апавяданне] // Сав. Бел. 7 студз.; Замацуйма: [Верш] // Там жа. 9 студз.; Ад Менску сто вярстоў к дэмарклініі // Там жа. 12 студз.; Слаўны ваяка / Пад сваім прозв.; На варце: [Верш]; Нараджэнне: (Памяці Карола Лібкнехта і Розы Люксембург) // Там жа. 16 студз.; Каля дэмарклініі: (Настрой і сутнасць) // Там жа. 19 студз.; Чырвоныя ўсходы // Там жа. 22 студз.; Маленькі фельетон // Там жа. 2 лют. / Пад псеўд. Авадзень; Белагвардзейскі гармідар: [Верш] // Там жа. 6 лют. / Пад псеўд. Авадзён; Песняру: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Да дэзертыраў каля нейтральных месц // Там жа. 23 лют. / Пад псеўд. Янка Кліч; Помста: [Апавяданне] // Там жа. 27 лют.; 3, 5 сак.; Маленькі фельетон: Я — ня я, і партыя — ня мая // Там жа. 5 сак. / Пад псеўд. Авадзень; Думкі к часу / Пад псеўд. Янка Кліч; Кіпучая Італія! // Там жа. 10 сак. / Пад псеўд. Янка Кліч; Маленькі фельетон; Прыходзіць свята / Пад псеўд. Авадзень; Не даждуцца: [Верш] // Там жа. 12 сак.; За свабоду: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Смерць маладзенькага камунара: [Апавяданне] / Пад крыпт. Ц. Г.; Сцяна федэралістаў: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Народ: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Камуністычная партыя і нацыянальнае пытанне // Там жа. 26 сак. / Пад крыпт. З. Ж.; Белагвардзейскія прарокі / Пад крыпт. Ц. Г.; Зямля людская — вольны край: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Балючае пытанне // Там жа. 3 крас. / Пад крыпт. З. Ж-ч; Камуністы і вёска // Там жа. 7 крас. / Пад псеўд. Зміцер; Польскія «правы» для нацый // Там жа. 8 крас. / Пад крыпт. Ж-ч З.; Маленькі фельетон: Дагадаліся // Там жа. 10 крас. / Пад псеўд. Авадзень; Працуй, ратай: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Вечная слава: [Верш] // Там жа. 16 крас.; Маленькі фельетон: Штукары / Пад псеўд. Васа; Савецкая ўласць і беларуская культура / Пад псеўд. Янка Кліч; На магіле папярэднікаў: (Памяці расстраляных у Бадайба ў 1912 г.): [Верш] // Там жа. 17 крас.; Свята беларускай моладзі: (Адчыненне клубу беларускай моладзі) // Там жа. 19 крас.; Думкі аб беларускім тэатры // Там жа. 21 крас. / Пад псеўд. Янка Кліч; Як паны робяць з Беларусі Польшчу // Там жа. 22 крас. / Пад сваім прозв.; І друг друга абымем: (Маленькі фельетон) // Там жа. 24 крас. / Пад псеўд. Васа; Першае мая ў м. Капыль: (Успаміны

з 1906 году) / Пад сваім прозв.; Першае Мая: [Верш]; Святкаванне беларусамі Першага мая ў 1917 годзе ў Петраградзе // Там жа. 1 мая; Беларусь: [Верш] // Там жа. 4 мая; Крывавыя радзіны // Там жа. 11 мая / Пад крыпт. З. Ж.; Па вольных абшарах: Дарожныя нарысы «Знаюць Беларусь» // Там жа. 14 мая / Пад псеўд. Я. Смык; Чырвоны золак: (Нарысы з беларускай паэзіі) // Там жа. 15 мая / Пад псеўд. Янка Кліч; Па вольных абшарах: [Дарожныя нарысы]: Слуцак // Там жа. 18, 20 мая / Пад псеўд. Я. Смык; Свята Беларускае культуры: (Урачыстае спатканне Якуба Коласа) // Там жа. 21 мая / Пад псеўд. Я. Смык; Новы час заве к творчай працы / Пад псеўд. Янка Кліч; Айчына: [Верш] // Там жа. 29 мая; Сярод беларускіх незалежнікаў: «Марнатраўцы» // Там жа. 3 чэрв. / Пад крыпт. З.Ж.; Трэба ажыццявіць / Пад сваім прозв.; Мітынг: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Паны за працаю // Там жа. 25 чэрв. / Пад сваім прозв.; Будаванне: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Панства працы: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Белагвардзейцы за самааховаю // Там жа. 7 ліп. / Пад крыпт. З.Ж.; Беларуская літаратура як папярэдніца пралетарскай: Беглыя нарысы / Пад псеўд. Янка Кліч; За працаю: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Вайна — не жарты!: (Маленькі фельетон) / Пад псеўд. В. Аса; Б.С.С.Р.: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Іголкі: (Маленькі фельетон) / Пад псеўд. Васа; Класавыя падставы беларускай культуры / Пад псеўд. Я. Кліч // Там жа. 24 ліп.; Вялікі стратак / Пад сваім прозв.; Тэатр на Беларусі / Пад псеўд. С. Смык // Там жа. 27 ліп.; Няма прытулку // Там жа. 31 ліп. / Пад крыпт. З.Ж.; Да сонца!: [Верш] // Там жа. 4 жн.; Шлях паўстаўшых: [Верш] // Там жа. 7 жн.; К зорам!: [Верш]// Там жа. 10 жн.; Парыжская Камуна: [Верш] // Соха и молот. 18 марта.

1922. Аб крытыцы «Босыя на вогнішчы» і яшчэ аб саміх «Босыя на вогнішчы» М. Чарота; 1 студзеня — рэвалюцыйна-гістарычнае свята Савецкай Беларусі / Пад сваім прозв.; Па дарозе да будучыні; Сельскі мітынг: [Вершы] // Полымя. № 1; Другая гадавіна // Сав. Бел. 10 жн. / Пад сваім прозв.; Берлін: (Знадворку; У сярэдзіне) // Там жа. 13 жн.; У глыбі Беларусі: (Падарожнае): [Нарысы] // Там жа. 30, 31 жн.; 2, 7, 14, 15 вер.; 4 кастр. / Пад сваім прозв.; Берлін і ў Берліне: (Расейская белагвардзейшчына) // Там жа. 1 вер.; Ад Берліну да Мінску: (З цягніка): [Нарысы] // Там жа. 3, 9, 14—17, 20 вер., 4 кастр.; Слаўны нявольнік / Пад сваім прозв.; У глыбі Беларусі: (Зямельнае пытанне) / Пад псеўд. З. Капылянін // Там жа. 17 вер.; Дзеля ведама чытачам і на карысць маім крытыкам // Там жа. 27 вер.; Беларускасць у Капылі // Там жа. 29 вер. / Пад сваім прозв.; 1 студзеня мусіць быць святам / Там жа. 12 ліст. / Пад сваім прозв.; Вымаганне жыцця: [Верш] // Там жа. 19 ліст. / Пад сваім прозв.; З Усходу — на Захад / Пад сваім прозв.; Ч-а-т-ы-р-ы: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1923. Свабода; Змагайся!; Ідзі дарогаю даросшай; Дружна, з ахвотай...; Годзе!; Чырвоны мак; Работнічая і сялянская рэвалюцыя; Чырвонаармейцы; Раньш і цяпер; Да сонца; Песні гарбара; Песня грабара; Песня жняі; Ткачыха; Калысная песня; З песняў кахання (Я далёка...; Не жартуй); «Хочацца мне кветкі свежае, пахучай...»; Чаго я хачу: [Вершы]; Сокі цаліны: (Урывак з рамана. Чацвёртая часціна); «Панкел Ліпа»: (Урывак з апавядання) // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; «Была пара — пара няволі...»; «Гары ж, агонь...»; Годзе!: (Вершы); Беларуская пісьменнасць і этапы яе развіцця / Пад сваім прозв. // Праца. Каляндар на 1923 г.; Абабеглы саманарыс майго жыцця: [Аўтабіяграфія]; Песні Гарбара; Сявец; Песня жняі, Я не маю срэбра...; Мая хатка; Чырвонармейцы; Паўстанне; Дар; Я жыву; Я люблю...; Да Нёмна; Неба і зямля; Загудзі ты, вецер; Не паеду; Абразок; Не жартуй: [Вершы]; З раману «Сокі цаліны»: [Урыўкі] // Цішка Гарны. На дзень пятнаццацігадовага юбілею яго літаратурнай працы. 1908—1923. Мн. Рэц. В і й В. // Чэрв. шлях. 1923. № 9; Яна ідзе: [Верш] // Маладняк. № 1; Беларускі Парнас у новай вопратцы / Пад сваім прозв.; На руінах: (Апавяданне); З цыкла «Сучасны Берлін»: Siegesallee (Алея Перамогі): [Верш] // Полымя. № 2; Два бакі беларускага руху / Пад сваім прозв.; [Рэц. на кн.: Д у б о ў к а У. Строма. Вільня. 1923] / Пад крыпт. Ц.Г.; Беларускі народ; Я іду да ўсходу...: [Вершы]; Трэскі на хвалях: (Апавяданне) // Там жа. № 3—4; Пара пісаць гісторыю рэвалюцыі; Уступамі да Акцябра / Пад сваім прозв.; Хто мы?; Будаванне; Пакуль жыў — для мяне: (Вершы); Больш за ўсіх: (Апавяданне) // Там жа. № 5—6; Эпізод з жыцця беларускіх часопісаў / Пад сваім прозв.; [Рэц. на кн.: К л е й н б о р т Л. Очерки рабочей интеллигенции (1905—1916 гг.). Пг. Т. 1] / Пад. крыпт. З. Ж.; Праца; Злітасць; Беларуска: [Вершы] // Полымя. № 7—8; Начасная пытанне // Сав. Бел. 27 мая; Прыкрая праўда // Там жа. 10 ліп.; Свята беларускай журналістыкі // Там жа. 25 жн. / Пад сваім прозв.; Белагвардзейскія чудакі // Там жа. 24 кастр. / Пад сваім прозв.; Русіфікатарская палітыка царскага правіцельства: (Аб польскіх вывесках) // Там жа. 6, 13, 20, 26, 29 снеж. / Пад сваім прозв.; Гомель пры злучэнні: Уражанні // Там жа. 12 снеж. / Пад сваім прозв.; В. Я. Брусаў — паэт гораду // Там жа. 15 снеж.

1924. Да Нёмна; Мая стыхія; «Я хацеў бы пяяць...»; «Маёй песні далі тоны...»; Чаго я хачу; «Красуй, збожжа...»; Звон; Б.Р.С.Р: (Беларуская Радавая Сацыялістычная Рэспубліка); Беларускі народ: (Пасвячаю У. Ігнатоўскаму); Па дарозе да будучыны; Хто мы?; Будаванне; Наперад!; Паўстанне; Раньш і цяпер; Ад сахі да станкоў; Годзе; Чырвонаармейцы; Панства працы; Рэвалюцыя; Чырвоны сцяг; К працы; Камунар; Я хацеў бы...; Сцяна федэралістаў; Чырвоны мак; Дар; Я жыву...; З прыродай вянчанне; Пакуль жыў — для мяне...; Белым матылёчкам; Я жыву; Хочацца жыць; Ткачыха; Без цябе не жыву; Браты-дубкі: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Люты — Кастрычнік у беларускім нацыянальным руху; Беларускае пісьменства: (Гістарычна-крытычны нарыс) // Беларусь. Мн. / Пад сваім прозв.; Сацыялістка: (Драма ў 5 дзеях) // Сцэнічныя творы. Кн. другая. Мн.; [Рэц. на кн.: Л ё с і к Я. Беларуская мова: Правапіс. Мн., 1924] // Асвета. № 1 / Пад крыпт. А-нік. Аўт. спрэчнае; [Рэц. на кн.: Л ё с і к Я. Беларуская мова: Пачатковая граматыка Мн., 1924] // Там жа. № 2 / Пад крыпт. А-нік. Аўт. спрэчнае; Міхасёва Марыля: (Апавяданне) // Бел. работніца і сялянка. № 2; Вясковец рабфакавец: [Верш] // Маладняк. № 5; Ад кастрычніка 1917 г. да лютага 1918 г. / Пад сваім прозв.; Вечнае; Сімфонія; За акном: [Вершы]; На новым месцы: Апавяданне // Полымя. № 1; [Рэц. на кн.: Х в и л ь о в и й М. Сині етюди. Харків, 1923] / Пад крыпт. Ц.Г.; Арганізацыя сіл / Пад сваім прозв.; З цыклу «Горад»; Адвячоркам; Ноччу; Мая душа: [Вершы] // Там жа. № 2; У надзеях над прасторамі / Пад сваім прозв; Менскае таварыства прыгожых мастацтваў (З гісторыі апазіцыйнага руху ў Беларусі) / Пад сваім прозв.; «Каля бору сонца ходзіць...»: [Верш] // Там жа. № 3; Гістарычны момант / Пад сваім прозв.; Чапіла душы: (Апавяданне); Восеннае: [Верш] // Там жа. № 4; Тое, што ў друк не папала // Радавая рунь. № 1 / Пад псеўд. Аглядальнік; К працы; Наперад!: [Вершы] // Бел. вёска. 11 ліп.; З Усходу — на Захад // Młot. 14 marca / Пад сваім прозв.; Этапы ў жыцці «Савецкай Беларусі» / Пад сваім прозв.; Тысяча! // Сав. Бел. 5 студз.; У. І. Ленін — правадыр прыгнечаных нацый // Там жа. 24 студз / Пад сваім прозв.; Трывога «культурнага» сэрца // Там жа. 11 чэрв. / Пад сваім прозв.

1925. Янка Купала: (Крытычна-біяграфічны нарыс) // Купала Я. Зб. тв. Мн. Т. 1 / Пад сваім прозв.; Да працы: [Верш] // Паўлюк Жук: (Яго жыццё і творчасць). Мн.; Будаванне Савецкай Беларусі і роля ў гэтым т. У. М. Ігнатоўскага // Маладняк. № 6 / Пад сваім прозв.; БССР: [Верш] // Малады араты. № 17—18; Эвалюцыя беларускай кніжкі / Пад сваім прозв.; Мне ў сэрца раніла страла; Зімняе: [Вершы] // Полымя. № 1; Чырвоная Радзіма: Случчына; Слуцк: [Вершы] // Там жа. № 3; Прысады: Апавяданне; У сялянскіх гушчах: [Нарыс] // Там жа. № 4; [Рэц. на кн.: Г а р э ц к і М. Гісторыя беларускай літаратуры. 3 выд. М.; Л., 1924] / Пад крыпт. Я. К-іч; Шчырая душа: Апавяданне // Там жа. № 5; З рамана «Сокі цаліны» // Там жа. № 5, 8; **1928.** № 9; **1929.** № 4, 6, 7; **1930.** № 1, 2; З'езд беларускіх нацыянальных арганізацый 25 сакавіка 1917 г. / Пад сваім прозв. // Там

жа. № 6; Рабочы рух у Беларусі ў 1905 г. і яго развіццё з 1890 г. / Пад сваім прозв. // Там жа. № 8; У вёсцы: [Верш] // Бел. вёска. 10 крас.; Польскія паны і беларуская культура / Пад сваім прозв.; Годзе!: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Марш Будзённага: [Верш] / Пад крыпт. З.Ж.; Чырвонаармейцы: [Вершы] // Там жа. 2 кастр.; Лайдак: Урывак з «Трэсак на хвалях» // Жыццё беларуса. 2 вер.; Чырвонаармейцы: [Верш] // Заря Запада. 22 февр.; Годзе: [Верш] // Коммунист. 12 июля; Чырв. змена. 10 ліп.; Польскія паны і беларуская культура // Сав. Бел. 11 ліп. / Пад сваім прозв.

1926. [Рэц. на кн.: Чарот М. Карчма. Мн., 1926] // Маладняк. № 2 / Пад крыпт. З.Ж.; З цыкла «Чырвоная Радзіма»: Капыль: [Верш] // Полымя. № 1; Купчастыя руні: (Крытычны нарыс) / Пад сваім прозв.; Праводзіны: Апавяданне // Там жа. № 2; На стыку: П'еса // Там жа. № 3; Дапрызыўнікі: [Верш] // Там жа. № 4; Таварыш інспектар: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Беларуская інтэлігенцыя ў гістарычным аспекце // Там жа. № 6 / Пад сваім прозв.; [Рэц. на: Маладняк. Год выдання чацвёрты, сшытак дзевяты] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Аглядальнік; Па поваду ліста тав. Табайніка // Звязда. 21 кастр / Пад сваім прозв.; Распусніца: [Апавяданне] // Камуніст. 19 лют.; Першае мая: [Верш] // Там жа. 30 крас.; «Лайдак»: [Апавяданне] // Там жа. 9, 14 ліп.; Бягунец: [Апавяданне] // Там жа. 16, 18 ліп.; Сымонка-інжынер: [Апавяданне] // Там жа. 25, 28 ліп.; Спатканне: [Апавяданне] // Там жа. 5, 8 вер.; Аб збыце кніжкі // Сав. Бел. 26 лют. / Пад сваім прозв.; Трывога расце / Пад сваім прозв.; Маё трэцяе спатканне з Якубам Коласам // Там жа. 23 ліст.; Няхай «Полымя» разгараецца // Там жа. 25 снеж. / Пад сваім прозв.; Яшчэ адзін дапамінак // Чырв. змена. 3 снеж. / Пад сваім прозв.

1927. Красуй, збожжа!..; Чаго я хачу: [Вершы] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Будаванне; Беларуска: [Вершы] // Беларускі каляндар. Вільня; Сымонка-інжынер: [Апавяданне] // Да дня вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; Многа сіл маладых; Да Нёмна; Восень; Песні гарбара; Гарбар на вандроўцы: (Ахвяруецца Цімоху Гамзе); Песня грабара; Свабода; Сон; Сявец; Каваль; Ткачыха; Песня жняі; Касьба; Без работы; Будзь пярэднім; Таварышу; «Йдзі дарогаю заросшаю...»; Дружна з ахвотай...; Я люблю...; Бунт; Я хацеў бы пяяць...; Я жыву...; Звон; Да сонца; Яна ідзе Мая Стыхія...; Будаванне; Праца; Я жыць хачу; Мая душа: [Вершы]; На ўсходзе сонца...: [Апавяданне]; Бацькава воля (Лайдак): [Урывак з рамана] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 г.). Вільня; Этапы развития белорусской литературы // Просторы. Мн. / Пад псеўд. Симон Друк; Літаратурныя падзеі ў 1926 г. // Полымя. № 1 / Пад сваім прозв.; Алесь Бурбіс (рэвалюцыйная характарыстыка) // Там жа. № 2 / Пад сваім прозв.; Шкоднае ў беларускай літаратуры: (Што было і чаго не павінна быць) // Там жа. № 6 / Пад сваім прозв.; Беларуская літаратура і 10 гадоў Кастрычніцкай рэвалюцыі // Там жа. № 7 / Пад сваім прозв.; Беларуская культура за дзесяць год // Чырв. сейбіт. № 18—19 / Пад сваім прозв.; Беларуская літаратура да дзесяцігоддзя // Звязда. 7 ліст. / Пад сваім прозв.; У канцылярыі міліцыі: (Урывак з апавядання «Прысады») // Там жа. 15 снеж.; Восем гадоў — на дзевяты // Сав. Бел. 1 студз. / Пад сваім прозв.; «Адзін, другі дзесятак будзе...: [Верш] // Там жа. 8 студз.; Прамова: (Спрэчкі па дакладу тав. Адамовіча) // Там жа. 21 студз. / Пад сваім прозв.; Беларускі тэатр і Ф. Ждановіч // Там жа. 22 студз. / Пад сваім прозв.; Не трэба адставаць // Там жа. 20 сак. / Пад сваім прозв.; [Выступленне ў спрэчках па дакладу т. Баліцкага] // Там жа. 12 крас. / Пад сваім прозв.; Першая беларуская савецкая газета: (З гісторыі «Дзянніцы») // Там жа. 8 мая / Пад сваім прозв.; Ці сапраўды «Узвышша» ёсць узвышша // Там жа. 14, 15 мая / Пад сваім прозв.; Узвышаўцы злуюцца, узвышанцы лаюцца // Там жа. 17 мая / Пад псеўд. Сымон Друк; Беларуская журналістыка / Пад псеўд. Сымон Друк; Скуткі тэатральн. сезону ў 1926-7 г. у БДТ 1 / Пад сваім прозв. // Там жа. 20 мая; Наш баявы абавязак // Там жа. 17 ліп.; Літаратурнае «Полымя» [Рэц. на: «Полымя». 1927. № 3—5] // Там жа. 5 кастр. / Пад крыпт. У.Ж.; Шкоднае ў беларускай літаратуры: (Што было і чаго не павінна быць) // Там жа. 12 кастр. / Пад сваім прозв.; Па чатырох краінах: (Уражанні і сапраўднасць): [Нарыс] // Там жа. 23, 25, 27, 30 кастр., 2, 4, 11, 13, 15, 18, 22, 25, 29 ліст., 2, 6, 9, 11, 14, 16, 18, 21, 24, 28, 30 снеж.; **1928.** 4, 6, 8, 11, 12, 17, 18, 20 студз. / Пад сваім прозв.; Пытанні даволі сур'ёзныя: (Да артыкула А. Дудара ў № 236 «Савецкай Беларусі») // Там жа. 30 кастр.; Ад калоніі да незалежнай дзяржавы // Там жа. 7 ліст.; «Спявайце песні папярэчныя» // Там жа. 11 снеж. / Пад крыпт. Ул.Ж.

1928. К працы: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Мая стыхія; Дапрызыўнікі; Чаго я хачу; Я хацеў бы пяяць; Красуй, збожжа!; Да Нёмна; Рэвалюцыя; БССР; Наперад; Ад сахі, ад станкоў; Будаванне; Хто мы; Дар; К працы; Чырвонаармейцы; Годзе; Паўстанне; Мая душа; Хочацца жыць; З прыродай вянчанне: [Вершы // Дэкламатар. Мн.; Красуй, збожжа!...; Чаго я хачу: [Вершы] // З роднай нівы. Вільня; Янка Купала — пясняр вызвалення // Янка Купала ў літаратурнай крытыцы. Мн. / Пад сваім прозв.; Сымонка-інжынер: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 7; Будаванне: [Верш] // Вясна. № 9; Цвёрдымі крокамі: (Да арганізацыі пісьменнікаў «Полымя») // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 1 / Пад сваім прозв.; Як разыходзіцца беларуская мастацкая літаратура // Там жа. № 2 / Пад сваім прозв.; Рэвалюцыйным шляхам: (Аб творчасці М. Чарота да надыходзячага 10-годдзя яго літаратурнай працы) // Там жа. № 5 / Пад сваім прозв.; Гаспадар: Аповесць // Полымя. № 1; Рэвалюцыйным шляхам: (Да дзесяцігоддзя творчасці М. Чарота) // Там жа. № 2—4 / Пад сваім прозв.; Гаспадар: Апавяданне // Прафрух Бел. № 18, 20, 21; Нешта трэба зрабіць // Заря Запада. 3 июня / Пад псеўд. Беларус; Міхась Чарот. Паэма «Ленін» // Там жа. 26 сент. / Пад крыпт. З.Ж.; «Штрэйкбрехер»: [Урывак з апавядання] // Там жа. 9 дек.; Песня жняі: [Верш] // Там жа. 15 дек.; Лаянка і нясталасць на належным узвышшы // Сав. Бел. 7 студз. / Пад псеўд. Вар.; Прамова тав. Жылуновіча: [2-я Сесія ЦВК БССР, УШ склік.] // Там жа. 11 студз.; Безнадзейныя мары // Там жа. 5 лют.; Са Случчыны // Там жа. 25 лют. / Пад сваім прозв.; Першая беларуская савецкая газета: Да 10-год «Дзянніцы» // Там жа. 1 сак. / Пад сваім прозв.; «Полымя» на Украіне // Там жа. 21, 24, 25, 27, 29 сак., 1, 3, 5, 8, 10 крас.; Водгукі на працэс Грамады за рубяжом // Там жа. 3 чэрв. / Пад сваім прозв.; Пра кнігу наогул і пра беларускую — у асобку // Там жа. 17 чэрв. / Пад сваім прозв.; Праездам праз Украіну: [Нарыс] // Там жа. 25, 26 кастр. / Пад сваім прозв.; Беларуская самабытнасць і бязухільны інтэрнацыяналізм, ці старая прагудка на новы лад // Там жа. 20 ліст. / Пад сваім прозв.

1929. Чырвонаармейцы: [Верш] // Бел. работніца і сялянка. № 12; Здарэнне з камісарам: Апавяданне // Полымя. № 2; Дваццаць гадоў назад: (Успамін з мінулага) // Там жа. № 5; Мои ошибки и их корни: Заявление в ЦК и УКК КП(б)Б // Рабочий. 21 дек. / Пад сваім прозв.

1930. Белорусская литература // Лит. энциклопедия. М. Т. 1 / Пад сваім прозв. Сааўт. М. Піятуховіч; Нацыянал-дэмакраты за «працай» // Кам. выхаванне. № 12; **1931.** № 1 / Пад сваім прозв.; Смерць Германа Васэрмана: Апавяданне // Маладняк. № 8—9; Нацыянал-дэмакраты за «працай»: (1920—1928 гг.) // Там жа. № 11, 12; Сав. краіна. № 11—12 / Пад сваім прозв.; Сацыялістычныя высоты: Уражанні з выстаўкі // Наш край. № 9—10; Зялёны шум: Аповесць // Полымя. № 4; Пахучы зяб: Апавяданне // Там жа. № 7; Уражанні з выстаўкі // Там жа. № 9—10; Ударнікі: [Верш] // Там жа. № 11—12; На выстаўцы: [Верш] // Чырв. Бел. № 15; Кавальскі цэх; Над калгаснай зямлёй: [Вершы] // Там жа. № 23—24.

1931. Спатканне: [Апавяданне] // Рытмы Перамогі. Мн.; Михась Чарот // Чарот М. Рассказы. М.; Л.; Чарговы запіс: (Дзённік-нататкі Антона Дзежкі): Аповесць // Маладняк. № 10; Напевы сірэн: Нарыс // Маладосць. № 3, 4; Як прыгоннік стаў народнікам //

Полымя. № 1 / Пад сваім прозв.; Трэцяя сустрэча // Там жа. № 3; Круты паварот: Аповесць // Там жа. № 5; Прыкры выпадак: Апавяданне // Там жа. № 11—12; Як Юзік скажа: Апавяданне // Чырв. Бел. № 8; Беларуска: [Верш] // На пераломе. 27 чэрв.

1932. Калгаснік Трыхон Жароліца: [Апавяданне] // Бел. калгасная. № 1; Эпіграмы // Там жа. № 5; Змагар: Аповесць // Там жа. № 8; Першы твор: Апавяданне // Маладняк. № 4—6; Краскі ў памыях: Апавяданне // Там жа. № 8; «Не забудзьце пра т. Слёзберга»: [Нарыс] // Чырв. Бел. № 10; Толькі не чапайце маіх мінулых грахоў // Там жа. № 17; Пятнаццаць: [Верш] // Там жа. № 20—21; Арсеналец Самусь Кавеня: Нарыс // Там жа. № 23—24; Павялічым ураджайнасць сацыялістычных палёў // За пралет. н. 21 снеж. / Пад сваім прозв.; Перадрэвалюцыйная «Праўда»; Эпіграмы // ЛіМ. 15 мая; Горача вітаю пастанову ЦК УсеКП(б) // Там жа. 25 мая; Аздаравіць атмасферу на драмкурсах // Там жа. 5 чэрв. / Пад псеўд. Авадзень; Сааўт. Бярозка, Уладзік, Палескі. Аўт. спрэчнае; Позіркі ў мінулае // Там жа. 4 снеж.

1933. Сымонка-інжынер: [Апавяданне] // Кастрычнік. Мн.; [Эпіграма на К. Чорнага] // Заклік. № 1; Надзвычайны дзень ў Аўроіма Блюма: [Апавяданне] // Там жа. № 2; Касьян Рулін: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 7; Ударнікі-камунараўцы: Нарыс // Чырв. Бел. № 2—3; Слуцкія ўзоры: Нарыс // Там жа. № 5 / Сааўт. С. Баранавых, М. Хведаровіч; Калгаснаму з'езду: [Верш] // Там жа. № 7; З большымі тэмпамі ў надышоўшым годзе // За пралет. н. 8 студз. / Пад сваім прозв.; Першая пяцігодка: [Верш]; Адзін з тых, якія збіралі завод: [Нарыс] // ЛіМ. 6 студз.; Літаратура — сацыялістычнаму будаўніцтву // Там жа. 10 лют.; На актуальныя тэмы // Там жа. 31 сак. / Пад сваім прозв.; Навела змагання // Там жа. 1 мая; Довід Эпштэйн — каваль з Любані: [Нарыс] // Там жа. 13 жн.; Актыўна ўдзельнічаць у чыстцы // Там жа. 6 вер.

1934. Яскравая быль: [Нарыс] // Звязда 9 жн.; На новыя вышыні // Там жа. 15 жн.; Думкі аб з'ездзе // Там жа. 11 вер.; Супроць «саўгачоў» і «творакрадстваў» // ЛіМ. 23 мая; Перагуды: Урывак з рамана // Там жа. 30 чэрв.; Грандыёзны агляд творчых сіл // Там жа. 5 вер.

1935. Перагуды: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 8—11; У нашых сэрцах гарыць абурэнне // Звязда. 12 ліп.; За вострую, бальшавіцкую крытыку // ЛіМ. 16 крас.; Вялікі акт // Там жа. 26 крас.; Перагуды: [Урывак з рамана] // Там жа. 16 чэрв.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Першае знаёмства: Успаміны пра З. Бядулю // Там жа. 23 кастр.; Гонар і слава юбіляру // Там жа. 17 ліст.

1936. Яркая, таленавітая кніга // ЛіМ. 6 студз.; Імя яго бяссмяротна // Там жа. 20 чэрв.; Шчаслівы той, хто жыве ў эпоху вялікага Сталіна // Там жа. 27 чэрв.; Яркі светач // Там жа. 3 ліп.; Пушкін і Вяземскі // Там жа. 26 жн.// Пад сваім прозв.; Радаснымі крокамі // Там жа. 11 кастр.; Буйны мастак // Там жа. 23 кастр.

1956. Бацькава воля: Урывак з рамана «Сокі цаліны» // ЛіМ. 13 кастр.

1957. Да Нёмана; Сявец: [Вершы]; У нядзелю: Урывак з рамана «Сокі цаліны» // Ніва. 14 крас.

1959. Бурны рост: [Урывак з рамана «Сокі цаліны»] // За вярт. на Радзіму. № 81.

1961. Да Нёмана; Сявец; Песні гарбара; Песня грабара; Каваль; Касьба; Мая стыхія; Я люблю...; Я хацеў бы пяяць...; Будаванне; Хто мы?; Адвячоркам; Слуцак: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. I.

1962. Мае трэцяе спатканне з Якубам Коласам // Жыццё для народа. Мн.; Песняру і грамадзяніну // Народны паэт Беларусі. Мн. / Пад сваім прозв. У сааўт.; Кім мы былі: [Вершы] // Бярозка. № 11.

1963. Абеглы саманарыс майго жыцця // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; На сенажаці: Урывак з рамана «Сокі цаліны» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1965. На ўсходзе сонца; Думкі; Адвячоркам; Насустрач узышоўшаму сонцу...; Не адрывайце мяне ад работы!: [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.; За сваю волю, за волю краіны; Аповесць // Полымя. № 12; За сваю волю, за волю краіны: Раздзел з аповесці // ЛіМ. 7 снеж.

1967. Прысады: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Песні гарбара; Песня; Я далёка; Не жартуй...; Ветру; Дзе вы, годы маладыя...; Да кляніны; Сэрцу волю!...; Хочацца мне кветкі, свежае, пахучай...»; Я — нішто; Свабода; Неба і зямля; «У буры, ў навальніцы...»; Чаго я хачу; Слова і жыццё; Сон; Да Нёмна; Роднай краіне; «Не хістайся, дуб зялёны...»; З песень гарбара; «Эх, баліць жа душа...»; Надзея; «Дружна, з ахвотай...»; Загудзі ты, вецер; Песня жняі; «Мецъ бы жыццё бессмяротнае мне...»; Касьба; Свеціць месяц серабрысты...»; Многа сіл маладых; Не пакінь мяне, надзея; Сявец: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая літаратура. Мн.; «Гары ж, агонь Кастрычніка, гары!..»: [Урывак з верша] // Беларускі каляндар. 1967. Беласток; Будаванне: [Верш] // Вясёлка. № 12; Вечнае: [Верш] // Маладосць. № 11; Сявец; Песні гарбара: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 11.

1968. На сенажаці: Урывак з рамана «Сокі цаліны» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Спатканне: Апавяданне/// Беларусь. № 5.

1972. Краткое описание моей жизни // Советские писатели: Автобиографии. М. Т. 4.

1974. У нашых сэрцах гарыць абурэнне // Хрэстаманыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.

1975. На стыку: [П'еса]. Дзея другая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1977. Я далёка...; «Хочацца мне кветкі...»; Неба і зямля; Чаго я хачу; «Не хістайся, дуб зялёны...»; Мець бы жыццё...»: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.; На сенажаці: [Урывак] // Беларускі каляндар. 1977. Беласток; Па чатырох краінах: (За аглядам Парыжа. Трыумфальная арка. Магілкі Пэр-Лашэз); Майстар кавальскага цэха: [Нарысы] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. I.

1979. Рабочыя працягваюць змагацца: (Урывак з аповесці «За сваю волю, за волю краіны»); Барацьба нарастае зноў: [Урывак з рамана «Сокі цаліны»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1984. Дваццаць гадоў назад: (Успаміны з мінулага); За аглядам Парыжа: (Па чатырох краінах) // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.

1988. Напярэдадні абвяшчэння рэспублікі // Маладосць. № 10.

1.4.

Д ы к ш т э й н [Ш]. Хто чым жыве / З пол. М., 1918 / Пер. пад псеўд. Змітро Капылянін.

Ф а д з е е ў А. Апошні з Удэге: Раман / З рус. Мн., 1932.

1924. Х в і л ё в ы М. З сініх эцюдаў; Юрка; Салонскі лог; Шляхетнае гнязло: [Апавяданні] / З укр. // Полымя. № 2; Р а ч ы ё ц і У. «Чаму пазбыцца — і рабіць тое...»: [Верш] / З рус. // Там жа. № 3.

1931. М а р к о в і ч М. Дарагія скуры і танная поліўка: Апавяданне / З славац. // Маладняк. № 8.

1.5.

На балгарскую мову. Крайпътни брези: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски раскази. София. 1968.

На нямецкую мову. Die Bäume an der Landstrasse / Übers. H.-J. Grimm // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Aus den Gerberliedern; An den Nieman / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Wybór nowel / Tł. J. Moszyńska-Heltmanowa. Mn., 1929

Pierwsza fala / Tł. J. W.; Pieśń żniwiarki / Tł. T. Radoński // Wielka literatura powszechna. Warszawa, 1932—1933. T. 6. Cz. 2; Pieśń żniwiarki / Tł. T. Radoński // Wiersze białoruskie. Łodź, 1971; Mojej ziemi / Tł. T. Chróścielewski // Nadodrze. 1977. Nr 22; Pieśń żniwiarki / Tł. T. Radoński; Mojej ziemi / Tł. T. Chróścielewski; Jakubowi Kolasowi / Tł. T. Huszsza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. Щепки на волнах: Рассказы / Пер. Е. Пушкаревич. Л., 1928

Повести и рассказы / Пер. В. Раковская. М.; Л., 1929.

Хозяин: Рассказы и повести. М.; Л., 1962. Рэц.: Воронович С. После многих лет // Неман. 1963. № 2.

Присады: [Апавяданне] / Пер. Г. Бунтарь // Просторы. Мн., 1927; Свидание; Пасхальная корзинка: [Апавяданні] / Пер. Ш. // Соки целины. М., 1928; Товарищу; Революция: [Вершы] / Пер. Д. Выгодский // Альманах белорусской литературы. Л., 1929; По дороге в будущее; Делегатка; Она идет; Красноармейцы / Пер. К. Митрейкин; Вечное; Кто мы?; Строительство; Красная родина: I. Случчина: Посвящается Язэпу Дыле; II. Слуцк / Пер. Н. Ассанов; «Бесконечно милы...» / Пер. Н. Берендгоф: [Вершы] // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930; Дойдем, сынок!.. [Апавяданне] / Пер. К. Пушкаревич // Антология белорусской литературы. М., 1934; Матери храбрых: [Верш] / Пер. И. Садофьев / Лит. Ленинград. 1936. 11 апр.; Два рассказа: Дойдем, сынок!; Присады / Пер. В. Викторов // Неман. 1967. № 10; Березы на шляху: [Апавяданне] / Пер. С. Волков // Березы на шляху. М., 1980; Рассказы советских писателей: В 3 т. М., 1982. Т. I

На ўкраінскую мову. Червоноармієць Панкел Липа / Пер. Л. Кардиналовська. Харків, 1928; 2 вид. Харків, 1929.

Страйколом / Пер. С. Пилипенко. Харків, 1929; Харків; К., 1932.

Тріски на хвилях: (Оповідання) / Пер. О. Сорока. Харків, 1930.

Господар / Пер. О. Сорока. Харків, 1932.

З пісень гарбаря: (Фрагменти) / Пер. І. Ю. К. // Гарт. 1928. № 6; Проводи: (Оповідання) / Пер. Т. М-ко // Молодняк. 1928. № 12; «Щастя»: (Оповідання) / Пер. В. // Літ. газ. 1928. 20 серп.; Пісні гарбаря / Пер. І. Кулик; Робітнича і селянська революція / Пер. В. Поліщук: [Вершы]; Дрібниця / Пер. В. Вражливий; Розпусниця; Бігунець; Страйколом / Пер. С. Пилипенко; Діягноза / Пер. Л. Кардиналовська; «Щастя» / Пер. В.: [Апавяданні] // Новая Білорусь. К., 1929; Розбийте неволю: [Верш] / Пер. М. Гаско // Зах. Україна. 1930. № 10; Я хотів би співати...; Хто ми?; Вечорове; Слуцьк: [Вершы] / Пер. Ю. Петренко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. I.

На чэшскую мову. Kdo jsme / Přel. J. H [ora] // Reflektor. 1928. Nr 24; [Вершы] / Přel. J. H [ora] // Rude právo. 1928. 28. Pros; Dojdeme, synu / Přel F. Tichý // Obrana. 1929. Č. 17; «Dojdeme, synku»: (Z knihy «Třisky na vlnach») // Přel. F. T [ichý] // Rudé právo. 1929. 6. Led.; Šymonek inženyr / Přel. V. Židlicky // Slovansky přehled. 1959. Č. 9; Hviezda štastia / Přel. M. Nevrla // Zornicka. 1976 / 1977. Č. 3.

На чувашскую мову. Аслă сул хĕррĭнчі хурăнсем: Калав / Н. Григорьев кусарна // Тăрна сасіллĕ сĕрĕмшывăм. Шупашкар. 1985.

На эстонскую мову. Samuss Kavena no arsenala / Tlk. E. Salenieks // Celtne. 1933. Nr 8.

1. 6.

Беларускі дэкламатар «Чырвоны Дудар» Мн., 1924 / Скл. з Я. Купалам, А. Ляжневічам.

Беларусь: Нарысы гісторыі, эканомікі, культурнага і рэвалюцыйнага руху. Мн., 1924 / Рэд.

Янка Купала ў літаратурнай крытыцы. Мн., 1928 / Рэд.

2. 2.

На беларускай мове. Клачко А. Цішка Гартны: (Крытыка-біяграфічны нарыс). Мн., 1961. Рэц.: Царанкоў Л. Манаграфія пра Цішку Гартнага // ЛіМ. 1961. 22 вер.

Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн., 1984. Рэц.: Бергман А. Патрэбная кніжка // Ніва. 1985. 26 мая.

Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы: Да дваццаціговддзя яго літаратурнай дзейнасці. 1908—1928. Мн., 1928. Рэц.: І. В. Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы // Маладняк. 1929. № 2.

На рускай мове. Атрошкевич В. Проблема автобиографизма в белорусской советской художественной прозе 20-х годов: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1979.

Клочко А. Творчество Тишки Гартного дооктябрьского периода: Автореф. дис. ... канд. филол. н. М., 1967.

2. 3.

На англійскай мове. White Russian Poets: Yanka Kupala, Yakub Kolas and Tichka Gartny // Weekly New Bulletin. (Moscow). 1929. № 5.

На беларускай мове. А. Ч. [Бабарэка А.]. Пясняр працы і змагання: (Вечар твораў Цішкі Гартнага) // Сав. Бел. 1923. 8 сак.; Агурскі С. Нацдэмаўская фальсіфікацыя гісторыі Беларусі // Віцеб. пралетарый. 1933. 20, 21, 23 кастр.; Адамовіч А. Беларускі раман. Мн., 1961. С. 62—79; Яго ж. Культура творчасці. Мн., 1959. С. 59—77; Яго ж. Літаратура, мы і час. Мн., 1979. С. 87—88; Яго ж. Праблемы жанра рамана // Полымя. 1958. № 8; Яго ж. Цішка Гартны // Гартны Ц. Сокі цаліны: У 2 кн. Мн., 1957. Кн. 1; Азгур З. «Тое, што помніцца...»: Раздзелы з новай кнігі // ЛіМ. 1983. 24 чэрв.; Яго ж. Яны мне дарагія // Азгур З. Незабыўнае. Мн., 1962; Александровіч С. Ад гарбара да старшыні ўрада // Гісторыя і сучаснасць. Мн., 1968; Яго ж. Кнігі, вернутыя народу: Да 75-годдзя з дня нараджэння Ц. Гартнага // ЛіМ. 1962. 20 ліст.; Яго ж. Паэзія рэвалюцыйнага гартавання // Гартны Ц. Вершы. Мн., 1967; Яго ж. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 242—245; Яго ж. Пясняр змагання // Беларусь. 1967, № 11; Яго ж. Пясняр працы і змагання // Александровіч С. Слова — багацце. Мн., 1981; Яго ж. Родная Капыльшчына // Александровіч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1962; Яго ж. У цэнзурных цісках // Александровіч С. Кнігі і людзі. Мн., 1976; Яго ж. Цішка Гартны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1; Мн., 1969. Т. 2; Яго ж. «...Я рабочы — гарбар...» // Александровіч С. Тут зямля такая. Мн., 1985; Андрэеале. Час адгукнуцца // Трибуна искусства. 1925. № 4; Аніхоўскі А. З. Жылуновіч — Цішка Гартны // Наш працаўнік. 1924. 31 снеж.; Атрашкевіч В. «...У барацьбе за шчасце й волю»: Да 90-годдзя з дня нараджэння Ц. Гартнага // Маг. праўда. 1977. 22 кастр.; Яго ж. Вывяраючы ўласным жыццём // Атрашкевіч В. Ад прататыпа да вобраза. Мн., 1984; Яго ж. «Старане сваёй роднай і мілай» // Работніца і сялянка. 1978. № 2; Аўгусціновіч М. З багатай спадчыны // ЛіМ. 1962. 25 мая; Б-ка А. [Бабарэка А.] Вечар твораў Цішкі Гартнага // Полымя. 1923. № 3—4; Бабарэка А. Вясну радзіла восень // Маладняк. 1925. № 7; Багдановіч А. Новая беларуская літаратура. Віцебск, 1925. С. 16—17; Байкоў М. Да пытання аб метадах і прыёмах нашае крытыкі // Полымя. 1928. № 1; Яго ж. Наша літаратура за 1925 г. // Там жа. 1926. № 1; Яго ж. Цішка Гартны: (Біяграфічна-крытычны нарыс); На перагібе: (Увагі да другой квадры раману Ц. Гартнага «Сокі цаліны» — «На перагібе») // Байкоў М. На літаратурныя тэмы. Мн., 1929; Баліцкі А. Матывы літаратурнай творчасці Гартнага // Асвета. 1928. № 8; Бел. вёска. 1928. 16 снеж.; Звязда. 1928. 15 снеж.; Сав. Бел. 1928. 15 снеж.; Барашка І. Ля вытокаў // Полымя. 1962. № 12; Баршчэўскі А. Цішка Гартны // Ніва. 1976. 4, 11, 18, 25 студз.; 1, 8, 15, 22, 29 лют.; 7, 14, 21, 28 сак.; 4, 11, 18, 25 крас.; 2, 9, 16, 23 мая; 6, 13, 20, 27 чэрв.; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 20—21, 41—42, 81—82, 260—263; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 43—48. 146—149; Бечык. В. Прад высокаю красою... // ЛіМ. 1973. 8 сак.; Бранштэйн Я. За народную сацыялістычную літаратуру // Там жа. 1936. 12 крас.; Бузук П. Галоўныя асаблівасці мовы Цішкі Гартнага // Полымя. 1926. № 5; Яго ж. Мова і правапіс Ц. Гартнага // Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы. Мн., 1928; Бываеўскі Н. [Дыла Я.] Пад знакам Кастрычніка: (Цішка Гартны, як грамадзянін) // Сав. Бел. 1923. 14 снеж.; Бэндэ Л. Матэрыялы да нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры: (Уводзіны) // Маладняк. 1931. № 5; Яго ж. Творчыя задачы пралетарскай літаратуры // Там жа. 1931. № 9; Бэндэ Л., Кучар А. Матэрыялы для нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры // Там жа. 1931. № 6—7; Ватацы Н. Аўтографы // Ватацы Н. Шляхі. Мн., 1986.

С. 158—161; Я г о ж. [Уступнае слова да аповесці Ц. Гартнага «За сваю волю, за волю краіны»] // Полымя. 1965. № 12; В і л ь н я, 8/X 1920 г. // Пагоня. 1920. 8 кастр.; В о л а т П. Пралетарскія матывы ў беларускай літаратуры // Арш. малад. 1926. № 1; Г а л ь А. Тры этапы: (Пра мастацкую прозу Цішкі Гартнага) // Полымя. 1928. № 10; Г а н ч а р ы к М. Праз гады і дзесяцігоддзі: [Успаміны] // ЛіМ. 1981. 21 жн.; Г а р о д н я А. Тры аркушы бессаромнае фальсіфікацыі // Маладняк. 1929. № 4; Г а р э ц к і М. Беларуская літаратура пасля «Нашае Нівы»: (Агульны агляд) // Там жа. 1928. № 4; Я г о ж. Гартны Цішка // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Я г о ж. Нацыянал-адраджанізм і пасля-кастрычніцкі перыяд у літаратуры // Звязда. 1926. 20 нояб.; Я г о ж. Паслякастрычнікавы перыяд // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. 4 выд. Мн., 1926. С. 225—229; Г е р г а р т П. Ліст нямецкага пісьменніка // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Г о р с к і Э. Кніга пра энтузіястаў // Заклік. 1933. № 4; Г р а м ы к а М. Эскіз да партрэта // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Г р а х о ў с к і С. Рыцар працы; Недапіты бярозавік: [Успаміны] // ЛіМ. 1979. 5 кастр.; Г у р л о А. Цішка Гартны: Успаміны // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Г у р ы н о в і ч У. Святло далёкага маленства // ЛіМ. 1982. 2 ліп.; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 62—65; Д а 1 5-г а д о в а г а юбілею З. Жылуновіча // Сав. Бел. 1923. 10 снеж.; Д а н і л ь ч ы к, К а р н е й ч ы к. Супроць нацыянал-дэмакратычных выпраўленняў гісторыі Савецкай Беларусі // Бальш. Бел. 1930. № 1—2; Д з я р ж ы н с к і У. Выпісы з беларускай літаратуры XIX і XX ст. // Асвета. 1928. № 3; Я г о ж. Дзейнасць З. Жылуновіча ў абсягу беларускай літаратурнай крытыкі // Полымя. 1928. № 9; Я г о ж. Жылуновіч — крытык // Асвета. 1928. № 8; Д р э й з і н Ю. Музыка ў творах беларускіх паэтаў // Полымя. 1925. № 6; Ж у р а ў л ё ў В. Структура твора. Мн., 1978. С. 150—153, 156—157, 159—161, 169—197; З. Б. [Бядуля З.] К 15-цёхгадоваму юбілею літаратурнай працы Цішкі Гартнага // Сав. Бел. 1923. 13 снеж.; З . Д. 20 год //Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; З а м б р ы ж ы ц к і С. Першы беларускі пралетарскі паэт і пісьменнік // Полымя. 1928. № 10; Я г о ж. Творчасць Цішкі Гартнага // Маладняк. 1928. № 12; З а м о ц і н І. Драматычныя творы Цішкі Гартнага // Полымя. 1928. № 9; Я г о ж. Цішка Гартны як драматург // Асвета. 1928. № 8; І в а ш ы н В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 120—122, 142; І г н а т о ў с к і У. Цішка Гартны (Д. Жылуновіч) // Вольны сцяг. 1921. № 4; І м ш э н н і к Х. Цішка Гартны як селькор «Нашае нівы» 1908—10 г. // Полымя. 1929. № 1; К а в а л е н к а В. У працэсе станаўлення // Каваленка В., Мушынскі М., Яскевіч А. Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; К а з л о ў с к і А. З атрада першапраходцаў // Беларусь. 1978. № 1; К а л е н ч ы к а ў У. Пясняр працоўнага люду // Гомел. праўда. 1977. 4 ліст.; К а н а к о ц і н О. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры // Маладняк. 1930. № 12. С. 121—122; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 85—87, 149; К і м Я. Свята беларускай культуры // Сав. Бел. 1927. 16 чэрв.; К і р к е в і ч А. Цішка Гартны: Да 75-годдзя з дня нараджэння // Гродзен. праўда. 1962. 2 снеж.; К л а ч к о А. Біяграфічная даведка // Гартны Ц. Насустрач сонцу. Мн., 1978; Я г о ж. Гартаваны часам // ЛіМ. 1977. 11 ліст.; Я г о ж. Пясняр працы і змагання // Звязда. 1967. 5 ліст.; Чырв. змена. 1967. 5 ліст.; Я г о ж. Раннія творы Цішкі Гартнага // Беларуская літаратура. Мн., 1959. Вып. 2; Я г о ж. Цішка Гартны // Гартны Ц. Выбр. апавяданні. Мн., 1962; Я г о ж. Цішка Гартны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн., 1981; Я г о ж. Шляхамі змагання: Да 70-годдзя з дня нараджэння Цішкі Гартнага // ЛіМ. 1957. 23 кастр.; К л е й н б а р т Л. З мінуўшчыны беларускай грамадскасці // Полымя. 1928. № 10; К л ю с а ў Б. Першы беларускі раман і пытанні псіхалагічнага аналізу // Вопросы специфики жанров художественной литературы. Мн., 1974; К о н а н У. Развіццё эстэтычнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968. С. 144—149; К р а п і в а К. Пра перабудову і «недабудову» // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 9; К р ы в і ч М. На перагібе // Полымя. 1926. № 6; Я г о ж. Наша проза за 1926 год // Там жа. 1927. № 4; К у л е ш Т. [Дыла Я.] Крытыка і бібліяграфія // Сав. Бел. 1923. 3 кастр.; К у н д з і ш К. Sine ira et studio: (Агляд паэзіі Цішка Гартнага) // Узвышша. 1927. № 3; К у п ц э в і ч Ф. Аб маністычным разуменні творчасці Цішкі Гартнага // Таж жа. 1928. № 6; Л . Л. Адбіткі класавага змагання ў беларускім пісьменстве // Шк. і культура Сав. Бел. 1919. № 2—3; Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі. Мн., 1984. С. 43—48, 127—130; Л ё с і к Я. Граматычны склад мовы Ц. Гартнага // Полымя. 1929. № 3, 7, 10; Л і т а р а т у р а да 20-гадовага юбілею Цішкі Гартнага // Сав. Бел. 1928. 16 снеж.; Л о й к а А. Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя. Мн., 1972. С. 181—183; Я г о ж. Пісьменнікі закліку канца 900-х, пачатку 10-х гг. // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2. С. 379—402; Л ы н ь к о ў М. Летапісец эпохі // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. М., 1985. Т. 7; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 31—32, 38—39; Л ю б е ц к і П. Беларуская выдавецкая праца ў Берліне // Сав. Бел. 1922. 13, 15 вер.; М - і й. Цішка Гартны: (15-летие литературной деятельности З. Жылуновича): Белорусский народный поэт // Звезда. 1923. 14 дек.; М а ж э й к а А. «За рубяжы, у светl» // ЛіМ. 1967. 24 ліст.; М а й х р о в і ч С. Цішка Гартны // Ніва. 1968. 21 студз.; М а к а р э в і ч А. Пясняр рэвалюцыі //Маг. праўда. 1967. 15 ліст.; М а р ц і н о в і ч А. Адданасць шчырая яго // Голас Радзімы. 1978. 9 лют.; М а т р у н ё н а к А. Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана. Мн., 1975. С. 67—109; М е л ь н і к а ў М. Братнія сувязі // ЛіМ. 1958. 22 ліст.; М і ш ч а н ч у к М. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 31—34; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 18—20, 171, 176—178, 180—185, 189—190; Я г о ж. Вытокі // Каваленка В., Мушынскі М., Яскевіч А. Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972. С. 32—33, 63, 65—68; М я л е ш к а М. Жылуновіч як гісторык // Полымя. 1928. № 10; Н а р а д з і м е Ц. Гартнага /// ЛіМ. 1962. 30 кастр.; Н а в і н а А. Цішка Гартны // Навіна А. Нашы песняры. Вільня, 1918; Н а в у м е н к а І. Якуб Колас: Духоўны воблік героя. Мн., 1968. С. 271—272; Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 129—133; Н е б а р а к а А. Новы беларускі урад // Грамадзянін. 1919. 20 студз.; П а с п р а в е Жылуновіча З. Ф.: Пастанова Прэзідыума і парткалегіі ЦКК КП(б)Б // Чырвонаарм. праўда. 1931. 27 студз.; П а м я ц і пісьменніка // За вярт. на Радзіму. 1959. № 54; П е р к і н Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 56—57, 66—67; Я г о ж. Шляхі беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 18—20, 266—269, 283—284, 356—357, 360—362; П е ц ю к е в і ч. Дваццаць год творчай дзейнасці // На Беларусі. 1928. 9 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П і я т у х о в і ч М. Асноўныя этапы ў развіцці беларускай літаратуры паслякастрычніцкага перыяду // Полымя. 1933. № 1; Я г о ж. Пад знакам рэвалюцыйнай грамадскасці і загартаванасці // Там жа. 1929. № 1; Я г о ж. Пралетарская паэзія і лірыка Цішкі Гартнага // Цішка Гартны: На дзень пятнаццацігадовага юбілею яго літаратурнай працы. 1908—1923. Мн., 1923; Я г о ж. Пясняр працы і змагання // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Бел. вёска. 1928. 16 снеж.; Я г о ж. Творчасць Ц. Гартнага // Роксвіт. 1928. № 1; Я г о ж. Цішка Гартны // Гартны Ц. Гаспадар. Мн., 1930; Я г о ж. Цішка Гартны // Гартны Ц. На новым месцы. Мн., 1930; Я г о ж. Цішка Гартны // Гартны Ц. Прысады. Мн., 1930; П р ы в і т а н н е БелАПП Гартнаму з нагоды 20-гадовага юбілею творчасці // Маладняк. 1929. № 7; П у р о ў с к і К. Даўняе, але незабыўнае: Успаміны // Полымя. 1962. № 12; П ш ы р к о ў Ю. Летапісец свайго народа. Мн., 1982. С. 217—218; Я г о ж. Эпас рэвалюцыі. Мн., 1975. С. 148—151, 157—160; Р а д к е в і ч Я. Дзіцячыя бібліятэкі і падручнікі для вясковых школ // Асвета. 1928. № 1; Р а м а н о в і ч Я. На пачатку дваццатых // Полымя. 1979. № 5;

Сабалеўскі А. З шэрагу першых // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. I. С. 9, 11; Садоўскі Я. Рэдкая карэспандэнцыя Цішкі Гартнага // ЛіМ 1978. 21 ліп.; Сваяцкі Н. Цішка Гартны // Ніва. 1957. 14 крас.; Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія 1917—1932. Мн., 1968. С. 12—14, 67—68, 113—114; Скрыган Я. Дзядзька Цішка // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979; Стасевіч Б. Кастрычнік забяспечвае росквіт беларускай пралетарскай культуры // Сав. Бел. 1928. 15 снеж.; Яго ж. Юбілей Цішкі Гартнага // Бел. вёска. 1928. 16 снеж.; Стральцоў М. Па няторанай сцежцы // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; Сякерская Я. Беларускі нацыянал-дэмакратызм і вялікарасійскі шавінізм на ідэалагічным фронце БССР // Віцеб. пралетарый. 1930. 22 ліст.; У барацьбе супраць буржуазнага нацыяналізма // Палес. праўда. 1934. 29 жн.; Урбановіч У. На радзіме Кузьмы Чорнага і Цішкі Гартнага // Урбановіч У. Шляхамі паэтаў і герояў. М., 1970; Ф-ко Ю. [Фарботка I.] Згукі сусветнай вайны 1914—1918 году ў беларускай паэзіі // Шк. і культура Сав. Бел. 1919. № 1; Хведаровіч М. Цішка Гартны // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. Мн., 1977; Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 98—99; Цвікевіч I. Цішка Гартны і беларускае друкаванае слова // Сав. Бел. 1923. 14 снеж.; Цішка Гартны // Беларускі каляндар. 1958. Беласток, 1957; Чарвякоў А. Пясняр змагання і змагар за Савецкую Беларусь // Полымя. 1928. № 10; Чыгрын I. Цішка Гартны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1981. Ч. I; Шкраба Р. Праз многа год // Шкраба Р. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965; Шулякоўскі А. Згадкі пра Цішку Гартнага // ЛіМ. 1984. 18 мая; Шынклер Х. Юбілей Гартнага // Вясна. 1928. № 9; Я. Ш. [Шутовіч Я.] Цішка Гартны // Шлях моладзі. 1937. № 16; Ярош М. Самаахвярнае служэнне народу // ЛіМ. 1967. 24 ліст.; Яго ж. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 143—145, 151—152; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 17—19.

На латышскай мове. Abola M. Baltkrievu zemē // Karogs. 1968. Nr 2.

На нямецкай мове. Neureiter F. Ciška Hartny // Weissrussische Antologie. München, 1983; Randow N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскай мове. Baranowski W. Ruch białoruski // Tyg. Il. 1912. Nr 37; Ciszka Hartny // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Dalsze aresztowania w ZSSR // Czas. 1937. Nr 172; F. O. Wyścig donosicielstwa // Słowo. 1937. Nr 182; (Hr.) Aresztowanie pisarzy białoruskich w Mińsku // Il. Kurier Codzienny. 1937. Nr 127.

На рускай мове. Адамович А. С высоты зрелого опыта // Сов. Отчизна. 1957. № 6; Яго ж. «Соки целины» // Адамович А. Становление жанра. Мн., 1964; Азгур З. Они мне дороги // Азгур З. То, что помнится... М., 1969; Яго ж. На перекрестке Ленинской и Карла Маркса // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Т. 2; Яго ж. Тишка Гартный // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977; Александрович С. Творчество Тишки Гартного // Гартный Т. Хозяин. М.; Л. 1962; Веркин А. Белорусская литература на подъеме // Рабочий. 1928. 28 июля; Яго ж. Литературные портреты: Тишка Гартный // Там жа. 1928. 10 авг.; Яго ж. Что читать // Там жа. 1928. 6 июня; Г. Поэту-революционеру — честь // Звезда. 1923. 16 дек.; Городецкий С. Цишка Гартный // Гартный Ц. Повести и рассказы. М.; Л., 1929; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Ивашин В. У истоков социалистического реализма. Мн., 1963. С. 170—171, 309—316; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 462, 498—500; К. П. Предисловие к русскому изданию // Гартный Ц. Щепки на волнах. Л., 1928; Карский Е. Дмитрий Федорович Жилунович // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; Киркевич А. Революцией окрыленный // Гродн. правда. 1972. 11 нояб.; Клейнборт Л. Тишка Гартный (Д. Ф. Жилунович) // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Кнорин В. Заметки о белорусской литературе: Поэзия Цишки Гартного // Звезда. 1922. 8 окт.; Лебедев В. Под звездой Октября // Заря. 1977. 5 нояб.; Левитин М. «...Означенный здесь Иван Луцевич» // Неман. 1982. № 1; Науменко И. Янка Купала. Якуб Колас: Творческие портреты. М., 1982. С. 234—236; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 47—48; Поэт-революционер // Звезда. 1923. 14 дек.; Садовничий Э. Идейно-эстетические взгляды В. Голубка и становление белорусской советской драматургии // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1983. Вып. 2. С. 65; Сенкевич А. В борьбе за пролетарскую литературу Белоруссии // ЛГ. 1930. 24 дек.; Синенко Г. «...Создавать искусство» // Неман. 1983. № 6; Стасевич Б. 20-летний юбилей писателя Тишки Гартного // Рабочий. 1928. 16 дек.; Сташкевич Н. Приговор революции. Мн., 1985. С. 37, 46, 200—203; Хведорович М. Певец борьбы и труда // Сел. газ. 1967. 26 нояб.; Чигрин И. Тишка Гартный // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Шорохов Е. Тайна маленькой записки // Неман. 1966. № 3; Шушкевич-Третьяков Р. Общий язык найден // Звезда: Лит. приложение к газ. «Звезда». 1923. № 1; Якутов В. Достойный сын белорусского народа // Сов. Бел. 1967. 30 нояб.

На славацкай мове. Koželuh-literat // Hlas (Bratislava). 1928. Nr 23/24.

На ўкраінскай мове. Байков М. Новітня білоруська література // Нова Білорусь. К., 1929; Бузук П. Цішка Гартний: (До 20-річного ювілею літературної діяльності) // Плуг. 1929. № 1; Вороніч Л. Творчий шлях Цішки Гартного: (До 20-річчя літературної діяльності) // Черв. шлях. 1928. № 12; З. Д. Цішка Гартны: (Двадцять років літературної діяльності) // Молодняк. 1928. № 12; Пилипенко С. Цішка Гартний // Гартний Ц. Страйколом. Харків, 1929.

На чэшскай мове. Belorušti spisovatelé v Praze // Rudé právo. 1927. 22 září; C[ern A.] Ciška Hartny // Slovanský přehled. 1929. R. XXI; [Hora I.]. 20 let literárni činnosti Cišky Hartneho // Reflektor. 1928. Nr 24; K[aucevič] M. Dvacet let literární činnosti Cišky Hartného // Lit. nov. 1928. 13 prosin.; Kovalčič M. K dvácátému vyroci literárni činnosti béloruskeho spisovatele Cisky Hartneho // Tvorba. 1928. Nr 6.

На Югаславіі мове. Dren J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. IX.

2. 4.

На беларускай мове. Ялугін Э. Без эпітафіі: Дакум. аповесць. Мн., 1989.

Вайцюлевіч В. Прысячаецца Цішку Гартнаму: [Верш] // Шк. праца. 1929. № 13; Гурло А. Змаганцу (Ц. Гартнаму): [Верш] // Гурло А. Барвёнак. Мн., 1924; Яго ж. Песняру змаганцу: [Верш] // Сав. Бел. 1923. 14 снеж.; Дудар А. Паэма пра гарбара: (Ц. Гартнаму) // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» 1928. № 20; Колас Я. З. Жылуновічу («Ноч сляпая, ноч аблога»): [Верш] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1972. Т. 2; Яго ж. Над прасторамі зямлі: Прысвячаецца Цішку Гартнаму: [Апавяданне] // Там жа. Мн., 1973. Т. 5; Яго ж. Цішку Гартнаму: («Трудная дарога, праца, гартаванне»): [Верш] // Там жа. Мн., 1972. Т. 2; Купала Я. Цішку Гартнаму; Ці хто думаў: (Цішку Гартнаму): [Вершы] // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1974. Т. 4; Лявонны Ю. Цішку Гартнаму: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» 1928. № 20; Маракоў В. Цішку Гартнаму: [Верш] // Полымя. 1928. № 10; Моркаўка А. Мы доўга цярпелі...: (Ц. Гартнаму): [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Трус П. Паэтаў уславяць народы: [Верш] // Там жа. 1928. № 20; Хведаровіч М. Аповесць пра Цішку Гартнага // Маладосць. 1958. № 2; Яго ж. Вітанне...: (Ц. Гартнаму): [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 20; Яго ж. У вянок паэту: [Верш] // Хведаровіч М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1974. Т. 2; Чарнышэвіч Ф. Жаданне: [Верш] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн., 1967; Чарот М. Кліч народу!: [Верш] // Чарот М. Завіруха. Мн., 1929; Яго ж. Поле ціха шаптала калоссем: (Ц. Гартнаму): [Верш] // Чарот М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1958. Т. 1; Яго ж. Помніш?: [Верш] // Цішка Гартны: На дзень

15-гадовага юбілею яго літаратурнай працы (1908—1923). Мн., 1923; Я г о ж. Ц. Гартнаму: [Верш] // Дэкламатар. Мн., 1928; Я с а к а р (Бядуля З.). Паэту-Гарбару: [Верш] // Цішка Гартны. На дзень пятнаццаціგадовага юбілею яго літаратурнай працы (1908—1923). Мн., 1923.

На рускай мове. Я л у г и н Э. После небытия: Докум. повесть // Неман. 1988. № 2.

3. 1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 78—79; ДБ Беларусі, аддз. рукап., 09/5139, 09/5140, 09/5141, 09/5142, 09/5143, 09/5144, 09/5145, 09/5146, 091/4603; ІРЛІ ў Санкт-Пецярбургу, аддз. рукап., ф. 586, адз. зах. 282, 283; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 15, воп. 1, спр. 1—5; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 154—156, 765. *В. І. Козіч.*

ГАРУЛЁЎ МІКОЛА

Гарулёў Мікола (Мікалай Аляксандравіч; 6.11.1919, в. Баева Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.—7.5.1980, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), празаік, драматург, паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1947. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1979). Пісаў на рускай і беларускай мовах.

Бацька — вясковы настаўнік, маці — акушэрка. У 1927—31 сям'я жыла ў в. Рудабелка (цяпер у Акцябрскім р-не). Жыццё тут, па ўспамінах самога пісьменніка, было неймаверна цікавым, напоўнена рамантыкай грамадзянскай вайны. Восенню 1931 сям'я пераехала ў Магілёў. Пасля заканчэння педрабфака (1937), паступіў ў Магілёўскі педагагічны інстытут на аддзяленне рускай мовы і літаратуры. Летам 1938 яго запрасілі ў Мінск на курсы-канферэнцыю маладых пісьменнікаў, дзе былі І. Мележ, К. Кірэенка, Д. Кавалёў, М. Ткачоў, Э. Валасевіч, М. Гамолка. Курсы з'явіліся для пачынаючага пісьменніка сапраўднай школай літаратурнага майстэрства. У 1941 скончыў інстытут. На пачатку Вялікай Айчынай вайны — баец 1-га камуністычнага знішчальнага батальёна пры ЦК КП Беларусі, потым — шафёр, намеснік палітрука, курсант Нова-Пецяргофскага ваенна-палітычнага вучылішча, інструктар дывізіённай газеты. У 1943 уступіў у партыю Дэмабілізаваўся ў званні лейтэнанта ў 1947. Адразу пачаў працаваць адказным сакратарам рэдакцыі магілёўскай абласной газеты «За Радзіму». Неўзабаве пры газеце пачало дзейнічаць літаратурнае аб'яднанне, куды ўваходзілі М. Гарулёў, М. Ткачоў, Э. Валасевіч, А. Пысін, П. Шасцерыкоў, С. Гаўрусёў. У 1949 пераехаў у Мінск. Працаваў рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР, у 1950—59 адказным сакратаром часопіса «Советская Отчизна», начальнікам сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусьфільм» (1960—61), пазаштатным рэдактарам студыі дакументальных фільмаў (1961—65), загадчыкам літаратурнай часткі Рускага драматычнага тэатра БССР (1966—68), мастацкім кіраўніком Палаца культуры Белсаўпрофа (1968—70). У 1970—80 адказны сакратар бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі». Узнагароджаны медалём «За Перамогу над Германіяй», юбілейнымі медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш М. Гарулёў надрукаваў у 1938 у газеце «Камунар Магілёўшчыны». Пасля вайны спрабаваў свае сілы ў паэзіі, прозе, драматургіі, кіно. У 1949 выдаў асобным выданнем нарыс «Шлях рацыяналізатара». Затым выйшлі кніжкі прозы «Сябры-таварышы», «Сыны народа» (Успаміны Героя Савецкага Саюза М. П. Каралёва ў літаратурным запісе М. Гарулёва), «Новы настаўнік», «Бывайце, любімыя». На падставе апошняй аповесці пісьменнік стварыў дылогію (раманы «Бывайце, любімыя» і «Пасля разлукі»). У апошні час свайго жыцця працаваў над працягам дылогіі — раманам «Адзінокая жанчына». Асноўная тэматыка творчасці М. Гарулёва — вайна, гераізм народа у барацьбе з фашысцкімі захопнікамі, партызанскі рух на Беларусі, адбудова разбуранай гаспадаркі ў пасляваенны час, сацыяльныя і маральна-этычныя праблемы нашага жыцця, выхаванне моладзі. Выдаў зборнікі вершаў «Аднагодкі», «У дарозе», «Прызнанне».

Аўтар п'ес «Выбух» (разам з М. Алтуховым), «Другое знаёмства», «Прызванне», «Калі любіш», «Мая дачка», якія ставіліся ў Магілёве, Віцебску і Гомелі. П'есы «Друг або вораг», «Помста Палавін-

кіна» і «Масквіч-408» увайшлі ў зборнік «Нашчадкі». Напісаў кінааповесць «Нашчадкі Мацвея Марковіча» і сцэнарыі дакументальных фільмаў «Марат Казей», «Рацыяналізатары», «Чалавек чалавеку». Займаўся мастацкім перакладам. На словы М. Гарулёва напісаны песні (У. Алоўнікаў, Н. Сакалоўскі, Ю. Семяняка, М. Чуркін). *А. М. Шыловіч.*

Бібліяграфія

1. 1.

Признание: Избранное. Мн., 1976. Рэц.: Марцінові ч А. Споведзь натхнёнага сэрца // Віцеб. рабочы. 1976. 25 жн.; Федорченко В. «Тянулись руки сами к автоматам...» // Во славу Родины. 1976. 14 авг.

1. 2.

Шлях рацыяналізатара. Мн., 1949.

Сверстники: Стихи. Мн., 1950. Рэц.: Бур'ян Б. Тэма і яе вырашэнне // Полымя. 1951. № 3; Гамолка М. «Аднагодкі» // ЛіМ. 1951. 3 сак.; Рыўкін Я. Першая кніжка паэта // Беларусь. 1951. № 1; Цітоў К. Вершы аб нашых сучасніках // Звязда. 1950. 30 снеж.

Друзья-товарищи: Повесть. Мн., 1954. Рэц.: Политыко Д. О друзьях-товарищах // Сов. Бел. 1954. 7 дек.; Яромушкін Н. Аповесць пасля апрацоўкі // ЛіМ. 1954. 13 ліст.

В пути: Стихи. Мн., 1956. Рэц.: Гаўрусёў С. Ад кнігі да кнігі // ЛіМ. 1956. 27 снеж.; Клешчанка В. Вобразу — акрэсленасць і выразнасць // Мін. праўда. 1957. 31 сак.

Друзья-товарищи: Повесть. Мн., 1957. Рэц.: Шадей И. Страницы истории // Знамя юности. 1958. 12 июня.

Выбух: Драма ў 3-х д., 6-ці карц. Мн., 1959 / Сааўт. М. Алтухоў.

Второе знакомство: Драма в 3-х д. Мн., 1961.

Друзья-товарищи: Повесть. Мн., 1962.

Если любишь: Драма в 3-х д. Мн., 1963; М., 1963.

Моя дочь: Пьеса в 3-х д., 5-ти карт. Мн., 1966; М., 1966.

Кровью скрепленная: Драма в 3-х д. М., 1967.

Друзья-товарищи: (Повесть). Мн., 1969.

Наследники: Пьесы. Мн., 1971.

Новы настаўнік: Аповесць. Мн., 1974.

Прощайте, любимые: Повесть и рассказы. Мн., 1977. Рэц.: Няхай Р. Нараджэнне мужнасці // ЛіМ. 1977. 25 ліст.; Яго ж. Подзвіг на Дняпры // Звязда. 1980. 5 студз.; Пацёмкін М. // Вяч. Мінск. 1979. 17 лют.

Кібернетычная жонка: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1979. (Б-ка «Вожыка»).

Прощайте, любимые: Роман. Мн., 1979. Рэц.: Няхай Р. Подзвіг на Дняпры // Звязда. 1980. 5 студз.

После разлуки: Роман. Мн., 1981. Рэц.: Чэрнікава В. З пакалення мужных // Мін. праўда. 1984. 23 сак.

1. 3.

1938. В. И. Ленину: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 1 лют.; Наказ: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Чырвоная армія ў творчасці беларускага народа // Там жа. 28 лют.; Выправляя в путь-дороженьку...: [Верш] // Там жа. 26 сак.; Где мне такие найти слова: [Верш] // Там жа. 28 сак.; Маяковскому: [Верш] // Там жа. 14 крас.; На выборах [Верш] // Там жа. 6 мая; Великой партии, великому солдату: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; 26 июня: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Пионерский костер: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Он будет таким, как Киров: [Верш] // Там жа. 1 снеж. / Сааўт. Э. Валасевіч; Стихи о военкоме Пожарском: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1939. Ленин с нами: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 22 студз.; Уходит поезд...: [Верш] // Там жа. 22 лют.; У репродуктора: [Верш]; Родная кроў: [Апавяданне] // Там жа. 12 жн.; о Сталине: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Весенний вечер: // ЛіМ. 23 ліп.

1941. Пианистка; Тебе: [Вершы] // Камунар Магілёўшчыны. 19 студз.

1944. «Зоя» // За Радзіму. 1 вер. / Сааўт. П. Шасцерыкоў.

1945. Девушка в шинели: (Отрывок из поэмы) // За Радзіму. 6 сак.; Товарищу: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Встреча: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Брэст: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Баллада о Кирилле: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Маці герояў // Там жа. 29 ліст.

1946. Кавалак жыцця // За Радзіму. 1 мая; Письмо Григория: Из поэмы «Два письма» // Там жа. 2 чэрв.; Герой Савецкага Саюза Батор Басанаў // Там жа. 3 ліп.; Мой дом: [Верш] // Там жа. 22 вер.; О топоре [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Баллада о топоре // Сталин. молодежь. 15 дек.

1947. Песнь о любви: (Поэма) // Сов. Отчизна. № 3; «Рускае пытанне» // За Радзіму. 16 сак. / Сааўт. Я. Караткоў; Маяковскому: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Клятва // Там жа. 28 чэрв.; Воздушный бой: Отрывок из поэмы «Два письма» // Там жа. 3 жн.; Облачко: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Экскаватор: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Фронтовая Москва: [Верш] // Там жа. 7 вер.; «Дом ля дарогі»: Бібліяграфія // Там жа. 30 вер.; Глина: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Сапёр: [Верш] // ЛіМ. 7 чэрв.; Цвёрдае слова: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Дэпутат: [Верш] // Сталин. молодежь. 9 февр.; У Кремлевской стены: [Верш] // Там жа. 3 авг.; Сверстники: Отрывок из поэмы // Там жа. 2 нояб.

1948. Токарь; Первомайская улица: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 4; Стихи о Могилеве; Первомайская; Машековка: [Вершы] // За Радзіму. 15 лют.; Токарь: [Верш] // Там жа. 28 сак.; Сталин. молодежь. 16 апр.; «Пасля навальніцы» // За Радзіму. 24 крас.; Пракатчыкі // Там жа. 1 мая; Мы вернулись: Отрывок из поэмы «Сверстники» // Там жа. 9 мая; Две медали: [Верш] // Там жа. 30 мая; У дарозе // Там жа. 22 жн.; У барацьбе за графік // Там жа. 9 кастр.; Не даражаць рабочым часам // Там жа. 16 кастр. / Сааўт. У. Карпаў; Камсамольскае слова // Там жа. 30 кастр.; Сердце зовет: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Экскаватор: [Верш] // Сталин. молодежь. 31 марта; Свет Родины: [Верш] // Там жа. 25 июня.

1949. Сверстники: (Поэма) // Літаратурны Магілёў. Магілёў; Кніга пра юных патрыётаў: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. Андрэйка. Мн., 1948] // Беларусь. № 6; Дзве сустрэчы: Нарыс // Там жа. № 11; Город на Днепре: (Очерк) // Сов. Отчизна. № 5; Листопад: (Поэма) // Там жа. № 6; Паэзія вялікай сілы: Да выхаду на рускай мове зборніка А. Куляшова // Звязда. 29 студз.; Баявы жанр літаратуры // Там жа. 16 ліп.; Трубоклад: [Верш] // ЛіМ. 23 крас.; Сады цветут: [Верш] // Сов. Бел. 22 мая; Сын Родины: [Верш] // Там жа. 5 июня; Суд чести // Сталин. молодежь. 6 февр.; Мы идем: [Верш] // Там жа. 11 февр.; Девушка: [Верш] // Там жа. 6 марта; В защиту одной пьесы // Там жа. 13 марта; Весна: [Верш] // Там жа. 20 мая; Повесть о самых юных: [Рэц. на кн.: Сіўцоў І. Самыя юныя. Мн., 1949] // Там жа. 22 мая; В прокатном: (Отрывок из поэмы «Листопад») // Там жа. 21 сент.; На старт!: [Верш] // Там жа. 7 окт.

1950. Жыллёвы гарадок: Нарыс // Беларускі трактарны. Мн.; Зборнік апавяданняў Івана Шамякіна: [Рэц. на кн.: Шамякін І. На знаёмых шляхах. Мн., 1949] // Беларусь. № 6; Паэма аб пасляваеннай вёсцы: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Світанскія сады. Мн., 1950] // Там жа. № 9; Па партызанскіх сцежках: [Рэц. на кн.: Шчарбатаў Г. Партызанскія агні. Мн., 1950] // Полымя. № 10; Песня мира; Цемент: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 7; Моя подпись; Солдатам Кореи; Ветка мира; У моря; Письмо с границы: [Вершы] // Там жа. № 8; Над Сожем; Отметка: [Вершы] // За Радзіму. 4 ліп.; Твердый сплав; Новая карта: [Вершы]; Выше качество! // ЛіМ. 10 чэрв.; Творы на сучасную тэму // Там жа. 9 снеж.; Моя подпись: [Верш] // ЛГ. 12 июля; Солдаты Кореи: [Верш] // Сов. Бел. 29 авг.; Бюллетень мира: [Верш] // Там жа. 17 дек.; Живой с живыми: [Верш] // Сталин. молодежь. 14 апр.; Песня мира: [Верш] // Там жа. 30 апр.; Ветка мира: [Верш] //

Там жа. 29 сент.; Переходящий вымпел: [Верш] // Там жа. 31 окт.

1951. Неспакойнае сэрца: [Нарыс] // Полымя. № 4; Дорога к миру: (Повесть) // Сов. Отчизна. № 10. Рэц.: Белошеев А. Незрелая повесть // Сов. Бел. 1952. 13 янв.; Всегда с нами: [Верш] // Сов. Бел. 4 февр.; Солдат мира: [Верш] // Там жа. 9 мая; Новый Минск // Там жа. 4 нояб.; Подруги: (Отрывок из повести «Аттестат зрелости») // Сталин. молодежь. 1, 4 июля; Депутат; Новая карта: [Вершы] // Там жа. 29 дек.

1952. Верный сын греческого народа // Сов. Бел. 2 апр.; Нерэалізаваныя тэмы: [Рэц. на кн.: Сакалоў В. Дарога пачынаецца ў Маскве. Мн., 1952] // ЛіМ. 13 снеж.

1953. Палымяны паэт-патрыёт // Бярозка. № 7; Барыс Дзмітрыеў // Маладосць. № 5; Цікавае знаёмства // ЛіМ. 28 лют.; Без належнай патрабавальнасці // Там жа. 27 чэрв.; Наш Сталин // Сов. Бел. 30 янв.; Знамя Сталина: [Верш] // Там жа. 9 марта; На выпускном вечере: Рассказ // Сталин. молодежь. 6 сент.

1954. Тры сустрэчы: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Подарок: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 1; Слово друга: [Верш] // Там жа. № 3; Сталин. молодежь. 28 апр.; Новогоднее утро: [Верш] // Сов. Бел. 1 янв.; Комсомольцам: [Верш] // Сталин. молодежь. 15 марта; Любимое дело: [Аповесць] // Там жа. 1 июля; Молодые литераторы и альманах: К III съезду писателей Белоруссии // Там жа. 19 авг.; Прогулки по Минску: Отрывки из нового цикла стихов // Там жа. 15 дек.; Бюлетэнь міру // Чырв. змена. 14 сак.

1955. Прогулки по Минску: [Верш] // Сов. Отчизна. № 1; Отец: [Верш] // Там жа. № 6; Падарожжа ў маленства // ЛіМ. 21 мая; У сталіцы сонечнага Узбекістана // Там жа. 25 чэрв.; Шчырае слова // Там жа. 13 жн.; Аповесць маладога празаіка: [Рэц. на кн.: Клаз І. Жарцы. Мн., 1955] // Там жа. 29 кастр.; Незабываемые дни // Сов. Бел. 26 авг.

1956. Падарунак: Апавяданне // Бярозка. № 4; Размова з сябрамі // За Радзіму. 28 жн.; Недахопы цікавага твора // ЛіМ. 2 чэрв.; «Размова з сябрамі»: [Рэц. на кн.: Кислик Н. Разговор с друзьями. Мн., 1956] // Маг. праўда. 28 жн.; Друг: [Верш] // Сов. Бел. 1 янв.; Разведка темы: [Рэц. на кн.: Шестериков П. Камень за камнем. Мн., 1955] // Там жа. 18 марта; Минское утро: [Верш] // Там жа. 27 мая; Молдавские встречи // Там жа. 14 окт.

1957. Верность Октябрю: [Верш] // Сов. Отчизна. № 6; Аповесць аб гераічным мінулым: [Рэц. на кн.: Садкович М. Повесть о Ясном Стахоре. Мн., 1956] // ЛіМ. 16 студз.; Далей ад схемы // Там жа. 17 ліп.; Выбух: [Урывак з аднайм. п'есы] // Маг. праўда. 29 снеж. / Сааўт. М. Алтухоў.

1958. Выбух: Драма // Маладосць. № 11 / Сааўт. М. Алтухоў.

1959. Второе знакомство: [Драма в 3-х д.] // Сов. Отчизна. № 3.

1960. Агроном и его друзья: [Рэц. на кн.: Бондарина З. Галина Ильина. Мн., 1959] // Неман. № 2; Наследники: Киноповесть // Там жа. № 4; Другое знаёмства: [Урывак з аднайм. п'есы] // Маг. праўда. 20, 22 сак.

1962. Калі любіш: П'еса // Полымя. № 7; З публіцыстычным запалам // ЛіМ. 19 студз.

1964. Так, гэта было // ЛіМ. 16 кастр.; Советский характер // Сов. Бел. 7 нояб.

1966. Справаздача рэвізійнай камісіі: Даклад на 5 з'ездзе пісьм. Беларусі // ЛіМ. 17 мая.

1968. Купіце «Масквіч»: Гумарыст. быль // Вяч. Мінск. 26 студз.; З глыбіні жыцця // Там жа. 14 сак.; Пара сталасці: Алесю Бачылу — пяцьдзесят гадоў // ЛіМ. 1 сак.; Дзякуй за ўсё // Маг. праўда. 25 студз.

1969. Ало! Бюро даведак?; Скарга: Сцэнкі // Беларусь. № 11; Бярозка і таполя: (Апавяданне) // Вясёлка. № 4; Два білеты: Апавяданне // Полымя. № 11; Праз дзесяць гадоў пасля поспеху: «Гады навальнічныя» К. Губарэвіча ў Магілёўскім абласным тэатры // ЛіМ. 21 лют.; Сбит под Ханоем: [Верш] // Маг. праўда. 26 лют.; Признание; «Помните? Речь пред. ВЦИКа Свердлова...»; «В одном году мы родились с тобою...»: [Вершы] // Сов. Бел. 7 янв.; Подарок: [Верш] // Там жа. 5 нояб.

1970. Кібернетычная жонка: Гумарэска // Беларусь. № 12; Цёплае слова: Гумарэска // Вожык. № 1; Не прадбачыў: Гумарэска // Там жа. № 4; Цяжкі дзень: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Новы настаўнік: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Маці: Апавяданне // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3; У дарозе: [Рэц. на кн.: Каршукоў Я. Сустрэча. Мн., 1969] // ЛіМ. 15 мая; Слова ўдзячнасці // Там жа. 18 вер.

1971. Хадзілі ўтрох: Апавяданне // Беларусь. № 8; Драматург і тэатр // ЛіМ. 25 чэрв.; Удачное прочтение // Сов. Бел. 25 марта.

1972. Дабрыдзень, Джульета!: Гумарэска // Вожык. № 11; Віцеб. рабочы. 8 сак.; Сапраўдны таварыш: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Кветкі дзеду: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Заслужаны поспех: Гумарэска // Віцеб. рабочы. 20 студз.; Мазы и поэзия // Знамя юности. 8 апр.

1973. Неспадзяваная сустрэча: З кнігі «Новы настаўнік» // Беларусь. № 11; Чарапкоў: Апавяданне // Бярозка. № 7; Трывожнае дзяцінства: Раздзелы з аповесці // Там жа. № 12; Мать: Рассказ // Неман. № 12.

1975. Крокі: Апавяданне // Беларусь. № 11.

1976. Дзень добры, Джульета!: Гумарэска // Дарогі вы, дарогі... Мн.; Возмужание: (Отрывки из повести) // Во славу Родины. 4—7, 11, 12 мая; Шчырае сэрца // ЛіМ. 31 снеж.

1977. Фіранкі: [Апавяданне] // Беларусь. № 6; Аднойчы вечарам: Гумарэска // Работніца і сялянка. № 2.

1978. Ля мемарыяльнай дошкі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Ішлі ў бой студэнты... // Звязда. 15 лют.; Тры сустрэчы // ЛіМ. 10 сак.

1979. Вяртанне: Апавяданне // Беларусь. № 8; Юность, опаленная войной: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Левін // Гродн. праўда. 25 окт.

1982. Бывай... // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.

1.4.

Конанаў А. Апавяданні пра Чапаева / З рус. Мн., 1949; Мн., 1980.

Полесский В. Когда зацветают сады: Пьеса в 3 актах, 7 карт. / С бел. Мн., 1950.

Последович М. Свет над Липском : [Раман] / С бел. Мн., 1950.

Кравченко В. Самое главное: Рассказы / С бел. Мн., 1952.

Скрыган Я. Иду по следам твоим: Рассказы, очерки, повести / С бел. Мн., 1959.

Последович М. По волчьим тропам: (Документ. повесть) / С бел. Мн., 1961.

Самуйленок Э. «Теория Каленбрун»: Повесть / С бел. Мн., 1964.

Зарецкий М. Вязьмо: Роман / С бел. Мн., 1965.

Головач П. Виноватый; Переполох на загонах / С бел. Мн., 1973. (Б-ка бел. повести).

Жичка Ф. Улица моя / С бел. Мн., 1973.

1939. Гуревич Х. Бежит олень (Ойротский мотив): [Верш] / З яўр. // Камунар Магілёўшчыны. 12 жн.

1949. Велюгин А. Товарищ Козлов в Нью-Йорке: [Верш] / С бел. // Смена. № 19; Грамович И. Заветный камень: Рассказ / С бел. // Там жа. № 20; Велюгин А. Я земли этой сын: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 19 июня; Яго ж. Раздумье в Негорелом / С бел. // Там жа. 29 окт.; Машара М. Всюду, всегда с нами: [Верш] / С бел. // Там жа. 18 дек.

1950. Велюгин А. Товарищ Козлов в Нью-Йорке; Я земли этой сын; Астапенко А. Эстафета мира: [Вершы] / С бел. // Сов. Отчизна. № 8; Аврамчик М. Новогодние ёлки: [Верш] / С бел. // Зорька. 1 янв.; Яго ж. Всегда в строю: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 1 янв.; Белевич А. Май: [Верш] / С бел. // Там жа. 9 мая; Танк М. Райком: [Верш] / С бел. // Там жа. 21 мая.; Киреенко К. Мир для труда: [Верш] / С бел. // Там жа. 5 нояб.; Астапенко А. Эстафета мира: [Верш] / С бел. // Сталин. молодежь. 2 июня; Яго ж. Раймонда Дьен: [Верш] / С бел. // Там жа. 27 окт.

1951. Киреенко К. Избранник; Для жизни — мир!: [Вершы] / С бел. // Сов. Отчизна. № 9; Велюгин А. Новый год: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 1 янв.;

Б е л е в и ч А. Весення песня: [Верш] / С бел. // Там жа. 1 мая; А в р а м ч и к М. Слово поэта: [Верш] / С бел. // Там жа. 27 июля; К и р и е н к о К. Избранник: [Верш] / С бел. // Сталин. молодежь. 25 февр.; А с т а п е н к о А. Маяк коммунизма: [Верш] / С бел. // Там жа. 13 мая.

1952. Г а м о л к а М. Бригадир; А с т а п е н к о А. Гвардейский значок: [Верш] / С бел. // Молодая Беларусь. М.; Т а н к М. Песня дружбы; В Сталинграде; Гидростанция на Зельвянке; На Гиндукуше; Голубая река; Матери Никоса Белоянниса; Красные ландыши: [Вершы] / С бел. // Сов. Отчизна. № 4. Я г о ж. Выполнено партии задание: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 5 окт.

1953. С т в о и м пламенем в сердце: [Верш з цыкла «Письма белорусского народа товарищу Сталину»]; М а ш а р а М. Всюду, всегда ты с нами: [Верш] / С бел. // От всего сердца. Мн. / Сааўт. пер. П. Валкадаеў, А. Шарапаў; К р а в ч е н к о В. На переправе: (Рассказ); В о л о с е в и ч Э. Нос; Ветряк и Гусак; Баран: [Байкі] / С бел. // Сов. Отчизна. № 1; Г л е б к а П. Дума о Сталине: [Верш] / С бел. // Там жа. № 2; К а л а ч и н с к и й М. Перед Новым годом: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 31 дек.; А с т а п е н к о А. Снова за парты: [Верш] / С бел. // Сталин. молодежь. 1 сент.; К а л а ч и н с к и й М. Октябрьский салют: [Верш] / С бел. // Там жа. 6 нояб.; Сов. Бел. 6 нояб.

1954. А с т р е й к а А. В далекий край: [Верш] / С бел. // Сов. Отчизна. № 2; К о р б а н В. Селивей Фомич; Микешка и долгоносик: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 4; Ш а м я к и н И. Портреты: [Апавяданні] / С бел. // Там жа. № 5; В а с и л е н о к Е. Вперед!: [Апавяданне] / С бел. // Там жа. № 6; К а р п М. Песня о сердце человека: [Верш] / С пол. // Сов. Бел. 22 июля; А с т а п е н к о А. Наша сила и слава: [Верш] / С бел. // Сталин. молодежь. 14 марта; Я г о ж. Одним путем: [Верш] / С бел. // Там жа. 17 июня; Я г о ж. Руки трактористки: [Верш] / С бел. // Там жа. 31 дек.

1955. М е л е ж И. Края родные: [Аповесць] / С бел. // Сов. Отчизна. № 2; К у л а к о в с к и й А. Колхозные рассказы / С бел. // Там жа. № 3; Б е л е в и ч А. Передача ключей: [Верш] / С бел. // Звязда. 1 янв.; Я г о ж. Весна красна; Д е р г а й С. Весна: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 1 мая.

1956. Я к и м о в и ч А. Сорочьи яйца; Брат и сестра; Сын; Черноглазка: [Апавяданні] / С бел. // Якимовіч А. Повести и рассказы. Мн.; П о с л е д о в и ч М. С тобою рядом: (Повесть) / С бел. // Сов. Отчизна. № 3 / Сааўт. пер. Б. Бур'ян; Д е р г а й С. Цимлянское море; Радость; Вечер; Глаза; Соловей; У лукоморья: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Т а н к М. Родная партия зовет: [Верш] / С бел. // Известия. 29 апр.; К и р е е н к о К. Вечно живой: [Верш] // С бел. // Сов. Бел. 22 апр.; Т а н к М. Весной: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 4 мая.

1957. Р у с а к А. Как той Зосе довелося: [Верш] / С бел. // Любан І. Песні. Мн.; К о л а с Я. Весна; На поле весною; Восход солнца; Зима; На речке зимою; К весне; Майское утро; Песни зимы; Пионерам: [Вершы] / С бел. // Колас Я. Детям. Мн.; К р а в ч е н к о В. Ледоход; Илонка: [Апавяданні] / С бел. // Сов. Отчизна. № 3; Н а у м е н к о И. В семнадцатую весну: Рассказ / С бел. // Сов. Укр. № 9.

1958. С к р ы г а н Я. Людьми зваться...: [Аповесць] / С бел. // Сов. Отчизна. № 6.

1959. Г р о м о в и ч И. Однажды в вокресенье: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 6; Ш а м я к и н И. Огонь и снег: (Отрывки из одноим. повести) / С бел. // Во славу Родины. 20, 24, 25 нояб.

1962. М е л е ж И. Земля, которую любишь: [Апавяданне] / С бел. // Белорусские рассказы. М.

1965. С т р е л ь ц о в М. День в шестьдесят суток: Рассказ / С бел. // Неман. № 2.

1968. А с т а п е н к о А. За мир!: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 18 мая.

1984. П а н ч е н к о П. Себе и другим; Стихи о Корее: [Вершы] / С бел. // Панченко П. Избр. произв. М. Т. І.

1.5.

На беларускую мову. Токар: [Верш] / Пер. А. Вялюгін // Полымя. 1949. № 4; [Вершы] // Беларускі трактарны. Мн., 1950; Мой подпіс / (Пер. М. Аўрамчык; Токар / Пер. А. Вялюгін: [Вершы] // На варце міру. Мн., 1950; Дэпутат: [Верш] / Пер. У. Шахавец // Беларусь. 1950. № 8; Мой подпіс: [Верш] / Пер. М. Аўрамчык // Полымя. 1950. № 8; Мой подпіс / Пер. М. Аўрамчык; Токар / Пер. А. Вялюгін: [Вершы]//Мастацкае слова. Мн., 1952; Сцяг Сталіна: [Верш]/Пер. С. Дзяргай // Полымя. 1953. № 4; Слова друга: [Верш]/Пер. С. Дзяргай// Там жа. № 12; Бюлетэнь міру: [Верш]/Пер. С. Дзяргай // Чырв. змена. 14 сак.; Бацька: Паэма / Пер. А. Бачыла//Полымя. 1956. № 9.

На ўкраінскую мову. Новий учитель: Повість/Пер. В. Бакалінський. К., 1977.

Чому я незаміжня: Оповідання дівчини/Пер. М. Маличенко // Украіна. 1976. № 21; Одного вечора: [Гумарэска]/Пер. Л. Гаевська//Хлібороб Укр. 1979. № 5.

2.3.

На беларускай мове. В а л а с е в і ч Э. Сардэчны голас // ЛіМ. 1979. 2 ліст.; В а с і л е ў с к і П. Сто шостая старонка пра каханне // Чырв. змена. 1965. 26 мая; Г а р а й А. Яны любяць мастацтва // Зара. 1961. 5 крас.; Г л у ш к о в а Р., В о л к а в а Л. Старонка гісторыі // Віцеб. рабочы. 1958. 1 ліп.; Г н і л а м ё д а ў У. Сіла жарту і сатыры // Гарулёў М. Кібернетычная жонка. Мн., 1979; Г р а х о ў с к і С. Спектакль пра гераічную моладзь // Чырв. змена. 1958. 30 студз.; І в а н о ў А. Ад шчырага сэрца // ЛіМ. 1945. 12 жн.; К у д р а ў ц а ў В. Спектакль аб мужнасці // Маг. праўда. 1958. 12 студз.; К у д р а ў ц а ў І. На паўароце // ЛіМ. 1948. 13 сак.; К у л а к о ў с к і А. Шлях да вялікай тэмы // Там жа. 1950. 7 студз.; Л е в і н У. Юнацтва, апаленае вайной: Да 60-годдзя з дня нараджэння пісьменніка М. Гарулёва // Маг. праўда. 1979. 7 ліст.; Л у ц к і А. Добры пачатак // Звязда. 1958. 14 сак.; М і к а л а й Аляксандравіч Гарулёў: [Некралог] // ЛіМ. 1980. 9 мая; Помнікі гіст. і культ. Бел. 1980. № 3; М і к а л а ю Г а р у л ё в у — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 4 ліст.; М і к а л а ю Г а р у л ё в у — 60 // Там жа. 1979. 2 ліст.; П а ц е м к і н М. Пра час і пра сябе// Вяч. Мінск. 1979. 13 ліст.; П е р ш а я аповесць маладога пісьменніка // ЛіМ 1951. 7 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а м а н о в і ч Я. Свежы струмень // Звязда. 1963. 20 лют.; Р о ш ч ы н У. Дачка, каханне і надзеі // Віцеб. рабочы. 1965. 30 ліп.; Т а р а с а ў Я. «Мая дачка» // Маг. праўда. 1965. 25 жн.; Я г о ж. Прыемнае знаёмства // Там жа. 1960. 15 крас.; Я к і м е ц к і В. Прадмова // Гарулёў М. Шлях рацыяналізатара. Мн., 1949; Я р о м у ш к і н Н. Аповесць пасля дапрацоўкі // ЛіМ. 1954. 13 ліст.

На рускай мове. В о л к о в В. В Могилеве // Сов. Бел. 1948. 19 дек.; М и н ц В. Кондаковы // Там жа. 1965. 27 мая; Х о р ь к о в П. О любви и призвании // Там жа. 1963. 23 янв.; Ч а н и н В. «Взрыв» // Знамя юности. 1958. 18 февр.; Ш а д е й И. Страницы истории: Письмо из Чехословакии // Там жа. 1958. 12 июня.

Т. М. Махнач.

ГАРУН АЛЕСЬ

***Гарун Алесь** (інш. псеўд. І. Жывіца, А. Навадворскі, Сальвэсь, А. Сумны, крыпт. А. Г., А. Н., А. Н-і, сапр. Прушынскі Аляксандр Уладзіміравіч; 11.3.1887, фальв. Новы Двор пад Мінскам — 20.7.1920, Кракаў, пахаваны на Ракавіцкіх могілках), паэт, празаік, драматург, публіцыст, грамадскі дзеяч.*

Нарадзіўся ў беднай сям'і чорнарабочага ў Мінску. Як піша М. Гарэцкі, Алесь змалку вызначаўся здольнасцямі і ў пяцігадовым узросце навучыўся чытаць па-руску і па-польску. У дзяцінстве шмат часу праводзіў на вёсцы ў сваякоў, дзе выконваў розныя сельскагаспадарчыя работы. Маючы 6 гадоў, пайшоў вучыцца ў 3-е гарадское прыходскае вучылішча на Белацаркоўнай вуліцы. Скончыў яго ў 1897. Два гады чакаў, каб мець права паступіць у рамесніцкае вучылішча. Там, на дрэваапрацоўчым аддзяленні, правучыўся 3 гады, пасля чаго, з 1902, працаваў сталяром у розных майстэрнях і на мэблевай фабрыцы ў Мінску. Настойліва і сістэматычна ўзбагачаў свае веды шляхам самаадукацыі.

У 1904 А. Гарун звязаў свой лёс з партыяй эсэраў і актыўна ўключыўся ў падпольную рэвалюцыйную дзейнасць. М. Гарэцкі сведчыў, што А. Гарун вёў прапаганду «сярод мінскай вучнёўскай моладзі і работнікаў». 4 сакавіка 1907 яго арыштавалі ў падпольнай друкарні на вул. Шырокай у Мінску, дзе друкавалася адозва «Да ўсіх працоўных», у якой рабочыя заклікаліся да барацьбы. А. Гаруна засудзілі на пасяленне ў Сібіры. Ссылку адбываў у Кірэнскім пав. Іркуцкай губ., займаўся там сталярнымі і цяслярскімі работамі. Вясной 1914 атрымаў права жыць ва ўсёй Сібіры. У тым жа годзе пачаў працаваць на Лене вадалівам. З 1915 на залатых капальнях у Бадайбо, дзе сустрэў Лютаўскую рэвалюцыю. Тут быў абраны дэпутатам Савета Ленскай золатапрамысловай акругі. Працуючы на Лене, А. Гарун падрыхтаваў паэтычны зборнік «Матчын дар» і ў 1914 пераслаў яго ў Вільню. Але вайна перашкодзіла публікацыі. Зборнік пабачыў свет толькі ў 1918, пасля вяртання аўтара з Сібіры.

З Сібіры А. Гарун, хворы на сухоты, вярнуўся ў Мінск у верасні 1917. Тут, у складаных умовах нямецкай акупацыі, займаўся літаратурнай і грамадскай дзейнасцю. У 1918 рэдагаваў газету «Беларускі шлях», актыўна ўдзельнічаў у дзейнасці беларускіх арганізацый, якія існавалі на акупіраванай тэрыторыі. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі А. Гарун не ўбачыў практычна ніякіх адрозненняў у палітыцы былой царскай і маладой Савецкай Расіі ў адносінах да Беларусі па ўсіх пытаннях, якія мелі для яго кардынальнае значэнне. У артыкуле «Одгукі» («Вольная Беларусь». 7.1.1918) рэзка выступіў супраць экспансіі польскіх легіёнаў на Усход, супраць палітыкі, накіраванай на далучэнне Беларусі да Польшчы і захаванне тут памешчыцкага землеўладання. Але ў верасні 1919 вітаў у Мінску Ю. Пілсудскага, пасля чаго стаў членам так званай Беларускай вайсковай камісіі, якая павінна была стварыць беларускую антысавецкую армію. Аднак дзейнасць камісіі аказалася паралізаванай знутры дзякуючы намаганням А. Гаруна, С. Рака-Міхайлоўскага і, магчыма, некаторых іншых членаў. Гэта дае падставу сцвярджаць, што паэт выступіў з прывітальнай прамовай у гонар Пілсудскага з тактычных меркаванняў, каб заваяваць давер яго самога і яго акружэння. Пасля таго, як загадам Пілсудскага А. Гарун быў уключаны ў склад камісіі, нідзе — ні ў мастацкіх творах, ні ў публіцыстычных выступленнях — ён ні разу не заявіў аб сваёй падтрымцы акупантаў. Пасля верасня 1919 не было ў яго ніводнага антысавецкага выступлення. Затое ў гэтым жа годзе ў шматмоўным калектыўным выданні «Дзень Чырвонае Арміі» апублікаваў верш, прасякнуты аптымістычнай верай у перамогу такога ладу, пры якім запануе братэрства і праца, а кожнаму чалавеку будзе ўдосталь «вольнасці, хлеба й святла». Непазбежная перамога такога ладу, як відаць са зместу зборніка, звязвалася з барацьбой Чырвонай Арміі. У чэрвені 1920, за тры тыдні перад вызваленнем Мінска і за месяц да смерці, у купалаўскім часопісе «Рунь» А. Гарун апублікаваў верш «Кліч», блізкі па зместу і духу да «Інтэрнацыянала». У ім, як набат, гучыць заклік да паўстання, да штурму і разбурэння «крыўды трона», да вызвалення «ўсіх народаў усіх старон». У 1920 А. Гарун цяжка хварэў. Яго на насілках занеслі ў санітарны цягнік і завезлі ў Кракаў, дзе ён памёр. У 1988 на яго магіле стараннямі А. і Ю. Латышонкаў і БГКТ быў устаноўлены помнік з надпісамі на беларускай і польскай мовах.

Вершы пачаў пісаць змалку — спачатку на ру-

скай мове, потым на беларускай. Раннія творы не захаваліся. 1905 годам датуецца паэма «Мае коляды», апублікаваная ў Вільні ў 1920 пад псеўданімам А. Сумны. Гэта — гісторыя нечаканага абуджэння нацыянальнай свядомасці ў беларускага вясковага хлопчыка. Першы друкаваны верш «Маці-Беларусі» пабачыў свет ў 1907 у газеце «Наша ніва» (№ 23). У 1908 з'явіліся вершы «Януку Купале» (паэтычны водгук на зборнік «Жалейка») і «Начныя думкі» — прачулы ўспамін аб родных мясцінах, ад якіх сам аўтар быў ужо адарваны. На працягу 1912—15 у «Нашай ніве» з'явіліся чатыры празаічныя творы А. Гаруна: кароценькая алегарычная легенда «Першы снег» і апавяданні «Пан Шабуневіч», «Маладое», «Чалавек без крыві». Пасля вяртання з Сібіры ў мінскіх газетах пісьменнік апублікаваў яшчэ тры апавяданні: «Свята», «П'ера і Каламбіна» і «У Панасавым сяле». Празаічныя творы, як правіла, падпісваў псеўданімам І. Жывіца (Жывіца — дзявочае прозвішча яго маці). Перад першай сусветнай вайной і ў пачатку яе паэтычныя творы А. Гаруна друкаваліся ў «Нашай ніве», калектыўных зборніках, календарах, а таксама ў газеце «Беларус». У пісьме да В. Ластоўскага ў 1912 ён паведамляў, што піша п'есу ў вершах «Дэпутат», аднак да нас яна не дайшла.

Па сваіх матывах і тэматыцы паэзія А. Гаруна блізкая да паэзіі Я. Купалы і Я. Коласа. У ёй выказаны такое ж неадольнае жаданне лепшай долі для народа, такая ж непрымірымасць да несправядлівасці, гатоўнасць ахвяраваць сабой для шчасця бацькоўскай зямлі, для людзей. І толькі больш абвостраны сум па радзіме, па волі, якой ён быў пазбаўлены столькі гадоў. Кожны верш паэта, напісаны ў Сібіры,— гэта і голас пакуты, і сімвал веры, і споведзь, скарга выгнанніка, і сведчанне нязломнай, непахіснай вытрымкі. І разам з тым — шчымлівае, неадольнае пачуцце духоўнай сувязі з роднай зямлёй. Здзіўляе незвычайнае багацце інтанацый, мастацка-вобразных, лексічных, сінтаксічных форм і рытмікі, якая часта не ўкладваецца ў апісаныя і ўзаконеныя тэорыяй нормы і ўзоры. Амаль у кожным вершы А. Гаруна знойдзем новае ў змесце, форме, рытме, інтанацыі, асаблівасцях кампазіцыі, вобразнай сістэмы. Алегорыі, якімі карыстаўся паэт, мелі незвычайнае багацце зместу, жыццёвага вопыту многіх пакаленняў. А. Гарун увайшоў у беларускую літаратуру і як выдатны празаік. Яго проза надзейна абапіралася на нацыянальныя традыцыі літаратурнага і бытавога апавядання. Адначасова яна ўзбагачала традыцыйныя формы вобразнасці, мастацкага стылю, кампазіцыі. Найбольш адметная асаблівасць яго прозы — яе ідэйна-тэматычнае багацце, смелы выхад за рамкі традыцыйнай тэматыкі, звязанай амаль выключна з жыццём беларускай вёскі, яе паўсядзённым побытам. А. Гарун пісаў пра нацыянальнае бяспраўе беларуса («Пан Шабуневіч»), пра тое, як астрожнае жыццё калечыць лёс чалавека, разбуральна ўздзейнічае на яго псіхалогію («Чалавек без крыві», «Маладое»); ёсць у яго каларытныя сцэнкі жыцця беларускага пасяленца ў Сібіры — былога палітычнага вязня («Свята»); выкарыстаў ён і незвычайны прыём ацэнкі чортам найскладанейшых праблем рэчаіснасці ў пераломную эпоху («У Панасавым сяле»). Асобна стаіць «П'ера і Каламбіна». Гэта — своеасаблівы празаічны трыпціх, часткі якога сюжэтна паміж сабой не звязаны. Яны аб'ядноўваюцца толькі агульнай тэмай кахання, мастацкім роздумам аб загадкавай сіле гэтага пачуцця і аб тых таямніцах, якія то аб'ядноўваюць двух чужых людзей, то зноў утвараюць паміж імі непераадольную бездань.

Адметны талент А. Гаруна паспеў выявіцца і ў драматургіі, публіцыстыцы. У 1920 ён апублікаваў зборнік «Жывыя казкі», куды ўвайшлі тры п'есы для дзіцячага тэатра: «Хлопчык у лесе» (ставілася у Вільні ў 1921), «Шчаслівы чырвонец» і «Дзіўны лапаць, або Не ўсё тое порах, што ў пораху ляжыць». З'явілася ў друку і перарobленая з польскай мовы дзіцячая п'еса «Датрымаў характар». З гэтых твораў «Хлопчык у лесе» напісаны вершам, астатнія — прозай. «Жывыя казкі» прасякнуты светлай атмасферай жыццесцвярджэння, аптымізму, месцамі лірызму, непрымірымасцю да фальшу і несправядлівасці, да любых заганных з'яў у жыцці, побыце, ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі. Пішучы для дзяцей, А. Гарун асабліва дбаў пра чысціню маральных крытэрыяў, норм, пра выхаваўчае ўздзеянне казак на маленькіх чытачоў ці гледачоў. У 1987—88 было адзначана 100-годдзе з дня нараджэння пісьменніка. Пра яго зняты дакументальна-публіцыстычны фільм «Праз сваю хату ўбачыць бацькаву» (1991). *У. М. Казбярук.*

Бібліяграфія

1.2.

Матчын дар: Думы і песні 1907—1914 гг. Мн.; 1918. Рэц.: А. Н. [Навіна А.] // Гоман. 1918. 23 ліп.; Л-к. Я. [Лёсік Я.] // Вольная Беларусь. 1918. № 26; Любецкі П. [Каравайчык П.] // Чырв. шлях. 1918. № 5—6; N // Бел. шлях. 1918. 5 ліп.

Жывыя казкі: Для дзіцячага тэатру. Мн., 1920. Рэц.: Бядуля З. «Жывыя казкі» // Беларусь. 1920. 10 чэрв.; Навука А. [Тарашкевіч А.] // Рунь. 1920. № 7—8.

Мае коляды. Вільня. 1920 / Пад псеўд. А. Сумны.

Матчын дар: Думы і песні 1907—1914. Мн., 1929 (Акадэмічная б-ка бел. пісьменнікаў).

Матчын дар: Думы і песні 1907—1914 гг. Мн., 1988.

Сэрцам пачуты звон: Паэзія; Проза; Драматургія; Публіцыстыка. Мн., 1991.

1.3.

1907. Маці-Беларусі: [Верш] // Н. н. 21 чэрв.

1908. Януку Купале: [Верш] // Н. н. 9 кастр.; Начныя думкі: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1909. Ветру: [Верш] // Н. н. 3 вер.

1910. Мае думкі: [Верш] // Н. н. 21 студз.; Вясна: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Вецер: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Шчасце Мацея: (Старадаўняя казка) // Там жа. 17 чэрв.; Каму што...: (Жарт) // Там жа. 30 вер.; Беларусам у чатырохлецце «Нашай нівы»: [Верш] // Там жа. 18 ліст.

1911. Начныя думкі: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня; У чым багацце нашага краю // Там жа. 13 студз. / Пад крыпт. А. Г. Аўт. спрэчнае; Восень: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Роднаму краю: [Верш] // Там жа. 6 кастр.

1912. Вецер: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Думы ў чужыне; Навакол: [Вершы] // Зборнік «Нашай нівы». Вільня. № 2; Журба: [Верш] // Н. н. 1 сак.; Ноч: [Верш] // Там жа. 24 мая; Навакол / Пад крыпт. А. Г.; Думы ў чужыне: [Вершы] // Там жа. 5 ліп.; Першы снег: Легенда // Там жа. 27 вер.; Маладое: (З казак астрогу) // Там жа. 4 кастр. / Пад псеўд. І. Жывіца; Песня-звон: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; 1906—1912 // Там жа. 16 ліст. /

Пад сваім прозв. У сааўт.; Малітва: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1913. Роднаму краю: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 год. Вільня; Жабрачка; Юдам: [Вершы] // Калядная пісанка. Вільня; Гэй-жа ж мая вёска: [Верш] // Беларус. 19 снеж. / Пад псеўд. А. Сумны. Ідуць гады: [Верш] // Н. н. 1 лют.; Пан Шабуневіч: Апавяданне // Там жа. 7 лют. / Пад псеўд. І. Жывіца; «Нічога на небе... І зоркі ніводнай...»: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Матчын дар: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; «Як надарыцца мінута...»: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Муляру: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Вяселле [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Казка: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1914. Каму што: Жарт; Шчасце Мацея: (Старадаўняя казка) // Апавяданні і легенды вершамі розных аўтараў. Вільня; Каму што...; «Нічога на небе... І зоркі ніводнай...»: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Праводзіны: [Верш] // Дзень штукарства. Вільня; Н. н. 18 вер.; З навагодніх думак: [Верш] // Беларусь. 3 студз. / Пад псеўд. А. Сумны; Прывітанне: [Верш] // Там жа. 16 студз. / Пад псеўд. А. Сумны; «Божа мой! Я чую зноў...»: [Верш] // Там жа. 20 лют. / Пад псеўд. А. Сумны; Браты! Дакуль мы будзем спаць?: [Верш] // Там жа. 2 крас. / Пад псеўд. А. Сумны; Каб быў молад...: [Верш] // Там жа. 24 крас. / Пад псеўд. А. Сумны; На прыміцыю кс. Г.: [Верш] // Там жа. 30 мая / Пад псеўд. А. Сумны; Скуль у мяне: [Верш] // Там жа. 26 чэрв. / Пад псеўд. А. Сумны; Хмары: [Верш] // Там жа. 1 жн. / Пад псеўд. А. Сумны; Слонца: [Верш] // Там жа. 4 вер. / Пад псеўд. А. Сумны; Гімн роднай мове: [Верш] // Там жа. 24 снеж. / Пад псеўд. А. Сумны.

1915. У чужыне. Думы: [Верш] // Н. н. 16 крас.; Чалавек без крыві: Апавяданне // Там жа. 1 мая; На варце: [Верш] // Там жа. 29 мая; Чалавечая кроў: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.

1916. «Гора мне цяжкае, гора безчаснаму...»; Навакол: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1916 г. Вільня.

1917. Трохлінейка-магазынка; Паходная: [Вершы] // Бел. рада. 25 нояб.; Адляцела душа: (З няволі): [Верш] // Там жа. 29 нояб.; «Брацця, к агульнаму шчасцю...»; «Чырванюткая кроў, чалавечая кроў...»: [Вершы] // Там жа. 30 нояб.; Беларусу: [Верш] // Там жа. 10 дек.; З песняў няволі: [Верш] // Вольная Беларусь. 15 кастр.; Лісток; Надзея; Песня; На плач мяне забірае: [Вершы] // Там жа. 26 кастр. / Пад псеўд. А. Сумны; Навука [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Варожба: (Засцянковая аповесць) // Там жа. 19 ліст.; Жыццё: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Багаты вы...; Шчаслівы той...: [Вершы] // Там жа. 8 снеж. / Пад псеўд. А. Сумны; 25-я гадаўшчына P. P. S. (Польскай партыі Сацыялістычнай) / Пад сваім прозв.; Завіруха: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Згаварыліся: [Жарт] // Гоман. 9 сак. / Пад крыпт. А. Г.; Аўт. спрэчнае; Вясна: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Хто сказаў: «І я з народам...»: [Верш] // Там жа. 1 мая; Каму што: [Жарт] // Там жа. 7 жн.

1918. Багаты вы... / Пад псеўд. А. Сумны; Трохлінейка-магазынка; «Чырванюткая кроў, чалавечая кроў!»; З песняў няволі; Брацця, к агульнаму шчасцю: [Вершы] // Зажынкі. М.; Скрыпты шавіністы // Бел. шлях. 25, 27, 28 сак., 10, 11, 23 крас., 15 мая, 5 чэрв. / Пад псеўд. А. Навадворскі; Рэдактарскі сон // Там жа. 26 сак. / Пад псеўд. Сальвэсь; Кар'ера // Там жа. 10 мая. / Пад псеўд Сальвэсь; Уражанні: [Нарыс] // Там жа. 13, 16, 17 ліп.; 16 жн. / Пад псеўд. І. Жывіца; Адрэс // Там жа. 23 жн. / Пад псеўд. Сальвэсь; Одгукі / Пад сваім прозв.; У ноч пад Новы Год: [Верш] // Вольная Бел. 7 студз.; П'еро і Каламбіна: [Апавяданне] // Там жа. 21 студз. / Пад псеўд. І. Жывіца; Увагі да нацыянальнага руху // Там жа. 4 сак. / Пад сваім прозв.; На сяло: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Ён не згіне...: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Апякун: (Байка) // Там жа. 7 крас.; Гоман. 24 мая; На Віціме: [Верш] // Вольная Бел. 21 крас.; Свята: [Апавяданне] // Там жа. 5 мая / Пад псеўд. І. Жывіца; Лірнік: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Спогадзь: (Байка) // Там жа. 18 жн.; Народ: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Пажар: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Паходная: [Верш] // Гоман. 3 крас.

1919. «Брацця, к агульнаму шчасцю»: [Верш] // Дзень Чырвонае Арміі. Вільня; Ты, мой брат, каго зваць Беларусам; Мілая, родная...; Восень; На Радзіме; Эх, сягоння, у гэту ночку; Думкі-дыяменты: [Вершы] // Дыяменты беларускага прыгожага пісьменства. К.; Вершы: Трохлінейка-магазынка; Паходня: З астрожных картак // Часопісь. № 3—4; Яму...; Ёй...; Дакоры: [Вершы] // Бел. жыццё. 31 жн.; Хвейнаму другу: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Не спадзяваліся: (Фельетон) // Беларусь. 30 кастр. / Пад крыпт. А. Г.; Мары «вялікага дзеяча»: Маленькі фельетон // Звон. 6 кастр. / Пад крыпт. А. Г.; Аўт. спрэчнае.

1920. «Датрымаў характар» (Абразок у 1 адслоне): [П'еса] // Зборнік твораў для дзіцячага тэатру. Мн.; Шлюб: [Верш] // Каляндар «Крыніца» на 1921 год. Вільня; Бел. жыццё. 18 сак.; Пралескі: [Верш] // Рунь. № 5—6; Кліч: [Верш] // Там жа. № 7—8; Трэны: [Верш] // Там жа. № 9—10; У Панасавым сяле: [Апавяданне] // Беларусь. 1 студз. / Пад псеўд. І. Жывіца; У гары і доле: (З нотаў аб Паўночы): [Верш] // Там жа. 20 лют.; Самсон: (На соты нумар «Беларусі») // Там жа. 3 сак.

1921. Хто сказаў; Юдам: [Вершы] // Дэкламатар. Вільня; Юдам: [Верш] // Бел. голас. 11 снеж.; Хто сказаў...: [Верш] // Бел. вед. 23 кастр.; Ты, мой брат, каго зваць беларусам...: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Бажанне; Песня капачоў; Відзенне: [Вершы] // Вольны сцяг. 15 мая; «Хто сказаў: «І я з народам...»: [Верш] // Голас праўды. 27 снеж.

1923. Асенні спеў; «Чаму з маленства, з ураджэнства...»; Песня: «Думкі-дыяменты, краскі жыцця...»; Ідуць гады; «Эх, сягоння, у гэту ночку...»; Песня-звон; Ваўкалакі; «Хто сказаў: «І я з народам...»; Муляру; У прыпар; Вясна («Эх, вясна, вясна!..»); Вясна («Дзе дадуць — зраблю пазыку...»); Завіруха; Восень; Навакол...: [Вершы] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Шчаслівы чырвонец: Казка ў двух абразкох; Не ўсё тое порах, што ў пораху ляжыць, або Дзіўны лапаць: Казка ў адным абразку // Сцэнічныя творы для дзіцячага тэатра. Вільня; «Возьмем кельні, малаточкі...»: [Верш] // Праца. Мн.

1924. Песня-звон; Муляру; «Эх, сягоння, ў гэту ночку...»; «Як ліст вярбінкі маладой...»; Завіруха; «Вясна прыйшла!..»; Вясна; Дзяўчаці; Мая люба; Песня; Два каханні; Журба і смехаццё; Вяселле; Мяцеліца: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. З-пад святых нябёс блакіту...: [Урывак верша] // Беларускі гаспадарскі каляндар на 1926 год. Вільня; Мяцеліца: [Верш] // Беларускі каляндар на 1925 год. Вільня.

1926. Песня-звон; Мая люба: [Вершы] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня.

1927. «Як ліст вярбінкі маладой...»: [Верш] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Хто сказаў; Песня-звон; Мая люба: [Вершы] // Беларускі народны каляндар. Вільня; Чаму з маленства...; Начныя думкі; Маці-Беларусі; Ты, мой брат...; Песня-звон; Восень; Навакол; Думкі-дыяменты; Вясна; Nocturno; Хто сказаў...; Ідуць гады; Ноч; Сын; Паэту; Муляру; У прыпар; Песня; Шчасце Мацея: (Старадаўняя казка); Багаты вы...; Кліч; Жыццё; Пралескі: [Вершы]; Пан Шабуневіч: [Апавяданне] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня; Добрыя дзеці: [Верш] // Заранка. № 1.

1928. Хто сказаў; Юдам: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Муляру; Два каханні; Дзяўчаці; «Як ліст вярбінкі маладой...»: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; «Як ліст вярбінкі маладой...»: [Верш] // З роднай нівы. Вільня.

1930. Восень: [Верш] // Бел. думка. 2 кастр.

1935. Песня-звон; Мая люба: [Вершы] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1935 год. Вільня; Восень: [Верш] // Пралескі. № 8.

1945. Муляру: [Верш] // Беларусь. № 5.

1966. Ты, мой брат: [Верш] // Ніва. 14 жн.

1981. Людзям; Журба; Ветру; «Хто сказаў: «І я з народам...»; Паэту; Муляру; Nocturno; Спрэчка; Асенні спеў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.

1982. Людзям; Ваўкалакі; Песня-звон; Навакол; Завіруха; Вясна; «Хто сказаў: «І я з народам...»; Ідуць гады; Матчын дар; Начлег; Жыццё; У прыпар; Салавейка; Восеньскі спеў; Мяцеліца; Багаты вы: [Вершы] // The Images Swarm Free. London, 1982.

1987. З астрожных картак: Яму...; Ёй...: [Вершы] // ЛіМ. 31 ліп.

1988. Першы снег: Легенда; Пан Шабуневіч; П'ера і Каламбіна; Свята: [Апавяданні]; У Панасавым сяле: Бывальшчына // Полымя. № 6.

1.4.

1918. Шаўчэнка Т. Каўказ: [Верш] / З укр. // Вольная Бел. 21 студз. / Пер. пад крыпт. А. Г.; Олэсь О. «Няхай мароз закуў нанова...»: [Верш] / З укр. // Там жа. № 38 / Пер. пад крыпт. А. Г.

1. 5.

На англійскую мову. To People; Werewolves; Song-Bell; Around; Snowstorm; Spring; Who said: «I too am with the people...»; The Years Go On; Mother's Gift; Slumber; Life; Sultry Weather; The Nightingale; Autumn Song; Snow Storm; So Rich Are You / Transl. V. Rich // The Images Swarm Free. London, 1982. Рэц.: Bei der Redaktion eingegangene Bücher // Zeitschrift für slawische Philologie. 1985. N 2; Gifford H. // J. of Byelorus. Stud. 1984. N 3—4.

На нямецкую мову. Herr Schabunewisch / Übers. N. Randow // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Das Hockenlied; Schneegestöber / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. ...Kto powiedział: «Ja, narodzie...» / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrosław etc., 1978.

На рускую мову. «Гей, ты, речь родная — мова...»; «Кто сказал: «И я с народом...»; «Поэт, о правде той, что в небе, петь нелепо...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // ЛГ. 1987. 8 апр.; Из литературного наследия: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1988. № 1; Из прозы разных лет // Пер. М. Волошко // Там жа. 1989. № 9.

На ўкраінскую мову. Пісня-дзвін: [Верш] // Пер. П. Г. [Галота П.] // Молодняк. 1928. № 1; Нова Білорусь. К., 1929.

2. 2.

На беларускай мове. Барычэўскі А. «Матчын дар» А. Гаруна: (З доследаў па кафедры беларускай літаратуры ІБК). Мн., 1928 (Адбітак з «Узвышша»).

Казбярук У. Светлай волі зычны звон: Алесь Гарун. Мн., 1991 (Нашы славутыя землякі).

2. 3.

На англійскай мове. McMillin A. B. Harun // McMillin A. B. Die Literatur der Weissrussen; A. History of byelorussian Literature. Giessen, 1977; McMillin A. Introduction // The Images Swarm Free. London, 1982. P. 9—10; 12—15.

На беларускай мове. А-к. А. [Аўсяннік А.] Алесь Гарун (Аляксандр Прушынскі): Мае ўспаміны // Бел. сцяг. 1922. № 1; Алесь Гарун // Бел. жыццё. 1920. 18 сак.; Алесь Гарун // Заранка. 1927. № 1; Алесю Гаруну: [Паштовая скрынка] // Н. н. 1911. 6 студз.; Алесю Гаруну ў Якуцк: [Паштовая скрынка] // Там жа. 1914. 18 вер.; Бабарэка А. Аб разуменні мастацкай творчасці і аб некаторых пытаннях у вывучэнні беларускай літаратуры // Узвышша. 1927. № 5; Яго ж. З літаратурных нататак // Там жа. 1927. № 1; Багдановіч А. Новая беларуская літаратура. Віцебск. 1925. С. 15—16; Багдановіч М. За тры гады // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Баршчэўскі А. Алесь Гарун (1887—1920). Ч. 1. [Біяграфія] // Ніва. 1975. 30 сак., 6, 13 крас., 11, 18, 25 мая, 1, 8, 15 чэрв.; Яго ж. Жыццё і творчасць Алеся Гаруна // Там жа. 1957. 28 ліп.; Барысенка В. Ідэйныя скажэнні ў асобных артыкулах крытыкаў і літаратуразнаўцаў // ЛіМ. 1948. 17 студз.; Барычэўскі А. «Матчын дар» А. Гаруна: (З доследаў па кафедры беларускай літаратуры ІБК) // Узвышша. 1928. № 2; Бэндэ Л. Матэрыялы да нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры: (Уводзіны) // Маладняк. 1931. № 5; Яго ж. Пра нядаўняе мінулае беларускай контррэвалюцыі // Там жа. 1931. № 1; Бядуля З. Алесь Гарун // Вольны сцяг. 1921. 15 мая; Яго ж. Загінуўшыя на цяжкім шляху // Сав. Бел. 1926. 14 вер.; Галынец А. Аб аргументах ад розуму і аб аргументах ад сэрца // Студэнцкая думка. 1925. № 2; Гарэцкі М. Алесь Гарун // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 161—162; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура: (1917—1967). Мн., 1970. С. 37—38; Журба Я. Літаратурна-вакальны вечар памяці Гаруна // Сав. Бел. 1922. 22 лют.; Жылуновіч З. Беларускі Парнас у новай вопратцы // Полымя. 1923. № 2; Зюзькоў А. Крывавы шлях беларускіх нацдэмакратаў // Віцеб. пралетары. 1931. 3, 4, 6 студз.; Ігнатоўскі У. Алесь Гарун (Аляксандр Прушынскі) // Вольны сцяг. 1921. № 4(6); Казбярук У. Алесь Гарун: [Уступны артыкул] // Дзень паэзіі — 81. Мн., 1981; Яго ж. У бурлівым віры // ЛіМ. 1981. 3 крас.; Яго ж. Цярністы шлях паэта // Там жа. 1987. 31 ліп.; Каспяровіч М. Да восьмай гадавіны смерці А. Гаруна // Маладняк. 1928. № 7; Кацевіч М. Алесь Гарун // Наша думка. 1921. 15 крас.; Яго ж. Алесь Гарун: Успамін у 40-я ўгодкі з дня яго нараджэння // Бел. дзень. 1927. 19 сак.; Клімковіч М. Беларуская савецкая літаратура // ЛіМ. 1936. 12 лют.; Колас Я. Актуальныя праблемы // Там жа. 1946. 30 ліст.; Крынскі В. Алесь Гарун // Бел. думка [Гродна]. 1930. 2 кастр.; Л. Л. Адбіткі класавага змагання ў беларускім пісьменстве // Шк. и культура Сов. Бел. 1919. № 2—3; Ларчанка М. Творчасць Алеся Гаруна // Беларусь. 1945. № 5; Латышонак А. Гарун // Ніва. 1985. 17 сак.; Лойка А. Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя. Мн., 1972. С. 146—147; Луба В. Помнік Алесю Гаруну // Ніва. 1988. 31 ліп.; Нашы страты: Алесь Гарун // Каляндар «Крыніца» на 1921 год. Вільня, [1920]; Піятуховіч М. Алесь Гарун // Піятуховіч М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1928; Рукапісы беларускага паэта // Голас беларуса. 1926. 25 сак.; Светазар Я. Алесь Гарун і яго творчасць: (Літаратурны нарыс) // Бел. слова (Вільня). 1927. 20 жн.; 8, 30 вер.; Смоліч А. Памёр Алесь Гарун // Бел. слова (Гродна). 1920. 7 кастр.; Стаход А. Да восьмай гадавіны смерці А. Гаруна // Маладняк. 1928. № 7; Ус А. Літаратурны каляндар // ЛіМ. 1945. 2 жн.; Ф-ко Ю. [Фарботка І.]. Згукі сусветнай вайны 1914—1918 году у беларускай паэзіі // Шк. и культура Сов. Бел. 1919. № 1; Хворасць А. Гаруна // Беларусь. 1920. 16 мая; Шукевіч-Трацякоў Р. Сляпая любоў згубіла // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн., 1923; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 16; Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 107—111; Ясны С. Алесь Гарун // Сялян. ніва. 1927. 12 сак.

На нямецкай мове. Randow N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Neureiter F. Ales Harun // Weissurussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Aleś Harun // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Łatyszonek O. Gorzkie życie // Tyg. Powsz. 1988. Nr 36; Wieczór białoruski // Gaz. Krajowa. 1921. Nr. 11.

На рускай мове. Бигеза В. Белорусская советская детская книга // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1980. С. 59—60; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 451—452; Карский Е. Александр Владимирович Прушинский // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; Клейнборт Л. Алесь Гарун (А. В. Прушинский) // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Кочур Г. Встречи с белорусской поэзией // Неман. 1970. № 2; Петров В., Садовский Е. На литературные темы // Рабочий. 1937. 4 апр.; Рагойша В. Судьба поэта // Л. Г. 1987. 8 апр., Сенкевич А. В борьбе за пролетарскую литературу Белоруссии // Там жа. 1930. 24 дек.; Сташкевич Н. Приговор революции. Мн., 1985. С. 58, 115, 121; Шукевич-Третьяков Р. Любовь погубила // Звезда. 1922. 10 сент.

На Югаславіі мовах. Dren J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. N 9.

2. 4.

На беларускай мове. Васілёк М. Памяці паэта: [Верш] // Бел. дзень. 1927. 19 сак.; Гурло А. Змаганцу: (Памяці Алеся Гаруна): [Верш] // Гурло А. Барвё-

нак. Мн., 1924; Д у б о ў к а У. «Ад крывіцкіх балотаў да тундраў Сыбіру...»: (На свята Алеся Гаруна — у Маскве 2 красавіка 1922 г.): [Верш] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн., 1923; С е р г а. Ахвярую Алесю Гаруну; Ч а р о т М. Жывыя акорды: [Вершы] // Вольны сцяг. 1921. № 1; Ч а р о т М. Жывыя акорды: [Верш] // Завіруха. Мн., 1929.

3. 1.

Дзярж. архіў Іркуцкай вобл., ф. 34, воп. 1, спр. 19827; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 157, 473, 760; ЦДАКР СССР, ф. 102, ДП, 1907 г., 7 справаводства, кпр. 1657; ЦДГА Літвы, ф. 445, воп. 1, спр. 3939; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап. ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 80—81; ф. 30, воп. 1, адз. зах. 700, 1346. *В. М. Грышкевіч.*

ГАРЭЛІК ЛЮБОЎ

Гарэлік Любоў Мікалаеўна [н. 16.3.1941, в. Хацяноўшчына (неафіцыйная назва Гарэлікі) былога Заслаўскага, цяпер Мінскага р-на Мінскай вобл.], літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1973).

Нарадзілася ў сялянскай сям'і. Бацька, Мікалай Гілляравіч, і маці, Анісія Аляксееўна,— калгаснікі, працавалі паляводамі, жывёлаводамі, выхавалі сямёра дзяцей. Л. Гарэлік скончыла Раўкуцевіцкую сярэднюю школу (1958). Працавала паштальёнам Шаршунскага аддзялення сувязі, адначасова вучылася завочна на аддзяленні беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ (1958—61). Пасля трэцяга курса перавялася на дзённае аддзяленне, якое скончыла ў 1964. Выкладала беларускую мову і літаратуру ў Краснасельскай сярэдняй школе Ваўкавыскага р-на Гродзенскай вобл. (1964—65), працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры, выхавацелем Радашковіцкай школы-інтэрната Маладзечанскага р-на (1965—68). У 1968—71 вучылася ў аспірантуры Інстытута літаратуры АН БССР. З 1971 малодшы, з 1981 старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР.

Першая публікацыя (рэцэнзія на вершы Н. Галіноўскай) з'явілася ў 1969 у газеце «Чырвоная змена». З артыкуламі і рэцэнзіямі па пытаннях сучаснага літаратурнага працэсу выступае ў рэспубліканскім перыядычным друку («Літаратура і мастацтва», «Звязда», «Неман», «Полымя» і інш.). У дапамогу настаўнікам напісала артыкулы, прысвечаныя творчасці П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова, П. Панчанкі, А. Пысіна, Р. Барадуліна, Я. Янішчыц, творчасці маладзейшых паэтаў 80-х гадоў («Па законах чалавечнасці» і «Для справы міру»). Артыкулы Л. Гарэлік змяшчаліся ў зборніку «На высокай хвалі», у энцыклапедычным даведніку «Янка Купала», «Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі». Аўтар манаграфій пра творчасць А. Пысіна і Р. Барадуліна, а таксама манаграфіі «Сатыры слова гнеўнае». Адзін з аўтараў кніг «Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў» («Андрэй Александровіч», «Паўлюк Трус») і «Сучасная літаратура і чытач» («Чытач — кніга — час»).

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Становление творческой индивидуальности: (А. Пысин и Р. Бородулин): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1973.

Аляксей Пысін: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1981. Рэц.: К л і м у ц ь Я. Творчы шлях паэта // Маг. праўда. 1981. 3 ліст.; Н у ж д з і н а Т. «... У сваю дывізію пайшоў» // ЛіМ. 1982. 9 крас.

Зямля бацькоў дала мне права: Станаўленне творчай індывідуальнасці Рыгора Барадуліна. Мн., 1983. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. Мир поэта — взгляд критика // Неман. 1985. № 11; Я г о ж. Поэт и время // Знамя юности. 1984. 15 февр.; Я г о ж. Слова пра майстра // Віцеб. рабочы. 1984. 11 лют.; Н у ж д з і н а Г. Яшчэ адна спроба // ЛіМ. 1985. 25 студз.

Сатыры слова гнеўнае: Некаторыя асаблівасці беларускай савецкай сатырычнай паэзіі. Мн., 1989.

1.3.

1969. Прыемнае спатканне: [Рэц. на кн.: Г а л і н о ў с к а я Н. Размова сняжынак. Мн., 1968] // Чырв. змена. 26 чэрв.

1970. Вабнасць радкоў крамяных: [Рэц. на кн.:

Барадулін Р. Лінія перамены дат. Мн., 1969] // Наст. газ. 4 ліст.
1971. Да паняцця творчай індывідуальнсці ў літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Станаўленне індывідуальнасці паэта // Там жа. № 6.
1972. I абавязак, і натхненне // ЛіМ. 30 чэрв.
1977. «Я лишь доброе должен оставить...»: [Рэц. на кн.: Пысин А. Стихи. М., 1976] // Неман. № 11.
1980. Шырыня паэтычнага абсягу // На высокай хвалі. Мн.
1981. Далягляды «Вечалля»: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Вечалле. Мн., 1980] // Звязда. 28 жн.
1982. Яркая старонка купалазнаўства: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Янка Купала. Мн., 1980] // Полымя. № 6; У акіяне паэзіі: [Рэц. на кн.: Бечык В. Шлях да акіяна. Мн., 1981] // ЛіМ. 25 чэрв.; Бунтарская песня // Сел. газ. 27 апр.
1983. Талент — быць асобай: [Рэц., на кн.: Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983] // Звязда. 1 вер.; Шукае душа гармоніі...: [Рэц. на кн.: Цвірка К. Хат вячысты дар. Мн., 1982] // ЛіМ. 26 жн.
1985. Андрэй Александровіч; Паўлюк Трус // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.
1.6.
Броўка П. Зб. тв.: У 9 т. Т. 5. Вершы. Паэма. 1972—1980. Пераклад. Мн., 1989 / Рэд.

М. П Барташэвіч.

ГАРЭЛІКАВА ТАЦЦЯНА

Гарэлікава Таццяна Іванаўна (н. 28.11.1947, в. Патапаўка Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1979.

Нарадзілася ў сям'і калгаснікаў. У 1954 пайшла ў першы клас Патапаўскай СШ, якую скончыла ў 1964. Тады ж паступіла на аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, які скончыла завочна ў 1970. З 1968 працавала бібліятэкарам масавай бібліятэкі № 11 у Мінску, з 1972 — старшай піянерважатай, з 1975 — арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай выхаваўчай работы Трасцянецкай СШ Мінскага р-на, з 1976 — дырэктарам Раўкуцевіцкай СШ гэтага ж раёна, з 1978 — інспектарам Мінскага райана, з 1979 — намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, з 1980— сакратаром Мінскага райкама КПБ. У 1983—85 вучылася ў Мінскай вышэйшай партыйнай школе. З 1985 рэдактар аддзела прозы часопіса «Полымя».

Першае апавяданне Т. Гарэлікавай («Пароль: «Зорка!») апублікавана ў газеце «Піянер Беларусі» ў 1962, калі яна вучылася ў 8 класе. Потым друкавалася ў буда-кашалёўскай раённай газеце «Авангард». З 1966 рэгулярна выступае ў рэспубліканскім друку. Піша пераважна пра моладзь, пра пошукі ёю ўласнай дарогі ў жыцці. Пісьменніцу цікавіць галоўным чынам маральна-этычная праблематыка. У 1978 у выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла першая кніжка яе прозы «Дзе лес шуміць». У аповесці і апавяданнях, змешчаных у ёй, ідзе гаворка пра тое, як нялёгка людзям зразумець адзін аднаго ў сённяшнім складаным свеце, адчуваецца аўтарская занепакоенасць чалавечымі лёсамі, увага да тонкіх зрухаў чалавечай душы, чалавечага болю. У 1985 з друку выйшла кніга прозы «Пры святле расстанняў», якая сведчыць аб актыўнай аўтарскай пазіцыі, клопаце пра заўтрашні дзень Зямлі.

Жыве ў Мінску.

В. С. Генаш.

Бібліяграфія

1.2.
Дзе лес шуміць: Аповесць і апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Кацушын М. Удалы дэбют // Беларусь. 1979. № 12; Наст. газ. 1980. 5 студз.: Хорсун С. Які ты, сапраўдны чалавек? // ЛіМ. 1978. 21 крас.
Пры святле расстанняў: Аповесці і апавяданні. Мн., 1985.
1.3.
1962. Пароль: «Зорка!»: [Апавяданне] // Піянер Бел. 1 чэрв.

1967. Пароль: «Зорка!»: [Апавяданне] // Напісалі кніжку самі. Мн.; Чацвёрка: Апавяданне // Бярозка. № 3; Па чаромху: Апавяданне // Там жа. № 5; Галоўны касманаўт: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Шчыра і паэтычна // ЛіМ. 20 кастр.

1968. Першы баравік: Апавяданне // Вясёлка. № 8; Славуты дом: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Самы патрэбны чалавек // Вяч. Мінск. 8 лют.; Недачытаная казка: Апавяданне // Там жа. 19 сак.; Ёсць такая бібліятэка // Там жа. 8 жн. / Сааўт. В. Герасімаў; Урокі Сашы Мохава: [Рэц. на кн.: З а р э м б а М. Камандзір зялёнага патруля. Мн., 1967] // ЛіМ. 6 лют.; «Застаўшыся з маленства на вайне...» // Там жа. 9 жн. / Сааўт. Л. Фрыд.

1969. Пісьмо: Апавяданне // Бярозка. № 8; Букет кветак: Апавяданне // Піянер Бел. 16 кастр.; Памочніца: Апавяданне // Там жа. 20 ліст.

1970. Першы радок: Нарыс // Бярозка. № 3; Аднойчы пасля ўрокаў: Апавяданне // Там жа. № 11; Свята: Апавяданне // Маладосць. № 12; Снежны домік: [Апавяданне] // Піянер. Бел. 29 студз.; Чырвоны ліхтарык: Апавяданне // Там жа. 24 снеж.

1972. Соўка: Апавяданне // Беларусь. № 7; Заўтра экзамен: Апавяданне // Маладосць. № 9.

1973. Я ўсё помню, мама: Апавяданне // Беларусь. № 4; Канцэрт: Апавяданне // Бярозка. № 5.

1974. Скарб: Апавяданне // Беларусь. № 3.

1975. Вочы сяброў: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Урок малявання: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9.

1976. Там, дзе лесу шум: Аповесць // Маладосць. № 6; Разлад: [Урывак з аповесці «Там, дзе лесу шум»] // Мін. праўда. 21 студз.; Пяцёрка: Апавяданне // Піянер Бел. 7 кастр.

1978. Развітанне: Апавяданне // Маладосць. № 3.

1981. Урок малявання: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.

1982. Перад усім светам: Аповесць // Маладосць. № 9.

1983. На ўвесь голас: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; І гэтакі халодны вецер: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; «Усё пачынаецца з любові...»: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Антонава // Голас Радзімы. 10 сак.

1.5.

На рускую мову. Совка; Клад: Рассказы / Пер. Н. Сердюков // Неман. 1981. № 12.

На ўкраінскую мову. Прощання: [Апавяданне] / Пер. Л. Грицик // Рідня. К., 1980.

2.3.

На беларускай мове. К а в а л е н к а В. «Чуйма покліч маладосці....» // На арбіце часу. Мн., 1974. С. 124—125; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Е г о р е н к о в а Г. Диалектика души и духовности // Неман. 1983. № 8. *Т. М. Махнач.*

ГАРЭЦКІ МАКСІМ

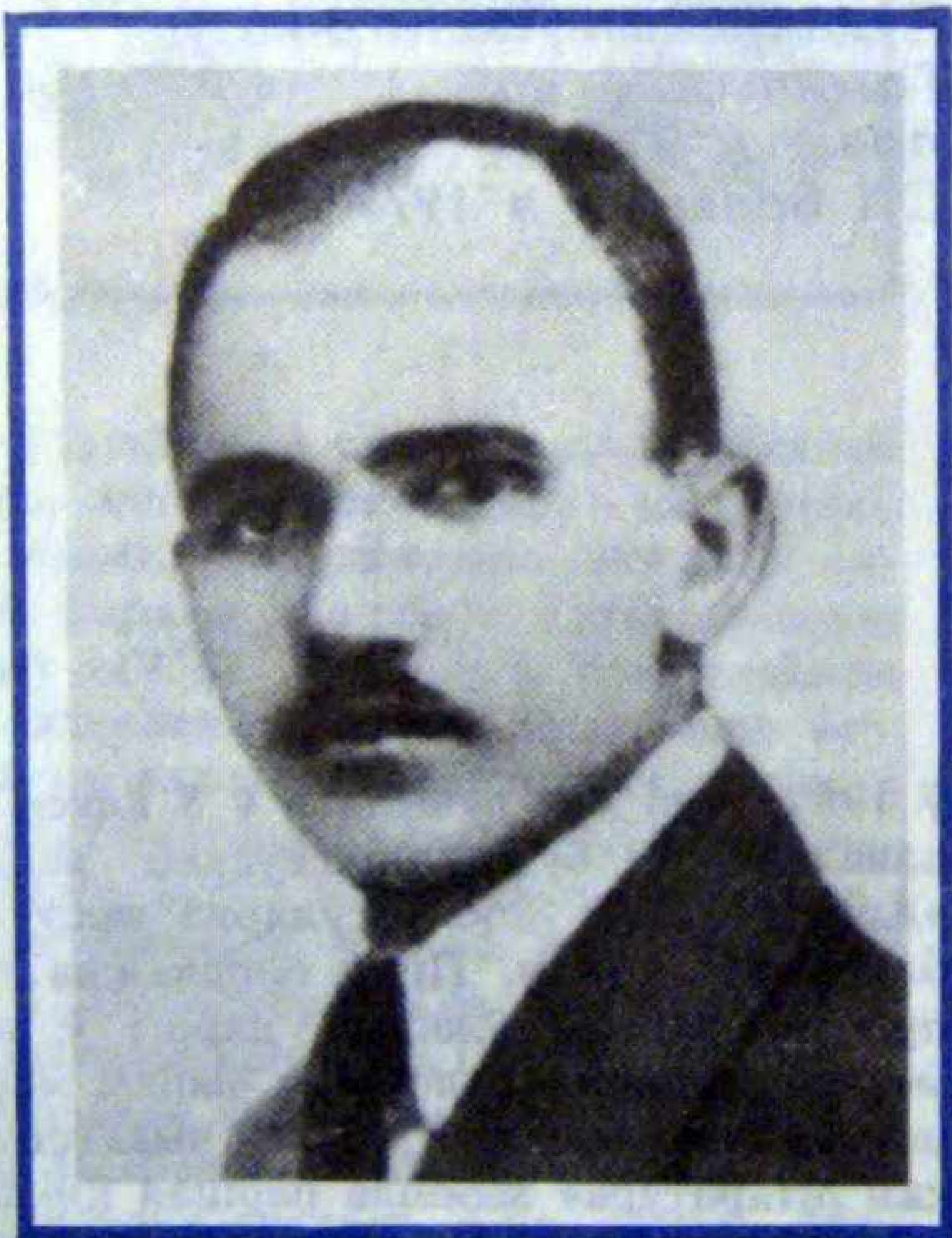

Гарэцкі Максім Іванавіч [псеўд. А м с т и с л а в с к и й, Б е л а р у с, М. Б е л а р у с, М а к с і м Б е л а р у с, Д е д К у з ь м а, Д з е д К у з ь м а, К у з ь м я н к о ў, М а к с и м, М і з э р ы у с М о н у с, А. М с ц і с л а ў с к і, М а ц е й М ы ш к а, П с э ў д о н і м, крыпт. М. Б., П. Б., П. Бн., М. Б — с, М. Г., Г. М. і інш.; 6(18).2.1893, в. Меншая Багацькаўка Мсціслаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер в. Малая Багацькаўка Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.— 20.3.1939, г. п. Важ-Эль Комі АССР], празаік, драматург, літаратуразнавец, перакладчык, лексікограф, фалькларыст. Акадэмік АН Беларусі (1928—30).

Бацькі, Іван Кузьміч і Аўфрасіння Міхайлаўна, былі земляробамі. У сям'і, акрамя Максіма, было яшчэ чацвёра дзяцей. У 1901—03 будучы пісьменнік вучыўся ў бліжэйшай ад дому школе ў в. Вялікая Багацькаўка (цяпер Большая Багацькаўка), потым, у 1903—08,— у двухкласным вучылішчы ў с. Вольшы Аршанскага пав. У гэты час да юнака прыходзіць захапленне мастацкай літаратурай, выяўляюцца здольнасці да імправізацыі. Вялікі ўплыў на фарміраванне яго асобы зрабілі творы А. Пушкіна, М. Лермантава, Ф. Дастаеўскага, Л. Талстога, А. Чэхава, І. Буніна, М. Гогаля, Т. Шаўчэнкі, М. Кацюбінскага, А. Міцкевіча, Э. Ажэшка, знаёмства з творчасцю беларускіх пісьменнікаў і беларускім фальклорам. Восенню 1909, вытрымаўшы вялікі конкурс, М. Гарэцкі паступіў у Горы-Горацкае каморніцка-агранамічнае вучылішча. Вучыўся на стыпендыю, жыў у інтэрнаце, дзе склалася невялікае таварыства аматараў беларускай літаратуры. Допісы, карэспандэнцыі, фельетоны М. Гарэцкага пачалі друкавацца ў 1912 у газеце «Наша ніва». У ёй жа 25 студзеня 1913 было змешчана і першае яго апавяданне «У лазні», падпісанае псеўданімам Максім Беларус. Адразу пасля заканчэння вучобы, у канцы 1913, ён пераехаў у Вільню, дзе працаваў чарцёжнікам, а потым каморнікам Землеўпарадкавальных камісій Віленскай губ. Пазнаёміўся і пасябраваў у Вільні з Я. Купалам, З. Бядулем, Л. Гмыракам. Апублікаваў артыкулы «Наш тэатр», «Развагі і думкі», напісаў драматызаваную аповесць «Антон» (1914, апубл. 1919), выдаў першы зборнік «Рунь» (1914). Творча выкарыстоўваючы мастацкі вопыт

рускай класічнай літаратуры, абапіраючыся на здабыткі рэалістычнай беларускай літаратуры і нацыянальнага фальклору, М. Гарэцкі ўзбагаціў літаратуру складанай грамадска-сацыяльнай і філасофскай праблематыкай, вялікай духоўна-інтэлектуальнай змястоўнасцю. Героі яго твораў — сяляне, інтэлігенты ў першым пакаленні, якія дбаюць не толькі пра кавалак хлеба, але імкнуцца асэнсаваць навакольны свет, пазнаць вышэйшы сэнс існавання чалавека, знайсці шляхі да сацыяльнай справядлівасці. Маштабнасць мастацкага мыслення, высокая культура псіхалагічнага аналізу, разнастайнасць жанрава-стылёвых форм раскрыцця зместу рабілі творчасць пісьменніка сапраўды наватарскай з'явай беларускай літаратуры, істотна развівалі яе традыцыі.

У 1914 М. Гарэцкі быў прызваны ў царскую армію. Служыў сувязістам у артылерыі. З самага пачатку вайны — на фронце. 25 кастрычніка 1914 паранены пад Сталупененам. Лячыўся ў шпіталі ў Вільні. У студзені 1915, атрымаўшы паўгадавы водпуск для папраўкі здароўя, прыехаў дадому. У лютым — сакавіку 1915 працаваў у Чарцёжным удзельным ведамстве ў Маскве, потым вярнуўся ў Малую Багацькаўку. Жнівень і верасень 1915 правёў у Маскоўскім шпіталі біржавага купецкага таварыства (Валхонка, 8), потым быў накіраваны ў Пскоў, а адтуль, у кастрычніку таго ж года, на фронт. З лютага па май 1916 вучыўся ў Паўлаўскім ваенным вучылішчы (Петраград), потым служыў у Іркуцку, адтуль у кастрычніку 1916 перавёўся ў Гжацк. Новы, 1917, сустрэў на пазіцыях недалёка ад станцыі Парахонск на Палессі, вясной зноў трапіў у шпіталь. Лячыўся ў Арле, потым у Маскве і Жалезнаводску. У творах 1914—16, пераважная большасць якіх апублікавана пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, пісьменнік выкрываў антыгуманную сутнасць эксплуататарскага грамадства і яго маралі («Маці», «Дзёгаць»), антынародны характар імперыялістычнай вайны («Літоўскі хутарок», «Генерал»). Кастрычніцкую рэвалюцыю М. Гарэцкі сустрэў у Смаленску, дзе ў той час знаходзіўся і Я. Купала. Служыў камендантам жыллёвага аддзела Смаленскага Савета, стала супрацоўнічаў у газеце «Известия Смоленского Совета Рабочих, Солдатских и Крестьянских депутатов», дзе друкаваліся яго асобныя творы (у аўтарскім перакладзе на рускую мову). Разам з братам Гаўрылам, які працаваў у гэты час стэнаграфістам абласнога Саўнаргаса, склаў і выдаў «Руска-беларускі слоўнік». У жніўні 1918 стаў супрацоўнікам газеты «Звезда», неўзабаве паступіў на Смаленскае аддзяленне Маскоўскага археалагічнага інстытута, але з-за недахопу часу пакінуў вучобу. З рэдакцыяй «Звезды» ў студзені 1919 пісьменнік пераехаў у Мінск, адтуль — у Вільню. У выніку раптоўнага захопу горада польскімі войскамі (красавік 1919) ён не змог вярнуцца ў Савецкую Расію, быў вымушаны застацца на акупіраванай тэрыторыі. Працаваў выкладчыкам беларускіх настаўніцкіх курсаў у Вільні і адначасова ў Віленскай беларускай гімназіі. Склаў «Невялічкі беларуска-маскоўскі слоўнік», які меў тры выданні. У 1920 выйшла напісаная М. Гарэцкім «Гісторыя беларускае літаратуры», якая доўгі час была адзіным падручнікам для школ і ВНУ. Са снежня 1920 да ліпеня 1921— рэдактар і выдавец газеты «Наша думка», з верасня 1921 — рэдактар газеты «Беларускія ведамасці». У тым жа годзе выйшаў з друку «Дэкламатар» (літаратурны і гістарычны матэрыял з «Беларускіх ведамасцяў»), у 1922 — складзеная М. Гарэцкім «Хрэстаматыя беларускай літаратуры. XI век — 1905 г.». Пісьменнік падтрымліваў сувязь з камуністычным падполлем, збіраў матэрыялы пра віленскіх камунараў, па даручэнні кіраўніка Камуністычнай партыі Літвы В. Міцкявічуса-Капсукаса перакладаў на беларускую мову брашуру «Хто такія камуністы?». У 1919 у Вільні выйшла асобным выданнем аповесць «Дзве душы», у якой М. Гарэцкі узняў праблемы бацькаўшчыны і рэвалюцыі і паказаў розныя тыпы нацыянальнай інтэлігенцыі, іх адносіны да жыцця і да рэвалюцыйнага абнаўлення свету. Адным з першых у беларускай літаратуры ён звярнуўся да гістарычнага мінулага, часоў прыгонніцтва. Аб'ектыўна дзейнасць М. Гарэцкага як пісьменніка, літаратуразнаўца, лексікографа, публіцыста была скіравана супраць сацыяльнага і нацыянальнага ўціску беларускага народа на тэрыторыі, акупіраванай панскай Польшчай. У студзені 1922 пісьменнік у ліку многіх дзеячаў беларускай культуры быў арыштаваны і кінуты ў Лукішскую турму. Яму было прад'яўлена абвінавачанне ў належнасці да камуністычнай партыі, замаху на дзяржаўную ўладу. За гэта пагражала смерць, у лепшым выпадку — катарга. Аднак, дзякуючы пратэсту грамадскасці, суд не адбыўся. Арыштаваных прымусілі перайсці праз граніцу ў Літву. М. Гарэцкі трапіў у Коўна, адтуль пераехаў у Дзвінск. Чытаў лекцыі на настаўніцкіх курсах. Напісаў некалькі драматычных твораў, у тым ліку «Чырвоныя ружы», дзе сцвярджаў думку пра непазбежнасць і справядлівасць рэвалюцыйнай барацьбы працоўных супраць прыгнятальнікаў. У ліпені 1922 вярнуўся ў Вільню. У 1923 разам з сям'ёй — жонкай, дачкой Галінай (жыве ў Ленінградзе) і сынам Леанідам (загінуў на фронце ў 1944, пахаваны ў с. Мядзведзь Шымскага р-на Наўгародскай вобл.) пераехаў у Мінск. Выкладаў беларускую мову і літаратуру на рабфаку БДУ, у лютым 1925 стаў навуковым сакратаром Літаратурнай камісіі Інбелкульта, быў яго правадзейным членам. Летам 1925 чытаў лекцыі на Першых калінінскіх акруговых настаўніцкіх курсах (цяпер г. Клімавічы), з кастрычніка 1925 — у Камуністычным універсітэце БССР. У Мінску пазнаёміўся і падтрымліваў сталыя кантакты з Я. Коласам, А. Якімовічам, У. Дубоўкам, іншымі беларускімі пісьменнікамі. Па-ранейшаму сябраваў з Я. Купалам, З. Бядулем. З М. Байковым выдаў «Практычны расійска-беларускі слоўнік». Перапрацоўваў, удасканальваў напісаныя раней творы, рыхтаваў іх да выдання. У лютым 1926 М. Гарэцкі быў прызначаны загадчыкам кафедры беларускай мовы і літаратуры Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі (Магілёўская вобл.). Летам таго ж года ездзіў у Сібір і на Далёкі Усход, каб пазнаёміцца з жыццём беларусаў-перасяленцаў, сабраць матэрыял для задуманых твораў. Уражанні ад гэтай паездкі адбіліся ў цыкле, які ўмоўна называецца «Сібірскія абразкі». Асобныя апавяданні з яго ў 1928 змяшчаліся ў перыядычным друку. У 1926 выйшлі з друку «дакументальныя запіскі» «На імперыялістычнай вайне», работу над якімі М. Гарэцкі распачаў яшчэ ў 1914, аповесці «Ціхія песні» (першы варыянт яе пад назвай «За што?» друкаваўся на рускай мове ў «Известиях Смоленского Совета...» у 1918, у канчатковай рэдакцыі аповесць выдадзена ў 1930 пад назвай «Ціхая плынь») і «У чым яго крыўда?» (створана на матэрыяле апавяданняў «У лазні» і «У чым яго крыў-

да?»), зборнік «Досвіткі», аснову якога склалі апавяданні аб гістарычным мінулым Беларусі. Запіскі «На імперыялістычнай вайне» паклалі пачатак дакументальнаму жанру ў беларускай савецкай літаратуры. Гэта кніга належыць да лепшых антываенных твораў у сусветнай літаратуры. Антываенны характар мае і аповесць «Ціхія песні», у якой з храналагічнай паслядоўнасцю прасочваецца шлях вясковага хлопца ад нараджэння да бессэнсоўнай гібелі на фронце. Шмат увагі аддаваў М. Гарэцкі пісьменніцкай моладзі. Аршанская філія «Маладняка» ў 1926 перанесла сваю дзейнасць у Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію, дзе разам з М. Гарэцкім працавалі П. Мядзёлка, Ю. Гаўрук. Тут спелі таленты Т. Кляшторнага, Ю. Таўбіна, А. Вечара, В. Каваля і іншых маладых пісьменнікаў. У 1928 надрукавана некалькі літаратуразнаўчых і крытычных артыкулаў М. Гарэцкага, п'еса «Жартаўлівы Пісарэвіч», зборнік «Народныя песні з мелодыямі». У апошнім змешчана каля 150 песень, якія ён запісаў з кампазітарамі А. Ягоравым і М. Аладавым ад сваёй маці. У 1928 М. Гарэцкі з сям'ёй зноў пераехаў у Мінск. Працаваў вучоным спецыялістам Інстытута навуковай мовы Інбелкульта, потым у сувязі з рэарганізацыяй апошняга ў АН БССР (1929) застаўся на той жа пасадзе. У 1929 пераклаў на беларускую мову цыкл апавяданняў «Люстрадзён», тэматычна звязаных з паслярэвалюцыйнай рэчаіснасцю, а таксама артыкулы і дадаткі да 3 тома Збору твораў У. І. Леніна (выд. 1929), раман А. Фадзеева «Разгром», аповесці Ю. Лібядзінскага «Тыдзень», «Камісары», асобныя апавяданні М. Горкага («Зброднік», «Канавалаў», «Чалкаш»). У канцы чэрвеня — пачатку ліпеня лячыўся ў Еўпаторыі, жыў у санаторыі «Джаліа». У 1930 арыштаваны па беспадстаўным абвінавачанні. У красавіку 1931 асуджаны на 5 гадоў высылкі ў г. Вятку (з 1934 г. Кіраў), дзе працаваў чарцёжнікам на фабрыцы вучэбных дапаможнікаў, потым тэхнікам-каштарыснікам. Пісаў раман «Віленскія камунары» (закончаны ў 1932, выд. 1963), у якім паказаў, як, шукаючы ратунку ад жорсткай эксплуатацыі, працоўныя Беларусі паступова прыходзілі да ўсведамлення неабходнасці рэвалюцыйнай барацьбы, праўдзіва перадаў грамадска-палітычную сітуацыю ў Вільні ў канцы 1918. «Віленскія камунары» — адзін з найбольш значных твораў беларускай літаратуры той пары і да нашага часу захаваў сваё пазнавальнае і выхаваўчае значэнне, эстэтычныя вартасці. У лістападзе 1932 ён стаў тэхнікам-калькулятарам трэста Вяткамбуд, а ў маі 1935 — тэхнікам па ўліку і справаздачнасці сектара грамадзянскага будаўніцтва Зямельна-зялёнага трэста г. Кірава, выконваў абавязкі намесніка прараба. Працаваў над «Камароўскай хронікай» — дзённікава-хранікальнай эпапеяй пра лёс беларускага сялянства ў 19—20 ст., задума якой адносіцца яшчэ да 1920. Пісьменнік марыў напісаць хроніку адной сям'і, некалькіх яе пакаленняў, ад часоў прыгону і да сучаснасці, сродкамі мастацкага слова адлюстраваць асноўныя змены ўсяго ладу жыцця Беларусі: гаспадарчага, палітычнага, ідэалагічнага, культурнага, бытавога. Фактычна ўсё, што было напісана ім раней, з'явілася матэрыялам для «Камароўскай хронікі». Работу над гэтым творам пісьменнік працягваў і ў Пясочні (з 1936 г. Кіраў Калужскай вобл.), працаваў настаўнікам рускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе, арганізаваў літаратурны гурток, імкнуўся зацікавіць вучняў гісторыяй іх роднага краю, запісваў мясцовыя гаворкі. Чытаў лекцыі па літаратуры для рабочых і чырвонаармейцаў. Летам 1936 і 1937 наведаў родныя мясціны, Мінск. Збіраўся здаць экстэрнам экзамены за поўны курс педагагічнага інстытута ў Смаленску. Назапашваў матэрыял для будучых твораў. Скончыць «Камароўскую хроніку» не змог. На пачатку 1938 як ахвяра сталінскага тэрору М. Гарэцкі апынуўся ў Комі АССР, дзе і напаткала яго заўчасная смерць. Дакладнае месца пахавання невядома. Рэабілітаваны 15.11.1957.

Сваёй праблематыкай, высокай мастацкай культурай, ідэйна-эстэтычным пафасам творчасць М. Гарэцкага зрабіла і робіць вялікі ўплыў на беларускую літаратуру. Творы пісьменніка перакладзены на балгарскую, латышскую, літоўскую, нямецкую, польскую, рускую, украінскую мовы. Імем М. Гарэцкага названа вуліца ў г. Мсціславе. Яго прозвішча выбіта на летапісным камені ля в. Мясата Маладзечанскага р-на. На радзіме пісьменніка ствараецца музей. *М. М. Караткоў.*

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1984—86 Т. 1. Апавяданні. 1913—1930. Мн., 1984. Т. 2. Аповесці; Драматычныя абразкі. Мн., 1985. Т. 3. На імперыялістычнай вайне: (Запіскі салдата 2-й батарэі N-скай артылерыйскай брыгады Лявона Задумы); Віленскія камунары: Раман-хроніка. Мн., 1985. Т. 4. Камароўская хроніка: Аповесць; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1986. [Т. 5]. Творы. Мн., 1990.

Выбранае. Мн., 1960.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 1. Апавяданні і драматычныя абразкі. Т. 2. Аповесці, дакументальна-мастацкія запіскі, раман. Рэц.: З о л а в а Э. Свет далёкі, свет блізкі // ЛіМ. 1974, 5 снеж.; М у ш и н с к и й М. Неувядаемый талант // Неман. 1974. № 7.

1.2.

Рунь: [Апавяданні]. Вільня. 1914. Рэц.: В л а с т. «Рунь» // Н. н. 1914. 2 кастр.

Антон: Абразы жыцця. Вільня, 1919. Рэц.: Д а н і л е в і ч А. // Рунь. 1920. № 2.

Дзве душы: Аповесць. Вільня, 1919. (На вокл. 1920). Рэц. А. Д. [Данілевіч А.] // Рунь. 1920. № 1; А. Л. [Навіна А.]. «Дзве душы» М. Гарэцкага // Зборнік «Наша ніва»: 1920. Вільня, 1920; Б я д у л я З. Літаратура і жыццё // Беларусь. 1920. 28, 30 мая.

Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. Рэц.: // Адраджэнне. 1922. Сш. 1; Н а в і н а А. «Гісторыя беларускае літаратуры» // Н. н. 1920. 22 ліст.; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 3 выд., перапрац. і дап. разглядам вуснай нар. паэзіі. М.; Л.; 1924. Рэц.: К-і ч Я. // Полымя. 1925. № 2; 4 выд. Мн., 1926. Рэц.: Д о р н д о р ф // Полымя. 1926. № 8.

Мутэрка: Абразок з натуры. Вільня. 1921. (Адбітак з «Нашай думкі»).

Досвіткі: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Г-д а К. [Гарабурда К.] // Звязда. 1926. 1 крас.; Д р о б у ш С. // Арш. малад. 1926. № 2; Ж а р с к і П. // Полымя. 1926. № 2; Ш ы н к л е р Х. // Сав. Бел. 1926. 18 крас.

На імперыялістычнай вайне: Запіскі. Мн., 1926. Рэц.: А л і г. [Аляхновіч М.] // Маладняк. 1926. № 9; Г а р а б у р д а К. // Полымя. 1926. № 6.

У чым яго крыўда?: Апавяданне. Мн., 1926.

Ціхія песні: Аповесць. Мн., 1926. Рэц.: Л я с н ы А. // Маладняк. 1926. № 5; П. Б. [Бузук П.] // Полымя. 1926. № 5.

Атрута: Кароткі жалобны абразок. Вільня, 1927.

Жартаўлівы Пісарэвіч: Сцэнкі і размовы. Мн., 1928. Рэц.: Адамовіч А. // Узвышша. 1929. № 1.

«Маладняк» за пяць гадоў: 1923—28. Мн., 1928. Рэц.: Цвяткоў А. // Полымя. 1928. № 10.

Народныя песні з мелодыямі: [Зборнік]. Мн., 1928 / Сааўт. А. Ягораў.

Ціхая плынь: Аповесць. [2 выд. «Ціхіх песень»]. Мн., 1930.

Віленскія камунары: Раман-хроніка. Мн., 1965. Рэц.: Ляпіч А. Раман аб віленскіх камунарах // Беларусь. 1965. № 10; Braron T. N. // Sonntag. 1968. Nr 5.

На імперыялістычнай вайне: Запіскі салдата 2-й батарэі N-скай арт. брыгады Лявона Задумы. Мн., 1987. (Б-ка юнацтва).

1.3.

1912. Г. Горкі, Магілёуск. губ.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 13 вер. / Пад псеўд. Беларус; Г. Горкі, Магілёуск. губ.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 2 ліст. / Пад псеўд. Беларус.

1913. Наш тэатр // Калядная пісанка. Вільня; Шамоўская воласць: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 10 студз. / Пад псеўд. М. Беларус; У лазні: Апавяданне // Там жа. 25 студз. / Пад псеўд. М. Беларус; Нашы: Фельетон // Там жа. 1 лют. / Пад псеўд. Максім Беларус; Будзённыя з'явы: Фельетон / Пад псеўд. Максім Беларус; Не глядзелі б вочы // Там жа. 7 лют. / Пад крыпт. М. Б.; Атрута: (Кароткі жалобны абразок) // Там жа. 20 лют., 1 сак. / Пад псеўд. Максім Беларус; Стогны душы: Апавяданне // Там жа. 16 мая / Пад псеўд. Максім Беларус; Краіна добрых абычаяў // Там жа. 23 мая / Пад крыпт. М. Б.; Навіны з Горак Магіл. губерні // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. Беларус; Адзінаццатуха / Пад крыпт. М. Б.; Модныя абычаі; Жывая нябожчыца: Допісы / Пад псеўд. Максім Беларус // Там жа. 26 ліп.; Родныя карэнні: Апавяданне // Там жа. 2, 9, 16 жн., 5 вер. / Пад псеўд. Максім Беларус; Жыве Беларусь // Там жа. 16 жн. / Пад псеўд. Беларус. Аўт. спрэчнае; У панскім лесе: Апавяданне // Там жа. 12 вер. / Пад крыпт. М. Г.; Красаваў язмін: Апавяданне // Там жа. 28 вер. / Пад крыпт. М. Г.; Страхаццё: Апавяданне // Там жа. 24 кастр. / Пад крыпт. Г. М.

1914. Развагі і думкі // Вялікодная пісанка. Вільня; «Пойдзем, куме, у цэркаў!..»; Добра зразумеў: [Жарты] // Н. н. 16 мая / Пад крыпт. М. Г.; Аўт. спрэчнае; Шчыры; Прычына: [Жарты] // Там жа. 20 чэрв. / Пад крыпт. М. Г.; Аўт. спрэчнае.

1915. Дзёгаць: [Апавяданне] // Н. н. 22 мая.

1916. Страхаццё: [Апавяданне] // Гоман. 2 чэрв. / Пад крыпт. М. Г.; Наш тэатр // Там жа. 27, 31 кастр., 3, 7 ліст.

1917. Доктар Францыск Скарына // Вольная Беларусь. 8 жн.; Пытанне на часе // Там жа. 26 кастр. / Пад крыпт. М. Г.; Амерыканец: [Апавяданне] // Там жа. 14 ліст.; Чарнічка: [Апавяданне] // Там жа. 8 снеж.

1918. Патаёмнае: [Апавяданне] // Варта. № 1; Бітае шкло: [Цыкл кароткіх вершаў] // Вольная Беларусь. 14 студз. / Пад крыпт. М. Г. Аўт. спрэчнае; Габрыелевы алеі: [Апавяданне] // Там жа. 24 лют.; На гаю: (З рамана «Крыж») // Там жа. 17 сак.; Генерал: [Апавяданне] // Там жа. 12 мая; Зіма: [Апавяданне] // Там жа. 23, 30 чэрв.; Маці: [Апавяданне] // Там жа. № 27; Хадзяка: [Абразок] // Там жа. № 41; Антон: (Абразы жыцця) // Гоман. 11, 15, 18, 29 студз., 5, 8, 12 лют., 13, 15, 22, 26, 29 сак., 3, 5, 9, 12, 19, 23, 26, 30 крас., 3, 7 мая; У лазні: [Апавяданне] // Там жа. 19, 22 лют.; Рунь: (Памяці друга): [Апавяданне] // Там жа. 22, 25, 28, 31 сак.; Страхаццё: [Апавяданне] // Там жа. 3 крас.; Знібее сэрца: Абразок // Дзянніца. 7 ліст.; Будем жить // Изв. Смоленского Совета раб., солд. и крест. деп. 2 марта / Пад псеўд. Дед Кузьма; Кое-что о нашем быте // Изв. исполн. Комитета Советов Зап. обл. и Смоленского Совета раб., солд. и крест. деп. 28 апр. / Пад псеўд. Дед Кузьма; Новая буржуазия // Изв. исполн. Комитета Советов раб., крест. и солд. деп. Зап. Коммуны. 22 окт. / Пад псеўд. Максим; Берегите! // Изв. исполн. Комитета Советов раб., крест. и солд. деп. Зап. Коммуны и г. Смоленска. 24 окт. / Пад псеўд. Максим; Деревня // Изв. исполн. Комитета Советов раб., солд. и крест. деп. Зап. Коммуны и Смоленского Совета раб. красноарм. деп. 13 нояб. / Пад псеўд. Амстиславский.

1919. Зіма ў вёсцы: [Урывак з апавядання] // Гарэцкая Л. Родны край. Вільня; Ідуць усе — іду я... // Бел. жыццё. 29 чэрв.; Кросны: [Апавяданне] // Там жа. 15, 31 жн., 7 вер.; Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Там жа. 7 вер. / Пад крыпт. М. Г.; Уладыслаў Галубок // Там жа. 7 ліст. / Пад крыпт. М. Г.; Апошняе спатканне, драма ў 4 актах Ул. Галубка: [Рэц. на кн.: Галубок У. Апошняе спатканне. Вільня, 1919] // Там жа. 12 снеж. / Пад крыпт. М. Г.; Амерыканец: [Апавяданне] // Бел. думка. 30 крас., 3 мая; Беларускае драматычнае пісьменства // Там жа. 5,7 мая / Пад крыпт. М. Г.; На ўгодкі па М. Багдановічу // Там жа. 26 мая; Панская сучка: [Апавяданне] // Там жа. 10, 13, 18 чэрв. / Пад крыпт. М. Г.; Дзве душы: Аповесць // Там жа. 20, 22, 25 — 27, 29 чэрв., 3, 5, 6, 9, 11, 13, 17, 19, 20, 22 — 24 ліп.; Няхай жыве камуністычная Беларусь! // Изв. Смоленского Губ. рев. Комитета и Совета раб., солд. и крест. деп. г. Смоленска. 4 янв. / Пад крыпт. П. Бн.

1920. Патаёмнае // Зборнік «Наша ніва». Вільня; [Успамін] // Памяці Івана Луцкевіча... Вільня; Тамашы: [Апавяданне] // Вольны сцяг. № 1; Вучыцель Мутэрка: (Сцэнічны твор) // Там жа. № 2; Федэралісты і далучацелі // Бел. слова (Гродна). 3 ліст. / Пад крыпт. М. Г.; Аўт. спрэчнае; Панская сучка: Апавяданне // Беларусь. 17 сак.; Літоўскі хутарок: [Апавяданне] // Там жа. 12, 13, 15 чэрв.; З гарадскога віру ў родную хату: (Адрывак) // Там жа. 2, 3 ліп.; Лявон Гмырак (1891—1915): [Нарыс] // Там жа. 7 ліп.; Лесавік; Лес: [Апавяданні]; Змагайцеся / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Герой: [Апавяданне] // Наша думка. 24 снеж.; У чым наша моц? / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Бірка: (Адрывак 1): [Апавяданне] // Там жа. 31 снеж.; Прысяга: [Апавяданне] // Н. н. 28 кастр., 1, 12, 16 ліст.; Асілак: Легенда з часоў паншчыны // Незалеж. думка. 8, 13, 20 чэрв.

1921. У 1920 годзе; Самае кароткае апавяданне; Паншчына: [Апавяданні] // Зборнік «Беларускіх ведамасцей». № 1. Вільня; Гутарка аб кладзе: [Апавяданне] // Там жа. № 2; Фантазія: [Апавяданне] // Там жа. № 3; Новая кніга па беларусазнаўству: [Рэц. на кн.: Карский Е. Белорусы. Т. 3. Ч. 2. Пг., 1921; Т. 3. Ч. 3. Пг., 1922] // Вестн. Наркомпроса. № 1 / Пад крыпт. М. Б.; Аўт. спрэчнае: Дзве сястры: [Апавяданне] // Вольны сцяг. № 3; Эндэцкія выкрутасы / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Аб беларускай мове ў школе / Пад псеўд. Дзед Кузьма; У 1920 годзе: Апавяданне // Бел. вед. 14 вер.; Важны фронт / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Беларускі касцёл / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі // Там жа. 19 вер.; Беларусы, бярыцеся за грамадскую работу / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Ніколі гэтаму не бываць! / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Самае кароткае апавяданне; Аб 1-й Віленскай беларускай гімназіі // Там жа. 3 кастр.; Паншчына: [Апавяданне] // Там жа. 10 кастр.; Беларуска-польскія адносіны / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Гутарка аб кладзе: [Апавяданне] // Там жа. 17 кастр.; Фантазія: [Апавяданне] // Там жа. 24 кастр.; Страшная музыкава песня: [Апавяданне] // Там жа. 7 ліст.; Агляд друку / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Пакіненыя хаты: [Апавяданне] // Там жа. 9 снеж.; Дурны вучыцель: [Апавяданне] // Там жа. 14 снеж.; Выбары ў польскі віленскі сейм / Пад псеўд. Дзед Кузьма; «Беларускія дзеячы» з польскаю душою / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Удосвецце: [Апавяданне] // Там жа. 20 снеж.; Падбухторванне / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Апостал: [Апавяданне] // Там жа. 25 снеж.; Загадка маскоўскіх камуністаў / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Аб урадах на Беларусі і ўрадзе Беларускае народнае рэспублікі / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Тутэйшае жыццё / Пад крыпт. М. Г. // Наша думка. 14 студз.; Свабода слова / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Злосць: [Апавяданне] // Там жа. 22 студз.; Ня выбірайце ў гэты сейм нікога / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Грэшная Чарнушка: [Апавяданне] // Там жа. 29 студз.; Катэдра беларусазнаўства ў Вільні / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Гуртуйцеся! / Пад псеўд. Дзед Кузьма // Там жа. 4 лют.; Да амерыканскіх беларусаў / Пад псеўд. Дзед

Кузьма; Беларусы і жыды / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі // Там жа. 11 лют.; Як Лявон хадзіў на пошту: [Апавяданне] // Там жа. 18, 25 лют.; Аб беларускіх пісьменніках: [Нарыс] // Там жа. 4 сак. / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; 75 гадоў оперы «Сялянка» / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі; Пісьмо з вёскі / Пад псеўд. Дзед Кузьма // Там жа. 11 сак.; Мутэрка: Абразок з натуры // Там жа. 22, 29 крас.; Любіце польскі народ / Пад псеўд. Дзед Кузьма; Балючае пытанне: Пра беларускіх бежанцаў у 1-ю сусветную вайну / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі // Там жа. 14 мая.

1922. Прафесар: [Апавяданне] // Бел. звон. 17 лют.; Сасна: [Апавяданне] // Там жа. 24 лют.; Незадача: (Быль) // Там жа. 18 сак.; У панскай кухні: Успаміны // Там жа. 25 сак., 1 крас.; Еду дамоў: [Апавяданне] // Там жа. 4 ліп.; «Усебеларускі з'езд 1917-га года» // Там жа. 1 вер. / Пад крыпт. Я. С.; «За што?»: Урывак з аповесці // Там жа. 15 вер.; Дурная галава: [Апавяданне] // Там жа. 21 кастр. / Пад псеўд. Кузьмянкоў; Беларускі гістарычны каляндар / Пад крыпт. М. Г.; Чутае над возерам: [Апавяданне] // Бел. вед. 1 студз.; За што?: Апавяданне // Там жа. 15 студз.; Жарты пана Пісарэвіча: (Шматок драмы) // Наша будучыня. 8 снеж. / Пад псеўд. А. Мсціслаўскі.

1923. Патаёмнае; Паншчына: [Апавяданні]; «Дзве душы»: [Урывак з аповесці] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Хомчын капец: (З апавядання «За што?») // Заходняя Беларусь. Вільня; Прадмова // Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня; Чырвоныя рожы: П'еса // Вольны сцяг. 26, 28 вер. / Пад псеўд. Псэўдонім; З цемры ў свет: Апавяданне // Сав. Бел. 20 мая / Пад крыпт. М. Б.; Аўт. спрэчнае; «Святыя ўгоднікі»: [Апавяданне] // Там жа. 6, 7 вер. / Пад крыпт. М. Г; Аўт. спрэчнае; [Рэц. на пастаноўку «Пісаравы імяніны» У. Галубка] // Там жа. 12 снеж. / Пад крыпт. М. Г.

1924. Патаёмнае: [Апавяданне] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Малады араты. 24 чэрв.; Свядомыя: [Апавяданне] // Перавясла. № 2 / Пад псеўд. Псэўдонім; Аўт. спрэчнае.

1925. На імперыялістычнай вайне // Полымя. № 1, 2; Жартаўлівы Пісарэвіч: П'еса // Там жа. № 8; Культурнае свята // Наш працаўнік. 27 лют.; «Маладняк» // Сав. Бел. 7 студз.; Мсціслаўшчына: [Нарыс] // Там жа. 1, 3 лют.

1926. Збіранне і апрацоўка фальклору: [Даклад] // Працы першага Усебеларускага краязнаўчага з'езду. 7—11 лютага. Мн.; Чырвоныя ружы: (Чатыры абразкі мінулага жыцця) // Полымя. № 1; Нацыянал-адраджанізм і пасляkастрычнікавы перыяд у літаратуры: [Даклад] // Звязда. 20 ліст.; Досвіткі: Урывак з апавядання // Чырв. змена. 24 вер.

1927. Патаёмнае: [Апавяданне] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; У лазні; Атрута; «Дзве душы»; На водах; Сухавей; Гаршчок; Маланкя; Іра: (Урыўкі з аповесці «Дзве душы»); Паншчына; Страшная музыкава песня: [Апавяданні] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Досвіткі: [Апавяданне] // Кастрычнік у школе. Мн.; Творчасць Міхася Чарота // Звязда. 9, 12 кастр.; Якуб Колас пасля Кастрычніка // Там жа. 23 кастр. / Пад крыпт. М. Г.; Аб творчасці М. Зарэцкага // Там жа. 13 ліст.; Жыццё Максіма Багдановіча // Наша праўда. 28 мая; Творчасць Я. Нёманскага // Сав. Бел. 9, 12 кастр.; Пэўны гвалт: (У справе творчасці М. Грамыкі) // Там жа. 13 ліст.

1928. Патаёмнае: [Апавяданне] // З роднай нівы. Вільня; Хоцімка: Апавяданне / Пад крыпт. М. Г.; Бядуля пасля Кастрычніка; Ліст у рэдакцыю // Арш. малад. № 7; Малы рызыкант: Апавяданне // Бел. піянер. № 11; Звязда. 22 крас.; Беларуская літаратура пасля «Нашае нівы»: (Агульны агляд) // Маладняк. № 4; Не адной веры: Драматычны абразок; Колькі слоў аб творах і мове М. Лынькова // Там жа. № 6; Белорусская литература: [Нарыс] // Октябрь. № 4; 1. Аркадзь Моркаўка; 2. Янка Ліманоўскі // Полымя. № 9; Меланхолія: Урыўкі з аповесці // Узвышша. № 3; Агні: [Апавяданне] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 2 / Пад крыпт. М. Г.; Пабожны мешчанін: Апавяданне // Там жа. № 6 / Пад крыпт. М. Г.; Творчасць Ізраіля Плаўніка // Там жа. № 18; Ліст у рэдакцыю // Сав. Бел. 7 крас.; Сымон Баранаў // Чырв. змена. 7 кастр.; Ілары Барашка // Там жа. 14 кастр.; Творчасць маладнякоўцаў: Платон Галавач // Там жа. 18 ліст.

1929. Багатая пчэльня: [Апавяданне] // Беларускі народны каляндар. Вільня; Старае замчышча: [Апавяданне] // Бел. зарніца. № 1; Слова на ўрачыстым пасяджэнні з'езда БелАПП, прысвечаным 5-гадоваму юбілею «Маладняка» // Маладняк. № 1; Гапон і Любачка; Драматыч. сцэнкі // Узвышша. № 5.

1930. Напад белагвардзейцаў: Апавяданне // Маладняк. № 1 / Пад крыпт. М. Г.; У Палессіне: Апавяданне // Чырв. Бел. № 2.

1933. Багатая пчэльня: [Апавяданне] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1934 год. Вільня.

1935. Багатая пчэльня: [Апавяданне] // Бел. борць. № 1—2.

1959. Стары прафесар: Апавяданне з кнігі «Досвіткі» // ЛіМ. 19 снеж.

1963. Віленскія камунары: Раман-хроніка // Полымя. № 3, 4. Рэц.: K u r l a n d c z y k a s S. // Czerw. Szt. 1963. 8 sierp.; Вызваленне: Урывак з аповесці «Віленскія камунары» // ЛіМ. 19 лют.

1965. Літоўскі хутарок; Ціхая плынь: [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1966. Аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Камароўская хроніка: Раман // Полымя. № 3.

1967. Дзёгаць; Досвіткі: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1968. Салдат і яго жонка; Свецкі чалавек; Каменацёс; Драматычныя творы: (Абразкі); Супакой: [Апавяданне]; Меланхолія: (Аповесць); Калоніі: (Апавяданне]; Ліст: (ХХ раздзел кн. «На імперыялістычнай вайне»); Буйніцы і драбніцы; Усё мінаецца: (Нататкі); Скрыпачка; Вясна; Нявесткі сварацца: (Апавяданні); Смерць; Прывязаны хлопчык; «Бацька осліп...»; Чалавек у кароне; Каршун, птушачка і я: (Нататкі); Смерць [пра П. Труса]; Асляпёны конь; Кірмашовае пабоішча ў мястэчку Крывічох; Чыстка: (Апавяданні); Сібірскія абразкі: (Нарысы, замалёўкі, нататкі) // Полымя. № 8.

1972. На этапе; Дзве сястры; У панскай кухні; Генерал; Камароўская хроніка // Полымя. № 7.

1975. Атрута; Салдат і яго жонка: [Абразкі] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 1; Максімава зязюля // Шлях паэта: Зб. успамінаў і біягр. матэрыялаў пра М. Багдановіча. Мн.

1977. На імперыялістычнай вайне: (Дзённік): Аленбург; Уцёкі; Нёман; Паварот; Стаім; Пераезд; Горы; Катастрофа // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1978. Развагі і думкі // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.; Антон; Абразы жыцця; Атрута; Кароткі жалобны абразок; Гапон і Любачка: Сцэнкі з натуры // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.; Еду дамоў: Абразок // ЛіМ. 17 лют.

1979. На імперыялістычнай вайне: [Фрагменты] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1983. Урыўкі з твораў; Запісы // ЛіМ. 5 жн.

1984. Малы рызыкант: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Наш тэатр; Беларуская літаратура пасля «Нашае нівы»: (Агульны агляд); Маладняк; Якуб Колас пасля Кастрычніка; Творчасць Міхася Чарота; «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928; Пісьмы Максіма Гарэцкага // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.

1985. Выказванні аб вуснай народнай творчасці: [Урыўкі] // Беларускі фальклор. Мн.; Щемит сердце: Рассказ // Братэрства. Мн.

1988. Беларускі тэатр у палове XIX веку: (Драматыч. творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча) // Вобраз — 88. Мн.

1990. Кароткі агляд беларускай літаратуры // Полымя. № 5.

1.4.

А р с е н ь е ў У. У нетрах Усурыйскага краю / З рус. Мн., 1929.

Г о р к і М. Зброднік; Канавалаў; Чалкаш / З рус. Мн., 1930 / Пер. пад псеўд. А. Мсціслаўскі.

Л і б я д з і н с к і Ю. Камісары: [Аповесць] / З рус. Мн., 1930.

Л і б я д з і н с к і Ю. Тыдзень: [Аповесць] / З рус. Мн., 1930 / Пер. не ўказаны.

Ф а д з е е ў А. Разгром / З рус. Мн., 1930 / Пер. пад псеўд. А. Мсціслаўскі.

1920. С п р о б а пераробак і вольных перакладаў песеннага матэрыялу для пяяння яго па-беларуску / З рус. // Беларусь. 4 сак. / Пер. пад крыпт. М. Г.

1985. С л о в а а палку Ігараве / Са старажытнарус. // Полымя. № 4.

1.5.

На балгарскую мову. Вкусният заек: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски раскази. София, 1968.

На латышскую мову. Imperiālistiskajā karā; Vilnas komunāri / Atdz. T. Rullis. Rīgā, 1978.

На літоўскую мову. Vilniaus komunarai: (Romanas) / Vert. A. Šukauskas. Vilnius, 1965.

На мангольскую мову. Генерал: [Апавяданне] / Орч. Д. Улгийсайхан // Белоруссын зохиолчдын огуулліэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Der Eid; Birkenteer; Das Litauische Gehöft / Übers. N. Randow // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Morgendämmerung / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Krótki zarys historyi literatury białoruskiej / Tł. z biał. Wilno, 1921; Рэц.: J a n k o w s k i Cz. Na marginesie Literatury Białoruskiej // Gaz. Krajowa. 1921. Nr 24,25; K. B. Podręcznik literatury białoruskiej // Pamięt. Słowiański. 1949.

На рускую мову. Красные розы: Избранное / Пер. Л. Соловей. Мн., 1976. Рэц.: Л я п и ч А. Глубина народной жизни // Неман. 1977. № 5.

Избранное: Повести, роман-хроника. Мн., 1988.

Виленские коммунары: Роман-хроника; Тихое течение: Повесть / Пер. А. Гатов. М., 1966. Рэц.: Б у г а е в Д. Сыны батрацкого роду // Неман. 1967. № 7.

Виленские коммунары: Роман-хроника / Пер. А. Гатов // Повести. М., 1970; На империалистической войне: (Записки солдата 2-й батареи Н-ской артиллерийской бригады Левона Задумы) / Пер. Л. Соловей // Неман. 1975. № 12; Генерал / Пер. Л. Соловей // Березы на шляху. Мн., 1980.

На ўкраінскую мову. Віленські комунари / Пер. Г. Вігурська. К., 1969.

Білоруська література // Черв. шлях. 1928. № 5—6; Панська сучка: [Апавяданне] / Пер. Л. Кардиналовська // Нова Білорусь. Харків, 1929; Досвітки / Пер. Г. Вігурська // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. Le general / Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

На чувашскую мову. Генерал: [Апавяданне] / Н. Григорьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На яўрэйскую мову. Беларуская літаратура: Кароткі агляд // Штэрн. 1929. № 1.

1.6.

Р у с к а-беларускі слоўнік. Смаленск, 1918 / Скл. з Г. Гарэцкім. Рэц.: А-ч [Ярушэвіч А.] // Чырв. шлях. 1918. № 5—6; 2 выд. Вільня, 1920.

Н е в я л і ч к і беларуска-маскоўскі слоўнік. Вільня, 1919; 2 выд. Вільня, 1921 / Скл. Рэц.: Б а й к о ў М. // Вестн. Наркомпроса. 1922. № 5—6.

Д э к л а м а т а р. Вільня, 1921 / Рэд.

З б о р н і к «Беларускіх ведамасцей». № 1. Вільня, 1921 / Рэд.

Х р э с т а м а т ы я беларускае літаратуры: XI век — 1905 год. Вільня, 1922 / Скл. Рэц.: З я м к е в і ч Р. Гутаркі аб беларускай літаратуры // Новае жыццё. 1923. 3 сак.; Н а с т а ў н і к // Полымя. 1923. № 3—4; Sołoduch A. // Prz. Wileński. 1923. Nr 7.

П р а к т ы ч н ы расійска-беларускі слоўнік. Мн., 1924 / Скл. з М. Байковым. Рэц.: Г р а м ы к а М. // Асвета. 1924. № 2; 2 выд. Мн., 1926. Рэц.: Б у з у к П. // Маладняк. 1926. № 7—8; М о в а з н а в е ц // Асвета. 1926. № 5; Ц в я т к о ў // Звязда. 1926. 17 ліп.

Б е л а р у с к а-р а с і й с к і слоўнічак. Белорусско-русский словарик. Мн., 1925.

В ы п і с ы з беларускай літаратуры; Вусная нар. творчасць. Старадаўняе пісьменства. М.; Л., 1925 / Скл. з інш. Рэц.: С л у ц к і А. // Полымя. 1925. № 7.

Н а р о д н ы я песні: З мелодыямі. Мн., 1928 / Зап. Ч а м у ходзяць па месяцу: Казка // Арш. малад. 1928. № 7 / Пад крыпт. М. Г. / Апрац.; Пяюць вясною: Нар. песня // Там жа. 1928. № 7 / Зап.

2.2.

На беларускай мове. А д а м о в і ч А. «Браму скарбаў сваіх адчыняю...» Мн., 1980. Рэц.: Б у г а ё ў Д. Вяртанне класіка // ЛіМ. 1981. 9 студз.

Б у г а ё ў Д. Максім Гарэцкі. Мн., 1968. Рэц.: Б а з а р э в і ч М. Добры пачатак // Вяч. Мінск. 1968. 14 ліст.; Л я п і ч А. Шчырае слова // Полымя. 1968. № 9; Ч ы г р ы н І. Па дарозе да людзей // Нар. асвета. 1969. № 4; Я ш к і н І. З тых, хто пачынаў // ЛіМ. 1968. 14 чэрв.

М а к с і м Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984. Рэц.: Б е р г м а н А. Некалькі слоў пра кнігу «Максім Гарэцкі» // Ніва. 1984. 24 чэрв.; К а р а т к о ў М. Знаёмства працягваецца // Полымя. 1985. № 9; С і д а р э в і ч А. Сведчанне // ЛіМ. 1984. 1 чэрв.

На рускай мове. А т р о ш к е в и ч В. Проблема автобиографизма в белорусской советской художественной прозе 20-х годов: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1979.

К о р о т к о в Н. Ранняя проза М. Горецкого: Проблема стиля: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1989.

М а к а р е в и ч А. Белорусский рассказ 20-х годов: проблема жанра и стиля: (На материале творчества М. Горецкого и Т. Гартного). Автореф. дис. ... канд. филос. н. Мн., 1990.

Т а р а с о в а Т. Проблема «Человек и война» в творчестве Максима Горецкого и Анри Барбюса: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1986.

Ч и г р и н И. Становление белорусской прозы и фольклор: (Дооктябрьский период); Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1979.

2.3.

На беларускай мове. А д а м о в і ч А. Багацце таленту: Штрыхі да партрэта Максіма Гарэцкага // Беларусь. 1983. № 12; Я г о ж «Браму скарбаў сваіх адчыняю...» // Адамовіч А. Здалёк і зблізку. Мн., 1976; Я г о ж. Літаратура ў святле параўнальнага вывучэння // ЛіМ. 1978. 14 ліп.; Я г о ж. Наш класік // Там жа. 1983. 18 лют.; Я г о ж. Рэвалюцыі і народу абавязаная // Там жа. 1977. 4 ліст.; А д а м о в і ч Я., М і ш ч а н ч у к М. У кроплі — цэлы свет // Филологические исследования. Мн., 1976; А з г у р З. Водсвет дабрыні і розуму: [Нарыс] // ЛіМ. 1979. 12 кастр.; А р н а т к я в і ч у т э Л. Ва ўдзячнай памяці // Там жа. 1983. 18 лют.; А т р а ш к е в і ч В. Аб аўтабіяграфізме ранніх твораў М. І. Гарэцкага // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 2; Я г о ж. Аб жанравых асаблівасцях запісак Максіма Гарэцкага «На імперыялістычнай вайне» // Беларуская літаратура. Мн., 1984. Вып. 12; Я г о ж. Герой у полі «непрыдуманых эмоцый» // Атрашкевіч В. Ад прататыпа да вобраза. Мн., 1984; Я г о ж. Ля вытокаў «Камароўскай хронікі» Максіма Гарэцкага // Беларуская літаратура. 1983. Вып. 11; Я г о ж. «...Найлюбей за ўсё на свеце» // ЛіМ. 1978. 17 лют.; Я г о ж. Прысады яго жыцця...: Да 85-годдзя з дня нараджэння М. Гарэцкага // Маг. праўда. 1978. 25 лют.; Б а р к о ў с к і С. Спадчына М. Гарэцкага // ЛіМ. 1959. 19 снеж.; Б а р ш ч э ў с к і А. Максім Гарэцкі // Ніва. 1976. 19, 26 снеж.; 1977. 2, 9, 16, 23, 30 студз., 6, 13, 20, 27 сак., 3, 10, 17, 24 крас.; 1, 8, 15, 29 мая, 5, 12, 19 чэрв., 3, 10, 17, 24, 31 ліп., 7, 14, 21, 28 жн., 4, 11, 18 вер.; Б а р ы с е н к а В. Нацдэмаўская літаратуразнаўчая метадалогія М. Гарэцкага // Літаратура і мастацтва. Мн., 1936. Кн. 4—5; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 151—161; Б у г а ё ў Д. Арыгінальны мастак // Гарэцкі М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 1. Я г о ж. Вырас колас з маладой руні: Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Гарэцкага // ЛіМ. 1968. 16 лют.; Я г о ж. З вялікай творчай аддачай // Полымя. 1973. № 2; Я г о ж. Некалькі слоў пра малавядомыя творы Максіма Гарэцкага // Там жа. 1968. № 8; Я г о ж. Пісьменнік

самабытнага таленту // Звязда. 1983. 17 лют.; Я г о ж. Працяг знаёмства // Полымя. 1972. № 7; Я г о ж. Самааддана служэнне Бацькаўшчыне; Асоба крытыка // Бугаёў Д. Чалавечнасць: Літ. крытыка. Мн., 1985; В а с і л ё н а к С. Яшчэ раз пра нашы падручнікі па мастацкай літаратуры // Маладняк. 1931. № 4; В о л ь с к і В. Нацдэмаўская тэатральная крытыка // ЛіМ. 1935. 31 мая; Г а р э ц к а я Г. [Уступ да: Г а р э ц к і М. Урыўкі з твораў; Запісы] // Там жа. 1983. 5 жн.; Г а р э ц к і Г. Дарагое імя // Мастацтва Бел. 1983. № 3; Я г о ж. Успаміны пра брата // Полымя. 1963. № 2; Г а р э ц к і П. Якім я помню свайго брата: Успаміны // Там жа. 1983. № 2; Г і с т о р ы я беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 472—473; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; С. 30—31;Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981. С. 61, 270—271; Г н і л а м ё д а ў У. З сузор'я Купалы і Коласа // Беларусь. 1983. № 2; Я г о ж. Людзі рэвалюцыйнага гарэння: (Вобраз камуніста ў беларускай літаратуры) // Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976; Г о л у б Т. У пошуках сапраўднага імя: Псеўданімы і крыптанімы М. Гарэцкага // Бел. мова і літаратура ў школе. 1988. № 2; Г у р э в і ч Э. Беларуская дзіцячая літаратура: (1917—1967). Мн., 1970. С. 69—70; Д а с а е в а Т. Летапіс жыцця і творчасці // Маладосць. 1983. № 2; Д э к о н с к а я В. Максім Гарэцкі: «Віленскія камунары» // Полымя. 1984. № 9; З а м о ц і н І. Сістэматычнае выкладанне літаратуры // Замоцін І. Мастацкая літаратура ў школьным выкладанні. Мн., 1928. С. 60—63; З а р э м б а Л. Я. Купала і М. Гарэцкі — перакладчыкі «Слова» // Полымя. 1985. № 4; З о л а в а Э. Самабытнасць // ЛіМ. 1973. 16 лют.; І в а ш ы н В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 88—89; І о ф е М. Штрыхі да партрэта // Маладосць. 1973. № 2. К а в а л е н к а В. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 216—218, 220—221; К а л е с н і к У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 88—92; К а р а м а з а ў В. Чалавек і ўвесь народ. Мн., 1983. С. 144—150; К а р а т к о ў М. Аб жанрава-стылявых формах ранняй прозы М. Гарэцкага // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 1; Я г о ж. Аб эвалюцыі сацыяльных і эстэтычных поглядаў М. Гарэцкага // Там жа. 1983. № 1; Я г о ж. «Памножана будзе слава Айчыны...» // Маг. праўда. 1983. 18 лют.; К е н ь к а М. Пераклаў Максім Гарэцкі // Братэрства. Мн., 1985; Я г о ж. «Укладзецца ў душу беларускую...» // Полымя. 1983. № 2; К і с я л ё ў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 52—53; К р ы в і ц к і Л. Адкапаў праўду Беларусі // Беларускі каляндар. 1982. Беласток, 1982; К у л а к о ў К. На рабфаку БДУ // ЛіМ. 1983. 18 лют.; Л а м с а д з е Л. Чараўнік з Вострава Патмос // Вяч. Мінск. 1983. 18 лют.; Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі: (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 20—21, 59—60, 72—81: Л а ш к е в і ч В. М. Гарэцкі для дзяцей // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Л е б е д з е ў У. Аб некаторых тэндэнцыях рамантызацыі ў прозе Максіма Гарэцкага 20-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1983. Вып. 11; Л і с А. Браты Гарэцкія // Полымя. 1989. № 1, 2; Я г о ж. Кніга пра пісьменніка // ЛіМ. 1983. 18 лют.; Л і ў ш ы ц В. М. Гарэцкі ў Горках // Маг. праўда. 1985. 24. вер.; Л о й к а А. Максім Гарэцкі: (1893—1939) // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2; Л у ж а н і н М. Лёс пісьменніка і твора // Лужанін М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1981. Т. 4.; Я г о ж. Слухаючы Максіма Гарэцкага // Полымя. 1983. № 2; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 24—29, 42—43; Л я п і ч А. Аб мастацкім стылі прозы М. Гарэцкага // Весн. БДУ. Сер. 4. 1976. № 2; Яго ж. Аб эвалюцыі станоўчага героя ў творчасці Максіма Гарэцкага // Там жа. 1972. № 3; Я г о ж. Стылёвыя асаблівасці дакастрычніцкіх апавяданняў Я. Коласа і М. Гарэцкага // Народныя песняры. Мн., 1972; М а й х р о в і ч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 9—11; М і ш ч а н ч у к М. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 34—37; Я г о ж. Максім Гарэцкі // Гісторыя беларускай літаратуры. XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981; Я г о ж. Нататкі пра прозу Максіма Гарэцкага // Зборнік навуковых прац. Мн., 1973. Т. 5. Філалогія. Вып. 1; Я г о ж. Прага пошукаў // ЛіМ. 1977. 16 вер.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 62—87, 128, 142—157, 201—202, 250; Я г о ж. Вытокі // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972. С. 39—42, 51—53, 56—59, 68—69; Я г о ж. Грамадзянін, мастак, вучоны // Маладосць. 1983. № 2; Я г о ж. Максім Гарэцкі // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2; Я г о ж. Максім Гарэцкі — крытык і гісторык літаратуры // Полымя, 1984. № 1; Я г о ж. Скарбы душы чалавечай... // ЛіМ. 1983. 18 лют.; Я г о ж. Талент шматгранны, самабытны // Голас Радзімы. 1983. 17 лют.; Н а в і н а А. Ідэолаг народнай інтэлігенцыі: Літаратурна-сацыяльны нарыс // Бел. звон. 1922. 24 лют.; 4 сак.; Н а в у м е н к а І. Адно апавяданне // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; Н а у м о в і ч У. Другое нараджэнне // ЛіМ. 1965. 13 крас.; Н а ш ы пісьменнікі // Бел. жыццё. 1919. 6 кастр.; П е р к і н Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 23—29, 103—104; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П і я т у х о в і ч М. Асноўныя этапы беларускай літаратуры // Звязда. 1926. 20 ліст.; П ш ы р к о ў Ю. Максім Гарэцкі і яго раман «Віленскія камунары» // Гарэцкі М. Віленскія камунары. Мн., 1965; Я г о ж. Працаўнік на роднай ніве // Полымя. 1968. № 2; Я г о ж. [Уступнае слова да «Камароўскай хронікі» Максіма Гарэцкага] // Там жа. 1966. № 3; П я ч к о Т. Праблемы аўтарскай пазіцыі ў антываеннай творчасці Максіма Гарэцкага і Анры Барбюса // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 4; Я г о ж. Сацыяльна-псіхалагічны вопыт Гарэцкага-празаіка // Там жа. 1984. № 3; С а ч а н к а Б. Другое нараджэнне // Сачанка Б. Жывое жыццё. Мн., 1985; С е м я н о в і ч А. Максім Гарэцкі // Гарэцкі М. Выбранае. Мн., 1960; С і д а р э в і ч А. Жыве яго слова // Чырв. змена. 1983. 17 лют.; С к а л а б а н В. У навальнічным 1918-ым // ЛіМ. 1983. 25 лют.; С т р а л ь ц о ў М. Спадчыннасць // Там жа. 1985. 18 лют.; Я г о ж. Чалавек з Малой Багацькаўкі // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; С у х і А. З юных гадоў // ЛіМ. 1983. 18 лют.; С я к е р с к а я Я. Беларускі нацыянал-дэмакратызм і вялікарасійскі шавінізм на ідэалагічным фронце БССР // Віцеб. пралетарый. 1930. 22 ліст.; С я р г е е ў Г. Прыроджаны апавядальнік // Маг. праўда. 1976. 9 студз.; Т а р а с ю к Л. Янка Купала і Максім Гарэцкі: Вопыт драматызаваных форм // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн., 1982. С. 106—107; Т у т ён пачынаў // ЛіМ. 1983. 11 сак.; У с у д з е: «Лістападаўшчына» // Чырв. змена. 1926. 17 сак.; У с і к а ў Я. Таленавіты празаік і літаратуразнаўца // Маг. праўда. 1963. 19 лют.; Х р о м ч а н к а К. Беларуская мастацкая проза: (Канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 162—184; Ч а р н я ў с к а я Л. Памятка // Полымя. 1990. № 1; Ч ы г р ы н І. Дакастрычніцкая проза самых маладых (З. Бядуля, М. Гарэцкі) і фальклор // Чыгрын І. Станаўленне беларускай прозы і фальклор. Мн., 1971. С. 125—140, 154, 156—160; Я г о ж. Проза «Маладняка»: Дарогамі сцвярджэння. Мн., 1985. С. 110—111, 113—117; Ш а р а н г о в і ч В. Чыстая крыніца // ЛіМ. 1983. 18 лют.; Ш у т о в і ч Я. Максім Гарэцкі // Голас Радзімы. 1963. № 17; Ніва. 1963. 17 сак.; Ш у ш к е в і ч С. Жыццё ў натхнёнай працы // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Я г о ж. Летапісец вялікіх падзей // Голас Радзімы. 1973. № 12; Я г о ж. Летапісец незабыўных падзей // Звязда. 1973. 17 лют.; Я к і м о в і ч А. Настаўнік і сябар маладых // Полымя. 1983. № 2; Я н к о ў с к і А. З віленскіх спатканняў // ЛіМ. 1983. 18 лют.; Я н о в і ч С. Лісты Леаніда, сына М. Гарэцкага // Ніва. 1975. 1 чэрв.

На літоўскай мове. L u ž a n i n a s M. Rašytojo ir kūrinio likimas // Gareckis M. Vilniaus komunarai. Vilnius, 1965.

На нямецкай мове. G u t s c h m i d t K. Zur Entwicklung des Stils der belorussischen Prosa, am Beispiel der eigennamen in den frühen Erzählungen von Jakud Kolas und Maksim Hareski // Zeitschrift für Slawistik. 1983. Nr 1. S. 153—160; N e u r e i t e r F. Maksim Harecki // Weissrussische Antologie. München, 1983; R a n d o w N.

Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971. S. 488—489.

На польскай мове. S m r e c z y ń s k i K. Proza literacka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 226; S m r e c z y ń s k i K. Twórczość dramatyczna Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 236; S o ł o d u c h A. U kolebki mesjanizmu białoruskiego // Prz. Wileński. 1922. Nr 24—25.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Война и деревня в современной литературе. Мн., 1928. С. 6—12, 171—174; Я г о ж. «Врата сокровищницы своей отворяю...» // Адамович А. О современной военной прозе. М., 1981; Я г о ж. Лев Толстой и белорусская литература: (Война и человек). Мн., 1978. С. 16—21; А з г у р З. Излучение ума и доброты // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; Б у г а е в Д. Масштабность таланта // Сел. газ. 1983. 18 февр.; Б у л а х о в М. Горецкий Максим Иванович // Булахов М. Восточнославянские языковеды: Библиогр. словарь. Мн., 1977. Т. 2; Г а р а н и н Л. Философские искания в белорусской литературе. Мн., 1984. С. 131—149; Д р е й з и н Ю. Новые белорусские музыкальные произведения // Трибуна искусства. 1925. № 13; З а р е м б о Л. Правда — наилучшая дорога... // Сов. Бел. 1983. 18 февр., И о ф ф е М. «Максим Белорус» // Знамя юности. 1973. 17 февр.; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 264—266; К а р с к и й Е. Максим Горецкий // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; К л е й н б о р т Л. Максим Горецкий // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Л е в и т и н М. «...Означенный здесь Иван Луцкевич» // Неман. 1982. № 1; Л и в ш и ц В. Талантливый сын Могилевщины // Там жа. 1983. № 7; Л у ж а н и н М. Максим Горецкий // Горецкий М. Виленские коммунары. М., 1966; М у ш и н с к и й М. Максим Горецкий // История белорусской доoктябрьской литературы. Мн., 1977; Я г о ж. Народные истоки таланта // Горецкий М. Красные розы. Мн., 1976; С м о л ь я н о в а Л. Писатель, ученый, педагог // Заря. 1973. 17 февр.; С о к о л о в а Т. Литературная библиография БССР 20—30-х годов // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1980. С. 70; Т а н к М. У истоков новой культуры // ЛГ. 1983. 4 мая; Т ы ч и н а М. Народ и война. Мн., 1985. С. 112—126.

На ўкраінскай мове. П ш и р к о в Ю. Максим Горецький і його роман «Віленські комунари» // Горецький М. Віленські комунари. К., 1969.

На югаславіі мовах. D r e n J. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. IX.

2.4.

На беларускай мове. Б р ы л ь Я. Пасля лемантара: [Лірычная мініяцюра] // ЛіМ. 1981. 2 студз.; П і с ь м я н к о ў А. «Восень. Пагодзіна. Горкі...»: [Верш] // Там жа. 1985. 14 чэрв.; Р у ж а н ц а ў А. Расстрэл: [Верш] // Бел. звон. 1922. 12 крас.

На рускай мове. Г и л е в и ч Н. «Где ж вы, рыцари родимых песен наших?»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984.

3.1.

ЦДАКР Беларусі, ф. 883, воп. 1, спр. 14, л. с. 8, 27; спр. 123, л. с. 1; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 82—83; ф. 7, воп. 1, спр. 1—53; воп. 2, спр. 1—66; Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд № 8; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 149—152, 405. *В. М. Грышкевіч.*

ГАЎРУК ЮРКА

Гаўрук Юрка [Юрый Паўлавіч; псеўд. С. Д р о б у ш; 23.4(6.5).1905, г. Слуцк Мінскай губ., цяпер Мінскай вобл.—18.2.1979, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], перакладчык, крытык, паэт. Член СП Беларусі з 1934.

З сям'і рабочых, выхадцаў з вёскі. Бацька, Павел Сямёнавіч,— сталяр, цясляр, «быў добрым майстрам». Маці, Еўдакія Максімаўна,— чулая, гасцінная гаспадыня. Ю. Гаўрук быў першым і адзіным у сям'і сынам. Паводле ўласнага прызнання, дзяцінства меў светлае і нават шчаслівае. Вучыцца пачаў з «гадоў пяці». У 1913 паступіў у падрыхтоўчы клас Слуцкай гімназіі, у 1915 вучыўся ў другім класе гімназіі ў г. Пскове, дзе як бежанцы жылі з маці (бацька быў мабілізаваны ў войска). У 1921 скончыў у Слуцку школу другой ступені, у 1925 (у Маскве) — Вышэйшы літаратурна-мастацкі інстытут імя В. Брусава (інструктарскае аддзяленне). У юнацкія гады адчуў вялікую цягу да чытання і вывучэння розных моў (французскай, англійскай, лацінскай і інш.), пісаў вершы. З вялікай удзячнасцю ўспамінаў выкладчыкаў Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута — В. Брусава, прафесараў М. Цяўлоўскага, В. Пераверзева, М. Эйхенгольца, Ю. Сакалова. Не раз бачыў С. Ясеніна, У. Маякоўскага (прыязджалі выступаць перад студэнтамі). У 1924 запісваў на Случчыне беларускія народныя песні і казкі (больш за 1000 песень), што канчаткова вы-

значыла накірунак будучай дзейнасці («Прыпаўшы да народнай крыніцы, я ўжо не мог ад яе адарвацца. Беларускую мову я ведаў з дзяцінства, але, толькі грунтоўна пазнаёміўшыся з фальклорам, зразумеў па-сапраўднаму яе строй і харавство»). Увосень 1925 быў абраны дацэнтам кафедры беларускай мовы і літаратуры Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Пераехаўшы на сталую працу ў Горкі Магілёўскай вобл., прымаў актыўны ўдзел у мясцовай філіі «Маладняка», членам якога стаў у Маскве яшчэ студэнтам. У 1931—35 працаваў дацэнтам кафедры літаратуры Магілёўскага педагагічнага інстытута (чытаў лекцыі па зарубежнай літаратуры і літаратуры народаў СССР). 8 лютага 1935 незаконна арыштаваны і асуджаны на высланне з Беларусі. Больш за 20 гадоў працаваў у Карэліі, ва Усходняй Сібіры, у Комі АССР: пілаваў лес, капаў зямлю, быў брыгадзірам, дзесятнікам, тынкоўшчыкам, маляром, тапографам. У 1946 прыязджаў у Мінск, сустракаўся з Я. Коласам. Пасля рэабілітацыі (1956) жыў у Мінску, у 1957—67 працаваў памочнікам галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Я. Купалы.

Першы перакладны твор надрукаваў у 1925. У тэатры імя Я. Коласа пастаўлены ў яго перакладзе п'есы «Улада цемры» Л. Талстога, «Багна» А. Астроўскага, «Уніжаныя і зняважаныя» паводле Ф. Дастаеўскага, «Доктар філасофіі» Б. Нушыча, «Гамлет» і «Сон у летнюю ноч» В. Шэкспіра, у тэатры імя Я. Купалы — «Ліса і вінаград» Г. Фігейрэду, «Забыты ўсімі» Н. Хікмета, «Тысяча франкаў узнагароды» В. Гюго, «Канец — справе вянец» В. Шэкспіра, «Дзядзька Ваня» А. Чэхава, «Мяцеліца» і «Залатая карэта» Л. Лявонава, «Мешчанін у дваранах» Ж. Б. Мальера. Пераклаў на беларускую мову трагедыі В. Шэкспіра «Атэла», «Кароль Лір», «Антоній і Клеапатра», п'есы О. Голдсміта «Ноч памылак», І. Дварэцкага «Выбух», А. Сафронава «Мільён за ўсмешку», раманы А. Стыля «Любіць будзем заўтра», Э. Хемінгуэя «І ўзыходзіць сонца», К. С. Прычард «Дачка Урагану», зборнік А. Маруа «Падарожжа ў нябыт і яшчэ 24 навелы», асобныя творы А. Пушкіна, А. Міцкевіча, Г. Гейнэ, Ф. Шылера, Дж. Байрана, Л. Украінкі, У. Сасюры, П. Варанько. На рускую мову пераклаў аповесць «Люба Лук'янская» і раман «Пошукі будучыні» К. Чорнага, раман «Серадзібор» П. Пестрака. Аўтар краязнаўчых нататак «Вясковыя рыскі» (1926), першай на Беларусі кнігі паэтычных перакладаў «Кветкі з чужых палёў» (1928). Уласныя вершы друкаваў у часопісах «Аршанскі маладняк», «Маладняк», «Полымя» і іншых выданнях. «Не ведаю, як для каго,— прызнаваўся Ю. Гаўрук у аўтабіяграфіі «І сонца і хмары»,— а для мяне мастацкі пераклад — творчасць у самым высокім значэнні гэтага слова». Яго творчасць засведчыла ідэйна-мастацкае пасталенне і ўзмужненне беларускай літаратуры, пашырэнне яе міжнародных гарызонтаў. Абраны ім спосаб працы з арыгіналам быў арыентаваны на стварэнне адэкватнага перакладу; для перакладчыка асноўным было ўсвядоміць змест іншамоўнага твора, адчуць асаблівасці яго кампазіцыі, формы, рытмікі, рыфмоўкі і ўсё гэта перадаць сродкамі роднай мовы.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Узвіхраны ветраз: Вершы. Паэма. Пераклады. Мн., 1990. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Вясковыя рыскі: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Р. К. [Казела Р.] // Чырв. сейбіт. 1926. № 4; Расчухраны Я. // Дняпроўскія ўсплёскі. Магілёў, 1927.

Іскры з крэменя: Вершы і пераклады. Мн., 1969. Рэц.: Гаўрусёў С. Сэрца, адкрытае харавству // Вяч. Мінск. 1969. 22 мая; Гілевіч Н. Майстар з краю музыкі і слова // Полымя. 1969. № 9; Марціновіч А. Маладосці крыніца струменіць // Мін. праўда. 1970. 13 лют.

Ступень адказнасці: Літ.-крытыч. артыкулы, эсэ. Мн., 1986.

1.3.

1926. Пра мастацтва і Дубоўку; [Рэц. на кн.: Гарэцкі М. Досвіткі. Мн., 1926] / Пад псеўд. С. Дробуш; Груган: Апавяданне // Арш. малад. № 2; Жаўранак: Апавяданне // Там жа. № 3.

1927. [Рэц. на кн.: Чарот М. Чырванакрылы вяшчун. Мн., 1927; Каваль В. Як вясну гукалі. Мн., 1927] / Пад псеўд. С. Дробуш; Максім Багдановіч; Зоры: [Вершы]; Праблемы таленту // Арш. малад. № 6; Зоры: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 13; Мухі: (Апавяданне) // Звязда. 30 кастр.

1928. У маткі за пазухай: Апавяданне; Дума: [Верш]; Тэрміны і квас, кіслата і кісліна; [Рэц. на кн.: Крапіва К. Байкі. Мн., 1927; Грамыка М. Плынь. Мн., 1927] // Арш. малад. № 7; Пераломнае: [Вершы] // Маладняк. № 10.

1930. Памятка: Апавяданне // Чырв. Беларусь. № 7.

1931. Паэма дальніх дарог: Аповесць // Полымя. № 9—12.

1956. Люблю Радзіму: [Верш] // Полымя. № 10; Ніва. 25 ліст.

1957. Люблю Радзіму: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 74; Ясны напрамак: [Рэц. на кн.: Звонак А. Табе адной. Мн., 1957] // ЛіМ. 8 чэрв.

1958. Смерць Мальмгрэна: [Верш] // Беларусь. № 6; З народам і для народа: Думкі аб А. М. Горкім // Маладосць. № 3.

1959. Пясняр радасці і харавства // Маладосць. № 11.

1960. За парогам маладосці: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. На грэбнях хваль. Мн., 1959] // Беларусь. № 1; Слаўны шлях: Да 40-годдзя Беларускага дзярж. Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы // Мін. праўда. 14 вер.

1962. «Тысяча франкаў узнагароды» // Тэатр. Мінск. № 3; Майстэрства перакладу // ЛіМ. 9 сак.

1963. Джордж Гордан Байран // Байран Дж. Г. Выбранае. Мн.; «Зыбучыя пяскі» // Тэатр. Мінск. № 1; Народность и юмор // Сов. Бел. 1 окт.

1964. Першае знаёмства // ЛіМ. 24 крас.

1965. Чатыры гарады: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Сіні снег: [Верш] // Беларусь. № 4; Шэкспіру; Песня Дэздэмоны: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Хто смяецца апошнім» // Тэатр. Мінск. № 1; Новае ў тэатры імя Янкі Купалы // Там жа. № 2; Стэфанія Станюта // Там жа. № 3; Вясенняя мелодыя; Аб сэрца стукацяць падковы: [Вершы] // ЛіМ. 4 мая; Светлая книга о славном народе: [Рэц. на кн.: Адстром балканских. Мн., 1965] // Сов. Бел. 19 сент.

1966. І сонца, і хмары... // Пра час і пра сябе. Мн.; Маладое, непаўторнае // Маладосць. № 11.

1967. Художественный перевод как воссоздание // Актуальные проблемы теории художественного перевода: Материалы Всесоюз. симпозиума. М. Т. 1; Неман. № 1; Сонечны марш: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Здзіслаў Стома // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Смех — справа сур'ёзная: Здзіславу Стому — 60 год // Голас Радзімы. № 37; ЛіМ. 18 жн.; Розум, тэмперамент і воля: (Нар. артысту СССР Леаніду Рахленку — 60 год) // Тэатр. Мінск. № 5; Шчыры талент: Да 60-годдзя з дня нараджэння В. Каваля // Чырв. змена. 17 жн.

1968. З народам і для народа // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; Шлях да вяршынь мастацтва // Голас

Радзімы. № 46; Поэзия борющегося Вьетнама: [Рэц. на кн.: А п а л е н ы лотас. Мн., 1968] // Неман. № 8; Души певучая веснянка: [Рэц. на кн.: З в о н а к А. Россып. Мн., 1967] // Там жа. № 11; Сэрца, раскрытае насцеж: Да 70-годдзя Ізі Харыка // ЛіМ. 15 сак.; У адзіным ансамблі: Новая пастаноўка «На дне» ў тэатры імя Я. Купалы // Там жа. 5 крас.

1969. Из старой тетради: Коснулась молодосць меня; И этот взор...; Юному другу: [Вершы] // Неман. № 3; Влюбленный в жизнь // Там жа. № 5; Адданасць і майстэрства: [Рэц. на кн.: Х е л е м с к и й Я. Ключ. Мн., 1968] // Полымя. № 1; Гэта — Шылер!: «Марыя Сцюарт» у тэатры Якуба Коласа // ЛіМ. 22 ліп.

1970. Творца незабыўных вобразаў // Звязда. 25 вер.; Рамантыка памяці: [Рэц. на кн.: Р а м а н о в і ч Я. Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969] // ЛіМ. 9 студз.

1971. Сустрэча з Уладзімірам Жылкам: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Весенний разлив: [Рэц. на кн.: К а л и н о в і мости. К., 1969] // Неман. № 3; Пагаворым пра якасць // ЛіМ. 19 сак.; Год мінулы і год будучы: Адказ на анкету // Там жа. 31 снеж.

1972. Ён чалавек быў: Да 90-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа // Полымя. № 11; Сіла пачуццяў // ЛіМ. 10 сак.

1973. Энергія і культура // ЛіМ. 14 снеж.; [Інтэрв'ю] // Там жа. 28 снеж.

1975. Дабрата думак і пачуццяў; Сіла пачуццяў // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: У 2 т. Мн., Т. 2; Школа поэтического перевода // Неман. № 2; Далёкая пара маладосці // ЛіМ. 28 сак.

1976. У маткі за пазухай: Апавяданне // Маладосць. № 1; Думы аб чалавечай мужнасці: [Рэц. на кн.: Г і л е в і ч Н. Актавы. Мн., 1976] // ЛіМ. 9 ліп.

1977. Пераклад — справа адказная // ЛіМ. 22 крас.

1978. Замест прадмовы // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Улада слова // Беларусь. № 9.

1982. Зоры: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Якубу Коласу: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Ён чалавек быў // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.

1984. Сустрэчы ў Горках і Мінску // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.

1.4.

А г н і ў прасторах: Выбр. пераклады. Мн., 1975. Рэц.: Н е б ы ш ы н е ц В. Прасторы светлай паэзіі // ЛіМ. 1977. 28 студз.; Т р е с т м а н Г., Х а д е е в К. От перевыражения к воссозданию // Дружба народов. 1977. № 8.

К в е т к і з чужых палёў: Пераклады. Мн., 1928. Рэц.: Т. Г. [Глыбоцкі Т.] // Полымя. 1928. № 2.

Ш э к с п і р В. Трагічная гісторыя пра Гамлета, прынца Дацкага / З англ. Мн., 1935.

С ц і л ь А. Любіць будзем заўтра: Раман / З фр. Мн., 1960.

Ш э к с п і р В. Гамлет, прынц Дацкі: Трагедыя / З англ. Мн., 1964.

П е с т р а к Ф. Средибор: Роман / З бел. Мн., 1966.

М а р у а А. Падарожжа ў нябыт і яшчэ 24 навелы / З фр. Мн., 1974. Рэц.: А г н я ц в е т Э. Майстэрства перакладчыка // Беларусь. 1974. № 8.

Ш э к с п і р В. Кароль Лір: Трагедыя / З англ. Мн., 1974.

Х е м і н г у э й Э. І ўзыходзіць сонца (Фэст): Раман / З англ. Мн., 1976.

П р ы ч а р д К. Дачка Урагану: Аўтабіягр. раман / З англ. Мн., 1977. Рэц.: В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 10 сак.

Ш ы л е р Ф. Балады / З ням. Мн., 1981.

Ш э к с п і р У. Антоній і Клеапатра: Трагедыя / З англ. Мн., 1982.

1925. Б а д л е р Ш. Геройская смерць: Паэма ў прозе / З фр. // Сав. Бел. 16 снеж.

1926. Ш э к с п і р У. Сон летняе ночы: Урывак з 3 дзеі 2 сцэны / З англ. // Арш. малад. № 1; П е т р а р к а Ф. Санет / З італ.; Ш ы л е р Ф. Крыніца маладосці; Прыгажэйшая з'ява; Іліяда; Геній з нахіленай паходняй; Чаканні і вынікі; Калумб; Друг і вораг: Антычныя метры / З ням.; Г ё т э. Двух я бачу; Аратаму: [Вершы] / З ням. // Там жа. № 2; Т ы ч ы н а П. «О, панна Інна, панна Інна!..»; У к р а і н к а Л. «Была ціхая ноч чараўніца...»; О л е с ь О. «Не бярыце з зялёнага луга вярбы...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 3; Ш ы л е р Ф. Вечар; Чаканне: [Вершы] / З ням. // Маладняк. № 1; Б а й р а н . З гэбрайскіх мелодый: Сцямнела на душы; Твой плач я бачыў: [Вершы] / З англ. // Там жа. № 3; Б а д л е р Ш. Чалавек і мора; Вячэрняя сугучнасць: [Вершы] / З фр. // Там жа. № 5; Р ы л ь с к і М. Восень ходзіць: [Верш] / З укр. // Чырв. сейбіт. № 3.

1927. М і л е р З.Чэрвеньская ноч: [Верш] / З англ. // Арш. малад. № 6; Г е й н э Г. Песні: [Верш] / З ням. // Маладняк. № 2; Г ю г о В. Сейбіт: [Верш] / З фр. // Чырв. сейбіт. № 8—9; Л а н г ф э л а Г. Досвіткі: [Верш] / З англ. // Там жа. № 13.

1928. Ш э к с п і р У. «Бывай, бывай! Ты надта дарагая...»; «Скажы, няхай пакрышыць сэрца боль...»; «Цяпер мяне найлепей ненавідзець...»: Санеты / З англ. // Арш. малад. № 7.

1930. П у ш к і н А. Ліст у Сібір; Зімовы вечар; Сосны: [Вершы] / З рус. // Маладняк. № 2.

1931. Т ы ч ы н а П. Чарнігаў; Мой друг рабочы паказвае мне горад і хваліцца; Купляем газету; Сустракаем разгневаных камсамольцаў; Ізноў шкодніцтва; А ці не ёсць гэта тая самая пахвальба альбо замарачэнне ад поспехаў; Дуліся паны і 25 гадоў назад; Змяніцца павінна старая Украіна: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 8.

1933. Т ы ч ы н а П. Перад царквою на плошчы; Як упаў жа ён з каня; Кажамяка; Плуг: [Вершы] / З укр. // Полымя рэвалюцыі. № 1; Г е й н э Г. Нямеччына: [Верш] / З ням.; П у ш к і н А. Восень: [Верш] / З рус. // Там жа. № 2—3.

1954. Ш э к с п і р У. Атэла: Трагедыя / З англ. // Шэкспір У. Трагедыі. Мн.

1955. М і ц к е в і ч А. Да Нёмана; Дзень добры; Дабранач; Добры вечар; Курганок Марылі; Дудар: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Я г о ж . Да Нёмана: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 11; Ш ы л е р Ф. Надзея; Дзяўчына з далёкага краю; Рыцар Тогенбург: [Вершы] / З ням. // Полымя. № 6.

1956. Г е й н э Г. Ларэляй: [Верш] / З ням. // Полымя. № 2; Ніва. 15 крас.

1957. У к р а і н к а Л. Сон летняе ночы; «Была ціхая ноч-чараўніца...»; Гадзіны працы; «Дзе вы дзеліся, звонкія словы мае...»; Мара, будзь вернай: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Г е й н э Г. Германія: (Урыўкі з паэмы) / З ням. // Полымя. № 8; Л а н г ф э л а Г. Сон раба; Страла і песня; Досвіткі: [Вершы] / З англ. // ЛіМ. 27 лют.; Г ё т э І. Альховы кароль: Балада / З ням. // Там жа. 23 сак.

1958. М і ц к е в і ч А. Да Нёмана: [Верш] / З пол. // Ніва. 21 снеж.

1959. Г е й н э Г. «Рана ўстану і пытаю...»; Ганец; «Вочкі фіялкай вясенняй сінеюць...»; «З вялікіх тваіх мучэнняў...»; «Пагодлівым летнім ранкам...»; «Атручаны мае песні...»; «Адкуль ён узяўся, не знаю...»; «Паслухай, красуня-рыбачка...»; «Пальцаў белыя лілеі...»; «І чаму такая змена?..»: [Вершы]; Германія: Зімняя казка / З ням. // Гейнэ Г. Выбр. тв. Мн.; Ш ы л е р Ф. Рукавічка; Амалія: [Вершы] / З ням. // Беларусь. № 10; Я г о ж . Івікавы жураўлі: Балада / З ням. // Маладосць. № 11; Я г о ж . Падзел зямлі: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 11 ліст.

1960. С а с ю р а У. «Люблю я лісця калыханне...»; «Данецкі край — прастор і воля...»; «Не па мосце, не па кладцы...»; «На палях сланечнік буйна зелянеў...»; «Дзень адшумеў машын патокам...»; «Вясна. Цвіце каштан, падняўшы ўгору свечкі...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.

1963. Б а й р а н Дж. Радкі, адрасаваныя прападобнаму Дж. Т. Бічару на яго параду аўтару быць бліжэй да грамадства; Дачка Іефая; Глядзеў, як плачаш; Галашэнне Ірада па Марыямне; Бясссонных сонца: [Вершы] / З англ. // Байран Дж. Выбранае. Мн.; Р у ш а П. Пісьмо з Эстоніі: [Нарыс] / З эст. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.

1964. Ш э к с п і р У. Калі бяссільны смерць перамагчы; Цяпер мяне найлепей ненавідзець: Санеты / З англ. // Беларусь. № 4.

1965. Ч о р н ы й К. Люба Лукьянская: (Повесть) / З бел. // Чорный К. Левон Бушмар; Отечество; Люба Лукьянская; Млечный путь. Мн.; Б ё р н с Р. Кароценькая балада / З англ. // Беларусь. № 4; Б е р ж э н і Д.

Да Пешцкай мадзьярскай грамады: [Верш] / З венг. // ЛіМ. 4 мая.

1966. Б а й р а н Дж. Паражэнне сенахерыба; Ш э л і П. Азімандзіс Егіпецкі: [Вершы] / З англ. // Дзень паэзіі — 66. Мн.

1967. М а р у а А. Атэль «Танатос Палац»; Мурашкі; Шлях да славы; Вяртанне з палону: [Апавяданні] / З фр. Полымя. № 5; Ф ю м а н Ф. У доме фрау Труды: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 13 кастр.

1968. Б а б р о ў с к і І. Рапарт; Ф ю м а н Ф. У доме фрау Труды: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Ш ы л е р Ф. Надпісы: Калумб; Іліяда; Зеўс — Геркулесу; Дзіця у калысцы; Крытыку; Друг і вораг; Крыніца маладосці; Геній з нахіленай долу паходняй; Праявы красы; Спадзяванне і здзяйсненне; Нямецкая камедыя; Навука; Небяспечныя вынікі; Музе / З ням. // Полымя. № 4.

1969. Ш э л і П. Музыка: [Верш] / З англ. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; М і ц к е в і ч А. Да Нёмана; Курганок Марылі; Дудар; Дзень добры; Дабранач; Добры вечар: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...» Мн.; Ш ы л е р Ф. Палікратаў персцень: Балада / З ням. // Беларусь. № 11; ЛіМ. 28 лют.

1971. К і ш ф а л у д з і Ш. З цыкла «Няшчаснае каханне Хімфі»; З цыкла «Шчаслівае каханне Хімфі»: [Вершы] / З венг. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Т ы ч ы н а П. Перад цэрквою на плошчы...; Вецер; Лісты да паэта: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 29 студз.; Я г о ж. Парада паэтам: [Верш] // ЛіМ. 12 сак.

1972. Э м і н Г. «Дароў даецца многа...»; Песня пра жураўля; «Калі надыдзе смерць мая...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Ш ы л е р Ф. Кубак: Балада / З ням. // Маладосць. № 4; Э м і н Г. Песня пра жураўля: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 8 вер.

1973. Ш э к с п і р У. Санет 23; Санет 109 / З англ. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; М а р у а А. Пакаранне золатам: Апавяданне / З фр. // Беларусь. № 12; Я г о ж. Кар'ера: Апавяданне / З фр. // Маладосць. № 5; Б р у с а ў В. Кінжал; Адрачэнне: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 12.

1974. М а ў р э р Г. Рэні; Ш ы л е р Ф. Чаканне: [Вершы] / З ням. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; С ц і л ь А. Пан Ванэс: Апавяданне / З фр. // Беларусь. № 3; Б а й р а н Дж. Стансы да Аўгусты: [Верш] / З англ. // Маладосць. № 4.

1975. Б р а н е ў с к і У. Паэзія: [Верш] / З пол. // Далягляды. Мн.; Т ы ч ы н а П. На плошчы: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1; Ш о л а х а ў М. Ваня: Урывак з апавядання / З рус. // Вясёлка. № 5; К е д р ы н Д. Дойліды: [Верш] / З рус. // Полымя. № 1; Г е й н э Г. Хлапец пакахаў дзяўчыну / З ням.; Л а н г ф э л а Г. Страла і песня / З англ.; Т э р ' е А. Сяляне / З фр.; Я с е н і н С. Ліст да маці / З рус.; Р ы л ь с к і М. Восень ходзіць / З укр.: [Вершы] // ЛіМ. 25 крас.

1976. В а р а н ь к о П. Роднае; «Я не шукаў любві...»; Люблю я лес...: [Вершы] / З укр. // Далягляды. Мн.

1977. А л е й н і к Б. Песня пра маці; «І адкуль тое ліха навалілася...»; Пахаванне настаўніка: [Вершы] / З укр. // Далягляды. Мн.

1978. Т а л с т о й Л. За што?: Апавяданне / З рус.; Ш ы л е р Ф. Дамон і Фінцій: Балада / З ням. // Далягляды. Мн.; Яго ж. Гера і Леандр: [Верш] / З ням. // Полымя. № 4.

1979. І н а н і ш в і л і Р. Пірасмані; Г о г і ч а й ш в і л і Г. Навагодняя ноч: [Апавяданні] / З груз. Сааўт. пер. Т. Цулукідзе; М а р у а А. Пачатак жанчыны; Праз дзесяць год; Гонар; Завяшчанне: Навелы / З фр. // Далягляды. Мн.

1982. П е т р а р к а Ф. Санет / З італ.; Ш ы л е р Ф. Надпісы: Крыніца маладосці; Прыгажэйшая з'ява; Чаканні і вынікі / З ням.; Т ы ч ы н а П. «О, панна Інна, панна Інна!..»; А л е с ь А. «Не бярыце з зялёнага лугу вярбы..» / З укр.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.

1983. В а р а н ь к о П. «Люблю я лес...»; Роднае; Паходня; «Дзве тасёмкі парваліся...»; «Даруй, мой сыне!..»; «Я не шукаў кахання...»; «Хлынуў дождж...»: [Вершы] / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.

1984. Т ы ч ы н а П. На плошчы: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

1985. Я с е н і н С. Ліст да мацеры: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 10.

1. 6.

Г е й н э Г. Выбр. тв. / З ням. Мн., 1959 / Рэд. пер.

Т в е н М. Жанна д'Арк: Роман / Пер. с англ. И. Семежон, Н. Тимофеева. Мн., 1961 / Рэд.

М а й с т р ы беларускай сцэны: Кніга трэцяя. Мн., 1978 / Рэд.

«М е д а в ы кум...»: Нар. апавяданне; Сірочая; Сірочая вясельная: Пяюць на вяселлі; На вячорках пяюць: Нар. песні // Арш. малад. 1928. № 7 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Г а н ч а р ы к М. Праз гады і дзесяцігоддзі: [Успаміны] // ЛіМ. 1981. 21 жн.; Г а р э ц к і М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928 // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984; Г а ў р у с ё ў С. Сэрца, адкрытае характву // Вяч. Мінск. 1969. 22 мая; Г і л е в і ч Н. Апошні паклон // ЛіМ. 1979. 23 лют.; Я г о ж. Майстар «з краю музыкі і слова» // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Я г о ж. Паэт-інтэлігент брусаўскай школы: Памяці Ю. П. Гаўрука // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982; Г л ы б о ц к і Т. З літаратурных краёў // Чырв. змена. 1927. 13 вер.; К а б р ж ы ц к а я Т., К а б р ж ы ц к і У. І душы палёт, і часу адчуванне // ЛіМ. 1975. 16 мая; К а з ы р а Л. Почырк майстра // Там жа. 1985. 17 мая; К л ы ш к а А. Перакладаць верш вершам // Там жа. 1977. 13 мая; К о л а с Я. [Ліст] // Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Мн., 1964. Т. 12; М а ж э й к а А. Сталасць майстра: Юрку Гаўруку — 70 гадоў // Беларусь. 1975. № 5; М а р т ы н а в а Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 58—63; Н і к і ф а р о в і ч В. «...Лячыць хваробы часу» // Нікіфаровіч В. Дарогі ў шырокі свет. Мн., 1979; Я г о ж. Перакладчык «Гамлета» // Полымя. 1965. № 4; Я г о ж. Урокі майстэрства // Там жа. 1981. № 6; П а л я к о ў С. Кветкі далёкіх палёў // Чырв. змена. 1975. 6 мая; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г о й ш а В. У вянок роднай культуры // Звязда. 1975. 6 мая; С е м я ж о н Я. Адборным насеннем і поўнаю жменяй // ЛіМ. 1965. 4 мая; Я г о ж. Урокі настаўніка // Там жа. 1980. 16 мая; Ф а к т а р о в і ч Д. Ставіцца пытанне аб шчасці // Там жа. 1961. 28 ліст.; Ю р к у Гаўруку — 70 // Там жа. 1975. 16 мая; Ю р ы й Паўлавіч Гаўрук: [Некралог] // Звязда. 1979. 20 лют.; ЛіМ. 1979. 23 лют.

На латышскай мове. Ā b o l a M. Atminas par Raini // Karogs. 1971. Nr 12.

На рускай мове. Л а п и д у с Н. Зарубежная литература в белорусских переводах: (1917—1941 г.) // Лапидус Н. Зарубежная литература в белорусских изданиях и переводах. Мн., 1968; Х в е д а р о в и ч М. В. творческом расцвете // Сел. газ. 1965. 18 апр.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 18.

В. М. Грышкевіч.

ГАЎРУСЕЎ СЦЯПАН

Гаўрусёў Сцяпан Захаравіч (10.5.1931, в. Нова-Аляксандраўка Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл.— 12.3.1988, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках), паэт, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1955. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1987, за кнігу «Пладаноснасць»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі не ведалі граматы, але гэта былі сапраўдныя народныя ўмельцы. С. Гаўрусёў згадваў у аўтабіяграфіі: «Бацька, Захар Іванавіч, славіўся залатымі рукамі і цвярозай галавой. Ён умеў усё, што трэба ў гаспадарцы,— зрабіць рэсорную каляску і зашкліць вокны, зваліць валёнкі і змайстраваць мялку, назубіць сярпы і асадзіць вокны... Маці, Тацяна Іванаўна, была, як гаварылі ў нас, і пралля, і ткалля, любіла песні, ведала многа казак і кніжных гісторый і шчодра дзялілася з дзецьмі гэтым багаццем». У школе С. Гаўрусёў вучыўся з 1938. Да вайны скончыў тры класы Даманаўскай пачатковай школы. Пасля вызвалення родных мясцін ад фашысцкіх акупантаў скончыў чацвёрты клас і перайшоў у Пудаўнянскую сямігодку, дзе вучыўся да 1948. У час летніх канікул штогод працаваў у калгасе. Да прызыву ў армію (у 1951) скончыў тры курсы Магілёўскага педвучылішча. Дэмабілізаваўся ў 1954. Працягваў вучобу завочна ў Мінскім педвучылішчы. Працаваў літсупрацоўнікам рэспубліканскай газеты «Звязда» (1954—57), рэдактарам выдавецтва «Беларусь» (1964—65). Астатні час быў на творчай рабоце. Шмат падарожнічаў па краіне.

Пісаць вершы С. Гаўрусёў пачаў рана, з 8 гадоў, аднак пачаткам літаратурнай працы лічыцца 1948, калі на старонках газет і часопісаў з'явіліся яго першыя вершы. У 1955 выдаў першы зборнік паэзіі «Паходныя кастры». Гэта былі вершы пра вопыт пакалення, якое вырасла «пад гарматнымі стваламі». Памяць аб Айчыннай вайне і народным подзвігу, услаўленне стваральнай місіі сучасніка, апяванне хараства прыроды — асноўнае ў паэзіі С. Гаўрусёва. Яго стылю ўласціва спалучэнне публіцыстычнай узнёсласці, прамоўніцкіх інтанацый з лірычнай задушэўнасцю. У паэме «Профіль веку» стварыў вобраз У. І. Леніна. Выступаў у друку з нарысамі, літаратурна-крытычнымі артыкуламі і рэцэнзіямі. Актыўна працаваў у галіне мастацкага перакладу. На беларускую мову пераклаў шэраг твораў А. Твардоўскага, М. Ісакоўскага, М. Святлова, А. Пракоф'ева, М. Дудзіна, С. Нараўчатава, Я. Райніса, Я. Судрабкална, І. Харыка, С. Капуцікян, К. Куліева, Э. Межэлайціса, асобныя вершы таджыкскіх, узбекскіх, азербайджанскіх і башкірскіх паэтаў. Разам з А. Пысіным пераклаў «Маабіцкі сшытак» М. Джаліля. Творы С. Гаўрусёва перакладаліся на рускую і іншыя мовы. Многія яго вершы пакладзены на музыку Д. Кур'яновічам, А. Палонскім, К. Цесаковым і інш. кампазітарамі.

А. С. Гурская.

Бібліяграфія

1.1.

Кляновыя лісты: Выбранае. Мн., 1971. Рэц.: Сычев А. «Чтобы силу слова сохранить» // Неман. 1972. № 4; Яфімаў Ф. Вернасць сабе // Маладосць. 1972. № 5.

Клопат: Вершы. Мн., 1976. (Б-ка бел. паэзіі).

Крона: Выбр. вершы і паэмы. Мн., 1981. Рэц.: Рудкоўскі М. «Жыццё нашы словы праверыць...» // Маг. праўда. 1982. 19 лют.

1.2.

Паходныя кастры: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Бярозкін Г. Маладосць — гэта пошукі // Беларусь. 1956. № 2; Есаков А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; Ефимов Т. Первая разведка // Сталин. молодежь. 1955. 11 окт.; Казека Я. Годы и стихи // Сов. Отчизна, 1955. № 6; Кудраўцаў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; Міхайлава Р. Кнігі паэтычных аднагодкаў // Чырв. змена. 1955. 5 ліст.; Сухарукаў І. Свежы паэтычны голас // Мін. праўда. 1956. 22 студз.; Шаўня А. Перажытае і прыдуманае // ЛіМ. 1955. 8 кастр.; Шчарбатаў Г. Першыя кнігі // За Радзіму. 1955. 23 кастр.; Яго ж. Размова аб першай кнізе // Маладосць. 1955. № 11.

На грэбнях хваль: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Аляксандраў В. Паэзія любві і мужнасці // Чырв. сцяг. 1959. 20 снеж.; Гаўрук Ю. За парогам маладосці // Беларусь. 1960. № 1; Ралько І. Слова ў вершы // Полымя. 1959. № 11.

Шчодрасць: Вершы і паэмы. Мн., 1962. Рэц.: Березкин Г. С перевала на перевал // Дружба народов. 1963. № 2; Бойко В. Творчество — это старт //

Знамя юности. 1962. 28 июня; Б я р о з к і н Р. Шлях да вышынь // ЛіМ. 1962. 30 сак.; Ж ы ч к а Х. Славячы нашу зямлю... // Мін. праўда. 1964. 3 студз.; К р ы в а л ь С. Ёсць героі, ёсць песні // ЛіМ. 1963. 5 снеж.; С а л а в е й Л. Шчодрасць // Беларусь. 1963. № 7; Т а р а с В. Шчодрае сэрца // Полымя. 1962. № 5; Ф і р ш т э й н Б. Зайздросная шчодрасць паэта // ЛіМ. 1963. 10 снеж.

Ураган: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: М а к а л ь П. Высокая паэзія звычайнага // ЛіМ. 1967. 10 сак.; П р ы х о д з ь к а П. Адкрыццё новага // Маг. праўда. 1967. 10 чэрв.; Я г о ж. Думкі і вобразы // Беларусь. 1967. № 6; Р у с е ц к і А. На дасягнутай вышыні // Полымя. 1967. № 3.

Профіль веку: Вершы і паэма. Мн., 1969. Рэц.: Б у р ' я н Б. // Полымя. 1969. № 9.

Пераклічка: Вершы і паэма. Мн., 1973. Рэц.: П ы с і н А. На паверцы // Полымя. 1974. № 5; Маг. праўда. 1974. 5 сак.; Я г о ж. «Чорны воран, белы лебедзь...» // Голас Радзімы. 1974. № 33.

Водсветы: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Г а р а д н і ц к і Я. Сведчанне пра час // Звязда. 1979. 4 мая; Г н і л а м ё д а ў У. Творыць памяць // Полымя. 1978. № 10; М а р ч а н к а С. «Я помню і сёння...» // ЛіМ. 1978. 10 ліст.

Азарэнне: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: Б а г д а н а ў Ю. Прага жыцця // Беларусь. 1981. № 8; Б о н д а р Т. У святле ўспамінаў // Полымя. 1981. № 6; М і ш ч а н ч у к М. Святло азарэння // ЛіМ. 1980. 3 кастр.; Т к а ч о ў В. «Расці ў раздоллі палявым» // Звязда. 1980. 2 ліст.

Пладаноснасць: Новыя вершы. Мн., 1986.

Званы нябёс: Вершы і паэмы. Мн., 1988.

1.3.

1947. Мястэчка адраджаецца // За Радзіму. 7 сак.; Рыхтуюцца да жніва // Там жа. 3 ліп.

1948. Мост: [Верш] // Беларусь. № 9; Песня будаўніцтва; Іней: [Вершы] // За Радзіму. 28 сак.; Клён: [Верш] // ЛіМ. 7 лют.

1949. Мост; На Аршанскім шасе; Нова-Аляксандраўка: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Магілёў; Калгасная пасека: [Верш] // Беларусь. № 5; Каляндар: [Верш] // За Радзіму. 27 сак.; Толькі закрані...: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Выстаўка: [Верш] // Там жа. 27 ліст.

1950. Маўзалей; Дошка гонару; Паходныя кастры; Беларускі вінаград: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Магілёў; Лесарубы; Клён: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Выстаўка: [Верш] // Беларусь. № 1; Жывы з жывымі: [Верш] // Там жа. № 4; Атэстат сталасці; Радзіма; Сады; Звініце, песні; Калгасны клуб: [Вершы] // Там жа. № 6; Вадаспад: [Верш] // Там жа. № 7; Тэлеграма; На калгаснай сенажаці; На начной варце: [Вершы] // Там жа. № 10; Дошка гонару: [Верш] // Полымя. № 9; За Радзіму. 15 студз.; Сады: [Верш] // За Радзіму. 30 крас.; Люстра: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Маўзалей: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; На досвітку; Аўтастрада: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; Школа творчасці // Там жа. 19 жн. / Сааўт. А. Пысін; На агітпункце: [Верш] // Чырв. змена. 28 лют.; В. В. Маякоўскаму: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1951. Жаўранак: [Верш] // Беларусь. № 3; Бацькаўшчыне: [Верш] // Там жа. № 6; Дняпранка: [Верш] // Там жа. № 7; За Радзіму. 20 мая; Новы год: [Верш] // За Радзіму. 1 студз.; Яшчэ зара: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Шкляр: [Верш] // Там жа. 8 крас.; ЛіМ. 2 чэрв.; Помнік савецкаму салдату ў Берліне: [Верш] // ЛіМ. 3 сак.

1952. Дошка гонару; Маладосць; Шчасце: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Горны пераход; Байкальская нявеста; Гарніст: [Вершы] // Беларусь. № 3; Геолаг: [Верш] // Полымя. № 8; Раніца ў Сібіры: [Верш] // За Радзіму. 25 студз.; Байкал: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Сталасць: [Верш] // Там жа. 3 жн.

1953. Будаўнік; Арка над вакзалам; Бібліятэкарша: [Вершы] // Беларусь. № 5.

1954. За дунайскімі хвалямі; Сінявокая балгарка: [Вершы] // Беларусь. № 6; Па родных дарогах; На парадзе; Яшчэ учора: [Вершы] // Маладосць. № 6; Палатка ў пустыні; Валгадонец; Ночы на граніцы; На полі бою: [Вершы] // Полымя. № 8; Бацькаўшчыне: [Верш] // Гродзен. праўда 26 лют.; Сінявокая балгарка: [Верш] // За Радзіму. 18 ліп.; Палатка ў пустыні: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Сталін у Курэйцы: [Верш] // ЛіМ. 25 снеж.; Ля стром дняпроўскіх; Вецер: [Вершы] // Чырв. змена. 14 ліст.

1955. Вішня цвіце; Шчаслівая трывога; Салдацкі танец; У жніво: [Вершы] // Беларусь. № 3; Дзве сустрэчы; Павее вечар...: [Вершы] // Там жа. № 6; Фата маргана; Ехаў салдат з Забайкалля: [Вершы] // Там жа. № 7; Мастацкія сілуэты: Эпіграмы // Там жа. № 9 / Сааўт. Э. Валасевіч; Пасля службы; Маці: [Вершы] // Там жа. № 10; Маленства: [Верш] // Маладосць. № 8; На беразе Байкала: [Верш] // Там жа. № 9; Пабрацімы: [Верш] // Полымя. № 5; Вясёлка ў гарах: [Верш] // Там жа. № 7; «У дальнім раёне» Паўлюка Пранузы: [Рэц. на кн.: П р а н у з а П. У дальнім раёне. Мн., 1954] // Там жа. № 9; Вечар над возерам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Паэзія і апісальніцтва // Звязда. 10 сак.; З любоўю да справы: Нарыс // Там жа. 21 кастр.; Сасна: [Верш] // Чырв. змена. 16 студз.

1956. Новая кніга Пімена Панчанкі: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Шырокі свет. Мн., 1955] // Беларусь. № 1; Вечар настане: [Верш] // Там жа. № 10; Яблынька: [Верш] // Бярозка. № 12; Штурм Зімняга: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 61; Звязда. 6 ліст.; Вершы Міхася Пянкрата: [Рэц. на кн.: П я н к р а т М. Салаўіны бераг. Мн., 1956] // Полымя. № 7; Ля труны паэта: [Верш] // Там жа. № 9; ЛіМ. 16 жн.; Сцюдзёна ў гарах...; Вяселле; Вербавыя свісткі: [Вершы] // Полымя. № 11; Стихи товарища: [Рэц. на кн.: К и с л и к Н. Разговор с друзьями. Мн., 1956] // Сов. Отчизна. № 6; Вербавыя свісткі; Халодна ў гарах: [Вершы] // За Радзіму. 23 вер.; Маг. праўда. 23 вер.; Ілюстрацыі, штампы: (Паэзія у час. «Работніца і сялянка») // Звязда. 21 крас.; «Гаворыць Ленін...»: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Радзіма кліча: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Байкальская легенда: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; З апорай на актыў // Там жа. 13 вер.; Хлеб-соль: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Дарога шчасця: [Верш] // Калг. праўда. 1 мая; Добры пачатак: [Рэц. на кн.: М у р а в е й к а І. Ручаінкі. Мн., 1956] // ЛіМ. 23 чэрв.; Макаў цвет: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Ад кнігі да кнігі: [Рэц. на кн.: Г о р у л е в Н. В пути. Мн., 1956] // Там жа. 27 снеж.; По-старому о новом // Сов. Бел. 31 окт.; Кранід Карэнноў: [Верш] // Чырв. змена. 28 кастр.; Вясновы вецер; Тапограф; Палкоўнік; Памяці загінуўшых; Ля байкальскіх тунеляў: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.

1957. Гарніст новай эпохі // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Паміж палёў, паміж бароў; Маці і дачка; Млынар: [Вершы] // Беларусь. № 4; Маланкай дрэва разаб'е; Хлеб на кляновых лістах; Ручнікі: [Вершы] // Там жа. № 7; Зборнік лірычных мініяцюр: [Рэц. на кн.: М а т э в у ш а ў В. Магілёўскі шоўк. Мн., 1957] // Там жа. № 8; Чырвоныя коннікі: [Верш] // Там жа № 12; «О каб я мог у час вячэрні...»; «Ставок вады, ставок вады...»; Вясна; «Я познім вечарам дамоў прыехаў...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Вершы аб харастве працы // Там жа. № 8; Хлеб і нахлебнікі: [Рэц. на кн.: Б я л е в і ч А. Хлеб і нахлебнікі. Мн., 1957] // Полымя. № 6; Настаўнік: [Верш] // Віцеб. рабочы. 12 мая; Вербавыя свісткі: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Хлеб на кляновых лістах: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Хлапчуком белагаловым: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Камень на дарозе: [Верш] // Звязда. 5 вер.; Пасля вечарынкі: (Урывак з паэмы «Іней») // Калг. праўда. 24 ліст.; Шчырая размова. // Там жа. 18 снеж.; Украіне: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Пасля навальніцы: [Верш] // ЛіМ. 6 крас.; Паэзія і шаблон: [Рэц. на кн.: П р а н у з а П. Мае землякі. Мн., 1957] // Там жа. 23 ліст.; Дняпроўскія крыніцы // Там жа. 21 снеж.; Ручнікі: [Верш] // Маг. праўда. 7 жн.; Каваль шчасця: (Сказ пра Леніна) // Чырв. змена. 22 крас.; Пад гэтымі барвовымі штандарамі: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Фотаздымкі: Урывак з паэмы «Іней» // Там жа. 24 ліст.

1958. Ад'езд сына: Урывак з паэмы «Іней» // Беларусь. № 7; «І ўсё ж ты нешта не сказала...»; «Сыпануўшы ў твар, як буйная шрапнель...»; Кранаўшчыца:

[Вершы] // Там жа. № 10; Сцяг Брэсцкай крэпасці // За вярт. на Радзіму. № 16; Верасень: [Верш] // Там жа. № 71; Калг. праўда. 12 вер.; Вечар над возерам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 мая; Краса зямлі: [Верш] // Гомел. праўда. 22 жн.; Раман аб калгаснай вёсцы: [Рэц. на: Хадкевіч Т. Даль палявая // Полымя. 1957. № 1—3; 1958. № 1] // Калг. праўда. 14 лют.; Першыя выбары: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Першае каханне: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Цікавае знаёмства // ЛіМ. 4 студз.; Дзіцячыя будні: (Па старонках часопіса «Бярозка» за 1957 год) // Там жа. 8 лют.; Пачатак паэтычнага года // Там жа. 19 сак.; Роздум: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; На высокай гары: Урывак з паэмы «Іней» // Там жа. 19 ліст.; Перад дарогай: [Рэц. на кн.: Падарунак. Мн., 1958] // Там жа. 20 жн.; У родных мясцінах: [Верш] // Маг. праўда. 17 снеж.; За бяседным сталом: [Урывак з паэмы «Іней»] // Мін. праўда. 9 вер.; Свет поэзии: [Рэц. на кн.: Вольскі А. Водбліскі далёкіх маякоў. Мн., 1958] // Сов. Бел. 16 июля, З вышынь чалавечай сталасці // Чырв. змена. 12 студз.; Сцяг Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Палымянае сэрца // Там жа. 3 крас.; Слова пра камсамол: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Ленін за трыбунай: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Цень на сцяне: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Як роўны з роўнымі... // Там жа. 29 ліп.

1959. На родных дарогах: Урывак з паэмы «Штодзённы лістапад» // Беларусь. № 9; Іней: Паэма // Полымя. № 2. Рэц.: Замерфельд Я. Выразна, лаканічна // ЛіМ. 1959. 8 ліп.; Маладосць: [Верш] // Гомел. праўда. 28 чэрв.; Песня над лугам: [Урывак з паэмы «Сушаныя арэхі»] // Калг. праўда. 11 снеж.; Перад адкрытым семафорам: Урывак з паэмы «Штодзённы лістапад» // ЛіМ. 31 кастр.; З верай у шчасце людское: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Прадвесне ідзе па зямлі. Мн., 1959] // Там жа. 5 снеж.

1960. Героі ёсць — і песня будзе; Адпраўленне ў палёт: [Вершы] // Беларусь. № 5; «Садок вячэрні, садок ружовы...»; «Калі б не месяц, што ў акно зірнуў...»; «Журба недаляцеўшых жураваў...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Я вырас пад гарматнымі стваламі; «Мы вучымся герояў выбіраць...»; «Глядзі, гэта ногі трамвая...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Верабей: [Верш] // Вожык. № 12; Штодзённы лістапад: Лірыч. паэма // Маладосць. № 1; Севастопаль; «Румянае, здаровых поўна сіл...»; «Яшчэ ў рухавіках стаіўся гром...»; «За выдумку благую не прыміце...»; «Я думаў: вярнуся парой лістападнай...»; «У перакованыя ямбы...»; «Калі прынёс я ў хату дроў...»; «Усмешку сіні бэз абтрос...»; «Белагрудыя воблакі, белагрудыя воблакі...»: [Вершы] // Там жа. № 7; Развітанне марака; «Дзе ты, наша босая вясна?..»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Адстаім будучыню; Сцяг на месяцы; Зіма запрагла сваіх коней...: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 13 снеж.; Если хочется радостью мир одарить... // Знамя юности. 2 нояб.; Веснавы настрой: [Верш] // Калг. праўда. 6 крас.; «Прыязджай, мая смуглянка...»; «Прыўстаюць на перакатах хвалі...»: [Вершы] // Там жа. 30 крас.; Не ўступім будучыню: [Верш] // Там жа. 27 мая; Вішнёвы сад; Новыя дарогі; Ільняныя званкі: [Вершы] // Там жа. 12 ліст.; За даўгавечнасць песні: [Рэц. на кн.: Русак А. Толькі з табою. Мн., 1960] // ЛіМ. 14 лют.; Штурм акіяна: Урывак з паэмы «Палярная араторыя» // Там жа. 23 крас.; Штурхала хмара ў плечы; Спёка; «Бы нерухомай плоткай...»: [Вершы] // Там жа. 17 чэрв.; «У перакованыя ямбы...»: [Верш] // Маг. праўда. 4 чэрв.; Калыша вецер алыя сцягі: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; «Над Маўзалеем сонца — у зеніце...»; «Яшчэ з людзей не помніць аніхто...»: (Да скульптурнай работы Заіра...): [Вершы] // Мін. праўда. 15 крас.; Зайздрошчу тым, хто бачыў Ільіча!: [Верш] // Наст. газ. 22 крас.; Нашчадкі Ільіча: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Лівадзійскія чайкі; «Мой даўні род не ведаў кволых...»; «На прывале стралковая рота...»; «У складках гор застыла ўсмешка...»: [Вершы] // Чырв. змена. 10 крас.; Вершы і... бразготкі: Агляд вершаў пачынаючых аўтараў // Там жа. 1 чэрв.; Людзі знаходзяць сябе // Там жа. 29 ліст.

1961. Сталасць; Хлеб-соль; «Высокім токам хлыне сіла...»; «Калі б не месяц, што ў акно зірнуў...»; Садок вячэрні, садок ружовы...»; «Штурхала хмара ў плечы: — Падбяжы!...»; Спёка; «Страшэнны ўдар малатабойца...»: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Сцяг на месяцы; Вострая брама ў Вільнюсе: [Вершы] // Бог і людзі. Мн.; Байкальская легенда // Вянок дружбы. Мн.; Нашчадкі Ільіча: [Верш] // На школьнай эстрадзе. Мн.; «Беражом мы гадамі нейкі чайнік бляшаны...»; «Прыдумаў я і салаўёў і бэз...»; «Паілі жарабкоў кавалерысты...»; «Я прайду, не трывожачы дворнікаў сонных...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Людзі з чыстага сонца: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 вер.; Віцяблянка: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Героі ёсць — і песня будзе: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Прыгажосць душэўная: Нарыс // Калг. праўда. 11 чэрв.; Лірычны пафас і паэтычная скарагаворка // ЛіМ. 24 сак.; З агню і кропель...: Пралог да паэмы // Там жа. 19 вер.; Нам будучыня рукі працягнула: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; Навагодні малюнак: [Верш] // Наст. газ. 4 студз.; Недаравальная гарэзлівасць: Адкрытае пісьмо Вадзіму Зыблеву // Чырв. змена. 15 лют.; Радасць: [Верш] // Там жа. 16 ліп. [Плагіят А. Смыка ў С. Гаўрусёва]; Аптымістычная кантата: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Шырэй крок, таварыш сучаснік!: (Рысы будучага ў сённяшнім жыцці) // Там жа. 31 снеж.

1962. Цень на сцяне; Мы селі на шырокагрывых коней: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Ля труны паэта: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Аптымістычная кантата; «За сінімі вокнамі бэз...»: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; Начлег на Сіхатэ-Аліньскім перавале; «Крычаў паравоз у жалезную глотку...»; «Міне вяселле, адзвоняць чаркі...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Украіне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 снеж.; Гомелю: [Верш] // Гомел. праўда. 22 ліп.; Лірычная разведка // ЛіМ. 5 чэрв.; Па дарозе ты ідзеш: [Верш] // Чырв. змена. 19 сак.; Слова з чыстага сонца // Там жа. 5 ліп.

1963. Аптымістычная кантата: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Гарызонты паэзіі // ЛіМ. 4 мая; І ад салаўёў бывае сумна: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Залатыя ключы. Мн., 1963] // Там жа. 9 жн.; Паэзія — заўсёды непаўторнасць: [Рэц. на кн.: Калеснік І. Пяць сузор'яў. Мн., 1963] // Там жа. 15 кастр.; Памяць сэрца: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Вечнасць. Мн., 1963] // Там жа. 27 снеж.; Вернасць: [Верш] // Маг. праўда. 4 жн.; Аскома; Штабелявалі хлопцы шпалы; «Быць бы мне бардам белагаловым...»: [Вершы] // Чырв. змена. 14 лют.; Ветразі вечнай паэзіі // Там жа. 14 сак.; Патэнты трэба перагледзець // Там жа. 13 кастр,; Без дакладнага адраса // Там жа. 4 снеж.

1964. Маскве: [Верш] // Рэпертуарныя старонкі. Мн.; Чырв. змена. 2 лют.; «Над сваёю стратаю дачаснай...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Я — той, хто змог з-пад гусеніц узняцца: [Верш] // Віцеб. рабочы. 20 чэрв.; Я вырас пад гарматнымі стваламі: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Ля фотаздымкаў паўшых братоў: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Сцяг Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Заря. 18 июля; Сакрэты няхітрай лабараторыі: [Рэц. на кн.: Пранузa П. Калі верыш. Мн., 1963] // ЛіМ. 21 лют.; У вянок // Там жа. 10 сак.; Фарбы жыцця і касмічны пыл: [Рэц. на кн.: Тармола Р. Асколкі і росы. Мн., 1964] // Там жа. 31 сак.; Жывыя рысы Ільіча; Прydняпроўе; Будучыня: [Вершы] // Маг. праўда. 24 мая; На рубяжы высокім: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Сучаснасць; У спелым садзе; Штабелявалі хлопцы шпалы: [Вершы] // Там жа. 23 жн.

1965. «Мы ўсе спяшаемся і — нездарма...»; «Дзень добры, лес яловы...»; «Гарлач бярозавіка ў жніўным полі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Чаму кот без ботаў, а заяц без хаты: (Казка) // Вясёлка. № 5; Рэквіем; «Так светла ў бліжнім садзе...»; «Лайма... Лайма... Што такое...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Па родных дарогах: [Верш] // Віцеб. рабочы. 15 жн.; З кнігі «Ураган»: Рэквіем; Упэўненасць: [Вершы] // Там жа. 25 снеж.; Той шчаслівы, хто юны: [Верш] // Гомел. праўда. 21 снеж.; Вобмацкам, наўгад... // ЛіМ. 5 сак.; Рэквіем: [Верш] // Там жа. 7 мая; Маг. праўда. 12 мая; Сланечнік: [Верш] // ЛіМ. 13 ліп.; Дакладнасць думак і настрояў // Там жа. 19 ліст.; Ленін за трыбунай: [Верш] // Маг. праўда. 21 крас.; «Мы ўсе спяшаемся і — нездарма...»; «Дзень добры, лес яловы...»: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; Чаму Кот без ботаў, а Заяц без хаты: Казка // Там жа. 24 ліп.;

Ніва. 22 жн.; З кнігі «Ураган»: Атлант; «Атамныя смерчы...»; «Дажджу матроскі клёш...»: [Вершы] // Маг. праўда. 28 жн.; «Гарлач бярозавіка ў жніўным полі...»: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Шторм паэзіі // Чырв. змена. 11 лют.; Надзейны старт: Паэзія ў час. «Маладосць» // Там жа. 31 сак.; Ветразі плывуць за небасхіл // Там жа. 4 жн.; Ад каласка да нівы: Паэзія А. Пысіна // Там жа. 10 кастр.

1966. Трываласць грунту // Пра час і пра сябе. Мн.; Атлант; «Атамныя смерчы...»; «Дажджу матроскі клёш...»; Русенка; «Падлеткі коней пояць...»; «Мне б хацелася б прайсці...»; «Русы хмель дарогай дыбаў...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Жывыя рысы Ільіча: [Верш] // Бярозка. № 4; Новая школа: [Верш] // Там жа. № 9; Лірыка: «Гарлач бярозавіку ў жніўным полі...»; «Вы чалавека снежнага шукалі...»; Чырвоныя бінты; «Акружэнцу-салдату...»; «Пад персідскай кашуляй...»; Капяжы; «Маланкай дрэва разаб'е...»; Пярсцёнкі з медных пятакоў; «Вераснёвыя дні...»; «На самотных папялішчах...»; «Пад зрэнкамі гарластых кулямётаў...»; Уральскі вечар; «Хлапчуком белагаловым...»; «Ты чуеш? — збіраецца бура! Спяшайся!...»; «Тут быў паходны медсанбат...»; «Пагранічных шлагбаумаў цені...»; «Я — жвавая крывінка твайго току...»: [Вершы] // Полымя. № 9; Новыя вершы: Бадзёрасць; Сучаснасць // Віцеб. рабочы. 4 студз.; Балада пра вялікую дарогу: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Вясна пяцігодкі: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Суровы напамін; Сучаснасць: [Вершы] // Гомел. праўда. 18 лют,; Атлант: Верш з кнігі «Ураган» // ЛіМ. 7 чэрв.; Цыркавыя коні; Вавёрчыны ключы; Станцыя Цёмны Лес: Урыўкі з кнігі вершаў «Ураган» // Там жа. 23 жн.; Пярсцёнкі з медных пятакоў: [Верш] // Там жа. 6 вер.; «Не ведаю, ці трэба...»; «Гнаўся страх па пятах...»; «З галавою хаваюся...»; «Ці ясны дзень...»; «Я помню — неба...»; Вербавыя прысады; «Страшна і прывольна...»; «Світальны вецер...»: [Вершы] // Там жа. 24 кастр.; Камень на дарозе: [Верш] // Маг. праўда. 1 сак.; «Тэлетайпы — швейныя машыны...»; «Не хачу я будзіць палахлівае рэха...»; «Чаго дзяўчына адна хадзіла...»: [Вершы] // Там жа. 11 вер.; «Да цёмных траў прыпаўшы ніц...»: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Станцыя Цёмны Лес; «Доўга злаўчаешся, каб рашчапіць...»: [Вершы] // Там жа. 23 жн.; Гронкі паэзіі: Сонца ўдарыла ў гонг; Лясы Радзімы; Медсанбат; Я дарыў табе нябёсы // Мін. праўда. 13 сак.; Ленінскае слова: Урывак з паэмы «Ураган» // Там жа. 22 крас.; Новыя вершы: «Крычаў паравоз у жалезную глотку...»; «Світальны вецер волкі...»; «На крымскіх камяністых берагах...» // Наст. газ. 3 снеж.; Штрыхі да партрэта: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.; «Памянішча б плаўнікамі з рыбай...»; «Ён любіць палахлівых рыб...»; Чорнае мора; «Прыўстаюць на перакатах хвалі...»; Памяці маці; «Сюрпрыз неспадзяваны...»: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; Манумент; «Мы друга ў апошні праводзілі шлях...»; «Сёння вырай вярнуўся здалёку...»: [Вершы] // Там жа. 24 вер.; Ад Вахша да Нёмана // Там жа. 8 кастр.; «Крычаў паравоз ў жалезную глотку...»; «Бягуць, бягуць — ці воблакі, ці коні...»; «Пэўна, шэры шынель мне саткалі дажджы...»: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.; «На лугу — абламанае бурай вецце...»; «На родных нівах і ў дальніх далях...»: [Вершы] // Там жа. 27 ліст.

1967. «Ёсць магія сталіц — жывыя цені...»; «У літаўры б'юць мерыдыяны...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Аптымістычная кантата: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Сцяг на месяцы: [Верш] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; Пад апекаю бацькоў...: [Верш] // Вожык. № 6; Балада аб вялікім шляху // Там жа. № 21; Прызнаюся — я шчыра зайздрошчу: Многастаночніца: [Вершы] // Маладосць. № 10; Профіль веку: Паэма // Там жа. № 11; Мінск: [Верш] // Полымя. № 10; «Прыехаў на саракатонцы ўранку...»; Спінінг Жаліо Кюры; «Жаўрук прадзе сярэбраную нітку...»; «Я зноў і зноў чакаю з-за пагорка...»; «О прыстань баязлівых — успаміны...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Абруч коціцца ўдалячынь: [Рэц. на кн.: Г р а х о ў с к і С. Тры вымярэнні. Мн., 1967] // ЛіМ. 1 жн.; Роздум у дарозе: [Рэц. на кн.: Л о й к а А. Каб не плакалі кані. Мн., 1967] // Там жа. 18 жн.; Многастаночніца: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; «Век дваццаты — у працівагазе...»: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Пераадоленне інерцыі: [Рэц. на кн.: П р ы х о д з ь к а П. Сонца раней узышло. Мн., 1967] // Там жа. 17 кастр.; Профіль веку: Урывак з паэмы // Там жа. 7 ліст.; Каб рукою кратаць вышыню: [Рэц. на кн.: Р у д к о ў с к і М. Сінія Брады. Мн., 1967] // Там жа. 24 ліст.; Думаць самастойна: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Светацені. Мн., 1967] // Там жа. 5 снеж.; Сем вершаў: Рыбалка на граніцы; 900-годдзю Мінска; «Фідэль! Аб чым ты думаеш начамі...»; «У літаўры б'юць мерыдыяны...»; «Гэта ён — чалавек невідушчы...»; «Піла-вяртуха — звонкая гарэза...»; На раскопках Херсанеса Таўрычаскага // Маг. праўда. 4 крас.; Дняпроўскі паром: [Верш] // Там жа. 14 мая; З Леніным у сэрцы: Урывак з паэмы «Профіль веку» // Наст. газ. 28 кастр.; Маналіт: [Верш] // Чырв. змена. 6 крас.; Слова патомкаў Фархада // Там жа. 10 чэрв.; «Чую дыханне зямлі» // Там жа. 15 ліп.; Лёс, сонцам наканаваны // Там жа. 5 жн.; Вернасць прызванню // Там жа. 23 жн.; Песні, народжаныя ў барацьбе // Там жа. 3 кастр.; Сінява прывабных небасхілаў // Там жа. 18 кастр.;

1968. Сейбіт: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; Беларусь. № 4; ЛіМ. 9 крас.; Роднай вёсцы; «Галінка зварухнецца і спрасоння...»: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Мінску: [Верш] // Голас Радзімы. № 45; «Гэта ён — чалавек невідушчы...»; «У хату ластаўка ўляцела...»; «Піла-вяртуха — звонкая гарэза...»; «За прыгуменнем — ядранае жыта...»; «Гармонія вячэрняй цішыні...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «У ачышчэнні ёсць усім патрэба...»; «Узятак вечаровы...»; «У пурпурова-трапяткім прыполе...»; Каляровы снег: [Вершы] // Там жа. № 11; Лірыка: «На возе чэрвеньскага сена...»; «Вачэй прыжмураных хітрынкі...»; «Што грошы? Сквапных сіла...»: [Вершы] // Полымя. № 1; З новай кнігі: «Век дваццаты — у працівагазе...»; «Прашчур мой гібеў у пушчы...»; «Рыбалка на граніцы...»; «За прыгуменнем — ядранае жыта...»; «Узятак вечаровы нясе дамоў пчала...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 9 снеж.; Мой Мінск: [Верш] // Гродн. правда. 7 марта; Мінск: [Верш] // Заря. 31 авг.; «Што грошы?..»: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.; «Піла-вяртуха — звонкая гарэза...»: [Верш] // Там жа. 14 мая; «У ачышчэнні ёсць усім патрэба...»: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; «На возе чэрвеньскага сена...»: [Верш] // Маг. праўда. 25 студз.; На надежном рубеже: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Універсітэцкі гарадок. Мн., 1967] // Сел. газ. 27 апр.

1969. «Баюся воблакі спыняць, баюся...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Аптымістычная кантата: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Пад гэтымі барвовымі штандарамі; Хлеб-соль; «Без кажуха...»; «Птушыныя гнёзды даўно апусцелі...»; Героі ёсць — і песня будзе!; «Якія яблыкі, якія яблыкі...»; Спёка; Ля фотаздымкаў паўшых братоў; Я вырас пад гарматнымі стваламі; «Настроем сваім я зямлю афарбую...»; «Дзень добры, лес яловы...»; Капяжы; «Памяць наша — быццам мост пантонны...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; «Прастрочаны праменнямі прысады...»; «Прыслухаюся да сябе...»; «Ідзём з грыбоў не нацянькі...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Вокнамі ў асветленыя далі: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Там жа. № 9; Паэзія — у праўдзе жыцця: [Рэц. на кн.: К р у п е н ь к а Я. Салаўі. Мн., 1969] // Полымя. № 6; Сэрца, адкрытае хараству: [Рэц. на кн.: Г а ў р у к Ю. Іскры з крэмня. Мн., 1969] // Вяч. Мінск. 22 мая; Крынічная свежасць слова: Максіму Лужаніну — 60 гадоў // Там жа. 3 ліст.; Сцяг Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Заря. 30 апр.; Пасля грому вайны: Урывак з паэмы «Сушаныя арэхі» // Звязда. 25 кастр.; Замініраваныя цацкі; «Мне сніўся сон...»; «У пурпурова-трапяткім прыполе...»; «Забываюцца птушкі маленства...»; «Бясспрэчных ісцін мала...»: Вершы з кнігі «Профіль веку» // ЛіМ. 7 лют.; «З маленства вызначыў кірунак свой...»: Да 100-годдзя з дня нараджэння Аванеса Туманяна // Там жа. 18 лют.; «Прастрочаны праменнямі прысады...»: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Спякотнае лета: Урывак з паэмы «Сушаныя арэхі» // Там жа. 12 вер.; Фарбы блакітнага Прыдняпроўя // Там жа. 16 снеж.; Дыханне роднага краю: [Рэц. на кн.: Р а к а ў В. Вернасць. Мн., 1968] // Маг. праўда. 8 мая; Паясы радыяцыі: [Вершы] // Мін. праў-

да. 4 лют.; «У літаўры б'юць мерыдыяны...»; «Праз далонь угледзішся на сонца...»; «О пранікнёнасць слепаты...»; «Стараецца пчала — ёй многа спраў улетку...»; «Мы цэлы дзень ішлі ў райком...»; Крэмень і крэсіва: [Вершы] // Чырв. змена. 8 лют.

1970. Профіль веку: З паэмы // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; «Галінка зварухнецца і спрасоння...»: [Верш] // Крынічка. Мн.; Сказ пра Леніна: Паводле народнага // Вожык. № 7; Перапёлка; Клёнік-далонік; Казёл рагаты: [Вершы] // Вясёлка. № 7; Вожык; Баязлівы зайчык: [Вершы] // Там жа. № 9; Сустрэча з Я. Купалам; «АТК! Дзяўчатам тут прывычна...»; «Ад ляска і да ляска...»; «Маладзік сярэбрана-зубчаты...»; «Тонкі кужаль беліць Мар'я...»; «Сярод бярозак беластволых...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Рэха вогненных дзён: [Рэц. на кн.: Нядзведскі У. Размова з адсутнымі. Мн., 1969] // Полымя. № 1; Пясняр у стане воінаў // Там жа. № 5; «Мы ўсе спяшаемся і — нездарма...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 18 чэрв.; З жураўліным пяром у руках // ЛіМ. 13 студз.; Уменне глядзець шырока // Там жа. 6 лют.; Паштоўкі з дарогі // Там жа. 24 лют.; Паўната сталай сілы: [Рэц. на кн.: Караткевіч У. Мая Іліяда. Мн., 1969] // Там жа. 13 сак.; У задумах — як ніва ў калоссях: Аляксею Пысіну — 50 гадоў // Там жа. 20 сак.; Глыбокая баразна // Там жа. 31 ліп.; Родныя вытокі // Там жа. 16 кастр.; Бацька шырокія сосны трасе: Урывак з паэмы «Хай сніцца ў небе пяро!» // Там жа. 4 снеж.; А. Пысину — 50 лет // ЛГ. 15 апр.; Дыяпазоны натхнення: [Рэц. на кн.: Броўка П. Між чырвоных рабін. Мн., 1969] // Наст. газ. 7 сак.

1971. Р. Барадулін // Барадулін Р. Станцыя кальцавання. Мн.; Залаціцца ліст кляновы; Каб аж гай шумеў; «Стрэлка, я падганяю цябе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Ночы на граніцы: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; «А далячыні прамянелі ярка...»; «Плашчом акрыю на парозе плечы...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Сын: [Верш] // Там жа. № 10; На арбіце часу: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Круглая плошча. Мн., 1971] // Маладосць. № 9; Ёсць у каго вучыцца // Там жа. № 10; Гарлачыкі-гладышыкі ў акне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Бяссмерце: [Верш] // Звязда. 5 вер.; Абрысы творчых небасхілаў: Паэзія ў часопісе «Полымя» // Там жа. 23 вер.; Задушэўная песня // ЛіМ. 23 ліп.; Прыцягненне родных гняздоўяў: [Рэц. на кн.: Рунь. Мн., 1971] // Там жа. 3 вер.; Алгебра гармоніі: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Зямля гаворыць зорам. Мн., 1971] // Там жа. 1 кастр.

1972. Цень на сцяне; Атэстат сталасці: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Макаў цвет; «Штурхала хмара ў плечы...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Сыноўняя споведзь // ЛіМ. 24 ліст.; Наша будучыня: [Верш] // Чырв. змена. 5 ліст.

1973. Сцяг на месяцы: [Верш] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; «Я ведаю, што ў поціску рукі...»; «У галаве — адны званы...»; Ля чыгункі; «Шуміць трава па пояс...»; «Рыба-скат агнём сябе бароніць...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; «Шалела над краінай ліхалецце...»: [Верш] // Там жа. № 4; «Бомба ўпала...»; «Нядбайна марнее аблога...»; «Дыхнула свежым водарам...»; «Не толькі красамоўным тамадой...»; «І дагэтуль у зялёным жыце...»; «Як птушка рэдкая...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Слова высокага гарту: Піліпу Пестраку — 70 гадоў // Там жа. № 11; На стромах часу: Анатолю Вялюгіну — 50 гадоў // Там жа. № 12; «Галінка зварухнецца і спрасоння...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 1; «Атуленае звонкай цішынёй...»; Зацярушаныя стрэхі; «Да берага, асмужанага спёкай...»; «Спакойна зашчапіўшы дзверы...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Небасхілы; «Кладзе спякота сваё вета...»; Костачка вішнёвая; Цесляры; «З дубовым лісцем на далонях...»; Як ішоў Напалеон: [Вершы] // Полымя. № 7; Паверка: Ліст пажоўклы ляціць да кастра...»; «Ты выскокваў з агню і — адно...»; Май 1945; «Лёгка скалыхнулася...»; «Добра стамілася лета...»; «Васковы пах сасновых дошак...»; Дзед; «Жывое ўсё набрыдзь нядобрую чуе...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Чорны воран, белы лебедзь...»; «Надзену кофту белую...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Слова яго не пойдзе ў запас // Вяч. Мінск. 27 снеж.; Памяці Юрыя Смірнова; Гімнасцёрка: [Вершы] // Звязда. 22 чэрв.; Гарт барацьбы суровых дзён // Там жа. 27 ліст.; Тысячы небасхілаў // ЛіМ. 29 чэрв.; «На белых абадах веласіпеда...»: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; «Птушка касцоў і аратых...»; «Прысеў ля сцяны...»; «Помняць дзяды...»; «На выпарах лясных...»; «Дрымотны рай...»; «Што там бялее...»; «Калі не падзеліш...»; «Вятрыска даль галубіць...»: [Вершы] // Там жа. 31 жн.; Радком гарачым пра людзей // Там жа. 21 снеж.; З новай кнігі: [Вершы] // Маг. праўда. 30 жн.; Правафланговы паэзіі // Наст. газ. 26 снеж.; З новай кнігі: [Вершы] // Чырв. змена. 22 жн.

1974. Сувязь з часам: [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Ядлоўцавы куст. Мн., 1973] // Беларусь. № 3; На магістральным напрамку: Думкі аб дзвюх паэмах // Там жа. № 10; На стромах часу: Анатолю Вялюгіну — 50 год // Голас Радзімы. № 2; Добрай сілы аснова: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Грыбная пара. Мн., 1973] // Полымя. № 2; Ветразі над светам: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Субота. Мн., 1973] // Там жа. № 11; Горан у соснах // Работніца і сялянка. № 2; «Шугала над краінай ліхалецце...»; Цытадэль над Бугам; Хлеб на кляновых лістах: [Вершы] // Заря. 20 марта; Слаўных запаветаў вартыя: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Святло магутнага таленту // Там жа. 5 лют.; «Люблю мой край, старонку гэту...» // ЛіМ. 11 студз.; Слова пра настаўніка // Чырв. змена. 6 лют.

1975. «У знявечаных соснах...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Сцяг Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Урок мужнасці: [Рэц. на кн.: Шутенко Г. Жажда. Мн., 1974] // Беларусь. № 2; Пазыўныя дабра і любові: [Рэц. на кн.: Ракаў В. Пазыўныя. Мн., 1975] // Полымя. № 10; Пад гэтымі барвовымі штандарамі: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Святло высокіх дум // Звязда. 11 мая; Памяць велічных гадоў: [Рэц. на кн.: Прыходзька П. На пераправе. Мн., 1974] // Наст. газ. 28 мая; Любви и ненависти жар: [Рэц. на кн.: Пысін А. Вярбовы мост. Мн., 1974] // Сел. газ. 22 мая.

1976. З паэмы «Штодзённы лістапад: [Урывак] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; «Гарлач бярозавіка ў жніўным полі...»; «АТК! Дзяўчатам тут прывычна...»; Цесляры: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Без заніжаных мерак: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Ты — гэта ты. Мн., 1976] // Полымя. № 10; Памяць і клятва: [Рэц. на кн.: Дракохруст А. Мои вы годы — эшелоны... Мн., 1975] // Вяч. Мінск. 9 лют.

1977. «Баюся воблакі спыняць...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Чылійскія строфы; «Ці скрануў хто сузор'і...»; «Лясы мае, імхі мае...»; «Каб на руках не гіры...»; «А калі хто-небудзь звар'ячэе...»; «Дзе лапа чужынская стала...»; «Устань, не скрыпнуўшы масніцай...»; «Дубоў надрэчных выразное лісце...»; «Туманаў павалоку...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Маладзіковая дарожка...»; «Бруд зімы ручай імклівы вынес...»; «Ледзьве сонца хмурынка заслоніць...»; «Узлесак шастае альховы...»; «Снег церушыўся сыпкі...»; «Ад ляска і да ляска...»; «Вочы заплюшчыш і — грыфельнай дошкай...»; «Душнай цяжкасцю аблок...»; «Дождж рассыпаў пятакі на дахі...»; «Ад юных яблынь — белымбела...»; Гагарын; «Акопы вадой заліло...»; «Імклівы, лёгкі, стрэлавідны...»; «Вы так размашыста зайгралі...»; «Панцыр цёмнага прыпаю...»: [Вершы] // Полымя. № 2; «Высокіх дум бяссоннае свячэнне...»; «Рамонкавы хлопчык...»; «Хітраспляценню з'яў...»; «Прыцішся затоена...»; «Купаюцца лябёдкі...»; «На цесным двары...»; «Дажджынкамі шыбы абмыла...»; «Мёдам чмяліным веюць лугі...»; «Дубовы жар шклянога адвячорка...»; «Нячутны і ціхі...»: [Вершы] // ЛіМ. 6 мая; Удзячнасць лёсу // Там жа. 18 ліст.; «Высокі месяц...»; «А калі хто-небудзь звар'ячэе...»; «Сталінградская балада; «Адпушчаныя дні...»; «Абсыплюцца імёны...»; «Вось дзе яна...»; «Салаўі на зары адсвісталі...»; «На вяршыню смелая...»: [Вершы] // Там жа. 23 снеж.

1978. «Ці ясны дзень, ці дождж цярусіць дробны...»; «Ты выйдзеш з дзіцём на руках...»; «Штурхала хмара ў плечы...»; «Ты чуеш? — Збіраецца бура! Спяшайся!..»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Я вырас пад гарматнымі стваламі: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Пара верасовага ўзятку: Творчы партрэт // ЛіМ. 3 лют.; Бясядзь плыве ў акіян // Там жа. 22 вер.; Каб чалавекам

быць...; «Прыглядацца да шчасця...»; «Усё аддаць...»; Ірынка; «Магілёўскі, палескі ці мінскі...»; «От чаму нашы маці галосяць...»; «Неба ўздыбіцца ці прачнецца...»: [Вершы] // Там жа. 17 ліст.; Змагар, патрыёт, пісьменнік // Чырв. змена. 28 ліст.

1979. У гарт адзеты: Успаміны // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Бацькаўшчыне: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; «Струменіцца ад промняў павалока...»; «Не пакажу я сцежак следапытам...»; «Дыялектыкі мудры закон...»; «У франтавога летапісца Пімена...»; «У далячыні гляну...»; «Усё гусцей твае маршчыны...»; «Серабрыцца далячынь шкляная...»; «Зайграй, мая зорка вячэрняя...»; «Ашаламіў мяне птушыны гам...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; «...Полной горстью сеять»: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Прикосновение к земле. М., 1977] // Неман. № 3; Іней: Паэма // Полымя. № 2; Вызваленне: [Верш] // ЛіМ. 29 чэрв.; Касманаўтам Уладзіміру Ляхаву і Валерыю Руміну: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Віслу ўзлятаць высока: [Рэц. на кн.: Ф е д з ю к о в і ч М. Макаў цвет. Мн., 1979] // Там жа. 28 вер.; Прастор вачам і сэрцу: [Рэц. на кн.: Г р а ч а н і к а ў А. Калі далёка ты... Мн., 1979] // Там жа. 19 кастр.; Тугімі вятрамі наш ветразь напяты: [Верш] // Там жа. 2 ліст.

1980. Я вырас пад гарматнымі стваламі: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Ганаровы экскорт: [Верш] // Бярозка. № 3; «Перажытаму глядзім у вочы...»; «Забыўся ледзьве чуйным сном...»; «Стрыножвалі коней жалезнымі путамі...»; Прызвычаімся да ісцін простых...»; «Духмянае сена стагую...»; «Свішчуць шпакі...»; «На глебу — гмахі...»; «Хочам сказаць...»; «Быў гэткі лес — прабіцца цяжка промню...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; З высокага перавалу // Полымя. № 1; Іскраўцы; У цырульні: [Вершы] // Там жа. № 4; Я вырас пад гарматнымі стваламі; «Адна бярозка і была...»; Кузня ў школе; «Просценькая песня...»; «Над варонкаю з сынам стаю...»; «Зямля не стагнала ад болю і ран...»; Яблыневыя чаўнакі; «Так бярозы ўсе абледзянелі...»; «На ўсіх засцілайце абрусы...»; «Дымных кропель цяжкая шрапнель...»; Нерасстраляныя патроны; «Кладу руку на галаву дзіцяці...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Штрыхі да партрэта: Урывак з паэмы // Голас Радзімы. 6 сак.; «Не можа быць будзённасць шэраю...»; «Не ўмею быць я абыякавым...»; «Ледзь толькі лесу снежная падкова...»; «Дні — як спіцы ў коле...»; «Куды сцягі хаваюць...»; «Планеты ходзяць па арбітах...»; «Для бяды не запасаю солі...»; «Нешта рэчкі нашы памялелі...»; «Дрэвы гінуць маўкліва...»; «Пацяплела. У гулкім голлі...»; «Калі не хопіць для мяне паперы...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 лют.; Граніт спасціжэння: [Рэц. на кн.: В я р ц і н с к і А. Ветрана. Мн., 1979] // Там жа. 28 сак.; Успамінаў высокі касцёр: [Верш] // Там жа. 9 мая; З кнігі «Азарэнне»: «Мяне не трэба папракаць...»; Вязынка; «Хоць конь на чатырох...»; «Ціўкне ў шыбу сініца...»; «Я і навобмацак пазнаю...»; «Санлівы маладзік у голлі...»; «Млечны шлях — як калодзежны жораў...»; Прайшлі мае экспрэсы міма...»; «Ручай вясновы недзе булькае...»; «Паглядзі, як з сінявы...»; «Зара прынесла воклiч развітальны...»; «Праменнем даль прашыла...»: [Вершы] // Там жа. 13 чэрв.

1981. Сцяг на месяцы; Вострая брама ў Вільнюсе; «Калі ствараў зямлю...»: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Кляноваму лісцю — залаціцца: [Вершы] // Вяч. Мінск. 11 мая.

1982. «А можа, там і ёсць той бераг...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Хлеб-соль; «Над варонкаю з сынам стаю...»: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сустрэча з Янкам Купалам: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; 12 красавіка — дзень касманаўтыкі: [Верш] // ЛіМ. 9 крас.

1983. «Я шукаю твой голас у пушчы...»; «Ты перадаў сваё дыханне...»; «Бітва дыхала душна і ўпарта...»; «У белым цвеце і пчаліным гудзе...»; «Калі вушастыя радары...»; «А ціша — нячутней дзіцячага воласа...»; «Вясёлкі круг выратавальны...»; «Выкаваны сосны з серабра...»; «Зямля набрыняе вясновымі дрожджамі...»; Жарт, адрасаваны сабе; «Ад пыхі бронзавей ці тай...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Профіль веку: Урывак з паэмы // Заўсёды з Леніным. Мн.; «У хаце — хлеба ні скарынкі...»; «Поле з васковым адлівам...»; «Як трынаццаць мінула...»; «Каменне з дбайнасцю сабралі...»; «Леваруч абмінаю Хатынь...»; «Колькі год я зязюлі не чую...»; «Вогнішча апоўнач распалі...»; «Калі складсці нам даляры ўсе...»; «З кляновага ганачка...»; «Гасподзь мне судзіў на вяку...»; «Не па-батальённа, не па-ротна...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 крас.; Папярэджанне; Набат: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.; Вястун новага жыцця // Чырв. змена. 27 ліст.

1984. Я вырас пад гарматнымі стваламі: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Маладосць. № 7; Буйніцкае поле; «Ляцелі чырвоныя гусі...»; Глушыць пошчак гарачы; «З дзіцячых досвіткавых дзён...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; Буйніцкае поле [Верш] // Звязда. 21 ліп.; «Іду, пакуль ісці я ў сілах...»; «Мыў бацька рукі, што жылі зямлёй...»; «Зданямі стаўшы пры шулах...»; «Сотні тысяч ствалоў...»; «Пад карнізам аэрапорта...»; «Аблокі дым на камінах прыгнулі...»; «Супакойцеся, мядзведзяняты...»; «Бяда прытойвае свой крок...»: [Вершы] // ЛіМ. 6 студз.; Слова развітання // Там жа. 24 лют.; Валянціна Габрусёва // Там жа. 9 сак.; «Высокі век нам даў правы...»; «Час ударыў не ў тыя званы...»; «Нябёсы штодзённа гучаць галасамі...»; Нікарагуанскі танец; «Падстрыгчы просяць іх пад «вожыка»...»; «Адзін — як вока ў ілбе...»; «Ламае панцыр крыгалом...»; «Бяздомнай музе мала крыл...»; «Плыве паром блакітны неба...»; «Прыўзняўшы пальчыкамі плацце...»; «Дыхае ноч лістападам...» [Вершы] // Там жа. 15 чэрв.; «Лес зялёны калыша імёны...»; «Сляза дзіця — вагой у шар зямны...»; «То падала, то ўставала зарава...»; «Да захаду галавой...»; «Ільністы грывы жытоў...»; «Пушча гневам разгайдана...»; «Твар — здубянелая кара...»; «Лёсу ўдары ён горда прымаў...»; «Далеч раскроіста рэжа...»; «Відны яго рукі распасцёртыя...»; «Ля прысад і па кюветах...»; «Гамонкае лісце пад нагамі...»; «Снег, капяжамі падзяўбаны...»: [Вершы] // Там жа. 26 кастр.

1985. Нікарагуанскі танец; «Час ўдарыў не ў тыя званы...»: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Тры акупацыі — за тры гады...»; «Ці ясны дзень, ці дождж цярусіць дробны...»; «Сінела вёсачка пад лесам...»; Вызваленне; «На ўсіх засцілайце абрусы...»: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; На калгаснай сенажаці; Шкляр; Героі ёсць — і песня будзе!; «Страшэнны ўдар малатабойца...»; «Лязом праменным сляпіў рубанак...»: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; «Вайны асколкі ў даўнасць адляцелі...»; «Узвіваю ветру лёс няўмольны...»; «З нябёс — халодны ступы...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; Сталінград: [Верш] // Полымя. № 5; «Марознай барадой тайгі...»; Вызваленне; «Не бывае ў вайны эпілога...»; «Улёгся пыл пасляваенных танцаў...»; «Жыццё і смерць — як вольтава дуга...»; «Загаворыць Паўлюк Багрым...»; «Аббегчы дзень — як новы мацярык...»; «Тамара Андрэеўна Бірыч...»; «Час праб'е — і я жыццё пакіну...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Вяршыні скал ў пурпуровым зрэзе...»; «Я — упаўнаважаны суддзя...»; «Якая рута-мята...»; «У дрэвах — шолах партызанскіх ценяў...»; «Звар'яцелыя ад перамог...»; «Век пражыць — не поле перайсці...»; «Ідучы пад полымя і кулі...»; «Пісаў я верш пры маладзіку...»: [Вершы] // ЛіМ. 25 студз.; «Гудзе жытнёвы колас мой...» // Там жа. 22 сак.; Палік: Партызанская балада // Там жа. 9 мая; Сэрцабіццё слова // Там жа. 31 мая; «Мы не па воблаках ішлі...»; «Запозненае рэха болю...»; «Туманам росным апавіты... »; «Дышы, браня...»; «Шукаць іголку ў стозе сена...»; «Прастукаў дзень на стыках рэек...»; «Я дарэмна прымерваў...»; «Краёчкам тонкім лёгкай пазалоты...»: [Вершы] // Там жа. 12 ліп.; Святочнасць штодзённасці: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Галоўная вярста. Мн., 1985] // Там жа. 30 жн.

1.4.

Д ж а л і л ь М. Маабіцкі сшытак: [Вершы] / З тат. Мн., 1975 / Сааўт. пер. А. Пысін.

1956. Р а й н і с Я. Селянін; Сумная бяроза; Што ж сейбіт сумуе?..: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1957. О й ф а П. Ленінградскія белыя ночы...: [Верш] / З рус. // Звязда. 21 чэрв.; Т а р а с В. Таварыш Апанскі: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 22 вер.

1958. В е н ц л а в а А. Асвянцім: [Верш] / З літ.

// Галасы сяброў. Мн.; ЛіМ. 28 мая; В а р н о У. Маладзечна; Нарач: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 11; Т а р а с В. Сэрца Ільіча: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 25 студз.; Г о л у й Т. З-за крат Асвянціма: [Верш] / З пол. // Там жа. 12 ліп.; М а т у з я в і ч у с Э. Братам-беларусам: [Верш] / З літ. // Там жа. 27 вер.

1959. С і м а н о в і ч Д. Дом на дарозе бяссмерця; Вясновая казка. [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 2; Б я н ю к М. Яблыня ля дарогі: [Верш] / З рум. // Віцеб. рабочы. 30 жн.; ЛіМ. 26 жн.

1962. К о с т а Я. Спадарожнік: [Верш] / З чэш. // Беларусь. № 1.

1965. М а л ь ц і н с к і Х. «Вясною думкі — неўпапад...»; «Залацяцца, серабрацца...»; «Яна ў душу маю глядзіць...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 7; П у л а д з і Ц. Сустрэча: Паэма / З тадж. // Віцеб. рабочы. 28 ліст.; М і р ш а к а р М. Пагляд Леніна: [Урывак з аднайм. паэмы] / З тадж. // Звязда. 16 ліст.; М а л ь ц і н с к і Х. Добра знаёмая вуліца; «Аселі стромы гор...»; «Пад крымскім небам...»; «Шпак-перасмешнік...»; «Хоць хлопец ты...»; «Усе прайдзісветы...»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 27 крас.; К і р о м К. Водар хлеба; М а с т о н Ш. Крыніцы; Р а х і м-з а д э Б. Лёс; Ф а й з у л а А. Салдат; Х а д ж ы Б. Навальніца: [Вершы] / З тадж. // Там жа. 26 кастр.; Р а х і м-з а д э Б. Сэрцабіццё; В а с і т-з а д э А. Ля вялікай дарогі: [Вершы] / З тадж. // Сел. газ. 21 нояб.; М а л ь ц і н с к і Х. «На яве то ці ў сне...»; «Золата — кожнаму я пажадаю...»; «Яна ў душу маю глядзіць...»; «Я не люблю кідаць на вецер словы...»; «Цябе цяпер не кожны пазнае...»; «Адкрыты дзверы дзень і ноч...»: [Вершы] / З яўр. // Чырв. змена. 28 крас.; Х а д ж ы Б. Таджычка; В а с і т-з а д э А. Чароўная вуліца: [Вершы] / З тадж. // Там жа. 20 ліст.

1966. А й н і С. Марш свабоды; М і р ш а к а р М. Пагляд Леніна: Паэма; А н с а р ы Ф. Салдат; Маё паселішча; Першае спатканне; Сарамлівы хлопец; В а с і т- з а д э А. Чароўная вуліца; Гара Магол; Ля вялікай дарогі; Горныя макі; К і р о м К. На дарогах жыцця; Водар хлеба; М а с т о н Ш. Крыніцы; Н а з а р а ў А. Чабан: (Уступ; Файзабадскі вецер; Вечар на беразе Элака; На ферме; За Анзобскім перавалам; Сустрэча; Дарожны прыёмнік; Дэпутат); Н а з а р а ў Х. Свабоднае пяро; Скажыце; П у л а д з і Ц. Бацькаўшчына; Сустрэча; Р а х і м - з а д э Б. Твой лёс высокі — мой штодзённы лёс; Дываншчыца; Сэрцабіццё; Зялёны ліст; Красуня, спявай; Я на дасвецці з сонцам устаю; Х а д ж ы Б. Навальніца; Прыход вясны; Таджычка; Ш у к у х і А. Я не люблю цябе; Пчала без мёду; Прыгажосць; Вясновы ветрык: [Вершы] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; А л і м д ж а н Х. Мары песняра; Г у л я м Г. Ленінская крыніца; Ташкент; Чарніліца; Мае лепшыя радкі; М і р ц е м і р. З далёкай Ферганы; Кубінцы; Г у л я м Х. Апошні мост; З у н у н а в а С. Чаго я хачу?; Спатканне; І к р а м М. Спакой адвячорка...: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Г у л я м Г. Крыніца; Г у л я м Х. Апошні мост; М і р ц е м і р. Кубінцы: [Вершы] / З узб. // Полымя. № 5; А н с а р ы Ф. Маё паселішча: [Верш] / З тадж. // Знамя юности 9 окт.; Наст. газ. 12 кастр.; Я г о ж. Тост; К а х а р ы А. Дрэвы: [Вершы] / З тадж. // ЛіМ. 4 кастр.; К а х а р ы А. Хмурынка; М і р з о е ў Г. Лірычнае: [Вершы] / З узб. // Там жа. 14 кастр.; К а н а а т а ў М. Смерць Васе: [Верш] / З тадж. // Мін. праўда. 8 кастр.; М і р з о е ў Г. Прыгажосць і сэнс вясны: [Верш] / З тадж. // Там жа. 14 кастр.; Н а з а р а ў А. Вечар на беразе Элака: [Верш] / З тадж. // Сел. газ. 12 окт.; П у л а д з і Ц. Бацькаўшчына; Р а х і м - з а д э Б. Я на дасвецці з сонцам устаю; Х а д ж ы Б. Прыход вясны: [Вершы] / З тадж. // Чырв. змена. 11 кастр.

1967. З у л ь ф і я. Сюзанэ; Насустрач: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; К а п у ц і к я н С. Слова аб ручаях-помніках; Ш ы р а з А. Песня Арменіі: [Вершы] / З арм. // Звязда. 5 кастр.; К у л і е ў К. «Усё было...»; Бетховен, «Чужой бядой...»: [Вершы] / З балк. // ЛіМ. 31 кастр.; Г у л я м Г. Мае лепшыя радкі: [Верш] / З узб. // Піянер Бел. 2 чэрв.

1969. С у д р а б к а л н Я. Элегія з пагрозай; У франтавых пекараў; Pro domo sua: [Вершы] / З лат. // Судрабкалн Я. Яшчэ адна вясна. Мн.; Т у м а н я н А. Араты; Перавал: [Вершы]; Анум: Паэма / З арм. // Туманян А. Лірыка Мн.; Х а р ы к І. Хлеб: Паэма / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1970. К у л ь б а к М. Сусвет; Сярод палёў; Песні жабрака; Горад: [Вершы] / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.

1971. Г у л а ў Б. Сапраўдны падхалім: Гумарыст. апавяданне; Ш а м і е ў К. Цячэ Мургаб: (Прысв. паэту Х. Курбанаву); Балада пра сабаку; Сустрэча пад дажджом: [Вершы] / З турк. // ЛіМ. 3 снеж.

1973. М а л ь ц і н с к і Х. Ціхія аблачынкі; «Ледзь пачало на золак брацца...»; «Ты спыталася раптоўна...»; «Ступіў паляўнічы за чэрствы парог...»; «Маці мая не смяецца даўно...»; Крытыку майму: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 2.

1974. Г у л і я Дз. Жаданне; Сцяг; Лесаруб; Рака; 4 сакавіка 1921 года; Маладым; Восень у Падмаскоўі: [Вершы] / З абх. // Гулія Дз. Выбранае. Мн.; М а к с і м а ў В. Водгукі: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 1; Д ж а л і л ь М. Кветкі; Каменны мяшок: [Вершы] / З тат. // Звязда. 25 жн.; Я г о ж. Не вер!; Шчасце; Пачастунак паэта: [Вершы] / З тат. // Чырв. змена. 10 вер.

1975. Д р а к а х р у с т А. Трафейная кінахроніка; Р а м а н а ў А. Не забудзь; Б у л ы ч о в а А. Балада аб невядомым трубачы: Урывак; Д а р ы з о М. Вершы пра двух салдат; А р л о ў С. У Брэсце; А с т р а в о й С. Пісьмо чалавеку; А ш а н і н Л. Легенда пра абаронцаў Брэста: Урывак; П а г і р а ў Г. Брэсцкая крэпасць / З рус.; Б э р э т а р Х. Камяні Брэста / З адыг.: [Вершы] // Рэха ў граніце. Мн.; Ч у м а к В. «Я парву ўсе вянкі...»; «Эх, каб маёй песні...»; Валошкі; Ё г а н с е н М. «Дзве тысячы год...»; «Я іду па рэйцы...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 1; Б а н д у р э н к а Я. Кавалі; Яблыня цвіце; Не Галіна і не Гнат, толькі чорт вінават; Віно і дружба; В і л ь н ы У. Ключы будапешцкага парламента; «Вось так увесь свой доўгі век...»; Люблю, як пахне хлеб: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 2; А р л о ў С. У Брэсце [Верш] / З рус. // Вожык. № 8; Я г о ж. Тут сёння цішыня; Д р у н і н а Ю. У пярэдадзень вайны / З рус.; Б э р э т а р Х. Камяні Брэста / З адыг.: [Вершы] // Звязда. 26 студз.; Д ж а л і л ь М. Пра адвагу / З тат.; Р а м а н а ў А. Не забудзь! / З рус.: [Вершы] // Там жа. 27 лют.; М е ж а л а й ц і с Э. Чалавек: [Верш] / З літ. // Там жа. 28 сак.; Н я р у д а П. Званы Расіі: [Верш] / З ісп. // Сел. газ. 12 янв.

1976. Н а д ж а ф а ў А. У партызанскім музеі; Ты раны мае бінтавала: [Вершы] / З тадж. // Далягляды. Мн.; Д ж а л і л ь М. Адна парада: [Верш] / З тат. // Работніца і сялянка. № 2; Т у р с у н-з а д э М. Клятва [Верш] / З тадж. // Звязда. 16 жн.

1977. Н а з а р а ў Х. Скажыце: [Верш] / З тадж. // Звязда. 16 жн.; П у л а д з і Ц. Бацькаўшчына: [Верш] / З тадж. // ЛіМ. 19 жн.; В у р г у н С. Масква: [Верш] / З азерб. // Там жа. 23 вер.

1979. М е х ц і Ф. Стогн Хатыні: Фрагменты паэмы / З азерб. // Далягляды. Мн.: Н а р а ў ч а т а ў С. Камуністы; І с а к о ў с к і М. Чужынцы спапялілі хату; Т в а р д о ў с к і А. Мост; С м е л я к о ў Я. Суддзя; П р а к о ф'е ў А. КраншТат; С в я т л о ў М. Італьянец; Г у д з е н к а С. «Ледзьве колы па гравію рыпнуць...»; А р л о ў С. «Яго паклалі ў шар зямны...»; «Ногі скокам, золь у спіну...»; Н е д а г о н а ў А. Біяграфія; В і н а к у р а ў Я. Хлебарэз; Д у д з і н М. Памяці Аляксандра Трыфанавіча Твардоўскага; М е ж ы р а ў А. Касцёр; Уступленне: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 2.

1980. К а р ы м М. 9 мая; А ці мала на свеце ёсць спраў...; Наступае вечар; «Хоць восень, а зямля як маладая...»; «Мяне падхопіш ты імгненна...»; «Хто любіць, то папрокам недарэчным...»; «З сумленнем нам ніяк не згаварыцца...»; «Кахання напеў пачынаецца толькі вясною...»: [Вершы] / З башк. // Далягляды. Мн.; Н а н е ш в і л і І. Здравіца; Дзень паэзіі: [Вершы] / З груз. // ЛіМ. 11 студз.; В а л ь д э с Х.

Ленін сярод жывых; А т э р а Б. Ленін: [Вершы] / З ісп. // Там жа. 18 крас.

1984. С у д р а б к а л н Я. Элегія з пагрозай: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія: У 2 т. Т. 1; А р л о ў С. У Брэсце [Верш] / З рус. // Полымя. № 6.

1.5.

На англійскую мову. Bread and Salt of Hospitality; Circus Horses; „Through evening's garden, garden rosy-dappled..."; „Was it the snowmen you were seeking..."; Summer Heat / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На асецінскую мову. Дуджы профиль: [Верш] / Миндиашвили С. тэлм // Хэстарыд зарэ. Цхинвали. 1976.

На балгарскую мову. Израснах аз под тътен оръдеен; Червените бинтове; «На четката художническа...»; «Гласа на покривите...»; «Ако не беше месецът изгрял...»; «По рамото ме бутна облак сив...»; Суша; «Древните, мъдрите, гърци...»: [Вершы] / Прев. И. Давидков // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971.

На грузінскую мову. Хлеб на кляновых лістах: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Я вырас пад гарматнымі стваламі; «Страшэнны ўдар малатабойца...»; «Нам зстануць даражэй...»; «Вы чалавека снежнага шукалі...»: [Вершы] / Пер. А. Куправа // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На латышскую мову. Baikāla ezera krastā; «Es nemšu līdzi veselību...»; «Smags veseris uz laktas zvēlās...»; Logu stiklotājs; Cik kalnos ir auksti / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Logu stiklotajs / Atdz. J. Osmanis // Zvaigzne. 1960. Nr 17.

На літоўскую мову. Teviškei / Vert. K. Inčiura; Pastovumas / Vert A. Zukauskas; Vaivorykšte kalnuose / Vert. J. Siožinys // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Teviškei / Vert. K. Inčiura // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugp. 29.

На малдаўскую мову. «Минутар, дин урмэ теажунг...»; «Ын тимпане бат меридиане...»: [Вершы] / Трад. Л. Лари // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; «Ын тимпане бат меридиане...»: [Верш] / Трад. Л. Лари // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На польскую мову. Stacja Czarny Las / Tł. J. Huszcza // Profile. 1970. Nr 11; Stacja Czarny Las; «Zeby o sławę walczyć z mędrcami...» / Tł. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Zeby o sławę walczyć... / Tł. J. Huszcza // Odgłosy. 1971. Nr 35; Napracowało się lato... / Tł J. Huszcza // Kamena. 1975. Nr 17.

На рускую мову. Днепровский плес: Стихи; Иней: Поэма. М., 1959. Рэц.: П а н т е л е й м о в В. Книга вышла в Москве... // Сов. Отчизна. 1959. № 6.

Отправление в полет: Стихи / Пер. В. Тарас. Мн., 1967.

Лесорубы: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1950. 6 авг.; Переправа: [Верш] / Пер. А. Тверской // Дружные ребята. 1951. № 9; Телеграмма / Пер. В. Торопыгин; Радуга в горах; Утро в Сибири; Горнист; Геолог; Стекольщик / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; На родных дорогах: [Верш] / Пер. Г. Колос // Сталин. молодежь. 1954. 8 авг,; Молодость; На берегу Байкала: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Там жа. 1955. 15 сент.; Геолог: [Верш] / Пер. А. Досталь // Правда. 1956. 22 янв.; Под этими багряными знаменами: [Верш] // Сов. Отчизна. 1957. № 6; «И солнцу стало веселей...»: [Верш] / Пер. Е. Тарасов // Там жа. 1958. № 6; Под этими багряными знаменами: [Верш] / Пер. В. Тарас // Гудок. 1958. 30 дек.; И солнцу стало веселей: [Верш] / Пер. В. Тарас // Комс. правда. 1958. 31 дек.; Радуга в горах: [Верш] // Сов. Клайпеда. 1958. 19 сент.; Беларусь; Народ; «Без кожуха...»; Ивовая дудка; Маков цвет: [Вершы] / Пер. Н. Панченко // Дружба народов. 1959. № 1; Заветы Ильича: [Верш] // Зорька. 1960. 24 сент.; Слово о юности [Верш] / Пер. А. Харкевич // Сов. Бел. 1960. 27 сент.; Стяг Брестской крепости: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Латвия. 1960. 1 сент.; Сосна; Детство: [Вершы] / Пер. В. Пепеляев, В. Костылев // Знамя юности. 1961. 13 янв.; Нам будущее руки протянуло: [Верш] / Пер. И. Скопаров // Там жа. 1961. 19 окт.; Герои есть — и песня будет!: [Верш] / Пер. И. Скопаров // Во славу Родины. 1962. 27 мая; «Чтоб листья говорить могли...»: [Верш] / Пер. В. Костылев // Знамя юности. 1962. 13 янв.; Полярная оратория: [Верш] / Пер. И. Скопаров // Там жа. 1962. 23 марта; Я рос под орудийными стволами; «Да, если б месяц в дом не заглянул...»; «Я бесшумно пройду мимо дворников сонных...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1965. 8 июня; Хлеб на кленовых листьях: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поэты Белоруссии. М., 1967; «Я видел чудо-города...»; «Когда б луна не глянула в окно...»: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Знамя. 1967. № 4; Зеленое облако; «Нахмурилася туча...»; «Я приду весною белой...»; «За выдумку пустую не примите...» / Пер. И. Ласков; «Ухабы есть и в небе...»; «Люблю удивительный запах...»; «Какие бы снега не порошили...»; В армию / Пер. И. Пантелеймов: [Вершы] // Неман. 1967. № 1; О недолетевших журавлях: [Верш] / Пер. И. Ласков // Комс. Правда. 1967. 26 нояб.; Отправление в полет: [Верш] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1967. 15 апр,; «Память наша...»; «Я молодость свою во сне увидел...»; Я рос под орудийными стволами: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Как служится, ребята?: [Верш] // Во славу Родины. 1968. 23 нояб.; Хлеб на кленовых листьях: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; «Мне снился сон...»: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1969. 17 июля; Командирский бинокль: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Путь к победе. Мн., 1970; Профиль века: Из поэмы / Пер. И. Шкляревский // Неман. 1970. № 4; «Пригнал сорокатонку...»; «Сорок верст папироса не гасла...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1970. № 7; «Здравствуй, добрый лес еловый...»: [Верш] / Пер. Э. Скобелев // Знамя юности. 1970. 14 июня; «Сорок верст папироса не гасла...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1971. № 12; «Гроза кричала в спину мне...»: [Верш] / Пер. И. Ласков // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; «Вот бы вдруг душа взыграла...»: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1972. № 7; Синий ветер: «За мачтами высокоствольных линий...»; Багровые бинты; «Ухожу с головою в июньские травы...»; «Он ничего на свете не боится...»; «Накину старый дождевик на плечи...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1974. № 6; Хлеб на кленовом листе; «Окруженцу-солдату...», «Крутой удар молотобойца...»; «Овса над полем синий перезвон...»; «Утеха — жбан березовицы в поле...»; «На станах полевых, на переправах...»; «Мне навстречу идет он, незрячий...»; «Тут был походный медсанбат...»; «Мне снился сон...»; «Орал паровоз...»; «У всех нужда в заботе человечьей...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; «Забытая пустошь у лога...»; «И поныне в перезревшем жите...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Стяг Брестской крепости: [Верш] / Пер. В. Тарас // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Хлеб: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Дружба народов. 1977. № 1; Народ: [Верш] / Пер. Н. Панченко // Избр. страницы. М., 1978. Т. 2; Хлеб на кленовых листьях: [Верш] / Пер. И. Борисов // Баллада о хлебе. Кишинев, 1979; Ударит молния в сосну: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Глубинный пласт: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1979. № 2; «Я поздним вечером домой приехал...»; «Гимнастерка покроется потом соленым...»; «Забытая пустошь у лога...»; И поныне в недозревшем жите; Ударит молния в сосну; Тень на стене: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Из осенней тетради: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1981. 13 сент.; Листья в багрянце: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1982. № 2; Встреча с Янкой Купалой: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1982. 1 авг.; Синеокая болгарка; «На тесном дворе...»; «Медом шмелиным...»; «Соловьи на заре отсвистали...»: [Вершы]

/ Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; Сквозная боль: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1983. 10 апр.; Желанный берег: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1984. № 1.

На славацкую мову. «V slove je tiež atómová sila...»; «Či môžu vtáci poblúdiť'...»; «Oblaky sa tu azda boja zastať'...» / Prel. H. Križanová-Brindzová // Rečou srdca. Bratislava, 1977; Obili: (Báseň) / Prel. J. Kabiček // Čs. vojak. 1977. N 12.

На таджыкскую мову. Киссаи Байкал: [Верш] / Тарч. Х. Мавчуда // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Ёдрас: [Верш] / Тарч. О. Мирак // Точикистони Совети. 1967. 24 сент.

На узбекскую мову. Нон-намак; Кукнор гули; Тегирмончи: [Вершы] / Мавлон Икром тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Рушники; «Дзвенить, дзвенить у лузі скошенім...»: [Вершы] // Комсомолец Донбаса. 1957. 19 сент.; На полі бою: [Верш] // Ленін. молодь (Львів). 1958. 21 вер.; Посестро моя: [Верш] / Пер. П. Сліпчук // Рад. Укр. 1958. 27 черв.; Україні: [Верш] / Пер. В. Лучук // Вільна Укр. 1966. 10 вер.; Дві долі: [Верш] / Пер. В. Лучук // Жовтень. 1967. № 1; Мій рід — він хирявих не відав; Україні: Коли б не місяць, що в вікно зирнув; Недосвіт; На сад рожевий, сад вечоровий; Білогруді хмарки, невагомі, нечутні; Сквар: [Вершы] / Пер. В. Лучук, М. Львович // Калинові мости. К., 1969. Рэц. Г а в р у к Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; Під жерлами гарматними я виріс; «Е магія столиць...»; «Ті хмарки білосніжні...»; Заміновані іграшки: [Вершы] / Пер. Ф. Ічаев // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Україні: [Верш] / Пер. В. Лучук // Рад. Поділля. 1971. 3 лист. Живемо заодно: [Верш] // Ровесник. 1972. 15 квіт.; Заміновані іграшки: [Верш] // Прапор юності. 1975. 26 черв.; «Малярський пензель, скульптора різець...»; «Під словом знемагати й падать...»: [Вершы] / Пер. О. Шевченко // Ленін. молодь. 1981. 31 жовт.; Дві долі: [Верш] / Пер. В. Лучук // Здрастуй, сестро! К., 1982; «Прийди, моя зоря вечірняя...»: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. J'ai grandi sous la bouche des canons; La pain et le sel; «La force jaillira dans toute sa puissance...» // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. Я вырас пад гарматнымі стваламі; «Памяць наша — быццам мост пантонны...»; «Да цёмных траў прыпаўшы ніц...»; «Мой даўні род не ведаў кволых...»; «Вы чалавека снежнага шукалі...»; «Рукою схопішся за скронь...»; «У складках гор застыла ўсмешка...»; Журба недаляцеўшых журавоў: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі, 1985.

2.3.

На балгарскай мове. В ъ л ч е в Г. Сцяпан Гаврусьов // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 303—304; Я г о ж. Галоўная служба паэзіі. Мн., 1974. С. 164—165; Б а р с т о к М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 150—154; Я г о ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 154—155; Б е ч ы к В. Водсветы: (Сцяпан Гаўрусёў) // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Я г о ж. ... І бачыць вецер!: Крытыч. нататкі // ЛіМ. 1978. 28 крас.; Б р ы л ь Я. Пісьменнік і сучаснасць: (Нататкі пра беларускую літаратуру 1959 года) // Полымя. 1960. № 4; Б я р о з к і н Р. Шлях да вышынь // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963; В а р н о У. Падарожжа з паэтам // ЛіМ. 1960. 9 сак.; В е ч а р двух паэтаў // Там жа. 1961. 3 сак.; В і т к а В. Творчы пашпарт пісьменніка // Полымя. 1960. № 2; Г н і л а м ё д а ў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 216—218; З у ё н а к В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; К а в а л е н к а В. З пазіцый сучаснасці. Мн., 1975. С. 75—76; 2 выд. Мн., 1982. С. 75—76; К л ы ш к а А. Каб я быў членам журы... // ЛіМ. 1963. 20 снеж.; К у д р а ў ц а ў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 102—106; Л у ж а н і н М. Паэзія года // Полымя. 1968. № 5; М і ш ч а н ч у к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 78—80; 2 выд. Мн., 1983. С. 70—72; Я г о ж. Права голасу: Пра сучасную беларускую філасофскую лірыку // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1. С. 19—21; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 117—118, 188—189; Н а п а р а д к у дня — пяць кніжак паэзіі // ЛіМ. 1963. 19 крас.; Н я х а й Р. За дзейсную дапамогу маладым аўтарам: (Па старонках неапублікаванага) // Там жа. 1948. 17 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 89; П і с ь м я н к о ў А. Душой надзеленае слова: Над старонкамі «Кроны» — зборніка выбраных твораў Сцяпана Гаўрусёва // ЛіМ. 1982. 6 жн.; П ы с і н А. З песняй вернасці // Гаўрусёў С. Крона. Мн., 1981; Я г о ж. Перавал — не прывал... // ЛіМ. 1981. 8 мая; Р а к а ў В. Промні ў мове // Звязда. 1974. 24 студз.; С в і р к а Ю. «Бяссонная душа ў трывозе...» // ЛіМ. 1974. 25 студз.; Ф і р ш т э й н Б. Зайздросная шчодрасць паэта // Там жа. 1963. 10 снеж.; Ч а б а н Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 116—117, 167—169; Ю р э в і ч У. Роздум над паэтычнай Ленініянай // Полымя. 1969. № 8; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 284—285.

На польскай мове. S c i a p a n Haurusiow // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Е с а к о в А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; Е ф и м о в Т. Книги молодых // Сталин. молодежь. 1955. 11 окт.

На французскай мове. G a v r o u s s i o v Stsiapan // Antologie de la poésie biélorusse. Paris. 1982.

2.4.

На беларускай мове. П ы с і н А. Забыта многае ў жыцці...: [Верш] // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1.

У. М. Ларчанка.

ГАЎРЫЛАЎ ЛЕАНІД

Гаўрылаў Леанід Рыгоравіч (псеўд. Л. Гаўрын; 2.2.1918, в. Бердыж Чачэрскага р-на Гомельскай вобл.—1941), паэт.

З сялянскай сям'і. Бацька Л. Гаўрылава з-за малазямельнасці яшчэ да рэвалюцыі вымушаны быў наймацца на сезонныя работы. Пачаліся частыя пераезды сям'і: Чачэрск, Добруш, Гомель, іншыя мясціны. Асталяваліся ў в. Давыдаўка пад Гомелем, дзе бацька ўладкаваўся на торфазаводзе зменным майстрам. Атрымаўшы сярэднюю адукацыю, Л. Гаўрылаў паступіў у Мінскі інстытут народнай гаспадаркі. Але захапленне літаратурнай творчасцю было настолькі моцным, што ў 1936 перайшоў на літаратурны факультэт Гомельскага педінстытута. Пасля сканчэння яго (1940) быў прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў недалёка ад заходняй граніцы ў танкавым палку механікам-вадзіцелем. Загінуў у баі ў самым пачатку Вялікай Айчыннай вайны (месца і дакладная дата невядомы).

Першая публікацыя Л. Гаўрылава — верш «Рыбакі» — з'явілася ў альманаху «Аднагодкі» (1935) пад псеўданімам Л. Гаўрын. Яго вершы змяшчаліся ў рэспубліканскім перыядычным друку («Полымя рэвалюцыі», «Літаратура і мастацтва»). Яны прываблівалі тонкім лірызмам, шчырай спавядальнасцю, паэўным узроўнем майстэрства. Пад час вайсковай службы незадоўга да вайны напісаў баявы марш-заклік Н-скай танкавай дывізіі, які выконваўся ва ўсіх часцях злучэння. Паэт быў вельмі патрабавальны да сябе і да сваёй творчасці. Адным з яго творчых прынцыпаў была крылатая фраза, выпісаная з Гётэ: «Верш павінен быць або выдатным, або зусім не павінен існаваць». Асобны зборнік вершаў Л. Гаўрылава «Вернасць» убачыў свет праз дваццаць год пасля яго гібелі. Кніга знайшла прыхільных чытачоў і ўважлівых рэцэнзентаў (Р. Бярозкін, В. Рагойша). Пры наяўнасці ў ёй слабых вершаў, што зусім натуральна для творчасці маладога паэта, Р. Бярозкін адзначыў «шырыню жыццёвага погляду» Л. Гаўрылава, назваў паэта, як і некаторых яго паэтычных аднагодкаў, «дзецьмі свайго часу, прызвычаенымі глядзець на саміх сябе, нават на самыя асабістыя свае перажыванні пры святле і ў перспектыве быцця агульнанароднага». Лепшыя вершы паэта («Цішыня», «Сож», «Сталасць», «Маладзік», «Запахнуць ноччу духавітай травы...» і інш.) настройваюць на роздум, на ўспрыняцце жыцця ў светлай, аптымістычнай афарбоўцы. *І. Э. Багдановіч, В. У. Ярац.*

Бібліяграфія

1.2.

Вернасць: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Бярозкін Р. Вернасць // Беларусь. 1962. № 2; Рагойша В. Вернасць // ЛіМ. 1961. 15 снеж.; Якубовіч У. З намі ў страі // Чырв. змена. 25 ліп.; Яго ж. Паэзія юнага сэрца // Мін. праўда. 1963. 2 сак.

1.3.

1935. Рыбакі: [Верш] // Аднагодкі. Мн. / Пад псеўд. Л. Гаўрын.

1938. Іду на бой: [Верш] // Палес. праўда. 30 кастр.

1939. «Запахнуць ноччу духавітай травы...»: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4; Радасць: [Верш] // Там жа. № 7; Цішыня; У касавіцу: [Вершы] // Там жа. № 8; Закувай, зязюленька...: [Верш] // Гомел. праўда. 30 студз.; Арлёнак: [Верш] // ЛіМ. 11 жн.

1941. Ленінскі пакой; Лагер: [Вершы] // Чырв. змена. 11 чэрв.

1949. Цішыня; У касавіцу; «Запахнуць ноччу духавітай травы...»; Сож: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1961. Цішыня; «Запахнуць ноччу духавітай травы...»; Арлёнак: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., 1961 Т. 3; Арлёнак; Цішыня: [Вершы] // ЛіМ. 29 жн.

1964. Сож: [Верш] // Чырв. змена. 30 чэрв.

1965. Цішыня; «Запахнуць ноччу духавітай травы...»; «Спеў цярэбіць яблыневым раннем...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; «За пацёмкамі ліп раскідаюцца гоні...»; Студэнты: [Вершы] // Чырв. змена. 14 сак.

1967. Цішыня; Арлёнак; «Запахнуць ноччу духавітай травы...»; Маладзік; Сож; Паэту: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1970. Арлёнак: [Верш] // Вяч. Мінск. 11 чэрв.

1972. «Запахнуць ноччу духавітай травы...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.
1978. Цішыня: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.
1980. Цішыня: [Верш] // Чырв. змена. 9 вер.
1982. Цішыня: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.
1984. Цішыня: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Вясёлка. № 7.
1.5.
На рускую мову. «Зашелестят развесистые кроны...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Знамя юности. 1966. 23 янв.; Орленок: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; «Запахнут ночью луговые травы...»: Тишина; Орленок: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1969. № 5; Тишина: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Путь к победе. Мн., 1970; «Когда луга, за речкою синея...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1974. № 8; «Запахнут ночью луговые травы...»; Тишина; Орленок; «Вели меня пути, шляхи...»; «Сторонка моя в печали...»; Открытка; Присяга в окопах; Новый мост; Письмо к матери; Раздумье; Жажда; «Стою... А пепелище стынет...»; Завещание солдата / Пер. Д. Ковалев; «Неслышно вспыхнула ракета...»; «Что писать и чем порадовать...»; Землянка / Пер. И. Бурсов: [Вершы] // Имена на поверке. М., 1975; «Когда луга, за речкою синея...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; «Запахнут ночью луговые травы...»; Тишина; Орленок: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; Орленок: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; «Когда луга, за речкою синея...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Наш рубеж; Радость; Сож; Молодой месяц; Запахнут сладко травы летней ночью...; Орленок; Тишина: [Вершы] / Пер. М. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Молодой месяц; Сож; Поэту; Разговор с профессором; Вечером; Совершеннолетие / Пер. В. Тарас; Орленок / Пер. Н. Кислик; «Когда луга, за речкою синея...» / Пер. Б. Спринчан: [Вершы] // Кровью сердца. Мн., 1985.
На ўкраінскую мову: «Вночі запахнуть медвянисті трави...»; Орлятко; Тиша: [Вершы] / Пер. В. Бойченко // Білоруська радянська поезія: У 2 т. К., 1971. Т. 2; Тиша: [Верш] // Ленін. молодь. 1984. 21 черв.
2.3.
На беларускай мове. Б а р с т о к М. Прысяга ў акопах // Вобраз—85. Мн., 1985; Б я р о з к і н Р. «Ляжыць ён, як віцязь...» // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; В я л ю г і н А. Песень поўны падсумак: [Эсэ] // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 2; Я г о ж. Яны змагаліся за Радзіму // ЛіМ. 1947. 22 лют.; К а в а л ё ў Д. Пра таварыша, які не старэе // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; К а х а н о ў с к і Г. Песня абарвалася ў бітве // Звязда. 1971. 22 чэрв.; К і р э е н к а К. Леанід Гаўрылаў // Мы іх не забудзем. Мн., 1949; Я г о ж. У страі з жывымі // Дзень паэзіі—65. Мн., 1965; Я г о ж. Шчырасць юнацкага сэрца // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Л е а н і д Гаўрылаў // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; М а р ц і н о в і ч А. Юнацтва яго вечнае // ЛіМ. 1978. 3 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г о й ш а В. З сэрца — у сэрца // ЛіМ. 1974. 20 вер.; Ф о м ч а н к а А. Шчырасць сэрца, ласкі і цяпла // Вяч. Мінск. 1970. 11 чэрв.; Я р а ц В. Лірыка паэтаў Гомельшчыны перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980.
На рускай мове. Б е р е з к и н Г. «Лежит он, как витязь...» // Неман. 1970. № 5; Б л о х и н В. Великое заседание открыто // Знамя юности. 1968. 23 мая; В е л ю г и н А. Песен полный подсумок // Во славу Родины. 1984. 15 июля.

З. У. Драздова.

ГАЎРЫЛКІН ЛЕАНІД

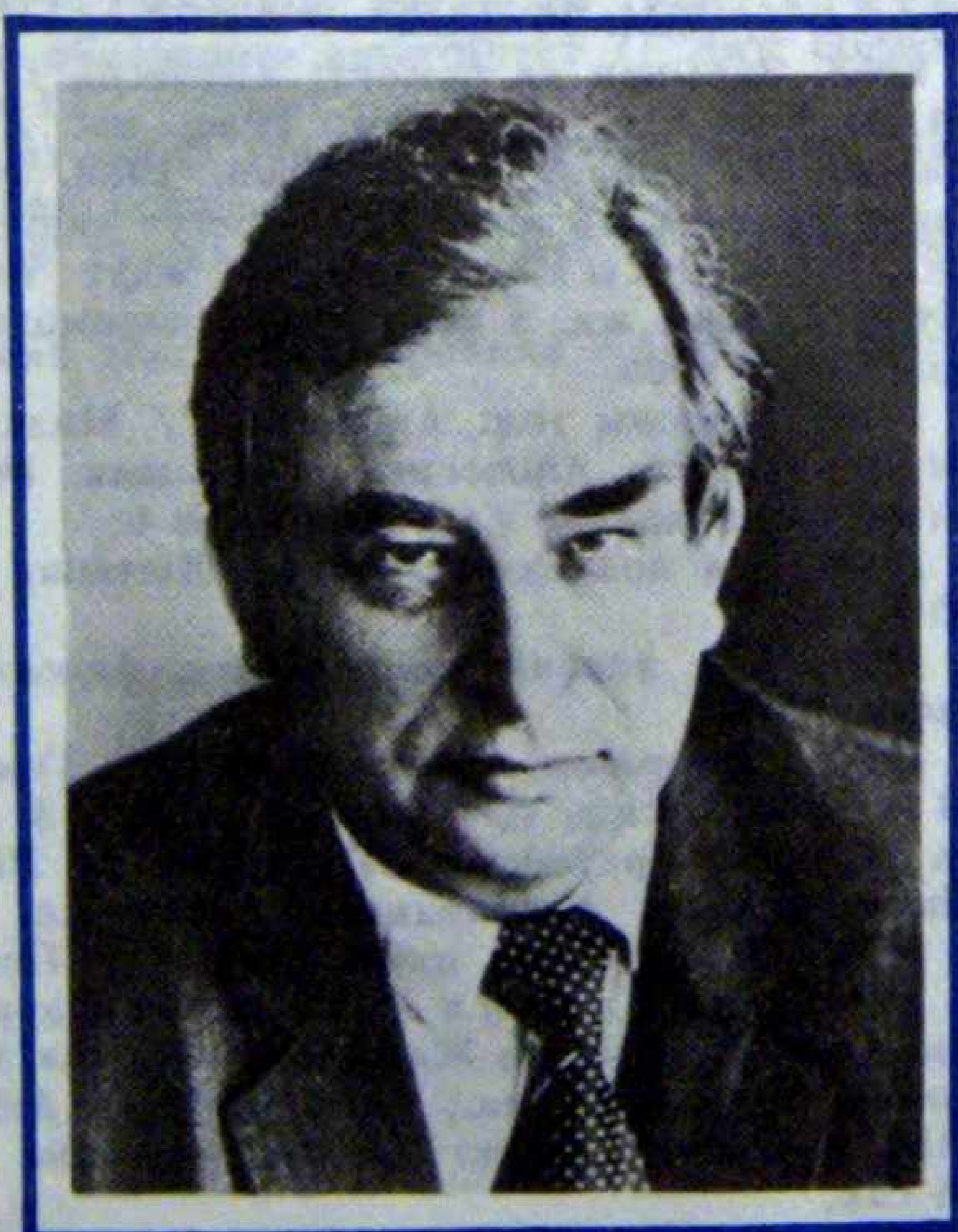

Гаўрылкін Леанід Іванавіч (псеўд. Л я в о н Г у к; 22.5.1935, п. Стэп Церахоўскага, цяпер Добрушскага р-на Гомельскай вобл.— 5.2.1989, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1964.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, Іван Восіпавіч, быў фінансавым работнікам у раённых установах, працаваў старшынёй калгаса. Маці, Марыя Уладзіміраўна, да выхаду на пенсію працавала ў калгасе. У 1952 Л. Гаўрылкін скончыў Церахоўскую сярэднюю школу і паступіў у БДУ на аддзяленне філасофіі. Пасля ліквідацыі яго ў 1954 перайшоў на аддзяленне журналістыкі філфака, якое і скончыў у 1957. У 1957—60 працаваў адказным сакратаром церахоўскай раённай газеты «Ленінец». У 1960—77 быў старшым рэдактарам літаратурна-драматычнай рэдакцыі Гомельскай студыі тэлебачання. З 1967 адначасова з асноўнай работай выконваў абавязкі

сакратара Гомельскага аддзялення СП БССР. У 1977—79 галоўны рэдактар кінастудыі «Беларусьфільм», у 1979—86 сакратар праўлення СП БССР па арганізацыйных пытаннях, у 1986—89 загадчык аддзела літаратуры часопіса «Вожык». Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларусі. Член КПСС з 1960.

Першыя апавяданні Л. Гаўрылкіна былі змешчаны ў часопісе «Маладосць» у 1959. Яго творам уласцівы вастрыня сюжэта, злабадзённасць. Буйны эпічны твор — раман «Не магу без цябе» — ён прысвяціў беларускім геолагам, якія ў пачатку 60-х гадоў адшукалі «чорнае» золата на Палессі. Л. Гаўрылкін паказаў нялёгкую, але поўную рамантыкі працу рабочых, складаныя маральна-этычныя канфлікты нашага жыцця. Іншыя аспекты пераўтварэння палескай зямлі, у прыватнасці правядзенне меліярацыі, знайшлі ўвасабленне ў яго рамане «Зямля дзяцей нашых». Раман у навелах «Матчына хата» — гэта «зрэз» вясковага жыцця з заглыбленнем у традыцыйныя народныя ўяўленні аб маралі і этыцы, з пастаноўкай няпростых пытанняў сённяшняга дня. Празаік плённа працаваў таксама ў галіне нацыянальнай драматургіі. Ім напісаны аднаактовыя п'есы «Бо ў пісанні сказана» (1966), «Выпрабаванне» (па матывах аповесці «Не магу без цябе», пастаўлена ў Гомельскім абласным драматычным тэатры ў 1978, адзначана на ўсесаюзным конкурсе), «Жыгулі ў экспартным варыянце» (пастаўлена Беларускім радыё ў 1978), «Хвост паўліна» (пастаўлена Беларускім тэлебачаннем у 1981). Аўтар кінасцэнарыя дакументальнага фільма пра П. Броўку «Маўчаць ніколі я не буду» (1980). *У. П. Каваленка.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1987. Т. 1. Раман, аповесць, апавяданні. Т. 2. Матчына хата: Раман у апавяданнях.

1.2.

Рукі не здрадзяць: Аповесць. Мн., 1963. Рэц.: Амброжейчик В. Василь Лизунок и его друзья // Сел. газ. 1963. 8 авг.; Досін М. Рукі працавітыя // Беларусь. 1964. № 4; Каршукоў Я. // Гомел. праўда. 1963. 7 ліп.; Мехаў У. А густ здрадзіў... // ЛіМ. 1963. 1 ліст.; Хадкевіч Т. Што абышоў аўтар // Полымя. 1964. № 2.

Прашу звольніць мяне: Аповесці. Мн., 1965. Рэц.: Кажамякін Ц. Аповесці аб моладзі // Гомел. праўда. 1965. 22 снеж.; Юрчанка Г. Толькі намеры // ЛіМ. 1965. 21 снеж.

Бо ў пісанні сказана: Аднаактовая п'еса. Мн., 1966. (У рэпертуар маст. самадзейнасці).

Пакінутая на досвітку: Аповесці. Мн., 1970. Рэц.: Бабкоў У., Журовіч М. Праблемы надзённыя, важныя // Гомел. праўда. 1970. 17 ліст.; Мішчанчук М. Тэма — яшчэ не ўсё // Полымя. 1971. № 9.

Вясенні разліў: Апавяданні і аповесць. Мн., 1973. Рэц.: Кажамякін Ц. Узросшае майстэрства // Гомел. праўда. 1973. 12 мая.

Не магу без цябе: Раман. Мн., 1975. Рэц.: Иващенко В. // Лит. обозрение. 1976. № 4; Марціновіч А. Аб адкрывальніках зямных скарбаў // Гомел. праўда. 1975. 5 мая.

Зямля дзяцей нашых: Раман. Мн., 1980. Рэц.: Ахрыменка П. Клопат Івана Дубаўца // ЛіМ. 1980. 26 вер.; Вінаградаў А. Чалавек на роднай зямлі // Вяч. Мінск. 1980. 22 кастр.; Дубровін М. Вакол Альхоўкі // Родная прырода. 1980. № 6; Егоренкова Г. «Полюбили... Поссорились... Разошлись...» // ЛГ. 1981. 4 февр.; Кажамякін Ц. Не толькі днём сённяшнім // Гомел. праўда. 1980. 5 вер.; Марціновіч А. Трывогі Івана Дубаўца // Голас Радзімы. 1980. 11 снеж.

Мадэльер з Баршчоўкі: Апавяданні. Мн., 1980. (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Шаўчэнка В. // Гомел. праўда, 1981. 10 сак.

Матчына хата: Раман у апавяданнях. Мн., 1983. Рэц.: Смыкоўская В. Пра вёску пасляваенную і сённяшнюю // ЛіМ. 1983. 23 вер.

Не магу без цябе: Раман. Мн., 1985. (Бел. раман).

Урок без перапынку: Аповесці. Мн., 1985.

Як Клава мужа шукала: Гумарыст. апавяданні. Мн., 1985. (Б-ка «Вожыка»).

Застаюся з табой: Раман. Мн., 1986.

Жыцце Ігната Валуна. Мн., 1989. (Б-ка «Вожыка»).

Ружы для каварнай жанчыны: Аповесць, апавяданні. Мн., 1990.

1.3.

1959. Радасць; Абгарадзіўся: Апавяданні // Маладосць. № 12.

1961. Каця: Аповесць // Маладосць. № 5. Рэц.: Борушко А. Первая повесть... // Знамя юности. 1961. 21 дек.; Кузняцоў А. Паказ і пераказ // ЛіМ. 1961. 4 жн.; Гардзіны; Вясна; Квадраты; Першы снег; Цыбулька: Апавяданні // Маладосць. № 12.

1962. Маўчаць трубы: Нарыс // ЛіМ. 10 ліп.; Вер мне, Ганка!: Апавяданне // Чырв. змена. 29 ліст.

1963. У дарозе: Апавяданне // Маладосць. № 5.

1964. Спелае лета: Аповесць // Маладосць. № 7. Рэц.: Паўлюкоўскі І. Трэцяя аповесць // ЛіМ. 1964. 3 ліст.; Чырун М. Уступаючы ў сталасць... // Чырв. змена. 1964. 15 вер.; Думкамі пакалення: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Магістраль. Мн., 1964] // Гомел. праўда. 4 снеж.; Універсітэты яго жыцця // ЛіМ. 8 мая; За душы людскія // Там жа. 13 кастр.; Асенняе спатканне: Апавяданне // Чырв. змена. 17 снеж.

1966. Зімовым вечарам: Гумарэска // Гомел. праўда. 30 студз.

1967. Добры падарунак паэта // Гомел. праўда. 15 кастр.; Звон: (Апавяданне) // Звязда. 26 студз.; Буксмы // ЛіМ. 30 крас.

1968. Зачынен на рамонт: Аповесць // Маладосць. № 4; Бои под облаками: [Рэц. на: Алешка А. Дарогі без слядоў // Полымя. 1968. № 7] // Во славу Родины. 18 авг.; Они берегут тишину: [Рэц. на кн.: Круговых Н. Где не ждут тишины. Мн., 1968] // Там жа. 8 дек.; Дабро перамагае // Гомел. праўда. 20 чэрв.

1969. Мядовы год: Аповесць // Маладосць. № 9; Летняя знічка: Аповесць // Полымя. № 1; Вясенні разліў: Апавяданне // Там жа. № 6.

1970. Два апавяданні: Атава; Лістапад // Полымя. № 8.

1971. Два апавяданні: Аварыя; Агледзіны // Полымя. № 6.

1972. Ветэраны: Апавяданне // Гомел. праўда. 21 кастр.; Пісаць пра рабочы клас: [З выступлення на Пленуме праўлення СП БССР] // ЛіМ. 25 лют.; Зімовым днём: Апавяданне // Там жа. 10 сак.

1973. Не магу без цябе: Раман // Полымя. № 4, 5. Рэц.: Сабаленка Р. Героі — беларускія нафтавікі // ЛіМ. 15 чэрв.; Жаніцьба: (Урывак з рамана) // Гомел. праўда. 28 сак.; Лясы зялёныя: Апавяданне // ЛіМ. 5 студз.; Скарга: Урывак з рамана // Там жа. 16 сак.

1975. Прынцып: Апавяданне // Вожык. № 16; Прэм'ера: Апавяданне // ЛіМ. 31 кастр.

1976. Пакуль ёсць магчымасць: Апавяданне // Вожык. № 19 / Пад псеўд. Лявон Гук; «У цэнтры ўвагі меліяратары» // ЛіМ. 1 студз.

1977. Вяселле: Гумарэска // Звязда. 29 мая.

1978. Аўтахвароба: Апавяданне // Вожык. № 2 / Пад псеўд. Лявон Гук; У лазні: Апавяданне // Там жа. № 9; Асечка: Апавяданне // Там жа. № 21; Перапёлачка; Бяссмертнік; Паводка; Касцы: Апавядан-

ні // Полымя. № 1; Каб жыла Альхоўка: [Урывак з рамана] // Родная прырода. № 2; Яго ўрокі // ЛіМ. 10 лют.

1979. Зямля дзяцей нашых: Раман // Полымя. № 9, 10; Дзень сённяшні і заўтрашні: Урывак з рамана «Зямля дзяцей нашых» // Звязда. 28 ліп.; Дранікі: [Урывак з рамана] // ЛіМ. 17 жн.; Тэма гаворкі — раман: [Інтэрв'ю] // Там жа. 26 кастр.

1980. Ачомаўся: Апавяданне // Вожык. № 1; Як я стаў папулярным: Апавяданне // Там жа. № 9; Рэчавы доказ: Апавяданне // Там жа. № 22; Зямля дзяцей нашых: Урывак з рамана // Голас Радзімы. 11 снеж.

1981. Падарунак: [Апавяданне] // Вожык. № 2; Арганіка: Апавяданне // Там жа. № 11; Вопытны чалавек: [Апавяданне] // Там жа. № 22; Урок без перапынку: Аповесць // Маладосць. № 8; Новыя апавяданні: Дон Кіхот і Санча Панса; Лірычны пейзаж // Полымя. № 2.

1982. Школьны таварыш: Апавяданне // Вожык. № 6; Выбух: Апавяданне // ЛіМ. 30 ліп.

1983. Маласольная рапушка // Вожык. № 3; Тэлефон: Апавяданне // Там жа. № 14; Сімпозіум: Апавяданне // Там жа. № 20; Старшынёў дзень; Барс: Апавяданні // Маладосць. № 6; Матчына хата: (Хроніка ў апавяданнях) // Полымя. № 4, 5; Балалайка: Апавяданне // ЛіМ. 4 сак.; На возеры: Апавяданне // Там жа. 11 ліст.

1984. Як Клава мужа шукала: Апавяданне // Вожык. № 10; Упаўнаважаны: Апавяданне // Там жа. № 18; Рыжая лісіца: Аповесць // Маладосць. № 6.

1985. Пах печанай бульбы: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Аварыя: [Апавяданне] // Твой зорны час. Мн.; Госці: Апавяданне // Вожык. № 1; Полюс цішыні: Апавяданне // Там жа. № 10; Русалка: Апавяданне // Там жа. № 16; Рамонт: Апавяданне // Маладосць. № 9; Марго: Урывак з рамана «Застаюся з табой» // ЛіМ. 4 кастр.

1.5.

На балгарскую мову. Песен: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 белоруски разказвачи. София, 1977; Отава: [Апавяданне] / Прев. Л. Лашкова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На венгерскую мову. Sarjú / F. S. Karig // Égtájak. Budapest, 1972.

На рускую мову. Черные аисты: Роман / Пер. В. Щедрина. М., 1977. (Молодые писатели). Рэц.: «Литературное обозрение» аннотирует // Лит. обозрение. 1978. № 12.

Не могу без тебя: Роман / Пер. Г. Попов. Мн., 1982. (Б-ка бел. романа).

Земля детей наших: Роман / Пер. Г. Попов. М., 1983.

Материнский дом: Роман-хроника / Пер. Г. Попов. М., 1985.

Остаюсь с тобой: Роман / Пер. Г. Попов. М., 1990.

Не могу без тебя: Роман / Пер. В. Щедрина // Неман. 1976. № 2, 3; Материнская хата: (Роман в новеллах) / Пер. Г. Попов // Там жа. 1985. № 5.

На ўкраінскую мову. Аварія: Оповідання / Пер. С. Реп'ях // Деснянська правда. 1972. 30 вер.; Прем'єра: [Апавяданне] // Комс. гарт. 1972. 26 вер.; Випробування: П'єса / Пер. Г. Гершон // Заспів. К., 1973; Аварія: Оповідання / Пер. С. Реп'ях // Прапор. 1973. № 2; Випробування: П'єса / Пер. С. Реп'ях // Весно зелена. К., 1974; Дзвін: Оповідання / Пер. С. Реп'ях // Вітчизна. 1975. № 6; Дзвін: Оповідання // Заклик. 1977. № 5; Телефон: Гуморист. оповідання // Деснян. правда. 1985. 11 вер.

2.3.

На беларускай мове. Гніламёдаў У. Раман пра людзей // Гаўрылкін Л. Не магу без цябе. Мн., 1985; Яго ж. Як само жыццё. Мн., 1980. С. 46—47; Дзюбайла П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 46—49; Яго ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 86—87; Яго ж. На парозе васьмідзесятых // Полымя. 1980. № 7; Яго ж. Праўда характару // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 139—140; Яго ж. Чалавек пярэдняга краю // ЛіМ. 1976. 6 лют.; Каршукоў Я. Творчая сталасць // Там жа. 1985. 17 мая; Курас Ф. Права на адкрыццё // Звязда. 1975. 14 лют.; Леаніду Гаўрылкіну — 50 // ЛіМ. 1985. 17 мая; Лецка Я. Перакосы тэмы мяшчанства // Там жа. 1976. 9 крас.; Лёсік Г. На парадку дня — творчасць пісьменнікаў Гомельшчыны // Там жа. 1974. 22 ліст.; Луфераў М. Уклад землякоў // Гомел. праўда. 1978. 22 жн.; Марціновіч А. [Біябібліяграфічная нататка да 50-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 6:, Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. 2 выд. Мн., 1983. С. 22—23; Мысліве ц В. Зразумець чалавека! // ЛіМ. 1974. 9 жн.; Някляеў У. Шукаць, каб паверыць... // Там жа. 1975. 21 лют.; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 80—82; Яго ж. Адолець сілу інерцыі // ЛіМ. 1974. 22 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сілівончык П. Быць летапісцам часу // ЛіМ. 1974. 1 лют.; Уласенка А. Галоўны герой — рабочы клас // Там жа. 1978. 14 ліп.; Шупенька Г. [Прадмова] // Гаўрылкін Л. Як Клава мужа шукала. Мн., 1985; Яго ж. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 239—243; Янкоўскі М. Знаходкі і ўпушчэнні // ЛіМ. 1974. 18 студз.

На рускай мове. Герцович Я. О деревне и «деревенщиках» // Неман. 1972. № 1; Иващенко В. Поиски и находки // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983. С. 167—170. *А. С. Гурская.*

ГЕЙНЭ АРКАДЗЬ

Гейнэ Аркадзь Андрэевіч (10.1.1919, мяст. Бешанковічы Віцебскай вобл.— 16.12.1942, пахаваны ў пас. Верхнякумскі Валгаградскай вобл., Расія), паэт. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сям'і служачага. Бацька яго, вядомы як удзельнік барацьбы за Савецкую ўладу на Беларусі, быў членам ЦВК БССР у 20-я г. А. Гейнэ вучыўся ў Камуністычным інстытуце журналістыкі ў Мінску (1938—41). Працаваў у рэдакцыях газет. У час Вялікай Айчыннай вайны малодшы лейтэнант А. Гейнэ камандаваў узводам 66-й механізаванай брыгады. Загінуў у баі пад Сталінградам.

Вершы пачаў пісаць яшчэ ў школе. Першая публікацыя з'явілася ў 1934. Выступаў у друку з вершамі, рэцэнзіямі, артыкуламі. У 1939 выйшаў у свет першы паэтычны зборнік «Шчаслівая зорка». У аднайменным вершы, які ўваходзіць у многія анталогіі, А. Гейнэ здолеў даць узор сапраўднай лірыкі, дзе зліліся пачуццё кахання з пачуццём любові да Радзімы. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Шчаслівая зорка: Зборнік вершаў. Мн., 1939. Рэц.: Бярозкін Р. Аб першай кнізе // ЛіМ. 1940. 11 студз.

1.3.

1934. Бальшавіцкая вясна: [Верш] // Піянер Бел. 11 крас.

1935. Дапатопны рукапіс: Байка // Піянер Бел. 5 крас.; «Казка аб рыбаку і рыбцы»: [Рэц. на пастан.] // Там жа. 3 ліп.; Лагер: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Горад раніцой: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Заядлыя шахматысты: [Верш] // Там жа. 11 кастр.

1936. Хрэстаматыя... «ізмаў» // ЛіМ. 8 ліп.; Сустрэча з марозам: [Верш] // Піянер Бел. 16 лют.; Свіслач: [Верш] // Там жа. 29 лют.; Камсамолу — арлам баявым: [Верш] // Там жа. 11 сак.; Байцы Петраграда: [Верш] // Там жа. 10 мая; У лагер: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Пенграф: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Вецярок: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Сталёвае слова: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1937. План: [Верш] // ЛіМ. 23 ліп.; Сустрэча з маршалам: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Пушкіну: [Верш] // Піянер Бел. 29 студз.; Памяці Серго Арджанікідзе: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Песня героя: [Верш] // Там жа. 12 крас.; Дарогі ў жыццё: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Змагар за свабоду Джузепе Гарыбальдзі // Там жа. 6 ліп.; Палац піянераў рыхтуецца да свята // Там жа. 29 кастр.; Новы год: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Не умер Пушкин!: [Верш] // Рабочий. 16 янв.; Камсамольскага племя білет: [Верш] // Чырв. змена. 29 крас.

1938. Гэтай ноччу: [Верш] // Звязда. 12 кастр.; Шчаслівая зорка: [Верш] // ЛіМ. 11 кастр.; Сябру — будучаму пілоту: [Верш] // Піянер Бел. 17 жн.; Баллада о Лине Одэна // Сталин. молодежь. 16 апр.; Баявая песня: [Верш] // Чырв. змена. 6 крас.

1939. Шчаслівая зорка: [Верш] // Камсамол на граніцы. Мн.; Слязінка: [Верш] // Іскры Ільіча. № 7; Вершы аб Кітаі // Полымя рэвалюцыі. № 5—6; Твая зямля! — Бяры яе!: [Верш] // Віленская праўда. 9 кастр.; Віцеб. рабочы. 16 кастр.; Чырв. змена. 18 кастр.; Подзвіг пагранічніка Мікіты Карацупы: [Верш] // ЛіМ. 23 лют.; Магчымая сустрэча: [Верш] // Там жа. 1 мая; Халодныя вершы: [Рэц. на кнігу: Ушакоў А. Голас Радзімы. Мн., 1938] // Там жа. 3 ліп.; В чужой одежде: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Спевы звонкія ляцяць: [Верш] // Піянер Бел. 5 студз.; Мой буланы: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Как солнце с Востока: [Верш] // Сталин. молодежь. 30 сент.

1940. Дождж: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7; Выпадковая сустрэча: [Апавяданне] // Работніца і калгасніца Бел. № 19.

1941. Не хачу гуляць з такім: [Верш] // Іскры Ільіча. № 2; Быць дазорным на граніцы я хачу: [Верш] // Там жа. № 4; Пагібель павер'я: [Верш] // ЛіМ. 29 сак.

1945. Портрет: [Верш] // Сталин. молодежь. 7 окт.

1949. Шчаслівая зорка: [Верш] // Мы іх не забудзем. Мн.

1961. Шчаслівая зорка: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1967. Шчаслівая зорка; Песня дзяўчыны: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1.4.

1939. Мальцінскі Х. Вішня: [Верш] / З яўр. // Іскры Ільіча. № 6; Шарапаў А. Буравеснік: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 21 чэрв.

1.5.

На рускую мову. Выбор; Счастливая звезда; Возможная встреча; Примете вопреки; Встреча с маршалом: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Песня про героя; Счастливая звезда; Мечта; Песня девушки: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Кровью сердца. Мн., 1985.

2.3.

На беларускай мове. А р к а д з ь Гейнэ // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; В е ч а р маладых паэтаў // ЛіМ. 1938. 5 снеж.; П а ў л ю к о ў с к і І. Яго паэтычная зорка // Там жа. 1979. 7 вер.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ф о м ч а н к а А. Зорка паэта // Вяч. Мінск. 1970. 28 жн.

З. У. Драздова.

ГЕНІЮШ ЛАРЫСА

Геніюш Ларыса Антонаўна [дзявочае прозвішча М і к л а ш э в і ч; 27.7(9.8).1910, б. маёнтак Жлобаўцы Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Ваўкавыскага р-на Гродзенскай вобл.— 7.4.1983, г. п. Зэльва Гродзенскай вобл., пахавана там жа], паэтэса, празаік.

Нарадзілася ў заможнай сялянскай сям'і. Скончыла Ваўкавыскую польскую гімназію (1928). Выйшаўшы замуж за ўрача І. П. Геніюша, у канцы 1937 выехала разам з ім у Прагу (Чэхаславакія), дзе актыўна ўключылася ў жыццё беларускай эміграцыі, дзейнасць урада БНР (нейкі час была яго сакратаром). У час нямецкай акупацыі праследавалася ўладамі, заставалася без грамадзянства, друкавалася ў газетах «Раніца», «Беларускі работнік», часопісе «Новы шлях». 5.3.1948 Л. Геніюш разам з мужам была арыштавана і пад прымусам перавезена з Прагі ў Мінск, дзе яе дапытваў сам Цанава, патрабуючы аддаць архіў БНР. У лютым 1949 Вярхоўны суд БССР прыгаварыў паэтэсу да 25 год папраўча-працоўных лагераў. Пакаранне адбывала на Поўначы (Інта і Абезь Комі АССР). Знаходзячыся там, пісала на рускай мове вершы для газеты «Уголь стране», якая распаўсюджвалася сярод зняволеных, патаемна перапісвалася вершамі з беларускім краязнаўцам В. Супруном. У маі 1956 тэрмін пакарання Л. Геніюш быў зменшаны да васьмі гадоў. Выйшаўшы на волю, пераехала ў Зэльву, на радзіму мужа, дзе жыла, не прыняўшы савецкага падданства, да самай смерці. Трагічны быў лёс сям'і Л. Геніюш: бацька прапаў у гродзенскай турме пасля 1939, маці памерла ад голаду ў Казахстане ў 1945, адзін з братоў (Аркадзь) загінуў у баях з фашыстамі пад Монтэ-Касіна (Італія). Сын Л. Геніюш Юрка (1935—85), здольны беларускі празаік, жыў пасля вайны ў Беластоку (Польшча).

Пісаць вершы Л. Геніюш пачала ў 1935, друкавалася з 1939 (пераважна ў эмігранцкіх выданнях). Яе раннія вершы гучалі ва унісон з голасам змагароў за волю і шчасце народа Заходняй Беларусі. Асноўныя іх матывы — мары «пра лепшую доленьку» для свайго краю, услаўленне мужнасці і самаахвярнасці барацьбітоў за вызваленне. У 1942 у Празе выйшаў першы паэтычны зборнік Л. Геніюш «Ад родных ніў», у якім пераважала інтымная і пейзажная лірыка, выказвалася туга па родным краі. У 1946—48 друкавала вершы ў эмігранцкіх часопісах «Шыпшына», «Сакавік» і інш. У БССР выйшлі яе кнігі паэзіі «Невадам з Нёмана» і «На чабары настоена». Асноўныя іх матывы — страсны патрыятызм, захапленне айчыннай гісторыяй, клопат пра духоўную спадчыну свайго народа, пераемнасць традыцый, абвостранае адчуванне ўсяго драматызму быцця, еднасці чалавека з прыродай. Шырока выкарыстоўвала фальклорна-песенныя матывы. Пісала вершы для дзяцей. Пачуццём мужнасці, нязломленай чалавечай годнасці, моцнай самаіроніяй вызначаюцца нізкі лагерных вершаў Л. Геніюш. Пасмяротна былі надрукаваны яе ўспаміны «Споведзь», паэма «Маёй бабусі». Архіў паэтэсы яе сынам перададзены ў ЦНБ АН Беларусі. Жыццё і творчасць Л. Геніюш шырока прадстаўлены ў Музеі Гудзевіцкай СШ Мастоўскага р-на.

Л. М. Гарэлік.

1.2.

Ад родных ніў. Прага. 1942.

Невадам з Нёмана: Вершы і паэма «Куфар». Мн., 1967. Рэц.: Аляхновіч У. // Мін. праўда. 1968. 20 крас.; Мальдзіс А. Іскрыцца паэзіяй невад // Звязда. 1968. 14 сак.

Казкі для Міхаські: [Вершы]. Мн., 1972.

Добрай раніцы Алесь! Мн., 1976.

На чабары настоена: Лірыка. Мн., 1982. Рэц.: Петкевич А. Чувство отчей земли // Гродн. правда. 1982. 7 авг.; Пісьмянкоў А. Ад родных ніў // ЛіМ. 1982. 3 снеж.

Dziewiać wieršaŭ. Bielastok. 1987.

Белы сон: Вершы і паэмы. Мн., 1990.

1.3.

1963. Зямля; «Сягоння сонца ткала дываны...»; «Усю ноч аж да ранка...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 38; Зямля:, «Іду адна, а прада мною — ноч...»; «Дзень яшчэ дагарэць не паспеў...»; «Усю ноч аж да ранка...»; «Прыпала сонца прагнымі губамі...»; «Сягоння сонца ткала дываны...»; На начлезе; Зорка; Дзявочыя думкі: [Вершы] // Полымя. № 4; Зямля: [Верш] // Гродн. правда. 6 июля; Ніва. 9 чэрв.

1967. Мая мова: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; З кнігі «Невадам з Нёмана»: [Вершы]; Куфар: Паэма // Полымя. № 2; Зубры; Акварэль: [Вершы] // ЛіМ. 10 лют.; «Твой век праедзе на машынах...»: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1968. Дзед Мароз; Курка; Певень: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Гасціна; Торбачка; Дамоў; Сарока; Вайна: [Вершы] // Полымя. № 8; Мая мова: [Верш] // Ніва. 28 студз.; Зубры: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Гасціна: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Торбачка; Вайна (1941); Дамоў: [Вершы] // Там жа. 15 вер.

1971. «Юным не спіцца...»; Восенню; «Не затрымаць цябе, вясна...»; [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.

1972. Дзед: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Хмель: [Верш] // Гродн. правда. 2 дек.

1979. І ў сэрцы надзея, як промні; «Зноў вясны пераможнай напеў...»; «Вянуць ружы мае на кустах...»; «Мінуў час непаўторна...»; «Благаславенны край наш ад азёраў сіні...»; З мінулага; «Хай славіцца наш беларускі род...»; «З самых юных, дзявочых гадоў...»; «Іду скрозь зялёныя шолахі дрэў...»; «Мудрасць спелую сівых вякоў...»; «Славяцца людзі гуманнасцю спраў...»; «Не хочацца больш чуць пра кроў...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 вер.

1980. «Гартаваны працоўнымі днямі...»; Баразна; Лес; «Гэткі сон, болем хат не разбуджаны...»; Люты; «Хтосьадыходзіць ад нас назаўсёды...»; Сын і матуля; Вечаровая песня: [Вершы] // Маладосць. № 6; Мая крыніца; Белавежа; Унуку; Зелена; «Даўно за поўнач, а мне не спіцца...»; Жменя калосся ў покуці; «Лепш не кліч у свет мяне за сабой...»; «Раніца, як марыва...»; Я не спяшаюся: [Вершы] // Полымя. № 7; Жменя калосся ў покуці; Лес; Вечаровая песня: [Вершы] // Голас Радзімы. 14 жн.; Ад глыбокіх векавых карэнняў: [Вершы] // Гродн. правда. 16 февр.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 31 мая; Каложа: [Верш] // Там жа. 30 авг.; «Конь буланы, сядзёлка...»; Гравюра: [Вершы] // Там жа. 4 окт.; Восеньскае; [Вершы] // Там жа. 1 нояб.; Зубры; Капуста; Вавёрка; Чмель: [Вершы] // Ніва. 2 ліст.

1981. Над старымі друкаванымі кнігамі: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; «На роднай зямельцы ўсе мы не госці...»; «Ад моцнага ветру павеву...»; «Змагаешся з цемраю, дык і жывеш...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 13 жн.; «На сонечных гонях...»; Жаўранак; «Пралеска раскрылася ў жмені...»: [Вершы] // Гродн. правда. 9 мая; Дом дзяцінства; Зэльва: [Вершы] // Там жа. 4 июля; Мне патрэбны вецер малады; «Даўно за поўнач, а не спіцца...» [Вершы] // Там жа. 5 сент.: З моладдзю; «А маладосць цвіла вясною...»: [Вершы] // Там жа. 24 окт.; «Цішыня. Толькі месяц двухрогі...»; «Нам марыць належыць тады...» [Вершы] // ЛіМ. 17 ліп.

1982. Вечаровая песня: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Мастакі; «Пачуццяў буры не стрымаць...»; «Хвалі жытнія аж да сяла...»: [Верш] // Гродн. правда. 8 мая; Вечарам: [Верш] // Там жа. 26 июня.

1983. «Вочы мае, поўныя жывой красы...»; «Запаветна мара ўсіх часоў...»; «Навокал снег, бы сівізна на скронях...»; «Воблік сёлаў, родны прыпын...»; «Моцны дух наш — дарагое рэчыва...»; «Так многа ведаў, мудрасці па свеце...»; «У жыцці добрае і паганае...»; «У чыстым полі злосная завея...»; «Мы доўга глядзелі на край наш праз слёзы...»; «Праходжу. Навокал змагання сляды...»; «Бацькаўшчына, зямля дарагая...»; «На працягу шматлікіх вякоў...»; «Не згінай мяне, я не сагнуся...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 сак.; Год і яго род: [Верш] // Ніва. 2 студз.; На каньках: [Верш] // Там жа. 27 лют.; «Хай славіцца наш беларускі род...»; З мінулага: [Вершы] // Там жа. 3 ліп.

1985. «У жыцці ў цябе ўдараў нямала...»; Жменя калосся ў покуці; Хлеб; Баравікі; З каменьчыкаў імя не выкладаю: [Вершы] // Беларусь. № 8; Добрай раніцы, Алесь!: [Верш] // Вясёлка. № 8; «З беларускай тугою ў сэрцы...»; «Над маёй галавой праляцяць самалёты...»; «Ужо гасне дзень, я па зямлі ступаю...»; «За вокнамі гасне дзень...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 жн.; Унукі; У бабулі; Козачка, бабуля і ўнучка; Бусел; Кураняты: [Вершы] // Ніва. 7 крас.; Маня; Валя; Ганулька; Зязюлька: [Вершы] // Там жа. 21 ліп.; Лес: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Алёнка-дакторка; Пра зайкаў: [Вершы] // Там жа. 4 жн.

1989. Вершы розных гадоў // Полымя. № 10; Маёй бабусі: Паэма // Спадчына. № 2.

1990. Споведзь: [Успаміны] // Маладосць. № 1—6; Даўніна Паэма // Полымя. № 7.

1.5.

На англійскую мову. In the night pasture / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971.

На нямецкую мову. Nichts ist so trout; Abendliche Mysterien / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Do niezesłanego / Tł. J. Łobodowski // Kultura (Paryż). 1951. Nr 7/8.

На ўкраінскую мову. «Сьогодні сонце ткало килими...»: [Верш] / Пер. В. Лучук // Жовтень. 1964. № 9; «Мамо моя селянська...»: [Верш] / Пер. І. Гнатюк // Ленін. молодь. 1968. 8 берез.; «Мамо моя селянська...»; Ніч; Моя мова; Не зозуля кує; Ягоди; «Липень бджолами гуде солодко...»; Зубри; «Ідемо. Ніч. А сніг, як дим...»: [Вершы] / Пер. І. Гнатюк, В. Лучук, О. Сенатович // Жовтень. 1970. № 3; Україні: [Верш] / Пер. В. Лучук // Вільна Україна. 1971. 14 груд.; «Мамо моя селянська...»; [Верш] / Пер. В. Колодій // Ленін. плем'я. 1971. 4 груд.; «Моя мати селянська...»; «Така вже тиша — лістя ледве мріе...»: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Спи, Оленко: [Верш] // Пер. В. Лучук // Ленін. молодь. 1976. 23 берез.

2.3.

На беларускай мове. Бічэль-Загнетава Д. «Гэты край мяне нарадзіў» // ЛіМ. 1985. 23 жн.; Яго ж. З прынямонскіх вярбін // Полымя. 1988. № 4; Яго ж. Ларыса Геніюш // Беларусь. 1985. № 8; Яго ж. Песні настоены на зёлках // Геніюш Л. На чабары настоена. Мн., 1982; Глебка П. [Уступнае слова да «Вершаў» Л. Геніюш] // Полымя. 1963. № 4; Пшыркоў Ю. Ларыса Геніюш // Геніюш Л. Невадам з Нёмана. Мн., 1967; С. Я. [Яновіч С.]. Ларыса Геніюш // Ніва. 1983. 3 ліп.; Сачанка Б. Ларыса Геніюш // Маладосць. 1988. № 10; Слова развітання // ЛіМ. 1983. 15 крас.; Трыгубовіч. В. Натхняе родная зямля // Голас Радзімы. 1981. 13 жн.; Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 241—242.

На нямецкай мове. Neureiter F. Larysa Henijuš // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На ўкраінскай мове. Колодій В. Березові криниці... // Ленін, плем'я. 1971. 4 груд.; Лучук В. З узвиш і криниць... // Жовтень. 1970. № 3; Яго ж. Закоханий у чудові поезії // Вільна Україна. 1971. 14 груд.

2.4.

На беларускай мове. Голуб Ю. Белавежа: [Верш] // Полымя. 1966. № 12; Мазго У. Родная мова: [Верш] // Мазго У. Пад спеў крыніц. Мн., 1982.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, спр. 86; ф. 30, воп. 1, адз. зах. 102, 1314; ф. 31 (неапрац.).

Т. М. Махнач.

ГЕРАСІМАЎ МІКАЛАЙ

Герасімаў Мікалай Апанасавіч [псеўд. Н. Протва; 13(26).10.1903, Пецярбург — 17.9. 1977, Магілёў, пахаваны там жа], празаік. Член СП Беларусі з 1956. Пісаў на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Працоўную дзейнасць пачаў у 1920, быў справаводам камунальнага аддзела Малаяраславецкага павятовага выканкома Калужскай вобл. З 1921 працаваў інструктарам фізкультуры, рабочым на Неўскім суднабудаўнічым заводзе і на трыкатажнай фабрыцы ў Ленінградзе. Служыў у Чырвонай Арміі (1925—27). У 1937 скончыў Ваенна-медыцынскую акадэмію імя С. М. Кірава ў Ленінградзе, быў ваенным урачом. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля звальнення з вайсковай службы (1956) жыў і працаваў у Магілёве. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, медалямі.

Літаратурную працу пачаў у 1921 з нарысаў, вершы друкаваў з 1926. Першая аповесць «Дзе сыходзяцца берагі» прысвечана жыццю вёскі напярэдадні калектывізацыі. Аўтар аповесцяў «Прастуда», «Агонь над Калічэўкай», «Заўтрашні дзень належыць табе», рамана «Вузлы». Жыццё і праца савецкіх людзей, гераічныя армейскія будні, малюнкі прыроды прыцягвалі ўвагу пісьменніка, вызначалі змест яго твораў. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2

Где сходятся берега: Повесть. М., 1931 / Пад псеўд. Н. Протва.

Простуда: Повесть. М., 1932 / Пад псеўд. Н. Протва.

Узлы: Роман. М., 1933 / Пад псеўд. Н. Протва.

Огонь над Каличевкой: Повесть. Чкалов. 1955; Чкалов, 1957.

Завтрашний день принадлежит тебе: Повесть. М., 1966. Рэц.: Климашевская И. Грозе навстречу // Неман. 1967. № 6.

Повести: Завтрашний день принадлежит тебе; Огонь над Каличевкой. Мн., 1979. Рэц.: Саенка В. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 29 лют.

1.3.

1923. Первое Мая: [Верш] // Звезда. 1 мая / Аўт. спрэчнае.

1928. Баррикада Коммуны: [Верш] // Рабочий. 18 марта.

1960. Многие помнят...: [Верш] // Во славу Родины. 17 апр.

1963. Завтрашний день принадлежит тебе: Повесть // Неман. № 5.

1966. Тетка Аксинья: Рассказ // Неман. № 8.

1.5.

На беларускую мову. Цудоўная пальма: Апавяданне / Пер. І. Аношкін // Маг. праўда. 1961. 14 лют.; На світанні: З новай аповесці // Там жа. 1963. 26 кастр.

2.3

На беларускай мове. М. А. Герасімаў: [Некралог] // ЛіМ. 1977. 23 вер.; Мікалаю Герасімаву — 70 // Там жа. 1973. 26 кастр.; Міхайленка М. Гады працы і творчасці // Там жа. 1963. 25 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шасцерыкоў П. З глыбінь жыцця // Маг. праўда. 1963. 25 кастр. *Т. М. Махнач.*

ГЕРЦОВІЧ ЯКАЎ

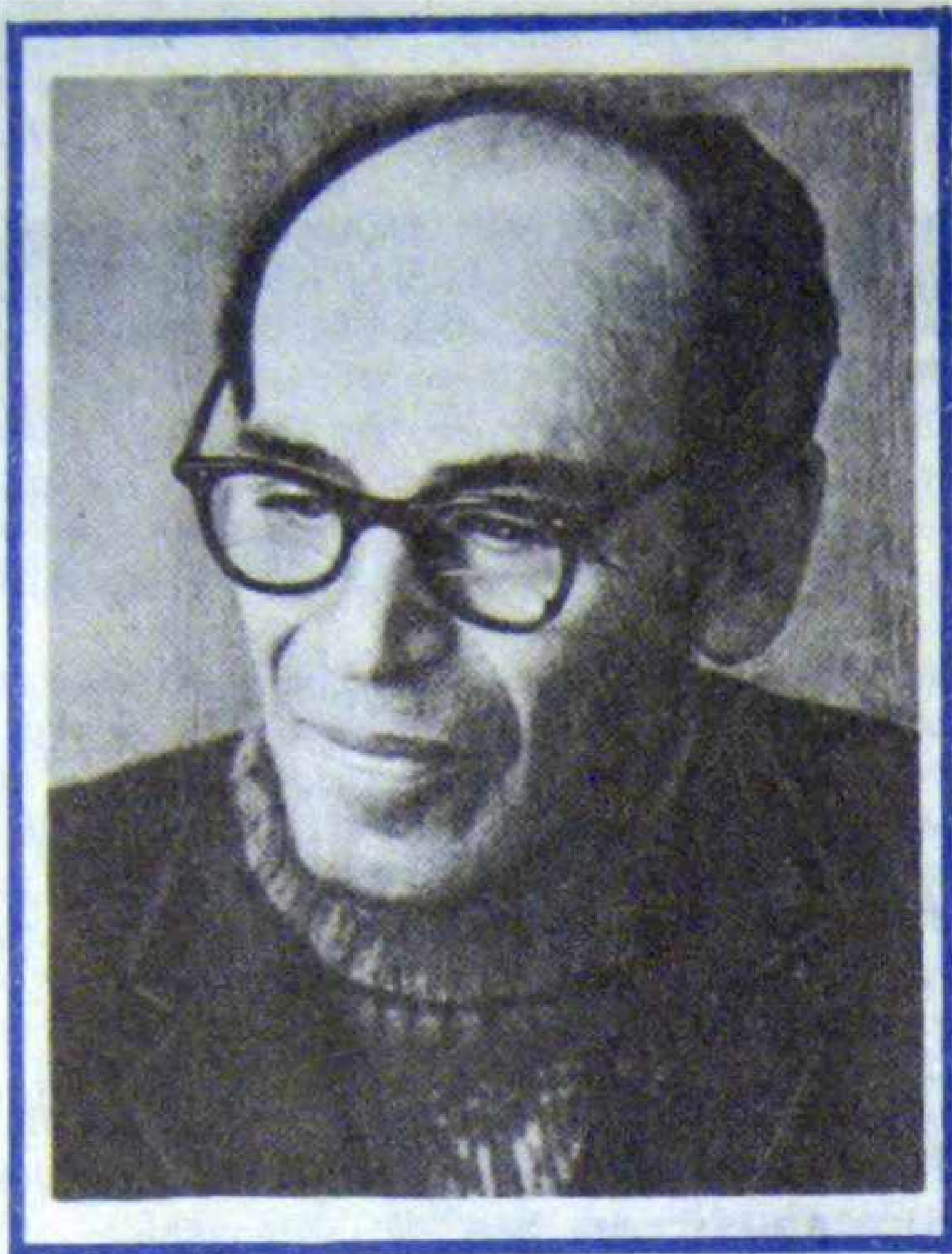

Герцовіч Якаў Бенцыянавіч [псеўд. Б. Сялібскі, Я. Сялібскі, Г. Якаўлеў, Я. Г.; 19.12.1909 (1.1.1910), в. Сяліба Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.— 21.4.1976, Мінск, пахаваны на Чыжоўскіх могілках], крытык, нарысіст, сатырык. Член СП Беларусі з 1948. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сям'і рабочага. Працоўны шлях пачаў дванаццацігадовым хлапчуком на лесапільным заводзе «Кастрычнік» (Асіповіцкі р-н). Пасля вярнуўся ў родную вёску, якая першай у раёне стала калгаснай, а брат яго быў выбраны старшынёй гаспадаркі. У 1931 уступіў у партыю. У 1936 скончыў у Мінску Камуністычны інстытут журналістыкі, пачаў працаваць рэдактарам шклоўскай раённай газеты. Пасля працаваў у рэдакцыі рэспубліканскай газеты «Рабочий» (цяпер «Советская Белоруссия»). У 1937 прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у Смаленску, супрацоўнічаў у рэдакцыі акруговай ваеннай газеты «Красноармейская правда», некаторы час быў карэспандэнтам «Красной звезды» (публікацыі не выяўлены). Незадоўга да вайны пачаў працаваць у газеце «Літаратура і мастацтва». У час Вялікай Айчыннай вайны быў карэспандэнтам газет Заходняга, а потым 3-га Беларускага франтоў. Пасля вайны працаваў у рэдакцыі газеты «Звязда». У 1953—70— у часопісе «Вожык». Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі і медалямі.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1927 з вершаў, спрабаваў сілы і ў літаратурна-крытычным жанры. У час вайны выступаў з нарысамі як франтавы карэспандэнт. Фарміраванне яго літаратурнага густу выпала на 30-я г., што паўплывала ў далейшым на яго крытычную дзейнасць. У сваіх ацэнках Я. Герцовіч часта зыходзіў са спрошчаных вульгарызатарскіх схем, разглядаў мастацкі твор як ілюстрацыю да той ці іншай сацыяльнай праблемы. Аўтар некалькіх кніг літаратурна-крытычных артыкулаў.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Анастасия Мицкевич. Мн., 1939. Рэц.: Тадэуш П. // Весн. с.-х. лит-ры. 1940. № 3.

На перадавых пазіцыях: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1957. Рэц.: Бурносаў В. Кніга крытычных артыкулаў // Беларусь. 1958. № 4.

Літаратура і жыццё народа: Артыкулы. Мн., 1960. Рэц.: Бойка У. Чытаючы кнігу крытыка... // ЛіМ. 1961. 7 лют.; Дзюбайла П. Пісьменнік і сучаснасць // Беларусь. 1960. № 9; Усікаў Я. Ніжэй магчымасцей аўтара // Полымя. 1961. № 2.

Герой і сучаснасць: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1963. Рэц.: Бур'ян Б. Разбураючы прымітыўныя схемы // Звязда. 1963. 11 жн.; Макарэвіч А. На пяраднім краі //Маг. праўда. 1963. 8 снеж.; Яго ж. Прысвечана сучаснасці // Полымя. 1964. № 2.

Пісьменнікі, кнігі, героі: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1966. Рэц.: Макарэвіч А. Вернасць тэме // Беларусь. 1968. № 2.

На вайне як на вайне: З франтавога блакнота. Мн., 1969. Рэц.: Верховский А. Фронтовые были // Во славу Родины. 1970. 28 февр.; Досін М. Вачыма ваеннага журналіста // ЛіМ. 1969. 30 снеж.; Іваноў М. Як было на вайне // Гомел. праўда. 1969. 20 снеж.; Шупенька Г. Слова дакладнае і прыблізнае // Полымя. 1970. № 3.

Не пугай адзінай: [Гумарэскі]. Мн., 1969. (Б-ка «Вожыка»).

Творчае крэда: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1970.

1.3.

1927. Восень: [Верш] // Камуніст. 16 лют.

1934. Дзяўчыне; Песняру: (К партрэту П. Труса): [Вершы]; Чэхаў і яго літаратурная спадчына // Літ. газ. 11 лют.; Забойцам Кірава: [Верш] // Там жа. 10 снеж.

1935. Чаму пачуццё захаплення змянялася незадавальненнем? // ЛіМ. 11 чэрв. / Сааўт. М. Пукшанская; Кніжка пра Чырвоную Армію: [Рэц. на кн.: Садоўскі Я. Скрыпка і ордэн. Мн. 1935] // Там жа. 16 вер.; Набліжэнне: [Рэц. на кн.: Бядуля З. Набліжэнне. Мн., 1935] // Там жа. 12 жн.; Кніга высокай ідэйнасці і мастацкасці // Там жа. 27 вер.; «Полымя рэвалюцыі» № 6 // Там жа. 21 ліст.

1936. Ленін у народным творчасці // Звязда. 21 студз.; «Падругі» // Там жа. 1 лют.; Платон Галавач: (Партрэт) // Там жа. 2 лют.; Камунар Магілёўшчыны. 14 лют.; Нячуласць ці злачынства // Звязда. 1 сак.; Бальшавікі на граніцы // Там жа. 12 чэрв.

1937. Разные времена — разные песни // Рабочий. 8 марта; Тарас Григорьевич Шевченко // Там жа. 9 марта / Пад крыпт. Я. Г.; В Лепеле срывают политучебу // Там жа. 26 мая; О коллегиальности в партий-

ном руководстве // Там жа. 18 апр. / Сааўт. М. Казлоў; Коммунист Сабило // Там жа. 1 мая / Сааўт. М. Казлоў; Армия и народ // Там жа. 20 сент.; День горячих схваток // Там жа. 26 сент.; Парад всесокрушающей силы // Там жа. 27 сент.; Цветет социалистическая культура белорусского народа // Сов. Бел. 18 окт.

1939. Абмеркаванне пытанняў крытыкі у Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР // Звязда. 2 чэрв.; У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР // ЛіМ. 3 крас. / Пад крыпт. Я. Г.; «Чужы грунт» І. Грамовіча // Там жа. 11 крас.; Пісьменнік і рэдактар // Там жа. 11 мая; Вершы Івана Шапавалава // Там жа. 11 чэрв.; Абмеркаванне пытанняў крытыкі // Там жа. 23 чэрв.; Заметкі аб паэзіі З. Бядулі // Там жа. 5 жн.; Партарганізацыя ССПБ рыхтуецца да выбараў у Саветы / Пад крыпт. Я. Г.; Замысел і вырашэнне: [Рэц. на: Ільінскі М. Чалавечак у штоніках // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 5—6] // Там жа. 3 вер.; Павлюк Трус: К 10-летию со дня смерти // Сталин. молодежь. 30 авг.

1940. Великая клятва // Сов. Бел. 21 янв.; О некоторых активистах и их кругозоре // Там жа. 8 февр.; За подлинную правду жизни // Там жа. 22 нояб.; Последние приготовления // Там жа. 14 дек.; Человек несгибаемой воли // Там жа. 15 дек.; Произведение большой художественной силы: [Рэц. на: Куляшоў А. Хлопцы апошняй вайны // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 8] // Там жа. 30 дек.

1941. Поднятая целина // Сов. Бел. 1 мая; «В снегах Финляндии» // Там жа. 11 мая.

1947. Слаўны шлях // Полымя. № 8 / Сааўт. М. Вішнеўскі; На шляху перабудовы // Звязда. 26 крас.; Пра любоў і нянавісць: [Нарыс] // Там жа. 9 мая; Першая кніжка маладога аўтара: [Рэц. на кн.; Брыль Я. Апавяданні. Мн., 1946] // Там жа. 28 мая; Шырокія далягляды: [Рэц. на кн.: Маўр Я. Вакол свету. Мн., 1947] // Там жа. 5 кастр.; «Лясы шумяць» // Там жа. 10 снеж.; Вачыма салдата // ЛіМ. 22 лют.; У ролі рэгістратараў // Там жа. 21 чэрв.; На палове дарогі: [Рэц. на: Стаховіч. А. Пад мірным небам // Полымя. 1947. № 7—9] // Там жа. 27 снеж.

1948. Тэма рабочага класа ў беларускай савецкай прозе // Беларусь. № 2; Вобраз бальшавіка ў пасляваеннай беларускай прозе // Полымя. № 2; Аб паэмах Антона Бялевіча // Там жа. № 8; Вершы Анатоля Астрэйкі: [Рэц. на кн.; Астрэйка А. Добры дзень. Мн., 1948] // Там жа. № 10; Песні пра дружбу і братэрства: [Рэц. на кн.: Платнер А. Сваёй краіне. Мн., 1948] // Звязда. 28 сак.; «Гурты на дарогах»: [Рэц. на кн.: Аўдзееў В. Гурты на дарогах. Мн., 1948] // Там жа. 14 мая; «Глыбокая плынь»; [Рэц. на кн.: Шамякін І. Глыбокая плынь Мн., 1948] // Там жа. 19 кастр.; Пра нашых сучаснікаў // ЛіМ. 1 студз.; Правдивые рассказы [Рэц. на кн.: Брыль Я. Нёманскія казакі. Мн., 1947] // Сталин. молодежь. 28 янв.; О самых скромных: [Рэц. на кн.: Мележ І. Гарачы жнівень. Мн., 1948] // Там жа. 28 февр.; «Веснянка» // Там жа. 4 июня.

1950. «На сонечных сцежках» // Беларусь. № 9; Цана мірнай працы // Звязда. 12 жн.

1951. Грозная зброя // Беларусь. № 3; Дарагія госці: Апавяданне // Вожык. № 12; Творчасць Хвядоса Шынклера // Полымя. № 10.

1952. Паэт і яго лірычны герой: [Рэц. на кн.: Куляшоў А. Выбр. тв. Мн., 1951] // Беларусь. № 4; Выбраныя творы Ільі Гурскага: [Рэц. на кн.: Гурскі І. Выбр. тв. Мн., 1951] // Полымя. № 2; Поступ міру: [Рэц. на кн.: Поступ міру. Мн., 1952] // Там жа. № 8; Эпапея пра гераізм народа: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Векапомныя дні. Мн., 1951] // Там жа. № 12.

1953. Кніга крытыкі: [Рэц. на кн.: Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1953] // Беларусь. № 10; Наш знаёмы: [Фельетон] // Вожык. № 22 / Пад крыпт. Я. Г.; Сані ў Казані, хамут у Разані // Там жа. № 23 / У сааўт.; Нататкі аб рамане // Полымя. № 5; Партрэт сучасніка // Там жа. № 9; Думкі аб пейзажнай лірыцы // Там жа. № 11; «Граніца»: [Рэц. на: Куляшоў А. Граніца // Полымя. 1953. № 3] // Мін. праўда. 30 крас.; Важакі // Там жа. 10 мая / Сааўт. К. Пырх; «Мінскі напрамак»: [Рэц. на кн.: Мележ І. Мінскі напрамак. Мн., 1952] // Там жа. 15 чэрв.; «За акіянам»: [Рэц. на Лупсякоў М. За акіянам // Полымя. 1953. № 7] // Там жа. 15 ліст.

1954. Кніга аб героях-лётчыках: [Рэц. на кн.: Іваноў А. На Далёкім Усходзе. Мн., 1954] // Беларусь. № 9; Мова пісьменніка // Полымя. № 4; Задума і яе здзяйсненне: [Рэц. на кн.: Семяновіч А. Проза Якуба Коласа (дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1953] // Там жа. № 9; Аўтарытэт крытыка // ЛіМ. 24 крас.; Галоўны абавязак // Там жа. 21 жн.; Псіхалагічная характарыстыка героя // Там жа. 13 ліст.; «Рускі лес»: [Рэц. на кн.; Леонов А. Русский лес. М., 1953] // Мін. праўда. 18 крас.; Свабода слова — за калючым дротам // Там жа. 1 жн.; Давер'е народа // Там жа. 12 вер.; На крытычным фронце // Чырв. змена. 28 жн.; Маленькаму чытачу — вялікую літаратуру // Там жа. 17 ліст.

1955. Патрэбная кніга // Беларусь. № 5; Зусім не фантазія: [Фельетон] // Вожык. № 2 / Сааўт. М. Буры; Вясновыя замалёўкі // Там жа. № 10 / У сааўт.; З пясочкам: [Фельетон] // Там жа. № 15 / Пад псеўд. Я. Сялібскі; Драпежнікі: [Фельетон] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Я. Сялібскі; Не мелі людзі клопату...: [Фельетон] // Там жа. № 19; Канфлікт: [Фельетон] // Там жа. № 20; Аб праўдзе чалавечага характару: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Сустрэнемся на барыкадах. Мн., 1954] // Полымя. № 6; Індывідуальная своеасаблівасць пісьменніка // ЛіМ. 19 лют.; Паэтычнае бачанне свету // Там жа. 19 сак.; Лірычны голас паэта // Там жа. 18 чэрв.; Пра народ і для народа // Там жа. 30 ліп.; Прыкметы часу // Там жа. 24 снеж.; Велізарная будаўнічая пляцоўка // Мін. праўда. 11 кастр.; Зброяй смеху // Там жа. 27 ліст.; Аб тым, што лічаць «інтымным» // Чырв. змена. 24 снеж.

1956. Пра вялікую любоў і вялікую нянавісць: [Рэц. на кн.: Кудраўцаў І. Кузьма Чорны: Ідэі і вобразы ў творчасці. Мн., 1956] // Беларусь. № 6; Школа, сям'я, праца ў творах для дзяцей // Полымя. № 2; Крепнущий голос: [Рэц. на кн.: Макаль П. Першы след. Мн., 1955] // Сов. Отчизна. № 1; Разведка нового: Заметки об очерке // Там жа. № 3; Жыць інтарэсамі народа // ЛіМ. 14 крас.; Пачэсная трыбуна // Там жа. 5 мая; Героі і народ // Там жа. 21 ліп.; Героі нашага часу // Там жа. 10 ліст.; Рэпліка ў спрэчках // Там жа. 1 снеж.; Сур'ёзная творчая ўдача: [Рэц. на: Чарнышэвіч А. Світанне // Полымя. 1955. № 8—11] // Мін. праўда. 6 чэрв.; Першая кніжка паэта: [Рэц. на кн.: Пянкрат М. Салаўіны бераг. Мн., 1956] // Там жа. 14 жн.

1957. Пра нястомнага энтузіяста сцэны: [Рэц. на кн.: Есакоў А. Уладзімір Крыловіч. Мн., 1956] // Беларусь. № 4; «Пад голас баяна»: [Рэц. на кн.: Русак А. Пад голас баяна. Мн., 1957] // Там жа. № 9; Паэзія і яе лірычныя героі // Полымя. № 1; Умець бачыць і перадаваць бачанае: [Рэц. на кн.: Шашкоў А. На рачных плёсах. Мн., 1956] // Там жа. № 5; Паэзія працы // ЛіМ. 23 студз.; Навуковасць — аснова крытыкі // Там жа. 6 крас.; Кавалі чалавечага шчасця // Там жа. 14 жн.; З вышынь сённяшняга дня // Там жа. 9 кастр.

1958. Шляхі да шчасця: [Рэц. на кн.: Карпаў У. За годам год. Мн., 1957] // Беларусь. № 1; Дзве аповесці пра лётчыкаў: [Рэц. на кн.: Алешка А. Іх першых вітае сонца. Мн., 1957] // Там жа. № 8; Паэзія будняў: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Лясная песня. Мн., 1958] // Там жа. № 12; Дзве рэдакцыі аднаго твора: [Рэц. на кн.: Дадзіёмаў У. Над Нёманам. Мн., 1957] // Полымя. № 1; Заметкі аб нацыянальнай спецыфіцы літаратуры // Там жа. № 7; У добры час: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Лёд растае. Мн., 1958] // Там жа. № 12; Людзі і персанажы: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Даль палявая. Мн., 1956] // ЛіМ. 19 лют.; Апавяданні 1957 года // Там жа. 12 сак.; Думкі пра сатыру // Там жа. 17 чэрв.; Чорнымі фарбамі // Там жа. 21 чэрв.; Сюжэт і кампазіцыя рамана // Там жа. 16 ліп.; Літаратура і сучаснасць // Там жа. 25 кастр., 1 ліст., 13 снеж.;

На передовых позициях: Заметки о современной бел. лит-ре // Сов. Литва. 23 сент.

1959. На правільным шляху: [Рэц. на кн.: Макаль П. Вятрам насустрач. Мн., 1958] // Беларусь. № 5; Лірыка Сяргея Дзяргая: [Рэц. на кн.: Дзяргай С. Крэмень аб крэмень. Мн., 1958] // Там жа. № 8; Цікавая манаграфія: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Хвядос Шынклер. Мн., 1959] // Там жа. № 12; Разведка новага // Полымя. № 2; Чалавек і калектыў // Там жа. № 10; Ля вытока чалавечай свядомасці // ЛіМ. 4 сак.; Любоў і нянавісць // Там жа. 19 жн.; Што было ў пачатку?: [Рэц. на: Асіпенка А. Паплавы // Маладосць. 1959. № 7—9] // Там жа. 31 кастр.; Агульнае і прыватнае // Там жа. 23 снеж.; Лірычная тэма і лірычны герой // Чырв. змена. 3 вер.

1960. Сустрэчы з цікавымі людзьмі: [Рэц. на кн.: Сабаленка Р. Блакітнае ззянне. Мн., 1959] // Беларусь. № 4; Месца ў жыцці: [Рэц. на кн.: Шахавец У. Месца ў жыцці. Мн., 1960] // Там жа. № 12; Падліза: Апавяданне // Вожык. № 5; Дорогами жизни: (К 50-летию со дня рождения В. Корбана) // Неман. № 4; Творы, якія не старэюць: [Рэц. на кн.: Шынклер Х. Выбраныя творы. Мн., 1960] // Полымя. № 11; За мастака, але не капіроўшчыка // ЛіМ. 30 сак.; Месца ў жыцці: [Рэц. на: Пянкрат М. Шчасце маё // Маладосць. 1960. № 3] // Там жа. 12 мая; «Збоку ці звысоку» // Там жа. 6 вер.; Дзеля сапраўднай радасці // Там жа. 25 кастр.

1961. Вучыцца ў жыцця: [Рэц. на кн.: Зуб В. Пад вясновым сонцам. Мн., 1960] // Беларусь. № 1; Думкі пра першую кнігу: [Рэц. на кн.: Гроднеў М. За бацькоўскім парогам. Мн., 1960] // Там жа. № 3; «Што ён за чалавек»: [Рэц. на кн.: Мележ І. Што ён за чалавек. Мн., 1961] // Там жа. № 10; Публицистическая лирика: [Рэц. на кн.: Лужанин М. Это было в Белоруссии. Л., 1959] // Неман. № 1; Поговорим об очерке // Там жа. № 3; Пошукі і іх напрамак // Полымя. № 7; Яшчэ адна кніга пра Кузьму Чорнага: [Рэц. на кн.: Луфераў М. Проза Кузьмы Чорнага. Мн., 1961] // Там жа. № 10; На малым полі апавядання // Там жа. № 12; Першая кніга: [Рэц. на кн.: Галуза Н. Над намі навальніцы. Мн., 1961] // Работніца і сялянка. № 8; Звычайная легенда // ЛіМ. 17 лют.; Тры бітвы з мяшчанствам // Там жа. 7 ліп.

1962. Прырода і чалавек: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Родны край. Мн., 1961] // Беларусь. № 1; Добрыя людзі, добрыя кнігі: [Рэц. на кн.: Паслядовіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1961] // Там жа. № 3; Шчырая споведзь: [Рэц. на кн.: Сабаленка Р. Іду ў жыцце. Мн., 1961] // Там жа. № 10; Душа чалавека — не цёмны лес: [Рэц. на кн.: Ермаловіч Я. Душа чалавека. Мн., 1962] // Там жа. № 12; Пісьменнік, рэдактар, сябар // Голас Радзімы. № 94; Без адчування сучаснасці: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура. Мн., 1961] // Полымя. № 5; Размова з лірычным героем: [Рэц. на кн.: Броўка П. Высокія хвалі. Мн., 1962] // Там жа. № 11; Не верце п'есе М. Алтухова: Пісьмо ў рэд. // Звязда. 4 кастр,; Пошукі, знаходкі, страты: [Рэц. на.: Караткевіч У. Нельга забыць // Полымя. 1962. № 5—6] // Там жа. 22 ліст.; Пясняр калгасных будняў // Калг. праўда. 21 сак.; Пераклічка эпох: Урывак з кн. «Герой і сучаснасць» // ЛіМ. 27 ліст.

1963. Суровая праўда: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Сустрэчы на ростанях. Мн., 1962] // Беларусь. № 4; «Пошукі скарбаў»: [Рэц. на кн.: Ткачоў М. Пошукі скарбаў. Мн., 1963] // Там жа. № 8; В едином строю поколений: [Рэц. на кн.: Белорусские рассказы. М., 1962] // Неман. № 3; Тры раманы Уладзіміра Карпава // Полымя. № 2; Вельмі добра! // Там жа. № 5; Бунт герояў супраць аўтара: [Рэц. на кн.: Ваданосаў М. Надзеі і здзяйсненні. Мн., 1963] // Там жа. № 8; Год выдання — 1963... // Там жа. № 10; Праўда і прыблізнае падабенства // ЛіМ. 22 студз.; Шчодрае сэрца пісьменніка: [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Шчодрае сэрца пісьменніка. Мн., 1963] // Там жа. 28 чэрв.; Галоўнае засталося па-за раманам // Там жа. 13 жн.; Каб агонь быў прыцэльны! // Там жа. 18 кастр.

1964. Старыя знаёмыя: [Рэц. на кн.: Аношкін І. Старыя знаёмыя. Мн., 1963] // Беларусь. № 2; Паэзія і проза поруч: [Рэц. на кн.: Корбан У. Да цешчы на бліны. Мн., 1963] // Там жа. № 6; Далёкае і блізкае: [Рэц. на кн.: Чарнышэвіч А. Засценак Малінаўка. Мн., 1964] // Там жа. № 12; Мёртвая паперка: Па слядах аднаго пісьма // Вожык. № 5 / Сааўт. М. Пятровіч; Вясёлы аграном: [Фельетон] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Клюнула...: [Фельетон] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Пасылка з калгаса: [Фельетон] // Там жа. № 19 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Апякліся: [Фельетон] // Там жа. № 21 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Не той пінг-понг: [Фельетон] // Там жа. № 22 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў. Сааўт. Л. Баравы; На тым жа месцы: [Рэц. на кн.: Ракітны М. Была вясна... Мн., 1964] // Полымя. № 8; Зося Савіч і іншыя // ЛіМ. 14 студз.; Споведзь адной маладосці: [Рэц. на: Брыль Я. Птушкі і гнёзды // Полымя. 1963. № 11—12] // Там жа. 10 крас.; З любоўю і павагай да людзей: [Рэц. на: Пташнікаў І. Лонва // Полымя. 1964. № 4—5] // Там жа. 26 чэрв.; Герой ёсць герой // Там жа. 21 жн.; Без остановок на «полустанках» // ЛГ. 7 янв.; Неутомимые искатели: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Серадзібор. Мн., 1963] // Сел. газ. 10 янв.

1965. Працяг знаёмства: [Рэц. на кн.: Чарнышэвіч А. Засценак Малінаўка. Ч. 2. Мн., 1965] // Беларусь. № 9; Жывая гісторыя // Полымя. № 10; Думкі аб прозе 1964 года // Звязда. 9 сак.; Маленькім — пра самае вялікае [Рэц. на кн.; Ткачоў П. Вішнёвая квецень. Мн., 1965] // ЛіМ. 15 чэрв.; Рамантыка не звольнена! // Там жа. 27 ліп.; В малом — большое: Заметки литературного критика // Сов. Бел. 6 янв.; Судьбы человеческие и судьбы народные: [Рэц. на: Караткевіч У. Дзікае паляванне караля Стаха // Маладосць. 1964. № 9—12; Караткевіч У. Каласы пад сярпом тваім // Полымя. 1965. № 2—6] // Там жа. 9 сент.

1966. Аб жыцці, аб людзях, аб сабе // Пра час і пра сябе. Мн.; У разліку на свядомасць: [Фельетон] // Вожык. № 1 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; «З паніжэннем — на тры месяцы!»: [Фельетон] // Там жа. № 4. / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Як свінням падклалі свінню: [Фельетон] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Ода кабінетнаму сталу: [Фельетон] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Байкі ў прозе: Рэкардыстка; Не з тае нагі; Не крыкам адзіным; Не ўсе рогі цэняцца // Там жа. № 18; Байкі ў прозе: Удаў ведае, што робіць; Леў і чарапаха; Апраўданая шчодрасць; Нічыёй не бывае; З варонай не спрачайся // Там жа. № 21; Дзвюх праўд не бывае...: [Рэц. на кн.: Быкаў В. Адна ноч. Мн., 1965; Быкаў В. Мёртвым не баліць // Маладосць. 1965. № 7—8] // Звязда. 1 лют.; Вецер веку — вецер рэвалюцыі: [Рэц. на кн.: Гурскі І. Вецер веку. Мн., 1966] // Там жа. 16 вер.; І на асфальце сена прывабна пахне: [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Сена на асфальце. Мн., 1966] // Там жа. 19 кастр.; Грані самабытнага таленту: [Рэц. на кн.: Пташнікаў І. Сцяпан Жыхар са Сцешыц. Мн., 1966] // ЛіМ. 13 снеж.; Острым словом сатиры // Сел. газ. 3 марта; Правдивое и надуманное: Заметки лит. критика // Там жа. 17 сент.

1967. Раман Сабаленка і яго героі // Сабаленка Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Звычайнае і незвычайнае: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Вогненны азімут. Мн., 1966] // Беларусь. № 3; Сучаснасць просіцца ў часопіс // Звязда. 1 лют.; Час вялікага прызыву // ЛіМ. 25 ліп.; Заўжды ў дарозе // Там жа. 13 кастр.; Время перемен: [Рэц. на кн.; Чарнышэвіч А. Засценак Малінаўка. Мн., 1965] // Сел. газ. 21 окт.

1968. Ручаіны знаходзяць раку: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Ручаіны шукаюць ракі. Мн., 1967] // Беларусь. № 9; На вайне як на вайне: З франтавога блакнота // Полымя. № 2; На вайне як на вайне: Апавяданні з франтавога блакнота // ЛіМ. 9 лют.; Так пачыналася // Там жа. 9 жн.; Образ времени на горячих страницах: [Рэц. на: Лобан М. Гарадок Устронь // Полымя. 1967. № 1—4] // Сел. газ. 16 янв.; Правда характеров: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. Палын — зелле горкае. Мн., 1967] // Там жа. 25 авг.; Читая журнал «Беларусь» // Там жа. 16 окт.;

1969. Узаемная шчырасць: Гумарэска // Вожык.

№ 24; На вайне як на вайне: З франтавога блакнота // Полымя. № 2; Вернасць прызванню // Там жа. № 4; Сталасць // Там жа. № 9; Вузлы людскіх трывог // ЛіМ. 7 лют.; Інфляцыю трэба прадухіліць // Там жа. 6 мая; Магчымасці жанру: [Рэц. на: Сіпакоў Я. Акно, расчыненае ў зіму // Полымя. 1969. № 6] // Там жа. 1 ліп.; Пра чалавечае ў чалавеку: [Рэц. на: Герчик М. Отдаешь навсегда // Неман. 1969. № 5, 6] // Там жа. 19 жн.; Роман о подвиге народном: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1968. Т. 2, 3] // Сел. газ. 14 янв.; Любовь активная, действенная: [Рэц. на кн.: Пянкрат М. Любоў у квадраце. Мн., 1969] // Там жа. 24 июля; Ключи от людских сердец: [Рэц. на кн.: Палтаран В. Ключы ад Сезама. Мн., 1967; Палтаран В. Дзівасіл // Полымя. 1968. № 3] // Там жа. 10 сент.

1970. Мастар дасціпнага слова // Корбан У. Шклянка чаю. Мн.: Мацней за смерць: Апавяданне // Беларусь. № 6; Псіхалагічныя эцюды: Першае слова; Дарэмная трывога; Тры карты // Полымя. № 1; [Рэц. на кн.: Алешка А. Дарогі без слядоў. Мн., 1969] // Там жа. № 5; Майстар вясёлага цэха // Работніца і сялянка. № 8; Не ўспамінаць, а памятаць... // ЛіМ. 27 лют.; Сустрэча з гісторыяй: [Рэц. на: Шамякін І. Лёс майго земляка // Полымя. 1970. № 4] // Там жа. 25 вер.; Не шагать по обочинам жизни // Сел. газ. 1 апр.; Это правда: [Рэц. на кн.: Саченко Б. Последние и первые. М., 1969] // Там жа. 15 авг.

1971. Падарожжа ў нязнанае // Вольскі В. Кніга падарожжаў. Мн.; З дакладным прыцэлам: [Рэц. на кн.: Прокша Л. Не ў тым поездзе. Мн., 1971] // Беларусь. № 9; Шукаць у рэальным жыцці: Непрыкаяныя думкі // ЛіМ. 25 чэрв.; Непаўторнасць // Там жа. 3 вер.; Салаўя байкамі не кормяць... // Там жа. 17 вер.; Новы аўтограф М. Някрасава (Знойдзены не І. Андронікавым): [Верш] // Там жа. 24 вер.; Па сакрэце: Фразы // Там жа. 19 ліст.; Герой — наш земляк: [Рэц. на кн.: Воробьев Е. Земля до востребования: Роман. М., 1970] // Сел. газ. 16 апр.; Иудин хлеб // Там жа. 29 авг.

1972. Прыцэльны ўдар: [Рэц. на кн.: Гурскі І. Чужы хлеб. Мн., 1971] // Беларусь. № 2; О деревне и «деревенщиках» // Неман. № 1; Пісьменнік і яго героі // Полымя. № 5; Не да смеху... // Звязда. 5 вер.; Вяч. Мінск. 6 вер.; Ці мала што кажуць; Да ведама пажарнікаў: Пародыі // ЛіМ. 7 студз.; Ліст з Дуброўкі: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Нізка схіляем галовы // Там жа. 18 лют.; Што задужа, то... // Там жа. 17 сак.; Горкі смех: Пародыя // Там жа. 21 ліп.; Чаго не бывае; Творчая сталасць: Пародыі // Там жа. 18 жн.; Ліст з Лагойшчыны; Дадатак да папулярнай песні: [Вершы] // Там жа. 22 вер.; Рэпартаж з гаўптвахты: Пародыя // Там жа. 6 кастр.; Молодо, но не зелено: [Рэц. на: Паўлаў У. Нас поле не насеяна // Маладосць. 1971. № 8—9] // Сел. газ. 11 янв.

1973. Здесь живут интересные люди // Кулаковский А. Здесь я живу; Растет мята под окном. Мн.; Халоднае сонца: Пародыя // ЛіМ. 12 студз.; З турмы ў турму: Пародыя // Там жа. 27 ліп.; Ахвяры раптоўнага кахання... // Там жа. 14 вер.

1974. Солдат остаётся солдатом; Сёстры: [Апавяданні] // За тебя, Беларусь. Мн.; Испытание огнем // Нехай Р. Сорочий лес; Туман над степью; Алёшка-атаман: Повести. Мн.; Спадчына крытыка: [Рэц. на кн.: Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973] // Беларусь. № 5; Когда тебе много дано: [Рэц. на: Шамякін І. Атланты і карыятыды // Полымя. 1974. № 1—3] // Сел. газ. 3 сент.; Сильнее смерти: [Рэц. на кн.: Адамович А. Хатынская повесть. Мн., 1974] // Там жа. 4 окт.

1975. Курыная слепата: [Фельетон] // Вожык. № 5 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Жалеза-сталёвая мешаніна: [Фельетон] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Таямнічы зруб: [Фельетон] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Добры начальнік: [Фельетон] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Паважаны Вожык! // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Чаго не ведаў Эйнштэйн: [Фельетон] // Там жа. № 15. / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Згаворлівы заказчык: [Фельетон] // Там жа. № 16 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Сарока не зманіла: [Фельетон] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Дружа Вожык! // Там жа. № 20 / Пад псеўд. Г. Сялібскі; Вымушаны рэйд: [Фельетон] // Там жа. № 23 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Паветраныя замкі: [Фельетон] // Там жа. № 24 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; «Там, дзе мы бывалі...»: Нарыс // ЛіМ. 28 сак.; Война, любовь и мужество: [Рэц. на: Шамякін І. Шлюбная ноч // Полымя. 1975. № 1] // Сел. газ. 9 апр.

1976. Паўторная кансервацыя // Вожык. № 6 / Пад псеўд. Б. Сялібскі; Магарыча не будзе...: [Фельетон] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Адзін на ўсіх: [Фельетон] // Там жа. № 15 / Пад псеўд. Г. Якаўлеў; Нашы заводчыкі // ЛіМ. 13 лют.

1977. Незлічоныя скарбы характва // Вольскі В. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.4.

1968. Лехістэ Х. Просты чалавек; Сінкель А. Сацыялогія: [Апавяданні] / З эст. // Як быў створаны кенгуру. Мн.

1969. Стэйга М. Светлая галава; Без перамен: [Гумарэскі] / З лат. // Мора па калені. Мн.

1.5.

На рускую мову. Басни в прозе / Пер. М. Герчик // Белорусский юмор. Мн., 1969; Из фронтового блокнота / Пер. Г. Попов // Путь к победе. Мн., 1970; На войне как на войне / Пер. Г. Леонтьев // Неман. 1970. № 3; Лесная баллада: [Апавяданне] / Пер. Г. Попов // За тебя, Беларусь. Мн., 1974.

На ўкраінскую мову. Разом з народом // Літ. газ. 1957. 17 вер.

На якуцкую мову. Снайпер Хомолтото: [Нарыс] // Хотугу Сулус. 1968. № 4.

1.6.

Клімковіч М. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1962 / Скл.

Мышка: Народная казка // Іскры Ільіча. 1937. № 5 / Зап.; Пад крыпт. Я. Г.

2.3.

На беларускай мове. Адамовіч А. Аб эстэтычнай глухаце ў крытыцы // ЛіМ. 1956. 24 ліст.; Яго ж. Літаратура, мы і час. Мн., 1979. С. 79—82; Бліцінаў М. Не дэкларацыямі, а творамі адказаць на заклік Я. Герцовіча // ЛіМ. 1934. 12 студз.; Бур'ян Б. У даўгу перад чытачом // Там жа. 1954. 14 жн.; Грышын Я. Маладыя таленты // Там жа. 1948. 30 кастр.; Да канца выкрыць і выкараніць бязродных касмапалітаў, фармалістаў і эстэтаў // Там жа. 1949. 5 сак.; Кавалёў П. Аб барацьбе з варожымі праявамі бязроднага касмапалітызма і некаторыя задачы нашай крытыкі // Там жа. 1949. 12 сак.; Яго ж. Да канца разграмім бязродных касмапалітаў // Полымя. 1949. № 3;, Крапіва К. Беларуская савецкая драматургія за 1947 год // ЛіМ. 1948. 6 сак.; Кудраўцаў І. Поспехі новыя клічуць: Якаву Герцовічу — 60 гадоў // Там жа. 1970. 6 студз.; Кулакоўскі А. Супраць штампа і коснасці // Там жа. 1955. 23 ліп.; Лебедзеў І. [Біябібліяграфічная нататка да 75-годдзя нараджэння Я. Герцовіча] // Полымя. 1985. № 1; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 73—74, 196—198, 304—305, 313—314; Палітыка Д. За глыбіню і маштабнасць // ЛіМ. 1956. 4 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пянкрат М. Развітальнае слова // ЛіМ. 1976. 23 крас.; Рэлес Р. На передавых пазіцыях // Там жа. 1980. 4 студз.; Супраць антыпатрыятычнай групы крытыкаў у літаратуры і мастацтве // Там жа. 1949. 5 сак.; Шкраба Р. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 138—139; Юрэвіч У. Без павагі да слова // ЛіМ. 1954. 14 жн.; Яго ж. Мала зарэгістраваць, галоўнае — даследаваць // Там жа. 1957. 7 снеж.; Якаў Бенцыянавіч Герцовіч: [Некралог] // Там жа. 1976. 23 крас.

На рускай мове. Литература и критика // Знамя юности. 1968. 22 февр.

Т. М. Махнач.

ГЕРЧЫК МІХАІЛ

Герчык Міхаіл Навумавіч (Майсей Беньямінавіч; н. 7.6.1932, Бабруйск Магілёўскай вобл.), празаік, публіцыст, перакладчык. Член СП Беларусі з 1964. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. У час вайны разам з маці і братам быў эвакуіраваны ў Арэнбургскую вобл. Жылі ў калгасе, дзе М. Герчык пасвіў кароў. Бацька ў першыя дні вайны пайшоў на фронт і загінуў пад Масквой зімой 1942. Восенню 1944 сям'я вярнулася ў Бабруйск. Маці пачала працаваць на фабрыцы «Чырвоны тэкстыльшчык». У 1950 М. Герчык скончыў сем класаў Бабруйскай 13-й школы, затым — Мінскае педвучылішча (1953) і БДУ (1958). Заняткі на аддзяленні журналістыкі філалагічнага факультэта універсітэта спалучаў з працай у рэдакцыі газеты «Зорька» (1954—64). У 1964 рэдактар Галоўнай рэдакцыі вяшчання для дзяцей на Беларускім радыё. З 1964 рэдактар, старшы рэдактар выдавецтва «Беларусь», з 1972 старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». Узнагароджаны Ганаровай Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш надрукаваў у газеце «Зорька» у 1949. Аўтар раманаў «...Аддаеш назаўсёды» (удастоены прэміі на Усесаюзным літаратурным конкурсе імя М. Астроўскага ў 1968), «Здабыццё надзеі», «Вяртанне да сябе», дакументальна-публіцыстычнай аповесці «Час гаспадароў» пра жыццё і справы старшыні калгаса імя Суворава Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. А. Валодзькі. У аповесцях «Ляці, Ікар!», «Вецер рве павуцінне», у шматлікіх апавяданнях М. Герчык звярнуў асаблівую ўвагу на станаўленне характару падлетка, выявіўшы глыбокае разуменне дзіцячай душы. Творы празаіка прыцягваюць увагу вострым займальным сюжэтам, паўнакроўнасцю мастацкіх характараў.

Жыве ў Мінску.

А. С. Гурская.

Бібліяграфія

1.2.

Вялікая сіла ведаў. Мн., 1962. (Законы юных піянераў).

Ветер рвёт паутину: Повесть: Мн., 1963. Рэц.: Ласков И. Две трети удачи // Знамя юности. 1964. 9 янв.; Петровицкая Н. Своевременная книга // Гродн. правда. 1964. 1 марта; Собаль Ф. Перамога дабра над злом // Наст. газ. 1964. 25 крас. 2 изд. Мн., 1973.

Вучыся, працуй і жыві для народа: Апавяданні пра піянераў. Мн., 1964. (Б-ка піянера-актывіста).

Портрет Фиделя: Повесть. Мн., 1964. Рэц.: Галчанаў А. Косця марыць пра подзвіг // ЛіМ. 1965. 1 чэрв.; Чаплаводская І. Аповесць аб сямікласніках // Наст. газ. 1964. 24 кастр.

Земное притяжение: Рассказы. Мн., 1965. Рэц.: Фірштэйн Б. Два полюсы прыцягнення // ЛіМ. 1965. 24 жн.

Повесть о золотой рыбке. Мн., 1968. Рэц.: Няхай Р. За шклянымі сценкамі акварыума // ЛіМ. 1968. 21 мая.

...Отдаешь навсегда: Роман. М., 1970. Рэц.: Идашкин Ю. Трудное счастье Александра Левашова // Октябрь. 1970. № 10.

Солнечный круг. Повесть. Мн., 1970.

...Отдаешь навсегда: Роман. Мн., 1974. Мн., 1986.

Обретение надежды: Роман. Мн., 1976. Рэц.: Драбкина С. Нравственный поиск // Звезда. 1977. № 10; Мартинович А. Обретенная надежда // Знамя юности. 1977. 21 окт.; Мн., 1979.

Ветка зеленого дерева: Повесть и рассказы: Мн., 1977.

Дзе жывуць чараўнікі. Мн., 1980. (Правілы акцябрат).

Самое синее небо: Повесть и рассказы. Мн., 1982.

Час гаспадароў: Жыццё, справы, думкі старшыні калгаса: Дакум.-публіцыст. аповесць. Мн., 1983. Рэц.: Капустин А. Таков он «средний» председатель // Сел. газ. 1983. 31 мая; Марціновіч А. Герои аповесці — старшыня калгаса // Віцеб. рабочы. 1983. 26 мая.

Вяртанне да сябе: Раман. Мн., 1989.

Ветер рвет паутину: Повести. Мн., 1990.

1.3.

1949. Школьный сад: [Верш] // Зорька. 5 нояб.

1950. Новогодняя ёлка: [Верш] // Зорька. 1 янв.; Воину Советской Армии: [Верш] // Там жа. 23 февр.; В это утро: [Верш] // Там жа. 18 мая; У нас есть Родина, она нас защитит // Там жа. 21 сент.; Кремлевские звезды // Там жа. 5 нояб.

1951. Садовник: [Верш] // Сталин. молодежь. 18 мая.

1954. Начало дружбы // Зорька. 26 марта; Каша: Шутка // Там жа. 11 июня; Дела пионеров Вязья // Там жа. 18 июня; Виноградари: Кандидаты на ВСХВ // Там жа. 9 июля; Разговор о любимых героях // Там жа. 16 июля; Для колхозных полей // Там жа. 13 авг.; В гостях у рыбаков // Там жа. 21 авг.; Честь школы: Рассказ // Там жа. 18 сент.; На уроке физики // Там жа. 25 сент.; Боря измеряет площадь... // Там жа. 9 окт.; «Не товарищи, вы мне...» // Там жа. 16 окт.; В новом коллективе // Там жа. 30 окт.; Слет юннатов Витебщины // Там жа. 13 нояб.; Кто виноват? // Там жа. 20 нояб.

1955. Новогодние приключения Егора Приметкина: [Верш] // Зорька. 1 янв.; В школьном интернате // Там жа. 26 февр.; С тобой товарищи // Там жа. 9 апр.; На всю жизнь // Там жа. 21 мая; На берегу Березины // Там жа. 16 июля; На водной дорожке // Там жа. 23 июля; На первенство лагеря: Летние спортивные игры // Там жа. 13 авг.; Безмолвные свидетели истории // Там жа. 3 сент.; Отряд составляет план // Там жа. 24 сент.; Старшие товарищи // Там жа. 1 окт.; Навеки вместе// Там жа. 5 нояб.

1956. «Поверьте мне еще раз...» // Зорька. 25 февр.; Пусть скорее приходит весна // Там жа. 17 марта; Алеша Иовин и его товарищи // Там жа. 7 апр.; Улица К. Маркса, двор дома № 25 // Там жа. 2 июня; Пионерская экспедиция: Рассказ // Там жа. 28 июля; Дождь идет // Там жа. 4 авг.; Отчитывается Толя Морозов // Там жа. 17 сент.; Откровенный разговор // Там жа. 29 сент.; Комбайн пришел // Там жа. 13 окт.; Хорошо! // Там жа. 20 окт.; Куст сирени // Там жа. 27 окт.

1957. Мы из 20-й // Зорька. 12 янв.; Вспоминая прошлое // Там жа. 9 февр.; Они сражались за Родину: Дела подпольной комсомольской организации «Юные мстители» // Там жа. 19, 23 февр.; Первая пятерка // Там жа. 6 апр.; От всего сердца // Там жа. 13 апр.; По ленинским местам // Там жа. 20 апр.; Украсим города и села // Там жа. 1 мая; В колхозном пионерском // Там жа. 3 авг.; Когда дело спорится // Там жа. 14 сент.; Клятва верности // Там жа. 6 нояб.; История одной пуговицы: Сказка-быль // Там жа. 7 дек.; Утерянная слава // Там жа. 14 дек.; Целинный колосок // Там жа. 28 дек.

1958. Когда родители на работе // Зорька. 1 марта; Когда рядом друзья // Там жа. 19 апр.; Звени, пионерская песня // Там жа. 26 апр.; Беспокойное хозяйство //Там жа. 19 июля; Флаг над бором // Там жа. 26 июля; И штукатуры мы, и плотники // Там жа. 2 авг.; По дорогам двух республик // Там жа. 9 авг.; Друзья // Там жа. 23 авг.; История одной фермы // Там жа. 20 сент.; Принимай, комсомол, дар белорусских пионеров // Там жа. 25 окт.; Как кролики «съели» пришкольный участок, и что из этого вышло // Там жа. 15 нояб.; Урок у плиты //Там жа. 29 нояб.; Будущие хозяева земли // Там жа. 13 дек.; Дом мастеров // Там жа. 20 дек.; По приказу штаба // Там жа. 27 дек.; Піянерскі важак: Апавяданне // Наст. газ. 27 чэрв.

1959. Своими руками // Зорька. 17 янв.; Всегда в строю // Там жа. 31 янв.; С думой о будущем // Там жа. 7 февр.; Дружина играет // Там жа. 28 февр.; День рождения // Там жа. 7 марта; «Спутник» выходит на «орбиту» // Там жа. 21 марта; «Малая» семилетка // Там жа. 11 апр.; Сберегли десятки тысяч рублей // Там жа. 27 июня; Пионерский подарок // Там жа. 18 июля; Три встречи // Там жа. 15 авг.; III республиканский слет юных туристов // Там жа. 22 авг. / Сааўт. Я. Курто; Твой учитель — самый лучший друг // Там жа. 12 сент.; Лети, Икар!: Фантаст. повесть // Там жа. 10, 17, 24. 31 окт., 6, 14, 21, 28 нояб., 4, 12, 19, 26 дек.

1960. Наша імя — акцябраты: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Падарунак: Апавяданне // Там жа. № 4; Свята дружыны: Апавяданне // Там жа. № 8; Зялёная марка: Апавяданне // Там жа. № 12; Лети, Икар!: Фантаст. повесть // Искорка (Ленинград). № 1—7; Для всей дружины // Зорька. 6 февр.; Вожатая 7-го «Г» // Там жа. 20 февр.; Жила-была девочка // Там жа. 27 февр.; 40 дружных // Там жа. 9 апр.; Мужество // Там жа. 11 июня; Один из одиннадцати // Там жа. 18 июня; Суда поднимают паруса // Там жа. 16 июля; Умелые, инициативные... // Там жа. 10 сент.; По дороге в райком // Там жа. 17 сент.; Беспокойные сердца // Там жа. 24 сент.; Подслушанный разговор // Там жа. 8 окт.; В труде и слава, и почет: Школьная новостройка // Там жа. 15 окт.; Остров сокровищ // Там жа. 22 окт.; Когда рядом друзья... // Там жа. 12 нояб.; Пионерский патруль // Там жа. 24 дек.

1961. Зорка над школай: Нарыс // Бярозка. № 8; Спорт смелых: Нарыс // Там жа. № 10; Ёсць у атрадзе такі закон: Нарыс // Там жа. № 12; Сто качанят: Апавяданне // Вясёлка. № 6; За „стеклами теплицы // Зорька. 14 янв.; «Неподдающийся» // Там жа. 11 февр.; Как повяжешь галстук...: Очерк // Там жа. 25 февр.; Выступает пионерский ансамбль // Там жа. 11 марта; Далеко виден свет маяков // Там жа. 28 апр.; Дружные // Там жа. 13 мая; Красная звезда // Там жа. 27 мая; В краснознаменной бригаде // Там жа. 24 июня; Крылатый, солнечный, веселый... // Там жа. 1 июля; Равняться на лучших // Там жа. 2 сент.; Смелые // Там жа. 16 сент.; Рассказывают ветераны революции // Там жа. 11 нояб.; Подвиг учительницы Веденеевой // Там жа. 25 нояб.; Это юность твоя... // Там жа. 23 дек.

1962. На Глыбоцкім возеры: [Нарыс] // Памочнікі. Мн.; Незвычайнае падарожжа: Нарыс // Бярозка. № 3; Валодзя прымае рашэнне: Нарыс // Там жа. № 12; Шчырыя сябры: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Памочнікі: Апавяданне // Там жа. № 9; Очень хочется жить: Повесть // Искорка (Ленинград). № 4—11; Зорька. 6, 13, 20, 27 янв., 3, 10, 17, 24 февр., 10, 17, 24, 31 марта, 7, 14 апр.; Черная паутина // Зорька. 3 марта; Отряд отважных // Там жа. 9 июня; Высота // Там жа. 14 июля; Останемся в строю // Там жа. 11 авг.; Ты должен учиться, Володя // Там жа. 15 сент.; На совесть // Там жа. 20 окт.; Ребята из интерната // Там жа. 15 дек.

1963. Справа па душы: Нарыс // Бярозка. № 4; Сяброўства: Апавяданне // Вясёлка. № 11; Два вымпела // Зорька. 26 янв.; Все секреты на виду // Там жа. 2 марта; Случай на бюро // Там жа. 9 марта; Как в гости к Ленину // Там жа. 16 марта; Карандаш и ... автоматика // Там жа. 30 марта; Ошибка Вали Матросовой // Там жа. 13 апр.; Путешествие без приключений // Там жа. 15 июня; Отряд собирается по тревоге // Там жа. 29 июня; «Богатыри» из «Лесной сказки» // Там жа. 10 авг.; Слово о подвиге // Там жа. 7 сент.; Отряд готовится к старту // Там жа. 21 сент.; От старта до финиша // Там жа. 28 сент.; Доброе начало // Там жа. 19 окт.; Урожай наш, урожай! // Там жа. 16 нояб.; Лешка и его отец // Там жа. 23 нояб.; Зялёная марка: [Апавяданне] // Ніва. 19 мая.

1964. Сцежка героя // Вясёлка. № 6; Партрэт Фідэля: [Урывак з аповесці] // Піянер Бел. 31 студз.

1965. Каша: [П'еса] // На школьнай сцэне. Мн.; Рамонт: Апавяданне // Бярозка. № 8; Мы з татам вучымся: Апавяданне // Вясёлка. № 10; Маятник: Рассказ // Зорька. 23 янв.; Падзел «просты»: цікава — нецікава // ЛіМ. 21 вер.; Месца ў кабіне: Апавяданне // Піянер Бел. 19 лют.; Самае сіняе неба: Апавяданне // Там жа. 23 ліп.

1966. Папяровы самалёт: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11; Дорога в неведомое // Зорька. 12 февр.; Барбус суматранус, или повесть о золотой рыбке: [Главы з аповесці] // Там жа. 19, 26 марта, 2, 16, 30 апр., 7, 21 мая, 4 июня.

1967. ...И ничто не забыто: [Рэц. на кн.: Т в е р с к о й А. Турецкий марш. М., 1965] // Неман. № 2; Бацька: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Ветразі нашага дзяцінства: Да 70-годдзя з дня нараджэння В. П. Катаева // Піянер Бел. 27 студз.

1968. Дапамога: Апавяданне // Бярозка. № 7; Лепшы друг: [Апавяданне]; Сустрэча з Карчагіным: [З кнігі «Аддаеш назаўсёды»] // Вясёлка. № 1; Не такі я маленькі: Урывак з аповесці «Сонечны круг» // Работніца і сялянка. № 8; Я ляжу ў бальніцы: [Урывак з рамана «Аддаеш назаўсёды»] // Вяч. Мінск. 3 кастр.; Солнечный круг: Повесть // Зорька. 7, 14, 21, 28 июня, 5, 12, 19, 26 июля, 2, 9, 16, 23, 30 авг., 6, 13, 20, 27 сент., 4, 11, 18 окт., 1 нояб.; Сібірскія зоры: [З дарожных нататкаў] // Піянер Бел. 8, 15, 22, 29 жн., 12 вер.

1969. На досвітку: Апавяданне // Бярозка. № 8; Касцёр: Апавяданне // Там жа. № 10; Отдаешь навсегда: Роман // Неман. № 5—6. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Пра чалавечае ў чалавеку // ЛіМ. 1969. 19 жн.: Ц в я т к о в а Г. Чалавек перамагае // Вяч. Мінск. 1969. 11 вер.

1970. Дай руку, дружа!: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн., У братняй сям'і // Бярозка. № 12.

1971. Надо писать увлекательно и весело // Знамя юности. 25 апр.; Дзеці аднаго двара // Піянер Бел. 25 сак.

1972. Усе колеры вясёлкі; Гігант над Бярозай: [Нарысы] // Рубяжы і крылы. Мн. Рэц.: Б а д р о ў А. Дакументальнасць... А мастацкасць? // ЛіМ. 1973. 22 чэрв.; Гигант над Березой // Зорька. 4 февр.

1974. Разведчык: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Самая лепшая прафесія: Апавяданне // Там жа. № 10; Ветер рвет паутину: Отрывок из повести // Зорька. 18 окт.; Начны званок: Урывак з рамана // ЛіМ. 25 кастр.

1975. Галінка зялёнага дрэва: (З апавяданняў пра Алёшу Міхаленку) // Вясёлка. № 12; 1976, № 1, 2.

1976. Белая зорка Альтаір: Апавяданне // Вясёлка. № 7, 8.

1977. Чужая справа: 3 апавяданняў пра Алёшу Міхаленку і яго сяброў // Бярозка. № 1; Галінка зялёнага дрэва: Аповесць // Там жа. № 4, 5; «Мы еще повоюем!»: [Апавяданне] // Зорька. 4 марта; Пабітыя акуляры: Апавяданне // Піянер Бел. 13 студз.; Марка з вострава Мадагаскар: Апавяданне // Там жа. 9 чэрв.

1978. Пісьмо з «Лясной казкі»: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; Марына: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6.

1980. Когда обретаешь надежду: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ломсадзе // Гродн. правда. 15 марта; А мора сніцца па начах... // ЛіМ. 21 ліст.

1981. Пісьмо з «Лясной казкі»: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Круглы, як сонца...: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Неразумнае кацяня: [Апавяданне] // Там жа. № 11.

1982. Высокі поўдзень: [Нарыс] // Нязгасная паходня. Мн.; Шчаслівы чалавек: Апавяданне // Бярозка. № 6; Крылатая мара: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Час гаспадароў: Нарыс // Полымя. № 7; Требование жизни // Зорька. 11 марта; Гісторыя хваробы: [Раздзел з дакум.-публіцыст. аповесці «Час гаспадароў»] // ЛіМ. 21 мая; Неразумнае кацяня: Апавяданне // Ніва. 5 вер.

1983. И заколосится нива...: Нарыс // Ступені. Мн.; Скрынка, поўная радасці: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; ...И человеком славится // Неман. № 1; Быць гаспадаром на зямлі...: Нарыс // ЛіМ. 19 жн.

1984. Каб людзі былі шчаслівыя: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Добры дзень, добрыя людзі!: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10.

1985. Ветер рвет паутину: Отрывки из повести // Книга юного атеиста. Мн.; Дзе жыве сіняя птушка: Нарыс // Полымя. № 9; З думай пра хлеб // ЛіМ. 4 студз. / Сааўт. У. Глушакоў.

1.4.

М и х а л ь ч у к С. Почтальон, шире шаг!: Рассказы и повесть / С бел. Мн., 1975.

1957. П а л ь ч е в с к и й А. Когда опадали листья: Рассказ / С бел. // Зорька. 26 окт.

1958. Ж и ч к о Ф. Каштановый «Москвич»: Повесть / С бел. // Зорька. 1, 8, 15, 22, 29 марта; 5, 12, 19, 26 апр.

1969. В о д о н о с о в М. Встреча; Г е р ц о в и ч Я. Басни в прозе; Г р о м о в и ч И. Окурок; Особые приметы; З у б В. Тяжелый характер; К о в а л е в П. Свой; Н е д в е д с к и й В. Как заполнить вакуум; С а ч е н к о Б. Одним словом; Ольха и хмель; Х о м ч е н к о В. Телепат; Охота на львов; Домашнее сочинение: [Апавяданні] // С бел. // Белорусский юмор. Мн.

1972. М а с а р е н к о А. Клюква-ягода: [Навела] / С бел. // Неман. № 3.

1984. Я г о в д и к В. Плыви, кораблик: (Рассказы): В предзимье; Филин; Пречистая ночь; Ожидание косцов; Расплетала косу...; Плыви, кораблик / С бел. // Неман. № 7.

1.5.

На балгарскую мову. Лети, Икар! // Септемврийче. 1960. № 31—41.

На беларускую мову. А ў зямлі яшчэ міны...: Урывак з рамана «Аддаеш назаўсёды» // ЛіМ. 1968. 2 жн.; Марына: [Новыя раздз. з рамана «Дасягненне надзеі»] / Пер. Н. Граковіч // Работніца і сялянка. 1978. № 6.

На латышскую мову. Lido, Ikar!: Fant. stāsts / Atdz. G. Putenis // Pionieris. 1960. 1, 8, 15, 22. Jūn.; Zvaigzne virs skolas // Berniba. 1962. Nr 2.

На літоўскую мову. Mes su tečiu mokomes / Vert. J. Siožinys // Liet. pionierius. 1975. Kovo. 19.

На малдаўскую мову. Вынтул рупе пэенженишул: Повестире / Трад. Л. Бусуйок. Кишинэу, 1966. Кишинэу, 1987.

На польскую мову. Oddajesz na zawsze: Opowieść / Tł. A. Żukowska. Warszawa, 1984.

Oddajesz na zawsze: (Fragm. opowieści) / Tł. A. Żukowska // Kamena. 1981. Nr 13.

На румынскую мову. Regasirea sperantei / Trad. I. Cristea. Bucuresti, 1983.

На рускую мову. Время хозяев: Докум.-публицист. повесть / Пер. авт. М., 1986.

На ўзбекскую мову. Икар, учавер! // Ленин учкуни. 1960. № 4—16.

На украінскую мову. Лист з «Лісової казки»: Оповідання / Пер. Л. Васильчук // Барвінок. 1983. № 6.

2.3.

На беларускай мове. М а р ц і н о в і ч А. «Старшыня ж у нас ёсць...» // Вобраз-85. Мн., 1985; М і х а і л у Г е р ч ы к у — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1982. 4 чэрв.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы в і ц ь любоў да кнігі // Наст. газ. 1965. 15 вер.; Х р о м ч а н к а К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 92—94; Ш а м я к і н І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 262.

На рускай мове. Б у к ч и н С. Велика надежда... // Неман. 1970. № 1; П о л я к о в С. Хроника времени Александра Левашова // Знамя юности. 1968. 27 авг.

Т. М. Махнач.

ГІГЕВІЧ ВАСІЛЬ

Гігевіч Васіль Сямёнавіч (н. 3.1.1947, в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1977. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1982; за кнігу «Жыціва»).

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Бацькі — Сямён Міронавіч, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, і Соф'я Ігнатаўна мелі вялікую сям'ю (9 чалавек). Двое старэйшых дзяцей, застудзіўшыся, памерлі яшчэ ў вайну. Гэты факт сямейнай трагедыі шмат у чым прадвызначыў духоўнае сталенне В. Гігевіча. У 1964, пасля заканчэння Жыцькаўскай дзесяцігодкі, паступіў на фізічны факультэт Харкаўскага універсітэта. Вывучэнне «дакладных» навук не дало, аднак, жаданага выніку. Дапытлівы юнак адчуў, што адна толькі тэхнічная адукацыя не забяспечвае ўсёй глыбіні пазнання сутнасці жыццёвых з'яў. Канчатковы пералом адбыўся на 2 курсе, калі В. Гігевіч пачаў актыўна займацца гуманітарнай самаадукацыяй (закончыў факультэт грамадскіх прафесій па спецыяльнасці журналістыка пры Харкаўскім універсітэце). Пасля заканчэння універсітэта (1969) працаваў выкладчыкам фізікі Новааляксандраўскай СШ Сахноўшчынскага р-на Харкаўскай вобл. Праз год вярнуўся на Беларусь, у Ашмяны, у якасці карэспандэнта-радыёарганізатара пры раённай газеце «Красное знамя». З 1970 працаваў інжынерам Барысаўскага шклозавода. Жыццёвая школа, пройдзеная тут, аказалася вельмі прыдатнай і на доўгі час вызначыла тэму творчасці — жыццё тэхнічнай інтэлігенцыі. Пасля заканчэння Вышэйшых літаратурных курсаў (1979) працаваў намеснікам галоўнага рэдактара аб'яднання «Летапіс» на кінастудыі «Беларусьфільм», пісаў сцэнарыі дакументальных фільмаў. З 1981 старшы літаратурны супрацоўнік, з 1989 рэдактар аддзела прозы часопіса «Маладосць».

У час вучобы ў Харкаўскім універсітэце друкаваўся ва універсітэцкай, а пасля — і ў абласной газеце «Красное знамя». Туды ж дасылаў і свае першыя літаратурныя творы (публікацыі не выяўлены). У беларускім друку першае апавяданне В. Гігевіча «Калодзеж» было змешчана ў часопісе «Полымя» ў 1972. Першы зборнік «Спелыя яблыкі» выйшаў у 1976. Аўтар празаічных кніг «Калі ласка, скажы...», «Жыціва», «Астравы на далёкіх азёрах», «Доказ ад процілеглага» і інш. Яго творам уласцівы глыбокі філасофскі роздум. Прастата знешняга элементу, звычайна, кампенсуецца ўскладненасцю духоўнага пошуку герояў, няпростай, а часам і мазаічнай, «пакадравай» кампаноўкай матэрыялу. Перавагу аддае строгаму рэалістычнаму пісьму, не цураецца, аднак, і ўмоўна-абагуленых формаў мастацкага асэнсавання рэчаіснасці. Адзін з першых у беларускай літаратуры пачаў распрацоўваць тэму гарадскога жыцця, сучаснага рабочага, уздзеяння НТР на традыцыйную мараль і псіхалогію.

Жыве ў Мінску.

І. В. Жук.

Бібліяграфія

1.2.

Спелыя яблыкі: Апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: Андраюк С. Духоўны свет героя // Вяч. Мінск. 1977. 14 студз.; Далідовіч Г. Са сваімі пытаннямі да жыцця // ЛіМ. 1976. 26 ліст.; Кенька М. Ад вёскі да горада... і далей // Чырв. змена. 1977. 20 ліст.; Тычына М. На мяжы імгнення і вечнасці // Маладосць. 1976. № 11; Шупенька Г. Асэнсоўваць з'явы жыцця // Беларусь. 1977. № 7.

Калі ласка, скажы: Аповесць і апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Егоренкова Г. Скажи только свое, наболевшее // Дружба народов. 1979. № 1; Жук І. Роздум пра чалавека // Маладосць. 1979. № 5.

Жыціва: Аповесці. Мн., 1980. Рэц.: Лецка Я. Дарогай пошуку // Полымя. 1981. № 2; Яго ж. Першаснова добра // Лит. обозрение. 1981. № 5; Марціновіч А. Духоўнасць — катэгорыя вечная // Маладосць. 1981. № 4; Юрчанка Г. Чужая душа — не пацёмкі // ЛіМ. 1980. 12 снеж.

Астравы на далёкіх азёрах: Аповесці, апавяданні. Мн., 1984. Рэц.: Клімянкоў І. У пошуках сучаснага спакою // ЛіМ. 1985. 27 вер.

Доказ ад процілеглага: Раман. Мн., 1985.

Мелодыі забытых песень: Аповесці, раман, апавяданні. Мн., 1988.

Карабель: Аповесці, раман. Мн., 1989. (Б-ка бел. прозы).

Марсіянскае падарожжа: Раман, аповесці. Мн., 1990.

1.3.

1972. Калодзеж: Апавяданне // Полымя. № 7.

1973. Маленькія апавяданні: Размова; Аляксей Іванавіч; План і людзі; Прапанова; Стары каваль // Полымя. № 1.

1974. Цераз поле ў канец; У дарозе; Дома; Апавяданні // Маладосць. № 10; Звычайны дзень: Эцюд // Полымя. № 5.

1976. Іванчык: Апавяданне // Полымя. № 11.

1977. Гісторыя адной душы: Апавяданне // ЛіМ. 22 ліп.

1978. Дом, да якога вяртаемся: Аповесць // Маладосць. № 6:, Рэц.: Е г о р е н к о в а Г. Скажи только свое, наболевшее // Дружба народов. 1979. № 1; Райка: З хронікі аднаго жыцця: [Апавяданне] // Полымя. № 4.

1979. Жыціва: Аповесць // Маладосць. № 4; Паўднёвая гісторыя: Апавяданне // ЛіМ. 20 ліп.

1980. Урокі класікі // Маладосць. № 6; Калі пойдзе снег: З бярозаўскай хронікі: [Аповесць] // Полымя. № 1; Печ: Апавяданне // ЛіМ. 18 студз.; Адзінокі звон гармоніка: Апавяданне // Там жа. 14 ліст.

1981. Арлекіна, Арлекіна...: Аповесць // Беларусь. № 4, 5;, Астравы на далёкіх азёрах: Аповесць // Маладосць. № 6; Человек производства и литература // Неман. № 4; На пераломе лета: З бярозаўскай хронікі: [Аповесць] // Полымя. № 2; Валянціна з Бярозава: Апавяданне // Там жа. № 11; Увагу — маладым! // ЛіМ. 10 крас.; Тым восеньскім днём: Апавяданне // Там жа. 24 ліп.; З думкаю пра чалавека і яго справу // Там жа. 20 ліст.

1982. Валіцкі: Апавяданне // Беларусь. № 5; Доказ ад процілеглага: [Урывак з рамана] // ЛіМ. 11 чэрв.; Па дарозе творчасці // Там жа. 12 ліст.; Ад народных вытокаў // Чырв. змена. 7 ліст.

1983. Доказ ад процілеглага: Раман // Маладосць. № 1, 2. Рэц.: К у р н о с о в Д. Хотя доказательство и состоялось // Неман. 1984. № 4; М а т у л і н В. Аб радасці быцця і шкодзе разліку // ЛіМ. 1983. 22 ліп.; Шпілька: Апавяданне // Там жа. 27 мая; Падзяка... за дабрату // Чырв. змена. 29 сак.

1984. Громаў В. Б.: Апавяданне // Беларусь. № 12; Народны пісьменнік // ЛіМ. 24 лют.; Адаманы: [Урывак] // Там жа. 11 мая; Служэнне людзям і дабрыні // Там жа. 22 чэрв.; Асенні вечар: Апавяданне // Там жа. 26 кастр.

1985. Гісторыя адной душы; Стары каваль: Апавяданні // Цяпло на першацвет. Мн.; Спасціжэнне прыгажосці: [Рэц. на кн.: Я г о ў д з і к У. Стронга. Мн., 1984] // Маладосць. № 9; Родны дом // Там жа. № 12 / Сааўт. Д. Міхлееў; З павагаю і ўдзячнасцю // Полымя. № 5.

1.4.

1984. С а л а у х і н У. Серафіма; На стэпавай рацэ; Алепінскія сажалкі; Шчаслівы колас; Бутэлька старога віна; Homo sapiens: Апавяданні / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.

1985. К і я ч э л і Л. Самалёт маленькай Нуцы: Апавяданне / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На літоўскую мову. Vieno gyvenimo istorija: Apsakymas / Vert. D. Mušinskas // Jaun. gretos. 1982. Nr 8.

На рускую мову. Дом, куда возвращаемся: Рассказы и повести / Пер. Т. Горбачева. М., 1979. (Молодые писатели). Рэц.: К о з ь к о В. Возврата нет // Неман. 1980. № 3; С о м а ў З. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 28 вер.

Острова на далеких озерах: Повести. М., 1984. Рэц.: Б у г е л ь с к и й Ю. Проблемы и «проблемы» // ЛГ. 1985. 29 мая.

Возвращение памяти: Повесть. Роман. Мн., 1988. (Б-ка юношества).

Доказательство от противного: Роман, повести, рассказы. М., 1988.

Через поле: Рассказ // Знамя юности. 1976. 14 сент.; Иванчик: Рассказ // Сел. газ. 1976. 17 окт.; Райка: из березовской хроники / Пер. И. Киреенко // Неман. 1979. № 3; Спелые яблоки: [Апавяданне] / Пер. Т. Горбачева // Березы на шляху. М., 1980; Возвращение памяти: Повесть / Пер. В. Солоухин // Москва. 1980. № 12; На переломе лета: Повесть / Пер. В. Иващенко // Неман. 1981. № 11; Степочка и другие: Повесть / Пер. В. Солоухин // Там жа. 1983. № 4; Доказательство от противоположного: Роман // Неман. 1984. № 9, 10.

На ўкраінскую мову. Історія однієї душі: [Апавяданне] / Пер. Г. Кулінич // Рідня. К., 1980.

На эстонскую мову. Kodus; «Ule põllu teise otsa välja...» / Tlk. A. Jaaksoo // Noorus. 1976. Nr 7.

1.6.

С а л а у х і н У. Пад адным дахам: Апавяданні. Мн., 1984 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А й з е н ш т а т Г. «Змагацца да апошняга імгнення»: Штрыхі да партрэта пісьменніка В. Гігевіча // Чырв. змена. 1981. 27 снеж.; А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 86—88; Я г о ж. Куды ідзе апавяданне? // ЛіМ. 1979. 18 мая; Г н і л а м ё д а ў У. Як само жыццё. Мн., 1980. С. 62—63; Г р а м а д ч а н к а Т. Шукаць, каб знаходзіць // ЛіМ. 1981. 30 кастр.; Д з ю б а й л а П. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Я г о ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 62—68; Я г о ж. Спадчыннае, традыцыйнае і сучаснае // Полымя. 1983. № 12; Я г о ж. У пошуках духоўных каштоўнасцей // Там жа. 1981. № 9; К а в а л е н к а В. Вечная веліч праўды жыцця // Вобраз — 83. Мн., 1983; К а н э Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 155—164; Я е ж. Якімі мы былі — якімі станем // Полымя. 1981. № 8; К р у п е н я Я. Зязюльчына гняздо // Наст. газ. 1985. 31 ліп.; Л е ц к а Я. Маладосць вітаецца з жыццём // ЛіМ. 1977. 26 жн.; Л о б а н М. Праблемы маладой прозы // Полымя. 1976. № 3; Л о к у н В. Сучасны беларускі раман // Там жа. 1983. № 12; М а р ц і н о в і ч А. Аб спрадвечным і будучыні // Голас Радзімы. 1984. 31 мая; Я г о ж. Сіла вытокаў // Полымя. 1982. № 4; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г у л я А. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай маладой беларускай прозы // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977. С. 24—27; С а в і к Л. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 74—77; Т ы ч к о Г. «Застаецца толькі працяг...» // ЛіМ. 1984. 20 ліп.; Т ы ч ы н а М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 133—135, 149—150, 157—158, 172—180.

На рускай мове. Б а р м о т и н а Н. Сохрани свои берега // Сов. Бел. 1984. 30 сент.; Е г о р е н к о в а Г. Победители и побежденные // Неман. 1982. № 1; И в а щ е н к о В. Круги надежды и добра. Мн., 1983. С. 155—159, 172—174, 179—186; К у д р а в е ц А. В начале пути // Гигевич В. Дом, куда возвращаемся. М., 1979; Т ы ч и н а М. Координаты поиска: Заметки о молодой белорусской прозе // Неман. 1979. № 4.

А. С. Гурская.

ГІЛЕВІЧ НІЛ

Гілевіч Ніл Сымонавіч (псеўд. Адась Ababaк, Антось Кудзеля, Банадысь Папруга, Дзед Архіп, Мікола Сведка, шмат аднаразовых у містыфікацыях-пародыях («З архіва крауца-Архіпа»), містыфікацыях-перакладах (з Худзіча, з Дзябольскага і інш.); н. 30.9.1931, в. Слабада Лагойскага р-на Мінскай вобл.), паэт, перакладчык, фалькларыст, літаратуразнавец, драматург. Народны паэт Беларусі (1991). Член СП Беларусі з 1954. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1980). Кандыдат філалагічных навук (1963), прафесар (1978). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы (1980; за кнігу паэзіі «У добрай згодзе» і перакладчыкую дзейнасць). Брат М. Гіля.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і, у якой было 10 дзяцей (двое з іх памерлі малымі). Бацька, Сямён Пятровіч, быў з беднякоў, рос сіратой. Пасля Кастрычніка стаў сельскім актывістам, уступіў у партыю, працяглы час знаходзіўся на нізавой савецкай рабоце. У час Вялікай Айчыннай вайны быў палітруком роты партызанскага атрада «Бальшавік» у Лагойскім р-не. Маці, Кацярына Мікалаеўна, працавала на гаспадарцы. Надзвычай каларытнай фігурай у радні Н. Гілевіча быў дзед па маці, Рулькевіч Мікалай Давыдавіч, слынны музыка, адмысловы садоўнік, кветкавод, заядлы галубятнік і варажбіт на картах. Абставіны вірлівага даваеннага жыцця, поўнага надзей і ў той жа час суровага драматызму, аказалі значны ўплыў на фарміраванне асобы Н. Гілевіча, яго грамадзянскіх і эстэтычных поглядаў. Выхоўваўся ён на ўлонні маляўнічай вясковай прыроды, чулай дзіцячай душой убіраў у сябе яе шматлікія фарбы і адценні, звонкагалоссе новага шматабяцаючага жыцця. У 1938 пачаў вучыцца ў Слабадской сямігадовай школе і да пачатку вайны скончыў тры класы. Пасля вызвалення пайшоў у пяты клас у суседнюю вёску Гайна. Адначасова з вучобай у школе працаваў калгасным паштальёнам (1945—47). Пасля заканчэння сямігодкі (1947) паступіў у Мінскае педагагічнае вучылішча, якое скончыў у 1951. Апошні год вучобы спалучаў з працай выкладчыка нямецкай мовы ў адной з мінскіх школ. Прага да ведаў неўзабаве прывяла Н. Гілевіча на філалагічны факультэт БДУ, дзе актыўна ўключыўся ў студэнцкае літаратурнае жыццё, плённа выступаў з вершамі ў перыядычным друку. Пасля заканчэння універсітэта (1956) яму было прапанавана месца ў аспірантуры, якую ён скончыў у 1959. З 1960 выкладчык кафедры беларускай літаратуры БДУ. На працягу 1957—63 навуковыя заняткі спалучаў з працай літаратурнага кансультанта ў рэспубліканскай газеце «Звязда». З 1968 дацэнт, з 1978 прафесар. У 1976—90 — член прэзідыума, у 1980—89 першы сакратар праўлення СП БССР. З 1981 — сакратар СП СССР. Галоўны рэдактар альманаха «Даляглядны» (1975—81). Член праўлення Усесаюзнага таварыства савецка-балгарскай дружбы (з 1987), старшыня Фонду славянскай пісьменнасці і славянскіх культур (з 1989), старшыня Таварыства беларускай мовы (з 1989; у 1990 рэдактар яго бюлетэня «Наша слова»), старшыня таварыства «Беларусь — Балгарыя» (з 1991). З 1985 дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (з 1990 старшыня яго Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны). Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, Ганаровымі граматамі Вярхоўных Саветаў БССР, УССР і Літ. ССР, медалямі. За перакладчыцкую дзейнасць і прапаганду балгарскай літаратуры ўрад Балгарыі ўзнагародзіў Н. Гілевіча ордэнам Кірыла і Мяфодзія 1-й ступені, урад Югаславіі — ордэнам Югаслаўскай зоркі са стужкай. У 1986 ён стаў лаўрэатам Міжнароднай прэміі імя Хрыста Боцева за рэвалюцыйную паэзію і публіцыстыку.

Пісаць вершы Н. Гілевіч пачаў у дзевяцігадовым узросце. У друку ўпершыню выступіў у 1946— у часопісе «Бярозка» быў змешчаны яго верш «Яблынька». Ён аўтар шматлікіх арыгінальных кніг паэзіі. Яго талент ярка раскрыўся ў розных паэтычных родах і жанрах. Вершы і паэмы Н. Гілевіча вызначаюцца актыўным грамадзянскім пафасам, сцвярджэннем маральнай бескампраміснасці, страснай публіцыстычнасцю і ў не меншай ступені мяккім задушэўным лірызмам. Ён з'яўляецца аўтарам рамана ў вершах «Родныя дзеці», твора глыбока канцэптуальнага ў адчуванні складанасцей жыцця, а таксама першага ў беларускай паэзіі вянка санетаў («Нарач», 1964). Важкія творчыя здабыткі Н. Гілевіча ў галіне гумару і сатыры (каля дзесяці зборнікаў). Гнеўна, рашуча, з'едліва выкрывае ён мяшчанскія настроі і паводзіны, рознай масці кар'ерыстаў і прыстасаванцаў, людзей са спажывецкімі інтарэсамі і памкненнямі. Аўтар аўтабіяграфічнай аповесці «Перажыўшы вайну», прысвечанай дзіцячым і юнацкім гадам. У творах Н. Гілевіча выразна адчуваецца шырокае выкарыстанне фальклорных крыніц, вобразаў народнай паэтычнай творчасці. Многія яго лірычныя вершы паклалі на музыку беларускія кампазітары М. Аладаў, А. Багатыроў, Ул. Буднік,

Я. Глебаў, Э. Зарыцкі, Л. Захлеўны, Я. Кузняцоў, І. Лучанок, М. Пятрэнка, Э. Ханок, Д. Смольскі, К. Цесакоў, Я. Цікоцкі, М. Чуркін і інш. Напісаў некалькі зборнікаў вершаў і паэм для дзяцей («Сцяжок на мачце», «Сіні домік, сіні дом», «Зялёны востраў», «Дождж-грыбасей», «Загадкі» і інш.). Аўтар зборніка п'ес «Начлег на буслянцы».

Значныя дасягненні Н. Гілевіча ў галіне літаратуразнаўчай навукі і фалькларыстыкі. У полі яго зроку — «акрыленая рэвалюцыяй» паэзія 20 г., класічная і сучасная беларуская лірыка, балгарская паэзія, вусная паэтычная творчасць народа і яе ўзаемадачыненні з літаратурай. Асаблівай грунтоўнасцю і заглыбленасцю вызначаюцца яго працы, прысвечаныя даследаванню паэтыкі фальклора («Паэтыка беларускай народнай лірыкі», «Паэтыка беларускіх загадак»). Кампетэнтныя, па-грамадзянску страсныя і заклапочаныя літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы, якія склалі некалькі зборнікаў. Актыўна выступае ў абарону нацыянальнай культуры, роднай мовы.

Н. Гілевіч — нястомны збіральнік і прапагандыст вуснай народнай творчасці. Неаднаразова выязджаў у фальклорныя экспедыцыі, уклаў і адрэдагаваў некалькі тамоў беларускага фальклору ў сучасных запісах («Песні сямі вёсак», «Песні народных свят і абрадаў», «Лірыка беларускага вяселля», «Народныя казкі-байкі, апавяданні і мудраслоўі» і інш.).

Шырокай вядомасцю карыстаюцца пераклады Н. Гілевіча з многіх славянскіх моў, асабліва з балгарскай і славенскай (у яго перакладзе выйшла некалькі анталагічных зборнікаў).

Жыве ў Мінску.

М. А. Губернатараў, А. С. Гурская.

Бібліяграфія

1.1.

Лісце трыпутніку: Выбр. тв. Мн., 1968. Рэц.: Бураўкін Г. Пара справаздач // Полымя. 1969. № 10; Грачанікаў А. На бальшаку трывог зямных // ЛіМ. 1969. 31 кастр.; Мацяш Н. Любоўю кроўнай // Там жа. 1968. 25 кастр.; Шпаковский Я. «Вот и пришла пора отчета...» // Дружба народов. 1969. № 12.

Запаветнае: Лірыка. Мн., 1975. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Березкин Г. Заветное поэта // Сов. Бел. 1975. 17 июля.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1. Вершы і паэмы. Т. 2. Творы для дзяцей; Гумар і сатыра. Рэц.: Базарэвіч М. Ад роднай зямлі // Чырв. змена. 1981. 16 вер.; Макаль П. В согласье с жизнью // Неман. 1981. № 9.

1.2.

Песня ў дарогу: Вершы. Мн., 1957 (Першая кніга пісьменніка). Рэц.: Бедняеў Г. // Віцеб. рабочы. 1957. 13 жн.; Боровиков Н. Крепнущий голос // Сов. Бел. 1957. 19 июня; Бур'ян Б. З песняй ў дарогу // Полымя. 1957. № 5; Ермаловіч М. Малады талент // Чырв. сцяг. 1958. 26 крас.; Клешчанка В. Пачатак песні // Звязда. 1957. 2 чэрв.; Крыскавец Е. «Песню бярыце з сабою» // Маг. праўда. 1957. 17 мая; Пятроў М. Шчырая песня // Маладосць. 1957. № 6; Тарас В. Песня ад сэрца // ЛіМ. 1957. 6 крас.; Шкраба Р. Маладая паэзія // Беларусь. 1957. № 7.

Прадвесне ідзе па зямлі: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Гаўрусёў С. З верай у шчасце людское // ЛіМ. 1959. 5 снеж.; Тарас В. Паўтарэнне пройдзенага // Полымя. 1959. № 12; Шаўня А. Пошукі і знаходкі // Беларусь. 1960. № 3.

Сцяжок на мачце: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Віхоцкі Л. Шчырым голасам // Наст. газ. 1960. 17 мая.

Званковы валет: Сатырычныя вершы. Мн., 1961. (Б-ка Вожыка).

Неспакой: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Макарэвіч Н. Неспакой // Беларусь. 1961. № 9; Цвірка К. Паэзія сябруе з неспакойнымі // Полымя. 1961. № 12.

Сіні домік, сіні дом... Мн., 1961. Рэц.: Рапановіч Я. З крыніц народнай мудрасці // ЛіМ. 1961. 23 мая; Цішчанка І. У свеце загадкі // Полымя. 1961. № 10.

Акрыленая рэвалюцыяй. (Паэзія «Маладняка»). Мн., 1962. Рэц.: Александровіч Р. Яны былі першымі // Беларусь. 1963. № 7; Багдановіч М., Саламевіч І. // Звязда. 1962. 11 жн.; Бурносаў В. Даследаванне піша паэт // ЛіМ. 1962. 14 вер.; Ярош М. Паэзія маладосці // Полымя. 1962. № 12; Krhoun M. // Sbornik praci fil. fak. Brněnske univers. 1964. Literarně — vednâ. D., Č. 11.

Да новых вынікаў: Сатыра; Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Зарыцкі А. На сатырычны прыцэл // ЛіМ. 1963. 10 вер.; Царанкоў Л. На сатырычнай трыбуне // Полымя. 1963. № 9.

Зялёны востраў: Вершы і паэма. Мн., 1963. Рэц.: Крупенька Я. Прыстань прыгод і мар // ЛіМ. 1964. 3 крас.

Поэзия «Маладняка»: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1963.

Бальшак: Паэзія. Мн., 1965. Рэц.: Бярозкін Р. Сто вузлоў і яшчэ адзін вузел // Полымя. 1965. № 6; Вярцінскі А. Звіняць капяжы... // Мін. праўда. 1965. 14 мая; Макаль П. Грамадзянская чуйнасць паэта // ЛіМ. 1965. 9 крас.; Стральцоў М. Цана паэтычнай праўды // Беларусь. 1965. № 9.

Дождж-грыбасей: Вершы. Мн., 1966.

Перазовы: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Весялуха У. Роднае // ЛіМ. 1968. 11 кастр.; Кизил В. Песнь о земле отцов // Сов. Бел. 1968. 12 окт.; Ляпіч А. Высакародны одум паэта // Беларусь. 1968. № 5; Марціновіч А. Неспакойнае сэрца паэта // Вяч. Мінск. 1968. 27 чэрв.; Несцяровіч В. Запрашэнне на перазовы // Мін. праўда. 1968. 29 чэрв.; Симонова И. «Я отдавать люблю...» // Знамя юности. 1968. 18 окт.

Наша родная песня. Навукова-папул. нарыс. Мн., 1968. Рэц.: Івановіч Е. Скарбонка народнай мудрасці // Вяч. Мінск. 1969. 26 сак.

З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. Рэц.: Царанкоў Л. Пра песні народа // Беларусь. 1971. № 2; Цвірка К. Збіральнікі жывога летапісу // ЛіМ. 1970. 16 кастр.; Czurak M. // Sl. Orient. 1970. Nr 3.

Ці грэх, ці 2: Гумар і сатыра. Мн., 1970. Рэц.: Грачанікаў А. Смех — не грэх // ЛіМ. 1971. 26 лют.

Загадкі. Мн., 1971. Рэц.: Царанкоў Л. Дасціпна, захапляюча // Наст. газ. 1972. 25 кастр.

А дзе ж тая крынічанька. Вершы і паэмы. Мн., 1972. Рэц.: Камейша К. // Неман. 1974. № 1; Сушко П. Чым трэба ў жыцці даражыць // Голас Радзімы. 1973. № 16; Звязда. 1973. 16 лют.; Філіпенка В. І вечна шукаць тую крыніцу... // Вяч. Мінск. 1974. 17 кастр.

Русалка на Нарачы: Гумар і сатыра. Мн., 1974. (Б-ка Вожыка).

Як я вучыўся жыць: Гумар і сатыра. Мн., 1974. Рэц.: Аніскові ч У. Вясёлая муза паэта // ЛіМ. 1974. 23 жн.; Макаль П. Сатырычным пяром // Полымя. 1974. № 11; Царанкоў Л. Супраць іржавіны // Беларусь. 1975. № 3.

Паэтыка беларускай народнай лірыкі: Слова і вобраз; Паэтычны сінтаксіс; Гукапіс і рыфма. Мн., F975. Рэц.: Шаўлоўская М. Паэтыка народнай лірыкі // Наст. газ. 1977. 2 лют.; Янкоўскі М. Паэтычны свет народнай лірыкі // Полымя. 1976. № 2.

Актавы: [Лір. мініяцюры]. Мн., 1976. Рэц.: Гаў-

рук Ю. Думы аб чалавечай годнасці // ЛіМ. 1976. 9 ліп.; Калеснік У. Матэрыял пачуцця // Маладосць. 1976. № 11; Кенька М. Рамкі строгія актавы // ЛіМ. 1978. 17 ліст.; Сіненка Г. Дарыць свята часцінкі // Вяч. Мінск. 1978. 23 ліст.; Ярац В. Сцвярджэнне пазіцыі // Звязда. 1978. 21 кастр.; Яфімава М. Мараў разбег... // Наст. газ. 1977. 13 ліп.

Паэтыка беларускіх загадак. Мн., 1976. Рэц.: Анісковіч У. Ключ да паэзіі // ЛіМ. 1977. 1 крас.; Вітка В. Вытокі вобраза // Звязда. 1976. 7 жн.

Верная вялікім запаветам: Сучасная балг. паэзія. 1956—1976. Літ.-крытыч. эцюды. Мн., 1977. Рэц.: Кодак Н. // Лит. обозрение. 1979. № 7; Нікіфаровіч В. Даследуецца балгарская паэзія // Полымя. 1978. № 2; Семяжон Я. «...І невядомае раблю вядомым» // ЛіМ. 1978. 28 крас.; Синенко Г. Признание в любви // Сов. Бел. 1978. 18 авг.; Ярац В. Па праву братэрства // Звязда. 1978. 19 студз.

Вусная народная творчасць і сучасная лірычная паэзія ўсходніх і паўднёвых славян. Мн., 1978.

У гэта я веру: Літ. крытыка і публіцыстыка. Мн., 1978. Рэц.: Хорсун С. З верай у літаратуру // Беларусь. 1978. № 9; Фядосік А. З глыбінь народных // Чырв. змена. 1978. 28 крас.; Шупенька Г. Творчы неспакой // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Янкоўскі М. Паверыць і чытач // Полымя. 1979. № 3.

У добрай згодзе: Лірыка, гумар, сатыра. Мн., 1979. Рэц.: Анісковіч У. І сур'ёзны, і вясёлы // Беларусь. 1980. № 10; Кабаковіч А. Зрабіце дождж! // ЛіМ. 1980. 25 студз; Коваленко В. На каждый день // Лит. обозрение. 1980. № 3; Яго ж. Прикосновение душой // Там жа. 1980. № 2; Когут В. Словы песні крылатай і прыказкі мудрай... // Мін. праўда. 1980. 31 кастр.; Короткая Л. Для радости и счастья // Сов. Бел. 1980. 22 окт.; Крупенька Я. Творчы неспакой // Чырв. змена. 1979. 25 кастр.; Марчанка С. У добрай згодзе з жыццём // Звязда. 1980. 25 крас.

Начлег на буслянцы: П'есы. Мн., 1980. Рэц.: Кенька М. Зброяй сатыры і гумару // ЛіМ. 1980. 3 кастр.

Удзячнасць і абавязак: Літ.-крытыч. артыкулы і нататкі. Мн., 1982. Рэц.: Дэконская В. Удзячнасць і абавязак пісьменніка // Полымя. 1982. № 8; Лецка Я. Шырыня інтарэсаў мастака // Звязда. 1983. 14 студз.; Шупенька Г. Не выпадковае пачуццё // ЛіМ. 1982. 12 ліст.

Калі рана ўстанеш: Вершы, казкі, байкі, небыліцы, загадкі. Мн., 1983; Мн., 1984. Рэц.: Хрышчановіч Л. «Запаліць агеньчык...» // ЛіМ. 1985. 20 вер.

Покліч жыцця і часу: Публіцыст. выступленні і артыкулы. Мн., 1983.

Святлынь: Кніга васьмірадкоўяў. Мн., 1984. / Бел., рус.

Родныя дзеці: Раман у вершах. Мн., 1985. Рэц.: Ціхановіч А. // Звязда. 1985. 23 чэрв. Мн., 1986.

Як дрэва карэннем: Вершы і паэмы. Мн., 1986.

Добры чалавек: Вершы, казкі, небыліцы. Мн., 1987.

Повязь: Вершы і песні. Мн., 1987.

Годнасць, сумленне, мужнасць: Публіцыстыка. Мн., 1988.

Пеpажыўшы вайну: Аповесць у абразках памяці. Мн., 1988.

Кантора: Сатыра і гумар. Мн., 1989.

Вяртанне і працяг: З публіцыст. дзённіка. Мн., 1990.

Дыялог на хаду. Мн., 1990. (Б-ка «Вожыка»).

Незалежнасць: [Вершы]. Мн., 1991.

1.3.

1946. Яблынька: [Верш] // Бярозка. № 7; Выйду: [Верш] // Там жа. № 8—9.

1947. Зімовы вечар: [Верш] // Бярозка. № 1; Паўднёвыя вятры: [Верш] // Там жа. № 4; Новая кніга: [Верш] // Там жа. № 7; У навагоднюю ноч: [Верш] // Там жа. № 12; Снег: [Верш] // Піянер Бел. 1 студз.

1949. Навагодняя ноч: [Верш] // Бярозка. № 1.

1951. З думкай аб вясне: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Сустрэча: [Верш] // Вожык. № 9; Пасля бою: [Верш] // Там жа. № 15; Практыкантка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Наша восень: [Верш] // ЛіМ. 29 вер.; У дзень выбараў: [Верш] // Мін. праўда. 25 лют.; Першамай: [Верш] // Піянер Бел. 1 мая; Чырвоны сцяг // Там жа. 26 ліп.; У паход: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Для шчасця Радзімы // Там жа. 27 вер.; На парозе жыцця: [Верш] // Чырв. змена. 4 студз.; Роднай школе: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Дзеці: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; У маскоўскім музеі Айчыннай вайны: [Верш] // Там жа. 8 снеж.

1952. Так будзе: [Верш] // Беларусь. № 7; Асадзі назад: [Верш] // Вожык. № 21; Лета чорнага Тома: [Верш] // Піянер Бел. 4 студз.; Росціць нас уся Радзіма // Там жа. 4 снеж.

1953. Наша восень; Воблака; Так будзе; У Маскоўскім музеі Айчыннай вайны; Песня дзяцей; Песня маёй зямлі; Герой: (Быль): [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; У Маскву: [Верш] // Беларусь. № 2; Сяржант міліцыі: [Верш] // Вожык. № 4; Выйгрыш: [Верш] // Там жа. № 8; У скверы зялёным: [Верш] // Маладосць. № 2; Надзея: [Верш] // Там жа. № 3; Жніво: [Верш] // Там жа. № 4; Пісьмо; На трамвайным прыпынку: [Вершы] // Там жа. № 8; Час заклікаў: [Верш] // Полымя. № 5; У інтэрнаце; Збыліся мары; Алёшка: [Вершы] // Там жа. № 8; Дома: [Верш] // Там жа. № 10; Сон: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Першая перамога: [Верш] // Там жа. № 4; Мой каханы: [Верш] // Там жа. № 9; Па закону зямлі Савецкай: [Верш] // ЛіМ. 4 крас.; У калгасе вечарам: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Ліст да маці: [Верш] // Мін. праўда. 31 мая; Наша ёлка: [Верш] // Піянер Бел. 1 студз.; Ля сцяга дружыны: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Зямляк: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.; Сталінцамі быць: [Верш] // Там жа. 19 сак.; У Вільнюскіх сяброў: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Вясна садоўніка: [Верш] // Там жа. 21 мая; Мы былі на адным факультэце: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Пісьмо: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; Яе маленства: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Падхалім у інстытуце: (Жарт) // Там жа. 6 снеж.

1954. Сяржант міліцыі: [Верш] // Размова па шчырасці. Мн.; Сын: [Верш] // Беларусь. № 9; Вечар у земляко́ў: [Верш] // Там жа. № 10; Развітанне са школай // Бярозка. № 6; Першакласніца: [Верш] // Там жа. № 9; Звышнепераборлівасць: Байка // Вожык. № 2; На шашы: [Верш] // Там жа. № 18; Малады будаўнік: [Верш] // Маладосць. № 1; Першакурсніца: [Верш] // Там жа. № 5; У дзявочым інтэрнаце: Жарт // Там жа. № 7; Шчасце; Камбайнер: [Вершы] // Там жа. № 9; Вернасць: [Верш] // Там жа. № 11; Сястра: [Верш] // Полымя. № 5; Вечарамі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; З імем правадыра: [Верш] // ЛіМ. 24 крас.; Суседава байка: Байка // Там жа. 21 жн.; Чырв. змена. 22 жн.; Сцяг Кастрычніка: [Верш] // ЛіМ. 6 ліст.; Дзяўчына з хімфака: [Верш] // Чырв. змена. 9 мая; Дзядзькаў абед: [Верш] // Там жа. 23 мая; Шчасце: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; На схіле лета: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Радасць: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Партыя вялікіх перамог: [Верш] // Там жа. 14 ліст.

1955. Новы год: [Верш] // Бярозка. № 1; Снежны дзед; На сажалцы; Верабей: [Вершы] // Там жа. № 2; Шпак: [Верш] // Там жа. № 4; У піянерскім лагеры: Зарадка; Гербарый; На рацэ; У сталоўцы; Ля кастра: [Вершы] // Там жа. № 8; Гаўрусь каляндарны: [Верш] // Вожык. № 3; Цудоўнае імя: Жарт // Там жа. № 5; Мінск: [Верш] // Там жа. № 13; У краіне даўгалецця: [Верш] // Там жа. № 21; Вясёлая быль: [Верш] // Маладосць. № 5; Пасылка: [Верш] // Там жа. № 6; Наша дружба; Твой ліст павінен прыйсці; Перад восенню; Першы снег: [Вершы] // Там жа. № 12; З гадоў маленства: [Верш] // Полымя. № 2; Не хавала маці слёз: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; За рэчанькай: [Верш] // Там жа. № 7; На прывале: [Верш] // Там жа. № 12; Нямецкім сябрам: [Верш] // ЛіМ. 2 крас.; У хвіліну роздуму // Там жа. 7 мая; «Пастаўшчыкі» песеннага тавару // Там жа. 17 вер.; Подзвіг: [Верш] // Чырв. змена. 16 студз.; Сталасць: [Верш] // Там жа. 30 студз.; Экзамен: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 7 вер.; У імя вясны і маладосці: [Верш] // Там жа.

4 кастр.; «Яму не забыцца хвілін тых ніколі...»: [Верш] // Там жа. 6 ліст.

1956. Сяржант міліцыі: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Калодзеж; «Я песню ў сэрцы табе спяваў...»; «Пачакай, не спяшайся, любы...»; Пасля прызнання: [Вершы] // Беларусь. № 5; Цвіці, наш сад!: [Верш] // Бярозка. № 5; Пра старшыню, быка і сілас: [Верш] // Вожык. № 21; Песня геолагаў: Нарыс // Маладосць. № 5; Ідзе папаўненне // Там жа. № 12; Што ты ягада-каліна...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Уславім іх песняй: [Верш] // Звязда. 12 жн.; Без пошукаў...: [Рэц. на кн.: Т и т о в К. Искатели. Мн., 1956] // Там жа. 9 вер.; Зарука поспеху — патрабавальнасць // ЛіМ. 28 студз.; Вясновае; «Аж глушыць птушак грай прылётны!...»: [Вершы] // Там жа. 28 крас.; Побач з электрыкай і радыё... // Там жа. 23 чэрв.; Наш Першамай: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая; Напрадвесні: [Верш] // Ніва. 8 крас.; Так павялося ў народзе...: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Гераічным і доблесным шляхам: [Верш] // Там жа. 10 студз.; Пісьменнік і жыццё: (З уражанняў удзельніка 3-й Усесаюзнай нарады маладых пісьменнікаў) // Там жа. 5 лют.; Заўсёды з народам // Там жа. 20 сак.; Наш горад: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Як не трэба будаваць: Будаўнічыя прыпеўкі // Там жа. 10 крас.; Не марудзьце!: [Верш] // Там жа. 6 мая; «Ты жыў бы інакш...: [Верш] // Там жа. 9 мая; Вяселле ў інтэрнаце: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Сенажаць: (Сатырычныя куплеты) // Там жа. 27 чэрв.; Як літыя з бронзы: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Каму куды!: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Што ж не відаць твайго жніва?: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; На канікулах: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Ёй нельга глухой быць і марнай: Заўвагі аб вершах равеснікаў // Там жа. 6 вер.; Куды ж ты сыпеш, дзядзечка?: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Паэт-камсамолец Васіль Кубанёў // Там жа. 28 ліст.; Прычына: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1957. Пасылка; У дзявочым інтэрнаце (Жарт): [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Твой гальштук: [Верш] // Бярозка. № 1; Размова: [Верш] // Там жа. № 4; Зноў у школу: [Верш] // Там жа. № 9; Квітнее лад, мацнее быт: [Верш] // Вожык. № 24; Наш горад: [Верш] // Вясёлка. № 4; Слова піянеркі: [Верш] // Там жа. № 8; Мае думы, мае словы...: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 83; Я спяшаўся за табою: [Верш] // Маладосць. № 1; Унук: [Верш] // Там жа. № 4; Трудная радасць: Нарыс // Там жа. № 12; Песню бярыце з сабою: Бубновы валет; «Без сцяжынкі, без дарогі...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Параненая груша: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Ленін: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 крас.; Песню бярыце з сабою...; Унук: [Вершы] // Там жа. 2 чэрв.; Пасылка: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Не ціхі малебен: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; «Пустата»: [Верш] // Звязда. 3 лют.; Моладзь ідзе ў літаратуру // Там жа. 4 ліп.; Мае думы, мае словы: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Пераможны марш: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Рассказы Ивана Науменки: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Семнаццатай вясной. Мн., 1957] // Знамя юности. 13 нояб.; Аповесць пра паэта: [Рэц. на: Б а н д а р ы н а З. Ой, рана на Івана // Полымя. 1956. № 12] // ЛіМ. 23 студз.; Зноў аб эстрадзе // Там жа. 2 сак.; Гарачы лівень: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Гарачы лівень. Мн., 1957] // Там жа. 4 вер.; Карыснае пачынанне // Там жа. 5 кастр.; Водгук пакаленняў: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; «Можна страціць руку...»: [Верш] // Ніва. 14 крас.; Слаўся, свята! Усебеларускаму фестывалю моладзі: [Верш] // Фізкультурнік Бел. 30 чэрв.; Свята міру, сяброўства, брацтва: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Два азярцы; «Я паеду адна...»; Верш аб бясконца шчаслівых хвілінах; Агні інтэрната: [Вершы] // Чырв. змена. 27 лют.; Вальс з воплескамі: Апавяданне // Там жа. 7 крас.; Новая ўдача паэта // Там жа. 25 крас.; Балада пра ордэн: [Верш] // Там жа. 28 крас.; «Над кручамі Сожа»: [Рэц. на кн.: С п р ы н ч а н Б. Над кручамі Сожа. Мн., 1957] // Там жа. 15 жн.; Песня аб вячыстым дубе: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Маніфест сонца і вясны: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Пра Вадзіма і яго сяброў: [Рэц. на: А с і п е н к а А. Няроўнай дарогай // Маладосць. 1957. № 11] // Там жа. 22 снеж.

1958. З гадоў маленства; Унук; Дзяўчына з хімфака; Вяселле ў інтэрнаце; Вясёлая быль; Наша восень; У дзявочым інтэрнаце; Перад восенню; Пасылка; «Можна страціць руку...»; На шашы; Агні інтэрната; «...Больш не горка гасцям...»; Першы снег: [Вершы] // Падарунак. Мн.; Слова піянерскае: [Верш] // Юным дэкламатарам. Мн.; Майская песня: [Верш] // Бярозка. № 5; Жук-турыст: [Верш] // Вожык. № 5; Зорка: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 95; Водпаведзь: [Верш] // Там жа. № 98; Не ціхі малебен: [Верш] // Маладосць. № 2; Май: [Верш] // Там жа. № 5; Маладая паэзія: Думкі і заўвагі // Там жа. № 7; Маскоўскі лівень; Я спяваў аб роднай пушчы...»; Залатыя фантаны: «Як толькі ноч ліпнёвая...»; «Расправіўшы шэрыя крылы...»: [Вершы] // Там жа. № 8; Водпаведзь: [Верш] // Там жа. № 12; Сапраўднае і павярхоўнае: [Рэц. на кн.: Н е п а ч а л о в і ч Я. Мера любві. Мн., 1958] // Полымя. № 8; Роднай партыі; Дождж прайшоў; Маці; Вее сонечным хмелем... [Вершы] // Звязда. 6 ліп.; Што цікавіць чытачоў // ЛіМ. 18 студз.; Літаратурная старонка ў «Молаце» // Там жа. 4 мая; Арбіта нашай славы: [Верш] // Там жа. 21 мая; Сястры Балгарыі: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Балада пра камсамольца: [Верш] // Чырв. змена. 27 крас.

1959. Песня аб партыі: [Верш] // Бярозка. № 1; Мой брат; Здарэнне ў арэхах: [Вершы] // Там жа. № 11; «Далей ад небяспекі»: [Верш] // Вожык. № 12; Успаміны: [Верш] // Там жа. № 13; Спатканне з Балтыкай; «Тлумачаць хлопцы ўсё да звання...»; «Калі б ведалі дзяўчаты...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Чаму вершы не трапілі ў друк // Там жа. № 9; Двойчы ардэнаносны: [Верш] // Полымя. № 1; Паэтычна, хораша, займальна: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Буслінае лета. Мн., 1958] //. Там жа. № 2; Сталасць таленту: [Рэц. на кн.: Д з я р г а й С. Крэмень аб крэмень. Мн., 1958] // Там жа. № 4; Ідзе папаўненне: (Паэзія маладых) // Там жа. № 9; Думкі маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Да ўчарашняга дня: [Верш] // Там жа. № 9; У грам здабыча, з год — праца // Звязда. 27 чэрв.; Калі чалавеку не больш дваццаці...: [Верш] // Калг. праўда. 28 чэрв.; З тваім імем у сэрцы: [Верш] // ЛіМ. 14 студз.; Адчуваць пульс жыцця // Там жа. 11 лют.; Івану Навуменку; Трэба ўмець; Аднаму сааўтару; Напалохаў: [Эпіграмы] // Там жа. 11 лют. / Пад псеўд. Банадысь Папруга; Песня маці: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Хлус...: Замест фельетона: П'еса ў невядомай колькасці карцін // Там жа. 24 кастр.; Песня славы: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Нас кліча край; «Моўчкі ўскінула вочы...»; Спатканне з Балтыкай; Экзамен і вясна: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.

1960. Новы год!: [Верш] // Дзецям. Мн.; Май: [Верш] // А гармонік грае, грае... № 3; Майскае сонца: [Верш] // Бярозка. № 5; Наш камсамол: [Верш] // Там жа. № 9; Загадка // Там жа. № 12; У дарозе: [Верш] // Вожык. № 2; Не верце яму!: Фельетон // Там жа. № 6; Пра шпаргалку: [Верш] // Там жа. № 13; Тытул: [Верш] // Там жа. № 14; Пераможцам прасторы касмічнай: [Верш] // Там жа. № 18; Сам адгадай і сяброў запытай: [Верш] // Вясёлка. № 1; Вось што з табою хацелі зрабіць...: [Верш] // Голас Радзімы. № 35; Маладой змене: [Верш] // Там жа. № 41; Камсамол: [Верш] // Там жа. № 73; Сцежкі; Графаману: [Вершы] // Маладосць. № 2; Гэта зробяць Ільічовы ўнукі; Свята зямлі; «Я на поплаў выйшаў...»; Лесам песня ішла: [Вершы] // Там жа. № 5; Замок; Сіняя пушча; «Лёгкая, як воблачка...»; На канцэрце ў сталіцы: [Вершы] // Полымя. № 7; «Ты ўсё не можаш даравацъ...»: [Верш] // Там жа. № 9; Будзь жа ўдзячнаю ёй!: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Настаўнік: [Верш] // Звязда. 11 жн.; Словы, народжаныя ў сэрцы // Там жа. 11 ліст.; Горад мой...: [Верш] // Калг. праўда. 3 ліп.; Не забывай пра іх: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Навошта пісаць лісты?: Пісьмо у рэдакцыю // ЛіМ. 27 студз.; Гэта было не так даўно: [Верш] // Там жа. 7 Мая; Дзецям нашым:

[Верш] // Там жа. 31 мая; Толькі па законах паэзіі! // Там жа. 23 жн.; Роднае слова: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Гэта зробяць ільічовы ўнукі: [Верш] // Наст. газ. 24 вер.; Загадкі // Там жа. 10 снеж.; Май: [Верш] // Ніва. 1 мая; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Чырв. змена. 15 мая; Балада пра пераможаны акіян: [Верш] // Чырв. змена. 2 крас.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Адгадай: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Здарэнне на выстаўцы шкла: [Верш] // Там жа. 28 жн.

1961. Пасылка; Песню бярыце з сабою; Сіняя пушча; «Цуд тварыўся,— я праспаў...»; Замок; Лесам песня ішла: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі. Мн., Т. 3; Бубновы валет; Цешча вінавата: [Вершы] // Бог і людзі. Мн.; Вернасць; Новы год: [Вершы] // магіл: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Наш камсамол; Слова піянеркі: [Вершы] // Для школьнай эстрады. Мн.; Зіма; Зімой у лесе; У завіруху; Юны лектар; Новы дом; «Ветлівы» хлопчык: [Вершы] // Бярозка. № 1; Парсюк: Вясёлая байка // Вожык. № 1; Цешча вінавата: [Верш] // Там жа. № 2; «Мы зналі: Скора!..»: [Верш] // Голас Радзімы. № 31; Лірыка: Першы снег; «Часцей, часцей прыпамінай...»; «Мне з кожным годам даражэй...»: [Вершы] // Полымя. № 1; У добры час // Там жа. № 8; Яркая зорка нашай паэзіі // Там жа. № 12; Не пытайся, маці...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Цешча вінавата: [Верш] // Там жа. № 7; Паэзія-адкрыцця // Звязда. 7 студз.; Мала пацэліць у рыфму...: Аб вершах, прысланых у рэдакцыю // Там жа. 29 сак.; Пошукі і штамп: (Аб некаторых вершах, дасланых у рэд.) // Там жа. 26 ліп.; У высь касмічнага прастору: [Верш] // ЛіМ. 14 крас.; Аб сабе: (Барадулін Р.); Жырафа і цюлень: (Маеўскі В.); Я іду: (Бураўкін Г.): Літаратурныя пародыі // Там жа. 9 мая / Пад псеўд. Антось Кудзеля; Брацкая любоў не мае межаў // Там жа. 22 жн.; Гісторыя і сучаснасць // Там жа. 26 вер.; Свята эстонскай літаратуры // Там жа. 1 снеж.; «Мне з кожным годам даражэй...»: [Верш] // Ніва. 14 мая; Парсюк: [Верш] // Там жа. 28 мая; Твой гальштук: [Верш] // Піянер Бел. 19 мая; Прызнанне перад кніжнай паліцай; Дачка рыбака: [Вершы] // Чырв. змена. 26 студз.

1962. Паэзія Міхася Машары // Машара М. Мая азёрная краіна. Мн.; Гальштук; Слова піянеркі: [Вершы] // Піянерам Беларусі. Мн.; Пра шпаргалку; Замок: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; «Люблю цябе, жыццё, любоўю кроўнай...»; «Мой сіні бор, мой родны бор зялёны...»; «Не пакідай мяне, мой светлы сум...»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Заўсёды ў паходзе // Бярозка. № 6; Пра Пiлiпку-рыбака: [Верш] // Там жа. № 7; На футбольным полі: Урыўкі з паэмы // Там жа. № 8; Новенькі і кукса: Апавяданне // Там жа. № 10; Мара Скарыны: [Верш] // Там жа. № 12; Замова мнагажонца ад праследавання; Замова ад падхалімства; Замова ад тупасці, каб не страціць пасаду: [Вершы] // Вожык. № 18; Замова ад рэдактарскага алоўка; Замова ад хабарніцтва: [Вершы] // Там жа. № 21; У лузе: [Верш] // Вясёлка. № 5; Сябры ў паходзе: [Верш] // Там жа. № 8; «Абдымаю, ганаруся, радуюся...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 65; Сустрэча з Купалам у Тырнава; Мяне вучылі асцярожнасці; Снягурачка; «Я хаджу, закаханы...»; Сям'я; Пра дачы і пра зайздрасць; Дарыце сонца: [Вершы] // Маладосць. № 7; Якуб Колас: [Верш] // Там жа. № 10; Сучасныя замовы і закляцці: [Вершы] // Там жа. № 11; Знаўца літаратуры: [Верш] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Дзед Архіп; Ці ведаеш ты маё сэрца: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Аднаго жадання мала... // Звязда. 3 крас.; Равесніку за акіянам: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Першыя крокі і вершы-падзёнкі // Там жа. 30 жн.; Патрыа о муэртэ!: [Верш] // Там жа. 26 кастр.; Самая жывучая на свеце; Ленін: [Вершы] // Калг. праўда. 23 вер.; Тры лірычныя маналогі аднаго паэта: За чаркай у Адася; За чаркай у Каруся; За чаркай у Габруся: [Вершы] // ЛіМ. 30 студз. / Пад псеўд. Банадысь Папруга; Абдымаю, ганаруся...: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Песні свабоднай Балгарыі // Там жа. 7 вер.; «Я не знаю, дзе вашы магілы...»: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Эстафета прынята: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Не адбірайце музыкі ў паэта: [Верш] // Там жа. 28 снеж.; У лузе: [Верш] // Ніва. 10 чэрв.; Зарадка: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; На рацэ: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; У сталоўцы: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Гербарый: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Паход: (Раздзел з паэмы «Лагерныя прыгоды Петрыка Верхаводы») // Піянер Бел. 24 жн.; О сегодняшнем дне белорусской литературы // Сов. Литва. 7 окт.

1963. Песня аб партыі: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Пра старшыню, быка і сілас; Жук-турыст: [Вершы] // Пад корань. Мн.; Свята зямлі; «Цуд тварыўся — я праспаў...»: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Бомбу кінулі ў дом пісьменніка: [Верш] // Беларусь. № 5; Валютчыкі: [Верш] // Там жа. № 11; Пасля канікул: [Верш] // Бярозка. № 9; Замова загадчыка склада; Замова ад раўнадушша і бюракратызму: [Вершы] // Вожык. № 4; І закрасуюць, і наліюцца: [Рэц. на кн.: Вясновая рунь: Альманах. Мн., 1962] // Маладосць. № 4; Размова з калегам аб рыфмах і хлебе надзённым; Ананімшчыкі і безыменныя пісьмы; «Я хацеў бы слова даць любові...»; «Як ты грымела, як бабахала...»; «У тым сяле, дзе я не быў ніколі...»; Фея: [Вершы] // Там жа. № 5; Шумяць Балканы: Балгарскаму брату; Жыўкавы песні; Незвычайны сувенір; На Кастрычніцкім свяце ў Сафіі; «Балгарская сіняя раніца...»; Музей пакут і гора ў Тырнаве; На Віташы; Балгарскі лістапад; «А мне шкада...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Спадчына: [Верш] // Там жа. № 11; Суд: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; «Не гаманіце, вербы, не будзіце...»; «Калі б не гэты справядлівы гнеў...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Рыфмы і ... граматыка // Звязда. 25 студз.; Дзень пяты, знамянальны // ЛіМ. 11 студз.; Плённай работы! // Там жа. 12 лют.; Балгарскаму брату: [Верш] // Там жа. 21 мая; Яго любоў і нянавісць // Там жа. 19 ліп.; Вачыма памяці: Урывак з паэмы // Там жа. 16 жн.; Зямля братоў і паплечнікаў // Там жа. 6 вер.; Сталасць думкі, маладосць душы // Там жа. 24 вер.; Валютчыкі: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Скарыстаем добрыя звычаі // Там жа. 29 ліст.; Роздум на юбілей; «Ноч...»: [Вершы] // Маг. праўда. 15 снеж.; Што гэта такое?: [Верш] // Ніва. 17 сак.; 7 крас.; «Сягоння дзень такі вясёлы...»: [Верш] // Там жа. 12 мая; Не бойся, вельмі паважаны: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Мяне вучылі асцярожнасці: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Загадкі // Там жа. 18 жн.; Замова ад раўнадушша і бюракратызму: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; «Цуд тварыўся — я праспаў...»: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Песня аб партыі: [Верш] // Сел. газ. 30 июля; «Як хачу я вярнуцца ў той вечар...»; «Зноў і зноў...»; Сустрэчы ў снах: [Вершы] // Чырв. змена. 6 студз.; Ураджанне магло б быць лепшым: Слова пра нар. таленты Міншчыны // Там жа. 16 студз.; У краі маладосці і паэзіі // Там жа. 8 вер.

1964. «Настаўніцай добрай і строгай...»: [Верш] // Бярозка. № 12; Дуля на вярбе: [Верш] // Вожык. № 9; Папяровы будаўнік: [Верш] // Там жа. № 13; Цярэшка: [Верш] // Там жа. № 17; Віцеб. рабочы. 22 ліст.; Пра сённяшніх студэнтаў // ЛіМ. 24 сак.; Дзеля духоўнага збліжэння народаў // Там жа. 17 ліст.; Бальшак; «Ноч...»; «Ідзе жанчына...»; Пра дзядоў і зямлю: [Вершы] // Там жа. 4 снеж.; Пасля канікул: [Верш] // Ніва. 20 вер.

1965. Першая ластаўка // Ад стром балканскіх. Мн.; Зіма: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Нарач: Вянок санетаў // Беларусь. № 8; Шаманы: [Верш] // Вожык. № 12; Вераб'ёвы госці: Паводле народнага // Там жа. № 17; Дожджык-грыбасей: [Верш] // Вясёлка. № 9; Дзівосныя скарбы // Маладосць. № 1; Сто вузлоў памяці: Паэма // Полымя. № 1; Лісты за сіні Дунай // Там жа. № 9; Аўтарытэт Радзімы; Сафія раніцай; У «Воўчым логаве»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Слівенскі гарнітур: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 вер.; Высока ў гарах: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Навагодняе застолле на Парнасе: Літ. запіс // ЛіМ. 1 студз. / Пад псеўд. Банадысь Папруга. Сааўт. М. Дроцік; Салавей-разбойнік праз «навуковую» прызму // Там жа. 2 лют.; Ты кажаш, я не ведаю вайны; Памяць; Асвенцім: [Вершы] // Там жа. 7 мая;

«Вось і прыйшла пара...»; «У старажытным гарадку...»; Старыя друкарні; Снежаньская імпрэсія; Прывітальнае: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.; Загадка // Ніва. 5 снеж.; Краіна сяброў Балгарыя // Піянер Бел. 10 вер.; «Ваша литература завоевывает у нас читателей...» // Сел. газ. 12 сент.

1966. Поле бою; Асадзі назад: Па матывах Якуба Коласа: [Вершы] // Вожык у дарозе. Мн.; Казка пра дзівака: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Трошкі з анкеты і сёе-тое з таго, што ў анкету не лезе // Пра час і пра сябе. Мн.; Сябры ў паходзе; У лузе; Твой гальштук: [Вершы]; Загадкі // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Новы год; Сцежкі да родных магіл; «Часцей, часцей прыпамінай...»; Гальштук; Слова піянеркі: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Праўдзівыя старонкі жыцця: [Рэц. на кн.: Пальчэўскі А. Мора на камені. Мн., 1966] // Беларусь. № 9; Вясна: [Верш] // Бярозка. № 5; Лета: [Верш] // Там жа. № 8; Восень: [Верш] // Там жа. № 9; Зіма: [Верш] // Там жа. № 12; Як я стаў балельшчыкам: [Верш] // Вожык. № 16; Ракета-самакат: [Верш] // Вясёлка. № 1; Калі ранец лёгкі: [Верш] // Там жа. № 4; Конік у палоне; Першы канцэрт: [Вершы] // Там жа. № 8; Ніва. 25 вер.; Над Белавежаю: На магіле беларускіх партызан у Гайнаўскім павеце Беластоцкага ваяводства: [Верш] // Голас Радзімы. № 21; Не вам беларусамі звацца! // Там жа. № 42; ЛіМ. 18 кастр. / У сааўт.; Апошняе спатканне з Веранікай; На магіле беларускіх партызан у Гайнаўскім павеце Беластоцкага ваяводства; «Салоўка — сведчаць паляўнічыя...»; Перлы; Ода балгарскай кухні; Вярблюд на пляжы: [Вершы] // Полымя. № 5; «З друкарні пана Марціна Кухты» // Там жа. № 12; Сон паэта-наватара: (Паводле балгарскага сатырыка Караса): [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Доўгіх год, табе, «Дзень паэзіі»! // Там жа. 4 лют.; Радасныя надзеі: Думкі аб паэзіі маладых // Там жа. 26 крас.; Слова з выпадку // Там жа. 24 мая; Гарыць, гарыць мая Лагойшчына: Патрыятычная араторыя з чатырма баладамі // Там жа. 21 чэрв.; Народу аддаў ён «апошні свой скарб» // Там жа. 9 снеж.

1967. Сцяжок на мачце; Твой гальштук; Сябры ў паходзе; Перад восенню: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Ты не згаснеш, ясная заранachка...// Багдановіч М. Вершы. Мн.; «Я хаджу, закаханы ў твае краявіды...»: (З цыкла вершаў «Мой сіні бор») // Беларускі каляндар. 1967. Беласток; Вечна рвучыся думкай да сонца...: (Слова пра лірыку Янкі Купалы) // Купала Я. Выбраная лірыка. Мн.; Мой горад: [Нарыс] // Горад і годы. Мн.; Раўняюць хлопцы рэчку: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ленін: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Іменем чалавечнасці // Панчанка П. Размова з наследнікамі. Мн.; На дарозе; Усурыйская юшка: [Вершы] // Беларусь. № 7; Слёзы шчаслівага чалавека: [Верш] // Там жа. № 10; Голас Радзімы. № 45; Дзед Шыкта: [Верш] // Вожык. № 6; «Край мой беларускі, край!..»; «Мой мілы птах, мой жаўранак...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 16; «Далёка ў полі, на пагорках варненскіх...»; «На змярканні, калі ў небе зоры...»; «Замірае...»; «Не баюся, што мой век не вечны...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Адкуль выцякае Любляніца: Братам славенцам; Адкуль выцякае Любляніца; Былая турма ў Бегуні; Франя; Баравікі на Люблянскім шляху; «Вазьмі мяне к сабе пад парасон!..»; Вечны шлях; Хчэрка; Шкоценскі музей мастацтва; Аўтаэпіграма: [Вершы] // Полымя. № 3; Гэта ж тут, на Лагойшчыне...; Твая святліца: [Вершы] // Звязда. 2 лют.; Высока ў гарах: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Край мой беларускі; Юнацкая вера не згасла; Дзявочая; Звіні, мой жаўранак: [Вершы] // ЛіМ. 13 студз.; Паэты аднаго пакалення // Там жа. 14 сак.; Далёка ў полі: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Мой горад // Там жа. 27 мая; Каб у лучнасці братняй // Там жа. 7 ліст.; Роднымі сцежкамі: [Верш] // Мін. праўда. 27 студз.

1968. Мой край беларускі; Равесніку за акіянам: [Вершы] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Квітнее лад, мацнее быт: [Верш] // Беларускі букет. Мн.; О белорусской народной сказке // Белорусские народные сказки. Мн.; Свята зямлі; «Цуд тварыўся — я праспаў...»; Снежаньская імпрэсія: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Падарунак балгарскіх сяброў // Чарадзейны ліхтарык. Мн.; Равесніку за акіянам: [Верш] // Голас Радзімы. № 4; «Мой сіні бор...»: [Верш] // Там жа. № 18; Размова з векам; Лісце трыпутніка: [Вершы] // Полымя. № 5; Ленін: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Чырв. змена. 21 студз.; Край мой беларускі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 снеж.; Ён быў другам нашай літаратуры // ЛіМ. 9 студз.; Грамадзянін Балгарыі: Да 80-годдзя з дня нараджэння Людміла Стаянава // Там жа. 12 сак.; Што вам найбольш спадабалася ў Ленінградзе?: [Адказ на пытанне карэспандэнта «ЛІМа»] // Там жа. 11 чэрв.; Крыху роздуму ў сувязі // Там жа. 26 ліп.; З пафасам Кастрычніка ў сэрцах: Да 45-годдзя заснавання літаратурнай арганізацыі «Маладняк» // Там жа. 29 ліст.; Мара Скарыны: [Верш] // Ніва. 31 сак.; Сябры ў паходзе: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.

1969. Мова майго народа; Зімовае пасланне Мікісу Тэадаракісу: [Вершы]; Балгарскія паэты — сябры Беларусі // Дзень паэзіі-69. Мн.; Ленін: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Песню бярыце з сабою; Маці; «Часцей, часцей прыпамінай...»; «Зямля бацькоў, Лагойшчына мая...»; Бальшак; «Я песню ў сэрцы табе складаў...»; «Лесам песня ішла...»; «Бярозы ў яркай стыні...»; «Цуд тварыўся — я праспаў...»; «Лёгкая, як воблачка...»; «Зноў над роднай зямлёй...»: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Песня пра Леніна: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Камароўка, якой яна была і якой стала: [Верш] // Вожык. № 13; Голас Радзімы. № 32; Кузьма: (Гісторыя звычайная, але павучальная): [Верш] // Вожык. № 18; Песня даяроў: [Верш] // Там жа. № 23; Загадкі // Вясёлка. № 4, 5, 6, 9; Вызваленне: [Верш] // Там жа. № 7; Лісце трыпутніка: [Урывак з верша] // Голас Радзімы. № 10; Дзень добры, муза Расіі! // Там жа. № 41; Усебалгарскае харо; Хрыста Боцеў; Трыпціх; «У храме цесным, як хаціна...»; «А у Радопах суніцы завуць па-радопску «зуніцы...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Майстар з краю музыкі і слова: [Рэц. на кн.: Гаўрук Ю. Іскры з крэменя. Мн., 1969] // Полымя. № 9; Ленін: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 4; Край мой беларускі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 снеж.; Веру ў ленінскія ідэі: [Верш] // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Песні краіны руж // ЛіМ. 27 мая; Талент, удзячны бацькаўшчыне: [Рэц. на кн.: Вітка В. Лірыка. Мн., 1968] // Там жа. 18 ліп.; Усебалгарскае харо: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Песні, народжаныя вераснем // Там жа. 9 вер.

1970. Сіла народнага смеху // Беларускія народныя жарты. Мн.; Іван Давыдкаў: (Штрыхі да партрэта) // Давыдкаў І. Крокі вернасці. Мн.; Веру ў ленінскія ідэі: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Свята зямлі; У музеі: [Вершы]; Загадкі // Крынічка. Мн.; Не вам беларусамі звацца! // На задворках. Мн. / У сааўт.; Зямля бацькоў: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Ленін: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Казачная зямля: [Верш] // Бярозка. № 1; Дзіўны сон; Шчаслівыя хвіліны: [Вершы] // Там жа. № 10; Казка без канца — для школы і для дому — пра Дзіму Ласунца і пра бабулю Домну: [Верш] // Вожык. № 2; Прамова цёткі Матруны з высокай трыбуны: [Верш] // Там жа. № 20; Загадкі // Вясёлка. № 12; Талантами земля не оскудевает // Дружба народов. № 11; Элегіі неэлегічных дзён // Маладосць. № 6; [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968] // Неман. № 1; На свободном дыхании: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Галасы. Мн., 1969] // Там жа. № 11; «Пагорачкі родныя ў шызай смузе...»; Сон пра зорку і прамень; Русалка на Нарачы; «Аптымісты мы, відаць, па духу...»; Вяртанне: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; З паэмы «Недзяленя» // Заря. 25 нояб.; В'етнамская балада // Звязда. 1 крас.; Развіваць традыцыі сувязей // Там жа. 27 жн.; Народны паэт: Да 70-годдзя з дня нараджэння М. В. Ісакоўскага // ЛіМ. 23 студз.; Балада пра краіну ў чорным; Размова з планавікам; «Будзь жа, браце мой, мудрым!..»; «Эгаізм ёсць нам душы...»: [Вершы] // Там жа. 17 сак.; Будзем верыць! // Там жа. 3 крас.; Футбольнаму мячу: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Горкая страта // Там жа.

12 чэрв. / У сааўт.; У чаканні рашучага павароту // Там жа. 19 чэрв.

1971. Пасылка; Вяселле ў інтэрнаце; Прывітальнае: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Зрабіце дождж; «Ах, якая над Гайнай купальская ноч...»; Смерць паэта: [Вершы] // Беларусь. № 8; Кантора: [Верш] // Вожык. № 8; Родны сэрцу: [Верш] // Там жа. № 20; Цуды без цудаў: Апавяданне; Загадкі // Вясёлка. № 1; Загадкі // Там жа. № 2, 7; Вітаю Вясну: [Верш] // Там жа. № 5; Новыя вершы // Голас Радзімы. № 17; Недзяленя: Паэма // Маладосць. № 6. Рэц.: Кудраўцаў І. Гудуць званы Хатыні // Вяч. Мінск. 1971. 15 ліп.; Радостное обещание: [Рэц. на кн.: Янішчыц Я. Снежныя грамніцы. Мн., 1970] // Неман. № 4; [Рэц. на кн.: Александровіч С. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971] // Там жа. № 7; А дзе ж тая крынічанька: Вершаванае апавяданне // Полымя. № 9; Прывітальнае: [Верш] // Гродн. праўда. 16 марта; Больш давяраць маладзейшым // ЛіМ. 15 студз.; Ленінскае свята не прайшло; Былая сядзіба асадніка; «Летняй ночкай...»; «Бомы жаўранкаў...»; «Даруйце, родныя бары...»; «Маленькі пташачак...»; «Услаўлялі яго...»; «У пушчы птах...»: [Вершы] // Там жа. 26 сак.; Мастацкі пераклад — неад'емная частка літаратуры: З выступлення на VI з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // Там жа. 7 мая; Песні, нятленныя ў стагоддзях // Там жа. 14 мая; Пабрацімства: Балгарскія госці на беларускай зямлі // Там жа. 28 мая; Рыфмы — забавы: З нізкі «Пераплюнем фокуснікаў»; Кулінарна-музычная залежнасць: Парады для музыкаў; Каралькі — каламбуры // Там жа. 16 ліп. / Пад псеўд. Адась Абабак; На сходзе: Урывак з сучаснага апавядання аб сучаснай вёсцы: Гумарэска // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. Адась Абабак; Нам выпала песня; На свяце руж; Занадта сярдзітаму крытыку: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.; Год мінулы і год будучы: Адказ на анкету // Там жа. 31 снеж.; Загадкі // Піянер Бел. 30 снеж.

1972. Шчасце мастака: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Прызнанне; «У свеце знаюць смутак Лідзіцэ...»: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Бярозы ў яркай стыні...»; «У тым сяле...»; «Ноч...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Валадар роднага слова: (Заўвагі аб паэтычнай мове твораў Я. Купалы) // Народныя песняры: Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. Мн.; Маладосць. № 7; Гальштук: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Песні вясёлага Бураціна: [Верш] // Вожык. № 1; Чалавек на шашы: [Верш] // Там жа. № 13; Як я ўцягнуўся: [Верш] // Там жа. № 16; У імя і славу роднай песні // Работніца і сялянка. № 1; Літаратура гераічных традыцый // Звязда. 21 мая; Сэрца дзядзькі Рыгора: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; Купалава свята. Якім яму быць? // Там жа. 31 сак.; Сцяг нацыі: Да 90-ай гадавіны з дня нараджэння Я. Купалы // Ніва. 18 чэрв.; Душою і думкаю да сонца: Да 90-ай гадавіны з дня нараджэння Я. Купалы // Там жа. 2 ліп.

1973. Ты не згаснеш, ясная заранапчка... // Багдановіч М. Вершы. Мн.; Зрабіце дождж!: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Беларуская народная лірыка // Песні сямі вёсак. Мн.; Паэзія светлай веры // Хай зорыць дзень! Мн.; Рэваншыст: [Эпіграма] // Вожык. № 3; Як я адпачываў: [Верш] // Там жа. № 14; Мудрэц казаў; Такі ж, як сам: [Вершы] // Там жа. № 22; «Цуд тварыўся — я праспаў...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 50; Не забывацца пра вытокі // Маладосць. № 6; Першы вясновы лівень; «З крыўдаўскарг хацеў я песню скласці...»; «Паклон табе, мой беларускі краю...»; «І жэніцца і родзіць вёска слаба...»; «Ах, як вітаў ён песняй родны кут...»; Усмешка паэта; «Жанчыны вёсак беларускіх, вам...»; «У звечарэлым садзе, што, цямнеючы...»; «І ў лугах беларускіх напэўна, цяпер...»; «Лес ачнуўся, лес вялікадня святкуе...»; «Я за прагрэс і сэрцам, і душою...»; «Зноў у спадчыну прадзеда лезу...»; «Тут, дзе вучыўся і араць і сеяць...»; «Знаю...»; «Усё у чалавеку, што робіць яго...»; «Гады прад сабою раскіну наўсцяж...»; «Асветленыя лавачкі — амаль усё...»; «Малою — страх вось так яна ўяўляла...»; «Мне не вельмі да спадобы...»; «Нашто трымацца так за памяць...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Уроки Маяковского // Неман. № 7; У малым і ў вялікім свеце: Нататкі аб творчасці аднаго пакалення балгарскіх паэтаў // Полымя. № 5; Формула годнасці: Паэма-камедыя // Там жа. № 10; Снежаньская імпрэсія: [Верш] // Родная прырода. № 1; Край мой беларускі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 вер.; Паэзія: дзень сённяшні: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 8 сак.; Сделано, делается, будет сделано: [Адказ на анкету] // ЛГ. 24 янв.; Песенька здзіўлення: З песняў вясёлага Бураціна: [Верш] // Ніва. 3 чэрв.

1974. Апошняе спатканне з Веранікай: [Верш] // Барсток М. Максім Багдановіч у школе. Мн.; «За тысячу вёрстаў ад дому...»; «Сцюдзёнага квасу мне гляк падала...»; «Пакуль я доўга ехаў на кірмаш...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Некалькі слоў пра зборнік // Песні народных свят і абрадаў. Мн.; Не вам беларусамі звацца // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн. / У сааўт.; Не кажы гоп...: Аднаактовая камедыя з эпілогам // Беларусь. № 3; Грамадзянскі пафас паэзіі Дзмітра Мятодзіева // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; З новых вершаў: Засумняваўся; Стрымаўся; Успалашыўся; Перастараўся; Даводзіцца сумаваць // Вожык. № 2; З новых вершаў: У аптэцы; На ўроку прыродазнаўства; Калі бацьку чакае бяда; Трыумф дзеда; Пытанне ў адказ; Суцешыла; На вуліцы // Там жа. № 6; Пути и судьбы современной поэмы // Лит. обозрение. № 11; Урок кавалерства; Сучасная тэма; У доктара; Спартыўны эрудыт: [Вершы] // Маладосць. № 4 / Пад псеўд. Адась Абабак; Бо ёсць яшчэ патрэба ў паэтах // Там жа. № 9; Паэтыка беларускіх загадак // Полымя. № 4; «Не скрывіць душой ні разу...» // Там жа. № 6; Хавайся, тата!; «Сястра»; Узяла вышэй; Дакажы яшчэ раз!: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; «Аматар» прыроды: [Верш] // Родная прырода. № 2; Запрашаем у «Братэрства»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 11 студз.; Па чым лепшыя вершы?: [Вершы] // Там жа. 18 студз.; За што сварылася жонка? [Верш] // Там жа. 12 крас.; Бяссонне: [Верш] // Там жа. 19 крас.; Злоупотребление доверием... // ЛГ. 6 февр.; На ўроку прыродазнаўства: [Верш] // Ніва. 2 чэрв.; Калі бацьку чакае бяда: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; У аптэцы; Трыумф дзеда: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; Пытанне ў адказ: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Успалашыўся: [Верш] // Там жа. 29 вер.

1975. Урок пакут, бясстрашша і бяссмерця // Далягляды. Мн.; Славенскія дзівосы; Падземнае царства ў Пастойне; Вось табе і «дай-дай»; Вадаспад Савіца; Начлег на Трыглаве: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; [Уступны артыкул] // Сушко П. Ганарлівы сучок. Мн.; Запрашэнне балгарскім сябрам: Найдану Вылчаву; Івану Давыдкаву; Андрэю Германаву; Любаміру Леўчаву; Георгію Струмскаму; Дзмітру Стэфанаву; Марку Ганчаву; Славу Хр. Караслававу; Петыру Караангаву; Анастасу Стаянаву: [Вершы] // Беларусь. № 9; З кнігі «Актавы»: [Вершы] // Маладосць. № 6; У паэтычнай майстэрні: (Пра гукапіс і рыфму ў народнай лірыцы) // Полымя. № 3; З кнігі «Актавы»: «Паэт і фізік-атамнік у нечым...»; «Ці дзень, а ці вечар — жыццё нам нагадвае...»; «Генералы задушылі рэвалюцыю народа...»; «На старым фотаздымку — прыгожыя хлопцы й дзяўчаты...»; «Аднойчы ўбачу я цябе — ты з'явішся...»; «Шчаслівы, шчаслівы, бясконца шчаслівы паэт...»; «Каралішчавіцкі лес, Каралішчавіцкі лес...»; «Святочны, старажытны дух калядны...»; «З палёў і з лугавін, з лясоў без канца-краю...»; «Дружа, не будзь да аблудных бязлітасна строгі...»; «Дзеду Марозу няма чым ля елкі ўпрыгожыцца...»; «Толькі б ведаць, а шчаслівы быў бы...»; «Балюча быць ахвярай нечай...»; «Тваё балючыя навек мелодыі...»; «Здзіўляешся: за што табе я ўдзячны...»: [Вершы] // Там жа. № 11; За што сварылася жонка; Уцешыла; Шлюб і мастацтва; Сучасны тэмп; Засумняваўся; Узяла вышэй; У буфеце: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1:, З новага зборніка: «Толькі б ведаць, а шчаслівы быў бы...»; «Не дачакаўшыся сыноў «адтуль»...; «Не будзем, любая мая, не будзем...»; «Атулі нас цішынёю, ахіні спагадай, вечар...»; «Які шчаслівы дом: дзяцей — што бобу!...»; «Глянь як пры-

гожа ахутана снегам вярба!..»: [Вершы] // Там жа. № 10; Мой белы дзень: [Вершы] // ЛіМ. 12 вер.; З кнігі «Актавы»: [Вершы] // Ніва. 28 снеж.; Неписанные книги // Правда. 13 сент.: Балгарскаму брату: [Верш] // Чырв. змена. 27 вер.

1976. Ленін; «Люблю цябе, жыццё, любоўю кроўнай...»; Прывітальнае; Песня ў аўтобусе; Хрыста Боцеў; «Тут, між гэтых пагоркаў...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Сэрца насцеж братэрству // Далягляды. Мн.; А раніцы ўжо не было: [Паэма] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Ты кажаш, я не ведаю вайны; Гарыць, гарыць мая Лагойшчына; Футбол; Як я стаў балельшчыкам: [Вершы] // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; «Калгасны жнівень выйшаў на парад...»; «Калышацца калоссе...»; Раўняюць хлопцы рэчку: [Вершы] // Люблю будённы дзень... Мн.; Песні з далоняў Трыглава // Маці мая, Славенія. Мн.; Іменем чалавечнасці // Пра таварышаў па пяру. Мн.; Шчодрасць таленту // Шырма Р. Песня — душа народа. Мн.; Каб нашы кнігі былі вартыя творчага генія нашага народа // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; [Рэц. на кн.: А н т о л о г і я болгарськоі поезіі. К., 1974. т. 1—2] // Лит. обозрение. № 2; Покліч сэрца, абавязак грамадзяніна: Анкета «Маладосці» // Маладосць. № 2; Майстэрства байкапісца: Думкі і заўвагі з нагоды. Да 80-годдзя К. Крапівы // Полымя. № 3; Тры эцюды пра балгарскіх паэтаў // Там жа. № 11; «О, зямля! Ты ўся ў абновах!..»: [Верш] // Родная прырода. № 3; Узяла вышэй: [Верш] // Служба быту Бел. № 2; «Аб тым, у што веру...» // ЛіМ. 9 крас.; Працаваць з усёй самааддачай // Там жа. 21 мая; Папрацаваць бы над задуманым... // Там жа. 31 снеж.; А бывает так // ЛГ. 22 дек.

1977. «Цуд тварыўся — я праспаў...»: [Верш] // Беларускі каляндар. 1977. Беласток; Думкі маці; Маці: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.; Душа і сэрца майстра // Маладосць. № 8; Размова з часам і людзьмі // Полымя. № 5; Шчасце мастака: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 мая; «Паэт і фізік-атамнік...»: [Верш] // Гомел. праўда. 10 сак.; З кнігі «Актавы»: «Ці дзень, а ці вечар — жыццё нам нагадвае...»: [Верш] // Гродн. правда. 13 июля; Истоки вдохновения // Известия. 4 авг.; Каб талент не змарнаваўся // ЛіМ. 4 лют.; Як адзінаверцаў, паплечнікаў, сяброў // Там жа. 6 мая; Песню бярыце з сабою: [Верш] // Там жа. 13 мая; Мужны і пяшчотны голас друга // Там жа. 27 мая; Размова па-шчырасці // Там жа. 3 чэрв.; Дык ці ёсць у нашай паэзіі вершы для песень? // Там жа. 24 чэрв.; Ён нёс праменьчык праўды // Там жа. 30 снеж.

1978. «Ах, якая над Гайнай купальская ноч!...»; Апошняе спатканне з Веранікай; «Не баюся, што мой век не вечны...»; «Бярозы ў яркай стыні...»; «Жнівень, арэхі і жоўтыя восы...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Гарыць, гарыць мая Лагойшчына: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Ты кажаш, я не ведаю вайны: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Ад перакладчыка: [Прадмова] // Сто гадоў, сто паэтаў, сто песень. Мн.; Песню бярыце з сабою: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Пачатак: [Паэма] // Маладосць. № 6; Да скону гарэць і ніколі не тлець! // ЛіМ. 3 лют.; Вачамі і сэрцам — да факта // Там жа. 17 лют.; Працы тут — для многіх і надоўга // Там жа. 24 лют.; А з іншага паэзія ці й пачынаецца? // Там жа. 10 сак.; А ці разумнае патрабаванне? // Там жа. 7 крас.; «Вы толькі, хлопцы, не злуйцеся...» // Там жа. 5 мая; Слова; Павел Постышаў; «Мае равеснікі...»; Парада маладым чытачам; «Як бы лёс настолькі да мяне быў ласкаў...»; Сустрэча з «прагрэсам»; Вымушаны адказ: [Вершы] // Там жа. 9 чэрв.

1979. Беларуская вясельная лірыка // Лірыка беларускага вяселля. Мн.; Годнасць чалавека і творцы // Святло яго душы. Мн.; Ленін; Якуб Колас; Мова майго народа: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Неадкрытыя зоркі паэта: [Верш] // Якубовіч Л. Я з вамі, вёсны... Мн.; Успамін пра першае спатканне з Балгарыяй; Кукеры: (Вершы з балгарскага сшытка) // Беларусь. № 1; Заручыны: Паэма // Маладосць. № 1; Камень з магілы продкаў: П'еса ў адной дзеі // Там жа. № 10; З верай у чалавека і ў светлую будучыню Радзімы: Уступнае слова да творчасці Ніколы Вапцарава // Полымя. № 12; Крокамі волата: Нататкі аб паэзіі Аркадзя Куляшова // ЛіМ. 9 лют.; Апошні паклон // Там жа. 23 лют.; Годнасць чалавека і творцы // Там жа. 10 жн.; Подзвіг жыцця і творчасці // Там жа. 7 снеж.; Именем и честью дорожа... // Правда. 14 марта.

1980. Дасціпнае слова сябра // Далягляды. Мн.; З юнацкага сшытка [Прадмова аўтара]; Напрадвесні; «Чуе сэрца маё, бачаць пільныя вочы...»; Родная мова; Красавіцкі ранак; Першы гром; «Цёплы вечар стаіць на дварэ...»; «Родны край Беларусі...»; Бургамістр; У жніво; «Таварышам подзвігі мрояцца ў сне...»; «Я ні з кім да цябе так не гутарыў шчыра...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Григорий Ширма // Люди искусства — Герои Социалистического Труда. М. / Памылкова пад прозв. Н. Гриневич; Песню бярыце з сабою: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Першая ноч на курорце: Камедыя ў адной дзеі // Беларусь. № 7; Песню бярыце з сабою: [Верш] // Бярозка. № 9; Забяспечым маме здароўе: Камедыя ў адной дзеі з некамедыйным эпілогам // Вожык. № 4; І стаў вытокам радасці радок // Маладосць. № 9; Фальклор і праблема народнасці літаратуры // Полымя. № 10; Чувство семьи единой // Известия. 21 окт.; Мудрае, дасціпнае, крылатае слова народа // ЛіМ. 11 студз.; Смех злосны, добры і ... ніякі // Там жа. 20 чэрв.; Слова пісьменніка — актыўная сіла // Там жа. 7 ліст. / Сааўт. В. Быкаў, Я. Янішчыц; І мы штосьці далі свету // Там жа. 19 снеж.; Истоки красоты // Сов. Бел. 11 апр.; Мечта, разбуженная памятью // Там жа. 26 нояб.; Кожны твор — жывы арганізм // Чырв. змена. 30 крас.

1981. Ты не зганеш, ясная заранaчка ... // Багдановіч М. Вершы. Мн.; Наша родная песня: Паэтыка беларускіх загадак // Беларуская дзіцячая літаратура: Хрэстаматыя крытычных матэрыялаў. Мн.; Смех злосны, добры і... ніякі: Думкі аб сучасным стане сатыры і гумару // Вобраз-81. Мн.; Загадкі // Вясёлка. Мн.:, Выспяванне каля падножжа курганоў святых // Далягляды. Мн.; «Нашы песні такія ж, як мы...» // Па камянях, як па зорах. Мн.; [Выступленне на Усесаюзнай творчай канферэнцыі пісьменнікаў «Дружба народаў — дружба літаратур» у г. Баку] // Содружество литературы и труда. М.; Сцяжок на мачце; Твой гальштук: [Вершы] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Бубновы валет; Цешча вінавата: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Кусака: [Верш] // Беларусь. № 1; Лірычны каментарый да нашага радаслоўя; Выміраюць плямёны; «Апошні аўтобус... Апошні трамвай...»; «На горад аціхлы, на скверык адталы...»; Каля помніка Марыі Занькавецкай у Кіеве; Акадэміку Г. І. Гарэцкаму: [Вершы] // Там жа. № 2; «Задумы трэба ажыццяўляць...»: [Адказы на пытанні рэдакцыі час. «Беларусь»] // Там жа. № 9; Твой гальштук; Сябры ў паходзе: [Вершы] // Бярозка. № 9; Гамана ў застоллі: (Раздзел з рамана ў вершах «Родныя дзеці) // Вожык. № 18; Дружба народов — дружба литератур // Вопр. лит. № 2; Здарэнне ў арэхах; У лузе: [Вершы]; Загадкі // Вясёлка. № 9; Яго запавет // Маладосць. № 2; Купальскія васількі: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Там жа. № 9; «Я песню ў сэрцы табе складаў...»; Маці; «Зямля бацькоў, Лагойшчына мая...»; На трамвайным прыпынку; «Не пакідай мяне, мой светлы сум...»; «Тут, дзе вучыўся і араць і сеяць...»; «Паклон табе, мой беларускі краю!...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Песня аб партыі: [Верш] // Вяч. Мінск. 23 лют.; Майстэрства перакладу: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Станкевіч // Звязда. 24 студз.; Перад новымі даляглядамі творчасці: Гутарка з першым сакратаром праўлення СП БССР Н. Гілевічам // Там жа. 14 крас.; Строгая верность стиха // Комс. правда. 26 июня; Высокія патрабаванні // ЛіМ. 30 студз.; Хай шырыцца кола сяброў! // Там жа. 1 мая; Перад застоллем: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Там жа. 28 жн.; Спеў пра блізкае сэрцу слова: (Да 1300-годдзя Балгарыі) // Там жа. 30 кастр.; Грамадзянскасць і творчае станаўленне пісьменніка // Там жа. 25 снеж.; Близкое, общее, свое // ЛГ. 11 февр.; Непреходящая любовь // Там жа. 9 дек.; Паэт, вучоны, педагог: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Бялкоўская // Наст. газ. 30 вер.; Кусака:

[Верш] // Ніва. 15 лют.; Прызнанне: [Верш] // Там жа. 5 крас.

1982. Родныя дзеці: Урывак з рамана ў вершах. Адступленне другое — іранічнае // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Прызнанне; Усурыйская юшка: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сустрэча з Купалам у Тырнаве; Якуб Колас («Нібы ўласную памяць...»): [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Фальклор і праблема народнасці на сучасным этапе // Узроўні фальклорных уплываў. Мн.; Яго запавет // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Год вялікіх юбілеяў: Янка Купала і Якуб Колас (30-я гады) // Беларусь. № 1:, Вызваленне; «Няма агідных песень...»; «Вясна пяе, і свішча...»; «На голых галінках...»; «Зноў на ўзлеску..»; «Падлесак цярэбяць у лесе...»; «Стометроўкі, стометроўкі...»; «І нашы песні даўнія і скокі...»; Армянскаму сябру; «Як страшны летапіс, твае каменні...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Слово о Купале // Неман. № 7; Слово о нашем братстве // Там жа. № 12; Летописец народной судьбы // Огонёк. № 44; Слова пра Максіма Багдановіча // Полымя. № 3; Мой край беларускі: [Верш] // Родная прырода. № 6; Родны сэрцу: [Верш] // Вяч. Мінск. 14 студз.; Наш Купала // Там жа. 2 ліп.; Слово песняра // Гудок. 17 июля; Веру ў ленінскія ідэі; Газеце «Літаратура і мастацтва» на яе пяцідзесятыя ўгодкі: [Вершы] // ЛіМ. 16 крас.; Талент — рэдкі, бо — ваяўніча грамадзянскі: Думкі ўраздроб пра літаратурную крытыку // Там жа. 23 крас.; Мова, якой мы пішам... // Там жа. 11 чэрв.; Дороги, которые мы выбираем: [Выказванне] // ЛГ. 20 окт.; Величие художника // Там жа. 27 окт.; Сустрэча ў Тырнаве: [Верш] // Сел. газ. 7 июля; Якуб Колас: [Верш] // Там жа. 26 окт.; Единая многонациональная: К Дням сов. лит. в Литве: [Выказванне] // Сов. Литва. 10 окт.

1983. «Нясу запаветнае слова...»; Думкі-нататкі: [Выказванне пра паэзію У. Маякоўскага] // Братэрства. Мн.; Снежны дзед; Сябры ў паходзе; Ракета-самакат: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Некалькі слоў пра мой шлях да гэтай кнігі // Роднасць. Мн.; Веру ў ленінскія ідэі; Ленін; Ленінскае свята не прайшло: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Адразу ж па прыездзе: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Беларусь. № 11; Калі рана ўстанеш...: [Верш] // Вясёлка. № 1; Лёс і песня; Аўтографы сяброў; Памяці Андрэя Германава; Выпадковы госць; Пасланне «дзядам»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Веру ў ленінскія ідэі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Песня аб партыі: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 снеж.; Лёс і песня: [Верш] // Голас Радзімы. 5 мая; У лузе: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; Слова на службе міру // Звязда. 18 снеж.; Тым, што ваявалі; «На ўзгорку пяшчаным...»; Хлеб і музыка; Мой Парыж; Дыялог па дарозе на Севан; Бакінскі экспромт; Перасяленцы з падножжа Віташы; Вечар у аколіцы Бярковіцы; Замест малітвы; Выдумалі; Шчыры дзякуй; Аднаму нібыта дабраку; Паклёпніку; Зайздросніку-сапуну; Ярлычніку-біркачу: [Вершы] // ЛіМ. 11 сак.; Георгій Джагараў; Арыенцір ідэйнай накіраванасці // Там жа. 9 вер.; П. П. Боцу — 50 лет // ЛГ. 13 июля; Наше заинтересованное участие // Сов. Бел. 15 мая.

1984. Першакласніца; Казачная зямля: [Вершы] // Бярозка. Мн.; Любоў мая, гордасць і вера: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Апошняе спатканне з Веранікай: [Верш] // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн.; Снежны дзед; «Ветлівы» хлопчык, У лузе; Зімой у лесе; Загадкі: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Сцежкі да родных магіл; «Часцей, часцей прыпамінай...»; Песня аб партыі; Вернасць; Слова піянеркі; Гальштук: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; У сэрцы кожнага // Беларусь. № 1; Пахвала беларускай кухні: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Вожык. № 2; Унікальны Шалудзька: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Там жа. № 14; Музыку, музыку оригинала! // Дружба народов. № 10; Тры лірычныя адступленні з рамана ў вершах «Родныя дзеці»: Педагагічнае; Гістарычнае; Патэтычнае: [Вершы] // Маладосць. № 4; Ты кажаш, я не ведаю вайны: [Верш] // Там жа. № 7; Родныя дзеці: Раздзелы з рамана ў вершах // Полымя. № 11; Твой вобраз, маці...: Лір. адступленне з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Работніца і сялянка. № 10; На ўзровень патрабаванняў часу // Звязда. 3 ліст.; Рядом, плечо к плечу с побратимами // Знамя юности. 12 сент.; Рабочы сябруе з Фетам // ЛіМ. 6 студз.; Надзейнае, таленавітае папаўненне // Там жа. 8 чэрв.; Згадкі ў дарозе: Урывак з рамана ў вершах // Там жа. 22 чэрв.; Уроки мастерства // ЛГ. 7 марта.

1985. Пра беларускую народную творчасць: [Урывак] // Беларускі фальклор. Мн.; Любовь непреходящая // Богданович М. Узор василька. Мн.; Лепшае, на высокім узроўні і — своечасова // Братэрства. Мн.; З любоўю да людзей і роднага краю // Верас З. Каласкі. Мн.; Ленінскае свята не прайшло!; Бомбу кінулі ў дом пісьменніка; Вымяраюць плямёны: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Усмешка паэта; «Як чараўніца на нябачных кроснах...»; «Гукі сяла, што паволі ўкладаецца спаць...»; «Дзядок-ляснік няспешна растлумачыў...»; «У тым сяле, дзе я не быў ніколі...»; «Люблю цябе, жыццё, любоўю кроўнай...»; «Бярозы ў яркай стыні...»; Размова з планавіком; Зрабіце дождж!; Апошняе спатканне з Веранікай; Прывітальнае; «Не адбірайце музыкі ў паэта...»; «Падыміся над бядой і болем...»; «У партызанскай пушчы ў снежны вечар...»; Ты кажаш, я не ведаю вайны; Песня балгаркі; «Балгарская сіняя раніца...»; Балгарскаму брату; Сэрца дзядзькі Рыгора; «Край мой беларускі, край!..»: [Вершы] // Духмяныя верасы. Мн.; Званковы валет: [Верш] // Книга юного атеиста. Мн.; Гарыць, гарыць мая Лагойшчына: Патрыятычная араторыя з чатырма баладамі // Партызаны, партызаны. Мн.; Калі ясна відны далячыні // Радзеўскі Х. Цвіціце, зёлкі, травы, дрэвы! Мн.; «Вечнай праўды сын» // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; У жніво; Зямляк; «У новым сінім хвартуку...»; «Яму не забыцца хвілін тых ніколі...»: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Добры плён творчай садружнасці // Ханок Э. Вы шуміце, бярозы. Мн.; Скарбы народа — народу // Беларусь. № 1; Песня аб партыі: [Верш] // Бярозка. № 11; Пасля застолля: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Вожык. № 2; Время испытаний, время осмысления // Лит. обозрение. № 5; Святочнае пасланне Васілю Быкаву; І там, на Гарыні; Песня пра апошняга з аднапалчан: [Вершы] // Маладосць. № 4; З сучаснай славенскай лірыкі // Там жа. № 11; «Ноч, а мне не да сну...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Вечар у полі: Урывак з рамана ў вершах «Родныя дзеці» // Родная прырода. № 6; Каб твае слова было патрэбна людзям: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 24 кастр.; Слова пра Ясеніна // Звязда. 13 кастр.; Плён будзе — ды яшчэ які плён!.. // ЛіМ. 25 студз.; «Вечнай праўды сын» // Там жа. 15 сак.; Два слоўцы на прывітанне // Там жа. 22 сак.; Вялікі народны паэт // Там жа. 21 чэрв.; Клопат усіх і кожнага і наш абавязак // Там жа. 1 ліст.; «Цуд тварыўся — я праспаў...»: [Верш] // Ніва. 6 студз.; Народ непобедимой жизнестойкости // Сов. Бел. 8 дек.; «Паэзія — гэта лёс»: (На пытанні анкеты аб творчасці маладых адказвае лаўрэат Дзярж. прэміі БССР, першы сакратар СП БССР, паэт Н. Гілевіч) // Чырв. змена. 19 мая.

1.4.

Даскалаў Ц. Любча-безбілетнік: Апавяданні / З балг. Мн., 1959.

Вежынаў П. Сляды застаюцца: Аповесць / З балг. Мн., 1960.

Балгарскія народныя песні. Мн., 1961.

Даскалаў С. Свая зямля: Раман / З балг. Мн., 1961.

Ад стром балканскіх: Вершы сучасных балг. паэтаў / З балг. Мн., 1965. Рэц.: Гаврук Ю. Светлая книга о славном народе // Сов. Бел. 1965. 19 сент.; Дубровін М. Маем стаў верасень // Чырв. змена. 1965. 16 вер.

Скарб: Апавяданні балг. пісьменнікаў. Мн., 1967.

Вылчаў Н. Белая чайка: Лірыка / З балг. Мн., 1968 / Сааўт. пер. Р. Барадулін, Г. Бураўкін.

Чарадзейны ліхтарык: Вершы балг. паэтаў / З балг. Мн., 1968.

Давыдкаў І. Крокі вернасці: Лірыка / З балг. Мн., 1970 / Сааўт. пер. А. Разанаў.

Ці страшны страх?: Казкі народаў Югаславіі / З сербахарвац., славен., македон. Мн., 1970.

Хай зорыць дзень!: Выбр. старонкі класічнай балг. паэзіі / З балг. Мн., 1973 / Сааўт. пер. А. Разанаў. Рэц.: Вішнеўскі І. За прыгажосць часоў наступных // ЛіМ. 1973. 16 ліст.

Маці мая, Славенія: Выбраныя старонкі славен. паэзіі XIX—XX ст. / З славен. Мн., 1976. Рэц.: Bajt D. Izbor slovenske poezije v beloruščini // Sodobnost. 1977. Št. 3.

Сто гадоў, сто паэтаў, сто песень — сто години, сто поети, сто песни: Анталогія аднаго верша / З балг. Мн., 1978.

Вапцараў Н. Песня пра чалавека: Вершы / З балг. Мн., 1982. Рэц.: Ярац В. Неўміручы лёс // ЛіМ. 1982. 21 мая.

Каламіец Т. Цар гарох: Вершы / З укр. Мн., 1983.

Роднасць: Выбр. пер. са славян. паэтаў. Мн., 1983. Рэц.: Кабржыцкая Т. Самапартрэт перакладчыка // ЛіМ. 1984. 18 мая.

Джагараў Г. Зямля — як чалавечая далонь: Лірыка / З балг. Мн., 1984. Рэц.: Станкевіч Р. Падабенства, адзінства // ЛіМ. 1985. 1 ліст.

Радзеўскі Х. Цвіціце, зёлкі, травы, дрэвы!: Лірыка і сатыра / З балг. Мн., 1985. (Паэзія народаў свету).

Жупанчыч О. У вечным дазоры: Лірыка / З славен. Мн., 1986. (Паэзія народаў свету).

Яваraў П. Апалавы пярсцёнак: Лірыка / З балг. Мн., 1988. (Паэзія народаў свету) / Сааўт. пер. В. Сахарчук.

Леўчаў Л. Мелодыя для флейты: Вершы / З балг. Мн., 1990.

1953. Навуменка А. Партыя родная нас узрасціла: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 5; Маякоўскі У. Камсамольскія вершы: Марш камсамольца; На парадку дня; Наша нядзеля / З рус. // Чырв. змена. 19 ліп.

1955. Райніс Я. Жорсткае сэрца: [Верш] / З лат. // Чырв. змена. 11 вер.

1956. Райніс Я. Жорсткае сэрца; Эканамічныя правілы для ашчадных; Чэсны грамадзянін; Філістэр; Тыя, хто любіць бацькаўшчыну; Ён гэта ведаў; Вясновыя дні; Старая жаба; Асенні вечар; Згублены ў свеце; У глыбокім падвале; Раса і ягады; Ноч, скаратаная ў сне: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.; Хайтаў М. Інтымнае здарэнне: [Апавяданне] / З балг. // Вожык. № 17; Межыраў А. Камуністы, наперад!: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 28 лют.

1957. Ганчарэнка І. Пацёмкінцам; Слова пра Аляксандра Бойчанку: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі, 1957. Мн.; Украінка Л. Перамога; Да музы; «У чорную хмару сабралася скруха мая...»; «О, як пакутліва хадзіць тым шляхам...»; «Чаму я не магу падняцца ўгору...»; «Хто вам сказаў, што я без сіл...»: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Ангелаў Ц. Соня: [Верш] / З балг. // Бярозка № 7; Даскалава Л. Кахай мяне: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 11 вер.; Палаузаў М. Аб маленькім партызану, які гераічна загінуў у барацьбе з фашыстамі / З балг. // Піянер Бел. 12 крас.; Даскалава Л. Чырвоны гальштук: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 7 вер.

1958. Матуціс А. Радзіма над Нёманам; Матулька: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Ангелаў Ц. Хто правы?: [Верш] / З балг. // Бярозка. № 3; Стаянаў В. Баба і ўнук: [Верш] / З балг. // Вясёлка. № 11; Даскалава Л. Песня міру і любві; Джагараў Г. Клятва; Стэфанава Л. Аднаму сярод нас; Давыдкаў І. Радзіма: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 9.

1959. Белшавіц В. З нізкі «Ленінград»; Твае рукі; Круклiс А. Яблыня; Птушкі, якія не ведаюць стомы; Сілазар Я. Вясенняя сталь; Стулпан Е. Люблю жыццё; Бярозы: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Самае прыгожае: Балг. нар. казка // Вясёлка. № 5; Аузінь І. Герой; Галынь Х. Дзедава закваска: [Вершы] / З лат. // Маладосць. № 8; Даскалаў С. Ільёў мост: Аповесць / З балг. // Там жа. № 10; Бянюк М. Яблыня ля дарогі: [Верш] / З рум. // Полымя. № 8; Мятодзіеў Дз. Пакуль дыхаю...: [Верш] / З балг. // Звязда. 9 вер.; Даскалава Л. Беларускія бярозкі: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 27 мая; Джагараў Г. Паэзія; Мятодзіеў Дз. Жыта: [Вершы] / З балг. // Там жа. 24 чэрв.; Вапцараў М. Вера: [Верш] / З балг. // Там жа. 5 снеж.; Круклiс А. Яблыня: [Верш] / З лат. // Чырв. змена. 12 жн.

1960. Сасюра У. Марыі: [Верш] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Віеру Г. Дзе яны?; Дэляну Л. Не баюся я нічога: [Вершы] / З малд. / Вясёлка. № 10; Бусуёк А. Ой, любіў дзяўчо хлапчына: [Верш] // З малд. // Маладосць. № 1; Даскалава Л. Зерне свабоды: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 20 крас.

1961. Бранеўскі У. Рабочыя; Аб салаўінай жорсткасці; Красавік: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Платнер А. Чаму качкі ходзяць босыя; Варона-зайздросніца: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Вясёлая іголка. Мн.; Пракоф'еў А. «Сэрца рада...»; «Ўецца, рэе сцяг над Смольным...»; «Вы варты легенд, безумоўна...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Вылчаў Н. Родная зямля; Стары настаўнік: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 8; Платнер А. Чаму качкі ходзяць босыя: .[Верш] / З яўр. // Бярозка. № 5; Вылчаў Н. Балгарыя; Песня пра рыбака: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 6; Казакова Р. Сумую я па новаму: [Верш] / З рус. // Там жа. № 7; Аўраменка І. На рацэ Шуш; Луконін М. Знаёмай прыгажуні; Слуцкі Б. Лазня; Ваншэнкін К. Хлапчук: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7; Вылчаў Н. Вялікае паўночнае ззянне; «Мне люба ў полі раніцою...»; Хто такі? Ён ці можа яна?; Не забывай нашай студні: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 8; Радзеўскі Х. Партыя; Баграна Э. Я гавару з табой; Панцялееў Дз. Дамашняя сімфонія; Фурнаджыеў Н. Позна; Гераў А. Цуд; Бажылаў Б. Тайны; Мятодзіеў Дз. Ссечаная груша; Мацеў П. «Будзе ўсё жыццё як сына...»; Ралін Р. Вымярэнне сэрца; Зідараў Н. «Песні, песні. Тысячы дарог...»; Ракоўскі В. Рэкі; Давыдкаў І. Дняпро цячэ пад маім акном; Леўчаў Л. Песня пра Гарсіа Лорку; Інджаў Н. І я ў кашулі белай праходжу па зямлі: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 12; Вылчаў Н. Родная зямля; Балгарыя; Песня пра рыбака; Пачуццё: [Вершы] / З балг. // Гродзен. праўда. 16 чэрв.; Яго ж. Пачуццё; Родная зямля; Стары настаўнік: [Вершы] / З балг. // Зара. 7 чэрв.; Яго ж. Балада пра партызан; Пра сябе: [Вершы] // ЛіМ. 25 крас.; Башаў У. Абяцанне; Вылчаў Н. Пачуццё; Дамянаў Д. Пісьмо; Караангаў П. Сялянкі на адпачынку; Леўчаў Л. Мост; Ракоўскі В. «Ты паглядзі — чаго-чаго не ўзята...»; Стаянаў А. Майская мяцеліца; Стэфанаў П. Вымярэнні: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 19 лют.

1962. Джагараў Г. Балгарыя; Мятодзіеў Дз. «Мы не забылі, што было, мы помнім...»; Даскалава Л. Ленін; Мацеў П. Роздум; Давыдкаў І. Раннія трамваі; Стэфанаў П. Дзіця: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 6; Босеў А. Лішні білет: [Верш]; Ралін Р. Другая натура: Гумарэска; Банаў Б. Леў і асёл: Байка / З балг. // Вожык. № 17; Башаў У. Размова з вечна жывымі; Дамянаў Д. Развітанне; Караславаў С. Пра сябе; Леўчаў Л. Не смейце вінаваціць наша сонца; Стаянаў А. Хараство: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 3; Вылчаў Н. Дашчаны домік; «Увесь у сонцы, у зорах, у ззянні сцягоў...»; Над магілай паэта: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 9; Яго ж. Запавет: [Верш] / З балг. // Гомел. праўда. 25 ліп.; Баграна Э. Пік; Башаў У. Партыйны сход; Караангаў П. Праграма-паэма; Пенеў П. Яго вялікасць чалавек: [Вершы] / З балг. // Звязда. 9 вер.; Леўчаў Л. Роздум: [Верш] / З балг. // Калг. праўда. 9 вер.; Вылчаў Н. Запавет; Сямейная раніца: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 1 чэрв.; Баграна Э.

Паэзія; С т э ф а н а ў П. Пытанні: [Вершы] / З балг. // Там жа. 7 вер.; Ф у р н а д ж и е в Н. Он служил своему народу / С болг. // Сов. Бел. 14 нояб.; Б а ш а ў У. Расстраляныя пачуцці; С т а я н а ў А. Птушкі; «Такою позняй ноччу спіць сяло...»: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 9 вер.

1963. Ц э н е ў А. Трагікамедыя: Апавяданне / З балг. // Вожык. № 6; М а ц к я в і ч у с Б. Сум па Радзіме: [Верш] / З літ. // Гродн. правда. 28 сент.; Т о д а р а ў А. Наша партыя: [Верш] / З балг. // Звязда. 10 вер.; Б а г р а н а Э. Калодзеж; І с а е ў М. Негрыцянская балада; Р а д з е ў с к і Х. Радзіма; Х а н ч а ў В. Добры вучань: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 24 мая; П а н ц я л е е ў Дз. Новы дом; Р а д з е ў с к і Х. Сэрца Дзімітрова: [Вершы] / З балг. // Там жа. 6 вер.; М а л ь ц і н с к і Х. «Старога свету пляму...»: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 4 кастр.; Д а м я н а ў Д. Распяцце сэрца; П е н е ў П. «Калі нехта вам скажа...»; С т а я н а ў А. Страх: [Вершы] // З балг. // Чырв. змена. 8 вер.

1964. Т о д а р а ў А. Гэта ўсё жонка, таварышы...; Р а л і н Р. Каб чалавек быў шчаслівы; Н е з н а к о м а ў П. Паралелі: Апавяданні / З балг. // Усмешкі сяброў. Мн.; Б а н а ў Б. Канарэйка і кошка: Байка; Р а л і н Р. Каб чалавек быў шчаслівы: Апавяданне / З балг. // Вожык. № 17; Б а ж ы л а ў Б. Таму, што ты такая маладая; В а п ц а р а ў Н. Развітальнае; Г е р а ў А. Пачуццё; Г е р м а н а ў А. У дваццаць тры і пяць мінут; Д а в ы д к а ў І. Першае мора; М я т о д з і е ў Дз. Стук падкоў: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 9; В ы л ч а ў Г. Лужыцкія нататкі: (Аб развіцці культуры і літаратуры лужыцкіх сербаў) / З балг. // Полымя. № 5; Д з і м і т р а в а Б. Наша імя: [Верш]; П а р а с к о ў Г. Мінуты жыцця: Апавяданне / З балг. // Работніца і сялянка. № 9; С т э ф а н а в а Н. Дабруджанскае хоро; Ч а р н ы ш а ў С. «Спявалі хлопцы летуценна-узвышана...»: [Вершы] / З балг. // Віцеб. рабочы. 9 вер.; В а п ц а р а ў Н. Вясна; Д а в ы д к а ў І. Дарога: [Вершы] / З балг. // Гомел. праўда. 9 вер.; О в а д з і я Д. Успамін пра камісара; Р а к о ў с к і В. Чалавек і яго адбітак: [Вершы] / З балг. // Гродн. правда. 9 сент.; В а п ц а р а ў Н. Перадсмяротнае; Г е р м а н а ў А. Крамікаўцы; О в а д з і я Д. «І пішацца гісторыя...»; П е н е ў П. 30 стацінак; Х а н ч а ў В. Рамансеро пра Хосе Санча; Ц а н е ў С. Роздум: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 8 вер.; П е й ч а ў І. Радзіма; С т а й к а ў Н. Свой сноп: [Вершы] / З балг. // Сел. газ. 9 сент.; К е р ы м У. «Я нарадзіўся...»; О в а д з і я Д. Партызаны; Ф о ц е ў Х. Жнец: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 9 вер.

1965. Д ж а г а р а ў Г. Маладосць жыве; Д з і м і т р о в а Б. Усмешка; М а ц е ў П. «І ў гэту ноч мне ўвесь мой шлях відаць...»: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 9; М а л ь ц і н с к і Х. Чым крыўду затушыць?..: [Верш] / З яўр. // Вожык. № 1; Б о с е ў А. І нарэшце; А што дома?: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 14; Р а д з е ў с к і Х. «Трымайце злодзея!»: [Верш]; Т о д а р а ў А. «Інспектар»: Гумарэска / З балг. // Там жа. № 23; В ы л ч а ў Г. Чатыры эцюды пра беларускі раман // Полымя. № 1; Л о р э н ц К. Расказ службовага шафёра: [Верш] / З сербалуж. // Там жа. № 6; Б у р ы н І. «Калі на свеце жыў Джардана Бруна...»; С т а й к а ў М. Свой сноп; Т о д а р а ў А. Наша партыя: [Вершы] / З балг. // Віцеб. рабочы. 11 вер.; Д а в ы д к а ў І. Першае мора; Г а б е Д. Радзіма; Д ж а г а р а ў Г. Маладосць жыве; І н д ж о ў Н. Кіпр; М а ц е ў П. «Сцягі, што ў іх калонах, былі ў палоне ў нас...»; Х а н ч а ў В. Лоўля дэльфінаў: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 29 студз.; Т о д а р а ў А. Да маладосці; Лес каля горада; У полі вечарам: [Вершы] / З балг. // Там жа. 10 вер.; Л о р а н ц К. Да дня 11 верасня; Прада мною быў Будзішын: [Вершы] / З сербалуж. // Там жа. 17 снеж.; В а п ц а р а ў Н. Развітальнае: [Верш] / З балг. // Маг. праўда. 12 вер.; В а д з е н і ч а р а в а К. Лічэнне без лічыльнікаў: [Апавяданне]; Б о с е ў А. Разумны сын; Д а в ы д к а ў І. Свабода; Д у ш к а ў А. Наш Антон; С т а я н а ў А. Асеннія пажары: [Вершы] / З балг. // Піянер Бел. 10 вер.; Б а г р а н а Э. Пяць зорак: [Верш] / З балг. // Сел. газ. 19 сент.; В ы л ч а ў Н. Домік Першага з'езда: [Верш] / З балг. // Сов. Бел. 14 сент.; Г е р м а н а ў А. Крамікаўцы: [Верш] / З балг. // Там жа. 16 сент.; Д ж а г а р а ў Г. Балгарыя: [Верш] / З балг. // Там жа. 17 сент.; Л е ў ч а ў Л. Роздум: [Верш] / З балг. // Там жа. 18 сент.; М а р а н г о з а ў М. Наш шлях; Ц а н е ў С. «Я самотны ў горадзе гэтым...»; П е н ч а в а С. «Добры ты, вельмі добры са мной...»: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 11 вер.

1966. П р э ш э р н Ф. Салдацкая песня; А ш к е р ц А. Каранацыя ў Заграбе; Ж у п а н ч ы ч О. Наша пісьмо: [Вершы] / З славен. // Дзень паэзіі — 66. Мн.; В ы л ч а ў Н. Лейтэнант Невядомы: [Верш] // Полымя. № 11; С л а в е й к а ў П. Любімы падзішах; Дым да бога; Псалом паэта: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 4 мая; Г р у д э н І. «Што ты пяеш пра любоў...»; Д р а г а ц і н К. На бацькавай магіле; Ж у п а н ч ы ч О. Песня цвікароў; К л о п ч ы ч М. Тры жаданні дзіцяці; П р э ш э р н Ф. Куды?; Загады: [Вершы] / З славен. // Там жа. 12 ліп.; В ы л ч а ў Н. Беларуская рака; Італьянскае капрычыо; Неапаль: [Вершы] / З балг. // Там жа. 20 вер.; Д а в ы д к а ў І. Мастак; «Заначаваў я ў прыдарожнай хаце...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. 7 кастр.; П е н е ў П. Яго вялікасць чалавек; П е н ч а в а С. Жонкі будаўнікоў; С т а н і ш а ў К. Голас нафты; С т э ф а н а в а Л. Трывога; У с і н К. «Я нарадзіўся...»: [Вершы] / З балг. // Маг. праўда. 9 кастр.

1967. В а з а ў І. Балгарка; П е л і н Э. Касцы; Е ў к а ў І. Белая ластаўка; С т а я н а ў Л. Канец Лакавіцкай савецкай рэспублікі; М і н к а ў С. Дзіўны смех у Рамоніі; К а л ч а ў К. Скарб; В е ж ы н а ў П. Багна; Р а й н а ў Б. Суп з цыбуляй; Х а й т а ў Н. Душа лесу; П я т р о ў І. Адно імгненне свабоды; Д з і л а ў Л. Вясновым днём; Ф у ч а д ж ы е ў Д. Жанчына, якая хадзіла па небе; Р а д з і ч к а ў І. Люты настрой; М а р к а ў Г. Дзяльба рэчаў; Н і н о ў Н. Жменя арэхаў; М і ш а ў Г. Шпалы: [Апавяданні] / З балг. // Скарб. Апавяданні балг. пісьменнікаў. Мн.; Д а в ы д к а ў І. Ліхтарык; Вечар на беразе мора; У лузе: [Вершы] / З балг. // Бярозка. № 3; Я г о ж. Першы снег; Зімовы ранак; Лясная казка: [Вершы] / З балг. // Вясёлка. № 1; П я т р о ў І. Адно імгненне свабоды; Х а й т а ў Н. Душа лесу; М а р к а ў Г. Дзяльба рэчаў; Р а д з і ч к а ў І. Люты настрой: Апавяданні / З балг. // Маладосць. № 9; М і н к а ў С. Дзіўны смех у Рамоніі; В е ж ы н а ў П. Пах міндалю; А н д р э е ў В. Сустрэча; П я т р о ў І. Анхен; Д з і л а ў Л. Вясновым днём; М і ш а ў Г. Шпалы: [Апавяданні] / З балг. // Полымя. № 4; К а л ч а ў К. Скарб: Апавяданне / З балг. // Звязда. 16 лют.; Б а ш а ў У. «Як позна вы мяне ўсе цалуеце...»; Г а н ч а ў М. Накцюрн; Г е р м а н а ў А. Рэчы; Л е ў ч а ў Л. Плач па разрэзаных калашынах; П а ў л о ў К. Паэзія; С т а я н а ў А. «Божа, вера мая ад нагод...»: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 14 сак.; І н д ж о ў Н. Летапіс балканскіх гор: Уступ да паэмы / З балг. // Там жа. 15 вер.; В ы л ч а ў Н. «І маё сэрца там...»: [Верш] / З балг. // Там жа. 7 ліст.; Г е р м а н а ў А. Трое; Над калыскай: [Вершы] / З балг. // Там жа. 12 снеж.; П а ў л о ў К. Пакуль пазіраваў: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 22 сак.; К а р а с л а в а ў С. Зязюля; С т а я н а ў А. Вымярэнне дарог; Чайка: [Вершы] / З балг. // Там жа. 26 сак.

1968. Д а в ы д к а ў І. Вячэрняя песня; В ы л ч а ў Н. Драўляны домік; Т о д а р а ў А. Мінск; На радзіме Янкі Купалы; Г е р м а н а ў А. Беларускі снег; Д а с к а л а в а Л. Беларускія бярозкі; С а к а л о ў Н. Тры магілы: [Вершы] / З балг. // Табе, Беларусь. Мн.; М я т о д з і е ў Д. Песня аб Расіі; Т о д а р а ў А. Нарач: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 3; Т о д а р а ў А. На радзіме Янкі Купалы; Д а в ы д к а ў І. Вячэрняя песня; С а к а л о ў М. Тры магілы: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 8; К а с т а д з і н а в а М. Пыласос; М і л е в а Л. Вусаты Янка; П а с п а л е е в а В. Герой; П е л і н Э. Пчолка: [Вершы] / З балг. // Бярозка. № 9; С а к а л о ў Н. Што за коні?; С т а н ч а ў Л. Вясёлая коўзанка; Д у ш к а ў А. Барабан: [Вершы]; В а с і л е ў І. Загадкі / З балг. // Вясёлка. № 1; Т о д а р а ў А. Нарач: [Верш] / З балг. // Голас Радзімы. № 15; М і н а ц і І. Некага трэба любіць

/ З славен.; Т а д а р о ў с к і Г. Прыйдзі ў Охрыд / З макед.; Ц р н ч э в і ч Б. Птушка / З сербахарв.: [Вершы] // Полымя. № 1; Д а в ы д к а ў І. Вячэрняя песня: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 16 ліп.; Б а ж ы л а ў Б. Паражэнне; В ы л ч а ў Н. Месячная ноч; Г а б э Д. «Пабаўся сонца...»; Г е р м а н а ў А. Беларускі снег; С т э ф а н а ў П. Двайнік: [Вершы] / З балг. // Там жа. 10 вер.; А н г е л а ў Ц. Хто не верыць?; Б а г р а н а Э. Зорка; Д а с к а л о в а Л. Здарэнне ў шавецкай майстэрні; С т а я н а ў А. Змей; С т р у м с к і Г. Дай руку мне, сонца!: [Вершы] / З балг. // Піянер Бел. 19 вер.

1969. Р а д з е ў с к і Х. Жаданне: [Верш] / З балг. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Н а р о д н а я паэзія: Нашы хлопцы з вайны едуць; Яшчэ маладая; Дарадчыца; Запрашэнне; З е й л е р Г. Трывайма, сербы!; В э л я Я. Музыка; Х е ж к а Ю. Фантазія; Б р э з а н Ю. «Калі б сёння зноў Хрыстос з'явіўся...»; М л ы н к Ю. Сімфонія Шпрэві; Твой вобраз; Маладой сербскай маці; Л о р а н ц К. Расказ службовага шафёра; Прада мною быў Будзішын: [Вершы] / З сербалуж. // Там, дзе Шпрэвя шуміць. Мн.; М я т о д з і е ў Д. Балгарскай камуністычнай партыі; Д ж а г а р а ў Г. Век дзівос; Д а в ы д к а ў І. Твае карэнні: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 9; П а п о ў І. Хвароба Рангочава; Вяселле; П е л і ц е ў Х. Падснежнік: [Гумарэскі]; Р а д з е ў с к і Х. Каго вініць: [Верш]; Р а л і н Р. Матэрыяльная зацікаўленасць; Крытыкуйце!; Ахвяры мастацтва; Пытанне; Набыты рэфлекс; Гамлетаўскія мукі: Эпіграмы / З балг. // Вожык. № 17; В е с я л і н а ў Г. Мне нішто, не страшна; П а с п а л е е в а В. Зімовае здарэнне: [Вершы] / З балг. // Вясёлка. № 2; А н г е л а ў Ц. Пра слана: [Верш] / З балг. // Там жа. № 11; А р л і н а ў А. Ода Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік / З балг. // Полымя. № 1; В а с і л ь е ў Р. Балада; Д з і м а ў Я. Адказнасць; П р а к о п а в а П. Цыганскія напевы; Т р э н е ў І. Паэзія: [Вершы] / З балг. // Вяч. Мінск. 8 вер.; Г е р м а н а ў А. Рака; Дыялектыка пальцаў: [Вершы] / З балг. // Звязда. 24 снеж.; П а п т о н е ў С. Не каюся; «Хлеба мала было...»; «Майго маленства снег...»: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 10 студз.; С т а я н а ў Л. Ленін; Р а д з е ў с к і Х. Жаданне; М я т о д з і е ў Дз. Пакуль жывы; М а ц е ў П. Роздум аб Радзіме; Д ж а г а р а ў Г. Восень; Д э б е л я н а ў Д. Праз вякі; «Вярнуцца ў хату бацькаву...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. 27 мая; С т э ф а н а ў Д. Верасень; А н т о н а ў Н. Размова з чужаземцам наконт пуцевадзіцеля; Д з і м і т р о ў Б. Тры паверхі чалавека; С в е ж ы н Г. Адказ страхавому агенту; С т р у м с к і Г. «Тая, што кахаў я і кахаю...»; Я н к а ў І. Кавалі развітваюцца з кавалём; А л і п і е ў П. На адпачынку ў Сітнякаве; Э ў ц і м а ў Э. Балгарыя; Ц а ч а ў К. Нашы песні: [Вершы] / З балг. // Там жа. 9 вер.; В а п ц а р а ў Н. Машыніст; Д а с к а л о в а Л. Такая наша зямля; П а с п а л е е в а В. Першы ўрок: [Вершы] / З балг. // Піянер Бел. 18 вер.

1970. Д а б р а в о л ь с к і С. У Юргоўскай карчме; Навошта вершы; Магчыма...; Лірызм; Калі пайшла ты; Успамін; Вершык для доктара; Заўвага; Так кажуць музы: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Як хлеб і сонца. Мн.; Д а в ы д к а ў І. Твае карэнні; Калі нарадзіўся мой сын; Стары селянін; Горац, які складаў песні; Чорны хлеб; Дарога; Першае мора; Шарая гадзіна; Таварныя вагоны; Кабель; Чаканне; Гліняны конік; Першы снег; Раннія трамваі; Узгоркі пад вячэрняй зоркай; Калі пачыналася вялікая бойня; «Вучыце вернасці свой крок...»; «Заначаваў я ў прыдарожнай хаце...»; Мастак; Фракійскія курганы; Асеннія прыстані на Дунаі; Аднойчы ў ліпені; Партрэт; Табун; Вяртанне з кірмашу; Перон; Свабода; Дняпро цячэ пад маім акном; Вячэрняя песня; Нядзеля; Успамін пра Лапушанскі манастыр; Узрост; «Вы думаеце, што дзеці спяць па начах...»; «Дымяць лісцвяныя, гаркавыя кастры па ўсіх садах...»; «І калі прыйдзецца нанова выбраць...»; «Я пасеяў жыта ў полі...»: [Вершы] / З балг. // Давыдкаў І. Крокі вернасці. Мн.; П р э ш э р н Ф. Меў шмат надзей; Незаконная маці; Л е ў с т ы к Ф. Ворагам; Г р э г о р ч ы ч С. Наш дом; А ш к е р ц А. Перавозчык; Ж у п а н ч ы ч О. Маном Ёсіпа Мурна-Аляксандрава; К о с а в е л С. «Бачу: ты крочыш, маці...»: [Вершы] / З славен. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Р ы л ь с к і М. Ленін / З укр.; Б а й з а к а ў І. Сын сонца / З каз.; Б і б л К. Ленін / З чэш.; Г а л ч ы н с к і К. Перад маўзалеем Леніна / З пол.; С т а я н а ў Л. Ленін / З балг.: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Г а н ч а ў М. Прытча пра зрокавае ўяўленне: [Верш] / З балг. // Вожык. № 11; К і р ы ц а ў У. Памылкі няма: Апавяданне; Д а л ч а ў А. З кнігі «Фрагменты»: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 10; Г е р м а н а ў А. Як нараджаецца аптымістычны верш; Грам дабраты: [Вершы] / З балг. // Вяч. Мінск. 9 студз.; М я т о д з і е ў Дз. Песня пра вялікае перасяленне: Паэма / З балг. // Звязда. 5 мая; В ы л ч а ў Н. Паловій; Сейбіт: [Вершы] / З балг. // Там жа. 17 мая; Б о р М. Мужчыны ў чорным; П а ў ч э к Т. Просьба; М і н а ц ц і І. «З той пары, як ведаю яе...»; В е г р ы С. «Дух тлеючага вогнішча мяне п'яніць...»; Ф і л і п і ч Ф. Рака, якой ужо няма; З а й ц Д. Вялікі чорны бык: [Вершы] / З славен. // ЛіМ. 6 студз.; М а ц е ў П. Аколчыца; «Сон кароткі мой...»; «Вечарэе. Ціха і туманна...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. 3 ліп.; Р а д з е ў с к і Х. Назойлівыя мухі: Верш-гумарэска / З балг. // Там жа. 10 ліп.; С в е ж ы н Г. Аскет: [Верш] / З балг. // Там жа. 31 ліп.; Л е ў ч а ў Л. Кастрычніцкі верш; М е т о д з і е ў Дз. Сам знаю пра бяду; Р а д з е ў с к і Х. Бяссмерце; М а ц е ў П. «І як прыйдзецца...»; С т э ф а н а ў Дз. У трыццаць тры гады: [Вершы] / З балг. // Там жа. 4 вер.; М і л а н а ў А. Анафема: [Верш] / З балг. // Там жа. 11 вер.; Я г о ж. Казка пра дружбу са сланом: [Верш] / З балг. // Там жа. 2 кастр.; Б а л е н т о в і ч І. Тост; С а р а й л і ч І. Ноч — толькі Вам; А н д р э е ў с к і Ц. Чараўніца; З о г а в і ч Р. З паэмы «Прыхадні». Песня шостая: Урывак; М а к с і м о в і ч Д. Просьба; У д о в і ч Ё. Люстэрка сну: [Вершы] / З сербахарв., славен. і македон. // Там жа. 4 снеж.

1971. М я т о д з і е ў Д. Белыя выбухі; «Зноў да цябе прыйду я»; «Да долу зорка паляцела з неба...»: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 4:, С т р у м с к і Г. Вялікі і малы; Д ж а г а р а ў Г. І веру я; «Нічога больш...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 9; Б о с е ў А. Дзявятае верасня; Ён жыве; Вясна; «Далёкі паход»: [Вершы] // Полымя. № 11; З і д а р а ў М. На ўсіх шыротах чалавек спявае: [Верш] / З балг. // Работніца і сялянка. № 8; Д ж а г а р а ў Г. Табе, мой сыне; З і д а р а ў Н. Летам вярніся зноў: [Вершы] / З балг. // Звязда. 21 мая; Я г о ж. На ўсіх шыротах чалавек спявае; С т р у м с к і Г. Галоўны рэдактар; Б о с е ў А. Данік-забыванік: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 28 мая; Б о ц е ў Х. Хаджы Дзімітр; В а з а ў І. Балгарская мова; Г о л е ў У. «Ты зноў мне хвалішся сваімі ўдачамі...»; М я т о д з і е ў Д. Песня пра нашу веру: [Вершы] / З балг. // Там жа. 10 вер.

1972. С і к і р ы ц к і І. Імгла; Голас дрэў; Начная лоўля; Паляна; Поўдзень; «Калі будую светлы дом...»: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Г а б э Д. Прызнанне; Д з і м і т р о в а Б. Фазы месяца; Г е р м а н а ў А. «А мы ўсё больш...»: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 5; П а п т о н е ў С. Лілія — назва кветкі; П о п а в і ч В. Дунай; С л а в е й к а ў П. Пенча: [Вершы] / З балг. // Бярозка. № 5; М я т о д з і е ў Д. Рэкі; Л е ў ч а ў Л. Стрэхі; Г а н ч а ў М. Вязы; К а н с т а н ц і н а ў Г. Касмічная балада; Г е р м а н а ў А. Паход крыжаносцаў: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 5; С і к і р ы ц к і І. Голас дрэў; Поўдзень: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 2; В а з а ў І. Мае песні; Ж ы н з і ф а ў Р. Тост; Я в а р а ў П. Паўлета ўдалы і Агліка маладая; М я т о д з і е ў Дз. Сонечнае прыцягненне; Г о л е ў У. «Якім чароўным зеллем ты ўспаіла...»; Г а н ч а ў М. Чалавекападобныя думкі каля клеткі з малпамі; Г е р м а н а ў А. Лірычныя мініяцюры: «Баяўся поцемкаў, баюся бруду...»; «Я ўсё яшчэ нашу між пальцаў цёплы...»; «О, як нямнога сёння трэба мне!..»; «І зноў на вечарынцы я ў сяле...»; «У гайку, што лісцём лапушыцца...»; «І веру я: калі нарэшце...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. № 5; Д ж а г а р а ў Г. Табе, мой сыне; З і д а р а ў М. Летам вярніся зноў: [Вершы] / З балг. // Звязда. 21 мая; С т р ы т а р Ё. З цыкла «Дробязь»; З цыкла «Крапіва»; Усмешкі суседзяў: [Вершы]

/ З славен. // ЛіМ. 21 студз.; Міхайлаў М. Спіце ў вечнасці: [Верш] / З балг. // Там жа. 28 крас.; Мятодзіеў Дз. Калі жыцця мінае палавіна; Панцялееў Дз. Знойдзены чалавек: [Вершы] / З балг. // Там жа. 19 мая; Хрыстозаў Н. Верую; Давыдкаў І. Археалогія: [Вершы] / З балг. // Там жа. 26 мая; Вылчаў Н. Ён; Давыдкаў І. Ліцейная; Зідараў М. Высокія дні: [Вершы] / З балг. // Сел. газ. 21 мая.

1973. Кароціч В. Люстра; Памяці настаўнікаў: [Вершы] / З укр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Ракоўскі Г. Лясны вандроўнік: Урывак з паэмы; Чынтулаў Д. Вецер вые, Балкан стогне; Каравелаў Л. Прыгожы ты, зелен-гаю; Боцеў Х. Развітанне; Хаджы Дзімітр; У карчме; Пакаранне Васіла Леўскага; Вазаў І. Балгарская мова; «Прыйдзіце ды гляньце!»; Паэту; Дваццаты век; Мае песні: [Вершы]; Міхайлоўскі С. Арол і Смоўж; Асёл і багамольцы: [Байкі]; Славейкаў П. Дым да бога; Народны; Любімы падзішах; Псалом паэта; Хрыстаў К. Балгарская мова; Явараў П. Паўлета ўдалы і Агліка маладая; З «Асенніх матываў»; Гайдуцкія песні; Матчына любоў; Радзіма; Панчаў С. Сыне мой!; Падвырзачаў Д. Дзімчу Дэбелянаву; Лілієў Н. «У гэты век драпежнага знішчэння...»; «Ціхім вясновым дажджом...»; Дэбелянаў Д. «Помніш ты, помніш ты ціхі наш двор...»; Праз вякі; «Вярнуцца ў хатку бацькаву здалёку...»; Ордэн; Ясенаў Х. Пабудзі мяне раненька-рана, матуля; І зноў я, стомлены, засну; Смірненскі Х. Вуглякоп; Браты Гаўроша / Сааўт. пер. А. Разанаў; Мілеў Г. Верасень: Раздзелы з паэмы; Румянцаў С. Светлы сцяг: [Вершы] / З балг. // Хай зорыць дзень! Мн.; Хімірскі К. Клятва; Пейчаў І. Помні: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 23 сак.; Дзястоўнік-Каюх С. Славенская песня; Удовіч Ё. Апошняя хвіліна; Бор М. Наш барак замяло; Селішкар Г. Вось так і з намі: [Вершы] / З славен. // Там жа. 30 ліст.

1974. Вазаў І. Конь; Гібее наша пакаленне; Германаў А. Як нараджаецца аптымістычны верш: [Вершы] / З балг. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Тэофілаў І. Па Расіі; Ніколаў І. «Вёска, вёска...»; Хрыстозаў Н. Мір; Рупел Э. Мама: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 9; Баграна Э. Высачыні; Тодараў А. Дождж; Мятодзіеў Дз. Святая ноч; Германаў А. «Да стром віецца сцежка. Дождж заціх...»; Караславаў С. Корань; Дамянаў Д. Жыццё; Ніколаў Н. Вераснёўская зямля; Стойкаў Р. Верую; Іярданаў Н. Размова пра імя; Цанеў І. Мой бацька ў Сафіі: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 9; Пенчава С. Лаўр; Стэфанава Л. Бывай!; Канстанцінава К. «Мужчына мой...»; Хінкава В. Выздараўленне: [Вершы] / З балг. // Работніца і сялянка. № 9; Кехлібарава Н. Кватэра на станцыі; Мілеў І. Жанчына на пагорку; Станчава П. Фантазёрка; Шопаў Д. У старажытным Мелніку: [Вершы] / З балг. // Вяч. Мінск. 9 вер.; Мілеў І. Рэдактар: [Верш]; Цанеў С. Балада пра нічыйную зямлю / З балг. // Звязда. 7 вер.; Харманджыеў Т. Чырвоная раніца пеўняў: [Верш] / З балг. // Там жа. 21 вер.; Радзеўскі Х. Партызанскае прывітанне; Пясць ад пясці; Красавік; «Птушку ў неба...»; «Карай мяне...»: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 26 крас.; Леўчаў Л. Колькі каштуе білет да Крамікаўцаў; Стаянаў А. Вада; Бурнаўскі Э. Восень; Ганчаў М. Пра агонь; Арлінаў А. Пад Млечным шляхам; Давыдкаў І. З нізкі «Мелодыі для флейты»; Пенчава С. Позняе; Трэнеў І. Хай прыйдзе мама: [Вершы] / З балг. // Там жа. 6 вер.; Космач Ф. Вясна; Фатур Б. Кроў; Левец П. Пасля паходу; Ковіч К. Зялёны ветразь; Паўчэк Т. Верш пра зоркі; Злобец Ц. Вечар; Менарт М. Алегорыя; Зайц Д. Палонны воўк; Вегры С. Хто знае; Макаровіч С. Дзень; Крамбергер М. Шукальнікі: [Вершы] / З славен. // Там жа. 29 ліст.; Андасараў П. Замест рэквіема; Маркава І. «Старэнькая, старэнькая бабулька...»; Шопкін М. Рэйкі: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 7 вер.

1975. Германаў А. Беларускі снег; Званы сумлення; Крамікаўцы; Паход крыжаносцаў; Рэчы; Трое; Настальгія; «Баюся поцемкаў, баюся бруду...»; «Я ўсё яшчэ нашу...»; «О, як нямнога сёння трэба...»; «І зноў на вечарынцы я...»; «І веру я...»; Над пасцелькай; Дыялектыка пальцаў; Грам дабраты; Горны паток; «Да стром віецца сцежка...»; Як нараджаецца аптымістычны верш; Адсталы ад выраю бусел; «З чаго заўсёды пачынаюць?..»; «І дваццаць год прайшло...»; Звычайны дзень; Чатырохрадкоўі: [Вершы] / З балг. / Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн.; Прэшэрн Ф. Калі вучоны лектар пэўна знае; Енка С. Гісторыя Славеніі; Стрытар Ё. Сонцу; Медвед А. Пакутнік; Мурн Ё. Палын; Граднік А. О птахі дробныя душы маёй; Касавел С. Стома: [Вершы] / З славен. // Даляглядзы. Мн.; Германаў А. Званы сумлення; Давыдкаў І. Беларуская вёска Хатынь; Зідараў Н. Вечары ў Хатыні; Паптонеў С. In memoria: [Вершы] / З балг. // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Сасюра У. Марыі; Кароціч В. Люстра; «Мне слова «ўвогуле» не па душы...»; Асенняе; Карпацкі лес; Рэквіем для машыніста; Слова; Дабро; Памяці настаўнікаў; Драч І. Балада пра Кармалюка: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Пагарэлаўскі С. Вось якія пары; Хто я?: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 2; Кароціч В. Рэквіем для машыніста: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Германаў А. «З чаго заўсёды пачынаюць? З каменя...»; Кісёў З. У новым квартале: [Вершы] / З балг. // Звязда. 17 кастр.; Антонава Н. «Так, дзяцінства, сябры...»; Германаў А. «Што далёкая дарога да цябе — я разумею...»; «Пытаеш, што такое рай? Не знаеш, што такое рай...»; «Ці ў кулаку касмылік грывы — ці ў скроні вострая падкова...»; «Разумна жыў ці абы-як — маё жыццё — як на далоні...»; Зідарава Б. Водар скошанай травы: [Вершы] / З балг. // Знамя юности. 27 сент.; Джэркавіч М. Аўтабіяграфія: [Верш] / З сербахарв. // ЛіМ. 23 мая; Германаў А. Адсталы ад выраю бусел; Александрава Р. «Матухна, маці...»: [Вершы] / З балг. // Там жа. 26 вер.; Эўцімаў Э. Балада пра вяселле Антона; Яшчэ Паісій ходзіць сярод нас; Эленкаў Л. Маладая маці: [Вершы] / З балг. // Там жа. 3 кастр.

1976. Панцялееў Д. Запозненыя адкрыцці; Вымытае акно; Я іншы быў; Дзве птушкі; Маці і сын; Хаджу пяшком; Абедзены адпачынак; Чорны госць; Біяграфія; Знойдзены чалавек; Навошта я накручваю будзільнік; Невядомыя дзяды: [Вершы]; Каранфілаў Я. Жыццё, літаратура і літаратурная крытыка: Думкі і заўвагі / З балг. // Даляглядзы. Мн.; Арлінаў А. Ода СССР: [Верш] / З балг. // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; Алейнік Б. «Бацькі і дзеці! Дзеці і бацькі...»; Братунь Р. «Што робіцца са мною?..»; Грабоўскі В. «Той цёплы ранак, шчодры на грыбы...»; Ёвенка С. Радзіма; Каламіец Т. «Я грэбую слоўным смеццем...»: [Вершы] / З укр. // Віцеб. рабочы. 29 мая; Сікірыцкі І. Паляна: [Верш] / З пол. // Гродн. праўда. 9 окт.; Грабоўскі В. Даўжэнка; Апошняя ноч Івана Франка: [Вершы] / З укр. // Звязда. 1 чэрв.; Сікірыцкі М. Імгла: [Верш] / З пол. // Там жа. 8 кастр.; Давыдкаў І. Нябесная паэма: Урывак / З балг. // ЛіМ. 12 сак.; Германаў А. Малітва пасля апоўначы: [Верш] / З балг. // Там жа. 26 ліст.; Братунь Р. «Што робіцца сёння са мною?..»: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 1 чэрв.; Даскалова Л. Лаканізм; Станчаў Л. Перадсвітальная пара: [Вершы] / З балг. // Сел. газ. 11 апр.

1977. Савінаў Я. Кланяюся Беларусі; Соль; Фрэля; «Я ад калыскі гараджанін...»; «Не заўважаем тых, хто побач з намі...»; «Капеж дзяўбе, як пеўнік па зярняці...»; «Не, жанчыны красуноў не любяць...»; Фёкла: [Вершы] / З рус. // Даляглядзы. Мн.; Межэлайціс Э. Вага пушынак дзьмухаўца; Чылі; Пабла Нярудзе: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. I; Джагараў Г. Прысвячэнне; Перад надпісамі; Ісціна; Рэпліка цераз стол; Прадвесне: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 5; Джагараў Г. Калі хочаш перамагчы; Прысвячэнне; Людзі; Эх...; Вымушаны адказ; Вясновае пачуццё: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 27 мая; Вылчаў Н. Стары музыкант:

[Верш] / З балг. // Там жа. 15 крас.; Я в а р а ў П. Песімісту; Балюча мне; Ты ў белым будзеш: [Вершы] / З балг. // Там жа. 30 снеж.

1978. А л е й н і к Б. Бацькі і дзеці! Дзеці і бацькі!..»; Б р а т у н ь Р. «Што робіцца сёння са мною?..»; Г а р л а ч Л. Ноч паклічу; Г р а б о ў с к і В. «Той цёплы ранак, шчодры на грыбы...»; Д р а ч І. Паэзія; Ё в е н к а С. Радзіма; З а б а ш т а н с к і У. Мая вузкакалейка; К а л а м і е ц Т. «Я грэбую слоўным смеццем...»; К о р ж В. Тэлеэцюд; Л у б к і ў с к і Р. Маладое віно; Л у ч у к У. Хатынь; М а р у г а В. Памяці Пабла Нэруды; П а ў л ы ч к а Дз. «Маё каханне — усохлая таполя...»; П я т р э н к а М. Мыла маці палотны; Р э п ' я х С. «Мне дадзен...»: [Вершы] / З укр. // Далягляды. Мн.; В а з а ў І. Здраствуйце, братушкі; С м і р н е н с к і Х. Чырвоныя эскадроны; Ф у р н а д ж ы е ў Н. Тост: [Вершы] / З балг. // Беларусь. № 3; К а р а с л а в а ў С. Гімн; В у л ж а ў Б. Ранішняе; Д з і н к а ў І. Традыцыя; С т а н і ш а ў К. І не адна імя свайго мне не назвала; Ш о п а ў Д. Апоўдні; П р а к о п а в а П. Не прадавайце родныя хаты; Б а ш а в а Л. Кропка; П е н е ў К. Летні дождж: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 3; Г е р м а н а ў А. Помнік на Шыпцы; А н д р э е ў В. Неадасланы ліст.; Б у р н а с к і Э. Балгарын; Д а л ч а ў А. Радзіме: [Вершы] / З балг. // Полымя № 3; Б а г р а н а Э. Стыхіі; Д з і м і т р а в а Б. Хуткасць; І я р д а н а в а Ц. Беларускія бярозы: [Вершы] / З балг. // Работніца і сялянка. № 3; Г у н д а ў Д. Хвала слову; М у р а т а ў А. Мёртвыя не стануць вам братамі; Р а л і н Р. Свабода — той жа хлеб; Р а к о ў с к і В. Вячэрнія дахі; В у л ж а ў Б. Да вытоку; Р а д о е ў З. Балгарын; Ц а ч а ў К. Жменя зямлі; С т о й ч а ў С. У бандарні: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 10 лют.

1979. С а в і н а ў Я. «Беларускі падснежнік...»: [Верш] / З рус.; К а р а л і ч а ў А. З кнігі «Трыпутнічкі»: (Іранічныя мініяцюры) / З балг. // Далягляды. Мн.; Ш а с ц і н с к і А. Тры маналогі: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; І я р д а н а в а П. Унук бабы Санты; Д у ш к а ў А. Лясны парасон; Г а н ч а в а Т. Вася Вясёлкін прыехаў; Г а б е Д. Мой тата; В е с я л і н а ў Г. Хлопчык і бусел; Б о с е ў А. Выхваляўся Данча: [Вершы] / З балг. // Вясёлка. № 8; В а п ц а р а ў Н. Рамантыка; Не бойцеся, дзеці: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 12; Я г о ж. Завод; Кіно; Рыбацкае жыццё; Эпоха: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 12; К а л а м і е ц Т. Вершы пра Дбайку: Хто рассыпаў росы?; На работу; У сон-траве; Свісток; Зайцаў хлеб; Дбайкава казка / З укр. // ЛіМ. 27 ліп.; Х р ы с т о з а ў Н. Радзіма; Заклінанне: [Вершы] / З балг. // Там жа. 17 жн.; Р а д з е ў с к і Х. Творца; Э л е н к а ў Л. Уладзімір Ульянаў; С т а я н а ў А. У Акінчыцах; Г е р м а н а ў А. «Быў малады...»; В ы л ч а ў Н. Магіла старога настаўніка; Д а в ы д к а ў І. Пасляслоўе; Э ў ц і м а ў Э. Уцёкі; Г а н ч а ў М. У нядзелю на Віташы; М і л ч а ў І. Правінцыяльны філосаф; С т о й ч а ў С. Вяртанне; П р а к о п а в а П. Мой цень; Б е р б е р а ў М. Як створаны сусвет: [Вершы] / З балг. // Там жа. 7 вер.; П а ў л ы ч к а Д. Лірыка: «Зноў Галан стаіць перада мною...»; «Калі ўжо мне не дапамогуць вершы...»; «Я цалаваць цябе прагну...»; «Маё каханне, ты, як бег...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 28 вер.; В а п ц а р а ў Н. Радзіма; «Світае. Горад скінуў сон...», Боцеў; Пушкін: [Вершы] / З балг. // Там жа. 7 снеж.

1980. Г е р м а н а ў А. «На могілках чорна было ад народа...»; «Вельмі я самотны ў гэты вечар...»; Міска фасолевай поліўкі / З балг.; Б е л а в у с Дз. З аўтабіяграфіі; Незвычайны трафей; Прысніўся сон; Я — за аўтаматы!; Шаўчэнкаў адказ; Вучыце працы!; Эпітафія сатырыку / З укр.: [Вершы] // Далягляды. Мн.; К а л а м і е ц Т. Лугавы аэрадром; Дзівакі; Лічылка; Гром і аўчар: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 5; М а р к о ў с к і В. Бацькаўшчына; Т а д ж э р С. Жыццё: [Вершы] / З балг. // Звязда. 28 кастр.; Г о л е ў У. Інтымнае. [Верш] / З балг. // ЛіМ. 18 крас.; Г е р м а н а ў А. Чатырохрадкоўі; Р а д з е ў с к і Х. Паэт — гэта воін; Д ж а г а р а ў Г. Штосьць застанецца ўсё-ткі; Л е ў ч а ў Л. Песенька пра Мамаеў Курган; Э ў ц і м а ў Э. Справакаваны адказ; І я р д а н а в а П. Антымалітва: [Вершы] / З балг. // Там жа. 23 мая; А с е н а ў М. Ці загаворыць рыба: [Верш] / З балг. // Там жа. 19 вер.; К а л а м і е ц Т. Дзівакі: [Верш] / З укр. // Ніва. 14 снеж; Б а й р а м а в а В. «І зноў растанне, восень, вечар, цемра...»; Б а р ы с л а в а ў І. Яўка; Г е о р г і е ў М. Хлапчукі; М а н о л а ў С. «Са мною ўсё сваёй гаворыць мовай...»; П е т к а в а М. «Ты — чаго? Чуеш холад спіною?..»; П я т р о ў Я. Каханне: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 12 кастр.

1981. В ы л ч а ў Н. Абавязак; Хлапчук; Э ў ц і м а ў Э. «Схапіў гайдук Балкан нібы дзве шаблі...»; Высыпванне; «Калі ты на свеце не існуеш...»; «Хмаркай летняй ты ўсплываеш высока...»; Вясельны настрой; «Са мной наўрад табе ці будзе лёгка...»; Асенняя лісты: [Вершы] / З балг. // Далягляды. Мн.; П а г а р э л а ў с к і С. Хто я? / З рус.; К а л а м і е ц Т. Лугавы аэрадром / З укр.; Б о с е ў А. Выхваляўся Данча / З балг.: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; Г е о р г і е ў В. Полымя; Х р ы с т а ў Ж. Мужчынская размова; Л е ў ч а ў Л. Адказ цераз плячо; К р а с і н с к і С. «Не люблю я бязгрэшных прытворцаў...»; К а д ы н с к і К. Франсуа Віён; В а с і л е ў П. Сямейнае свята; Ф е р х о д а ў Н. Наш зямляк у вялікім горадзе; Х р ы с т а ў Б. Косць дзьмухаўца; К ы н ч а ў Н. Час; Б а я д ж ы е ў Н. Пытальнік; А с е н а ў М. Прыручэнне сабак: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 1 мая.

1982. М а р к о ў с к і В. Бацькаўшчына; Т а д ж э р С. Жыццё; К а р а х ю с е і н а ў Х. Спадчына; В а с і л е ў Д. Праходзь жа, таварыш; В ы л ч а ў Н. Вушанка з чырвонаю зоркай; В а с і л е ў Р. Балада; Ч а р н я е ў Х. Раўнавага; Х а р а л а м п і е ў Х. Чорнае сонца; С е в а ў К. Аўтабіяграфія; Д а м я н а ў Д. Батак; Х а с а н а ў Д. Стары камуніст; К а н с т а н ц і н а ў Г. «Як на бераг бутэльку з пісьмом...»; Б а н д э р а ў А. «Шмат разоў я ўзыходзіў на здрадніцкі гэты парог...»; І в а н о ў З. Пад купалам Васіля Блажэннага; К л і с у р а ў Т. Боль; К а п ч ы н Г. Сабака; С і м я о н а ў Э. Саламяная шапка; П е т к а в а М. «Ты — чаго? Чуеш холад спіною?...»: [Вершы] / З балг. // Далягляды. Мн.; В ы л ч а ў Н. Над магілай паэта (Памяці Янкі Купалы): [Верш] / З балг. // Нам засталася спадчына. Мн.; Ч а р н я е ў Х. Ода Георгію Дзімітраву: [Верш] / З балг. // Полымя. № 6; С т а я н а ў А. 18 чэрвеня: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 18 чэрв.

1983. Ф і р с а ў У. Ранак у лесе; «Над высокім золатам палёў...»; Дуэль; «Птушак вабіць жыллё чалавека...»; Чужая музыка: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; В а р а н ь к о П. «Сурмі, каб аж губы зрасталіся з меддзю...»; «Адрабіў ён сваё, адрабіў...»; «На колішняй пустэчы — лёну сінь...»; Цёплай ноччу; Стары вятрак; «Перамажы сябе самога...»; «Калі кіпіць асенні келіх...», «Патухла вогнішча...»; У бяссонныя ночы; «Стары марак, прасмолены, як човен...»; Дотык Радзімы: [Вершы] / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн., М і л е в а Л. Здарэнне ў заапарку: [Верш] / З балг. // Вясёлка. № 1; Д ж а г а р а ў Г. Савецкія браты; Пабачання, навальніца; Я — там, я — з імі; Вясновы дождж; Лета 1944; «Наведанне былога паліцэйскага ўчастка, у якім цяпер дзяцячы сад...»: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 9 вер.

1984. Ф р а н к о І. Гімн; Галаган; К а л а м і е ц Т. Лугавы аэрадром; Лічылка; Гром-аўчар; Дзівакі: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; К р у к л і с А. Яблыня; С т у л п а н с Е. Люблю жыццё: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Т ы ч ы н а П. Мы ідзём на бой: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Вершы. 1941—1945. Харкаў; Мн.; Д ж а г а р а ў Г. Мара: [Верш] / З балг. //Беларусь. № 1; Д а с к а л а в а Л. Беларускія бярозкі; З і д а р а ў Н. Высокія дні: [Вершы] / З балг. // Полымя. № 6; В ы л ч а ў Н. Цыганка мне гадала на руцэ: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 14 вер.

1985. Р ы л ь с к і М. «Як забыць...»; «Лес, імглой срабрыстай апавіты...»; «Як ідзеш ты...»: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; Р а д з е ў с к і Х. Патугі гніды; Мудрасць паўзуна: Байкі; У адпаведнасці з натурай: (З цыкла «Расійскія госці»); Пасмяротнае: [Вершы] / З балг. // Вожык. № 17; Г о л і а П. Маніфест; К о в і ч К. Эпітафія; К р а к а р Л. Малітва мухі: [Вершы]; Л е ў с т ы к Ф. Што дзеецца ў Каратане: Жарт-небыліца; Т о р к а р І. Вясёлы санет / З славен. // Там жа. № 22; К р а м-

бергер М. Сустрэча; Цундрыч В. Лёс вёскі; Гайшэк У. Красавіцкі накцюрн; Макаровіч С. Сёння; Фрыту Э. Любляна: [Вершы] / З славен. // Маладосць. № 11; Цундрыч В. Май; Шміт Ё. Зямля; Паўчэк Т. Апусканне шлагбаума; Злобец Ц. Лета; Форстнерыч Ф. Я ішоў па пустыні; Удовіч Ё. Толькі гэты голас; Графенаўэр Н. Камень; Шаламун Т. «Стаміў мяне вобраз уласнай пароды...»; Коцбек Э. Малітва: [Вершы] / З славен. // Полымя. № 11; Радзеўскі Х. Душа народа; Шчаслівая; Мая магіла; «Ці ты прыгожая...»; «Не міл я крытыкам дзябёлым...»; Несмяротная; І шчасце ёсць: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 24 мая; Каламіец Т. З кнігі «Агонь на мяжы»: Трывога; Душа скрозь агонь; Балада ўцёкаў; «Зялёнаю пайшла пад снег трава...»; «А я гавару... Любі мяне...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 5 крас.; Вылчаў Н. Колас; Наказ: [Вершы] / З балг. // Там жа. 28 чэрв.; Паўчэк Т. Балада; Песня пра камень; Ты іх не бачыў: (З нізкі «Славенскія песні»); Злобец Ц. Хто я?; Эпілог; Ноч; Мая кароткая вечнасць: [Вершы] / З славен. // Там жа. 29 ліст.

1.5.

На азербайджанскую мову. Чэјат. Ішыг. Маэчэббэт... вэ бэјук бэјрам тээссураты: Беларусијадан мэктуб: (Низаминин 840 иллији шэнликлэриндэ иштирак етмэсичаггында) // Коммунист. 1981. 4 нојабр; Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1981. 6 нојабр.; Эсрлэрэ јадмкар галмыш ад // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1981. 16 окт.; «Мучарибэ нэдир...»; «Сус, бура мэ'бэддир...»; «Јенилији ким севмэз ки...»: [Вершы] / Тэрч. Ф. Мечди // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1981. 20 нојабр.

На англійскую мову. Bread and Musik / Transl. A. Prokofiewa. Мн., 1988.

Young Poets / Transl. G. Woods // Soviet Literature. 1962. № 8; They have bombed the house of a writer; Night...; A Wonder came; Song walked in the wood / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; „Wonders happen — I awake...“; „Do not forsake me now, my yearning sweet...“; „My forest blue, my native forest green...“; „In that small village, where I've never been...“; Night; „The birches freeze in the forest...“; December Scene; „Far off afield in Varna's foothill area...“ / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; But it Also Happens... // Soviet Studies in Literature, White Plains (New York). Winter 1977/1978. Nr 14; Byelorussia's Great Poets: Yanka Kupala and Yakub Kolas Centennials // Comission of the Byelorussian SSR for UNESCO (Bulletin). 1982. N 1; Elegies / Transl. S. Roy; Maxim Bogdanovich // Soviet Literature. 1983. N 3.

На асецінскую мову. Адэмы хъысмэт — поэзийы хъсмэт: [Уст. арт.]; «Ам, ацы къуылдымтыл...»; «Мэ фырт!..»; «Гаккуччы хъэлэс...» «Иу хъэуы...»; «Кэм ахуыр кодтон...»: [Вершы] / Козаты И. тэлм // Хэстарыд зэрэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Избрани стихотворения. София, 1968. (Съветски поети). Рэц.: Вълчев Г. Посред черьомухи и вишни // Нар. култура. 1968. 6 юли.

Август и лешници: Лирика. София, 1980. Рэц.: Аніскові ч У. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 23 студз.

Вярна на великите завети: Литературно-критични етюди / Прев. Р. Евтимова. София, 1986.

В този век: [Вершы]. София, 1988.

Сестра България: [Верш] / Прев. Д. Методиев // Септември. 1959. № 9; Път; Нощ... / Прев. И. Давидков; За справедлив отчет дойде денят...; Ах, горо синя, горо ле зелена... / Прев. А. Германов: [Вершы] // Там жа. 1960. № 3; Може дясната да изгубиш...: [Верш] / Прев. Д. Методиев // Там жа. 1960. № 11; Весел спомен: [Верш] / Прев. Й. Стратиев // Стършел. 1960. 2 дек.; Сестра България: [Верш] / Прев. Д. Методиев // Септември. 1961. № 3; Каро вале: [Верш] / Прев. А. Стоянов // Утринна проверка. София, 1962; «По-често, брате мой...»: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Нар. култура. 1962. 22 септ.; Пролетта на земята; Тих поклон: [Вершы] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1963. 13 юни; Кога е под двайсет години човек: [Верш] / Прев. Н. Вълчев; Младата поезия между Неман и Днепър // Нар. младеж. 1963. 15 апр.; Песен за България: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Раб. дело. 1963. 20 юни; Скорец / Прев. А. Стоянов; На реката / Прев. А. Германов: [Вершы] // Родни простори. 1963. 26 юни; На октомврийския празник / Прев. П. Стефанов; Българска есен / Прев. И. Давидков; Песента вървеше през леса / Прев. Н. Вълчев: [Вершы] // Бълг.-съветска дружба. 1964. № 1; Весел поход: [Верш] / Прев. А. Стоянов // Родни простори. 1964. 17 юни; Минск: [Нарыс] // Бълг.-съветска дружба. 1965. № 9; «По-често си припомняй ти...»: [Верш] // Вечерни новини. 1965. 4 окт.; Среща с Купала в Търново: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Земеделско знаме. 1965. 26 септ.; Песен за България; [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1965. 23 септ.; Дъжд премина; Пролет: [Вершы] / Прев. А. Германов, Н. Инджов, Г. Струмски, А. Стоянов, М. Ганчев // Пулс. 1965. 5 апр.; Към моя български приятел: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Раб. дело. 1965. 26 септ.; Песен за България: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Поети приятели на България. София, 1966; Баяне за подкуп: [Верш] / Прев. М. Г. // Стършел. 1966. 16 дек.; Каро вале / Прев. А. Стоянов; Път / Прев. И. Давидков: [Вершы] // Слушайте, другари потомци! София, 1967; Към моя български приятел / Прев. В. Вълчев; Сестра България / Прев. Д. Методиев; Среща с Купала в Търново / Прев. Н. Вълчев: [Вершы] // Среща с България. София, 1967; Плененото щурче; Ученическата чанта ту е лека, ту тежи; Снежен човек: [Вершы] / Прев. Н. Вълчев // Дружинка. 1967. № 9; «Гасне, стихва, замира...»: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1967. 26 окт.; «Монотонно, със печал безумна...»: [Вершы] / Прев. А. Германов // Отеч. фронт. 1967. 22 окт.; «Далеч в нощта, над хълмовете варненски...»; Зима: [Вершы] / Прев. И. Давидков // Пулс. 1967. 13 юли; Плодотворна творческа дружба // Раб. дело. 1967. 12 мая / Сааўт. Д. Белавус; Костюмът от сливенски плат: [Верш] / Прев. А. Чирков // Там жа. 1967. 2 юли; Песен за България: [Вершы] / Прев. Н. Вълчев // Бълг. воин. 1968. № 5; Не ме напускай, хубава тъга: [Верш] / Прев. А. Стоянов // Лит. фронт. 1968. 10 окт.; В сърцата на поколенията: [Верш] / Прев. А. Чирков // Раб. дело 1968. 22 апр.; Балада за червената лентичка: [Верш] / Прев. А. Германов // Пулс. 1969. 4 март; Ах, храмът нисък е и тесен...: [Верш] / Прев. А. Германов // Там жа. 1969. 2 септ.; Пред портрета на вожда: [Верш] / Прев. А. Чирков // Кооп. село. 1970. 10 март; Елегии; Катинар; «Прихлупен храмът...»; «Далеч в нощта...»; «Зная — моя земен път е кратък...»; «Градче старинно на реката Гайна...»: [Вершы] / Прев. А. Германов, И. Давидков, Н. Вълчев, М. Ганчев // Белоруски поети. София, 1971; Далеч в нощта, над хълмовете варненски; Зима: [Вершы] / Прев. И. Давидков // Пулс. 1971. 13 юни; Вземи ме под чадърчето си ти!..; Стари белоруски печатници; Ти казваш, че не знам войната?: [Вершы] / Прев. А. Германов // Пламък. 1972. № 17; Реката: [Верш] / Прев. А. Германов // Картинна галерия. 1973. № 8; Съд: [Верш] / Прев. А. Германов // Лит. фронт. 1973. 11 янв.; Признание: [Верш] / Прев. А. Германов // Там жа. 1973. 7 ноем.; В идеите ленинским вярвам: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Раб. дело. 1973. 23 дек.; Сестра България: [Верш] / Прев. Д. Методиев // Като слънцето и въздуха. София, 1974; На празника на розите: [Верш] / Прев. А. Германов // Септември. 1974. № 9; Балада за червената лентичка // Прев. А. Германов; По-често, често, брате мой / Прев- Н. Вълчев: [Вершы] // Ти помниш, Альоша. София, 1975; «Тук, гдето почнах да ора и сея...»; «Пън, цял във сок — сълзи и пресни рани...»: [Вершы] / Прев. А. Германов // Лит. фронт. 1975. 18 септ.; И вярвам аз / Прев. Д. Шопов // Зем. знаме. 1976. 7 ноем.; Зима: [Верш] / Прев. И. Давидков // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977; «Тук, гдето почна да ора и сея...»; «Пън цял във сок — сълзи и пресни рани...»: [Вершы] / Прев. А. Германов // Съветска поезия 75'76. София, 1977; Три октави; Да, фантазвор разсеян е поетът; «Стърчи антенавиж! — над всеки дом...»: [Вершы] / Прев. И. Цанев // Пламък. 1977. № 2; Далеч в нощта: [Верш] / Прев. И. Давидков // От века к веку. М.; София, 1978; Писма до българските приятели: [Верш] / Прев. И. Цанев, М. Георгиев //

Пламък. 1978. № 3; Балканско знаме. 1978. 31 март; Сестра България; Българска есен: [Вершы] // Ботевградски пламък. 1978. 2 дек.; Осмостишия: [Верш] / Прев. И. Давидков // Лит. фронт. 1978. 26 окт.; Среща с България: [Верш] / Прев. М. Бонев // Нар. армия. 1978. 25 окт.; Песен за България: [Верш] / Прев. М. Георгиев // Раб. дело. 1978. 5 мая; На празника на розите: [Верш] / Прев. А. Германов // Поезия-80. София, 1980; «За мен българската поезия е една школа» // Георгиев Л. Московские срещи. София, 1981; Под единното високо и слънчево небе на отечеството // Септември. 1982. № 12; Сливенският костюм: [Верш] // Родолюбие. 1985. № 6.

На венгерскую мову. Vigyétek el az éneket / F. A. Mezei // Nagyvilág. 1964. N 5; A faluban, hol még sohas jártam; A régi nyomdák; Oly búsan szól a kakukk a pagonyban / F. K. Dudás // Csillagik órája. Budapest, 1980; A modern költészet ígérete: Arsképvázlat Maksim Bahdanovicsról / F. P. Misley // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На грузінскую мову. Элегіі неэлегічных дзён; Замак: [Вершы] / Пер. А. Шаламбярыдзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978; Замак: [Верш] / Пер. А. Шаламбярыдзе // Саунджэ. 1978. № 5; «Край мой, беларускі, край!..» / Пер. Н. Гапрындашвілі; «У тым сяле...» / Пер. К. Думбадзе; Ты кажаш, я не ведаю вайны / Пер. Г. Нікаладзе: [Вершы] // Шчаслівы дзень. Тбілісі, 1983.

На іспанскую мову. «Entre estas colinas... Voces de aldea...»; «Nueces y wispas golosas de agosto...»; Maxim Bogdanovich (1891—1917) / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. N 3; Una canción en el autobús; «En esa aldea donde nunca estuve...»; «No la despierten...»; «Aquí me ven de nuevo...!»; «Jamás crei...»; «No dan ganas de hablar...»; «Por lo visto...»; «Mira...» / Trad. C. Sherman // Unión (Habana). 1985. N 2.

На казахскую мову. Туган жер туралы жыр: [Верш] / Ауд. Б. Исаев // Соц. Казакстан. 1972. 12 авг.

На канада мову. [2 вершы] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Dziesmu panem sev līdz / Atdz. H. Gālins; Kārava kalps / Atdz. L. Pēlmanis // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Ēdnīcā // Bērnība. 1960. Nr 8; No cikla «Neelēgisko dienu elēgijas»: «Ir nezināmā tālē ciemats kluss...»; «Vakara krēsla laižas pār zemi...»; «Zudi, gaisti rita miegs...»; «Nakts...» / Atdz. A. Grigulis // Salsmaize. Rīga, 1974; Dziesmu panem sev lidz / Atdz. H. Gālins // Kom. Cełš. 1983. 24. Maija.

На літоўскую мову. Kartu pasiimkite daina; Būgnu valetas / Vert. A. Žukauskas; Ne tyliaja malda / Vert. K. Inčiūra // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Kartu pasiimkite daina / Vert. A. Žukauskas // Moksleivis. 1958. Nr 9; Motinos godos / Vert. A. Žukauskas // Taryb. moteris. 1961. Nr 1; Spyna / Vert. A. Žukauskas // Kom. tiesa. 1962. Spal. 13; Spyna; Dabar as turesiu daugiau draugu // Lit. ir menas. 1962. Spal. 13; «Dešiniosios netekęs...» / Vert. P. Keidosius // Vak. naujienos. 1962. Spal. 9; Melžeju daina / Vert. S. Astrauskas // Šluota. 1970. Nr 8; Motinos godos / Vert. A. Žukauskas // Taryb. Klaipeda. 1972. Vas. 13; «Jus šlamekit, berželiai...»; «Skubam ir skubame amžinai...» / Vert. A. Drilinga // Lit. ir menas. 1982. Spal. 9; Šlamekite, berželiai! / Vert. A. Drilinga // Taryb. Klaipeda. 1982. Gruod. 30; I svelniąsias motinos rankas / Vert. A. Drilinga // Tiesa. 1982. Geg. 29; Šlamekit, berželiai! / Vert. A. Drilinga // Tiesa. 1982; Spal. 10; Šiolaikiniai užkalbejimai / Vert. A. Drilinga // Šluota. 1983. Nr 5; Šiuolaikiniai užkalbejimai; Daugpačio maldele nuo persekiojimo / Vert. A. Drilinga // Šluota. 1983. Nr 11.

На малдаўскую мову. Октаве: [Вершы] / Трад. И. Георгицэ // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Ын сату'н каре н'ам фост нич одатэ / И. Георгицэ // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. Von Kamaraden und Altergenossen // Sowjetliteratur. 1962. H. 8; «In den endlosen Wäldern hier...»; «Leute im Dorf...»; «Spätsommer, Nüsse...» / Übers. J. Warkentin // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. O kolegach i rówieśnikach // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Zamki / Tł. A. Słucki // Zarzewie. 1962. Nr 20; «W wiosce, gdzie nie postała moja noga...» / Tł. J. Litwiniuk // Młode głosy. Warszawa, 1965; Kocham cię, życie; Żyję na tej ziemi; Mój siwy bór, rodzinny bór zielony / Tł. S. Orczyk // Kamena. 1965. Nr 13; «Częściej, częściej przypominaj...»; Mój mroczny bór, rodzinny bór zielony / Tł. M. Szargan; «W tamtym siole, w którem nigdy nie byłem...» / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; «Mój mroczny bór...» / Tł. M. Szargan // Odgłosy. 1971. Nr 35; «Kocham cię, życie. Żyję na tej ziemi...»; «Mój siwy bór, rodzinny bór zielony...» / Tł. K. A. Jaworski // Jaworski K. A. Pisma: Wydanie jubileuszowe. Lublin, 1972. T. 3; «Cud się stał, gdy sen mną władał...» / Tł. K. A. Jaworski // Jaworski K. A. Pisma: Wydanie jubileuszowe. Lublin, 1974. T. 12; «Dziś w myślach nawet nie mogę powtórzyć...» / Tł. A. Rolska // Czerw. Szt. 1982. 14 paźdz.; «Sierpień, orzechy i żółte osy...» / Tł. T. Chróścielewski // Przyjaźń. 1983. Nr 34.

На рускую мову. Песню берите с собою / Пер. Д. Ковалев. М., 1959. Рэц.: Пантелеймонов В. Книга вышла в Москве... // Сов. Отчизна. 1959. № 6; Якаўцава Н. Крынічная свежасць // Чырв. сцяг. 1959. 29 ліст.

Голубиная криница. Л., 1969; Рэц.: Матвеенкова Ю. // Неман. 1971. № 1.

Мой белый день: Стихи и поэмы. М., 1980. Рэц.: Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 18 ліп.

В гостях у лета: Стихи / Пер. М. Геллер. М., 1984 Рэц.: Огнецвет Э. // Знамя юности. 1984. 20 дек.; Сороко И. // Дет. лит. 1985. № 10.

Избранное: Стихотворения. Поэмы. М., 1987.

Родные дети: Роман в стихах / Пер. В. Артемов. М., 1988.

Из детских лет: Стихи / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1956. № 3; Колодец; Веселая быль; «Погоди, не спеши, хороший...»; «Можно правой лишиться...»; Посылка: [Вершы] / Пер. К. Мурзиди, Я. Хелемский // Дружба народов. 1957. № 1; Июльской ночью: [Верш] // Пер. Е. Ружанский // Урал. 1959. № 1; Красавец земли советской: [Верш] // Заря Востока. 1960. 17 нояб.; Замок: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Новый мир. 1961. № 11; Не забывай о них: [Верш] // Сов. Бел. 1961. 24 янв.; Можно правой лишиться; Посылка: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; Три лирические монолога одного поэта: [Вершы] / Пер. А. Корчагин // Лит. и жизнь. 1962. 5 сент. / Пад псеўд. Б. Папруга; Литературные «Гостинцы»: Сатир. стихи /Пер. А. Корчагин // Там жа. 1962. 30 сент.; Песню берите с собой: [Верш] / Пер. С. Смоляков // Дальний Восток. 1963. № 5; Песня о партии: [Верш] // Заря Востока. 1963. 6 нояб.; Песня о партии: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Сов. Бел. 1963. 18 июня; Ровеснику за океаном; Дарите солнце!; «Меня учили осторожности...»; «Первый снег...»: [Вершы] / Пер. А. Корчагин // Неман. 1964. № 5; Дарите улыбки: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Сов. Россия. 1964. 17 июля; Твой галстук: [Верш] // Юный ленинец. 1964. 6 нояб.; Песню берите с собою: [Верш] / Пер. И. Григорьев // Дружба боевая. М., 1965; В сердцах поколений: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Заветы Ильича (Лениногорск). 1965. 22 апр.; Большак: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Известия. 1965. 6 июня; В сердцах поколений: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Правда. 1965. 18 апр.; Кино приехало: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Поэты Белоруссии. М., 1967; Как я стал болельщиком: [Верш] / Пер. В. Тарас // Неман. 1967. № 5; Вечный шлях: [Верш] / Пер. В. Кузнецов // Нева. 1968. № 9; Мой зеленый бор: «Мой синий бор...»; «Ночь. Улица умолкла...»; «Легкая, как облачко...»: [Вершы] / Пер. А. Корчагин // Неман. 1968. № 3; Сон поэта-новатора. [Верш] / Пер. А. Корчагин // Там жа. 1968. № 7; Кино приехало: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Пою мое отечество. М., 1969. Т. I; Песню берите с собою: Из новой книги стихов / Пер. А. Прокофьев и И. Ласков // Дружба народов.

1969. № 12; Песня болгарки: [Верш] / Пер. А. Чепуров // Звезда. 1969. № 1; «Край мой белорусский...»; Синяя пуща; Горит, горит моя Логойщина; Бывшая тюрьма в Бегуни; «Далеко во поле...»: [Вершы] / Пер. И. Ласков, А. Островский, О. Шестинский // Неман. 1969. № 12; Для живых: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Правда. 1969. 3 нояб.; Любимый край: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Лесн. пром-сть. 1970. 22 янв.; «Поднимись над болью и бедою»: [Верш] / Пер. В. Ганкин // ЛГ. 1971. 6 янв.; Любляница: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Нева. 1972. № 10; Сердце дядьки Рыгора: [Верш] // Зорька. 1972. 28 янв.; Земля отцов: [Вершы]: Ленинский юбилей; «Земля отцов...»; Сердце дядьки Рыгора; «В самый корень вглядись...»; «По-над землей летают птицы...»; «Тут, меж этих пригорков...»; «Август, орехи и желтые осы...»; «Как грустно-тоскливо...»; «На крыло самолета, как радужное сиянье...»; «Звуки села, что неспешно...»; «В наш бойкий век...»; «Просто промолчать...»; «В селенье том...», «Над бедой, над болью...»; «Тут, где учился и пахать, и сеять...» / Пер. В. Гордейчев и Л. Хаустов // Неман. 1974. № 7; «Как этот иней в чаще...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1974. № 8; «Земля отцов, Лагойщина моя...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Родины сыновья. Мн., 1975; «Над бедой, над болью встань могутно...»; «Тут, меж этих взгорков, в борах и дубровах без края...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1975. № 7; Старые печатки; Размышление перед книжной полкой: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; «Можно правой лишиться...»; Из детских лет; «Тут, меж этих пригорков...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский, Б. Спринчан // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; «Как грустно — тревожно кукушка кукует в бору...»: [Верш] / Пер. Л. Хаустов // Звезда. 1977. № 7:, «Далеко во поле, на взгорьях варненских...»: [Верш] / Пер. А. Шестинский // От века к веку. М.; София, 1978; Не скажи «гоп»: [П'еса] / Пер. В. Баскина-Осипова // Советская одноактная драматургия. М., 1978; «Как этот иней в чаще...»; «Куда ни глянь — над крышей строй антенн»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; «Край мой белорусский, край!..»: [Верш] / Пер. В. Тарас // Неман. 1978. № 12; Встреча с Болгарией; Памяти неизвестных героев: [Вершы] / Пер. В. Элькин // ЛГ. 1978. 4 окт.; Ракета — самокат: [Верш] / Пер. Е. Андреев // Земля с лазурными очами. М., 1979; Слово: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Звезда. 1979. № 1; Август («Колхозный август вышел на парад...»); «Колышатся колосья...»; «Август, орехи и желтые осы...»; О земле и дедах; «В той лесной стороне...»: [Вершы] / Пер. А. Терентьев // Ленин. правда (Мордовская АССР). 1979. 25 авг.; Старые печатки: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Гимн книге. Мн., 1980; Зима: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Пора отчета: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов, Б. Спринчан // Неман. 1980. № 10; Рассветные березы: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Огонёк. 1981. № 32; Когда ранец легкий и когда тяжелый: [Верш] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1981. 25 сент.; Слово: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Братство. Л., 1982; Песню берите с собой; Из детских лет: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; «Ах, какая над Гайной купальская ночь!..»; Песню берите с собой: [Вершы] / Пер. М. Комиссарова, П. Жур // Звезда. 1982. № 10; Золотая моя медуница: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1982. № 9; «За белорусской речи перелив...»; «Мне вовек не вернуться дорогою этой...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Огонёк. 1982. № 11; Разговор; Мой брат; Друзья в походе; «Вежливый» мальчик; Когда ранец легкий и когда тяжелый; Первый концерт: [Вершы] / Пер. М. Геллер // Знамя юности. 1982. 31 марта; Перед осенью: [Верш] // Зорька. 1982. 27 авг.; «Колокольчик жаворонка в поле...»; «Август, орешник и желтые осы...»; Первый весенний ливень; «Лес очнулся. Он велик день отмечает...»; В преддверии ночи медвяной, в бору на заре...»; У памятника Марии Заньковецкой в Киеве; «Последний троллейбус... Последний трамвай...»; Из цикла «Приглашение болгарским друзьям»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // ЛГ. 1982. 24 марта; Мой белый день: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1982. 12 марта; Лит. Узбекистан. 1982. 20 сент.; Лирика: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1982. 2 июня; Человек на дороге: [Вершы] / Пер. И. Беляев // Сов. Крым. 1982. 14 дек.; Слово / Пер. С. Ботвинник; Песня болгарки / Пер. А. Чепуров; Франя; Вечный шлях / Пер. В. Кузнецов; «Ах, какая над Гайной купальская ночь!..» / Пер. М. Комиссарова; «Песню берите с собою» / Пер. П. Жур: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Болгарскому брату: [Верш] // Нерукотворный мост. М., 1983; «Над бедой, над болью...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Волга. 1983. № 1; По аналогии: [Мініяцюры] // Москва. 1983. № 1; «Если б я своей судьбою был обласкан...»; «На книгах, подаренных вами, друзья...»; Из восьмистиший; Послание болгарским друзьям: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1983. 5 окт.; Майское; Освенцим; «Мои товарищи, ровесники...»: [Вершы] / Пер. В. Костров // Поэзия. М., 1984. Вып. 38; «В преддверии ночи медвяной, в бору на заре...»; «Тут меж этих холмов, где в озера глядятся дубравы...»; «Поклон тебе, мой белорусский край!..»; Хлеб и музыка; Освобождение; Тем, кто воевал; На песчаном холме...; «Я посещал чужие города...»; «Нету к затишью доверья...»; Вместо молитвы; Поэт; «Все наши пляски, песни, поговорки...»; «Зачем держаться так за память предков?!»; «Вы думали...»; «Стометровки, стометровки, стометровки...»; «Мы, видать, по духу оптимисты...»; «Весна поет, и свищет, и щебечет...»; «Подлесок в лесу — частоколом густым...»; «Не сохранилось у тебя и мелочи...»; «На опушке цветет — доцветает орешина...»; «Где наросты пушистого инея гуще...»; «На кроснах пущи, на крутом морозе...»; «Был любим, был всегда украшеньем венка...»; «Летней ночью, чуткой, как звонок...»; «Вновь в наследие прадеда лезу...»; «Воскресаю в памяти...»; «Я — за прогресс. Дыша в лицо весной...»; «Не стал бы, видать, никогда человек человеком...»; «За белорусской речи перелив...»; «Простыл и след весеннего веселья...»; «Лес очнулся. Он Велик день отмечает...»; «Порою раскину года перед собой...»; «Вечно торопимся. Некогда! Времени нет!..»; «Где же вы, рыцари родимых песен наших?..»; «Оттуда не дождавшись сыновей...»; «Ужели мне представить не дано...»; «Говорите с человеком, пока он средь вас, живой...»; «У речки, за день, на ногах моих...»; Болгарская песня; «Над бездной быть и мне случалось...»; «Как летопись, читал твои каменья...»; Диалог по дороге на Севан; Из цикла: «Приглашение болгарским друзьям»; Мой Париж; «Как хочу я вернуться в тот вечер июльский...»; «Август. Орешник... И желтые осы...»; «Колокольчик жаворонка в поле...»; «Мне вовек не вернуться дорогою этой...»; «Однажды вновь, нарушив равновесье...»; «За что тебе признателен?..»; «Плохое говорить — избави боже...»; «И в лугах белорусских, наверно, теперь уже вечер...»; Песня в автобусе; У памятника Марии Заньковецкой в Киеве: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Тут, меж этих пригорков, в борах: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Кодры. 1984. № 8; Судьба и песня; Болгарскому другу; «Два-три дрозда на целый лес...»; «Счастливый, счастливый, безмерно счастливый поэт...»; «Поднимись над бедами, над болью...»: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1984. № 8; Любовь моя, гордость и вера; В «Волчьем логове»; Песня в автобусе; Майское: [Вершы] / Пер. С. Ботвинник // Юность. 1984. № 11; Засомневался; Две вороны: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Красная звезда. 1984. 20 мая; Освобождение: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Венок славы. М., 1985. Т. 7; «Земля отцов, Лагойщина моя...»; Червонный снег (Из цикла «Сто узлов памяти»); «Там, в партизанской пуще, в снежный вечер...»: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Партизанская слава. Л., 1985; «И Лидице печаль безмерная...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1985. № 6; Об этом помните, наследники: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Красная звезда. 1985. 30 марта.

На славацкую мову. «Noc...»; «Jar. Čerstvý peň...»; «Zas na pradedov dvor...» / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На таджыкскую мову. Муттакаи хаёт; Савгот омад: [Вершы] / Тарч. А. Адхам // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Муттакаи хаёт: [Верш] / Тарч. А. Адхам // Комс. Точикистон. 1965. 26 февр.; Кулф: [Верш] /

Тарч. Г. Сафарзода // Точикистони Совети. 1965. 26 нояб.; Яке аз се баходур: Ба муносибати 90-умин солгарди таваллуди шоири барчастаи белорус Максим Богданович // Маданияти Точикистон. 1981. 15 дек.

На татарскую мову. Урманым: [Верш] / М. Хесэен тэрж. // Яшь ленинчы. 1974. 13 нояб.

На туркменскую мову. Шинди-шиндем гулагымдан гиденок...: [Верш] / Терж. Б. Худайназаров // Эдебият ве сунгат. 1982. 23 апр.; Сейгим, буйсанжым, ынанжым; Хат: [Вершы] / Терж. К. Гурбаннепесов // Совет эдебияты. 1985. № 6.

На ўзбекскую мову. Кулф: [Верш] / Шункор тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Уч паклавоннинг кенжаси // Узбекистон адабиёти ва санъати. 1981. 11 дек.; Ватаним Белоруссия...: [Верш] // Шарк юлдузи. 1982. № 12; Бахорнинг илк ёмнери: [Верш] / Н. Рахимбаева тарж. // Узбекистон адабиёти ва санъати. 1982. 29 сент.

На ўкраінскую мову. Вибране. К., 1978. Рэц.: Ігнацька А. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 25 жн.; Мойсієнко А. Щире прагнення брата // Літ. Укр. 1980. 12 серп.; Шпаківський Я. Енергія сумління // Комс. гарт. 1979. 24 бер.

Біжить клубок з голками: [Загадкі] / Пер. Т. Коломієць. К., 1990.

Юнак із Варшави: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Зміна. 1953. № 7:, Зверхнеперебірливість: Байка / Пер. М. Бережний // Рад. мистецтво. 1954. 7 квіт.; На шосе: [Верш] / Пер. І. Вирган // Прапор. 1956. № 4; Пісню беріть із собою / Пер. М. Гірник; Перший сніг / Пер. А. Кацнельсон: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Твій галстук: [Верш] // Барвінок. 1957. № 4; Пісню беріть із собою: [Верш] / Пер. М. Гірник // Зміна. 1957. № 6; Теща винувата: [Верш] / Пер. Е. Бандуренко // Чорномор. комуна. 1963. 17 лют.; Вітальне: [Верш] / Пер. О. Пономарів // Сузір'я. К., 1967. Вип. І; «Я надав би слово лиш любові...»: [Верш] / Пер. І. Гнатюк // Жовтень. 1967. № 1; Зустрічі вві снах; «Я надав би слово лиш любові...»; Сльози щасливоі людини; Вітальне; «Мій сіній бір, мій, рідний бір зелений!..»; «Берізки в сукнях синіх...»; «Завмирае, стихае моя золотиста діброва...»; «У тім селі, де я не був ніколі...»: [Вершы] / Пер. М. Петренко, І. Гнатюк, С. Бринцева // Калинові мости. К., 1969. Рэц.: Гаврук Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; «Я надав би слово лиш любові...»: [Верш] / Пер. І. Гнатюк // Дніпро. 1969. № 4; Казка без кінця — для школи і для дому — про Діму Ласунця і про бабуню Домну: [Верш] / Пер. О. Бескинд // Комс. прапор. 1970. 26 лют.; Візьміть свою пісню з собою; Замок; «У тім селі, де я не був ніколи...»; Старі друкарні; «Далеко в полі...»; «Я не вігний...»; Франя: [Вершы] / Пер. В. Коротич // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; У «вовчому лігві»: [Верш] / Пер. В. Щербонос // Комс. гарт. 1971. 12 січ.; «Далеко в полі, на узгір'ях варненських...»: [Верш] / Пер. Р. Лубківській // Слов'янське небо. Львів, 1972; До тебя слово: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Ранок. 1972; № 4; Пісню беріть із собою: [Верш] // Вільне життя. 1972. 15 квіт.; «Далеко в полі, на узгір'ях варненських...»; [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Ленін. молодь. 1972. 16 вер.; «У пущі птах літае звично низом...»: [Верш] // Літ. Укр. 1972. 25 лют.; Говорять друзі: [Інтэрв'ю] // Там жа. 1972. 27 жовт.; «Тиші спекотній не вірю...»: [Верш] // Молодий ленінець. 1972. 18 бер.; Пісенька здивування: [Верш] / Пер. І. Немирович // Донбас. 1973. № 5; Ленін: [Верш] / Пер. Л. Горлач // Дніпро. 1974. № 2; Вірю в ленінські ідеі; «Піднімися над бідою й болем...»; Нам випала пісня; «Приглядайся, мій сину...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Молода гвардія. 1974. 19 лист.; «Піднімися над бідою й болем...»; «Гуки села, що поволі влягаеться спать...»: [Вершы] / Пер. Л. Горлач // Вітчизна. 1975. № 6; «В тишу не вірю нітрохи...»; «Вдивляйся, мій сину, пильніше, вдивляйся...»: [Вершы] / Пер. О. Довгий // Индустр. Запорожье. 1975. 22 июня; Комс. зірка. 1975. 24 черв.; «Мій синій бір, мій рідний бір зелений!..»: [Верш] / Пер. В. Сапон // Комс. гарт. 1975. 26 черв.; А в полі верба: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Комс. зірка. 1975. 12 серп.; Уточнив; Шлюб і мистецтво: [Вершы] / Пер. А. Подолинний // Комс. плем'я. 1975. 1 лист. / Пад псеўд. Адась Абабак; Вітальне: [Верш] / Пер. М. Петренко // Ленін. молодь. 1975. 26 черв.; Стримався: [Верш] / Пер. І. Немирович // Літ. Укр. 1975. 7 лют.; Кожному свое; Плодючому поетові; Графоманові: [Вершы] / Пер. І. Немирович // Там жа. 1975. 13 черв.; «В тишу не вірю нітрохи...»: [Верш] / Пер. О. Довгий // Там жа. 1975. 17 черв.; Пісенька про доброту / Пер. І. Немирович // Молода гвардія. 1975. 27 чэрв.; Зустріч з Купалою в Тирнові: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомир. 1975. 21 черв.; Пам'ять: [Верш] / Пер. М. Сич // Там жа. 1975. 19 лип.; «Приглядайся, синок...»: [Верш] / Пер. І. Глинський // Рад. освіта. 1975. 18 черв.; Черномор. комуна. 1975. 22 черв.; Сполохався: [Верш] / Пер. П. Красюк // Черв. прапор. 1975. 20 ліп.; Візьміть свою пісню з собою [Верш] / Пер. В. Коротич // Голосси Білорусії. К., 1976; Про кохання; Солов'їна біда поета: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Украіна. 1976. № 21; Начистоту: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Деснян. правда. 1976. 16 лип.; «Антени скрізь — пройди хоч сотні гін...»; «І я не раз стояв над прірвою...»: [Вершы] / Пер. В. Базилевський // Кіровогр. правда. 1976. 20 бер.; Вірю в ленінські ідеі: [Верш] // Комсомолець Запоріжжя. 1976. 31 січ.; «Ти вдивляйся, мій сину, у риси священні...»; «Дідусь-лісник неспішно розтлумачив...»: [Мініяцюры ў вершах] / Пер. В. Грабовський // Комс. зірка. 1976. 1 трав.; «Уклін тобі, мій білоруський краю!..»: [Верш] / Пер. Б. Гура // Молодий буковинець. 1976. 16 квіт.; «Ніколи ти не забувай...»: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодь Черкащини. 1976. 27 лип.; «Мій синій бір, мій рідний бір зелений!..»; Запрошення болгарському другові Любомиру Левчову; «Уклін тобі, мій білоруський краю!..»: [Вершы] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомир. 1976. 30 квіт.; Матрос з есмінця: Гумореска / Пер. М. Сич // Там жа. 1976. 17 жовт.; Вірю в ленінські ідеі: [Верш] / Пер. В. Моруга // Сузір'я. К., 1977. Вип. 11; Визнання: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Прапор. 1977. № 12; Загадки / Пер. Т. Коломієць // Малятко. 1978. № 12; Пісня про Леніна: [Верш] // Піонерія. 1978. № 5; Осінне: [Верш] // Деснян. правда. 1978. 4 жовт.; «Тут, де орати й сіяти я вчився...»: [Верш] // Комс. гарт. 1978. 3 жовт.; «Оце так чоловік: за цілий вік...»: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Літ. Укр. 1978. 26 груд.; «Принциповий атеїст»: [Верш] / Пер. В. Лагода // Молода. гвардія. 1978. 16 вер.; Загадки / Пер. В. Лучук // Молодий ленінець. 1978. 22 бер.; Пісня про Леніна: [Верш] / Пер. О. Орач; Загадки / Пер. Т. Коломієць // Лісова колиска. К., 1979; Загадки // Дошкільне виховання. 1979. № 1; Три вірші / Пер. О. Довгий // Ранок. 1979. № 1; «Веселе люстерко»: Наукова суперечка; Простий спосіб; У лікаря: [Вершы] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомир. 1979. 30 вер.; За що сварилася дружина?; Замовляння від балаканини; Замовляння п'яниці; Замовляння багатоженця від переслідування; Замовляння од лави підсудних; Замовляння юного лоботряса, щоб якомого більше з батькових кишень витрясти; Три ліричні монологи одного поета: [Вершы] / Пер. Д. Білоус // Білоус Д. Вибране. К., 1980; Слово; «Птах лісовий в бору літае низом...»; «Поставила квасу у глеці на стіл...»: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Дніпро. 1980. № 10; Загадки / Пер. Т. Коломієць // Зірка. 1980. 6 бер.; Спомин: [Верш] // Комс. гарт. 1980. 3 січ.; Пісня про Леніна: [Верш] // Там жа. 1980. 13 трав.; Мати; «Не покидай мене, мій світлий сум...»: [Вершы] / Пер. В. Гуцаленко // Молодь Черкащини. 1980. 4 жовт.; За що докоряла дружина?: Гумореска / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомир. 1980. 23 жовт.; Ліричний коментар до нашого родоводу; Академіку Г. І. Горецькому; Племена вимирають; «Останній автобус... Останній трамвай...»; «В самотині дрозди оці...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1981. № 9; Восьмивірші / Пер. С. Реп'ях // Деснян. правда. 1981. 3 жовт.; Листя подорожника; Кохання, вірш про нього та «дід-редактор»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Комс. гарт. 1981. 26 вер.; Вітальне: [Верш] / Пер. М. Петренко / Ленін. молодь 1981. 7 жовт.; Слово; «Рідна, жадана Логойщина...»; Біля пам'ятника Марії Заньковецької у Киеві; Пісня в автобусі; Твоя світлиця: [Вершы] / Пер. В. Моруга,

Т. Коломієць // Літ. Укр. 1981. 2 жовт.; «Тут, між пагорбів цих, у лісах і дібровах...»: [Верш] / Пер. А. Мойсієнко // Молода гвардія. 1981. 8 лип.; «Край мій білоруський, край!»; Мрія Скорини; Мій край білоруський: [Вершы] / Пер. В. Грабовський, М. Сич, І. Ліберда // Рад. Житомир. 1981. 25 жовт.; «Аматор» природи: [Верш] / Пер. І. Ліберда // Там жа. 1981. 13 лист.; Люди добрі, пам'ятайте (Напис на меморіальному вінці в Хатині); Моя Білорусь ти: (Пісня) / Пер. М. Львовіч // Отче імя. Харків, 1982; Біля скульптури Марії Заньковецькоі в Києві: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Поезія. К., 1982. Вип. І; Біля пам'ятника Марії Заньковецької у Києві: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Сузір'я. К., 1982. Вип. 16; Слово; Лірічний коментар до нашого родоводу; «Рідна, жадана Логойщина...»; Племена вимирають; «Останній автобус... Останній трамвай...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Сузір'я. К., 1982. Вип. 17; Приглядайся, синок: [Верш] / Пер. І. Глинський // Вітчизна. 1982. № 12; Напис на меморіальнім вінці в Хатині: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1982. № 4; Запитання і відповідь; Стримався; У лікаря: [Сатыр. мініяцюры] / Пер. В. Гуцаленко // Ранок. 1982. № 5; Візміть свою пісню з собою: [Верш] / Пер. В. Коротич // Україна. 1982. № 32; Слово: [Верш] / Пер. В. Моруга // Друг читача. 1982. 9 груд.; «Я не знаю, де ваші могили, герої народу...»: [Верш] / Пер. С. Литвин // Комс. зірка, 1982. 10 груд.; Краю мій: [Верш] / Пер. Л. Куліш // Ленін. прапор. 1982. 26 черв.; «Не відбирайте музики в поета...»: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Літ. Укр. 1982. 11 бер.; Вірність: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1982. 7 жовт.; «Мила серцю Логойщино...»: [Верш] / Пер. І. Ліберда // Рад. Житомир. 1982. 2 лип.; Визнання: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Черкас. правда. 1982. 22 серп.; Горить, горить моя Логойщина; Твоя світлиця; Пісня в автобусі; «Скільки мук і кривди ім вчинили...»; «Поставила квасу у глеці на стіл...»; Визволення; «Шкодуєш, що для пам'яті і дріб'язку...»; «Пісні і танці в давнині глибокій...»; «Весна співа, щебече щохвилинно...»; «Стометрівки, стометрівки, стометрівки...»: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Поезія. К., 1983. Вип. І.; Високо в горах; Болгарському братові; «Далеко в полі, на узгір'ях варненських...»; Браттям-словенцям: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983; «Як летів бликсотів...»; «У зеленім зіллі...»; «Що воно за блузочка...»: Загадки; У лузе; Коник у полоні: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Барвінок. 1983. № 6; «Знов рясніе в цвіту, на узліссі горішина...»; «В природі не бува пісень негожих...»: [Вершы] / Пер. Т. Коломієць // Київ. 1983. № 6; «Спереду — шильце...»: Загадка / Пер. Т. Коломієць // Барвінок. 1985. № 6; «Ти кажеш, що не знаю я війни; Горить, горить моя Логойщина: [Вершы] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. La ballade du rubar rouge; «Un miracle s'est accomplie»; Les vielles imprimeries // Anthologie de la poésie biélorusse. Raris, 1982.

На хіндзі мову. «Не гаманіце, вербы, не будзіце...»; «Жнівень, арэхі і жоўтыя восы...»; «Тут не хочацца ні гаварыць, ні пець...»; «Як сумна-тужліва зязюля кукуе ў бары...»; Сцюдзёнага квасу мне гляк падала...»; Мой белы дзень; «Куды ні глянь — над дахам строй антэн...»; Замест малітвы; «Бомы жаўранкаў у звечарэлым полі...»; «Лес ачнуўся, лес вялікадне святкуе...»: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі., 1985.

На чувашскую мову. Самах; Палхар херен юри / Ю. Сементер кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На Югаславіі мовы. «Ne ibi tugo što si me obuzela...» // Susreti (Umag). 1968. Br. 6—7; Prije rastanka / Prev. I. Balentović // Susreti (Umag). 1971. Br. 4; «Noč. Tišina...» / Prev. R. Stefanova // Sodobnost. 1980. N 8—9; «Glasovi sela...»; «Ne šumorite...»; Znam / Prev. I. B. // Susveti (Umag). 1982. Br. 24—25; «V zaselku, tem, kjer nisem bil nikol...»; «Ose, orehi, august in vročina...»; «Moi beli dan» / Prev. T. Pavček // Sodobnost. 1985. N 12.

1.6.

Купала Я. Выбраная лірыка. Мн., 1967 / Скл.

З Леніным заўсёды Беларусь. Вершы, апавяданні. Мн., 1970 / Скл. з інш.

Някрасаў М. Лірыка. Мн., 1971 / Рэд. пер.

Песні сямі вёсак. Традыц. нар. лірыка Міншчыны. Мн., 1973 / Скл. і рэд. Рэц.: Федосик А. Из родника народной поэзии // Неман. 1974. № 9.

Хай зорыць дзень! Выбр. старонкі класіч. балг. паэзіі. Мн., 1973 / Скл. і камент.

Песні народных свят і абрадаў. Мн., 1974 / Скл. і рэд. Рэц.: Лис А. Песен сердечный дар // Неман. 1975. № 7.

Лірычныя песні: Бел. фальклор у сучасных запісах. Мн., 1976 / Скл. і рэд.

Маці мая, Славенія: Выбр. старонкі славен. паэзіі XIX—XX ст. Мн., 1976 / Скл. і камент.

Шырма Р. Песня — душа народа. Мн., 1976 / Рэд.

Сто гадоў, сто паэтаў, сто песень: Анталогія аднаго верша. Мн., 1978 / Скл.

Анталогія беларускай савецкай песні. Мн., 1979 / Рэдкал.

Лірыка беларускага вяселля. Мн., 1979 / Скл. і рэд. Рэц.: Барыс С. // Веснік БДУ. Сер. 4. 1981. № 2; Sielicki F. // Slavica Wratislaviensia. 1982. Z. 23.

Купала Я. Выбранае. Мн., 1980 / Скл.

Перазараджаным набоем: Маленькая анталогія балгарскай сатырычнай і гумарыстычнай паэзіі. Мн., 1981 / Скл.

Вапцараў Н. Песня пра чалавека: Вершы. Мн., 1982 / Скл.

Народныя казкі-байкі, апавяданні і мудраслоўі. Мн., 1983 / Скл. і рэд.

Беларуская байка: Зборнік. Мн., 1986 / Гал. рэд.

Беларускія народныя загадкі // Вясёлка. 1958. № 1 / Апрац.

2.1.

На беларускай мове. Ніл Гілевіч: (Метад. рэкамендацыі па прапагандзе творчасці пісьменніка) / Скл. М. Розум. Мн., 1986.

2.2.

На беларускай мове. Сіненка Г. Ніл Гілевіч: Нарыс творчасці. Мн., 1981. Рэц.: Сапожков Ю. Энергия совести // Знамя юности. 1982. 28 дек.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Едно поетично поколение // Белорусски поети: Едно поколение. София, 1971. С. 7; Яго ж. Нил Гилевич // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971; Яго ж. Поетът Нил Гилевич // Гилевич Н. Август и лешница. София, 1980; Яго ж. Пощальон през времето // Нар. култура. 1978. 3 ноем; Яго ж. Приятелят на България — Нил Гилевич // Гилевич Н. Избрани стихотворения. София, 1968; Германов А. Под обща зора // Юг. Пловдив, 1985. С. 207—214; Георгиев М. Вдъхновение и обич // Раб. дело. 1978. 5 авг.; Прокопова П. Плуват в Марица и Дунав звездите // Родолюбие. 1985. № 6; Тодоров А. Белоруска антология на българската поезия // Бълг.-съветска дружба. 1965. № 9; Хаджикосев С. Завоевание на българистиката // Лит. фронт. 1978. 9 март.

2.3.

На беларускай мове. Аніскові ч У. Курс на маштабнасць і глыбіню // ЛіМ. 1980. 12 снеж.; Яго ж. Пасланец за Дунай // Голас Радзімы. 1978. 29 чэрв.; Яго ж. Прызнанне і ўдзячнасць // ЛіМ. 1978. 7 ліп.; Яго ж. Слова веры, слова праўды // Голас Радзімы. 1981. 16ліп.; Анісковіч У., Пісьмянкоў А., Сідарэвіч А. Талент самабытны, шматгранны, глыбокі // ЛіМ. 1981. 18 снеж.; Арочка М. Балючая памяць зямлі // Полымя. 1984. № 7; Яго ж. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 302—303; Яго ж. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Арцём'еў В. Аўтографы пісьменнікаў // Маг. праўда. 1981. 17 студз.; Балукова Н. Шчодры талент // Мін. праўда. 1981. 30 вер.; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 198—200; Яго ж. Пафас гуманізму // Полымя. 1984. № 3; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 41; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 82—83; Бестава С. «Маё багацце ўсё — у слове» // ЛіМ. 1980. 31 кастр.; Бечык В. На ўсё жыццё // Там жа. 1978. 8 снеж.;

Я г о ж. Любоўю кроўнай... // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Я г о ж. Песня з сэрца // Звязда. 1981. 30 вер.; Я г о ж. Час галоўнай службы // ЛіМ. 1977. 24 лют.; Б о н д а р Т. Па самым высокім абавязку // Полымя. 1981. № 9; Б у р а ў к і н Г. Перазовы майстра // ЛіМ. 1981. 2 кастр.; Б у р ' я н Б. Навізна традыцыйнага // Там жа. 1968. 27 лют.; Б ы к а ў В. Высакароднасць погляду на свет і жыццё // Гілевіч Н. Святлынь. Мн., 1984; Я г о ж. Ніл Гілевіч // Быкаў В. Праўдай адзінай. Мн., 1984; В а р в а ш э н я У. Благое слова можна выкінуць // ЛіМ. 1959. 21 кастр.; В і т к а В Еднасць з жывымі вытокамі // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; В я р ц і н с к і А. Калі радок хвалюе // Вярцінскі. А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Я г о ж. Ці патрэбна пракорам сэрца? // ЛіМ. 1980. 26 снеж.; Г а р у л ё ў Н. Без належнай патрабавальнасці // Там жа. 1953. 27 чэрв.; Г а р э л і к а в а Т., Ф р ы д Л. «Застаўшыся з маленства на вайне...» // Там жа. 1968. 9 жн.; Г е р ц о в і ч Я. Паэтычнае бачанне свету // ЛіМ. 1955. 19 сак.; Г н і л а м ё д а ў У. Грамадзянскасць — якасць паэтычная: (Ніл Гілевіч) // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Я г о ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 173—174; Д з е д л а ў А. У перакладах беларускага паэта // ЛіМ. 1964. 28 лют.; Д р у ш ч ы ц М. І па законах паэзіі ўлічваючы асаблівасці // Там жа. 1960. 9 вер.; З в о н а к А. Ад імя пакалення // Там жа. 1961. 29 вер.; З у е н а к В. Песня, якая заўсёды з табой // Зуёнак В. Лінія высокага напружання. Мн., 1983; К а в а л е н к а В. Дакрананне душой // Каваленка В. Жывое аблічча дзён. Мн., 1979; Я г о ж. Паэзія глыбокай веры // Гілевіч Н. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1; К а л е с н і к У. Паэт у страі: (Рысы да літаратурнага партрэта Ніла Гілевіча) // Полымя. 1976. № 4; К а р о т к а я Л. Люблю цябе, жыццё, любоўю кроўнай // Маладосць. 1975. № 4; К і с л і к Н. Дзецям — сапраўдную паэзію // ЛіМ. 1955, 20 жн.; К л і м к о в і ч М. Маладая паэзія // Там жа. 1954. 17 крас.; К о б р ы н У. Матчыных песень прадзіва // Там жа. 1980. 12 вер.; К в я т к о ў А. Верны вялікаму братэрству // Там жа. 1979. 16 сак.; Л а ў ш у к С. Драматургія ў прызме сучаснасці // Звязда. 1974. 11 крас.; Л е ц к а Я. Талент мужны і шчыры // Чырв. змена. 1981. 27 кастр.; Л і т в і н а ў Р. З крыніцы народнай // ЛіМ. 1978. 21 крас.; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 106—108; М а р т ы н а в а Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 84—86; М а с л о ў с к а я В. У балгарскім друку // ЛіМ. 1985. 25 кастр.; М а т у к о ў с к і М. «Я — аддаваць люблю...» // Там жа. 1985. 1 лют.; М о д э л ь Ф. Насустрач будучыні // Чырв. змена. 1956. 7 студз.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40 — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 275—276; Н і к і ф а р о в і ч В. З-за сіняга Дуная... // Нікіфаровіч В. Дарогі ў шырокі свет. Мн., 1979; Н і л у Г і л е в і ч у — 50 // ЛіМ. 1981. 2 кастр.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П о с п е х а ў вам, маладыя літаратары // Чырв. змена. 1956. 10 студз.; Р а г о й ш а В. І святы, і будні // ЛіМ. 1977. 8 крас.; С к а п а У. Па абавязку грамадзяніна // Віцеб. рабочы. 1980. 20 жн.; С м о л ь с к а я В. На стрыжні часу // Звязда. 1981. 27 кастр.; С і д а р э в і ч А. Каб слова гучала... // ЛіМ. 1984. 27 крас.; Я г о ж. Партыйнасць, народнасць, класавасць і сучасная беларуская літаратура // Там жа. 1985. 19 крас.; С і п а к о ў Я. Прадмова // Гілевіч Н. Русалка на Нарачы. Мн., 1974; С т а н к е в і ч Р. Майстэрства перакладу // Звязда. 1981. 24 студз.; Т а р а с ю к Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 56—61, 82—88; Я г о ж. Ніл Сямёнавіч Гілевіч: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // Веснік БДУ. Сер. 4. 1981. № 3; Т р а п а ш к а М. ... І песні — да сэрца даходзяць! // ЛіМ. 1978. 8 вер.; У с о л ь ц а ў В. Песні мужных сэрцаў // Там жа. 1981. 20 сак.; Ф е д з ю к о в і ч М. І ў сэрцы шчыра адзавецца // Чырв. змена. 1981. 30 вер.; Х в а л е й Я. Невычэрпная крынічанька // ЛіМ. 1974. 18 кастр.; Ч а р о т а І. На карысць славянскага братства: Штрыхі да партрэта Ніла Гілевіча — перакладчыка // Беларусь. 1985. № 4; Ч ы ж А. Рыба... з пер'ем // ЛіМ. 1976. 23 ліп.; Ш п а к о ў с к і І. Паэзія аднаго пакалення // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980. С. 237—239; Ш п а к о ў с к і Я. Паэтавы перазовы // Чырв. змена. 1969. 9 сак.; Я г о ж. Насустрач любові людской // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 285; Я ф і м а в а М. Не казкай адзінай // ЛіМ. 1975. 21 сак.

На кітайскай мове. Г і л е в і ч Ніл Сямёнавіч // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На польскай мове. N i ł G i l e w i c z // Młode głosy. Warszawa, 1965; N i ł G i l e w i c z // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Б у г а е в Д. Зрелость художника // Сов. Бел. 1981. 27 окт.; Г н и л о м е д о в В. Причастность // Там жа. 1981. 30 сент.; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 195—196, 208—209, 221—222; Е л и с е е в В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Я г о ж. Краснокрылый вещун в Белоруссии // Там жа. 1968. 19 июля; К о в а л е н к о В. Продолжение молодости // Сел. газ. 1981. 1 окт.; К о в а л е в Д. За поэзию большого чувства, смелой мысли // Сов. Бел. 1954. 17 марта; К о н д р а т о в и ч А. «И этой веры хватит мне надолго...»: Штрихи к портрету Н. Гилевича // ЛГ. 1982. 28 июля; К р у п е н ь к а Е. «И память, и бремя забот, и мечтаний разбег» // Знамя юности. 1981. 30 сент.; Л ю б е н о в Л. Анкета о рифме и рифмованном стихе с Н. Гилевичем, М. Танком и О. Шестинским // Болгарская русистика. 1983. № 4; М о р о з о в В. Поздравляем с юбилеем!: Нилу Гилевичу — 50 лет // Зорька. 1981. 25 сент.; С и н е н к о Г. К вопросу о белорусской болгаристике // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979. С. 133—137.

На ўкраінскай мове. Б і л о у с Д. З пущ і дібров Білорусії // Гілевіч Н. Вибране. К., 1978.

На французскай мове. G u i l e v i t c h Nil // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На Югаславіі мовах. Н а ш и пјесніци на бјелоруском // Књижевне новине. 1982. 12 февр.: В. В. [Вочко В.] Prvi beloruski prevodi iz slovenske poezije // Delo. 1966. 26 mali srp.; B a j t D. Prevajanje — most med narodi // Nasi vazgledi. 1977. 11 sveč.; B a l e n t o v i č J. Nasa poezija na bjeloruskom // Danas. 1981. Nr 26; N i l S. G i l e v i č // Delo. 1982. 15 vin.; N i l S e m j o n o v i č G i l e v i č // Slovenski leksikon novejšega prevajanja. Ljubljana, 1985; P a r t l i č T. Nil Gilevič in slovenski kulturni prostor: Iz beležvice udeleženca «Dnevov slovenske kulture v Belorusiji» // Delo. 1985. 19 grud.; R a z l o g i za medsebojno zanimanje: Pogovor z beloruskim prevajalcem in literarnim zgodovinarjem Ivanom Čaroto. Silvo Torkar // Delo. 1984. 16 velki srp.; S t e f a n o v a R. Slovenske pesmi w beloruščini // Jezik in slovstvo. 1976/1977. N 22; T o r k a r S. Martin Krpan v beloruskem prevodu // Knjiga. 1983. Nr 4; Z e l j e z n o v D. Navdušenje in ljubezen za slovensko književnost // Ljubljanski dnevnik. 1966. 30 mali srp.

2.4.

На беларускай мове. Г р а х о ў с к і С. Выратаванне: [Верш] // ЛіМ. 1971. 3 снеж.; Ж а м о й ц і н А. Нашчадкі аратаяў: [Верш] // Беларусь. 1983. № 7; З і д а р а ў Н. Курган Славы пад Мінскам: [Верш] / Пер. з балг. Г. Бураўкін // ЛіМ. 1972. 26 мая; Л о й к а А. Крыніцы // Лойка А. Каб не плакалі кані. Мн., 1967; П і с а р ы к А. Матчына мова: [Верш] // ЛіМ. 1982. 5 ліст.; Я г о ж. Родная мова: [Верш] // Мін. праўда. 1981. 16 кастр.; Я г о ж. Спадчына: [Верш] // ЛіМ. 1978. 16 чэрв.; С ы н г а і ў с к і М. Надпіс на зборніку Ніла Гілевіча «Лісце трыпутніку»: [Верш] / Пер. з укр. У. Паўлаў // Украінская савецкая паэзія. Мн., 1972. Т. 2.

У. М. Ларчанка.

ГІЛЬ МІКОЛА

Гіль Мікола (інш. псеўд. М. Блізнюк, Г. Марошка, М. Каваль, М. Раговіч, К. Раговіч; сапр. Гілевіч Мікалай Сымонавіч; н. 15.10.1936, в. Слабада Лагойскага р-на Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1975. Брат Н. Гілевіча.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька Сямён Пятровіч, працаваў старшынёй сельсавета, у гады вайны быў палітруком роты партызанскага атрада «Бальшавік» у Лагойскім р-не. Пасля вайны некаторы час працаваў у Лагойскім райвыканкоме, затым зноў старшынёй сельсавета. Маці, Кацярына Мікалаеўна, працавала на гаспадарцы. М. Гіль вучыўся ў Слабадской сямігодцы, а потым тры гады ў Янушкавіцкай СШ. У 1959 г. скончыў аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Працаваў рэдактарам перадач для дзяцей на Мінскай студыі тэлебачання (1960—61), затым загадчыкам аддзела газеты «Літаратура і мастацтва» (1961—72). Некаторы час загадваў аддзелам у часопісе «Родная прырода», а з 1972 — у аддзеле публіцыстыкі часопіса «Маладосць». З 1977 адказны сакратар, намеснік галоўнага рэдактара, з 1990 галоўны рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1952. У 1962 у часопісе «Бярозка» было надрукавана першае апавяданне М. Гіля «Новенькі і кукса». Затым апавяданні друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Работніца і сялянка», «Неман» і інш. Першая кніга апавяданняў «Ранішнія сны» прысвечана нашаму сучасніку. Героі яго твораў звычайна гараджане ў першым пакаленні, таму характары іх разглядаюцца на псіхалагічным стыку горада і вёскі, вельмі характэрным для Беларусі. У аповесцях «Вяртанне», «Тацянін чэрвень», «Тэлеграма з Кавалевіч», «Дзень пачаўся» і інш. выяўляюцца высокія маральныя якасці вясковых людзей, спрадвечная народная мудрасць, вернасць роднаму кутку зямлі. У яго творах упершыню ў беларускай літаратуры ставіцца праблема вяртання былога вяскоўца з горада ў вёску. Піша творы для дзяцей, працуе ў галіне мастацкага перакладу.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Ранішнія сны: Апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: К а н э Ю. З любоўю да роднага // Беларусь. 1974. № 2; Ш у п е н ь к а Г. Ідучы ад фактаў жыцця // Полымя. 1974. № 8.

На лясной вуліцы. Мн., 1975.

Тацянін чэрвень: Аповесці. Мн., 1978. Рэц.: С а в і к Л. Адчуванне часу // Полымя. 1979. № 9; Ш у п е н ь к а Г. Праўда характару // Беларусь. 1979. № 6.

Самы галоўны чалавек: Апавяданні. Мн., 1980. Рэц.: Н я х а й М. Усё пачынаецца з дзяцінства // Чырв. змена. 1981. 26 ліп.

Петр Климук: (Фотоальбом). Мн., 1981. (Жизнь — подвиг).

Пуд жыта: Апавяданні і аповесці. Мн., 1982.

Ёсць на зямлі крыніца: Аповесць у апавяданнях пра П. І. Клімука. Мн., 1983. (Слава твая, Беларусь!). Рэц.: К е н ь к а М. Космас пачынаецца з зямлі // Маладосць. 1984. № 8.

Тэлеграма з Кавалевіч: Аповесці. Мн., 1984. Рэц.: С а в і к Л. Народжана сучаснасцю // Полымя. 1985. № 10.

Пасеянае — узыдзе: Нарысы. Мн., 1985. Рэц.: М і х а л е в і ч Д. Кнігапіс // ЛіМ. 1985. 22 сак.

Камандзіроўка ў Вішанькі: Апавяданні, аповесці. Мн., 1987.

Кім і Валерыя: Аповесці і апавяданні: Мн., 1988.

1.3.

1952. Што такое біблія? // Чырв. змена. 2 снеж. / Пад сваім прозв.

1958. Калі фарбы гавораць... // Чырв. змена. 16 вер. / Пад сваім прозв.; Бібліятэкар: Нарыс // Там жа. 15 кастр / Пад сваім прозв.

1959. Не ўсё цікава для забавы: [Рэц. на кн. Ш м а н ь Г. Для забавы ўсё цікава. Мн., 1959] // ЛіМ. 14 кастр. / Пад псеўд. М. Блізнюк; «Маладосць» // Там жа. 31 кастр. / Пад псеўд. Г. Марошка.

1960. Праз гады // ЛіМ. 30 крас.; Народныя ўсмешкі // Там жа. 15 ліп.; Добрая госця // Там жа. 15 ліст.; Па даручэнню Леніна // Піянер Бел. 18 сак. / Усе пад сваім прозв.

1961. Роднае, беларускае... // ЛіМ. 17 сак.; Кран ёсць. А вобразы людзей? // Там жа. 28 сак.; Гісторыя і сучаснасць // Там жа. 26 вер.; Белазаўцы: (Нарыс) // Там жа. 10 ліст. / Усе пад сваім прозв.

1962. Новенькі і кукса: Апавяданне // Бярозка. № 10; Ніва. 18 ліст.; І публіцыст — мастак: Па старонках часопіса «Маладосць» // ЛіМ. 23 студз.; «Бегаў Сева вакол дрэва» // Там жа. 17 крас.; Хораша ісці па зямлі!: [Рэц. на кн.: С і н і л а ў А. Сцежкамі Прынёмання. Мн., 1962] // Там жа. 4 мая; Слова пра землякоў // Там жа. 10 ліп. / Усе пад сваім прозв.; На адзін капыл // Там жа. 20 ліп. / Пад псеўд. М. Каваль; Пра сяброў і равеснікаў // Там жа. 7 жн. / Пад сваім прозв.; Шчырае і надуманае: [Рэц. на кн.: Цвірка К. Бягуць раўчукі. Мн., 1962] // Там жа. 28 жн. / Пад псеўд. М. Каваль; Ці быў у мухі прататып?: [Рэц. на кн.: Р а з а н а ў І. Казка ў беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1962] // Там жа. 28 вер. / Пад псеўд. М. Каваль.

1963. Жэнька Круцікаў будзе касманаўтам: Апавяданне // Бярозка. № 1 / Пад сваім прозв.; Перад дарогай: [Рэц. на кн.: В я р б а В. Вочы вясны. Мн., 1962] // Полымя. № 1 / Пад сваім прозв.; Пра сваё і наша незабыўнае: [Рэц. на кн.: А з г у р З. Незабыўнае. Мн., 1962] // Там жа. № 3 / Пад сваім прозв.; Оседлав... деревянного Пегаса // Знамя юности. 1 февр. / Пад псеўд. М. Каваль; «Трэцяе месца» // ЛіМ. 10 вер.; / Пад сваім прозв.; Пачатак удалы: [Рэц. на кн.: Д з я л е н д з і к А. Пагібель «Тытаніка». Мн., 1963] // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. М. Каваль; Кантроль і бескантроль: [Рэц. на кн.: П р о к ш а Л. Кантроль сумлення. Мн., 1963] // Там жа. 1 ліст. / Пад псеўд. М. Каваль.

1964. Ад роднае зямлі: [Рэц. на кн.: М і ц к е в і ч У. З роднага кута. Мн., 1964] // Полымя. № 5; Страница — книга, гид — поэт: [Рэц. на кн.: Т а р м о л а Р. Асколкі і росы. Мн., 1964] // Знамя юности. 10 июля; Хоць і праўдападобна: [Рэц. на кн.: Ш ы ц і к У. Майская раніца. Мн., 1963] // ЛіМ. 7 студз.; Пра дзяцей і для дзяцей: Па старонках часопіса «Бярозка» // Там жа. 25 лют.; Трэба гэтага толькі жадаць: [Рэц. на кн.: В а с і л е ў с к а я Г. Маланка ўначы. Мн., 1963] // Там жа. 6 сак.; Пуцёўка абавязвае // Там жа. 27 сак.; Падарунак дзеткам-малалеткам: [Рэц. на кн.: Г а р б у к В. Алачка-забывалачка. Мн., 1964] // Там жа. 2 чэрв.; З мэскай падводніка: [Рэц. на кн.: У м е ц к и й Б. Счастливого всплытия. Мн., 1964] // Там жа. 30 чэрв.; Добрая заклапочанасць даследчыка: [Рэц. на кн.: К а н э Ю. Янка Брыль. М., 1964] // Там жа. 9 кастр.; Найлепшая адзнака // Там жа. 6 ліст. / Пад сваім прозв.

1965. Шчодры «дударык»: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Дударык. Мн., 1964] // ЛіМ. 19 лют.; Казкі і казачкі: [Рэц. на кн.: Г у с е в а З. Хай прыходзіць зіма. Мн., 1965; К о б е ц - Ф і л і м о н а в а А. Сем мастакоў. Мн., 1965] // Там жа. 13 крас.; «Хоць малыя, але — чалавекі!»: Інтэрв'ю з Я. Маўрам // Там жа. 10 жн. / Пад сваім прозв.; Адзінота: Апавяданне // Там жа. 20 жн.; Замест удзячнасці... // Там жа. 21 снеж.

1966. Букеткі ў двары не было // Беларусь. № 2; Ён ехаў з дому; Язэпка: Апавяданні // Маладосць. № 5; Бацька: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 7; На адным калідоры: Апавяданне // ЛіМ. 12 жн.; Агонь душы і... «выкананне абавязкаў» // Там жа. 13 вер.; Двое з трупы Галубка // Там жа. 23 вер.; Над полем крычалі вароны: Апавяданне // Там жа. 30 вер.; Дзесяць гадоў у папцы... // Там жа. 4 кастр.; «Полымя»? Не, не чулі... // Там жа. 14 кастр.; Песня дарогу знойдзе: [Рэц. на кн.: Ч а р н у ш э в і ч Н. Гаворка дум. Мн., 1966] // Там жа. 1 ліст., Ён і Міхалінін Віцька: Апавяданне // Мін. праўда. 23 снеж.

1967. Як маецеся, хлопцы?: Маналог былога студэнта // Маладосць. № 3; Ніхто не прыязджаў: Апавяданне // ЛіМ. 20 студз.; Перавыдалі... разам з заганамі // Там жа. 25 крас.; Дзівоснае — побач: [Рэц. на кн.: С а м у с е н к а Э. Дзівосная птушка. Мн., 1966] // Там жа. 28 ліп.; Камуніст заўсёды камуніст: [Рэц. на кн.: С і н і л а ў А. Аповесць пра камуністаў. Мн., 1967] // Там жа. 11 жн.; «Усім лепшым ва мне...»: Нарыс // Там жа. 15 жн.; Струны і песні: [Рэц. на кн.: Д у к с а М. Спатканне. Мн., 1967] // Там жа. 1 снеж.

1968. Год мінецца хутка: Аповесць // Маладосць. № 8; Дванаццаць дзён сустрэч: Нарыс // Там жа. № 9; Слабодскі парламент: Аповесць // Полымя. № 4; На службе святла // ЛіМ. 1 студз.; Жыць на зямлі: [Рэц. на кн.: Ц в і р к а К. Чарназём. Мн., 1967] // Там жа. 26 крас.; Жыве ў Заграддзі жанчына... // Там жа. 25 чэрв.; Людзі, памятайце! // Там жа. 19 ліп.; Тревога современника: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Светацені. Мн., 1967] // Сел. газ. 6 марта.

1969. Живет с нами Ленин: [Рэц. на кн.: І м я Леніна. Мн., 1969] // Неман. № 12; Па схільнасці, па душэўным ладзе: Васілю Хомчанку — 50 гадоў // ЛіМ. 10 студз.; Не развітваючыся з маладосцю: Алесю Асіпенку — 50 гадоў // Там жа. 9 вер.; Карміцелі: Нарыс // Там жа. 17, 21 кастр.; Аб чысціні і моцы народнай // Там жа. 4 ліст.: З адзнакай таленту сапраўднага: [Рэц. на кн.: Б я г а н с к а я Я. Кожны марыць стаць Калумбам. Мн., 1968] // Там жа. 11 ліст.; Ветер революции: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Вецер з Волгі. Мн., 1968] // Сел. газ. 13 апр.

1970. [Рэц. на кн.: Там, дзе Шпрэвя шуміць. Мн., 1969] // Неман. № 9; Год паэта // ЛіМ. 1 студз.; Па шляху новага ўздыму і здабыткаў // Там жа. 17 сак.; Над Свіслаччу: Апавяданне // Там жа. 31 сак.; Слаўка: Апавяданне // Там жа. 12 чэрв.; І дрэва, і метал, і верш... // Там жа. 23 кастр.; Нібы стрэліся зноў у Купалавым доме // Там жа. 30 кастр.; Летапіс новай вёскі: [Рэц. на кн.: Д у б р о ў с к і І. Да долі чалавечай. Мн., 1970] // Там жа. 27 ліст.; 500 тамоў роднай літаратуры // Там жа. 18 снеж.

1971. Ранішнія сны: Апавяданне // ЛіМ. 1 студз.; Першае буйнейшае // Там жа. 22 студз.; Да новых сустрэч, Палессе!: [Рэц. на кн.: В о л ь с к і В. Палессе. Мн., 1971] // Там жа. 19 сак.; «На сцэне і ў зале Купала» // Там жа. 26 сак.; «Яму снілася вайна...» // Там жа. 2 крас.; Характар выдання вымагае // Там жа. 23 крас.; «...Як араты за плугам» // Там жа. 4 чэрв. / Пад псеўд. М. Раговіч; Якім табе быць, паэтычнае свята?: Над старонкамі «Дня паэзіі — 71» // Там жа. 2 ліп. / Сааўт. В. Бечык; Паўсюдна — ад Магілёва да Брэста... // Там жа. 30 ліп.; Будзем знаёмы: Анатоль Шушко // Там жа. 6 жн. / Сааўт. В. Бечык; Пра тое, што заўсёды з табой: [Рэц. на кн.: С л о в а пра родны кут. Мн., 1970] // Там жа. 6 жн.; Сустрэчы: Нататкі з дарожнага сшытка // Там жа. 1 вер.; Не толькі гісторыя з вайны // Там жа. 8 кастр.; На дваццатай вясне: Аб чым расказаў экспанат саўгаснага музея // Там жа. 29 кастр.; Ад раздзела да раздзела // Там жа. 12 ліст. / Пад псеўд. К. Раговіч; Новы не толькі адрас... // Там жа. 19 ліст.; Не патрабуючы нічога ўзамен: [Рэц. на: С а в і ц к і А. І нічога ўзамен // Маладосць. 1971. № 10, 11] // Там жа. 3 снеж.; Засталося ў сэрцы: [Рэц. на кн.: Б я л е в і ч А. Чарадзеі. Мн., 1970] // Там жа. 24 снеж.

1972. Рассказ — жанр содержательный // Неман. № 10; Вяртанне: Аповесць // Полымя. № 5; На той самай зямлі: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Тая самая зямля. Мн., 1971] // Там жа. № 7;, Паэма нашага лесу // Родная прырода. № 5; І павёў посах дзедаўскі ў дарогу...: [Рэц. на кн.: Я л у г и н Э. Мстиславцев посох. Мн., 1971] // ЛіМ. 14 студз.; Працяг знаёмства // Там жа. 11 лют.; За сплаў думкі і пачуцця // Там жа. 3 сак. / Пад псеўд. К. Раговіч; Споведзь равесніка: [Рэц. на кн.: Ф а м і н У. Падслухаў сэрца. Мн., 1972] // Там жа. 10 сак.; Сустрэчы на лясных сцяжынах: [Рэц. на кн.: К у р с к о в А. Лесными тропами. Мн., 1972] // Там жа. 7 крас.; Дзве біяграфіі Даіра Слаўковіча // Там жа. 28 крас.; З хлопцаў тых, жывучых // Там жа. 5 мая; Рэпартаж з краіны без усмешкі // Там жа. 30 чэрв.; Яснасць сталай пары: [Рэц. на кн.: Б у р а ў к і н Г. Жніво. Мн., 1971] // Там жа. 21 ліп.

1973. Татава аўтаручка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; ...І энергіяй сэрцаў: Нарыс // Маладосць. № 1; Услед за сонцам, але — па зямлі: [Рэц. на кн.: А р а б е й к а І. Услед за сонцам. Мн., 1972] // Там жа. № 2; Буйнічы — мая акадэмія: Нарыс // Там жа. № 12; «Земля — моя основа...»: [Рэц. на кн.: З у е н о к В. Основа. М., 1972] // Неман. № 11; Раман пра лета сорак першага: [Рэц. на кн.: Ч ы г р ы н а ў І. Плач перапёлкі. Мн., 1972] // Полымя. № 1; Самае большае жаданне: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Ад агню і мяча. Мн., 1973] // Там жа. № 10; Пра хлопчыка Максімку: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 5.

1974. На лясной вуліцы: Казка-быль: Раздзелы з

кнігі // Бярозка. № 7; Салдат усё робіць сам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Партызанскі фотаздымак: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Першы настаўнік: [Апавяданне] // Там жа. № 9; «Заўжды спынюся на хвіліну...»; «Бацькам нічога не вяртаюць дзеці...»; Бабовы цвет; «Пачатак ліпеня. Дыхне — як з печы...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Сярод людзей, сярод прыроды: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Па талым снезе. Мн., 1973] // Полымя. № 1; З чыстай верай юначаю: [Рэц. на кн.: Каржанеўская Г. На мове шчасця. Мн., 1973] // Там жа. № 6.

1975. «Гуляе сын мой у вайну...»; «Ну чым, скажы, не грыбасей?..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Лагойшчыне; Цёплыя дажджы: [Вершы] // Беларусь. № 8; Жанчыны і кветкі: [Верш] // Вожык. № 17; Наш слаўны час: [Верш] // Там жа. № 20; Мы бачым сонца: Апавяданне // Вясёлка. № 2; Пальцы Марчэла: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Лёг у лозе Лагойск: Нарыс // Маладосць. № 8; Талент Лявона Дзятла: Нарыс // Там жа. № 10; Зов памяти: [Рэц. на кн.: Саченко Б. Встреча с человеком. М., 1973] // Неман. № 1; «Былыя акопы даўно заараны...»; «Даўно мінула поўнач...»; Ля помніка Янку Купалу: [Вершы] // Веч. Мінск. 5 чэрв.; «Гуляе сын мой у вайну...»; «Былыя акопы даўно заараны...»: [Вершы] // Заря. 7 июня; «У квецені маёвых светлых свят...»; «Бяруць гукавыя бар'еры...»; «Плыў горкі плач асірацелых хат...»: [Вершы] // Чырв. змена. 27 крас.; «Дзень урачысты, дзень чырвоны...»: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1976. Талент Лявона Дзятла: [Нарыс] // На галоўных рубяжах. Мн.; Пра гэтую кніжку і яе аўтара // Хомчанка В. Паклон. Мн.; Самы галоўны чалавек: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Чалавек і праца: Інтэрв'ю з старшынёй Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па выкарыстанні працоўных рэсурсаў Ф. Д. Ромам // Маладосць. № 8; Тацянін чэрвень: Аповесць // Там жа. № 12. Рэц.: Бутэвіч А. Высокі крытэрый // Чырв. змена. 1977. 23 студз.; У светлы дзень не страчу веры...: [Вершы]: Беларусі; Ой, рэчанька, рэчанька...; Адлёт буслоў // ЛіМ. 6 жн.; Жартоўная элегія // Чырв. змена. 18 сак.

1977. «Ну чым, скажы, не грыбасей?..»; Адлёт буслоў; «Даўно мінула поўнач. За сцяной...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Іван і Валодзька: Апавяданне // ЛіМ. 11 ліст.; Пэўна знаю цяпер...: [Рэц. на: Бураўкін Г. Ленін думае пра Беларусь // Полымя. 1977. № 11] // Там жа. 23 снеж.; Камандзіроўка ў Вішанькі: Апавяданне // Там жа. 30 снеж.

1978. Старая яблыня: Апавяданне // Беларусь. № 3; Твердо знаю теперь...: [Рэц. на: Бураўкін Г. Ленін думае пра Беларусь // Полымя. 1977. № 11] // Лит обозрение. № 4; «Я веру ў хлеб, як у людзей...» // Маладосць. № 1; Агата — Галя: Апавяданне // Там жа. № 10; Памятная сустрэча: [Рэц. на кн.: Парахневіч М. Абяцанне. Мн., 1976] // Полымя. № 2; Шкадую, што я не рыбак: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Вандроўнае шчасце. Мн., 1977] // Родная прырода. № 3; Магутныя крылы // Наст. газ. 7 ліст.

1979. Родам з завода: Нарыс // Беларусь. № 9; «Зялёная пушча — калыска мая...»: [Нарыс] // Полымя. № 5; «Наш дарагі пісьменнік...» // Там жа. № 7; Ёсць даты ў сэрцы...: Нарыс // ЛіМ. 1 чэрв.; Раман — гэта народ: [Інтэрв'ю з І. Чыгрынавым] // Там жа. 29 чэрв.

1980. На дваццатай вясне // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Через годы, через расстояния: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Ч. 1; Пуд жыта: Аповесць // Маладосць. № 8; Там, на золку жыцця...: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Золак, убачаны здалёк. Мн., 1979] // Полымя. № 1; Споведзь душы сучасніка і равесніка: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Вазьму твой боль. Мн., 1979] // Там жа. № 5; Маршруты горада, маршруты жыцця: [Нарыс] // Там жа. № 12.

1981. Салдат усё робіць сам: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; [Уступнае слова да аповесці В. Паложага «Жыў-быў Іван»] // Далягляды. Мн.; Пасеянае — узыдзе... // Сучаснік. Мн.; Паэт зямлі з найменнем Беларусь... // Беларусь. № 8; Тэлеграма з Кавалевіч: Аповесць // Полымя. № 10; Шчасце пісьменніка // Чырв. змена. 30 студз.

1982. [Уступнае слова да аповесці І. Эркеня «Сям'я Тотаў»] // Далягляды. Мн.; Талент Лявона Дзятла: [Нарыс] // Нязгасная паходня. Мн.; «Зялёная пушча — калыска мая...»: Трыпціх: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Пусцёра: [Жарт] // Беларусь. № 2; Ёсць на зямлі крыніца: [Урыўкі з апавяданняў] // Бярозка. № 12; **1983.** № 1; Самалёт на лузе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; І апынуўся сярод людзей...: [Рэц. на кн.: Блакіт В. Шануй імя сваё. Мн., 1981] // Полымя. № 7; Бывай здароў, хлопец!: Апавяданне // ЛіМ. 30 крас.; Душы маёй прапіска; «Касманаўты першымі здаля...»; Яна чакае; Паеду да мамы; Ёсць на зямлі куток; «Пасля цяпла — раптоўны холад...»: [Вершы] // Там жа. 9 ліп.

1983. Мы бачым сонца: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Пяць вершаў адной кнігі: [Рэц. на кн.: Гахоўскі С. Асеннія гнёзды. Мн., 1982] // Беларусь. № 6; Каб ведаць і прымаць, як сваё: [Рэц. на кн.: Братэрства. Мн., 1982] // Полымя. № 8; Гарыць, палае — папярэджвае Хатынь! // ЛіМ. 18 сак.; І дум, і мар юначых капітан // Там жа. 13 мая; Дзень пачаўся: Урывак з аповесці // Там жа. 21 кастр.

1984. Слоік вады з Міхалкавай крыніцы: Апавяданне // Беларусь. № 5; Дзень пачаўся: Аповесць // Полымя. № 9.

1985. Зіхоткая вяршыня: Да 85-годдзя Кузьмы Чорнага // Беларусь. № 6; Прагал: Аповесць // Маладосць. № 8; Ад закона слова да закона любові: [Рэц. на кн.: Козлович А. Дитя мое золотое. Мн., 1984] // Полымя. № 7; Прагал: Урывак з аповесці // ЛіМ. 1 лют.; Як аголены нерв // Там жа. 15 ліст.

1.4.

Климук П. Рядом со звёздами: Книга одного полёта / С бел. М., 1979. (Люди и космос).

Бубніс В. Пад летнім небам: Раман / З літ. Мн., 1982.

Эркень І. Сям'я Тотаў; Выстаўка ружаў: Аповесці / З венг. Мн., 1985. (Б-ка замеж. прозы) / Сааўт. пер. Л. Каўрус.

Лагерквіст П. Кат: Аповесць; Карлік: Раман / З швед. Мн., 1986 / Сааўт. пер. Г. Шупенька.

Алексіевіч С. У вайны не жаночае аблічча: Дакум. аповесць / З рус. Мн., 1991.

1961. Берхану З. Каляровая трагедыя: Апавяданне / З эфіоп. // ЛіМ. 21 ліст. / Пер. пад псеўд. М. Каваль.

1970. Масэнка Т. Галінка барбарысу: Раздзел з кнігі «Раман памяці» / З укр. // ЛіМ. 20 студз.

1975. Мясткіўскі А. Каля «Арсенала»; Няма такіх лясоў; Мартын і Марта: [Мініяцюры]; Вярнігара Л. Блакітныя коні: Апавяданне; Чухліб В. Нявестачкі; Падарунак; Шэры зайчык: [Мініяцюры]; Сухарда П. Вечны рухавік: Гумарэска / З укр. // Маладосць. № 1.

1976. Попавіч Ц. Смерць Іпу: Аповесць / З рум. // Далягляды. Мн.

1979. Сярова К. Чараўнік: [Верш] / З рус. // Маскоўскае марожанае; Графаман / З туркм. // Там жа. 21 снеж.
21 снеж.

1980. Каўшутаў А. Сям'я старога Кандыма; Сейжакоў Б. Чухвал-бахшы; Курбансахатаў К. Валацуга; Джумаеў Н. У моры; Курбанаў Т. Аксамітная ружа; Рыбін В. Член кааператыва; Анасахатаў С. Уцёкі; Атаеў С. Генерал Мамед Анаўскі; Аразбердыева А. Шчаслівы чалавек; Мяляеў Х. Трое ў вагончыку; Курбанепесаў А. Маскоўскае марожанае; Графаман: [Апавяданні] / З туркм. // Аксамітная ружа. Мн.; Петрасян В. Гаворка апоўначы; Матэвасян Г. «Каштуючы, мала зведаў мёду...»; Бес Г. Каханне: Апавяданні / З арм. // Далягляды. Мн.; Таган А. Чабан, памочнік, Карабаш...: Апавяданне / З туркм. // ЛіМ. 26 вер.

1981. Паложы В. Жыў-быў Іван: Аповесць / З укр. // Далягляды. Мн.; Зар'ян С. Дзед і ўнучка; Бакунц Ф. Фазан; Маары Г. Чырвоныя макі; Джанікян Г. Апошняе апавяданне пра майго дзеда; Тэр-Гулалян М. Возера Сагамо; Хечумян В. Майстар жалеек: Апавяданні / З арм. // Матчын дом. Мн.

1982. Эркень І. Сям'я Тотаў: Аповесць / З венг. // Далягляды. Мн.; Друцэ І. Сані: Апавяданне / З малд.

// Беларусь. № 5; Мікелінскас Ё. Наша школа: Апавяданне / З літ. // Там жа. № 8; Амуркулаеў К. Зорная ноч; Джангазіеў М. Кіргізскі Гамер / З кірг. / Пер. пад псеўд. М. Блізнюк; Курбанаў П. Чабанская дудка / З туркм.: [Апавяданні] // Там жа. № 9.

1983. Алексіевіч С. У вайны не жаночае аблічча: (Старонкі з дакументальнай кнігі) / З рус. // Сучаснік. Мн.

1984. Хаджаеў М. Ішоў экзамен; Турсун С. Карванкум; Істад А. Робат «Крывая галава»; Чалавек з бычынай галавой; Самадаў А. Доўг: Апавяданні / З тадж. // Дом каля крыніцы. Мн.; Карынці Ф. Каралавы рыф: Апавяданне / З венг. // Пасярод зямлі. Мн.; Васільеў І. Нематэрыяльныя патрэбы: Пісьмы з вёскі / З рус. // ЛіМ. 6 ліп.

1985. Габашвілі Э. Магданін Лурджа; Лордкіпанідзе К. Цабунія: Апавяданні / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На англійскую мову. We Can See the Sun / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На балгарскую мову. На залез слънце: [Апавяданне] / Прев. Л. Лашкова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На персідскую мову. Мы бачым сонца: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М., 1985.

На рускую мову. Утренние сны: Повести и рассказы / Пер. В. Щедрина. М., 1985. Рэц.: Астраўцова В. Кнігапіс // ЛіМ. 1985. 20 снеж.

В одном коридоре: [Апавяданне] / Пер. Е. Лесная // Неман. 1968. № 1; Посеянное — взойдет...: [Нарыс] // Там жа. 1981. № 5;, Командировка в «Вишенки»: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Там жа. 1983. № 5.

На ўкраінскую мову. Іван і Володька: [Апавяданне] / Пер. Б. Чайковський // Рідня. К., 1980.

На эстонскую мову. Levon Djateli anne // Noorus. 1975. № 7.

1.6.

Мачульский Р. Люди высокого долга. Мн., 1975 / Літ. апрац.

Клімук П. Зоры — побач: Кнігааднаго палёту. Мн., 1977 / Літ. зап.

Климук П. Рядом со звёздами: Книга одного полёта. М., 1979 / Літ. зап.

Сучаснік-82: Нарысы, публіцыстыка, хроніка. Мн., 1982 / Скл.

Клімук П. Зоры — побач: Кніга аднаго палёту // Маладосць. 1977. № 1—4 / Літ. зап.; Рэц.: Пратасевіч Р. Космас — гэта работа! // ЛіМ. 1977. 6 мая; Клімук П. Рамантыка зорных дарог // Урокі цікавых сустрэч. Мн., 1983 / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. Альфяровіч А., Ермаловіч М. Паэтычнаму святу — быць! // ЛіМ. 1971. 30 ліп.; Дзюбайла П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 40—43; Яго ж. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Яго ж. У пошуках духоўных каштоўнасцей // Там жа. 1981. № 9; Каваленка В. Прага духоўнасці. Мн., 1975. С. 145—148; Яго ж. У далечы жыццёвых гарызонтаў // Полымя. 1973. № 6; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 51—52; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Савік Л. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 56—70; Стральцоў М. Подзвіг — побач // ЛіМ. 1978. 24 сак.; Тычына М. Год аповесці // Там жа. 1977. 25 лют.; Шупенька Г. Усё яшчэ наперадзе // Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977.

На рускай мове. Андреюк С. Поиск будет продолжен // Знамя юности. 1968. 26 марта; Мищенчук М. Осваивая современность // Неман. 1976. № 1; Семенова А. Заметки о рассказах // Там жа. 1967. № 6.

А. С. Гурская.

ГЛАЗЫРЫН УЛАДЗІМІР

Глазырын Уладзімір Мікалаевіч (псеўд. Гл. В.; Ул. Гл.; 6.6.1901, Чаркаскі пав. Кіеўскай губ., цяпер Гарадзішчанскі р-н Чаркаскай вобл. Украіны — 10.5.1961, Масква, пахаваны там жа), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1934. Пісаў на рускай і беларускай мовах.

З сям'і рабочага. Вучыўся ў рэальным вучылішчы, працаваў на чыгунцы. У семнаццацігадовым узросце, адразу пасля арганізацыі Чырвонай Арміі, добраахвотна ўступіў у яе рады, удзельнічаў у баях з калчакаўцамі. Пасля іх разгрому ў складзе 8-й стралковай дывізіі і ў часцях 16-й арміі ваяваў з белапольскімі войскамі на Заходнім фронце. У канцы 20-х г. служыў у штабе 38 палка 7-й Самарскай кавалерыйскай дывізіі. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. З першых яе дзён служыў у штабе Заходняга, 3-га Беларускага фронта, а ў 1945 стаў афіцэрам войска Польскага. Пасля вайны жыў у Маскве.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1934 (урыўкі з

п'есы «Фронт» друкаваліся ў альманаху «Атака»). П'еса сустрэла прыхільныя водгукі ў прэсе, адзначалася яркая, баявая тэматыка твора і неабходнасць яго хуткай пастаноўкі. Нягледзячы на хвалебныя крытычныя водгукі, проза і драматургія У. Глазырына вызначалася досыць распаўсюджаным у 1930-я г. схематызмам, пэўнай зададзенасцю сюжэтных ліній і вобразаў герояў. Актуальнасць і адпаведнасць тагачасным мастацкім прынцыпам спрыялі поспеху пісьменніка, хаця яму не ўдалося ўзняцца да значных мастацкіх абагульненняў.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Коля Гузоўскі: [Аповесць]. Мн., 1936. Рэц.: Левін С. «Коля Гузоўскі» // ЛіМ. 1936. 9 жн.

Апавяданні. Мн., 1938.

Маленькі разведчык: [Апавяданне]. Мн., 1938

В детстве: Рассказы. Мн., 1939.

1.3.

1934. Фронт... и параллельные пересекаются...: (отрывки из пьесы); Шрам: Рассказ // Атака. Мн. Альм. I; Фронт: (Урыўкі з п'есы) // Полымя рэвалюцыі. № 4; Маладая сіла: Урывак з п'есы // Работніца і сялянка Беларусі. № 22; Фронт: Урывак з п'есы // ЛіМ. 6 лют.; Яблыкі: Апавяданне // Там жа. 30 ліст.

1935. Фронт: (Отрывки из пьесы); Шрам: (Рассказ) // Атака. Мн. Альм. 4; Огонь: (Отрывок из пьесы) // Бойцы. Мн. Альм. I; Скрыпка: Навела // Полымя рэвалюцыі. № 4; Коля-разведчык: (Аповесць) // Там жа. № 7; Актызаваць тэатральна-драматургічную крытыку // ЛіМ. 26 сак.; Сакрэт Нохіма: Навела // Там жа. 16 ліп.; Коля-выведчык: Апавяданне // Піянер Бел. 18 чэрв.; Цішка і Шмулік: Апавяданне // Там жа. 5 ліп.

1936. Секрет пана Тадеуша; Поэма о дружбе: [Навелы] // Бойцы. Мн. Альм. 2; Смерць Паўла Кормшчыкава: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2. Рэц.: Хатулёў П. Чакаем лепшага // ЛіМ. 1936. 12 крас.; Смерць Пагоды: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 8; Франц Петраж // Звязда. 6 жн.; Юры Рэзлер: Урывак з п'есы // ЛіМ. 27 студз.; Старшы лейтэнант Сцепаненка: Нарыс // Там жа. 15 лют; Паэма пра сяброўства: Навела // Там жа. 23 лют.; Няўдача паручыка Скржыдлеўскага: Апавяданне // Там жа. 18 ліп.; Ганебны адпачынак // Там жа. 3 вер.; Горкаўскі вечар у ДЧА // Там жа. 23 снеж; Прыз імя М. І. Калініна: Апавяданне // Піянер Бел. 9 ліп.

1937. Конец Погоды; Два пятака: Рассказы // Альманах русской секции ССПБ. Мн.; Музыка Ліста: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5; Перад расстрэлам: Навела // Там жа. № 12; Букет акацый: Навела // ЛіМ. 23 сак.; Дзве п'есы: Слова пра творчыя планы // Там жа. 23 крас.; Бура: Урывак з п'есы // Там жа. 18 жн.; Мастацкая творчасць Чырвонай Арміі // Там жа. 23 вер.; Камдыў Гарачоў: Нарыс // Там жа. 22 ліст.; Міша: [Апавяданне] // Піянер Бел. 12, 15 студз.

1938. Вораг: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2; Выбары гарадскога галавы: Апавяданне // Там жа. № 6; Лейтэнант Брычыкаў // ЛіМ. 22 лют.; Бандыты не маюць права жыць! // Там жа. 10 сак.; Фёкла Міхайлаўна Шамко // Там жа. 11 чэрв.; Акторы: Навела // Там жа. 10 жн.; Пісьменнікі Чырвонай Арміі // Там жа. 17 кастр.; Міша Лоцманаў: Аповесць // Піянер Бел. 28 лют.; Колька-сірата: Аповесць // Там жа. 15, 17, 21, 23, 27, 29 мая; Санька-зыркач: Апавяданне // Там жа. 3, 5, 9 ліп.; Лія: Навела // Там жа. 23 ліп.; Палітрук Макс: Апавяданне // Там жа. 17 кастр.; Петрык-трубач: Апавяданне // Там жа. 15 ліст.; У мястэчку Жытнім: Апавяданне // Там жа. 5 снеж.; Друзья: (Новелла) // Сов. Бел. 15 нояб.

1940. Враг: Рассказ // Альманах Русской секции ССПБ. Мн.; Князь Маргоеў: Апавяданне // ЛіМ. 11 студз.

1941. Беларускі музей у Вільнюсе // ЛіМ. 15 лют.; Змагар за сацыялістычнае мастацтва // Там жа. 14 чэрв.

1.4.

Лыньков М. На большой волне: Рассказы / С бел. М., 1935 / Сааўт. пер. В. Тарсіс.

1.5.

На балгарскую мову. Необикновен лов: Разказ // Ловно-рибарски сборник за утра, забави и вечеринки. София. 1953.

На беларускую мову. Фронт: Драма / Пер. П. Глебка. Мн., 1935.

Юзік Тыдрыш. Успаміны старога байца: [Апавяданне] / Пер. С. Левін // Звязда. 1934. 11 ліп.; Шрам: [Апавяданне] / Пер. М. Паслядовіч // ЛіМ. 1934. 31 сак.; Юзік Тыдрыш: (Успаміны старога байца) / Пер. С. Левін // Атака. Мн., 1935. Альм. 2.

2.3.

На беларускай мове. Зорны Д. Працаваць з аўтарам // ЛіМ. 1935. 28 чэрв.; М. П. Новая п'еса У. Глазырына // Там жа. 1934. 24 кастр.; Модэль М. Тэмы, сюжэты, вобразы, жанры // Там жа. 1935. 17 снеж.; Наш каляндар // Там жа. 1981. 5 чэрв.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік, Мн., 1981; Р. Л. [Лынькоў Р.] П'есы беларускіх драматургаў на сцэнах тэатраў братніх рэспублік // ЛіМ. 1941. 15 сак.; Садоўскі Я. Першая п'еса аб палітаддзелах МТС: Праца камандзіра У. М. Глазырына // Там жа. 1934. 20 студз.; Ушакоў А. Добрае пачынанне // Там жа. 1938. 6 вер.

Т. М. Махнач.

ГЛЕБКА ПЯТРО

Глебка Пятро [Пётр Фёдаравіч; псеўд. А с о т, Г. А с о т, Г р ы ш а А с о т, Л у к а ш Б а н д ы л е в і ч (з П. Броўкам і інш.), К а л е к т ы ў Ш а ў ц о ў (з П. Трусам і М. Лужаніным), Я з э п К а с і л а, П і о н э р Г-бко, П і о н э р Г-ко, П і о н э р Г л е б к о, П. Г.; 23.6.(6.7).1905, в. Вялікая Уса Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Уздзенскага р-на Мінскай вобл.—18.12.1969, Масква, пахаваны ў Мінску на Усходніх могілках], паэт, дзіцячы пісьменнік, перакладчык, драматург, вучоны, грамадскі дзеяч. Акадэмік АН Беларусі (1957; член-карэспандэнт з 1950). Член СП Беларусі з 1934.

З сялян. Бацька, Тодар Тодаравіч, меў шэсць дзесяцін зямлі, але сям'я была вялікай, свайго хлеба не хапала, даводзілася прырабляць. Сам Тодар Тодаравіч стальмашыў, цясляры́ў. Сыны і дочкі хадзілі ў маёнтак на работу. Пятро як меншы ў сям'і быў памочнікам пры двары, дзе поўнаўласнай гаспадыняй была маці, Таццяна Восіпаўна, апрача таго — пасвіў, баранаваў, касіў, араў. Вучыцца пачаў са спазненнем, але першае і другое аддзяленне царкоўна-прыходскай школы «прайшоў» за год. У 1923 закончыў уздзенскую сямігодку, у 1924 паступіў у Мінскі белпедтэхнікум, з якога ў 1927 перавёўся ў БДУ на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта (закончыў у 1930). Рана адчуў цягу да мастацкага слова. Асаблівы ўплыў на развіццё творчых інтарэсаў П. Глебкі аказала вучоба ў белпедтэхнікуме, дзе займаліся многія маладыя пісьменнікі (М. Лужанін, А. Александровіч, С. Дарожны, З. Бандарына, П. Трус, А. Якімовіч і інш.). У 1925 стаў членам літаратурна-мастацкага аб'яднання «Маладняк», праз год, у 1926 — членам літаратурна-мастацкага аб'яднання «Узвышша». У 1928—30 сакратар рэдакцыі часопіса «Узвышша». У 1931—32 працаваў загадчыкам літаддзела ў газеце «Калгаснік Беларусі», у часопісе «Полымя рэвалюцыі». У 1934—36 кансультант па паэзіі ў ССП БССР, потым займаўся выключна творчай работай. Зблізіўся з Я. Купалам, Я. Коласам. Сябраваў з К. Чорным, К. Крапівой, П. Броўкам. У 1941—42 служыў у Чырвонай Арміі на Заходнім, Цэнтральным і Калінінскім франтах (працаваў у рэдакцыях франтавых газет «За Савецкую Беларусь» і «За свабодную Беларусь»). Член КПСС з 1942. У 1943—45 працаваў рэдактарам выдавецтва ЦК КП(б)Б «Савецкая Беларусь», галоўным рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Адначасова з 1944 кіраваў работай па складанню «Руска-беларускага слоўніка», якая яго захапіла на доўгія гады. З 1945 працаваў у АН БССР — у Інстытуце літаратуры, мовы і мастацтва (з 1952 загадчык сектара лексікаграфіі), з 1956 дырэктар Інстытута мовазнаўства, з 1957 дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, адначасова (у 1968—69) акадэмік-сакратар Аддзялення грамадскіх навук. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1955—67. Як член дэлегацыі Беларускай ССР неаднаразова ўдзельнічаў у рабоце сесіі Генеральнай Асамблеі ААН (1955, 1956, 1957, 1964). Узнагароджаны ордэнам Леніна, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнамі Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны» і медалямі.

Першыя вершы надрукаваў у 1925. У даваеннай творчасці П. Глебка праявіў прыхільнасць да рамантычнага кірунку ў паказе новай, савецкай явы. У некаторых артыкулах таго часу не пазбег вульгарнага сацыялагізму. Творы часу Вялікай Айчыннай вайны прасякнуты пачуццём любові да Радзімы, верай у перамогу над ворагам, у іх створаны вобраз смелага і мужнага воіна-патрыёта, услаўляюцца гераічныя справы беларускіх партызан, народа-змагара. Галоўная тэма пасляваеннай творчасці — аднаўленне беларускіх гарадоў і вёсак, памяць вайны, барацьба за мір. Стылю паэта ўласцівы публіцыстычнасць і грамадзянская страснасць, героіка-рамантычны пафас і лірызм, палемічная вастрыня. Аўтар паэтычных зборнікаў «Шыпшына», «Урачыстыя дні», «Арка над акіянам», «Хада падзей», «Чатыры вятры» і інш., вершаў для дзяцей. Напісаў драматычную паэму «Над Бярозай-ракой» (паст. ў 1940), лібрэта опер «Андрэй Касценя» (паст. ў 1970), «Кветка шчасця» (з В. Барысевіч, П. Броўкам; паст. ў 1940), вершаваную драму «Свята з Усходу» (паст. ў 1957). Пераклаў на беларускую мову творы А. Пушкіна, М. Лермантава, М. Горкага, У. Маякоўскага, А. Пракоф'ева, А. Суркова, М. Галоднага, Т. Шаўчэнкі і інш. Песні на словы паэта напісалі У. Алоўнікаў, А. Багатыроў, У. Журовіч, І. Кузняцоў, Г. Пукст, М. Чуркін і інш. Імя П. Глебкі прысвоена Літвянскай школе (Уздзенскі р-н), яго імем названа вуліца ў Мінску; на доме, дзе ён жыў, устаноўлена мемарыяльная дошка.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1958. Т. 1. Вершы. Т. 2. Паэмы. Рэц.: Барсток М. Простая, сціплая і мужная паэзія // Полымя. 1959. № 7; Бурносов В. Дыхание времени // Сов. Бел. 1959. 29 окт.; Бярозкін Р. Крокі гісторыі // Беларусь. 1959. № 4.

Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1969—1971. Т. 1. Вершы. Мн., 1969. Т. 2. Балады; Цыклы вершаў; Паэмы. Мн., 1970; Т. 3. Паэмы; Драматычныя творы. Мн., 1971.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1984—1986. Т. 1. Вершы, балады і паэмы. Мн., 1984. Т. 2. Балады, паэмы. Мн., 1985. Т. 3. Драматычныя творы. Мн., 1985. Т. 4. Артыкулы, дзённік, «Мая анкета». Мн., 1986.

Мужнасць: Выбр. вершы. Мн., 1938.

Нашай славы зара: Выбр. тв. Мн., 1947.

Пад небам бацькаўшчыны: Выбр. тв. Мн., 1947. Рэц.: Гамолка М. Пад небам бацькаўшчыны // Полымя. 1948. № 1; Есакоў А. Пад небам бацькаўшчыны // Звязда. 1948. 4 студз.; Карпачоў М. Пятро Глебка. «Пад небам бацькаўшчыны» // Гомел. праўда. 1947. 16 ліст.

Выбр. тв. Мн., 1952. Рэц.: Барсток М. Слова аб правадырах партыі // ЛіМ. 1952. 6 ліст.; Лапаў Б. Паэзія вялікай жыццёвай сілы // Калг. праўда. 1953. 28 лют.; Новыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1952. 13 жн.; Садовский Е. Стихи о Родине // Сов. Бел. 1952. 27 нояб.; Шчарбатаў Г. Шчырае слова паэта // Мін. праўда. 1952. 16 жн.

Пад сцягам перамог: Выбр. вершы і паэмы. Мн., 1952.

Вершы. Мн., 1975. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Шыпшына: Лірыка. Мн., 1927. Рэц.: Звонак А. // Звязда. 1927. 13 ліст.; Кудзер Я. // Узвышша. 1927. № 5.

Урачыстыя дні: Паэзія. Мн., 1930.

Арка над акіянам: Паэма. Мн., 1932. Рэц.: Замоцін І. Паэма П. Глебкі «Арка над акіянам» // ЛіМ. 1934. 12 лют.; Шарахоўскі Я. Недабудаваная арка // Там жа. 1932. 5 чэрв.; Я. Ш. [Шарахоўскі Я.] // Чырв. Бел. 1932. № 3.

Арлянка: Паэма. Мн., 1932.

Хада падзей: Паэмы. Мн., 1932.

Ураджай: Нарысы. Мн., 1933 / Сааўт. П. Броўка. Рэц.: П.-Р. Нарысы пра заможны калгас // ЛіМ. 1934. 22 сак.

Чатыры вятры: Вершы. Мн., 1935. Рэц.: Плашчынскі І. // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 6; Фрыдман І. «Чатыры вятры» П. Глебкі // ЛіМ. 1936. 8 ліп.; Шарахоўскі Я. «Чатыры вятры» П. Глебкі // Там жа. 1935. 30 чэрв.

Вялікаму Сталіну: Пісьмо народаў Савецкай Беларусі. Мн., 1936 / У сааўт.

Дванаццаць песень... Мн., 1936 / У сааўт.

Пісьмо народаў Савецкай Беларусі правадыру працоўных, Вялікаму Сталіну. Мн., 1936 / У сааўт.

Вялікаму Сталіну ад беларускага народа. Мн., 1937 / У сааўт.

Радзіме і правадыру. Вершы і песні аб Сталінскай канстытуцыі. Мн., 1938 / У сааўт.

Размова аб шчасці: Вершы. Мн., 1948. Рэц.: Бачыла А. Патрыятычныя вершы // ЛіМ. 1949. 20 жн.; Васільеў І. Кніга аб шчасці // Піянер Бел. 1948. 22 снеж.; Есьман І. Кніга аб шчасці // Бярозка. 1949. № 1.

У тыя дні: Паэма. Мн., 1957. Рэц.: Шавня А. Героика революции // Сов. Бел. 1957. 16 окт.

Прывітанне Радзіме: Вершы. Мн., 1961.

Вобразы роднай краіны: Вершы і паэмы. Мн., 1964.

Наш сцяг: Вершы. Мн., 1972.

Наш лес: Вершы. Мн., 1973.

Паэзія барацьбы і перамогі: Артыкулы. Мн., 1973. Рэц.: Бярозкін Р. Кніга Пятра Глебкі // Беларусь. 1973. № 12; Клімуць Я. Ключ ад творчай лабараторыі // Звязда. 1974. 20 жн.; Пшыркоў Ю. Публіцыстыка Пятра Глебкі // Полымя. 1973. № 11; Шамякіна Т. Пафас праўды // Голас Радзімы. 1973. № 37.

Пытанні гісторыі, філалогіі, мастацтва. Мн., 1975.

Наш лес: Вершы.— Мн., 1980. (Мая першая кніжка). Рэц. Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 23 мая.

Шчаслівы май: Вершы. Мн., 1985.

На спатканні гадоў: Вершы. Мн., 1990. (Паэтыч. б-ка).

1.3.

1925. Перад зімой: [Верш] // Бел. піянер. № 11; Пасля ночы: [Верш] // Малады араты. № 6; «Палюбіў я яе...»: [Верш] // Там жа. № 11; Была восень: Замалёўка; «Мы, вясковыя дзяўчаты...»; «Падбірала я лянок...»: Песні // Там жа. № 13; Святкуй новыя пакровы: [Верш] // Бел. вёска. 13 кастр. / Пад. псеўд. Г. Асот; Ураджай: [Верш] // Там жа. 6 снеж; Радасць вёскі: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Над варстатам: [Верш] // Сав. Бел. 25 кастр.; Успаміны падпаска: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; «Кажу сонцу: — Зайдзі! Не палі...»: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Звон вясны: [Верш] // Чырв. змена. 23 снеж. / Пад прозв. Я. Глебка (магчыма, памылка друку).

1926. З песень аб «Маладняку»: [Верш] // Маладняк. № 1; «Гай мой сіні, шумі!..»; «Не кувай, зязюля...»: [Вершы] // Там жа. № 7—8; Памяці У. І. Леніна: [Верш] // Малады араты. № 1—2; Бел. вёска. 19 студз.; Памяці тав. Жлобіча: [Верш] // Малады араты. № 6; Бел. вёска. 7 сак.; Май; Вясна; Люблю...; За гаем сонца патухае...: [Вершы] // Малады араты. № 10; Ліст у вёску [Верш] // Там жа. № 14; «Расцвітай, мая шыпшына...». [Верш] // Полымя. № 7; Вее вецер...: [Верш] // Там жа. № 8; Дзве дарогі: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 1; Урывак з паэмы // Там жа. № 2; Ну, што сказаць?: [Верш] // Там жа. № 3; Зіма: [Верш]; У снежных завеях: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Калі хочаш ураджаю — к аграному схадзіць раю: [Верш] // Бел. вёска. 15 студз. / Пад псеўд. Г. Асот; «Беларускай вёсцы»: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Застрахаваў і не гарую: з праўдзівага здарэння: [Верш] // Там жа. 11 крас. / Пад псеўд. Г. Асот; Перад сяўбою: [Верш] // Там жа. 16 крас. / Пад псеўд. Г. Асот; Зноў я выходжу: [Верш] // Там жа. 14 мая; Касцы: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Выйду я раніцай: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Паслухаў таты — святкаваў святы: [Верш] // Там жа. 20 жн. / Пад псеўд. Г. Асот; Як Юрка залячыў каросту: [Паэма] // Там жа. 27 жн. / Пад псеўд. Асот; «Засяваю жыта...»: [Верш] // Там жа. 3 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; На пасёлках: [Верш] // Там жа. 7 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Не згінулі першыя крокі: [Верш] // Там жа. 14 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Восень: [Верш] // Там жа. 10 кастр. / Пад псеўд. Г. Асот; Выбірай сумленных: [Верш] // Там жа. 23 ліст. / Пад псеўд. Г. Асот; Трыпціх: [Верш] // Звезда. 15 февр.; Сівеюць у шэрані бярозы: [Верш] // Там жа. 3 марта; Курган: [Верш] // Там жа. 2 нояб.; «Сняжынкі лёталі, сняжынкі падалі да долу...»: [Верш] // Там жа. 24 нояб.; Дзве песні: [Цыкл вершаў] // Там жа. 2 дек.; Рэвалюцыйнаму Кітаю: [Верш] // Там жа. 12 дек.; Зімовае: [Верш] // Сав. Бел. 31 студз. / Пад псеўд. Язэп Касіла; «Нашто гадаць тым аб далёкім...»: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; «Ах, не лісце, не лісце...»: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Памяці Леніна: [Верш] // Чырв. змена. 20 студз.; Песня маладзіцы: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Студэнтка: на матыў «Кірпічыкі» [Верш] // Там жа. 31 кастр. / Сааўт. П. Трус.

1927. У першамайскія дні: [Верш] // Бел. работніца і сялянка. № 4; Каб не гэты шэры кот, цэлы быў бы самалёт: [Верш] // Бел. піянер. № 10 / Пад псеўд. Г. Асот; Пастушкі: [Верш] // Там жа. № 15; «І зоры, і месяц...»: [Верш] // Маладняк. № 5; Зіма; «Я не кажу, што вечна малады...»; Дзяўчыне: [Вершы] // Узвышша. № 1; Памяці М. Багдановіча: [Верш] // Там жа. № 2; «Волкі вечар прылёг цемнатою...»; «Чуе сэрца трывожнае штосьці...»: [Вершы] // Там жа. № 3; Краса маладосці: [Вершы] // Там жа. № 4; Ліст у вёску: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 10—11; Вясна ў вёсцы: [Верш] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Г. Асот; Раніцаю ў полі: [Верш] // Там жа. № 13; Жыта красуе: [Апавяданне] // Там жа.

№ 14; Красавала гора, а красуе радасць: [Верш]; Касец: [Апавяданне] // Там жа. № 15; Агляд вершаў, прысланых у рэд. «Чырвонага сейбіта» // Там жа. № 18—19, 20—21; Даволе калечыць чытача! // Там жа. № 20—21 / Пад псеўд. Г. Асот; З мінулага: [Верш] // Бел. вёска. 20 лют.; У чытальні: [Верш] // Там жа. 25 лют.; / Пад псеўд. Г. Асот; Мы не забудземся; Сяўцам / Пад псеўд. Г. Асот: [Вершы] // Там жа. 16 сак.; Вясковы фельетон: Гаворка на кірмашы ў Борках // Там жа. 18 жн. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: Падатковая справа // Там жа. 1 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: То як жа будзе? // Там жа. 8 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: Папасвішчаш — пакуль сышчаш // Там жа. 18 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: Не настаўнік, а «громкагаварыцель» // Там жа. 22 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: Шчыплюцца шэльмы // Там жа. 25 вер. / Пад псеўд. Г. Асот; Вясковы фельетон: Валі, сячы, суд апраўдае! // Там жа. 2 кастр. / Пад псеўд. Г. Асот; Песня жанчын: [Верш] // Там жа. 9 кастр. / Пад псеўд. Г. Асот; Дзесятак яек: Апавяданне // Там жа. 30 снеж. / Пад псеўд. Г. Асот; Агні сусвету: (Урывак з паэмы) // Заря Запада. 4 дек.; «Не кажы — не паверу ніколі...»: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Дзянніца: Газеце «Звязда» ў дзень дзесяцігадовага юбілею: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Ты, Беларусь...: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Беларусь: [Верш] // Сав. Бел. 10 крас.; Быльняговыя межы агорклі: [Верш] // Там жа. 14 крас.; «Што сказаць у словах, што сказаць у песні...» [Верш] // Там жа. 17 крас.; Вясна: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Вясковае: [Верш] // Там жа. 7 мая: «З ціхіх словаў і песень-карунак...»: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; 1914 год (Урывак): [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Люблю я вясенняе гранне; Васіль Дзямідовіч: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; Памяці У. І. Леніна: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.; Мы спаткаем вясну: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Дзяўчыне: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Маёвае: [Верш] // Там жа. 5 мая; Да тыдню абароны: [Верш] // Там жа. 10 ліп. / Паў псеўд. Г. Асот.

1928. Беларусь; Зіма: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; Санкі-самакаткі: [Верш] // Бел. піянер. № 1 / Пад псеўд. Г. Асот; Піянеры-інжынеры: [Верш] // Там жа. № 17 / Пад псеўд. Г. Асот; Міхалка: [Верш] // Там жа. № 19 / Пад псеўд. Г. Асот; На перавыбарах сельсавету: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 3; Агні сусвету: [Вершы] // Узвышша. № 1; Матчыны казкі: [Нізка вершаў] // Там жа. № 4; Вітанне; «Вечарамі выходжу ў бязмежнасць раўнін...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Агляд вершаў, дасланых у «Чырвоны сейбіт» // Чырв. сейбіт. № 1; Агляд вершаў, прысланых у рэд. «Чырвонага сейбіта» // Там жа. № 2; Агляд вершаў, дасланых у рэдакцыю «Чырвонага сейбіта» // Там жа. № 3; Жніво: [Верш] // Там жа, № 8; Вясковы фельетон: На перавыбарах // Бел. вёска. 1 студз. / Пад псеўд. Г. Асот; Помнік Леніну: [Верш] // Там жа. 20 студз.; Будзеш после, брат, лізацца, як не купіш аблігацый: [Верш] // Там жа. 3 лют. / Пад псеўд. Г. Асот; «Пагаворым, браткі, трошку...»; «А ты, дзядзька, не зважай — аблігацыі купляй»: [Вершы] // Там жа. 17 лют. / Пад псеўд. Г. Асот; Вечная памяць і слава; [Верш] // Там жа. 19 лют.; Кастрычнік у вёсцы: Урывак з паэмы // Там жа. 7 ліст.; Песні жалобы: [Верш] // Звязда. 27 студз.; «І ночы і дні залатыя агні...»: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Пры Будоўлі: [Вершы] // Там жа. 19 лют.; Герой і партызанка: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Сон у першамайскую ноч: [Верш] // Там жа. 1 мая; У падарожжы // Там жа. 11 ліп.; Ліст да Украінкі: [Верш] // Чырв. змена. 30 снеж.

1929. У дарогу: [Верш] // Узвышша. № 1; Эмігранты; Песня каханню: [Вершы] // Там жа. № 2; Хада падзей: [Вершы] // Там жа. № 5; Трывожны сігнал: Паэма // Там жа. № 6; У гасцях у вёсцы: [Верш] // Бел. вёска. 15 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Жыццяпіс нябожчыка паэта // Там жа. 6 вер.; Крывавая нядзеля: (Паэма) // Звязда. 20 студз.; XII з'езд КП(б)Б: Паэма // Там жа. 17 сак.; Замест вянка: На магілу маладога песняра Паўлюка Труса: [Верш] // Там жа. 3 вер.; «Узвышша» на переломе // ЛГ. 4 янв.; Зімовы адпачынак: [Верш] // Чырв. змена. 6 студз.

1930. Казка пра Мотку і ягоную капотку // Іскры Ільіча. № 7—8; Арка над акіянам: Паэма // Узвышша. № 1, 2; Да чырвоных: Урывак з паэмы «Арлянка» // Бел. вёска. 11 ліп.; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1931. У падарожжы: [Верш] // Рытмы Перамогі. Мн.; Супярэчлівая натура: Нарыс // Бел. работніца і сялянка. № 17; Нацдэмаўшчына, замаскаваная марксісцкай фразай // Узвышша. № 2, 3; Арлянка: Паэма // Там жа. № 2, 3, 5, 6—7, 10, 11—12; [Рэц. на кн.: А с т а п е н к а З. На ўсход сонца. Мн., 1931] // Там жа. № 5; Нататкі пра творчасць Максіма Лужаніна // Там жа. № 10; Творчасць пісьменнікаў-пачынальнікаў // Калгаснік Бел. 7, 19 чэрв. / Пад крыпт. П. Г., Два пакаленні апартуністаў: Фельетон // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. Г. Асот; Урачыстасць: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; На з'ездзе: [Верш] // Там жа. 25 ліст.

1932. Казка пра Мотку і ягоную капотку: [Верш] // Партыя, слухай. Мн.; Эма: Паэма // Беларусь калгасная. № 4, 5; [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Галасуе вясна за вясну. Мн., 1931] // Кніга масам. № 2—3; Ноч у вайсковых лагерах: [Верш] // Напагатове. № 1; Камандзір Бялінскі: [Апавяданне] // Там жа. № 2; Інтэрмедыя да оперы «Кармэн» // Чырв. Бел. № 14; На берагах Дзвіны: [Нарыс] // Звязда. 1, 2 ліст. / Сааўт. М. Хведаровіч; Да пытання пра творчы метад Платона Галавача // ЛіМ. 28 сак.; Шляхі перамог // Там жа. 6 ліст.; Ноч у вайсковых лагерах: [Паэма] // Чырвонаарм. праўда. 28 жн.

1933. Арлянка: (Урыўкі з паэмы) // 11 ліпеня. Мн.; Праца над словам // Заклік. № 2; Маладосць: [Верш] // Там жа. № 3; Аб маіх памылках // Там жа. № 4; ЛіМ. 23 крас.; Пра вясну і рэвалюцыю: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Віцеб. пралетарый. 8 лют.; Пачатак вясны: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6; Дваццаты год: (Гераічная паэма) // Звязда. 11 ліп.; Ураджай: [Нарыс] // Там жа. 26 ліп. / Сааўт. П. Броўка; Жніво: [Нарыс] // Там жа. 4 жн. / Сааўт. П. Броўка; Начныя дазоры: [Нарыс] // Там жа. 5 жн. / Сааўт. П. Броўка; Дзве брыгады: [Нарыс] // Там жа. 14 жн. / Сааўт. П. Броўка; Хлеб: [Нарыс] // Там жа. 23 жн. / Сааўт. П. Броўка; Сяўба: [Нарыс] // Там жа. 24 жн. / Сааўт. П. Броўка; Класавы вораг арудуе ў калгасе: [Нарыс] // Там жа. 31 жн. / Сааўт. П. Броўка; Дзень ваенлётаў: [Нарыс] // Там жа. 23, 24, 26, 27 кастр. / Сааўт. П. Броўка; Увага мастацкаму выхаванню дзяцей // ЛіМ. 12 мая; Думкі пра нашу паэзію // Там жа. 13 чэрв.; Чатыры кірункі вятроў: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Маладая паэзія // Чырв. змена. 7 чэрв.

1934. Аб мове пачынаючых пісьменнікаў // Пісьменнік і мова. Мн.; Маладая паэзія // Ударнікі. Альманах 3. Мн.; Апошняя сустрэча: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Кара: [Верш] // Там жа. № 3; Перамога; Сяброўства: [Вершы] // Там жа. № 4; Мужнасць: Паэма // Там жа. № 10; «А праз дзень па разбітых ушчэнт, апалосканых кроўю дарогах...»; З паэмы «Арлянка» // Віцеб. пралетарый. 11 ліп.; «Звязда»: [Верш] // Звязда. 30 ліп.; Думкі аб з'ездзе // Там жа. 9 вер.; Апошняя дэкларацыя // ЛіМ. 6 студз.; Аб п'есе «Закон Лікурга» // Там жа. 21 лют.; Экзотыка: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Паэзія пачынаючых // Там жа. 18 крас.; Гады сур'ёзнай падрыхтоўкі // Там жа. 22 крас.; Рамантыка і лірыка: Выступленне на II пленуме Аргкамітэта ССПБ // Там жа. 12 мая; Вясёлыя песні: [Верш]; Рэцэнзент, будзьце сумленны! // Там жа. 23 мая; Пахаванне правадыра: Урывак з паэмы «Мужнасць» // Там жа. 22 ліп.; На з'ездзе: Уражанні пісьменніка // Там жа. 16 вер.; Мой шлях; Пра сваё жыццё; Дужасць; Дзяўчына савецкай краіны: [Вершы] // Там жа. 30 снеж.; Путь к большой поэзии // ЛГ. 8 июня; Эпілог: З паэмы «Арлянка» // Піянер Бел. 11 лют.

1935. Дзень ваенлётаў // Атака: Альманах 1. Мн. / Сааўт. П. Броўка; Дваццаты год: [Паэма] // Атака: Альманах 2. Мн.; Песні мінулай вайны: [Верш] // Атака: Альманах 3. Мн.; У пошуках праўды і выдумкі // Полымя рэвалюцыі. № 1; ЛіМ. 8 студз.; Урывак з паэмы «Кармэнсіта» // Полымя рэвалюцыі. № 3;

Умоўны знак: [Верш] // Там жа. № 11; У цесным кругу сяброў: Нарыс // Звязда. 4 крас.; Перад святам: [Верш] // Там жа. 1 мая; Вершы памяці С. М. Кірава // ЛіМ. 26 студз.; Водгук на прамову тав. Сталіна // Там жа. 16 мая / Сааўт. А. Вольны; Пакажыце радасную сучаснасць сацыялістычнай радзімы // Там жа. 28 мая; Заўвагі да паэмы «Сірата Алеся» // Там жа. 31 кастр.; Пра вясну і рэвалюцыю: [Верш] // Чырв. фронт. 10 чэрв.

1936. Пісьмо беларускага народа вялікаму Сталіну // Бальш Бел. № 6; Полымя рэвалюцыі. № 7; Работніца і калгасніца Бел. № 14; Віцеб. пралетарый. 14 ліп.; Звязда. 11 ліп.; Камунар Магілёўшчыны. 14 ліп.; Камуніст. 14 ліп.; ЛіМ. 11 ліп.; Палес. праўда. 14 ліп. / У сааўт.; Пагранічнік: Урывак з «Дванаццаці песень» // Іскры Ільіча. № 10 / У сааўт.; Маладосць: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 10; Ліст працоўных Савецкай Беларусі вялікаму Сталіну // Полымя рэвалюцыі. № 3 / У сааўт.; Дванаццаць песень: [Верш] // Там жа. № 9; Работніца і калгасніца Бел. № 18; Віцеб. пралетарый. 13 вер.; Звязда. 11 вер.; Камунар Магілёўшчыны. 11 вер.; Камуніст. 14 вер.; ЛіМ. 14 вер.; Палес. праўда. 8 вер. / У сааўт.; Братэрства: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 17 ліст.; Звязда. 3 ліст.; Знаўца жыццёвай мудрасці // Звязда. 20 чэрв.; На варце: [Верш] // ЛіМ. 23 лют.; За ідэйную глыбіню ў нашай творчасці: Прамова на сходзе пісьменнікаў г. Мінска // Там жа. 28 сак.; Сэрцы народаў поўны смутку // Там жа. 20 чэрв.; Прывітанне Коласу Я. // Там жа. 11 кастр.; У цёмныя ночы...: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Летам: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1937. Пілотам; Палёт; Радасць: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 11; Беларусь: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 18 крас.; Звязда. 16 крас. / У сааўт.; Кандыдат у дэпутаты Савета нацыянальнасцей Васілій Фёдаравіч Шышкоў // Звязда. 3 снеж.; Снежаньскі вечар: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 18 снеж.; Авалодаць бальшавізмам, зжыць абывацельскае міралюбства: 3 прамовы на сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 6 крас.; Вясной: [Верш]; Працую над лібрэта оперы // Там жа. 23 крас.; Прысяга: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Настане вялікі дзень...: Слова пісьменніка // Там жа. 22 кастр.; У тыя дні: Паэма // Там жа. 6—7 ліст.; Песня пра наркома: [Верш]; Журботная вестка: Слова развітання з С. Стальскім // Там жа. 26 ліст.; Ліст брату: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Снежаньскі вечар: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Певец солнечных песен // Сов. Бел. 26 нояб.; Шедевр мировой литературы // Там жа. 26 дек.

1938. Мужнасць: (Урывак з паэмы); Вясёлыя песні: [Верш] // Зборнік для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн.; Провады; Пагранічная: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 2; Радзіме і правадыру: [Верш] // Там жа. № 6; Бальш. Пал. 14 мая; Віцеб. рабочы. 18 мая; Звязда. 12 мая; ЛіМ. 17 мая; Чырв. змена. 12, 14 мая. / У сааўт.; Вялікі сын народа: [Верш] // Звязда. 28 сак.; Помнік: [Верш] // ЛіМ. 27 студз.; Дзве паэмы двух розных кірункаў // Там жа. 3 сак., 10 крас.; Праклён: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Адказ савецкіх пісьменнікаў — пісьменнікам Чэхаславакіі // Там жа. 11 кастр. / У сааўт.; Марфа Сысоевна Яковлева // Сов. Бел. 23 июня; Люблю працаваць я на славу: [Верш] // Чырв. змена. 12 мая.

1939. Родным братам: [Верш] // Вызваленым братам. Мн.; Полымя рэвалюцыі. № 9; Бальш. Пал. 23 вер.; Віленская праўда. 11 кастр.; ЛіМ. 21 вер.; Правда. 20 сент.; Нашай славы зара: [Верш] // Бальш. Пал. 12 лют.; Мой кандыдат: [Верш] // Віленская праўда. 22 кастр.; Нашы дні: [Верш] // Звязда. 10 сак.; Над Бярозай-ракой: 7-я карціна п'есы // Там жа. 11 ліп.; Аддадзім усе сілы і здольнасці савецкаму народу // ЛіМ. 9 лют.; Сэрца тваё б'ецца ў кнігах тваіх...: Слова-развітанне з Э. Самуйлёнкам // Там жа. 15 лют.; У разведку: Урывак з п'есы «Над Бярозай-ракой» // Там жа. 11 ліп.; Змітрок Бядуля // Там жа. 11 снеж.; Шевченко и белорусская литература // Сов. Укр. 8 янв.

1940. Канец лета: [Верш] // Іскры Ільіча. № 8; Над Бярозай-ракой: Драматычная паэма // Полымя рэвалюцыі. № 7; Адам Міцкевіч // Там жа. № 11; Пісьмо у рэдакцыю // Вольная праца. 20 сак. / Сааўт. П. Герман; Мой кандыдат: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Першы вопыт: (Аб зборніку «На вызваленай зямлі...») // Там жа. 23 сак.; Навагодні тост: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Аб нашай паэзіі і аб новых вершах Петруся Броўкі // ЛіМ. 17 жн.; Ягады; Наш лес; Рыбак: [Вершы] // Там жа. 21 вер.; Прастата і сіла // Чырв. змена. 8 снеж.

1941. Калыханка: [Верш] // Слава Арміі Чырвонай. Мн.; На палескіх прасторах: [Паэма] //Бальш. Пал. 15 чэрв.; Зара. 3 чэрв.; Звязда. 5 чэрв.; Камунар Магілёўшчыны. 20 чэрв. / Сааўт. П. Броўка; Смялей у бой!: [Верш] // Бальш. Пал. 26 чэрв.; Віцеб. рабочы. 25 чэрв.; Звязда. 23 чэрв.; Камунар Магілёўшчыны. 25 чэрв.; Да моладзі: [Верш] // За Сав. Бел. 21 ліп.; Песня партызан // Там жа. 27 ліп.; Калгасны вартаўнік: [Верш] // Там жа. 4 жн.; Жніво: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Дванаццаць песень: (Урывак) // Зара 4 лют. / У сааўт.; Як магутная песня // Звязда. 19 чэрв.; Стварыць беларускі літаратурны музей // ЛіМ. 18 студз. / У сааўт.; За разнастайнасць паэтычных жанраў // Там жа. 25 студз.; Дні вялікай сучаснасці: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Размова па дарозе: [Верш] // Там жа. 12 крас.; Прысяга: [Верш] // Там жа. 7 мая; Навагодні тост: [Верш] // Палес. праўда. 1 студз.; «Сентябрьские знамена»: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Вераснёвыя сцягі. Мн., 1940] // Сов. Бел. 23 марта; На ўзроўні лепшых твораў // Чырв. змена. 9 сак.

1942. Паклікаў нас бацька любімы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 чэрв.; Сав. Бел. 14 крас.; Парада, як біць гада: [Верш] // За сваб. Бел. 18 сак. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Вінтоўка: [Верш] // Там жа. 4 крас.; Краса зямлі // Там жа. 9 крас.; Правадыр: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Пасылка: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Першамайскі салют: [Верш] // Там жа. 1 мая; Аб чым гаргечуць ганчакі: (Маленькі фельетон) // Там жа. 3 мая / Пад псеўд. Лукаш Бандылевіч; сааўт. П. Броўка; Фальшывыя «культурнікі» / Пад псеўд. Язэп Касіла; Аб чым спяваюць салаўі: [Верш] // Там жа. 9 мая; Зямля; «Фашысты новы лад далі...» / Пад псеўд. Язэп Касіла: [Вершы] // Там жа. 13 мая; Не спіце! Над вамі забойцы заносяць сякеру: [Верш] // Там жа. 28 мая; Гораду на Дзвіне: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Вячэрнія думы: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Другу ў няволі: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Трагедыя нямецкага кахання: (Вельмі жаласлівая быль): [Верш] // Там жа. 15 кастр. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Слова святое прысягі: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Як партызан «Дзед задаў немцам абед...: [Верш] // Партыз. дубінка. 22 сак. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Нямецкія ваякі; Вясновыя рэзервы Гітлера: [Вершы] // Там жа. 22 крас. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Нечаканая сустрэча; Два парадкі: [Вершы] // Там жа. 12 мая / Пад псеўд. Язэп Касіла; «Штодзень з нядзелі да нядзелі...»: [Верш] // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Нямецкія парадкі — грабеж і падаткі; Фрыц на дол ляціць; Пеця Карабан кемны партызан: [Верш. тэксты] // Там жа. 2 жн. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Праўда пра нямецкі рай; Па добрай волі: [Вершы] // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Прыгоды гамбурскіх немак [Вершав. тэксты] // Там жа. 25 кастр. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Самі сабе званары; Кароткая размова: [Вершы] // Там жа. 7 ліст. / Пад псеўд. Язэп Касіла; Благаславенне: [Верш] // Сав. Бел. 23 лют.

1943. Партызаны; Родны хлеб; Дзяўчынка з Клімавіч: [Вершы] // Беларусь. М.; Правадыр; Да моладзі: [Вершы] //. Моладзь Беларусі ў баях за Радзіму. М.; Нашы палкаводцы / Пад псеўд. Язэп Касіла; Верш пра медаль: [Вершы] // Партызанская дубінка. № 2; Ад сэрца; Бацьку Мінаю; Дзядзьку Косцю; Камісару атрада Якаву; Снайперам Людміле і Зосі; Падрыўной групе Максіма; Атраду «Перамога»; Усім партызанам і партызанкам / Пад псеўд. Язэп Касіла; Гіцаль і Гітлер / Пад псеўд. Грыша Асот: [Верш] // Там жа. № 3; Наша слава: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 85; Сабакам сабачая смерць: [Верш] // Там жа. № 89 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Вяроўка будзе: [Верш] // Там жа. № 92 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Немец песень не пяе: [Верш] // Там жа. № 103 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Эпітафы для арый-

скай погані, якая гіне без помнікаў: [Верш] // Там жа. № 112 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Жизнь и легенда: (Бел. поэзия в Отечеств. войне) // Лит. и искусство. 25 сент.; З новым годам!: [Верш] // Сав. Бел. 1 студз.

1944. Гай: [Верш] // Беларусь. № 1; Смерць салдата; Пісьмо з няволі: [Вершы] // Там жа. № 3; Чырвонай Арміі: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 121; Наша Маша: [Верш] // Там жа. № 123 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Партызаны: [Верш] // Беласток. праўда. 3 студз.

1945. Беларусі: [Верш] // Альманах 2. Мн.; Правадыр; Партызаны; Родны хлеб; Пад небам бацькаўшчыны; Зварот: [Вершы] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Пад небам бацькаўшчыны: [Верш] // Беларусь. № 3; Зварот; Перамога; Роздум пад Новы год: [Вершы] // Там жа. № 5; Сны хлапчука: [Верш] // Там жа. № 11—12; Летам: [Верш] // Бярозка. № 1; Наш лес: [Верш] // Там жа. № 2—3; Перамога: [Верш] // Полымя. № 5—6; Мастацкая літаратура Заходняй Беларусі // Там жа. № 9; Усеагульная справа // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 142 / Пад псеўд. Язэп Касіла; На будоўлі: [Верш] // Звязда. 18 лют.; Аб прынцыповасці // Там жа. 30 ліст.; Перамога: [Верш] // ЛіМ. 10 мая; Зварот: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Паэзія барацьбы і перамогі // Там жа. 2 ліп.; Ягады: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Збыліся вешчыя словы правадыра // Там жа. 6 ліст.; Адам Міцкевіч // Там жа. 2 снеж.; Пафос созидания // ЛГ. 10 марта / Сааўт. А. Куляшоў; Поэзия борьбы и победы // Там жа. 10 мая; Черты нашего будущего // Сов. Бел. 3 июля.

1946. Родным братам: [Верш] // Семнаццатага верасня. Мн.; Слова правадыра: [Верш] // Беларусь. № 1; Канец лета: [Верш] // Бярозка. № 8—9; Думы і вобразы: Дзень вайны; Мужайся; Галасы дарог; Мы вернемся; Упартасць; Хмара; Пасланец; Аповесць пра каня; Пра кнігі: [Вершы] // Полымя. № 4; Перамога // Гомел. праўда. 3 ліп.; Мая праца і планы // ЛіМ. 16 сак.; Памяці М. І. Калініна: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Аб мове Янкі Купалы // Там жа. 10 жн.; Слова да народнага паэта // Там жа. 30 кастр.; Пясняр пафасу народнай барацьбы // Там жа. 6 ліст.; Шчаслівы Першамай: [Верш] // Сав. селянін. 1 мая.

1947. Гістарычныя творы М. Клімковіча // Клімковіч М. Драматычныя паэмы. Мн.; Піліп Пестрак // Пестрак П. Выбраныя творы. Мн.; Мужнасць: (Урывак з паэмы); Пасланец: [Верш] // Роднай Маскве. Мн.; Мужнасць; Смерць салдата; Партызаны; Родны хлеб; Дзяўчына з Клімавіч: [Вершы] // Эстрада. Мн.; Белгарадскія ўражанні: Нарыс // Беларусь. № 2; Савецкі патрыятызм у творчасці П. Броўкі // Там жа. № 8; Размова аб шчасці: [Верш] // Бярозка. № 10; Вялікі Сталінскі закон: [Верш] // Там жа. № 12; Кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Міхась Ціханавіч Лынькоў: Нарыс // Полымя. № 1; Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР і БССР Якуб Колас: [Нарыс] // Там жа. № 2; Падарожныя нататкі // Там жа. № 5; Слава Кастрычніку: [Верш] // Там жа. № 11; Работніца і сялянка. № 11; Шчаслівы Першамай: [Верш] // Бальш. сцяг. 1 мая; Слова правадыра: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 лют.; Зямля: (Урывак з п'есы «Святло з Усходу») // Там жа. 28 ліст.; Лауреат Сталинской премии Петрусь Бровка // Заря. 13 июня; Сов. Бел. 8 июня; Наша сіла — еднасць // Звязда. 3 чэрв.; Цвет яго паэтычных дум // Там жа. 28 чэрв.; Народны паэт Беларусі: (Да 65-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа) // Там жа. 4 ліст.; Беларуская савецкая літаратура // Там жа. 6 ліст.; Пад неўміручым сонцам // Там жа. 5 снеж.; Итог великих преобразований // Известия. 8 окт.; Якуб Колас // ЛіМ. 1 лют.; З бялградскіх нататак // Там жа. 5 крас.; Словы натхнення // Там жа. 15 ліст.; Факты гавораць, а Саюздрук маўчыць // Там жа. 13 снеж.; Важнейшыя мерапрыемствы // Там жа. 17 снеж.; «Літаратура і мастацтва» // ЛГ. 19 июля; Першы дэпутат: [Верш] // Сав. селянін. 9 лют.

1948. Наш сцяг: [Верш] // Бярозка. № 4; Зямля: Урывак з п'есы «Святло з Усходу» // Віцеб. рабочы. 28 ліст.; Радзімы нашай мова: [Верш] // Звязда. 24 лют.; По сталинскому пути // Известия, 31 дек.; Насустрач новаму году // ЛіМ. 1 студз.; Няспынна ісці наперад: З выступлення на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў // Там жа. 20 сак.; На Мінскім вакзале: Урывак з п'есы «Святло з Усходу» // Там жа. 11 снеж.; За трыццаць год // Там жа. 25 снеж.; Савецкай Арміі парад // Піянер Бел. 25 лют.; Перамога: [Верш] // Там жа. 5 мая; Дарагія рабяты // Там жа. 22 снеж.; Наша гордость и слава // Сов. Бел. 11 янв.; Наша вясна // Сав. селянін. 1 мая.

1949. Мужнасць: (Паэма); Слава Кастрычніку; Благаславенне; Калгасны вартаўнік; Партызаны; Родны хлеб; Пісьмо з няволі; Сны хлапчука; Пасылка; Вызваленаму Мінску; Пад небам бацькаўшчыны; Зварот; Летні дзень; Прызнанне; Радасць; Навагодні тост: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Песня; Жывое слова: [Вершы] // Янку Купалу. Мн.; Зямля: Урывак з п'есы «Святло з Усходу» // Беларусь. № 1; Поспехі беларускай літаратуры // Там жа. № 3; Пушкін і беларуская літаратура // Там жа. № 6; Залаты век: Апавяданне // Вожык. № 1; Поэма народной борьбы: [Рэц. на кн.: К о л а с Я. Хата рыбака. М., 1949] // Знамя. № 1; Ад усяго сэрца: [Верш] // Полымя. № 1 / У сааўт.; Геніяльны паэт рускага народа // Там жа. № 6; Запавет: [Верш] // Там жа. № 12; Звязда. 18 снеж.; Запавет; Слава Кастрычніку // За Радзіму. 22 снеж.; Гонар і сумленне народа // Звязда. 15 лют.; Справы сённяшніх дзён // Там жа. 3 ліп.; За глыбокую ідэйнасць і высокае майстэрства // Там жа. 7 ліст.; Он вошел в нашу жизнь // Известия. 2 июня; Камуністычная партыя — кіраўнік нашай літаратуры // ЛіМ. 14 лют.; Вялікі паэт вялікага народа // Там жа. 4 чэрв.; Глыбей адлюстроўваць сённяшняе жыццё // Там жа. 16 ліп.; Невычарпальная крыніца творчасці // Там жа. 5 ліст.; Радзімы нашай слава: [Верш] // Піянер Бел. 23 лют.; Могучие традиции // Сов. Бел. 5 июня.

1950. Апавяданне аб зямлі: [Верш] // Беларусь. № 1; Слова міру: [Верш] // Там жа. № 10; Вожык. № 20; Радзімы нашай слава: [Верш] // Бярозка. № 2; Мужнасць: (Урывак з паэмы) // Віцеб. рабочы, 22 крас.; Рака: [Верш] // За Радзіму. 15 студз.; Мінск: [Верш] // Звязда. 29 студз.; Ворагі і прыяцелі чалавецтва // Там жа. 22 кастр.; Вялікая еднасць // Там жа. 17 снеж.; Літаратура 1949 года // ЛіМ. 7 студз.; Народны паэт // Там жа. 4 сак.; Нататкі пра беларускую літаратурную мову // Там жа. 1 крас.; Мір будзе ўсталёван // Там жа. 8 ліп.; Паэзія маладосці // Там жа. 19 жн.; Дзень урачыстасці // Там жа. 16 снеж.; Выразитель дум и чаяний народных // ЛГ. 4 марта; Памяти замечательного белорусского поэта // Там жа. 17 мая; Вывучайце старанна і глыбока рускую мову // Піянер Бел. 22 ліст.; Нерушимое единство // Правда. 18 марта; Голос миллионов // Там жа. 4 июля; У тыя дні: (Урывак з паэмы) // Чырв. змена. 22 крас.

1951. Бясспрэчны поступ наперад: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Поступ. Мн., 1950] // Беларусь. № 3; Мінскія ўрочышчы: [Верш] // Там жа. № 7; Паэт-барацьбіт // Там жа. № 12; Пясняр беларускай зямлі // Віцеб. рабочы. 6 лют. / У сааўт.; Любімы горад // Звязда. 1 студз.; Выдатны пісьменнік беларускага народа // Там жа. 18 лют.; Непагаснае святло // ЛіМ. 20 студз.; Геній чалавецтва // Там жа. 24 лют.; Неапублікаваныя купалаўскія радкі // Там жа. 30 чэрв.; Вышэй адказнасць перад народам // Там жа. 21 ліп.; Наш родны дом // Там жа. 27 кастр.; Паэзія нашай сучаснасці // Там жа. 24 ліст.; Год вялікай творчасці // Там жа. 29 снеж.; Паэт глыбокіх пачуццяў // Мін. праўда. 23 сак.; Ленінскай праўды святло: [Верш] // Наст. газ. 21 студз.; Великий сталинский закон // Сталин. молодежь. 5 дек.

1952. Вялікаму Сталіну: (Пісьмо беларускага народа); Ад усяго сэрца / У сааўт.; Клятва правадыра; Правадыр; Запавет: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Вялікаму Сталіну: (З пісьма беларускага народа): [Верш] / У сааўт.; Мужнасць: (урыўкі); Запавет; Слава Кастрычніку: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Наш сцяг; Размова аб шчасці: [Вершы] // Школьная эстрада. Мн., Путь к сердцу народа // Огонёк. № 28; Чацвёртая ўсесаюзная канферэнцыя прыхільнікаў міру: Прамова // Віцеб. рабочы. 7 снеж.; Звязда. 5 снеж.; Калг. праўда. 5 снеж.; Сов. Бел. 5 дек.; За новую Венгрыю // ЛіМ. 17 мая; Памятныя

размовы // Там жа. 5 ліп.; Сведчанне дружбы народаў // Там жа. 2 жн.; Ад шчырага сэрца // Там жа. 15 ліст.; Вялікі Сталінскі закон: [Верш] // Піянер Бел. 4 снеж.; Пьеса, прочитанная по-новому // Сов. Бел. 9 февр.; Сов. искусство. 13 февр. / Сааўт. А. Кучар.

1953. У шчаслівай сям'і: [Верш] // Беларусь. № 2; Дума аб Сталіне: [Верш] // Там жа. № 3; Мін. праўда. 9 сак.; «Жыві ж і красуйся ў вёсны і зімы...»: [Верш] // Бярозка. № 4; У Мінску на плошчы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Звязда. 11 сак.; Магутны поступ // Звязда. 6 ліст.; Свет великого разума // Известия. 30 июля; Самы родны, самы дарагі чалавек // ЛіМ. 7 сак.; Вялікі паэт нашай сучаснасці // Там жа. 18 ліп.; Святочны ранак: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; В братской семье // Правда. 9 нояб.; Совершенствовать поэтическое мастерство: Интервью // Сталин. молодёжь. 28 июля.

1954. Размова аб шчасці: [Верш] // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Слава еднасці нашай: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.; Звязда. 17 студз.; Київ. правда. 22 мая; Чырв. змена. 22 мая; Ленінскай праўды святло: [Верш] // Бярозка. № 1; Слава Кастрычніку: [Верш] // Там жа. № 11; Паэт-камсамолец // Маладосць. № 8; Наше счастье: [Нарыс] // Известия. 14 марта; Няхай вечна красуе наша шчасце // ЛіМ. 16 студз.; Народная артыстка: (Да 50-годдзя народнай артысткі СССР Л. П. Александроўскай) // Там жа. 20 лют.; Беспадстаўныя абвінавачванні: Пісьмо ў рэдакцыю // Там жа. 15 мая / У сааўт.; Пад сцягам міру // Там жа. 27 ліст.; Роднае, блізкае слова // Піянер Бел. 18 сак.; Кастрычнік: (Урывак з паэмы «Сцяг перамогі») // Там жа. 5 ліст.; Памяти великого русского писателя // Сов. Бел. 15 июля.

1955. Памятныя размовы: [Успаміны] // Янка Купала. Мн.; Будаўнікі; Доўгалецце; У новым доме; Госці: [Вершы] // Беларусь. № 7; Любіце мову // Бярозка. № 10; Пясняр брацкай дружбы народаў // Камуніст Бел. № 11; Расказ цесляра: [Верш] // Маладосць. № 7; Агні; Боты; Скарга; Пра хімію і паэзію: [Вершы] // Полымя. № 7; Паэт, любимый в Советской стране: (К 100-летию со дня смерти А. Мицкевича) // Славяне. № 11; Вялікі пачатак // ЛіМ. 28 мая; Ранняя жамчужына: (Урывак з п'есы) // Там жа. 24 вер.; Непарушная дружба // Там жа. 15 кастр.; На новом подъеме // Моск. правда. 12 февр.; На рэчцы; Мой шлях: [Вершы] // Піянер Бел. 23 вер.

1956. Радзімы нашай слава; Размова аб шчасці: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Большой мастер // Сов. Отчизна. № 1; Бліжэй да жыцця // Звязда. 28 лют.; Прамова на пахаванні Я. Коласа // ЛіМ. 16 жн.; Адзіная айчына: [Верш] // Ніва. 23 вер.; У тыя дні: (Урывак з паэмы) // Чырв. змена. 22 крас.; Расказ цесляра: [Верш] // Там жа. 1 ліп.

1957. Таленавіты пясняр // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; У тыя дні: (Урывак з паэмы); Пасланец; Пісьмо з няволі; Агні; Боты: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; У гасцях у аўтара рамана «Авадзень» // Бярозка. № 7; Святло з Усходу: П'еса // Полымя. № 11; Наш сцяг: [Верш] // Зара. 3 лют.; Мін. праўда. 20 ліп.; З новым годам, дарагая Радзіма! // Звязда. 1 студз.; Ты пуцяводнай свеціш зоркай: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Размова аб шчасці: [Урывак з верша] // Знамя юности. 19 февр.; Слава еднасці нашай: [Верш] // Літ. газ. 17 вер.; Рад. освіта. 21 вер.; Еще раз в защиту памятников культуры // Сов. Бел. 11 июля / У сааўт.; Святло з Усходу: (Урывак з драмы) // Чырв. змена. 22 вер.

1958. У тыя дні: [Урывак з паэмы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Радзімы нашай слава: [Верш] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Наш сцяг; Канец лета: [Вершы] // Юным дэкламатарам. Мн.; П'еса, прачытаная па-новаму // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн. / Сааўт. А. Кучар; Беларусь: [Верш] // Беларусь. № 12; Аб заграніцы: [Верш] // Вожык. № 8; На варце: [Верш] // Вясёлка. № 2; Мінск: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 88; Настане грозны дзень расплаты: [Верш] // Там жа. № 94 / Пад псеўд. Язэп Касіла; Барацьба за мір працягваецца // Там жа. № 98; Родина поздравляет тебя, Беларусь! // Огонек. № 52; У дарозе; Сустрэча з Амерыкай; Слова ў дыскусіі; Дзівакі: [Вершы] // Зара. 30 ліст.; З новым шчасцем! // Звязда. 1 студз.; Ці гэта чакаў малады паэт? // Там жа. 4 лют. / Сааўт. Я. Казека; Сардэчна вітаем // Там жа. 14 чэрв.; Каштоўнае даследаванне: [Рэц. на кн.: Лушчыцкі І. Нарысы па гісторыі грамадска-палітычнай і філасофскай думкі ў Беларусі ў другой палавіне XIX стагоддзя. Мн., 1958] // Там жа. 15 чэрв. / Сааўт. Л. Фіглоўская; Славный путь // Известия. 5 марта; Перад намі — складаныя задачы // ЛіМ. 15 студз.; Выдатны мастак // Там жа. 29 сак.; Барацьба за мір працягваецца // Там жа. 19 ліст.

1959. Прадмова // Дубоўка У. Выбр. тв. Мн.; Ягады: [Верш] // Мы спяваем. Мн.; Дзеўчыне Савецкае краіны: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 18; Вясна пераможа // Там жа. № 33; Беларусь: [Верш] // Там жа. № 64; Фізкульт. Бел. 3 студз.

1960. На чужыне і дома // Броўка П. Далёка ад дому. Мн.; Ягады: [Верш] // Дзецям. Мн.; Прадмова // Пушча Я. Вершы і паэмы. Мн.; Добрых поспехаў // ЛіМ. 23 снеж.; «Мы возвращаем солнце» // ЛГ. 3 сент.

1961. Мужнасць: (Урыўкі); Летні дзень; Прызнанне; Дні сучаснасці; Хмара; Аб чым спяваюць салаўі; Пасылка; Партызаны; Родны хлеб; Гай; Смерць салдата; Пісьмо з няволі; Сны хлапчука; Пад небам бацькаўшчыны; Размова аб шчасці; Рана; Будаўнікі; Агні; Сустрэча з Амерыкай; Зямлячцы; Беларусь: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Размова аб шчасці: [Верш] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Пасланец: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Агні: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; Сучасная народная паэзія. Да вынікаў конкурсу па збіранню фальклору // ЛіМ. 28 лют. / Сааўт. І. Гутараў; На новым этапе: Садаклад // Там жа. 16 чэрв.; Шляхі творчасці: Сучасная польская паэзія // Там жа. 13 кастр.

1962. XXII з'езд КПСС і задачы мастацтвазнаўства // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3; Народны паэт Беларусі: Прамова на жалобным мітынгу // Жыццё для народа: Зб. матэрыялаў аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа. Мн.; Размова аб шчасці; Наш сцяг; Маёва-піянерскае: [Вершы] // Піянерам Беларусі. Мн.; Наш сцяг; Агні: [Вершы] // Слаўце Радзіму. Мн.; Узор для пакаленняў // Голас Радзімы. № 54; Народны // Там жа. № 89; Звязда. 3 ліст.; Узор для пакаленняў // Звязда. 5 ліп.; Наша слава // ЛіМ. 6 ліп.; Памятное // Сов. Бел. 5 июля.

1963. Слава Кастрычніку; Ленінскай праўды святло: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Некалькі слоў аб творчасці Кандрата Крапівы // Крапіва К. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 1; Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; На нівах калгасных; На пачатку лета; Ягады; Хмаркі; Грыбы; Летні дзень; На рэчцы; Рыбак; Вітанне; Канец лета; Радасць; Наш лес; Зіма: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Гонар і абавязак мастака // Беларусь. № 4; Уступнае слова да вершаў Л. Генію́ш // Полымя. № 4; Незабыўная сустрэча // ЛіМ. 12 сак.; Сомнительные откровения и бесспорные истины: (Служение народу — высокий долг советского художника) // ЛГ. 26 марта; Канец лета: [Верш] // Ніва. 1 вер.

1964. От всего сердца // Дружба народов. № 4; Незабыўны друг Расіі // Работніца і сялянка. № 5; Яна любіла людзей // ЛіМ. 12 мая.

1965. Беларускія сыны: [Верш] // Вечна жывыя. Мн.; Хваля: Балада // Дзень паэзіі — 65. Мн.; У тыя дні: Урывак // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Багаты і шчодры талент // Пятрусь Броўка: Бібліяграфічны даведнік. Мн.; Беларускія сыны; Адзінае сэрца: [Вершы] // Беларусь. № 7; Піянерская паходная; Гарох: [Вершы] // Бярозка. № 7; Амерыканскі лад жыцця: [Верш] // Вожык. № 12; Лось; Вясёлка; Дапытлівы: [Вершы] // Вясёлка. № 7; У дарозе; Зямлячцы; Дзівакі: [Вершы] // Голас Радзімы. № 27; Слова перамогі; Размова аб шчасці: [Вершы] // Гомел. праўда. 6 ліп.; Такім я яго ведаю // ЛіМ. 25 чэрв.; Хваля; Пра сяброўства: [Вершы] // Там жа. 6 ліп.; Беларускія сыны: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; І наш, беларускі // Там жа. 10 вер.; Чырвонай Арміі: [Верш] // Ніва. 21 лют.; Летні дзень: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Слава Кастрычніку: [Фрагмент верша] // Там жа. 7 ліст.; Слово к Родине // Сов. Бел. 5 янв.

1966. Амерыканскі лад жыцця: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Слова міру: [Верш] // Люблю наш край. Мн.; Летні дзень; Канец лета; На рэчцы; Ягады; Сны хлапчука; Наш сцяг; Слова міру: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Навагодні тост; Радзімы нашай слава; Ленінскай праўды святло; Маёва-піянерскае; Перамога; Пад небам бацькаўшчыны; Слава Кастрычніку; Святочны ранак; Радзімы нашае закон: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Другое прызванне // ЛіМ. 4 сак.; Створым этнаграфічны музей: Пісьмо ў рэдакцыю // Там жа. 23 жн. / У сааўт.

1967. Размова аб шчасці; Канец лета; Наш сцяг: [Вершы] // Арлянятам: Анталогія бел. сав. дзіцячай літаратуры. У 2 т. Мн. Т. 1; Дзень вайны: [Верш] // Горад і годы. Мн.; У тыя дні: (Урывак з паэмы) // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; У тыя дні: [Урывак з паэмы]; Ленінскай праўды святло: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Радзімы нашае закон: [Верш] // Бярозка. № 9; У тыя дні: [Урывак з паэмы] // Вясёлка. № 4; Пухам табе родная зямля // ЛіМ. 21 сак. / У сааўт.; Поющая земля // ЛГ. 1 марта; Грыбы: [Верш] // Ніва. 24 вер.; Размова аб шчасці: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; У тыя дні: Урывак з паэмы // Чырв. змена. 2 ліст.

1968. На пачатку лета; Рыбак; На рэчцы; Летні дзень; Хмаркі; Ягады; Грыбы; Канец лета; Наш лес; Зіма: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Летні дзень: [Верш] // Гомел. праўда. 20 ліст.; Камень, сэрцам сагрэты // ЛіМ. 1 студз.; Памяці сябра // Там жа. 8 сак. / У сааўт.; З нагоды свята // Там жа. 26 ліст. / У сааўт.; Добрый завет // ЛГ. 27 марта.

1969. У тыя дні: Урыўкі з паэмы; Ленінскай праўды святло: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Ленінскай праўды святло: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; У тыя дні: (Урывак з паэмы) // Голас Радзімы. № 43; Скарбы культурнай спадчыны // ЛіМ. 11 сак.

1970. Беларуская мастацкая Лeнініяна // Вобраз У. І. Леніна ў беларускім мастацтве. Мн.; Ленінскай праўды святло: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; На пачатку лета; Песня славы: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Благаславенне: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Ленінскай праўды святло: [Верш] // Вясёлка. № 4; Лясное водгулле: Уступ да паэмы // ЛіМ. 3 ліп.

1971. Ленінскай праўды святло: [Верш] // Мы Ленина любим. Мн.; Перамога: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Як раней; На прадвесні; Пра хімію і паэзію: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Лясное водгулле: Лібрэта оперы ў пяці карцінах // Полымя. № 7; Канец лета: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9.

1972. Слова міру; Канец лета: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Вее вецер; Ад шчырага сэрца; [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Размова аб шчасці: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Францыск Скарына і яго дзейнасць // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Памятныя сустрэчы // Ніва. 13 жн.

1973. Памятныя сустрэчы // Народныя паэты Беларусі. Мн.; На рэчцы: [Верш] // Голас Радзімы. № 23; Вызваленаму Мінску: [Верш] // Там жа. № 28; Сел. газ. 3 июля; Ад Чарнамор'я да тайгі...: [Верш] // Піянер Бел. 22 лют.

1974. Размова аб шчасці: [Верш] // Акцябраты. Мн.; «Зіма. Снягі. Мароз. Завеі...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 1.

1975. «Вавек не забудуцца добрыя справы...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Памятныя размовы // Такі ён быў: Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Некалькі слоў аб творчасці Кандрата Крапівы // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; З нататак пра сяброў // Беларусь. № 7; Мая анкета // Маладосць. № 7; Родны хлеб: [Верш] // Полымя. № 5; Слава еднасці: [Верш] // Индустр. Запорожье. 22 июня.

1976. Рака: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Багаты і шчодры талент // Васілеўскі М., Каваленка М. Пятрусь Броўка: Бібліяграфічны паказальнік. Мн.; Дарога выпрабаванняў: Успаміны // Полымя. № 7; Зіма. Снягі. Мароз. Завеі: [Верш] // Родная прырода. № 1; Голас Радзімы. 8 студз.

1977. Ягады: [Верш] // Беларускі каляндар. 1977. Беласток; Ураджай: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1 / Сааўт. П. Броўка; Матчыны казкі: Урывак // Дзень добры, мама! Мн.; У тыя дні: (Урывак) // Ніва. 6 ліст.

1978. Родны хлеб; Пасылка: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Пасланец; Аповесць пра каня: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Урачыстасць; Прысяга; Благаславенне; Наказ; Будаўнікі: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Урыўкі з арт.: «Аб мове Янкі Купалы»; «Аб нашай паэзіі і аб новых вершах Петруся Броўкі»; «У пошуках праўды і выдумкі»; «Праца над словам»; «Нататкі пра беларускую літаратурную мову» // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.; Мінск: [Верш] // ЛіМ. 30 чэрв.

1980. Уступная прадмова; Прадмова да зборніка «Дасэні»: [Зварот да чытача]; Дасэні; «Я шмат прайшоў дарог...»; Канкордыя: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Урачыстасць; Прысяга; Благаславенне: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; З цыкла «Гадавыя кольцы»: [Верш] // Беларусь. № 5; «Маленства радаснага час!..»: [Верш] // Вясёлка. № 5; Парэчкі: [Верш] // Там жа. № 7; Вершы з кнігі «Дасэні»: Дасэні; «Я шмат прайшоў дарог...»; Строфы; «Я дакараю сваё юнацтва...»; «Па моры, па сінім начным акіяне...»; «Я шмат грашыў — не перад богам...»; Наследаванне Бёрнсу; «З Гарохаўскай да Сокала...»; «Мяне на кветкі пацягнула зноў...»; « — Дзялі і валадар! — па ўсёй планеце...»; «Ноч на вокнах, на вокнах маіх і чужых...»; Канкордыя; «Вясна завяршыла свой круг...»; «Дзень быў доўгі, сухі і гарачы...»; «Быць можа, гэты верш маім апошнім будзе словам...» // Полымя. № 7; Вызваленаму Мінску: [Верш] // Чырв. змена. 3 ліп.

1981. Маленства радаснага час!..: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Наш сцяг: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; У нашай дружнай сям'і: [Верш] // Бярозка. № 9; Уводзіны: Мая анкета // Маладосць. № 9; «Яшчэ сняжыць сырымі днямі...»: [Верш] // Голас Радзімы. 26 сак.

1982. Пасылка; Партызаны; Пад небам бацькаўшчыны; Слава еднасці нашай: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Песня: (Янку Купалу); Жывое слова; Якубу Коласу: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Узор для пакаленняў // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Полымя. № 6; Размова аб шчасці: [Верш] // Полымя. № 12; «Перад захадам сонца»...: [Верш] // Голас Радзімы. 2 снеж.; Ленінскай праўды святло: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.

1983. Канец лета; Наш сцяг: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; У тыя дні: (Урывак з паэмы) // Заўсёды з Леніным. Мн.; «Ты маеш самы шчодры плён...»: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Ленінскай праўды святло: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.

1984. Канец лета: [Верш] // Бярозка. Мн.; «Нашто гадаць і марыць аб далёкім...»; Песня жняі; Палюбіў я яе; Дрыжаць у шэрані бярозы; Жаданне; Месяц нырае; Я не кажу; Я краскі і словы; Пра сваё жыццё; Дужасць; Дзеўчына Савецкае краіны; Умоўны знак; Вясёлыя песні; Летні дзень; Братэрства; Радасць; Прывітанне Радзіме; Дні сучаснасці; Благаславенне; Мы вернемся; Упартасць; Зямля; Слова прысягі; Не спіце; Вінтоўка; Пасылка; Родны хлеб; Наказ; Гай; Беларусі; Смерць салдата; Пра кнігі; Жывое слова; Вясна; Перамога; Пад небам бацькаўшчыны; Наш сцяг; Беларусь; Я сябраваў заўсёды з дрэвамі...; Амерыканскі лад жыцця; Размова з акіянам; Хваля: [Вершы]; У тыя дні: [Паэма] // Вершы і паэмы. Мн.; Пасылка: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Навагодні тост; Радзімы нашай слава; У тыя дні; Маёва-піянерскае; Радзімы нашае закон: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Слова міру: [Верш] // Беларусь. № 1; Радзімы нашай слава: [Верш] // Бярозка. № 12.

1985. Ленінскай праўды святло: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Героі; Партызаны; Родны хлеб; Верш пра медаль; Пісьмо з няволі: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

Паліванаў У. Удовіна арцель: Аповесць / З рус. Мн., 1931.

Глазырын У. Фронт: Драма ў 4 актах / З рус. Мн., 1935.

П а п о ў І. Сям'я: Драма ў 4 актах, 10 карц. / З рус. Мн., 1952 / Сааўт. пер. Н. Міцкевіч.

1932. Ч а п у р н ы З. Ліцейны цэх: [Верш] / З укр. // Чырв. Бел. № 1; Г о р к і М. Песня пра буравесніка / З рус. // Віцеб. пралетарый. 27 вер.; Звязда. 25 вер.; ЛіМ. 25 вер.; Сав. Бел. 25 вер.

1933. С т а н д э С. Песня беспрацоўных; Рабочая калыханка: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 2 чэрв.; Ч а п у р н ы З. Прызыў: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 5 вер.

1935. Т э й ф М. Навела пра дваццаць пяць: [Верш] / З яўр. // Полымя рэвалюцыі. № 4.

1936. К і р ы л а ў У. Матросам; С у р к о ў А. Над картай Саюза; Д з я м е н ц ь е ў М. Аркестр: [Вершы] / З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.; Д ж а н с у г у р а ў І. Прывітанне: [Верш] / З каз. // Полымя рэвалюцыі. № 3; ЛіМ. 14 лют.; Г о р к і М. Песня пра Сокала / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6; Камуніст. 20 чэрв.; ЛіМ. 31 сак.; Палес. праўда. 20 чэрв.; Піянер Бел. 22 чэрв.; Чырв. змена. 21 чэрв.; С т а л ь с к і С. Паэма пра Сярго Арджанікідзе, любімага саратніка і друга вялікага Сталіна / З даг. // Полымя рэвалюцыі. № 10; Звязда. 28 кастр.; ЛіМ 30 кастр. / Сааўт. пер. А. Звонак, М. Хведаровіч; Г о р к і М. Песня пра буравесніка / З рус. // Работніца і калгасніца Бел. № 13; Звязда. 20 чэрв.; П у ш к і н А. Каўказ; Птушка: [Вершы] / З рус. // Віцеб. пралетарый. 18 снеж.; М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: Урывак з паэмы // Звязда. 10 лют.; П е р в а м а й с к і Л. Мая жывая маладосць / З укр. // Там жа. 11 лют.; П і с ь м о працоўных Савецкай Грузіі правадыру народаў вялікаму Сталіну: [Верш] // Там жа. 27 лют.; ЛіМ. 29 лют. / Пер. ў сааўт.; Г а л о д н ы М. Песня чапаеўца: [Верш] / З рус. // Звязда. 15 сак.; Піянер Бел. 4 чэрв.; Б е д н ы Д. Амуры: [Верш] / З рус. // Звязда. 17 чэрв.; М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: [Урывак] / З рус. // Камунар Магілёўшчыны. 14 крас.; П у ш к і н А. Птушка: [Верш] / З рус. // Там жа. 24 снеж.; Г а л а в а н і ў с к і С. Клёны; Голуб: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 27 студз.; Я г о ж. Песня: [Верш] / З укр. // Там жа. 14 лют.; Ш а р а п а ў А. Паэт: [Верш] / З рус. // Там жа. 17 сак.; Г о р к і М. Вывад: Апавяданне / З рус. // Там жа. 20 чэрв.; Р ы л ь с к і М. У сенакос: [Верш] / З укр. // Там жа. 23 кастр.; П у ш к і н А. Вязень; Птушка: [Вершы] / З рус. // Піянер Бел. 8 чэрв.; Я г о ж. Вязень; Птушка; У глыбіні сібірскіх руд; Хмара; Да Чаадаева: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 6 чэрв.

1937. П у ш к і н А. Птушка; Вязень; У глыбіні сібірскіх руд: [Вершы] / З рус. // Іскры Ільіча. № 1; Я г о ж. Барыс Гадуноў / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 4, 5; ЛіМ. 10 лют.; Я г о ж. Вязень; К Чаадаеву: [Вершы] / З рус. // Камунар Магілёўшчыны. 10 лют.; Я г о ж. Каўказ; У Сібір; Да Чаадаева: [Вершы] / З рус. // Піянер Бел. 10 лют.

1938. Г о р к і М. Песня пра Сокала / З рус. // Зб. для гурткоў маст. самадзейнасці. Мн.; Я г о ж. Дзяўчына і смерць: Паэма / З рус. // ЛіМ. 10 лют.; А к с е л ь р о д З. Мінскія завулкі: [Верш] / З яўр. // Там жа. 6 крас.; Ш а ў ч э н к а Т. «Прывыкне, кажуць, сабака...»; «А ну ізноўку вершаваць!..; «Ой, гляну я, падзіўлюся...»; «Ды не дай ты, бог...»; «Дабро, хто мае сам хаціну...»; «Ну, што б здаецца...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 23 вер.; Х а д ы к а С. Палітрук: [Верш] / З рус. // Там жа. 23 ліст.

1939. Ш а ў ч э н к а Т. П. С. («Не жаль на злогая благога...»): [Верш] / З укр. // Полымя рэвалюцыі. № 3; Л е р м а н т а ў М. Паэт; Хмары: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 10.

1940. М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: (Урывак з паэмы) / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.

1941. Ш а ў ч э н к а Т. «Не грэе сонца на чужыне...»; N. N. («Сонца заходзіць, горы чарнеюць...»); «Як мы былі йшчэ казакамі...»; Сон; Чарнец; «Самому дзіўна...»; Хусціна; А. О. Казачкоўскаму; Маскалёва крыніца: (Я. Кухарэнку); Вось так і я цяпер пішу...»; «А ну ізноўку вершаваць...»; «У бога пад лавай ляжала сякера...»; «Ой, гляну я, падзіўлюся...»; «Ды не дай ты, бог, нікому...»; «Дабро, хто мае сам хаціну...»; «Ну што б, здаецца, словы — сказ...»; П. С. («Не жаль на злога...»); Г. З. («Няма больш горш, як у няволі...»); Калі б мы стрэліся нанова; Прарок; «На ніву ў жыта уначы...»; «І неба не ўмыта, і хвалі заспаны...»: [Вершы] / З укр. // Шаўчэнка Т. Выбр. тв. Мн.

1942. С у р к о ў А. Партызанская песня: [Верш] / З рус. // За сваб. Бел. 21 вер.

1945. П р а к о ф ' е ў А. З нізкі вершаў «Сад»; С а я н а ў В. Варшава: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 12 снеж.

1946. Р ы л ь с к і М. Свята: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 11—12.

1947. П л а т н е р А. Жыццё маё; Світанне; Песні пра Мінск; Да музыкі; К а м я н е ц к і Г. «Я аб'ездзіў шмат краін без стомы...»; Светлы шлях; Вясна ў раёне: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 12; П у ш к і н А. Да Чаадаева; Каўказ; Хмара; Птушка: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 8 лют.

1948. П р а к о ф ' е ў А. «Таварыш, ты бачыў, як неба...»; Спакойнай ночы, руская зямля!: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Выбр. вершы. Мн.; Ш а ў ч э н к а Т. Ой гляну я, падзіўлюся; Ну што б здаецца, словы-сказ; Як за падатак, абступілі; П. С.; Г. З.; Калі б мы стрэліся нанова; І неба не ўмыта, і хвалі заспаны: [Вершы]; Цары; Марына: [Паэмы] / З укр. // Шаўчэнка Т. Выбр. вершы і паэмы. Мн.

1949. П у ш к і н А. Вольнасць; Да Чаадаева; Вязень; Птушка; У Сібір; Зімовы вечар; Каўказ; Хмара: [Вершы]; Барыс Гадуноў: Драматычны твор / З рус. // Пушкін А. Выбр. тв. Мн.; Д ж а м б у л. (З верша «Гасему Лахуці») / З каз.; Л у н а ч а р с к і А. Экспромт / З рус.; Р ы л ь с к і М. Янка Купала; Янку Купалу / З укр.: [Вершы] // Янку Купалу. Мн.; П у ш к і н А. Да Чаадаева; Каўказ: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 4; Я г о ж. Эпіграмы / З рус. // Вожык. № 11; Я г о ж. Вязень: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 21 мая; Я г о ж. Да Чаадаева; Вольнасць: [Вершы] / З рус. // Сав. селянін. 5 чэрв.

1950. М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: (Урывак з паэмы) / З рус. // Звязда. 14 крас.; Чырв. змена. 13 крас.

1951. Б р а ў н М. Беларусі: [Верш] / З рус. // Полымя. № 6.

1952. М а я к о ў с к і У. Да адказнасці; «Ленін з намі»: [Вершы]; На ўвесь голас: (Першы ўступ да паэмы) / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.; Ш а ў ч э н к а Т. Маскалёва крыніца (1847); Вось так і я цяпер пішу; А ну ізноўку вершаваць!; У бога пад лавай ляжала сякера; Варнак; Ой, гляну я, падзіўлюся; Ды не дай ты, бог, нікому; Цары (Сястра старая Апалона!); Дабро, хто мае сам хаціну; Ктытароўна; Ну што б, здаецца, словы-сказ?!; Як за падатак, абступілі; П. С.; Г. З.; Калі б мы стрэліся нанова; Марына; Прарок; На ніву ў жыта ўначы; Між скаламі, нібыта злодзей; І неба не ўмыта, і хвалі заспаны: [Вершы] / З укр. // Шаўчэнка Т. Кабзар. Мн.; В е н ц л о в а А. Партыя: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 9 жн.

1953. М а я к о ў с к і У. На ўвесь голас: (Першы ўступ да паэмы); С а я н а ў В. Сучаснікі; «Сёння мора ў агні небывалым...»; Варшава; Л і ў ш ы ц В. Балада пра чэрствы кавалак: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; В а р а н ь к о П. Каханне: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 12 вер.

1954. Б а ж а н М. На левым беразе; На вуліцы; Каля ўніверсітэта; Яр: [Вершы] / З укр. // Бажан М. Выбр. тв. Мн.

1957. П л а т н е р А. Соль жыцця; Світанне; Жыццё маё; Песня пра Мінск; Да музыкі; Певень на маёй вуліцы; Зялёны ліст; Памяці Элі Кагана: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Соль жыцця. Мн.; Я г о ж. Соль жыцця: [Верш] / З яўр. // Полымя. № 7.

1958. Х а р ы к І. «Заходзіць сонца. На вачах...»: [Верш] / З яўр. // Маладосць. № 6.

1960. К а м я н е ц к і Г. Светлы шлях; Вясна ў раёне; «Я аб'ездзіў шмат краін...»: [Вершы] / З яўр. // Камянецкі Г. Выбр. вершы. Мн.

1963. Б а й р а н Д. Г. Ода аўтарам біля супраць разбуральнікаў станкоў; Смерць героя: [Вершы] / З англ. // Байран Д. Г. Выбранае. Мн.

1966. М а л ь ц і н с к і Х. «Раней чым рынуцца на бераг і паплыць...»; «Заходзіць сонца, ў моры пата-

нае...»: [Вершы] / З яўр. // Дзень паэзіі — 66. Мн.

1969. Харык І. «Я адчуваю горад аж да слёз...»; «Вечар, і цёплыя росы...»; «Стукае вецер, грыміць па акне...»; «Заходзіць сонца...»: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.; Пушкін А. У Сібір: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 6.

1972. Бажан М. На левым беразе: [Верш] / З укр. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Луначарскі А. Экспромт / З рус.; Джамбул. «Паслухай, у дымных гарах Дагестана...» / З каз.: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6.

1975. Рыльскі М. У сенакос; Восень; Бажан М. На левым беразе; Яр; Галаваніўскі С. Клёны; Песня; Голуб: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1978. Ціханаў М. «У аснежнай вячэрняй Любляне...»: [Верш] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.

1982. Луначарскі А. Экспромт / З рус.; Рыльскі М. Янка Купала: («Хто быў цяплом вачэй яго сагрэты...») / З укр.: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Бажан М. На левым беразе: [Верш] / З укр. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.

1983. Маякоўскі У. На ўвесь голас: [Уступ да паэмы] / З рус. // Маяковский В. Избранное. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Гэлэбэ: [Верш] / Тэрч. Г. Бејйукага // Ингилаб вэ мэдэнијјэт. 1951. № 5. Вэтэнэ: [Верш] // Эдэбийят гэзети. 1953. 28 февр.; Алчыш Октјабра: [Верш] / Тэрч. Л. Вэлизадэ // Улдуз. 1977. № 10.

На англійскую мову. The River / Transl. L. Zelikoff // Soviet Literature. 1962. Nr 8; The Partisans; Native Bread; Death of a Soldier; The Wave / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Memorable meetings // National Poets of Byelorussia. Mn., 1973; Oh What Do the Nightingales Sing?; Homeland Bread; Lights / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Гутарка пра шчасце: [Верш] / Пер. М. Херанян // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Слава нашай Радзімы / Пер. Пагасян; Вызваленаму Мінску; Партызаны; Гораду, які стаіць на беразе Дзвіны; Гутарка пра шчасце; Ліст з палону / Пер. О. Туманян: [Вершы] // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Салдаты мэлэт; Райгуырэн зэххы кэрдзын: [Вершы] / Бестауты Г., Пухаты А. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Завръщане: [Верш] / Прев. Б. Димитрова // Младежка искра. 1945. 31 юли; 1946. 19 май; Партизани; На белорус: [Вершы] / Прев. Н. Антонов // Поезия на победата. София, 1955; Правдата Ленинска: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Българо-съветска дружба. 1965. № 9.

На венгерскую мову. Beszélgetés a boldogságról; Boldog családban / F. Lator L. // A szovjet költészet antológiája. Budapest, 1955.

На грузінскую мову. Пасылка: [Верш] / Пер. І. Кемяршэлідзе // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967.

На латышскую мову. «Es nesaku, ka mūžam jaunam būt...» / Atdz. J. Rainis // Cīna. 1959. 12 Sept.; Savādnieki; Viesi; Upe; Dziesma zem zvaigznēm / Atdz. A. Balodis; Tikšanās ar Ameriku; Ugunis / Atdz. I. Auzins; // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Upe / Atdz. A. Balodis // Karogs. 1960. Nr 8; Dzimtenes maize / Atdz. J. Stulpāns // Karogs. 1968. Nr 7; Pad Celš. 1972. 24 Jūn.; «Es nesaku, ka mūžam jaunam but» / Atdz. J. Rainis // Rainis J. Kopoti raksti. Rīgā, 1980.

На літоўскую мову. Baltarusijos liaudies laiškas didziajam Stalinui / Vert. F. Sodainis, A. Dabulis // Raud. artojas. 1936. Liep. 16 / У сааўт.; Dvilika dainu... Klimui Efremovičiui Vorošilovui / Vert. V. Zalionis, F. Sodainis, J. Skribliukas, V. Viskaras // Raud. artojas. 1936. Spal. 21 / У сааўт.; Vasario diena / Vert. O. Miciūte // Pergale. 1949. Nr 1; Slove Spaliui; Palaiminimas; Po Tevynes dangumi / Vert. A. Skinkys; Vadas; Miestui ties Dvina; Vakarines mintys / Vert. V. Blože; Gimtines duona; Kareivio mirtis / Vert. P. Keidošius; Išvaduotam Minskui / Vert. E. Mieželaitis // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Vakarines mintys / Vert. V. Bloze; Raikomas; Sieliai / Vert. T. Tilvytis; Išvaduotam Minskui / Vert. A. Churginas; Po Tevynes dangumi / Vert. A. Skinkys; Mielas regejimas; Tautietei; Pokalbis su okeanu / Vert. A. Žukauskas // Atplaukia Nemumu daina. Vilnius, 1958; Tautietei / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1958. Nr 9; Sieliai / Vert. T. Tilvytis // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugp. 15; Raikomas / Vert. T. Tilvytis // Lit. ir menas. 1958. Rugp. 9; Iki naujo susitikimo! // Lit. ir menas. 1958. Rugp. 27; Upe / Vert. A. Žukauskas // Lit. ir menas. 1965. Liep. 3; «Partizanai, partizanai...» / Vert. S. Žlibinas // Kalba Vilnius. 1975. Nr 12; Partizanas / Vert. S. Žlibinas // Tiesa. 1984. Rugp. 4.

На мангольскую мову. Эргэж бид ирнээ!; Жаргал гэжюувэ?: [Вершы] / Орч. Д. Гомбожав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На нямецкую мову. Der Fluss / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1962. H. 8.

На польскую мову. Dwanaście pieśni / Tł. W. Kowalski // Orka. 1936. 14 wrześ. / У сааўт.; Powrót / Tł. B. Żyranik // Kultura. 1946. Nr. 5; Piewca ludu białoruskiego // Wieś. 1950. Nr 13; Pod niebem ojczystym / Tł. A. Cesarz // Żołn. pol. 1959. Nr 3; Śmierć żołnierza / Tł. A. Teczyński // Nowa Kultura. 1961. Nr 13; Rzeka / Tł. J. Osiński // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Letni dzień; Dąbrowa / Tł. T. Chróścelewski // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Ziemia / Tł. J. Huszcza // Odgłosy. 1977. Nr 45; Ziemia / Tł. J. Huszcza; Dąbrowa / Tł. T. Chróścielewski // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. Избранное: Стихотворения и поэмы. М., 1957.

Родине и вождю: Стихи и песни о Сталинской конституции / Пер. А. Шарапов, И. Гурвич, К. Титов. Мн., 1938 / У сааўт.

Двенадцать песен... / Пер. А. Безыменский и др. Мн., 1940 / У сааўт.

Под небом Родины: Стихи и поэмы. М., 1950.

Под знаменем побед. Стихи и поэмы. Мн., 1952. Рэц.: Новыя кнігі // Калг. праўда. 1952. 1 ліст.

Дни великого времени: Стихи. М., 1965.

Наш лес: Стихи. Мн., 1966.

Облака над лесом: Стихи. М., 1972.

Стихотворения. М., 1973. (Б-ка сов. поэзии).

Мать и сын; Из цикла «Краса молодости»: («Стелются листья, стелются долу...»): [Вершы] / Пер. М. Рудерман // Сборник белорусской поэзии. М.; Л.; 1930, Кара: [Верш] / Пер. Б. Левман // Антология белорусской литературы. М., 1934; Про весну и революцию / Пер Ф. Волькенштейн, С. Липкин; Ночь в войсковых лагерях / Пер. А. Муратов: [Паэмы] // Поэты Белоруссии. М., 1934; Письмо белорусского народа великому Сталину / Пер. А. Безыменский и др. // Известия. 1936. 11 июля; ЛГ. 1936. 15 июля; Правда. 1936. 11 мая; Рабочий. 1936. 11 июля / У сааўт.; На страже: [Верш] / Пер. А. Шарапов // ЛГ. 1936. 15 сент.; Десять песен о нашей непобедимой Красной армии, ее творце и вдохновителе великом Сталине, о ее полководце Клименте Ворошилове: [Верш] / Пер. А. Безыменский и др. // Правда. 1936. 11 сент. / У сааўт.; Выполненная присяга: (Из поэмы «Мужество») // Рабочий. 1936. 21 янв.; Двенадцать песен... / Пер. И. Безыменский и др. // Там жа. 1936. 11 сент. / У сааўт.; Условный знак: [Верш] / Пер. А. Кушерлток // Там жа. 1937. 8 марта; Письмо брату: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1937. 5 дек.; Речь вождя: [Верш] // Там жа. 1937. 13 дек.; На страже: [Верш] / Пер. Е. Сокол // Тридцать дней. 1938. № 2; Родине и Вождю: [Вершы] / Пер. А. Шарапов, И. Гурвич, К. Титов // Сов. Бел. 1938. 14 мая; Сталин. молодёжь. 1938. 14 мая / У сааўт.; Родным братьям: [Верш] / Пер. М. Исаковский, П. Семынин // Братьям украинцам и белорусам. М., 1939; ЛГ. 1939. 26 сент.; Родным братьям: [Верш] / Пер. С. Городецкий // Моск. большевик. 1939. 22 сент.; Памятник: [Верш] / Пер. А. Куперштток // Сов. Бел.

1939. 21 янв.; Условный знак: [Верш] / Пер. А. Купершток // Там жа. 1939. 28 янв.; Перед разведкой: (Отрывок из пьесы «Над Березой-рекой») / Пер. И. Гурвич // Там жа. 1939. 18 февр.; На Борисов: Отрывок из п'есы «Над Березой-рекой» / Пер. И. Гурвич, А. Купершток // Там жа. 1939. 11 июля; Наши дни: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Стихи и песни народов СССР о Сталине. Мн., 1940; Летом: [Верш] / Пер. А. Купершток // Комс. правда. 1940. 31 июля; Над рекой Березиной: Отрывок из пьесы / Пер. А. Шарапов // Сталин. молодежь. 1940. 18 февр.; К белорусской молодежи: [Верш] // Комс. правда. 1941. 21 авг.; Смелее в бой!: [Верш] // Сов. Бел. 1941. 23 июня; К белорусской молодежи; Вождь; Колхозный сторож; Не спите!: [Вершы] / Пер. Ц. Солодарь, С. Левман, Л. Шифферс // За Советскую Белорусь. М., 1942; Герой: [Верш] / Пер. Д. Кедрин // Октябрь. 1942. № 1—2; Сталин с нами / Пер. Ц. Солодарь; Встречай защитников своих /Пер. М. Земаховская; Мстители / Пер. Б. Бендик; Родной хлеб / Пер. Д. Еремин: [Вершы] // Беларусь в огне. М., 1943; К белорусской молодежи; Колхозный сторож: [Вершы] / Пер. Ц. Солодарь // Белоруссия борется. М.; Л., 1943; Партизаны: [Верш] / Пер. Б. Бендик // Новый мир. 1943. № 12; Лес: [Верш] / Пер. В. Звягинцева // Беларусь. 1944. № 1; Смерть солдата / Пер. Д. Бродский; Письмо из неволи / Пер. Н. Сидоренко: [Вершы] // Там жа. 1944. № 3; Беларуси: [Вершы] // Правда. 1944. 3 июля; Возвращение: [Верш] / Пер. М. Зенкевич // Огонек. 1945. № 17; Новый дом: [Верш] / Пер. А. Купершток // Комс. правда. 1945. 21 февр.; О чем поют соловьи: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1946. № 4; Белоруссии: [Верш] / Пер. Н. Браун // Там жа. 1946. № 7—8; Посылка: [Верш] / Пер. И. Садофьев // Ленинград. 1946. № 3—4; Летний день: [Верш] / Пер. А. Кленов // Огонек. 1946. № 28; Под небом родины; О чем поют соловьи / Пер. Б. Кежун; Беларуси / Пер. Н. Браун; Лес / Пер. А. Азаров; Признанье / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Поэты Белоруссии. М., 1947; Летний день: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Ленингр. правда. 1947. 21 авг.; Мужество: Отрывки из поэмы / Пер. А. Кленов // ЛГ. 1947. 22 янв.; Летний день; Радость / Пер. А. Прокофьев; Новогодний тост; Лес; Возвращение / Пер. В. Азаров; О чём поют соловьи; Вечерние думы; Туча; Партизаны; Смерть солдата; Под небом Родины / Пер. Б. Кежун; Письмо из неволи / Пер. Е. Рывина; Родной хлеб; Посылка; Победа / Пер. И. Садофьев; Беларуси / Пер. Н. Браун; Признанье / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Над Березой-рекой: (Драматическая поэма в 4-х действиях) / Пер. А. Прокофьев, Н. Браун // Белорусская драматургия. Л.; М., 1949; Разговор о счастье: [Верш] / Пер. В. Потапов // Дружба народов. 1949. № 1; Райком: [Верш] / Пер. В. Звягинцева // Новый мир. 1949. № 2; От всего сердца: [Верш] / Пер. Б. Иринин, Д. Осин // Сов. Отчизна. 1949. № 5 / У сааўт.; Любимому Сталину слава!: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Гудок. 1949. 4 дек.; Здравица: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Там жа. 1949. 18 дек.; Отчизны нашей слава: [Верш] / Пер. И. Клаз // Сов. Бел. 1949. 23 февр.; Великий сталинский закон: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Там жа. 1949. 5 дек.; Песня славы: [Верш] // Славим Отечество. М., 1950; Тебе, страна Советов. М., 1950; Разговор о счастье: [Верш] / Пер. В. Потапов // Слово с эстрады. М., 1950; Наказ отца: [Верш] / Пер. А. Кленов //Молодой колхозник. 1950. № 3; Всегда живой: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1950. 22 апр.; Ленин: (Из поэмы «Мужество») / Пер. А. Шарапов // Сталин. молодежь. 1950. 19 апр.; От всего сердца / Пер. В. Росляков / У сааўт.; Ночь в войсковых лагерях: (Отрывок из поэмы) / Пер. А. Муратов; Радость / Пер. А. Прокофьев; Письмо из неволи / Пер. Е. Рывина; Посылка; Победа / Пер. И. Садофьев; Партизаны; Под небом родины / Пер. Б. Кежун; Беларуси / Пер. Н. Браун; Девушка из Климович; Новогодний тост / Пер. М. Цейтлин; Возвращение / Пер. В. Азаров: [Вершы] // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Победа: [Верш] // Заря. 1951. 9 мая; Великий Сталинский закон: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1951. 5 дек.; Летний день; Перед весной; Напутствие; Родные образы; Первомайский салют / Пер. А. Прокофьев; Признанье / Пер. Г. Семенов; Клятва; Сны мальчика / Пер В. Шефнер; Новогодний тост; Облака; Освобожденному Минску; Письмо из неволи / Пер. П. Семынин; Родине; Слава Октябрю / Пер. В. Рождественский; Городу на Двине / Пер. Л. Друскин; О чем поют нам соловьи; Под небом родины; Вечерние думы; Партизаны / Пер. Б. Кежун; Лес / Пер. М. Исаковский; Родной хлеб / Пер. С. Обрадович; Раздумье под Новый год / Пер. Б. Иринин; Возвращение / Пер. Н. Заболоцкий; Разговор о счастье / Пер. М. Комиссарова; Отчизны нашей слава / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Минск: [Верш] // Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1952. 4 дек.; Вождь / Пер. С. Обрадович; Наказ отца; Клятва вождя / Пер. А. Кленов: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Песня славы: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Родина моя. М., 1953; Река: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Огонек. 1953. № 8; Дума о Сталине: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1953. № 2; Слово миру: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сталин. молодежь. 1953. 11 янв.; Слава Октябрю / Пер. В. Рождественский; Под небом Родины / Пер. Б. Кежун; Разговор о счастье / Пер. М. Комиссарова: [Вершы] // Возрожденная земля. М., 1954; Песня славы: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Голоса друзей. М., 1954; Строители; Гости: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1955. 24 сент.; Долголетье: [Верш] // Сов. Бел. 1955. 27 сент.; Огни; Жалоба; О химии и о поэзии: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Сов. Отчизна. 1957. № 1; Моей Беларуси: [Верш] / Пер. Ревич // ЛГ. 1958. 30 дек.; Мой край родной, моя Отчизна!: [Верш] / Пер. В. Титов // Сов. культура. 1958. 30 дек.; Слово в дискуссии: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Звезда. 1959. № 1; Беларусь: [Верш] // Сов. Бел. 1959. 1 янв.; Огни: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Парус. 1960. № 3; Признание: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1960. 14 июня; Гости: [Верш] // Сов. Бел. 1961. 20 авг.; Строители; Гости: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; Лес: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Сто лучших стихотворений поэтов народов СССР. М., 1963; Гости: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1964. № 7; ЛГ. 1964. 25 июня; Минск: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Зорька. 1964. 3 июля; Возвращение домой: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Ленингр. правда. 1964. 17 июля; Возвращение: Цикл стихов / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1965. № 6; Минские урочища: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1965. 6 июля; Белорусские сыны: [Верш] / Пер. К. Титов // Знамя юности. 1965. 6 июля; Белорусские сыны: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Коммунист Тадж. 1965. 20 нояб.; Правда. 1965. 4 июля; Горох: [Верш] / Пер. В. Кириллов // Коммунист Тадж. 1965. 24 нояб.; Правда. 1965. 12 сент.; Беларусь: [Верш] // Комсомолец Тадж. 1965. 19 нояб.; Ленинабад. правда. 1965. 21 нояб.; Моление о дожде: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Лит. Россия. 1965. 2 июля; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сел. газ. 1965. 6 июля; О дружбе; Волна: [Вершы] // Сов. Бел. 1965. 6 июля; Лес; Райком: [Вершы] / Пер. М. Исаковский, В. Звягинцева // Священная война. М., 1966; Одно сердце: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1966. № 50 / Памылкова пад прозв. П. Броўка; Волна: Баллада / Пер. А. Шарапов // Сов. Каракалп. 1966. 20 апр.; Плоты: [Верш] / Пер. Н. Браун // Все трудом становится, все трудом славится. Мн., 1967; Родной хлеб; Наш стяг: [Вершы] / Пер. С. Обрадович, А. Прокофьев // Поэты Белоруссии. М., 1967; Начало весны; Напутствие; Освобожденному Минску: [Урыўкі з вершаў] // Неман. 1967. № 10; Родной хлеб: [Верш] / Пер. С. Обрадович; Наш стяг: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Сто раз проклятый...: [Верш] / Пер. Е. Бандуренко // Знамя коммунизма. 1969. 6 нояб.; Отчизны нашей слава / Пер Н. Браун; Напутствие / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Лес / Пер. М. Исаковский; Райком / Пер. В. Звягинцева: [Вершы] // Великая Отечественная. Стихотворения и

поэмы: В 2 т. М., 1970. Т. 1; Наша слава; Огни; Жалоба: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Лось; Радуга: [Вершы] / Пер. Ю. Кушак // Работница. 1971. № 11; Лес: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Индуст. Запорожье. 1971. 24 окт.; Гости: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Зори братства. М., 1972; Молодость: [Верш] // Вожатый. 1972. № 11; Знамя коммунизма. 1972. 17 сент.; «Я спал. И сны мои летели...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; Великой родины Закон: [Верш] / Пер. Н. Чуковский // Песня братства. Л., 1972; Наш стяг: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Союз нерушимый. М., 1972; В мире книг. 1972. № 12; Полет: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Нева. 1972. № 10; Присяга: [Верш] / Пер. В Рождественский // Красная звезда. 1972. 22 апр.; Смерть солдата: [Верш] / Пер. Б. Кежун // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Лес / Пер. М. Исаковский; Райком / Пер. В. Звягинцева: [Вершы] // Великая Отечественная: Стихотворения и поэмы: В 2 т. 2 изд., доп. М., 1975. Т. 1; О книгах: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; «Зачем гадать, мечтая о далеком...» / Пер. Н. Браун; Ягоды; «Я спал, и сны мои летели...»; Радуга / Пер. Я. Хелемский; Упорство / Пер. Г. Куренев; Смерть солдата / Пер. Н. Панченко; Возвращение / Пер. Н. Заболоцкий: [Вершы] // Советская поэзия. М., 1977. Т. 1; «Зачем гадать...»; День войны; Лес; Разговор с океаном: [Вершы] / Пер. Н. Браун, Я. Хелемский, М. Исаковский // 60 лет советской поэзии: Поэзия народов СССР. М., 1977. Т. 3; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; Гости: [Верш] // Молодежь Грузии. 1978. 26 окт.; Родной хлеб: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Баллада о хлебе. Кишинев, 1979; Наш лес / Пер. И. Мазнин; Радуга; Разговор о счастье / Пер. Ю. Кушак: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Наш стяг: [Верш] // Красная площадь. М., 1979; Наш стяг: [Верш] // Агитатор. 1980. № 16; Разговор с океаном: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Зов моря. Одесса, 1982; Гости: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Союз нерушимый: Поэзия народов СССР. М., 1982; Простор. 1982. № 12; Сны мальчика / Пер. В. Шефнер; Живое слово / Пер. А. Прокофьев; Веет ветер; Единое сердце / Пер. С. Ботвинник: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; День войны: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Венок славы. М., 1983. Т. 1; Живое слово; Летний день / Пер. А. Прокофьев; Лес / Пер. М. Исаковский: [Вершы] // Прекрасен наш союз. М., 1984; Лес: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Народ-победитель. М., 1985; Вечерние думы; Партизаны: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Партизанская слава. Л., 1985; Лес / Пер. М. Исаковский; Райком / Пер. В. Звягинцева: [Вершы] // Стихи военных лет 1941—1945. М., 1985; Стихи о Великой Отечественной: В 2 кн. М., 1985. Кн. 1.

На таджыкскую мову. Рузи тобистон; Хоби писарак; Тасвирхои азиз; Ба Мински озод; Ба Ватан: [Вершы] / Тарч. М. Фархат // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Тасвирхои азиз: [Верш] / Тарч. М. Фархат // Комсомоли Точикистон. 1965. 26 ноябрь; Буд бо ман калби ту: [Верш] / Тарч. С. Маъмур // Там жа. 1965. 28 ноябрь; Хоб буд ё орзу: [Верш] / Тарч. Х. Файзулло // Маориф ва маданият. 1965. 20 ноябрь; Рузи тобистон: [Верш] / Тарч. М. Нодир // Там жа. 1965. 25 ноябрь; Хоби писарак: [Верш] / Тарч. С. Халимшо // Точикистони Совети. 1965. 20 ноябрь; Хакикати Ўзбекистон. 1966. 13 апр.; Мавч: [Верш] / Тарч. А. Шукухи // Точикистони Совети. 1965. 21 ноябрь.

На татарскую мову. Сандугачлар ни дип сайрыйлар: [Вершы] / З. Нури тэрж. // Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968.

На ўзбекскую мову. Райком; Ўрокчи аёллар кўшиги; Тантана; Боланинг Тушлари; Совет ўлкасининг кизи: [Вершы] / Шункор тарж // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Нут: [Верш] / С. Куканбеков тарж. // Ленин учкуни. 1967. 6 июн.

На ўкраінскую мову. Поезіï: Вибране / Пер. Д. Паламарчук. К., 1975. Рэц.: К а ч к а н В. Поезія з життя // Друг читача. 1975. 27 лист.

Пісні / Пер. П. Усенко // Молодняк. 1937. № 3, 4 / У сааўт.; Пісня Орджонікідзе / Пер. П. Усенко // Комсомолець Укр. 1937. 2 лют.; Літ. газ. 1937. 23 лют. / У сааўт.; Перемога: [Верш] / Пер. С. Крижанівський // Дніпро. 1945. № 11—12; Про книги: [Верш] / Пер. Л. Первомайський // Вітчизна. 1947. № 7; Слово проводиря: [Верш] / Пер. М. Зісман // Дніпро. 1947. № 2; Новорічний тост: [Верш] / Пер. В. Сосюра // Там жа. 1947. № 9; Повернення; Перемога: [Вершы] / Пер. М. Зісман // Україна. 1947. № 2; Літній день; Клятва; Радість; Привітання Вітчизні; Хмарки; Покликав нас батько до бою; Присяга; Посилка; Білорусі; Лист з неволі; Про книги; Війна одгриміла; Перемога: [Вершы] / Пер. В. Сосюра і інш. // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Клятва: [Верш] / Пер. В. Сосюра // Рад. жінка. 1948. № 1; Вітчизни горда слава: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Вітчизна. 1949. № 8; Ріка: [Верш] / Пер. Я. Шпорта // Там жа. 1953. № 1; Слава Жовтневі / Пер. П. Сліпчук; Наша єдність / Пер. О. Ющенко; Літній день / Пер. П. Воронько; Ягоди / Пер. Ф. Гарін: [Вершы] Пісні з Білорусі. К., 1957; Літній день: [Верш] / Пер. П. Воронько // Дніпро. 1957. № 9; Слава єдності нашій: [Верш] / Пер. К. Журба // Деснянська правда. 1957. 20 вер.; Слава єдності нашій: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Літ. газ. 1957. 13 серп.; Слава єдності нашій!: [Верш] / Рад. Крим. 1957. 22 вер.; Слава Жовтневі: [Верш] / Пер. П. Сліпчук // Рад. Україна. 1957. 17 вер.; Ювілейна анкета «Вітчизни» // Вітчизна. 1967. № 8; Стократ проклятий: [Верш] // Пер. Е. Бандуренко // Знамя коммунизма. 1969. 6 нояб.; Мужність: [Урывак з паэмы]; Літній день; Освідчення; Присяга; Партизани; Про що співають солов'ї; Посилка; Рідний хліб; Гай; Білорусі; Про книги; Смерть солдата; Лист із неволі; Сни хлопчика; Під небом Батьківщини; Будівники; Зустріч з Америкою; Білорусь: [Вершы] / Пер. С. Голованівський і інш. // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Лось: [Верш] / Пер. Ю. Кушак // Півд. правда. 1974. 28 сент.; Дні сучасності; Розмова з маленькими друзями; Білорусії сини: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда // Сільські вісті. 1974. 21 груд.; «Я барви і слово заплів у вінок...»; Пісня; Благання дощу; Булорусії сини; В дорозі: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда // Нагнибіда М. День побачення. К., 1977; Наша єдність: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Рад. Україна. 1978. 29 груд.; Наш прапор / Пер. В. Сидоренко; Розмова про щастя; Вітчизни нашої закон / Пер. Р. Лубківський; День війни; Слово миру / Пер. В. Коломієц; На нивах колгоспних / Пер. А. Таран; Влітку / Пер. Д. Шупта; Веселка / Пер. М. Нагнибіда; Ягоди / Пер. П. Горецький: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Земля: [Верш] / Пер. Д. Павличко // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

На французскую мову. Rencontres inoubliables // Poètes nationaux de la Biélorussie. Mn., 1973; Le pain de mon pays; Les rêves d'un garson; La mort d'un soldat // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Чуралахран килне сыру; Ял хуралси; Тавранни; Пелетсем; Серен кепере: [Вершы] / Г. Чаржов кусарна // Тарна сасилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Chces-li poznat', jaký je dnes kraj naš; Z čistého srdce; Letní den; Dopis bratrovi; Slavici, o čem zpiváte?; Večérní myšlenky; Partyzáni; Bilá Rusi!; Smrt vojáka; Dopis z nesvobody; Sny chlapce; Pod nebem otciný / Přel. J. Hořec // Básníci Bílé Rusi. Praha, 1955.

На яўрэйскую мову. Вялікаму Сталіну ад беларускага народа: [Паэма] / Пер. З. Аксельрод, Г. Камянецкі. Мн., 1938 / У сааўт.

Радзіме і правадыру: [Вершы] / Пер. З. Цялесін, Х. Мальцінскі, Г. Шведзік // Штэрн. 1938. № 7 / У сааўт.

1.6.

А д н а г о д к і: [Зборнік вершаў] Мн., 1936 / Скл. і апрац. з інш.

Б е л а р у с ь: Альманах I. М., 1943 / Рэд. з інш.

Б е л а р у с ь в огне. М., 1943 / Рэд.

А л ь м а н а х 2. Мн., 1945 / Рэд. з інш.

А н т о л о г и я белорусской поэзии. Л., 1948 / Рэд. з інш.

П у ш к і н А. Выбр. тв. Мн., 1949 / Рэд. з інш.

Г у р л о А. Выбр. тв. Мн., 1950 / Рэд. з інш.

Купала Я. Избранное. М.; Л.; 1950 / Рэд. з інш.

Янка Купала: Зборнік матэрыялаў аб жыцці і творчасці. Мн., 1955 / Рэд.

Белорусское искусство. Сборник статей и материалов. Мн., 1957 / Рэд. з М. Лужаніным.

Нарысы па гісторыі беларускай мовы: Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн., 1957 / Рэд. з інш.

Фарміраванне і развіццё беларускай сацыялістычнай нацыі. Мн., 1958 / Рэд. з інш.

Беларускі эпас. Мн., 1959 / Рэд.

Жыдовіч І. Янка Купала: Жыццё і творчасць: Альбом. Мн., 1959 / Рэд. з інш.

Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн., 1959 / Рэд. з К. Атраховічам [К. Крапівой].

Фіглоўская Л. Творчасць Якуба Коласа. Мн., 1959 / Рэд.

Беларускія частушкі: Зборнік. Мн., 1960 / Рэд.

Казкі і легенды роднага краю. Мн., 1960 / Рэд.

Пытанні рэлігіі і атэізму. Мн., 1960 / Рэд. з інш.

Янкоўскі Ф. Крылатыя словы і афарызмы. З беларускіх літаратурных крыніц. Мн., 1960 / Рэд.

Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1961 / Рэд. з інш.

Беларускае мастацтва: Зб. артыкулаў і матэрыялаў. Мн., 1962 / Рэд. з інш.

Кабашнікаў К. Нарысы па беларускаму фальклору. Мн., 1963 / Рэд.

Бондарчик В., Федосик А. А. К. Сержпутовский. Мн., 1966 / Рэд.

Пятровіч С. Народныя тэатры Беларусі. Мн., 1966 / Рэд. з А. Сабалеўскім.

Беларуская народная вусна-паэтычная творчасць. Мн., 1967 / Рэд. з інш.

У. І. Ленін у беларускай народнай творчасці. Мн., 1967 / Рэд.

450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968 / Рэд.

Кабашнікаў К. Ад традыцыйнага фальклору да рэвалюцыйнай паэзіі. Мн., 1969 / Рэд.

Праблемы сучаснага беларускага фальклору. Мн., 1969 / Рэд. з М. Грынблатам.

Сабаленка Э. Этнаграфічная спадчына Якуба Коласа. Мн., 1969 / Рэд.

Фядосік А. Беларуская народная сатырычная проза. Мн., 1969 / Рэд.

Беларускі фальклор. Хрэстаматыя. Мн., 1970 / Рэд.

Вобраз У. І. Леніна ў беларускім мастацтве: [Зборнік]. Мн., 1970 / Рэд. з інш.

Лазарук М., Лянсу А. Уводзіны ў літаратуразнаўства. Мн., 1970 / Рэд.

2.1.

На беларускай мове. Ватацы Н. Пятро Глебка: Кароткі бібліягр. даведнік. Мн., 1957.

2.2.

На беларускай мове. Барсток М. Пятро Глебка: Паэтычная творчасць. Мн., 1952. Рэц.: Бур'ян Б. Навокал паэтычных твораў // Полымя. 1953. № 7.

Барсток М. Пятро Глебка: (Да 60-годдзя з дня нараджэння). Матэрыял у дапамогу лектару. Мн., 1965.

Перкін Н. Пятро Глебка. Мн., 1955.

Песняр мужнасці: Кніга пра Пятра Глебку. Мн., 1976. Рэц.: Базарэвіч М. Даніна павагі паэту // Звязда. 1977. 19 крас.; Мальдзіс А. Калектыўны партрэт песняра // Полымя. 1977. № 6.

Пятро Глебка: Наглядны вучэбны дапаможнік па бел. літаратуры. Мн., 1967.

2.3.

На беларускай мове. Аб увекавечанні памяці П. Ф. Глебкі // ЛіМ. 1970. 29 мая; Азгур З. Жывой паэзіі крыніца: 80 год з дня нараджэння П. Глебкі // Нар. асвета. 1985. № 7; Яго ж. З таго, што помніцца: Успаміны // Полымя. 1964. № 8; Яго ж. Не магу паверыць... // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Александровіч А. Беларуская савецкая паэзія // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 3; ЛіМ. 1936. 23 лют.; Аляхновіч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 136—139, 145—147; Яго ж. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981. С. 39—40; Атрошчанка А. «Над Бярозай-ракой» // Вольная праца. 1940. 12 мая; Аўрамчык М. Такі ён быў // Маладосць. 1975. № 7; Ахрыменка П. Творчасць паэта і фальклор // Нар. асвета. 1965. № 7; Багун М. За паэзію гарачага пачуцця // ЛіМ. 1935. 28 снеж.; Барсток М. Адданы сын народа // Там жа. 1980. 4 ліп.; Яго ж. «Каб расцвіла Радзіма ў мірных зорах» // Звязда. 1975. 6 ліп.; Яго ж. Пятро Глебка // Беларусь. 1955. № 7; Яго ж. Пятро Глебка // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн., 1956; Яго ж. Песняр мужнасці // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1980. № 3; Яго ж. Песняр працы і барацьбы // Сав. школа. 1955. № 5; Барысевіч О. Новая беларуская опера «Кветка шчасця» // Віцеб. рабочы. 1940. 14 лют.; Барысенка В. Вобраз вялікага Сталіна ў беларускай паэзіі // Наст. газ. 1949. 15 снеж.; Бечык В. Паўлюк Трус: Голас вясны далёкай: (Лісты да Пятра Глебкі) // Дзень паэзіі — 84. Мн., 1984; Брандабоўскі У. Песняр мужнасці: Творчасць П. Ф. Глебкі ў курсе 10-га класа // Наст. газ. 1967. 15 лют.; Яго ж. Песняр мужнасці // Нар. асвета. 1975. № 7; Броўка П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Яго ж. Нашы вынікі і нашы задачы // ЛіМ. 1951. 24 крас.; Яго ж. Незабыўны паэт і чалавек // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1978. Т. 6; Яго ж. Паэзія Пятра Глебкі дзён Айчыннай вайны // Там жа. Т. 7; Яго ж. Пра незабыўнага сябра: [Успаміны] // Беларусь. 1974. № 1; Яго ж. Творчасць Пятра Глебкі // Глебка П. Нашай славы зара. Мн., 1947; Яго ж. Удасканаліць свой паэтычны голас // ЛіМ. 1936. 7 крас.; Буйло К. Родных песень валадар // Буйло К. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 2; Бурносаў В. Чарадзей слова // Звязда. 1965. 6 ліп.; Бур'ян Б. Адрас паэзіі // ЛіМ. 1956. 28 студз.; Бэндэ Л. На літаратурным фронце: Артыкул першы // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Бялевіч А. Землякі // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970; Яго ж. Зямляк дабрадзей // Наст. газ. 1975. 18 кастр.; Яго ж. Сардэчна і мужна // Глебка П. Вершы. Мн., 1975; Бярозкін Р. Аб вершах // ЛіМ. 1940. 11 сак.; Яго ж. Адна старонка // Бярозкін Р. Спадарожніца часу. Мн., 1961; Яго ж. З трывогамі і радасцямі: 70 год з дня нараджэння Пятра Глебкі // Беларусь. 1975. № 7; Яго ж. На паэтычныя тэмы // ЛіМ. 1937. 2 ліст.; Яго ж. Нашы п'есы // Там жа. 1940. 5 чэрв.; Валынец Г. Сустрэча з пісьменнікам // Наст. газ. 1965. 31 ліп.; Васільева М. «Святло з Усходу» // Віцеб рабочы. 1957. 10 снеж.; Верабей А. Шчырая і мужная песня паэта // Полымя. 1985. № 7; Вечар, прысвечаны П. Ф. Глебку // Наст. газ. 1955. 29 вер.; Вітка В. Дзякуй табе, майстар!.. // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Яго ж. Майстар // Вітка В. Урокі. Мн., 1982; Вішневіч. Супроць нацдэмаўскай кантрабанды // Звязда. 1933. 3 крас.; Вялюгін А. Пачэсны шлях // ЛіМ. 1955. 24 вер.; Яго ж. Паэзія Пятра Глебкі // Полымя. 1955. № 11; Яго ж. У пасаг Беларусі // Беларусь. 1965. № 7; Яго ж. Харастсво жыцця і слова // Вялюгін А. Выбр. тв.; У 2 т. Мн. 1984. Т. 2; Глебка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1984. Т. 1; Яго ж. «Я разгадаць наступны дзень прыйшоў...»: [Успаміны пра паэта] / Зап. З. Федчанка // Віцеб. рабочы. 1985. 5 ліп.; Вяч. Мінск. 1985. 6 ліп.; Галубок Э. Пад знакам рашучай перабудовы // Узвышша. 1931. № 1; Гарачун Е. Метадычная распрацоўка вершаў П. Глебкі «Да моладзі» і «Партызаны» ў плане літаратурнага чытання ў VII класе // У дапамогу настаўніку. 1954. № 2; Яго ж. Прывіццё зацікаўленасці і любові да роднай мовы // Наст. газ. 1947. 11 снеж.; Гарэлік Я. Цяпло роднай краіны // Звязда. 1985. 12 ліп.; Сов. Бел. 1985. 12 июля; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981. С. 279, 283; Глебка Н. [Уступны арт. да публікацыі твораў П. Глебкі] // Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980; Глыбоцкі Т. З літаратурных краёў // Чырв. змена. 1927. 1 снеж; Гніламёдаў У. З Леніным у сэрцы: (Беларуская паэтычная Лeнініяна) // Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976; Яго ж. Нашчадкам у спадчыну // Звязда. 1980. 6 ліп.;

Яго ж. Традыцыі і наватарства. Мн., 1972. С. 91—92; Гурскі І. Палымянае слова // ЛіМ. 1955. 24 вер.; Грынчык М. Паэтычны шлях П. Глебкі // Глебка П. Вобразы роднай краіны. Мн., 1964. Яго ж. Пятро Глебка // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн., 1963. Вып. 5; Яго ж. Пятро Глебка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2; Яго ж. «Эпоха маю акрыляе хаду...» // Звязда. 1985. 6 ліп.; Да юбілею // ЛіМ. 1965. 6 ліп.; 25-годдзе літаратурнай дзейнасці П. Глебкі // Мін. праўда. 1950. 29 ліст; Дзюба У. Запомнілася назаўсёды // ЛіМ. 1985. 5 ліп.; Дорскі І. Значны ўклад у справу развіцця беларускага мастацтва // Віцеб. рабочы. 1952. 13 студз.; Яго ж. Пошукі вобраза // ЛіМ. 1941. 20 лют.; Яго ж. Творчая сувязь тэатра з драматургамі // Віцеб. рабочы. 1941. 11 лют.; Есакоў А. Ад тых далёкіх сустрэч // Полымя. 1981. № 8; Жыдовіч І. Паэзія праўды // Мін. праўда. 1955. 25 вер.; Яго ж. Пясняр барацьбы і працы // Наст. газ. 1955. 22 вер.; Жылуновіч Г. Тое, што не забываецца // ЛіМ. 1979. 7 вер.; За выразнасць, бальшавіцкую прынцыповасць // Там жа. 1936. 22 сак.; Залеская Л. Заметкі пра беларускую лірычную паэзію ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1958. Вып. І. С. 85—86; Залескі А., Майхровіч С. Паэт, вучоны, грамадскі дзеяч // Голас Радзімы. 1965. № 27; Іх жа. Паэт-грамадзянін, вучоны; Да 60-годдзя з дня нараджэння П. Глебкі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1965. № 4; Замоцін І. Творчы шлях П. Глебкі // Літаратура і мастацтва. Мн., 1934. Кн. 3; Застольскі М. Работа з вучнямі над вывучэннем літаратурных твораў // Наст. газ. 1949. 11 жн.; Іофе М. У адказе перад праўдай // Наст. газ. 1975. 5 ліп.; Іофе Э. І песняй жыццё адзначана // Чырв. змена. 1975. 6 ліп.; (ІС). Пятро Глебка // Ніва. 1975. 6 ліп.; Кавалёў П. Заўсёды помніць яго // ЛіМ. 1975. 4 ліп.; Казека Я. Голас гераічнай эпохі // Там жа. 1947. 18 кастр.; Камісія па літаратурнай спадчыне П. Глебкі // Там жа. 1970. 13 студз.; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 55—56, 108—109, 162—164; Карпачоў М. Аб сучаснай беларускай літаратуры // Гомел. праўда. 1946. 28 жн.; Яго ж. Вялікі Сталінскі закон // Там жа. 1947. 5 снеж.; Кашляк Р. Вершы пра вясну і мужнасць // ЛіМ. 1935. 6 снеж.; Кіркевіч А. Пятро Глебка // Гродзен. праўда. 1955. 24 вер.; Кірэенка К. Велічныя вобразы // ЛіМ. 1952. 21 чэрв.; Яго ж. Паэзія працы і міру // Там жа. 1951. 21 крас.; Клімковіч [М.] Змагацца за больш высокую якасць // Там жа. 1936. 7 крас.; Клімковіч М. Пісьменнікі-ардэнаносцы // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 2; Яго ж. Пятро Глебка // Глебка П. Пад небам бацькаўшчыны. Мн., 1947; Яго ж. Тэма Кастрычніка ў беларускай савецкай паэзіі // ЛіМ. 1949. 5 ліст.; Колас Я. [Пісьмы П. Глебку] // Колас Я. Зб. тв. У 12 т. Мн., 1964. Т. 12; Колас Я. Зб. тв. У 14 т. Мн., 1977. Т. 13; Мн., 1978. Т. 14; Конік. Беларуская савецкая літаратура на ўздыме // ЛіМ. 1934. 16 ліп.; Коўтун В. Паэзія подзвігу // Полымя. 1983. № 1; Крапіва К. У працы і ў дружбе // Там жа. 1975. № 7; Краўцова С. Ганарымся сваім земляком // ЛіМ. 1965. 6 ліп.; Кудраўцаў І. Паэт, вучоны, грамадзянін // Наст. газ. 1965. 7 ліп.; Яго ж. Пятро Глебка // Глебка П. Выбр. тв. Мн., 1952; Яго ж. Шчырае служэнне бацькаўшчыне // ЛіМ. 1950. 2 снеж.; Куніцкі С. Сталін у беларускай паэзіі // Там жа. 1936. 7 ліст.; Курловіч А. Сустрэча з паэтам // Там жа. 1961. 21 лют.; Кухараў С. Жывое слова // Там жа. 1975. 4 студз.; Кучар А. Кастрычніцкая паэма Пятра Глебкі // Там жа. 1947. 18 кастр.; Яго ж. Лірычны штамп // Там жа. 1940. 7 вер.; Яго ж. Паэт, драматург, філолаг // Полымя. 1965. № 7; Яго ж. Паэтычная творчасць Пятра Глебкі // Там жа. 1948. № 10; Яго ж. Пятро Глебка // Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1953; Яго ж. Рамантыка і абыдзённасць: «Над Бярозай-ракой» П. Глебкі ў Дзяржаўным Віцебскім беларускім тэатры // ЛіМ. 1940. 11 мая; Яго ж. Productions Становішча і перспектывы развіцця беларускай савецкай паэзіі // Полымя. 1934. № 1; Л. і Х. Вобраз жанчыны ў беларускай савецкай літаратуры // ЛіМ. 1934. 12 сак.; Ларчанка М. Пра творчую перабудову П. Глебкі // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 10; Лаўшук С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 42—46; Левін С. Абаронная паэзія // ЛіМ. 1934. 12 лют.; Яго ж. У пошуках героя // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 2; Лобан М. Душа калектыву // ЛіМ. 1955. 24 вер.; Лужанін М. Маладая руплівасць // Глебка П. Зб. тв.: У 3 т. Мн., 1969. Т. 1; Яго ж. Малады талент // Мін. праўда. 1965. 6 ліп.; Яго ж. Мужнасць сэрца // ЛіМ. 1955. 24 вер.; Яго ж. Нясталыя разважанні аб сталасці // Там жа. 1947. 16 жн.; Яго ж. Расстанне // Там жа. 1969. 23 снеж.; Яго ж. Сад маладосці // Лужанін М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1981. Т. 4; Яго ж. Тры партрэты // Полымя. 1977. № 7; Лынькоў М. Памяці таварыша і друга // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 7; Яго ж. Паэзія, сагрэтая сонцам // ЛіМ. 1965. 6 ліп.; Яго ж. [Пісьмо да П. Глебкі] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Лютаровіч Л. Мастацтва Савецкай Беларусі // Віцеб. рабочы. 1947. 23 кастр.; Майхровіч С. На новым этапе: Год работы Дзярж. выдавецтва БССР // Наст. газ. 1946. 11 крас.; Яго ж. Паэт, вучоны, грамадскі дзеяч // Голас Радзімы. 1965. № 27; Яго ж. Развітальнае слова // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Малчанаў П. Сябра даўні і верны // Там жа. 1965. 6 ліп.; Мальдзіс А. Пра дружбу і паэзію: Інтэрв'ю Пятра Глебкі для «Новай культуры» // Там жа. 1961. 4 крас.; Мароз І. Ад шчырага сэрца // Гомел. праўда. 1952. 19 ліст.; Марціновіч А. Талент самабытны, шматгранны // Наст. газ. 1980. 5 ліп.; Матусевіч А. Дзве сустрэчы // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Матэвушаў В. Слова любві і ўдзячнасці // За Радзіму. 1949. 11 снеж.; Машко В. Метадычная распрацоўка верша П. Ф. Глебкі «Партызаны» ў VII класе // У дапамогу настаўніку. 1956. № 5; Міско С. У школе яго імя // ЛіМ. 1971. 10 вер.; Міхайлаў М. Слова паэта належыць мільёнам // Маг. праўда. 1965. 6 ліп.; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978; 2 выд., перапр. Мн., 1983; Мішчанчук М., Шаўлоўская М. «Нязменна ўзначальвае Ленін...» // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 61—62: Н. К. [Кабакоў М.?] У тыя дні Пятра Глебкі // ЛіМ. 1938. 11 чэрв.; Навуменка І. Палымяны паэт і вучоны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 3; Яго ж. Палымяны публіцыст і вучоны // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Напісанне кнігі аб Мінскім трактарным заводзе // ЛіМ. 1947. 4 кастр.; Насустрач выбарам у Вярхоўны Савет: Кандыдаты непераможнага блоку камуністаў і беспартыйных // Віцеб. рабочы. 1959. 18 лют.; Незабыўнае, незабыўна... // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Некралог // Там жа. 1969. 19 снеж.; Няфёд У. Спектакль пра герояў рэвалюцыі // Звязда. 1957. 1 снеж.; Няхай Р. Паэт-патрыёт // Калг. праўда. 1955. 25 вер.; П. Глебка ў Галоўным праўленні Беларускага грамадска-культурнага таварыства // Беларускі каляндар. Беласток, 1966; Паказаць працэсы вялікай сацыялістычнай будоўлі // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; Панчанка П. Такім яго помню // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Папулярны на Украіне паэт // ЛіМ. 1955. 24 вер.; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980 С. 136—138; Яго ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 223—227, 232—233; Пётр Фёдаравіч Глебка: [Некралог] // Вяч. Мінск. 1969. 19 снеж.; Пінхасік Д. Слова аб мужнасці народа // Полымя. 1954. № 7; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн.; 1981; Плашчынскі І. «Барыс Гадуноў» на беларускай мове // ЛіМ. 1938. 6 ліп.; Яго ж. Больш увагі творчай перабудове // Беларусь калгасная. 1932. № 3; Прадмова // Глебка П. Пад сцягам перамог. Мн., 1952; Пруднікаў П. Заўсёды ў сэрцы // Беларусь. 1985. № 7;

П я с н я р Савецкай Радзімы: Да 50-годдзя з дня нараджэння П. Глебкі // Піянер Бел. 1955. 23 вер.; П я т р о Глебка // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966; П я т р о Фёдаравіч Глебка (1905—1969) [Некралог] // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1970. № 1; П я т р у Глебку — 60 год // Вясёлка. 1965. № 7; Р а м а н о в і ч Я. Паэзія драмы // Рамановіч Я. Знаёмыя сілуэты. Мн., 1974; Р у с а к о в і ч В. Пясняр працы і барацьбы // Мін. праўда. 1985. 6 ліп.; С а б а л е н к а Р. Пчаліны мёд // Сабаленка Р. Колерамі вясёлкі. Мн., 1975; Я г о ж. Сын пявучага краю // Сабаленка Р. Пад дажджом і сонцам. Мн., 1966; С а б а л е ў с к і А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. 1. С. 79; Яго ж. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 29—31; С а л а в е й Л. Паэт-патрыёт // Звязда. 1955. 25 вер.; Я г о ж. Аб паэтычным перакладзе і яго ідэйна-эстэтычных прынцыпах // Полымя. 1955. № 5; С а ч а н к а І. «Мой родны кут, як ты мне мілы!..»: Патрытычная тэма ў публіцыстыцы бел. пісьменнікаў перыяду Вял. Айч. вайны // Там жа. 1976. № 5; Я г о ж. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1977. С. 36—38; С е м я н о в і ч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978. С. 101—103; Я г о ж. Беларуская народна-гераічная драма другой палавіны 30-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3. С. 104—107; С л е с а р э н к а А. Сумесны выезд // ЛіМ. 1975. 31 студз.; С м а л ь я н а в а Л. Гераіка-рэвалюцыйная паэма 30-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2. С. 59—65; Я г о ж. Да пытання аб жанравай эвалюцыі паэмы 30-х гадоў // Беларуская мова і літаратура ў вну. Брэст, 1971. С. 66—68; Я г о ж. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 43—44, 54—56, 67—69, 70—71, 79—81; С о б а л ь В. З народам, з бацькаўшчынай // Віцеб. рабочы. 1980. 5 ліп.; С т а в е р А. Заўсёды ў турботах // Маладосць. 1965. № 7; С т а л я р о ў М. Музей у школе // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1978. № 3; С т а н о в і ш ч а мастацкай літаратуры // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; С я н ь к о Я. Самы дарагі скарб // ЛіМ. 1976. 27 жн.; Т в о р ч а с ц ь П. Глебкі ў дні Айчыннай вайны // Там жа. 1945. 1 мая; Т у м і л о в і ч М. Сустрэча з паэтам // Там жа. 1965. 20 ліп.; У апошні шлях // Там жа. 1969. 23 снеж.; У к а з Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні ордэнам «Знак Пашаны» // Там жа. 1939. 5 лют.; У к а з Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні пісьменніка Глебкі П. Ф. Ордэнам Леніна. // Там жа. 1965. 6 ліп.; У л а д з і м і р а ў М. Маякоўскі і беларускія паэты // Там жа. 1948. 17 ліп.; У с і к а ў Я. Вобраз Леніна ў беларускай паэзіі // За Радзіму. 1951. 24 студз.; Ф я д о с і к А. Палымяны пясняр і выдатны вучоны // Чырв. змена. 1980. 6 ліп.; Х в е д а р о в і ч М. Калі мы дружылі // Хведаровіч М. Незабыўнае. Мн., 1976; Я г о ж. Разам у дарозе // Полымя. 1973. № 8; Я г о ж. У адной дарозе // Наст. газ. 1978. 18 жн.; Х е л е м с к і Я. Сяброўства, замацаванае часам // Полымя. 1975. № 7; Ц а р а н к о ў Л. Паэзія Пятра Глебкі // Зара. 1948. 1 вер.; Ц і к о ц к і Я. Развітальнае слова // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Ц і м с к і В. На повадзе ў наццэмаў // Там жа. 1937. 5 ліп.; Ц і х а н ч у к М. Вывучэнне творчасці Пятра Глебкі ў дзесятым класе // Нар. асвета. 1968. № 5; Я г о ж. Патрыятычнае і інтэрнацыянальнае выхаванне пры вывучэнні лірыкі ў IX класе // Ідэйна-маральнае выхаванне на ўроках літаратуры. Мн., 1984. С. 122—128; Ч а р н я ў с к і І. Пра «Узвышша» і наогул // Узвышша. 1929. № 2; Ч э р н і к а в а В. Шчыры прыхільнік дружбы // Беларусь. 1975. № 7; Ш а м я к і н І. Так жылі паэты // Маладосць. 1974. № 9; Я г о ж. У красу закаханы // Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973; Я г о ж. Чалавек, паэт, грамадзянін // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Ш а м я к і н а Т. Пафас праўды // Там жа. 1973. 13 ліп.; Ш а р а п а ў А. Добры пачатак // Там жа. 1938. 6 крас.; Ш а р а х о ў с к і Я. Беларуская паэзія ў 1946 годзе // Полымя. 1947. № 1; Ш к р а б а Р. Пад небам бацькаўшчыны // Там жа. 1973. № 12; Ш п а к о ў с к і І. Развіццё наватарскіх рыс у беларускай паэзіі 30-х гадоў // Паэзія абнаўлення свету: Фарміраванне творчых прынцыпаў і стылявых форм бел. сав. паэзіі. Мн., 1981. С. 147—148; Ш у м а к о в і ч С. Майстра беларускай паэзіі // Гомел. праўда. 1955. 25 вер.; Ш у ш к е в і ч С. За песню славіць народ // Голас Радзімы. 1985. 25 ліп.; Я г о ж. Слова пра Пятра Глебку // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Ю р ' е ў А. Таленавіты паэт // Мін. праўда. 1953. 7 лют.; Я г о любіў Колас // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Я к а ў л е ў Н. Пясняр савецкай Радзімы // Маладосць. 1955. № 9; Я к і м о в і ч А. Бывай, дружа! // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Я р м о л е н к а М. Развітальнае слова // Там жа.; Я р о ш М. Ленінскі поступ у шчасце // Там жа. 1970. 10 крас.; Я г о ж. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 223—225; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1964. С. 164—166; 172, 184—185, 241—243; Я ў с е е ў Р. З кагорты бяссмертнікаў // ЛіМ. 1974. 14 чэрв.

На венгерскай мове. K i r j a n o v S. Pjatro Hlebka // A szovjet költészet antológiája. Budapest, 1955.

На кітайскай мове. Г л е б к а Пятро // Энцыклапедычны слоўнік савецкай літаратуры. Пекін, 1984.

На літоўскай мове. M a t u z e v i č i u s E. Prie naujo kapo // Lit. ir menas. 1969. Gruod. 27.

На польскай мове. J a s i e ń s k i B. O poetach białoruskich // Kamena. 1935; Nr 7; O g n i e w W. Laureaci poezji na rok 1961 // Nowa kultura. 1961. Nr 22; P i a t r o H l e b k a // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; P i a t r o H l e b k a // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. А з г у р З. Глебка // Азгур З. То, что помнится... М., 1969; Я г о ж. Живой поэзии родник... // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977; А с т р е й к а А. Живая река поэзии // Сов. Бел. 1965. 6 июля; Б а л ы н и н а Л. Сосен не сломать // Неман. 1971. № 1; Б а р с т о к М. Петро Глебка // Очерк истории белорусской советской литературы. М., 1954; Б е л о р у с с к а я поэзия на Украине // Знамя юности. 1971. 28 сент.; Б е л о р у с с к и е писатели в Москве // Правда. 1939. 4 февр.; Б р о в к а П. Жаль, что нет Глебки // Бровка П. Пишу о сердце человечьем... М., 1974; Я г о ж. Пятро Глебка // ЛГ. 1936. 10 янв.; Б у р н о с о в В. Поэзия и жизнь //Сов. Отчизна. 1952. № 1; В а с и л е н о к С. Пятро Глебка // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; В а с и л ь е в Е. Обсуждение либретто новой оперы «Андрей Костеня» // Сов. Бел. 1946. 19 окт.; В е л ю г и н А. Сила его поэзии // Сел. газ. 1980. 6 июля; В и н о г р а д о в В. Белорусская литература. М., 1969. С. 129—138; В и т к а В. Среди добрых людей // ЛГ. 1975. 9 июля; В и ш к а р е в Б. Пьеса должна быть долговечной! // Сов. Отчизна. 1959. № 4; В ы д а ю щ и й с я белорусский поэт // Сов. Бел. 1955. 25 сент.; Г а л а н т е р Б. Театральный сезон в Белоруссии // Правда. 1939. 22 авг.; Г н и л о м е д о в В. С горячей любовью // Сел. газ. 1985. 11 июля; Г о р ц е в Н. За большую детскую литературу // Сталин. молодежь. 1941. 15 марта; Е л и с е е в В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Я г о ж. Краснокрылый вещун в Белоруссии // Знамя юности. 1968. 19 июля; Е с а к о в А. Из племени вечно молодого // Там жа. 1965. 6 июля; Ж и д о в и ч И. Певец труда и борьбы // Гродн. правда. 1965. 6 июля; Ж и ж е н к о В. Певец мужества // Сов. Отчизна. 1955. № 4; З а л е с с к а я Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960. С. 53—54; 74—76, 217—220, 223—225; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 131—132; К и с е л е в В. На истоках неманских. Мн., 1985. С. 68—69; К л и м к о в и ч М. // Дружба народов. 1939. № 2; К о л а с Я. Вместо предисловия // Глебка П. Под знаменем побед. Мн., 1952; Лавшук С. Поэт из Большой Уссы // Знамя юности. 1975. 6 июля; Л ы с о к о н ь О. Светлый талант современника // Там жа. 1971. 5 марта; М у л л о д и с а н о в а З. Об этом забывать нельзя! // Коммунист Тадж. 1965. 27 нояб.; Н а у м е н к о И. Об авторе этой книги // Глебка П. Облака над лесом. М., 1972; Н а ш и братья будут жить с нами в одной семье // Правда. 1938. 19 сент.; П а в л о в а С. Газеты Большой земли в тылу врага // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1981.

С. 107; Певец мужества // Сов. Бел. 1955. 6 июля; Первый белорусский балет // Правда. 1939. 27 сент.; Пименов В. Памятные встречи // Неман. 1971. № 4; Пономаренко П. Искусство белорусского народа // Правда. 1940. 3 июня; Похороны П. Ф. Глебки // Знамя юности. 1969. 23 дек.; Прокофьев А. Певец Белоруссии // ЛГ. 1965. 6 июля; Ром Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий. 1931. 25 июля; Солодовников А. Белорусское искусство // Правда. 1940. 5 июня; Яго ж. Итоги декады белорусского искусства // Там жа. 1940. 18 июня; Тарасов Н. Писатели Белоруссии — к славному 10-летию воссоединения // Сталин. молодежь. 1949. 28 окт.; Тищенко З. Публицистика социализма // Знамя. 1964. Кн. 1; Указ Президиума Верховного Совета СССР о награждении советских писателей орденом «Знак Почета» // Правда. 1939. 1 февр.; Хубов Г. «Цветок счастья»: Спектакль Гос. театра оперы и балета БССР // Там жа. 1940. 9 июня; Шамякин И. Так жили поэты // Неман. 1975. № 7; Шараховский Я. Белорусская советская литература // Сов. Отчизна. 1949. № 5; Шкраба Р. Критик и поэт // Сталин. молодежь. 1953. 26 авг.; Шушкевич С. Слово о старшем товарище // Неман. 1965. № 4.

На туркменскай мове. Халк ыкбалынын тарыпчысы // Эдебият ве сунгат. 1975. 6 июль.

На ўкраінскай мове. Збанацький Ю. Людина // Збанацький Ю. На головній вулиці. К., 1978; Лужанін М. Щедрий талант // Глебка П. Поезії. К., 1975.

На французскай мове. Glebka Piatro // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чэшскай мове. Židlický V. Dva svatky beloruske literatury // Slovansky přehled. 1955. № 8.

2.4.

На беларускай мове. Арочка М. Памяці настаўніка: [Верш] // ЛіМ. 1969. 23 снеж.; Броўка П. Пятру Глебку: [Верш] // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1975. Т. 1; Камісарава М. Твая зямля: [Верш] / Пер. с рус. П. Ліпай // ЛіМ. 1970. 25 снеж.; Колас Я. Падбярэжжа: (Прысвячаю Пятру Глебку); Петрусю Глебку; Маім Петрусям; Петрусям («Люблю я Петрусёў»); Пятру Глебку; Петрусям («Я люблю Беларусь»); Петрусям («Гляджу я на вас, Петрукі»): [Вершы] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1972. Т. 2; Лужанін М. Пятрусю Глебку: [Верш] // Чырв. змена. 1927. 3 крас.; Нагнібяда М. Дэпутат: [Верш] / Пер. з укр. М. Аўрамчык // Полымя. 1958. № 5; Панчанка П. Прысніўся сон...: [Верш] // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1982. Т. 3; Пруднікаў П. Памяці Пятра Глебкі: [Верш] // Пруднікаў П. Прысады. Мн., 1979; Приходзька П. Салдат пакалення: (Памяці Пятра Глебкі): [Верш] // Приходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980.

На рускай мове. Комиссарова М. Своя земля: [Верш] // ЛіМ. 1968. 11 чэрв.

3.1.

ДБ Беларусі, аддз. рукап., № 09/4593; ЦДАКР Беларусі, ф. 205, воп. 3, спр. 1805; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 24.

В. М. Грышкевіч.

ГЛОБУС АДАМ

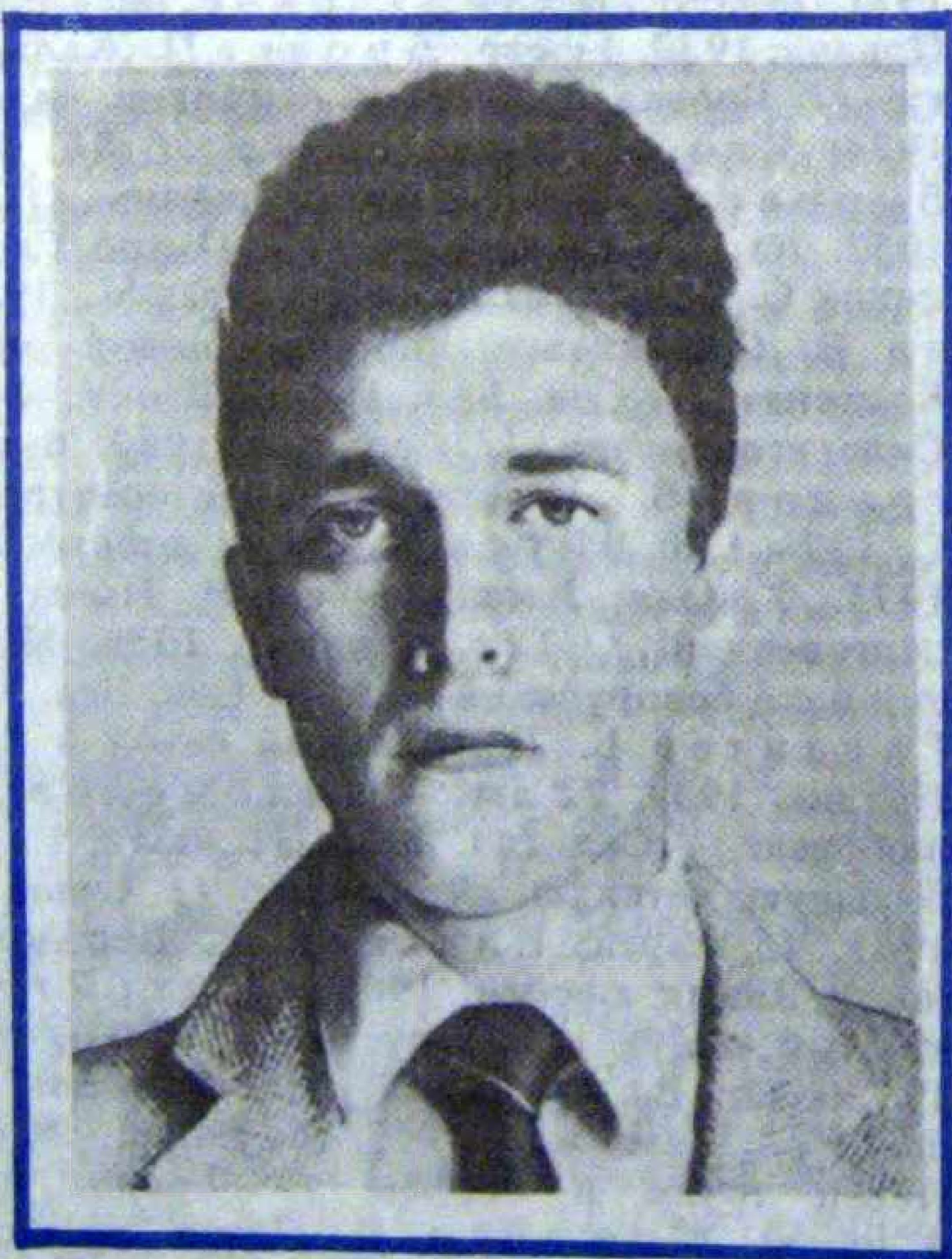

Глобус Адам (сапр. Адамчык Уладзімір Вячаслававіч; н. 29.9.1958, Дзяржынск Мінскай вобл.), паэт, празаік, мастак. Член СП Беларусі з 1988.

Нарадзіўся ў сям'і пісьменніка Вячаслава Адамчыка. У 1959 разам з бацькамі пераехаў у Мінск. Пасля сканчэння васьмі класаў з 1973 па 1977 займаўся на педагагічным аддзяленні Мінскага мастацкага вучылішча. Атрымаўшы дыплом настаўніка рысавання, працягваў вучобу ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце на мастацкім факультэце. У 1982—83 А. Глобус працаваў у спецыяльных навукова-рэстаўрацыйных майстэрнях — чарцёжнікам, мастаком-рэстаўратарам, мастаком-афарміцелем. Вольны час аддаваў літаратуры. З 1987 — рэдактар аддзела сацыяльных праблем часопіса «Крыніца».

Першыя вершы А. Глобус апублікаваў у 1981 у штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва» і часопісе «Маладосць». А першы зборнік вершаў «Парк» выйшаў у 1988 у выдавецтве «Мастацкая літаратура». У лірыцы А. Глобуса выявілася самастойнае і своеасаблівае бачанне свету і чалавека. Крытыкі схільны лічыць яго «гарадскім» паэтам, але не цураецца ён і вясковай тэмы. У творах пісьменніка відаць плённы ўплыў мастакоўскай адукацыі, лірычныя мініяцюры паэта падобны на «графічнасць твораў» (В. Вітка), адчуваецца павага да роднага слова, уніклівы позірк на жыццё, крытычнае асэнсаванне вопыту эстонскай, заходне-

еўрапейскай і паўночнаамерыканскай, а ў паэзіі яшчэ і старажытнаяпонскай, кітайскай літаратур. А. Глобус спрабуе культываваць у беларускай лірыцы трохрадкоўі і іншыя формы японскай паэзіі. Выклікалі цікавасць драматычныя эцюды, напісаныя ім разам з У. Сцяпанам і пастаўленыя ў аматарскіх тэатрах «Рог» і «Прывід». Перакладае з эстонскай паэзіі на беларускую мову.

Т. М. Тарасава.

Бібліяграфія

1.2.

Парк: Вершы. Мн., 1988. (Першая кніга паэта).
Адзінота на стадыёне: Апавяданні. Мн., 1989. (Першая кніга празаіка).

1.3.

1981. Дождж у горадзе; Гіпс; Барабан; «Сподак, як вожык...»; «Гарлач трымаў у сабе малако...»; «Журкоча ручай ручніка...»; Шэрая хмара: Эцюды // Маладосць. № 8; Вечар; Каляровы верш; Койданава; Стол; Адліга; «Святло патушыў...»; Раманскі стыль; Готыка: [Вершы] // ЛіМ. 26 чэрв.; Пярсцёнак: [Верш] // Там жа. 11 снеж.

1982. Год: Хоку // Бярозка. № 2; Магазін; Вожык; Жук: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Сад; Пра гадзіннік, што на жоўтай вежы, што над гастраномам; Камень на балоце: [Вершы] // ЛіМ. 9 крас.; Лісты ў мінулае; Званар; Вочы; Лес; Восень; Будоўля; Эпітафія каханню; Бела-блакітны верш: [Вершы] // Там жа. 3 снеж.

1983. Актавы: Кроплі; Смуга // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Восень; Лістапад; Млечны шлях; Кветкі; Цень; Рух; Напамін: [Вершы] // Бярозка. № 10; «Нас не спыталі...»; Зоры; Вавілон: [Вершы] // Маладосць. № 2; «Не ведаем, што будзе...»: [Верш] // Голас Радзімы. 10 ліст.; Снег; Тапелі; Сад на груду; Хутар; Наведванне бальніцы; Зорка: [Вершы] // ЛіМ. 22 ліп.; Вавілон; «У цёплым небе...»; «Сярод названых...»: [Вершы] // Чырв. змена. 2 крас.

1984. Валун; Бык; Варона; Нараджэнне; Браты; Антон; Сцяна; Слуп: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Новае неба; Час; Горад; Успамін; Ліст; Вецер; Сум: [Вершы] // Бярозка. № 5; Змены; Да аўтапартрэта; З надыходам вясны; Смык; Кветка: [Вершы] // Маладосць. № 8; Умовы: [Верш] // Голас Радзімы. 12 крас.; Мы спяваем; Бронік; Казік; Умовы; Дразды; Брат: [Вершы] // ЛіМ. 16 сак.

1985. Верасень; Лёд.; Агонь; 1930 — калыханка; Парк: [Вершы] // Беларусь. № 12; На роварах па пяску: (Апавяданне) // Бярозка. № 7; Металургія; Рэзананс; Белдзяржрэклама; Жонка; Вечаровае, будзённае; Рэгіна: [Вершы] // ЛіМ. 18 студз.; Снег; Заўсёды на «Ты»: [Апавяданні] // Там жа. 6 снеж.; Слон: Апавяданне // Чырв. змена. 11 вер.

1.4.

1983. З а б а л о ц к і М. «Я жыву між прыроды суровай...»: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 5; В а х е р В. Інтэр'ер; К і в і с т ы н М. Бермудскі трохкутнік; М і х е л ь с о н Л. Лета; Восень; Вясна: [Вершы] / З эст. // Чырв. змена. 7 кастр.

1984. Б с і с у М у і н. Таня: [Верш] / З араб. // Беларусь. № 1.

1985. Я с е н і н С. Ноч; «Вечар быў сіні з месяцам гожым...»: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 9.

2.3.

На беларускай мове. С т р а л ь ц о ў М. Адам Глобус // Беларусь. 1985. № 12.

Т. М. Махнач.

ГЛУШАКОЎ УЛАДЗІМІР

Глушакоў Уладзімір Сцяпанавіч (н. 7.4.1952, г. п. Давыд-Гарадок Столінскага р-на Брэсцкай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1986. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Сцяпан Іванавіч, інвалід Вялікай Айчыннай вайны. З 1950 жыў у Давыд-Гарадку, быў заняты на розных работах. Маці, Надзея Пятроўна, да пенсіі працавала ў сельскай гаспадарцы. У 1969 У. Глушакоў скончыў Давыд-гарадоцкую сярэднюю школу і паступіў у Мар'інагорскі сельскагаспадарчы тэхнікум Пухавіцкага раёна. За паўгода да заканчэння (у 1971) быў прызваны ў рады Савецкай Арміі. Дэмабілізаваўся ў 1973. З 1973 да 1976 працаваў слесарам-зборшчыкам на галоўным канвееры Мінскага трактарнага завода, потым свідравальшчыкам, электракаршчыкам на маторным заводзе. Адначасова вучыўся завочна на фа-

культэце журналістыкі БДУ. У 1979—88 — рэдактар аддзела прозы часопіса «Неман». З 1988 на творчай рабоце.

Першыя публікацыі У. Глушакова з'явіліся ў рэспубліканскім друку ў 1974. Свядома творчай работай займаецца з 1977, калі ў часопісе «Неман» было надрукавана першае апавяданне «Калдобіна». З'яўляецца аўтарам некалькіх кніжак прозы і публіцыстыкі. Аповесці, раманы, нарысы У. Глушакова друкуюцца ў часопісах «Полымя», «Неман», «Маладосць», альманаху «Шаги» і інш. Увагу пісьменніка прыцягвае жыццё рабочага люду. Вобразы будаўнікоў, зборшчыкаў камбайнаў, інжынераў, праблема маладых кадраў у вёсцы падаюцца з веданнем справы. Горад і вёска бачацца аўтару ў трывалым адзінстве. Яго проза вызначаецца прынцыповасцю і грамадзянскай адказнасцю, строгай патрабавальнасцю, яркай публіцыстычнасцю, уменнем схопліваць жыццё ў самых істотных праявах.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Семена: Повесть. Мн., 1981. (Первая книга прозаика). Рэц.: Ц ы п і с Н. Між любоўю і нянавісцю // Беларусь. 1982. № 6.

Теплые листья тополей: Докум. повесть. Мн., 1984. Рэц.: Ж е л е з о в с к и й А. Главный конвейер // Знамя юности. 1985. 15 янв.; С і н е н к а Г. Абліччы рабочых людзей // ЛіМ. 1985. 8 лют.

Цветение калины: Роман. Мн., 1987.

На круги своя: Роман. Мн., 1990.

1.3.

1974. «Пахнет полем и пахнет весной...»: [Верш] // Знамя юности. 20 февр.; Героя трэба ўбачыць // ЛіМ. 27 вер.

1975. Первые стихи: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 ліп.; Мае настаўнікі: Нарыс // ЛіМ. 14 сак.; Мая Прыпяць: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Спасибо учителю // Сов. Бел. 24 мая.

1977. Колдобина: [Апавяданне] // Неман. № 5.

1979. Семена: [Аповесць] // Неман. № 1, 2; Линия: [Нарыс] // Там жа. № 3; Реконструкция: [Нарыс] // Там жа. № 9; Спектр: [Нарыс] // Там жа. № 11; Белый табун: [Апавяданне] // Знамя юности. 23 нояб.

1980. Лінія: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Крапли: Очерк уходящих нравов // Неман. № 6; «А я люблю товарищей моих...»: [Нарыс] // Там жа. № 12.

1982. У пошуках сябе: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Академический отпуск: [Аповесць] // Неман. № 1, 2.

1983. Смена: [Нарыс] // Неман. № 8.

1984. Праздник комбайна: [Нарыс] // Неман. № 2; Один день с председателем райисполкома: [Нарыс] // Там жа. № 10; Муза ў рабочай спяцоўцы // Вяч. Мінск. 13 лют.; Ці адбылося адкрыццё тайны: [Рэц. на кн.: Г р о д н е ў М. Крок да тайны. Мн., 1983] // ЛіМ. 27 студз.

1985. Наталенне смагі: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Дети старой Ефимьи: [Нарыс] // Неман. № 3; Карэліцкія ўрокі: [Нарыс] // Полымя. № 4; Паскарэнне: [Нарыс] // Звязда. 20, 21 ліп.; Прошу слова: (Очерк) // Знамя юности. 24 дек.; З думай пра хлеб // ЛіМ. 4 студз.; Пра самае дарагое: [Рэц. на кн.: К і р э й ч ы к У. Калінавая квецень. Мн., 1984] // Там жа. 5 ліп.; Пісьмо: Апавяданне // Чырв. змена. 2, 3 кастр.

1.5.

На рускую мову. Теплые листья: Повесть / Пер. авт. М., 1984. (Б-ка журн. ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия», № 18/125).

2.3.

На беларускай мове. Т ы ч ы н а М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 183—185; Ш а м я к і н а Т. У імкненні да ідэалу // Полымя. 1983. № 7.

На рускай мове. З е н ь к о в и ч Н. Имя в газете // Правда. 1985. 5 июня; Т ы ч и н а М. Звено непрерывной цепи // Неман. 1982. № 4. *В. І. Козіч.*

ГМЫРАК ЛЯВОН

Гмырак Лявон [інш. псеўд. Б. З а я ц; крыпт. З. Б.; сапр. Б а б р о в і ч Мечыслаў С.; 6(18). 4.1891, былы фальварак Пархвенава (Параф'янава?) Вілейскага пав. Віленскай губ. (цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл. або Докшыцкі р-н Віцебскай вобл.) —30.6 (13.7).1915, фронт паблізу Коўна (Каўнас)], крытык, публіцыст, празаік.

З сям'і ляснічага. Скончыў Віленскую гімназію (1908). У 1908—12 вучыўся ў Варшаве ў прыватнай тэхнічна-прамысловай школе. Працаваў наглядчыкам на бацькоўскім фальварку, тэхнікам у Вільні. Ідэямі нацыянальна-вызваленчага руху Л. Гмырак захапіўся яшчэ ў гімназіі, за што ў 1905 адсядзеў шэсць месяцаў у турме. З 1913 актыўна выступаў у «Нашай ніве». Мяркуючы па групавой фатаграфіі, што дайшла да нас, падтрымліваў блізкія сувязі з М. Гарэцкім і Х. Чарнышэвічам. М. Гарэцкі характарызаваў яго як «маладога і надта здольнага нашаніўскага публіцыста» (Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1921. С. 201). Апрача «Нашай нівы» Л. Гмырак друкаваўся ў зборніку «Велікодная пісанка», часопісе «Лучынка». На пачатку сусветнай вайны ён быў мабілізаваны ў армію (у сувязі з чым 18.9.1914 у «Нашай ніве» пад рубрыкай

«Нашы пісьменнікі і грамадскія прадстаўнікі на вайне» змешчана фатаграфія). Дaслужыўся да прапаршчыка, быў узнагароджаны Георгіеўскім крыжам.

Удзел Л. Гмырака ў беларускім літаратурна-грамадскім руху не працягваўся і двух гадоў, тым не менш ён паспеў набыць за гэты час трывалае літаратурнае імя. У апавяданнях распрацоўваў сацыяльныя праблемы беларускай вёскі, стварыў каларытныя вобразы-тыпы сялян. Тэматыка яго глыбокіх і баявітых публіцыстычных выступленняў разнастайная: земства, дзяржаўны бюджэт, неабходнасць зберажэння лясоў, пытанні культуры і г. д. Аспрэчваў, напрыклад, карыснасць для сялян хутарызацыі. Як крытык і літаратуразнавец выказваў арыгінальныя думкі па гісторыі беларускай літаратуры 19 ст., уважліва сачыў за літаратурным працэсам, даследаваў творчыя сувязі беларускай і ўкраінскай літаратур, спадчыну Т. Шаўчэнкі. У час дыскусіі аб далейшых шляхах развіцця беларускай літаратуры («Наша ніва», ліпень — жнівень 1913), як і Я. Купала, спрачаўся з Юркам Верашчакам (В. Ластоўскім), у артыкуле «Яшчэ аб сплачванні доўгу» падкрэсліваў цесную сувязь беларускай літаратуры з грамадскім жыццём народа. У лістах у рэдакцыю «Нашай нівы» крытыкаваў газету за слабае асвятленне класавай барацьбы, рабочага руху, патрабуючы сацыяльнага завастрэння публіцыстычных матэрыялаў, адпаведнага адбору інфармацыі, якая перадрукоўвалася «Нашай нівай» з іншых выданняў. Прапаноўваў выдаваць 2—3 разы ў год дадатак да «Нашай нівы» пад назвай «Рабочая пісанка» з артыкуламі, вершамі, хронікай жыцця рабочага класа Беларусі. Многія публіцыстычныя артыкулы Л. Гмырака засталіся ў рукапісах і зараз зберагаюцца ў рукапісным аддзеле бібліятэкі АН Літвы. Змест іх сведчыць аб рэвалюцыйных перакананнях аўтара, яго акрэсленых поглядах на рабочы клас, на неабходнасць класавай барацьбы з прыгнятальнікамі. Я. Купала высока цаніў Л. Гмырака як крытыка і публіцыста. У часопісе «Рунь», які выходзіў пад рэдакцыяй Я. Купалы, пра Л. Гмырака гаварылася: «Ён быў вельмі шчыры беларус і вялікі ідэаліст у жыцці» (Рунь. 1920. № 2. С. 7). Пранікнёную эпітафію пакінуў З. Бядуля ў вершы «Задушкі», у якой ёсць радкі: «Лявон Гмырак, з душой магутнай, любіў без мер свой край пакутны».

З. П. Мельнікава.

Бібліяграфія

1.3.

1913. Пільнуйцеся свайго // Н. н. 9 жн. / Пад псеўд. Б. Заяц; Яшчэ аб сплачванні доўгу // Там жа. 16 жн.; 5 вер.; Якой нам трэба школы // Там жа. 19, 28 вер.; Нацыя і рэлігія // Там жа. 3 кастр.; Свайго не чурайся, чужому навучайся // Там жа. 10, 17 кастр.; Васілёва вяселле: Апавяданне // Там жа. 10, 17 кастр / Пад псеўд. Б. Заяц; Прыгонная спадчына // Там жа. 24 кастр.; Яшчэ аб прыгоннай спадчыне // Там жа. 31 кастр.; Хто вінават // Там жа. 7 ліст.

1914. Беларускае нацыянальнае адраджэнне // Велікодная пісанка. Вільня; Сіла з народу // Лучынка. № 3; Хто з намі, хто проціў нас // Н. н. 9 студз.; Аб вясковай інтэлігенцыі // Там жа. 24 студз.; Мова ці гутарка // Там жа. 13 лют.; Тарас Шаўчэнка // Там жа. 21 лют.; [Карэспандэнцыя з Барысаўшчыны] // Там жа. 27 лют.; Колькі слоў аб хутарах // Там жа. 3 крас.; Зноў «паркалёвыя» // Там жа. 17 крас.; Бюджэт на 1914 г. // Там жа. 1 мая; Земства і воласць // Там жа. 16, 22 мая; 6, 12, 20 чэрв.

1915. Цёткі: Маленькі фельетон // Н. н. 2 крас. / Пад крыпт. З. Б.

1964. Тарас Шаўчэнка // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.

1965. Васілёва вяселле: Апавяданне // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1978. Яшчэ аб сплачванні доўгу // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. Пуцявінамі роднага слова. Мн., 1971; Б а б а р э к а А. Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках // Узвышша. 1927. № 2; Б я д у л я З. Загінуўшыя на цяжкім шляху // Сав. Бел. 1926. 14 вер.; Г а р э ц к і М. Гмырак Лявон // Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры. Вільня, 1920; Я г о ж. Лявон Гмырак (1891—1915) // Беларусь. 1920. 7 ліп.; Г і с т о р ы я беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 192; Д р а б е н я В. «Раўняю з творамі Някрасава і Шаўчэнкі...»: Водгукі сучаснікаў на дарэвалюцыйную творчасць Янкі Купалы // Песні беларускай валадар. Мн., 1981; Л о й к а А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. (Вучэб. дапаможнік для філал. ф-таў ВНУ). Мн., 1980. Ч. 2. С. 424—427; Л я в о н Гмырак // Рунь. 1920. № 2; Л. Г м ы р а к у. [Паштовая скрынка] // Н. н. 1914. 31 студз.

На рускай мове. Д о р о ш е в и ч Э., К о н о н В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 259—261; К а р а б а н С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 69—71, 82—85; К о н о н В. Демократическая эстетика Белоруссии (1905—1917 гг.). Мн., 1971. С. 42—45.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 32—34, 2170.

В. І. Козіч.

ГНІЛАМЁДАЎ УЛАДЗІМІР

Гніламёдаў Уладзімір Васілевіч (н. 26.12.1937, в Кругель Камянецкага р-на Брэсцкай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1972. Доктар філалагічных навук (1987).

З сялянскай сям'і. Бацька, Васіль Аляксандравіч, да выхаду на пенсію працаваў шафёрам. Жыве ў Брэсце. Маці, Кацярына Мікалаеўна, памерла. У 1944 У. Гніламёдаў стаў вучнем Кругельскай сярэдняй школы, якую скончыў у 1954. У тым жа годзе паступіў на філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута. У 1959 пасля сканчэння інстытута прызначаны завучам Тамашоўскага дзіцячага дома, што знаходзіўся ў Брэсцкім раёне. Адначасова працаваў настаўнікам беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Тамашоўскай сямігодцы. З 1959 да 1961 служыў у Савецкай Арміі. Пасля дэмабілізацыі нядоўгі час настаўнічаў у Камароўскай сярэдняй школе Брэсцкага р-на, вучыўся ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры АН БССР, з 1965 працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам таго ж інстытута. У 1966 абараніў кандыдацкую дысертацыю, прысвечаную праблеме традыцый і наватарства ў беларускай паэзіі 50—60-х гадоў.

З 1969 да 1976 У. Гніламёдаў у апараце ЦК КП Беларусі — інструктар аддзела культуры, загадчык сектара мастацкай літаратуры. З 1976 — намеснік дырэктара Інстытута літаратуры АН БССР па навуковай рабоце, адначасова з 1977 на грамадскіх пачатках кіруе аддзелам тэорыі літаратуры. У 1987 абараніў доктарскую дысертацыю па тэме: «Сучасная беларуская паэзія. Творчая індывідуальнасць і літаратурны працэс». З 1990 — член Рады СП БССР. Узнагароджаны медалямі.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1963. Асноўны прадмет яго навукова-літаратурных інтарэсаў — сучасная беларуская паэзія, якую ён даследуе з пункту гледжання тэарэтычных праблем: традыцыя і наватарства, творчая індывідуальнасць пісьменніка. У сваіх працах У. Гніламёдаў асэнсоўвае беларускую грамадзянскую паэзію, вобраз чалавека актыўнай жыццёвай пазіцыі. Ён аўтар творчых партрэтаў П. Броўкі, К. Кірэенкі, А. Куляшова, Е. Лось, І. Мележа і інш. Выступае ў друку з рэцэнзіямі, артыкуламі па гісторыі беларускай савецкай літаратуры, па актуальных пытаннях сучаснага літаратурнага працэсу. З'яўляецца рэдактарам многіх навуковых прац, укладальнікам некалькіх паэтычных зборнікаў.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, А. А. Майсейчык.*

Бібліяграфія

1.2.

Проблема традиций и новаторства в современной белорусской лирике (1954—1965): Автореф. дисс. ...канд. филол. н. Мн., 1966.

Лірычны летапіс часу. Мн., 1967.

Ленін у сэрцы: (Вобраз У. І. Леніна ў беларускай савецкай паэзіі). Мн., 1968.

Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1969.

Традыцыі і наватарства. Мн., 1972. Рэц.: Л о й к а А. Даследуецца літаратурны працэс // Полымя. 1974. № 2; М і с ь к о С. Праблема традыцый і наватарства // Звязда. 1973. 9 чэрв.; Ф и н и ц к а я З. Как возникает поэзия? // Лит. обозрение. 1973. № 8; Ш п а д а р у к І. // Чырв. змена. 1973. 26 вер.; Ю р е в и ч В. Исследуется современная поэзия // Неман. 1974. № 1.

Уparавень з векам: Артыкулы, эсэ, штрыхі да партрэтаў. Мн., 1976. Рэц.: М і ш ч а н ч у к М. Гаворку трэба прадоўжыць // Полымя. 1977. № 4; У с і к а ў Я. З пазіцый грамадзянскасці // Звязда. 1977. 13 мая.

Як само жыццё: Кн. бягучай крытыкі. Мн., 1980. Рэц.: «Л О» а н н о т и р у е т // Лит. обозрение. 1981. № 5; М а р ц і н о в і ч А. Творчасць правяраецца жыццём // Вяч. Мінск. 1980. 29 кастр.; С а ч а н к а І. Каштоўны скарб // Наст. газ. 1980. 31 мая; Ш а м я к і н а Т. Пісаць жыццё літаратуры // Полымя. 1981. № 8.

Вобраз камуніста ў беларускай літаратуры. Мн., 1981.

Сучасная беларуская паэзія: Творчая індывідуальнасць і літ. працэс. Мн., 1983. Рэц.: В а с ю к е в и ч Н. Сквозь призму анализа // Знамя юности. 1983. 30 июня; Г а р э л і к Л. Талент — быць асобай // Звязда. 1983. 1 вер.; Ж а к а ў А. Роля творчай індывідуальнасці ў развіцці сучаснай беларускай паэзіі // Весці

АН БССР. Сер. грамад. н. 1983. № 6; М а р ц і н о в і ч А. Стылёвая разнастайнасць, ідэйнае адзінства // Полымя. 1984. № 1; Н у ж д з і н а Т. Свет паэзіі і паэзія ў свеце // ЛіМ. 1984. 30 сак.; Р а з а н а ў І. Даследуецца паэзія // Наст. газ. 1984. 9 чэрв.; Р і з н и ч е н к о Т. Динамика розвитку жанру // Рад. літ.-знавство. 1984. № 2.

Іван Мележ: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1984. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. // ЛіМ. 1985. 1 лют.

Ля аднаго вогнішча: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1984. Рэц.: Ч а р о т а І. Настаўнікам, вучням, аматарам // ЛіМ. 1984. 28 снеж.

Пафас жыццесцвярджэння: Вобраз чалавека актыўнай жыццёвай пазіцыі ў сучаснай бел. паэзіі. Мн., 1985.

Пятрусь Броўка: [Фотаальбом]. Мн., 1985.

Современная белорусская поэзия: Творч. индивидуальность и лит. процесс: Автореф. дисс. ... д-ра филол. н. М., 1986.

Класікі і сучаснікі: Артыкулы, нарысы, старонкі ўспамінаў. Мн., 1987.

У. І. Ленін і Кастрычніцкая рэвалюцыя ў беларускай літаратуры. Мн., 1987 / У сааўт.

1.3.

1963. Критик становится писателем: [Рэц. на кн.: К а л е с н і к У. Час песні. Мн., 1962] // Заря. 16 июня; Ливень состоит из капель // Знамя юности. 25 окт.; Нараджэнне паэта: [Рэц. на кн.: Р у д к о ў с к і М. Першыя вёрсты. Мн., 1963] // ЛіМ. 5 крас.

1964. О людях высокого долга // Заря. 28 авг.; Фарбы і вобразы // ЛіМ. 17 сак. / Сааўт. В. Шматаў.

1965. Да пытання аб дыялектыцы суб'ектыўнага і аб'ектыўнага ў лірыцы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Паэзія гуманістычнага пафасу // Там жа. № 4; Чалавек і свет // Полымя. № 12; В зеленом бору жизни: [Рэц. на кн.: Б р о в к а П. Труби, мой бор. М., 1965] // Заря. 20 авг.; «Радасцю свет надзяліць»: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Харавство. Мн., 1965] // ЛіМ. 27 крас.; Пошукі героя: [Рэц. на кн.: Б а ч ы л а А. Асенняя аповесць. Мн., 1965] // Там жа. 15 чэрв.; Ветразі паэта: [Рэц. на кн.: М а р ц і н о в і ч А. Чырвоныя ветразі. Мн., 1965] // Там жа. 23 ліп.; Зазіраючы ў сярэдзіну // Там жа. 26 ліст.; Каб сапраўды — насцеж!: [Рэц. на кн.: А с т р э й к а А. Сэрца насцеж. Мн., 1965] // Там жа. 10 снеж.

1966. У сувязі з жыццём: [Рэц. на кн.: М а л я ў к а М. Едуць маразы. Мн., 1966] // Маладосць. № 9; Каб рэха вярнулася ў песню: [Рэц. на кн.: Б я л е в і ч А. Рэха навальніц. Мн., 1965] // ЛіМ. 11 студз.; Ізноў — незабыўнымі сцежкамі: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч С. Па слядах паэтычнай легенды. Мн., 1965] // Там жа. 18 лют.; Спадзеючыся на многае...: [Рэц. на кн.: К о р б а н У. Не на сваім месцы. Мн., 1965] // Там жа. 25 сак.; Пераджытае: [Рэц. на кн.: П а л ь ч э ў с к і А. Мора на камені. Мн., 1966] // Там жа. 2 жн.; Іду па зямлі: [Рэц. на кн.: С а ч а н к а Б. Пакуль не развіднела. Мн., 1966] // Там жа. 27 вер.; Поэтесса революционной бури // Сов. Бел. 15 июля.

1967. Поэт читает поэта: [Рэц. на кн.: Л о й к а А. Максім Багдановіч. Мн., 1966] // Вопр. лит. № 5; Утверждение естественности: [Рэц. на кн.: К у п р э е ў М. Непазбежнасць. Мн., 1967] // Дружба народов. № 8; Перад тварам часу // Голас Радзімы. № 39; Сучаснае — значыць самае важнае: [Рэц. на кн.: К а в а л ю к А. Маўклівыя скарбы. Мн., 1966] // Маладосць. № 2; Запал паэтычнага слова // Там жа. № 10; Проза паэтэсы: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Пацеркі. Мн., 1966] // Полымя. № 2; Дыханне часу, лёс пакалення: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Таполі юнацтва. Мн., 1966] // Там жа. № 7; Пульс часу // Там жа. № 12; Набытак паэта: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Цёплая радуга. Мн., 1966] // Звязда. 19 лют.; Беларускае апавяданне: [Рэц. на кн.: А н т а л о г і я беларускага апавядання. Мн., 1967] // Там жа. 17 жн.; Якая яна — дабрата: [Рэц. на кн.: В о л ь с к і А. Дабрата. Мн., 1966] // ЛіМ. 28 лют.; Вобразы і мікравобразы: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Неруш. Мн., 1966] // Там жа. 27 чэрв.; Радасць зямлі: [Рэц. на кн.: П а н і з н і к С. Кастры Купалля. Мн., 1967] // Там жа. 12 вер.; Хто мае права на верш?: [Рэц. на кн.: К л ы ш к а А. Права на верш. Мн., 1967] // Там жа. 10 кастр.; Пярэдні край паэта // Там жа. 20 кастр.; Добрай дарогі табе, нарыс // Там жа. 5 снеж.; Живые черты Ильича // Сов. Бел. 24 нояб.

1968. Люди и обстоятельства: [Рэц. на: П т а ш н і к а ў І. Тартак // Полымя. 1967. № 12] // Дружба народов. № 3; Земля и люди полесского края: [Рэц. на кн.: С а ч е н к о Б. Лесное эхо. М., 1967] // Там жа. № 8; Есть такая река...: [Рэц. на кн.: Б у р с о в И. Лобжанка-речка. Мн., 1967] // Неман. № 6; Паэтава акно: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Акно. Мн., 1967] // Полымя. № 7; Маральная вышыня паэта: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Светацені. Мн., 1967; Р у д к о ў с к і М. Сінія Брады. Мн., 1967; С в і р к а Ю. Баравінка. Мн., 1967] // Звязда. 7 сак.; Напрамак паэтычных актыўнасцей: [Рэц. на кн.: С п р и н ч а н Б. Плавка. Мн., 1968] // Там жа. 3 вер.; Дзень пражыты і перажыты: [Рэц. на кн.: С і п а к о ў Я. Дзень. Мн., 1968] // ЛіМ. 5 ліп. / Сааўт. І. Шпакоўскі; Наталенне зямнымі сокамі: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Адам і Ева. Мн., 1968] // Чырв. змена. 14 жн.

1969. Факт и его осмысление: [Рэц. на кн.: Д а м а ш э в і ч У. Абуджэнне. Мн., 1968] // Дружба народов. № 4; «Будут трудности — пусть!» // Неман. № 9; Паэт з Беласточчыны: [Рэц. на кн.: Б а р с к і А. Жнівень слоў. Беласток, 1967] // Полымя. № 8; Рух без кірунку: [Рэц. на кн.: Т а р м о л а Р. Абнаўленне. Мн., 1968] // ЛіМ. 10 студз.; Пра найвялікшае ў свеце жыццё // Там жа. 29 жн.; Взаимная любовь: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Казкі. Мн., 1968] // Сов. Бел. 7 окт.; Ясныя думак парывы: (Вобраз Леніна ў сучаснай бел. паэзіі) // Чырв. змена. 3 студз.; Сказ аб нязломнасці: [Рэц. на кн.: Н о в і к а ў І. Тварам да небяспекі. Мн., 1968] // Там жа. 14 студз.

1970. Лірыка // Сучасная беларуская паэзія. Мн. Рэц.: С е м а ш к е в і ч Р. Паэзія праз прызму навукі // Полымя. 1971. № 5; Ленін у сэрцы: Вобраз У. І. Леніна ў бел. сав. паэзіі // У. І. Ленін і літаратура. Мн.; Интересный, но вчерашний день поэта: [Рэц. на кн.: П ы с и н А. Корабельные сосны. Мн., 1969] // Дружба народов. № 7; Хто яны — людзі?: [Рэц. на кн.: Ш а л ь м а н а ў І. Дзень пачаўся. Мн., 1969] // Маладосць. № 6; З чаго пачынаецца паэзія: [Рэц. на кн.: С к а р ы н к і н У. Буслы над аэрадромам. Мн., 1969] // Там жа. № 10; Всегда с нами // Неман. № 4; З Леніным у сэрцы // Полымя. № 3; З пазіцыі сведкі і ўдзельніка: [Рэц. на кн.: П а ш к е в и ч Н. На эпическом направлении. М., 1969] // ЛіМ. 10 сак.; Писатель большого сердца // Сов. Бел. 25 июня.

1971. Пора красных рябин: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Між чырвоных рабін. Мн., 1969] // Дружба народов. № 1; Традыцыя даўняя і добрая // Маладосць. № 12; З глыбінь народнага сэрца: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к і я народныя песні. Мн., 1970] // Полымя. № 5; «Я — сведка ўсіх падзей...»: [Рэц. на кн.: К у л я ш о ў А. Сасна і бяроза. Мн., 1970] // Там жа. № 8; Самоопределение героя // Сов. Бел. 20 апр.;

1972. Адказнасць перад часам // Беларусь. № 4; «Мое за меня не допишет никто»: [Рэц. на кн.: Л у ж а н и н М. Шумели березы. Л., 1971] // Неман. № 1; Размышляя над газетным очерком...: [Рэц. на кн.: А м п и л о в В. Современный газетный очерк. Мн., 1972] // Там жа. № 12; «Усё мне блізка да душы»: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Калі ласка. Мн., 1972] // Полымя. № 9; Верность знамени — верность времени // Сов. Бел. 17 сент.

1973. «Яны прыходзяць самі...»: (Нататкі аб сённяшняй маладой паэзіі) // На стрыжні часу. Мн.; Три портрета: [Прадмова] // Пташников И. Тартак: Повесть; Короткевич В. Чозения: Поэма; Савицкий А. И ничего взамен: Повесть. М.; Что в сердце твоем? // Лит. обозрение. № 12; Яны прыходзяць самі: Нататкі аб сённяшняй маладой паэзіі // Маладосць. № 2; Когда приходит зрелость: [Рэц. на кн.: Б у р а в к и н Г. Жаворонок над проспектом. М., 1972] // Неман. № 2; Жывая сувязь: [Рэц. на кн.: П ы с і н А. Да людзей ідучы. Мн., 1972] // Полымя. № 3; «Спяшайцеся ў поле, у луг, у лясы...»: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Праводзіны лета. Мн., 1972] // Там жа. № 8; Як само жыццё: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Снежань. Мн., 1972] // Звязда. 20 сак.; Дзень сённяшні: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Хай будзе святло. Мн., 1972] // ЛіМ. 9 лют.;

Паэзія, дзень сённяшні // Там жа. 8 сак.; Паэзія высокага абавязку // Там жа. 6 ліп.

1974. Каб перамагла гармонія: (Паэзія і некаторыя аспекты НТР) // На арбіце часу. Мн.; «Спешите в поле, на луг, в леса...»: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Праводзіны лета. Мн., 1972] // Дружба народов. № 1; Многогранность: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Росы на коласе. Мн., 1973] // Там жа. № 10; Не ради макового зернышка: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Венок. М., 1973; Л о с ь Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973] // Лит. обозрение. № 6; Каб перамагла гармонія // Маладосць. № 2; Свае барвы // Там жа. № 7; «Что я люблю...»: (Штрихи к портрету Кастуся Киреенко) // Неман. № 8; Шматграннасць: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Росы на коласе. Мн., 1973] // Полымя. № 4; Будні і святы дзіцячай паэзіі: Нататкі аб сучаснай беларускай паэзіі для дзяцей // Там жа. № 7; У пошуках сёмага мацерыка: [Рэц. на кн.: Д а й н е к а Л. Начныя тэлеграмы. Мн., 1974] // Звязда. 17 чэрв.; «Когда в руке моей перо...»: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Венок.М., 1973; Л о с ь Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973] // Сов. Бел. 28 февр.; В поисках истины: [Рэц. на кн.: Ю р э в і ч У. Погляд. Мн., 1974] // Там жа. 17 сент.

1975. Думкі пра майстэрства // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Движение во времени: [Рэц. на кн.: И с т о р и я советской многонациональной литературы: В 6 т. М., 1974] // Дружба народов. № 4; Люди революционного горения: Образ коммуниста в бел. литературе // Коммунист Бел. № 2; Протяни руку потомкам // Лит. обозрение. № 5; Людзі рэвалюцыйнага абавязку: (Вобраз камуніста ў бел. літаратуры) // Полымя. № 3; Дум палёт узнёслы: Да 70-годдзя Петруся Броўкі // Там жа. № 6; Святло вялікага таленту // Звязда. 24 чэрв.; 317 дней: [Рэц. на: М е л е ж І. Трыста семнаццаць дзён вайны: Дзённік 1941—1942 гг. // Маладосць. 1975. № 3] // Сов. Бел. 3 апр.

1976. Герой литературы — человек труда // Коммунист Бел. № 12; Сучаснае і вечнае // Маладосць. № 1; «Я на высоком перевале...» // Неман. № 4; Воблік пакалення: Літ. партрэт Генадзя Бураўкіна // Полымя. № 2; Плён нашага братэрства // Там жа. № 5; Шырокі фронт пошукаў: Нататкі аб сучаснай бел. прозе // Там жа. № 8; Дамінанта яго жыцця: Уладзіміру Юрэвічу — 60 год // Голас Радзімы. 5 жн.; З пачуццём сям'і адзінай: [Рэц. на кн.: У к р а і н с к а я савецкая паэзія: Анталогія. У 2 т. Т. 1, 2. Мн., 1975] // Звязда. 13 студз.; Майстэрства даследчыка // Там жа. 22 ліп.; «Адказнасць» // ЛіМ. 23 студз.; Нарадзіцца нанова: [Рэц. на кн.: К і р э е н к а К. Сіні вырай. Мн., 1976] // Там жа. 19 ліст.; Пора созидания и поисков // ЛГ. 1 янв.; «В мире большего нету почета»: Тема труда в современной бел. поэзии // Там жа. 12 мая.

1977. У творчым гарэнні, у пошуку: (Грамадзянская актыўнасць бел. сав. паэзіі) // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Подвиг писателя // Новиков И. Минский фронт. Мн.; Жыцця запавет найпершы: [Рэц. на кн.: «Л ю б л ю будзённы дзень...» Мн., 1976] // Полымя. № 1; Дыялог амаль што з самім сабой: [Рэц. на кн.: Д з е н ь паэзіі — 76. Мн., 1976] // Там жа. № 5; Гары, агонь Кастрычніка, гары!: Пафас ідэй Кастрычніка ў бел. сав. паэзіі // Там жа. № 8; Інтэлект і пачуццё: [Рэц. на кн.: Д з я р г а й С. На вогненнай сцяжыне: Выбранае. Мн., 1977] // Там жа. № 12; У сугучнасці з патрабаваннямі часу: Да пяцігоддзя Пастановы ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы» // Звязда. 25 студз.; Новыя абсягі тэмы: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Гандлярка і паэт. Шлюбная ноч. Мн., 1976] // Там жа. 18 лют; У глыбіню народнага жыцця: Нататкі аб маладой бел. прозе // Там жа. 13 крас.; Вялікі дакумент эпохі: (Аб значэнні новай Канстытуцыі для развіцця літаратуры і мастацтва) // Там жа. 17 чэрв.; У пошуках душэўных пакладаў: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Радовішча. Мн., 1976] // ЛіМ. 25 сак.; Магчымасці паэтыкі і праўда пераажытага // Там жа. 15 ліп.; Паэзія інтэлекту // Там жа. 21 кастр.; У годзе 1977-м... // Там жа. 30 снеж.; Литература и читатель // Сов. Бел. 16 марта.

1978. Быць чалавекам на зямлі // Кірэенка К. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Гары, агонь Кастрычніка, гары!: Пафас ідэй Кастрычніка ў бел. сав. паэзіі // На стрыжні часу. Мн.; Героика — документ — литература: Заметки о худ. документалистике // Коммунист Бел. № 9; «Я рэвалюцыяй з маленства жыў...»: Нататкі крытыка // Маладосць. № 11; Песня, падораная свайму краю // Там жа. № 12; «... Открытого сердца тепло»: [Рэц. на кн.: Б р о в к а П. Как поднимается солнце. М., 1977] // Неман. № 1; Современная белорусская проза: Герой и время // Там жа. № 12 / У сааўт.; След пракладае першы // Полымя. № 1; «На зрэзе дзён маіх...»: [Рэц. на кн.: Г р а ч а н і к а ў А. Дрэва на выспе. Мн., 1977] // Там жа. № 5; Творыць памяць: [Рэц. на кн.: Г а ў р у с ё ў С. Водсветы. Мн., 1978] // Там жа. № 10; Карэннем — у зямлю, галінкамі — у неба // Там жа. № 12; Героі, жыццё, літаратура // Голас Радзімы. 16, 23 сак.; Шчасце — сеяць і кахаць!: [Рэц. на кн.: Л і т о ў с к а я савецкая паэзія: Анталогія: У 2 т. Мн., 1977] // Звязда. 15 ліп.; Верны жыццю // ЛіМ. 25 жн.; «...Гэта сама праўда» // Там жа. 8 вер.; «Я свой радок на сэрцах важу...»: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Лявоніха. Мн., 1977] // Там жа. 17 ліст.; На суравеях часу // Там жа. 8 снеж.; «Я сеятель давний...» // Сел. газ. 30 марта; Повесть о 1917-м: [Рэц. на.: Я к у т а ў У. Віхурны досвітак // Маладосць. 1977. № 10] // Сов. Бел. 17 февр.; Прикоснуться к земле. [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Прикосновение к земле. М., 1977] // Там жа. 14 сент.

1979. Сіла жарту і сатыры // Гарулёў М. Кібернетычная жонка: Апавяданні і гумарэскі. Мн.; Праўда пераажытага // Лось Е. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Шматграннасць // Лужанін М. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 1; Пранікаючы ў тайны быцця // Полымя. № 5; Хай будзе неспакой!: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Сябрына. Мн., 1978] // Там жа. № 7; Размова з сучаснікам // Звязда. 8 чэрв.; На этапе сталасці // Там жа. 7 жн.; Сплаў майстэрства і натхнення // Там жа. 1 ліст.; Сіла выхаваўчага ўздзеяння // Там жа. 12 снеж.; «Абсяг» — слова ёмістае: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Абсяг. Мн., 1978] // ЛіМ. 5 студз.; Абжываючы сучаснасць: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Поле. Мн., 1978] // Там жа. 16 лют.; Паглыбляць жыццёвыя пласты! // Там жа. 24 жн.; Форма быцця: [Рэц. на кн.: Р у с е ц к і А. Паэмы. Мн., 1979] // Там жа. 5 кастр.; У творчай садружнасці // Там жа. 28 снеж. / Сааўт. М. Кенька; Выдатнай спадчыне прысвячаецца: [Рэц. на кн.: Б я р о з к і н Р. Аркадзь Куляшоў. Мн., 1978] // Наст. газ. 8 снеж.; Каким станет человек: [Рэц. на кн.: П а н ч е н к о П. Где ночует жаворонок. Мн., 1979] // Сел. газ. 12 дек.; Движение мысли: Публицистика и очерк на страницах «Немана» // Сов. Бел. 24 марта.

1980. Традыцыі Талстога і шляхі беларускага мастацкага слова // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Свае барвы // На высокай хвалі. Мн.; О месте человека в жизни // Шамякин И. Избр. произв.: В 2 т. М. Т. 1; Углядаючыся ў жыццё: [Рэц. на кн.: Г р а ч а н і к а ў А. Выбранае. Мн., 1979] // Маладосць. № 7; Героизм и повседневность: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Прайсці праз вернасць. Мн., 1979] // Неман. № 1; И все, как впервые...: Размышления о творчестве Максима Лужанина // Там жа. № 10; «Ён неўміручы — як народ»: Ленінская тэма ў паэзіі // Полымя. № 1; Развіццё журналістыкі ў Беларусі: [Рэц. на кн.; Б у л а ц к і Р., С а ч а н к а І., Г о в і н С. Гісторыя беларускай журналістыкі. Мн., 1979] // Там жа. № 6; Вялікі прынцып: Да 75-годдзя выхаду ў свет арт. У. І. Леніна «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» // Там жа. № 11; Пісьменнік, вучоны // Звязда. 22 лют.; Нашчадкам у спадчыну // Там жа. 6 ліп.; Партыйнасць — светапогляд мастака // Там жа. 26 ліст.; З веданнем справы: [Рэц. на кн.: І в а ш ы н В., Л а з а р у к М. Беларуская літаратура: Падручнік для 8 класа СШ. Мн., 1979] // ЛіМ. 25 студз.; З магутнай кагорты // Там жа. 22 лют.; Расказаць пра сябе: [Рэц. на кн.: В а с и л е в с к и й И. Зимнее солнце. М., 1979] // Там жа. 2 мая; Радасць тварыць дабро: [Рэц. на кн.: П а л ь ч э ў с к і А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980] // Там жа. 8 жн.; Жыццё, напоўненае працай // Там жа. 26 снеж.; Дыхание времени: [Рэц. на кн.: Б у р а ў к і н Г. Варта вернасці. Мн., 1978] // Сел. газ. 1 окт.

1981. Лірыка Янкі Купалы // Купала Я. Лірыка. Мн.; Беларуская літаратура і літаратуразнаўства на парозе 80-х гадоў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6; Якім ты станеш, чалавек?: Развэжанні аб творчых пошуках сучасных бел. празаікаў // Беларусь. № 1; Каким ты станеш человек?: [Рэц. на кн.: Панченко П. Где ночует жаворонок. Мн., 1979; Панчанка П. Млечны шлях. Мн., 1980] // Дружба народов. № 5; Атожылак долі сялянскай // Маладосць. № 8; На пороге восьмидесятых: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980] // Неман. № 6; Час абавязвае // Полымя. № 2; «Аб жыцці, аб людзях, аб сабе...»: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Млечны шлях. Мн., 1980] // Там жа. № 3; Паэзія — час — каштоўнасць асобы // Там жа. № 7; «Вершы мае — пісьмы...» // Там жа. № 11; Ад імя народа свайго // Вяч. Мінск. 5 сак.; Што значыць — зямное шчасце знайсці... // Там жа. 18 ліст.; Напоўненасць пачуцця і зместу // Звязда. 12 крас.; Асваенне жыватворных традыцый // Там жа. 11 ліст.; Поэма о народной судьбе: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Маўчанне травы. Мн., 1980] // Знамя юности. 7 янв.; В жанре приключенческой повести: [Рэц. на кн.: Гамолка М. Лясная крэпасць. Мн., 1980] // Там жа. 9 июня; Остается нашим современником: К 90-летию со дня рождения М. Богдановича // Там жа. 23 окт.; Глубина поиска: О прозе А. Кудравца // Там жа. 8 нояб.; Любовь и уважение народа // Там жа. 19 дек.; «Я отплатил народу» // Там жа. 25 дек.; Слова пра сяброў // ЛіМ. 27 лют.; Дынаміка літаратуразнаўчай думкі // Там жа. 27 сак.; Даверліва, шчыра, разумна: [Рэц. на кн.: Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980] // Там жа. 12 чэрв.; Разам ляцім да зор // Там жа. 26 чэрв.; «Пясняр пралетарскі Чарот» // Там жа. 6 ліст.; Причастность // Сов. Бел. 30 сент.

1982. Для нас ашчаджона спадчына: (Да тэмы «Янка Купала і беларуская літаратура») // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Абсягі сучаснасці // Макаль П. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Чалавек і свет // Русецкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Думкі пра Мележа // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Пясняр кастрычніка // Чарот М. Выбранае. Мн.; Высокі сэнс жыцця: Нататкі пра «жаночую» паэзію // Беларусь. № 7; Чалавек у творчасці Якуба Коласа // Там жа. № 9; Дар захаплення жыццём: Да 70-годдзя М. Танка // Бярозка. № 9; Пафас пазнання і творчасці: (Да 70-годдзя з дня нараджэння нар. паэта Беларусі акад. АН БССР М. Танка) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Пакуль жыве мая бяроза. Мн., 1981] // Лит. обозрение. № 5; «Я — сеятель давний» // Неман. № 9; Слава и гордость белорусской литературы // Политинформатор. № 12; Бярозе — жыць!: [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Пакуль жыве мая бяроза. Мн., 1981] // Полымя. № 3; Каб ведалі... // Там жа. № 5; «Ты вечна будзеш сярод нас...» // Там жа. № 6; Пуцявіны паэтычнага слова // Там жа. № 12; На пороге восьмидесятых: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980] // Радуга. № 2; Бацька новай беларускай літаратуры // Голас Радзімы. 15 ліп.; «Парадніць вочы з небам»: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Маўклівая малітва. Мн., 1981] // Звязда. 7 сак.; Глыбіні народнага быцця // Там жа. 12 мая; За бягучым днём: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. Пакінь нас, трывога. Мн., 1982] // Там жа. 8 вер.; С уважением и любовью: [Рэц. на кн.: Юревич В. Испытание зрелостью. М., 1981] // Знамя юности. 24 марта; Ждем поэта большого... // Там жа. 28 апр.; Сын белорусской земли // Там жа. 7 июля; Летописец народной славы // Там жа. 3 авг.; Слово поэта // Там жа. 17 сент.; Мысль народная, мысль вечная // Комс. правда. 7 июля; На зялёнай дарозе жыцця // ЛіМ. 1 студз.; Такім яго ведаю // Там жа. 10 вер.; Зорны час паэта // Там жа. 24 вер.; «Планаў у мяне шмат» // Наст. газ. 10 сак.; «Вы — народ могучий...» // Сел. газ. 29 июня; «Тот, кто сажал деревья...» // Там жа. 16 сент.

1983. [Уступ] // Ваданосаў М. Левыя ногі. Мн.; Маякоўскі і беларуская паэзія // Вобраз-83. Мн.; Свет паэта // Пысін А. Яшчэ не скончана дарога... Мн.; З сузор'я Купалы і Коласа // Беларусь. № 2; Арыенціры паэта: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Світальныя птушкі. Мн., 1982] // Полымя. № 3; Маякоўскі і беларуская паэзія // Там жа. № 7; У светлым краі соснаў і бяроз: [Рэц. на кн.:Грачанікаў А. Палессе. Мн., 1983] // Там жа. № 9; Слова паэта // Там жа. № 12; Ажыўшыя старонкі гісторыі: [Рэц. на кн.: Якутаў У. Віхурны досвітак. Мн., 1983; Якутов В. Всегда с Лениным. Мн., 1983] // Вяч. Мінск. 16 ліст.; Жыццёвымі фарбамі // Звязда. 6 мая; Что есть поэзия?: [Рэц. на кн.: Розанов И. Русская советская поэзия 50—70-х годов. Мн., 1982] // Знамя юности. 28 янв.; «...Твой крок чуваць» // ЛіМ. 10 чэрв.; Арыенцір ідэйнай накіраванасці // Там жа. 9 вер. / У сааўт.; Засталося ў памяці // Там жа. 28 кастр.; Яго будуць памятаць // Там жа. 25 ліст.

1984. Лірычны летапіс здзяйсненняў і перамог // Вершы і паэмы. Мн.; От редактора // Чернявская А., Розанов И. Русская советская детская литература. 2 изд. Мн.; Эпическое ощущение эпохи: Страницы творчества А. Кулешова // Коммунист Бел. № 1; Спяшайся не спяшаючы... // Маладосць. № 12; Отзвук в сердце: [Рэц. на кн.: Беларусь моя. Л., 1983] // Неман. № 7; З пазіцый часу і вечнасці // Полымя. № 2; Сакрэт жыццёвай мудрасці // Голас Радзімы. 1 ліст.; Сел. газ. 2 нояб.; Голас паэта — голас жыцця: [Рэц. на кн.: Танк М. За маім сталом. Мн., 1984] // Звязда. 22 снеж.; Дыялог з жыццём і часам // ЛіМ. 20 студз.; Прадыктавана сэрцам: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Дэкрэтам сэрца. Мн., 1983] // Там жа. 6 крас.; Паэтамі нараджаюцца... // Там жа. 1 чэрв.; Пачуццё ўдзячнасці: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Спадзяванні калыханак. Мн., 1983] // Наст. газ. 29 лют.; Аповесць пра Францішка Багушэвіча: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Пры апазнанні — затрымаць. Мн., 1983] // Там жа. 20 кастр.; Падение Тихона Быргина: [Рэц. на кн.: Белоусов В. И пройдет час. М., 1983] // Сов. Бел. 14 дек.

1985. Адказы на анкету // Вобраз-85. Мн.; Раман пра людзей: [Пасляслоўе] // Гаўрылкін Л. Не магу без цябе. Мн.; Ощущение жизни // Катюшенко М. Один дождь на всех. М.; Творчество Янки Купалы и Якуба Коласа в контексте поэтических поисков XX в. // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Ідэал — дзеянне: [Рэц. на кн.: Кацюшэнка М. Сустрэча пасля развітання. Мн., 1984] // Полымя. № 1; Быць равеснікам веку... // Там жа. № 2; Задачы вынікаюць з самога жыцця...: Дыялог [з І. Навуменкам] // Там жа. № 8; Юнацтва нашых літаратур: [Да 800-годдзя «Слова...»] // Там жа. № 9; Тэма вечная, невычэрпная...: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Пяшчота. Мн., 1985] // Там жа. № 10; У рэчышчы партыйнасці, народнасці, класавасці // Там жа. № 11; Закліканы паэзіяй // Вяч. Мінск. 3 чэрв.; Сонцам дружбы сагрэты // Там жа. 20 вер. / Сааўт. Д. Храпкоў, А. Цакуноў; «Ніколі не ехаць хлапцу маладому...» // Голас Радзімы. 4 крас.; «Каго святлом я азарыў?» // Звязда. 7 сак.; «Ляжыць ён, як віцязь...» // Там жа. 17 мая; Урокі Кузьмы Чорнага // Там жа. 23 чэрв.; Чалавек і яго час: [Рэц. на кн.: Калеснік У. Пасланец Праметэя. Мн., 1984] // ЛіМ. 1 сак.; Паэт купалаўскай школы // Там жа. 14 чэрв.; Лірычны дзённік паэта: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Кругі надзеі. Мн., 1985] // Там жа. 2 жн.; З нагоды юбілею... // Там жа. 27 снеж.; Сплав мысли и чувства // Сел. газ. 24 февр.; С горячей любовью // Там жа. 11 июля.

1.4.

1979. Дашкоўскі Я. Піф-паф!; Сікірыцкі І. Геніяльная вынаходка; Энтузіяст: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1.5.

На англійскую мову. The Pride and Glory of the Nation // Bulletin. 1982. № 1.

На в'етнамскую мову. Tinh thân sáng tao cua suo tim tòi // Sông Hu'o'ng. 1983. Sô 4.

На грузінскую мову. Роздумны, песенны свет // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На латышскую мову. Maksima Bogdanoviča atcerci // Karogś. 1982. Nr 1.

На літоўскую мову. Liaudies sūnus, liaudies dainius // Tiesa. 1982. Liep. 7.

На малдаўскую мову. Богэцце де кулорь // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; «Попорулуй фиинд рекуноскэтор»: (100 де ань де ла наштеря луй Я. Купала) // Лит. ши арта. 1982. 1 юлие.

На мардоўскую мову. «Монь шумозень народти пандыне...»: Янка Купалань 100 кизонзонды // Мокша. 1982. № 4.

На рускую мову. Животворное слово: Традиции Купалы и белорусская литература // Неман. 1982. № 7; «Издалека сегодня виден подвиг ваш...» / Пер. Т. Смолянская // Дружба народов. 1983. № 7.

На славацкую мову. Chodník, čo obopína zemegul'u / Prel. L. Nogeová // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На узбекскую мову. Шоирнинг мардона овози // Шарк юлдузи. 1982. № 1.

На ўкраінскую мову. Люди революційного обов'язку: Образ комуніста в білорус. літературі / Пер. О. Василенко // Вітчизна. 1975. № 6; Широкий фронт шукань: Про сучасну білоруську прозу / Пер. О. Василенко // Там жа. 1977. № 4; «Я житиму...» // Літ. Укр. 1982. 8 лип.

На французскую мову. Comme la vie elle-même // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

1.6.

Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн., 1977 / Рэд.

Гапова В. Белорусско-русское поэтическое взаимодействие. Мн., 1979 / Рэд.

Мележ І. Зб. тв. У 10 т. Т. 1. Апавяданні, аповесці. Мн., 1979 / Рэд.

Гаранін А., Матрунёнак А. Нараджэнне новага мастацтва: Сац. рэалізм — заканамернасць гіст. развіцця бел. літаратуры. Мн., 1980 / Рэд.

Шпакоўскі І. Тыпізацыя ў лірыцы: Формы і сродкі. Мн., 1980 / Рэд. з М. Арочкам.

Купала Я. Лірыка. Мн., 1981 / Скл.

Адамович А. Война и деревня в современной литературе. Мн., 1982 / Рэд.

Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму: Прычыннасць і гістарызм. Мн., 1982 / Рэд. з І. Навуменкам.

Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982 / Рэд. з К. Цвіркам.

Чарот М. Выбранае. Мн., 1982 / Скл.

Кенька М. Майстэрства Аркадзя Куляшова-перакладчыка. Мн., 1983 / Рэд.

Пысін А. Яшчэ не скончана дарога...: Вершы і паэмы. Мн., 1983 / Скл.

Вершы і паэмы. Мн., 1984 / Скл.

Чернявская Я., Розанов И. Русская советская детская литература. Мн., 1984 / Рэд.

Бядуля З. Зб. тв.: У 5 т. Т. 4. Язэп Крушынскі: Раман. Кн. 1. Мн., 1987 / Рэд.; Т. 5. Язэп Крушынскі: Раман. Кн. 2. Мн., 1989 / Рэд.

Ідэйна-тэарэтычныя пытанні сучаснага літаратурнага працэсу: Зб. артыкулаў. Мн., 1987 / Рэд.

Чалавек на зямлі — гаспадар: Рэпертуарны зб. аднаактовых п'ес. Мн., 1989 / Рэд.

Жураўлёў В. Якуб Колас і паэтыка беларускага рамана. Мн., 1991 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Вялюгін А. Незвычайная прыгода ў прыцемках // ЛіМ. 1978. 31 сак.; Здабыванне агню // Там жа. 1979. 12 студз.; Ермаловіч М. У святле неўміручых ідэй // Полымя. 1970. № 11; Майсейчык А. Мастакоўскі свет і паэтычнае слова // ЛіМ. 1984. 14 вер.; Марціновіч А. Права быць першаадкрывальнікам // Мін. праўда. 1984. 21 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Семашкевіч Р. Паэзія ў полі зроку навукі // Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. Мн., 1982; Сідарэвіч А. Партыйнасць, народнасць, класавасць і сучасная беларуская літаратура // ЛіМ. 1985. 19 крас.; Чыж А. [Жычка Х.] Рыба... з пер'ем // Там жа. 1976. 23 ліп.

На рускай мове. Курносов Д. Добрый советчик // Гродн. правда. 1980. 31 мая.

В. М. Грышкевіч.

ГОЛУБ ЮРКА

Голуб Юрка (Юрый Уладзіміравіч; н. 20.10.1947, в. Горна Зэльвенскага р-на Гродзенскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1971.

З сялянскай сям'і, якая жыла на хутары за тры кіламетры ад вёскі. Бацька, Уладзімір Васілевіч, і маці, Анісся Васілеўна, родам з в. Горна. Яны мелі трох сыноў, і як піша сам пісьменнік пра свае дзіцячыя гады, уклад жыцця сям'і быў «тыпова сялянскім, каб не адна акалічнасць. Справа ў тым, што бацька мой быў краўцом (прафесія пасля вайны дэфіцытная), і гэта наклала адбітак на мае дзіцячыя ўражанні. У нашай хаце заўсёды былі свежыя людзі — ад раённага

начальства да вясковага дзядзькі-гаваруна, якіх бацька спраўна і не без поспеху абшываў... Можна было пачуць безліч жыццёвых гісторый, здарэнняў, пагадак усур'ёз і жартам, з выдумкай і салёным слоўцам, а падчас і з песняй, калі надаралася для таго нагода...» У тыя гады Ю. Голуба не абмінуў традыцыйны для сялянскага хлапчука лёс, але гэта былі таксама гады далучэння да кнігі, чытання, якое рана яго захапіла. У 1954—58 ён вучыўся ў пачатковай школе ў в. Горна, у 1958—65 — Зэльвенскай сярэдняй школе. У 1965—70 — студэнт аддзялення беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, удзельнічаў у рабоце універсітэцкага літаб'яднання «Узлёт». З 1970 працаваў на Гродзенскай абласной студыі тэлебачання (рэдактарам у рэдакцыі літаратурна-музычных перадач). У 1978 загадваў аддзелам культуры абласной газеты «Гродненская правда». З 1979 загадчык аддзела мастацкага вяшчання Гродзенскага аблтэлерадыё. З 1972 вядзе на абласной студыі тэлебачання штомесячную перадачу «Гродзеншчына літаратурная», у якой знаёміць з творчасцю пісьменнікаў-землякоў, з маладымі літаратарамі Гродзеншчыны. Член Рады СП Беларусі з 1990.

Яшчэ ў 1961 у зэльвенскай раённай газеце «Путь к коммунизму» пачалі змяшчацца шматлікія карэспандэнцыі Ю. Голуба на тэмы мясцовага жыцця. На гэтым матэрыяле выраслі і раннія вершаваныя творы. Першы верш «Хто не працуе...» надрукаваны ў 1963 у ваўкавыскай раённай газеце «Знамя Октября». У 1965 вершы Ю. Голуба з'явіліся на старонках рэспубліканскай перыёдыкі («Бярозка»). Аўтар шасці паэтычных зборнікаў. Вершам паэта ўласціва вострае адчуванне драматызму сучаснасці, шчодрасць душэўнага самавыяўлення, валоданне сваім творчым голасам, непаўторнай манерай пісьма, якая вызначаецца лаканічнасцю, багатай асацыятыўнасцю, яркай метафарычнасцю, натуральнасцю рытміка-інтанацыйнага прамаўлення. Выдаў кніжку вершаў для дзяцей. Выступае ў друку з празаічнымі замалёўкамі, перакладамі.

Жыве ў Гродне. *А. М. Пяткевіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Гром на зялёнае голле. Мн., 1969. (Першая кніга паэта). Рэц.: Бярозкін Р. Пачатак // Полымя. 1970. № 3; Лойко О. Живому слову рад // Неман. 1970. № 11; Пысін А. Узыходжанне // Маг. праўда. 1973. 12 ліст.; Трушко М. Зазіранне ў вочы веку // Маладосць. 1970. № 5; Хамянкоў М. // Гомел. праўда. 1969. 2 снеж.

Дрэва навальніцы: Лірыка. Мн., 1973. Рэц.: Алексіевіч С. «Пра сувязь зоркі і травы...» // Знамя юности. 1973. 16 сент.; Королев Н. Радостное сравнение // Гродн. правда. 1973. 7 авг.; Петравец А. Прызнанне сыноўняга сэрца // Звязда. 1973. 22 вер.; Пысін А. Узыходжанне // Полымя. 1974. № 1; Маг. праўда. 1973. 12 ліст.; Свірка Ю. Урокі другой кнігі // Маладосць 1974. № 1; Яфімаў Ф. Здабыткі і страты // Беларусь. 1974. № 8.

Векапомнае поле: Вершы. Мн. 1976. Рэц.: Королев Н. Над просторами колыхаться... // Гродн. правда. 1976. 23 июля; Коўтун В. Здабыткі і страты польнай сяўбы // Полымя. 1976. № 11; Нікіфаровіч В. Ад імя пакалення // Маладосць. 1977. № 4; Чарняўскі М. Любоў да роднага поля // Беларусь. 1977. № 8.

Помню пра цябе: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Баравікова Р. Душы акрыленай размова // ЛіМ. 1983. 28 кастр.; Бичель-Загнетова Д. Возвыситься к слову // Гродн. правда. 1983. 20 авг.; Стрельцова В. // Неман. 1984. № 4; Ярац В. Выспяванне слова // Беларусь. 1984. № 6.

У бары грыбы бяры: Вершы. Мн., 1986.

Сын небасхілу: Вершы. Мн., 1989.

1.3.

1965. На суботніку: [Верш] // Бярозка. № 11; І вяслуеш у вёскі і ў вёсны... // ЛіМ. 12 ліст.

1966. Сена: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Крылатыя прозвішчы; Ветракі; Мяне абнялі хвайнякі: [Вершы] // Маладосць. № 2; Партызанскія зямлянкі: [Верш] // Полымя. № 5; Белавежа: [Верш] // Там жа. № 12; Сосны; Берасцянка: [Вершы] // Чырв. змена. 9 студз.; Спадарожніцы: [Верш] // Там жа. 8 сак.; «Начамі мне сняцца кастры...»; «Буслы ў небе — то аэрапланы...»: [Вершы] // Там жа. 17 крас.; Партызанскія зямлянкі: [Верш] // Там жа. 11 мая.

1967. Лета на лясной дарозе: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.: Валянцін Таўлай; «...За абрывамі...»; Бежанцы: (Успамін); «Зманіць усё ж немагчыма!..»; «Ацалелыя замкі...»; «Калі не пішуцца вершы...»; Дарога ў Будапешт: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Сыны: [Верш] // Голас Радзімы. № 36; Дарога ў Будапешт: [Верш] // Маладосць. № 10; Сыны...; «О блізарукасць тэлескопаў...»; Бежанцы; «Ацалелыя замкі...»: [Вершы] // Полымя. № 6.

1968. Сыны: [Верш] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Валянцін Таўлай; «Аленю нагу ўначы...»; Рось; «Лісток адзіны ўтрымаў асіннік...»; Купалава неба: [Вершы] // Маладосць. № 1; Хата, якой няма...; Бацьку; Зіма; «Зноў галубіныя веранды...»; «Нашто бясконцыя тырады...»; «Калі не пішуцца вершы...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Дзесьці за Ваўкавыскам...: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.

1969. «Мяне абнялі хвайнякі...»: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Партызанскія зямлянкі; Час: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Чэрвень сорак першага; На Нарачы; Эрнеста Чэ Гевара: «Свяжак халоднае чаромхі...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; «Вось так хадзілі дзівакі...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 24; Уваходзіны ў свет паэзіі: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Лесніčоўка. Мн., 1968] // Маладосць. № 1; Пачатак; Вось так хадзілі дзівакі; Без напамінку ты прыйдзі: [Вершы] // Там жа. № 5; Перамога; «А словы сумлення ўвосень...»; Дома; «Зброя не памірае...»; Майстры: [Вершы] // Полымя. № 5; Юрыю Гагарыну; Ляснік і леснічыха: [Вершы] // Там жа. № 12; Перамога: [Верш] // ЛіМ. 13 мая; Свяжак халоднае чаромхі...: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Прызнанне ў сыноўняй любві: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Неруш. Мн., 1966] // Чырв. змена. 18 кастр.; Партызанскія зямлянкі: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; «Зноў галубіныя веранды...»; На Нарачы; Дома: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.

1970. Крокі вечнага чалавека: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Дзень. Мн., 1968] // Маладосць. № 1; Летнія сады; Нарачанская рыба, Маразы; Роднае: [Вершы] // Полымя. № 11; Паўналецце: [Верш] // Гродн. правда. 31 окт.; Стары торг у Зэльве; Давай забудзем крыўды...: [Вершы] // ЛіМ. 25 вер.

1971. На Нарачы; Перамога: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; «Сёння скончыцца лета...»; Памяці Леаніда Якубовіча; Станцыя; Славяне; Днём: [Вершы] // Маладосць. № 4; Вясёлы цеплавоз: [Верш] // Гродн. правда. 23 янв.; Цёплы малюнак; «Не магу аніяк забыцца...»: [Вершы] // Там жа. 16 марта; У жніво: [Верш] // Там жа. 14 авг.; Зямная вера: [Рэц. на кн.: Шаўчонак М. Белая ластаўка. Мн., 1971] // Там жа. 29 окт.; У жніво: [Верш] // Чырв. змена. 16 снеж.

1972. «Ацалелыя замкі...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Камсамолу; У жніво: [Вершы] // Маладосць. № 12; У глушы; Дзяды; «На згоне ў зімы...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Камсамолу: [Верш] // Гродн.

правда. 3 марта; О рабочем человеке // Там жа. 15 авг.; Стремление познавать: [Рэц. на кн.: Д у к с а М. Крокі. Мн., 1972] // Там жа. 12 окт.; «Мой родны кут...» // Там жа. 13 дек.

1973. Пах травы: [Верш] // Беларусь. № 6; Сказ пра піва: [Верш] // Вожык. № 21; Ад дэталі — да думкі: [Рэц. на кн.: К а м е й ш а К. Мембрана. Мн., 1972] // Маладосць. № 2; Луг; Летам; «На радасць жаўруковай дзюбе...»: [Вершы] // Там жа. № 3; Луг: [Верш] // Знамя юности. 6 сент.; Імгненне: Лірыч. маналог // Чырв. змена. 3 чэрв.; Паўналецце; Дадому: [Вершы] // Там жа. 23 вер.

1974. Парад: [Верш] // Вясёлка. № 11; «Зашчымела слова, зашчымела...»; Поле; «Непаўторныя роспісы дня...»; Жнівеньскай ноччу; Дзераза: [Вершы] // Маладосць. № 12; Большой мастер слова // Гродн. правда. 18 июня; Рабочае слова; «Возера Svіцязь гадоў не згадае...»: [Вершы] // Звязда. 17 ліст.

1975. «Ля спакойнай травы і вады...»; Сейбіт; Балада цішыні; Словы; «На небе след у два канцы...»; Чаканне снегу: [Вершы] // Полымя. № 2; ...Молодость наша суровая // Гродн. правда. 26 апр.; В памяти нашей — победа: Обзор поэтической почты // Там жа. 28 июня; «Высокім травам даспяваць...»: [Верш] // Там жа. 11 окт.

1976. Цагельня: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Каток: [Верш] // Вясёлка. № 1; Летапісец; «Не старайся думаць пра сябе...»; «Няспешнаю стала вада...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Зашчымела слова, зашчымела...»: [Верш] // Гродн. правда. 17 февр.; Цётка ў Закапане: [Верш] // Там жа. 15 июля; Слово — это тоже дело...: Обзор поэтической почты // Там жа. 22 окт.; І стаяць вартавымі прасторы: Жыта ўдзяку калыша; Дзярэчын; «За дымкамі і вербам цяплей...»; Малюнак; «Раптам дождж загрукаў...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 студз.; Міхась Васілёк: [Верш] // Там жа. 9 ліп.

1977. Шчодрасць радка // Маладосць. № 8; «На абавязковых рубяжах...»: [Верш] // Гродн. правда. 13 июля; У жніво: [Верш] // Там жа. 6 авг.; «На абавязковых рубяжах...»; «Дарог дзяржаўны гул...»; «Варажэйскага караня зрэз...»; «На касцёр не кладзецца ноч...»; Альховы лісток: [Вершы] // ЛіМ. 8 ліп.

1978. На Нарачы; «На радасць жаўруковай дзюбе...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Дарога ў Будапешт: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Голас травы; На беларускай чыгунцы; Сцежка; Не пішацца; «Драпежнай хмары злёту...»; Надпіс на першай кнізе; «Па марозе вясеннім...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Вясна надзей: [Рэц. на кн.: В ё с н ы. Мн., 1978] // Там жа. № 10; Хочацца гаварыць вершамі // Голас Радзімы. 23 ліст.; Зрелость палитры // Гродн. правда. 16 февр.; И смотрю я, волненьем объятый // Там жа. 21 марта; [Рэц. на кн.: Ш у п е н я С. Гневная Щара. Мн., 1977] // Там жа. 28 марта; Поют жаворонки // Там жа. 8 апр.; Неман, как судьба // Там жа. 22 июля; И как Неман плывет, и как песня летит... // Там жа. 26 авг.; Звезда ведет в тиши беседу... // Там жа. 23 сент.; Кружу в весеннем переулке // Там жа. 7 окт.; Поющее дерево // Там жа. 28 окт.; Юбілейнае: [Верш] // Там жа. 2 нояб.; Про озорника Димурлы: [Рэц. на кн.: Ш у т е н к о Г. Наш котенок Димурлы. Мн., 1978] // Там жа. 25 нояб.; Ноч; Гродзенская імпрэсія; Радаснае; Загадка; Нёманскі малюнак: [Вершы] // ЛіМ. 18 жн.

1979. [Біябібліяграфічная заметка пра І. Станкевіча] // Перасветы. Мн. / Сааўт. А. Жук; На Нарачы: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Памяці Леаніда Якубовіча: [Верш] // Якубовіч Л. Я з вамі, вёсны. Мн.; Зязюля; Малюнак; У аўтобусе; Закоскі; Пра Пестрака; З'ява стрэлу; Каты ячмень паелі; Дай выгаварыцца; Таўкач; Выхаванне; Дом ведаў; Дагадзіў; Бюракратызм; Самаперасцярога; Тэорыя для сябе; Зубіла; Не дачакаліся; Слоўца; Пасля дажджу; Грыбное: Мазаіка // Маладосць. № 12; Глубина и пластика красок // Гродн. правда. 16 янв.; Птицы нашего детства // Там жа. 31 марта; Юнак; Салдат у вагоне; Сябру; Стары; Шафёрская балада; Бярозавы гай: [Вершы] // ЛіМ. 22 чэрв.

1980. Камсамолу: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Мазаіка: [Празаічныя мініяцюры] // ЛіМ. 6 чэрв.

1981. Грыбная фантазія: [Верш] // Гродн. правда. 9 мая; «Сукня твая з дэкорам...»: [Верш] // Там жа. 4 июля; Днём; Аўтастрада: [Вершы] // Там жа. 5 сент.; Я кніжка-малышка: [Рэц. на кн.: К у д л а ч е в В. Я расту. Мн., 1981] // Там жа. 26 дек.; Гучаць «Наднёманскія галасы» // ЛіМ. 2 студз.; Сон пра жывую рэчку; Дым над партызанскім лесам; Белавежская вёска; Стары кніжнік; Вясеннія матывы; Лістапад: [Вершы] // Там жа. 3 крас.; Электрасеткі; Урок чыстапісання; Рака пад бярвеннямі; Урок дачцэ; Зімовая дарога: [Вершы] // Там жа. 10 ліп.

1982. Рабочае слова: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сцежка ў жыце: [Верш] // Гродн. правда. 6 марта; Абеліск: [Верш] // Там жа. 8 мая; Думка пра сухое дрэва; Трыялеты: [Вершы] // Там жа. 26 июня; Хата Янкі Купалы: [Верш] // Там жа. 7 июля; Трыялет: [Верш] // Там жа. 7 авг.; Паром ля вёскі Гожа: [Верш] // Там жа. 25 сент.; Зямное; Зэльвенскія лясы: [Вершы] // Там жа. 23 окт.; Хуткасць; Шал вятроў: [Вершы] // Там жа. 25 дек.; Пра ўзрост; На даляглядзе; Прадвесне; Трыялеты: [Вершы] // ЛіМ. 12 сак.; Ветэраны; Радкі пра Гродна; Памяці маці; У садах маленства; Задумёная жанчына: [Вершы] // Там жа. 26 ліст.

1983. Зямное; Шум дажджу; Зэльвенскія лясы; Паром ля вёскі Гожа; «Расчэсвала жанчына валасы...»: [Вершы]; [Уступная заметка пра Р. Семашкевіча] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Шпак; Выпадак у заапарку: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Паўночная Дзвіна; Партызан; Слонімскія настроі; Чырвоная кніга; Трывожнае; «Сукня твая з дэкорам...»; Сцежка ў жыце: [Вершы] // Маладосць. № 4; Зямное; Паром ля вёскі Гожа; Сталярка; Шум дажджу; Зэльвенскія лясы; Пейзаж з бялізнай; Заліў: [Вершы] // Полымя. № 5; Штампялёк дарагі... // ЛіМ. 10 чэрв.; Рытарычнае; Васілю Быкаву; У прыбалтыйскім горадзе; Згадка пра сухое дрэва; Позірк; Да пытання пра ранішнюю гімнастыку; Другое дыханне: [Вершы] // Там жа. 19 жн.; Сталярка; Партызан; Успамін; Васілю Быкаву: [Вершы] // Гродн. правда. 5 февр.; Пейзаж з бялізнай; «На ветры глуха стыне пляж...»; «Расчэсвала жанчына валасы...»: [Вершы] // Там жа. 8 марта; Падручнік гісторыі: [Верш] // Там жа. 16 апр.; Перамога: [Верш] // Там жа. 9 мая; Здымак сорак пятага года: Сенакос; Балада залатой пчалы: [Вершы] // Там жа. 11 июня; Балада цішыні: [Верш] // Там жа. 23 июля; Стары кніжнік: [Верш] // Там жа. 28 сент.; Змрок у лесе: [Верш] // Там жа. 1 окт.; Кастрычніка барвовы вецер: [Верш] // Там жа. 7 нояб.; Гродзенскія дзяўчаты; Вуліца Ясная: [Вершы] // Там жа. 31 дек.;

1984. У бары грыбы бяры: [Верш] // Вясёлка. № 7; Дождж у канцы вайны; «Нечакана ўспомнены...»; Ноч на Літве; Трыялет: [Вершы] // Маладосць; № 5; Дождж у канцы вайны: [Верш] // Гродн. правда. 12 мая; Юным шагнул в разрывы... // Там жа. 23 июня; Радзіме; Камін у доме Ажэшкі; Аляксандр Твардоўскі ў Гродне; Песня пра заставу; На былым балоце; Гродзенскія дзяўчаты; Вуліца Ясная: [Вершы] // ЛіМ. 27 студз.; Гэта — яна // Там жа. 21 вер.

1985. Партызан; Партызанскія зямлянкі: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Зорка на ёлцы: [Верш] // Гродн. правда. 1 янв.; Щедрость // Там жа. 12 янв.; Колькі часу?; Замалёўка ліўня: [Вершы] // Там жа. 1 июня; Праз жыта: [Верш] // Там жа. 17 авг.; Міхась Васілёк: [Верш] // Там жа. 12 нояб.; Кастрычніка барвовы вецер; Мазгавая атака; Колькі часу?; Прызнанне ядлоўцу; Замалёўка сакавіка; Замалёўка ліўня; Трыялет; «Сукня твая з дэкорам...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 жн.

1.4.

1968. Б а р а т а ш в і л і М. «Колер неба — сіні звон...»; «Знайшоў я храм, адкуль з імглы...»: [Вершы] / З груз. // Полымя. № 9; М а л ь ц і н с к і Х. «Што месяц ціхі...»; «Паэты, га, прызнайцеся: таўсцеем...»; «Бядую бяду...»; «Зіхнула ля мяне лятучым жарам...»; «Калі б з касманаўтам...»; Адказ; Землятрус; «Я вуліцу тваю не бачыў сто гадоў...»; «Друг

Эля мне раіць...»; Сон жонкі; «Сын мой, хай неба блакітнага полаг...»; «Як добра...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. № 11 / Сааўт. пер. Р. Семашкевіч.

1973. Мальцінскі Х. «Як добра...»; Жыццё: [Вершы] / З яўр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.

1974. Шутэнка Г. Рупнасць: [Верш] / З рус. // Звязда. 21 вер.

1976. Кічынскі А. Балада пра мужнасць / З укр. // Звязда. 25 крас.; Яго ж. Смерць сапёра: [Верш] / З укр. // Гродн. правда. 26 мая; Бранеўскі У. «Даўно за поўнач...»; «І воку вільготна...»; «Штораз меньшаюць вершы...»: [Вершы] / З пол. // Там жа. 9 окт.; Маславецкі Т. Ранак у Беластоку; Шчасце; Ключы бяздомныя: [Вершы] / З пол. // Там жа. 27 нояб.

1977. Мачукявічус І. Успамін дзяцінства; Млячарня; «Я ўжо ведаю тваё імя...»; Верш памірае, як птушка; Бучыс А. Песні; Сярод гадзіннікаў; «Зямля глядзіць у неба...»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Сцепанюк Б. Крывінка; Імгненне: [Вершы] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Яго ж. Крывінка: [Верш] / З укр. // Гродн. правда. 28 окт.

1981. Бранеўскі У. Невідушчы: [Верш] / З пол. // Гродн. правда. 12 дек.

1.5.

На літоўскую мову. «To vaizdo neišdildys metai...»; «Liūdneja rudeniški žodžiai...»; Prie Naručio; Po vestuviu / Vert. J. Marcinkevičius // Nemunas. 1971. Nr 12; Rygorui Semaškevičiui /Vert. J. Marcinkevičius // Kūryb. savaite («Kauno tiesos» priedas). 1972. Liep. 30.

На рускую мову. Крепче, сжимай рычаги! // Гродн. правда. 1971. 6 марта; Хата Янки Купалы: [Верш] / Пер. В. Шленский // ЛГ. 1971. 6 янв.; Партизанские землянки: [Верш] / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1972. 3 июня; Партизанские землянки: [Верш] /Пер. В. Шленский // Комс. правда. 1972. 1 марта; Россь: [Верш] / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1973. 23 июня; Дома: [Верш] / Пер. В. Чекин // Знамя юности. 1973. 23 нояб.; Летние сады: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поколение. М., 1975. Рэц.: Аврутин А. Потерь могло быть меньше... // Неман. 1977. № 5; Нарочанская рыба: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1975. Вып. 3; «И все же солгать невозможно!..»: [Верш] / Пер. В. Чекин // Знамя юности. 1975. 4 июля; Мастера: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сел. газ. 1975. 23 нояб.; Поле; Терновник: [Вершы] / Пер. Л. Хаустов // Аврора. 1976. № 1; «На радость журавлиным клювам...»: [Верш] / Пер. Б. Пчелинцева // Знамя юности. 1976. 6 авг.; Автострада; Днем: [Вершы] / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1981. 5 сент.; Голос травы; Дым над партизанским лесом; Листопад: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1982. 19 мая; Дым над партизанским лесом; На белорусской чугунке; Скорость: [Вершы] / Пер. И. Сергеева // Беларусь моя. Л., 1983; Беловежье: [Вершы] / Пер. В. Чекин // Неман. 1983. № 6; Триолеты / Пер. В. Чекин // Гродн. правда. 1985. 7 сент.

На ўкраінскую мову. Батькові; Дурні базікання, розмови; Зима; Коли не пишуться вірші; Дорога в Будапешт; Збрехати все ж неможливо; А за кручами...: [Вершы] / Пер. Л. Танюк, Г. Кочур, Е. Бринцева // Калинові мости. К., 1969; Перемога; На Нарочі: [Вершы] / Пер. С. Литвин // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Хата Янки Купали: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Рад. Укр. 1975. 21 черв.; Комсомолу; Пісня: [Вершы] // Молодь Укр. 1976. 28 груд.

1.6.

Краю мой — Нёман: Гродзеншчына літаратурная: Паэзія, проза, крытыч. артыкулы. Мн., 1986 / Рэд. з інш.

Быков В. Ради правды: [Інтэрв'ю] // Гродн. правда. 1984. 19 июня / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Арочка М. Маналогі паэтычных пакаленняў // Полымя. 1970. № 9; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 149; Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978. С. 149; Зуёнак В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Ламан М. Дзіўная няўважлівасць //ЛіМ. 1976. 17 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Семашкевіч Р. Дзейнасць думкі і пачуцця // Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. Мн., 1982; Хвалей Я. Што хвалюе цябе, паэт? // ЛіМ. 1974. 18 студз.

На рускай мове. Бечик В. Обретение высоты: Заметки о поэзии тридцатилетних // Неман. 1981. № 3; Бичель-Загнетова Д. Возвыситься к слову // Гродн. правда. 1983. 20 авг.; Лойко О. Племя молодое и знакомое // ЛГ. 1970. 24 июня.

2.4.

На беларускай мове. Янішчыц Я. «...Ці чуецца у зманлівым спакоі...»: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любві і жалю. Мн., 1983.

В. М. Грышкевіч.

ГОРАВІД (ГОРЭВІД)

Горавід (Горэвід), нераскрыты псеўданім беларускага паэта канца 19 ст., сучасніка А. Абуховіча, Ф. Багушэвіча, Я. Лучыны і А. Гурыновіча.

Гэтым псеўданімам падпісаны вершы «Палякам у дзень 3-га мая» і «Я клічу вас...», у якіх паэт заклікаў беларускі народ абудзіцца ад цяжкага векавога сну, «ланцугі цемрачы парваці», «свядома прышласці дабіцца», вызваліцца ад нацыянальнага і сацыяльнага прыгнёту. Аўтар марыў аб чалавечай еднасці, аб тым шчаслівым часе, «гадзіне дабра», калі «Брат брату дасць ніўку на шчасце, на долю, // Сусед жа суседу паможа, як брат». Вершы Горавіда (у першую чаргу «Я клічу вас...») — адзін з ранніх прамых зваротаў да беларускай нацыянальнай свядомасці. Паэт балюча перажываў сваю адзіноту, звязаную з недастатковай масавасцю беларускага нацыянальнага руху, і ў той жа час верыў, што самасвядомасць і адчуванне ўласнай гісторыі не загінулі ў народзе, а толькі глыбока схаваліся. Верш «Палякам...» напісаны ў 1891, у сотую гадавіну вядомай польскай прагрэсіўнай канстытуцыі 3.5.1791. Працягваючы традыцыі беларускай публіцыстычнай паэзіі 19 ст. (У. Сыракомля, К. Каліноўскі), Горавід выказваў веру ў рэвалюцыйны саюз народаў. Грамадскія ідэалы паэта агульнадэмакратычныя, не зусім акрэсленыя. Выдатная тэхніка верша, звароты да гісторыі сведчаць аб высокай культуры аўтара. У вершы «Я клічу вас...» рэдкая шасцірадковая страфа з вытанчанай рыфмоўкай (абвввба). Вершы Горавіда пашыраліся ў рукапісах, сталі шырока вядомымі пасля публікацыі Р. Зямкевіча 1920-х гадоў. Першая, найбольш поўная, публікацыя верша «Я клічу вас...» з'явілася крыху раней у віленскім польскім часопісе «Літва».

Там верш падпісаны псеўданімам «Будзіцель». Паколькі псеўданімам «Будзіцель» карыстаўся выдавец «Нашай долі» І. Тукеркес, з'явілася думка, што Горавід — псеўданім Тукеркеса (Літаратура мастацтва. 1987. 9 студз.), але для аўтарства вершаў, напісаных у 90-я гады 19 ст., Тукеркес не падыходзіў па ўзросце: у 1906, калі адбываўся суд над «Нашай доляй», яму было ўсяго 25 год.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1909. Я клічу вас...: [Верш] // Litwa. Nr 19 / Пад псеўд. Будзіцель.

1920. Палякам у дзень 3-га мая: (З архіву Рамуальда Зямкевіча): [Верш] // Рунь. № 1.

1926—1927. Палякам у дзень 3-га мая; Я клічу вас...: [Вершы] // Крывіч. № 12.

1971. Палякам у дзень 3-га мая; Я клічу Вас: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX ст. Хрэстаматыя. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1. С. 210, 212, 213; Мальдзіс А. Забытыя імёны // Дзень паэзіі — 69. Мн., 1969; Яго ж. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969. С. 156—157.

На рускай мове. Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 388.

Г. В. Кісялёў.

ГРАМАДЧАНКА ТАІСА

Грамадчанка Таіса Канстанцінаўна (н. 1.12.1951, рабочы пас. Градзянка Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.), крытык, літаратуразнавец.

Нарадзілася ў сям'і рабочага. Бацька, Канстанцін Аляксандравіч Альфяровіч,— шафёр Градзянскага леспрамгаса, маці, Нона Андрэеўна, кухар. У 1969 Т. Грамадчанка скончыла Градзянскую сярэднюю школу і ўладкавалася на працу ў Мінскі філіял навукова-даследчага цэнтра электронна-вылічальнай тэхнікі. З 1973 працавала піянерважатай у Мінскай сярэдняй школе. У 1970—76 вучылася на вячэрнім аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ па спецыяльнасці беларуская і руская мова і літаратура, у 1976—79 — у аспірантуры пры Інстытуце літаратуры АН БССР. У 1980 абараніла кандыдацкую дысертацыю на тэму «Творчасць Івана Чыгрынава. Станаўленне творчай індывідуальнасці». Са снежня 1979 працуе ў Інстытуце літаратуры АН Беларусі навуковым супрацоўнікам.

З першымі артыкуламі Т. Грамадчанка выступіла ў рэспубліканскім перыядычным друку ў 1979. Даследуе творчасць пісьменнікаў 20—30-х гадоў В. Каваля, Б. Мікуліча, сучасных беларускіх празаікаў І. Чыгрынава, А. Асіпенкі, А. Кудраўца, В. Карамазава, Л. Дайнекі, В. Гігевіча, М. Савіцкага, В. Мысліўца, У. Ягоўдзіка і інш. Піша крытычныя і праблемныя артыкулы, рэцэнзіі, гадавыя агляды прозы, выступае перад самай рознай аўдыторыяй з лекцыямі, дакладамі аб стане развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Аўтар дзвюх кніг.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Проза Ивана Чигринова: Становление творческой индивидуальности: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1980.

Жывая памяць народа: Нарыс творчасці І. Чыгрынава. Мн., 1984. Рэц.: Лысоў В. Заглыбляючыся ў сутнасць // ЛіМ. 1985. 29 сак.; Марціновіч А. Вялікі свет звычайных людзей // Голас Радзімы. 1985.

24 студз.; Мысліве ц В. Даследуецца эпас народа // Наст. газ. 1985. 19 снеж.

Перад праўдай высокай і вечнай: Беларуская проза сёння. Мн., 1991.

1.3.

1979. На шляху да сталасці: (Станаўленне творчай індывідуальнасці І. Чыгрынава) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Аб творчай індывідуальнасці пісьменніка // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.

1980. Станаўленне творчай індывідуальнасці пісьменніка і літаратурны працэс // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.

1981. Шукаць, каб знаходзіць // ЛіМ. 30 кастр.; Кніга пра народнага пісьменніка: [Рэц. на кн.: Каваленка В. І. Шамякін. Мн., 1980] // Наст. газ. 1981. 2 вер.

1982. З трывогай і радасцю за чалавека: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Дзень Барыса і Глеба. Мн., 1981] // ЛіМ. 1 студз.; Намеры — намерамі...: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Запомнім сябе маладымі. Мн., 1981] // Там жа. 19 лют.; З плеяды маладнякоўцаў // Там жа. 20 жн.; Хроніка — жанр мастацкі: [Рэц. на кн.: Мысліве ц В. Мужанцы: З хронікі сорак пятага года. Мн., 1982] // Там жа. 27 жн.

1983. З увагай да звычайнага: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Непрыкаяны маладзік. Мн., 1982] // Полымя. № 6; Чалавек на вайне // ЛіМ. 1 крас.; Не быць ашчадным // Там жа. 19 жн.; Калі выстойваюць падлескі... // Там жа. 2, 9 снеж.; Каб змог узняцца колас: [Рэц. на кн.: Марозаў З. Пад небам бусліным. Мн., 1982] // Чырв. змена. 16 ліп.

1984. Разам з народам: Івану Чыгрынаву — 50 // Беларусь. № 12; [Адказы на анкету «Маладосці»] // Маладосць. № 11; З трывогай і радасцю за чалавека // Нар. асвета. № 11; Углядаючыся ў дзень мінулы і сённяшні: Па старонках раманаў беларускіх пісьменнікаў // Звязда. 30 снеж.; Адказнасць за слова: (Нататкі пра часопісную крытыку) // ЛіМ. 8 чэрв.; «Будто о нас написано...» // Сел. газ. 9 сент.; Няхай душа на слова адзавецца... // Чырв. змена. 15 мая.

1985. Васіль Каваль; Барыс Мікуліч // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.; Талент малады і светлы // Мікуліч Б. Аповесці. Мн.; Пад ветразем надзеі: [Дыялог з У. Арловым] // Маладосць. № 8; Невычарпальнасць характару // ЛіМ. 18 студз.; Подступы да самастойнасці // Там жа. 31 мая; І гораду таксама...: (Тэма горада ў сучаснай прозе) // Там жа. 7 чэрв.; Хай будуць светлымі душы...: [Рэц. на кн.: Ягоўдзік У. Стронга. Мн., 1984] // Чырв. змена. 11 ліп.

1.6.

Вобраз — 88. Мн., 1988 / Скл.

Мікуліч Б. Палеская аповесць; Баранавых С. Пастка: Аповесці, апавяданні. Мн., 1991 / Скл. з Л. Савік.

М. П. Барташэвіч.

ГРАМОВІЧ ІВАН

Грамовіч Іван Іванавіч (26.7.1918, в. Закружка Мінскага р-на — 2.7. 1986, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), празаік. Член СП Беларусі з 1946. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1978).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Крупіцкай сярэдняй школе, пасля паступіў і ў 1939 скончыў літаратурны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута. Пасля вучобы ў інстытуце быў прызваны ў Чырвоную Армію, дзе праслужыў у артылерыйскіх часцях ад радавога байца да афіцэра. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1948 дэмабілізаваўся, працаваў загадчыкам грамадска-палітычнага аддзела часопіса «Беларусь» (1946—53), адказным сакратаром, намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» (1953—54, 1958—70), начальнікам сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусьфільм» (1956—57), літкансультантам СП БССР (1958—70), намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Вожык» (1970—75). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, УССР, Латвійскай і Малдаўскай ССР. Член КПСС з 1943.

Першае апавяданне «Ружовіўся ўсход» надрукавана ў 1935 у альманаху «Аднагодкі». Да вайны многія творы І. Грамовіча, яго першая аповесць «Чужы грунт» друкаваліся ў часопісе «Полымя рэвалюцыі». Галоўнае ў іх — жыццё калгаснай вёскі. У франтавых газетах змяшчаў нарысы, апавяданні. Асноўныя тэмы пасляваеннай творчасці — вайна, аднаўленне, каханне і сяброўства, нараджэнне новых узаемаадносін у заходнебеларускай вёсцы, праца рабочых, інтэлігенцыі, праблема горада і вёскі, сціранне граней паміж

імі (зборнікі апавяданняў «Шырокія азёры», «Да ясных вышыняў», «У лесе, на палянцы...»; «Рына-Марына», аповесці «Сям'я Вішнёвых», «На крутой гары», і інш.). Пісаў для дзяцей (зборнікі «Першага верасня», «Сонца скрозь воблакі»). У сатырычных і гумарыстычных творах выкрываў і асуджаў праявы спажывецтва, мяшчанства, нявыхаванасць, бескультур'е («Нарасць», «Вадалей-гэтакдалей», «Залатая бранзалетка»). Аўтар успамінаў пра дзеячаў літаратуры і мастацтва, сцэнарыяў дакументальных і відавых фільмаў («Памяццю сэрца», 1962; «Паэт у дарозе» і «Паўлік і партфель», 1963). Пісаў публіцыстычныя артыкулы, нарысы. Творы І. Грамовіча перакладаліся на рускую і іншыя мовы.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1968. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: Марціновіч А. З вышыні пражытых гадоў // Мін. праўда. 1968. 22 кастр.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1. Апавяданні; Навелы; Гумар; Мініяцюры. Т. 2. Аповесці. Рэц.: Каваленка В. Талент і час: Да выхаду ў свет двухтомніка выбр. тв. Івана Грамовіча // Беларусь. 1981. № 10.

Выбранае: Аповесці і апавяданні. Мн., 1988.

1.2.

Апавяданні. Мн., 1947. Рэц.: Барушка А. На шляху да вырашэння тэмы // Чырв. змена. 1948. 4 сак.; Горюнова М. Рассказы Ивана Громовича // Сталин. молодежь. 1947. 19 дек.; Мележ І. Апавяданні Івана Грамовіча // Беларусь. 1948. № 1; Шахавец У. На розным узроўні // ЛіМ. 1948. 7 лют.

Агні пяцігодкі: Нарысы. Мн., 1949. Рэц.: Брыль Я. «Агні пяцігодкі» // Беларусь. 1949. № 6; Гарулёў М. Баявы жанр літаратуры // Звязда. 1949. 16 ліп.; Няхай Р. Нарысы аб перадавіках // ЛіМ. 1949. 21 мая.

Першага верасня: Апавяданні. Мн., 1949. Рэц.: Лупсякоў М. «Першае верасня» // ЛіМ. 1949. 22 кастр.; Майхровіч С. Апавяданні для дзяцей Івана Грамовіча // Беларусь. 1950. № 1.

Шырокія азёры: Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Есакоў А. Пафас працы // Беларусь. 1951. № 10; Казека Я. Творчы рост // ЛіМ. 1951. 18 жн.; Салавей Л. Да новых вышынь // Полымя. 1951. № 10.

Да ясных вышыняў: Апавяданні. Мн., 1952. Рэц.: Барысаў Я. Апавяданні пра калгасную вёску // Калг. праўда. 1953. 19 крас.; Бурносаў В. Глыбей адлюстроўваць жыццё // Звязда. 1952. 4 снеж.; Бур'ян Б. За смелае ўтаржэнне ў жыццё // ЛіМ. 1952. 5 снеж.; Дзядкоўскі Л. Героі нашых дзён // Мін. праўда. 1953. 22 студз.; Касцян Н. Гаспадары жыцця // Сав. Радзіма. 1953. 24 мая.

У лесе, на палянцы...: Апавяданні. Мн., 1957. (Б-чка бел. нарыса і апавядання). Рэц.: Жыжэнка У. Пошукі ў сваім жанры // ЛіМ. 1958. 15 студз.

Рына-Марына: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Александровіч С. Апавяданні аб простых людзях // Полымя. 1959. № 3; Семяновіч А. Цікавы зборнік апавяданняў // Беларусь. 1959. № 2; Яскевіч А. З чыстых крыніц жыцця // Маладосць. 1959. № 8.

Нарасць: Апавяданні. Мн., 1961. (Б-ка «Вожыка»).

Сонца скрозь воблакі: Апавяданні. Мн., 1964. Рэц.: Замерфельд Я. Творы памагаюць выхоўваць // Полымя. 1965. № 2; Казанаў Б. Памяць маленства // ЛіМ. 1964. 18 вер.; Макарэвіч А. Падарожжа ў паэтычнае // Маладосць. 1965. № 2; Яго ж. Падарожжа ў свет паэтычнага // Маг. праўда. 1964. 21 кастр.; Мыслівец В. Пра адно маленства // Чырв. змена. 1964. 27 кастр.; Палітыка Д. Свет маленства // Наст. газ. 1964. 23 снеж.

Далі сабе слова: Аповесць. Мн., 1970. Рэц.: Букчын С. На скрыжаваннях важнай тэмы // Полымя 1972. № 1; Гордицкий А. Дать себе слово // КО. 1971. 18 июня; Кудраўцаў І. Праўдай жыцця пазначана // ЛіМ. 1971. 23 крас.; Ставер А. Гімн цудоўнаму // Наст. газ. 1971. 4 жн.

Вадалей-гэтакдалей: Гумарыст. апавяданні, мініяцюры. Мн., 1975. (Б-ка «Вожыка»).

Залатая бранзалетка: Апавяданні, гумарэскі, мініяцюры. Мн., 1977. Рэц.: Васільеў В. Смех — моцная зброя // Звязда. 1978. 13 мая.

У сховах памяці і сэрца: Успаміны, нататкі. Мн., 1983. Рэц.: Малочка М. Гавораць памяць і сэрца // Звязда. 1984. 19 студз.; Марціновіч А. Засведчана памяццю // Мін. праўда. 1983. 6 ліст.; Парахневіч М. Жывая памяць пісьменніка // Вяч. Мінск. 1983. 27 снеж.

Зялёны долар — чорны забойца: Нататкі і роздум пісьменніка. Мн., 1985. Рэц.: Хацкевіч А. Палымянае слова пісьменніка // Вяч. Мінск. 1985. 28 сак.

Як вясну рабілі: Апавяданні і навелы. Мн., 1985. Рэц.: Агняцвет Э. Вачамі мастака // ЛіМ. 1985. 13 вер.

Чатыры сантыметры надзеі: Аповесць, апавяданні. Мн., 1987.

1.3.

1935. Ружовіўся ўсход: [Апавяданне] // Аднагодкі. Мн.

1937. Кашміровая хустка: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Шавец Вульф: Апавяданне // Там жа. № 9—10.

1938. Трапіла каса на камень: Урывак з аповесці «Чужы грунт» // ЛіМ. 17 вер.; Дажынкі: [Апавяданне] // Чырв. змена. 9 жн.

1939. Чужы грунт: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 1. Рэц.: Герцовіч Я. «Чужы грунт» І. Грамовіча // ЛіМ. 1939. 11 крас.

1940. Цымбалы: [Апавяданне] // ЛіМ. 26 кастр.

1942. Беларусы — абаронцы Масквы // За сваб. Бел. 31 мая.

1945. Мой зямляк: Апавяданне // Полымя. № 2—3; Бацькава ўпэўненасць: Апавяданне // Там жа. № 11—12.

1946. Апавяданне пра нястрымнае сэрца // Беларусь. № 2; У прымах: Апавяданне // Там жа. № 5—6; Яна з характарам: Апавяданне // Там жа. № 11—12; Молада-зелена: Апавяданне // Бярозка. № 2; Лісты дзяўчынкі Тані: Апавяданне // Там жа. № 3; «Вітка»: (Урывак з апавядання «У прымах») // Гомел. праўда. 21 крас.; Бацькава ўпэўненасць: [Апавяданне] // Заря. 26 мая; Выдатны пісьменнік-настаўнік // ЛіМ. 23 ліст.; У Брэсце // Сав. селянін. 23 чэрв.

1947. Пад Масквой: [Нарыс] // Роднай Маскве. Мн.; ЛіМ. 13 вер.; Мінскі веласіпедны завод: Нарыс // Беларусь. № 1. Рэц.: Пестрак П. Очерк о послевоенном строительстве // Сов. Бел. 1947. 11 окт.; Юбілей качагара: Нарыс // Беларусь. № 3; Непрымірымасць: (Навела) // Полымя. № 6; Непахісная ўпэўненасць // ЛіМ. 6 снеж.; Молодая сила: О Минском автозаводе // Сов. Бел. 26 нояб.

1948. Вяселле ў Загор'і: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Беларусь. № 4; Плаціны малых рэк: Нарыс // Беларусь. № 10; Дваюрадныя сёстры: Апавяданне // Бярозка. № 8; Першага верасня: Апавяданне // Там жа. № 9; Чыстае сэрца: (Апавяданне з жыцця ў заходніх раёнах) // Бальш. сцяг. 19 снеж.; Гэта было ў Зазер'і // ЛіМ. 10 ліп. / Сааўт. М. Паслядовіч; Агні над Волмай // Там жа. 14 жн.; Нарыс — разведка новай тэмы // Там жа. 11 вер.; У тыя дні: Апавяданне // Наст. газ. 2 ліп.

1949. Індустрыяльна-калгасная // Беларусь. № 1; Шырокія азёры: Апавяданне // Там жа. № 11. Рэц.: Бурмин А. Ошибка молодого писателя // Сов. Бел. 1950. 4 февр.; Арганізаваны дзень: Апавяданне // Бярозка. № 9; Пархвен і певень: [Пароды] // Вожык. № 11; Мядзведжы нораў // Там жа. № 19; Быль

паводле казкі // Там жа. № 22; Мінск — Сталінград // Звязда. 1 мая; Запаветны камень: Апавяданне // Там жа. 14 чэрв.; Наватары тэхнікі: Нарыс // ЛіМ. 30 крас.; За глыбокую ідэйнасць і высокае майстэрства мастацкіх твораў: (На адкрытым сходзе партагранізацыі ССП БССР) // Там жа. 27 жн.; Вясна на Піншчыне: (Нарыс) // Чыр. змена. 28 крас.

1950. Цвёрдасць рукі: Нарыс; Запаветны камень: Апавяданне // Беларускі трактарны. Мн.; У горы: Нарыс // Беларусь. № 3 / Сааўт. К. Кірэенка; Дзе цёплыя воды: Апавяданне // Там жа. № 5; Жылі-былі пяць сяброў: [Апавяданне] // Вожык. № 24; У братняй Грузіі // ЛіМ. 25 сак. / Сааўт. К. Кірэенка; Першы раман маладога пісьменніка: [Рэц. на: Т к а ч о ў М. Згуртаванасць // Полымя. 1949. № 8—12; 1950. № 5] // Там жа. 2 вер.; Наша пяцігодка // Там жа. 30 снеж.; Агітпаход у Верабевічы: (Урывак з апов. «Да ясных вышыняў») // Чырв. змена. 23, 28 снеж.

1951. Да ясных вышыняў: Апавяданне // Беларусь. № 1. Рэц.: П а н к о ў с к і. Цікавая аповесць // Мін. праўда. 1951. 16 крас.; Рост нашай прозы // ЛіМ. 1951. 5 мая.

1952. Запаветны камень: [Апавяданне] // Мастацкае слова. Мн.; Сям'я Былічаў: Апавяданне // Беларусь. № 12; Тэндэнцыя Цісецкага: Урывак з аповесці // ЛіМ. 6 ліст.

1953. Незабыўны пералёт: [Нарыс] // Маладосць. № 4; Чырвоныя антонаўкі: Апавяданне // Там жа. № 9; Іду з табой, Масква: Аповесць // Полымя. № 3. Рэц.: С а б а л е н к а Р. Нерэалізаваная задума // Чырв. змена. 1953. 13 мая; Ён жыве з намі! // ЛіМ. 12 сак.; Спартыўнае свята: Урывак з апов. «Іду з табой, Масква!» // Мін. праўда. 1 сак.

1954. Чырвоныя антонаўкі: Апавяданне; Незабыўны пералёт: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Мінскія поры года: Прывакзальная клумба; Несарваны лісток; Цяпло металу; Першая навальніца: [Мініяцюры] // Беларусь. № 12; Цуд: (Апавяданне старога брыгадзіра) // Вожык. № 22; Савецкі Азербайджан // Маладосць. № 6; Выпадак у камандзіроўцы // Там жа. № 12; Выпадак на пляжы: Апавяданне // Полымя. № 10; Пад Крэмлёўскімі зорамі // Калг. праўда. 29 мая; Шчырае дзякуй: (Заметкі пра «Руска-беларускі слоўнік») // ЛіМ. 27 сак.; Кніжка паэта // Там жа. 26 чэрв.; Пачэсны абавязак: [Прамова на III з'ездзе пісьменнікаў БССР] // Там жа. 2 кастр.; Цясней сувязь настаўнікаў з літаратарамі // Наст. газ. 23 вер.; Любимый писатель белорусских ребят: К 50-летию со дня рождения А. Якимовича // Сталин. молодежь. 24 янв.

1955. Прамова Івана Грамовіча // Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР. Мн.; Першы універсітэт: Нарыс // Беларусь. № 5; Павільён юных натуралістаў // Бярозка. № 8; У далёкай Арктыцы: Расказ аб сустрэчы з палярнікамі // Там жа. № 9; Ззяюць зоры Крамля // Маладосць. № 11; Блакітная брошка: Апавяданне // Полымя. № 12; На новых землях: [Рэц. на кн.: П р и х о д ь к о П., Б о г а т е н к о в П. На новых землях. Мн., 1955] // Сов. Отчизна. № 4; Скарбніца мастацтва: (Урыжанні пісьменніка) // ЛіМ. 6 жн.

1956. Царэўна кукуруза: (Апавяданне) // Вожык. № 6; Рына-Марына: Апавяданне // Маладосць. № 8.

1957. Успаміны маленства: [Апавяданні] // Бярозка. № 2, 3, 10; **1958.** № 3, 8; Ленінскі запавет: Апавяданне // Вясёлка. № 7; Наша пакаленне // Маладосць. № 1; Сустрэчы за Днястром: Нарыс // Полымя. № 2; З думай пра народ // ЛіМ. 1 чэрв.; Народны песняр // Піянер Бел. 5 ліп.

1958. Ірынка: Апавяданне // Бярозка. № 5; Выпаў снег: Апавяданне // Там жа. № 10; Бычок: Апавяданне // Маладосць. № 1; Прыязджай, сынок!: Апавяданне // Там жа. № 7; Усенароднае святкаванне // ЛіМ. 12 ліст.

1959. Сціплы і працавіты пісьменнік // Кузьма Чорны. Мн.; Кукарэка з Глумска: Апавяданне // Вожык. № 24; Аднойчы ў нядзелю: Апавяданне // Маладосць. № 10; Віцеб. рабочы. 11 кастр.; З'езд будаўнікоў камунізма // ЛіМ. 24 студз.; Хвалюючая падзея // Там жа. 16 мая; Творчым пытанням — галоўную ўвагу: Са справаздачна-выбарчага сходу парт. арганізацыі СП БССР // Там жа. 31 кастр.; Семья Скрипко: [Нарыс] // Сов. Бел. 5 янв.; Свята вясны чалавецтва // Чырв. змена. 1 мая.

1960. Цуд: (Апавяданне старога брыгадзіра) // Антырэлігійныя апавяданні беларускіх пісьменнікаў. Мн.; «Ціхоня»: Апавяданне // Вожык. № 3; Ідзе вялікі газ: Нарыс // Маладосць. № 9; Нарасць: Гумарэска // Полымя. № 7; Знаёмства з пісьменнікам // ЛіМ. 27 студз.; Самае хвалюючае // Там жа. 12 мая; Не за горами! // ЛГ. 3 дек.

1961. Фінця: Апавяданне // Беларусь. № 4; Да запаветнай мэты // Бярозка. № 10; Час, у які ты жывеш // Маладосць. № 1; Што вы сабе думаеце // Мін. праўда. 23 крас.

1962. Змагар за шчасце працоўных: [Успаміны] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Крытык, празаік, рэдактар // Беларусь. № 2; Голас Радзімы. № 21; Шабля будзёнаўца: Апавяданне // Беларусь. № 5; Вачамі маленства; Пад бярозамі; Сонца: [Апавяданні] // Бярозка. № 6; Ці ўстарэў я: [Гумарэска] // Вожык. № 20; Два ў два — дзевяць!: (Кансультацыя кінарэжысёра) // Полымя. № 11; Воблакі: Апавяданне // Мін. праўда. 23 снеж.

1963. Ціхоня; Кукарэка з Глумска; Нарасць: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.; Асобыя адзнакі: Апавяданне // Вожык. № 5; Нявыдуманыя мініяцюры: Дарослыя нараджацца не могуць; Як цябе звяць?; Чорныя вачаняты; Хто каго блытае? // Там жа. № 23; Вачыма маленства: Апавяданні // Маладосць. № 1; Апавяданні: З кніжкі «Сонца скрозь воблакі» // Там жа. № 12; Сардэчна вітаем вас, дарагія сябры! // Звязда. 22 вер.; Камуніст: Нарыс // ЛіМ. 6 ліст.; Песня ў бары: Апавяданне з кн. «Сонца скрозь воблакі» // Там жа. 17 снеж.; Кавалачак хлеба: [Апавяданне] // Наст. газ. 7 снеж.; Выпаў снег: (Успаміны маленства) // Ніва. 1 снеж.

1964. Хто каго блытае?: [Мініяцюра] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Голас Радзімы. № 15—16; Ніва. 2 лют.; Як прыйшла вясна; Як мы сарвалі ўрок: [Апавяданні з кн. «Сонца скрозь воблакі»] // Маладосць. № 8; Пачатак шляху // Наст. газ. 14 кастр.; Кавалачак хлеба: [Апавяданне] // Ніва. 30 жн.

1965. Са святам, дарагія землякі // Голас Радзімы. № 18; Выпадак экстравагантны: Апавяданне // Полымя. № 3; Слова пра Шолахава // Там жа. № 5; Наднямонскія сустрэчы // Мін. праўда. 8 вер.

1966. Дарослыя нараджацца не могуць; Як цябе звяць?; Чорныя вачаняты; Хто каго блытае: Нявыдуманыя мініяцюры // Вожык у дарозе. Мн.; Самая кароткая аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.; Кавалачак хлеба: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Далі сабе слова: Аповесць // Полымя. № 10; **1968.** № 9. Рэц.: К у др а ў ц а ў І. Праз суровыя выпрабаванні // Вяч. Мінск. 31 кастр.; Адгрымеў парад: [Урывак з аповесці] // Работніца і сялянка. № 10; Дарога наперад // ЛіМ. 15 крас.; На рынку: Раздзел з новай аповесці // Там жа. 20 вер.

1967. Рына-Марына: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Кавалачак хлеба: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Мінскія поры года // Горад і годы. Мн.

1968. У дарозе: Раздзел з кнігі // Беларусь. № 7; Наташына загадка; Конь-свавольнік; Вяснушкі і зімушкі; Цвёрдыя ногі; Вазьмі сябе ў рукі: (Маленькія апавяданні) // Вясёлка. № 7; У нядзелю: (З натуры) // Вяч. Мінск. 26 ліп.; Паліграфкамбінат ці склад рукапісаў?: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 23 студз. / У сааўт.; Вечарынка-складчына: Старонкі з апов. «Далі сабе слова» // Там жа. 26 ліп.; Шляхамі маёй Бацькаўшчыны: Нарыс // Мін. праўда. 26 ліп.; Старыя настаўнікі: Урывак з апов. «Далі сабе слова» // Наст. газ. 24 ліп.

1970. Сустрэча: Урывак з апов. «Далі сабе слова» // Віцеб. рабочы. 28 ліст.; Заря. 28 нояб.; Пісьмы Якуба Коласа // Звязда. 3 ліст.; На стромкай плыні: 75 гадоў з дня нараджэння В. Сташэўскага // ЛіМ. 24 сак.

1971. Масоўка: Апавяданне // Беларусь. № 7; З глыбінь жыватворных // Чырв. змена. 4 сак.

1972. Калясачка: Гумарэска // Беларусь. № 3; Гэтак далей: Гумарэска // Вожык. № 4.

1973. Стрэмка: Гумарэска // Вожык. № 2.

1974. Цігран-паласан; Адзін смех: Гумарэскі // Вожык. № 8; Мініяцюры: Узнагарода; Вышэй усялякіх даведнікаў; Замысел і мастацкае ўвасабленне; Тонкая знаўца прыгажосці // Там жа. № 16; Славуты горад на Дзвіне // Звязда. 22, 23 жн.

1975. Шляхамі дружбы і братэрства // Беларусь. № 8; Вясёлыя мініяцюры: Што схадней; Інтэрв'ю; Аплочана; Кантакт // Гомел. праўда. 13 вер.; Заўчасна і раптоўна // ЛіМ. 15 жн.; «Мы ў бітвах гартавалі свой радок...»: [Выступленне] // Чырв. змена. 25 лют.

1976. Трымайся... справа!: Амаль памфлет // Дарогі вы, дарогі... Мн.; Вясёлыя мініяцюры // Беларусь. № 6; Спявачка; Агурочак: (Вясёлыя мініяцюры) // Звязда. 17 студз.; Кавалачак хлеба: (Казка) // Ніва. 24 кастр.

1977. Сіла — у адзінстве // Вяч. Мінск. 21, 22, 24 кастр.; Пісьменнік, сатырык, настаўнік // Наст. газ. 26 ліст.

1978. Воблакі: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Воўчая аблога: [Урывак з апов. «На крутой гары»] // Беларусь. № 7; Вясёлыя мініяцюры // Бярозка. № 7; Стымул; Агульная тэма размовы; Жыццё балансуе; Падрыхтаваўся: [Мініяцюры] // Вожык. № 14; Чаго крычыце?; Я люблю парадак; Хочацца ў той лес; Цішка; Самы смелы звер: [Апавяданні] // Вясёлка. № 7; У сховах памяці // Полымя. № 7; Чылійскі народ не скарыўся: Да Тыдня салідарнасці з Чылі // Звязда. 5 вер.

1979. Вясёлыя мініяцюры // Вожык. № 8; Думкі пра настаўніка: [Успаміны] // Маладосць. № 7; Аўтограф Янкі Купалы // Полымя. № 10; Стымул: [Апавяданне] // Ніва. 25 лют.; Агульная тэма размовы: [Апавяданне] // Там жа. 4 ліст.

1980. Па сцежках бацькоў і дзядоў: [Нарыс] // Беларусь. № 3; Хто адкажа?: [Мініяцюра] // Вожык. № 11; Сіла звычая: Гумарэска // Там жа. № 14; У Пінск, з Міхасём Ціханавічам: [Успаміны] // Маладосць. № 12; Ядзернай зброі — не! // Звязда. 7 жн.; Там, дзе быў агнявы шчыт Масквы // ЛіМ. 9 мая.

1981. Вясёлыя выпадкі: Чаго крычыце? Я люблю парадак; Хочацца ў той лес; Цішка // Вясёлка. Мн.; Вадзімка захацеў есці; «Чаго ты ляжыш?»; Шчырае прызнанне; Прагноз па радыё; Сымонаў замысел; На тэлеграфе: [Мініяцюры] // Беларусь. № 4; Глыбіня яго мудрасці народнай // Там жа. № 12; Народнаму пісьменніку Беларусі К. Крапіве — 85 год // Вясёлка. № 3; Украіна мая: [Нарыс] // Полымя. № 10; Расказаць пра свой час // Вяч. Мінск. 25 жн.; Выхоўваць асобу пісьменніка: [Выступленне] // ЛіМ. 24 крас.

1982. Поціск рук сяброўскіх: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Яго жыццёвая мудрасць // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Збіральнік народнай песні // Полымя. № 1; Пра подзвіг працоўны і ратны // Вяч. Мінск. 26 лют.

1983. Збіральнік і абаронца народнай песні // Песня на ўсё жыццё. Мн.; Пад сонцам усё грае...: Апавяданне // Беларусь. № 8; Ён шанаваў таварыскасць: Старонкі ўспамінаў // Там жа. № 11; Чырвоны колер: [Навела] // Бярозка. № 11.

1984. Молада-зелена: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Вавёрка Верачка: Апавяданне // Беларусь. № 11; Знаходка: (З кн. «Усё пад сонцам грае») // Бярозка. № 9; Два браты: [Апавяданне] // Вожык. № 24; Хлеб-соль: Апавяданне // Звязда. 14, 16, 17, 18 жн.; Пара ў вырай: Апавяданне // ЛіМ. 27 студз.; Мы — памочнікі партыі // Там жа. 5 кастр.

1985. У сховах памяці // Успаміны пра Ільлю Гурскага. Мн.; Навыперадкі з Ірынкай: Апавяданне // Бярозка. № 10; Пад брынканне струн...: Апавяданне // Вожык. № 19; Чатыры сантыметры надзеі: Апавяданне // Полымя. № 6; Пра горад гераічны і нясконаны: [Рэц. на кн.: К у д р а ў ц а ў І. Разгневаная зямля. Мн., 1984] // Звязда. 17 ліст.; Сведка і ўдзельнік вялікіх падзей // ЛіМ. 4 студз.

1.4.

Г р ы г о р' е ў Н. На зялёнай вуліцы: Апавяданні / З рус. Мн., 1951.

Н о с а ў М. Дзённік Колі Сініцына: Аповесць / З рус. Мн., 1955.

Г о л у б е в а А. Клаша Сапажкова / З рус. Мн., 1957.

К о ч а т а ў У. Браты Яршовы: Раман / З рус. Мн., 1960 / Сааўт. пер. М. Хведаровіч.

К а в і н ь к а А. Калючка: Гумарэскі, сатыр. апавяданні / З укр. Мн., 1980. (Б-ка «Вожыка»).

1951. К о ч а т а ў У. Маці ў жыце; М і р а ш н і ч э н к а Р. Белая птушка: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1954. Ч э х а ў А. Княгіня; Гусеў: [Апавяданні] / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.

1956. А б д у л і н І. Сакрэт: Апавяданне / З башк. // Маладосць. № 5.

1963. К р у ч а н ю к П. У сям'і народаў: [Нарыс] / З малд. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.

1966. Н а з і р Х. Матчына сэрца: [Апавяданне] / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.

1971. Кавінька А. Абвяргальнікі: Гумарэска / З укр. // Вожык. № 17; Б у л о т а Ю. Хвароба ад здароўя: [Гумарэска] / З літ. // Там жа. № 23; К а в і н ь к а А. Соляць, на жаль, не боршч...: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 13 жн.

1972. С і н к е л ь А. Па звычцы: Гумарэска / З эст. // Вожык. № 3; М е л н і к М. Толькі зразумейце мяне правільна: Гумарэска / З малд. // Там жа. № 5.

1977. К а в і н ь к а А. Калі яно, дзіўнае, пачало набягаць...; Як я тапіўся: [Гумарэскі] / З укр. // Беларусь. № 6; Я г о ж. Юбіляру: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 21 студз.

1979. К а в і н ь к а А. Месячык ззяе, птушкі спяваюць; Стаў, сынку, на паліцу: [Гумарэскі] / З укр. // ЛіМ. 23 лют.; Я г о ж. Рэцэнзія: [Гумарэска] / З укр. // ЛіМ. 23 сак.

1.5.

На армянскую мову. Першае верасня: [Апавяданне] / Пер. С. Айунц // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Багатая восень: [Апавяданне] / Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На балгарскую мову. Вера Тамбовцева: [Апавяданне] / Прев. С. Северняк // Силни и смели. София, 1951.

На грузінскую мову. Дваюрадныя сёстры; Заданне на восень: [Апавяданні] / Пер. М. Нанейшвілі // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На латышскую мову. Bagātais rudens; Mežā uz noras / Atdz. R. Ezera // Nams saules pusē. Rīgā, 1960.

На літоўскую мову. Kertinis akmuo / Vert. J. Petrauskas // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949.

На польскую мову. Pierwsza jesień / Tł. J. Bojar // Gaz. Białostocka. 1951. Nr 85; Przyjaciółka. 1954. Nr 44; Bogata jesień / Tł. J. Bojar // Zielony Sztandar. 1955. Nr. 40, 41.

На рускую мову. Заветный камень: Рассказы / Пер. Б. Бурьян. Мн., 1953.

Рассказы / Пер. М. Демидова, М. Чеченовский. М., 1956. Рэц.: А л е к с а н д р о в и ч С. Рассказы о юности // Сов. Отчизна. 1957. № 3.

Жаворонок: Рассказы. Мн., 1961. Рэц.: К у д р я в ц е в И. Где правдиво, там и художественно // Неман. 1962. № 2.

Огненные стрелы: Рассказы / Пер. М. Горбачев. М., 1966.

Семья Вишневых: Рассказы и повесть. М., 1977. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. Сквозь призму повседневности // Неман. 1978. № 3; С а е н к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 25 ліст.

Три повести. Мн., 1983. (Б-ка бел. повести).

Отец и мать: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1948; Свадьба в Загорье: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Молодая гвардия: Альманах молодых писателей, 2. М., 1948; Заветный камень: [Апавяданне] / Пер. А. Кленов // Заветный камень. М., 1949; Первая осень: Рассказ / Пер. Д. Осин // Огонек. 1949. № 44; Заветный камень: Рассказ / Пер. Н. Горулев // Смена. 1949. № 20; Вера Тамбовцева: Рассказ / Пер. А. Кленов // Сов. воин. 1950. № 5; Богатая осень: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. Л., 1952; К ясным высотам: Повесть / Пер. Б. Бурьян // Сов. Отчизна. 1952. № 1; Заветный камень: Рассказ // Зорька. 1953. 3 июля; Молодо-зелено: Рассказ / Пер.

Р. Рубина // Возрожденная земля. М., 1954; Красные антоновки: Рассказ / Пер. А. Островский // Сов. Отчизна. 1954. № 4; На рубеже. 1954. № 9; Богатая осень; Красные антоновки: [Апавяданні] / Пер. М. Демидова // Белорусские рассказы. М., 1955; Рина-Марина: Рассказ / Пер. В. Жиженко // Сов. Отчизна. 1956. № 6; Однажды в воскресенье: Рассказ / Пер. Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1959. № 6; Рина — Марина: [Апавяданне] / Пер. В. Жиженко // Белорусские рассказы. М., 1962; Солнце и облака: Рассказы о детстве / Пер. К. Кузнецова // Неман. 1963. № 4; Особые приметы: Юмористич. рассказ // Простор. 1963. № 7; Товарищ Колыско: [Апавяданне] / Пер. И. Климашевская // Белорусский юмор. Мн., 1965; Сосна будет расти: Глава из повести «Дали себе слово» // Сов. Бел. 27 июля; Окурок; Особые приметы: [Апавяданні] / Пер. М. Герчик // Белорусский юмор. Мн., 1969; Весна: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1971; Три рассказа: Коляска с внуком; Массовка; Антон и Платон / Пер. Р. Ерохин // Неман. 1973. № 4.

На таджыкскую мову. Рина — Марина / Тарч. С. Гозиев // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965.

На ўкраінскую мову. Весілля в Загір'і / Пер. В. Мефедов; Батькова впевненість / Пер. І. Сенченко [Апавяданні] // Білоруські оповідання. К., 1949; Рина-Марина: [Апавяданне] / Пер. Е. Нарубіна // Білоруські оповідання. К., 1957; Королева ланів: (Оповідання) / Пер. С. Дорохов // Дніпро. 1957. № 9; В тісному еднанні: (З промови на IV з'їзді радянських письменників України) // Літ. газ. 1959. 14 бер.

1.6.

А п а в я д а н н і ленінградскіх пісьменнікаў. Мн., 1951 / Рэд. з інш.

Л ю б і м ы паэт беларускага народа. Мн., 1960 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А к у л і ч В. Творчая сталасць // Мін. праўда. 1978. 26 ліп.; Б а з а р э в і ч М. З крыніц народнага жыцця // Вяч. Мінск. 1980. 30 крас.; Я г о ж. Улюбёнасць у жыццё // Звязда. 1978. 27 ліп.; Б а ч ы л а А. Тэма працы ў літаратуры для дзяцей // ЛіМ. 1951. 24 ліст.; Б р о ў к а П. Нашы вынікі і нашы задачы // Там жа. 1951. 21 крас.; Г е р ц о в і ч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 56—58, 81—86; Я г о ж. Чалавек і калектыў // Полымя. 1959. № 10; Г у б а р э в і ч К. Маладыя празаікі // Беларусь. 1946. № 8; Я г о ж. Нараджэнне новай тэмы // ЛіМ. 1947. 19 крас.; Д а н і л е в і ч Л. У нястрымным руху жыцця // Наст. газ. 1978. 29 ліп.; Ж у р а ў л ё ў В. Героі і рэчаіснасць // ЛіМ. 1959. 30 мая; Я г о ж. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 253—255; І в а н у Г р а м о в і ч у — 50 гадоў // ЛіМ. 1968. 26 ліп.; І в а н у Г р а м о в і ч у — 60 // Там жа. 1978. 21 ліп.; К а в а л ё ў П. XIX з'езд КПСС і задачы беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1953. № 8; К а р п а ў У. Занядбаны жанр // ЛіМ. 1950. 7 студз.; Я г о ж. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; К а р п а ч о ў М. Па старонках часопісаў // ЛіМ. 1946. 30 крас.; К р а ў ч а н к а У. Апавяданне — надзённа неабходны жанр літаратуры // Там жа. 1951. 10 лют.; К у д р а ў ц а ў І. Дасягнутае і неабходнае: Агляд часопіса «Беларусь» // Там жа. 1948. 4 вер.; Л у ж а н і н М. Прадмова // Грамовіч І. Вадалей-гэтакдалей. Мн., 1975; Л ы н ь к о ў М. [Пісьмы] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8. С. 407, 436, 456, 462; М е л е ж І. Апавяданні Івана Грамовіча // Мележ І. Зб. тв.: У 10 т. Мн., 1984. Т. 9; Я г о ж. Галоўная задача // ЛіМ. 1947. 5 крас.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 107; Н я х а й Р. З сям'і аднагодкаў // Полымя. 1968. № 7; П а л і т ы к а Д. Людзі яснай перспектывы і вялікай мэты // ЛіМ. 1952. 4 кастр.; П а с л я д о в і ч М. Адкрыў дарогу Чорны... // Там жа. 1978. 21 ліп.; П а ц ё м к і н М. Ясныя вышыні // Вяч. Мінск. 1978. 26 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 99—100; Т в о р ч ы гарт: Да 50-годдзя Івана Грамовіча // Голас Радзімы. 1968. № 32; Ш ч а р б а т а ў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Ю р ч а н к а Г. Падарожжа ў краіну маленства // ЛіМ. 1965. 23 ліст.; Я ф і м а в а М. Шляхі развіцця беларускай савецкай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966. С. 90—92.

На рускай мове. Б у р ь я н Б. На пороге эпоса // Знамя юности. 1959. 17 марта; Ж и ж е н к о В. Дело чести // Сов. Отчизна. 1955. № 2. *А. С. Гурская.*

ГРАМЫКА МІХАЙЛА

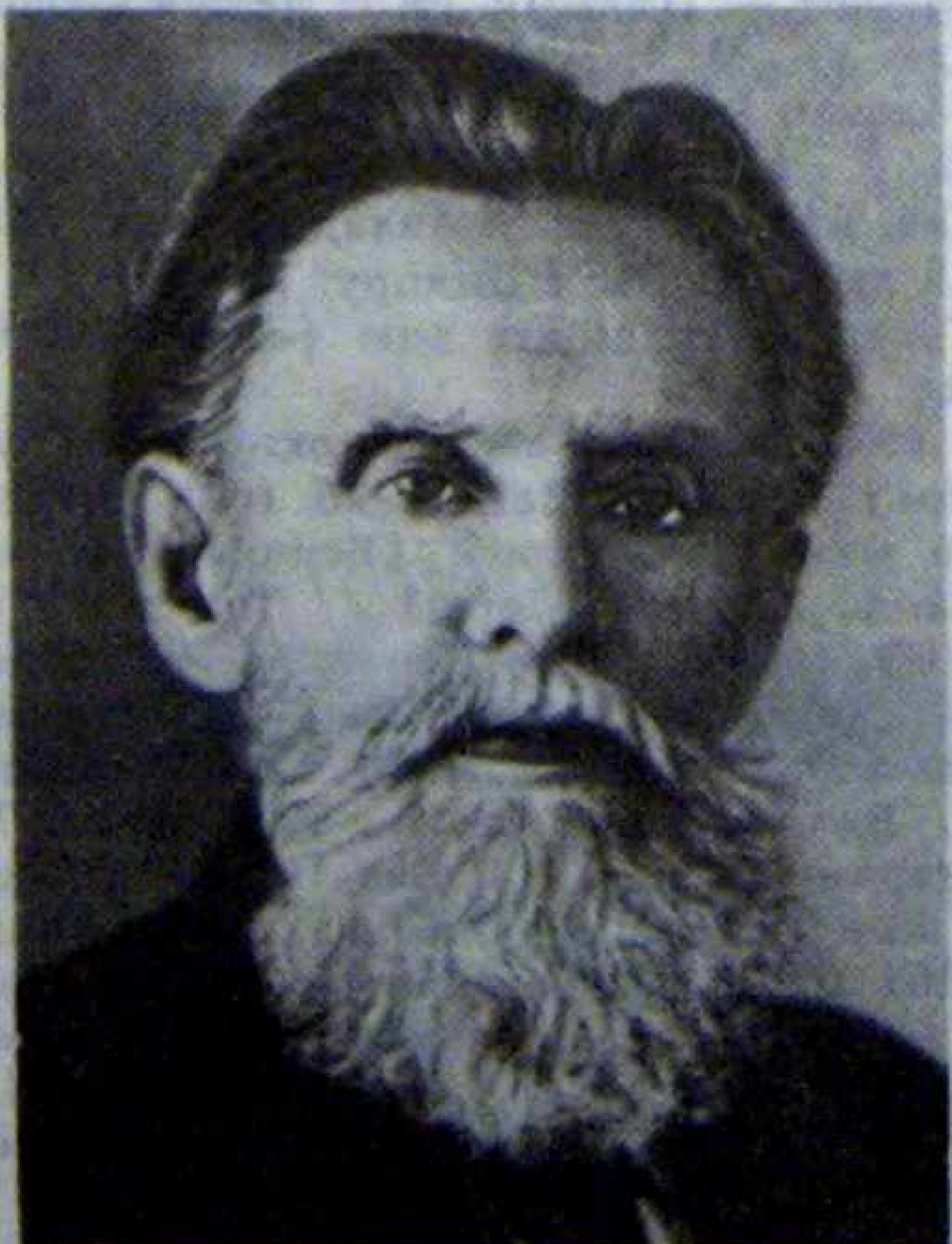

Грамыка Міхайла [Міхаіл Аляксандравіч; псеўд. М. А б д а н к, М и х. А б д а н к, М и х а и л А б д а н к; крыпт. М. Г., М і х. Г.; 31.10(12.11). 1885, в. Чорнае Рэчыцкага пав. Мінскай губ., цяпер Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл. — 30.6.1969, г. Хімкі Маскоўскай вобл.], празаік, паэт, вучоны-геолаг. Член СП Беларусі з 1965.

Нарадзіўся ў сям'і разначынца. Калі будучаму пісьменніку было каля трох гадоў, памерла маці. Бацька, Аляксандр Гаўрылавіч, з дзецьмі перабраўся ў Гомель, ажаніўся другі раз. Сям'я атрымала фальварак каля в. Іванішкавічы Быхаўскага павета. Дастатак дазволіў Міхаілу вучыцца ў гімназіі. Неўзабаве сям'я пераехала ў Магілёў, тут М. Грамыка правёў сваё юнацтва. У 5 класе ўваходзіў у нелегальны вучнёўскі гурток, які сфарміраваўся пад уплывам РСДРП. Пачаліся ідэйныя разыходжанні з бацькам, пазней яны атрымлівалі нават драматычныя формы. З 6 класа займаўся рэпетытарствам. Пасля заканчэння гімназіі ў 1905 паступіў на медыцынскі факультэт Маскоўскага універсітэта. Недахоп у сродках прымусіў перайсці на прыродазнаўчае аддзяленне факультэта. 17.10. 1905 у Маскве ўдзельнічаў у палітычнай стачцы. У 1906—07 уваходзіў у сялянскую арганізацыю пры Магілёўскім акруговым камітэце РСДРП, вёў агітацыйную работу сярод сялян. Пасля заканчэння універсітэта (1911) настаўнічаў у Адэсе ў прыватным кааператыўным вучылішчы, у жаночых гімназіях, з 1920 быў загадчыкам школы-інтэрната для беларусаў-бежанцаў. У 1921 пераехаў у Мінск. Выкладаў геалогію і мінералогію ў Белпедтэхнікуме і БДУ, з дня заснавання працаваў у Інбелкульце. Адным з першых прымаў удзел у пошуках нафты на Палессі. 13 ліпеня 1930 беспадстаўна арыштаваны, у 1931 сасланы на пяць год у Іванава-Вазнясенск (Іванава). Пасля заканчэння тэрміну ссылкі (1936), пераехаў з сям'ёй у Кіраўск (Мурманская вобл.), працаваў у горным тэхнікуме. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны ў эвакуацыі ў г. Чавусы (Пермская вобл.), праз год пераехаў у Удмурцію. Займаў розныя пасады, у т. л. выкладчыка Удмурцкага педінстытута. У 1948—52 зноў працаваў у горным тэхнікуме ў Кіраўску. З 1952 на пенсіі. Апошнія гады жыў у г. Хімкі. 15 лістапада 1957 рэабілітаваны.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1907 навелай «Белы камень», апублікаванай ў маскоўскім часопісе «Белый камень» (публікацыя не выяўлена). Вершы, невялікія апавяданні, навелы змяшчаліся ў маскоўскім і адэскім (з 1911) друку (пад крыпт. М. Г.). У 1913—14 задумаў вершаваны раман, які так і не скончыў. Першай паспяховай спробай пісаць на беларускай мове стала п'еса «Змітрок з Высокай Буды» (надрукавана ў 1918). Пэўны час захапляўся фармальнымі эксперыментамі (паэма «Гвалт над формай», 1922). Кнігі «Плынь» і «Дзве паэмы» прысвечаны новай савецкай рэчаіснасці і рэвалюцыйнай барацьбе працоўных Заходняй Беларусі. Вялікае месца ў творах М. Грамыкі займаюць матывы свабоднай працы, пытанні пазнання чалавекам навакольнай прыроды. Аўтар п'ес «Скарынін сын з Полацка» (пастаўлена ў 1926), «Каля тэрасы» (пастаўлена ў 1927, выдадзена ў 1929, у новай рэдакцыі выйшла ў 1975), «Над Нёманам» (пастаўлена ў 1927, перароблена з паэмы «Лесьнічанка»), «Віно бушуе» (1929), «Воўк» (1930). Пісаў пра творчасць М. Багдановіча, пастаноўку «Цара Максіміліяна» і інш. Выдаў падручнікі «Пачатковая геаграфія», «Уводзіны ў навуку аб неарганічнай прыродзе (ч. 1 — «Крышталаграфія», ч. 2 — «Мінералогія»).

У. П. Каваленка.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1967. Рэц.: Прашковіч М. Сустрэча праз гады // ЛіМ. 1967. 8 вер.

1.2.

Пачатковая геаграфія. Мн., 1923; 2 выд. Мн., 1925; 3 выд. Мн., 1927; 4 выд. Мн., 1928.

Уводзіны ў навуку аб неарганічнай прыродзе: (Ч. 1. Крышталаграфія; Ч. 2. Мінералогія). Мн., 1926. Рэц.: Я. П. // Асвета. 1927. № 5, 6.

Дзве паэмы. Мн., 1927. Рэц.: Гарадзенскі Ф. // Полымя. 1927. № 8; І. В. // Маладняк. 1928. № 2.

Плынь: Лірычныя вершы і паэмы. Мн., 1927. Рэц.: Гарадзенскі Ф. // Полымя. 1928. № 1; Гаўрук Ю. // Аршанскі маладняк. 1928. № 7.

Каля тэрасы: Драма (ў 4-х дзеях з часоў 1917 году). Мн., 1929.

Каля тэрасы: Драма ў 4-х дзеях з часоў 1917 г. Мн., 1975. Рэц.: Даніленка М. Шматгранны талент // Гомел. праўда. 1975. 2 жн.; Колос Г. Один из первых // Неман. 1976. № 3.

Родная пушча: П'есы, вершы, паэмы, успаміны, лісты. Мн., 1987.

1.3.

1918. Змітрок з «Высокай Буды»: Драма ў 4-х дзеях // Вольная Беларусь. 29 вер., 6, 13 кастр.

1921. Апошняе «даруй»: [Верш] // Вольны сцяг. № 4; Наш верш: [Верш] // Там жа. № 6; У Купальскую ноч: (Сцэнічны абразок, паводле верша Я. Купалы «Купальская ноч») // Зоркі. № 4; Наша хатка: [Верш] // Там жа. № 6.

1922. Крылан: [Паэма] // Адраджэнне. Сш. 1; Лес, Дзед і Зіначка: (Апавяданне) // Зоркі. № 2—4; Гвалт над формай: [Паэма]; Паэзія аб рэвалюцыі і рэвалюцыя ў паэзіі // Полымя. № 1; Пад бубенцы: [Цыкл вершаў] // Сав. Бел. 8 лют.; Пад новы рок: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1923. Над хмарамі: (Урывак з паэмы «Крылан»); Спевы могілак: (Урывак з паэмы «Крылан»); Апошняе «даруй»; Марава; Наш верш: [Вершы] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Сямімільнымі крокамі: [Верш] // Полымя. № 2; Пясняр сноў і чараў: (М. Багдановіч) // Там жа. № 3, 4; Мільён: [Паэма] // Там жа. № 5, 6; З паэмы «Крылан»: Над хмарамі // Сав. Бел. 6 сак.; Родная пушча: (Песня) // Там жа. 27 вер.

1924. Апошняе «даруй»; Зоркі; Дарога: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн., 1924; [Рэц. на кн.: Байкоў М., Гарэцкі М. Практычны расійска-беларускі слоўнік. Мн., 1924] // Асвета. № 2; Дзіця: [Верш] // Полымя. № 1; Летнія адпачынкі: [Верш] // Там жа. № 4; Напластаванні гадоў: (Думкі-сказы) // Радавая Рунь. № 2; Конскі чэрап: [Верш] // Там жа. № 3, 4; Вітанне «Савецкай Беларусі»: [Верш] // Сав. Бел. 5 студз.; «Маладняцкая»: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Дзвіне і Дняпру: [Верш] // Там жа. 28 лют.; Тэатр заўтрашняга дню («Цар Максіміліян») // Там жа. 25 чэрв.

1925. Вецярок ды сняжок: (Песня) // Полымя. № 4; Янку Купалу: Май, 1925 год: [Верш] // Сав. Бел. 16 мая; Наша кроў: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Ванда Карсак: [Верш] // Там жа. 15 ліст.

1926. Скакунцы: [Верш] // Бел. піянер. № 7; Марынка; Тэтраметры: [Вершы] // Полымя. № 2; Якубу Коласу: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 3; Узімку: [Верш] // Бел. вёска. 1 студз.; Сав. вёска. 7 студз.; Царква старая: [Верш] // Бел. вёска. 27 крас.; «Вёску» — у вёску: [Верш] // Там жа. 5 мая; Касавіца: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Газеце «Наша Доля»: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Другому Беларускаму Дзяржаўнаму тэатру: [Верш] // Заря Запада. 21 нояб.; Раманс вясновы: [Верш] // Сав. Бел. 1 мая; Ліпень: [Верш] // Там жа. 4 ліп.

1927. З паэмы «Лесьнічанка» // Да дня вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; Між жыта на мяжы:

[Верш] // Полымя. № 1; Жанчыне: [Верш] // Там жа. № 5; Ад аматарскага гуртка да дзяржаўнага тэатра // Там жа. № 7; Студнёвыя спевы: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6, 7; «Трымай, трымай, балалайка» // Там жа. № 8, 9; Калядны вечарок: [Верш] // Там жа. № 10, 11.

1928. Родная пушча; Сямімільнымі крокамі; Зоркі; «Маладняцкая»: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; Савецкай Беларусі: (Верш у прозе) // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 4; Каб не забыць пра іх: [Верш] // Там жа. № 10; Эскіз да партрэта // Там жа. № 20; Камрад: [Верш] // Полымя. № 5; Юбілейнае: [Верш] // Полымя. № 10.

1929. Віно бушуе: [П'еса] // Полымя. № 7.

1961. Ванда Карсак; Марынка: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1965. Атол; Брыенц: [Вершы] // Полымя. № 4; Салавей: [Верш] // Там жа. № 11.

1966. Вецер; Старыя рамансы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.

1968. Такім я помню яго... // ЛіМ. 5 ліп.

1969. Беларусь: [Верш] // Вяч. Мінск. 27 сак.

1971. Маладняцкая: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Марынка: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.

1975. Каля тэрасы: [П'еса] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1978. Ванда Карсак: [Балада] // Беларуская балада. Мн.

1982. Такім я помню яго // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Полымя. № 6.

1.4.

1921. Т а л с т о й Л. Сымон-Лятунок: [Казка] / З рус. // Зоркі. № 5; Я г о ж. Вуж: [Казка] / З рус. // Там жа. № 6.

1927. С а с ю р а В. Ізноў: [Верш] / З укр. // Полымя. № 7; Пра удалога Янку Шастапалага: [Верш] / З рус. // Бел. піянер. № 23.

1.5.

На рускую мову. Маринка; Летний отдых; Ребенок: [Вершы] / Пер. В. Бугаевский // Сборник белорусской поэзии. М.; Л. 1930.

На ўкраінскую мову. Рідна пуща: [Верш] / Пер. І. Кулик // Нова Білорусь. К., 1929; Наш вірш; Атол: [Вершы] / Пер. Л. Горлач // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

2.3.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 130; Б я р о з к і н Р. Лірыка Міхайлы Грамыкі // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; В і н ш у е м з юбілеем // ЛіМ. 1965. 12 ліст.; Г а р э ц к і М. Беларускае драматычнае пісьменства // Бел. думка. 1919. 7 мая; Я г о ж. Пэўны гвалт: (У справе творчасці М. Грамыкі) // Сав. Бел. 1927. 13 ліст.; Г л ы б о ц к і Т. Тэатральны маладняк: («Каля тэрасы» М. Грамыкі. БДТ-2) // Там жа. 1927. 7 снеж.; Д а н і л е н к а М. Шматгранны талент // Гомел. праўда. 1975. 2 жн.; Д р э й з і н Ю. Новая пастаноўка БДТ-2 — «Каля тэрасы» (па п'есе М. Грамыкі) // Звязда. 1927. 22 ліст.; Д у б о ў к а У. Паэт, драматург, вучоны // ЛіМ. 1965. 12 ліст.; З а а з е р н ы А. Памяці пісьменніка-вучонага // Там жа. 1981. 2 студз.; К а б а к о в і ч А. Ідэйна-стылявыя пошукі беларускай паэзіі 20-х гадоў // Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 119, 121—122, 136—138; К а з е к а Я. Міхайла Грамыка // Казека Я. Голас часу. Мн., 1975; Я г о ж. «Мой родны край мяне гукнуў...» // Казека Я. Падарожжа ў маладосць. Мн., 1984; Я г о ж. Паэзія Міхайлы Грамыкі // Грамыка М. Выбранае. Мн., 1967; К а р а б а н а в а Л. Драматургія Уладзіслава Галубка. Мн., 1982. С. 100—101; К а х а н о ў с к і Г. Над Дзвіной, над Сожам, Бярозай...: (Да 100-годдзя з дня нараджэння М. Грамыкі) // Звязда. 1985. 11 ліст.; К у л е ш Т. [Дыла Я.] Крытыка і бібліяграфія // Сав. Бел. 1923. 3 кастр.; Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 40—43; М а р ц і н о в і ч А. Цеплыня яго душы; Міхайла Аляксандравіч Грамыка: [Некралог] // ЛіМ. 1969. 4 ліп.; П е р к і н Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гадоў. Мн., 1960. С. 81—83; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 100—101; С а б а л е ў с к і А. Новыя аўтары — новыя тэмы // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. Кн. 1. С. 59—62; С е м я н о в і ч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978. С. 38—40; Я г о ж. Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 15—17, 151—156; Я г о ж. Ля вытокаў беларускай савецкай драматургіі // Полымя. 1964. № 7; Я г о ж. Пісьменнік, вучоны, педагог: Да 90-годдзя Міхайлы Грамыкі // Беларусь. 1975. № 11; Я г о ж. Тэма рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў беларускай драматургіі 20 — пачатку 30-х гадоў // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977. С. 33—35; С м а л ь н а в а Л. Шляхі паэтычнага эпасу: З гісторыі беларускай савецкай паэмы. Мн., 1977. С. 36—37; С т э л ь м а х У. Слова пра настаўніка // ЛіМ. 1969. 4 ліп.; Ф е д з ю к о в і ч М. Песні працы і змагання: Да 100-годдзя з дня нараджэння М. Грамыкі // Там жа. 1985. 22 ліст.; Ш у ш к е в і ч С. Бачыць нетры зямлі і душы чалавечай: Да 90-годдзя з дня нараджэння Міхайлы Грамыкі // Голас Радзімы. 1975. № 47; Я г о ж. [Біяграфічная замалёўка да 100-годдзя з дня нараджэння М. Грамыкі] // Полымя. 1985. № 11; Я г о ж. Вучоны, пісьменнік, перакладчык // ЛіМ. 1975. 21 ліст.; Я г о ж. Геолаг і паэт // Голас Радзімы. 1980. 18 снеж.; Я г о ж. Драматург, паэт, вучоны // Грамыка М. Каля тэрасы. Мн., 1975; Я г о ж. Жыццё дзеля народа // Голас Радзімы. 1965. № 46; Я г о ж. Нястомны паэт і вучоны // Гомел. праўда. 1968. 11 кастр.; Я г о ж. Нястомны пісьменнік і вучоны // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Я г о ж. Паэт, вучоны, драматург: Да 100-годдзя М. Грамыкі // Беларусь. 1985. № 11; Я г о ж. Светлы след на зямлі // Голас Радзімы. 1969. № 29; Я г о ж. След на зямлі // Полымя. 1965. № 11; Я г о ж. Чалавек неспакойнага сэрца // Вяч. Мінск. 1968. 14 кастр.; Яго ж. Шлях, азораны пошукам // Беларусь. 1980. № 11.

3.1.

ЦДАКР Беларусі, ф. 42, воп. 1, спр. 1951, с. 37—38.

В. І. Козіч.

ГРАНІТ ПЯТРУСЬ

Граніт Пятрусь [сапр. І в а ш э в і ч Іван Пятровіч; інш. псеўд. П. Г р а н і т, М а ц е й Г в о з д; 11(24).1.1909, в. Зачэпічы Лідскага пав. Віленскай губ., цяпер Дзятлаўскага р-на Гродзенскай вобл.— 14.1.1980, Зачэпічы], паэт.

Нарадзіўся ў беднай сялянскай сям'і. Бацьку ў 1914 мабілізавалі ў царскую армію, і хлапчуку рана давялося дапамагаць маці па гаспадарцы. Прыйшлося яму зведаць голад і нягоды белапольскага абозу, у якім пабываў вясной 1919. Школы ў вёсцы не было, вучыліся па хатах урыўкамі ў выпадковых настаўнікаў (чытаць і пісаць навучыла маці). У 1922, калі скончыў 4-ы клас польскай школы, вярнуўся дадому бацька. У школу (у 5-ы клас) у мяст. Беліца (Дзятлаўскі р-н) сына былога чырвонаармейца не прынялі. П. Граніт стаў вучыцца на шаўца. Уздым заходнебеларускага вызваленчага руху адарваў яго ад шавецкага варштата. Наведванне сходаў і мітынгаў Беларускай сялянска-рабочай грамады, знаёмства з беларускімі кніжкамі і газетамі клікалі да баявых патрыятычных спраў. З 1927 (да 1939) працаваў брукаром, зблізіўся з падпольшчыкамі. У 1930 уступіў у КПЗБ. Барацьба за адкрыццё беларускіх школ, арганізацыя падпольных масовак, вывешванне на святы чырвоных сцягоў — усё гэта напаўняла жыццё П. Граніта вялікім зместам. Пад кіраўніцтвам мясцовай настаўніцы Ю. Кучынскай ставілі вучні зімой спектаклі (па п'есах Я. Купалы, У. Галубка, К. Вясёлага, Л. Родзевіча, М. Чарота), у якіх П. Граніт прымаў актыўны ўдзел. Некалькі разоў арыштоўваўся і трапляў у дэфензіву, але з-за недахопу доказаў яго адпускалі. Нават крыху вучыўся ў 30-я гг.— Ю. Кучынская арганізавала вячэрнія школьныя заняткі, і П. Граніт скончыў 5-ы клас.

Пісаць вершы пачаў пад непасрэдным уплывам І. Дварчаніна, які нярэдка прыязджаў у Зачэпічы, дзе была замужам яго сястра, і стараўся перадаць вясковым хлопцам любоў да кнігі, да паэтычнага слова, падкрэсліваў яго вялікую ролю ў вызваленчай барацьбе. Першы верш надрукаваў у 1933 у «Беларускай газеце». Прымаў удзел у нелегальным з'ездзе заходнебеларускіх пісьменнікаў у Вільні (1933). Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР працаваў сакратаром валвыканкома, старшынёй сельсавета ў Беліцы (1939). Скончыў тут 6-ы і 7-ы класы вячэрняй школы. У сакавіку 1940 выязджаў у Ліду у сувязі з прыездам туды Я. Купалы. Выступаў з Купалам і іншымі пісьменнікамі (В. Таўлаем, Н. Тарас, А. Іверсам) перад насельніцтвам горада. У час Вялікай Айчыннай вайны быў сувязным партызанскай брыгады «Барацьба», перадаваў свае вершы ў партызанскі друк. Пасля вайны скончыў (завочна) Навагрудскае педвучылішча (1950), працаваў настаўнікам, загадчыкам пачатковай школы ў Зачэпічах (1945—71). Выпусціў зборнік для дзяцей «Сцяжынка». Першая яго кніжка паэзіі («Над хвалямі Нёмана»), падрыхтаваная да друку ў 1939, не ўбачыла свету ў сувязі з вайной. *А. М. Пяткевіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Сцяжынка: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: П я т к е в і ч А. У свет роднай прыроды // Звязда. 1979. 22 сак.

1.3.

1933. Лета: [Верш] // Бел. газ. 10 жн.; Прывітанне; Мужыцкая восень: [Вершы] // Там жа. 10 ліст.

1934. Каваль: [Верш] // Літ. стар. 25 студз.

1936. Брукар; Са школы: [Вершы] // Летапіс ТБШ. № 4—8; Няма дабра: [Верш] // Шлях моладзі. № 5; Свет трасецца навакола: [Верш] // Наша воля. 12 крас.

1937. Мяцеліца: [Верш] // Шлях моладзі. № 3; «Зарою ўсход залоціцца...»: [Верш] // Там жа. № 7.

1938. Зімовая ноч: [Верш] // Шлях моладзі. № 3; На прадвесні: [Верш] // Там жа. № 8; Хачу спаткаць вясну: [Верш] // Там жа. № 9; Моладзі: [Верш] // Там жа. № 13; Кінь нуду і бяду!: [Верш] // Там жа. № 17; «Адгулялі серп з касою...»: [Верш] // Там жа. № 24.

1939. Хачу спаткаць вясну: [Верш] // Шлях моладзі. № 7; Вясна: [Верш] // Там жа. № 12.

1957. Восень: [Верш] // Чырв. змена. 12 кастр.

1965. Брукар; Калі супачыну душою; Песня каваля; Хачу спаткаць вясну; Хітры асаднік і мужык-здагаднік; Мой край; «Ад працы цяжкое...»; Над хвалямі Нёмана; «Мабілізацыя»; Калгасная восень; У школу; Маўчадна: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.

1967. Зайчыкаў хлеб: [Верш] // Вясёлка. № 6.

1971. Вожык-кравец: [Верш] // Гродн. праўда. 16 нояб.

1977. Каша з макам: [Верш] // Гродн. праўда. 9 июля; Конік-каваль: [Верш] // Там жа. 27 авг.

1981. Цвіркун: [Верш] // Ніва. 21 чэрв.; Жук-караед; Свінка ў лазню хадзіла; Светлячок: [Вершы] // Там жа. 5 ліп.; У школу; Надыход восені: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Зайчыкаў хлеб; Як пасеяў заяц мак: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.

1982. Сцяжынка; Светлячок; Крот-меліяратар: [Вершы] // Ніва. 30 мая.

1983. Елка: [Верш] // Ніва. 9 студз.

1984. Елка; Мяцеліца: [Вершы] // Ніва. 1 студз.; Сняжынкі белыя: [Верш] // Там жа. 5 лют.

2.3.

На беларускай мове. Б е л а р у с к і маладняк пяе // Рэха (Парыж). 1938. № 2; К а л е с н і к У. Гняздо паэтаў // Зорны спеў. Мн., 1975. С. 188—192, 205—206, Я г о ж. Лёсам пазнанае. М., 1982. С. 248—253; П я т к е в і ч А. Сцежкамі роднага краю // Наднёманскія былі. Мн., 1968. С. 66—70; Р ы б а к А. Паэзія жыцця // Звязда. 1964. 5 лют.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 162—163. *В. І. Козіч.*

ГРАХОЎСКІ СЯРГЕЙ

Грахоўскі Сяргей Іванавіч [псеўд. М. Асіповіч, С. Івановіч, С. Каршун, П. Паромскі, Парамон; н. 12(25).9.1913, мяст. Нобель Пінскага пав. Мінскай губ., цяпер Зарэчненскага р-на Ровенскай вобл., Украіна), паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1956. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1983). Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1983, за кнігу паэзіі «Асеннія гнёзды»).

Выхадзец з сялянскай сям'і. У час нараджэння Сяргея бацька служыў у арміі, а маці зарабляла на жыццё падзённымі работамі. Дзяцінства і юнацтва прайшло ў мяст. Глуск на Магілёўшчыне, радзіме маці, куды яна з сынам выехала ў бежанства ў час першай сусветнай вайны. У 1918—23 бацька служыў у Чырвонай Арміі, пасля дэмабілізацыі працаваў у саўгасе, сакратаром сельсавета. У 1930 С. Грахоўскі скончыў Глускую сямігодку і пачаў працаваць на Бабруйскім дрэваапрацоўчым камбінаце, вучыўся на рабфаку. У канцы 1931, пасля цяжкай хваробы, спыніў работу на камбінаце і пераехаў у Мінск. Працаваў карэктарам у Дзяржаўным выдавецтве Беларусі (1931—32), рэдакцыі газеты «Чырвоная змена» (1932—35), вечарамі займаўся на газетна-выдавецкім аддзяленні літаратурнага факультэта педагагічнага інстытута. Пасля заканчэння вучобы (1935) працаваў рэдактарам літаратурнага вяшчання Беларускага радыё, а з восені наступнага года і выкладчыкам літаратуры на рабфаку пры БДУ.

19 кастрычніка 1936 быў беспадстаўна арыштаваны, а затым сасланы на 10 год. Адбываў пакаранне на лесараспрацоўках у Горкаўскай вобл. Пісаў п'есы на лагерным матэрыяле і сам іграў у іх ролі. Пісаў вершы на рускай мове, якія чытаў на мітынгах. Пасля вызвалення з лагера, у 1946—49 выкладаў рускую мову і літаратуру ва Урэцкай сярэдняй школе Слуцкага раёна. У 1947 Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР зняў з С. Грахоўскага судзімасць, але ў 1949 ён быў арыштаваны паўторна і па ранейшаму абвінавачванню высланы на вечнае пасяленне ў сяло Бііза Новасібірскай вобл. 19.10.1955 быў поўнасцю рэабілітаваны. У лютым 1956 вярнуўся ў Мінск, стаў працаваць на Беларускім радыё. Грамадскі ўздым 2-й палавіны 50-х — пачатку 60-х гадоў спрыяў росту літаратурнай і грамадскай актыўнасці С. Грахоўскага. У 1957—59 ён загадваў аддзелам рэдакцыі часопіса «Бярозка», у 1959—60 літкансультант СП БССР, у 1960—73 літаратурны рэдактар часопіса «Вясёлка», у 1973—74 — адказны сакратар Камітэта па дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры. З 1974 — персанальны пенсіянер рэспубліканскага значэння. Член Рады СП Беларусі з 1990. Узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Літоўскай ССР, Латвійскай ССР.

Першы верш «Змена Ільічу» быў надрукаваны ў 1926 у часопісе «Беларускі піянер». Першы зборнік вершаў «Дзень нараджэння» выйшаў у 1958. Тэматычна паэзія С. Грахоўскага звязана з гісторыка-рэвалюцыйнымі пераўтварэннямі, уяўляе сабой рэтраспектыўны, уключаны ў сённяшні дзень, паказ камсамольскага юнацтва канца 20-х — пачатку 30-х гадоў, папоўнены асэнсаваннем падзей Вялікай Айчыннай вайны, роздумам аб міры, чалавечнасці. Пафас яго паэзіі ў сцвярджэнні чалавечай годнасці, маральнай чысціні і вернасці радзіме, адказнасці перад часам і гісторыяй. Гранічнай суровай праўдзівасцю прасякнуты творы апошніх гадоў, у якіх перададзены цяжкія перыпетыі чалавечага і творчага лёсу паэта, калі ён нарэшце змог сказаць праўду аб перажытым (зборнік «І радасць і боль»). С. Грахоўскі — прыхільнік традыцыйнай класічнай паэтыкі, канкрэтна-рэалістычнай вобразнасці. Яго манеры ўласцівы роздумнасць, спавядальнасць, лірызм, элегічнасць. Многія вершы пакладзены на музыку (С. Альхімовіч, Г. Вагнер, Д. Камінскі, Д. Лукас, Р. Пукст, Л. Свердзель, Ю. Семяняка, Д. Смольскі, К. Цесакоў і інш.).

С. Грахоўскі паспяхова працуе і ў прозе. Яго дакументальная аповесць «Рудабельская рэспубліка» аб першых днях Савецкай улады на Палессі шырока вядома ў рэспубліцы і за яе межамі. Інсцэніроўка пастаўлена тэатрам імя Я. Купалы і Гомельскім абласным драматычным тэатрам у 1968; у 1972 кінастудыяй «Беларусьфільм» створаны аднайменны кінафільм. На дакументальнай аснове пабудаваны таксама ўспаміны «Такія сінія снягі», «Зона маўчання», «З воўчым білетам», дзе С. Грахоўскі ўзнаўляе загубленыя старонкі сваёй біяграфіі, перадае драматызм перажытага ў гады сталінскіх рэпрэсій. Выступае як публіцыст.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, Г. М. Праневіч.*

Бібліяграфія

1.1.

Тры вымярэнні: Выбр. лірыка. Мн., 1957. Рэц.: Гаўрусёў С. Абруч коціцца ўдалячынь // ЛіМ. 1957. 1 жн.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 1. Паэзія. Т. 2. Проза.

Лірыка. Мн., 1978. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Брэус Е. Багатая восень паэта // Мін. праўда. 1978. 30 ліп.; Пятрук І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 19 мая.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1983. Т. 1. Вершы, 1929—1977. Т. 2. Вершы, паэмы, казкі, пераклады. Рэц.: Цагельскі Ф. // ЛіМ. 1983. 5 жн.

1.2.

Дзень нараджэння: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Крыштальь В. Маладое сэрца // Чырв. змена. 1958. 16 ліст.; Лойка А. Пошукі паэзіі // Полымя. 1958. № 10; Майхровіч С. Вершы аб Радзіме // ЛіМ. 1958. 27 вер.; Міхайлаў М. Шчырае слова паэта // Беларусь. 1959. № 5.

Ад вясны да вясны. Мн., 1959. Рэц.: Іванова Л. Ад вясны да вясны // Наст. газ. 1959. 7 жн.; Рубінскі У. Для цябе і для Наташы // Мін. праўда. 1959. 25 жн.; Цвірка К. Агрэхі ў добрай кніжцы // Полымя. 1959. № 12.

Горад маладосці: Нарыс. Мн., 1960.

Чаканне: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Кудраўцаў І. Паэтычнае і рытарычнае // Беларусь. 1960. № 10.

Сёння і заўтра. Мн., 1961. Рэц.: Цераховіч Л. Сёння і заўтра // Наст. газ. 1962. 3 студз.

Бацькі і дзеці. Мн., 1962. (Гутаркі на маральна-этычныя тэмы).

Табе зайздросціць сонца: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Барашка І. // Чырв. змена. 1964. 11 крас.; Бугаёў Д. Паэзія Сяргея Грахоўскага // Полымя. 1963. № 9; Бур'ян Б. Прызначэнне радка хваляваць // ЛіМ. 1963. 12 ліп.; Шкраба Р. Неспакойная кніга // Беларусь. 1963. № 10.

Мы раскажам пра Мінск. Мн., 1964 / Сааўт. У. Карпаў, Р. Сабаленка, Т. Хадкевіч.

Памяць: Лірыка. Мн., 1965. Рэц.: Арочка М. Мера патрабавальнасці // Полымя. 1966. № 1; Звонак А. Поэзия большого сердца // Сел. газ. 1967. 26 окт.; Курас Ф. Каб сто гадоў свяціўся след... // Гомел. праўда. 1965. 31 жн.; Ліякумовіч Ц. Высокая любоў // ЛіМ. 1967. 3 кастр.; Рудковский М. Мудрая доброта поэта // Заря. 1965. 21 июля; Санкова І. Талент дабраты // ЛіМ. 1967. 13 кастр.; Шаховіч М. Добрая памяць // Звязда. 1967. 31 кастр.; Юревич В. На добрую память // Сов. Бел. 1965. 24 сент.; Яфімаў Ф. Талент дабраты // ЛіМ. 1965. 23 ліп.

Гарыць касцёр. Мн., 1966.

Які вялікі дзень: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Казанаў Б. Так і было // ЛіМ. 1967. 14 лют.; Кудраўцаў І. // Мін. праўда. 1967. 8 лют.

Мінск: [Фотаальбом] / Аўт. тэксту. Мн., 1967 / Бел., рус., англ.

Вершы. Мн., 1968. (Школьная б-ка).

Рудабельская рэспубліка: Дакументальная аповесць. Мн., 1968. Рэц.: Голубева Л. Аповесць пра народных змагароў // Полымя. 1968. № 12; Даніленка М. // Гомел. праўда. 1968. 8 чэрв.; Чырв. змена. 1968. 25 ліп.; Краўцоў Я. За ўладу Саветаў // Беларусь. 1968. № 12; Палтаран В. Старонкі нашай славы // Звязда. 1968. 31 ліп.; Свиридов В. Страница героических лет // Сов. Бел. 1958. 22 дек.; Якутов В. Непокоренная Рудобелка // Там жа. 1968. 12 июня.

Паэма дарог: Вершы і паэма. Мн., 1970. Рэц.: Звонак А. Паэзія без фальшу і прыкрас // Полымя. 1971. № 1; Хведаровіч М. Прайдзі выпрабаванне на трываласць // Мін. праўда. 1971. 6 ліп.

Мінск: Спадарожнік турыста / Аўт. тэксту. Мн., 1971; [2 перапрац. выд.]. Мн., 1975 / Бел., рус., англ., ням., франц.

Агеньчык у акне: Апавяданні. Мн., 1972.

Гарачае лета: Аповесць. Мн., 1974. Рэц.: Бадроў А. Рамантыка гадоў непаўторных // ЛіМ. 1974. 20 снеж.

Ранні снег: Аповесць. Мн., 1975. Рэц.: Няхай М. Навука чалавечай дабраты / Полымя. 1976. № 12.

Сеятель добра и гнева. Мн., 1975. Рэц.: Подделков В. // Во славу Родины. 1975. 6 апр.; Холад І. Жыццё — легенда // ЛіМ. 1975. 16 мая.

Зазімак: Вершы і выбраныя пераклады. Мн., 1976. Рэц.: Свірка Ю. Дзень радасці і дабра // ЛіМ. 1977. 16 вер.

Суровая дабрата: Дакументальная аповесць. Мн., 1977. (Слава твая, Беларусь!). Рэц.: Іваноў Р. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 6 студз.; Калинкович Н. Человеческая доброта // Заря. 1977. 6 дек.

Зачараванасць: Вершы і паэмы. Мн., 1978. Рэц.: Гарадніцкі Я. Да праўды і дабра // ЛіМ. 1979. 17 жн.; Марціновіч А. Маладосць паэтычнай сталасці // Полымя. 1979. № 11; Хорсун С. І тчэ радок зачараваны // Звязда. 1980. 21 лют.; Чарота І. Трывога пра шчасце // Беларусь. 1979. № 10.

В. З. Корж: [Фотаальбом] / Аўт. тэксту. Мн., 1978. (Жизнь — подвиг).

Дзве аповесці: Ранні снег; Рудабельская рэспубліка. Мн., 1980. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: Фёдараў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 5 вер.

Сонечная сцежка: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: Літвінаў Р. Сонечнымі сцежкамі паэта // ЛіМ. 1981. 31 ліп.

Мінск: [Фотаальбом] / Аўт. тэксту. Мн., 1981 / Бел., рус., англ., франц., ням.

Асеннія гнёзды: Кніга новых вершаў. Мн., 1982. Рэц.: Гіль М. Пяць вершаў адной кнігі // Беларусь. 1983. № 6; Кабржыцкая Т. Яшчэ далёка да зімы // ЛіМ. 1983. 8 крас.

Знаходка: Вершы і казкі, легенды і паэмы. Мн., 1985.

Кругі надзеі: Кніга новых вершаў, 1982—1984. Мн., 1985. Рэц.: Гніламёдаў У. Лірычны дзённік паэта // ЛіМ. 1985. 2 жн.

Так і было: Артыкулы, Успаміны. Эсэ. Мн., 1986.

Верую: Кніга новых вершаў, 1984—1986. Мн., 1987.

І радасць і боль: Вершы і паэма. Мн., 1988.

Споведзь: Аповесці і вершы. Мн., 1990.

1.3.

1926. Змена Ільічу: [Верш] // Бел. піянер. № 7.

1927. Восень: [Верш] // Камуніст. 28 вер.

1929. У нашым атрадзе: [Верш] // Бел. піянер. № 3.

1930. Ветры-буйнавеі: [Верш] // Вясна. № 2; Туркеіб: [Верш] // Там жа. № 5; Ад жніўнага поля: [Верш] // Там жа. № 6; Песня пра метал: [Верш] // Там жа. № 9; За вакном вясёлы май: [Верш] // Піянер Бел. 1 мая.

1931. З цыкла «Рабочыя будні»: [Верш] // Вясна. № 1; Першы прабег: [Верш] // Там жа. № 2, 3; Героі перамог: [Верш] // Маладняк. № 6, 7.

1932. Гідрастанцыя: [Верш] // Беларусь калгасная. № 2; Інжынеру: [Верш] // Вясна. № 1, 2; Брыгада трох: Нарыс // Работніца і калгасніца Бел. № 29; Галіевы ланцужкі: [Верш] // Чырв. Бел. № 3; Так пачынаецца вясна: [Верш] // Там жа. № 4; Дынама: Пародыі // Там жа. № 8 / Пад псеўд. С. Каршун; «Пачынаецца дзень у сем...»: [Верш] // Там жа. № 10; Марш прызыўнікоў 1910 года: [Верш] // Чырв. змена. 20 вер.; Прадкастрычніцкая ноч: [Верш] // Там жа. 15 снеж.

1933. Джэмс; Школьнікам: [Вершы] // Кастрычнік. Мн.; Сон: [Верш] // Іскры Ільіча. № 15; Ільнаводу: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 31; Жыццё Кузьмы Баярына: [Нарыс] // Звязда. 24 кастр. / Сааўт. Ю. Лявонны; Жыццё ў рамонце: [Нарыс] // Там жа. 24 снеж. / Сааўт. Ю. Лявонны; Камсамолу 15 год: [Верш] // Піянер Бел. 30 кастр.; Зіма: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Першы юбілей: [Нарыс] // Чырв. змена. 28 студз.

1934. Песня пра чэлюскінцаў: [Верш] // Калгаснік Бел. 20 чэрв.; Самалёты: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Восень: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Пампаліт:

[Верш] // Там жа. 2 кастр.; Калгасная радасць: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Уступ да вясны: [Верш] // ЛіМ. 24 вер.; Аляксандр Блок // Піянер Бел. 20 ліст.; Паштальён: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Дружба: [Верш] // Чырв. змена. 27 ліст.

1935. Магілёў: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 31 ліп.; Пра мінулае раскажуць песні // ЛіМ. 31 кастр.; Наша лета, сонца і вада: [Верш] // Піянер Бел. 10 чэрв.; Першая раніца: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Піянерская песня: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Пецька: [Верш] // Чырв. змена. 3 сак.

1936. Барасбі: [Верш] // Піянер Бел. 27 лют.

1947. Дажынкі: [Верш] // Сав. Радзіма. 14 снеж.

1956. Плынь; Белыя ліпы; Знаёмаму: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Змена; Дакор сабе: [Вершы] // Беларусь. № 9; Песні над Нёманам: Нарыс // Там жа. № 11; Адшумела лета: [Верш] // Бярозка. № 10; Снежны горад: [Верш] // Там жа. № 12; Дзень нараджэння: [Верш] // Вожык. № 20; Плынь; Белыя ліпы: [Вершы] // Маладосць. № 4; Добры дзень; Песня; Ноч пад Мінскам: [Вершы] // Там жа. № 6; Вішнёвы; «Я цябе прыгадаў...»; На таежнай дарозе: [Вершы] // Полымя. № 7; Песня будзе жыць: [Верш] // Там жа. № 9; Звязда. 15 жн.; Калг. жыццё. 17 жн.; Вершы пра дружбу: Нёман і Вісла; Уральская рабіна // Звязда. 25 ліст.; Маляр: [Верш] // ЛіМ. 3 ліст.; Спадчына: [Верш] // Наст. газ. 14 чэрв.; Дзень нараджэння: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; «Я цябе прыгадаў...»: [Верш] // Ніва. 12 жн.; Ляцяць шпакі: [Верш] // Піянер Бел. 23 сак.; А табе знаёмы Жэня?: [Верш] // Там жа. 4 мая; Дыплом на годнасць чалавека: [Верш] // Чырв. змена. 17 чэрв.; Спявай, маладосць!: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1957. Імя Сцяпана Халтурына: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; На Волзе: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Далёкім землякам: [Верш] // Беларусь. № 5; Мая любімая; Шчырасць: [Вершы] // Там жа. № 6; «Вясна пастукалася рана...»: [Верш] // Бярозка. № 4; Верасніца: Нарыс // Там жа. № 10; Дарога да шчасця: [Верш] // Там жа. № 11; Вясёлка: [Верш] // Вясёлка. № 1; Наш май: [Верш] // Там жа. № 2; Нашы загадкі: [Верш] // Там жа. № 4; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 8; Далёкім землякам: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 35; Мама; Першая песня; Снежаньскі ранак; «Не пойдзем...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; На Волзе: [Верш] // Полымя. № 4; Красавік на Волзе: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Раўненне на Маскву: [Верш] // Звязда. 1 мая; Мары ў нас і надзеі адны: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Равеснікі нашай Дзяржавы: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Дарогі клічуць // ЛіМ. 27 лют.; Пошукі казкі: [Рэц. на: В і т к а В. Буслінае лета // Полымя. 1957. № 1] // ЛіМ. 23 сак.; Паэзія нашага часу // Там жа. 21 вер.; Белыя ліпы: [Верш] // Мін. праўда. 10 жн.; Настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 29 жн.

1958. Красавік; На Волзе: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Вечны салдат; Народная настаўніца; Млечны шлях: [Вершы] // Беларусь. № 1; Лясная казка: [Верш] // Бярозка. № 1; Кнігалюбы: [Верш] // Там жа. № 5; «Каб сказалі людзі...»: [Верш] // Там жа. № 6; Як шукалі шчасця: [Казка] // Там жа. № 7; Слаўкаўшчына // Там жа. № 9; Камсамол: [Верш] // Там жа. № 10; Адкуль прыйшоў абед?: [Верш] // Вясёлка. № 11; Звычайны дзень: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 3; Ёсць у цябе Айчына: [Верш] // Там жа. № 95; Равесніца; Сляды; Чаканне; Памяць: [Вершы] // Маладосць. № 8; Беларусь: [Верш] // Там жа. № 12; Расія: [Верш] // Полымя. № 8; Дождж ішоў: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Звычайны дзень: [Верш] // Звязда. 12 студз.; Салдацкі хлеб: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Народ за партыяй ідзе: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Першая паэма: [Рэц. на: Н я д з в е д с к і У. Першыя барозны: Паэма // Маладосць. 1957. № 11] // ЛіМ. 8 студз.; Моладзь чакае // Там жа. 29 студз.; Творы розных год // Там жа. 2 крас.; Вучоны флюгер; Тонкі густ; Не пакрыўджу; Сіла ўздзеяння: Гумарэскі // Там жа. 5 крас.; Нас яднае агульная мэта // Там жа. 24 мая; Калі ласка: [Верш] // Там жа. 28 мая; Інтэрвенты, назад!: [Верш] // Там жа. 13 жн.; У родных мясцінах: Нарыс // Там жа. 16 жн.; Каля крыніцы характва: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Сіла ў братэрстве і еднасці // Там жа. 1 кастр.; Мой чытач: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; Сталасць паэта // Там жа. 17 снеж.; Незабываемые встречи // Сов. Бел. 12 окт.; Спектакль пра гераічную моладзь // Чырв. змена. 30 студз.; Шчырая паэзія: [Рэц. на кн.: В о л ь с к і А. Водбліскі далёкіх маякоў. Мн., 1958] // Там жа. 8 чэрв.

1959. Барыс Мікуліч // Мікуліч Б. Выбранае. Мн.; Наш Май: [Верш] // Мы спяваем. Мн.; Севастопаль; Бабіна лета: [Вершы] // Беларусь. № 2; «Рамонкавым пылам і пахамі жыта...»: [Верш] // Там жа. № 10; Куранты б'юць дванаццаць: [Верш] // Бярозка. № 1; Вясна: [Верш] // Там жа. № 5; Ідзе па Беларусі: [Верш] // Там жа. № 6; Мудрасць і сіла народа: Нарыс // Там жа. № 9; «Аб гэтым толькі марылі паэты...»: [Верш] // Там жа. № 10; Семнаццаты год: [Верш] // Там жа. № 11; «На парад ідуць палкі...»: [Верш] // Вясёлка. № 2; Беспрытульны шпак: [Верш] // Там жа. № 4; Кастрычніцкая песня: [Верш] // Там жа. № 11; Вось і зіма: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 8; Ідзе атрад па Беларусі: [Урывак з паэмы] // Там жа. № 48; Наваполацк будуецца // Там жа. № 68; Палачанка; Успамін; Кранаўшчыца; Зарадка; Прыгожыя рукі: [Вершы] // Маладосць. № 10; Начлег; Горная дарога; Нерыс; Першае каханне; Прызнанне: [Вершы] // Полымя. № 2; Паводка; Пачатак дарогі; Маці правафланговага: [Вершы] // Там жа. № 6; Са шчырай душой: [Рэц. на кн.: Т а р а с Н. Кветка шчасця. Мн., 1958] // Там жа. № 8; Ваши стихи не пошли... // Сов. Отчизна. № 6; Вышэй зор // ЛіМ. 7 студз.; Камуністы: [Верш] // Там жа. 14 студз.; Хваляванне: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Каб чыталі «без шпількі» // Там жа. 30 мая; Жнівень: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Год мінулы і наступны // Там жа. 31 снеж.; Свое дело // ЛГ. 15 авг.; Адкуль прыйшоў абед?: [Верш] // Піянер Бел. 4 вер.

1960. Кастрычнік; Кастрычніцкая песня; Наш Май; Адкуль прыйшоў абед?: [Вершы]; Загадкі // Дзецям. Мн.; Борис Микулич // Микулич Б. Повести. М.; Над Сівашом; Твой голас; Перамога: [Вершы] // Беларусь. № 1; Галоўны механік: Апавяданне // Вясёлка. № 12; Бабіна лета; Жаданне: [Вершы] // Голас Радзімы. № 21; На ўскраіне Ялты: Нарыс // Маладосць. № 1; Аганёк уначы: [Верш] // Там жа. № 4; Горад маладосці: Нарыс // Полымя. № 1; Жаданне; Натхненне; Маладое віно; Няма часу: [Вершы] // Там жа. № 5; Знаходкі і страты: [Рэц. на кн.: А г н я ц в е т Э. Беларуская рабіна. Мн., 1959] // Там жа. № 6; Шчаслівых узлётаў: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Узлётная паласа. Мн., 1960] // Там жа. № 9; На ўсё жыццё: [Верш] // Звязда. 22 крас.; Патрэбен чалавеку чалавек: [Верш] // Там жа. 24 мая; Я думаю аб шчасці: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Творчы подзвіг // ЛіМ. 10 чэрв.; Паверка: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Неўміручасць паэзіі: [Рэц. на кн.: Ж а ў р у к А. Выбранае. Мн., 1960] // Там жа. 23 снеж.; На Волзе: [Верш] // Ніва. 27 сак.; Паэзія ў нашым жыцці // Піянер Бел. 23 снеж.; Кранаўшчыца: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.; Косы: [Верш] // Там жа. 15 мая.

1961. На таежнай дарозе; «Я цябе прыгадаў...»; Начлег; Равесніца; Маці правафланговага; Летуценнік: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Аганёк уначы: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Наш Май: [Верш] // Для школьной эстрады. Мн.; Слова пра вялікага Кабзара // Беларусь. № 3; Зялёная кніга; Рабінавая ноч: [Вершы] // Там жа. № 4; Нагрузка: [Верш] // Бярозка. № 3; Будуць новыя пяцёркі: [Верш] // Вясёлка. № 1; Першая настаўніца: [Верш] // Там жа. № 3; Вясёлкін ляціць на месяц // Там жа. № 5—7; Будаўнікі: Апавяданне // Там жа. № 9; Сёння свята: [Верш] // Там жа. № 11; Зялёная кніга: [Верш] // Голас Радзімы. № 46; З чыстымі думкамі і шчырым сэрцам: [Верш] // Там жа. № 99; Нашчадкам; Палескія рэкі; «Усё ў тваёй душы — і радасць...»; Лермантаў: [Вершы] // Маладосць. № 10; Летуценнік: [Верш] // Полымя. № 4; Нафтаград; Супрацоўленне матэрыялаў; Бацькі і дзеці; Дыспетчар; Парторг; Дальні прыпынак; Насця: [Вершы] // Там жа. № 9; Вышыня; Сны; Дзяцінства; Юнацтва; Палёт; Сталасць: [Вершы] // Там жа. № 10; Як добра з партыяй ісці!:

[Верш] // Там жа. № 12; Лірыка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Мурашыная трывога: [Верш] // Там жа. № 7; Новы ідзе: [Верш] // Там жа. № 12; Справаздача; Парторг; Дальні прыпынак: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 жн.; Роздум: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Яшчэ ўсе трывогі не прайшлі: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Над светам ляцяць камуністы: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Другое жыццё паэта // ЛіМ. 5 мая; Касмічны рэйс: Жарт // Там жа. 6 чэрв.; На пярэднім краі // Там жа. 27 чэрв.; Сустрэча з маладымі // Там жа. 25 жн.; Мудрасць і сіла народа // Там жа. 5 вер.; Як добра: [Верш] // Наст. газ. 2 снеж.

1962. Жаданне; Патрэбен чалавеку чалавек: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Песня будзе жыць: [Верш] // Жыццё для народа: Зб. матэрыялаў аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа. Мн.; Радкі біяграфіі пакалення // Ліхадзіеўскі С. Берасцянка жывых трывог. Мн.; Добры дзень: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Ідзе атрад: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Нафтаград: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; На плошчы Перамогі: [Верш] // Беларусь. № 5; Бяссмерце; Былыя хлапчукі; Рэчанька: [Вершы] // Там жа. № 6; Паходы: Песня // Бярозка. № 6; Мы ў Чапаева гулялі: [Верш] // Вясёлка. № 2; Ленінцамі вырасцем: [Верш] // Там жа. № 5; «Прыходзіць лета звонкае...»: [Верш] // Там жа. № 6; Дужэюць нашы крылы: [Верш] // Там жа. № 9; Для шчасця жыве чалавек: Нарыс // Маладосць. № 8; Думаючы пра заўтрашні дзень // Полымя. № 1; Каляндар; Зіма; Ласіны след; Вера; Спакуса; Бяссоніца: [Вершы] // Там жа. № 2; Прызнанне ў любві: [Рэц. на кн.: Х е л е м с к и й Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962] // Там жа. № 6; Маскоўскі час; Табе зайздросціць сонца; Цішыня; Дубовы ліст; «Баліць душа за кожнага калеку...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Наперадзе — акіян: Нарыс // Там жа. № 12; Словы; «Ты, мабыць, добра ведаеш сама...»; Дружынніцы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Полацку: [Верш] // Звязда. 19 жн.; Трывога; Зайздрасць: [Вершы] // Там жа. 26 снеж.; Сябры заўсёды побач // Там жа. 30 снеж.; Не адрывацца ад зямлі // ЛіМ. 13 сак.; Мір Вам, дзеці планеты Зямля! // Там жа. 1 чэрв.; Слова пра друга // Там жа. 31 жн.; Мама: [Верш] // Чырв. змена. 3 сак.

1963. Народжаная ў барацьбе // Александровіч А. Зб. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Блізкія зоры; Нашчадкам: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Такая наша Беларусь: [Нарыс] // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.; Адшумела лета; Млечны шлях; «Вось і зіма, а мроіцца...»; Ласіны след: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Падарожжа; Грузавікі; Находка; Іюнь — Карань: [Вершы] // Беларусь. № 9; Як шукалі сонца: Урывак з паэмы // Бярозка. № 9; Першамай: [Верш] // Вясёлка. № 5; Горад на Дзвіне: Апавяданне // Там жа. № 7; Ганна; Адно слова; Так і было: Апавяданні // Маладосць. № 3; Дванцаты год; Вясна; «Праверыць можна нервы, склад крыві...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Памяць; Размова з амурскім рыбаком; «І я калісьці пройдзу па зямлі...»; Платы; Плача жанчына: [Вершы] // Полымя. № 5; На ўзбярэжжы ракі шумнацечнай: Нарыс // Там жа. № 6; Геолаг; Сунічны сок; «Іх доўга сэрца няньчыла, насіла...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Верасень; Дублёр: [Вершы] // Звязда. 25 вер.; Супрацоўленне матэрыялаў: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Наша Беларусь // Зорька. 7 нояб.; Лыжня: [Верш] // ЛіМ. 1 сак.; «Я закаханы...»; «Кароткі век у чалавека...»: [Вершы] // Там жа. 24 вер.; Залатая восень артыста // Там жа. 18 кастр.; Шчаслівай дарогі, сябры! // Там жа. 22 кастр.; Вясною: [Верш] // Ніва. 12 мая; Мама: [Верш] // Там жа. 26 мая; Лета: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; А табе знаёмы Жэня?: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Піянер Бел. 4 кастр.; Ленінцамі вырасцем: [Вершы] // Піянер Бел. 12 крас.

1964. Калі застаюцца свае: Апавяданне // Беларусь. № 4; Алёшка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Хто?: [Верш] // Там жа. № 3; Агеньчык у акне: [Апавяданне] // Там жа. № 4; Сёння свята: [Верш] // Там жа. № 11; Засвеціцца акно: Апавяданне // Маладосць. № 4; Якi вялікі дзень: Апавяданне // Там жа. № 8; Ад паўнаты пачуццяў: [Рэц. на кн.: П у ш ч а Я. Пачатак легенды. Мн., 1963] // Полымя. № 1. Тры вымярэнні: [Верш] // Там жа. № 4; На руінах народжаны // Там жа. № 6; Як хлеб надзённы; Думка пра думку; «І мы сварыліся...»; Снежань; Ганчар; Размова з маці; Лесніхоўка; Хмель; «Званкі і голас незнаёмы...»; «Чалавеку патрэбна не слава...»; Рэактыўная лыжня; Дабрата; Белыя вершы: [Вершы] // Там жа. № 7; Парастак Кабзаровай вярбы // Там жа. № 9; Мой древний и вечно юный Минск // Гудок. 3 июля; Иртыш. 26 июня; Целинный край. 3 июля; Центр. Казахстан. 30 июня; Размова з маці: [Верш] // Заря. 24 мая; ЛіМ. 17 ліп.; Зямлянін я: [Верш] // Звязда. 19 снеж.; «Полымя». 1963 год. Паэзія // ЛіМ. 24 студз.; Людзі прыносяць вясну // Там жа. 1 мая; Якi вялікі дзень: Апавяданне // Там жа. 14 жн.; Ён назаўсёды застаўся з намі // Там жа. 2 кастр.; Наш Лермантаў // Там жа. 16 кастр.; Свидетельство зрелости: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Вецер з Волгі: Паэма. Мн., 1963] // ЛГ. 28 апр.; Народная настаўніца: [Верш] // Маг. праўда. 24 сак.; Лермантаў: [Верш] // Наст. газ. 14 кастр.; Ніва. 18 кастр.; Першамай: [Верш] // Ніва. 26 крас.; «Чалавеку патрэбна не слава...»: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Расіі; Ленінграду: [Вершы]; Свидетельство любви и братства // Сов. Бел. 29 июля; Светить людям // Там жа. 1 дек.

1965. Абруч; Пачатак; Багацце; Вішні: [Вершы]; Паштоўкі да запатрабавання: Эпіграмы // Дзень паэзіі — 65. Мн.; На Волзе: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Зямлянін я; «Я ўсё люблю, што пахне летам...»; На катку; Вірус; Прафесія: [Вершы] // Беларусь. № 1; Гарывада: Палеская легенда // Бярозка. № 9; Крыўда: [Верш] // Там жа. № 12; Наш каляндар: [Верш] // Вясёлка. № 1; У азёрным краі: [Верш] // Там жа. № 8; Тры вымярэнні: (Урывак з паэмы) // Голас Радзімы. № 16; Пачатак; Абруч: [Вершы] // Там жа. № 49; Ёсць у мяне друг // Полымя. № 1; Іграе рыбачка; Сон; «Нас разлучалі вёрсты і гады...»; «Як я жыў без цябе?..»; Душа; Быць паэтам: [Вершы] // Там жа. № 2; Шчаслівая пара // Там жа. № 4; Два апавяданні: Любою цаною; Зялёны агеньчык // Там жа. № 8; «Будзь музаю маёй...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Першае імя: [Верш] // Там жа. № 11; Зялёны ветразь: [Верш] // Звязда. 1 мая; Жыццёвы неспакой: [Рэц. на кн.: Х в е д а р о в і ч М. Пасля навальніцы. Мн., 1965] // Там жа. 27 кастр.; Прызнанне другу: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Паэты не паміраюць // ЛіМ. 12 студз.; «Я ўсё люблю, што пахне летам...»; На катку; Прафесія: [Вершы] // Там жа. 19 студз.; Ісціна; Зерне; Адна: [Вершы] // Там жа. 2 сак.; Сын народа, пясняр народа // Там жа. 25 чэрв.; Юнацтва; «А дарога бяжыць і ўецца...»; Люблю; Чаканне: [Вершы] // Маг. праўда. 30 мая / Пад прозв. М. Асіповіч [Плагіят у С. Грахоўскага]; «Вось і зіма...»: [Верш] // Ніва. 24 студз.; «Будзь музаю маёй...»: [Верш] // Там жа. 28 лют.; Равесніца: [Верш] // Чырв. змена. 17 кастр.

1966. Поэзия, рожденная в борьбе // Александрович А. Тополи и сосны. М.; Л.; Гранаты; Ранняя вясна; «Мяняешся, нібы рака, ты...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Пражытае і перажытае // Пра час і пра сябе. Мн.; Май; Дождж ішоў; Мая настаўніца; Семнаццаты год: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Маці правафлангавага; Мама; Дзень нараджэння; На Волзе; Ноч на плошчы Перамогі; Цішыня; [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; З расой спарней: Навела // Беларусь. № 4; Камісары; Крылатыя дзяўчаты; Пціч; «Што я ў цябе даўно ў даўгу...»; «Ступаю вобмацкам па лесе...»; «Ушчэнт ступіліся нарогі»: [Вершы] // Там жа. № 9; Жывое вогнішча: Апавяданне // Бярозка. № 2; Кастры: [Верш] // Там жа. № 5; Партызанская зямлянка: [Верш] // Там жа. № 9; Слон: Казка // Вясёлка. № 1; Паштары; Апавяданне // Там жа. № 3; Равеснікі: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Восень: [Верш] // Там жа. № 10; Дэльфіны, чайкі і пілот; Рэкламны бусел: [Вершы] // Голас Радзімы. № 30; Сейбіт; «Іскрацца промні ў чыстых кроплях...»; Элегія; «Што ж расказаць пра ўласны творчы шлях...»; Няпісаныя лісты; Праўда; «З гадамі маленства здаецца бліжэй...»; Любоў: [Вершы] // Полымя. № 7; Палыны: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2; Чырвонагвардзеец не пакідае строй // Звязда. 24 крас.; Хачу падзяліцца радасцю: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П.

Пры святле маланак. Мн., 1966] // Там жа. 7 мая; Радасць — бачыць блізкіх і сяброў // Там жа. 6 кастр.; Клічуць дарогі // ЛіМ. 30 крас.; Сейбіт: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Улюбёны ў зямлі красаванне // Там жа. 22 ліп.; Камісары; Крылатыя дзяўчаты: [Вершы] // Там жа. 6 вер.; Дзеці Паміра: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Праўда; «Іскрацца промні ў чыстых кроплях...»: [Вершы] // Маг. праўда. 17 ліп.; Пціч; Няпісаныя лісты: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.; Мая настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 2 лют.; Ніва. 20 ліст.; Гранаты: [Верш] // Сел. газ. 8 окт.

1967. Гарывада: [Верш] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Тры песні любві // Горад і годы. Мн.; Голас Радзімы. № 20; ЛіМ. 16 мая; Наст. газ. 21 студз.; Паэтычная біяграфія пакалення // Звонак А. Россып. Мн.; На Волзе; Блізкія зоры: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Красавік: [Верш]; Агеньчык у акне: [Апавяданне] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Другі Парыж; Рэкламны бусел; Эйфелева вежа: [Вершы] // Беларусь. № 6; Адшумела лета: [Верш] // Бярозка. № 9; Родная зямля: [Верш] // Вясёлка. № 2; Першая настаўніца: [Верш] // Там жа. № 3; У лесе; Млын; Дзяцел: [Вершы] // Там жа. № 8; Новы настаўнік: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Рудабельская рэспубліка: Аповесць // Маладосць. № 10, 11; Грэшны горад; Асенні дзень; Жолуд: [Вершы] // Полымя. № 3; Дэльфіны, чайкі і пілот: [Верш] // Звязда. 3 вер.; Грэшны горад: [Верш] // ЛіМ. 7 сак.; Рудабельская рэспубліка: Старонкі з аповесці // Там жа. 7, 11, 14, 18, 21, 25 ліп.; Песня будзе жыць вечна // Там жа. 19 вер.; Сустрэча з даўнім сябрам: [Рэц. на кн.: Шавель К. Мой кут салаўіны. Мн., 1967] // Там жа. 21 ліст.; Для песень народжаны // Там жа. 19 снеж.; Патрэбен чалавек чалавеку: [Верш] // Ніва. 30 крас.; Мая настаўніца: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Юность древнего города // Сел. газ. 26 мая; Палачанка: [Верш] // Чырв. змена. 15 жн.

1968. Кастрычніцкая песня: [Верш] // Мы веселые ребята. Мн.; Сагрэтая цяплом душы // Пушча Я. Вершы. Мн.; Адшумела лета; Млечны шлях; «Вось і зіма...»; Ласіны след: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Лавеласы: [Верш] // Вожык. № 19; Камсамол: [Верш] // Вясёлка. № 1; Развітанне: [Верш] // Там жа. № 7; Чароўная рака: Апавяданне // Там жа. № 8; Сонечная сцежка: [Верш] // Там жа. № 11; Падарунак Ільіча: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Для песень народжаны // Голас Радзімы. № 2; Новая вуліца; Адна на свеце; Маці не спіць; Арганны канцэрт у касцёле: [Вершы] // Полымя. № 11; Ёсць святло і ў «Акне» // ЛіМ. 12 ліп.; Гаспадары новага дня // Там жа. 29 кастр.; Горад на Дзвіне // Ніва. 21 студз.; Першае імя: [Верш] // Там жа. 26 мая; Агеньчык у акне: [Апавяданне] // Піянер Бел. 18 крас.; Паэма дарог: Урывак // Сел. газ. 18 мая.

1969. На Волзе: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Ленінцамі вырасцем: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Надзея: [Верш] // Беларусь. № 8; Экзамен: [Верш] // Бярозка. № 9; Галоўны гадзіннік: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Касманаўты: [Верш] // Там жа. № 5; Адна ноч: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Святло суровай дабраты // Маладосць. № 11; Паэма дарог // Полымя. № 1; Падарожжа ў літаратурную маладосць: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Вяртанне ў маладосць. Мн., 1968] // Там жа. № 2; Варнак: Апавяданне // Там жа. № 7; ЛіМ. 11 ліп.; Экзамен; Хвіліна маўчання; Рэха; Зямля; Званы; Чужая вясна; Позні снег; На сібірскім тракце; Вось і радасць; Райбальніца; «Снег ляціць у вузкія двары...»; «У стылай месячнай сінечы...»; «Калі прыходзіць неспадзеўна сталасць...»; Лыжніца; «Ты — маё і шчасце і пакуты...»: [Вершы] // Там жа. № 8; Калі радок з душой адліты...: [Рэц. на кн.: Броўка П. Між чырвоных рабін. Мн., 1969] // Там жа. № 9; Ульянаўск, дом № 58... // Там жа. № 10; Пакуты і мужнасць Элады: [Рэц. на кн.: Кобец-Филимонава Е. В королевстве... но не сказочном. Мн., 1968] // Звязда. 23 крас.; Дарога ў свет.; Свая дарога: [Раздзелы з паэмы] // ЛіМ. 3 студз.; У горкую хвіліну развітання // Там жа. 27 чэрв.; Экзамен; Хвіліна маўчання; Чужая вясна: [Вершы] // Там жа. 8 жн.; У дзівосны свет: Раздзел з «Паэмы дарог» // Наст. газ. 4 студз.; Важаты: [Верш] // Піянер Бел. 2 кастр.

1970. Надзея; Аганёк уначы: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Лірык нашага рання // Кляшторны Т. Вершы. Мн.; Лета; Чароўная рака: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Грузавікі: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Ваенныя фільмы; Сэрца; Адказ; Венера: [Вершы] // Беларусь. № 8;Характар; Павага; Рамонт: [Вершы] // Вожык. № 4; Сябры на ўсёй зямлі: [Верш] // Вясёлка. № 6; Песні Луіджы: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Лебядзінае пяро: [Апавяданне] // Там жа. № 11; З Новым годам!: Навагодні ранішнік // Там жа. № 12; На Волзе: [Верш] // Голас Радзімы. № 18; Сел. х-во Бел. № 4; Непагадзь; Дні; Пункт гледжання; Пярсцёнак; Дзякую: [Вершы] // Маладосць. № 6; Паэт — заўсёды паэт // Там жа. № 7: Вышэйшы чын; Боль; Каршун; Казка; Кліча вясна; Яблыкі; Інгела; Чысціня; Вераснёвы вечар; Позняя радасць; «Патухае сонца толькі для мяне...»; «Пра славу клапаціцца пры жыцці...»: [Вершы] // Полымя. № 3; У кожным сэрцы...: [Верш] // Там жа. № 4; З пад'езда выходзяць у свет // Вяч. Мінск. 25 жн.; Дзякую: [Верш] // Заря. 25 нояб.; На трывалай аснове: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Галасы. Мн., 1969] // ЛіМ. 10 лют.; Страта; Адказ; Адзінота; Зёлкі: [Вершы] // Там жа. 24 крас.; Вясна вялікіх спадзяванняў // Там жа. 1 мая; Паэзіі радавы // Там жа. 13 ліст.; Павага: [Верш] // Ніва. 5 крас.; У кожным сэрцы: [Верш] // Піянер Бел. 5 ліст.; Поэт беспокойного поколения: [Рэц. на кн.: Броўка П. Між чырвоных рабін. Мн., 1969] // Сел. газ. 17 марта.

1971. Беларучы; Ашчаднасць: [Вершы]; Кветкі і вечны агонь // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Шасцідзесятая вясна паэта // Беларусь. № 5; Гаспадары зямлі: [Верш] // Вожык. № 13; Урачысты збор: [Верш] // Вясёлка. № 4; Пад чырвоным сцягам: [Верш] // Там жа. № 11; Сувеніры: Нявыдуманыя гісторыі // Маладосць. № 4; Любоў не праходзіць: Нарыс // Там жа. № 11; Крытэрый патрабавальнасці // Полымя. № 4; Працяг вясны; Песня песняў; Сын прысягае; Трывожная ноч; Лясы, лясы...; «На вярбе з ліста на тонкі ліст...»; Сляды на зямлі; Буслы; Маладзік; Сівы салавей; Кыз куу (Дагані дзяўчыну); Вечарэе; Смага: [Вершы] // Там жа. № 10; Таму, што веру: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Позвы. Мн., 1971] // Там жа. № 12; Дні: [Верш] // Заря. 23 окт.; Прысяга: [Верш] // Звязда. 12 вер.; У доме першага касманаўта // ЛіМ. 16 крас.; Спякотны жнівень // Там жа. 20 жн.; З новых перакладаў // Там жа. 24 вер.; Здзіўленне; Выратаванне; Літасць; Прамоўцы: [Вершы] // Там жа. 3 снеж., Уладзіслава Францаўна, Купаліха, цёця Уладзя: Да 80-годдзя з дня нараджэння // Там жа. 24 снеж.

1972. Святло душы // Броўка П. Ты — мая пчолка. Мн.; Кранаўшчыца; Маці правафлангавага; Народная настаўніца; Вясна: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Я цябе прыгадаў...»; «Як я жыў без цябе?..»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Падарожжа ў заўтра // Рубяжы і крылы. Мн.; Ленінцамі вырасцем: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Ідуць піянеры: [Верш] // Вясёлка. № 5; Восень: [Верш] // Там жа. № 10; Исполнение обещания: [Рэц. на кн.: Бровка П. Я вам скажу... М., 1971] // Мол. гвардия. № 9; Сов. Бел. 8 июня; «І неспакой і вечны бой...»: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Жніво. Мн., 1971] // Полымя. № 5; Хлеб дружбы: [Верш] // Там жа. № 12; Вяч. Мінск. 30 снеж.; Мін. праўда. 10 снеж.; Адшумела лета: [Верш] // Родная прырода. № 5; Подари «Вясёлку» // Знамя юности. 12 февр.; «Вясёлка» расскажет, посоветует, порадует // Зорька. 4 февр.; Таймыр, Таймыр...: Нарыс // ЛіМ. 8 вер.; Не разлучацца з казкаю! // Там жа. 13 кастр.; Сустрэнешся з радасцю // Піянер Бел. 17 лют.

1973. Нахожу перо жар-птицы: [Нарыс] // Добрая душа. М.; Дзеці Паміра; Патрэбен чалавеку чалавек: [Вершы] // Братэрства. Мн.; «Пакрыўдзіў, кажуць, чалавека лёс...»; Ружы; Непаразуменні: [Вершы]; Жыве ў памяці маёй: Успаміны // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Слово о Борисе Микуличе // Микулич Б. Стойкость; Прощание; Трудная година. Мн.; Як той явар // Шынклер Х. Апошні рэйс. Мн.; Мая геаграфія; Мы выраслі на хлебе...; Далёкая: [Вершы] // Бела-

русь. № 9; Гальштук; Гусі; Іван ды Мар'я: [Вершы] // Бярозка. № 9; Адкуль прыходзіць Дзед Мароз: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Ласяня: [Верш] // Там жа. № 2; Касцы: [Верш] // Там жа. № 9; Гарачае лета: Аповесць // Маладосць. № 2, 3. Рэц.: Кравцов Е. В том незабываемом детстве // Лит. обозрение. № 7; Радзіма; Раённая сталіца; Спатканне; Узрост; «Пакрыўдзіў, кажуць, чалавека лёс...»; Страта; «З настылай восені вярніся...: [Вершы] // Маладосць. № 9; Чайкі; Райнісавы сосны; Саласпілс; «Як хочацца забыцца пра турботы...»; «Змяркаецца рана увосень...»; Жанчына; Шыпшына: [Вершы] // Полымя. № 2; Пачынаецца ўсё з любові...: [Рэц. на кн.: Зорка Венера. Мн., 1972] // Там жа. № 3; Ранні снег: Аповесць // Там жа. № 11, 12; Родны кут; Восеньскае; Вясёлка на крыле: [Вершы] // Звязда. 25 вер.; Пявучая крыніца; [Інтэрв'ю] / Зап. У. Кобрын // Мін. праўда. 14 вер.; [Рэц. на кн.: Нагнібеда М. Званы Хатыні. Мн., 1973] // Сов. Бел. 16 дек.; Пачатак: [Верш] // Чырв. змена. 7 кастр.

1974. Лебядзінае пяро; Равеснікі: [Апавяданні] // Акцябраты. Мн.; Купальскія вянкі; Агонь на сябе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Кастрычніцкая песня: [Верш] // Мы веселые ребята. Мн.; Ленінцамі вырасцем: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Сустрэча з Пушкіным // Голас Радзімы. № 23; Прызнанне і адказнасць: [Інтэрв'ю] // Там жа. № 32; Прашуся ў госці да нашчадка; Грузчык сорак першага года; Купальскія вянкі; Сум па снезе; Цвярозасць; «Нялёгка пасівеламу паэту...»; Тайна; Аптымізм; Давер; Пасля навальніцы: [Вершы] // Полымя. № 7; Сустрэча рэк: [Рэц. на кн.: Хелемский Я. Из года в год. Мн., 1973] // Полымя. № 9; Ад шчодрасці добрай душы // Там жа. № 11; Сейбіт дабра і гневу: Нарыс // Там жа. № 12; Радня: [Верш] // Звязда. 6 чэрв.; Хлеб дружбы: [Верш] // Сел. газ. 22 сент.

1975. На арэлях памяці: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Буслы: [Верш] // Слухайце — Хатынь!... Мн.; Бацькаўшчыне; Сівая маладосць; Узор; Падкова: [Вершы] // Беларусь. № 9; Прызнанне: [Верш] // Вожык. № 14; Пахаванне барханаў; Барадачы; На арэлях памяці; Побач: [Вершы] // Маладосць. № 10; Жыццё пражыць...: [Верш] // Гродн. правда. 31 окт.; Далёкі ветразь: Апавяданне // ЛіМ. 17 студз.; Жніво; Нязгасны свет; Радасць; Любоў і каханне; Кардыяграма; Суцяшэнне; «Не задавайся...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; На кастравішчы // Там жа. 26 вер.; Аляксандра Мураўёва: Урывак з паэмы // Там жа. 26 снеж.; Чалавеку патрэбна...: [Верш] // Ніва. 29 чэрв.; Бацькаўшчыне: [Верш] // Там жа. 26 кастр.; Радзіме: [Верш] // Сел. газ. 6 нояб.

1976. На Волзе; Мама; «Баліць душа за кожнага калеку...»; Сейбіт; Калі ж ты вырасла?; Прыгожыя рукі; Плынь; «Як я жыў без цябе...»; «А якое ваша званне?...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Тропинка на росе: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.; Радзіма; Народная настаўніца; Чалавеку патрэбна не слава...: [Вершы] // Каляда А. Выразнае чытанне. 2 выд. Мн.; Вышэйшы чын; Грузавікі; Ганчар; Сейбіт: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Актыўны і сціплы таварыш...»: [Верш] // Вожык. № 8; Хвароба з-за гардэроба: [Верш] // Там жа. № 21; Навагодні тост: [Верш] // Там жа. № 24; Хто не спіць да ранку: [Верш] // Вясёлка. № 10; Спаленыя масты: Паэма // Маладосць. № 8; З кнігі «Зазімак»: Колеры; Праз трыццаць год; «Жыццё пражыць...»; Прызнанне сабе; Старыца; «А якое ваша званне?»; Векавуха; Рудакі; Чаму не я?; У лазні; «Няўцерпныя, з сівымі валасамі...»; Мяняю; «Якое гора — сына пахаваць...»; Фантазія: [Вершы]; Далёкае і блізкае // Полымя. № 1; З кнігі «Зачараванасць»: Цюльпаны; Зачараванасць; Рэтуш; Раскрыліся пялёсткі; Мне сняцца суніцы; Ляцяць гады...; «Куды мы так спяшаемся ўпарта?..»; Перасцярога; Блакітная птушка; Белавік; «У студзені лета мне сніцца...»: [Вершы] // Там жа. № 11; Прыбудзе дзень...; «Што след прастый на змятай руце...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Пошукі друга; Ціха... ціха...; Знічкі: [Вершы] // Вяч. Мінск. 6 студз.; Рэтуш; Цюльпаны; Зачараванасць: [Вершы] // Заря. 12 нояб.; Праўда жыцця: [Рэц. на кн.: Бачыла А. Белы бярэзнік. Мн., 1976] // Звязда. 10 вер.; Смугою зажурыліся палі: [Верш] // ЛіМ. 13 жн.; «Дакошаны лугі, адшапацела жыта...»: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Прызнанне: (Маналог былога загадчыка фермы): [Верш] // Ніва. 11 лют.; «А якое ваша званне?» — запыталіся...»: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Мне сняцца суніцы; Цюльпаны: [Вершы] // Сел. газ. 17 окт.

1977. Рудабельская рэспубліка: [Дакум. аповесць] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1; Мама. Матуля. Маці...: [Прадмова]; Першае імя; Мама; Маці не спіць: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.; Разам з сэрцам; Рэзеда; Касавіца ў скверы; Ліпеньскае поле: [Вершы] // Беларусь. № 1; Знаходка: [Верш] // Вясёлка. № 8; Высокі дух; Шчасце; Звяно; Свет паэта; Я згодзен, што не трэба паўтарацца: [Вершы] // Маладосць. № 7; Песня чырвонакрылых дзён // Там жа. № 11; Натхнёны, улюбёны ў жыццё // Полымя. № 1; З парастка дрэву расці: [Рэц. на кн.: Іпатава В. Парасткі. Мн., 1976] // Там жа. № 2; Бяссмертнікі: Паэма // Там жа. № 5; «За вечнае натхнёнае жыццё»: [Вершы] // ЛіМ. 14 студз.; Сузор'е — Расія // Там жа. 4 ліст.; Усё аддалі землякам // Там жа. 16 снеж.; Зачараванасць: [Верш] // Ніва. 23 студз.; Хвароба з-за гардэроба: [Верш] // Там жа. 31 ліп.

1978. Дубовы ліст; Пачатак; Земля; Дзеці Паміра; Пралескі: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Ноч на плошчы Перамогі: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Савецкая, № 68. Трыццатыя гады...: [Успаміны]; Паэт; Ружовы гай; Друг; У Юрмале восень; «Мне крыткі гавораць...», «Аселі шэрыя сумёты...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Радзіма; Чалавеку патрэбна не слава; Саласпілс; «Ціха, ціха...»: [Вершы] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Новы настаўнік: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Равесніца: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; «Каб расказалі...»; Пра шчасце: [Вершы] // Беларусь. № 6; Сунічкі: [Верш] // Вясёлка. № 6; Гэта — паэзія: [Рэц. на кн.: Коўтун В. На ўзлёце дня. Мн., 1977] // Маладосць. № 1; Трапяткі радок; «Калі завея слепіць вочы...»; «За вокнамі снежныя казкі...»; «Палаюць гронкі, як рубіны...»; Коціцца званочак: [Вершы] // Там жа. № 8; Заўсёды ў сэрцы; «У той далёкай маладосці...»; Багі; Пасля грому; Шлюб; Прадвесне; Колішнія рынкі; Дзік; Пад яварам; Туман; Павінен любіць; Радасны плач; Позняя размова; Пакутнік; «Я пазычаць калісьці бегаў жар...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Векавуха: [Верш] // Голас Радзімы. 9 сак.; Новы каляндар; Дудзінка; На руме; «Не мітусіся, не мільгай...»; Старая карчма; Свята душы; «Ужо і зімнікі расталі...»: [Вершы] // ЛіМ. 3 лют.; ... І вечнае жыццё // Там жа. 10 лют.; Добрае слова — таварышу // Там жа. 2 чэрв.; Апошні ветэран; Мая радаслоўная; Акцёр; Святая грэшніца; Панацэя; [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; Высокі дух: [Верш] // Ніва. 10 вер.; Дума о хлебе // Правда. 7 окт.

1979. «Каго ты цураешся?..»: [Верш]; Першая і апошняя: [Успаміны]; «Мне сняцца твае непрапетыя песні...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Зямля: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; На пороге книги: (Слово об авторе) // Рашковский Л. Преодоление. Мн.; Зажураныя жураўлі // Святло яго душы. Мн.; Зварот: [Верш] // Вясёлка. № 6; Знамя юности. 26 июня; Пажарны; Жмуркі: [Вершы] // Вясёлка. № 7; Адкрыты ліст // Голас Радзімы. 11 студз.; Трывожны маналог зямлі: Паэма // Там жа. 10 мая; Камбайнакосец: Пародыя; Ён: Эпіграма // ЛіМ. 23 сак. / Пад псеўд. П. Паромскі; Адзіная; «Вось ізноў не да сну...»; Колеры жыцця; Турботы; Успаміны... Успаміны...; Пано на сцяне; Альтруізм; Сівізна; Мае сябры; Просьба; «Мой лепшы друг...»: [Вершы] // Там жа. 11 мая; Удод: Байка // Там жа. 25 мая; Ідзе Купала па зямлі: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Рыцар працы; Недапіты бярозавік: [Успаміны] // Там жа. 5 кастр.; Найчысцейшае сумленне // Чырв. змена. 1 снеж.

1980. [Уступ да: Рой І. Вершы] // Далягляды. Мн.; Спадчына; Нараджэнне песні; Самакрытыка: [Вершы]; Знайсці адзінае слова // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Равесніца: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Бяссмерце // Беларусь. № 4; «Дабрадзей»: [Верш] // Вожык. № 11; Землякі: [Верш] // Вясёлка. № 4; Кола: [Верш] // Там жа. № 9; Чаго не паспеў сказаць: Успаміны // Маладосць. № 1; Десятилетия и два го-

да // Неман. № 11; З кнігі «Асеннія гнёзды»: [Вершы] // Полымя. № 9; Заўсёды ў сэрцы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; У кожным сэрцы: [Верш] // Голас Радзімы. 6 сак.; Цішыня: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; «Штурмуйце будучыні аванпосты...» // Там жа. 17 ліп.; Заўжды іду да Ільіча...: [Верш] // Звязда. 20 крас.; Другому сэрцу перадам // ЛіМ. 4 студз.; Як учора было; Толькі шуміць лістапад: [Успаміны] // Там жа. 29 жн.; Настаўніца: [Верш] // Ніва. 12 кастр.; Под небом весенним // Сел. жизнь. 1 мая; Сеяли разумное, доброе, вечное... // Сов. Бел. 4 окт.; Майстэрства пачынаецца з асобы: [Адказы на пытанні анкеты] // Чырв. змена. 30 сак.

1981. Вясёлка; Землякі: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; Мястэчка; Пурпуровыя ветразі; «Ужо і сонца на захо-дзе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Ленінцамі вырасцем: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Іскрынкі памяці // Беларусь. № 2; З разведчыкаў шчасця // Там жа. № 5; Светлячкі: Пушчанская казка // Вясёлка. № 9; Вечны вучань; Незваротнае; Дзве радасці; Аддай без жалю; За магістраллю — магістраль; Сэрца паэта; Праўда і дружба: [Вершы] // Маладосць. № 2; Галасы на Палессі; З табой і для цябе; Назаўсёды: [Вершы] // Полымя. № 1; Ростань на світанні: Паэма // Там жа. № 7; Песня — Расіі // Там жа. № 9; Вясна іскрыцца над зямлёю: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Бярозы; Няміга; Броўкава слова; Талент; З матчынага ліста; Завея; Рабінавы сок; Кумір; «Балюча робіцца часамі...»; Мастак: [Вершы] // Там жа. 22 мая; Снежань: [Верш] // Маг. праўда. 9 снеж.

1982. Песня — Расіі: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Дзеці Паміра; Літаратурны музей: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Радзіма; Радня: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Бяларучы: Купальскія вянкі; Помнік Янку Купалу ў Араў-парку; Песня будзе жыць: (Памяці Якуба Коласа): [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Толькі шуміць лістапад... // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Іскрынкі памяці // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Ад Масквы да самых да ўскраін... [Нарыс] // Бярозка. № 2; Літаратурны музей: [Верш] // Вожык. № 18; Купалле: [Верш] // Полымя. № 6; Вечныя дзеці; Паўстанак; Вырай; Забытая дарога; Спаленыя кнігі; Толькі вечар; Глухата; Кантрасты; Чалавек і бог; Абаронцы; Сніцца і сніцца маці; Гукае лета; Зорны снег; Пошукі; Як паміраюць які; Нястачы: [Вершы] // Там жа. № 9; Колас: [Верш] // Там жа. № 10; Сел. газ. 3 нояб.; Сустрэчныя; Рукі; Сівыя галубы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; «Дурманілі ядловец і смала...»; «Каб пісаліся вершы...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 4 сак.; Гаспадары зямлі: [Верш] // Звязда. 26 жн.; Апошні снежаньскі дзень: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; У Глуску; Пасля навальніцы; Неспадзяваны снег; Каралі; Кароткае лета; «Трымціць на веццi павуціна...»; «Пазваніце...»: [Вершы] // Там жа. 29 студз.; Купаліха: [Успаміны] // Там жа. 19 лют.; Тонкі густ; Не пакрыўджу; Сіла ўздзеяння: Эпіграмы // Там жа. 26 лют.; «Паводкай набрыняла вясна...»: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Дарога; Гарыць зямля; Першае слова — апошняе слова; Ціхае ранне; Тыпы; Дэфіцыты; Развітанне; Верасовы цвет; Паратунак; Акварэль: [Вершы] // Там жа. 15 кастр.; Дабрадзей: [Верш] // Ніва. 12 вер.; Властитель дум моих // Сов. Бел. 17 июня.

1983. Сіла крыла // Варанько П. Калыска памяці. Мн.; Чапаеўцы; Хто вінаваты?; Дзяцел; У лесе: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Сіла зямлі; Малітва; «Не дарыце мне нічога...»; У Дубултах: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Блізкія зоры; Маё пакаленне: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Светлячкі: [Вершаваная казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Увосень прыеду зноў: [Успаміны] // Урокі цікавых сустрэч. Мн.; Ніколі; Паэты; Цішыня; Ростані; Восеньская пошта; На ўзбярэжжы; Летуценні; Загадваю на доўгія гады; Аграному: [Вершы] // Беларусь. № 9; Айчына; Абруч; Зерне: [Вершы] // Бярозка. № 9; Мацавала дысцыпліну; Яго праграма: [Вершы] // Вожык. № 12; Вада ў ступе; Экспромт: [Вершы] // Там жа. № 16; Спрытная бабка; Тонкі крытык; Запраўка: [Вершы] // Там жа. № 18; Лебедзі-клікуны; Чайкагультайка: [Вершы] // Вясёлка. № 9; Аркестр; Сонечны вечар; «Пакуль на Поўнач клалі рэйкі...»; «Цыганскі матыў...»; Сіняя ноч; Працяг; Сумленнае слова; «Калі хлуснёю апраўдацца хочу...»; Каханай; Запавет нашчадку: [Вершы] // Маладосць. № 3; Урокі Петруся Броўкі // Там жа. № 7; Сіла зямлі; Доўгі-доўгі вечар; Толькі яблыні цвітуць; Мае героі; Неспадзяванасць; Скуранка; «Начамі пахнуць касачы...»; У дзень нараджэння: [Вершы] // Там жа. № 9; Пятнаццаць рэк; Тры тоны; Сцяг; Спадзяванне; Узнагароды; Пагавару з сабою; Зрок; Кругі надзеі; Шчаслівы; «Спадчына»; Ноч на адзіноце; Далёкае рэха: [Вершы] // Полымя. № 4; У снежным полі; Даждлівае лета з Блокам; Вечная маці; Бомы; Падарожныя кнігі: [Вершы] // Там жа. № 8; Вырай; Чараты; Слава: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Далёкае рэха: [Верш] // Голас Радзімы. 5 мая; Усё ад маці; Помнік Янку Купалу ў Араў-парку: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Жанчына: [Верш] // Звязда. 8 сак.; Выказаць думкі і пачуцці // ЛіМ. 18 лют.; Як той явар // Там жа. 16 вер.; Адшумела лета: [Верш] // Ніва. 4 вер.; Яго «праграма»: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Кола: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Мацавала дысцыпліну: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; З табой і для цябе; На чым трымаецца Зямля; Зерне; Колеры жыцця: [Вершы] // Сел. газ. 25 сент.

1984. Рыцар працы // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.; Агеньчык у акне: [Апавяданне]; Ленінцамі вырасцем; Землякі; Дзяцел; У лесе; Сонечная сцежка; Лета; Ласяня: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Маці правафлангавага; Першая настаўніца: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Зямля; Знойдзенае слова; «Вячыстыя сосны»; «Не спакушай мяне...»; «Не разумею і не зразумею...»; «Не абміні чужой...»: [Вершы] // Беларусь. № 10; Варона без трона: [Верш] // Вясёлка. № 12; Каля вогнішча: [Верш] // Полымя. № 2; Мірыям і Месія // Там жа. № 3; Пра тыя дні // Там жа. № 6; З нізкі «Снежаньскі дзённік»: [Вершы] // Там жа. № 11; У народа ёсць паэты: [Рэц. на кн.: Б а р а в і к о в а Р. Адгукнуся голасам жалейкі. Мн., 1984] // Там жа. № 12; Праўдзівы перад сабой і светам // Работніца і сялянка. № 2; Благаслаўляю ранне, дзень і вечар ...»; «Мы пойдзем з табой па асенніх садах...»; «Ні смелых мар, ні парыванняў...»; «Снягі завеялі сцяжынкі...»; «Вядома ўсім і вядома даўно...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Двое пад бліскавіцаю // Голас Радзімы. 19 крас.; Шчасце тварыць дабро: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Марук // Звязда. 18 мая; Надзея; Размова з Аляксеем Пысіным; У самалёце; Вечар; Таямніца; Лірычнае; Права на праўду; Сваё сумленне; Віна; «Крытыкавалі і хвалілі...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 лют.; «Пакуль не распусціліся пупышкі...»: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Народная настаўніца: [Верш] // Мін. праўда. 6 кастр.; «У зорным небе — Млечны шлях...»: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Пажарны: [Верш] // Ніва. 11 сак.; Жмуркі: [Верш] // Там жа. 15 крас.

1985. Вечныя дзеці: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Кранаўшчыца; Прыгожыя рукі; Бацькі і дзеці: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Нара: Легенда // Беларусь. № 6; Калыханкі; Памяці франтавога доктара Ефрасінні Брэус; «Кароткі век...»; Любая мая; Зорка; Натхненне; «Сумую па табе ...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Праз паўстагоддзя: [Верш] // Голас Радзімы. 31 студз.; Гісторыя і сучаснасць: [Рэц. на кн.: Л а с к о ў І. Кульга. Мн., 1985] // Звязда. 26 снеж.; Глобус памяці; Развітанне; Родны бераг; Маладая зіма; Давер; Чужаземачкі; Праз паўстагоддзя; «Мы з табой разышліся калісьці...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 студз.; Акцябрына: Апавяданне // Там жа. 26 крас.; Вяртанне Лесі // Там жа. 28 чэрв.; Надзея; Сны; Суддзі; Памяці Петруся Броўкі; Абоз; Страчаная старонка; Акцёры; Чытальнікі: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Гарыць яго рабінавы касцёр // Там жа. 27 вер.; Толькі два словы: Да 70-годдзя з дня нараджэння К. Сіманава // Там жа. 29 ліст.; Айчына: [Верш] // Ніва. 21 ліп.; Поселить радость в каждый дом // Сов. Бел. 5 июля; Прекрасен наш союз // Там жа. 17 сент.

1988. Такія сінія снягі: Успаміны майго двайніка // Полымя. № 9.

1.4.

Г а й д а р А. Ваенная тайна / З рус. Мн., 1936.

Т а г о р Р. Крушэнне: Раман / З бенг. Мн., 1958.

Б л о к А. Выбр. вершы і паэмы / З рус. Мн., 1980. Рэц.: М а р о з У. Блок па-беларуску? Гучыць! // ЛіМ. 1981. 16 кастр.

Д у д з і н М. Пасля спаткання: Выбранае / З рус. Мн., 1984. (Паэзія народаў СССР).

1932. П я т н а ц ц а ц ь год: [Песня]; Ж а р а ў А. Сонца сацыялізму: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 31 кастр.

1934. І с а к о ў с к і М. Запіскі старшыні сельсавета аб шляхах зносін: [Верш] / З рус. // Калгаснік Бел. 29 чэрв.; Цень браняносца «Пацёмкін»: [Верш] / З рус. // Там жа. 11 ліп.

1935. К о б е ц Р. Палесціна: Урывак з паэмы / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1936. А с е е ў М. Конніца Будзённага: [Верш] / З рус. // Аб кані і конніку. Мн.; П у ш к і н А. Анчар: [Верш] / З рус. // Віцеб. пралетарый. 18 снеж.; Чырв. змена. 6 чэрв.; Л у г а ў с к і У. Акцябрская Песня / З рус. // Піянер Бел. 10 студз. / Сааўт. пер. А. Зіміоніка; П у ш к і н А. Тапелец: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 чэрв.: / Сааўт. пер. А. Розна; А л я к с а н д р а в а З. Гібель Чапаева: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 27 чэрв.

1956. Р а й н і с Я. Вандроўнік-павой; Сапраўдны чалавек; Зноў і зноў: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1957. Б а л т р у н а с А. Альбінутэ; Трусы; В е н у о л і с А. Тапельніца: Апавяданні / З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.; Н а г н і б е д а М. «Дзеля дабра свайго народу...»; «Аж да цэхоў Запарожсталі...»; «Для нас, для зодчых маладых...»; «Вырываюцца рэкі...»; «Збожжу ўздымацца летам...»; Марыва: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Песня з Украіны. Мн.; У к р а і н к а Л. Каліна; «Зыркім полымем блікаюць хвалі...»; Дым; Вясёлы пан; Практычны пан; Пан-народнік: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Н а г н і б е д а М. «Збожжу ўздымацца летам...»; П а з н а н с к а я М. Гаспадар: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 6; Х а р ы к І. Сярод найвышэйшых: [Верш] / З яўр. // Полымя. № 4.

1958. Я н о н і с Ю. Ці бачыў ты?; Г р ы б а с У. Натхненне; В а й ч у н а с П. Размова з музаю; В е н ц л а в а А. Партыі; Ж у к а ў с к а с А. Блытаніна; Й о н і н а с А. Нараджэнне паэта; Р у д о к а с В. Юнацтва паэта; Калі цвітуць сады; С і р ы ё с - Г і р а В. На мосце ў Ленінградзе; Дом каля Вілейкі; Ш ы р в і с П. Балада пра ленінцаў: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; С і р ы ё с - Г і р а В. На мосце ў Ленінградзе: [Верш] / З літ. // Беларусь. № 5; Б е л а в у с Д. Ялінка: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 1; Я г о ж. Грыцава мара; Сашка замазура: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 2; З а б а ш т а Л. Бярозка Гайдара: [Верш] / З укр. // Там жа. № 4; В е н ц л а в а А. Партыі: [Верш] / З літ. // Там жа. № 5; Звязда. 18 мая; Р у д о к а с В. Калі цвітуць сады; С і р ы ё с - Г і р а В. Дом каля Вілейкі: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5; Й о н і н а с А. Нараджэнне паэта: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 14 мая; Г р ы б а с У. Натхненне; Ш ы р в і с П. Балада пра ленінцаў: [Вершы] / З літ. // Чырв. змена. 20 мая.

1959. А л е й н і к С. Слова маці; Як мы скажам — так і будзе: [Вершы] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.; Б а р т о А. Памочніца; Вяровачка; Маляр; На зімовым зборы; У таты экзамен; Аб адным пенсіянеру і няўдалым піянеру; Дарадчык: [Вершы] / З рус. // Барто А. Вяровачка. Мн.; Б а л а д з і с А. Камуніст; Хто яна?: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Б е л а в у с Д. Івасік; Дзядзя, дайце папяроску!; А ў Міхайлы хата з краю: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 3; Б а р т о А. Памочніца: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 6; С у с л о в і ч М. Мора кліча: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 7; Б а л а д з і с А. Маці: [Верш] / З лат. // Мін. праўда. 11 вер.

1960. М я н ю к Г. «Калісьці ў дзяцінстве за дрывотняй...»; Д а р ы е н к а П. Кодры: [Верш] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Полымя. № 8; С а с ю р а У. «Не чакай натхнення, не чакай!...»; Дзяўчына; Крапільшчык; «Грыміць камбайн і вечарам і рана...»; «Прадаюць фіялкі, сінія, як вочы...»; «На сэрцы — ні тугі, ні жалю...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Б а р т о А. На зімовым зборы; Дарадчык; У таты экзамен: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 1; А ў р а м е н к а І. Мінька: [Верш] / З рус. // Там жа. № 3; М а к а р э в і ч І. Радавы: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 20 лют.; Р ы л ь с к і М. Ружы і вінаград: [Вершы] / З укр. // Там жа. 10 чэрв.

1961. М а с э н к а Т. Светлячок; Слава Беларусі; Белая кветка; Вякі схіліліся перад ім; Дума пра Ленінград; Ён перамог магутнасцю дабра: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; П р а к о ф ' е ў А. Ленінграду; Ленінград; «Мой горад, вечна малады...»; Балтыйская; «З непакрытай галавою...»; Разліў; «Аўрора» не здымаецца з вечнай стаянкі...»; «Зноў аб Ленінградзе гавару...»; «Я к табе з пявучым словам...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Б а р т о А. Маляр: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 8; М і х а л к о ў С. Цудоўныя пілюлі; М а р ш а к С. Як дзялілі мядзведзя; Б а р т о А. Леначка: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 8 / Сааўт. пер. В. Вітка; П р а к о ф ' е ў А. Разліў: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 21 крас.; В а ж а - П ш а в е л а. Запавет: [Верш] / З груз. // Там жа. 25 ліп.

1962. М і р т э м і р. Кветкі майго саду; Воблака; А б д у л а С. Пра добрых сяброў: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Б о й к а Г. Пра Сцяпана і смятану; Іншага няма; Ліст; Чаму спыніўся гадзіннік?: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 8; М і р т э м і р. Воблака: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 30 кастр.

1963. Б о й к а Г. Задавака; Выступайчанка; Цікаўны; Ліст; Іншага няма; Пра Алёшу і галёшу; Чаму спыніўся гадзіннік; Вялікія вушы; Пра Сцяпана і смятану; Муха пыл узняла: [Вершы] / З укр. // Бойка Г. Два Міколы. Мн.; Я г о ж. Вялікія вушы; Усё робім сваімі рукамі; Цікаўны: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 3.

1964. І с а к о ў с к і М. Вецер: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 9;

1966. А б д у л а С. Пра добрых сяброў; М і р т э м і р. Воблака: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; А г з а м а ў М. Шоўк: [Верш] / З узб. // Вясёлка. № 5; Р у д а к і А. Двухрадкоўі: [Вершы] / З фарсі // ЛіМ. 4 кастр.

1967. З у л ь ф і я. Кропля: [Верш] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; В а с і л е ў с к і І. На рацэ; Лета; Света; Трывога: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 7; М а с э н к а Т. Слава Беларусі: [Верш] / З рус. // Звязда. 13 студз.; Д а р ы е н к а П. Кодры: [Верш] / З малд. // Там жа. 11 жн.; Б е з р у ч П. Астрава; Чырвоная кветка: [Вершы] / З чэш. // ЛіМ. 15 вер.

1968. Т в а р д о ў с к і А. Запрашэнне гасцей; І с а к о ў с к і М. Беларуская песня: [Вершы] / З рус. // Табе, Беларусь. Мн.; Р а ш к о ў с к і Л. Дождждык; Новы дом; Гульня; Сараканожка; Як пінгвіну шылі фрак: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 1; Г е л е р М. Завіруха; Зачараваны лес; Цяпліца: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 2.

1969. С у д р а б к а л н Я. Бліскучыя перспектывы; Залацістыя кляновыя лісты; Жывая мова: [Вершы] / З лат. // Судрабкалн Я. Мн.; Х а р ы к І. «Мой неспакой, як крылы ветрака...»; «Горад змоўк і стаіць у здзіўленні...»; «Іду, іду, а шлях удалеч кліча...»: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.; Г е л е р М. Брат у армію ідзе: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 2; Ц а р о ў А. Восень; Доўгая хвілінка; Гушкалка: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 9; Г е л е р М. Будзёнаўка: [Верш] / З рус. // Там жа. № 10; С у д р а б к а л н Я. Залацістыя кляновыя лісты; «Кляновае лісце кружыцца, падае і ляціць...»; «Жоўтыя кляновыя лісты...»; Жывая мова; Бліскучыя перспектывы; «Правы на шчасце кожнага народа...»; «Доктар хіміі з Гейдэльберга...»: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 16 мая; Х а н і н а ў М. Дон: [Верш] / З калм. // Там жа. 18 ліст.

1970. А ў р а м е н к а І. Мінька: [Верш] / З рус. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Х а н і н а ў М. Люблю я маленькіх дзяцей; Дон: [Вершы] / З калм. // Ханінаў М. Хвоі і цюльпаны. Мн.; П а р х о м е н к а А. Наша Армія: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 5; А р л о ў У. Трубачы; Мае памочнікі: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Х а н і н а ў М. За наша шчасце: [Верш] / З калм. // Там жа. № 7; Д з е м ч а н к а Г. Зімовы сад; Дзяцел: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 12.

1971. К а г а н а в а П. Будзем касманаўтамі: [Верш]

/ З рус. // Мы Ленина любим. Мн.; Н а г н і б е д а М. «Ці то снілася мне...»; Першае каханне; Ян Налепка; Кармэн: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Н е р ы с С. Белаю дарогаю; Без касцёла; Сокалы; Вецер і дзеці; Партызаны ў лясах; Калі абуджаецца зямля; Не згасай, агеньчык: [Вершы] / З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца... Мн.; Я г о ж. Вецер: [Верш] / З літ. // Вясёлка. № 5; К о г а н С. Белы параход; Цвыркуны: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; В а с і л е ў с к і І. Чарапаха: [Верш] / З рус. // Там жа. № 12; У к р а і н к а Л. «Зыркім полымем бліскаюць хвалі...»; Разбітая чарка: [Вершы] / З укр. // Работніца і сялянка. № 2 / Сааўт. пер. Х. Жычка; Я г о ж. Гавораць вусны...: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 26 лют.; Г а м з а т а ў Р. Родная мова; Адказ на твой ліст; У Ахваху: [Вершы] / З авар. // Там жа. 24 вер.

1972. Г а м з а т а ў Р. Пакуль не спыніцца зямля; У Ахваху; Родная мова; Адказ на твой ліст; «У чорных зайздроснікаў...»; «Васьмірадкоўе — восем крокаў...»; «Калісь дзяды буйней, чым загалоўкі...»; «Жыццё — кілім. Я ткаў яго няўдала...»; «Ранне і вечар, цемра і сонца...»; «Радасць, куды ты імчышся, куды?...»; «Людзі, мы зранку ўстаём і смяёмся...»: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Э м і н Г. На смерць брата; «Зноў закаханы пад акном пяе...»; «Лютая сцюжа сячэ і сячэ...»; «Прапахла вёска вінаградам...»; «Мама гаворыць заўсёды ціха...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Р ы л ь с к і М. Клятва: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 2; В а а р а н д з і Д. Эстонія: [Верш] / З эст. // Там жа. № 4; М у к а н а ў С. Мая рэспубліка: [Верш] / З каз. // Там жа. № 7; Х а у с т а ў Л. «Мокне на даху счарнелая дранка...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 7 ліп.; А г з а м а ў М. Шоўк: [Верш] / З узб. // Піянер Бел. 28 снеж.

1973. К р а с ю к П. Сатырык і муза: Байка / З укр. // Вожык. № 4; Т а н г р ы к у л і е ў К. Кавуны: [Верш] / З турк. // Вясёлка. № 9; М а я к о ў с к і У. Ліст да Таццяны Якаўлевай; Нясконччанае: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7.

1974. Ж у к а ў с к а с А. Блытаніна: [Верш] / З літ. // Жукаўскас А. Бяздомная любоў. Мн.; К р а с ю к П. Пракансультаваліся; Даведка; Ініцыятар: [Байкі] / З укр. // Вожык. № 19; Д у д з і н М. Адліга; «Шукай ты ў жыцця віры...»; «Глядзеў я з гораў на масты...»: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 1; П у ш к і н А. Анчар: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 23; Х а н і н а ў М. Аранзал: Урывак з паэмы / З калм. // Звязда. 16 чэрв.; В е н ц л а в а А. Партыі: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 20 сак.

1975. Х а н і н а ў М. Аранзал: (З паэмы) / З калм. // Далягляды. Мн.; П і д с у х а П. «Перада мною Волгі сінь...»; «У Аўстрыі аслеплыя дамы...»; Прадчуванне вясны; Мінулае і сучаснасць; «Хаця жыццё у нас...»; Ірпень; Вечнае пакаянне; Песня сінявокай эмігранткі; «Той блаславёны назаўжды...»; Ч а р н я ў с к і М. Маці; «Ад жаху кветкі задрыжалі...»; Навальніца над Рымам; Каб не падала неба; Б і б а П. Возера Рыца; Вясёлка над Крыварожжам; «Ляцяць, ляцяць на поўдзень...»; Калі мы дрэва сячом; Высь; Л і с н я к В. На сяўбе; «Твае прадчуванні...»; «Кранае да самых глыбінь пачуцця...»; Сланечнікі; «Баразна, як да шчасця сцяжынка...»; Твой мак цвіце: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; П р а к о ф ' е ў А. Разліў: [Верш] / З рус. // Звязда. 2 снеж.; З а б а ш т а н с к і У. Шчырасць; Маці; Вера ў чалавека; Двое: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 30 мая; К р а с ю к П. Незадаволены парсюк: Байка / З укр. // Там жа. 12 вер.; Я с е н і н С. Ліст да маці; «Ліст за лістам гайдаецца, падае...»; «Я спытаў сягоння ў мянялы...»; Капітан зямлі: [Вершы] / З рус. // Там жа. 27 вер.

1976. Нэруда П. «Я мог бы журботныя вершы пісаць...»; Запавет; Распараджэнне; Таму, што нараджаецца са мной: [Вершы] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.; Б а р т о А. Памочніца; Чарніла: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 2 / Сааўт. пер. У. Шахавец; Ц і х а н а ў М. У Мінску ў дні трыццацігоддзя перамогі над фашызмам. 1975 г.: [Верш] / З рус. // Полымя. № 12; В у р г у н С. «Хачу, каб след пакінуў мой паход...»; «Я не спяшаюся...»; Статуя маці: [Вершы] / З азерб. // ЛіМ. 26 ліст.

1977. Б р а ў н М. Расія; Цютчаў; Песня пра Лебядзіную канаўку; «Не здамся я пагібелі...»; Медаль; «Я так хацеў бы...»; «Калі замкнецца круг жыццёвы...»; Арка галоўнага штаба; «Цябе насіў я на руках...»; «І зорнае неба...»; «Май мой жыццёвы...»; «Я — часу ледзьве бачная прыкмета...»; Проламкі на Няве; «Ад шчасця сэрца замірае...»; Студзень; «Мы новых дзён выразна чуем гукі...»; Ода блакаднаму хлебу; «Згараюць зоркі...»; «Не, не адступіць той ніколі...»; Дон Кіхот; Таму, што апявае каханне; «Новаму жыццю...»; Іх імёны; «Словы мае запалалі...»; Ад імя невядомых: [Вершы] / З рус. // Браўн М. Ленінградскае неба. Мн.; Н е р ы с С. Партызаны ў лясах; Калі абуджаецца зямля; В а й ч у н а с П. Размова з музаю; М а з у р у н а с У. Некалькі слоў; Жменька зямлі; Адыдзе з горада цягнік; Ты памятаеш тую ноч; Сябрам; Ціхі вецер дыхае з усходу; Прыдарожная крыніца; «Люблю цябе, мой Вільнюс...»; Строфы мора; Боль; «Калі зорка пагасне...»; «Жыць жывым!..»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; І й е ш Д. Прадвеснае; Дзержакі; Фларэнційскія ружы; Уступнае слова да канцэрта Кадая; Думкі аб прасніцах; Творчасць; Рэчы; Настылы дом; Пачвара; Н а д з ь Л. Смерцю я жыву; Б е р а ш А. Аўтапартрэт дваццацішасцігадовага паэта; Грукочуць табуны; Пра сябе; Вершы кахання; К і ш А. Зваротная; Следам за мною; Крылаты рыцар; В е р а ш М. Элегія пра шкілеты дзвюх ластавак; Воля; Песня кахання; Р а ж а Э. Суцэльны круг; Недаравальны псалом; Кізыл Кры; К і ш Б. Адаптацыя свету; Падвойны мадрыгал; Маё жыццё, мой апошні прыстанак; І т а ш ы Й. Трыпціх: [Верш] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; С ц е п а н ю к Б. Маладзы Ульянаў; Песня Янкі Купалы; Пераяслаўшчына; «Коласам і кветкамі спавіта...»: [Вершы] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Б р а у н М. Проламкі на Няве; Ода блакаднаму хлебу; Цютчаў; Дон Кіхот: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 1; Ц ы б і н У. «Беласнежжа, Беларусь, адгукніцеся!..»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 5; Р о я І. Зямля, зямля: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 2 вер.; Ц і х а н а ў М. З песень свабоды; Д у д з і н М. «Вясна скідае ўсе вярыгі...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 4 ліст.

1978. С а ф і н Р. Калі адлятаюць жураўлі; Вяртайцеся; «Нават горы паводзяць плячамі...»; «Што ні кажы, калісьці адгарым...»: [Вершы] / З башк. // Далягляды. Мн.; А з э р ы С. Зялёны водар палёў; С у л е й м а н а ў Н. Птушкі гнёздаў не забываюць: Апавяданні / З азерб. // Ключ жыцця. Мн.; Ц і х а н а ў М. Спасціжэнне; З песень свабоды; Пра Расію; «Ці ў чоўне прыплыў я...»; «Заход яшчэ гарыць пажарам...»; Начная навальніца над Нявою; «Праз сенажаці, проста...»; «Круцілі жорны мы старых млыноў...»; «Сняжынкі тлеюць на рабіне...»; «Ты мне паабяцаная...»; Засуха; «Дзе мой конь і шабля залатая...»; «Пайду, а маці — радасці не мець...»; «Ты да густу мне больш...»: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; Н е т а А. Закантрактаваныя; Цені; Стары негр; Паўза: [Вершы] / З партуг. // Полымя. № 10; Р о я І. «Дай мне, мама, званочкаў лясных...»; «Якая змена дзён...» / З лат.; М а ц і я у с к е н е М. «На зорных сцяжынках...» / З літ.: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Ц і х а н а ў М. Хатынь; А р л о ў С. «Ён пахаваны ў шар зямны...»; «Вось чалавек скалечаны...»; Х а у с т а ў Л. Балада пра старога салдата; Ш э ф н е р В. Каска; С у в о р а ў Г. Касач: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 15 ліст.

1979. З а б а л о ц к і М. Бетховен; Непрыгожая дзяўчына; Выпадак на Вялікім Канале; Генеральская дачка; Аблятаюць апошнія макі; «Калі б я нерухомым трупам...»: [Вершы] / З рус. // Далягляды. Мн.; Ц і х а н а ў М. Хатынь; «Барацьбіты за мір!..»; Д у д з і н М. З добрай раніцай!; Наўздагон неўскай крызе; Адліга; «У радасным жыцця віры...»; «Я паглядаў з гор на масты...»; «Вясна скідае ўсе вярыгі...»; А ў р а м е н к а І. Белымі начамі; Мінька; А р л о ў С. «Ён пахаваны ў шар зямны...»; «Вось чалавек скалечаны навечна...»; Пыл; У кіно; Паштоўка; «Вось і застаецца ўжо нямнога...»; Б а р б а с Л. Маўчанне; «Я ў свеце анічога не баюся...»; І н г е Ю. Вартавы; «Аблокі ў неабсяжнай сіні...»; К а м і с а р а в а М. Беларусі; Купалава крыніца; «Мой сад снягамі замяце...»; К а р н і л а ў Б. Працяг жыцця; Л е б е д з е ў А. Таварыш; П а г і р а ў Г. Кала-

сок; Асколак пад сэрцам; Зварот да сына; С п а с к і С. Маякоўскаму; С у в о р а ў Г. Касач; Х а у с т а ў Л. У доме Янкі Купалы; Якуб Колас; Балада пра старога салдата; Два сэрцы; Х р ы л ё ў В. Плач па Мар'і; Ш э ф н е р В. Словы; Каска; Рэчы; Ён птушкам свабоду дае: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; В а р а н ь к о П. Салдацкі скарб: Паэма / З укр. // Полымя. № 4; Б л о к А. На полі Куліковым; Салаўіны сад: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 8; Х е л е м с к і Я. Хлапчукі; «З верлібрам адносіны нашы складаныя...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 9; Д у д з і н М. Наўздагон неўскай крызе: [Верш] / З рус. // Звязда. 18 жн.

1980. Р о я І. Тыдзень; З нізкі «Мора»; «Усё закружылася ў свеце...»; «Галавой мне кляліся...»; Зямля, зямля! / З лат.; Б л о к А. Скіфы; Каршун; Гамаюн, прарочны птах; Фабрыка; «Аб доблесцях, аб подзвігах, аб славе...»; «У ночы светлыя, пустыя...»; Дзікі вецер...: / З рус.: [Вершы] // Даляглялы. Мн.; Я г о ж. Фабрыка; «Ішлі на прыступ. Проста ў грудзі...»; Сытыя; «Таемна, сцежкамі начнымі...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 1; Я г о ж. Перад навальніцай; «Залацістаю далінай...»; Пажар; «О, я жадаю прагна жыць...»: [Вершы] // Бярозка. № 11; Я г о ж. Зайчык; Снежны дом; Калыханка: [Вершы] / З рус. // Вясёлка. № 11; Я г о ж. Сытыя; Світанне; На чыгунцы; «О, я жадаю прагна жыць...»: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 11; Я г о ж. Дванаццаць: Паэма / З рус. // Полымя. № 11; Я г о ж. «Таемна, сцежкамі начнымі...»; «Калі я ствараў героя...»; «У згаладалай, змучанай няволі...»: [Вершы] / З рус. // Вяч. Мінск. 28 ліст.; Я г о ж. З паэмы «Дванаццаць»; «О, я жадаю прагна жыць...»: [Верш] / З рус. // Звязда. 27 ліст.; Я г о ж. Русь; Асенняя воля; Закляцце агнём і змрокам; Равена: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 28 ліст.

1981. Б а р т о А. Памочніца: [Верш] / З рус. // Вясёлка. Мн.; В у р г у н С. Я не спяшаюся...; Статуя маці; Целагрэйка; Кар'ерыст; «Зласлівы, подлы, хітры лісілівым здольны быць...»; «Калі ашуг прыцісне да сэрца звонкі саз...»; Калі вы не прыйдзеце нават; Паэт, як рана пастарэў ты...; «Ты, смерць, спяшаешся. Чакай...»: [Вершы] / З азерб. // Даляглялы. Мн.; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. «Кожны дзень я ў самога сябе паглыбляюся...»; Як растуць дзеці; Лось; Памірае рака; Першы ўсход сонца; Каля мора; Рэха; Вечар: атамны страх; Усмешка на вуліцы: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.; С м е л я к о ў Я. Ленін / З рус.; С т э л ь м а х М. Камуніст / З укр.; Д у д з і н М. «Лічыце мяне камуністам» / З рус.: [Вершы] // Полымя. № 2; Д у д з і н М. Зерне сей!; Надпіс на рукапісе без подпісу: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 27 лют.

1982. Д у д з і н М. Лічыце мяне камуністам: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 2; В а р а н ь к о П. Навальнічны Кіеў: [Верш] / З укр. // Полымя. № 5; І с а к о ў с к і М. Беларуская песня: [Верш] / З рус. // Там жа. № 12; В а р а н ь к о П. Прыкметы Перамогі / З укр.; Д у д з і н М. Веставыя перамогі; К і с л і к Н. Бальнічны дворык / З рус. [Вершы] // ЛіМ. 7 мая; В а р а н ь к о П. Проста ў рэвалюцыю пайшла: Балада; «Дзень паспеў да паўдня натаміцца...»; Русалка; «Што маладосць мінула,— не бядую...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 27 жн.; Ц і х а н а ў М. З песень свабоды: [Верш] / З рус. // Там жа. 24 снеж.

1983. В а р а н ь к о П. «Вось страшны ўспамін і самы ранні...»; Проста ў рэвалюцыю пайшла; Старая мелодыя; Праметэй і Дон-Кіхот; «На плячы ў Шаўчэнкі голуб шызы...»; «Дзень паспеў да паўдня натаміцца...»; «Курлы... Курлы...»; «Кастаньеты трашчаць...»; «Зайдзі ў гушчэчу, паваліся ў травы...»; Навальнічны Кіеў; «Прыйдзі, прыйдзі ў зялёны гай...»; На сваім парозе; «З календара шыпшыны ўпаў лісток...»; Ноч паэта; Прыкметы перамогі; «Прагнуліся драбінкі, пругка, цяжка...»; Слепата; Сяло на Гарыні; «Зноўку бой. Бяры вінтоўку ў рукі...:»; «Жанчына аж з тыбецкага сяла...»; «Вось тут сядзеў Баян...»; Русалка; «Рассыплецца жалезны Карадаг...»; Як у песні даўнейшай; Вясновы вецер; «Чырвоныя ветразі згадкі...»; Ідуць ветэраны; «Скацілася знічка ў крыніцу!..»; Сцежкамі дружбы людское (з паэмы); Што маладосць мінула,— не бядую...; Да берагоў камунізма: [Вершы]; Салдацкі скарб: Паэма / З укр. // Варанько П. Калыска памяці. Мн.; Я г о ж. Сцежкамі дружбы людской: [Верш] / З укр. // Полымя. № 3; М а я к о ў с к і У. Развітанне; Брадвей; [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 22 ліп.; Д у д з і н М. Заклінанне з полюса; «Нешта страшнае ў свеце чаўпецца...»; Салаўіны куст; Стары журавель; Вельмі сумныя вершы; Ціха: [Вершы] / З рус. // Там жа. 26 жн.

1984. Н е р ы с С. Вецер і дзеці: [Верш] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; С у д р а б к а л н Я. Жывая мова; Б а л а д з і с А. Камуніст; С т у л п а н с Е. Хто яна?: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; П і д с у х а А. «Ты не крыўдуй, што мы твае лісты...»; В а р а н ь к о П. Каўпакоўская баявая: [Вершы] / З укр. // Ля Вечнага агню: Вершы, 1941—1945. Мн.; Харків; М е ж э л а й ц і с Э. Ліра: [Верш] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; ЛіМ. 1 чэрв.; Г а м з а т а ў Р. Аркадзю Куляшову: [Верш] / З авар. // Полымя. № 2; Ш а ў ч э н к а Т. «Цячэ вада ў сіне мора...»; «Вецер з гаем размаўляе...»; М. Кастамараву; Касец; «Садок вішнёвы каля хаты...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 4; Р ы л ь с к і М. Масты: [Верш] / З укр. // Звязда. 6 кастр.; К а ц н е л ь с о н А. Балада мужнасці; «Зляпіла гняздзечка на лоджыі ластаўка...»: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 ліст.; Т а р а с а в а М. «Я трымаю яго пад руку...»; Снягі Расіі; «Ты ўсё ўзнімаешся ў вышыні...»; Перадача з будучага: [Вершы] / З рус. // Там жа. 30 ліст.

1985. Р ы л ь с к і М. Масты; Айчына; На канцэрце «Мазоўша»; «Агні»: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; Д у д з і н М. Над кнігай Някрасава; Перад помнікам Альберту Эйнштэйну ў Вашынгтоне; Ч а п у р о ў А. На спіне сопкі; Вяртанне; Г а р б о ў с к і Г. Ліст з экспедыцыі; К а м і с а р а в а М. Пярэдні край; Д а в ы д а ў С. Дзіця; Ш э ф н е р В. Паэзія; П а г і р а ў Г. Праўда; Ф а н я к о ў І. Надпіс на кнізе; Чаканка; Такое каханне: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 9; Д у д з і н М. Хвіліна маўчання; Ш э ф н е р В. Мірная ноч: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 9; Ц а к у н о ў А. Дзе ішлі баі: [Верш] / З рус. // Звязда. 19 вер.; Д у д з і н М. «Свет акрыяў даўно ад страт...»; Ш э ф н е р В. Страла: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 20 вер.; Х а н і н а ў М. З наша шчасце: [Верш] / З калм. // Ніва. 5 мая.

1.5.

На азербайджанскую мову. Бир дэгигэ сукут: [Верш] / Тэрч. М. Рзагулузадэ // Аээрбајчан. 1975. № 8.

На англійскую мову: Goodness; On the Taiga Road; Mama; «Could I Live Without You?..» / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; «For Every Invalid My Soul Is Aching...»; The Oak Leaf; Aching Heart; «We Grew up Chewing Bread and Chaff Alone...»; Sweetbriar; «It Grows Dark in Autumn Quickly...» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На асецінскую мову. Фэлварэн; Уагълы: [Вершы] / М. Къостайы тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Мама: [Верш] / Прев. И. Давидков // Септември. 1960. № 11.

На грузінскую мову. Беларусь: [Верш] / Пер. Д. Іварлава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі. 1967; Мінута маўчання; Чайкі; «Мы выраслі на хлебе і мякіне...» / Пер. А. Куправа; Шыпшына / Пер. М. Джгубурыя: [Вершы] // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На канада мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Polockas sieviete; Agrinais rudens / Atdz. A. Imermanis; Pār Sivašu; Cilvēkam vajadzīgs cilvēks / Atdz. V. Belševica; Dzimsanas diena; Atminas / Atdz. M. Ķempe // Baltkrievijas priede. Rigā, 1960; Grāmatu milotāji // Bērniba. 1960. Nr 8; Pār Sivasu / Atdz. V. Belsevica // Pad. Latvijas Sieviete. 1960. Nr 8; Cilvēkam ņepieciesams cilvēks / Atdz. V. Belsevica // Pad. Kuldiga. 1960. 10. Sept.; Dzimsanas diena / Atdz. M. Kempe // Rigas Balss. 1960. 21. Apr.; Klusuma minūte /Atdz. I. Roja // Cina. 1973. 18. Febr.; Dzimsanas diena; Atminas / Atdz. M. Kempe; Klusuma minūte; Salaspils; ...Tad nebrinies; Erksku krms / Atdz. I. Roja // Sālsmaize. Rigā, 1974.

На літоўскую мову. Ties Volga; «Cal neikim i svecius...»;

Labai prasom! / Vert. A. Zukauskas; Mama / Vert. J. Siozinys // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Labai prasom! / Vert. A. Zukauskas // Pergale. 1958. Nr 6; Prie Volgos / Vert. A. Zukauskas // Pergale. 1958. Nr 9; Tarybu Lietuvai; Sveika, Lietuva; Neris; Prie grozio saltinio / Vert. A. Zukauskas // Pergale. 1959. Nr 1; Sveika, Lietuva / Vert. A. Zukauskas // Draugiste. Vilnius, 1963; Baltarusija / Vert. J. Kuncinas // Komjaunimo tiesa. 1972. Spal. 8.

На малдаўскую мову. Ну ам тимп; Инспирация; Вин ноу: [Вершы] // Нистру. 1960. № 9; Ну ам тимп: [Верш] // Тинеримя Молдовей. 1960. 18 септ.; Момент де рекулежере; Патрия; «Ной ам крескут хрэниць ку нягрэ пыне...»; Мэчиешул; Пескэруший: [Вершы] / Трад. П. Дарие // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Мэчиешул: [Верш] / Трад. П. Дарие // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На польскую мову. Z upływem czasu dzieciństwa lata / Tł. J. Koprowski // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971 / Пад прозв. С. Грахоўскі.

На рускую мову. Осенний свет: Стихотворения и поэмы. М., 1988. (Бел. поэзия).

У синих криниц: Лирика. Л., 1960. Рэц.: С е м е н о в с к а я Л. // Звезда. 1961. № 2.

Вася Весёлкин летит на Луну: Стихи / Пер. В. Тарас. Мн., 1962; 2 изд. Мн., 1965.

Высота: Стихи / Пер. Н. Сидоренко. М., 1966. Рэц.: Л і я к у м о в і ч Ц. Пра шчасце // Наст. газ. 1968. 21 лют.; М а т у з я в и ч ю с Э. Родники // ЛГ. 1967. 26 июля; С о к о л о в В. Стихи моего друга // Сов. Бел. 1967. 23 марта.

Мы расскажем о Минске. Мн., 1966 /Сааўт. У. Карпаў, Р. Сабаленка, Т. Хадкевіч. Рэц.: П о п о в Г., Ч е п р а с о в М. Древний и юный // Неман. 1967. № 4.

Горивода: Сказки и легенды в стихах. Мн., 1967.

Рудобельская республика: Докум. повесть / Пер. В. Севрук. М., 1969.

Колокола: Стихи / Пер. И. Шкляревский. М., 1972. Рэц.: Б у б н о в Г. «Нет, я не верю в силу зла...» // Неман. 1973. № 10.

Рудобельская республика: Докум. повесть / Пер. В. Севрук. М., 1976.

Горячее лето: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1977. Рэц.: Б а д р о ў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 24 лют.

Зазимок: Стихи и поэмы / Пер. Г. Куренев. М., 1978. Рэц.: Р а с о л ь к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 9 лют.; С а п о ж к о в Ю. Итог и начало // Сов. Бел. 1980. 5 апр.

И радость, и боль...: Стихи, поэмы / Пер. В. Артемов. М:, 1990.

Рожденная революцией: [Вершы] // Сов. Бел. 1958. 7 нояб.; Следы: [Верш] / Пер. Е. Ружанский // Урал. 1959. № 1; Крановщица: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1959. 20 сент.; Обычный день: [Верш] / Пер. П. Жур // Сов. Бел. 1959. 3 нояб.; Семнадцатый год: [Верш] // Там жа. 1959. 7 нояб.; Полочанка; Воспоминание; Красивые руки; [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Неман. 1960. № 1; Огонёк в ночи: [Верш] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1960. 15 апр.; Весёлкин летит на луну / Пер. В. Тарас // Зорька. 1961. 22 июля; Добрый день; «Вот и зима...»; Криница: [Вершы] / Пер. И. Авраменко, В. Валентинова // Сов. Бел. 1961. 12 февр.; Мечтатель: [Верш] / Пер. А. Харкевич // Там жа. 1961. 13 апр.; Московское время: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1962. № 5. Мать правофлангового: [Верш] / Пер. С. Смоляков // Дальний Восток. 1963. № 5; «Стоят дубравы в солнечной красе...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1963. № 32; Геолог: [Верш] // Сов. Бел. 1963. 16 сент.; «До Полоцка лететь — одно мгновенье...»: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Огонек. 1964. № 28; «Человеку нужна, брат, не слава...»: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Сиб. огни. 1964. № 10; Разговор с матерью: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Ленингр. правда. 1964. 17 июня; Бессонница: [Верш] / Пер. В. Сергеев // ЛГ. 1964. 4 июля; Вишни: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1964. 18 окт.; Играет рыбачка: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Дальний Восток. 1965. № 5; «Я все люблю, что пахнет бором...»; Играет рыбачка; Лесная сторожка / Пер. И. Бурсов; Реактивная лыжня / Пер. И. Василевский [Вершы] // Неман. 1965. № 1; Муза: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Сов. женщина. 1965. № 7; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Коммунист Тадж. 1965. 20 нояб.; «Проверить можно пульс, состав крови...»; [Верш] / Пер. Л. Щеглов // Комсомолец Тадж. 1965. 19 нояб.; Ленинанаб. правда. 1965. 21 нояб.; Зеленый огонек: Рассказы / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1965. 5 сент.; Белые липы: [Верш] / Пер. И. Френкель // Сов. Бел. 1965. 29 авг.; «Я всё люблю, что пахнет лесом...»: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Звезда. 1966. № 3; Огонь певучий не погас: [Вершы] / Пер. Н. Сидоренко // Неман. 1966. № 9; Комиссары: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Правда. 1966. 7 нояб.; Ну и обманщики!: Рассказ // Сел. газ. 1966. 16 янв.; Признание: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Сов. Бел. 1966. 6 нояб.; Полесские реки: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Сов. Молдавия. 1966. 29 июля; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Поэты Белоруссии. М., 1967; Рудобельская республика: [Дакум. аповесць] / Пер. Ю. Канэ // Неман. 1967. № 11; Радуга: [Верш] // Лесн. пром-сть. 1967. 6 мая; Реактивная лыжня: [Верш] // Сов. Бел. 1967. 1 янв.; Геолог: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Там жа. 1967. 8 янв.; Быть поэтом: [Верш] // Труд. 1967. 1 сент.; Мечтатель: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Нева. 1968. № 9; Комиссары: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Неман. 1968. № 11; Знамя юности. 1968. 29 февр.; Солдатский хлеб: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Знамя юности. 1968. 22 февр.; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Пою мое Отечество. М., 1969. Т. 1; Солдатский хлеб: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Неман. 1969. № 4; Начало пути; Сны; «Короткий век у человека...»: [Вершы] / Пер. П. Волкодаев // Знамя юности. 1969. 14 февр.; На рассвете: [Урывак з аповесці «Рудабельская рэспубліка»] // Сов. Бел. 1969. 11 февр.; Минута молчания: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1969. 13 июля; Вечный солдат / Пер. Н. Кислик; Мать правофлангового / Пер. П. Жур: [Вершы] // Путь к победе. Мн., 1970; Две страницы: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Неман. 1970. № 3; Ганна: Рассказ / Пер. П. Кобзаревский // Полярная звезда. 1970. № 3; Начало пути: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Знамя юности. 1970. 11 авг.; Сердце: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Мед. газ. 1970. 27 нояб.; Письмо [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1970. 26 июля; Зеленый огонек: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1971; Россия; Тревога; Грешный город: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Все мы — родня: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин, Л. Рашковский // Неман. 1971. № 9; Дети Памира: [Верш] / Пер. Л. Пащенко // Коммунист Тадж. 1971. 24 июля; Другой Париж: [Верш] // Сов. Бел. 1971. 16 янв.; Беларусь: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Созвездие Родины. Тула. 1972; Комс. правда (Вильнюс). 1972. 8 окт.; Беларуси: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Нева. 1972. № 10; Истоки: [Урывак з паэмы] / Пер. И. Шкляревский // Неман. 1972. 24 марта; «Мы в Чапаева играли...»: [Верш] // Зорька. 1972. 24 марта; Рождение песни: [Верш] // Там жа. 1972. 7 июля; Песнь песней: [Верш] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1972. 22 янв.; Эхо: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Добрая душа. М., 1973; На сибирском тракте; «Мы выросли на хлебе и мякине...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский, Я. Хелемский // Алтай. 1973. № 2; Память: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Знамя. 1973. № 1; Эхо: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Мол. гвардия. 1973. № 2; Сердце: [Верш] / Пер. Е. Надеин // Москва. 1973. № 8; Дети Памира: [Верш] / Пер. Л. Пащенко // Памир. 1973. № 5; Богатство / Пер. К. Дегтярь; Благодарю / Пер. Л. Рашковский: [Вершы] // Знамя юности. 1973. 21 сент.; Минута молчанья: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Экзамен: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Сов. Бел. 1974. 21 апр.; Родина: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Там жа. 1974. 19 июня; Песня будет жить: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Там жа. 1974. 22 сент.; Сын присягает; Мать правофлангового: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Родины сыновья. Мн., 1975; Бессмертие зерна; Люблю подзол, пропахший лесом; Сеятель; Аисты: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Шкля-

ревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Саласпилс: [Верш] / Пер. К. Дегтярь // Сов. Бел. 1976. 22 янв.; Сов. Латвия. 1976. 29 янв.; Сосны Райниса: [Верш] / Пер. К. Дегтярь // Учит. газ. 1976. 24 янв.; Криница / Пер. И. Авраменко; Экзамен; «Мы выросли на хлебе и мякине...» / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // Шестьдесят лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; Саласпилс; «Поныне аисты тревожно ищут...»: [Вершы] / Пер. К. Дегтярь // Огонек. 1977. № 14; «Не клялся я в любви своей ни разу...»: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1977. 9 окт.; Родина / Пер. Л. Рашковский; Экзамен / Пер. Я. Хелемский; Саяр; Следы на небе / Пер. О. Дмитриев: [Вершы] // ЛГ. 1977. 15 июня; Бессмертники: Поэма // Сов. Бел. 1977. 12 мая; Родина: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Круглый год. М., 1978; Бессмертники: Поэма / Пер. Г. Куренев // Знамя. 1978. № 5; Зорька. 1978. 23 июня; Реквием; Признание; Белокрылые кони; Встреча: [Вершы] / Пер. Л. Рашковский, А. Дракохруст // Неман. 1978. № 1; Сожженные мосты: [Паэма] / Пер. Г. Куренев // Там жа. 1978. № 10; Молодое вино; Твой голос: [Вершы] / Пер. Н. Сидоренко // Крым. правда. 1978. 1 окт., Горная дорога: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Крым. комсомолец. 1978. 3 окт.; Во имя самой высшей правды: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Там жа. 1978. 5 окт.; Сел. жизнь. 1978. 3 сент.; Зеленый парус подымает май: [Верш] // Сел. жизнь. 1978. 1 мая; Севастополь: [Верш] / Пер. И. Беляев // Сов. Крым. 1978. 1 окт.; Во имя самой высшей правды: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Баллада о хлебе. Кишинев. 1979; Минута молчанья: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Земля с лазурными очами. М., 1979; Родня: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Звезда. 1979. № 1; Россия; Реченька; Реактивная лыжня: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Криница / Пер. И. Авраменко; Ленинград / Пер. Б. Кежун: [Вершы] // Братство. Л., 1982; Ленинград: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1982. № 10; Ленингр. правда. 1982. 20 авг.; Песня — Россия: [Нарыс] // Неман. 1982. № 9; Родня; «Нет, нужна человеку не слава...»; Беларучи: [Вершы] / Пер. М. Комиссарова, Г. Пагирев // Сов. Бел. 1982. 12 марта; «Нет, нужна человеку не слава...»: / Пер. Г. Пагирев; Сказка / Пер. В. Рождественский; Беларучи: [Вершы] / Пер. М. Комиссарова // Беларусь моя. Л., 1983; Осень; Рябиновый сок; Невозвратное; Воспоминания; Розовый снег; Жизнь / Пер. Б. Кривелевич; Глухота; Только вечер; Вересковый цвет; Дома / Пер. Г. Пагирев, Е. Медведовский, Л. Гончарова: [Вершы] // Неман. 1983. № 9; Орбиты четкие круги: [Верш] / Пер. М. Дудин // Огонек. 1983. № 48; На чем держится земля; Человек и бог; Сомнение; Осенние гнезда; Свадьба: [Вершы] / Пер. М. Дудин, Г. Пагирев, Л. Хаустов // Знамя юности. 1983. 22 сент.; Засею с края в край...; Березы; Весенний дым; На чем же держится земля?: [Вершы] / Пер. Г. Пагирев: [Вершы] // Сов. Бел. 1985. 13 апр. Ночь на площади Победы: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Партизанская слава. Л., 1985; Во имя самой высшей правды: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Поклонись хлебу. Кишинев. 1985; Поклон земле: [Верш] // Наш современник. 1985. № 1; На чем же держится Земля?: [Верш] / Пер. М. Дудин; Березы; Весенний дым / Пер. Г. Пагирев: [Вершы] // Сов. Бел. 1985. 13 апр.

На таджыкскую мову. Изтироб: [Верш] / Тарч. К. Киром // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Чахони дил: [Верш] / Тарч. Х. Файзулло // Комсомоли Точикистон. 1965. 24 нояб.; Изтироб: [Верш] / Тарч. М. Шокир // Маориф ва маданият. 1965. 20 нояб.; Эътирофи дуст: [Верш] / Тарч. Б. Собир // Там жа. 1965. 27 нояб.; Белорус: [Верш] / Тарч. С. Халиммо // Точикистони Совети. 1965. 26 нояб.; Эътирофи дуст: [Верш] / Тарч. Б. Собир // Занони Точикистон. 1984. № 7.

На ўзбекскую мову. Япроклар тукилган чок; Хаяжон; Голиблик; Дўст бўлсин инсонга инсон: [Вершы] / Тулкин, А. Орипов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Кук чирок: [Апавяданне] / Э. Насыров тарж. // Мехмон кедли. Тошкент, 1966.

На ўкраінскую мову. Лісова казка / Пер. О. Новицький. К., 1979.

Доброта: Поэзия. К., 1989. (Б-чка «Братерство»). Білі липи / Пер. В. Лагода; Я тебе пригадав / Пер. В. Ткаченко: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Мрії у нас і надії одні: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Літ. газ. 1957. 10 вер.; Я тебе пригадав: [Верш] / Пер. В. Ткаченко // Молодь Укр. 1957. 24 вер. / Пад прозв. С. Грохотка; Мама: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Зміна. 1958. № 3; Ти в школу йдеш: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Рад. освіта. 1958. 6 вер.; Пісня юних мандрівників: [Верш] / Пер. М. Кубик // Комс. прапор. 1959. 31 лип.; Лісова казка: [Верш] / Пер. О. Новицький / Піонерія. 1960. № 10; Комуністи: [Верш] / Пер. І. Глинський // Вінницька правда. 1960. 3 квіт.; Заздрість: [Верш] / Пер. Р. Кудлик // Жовтень. 1964. № 9; Комісари: [Верш] // Там жа. 1967. № 1; Вільна Укр. 1967. 22 січ.; Осінній день: [Верш] // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Спільні мрії у нас: [Верш] / Пер. О. Новицький // Робітнича газ. 1969. 27 вер.; Найвийщий чин: [Верш] / Пер. С. Вігучин // Хлібороб Укр. 1970. № 9; Київ. правда. 1970. 29 квіт.; Білі липи; Дружина; На тайговій дорозі; «Ти мені пригадалась...»; Щирість; Мати; Вічний солдат; Ночівля; Дубовий листок; «Як без тебе я жив?..»; Обруч; Сівач; Осінній день: [Вершы] / Пер. В. Лагода, Л. Горлач, Б. Степанюк, М. Яровий, А. Таран // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Правда; «Мій давній біль...»: [Вершы] / Пер. В. Мулява // Комс. зірка. 1972. 30 вер.; Дубовий лист; Календар: [Вершы] / Пер. Б. Попенко // Черв. прапор. 1972. 5 бер.; Жагуче: [Верш] / Пер. В. Попенко // Там жа. 1972. 27 серп.; Земля; Серце: [Вершы] / Пер. П. Красюк // Там жа. 1972. 24 вер.; Зерно: [Верш] / Пер. П. Красюк // Там жа. 1973. 8 вер.; Дякую: [Верш] / Пер. П. Красюк // Там жа. 1973. 19 груд.; Найвищий чин: [Верш] / Пер. С. Вігучин // Київ. правда. 1974. 3 лют.; Мое покоління; Комісари: [Вершы] / Пер. С. Вігучин // Там жа. 1974. 12 вер.; Вірші про щастя / Пер. П. Баратинський // Рад. Житомир. 1975. 21 черв.; Мое покликання: [Верш] / Пер. В. Попенко // Черв. прапор. 1975. 22 черв.; Пафос протоколу; «— Ще? — Вже!..»; Невгамовний; Літературні епіграми / Пер. В. Кузьмич // Вітчизна. 1976. № 10 / Пад псеўд. П. Паромський; Комуністи: [Верш] / Пер. І. Глинський // Літ. Укр. 1976. 1 черв.; Перша вчителька: [Верш] / Пер. О. Новицький // Початкова школа. 1978. № 3; Росія; «Люблю свій край...»; Багатство: [Вершы] / Пер. Д. Окийченко // Рад. Житомир. 1978. 29 січ.; Брати на всій землі; Перша вчителька / Пер. О. Новицький; Відшуміло літо / Пер. О. Орач: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Прийдіть до мене: [Верш] / Пер. А. Мойсієнко // Комс. гарт. 1979. 1 січ.; День народження; Комісари; Ще не пройшли тривоги і жалі: [Вершы] / Пер. М. Чернявський // Прапор перемоги. 1979. 23 груд.; Весняний переліт: [Вершы] / Пер. П. Красюк // Черв. прапор. 1980. 14 жовт.; Любов; Комісари: [Вершы] / Пер. М. Чернявський // Донбас. 1981. № 6; «Коли завія сліпить очі...»; [Верш] / Пер. А. Мойсієнко // Мол. гвардія. 1981. 8 лип.; Поліглот; Невтомний: [Вершы] / Пер. В. Сапон // Комс. гарт. 1982. 11 груд.; Доброта: [Верш] / Пер. М. Чернявський // Молодогвардієць. 1982. 30 лист.; День народження; Комісари; Над Сивашем; Ще не пройшли тривоги і жалі: [Вершы] / Пер. М. Чернявський // Прапор перемоги. 1982. 8 трав.; Розлука на світанку: Урив. з поеми / Пер. А. Цвид // Молодий ленінець. 1985. 2 лют.; Пізній сніг: [Верш] / Пер. А. Цвид // Там жа. 1985. 23 лист.

На французскую мову. Maman; «Comment ai-je vécu sans toi...»; «Forêts, forêts...» // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На Югаславіі мову. Hrastov list / Prev. M. Divošić // Riječka revija. 1965. Br. 7—10.

1.6.

З Л е н і н ы м заўсёды Беларусь: Вершы, апавяданні. Мн., 1970 / Скл.

Г е л л е р М. Росинка: Стихи. Мн., 1972 / Рэд.

П р ы з н а н н е: Вершы паэтаў Ленінграда. Мн., 1979 / Скл. з інш.

К л я ш т о р н а я Т. Паўцякалі цацкі: Вершы. Мн., 1981 / Рэд.

В а р а н ь к о П. Калыска памяці: Вершы і паэмы. Мн., 1983 / Скл.

2.1.

Д а ю б і л е я ў беларускіх пісьменнікаў — П. Пес-

трака, С. Грахоўскага, А. Вялюгіна: (Метад. парады б-кам). Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Б а р а в і к о в а Р. З верай у дабро людское // Беларусь. 1983. № 9; Б а р с т о к М. Дыханне часу // ЛіМ. 1978. 3 сак.; Б а ч а р о в а Э., Д з е м і д о в і ч Г., Л а ў р ы н о в і ч В. Натхнёна і хвалююча // Звязда. 1972. 1 ліст.; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 92, 99—100; Б у р'я н Б. З чаго пачынаецца спектакль «Рудабельская рэспубліка» ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы // ЛіМ. 1969. 14 студз.; В а л к а в ы ц к і Г. Беларуская лірыка // Ніва. 1965. 26 вер.; В а л у е ў М. Каго меў на ўвазе рэцэнзент?: Рэпліка чытача // ЛіМ. 1959. 24 кастр.; В а с і л е в і ч А. Паэт у дарозе // Работніца і сялянка. 1983. № 9; Г а н ч а р о ў М. Ля крыніц глыбокіх // ЛіМ. 1961. 26 мая; Г і л е в і ч Н. Сталасць думкі, маладосць душы // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Г р ы н ч ы к М., Я н к о ў с к і М. Паэма натхнення // ЛіМ. 1972. 24 ліст.; Д а н і л е н к а М. «Рудабельская рэспубліка» // Гомел. праўда. 1972. 19 крас.; Д з я м'я н а ў М. Што добра, а што... // ЛіМ. 1972. 13 кастр.; Ж у к о в і ч В. «Тварыць дабро...» // Там жа. 1972. 11 жн.; З а й ц а в а З., Н і к а л а е ў К. Зара над Рудабелкай // Гомел. праўда. 1968. 24 снеж.; З в о н а к А. Адчуванне вышыні // Полымя. 1973. № 9; З у б к о ў с к і Б. Кніга з адрасам і без адраса // Там жа. 1975. № 4; З у ё н а к В. Мера адкрытасці душы // Там жа. 1984. № 4; К а в а л ё ў П. Пра тое, што падабаецца // Наст. газ. 1964. 29 лют.; К а з ь к о В. Багатая пара: Сяргею Грахоўскаму — 60 год // Голас Радзімы. 1973. № 41; К о л а с а ў Г. Для шчасця і дабра // Звязда. 1983. 25 вер.; Л а ў р ы н о в і ч В. Знаёмцеся: плагіятар: [Пра вершы, спісаныя ў С. Грахоўскага] // ЛіМ. 1965. 11 чэрв.; Л і я к у м о в і ч С. Высокая любоў // Там жа. 1967. 3 кастр.; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 159; Я г о ж. У вечным падарожжы // Грахоўскі С. Вершы. Мн., 1968; М а р т ы н а в а Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 66—69, 86—87, 99; М а р ц і н о в і ч А. «Любоў мая — зямля мая...» // Чырв. змена. 1973. 25 вер.; М і ш ч а н ч у к М. «Дабрата чалавеку патрэбна....»: Гуманістычны пафас творчасці С. Грахоўскага // Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978; Я г о ж. Святло яго душы // На высокай хвалі. Мн., 1980; М і ш ч а н ч у к М., Ш а ў л о ў с к а я М. «Нязменна ўзначальвае Ленін...» // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977; Н я ф ё д У. Задума і яе ўвасабленне // Звязда. 1969. 4 лют.; П е т р а в е ц А. Дарогі паэта // Там жа. 1973. 25 вер.; П е с т р а к П. У пошуках // ЛіМ. 1960. 4 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а з а н а ў І. Каб мазаіка склалася... // ЛіМ. 1978. 9 чэрв.; С к р ы г а н Я. Адданасць // Там жа. 1985. 23 вер.; Я г о ж. Хто пойдзе камісарам // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 2. С н і ц а р а в а Н. Наша баявая літаратура // Вопросы публицистики. Мн., 1969; С у ч к о ў І. Скрозь гады выпрабаванняў // Вяч. Мінск. 1970. 20 ліп.; С я р г е ю Грахоўскаму — 60 // ЛіМ. 1973. 28 вер.; С я р г е ю Грахоўскаму — 70 // Там жа. 1983. 23 вер.; Т о ў с ц і к А. У горадзе маладосці // Там жа. 1960. 26 ліп.; Х а д к е в і ч Т. У гасцях у паэта // Там жа. 1961. 30 крас.; Х в е д а р о в і ч М. З песняй у дарозе // Там жа. 1973. 28 вер.; Я г о ж. Творчы ўзлёт // Наст. газ. 1973. 22 вер.; Ш у ш к е в і ч С. Пра рыфмы // ЛіМ. 1973. 18 мая; Ю б і л е й пісьменніка // Ніва. 1973. 14 кастр.; Ю р э в і ч У. Сучаснасць і сучаснікі // Полымя. 1961. № 8; Ю ш к е в і ч В. Таленты «Вясны» // Маг. праўда. 1975. 11 снеж.; Я с к е в і ч А. Голас сэрца // Маладосць. 1959. № 2; Я ф і м а в а М. Пясняр высокай грамадзянскасці // Мін. праўда. 1973. 25 вер.

На літоўскай мове. M a c i j a u s k i e n e M. Susipazistame su kaimynu // Kauno tiesa. 1977. Bal. 10.

На польскай мове. S i a r h i e j Hrachouski // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. А н д р е ю к С. Поиск будет продолжен // Знамя юности. 1968. 26 марта; Б р а н д о б о в с к а я Л. Школа мужества и любви // Там жа. 1969. 30 янв.; Г е р ц о в и ч Я. Поговорим об очерке // Неман. 1961. № 3; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 148—150; Е ф и м о в а М. Певец высокой гражданственности // Заря. 1973. 25 сент.; З в о н а к А. Дороге нет конца // Сел. газ. 1973. 28 сент.; К л и м е н т е н к о С. Все краски жизни... // Там жа. 1965. 24 янв.; К о з ь к о В. Богатая пора // Сов. Бел. 1973. 25 сент.; К р а с ю к П. Жизнь — вдохновенная поэма // Сов. Бел. 1972. 23 нояб.; К у л е ш о в Ф. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 37; Л о й к о О. Поэма ясных дорог // Заря. 1972. 29 нояб.; С О т ч и з н о й в сердце // Сел. газ. 1983. 25 сент.; С а в е л ь е в С. От поколения к поколению // Красная звезда. 1977. 26 февр.; С а п о ж к о в Ю. Мембрана совести поэта // Сов. Бел. 1983. 24 сент.; С е м е н о в а А. Есть такая республика // Знамя юности. 1972. 6 апр.; Х а л и п В. Театр, повествующий о подвиге // Сов. культура. 1970. 14 февр.; Я г о ж. У истоков эксперимента // Халип В. Строка, прочтенная театром. Мн., 1973; Я к у т о в В. Красная Рудобелка // Сел. газ. 1972. 18 апр.

На ўкраінскай мове. К о б р ж и ц ь к а Т. Друг української літератури // Жовтень. 1984. № 4.

На французскай мове. G r a k h o v s k i Siarguéi // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

В і т к а В. Сяргею Грахоўскаму: Аўтограф: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 201, воп. 1, спр. 1—61.

Я. А. Гарадніцкі.

ГРАЧАНІКАЎ АНАТОЛЬ

Грачанікаў Анатоль Сямёнавіч (8.9.1938, в. Шарпілаўка Гомельскага р-на — 7.3.1991, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках), паэт. Член СП Беларусі з 1965. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1984, за кнігі вершаў «Палессе», «Валерка і лятаючая талерка», «Казка пра Івана-ганчара і пачвару-цара»), прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1974, за актыўны ўдзел у выхаванні моладзі, за зборнік вершаў «Грыбная пара»), Усесаюзнага літаратурнага конкурсу імя М. Астроўскага (1978, за кнігу вершаў «Звезды и курганы»), рэспубліканскага конкурсу на лепшы літаратурны твор для дзяцей і юнацтва, прысвечанага 60-годдзю ўтварэння СССР (1982, за зборнік вершаў «Планета дзяцей»).

Нарадзіўся ў сям'і служачага. У 1945—55 вучыўся ў Шарпілаўскай сярэдняй школе. Пасля заканчэння ў 1960 Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту працаваў на Гомельскім рамонтна-механічным заводзе (1960—62), інструктарам, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі Гомельскага абкома камсамола (1962—65), першым сакратаром Гомельскага гаркома камсамола (1965—67). Закончыў Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве (1969). У 1969—71 — загадчык аддзела літаратуры газеты «Літаратура і мастацтва», у 1971 — 76 — намеснік старшыні Праўлення СП БССР. З 1976 — галоўны рэдактар часопіса «Вясёлка», з 1978 — часопіса «Бярозка», у 1982—91 часопіса «Маладосць». Член Рады СП Беларусі (1990—91). Узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Літоўскай ССР, Кіргізскай ССР, медалямі.

З першым вершам выступіў у друку ў 1957. Творам А. Грачанікава ўласцівы шырокі тэматычны дыяпазон, глыбіня думкі, засяроджанасць на значных праблемах сучаснасці і псіхалагічная паўната ў паказе перажыванняў. Аўтар рабіў экскурсы ў мінулае свайго краю, каб высветліць найбольш грунтоўна тое, што хвалявала яго сёння. Вершы, балады і паэмы А. Грачанікава вылучаюцца высокай моўнай культурай, адчуваннем рытміка-інтанацыйнай шырыні паэтычнага тэксту, гарманічным адзінствам зместу і формы. Многія творы блізкія да песенных узораў, невыпадкова асобныя вершы сталі песнямі («Дударыкі», «Белая лілея», «Над Белай Руссю — белы снег...» і інш.). Музыку на яго вершы пісалі У. Буднік, Г. Вагнер, І. Лучанок, Г. Галубіцкая, С. Хвашчынскі, К. Паплаўскі. Пісаў для дзяцей. Выступаў як перакладчык, літаратурны крытык.

А. С. Гурская, В. У. Ярац.

Бібліяграфія

1.1.

Калі далёка ты...: Выбр. лірыка. Мн., 1979. Рэц.: Г а ў р у с ё ў С. Прастор вачам // ЛіМ. 1979. 19 кастр.; Г н і л а м ё д а ў У. Углядаючыся ў жыццё // Маладосць. 1980. № 7; К а ж а м я к і н Ц. Да сэрцаў людскіх... // Гомел. праўда. 1980. 8 лют.; М а р ц і н о в і ч А. Ускінь нада мной свае крылы // Вяч. Мінск. 1980. 18 ліст.

Выбранае: Вершы і паэмы. Мн., 1988.

1.2.

Магістраль: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Б у р а ў к і н Г. На пачатку магістралі // ЛіМ. 1965. 26 лют.; Б у р' я н Б. Адчуванне сюжэта // Маладосць. 1965. № 9; Г а ў р ы л к і н Л. Думкамі пакалення // Гомел. праўда. 1964. 4 снеж.; Г р а х о ў с к і С. Шчаслівая пара // Полымя. 1965. № 4; К а ж а м я к і н Ц. Пра жыццё аднагодкаў // Чырв. змена. 1965. 16 студз.

Круглая плошча: Вершы. Мн., 1971. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Паэзія — лёс і адказнасць // Полымя. 1971. № 7; Г а ў р у с ё ў С. На арбіце часу // Маладосць. 1971. № 9; К р у п е н ь к а Я. Творчы неспакой // Чырв. змена. 1971. 9 мая; М я д з в е д з е ў І. Зямное бяссонне // Гомел. праўда. 1971. 20 крас.; Ш а ў н я А. Свет зямных трывог // Беларусь. 1971. № 10.

Грыбная пара: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: В а с і л я в і ц к і М. З любоўю да людзей // Гомел. праўда. 1973. 14 жн.; Г а м о л к а М. Да сэрцаў людскіх // Звязда. 1973. 1 вер.; Г а п а в а В. «...І толькі радасць першаадкрыцця» // ЛіМ. 1973. 10 жн.; Г а ў р у с ё ў С. Добрай сілы аснова // Полымя. 1974. № 2; К у з ь м і ч М. Духоўны свет сучасніка // Віцеб. рабочы. 1974. 10 крас.; М и щ е н ч у к М. «А мне еще до жатвы далеко...» // Неман. 1975. № 3.

Начная змена: Вершы. Мн., 1975. Рэц.: Б у р' я н Б. Каб выпраменьваць энергію // Полымя. 1976. № 7; Д а н і л е н к а М. Плыві наперад, карабель жыцця! // Гомел. праўда. 1975. 14 кастр.; М а р ц і н о в і ч А. І боль мінулага, і радасць // Там жа. 1975. 13 снеж.; М я д з в е д з е ў І. Пад чырвоным дахам // Беларусь. 1976. № 1.

Дрэва на выспе: Вершы і паэма. Мн., 1977. Рэц.: Гніламёдаў У. «На зрэзе дзён маіх...» // Полымя. 1978. № 5; Марціновіч А. У пошуках гармоніі жыццёвай // Голас Радзімы. 1977. 18 жн.; Гомел. праўда. 1977. 9 вер.; Мядзведзеў І. Прага пазнання // Беларусь. 1978. № 8; Стральцоў М. Па праву шчырасці // ЛіМ. 1978. 16 крас.; Ярац В. Вяртанне і працяг // Звязда. 1978. 26 снеж.

Казка пра Івана-ганчара і пачвару-цара. Мн., 1980. Рэц.: Літвінаў Р. Гэтая праўдзівая казка... // ЛіМ. 1981. 22 мая.

Валерка і лятаючая талерка: Вершы і казкі. Мн., 1983. Рэц.: Астраўцоў С. Краіна дзяцей // ЛіМ. 1984. 6 крас.; Літвінаў Р. Чароўны свет дзяцінства // Чырв. змена. 1984. 19 студз.; Мартинович А. Дважды два... радость! // Знамя юности. 1984. 20 марта.

Палессе: Вершы і паэмы. Мн., 1983. Рэц.: Багдановіч І. «Я веру ў тайну абнаўлення...» // ЛіМ. 1983. 16 снеж.; Гніламёдаў У. «У светлым краі соснаў і бяроз» // Полымя. 1983. № 9.

Верасень: Вершы. Мн., 1984. Рэц.: Дромін Е. // ЛіМ. 1984. 10 жн.; Кажамякін Ц. Спагадлівае слова // Гомел. праўда. 1984. 31 ліп.

Жывая вада: Казкі. Мн., 1985.

Я вас люблю...: Лірыка. Мн., 1986.

Зорны палёт: Вершы, казкі, легенды. Мн., 1988.

Школа танцаў: Сатыра і гумар. Мн., 1988. (Б-ка «Вожыка»).

Жнівень — 45: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1957. Мара: [Верш] // Чырв. змена. 1957. 23 кастр.

1958. Мара: [Верш] // Літаратурны Гомель. Гомель; На пабыўку: [Верш] // Гомел. праўда. 11 мая; Юны гамяльчанін: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Асенні малюнак: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Хоць завод — не месца для спатканняў...: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; У дарогу: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; Пасланец: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Перад сустрэчай: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.

1959. Ліст да сябра: [Верш] // Гомел. праўда. 12 крас.; Родны край: [Верш] // Там жа. 1 мая; У дарогу: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Качагар; Салдат: [Вершы] // Чырв. змена. 22 сак.; Замест пісьма: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Гартаванне: [Верш] // Там жа. 26 жн.; У жыццё: [Верш] // Там жа. 4 кастр.

1960. Машыніст; Папрок; На пенсію; Замест пісьма: [Вершы] // Маладосць. № 2; На роднай станцыі: [Верш] // Гомел. праўда. 18 чэрв.; На перагоне: [Верш] // Чырв. змена. 7 лют.

1961. Салдацкія боты; Граніца; На маршы: [Вершы] // Маладосць. № 2; Горны малюнак: [Верш] // Там жа. № 4; Імкненне: [Верш] // Гомел. праўда. 20 мая.

1962. На палях Іспаніі // Бярозка. № 11; Імкненне; На вечары; «Цяпер сваты...»; «Не ў пашане...»; «Я словы для вершаў сваіх не шукаю...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Заводскі аркестр: [Верш] // Гомел. праўда. 7 крас.; Маладому камсамольцу: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Зямля маладзее: [Верш] // Там жа. 30 крас.; З былога: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; «Нешта новае нараджаецца...»: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Праспект Перамогі: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Заводскі аркестр: [Верш] // ЛіМ. 24 жн.

1963. На вечары; «Цяпер сваты...»; «Не ў пашане...»: [Вершы] // Працяг знаёмства. Мн.; Сонечны звон: [Верш] // Маладосць. № 8; Спадарожнік сусвету: [Верш] // Гомел. праўда. 2 крас.; Камсамолу ў дзень нараджэння: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Хлеб: Паэма // Чырв. змена. 3 лют.; Спадарожнік сусвету; Сябру-ракетчыку: [Вершы] // Там жа. 7 мая.

1964. Камсамолу; На перагоне; Дзяжурны пакой машыністаў; Успамін; «Марскога дна глыбокія пласты...»; Рамантыка; «Я кволы быў. Але не хваравіты...»; У падводнікаў: [Вершы] // Маладосць. № 10; Агонь: [Верш] // Гомел. праўда. 22 студз.; Рамантыка: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Дарогай бацькоў: Песня // Там жа. 15 ліст.; «Я кволы быў...»: [Верш] // ЛіМ. 13 кастр.

1965. Ёсць на планеце звычай: [Верш] // Гомел. праўда. 13 сак.; «Прывабна ластаўка шчабеча...»: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Дарога дадому: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Успамін: [Верш] // Там жа. 17 ліст.

1966. Успамін; «Паміраюць дзяды...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Паэт: [Верш] // Беларусь. № 12; «Ёсць на планеце...»; Пасляваенныя вакзалы: [Вершы] // Голас Радзімы. № 19; Матацыклісты; «Ёсць на планеце...»; Ад сытасці ніхто не паміраў; Паэт: [Вершы] // Маладосць. № 9; Ад сытасці ніхто не паміраў; Паэт: [Вершы] // ЛіМ. 6 вер.

1967. Асенні Сож; «Пеpажыў бы заяц зіму лютую...»: [Вершы] // Гомел. праўда. 10 студз.; Мікалаю Дворнікаву: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Партызанская крыніца: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; «Над Белай Руссю белы снег...»: [Верш] // Там жа. 28 снеж.

1968. Начлежныя вогнішчы: [Верш] // Маладосць. № 5; Сосны: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; «Блакіт бяздонны, вераснёвы...»; «Кос тваіх вадаспад...»; «Крутабокі, крутарогі ходзіць месяц ля дарогі...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; «І адступілі ўсе пакуты...»: [Верш] // Там жа. 13 вер.; «Шарпілаўка цячэ ў свет...»: [Верш] // ЛіМ. 29 сак.

1969. Паэт: [Верш] // Беларускі каляндар. 1970. Беласток; «Над Белай Руссю белы снег..»; Сож; Грэбля; Сосны: [Вершы] // Маладосць. № 1; На Палессі; «Гайдаўся пада мною Млечны Шлях...»; «На Палессі рэкі поўныя...»; «Як ападае ліст, як ападае...»; Лашак: [Вершы] // Полымя. № 11; Гарадская ўскраіна: [Верш] // Гомел. праўда. 11 студз.; На Палессі...: [Верш] // Там жа. 14 студз.; Асенняе; Іпуць; «Аблажным вільготным поясам...»: [Вершы] // Там жа. 16 кастр.; Сож: [Верш] // ЛіМ. 7 студз.; Адведкі: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; На бальшаку трывог зямных: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Лісце трыпутніку. Мн., 1968] // Там жа. 31 кастр.; На Палессі...: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Запас трываласці: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Крутаяр. Мн., 1969] // Там жа. 5 снеж.

1970. З новых вершаў: Гарадская ўскраіна; Бяда; Перапляс // Вожык. № 16; [Рэц. на кн.: Мать моя, Беларусь. Элиста, 1969] // Неман. № 7; Гнеў Петрапаўлаўскай крэпасці: [Верш] // Полымя. № 4; За народнае шчасце; Світае; Калодзеж капаюць; Жураўліная ноч; «На лысай дзялянцы брусніцнік марнее...»; «Блакіт прадонны, вераснёвы..»; Поле: [Вершы] // Там жа. № 9; «Блакіт прадонны, вераснёвы...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 17 вер.; Чорнае возера: [Верш] // Заря. 26 нояб.; Калі ў сэрцы днее: Часопіс «Маладосць». Паэзія. Год мінулы // ЛіМ. 27 студз.; У старажытным парку; Зямное бяссонне; Лінька; Якдобра: [Вершы] // Там жа. 15 мая; Шчодрая шчырасць: [Рэц. на кн.: Іпатава В. Раніца. Мн., 1969] // Там жа. 27 сак.; Гомель памятае // Там жа. 10 крас.; Не заспакоенасць, а клопат...: [Рэц. на кн.: Камейша К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Там жа. 12 чэрв.; «Да роднай глебы так прырос...»: [Рэц. на кн.: Аўрамчык М. Агледзіны. Мн., 1969] // Там жа. 26 чэрв.; І да нашчадкаў вернемся: [Рэц. на кн.: Маляўка М. Жалеза. Мн., 1970] // Там жа. 9 кастр.; Рытмы сонечнай Малдовы // Там жа. 30 кастр.; Мой зямляк «Гомсельмаш»: Нарыс // Там жа. 6 ліст.; Ручаіна дзён маладых: [Рэц. на кн.: Янішчыц Я. Снежныя грамніцы. Мн., 1970] // Там жа. 11 снеж.

1971. Вясельныя каруселі; Дзеці будуюць горад; Хавалі ўчора добрага чалавека; Глыбокая восень: [Вершы] // Беларусь. № 9; «Знячэўку паляцяць зарніцы...»; Чырвоныя коні; «На досвітку паперай жоўта-сіняй...»; Адкаласіўся дзень; Асенні вецер; Тая ноч; Як і тады: [Вершы] // Маладосць. № 4; Экскурсія; Грыбная пара; Надпіс; Гарадскі досвітак; Рабочыя цягнікі; Мёртвы сезон; «Ныраць на мелкаводдзі хлапчуком...»; Балада вятроў; Дзіцячы плач: [Вершы] // Полымя. № 11; Світальныя барвы: [Вершы]: «Неба халоднае ў барвах світальных...»; «Мякчэе ласка. Як у сне...»; «Ты не мая цяпер. О, не!..» // Работніца і сялянка. № 4; Круглая плошча; Прыемна; «Мова. Родная мова...»; «Асенніх дзён журлівая імжа...»; Марозны эцюд: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 снеж.; «Я словы для вершаў сваіх не шукаў...»: [Верш] // Гомел. праўда. 11 лют.; Смех — не грэх: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Ці грэх, ці 2. Мн.,

1970] // ЛіМ. 26 лют.; Легенды і былі гары Магнітнай: Нарыс // Там жа. 26 сак. / У сааўт.; Перадз'ездаўскі падарунак // Там жа. 23 крас.; Зоры спяваюць; Адноснасць руху; Першы дзень восені; «Глядзіць на свет ацішэла...»; Дзіцячы ўзрост; Сентыментальны раманс; Да праблемы «Міні» і «Максі»: [Вершы] // Там жа. 4 чэрв.

1972. «Усё часова на зямлі, часова...»; Вялікае працістаянне; Міражы; Гэта яшчэ не ноч: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Над Белай Руссю...; Калі-небудзь...: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; «Усё часова на зямлі, часова...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 33; Школа танцаў: [Верш] // Маладосць. № 8; Крылья крепнут в полете // Неман. № 2; Слухаючы песні пра каханне; Там ёсць паляна...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; На магістральных шляхах паэзіі: З выступлення на Пленуме праўлення СП БССР // ЛіМ. 25 лют.; І думай, і песняй з'яднаны // Там жа. 17 сак.; «Слухаю Вас...»; Ціхае неба; «За горадам — яшчэ зіма...»; Чаканне змен; «Глыбее неба і даўжэюць дні...»; Празарэнне; Новы дзень: [Вершы] // Там жа. 31 сак.; Радасць сардэчных сустрэч: [Інтэрв'ю] / Зап. Ф. Самуйлава // Мін. праўда. 10 вер.

1973. «Не ведаю...»; «Край мой родны і мілы...»; Засні...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Новыя мікрараёны; Да праблем веку; «Ёсць свята найвялікшае...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Вясновая экспрэсія; Надзея; Крывавая балада; «Я не рабіў нікому злога...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Лірыка: «Нам нічога не скажуць...»; Сыну; Турботы; Далёкае сузор'е; Шукаю лекі; Жыццё Мацвея; «І сонечна і лёгка на душы...»; Пачатак паляўнічага сезону; Казкі: [Вершы] // Полымя. № 2; Неба і камень; «Як глыбы хлынулі...»; «Кажуць...»; Людзьмі звацца...; Калыханка: [Вершы] // ЛіМ. 1 чэрв.; Карысць народаў // Там жа. 22 чэрв.; Пахне багун: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Хрыбтам не згарэць і марам не змялець... // Там жа. 7 вер.

1974. Горныя коні; Жнівень сорак першага года: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Жнівень сорак пятага; Снежная блакада; Урок арыфметыкі: [Вершы] // Беларусь. № 7; Пара жніва: [Верш] // Голас Радзімы. № 38; Плошча Перамогі ў Мінску: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Карло Каладзе: [Верш] // Вяч. Мінск. 20 вер.; Сугучнасць працы і паэзіі // Звязда. 4 ліп.; «Каля руін...»; Вірусны грып; Сартавальная горка; Энтузіясту-крыкуну; «Калі міне твайго юнацтва май...»: [Вершы] // ЛіМ. 21 чэрв.; Пара жніва: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Старая хата; Жнівеньскія эцюды; «Выгод паэты на зямлі не маюць...»; Здараецца...»; «На нейкім невядомым рубяжы...»: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.; Ад Хатыні да Шыпкі: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.

1975. «Хто знае трывогу сяўбы, той ведае жніва раскошу» // Барскі А. Мой бераг. Мн., Салюты партызанскіх перамог: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Ад Хатыні да Шыпкі: [Верш] // Слухайце, Хатынь!.. . Мн.; Ленінскія думкі: [Верш] // Вясёлка. № 1; «На ўзлобінах дзялянак баравых...»; «Аснежаны спакой лясны...»; Спяшаюся; Усё было; Шлюбныя ночы; Свет не такі мядовы; «Як пушча адвечная гэта...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Мінскае поле; Балада; Верасень; «Чакаючы неспадзяванкі...»; «Адвяслуе восень...»; Сэрца: [Вершы] // Полымя. № 7; Мост Перамогі; «Вучуся і ў старых, і ў маладых...»; «Яны жывуць між нас...»: [Вершы] // Звязда. 11 чэрв.; Начная змена; «Так. Вечнасці вірлівая рака...»; «Пракацілася эпохі кола...»; «Выгод паэты на зямлі не маюць...»; Над магілай Марка Мілянава; Блукаючая камета; На замежнай мастацкай выстаўцы; «Выпіла лета...»; «З журавінных выпасаў...»; «Празрыстыя асеннія лясы...»; «Завязь пяшчотнасці...»; Захмарыла...: [Вершы] // Там жа. 8 жн.; Каб не затраціць пераемнасці: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Барскі; Адвяслуе восень на зазіміны: [Верш] // Ніва. 16 ліст.; Думая о братстве // Сов. Литва. 20 марта.

1976. Круглая плошча; Прыемна; Сыну; «Маўчанне гор...»; «Прачнуцца рана...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; «У вёсцы будуецца новая хата...»; Максіму Багдановічу; «Каля дарогі шапаціць таполя...»; «Ад чорнай аднастайнасці ў душы...»; «У ластаўкі над хатай...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Калодзеж капаюць: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Ёсць у жыцці той блаславёны час...; «А вось і бульба зацвіла...»; Жанчыны ўмеюць чакаць; «У жнівеньскія травы ўпадзеш...»; Каханая; «Вірують на зямлі маёй падзеі [Вершы] // Маладосць. № 7; Адлегласць ад сяўбы да жніва...: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Дотык да зямлі. Мн., 1975] // Полымя. № 4; Бясконцыя рэйкі: Паэма // Там жа. № 12; «Як пушча адвечная гэта...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Салюты партызанскіх перамог: [Верш] // Гродн. правда. 18 февр.; Ад гэтай таямнічасці жывой...: [Вершы]: Дрэва на выспе; Спякота: Творчая смеласць; «Дым з коміна над роднай хатай...»; Шчырая размова // ЛіМ. 6 жн.; «Выпрацоўваць свой почырк...»: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Аўруцін // Там жа. 10 снеж.; Віруюць на зямлі маёй падзеі: [Верш] // Ніва. 22 жн.; Час вялікіх здзяйсненняў: (Аб задачах СП БССР) // Чырв. змена. 10 сак.

1977. Перамога: [Верш] // Вясёлка. № 5; Развітанне; Цыркач; Гусак і певень: [Вершы] // Там жа. № 9; Новая Канстытуцыя: [Верш] // Там жа. № 12; «Над Белай Руссю — белы снег...»: [Верш] // Голас Радзімы. 6 студз.; Пераемнасць: [Верш] // Гомел. праўда. 10 сак.; З кнігі «Дрэва на выспе»: Пераемнасць; «Як птушкам...»; Зоркапад; «Пад шорхат ціхіх снегападаў...»; «Спазнала і прылівы, і адлівы...»: [Вершы] // ЛіМ. 28 студз.; Шчаслівыя фарбы дзяцінства // Там жа. 15 крас.

1978. Верасень; Асенняя музыка траў: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Крывавая балада // Беларуская балада. Мн.; «Зімовы дзень звініць, як звон...»; «Рызыкуйце, хлопцы, рызыкуйце!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Гэта скажа вам бор: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Навагоднія паходжанні: [Верш] // Вясёлка. № 1; Братава пілотка: [Верш] // Там жа. № 2; Казка пра Івана-ганчара і пачварушара: [Верш] // Там жа. № 4, 5; Бацькоўскі парог: [Верш] // Там жа. № 12; «Якая асалода жыць...»: [Рэц. на кн.: В і т к а В. Вышыні святла. Мн., 1978] // Полымя. № 11; Квітней, Беларусь! // ЛіМ. 28 крас.; Чытач: сёння — малы, заўтра — вялікі: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Аніскові̆ч // Там жа. 9 чэрв.; Гэта скажа вам бор: [Верш] // Чырв. змена. 25 крас.

1979. Дударыкі: [Верш] // Беларускі каляндар. 1979. Беласток; Мудрэц і хлапец: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Верасень: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Лясныя баксёры: [Верш] // Бярозка. № 4; Тваё мы славім прызначэнне...: [Верш] // Там жа. № 10; Браты; Першакласнікі; Бацька і сын; Вячэра; Скнара: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Планета дзяцей: [Верш] // Там жа. № 8; Конь буланы; Вернасць; «Калі ты карыснае людзям зрабіў...»; Зяблік; «Ціхутка трапеча на ліпе лісток...»; «Якія хмары ні плылі...»; «Ад спёкі летняй дол ачах...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; У сэрцы любоў да людзей несучы... // ЛіМ. 19 студз.; Адстаўныя генералы; «Няпраўда, што на свеце...»; «Бывае хмарна на душы...»; Белы голуб; Мудрэц і хлапец; Надвячоркавы, сцішаны лес...»; Галасы: [Вершы] // Там жа. 23 сак.; Вясёлка над росным лугам...: [Рэц. на кн.: В я р б а В. Альфа. Мн., 1978] // Там жа. 21 снеж.; У пошуках гармоніі жыццёвай: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Кобрын // Мін. праўда. 30 мая; Вернасць: [Верш] // Піянер Бел. 11 кастр.; Браты; Скнара: [Вершы] // Чырв. змена. 18 лют.

1980. Аднапалчане; «Вось ізноў — капяжы са стрэх...»; «Ізноўку запахла на ўзлеску...»; «Над Вязынкаю дождж імжэў...»; «Слова лечыць і калечыць...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Гэта скажа вам бор: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Калі прыходзіць Першамай...; «Пытаешся...»; Слова; «Ізноўку запахла на ўзлеску...»; Вяртанне: [Вершы] // Бярозка. № 5; Зямля бацькоў: [Верш] // Вожык. № 1; Рыбакі; Нешанцавеня: [Вершы] // Там жа. № 6; Шляхі-дарогі: [Верш] // Там жа. № 12; Сон: [Верш] // Вясёлка. № 6; Я хачу быць камсамальцам; Дружбакі; Два каты; Задача: [Вершы] // Там жа. № 9; «Маленькія вёскі лясныя...»; Балада пра пяць вазоў; Актавы кахання; Мужчына ў парку

чытае газету; «Былі такія ваяўнічыя...»; Свеце мілы і нямілы; «Калі маркотных дум асцё...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; З вышыні жыццёвага палёту: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Мая вясна саракавая. Мн., 1979] // ЛіМ. 14 сак.; З верай у будучыню // Чырв. змена. 1 мая.

1981. Развітанне; Задача: [Вершы] // Вясёлка. Мн.; [Уступнае слова да вершаў З. Ходжыча] // Далягляды. Мн.; Ленін у Шушанскім; Нарачанскія сосны; Валерка і лятаючая талерка: [Вершы] // Бярозка. № 4; Слуга і ўладар: [Верш] // Там жа. № 12; У фатаграфіі; Хітруны; Мудрэц: [Вершы] // Вожык. № 14; Харытон і закон: [Верш] // Там жа. № 19; Лясная чыгунка: [Верш] // Вясёлка. № 10; Апошні круг; Сельскія могілкі; «На вадзе — кругі, кругі...»; «Я пабуду яшчэ...»; Актавы кахання; Тайна стрэсавых хвароб: [Вершы] // Маладосць. № 11; Глыбокая плынь: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 студз.; Запас трываласці // ЛіМ. 24 крас.; Усходняя мазаіка: «Куды ні глянь...»; «Усцешана падумаў неяк шах...»; «Вэрхал на рынку...»; «Шакал шакалу нашакаліў...»; «Вы бачылі на рынку...»; «Ганьба — гандляваць зямлёй бацькоў...»; «Хто мову сваю ганіць...»; «Старога мудраца...»: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.; Нешанцаваня: [Верш] // Ніва. 19 ліп.

1982. З усходняй мазаікі: «Стары арол і малады груган...»; «Жыў у пячоры доўгі час манах...»; «Там, дзе ў сям'і знікаюць мір і згода...»; «Правіцель, што не хоча слухаць голас...»; «Залучыць імкнуцца ўладары...»; «Хто страціў у людзей павагу і давер...»; «Ён кляўся ўсім, што любіць свой народ...»; «Бясплатна раздае пляткар...»; «Гад супакойваў госця пакрысе...»; «Калі галава на плячах — не качан...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Народ і песні; «Пад шорхат ціхіх снегападаў...» (Я. Османісу); Карло Каладзе: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; «Дняпро і Сож»: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Усходняя мазаіка: «Скажыце мне з чаго наш...»; «Здрадзіць жонка і сябры..»; «Вяртаўся паляўнічы без здабычы...»; «Хвалілася красуня-ўнучка...»; «Ласкава дакараў паэта...»; «Юнак закаханы...»; «Стары арол і малады...»; «Старая жонка...»; «У гэтым не было вялікай драмы...»; «Зайздрасць служыць...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; Крыўда; Павучок; Ляніўцы: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Радзіма: [Верш] // Там жа. № 6; Палескі трохкутнік: Паэма // Полымя. № 7; Ад спёкі летняй дол ачах: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8.

1983. Крыўда; Павучок; Ляніўцы: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Світае...; Ленін у Шушанскім; Гнеў Петрапаўлаўскай крэпасці: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Казка пра Івана-ганчара і пачвару-цара: (Казка ў вершах) // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Жывая вада: (Урывак з новай верш. казкі) // Вясёлка. № 11; Говорыць Масква: [Верш] // Полымя. № 7; Трамплин для крылатых: (Беседа с главным редактором журн. «Маладосць» А. Гречаниковым) / Зап. В. Ходанович // Знамя юности. 5 июня; Арыенцір ідэйнай накіраванасці // ЛіМ. 9 вер. / У сааўт.; Харытон і закон: Імпарт-гумар // Ніва. 20 лют.; Два каты: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Дружбакі: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1984. Ленін у Шушанскім: [Верш] // Бярозка. Мн.; Міннае поле: Балада // За цябе, радзіма! Мн.; Навагоднія пажаданні: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Знайсці сябе: Слова пісьменніка // Беларусь. № 10; Ім належыць будучае: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Чыгір // Бярозка. № 4; З таго, што не забыць ніколі...: (З успамінаў пісьменніка) // Там жа. № 5; Світанне над Афганістанам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Чорны замак: [Урывак з кн.: «Жывая вада»] // Там жа. № 8; Вячэра: [Верш] // Голас Радзімы. 22 сак.; «Заспявалі і травы, і кветкі...»: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Афганскія дні і ночы // ЛіМ. 27 ліп.; Задача: [Верш] // Ніва. 29 студз.; Лясныя баксёры: [Верш] // Там жа. 21 кастр.

1985. Сіла нашай праўды: [Прадмова]; Гаворыць Масква!; За ракою, за Кабулам: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; [Уступны арт.] // Маладыя нашы вёсны. Мн.; Міннае поле; Балада пра пяць вазоў: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Аэробіка; І што ім трэба ад мяне; Сустрэча; «Мурашом у кавалку бурштыну...»; «Гаварыла жонка мужу...»; «Суседа, стоячы ля брамы...»: [Вершы] // Вожык. № 23; Напярэдадні; Павадырок; Сцяна; Лісты франтавыя; Вячэра; Лакаматыўчык манеўровы; Коні; Выгнаннікі; Латарэйны білет; У школе з англійскім ухілам; Салдацкая шапка; Пагранічча; Не трэба жыць, як набяжыць...: [Вершы] // Маладосць. № 8; Вяртанне з бежанцаў: Балада // Полымя. № 5; Продкаў несмяротная песня // Там жа. № 9; Вясельныя картэжы; «А век чалавечы кароткі...»; Сустрэча: [Вершы] // Гомел. праўда. 7 снеж.; Дзіцячае балота; Віцька, маці і Маруся; Дзядзька Фіма; «За Гомелем людзі ёсць...»; «Вечарэла»: [Вершы] // ЛіМ. 22 лют.; Начныя анёлы; Клён і дзічка; Міністр без партфеля; Касавіца; «Пашкадуйце няверных сяброў...»; «На бераг выстылы паўднёвы...»; Раз'езд; Лідэр; «За лесам сонейка садзіцца...»: [Вершы] // Там жа. 18 кастр.; Час творчых пошукаў і здзяйсненняў: [Інтэрв'ю] // Там жа. 13 снеж.

1.4.

Зульфія. Такое сэрца ў мяне: Вершы і паэма / З узб. Мн., 1985 / Сааўт. пер. Э. Агняцвет. Рэц.: Іоська М. «Ніці дружбы працягваюцца праз гады» // ЛіМ. 1985. 20 снеж.

Ватан — значыць Радзіма: Вершы сучасных афганскіх паэтаў / З афг. Мн., 1987.

Рагатуні рагатуха: Вершы / З груз. Мн., 1989.

1968. Ханінаў М. Эліста; Новы дом; «З думай людзей сваё сэрца злівае...»: [Вершы] / З калм. [З прадм. перакладчыка] // Гомел. праўда. 14 вер.

1970. Талалай Л. Вырай; Запахла дымам; Вёслы: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 24 лют.; Віеру Г. Арфа; Адзінота; Тэлеукэ В. Лісты да восені; Восенню на досвецці; Кэрарэ П. Перамога Фэнікі: [Вершы] / З малд. // Там жа. 30 кастр.

1971. Балтакіс А. Ленін у Вільні; Матузявічус Э. Каля возера Свіцязь; Малдоніс А. Адпачынак: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 9 ліп.

1972. Гамзатаў Р. «Тры запаветных песні ёсць у нас...»; Калі раптам металам стану...»; «А тое, што было — ў вяках заснула...»; «Мы прыходзім, нібы цягнікі...»; «Здаецца мне: старэе ўсё...»; «Звіняць ручаіны...»; «Дзяды сядзелі ў бурках...»; «Скажы мне, рэчка...»; «Рачулкі горнай дзіўная вада...»: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Віеру Г. Калі я побач з ёю; Перасадка сэрца: [Вершы] / З малд. // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Эмін Г. Першая кніга; «Так не рабі...»; «Каго ў ва мне ты кахаеш...»; «Снег дарогу замятае...»; Раяль; «Я з ім знаёмы...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Траатс М. Сын зямлі: [Верш] / З эст. // Маладосць. № 3; Віеру Г. Перасадка сэрца: [Верш] / З малд. // Віцеб. рабочы. 14 вер.; Вега М. Май яго стагоддзя; Родная мова; Размова; Ліхтар: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 3 сак.; Вацыеціс О. «Бачыў расстрэл я...»; «Ты сказала...»: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 12 мая; Джагараў Г. Адказ: [Верш] / З балг. // Там жа. 26 мая; Заднепру П. Старыя камуністы: [Верш] / З малд. // Там жа. 15 вер.; Браўн М. Сябрам: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 снеж.

1973. Вінграноўскі М. Ранішні санет; Украінскі прэлюд; Дэман; Сіксцінская мадонна: [Вершы] / З укр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Зіеў Суан. Ленінская зорка: [Верш] / З в'ет. // ЛіМ. 2 лют.; То Хыу. Песня вясны семдзесят першага; «Крывавіць краіну...»; Зіеў Суан. Вернасць: [Вершы] / З в'ет. // Там жа. 7 вер.; Лупій А. Сяло: [Верш] / З укр. // Там жа. 12 кастр.; Талалай Л. Маці: [Верш] / З укр. // Там жа. 24 жн.

1974. Матузявічус Э. Вільнюсу: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 15 сак.; Марцінкявічус Ю. Галубы над горадам: [Верш] / З літ. // Там жа. 22 сак.

1975. Германаў А. Начныя паўстанкі; Закліканне; Да сустрэчы: [Вершы] / З балг. // Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн.; Вінграноўскі М. Ранішні санет; Украінскі прэлюд; Дэман; Сіксцінская мадонна; Гаявата; Талалай Л. «О свеце, асветлены месяцам...»; «Ты маўчала маўчаннем возера...»: [Вер-

шы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Броўчанка У. Задума; Што ты, хто ты; Летам ноччу стэпавою: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 1; Кам Хоанг Нюэн. Асенняе пасланне; Міза Лан Тхі. Пах арэху: [Вершы] / З в'ет. // ЛіМ. 5 вер.

1976. Нэруда П. «Маўклівай ты мне падабаешся...»; Тое-сёе растлумачу; Ліст да Мігеля Атэра Сільва; Ода пячонцы: [Вершы] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.

1977. Віеру Г. Пісьмы; Кэрарэ П. Жабяня і бусел; Мядзведзік: [Вершы] / З малд. // Вясёлка. № 4; Мілітанян Э. Птушка; Зайчыкава мара / З арм.; Зія Х. Іголка і нітка; Матылёк і Мураш: [Вершы] / З азерб. // Вясёлка. № 7; Шарыпаў Х. Вазьмі мяне з сабою: [Верш] / З узб. // Там жа. № 8; Кугульцінаў Д. У чаканні самалёта: [Верш] / З калм. // Там жа. № 10; Віеру Г. Мядзведзь: [Верш] / З малд. // Там жа. № 12; Грыгаран А. З табой і для цябе; Авакян А. Свет; «Пакуль яшчэ хоць адзін голуб ёсць у гэтым небе...»: [Вершы] / З арм. // Маладосць. № 2.

1979. Бараўскас В. Ялінка; Ідуць салдаты; Зорачка; Лялька; Два козлікі: [Вершы] / З літ. // Вясёлка. № 11.

1980. Маякоўскі У. Уладзімір Ільіч! / З рус.; Кугульцінаў Д. Ленін / З калм.; Гулям Г. «Шапочуць сагрэтыя сонейкам травы...» / З узб.; Малышка А. «Як рэха, час адыдзе ў небыццё...» / З укр.: [Вершы] // Бярозка. № 4 / Сааўт. пер. М. Чарняўскі; Глентаў Й. Ленін: [Верш] / З швед. // ЛіМ. 18 крас.

1981. Віеру Г. Мядзведзь: [Верш] / З малд. // Вясёлка. Мн.; Ходжыч З. Смерць Сізіфа; Балада пра нас; Кур'ер; Просьба; Паход; Федэрыку Гарсія Лорку: [Вершы] / З серба-харв. // Далягляды. Мн.; Васілеўскі І. Лясны шпіталь: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 12; Жыгулін А. «Я напалохаў на мяжы...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 27 лют.

1982. Сійг А. Хлеб: [Верш] / З эст. // Бярозка. № 8; Жыгулін А. Сані / З рус.; Ісмаіл М. Голас; Легенда пра круг / З азерб.: [Вершы] // Маладосць. № 10.

1983. Берулава Х. «Каля крэпасці Хертвісі...»; Зедазені; Размова з нашчадкам каля Тбіліскага мора; Блукальнік і пастух; Сухумі, 1964 год; Рыца; Ліст у Зугдзідзі; «А дзяцінства падобна на гук саламуры...»: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; Маякоўскі У. Уладзімір Ільіч!: [Верш] / З рус. // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Бараўскас В. Ідуць салдаты: [Верш] / З літ. // Ніва. 9 кастр.

1984. Арач А. Як падзяліць гарошыну?: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Ганчарэнка І. Удовенка; Нязода І. Ручнік: [Вершы] / З укр. // Ля Вечнага агню. Вершы, 1941—1945. Х.; Мн.; Панджшэры Д. Голуб міру; Найбі А. Усмешка трывогі; Хабіб А. Развітанне: [Вершы] / З афган. // ЛіМ. 27 ліп.; Панджшэры Д. Горад Леніна: [Верш] / З афган. // Там жа. 29 ліп.

1985. Сулакауры А. Вясна на плошчы Леніна; Дзнеладзе Г. Нараджэнне; Дзякуй, сонца!; Мачаварыяні М. Наўкол зялёнае лета; Мама; Квітаішвілі Э. Вавёрка; Дато і Нато: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Лукіў М. Двое; «А мне мужчына той не сімпатычны...»; Балада пра мастака; «Шарэюць воды...»; «Вось той лес...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12; Твардоўскі А. «Ёсць сутнасць у адзіным запавеце...»; «Мне даспадобы шум санлівы...»; «Я сам душой сваёй спасціг...»; «Мнагаснежная зіма...»; «Поўнач маё гарадское акно...»; «Што трэба, з розумам каб жыць?..»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6; Зульфія. Ганаровае месца; Я пра жыццё мінулае...; «Вандроўніца я па вадзе...»: [Вершы] / З узб. // Работніца і сялянка. № 8 / Сааўт. пер. Э. Агняцвет.

1.5.

На азербайджанскую мову. Пајыз: [Вершы] / Тэрч. Х. Рза // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1977. I Јанв.; Гај хоруз: [Байка] / Тэрч. Зија // Кэјэрчин. 1978. № 8.

На англійскую мову. White Russia; In Polesye; «Upon Dawn's Writing Paper, Yellowish-Blue...»; Twilight; The Day Grew Ripe; It Is Still Not Yet Night; Fairy Tales / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На асецінскую мову. Туджы балладэа: [Верш] / И. Козати тэлм. // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Над Бяла Рус белее сняг...: [Верш] / Прев. А. Германов // Лит. фронт. 1973. I ноем.; В зори като хартия: [Верш] / Прев. А. Германов // Нар. младеж. 1973. 11 ноем.; «Синът ми седи върху раменете ми...»; «Не е нужно над грешките да умуваме...»; «Ох, отиват си старците, отиват...»: [Вершы] / Прев. А. Германов // Отеч. фронт. 1973. 4 ноем.; Полесие си има стар обичай: [Верш] / Прев. А. Германов // Пулс. 1973. 6 ноем.; Детски плач: [Верш] / Прев. А. Германов // Раб. дело. 1973. 11 ноем.; «Не съм обижал аз сурово...»: [Верш] / Прев. А. Германов // Учит. дело. 1975. 21 окт.

На венгерскую мову. Hótakaró: [Верш] / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980.

На в'етнамскую мову. Bài so hoc. Nguyên Tu' So'n dich // Sông Hu'o'ng, 1983.

На грузінскую мову. Дзіцячы плач; Жыццё Мацвея: [Вершы] / Пер. Х. Берулава // Літ. сакар. 1976. 28 мая; Жыццё Мацвея; Калодзеж капаюць; Дзіцячы плач: [Вершы] / Пер. Х. Берулава // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі. 1978.

На казахскую мову. Айтпагымыз емес журтка тосын жай: [Вершы] / Ауд. К. Жумагалиев // Лениншил жас. 1974. 13 апр.

На канада мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На кіргізскую мову. Туулган Уй: Ыр / Котор. Б. Жайчибеков // Байчечекей. 1982. № 3.

На латышскую мову. Masînists / Atdz. H. Heislers // Liesma. 1962. Nr 8; «Ar laiku mainās viss. Bet bernu smiekli...»; «Sniegs Baltkrievijā ir tik balts...»; Kas tu esi?; Pasakas; Par «mini» un «maksi» problēmu; «Dels man uz pleciem...»; Priedes / Atdz. J. Osmanis // Sālsmaize. Rīgā, 1974; «Kad pārslu spieti gaisa nosalc...» / Atdz. J. Osmanis // Komunisma Cels. 1981. 29. Dec.; «Kad parslu spiesti gaisa nosalc...» / Atdz. J. Osmanis // Rokasspiediens. Riga, 1982.

На літоўскую мову. «Niekados neieskojau as zodziu eilems...» / Vert. A. Bucys // Komjaunimo tiesa. 1964. Rugp. 9; «Sioj zemej viskas laikina atrodo ir atrodys...»; Taigi dar ne naktis / Vert. J. Siozinys // Lit. ir menas. 1971. Birz. 5; Vaiko verksmas; «Us Sozo, kur skamba...» / Vert. A. Maldonis // Pergale. 1975. Nr 3; «As niekam blogo nenorejau...» / Vert. J. Strielkūnas // Lit. ir menas. 1975. Kovo. 22; Vaiko verksmas / Vert. A. Maldonis // Taryb. Klaipeda. 1975. Kovo. 20; «As niekam nelinkejau pikta...» / Vert. V. Reimeris // Tiesa. 1975. Kovo. 23.

На малдаўскую мову. «Ла Сожем...»; «Пэдурь ши поене...»; «Еу рэу ла нимень н'ам фэкут...»; «Ной ерь ам ынгропат ун ом...»: [Вершы] / Трад. П. Кэраре // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Еу рэу ла нимень н'ам фэкут / Трад. П. Кэраре // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На польскую мову. Przy centralnej ulicy... / Tł. T. Chróścielewski // Odgłosy. 1973. Nr 45; «Jest ta polana w tamtej dali...» / Tł. J. Huszcza // Nadodrze. 1974. Nr 22; Na plytkiej wodzie... / Tł. T. Chróścielewski // Nadodrze. 1975. Nr 8; Wycieczka: (Urywek) // Czerw. szt. 1975. 20 marca; Z promu / Tł. P. Stefanowicz // Życie lit. 1977. Nr 45; Bezpieczne w plytkiej zatoczce pływanie / Tł. T. Chróścielewski; «Jest ta polana w tamtej dali...» / Tł. J. Huszcza // Odglosy. 1982. Nr 28; To jeszcze nie noc / Tł. T. Chróścielewski, R. Gorzelski // Fakty. 1985. Nr 45.

На рускую мову. Звезды и курганы: Стихи / Пер. Д. Ковалев. М., 1976. Рэц.: Аврутин А. Плыву на берег новый // Гудок. 1977. 28 апр.; Березкин Г. «Пусть зреют думы — отзвуки судьбы» // Неман. 1977. № 10; Кажамякін Ц. Ад імя свайго пакалення // Гомел. праўда. 1977. 17 мая.

Полесские легенды / Пер. С. Красиков. Мн., 1986.

Полесский треугольник: Стихи. М., 1986.

Жить по-людски: Стихи, поэма / Пер. В. Казакевич. М., 1989.

Заводской оркестр: [Верш] / Пер. Я. Хелем-

ский // Дружба народов. 1964. № 7; «Я слов для стихов никогда не искал...»: [Верш] // Комс. правда (Вильнюс). 1964. 9 авг.; На марше: [Верш] / Пер. Ф. Мурашко // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Белая Русь [Вершы]: «Над Белой Русью...»; На Полесье; Сумерки; Лошак; Линька; Сосны / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1970. № 6; «Над Белой Русью — белый снег...»: [Верш] // Сов. Литва. 1971. 5 июня; На Полесье: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Лит. Азерб. 1972. № 9; Грибная пора: [Вершы]: «Течет в овраг из хвойника туман...»; «Дожди отлепетали...»; «Не любит бор...»; «Над хатами владычит...»; «Грибная первородная пора...»; Колодезь копают; Это еще не ночь; «Вновь на рассвете...»; «Отколосился день...» / Пер. Д. Ковалев, Б. Ганкин, Л. Рашковский // Неман. 1972. № 4; Рассвет над Невой: [Верш] / Пер. И. Михайлов // Ленингр. правда. 1972. 22 июля; Экскурсия: [Верш] / Пер. В. Элькин // Лит. Россия. 1972. 27 окт.; Белая Русь; Сосны; [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Сов. молодежь (Рига). 1972. 12 марта; Мать: [Верш] / Пер. И. Василевский // Алтай. 1973. № 2; Роют колодец: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Мол. гвардия. 1973. № 2; На Полесье; Красные кони: Из бел. поэзии / Пер. В. Надеин // Москва. 1973. № 8; Сож; Вечерний мрак; «Умирают деды, умирают...»: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин // Рабочая смена. 1973. № 12; Баллада о ветрах: [Верш] / Пер. В. Элькин // Знамя юности. 1973. 6 июля; Кровавая баллада: [Верш] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1973. 7 июля; Кровавая баллада: [Верш] / Пер. И. Василевский // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Надпись на камне: [Вершы]: Рассвет над Невой; «За Сожем-рекой...»; О проблемах века; Детский плач; «Вчера мы хоронили человека...»; Житие Матвея; У молитвенного дома; «Дубравы, поляны, озера, леса...»; Мертвый сезон на пляже; Ожидание перемен; Мотоциклисты; «Я никому не делал злого...»; Начало охотничьего сезона / Пер. И. Михайлов, Л. Михайлов // Неман. 1974. № 2; «Перешагнув неведомый рубеж...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1974. № 8; Рассвет над Невой: [Верш] / Пер. И. Михайлов // Знамя юности. 1974. 6 нояб.; Кровавая баллада: [Верш] / Пер. В. Корчагин // ЛГ. 1974. 3 июля; Роют колодец: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Шкляревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Воспоминание: [Верш] / Пер. В. Элькин // Поэзия. Вып. 14. М., 1975; Граница; На марше; Вместо письма; Солдатские сапоги: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Родины сыновья. Мн., 1975; Надпись: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Гудок. 1975. 16 февр.; Роют колодец: [Верш] / Комс. правда (Вильнюс). 1975. 21 марта; Над Белой Русью...»: [Верш] / Пер. Ю. Кобрин // Сов. Литва. 1975. 28 марта; На курганах Полесья: [Вершы]: Урок арифметики; Сосны; На Полесье; Сентябрь / Пер. Д. Ковалев // Дружба народов. 1976. № 7; Пильщики; Ночной дождь; «Все глубже небо и длиннее дни...»; Озеро Боровое; Большак; «Над Белой Русью белый снег...»: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Мол. гвардия. 1976. № 11; Пробуждение; Кровавая баллада; Колодезь копают; Сердце; «В сентябрьской вызревшей уже, тиши...»: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Москва. 1976. № 8; Для этих рощ и нив: [Вершы]: «Когда минует твой недолгий май...»; Сентябрь; «Бывает: стихнет все...»; Блуждающая комета; Вирусный грипп; Август сорок пятого года; Баллада о снежной блокаде; Горные кони / Пер. И. Михайлов // Неман. 1976. № 1; Мотоциклисты: [Верш] // Рабочая смена. 1976. № 7; Снежная блокада; «Нырять на мелком им, почти парням...»: [Вершы] // Знамя юности. 1976. 11 мая; Гнев Петропавловской крепости: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1976. 19 февр.; Урок арифметики; Круглая площадь в Минске; Белые лилии: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1976. 11 марта; Урок арифметики: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; От Хатыни до Шипки: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Звезда. 1977. № 7; «Над Белой Русью...»: [Верш] / Пер. Ю. Кобрин // Сов. Литва. 1977. 20 мая; Урок арифметики: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; Перешагнув неведомый рубеж...: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Весенний рассвет: [Вершы]: «Вновь разбудил меня...»; Памяти Максима Богдановича; Творческая смелость; Женщины; «Ритмичный грохот электрички...»; Все было; Минное поле / Пер. И. и Л. Михайловы, В. Москаленко // Неман. 1978. № 9; «Когда минет юности весна...»: [Верш] / Пер. В. Москаленко // Знамя юности. 1978. 24 янв.; Гусак и петух: [Верш] / Пер. Г. Ладонщиков // Земля с лазурными очами. М., 1979; Баллада; Мать: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Конь буланый; Кровавая баллада; У дядьки Ивана трухлявая хата...; Снежная блокада (Баллада); Верность; Начало охотничьего сезона; От зноя летний день оглох...: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Урок арифметики; У дядьки Ивана: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; «Сож и Днепр»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Роют колодец: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Мол. гвардия. 1982. № 7; Весенний рассвет: [Верш] / Пер. И. Михайлов; Зяблик; «Притихшие села лесные...» / Пер. А. Аквилев: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Зеленая звезда: [Вершы]: Воспоминание машиниста; Урок арифметики; Заводской оркестр; Ожидание перемен; «Шарпиловка моя течет...»; «Все глубже небо...»; Рельсовая горка; Народ и песни; «Когда минует юности весна...»; «В авто мы, как дьяволы, гоним...» / Пер. А. Дракохруст, В. Москаленко // Неман. 1983. № 10; «От зноя летний день оглох...»; Возвращение; Слово: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1983. 10 авг.; «Перешагнув неведомый рубеж...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Баллада о снежной блокаде; Урок арифметики: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1984. 17 февр.; Планета детей: [Верш] / Пер. С. Борисова // Сов. Крым. 1984. 1 июня; Невезеня: Юмореска // Там жа. 1984. 21 окт.; Победные салюты партизан: [Верш] /Пер. О. Цакунова // Партизанская слава. Л., 1985; Сердце: [Верш] / Пер. В. Москаленко // Неман. 1985. № 6; Встречая сына: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Правда. 1985. 1 мая.

На славацкую мову. Jesenný akvarel; To ešte nie je noc; «V prastarom parku stromon nie je tesno...» / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На ўкраінскую мову. Машиніст: [Верш] / Пер. Б. Олійник // Дніпро. 1961. № 5; Сосни; Уранці, як папери жовто-сині...; Шарпилівка тече сльози чистіш; І як те листя з дерева злітае; Іпуть; Він був щеням; Пласти глибокі на морському дні; Мотоциклісти: [Вершы] / Пер. Г. Кочур, І. Чернецький // Калинові мости. К., 1969; Сосни: [Верш] / Пер. І. Сокульський // Дніпро. 1969. № 4; Над Білоруссю...; На Поліссі...; Земне безсоння; Криницю копають: [Вершы] / Пер. О. Лупій // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Сосни: [Верш] // Молодий ленінець. 1971. 27 лист.; Червоні коні: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Ранок. 1972. № 4; Та ніч...: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Молодь Укр. 1972. 25 жовт.; Романтика; Кривава балада: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях, В. Корж // Дніпро. 1974. № 2; Урок арифметики: [Верш] / Пер. Л. Горлач // Сузір'я. К., 1975. Вип. 9; Гнів Петропавлівської фортеці: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Вітчизна. 1975. № 6; Вам розкажуть бори: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1975. № 6; Комс. гарт. 1975. 21 черв.; Гнів старої фортеці: [Верш] // Деснянська правда. 1975. 3 серп.; Романтика: [Верш] // Комс. Запоріжжя. 1975. 30 січ.; «Е на Поліссі старовинний звичай...»: [Верш] // Літ. Укр. 1975. 6 черв.; Могили дзвенять: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Прапор. 1976. № 8; Вам розкажуть бори: [Верш] // Комс. Запоріжжя. 1976. 31 січ.; Вам розкажуть бори: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Сузір'я. К., 1977. Вип. 11; Нічна зміна; «Я кваплюся...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1977. № 6; Спадковість: [Верш] // Деснянська правда. 1977. 30 жовт.; Нічна зміна: [Верш] // Комс. гарт. 1977. 27 серп.; «Од смаги...»: [Верш] // Там жа. 1977. 29 груд.; Спогад: [Верш] // Рад. Волинь. 1977. 16 вер.; Солов'їний

гай: [Верш] / Пер. В. Сапон // Деснянська правда. 1978. 21 трав.; Ленінськи думки: [Верш] / Пер. О. Орач // Лісова колиска. К., 1979; Світае...: [Верш] / Пер. О. Орач // Сузір'я. К., 1980. Вип. 14; Колодязь копають; «Над Білоруссю — білий сніг...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1980. № 10. Батьківський поріг: [Верш] / Пер. Д. Чередниченко // Барвінок. 1981. № 3; «Дніпро і Сож»: [Верш] / Пер. С. Бурлаков // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М., Мн., 1982; Над Білоруссю: [Верш] // Деснянська правда. 1982. 21 трав.; Солов'іний гай: [Верш] // Комс. гарт. 1982. 30 груд.; Як двое крил у птаха: [Вершы] / Пер. П. Осадчук, С. Реп'ях, Л. Талалай, С. Литвин // Київ. 1983. № 5; Знак віри; Журавлина ніч; «А дерево всихае не з комля...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1983. № 10; Колодязь копають: [Верш] // Деснянська правда. 1983. 9 жовт.; Знак віри; Спогад машиністa; Журавлина ніч; «Озера і ріки, поля і ліси...»; «А дерево всихае не з комля...»: [Вершы] // Там жа. 1984. 15 лип.; Вам розкажуть бори: [Верш] // Там жа. 1984. 25 ліст.; Звичай: [Верш] // Там жа. 1984. 28 груд.; «Дніпро і Сож... Міжріччя...»: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Комс. гарт. 1984. 10 лип.; Благословенний час: [Вершы] / Пер. Л. Талалай // Дніпро. 1985. № 12; Урок з арифметики: [Верш] / Пер. Р. Третьяков // Прапор. 1985. № 4; Повернення солдата: [Верш] / Пер. В. Пагиря // Молодь Закарпаття. 1985. 22 черв.

На французскую мову. Au-dessus de la Biélorussie; On creuse un puits, L'espoir // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. Урок арыфметыкі; «Я не рабіў нікому злога...»; Над Белай Руссю...»: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі, 1985.

На чувашскую мову. Сур шусаме; Велтрентарри / Г. Чаржов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На эстонскую мову. Kui oled kaugel / Tlk. A. Jaaksoo. Tallinn, 1983.

Küll on hea...; Taevas ja maa / Tlk. A. Jaaksoo // Aga olgu sul sada sopra... Tallinn, 1984.

1.6.

Дзень паэзіі — 72. Мн., 1972 / Рэд.

Жнівеньскі праспект: Апавяданні. Мн., 1988. (Б-ка часопіса «Маладосць» / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Галоўная служба паэзіі. Мн., 1974. С. 169—170; Я г о ж. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981. С. 19—20; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 38; Б я р о з к і н Р. Аб вершах Анатоля Грачанікава // Грачанікаў А. Калі далёка ты... Мн., 1979; Я г о ж. Калі паэт і паэзія — тэма... // ЛіМ. 1978. 9 чэрв.; Г н і л а м ё д а ў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 218—219, 288; Я г о ж. Углядацца ў жыццё: (Анатоль Грачанікаў) // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Г р а х о ў с к і С. Шчаслівая пара // Полымя. 1965. № 4; І в а н о ў Я. На пачатку дарогі // ЛіМ. 1972. 3 сак.; К а р ж а н е ў с к а я Г. «Каб свет суровы палюбіць...» // Чырв. змена. 1984. 18 вер.; К у с я н к о ў М. Спасціжэнне сутнасці руху // ЛіМ. 1982. 24 снеж.; Л о й к а А. Нялёгкае шчасце набыцця // Полымя. 1973. № 5; Я г о ж. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 47—48; Я г о ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 149—151; М а р ц і н о в і ч А. Па законах дабраты і харaства // Звязда. 1975. 4 снеж.; Я г о ж. «...Добра жыць, калі дабро тварыць...» // Вяч. Мінск. 1984. 26 кастр.: П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 102—103; Р а д з і н с к і Д. Тры вяхі на дарозе // ЛіМ. 1966. 1 студз.; Р а з а н а ў І. Шукаючы светлыя словы // Звязда. 1984. 28 вер.; С т а ш ы н с к а я Р. З любоўю да зямлі // Мін. праўда. 1984. 30 жн.; С т у л а в а А. Пасада на зямлі — паэт // Вяч. Мінск. 1974. 30 снеж.; Т а н к М. Здабыткі нашай культуры // ЛіМ. 1985. 4 студз.; Т к а ч о ў В. Добры дэбют // Там жа. 1965. 10 снеж.; Ф е д з ю к о в і ч М. Вернасць прызванню // Гомел. праўда. 1982. 18 крас.; Ч а б а н Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 76—77; Ч а р н я ў с к і М. Ёсць свет дзівосны — свет маленства... // ЛіМ. 1984. 19 кастр.

На рускай мове. К р у п е н ь к а Е. «Живет и детских смех, и слово» // Знамя юности. 1979. 26 дек.; Л о й к о О. На грани обычного и необычного // Неман. 1972. № 4.

На французскай мове. Gratchanikav Anatole // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

К у с я н к о ў М. Рабінавыя ночы: [Верш] // Кусянкоў М. Жывіца. Мн., 1966.

У. М. Ларчанка.

ГРОДНЕЎ МІКОЛА

Гроднеў Мікола (Мікалай Пятровіч; псеўд. Г. М і х а л ю к, М. П я т р о в і ч; н. 25.10.1929, в. Старая Алешня Рагачоўскага р-на Бабруйскай акругі, цяпер Гомельскай вобл.), празаік, журналіст. Член СП Беларусі з 1964.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Гомельскім тэхнікуме фізічнай культуры, у 1953 скончыў гістарычны факультэт Гомельскага педагагічнага інстытута. Працаваў настаўнікам, інспектарам народнай асветы ў Вілейскім районе, дырэктарам Куранецкай сярэдняй школы рабочай моладзі (1954—56). З 1957 перайшоў на журналісцкую работу. Працаваў у радашковіцкай раённай газеце «Сцяг Ільіча» (1957—59), быў карэспандэнтам газеты «Літаратура і мастацтва» (1959—61), супрацоўнікам аддзела фельетонаў часопіса «Вожык» (1961—68), рэдактарам аддзела нарысаў часопіса «Беларусь» (1968—79), сакратаром бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» (1980—89). З 1989 на пенсіі.

Друкавацца пачаў з 1954. Аўтар шматлікіх нарысаў, апавяданняў, аповесцей. Асноўная тэматыка твораў — жыццё вясковай інтэлігенцыі, станаўленне людзей сучаснага сяла, вострыя маральна-этычныя пытанні, праблемы ўзаемаадносін паміж маладымі прадстаўнікамі грамадства (зборнік прозы «За бацькоўскім парогам», «Цяжкае шчасце», «Вясна была...», «Заручыны»). Вядомы М. Гроднеў і як дакументаліст. Аўтар аповесцей «Высокі поўдзень», «Зоркаўкі», «Што скажуць людзі», «Салодкі боль», зборніка гумарыстычных апавяданняў «Клін клінам». У зборніку яго прозы «Крок да тайны» — дзве дакументальныя аповесці і апавяданні. Яны прысвечаны нашым сучаснікам і праблемам, якія іх турбуюць.

Жыве ў Мінску. *У. П. Каваленка.*

Бібліяграфія

1.2.

За бацькоўскім парогам: Аповесць і апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Думкі пра першую кнігу // Беларусь. 1961. № 3; П е р к і н Н. Першы зборнік — першыя пошукі // Полымя. 1961. № 10; Р ы б а к А. Пераступіць парог пасрэднасці // Мін. праўда. 1961. 25 лют.; Ф а д з е е ў Л. Канфлікты жыццёвыя і штучныя // ЛіМ. 1961. 30 мая.

Цяжкае шчасце: Дзве аповесці. Мн., 1963. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Час дзеяння — нашы дні // Звязда. 1963. 3 ліст.; С е м а ш к е в і ч Р. Цені жывых людзей // Полымя. 1964. № 10.

Вясна была...: Аповесць і апавяданні. Мн., 1968. Рэц.: К а л е с н і к А. У палоне выпадковасцей // ЛіМ. 1969. 28 студз.; Л і с о ў с к і М. Была вясна... // Гомел. праўда. 1969. 12 крас.; М а р ц і н о в і ч А. Сярод сваіх людзей // Мін. праўда. 1969. 7 студз.

Заручыны: Аповесць у апавяданнях. Мн., 1972. Рэц.: К е й з е р а ў А. З усмешкай і гумарам // Мін. праўда. 1972. 27 жн.; М а р ц і н о в і ч А. Сярод сваіх людзей // Гомел. праўда. 1972. 25 ліп.; Ш а м я к і н а Т. Людзі сённяшняй вёскі // ЛіМ. 1972. 21 ліп.

Высокі поўдзень: Дакум. аповесць. Мн., 1974. (Людзі прац. і ратнага подзвігу). Рэц.: Б е р а з о ў с к і А. Вышыні Яўгена Клімчанкі // ЛіМ. 1975. 18 крас.; М а р т и н о в и ч А. «Делать жизнь с кого...» // Рабочая смена. 1974. № 12; Я ў с е е ў Р. Герой працы — герой кнігі // Вяч. Мінск. 1974. 20 вер.

Зоркаўкі: Дакум. аповесць. Мн., 1975. (Людзі прац. і ратнага подзвігу). Рэц.: А н к у д о в і ч І. // Гомел. праўда. 1975. 6 чэрв.; І в а н о в і ч Я. Шляхам даверу і дабраты // Наст. газ. 1976. 28 крас.; І в а н о в і ч Я., К і р п і ч э н к а ў А. Сейбіт разумнага, вечнага, добрага // Чырв. змена. 1976. 3 жн.; Н і к і ц і н а Т. Сардэчнасць // Наст. газ. 1975. 1 кастр.

Што скажуць людзі: Аповесці. Мн., 1975. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. І боль мінулага, і радасць // Гомел. праўда. 1975. 13 снеж.

Салодкі боль: Аповесць. Мн., 1977. Рэц.: Н я х а й М. Скрозь прызму штодзённасці // ЛіМ. 1977. 23 снеж.; Р а т у ш З., С ц е п а н ч у к Т. Стваральнікам сталёвых волатаў // Звязда. 1978. 7 крас.

Клін клінам: Апавяданні. Мн., 1979. (Б-ка «Вожыка»).

Крок да тайны: Дакум. аповесці, апавяданні. Мн., 1983. Рэц.: Глушакоў У. Ці адбылося адкрыццё тайны // ЛіМ. 1984. 27 студз.

Нязведаная даль: Аповесці. Мн., 1989.

1.3.

1954. Незвычайныя фермы: Нарыс // Маладосць. № 3.

1956. Адна гісторыя: Апавяданне // Полымя. № 9.

1957. Акадэмія: (Апавяданне) // Нарач. Маладзечна. Кн. 1; Чатыры двойкі: Апавяданне // Беларусь. № 8; Дачка Задуб'я: Урывак з аповесці // ЛіМ. 16 сак.; Каб не старэла маладосць // Там жа. 10 жн.

1958. Дружбакі: (Апавяданне) // Нарач. Маладзечна. Кн. 2; Кватарант: Апавяданне // Беларусь. № 5; Непаседа: (Апавяданне) // Вожык. № 6; Наймічка: (Апавяданне) // Там жа. № 12; Быль пра лапці // За вярт. на Радзіму. № 56; ЛіМ. 19 ліп.; Бацькава віна: Аповесць // Маладосць. № 8.

1959. Новае пакаленне: Нарыс // Беларусь. № 10; У пошуках долі: [Урывак з аповесці «Парабкі»] // Калг. праўда. 1 сак.; Людзі рвуць павуцінне: Нарыс // Там жа. 20 чэрв.; Праз нягоды: [Нарыс] // ЛіМ. 10 чэрв.; Алешанскія кантрасты: [Нарыс] // Там жа. 15 ліп.; Быль пераможцаў: [Нарыс] // Там жа. 3 кастр.; У новым калгасным: [Нарыс] // Там жа. 31 кастр.; Дальні прыцэл: [Нарыс] // Там жа. 14 ліст.; Каб песні былі крылатыя: [Нарыс] // Там жа. 2 снеж.; Смага зямлі: [Нарыс] // Там жа. 12 снеж.; Шчырая радасць: [Нарыс] // Там жа. 31 снеж.; Парабкі: [Урыўкі з аповесці] // Чырв. сцяг. 8, 15 жн., 11 вер.

1960. Няверка: Апавяданне // Беларусь. № 2; Запозненая крыўда: Апавяданне // Там жа. № 11; Галачка: Апавяданне // Маладосць. № 3; Сеяць разумнае, добрае...: [Нарыс] // ЛіМ. 30 студз.; Камуністы: [Нарыс] // Там жа. 17 лют.; Эстафета з «прычэпам»: [Фельетон] // Там жа. 26 сак. / Пад псеўд. Г. Міхалюк; Пра людзей калгасных: [Нарыс] // Там жа. 13 крас.; Парасткі вялікай будучыні: [Нарыс] // Там жа. 20 крас.; «Я работніка паклічу...»: [Фельетон] // Там жа. 27 мая / Пад псеўд. Г. Міхалюк; Як хлеб надзённы: [Нарыс] // Там жа. 17 чэрв.; Парасткі новага: [Нарыс] // Там жа. 28 чэрв.; Пасля крылатых слоў: [Нарыс] // Там жа. 29 ліп.; Заўвагі наведвальніка // Там жа. 19 жн. / Пад псеўд. М. Пятровіч; Чалавек вырасціў хлеб: [Нарыс] // Там жа. 26 жн.; Квітней, зямля калгасная: [Нарыс] // Там жа. 6 ліст.; Людзі, зямля, хлеб: [Нарыс] // Там жа. 16 снеж.; Спробы, імкненні, удачы: [Нарыс] // Там жа. 27 снеж.; Ад слуцкіх ніў: [Нарыс] // Там жа. 30 снеж.; Дружбакі: Апавяданне // Наст. газ. 16 ліст.

1961. Дачка брыгады: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Бурбалка: [Апавяданне] // Вожык. № 6; Прыгоды Пенелопы: [Фельетон] // Там жа. № 14; У новы палёт // Там жа. № 19; Дачка брыгады: Нарыс // Маладосць. № 7; Хто будзе дваццаць сёмы?: [Нарыс] // ЛіМ. 27 студз.; Прамоўцы змоўчалі...: [Нарыс] // Там жа. 21 лют.; Свірскія кантрасты: [Нарыс] // Там жа. 3 сак.; Сельскім дарогам — дбайнага гаспадара // Там жа. 12 мая.

1962. Заручыны: Апавяданне // Беларусь. № 9; Траваяднік: Апавяданне // Вожык. № 7; Настрой вясновы // Там жа. № 9; Дыбаўцы: Урывак з аповесці «Вялікае шчасце» // Зара. 4 ліп.; Дачка брыгады: Нарыс // Звязда. 21 сак.; Маланка: Апавяданне // Там жа. 22 чэрв.; Вяртанне: Аповесць // Чырв. змена. 24, 25, 27, 30 кастр.; 1, 3, 11, 13—15, 17, 18 ліст.

1963. Адзінокая: Апавяданне // Беларусь. № 1; Вясна палеская // Вожык. № 8; Машыны, кліентура і дазволеная халтура: (Рэйд па маршрутах аўтаперавозак) // Там жа. № 10 / У сааўт.; Юбілей паклёпніка:

[Фельетон] // Там жа. № 15; Цмыгаўка: Апавяданне // Там жа. № 19; Цешча вінавата... // Там жа. № 21; Адкрытае пісьмо сакратару парткома Краснапольскага вытворчага калгасна-саўгаснага ўпраўлення т. Казакову В. К. // Там жа. № 23; Калгасныя чарадзеі // Там жа. № 24; Жыццё нанава: Аповесць // Маладосць. № 1; Дзве вясны: Апавяданне // Там жа. № 6.

1964. Пабыўка: Апавяданне // Беларусь. № 2; Калгасны чарадзей: Нарыс // Там жа. № 7; Мёртвая паперка: Па слядах аднаго пісьма: [Фельетон] // Вожык. № 5 / Пад псеўд. М. Пятровіч. Сааўт. Я. Герцовіч; Ашуканец з выдумкай: [Фельетон] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Без ласкі і змазкі...: [Фельетон] // Там жа. № 11 / У сааўт.; Заранка: Нарыс // Работніца і сялянка. № 10; Цяжкая радасць: (Нарыс) // Звязда. 25 вер.; Нястомная // Наст. газ. 12 вер.: Кар'ера: Апавяданне // Там жа. 31 кастр.; 4 ліст.; Вясна працягваецца // Там жа. 5 снеж.; Анастасаўна: Маленькая аповесць // Чырв. змена. 22, 23, 26, 27 снеж.

1965. Здымуць — не здымуць...: [Фельетон] // Вожык. № 3; Ні ў якія вароты // Там жа. № 4; Заяц прагне расолу: [Фельетон] // Там жа. № 5; Закалец з барадой // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Паперка да паперкі // Там жа. № 9 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Грахі «Сельгастэхнікі»: [Фельетон] // Там жа. № 10 / Сааўт. В. Зуб.; Геаграфічнае адкрыццё // Там жа. № 11 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Безалкагольныя характарыстыкі: [Фельетон] // Там жа. № 20 / Сааўт. І. Чыжэўскі; Добры след // Работніца і сялянка. № 8; Свежае дыханне // Наст. газ. 7 ліст.; Мужна трымаўся юнак // Чырв. змена. 24 жн.

1966. З вечным клопатам: [Нарыс] // Сейбіты разумнага, добрага, вечнага. Мн.; Трынаццатае лета: Нарыс // Беларусь. № 9; Аж гай шуміць // Вожык. № 1 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Праз вузкія дзверы // Там жа. № 8 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Калі валіцца шапка... // Там жа. № 11 / Сааўт. В. Зуб; Пасля ўчарашняга: Апавяданне // Там жа. № 13; Адной птушкай болей... [Фельетон] // Там жа. № 17; Так трымаць!: (Рэпартаж з аддзела міліцыі) / Пад псеўд. М. Пятровіч. Сааўт. А. Валянцінаў; Гатовы даклад: Апавяданне // Там жа. № 19; Прыемнае расчараванне // Там жа. № 20 / Сааўт. В. Зуб; Няпоўныя порцыі радасці: (Рэпартаж з падмурка Лаўсанбуда) // Там жа. № 22; На іржавым прыколе: [Фельетон] // Там жа. № 24; На зямлі, слаўнай подзвігамі: Нарыс // Маладосць. № 6; Апошнія слёзы: Апавяданне // Там жа. № 10; У імя шчаслівага заўтра: Нарыс // Наст. газ. 30 крас.

1967. Залескія крыніцы: Нарыс // Беларусь. № 5; З выраю: Апавяданне // Там жа. № 9; Кіруша: Нарыс // Там жа. № 12; «Бяда» дзеда Дзяніса: (Рэпартаж з застолля навасёлаў) // Вожык. № 2; ...І заплакала столь // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Вечна юны, велічны... // Там жа. № 16; Непрыкметная: Нарыс // Работніца і сялянка. № 3; Піянер ухвальскай гвардыі // Звязда. 29 вер.; Хваляванне: дабро ці зло? // Чырв. змена. 18 чэрв.

1968. Прынёманскі каравай: [Нарыс] // Беларусь. № 2 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Пазыўныя вясны: Нарыс // Там жа. № 3 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Абнаўленне: [Нарыс] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Высокі ўзлёт: [Нарыс] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Сабрат двух салігорскіх: [Нарыс] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. М. Пятровіч. Сааўт. М. Іванкоў; А на рэчцы на Арэсе...: [Нарыс] // Там жа. № 9 / Сааўт. М. Досін; Красанава наваселле: Апавяданне // Там жа. № 10; Школа жыцця: [Нарыс] // Там жа. № 12 / Сааўт. Г. Шыловіч; Змена клімату: Апавяданне // Вожык. № 14; Сын: Аповесць // Маладосць. № 9; Спатканне: Апавяданне // Наст. газ. 10, 14 жн.

1969. На выстаўцы нашых дасягненняў / Пад псеўд. М. Пятровіч; Адрасы маленькага прадпрыемства: [Нарысы] // Беларусь. № 2; Смаргонскі сілікатны: [Нарыс] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. М. Пятровіч; На скрыжаванні дарог / Пад псеўд. М. Пятровіч; Праз пятнаццаць год // Там жа. № 5; У Вялікай Зімніцы: [Нарыс] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Правафланговыя Наддзвіння // Там жа. № 9; Багіня Разэліха: Апавяданне // Там жа. № 11; Сейбітаўцы: [Нарыс] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Клін клінам: Апавяданне // Вожык. № 21; Ціхі гром: Апавяданне // Полымя. № 7; Адрасы маленькага прадпрыемства: [Нарыс] // Мін. праўда. 25 студз.; Высокі бал: (Нарыс) // Наст. газ. 22 лют. / Сааўт. Г. Шыловіч; Зимницкая прелюдия // Сел. газ. 20 июля / Сааўт. А. Анікееў; Букет руж: Апавяданне // Чырв. змена. 15 ліп.

1970. Зямныя зоркі: Нарыс // Беларусь. № 4; Альгоўскія вёсны: [Нарыс] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Раўня вялікім: [Нарыс] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Зычлівы дзень: Нарыс // Там жа. № 10 / Пад. псеўд. М. Пятровіч; Усё — людзям // Там жа. № 12 / Сааўт. А. Белавус; Васіль: Апавяданне // Полымя. № 9; Праз гады: Нарыс // Наст. газ. 15 жн.

1971. Зямныя зоркі: [Нарыс] // Вышыня. Мн.; Комплекс у Табарах: [Нарыс] // Беларусь. № 5 / Пад псеўд. Г. Міхалюк; Госць: Урывак з аповесці «Заручыны» // Там жа. № 8; Здраўніца на Сажы: [Нарыс] // Там жа. № 10 / Пад псеўд. М. Пятровіч; За вопытам да сяброў: [Нарыс] // Там жа. № 12; Конь гуляў на волі: Апавяданне // Вожык. № 2; Сакратар: Апавяданне // ЛіМ. 17 снеж.; З поўнай аддачай // Наст. газ. 8 вер.; Дачка брыгады: Маленькая аповесць // Чырв. змена. 8, 10, 11, 17, 18 жн.; Пульс жыцця // Там жа. 14, 16 кастр.

1972. Імпэт у змаганні: [Нарыс] // Беларусь. № 4 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Нараджэнне: [Нарыс] // Там жа. № 5; Фабрыка на палях / Пад псеўд. Г. Міхалюк; На зямлі двух песняроў // Там жа. № 7; Завод над Аршыцай: [Нарыс] / Пад псеўд. Г. Міхалюк; Добры след // Там жа. № 8; За Палярным кругам: [Нарыс] // Там жа. № 10; Развітанне: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2; Няўрымслівы характар: [Урывак з кнігі «Заручыны»] // Звязда. 6 лют.; Свята нашай вясны // Там жа. 1 мая.

1973. Вучуся пісаць // Вытокі песні. Мн.; Што скажуць людзі...: Урывак з аповесці «Радня» // Беларусь. № 2; Будзе мільён куранят // Там жа. № 4 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Зялёнае «золата» // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Пятровіч; З верай у жыццё: [Рэц. на кн.: Ф е д о т о в В. Сорок дней. Мн., 1973] // Там жа. № 9; Сахалінскія сустрэчы: З дарожных нататкаў // Там жа. № 10; Комплексы эфектыўнасці: [Нарыс] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Добрыя жонкі: Апавяданне // Вожык. № 7; Багіня Разэліха: [Урывак з аповесці ў апавяданнях «Заручыны»] // Голас Радзімы. № 22; Радня: Аповесць у навелах // Полымя. № 8; Сонечны вецер: [Нарыс] // Там жа. № 11; Воля твая, Наста: Урывак з аповесці // ЛіМ. 10 жн.; Сталыя здзяйсненні // Наст. газ. 6 студз.

1974. Всё — людям: Очерк // На боевом посту. Мн. / Сааўт. А. Белавус; Нафтагігант расце: [Нарыс] // Беларусь. № 4 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Цвёрдая гарантыя: [Нарыс] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. М. Пятровіч; Купіла бабка таганок: [Апавяданне] // Вожык. № 19; Салодкі боль: Урывак з аднайменнай аповесці // Вяч. Мінск. 14 жн.; Аксіння: [Раздзел з аповесці «Пярэдадзень»] // ЛіМ. 23 жн.; На дарозе сталасці // Наст. газ. 5 студз.; Мары, як гордыя сосны // Там жа. 19 студз.

1975. Разбег: [Нарыс] // Беларусь. № 1; Водгулле: Урывак з аповесці // Там жа. № 7; Героі пяцігодкі // Голас Радзімы. № 22; Пара новых здзяйсненняў // ЛіМ. 14 сак.; Пошукі долі: [Урывак з аповесці «Пярэдадзень»] // Там жа. 1 жн.; Дзе снягі белыя, белыя... // Чырв. змена. 4, 6, 7, 9 вер.

1976. Строгая дабрата: [Нарыс] // Выпрабаванне буднямі. Мн.; Дабратворца: [Нарыс] // Героі народнай асветы. Мн.; Строгая дабрыня: [Нарыс] // Беларусь. № 2; Прагноз на заўтра: [Нарыс] // Там жа. № 9; «Трактаразаводцы — прататыпы герояў» // ЛіМ. 6 лют.

1977. Высокі поўдзень: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Якуш: Урывак з новай аповесці // Беларусь. № 1; Дзень добры, настаўнік!: [Нарыс] // Там жа. № 8; Мужчынскі дыялог: Аповесць // Полымя. № 2.

1978. Пераможцы пяцігодкі / Пад псеўд. Г. Міхалюк; Прагноз на заўтра: [Нарыс] // Беларусь. № 9.
1979. На скураной фабрыцы: [Урывак з аповесці «Пярэдадзень»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; Канада: Вецер перамен // Беларусь. № 2; Сіла залатога коласа: [Нарыс] // Там жа. № 8; Радашковіцкія вясёлкі: [Нарыс] // Там жа. № 9; Прамень дакладнага часу: [Нарыс] // Там жа. № 12; Мы — памаладзелыя: [Апавяданне] // Вожык. № 8; Джынсы: Гумарэска // Там жа. № 20; Жыццё адно, зямля адна: Дакум. аповесць // Маладосць. № 10.
1980. Сцвярджэнне праўды: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Звездное время: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Ч. 1; Душэўны дар: [Нарыс] // Беларусь. № 1; Такі ён, Сямёнаў: Нарыс // Там жа. № 10; І цвіла лотаць // ЛіМ. 11 крас.
1981. Убачыць зорку Алькор: Нарыс // Беларусь. № 5; Тыба: Апавяданне // Вожык. № 6.
1982. Два Генрыхі: Рэха далёкага 44-га // Беларусь. № 2; Вечная пагоня: Апавяданне // Там жа. № 4; Пад сонцам свабоды і шчасця // Бярозка. № 10; Два апавяданні: Басаножкі; Перад разводам // Полымя. № 3; Пад спакойным небам: [Нарыс] // ЛіМ. 2 ліп.
1983. Там. на Рэйне...: Дарож. нататкі // Звязда. 1 вер.
1984. Два Генрыхі: Аповесць // Полымя. № 9.
1985. Ад Волгі да Берліна // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2.
1.4.
1967. Б у с у й о к А. Пяціхвілінная размова; Супадзенне; Д а м і а н Л. Як Філімон цешчу перахітрыў: [Гумарэскі] / З малд. // Бочачка вінароба. Мн.
1970. М а л ы г і н а Н. Ротная санітарка: Апавяданне / З рус. // Мін. праўда. 15 чэрв.
1.5.
На літоўскую мову. Nepaséda / Vert. A. Plunksna // Sluota. 1958. Nr. 11.
На рускую мову. Что скажут люди: Повести / Пер. Л. Соловей. Мн., 1978. (Б-ка бел. повести).
Печать: Юмористический рассказ / Пер. Д. Симанович // Во славу Родины. 1962. 30 сент.; Непоседа: [Апавяданне] / Пер. К. Кузнецова // Белорусский юмор. Мн., 1965; Мн., 1969; Новоселье: Рассказ / Пер. В. Кудинов // Неман. 1971. № 1; Богиня Разэлиха: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Крестьянка. 1972. № 3; Первое лето: Повесть в рассказах / Пер. Л. Соловей // Неман. 1973. № 10; Юркины гвоздики: [Нарыс] / Пер. Б. Антонов // Там жа. 1976. № 7.
На ўкраінскую мову. Клин клином: (Гумореска) / Пер. П. Засенко // Голоси Білорусії. К., 1976.
На эстонскую мову. Rahutu hing / Tlk. V. Järv, U. Liivaku //Pygmalion pahupidi. Tallinn, 1968.
2.3.
На беларускай мове. А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 105—106; А н і с к о в і ч У. Ціхамірнасці скажам: «Не!» // ЛіМ. 1974. 11 студз.; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 180—181; Б о г а н У. Глыбей брацъ // ЛіМ. 1964. 17 студз.; Б у г а ё ў Д. Талент і праца. Мн., 1979. С. 281—282; Д з ю б а й л а П. Праўда характару // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М., Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 140—141; М і к о л у Гродневу — 50 // ЛіМ. 1979. 26 кастр.; М ы с л і в е ц В. Плённая сяўба // Там жа. 1979. 26 кастр.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 103—104; Р а м а н о в і ч А. Паменш прыземленасці // ЛіМ. 1974. 1 лют.; С е м а ш к е в і ч Р. Цені жывых людзей // Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. Мн., 1982; С е м я н о в і ч А. Пачатак // ЛіМ. 1958. 3 вер.; Ю р э в і ч У. Абрысы. Мн., 1976. С. 227—229.
На рускай мове. Е г о р е н к о в а Г. Пространство и ритм сюжета // Неман. 1979. № 12; С е м е н о в а А. Заметки о рассказах // Там жа. 1967. № 6.

А. С. Гурская.

ГРЫНЕВІЧ КЛІМ

Грыневіч Клім Лазаравіч (псеўд.: Б ы л і н а, Т р а ў к і н, Ц ю л ь п а н, Ш а с ц ё р а ў с к і; 5(18).2.1912, в. Шасцёраўка Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл.— 3.3.1941, г. Балагое Калінінскай вобл.), паэт.

З сялянскай сям'і. У 1929 скончыў Мілаславіцкую сямігодку. У школе існаваў літаратурны гурток, які наведваў К. Грыневіч. Дапамагаў бацькам на гаспадарцы, пазней уладкаваўся на будаўніцтва чыгункі Асіповічы — Магілёў-Рослаў. У 1930 стаў студэнтам Рагачоўскага педтэхнікума. Але таленавітага юнака вабіла сталіца з яе вірлівым літаратурным жыццём. У 1931 К. Грыневіч пераехаў у Мінск. Працаваў на новабудоўлях, карэктарам у друкарні, літсупрацоўнікам газеты «Рабочий», быў сакратаром рэспубліканскага ЦК прафсаюза работнікаў сельскай гаспадаркі. У 1932 паступіў на творчае аддзяленне літаратурнага факультэта Мінскага Вышэйшага педінстытута. Але не прайшло і года як вучобу давялося пакінуць. Чарговая хваля сталінскіх рэпрэсій не абмі-

нула і К. Грыневіча. 10 жніўня 1933 яго прыгаварылі да двух гадоў адміністрацыйнай ссылкі ў г. Сары-Агач Паўднёва-Казахстанскай вобл., дзе ён працаваў настаўнікам у школе саўгаснага вучнёўства. Праз год яго прызначылі інспектарам РАНА. Яшчэ праз год прызвалі ў Чырвоную Армію. Пасля заканчэння службы вярнуўся ў Сары-Агач, настаўнічаў. Паступова пагаршаўся стан здароўя (К. Грыневіч хварэў на сухоты), ён пераехаў у г. Балагое, працягваў настаўнічаць, завочна вучыўся ў Ленінградскім педінстытуце (1937—41). Па некалькі месяцаў у год жыў у сястры ў роднай вёсцы, каб хоць крыху падмацаваць здароўе. Але яно не паляпшалася. Як сведчыць школьны сябра К. Грыневіча пісьменнік П. Пруднікаў, памёр паэт літаральна за настаўніцкім сталом у час урока.

Першыя вершы К. Грыневіча з'явіліся на старонках беларускіх газет ў 1929. Асабліва плённым для маладога паэта быў час жыцця ў Мінску. Ён шмат пісаў, часта выступаў, яго вершы з'яўляліся на старонках друку. Неўзабаве выходзіць кніга паэзіі «На бераг», на якую добрым словам адгукнулася крытыка. Кніга складалася з некалькіх раздзелаў. У адны з іх уваходзілі публіцыстычныя вершы, у якіх адбіваліся рытмы новабудоўляў, услаўлялася індустрыяльная магутнасць дзяржавы. Вершы, адпаведна, прысвячаліся будаўнікам, мулярам, трактарыстам, селькорам. Яны насычаны лозунгамі, рыторыкай, аднак не былі пазбаўлены і шчырасці, паэтычнага майстэрства. Уласна лірычная паэзія змяшчалася ў такіх раздзелах кнігі, як «Калгасная лірыка», «Маладосць». У вершах гэтых цыклаў напоўніцу раскрыўся лірычны талент паэта, звязанага каранямі з вёскай, з яе спрадвечна працавітым укладам жыцця, прыродай. У гэтых вершах праявілася метафарычнасць светаадчування, у рытмах, вобразах і інтанацыях адлюстраваліся глыбокія душэўныя перажыванні, здольнасць паэта тонка адчуваць прыроду. Вершы апошніх гадоў жыцця К. Грыневіча не зберагліся. *І. Э. Багдановіч, М. М. Караткоў.*

Бібліяграфія

1.2.

На бераг: Паэзія. Мн., 1932. Рэц.: К у л я ш о ў А. // ЛіМ. 1932. 27 чэрв.

1.3.

1929. Беспрытульны: [Верш] // Піянер Бел. 23 снеж.; Студэнт: [Верш] // Чырв. змена. 25 ліст.

1930. Мінск: [Верш] // Піянер Бел. 27 студз.; Асінбуд: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Камуна: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Зашумяць маторы: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; «Расцвітае зіма пад вакном...»: [Верш] // Чырв. змена. 27 студз.

1931. Жанчына — трактарыст: [Верш] // Бел. работніца і сялянка. № 25; Муляры: [Верш] // Маладняк. № 4; Ударнікам у літаратуру; Рэканструкцыйныя матывы: [Вершы] // Там жа. № 8; Камбінат: [Верш] // Полымя. № 5; 10 тысяч гектараў; Крывавы ліпень: [Вершы] // Там жа. № 6, 7; Будаўнікі: [Верш] // Бел. вёска. 22 студз.; Рапарт селькора: [Верш] // Калгаснік Бел. 9 ліп.; Трактарная калона: [Верш] // Там жа. № 64; Вясна ў калгасе: [Верш] // Піянер Бел. 15 крас.; Майскае: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Сяўба: [Верш] // Там жа. 23 мая; Пра пазыку: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Крывавы ліпень: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Казница рабочих-ударников, призванных в литературу // Рабочий. 3 июля; Майстар: [Верш] // Чырв. змена. 21 вер.

1932. Зашумяць маторы; Камуна: [Вершы] // Партыя, слухай. Мн.; Рэспубліка: [Верш] // Паляўнічы Бел. № 7; Рагачоў: [Верш] // Чырв. Беларусь. № 3; Класавая вайна: [Верш] // Там жа. № 16.

1933. Салдаты: [Верш] // Чырв. Беларусь. № 4.

2.3.

На беларускай мове. Н а ш каляндар // ЛіМ. 1982. 5 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р у д н і к а ў П. Далёкае і блізкае // Пруднікаў П. Мая магістраль. Мн., 1981; Я г о ж. Яго песні дайшлі да нас // ЛіМ. 1978. 17 лют.

М. П. Барташэвіч.

ГРЫНЧЫК МІКОЛА

Грынчык Мікола (Мікалай Міхайлавіч; н. 1.8.1923, мяст. †11.10.1999 г *Быцень Слонімскага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер вёска Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Доктар філалагічных навук (1970), заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1977). Член СП Беларусі з 1971.*

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Быценскай паўшэхнай школе, а пасля верасня 1939 — у Слоніме і Косаве. З лета 1942 быў звязаны з партызанскім падполлем Слоніма, а з сакавіка 1943 стаў сувязным атрада «Савецкая Беларусь» брыгады імя П. К. Панамарэнкі Брэсцкага злучэння. Пасля вызвалення працаваў сакратаром Быценскага сельсавета. З ліпеня 1944 у радах Савецкай Арміі. Пад Варшавай ў час дэсантнай аперацыі быў цяжка паранены, вярнуўся дадому ў сакавіку 1945. У 1946—47 працаваў загадчыкам Быценскага раённага аддзела сацыяльнага забеспячэння. У 1948 паспяхова здаў экстэрнам экзамены за сярэднюю школу і паступіў на філалагічны факультэт Гродзенскага педінстытута (скончыў у 1952). Працаваў настаўнікам у г. п. Вялікая Бераставіца на Гродзеншчыне. У 1954 паступіў у аспірантуру пры Інстытуце літаратуры АН БССР. З 1957 навуковы супрацоўнік гэтага інстытута, з 1970 загадчык кафедры беларускай літаратуры Гомельскага універсітэта, з 1980 загадчык кафедры літаратуры Мінскага інстытута культуры. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 1-й ступені, медалямі.

Упершыню выступіў у друку ў 1951 у «Гродзенскай праўдзе» (артыкул «Выдатны вучоны»). Стала літаратурнай працай займаецца з 1958. Даследуе праблемы народнасці літаратуры, яе ўзаемасувязь з фальклорам, шляхі развіцця беларускага вершаскладання. Аўтар манаграфічных прац пра творчасць Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, А. Куляшова, П. Глебкі. Адзін з аўтараў «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» (т. 2).

Жыве ў Мінску. *А. А. Майсейчык.*

Бібліяграфія

1.2.

М. Богданович и белорусский фольклор: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1958.

Максім Багдановіч і народная паэзія. Мн., 1963. Рэц.: Казбярук У. Паэт і народная творчасць // ЛіМ. 1963. 11 кастр.; Лойка А. Максім Багдановіч і народная паэзія // Полымя. 1963. № 7.

Аркадзь Куляшоў: Крытыка-біягр. нарыс. Мн., 1964. Рэц.: Есакоў А. Не канстатаваць, а даследаваць // Полымя. 1965. № 2; Кудраўцаў І. Сэрцам народжанае // Беларусь. 1964. № 9; Юрчанка Г. Пра паэта зайздроснага лёсу // ЛіМ. 1964. 5 мая.

Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969. Рэц.: Арочка М. У святле фальклору // ЛіМ. 1969. 13 чэрв.; Кабашнікаў К. Фальклорныя традыцыі // Наст. газ. 1970. 17 кастр.; Ларченко М. Фольклорные традиции в белорусской поэзии // Вопр. лит. 1970. № 10; Лойка А. Вышыня даследавання // Полымя. 1969. № 10;Міско С. Літаратура і фальклор // Звязда. 1969. 17 вер.; Фядосік А. Жыватворная крыніца // Беларусь. 1970. № 1.

Фольклорные традиции в белорусской дооктябрьской поэзии: Автореф дис. ... доктора филол. н. Мн., 1970.

Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. Рэц.: McMillin A. // Books Abroad. 1975. N 1.

1.3.

1951. Выдатны вучоны // Гродзен. праўда. 29 крас.

1957. Паэт і творчасць народа // ЛіМ. 25 мая.

1958. Народна-песенныя матывы ў творчасці М. Багдановіча // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 4; Манаграфія пра М. Багдановіча // ЛіМ. 1958. 6 вер.

1959. Народная паэзія ў ранняй творчасці М. Багдановіча (1908—1910 гг.) // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 2.

1960. Пра паэта-сучасніка: [Рэц.: на кн.: Лазарук М. Пімен Панчанка. Мн., 1959] // ЛіМ. 26 сак.

1961. Творчасць А. Куляшова ў гады Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 4; З крыніц жыватворных: Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча // ЛіМ. 5 снеж.

1963. Пятро Глебка // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 5.

1964. Паэтычны шлях П. Глебкі // Глебка П. Вобразы роднай краіны. Мн.; Поэзия немеркнущей славы // Гродн. правда. 5 февр.

1966. Пятро Глебка; Аркадзь Куляшоў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; Ад імя пакалення // Куляшоў А. Вершы і паэмы. Мн.; Янка Купала і народная паэзія: [Рэц. на кн.: Ленсу Е. Фольклорные традиции в дооктябрьском творчестве Янки Купалы. Мн., 1965] // Полымя. № 8.

1967. Паэты-дэмакраты: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Паэты-дэмакраты. Мн., 1967] // Полымя. № 12.

1969. Максім Багдановіч // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; Фальклорныя традыцыі ў паэзіі Купалы: [Рэц. на кн.: Шотт И. Фольклор в творчестве Янки Купалы (дореволюционный период). М., 1968] // Полымя. № 2.

1970. Ленінская ідэя народнасці літаратуры і развіццё беларускай паэзіі пачатку XX ст. // У. І. Ленін і літаратура. Мн.; Беларускае вершаскладанне: [Рэц.: на кн.: Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969] // Полымя. № 1.

1971. Паэт светлай надзеі // Голас Радзімы. № 50; Рэгіянальныя асаблівасці літаратуры // Полымя. № 10; Вытокі жанру: [Рэц. на кн.: Цішчанка І. Беларуская частушка. Мн., 1971] // Там жа. № 11; З душы народнай: [Рэц. на кн.: Радзінная паэзія. Мн., 1971] // ЛіМ. 22 кастр.

1972. Ля вытокаў беларускага вершаскладання // Праблемы мовы і літаратуры. Мн.; Жыватворная сіла купалаўскіх традыцый: [Рэц. на кн.: Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971] // Полымя. № 2; Цаніць працу пісьменніка: З выступлення на Пленуме праўлення СП БССР // ЛіМ. 25 лют.; Паэма натхнення // Там жа. 24 ліст. / Сааўт. М. Янкоўскі.

1973. З гісторыі беларускай сілабікі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Рэгіянальныя традыцыі і творчы працэс // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель.

1974. Рэгіянальныя традыцыі і творчасць пісьменніка // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Янка Купала и народный эпос // Взаимодействие литературы и фольклора. Душанбе; Праблемы стыля: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973] // Вопр. літ. № 3 / Сааўт. У. Сабаленка; Слова аб народным песняру // Гомел. праўда. 4 чэрв. / Сааўт. М. Родчанка, В. Дваранінаў.

1975. Некаторыя асаблівасці жанравага развіцця беларускай літаратуры XIX — пачатку XX стагоддзя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3; Праблемы паэтыкі: [Рэц. на кн.: Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974] // Полымя. № 9; На высокай хвалі натхнення // Гомел. праўда. 25 чэрв.; «Пішу аб сэрцы чалавечым...» // Віцеб. рабочы. 25 чэрв.; Во славу Родины. 25 июня.

1976. Да пытання аб рытмічным ладзе купалаўскага перакладу «Слова аб палку Ігаравым» // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Літаратурныя традыцыі і творчы працэс: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Вытокі, уплывы, паскоранасць. Мн., 1975] // Полымя. № 6; Дзеля ўсіх і кожнага // Гомел. праўда. 2 сак.

1977. Зараджэнне і развіццё беларускай сілабічнай паэзіі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5; Традыцыі Я. Купалы і развіццё беларускага верша пачатку XX ст. // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; Францішек Богушевич; Максим Богданович // История белорусской дооктябрьской ли-

тературы. Мн.; В. І. Дунін-Марцінкевіч і традыцыі славянскага рамантызму // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; Паэтычны эпас рэвалюцыі: [Рэц. на кн.: Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977] // Полымя. № 10.

1978. Вучэбны працэс і творчы пошук студэнта // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; Проблема народности в условиях ускоренного развития литературы: (На материале бел. поэзии нач. XX в.) // Эстетические категории в литературоведческом и искусствоведческом анализе. Днепротровск.

1979. Сучасны стан беларускага вершазнаўства і яго надзённыя задачы // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Беларускае вершазнаўства і перспектывы яго развіцця // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; Самабытны жанр фальклору: [Рэц. на кн.: Салавей Л. Беларуская народная балада. Мн., 1978] // ЛіМ. 13 ліп.

1980. Літаратурныя традыцыі і творчы працэс // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 8; Рэгіянальныя традыцыі ў літаратуры // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Ад Каліноўскага да Коласа: [Рэц. на кн.: Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза. Мн., 1979] // Полымя. № 8; Рымскія вершы // ЛіМ. 19 снеж.

1981. Янка Купала і літаратурны працэс 20-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч; Францішак Багушэвіч; Максім Багдановіч // Гісторыя беларускай літаратуры. XIX — пачатак XX ст. Мн.; На шляху станаўлення // Полымя. № 10; Турбуе крытыка... // ЛіМ. 10 крас.; Наватар беларускага верша // Там жа. 4 снеж.

1982. «Сымон-музыка» Якуба Коласа і традыцыі фінскага эпасу // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 10; Купалаўскі верш // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; «Грымну я, грымну па струнах бунтарных»; «Груганы» // Беларусь. № 4; На скрыжаванні традыцый: [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980] // Полымя. № 2.

1983. Купалаўскі верш // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11; Янка Купала і Якуб Колас у кантэксце літаратурных з'яў пачатку XX стагоддзя // Неўміручая спадчына. Мн.; Вера ў слова // Маладосць. № 11.

1984. Янка Купала і ўзаемаабагачэнне жанравастылістычных форм беларускай паэзіі 20—30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., Вып. 12; Пашыраючы навуковы далягляд: [Рэд. на кн.: Гісторыя беларускага тэатра. Т. 1. Беларускі тэатр ад вытокаў да Кастрычніка 1917 г. Мн., 1983] // ЛіМ. 6 крас.

1985. Рэгіянальныя традыцыі ў творчасці Я. Коласа 30-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн.. Вып. 13; Зараджэнне і развіццё сілабічнай паэзіі; Сімяон Полацкі // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн.; Региональные мотивы лирики Коласа // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 2; Классики белорусской литературы Янка Купала и Якуб Колас в контексте славянских культур // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; «Эпоха маю акрыляе хаду...» // Звязда. 6 ліп.; Чалавек на зямлі: (Да 75-годдзя Гаўрылы Гарэцкага) // ЛіМ. 12 крас.; На этапе станаўлення: [Рэц. на кн.: Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі. Мн., 1984] // Там жа. 17 мая.

1.6.

Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972 / Навук. рэд. з У. Анічэнкам.

Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973—1976. Вып. 1—4 / Рэдкал.

Беларуская літаратура. Мн., 1977—1985. Вып. 5—13 / Рэдкал.

Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе: Матэрыялы рэспубліканскай навукова-тэарэтычнай канферэнцыі. Мн., 1979 / Рэдкал.

Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры: Тэзісы дакл. 11 рэсп. навук. канф., 24—25 вер. 1980 г. Гомель, 1980 / Рэдкал.

2.3.

На беларускай мове. Ермаловіч М. У святле неўміручых ідэй // Полымя. 1970. № 11; Лойка А. Незвычайны лёс і дар // ЛіМ. 1983. 29 ліп.; Лыньkоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8. С. 434; Міколу Грынчыку — 50 // ЛіМ. 1973. 27 ліп.; Міколу Грынчыку — 60 // Там жа. 1983. 29 ліп.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 273—274, 278—279; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 40—43; Яго ж. Некаторыя праблемы беларускага вершаскладання // Полымя. 1974. № 7; У гэтым месяцы... // Беларусь. 1973. № 8; Фядосік А. Пытанні ўзаемасувязей фальклору і літаратуры ў сучаснай беларускай навуцы // Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982.

На рускай мове. Моисейчик А. Щедрость таланта // Заря. 1983. 2 авг.

2.4.

На беларускай мове. Калачынскі М. Начлег у Быцені: [Верш] // Калачынскі М. Да берагоў запаветных. Мн., 1983; Караткевіч У. «Па-над шчыраю Шчарай, над шчодраю Шчарай...»: (Міколу Грынчыку): [Верш] // Караткевіч У. Мая Іліяда. Мн., 1969.

А. С. Гурская.

ГРЫШАНОВІЧ ВАЛЕРЫЙ

Грышановіч Валерый Мікалаевіч (псеўд. В а л е р ы й Д з е д а ў, н. 3.3.1947, г. п. Халопенічы Крупскага р-на Мінскай вобл.), паэт, публіцыст. Член СП Беларусі з 1990. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1969. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1963 скончыў 9 класаў Халопеніцкай СШ. Сярэднюю адукацыю атрымаў у Крупскай СШ (1965). Пасля яе заканчэння літсупрацоўнік рэдакцыі крупскай раённай газеты «Ленінскім курсам» (1965—66), загадчык аддзела пісем рэдакцыі клецкай раённай газеты «Да новых перамог» (1966—67). У 1967—69 карэспандэнт-арганізатар раённага радыё, адказны сакратар рэдакцыі крупскай газеты «Ленінскім курсам». З 1969 сакратар Крупскага райкома камсамола, з 1972 загадчык сектара Мінскага абкома камсамола. Завочна скончыў факультэт журналістыкі МДУ (1973). Пасля працаваў інструктарам, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК ЛКСМБ (1975—77). Завочна вучыўся ў Мінскай Вышэйшай партыйнай школе (1978—81). З 1977 намеснік рэдактара, рэдактар газеты «Знамя юности», з канца 1979 загадчык аддзела навін газеты «Советская Белоруссия», з 1983 інструктар сектара газет і часопісаў ЦК КПБ. З 1987 дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Літаратурную працу В. Грышановіч пачаў у 1968. Яго творы друкаваліся ў альманаху «Дзень паэзіі», рэспубліканскіх перыядычных выданнях. Аўтар зборніка вершаў «Стронций у кроплі расы». Паэзія В. Грышановіча — гэта філасофскі роздум над сутнасцю быцця, маральна-этычнымі і сацыяльнымі праблемамі сучаснасці. Яго паэма «Вока бездані» прасякнута трывогай і болем, выклiканымі чарнобыльскай катастрофай, рэпрэсіямі, сталінізмам, застойнымі з'явамі ў грамадскім жыцці, чалавечай бездухоўнасцю. Разам з М. Кацюшэнкам напісаў кінасцэнарый «Хроніка знаходжання на Зямлі» пра лётчыка-касманаўта У. Кавалёнка (паст. ў 1980).

Жыве ў Мінску. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Стронций в капле росы. Мн., 1990.

1.3.

1968. Беларусь — моя лучшая песня: [Верш] // Сел. газ. 14 июня.

1969. Гуди встревоженно, набат: [Верш] // Сел. газ. 17 авг.; Генералу Карбышеву: [Верш] // Там жа. 28 сент.

1976. Порыв; Родина; Музыка; «Стыдимся слова идеал...»; Осень; «Извини, Белорусский вокзал...»: [Вершы] // Знамя юности. 23 дек.

1978. Оставь себе...; «За быстрым мельканием дней...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.

1980. Спяшайцеся да стартавай лініі: [Нарыс] // Камсамол Беларусі ў дзесятай пяцігодцы. Мн.

1984. «Чорная сотня» белага дома: Памфлет // Беларусь. № 7; Гуди, набат, раскованно!..: [Верш] // Неман. № 8.

1.6.

К о р н и л о в и ч Э. «Здесь роза; здесь и танцуй!»: [Інтэрв'ю] // Сов. Бел. 1980. 3 янв. / Зап.

2.3.

На беларускай мове. А ў д з е е ў І. Зямныя крокі касманаўта // Чырв. змена. 1981. 17 чэрв.

М. П. Барташэвіч.

ГРЫШКЕВІЧ ФРАНЦІШАК

Грышкевіч Францішак (Франук) [крыпт. Ф р. Г р., Ф р. Г-ч.; Ф р. Гр-ч, Ф. Г., F r. H r.; 1904 ці 1906, мяст. Сухаволя Сакольскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Беластоцкага ваяв., Польшча — 1944 (?), Мінск], паэт, публіцыст.

Звесткі пра бацькоў і дзіцячыя гады не зберагліся. Вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, жыў у інтэрнаце пры ёй. Пасля заканчэння гімназіі (1926) нелегальна перайшоў польска-чэшскую граніцу і паступіў на літаратурны факультэт Карлавага ун-та (Прага), які закончыў са ступенню доктара філасофіі. Знаходзячыся ў Чэхаславакіі, актыўна супрацоўнічаў з час. «Slovanský přehled» («Славянскі агляд»), рэцэнзаваў у ім мінскія выданні, расказваў пра поспехі ў БССР. Вярнуўшыся ў Вільню, як рэкрут служыў у 6-ым палку польскіх легіёнаў, дзе працаваў у ротнай канцылярыі пісарам. Потым, паводле ўспамінаў этнографа М. Пецюкевіча, стаў «беспрацоўным інтэлігентам». У 1939 вітаў прыход у Вільню Чырвонай Арміі, супрацоўнічаў з часовымі савецкімі ўладамі, узначаліў беларускія школы Віленскай школьнай акругі. У 1940 сустракаўся з Я. Купалам і Я. Коласам у час іх прыезду ў Вільню. У гады фашысцкай акупацыі працаваў дырэктарам Віленскай беларускай гімназіі, удзельнічаў у рабоце II Усебеларускага кангрэсу. У сувязі з гэтым у 1944, пасля вызвалення Вільнюса, быў арыштаваны і перавезены для следства ў Мінск, дзе, паводле ўскосных звестак, скончыў жыццё самагубствам. У Вільнюсе засталіся жонка і сын Ф. Грышкевіча.

Першыя вершы Ф. Грышкевіча былі апублікаваны ў 1924 у часопісе «Студэнцкая думка» і газеце «Крыніца». У іх адчуваецца выразны ўплыў каталіцкага асяроддзя. Потым яго погляды сталі больш радыкальнымі. Пасля вяртання Ф. Грышкевіча з Прагі, па словах М. Пецюкевіча, яго сталі называць камуністам. Узлёт паэтычнай творчасці Ф. Грышкевіча адносіцца да 1927, калі ў Вільні выйшаў яго зборнік «Веснавыя мелодыі». Лепшым вершам паэта ўласцівы тонкі лірызм, філасафічнасць. Адначасова з тым у іх праявіліся пачуцці песімізму і безвыходнасці.

Л. А. Война, А. В. Мальдзіс.

Бібліяграфія

1.2.

Веснавыя мелодыі. Вільня, 1927. Рэц.: Б.—Б. «Веснавыя мелодыі» // Росквіт. 1928. № 2; І. З літаратурнай нівы // Бел. крыніца. 1927. 30 вер.; І. Б. Ш э д з і в ы аб «Веснавых мелодыях» Фр. Грышкевіча // Бел. крыніца. 1928. 10 студз.; Š e d i v ý J. Fr. Hryškiewič: Wiesnawyja melodyi // Dom in svet. [Б. м.], 1927.

1.3.

1924. Музей Івана Луцкевіча: (У пятыя ўгодкі смерці 1919—1924): [Верш] // Студэнцкая думка. № 1; Зямля: [Верш] // Крыніца. 18 студз.; Адаму Станкевічу: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1925. Пяльгрым: [Верш] // Студэнцкая думка. № 1; Зіма на Беларусі: [Верш] // Крыніца. 25 студз.; «Багацце» вёскі: [Верш] // Там жа. 22 лют.; Фрыцу Бененштоку: [Верш] // Там жа. 15 сак.; 26 крас.; Каталіцкая місія на Беларусі // Там жа. 12 крас. / Пад крыпт. Фр. Г-ч; Беларусы вырастаюць... // Там жа. 10 мая / Пад крыпт. Фр. Гр-ч; Vox populi // Там жа. 17 мая / Пад крыпт. Фр. Гр-ч; Інтэрпеляцыя // Там жа. 31 мая / Пад крыпт. Фр. Гр-ч; Скромная ўвага // Там жа. 14 чэрв. / Пад крыпт. Ф. Г.

1926. З народу мы...: [Верш] // Студэнцкая думка. № 1; Доля: [Верш] // Бел. крыніца. 8 мая; Матывы вясны: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Жніво: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Наш вечны сон: (Карэспандэнцыя з Прагі) // Там жа. 12 ліст.; / Пад крыпт. Фр. Гр.; Брату: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; «Крыніцы» ў 10-ыя ўгодкі: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Магіла волата: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Малітва: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Аміля Плятаранка // Сялян. ніва. 11 ліст.; Восень: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; «Стань і глянь...»: [Верш] // Там жа. 27 ліст.

1927. «Хто нас зможа?! Гэй жа браця!..»; «Дзе не стану...»: [Вершы] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Задума: [Верш] // Садок для нашых дзетак. Вільня; «Ночка калматая, страхаў усіх маці...»: [Верш] // Родныя гоні. № 2; Святы Сыльвестар: (Дзень перад Новым годам): [Апавяданне] // Бел. крыніца. 1 студз.; Куцця ў чужыне: [Апавяданне] // Там жа. 8 студз.; «Kennst du das Land»: (Goethe): [Верш] // Там жа. 14 студз.; Моладасць: [Верш] // Там жа. 18 лют.; Pater noster: Пасвячаю Ад. Клімовічу: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Арганы: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Заціхні...: [Верш] // Там жа. 8 крас.; Алілуя... 1927: [Верш] // Там жа. 15 крас.; На

магілу К. Сваяка: (У гадавіну смерці): [Верш] // Там жа. 6 мая; «Калі самлеюць твае сілы, дружа...»: Пасвячаю І. С.: [Верш] // Там жа. 20 мая; Поўнач: [Верш] // Там жа. 27 мая; На магілу М. Багдановіча: У 10-ую гадавіну смерці: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Заграніца аб нас // Там жа. 10 чэрв.; «Лісця карнястыя ў лесе бярозы...»: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Уява: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Беларусь, Беларусь: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; З прычыны быцця ў Празе рэктара Мінскага універсітэта праф. Пічэты // Там жа. 15 ліп.; «Калі на крывіцкім...»: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Гэй, адазвецеся!..: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Славянскі Рым // Там жа. 12 жн.; Крывавы букет: (Пасвячаю К. В. Гадлеўскаму): [Верш] // Там жа. 19 жн.; Гэй, арлы...: [Верш] // Там жа. 26 жн.; «Чую. Ты сяння зноў круцыяту...»: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Беларускае літаратурнае творства ў расейскім перакладзе // Там жа. 23 вер.; Вокам на свеце // Там жа. 21 кастр. // Пад крыпт. Фр. Гр.; З асенніх матываў: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; На задушкі: [Цыкл вершаў] // Там жа. 4 ліст.; «Абвей, мяне, усходні вецер...»: [Верш] // Там жа. 25 ліст.; У калядны вечар: [Апавяданне] // Там жа. 25 снеж.; «Можа гэта толькі згадка...»; «Туды, туды... ў таёмну даль...»; Трафіка; Славачцы; «Ваконны заслоны...»; Роспач: [Вершы] // Сялян. ніва. 1 студз.; Князь Вітаўт: [Верш] // Там жа. 8 студз.; Раб: [Верш] // Там жа. 12 студз.; «Колькі чару, колькі ласкі...»; Signum: [Вершы] // Там жа. 15 студз.; Забойчая ціш; Ой, ра...; «Ах ты, Чэшка маладая...»: [Вершы] // Там жа. 29 студз.; Русь Бела: [Верш] // Там жа. 5 лют.; «На белі снежна-рыхлістай пярыны...»; Ах, скажы; У пакою самагубцаў; След чарадзея; «Цябе я ўчора поўна надзеі...»: [Вершы] // Там жа. 19 лют.; «Росткі, ростачкі...»: [Верш] // Там жа. 12 сак.; Балада працы: [Верш] // Там жа. 19 сак.; «Я сягоння душой распаліў трыбуляр...» / Пад крыпт. Фр. Гр.; «Не пытай, не скажу я ні слова...»: [Вершы] // Там жа. 23 сак.; Кліч; «Ты сягоння ўспомніў мне...»; Не штурхай; «Разбіўся звон стары...»; Гімн; «Праца, праца для Народу...»: [Вершы] // Там жа. 30 сак.; «Маўкліва і нема ў салі...»; «Ты ўпорна глядзела ў гару»: [Вершы] // Там жа. 6 крас.; «Падпісалася ты на бачыні...»; «Ты глянула, помню, навокал...»: [Вершы] // Там жа. 9 крас.; «Ты засланіла на тварык вуаль...»; «Я знаю, тут цябе няма...»; «Ці ж толькі сухімі словамі...»; «Тагды ты, помню, неяк смела...»: [Вершы] // Там жа. 13 крас.; «Можа збрыдне мне доўга чакаць...»; «Трэ парадзіцца можа з варожкай...»; «Як разкелзана бура зімою...»; «Сцямнела і сумна на дворы...»: [Вершы] // Там жа. 16 крас.; «Ты адна тут, дзяўчынка, у задуме...»; «Ты песню маю пакахала, дзяўчынка...»: [Вершы] // Там жа. 23 крас.; «Тваю постаць бачу сяння...»; «Адказу на любоў маю...»; Зорка; «Зайграла музыка змяркання...»: [Вершы] // Там жа. 27 крас.; «Па заснуўшай неба сіні...»; Кляштар; «Даруй!.. Калі можна маліць за другіх...»: [Вершы] // Там жа. 30 крас.; «Заўсёды ты за мною...»: [Верш] // Там жа. 4 мая; Сон цені; чынка, помніш, можа...»: [Верш] // Там жа. 7 мая.

1928. Беларусь, Беларусь...: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; «Хто нас зможа?!»; «Дзе не стану...»; «Скажы, паўночная раса...»: [Вершы] // З роднай нівы. Вільня; Думкі // Студэнцкая думка. № 1; На Новы год: [Верш] // Бел. крыніца. 1 студз.; На пачатку году // Там жа. 19 студз.; Кароткі агляд дзеі ўкраінскае літаратуры // Там жа. 26 студз.; Аб паходжанні нашае мовы // Там жа. 30 студз.; Хрыстос // Там жа. 8 крас.; Вялікодныя развражанні // Там жа. 15 крас.; Цені няволі: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Літаратурныя запіскі // Там жа. 13 мая; Добрая праца // Там жа. 27 мая; «Скажы, дзяўчынка, помніш, можа...»: [Верш] // Там жа. 24 чэрв. / Пад крыпт. Фр. Гр.; «Чомсці ўчора пры заходзе...»: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Літаратурныя запіскі // Там жа. 23 вер.; Вельмі мілая неспадзеўка // Там жа. 19 кастр.; Рэчка; «Люблю я пышную вясну...»: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.; Nieznany szczegól z życia Fr. Skoryny // Prz. Wileński. Nr 1.

1929. Князь Вітаўт: [Верш] // Беларускі народны каляндар. Вільня; BSSR; Pavel Trus; [Рэц. на кн.: Б а г д а н о в і ч М. Вянок. Вільня. 1927; Časopisy] // Slovanský přehled. T. 21 / Пад крыпт. Fr. Hr.

1930. Апошні карнавал: [Верш] // Наперад. 9 лют.; BSSR; 25 let literárni činnosti Janka Kupaly; Pet let práce Beloruského státniho nakladatelstvi; Belorusové v Lotyšsku; Beloruská mensina na Litve; Beloruské divadlo v Lotyšsku; Lektorát beloruštiny na Vilenské universite; Sjezd běloruského studenstva v Praze; [Рэц. на кн.: А р с е н н е в а Н. Пад сінім небам. Вільня, 1927; Б е л а р у с к і я (Крывіцкія) казкі. Вільня, 1929; К а з л о ў ш ч ы к У. Беларускія народныя песні з Сакольскага павету. Вільня, 1930; К о л а с Я. Новая зямля. Мн., 1923; Н а в і н а А. Адбітае жыццё. Вільня, 1929; Н е к р а ш э в і ч С., Б а й к о ў М. Расійска-Беларускі слоўнік. Мн., 1928; Časopisy] // Slovanský přehled. T. 22 / Пад крыпт. Fr. Hr.

1931. Аб найбалючайшым // Іскры Скарыны. № 1; У лабірынце маладое беларускае думкі // Там жа. № 2; [Рэц. на кн.: Е з а в і т а ў К. Беларусы ў Латвіі. Рыга, [б. д.]; I l j a š e v i č M. Belorus a Belorusové. Praha, 1930; І л ь я ш э в і ч Х. Веснапесні. Вільня, 1929; М у р а ш к а Р. Сын. Мн., 1929; Časopisy; Beloruská vedecká společnost ve Vilne // Slovanský přehled. T. 23 / Пад крыпт. Fr. Hr.

1932. [Рэц. на кн.: З а р э ц к і М. Сцежкі-дарожкі. Мн., 1928; П і я т у х о в і ч М. Звычаі і песні беларускага селяніна ў іх гаспадарчай аснове. Мн., 1928; Ч о р н ы К. Зямля. Мн., 1928] // Slovanský přehled. T. 24 / Пад крыпт. Fr. Hr.

1933. Князь Вітаўт: [Верш] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1934 год. Вільня; Мы розныя: [Верш] // Летапіс ТБШ. № 6.

1935. Іскры залатыя; Эпістала; «Ніколі не любіў...»: [Вершы] // Крыгалом. № 1.

1936. «Першыя зернятκі»: [Рэц. на кн.: П а ў л о в і ч С. Першыя зерняткі. Вільня, 1936] // Летапіс ТБШ. № 4—8.

1937. [Рэц. на кн.: А д в а ж н ы В. Хлапец. Вільня, 1935] // Slovanský přehled. T. 29 / Пад крыпт. Fr. Hr.

1941. Wileńscy goście — J. Kupała i J. Kołas: Znaczenie twórczości literackiej J. Kupały i J. Kołasa // Prawda Wileńska. 18 maja.

1.4.

1924. Е л ь с к і А. Адам Міцкевіч на Беларусі / З пол. // Студэнцкая думка. № 1.

1925. Н а в і н а А. Падсвядомае і свядомае ў «душы беларускай» Сыракомлі / З пол. // Студэнцкая думка. № 1.

1927. А л а верды!: (Народны гімн каўказскіх народаў) // Бел. крыніца. 24 чэрв.

1928. В р а з С. Адказ: [Верш] / З харв. // Бел. крыніца. 6 мая; Ж у п а н ч ы ч О. «Заблішчэлі ў далях горы...»; «Сваіх дзён маладых...»: [Вершы] / З славен. // Там жа. 13 мая; Е н к а С. Маці: [Верш] / З славен. // Там жа. 20 мая; Н а з а р У. Рана: [Верш] / З харв. // Там жа. 27 мая; [Г ё т э Ё.] Вальховы цар: [Верш] / З ням. // Там жа. 31 жн.; А л к а г о л ь — вораг чалавецтва і дэмакратыі: (З сацыялагічнае працы прафесара Карлавага універсітэта ў Празе д-ра Бр. Фоўсткі) / З чэш.; Ф р а н к о І. З кнігі Кааф: [Верш] / З укр. // Там жа. 15 снеж.; М і к у л і ч Ё. Дукат: [Апавяданне] / З чэш. // Там жа. 21 снеж. / Пер. пад крыпт. Фр. Гр.

1931. К а н д э р а Г. Казкі нашых дзён / З чэш. // Іскры Скарыны. № 2.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 168—169; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 102—103. *Я. А. Гарадніцкі.*

ГУБАРЭВІЧ КАСТУСЬ

Губарэвіч Кастусь [Канстанцін Лявонцьевіч; псеўд. К. Г., Тамаш Сталюга, Т. Сталюга; 23.12.1906 (5.1.1907), в. Радучы Чавускага пав. Магілёўскай губ., цяпер Чавускага р-на Магілёўскай вобл.— 3.7.1987, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], драматург. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1966). Член СП Беларусі з 1947, СК Беларусі з 1957. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1972; за кінасцэнарыі мастацкіх фільмаў «Дзяўчынка шукае бацьку», «Анюціна дарога», «Паланез Агінскага»), прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1968; за першыя два сцэнарыі).

З сялянскай сям'і. Скончыўшы царкоўнапрыходскую школу, паступіў у школу 2-й ступені (ужо пры Савецкай уладзе), дзе асабліва захапляўся мастацкай самадзейнасцю. У далучэнні яго да сцэнічнага мастацтва вялікую ролю адыграла настаўніца літаратуры, якая арганізавала ў школе вучнёўскі драматычны гурток. У 1925 стаў студэнтам Магілёўскага педагагічнага тэхнікума. Мову і літаратуру тут выкладаў В. Гарбацэвіч, а спевы — М. Чуркін, якія аказалі на К. Губарэвіча значны ўплыў. Пасля заканчэння педтэхнікума (1927) настаўнічаў на Гомельшчыне, працаваў у газ. «Палеская праўда». Пасля заканчэння сцэнарнага аддзялення Дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі ў Маскве (1931) працаваў рэдактарам сцэнарнага аддзела кінастудыі «Белдзяржкіно» ў Ленінградзе (1931—33), галоўным рэдактарам гэтага ж аддзела ў Мінску (1933—38), галоўным рэдактарам студыі дакументальных фільмаў у Мінску (1938—41) У час Вялікай Айчыннай вайны працаваў рэдактарам радыёстанцыі «Савецкая Беларусь». З 1944 загадваў аддзелам палітвяшчання і літаратурных перадач на Беларускім радыё, з 1949 узначальваў аддзел мастацтва ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва», быў членам, затым галоўным рэдактарам рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР (1962—70). Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, двума ордэнамі «Знак Пашаны», шасцю Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Друкаваўся з 1926. Пісаў прозу і паэзію, публікаваўся ў альманаху «Дняпроўскія ўсплёскі» магілёўскай філіі «Маладняка», а таксама ў «Чырвонай змене», «Маладняку», «Савецкай Беларусі». У 1930 апавяданні К. Губарэвіча выйшлі асобным зборнікам пад мудрагелістай назвай «Гайда туды і Жывыя шрубы». Вядомы пераважна, пачынаючы з 1948, як драматург. Шырокі і разнастайны жанравы дыяпазон творчасці пісьменніка: гісторыка-рэвалюцыйная і гераічная драма, лірычная і сатырычная камедыя, фарс і вадэвіль. Выбіраючы жыццёвыя з'явы для мастацкага асэнсавання, К. Губарэвіч найчасцей выкарыстоўваў драматызм саміх фактаў (пераважна фактаў вялікага грамадска-гістарычнага значэння) і канцэнтраваў увагу на такіх людскіх справах і грамадскіх падзеях, якія тояць у сабе магутную сацыяльную энергію і немагчымыя без барацьбы і канфліктаў. Выкарыстоўваў крутыя, найбольш напружаныя, паваротныя моманты гісторыі народа або лёсу асобных людзей (надзвычай характэрныя ў гэтых адносінах п'есы «Галоўная стаўка» і «Брэсцкая крэпасць»). Па яго сцэнарыях пастаўлены мастацкія фільмы «Анюціна дарога», «Дзяўчынка шукае бацьку» (сааўт. Е. Рыс), «Дрэвы на асфальце», «Паланез Агінскага», дакументальны фільм «Савецкая Беларусь», тэлефільмы «Галоўная стаўка», «Далёкая песня» і інш.

Я. К. Усікаў.

Бібліяграфія

1.2.

Гайда туды і Жывыя шрубы: Апавяданні. Мн., 1930.

Алазанская даліна: Лірычная камедыя. Мн., 1951 / Сааўт. І. Дорскі.

П'есы. Мн., 1954. Рэц.: Пашкевіч Н. Тры п'есы // Полымя. 1955. № 1; Юрэвіч У. П'есы аб нашых сучасніках // Беларусь. 1954. № 11.

На крутым павароце: Камедыя ў 3-х актах, 5-ці карцінах. Мн., 1957.

Галоўная стаўка: Гіст.-рэв. драма ў 4-х актах. 11-ці карц. з пралогам. Мн., 1958.

П'есы. Мн., 1963. Рэц.: Сабалеўскі А. Героі, падзеі, людзі // ЛіМ. 1964. 7 жн.; Усікаў Я. Гераіка і пафас // Маг. праўда. 1964. 10 мая; Яго ж. Сталасць драматурга // Полымя. 1964. № 6.

П'есы. Мн., 1969.

Брэсцкая крэпасць: (Людзі і каменне): Гераіч. драма ў 2-х ч. Мн., 1972. (Б-ка бел. драматургіі).

Анютина дорога: Киноповести. Мн., 1980. Рэц.: Сядзельскі К. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 22 жн.

Драмы і камедыі. Мн., 1981. Рэц.: Марковіч Р.

Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 30 кастр.; С а д а ў н і ч ы Э. У сугучнасці з часам // Полымя. 1982. № 12.
1.3.
1926. Камсамол: [Апавяданне] // Малады араты. № 1—2; Куты родныя: [Верш] // Там жа. № 16; Сёння: [Верш] / Пад крыпт. К. Г.; «Маладняку» — 3 гады // Маг. селянін. 1 снеж.; «Беларусь, што спяваць пра цябе мне...»: [Верш] // Сав. Бел. 22 жн.
1927. У вечар маўклівы: Апавяданне; «Нешта кранула...»; «Часам неяк сумна...»: [Вершы] // Дняпроўскія ўсплёскі. Магілёў; «Маладняк» за працай; Творчасць нашай вёскі // Маг. селянін. 5 студз.; Сасонка: [Верш] // Там жа. 5 мая; Чырв. змена. 2 жн.; Вечарам...: [Верш] // Маг. селянін. 29 вер.; Алё... Алё...: [Апавяданне] // Чырв. змена. 5 чэрв.; Выйсці ў поле...: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.
1928. «За вакном завеі, белі...»: [Верш] // Маладняк. № 5:, Болесь: Навела // Там жа. № 6; Павадкі: Эскіз // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 11; Чмута: Апавяданне // Там жа. № 12.
1929. Броневагон: [Верш] / Сааўт. М. Клімковіч; «За вакном завеі, белі...»: [Верш]; Межы: [Апавяданне] // Ранне. Магілёў.
1930. Гайка: Апавяданне; Аб «высокай» культуры // Маладняк. № 2; «Гайда туды»: Апавяданне // Там жа. № 4; Жывыя шрубы: [Апавяданне] // Палес. праўда. 1 сак.
1932. Шчаслівыя людзі: Апавяданне // Чырв. Бел. № 13; Галоднае жыццё: Урывак з аповесці // ЛіМ. 24 ліп.
1933. Тварам да кінадраматургіі // ЛіМ. 2 чэрв.; «Ягор Булычоў і іншыя» у РДТ // Там жа. 28 ліп.; Аб двух сцэнарыях і аб адной памылцы // Там жа. 18 вер.
1934. Літаратура і кіно // Полымя рэвалюцыі. № 3; Беларуская кінематаграфія // Там жа. № 11; Двойчы народжаны // ЛіМ. 26 студз.; Па-сапраўднаму змагацца за пралетарскі інтэрнацыяналізм у кіно // Там жа. 6 лют.; «Паручык Кіжэ»: (Новая работа Белдзяржкіно) // Там жа. 16 сак.; «Пецярбургская ноч» // Там жа. 12 крас.; «Гроза» // Там жа. 26 крас.; Абаронная кінематаграфія // Там жа. 31 ліп.; Пытанні кінадраматургіі // Там жа. 25 жн.; «Тры песні пра Леніна» // Там жа. 19 ліст.; «Песня пра шчасце» // Там жа. 30 ліст.; Велізарны эпахальны твор // Там жа. 12 снеж.
1935. А. Вольны: (Творчы партрэт) // Полымя рэвалюцыі. № 12; 15 год // ЛіМ. 19 студз.; «Юнасць Максіма» // Там жа. 27 лют.; «Залатыя агні» // Там жа. 22 сак.; У пошуках жывога чалавека // Там жа. 16 крас.; «Сяляне» // Там жа. 26 крас.; «Новы Гулівер» // Там жа. 6 мая; Кіно «Лётчыкі» // Там жа. 16 мая; Рэцыдывы архаізма: Кінафільм «Любоў і нянавісць» // Там жа. 6 ліп.; «Радзіма» // Там жа. 21 ліп.; «Інжынер Гоф» // Там жа. 6 жн.; Дакумент эпохі: (Дакум. фільм «Шчаслівае юнацтва») // Там жа. 18 жн.; «Петэр» // Там жа. 6 вер.; Грубая перафарбоўка // Там жа. 16 вер.; «Граніца» // Там жа. 30 вер.; «Пэпо» // Там жа. 12 кастр.; «Шлях карабля» // Там жа. 29 кастр.; «Веселые ребята» // Рабочий. 10 янв.; «Киров»: Новая звуковая картина // Там жа. 25 янв.
1936. Першы рабочы кінафестываль // Звязда. 26 сак.; «Я люблю» // Там жа. 30 мая; «Мы з Кранштадта» // ЛіМ. 28 сак.; «Шукальнікі шчасця»: (Новы фільм вытворчасці кінастудыі Белдзяржкіно) // Там жа. 27 мая; «Цырк»: (Новы гукавы фільм вытворчасці «Масфільм») // Там жа. 11 чэрв.; «Новые времена» Чарлі Чапліна // Там жа. 1 жн.; «Дзяўчына спяшаецца на спатканне» // Там жа. 10 вер.; «Агні вялікага горада» Чапліна // Там жа. 21 вер.; «Салавей-саловушка» // Там жа. 3 кастр.; «Антэкпаліцмейстар» // Там жа. 17 снеж.
1937. «Дэпутат Балтыкі» // ЛіМ. 3 крас.; Тэма народнага гераізму: (Аб сцэнарыях «11-е ліпеня» і «Агністыя гады») // Там жа. 5 вер.; Аматарскія вітрыны // Там жа. 30 ліст.; «Балтыйцы» // Там жа. 5 снеж.; «Зори Парижа» // Рабочий. 10 апр.; Тринадцать: (Новый звуковой фильм производства «Мосфильм») // Там жа. 24 мая; Искаженный Гоголь: О картине «Женитьба» // Там жа. 1 июня; «Возвращение Максима»: (Новый фильм производства «Ленфильм») // Там жа. 11 июня; «Маленькая мама»: (Новый заграничный фильм) // Там жа. 28 июля; «На северном полюсе» // Там жа. 27 авг.
1938. Дачка Радзімы // ЛіМ. 10 студз.; «Багатая нявеста» // Там жа. 30 сак.; «Волга-Волга»: (Муз. камедыя вытворчасці Масфільма) // Там жа. 6 мая; Чэхаў на экране: (Аб карцінах «Мядзведзь» і «Маска») // Там жа. 6 ліп.; «Прафесар Мамлок»: (Вытворчасць студыі «Ленфільм») // Там жа. 17 вер.; Пісьменнік і сцэнарны аддзел // Там жа. 23 вер.; «Чалавек з ружжом» // Там жа. 17 ліст.; «Аляксандр Неўскі»: Новы гіст.-маст. фільм // Там жа. 11 снеж.
1939. «Чалавек у футляры»: Новы фільм кінастудыі «Савецкая Беларусь» // ЛіМ. 11 чэрв.; «Сарачынская ярмарка»: (Фільм Кіеўскай кінастудыі) // Там жа. 3 ліп.
1940. Вобраз правадыра на экране // ЛіМ. 11 студз.; 20 год савецкай кінематаграфіі // Там жа. 11 лют.; Таленавітая камедыя: Аб фільме «Падкідыш» // Там жа. 3 сак.; Сакрэт поспеху // Там жа. 23 ліп.; Дзяўчына вялікай зямлі: (Фрагменты сцэнарыя) // Там жа. 28 вер.; 15 лет белорусской советской кинематографии // Сов. Бел. 20 февр.; «Истребители» // Там жа. 21 марта; «Аринка» // Там жа. 28 марта; Почему было не смешно: О наших последних кинокомедиях // Там жа. 6 июля; «Моя любовь» // Там жа. 19 июля; «Будни» // Там жа. 21 авг.; Говорит история...: О кинофильме «Освобождение» // Там жа. 18 сент.; Сказка и жизнь: (О картине «Светлый путь») // Там жа. 15 окт.; «Яков Свердлов» // Там жа. 26 дек.
1941. «Богдан Хмельницкий» // Сов. Бел. 16 апр.; Высокий долг // Там жа. 13 июня.
1942. Свае падвялі // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 38; Малая партызанская энцыклапедыя // Там жа. № 71—72 / У сааўт.
1943. Прыемная размова // Партыз. дубінка. № 3; Як фрыцы акружылі саміх сябе // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 15; У апошнюю гадзіну: Фельетон // Там жа. № 80; Хто наступны // Там жа. № 106; Праўдзівы сон // Там жа. № 113.
1944. Парады збянтэжаным фрыцам // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 117; СОС! Берлін! СОС! // Там жа. № 120.
1945. Сцепаніда Савінская: [Нарыс] // Звязда. 9 лют.; Гераізм і проза // ЛіМ. 20 чэрв.; Чалавека-баязлівасць // Там жа. 22 снеж.
1946. Маладыя празаікі // Беларусь. № 8; Сцяпанаў генерал: Апавяданне // Вожык. № 1—2; Манілаў падвёў: [Апавяданне] // Там жа. № 3—4; Ахілесава пята: Апавяданне // Там жа. № 6; Выязная сесія ЗАГСа / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; «Фрыдрых II»: [Апавяданні] // Там жа. № 7; Малапісьменны сабака: Апавяданне // Там жа. № 8; Матылі: [Апавяданне] // Там жа. № 9—10; Яйкі курыцу вучаць: [Гумарэска] // Там жа. № 15 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Гасцінец: [Фельетон] // Там жа. № 16 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Аб мастацкай праўдзе: [Рэц. на кн.: К л і м к о в і ч М. Лясное возера. Мн., 1946] // Полымя. № 8—9; Тэмы сталінскай пяцігодкі // ЛіМ. 27 мая; Супраць абмежаванасці тэматыкі // Там жа. 22 чэрв.; Клятва // Там жа. 3 жн.; Дакументы жыцця на экране // Там жа. 7 вер.
1947. Тэма сучаснасці // Беларусь. № 1; Не сказаны тост: [Гумарэска] // Вожык. № 1 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Паэзія маладых // Полымя. № 1; Важнейшае з усіх мастацтваў // Там жа. № 7; «Балгарыя» // Звязда. 16 сак.; «Суд народаў» // ЛіМ. 4 студз.; «Глінка» // Там жа. 8 сак.; Нараджэнне новай тэмы // Там жа. 19 крас.; Песні над Свіцяззю // Там жа. 7 чэрв.; Паэт-патрыёт // Там жа. 14 чэрв.; Праўда жыцця // Там жа. 1 ліст.; Не на поўным дыханні // Там жа. 27 снеж.
1948. Сакрэт маладосці: [Апавяданне] // Вожык. № 4 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Пра белага быка: (не казка) // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Прыдзіра: [Гумарэска] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Праксэдзіна праўда: [Апавяданне] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Дружба // Там жа. № 13 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Містэр Кларк робіць бізнес!: [Фельетон] //

Там жа. № 15 / Сааўт. В. Зуб; Аншлаг [Фельетон] // Там жа. № 16 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Балабон: [Апавяданне] // Там жа. № 23 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Над ракой Арэсай: [Фельетон] // Там жа. № 24 / Пад псеўд. Тамаш Сталюга. Сааўт. А. Стрэмка; Галоўнае і другараднае: [Рэц. на: Х а д к е в і ч Т. Вяснянка // Полымя. 1948. № 1, 2] // Полымя. № 12; «Цэнтральны ход»: (Урывак з п'есы) // Віцеб. рабочы. 14 крас.; ЛіМ. 10 ліп / Сааўт. І. Дорскі; «Трэці ўдар» // ЛіМ. 15 мая; Герой і рэчаіснасць: [Рэц. на: К у л а к о ў с к і А. Гартаванне // Полымя. 1948. № 5, 6] // Там жа. 21 жн.; «Маладая гвардыя» // Там жа. 30 кастр.; Мінск святочны // Там жа. 6 ліст.; Інсцэніроўкі і спектаклі // Там жа. 27 ліст.

1949. Заява / Пад псеўд. Тамаш Сталюга; Лепшы сродак: [Гумарэскі] // Вожык. № 3; У 1949! // ЛіМ. 1 студз.; Партыйны спектакль // Там жа. 26 лют.; Фільм аб Вялікім Леніне // Там жа. 5 сак.; Сцяганосец рускай навукі // Там жа. 26 сак.; Суд гісторыі // Там жа. 30 крас.; Песні над Пінскам // Там жа. 14 мая; Жыццяздольны тэатр // Там жа. 21 мая; Творы аб жыцці народа: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к а я драматургія. Т. 1—2. Л.; М., 1949] // Там жа. 30 ліп.; Заўвагі да прэм'еры // Там жа. 6 жн.; Тэмы і іх вырашэнне: (Час. «Беларусь» № 1—6, 1949 г.) // Там жа. 13 жн.; «Песнь нашых сердец» // Сов. Бел. 18 марта; Суд гісторыі // ЛіМ. 30 кастр.

1950. Заслужаная ўзнагарода // Звязда. 19 сак.; «Калі зацвітаюць сады» / // Там жа. 25 чэрв.; Наватары жанра // ЛіМ. 25 сак.; Фільм пра геніяльнага рускага вынаходцу // Там жа. 13 мая; Аўтаград: [Нарыс] // Там жа. 1 ліп.; Неапраўданая надзея: [Рэц. на кн.: Р а к о ў с к і Л. Заслонаў. Мн., 1949] // Там жа. 12 жн.; «Трамбіта» // Там жа. 19 жн.; Так і будзе // Там жа. 7 кастр.; Свята вясны // Там жа. 11 ліст.; Кітай сёння // Там жа. 23 снеж.; Людзі і час // Там жа. 30 снеж.

1951. Майстры кінапубліцыстыкі // Звязда. 28 сак.; Майстра кінарэпартажа // ЛіМ. 24 сак.; Тэатральная рэцэнзія ў абласной газеце // Там жа. 5 мая; П'еса — першааснова спектакля // Там жа. 6 кастр.; Пісьменнік і жыццё // Там жа. 13 кастр.

1952. Цытадэль славы: (Драма ў 3 актах, 8 карц.) // Полымя. № 1; Заметкі аб кнігах «Мастацкага слова» // Звязда. 21 ліст.; «Сельскі ўрач» // Калг. праўда. 3 лют.; Старонкі жыцця // ЛіМ. 15 ліст.

1953. Простая дзяўчына: Камедыя ў 4-х актах // Полымя. № 12.

1954. Гледзячы спектакль // ЛіМ. 28 жн.; Аднаактовая п'еса // Там жа. 11 вер.

1955. Першая п'еса // ЛіМ. 24 вер.

1956. На крутым павароце: П'еса // Полымя. № 2; Рэц.: Н а к р у т о м повороте // Дружба народов. 1957. № 1; Ш а б л и н с к и й П. Недостатки нужной пьесы // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Яна — ён — яна: (Замест рэцэнзіі) // ЛіМ. 7 ліп.; Сустрэча з героямі // Там жа. 4 жн.

1957. Галоўная стаўка: Драма // Полымя. № 9; Пра самае галоўнае: Нататкі з семінара маладых драматургаў // ЛіМ. 28 снеж.; Галоўная стаўка // Маг. праўда. 5 ліст.; Главная линия // Сов. культура. 15 окт.

1958. Польскія сустрэчы: Дарожныя нататкі // ЛіМ. 1 ліст.

1959. Памяць аб іх не загіне: Аб чым расказвае кніга «У фашысцкіх засценках» // За вярт. на Радзіму. № 12; Прачытайце гэтую кнігу [«У фашысцкіх засценках»] // ЛіМ. 28 студз.; Тут горад будзе: Дарожныя нататкі // Там жа. 25 ліп.; Тут горад ёсць: Дарожныя нататкі // Там жа. 29 ліп.

1960. Паўсвета пад крыламі: (Раздзелы з нататкаў) // Голас Радзімы. № 17; Паўсвета пад крыламі: [Нарыс] // Полымя. № 2; Драматург і тэатр // ЛіМ. 6 крас.; Чалавек з вялікай літары: Урывак з падарожных нататкаў «Паўсвета пад крыламі» // Чырв. змена. 6 сак.

1961. Сустрэча не прайшла бясследна // Голас Радзімы. № 99; Далёкая песня: Драм. аповесць // Полымя. № 9.

1963. Роднае, запаветнае // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.:, А куды ж нам падзецца?..: П'еса // ЛіМ. 10 снеж.

1964. Другое жыццё п'есы // Маўзон А. Выбр. п'есы. Мн.:, Галоўная стаўка: Урывак з гісторыка-рэвалюцыйнай драмы // Голас Радзімы. № 65; Сучаснік у жыцці і на сцэне: [Рэц. на кн.: К о л а с Г. Современник в гриме и без грима. Мн., 1963] // Звязда. 3 студз.; У падмурак помніка // ЛіМ. 2 чэрв.; Пара сталасці // Там жа. 15 снеж.

1965. Пески, пески... // Известия. 11 нояб.; Друг беларускіх пісьменнікаў: [Памяці нар. арт. БССР К. М. Саннікава] // ЛіМ. 16 ліп.; Драма просіцца ў кінематограф // Там жа. 20 жн.; Вялікае жыццё праз маленькае аконца // Там жа. 24 снеж.

1966. Правафланговы // Полымя. № 3; Слова перад заслонай // ЛіМ. 4 мая; Роздум пры сустрэчы // Там жа. 28 кастр.; Куды вядуць дарогі: Фрагменты са сцэнарыя // Там жа. 11 ліст.; Пра ўяўныя недахопы // Там жа. 13 снеж.

1967. Першы ўрок: [Урывак з п'есы] // ЛіМ. 16 чэрв.

1968. Першы ўрок: Драма // Полымя. № 1; Брестский мир: [Фрагменты з п'есы] // Заря. 7 нояб.; Брэсцкі мір: Сцэны з п'есы // ЛіМ. 13 снеж.

1969. Брэсцкі мір: Гісторыка-рэвалюцыйная драма ў 2-х частках // Полымя. № 3; А. Клімава і Я. Палосін — народныя артысты СССР // ЛіМ. 10 кастр.

1971. Драматург і тэатр // ЛіМ. 25 чэрв.

1973. Брэсцкая крэпасць (Людзі і каменне): (Гераічная драма ў дзвюх частках) // П'есы. Мн.

1974. Высокае прызначэнне: Льву Голубу — 70 год // Голас Радзімы. № 42; Высокае прызначэнне: [Нарыс] // ЛіМ. 27 вер.

1975. Брэсцкі мір (часткі першая і другая); Галоўная стаўка (акт першы, карціна трэцяя); Людзі і каменне (Брэсцкая крэпасць). Частка другая, карціна пятая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Линия дальнего прицела // Неман. № 2; Не чую! // ЛіМ. 28 сак.

1976. Толькі два дні // Пясняр мужнасці. Мн.; Мастацтва свет чароўны...: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ламсадзе // Вяч. Мінск. 23 снеж.; Драма — твор літаратурны // ЛіМ. 23 крас.; «Саюзнік і паплечнік драматурга» // Там жа. 19 ліст.

1977. Во весь голос // Театр. № 14; З плеяды першых // ЛіМ. 4 сак.; Невычэрпная крыніца // Там жа. 15 крас.; Слова на развітанне // Там жа. 26 жн.; Па-за межамі права // Там жа. 23 снеж.

1978. [Уступнае слова да п'есы А. Маўзона «Да апошняга дыхання»] // Полымя. № 9; Яго горад: [Нарыс] // ЛіМ. 20 студз.

1980. У гэта мы верым...: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Бадзічка // Чырв. змена. 6 крас.

1981. Пісьменнік, п'еса, тэатр... // ЛіМ. 27 сак.; Магнітнае поле тэатра // Там жа. 11 снеж.

1982. Дзве сустрэчы // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Полымя. 1982. № 6; АТК у тэатры — што гэта такое // ЛіМ. 4 чэрв.; Экзамен на прэзідэнта: Драм. памфлет // Там жа. 30 ліп.

1983. Пра тыя гады // Гарбацэвіч В. Чырвоныя кветкі Беларусі. Мн.; Рэха вялікага подзвігу: [Інтэрв'ю] // Мастацтва Бел. № 6; Перачытваючы п'есы // ЛіМ. 23 вер.; Предшественница... // Сов. Бел. 16 нояб.

1984. Брэсцкая крэпасць: Гераічная драма ў 2-х частках // П'есы. Мн.; Зерне на камені не ўзыходзіць // ЛіМ. 25 мая; «Мне дорог каждый фильм»; [Інтэрв'ю] / Зап. Н. Фральцова // Сов. Бел. 16 дек.

1985. Мой першы настаўнік // Успаміны пра Ільлю Гурскага. Мн.

1.4.

1952. Н я ф ё д У. Адна сям'я; Пралічыўся; Памылка Веры Ігнацьеўны: [П'есы] / З рус. // Самадзейны тэатр. Мн.

1953. Н я ф ё д У. Адна сям'я: [П'еса] / З рус. // Аднаактавыя п'есы. Мн.

1.5.

На латышскую мову. Te būs pilsēta // Lit. un Māksla. 1959. 5, 12. Sept.

На рускую мову. На крутом повороте: Пьеса в 3-х актах, 6 карт. / Пер. В. Пименов. М., 1956.

Главная ставка: Ист.-революционная драма в 4-х д., 11-ти карт. с прологом. М., 1957.

Первый урок: Драма. М., 1967.

Роман Петрович: (Рассказ) // Плечом к плечу. Л.,

1932; Главная ставка: Ист.-рев. драма в 4-х д., 11-ти карт. с прологом // Современ. драматургия. М., 1957. Кн. 3.
1.6.

Міровіч Е. П'есы. Мн., 1957 / Рэдкал.

Гарбацэвіч В. Чырвоныя кветкі Беларусі: П'есы. Мн., 1983 / Рэд.

Сучасная беларуская п'еса. Мн., 1985 / Скл.
2.1.

На беларускай мове. Ватацы Н. Беларуская савецкая драматургія. Бібліяграфія. Мн., 1967. С. 55—61; Смыкава І. Кастусь Губарэвіч // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.
2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне п'есы «Простая дзяўчына» // ЛіМ. 1953. 16 мая; Амбразевіч М. Жыццёва праўдзівы спектакль // Віцеб. раб. 1948. 14 крас.; Арлова Т. Зноў у страі // Там жа. 1979. 26 студз.; Арлоў Д. Вобразы змагароў за ўладу Саветаў // Звязда. 1957. 20 ліст.; Бакіевіч Р. Эпапея легендарнай абароны: Шасцісоты спектакль «Брэсцкай крэпасці» // Чырв. змена. 1967. 23 лют.; Бондарава Е. Звяртаючыся да юнацтва... // ЛіМ. 1972. 11 жн.; Броўка П. Нашы вынікі і нашы задачы // Там жа. 1951. 21 крас.; Бур'ян Б. З высокім грамадзянскім напалам // Беларусь. 1976. № 12; Бушко Т. «Цэнтральны ход» // ЛіМ. 1948. 10 ліп.: Бялевіч А., Бурдзель А. Раскрыць вобраз станоўчага героя // Там жа. 1948. 10 крас.; Васкрасенскі Д. Адрасавана да сэрца гледача: П'еса «Далёкая песня» К. Губарэвіча на экране тэлевізара // Там жа. 1962. 1 чэрв.; Вінагура С. Шчаслівай дарогі, Анюта! // Мін. праўда. 1968. 22 мая; Галіч Р. «Савецкая Беларусь» // Гродз. праўда. 1952. 5 ліп.; Гаробчанка Т. Час вымяраецца здабыткамі // Полымя. 1976. № 12; Гарулёў М. Праз дзесяць гадоў пасля поспеху: «Гады навальнічныя» К. Губарэвіча ў Магілёўскім абласным тэатры // ЛіМ. 1969. 21 лют.; Гастролі Тэатра імя Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 1953. 21 лют.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 87—88; Голыш А. Шасцідзесятая прэм'ера // Маг. праўда. 1969. 1 лют.; Гурыч С. Творчыя ўдачы самадзейных артыстаў // ЛіМ. 1961. 24 студз.; Дастанка М., Рубіс Л. «Алазанская даліна» // Сав. Радзіма. 1949. 2 жн.; Дзегцяроў М. «Брэсцкая крэпасць» // Гомел. праўда. 1970. 4 крас.; Дзялендзік А. Маладосць драматурга // ЛіМ. 1976. 24 снеж.; Дорскі І., Скібнеўскі А. Тэатр імя Якуба Коласа ў новым годзе // Віцеб. рабочы. 1953. 18 студз.; Есакоў А. «Галоўная стаўка»: (П'еса К. Губарэвіча на сцэне Рус. драм. тэатра БССР) // Мін. праўда. 1957. 25 снеж.; Ізобава Л. «Паланез Агінскага» // Віцеб. рабочы. 1971. 19 кастр.; Ільюк М. «Алазанская даліна» // Палес. праўда. 1950. 18 ліст.; Іскрык У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 33—35; Каваленка В. З пазіцый сучаснасці: (Агульны працэс літ. развіцця). 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 25—26; Кавалёў П. XIX з'езд КПСС і задачы беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1953. № 8; Каменскі М. Народна-гераічны спектакль // Мін. праўда. 1954. 16 ліп.; Капец У. Твор аб мужнасці савецкіх воінаў // Віцеб. рабочы. 1956. 12 лют.; Карабанава Л. Грані творчасці // Звязда. 1976. 22 снеж.; Караічаў Л. Ведаць і помніць вечна // Там жа. 1983. 12 чэрв.; Яго ж. Не абышлося без трафарэту // Там жа. 1962. 24 чэрв.; Карнялюк Г. Каб прыгажэлі людзі душой // Беларусь. 1983. № 4; Кастусю Губарэвічу — 70: // ЛіМ. 1976. 24 снеж.; Кастусю Кубарэвічу — 75 // Там жа. 1981. 18 снеж.; Клімковіч М. Жыццярадасны спектакль // Там жа. 1950. 15 ліп.; Яго ж. Хоць у зале і гучыць смех... // Там жа. 1970. 4 снеж.; Колас Г. Галоўная стаўка // Звязда. 1964. 14 ліст.; Красінскі А. Фільм пачынае жыццё // Там жа. 1959. 3 вер.; Крупеня Я. Для дарослых і маленькіх // Чырв. змена. 1959. 24 мая; Яго ж. Там, дзе пачынаецца асфальт // Звязда. 1984. 6 снеж.; Яго ж. Цяжкая дарога Анюты // Вяч. Мінск. 1968. 23 мая; Крылін Г. Моладзь вітае спектакль // Віцеб. рабочы. 1948. 14 крас.; Кудраўцаў І. «Савецкая Беларусь» // Калг. праўда. 1952. 29 сак.; Лаўшук С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 63—70, 76—82, 116—118, 143—145; Люцко Ф. Само жыццё // ЛіМ. 1973. 5 студз.; Макаёнак А. Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. 1954. № 2; Мартынаў Б. Патрыятычны спектакль // Звязда. 1955. 18 студз.; Мартыненка Л. Бессмяротнасць // Гомел. праўда. 1975. 17 ліп.; Марціновіч А. Апрабавана часам // Наст. газ. 1981. 23 снеж.; Маўзон А. Колькі слоў пра юбіляра // Полымя. 1966. № 12; Махнач А. А «Брэсцкая крэпасць» жыве... // ЛіМ. 1981. 18 снеж.; Мінчонак Е. Хвалюючая тэма сучаснасці // Віцеб. раб. 1948. 14 крас.; Модэль М. На дзвюх сцэнах: у Рус. тэатры БССР і ў Магілёўскім абл. тэатры «Галоўная стаўка» // Чырв. змена. 1957. 4 снеж.; Моўчан Н. І ўсё ж паўтарэнне... // ЛіМ. 1972. 25 жн.; Мурзіч М. Незабыўны вобраз // Віцеб. раб. 1948. 14 крас.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 29—30, 32—33, 123; Несаў Г. Цытадэль воінскай славы: «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча ў Дзярж. рус. драм. тэатры БССР імя М. Горкага // Мін. праўда. 1955. 8 крас.; Няфёд У. «Алазанская даліна» // Звязда. 1949. 28 кастр.; Яго ж. Беларускі тэатр. Мн., 1959. С. 105—112, 310—312, 317—320, 345—346; Яго ж. Драматург-грамадзянін // Полымя. 1982. № 1; Яго ж. «На крутым павароце» // Мін. праўда. 1956. 30 мая; Яго ж. Спектакль аб славе савецкіх воінаў // Звязда. 1950. 13 кастр.; Яго ж. Сучасны беларускі тэатр. Мн., 1961. С. 47—50; Яго ж. У пошуках сучаснага канфлікта//ЛіМ. 1948. 9 кастр.; Яго ж. «Цэнтральны ход»: (Спектакль у Тэатры імя Я. Коласа) //Звязда. 1948. 30 крас.; Няхай М. На быстрыні жыцця//Маг праўда. 1977. 5 студз.; Яго ж. Шчасце нястомных пошукаў//Звязда. 1981. 23 снеж.; Паўлава В. «Брэсцкая крэпасць»//Віцеб. рабочы. 1953. 13 чэрв.; Пашкевіч Н. «Брэсцкая крэпасць»//ЛіМ. 1954 10 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прэм'ера ў Рускім тэатры // Вяч. Мінск. 1968. 14 сак.; Пятровіч С. Народныя тэатры Беларусі. Мн., 1966. С. 135—138; Рамановіч Я. Душэўная прыгажосць савецкіх людзей // Звязда. 1953. 16 крас.; Рузаў Р. Старонка гераічнага летапісу // ЛіМ. 1950. 14 кастр.; Сабалеўскі А. Дазвольце сказаць вам слова ўдзячнасці... // Там жа. 1966. 23 снеж.; Яго ж. Кастусь Губарэвіч // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Яго ж. Рампай асветленае. Мн., 1962. С. 119—120, 126—131, 132—134, 167—168; Яго ж. Чалавечыя характары і збраяносцы герояў // Полымя. 1956. № 11; Садоўская С. Была такая дарога // Звязда. 1968. 18 мая; Скібнеўскі А. Палемічныя заметкі // Полымя. 1957. № 7; Смаль В. Садружнасць пяра і кінакамеры // ЛіМ. 1974. 18 кастр.; Тарасаў Я. «Дзеля жыцця» // Маг. праўда. 1968. 13 жн.; Усікаў Я. Пафас лірычнай камедыі // Полымя. 1970. № 10; Яго ж. Сталасць драматурга // Усікаў Я. Грамадзянскае сумленне мастака. Мн., 1976; Хадзееў К. П'еса і спектакль // Чырв. змена. 1956. 5 чэрв.; Хазанскі В., Пашкевіч Н. «Алазанская даліна»: (Лірычная камедыя К. Губарэвіча і І. Дорскага на сцэне Белдзярж. драм. тэатра імя Я. Коласа) // Віцеб. рабочы. 1949. 2 кастр.; Хазееў І. Наперакор жыццёвай праўдзе // Там жа. 1956. 31 сак.; Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 256—257., Шаўлоўская М. Асаблівасці канфлікту ў беларускай камедыі 50-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1. С. 107—109; Яго ж. Сур'ёзна пра камедыю // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976. С. 136—139; Яго ж. П'есы аб нашых сучасніках // Беларусь. 1954. № 11.

На грузінскай мове. У беларускай Алазанскай даліне // Камуніст. 1960. 21 жн.

На польскай мове. Połonez Ogińskiego // Kraj Rad. 1971. Nr 21.

На рускай мове. Бакиевич Г. «Брестская крепость» в 700-й раз // Театр. 1973. № 5; Его ж. Правдой жизни, силой искусства // Заря. 1978.

21 марта; Я г о ж. 700 встреч с героями // Там жа. 1972. 27 нояб.; Б е л о у с о в О. Этот грустный «Медовый месяц» // Знамя юности. 1970. 2 дек.; Б л я х е р А. Юбилей спектакля // Сел. газ. 1973. 21 марта; Б о н д а р е в а Е. Писатель и кино // Неман. 1972. № 2; Я е ж. Призвание // Сов. Бел. 1976. 25 дек.; Б о р и с е н к о А. Герои Брестской крепости // Там жа. 1953. 15 мая; Б у г о р к о в С. Волнующий спектакль // Ворошиловград. правда. 1955. 8 июня; Б у т а к о в А. Спектакль о бессмертных героях // Сов. Бел. 1950. 1 нояб.; В а р т а н я н С., Ш а п и р о Д. «Брестская крепость» // Сов. молодёжь (Рига). 1955. 30 июня; В и н н и к Н. Живой памятник подвигу // Днепров. правда. 1979. 7 июля; В и ш к а р е в Б. Две пьесы о героях Бреста // Сов. Отчизна. 1955. № 6:, Я г о ж. Пьеса должна быть долговечной // Там жа. 1959. № 4; Я г о ж. Спектакль о простой советской девушке // Сталин. молодежь. 1953. 22 окт.; В о д о п ь я н о в М. Волнующие страницы героической борьбы // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956. С. 195—197; В о л ч е ц к и й Л. Герои, шагнувшие за рампу // Косм. правда. 1967. 26 окт.; Я г о ж. Причастный к судьбам поколений // Сов. Бел. 1981. 23 дек.; Я г о ж. Пятьсот встреч // Неман. 1961. № 3; Г и л ь в а р г А. Люди легендарного гарнизона // Гродн. правда. 1968. 9 июля; Г р е б н е в А. Во имя жизни // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956. С. 190—193; Д е м и н В. Новая встреча с брестчанами // Гродн. правда. 1972. 5 июля; Д о р с к и й И. Гастроли театра им. Я. Коласа в Минске // Сов. Бел. 1948. 9 июля; И к о н н и к о в а С. Анютин подвиг // Дет. лит. 1969. № 3; И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 173—174, 241; К о г а н П. «Советская Белоруссия» // Сов. Бел. 1948. 21 июля; К о л а с Г. Радостный доброжелательный смех // Сталин. молодёжь. 1955. 26 янв.; Я г о ж. В краю белорусской Алазании // Сов. культура. 1960. 16 авг.; К р е ч е т о в а Р. Верность долгу: «Брестская крепость» на сцене Кремлевского театра // Там жа. 1960. 27 сент.; Л а в р е н ю к Н. «Да... так и было!» // Сов. воин. 1983. № 16; Я г о ж. Память на века // Театр. жизнь. 1983. № 1; М а р ч у к Р. Спешите делать добрые дела! // Заря. 1984. 6 дек.; М а с л ю к о в С. «Брестский мир» // Там жа. 1969. 28 янв.; О р л о в Д. Спектакль о мужестве // Сов. Бел. 1954. 10 июля; О р л о в а Т. Кому много дано // Знамя юности. 1969. 14 февр.; П и м е н о в В. «Брестская крепость» // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; Я г о ж. Заметки о белорусской драматургии // Сов. Отчизна. 1954. № 2; П и о т у х о в с к а я Р. Спектакль о мужестве и доблести // Сталин. молодёжь. 1950. 20 окт.; П о п о в В. Героические защитники Брестской крепости // Красная звезда. 1955. 17 февр.; П р о к о п ь е в М. Киноповесть о юном партизане // Сов. Чувашия. 1971. 5 нояб.; П ч е л к и н Л. Пьеса, рожденная в театре // Красное знамя. 1954. 1 авг.; Р е з н и к И. Возвращение // Сел. газ. 1985. 15 янв.; Р о м а н о в и ч Е. Простая девушка: Новый спектакль Бел. гос. драм. т-ра им. Я. Купалы // Сов. Бел. 1953. 3 окт.; Я г о ж. Спектакль о простых людях // Там жа. 1956. 17 июня; С к у л ь с к и й Г. Спектакль о бессмертном мужестве // Сов. Эстония. 1955. 25 авг.; С м и л ь г и с Э. Патриотический спектакль // Сов. Латвия. 1955. 24 июля; С о б о л е в с к и й А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. С. 173—177, 179—180, 246—253; Я г о ж. Не страшась крутых поворотов // Сталин. молодёжь. 1956. 31 мая; С т е п а н о в а Е. Под звуки полонеза // Сов. Бел. 1971. 16 нояб.; Т а р а н Ю. Два спектакля: «Крепость над Бугом» и «На крутом повороте» в Театре им. Я. Коласа // Там жа. 1956. 9 мая; Т а р а с о в И. Юбилейные спектакли // Клуб и худож. самодеятельность. 1968. № 24; Т ю р и н а Т. Новых вам свершений // Знамя юности. 1969. 2 марта; У в а р о в В. «Советская Белоруссия» // Сов. Бел. 1948. 16 июля; Х а н ю т и н Ю. Оптимизм трагедии // ЛГ. 1954. 3 апр.; Х о д ц е в а Т. Новая встреча с героями // Заря. 1969. 5 апр.; Ч а л м а е в В. Брестская тема и ее герои // Дружба народов. 1956. № 6; Ч е р н о в а Г. Крах Главной ставки // Знамя юности. 1977. 7 дек.; Ч е р н у ш е в и ч А. Страница летописи // Там жа. 1971. 4 нояб.; Ш и р с к и й Р. Театр для всех и для каждого // Там жа. 1968. 19 сент.; Ю д а в и н а Л. Правда, одна лишь правда // Индустр. Запорожье. 1969. 12 июля; Я в о р с к а я Е. История маленького музыканта // Сов. культура. 1971. 20 июля.

На ўкраінскай мове. Б о й ч е н к о М. Коли кріпості не здаються // Рад. Житомирщина. 1954. 10 черв.; Д о р о ш е н к о Г. Спектакль про безсмертних воїнів // Прапор перемоги. 1955. 15 черв.; К а б а ч и н с ь к а С. Непорушність істин // Рад. Поділля. 1981. 15 лип.; К а л и н о в с ь к а Т. Безсмертя // Комс. плем'я. 1975. 12 черв.; К а ш а ч е в с ь к и й С. Сторінка історіі // Соц. Харківщина. 1969. 8 лип.; О л і й н и к М. // Рад. Волинь. 1954. 19 лист.; Ч е р н и ш о в В. Романтика революціі // Ленін. правда. 1969. 18 черв.; Щ е р б о н о с В. Героіки високий клич // Комс. гарт. 1973. 14 черв.

А. С. Гурская.

ГУЛЬМАН РОЗА

Гульман Роза Ізрайлеўна (н. 8.9.1923, Рагачоў Гомельскай вобл.), літаратуразнавец, тэкстолаг. Кандыдат філалагічных навук (1966).

З сям'і служачых. Скончыла гомельскую 27-ю СШ (1941). У час Вялікай Айчыннай вайны эвакуіравалася ў г. Кзыл-Арда Казахскай ССР, дзе ў 1941 паступіла на літаратурнае аддзяленне педінстытута. У 1943 перавялася ў БДУ (ст. Сходня Маскоўскай вобл.), які скончыла ў Мінску (1945). Была залічана ў аспірантуру універсітэта па спецыяльнасці беларуская літаратура. Часова працавала старшым карэктарам у рэдакцыі «Настаўніцкай газеты», у 1947—80 малодшы, затым старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР.

Друкавацца пачала ў 1950. Удзельнічала ў выданні збораў твораў Я. Купалы, М. Лынькова, З. Бядулі і інш. беларускіх пісьменнікаў. Займалася праблемамі тэксталогіі, выступала ў друку з артыкуламі па асобных пытаннях беларускай літаратуры.

Да 1988 жыла ў Мінску, затым з сям'ёй выехала за мяжу. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Проблема научного издания литературного наследия Янки Купалы: (Принципы установления авторского текста). Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1965.

Тэксталогія твораў Янкі Купалы: Пытанні вызначэння аўтэнтычнага тэксту. Мн., 1971. Рэц.: Золава Э. Навука, дзе няма дробязей // ЛіМ. 1972. 11 жн.; Юрэвіч У. Даследуюцца рукапісы Купалы // Маладосць. 1972. № 6; Ярош М. Даследуецца спадчына Купалы // Полымя. 1972. № 4.

1.3.

1950. Праца над рукапісамі Янкі Купалы // ЛіМ. 27 мая.

1953. «Сяброўства»: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Сяброўства. Мн., 1952] // Мін. праўда. 17 лют.

1956. З архіўных матэрыялаў пра Адама Гуруновіча // ЛіМ. 26 мая.

1957. Бібліятэка Івана Франка // ЛіМ. 29 чэрв. / Сааўт. Н. Фралова; Дакументы братніх сувязей // Там жа. 20 ліп.

1958. Новыя архіўныя матэрыялы пра Адама Гуруновіча // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 1.

1960. Невядомыя лісты Янкі Купалы // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 3.

1961. Пісьмы Якуба Коласа // Полымя. № 8.

1962. Дакументы сведчаць // ЛіМ. 26 кастр.

1963. Янка Купала і царская цэнзура: (Аб устанаўленні кананічнага тэксту твораў паэта) // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 5; Да праблемы навуковага выдання літаратурнай спадчыны Янкі Купалы: Выбар асноўнага тэксту // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 2.

1969. Некаторыя пытанні беларускай тэксталогіі // Полымя. № 5.

1970. У. І. Ленін і некаторыя праблемы выдання спадчыны класікаў літаратуры // У. І. Ленін і літаратура. Мн.

1971. Таленавіты драматург, вучоны, краязнаўца // Заря. 4 вер.; Маг. праўда. 4 вер.

1975. Летапіс жыцця і творчасці Кузьмы Чорнага // Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн. Т. 8.

1977. [Прадмова] // Бядуля З. Сярэбраная табакерка. Мн.

1980. Стан і задачы купалаўскай тэксталогіі / Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн.

1.6.

Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя: Зб. тв. Мн., 1956 / Зверка тэкстаў, камент. і заўвагі.

Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 1. Вершы. Пераклады. 1904—1907. Мн., 1972 / Падрыхт. тэкстаў і камент.

Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Т. 5. Трэцяе пакаленне: Раман; Люба Лук'янская, Насцечка: Аповесці. Мн., 1974 / Падрыхт. тэкстаў і камент.

Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Т. 8. На прасторах жыцця; Адшчапенец; Дрыгва: Аповесці. Мн., 1975 / Падрыхт. тэкстаў і камент. з А. Харкевіч.

Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 6. Драматычныя творы; Паэмы; П'есы. Мн., 1975 / Падрыхт. тэкстаў і камент.

Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Т. 7. Пераклады п'ес; Публіцыстыка; Пісьмы; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1976 / Падрыхт. тэкстаў і камент.

Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Т. 8. Публіцыстыка. 1923—1944; Дзённік; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1978 / Падрыхт. тэкстаў і камент. *М.П. Барташэвіч.*

ГУРЛО АЛЕСЬ

Гурло Алесь [Аляксандр Кандратавіч; псеўд.: Л. Э х о, крыпт.: А.Г., А. Г-л о; 19(31).1.1892, мяст. Капыль Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер г. п. Капыль Мінскай вобл.— 4.2.1938, Мінск, пахаваны на Вайсковых могілках], паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў беднай сялянскай сям'і. Бацьку ў вёсцы ведалі як добрага знаўцу лекавых траў, ён лячыў імі бясплатна жывёлу. Сям'я была вялікая, але ў жыцці ёй не шанцавала: у раннім узросце паміралі дзеці ад спадчыннай хваробы — сухотаў. У маладым узросце памерла маці. Бацьку перажылі толькі двое — сын Алесь і дачка Настасся. А. Гурло вучыўся спачатку па хатах у «дарэктара», потым у Капыльскім двухкласным вучылішчы, якое скончыў у 1908. Лёс будучага паэта складваўся традыцыйна для сялянскіх дзяцей: з маленства пасвіў жывёлу, з 1908 — чорнарабочы на мясцовай лесапільні. Тут, у рабочым асяроддзі, фарміраваліся яго палітычныя погляды. У 1909 ён уступіў у рады Капыльскай арганізацыі РСДРП, праводзіў агітацыю супроць царызму сярод сялян у навакольных вёсках, выдаваў разам з сябрамі рукапісныя часопісы дэмакратычнага, рэвалюцыйнага зместу «Заря», «Голос низа», «Вольная думка». Далейшы лёс А. Гурло быў звязаны з Пецярбургам, які ён наведаў першы раз па запрашэнні земляка Х. Станілевіча, але няўдала: за тым сачыла паліцыя, таму на працу А. Гурло ўладкавацца не ўдалося. У другі раз, у 1912, з дапамогай земляка Ц. Гартнага (З. Жылуновіча) ён паступіў на завод «Вулкан». У той час А. Гурло працягваў рэвалюцыйную дзейнасць: гутарыў з рабочымі пра іх лёс, чытаў ім свае вострасацыяльныя вершы, матэрыялы з «Правды», актыўным карэспандэнтам якой стаў. З 1914 служыў на Балтыйскім флоце (на крэйсеры «Багатыр», эскадраным мінаносцы «Забіяка»). Добра зведаў, што такое вайсковая муштра. У рэдкія вольныя хвіліны пісаў вершы пра мора, нязгаснае святло маякоў, набліжэнне буры — сімвал перамен. У першую сусветную вайну ўдзельнічаў у абароне Рыжскага ўзбярэжжа, быў паранены. Лютаўскую рэвалюцыю 1917 сустрэў у Рэвелі (Таліне), дзе прыняў актыўны ўдзел у антыцарысцкіх маніфестацыях матросаў. У кастрычніку 1917 паводле загаду рэвалюцыйнага Цэнтрабалта эскадраныя мінаносцы «Забіяка», «Самсон», «Меткі» і інш. пакінулі Гельсінгфорс, а раніцай 25 кастрычніка ўзялі курс на сталіцу Расіі. Разам з іншымі рэвалюцыйна настроенымі матросамі і афіцэрамі А. Гурло браў Зімні палац, змагаўся з юнкерамі, падаўляў мяцеж эсэраў у Яраслаўлі, біў калчакаўцаў, ачышчаў ад белагвардзейцаў Паволжа. У 1919 пад Казанню яго цяжка параніла, доўга лячыўся ў шпіталях, як інвалід быў камісаваны з арміі. Да 1921 служыў у Ніжагародскім рачным порце, потым працаваў у Наркамасвеце БССР. У 1922—23 супрацоўнічаў у рэдакцыі газеты «Савецкая Беларусь», пазней — у Інбелкульце і ў Інстытуце мовы АН БССР, прымаў удзел у апрацоўцы некалькіх тэрміналагічных слоўнікаў. Самастойна падрыхтаваў і выдаў слоўнік «Тэхнічная тэрміналогія» (вып. 1, выд. 1932), куды ўвайшло 6818 тэрмінаў у перакладзе на беларускую мову. Паралельна збіраў вусную народную творчасць. Усесаюзны часопіс «Этнография» паведамляў, што А. Гурло запісаў каля 300 тэкстаў, а таксама рыхтаваў слоўнік краўцоўскай мовы мяст. Капыль і краёвы слоўнік Капыльскага раёна. Гэтыя матэрыялы загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. 25 ліпеня 1930 беспадстаўна арыштаваны, у 1931 асуджаны ўмоўна да 5 гадоў высылкі ў Самару, але потым вызвалены з-пад стражы. Памёр ад сухотаў. Рэабілітаваны ў лістападзе 1957.

Захапленне палітыкай, дзейнасцю на карысць працоўнага народа вызначыла і асноўныя матывы мастацкай творчасці А. Гурло, востра сацыяльнай, грамадзянскай, палітычна значнай, сарыентаванай на традыцыі дэмакратычнай беларускай і рускай літаратур. Літаратурным настаўнікам яго быў Я. Купала, які ўхваліў першыя творы пачынаючага аўтара, нязменна падтрымліваў, вёў з ім перапіску.

У 1907 на старонках «Нашай нівы» быў змешчаны першы верш А. Гурло — «Маці-Беларусь». Перапіска з «Нашай нівай», Я. Купалам працягвалася і ў час знаходжання А. Гурло ў Пецярбургу. Ён быў актыўным членам літаратурных аб'яднанняў «Маладняк» і «Пробліск». Пісаў пра шлях народа з цемры да святла, пра яго няскоранасць абставінам, жорсткаму лёсу. Пачаўшы з апявання цяжкай долі народа ў традыцыях Ф. Багушэвіча

і Я. Купалы («Дзе ты, доля?», «У турме» і інш.), А. Гурло ўзняўся да паказу актыўнага супрацьстаяння народа змрочным сілам у малавядомым беларускай паэзіі тэматычным пласце марыніцкай лірыкі («Мора», «Думкі маяка», «Шторм», «Заблішчалі ў цёмнай далі маякі» і інш.). У савецкі час паэт вітаў новую рэчаіснасць «песняй звонкай, песняй волі» («Загад Камуны», «Да працы», «Касьба», «Мяне сёння вецер...» і інш.). Плённымі былі яго пошукі і ў жанры медытатыўнай, філасофскай лірыкі («Змаганне за жыццё», «Часта мне гавораць»). У паэзіі А. Гурло пераадолены натуралістычная прыземленасць, тэматычная аднабаковасць. Яго творчасць — яркае сведчанне плённасці наследавання савецкай літаратурай традыцый літаратуры дарэвалюцыйнай. Пераклаў на беларускую мову шэраг твораў рускіх, украінскіх пісьменнікаў. Кампазітары Э. Казакоў, А. Стэповіч, М. Хаўхляцаў, Я. Цікоцкі напісалі на вершы А. Гурло песні.

М. І. Мішчанчук.

Бібліяграфія

1.1.

Межы: Выбр. вершы. Мн., 1929. Рэц.: Р. Г. // Сав. Бел. 1929. 8 вер.

Выбр. тв. Мн., 1950. Рэц.: Адамовіч А. Выбраныя вершы Алеся Гурло // ЛіМ. 1950. 2 снеж.; Есакоў А. Выбраныя вершы Алеся Гурло // Полымя. 1950. № 10; Касілоўскі Д. Выбраныя творы Алеся Гурло: (Аб аднаім. зб. вершаў) // Наст. газ. 1950. 8 чэрв.

Вершы. Мн., 1972. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Барвёнак: Вершы. Мн., 1924.

Спатканні: Вершы. Мн., 1925. Рэц.: Ц. Р. // Сав. Бел. 1925. 6 снеж.

Сузор'і: Вершы. Мн., 1926. (Кніжніца «Маладняк»). Рэц.: Шчасны Я. // Маладняк. 1926. № 4.

Зорнасць: Вершы. Мн., 1927. Рэц.: Крывіч М. // Полымя. 1928. № 3; Цвяткоў Л. // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 5.

Нашы птушкі. Мн., 1947; 2 выд. Мн., 1952.

Вершы. Мн., 1953.

Нашы птушкі: Вершы. Мн., 1974.

1.3.

1907. Маці-Беларусь: [Верш] // Н. н. 21 чэрв.

1909. Ласун: Апавяданне // Н. н. 17 снеж.

1910. Капыль, Мінск. губ. Слуцк. пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 1 студз.; Ахвяра: Апавяданне // Там жа. 14 студз.; Вясна: Апавяданне // Там жа. 11 сак.; Памяці С. Палуяна // Там жа. 13 мая; Восень: Апавяданне // Там жа. 16 вер.

1911. Ахвяра: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня; М. Капыль: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 27 студз.; Хрыстос уваскрос!: Апавяданне // Там жа. 7 крас.; М. Капыль: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 25 жн.; Пень: Казка // Там жа. 27 кастр.; Як яснае сонца свяці, «Наша Ніва»: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1912. Ласун: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Вечар: [Верш] // Зборнік «Нашай нівы». № 2; «Індыка бачыў, кум?»: [Верш] // Крапіва / Пад крыпт. А. Г.; Кірмаш капыльскі: [Верш] // Н. н. 16 лют.; «Ой, як добра мне з табой...»: [Верш] // Там жа. 31 мая; Вечар: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Мой шлях: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; На гадаўшчыну «Нашай ніве» 1906—1912 г.: [Цыкл чатырохрадкоўяў] // Там жа. 16 ліст.

1913. Пень: [Апавяданне] // Беларускі каляндар «Нашай Нівы» на 1913 год. Вільня; Сяўцу; Роднаму краю; «Пад шум лясоў...»; Мая песня; Не пытай; Маё жыццё; Не тужы; Песня; Вясна; Летняя раніца; Раніцай; З выраю; Над рэчкай; «Не пануйце у хаце...»; Пастушок; «І я, на пень прысеўшы ціха...»; Поўдзень пры жніве; Зімовы час; Хмары на небе; Восень: [Вершы] // Маладая Бел. Сер. 1. Сш. 3; Віхор: [Верш] // Н. н. 25 студз.; Беларускае ігрышча ў Пецярбурзе // Там жа. 20 лют.; Світанне: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; Не гасіце агнёў: [Верш] // Там жа. 12 вер.

1914. Світанне; Віхор: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Да дзіцяці: [Верш] // Лучынка. № 4; «Я не раз у дрэнны час...»: [Верш] // Н. н. 24 студз.

1915. На моры: [Верш] // Н. н. 12 чэрв.

1916. Вечар: [Верш] // Беларускі каляндар на 1916 год. Вільня.

1917. Першы спеў: [Верш] // Гоман. 8 чэрв.

1918. Чайка: [Верш] // Дзянніца. 23 сак.

1919. Да Нёмана: [Верш] // Бел. жыццё. 18 ліп.; Як жыццё: Малюнак з жыцця: [Апавяданне] // Бел. думка. 31 мая.

1921. Песня волі: [Верш] // Бел. вед. 20 снеж.; Сав. Бел. 17 ліст.; Ня добрыя лекі // Сав. Бел. 11 лют.; Прывітанне: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; З чужыны: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; Чыгунка: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Святанне: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Зара волі: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 г.: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Братом: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Каваль; Вялікі час; Да працы!: [Вершы] // Там жа. 16 ліст.; Воля; Да новага жыцця: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.; Да роднага краю: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Бацькаўшчыне: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1922. Нашы птушкі: [Верш] // Зоркі. № 1; У жыццёвай кузні; На працу; У зорную ноч: [Вершы] // Полымя. № 1; Новаму году: [Верш] // Сав. Бел. № 1; З песняў працы: [Цыкл вершаў] // Там жа. 12 студз.; 9 студзеня 1905 г.: [Верш] // Там жа. 22 студз.; Барацьбіту: (Памяці А. Бурбіса): [Верш] // Там жа. № 63; Песні вясне: Думкі аб вясне; Да вясны ўжо недалёка; На прадвесні; Вясна ідзе; Пара вясны; Прыход вясны; Ужо вясна; Першая кветка; Веснавое; На полі вясной; Вясна; Май: [Вершы] // Там жа. № 75; Вясна: [Верш] // Там жа. № 77; 1-га мая: [Верш] // Там жа. 1 мая; Вольнае слова: [Верш] // Там жа. № 95; «Савецкай Беларусі» ў дзень 2000 нумару: [Верш] // Там жа. № 108; Песні лета; Летняя раніца; Лета; Летам на полі; Дары лета; Касе; Касьба; Канец касьбы; Жняя; Час жніва; Жніво; Дажынкі: [Вершы] // Там жа. № 169; Завод: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Беларускаму універсітэту: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; 25-га Кастрычніка 1917-а году: (Успаміны) // Там жа. № 247.

1923. Мая песня; Вясна ідзе; З выраю; Віхор; Клён; Да мора; Мора; Сяўцу; Аратаму; Жніво; Думка рабочага; Каваль; У жыццёвай кузні: [Вершы] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Мой край: [Верш] // Полымя. № 2; Раніца; На моры; У дарозе: [Вершы] // Там жа. № 3—4; Надыход лета: [Верш] // Там жа. № 5—6; Пры рабоце; Гімн барацьбіцкі: [Вершы] // Там жа. № 7—8; Загад камуны; Вясна; Надзея; Вясной; Думкі: [Вершы] // Сав. Бел. 29 сак.; Мінулае і сучаснае 1-га Мая // Там жа. 1 мая; Самалёт: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Песняру-змаганцу: (З. Жылуновічу): [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Жыццё батальёну сувязі // Там жа. № 211.

1924. Не гасіце агнёў; «З песняй звонкай, з песняй волі...»; Завод; Думкі рабочага; Сяўцу; Вольнае слова; На шляху адраджэння; Думкі; Самалёт; Мой край; Мая песня; Віхор; У дарозе; Над рэчкай; На моры; Вечар над морам; Надзея; Світанне; Песня; Мары кахання: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.; На смерць Леніна; Будова; Жаданні; «Маю душу поўняць чары...»: [Вершы] // Полымя. № 1; К. Каліноўскі: [Верш] // Там жа. № 2; З цыкла «Рэвалюцыя»: Буралом; У жалезных званах: [Вершы] // Там жа. № 4; Горад: [Верш] // Радавая рунь. № 2; «Савецкай Беларусі»: [Верш] // Сав. Бел. 5 студз.; 9-га студзеня: [Верш] // Там жа. 22 студз.

1925. У гучны акорды свабодных народаў...: [Урывак з верша] // Беларускі гаспадарскі каляндар на

1926 год. Вільня; Сялянцы: [Верш] // Бел. работніца і сялянка. № 3; Сялянка-студэнтка: [Верш] // Там жа. № 5; Першае мая: [Верш] // Там жа. № 6; Гімн піянераў: [Верш] // Бел. піянер. № 3; 9-га студзеня: [Верш] // Там жа. № 11; У. Ігнатоўскаму: [Верш] // Маладняк. № 6; Развітанне: [Верш] // Там жа. № 9; Веснавое: [Верш] // Маладняк Калінінішчыны. № 2; Вось мая...; Кастрычнік: [Вершы] // Малады араты. № 13; Мяне сёння вецер не злуе...: [Верш] // Полымя. № 1; Нам шмат вякоў: Верш з цыкла «Рэвалюцыя» // Там жа. № 2; Да гусляў; Песня малатоў: [Вершы] // Там жа. № 3; З цыкла «Рэвалюцыя»: Нам шмат вякоў; Маладняку: [Вершы] // Там жа. № 5; Асеннія чары; Песні зурновыя; Праплыў я шмат: [Вершы] // Там жа. № 7; Памятай...; Ну, засмейся...: [Вершы] // Там жа. № 8; На родных шляхах; «Калі адчуць ты песню хочаш...»: [Вершы] // Трыбуна иск-ва. № 7; У заводзе: [Верш] // Звязда. 22 сак.; Часта мне гавораць...: [Верш] // Там жа. 5 крас.; Сэрца стукае: [Верш] // Там жа. № 252; Асеннія настроі...: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Званы працы; Каваль; Ткачыха; Думкі рабочага; Завод; У жыццёвай кузні; Раніца; Думкі; Люблю я фабрык пераклічку: [Вершы са зб. паэзіі «Барвёнак»] // Іскра. 20 чэрв.; 1925: [Верш] // Сав. Бел. 1 студз.; Ленін: [Верш] // Там жа. 18 студз.; Крывавы дзень: [Верш] // Там жа. 21 студз.; Парыжская камуна: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Я вынес...: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Я ўспомніў...: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Нешта стукае; Мая Мекка: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; Я вынес...: [Верш] // Соха и молот. 10 апр.

1926. Вольнае слова; Эх, бары...: [Вершы] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня; На смерць С. Ясеніна: [Верш] // Маладняк. № 2; З цыкла «Бацькаўшчына»: [Верш] // Там жа. № 4; Зазвінелі касамі; Начныя мары: [Вершы] // Там жа. № 5; «Заблішчалі агністыя зоры...»; «Сонца закручвае косы...»: [Вершы] // Там жа. № 6; З цыкла «Бацькаўшчына»: [Вершы] // Там жа. № 7—8; «Далёкае паўстала прад вачыма...»; У лесе: [Вершы] // Там жа. № 9; «Хіба ў зіме прыгажосці няма...»; Эх, бары...: [Вершы] // Полымя. № 1; «Ну, чым вінаваты я...»; «Звон маіх песняў, звіні!..»: [Вершы] // Там жа. № 2; Начное; Звон маіх песняў, звіні!..; Месяц і зоры і снег...: [Вершы] // Там жа. № 3; Веснавое; Як мілы мне; Нешта хіліць: [Вершы] // Там жа. № 4; Да музы; На Сожы: [Вершы] // Там жа. № 5; «Бязмежна-радасны прастор!..»; «Ой, прыйдзі ты, прыйдзі да мяне...»; «Распусцілася рана вярба...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Купальскія агні; «Прыгожы стан, вачэй аздоба...»: [Вершы] // Там жа. № 7; На радзіме: [Верш] // Там жа. № 8; Песня гасне, мусіць: [Рэц. на кн.: Д у д а р А. І залацісцей і сталёвей. Мн., 1926] // Чырв. сейбіт. № 3 / Пад крыпт. А. Г. Аўт. спрэчнае; Чырвоная конніца: [Верш] // Бел. вёска. 23 лют.; Крывавы дзень: [Верш] // Наш працаўнік. 21 студз.; Чырвоная варта: [Верш] // Там жа. 21 лют.; На барыкадах: [Верш] // Сав. Бел. 17 студз.; Ленін: [Верш] // Там жа. 21 студз.; Тых думак плыні...: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1927. Мой край: [Верш] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Вольнае слова; Эх, бары...: [Вершы] // Беларускі народны каляндар. Вільня; Чым жа, чым?..: [Верш] // Маладняк. № 1; «З жыццем позна я справіў заручыны...»: [Верш] // Там жа. № 2; Ідылія: [Верш] // Там жа. № 4; Ноччу марознаю: [Верш] // Там жа. № 5; «Для цябе я быў нязнаным...»: [Верш] // Там жа. № 7—8; Ад Лютага да Кастрычніка: (З успамінаў удзельніка) // Там жа. № 10; Восень; «Абнімаецца вецер з бярозай...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Чырвоная варта: [Верш] // Світанне: Дад да газ. «Чырв. Полаччына». № 4; 9 студзеня: [Верш] // Бел. вёска. 9 студз.; Дзесятаму з'езду: [Верш] // Сав. Бел. 7 студз.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; «Савецкай Беларусі» ў дзень 2000 нумару: [Верш] // Там жа. 15 мая; Успаміннае: [Цыкл вершаў] // Там жа. 7 ліст.; 8-му з'езду Саветаў БССР: [Верш] // Чырв. краіна. 10 крас.

1928. Мой край: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; З роднай нівы. Вільня; Вольнае слова; Не гасіце агнёў; Завод; Б.С.С.Р; У жыццёвай кузні; Загад камуны; Думкі рабочага; Надзея; Беларуская сялянка; Над рэчкай: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; Да сустрэчы: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 8; Цішка Гартны: Успаміны // Там жа. № 20; [Рэц. на кн.: Д у д а р А. Марсельеза. Мн., 1927] // Маладняк. № 5 / Пад крыпт. А. Г. Аўт. спрэчнае; У ёй пазнаў я сваю краіну: [Верш] // Чырв. крача. № 4.

1929. Пень: [Апавяданне] // Беларускі каляндар на 1929 год. Вільня; Аб некаторых момантах працы Вячэрняга рабфака // Ленін. шляхам. № 3; У ёй пазнаў я сваю краіну: [Верш] // Чырв. краіна. № 4; Случчыне: [Верш] // Сав. Бел. 13 студз.; Аўтабіяграфічнае: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1930. Асенні досвітак: [Верш] // Чырв. Бел. № 1; Шляхі шырокія: [Верш]; Аўтабіяграфія // Сав. Беларусь. 5 студз.

1931. Эх бы ў поле...: [Верш] // На пераломе. Вільня. 27 чэрв.

1933. Да гусляў: [Верш] // Летапіс ТБШ. № 1; «Жыву і хочацца больш жыць...»: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2—3; «Мне не пазнаць таго кута...»: [Верш] // Там жа. № 8—9; Барыкады: [Верш] // Там жа. № 11; Вітанне табе!; Не хачу адставаць; На парозе другой пяцігодкі: [Вершы] // Чырв. Бел. № 1.

1934. Зіма: [Верш] // Іскры Ільіча. № 12.

1935. Барыкады: [Верш] // Атака. Альманах 1. Мн.; Вольнае слова; Эх, бары...: [Вершы] // Беларускі народнагаспадарчы каляндар на 1935 год. Вільня; Песні радасці: [Верш] // За пралет. навуку. 1 снеж.; Мінск: [Верш] // ЛіМ. 2 лют.; Вялікая гадавіна: [Верш] // Там жа. 11 ліп.

1936. Даўно мінула: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 11; Зіма ў Крыму; Маўзалей; Летні парад; Распяванне пладоў: [Вершы] // Там жа. № 11.

1937. Мой дар краіне; Я слаўлю: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 1; А. С. Пушкіну: [Верш] // Там жа. № 2; Асенні дзень; Наша касьба; Беларусі Савецкай: [Вершы] // Там жа. № 3; Нядоўга цешыўся я морам: [Верш] // Там жа. № 4; Ленінград: [Верш] // Там жа. № 9—10; Мой голас: [Верш] // ЛіМ. 27 кастр.; Наркому Варашылаву: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1938. Заснежыў снежань: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Першы снег; На лыжах: [Вершы] // Там жа. № 2; Мне хочацца бліжэй да мора; Першы снег: [Вершы] // ЛіМ. 6 лют.;

1939. Кастрычнік: [Верш] // Піянер Бел. 7 ліст.

1949. У жыццёвай кузні; Клён; Усё шыраць дні; Успамінанне: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.

1954. Памяці Шаўчэнкі: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.

1958. На смерць Леніна: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.

1961. Не гасіце агнёў; Вечар; Восень; Заблішчалі ў цёмнай далі маякі; Мой край; Завод; У жыццёвай кузні; Мае надзеі; Мяне сёння вецер...; Родныя гоні: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1; Мой край; Беларусі; Касьба; Жніўная; Бары; Салавей заліўся ўдала: [Вершы[// Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.

1962. Мой край: [Верш] // Гомел. праўда. 6 ліп.; Родныя гоні: [Верш] // Ніва. 26 жн.

1963. Мой край; Нёман; Бары. Над рэчкай: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1964. Мой край: [Верш] // Ніва. 2 жн.

1965. Ласун; Ахвяра; Вясна; Восень; Пень: [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1966. Аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.; Мой край; Нашы птушкі: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1967. Вечар; Віхор; Світанне; Не гасіце агнёў: «Я не раз у дрэнны час...»; Заблішчалі ў цёмнай далі маякі; [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

1968. Мой край; Нёман; Бары: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Мой край: [Верш] // Гомел. праўда. 6 ліп.

1970. Нашы птушкі: [Верш] // Крынічка. Мн.; Мой край: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.

1976. Барыкады: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.

1978. Ні кроку з дарогі: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1979. Вера ў лепшую долю: [Верш «Сяўцу»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1980. Ні кроку з дарогі: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1983. Нашы птушкі: [Верш] // Вяснянка. Мн.

1984. Цішка Гартны // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.

1.4.

Гладкоў Т. Галаваногі чалавек: Апавяданні / З рус. Мн., 1930.

Камсамол на фронце бязбожжа: (Як весці камсамолу антырэлігійную прапаганду) / З рус. Мн., 1930.

Акульшын Р. Па-новаму: Калгасныя нарысы для дзяцей / З рус Мн., 1931.

Мілюцін І. Барацьба на аграрным фронце і рэканструкцыя сельскай гаспадаркі / З рус. Мн., 1931.

Русін. У баявой групе камсамольцаў / З рус. Мн., 1932.

Стаўскі У. Станіца: Кубанскія нарысы. Кн. 1 / З рус. Мн., 1932.

Аўдзеенка А. Я люблю: Раман / З рус. Мн., 1935.

1911. Шаўчэнка Т. [Вершаваныя цытаты ў арт.: Бульба А. Памяці Тараса Шаўчэнкі] / З укр. // Н. н. 24 лют.

1927. Сенчанка І. З запісак: Апавяданне / З укр. // Маладняк. № 9.

1936. Казін В. «Бацька мой — стары вадаправодчык...»; Рабочы май; Муляр (В. Александроўскаму); Садоф'еў І. У заводзе; Паўстанне; Беспашчадны П. Апавяданне пра шахцёрскую зямлянку: [Вершы] З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.

1937. Руставелі Ш. Віцязь у тыгравай шкуры: Уступ / З груз. // Полымя рэвалюцыі. № 12.

1938. Руставелі Ш. Віцязь у тыгравай скуры: Урыўкі / З груз. // Калоссе. № 2.

1.5.

На армянскую мову. Клён: [Верш] / Пер. М. Саргсян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На мангольскую мову. Галыг буу унтраа!..; Агч модон: [Вершы] / Орч. Д. Гомбожав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На польскую мову. Nasze ptaki / Tł. B. Oszerow. Mn., 1978.

Switanie / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978.

На рускую мову. Наши птицы / Пер. В. Тарас. Мн., 1968.

Крестьянка-студентка: [Верш] / Пер. Д. Выгодский // Альманах белорусской литературы. Л., 1929; Над рекой; В дороге; «Далеко во тьме блеснули огоньки...»; Песня молотов; Зачем лукавить...; Мой ответ; «Мысли голубями реют на просторе...»; «Нынче вьюга страхом лоб мой не нахмурит...»; Якубу Коласу: (К 20-летию его литературной деятельности); Мне снится: [Вершы] / Пер. Л. Пеньковский // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930; Полдень на жатве; Сеятелю / Пер. Л. Хаустов; В кузнице жизни / Пер. Л. Друскин; Заблестели в темной дали маяки; На море / Пер. Н. Браун; Флаги на реях / Пер. В. Азаров; Клен; Косьба / Пер. Г. Семенов; За днями дни ведут свой бег / Пер. Н. Браун; Родные нивы; Где порыв твой, море / Пер. В. Азаров: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Не гасите огней!.. / Пер. В. Цвелев; Полдень на жатве; Сеятелю / Пер. Л. Хаустов; Заблестели в темной дали маяки / Пер. Н. Браун; Клен / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952. Рэц.: Чывіліхін А. Анталогія беларускай паэзіі // Гомел. праўда. 1953. 10 лют.; Воспоминание: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Не гасите огней!.. / Пер. В. Цвелев; Сеятелю / Пер. Л. Хаустов; Заблестели в темной дали маяки... / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Поэзия народов СССР. XIX — начало XX века. М., 1977; «Не гасите огней!..»; Мавзолей: [Вершы] / Пер. А. Бычковский // Неман. 1977. № 12; Воспоминание: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Кислик. Н. Спелый бор. Мн., 1982; Сеятелю: [Верш] / Пер. Л. Хаустов // Родина. Ижевск, 1982.

На татарскую мову. Урэньге: [Верш] / З. Нури тэрж. // Белорус шагыйрьлэре. Казан, 1968.

На ўкраінскую мову. Іду межею: [Верш] / Пер. І. Кулик // Молодняк. 1928. № 7—8; Розсипа розмірно; В. Дубовці та А. Вольному; Іду межею: [Вершы] / Пер. І. Кулик // Нова Білорусь. К., 1929; Мій край; В кузні життя; Думки; Мої сподівання; Рідні гони: [Вершы] / Пер. Ю. Петренко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Наші птахи: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Лісова колиска. К., 1979.

На чэшскую мову. Zápasníkovi: C. Hartnému /Přel. F. T. [ichý] // Reflektor. 1929. Č. 5; Zápasníkovi: C. Hartnému; Běloruská selka; Na moži; Žnečka; Zivotní zápas; Město: [Вершы] / Přel. F. Tichú // Slovanský přehled. 1938. Č. 10.

2.3.

На беларускай мове. А. К. Гурло // Германовіч І. Беларускія мовазнаўцы. Мн., 1985; Агіевіч У. Алесь Гурло // Агіевіч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954; Агіевіч У., Кудраўцаў І. Алесь Гурло // Выбр. тв. Мн., 1950; Александровіч С. Ён штурмаваў зімні // ЛіМ. 1972. 18 лют.; Яго ж. Лірычнае хваляванне // Гурло А. Вершы. Мн., 1972; Алесь Гурло // Полымя. 1925. № 3; Алесь Гурло: Наш каляндар // Голас Радзімы. 1962. № 9; Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 88—89; Яго ж. Тарас Шаўчэнка і Беларусь. Мн., 1969. С. 62—63; Яго ж. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., 1959. С. 128; Бабарэка А. «Звініць сэрца жарам»: (Контуры творчага шляху А. Гурло) // Сав. Бел. 1925. 22 сак.; Базарэвіч М. Сэрцам маладым: Да 90-годдзя з дня нараджэння А. Гурло // Віцеб. рабочы. 1982. 30 студз.; Барычэўскі А. Алесь Гурло: Да 20-годдзя яго літаратурнай дзейнасці // Сав. Бел. 1929. 29 снеж.; Бядуля З. Алесь Гурло // Звязда. 1925. 22 сак.; Яго ж. Да 15-годдзя літаратурнай творчасці Алеся Гурло // Трибуна иск-ва. 1925. № 7; Сав. Бел. 1925. 22 сак.; Гарэцкі М. Гурло А. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; Яго ж. Паслякастрычніцкі перыяд // Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры. 4 выд. Мн., 1926. С. 229—230; Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 398—399; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 275—276; Гурло // Бел. жыццё. 1920. 18 сак.; Гурло Алесь: Да 70-годдзя з дня нараджэння // Голас Радзімы. 1962. № 9; Гурыновіч У. Матрос рэвалюцыі // Мін. праўда. 1985. 9 студз.; Яго ж. Пясняр рэвалюцыі: Да 90-годдзя з дня нар. Гурло А. // ЛіМ. 1982. 29 студз.; Даль. 20-гадовы юбілей А. Гурло // Сав. Бел. 1929. № 299; Дарожны С. Б'ецца ў шыбіны вецер // Чырв. змена. 1930. 11 лют.; 20-годдзе літаратурнай дзейнасці Алеся Гурло // Сав. Бел. 1929. 29 снеж.; Жылуновіч З. [Гартны Ц.]. У надзеях над прасторамі: (Жыццё і творчасць Алеся Гурло) // Жылуновіч З. Узгоркі і нізіны. Мн., 1925. С. 186—223; Звонак А. З глыбінь народнага жыцця // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973. С. 39—43; Яго ж. Паэт, рэвалюцыянер, рамантык: 75 год з дня нараджэння Алеся Гурло // ЛіМ. 1967. 31 студз.; Кажамякін Ц. Жадаў ён шчасця людзям: 70-годдзе з дня нараджэння А. Гурло // Гомел. праўда. 1962. 20 студз.; Каплан А. Маладняковец Алесь Гурло: // Соха и молот. 1925. 10 апр.; Кудраўцаў І. Алесь Гурло: (Да 11-годдзя з дня смерці) // ЛіМ. 1949. 5 лют.; Ластаўка П. Аляксандр Гурло // Шлях моладзі. 1938. № 22; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2. С. 429—434; [Некралог] // ЛіМ. 1938. 6 лют.; Ніч. Да 15-годдзя літаратурнай творчасці Алеся Гурло // Сав. Бел. 1924. 8 кастр.; Няхай Р. Дарогай жыцця: (Да 15-годдзя з дня смерці Алеся Гурло) // ЛіМ. 1953. 7 лют.; Памёр паэт Алесь Гурло // Рэха (Парыж). 1938. № 2; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Піятуховіч М. Творчы шлях Алеся Гурло // Полымя. 1930. № 1; Пуроўскі К. Даўняе, але незабыўнае: Успаміны // Там жа. 1962. № 12; Пясняр Кастрычніка //

Беларусь. 1972. № 1; Песняру Алесю Гурло: [Віншаванне] // Сав. Бел. 1925. 22 сак.; 15-гадовы юбілей А. Гурло: Прывітанні // Там жа. 1925. 22 сак.; 15 год працы на ніве беларускай літаратуры // Бел. вёска. 1925. 25 сак.; С. Ф. Дваццацігадовы юбілей літаратурнай дзейнасці Алеся Гурло // Чырв. Бел. 1930. № 1; Семяновіч А. Беларуская драматургія. Мн., 1961. С. 222—224; Яго ж. Малавядомыя творы беларускай драматургіі // Полымя. 1960. № 9; Хведаровіч М. Паэт-барацьбіт // ЛіМ. 1977. 28 студз.; Яго ж. Пясняр Кастрычніка // Дзень паэзіі — 67. Мн., 1967; Яго ж. Светлыя мары паэта // Беларусь. 1962. № 3; Яго ж. Шлях паэта: [Успаміны] // Полымя. 1958. № 8; Яго ж. Шлях паэта // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. Мн., 1977. С. 64—86; Чарнушэвіч Н. Алесь Гурло, як паэт і грамадзянін: (Да 15-гадовага юбілею яго літаратурнай дзейнасці) // Маладняк. 1925. № 6; Яго ж. Сацыяльныя матывы творчасці Алеся Гурло // Сав. Бел. 1925. 22 сак.; Шубовіч Я. Алесь Гурло // Калоссе. 1938. № 2; Шукліна Н., Кабаковіч А., Шпакоўскі І. Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 50, 67; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 16—17.

На польскай мове. Aleś Hurło // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы Мн., 1977. С. 505; Клейнборт Л. Алесь Гурло // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Садовский Е. Один из первых рабкоров «Правды» // Сов. Бел. 1968. 17 дек.; Синенко Г. «...Создавать искусство» // Неман. 1983. № 6.

На чэшскай мове. Tichý F. Pozn. Aleś Hurlo... // Slovanský přehled. 1938. Č. 10.

2.4.

На беларускай мове. Вольны А. Алесю Гурло: [Верш] // Сав. Бел. 1925. 22 сак.; Трус П. Прысвячаецца А. Гурло: [Верш] // Звязда. 1925. 22 сак.; Хведаровіч М. Ні кроку з дарогі: [Верш] // Сав. Бел. 1930. 5 студз.; Чарнышэвіч Х. Быў вечар румяны... Ахв. А. Гурло: [Верш] // Бел. звон. 1922. 4 ліп.; Ясакар [Бядуля З.] Алесю Гурло: [Верш] // Звязда. 1925. 22 сак.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 176, 177; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 55, спр. 1—19.

З. У. Драздова.

ГУРСКАЯ АЛЕНА

Гурская Алена Сяргееўна (дзявочае прозвішча Стрыгельская; 21.2.1950, пас. Цялякава Уздзенскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1982).

Нарадзілася ў сям'і служачых. Бацька і маці працавалі бухгалтарамі. Пасля заканчэння Цялякаўскай СШ (1967) паступіла на філалагічны факультэт БДУ (скончыла ў 1972). Вялікі ўплыў на выбар прафесіі і фарміраванне жыццёвых прынцыпаў А. Гурскай аказала настаўніца рускай мовы і літаратуры Л. І. Прашковіч. Закончыла аспірантуру пры Інстытуце літаратуры АН БССР (1976). Працавала карэктарам у выдавецтве «Навука і тэхніка», бібліятэкарам Дзяржаўнай бібліятэкі БССР. З 1974 у Інстытуце літаратуры АН БССР: старшы лабарант, малодшы, старшы навуковы супрацоўнік. З 1992 дацэнт кафедры беларускай літаратуры Мінскага педінстытута.

Даследуе праблемы развіцця сучаснай беларускай паэзіі, займаецца пытаннямі паэтыкі. Шмат гадоў аддала рабоце над «Хронікай літаратурнага жыцця БССР», падрыхтоўцы біябібліяграфічнага слоўніка «Беларускія пісьменнікі».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Художественные искания современной белорусской лирики. Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1982.

Адказнасць перад часам: Нарыс творчасці К. Кірэенкі. Мн., 1986.

1.3.

1967. Добры след // Чырв. змена. 26 вер. / Пад прозв. Л. Стрыгельская.

1975. Свабодны верш і сучасная беларуская паэзія // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1.

1980. Мастацкія пошукі лірыкі // Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн.; Гутаркі пра верш: [Рэц. на кн.: Рагойша В. Гутаркі пра верш. Мн., 1979] // Нар. асвета. № 1.

1981. Лірычны герой і мастацкае абагульненне ў паэзіі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Свет паэта // Звязда. 18 ліст.

1982. Прадмет увагі — лірыка: [Рэц. на кн.: Шпакоўскі І. Тыпізацыя ў лірыцы. Мн., 1980] // Полымя. № 5.

1983. Не завяла кветка...: [Рэц. на кн.: Буйло К. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981] // Полымя. № 6.

1984. Сувязі сэрца: [Рэц. на кн.: Арочка М. Курганне. Крэва: Драматычныя паэмы. Мн., 1982] // Полымя. № 1; «Жыць трывожна на свеце...»: [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Вера, надзея, любоў. Мн., 1983] // Там жа. № 8.

1985. Калі сонца ў зеніце: [Рэц. на кн.: Барсток М. Руплівы поўдзень. Мн., 1984] // Полымя. № 12.

1.6.

[Хроніка літ. жыцця БССР — да 50-годдзя Саюза савецкіх пісьменнікаў; 1946—1960 гг.] // Беларусь. 1984. № 8 /Скл. з Я. Саламевічам, № 9.

М. П. Барташэвіч.

ГУРСКІ ІЛЬЯ

Гурскі Ілья Данілавіч [псеўд.: Л. Бушма, Лявон Бушма, І. Даніловіч; крыпт: І. Г-кі; 14(26).4.1899, в. Замосце Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Уздзенскага р-на Мінскай вобл. —11.8.1972, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках], празаік, драматург. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1969). Член СП Беларусі з 1934.

З сялянскай сям'і. Свайго хлеба ёй хапала толькі да каляд. Бацька быў майстар на ўсе рукі — і сталяр, і каваль, і пячнік, і рымар. Але і дзецям рана даводзілася брацца за працу. У дзяцінстве І. Гурскаму вельмі падабалася ездзіць на начлег («каля агню гулялі ў «воза», расказвалі казкі, жартавалі, спявалі»). Калі скончыў Магілянскую народную школу, далей вучыцца не стаў, бо не было сродкаў. У 1914 у пошуках працы накіраваўся ў Петраград. Батрачыў у маёнтку недалёка ад станцыі Любань Мікалаеўскай чыгункі (Наўгародская губерня). У 1915—16 працаваў падсобным рабочым («мужычком») у Петраградзе на пякарні, потым качагарам на паравозе (Абухаўскі сталеліцейны завод). Усё часцей пачаў задумвацца, чаму «адны нічога не робяць і балююць, а другія працуюць і галадаюць». Без усякай сістэмы, але шмат чытаў. Двойчы чуў выступленне У. І. Леніна — на Абухаўскім заводзе перад рабочымі (май 1917) і з балкона палаца Кшасінскай (ліпень 1917). У 1917 І. Гурскі ўдзельнічаў у рэвалюцыйных падзеях у Петраградзе. У 1919 уступіў у партыю і па партыйнай мабілізацыі трапіў у Чырвоную Армію. Ваяваў на Паўднёвым фронце з Дзянікіным, на Заходнім — з палякамі, прымаў удзел у разгроме бандаў, што дзейнічалі на тэрыторыі Беларусі. Пад Растовам-на-Доне быў паранены. Пасля дэмабілізацыі (1924) працаваў у Галоўліце БССР, старшынёй Галоўрэперткома БССР, начальнікам Галоўмастацтва БССР. Уваходзіў у Рэспубліканскую камісію (тройку) па праверцы ўцалелых прыватных бібліятэк, гімназій і іншых навучальных устаноў. Адначасова вучыўся ў БДУ на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні, якое скончыў у 1932. Займаўся ў аспірантуры АН БССР (1932—35). З'яўляўся рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва» (1935—41). І. Гурскі ўдзельнік паходу ў Заходнюю Беларусь (1939, адказны сакратар газеты «Беларуская звязда» — органа Палітупраўлення Заходняга фронту). У Вялікую Айчынную вайну — адказны сакратар франтавой газеты «За Савецкую Беларусь», рэдактар газеты «За свабодную Беларусь», сатырычнага часопіса «Партызанская дубінка». Пасля вайны (1944—60) рэдагаваў часопіс «Беларусь». Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, «Знак Пашаны» і медалямі.

Першая п'еса І. Гурскага надрукавана ў 1928, а першае апавяданне — у 1934. Аўтар п'ес «Новым шляхам», «Дрыгва», «Сварка», «Качагары», «Новы горад», «Маці», «Сваты», «Валодзя Вярбіцкі», «Патрыёты», «Хлеб», «Свае людзі», якія ставіліся ў тэатрах Беларусі; кніжак апавяданняў — «Над Нёманам», «На родных гонях», «Зары насустрач», «Неспакойны характар», «У вялікай дарозе», «Родная дарога», аповесці «Лясныя салдаты» (1945), раманаў «У агні», «Вецер веку», «Чужы хлеб». Асноўная тэматыка творчасці І. Гурскага —

сцвярджэнне маладой Савецкай улады, барацьба з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Як раманіст спрошчана падыходзіў да паэзіі мінулага. У артыкулах 1930-х г. аддаў даніну вульгарнаму сацыялагізму. Імя І. Гурскага прысвоена Нёманскай школе (Уздзенскі раён), адной з вуліц у Мінску. На доме, дзе ён жыў, установлена мемарыяльная дошка.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Драматычныя творы: (1928—1934). Мн., 1936. Рэц.: Слободецкий В., Рахманчик З. Рупор врагов // Рабочий. 1937. 28 сент.

Выбр. тв. Мн., 1951. Рэц.: Герцовіч Я. Выбраныя творы Ільі Гурскага // Полымя. 1952. № 2; Жидович И. Правдивое отображение советской действительности: (Избранные произведения Ильи Гурского) // Сов. Бел. 1952. 9 янв.; Есакоў А. Выбраныя творы Ільі Гурскага // ЛіМ. 1951. 22 снеж.; Няхай Р. Выбраныя творы Ільі Гурскага // Беларусь. 1951. № 12; Царанкоў Л. На вышыні задач нашай сучаснасці // Зара. 1952. 27 крас.

1.2.

Дрыгва: П'еса. Мн., 1928.

Новым шляхам: П'еса. Мн., 1928. (Сялянскі тэатр). Рэц.: Чурылавец А. «Новым шляхам» // Чырв. змена. 1928. 5 вер.

Сварка: Дзіцячая п'еска. Мн., 1929. Рэц.: Юн // Кам. выхаванне. 1930. № 1.

Бальшавіцкая вясна: Агітп'еса. Мн., 1930.

Качагары: П'еса. Мн., 1932.

На крэсах усходніх: П'еса. Мн., 1933. Рэц.: Ром Л. П'еса І. Гурскага «На крэсах усходніх» // ЛіМ. 1934. 26 лют.

Новы горад: П'еса. Мн., 1933. Рэц.: Ляпіч Р. Некалькі заўваг аб «Новым горадзе» І. Гурскага // Заклік. 1933. № 2.

Сваты: Камедыя. Мн., 1935.

На варце: П'еса. Мн., 1938.

Лясныя салдаты: Аповесць. Мн., 1945. Рэц.: Ларчанка М. Аповесць пра народных мсціўцаў // Беларусь. 1945. № 7-8.

Над Нёманам: Апавяданні. Мн., 1945.

На родных гонях: Апавяданні. Мн., 1948. Рэц.: Карпаў У. «На родных гонях» // Беларусь. 1948. № 4.

Зары насустрач: Апавяданні. Мн., 1949. Рэц.: Новыя кнігі // Сав. селянін. 1950. 30 сак.; Пшыркоў Ю. Погляд у будучыню // Беларусь. 1950. № 3.

Хлеб: П'еса. Мн., 1949.

У агні: Раман. Мн., 1952. Рэц.: Бур'ян Б., Шкраба Р. Недасканалы раман // ЛіМ. 1953. 31 студз.; Куляшоў Ф. Аб рамане «У агні» І. Гурскага // Полымя. 1953. № 4.

Неспакойныя характары: Апавяданні. Мн., 1955. Рэц.: Жыдовіч І. // Мін. праўда. 1956. 8 студз.; Іванюк К. Для самых юных // Беларусь. 1956. № 1; Рудакоўскі В. // Полымя. 1956. № 3; Хадкевіч Т. Апавяданні аб юных патрыётах // ЛіМ. 1955. 3 вер.

У вялікай дарозе: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Шубин М. По велению сердца // Сов. Отчизна. 1959. № 4.

У агні: Раман. Перапрац. выд. Мн., 1959.

Родная дарога: Апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: Міронава В. Дарогі ў будучыню // Беларусь. 1961. № 7;

У агні: Раман. Мн., 1961. Рэц.: Шчадзей І. Героі гэтай кнігі блізкія мне // ЛіМ. 1962. 16 студз.

Вецер веку: Раман-хроніка. Мн., 1966. Рэц.: Герцовіч Я. Вецер веку — вецер рэвалюцыі // Звязда. 1966. 16 вер.; Паўловіч А. Вецер рэвалюцыі // Беларусь. 1967. № 1.

На берагах Нявы: Апавяданні. Мн., 1968. Рэц.: Янчук М. Пра сустрэчы з Леніным // Беларусь. 1969. № 4.

Чужы хлеб: Раман-памфлет. Мн., 1971. Рэц.: Герцовіч Я. Прыцэльны ўдар // Беларусь. 1972. № 2; Жыдовіч І. Адшчапенцы на чужым хлебе // Звязда. 1971. 7 вер.; Кудраўцаў І. Лёс людзей без Радзімы // Вяч. Мінск. 1971. 9 вер.; Паўловіч А. На віражах ідэалагічнай барацьбы // Наст. газ. 1972. 19 крас.

Вецер веку: Раман-хроніка ў 4 кн. Мн., 1974.

На берагах Нявы: Апавяданні. Мн., 1977.

Лясныя салдаты: Апавяданні і аповесць. Мн., 1979. (Б-ка бел. прозы).

Расцвілі вішні: Апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1926. [Рэц. на кн.: Чорны К. Пачуцці. Мн., 1926] // Сав. Бел. 10 кастр. / Пад псеўд. І. Даніловіч.

1927. «Угрунь»: [Рэц. на кн.: Александровіч А. Угрунь. Мн., 1927] // Сав. Бел. 25 вер. / Пад крыпт. І. Г-кі; Пра тэатр // Там жа. 25 снеж.

1928. Пазычым дзяржаве! // Сав. Бел. 17 лют.

1929. Пра беларускі рабочы тэатр // Сав. Бел. 3 лют.

1930. Мастацтва ў пераходны перыяд // Кам. выхаванне. № 9-10; Сав. Бел. 31 кастр.; Качагары: П'еса // Маладняк. № 1—3; Сварка: Дзіцячая п'еса ў 2-х дзеях // Піянер Бел. 14, 18 лют.; Мастацтва на вышыню нашых задач // Чырв. змена. 30 ліст.

1931. Сварка: Дзіцячая п'еса // Другая бальшавіцкая. Мн.; Класавая барацьба ў мастацтве: (Аб беларускім тэатры) // Маладняк. № 1; Качагары: [Урыўкі з п'есы] // Палес. праўда. 24 кастр.

1932. Новы горад: П'еса // Маладняк. № 2—4; XV-годдзе Кастрычніцкай рэвалюцыі і задачы фронту мастацтва // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1; На крэсах усходніх: Радыёп'еса // Напагатове. № 3; Новы горад: Урывак з п'есы // Чырв. Бел. № 13; З п'есы «Новы горад» // ЛіМ. 26 лют.; Мастацтва БССР на новым этапе // Там жа. 18 сак.; Тэатральная дыскусія — стымул шпаркага росту і поступу: Урывак з даклада на 1-ай Усебел. нарадзе дырэктараў тэатраў БССР // Там жа. 21 крас.; Пра беларускую савецкую драматургію // Там жа. 6 ліст.; Мастацтва БССР да XIV з'езду КП(б)Б // Сав. Бел. 22 студз.; Пяты год БДТ-2 // Там жа. 14 лют.; Пяць год ЯДТ БССР // Там жа. 15 мая.

1933. Драматургію — на службу пралетарскага інтэрнацыяналізму // ЛіМ. 24 сак.; Партыя кіруе мудра // Там жа. 23 крас.; Стварыць п'есу, вартую нашай эпохі: (З прамовы на драмнарадзе) // Там жа. 13 чэрв.; Паказаць бальшавіка ў літаратуры // Там жа. 26 чэрв.; Маці: Урывак з п'есы; З блакнота: Некаторыя заўвагі да ўсебел. тэанарады // Там жа. 10 снеж.; Ніякай літасці ворагу // Там жа. 31 снеж.; Ліст савецкіх пісьменнікаў-драматургаў камсамольцам Случчыны // Чырв. змена. 18 вер. / Сааўт. К. Чорны, І. Сташэўскі.

1934. Аб драматургіі: (Некаторыя заўвагі) // Драматургія. Мн.; Маці: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 3; Маці: Урывак з п'есы // Работніца і калгасніца Бел. № 18; Марына: [Апавяданне] // Звязда. 22 вер.; Рахунак бальшавіцкай МТС аплачу: Творчая справаздача // ЛіМ. 20 студз.; Некаторыя заўвагі // Там жа. 26 лют.; З запісной кніжкі // Там жа. 8 чэрв.; Праблемы драматургіі і тэатра // Там жа. 7 жн.; Першы з'езд набывае сусветнае значэнне // Там жа. 18 жн.; Першы Усесаюзны з'езд пісьменнікаў і задачы камуністаў-літаратараў // Там жа. 31 кастр.; Вышыні шчасця: Апавяданне // Там жа. 30 ліст.; Вялікі правадыр: Слова пісьменніка // Там жа. 12 снеж.; Слова пра М. Ф. Рафальскага // Там жа. 25 снеж.; Вышэй класавую пільнасць, таварышы пісьменнікі і мастакі!.. / Сааўт. М. Клімковіч, М. Модэль; Самадзейны тэатр і творчасць М. Блісцінава // Там жа. 31 снеж.

1935. Сваты: Камедыя // Полымя рэвалюцыі. № 4; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. № 10. Рэц.: Осіпаў // ЛіМ. 1936. 27 студз.; «Прыцэліўся ды яшчэ і павёў»: (Урывак з камедыі «Сваты») // Калгаснік Бел. 30 ліп.; Сваты: Урывак з п'есы // ЛіМ. 14 студз.; На вылазку

ворага адкажам узмацненнем класавай пільнасці // Там жа. 12 лют. / Сааўт. М. Клімковіч; На шляху развіцця // Там жа. 27 лют.; Сваты: Урывак з п'есы // Там жа. 6 крас.; Водгук на прамову тав. Сталіна // Там жа. 16 мая; Доўга жыць і працаваць на карысць радзімы // Там жа. 28 мая; Партбілет: Навела // Там жа. 11 чэрв.; Чаму ж мне не пець: Апавяданне // Там жа. 11 ліп.; Прывітанне Ізі Харыку // Там жа. 17 ліст.; Светлы бальшавіцкі розум: Слова пісьменніка // Там жа. 24 ліст.; Народнаму паэту рэспублікі Янку Купалу: [Прывітанне] // Там жа. 11 снеж. / Сааўт. М. Лынькоў, А. Александровіч.

1936. Стварыць савецкае класічнае мастацтва: Прамова на сходзе пісьменнікаў г. Мінска // ЛіМ. 7 крас.; Цяжкая страта // Там жа. 20 чэрв.

1937. Рашуча перабудаваць работу: З прамовы на сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 14 крас.; Валодзя Вярбіцкі: Урывак з п'есы // Там жа. 6—7 ліст.; Певец народа // Сов. Бел. 26 нояб. / Сааўт. З. Бядуля, П. Броўка, К. Чорны, А. Кучар.

1938. На варце: Сцэна ў адной дзеі // Полымя рэвалюцыі. № 6; Яўгенія Іванаўна Сухадольская: [Нарыс] // Бальш. Пал. 22 чэрв.; «Кацярына Жарнасек» М. Клімковіча // ЛіМ. 30 мая.

1939. Патрыёты: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 8; Народ не забудзе твайго слаўнага імя: Слова-развітанне з Э. Самуйлёнкам // ЛіМ. 15 лют.; Патрыёты: Урывак з п'есы // Там жа. 11 чэрв.; Расплата: (Апавяданне) // Там жа. 11 снеж.

1940. Абраша Міхельсон: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 2; Паўстанцы: Апавяданне // Звязда. 3 студз.; Восень прынесла вясну: Апавяданне // Піянер Бел. 11, 17 студз.; Арсеній Мінаевіч Дзядзеў: Кандыдат у дэпутаты Вярх. Савета БССР: [Нарыс] // Чырв. змена. 12 сак.; Клад: Сцэнічны твор // Там жа. 12 мая.

1941. Клад: П'еса ў адной дзеі // П'есы. Мн.

1942. Гэта толькі цвяткі...: (Маленькі фельетон) // За Сав. Бел. 22 сак. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Бяссмерце: [Апавяданне] // За сваб. Бел. 18 сак.; Чакай, дурань Кубэ...: (Маленькі фельетон) // Там жа. 4 крас. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Народ — барацьбіт // Там жа. 9 крас.; Вясна ідзе: [Апавяданне] // Там жа. 20 крас.; Не бачыць фашыстам беларускай зямлі, як сваіх вушэй // Там жа. 13 мая; Фашысты — ворагі культуры // Там жа. 16 мая; Дурань дурняў пазнаў і ў Акадэмію пазваў: (Маленькі фельетон) // Там жа. 18 жн. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Што ў галаве, тое і на языку: (Маленькі фельетон) // Там жа. 3 кастр. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Вось ён, злодзей, бандыт; Пры- 9 кастр. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Рускі размах; Нямецкая дакладнасць; Распрадажа // Партыз. дубінка. 2 жн. / Пад псеўд. Л. Бушма; Могілкі для бургамістраў; «Гітлеру капут!» // Там жа. 23 жн. / Пад псеўд. Лявон Бушма; Вось ён злодзей, бандыт; Прывітанне вам, геры, ад Якава Салаўя // Там жа. 4 кастр. / Пад псеўд. Л. Бушма; Не пераскочыўшы, не кажы гоп; Пераблытаў // Там жа. 7 ліст. / Пад псеўд. Л. Бушма.

1943. Стараста: [Апавяданне] // Беларусь. М.; Глыбокі рэйд: [Нарыс] // Моладзь Беларусі ў баях за Радзіму. М.; Пясняр свабоды // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 3; Воўчы нораў // Партыз. дубінка. № 2; Як Астап Гушча дастаў «языка» / Пад псеўд. Лявон Бушма; Каза; Курыны бунт // Там жа. № 3; Тысяча фрыцаў і адна карова // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 102.

1944. Парад мерцвякоў: Апавяданне // Беларусь. № 1; Сустрэча: [Апавяданне] // Там жа. № 2; У лазні: [Апавяданне] // Там жа. № 3; Доктар: Апавяданне // Там жа. № 6; Пчаляр // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 119; На сто першай вярсце // Там жа. № 122; Набег // Там жа. № 126.

1945. Лесавікі; У агні: [Апавяданні] // Альманах 2. Мн.; Стараста: [Апавяданне] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Дзяўчына ў шынялі: Апавяданне // Беларусь. № 1; На руінах: Апавяданне // Там жа. № 2; Сляпы музыка: Апавяданне // Там жа. № 3; Настаўнік: Апавяданне // Там жа. № 4; Вернутае жыццё: Апавяданне // Там жа. № 5; На беразе Прыпяці: Апавяданне // Там жа. № 6; На гуце: Апавяданне // Там жа. № 7-8; На родных гонях: Апавяданне // Там жа. № 9; Сям'я Белавуса: Апавяданне // Там жа. № 10; Складаны ножык: Апавяданне // Бярозка. № 6-7; Кастрычнік 1941 года // ЛіМ. 6 ліст.; Восстановим разрушенное хозяйство // Сов. Бел. 5 сент.; Семнаццаць: [Апавяданне] // Чырв. змена. 6, 9 студз.

1946. Жыў на свеце Лявон: Апавяданне // Беларусь. № 1; Свае людзі: П'еса // Там жа. № 7; Свае людзі: Урывак з п'есы // ЛіМ. 27 мая; Вучыцца марксізму-ленінізму // Там жа. 20 ліп.; Усе сілы — на службу народу: Слова пісьменніка // Там жа. 5 кастр.

1947. Сям'я Белавуса: Апавяданне // Эстрада. Мн.; Наваселле: П'еса // Беларусь. № 5.

1948. Аб чым гавораць камені: (Урывак з рамана «У агні») // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Перад бурай: Апавяданне // Беларусь. № 1; Аб чым гавораць камені: Урывак з рамана «У агні» // Там жа. № 11; Хлеб: П'еса // Полымя. № 5; Дзве сястры: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Максімка: Апавяданне // Звязда. 28 жн.; У імя жыцця: Урывак з рамана «У агні» // ЛіМ. 27 ліст.

1949. Зары насустрач: Апавяданне // Беларусь. № 9; Сымоніха: Навела // Полымя. № 4; Вясна рэспублікі // ЛіМ. 30 крас.; Пачэсная задача пісьменнікаў // Там жа. 11 чэрв.; Слова на другім з'ездзе СП БССР // Там жа. 2 ліп.

1950. Добры гаспадар: Падарожныя заметкі // Беларусь. № 11; Свае людзі: Камедыя // Полымя. № 7.

1951. Моцныя духам: Урывак з рамана «У агні» // Беларусь. № 11; Сцёпка Вярыга: Урывак з рамана «У агні» // Бярозка. № 11; Пясняр беларускай зямлі // Віцеб. рабочы. 6 лют. / Сааўт. М. Лынькоў, П. Глебка і інш.; Множыць творчыя поспехі // ЛіМ. 5 мая; Родная дарога: Апавяданне // Там жа. 28 ліп.; Для шчасця Радзімы // Там жа. 29 снеж.

1952. Сымоніха: [Апавяданне] // Мастацкае слова. Мн.; Родная дарога: [Апавяданне] // Поступ міру. Мн.; Нараджэнне героя: Апавяданне // Беларусь. № 4; Неспакойны характар: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; У агні: Раман // Полымя. № 3, 4; Жывы паміж жывых // ЛіМ. 1 сак.; Людзі асобага складу: [Рэц. на кн.: К а з л о ў В. Людзі асобага складу. Мн., 1952] // Там жа. 24 мая; Да светлай явы камунізма // Мін. праўда. 6 ліст.; Перад бурай: [Апавяданне] // Піянер. Бел. 17, 24 студз.; В красе и цвете родная Белорусь // Сов. Бел. 5 окт.

1953. Кветка шчасця: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11.

1954. Ганульчына гора: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; У вялікай дарозе: Апавяданне // Беларусь. № 5; Расцвілі вішні: Апавяданне // Там жа. № 8; Адвечная песня: Апавяданне // Бярозка. № 12; Вясна пачыналася: Апавяданне // Полымя. № 6; Веснавымі днямі: Апавяданне // Там жа. № 11; Кветка шчасця: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11.

1955. Свежы ветрык: Апавяданне // Беларусь. № 8; Летняй ноччу: Апавяданне // Там жа. № 10; Жалейкава града: Апавяданне // Там жа. № 12; Палымянае слова // ЛіМ. 24 вер.; Свету — мір! // Мін. праўда. 9 крас.

1956. Саўка Траян: Апавяданне // Беларусь. № 3; На скрыжаванні дарог: Апавяданне // Там жа. № 4; Сталасць: Расказ рабочага // Там жа. № 5; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. № 6; Вярнуўся: Апавяданне // Там жа. № 8; Шумяць лясы зялёныя: Апавяданне // Там жа. № 9; Выдатны пісьменнік // ЛіМ. 17 сак.; Святлей за сонца // Там жа. 3 ліст.

1957. Мір хацінам: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; Мае пажаданні // ЛіМ. 27 лют.; На берагах Нявы // Там жа. 22 чэрв.; Вайна — вайне: Урывак з рамана // Там жа. 25 вер.; Зямлю — сялянам: [Урывак з рамана] // Мін. праўда. 3 ліст.; Уся ўлада Саветам!: [Урывак з рамана] // Чырв. змена. 28 вер.

1958. Перад бурай: [Апавяданне] // Між нас жыве Ленін. Мн.; У цеснай сувязі з жыццём // ЛіМ. 1 студз.

1959. Улада Саветам: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; Мір хацінам: Раман. Кніга першая // Полымя. № 1, 2; Гэтых дзён не забыць: Урывак з другой кнігі рамана «Мір хацінам» // ЛіМ. 4 ліст.; Вецер з усходу: [Урывак з 1-й кн. рамана «Мір хацінам»] // Наст. газ. 27 студз.

1960. Расказ машыніста: Апавяданне // Вясёлка.

№ 4; Праца красіць і славіць: Успаміны // Полымя. № 7; На берагах Нявы: Урывак з другой кнігі рамана // Звязда. 24 крас.; Суд ідзе: Апавяданне // Там жа. 7 кастр.; Непакороная: Урывак з рамана // Там жа. 3 ліст.; Задача вялікая і адказная: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 6 ліст.

1961. Грозныя гады: Урывак з рамана «Улада Саветам» // Беларусь. № 2; Вясна чалавецтва // Полымя. № 9; «Не выйдзе, панове!»: Урывак з другой кнігі рамана «Улада Саветам» // ЛіМ. 14 сак.; Кашынцы: [Урывак з 2-й кнігі рамана «Улада Саветам»] // Мін. праўда. 11 сак.; Абуджэнне: [Урывак з другой кнігі рамана «Улада Саветам»] // Наст. газ. 7 студз.

1962. Вялікі мастак слова // Жыццё для народа. Мн.; Ад штурму Зімняга да штурму космаса // Голас Радзімы. № 82; Сонца далонямі не закрыць // Там жа. № 83.

1963. Праца красіць і славіць // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Сяргей Галавін: Урывак з трэцяй кнігі «Народжаная бурай» // Беларусь. № 2; Алёнка: [Урывак з другой кнігі рамана «Улада Саветам»] // Бярозка. № 4; Улада Саветам: Раман. Кніга другая // Полымя. № 5; «Людзьмі звацца»: [Урывак з рамана «Вецер веку»] // Звязда. 11, 14 крас.; Жабракі духам: Урывак з трэцяй кнігі рамана «Народжаная бурай» // ЛіМ. 4 мая.

1964. Абознікі: Урывак з новага рамана // Беларусь. № 5; Народжаная бурай: Раман // Полымя. № 12; Суд ідзе: [Урывак з рамана «Радзіма»] // Звязда. 3 кастр.; Вылюдкі: Урывак з рамана // ЛіМ. 26 мая; Радзіма мая дарагая: [Урывак з рамана «Радзіма»] // Мін. праўда. 1 ліст.; Аўчарка: [Апавяданне] // Ніва. 29 ліст.

1965. Перад бурай: [Апавяданне] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; У пошуках прытулку: [Урывак з рамана «Народжаная бурай»] // Голас Радзімы. № 3.

1966. У лазні: Пародыя // Вожык у дарозе. Мн.; Перад бурай: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; У апошнім вагоне...: [Урывак з рамана «Радзіма»] // Голас Радзімы. № 12; Патрэбны краязнаўчы часопіс // ЛіМ. 9 мая / Сааўт. З. Азгур, М. Лынькоў, Я. Маўр і інш.

1967. Перад бурай: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Ярче солнца: [Успаміны] // В борьбе за Советскую власть. Мн.; Перад бурай: [Апавяданне] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Першы рэвалюцыйны: Дакументальны расказ // Беларусь. № 11; Людзі працы — соль зямлі: Апавяданне // Бярозка. № 4; Апошні банкет: [Апавяданне] // Вожык. № 9; І бог не дапамог: [Апавяданне] // Там жа. № 20.

1968. Вылюдкі: Урывак з рамана «Радзіма» // Беларусь. № 9; Выпрабаванне: Урывак з рамана «Вецер веку» // Там жа. № 12; У адным лагеры: Урывак з рамана «Радзіма» // ЛіМ. 24 мая; На берагах Нявы: Апавяданне // Піянер Бел. 19 студз.; Патрыёты: [Урывак з рамана «Радзіма»] // Чырв. змена. 24 ліст.

1969. На прыёме ў Леніна: Урывак з рамана «Вецер веку» // Жыве між нас геній. Мн.; Сонца праўды: Урывак з рамана «Вецер веку» // Беларусь. № 4; Бяссмерце: Апавяданне // Бярозка. № 1; Кацярына Пушчына: Урывак з рамана «Вецер веку» // Там жа. № 4; Расцвітуць сады: [Апавяданне] // Вожык. № 7; Чужы хлеб: Раман-памфлет // Полымя. № 12; Навальнічныя дні: [Урывак з рамана «Вецер веку»] // Вяч. Мінск. 26 крас.; Непакораная: Урывак з рамана // Звязда. 2 ліст.; Грозны дзевятнаццаты: Урывак з рамана «Вецер веку» // ЛіМ. 4 сак.; Перад бурай: [Апавяданне] // Ніва. 13 крас.

1970. Сонца праўды: З рамана-хронікі «Вецер веку» // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Вялікі вобраз натхняе // Звязда. 29 сак.; Навала: Раздзел з кнігі «Непакораная» // ЛіМ. 24 лют.;

1971. Агнявыя гады: Кніга чацвёртая рамана-хронікі «Вецер веку» // Полымя. № 12; Агітатар — пасланец партыі: [Рэц. на кн.: В і н о г о р о в Н. Посланник партии. Мн., 1970] // Вяч. Мінск. 22 крас.; Дарогу маладым // ЛіМ. 12 сак.

1972. Маёўка: [Урывак з рамана «Вецер веку»] // Вяч. Мінск. 1 мая.

1979. Перамога буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў Мінску; Устанаўленне двоеўладдзя ў Мінску: [Урыўкі з рамана-хронікі «Вецер веку»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1980. Перад бурай; Першы рэвалюцыйны: [Урыўкі з рамана] // Учиться жить по-коммунистически. Мн.

1984. Перад бурай: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.

1.4.

К а ш э ў с к і К. Будні: Камедыя ў трох дзеях / З укр. Мн., 1929.

Ч ы р к о ў А. Зямля кліча: Драма ў 4-х дзеях, 9 абразках / Вольны пер. з рус. Мн., 1930.

1951. В а н і н К. Шпачок; В а я в о д з і н У. Брацік; К у ч а р а ў А. Мяцеліца: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1953. О с і н Д. Правільны характар: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 11.

1954. Ч э х а ў А. Пасажыр 1-га класа: Апавяданне / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.; Беларусь. № 7.

1955. Г о р к і М. Казкі аб Італіі / З рус. // Беларусь. № 3.

1957. П я р м я к Я. Белая кукуруза: Казка / З рус. // Беларусь. № 6.

1971. Т в э н М. Утаймаванне веласіпеда: Апавяданне / З англ. // Твэн М. Утаймаванне веласіпеда. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Сямёніха: [Апавяданне] / Пер. С. Паязат // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На грузінскую мову. Дзед Піліп і Кастусёк: [Апавяданне] / Пер. М. Нанатшвілі // Беларускія апавяданні. Тбілісі, 1961.

На латышскую мову. Partijas bilete // Zemgales Komunists. 1954. 10. Okt.

На літоўскую мову. Semionicha: (Apsakymas) / Vert. R. Butkus // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949; Pergale. 1949. Nr 1.

На рускую мову. Весна: Пьеса / Пер. В. Глазырин. М.; Мн., 1937.

Сваты: Комедия / Пер. М. Юделевич. М.; Мн., 1937.

На страже: Пьеса. Мн., 1938.

В огне: Роман / Пер. А. Миронов. Мн., 1956. Рэц.: Ш а м ш у р П. Страницы славной эпопеи // Сов. Бел. 17 мая.

В большой дороге: Рассказы. М., 1960.

В огне: Роман / Пер. А. Миронов. Мн., 1961.

Ветер века: Роман-хроника / Пер. А. Миронов. Мн., 1968. Рэц.: Ж и д о в и ч И. Сквозь грозы — к свету // Знамя юности. 1969. 4 февр.

Чужой хлеб: Роман-памфлет / Пер. А. Тонкель. М., 1974.

Парад мертвецов: [Апавяданне] / Пер. М. Шамбадал // Беларусь. 1944. № 1; Встреча: [Апавяданне] / Пер. К. Игнатович // Там жа. № 2; Доктор: [Апавяданне] / Пер. И. Пикулев // Там жа. № 6; Девушка в шинели: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Сталин. молодежь. 1945. 31 янв.; Семёниха: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1948; Максимка: [Апавяданне] / Пер. М. Александров // Сов. Отчизна. 1954. № 3; Дед Пилип и Кастусёк: / Пер. Л. Раковский // Белорусские рассказы. Л., 1952; В большой дороге: [Апавяданне] / Пер. А. Миронов // Сов. Отчизна. 1954. № 3; Дед Пилип и Кастусёк: [Апавяданне] / Пер. М. Златогоров // Белорусские рассказы. М., 1955; Перед бурей: [Апавяданне] / Пер. М. Сергеев // Сов. Отчизна. 1957. № 2; Ветер с востока: (Отрывок из романа) / Пер. А. Миронов // Сов. Бел. 1958. 22 апр.; Ветер с востока: (Отрывок из романа «Мир хижинам») / Пер. А. Миронов // Во славу Родины. 1960. 20 марта; Ветер века: (Отрывок из одноим. романа) // Сел. газ. 1964. 15 нояб.; В «осином гнезде»: (Отрывок из романа «Ветер века») / Пер. Л. Соловей // Знамя юности. 1966. 17, 19 апр.; Народ поднялся...: (Отрывок из романа «Ветер века») / Пер. Л. Соловей // Сел. газ. 1966. 9 янв.; Накануне: (Отрывок из романа «Ветер века») / Пер. Л. Соловей // Там жа. 12 янв.; Первый революционный: (Отрывок из одноим. докум. рассказа) // Сов. Бел. 1967. 2 нояб.; Болото: (Отрывок из романа «Родина») // Сел. газ. 1969. 6 февр.; Перед бурей: [Апавяданне] / Пер. А. Остров-

скій // Белорусские рассказы. М., 1971; Солнце правды: (Отрывки из романа «Огненные годы») / Пер. Л. Соловей // Сел. газ. 1971. 21, 28, 31 дек.

На ўкраінскую мову. Чому ж мені не співати: Оповідання // Черв. шлях. 1935. № 7; Семениха; Сім'я Біловуса: [Апавяданні] / Пер. С. Скляренко // Білоруські оповідання. К., 1949; Савка Троян: [Апавяданне] / Пер. Д. Гринько // Білоруські оповідання. К., 1957.

На чувашскую мову. Семен араме: [Апавяданне] / Уйап Мишши кусарна // Белоруссй калавесем. Шупашкар, 1955.

На яўрэйскую мову. На стражы: П'еса ў адной дзеі. Мн., 1938.

На стражы: (П'еска да выбараў) // Штэрн. 1938. № 4.

1.6.

Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн., 1951 / Рэд. з інш.

Чорны К. Раманы і аповесці. Мн., 1951 / Рэд. з інш.

Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн., 1954 / Рэд.

Клімковіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1959 / Рэд. з інш.

2.1.

І. Д. Гурскі (1899—1972). Мн., 1989 / Скл. Е. Ламаносава. (Пісьменнікі-землякі).

2.2.

На беларускай мове. Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн., 1985 / Скл. М. Гурская. Рэц.: Сомаў З. // ЛіМ. 1985. 4 кастр.

2.3.

На беларускай мове. Азгур З. Тое, што помніцца...: Успаміны // Полымя. 1981. № 9; Аляксееў М. Салдат рэвалюцыі: Успаміны // Там жа. 1978. № 2; Базарэвіч М. У водбліску кастрычніцкай зары // Звязда. 1974. 26 крас.; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 235, 398; Броўка П. Такім мы яго ведалі // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1968. Т. 7; Брыль Я. Тая сустрэча // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Бэндэ Л. Творчыя задачы пралетарскай літаратуры // Маладняк. 1931. № 9; Бялевіч А. У сэрцы маім пранясу...: [Нарыс] // ЛіМ. 1977. 24 чэрв.; Вальфсон С. Некалькі слоў чытача-гледача аб драматургіі Ільі Гурскага // Драматургія. Мн., 1934; Васілевіч А. Працаўнік без стомы // Работніца і сялянка. 1969. № 4; Вітка В. З верай і шчырасцю // Вітка В. Урокі: Артыкулы, выступленні, нататкі. Мн., 1982; Яго ж. Пісьменнік, бальшавік, друг // ЛіМ. 1949. 23 крас.; Вольскі В. Чарговыя пытанні ідэйна-мастацкага росту драматургіі // Там жа. 1934. 26 ліп.; Гар., Эль., Ал. Недабудаваны горад: (П'еса Ільі Гурскага «Новы горад» у БелдзяржТРАМе) // Звязда. 1932. 9 кастр.; Герцовіч Я. Вернасць прызванню: Слова пра Ілью Гурскага // Полымя. 1969. № 4; Яго ж. Партрэт сучасніка // Там жа. 1953. № 9; Яго ж. Прыкметы часу // ЛіМ. 1955. 24 снеж.; Яго ж. Школа, сям'я, праца ў творах для дзяцей // Полымя. 1956. № 2; Грамовіч І. У сховах памяці і сэрца. Мн., 1983. С. 90—97; Гурская М. Святло далёкіх дзён: Успаміны // Полымя. 1984. № 5; Дабрынін М. Беларуская літаратура Вялікай Айчыннай вайны // Альманах 2. Мн., 1945; Жыдовіч І. Заўсёды з народам // ЛіМ. 1959. 25 крас.; Яго ж. Кастрычнікам мабілізаваны: Ілью Гурскаму — 70 год // Голас Радзімы. 1969. № 18; Звязда. 1969. 26 крас.; З высокай узнагародай! // ЛіМ. 1967. 31 кастр.; Законнікаў С., Пятрэнка М. Подых веку // Звязда. 1978. 26 студз.; І. Д. Гурскі — заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР // ЛіМ. 1969. 15 крас.; Кавалёў П. Бывай, Ілья Данілавіч! // Там жа. 1972. 18 жн.; Яго ж. След у жыцці і ў сэрцы // Там жа. 1979. 20 крас.; Калачынскі М. Рысы высакароднасці: Да 75-годдзя з дня нарадж. І. Д. Гурскага // Беларусь. 1974. № 4; Яго ж. Слова любві і смутку // Там жа. 1972. № 9; Яго ж. Чалавекалюб // ЛіМ. 1972. 18 жн.; Карпаў У. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; Кірэенка К. Пра сяброў-таварышаў // Там жа. 1980. № 3; Яго ж. Чалавек-камуніст, грамадзянін // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Клімковіч М. Ілья Гурскі // Гурскі І. Выбр. тв. Мн., 1951; Козырава Л. Рэвалюцыяй мабілізаваны // Мін. праўда. 1974. 26 крас.; Крапіва К. П'есы і вобразы // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1976. Т. 5; Кулакоўскі А. Рука друга // ЛіМ. 1984. 18 мая; Куцэнка В. Подых часу // Там жа. 1959. 4 сак.; Кучар А. У мірны час і на вайне: Да 85-годдзя з дня нараджэння Ільі Гурскага // Беларусь. 1984. № 4; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 149—150, 168—174; Лынькоў М. [Пісьмы] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Ляпіч Р. «Новы горад» у БелдзяржТРАМе // Мастацтва і рэвалюцыя. 1932. № 3—4; Яго ж. П'есы бадзёрага пралетарскага аптымізму: (Аб творчасці І. Гурскага) // Драматургія. Мн., 1934; Макаёнак А. Аб некаторых пытаннях беларускай драматургіі // Полымя. 1954. № 2; Марціновіч А. Праўдзівасць мастацкіх вобразаў // Звязда. 1979. 26 крас.; Міронаў А. Радавы партыі // Маладосць. 1969. № 4; Міско Я. Праўдзівае і надуманае: Чытачы аб літаратуры // ЛіМ. 1954. 19 чэрв.; Модэль М. Ілья Гурскі: (Партрэт) // Звязда. 1936. 3 студз.; Яго ж. На шляху творчага росту // Драматургія. Мн., 1934; Яго ж. Тэмы, сюжэты, вобразы, жанры // ЛіМ. 1935. 17 снеж.; [Некралог] // Там жа. 1972. 18 жн.; Няфёд У. Сучасная тэма ў беларускай драматургіі // Там жа. 1949. 26 сак.; Яго ж. У пошуках сучаснага канфлікту // Там жа. 1948. 9 кастр.; Няхай М. На дарогах стагоддзя: (Да 85-годдзя з дня нараджэння І. Д. Гурскага) // Звязда. 1984. 26 крас.; Памяці Ільі Гурскага // Ніва. 1973. 10 чэрв.; Панчанка П. Камуніст // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Пашкевіч Н. На шырокіх шляхах жыцця. Мн., 1965. С. 95—103; Пінхасік Д. Слова ў салдацкім шынялі: Успаміны // Полымя. 1983. № 9; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пшыркоў Ю. Нястомны працаўнік: Ілью Гурскаму — 70 гадоў // ЛіМ. 1969. 25 крас.; Рамановіч Я. Пра п'есу І. Гурскага «Маці»: Выступленне на II пленуме ССПБ // Там жа. 1934. 6 мая; Яго ж. Чалавек рэвалюцыйнага гарту: Да 75-годдзя з дня нарадж. І. Гурскага // Полымя. 1974. № 4; Русецкі А. Першы рэдактар: Да 80-годдзя з дня нарадж. І. Гурскага // Беларусь. 1979. № 4; Савіч М. Пісьменнік і яго сучаснікі // ЛіМ. 1958. 18 чэрв.; Сачанка І. Публіцыстыка беларускіх пісьменнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1977. С. 116, 152, 162—163, 207—208; Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 120—129, 143—145; Скрыган Я. Трошкі далёкіх згадак // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979; Слука А. Нясмачны, горкі, чужы... // ЛіМ. 1970. 10 крас.; Собаль В. Рэвалюцыяй загартаваны // Віцеб. рабочы. 1979. 25 крас.; Сукут Н. Душа праменіла цеплыню // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Хадкевіч Т. Малады гарт // Там жа. 1959. 25 крас.; Хведаровіч М. Вялікай дарогай жыцця // Мін. праўда. 1969. 26 крас.; Яго ж. Пісьменнік-камуніст // Хведаровіч М. Незабыўнае. Мн., 1976; Шамшур П. Усмешка камісара: Нарыс // ЛіМ. 1977. 24 чэрв.; Шарахоўскі Я. Майстэрства апавядання // Там жа. 1959. 30 кастр.; Шымук В. Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 1974. 26 крас.; Яго ж. Сустрэча з Ільёй Гурскім // Звязда. 1967. 17 ліст.

На рускай мове. Агиевич В. Над Неманом // Сов. Бел. 1945. 7 нояб.; Адамович А. Заметки о качестве // Сов. Отчизна. 1954. № 6; Азгур З. Человек уверенной поступи: [Успаміны] // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; Базаревич М. А книги остаются // Сел. газ. 1979. 26 апр.; Герцович Я. Завидная судьба: Илье Гурскому — 70 лет // Сел. газ. 1969, 26 апр.; Илье Гурскому — 70 лет // ЛГ. 1969. 2 июля; К 75-летию со дня рождения Ильи Гурского // Неман. 1974. № 4; Киселев В. Край творческий // Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985; Козырева Л. Революцией мобилизованный // Заря. 1974. 26 апр.; Кулешов Ф. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 36—37; Миронов А. Слово о старшем товарище // Сов. Бел. 1969. 26 апр.; Пашкевич Н. На эпическом

направлении. М., 1969. С. 138—145; Хведорович М. Писатель-коммунист // Неман. 1969. № 4. 2.4.

На беларускай мове. Бялевіч А. Горкія провады: [Верш] // ЛіМ. 1972. 18 жн.; Зарыцкі А. У часіну смутку: [Верш] // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1; Лужанін М. Грузавікі: [Верш] // Лужанін М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1979. Т. 1. *У. М. Ларчанка.*

ГУРЫНОВІЧ АДАМ

Гурыновіч Адам Гіляры Калікставіч [13(25).1.1869, былы фальв. Кавалі (Кавалькі) Віленскага пав. Віленскай губ., цяпер Мядзельскага р-на Мінскай вобл.— 23.1(4.2).1894, па іншых крыніцах 14(26).1.1894; 17(29).1.1894, фальв. Крыстынопаль Свянцянскага пав. Віленскай губ., цяпер Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.], паэт, фалькларыст, рэвалюцыянер. Пісаў на беларускай, польскай і рускай мовах.

Са старадаўняга небагатага шляхецкага роду татарскага паходжання (герб «Праўдзіц»), вядомага з 15—16 ст. Бацькі, Калікст Іасафатавіч і Элеанора з Сяняўскіх (паходзіла з гетманскага роду), мелі некалькі дробных фальваркаў. Спачатку сям'я жыла ў Кавалях (Кавальках), пасажным фальварку маці, дзе нарадзіліся Адам і яго старэйшы брат Юзаф. Потым пераехалі ў Крыстынопаль, які быў супольнай уласнасцю Калікста Іасафатавіча і яго брата Абдона. Тут нарадзіліся браты і сёстры Адама Ян, Станіслаў, Канстанцыя і Галена. Бацька рана памёр, пакінуўшы маладую ўдаву з шасцю дзецьмі. Вырашана было даць старэйшаму сыну Юзафу вайсковую адукацыю, а Адаму і Яну — практычную (рэальнае вучылішча). Для зручнасці ў недалёкай Вільні сям'я купіла невялікі дом у Пірамонцкім завулку, № 22 (цяпер вуліца Мельнікайце, дом захаваўся пад старым нумарам). З гэтым домам звязана пара духоўнага станаўлення А. Гурыновіча. Афіцыйныя поспехі яго ў час вучобы ў Віленскім рэальным вучылішчы (1879—87, уключаючы гадавую спецыялізацыю на механіка-тэхнічным аддзяленні дадатковага класа вучылішча) былі сярэднія, але ўжо тады А. Гурыновіч пачаў цікавіцца беларускім фальклорам, пытаннямі грамадскага жыцця, рабіць літаратурныя спробы. У 1887 ён паступіў у Тэхналагічны інстытут (Пецярбург). Стаўшы студэнтам, падобна іншым калегам-разначынцам упарта пераадольваў матэрыяльныя цяжкасці. Але неўзабаве захварэў на тыф і пасля лячэння ў гарадской бальніцы ў студзені 1888 быў вымушаны часова звольніцца з інстытута і вярнуцца на радзіму. Увосень 1888 зноў паступіў на 1-ы курс. У студэнцкія гады шмат займаўся літаратурай, у той перыяд ён напісаў свае лепшыя творы. Захапляўся А. Гурыновіч і тэхнічнымі навукамі. Паводле ўспамінаў блізкіх, «спецыяльна займаўся ўлепшаннем паравозаў і ў гэтым пытанні меў быць, як кажуць, на дарозе да важных і цікавых вымыслаў» (Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 481). Адначасова штудзіраваў працы беларускіх фалькларыстаў (І. Насовіч, П. Штэйн), на канікулах папаўняў у ваколіцах Крыстынопаля свае фальклорна-этнаграфічныя зборы. У 1890 ён пераслаў узоры сваіх запісаў у Варшаву Яну Карловічу, які быў блізкім земляком, амаль суседам па Вішневу, просячы яго парад у фальклорна-этнаграфічнай працы. Карловіч у сваю чаргу даслаў матэрыялы А. Гурыновіча ў Кракаўскую Акадэмію навук, дзе яны былі надрукаваны ў 1893 у часопісе «Zbiór wiadomości do antropologii krajowej» («Збор звестак па айчыннай антрапалогіі») і асобнай адбіткай. У той жа час А. Гурыновіч напружана працаваў над пытаннямі грамадскага жыцця, вывучаў перадавую філасофскую, у тым ліку марксісцкую, літаратуру, прымаў актыўны ўдзел у рэвалюцыйным руху, у студэнцкім «Гуртку моладзі польска-літоўска-беларускай і маларускай», які ўтварыўся ў 1889 і хутка эвалюцыяніраваў ад зямляцкай арганізацыі культурна-асветніцкага характару ў бок падпольнай антыўрадавай арганізацыі, цесна звязанай з іншымі рэвалюцыйнымі арганізацыямі Пецярбурга, сярод якіх былі і групы першых расійскіх марксістаў (у іх складзе блізкія сваякі Ф. Багушэвіча муж і жонка Г. і Ю. Радзевічы). Блізкімі таварышамі А. Гурыновіча па падпольнай рабоце былі Ю. Бурачэўскі, К. Акуліч і І. Непакайчыцкі. Як адзін з кіраўнікоў «Гуртка» ён у пісьме да сяброўкі С. Пяткевіч у Цюрых (1892) прасіў арганізаваць дастаўку для гуртка вялікай партыі рэвалюцыйнай

літаратуры на беларускай, польскай, рускай і ўкраінскай мовах, прац Маркса, Энгельса, Пляханава, Ласаля, Лібкнехта. Пісьмо было перахоплена паліцыяй, якая пачала сачыць за членамі гуртка. У 1893 А. Гурыновіч быў арыштаваны ў сваім доме ў Вільні, дзе пры вобыску знайшлі нямала забароненай літаратуры. Яго даставілі спачатку ў «будынак № 14» Віленскай цытадэлі, адкуль потым неадкладна адправілі пад вартай у Пецярбург, дзе трымалі ў доме папярэдняга зняволення, а таксама, па некаторых звестках, у Петрапаўлаўскай крэпасці. У тым жа годзе ён выпушчаны з-за хваробы і высланы пад нагляд паліцыі ў бацькоўскі фальварак Крыстынопаль, дзе неўзабаве памёр ад чорнай воспы.

Як беларускі дзеяч і паэт А. Гурыновіч сфарміраваўся пад уплывам народніцкага «Гомана» і творчасці Ф. Багушэвіча. Пэўны ўплыў на яго мелі таксама традыцыі паўстання 1863, ідэі К. Каліноўскага (сярод захопленых паліцыяй папер былі нататкі, звязаныя з паўстаннем 1863). Пад уздзеяннем марксісцкай тэорыі ў поглядах А. Гурыновіча знайшлі далейшае развіццё рэвалюцыйна-дэмакратычныя, народніцкія ідэі. Увайшоў у гісторыю роднай літаратуры як паэт-рэвалюцыянер, пясняр народнай нядолі, які заклікаў да рашучай барацьбы з панамі і самаўладствам і першы з беларускіх літаратараў звярнуўся да рабочай тэмы. Ён адзін з пачынальнікаў беларускай дзіцячай паэзіі. Каштоўным быў таксама вопыт пісьменніка ў перакладах з польскіх, рускіх, украінскіх твораў (у ліку перакладаў — блізкі паэту па духу «Вечны рэвалюцыянер» І. Франко). Магіла Гурыновіча на фамільных могілках у Крыстынопалі была разбурана ў час першай сусветнай вайны і цяпер невядома. Імем паэта названа вуліца ў Старым Мядзелі.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1921. Да Мацея Бурачка; Што ты спіш, мужычок: [Верш] // Бел. звон. 12 крас.; Вясна: [Верш] // Там жа. 8 мая; Пачатак «Панскага ігрышча»: «Ох! Ох! Умру ад смеху...»: [Верш] // Там жа. 15 мая.

1922. Да Мацея Бурачка (Ф. Багушэвіча): [Верш] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1935. З недрукаванай спадчыны Адама Гурыновіча: «Сцямнела на дворы і ціха кругом...»; Бор; Вясна; Да жніва; «Перш душылі паны...»; Каток; Рыбак: [Вершы] // Калоссе. № 1; Каток: [Верш] // Пралескі. № 8.

1950. Да Мацея Бурачка; «Сцямнела на дворы і ціха кругом...»; Бор; Вясна; Да жніва; «Перш душылі паны...»; Каток; Рыбак: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1956. «Дзякуй табе, браце, Бурачок Мацею...»; «Што за звук ды так громка раздаўся...»; «Што ты спіш, мужычок...»; «Сцямнела на дворы і ціха кругом...»; «Раз у Зольках у дзярэўні...»; «Калі ж у нас так было...»; «Перш душылі паны...»; Рыбак; Каток; Да жніва; Вясна; Бор; Па жніва; Звярынец; Мейсца нячыстае; «Прости! Не вовремя признанье...»; «Я немножко литератор...»; «Как мало тех, кто искренней душой...»; «Пора, пора нам встрепенуться...»: [Вершы] // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.

1958. «Што за звук ды так громка раздаўся...»; «Што ты спіш, мужычок...»; «Перш душылі паны...»; Вясна: [Вершы] // Ніва. 4 мая.

1961. «Дзякуй табе, браце, Бурачок Мацею...»; «Што за звук ды так громка раздаўся...»; «Перш душылі паны...»; Да жніва; Бор: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1971. Дзякуй табе, браце, Бурачок Мацею; Што за звук ды так громка раздаўся; Што ты спіш, мужычок; Сцямнела на дворы і ціха кругом; Раз у Зольках, у дзярэўні...; Калі ж у нас так было; Перш душылі паны...; Рыбак; Каток; Да жніва; Вясна; Бор; Па жніва; Звярынец: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Хрэстаматыя. Мн.

1977. «Дзякуй табе, браце, Бурачок Мацею...»: [Верш] // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.; Пісьмы да Я. Карловіча // Пачынальнікі. Мн.

1978. Мейсца нячыстае // Беларуская балада. Мн.

1979. У вясковай школе: [Урывак з верша «Што ты спіш, мужычок...»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1984. Каток; Рыбак: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1.4.

1921. Міцкевіч А. Вялля: [Верш] / З пол. // Бел. звон. 12 крас.

1956. Пушкін А. Эха; Крылоў І. Казельчык; Някрасаў М. Мароз; Талстой А. Восень / З рус.; Міцкевіч А. Вялля; Каспровіч Я. Вясна; «Гібніць зарання столькі цвяткоў...»; Весяльчак / З пол.; Франко І. «Вечны рэвалюцыянер...» / З укр.: [Вершы] // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.

1971. Пушкін А. Рэха; Крылоў І. Казельчык; Някрасаў М. Мароз; Талстой А. Восень / З рус.; Міцкевіч А. Вілія; Каспровіч Я. Вясна; Весяльчак / З пол.; Франко І. «Вечны рэвалюцыянер...» / З укр.: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX ст.: Хрэстаматыя. Мн.

1.5.

На нямецкую мову. «Ich danke Dir, Bruder, Buračok Maciej...» / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Wprzód gnębiły nas pany; Wiosna; Po żniwach / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978.

На рускую мову. «Говорим спасибо Бурачку Матею...» / Пер. С. Ботвинник; «Что за звук заунывный раздался...» / Пер. Г. Семенов; «Что ты спишь, мужичок...» / Пер. С. Ботвинник; «Нас душили паны...»; Жатва; Бор / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Белорусские поэты (XIX — начала XX века). М.; Л., 1963; «Что за голос, тоскливый и звонкий...»; «Нас калечили паны...»: [Вершы] / Пер. Ю. Петров // Поэзия народов СССР. XIX — начало XX века. М., 1977.

1.6.

Zbiór rzeczy białoruskich: (Z gminy Wiszniewskiej pow. Święciańskiego, gubernii Wileńskiej). Kraków, 1893 / Zebrał i ułożył. Рэц. Notatki o nowych książkach // Kraj. 1894. Nr 11.

2.3.

На беларускай мове. Адам Гурыновіч // Пачынальнікі. Мн., 1977; Баршчэўскі А. Перыяд XIX стагоддзя: Адам Гурыновіч (1869—1894) // Ніва. 1973. 7, 14 студз.; Барысенка В. Адам Гурыновіч // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Яго ж. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізма ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 170—171; Беларуская дзіцячая літаратура. 2 выд. Мн., 1980. С. 35—36; Гальмакоў Д. Адам Гурыновіч // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2; Яго ж. З думкай пра народ // Маладосць. 1969. № 1; Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. С. 101; 2 выд. Вільня, 1921. С. 101; 3 выд. Вільня, 1924. С. 101; 4 выд. Мн., 1926. С. 162; Гілевіч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 88—89; Грынчык М. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 145—147; Гульман Р. З архіўных матэрыялаў пра Адама Гурыновіча // ЛіМ. 1956. 26 мая; Яго ж. Новыя архіўныя матэрыялы пра Адама Гурыновіча // Беларуская літаратура. Мн.,

1958. Вып. 1; Е р м а л о в і ч М. Адам Гурыновіч // Чырв. сцяг. 1958. 14 студз.; К а з б я р у к У. Беларуская літаратура (XIX — пачатак XX стагоддзя) // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1977; К а ў к о А. Шлях да бацькаўшчыны: (З гісторыі беларускіх студэнцкіх гурткоў) // Беларускі каляндар. Беласток, 1985; К а х а н о ў с к і Г. Гурыновічавы прысады // Каханоўскі І. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984; Я г о ж. Дзе нарадзіўся Адам Гурыновіч // ЛіМ. 1968. 14 чэрв.; К л і м а н с к і С. Адам Гурыновіч // Гісторыя беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981; Я г о ж. Паэт-рэвалюцыянер // ЛіМ. 1964. 31 студз.; К л і м к о в і ч М. Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., 1953. С. 43—45; Л а р ч а н к а М. Жывая спадчына. Мн., 1977. С. 175—181; Я г о ж. Значэнне творчасці Я. Лучыны, А. Гурыновіча і Ф. Тапчэўскага для развіцця рэалістычнага метаду // Ларчанка М. Па шляху рэалізма. Мн., 1959; Я г о ж. Славянская супольнасць. Мн., 1963. С. 74—75, 89, 91—102; Я г о ж. Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў. Мн., 1958. С. 98—110; Я г о ж. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. С. 77—78; Л а ш к е в і ч В., М е л ь н і к а в а Л. Самабытны талент // Гомел. праўда. 1969. 22 студз.; Л о й к а А. Адам Гурыновіч // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1; Л у ш ч ы ц к і І. Аб светапоглядзе Адама Гурыновіча // Полымя. 1955. № 6; Я г о ж. Рэвалюцыйны дэмакратызм Адама Гурыновіча // Лушчыцкі І. Нарысы па гісторыі грамадска-палітычнай і філасофскай думкі ў Беларусі ў другой палавіне XIX века. Мн., 1958; М а й х р о в і ч С. Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 392—415; Мн., 1959. С. 297—317; Я г о ж. Песня абарвалася рана: Да 100-годдзя з дня нарадж. А. Гурыновіча // ЛіМ. 1969. 14 студз.; Я г о ж. Руплівы збіральнік вуснай народнай паэзіі: (Да 90-годдзя з дня нарадж. Адама Гурыновіча) // Там жа. 1959. 15 ліп.; М а л ь д з і с А. Невядомыя здымкі Адама Гурыновіча // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1983. № 4; Я г о ж. Польскія вершы А. Гурыновіча // Беларусь. 1963. № 3; Я г о ж. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974. С. 56, 63—70; Я г о ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 129—130; М а л я ў к а М. Аб некаторых пытаннях вывучэння творчасці Адама Гурыновіча // Весці АН БССР: Сер. грамад. н. 1969. № 1; Я г о ж. Адам Гурыновіч // Гомел. праўда. 1964. 25 студз.; Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 43—45; П е ц ю к е в і ч М. Праф. Яніна Гурыновіч: [Некралог] // Ніва. 1967. 12 ліст.; С а л а м е в і ч Я. Адам Гурыновіч — фалькларыст // Полымя. 1969. № 1; С а м а с е й к а Л. Ён думаў, марыў аб вызваленні народа // Звязда. 1969. 15 студз.; С е м а ш к е в і ч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе: (Канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1971. С. 27—39; Я г о ж. Інтэрнацыянальныя сувязі Адама Гурыновіча // Полымя. 1971. № 9; С о д а л ь У. Адам Гурыновіч і Францішак Багушэвіч // ЛіМ. 1979. 26 студз.; С т а н к е в і ч А. Да гісторыі беларускага палітычнага вызвалення: VIII. Нацыянальны элемент у бел. палітычна-вызвольнай думцы. § 2. Адам Гурыновіч // Шлях моладзі. 1935. № 2; Т а р а ш к е в і ч Б. Адам Гурыновіч // Бел. звон. 1921. 12 крас.; Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 480—482; Ш у т о в і ч Я. Адам Гурыновіч: (У 40-я ўгодкі смерці) // Бел. крыніца. 1934. 11 сак.; Я г о ж. Адам Гурыновіч // Калоссе. 1935. № 1; Я г о ж. Адам Гурыновіч // Шлях моладзі. 1934. № 3; Я г о ж. Адам Гурыновіч: (Паводле старых і новых архіўных матэрыялаў) // Полымя. 1966. № 11; Я г о ж. Памяці паэта-рэвалюцыянера // Ніва. 1964. 5 крас.; Я ф і м а в а М. Аб вытоках беларускай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966.

На нямецкай мове. N e u r e i t e r F. Adam Hurynŏvič // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. A d a m Hilary Hurynowicz // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978; S p u ś c i z n a poety — pisarza piszącego po białorusku // Gaz. Białostocka. 1972. Nr 341.

На рускай мове. Д о р о ш е в и ч Э., К о н о н В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 177—178; Е р м а л о в М. [Ермалович М.] Адам Гуринович // Рассказы о наших земляках. Молодечно, 1959; И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 367—372; К а р с к и й Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 77, 389; Л и т в и н о в и ч А. Белорусские фольклорные материалы на страницах ежегодника «Zbiór wiadomości do antropologii krajowej» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 2; М а й х р о в и ч А. Янка Лучина. Адам Гуринович // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Я г о ж. Жизнь и творчество Ф. Богушевича. Мн., 1961. С. 283—292; М а л я в к о Н. Адам Гуринович и русская литература // Тыпалогія і гісторыя славянскіх моў і ўзаемасувязі славянскіх літаратур: (Тэзісы дакладаў і паведамленняў). Мн., 1967.

На ўкраінскай мове. О х р і м е н к о П. Адам Гуринович і Іван Франко: (З історії зв'язків білоруських і українських революційних демократів) // Українське літературознавство. К., 1983. Вип. 40.

На югаславіі мове. S t e f a n o v a R. Značilnosti razvoja beloruske literature // Jezik in Slovstvo. 1979/80. № 2.

2.4.

На беларускай мове. Л о й к а А. Каб не плакалі кані: Памяці Адама Гурыновіча: [Балада] // Лойка А. Калі ў дарозе ты... Мн., 1971.

3.1.

Архіўныя дакументы аб А. Гурыновічу // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX ст. Мн., 1956; ЛДГА: ф. 492, 1887, спр. 3260; ЦБ АН Літвы: ф. 21, адз. зах. 175; ЦГА Ленінградскай вобл.: ф. 492, воп. 2, 1887, спр. 3260; ЦДАКР СССР: ф. ДП, 3 справаводства, 1892, спр. 1131, 7 справаводства, 1893, спр. 229; ЦДАМЛіМ Беларусі: ф. 171, воп. 1, спр. 1—17; ЦДГА Літвы: ф. 1135, воп. 10, спр. 114, л. 265—266, 447; ЦНБ АН Беларусі: ф. 5, воп., 1, адз. зах. 1, с. 104; ф. 23, воп. 1, адз. зах. 538. *З. У. Драздова.*

ГУРЭВІЧ ЭСФІР

Гурэвіч Эсфір (Эся Саламонаўна; н. 22.11.1921, мяст. Татарск Манастыршчынскага р-на Смаленскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1977. Доктар філалагічных навук (1973). Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзілася ў сям'і патомнага шаўца. У маленькім мястэчку Татарск была толькі пачатковая школа, і каб дзеці маглі вучыцца, сям'я пераехала ў 1929 у г. Ярцава. У 1938, пасля сканчэння сярэдняй школы, пачала вучыцца на філалагічным факультэце Маскоўскага педагагічнага інстытута імя У. І. Леніна, які закончыла ў 1941. Тады ж добраахвотна пайшла працаваць у адзін з ваенных шпіталяў, які знаходзіўся ў той час у Маскве. Як медыцынская сястра хірургічнага аддзялення (у званні старшыны медыцынскай службы) прайшла шлях ад Масквы да Усходняй Прусіі. У 1945 была дэмабілізавана з арміі. На працягу 1946—49 займалася ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры і мастацтва АН БССР (з 1957 — Інстытут літаратуры). Пасля нязменна працавала ў гэтым інстытуце (з 1950 — малодшы навуковы супрацоўнік, у 1952—56 вучоны сакратар, у 1956—86 старшы навуковы супрацоўнік, з 1986 — вядучы навуковы супрацоўнік-кансультант). У 1953 абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме: «Творчая гісторыя раманаў Мікалая Астроўскага», у 1972 — доктарскую дысертацыю: «Беларуская дзіцячая літаратура. Праблемы станаўлення і развіцця». Узнагароджана Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Літаратурнай дзейнасцю Э. Гурэвіч займаецца з 1948. Найбольш устойлівая галіна яе навукова-творчых інтарэсаў — гісторыя і сучасны стан беларускай дзіцячай літаратуры. Абагульніла гістарычны шлях развіцця нацыянальнай літаратуры для дзяцей і юнацтва за пяцідзесяцігадовы перыяд (1917—67). Працуе ў галіне крытыкі дзіцячай літаратуры. Даследавала праблемы развіцця прозы пра вайну ў іншых рэспубліках. Шмат гадоў яна аддала тэксталагічнай рабоце. З яе ўдзелам рыхтаваліся да друку зборы твораў Я. Купалы, М. Багдановіча.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская.*

Бібліяграфія

1.2.

Творческая история произведений Николая Островского: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1954.

Творчая гісторыя раманаў Мікалая Астроўскага. Мн., 1957. Рэц.: Л е н с у А. Грунтоўнае даследаванне // ЛіМ. 1958. 5 ліп.

Беларуская дзіцячая літаратура: (1917—1967). Мн., 1970. Рэц.: Б а р с т о к М. Новая ступень у вывучэнні літаратуры // Нар. асвета. 1970. № 10; Д з ю р и ч И., Ш п а к о в с к и й И. Белорусская литература для детей // Вопр. лит. 1971. № 6; Ж ы ж э н к а У. Ад першых чытанак // Полымя. 1971. № 8; З у б к о ў с к і Б. Праблемы дзіцячай літаратуры. // Беларусь. 1971. № 5.

Белорусская детская литература: (Проблемы становления и развития. 1917—1967): Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1972.

Пафас гераізму: Сучасная сав. проза аб Вял. Айч. вайне. Мн., 1979. Рэц.: С м ы к о ў с к а я В. Актыўная грамадзянская пазіцыя // ЛіМ. 1979. 5 кастр.

Детская литература Белоруссии: Очерки. М., 1982. Рэц.: Ж у р а в л е в В. Воспитание духовности // Неман. 1984. № 2; З у б к о в с к и й Б. По лестнице лет // Сов. Бел. 1983. 11 июня.

Янка Маўр: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1983. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. // Дет. лит. 1984. № 3; М а р ц і н о в і ч А. Адчуваючы галоўнае // ЛіМ. 1983. 25 ліст.

Боль и тревога наши: Дети, война, литература. Мн., 1986.

1.3.

1948. Аляксандр Пракоф'еў // Пракоф'еў А. Выбраныя вершы. Мн.

1949. Пісьменнік-бальшавік, палымяны патрыёт: (Да 45-годдзя з дня нараджэння М. Астроўскага) // Полымя. № 9.

1951. Пісьменнік-бальшавік // Беларусь. № 12.

1952. Пясняр свабоды // Беларусь. № 9.

1958. Архіў А. Я. Багдановіча // ЛіМ. 7 мая. / Сааўт. Н. Фралова.

1961. «Слова аб палку Ігаравым» у перакладзе Я. Купалы: (Вопыт тэксталагічнага аналізу) // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 4.

1963. Аб датаванні вершаў Янкі Купалы // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн. Вып. 5.

1964. Жыццё — подзвіг: Сёння спаўняецца 60 год з дня нараджэння М. А. Астроўскага // ЛіМ. 29 вер.

1965. Лялечны куток і вялікі свет // ЛіМ. 20 ліп.

1967. Шлях пошукаў і здзяйсненняў: Бел. сав. літ. для дзяцей за 50 год // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3.

1968. Руплівы садоўнік // Полымя. № 5.

1970. Па законах высокай чалавечнасці: Ленінская гуманістычная канцэпцыя ў дзіцячай літаратуры // У. І. Ленін і літаратура. Мн.

1971. Раман і аповесць перыяду Вялікай Айчыннай вайны і пасляваеннага часу // Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн.

1972. ...І ўвагі, і падтрымкі // ЛіМ. 7 студз.; За нацыянальную своеасаблівасць: З выступлення на сімпозіуме па дзіцячай л-ры // Там жа. 7 крас.

1973. Першапраходца // ЛіМ. 12 студз.

1974. Янка Брыль // Стыль пісьменніка. Мн. Рэц.: Сіненка Г. Праблемы мастацкага стылю // Полымя. 1976. № 2; Талент шчодры, чалавечны: (Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Ц. Лынькова) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6; Шчодрасць таленту // ЛіМ. 29 ліст.

1975. Літаратура — памяць народа // ЛіМ. 25 крас.

1976. Летапіс жыцця і творчасці // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн. Т. 7 / Сааўт. Э. Золава.

1977. Михась Лыньков; Янка Брыль // История белорусской советской литературы. Мн.; Запрашэнне да падарожжа // ЛіМ. 3 чэрв.

1978. Святло неўміручага подзвігу: Пафас гераічнага ў сучаснай ваеннай прозе // Полымя. № 5; «Мой неспакой, мае трывогі...» // ЛіМ. 12 мая.

1979. Чалавек незвычайнай дабрыні // Святло яго душы. Мн.; Юны герой і сучаснасць // Полымя. № 5; «Якая прыгожая наша краіна!»: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1977; Вольскі В. Лёс Дункана. Мн., 1978] // ЛіМ. 4 мая; «Для вас я жыву, спадзяюся, шукаю...» // Там жа. 14 снеж.

1980. Васіль Вітка // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Проза для дзяцей: Юны герой і сучаснасць // Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн.; «Для вас я живу...» // Дет. лит. № 7; Дзеці, прырода, літаратура // ЛіМ. 27 чэрв.

1981. Лялечны куток і вялікі свет // Беларуская дзіцячая літаратура: Хрэстаматыя крытычных матэрыялаў. Мн.; Янка Маўр // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 1; Паэзія дабрыні і радасці // Вяч. Мінск. 16 мая; Пад дэвізам гуманізму // ЛіМ. 3 крас.

1982. Янка Брыль // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2; Осмысливая прошлое и настоящее: О соврем. бел. прозе // Дет. лит. № 9; З думай пра нашчадкаў // Звязда. 26 чэрв.; Дакументальная аповесць: Магчымасці жанру // ЛіМ. 19 лют.

1983. Класік беларускай дзіцячай літаратуры: 100-годдзе з дня нараджэння Я. Маўра // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Испытание войной: К 100-летию со дня рождения Я. Мавра // Дет. лит. № 5; Чарадзейнае крыло жар-птушкі // Полымя. № 5.

1984. У летапіс памяці народнай // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн. Т. 5; «Живая душа» литературы // Дет. лит. № 5; Пераможны ліпень: Старонкі ўспамінаў // ЛіМ. 29 чэрв.

1985. Никогда не забудем // Дет. лит. № 3; Дети в великом фронтовом братстве // Там жа. № 7; Связующая нить времени // Там жа. № 12; Живые голоса правды: Детские и юношеские дневники военных лет // Дружба народов. № 2; Детям жить дальше // Лит. обозрение. № 6; Наш агульны надзённы клопат // Полымя. № 1.

1988. Юны чытач і дзіцячая літаратура // Сучасная літаратура і чытач. Мн.

1.6.

Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Т. 4. Векапомныя дні: Раман у 4 кн. Кн. 1 і 2. Мн., 1983 / Рэд.; Т. 5. Векапомныя дні: Раман у 4 кн. Кн. 3 і 4. Мн., 1984 / Рэд.

Лецка Я. Хараство і боль жыцця. Мн., 1985 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Буран В. Гарызонты беларускага рамана // Полымя. 1972. № 1; Ермаловіч М. У святле неўміручых ідэй // Там жа. 1970. № 11; Лынькоў М. [Ліст] // Лынькоў М. Зб. тв.; У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Чыгрын І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 64—67; Эсфір Гурэвіч — 60 // ЛіМ. 1981. 20 ліст. *А. С. Гурская.*

ГУСАК СЯРГЕЙ

Гусак Сяргей Адамавіч [2.4.1930, в. Іванкаўшчына Мазырскага р-на Гомельскай вобл.— 20.12.1969, Брэст; пахаваны на гарнізонных (вайсковых) могілках], крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1969.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і, у якой было 5 дзяцей. Маці, Ганна Паўлаўна, і бацька, Адам Макаравіч, працавалі ў калгасе. Вучыўся С. Гусак спачатку ў Іванкаўшчынскай пачатковай, пасля ў Мялешкавіцкай сямігадовай і ў Мазырскай сярэдняй школах. У 1950 паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Два апошнія гады вучобы спалучаў з працай у рэдакцыі газеты «Калгасная праўда» — карэктарам, пазней стыльрэдактарам, літсупрацоўнікам. Скончыў універсітэт у 1955. У 1955—56 С. Гусак выкладаў беларускую, рускую мову і літаратуру ў Жалудоцкай сярэдняй школе на Гродзеншчыне, з 1956 да 1958 — родную мову і літаратуру ў Волчынскай СШ Высокаўскага раёна Брэсцкай вобл. Быў завучам Малазводскай сярэдняй школы таго ж раёна. З 1958 — загадчык Высокаўскага раённага аддзела народнай асветы Брэсцкай вобл. Член КПСС з 1959. З 1959 да 1962 вучыўся ў аспірантуры пры БДУ (спачатку на стацыянары, пасля на завочным аддзяленні). У 1960—62 старшы навуковы супрацоўнік навукова-даследчага Інстытута педагогікі, а з 1962 да 1965 — начальнік вучэбна-метадычнага аддзела Міністэрства асветы БССР. У 1965 перайшоў на выкладчыцкую работу на кафедру беларускай літаратуры БДУ. У 1967 С. Гусак абраны намеснікам дэкана філалагічнага факультэта. У 1968 прызначаны рэктарам Брэсцкага педінстытута, дзе працаваў да апошніх дзён жыцця.

Першай публікацыяй С. Гусака быў артыкул «Надзённыя задачы», надрукаваны ў «Настаўніцкай газеце» (1959). Адметнай рысай яго таленту была павышаная ўвага да творчасці маладых, а таксама патрабавальнасць, імкненне заглыбіцца ў творчую лабараторыю выдатных майстроў слова, каб раскрыць эстэтычныя вартасці і грамадзянскую каштоўнасць кожнай новай кнігі. Ён многа зрабіў для прапаганды і даследавання лепшых здабыткаў беларускай прозы. Выступаў з артыкуламі і нарысамі па праблемах развіцця беларускага савецкага рамана, аповесці, апавядання, даследаваў дыялектыку традыцыйнага і наватарскага, цікавіўся жанрава-стылёвымі асаблівасцямі сучаснага апавядання. У 1967 па матэрыялах дысертацыі выдаў крытыка-біяграфічны нарыс «Аляксей Кулакоўскі». Кніга лепшых крытычных артыкулаў «Пафас праўды» была выдадзена ўжо без удзелу аўтара, пасля яго смерці (1973). Ідэйная канцэпцыя літаратуразнаўца адрознівалася прынцыповасцю, высокай патрабавальнасцю да сябе і да іншых, шчырай любоўю да роднай літаратуры, актыўнай зацікаўленасцю яе далейшым лёсам.

В. І. Смыкоўская.

Бібліяграфія

1.2.

Творчество Алексея Кулаковского: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1965.

Аляксей Кулакоўскі: Крытыка-біягр. нарыс. Мн., 1967. Рэц.: Андраюк С. Сувязь з часам // Маладосць. 1968. № 8; Дзюбайла П. Творы правяраюцца жыццём // Полымя. 1968. № 2; Пшыркова В. Шлях пісьменніка // ЛіМ. 1968. 15 сак.

Пафас праўды. Мн., 1973. Рэц.: Базарэвіч М. Маштабнасць думкі даследчыка // Звязда. 1974. 13 ліст.; Бярозкін Р. Спадчына крытыка // Полымя. 1973. № 7; Герцовіч Я. Спадчына крытыка // Беларусь. 1974. № 5; Лецка Я. Пафас ягонага жыцця // Маладосць. 1974. № 5; Марціновіч А. Запрашэнне да роздуму // Мін. праўда. 1974. 25 кастр.; Яго ж. Талент, роздум, адкрыццё // Гомел. праўда. 1973. 12 вер.; Моисейчик А. Оставленное людям // Заря. 1973. 27 июля.

1.3.

1959. Надзённыя задачы // Наст. газ. 3 сак.

1961. Чалавек і яго жыццёвая дарога: [Рэц. на кн.: Адамчык В. Свой чалавек. Мн., 1958] // Маладосць. № 3; Аўтарская пазіцыя і логіка характараў: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. Кедры глядзяць на мора. Мн., 1960] // Там жа. № 7; Размова з малымі: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Зачараваны гарлачык. Мн., 1961] // Там жа. № 10; Новая хрэстаматыя: [Рэц. на кн.: Родная літаратура: Хрэстаматыя для VII класа васьмігадовай школы. Мн., 1961] // Нар. асвета. № 9; Рамантыка барацьбы: [Рэц. на кн.: Волкодаев П. Чей мальчишка? Мн., 1961] // ЛіМ. 29 вер.; З пазіцый высокай чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Симонова О. Кухаренок. Мн., 1961] // Там жа. 24 ліст.; Вучэбнае кіно просіць «зялёную вуліцу» // Наст. газ. 9 снеж.

1962. Духоўны свет героя: Нататкі аб псіхалагічным аналізе ў сучаснай прозе // Маладосць. № 3; Пошукі, здабыткі і страты // Полымя. № 4; Ад роднай зямлі: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Ад роднае зямлі. Мн., 1962] // Там жа. № 8; Сюжэт — сабе, характар — сабе...: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Піфаговы штаны. Мн., 1961] // ЛіМ. 26 студз.

1963. Задума і ўвасабленне: [Рэц. на кн.: Прошын С. Я забыў пра цішыню. Мн., 1963] // Маладосць. № 12; Першыя крокі апорных школ на Гомельшчыне // Нар. асвета. № 3; Голас часу: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Праця размовы. Мн., 1962] // Полымя. № 1; Гледзячы ў люстра // Наст. газ. 10 ліп.

1964. «Карэнні і вышыня»: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. Жанчына. Мн., 1963] // Маладосць. № 4; «З роднага кута»: [Рэц. на кн.: Міцкевіч У. З роднага кута. Мн., 1964] // Нар. асвета. № 7; Падение Семена Гукана // Неман. № 3; Быт, час, герой // Полымя. № 8; Уменне заўважаць добрае: [Рэц. на кн.: Мехаў У. Станцыя паблізу Тамбова. Мн., 1964] // Там жа. № 9.

1965. Аўтары хрэстаматыі — у дапамогу настаўніку: [Рэц. на кн.: Тамашова Л., Царанкоў Л. Вывучэнне беларускай літаратуры ў VIII класе. Мн., 1965] // Нар. асвета. № 10; У пошуках будучыні: [Рэц. на кн.: Лобан М. На парозе будучыні. Мн., 1964] // Полымя. № 1; Новыя магчымасці: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Зямля маіх продкаў. Мн., 1964] // Там жа. № 3; Першая аповесць паэта: [Рэц. на кн.: Нядзведскі У. Хлопцы з другога корпуса. Мн., 1964] // Там жа. № 9.

1967. З пачуццём абавязку: [Рэц. на кн.: Пшырков Ю. А. Е. Богданович. Мн., 1966] // Беларусь. № 1; Свет юнацтва: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Таполі юнацтва. Мн., 1966] // Маладосць. № 2; Шляхам жыцця // Там жа. № 11; Перамагае новае: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Расце мята пад акном. Мн., 1966] // Полымя. № 3; Пафас праўды // Там жа. № 9, 10; **1968.** № 12.

1968. На галоўным напрамку // Кулакоўскі А. Твой шлях перад табою. Мн.

1969. Скрозь людзі: [Рэц. на кн.: Капыловіч М. Скрозь жывуць людзі. Мн., 1968] // Маладосць. № 10; Памяць вайны: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Сярод ночы. Мн., 1968] // Полымя. № 5.

2.3.

На беларускай мове. Андраюк С. Пра галоўнае // ЛіМ. 1974. 4 кастр.; Бугаёў Д. Сяргей Адамавіч Гусак: [Некралог] // Веснік БДУ. Філалогія, журналістыка. 1970. № 2; Лецка Я. Урокі крытыка // ЛіМ. 1980. 11 крас.; Майсейчык А. З клопатам пра вечнае // Там жа. 1974. 29 ліст.; [Некралог]

// Там жа. 1969. 26 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пшыркоў Ю., Калеснік У. Пакінутае людзям // Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973.

2.4.

На беларускай мове. Лойка А. Памяці Сяргея Гусака: [Верш] // Лойка А. Шчырасць. Мн., 1973.

А. С. Гурская.

ГУСЕВА ЛАРЫСА

Гусева Ларыса Нікіфараўна (н. 8.8.1933, Мінск), літаратуразнавец.

Нарадзілася ў сям'і служачых. У час Вялікай Айчыннай вайны згубіла бацькоў і знаходзілася ў дзіцячым доме ў пасёлку Аркадак Саратаўскай вобл. У 1943 знайшлася маці. Жылі ў Свярдлоўску і Тбілісі па месцы службы бацькі. У 1948 сям'я пераехала ў Мінск. У 1950 Л. Гусева скончыла адну з сярэдніх школ Мінска, у 1955 — філалагічны факультэт БДУ. Працавала малодшым навуковым супрацоўнікам у Інстытуце літаратуры АН БССР (1956—68). Займалася праблемамі тэксталогіі, пісала каментарыі да 12-томнага Збору твораў Я. Коласа. Вучылася ў аспірантуры гэтага інстытута (1960—62). Абараніла кандыдацкую дысертацыю (1966) па творчасці Янкі Брыля. З 1968 да 1972 жыла ў Нью-Йорку (ЗША) па месцы работы мужа, які быў накіраваны ў сакратарыят ААН. Выкладала рускую мову для супрацоўнікаў сакратарыята. Вярнуўшыся ў Мінск, працавала на філалагічным факультэце БДУ (1973—82), выкладала курс старажытнай рускай літаратуры і літаратуры 18 ст. У 1982—88 знаходзілася ў Аўстрыі па месцы работы мужа. З 1988 — на пенсіі.

Друкавацца пачала ў 1964. Даследавала пытанні развіцця сучаснай беларускай прозы. Артыкулы Л. Гусевай публікаваліся ў часопісах «Маладосць», «Народная асвета», «Весці АН БССР». Складальнік хрэстаматыі для філалагічных факультэтаў ВНУ па старажытнай рускай літаратуры і метадычнага дапаможніка па гісторыі старажытнай рускай літаратуры і літаратуры 18 ст. (у сааўт. з Л. Кароткай), аўтар манаграфічнага даследавання «Янка Брыль — мастак».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Янка Брыль — художник: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1966.

Янка Брыль — мастак. Мн., 1968. Рэц.: Канэ Ю. Каб думка спела ў аналізе // ЛіМ. 1969. 28 лют.

История древней русской литературы и литературы XVIII в.: Метод. пособие. Мн., 1982 / Сааўт. Л. Кароткая.

1.3.

1964. Каб кожны з людзей быў чалавекам // Мін. праўда. 13 мая.

1965. Аповесці Янкі Брыля: Праблемы майстэрства // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Праз лірычную прызму // Маладосць. № 7; Прыгажосць працоўнага чалавека // Нар. асвета. № 1.

1967. Птенцы вылетают из гнезд // Дет. лит. № 8.

1978. Аб стылі лірычнай прозы // Нар. асвета. № 2.

1979. Традыцыі старажытнай рускай літаратуры і паэма М. Гусоўскага «Песня пра зубра» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2.

1.6.

Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Т. 2. Вершы. 1917—1956. Мн., 1962 / Тэкст і камент. з А. Харкевіч; Т. 12. Пісьмы; Дзённікі; Летапіс жыцця і творчасці. Мн., 1964 / Тэкст і камент. з інш.

Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1—2 / Тэкст і камент з інш.

Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1973. Т. 4 / Тэкст і камент. з інш.

Древняя русская литература в исследованиях: Хрестоматия. Мн., 1979 / Скл. з Л. Кароткай.

В. І. Козіч.

ГУСЕЎ СІЛАН

Гусеў Сілан [Сіла Нічыпаравіч; 2(14).8.1897, в. Калясянка Чавускага пав. Магілёўскай губ., цяпер Чавускага р-на Магілёўскай вобл.— 31.3.1986, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], празаік. Член СП Беларусі з 1940.

Нарадзіўся С. Гусеў у беднай сялянскай сям'і. Да 1909 жыў у сям'і бацькі, дзве зімы вучыўся ў царкоўна-прыходскай школе. У 1909—13 працаваў па найму ў кулакоў і ў аднаго з памешчыкаў. Восенню 1913 паехаў у Пецярбург, дзе быў разносчыкам малака, афіцыянтам, чорнарабочым на суконнай фабрыцы. У жніўні 1914 за распаўсюджанне рэвалюцыйных пракламацый быў арыштаваны і па этапе высланы ў родную вёску. З лістапада 1914 знаходзіўся на будаўніцтве чыгункі Орша — Унеча, з 1915 да 1916 да прызыву ў царскую армію — чорнарабочы на Падольскім цэментным заводзе Маскоўскай губ. У 1917 прыкамандзіраваны на крэйсер «Аўрора», прымаў удзел у штурме Зімняга палаца. Пасля арышту Часовага ўрада ў ліку пяцідзесяці матросаў быў спісаны з крэйсера для аховы Смольнага. У складзе 1-га Петраградскага чырвонагвардзейскага атрада, а потым у радах Чырвонай Арміі змагаўся супраць войск Краснова, белапалякаў і кайзераўскіх войск у Беларусі. Займаўся стварэннем атрадаў чырвоных партызан у Чавускім р-не. У 1919 узначальваў атрад па барацьбе з бандытызмам і дэзерцірствам. Быў паранены, лячыўся ў шпіталі. У тым жа годзе прызначаны камендантам Рэўтрыбунала і палітработнікам ваеннага гарнізона. У 1920—21 служыў у Дняпроўскай ваеннай флатыліі, на Чарнаморскім флоце. З 1921 да 1930 — на партыйнай і савецкай рабоце ў Беларусі (з 1924 член КПСС). У 1930 накіраваны на вучобу ў Камуністычны універсітэт (Мінск). Скончыўшы ў 1933 Камуністычны інстытут журналістыкі, працаваў у аргкамітэце СП БССР — рэдактарам літаратурнага часопіса «Атака», адказным сакратаром абароннай камісіі, рэдактарам літаратурнага аддзела Радыёкамітэта, кансультантам кабінета маладога аўтара, дырэктарам Дома творчасці пісьменнікаў і дырэктарам Беларускага аддзялення Літфонда СССР (1933—41). У 1941 С. Гусеў пайшоў дабраахвотнікам на фронт, дзе быў старшым палітруком і парторгам. У 1944 з-за цяжкага ранення і кантузіі з радоў Савецкай Арміі выбыў. З 1945 да 1946 працаваў вучоным сакратаром Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. З 1947 — на розных пасадах ва ўстановах, звязаных з друкам. З 1957 пенсіянер.

Узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга, ордэнамі Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступеней, медалямі, Ганарова-рэвалюцыйнымі граматамі ЦВК БССР і Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

У друку С. Гусеў выступаў з 1928. Першае яго апавяданне «Перамога» надрукавана ў 1933 у часопісе «Полымя рэвалюцыі». Выдаў зборнік апавяданняў «За жыццё» (1934), аповесць «Шлях юнака» (ч. 1, 1938, працяг у фрагментах у часопісе «Полымя» ў 1969), прысвечаныя рэвалюцыйнай барацьбе перыяду Кастрычніцкай рэвалюцыі і першых гадоў савецкай улады. Вынікам асабістага ўдзелу ў Вялікай Айчыннай вайне сталі апавяданне «Гвардзейцы Мацыеўскага» і гістарычная аповесць «Яны абаранялі Мінск». *А. С. Гурская.*

Бібліяграфія

1.2.

За жыццё: Апавяданні. Мн., 1934.

Шлях юнака: [Апавяданне]. Ч. 1. Мн., 1938.

1.3.

1928. Падрыхтоўка другога з'езду: [Успаміны] // Сав. Бел. 21 ліп.

1933. Перамога: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11.

1934. Выстрел: [Нарыс] // Атака. Альманах 1. Мн.; Франтавік: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11; Літаратура Чырвонай арміі // ЛіМ. 12 лют.; Абаронная камісія за работай // Там жа. 21 лют.

1935. Франтавік: [Апавяданне] // Атака: Альманах 1. Мн.; Праз шквал кіпучы: Урывак з аповесці // Атака: Альманах 3. Мн.; Выстрел: [Апавяданне] // Атака. Альманах 4. Мн.; Камандзір Малайцоў: Урывак з апавядання // Піянер Бел. 23 лют.

1937. Расстрэл: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5.

1939. За Дзвіной: Апавяданне // Чырв. змена. 24 кастр.; Дзедава радасць: Апавяданне // Там жа. 7 ліст.

1940. Раніцой: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11; На радзіме: Апавяданне // Чырв. змена. 6 сак.; Жыццёвая праўда // Там жа. 8 снеж.

1945. Гвардзейцы Мацыеўскага: Апавяданне // Полымя. № 10.

1969. У тыя дні // Полымя. № 11.

1972. Падарунак музею // Беларусь. № 11.

1976. Гвардзейцы Мацыеўскага: Франтавая быль // Беларусь. № 5.

1978. Штурм Зімняга: Успаміны ўдзельніка // Голас Радзімы. 16 ліст.

1981. Студеная водица: Рассказ // Во славу Родины. 28 июня.

1.6.

А т а к а: Альманах 1. Мн., 1934 / Рэд. з інш.

2.3.

На беларускай мове. В і н ш у е м з юбілеем // ЛіМ. 1967. 18 жн.; К а д з е т М. Дарагая памяць // Чырв. змена. 1978. 20 жн.; Л ы н ь к о ў М. [Ліст] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С і л а н у Гусеву — 80 // ЛіМ. 1977. 12 жн.; С і л а н у Гусеву — 85 // Там жа. 1982. 13 жн.; С і л у Гусеву — 75 // Там жа. 1972. 11 жн.; У г э т ы м месяцы // Беларусь. 1972. № 8. *В. І. Козіч.*

ГУСОЎСКІ МІКОЛА

Гусоўскі Мікола (70—80-я гады 15 ст.— пасля 1533), паэт-гуманіст эпохі Адраджэння, прадстаўнік новалацінскай школы, выдатны дзеяч славянскай культуры, першаадкрывальнік жанру ліра-эпічнай паэмы ў літаратурах Усходняй Еўропы.

Нарадзіўся, верагодна, у сям'і велікакняжацкага паляўнічага. Адукацыю атрымаў, мабыць, на Беларусі, паглыбляў веды ў Вільні, Польшчы, Італіі. Як вынікае з аўтографа, знойдзенага польскім гісторыкам Е. Ахманьскім, М. Гусоўскі, відаць, з'яўляўся «ксяндзом Перамышленскай дыяцэзіі» і ў гэтым сане ў 1518 у Волпе пад Ваўкавыскам склаў завяшчанне для С. Гальшанскай. Вялікую ролю ў лёсе М. Гусоўскага адыграў Э. Вітэліус — сакратар велікакняжацкай канцылярыі, біскуп плоцкі. У 1518 у складзе польска-літоўскай дыпламатычнай місіі, якую ўзначальваў Э. Вітэліус, М. Гусоўскі трапіў у Рым. У Італіі канчаткова сфарміраваліся яго творчая індывідуальнасць і літаратурнае крэда. Выконваючы заказ Э. Вітэліуса для папы Льва X Медычы, які хацеў пачуць праўдзівае паэтычнае слова пра паляванне на зуброў, М. Гусоўскі напісаў, у асноўным у 1522 у Рыме, свой лепшы твор «Песню пра постаць, дзікасць зубра і паляванне на яго», дзе выклаў шматгранную ідэйна-эстэтычную і гуманістычна-асветніцкую праграму. У кастрычніку 1523 у Кракаве выдаў у друкарні І. Віетара паэтычны зборнік «Песня пра зубра», які складаўся з празаічнага прысвячэння, аднайменнай паэмы і 11 вершаў, напісаных пераважна ў рымскі перыяд.

М. Гусоўскі першы ў славянскай літаратуры адзначыў пачатак крызісу сацыяльна-палітычнага ладу Вялікага княства Літоўскага, крытыкаваў сацыяльна-класавую палітыку «шляхецкай» Польшчы і «магнацкага» Вялікага княства Літоўскага, абараняў раннебуржуазны ідэал, узвысіўся да разумення агульнанародных інтарэсаў. У сваёй славутай паэме «Песня пра зубра» выступіў як прадстаўнік рэнесанснага рэалізму, заклікаў да яднання і дружбы розных па веры і культуры еўрапейскіх народаў перад пагрозай турэцкага і татарскага нашэсцяў, услаўляў дзейную, свабодную асобу, сцвярджаў ідэі патрыятызму, сацыяльна-утапічную канцэпцыю гарманічных узаемаадносін чалавека, грамадства і прыроды. М. Гусоўскі паказаў класавы канфлікт паміж героем новага, буржуазнага часу і старымі феадальнымі парадкамі. З абурэннем паэт пісаў аб пакутах простага народа, разбоі прыгняталънікаў. Адну з галоўных прычын пакут радзімы і народа бачыў у войнах, заклікаў пакончыць са звадамі ўладароў Еўропы. З мэтай маральна-этычнага ўдасканалення грамадства, павышэння яго адукаванасці ён прапагандаваў сістэму лацінска-еўрапейскай адукаванасці, у выхаванні адводзіў вялікую ролю зносінам з прыродай, мастацтву і навуцы. Рэнесансная рэалістычная, міфапаэтычная школа яго паэзіі была развіта пісьменнікамі Беларусі, Літвы, Украіны і

Польшчы. Прама ці апасродкавана яна ўплывала на станаўленне гістарыяграфіі Вялікага княства Літоўскага (С. Герберштэйн, М. Стрыйкоўскі, М. Кромер, А. Гваньіні), на росквіт лацінскай (Міхалон Літвін, М. Радван, С. Будны, А. Волан, Г. Пельгрымоўскі, М. Сарбеўскі), уласнабеларускай (А. Рымша), польскай і польска-беларускай (А. Фрыч Маджэўскі, С. Кляновіч, Я. Каханоўскі, А. Міцкевіч, У. Сыракомля) літаратур. Творчасць М. Гусоўскага паўплывала і на развіццё такіх жанраў ва ўсходне-еўрапейскай літаратуры, як ліра-эпічная, гістарычная і сатырычная паэма, элегія, эпіграма. Рэалістычная традыцыя «Песні пра зубра» развіта і ў прозе (публіцыстыка, палемічная літаратура). Крытыка паэтам маралі і палітыкі пануючых класаў, палымяная грамадзянскасць прыкметна ўплывалі і на развіццё сацыяльна-палітычнай думкі ў Рэчы Паспалітай (трактаты А. Фрыча Маджэўскага, Міхалона Літвіна, А. Волана, С. Буднага). Традыцыя М. Гусоўскага ў апяванні прыроды і побыту жыхароў Вялікага княства Літоўскага змагла паўтарыцца на новым якасным узроўні толькі ў эпапеі «Пан Тадэвуш» Міцкевіча і «Новай зямлі» Якуба Коласа. М. Гусоўскі — заснавальнік мастацкай рэнесанснай рэалістычнай традыцыі ў паэзіі Беларусі, Літвы, Украіны і Польшчы. Яго імя ЮНЕСКА уключыла ў каляндар міжнародных дат вялікіх дзеячаў сусветнай культуры. 500-годдзе з дня яго нараджэння ўрачыста адзначалася ў 1980 у Беларусі і ўсім свеце. Да вобраза таленавітага паэта звярнуліся беларускія пісьменнікі, мастакі (была арганізавана спецыяльная выстаўка), кінематаграфісты (мультфільм «Песня пра зубра», тэлепастаноўка). Імем М. Гусоўскага названа вуліца ў Мінску, у пачатку якой устаноўлена мемарыяльная дошка.

В. І. Дарашкевіч.

Бібліяграфія

1.1.

Carmina. Kraków, 1894. Рэц.: D e m b i t z e r Z. // Muzeum. 1895; D e m b i t z e r Z. // Wochenschrift f. Klassische Philologie. 1895. H. 30—31; K. W. // Literarisches Zentralblatt. 1895. Nr 26; R e j o w i c z W. // Prz. Powsz. 1895. T. 1.

1.2.

Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis... Cracoviae, 1523.

De nova et miranda de Turcis victoria mense Julio. Cracoviae, 1524.

De vita et gestis Divi Hyacinthi opusculum. Cracoviae, 1525.

Aurelius Brandolinus Lippus. Oratio de passione Domini. Poltoviae, 1533; Cracoviae, 1561; Poznaniae, 1567.

Rubricella quotidiana pro dioecesi Cracoviensi. Cracoviae, 1533.

Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis. Pb., 1855; Warszawa, 1890.

Песня пра зубра — Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis / На лац., бел., рус. мовах. Пер. на бел. Я. Семяжон; Пер. на рус. Я. Парэцкі, Я. Семяжон. Мн., 1980. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. Поэма о зубре // Сов. воин. 1981. № 15; M c M i l l i n A. // J. of Byelorus. Studies. 1984. Nr 3—4; S i e l i c k i F. // Pamięt. Lit. 1983. Nr 1.

1.5.

На беларускую мову. Песня пра зубра: [Паэма] / Пер. Я. Семяжон. Мн., 1973. Рэц.: Л о й к о Н. Слово о родной земле // Заря. 1973. 25 авг.; П а р э ц к і Я. Напісанае застаецца? // ЛіМ. 1973. 3 жн.; S i e l i c k i F. [Рэц. на кн.: Г у с о ў с к і М. Песня пра зубра / Пер. Я. Семяжон. Мн., 1973] // Prz. Humanistyczny. 1973. Nr 3.

«Песня пра зубра» / Пер. Я. Семяжон // Гісторыя Я. Парэцкі. Мн., 1981.

Песня пра зубра: Фрагменты паэмы / Пер. Я. Семяжон // Дзень паэзіі — 69. Мн., 1969; Песня пра зубра / Пер. Я. Семяжон // Полымя. 1969. № 6. Рэц.: Б я р о з к і н Р. Роздум над «Песняй пра зубра» // ЛіМ. 1969. 12 жн.; Песня пра зубра: Урыўкі з паэмы / Пер. Я. Семяжон // Там жа. 14 сак.; Песня пра зубра: Урыўкі з паэмы / Пер. Я. Семяжон // Семяжон Я. Сем цудаў свету. Мн., 1977; Урыўкі з паэмы «Песня пра зубра» / Пер. Я. Семяжон // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн., 1979; Песня пра зубра / Пер. Я. Семяжон // Голас Радзімы. 1980. 25 снеж.; Да боскага Севасцяна: [Верш] / Пер. Ю. Свірка, Я. Парэцкі // ЛіМ. 1986. 25 ліп.

На літоўскую мову. Giesme apie stumbra / Vert. B. Kazlauskas. Vilnius, 1977. (Lituanīstikē biblioteka, 19).

На польскую мову. Nieznany list M. Hussovianusa (Hussowskiego) // Eos. 1898/99. T. 5; Pieśń o żubrze / Tł. J. Kasprowicz // Kasprowicz J. Dzieła. Warszawa, 1931. T. 20; Pieśń o żubrze: (Fragmenty) / Tł. J. Kasprowicz // Najstarsza poezja polsko-łacińska. Wrocław, 1952; Pieśń o żubrze: Fragment // Poeci polscy od średniowiecza do baroku. Warszawa, 1977.

На рускую мову. Песнь о зубре / Пер. с лат. Я. Порецкий, И. Семежон // Неман. 1968. № 7; Песня о зубре: «Вольное сокращенное изложение «Песни об охоте на зубров в северных лесах» // Шклярeвский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; Песня о зубре: Отрывок / Пер. с лат. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; Песня о зубре: [Паэма] / Пер. И. Шклярeвский // Паром из Белоруссии в Россию. Мн., 1984.

На ўкраінскую мову. Пісня про зубра: Уривок з поеми / Пер. А. Кичинський // Ленін. прапор. 1980. 9 груд.; Літ. Укр. 1980. 26 груд.; Пісня про зубра: (Поема. Уривки) / Пер. А. Кичинський // Сузір'я. К., 1982. Вип. 16.

2.2.

На польскай мове. H a r t l e b K. Działalność kulturalna biskupa-dyplomaty Erazma Ciołka. Lwów, 1929.

K a l l e n b a c h J. O żywiole rodzimym w poezji M. Hussowskiego. Kraków, 1922.

K r ó k o w s k i J. Mikołaja Hussowskiego «Carmen de bisonte». Wrocław, 1959.

P e l c z a r J. Nikołaj Hussowski, jego życie i pisma. Kraków, 1900.

S t a n i s ł a w s k i J. M. Hussowian, piewca żubra. Warszawa, 1936.

На рускай мове. Д о р о ш к е в и ч В. Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: Первая половина XVI в. Мн., 1979. Рэц.: Д а р а ш э в і ч Э. Адкрыццё гуманістычнага свету // Полымя. 1980. № 8; К о н о н В. Расширение кругозора // Неман. 1979. № 12; S i e l i c k i F. Monografia białoruska o poezji nowołacińskiej Jana z Wiślicy i Mikołaja Husowskiego // Prz. Humanistyczny. 1979. Nr 9.

П о р е ц к и й Я. Николай Гусовский. Мн., 1984.

2.3.

На беларускай мове. А з г у р З. Наш вялікі сучаснік // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; А р а в а Э. Песня, пачутая сэрцам // Там жа. 1973. 1 чэрв.; Б а к у н о в і ч Р. Рэха нашай памяці // Там жа. 1980. 19 снеж.; Б а с а л ы г а У. Не менш важная задача // Там жа; Б я р о з к і н Р. Роздум над «Песняй пра зубра» // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; В а с і л е ў с к і П. Застаецца сабою // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Я г о ж. Слова пра «песню» // Мастацтва Бел. 1984. № 10; Я г о ж. Сустрэча праз стагоддзі // ЛіМ. 1984. 10 лют.; В і ш н е ў с к і А. «Песня пра зубра» // Там жа. 1980. 1 жн.; Г а р а н с к а я Т. Нязгасны свет далёкай зоркі // Чырв. змена. 1981. 3 студз.; Г і л е в і ч Н. І мы штосьці далі свету! // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Г р ы н ч ы к М. Зараджэнне і развіццё беларускай сілабічнай паэзіі // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Я г о ж. Рымскія вершы // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Г у с е в а Л. Традыцыі стара-

жытнай рускай літаратуры і паэма М. Гусоўскага «Песня пра зубра» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 2; Д а р а ш к е в і ч В. Вялікі дзеяч славянскай культуры // Звязда. 1980. 16 снеж.; Я г о ж. Паэма жыцця // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн., 1980; Д а р а ш к е в і ч В., С е м я ж о н Я. Эпоха, паэт, паэма // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн., 1981; Д р а н ч у к В. Напісанае застаецца // Звязда. 1981. 10 студз.; Д ы ш ы н е в і ч В. Выдатны беларускі паэт эпохі Адраджэння // Нар. асвета. 1980. № 12; Я г о ж. Свет вывучаў я па кнігах славянскіх // Вяч. Мінск. 1981. 20 студз.; З у ё н а к В. Увасабленне гераічнага духу // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; К а в а л е н к а В. Міфапаэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981; С. 73—80; Я г о ж. На пругкіх вятрах гісторыі // Полымя. 1980. № 10; К а л е с н і к У. Алегорыя зубра Мікалая Гусоўскага // Калеснік У. Тварэнне легенды. Мн., 1987; Я г о ж. Вяртанне зор // Зорны спеў. Мн., 1975; Я г о ж. Мікола Гусоўскі // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн., 1985; К а ш к у р э в і ч А. Бязмежна рады // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; К о ў т у н В. Рэха будучыні // Полымя. 1981. № 2; К р э п а к Б. Напісанае застаецца // ЛіМ. 1982. 22 кастр.; К у л і к Я. Магчымасці — неабмежаваныя // Там жа. 1980. 19 снеж.; Л а р ч а н к а М. Галасы жывой спадчыны // Ларчанка М. Літаратурнае пабрацімства славян. Мн., 1984; Я г о ж. Песня напрадвесні // Ларчанка М. Жывая спадчына. Мн., 1977; Я г о ж. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. С. 165—167; Л ё с і к Г. Да юбілею Міколы Гусоўскага // ЛіМ. 1980. 28 ліст.; М а й х р о в і ч С. Гусоўскі і яго паэма // Наст. газ. 1970. 5 снеж.; Я г о ж. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV — XVIII ст. Мн., 1980. С. 122—126; Я г о ж. Старонкі беларуска-польскіх літаратурных сувязяў // Полымя. 1971. № 6; М а к а л ь П. Неўміручасць яго слова // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; М і к о л а Гусоўскі // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; П а р э ц к і Я. Напісанае застаецца? // ЛіМ. 1973. 3 жн.; Я г о ж. Паэма Міколы Гусоўскага «Жыццё Іакінфа» // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Я г о ж. Невядомыя вершы Міколы Гусоўскага (1523—1533 гады) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; П р а ш к о в і ч М. Аўтар «Песні пра зубра» // Вяч. Мінск. 1980. 11 жн.; Р а д з і м о в і ч І. Паэту прысвячаецца // Мін. праўда. 1981. 14 студз.; Р э у т о в і ч Т. Песня пра зубра // Голас Радзімы. 1973. № 34; С е м я ж о н Я. Думкі пра вяртанне // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Я г о ж. Між вялікіх нявольны выбраннік...: Да 500-годдзя з дня нарадж. М. Гусоўскага // Маг. праўда. 1980. 23 снеж.; Я г о ж. Першая песня пра нас // Полымя. 1969. № 6; Я г о ж. Песня пра нас // Маладосць. 1980. № 12; Я г о ж. Scripta manent // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн., 1973; С і п а к о ў Я. ... Нашы вочы ў мінулае // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; С ц я п а н а в а Г. Святло далёкіх зор // Маг. праўда. 1981. 17 ліп.; Т р ы г у б о в і ч В. Водгулле часу ловячы сэрцам // Голас Радзімы. 1980. 25 снеж.; Я г о ж. «Вяртанне паэта» адбылося // Вяч. Мінск. 1981. 27 студз.; Т ы ч и н а М. Народ и война. Мн., 1985. С. 60—62; Я г о ж. Паглыбленне гістарызму ў сучаснай беларускай прозе // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982. С. 142—143; Х а д ы к а Ю. Любоў, адлітая ў радках // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Х у т а р э ц к і В. На мове мультыплікацыі // Звязда. 1983. 13 мая; Ц а р а н к о ў Л. Францыск Скарына і яго эпоха. Мн., 1975. С. 12—15; Ч а м я р ы ц к і В. Неўміручая спадчына паэта // Звязда. 1980. 23 снеж.; Ш ч а м я л ё ў Л. На роднай зямлі // ЛіМ. 1980. 19 снеж.

На літоўскай мове. K a z l a u s k a s B. Mikalojus Husovianas ir jo giesme apie stumbra // Literatura. Vilnius, 1963. T. 6; U ž k a l n i s P. Nuo Rudaki iki Donelaičio (XIII—XVIII a). Vilnius, 1972; V a r a n a v i c i u s A. Paroda apie poeta ir jo epocha // Pergale. 1981. Nr 5; V a r a n a v i c i u s A. Patriotiniai motyvai Mikalojaus Husoviano poemoje apie stumbra // Lietuvos TSR MA darbai. A serija. 1973. 2 (43) t.

На нямецкай мове. N e f r i n g A. Ein Gedicht über Ur und Bison aus dem Jahre 1523 // Globus. 1897. Bd. 72. N 15.

На польскай мове. B a r y c z H. Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440—1600). Kraków, 1938. S. 88—89; B i r k e n m a j e r J. Czy Mickiewicz znał «Pieśń o żubrze» Mikołaja Hussowszczyka? // Łowiec. 1937. Nr 2; B i r k e n m a j e r J. Pieśń o żubrze // K. P. 1927. Nr 56; B i r k e n m a j e r J. Zapomniany czy zgubiony? // K. P. 1926. Nr 484; B r ü c k n e r A. Starożytna Litwa: Ludy i bogi. Olsztyn, 1985. S. 80—81; B u d z y k K. Przełom renesansowy w literaturze polskiej drugiej połowy XV i pierwszej połowy XVI wieku. Warszawa, 1953. S. 44—45; D. K. Żubr w sztuce i literaturze naszej // K. P. 1934. Nr 147; H u s z c z a J. Kartki z podróży // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979; J e z i e n i c k i N. Nikołaj Hussovianus (Hussowski) w świetle najnowszych badań // Kwart. hist. 1895. T. 9. S. 445—457; J u s z y ń s k i H. Dykcjonarz poetów polskich. T. 1. Kraków, 1820; K a s p r o w i c z J. M. Hussowskiego «Pieśń o żubrze» i «Pan Tadeusz» // Słowo Polskie. 1913. Nr 350—356; K r ó k o w s k i J. Il «Carmen de bisonte» di Niccolò Hussowianus, Cracoviae 1523, e le sue ispirazioni italiani e antiche // Il mondo antico nel Rinascimento. Firenze, 1958. P. 93—105; Ł e m p i c k i S. Udział ziem południowo-wschodnich Rzeczypospolitej w piśmiennictwie polskim // Pamięt. Lit. 1936. T. 33; N a d o l s k i W. Poezja polsko-łacińska w dobie Odrodzenia // Odrodzenie w Polsce... Historia literatury. Warszawa, 1956. T. 4; O c h m a ń s k i J. Narodowość Mikołaja Hussowskiego w świetle jego autografu // Słowiańszczyzna i dzieje powszechne. Warszawa, 1985; P o c i e c h a W. Królowa Bona (1494—1557): Czasy i ludzie Odrodzenia. Poznań, 1949. T. 2. S. 131—132; S i e l i c k i F. Mikołaj Hussowski // Sielicki F. Literatura białoruska do końca XVIII wieku. Wrocław, 1985; S k i m i n a S. Hussowski Mikołaj // Polski Słownik Biograficzny. Wrocław etc., 1962. T. 10; S t a n i s ł a w s k i J. Czy Mickiewicz znał «Pieśń o żubrze» Hussowczyka? // Myśl Narodowa. 1937. Nr 12—13; S t a n i s ł a w s k i J. Nikołaj Hussowjan — piewca Żubra: (W 400-rocznicę zgonu poety) // Łowiec polski. 1936. Nr 2—4; S t a r n a w s k i J. Pisarze ziemi przemyskiej w dawnej Polsce i wkład ich w rozwój literatury polskiej // Rocz. Przemyski. 1977. T. 17/18; W a r a n a w i c z i u s A. O twórczości Mikołaja Hussowskiego // Czerw. szt. 1977. Nr 241; W i s z n i e w s k i M. Historia literatury polskiej. Kraków, 1844. T. 6. S. 229—230; Kraków, 1851. T. 8. S. 176; Z i o m e k J. Renesans. Warszawa, 1977. S. 87—88.

На рускай мове. А з г у р З. «Мирская молва прокатилась...» // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2; А р к а д ь е в С. Песня о зубре // Неман. 1977. № 2; Д о р о ш е в и ч Э., К о н о н В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 49—51; Д о р о ш к е в и ч В. Великий поэт-гуманист: К 500-летию со дня рождения Н. Гусовского // Коммунист Бел. 1980. № 12; Я г о ж. Как открывали Белоруссию // Неман. 1976. № 10; Я г о ж. Франциск Скорина и Николай Гусовский // Неман. 1979. № 1; Я г о ж. Ян Вислицкий и Николай Гусовский в литературоведческой науке // Книговедение в Белоруссии. Мн., 1977; Д ы ш и н е в и ч В. Голос из XVI века // Знамя юности. 1980. 23 дек.; Я г о ж. Гусовскому посвящается // Там жа. 1981. 11 янв.; И с т о р и я белорусской литературы. Мн., 1977. С. 87—92; К о л е с н и к В. Возвращение блуждающей звезды // Дружба народов. 1972. № 5; К о н о н В. От Ренессанса к классицизму. Мн., 1978. С. 54—63; М и н к е в и ч В. Песнь о зубре // Охота и охотничье х-во. 1971. № 8; П о д о к ш и н С. Идеи материализма и диалектики в философской и общественно-политической мысли Белоруссии XVI—XVII вв. // Идеи материализма и диалектики в Белоруссии. Мн., 1980; Я г о ж. Скорина и Будный. Мн., 1974. С. 106—111; П о р е ц к и й Я. «На жертвоприношение Черного быка», «Песня к божественному Севастьяну» и «Победа над турками» Н. Гусовского // Вопр. филологии. 1973. Вып. 3; Я г о ж. «...Родной речи отеческий звук» // Неман. 1979. № 9; С е м е ж о н Я. Николай Гусовский — славянский поэт эпохи Возрождения // Новости ЮНЕСКО. 1980. № 8; Я г о ж. Песнь о человечности

// Сел. газ. 1980. 23 дек.; Тарасов К. Возвращение на родину // Неман. 1981. № 4; Чемерицкий В. Белорусская литература // История всемирной литературы: В 9 т. М., 1985. Т. 3. С. 496—497.

На ўкраінскай мове. Шевчук В. Микола Гусовський та давня поезія України // Сузір'я. К., 1982. Вип. 16.

2.4.

На беларускай мове. Арлоў У. Час чумы: Аповесць // Арлоў У. Дзень, калі ўпала страла. Мн., 1988; Арочка М. На праглядзе помнікаў эпохі Гусоўскага: [Верш] // ЛіМ. 1980. 19 снеж.; Барадулін Р. Міколу Гусоўскаму: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. М., 1983; Яго ж. Успамін пра Міколу Гусоўскага: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Панізнік С. Промні памяці: (Міколу Гусоўскаму): [Верш] // Панізнік С. Слова на дабрыдзень. Мн., 1982; Петрашкевіч А. Напісанае застаецца: Гіст. драма // Полымя. 1978. № 12; Сыс А. М. Гусоўскі вяртаецца на радзіму: [Верш] // Чырв. змена. 1982. 23 студз.

3.1.

Нацыянальная б-ка ў Варшаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. № 7917.

В. І. Козіч.

ГУТАРАЎ ІВАН

Гутараў Іван Васілевіч [псеўд.: Іван Айвазаў; 2(15).4.1906, в. Воўкаўка Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.—8.2.1967, Мінск; пахаваны паводле завяшчання на тэрыторыі былой Леменскай школы (Чэрыкаўскі р-н)], літаратуразнавец, фалькларыст. Член СП Беларусі з 1946. Член-карэспандэнт АН Беларусі (1953). Доктар філалагічных навук, прафесар (1949).

З сялян. Бацькі І. Гутарава памерлі да рэвалюцыі. Выхоўваўся ў дзіцячых дамах. З 1920 да 1924— у Леменскай вопытна-паказальнай школе-камуне, створанай П. Лепяшынскім. Тут атрымаў сярэднюю адукацыю. Скончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта БДУ (1928), пасля чаго выкладаў беларускую і рускую літаратуры ў Магілёўскім палітасветным і педагагічным інстытутах, загадваў кафедрай, быў дэканам філалагічнага факультэта (1928—38). У 1932—38 выбіраўся адказным сакратаром СП Магілёўшчыны і рэдактарам літаратурнай старонкі ў газеце «Камунар Магілёўшчыны». У 1939 датэрмінова скончыў аспірантуру і абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Маскоўскім інстытуце філасофіі, літаратуры і гісторыі па тэме «Паэтычнае майстэрства Маякоўскага». З 1939 да 1941 дацэнт, загадчык кафедры рускай літаратуры БДУ і вучоны сакратар Аддзялення грамадскіх навук АН БССР. Член КПСС з 1940. У 1941 добраахвотна ўступіў у дзеючую Чырвоную Армію — быў старшым інструктарам палітаддзела. Ваяваў у тыле ворага разам з народнымі мсціўцамі. З'яўляўся арганізатарам, камісарам партызанскіх атрадаў, узначальваў многія баявыя аперацыі. Быў прызначаны начальнікам агітацыі і прапаганды партызанскага краю Бранскіх лясоў. У 1943 адазваны і вывезены ў Маскву для выканання спецдаручэнняў. З 1943 да 1947 — дактарант Інстытута сусветнай літаратуры імя А. М. Горкага АН СССР. З 1947 — на прапагандысцкай рабоце ў ЦК КП(б) Беларусі і да восені 1951 працаваў загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва Упраўлення прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б, а пасля рэарганізацыі — намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б па пытаннях навукі, літаратуры і мастацтва. З 1951 — загадчык кафедры рускай літаратуры БДУ і адначасова на навукова-даследчай рабоце ў АН БССР. У 1957—67 — загадчык сектара фальклору Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Працоўнага Чырвонага Сцяга, дзвюма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Літаратурна-навуковую дзейнасць пачаў у 1930. У час яго працы ў Магілёве выйшлі асобнымі выданнямі «Бальшавізм і літаратуразнаўства» (1932), «К. Маркс і Ф. Энгельс пра сутнасць і спецыфіку мастацкай літаратуры» (1933). У пасляваенны час даследаваў праблемы марксісцка-ленінскай эстэтыкі, тэорыі і гісторыі рускай і беларускай літаратур, паэтычнага майстэрства, беларускую вуснапаэтычную творчасць. Склаў хрэстаматыю «Вуснапаэтычная творчасць беларускага народа» (разам з Я. Васілёнкам), зборнік «Сучасны беларускі фальклор», у сааўтарстве выдаў «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны».

А. С. Гурская, М. Р. Міхайлаў.

1.2.
Бальшавізм і літаратуразнаўства. Магілёў, 1932.
К. Маркс і Ф. Энгельс пра сутнасць і спецыфіку мастацкай літаратуры. Магілёў, 1933.
Борьба и творчество народных мстителей. Мн., 1949. Рэц.: Балакін А. Барацьба і творчасць народных мсціўцаў // Изв. Ан. БССР. 1950. № 4; Наст. газ. 1950. 11 мая; Барсток М. Кніга аб мужнасці і гераізме // Беларусь. 1949. № 9; Горцаў М. Барацьба і творчасць народных мсціўцаў // ЛіМ. 1949. 23 ліп.; Есакоў А. Каштоўнае даследаванне партызанскага фальклору // Полымя. 1950. № 3; Лыньков М. Книга о борьбе и песне // Бальш. Бел. 1950. № 4; Усікаў Я. Кніга аб барацьбе і творчасці народных мсціўцаў // За Радзіму. 1950. 23 вер.; Финберг Е. // Сов. этнография. 1950. № 2.
Советский патриотизм — великая животворная сила. Мн., 1949.
Поэтическое мастерство В. В. Маяковского. М., 1950. Рэц.: Синявский А. // Лит. в школе. 1951. № 4; Черемин Г. Литература о Маяковском // Сов. книга. 1951. № 3.
Эстетические основы советской литературы. Мн., 1950. Рэц.: Анастасьев А. Псевдонаучная книга // ЛГ. 1951. 22 нояб.; Есакоў А. Навуковая праца аб эстэтычных асновах савецкай літаратуры // Полымя. 1951. № 8; Захаров В. Против извращений в освещении вопросов об эстетических основах советской литературы // Бальш. Бел. 1952. № 2; Сокалава А. Аб адной псеўданавуковай кнізе // Звязда. 1951. 14 кастр.
Введение в литературоведение: Метод. указание для студентов-заочников. Мн., 1954.
Философско-эстетические взгляды А. С. Пушкина. Мн., 1957. Рэц.: Жданов В. «Даже переписать невозможно, не то, что усвоить...» // Вопр. лит. 1958. № 11; Турбин В. По верхам // Сов. Бел. 1957. 28 авг.
Вопросы литературоведения: Метод. пособие для заочников. 2 изд. Мн., 1958. Рэц.: Балихин А. Издание второе и расширенное... // Мол. гвардия. 1959. № 9.
Основы советского литературоведения. Мн., 1967. Рэц.: Карабан У. Дарадчык прыхільнікаў слова // Беларусь. 1967. № 9.
1.3.
1930. «Подымайте ярость масс на проклятых бюрократов» // Камунар Магілёўшчыны. 12 кастр.; «Наша маладосць» // Там жа. 31 кастр.; «Паядынак» // Там жа. 14 ліст.; «Чапаеў» // Там жа. 23 ліст.
1931. «Движется лава»: Тэатр // Камунар Магілёўшчыны. 11 мая; «Поэма о топоре»: Тэатр // Там жа. 15 кастр.; «Гроза»: Тэатр // Там жа. 30 ліст.
1933. На ўзровень задач // Камунар Магілёўшчыны. 9 вер.; Па-баявому правесці літаратурную дэкаду // Там жа. 12 кастр.; Бой под непогодой: [Верш] / Пад псеўд. Ів. Айвазаў; Усвядоміць значэнне літаратурнай справы // Там жа. 4 ліст.; Камдзіў таварыш Шэвалдзін // Там жа. 6—7 ліст.; Рапартаваць з'езду высокамастацкай кніжкай // Там жа. 24 снеж.
1934. Перайсці к дзелавой рабоце // Камунар Магілёўшчыны. 4 крас.; Літаратурнаму руху моцнае кіраўніцтва // Там жа. 12 снеж.
1935. За бальшавіцкае выхаванне літаратурных кадраў // Камунар Магілёўшчыны. 2 крас.
1936. «Арыстакраты» // Камунар Магілёўшчыны. 14 лют.; Пра паэтычнае майстэрства Маякоўскага // Там жа. 24 крас.
1940. А. М. Горкі аб светапоглядзе і мастацкай творчасці // Полымя рэвалюцыі. № 6; К. Маркс і Ф. Энгельс — асновапаложнікі навуковага літаратуразнаўства // Там жа. № 11; М. Горкі і навуковае літаратуразнаўства // ЛіМ. 17 чэрв.; Прамова У. І. Леніна на III з'ездзе камсамола і пытанні літаратуры // Там жа. 5 кастр.; Ленінскі метад вывучэння Талстога: Да 30-годдзя з дня смерці пісьменніка // Там жа. 16 ліст.; Вобразы «Раскіданага гнязда» // Там жа. 8 снеж.; За Сталінскую навуку // Тыражка-аднадзёнка АН БССР. Кастр.
1941. К. Маркс и Ф. Энгельс — основоположники научного литературоведения // Изв. АН БССР (Отд. обществ. н.). № 1; Ленінска-сталінскі этап у навуцы аб літаратуры // Полымя. № 1; Ленінская тэорыя адлюстравання // ЛіМ. 25 студз.; Выключна патрэбная кніга: [Рэц. на кн.: Квятковский А. Словарь поэтических терминов. М., 1940] // Там жа. 5 сак.
1943. Партызанскія частушкі // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 84; Партызанскі фальклор // Сав. Бел. 28 крас.
1945. Партызанскі фальклор // Беларусь. № 1; А. М. Горкі і беларуская літаратура // Там жа. № 10; У. І. Ленін і пытанні тэорыі літаратуры // Полымя. № 4; Паэтычнае майстэрства Маякоўскага // Там жа. № 5—6; Айчынная вайна ў фальклоры // Там жа. № 11—12; Аб прапагандзе мастацкай літаратуры // ЛіМ. 22 снеж.; Фольклор Великой Отечественной войны // Сов. Бел. 6 мая; Маяковский в Минске // Сталин. молодежь. 13 апр.; Боевые песни партизан // Там жа. 26 сент.
1946. Вялікі пісьменнік і змагар за камунізм // Бальш. Бел. № 7; Партизанские песни // Знамя. № 5—6; Партизанская война в народном творчестве: Из личных наблюдений // Октябрь. № 3—4; Горкі аб тэхналогіі мастацкай творчасці // ЛіМ. 15 чэрв.: Народный поэт Белоруссии // ЛГ. 26 окт.; Друг белорусского народа // Сов. Бел. 18 июня; Горький — великий русский писатель-патриот // Сталин. молодежь. 14 июня.
1947. «Избранное» Якуба Коласа // Сов. Бел. 18 мая.
1948. Пытанні выкладання беларускай літаратуры // Бальш. Бел. № 1 / Сааўт. С. Васілёнак; Маркс — Энгельс аб эстэтычных успрыманнях і мастацкай творчасці // Беларусь. № 7; Аб рабочай існене сацыялістычнага рэалізма // Полымя. № 9; Да пытання аб фармалізме: З выступлення на рэсп. сходзе пісьменнікаў // ЛіМ. 13 сак.; Касмапаліты з філалагічнага факультэта // Там жа. 24 крас. / Пад псеўд. І. Айвазаў. Сааўт. М. Нікалаеў; Маркс — Энгельс аб мастацкай творчасці // Там жа. 8 мая; Савецкі патрыятызм — вялікая жыватворная сіла // Там жа. 31 ліп.; В. И. Ленин о Толстом: (К 120-летию со дня рождения Л. Н. Толстого) // Сов. Бел. 8 сент.; Великий русский народ — брат, друг и освободитель белорусского народа // Там жа. 28 нояб.
1949. За бальшавіцкую партыйнасць у барацьбе супраць касмапалітызма // Бальш. Бел. № 4 / Сааўт. І. Ільюшын; А. С. Пушкін — геніяльны рускі паэт і палкі патрыёт нашай Радзімы // Там жа. № 6; Сав. школа. № 3; Да вынікаў другога з'езда пісьменнікаў Беларусі // Беларусь. № 7; Сталін аб савецкай літаратуры // Там жа. № 12; Против космополитизма в литературной критике, литературоведении и фольклористике БССР // Изв. АН БССР. № 3; Ленинская теория отражения и вопросы художественной литературы // Там жа. № 4; Белорусская литература на подъеме // Октябрь. № 3; Аб любві да радзімы // Полымя. № 1; Пытанні мастацкай літаратуры ў творах І. В. Сталіна // Там жа. № 12; Ленін і Сталін аб літаратуры // ЛіМ. 21 студз.; Горкі аб велічы рускай літаратуры // Там жа. 9 крас.; За бальшавіцкую партыйнасць у літаратуры і мастацтве // Там жа. 16 крас.; Філасофская аснова навукі аб літаратуры: (Да 40-годдзя выхаду кн. У. І. Леніна «Матэрыялізм і эмпірыякрытыцызм») // Там жа. 21 мая; Барацьба і творчасць народных мсціўцаў // Там жа. 23 ліп.; Крыніца творчых поспехаў // Там жа. 21 снеж.; Образ товарища Сталина в партизанском творчестве // Сов. Бел. 18 дек.
1950. Вобраз як сродак мастацкага асваення свету // Вуч. зап. Мін. пед. ін-та. Філал. сер. Вып. 1; Таленавіцейшы паэт савецкай эпохі // Полымя. № 4; Ленін аб народнасці мастацтва // ЛіМ. 21 студз.; Заснавальнік новага вершаскладання // Там жа. 15 крас.; У. І. Ленін і савецкае літаратуразнаўства // Там жа. 22 крас.; Аб фальклорных і літаратурных вытоках творчай работы М. Горкага // Там жа. 29 ліп.
1951. Партизанские песни // Брянские партизаны. Брянск; Неутомимый борец за победу коммунизма

// Бальш. Бел. № 6; Максім Горкі і пытанні філасофіі рускай літаратуры // Полымя. № 6; Горкі пра спецыфіку мастацкай літаратуры // ЛіМ. 16 чэрв.; Аб суадносінах літаратуры і надбудовы // Там жа. 21 ліп.

1953. Аб сістэме вершаскладання Маякоўскага // Беларусь. № 4; Литературно-эстетические взгляды Н. А. Некрасова // Изв. АН БССР. № 1. Рэц.: Ленсу Е. Поверхностная статья // Сов. Бел. 1953. 16 июня; К. Маркс о враждебности капитализма художественному творчеству // Сов. Отчизна. № 3. Рэц.: Мажгун С. У палоне начотніцтва // Звязда. 1953. 20 вер.; Пытанні літаратуры на XIX з'ездзе партыі // Сав. шк. № 2; Вялікае служэнне народу: 75 год з дня смерці М. А. Някрасава // ЛіМ. 10 студз.; І. В. Сталін — найвялікшы карыфей навукі // Чырв. змена. 24 сак.

1954. Философско-эстетические взгляды А. Н. Радищева // Уч. зап. БГУ. Филол. сер. Вып. 18.

1955. Философско-эстетические взгляды Л. Н. Толстого // Уч. зап. Мин. пед. ин-та. Вып. 4.

1956. О десятой главе «Евгения Онегина» А. С. Пушкина // Уч. зап. БГУ. Вып. 27. Рэц.: Благой Д. О казусах и ляпсусах // Новый мир. 1957. № 2; Фабула и сюжет: (К истории и теории вопроса) // Уч. зап. Мин. пед. ин-та. Вып. 6; А. М. Горкі аб У. І. Леніне // Беларусь. № 6; Ідэйна-эстэтычныя прынцыпы мастацкай тыпізацыі М. А. Шолахава // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Збірайце вусную народную творчасць // Маладосць. № 4; Філасофска-гістарычныя эпапеі М. Горкага: («Справа Артамонавых» і «Жыццё Кліма Самгіна») // Сав. шк. № 3; Школам-интернатам — опыт передовых школ-коммун // Знамя юности. 23 сент.

1957. Из истории эстетических учений древнего мира // Уч. зап. БГУ. Филол. сер. Вып. 39; Эстэтычна-філасофскія погляды Г. В. Пляханава // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Незабыўныя гады: (Успаміны) // Полымя. № 8; Супраць буржуазнай рэакцыі ў эстэтыцы // ЛіМ. 30 студз.

1958. Беларускае вершаскладанне ў параўнанні з вершаскладаннем іншых усходнеславянскіх літаратур // Матэрыялы да IV міжнар. з'езду славістаў. Мн.; Беларуская савецкая фалькларыстыка // Навука Беларускай ССР за 40 год. Мн.

1959. Аб эстэтычных поглядах Якуба Коласа // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Эстэтычныя погляды Гогаля // Беларусь. № 4.

1960. Аб народнасці эстэтыкі і паэтыкі Я. Купалы // Любімы паэт беларускага народа. Мн.

1961. Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны // Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны. Мн.; Беларуская народная паэзія часоў вайны // Беларусь. № 8; Пра літаратуразнаўчую тэрміналогію // ЛіМ. 21 лют.; Сучасная народная паэзія // Там жа. 28 лют. / Сааўт. П. Глебка.

1962. Дарагі подпіс // Жыццё для народа. Мн.; Творчасць народа // Беларусь. № 2.

1964. Новое содержание и новые формы бытового современного белорусского фольклора // Вопросы этнографии Белоруссии. Мн.

1965. Няўлоўны юнак: Дакументы // Полымя. № 3.

1967. Асновапаложнікі марксізма-ленінізма аб фальклоры; Аб сацыяльнай функцыі і мастацкіх асаблівасцях беларускага фальклору; Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская народная вусна-паэтычная творчасць. Мн.; Аб фальклоры беларускіх рабочых // Пытанні беларускай этнаграфіі, фалькларыстыкі і тапанімікі. Мн.; У. І. Ленін і народная творчасць // У. І. Ленін у беларускай народнай творчасці. Мн.

1968. Беларуская савецкая фалькларыстыка // Навука БССР за 50 год. Мн.

1969. Прадмова; Новыя формы бытавання сучаснага беларускага фальклору // Праблемы сучаснага беларускага фальклору. Мн.

1975. Сучасная народная паэзія: Да вынікаў конкурсу па збіранні фальклору // Глебка П. Ф. Пытанні гісторыі, філалогіі, мастацтва. Мн. / Сааўт. П. Глебка.

1.5.

На балгарскую мову. За белоруската фолклористика и съвременния белоруски фолклор // Език и литература. 1963. № 2.

На польскую мову. Folklorystyka białoruska (1945—1965) // Lit. ludowa. 1966. Nr 1.

На ўкраінскую мову. Білоруська радянська фольклористика до 40 річчя БРСР // Нар. творчість та етнографія. 1959. Кн. 1.

1.6.

Беларускі эпас. Мн., 1959 / Рэд. з П. Глебкам.

Вусна-паэтычная творчасць беларускага народа: Хрэстаматыя для выш. навуч. устаноў. Мн., 1959 / Скл. з С. Васілёнкам. Рэц.: Макарэвіч А. Недахопы патрэбнага выдання // ЛіМ. 1960. 24 мая; Малочка М. Хрэстаматыя па беларускаму фальклору // Наст. газ. 1960. 1 крас.

Вопросы литературы. Мн., 1960 / Рэд.

Сучасны беларускі фальклор. Мн., 1963 / Скл. Рэц.: Воінаў М. Рэпліка складальніку // Гомел. праўда. 1964. 11 ліп.

Тезисы по основным вопросам развития белорусской литературы и искусства. Ч. 1. Дореволюционная белорусская литература // Изв. АН БССР. 1948. № 6 / Скл. с В. Барысенкам.

Тэзісы па асноўных пытаннях гісторыі беларускай літаратуры. Частка першая // Полымя. 1949. № 2 / Скл. з В. Барысенкам.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне новай кнігі І. Гутарава // ЛіМ. 1950. 3 чэрв.; Апошняе развітанне // Там жа. 1967. 10 лют.; Броўка П. Аб літаратурнай крытыцы ў Беларусі // Там жа. 1950. 13 мая; Бурносаў В. Заўсёды ў творчым непакоі // Полымя. 1966. № 5; Віншуем з юбілеем // ЛіМ. 1966. 5 крас.; Дэзарыентацыя чытачоў // Там жа. 5 чэрв.; З узнагародай // Там жа. 1966. 22 крас.; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 19, 21—23; Майхровіч С., Фядосік А. Па шляху творчых пошукаў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1966. № 2; Малочка М. Выхаванец школы-камуны // Наст. газ. 1966. 2 крас.; Яго ж. Івану Гутараву — 60 год // Голас Радзімы. 1966. № 15; [Некралог] // ЛіМ. 1967. 10 лют.; Наст. газ. 1967. 11 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Фядосік А. З сыноўняй адданасцю Радзіме // Беларусь. 1976. № 4; Шарахоўскі Я. Заўвагі аб крытыцы // ЛіМ. 1951. 21 крас.

На рускай мове. Карабан В. Иван Васильевич Гуторов. (1906—1967) // Веснік БДУ. 1971. № 2; Конон В. Эстетическая мысль Советской Белоруссии. Мн., 1978. С. 55—58.

В. М. Грышкевіч.

ГУТКОВІЧ АЛЯКСАНДР

Гутковіч Аляксандр Залманавіч (20.12.1920, в. Аскеры Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.— 9.9.1989, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), драматург, рэжысёр. Член СП Беларусі з 1961. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1981). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1966, за пастаноўку тэлеспектакля паводле трылогіі І. Мележа «Людзі на балоце»).

Нарадзіўся ў сям'і вясковага каваля. У 1935 скончыў Верхаўскую сямігадовую школу Бешанковіцкага р-на, потым год вучыўся ў будаўнічым тэхнікуме (Мінск), пасля здачы экстэрнам экзаменаў за 8 і 9 класы — у Бешанковіцкай сярэдняй школе. Пазней стаў студэнтам Ленінградскага інстытута інжынераў прамысловага будаўніцтва, але вучоба ў тэхнічнай навучальнай установе А. Гутковіча не задавальняла, бо ён заўсёды марыў аб сцэне. Правучыўшыся год, пачаў займацца ў студыі Вялікага драматычнага тэатра імя М. Горкага ў Ленінградзе (1938—39). Адначасова працаваў артыстам дапаможнага складу тэатра. У 1939 працягваў вучобу на рэжысёрскім факультэце Ленінградскага тэатральнага інстытута. У канцы таго ж года прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў радавым стралковага палка, культмасавым работнікам у палітаддзеле спецвойск Ленінградскага гарнізона. У маі 1941 дэмабілізаваўся і прыехаў да бацькоў у Бешанковічы, куды яны пераехалі з вёскі. Тут і застала вайна. Разам са сваякамі эвакуіраваўся ў Ніжні Тагіл, быў начальнікам клуба ваеннага завода, потым ваеннага шпіталя ў Бійску. У 1942 мабілізаваны на фронт. Ваяваў на Прыбалтыйскім фронце. У 1943 стаў членам КПСС. Пасля вайны паступіў на акцёрскі факультэт Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. У час вучобы А. Гутковіч з'яўляўся штатным, потым пазаштатным рапарцёрам БелТА па Мінску, а ў 1948—50 — пазаштатным карэспандэнтам газеты «Звязда». Скончыўшы ў 1957 інстытут, працаваў акцёрам Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа ў Віцебску. З 1957 — загадчык педагагічнай часткі Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, з 1959 — рэжысёр на Рэспубліканскай студыі Беларускага тэлебачання.

Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурнай працай займаўся з 1947. А. Гутковіч — аўтар шматлікіх п'ес і тэлевізійных пастановак. Разам з Ф. Казоўскай напісаў п'есу «Справа яе жыцця» (ставілася ў Віцебску і Гродне), «І праўда, і шчасце» (Брэст), інсцэніраваў раман К. Чорнага «Трэцяе пакаленне» (Бабруйск) і раман Д. Граніна «Шукальнікі» (Віцебск), разам з У. Хазанскім напісаў п'есу «Юныя мсціўцы» (Мінск). Яго пастаноўкі вызначаліся імкненнем да найбольш дакладнага пераносу літаратурнай першакрыніцы на тэлеэкран, добрымі сцэнічнымі якасцямі, шматграннасцю мастацкіх вобразаў і актуальнасцю праблематыкі, яе сацыяльным гучаннем.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Юныя мсціўцы: Гераічная драма ў 4-х дз., 10-ці карц. Мн., 1060 / Сааўт. У. Хазанскі.

Дело ее жизни: Драма в 3-х д., 6-ти карт. М., 1962 / Сааўт. Ф. Казоўская.

Правда и счастье: П'еса в 3-х д., 8-ми карт. М., 1963 / Сааўт. Ф. Казоўская.

Справа яе жыцця: Драма ў 3-х дз., 6-ці карц. Мн., 1963 / Сааўт. Ф. Казоўская.

И завтра...: Пьеса в 3-х д., 6-ти карт. с прологом. М., 1967 / Сааўт. Ф. Казоўская.

Вся королевская рать: Режиссерский сценарий. Мн., 1970. (Студия бел. телевидения).

1.3.

1947. Спектакль аб гераічнай савецкай моладзі // Звязда. 29 ліст. / Сааўт. Ф. Казоўская.

1950. Новыя экспанаты ў музеі Канстанціна Заслонава // Віцеб. рабочы. 3 кастр.

1951. «На варце міру» // Віцеб. рабочы. 8 мая; У барацьбе за новае // Там жа. 4 ліст.; Да 100-годдзя з дня смерці М. В. Гогаля // Там жа. 11 снеж.; Барацьбіт за народнае шчасце // Там жа. 25 снеж.

1954. Шукальнікі: [Урывак з аднайменнай п'есы] // Віцеб. рабочы. 15 снеж. / Сааўт. Ф. Шмакаў.

1958. У драматургію прыйшоў настаўнік // Наст. газ. 22 жн.

1959. Шырокае, эпічнае гучанне // ЛіМ. 7 лют.; Добры, патрэбны спектакль // Чырв. змена. 12 лют.
1960. Праўда і шчасце: Драма // Маладосць. № 1.
1962. Аб тым, што дарагое // ЛіМ. 13 крас. / Сааўт. Ф. Казоўская.
1968. Аповесці Шамякіна на экране // Вяч. Мінск. 30 ліст.
1971. Джек, хозяин и другие: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Сергеева // Знамя юности. 27 авг.
1981. На Віцебскім напрамку: Старонкі дзённіка // Маладосць. № 6; Чакаю новых сустрэч // ЛіМ. 30 студз.
2.3.
На беларускай мове. Аляксандру Гутковічу — 50 гадоў // ЛіМ. 1970. 18 снеж.; Аляксандру Гутковічу — 60 // Там жа. 1980. 19 снеж.; Брандаўская Л. Сустрэча з героямі «Трэцяга пакалення» // Там жа. 1964. 30 кастр.; Вольскі А. Юнацтва смелых // Звязда. 1957. 3 вер.; «Героям запомнім надоўга...» // Там жа. 1980. 13 чэрв.; Губарэвіч К. Вялікае жыццё праз маленькае аконца // ЛіМ. 1965. 24 снеж.; Яго ж. Пра самае галоўнае // Там жа. 1957. 28 снеж.; «І ўсе дні жылі ім...»: (Радкі з пісьмаў тэлегледачоў) // Там жа. 1980. 4 ліп.; Колас Г. Мацней за крыўду // Там жа. 1961. 8 снеж.; Яго ж. Шчасце ў змаганні за праўду // Звязда. 1959. 11 ліп.; Маркіянаў Б. Спектакль аб смелых і мужных // Віцеб. рабочы. 1957. 6 кастр.; Мянжынская В. «Андрэй Лабанаў» // Там жа. 1955. 19 ліст.; Мехаў У. Сапраўдныя шукальнікі // Чырв. змена. 1955. 21 снеж.; Міхайлава І. Тэатр і час // Гродзен. праўда. 1962. 27 сак.; Нікалаенка В. Дарогай гвалту і змоў // Звязда. 1971. 31 жн.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сакові́ч І. Мастацтву патрэбны крылы // Віцеб. рабочы. 1961. 15 кастр.; Стральцоў Б. Пяць гадзін трывожнага шчасця // Звязда. 1969. 26 сак.; Сурскі А. У пошуках жыццёвай праўды // Зара. 1959. 26 снеж.; Сухарукаў І., Галавач В. Тэатр інсцэніруе раман // Калг. праўда. 1959. 11 лют.
На рускай мове. «Атланты и кариатиды»: О фильме белорусского телевидения // ЛГ. 1978. 22 нояб.; Высоцкий Ф. Самое волнующее остается // Знамя юности. 1957. 15 окт.; Сегеди И. Живые с живыми // Сов. Бел. 1957. 25 июля.

В. І. Козіч.

Д

ДАБРАВОЛЬСКІ УЛАДЗІМІР

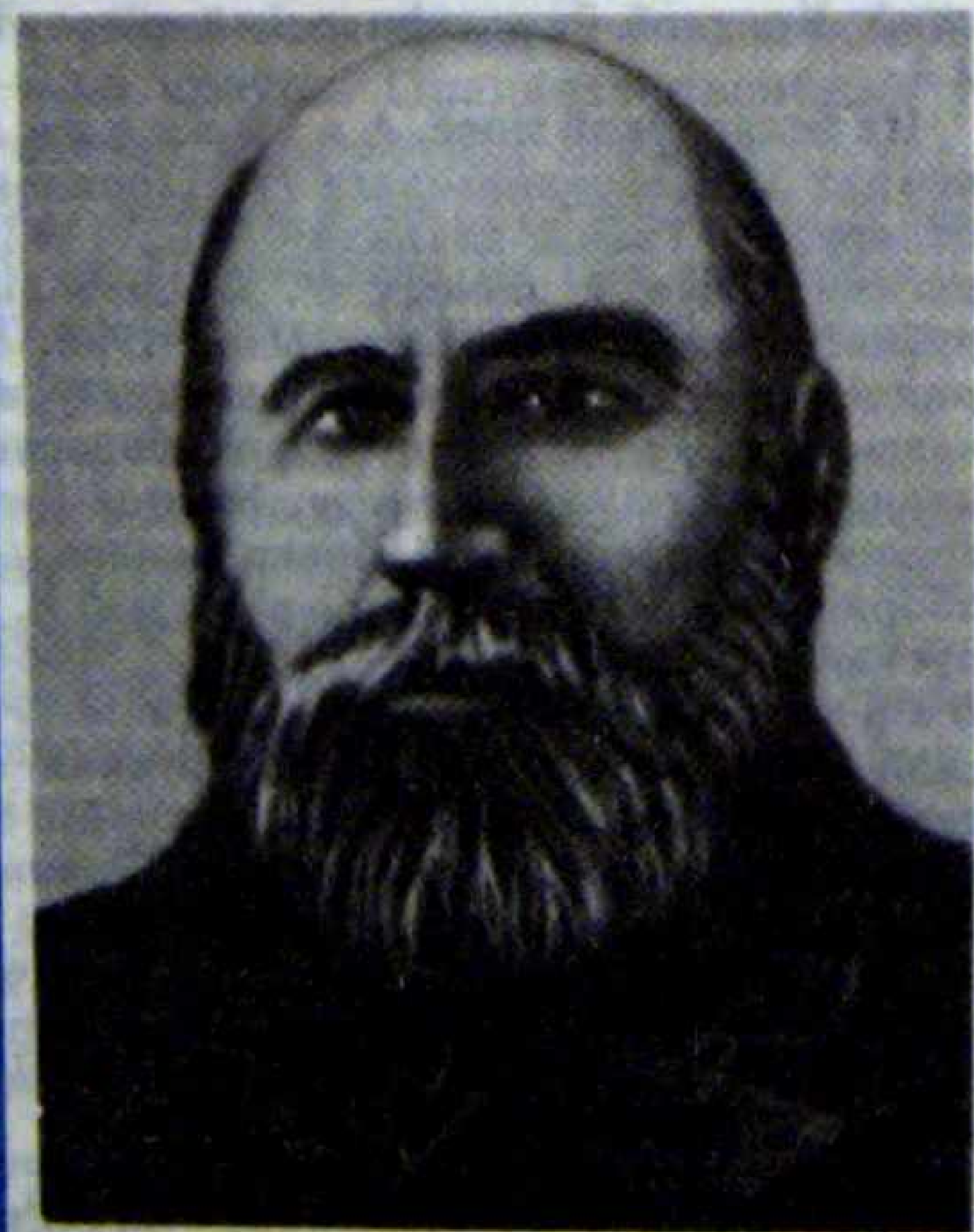

Дабравольскі Уладзімір Мікалаевіч [30.7(11.8).1856, в. Красна-Свяцкае Прудкоўскай вол. Смаленскага пав., цяпер Пачынкаўскага р-на Смаленскай вобл. —7.5.1920], этнограф, фалькларыст, краязнавец, публіцыст, лексікограф. Пісаў на рускай мове.

З дробнапамеснай сям'і. Дзяцінства правёў у вёсцы, сябраваў з сялянскімі дзецьмі. Гэта развіла ў У. Дабравольскага назіральнасць, цікавасць да народнага жыцця. Паспяхова скончыўшы Смаленскую гімназію, у 1876 паступіў на філалагічны факультэт Маскоўскага універсітэта. У студэнцкія гады праявіў вялікую цікавасць да этнаграфіі. Наведваў лекцыі Ф. Буслаева, Ф. Корша, У. Мілера, актыўна працаваў у этнаграфічным гуртку. Пасля заканчэння універсітэта (1880) У. Дабравольскі працаваў выкладчыкам літаратуры, логікі і гісторыі ў Смаленскай жаночай гімназіі. Праз тры гады выйшаў у адстаўку з-за хваробы, пасяліўся ў вёсцы, дзе збіраў і запісваў народныя песні,

казкі, легенды, паданні, прыказкі і прымаўкі, замовы, якія пазней увайшлі ў «Смаленскі этнаграфічны зборнік». Упершыню ўзняў разнастайны фальклорны матэрыял Смаленшчыны. Галоўны прынцып, якога ён прытрымліваўся ў сваёй рабоце,— асабісты запіс фальклорных твораў з вуснаў народа з захаваннем асаблівасцей гаворкі. Матэрыял У. Дабравольскі збіраў у асноўным сярод сялян, зусім не карыстаўся апублікаванымі фальклорнымі творамі. Навуковыя інтарэсы вучонага штамтгранныя. Ён даследаваў народныя абрады і святы, народны тэатр, вывучаў вераванні народа, збіраў прадметы побыту і інш. Артыкулы па ўсіх гэтых пытаннях былі апублікаваны галоўным чынам у часопісах «Этнографическое обозрение» і «Живая старина». Прысвяціўшы жыццё навуковай дзейнасці, У. Дабравольскі ўвесь час адчуваў вялікія матэрыяльныя цяжкасці, шукаў работу, якая не перашкаджала б яго збіральніцкай дзейнасці. У 1902 паступіў на службу ў якасці інспектара народных вучылішчаў Разанскай губ. З 1906 працаваў інспектарам народных вучылішчаў у Смаленскай губ. Кастрычніцкую рэвалюцыю ён прыняў без ваганняў і стаў актыўным барацьбітом на фронце культурнага будаўніцтва — выкладаў гісторыю рускага тэатра і этнаграфіі ў Беларускім народным універсітэце (Масква), Віцебскім інстытуце народнай асветы, Смаленскім аддзяленні Маскоўскага археалагічнага інстытута. Працягваў займацца краязнаўчай работай. У пачатку мая 1920 па даручэнню Аддзела народнай адукацыі накіраваўся для збірання этнаграфічнага матэрыялу ў вёску. Ноччу з 7 на 8 мая ў 25 вёрстах ад Смаленска У. Дабравольскі быў забіты невядомымі бандытамі.

А. М. Хрушчова.

Бібліяграфія

1.2.

Киселевские цыгане. Спб., 1908. Вып. 1.

1.3.

1894. Народные сказания о самоубийцах // Живая старина. № 2; Звукоподражания в народном языке и в народной поэзии // Этногр. обозрение. № 3.

1897. Киселевские цыгане // Живая старина. № 1; О Дорогобужских мещанах и их шубрейском или курбацком языке // Изв. ОРЯС. Кн. 2.

1898. Данные для народного календаря Смоленской губернии в связи с народными верованиями; Образцы говора Жиздринского уезда Калужской губернии; Прозвища крестьян сельца Березовки Дмитровского уезда Орловской губернии; Пословица и загадка // Живая старина. № 3, 4.

1899. Рассказы из жизни палех Жиздринского полесья // Живая старина. № 1, 2; Некоторые данные условного языка Калужских рабочих // Изв. ОРЯС. Т. 4.

1900. Смерть, похороны и причитания // Живая старина. № 1, 2; О некоторых архаических событиях, переживаемых народом в Смоленской губернии // Известия Об-ва любителей естествознания, антропологии и этнографии. М. Т. 97.

1901. Насекомые и черви в народной жизни // Этногр. обозрение. № 2; Материалы для истории народного театра // Там жа. № 3; Значение народного праздника «Свечи»; Суеверие относительно волков // Там жа. № 4.

1902. Кросна // Этногр. обозрение. № 1; Ветры-духи в сказаниях раскольников Смоленской губернии // Там жа. № 3.

1903. Различия в верованиях и обычаях белоруссов и великоруссов Смоленской губернии // Живая старина. № 4.

1905. Загадки, записанные в Смоленском уезде // Живая старина. № 1, 2.

1906. Культ зернового хлеба в поверьях крестьян Рязанской губернии // Изв. ОРЯС. № 4.

1908. Обряды и поверья, относящиеся к домашним и полевым работам крестьян Смоленской губернии // Памятная книжка Смоленской губ. на 1909 г. Смоленск; Нечистая сила в народных верованиях // Живая старина. № 1; Егорьев день в Смоленской губернии // Там жа. № 2.

1916. Некоторые данные условного языка Дорогобужских мещан, калик перехожих, портных и коновалов, странствующих по Смоленской земле; Бобр в Смоленской земле по летописным, археологическим и современным данным // Смоленская старина. Вып. 3. Ч. 2.

1.6.

Смоленский этнографический сборник. Спб., 1891. Ч. 1 / Скл. Рэц.: Б о г д а н о в В. // Этногр. обозрение. 1891. № 4; П ы п и н А. // Вестник Европы. 1891. № 12.

Смоленский этнографический сборник. Спб., 1893. Ч. 2 / Скл. Рэц.: Б - о в (Богданов) В. // Этногр. обозрение. 1894. № 2.

Смоленский этнографический сборник. Спб., 1894. Ч. 3 / Скл.

Смоленский этнографический сборник. М., 1903. Ч. 4 / Скл.

Смоленский областной словарь. Смоленск, 1914 / Скл.

2.1.

На рускай мове. К у с т а р е в а М. Смоленская лексика в трудах В. Н. Добровольского // Материалы по изучению Смоленской обл. Смоленск, 1963. Вып. 5; И в а н о в а А. Деятельность В. Н. Добровольского в годы Советской власти: Пристатейная библиография // Там жа. М., 1970. Вып. 7.

2.2.

На беларускай мове. Ш л ю б с к і А. Этнаграфічная дзейнасць Дабравольскага. Мн., 1928 / Ас. адб. з «Зап. аддзелу гуманіст. н.». Працы кафедры этнаграфіі. Т. 1. Сш. 1.

На рускай мове. Д м и т р и е в В. В. Н. Добровольский: Краткий биографический очерк. Смоленск, 1930.

2.3.

На беларускай мове. А к у н ь к о в а А. Аб некаторых працах У. Дабравольскага // Народная культура і быт беларусаў: Тэзісы дакладаў. Мн., 1982; Я г о ж. Беларуская казка ў запісах У. Дабравольскага // Беларуская фалькларыстыка. Мн., 1980; Я г о ж. Выкарыстанне прац У. Дабравольскага ў выданнях савецкага часу // Быт і культура беларусаў: Тэзісы дакладаў. Мн., 1984. Я г о ж. Жыццё і навукова-педагагічная дзейнасць У. Дабравольскага // Этнаграфічны зборнік. Мн., 1975; Б а н д а р ч ы к В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 185—193; Б а н д а р ч ы к В., Л а р ч а н к а М. Развіццё беларускай фалькларыстыкі // Беларуская вуснапаэтычная творчасць. Мн., 1966; Г а р э ц к і М. Выдатныя беларускія этнографы і вучоныя // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. С. 131; 2 выд. Вільня, 1921. С. 131; 3 выд. Вільня. 1924. С. 131; Г і л е в і ч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 76—79; С а л а м е в і ч Я. Даследчык Смаленшчыны // ЛіМ. 1970. 24 ліп.

На рускай мове. Б о н ч - Б р у е в и ч В. В. И. Ленин о поэзии // Ленин В. О литературе и искусстве. М., 1976. С. 694; В. Н. Д о б р о в о л ь с к и й // Бел. этнограф. 1922. № 1; В л а д и м и р Николаевич Добровольский: (К 110-летию со дня рождения) // Календарь знаменательных и памятных дат по Смоленской области на 1966 и 1967 годы. Смоленск, 1966; Д м и т р и е в В. 10 лет этнографической работы в Смоленской губернии // Краеведение. 1928. Т. 5. № 10; Я г о ж. О жизни и работе В. Н. Добровольского // Рабочий путь. 1926. № 130; К а р с к и й Е. В. Н. Добровольский: Смоленский областной словарь // Карский Е.

Труды по белорусскому и другим славянским языкам. М., 1962; Котов Л. Этнограф и краевед В. Н. Добровольский // Рабочий путь. 1959. 8 апр.; Крюкова В. Посвященные юбилею... // Там жа. 1966. 12 авг.; Ласунский Е. Заседание в память этнографа В. Н. Добровольского // Там жа. 1921. 20 мая; Романов Ю. В. Н. Добровольский — смоленский фольклорист-этнограф // Там жа. 1966. 11 авг.; Яго ж. Жизнь и научная деятельность В. Н. Добровольского // Материалы по изучению Смоленской области. М., 1970. Вып. 7; Сидельников В. В. Н. Добровольский — этнограф и краевед // Народное поэтическое творчество Смоленской области. Смоленск, 1954; Яго ж. Смоленский этнограф и краевед В. Н. Добровольский // Смоленский альманах. Смоленск, 1951. Кн. 9; Яго ж. Ценная коллекция народных песен // ЛГ. 1938. 20 июня; Соболев П. Владимир Николаевич Добровольский // Рабочий путь. 1945. 20 мая; Трофимов И. Добровольский Владимир Николаевич // Трофимов И. Писатели Смоленщины. М., 1973; Яковлев С. Найдена могила В. Н. Добровольского // Рабочий путь. 1965. 13 нояб.

3.1.

Архіў Ленінградскага аддзялення АН Расіі, ф. 104, воп. 1, спр. 870, л. 2; воп. 2, спр. 62, л. 8; НАСАМ, зв. 11, арх. 796, № 46; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 107—108 *М. П. Барташэвіч.*

ДАБУЛЯВІЧУС АНДРУС

Дабулявічус Андрус (псеўд. А. Дабуліс, Чулокас; крыпт. А. Дбл. А. Д-ліс, А. Д-чус, А. Д.; 19.7.1896, па іншых крыніцах 1898, б. маёнтак Паравеяй цяперашняга Біржайскага р-на Літвы — 10.6.1938, Магадан), літоўскі паэт, публіцыст. Член літоўскай секцыі СП Беларусі з 1935.

З сям'і парабка. Тры зімы вучыўся ў пачатковай школе, потым — на краўца. Працаваў парабкам ў двары. З 1914 ваяваў на франтах першай сусветнай вайны. У 1917 полк, у якім служыў А. Дабулявічус, перайшоў ля Петраграда на бок рэвалюцыі. У 1918—19 жыў на радзіме. Удзельнічаў у барацьбе за Савецкую ўладу, быў выбраны старшынёй валаснога рэўкома, арганізаваў камуністычную ячэйку. У 1918 уступіў у партыю. Вясной 1919 арыштаваны і пасаджаны ў турму. З дапамогай сяброў уцёк і выехаў у Савецкую Расію. Закончыў у Смаленску курсы камандзіраў (1920), служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у баях з палякамі. Пасля дэмабілізацыі вучыўся ў Камуністычным універсітэце нацменшасцей Захаду (1922—25). Быў прыняты ў Літоўскі саюз пралетарскіх пісьменнікаў. У 1927—28 сакратар павятовага камітэта КП(б)Б у Оршы. У 1928—29 працаваў у Мінску ў кнігагандлёвай сістэме. Быў накіраваны ЦК КП(б)Б на вучобу ў Акадэмію камуністычнага выхавання ў Маскву. Закончыў яе ў 1931, потым вучыўся ў Інстытуце чырвонай прафесуры. У 1933 працаваў начальнікам палітаддзела Белай МТС Усольскага р-на Іркуцкай вобл. У 1934 вярнуўся на Беларусь. Працаваў у МТС на Міншчыне. З 1935 у Мінску: выкладаў на курсах дырэктараў прамысловых прадпрыемстваў, кіраваў літоўскім сектарам у Беларускім дзяржаўным выдавецтве. У жніўні 1937 арыштаваны і беспадстаўна прыгавораны да 5 гадоў папраўча-працоўных лагераў, дзе і загінуў. У 1957 рэабілітаваны.

Першыя артыкулы і абразкі А. Дабулявічуса былі змешчаны ў 1922 у літоўскім студэнцкім часопісе «Kolektyvas» («Калектыў»), які выдаваўся на гектографе ў Маскве. Вершы пачаў пісаць у 1923. Друкаваўся ў часопісах «Kibirkstis» («Іскра», Масква), «Laisve» («Свабода»), «Vilnis» («Хваля», ЗША), «Prekalas» («Кавадла», Масква), газеце «Raudonasis artojas» («Чырвоны араты», Мінск), літоўскіх зборніках «Шляхам барацьбы» (М., 1929), «Пад чырвоным сцягам» (Мн., 1934). У Мінску выдаў на літоўскай мове зборнік вершаў «Мая радзіма» (1936). Прымаў актыўны ўдзел у рабоце літоўскай секцыі СП БССР. У творчасці А. Дабулявічуса адлюстраваны барацьба працоўных даваеннай Літвы за сацыяльнае вызваленне, сацыялістычныя пераўтварэнні ў БССР (вершы «Мінск», «Першая баразна»). Пісаў пра падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. Захапляўся пейзажнай і інтымнай лірыкай. Вершам А. Дабулявічуса ўласцівы песеннасць, пошукі новых выяўленчых сродкаў (асаблівы ў рытміцы і страфіцы). У 1960 у Вільнюсе выйшаў зборнік яго выбраных твораў пад той жа назвай, што і ранейшы мінскі зборнік.

А. В. Мальдзіс.

1.1.
Mano tevyne. Vilnius, 1960.
1.2.
Mano tevyne: Eiles. Mn., 1936.
1.3.
1923. Senute Magde // Kolektyvas. Nr 16; Atostogu meru // Kolektyvas. Nr 17 / Пад крыпт. A. D.
1924. Plieno aidai / Пад крыпт. A. D; Netekome... / Пад крыпт. A. Dbl. // Kolektyvas. Nr 18; «Chemijos moksla gvildenant...« // Kolektyvas. Nr 19.
1925. Komunos daina // Kibirkstis. Nr 10; Mokytojui; Selsta // Kolektyvas. Nr 21; «Studentas is kaires»; Nepamirskim draugu // Kolektyvas. Nr 22 / Пад крыпт. A. D-lis.
1926. Atsimenu // Kolektyvas. Nr 26.
1927. Nepamirskit sautuvo! // Raud. artojas. Liep. 5; Renkites prie sventes; Lagery // Raud. artojas. Spal. 6.
1928. Orsos lietyviu kilnojamosios mokyklos darbas // Raud. artojas. Nr 8; Lietuviu jaunimo politinis lavinimasis // Raud. artojas. Bal. 15; Laiku pradekim // Raud. artojas. Spal. 1; Minsko lietuviu darbininku veikimas // Raud. artojas. Spal. 15; Artimausi jaunimo uzdaviniai // Raud. artojas. Lapkr. 14; Klasiu kova ir jaunimas // Raud. artojas. Lapkr. 28.
1929. Sugrisiu; Lenino anukai; Kirtejaj; Pavasaris // Kovos keliais. M., 1929; Atostogu darbas // Kolektyvas. Nr 32, 33 / Пад псеўд. Culokas; Kas dangstosi aktyvisto vardu // Raud. artojas. Saus. 25; Melioracine // Raud. artojas. Vas. 1; Derlius // Raud. artojas. Kovo. 1; Sukrust, kol dar nevelu // Raud. artojas. Kovo. 8; Pirmosios Geguzes Dovana // Raud. artojas. Geg. 1; Partijos valymas // Raud. artojas. Lapkr. 22.
1931. Lietuvos berno rupesciai // Priekalas. Nr 1, 2; Taikos ir zemes! // Priekalas. Nr 5; Kalnu salis: [Dagestanas] // Raud. artojas. Vas. 28 / Пад крыпт. A. D.; Laikinieji, islipkit! // Raud. artojas. Lapkr. 7.
1932. Vasara // Priekalas. Nr 7; Musu neisgasdins // Priekalas. Nr 12.
1933. Gaila; Kolektyvo geguze; Krosniakurys // Lietyviu literaturos chrestomatija. Mn., 1933. 1 d.
1934. Nurimo Berlino pusleta ranka; Daina; Balandis; Kur tu? // Po raudonaja veliava. Mn.; Plunksnos neklauso rankos // Raud. artojas. Gruod. 27.
1935. Poilsio daina // Priekalas. Nr 8; Pirmoji vaga // Raud. artojas. Geg. 26; Gero derliaus laikas // Raud. artojas. Liep. 25; Meskeriojimas // Raud. artojas. Rugs. 5; Minskas; «O po darbo» // Raud. artojas. Rugs. 10; Zeme trinksi po padu // Raud. artojas. Lapkr. 26; Keturi // Raud. artojas. Gruod. 26.
1936. Sypsos saule; Skerdzius // Priekalas. Nr 6; Austant Priekalas. Nr 7; Laiko aromatas // Raud. artojas. Vas. 10; Ten toli-toli: (15 metu Sovietu Gruzijos sukaktuvems) // Raud. artojas. Kovo. 29; Kaip saule svies // Raud. artojas. Birz. 30; Apuokas advokatas // Raud. artojas. Liep. 21.
1.4.
1936. K u p a l a J., K o l a s J., A l e k s a n d r o v i c A., B r o v k a P., G l e b k a P., C h a r i k a s I. Baltarusijos liaudies laiskas didziajam Stalinui / Is baltar. kalbos verte F. Sodainis, A. Dabulis // Raud. artojas. Liep. 16.
1.5.
На рускую мову. Наш труд; Четыре / Пер. Л. Хаустов; Весна; Вернусь; Лесоруб; На рассвете / Пер. Вс. Рождественский: [Вершы] // Литовские поэты XX века. Л., 1971.
2.3.
На беларускай мове. М а л ь д з і с А. Творчыя ўзаемасувязі беларускй і літоўскай літаратур у савецкі час // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970. С. 77—78.
На літоўскай мове. K u d a s J. Sis-tas apie A. Dabulio poezija // Raud. artojas. 1936. Kovo. 29; M i s e v i c i u s J. Andriaus Dabuleviciaus «Autobiografija» // Literatura. Vilnius. 1965. T. 8; P r a n s k u s B. Andrius Dabulevicius // Dabulevicius A. Mano tevyne. Vilnius. 1960; P r a n s k u s B. Proletarine lietuviu literatura. Vilnius, 1964; P r a n s k u s - Z a l i o n i s B. Uzmirsti vardai // Svyturys. 1958. Nr 8.

А. В. Мальдзіс.

ДАДЗІЁМАЎ УЛАДЗІМІР

Дадзёмаў Уладзімір Ільіч (псеўд. Р. Галіч, В. Сябр, Д. Уладзіміраў; 8.1.1924, в. Навабеліца, цяпер у межах Гомеля — 25.11.1983, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), празаік. Член СП Беларусі з 1955.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька — Іцка Лейба Вульфавіч — працаваў гарбаром, сартыроўшчыкам, тэхнаруком, дырэктарам гарбарных прадпрыемстваў. Пасля вайны ўзначальваў Дзяржаўную інспекцыю БССР па якасці сыравіны. Пераехаўшы разам з бацькамі ў Гомель, У. Дадзіёмаў вучыўся

ў школе, потым паступіў у Мінскі Камуністычны інстытут журналістыкі, да вайны закончыў адзін курс. У 1941 мабілізаваны ў Чырвоную Армію. Закончыў Маршанскае ваеннае вучылішча. З 1943 да 1946 — літработнік дывізіённай газеты «Гвардейский натиск». Прымаў удзел у баях на Доне, на Курскай дузе. Удзельнічаў у вызваленні Польшчы, Румыніі, Венгрыі, Балгарыі, Аўстрыі, Югаславіі. Каля возера Балатон у Венгрыі быў паранены. Уступіў у КПСС у 1945. Пасля Вялікай Айчыннай вайны У. Дадзіёмаў завочна скончыў чатыры курсы Гродзенскага педагагічнага інстытута (1950). Працаваў карэспандэнтам астраханскай газеты «Волга» (1946—47), газеты «Чырвоная змена» па Гомельскай вобл. (1947—51), Беларускага радыё па Гродзенскай вобл. (1951—54), літсупрацоўнікам часопіса «Калгаснік Беларусі». У 1956—58 — слухач Вышэйшых літаратурных курсаў у Маскве. У 1959—64 — уласны карэспандэнт «Литературной газеты» па Беларускай ССР. З 1965 — персанальны пенсіянер рэспубліканскага значэння. З 1953 жыў у Мінску. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі.

Літаратурнай працай У. Дадзіёмаў займаўся з 1938. Першы выяўлены артыкул датаваны 1940. У 1943 у франтавым друку былі змешчаны яго нарысы і апавяданні. У 1950 выйшла асобным выданнем кніга нарысаў «Жлобінскія маладагвардзейцы». Жыццю рабочых-тэкстыльшчыкаў прысвяціў раман «Над Нёманам». Аўтар дакументальнай аповесці пра будаўнікоў Бярозаўскай ДРЭС «Белазерскі дзённік», шматлікіх нарысаў.

В. С. Генаш.

Бібліяграфія

1.2.

Жлобінскія маладагвардзейцы: Нарысы. Мн., 1950.

Над Нёманам: Раман. Мн., 1957. Рэц.: Герцовіч Я. Дзве рэдакцыі аднаго твора // Полымя. 1958. № 1; Клышка А. Раман... Па аднайменнай аповесці // ЛіМ. 1957. 2 кастр.; Пасяўцова М., Асокіна Е. // Гродзен. праўда. 1959. 21 чэрв.

Людзі вялікай будоўлі: Нарыс. Мн., 1960. Рэц.: Брыг У. Біяграфіі нараджаюцца сёння // ЛіМ. 1960. 29 ліп.

Даярка Лідзія Асіюк: Нарыс. Мн., 1961.

Белазерскі дзённік. Мн., 1963. Рэц.: Кудраўцаў І. На пульсе жыцця // Беларусь. 1963. № 6; Кухараў С. Белазерскія сустрэчы // Мін. праўда. 1963. 17 жн.

1.3.

1940. Баявыя задачы камсамольскіх арганізацый // Гомел. праўда. 20 жн.

1941. «Салават Юлаеў» // Гомел. праўда. 15 сак.; Выдатнікі: [Нарыс] // Там жа. 29 крас.

1947. Юнак з Гомеля: (Урывак з апавядання «Песня аб Співаку) // Гомел. праўда. 8 чэрв.; Першае чыгуначнае // Чырв. змена. 28 жн.

1948. Гомсельмаш: Нарыс // Беларусь. № 3; Жлобінскія маладагвардзейцы // Гомел. праўда. 13, 15, 16, 17, 19, 20 кастр.

1949. Шкробка: [Урывак з нарыса] // Гомел. праўда. 19 чэрв.; Светлыя думы: (Нарыс) // Там жа. 13 ліп.; Згубленая прафесія: (Апавяданне) // Там жа. 4 вер.; Маладыя прапагандысты // Там жа. 6 вер.; Ягнё кусаецца...: (Фельетон) // Там жа. 7 вер.; Шчасце Мішы Філатава: [Нарыс] // Там жа. 11 вер. / Сааўт. Н. Сасноўскі; Новы сакратар // Чырв. змена. 16, 23 ліп.

1950. На калгаснай сцэне... // Гомел. праўда. 6 студз. / Пад псеўд. Р. Галіч; Тыдзень дзіцячай кнігі // Там жа. 29 сак.

1951. «У Забалоцці днее»: [Рэц. на кн.: Брыль Я. У Забалоцці днее. Мн., 1951] // Гродзен. праўда. 28 крас.; «Глыбокая плынь»: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Глыбокая плынь. Мн., 1949] // Там жа. 15 мая; Подпіс Надзежды Строкавай: Апавяданне // Там жа. 14 кастр.; Маладыя галасы // Там жа. 9 снеж.

1952. «Савецкая Беларусь» // Гродзен. праўда. 5 ліп. / Пад псеўд. Р. Галіч.

1954. Жанчына з Магелян: Нарыс // Беларусь. № 8; Вялікія перамены // Калгаснік Бел. № 9; Дэлегат з'езда: Нарыс // Маладосць. № 1; Новыя будні: Нарыс // Там жа. № 2; Дарагі скарб: Нарыс // Там жа. № 6; У «Чырвоным Кастрычніку»: Нарыс // Полымя. № 6; Светлыя душы: Нарыс // Гродзен. праўда. 1 студз.; Маланья Іванаўна Каленка // Там жа. 12 лют.

1955. Магчымасці аднаго калгаса // Калгаснік Бел. № 3; Даярка Лідзія Асіюк // Там жа. № 10; Над Нёманам: Аповесць // Полымя. № 6, 7. Рэц.: Громова А. Первый шаг // Дружба народов. 1955. № 10; Кажамякін Т. Аповесць аб нашых сучасніках // Гомел. праўда. 1955. 29 кастр.; Карпюк А. Першая аповесць // Гродзен. праўда. 1955. 20 ліст.; Паслядовіч М. Канфлікт і вобразы // ЛіМ. 1955. 13 жн.; Пауленка Б. Духоўны свет героя // Чырв. змена. 1955. 20 вер.

1956. Маркаўцовы: Нарыс // Беларусь. № 3; Яны прыехалі з Аргенціны: Нарыс // Там жа. № 11; За вярт. на Радзіму. № 64; Кантрасты // Калгаснік Бел. № 3; На розных «шырынях» // Звязда. 9 жн.; Новыя землі: [Нарыс] // ЛіМ. 11 лют.; Ворагі: (Раздзел з другой часткі аповесці «Над Нёманам») // Чырв. змена. 4 жн.

1957. Успех белорусских кинематографистов // Сов. Бел. 28 июля / Пад псеўд. Д. Уладзіміраў.

1958. Так, літаратуру трэба прапагандаваць // ЛіМ. 27 вер.; «Следчыя» // Чырв. змена. 27 ліст.

1959. Новая песня Бярозы: [Нарыс] // Полымя. № 9; Час ідзе...: [Нарыс] // Там жа. № 12; Каб добра жылося...: [Нарыс] // ЛіМ. 3 студз.; Першы гомельскі альманах // Там жа. 14 сак.; Трывалае слова: [Нарыс] // Там жа. 9 вер.; Сардэчная радасць // Там жа. 12 вер.; Дарогаю дружбы // Там жа. 16 вер.; Да новых сустрэч // Там жа. 19 вер.; «Жаром сердца своего» // ЛГ. 27 авг.; Жанр оперативный и художественный // Там жа. 8 дек.; У литераторов Белоруссии // Там жа. 10 дек.

1960. Калі душой багацееш: З блакнота пісьменніка // Маладосць. № 1; Лісты з Бярозы // ЛіМ. 20, 27 лют., 2 сак.; Это наше родное дело... // ЛГ. 2 февр. / Сааўт. В. Аскоцкі.

1961. На вялікай будоўлі // Бярозка. № 11; Аб тым, што хвалюе // ЛіМ. 21 лют.; Уражанне застаецца прыемнае: [Рэц. на кн.: Панамароў В. На хвалях жыцця. Мн., 1961] // Там жа. 25 крас.; Радасць творчасці // Там жа. 23 мая; Уздым: [Нарыс] // Там жа. 6 чэрв.; А мы мантажнікі-вышыннікі...: [Нарыс] // Там жа. 30 чэрв.; Героі сярод нас: Нарыс // Там жа. 31 кастр.; На «недипломатическом» поприще // ЛГ. 1 апр.; Дружба стран и сердец // Там жа. 18 нояб.; Брест чествует героев // Учит. газ. 27 июня.

1962. Белазерскі дзённік: [Нарыс] // Полымя. № 1, 10, 11; Свята Белазерска: [Нарыс] // ЛіМ. 5 студз.; Пасля суда: З «Белазерскага дзённіка» // Там жа. 9 кастр.; Пісьменніцкае слова — таксама кантроль // Там жа. 27 ліст.: По-новому: (На IV пленуме правления СП Белоруссии // ЛГ. 6 февр. / Сааўт. В. Аскоцкі, К. Патапава.

1963. Даніна любві і пашаны // ЛіМ. 1 сак.; Гарачыя сляды жыцця // Там жа. 7 чэрв.

1964. Паэзія будзённых сустрэч // ЛіМ. 4 лют.

1.5.

На малдаўскую мову. Пе малул Неманулуй: Роман / Трад. Н. Стегару. Кишинэу, 1963.

На рускую мову. Жлобинские молодогвардейцы: Очерки. Мн., 1950.

Над Неманом: Роман / Пер. авт. М., 1959. Рэц.:

Б а р о н И. О людях, завоевывающих счастье // Ленин. путь (Кзыл-Орда). 1959. 5 апр.

Над Неманом: Роман / Пер. авт. Мн., 1961; Мн., 1062.

Белозерский дневник: Докум. повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1964.

Над Неманом: Роман / Пер. А. Белов, П. Кобзаревский // Звезда. 1959. № 1, 2. Рэц.: У к с у с о в Д. В городе над Неманом // Сов. Отчизна. 1959. № 5; Лидия Асиюк: [Нарыс] / Пер. Н. Татур // Неман. 1961. № 4.

На ўкраінскую мову. Над Німаном: Роман / Пер. Г. Вігурська. К., 1962.

2.3.

На беларускай мове. Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 308—311; Г е р ц о в і ч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 66—69; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 138—139; М а т ы л ь І. Прадмова // Дадзіёмаў У. Жлобінскія маладагвардзейцы. Мн., 1950; [Некралог] // ЛіМ. 1983. 2 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р э с п у б л і к а н с к а я нарада маладых пісьменнікаў // Наст. газ. 1950. 17 жн.; У л а д з і м і р у Дадзіёмаву — 50 // ЛіМ. 1974. 4 студз.

На малдаўскай мове. Владимир Дадиомов: Дате биографиче // Дадиомов В. Пе малул Немануluй. Кишинэу, 1963.

На рускай мове. М а т ы л ь И. Предисловие // Дадиомов В. Жлобинские молодогвардейцы. Мн., 1950.

А. С. Гурская.

ДАЙЛІДА ВІКТАР

Дайліда Віктар Браніслававіч (н. 28.9.1930, в. Славінск Слуцкага р-на. Мінскай вобл.), празаік, Член СП Беларусі з 1969.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Да вайны скончыў 3 класы Пуцяцкай школы. У час вайны, наколькі дазваляў узрост, дапамагаў бацьку падтрымліваць сувязь з партызанамі. У 1950 скончыў сярэднюю школу. Пасля два гады вучыўся ў Баранавіцкім настаўніцкім інстытуце, працаваў у Пастарынскай сямігадовай школе і па сумяшчальніцтву дырэктарам вячэрняй школы сельскай моладзі. У 1957 завочна скончыў аддзяленне беларускай мовы і літаратуры Мінскага педінстытута. Працаваў завучам Ішкалдскай сямігодкі Баранавіцкага р-на (1957—59), дырэктарам Вайнавіцкай школы таго ж раёна (1959—62), старшым рэдактарам на Брэсцкай студыі тэлебачання (1962), дырэктарам Чапліцкай СШ на Случчыне (1962—73), намеснікам дырэктара бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР (1973—82). З 1982 на творчай рабоце.

Літаратурнай творчасцю пачаў займацца з 1953. Першае апавяданне «Разумны чалавек» было змешчана ў зборніку «На сонечных сцежках». В. Дайліда працяглы час жыў у вёсцы, таму добра ведае вясковае жыццё. Апавяданні яго, моцна «прывязаныя» да зямлі, па-сялянску няспешныя, грунтоўныя. Аўтар празаічных зборнікаў «Вясна, хлопцы, вясна», «Была вайна...», «Буслы над вёскай», «Сустрэчы з маленствам», зборніка гумарэсак «Пыжыкавая шапка», і інш. Піша нарысы, апавяданні для дзяцей. Паасобныя творы В. Дайліды перакладаліся на рускую, украінскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Вясна, хлопцы, вясна: Аповесць і апавяданні. Мн., 1966.

Была вайна...: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Ш к р а б а Р. Была вайна // Полымя. 1969. № 8.

Пяро дзікай качкі: Маленькія аповесці і апавяданні. Мн., 1977.

Буслы над вёскай: Аповесці. Мн., 1979. Рэц.: С а д а ў н і ч ы Э. Будзь чалавекам, чалавек... // ЛіМ. 1979 12 кастр.

Сустрэча з маленствам: Аповесці і апавяданні. Мн., 1980. Рэц.: С в і д з е р с к і К. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 14 ліст.

Пыжыкавая шапка: Гумарэскі. Мн., 1986. (Б-ка «Вожыка»).

Гарох пры дарозе: Аповесць і апавяданні. Мн., 1991.

1.3.

1953. Разумны чалавек: [Апавяданне] // На сонечных сцежках. Мн.

1955. Пад духавую музыку: Апавяданне // Маладосць. № 11; Аб падручніках па беларускаму літаратурнаму чытанню // Наст. газ. 31 сак.

1956. Плытнік на экзаменах: Гумарыстычнае апавяданне // Наст. газ. 27 вер.; Залаты дождж: Апавяданне // Чырв. змена. 23 снеж.

1957. Дзяўчына ў чорных акулярах: [Апавяданне] // Вожык. № 6; Дзявочы палоннік: Апавяданне // Маладосць. № 9.

1958. Дзявочы палоннік: Апавяданне // Брэст: Літ.— маст. альманах. Брэст; Пастухі: Апавяданне // Бярозка. № 11.

1959. Радасць: Апавяданне // Бярозка. № 7.

1960. Пытанне, якое нас хвалюе // Наст. газ. 25 сак.; Парадак фінансавання школ патрабуе перагляду // Там жа. 6 жн.

1961. Поспех работы — у страснасці: (Ці эфектыўна мы працуем з адстаючымі?) // Наст. газ. 15 сак.

1962. Ля вытокаў Шчары: Нарыс // Зара. 28 крас.

1964. Роздум Максіма: Урывак з аповесці // Звязда. 19 ліп.

1965. Куля з чырвонай галоўкай: Апавяданне // Бярозка. № 12; У засадзе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Татаў суп: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Алёша з батонам: Аповесць // Маладосць. № 1; Лазня: Гумарэска // Там жа. № 11.

1966. У той памятны дзень: Апавяданне // Бярозка. № 10; Роднае слова ў школе // Полымя. № 4.

1967. Пяць і яшчэ пяць: (Апавяданне) // Вясёлка. № 3.

1968. Стрэляныя вераб'і: Апавяданне // Бярозка. № 3; Вясна была ранняя: Апавяданне // Маладосць. № 1; Мы вернемся: Апавяданне // ЛіМ. 3 вер.

1969. Вызваленне: Маленькая аповесць // Бярозка. № 2; Першае заданне: Апавяданне // Маладосць. № 6.

1971. Вось так мы і жывём...: Нататкі // ЛіМ. 15, 21 студз.; І хлеб, і сала...: Адкрытае пісьмо Уладзіміру Юрэвічу // ЛіМ. 16 крас.; [Выступленне на канферэнцыі чытачоў у калгасе імя Дзяржынскага Слуцкага р-на] // Там жа. 25 чэрв.

1972. Пыжыкавая шапка: Гумарэска // Маладосць. № 2.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.

1974. «Даруй...»: Урывак з аповесці // ЛіМ. 26 крас.; Са шчырым пачуццём // Там жа. 22 ліст.

1975. Слуцкі колас: Нарыс // Беларусь. № 9; Калі б не барада: Гумарэска // Вожык. № 24; Сонечны Першамай // ЛіМ. 1 мая; Цана хлеба // Там жа. 10 кастр.; Прапагандысты літаратуры // Там жа. 7 ліст.

1976. Каб жыццё харашэла: [Нарыс] // Беларусь. № 8; На зямлі камунараў: Нарыс // Там жа. № 11; Пяро дзікай качкі: Аповесць // Бярозка. № 7; Змагаюся, браткі, змагаюся: Гумарэска // Вожык. № 11; Чалавек вялікай душы // ЛіМ. 26 сак.: Яны ідуць у жыццё // Там жа. 13 жн.; Вечар паэзіі // Там жа. 22 кастр.

1977. Добры дзень, поле...: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Дзве сустрэчы на Палессі: Нататкі пісьменніка // Беларусь. № 3:, Асенняя паводка: Аповесць // Бярозка. № 1; Творчая сустрэча // ЛіМ. 21 студз.; Слова — чытачам // Там жа. 13 мая; Зладжанасць // Там жа. 26 жн.; Рабочы шумок: Гумарэска // Там жа. 2 вер.

1978. Слуцкія каласы...: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Добрая фея: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Вітаем і ганарымся // Мін. праўда. 26 сак.

1979. Конь для маршала Будзённага: Аповесць // Бярозка. № 12; Мастацтва патрабуе ахвяр: Гумарэска // Вожык. № 14.

1980. Душуся, а ем...: Гумарэска // Беларусь. № 9; Жылі ў нас салавейкі: Апавяданне // Бярозка. № 9; Пыл: [Апавяданне] // Вожык. № 18; Мара збылася: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Мішка з Жываглодавіч: Апавяданне // Маладосць. № 9; Стрэляныя вераб'і: [Апавяданне] // Ніва 20 ліп.

1981. Край, напоўнены сонцам: [Нарыс] // Маладосць. № 10; Клопатамі сённяшняга дня: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Кобрын // Мін. праўда. 14 крас.

1982. «Шырока крочыць Азербайджан!»: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Чалавек вялікай душы: [Успаміны] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Прыроджаны кантралёр: Гумарэска // Беларусь. № 5.

1983. Добрая фея: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Трэба!: Гумарэска // Беларусь. № 4; Жылі ў нас салавейкі: [Апавяданне] // Ніва. 3, 10 ліп.

1984. На роднай зямлі: Нататкі // ЛіМ. 2 сак.; Людзі палескага краю // Там жа. 28 снеж.

1985. «Но я за солнце отдал зренье...» // Знамя юности. 26 мая; Хвалюючыя сустрэчы // ЛіМ. 8 лют.; Едзе тэлебачанне...: [Урывак з аповесці] // Там жа. 12 крас.; Жыве ў вёсцы ветэран // Мін. праўда. 26 ліп.

1.4.

1974. Ш а ў л ы С. Тры Улыпы: Апавяданне / З чув. // Вяч.Мінск. 11 кастр.

1975. А л і м б а е ў М. Ленін-ата: Апавяданне / З каз. // Вясёлка. № 1; Д у д а ў С. Моцныя арэхі: Апавяданне / З балг. // ЛіМ. 10 студз.

1.5.

На рускую мову. В день Победы: Рассказы. М., 1985.

Освобождение: Повесть // Зорька. 1974. 26 апр., 2, 10 мая; В день Победы: [Быль] // Там жа. 1975. 9 мая; Мы вернемся: Рассказ // Там жа. 1984. 12 окт.; Пуля с красной головкой // Там жа. 1985. 15 марта.

На ўкраінскую мову. Пил: Гуморист. оповідання / Пер. М. Крилов // Молодий ленінець. 1981. 19 вер.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 173—174; В і к т а р у Дайліду — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1980. 26 вер.; М ы с л і в е ц В. Калі прыходзіць сталасць: Пісьменніку В. Дайлідзе — 50 год // Мін. праўда. 1980. 28 вер.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р а н у з а П. Крыніца творчасці // Наст. газ. 1980. 27 вер.; С і д а р э в і ч А. Ты не цікавы, Максім // ЛіМ. 1965. 13 крас.; Х о м і ч У. Крытыка павінна быць аб'ектыўнай // Там жа. 1959. 26 жн.

А. С. Гурская.

ДАЙНЕКА ЛЕАНІД

Дайнека Леанід Мартынавіч (н. 28.1.1940, в. Змітроўка 2-я Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1970. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1987; за раман «Меч князя Вячкі»), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя К. Каліноўскага (1990; за раманы «Меч князя Вячкі» і «След ваўкалака»).

Нарадзіўся ў сям'і калгасніка. Скончыў сярэднюю школу (1956). У Ніжнім Тагіле вучыўся ў тэхнічным вучылішчы (1957—59), працаваў электраслесарам на металургічным камбінаце, у трэсце «Уралспецбуд» (1959—60). Служыў у Савецкай Арміі (1960—63). У 1967 скончыў аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Працаваў рэдактарам, старшым рэдактарам перадач для дзяцей і юнацтва Віцебскай студыі тэлебачання (1967—71). Пасля пераезду ў Мінск працаваў старшым рэдактарам Беларускага тэлебачання (1971—72), адказным сакратаром часопіса «Маладосць» (1972—89). З 1989 загадчык рэдакцыі паэзіі выдавецтва «Мастацкая літаратура». Узнагароджаны медалём.

Друкавацца пачаў з 1961. Пісаў вершы, паэмы. Выдаў паэтычныя зборнікі «Галасы», «Бераг чакання», «Начныя тэлеграмы», «Мая вясна саракавая». Некаторыя вершы Л. Дайнекі пакладзены на музыку П. Альхімовічам, А. Залётневым, Ю. Семянякам. З 1976 аддае перавагу прозе. Першыя апавяданні змешчаны ў кнізе «Бацькава крыніца». Узнімае тэматыку, звязаную са старажытнай гісторыяй Беларусі, а таксама Кастрычніцкай рэвалюцыяй, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнамі, надзённымі маральна-этычнымі праблемамі сучаснасці (раманы «Меч князя Вячкі», «След ваўкалака», «Жалезныя жалуды», «Людзі і маланкі», «Запомнім сябе маладымі», «Футбол на замініраваным полі»). Многія творы Л. Дайнекі перакладзены на мовы народаў нашай краіны.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Галасы. Мн., 1969. (Першая кніга паэта). Рэц.: Гилевич Н. На свободном дыхании // Неман. 1970. № 11; Грахоўскі. С. На трывалай аснове // ЛіМ. 1970. 10 лют.; Законнікаў С. Першая баразна // Маладосць. 1971. № 1; Віцеб. рабочы. 1970. 11 лют.; Кулік У. Не дараваць фальшывай ноты // Чырв. змена. 1970. 11 жн.; Цвірка К. Першае слова паэта // Полымя. 1970. № 4.

Бераг чакання: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Федзюковіч М. Ад вытокаў // ЛіМ. 1972. 1 вер.; Хвалей Я. Жаданы бераг // Чырв. змена. 1972. 2 вер.

Начныя тэлеграмы: Вершы і паэмы. Мн., 1974. Рэц.: Гніламёдаў У. У пошуках сёмага мацерыка // Звязда 1974. 17 чэрв.; Марціновіч П. З меркай патрабавальнасці // Беларусь. 1974. № 12; Пысін А. След падковы // Полымя. 1974. № 12; Маг. праўда. 1974. 12 вер.; Свірка Ю. На сардэчнай пуцявіне // ЛіМ. 1974. 2 жн.

Бацькава крыніца: Апавяданні: Мн., 1976. Рэц.: Мартинович А. Стремление к душевному обновлению // Дружба народов. 1978. № 3; Марціновіч А. Гармонія сэрцаў // Беларусь. 1977. № 6.

Людзі і маланкі: Раман. Мн., 1978. Рэц.: Луферaў М. Праўда народа // Полымя. 1982. № 7; Петракоў М. Рысы класавай праўды // Маг. праўда. 1979. 5 снеж.

Мая вясна саракавая: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Грачанікаў А. З вышыні жыццёвага палёту // ЛіМ. 1980. 14 сак.; Марціновіч А. Падводзіць рахунак юнацтва // Полымя. 1980. № 10; Маслоўскі В. «Быць зямлі сваёй сынам...» // Чырв. змена. 1980. 26 сак.

Запомнім сябе маладымі: Раман. Мн., 1981. Рэц.: Грамадчанка Т. Намеры — намерамі // ЛіМ. 1982. 19 лют.; Луферaў М. Праўда народа // Полымя. 1982. № 7.

Футбол на замініраваным полі: Раман. Мн., 1983. Рэц.: Нікалайчанка А. Берагчы гонар замалада // Мін. праўда. 1983. 14 кастр.; Смыкоўская В. Каб на зямлі пакінуць след //Полымя. 1983. № 12.

Вечнае імгненне: Вершы. Мн., 1985. Рэц.: Аляхновіч У. Молада і стала // Вяч. Мінск. 1985. 1 кастр.; Каржанеўская Г. Спяваць на поўны голас // Полымя. 1985. № 11; Ліпневіч В. «Іду на кліч вясны...» // ЛіМ. 1985. 26 ліп.

Меч князя Вячкі: Раман. Мн., 1987. (Б-ка прыгод і фантастыкі).

След ваўкалака: Раман. Мн., 1988.

Сняжынкі над агнём: Вершы і паэмы. Мн., 1989.

1.3.

1961. Я служу на Урале: [Верш] // Красный боец (Свердловск). 1 окт.

1963. Прадзеды: [Верш] // Чырв. змена. 29 снеж.

1964. Север; Цветы; «Если ты холодный лед...»:

[Вершы] // Знамя юности. 29 мая; Хлеб: [Верш] // Там жа. 4 сент.; Из северного дневника: [Верш] // Там жа. 15 нояб.; Поэзия; Зеркала: [Вершы] // Там жа. 20 нояб.

1965. Север; Свадьба; Зеркала; Встречи; «Ах, как хочется дойти...»: [Вершы] // Неман. № 1; Лирика; Деревья; Романтики: [Вершы] // Знамя юности. 4 марта; В доме-музее I съезда РСДРП: [Верш] // Там жа. 9 дек.

1966. Сосны: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Хорошо, что есть земля такая: [Вершы] // Неман. № 6; Моя любовь: [Вершы]:«На одиночество не сетуй...»; «Опять смеюсь над прошлыми обидами...»; «Когда мне выдержка изменит...» // Знамя юности. 5 апр.; Сибирь: [Верш]; Покорение стихии: [Рэц. на кн.: Л а с к о в И. Стихия. Мн., 1966] // Там жа. 2 нояб.; Плоты: [Верш] // Там жа. 28 дек.; Баллада о соли // Сов. Бел. 3 июля.

1967. «Казалось мне, что все объемлю...»; «Я верю — родники не иссякают...»; У мемориальной доски; Деревня: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Беспокойное племя мужчин: [Верш] // Знамя юности. 16 авг.; Ожидание чуда: [Верш] // Там жа. 14 сент.; Жывая вада: Нарыс // Мін. праўда. 1 крас.

1968. Три стихотворения: Кочегары: «Обжигай мне, солнце, кожу...»; Глухари // Неман. № 1; Новогрудок: [Верш] // ЛіМ. 31 мая.

1969. Незабыўнае; Партызанская каша; «Хваль усплёскі...»; Вольхаў лісце; Радзіме: [Вершы] // Беларусь. №10; «Выплываюць міражы...»; «Мне не цярпелася ў жыцці.»; «Узыходзіць сонца, узыходзіць...»; «Пераступаю Рубікон...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Из первой книги: [Вершы]: В Сибири; Солдат; Люди и костры; Солнце // Неман. № 2; Новы дзень: [Вершы] //Віцеб. рабочы. 23 ліп.; Майму дзеду: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Чалавеку патрэбна неба: [Рэц. на кн.: С к а р ы н к і н У. Буслы над аэрадромам. Мн., 1969] // Там жа. 1 ліст.; Сузор'е арла; «Калі наступіць дзень трывожны...»: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.; «Узыходзіць сонца...»: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Партызанская каша: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Успенская горка: [Верш] // Сов. Бел. 17 сент.; Дождж: [Верш] // Чырв. змена. 22 ліст.; «Яшчэ зіма не адшумела...»: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; Беларусі; «Зямлю не Буда збудаваў...»; Архітэктар: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.

1970. Каханне; «О дзякуй, месяц верасень...»; «Я жыў, як птушка ў вырai...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Песня світальнага лесу; Лугавое: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 28 ліп.; Сібір: [Верш] // Вяч. Мінск. 26 ліст.; «Не поверю огню, если он для забавы...»: [Верш] // Знамя юности. 6 янв.; Утро: [Верш] // Там жа. 18 дек.; Дзяўчына на балконе: [Верш] // ЛіМ. 6 лют.; «Хай у печах...»; «Усё павінна быць...»; «Санны след...»; Зямля; Пачатак: [Вершы] // Там жа. 9 кастр.

1971. Лугавое; «Сузор'і кветак і сугуччы слоў...»; «Чалавек сышоў на паўстанку...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Курганы; «Недзе ля Магілёва...»: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Ключ: Паэма // Маладосць. № 1; «Калі наступіць дзень трывожны...»; «Аўтобус. Шум. Вясёлы гоман...»; «Пішы, паэт, крышы, паэт...»: [Вершы] // Полымя. № 7; «Я знаю: пройдуць дзень за днём...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Ты заплачаш, і я заплачу...: [Верш] // Там жа. № 9; «Размовы пра вечнасць заводзім...»: [Верш] // Там жа. № 12; Першы снег: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Сасновыя шышкі; Душа; Чайкі; Птушынае гняздо; «Не было ні спрэчак, ні дакораў...»; Начлег у стозе сена; Карова; «Лясная шумлівая радасць...»; «Магутны дуб. Духмяны бэз...»: [Вершы] // Там жа. 12 лют.; «Да вытокаў вяртаемся мы...»: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Чырв. змена. 28 кастр.; Сябру: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 чэрв.

1972. Ленінскія словы: «О дзіўны свет! Раса... Смала...»; «Сібір... Зямля халодная...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Шум зімовай пургі...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Ленінскія словы; «О дзіўны свет! Раса... Смала...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 33; «Вуголле спаленых хацін...»; «Магутны дуб. Духмяны бэз...»; «Лясная шумлівая радасць...»; «Кацюша»; «Чым вы сталі? Кастрамі? Аблокамі?..»; «Плачце над вершамі, плачце...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Уральская балада; Сёмы мацярык; «Як хлапчук, на высокае дрэва залезу...»: [Вершы] // Рабочая смена. № 4.

1973. Вячэрні самалёт; Гармонік у партызанскім музеі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Быць не можа, а бывае...: [Верш] // Вясёлка. № 4; Летні дожджык: [Верш] // Там жа. № 6; Ля кастра: [Верш] // Там жа. № 7; Восень: [Верш] // Там жа. № 10; «Ад гора прадзед слеп...»; Абед у заводскай сталоўцы; «Будзь мужнай, песня, зор абранніца...»; «Сярод слоў, як сярод лясоў...»; «Як мокрая птушка, праз поле, праз сад...»; «Халодную ноччу бяссонную...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Крокі: [Вершы] // Полымя. №3; Два апавяданні: У суботу, па першай праграме; Бацькава крыніца // Там жа. № 6; «Дождж праскакаў, як хлопчык на дубцу...»: [Верш] // Знамя юности. 23 мая; Ідуць салдаты; «Пасля доўгай дарогі...»; «Запомні ў шчасці...»; Чайкі; «Не, не забыць...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 ліст.; [Інтэрв'ю] // Там жа. 28 снеж.

1974. Маршалу Будзённаму; «Аб чым сумую і ўздыхаю...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Самае дарагое слова: [Верш] // Вясёлка. № 3; У вясновым лесе: [Верш] // Там жа. № 4; Прынясіце кветкі салдатам: [Верш] // Там жа. № 7; Чырвоны месяц лістапад: [Верш] // Там жа. № 11; Нашы паэты: [Верш] // Голас Радзімы. № 38; Горад, восень і я: [Эцюд] // Полымя. № 7; Шагал в ногу с жизнью: [Нарыс] // Заря. 23 нояб.; Нашы паэты; Сэрца: [Вершы] // ЛіМ. 20 вер.; Часопісы ў 1975 годзе: [Інтэрв'ю] // Там жа. 27 снеж.

1975. «Вітаю працай кожны дзень...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Шашкі: [Верш] // Беларусь. № 9; Салдаты: [Верш] // Вясёлка. № 2; Мой сабачка: [Верш] // Там жа. № 4; Усім класам лес ратуем: [Верш] // Там жа. № 10. Старая школа; Клава з гастранома: Апавяданні // Маладосць. № 6; Матацыкл: Апавяданне // ЛіМ. 21 сак.; Пад святлом зорападаў: «Прамяністых вясёлак салют...»; «Пад святлом зорападаў...»; «Я выйду ў дарогу заранe...»; «Сярод людзей...»; «Бывай, паэзія!..»; «Там, дзе поле мяжуе з лугам...»: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; Дарога ў заўтрашні дзень // Там жа. 19 снеж.

1976. Движение: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.; «Зары віхурыстае полымя...»; «Хай у печах мартэнаўскіх сонца бушуе...»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Цеплаход «Валодзя Шчарбацэвіч»: [Верш] // Бярозка. № 8; Сталявар: [Верш] // Вясёлка. № 2; Пасябруйце са мной!: [Верш] // Там жа. № 3; Застаюцца песні жыць: [Верш] // Там жа. № 11; Партыі: [Верш] // Маладосць. № 2; Ускраіна; «Я жыву на дзевятым паверсе...»; Радзіма; «Я сам сабе хлусіць не стану...»; «Гляджу на лес, на спелую зару...»; «Журботны жоўты ліст...»; «У кожным з нас жывуць аблокі...»; «Не паверу агню, калі дзеля забавы...»: [Вершы] // Там жа. № 8; «Ты недзе ёсць, як Атлантыда...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; «Іскрынка полымя зямнога...»: [Вершы]: «Цягнікі... Трамваі...» «Штодзень і ў тлум, і ў працу...»; «Ізноў пайду ў лес туманны...» // Вяч. Мінск. 20 жн.; Сябрам: [Верш] // Звязда. 31 ліп.; «Аддаю перавагу сучаснасці» // ЛіМ. 1 студз.; Дзень і вечар: [Урывак з рамана «Людзі і маланкі»] // Там жа 23 ліп.; «У кожным з нас жывуць аблокі...»: [Верш] // Ніва. 19 вер.; Родниковая сила земли: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Нарочанские сосны. М., 1972] // Сел. газ. 7 мая; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 14 нояб.; «Ад гора прадзед слеп...»: [Верш] // Чырв. змена. 5 снеж.

1977. Святло тваіх далёкіх вокнаў: З паэмы // Дзень добры, мама! Мн.; «Я хацеў бы пражыць на зямлі...»; «Быў паранены бацька пад Ломнай...»; «Лясы — снегавыя палацы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Дзякуй за хлеб: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; У лагеры: [Верш] // Вясёлка. № 6; Шчаслівая краіна: [Верш] // Там жа. № 12; Песня будаўніцтву: Нарыс // Маладосць. № 1 / Сааўт. С. Кухараў; «Што я шукаў? Што я пакінуў?..»; Кіеў; Прагнозы надвор'я; «Ад родных ніў пайшлі упрочкі продкі...»; «Няпэўнасць пачуцця...»; «Клічу вас у восень. Можа, вы...»; Зіма ў Нясвіжы; «Якая ранняя вясна!..: [Вершы] // Там жа. № 9; Людзі і маланкі: Раман // Полымя. № 10, 11. Рэц.: А й з е н ш т а д т Г. Начало

судьбы // Знамя юности. 1977. 29 дек.; «Ты недзе ёсць, як Атлантыда...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; «Яшчэ мае бары не адшумелі...»; Цішыня; «Ноч. Зіма. Цягнік бяссонны...»; «Я пачынаю ўсё спачатку...»; «Шчэ шмат на свеце ёсць...»; «Ёсць рэха звонкай цішыні...»; Аб літаратурных пакаленнях; «Я хацеў бы пражыць на зямлі...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 крас.; Цёплае золата ніў // Там жа. 29 ліп.; «Што я шукаў?..»; «Ад родных ніў пайшлі упрочкі продкі...»; «Клічу вас у восень...»: [Вершы] // Ніва. 30 кастр.; Рэвалюцыйная акрыленасць // Чырв. змена. 7 ліст.

1978. «Вітаю працай кожны дзень...»; «Ёсць бераг чакання зялёны і ціхі..»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Спартак: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; «На Палессе прыедзь, дзе лясы не заснулі...»; Смерць пчаляра: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Зімовай ноччу: Урывак з рамана «Запомнім сябе маладымі» // Беларусь. № 11; Як мы ў пяць секцый хадзілі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Дзеля радасці чалавечай: [Рэц. на кн.: К а л і н а К. Маці і сын. Мн, 1977] // Полымя. № 6; Брацкай дружбы святло // Звязда. 30 сак.; Хочацца працаваць // ЛіМ. 20 студз.; Вяртанне: [Урывак з рамана «Запомнім сябе маладымі»] // Там жа. 8 снеж.; Першамай: [Верш] // Сел. газ. 1 мая.

1979. «Рукі, што пахнуць летам...»; Сябры маленства; Слова; «Вырвуся за горад захмялела...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Песня будаўніцтву: [Нарыс] // Пяцігодка краіны і мая. Мн. / Сааўт. С. Кухараў; Як кіно здымалі ў лесе: [Верш] // Вясёлка. № 10; Запомнім сябе маладымі: Раман // Полымя. № 1 — 3. Рэц.: П е т р а к о ў М. Рысы класавай праўды // Маг. праўда. 1979. 5 снеж.; Разведчык Кузьма Радзімовіч: Урывак з рамана «Запомнім сябе маладымі» // Голас Радзімы. 15 ліст.; Я жыў у дваццатым стагоддзі: Размова з Будучыняй; «Адтуль я, дзе звоняць крыніцы...»; «Вітаю вас, акселераты!..»; «Разбуджаны атама нетры...»; «Кладзецца па лыжнаму следу...»; «Жыць можна, шануючы цела...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 чэрв.; Кастрычнік; Мая зямля: [Вершы] // Там жа. 2 ліст.; «Вітаю працай кожны дзень...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая; Аднадумцы // Там жа. 5 снеж.

1980. «Вітаю працай кожны дзень...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; З глыбінь народнага жыцця // Полымя. № 6; Пароль у паэтаў адзіны — сумленне // ЛіМ. 11 студз.; Размова з неспакойным векам // Там жа. 12 вер.; Поле людскіх надзей: [Верш] // Наст. газ. 31 снеж.; Мая зямля: [Верш] // Сел. газ. 1 мая.

1981. Шчаслівая краіна: [Верш] // Вясёлка. Мн.; «Напэўна, час падводзіць вынікі...»; «Дзе вы, хлопцы? Дзе вы, лірыкі?..»; Ікар; «Выпі свой кубак з сябрамі...»; «Было, было душы свячэнне...»; «Навошта жыў на свеце я?..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Гарадскі чалавек: [Нарыс] // Беларусь. № 2; Зямля Купалы: [Верш] // Маладосць. № 7; Наш галоўны абавязак // Полымя. № 3; Футбол на замініраваным полі: Раман // Там жа. № 11, 12. Рэц.: А й з е н ш т а т Г. Поле жыцця // Чырв. змена. 1982. 13 студз.; Апраўдаць давер чытача: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Пісьмянкоў // ЛіМ. 6 лют.; Каардынаты заўтрашніх дарог // Там жа. 20 лют.; Чорны хлеб аптымізму // Там жа. 18 вер.; Яго запомняць беларускія лясы // Там жа. 25 вер.; Пад сонцам дня: «У дарозе, гарматы вясны...»; «Вазьміце ўсё, што ёсць...»; «Зноў рухнула сцяна»...»; «Толькі прыпыні на міг дыханне...»; «Ізноў усхліпвае асіна...»; «Вабяць далі. Клічуць высі...»; Жарт; Палявая дарога: [Вершы] // Там жа. 9 кастр.

1982. Пачатак; Каханне; Унія: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Кіеў: (Уладзіміру Каламійцу); Рукапісы ў Матэнадаране: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Постаці гісторыі Айчыннай; Вячка. 1224 год; Лышчынскі. 1689 год; Вецер. 1744 год; Грынявіцкі. 1881 год; Чарвякоў. 1922 год: [Вершы] // Маладосць. № 6; Святло Арменіі: [Нарыс] // Полымя. № 10; «Бяссонны агонь у сяброўскім акне...»; «Прыснілася мне сёння...»: [Вершы] // ЛіМ. I студз.; Энергія натхнёнага радка // Там жа. 20 жн.; Сердечная звучная лира // Сел. жизнь. 6 июля.

1983. «Не чуеце роднага грому?..»; Лявоніяда: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Сібір. Зямля халодная...»: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Вера ў заўтрашні прамень: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Савецкі чалавек. Мн., 1982] // Полымя. № 5; Праверка на полі жыцця: [Інтэрв'ю] // Зап. А. Ступлава // Вяч. Мінск. 31 мая; У вясновым лесе: [Верш] // Голас Радзімы. 23 чэрв.; Сябру, удзельніку вайны; «Ты за кратамі, Клаус Барб'е...»; Танцы ў Нью-Йорку; «Маіх дзядоў сялянскія імёны...»; «Бялеюць травы ад расы...»: [Вершы] // Звязда. 16 кастр.; На строме часу: Інтэрв'ю ў нумар // ЛіМ. 28 студз.; Народ; Армянскі алфавіт; Марш міру ў Мінску; Чылі; «Засынае дом шматпавярховы...»; «Сяброў шукаю. Штохвілінна...»; «Між мора хваль знайсці адну...»; «Куст лазы, як зялёны спрут...»; «Мой горад, ты не змружыш воч...»: [Вершы] // Там жа. 25 лют.; Нам праца крылы дае // Там жа. 14 кастр.

1984. У Полацку, над Палатою...: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Нашы паэты: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Чалавек, які заўсёды атакуе // Полымя. № 9; «Мой век — мая трывога...»; «Ідзе павольны снегапад...»; «Калі скуе мароз крыніцу...»; Шкадаванне; Сціплы чалавек; Ісціна; «А бог вясны прыходзіць босы...»; «Каб жа ведаць, дзе вады зачэрпне...»; «У сэрца павінна быць тайна...»; «Гарыш... Нервуешся...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 вер.

1985. Чылі; «Мой век — мая трывога...»; Марш міру ў Мінску: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Ваенны год... Лясы... Блакада...»; Партызанская каша; Гармонік у партызанскім музеі; Балада пра соль: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Меч князя Вячкі: Раман // Маладосць. № 2, 3. Рэц.: Е р м а л о в і ч М. Пераадольваючы цяжкасці // ЛіМ. 1985. 7 чэрв.; Жывое святло стагоддзяў // Полымя. № 9; Мудры несмяротны голас // ЛіМ. 24 мая; Прыходзяць надзеі, выспяваюць задумы...: [Адказы на пытанні рэдакцыі «ЛіМа»] // Там жа. 27 снеж.; Меч князя Вячкі: [Урывак з аднайм. рамана] // Чырв. змена. 5—7 сак.

1.4.

1973. С п р ы н ч а н Б. Я навічок; А іскры б'юць шрапнеллю; С і м а н о в і ч Д. Каля помніка; «Я прачынаюся начамі ад званка...»: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 7.

1974. Д з е г у ц і т э Я. Літва: [Верш] З літ. // Маладосць. № 3.

1975. Д а р ы ч э н к а А. Калі мы былі малыя: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 1; С т а н к я в і ч у с А. «Ва ўспамінах іду...»: [Верш] / З літ. // Звязда. 21 вер.

1976. В е н ц л а в а П. Маляваць вежы: [Апавяданне] / З літ. // Маладосць. № 1; М а л ы ш к а А. «Не згледзеў нешта на расстанне...»; «Век мой дваццаты, дні перажытыя...»: [Вершы] // З укр. // Там жа. № 5.

1977. Г а г і я ш в і л і К. З іменем Леніна: [Верш] / З груз. // Вясёлка. № 7; Д ж а л і л ь М. Чырвоны рамонак: [Верш] / З тат. // Там жа. № 10; П е т р а с я н В. Армянскія эскізы / З арм. // Маладосць. № 2.

1978. Р у м я н ц а в а М. «Ах, лесастэп, мая старонка...»; М і л а с э р д а ў С. «Здаўна жыве ў душы імкненне...»; К у ч ы н І. Незабыўнае: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 13 студз.

1981. Ш у м а к о ў М. Шумакі: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 5; Д а р ы ч э н к а А. Белая зімовая карціна; С ц е п а н ю к Б. Салдацкая зорка: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 8; М а т у з я в і ч у с Э. Папярэджанне: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 13 лют.

1984. К а в а В. Пасляваеннае жыта: Апавяданне / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; К а л ь ц о ў А. Лес; Песня старога: [Вершы] / З рус // Полымя. № 10.

1985. К а л а м і е ц У. «Туман ці мята ў позірку...»; Да палемікі з сябрам-рацыяналістам: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12.

1.5.

На балгарскую мову. Старото училище: [Апавяданне] / Прев. И. Дойчинов // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На грузінскую мову. «Сярод слоў, як сярод лясоў...»; Людзі з даваенных фотакартак: [Вершы] / Пер. Т. Абуладзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На літоўскую мову. Padekit geliu kareiviams / Vert. A. Karosaite // Zvaigzdute. 1984. Nr 1.

На малдаўскую мову. Ла зорь, канд дэ'н флоаре пэмынтул...»; «О, евениментеле марканте...»; «Екзистэ ун семн...»: [Вершы] / Трад. А. Чокану // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; «Ла зорь, кэнд дэ'н флоаре пэмынтул...» / Трад. А. Чокану // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На рускую мову. Теплая земля: Стихи и поэма / Пер. Ю. Денисов, С. Красиков. М., 1980. Рэц.: В і ш н е ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 25 крас.

Люди и молнии: Романы / Пер. В. Бжезовский. М., 1982. Рэц.: Т а р а с о в К. Час ясности // Неман. 1983. № 10.

Футбол на заминированном поле: Роман / Пер. В. Бжезовский. М., 1986.

Меч князя Вячки; Тропой Чародея: Романы / Пер. Г. Шарангович, Г. Попов. Мн., 1990.

Ожидание чуда: [Верш] / Пер. Н. Рыленков // Знамя юности. 1967. 14 сент.; Соль: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Комс. правда. 1968. 26 июля; Утро: [Верш] / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1970. 18 дек.; Кочегары: [Верш] // Рабочая смена. 1972. № 4; Истоки: [Верш] / Пер. Б. Фирштейн // Знамя юности. 1972. 15 марта; «Лесная рапсодия лета...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Комс. правда. 1972. 28 сент.; Наши поэты: [Верш] / Пер. В. Корчагин // ЛГ. 1974. 18 дек.; Клава из гастронома: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Неман. 1975. № 11; «Холодной ночью бессонной...»; «Среди слов среди лесов...»: [Вершы] / Пер. А. Шевелев // Аврора. 1976. № 1; Роса и пепел: [Вершы]: «Сожженный дом. Сожженный тын...»; «Росы золотое свеченье...»; «Катюша» / Пер. Д. Симанович, Э. Киян // Неман. 1976. № 8; «Возвращаемся мы к истокам...»: [Верш] / Пер. Б. Михайловский // Подъем. 1977. № 5; Сталевар: [Верш] / Пер. Е. Андреев // Земля с лазурными очами. М., 1979; Ленинские слова: [Верш] / Пер. М. Песенко // Ворошиловгр. правда. 1982. 26 дек.; Вечернее раздумье: [Верш] / Пер. И. Василевский // Сов. молодежь. 1982. 24 окт.; «А мой путь — из варяг да в греки...»; Есть примета такая / Пер. Ю. Скородумов; «Холодной ночью бессонной...» / Пер. А. Шевелев: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Сострадание: [Верш] / Пер. И Василевский // Наш современник. 1985. № 8.

На ўкраінскую мову. Під сяйвом зорепадів: [Верш] / Пер. І. Глинський // Вінницька правда. 1976. 11 черв.; Літ. Укр. 1976. 1 черв.; Партії: [Верш] / Пер. І. Міхньов // Мол. гвардія. 1976. 31 лип.; У суботу, по першій програмі...: Оповідання / Пер. А. Лазаренко // Дніпро. 1977. № 6; Солдати: [Верш] / Пер. В. Переяславець // Там жа. 1978. № 6; Біля багаття; Всім класом ліс рятуемо / Пер. Л. Талалай; Солдати / Пер. В. Коломіець; Ви зі мною дружіть! / Пер. В. Мордань; Найдорожче слово; Подаруйте квіти солдатам / Пер. Г. Демченко; У весняному лісі / Пер. М. Сом: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; «Серед людей простих і звичних...»; «Під просвітленим небом...»: [Вершы] / Пер. В. Базилевський // Мол. комунар. 1979. 19 січ.; Місто, осінь і я: [Апавяданне] / Пер. Л. Лупій // Рідня. К., 1980; Сьомий материк; «А мій шлях — з варягів у греки...»: [Вершы] / Пер. П. Засенко // Дніпро. 1980. № 10; Ідуть солдати: [Верш] / Пер. М. Сич // Рад. Житомир. 1980. 1 трав.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццем // Полымя. 1978. № 8; Я г о ж. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 101—102; А н і к е е ў А. З «лірычнай» прынадай... // Мін. праўда. 1979. 15 жн.; Б у г а ё ў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985. С. 108—112; Г і л е в і ч Н. На свабодным дыханні // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн.; 1978; Г н і л а м ё д а ў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 242—243; Д з ю б а й л а П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 162—164; Я г о ж. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 17—18; Л о к у н В. Сучасны беларускі раман // Полымя. 1983. № 12; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Т ы ч ы н а М. На службе часу // ЛіМ. 1978. 17 лют.; Хвалей Я. Што хвалюе цябе, паэт? // ЛіМ. 1974. 18 студз.

А. С. Гурская.

ДАЛІДОВІЧ ГЕНРЫХ

Далідовіч Генрых Вацлававіч (н. 1.6.1946, в. Янкавічы Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1974. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1987; за раман «Гаспадар-камень»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Маці, Яніна Іосіфаўна, працавала паляводам ў мясцовым саўгасе, бацька, Вацлаў Уладзіслававіч, адзін з арганізатараў мясцовага калгаса, цяпер пенсіянер. У 1963 Г. Далідовіч скончыў Дзераўнянскую СШ і паступіў на філалагічны факультэт БДУ, які закончыў у 1968. У 1968—73 працаваў у Шабыньскай васьмігадовай школе Барысаўскага р-на — спачатку настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, з 1971 — завучам. У 1969—70 служыў у Савецкай Арміі. З 1973 у рэдакцыі часопіса «Полымя», з 1979 — намеснік галоўнага рэдактара, з 1991 — галоўны

рэдактар часопіса «Маладосць». Член Рады СП Беларусі. Узнагароджаны медалямі.

Першае апавяданне Г. Далідовіч апублікаваў у 1966 у стаўбцоўскай раённай газеце «Прамень». На старонках рэспубліканскага друку дэбютаваў апавяданнем «Ліст да Олі» (1968). У 1974 выйшаў зборнік яго апавяданняў «Дажджы над вёскай». Асноўная тэма зборніка — жыццё сучаснай вёскі. З кнігі «Цяпло на першацвет» пачынаецца цыкл аповесцей пра вясковых настаўнікаў («Усё яшчэ наперадзе», «Міланькі», «Завуч», «Дырэктар»). Для іх характэрны лірызм, увага да побытавых дэталей і дакладны псіхалагізм. Кніга «Маладыя гады» тэматычна прысвечана моладзі, таемнаму і чароўнаму свету пачуццяў, кахання. Аповесць «На новы парог» з аднайменнай кнігі сваім пафасам скіравана супраць бюракратычнага валюнтарызму ў адносінах да так званых «неперспектыўных» вёсак. У 80-я г. ў творчасці Г. Далідовіча прыкметна ўзрастае роля эпічнага элементу — асабліва ў рамане «Гаспадар-камень», прысвечаным пярэдадню Кастрычніцкай рэвалюцыі. У ім аўтар шматбакова паказвае жыццё тагачасных вёскі і горада, няпростыя шляхі нацыянальнай інтэлігенцыі, у якой расло ўсведамленне свайго абавязку. У раманах «Пабуджаныя» і «Свой дом» побач з героямі, вядомымі чытачу з «Гаспадара-каменя», шмат новых герояў — удзельнікаў і кіраўнікоў палітычнага руху рознага накірунку на Беларусі ў 1917. У гэтай трылогіі ў пільнай увазе да жыцця, да побыту чалавека, да яго духоўнага свету, у выкарыстанні маляўнічага слова адчуваецца плённая вучоба Г. Далідовіча ў М. Гарэцкага і І. Мележа. Выступае з літаратурна-крытычнымі і публіцыстычнымі артыкуламі. Творы пісьменніка перакладаліся на англійскую, балгарскую, іспанскую, польскую, рускую, украінскую і іншыя мовы.

Жыве ў Мінску.

А. У. Рагуля.

Бібліяграфія

1.1.

Міг маладосці: Апавяданні, аповесці. Мн., 1987. (Б-ка бел. прозы).

1.2.

Дажджы над вёскай: Апавяданні. Мн., 1974. Рэц.: А н д р а ю к С. Па-маладому і стала // Полымя. 1975. № 3; Л е ц к а Я. Свежы подых дажджоў // Маладосць. 1974. № 12; С т а л я р о ў М. Вобразна і лаканічна // Беларусь. 1975. № 2; Ю р э в і ч У. Актыўнае сведчанне часу // ЛіМ. 1974. 1 ліст.

Цяпло на першацвет: Аповесці і апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: Д о с і н М. Проста, як само жыццё // Беларусь. 1976. № 7; Е р м а л о в і ч М. Экзамен вытрыманы // ЛіМ. 1976. 12 ліст.; Т а р а с В. Апазнавальныя знакі таленту // Маладосць. 1976. № 10.

Маладыя гады: Апавяданні, аповесць. Мн., 1979. Рэц.: К у з ь м і ч М. Дабрата погляду // ЛіМ. 1979. 20 ліп.; Л о б а н М. Кніга пра каханне і сям'ю // Полымя. 1980. № 2; М а р ц і н о в і ч А. Кахаць — значыць жыць // Беларусь. 1979. № 12.

Міланькі: Аповесці. Мн., 1980. Рэц.: К а в а л е н к а У. Сейбітам разумнага, добрага, вечнага // ЛіМ. 1981. 20 сак.; Р а м а н о ў с к і А. Выпрабаванне на сталасць // Звязда. 1981. 9 чэрв.

На новы парог: Аповесці. Мн., 1983. Рэц.: К а п ы л о в і ч І. Які ён, сучаснік? // Наст. газ. 1984. 12 снеж.

Станаўленне: Апавяданні і аповесць. Мн., 1985. Рэц.: З а б а л о ц к а я Л. Жывы покліч сучасніка // Чырв. змена. 1985. 10 кастр.

Гаспадар-камень: Раман. Мн., 1986.

Пабуджаныя: Раман. Мн., 1988.

1.3.

1968. Ліст да Олі: Апавяданне // Маладосць. № 6; Здаровая сучаснасць: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Сена на асфальце. Мн., 1966] // Звязда. 1968. 25 жн.

1970. Свежае гучанне: [Рэц. на кн.: Я н у к о в і ч Л. За ельнічкам, за бярэзнічкам. Мн., 1969] // Наст. газ. 24 кастр.

1971. Неспадзяваная пасажырка: Апавяданне // Маладосць. № 6; Сямён: Апавяданне // Полымя. № 11; Вытокі добрага: [Рэц. на кн.: С т р а л ь ц о ў М. Адзін лапаць, адзін чунь. Мн., 1970] // Звязда. 12 ліст.

1972. Ада: Апавяданне // Беларусь. № 1; Тры апавяданні: Сустрэча; Нарыс пра вёску; Дамашанская каралева // Маладосць. № 1; Старая сасна: Апавяданне // Там жа. № 10; Настаўнікі: Трыпціх // Полымя. № 9; Сустрэча: Апавяданне // ЛіМ. 7 ліп.

1974. Усё яшчэ наперадзе: Аповесць // Маладосць. № 1, 2; Майстар // Там жа. № 11; Юля: Маленькая аповесць // Полымя. № 2; Цяпло на першацвет: Трыпціх // Там жа. № 12. Рэц.: П а ў л ю к о ў с к і І. Гэтае трапяткое цяпло // ЛіМ. 1975. 10 студз.; Усё наперадзе: Урывак з аповесці // ЛіМ. 4 студз.

1975. Жнівеньскія ліўні; Кватарант: [Апавяданні] // Маладосць. № 2; З акна Цімкавіч на свет вялікі // Там жа. № 7; Слёзкі палявыя: Апавяданне // Полымя. № 10; Майстар з залатымі рукамі // ЛіМ. 23 мая; Быць разам: Апавяданне // Там жа. 8 жн.

1976. Прысвяці сябе будучыні // Голас Радзімы. 18 сак.; Посвяти себя будущему // Знамя юности. 4 февр.; Майстра, настаўнік, дарадца // ЛіМ. 13 жн.; Міхаіл Апанасавіч і Каця: [Урывак з аповесці «Міланькі»] // Там жа. 20 жн.; Са сваімі пытаннямі да жыцця: [Рэц. на кн.: Г і г е в і ч В. Спелыя яблыкі. Мн., 1976] // Там жа. 26 ліст.

1977. Золкая раса: Апавяданне // Беларусь. № 12; Міланькі: Аповесць // Полымя. № 6, 7. Рэц.: И п а т о в а О. // Лит. обозрение. 1978. № 2; Губаты: Апавяданне // ЛіМ. 14 студз.; Сапраўднасць пачуццяў і паэзіі // Там жа. 5 жн.; Ёсць на подзвігі позва... // Там жа. 14 кастр.

1978. Спечаныя яблыкі на галінах; Саладуха: [Апавяданні] // Маладосць. № 7; Маладыя гады: Апавяданні: Стасюкевіч; Дарога // Полымя. № 7; Хада роўная, упэўненая // ЛіМ. 1 снеж.

1980. Завуч: Аповесць // Маладосць. № 2, 3; На новы парог: Аповесць // Полымя. № 12. Рэц.: Ж у к І. Пераемнасць жыцця // ЛіМ. 1981. 22 мая; Крокі да вялікай кнігі // ЛіМ. 6, 13 чэрв.; Святло Вялікага Кастрычніка // Там жа. 7 ліст.

1981. Покліч у будучыню // ЛіМ. 6 лют.; Прага сучаснасці // Наст. газ. 28 студз.

1982. Дарогі дадому і ў свет: [Рэц. на кн.: Л е ц к а Я. Дарога ў два канцы. Мн., 1981] // Полымя. № 9; З'ява // Там жа. № 10; Шанаваць і ўзбагачаць традыцыі: Нататкі пісьменніка // Звязда. 11 сак.; Отвести зловещую угрозу: [Выступление] // Знамя юности. 28 окт.; Прага сучаснасці і духоўнасці // ЛіМ. 22 студз.; Трыбуна мільёнаў // Там жа. 30 крас.; Прарастанне праз трывогі: [Рэц. на кн.: З у ё н а к В. Світальныя птушкі. Мн., 1982] // Там жа. 16 ліп.

1983. У маладой хадзе: (Да 30-годдзя часопіса «Маладосць») // ЛіМ. 15 крас.; На мове міру // Там жа. 29 крас.; Выбар: [Урывак з аповесці «Дырэктар»] // Там жа. 7 кастр.

1984. Аплявуха: Апавяданне // Беларусь. № 12; Гаспадар-камень: Раман // Маладосць. № 3—5; [Уступнае слова да аповесці А. Пальчэўскага «За парогам»] // Полымя. № 7 / Сааўт. Т. Цулукідзе; Жывы покліч: Маленькая аповесць // Там жа. № 10; На Шубіне: [Урывак з рамана «Гаспадар-камень»] // ЛіМ. 16 сак.; Мужнасць // Чырв. змена. 19 чэрв.; Цыганская песня // Там жа. 29 вер.

1985. Спечаныя яблыкі на галінках: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Цяпло на першацвет: (Трыпціх): Апавяданні // Цяпло на першацвет. Мн.; Страта: Апавяданне // Бярозка. № 4; Глыбіннасць // Полымя. № 5; Дабрыня // ЛіМ. 18 студз.;

[Уступнае слова да вершаў М. Шамсудзінава] // Там жа. 31 мая.

1.4.

1978. Г у м а А. Крывавая пятніца; Свой дом; М у н г о ш ы Ч. Дзесяць шылінгаў; Т х і ё н г'а Н. Камаў вярнуўся: [Апавяданні] / З англ. // Полымя. № 10.

1984. С а л а у х і н У. Зімовы дзень; Памінкі; Кій: [Апавяданні] / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.

1985. Ш а м с у д з і н а ў М. Вяртанне; Вячэрні паром; Пуціна; Бачу бярозу; [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 31 мая.

1.5.

На армянскую мову. Гарнітур: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На асецінскую мову. Зэронд нэзы: [Апавяданне] // Фидиуэг. 1975. № 8.

На балгарскую мову. Квартирант: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 белоруски разказвачи. София, 1977; Бърнестия: [Апавяданне] Прев. Л. Лашкова // Под шепота на дъбовете. София. 1981.

На казахскую мову. Костюм: [Апавяданне] / Ауд. С. Асылбеков // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На польскую мову. Niespodziewana Pasażerka / Tł. A. Sobecka // Fakty. 1981. Nr 9.

На рускую мову. Тепло на первоцвет: Рассказы и повести / Пер. А. Чеснокова. М., 1978. (Молодые писатели). Рэц.: Ж е г л о в И. О главном и повседневном // Смена. 1979. № 6; Е г о р е н к о в а Г. Все хотят высоты // Неман. 1979. № 5; Ф ё д а р а ў І. Кнігапіс / ЛіМ. 1979. 9 лют.

Осенняя перекличка: Повести / Пер. И. Киреенко. М., 1981. Рэц.: П а ў л ю к о ў с к і І. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 11 вер.

Десятый класс: Рассказы и повести / Пер. М. Немкевич, А. Чеснокова. Мн., 1990.

Семен: [Навела] / Пер. В. Лавров // Неман. 1972. № 3; Лосенок: [Навела] / Пер. В. Кудинов // Там жа. 1975. № 10; Дожди над деревней: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Мы — молодые. М., 1976. Вып. 4; Квартирант: (Рассказ) / Пер. Г. Островская // Аврора. 1976. № 1; Семь погод: Триптих / Пер. А. Чеснокова // Студенческий меридиан. 1978. № 6; Старая сосна: [Апавяданне] / Пер. А. Чеснокова // Березы на шляху. М., 1980; На новый порог: Повесть / Пер. В. Кудинов // Неман. 1984. № 5, 6.

На славацкую мову. Norůčava zeme / Prel. H. Kostalanska // Smena. Bratislava. 1982.

На ўкраінскую мову. Домашанська королева: Оповідання / Пер. Б. Рогоза // Дніпро. 1974. № 2; Маня: [Апавяданне] / Пер. А. Подолинний // Рад. жінка. 1979. № 7; Губатий: [Апавяданне] / Пер. О. Ленік // Рідня. К., 1980.

1.6.

Р і д н я: Оповідання молодих білоруських письменників. К., 1980 / Скл.

Такія сэрцы ў нас: Паэзія і проза. Мн., 1980 / Скл. з В. Зуёнкам.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём // Полымя. 1978. № 8; Я г о ж. Усё яшчэ наперадзе // Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983; Г і л ь М. Працяг знаёмства // ЛіМ. 1972. 11 лют.; Г н і л а м ё д а ў У. Як само жыццё. Мн., 1980. С. 64; Д з ю б а й л а П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 179—183; Я г о ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 21—22; Я г о ж. Сумленна пражыць жыццё // Полымя. 1985. № 2; Я г о ж. У пошуках духоўных каштоўнасцей // Там жа. 1981. № 9; Ж у р а ў л ё ў В. Праблема прычыннасці і эпічнасці і развіццё рэалістычных традыцый // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982. С. 43—45; К а в а л е н к а В. Вечная веліч праўды жыцця: (Палемічныя нататкі) // Вобраз-83. Мн., 1983; К а р ш у к о ў Я. Пошук героя: Палемічныя нататкі // ЛіМ. 1973. 26 студз.; К л і м у ц ь Я. Вернасць памяці // Маладосць. 1984. № 7; Л а з а р у к М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 185—186; Л о б а н М. Праблемы маладой прозы // Полымя. 1976. № 3; М а р ц і н о в і ч А. Сігнальныя агні сумлення // ЛіМ. 1984. 27 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р а г у л я А. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай маладой беларускай прозы // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977. С. 27—29; Р у б і н І. У вёску прыехаў настаўнік... // ЛіМ. 1974. 17 мая; С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 159—165; Т ы ч ы н а М. Вялікія клопаты малой прозы // Полымя. 1979. № 6; Я г о ж. Дарагая цана прыгожага // ЛіМ. 1976. 15 кастр.; Я г о ж. Змена квадры. Мн., 1983. С. 124—125, 129—133, 155—156; Ю р э в і ч У. Актыўнае сведчанне часу // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976. С. 355—360; Я р о ш М. Проза маладых у «Маладосці» // ЛіМ. 1975. 14 сак.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Надо ли бояться «чужих» классиков? // Адамович А. Собр. соч.: В 4 т. Мн., 1983. Т. 4; М а р т и н о в и ч А. Утверждая человечность // Знамя юности. 1984. 29 авг.; П а ш к е в и ч Н. Из чистой криницы // Далидович Г. Тепло на первоцвет. М., 1978. С. 333—335. *А. С. Гурская.*

ДАМАШЭВІЧ УЛАДЗІМІР

Дамашэвіч Уладзімір Максімавіч (н. 17.2.1928, в. Вадзяціна Баранавіцкага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1962. Лаўрэат прэміі прафсаюзаў Беларусі (1991; за раман «Камень з гары»).

Нарадзіўся ў малазямельнай сялянскай сям'і. Бацька часта быў вымушаны выязджаць у заробкі, наймацца на працу да паноў. З сямі гадоў У. Дамашэвіч стаў наведваць польскую пачатковую школу. У 1938 сям'я пераехала на Клеччыну, радзіму маці. Вялікі ўплыў на фарміраванне светаўспрымання і светапогляду У. Дамашэвіча аказаў дзядзька, Павел Пальчык, сакратар мясцовай падпольнай камсамольскай арганізацыі, арыштаваны ўладамі буржуазнай Польшчы за ўдзел у рэвалюцыйным руху. У 1948 У. Дамашэвіч скончыў Клецкую СШ і паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля заканчэння універсітэта (1953) быў накіраваны на працу ў Вучэбна-педагагічнае выдавецтва БССР у якасці рэдактара. У пачатку 1957 перайшоў у рэдакцыю мастацкай літататуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Працаваў на Беларускім радыё (1965), рэдактарам выдавецтва «Народная асвета» (1965—67), літработнікам у часопісе «Полымя» (1967—72), загадчыкам аддзела прозы ў часопісе «Маладосць» (1973—77) і з 1978 рэдактарам выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1988 на пенсіі. Стваральнік фонда дапамогі маладым пісьменнікам імя У. Караткевіча. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Творчы дэбют У. Дамашэвіча прыпадае на 1958, калі ў часопісе «Маладосць» было змешчана апавяданне «Трэці лішні». З яго твораў паўстае наш сучаснік — чалавек мужны, працалюбівы і сумленны ў пошуку праўды і жыццёвых ідэалаў. Таму раман У. Дамашэвіча «Камень з гары», напісаны ў застойныя часы, чакаў свайго выдання дваццаць год і пабачыў свет толькі ў 1990. Кнігі У. Дамашэвіча звяртаюць на сябе ўвагу злабадзённасцю тэматыкі, выразнасцю псіхалагічнага малюнка, вострай праблематыкай. Жыццё сялянства ў былой Заходняй Беларусі, барацьба савецкіх людзей супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, маральныя праблемы сучаснасці — асноўныя напрамкі творчасці пісьменніка.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, А. А. Майсейчык.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Аповесці і апавяданні. Мн., 1977. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: К а р н і л о в і ч Л. Праўда жыцця, праўда характараў // ЛіМ. 1977. 1 ліп.

Выбр. тв.: Аповесці. Апавяданні. Мн., 1988.

1.2.

Заклінаю ад кулі: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: А л е к с а н д р о в і ч С. У пошуках гераічнага і незвычайнага // Полымя. 1960. № 8; К р ы в і ц к і А. На пачатку дарогі // Маладосць. 1960. № 10; П а ў л ю к о ў с к і І. Сітуацыі і вобразы // ЛіМ. 1960. 22 ліп.; С а в и ц к и й О. В суровой борьбе // Дружба народов. 1961. № 1.

Між двух агнёў: Апавяданні і аповесць. Мн., 1963. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Роздум у дарозе // Беларусь. 1964. № 1; Л у ф е р а ў М. Пошукі даюць плён // Маладосць. 1964. № 2; М а р ц і н о в і ч А. Адметнасць часу // ЛіМ. 1963. 29 кастр.; М и х а й л о в а В. // Сов. Бел. 1963. 2 окт.; Я р о ш М. Творчы неспакой пісьменніка // Полымя. 1963. № 12.

Абуджэнне: Аповесць і апавяданні. Мн., 1968. Рэц.: А д а м о в і ч Я. Новая сустрэча // Вяч. Мінск. 1969. 9 студз.; Б р а н д а б о ў с к а я Л. Абуджэнне дабраты // ЛіМ. 1968. 8 кастр.; Г н и л о м е д о в В. Факт и его осмысление // Дружба народов. 1969. № 4.

Каб радзіла зямля: Нарыс. Мн., 1972. Рэц.; Д у б о в с к и й Н. // Неман. 1972. № 6; Е р м а л о в і ч М. Зямля родзіць багата // ЛіМ. 1972. 6 кастр.

Порахам пахла зямля: Аповесць-хроніка. Мн., 1975. Рэц.: А н і с к о в і ч У. Па ваеннай дарозе... // ЛіМ. 1976. 6 жн.; Л а ў ш у к С. Дарога праз вайну // Полымя. 1976. № 5.

У лабірынце вуліц: Аповесць і апавяданні. Мн., 1979. Рэц.: Т ы ч ы н а М. У лабірынце чалавечага жыцця // ЛіМ. 1980. 25 ліп.; Ч ы г р ы н І. Мера сталасці // Полымя. 1980. № 8.

Першым заўсёды цяжка: Дакум. аповесць. Мн., 1986. (З арлінага племені) / Сааўт. У. Сазановіч.

Камень з гары: Раман. Мн., 1990.

Кожны чацвёрты: Аповесць. Мн., 1991.

1.3.

1958. Партызанская слава: [Рэц. на кн.: Ш ч а р б а т а ў Г. Шумелі пушчы. Мн., 1957] // Маладосць. № 5; Трэці лішні: Апавяданне // Там жа. № 7.

1959. Заклінаю ад кулі: Апавяданне // Маладосць. № 10.

1960. Горад прыйдзе: Апавяданне // Маладосць. № 1; Характво душы: Апавяданне // Полымя. № 5.

1961. Дзявочая клятва: Апавяданне // Полымя. № 10.

1962. Між двух агнёў: Аповесць // Маладосць. № 5; Пульс часу // ЛіМ. 16 сак.; Прызнанне: Раздзел з аповесці «Між двух агнёў» // Там жа. 15 мая.

1964. Хай буяе жыццё: [Рэц. на кн.: А р о ч к а М. Хай расце маладая таполя. Мн., 1964] // Полымя. № 12; Не тэрмометр, а дынаміт: [Рэц. на кн.: К а р п ю к А. Пушчанская адысея. Мн., 1964] // Звязда. 14 кастр.; В боях возмужавшая юность: Комсомол Минщины в годы Вел. Отеч. войны // Знамя юности. 28 июня; Споведзь: [Урывак з аповесці «Студэнцкі дзённік»] // Чырв. змена. 12 жн.

1965. Чалавек у пекле вайны: [Рэц. на кн.: Б ы к а ў В. Альпійская балада. Мн., 1964] // Маладосць. № 5; Студэнты апошняга курса: Аповесць // Там жа. № 10; Першае расчараванне // Полымя. № 1; З цыкла «Абуджэнне»: Сівы конік; Начныя страхі: Апавяданні // Там жа. № 7; П'еса Леана Кручкоўскага папярэджвае... // Работніца і сялянка. № 4.

1966. Кавалак нялёгкай дарогі // Пра час і пра сябе. Мн.; Па праву былога вучня: [Нарыс] // Сейбіты разумнага, добрага, вечнага. Мн.; Першая скрыпка: Апавяданне // Беларусь. № 1; ЛіМ. 7 студз.; Па праву былога вучня // Нар. асвета. № 7; Лявонава ноч: Апавяданне // Полымя. № 5; Ад шчасця таксама плачуць: Апавяданне // Там жа. № 11.

1967. Сівы конік: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Падаць руку...: Апавяданне // Полымя. № 8.

1968. Дрэвы яшчэ не распусціліся: Урывак з аповесці «Між двух агнёў» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Зайчыкавы імяніны: Казка // Вясёлка. № 8.

1969. Як Аленка згубілася: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Першая група крыві: Апавяданне // Полымя. № 1; Дзень, як жыццё // ЛіМ. 14 кастр.

1970. Зайчыкавы імяніны: Казка // Крынічка. Мн.; След у памяці: Апавяданне // Бярозка. № 6; Былое не забываецца: [Нарыс] // Полымя. № 5. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. Агнём выпрабаваны // Вяч. Мінск. 1970. 10 ліп.; Батальён на каленях: Раздзел з аповесці «Хроніка артылерыста» // ЛіМ. 27 ліст.

1971. Каб радзіла зямля: [Нарыс] // Полымя. № 7, 8.

1972. Начныя страхі: [Апавяданне] // У глыбі жыцця. Мн.; Апошнія дні вайны: Урывак з аповесці // ЛіМ. 5 мая; Сустрэча: Апавяданне // Наст. газ. 5 лют.

1973. Порахам пахла зямля: Аповесць-хроніка // Полымя. № 6, 7.

1975. Першая група крыві: [Апавяданне] // Ішла вайна народная. Мн.; Крутыя ступені: Нарыс // Маладосць. № 3; Убачанае, перажытае: [Адказы на анкету] // Там жа. № 5.

1976. Крутыя ступені: [Нарыс] // Героі народнай асветы. Мн.; Дарожная гісторыя: Апавяданне // Полымя. № 5.

1977. Крутыя ступені: (Блакада; Марат Казей, Герой Савецкага Саюза; Вучоба, праца; Гаворыць Арыядна

Іванаўна; Вяртанне да вытокаў): [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Німфа: Аповесць // Маладосць. № 7, 8; Гільяціна: Апавяданне // Полымя. № 5; Паездка ў мінулае: Апавяданне // ЛіМ. 18 лют.

1978. Паядынак сярод жыта: Апавяданне // Маладосць. № 2; Клін клінам: Апавяданне // Полымя. № 2.

1980. А ружы засталіся ў Лані: Аповесць // Беларусь. № 9, 10.

1981. Наш клопат і наша надзея // ЛіМ. 20 лют.; Дбаць пра нашых наступнікаў: [Выступленне] // Там жа. 24 крас.; Ці многа чалавеку трэба? // Чырв. змена. 6 вер.

1982. Талент і праца // Беларусь. № 10; Колас роднае нівы // Маладосць. № 10.

1983. Кожны чацвёрты: Аповесць // Маладосць. № 5.

1984. Харошка і панібрат: Апавяданне // ЛіМ. 23 ліст.; Нашы чырвоныя сцягі // Мін. праўда. 1 мая.

1985. Паядынак сярод жыта: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Незвычайны дар // Полымя. № 5.

1.4.

К а л ь м а Н. Хлопчык Том: Апавяданні / З рус. Мн., 1954. (Школьная б-ка).

П у т р а м а н т Е. Верасень: Раман / З пол. Мн., 1959 / Сааўт. пер. Я. Міско.

1958. Б о я р П., Б о я р В. Без любасці нельга / З чэш.; Ж а р ы Ш. Бандыт Фабрыцыо / З славац.; М і н а ч У. Марка Найдзёнка / З славац.; Р ж э з а ч а в а Э. Брыгада бабкі Караскавай / З чэш.; Р ж ы г а Б. Мой вучань Ян Вейрых / З чэш. // Чэшскія і славацкія апавяданні. Мн.

1959 Д а м б р о ў с к а я М. Дзе ж ты, Іягана?: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 22 ліп.

1960. Ф е д з і н К. Малюнак з Леніна: Апавяданне / З рус. // Маладосць. № 4; П у т р а м а н т Е. Верасноўая раніца: [Апавяданне] / З пол. // Ніва. 4 вер. / Сааўт. пер. Я. Міско.

1964. А р а к с. Братэрства; Ш а ц і р а н М. Цяжкі характар; А р а м я н Р. Аркестр прайшоў па нашай вуліцы: [Апавяданні] / З арм. // Кветкі Арарата. Мн.

1967. Н а г і б і н Ю. Веймар і ваколіцы: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 10.

1969. Э г п а р с А. Калі Юда зваўся Цыцэронам...; К а р н е л ю с А. Чорныя барабаны: [Апавяданні] / З фр. // Полымя. № 5.

1970. Д а н г у л а ў С. Вяртанне / З рус.; Г у б а р э ц В. Збручанская пераправа / З укр.: [Апавяданні] // Полымя. № 3.

1976. А й л і с л і А. Сіняе мора: Апавяданне / З азерб. // Далягляды. Мн.

1984. С а л а у х і н У. Тры беласнежныя хрызантэмы; Ледзяныя вяршыні чалавецтва: [Апавяданні] / З рус. // Салаўхін У. Пад адным дахам. Мн.

1985. К а н с т а н ц і н а ў Ю. Апошняе паляванне: Апавяданне / З укр. // Маладосць. № 12.

1.5.

На азербайджанскую мову. Ілк мэ јуслуг: [Апавяданне] / Тэрч. М. Миркишијев // Белорус чекајэлэри. Бакы, 1982.

На балгарскую мову. Хубост човешка: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски раскази. София. 1968.

На латышскую мову. «Полымя» // Karogs. 1972. № 4.

На рускую мову. Пробуждение: Повесть, рассказы, очерк / Пер. Т. Горбачева. М., 1973. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. Тревоги и заботы современника // Неман. 1974. № 3.

Порохом пахла земля: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1979. Рэц.: В о л о д к о в и ч Н. И смысл обрела судьба // Неман. 1980. № 10; М е л ь н и к о в М. Повесть о нашем земляке // Сел. газ. 1980. 13 апр.

Нимфа; Студенты последнего курса; Меж двух огней: Повести. Мн., 1981. (Б-ка бел. повести).

Зверюга: [Апавяданне] / Пер. Р. Маковская // Белорусские рассказы. М., 1962; Красота души: Рассказ / Пер. И. Климашевская // Неман. 1965. № 2; Сивый коник: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Там жа. 1970. № 11; Первое разочарование: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1971; Капитуляция: (Отрывок из повести «Порохом пахла земля») / Пер. Н. Круговых // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Дорожная история: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Неман. 1976. № 11; Нимфа: Повесть. / Пер. Л. Соловей // Там жа. 1980. № 12.

На ўкраінскую мову. Перше розчарування: (Оповідання) / Пер. В. Бойченко // Голоси Білорусії. К., 1976; Поединок серед жита / Пер. Б. Чайковський // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. Le petit cheval gris / Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. У пошуках гераічнага і незвычайнага // Літаратура нашых дзён. Мн., 1963; А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём // Полымя. 1978. № 8; Я г о ж. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 111—114; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 302—304; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 150—152; [Віншаванне] // Беларусь. 1978. № 2; К а н э Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 255—256; К у д р а ў ц а ў І. Разумная парада і мядзвежая паслуга // Звязда. 1964. 26 лют.; Л і п н е в і ч В. Свая баразна // ЛіМ. 1985. 26 крас.; Л о й к а А. Просты і шчыры // Там жа. 1978. 17 лют.; Л у ф е р а ў М. Канфлікты і жыццё // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 51—55; Н я х а й М. Пара творчай сталасці // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7. С. 119—133; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Т а р а с е в і ч І. «Раённыя будні»? Так! // ЛіМ. 1974. 1 лют.; Т ы ч ы н а М. Вялікія клопаты малой прозы // Полымя. 1979. № 6; Я г о ж. У лабірынце чалавечага жыцця // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983; У л а д з і м і р у Дамашэвічу — 50 // ЛіМ. 1978. 17 лют.; Ш у п е н ь к а Г. «Просты і шчыры ў кожным слове...» // Чырв. змена. 1978. 16 лют.; Я г о ж. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 233—235.

На рускай мове. П а ш к е в и ч Н. На эпическом направлении. М., 1969. С. 237—239; С е м е н о в а А. Заметки о рассказах // Неман. 1967. № 6.

2.4.

На беларускай мове. Р у д к о ў с к і М. Іду я да цябе або іду на веча...: [Верш] // Рудкоўскі М. Векавечная бацькаўшчына. Мн., 1976.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 147, воп. 1, спр. 1—59.

А. С. Гурская.

ДАНІЛЕНКА МІХАСЬ

Даніленка Міхась (Міхаіл Пятровіч; псеўд. М. В е р а с а ў, М. П я т р о ў; н. 28.10.1922, в. Ястрабка Лоеўскага р-на Гомельскай вобл.), празаік, паэт, публіцыст.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У трохгадовым узросце разам з бацькамі пераехаў у в. Бодры. Скончыў Баршчоўскую сямігодку (1938) і ў гэтым жа годзе пачаў вучобу ў Рэчыцкім педвучылішчы. Менавіта тут і далучыўся да мастацкага слова — у мясцовай раённай газеце «Зара камуны» з'яўляюцца першыя публікацыі. Дакумент аб заканчэнні вучылішча не паспеў атрымаць — пачалася вайна. Вучыўся ў запасным палку ў Казахстане, быў знішчальнікам танкаў. У маі 1942 кантужаным трапіў у палон, адкуль уцёк у 1944. У 1945 вярнуўся дадому. Працаваў настаўнікам Казярожскай сямігадовай школы Лоеўскага і Ясеньскай сярэдняй школы Асіповіцкага р-на. У 1952 завочна закончыў Гомельскі педінстытут. У 1953—82 — у рэдакцыі «Гомельскай праўды». Цяпер на пенсіі. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай Граматай і дзвюма Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Выдатнік друку.

Друкуецца з 1940. У сваёй творчасці ў асноўным абапіраецца на ўласны жыццёвы вопыт і шматгадовую журналісцкую практыку. Гэта ўласціва як першай кнізе («Мая песня»), так і тым, што з'явіліся на працягу больш чым трыццацігадовай дзейнасці («Майская навальніца», «Журлівіца» і інш.). Найбольш удаюцца пісьменніку творы, прысвечаныя роднай Лоеўшчыне, сваім землякам, іх нялёгкай працы, вернасці свайму дому, зямлі, спрадвечнай чалавечай годнасці і абавязку (зборнікі «Маці Мар'я», «Наш дом», «Родная зямля»). Для дзяцей выдаў кнігі «Вернасць слову», «Зачараваны гарлачык», «На вуліцы Сонечнай», «Ключы бабулі Зімы». Пісаў таксама вершы. Некаторыя з іх пакладзены М. Блюміным і Э. Логашам на музыку.

Жыве ў Гомелі.

І. Ф. Штэйнер.

Бібліяграфія

1.2.

Мая песня: Апавяданні. Мн., 1952. Рэц.: Е с а к о ў А. Добры пачатак // Чырв. змена. 1952. 29 крас.; К а п е ц У. Песня працы і міру // Віцеб. рабочы. 1952. 12 жн.; К а р п а ч о ў М. Першы зборнік маладога празаіка // Гомел. праўда. 1952. 20 мая; М а ж э й к а А. // Звязда. 1952. 3 снеж.; П о л и т ы к о Д. На одно лицо: Заметки о первых книгах молодых писателей // Сов. Бел. 1953. 13 окт.; С і ў ц о ў І. Першы зборнік // Беларусь. 1952. № 8:, Ш а х а в е ц У. Першы зборнік апавяданняў // ЛіМ. 1952. 12 крас.

Вернасць слову: Апавяданні. Мн., 1956. Рэц.: З у б к о ў с к і Б. Зборнік дзіцячых апавяданняў // Маг. праўда. 1956. 13 вер.; К а р п а ч о ў М. // Гомел. праўда. 1956. 20 чэрв.; С і ў ц о ў І. За глыбокае раскрыццё характару // Наст. газ. 1956. 5 ліп.

Майская навальніца: Апавяданні. Мн., 1959. Рэц.: К а ж а м я к і н У. З любоўю да роднай зямлі // Гомел. праўда. 1959. 8 снеж.; Н і к і ф а р о в і ч В. Пра нашых сучаснікаў // Маладосць. 1960. № 3; С т р а л ь ц о ў М. Калі слова помсціць // ЛіМ. 1959. 28 ліст.

Зачараваны гарлачык: Апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: Г у с а к С. Размова з малымі // Маладосць. 1961. № 10; К а ц ю ш ы н М. Вачыма дзяцей // ЛіМ. 1961. 28 ліп.; П р а н у з а П. Цікавая размова // Наст. газ. 1961. 7 чэрв.

На вуліцы Сонечнай: Аповесць і апавяданні. Мн., 1963. Рэц.: І в а н о ў М. Шмат свята і хараства // Маг. праўда. 1963. 20 кастр.; К у р а л і к а ў І. Светла, шчыра // Гомел. праўда. 1963. 13 вер.; П р а н у з а П. На вуліцы Сонечнай // Наст. газ. 1964. 8 студз.

Наваселле: Апавяданні і нарысы. Мн., 1964. Рэц.: К у р а л і к а ў Я. На адным дыханні // Гомел. праўда. 1964. 6 кастр.; Ю р ч а н к а Г. Характары і схемы // ЛіМ. 1964. 20 ліст.

Наш дом: Аповесць і апавяданні. Мн., 1971. Рэц.: Б а б к о ў У. Пад адным дахам // Гомел. праўда. 1971. 5 мая; Чырв. змена. 1971. 20 ліп.; К а н д р у с е в і ч А. Пялёсткі людской дабраты // Маг. праўда. 1971. 30 чэрв.; М я д з в е д з е ў І. Кранае шчырасцю // Наст. газ. 1971. 13 ліст.; П а ў л о в і ч А. Сціплая дабрата // Беларусь. 1971. № 10; Ш у п е н ь к а Г. Галоўны крытэрый — мастацкая пераканаўчасць // Полымя. 1972. № 2; Ш у ш к е в і ч С. Людзі аднаго дому // ЛіМ. 1971. 27 жн.; Я н ч а н к а М. Цяпло і святло жыцця // Звязда. 1971. 17 жн.

Запаветны акіян: Аповесць і апавяданні. Мн., 1972. Рэц.: Бутэвіч А. З павагай да чалавека // ЛіМ. 1972. 1 снеж.; Кажамякін Ц. Пра добрых людзей // Гомел. праўда. 1972. 18 жн.; Кандрусевіч А. Дарога да запаветнага // Маг. праўда. 1972. 29 вер.; Марціновіч А. Чалавек сярод людзей // Беларусь. 1973. № 5.

Маці Мар'я: Аповесці і апавяданні. Мн., 1976. Рэц.: Дробинский Я. Тополь у нашего дома // Знамя юности. 1976. 7 дек.; Кандрусевіч А. Памяць вогненных дзён, песня светлых надзей // Маг. праўда. 1976. 13 жн.; Марціновіч А. Адметнае ў штодзённым // Беларусь. 1976. № 6; Мядзведзеў І. З глыбінь жыцця // Гомел. праўда. 1976. 20 крас.; Наст. газ. 1976. 29 вер.; Паўлюкоўскі І. Свет добрых людзей... // ЛіМ. 1976. 30 ліп.

Журлівіца: Аповесці, апавяданні, маленькія былі. Мн., 1980. Рэц.: Маркина Т. Открой свое сердце // Сел. газ. 1980. 16 сент.; Марціновіч А. Дабрата — панящце вечнае // Гомел. праўда. 1980. 25 крас.; Яго ж. Імкненне да жыццёвай праўды // ЛіМ. 1980. 9 мая; Ткачоў В. Вялікая адказнасць — жыць // Чырв. змена. 1980. 16 жн.; Яго ж. Умець любіць жыццё // Беларусь. 1981. № 2.

Родная зямля: Аповесці і апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: Кажамякін Ц. // Гомел. праўда. 1983. 7 студз.

Ключы бабулі Зімы: Апавяданні. Мн., 1986.

1.3.

1940. Баравым шляхам: [Апавяданне] // Бальш. Пал. 27 кастр.; Нервы: Апавяданне // ЛіМ. 19 кастр.

1941. Караблі: [Верш] // Бальш. Пал. 20 мая; Бярозка: [Верш] // Там жа. 11 чэрв.; У Мічурынску: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 19 студз.; Удзячнасць: Апавяданне // ЛіМ. 24 мая.

1946. Скарга адной школы: Апавяданне // Вожык. № 16; «Раніца веснавая на ўзлессі...»: [Верш] // Бальш. Пал. 19 мая; Радуга: [Верш] // Там жа. 11 жн.; «Я ішоў тудой...»: [Верш] // Гомел. праўда. 14 крас.; Страдыварыўсава скрыпка: Апавяданне // Там жа. 28 крас.; Ля магілы невядомага салдата: [Верш] // Там жа. 19 мая; Цымбаліст: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; На будоўлі: [Верш] // За Радзіму. 2 чэрв.; Кок-сагыз: [Верш] // Там жа. 7 ліп.

1947. Пачастунак: Апавяданне // Беларусь. № 2; Інструктар па кок-сагызу: Апавяданне // Вожык. № 7; Сапраўдны селькор: Апавяданне // Там жа. № 15; Песні паланянак: [Нарыс] // Бальш. Пал. 9 лют.; «Хто скажа мне...»; Верставы слуп: [Вершы] // Гомел. праўда. 14 ліст.

1948. Суседзі: Апавяданне // Беларусь. № 6; Цеплаход «Ісачанка» // Гомел. праўда. 29 кастр.

1949. Чырвоная зорка: Апавяданне // Бярозка. № 10; Помнік савецкім воінам у Берліне: [Верш] // Гомел. праўда. 19 чэрв.; Нашы мары; Вуліца Гастэлы: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Горад мой: [Верш] // Там жа. 2 кастр.;

1950. Зяць: Апавяданне // Беларусь. № 4; Светлая казка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Галіна парта: Апавяданне // Піянер Бел. 8 сак.; Лявонкава вітрына // Там жа. 16 жн.

1951. Лідзія Іванаўна: Апавяданне // Беларусь. № 7; Ліст з Сахаліна: Апавяданне // Там жа. № 11; На Буслянцы: Апавяданне // Бярозка. № 6; Мая песня: Апавяданне // Полымя. № 5; Чачэрскія вышывальшчыцы // Гомел. праўда. 16 кастр.

1952. Дзве граматы: Апавяданне // Беларусь. № 11; Вернасць слову: [Апавяданне] // Бярозка. № 12; Новы настаўнік: (Расказ сямікласніка) // Піянер Бел. 10 студз.

1953. Па дарозе ў Вільнюс: Апавяданне // Беларусь. № 2; Юбілей: Апавяданне // Там жа. № 8; Народны інспектар: Нарыс // Там жа. № 9; Сяброўкі: Апавяданне // Маладосць. № 6; Цудоўны почырк: Апавяданне // Полымя. № 4; Гомел. праўда. 1 сак.; Творчая справаздача паэта: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Зямля мая. Мн., 1952] // Гомел. праўда. 22 мая; «Хто смяецца апошні» // Там жа. 2 снеж.; Запіскі маладой настаўніцы // Наст. газ. 7 кастр.; Ранак дэмакратычнай Германіі // Сав. Радзіма. 7 студз.; Палымяная споведзь нашага сучасніка // Там жа. 23 лют.; «Мае сустрэчы»: [Рэц.: на кн.: Рылько А. Мае сустрэчы. Мн., 1952] // Там жа. 29 мая; Роман о коммунистах и комсомольцах Чукотки // Сталин. молодежь. 5 июля; Хараство чалавечай душы // Чырв. змена. 20 кастр.

1954. Лідзія Іванаўна: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Вядучы ўрач: Нарыс // Беларусь. № 1; Сельскі бібліятэкар: Нарыс // Там жа. № 12; Перапіска сяброў: Нарыс // Бярозка. № 10; «Калінавы гай» // Гомел. праўда. 26 лют. / Сааўт. А. Броўка; Вясна ў калгасе // Там жа. 1 мая; Дзеці партызана // Там жа. 5 чэрв.; Яркі, патрыятычны спектакль // Там жа. 23 чэрв.; Сяброўства // Там жа. 3 ліп.; «Гэта было ў Мінску» // Там жа. 17 ліп.; З гісторыі адной перапіскі // Там жа. 31 ліп.; Сельскі бібліятэкар: Нарыс // Там жа. 18 жн. / Сааўт. Ц. Піскуноў; Нястомна вывучаць жыццё // Там жа. 15 вер.; Ураган // Там жа. 23 кастр.; У баку ад важнай справы // Там жа. 27 кастр.; З адкрытым сэрцам: Апавяданне // Там жа. 26 ліст.; Фільм аб рабочым класе // Там жа. 1 снеж. / Сааўт. А. Броўка; Неприятная болезнь // Сов. Бел. 9 февр.; Туровский краеведческий музей // Сталин. молодёжь. 17 июля; Встреча не взволновала // Там жа. 25 нояб. / Сааўт. Ц. Кажамякін; У сваю сям'ю: (Апавяданне трактарыста) // Чырв. змена. 21 сак.

1955. Сапраўдны чалавек // Маладосць. № 6; Поўны наперад // Там жа. № 12 / Сааўт. У. Лазько; Патрыятычны фільм // Гомел. праўда. 14 студз.; З любоўю да справы: Нарыс // Там жа. 9 сак.; Справа яшчэ не закончана // Там жа. 30 сак. / Сааўт. Г. Мельнікаў; Сельскі кінамеханік: Нарыс // Там жа. 27 мая; Болсун павінен вярнуцца ў сям'ю // Там жа. 14 ліп.; У канцы лета: (Апавяданне) // Там жа. 17 вер.; Перейти от разговора к делу // Сталин. молодежь. 11 сент.

1956. Творчасць: Нарыс // Беларусь. № 3; У родную сям'ю // За вярт. на Радзіму. № 45; Народны хор // Там жа. № 64; Юлька: Апавяданне // Маладосць. № 11; Клапатліва расціць народныя таленты // Гомел. праўда. 3 студз.; Браты: Апавяданне // Там жа. 15 студз.; «Сініцыны» // Там жа. 9 чэрв.; Справа, якую трэба аднавіць: (Фельетон) // Там жа. 23 чэрв.; Падарунак юным гледачам // Там жа. 8 вер.; Нераскрытыя магчымасці // Там жа. 24 ліст.; Юнацтва ў дарозе // Там жа. 15 снеж.; Умельцы // Звязда. 15 крас.; Народны засядацель // Там жа. 14 снеж.

1957. Урокі жыцця: Апавяданне // Маладосць. № 9; Крах затхлых застаяўшыхся адносін // Гомел. праўда. 8 лют.; Забытая прафесія: Апавяданне // Там жа. 4 снеж.; Заатэхнік: Нарыс // Звязда. 6 студз.; Пракурор: Нарыс // ЛіМ. 20 ліп.; Дзялкі з «артыстычнымі душамі»: Фельетон // Там жа. 27 ліп. / Сааўт. Г. Мельнікаў; Школа імя адважнага партызана // Піянер Бел. 29 ліст.; Асеннім вечарам: Апавяданне // Чырв. змена. 23 кастр.

1958. Родная зямля: (Апавяданне) // Літаратурны Гомель. Гомель; Звязда. 10 жн.; Тут выпрабляюць шкло: Нарыс // Бярозка. № 7; Якая работа самая неабходная: Апавяданне // Вясёлка. № 4; Садоўнікі: Апавяданне // Там жа. № 9; Першае расчараванне: Апавяданне // Маладосць. № 6; «Народжаныя бурай» // Гомел. праўда. 4 крас.; Прыкметы новага: Нарыс // Там жа. 1 мая; Жанры, якія патрабуюць самай сур'ёзнай увагі // Там жа. 16 мая; Маякі: Навела // Там жа. 31 мая; Страсны, выкрываючы твор // Там жа. 12 жн. / Сааўт. З. Зайцава; Вершы аб чысціні чалавечай душы: [Рэц. на кн.: Лось Е. Сакавік. Мн., 1958] // Там жа. 2 вер.; Захар Іванавіч: Апавяданне // Там жа. 5 вер.; Быль пра Грышу Падабедава // Там жа. 19 вер.; «Чалавек у адстаўцы» // Там жа. 19 кастр.; Навальніца: Апавяданне // Калг. праўда. 13 чэрв.; Брыгадзір: Аповесць // Там жа. 27 жн.; Гэта — агульная справа // ЛіМ. 11 кастр.; У навальнічную ноч: Апавяданне // Там жа. 26 ліст.; З усёй душой: Нарыс // Наст. газ. 6 ліст.: Надзіна радасць: Апавяданне // Піянер Бел. 12 вер.; Пад гукі капяжоў: Апавяданне // Чырв. змена. 27 крас.

1959. Подзвіг Грышы Падабедава: Нарыс // Бярозка. № 2; Піянер Бел. 13 ліст.; Лёс двух братоў // За вярт. на Радзіму. № 77; Эдэльвейс: Апавяданне // Маладосць. № 4; Галінка бэзу: Апавяданне //

Гомел. праўда. 22 сак.; Гэта вельмі патрэбныя жанры // Там жа. 15 крас.; Дубовы Лог: Апавяданне // Там жа. 17 мая; Сярод людзей калгасных // Там жа. 24 мая; Радуга: [Верш] // Там жа. 21 чэрв. / Пад псеўд. М. Верасаў; Канец матушкі Манефы: [Апавяданне] // Там жа. 1 жн.; Першы зборнік: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Суд ідзе. Мн., 1959] // Там жа. 9 кастр.; Да зор: [Верш] // Там жа. 17 кастр. / Пад псеўд. М. Верасаў; Дзень добры, вясна!: Нарыс // ЛіМ. 29 крас.; «Гомель. Космас!..» Там жа. 26 вер.; Прапагандыст кнігі // Там жа. 7 кастр.; Добры настрой // Там жа. 5 снеж.; «Сонца падымаецца з-за гаю...»: [Верш] // Піянер Бел. 13 ліст.; Дзюны залатога пярсцёнка: Апавяданне // Чырв. змена. 26 жн.

1960. У асеннім парку: Апавяданне // Бярозка. № 12; Зачараваны гарлачык: Апавяданне // Вясёлка. № 7; «Імем рэвалюцыі» // Гомел. праўда. 26 крас.; Боты-скараходы: Апавяданне // Там жа. 25 мая; Ключы бабулі Зімы: Апавяданне для дзяцей // Там жа. 22 кастр.; Наст. газ. 31 снеж.; З поглядам у будучыню: Нарыс // ЛіМ. 13 лют.; Родныя прасторы натхняюць // Там жа. 30 сак.; Піянеры будучыні // Там жа. 24 чэрв.; Нарадзіўся горад: Нарыс // Там жа. 4 ліст.; Каля Выдрыцы: Апавяданне // Наст. газ. 23 ліп.; Гаспадыня блакітнага ззяння // Піянер Бел. 8 сак.; Позні лісцік: Апавяданне // Чырв. змена. 1 студз.

1961. Вясновы настрой: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Добры дзень, Віця: Апавяданне // Беларусь. № 8; Расказ аб сапраўдным чалавеку: Нарыс // Бярозка. № 10; Віншавальная тэлеграма: [Гумарэска] // Вожык. № 2; Чалавек прыгожай душы: Нарыс // Гомел. праўда. 1 студз.; «Святы» Іван перад судом // Там жа. 11 сак.; Пялёсткавая замяць: Нарыс // Там жа. 1 мая; ЛіМ. 2 чэрв.; «Чалавек не здаецца» // Гомел. праўда. 5 мая; Наваселле: Апавяданне // Там жа. 20 мая; Як хлеб надзённы // Там жа. 10 чэрв.; «Салдаты» // Там жа. 27 чэрв.; Мая Гомельшчына: [Верш] // Там жа. 27 жн. / Пад псеўд. М. Верасаў; Бітва за праўду // Там жа. 24 ліст.; Жыццярадасны, светлы спектакль // Там жа. 23 снеж.; Аб звычайным — займальна // Там жа. 29 снеж.; Агні Светлагорска: Нарыс // Звязда. 18 ліст.; Ёсць ля Гомеля Касцюкоўка... // ЛіМ. 3 студз.; Боты-скараходы: Апавяданне // Там жа. 7 сак.; Запаветныя мары // Там жа. 10 сак.; Цар-дуб: Нарыс // Там жа. 17 сак.; Вясновы настрой // Там жа. 12 мая; Лельчыцкі Марэсьеў: Нарыс // Там жа. 11 ліп.; Прыклад для маладых // Там жа. 18 жн.; Высокая пасада: Нарыс // Там жа. 10 кастр.; Імклівы бег часу: Нарыс // Там жа. 19 снеж. / Сааўт. М. Васілявіцкі; Званок звініць: [Апавяданне] // Наст. газ. 16 вер.; Зачараваны гарлачык: [Апавяданне] // Піянер Бел. 26 мая; Все — коллективу, все — молодежи // Учит. газ. 3 окт.; Юнацтва, апаленае ў баях // Чырв. змена. 16 лют.; Верацяно: Апавяданне // Там жа. 9 крас.

1962. Галубы; Стары настаўнік; Рэквізіт: Апавяданні // Беларусь. № 7; Ля ціхай Свідаўкі // Бярозка. № 11; Галубы: Апавяданне // Гомел. праўда. 18 лют.; Гусеў заваёўвае сэрцы // Там жа. 3 крас.; У паўнакала: Аб рабоце Гомел. студыі тэлебачання // Там жа. 23 мая; Гімн чалавеку, жыццю // Там жа. 4 ліп.; Перастараліся: Гумарэска // Там жа. 8 ліп.; У Тужынках: Апавяданне // Там жа. 7 вер.; Паэт, грамадзянін, патрыёт // Там жа. 16 вер.; Чатыры няўдачы: Гумарэска // Там жа. 30 вер.; «Сляпы» дождж: Апавяданне // Там жа. 6 кастр.; Аб шчасці звычайным: Апавяданне // Там жа. 6 ліст.; Людзі яму паверылі: (Нарыс) // Гомел. праўда. 28 ліст.; На парозе волі: Навела // Звязда. 25 лют.; Партрэт: Апавяданне // Там жа. 7 кастр.; Такі ў яго характар: Нарыс // ЛіМ. 6 сак.; Галасы маладыя і розныя // Там жа. 24 жн.; Так пачынаўся запеў // Там жа. 28 вер.; Набірай вышыню, старшыня! // Там жа. 4 снеж.; Аб чым шумяць бярозкі // Там жа. 28 снеж.; Аб звычайным — займальна // Наст. газ. 3 студз.; Неспакойнае сэрца: Нарыс // Там жа. 14 крас.; Апанасенкаў гай: Апавяданне // Там жа. 22 вер.; На палявым стане: Урывак з аповесці «На вуліцы Сонечнай» // Піянер Бел. 25 мая.

1963. Няўдача: Гумарэска // Вожык. № 13; Тамарын агурок: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Сляпы дождж: Апавяданне // Маладосць. № 6; Аб месцы ў жыцці // Гомел. праўда. 15 сак.; Бярозавік: Апавяданне // Там жа. 16 крас.; Лоцман далёкіх падарожжаў // Там жа. 11 мая; Вядомы і вядучы: Апавяданне // Там жа. 28 жн.; Партызанская крынічка; Альпійскі рамонак; Мацярынская вера: (Кароткія апавяданні) // Там жа. 5 кастр.; Высокі пафас рэвалюцыі // Там жа. 9 кастр.; Асенні эцюд: Апавяданне // Там жа. 17 ліст.; Слаўная дата // Там жа. 24 ліст. / Сааўт. С. Купцоў; «Закладзен горад будзе тут...»: (Навела) // Там жа. 25 снеж.; Ліхтары залатыя: Нарыс // ЛіМ. 17 мая; Шумі, лістота! // Там жа. 4 чэрв.; Хай сняцца сынам планеты: Нарыс // Там жа. 23 ліп.; Бяроза; Лякарства: Кароткія апавяданні // Там жа. 17 вер.; У змаганні з ілжэвучонымі // Там жа. 8 кастр.; Хлеб і струны: Нарыс // Там жа. 12 ліст.; Пачатак біяграфіі // Там жа. 5 снеж.; Першая кніжка // Наст. газ. 15 мая; Пантыйская азалія: Апавяданне // Там жа. 30 ліст.; Былая слава не грэе: Слова пра нар. таленты Гомельшчыны // Чырв. змена. 6 сак.; Наваселле: Апавяданне // Там жа. 6 ліст.

1964. Штраус у апраметнай: Апавяданне // Беларусь. № 5; Цімка: Апавяданне // Бярозка. № 6; Голас вясны: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; «Патрулі»: [Гумарэска] // Гомел. праўда. 5 студз.; Друг рабят // Там жа. 17 студз.; Дзяўчына з чолачкай: Апавяданне // Там жа. 25 студз.; Праўда жыцця перамагла // Там жа. 28 сак.; Юначы запал душы // Там жа. 7 крас.; «Саргасава мора» // Там жа. 28 крас.; Дужыя крылы песні // Там жа. 24 мая; Любы край, мая Азершчына // Там жа. 5 чэрв.; Вечны агонь // Там жа. 16 чэрв. / Сааўт. С. Купцоў:, Ой, у лузе...: Апавяданне // Там жа. 28 чэрв.; Кароткія апавяданні: Дзве маладосці; Ідзе патруль...; Іван Міронавіч // Там жа. 14 жн.; Аб народзе вясёлым, дасціпным // Там жа. 16 вер.; Жыві, чалавек! // ЛіМ. 17 студз.; З глыбінь беларускай зямлі: Нарыс // Там жа. 30 кастр.; Альпійскі рамонак: Апавяданне // Наст. газ. 11 крас.; І радком і ўрокам // Там жа. 16 мая; Гігант над Сожам // Піянер Бел. 6 сак.; «Закладзен горад будзе тут...»: Навела // Чырв. змена. 9 студз.

1965. Далёкі рэйс: Апавяданне // Бярозка. № 5; Казік Рамашкевіч: Апавяданне // Там жа. № 10; Незвычайныя падарункі: Апавяданне // Вясёлка. № 5; Наш фестывальны // Гомел. праўда. 13 лют.; На пасту // Там жа. 26 мая; Для цябе, чалавек // Там жа. 11 чэрв.; У адказе перад пакаленнем // Там жа. 16 чэрв.; Кароткія апавяданні: Залатыя рыбкі; Чалавечы след; Рабіны // Там жа. 27 чэрв.; Нарыс пра палескага Марэсьева // Там жа. 6 жн.; Бой за лепшага чалавека // Там жа. 8 вер.; Перад будучыняй адказныя // Там жа. 9 кастр.; Вучаць любіць свой край // Там жа. 27 кастр.; Літвінавічы, радзіма Ляпяшынскага // Там жа. 14 ліст. / Сааўт. І. Якуш; Чалавечы лёс — блізкі лёс // Там жа. 26 ліст.; «Як вас цяпер называць?..» // Там жа. 30 ліст.; Запаветны акіян: Апавяданне // Там жа. 12 снеж.; Звычайныя будні // Там жа. 31 снеж.; Ляціць песня // Наст. газ. 6 студз.; Гарэнне і пошукі // Там жа. 30 чэрв.; Подзвіг міннага машыніста // Піянер. Бел. 5 лют.; Здесь росли коммунары // Сел. газ. 9 дек. / Сааўт. І. Якуш.

1966. Сцежкі, што вывелі ў жыццё // Пра час і пра сябе. Мн.; Творчасць: [Нарыс] // Сейбіты разумнага, добрага, вечнага. Мн.; Боты-скараходы; Ключы бабулі Зімы: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Альпійскі рамонак; Залатыя рыбкі: Навелы // Беларусь. № 3; ЛіМ. 8 сак.; Зайцаў хлеб: Апавяданне // Беларусь. № 12; Запаветны акіян: Апавяданне // Бярозка. № 4; У Высокім Бары: Апавяданне // Там жа. № 6; Вінаград: Апавяданне // Там жа. № 10; Яны былі першымі // Голас Радзімы. № 42; Гомел. праўда. 14 вер.; Ціха падалі сняжынкі: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; Па наказах выбаршчыкаў // Там жа. 15 лют.; Вогненныя рэйкі // Там жа. 26 лют. / Сааўт. А. Капусцін; Букет чаромхі: Навела // Там жа. 29 крас.; Яе жыццёвы шлях // Там жа. 17 мая; Кароткія апавяданні: Парушаная інструкцыя; Першы выезд; Крынічнае возера // Там жа. 24 мая; Прысяга сэрцам // Там жа. 25 мая; У страі // Там жа. 7 чэрв.; Палымнеюць гвалдзікі... // Там жа. 8 ліп.; Вучыцца ў жыцця // Там жа. 10 ліп.; Бабіна

лета: Апавяданне // Там жа. 30 ліп.; На быстрыні: Нарыс // Там жа. 9 жн.; Пенілася вада...: [Урывак з аповесці «Сцяжынка вядзе ў даль...»] // Там жа. 8 кастр.; Дзень добры, настаўнік!: Нарыс // Там жа. 23 кастр.; Асеннія эцюды: Кавалачкі лета; Добры друг; Жыўцы // Там жа. 25 кастр.; Дні радасных клопатаў // Там жа. 22 ліст.; Зазімак: Эцюд // Там жа. 2 снеж.; На рыбацкіх тонях // Там жа. 9 снеж.

1967. Запаветны акіян: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Знаходка: Апавяданне // Бярозка. № 1; Начлег на сенажаці: Апавяданне // Там жа. № 7; Падарожжа ў сёння: Апавяданне // Там жа. № 11; Пераміргваліся зоркі...: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; Споведзь перад сучаснікам // Там жа. 11 студз.; Героі апавяданняў — дзеці // Там жа. 21 студз.; Дарога без прывалу! // Там жа. 17 лют.; Красавік: Апавяданне // Там жа. 26 лют.; «Старэйшая сястра» // Там жа. 8 крас.; Неспакойная пасылка: [Апавяданне] // Там жа. 9 мая; Сустрэча з сынам: Апавяданне // Там жа. 21 мая; Ордэн на нашым сцягу: [Верш] // Там жа. 30 вер. / Пад псеўд. М. Верасаў; Першая песня жаваранка: Нарыс // Там жа. 5 ліст.; Адзін дзень: Апавяданне // Там жа. 8 снеж.; Яго музыка; Баравы сон: Вясновыя эцюды // ЛіМ. 31 сак.; Калі верыш... // Там жа. 21 ліст.; Першая песня // Наст. газ. 30 снеж.

1968. Салёнаў: Апавяданне // Беларусь. № 1; З дэвонскіх пластоў: Нарыс // Там жа. № 6; Сустрэча з сынам: Апавяданне // Бярозка. № 3; Работніца і сялянка. № 2; Развітальны касцёр: Расказ піянерважатага // Бярозка. № 8; Перастараліся: Гумарэска // Вожык. № 17; Разлілося сіне мора...: Апавяданне // Там жа. № 23; Скарб: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Сказ пра апошні бой: [Рэц. на кн.: Ч а р н я ў с к і М. Апошні бой. Мн., 1967] // Гомел. праўда. 10 студз.; Жыццё вялікае і павучальнае // Там жа. 15 лют.; Пажар; Людская памяць: (Маленькія апавяданні) // Там жа. 10 сак.; Вялікі прыклад // Там жа. 4 крас.; [Рэц. на кн.: Г р а х о ў с к і С. Рудабельская рэспубліка. Мн., 1968] // Там жа. 8 чэрв.; Чырв. змена. 25 ліп.; Пра добрых птушак і звяроў: [Рэц. на кн.: К а ц у б а С. Перепелочка. М., 1968] // Гомел. праўда. 6 ліп.; Летапіс эпохі: [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. Летапіс эпохі. Мн., 1968] // Там жа. 14 жн.; Кароткія апавяданні: Мой родны кут; Пасаг // Там жа. 28 вер.; Сказ аб нязломнасці духу // Там жа. 9 кастр.; Маска: Апавяданне // Там жа. 20 ліст.; Ласка: Апавяданне // Там жа. 30 ліст.; У астравецкім лесе: Абразкі // ЛіМ. 8 кастр.; Пераміргваліся зоркі: Апавяданне // Наст. газ. 13 студз.; Да новых вяршынь // Там жа. 16 сак.; Падводная ляжнёўка: Апавяданне // Чырв. змена. 24 лют.

1969. Буслы: Апавяданне // Бярозка. № 5; Чэрвеньскі дзень: Апавяданне // Там жа. № 6; Сонца на хвалях: Апавяданне // Там жа. № 7; Праталіны: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Медаль Крупскай: Нарыс // Работніца і сялянка. № 6; Жорык: Апавяданне // Там жа. № 10; Акно, расчыненае ў свет // Віцеб. рабочы. 19 вер.; Добры падарунак — дзецям // Гомел. праўда. 15 студз.; У адным двары: [Навелы] // Там жа. 18 студз.; Аб тым, што дорага сэрцу: [Рэц. на кн.: К о в а л ё в Д. Зеленый дым. М., 1968] // Там жа. 7 лют.; Пазыўныя; Праталіна: [Навелы] // Там жа. 8 сак.; Звязда. 23 сак.; Жаваранак над горадам: Навела // Гомел. праўда. 3 крас.; Пахне аер: [Апавяданне] // Там жа. 1 мая; Была сярэдзіна лета: Апавяданне // Там жа. 3 ліп.; Кароткія апавяданні: Равеснікі; Будзе дождж // Там жа. 19 ліп.; Яе псеўданім — Вераніка Карчэўская // Там жа. 22 ліп.; Ручаёк прабіваецца да ракі: [Рэц. на кн.: П р а н у з а П. Ручаёк. Мн., 1969] // Там жа. 12 жн.; Наст. газ. 10 снеж.; Запаветная сіняя птушка // Гомел. праўда. 22 жн.: Шчодрасць // Там жа. 4 кастр. / Сааўт. І. Куралікаў; Ёсць такая студыя — «Юнфільм»... // Там жа. 14 кастр.; Лірычныя мініяцюры: Развітанне з летам; Сувенір; Ой, рэчанька, рэчанька... // Там жа. 18 кастр.; У рэчышчы штодзённых спраў // Там жа. 21 кастр.; Талент шчодры і светлы // Там жа. 29 ліст.; Мазырская гліна ўсміхаецца // ЛіМ. 29 ліп.; Добрыя, шчырыя людзі // Там жа. 7 кастр.; Карункі восені: Абразкі // Там жа. 11 ліст.; Жыццёвыя прыступкі: Нарыс // Наст. газ. 19 крас.; Пасаг: Навела // Там жа. 27 жн.; Жыццё — факел // Там жа. 24 вер.; Сонечны дом: Аповесць // Чырв. змена. 20, 25, 27 лют.; З радасцю заручоныя // Там жа. 17 вер.

1970. Праталіны: [Апавяданне] // Крынічка. Мн.; Падарожжа ў сёння: [Апавяданне] // Наша рэспубліка. Мн.; Памяць сэрца: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; У навагодні вечар: Апавяданне // Бярозка. № 1; Матуліна ўсмешка: Апавяданне // Там жа. № 3; Начны пошук: Апавяданне // Там жа. № 8; Кароль Лір: Апавяданне // Вожык. № 1; Мазырская гліна ўсміхаецца // Голас Радзімы. № 6; У астравецкім лесе: Абразок // Там жа. № 41; Песня роднай зямлі // Там жа. № 46; На арэне — народны цырк // Там жа. № 49; Кляновы лісток: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Гомел. праўда. 31 студз.; Запаветная кніга: Апавяданне // Гомел. праўда. 6 студз.; «Партызанка Каця» // Там жа. 11 лют.; Другая сустрэча: [Рэц. на кн.: К у с я н к о ў М. Без прывалу. Мн., 1969] // Там жа. 13 лют.; Кароткія апавяданні: Вестуны вясны; У апошні шлях; Сустрэча з маладосцю // Там жа. 21 лют.; Ад Енісея быстрацечнага... // Там жа. 10 сак.; Муза, апранутая ў шынель // Там жа. 21 сак.; Веды — у масы // Там жа. 27 сак.; Ад ніў калгасных // Там жа. 14 крас.; Каля Брандэнбургскіх варот: Навела // Там жа. 12 мая; Помніце, людзі...: [Рэц. на кн.: С т а в е р А. Пад канвоем. Мн., 1969] // Там жа. 7 ліп.; Яркі талент // Там жа. 8 ліп.; [Рэц. на кн.: К о р п а ч е в Э. Горький дым. М., 1970] // Там жа. 26 жн.; Размова па шчырасці // Там жа. 8 вер.; Даламіты: (Апавяданне) // Там жа. 24 вер.; Пахне зямля: Апавяданне // Там жа. 13 кастр.; Геній рускай музыкі // Там жа. 21 кастр.; Акцябрскі, зямля легендарная... // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. І. Куралікаў; Чачэрскія сувеніры // Там жа. 28 ліст.; Компас у жыцці // Там жа. 4 снеж.; Спявае Залескі народны хор // Там жа. 12 снеж.; Кароткія апавяданні: Гаючы сок; Уза разлілася // Там жа. 19 снеж.: Трубі, гарніст, збор!... // Там жа. 23 снеж. Другая сустрэча: [Рэц. на кн.: К у с я н к о ў М. Без прывалу. Мн., 1969] // Звязда. 28 ліп.; Перажытае не забываецца: [Рэц. на кн.: С т а в е р А. Пад канвоем. Мн., 1969] // ЛіМ. 17 сак.; На далёкіх і блізкіх мерыдыянах // Там жа. 2 кастр.; Засведчана ўдзельнікам // Там жа. 4 снеж.; У рэчышчы пільных спраў // Наст. газ. 13 мая; Чырвоная кніга: Апавяданне // Там жа. 27 чэрв.; Аповесць пра шчодрасць: [Рэц. на кн.: К е й з а р о в А. Первый разведвзвод. Мн., 1969] // Чырв. змена. 6 студз.; [Рэц. на кн.: К і р э й ч ы к І. Пялёсткавы бераг. Мн., 1969] // Там жа. 11 сак.

1971. Нявыдуманыя навелы: Дзівасіл; Жыві, чалавек!; Позні «парламент» // Беларусь. № 11; Снежная замець: Апавяданне // Бярозка. № 2; Васемнаццатая вясна: Нарыс // Там жа. № 3; Майская квецень: Апавяданне // Там жа. № 5; Ліпеньскі дождж: Апавяданне // Там жа. № 7; Верасьнёўская раніца: Апавяданне // Там жа. № 9; Татаў медаль: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Па лясах і палях: Апавяданне // Там жа. № 10; Нялёгкая сітуацыя: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; Якая работа самая неабходная: Апавяданне // Там жа. 16 студз.; Пясняр сучаснасці // Там жа. 30 студз.; Сустрэчы ў дарозе: [Апавяданні]: Так прыходзіла сталасць; Маці // Там жа. 11 лют.; Правафланговы савецкай літаратуры // Там жа. 4 сак.; Аб эстэтычным выхаванні школьнікаў: [Рэц. на кн.: Щ и р я к о в Н. Эстетическое воспитание учащихся. Мн., 1970] // Там жа. 7 сак.; Праталіны: Апавяданне // Там жа. 13 крас.; Падарунак Каўпака: Апавяданне // Там жа. 24 крас.; Дабрата: Нарыс // Там жа. 28 крас.; Наст. газ. 1 мая; Першамайскі сцяг: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 мая; Над Убарцю: Апавяданне // Там жа. 22 мая; Пачатак шляху: [Рэц. на кн.: Я н ч е н к о Н. Разнотравье. Мн., 1971] // Там жа. 5 чэрв.; Як восень шыла сарафан: [Апавяданне] // Там жа. 5 чэрв.; Як восень шыла сарафан: [Апавяданне] // Там жа. 12 чэрв.; Нялёгкі паэтычны перавал: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Перавал. Мн., 1971] // Там жа. 9 ліп.; Сустрэчы ў дарозе (Нявыдуманыя апавяданні): Добры чалавек; Шчаслівая хата // Там жа. 10 ліп.; Салдаты ляснога фронту: [Рэц. на кн.:

Федасеенка У. Віхуры на скрыжаваннях. Мн., 1970] // Там жа. 21 жн.; Дзівасіл; Позні «парламент»: (Нявыдуманыя навелы) // Там жа. 4, 11 вер.; [Рэц. на кн.: Крупенька Я. Малінавы год. Мн., 1971] // Там жа. 24 вер.; Маг. праўда. 23 кастр.; Першы снег: (Апавяданне) // Гомел. праўда. 2 кастр.; Асінавы лог: Нявыдуманыя навелы // Там жа. 20 кастр.; Па слядах легенды: [Рэц. на кн.: Жичка Ф. Где растут бессмертники. Мн., 1971] // Там жа. 30 кастр.; Пабрацімы: [Навела] // Там жа. 7 ліст.; Няўрымслівыя // Там жа. 3 снеж.; Добры чалавек: Кароткае апавяданне // ЛіМ. 20 жн.; Басовая струна: Апавяданне // Чырв. змена. 29 жн.

1972. Вечны агонь; Над Убарцю; Чэрствы акраец; Воля; Буслы збіраюцца ў вырай; Залатыя арэхі: [Апавяданні] // Беларусь. № 10; Дружная сямейка: Апавяданне // Бярозка. № 3; Клумба; Сонца на асфальце; Нязгасная памяць: [Апавяданні] // Там жа. № 6; Канцэрт: Апавяданне // Там жа. № 7; Амялуха: Апавяданне // Там жа. № 10; Першы снег: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Дружная сямейка: Апавяданне // Там жа. № 3; Сашаў малюнак: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Апанаска лугавы: Аповесць // Маладосць. № 2; Бабіна лета: Апавяданне // Там жа. № 10; Рабіны; Сустрэча з маладосцю; Родная вёска: [Навелы] // Работніца і сялянка. № 10; Кароткія апавяданні: Памяць аб бацьку; Чэрствы акраец; Воля // Гомел. праўда. 15 студз.; Султан Джураеў // Там жа. 20 студз.; У росквіце творчых сіл // Там жа. 10 сак.; Пазыўныя вясны: [Навелы]: Капяжы; Першыя падснежнікі; Спявай, вястун! // Там жа. 18 сак.; Пакой дружбы; Вясна прыспешвае: [Кароткія апавяданні] // Там жа. 15 крас.; «Рудабельская рэспубліка» // Там жа. 19 крас.; І ў святы, і ў будні // Там жа. 26 крас.; Песня пра піянерскі сцяг // Там жа. 26 мая; Дужыя парасткі камуны // Там жа. 15 чэрв.; Амяла: Апавяданне маленькага сябра // Там жа. 24 чэрв.; Дом пад ліпамі // Там жа. 7 ліп.; Сам-насам з прыродай: Садовая лаўка; Зайчык; Бабровыя слёзы: [Замалёўкі] // Там жа. 29 ліп.; Акварэлі жыцця: [Навелы]: Яблыні на тратуарах; Гудзе піла...; Сасна ля балкона // Там жа. 19 жн.; У змаганні за кожнага вучня // Там жа. 13 вер.; Кароткія апавяданні: Лясны дух; Асенні букет; Макрыніна крыўда // Там жа. 30 вер.; Для наших дзяцей: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Колькі кіпцікаў у кошкі. Мн., 1972] // Там жа. 13 кастр.; Дорахаў; Для людзей: [Апавяданні] // Там жа. 27 кастр.; Дом пад соснамі // Там жа. 2 ліст.; Заря свободы: [Верш] // Там жа. 5 ліст. / Пад псеўд. М. Пятроў; З добрай выдумкай // Там жа. 15 ліст.; Сузор'е талентаў народных // Там жа. 28 ліст.; Асінавы лог: Кароткае апавяданне // ЛіМ. 16 чэрв.; Цырк запаліў агні // ЛіМ. 15 снеж.; Гары, трапяткі агеньчык! // Наст. газ. 9 жн.; У адказе за кожнага // Там жа. 4 кастр.; Размова з юным чытачом: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Колькі кіпцікаў у кошкі. Мн., 1972] // Там жа. 5 снеж.; Нялёгкая сітуацыя: Навагодняе апавяданне // Чырв. змена. 1 студз.; Валя Лугавая: Аповесць // Там жа. 5, 8, 9, 11, 12, 13 ліп.

1973. Над Віліяй...: Апавяданне // Беларусь. № 10; Сюрпрыз: Апавяданне // Бярозка. № 1; Палатка над Бярозай: Апавяданне // Там жа. № 8; Маці Вітаўтаса: [Навела] // Работніца і сялянка. № 7; У нагу з часам // Віцеб. рабочы. 4 студз.; Тут адчуваеш подых гісторыі // Гомел. праўда. 5 студз. Сустрэчы з нашымі сучаснікамі: [Рэц. на кн.: Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972] // Там жа. 23 студз.; Два апавяданні: Згасаў чалавек; Прыйшоў чалавек // Там жа. 31 студз.; Іх чакаюць клубы // Там жа. 20 лют.; Кароткія апавяданні: Талака; Лятун; Дубовае дзенца // Там жа. 11 сак.; Крыгалом; Кусцік бэзу: (Веснавыя эцюды) // Там жа. 24 сак.; Цяжкая пасада: Нарыс // Там жа. 5 крас.; Я і бабуля Тэкля: [Апавяданне] // Там жа. 7 крас.; На берагах Віліі: Апавяданне // Там жа. 15 мая; Быць вартымі бацькоў // Там жа. 22 мая; Чароўнае слова: (Маленькія апавяданні) // Там жа. 9 чэрв.; Лазовыя лапці: Апавяданне // Там жа. 14 ліп.; Галоўны пост: Апавяданне // Там жа. 28 ліп.; Блакітнае ранне жыцця: [Рэц. на кн.: Верамейчык У. Прыпяць. Мн., 1973] // Там жа. 29 вер.; Агнём загартаваны // Там жа. 2 кастр.; Толькі наперад // Там жа. 5 кастр. / Сааўт. М. Крупейчанка; Як жывеш сынок?: Апавяданне // Там жа. 6 кастр.; Пах апалага лісця: Нарыс // Там жа. 24 кастр.; Падарунак; Антонішына Варка: (Кароткія апавяданні) // Там жа. 27 кастр.; Пара мудрай сталасці // Там жа. 24 ліст.; Пясчынка, даражэйшая за жамчужыны: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Двое на перроне. М., 1973] // Там жа. 4 снеж.; Будзьце шчаслівымі, людзі: Навела // Там жа. 8 снеж.; Вясновая мелодыя фарбаў // Там жа. 14 снеж.; Апошняе жаданне: Навела // Там жа. 15 снеж.; Алесю Шашкову — 50 // ЛіМ. 5 студз.; Кароткія апавяданні: Маці Мар'я; Прыйшоў чалавек; Песня // Там жа. 9 лют.; Вясна прыспешвае: Нарыс // Там жа. 12 мая; Чатыры апавяданні: Светка едзе да бабулі; Казка; Дэсантнік Саша; Галоўны пост // Там жа. 20 ліп.; У багатай градзе восень: Нарыс // Там жа. 28 вер.; У блакітнае ранне жыцця: [Рэц. на кн.: Верамейчык У. Прыпяць. Мн., 1973] // Там жа. 5 кастр.; Усёй сардэчнай меркаю // Наст. газ. 1 жн.; Кулябова методика: Юмореска // Физкульт. Бел. 22 сент.

1974. Водар бацькаўшчыны: [Нарыс] // Беларусь. № 1; Каб шумелі нівы: [Нарыс] // Там жа. № 5; Зіначка: Апавяданне // Там жа. № 8; Жаўрук у блакіце: Апавяданне // Бярозка. № 5; Дзве сустрэчы: Апавяданне // Там жа. № 12; Зімовая азбука: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Стасікава кладка: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Алёшка: Аповесць // Маладосць. № 8; Як жывеш, мама?: Апавяданне-быль // Работніца і сялянка. № 2; Цётка Поля: Апавяданне // Гомел. праўда. 12 студз.; Прамераныя кіламетры // Там жа. 18 студз.; Бібліятэка і спаборніцтва // Там жа. 23 студз.; Дарафееўна // Там жа. 9 лют.; [Рэц. на кн.: Маеўскі В. Багаты ўлоў. Мн., 1973] // Там жа. 22 лют.; Зямное прыцяжэнне: Апавяданне // Там жа. 8 сак.; Яго зямля: Нарыс // Там жа. 20 крас. / Сааўт. М. Крупейчанка; Дарога ў Канатоп: [Урывак з аповесці «Алёшка Шустаў»] // Там жа. 11 мая; Яго стыхія — песня // Там жа. 24 мая; Арэлі: Апавяданне // Там жа. 1 чэрв.; След вайны: Апавяданне // Там жа. 22 чэрв.; Дождж: Апавяданне // Там жа. 6 ліп.; На пачатку шляху: [Рэц. на кн.: Сакович Ю. Звенит июнь. Мн., 1974] // Там жа. 20 ліп.; [Рэц. на кн.: Маеўскі В. Прамой наводкай. Мн., 1974] // Там жа. 4 вер.; Зорка на далоні; Павуцінка: (Кароткія апавяданні) // Там жа.. 24 вер.; [Рэц. на кн.: Чарняўскі М. Кліча горн. Мн., 1974] // Там жа. 18 кастр.; Аксіння з Буды: Апавяданне // Там жа. 10 снеж.; Будзьце шчаслівыя, людзі; Восеньскі букет; Лясны дух: [Навелы] // Звязда. 20 студз.; Арэлі; Нумар 7001: Апавяданні // Там жа. 2 ліп.; Зорка на далоні; У кошыку рыжыкі: (Апавяданні) // Там жа. 1 снеж.; З пазіцыі сучаснасці // ЛіМ. 8 лют.; Яго зямля // Там жа. 8 мая; Сініца ў руцэ: Апавяданне // Там жа. 26 ліп.; Вінтоўкай карандаш мой стане... // Наст. газ. 29 чэрв.; Люблю лес // Там жа. 6 ліст.; Маленькія былі: Талака; Лятун; Дубовае дзенца // Чырв. змена. 7 крас.

1975. Праводзіны: Апавяданне // Беларусь. № 2; Трывалы сплаў: [Нарыс] // Там жа. № 6; Параненыя сосны: Апавяданне // Бярозка. № 10; Бакашыха: Апавяданне // Полымя. № 5; У добры шлях, барадаты!; Жураўлі на грачанішчы: [Апавяданні] // Родная прырода. № 7; Провады: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; Над Убарцю // Там жа. 17 студз.; Пра бясконцую плынь жыцця // Там жа. 28 студз.; Таполі яго юнацтва // Там жа. 14 лют.; Наст. газ. 15 лют.; Ліст з БАМа; Развітальная песня: Кароткія апавяданні // Гомел. праўда. 25 лют.; Старшына Несцярук: Апавяданне // Там жа. 28 сак.; Людзі ў радасці і горы: [Рэц. на кн.: Корпачев Э. Нет от этого спасенья. М., 1974] // Там жа. 5 крас.; Полымя народнага гневу // Там жа. 8 мая; Дарога з Апраметнай // Там жа. 10 мая; Па матэрыялах музея: [Рэц. на кн.: Якуш І. У школе імя П. М. Лепяшынскага. Мн., 1975] // Там жа. 21 чэрв.; Душы патрэбен палёт // Там жа. 11 ліп.; Генералаў калодзеж; Стасіны слёзы: (Маленькія былі) // Там жа. 12 ліп.; Шматгранны талент: [Рэц. на кн.: Грамыка М. Каля тэрасы. Мн., 1975] // Там жа. 2 жн.; Васіль Андрэевіч: Апавяданне // Там жа. 26 жн.; Дар сэрца: [Рэц.

на кн.: Корпачев Э. Конный патруль. М., 1975] // Там жа. 23 вер.; Каханне зямное // Там жа. 26 вер.; Плыві наперад, карабель жыцця!: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Начная змена. Мн., 1975] // Там жа. 14 кастр.; Беражыце белую птушку // Там жа. 25 кастр.; Дзеля жыцця на зямлі // Там жа. 15 ліст.; Шлях у легенду: [Рэц. на кн.: Драбінскі Я. Ад Гомеля да Эстрамадуры. Мн., 1975] // Там жа. 4 снеж.; Літаратурны дэбют: [Рэц. на кн.: Ткачоў В. Хітры Данік. Мн., 1975] // Там жа. 30 снеж.; Кліча піянерскі горн: [Рэц. на кн.: Чарняўскі М. Кліча горн. Мн., 1974] // ЛіМ. 21 сак.; Чалавек у радасці і горы // Там жа. 22 жн.; Вечарам: Апавяданне // Там жа. 29 жн.; Імя бальшавіка-ленінца: [Рэц. на кн.: Якуш І. У школе імя П. М. Лепяшынскага. Мн., 1975] // Наст. газ. 13 вер.

1976. Лоеў: Па роднаму краю // Беларусь. № 9; Хай хораша спяваецца // Гомел. праўда. 30 студз.; Для маленькіх сяброў: [Рэц. на кн.: Котляров И. Мой ровесник. Мн., 1975] // Там жа. 11 лют.; На галоўным напрамку // Там жа. 5 сак.; Цераз шырокую паляну: Апавяданне // Там жа. 30 крас.; Экспанаты; Вечны помнік: (Кароткія апавяданні) // Там жа. 15 мая; Букет ландышаў: Апавяданне // Там жа. 29 мая; «Буран» // Там жа. 3 чэрв.; На сэрцы трывога...: Апавяданне // Там жа. 29 чэрв.; Шчыцецкая крыніца; Гаспадар лесу: (Маленькія былі) // Там жа. 10 ліп.; Без дакучлівай дыдактыкі: [Рэц. на кн.: Чарняўскі М. Парад. Мн., 1976] // Там жа. 7 вер.; Лясныя арэлі // Там жа. 24 вер.; Вяселле: Апавяданне // Там жа. 29 кастр.; [Рэц. на кн.: Прануза П. Вясновыя тэлеграмы. Мн., 1976] // Там жа. 19 ліст.; Крыніца натхнення // Там жа. 2 снеж.; Яго імя: Апавяданне // Там жа. 9 снеж.; Пара творчай сталасці // ЛіМ. 7 мая; Пахне мята: Апавяданне // Там жа. 27 жн.; Права быць наперадзе // Наст. газ. 21 лют.; Агнявымі дарогамі // Там жа. 11 жн.; Зямля любіць дапытлівых // Там жа. 4 снеж.

1977. Дарога праз лес: Апавяданне // Беларусь. № 3; Шуміць Арліца: Нарыс // Там жа. № 7; Шчабечуць ластаўкі: Апавяданне // Бярозка. № 7; Мама: Апавяданне // Вясёлка. № 5; Чужы: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Ларывонава крыніца; Іванавы красуні: [Апавяданні] // Родная прырода. № 2; Навагодняе застолле: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; Яліна з прысожскага бору // Там жа. 16 лют.; Хлюндар; У Белавежы: (Кароткія апавяданні) // Там жа. 19 лют.; Бруснічок: Апавяданне // Там жа. 10 сак.; У творчым росквіце // Там жа. 19 сак.; Аб людзях шчодрых: [Рэц. на кн.: Кандрусевіч А. Кругі на белай паляне. Мн., 1977] // Там жа. 8 крас.; Вытокі подзвігу // Там жа. 11 мая; Сейбіт разумнага // Там жа. 25 мая; Развітанне славянкі: Маленькая быль //Там жа. 28 мая; Мацвей Баранскі: Быль // Там жа. 5 чэрв.; Сцяжынкі вядуць у поле // Там жа. 28 чэрв.; Адзін дзень // Там жа. 5 ліп.; Вострым словам сатыры: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Спагадлівыя людзі. Мн., 1977] // Там жа. 20 ліп.; Быў месяц май...: Нарыс // Там жа. 21 ліп.; Глыбіня мастацкага слова // Там жа. 3 вер.; Трывожная ноч // Там жа. 7 вер.; Пошук запаветнага слова // Там жа. 17 вер.; Яго вогненная сцяжынка // Там жа. 28 вер.; Ленінскай гвардыі салдат // Там жа. 15 кастр. / Пад псеўд. М. Пятроў; Услед за марай // Там жа. 22 кастр.; Песня — крыніца радасці // Там жа. 25 кастр.; Подых навальніцы // Там жа. 18 ліст.; Арэна — як сонечны дыск // Там жа. 25 ліст.; Працоўная сіла: [Нарыс] // Там жа. 3 снеж.; Убачыць прыгожае // Там жа. 10 снеж.; Нашчадкі камунараў // Звязда. 10 сак.; Ялінка з прысожскага бору // Там жа. 10 вер.; Аксіння з Буды: Апавяданне // ЛіМ. 25 лют.; На сурмах баравых /// Там жа. 9 снеж.; Вясёлыя тэлеграмы: [Рэц. на кн.: Прануза П. Вясновыя тэлеграмы. Мн., 1975] // Наст. газ. 12 лют.; Сеяць разумнае, добрае, вечнае // Там жа. 18 чэрв.; Дарогамі герояў // Там жа. 22 кастр.; Без дакучлівай дыдактыкі: [Рэц. на кн.: Чарняўскі М. Парад. Мн., 1976] // Чырв. змена. 4 чэрв.

1978. Каля Выдрыцы: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Працоўная сталасць: [Нарыс] // Беларусь. № 3; Жэня: Апавяданне // Там жа. № 6; Салодкая цыбулька: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Сюрпрыз: Апавяданне // Гомел. праўда. 1 студз.; І прызванне — таксама... // Там жа. 24 студз.; Маленства, абпаленае вайной // Там жа. 7 лют.; Рэня, Рэнечка...: Апавяданне // Там жа. 29 сак.; Бацькоўскае слова // Там жа. 23 крас.; Гарачае сэрца паэта // Там жа. 29 крас.; Вясновыя навелы // Там жа. 1 мая; Сцвярджальная сіла смеху / Пад псеўд. М. Верасаў; Пакуль любіш...: Нарыс // Там жа. 6 чэрв.; Звязда. 27 жн.; Пялёсткавая замець // Гомел. праўда. 29 чэрв.; Бераг чалавечага шчасця // Там жа. 6 ліп.; Дом у садзе // Там жа. 8 ліп.; Сонца ў зрэніце: Нарыс // Там жа. 12 ліп.; Прызванне — педагогіка // Там жа. 5 жн.; Пара светлых надзей: Нарыс // Там жа. 9 жн.; У нябёсах лcraталі адных... // Там жа. 19 жн.; Пра дружбу, сонейка, работу: [Рэц. на кн.: Янчанка М. Зраблю сонейка. Мн., 1978] // Там жа. 26 вер.; Равеснік рэспублікі // Там жа. 6 кастр.; Звязда. 25 кастр.; Яе прызванне — сцэна // Гомел. праўда. 21 кастр.; Яблыкі пахнуць домам: Апавяданне // Там жа. 24 кастр.; Сцяг над рэўкомам // Там жа. 1 ліст.; Званок Валдая: Нарыс // Там жа. 18 ліст.; Тэматычная, юбілейная // Там жа. 25 ліст.; РВС вядзе пошук // Там жа. 29 ліст.; І назвалі вуліцу Сонечнай // Там жа. 23 снеж.; Бацькавы ўрокі: Нарыс // Звязда. 9 ліп.; Не экскурсантам, а салдатам... // ЛіМ. 18 сак.; Да лясной станцыі: Апавяданне // Там жа. 31 сак.; Кароткія апавяданні: Развітанне славянкі; Імя на граніцы; Мацвей Баранскі // Там жа. 28 ліп.; Песня пра піянерскі сцяг // Чырв. змена. 31 кастр.

1979. Хутка зазвіняць ручаі: Апавяданне // Бярозка. № 3; Крынічка: Апавяданне // Там жа. № 7; Роднае слова // Гомел. праўда. 4 студз.; Зямля аддзячыць // Там жа. 20 студз.; Самае запаветнае // Там жа. 17 лют.; Яе Эльбрус: Нарыс // Там жа. 23 лют.; Разрыў-трава: Нарыс // Там жа. 24 лют.; Мастацтва ўзбагачае ўрок // Там жа. 14 сак.; Багданавы: Нарыс // Там жа. 17 сак.; Быць сярод людзей // Там жа. 13 крас.; Помніце нас юнымі...: Нарыс // Там жа. 8 мая; Над хвалямі Серабранкі // Там жа. 6 чэрв.; З мальбертам і пэндзлем // Там жа. 9 чэрв.; Балажэвічы: Нарыс // Там жа. 16 чэрв.; На сваім месцы // Там жа. 15 жн.; Пунсовыя ветразі // Там жа. 25 жн.; Дарога ў паўстагоддзя // Там жа. 8 вер.; Сямейны тэатр // Там жа. 22 вер.; «Мы, якія ніжэй падпісаліся...» // Там жа. 17 кастр.; Пазыўныя гучаць у памяці / Там жа. 20 кастр.; Тысяча раз «дзякуй»! // Там жа. 24 кастр.; Зямлі, герояў прыцягненне // Там жа. 27 кастр.; Каназелеў просіць слова: Нарыс // Там жа. 17 ліст.; Рукатворная вясёлка // Там жа. 24 ліст.; Анюта: [Апавяданне] // Там жа. 30 ліст.; Пад купалам — Валжанскія // Там жа. 13 снеж.; Яблыкі пахнуць домам: Апавяданне // Звязда. 3 лют.; «Я назаву цябе зорачкай...»: [Верш] // Там жа. 4 мая; Сузор'е Скарпіёна: Апавяданне // ЛіМ. 7 снеж.; Перш за ўсё — ісціна // Там жа. 21 снеж.; Званок Валдая: Нарыс // Наст. газ. 6 студз.; Дзе пахне жывіцай // Там жа. 13 студз.; Хвала табе, настаўнік! // Там жа. 6 кастр.; Святло ў вокнах // Там жа. 6 ліст.

1980. Лоеўшчына, зямля гераічная...: [Нарыс] // Беларусь. № 5; Аднойчы вечарам: Апавяданне // Бярозка. № 2; Навагодняя казка: Апавяданне // Там жа. № 12; Журка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; Урокі Галаўнёвай // Работніца і сялянка. № 9; Прысуд мяшчанству // Гомел. праўда. 5 студз.; У гушчыні жыцця // Там жа. 23 студз.; Выбухі на дасвецці // Там жа. 9 лют.; Светлыя ноты жыцця // Там жа. 27 лют.; Чалавек, пасадзі дрэўца! // Там жа. 4 сак.; Калі зацвітуць пралескі: Нарыс // Там жа. 25 сак.; Галасы, не «падробленыя» мікрафонам // Там жа. 1 крас.; На ўсё хапае часу // Там жа. 6 крас.; Майскі ветрык, вей...: [Апавяданне] // Там жа. 1 мая; Жыві і помні // Там жа. 14 мая; Дарога без прывалу: Нарыс // Там жа. 7 чэрв.; Акрылённая рэвалюцыяй // Там жа. 9 жн. / Пад псеўд. М. Верасаў; Тураву — тысяча гадоў // Там жа. 12 вер.; І мінулае, і сучаснае // Там жа. 18 кастр.; Кніжныя скарбы // Там жа. 11 снеж.; Зямное прыцягненне: Нарыс // Звязда. 21 снеж.; Там, дзе хадзілі мележаўскія героі // ЛіМ.

12 вер.; Любоў рабочага — Ясенін // Там жа. 17 кастр.

1981. Зімовая азбука: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Радок на граніце: Апавяданне // Бярозка. № 5; Гомел. праўда. 16 студз.; Плыві, карабель ведаў // Гомел. праўда. 20 студз.; Паводка // Там жа. 20 лют.; Дзе растуць цукеркі?: [Рэц. на кн.: Котляров И. Конфетное дерево. Мн., 1980] // Там жа. 27 мая; Хлебны акраец: Быль // Там жа. 11 ліп.; Шуміць жыта...: Апавяданне // Там жа. 5 жн.; Дай руку, майстар! // Там жа. 19 вер.; Аб дарагім, запаветным...: [Рэц. на кн.: Сіненка Г. Іван Навуменка. Мн., 1981] // Там жа. 22 вер.; Роднае слова // Там жа. 10 кастр.; Пошук запаветнага ключыка // Там жа. 29 кастр.; Добрыя дарадчыцы кнігалюбаў // Там жа. 19 ліст.; Зойка: Апавяданне // Там жа. 2 снеж.; Каб лялькі загаварылі... // Там жа. 19 снеж.; Бацькоўскі дом // Там жа. 23 снеж.; Ой, пасею ружу... // Там жа. 26 снеж.; Бяссмертнікі: Апавяданне // Звязда. 16 мая; Луста хлеба... // ЛіМ. 11 ліст.; Родны дом // Наст. газ. 17 сак.

1982. Лукер'я: Апавяданне // Беларусь. № 3; Валатова: Апавяданне // Бярозка. № 10; Жывая вада: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Максімкаў горад: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Голас памяці: Апавяданне // Гомел. праўда. 6 студз.; Кондылеў // Там жа. 23 студз.; Дзень добры, мележаўскія героі // Там жа. 5 сак.; Глыбокае веданне жыцця // Там жа. 10 сак.; Карціны Уладзіслава Галубка // Там жа. 20 сак.; [Рэц. на кн.: Щиряков Н. Как живой с живыми... Мн., 1981] // Там жа. 23 крас.; Малая зямля // Там жа. 11 мая; Помнікі гісторыі расказваюць: [Рэц. на кн.: Степук В. Историческое наследие Гомельщины. Мн., 1982] // Там жа. 10 жн.; Дзень будзе ясны: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Дзень будзе ясны. Мн., 1981] // Там жа. 24 жн.; Жыццё — рэч складаная: Апавяданне // Там жа. 24 вер.; Урокі жыцця // Там жа. 2 кастр.; Ой, бярозы ды сосны...: Нарыс // Там жа. 16 кастр.; Звініць званок...: [Рэц. на кн.: Чарняўскі М. Звініць званок... Мн., 1982] // Там жа. 14 снеж.; Часу не сцерці фарбаў // ЛіМ. 14 мая; Шулы: Апавяданне // Там жа. 18 чэрв.; На лясным кардоне: Апавяданне // Там жа. 31 снеж.; Зойка: [Апавяданне] // Чырв. змена. 23 студз.; У сям'і адзінай // Там жа. 8 жн.

1983. Мама: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Шарамецік; У бытоўцы: [Гумарэскі] // Вожык. № 22; Дзесяты дзень; Шарамецік: Нявыдуманыя навелы // Віцеб. рабочы. 11 студз.; Зімовая азбука: [Апавяданне] // Голас Радзімы. 29 снеж.; Захопленасць // Гомел. праўда. 20 студз.; Дрыгеліха: Апавяданне // Там жа. 4 лют.; Урок гісторыі; Жывыя здані; Конкурс: Карот, апавяданні // Там жа. 4 ліст.; Двароўка: Апавяданне // ЛіМ. 30 вер.; Голас памяці: Апавяданне // Наст. газ. 1 студз.; Вучыць чалавечнасці // Там жа. 12 студз.; Хутка зазвіняць ручаі: [Апавяданне] // Ніва. 6 сак.

1984. Радок на граніце: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Дом на беразе: Апавяданне // Бярозка. № 10; Лес Перамогі; Фатаграфія; Падарунак з Якуціі: Нявыдуманыя апавяданні // Гомел. праўда. 3 студз.; Дзве Вольгі; Памяць: Карот. апавяданні // Там жа. 24 ліп.; Букет ландышаў: Навела // Звязда. 4 ліст.

1985. Медаль: Апавяданне // Бярозка. № 1; Найлепшы падарунак: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Вогненная рака: [Апавяданне] // Там жа. № 10; Яго дзень // Гомел. праўда. 11 снеж,; Каўпакова папаха; Агні ля Дзяражыч; Човен, човен...: Нарысы // ЛіМ. 18 студз.

1.4.

1954. Бабанскі П. Як Пятро стаў выдатнікам: Апавяданне / З укр. // Піянер Бел. 12 ліст.

1956. Бабанскі П. Цаглінка: Апавяданне / З укр. // Піянер Бел. 7 снеж.

1972. Пятрэнка Н. Пачатак сярэбранага горада: [Апавяданне] // З укр. // Гомел. праўда. 9 снеж.

1974. Пяткявічус В. Жорсткая схватка: [Урывак з рамана «Аб хлебе, каханні і вінтоўцы»] / З літ. // Гомел. праўда. 23 сак.

1976. Юрэнка А. Гарадкі: [Апавяданне] // З укр. // Гомел. праўда. 22 мая; Коваль С. Подзвіг веку: [Верш] / З укр. // Там жа. 8 ліст.

1984. Юрэнка А. Арэлі: Навела / З укр. // Гомел. праўда. 21 лют.

1.5.

На літоўскую мову. Lidija: Apsakymas / Vert. J. Siozinys // Tarybinis mokytojas. 1958. Rugs. 4; Premija: Apsakymas / Vert A. Saulytis // Vak. naujienos. 1958. Rugs. 20, 22; Himnas zmogui, gyvenimui: (E. Miezelaicio «Zmogus») // Lietuvisko zodzio atgarsiai. 2. Vilnius. 1979.

На польскую мову. Pożegnanie / Tł. A. Sobecka // Nadodrze. 1975. Nr 22.

На рускую мову. Заветный океан: Повести и рассказы / Пер. Э. Корпачев. М., 1975. Рэц.: Кажамякін Ц. // Гомел. праўда. 1976. 19 сак.; Кейзаров А. // Неман. 1977. № 1.

Мать Марья: Повести и рассказы / Пер. Э. Корпачев. М., 1985. Рэц.: Кастравіцкі У. // ЛіМ. 1985. 13 вер.

День в лагере: Рассказ // Сталин. молодежь. 1954. 24 июня; Премия: Рассказ / Пер. Ф. Дектор // Веч. новости (Вильнюс). 1958. 20—22 сент.; Моя песня: Рассказ / Пер. И. Руд-Герцовский // Комс. правда (Вильнюс). 1958. 17 сент.; Ветка сирени: Рассказ // Знамя юности. 1959. 1 мая; Эдельвейс: Рассказ // Там жа. 1959. 31 июля; На Выдрице: Рассказ // Зорька. 1960. 25 июня; Иван Миронович: Рассказ // Сел. газ. 1964. 20 дек.; Гришина жизнь: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1965; Мн., 1968; Мн., 1972; Мн., 1985; Встреча с сыном: [Апавяданне] // Сел. газ. 1968. 1 янв.; Родная земля: (Рассказ) // Сов. Бел. 1968. 24 окт.; Встреча с сыном: (Рассказ) / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1969. № 10; Крестьянка. 1972. № 5; Кленовый листок: (Рассказ) / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1972. № 1; Липовый цвет: Рассказ // Сел. газ. 1974. 8 дек.; У заветной березы: Рассказ / Пер. Э. Корпачев // Сел. жизнь. 1976. 2 мая; Скоро зазвенят ручьи: (Записки натуралиста) / Пер. О. Гураш // Юный натуралист. 1985. № 4.

На ўкраінскую мову. Своя людина: (Оповідання) / Пер. П. Бабанський // Зоря Полтавщини. 1954. 14 лист.; Ліки: Оповідання // Деснянська правда. 1965. 17 січ.; Червневий день: Оповідання // Піонерія. 1972. № 1; Брусничник: Оповідання // Деснянська правда. 1977. 30 жовт.; Юлька: [Апавяданне] / Пер. В. Богаевський // У дружбі наше щастя. К., 1978; Гойдалка: Бувальщина // Деснянська правда. 1982. 21 трав.; Головний пост: Бувальщина // Там жа. 1983. 20 трав.

1.6.

Саманчук Р. Гэта было на Балтыцы: [Успаміны] // Літ. Гомель. Гомель, 1958 / Літ. апрац.

2.3.

На беларускай мове. Бур'ян Б. Павышаць патрабавальнасць // ЛіМ. 1951. 26 мая; Кандрусевіч А. Мудрай сталасці промні // Маг. праўда. 1972. 28 кастр.; Карпачоў М. Пазбягаць пераймання і штампа // Гомел. праўда. 1946. 26 мая; Яго ж. Пра вершы на калгасную тэму // Там жа. 1947. 11 мая; Краўчанка У. Апавяданне — надзённа неабходны жанр літаратуры // ЛіМ. 1951. 10 лют.; Луфераў М. Уклад земляков // Гомел. праўда. 1978. 22 жн.; Міхасю Даніленку — 50 // ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Міхасю Даніленку — 60 // Там жа. 1982. 22 кастр.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. Мн., 1985. С. 228—229; Няхай Р. Моладзь ідзе ў літаратуру // ЛіМ. 1947. 14 чэрв.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прануза П. На ўсё жыццё // Гомел. праўда. 1972. 28 кастр.; Яго ж. Шчыра, проста // Наст. газ. 1972. 28 кастр.; Сабаленка Р. Нядаўна мне трапілася... // ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Сіненка Г. Дарога ў запаветнае: Творчы партрэт // Там жа. 1976. 19 сак.; Ткачоў В. Голас роднай зямлі // Гомел. праўда. 1982. 28 кастр.; Цвірка К. Гераічнае ў паўсядзённым // ЛіМ. 1974. 1 сак.; Шчарбатаў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі //

Полымя. 1953. № 12; Ю р ч а н к а Г. Дзе ж павага да чытача? // ЛіМ. 1981. 2 кастр.; Я ў м е н а ў Ф. І словам, і справай народу служыць // Гомел. праўда. 1952. 25 студз.

2.4.

На беларускай мове. Я н ч а н к а М. Трэба жыць: [Верш] // Янчанка М. Кросны. Мн., 1980.

В. У. Смольская.

ДАРАШКЕВІЧ ВІКТАР

Дарашкевіч Віктар Іванавіч [н. 9.6.1949, в. Цёмнае Балота (цяпер Сасновы Бор) Шчучынскага р-на Гродзенскай вобл.], — 12.10.2003 літаратуразнавец, тэкстолаг, перакладчык, крытык.

Нарадзіўся у сям'і калгасніка. Скончыў Астрынскую СШ (1966), філалагічны факультэт БДУ (1971). Некаторы час працаваў выкладчыкам беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Праўдзінскай СШ Мінскага р-на. У 1971—74 вучыўся ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры АН БССР, стажыраваўся на кафедры класічнай філалогіі Вільнюскага універсітэта. Пасля заканчэння аспірантуры працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры (1974—78), вучоным сакратаром Савета па кааардынацыі навуковай дзейнасці пры прэзідыуме АН БССР (1978—82). З 1982 — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры АН БССР. З 1990 на пенсіі.

Друкуецца з 1965 (першыя апавяданні «Зорка Венера» і «Пачатак сяброўства» з'явіліся ў Шчучынскай раённай газеце «Савецкая вёска» і часопісе «Бярозка»). Даследуе гісторыю старажытнай беларускай літаратуры, новалацінскі літаратурна-філасофскі пласт Беларусі і Літвы 15—18 ст. Падрыхтаваў да друку паэму «Песня пра зубра» М. Гусоўскага. Укладальнік навукова-каменціраванага зборніка дакументаў і матэрыялаў пра Ф. Скарыну.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы (Первая половина XVI в.): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1977.

Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: Первая половина XVI в. Мн., 1979. Рэц.: Д а р а ш э в і ч Э. Адкрыццё гуманістычнага свету // Полымя. 1980. № 8; К о н о н В. Расширение кругозора // Неман. 1979. № 12; S i e l i c k i F. Monografia białoruska o poezji nowołacińskiej Jana z Wiślicy i Mikołaja Husowskiego // Prz. humanistyczny. 1979. Nr 9.

1.3.

1967. Пачатак сяброўства: Апавяданне // Бярозка. № 6.

1975. Мастацкі помнік Грунвальду // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3.

1976. Лацінскія кнігі ў прыватных бібліятэках на Беларусі і ў Літве: (першая палова XVI ст.) // Из истории книги в Белоруссии. Мн.; Традыцыі «Слова аб палку Ігаравым» у беларускай літаратуры XVI ст. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6; Как открывали Белоруссию // Неман. № 10.

1977. Ян Вислицкий и Николай Гусовский в литературоведческой науке // Книговедение в Белоруссии. Мн.; «Песня пра «Неман» Адама Шротэра з Сілезіі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2.

1979. Франциск Скорина и Николай Гусовский // Неман. № 1.

1980. Паэма жыцця // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн.; Великий поэт-гуманист: К 500-летию со дня рождения Н. Гусовского // Коммунист Бел. № 12; Вялікі дзеяч славянскай культуры // Звязда. 16 снеж.; «Я оставляю народу...» // ЛГ. 6 авг.

1981. Эпоха, паэт, паэма // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн. / Сааўт. Я. Семяжон.

1984. Прысвячаецца Скарыне // ЛіМ. 13 крас.

1985. Мікола Гусоўскі; Францыск Скарына // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн.; Становление белорусской культуры и литературы эпохи Возрождения и традиции Киевской Руси // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.

1.4.

1980. Г у с о ў с к і М. [Прысвячэнне паэмы «Песня

пра зубра» Боне Сфорца] / З лац. // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн. С. 51—53, 125—127.

1.5.

На англійскую мову. A Towerind Figure in Slavonic Culture // Commission of the Byelorussian SSR for UNESKO. 1980. № 2.

1.6.

Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн., 1980 / Пасляслоў., камент. і бібліягр.

Францыск Скарына: Зборнік дакументаў і матэрыялаў. Мн., 1988 / Скл., камент. паказ.

М. П. Барташэвіч.

ДАРАШКЕВІЧ ЯНУК

Дарашкевіч Янук (Іван Канстанцінавіч; псеўд. Д. Янук, Д-іч Янук; 1890, в. Меляшкі Беластоцкага пав. Гродзенскай губ., цяпер Беластоцкае ваяв., Польшча — 24.2.1943, в. Фяцішчава Болхаўскага р-на Арлоўскай вобл.), паэт.

Паходзіў з працоўнай шматдзетнай сялянскай сям'і. Бацькі, Канстанцін і Настасся, мелі 8 гектараў зямлі. Пачатковую адукацыю Я. Дарашкевіч атрымаў у роднай вёсцы і ў суседнім мяст. Гарадок, дзе пасябраваў са сваім аднагодкам С. Пяцельскім — будучым паэтам М. Арлом. Разам з ім вучыўся ў царкоўна-настаўніцкім вучылішчы ў Ялоўцы (Беласточчына), якое скончыў у 1909. Настаўнічаў у Сямёнаўцы і ў Кулях пад Галынкай на Гродзеншчыне. Некаторыя яго вершы і допісы маюць паметкі: Крынкі, Жылічы (пад Гродна). У 1913 ажаніўся, пераехаў у Літву, дзе адзін год настаўнічаў у в. Даўкшы (каля Панявежыса). Творчыя інтарэсы склаліся пад уплывам «Нашай нівы», вялікае значэнне меў для яго ў гэтых адносінах і непасрэдны прыклад М. Арла, які прысвяціў сябру верш «Пясняр» (1913). Працуючы настаўнікам на Гродзеншчыне, Я. Дарашкевіч збіраў беларускія народныя песні, запісы якіх з нотамі дасылаў А. Грыневічу ў Пяцярбург. Увосень 1910 пачалося яго супрацоўніцтва з «Нашай нівай», якое працягвалася чатыры гады — да пачатку першай сусветнай вайны. Газета надрукавала шэраг вершаў паэта, вяла з ім перапіску пра надрукаванне празаічных твораў, у прыватнасці апавядання «Першыя крокі жыцця». Увосень 1914 мабілізаваны ў царскую армію і накіраваны ў школу прапаршчыкаў у Араніенбаўме пад Петраградам (цяпер г. Ламаносаў). Прыхільна сустрэў рэвалюцыю, служыў у Чырвонай Арміі. Пасля грамадзянскай вайны вярнуўся на радзіму, спрабаваў займацца ў Меляшках гаспадаркай, але хутка зноў выехаў у Савецкі Саюз. Быў кадравым вайскоўцам. Шмат гадоў пражыў у Варонежы. У вольны час пісаў вершы, перакладаў з А. Міцкевіча, але твораў сваіх ужо не друкаваў. Паводле ўспамінаў блізкіх, быў чалавекам шырокіх інтарэсаў, захапляўся паляваннем, рыбнай лоўлей, радыётэхнікай, займаўся разьбой. З Варонежа пайшоў на фронт. Загінуў у баі з гітлераўскімі захопнікамі.

Я. Дарашкевіч увайшоў у гісторыю беларускай літаратуры як адзін з самабытных прадстаўнікоў паэзіі нашаніўскага перыяду. У сваіх творах, адштурхоўваючыся ад традыцыйнай сацыяльна-бытавой тэматыкі, імкнуўся ўзняцца да філасофскага роздуму над жыццём («Псалм CXXXVI», «Шкада разбітых мар...»). Яго вершы былі заўважаны М. Багдановічам, які ў артыкуле «За тры гады» аднёс Я. Дарашкевіча да аўтараў, «што маюць палёт і талент, але мала шліфуюць яго» (Багдановіч М. Зб. тв. Мн., 1968. Т. 2. С. 130—131). Рукапісная спадчына Я. Дарашкевіча загінула падчас Вялікай Айчыннай вайны разам з домам у Варонежы. У дачкі Л. І. Дарашкевіч (Ленінград) захаваўся напісаны ім тэкст вайсковай песні на рускай мове «Наперад, валжане» (1942). Фальклорныя запісы зберагаюцца сярод папер А. Грыневіча у ЦНБ АН Беларусі. Асобныя рукапісы і пісьмы — у ЦБ АН Літвы.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1910. «Вецер свішча, вецер вые...»: [Верш] // Н. н. 14 кастр. / Пад псеўд. Янук Д.

1911. Ганя: [Верш] // Н. н. 27 студз. / Пад псеўд. Янук Д., «Гляджу я журліва ўперад і ўзад...»: [Верш] // Там жа. 13 кастр. / Пад псеўд. Янук Д.; Доля: [Верш] // Там жа. 3 ліст. / Пад псеўд. Янук Д.

1912. Стогн: [Верш] // Н. н. 8 сак. / Пад псеўд. Янук Д.; Жылічы: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 15 сак. / Пад псеўд. Янук Д.; З родных абразкоў: [Верш] // Там жа. 19 крас. / Пад псеўд. Янук Д.

1913. Псалм CXXXVI: [Верш] // Н. н. 26 крас. / Пад псеўд. Янук Д.; «Мы прасціліся, помніш, без слёз...»: [Верш // Там жа. 7 ліст. / Пад псеўд. Янук Д.; «Шкада разбітых мар...»: [Верш] // Там жа. 21 ліст. / Пад псеўд. Янук Д-іч.

1914. «Вецер свішча, вецер вые...»; Псалм CXXXVI: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 г. Вільня / Пад псеўд. Янук Д.; Песня: [Верш] // Н. н. 20 чэрв. / Пад псеўд. Янук Д.

1919. Псалм CXXXVI: [Верш] // Беларускі каляндар Крыніца на 1920 год. Вільня / Пад псеўд. Янук Д.

1927. Стогн; Псалм CXXXVI: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня / Пад псеўд. Янук Д.

1937. Мы тваім жыццём жывем: [Верш] // Піянер Бел. 12 снеж.

1981. «Вперёд, Волжане, в бой кровавый...»; «Вецер свішча, вецер вые...»; Стогн; «Шкада разбітых

мар...»; Песня; Псалм CXXXVI: [Вершы] // Ніва. 2 жн.

1989. [Вершы] // Дзень паэзіі — 89. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Л і с А. З песеннай кайстры // Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980; Т у р о н а к Ю. Невядомы нашанівец Янук Д. // Ніва. 1981. 2 жн.

2.4.

На беларускай мове. А р о л М. Пясняр: Ахвярую Януку Д.: [Верш] // Н. н. 1913. 14 ліст.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 15. воп. 1, адз. заў. I.

М. П. Барташэвіч.

ДАРОЖНЫ СЯРГЕЙ

Дарожны (сапр. С е р а д а) Сяргей Міхайлавіч (інш. псеўд.: Л. Т р ы е р, Т. Т р ы к л і н; 25.2.1909, г. Слонім Гродзенскай губ., цяпер Гродзенскай вобл.— 19.7.1943, Далёкі Усход), паэт. Член СП Беларусі з 1934.

З сям'і служачага. У час першай сусветнай вайны сям'я С. Дарожнага пакінула родныя мясціны і ў 1915 апынулася ў бежанстве ў Варонежы. Бацьку мабілізавалі ў армію. Ён загінуў на фронце. З 1921 С. Дарожны выхоўваўся ў Мазырскім дзіцячым доме. Тут ён у 1924 скончыў сямігадовую школу і паступіў у Белпедтэхнікум (Мінск). У 1930 скончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта БДУ. Быў членам літаратурных аб'яднанняў «Маладняк», «Узвышша». Працаваў на шкляной гуце ў Барысаве, у рэдакцыях рэспубліканскіх газет, стыльрэдактарам часопіса «Работніца і сялянка Беларусі».

У 1936 быў незаконна рэпрэсіраваны, асуджаны да 8 гадоў пазбаўлення волі. Паводле ўспамінаў С. Грахоўскага, С. Дарожнага абвінавачвалі ў падрыхтоўцы ўзброенага замаху на першага сакратара ЦК КП/б/Б М. Гікалу, пра якога ён збіраў матэрыялы для кнігі. Адбываў пакаранне на Далёкім Усходзе, будаваў Камсамольск-на-Амуры. Там і загінуў у 1943, не дачакаўшыся вызвалення. Па хадайніцтву сястры ў 1957 быў рэабілітаваны і ўзноўлены ў Саюзе пісьменнікаў.

Першыя творы С. Дарожнага з'явіліся ў друку ў 1925. Яго вершы заўважыў К. Чорны. Сталаму майстру ў іх убачылася свежасць і глыбіня, здольнасць маладога паэта адчуваць сябе па-грамадзянску адказным за лёс сваёй краіны. Гэтую грамадзянскую адказнасць С. Дарожны пранёс праз усё жыцце. У 1926 выйшла яго першая паэтычная кніга (сумесна з І. Плаўнікам) «Звон вясны». Затым былі яшчэ дзве асабістыя кнігі паэзіі «Васільковы россып» і «Пракосы на памяць». Часам у вершах С. Дарожнага адчуваецца ўплыў У. Дубоўкі, яго паэтыкі і інтанацый. Асаблівай танальнай мілагучнасцю, вобразнай насычанасцю, спявадальнасцю прасякнуты пейзажныя вершы С. Дарожнага. У перыяд рэпрэсій вершаў не пісаў. Аб гэтым успамінаў В. Хомчанка, які ў 1940 сустрэўся з С. Дарожным на Далёкім Усходзе. Але ёсць сведчанні, што паэт усё ж зноў узяўся за пяро, напісаў некалькі вершаў па-руску і некалькі дзесяткаў на роднай мове. Адзін з рускамоўных вершаў «Даліна трох ключоў» нібыта з'явіўся ў мясцовай газеце, астатнія не захаваліся.

І. Э. Багдановіч, А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. вершы. Мн., 1966. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Даніна часу // Беларусь. 1967. № 10; Ш у ш к е в і ч С. Засталіся песні... // ЛіМ. 1966. 16 жн.

1.2.

Звон вясны. Мн., 1926 / Сааўт. І. Плаўнік. Рэц.: В о л а т А. // Сав. Бел. 1926. 5 вер.

Васільковы россып: Вершы. Мн., 1929. Рэц.: П л а ш ч ы н с к і Я. // Узвышша. 1929. № 5; У. С. // Сав. Бел. 1931. 28 ліп.

Пракосы на памяць: Вершы. Мн., 1932. Рэц.: П а л е с к і Я. Лірыка вузкіх палеткаў // ЛіМ. 1932. 24 ліп.

1.3.

1925. Майскае: [Верш] // Малады араты. № 3; Рытмы вясковай працы: [Верш] // Звезда. 16 авг. / Пад

сваім прозв.; Першы раз... [Верш] // Сав. Бел. 15 ліст. / Пад сваім прозв.; Я мінуўшчыны не шкадую; «Я, ды брат, ды старая маці...»; «На чужыне зоры свецяць...»; «Ніклі дні — як у жвір на дне...»; «Эх, люблю я Дон сіні ў вечар...»; «Сёння Пётра, мілы Пётра...»: [Вершы] // Там жа. 22 ліст. / Пад сваім прозв.; «Не, не мне серабрыстаю хваляй...»: [Верш] // Там жа. 29 ліст. / Пад сваім прозв.

1926. «Упала неба сінь на возеры...»: [Верш] // Маладняк. № 3; «Ой, не воранаў крык над сялом...»: [Верш] // Там жа. № 4; На сваёй старане: [Паэма] // Малады араты. № 5; «Дзесьці там, дзе сагнуліся сёлы...»: [Верш] // Там жа. № 9; «Месяц сцеле ў палёх цемнату...»; «Але ў полі вясна такая...»; «Першы раз так звінелі кляны...»; «Я не ведаў, чаму так пакорна...»; «Лісцяў сцелецца сіні агонь...»: [Вершы] // Там жа. № 11; «Сінія завеі, белая зіма...»; За вакном тры клёны і вялізны месяц...»: [Вершы] // Чырв. сейбіт. № 2; «Дваццаць год»: [Верш] // Там жа. № 3; Песня: [Верш] // Там жа. № 5; Пастушка: [Верш] // Бел. вёска. 8 студз / Пад сваім прозв.; Пастушок Алесь: [Верш] // Там жа. 28 лют. / Пад сваім прозв.; Праца з песняю: [Верш] // Там жа. 2 сак. / Пад сваім прозв.; Селькор: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Тысячы бярозавых лістоў: [Верш] // Сав. Бел. 26 вер.; Майскае: [Верш] // Чырв. змена. 30 крас.

1927. Сіні шум...: [Верш] // Маладняк. № 1; Дзяўчыне: [Верш] // Там жа. № 3; Зіма; Белымі пялёсткамі; «Поле раннімі росамі змочана...»; «Не патрэбны мне гонар і слава...»; «Ах, навошта!..»: [Вершы] //Узвышша. № 1; «У строях белых...»: [Верш] // Там жа. № 2; Веянь: [Верш]; [Рэц. на кн.: Чарот М. Ленін. Мн., 1926] / Пад псеўд. Л. Трыер // Там жа. № 3; Да дому: [Верш] // Там жа. № 4; Горад: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 8, 9; На вакацыі: [Верш] // Звязда. 25 снеж.; Краіне: [Верш] // Сав. Бел. 19 крас.; Струны звонкія зайшліся...: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Студэнт: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Песняй будзе...: [Верш] // Там жа. 11 вер.

1928. Пагранічнікі: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 4; Новы дом: [Верш] // Там жа. № 20; Вячорныя песні; Каля прыстані: [Вершы] // Узвышша. № 4; Рыбакі: [Верш] // Там жа. № 6; З песень аб вёсцы: [Верш] // Звязда. 22 студз.; Чатыры мільёны: Прысвечана працэсу «Грамады»: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Песні белых навальніц: (Урывак з паэмы) // Там жа. 11 сак.; На станцыі: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Развітанне: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.;

1929. Казкі для малых і вялікіх: Пародыя // Узвышша. № 2 / Пад псеўд. Т. Трыкліні; Вясновае: [Верш] // Там жа. № 3; Ліст з Палесся; За вучобай: [Вершы] // Там жа. № 7; У трынаццаты рэйс: [Верш] // Там жа. № 8; Вёска: [Верш] // Бел. вёска. 20 сак.; Брыгаднікі: [Верш] // Звязда. 10 снеж.; Грыміць мураваны бетон...: [Верш] // Сав. Бел. 1 снеж.

1930. І там, дзе балоты: [Верш] // Полымя. № 9, 10; «Журавы над вёскай, журавы...»; Суботнік: [Вершы] // Узвышша. № 1; Паэт: [Вершы] // Там жа. № 3; Урыўкі з паэмы «Камісар» // Там жа. № 4, 5; На ўдарных франтах: [Верш] // Там жа. № 8; Першамай: [Верш] // Чырв. Бел. № 8; На ўдарных франтах: [Верш] // Бел. вёска. 7 ліст.; Ленін: [Верш] // Звязда. 22 студз.; Армейская: [Верш] // Сав. Бел. 25 студз. / Сааўт. Ю. Таўбін; Б'ецца ў шыбіны вецер: [Верш] // Чырв. змена. 11 лют.

1931. Уступнае слова: [Верш] // Узвышша. № 9; Тысяча дзевяцьсот дваццаты: [Балада] // Там жа. № 10; Вольны ліст зняволенаму брату: [Верш] // Звязда. 1 мая; Стандартызацыя — умова перамог // Там жа. 15 жн.

1932. Развітанне: [Верш] // Бел. калгасная. № 1; Здань блукае па Еўропе; Урывак другі; Смерць капіталу; Джон сягоння бастуе; Джон не падатлівы: [Вершы] // Чырв. Бел. № 9; Нада: (Балада) // Там жа. № 18; Пародыя на паэму «Рахіль» В. Казлоўскага // ЛіМ. 6 сак.; На благой дарозе: (Пра пастаноўку п'есы «Радасць» у 2-м калг. тэатры) // Там жа. 5 жн.; Так далей быць не можа: Нарыс // Чырв. змена. 14 ліст.

1933. Эпіграма на М. Чарота // Заклік. Кн. 1; Эпіграма на Л. Бэндэ // Там жа. Кн. 3; Расказ рабочай брыгады: [Верш] // Там жа. Кн. 4; Здань блукае па Еўропе; «Рукі Масквы»: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 4; Вайна — вайне: [Верш] // Там жа. № 8/9; Будзе светлы наш дом: [Верш] // ЛіМ. 31 снеж.; Жывы струмень у работу // Чырв. змена. 14 кастр.

1934. Майскі марш: [Верш] // Вясна пераможная. Мн.; Слаўна жыць на белым свеце: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 19; Чэлюскінцам: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 20 ліп.; Звязда. 9 чэрв.; Бой пад Арэхавам (З баявой гісторыі АБВШ): [Верш] // Звязда. 4 сак.; Джоні Гэнг: [Урывак з паэмы] // ЛіМ. 22 сак.; Некалькі слоў пра крытыку // Там жа. 30 чэрв.; Песня аб дажджах: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Слаўна жыць на белым свеце: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; На смерць тав. Кірава: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Піянерскі салют: [Верш] // Піянер Бел. 16 студз.; Мы добра умеем змагацца за ленінскі сцяг перамог: [Верш] // Там жа. 23 студз.; Джоні Гэнг: [Урывак з аднайменнай паэмы] // Там жа. 26 лют., 15 сак.; Гаворань сцены: [Урывак з паэмы «Джоні Гэнг»] // Там жа. 9 крас.; Мы знайшлі сваю радзіму: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; Песня пра маладосць: [Верш] // Чырв. змена. 4 вер., 2 кастр.

1935. Вайна — вайне; Бой пад Арэхавам: [Вершы] // Атака: Альманах 1. Мн.; Нявеста: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 8; Смерць бальшавіка: [Верш] //Работніца і калгасніца Бел. № 2; ЛіМ. 31 студз.; Вясна ў калгасе: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 7; Гудзе цэментны: Апавяданне // Там жа. № 8; Блонь: Апавяданне // Там жа. № 18; Сыны Радзімы: Апавяданне // Там жа. № 19; Майскі вечар сіні: [Верш] // ЛіМ. 16 ліп.; Пад высокім сонцам: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Масква: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1936. Песня пра Таню: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Шчасце: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6; Калгасная вёска зімой: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 1; У калгасным клубе: [Нарыс] // Там жа. № 2; Слова — другу: [Верш] // ЛіМ. 31 студз.

1941. Помню я годы дзяцінства...: [Верш] // Чырв. звязда. 26 студз.

1961. Рыбакі; «Ніяк за імі не паспець...»; На пляжы; За вучобай; У добры час: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2.

1963. Рыбакі: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1968. Рыбакі: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1969. Рыбакі: [Верш] // Ніва. 23 лют.

1971. За вучобай: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1978. Бой пад Арэхавам: [Балада] // Беларуская балада. Мн.

1982. Краіне: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1.4.

Алтайскі К. Варашылаў: [Паэма] / З рус. Мн., 1931 / Сааўт. пер. З. Астапенка.

Караленка У. Сон Макара; Атдаван; У воблачны дзень / З рус. Мн., 1931.

Кальцоў М. Хачу лятаць: [Нарыс] / З рус. Мн., 1932.

Караваева Г. Лесазавод: Раман / З рус. Мн., 1932.

Новікаў-Прыбой А. Марскі пажар: [Апавяданне] / З рус. Мн., 1932.

1934. Багрыцкі Э. Трубы чырвонай конніцы: [П'еса] / З рус. // Звязда. 23 лют.; Безыменскі А. Разгавор: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 жн.; Камунар Магілёўшчыны. 17 жн.; Твардоўскі А. Госць: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 12 лют.; Партной С. Вершы пра сяброўства і вясну; [«Не аб ёй...»; «Я ўстрывожан...»] / З рус. // Там жа. 12 сак.; Кандраценя У. Добры верш / З рус. // Там жа. 6 крас.; «Мы баявая дывізія КІМ»: (Паходная песня камсамольцаў Кітайскай Чырвонай арміі) / З рус. // Там жа. 5 вер.; Песня аб звернутым сонцы: Саамская легенда пра Сталіна / З рус. // Там жа. 18 снеж.

1935. Твардоўскі А. Шлях Васіля Пятрова: (Паэма ў скарочаным выглядзе) // З рус. // Паэты

Заходняй вобласці. Мн.; Х а р ы к І. Карына: [Верш] / З яўр. // Работніца і калгасніца Бел. № 22.

1936. Х а д ы к а С. Баявому таварышу: [Верш] / З рус. // Аб кані і конніку. Мн.; Б е д н ы Д. Галоўная вуліца: (Паэма); К а м е н с к і В. Сарынь на кічку; [Урывак з паэмы «Сцяпан Разін»]; К і р с а н а ў С. Бой быкоў; У т к і н І. Расстрэл: [Вершы] / З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.; Э р э н б у р г І. Гісторыя аднае маці: Урывак / З рус. // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Р ы ж о в а І. Цяжкая роля: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 8; Б е д н ы Д. Галоўная вуліца: [Верш] / З рус. // Звязда. 22 мая; Камунар Магілёўшчыны. 26 мая; М у ш ф і к М. Бухта Ільіча: [Верш] / З азерб. // ЛіМ. 11 лют.; Р э ш а т а ў А. Над паўночнай ракой: [Верш] // З рус. // Там жа. 17 лют.

1969. Х а р ы к І. Карына: [Верш] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1.5.

На рускую мову. Будет светел наш дом: [Верш] / Пер. Е. Сокол // Поэты Белоруссии. М., 1934; Шестисотник Петя Рубашов: [Верш] / Пер. Н. Рыленков // Поэзия Советской Белоруссии. Смоленск. 1934.

На ўкраінскую мову. «Ніяк за ними не поспіть...»; У добрий час!: [Вершы] / Пер. В. Коломієць // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

2.3.

На беларускай мове. Д а в і д о в і ч С. Тонкі разлік на дзяцей // ЛіМ. 1934; 9 чэрв.; Л е в і н С. Станаўленне паэта: (Творчасць Сяргея Дарожнага) // Там жа. 1934. 19 ліст.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р у д н і к а ў П. У нагу з часам: (Да 75-годдзя з дня нараджэння С. Дарожнага) // ЛіМ. 1984. 17 лют.; Х о м ч а н к а В. Вітаў нас добрым словам // Там жа. 1979. 23 лют.; Ш а р а х о ў с к і Я. Пра якасць паэтычнай мовы // Там жа. 1934. 26 крас.; Я г о ж. Рэчавасць паэтычнага вобраза // Там жа. 1934. 12 кастр.; Ш у ш к е в і ч С. Ён крочыць побач з намі // Шушкевіч С. Вяртанне ў маладосць. Мн., 1968; Я г о ж. Ён песню насіў у грудзях... // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2.

На рускай мове. Р ы л к о М. Поэт из Слонима // Гродн. правда. 1979. 22 апр.

В. І. Козіч.

ДАЎГАЛЕЎСКІ МІТРАФАН

Даўгалеўскі Мітрафан (Міхаіл, гады жыцця невядомыя), драматург і паэт 18 ст. Пісаў на стараславянскай, беларускай і лацінскай мовах.

Вучыўся ў Кіева-Магілянскай праваслаўнай акадэміі паміж 1718—32. Падстрыгшыся ў манахі пад імем Мітрафан, з 1733 быў выкладчыкам гэтай акадэміі; у 1736—37 прафесар паэтыкі. Аўтар вершаваных панегірыкаў, алегарычна-дыдактычных драм «Камічнае дзеянне» (1736) і «Уладатворны воблік чалавекалюбства божага» (1737). У трох інтэрмедыйных устаўках да гэтых драм ужываецца беларуская мова, укладзеная ў вусны Літвіна. Напісаў таксама курс паэтыкі на лацінскай мове (1736). У творчасці М. Даўгалеўскага адлюстравалася нацыянальна-рэлігійная барацьба ўкраінскага і беларускага народаў супраць апалячаных феадалаў. Драмы і панегірыкі яго маюць ярка выражаныя стылёвыя рысы барока.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.3.

1897. Интерлюдии Митрофана Довгалевского XVIII века // Киев. старина. № 9—11.

1959. Селянін у касцёле; Селянін на спаведзі: [Інтэрмедыі] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн. С. 382—385 / Аўт. спрэчнае.

1.5.

На ўкраінскую мову. «Про ведмедя і бджолу...» / Пер. В. Шевчук; «Розум в житті головне...»; Ласкаве слово до доброжичливого читача / Пер. В. Маслюк; [Пиворизи] / Пер. В. Шевчук // Аполлонова лютня. К., 1982.

2.2.

На рускай мове. П е р е т ц В. Властотворный образ человеколюбия Божия (Сочинение иеромонаха Митрофана Довгалевского, 1737 г.). Спб., 1899.

На ўкраінскай мове. Матеріали вивчення історії української літератури. К., 1959. Т. 1.

2.3.

На беларускай мове. А х р ы м е н к а П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 46—47; М а л ь д з і с А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980. С. 319—320; У с і к а ў Я. Беларуская камедыя: Літ.— крытыч. нарысы. Мн., 1979. С. 40—50.

На польскай мове. Ł u ż n y R. Pisarze Kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska: Z dziejów związków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich w XVII—XVIII w. Kraków, 1966. S. 87—89.

На рускай мове. П е т р о в Н. Мистерии и комедии учителя пиитики в киевской академии иеромонаха Митрофана Довгалевского (1736—1737 гг.) // Труды Киев. духовной академии. 1865. № 2; Я г о ж. Очерки из истории украинской литературы XVII и XVIII веков. К., 1911. С. 293—321; Р е з а н о в В. Памятники русской драматической литературы. Нежин, 1907. С. 167—203.

На ўкраінскай мове. Б і л е ц ь к и й О. Українська драматургія XVII—XVIII ст. // Матеріали до вивчення історії української літератури. К., 1959. Т. 1. С. 455—484; О х р і м е н к о П. Шляхами братання (про українсько-білоруські театрально-драматургічні зв'язки). К., 1968. С. 21—22.

М. П. Барташэвіч.

ДАЎГАПОЛЬСКІ ЦОДЗІК

Даўгапольскі Цодзік Львовіч [псеўд. Гарадокер; 30.7(11.8).1879, г. Гарадок Віцебскай губ., цяпер Віцебскай вобл.— 16.7.1959, Ленінград], празаік. Пісаў на яўрэйскай, беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і меламеда-настаўніка, які навучаў рэлігійным спевам. Засвоіўшы майстэрства па пераапрацоўцы шчаціны, Ц. Даўгапольскі ў юначым узросце працаваў у г. Невелі на шчацiннай фабрыцы (1894—1907). Пасля здачы экстэрнам экзаменаў на званне хатняга настаўніка настаўнічаў у в. Захар'іна Магілёўскай губ. (1910—11). У 1912—18 загадваў яўрэйскім вучылішчам у г. Гарадку. Уваходзіў у Бунд (1917). У 1918—21 працаваў інструктарам Наркамасветы па Віцебскай і Магілёўскай абласцях. У 1922—24 — дырэктар дзіцячага дома ў Віцебску. У 1925—32 — літсупрацоўнік рэдакцыі яўрэйскай газеты «Октобэр» («Кастрычнік») у Мінску. З 1933 працаваў у Дзяржвыдзе БССР. У 1937 быў незаконна асуджаны (тэрмін адбываў у Казахстане). У 1943 вызвалены, жыў на Урале, займаўся педагагічнай працай. Пасля вайны жыў у Віцебску. Цяжка захварэўшы, пераехаў да дачкі ў Ленінград, дзе і памёр.

Першае апавяданне «Электрычнасць» было надрукавана ў 1917 у газеце «Віцебскі рабочы» (публікацыя не выяўлена). У 1925—26 у часопісе «Штэрн» быў змешчаны раман Ц. Даўгапольскага «Каля адчыненай брамы» (у 1930 перакладзены на беларускую мову). Тэматычна гэты твор, як і некаторыя іншыя, быў прысвечаны жыццю яўрэйскага мястэчковага насельніцтва ў складаны гістарычны момант першай паловы 20-х г. Стыль яго твораў блізкі стылю газетных нарысаў і фельетонаў. У гэтых жанрах Ц. Даўгапольскі выступаў таксама.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Правінцыяльныя абразкі: Зборнік драм. Вільня, 1914 / Яўр.

Праклящці дзядулі: Камедыя для дзяцей. М., 1919 / Яўр.

Адваротны бок новага быту. Мн., 1928 / Яўр.

Каля адчыненай брамы: Раман у 2 ч. Мн., 1928; 2 выд. М.; Харкаў; Мн., 1931 / Яўр.

Барацьба машын: П'еса ў 3 дз. М., 1930 / Яўр.

Да апошняга: П'еса ў 8 карц. М.; Харкаў; Мн., 1930 / Яўр.

На Савецкай зямлі: Навелы. М.; Харкаў; Мн., 1931 / Яўр.

З пяром у руках: Вершы. Мн., 1932 / Яўр.

Калгасны сургуч: П'еса ў 1 дз. Мн., 1933 / Яўр.

Шоўк: Раман. Мн., 1934 / Яўр. Рэц.: Царт Л. Бадзёрая кніга аб росце новых людзей // Звязда. 1934. 23 ліп.; Яго ж. Пра «Шоўк» Ц. Даўгапольскага // ЛіМ. 1934. 28 мая.

Агітпоезд. Мн., 1935 / Яўр. Рэц.: Куніцкі С. Супраць пошласці і абывацельшчыны // ЛіМ. 1936. 6 кастр.; Левін С. «Агітцягнік»: Пра новую аповесць Ц. Даўгапольскага // Там жа. 1935. 6 вер.

Навелы. Мн., 1936 / Яўр.

На берегах Сылвы: Повесть. Мн. 1955.

На рассвете: Из далёкого прошлого. Мн., 1957. Рэц.: Брыг В. Аб падзеях мінулага // ЛіМ. 1957. 30 ліст.; Тарубараў В. Апавяданні аб далёкім мінулым роднага горада // Дзвіна. 1958. № 1; Віцеб. рабочы. 1957. 24 ліст.

Пять лепестков: Повести и рассказы. Мн., 1959. Рэц.: Палітыка Д. Апошнія кнігі пісьменніка // ЛіМ. 1959. 5 вер.; Сімановіч Д. Пульс жыцця // Віцеб. рабочы. 1959. 25 жн.

1.3.

1925. Каля адчыненай брамы: (Раздзелы з рамана) // Штэрн. № 1, 2; **1926.** № 1, 4—6 / Яўр.

1927. Цагліны: [Нарыс] // Штэрн. № 12 / Яўр.

1928. Чацвёра іхніх: [Навела] // Штэрн. № 5, 6 / Яўр.

1930. Канец старому Рагачову // Штэрн. № 4 / Яўр.

1931. Каля адчыненай брамы: Раман // Полымя. № 3, 6—8; Да апошняга: [П'еса] // Штэрн. № 4 / Яўр.; Новае кіраўніцтва: (Сцэна з п'есы «Перамога») // Там жа. № 12 / Яўр.

1932. Аднаго поля ягады: Апавяданне // Чырв. Бел. № 7; Абмотчыца Маслакова: [Апавяданне] // Штэрн. № 4, 5 / Яўр.; Цяжкі дзень: (Раздзел з рамана) // Там жа. № 7, 8 / Яўр.: У ліпені месяцы: Фрагмент п'есы // ЛіМ. 8 кастр.

1933. Так мы працуем: Урывак з рамана «Шоўк» // Штэрн. № 1 / Яўр.; Рэсурсы: [Апавядан-

не]; Ад «Глінянай нявесты» да «Васюткіна» // Там жа. № 10, 11; ЛіМ. 31 кастр.; Пралетарская рэвалюцыя расчыніла дзверы пралетарыяту ў мастацтва // ЛіМ. 6 ліст.

1934. Агітпоезд: З дзённіка мастака // Штэрн. № 4, 5 / Яўр. У спісе пераможцаў: (Урывак з рамана «Шоўк») // Звязда. 16 студз.; Але аўтар не траціць надзеі...: Слова пісьменніка // ЛіМ. 6 лют.; За дружную творчую работу // Там жа. 27 чэрв.

1935. Добрая старасць: [Апавяданне] // Штэрн. № 5, 6 / Яўр; Дом на Камсамольскай: Нарыс // Звязда. 5 студз.

1936. Многа год таму назад: Урывак з рамана // Штэрн. № 10 / Яўр.; Трыццаць першы год: Урыўкі з рамана «Шоўк» // Камунар Магілёўшчыны. 18 снеж.; Праверыць сваю творчасць // ЛіМ. 3 вер.

1937. Як чалавек збоку: (Фрагмент) // Штэрн. № 4 / Яўр.; Партрэт Мендэле: [Нарыс] // Там жа. № 12 / Яўр.; Трыццаць першы год: (Урыўкі з рамана «Шоўк») // Камунар Магілёўшчыны. 12 студз.; Дзіцячы доктар: (Апавяданне) // Там жа. 4 мая; Па рабочых кватэрах. З блакнота пісьменніка // ЛіМ. 5 сак.; Памяти писателя-рабочего // Рабочий. 9 марта; Ветер с востока: [Апавяданне] // Там жа. 11 июля.

1938. Дзіцячы доктар: Апавяданне // ЛіМ. 3 сак.

1947. Майстар педагагічнай справы // Наст. газ. 1 мая.

1951. За мірнай працай: Нарыс // Полымя. № 12; Будні выбаршчыкаў // Віцеб. рабочы. 9 снеж.

1952. На берегах Сылвы: [Аповесць] // Сов. Отчизна. № 4.

1953. Першая маёўка ў Віцебску // Віцеб. рабочы. 1 мая; Первая маёвка: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 1 мая.

1954. Новая сустрэча: Нарыс // Полымя. № 3; А ў полі бярозанька стаяла...: Апавяданне // Там жа. № 12; Дарога ў Кустанай: [Верш] // Віцеб. рабочы... 11 крас.

1955. Ільнаводы: Нарыс // Полымя. № 1.

1956. Светленькі: [Апавяданне] // Вожык. № 15; Дэбаты: Абразок // Полымя. № 12.

1957. «Во поле береза стояла...»: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 3; Разбитое зеркало: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Снег з галёркі: [Апавяданне] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Семен Гиляк — веселый парень: (Отрывок из повести «На рассвете») // Знамя юности. 10 сент.; Майскі снег: (Урывак з аповесці «На світанні») // Чырв. змена. 1 мая.

1958. Майскі снег; Рабочая маёўка: Апавяданні // Дзвіна (Віцебск). № 1; Пяць пялёсткаў: Апавяданне // Маладосць. № 3.

1959. Пяць пялёсткаў // ЛіМ. 4 ліп.

1.4.

А р б у з а ў А. Шасцёра закаханых: П'еса / З рус. Мн., 1936 / Яўр.

1.5.

На беларускую мову. Каля адчыненай брамы: Раман у 2 ч. / Пер. Б. Клімчук. Мн., 1931.

Агітпоезд: [Аповесць] / Пер. І. Плаўнік. Мн., 1936.

Каля адчыненай брамы: Урыўкі з рамана // Маладняк. 1930. № 3; Пі-пі: Апавяданне // Пер. І. Плаўнік // Чырв. Бел. 1930. № 7; Начлег: Апавяданне // Маладняк. 1931. № 1; Перамерзлыя яблыкі: Апавяданне / Пер. Б. Клімчук // Чырв. Бел. 1931. № 7; Шоўк: Урыўкі з рамана / Пер. І. Плаўнік // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 7; Свята ў Баранчан: Урывак з рамана «Шоўк» / Пер. З. Б.[ядуля] // ЛіМ. 1933. 27 жн.; Агітцягнік: Аповесць / Пер. І. Плаўнік // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 10, 11; Провады бабулі: Апавяданне // Бярозка. 1959. № 8.

2.3.

На беларускай мове. [Н е к р а л о г] // ЛіМ. 1959. 18 ліп.; П а к а з в а ц ь працэсы вялікай сацыялістычнай будоўлі // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; П а с ь С. Нарысы аб калгаснай вёсцы // Калг. праўда. 1955. 9 снеж.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Р э л е с Р. Аптымізм быў у яго натуры...: Да 90-годдзя з дня нараджэння Даўгапольскага // ЛіМ. 1969. 12 жн.; Я г о ж. Старасць адступае перад працай // Полымя. 1969. № 7; С т р а ш н я Р. Праменіла дабрыня... // ЛіМ. 1979. 10 жн.

На рускай мове. Наши пролетарские писатели в Смоленске // Рабочий. 1930. 14 янв.

На яўрэйскай мове. Ц а р т Л. Ц. Даўгапольскі // Штэрн. 1934. № 3.

В. І. Козіч.

ДАШКЕВІЧ ВЯЧАСЛАЎ

Дашкевіч Вячаслаў Іосіфавіч (н. 15.4.1941, в. Дзякшняны Маладзечанскага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1982.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння Радашковіцкай сярэдняй школы працаваў трактарыстам у саўгасе імя Я. Купалы Мінскай вобл. У 1961—65 вучыўся на аддзяленні журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Пасля заканчэння працаваў карэспандэнтам Беларускага радыё

(1964—67), газеты «Физкультурник Белоруссии» (1967—71), загадчыкам аддзела часопіса «Родная прырода» (1972—76), грузчыкам чыгуначнай станцыі Мінск-Усходні (1976—77), старшым рэдактарам праўлення Саюза журналістаў (1977—80). У 1980—88 — рэдактар Беларускага тэлебачання. З 1989 малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР. Арганізацыйны кіраўнік таварыства «Айчына».

Друкуецца з 1963. Падборкі вершаў В. Дашкевіча з'яўляюцца на старонках перыядычных выданняў («Полымя», «Юность», «Родная прырода», «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», «Знамя юности»), у калектыўных зборніках («Нашчадкі», «Дзень паэзіі»). Жыццё і праца савецкіх людзей, трывогі, клопат сучаснікаў — у аснове лірычнага перажывання паэта. У зборніку паэзіі «Загадка Атлантыды» яго позірк пастаянна скіроўваецца да бацькоўскай зямлі, да запаветных купалаўскіх сцяжынак радашковіцкай зямлі, якая не засланяе, аднак, вялікай Радзімы і актуальных, набалелых пытанняў сучаснасці. Дасціпнасць, разважлівасць, уменне ў кожнай з'яве знайсці нешта істотнае сведчаць аб настойлівых і нетрафарэтных пошуках сваіх сцежак у паэзіі. Пераклаў для Беларускага тэлебачання п'есу Э. Вільдэ «Няўлоўны цуд» (1985).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Загадка Атлантыды. Мн., 1983. Рэц.: Гарадніцкі Я. Сімвалы духоўнасці // Полымя. 1984. № 2; Дубавец С. На мяжы зместу і формы // Маладосць. 1984. № 6; Мятліцкі М. Трывога за цэлы свет // ЛіМ. 1983. 23 вер.

1.3.

1963. Ноты песни звенящей... // Гродн. правда. 20 янв.; Отравленная вишня // Там жа. 14 апр.

1968. Чемпионы по... стенолазанию: Фельетон // Сов. Бел. 4 дек.

1969. Половодье красок // Сов. Бел. 19 апр.

1974. Чалавек на сваім месцы // Родная прырода. № 1.

1975. Кіты; Характары; Пачатак; Смешным здасца мой учынак; У раніцы — нораў птушкі; Хціўцу: [Вершы] // Маладосць. № 6; Акопы; «Гумовага бар'еру баец...»; Золак; «Навыперадкі непаседы-конікі...»; Нарач: [Вершы] // ЛіМ. 22 жн.; Пачатак: [Верш] // Ніва. 3 жн.

1976. Прывілея: [Верш] // ЛіМ. 9 ліп.

1977. У самыя цяжкія дні; Жыццё пішу; Вяселле; Недасягальнасць; Кропля: [Вершы] // Маладосць. № 6; Зімовае; За фальклорам; Размова; Абрабаваныя кантыненты; «Не трэба...»; «Ушчувае мяне маці ціха-ціха...»; Кіжы, Малачай; «Нястомна, без упынку...»; Балада; «Прыехаў дадому...»; «Дружа, паэт! Мы жывем толькі раз...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Адзінка вымярэння — асоба: [Рэц. на кн.: Станюта А. Постижение человека. Мн., 1976] // ЛіМ. 26 сак.; За фальклорам: [Верш] // Ніва. 13 ліст.

1978. Сцяна: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Імёны; Кацярынка: [Вершы] // ЛіМ. 20 студз.

1979. Парканы: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Хвіліны чакання: [Вершы] // Нашчадкі. Мн.; Антарктыда; Вялікія паходы; Наўкола збажына буяе: [Вершы] // Маладосць. № 2.

1980. Змарылася восень па гразкіх газонах: [Верш] // Родная прырода. № 6; Непрыманне; Лічбы; Крошка; Непазбежнае: [Вершы] // ЛіМ. 18 студ.; Роднае; Хлеб — жывы; «Чалавек — дзень...»; Пасля дажджу; «Зоры раяцца...»; «Голас спадчыны, голас булі...»; «Сумна чытаць...»: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; «Чуйныя паляны...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; «Пякучую хмельную сумесь...»: [Верш] // Там жа. 3 лют.

1981. Загадка Атлантыды: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Поўдзень; Купалле; У вішні японскія; Кампучыя-78; Жаданне; [Вершы] // Маладосць. № 5; Пасля дажджу: [Верш] // Родная прырода. № 5; «Змарылася восень па гразкіх загонах...»: [Верш] //Там жа. № 6; Быль пра белага каня: [Верш] // ЛіМ. 23 студз.; Ушчувае мяне маці ціха-ціха...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 лют.

1982. Адвячорак; Спасціжэнне; Загадка Атлантыды; Непрыманне: [Вершы] // Полымя. № 8.

1983. Пільнасць: (Урывак з паэмы) // ЛіМ. 6 мая.

1984. Памяць; Старое люстэрка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.

1985. Абрабаваныя кантыненты: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Кацюша: [Верш] // ЛіМ. 9 мая; «Лёс мой, будзь літасцівы...»; Пра хлеб; Вандроўніку; Балада крыку; «Калі па горла захлыне жыццёвы бруд...»; Мастацтва; Зубра-адзінец; «Лёс ажыў здубелы...»; «Дні мае не хістаюцца вехамі...»: [Вершы] // Там жа. 9 жн.

1.5.

На рускую мову. Характеры; Катерина: [Вершы] // Пер. В. Липневич // Неман. 1980. № 9; «Капля за каплей сочится...»; Катерина; Топор: [Вершы] / Пер. Е. Лаврентьев // Юность. 1980. № 3; Капля; Свадьба: [Вершы] // Знамя юности. 1980. 13 марта.

На ўкраінскую мову. Пограбовані континенти: [Верш] / Пер. В. Попок // Деснянська правда. 1983. 2 лист.

2.3.

На беларускай мове. [Бібліяграфічная даведка] // Нашчадкі. Мн., 1979. С. 250; Марчанка С. Пачатак // ЛіМ. 1979. 16 ліст.; Прыняты ў Саюз пісьменнікаў // Там жа. 1982. 28 мая; Упершыню ў «Беларусі» // Беларусь. 1979. № 9.

В. І. Козіч.

ДВАРЧАНІН ІГНАТ

Дварчанін Ігнат Сымонавіч [псеўд.: Гудок, І. Гудок, Ігнат Гудок, ІгнальГудок, І. Ладанчук, крыпт. І. Д-н, І. Д.; 27.5(8.6).1895, в. Погіры Слонімскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Дзятлаўскага р-на Гродзенскай вобл. —8.12.1937], паэт, літаратуразнавец, удзельнік заходнебеларускага нацыянальна-вызваленчага руху. Доктар філасофіі (1925).

З сям'і малазямельнага арандатара. Сямігадовым пастушком пачаў наведваць мясцовую школу. У 1906 бацьку давялося арандаваць зямлю каля мястэчка Дзятлава, Ігнат пачаў там хадзіць у школу вышэйшай ступені, самыя здольныя вучні якой атрымлівалі званне народнага настаўніка. У 1912, здаўшы экзамен, такое званне атрымаў і І. Дварчанін. Тры гады працаваў народным настаўнікам у в. Хмельніца (Слонімшчына). У 1915 быў мабілізаваны ў войска, у красавіку 1916 скончыў школу прапаршчыкаў. На фронце сустрэў Кастрычніцкую рэвалюцыю. Захапіўся грамадска-палітычным рухам, у Мінску стаў членам Беларускай сацыялістычнай грамады (БСГ), прымаў удзел у яе з'ездзе (там пазнаёміўся з Б. Тарашкевічам), а таксама ў падрыхтоўцы Усебеларускага кангрэсу ў Мінску ў снежні 1917. Пошукі сям'і, якую бурныя рэвалюцыйныя падзеі раскідалі па ўсёй краіне, прывялі яго ў Новачаркаск, дзе жыў бацька. У пачатку 1918 І. Дварчанін па запрашэнні А. Чарвякова паехаў у Маскву працаваць у Беларускім нацыянальным камісарыяце. Надзвычай актыўна ён уключыўся ў культурна-масавую працу Белнацкома. Ужо ў канцы красавіка 1918 напісаў адозву «Да вучняў-беларусаў», якая ў маі была надрукавана ў «Правде», «Известиях» і «Дзянніцы», выступаў з вершамі сацыяльнай накіраванасці. Самы чынны ўдзел прыняў у правядзенні нарады настаўнікаў школ Беларусі (21—23 ліпеня 1918), дзе выступіў з дакладам, у якім падкрэсліваў важнасць вывучэння беларускай мовы, літаратуры, гісторыі для абуджэння нацыянальнай свядомасці і чалавечай годнасці беларускага народа. У 1919—20 вёў культурна-асветную работу ў Дзятлаўскім пав., за што быў зняволены ўладамі санацыйнай Польшчы ў беластоцкі канцлагер. Адтуль уцёк. У 1921 у Вільні здаў экстэрнам экзамены за курс Беларускай гімназіі. Летам гэтага ж года прыязджаў у Латвію па запрашэнні беларускіх культурна-асветных гурткоў, чытаў лекцыі па беларускай мове і літаратуры на курсах настаўнікаў, дапамагаў у стварэнні драматычнага гуртка і хору. У 1921 паступіў ў Пражскі універсітэт, які скончыў у 1925 са званнем доктара філасофіі. У час навучання ва універсітэце І. Дварчанін актыўна ўдзельнічаў у літаратурным жыцці, выступаў з дакладамі, змяшчаў вершы рэвалюцыйна-рамантычнай накіраванасці ў студэнцкіх выданнях «Прамень», «Студэнцкая думка»; «Перавясла». Сябраваў з У. Жылкам, які таксама вучыўся ў Чэхаславакіі. І. Дварчанін быў выбраны старшынёй Аб'яднання прагрэсіўных беларускіх студэнтаў у Празе. Напісаў і абараніў дысертацыю, прысвечаную аналізу дзейнасці і светапогляду беларускага першадрукара і асветніка Ф. Скарыны («Францішак Скарына як культурны дзеяч і гуманіст на беларускай глебе»; рукапіс зберагаецца ў Пражскім універсітэце). У 1926 І. Дварчанін вярнуўся ў Вільню, выкладаў літаратуру ў Беларускай гімназіі. Склаў і ў 1927 выдаў «Хрэстаматыю новай беларускай літаратуры (ад 1905 году)». Выданне стала падзеяй у заходнебеларускім грамадска-культурным жыцці. Быў цесна звязаны з кіраўніцтвам Беларускай сялянска-рабочай грамады, вёў лекцыі ў віленскім гуртку Грамады. З 1927 супрацоўнічаў у часопісах «Родныя гоні», «Маланка». Пасля разгрому Грамады і арышту яе кіраўнікоў (Б. Тарашкевіча, С. Рак-Міхайлоўскага і інш.) І. Дварчанін становіцца адной з цэнтральных фігур нацыянальна-вызваленчага руху Заходняй Беларусі. У 1928 ад Навагрудскай акругі быў выбраны ў польскі сейм. Разам з іншымі пасламі стварыў у сейме самастойную фракцыю — беларускі рабоча-сялянскі пасольскі клуб «Змаганне», які фактычна працягваў дзейнасць Грамады. Члены клуба выступалі супраць судовага працэсу над дзеячамі Грамады, патрабавалі свабоды для палітзняволеных, абаранялі сацыяльныя і нацыянальныя правы беларускага народа. Сеймавыя прамовы І. Дварчаніна былі блізкія адозвам КПЗБ. У сакавіку 1929 пасламі «Змагання» і камуністамі быў арганізаваны нелегальны з'езд Таварыства беларускай школы, у Галоўную ўправу якога ўваходзіў і І. Дварчанін. У 1930 арыштаваны польскімі ўладамі і асуджаны на 8 год турмы. У выніку абмену палітвязнямі паміж СССР і Польшчай з 1932 у Мінску. Працаваў у АН БССР у камісіі па вывучэнні Заходняй Беларусі, выконваў

абавязкі дырэктара Інстытута мовазнаўства. У 1933 быў паклёпнікамі абвінавачаны ў сувязі з «нацдэмаўскім цэнтрам», які нібыта дзейнічаў на карысць буржуазнай Польшчы. 16.8.1933 быў арыштаваны і 9.1.1934 адпраўлены ў лагер тэрмінам на 10 гадоў. Паўторна асуджаны пазасудовым органам НКУС Ленінградскай вобл. 25.11.1937 і 8.12.1937 расстраляны. Рэабілітаваны па абедзвюм справам 16.8.1956. У 1989 у г. п. Дзятлава адкрыты помнік І. С. Дварчаніну. На доме, дзе ён нарадзіўся, у в. Погіры ўстаноўлена мемарыяльная дошка (1983).

З першымі вершамі выступіў у 1917. Творчая спадчына І. Дварчаніна — вершы, публіцыстыка — гэта палымяная старонка барацьбы за адраджэнне беларускай культуры, за ўзняцце яе на новы якасны ўзровень, за ўсведамленне народам сваёй гістарычнай і палітычнай значнасці, роўнасці з іншымі народамі. Вострае адчуванне драматызму становішча роднага народа, які вякамі цярпеў сацыяльную і нацыянальную несправядлівасць (вершы «З новым годам!», «Дзівак», «Безработны», «Маўчы» і інш.), спалучаецца ў яго творах з рамантычнымі матывамі асветы і асветніцтва як выйсця з нядолі («Брату-вучыцелю», «Да беларусаў-інтэлігентаў», «Студэнт»), з узнёслымі лірычнымі настроямі, спробамі медытацый («Вечнасць», «Ля мора»). *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.3.

1917. Да беларусаў-інтэлігентаў: [Верш] // Бел. рада. 16 дек.; Пільная справа // Вольная Беларусь. 8 жн.; Покліч: [Верш] // Там жа. 8 ліст.

1918. Думка: [Вершы] // Зажынкі. М. / Пад псеўд. Гудок; Дзянніца. 21 мая / Пад псеўд. Гудок; Да беларусаў-інтэлігентаў: [Верш] // Гоман. З крас.; Мусіць, трэба так: [Верш] // Дзянніца. 26 ліп. / Пад псеўд. І. Ладанчук; Песня сэрца: [Верш] // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. І. Ладанчук.

1920. З Новым годам!: [Верш] // Наша думка. 31 снеж.; М. Свір: [Нарыс] // Н. н. 28 кастр.

1921. Дзвіна: [Верш] // Беларускі каляндар на 1922 год. Вільня / Пад крыпт. І. Д.; Бел. звон. 28 кастр. // Пад крыпт. І. Д.; Мурашнік: (Байка) // Маладое жыццё. № 3 / Пад крыпт. І. Д.; Покліч: [Верш] // Сялян. доля. № 3 / Пад псеўд. Ігналь Гудок; Пад небам Латвіі: [Верш] // Бел. звон. 21 кастр. / Пад крыпт. І. Д.; Дзвіна: [Верш] / Пад крыпт. І. Д.; З чэшскага музея // Там жа. 28 кастр.; Ля мора: [Верш] // Там жа. 11 ліст. / Пад крыпт. І. Д.; Студэнт: (Ахвярую пражскім і віленскім калегам): [Верш] // Там жа. 2 снеж. / Пад крыпт. І. Д.; Маўчы: [Верш] // Наша думка. 14 студз.; Лятуць, лятуць гусі...: [Верш] // Там жа. 29 студз.; Не спі!: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Безработны: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Брату — вучыцелю: [Верш] // Там жа. 25 лют.; Мой скарб: [Верш] // Там жа. 4 сак.; «Паўлінка» // Там жа. 3 чэрв. / Пад крыпт. І. Д.

1922. Самі багі: [Верш〉// Маладое жыццё. № 2; «Не страшыся зімовага шума...»: [Верш] // Там жа. № 3; У тумане; Прывет; З чужое стараны; Вецер; Адраджэнне; Мінор; З лірай: [Вершы] // Наш шлях. № 4 / Пад крыпт. І. Д.; Гімн паўстанцаў: [Верш] // Сялян. доля. № 1 / Пад псеўд. Ігнат Гудок; Думы: [Верш] // Бел. звон. 13 студз / Пад крыпт. І. Д.

1923. Вечнасць: [Верш] //Перавясла. № 1; Бібліяграфія: [Рэц. на кн.: Р о д з е в і ч Л. Беларусь. Вільня, 1922] // Наша будучыня. 6 студз. / Пад крыпт. І. Д.

1924. Сучасны Праметэй: [Верш] / Пад крыпт. І. Д.; [Рэц. на час. «Ластаўка». № 5, 6] // Перавясла. № 2.

1925. Толькі проза: [Верш] //Студэнцкая думка. № 5.

1926. У старой Вільні: [Верш]//Маланка. № 15/Пад псеўд. І. Ладанчук; Аб творчасці Якуба Коласа // Нар. звон. № 1 / Пад крыпт. І. Д.

1927. Навагодні падарунак: [Верш] // Маланка. № 1 / Пад псеўд. І. Ладанчук; Аб годзе нараджэння Фр. Скарыны // Родныя гоні. № 1; Максім Багдановіч: (Жыццё й творства): (Да дзесятых угодкаў смерці) // Там жа. № 3.

1928. Прамова пасла з Беларускага сялянска-работніцкага пасольскага клуба д-ра Дварчаніна, сказаная ім у справе арыштавання пас. А. Станкевіча (з гэтага ж клуба) на пасяджэнні сейма 8 чэрвеня г.г. // Зара працы. 15 чэрв.

1978. Сучасны Праметэй: [Верш] // Беларускі каляндар, 1978. Беласток.

1.4.

Б л о к А. Дванаццаць / З рус. Вільня, 1926 / Пер. пад псеўд. І. Гудок. Рэц.: С в е т а з а р Я. Сярод кніжак // Бел. голас. 1927. 29 чэрв.

Б л о к А. Дванаццаць: [Паэма] / З рус. // Маланка. 1926. № 15 / Пер. пад псеўд. І. Гудок.

1.5.

На беларускую мову. Францішак Скарына як культурны дзеяч і гуманіст на беларускай ніве / Пер. з чэш. Т. Кароткая. Мн., 1991.

1.6.

Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году): Для старэйшых класаў бел. сярэдніх школ. Вільня, 1927 / Скл. Рэц.: Б і б л і я г р а ф і я // Бел. культура. 1927. № 2, 3; Č[e r n ý] A. Slovanský přehled. 1927. R. 19; Č[erný, A.] // Slovanský přehled. 1929. R. 21.

2.2.

На польскай мове. B a r s z c z e w s k i A., B e r g m a n o v a A., T o m a s z e w s k i I. Ihnat Dwarczanin, polityk i uczony. Warszawa, 1990.

2.3.

На беларускай мове. Б е р г м а н А. Грамада праз 50 год // Беларускі каляндар. 1975. Беласток, 1975; Я г о ж. Ігнат Дварчанін // Беларускі каляндар. 1978. Беласток, 1978; Я г о ж. Новыя матэрыялы пра І. Дварчаніна // Ніва. 1981. 4 студз.; Я г о ж. З вёскі Погіры ў Карлаў універсітэт: [Кароткая аўтабіяграфія Ігната Дварчаніна] // Там жа. 1983. 10 крас.; Д у ж ы А. Аб Дварчаніне і Гаўрыліку // Рэха (Парыж). 1938. № 1; «І д э й н а я» барацьба пэпээсаў // Свет. 1929. 22 чэрв.; К а л е с н і к У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 126—128, 231—233; Я г о ж. Лёсам пазнанае. Мн., 1982. С. 311-312; Я г о ж. Чалавек з паходняй // Звязда. 1985. 8 чэрв.; К л і м і к У. Аб вымене палітычных вязняў // Шлях. 1932. 18 ліст.; К р ы в і ц к і Л. Адкапаў праўду Беларусі // Беларускі каляндар. 1982. Беласток, 1982; Л е ў ч ы к Г. [Ліст да І. С. Дварчаніна] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; М і р а ч ы ц к і Л. Імя, не забытае народам // Беларусь. 1965. № 5; Я г о ж. Сеяў зерне дабра: Да 90-годдзя з дня нараджэння Ігната Дварчаніна // Голас Радзімы. 1985. 13 чэрв.; М і с к о Я. «Ласкі панскай не трэба...» // Міско Я. Маё маўклівае сэрца. Мн., 1983; Н а ш а г л я д а л ь н і к. Вяртанне, якога чакалі // ЛіМ. 1988. 5 лют.; Н я ш ч а с н ы «выпадак» з паслом д-рам Дварчанінам // Саха. 1929. № 5; П ' е с а Э. Ажэшкі ў беларускім перакладзе // Бел. дзень. 1927. 9 ліп.; П я т к е в і ч А. Сцежкамі роднага краю // Наднёманскія былі. Мн., 1968; С к а л а б а н В. Калі ўзышла «Дзянніца». Новае пра Ігната Дварчаніна // ЛіМ. 1985. 16 жн.; С у т н а с ц ь рэформы беларускага правапіса // Звязда. 1934. 10 студз.; 13 - я ў г о д к і разгрому Сялянска-Работніцкай Грамады // Рэха (Парыж). 1939. № 3; Ш а л ь к е в і ч В. Час патрабаваў барацьбы: (Да 90-годдзя з дня нараджэння Ігната Дварчаніна) // ЛіМ. 1985. 14 чэрв.; Я н о в і ч С. Ігната Дварчаніна нездзяйсненне // Ніва. 1985. 9 чэрв.

На польскай мове. B e r g m a n A. Ignacy Dworczanin // Bergman A. Sprawy białoruskie w II Rzeczy-

pospolitej. Warszawa, 1984; W i e l i c z k o M. Ignacy Dworczanin poseł białoruskiej mniejszości narodowej // Rola posła i senatora w II Rzeczypospolitej. Lublin, 1989.

На рускай мове. Ш е в ч е н о к М. Строка в историю // Гроднен. правда. 1983. 3 дек.

3.1.

ЦА ЦК ПАРП (Польшча), п. ас. 11657; ЦДАКР Беларусі, ф. 883, воп. 1, спр. 18. л. с. 26, 63, спр. 123. л. с. 1; ЦБ АН Літвы,, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 136; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 118.

Т. М. Махнач.

ДЗЕНІСЕНКА ІВАН

Дзенісенка Іван Пілiпавіч (псеўд. Д. И о н о в, И. В л а д и м и р о в; 1913, в. Норкі Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл. —5.7.1943, г. Чэрыкаў), паэт, журналіст. Пісаў на рускай мове.

З сям'і беднага селяніна. У 1930 скончыў агульнаадукацыйную школу ў Чэрыкаве. Вучыўся ў Інстытуце замежных моў. У 1933 пачаў працаваць у чэрыкаўскай раённай газеце «Сацыялістычная перамога». Вучыўся на курсах журналістаў (1936—37), затым вярнуўся на працу ў рэдакцыю.

У 1937 на старонках газет «Советская Белоруссия», «Рабочий» пачалі друкавацца вершы маладога паэта. У 1939—40 працаваў у рэдакцыі газеты «Советская Белоруссия», на старонках якой змяшчаў свае нарысы, допісы, замалёўкі. Вялікая Айчынная вайна заспела І. Дзенісенку ў родных мясцінах, дзе ён працаваў сакратаром раённай газеты. Быў мабілізаваны ў армію. Разам са сваёй часцю трапіў у акружэнне пад Крычавам. Знясілены і хворы вярнуўся ў родную вёску. Удзельнічаў у партызанскім руху. Па заданню падпольнага райкома партыі І. Дзенісенка становіцца сакратаром чэрыкаўскай акруговай паліцыі, што забяспечыла канал дакладнай і своечасовай інфармацыі, узмацніла эфектыўнасць барацьбы партызан з акупантамі. Ён стварыў у Чэрыкаве антыфашысцкую арганізацыю, але быў выдадзены і 5 чэрвеня 1943 яго арыштавалі разам з групай падпольшчыкаў. Мужна паводзіў сябе ў гестапаўскім засценку, не выдаўшы нікога і ўзяўшы ўсю адказнасць на сябе. Праз месяц, пасля допытаў і катаванняў, І. Дзенісенка быў расстраляны. У турме, за два тыдні да пакарання напісаў самотна-лірычны верш «Сусед» — пра клён, які стаіць за акном камеры і не можа сыйсці з месца. Гэтак і ён не будзе хадзіць па зямлі. «Бывайце, Няхай мяне не будзе. Але жыццё будзе працягвацца, жыццё будзе вельмі добрае, а я яго ўжо не ўбачу...» — так напісаў ён на кавалачку паперы жонцы меш чым за гадзіну да смерці.

На будынку былой турмы, дзе катавалі І. Дзенісенку, устаноўлена мемарыяльная дошка.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1937. Егориха: [Цикл вершаў] // Рабочий. 8 марта; Мои кандидаты: [Верш] // Сов. Бел. 7 нояб.

1938. Проклятые историей: [Верш] // Сов. Бел. 6 марта; Бригадир: [Верш] // Там жа. 11 мая; Полдень: [Верш] // Там жа. 3 сент.; Семен Лагода: [Верш] // Там жа. 12 сент.; Героиням: [Верш] // Там жа. 26 окт.

1939. Знатный каучуковод Якубицкий // Сов. Бел. 20 апр.; Почему простаивают тракторы // Там жа. 24 апр.; Утро: [Верш] // Там жа. 28 апр.; Вильно // Там жа. 24 сент.; О так называемых «мелочах» // Там жа. 11 окт.; Встречи: [Верш] // Там жа. 12 окт.; Чего не замечают в Кричеве // Там жа. 15 окт.; Цементники // Там жа. 16 окт.; Государственный деятель // Там жа. 5 дек.; Агитация не развёрнута // Там жа. 10 дек.; Как в Черикове «готовятся» к весеннему севу // Там жа. 15 дек.

1940. Отстающий колхоз // Сов. Бел. 11 февр.; Дорога: [Верш] // Сталин. молодежь. 30 янв.; Бригадир: [Верш] // Там жа. 1 авг.; Приход весны: [Верш] // Там жа. 20 авг.

1941. Золотая книга: [Верш] // Сов. Бел. 25 мая.

1967. Если имя твое — солдат...: [Верш] // Во славу Родины. 22 авг.

1968. Если имя твоё — солдат...; Встреча; Сосед: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Ж о р а в а К. Яны ў нашых сэрцах // ЛіМ. 1975. 9 мая; М е л ь н і к а ў М. Радкі, напісаныя перад расстрэлам // Там жа. 1963. 17 вер.; Ф і р ш т э й н Б. «Палічымся славаю...» // Чырв. змена. 1964. 1 ліст.; Я г о ж. Подзвіг патрыёта // ЛіМ. 1960. 27 вер.; Ц і т о ў К. Людзі, ён любіў вас!: Нарыс // Полымя. 1964. № 7.

На рускай мове. Т и т о в К. Штыком и пером // Сов. Бел. 1960. 21 авг.; Ф и р ш т е й н Б. Подвиг журналиста-поэта // Там жа. 1960. 5 мая.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 16, воп. 1, спр. 1—7.

Т. М. Махнач.

ДЗЕРУЖЫНСКІ АВЯР'ЯН

Дзеружынскі Авяр'ян Сафонавіч (н. 10.6.1919, в. Хляўно Кармянскага р-на Гомельскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1964.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння Хляўноўскай няпоўнай сярэдняй школы ў 1934 паступіў у Магілёўскі газетны тэхнікум (скончыў у 1937). У 1941 скончыў Камуністычны інстытут журналістыкі ў Мінску. У гады Вялікай Айчыннай вайны працаваў карэспандэнтам прыфрантавой паласы, адказным сакратаром рэдакцыі Назараўскай газеты «Ударник пятилетки» Краснаярскага края (1942), газеты «Дело Октября» г. Санкава Калінінскай вобл. З 1945 карэспандэнт газеты «Стахановец транспорта» (Яраслаўль). У 1945 вярнуўся ў вызвалены Мінск, працаваў загадчыкам аддзела рабочай моладзі газеты «Чырвоная змена». З 1947 рэдактар апошніх паведамленняў рэспубліканскага радыёкамітэта, з 1949 літаратурны супрацоўнік газеты «Сталинская молодежь» і намеснік дырэктара выдавецтва ЦК ВЛКСМБ. Працаваў рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР, рэдактарам газеты «Калгасная праўда», палітаддзела МТС (1950—53). З 1972 рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура», у 1981—84 выдавецтва «Юнацтва». Узнагароджаны медалём і Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1939 (першая публікацыя з'явілася ў раённай газеце «Калгаснік Кармяншчыны»). Першы зборнік вершаў «Песні маладосці» выйшаў у 1959. А. Дзеружынскі працуе пераважна ў галіне дзіцячай літаратуры (выдаў шэраг вершаваных зборнікаў). У яго творах выразна выяўляецца імкненне аўтара знайсці ў размове з дзецьмі патрэбныя інтанацыі і словы. Паэт добра ведае прыроду, умее адкрыць дзецям яе таямніцы, убачыць непаўторнасць і хараство родных краявідаў. У манеры мастака гаварыць з дзецьмі адчуваецца лагодны гумар, непрыхаваная мяккасць і добразычлівасць, чуласць і чалавечнасць. Творы А. Дзеружынскага перакладзены на мовы народаў СССР. На тэксты яго вершаў напісаны песні кампазітарамі Я. Цікоцкім, М. Аладавым, П. Падкавыравым, І. Кузняцовым.

В. І. Смыкоўская.

Бібліяграфія

1.1.

Добры ветрык: Выбранае: [Вершы]. Мн., 1969. Рэц.: Л і т в і н а ў Р. Вей, добры ветрык // ЛіМ. 1970. 6 сак.; П а р а х н е в і ч М. Ласкавы ветрык // Вяч. Мінск. 1969. 25 ліст.; П р а н у з а П. Свежы ветрык знаходак // Наст. газ. 1970. 6 мая.

Вяселікі. Выбранае: Вершы, паэмы, казкі, смешкі, пацешкі, небыліцы, жарты. Мн., 1979.

1.2.

Песні маладосці: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: І в а н і ц к і К. Першая кніжка // ЛіМ. 1959. 30 вер.

Цуды ёсць на свеце: Вершы і казкі. Мн., 1960. Рэц.: Б о г а н У. Пошукі тэм і вобразаў // ЛіМ. 1960. 13 вер.

Калінавы цвет: Песні і вершы. Мн., 1961. Рэц.: Б о г а н У. // ЛіМ. 1961. 14 ліст.

Дзе жыве зіма: Вершы і казкі. Мн., 1962.

Карагод: Вершы. Мн., 1963.

Ляцелі дзве птушкі: Паводле нар. матываў: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: К о р з у н М. Ці даляцелі птушкі?.. // ЛіМ. 1965. 26 студз.; С к а п а р а ў І. Паэтычны свет дзіцячай казкі // Чырв. змена. 1964. 27 кастр.

Яе завуць Каця: Вершы. Мн., 1965.

Кую-кую ножку: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Грыгарук Ю. Прачытаюць дашкаляты // ЛіМ. 1967. 1 жн.

Смешкі і пацешкі: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Хведаровіч М. Для дзетак — малалетак // ЛіМ. 1968. 15 кастр.

Чабарок: Вершы. Мн., 1970. Рэц.: Галіноўская Н. У госці — да кветак // ЛіМ. 1971. 23 крас.; Літвінаў Р. У краіне зёлак і кветак // Чырв. змена. 1971. 17 чэрв.; Пінскі Р., Нямцоў Р. Чабарок радуе // Наст. газ. 1971. 4 жн.

Ластаўка: Вершы. Мн., 1971. Рэц.: Літвінаў Р. Пра родны край // Гомел. праўда. 1972. 29 студз.; Машко В. Паэтычная ластаўка // Наст. газ. 1971. 13 ліст.; Содаль У. Пра дакладнае слова // Полымя. 1972. № 11.

Бегунок: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Літвінаў Р. Чароўны свет дзяцінства // ЛіМ. 1972. 1 снеж.

Каласок: Вершы і казкі. Мн., 1975.

Конікі-будаўнікі: Вершы. Мн., 1977.

Цягнік-працаўнік: Вершы і казкі. Мн., 1978.

Добрае сэрца: Вершы і казкі. Мн., 1980.

Касмічны агарод: Вершы і казкі. Мн., 1981.

Той, хто працуе...: Вершы, жарты, небыліцы, казкі. Мн., 1984. Рэц.: Літвінаў Р. ...А кніжка для дзяцей // ЛіМ. 1984. 9 ліст.

Працалюбы: Вершы, жарты, пацешкі, казкі. Мн., 1987.

Залаты каласок: Вершы, пацешкі, небыліцы. Мн., 1989.

Бярозавы вецер: Лірыка і гумар. Мн., 1990.

1.3.

1940. Людзі вольнай сацыялістычнай працы // Чырв. звязда. 8 мая; Калгасны вартаўнік: [Нарыс] // Там жа. 6 чэрв.; Калгасная малочна-таварная ферма: [Нарыс] // Там жа. 7 ліп.; Раённая нарада перадавікоў сельскай гаспадаркі // Там жа. 9 ліп.

1941. «Шумім, браткі, шумім»: Маленькі фельетон // Сялян. газ. 13 мая; «Сентыментальны вальс» // Там жа. 16 мая; Ля геаграфічнай карты // Там жа. 21 мая; «Прозаседавшиеся»: Маленькі фельетон // Там жа. 11 чэрв.

1946. Шлях, авеяны славай: Нарыс // Чырв. змена. 19 ліст.; У старэйшым чыгуначным вучылішчы // Там жа. 26 ліст.

1947. Міжнародны вучоны: Апавяданне // Вожык. № 12; Калгасная карагодная: Апавяданне // Там жа. № 21.

1948. Инженер Игорь Цитович // Сталин. молодежь. 11 янв.

1951. Песня аб міры: [Верш] // Бярозка. № 10.

1952. Песня аб Леніне: [Верш] // Бярозка. № 8; Мір адстаім: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1.

1953. Кнігі — нашы сябры: [Верш] // Бярозка. № 12; Піянерскае лета: [Верш] // Піянер Бел. 11 чэрв.

1955. Камар-хвалько: [Верш] // Бярозка. № 9; Да новых сустрэч!: [Верш] // Піянер Бел. 26 жн.; Ліст з Алтая ад землякоў-беларусаў: [Верш] // Чырв. змена. 8 студз.

1956. Пра Саўку-сімулянта: [Верш] // Вожык. № 16; Рацыяналізатары аўтамабільнага // Мін. праўда. 30 ліст.

1957. Пра Вову, што верыць усякаму слову: [Верш] // Вясёлка. № 5; Два вершы: З табою ўсюды я; Нездаровіцца // Гомел. праўда. 22 чэрв.; «Запаліў нам сонца Ленін...»: [Верш] // Калг. праўда. 12 ліст.; Добры дзень, Украіна!: [Верш] // Колгоспне село. 16 вер.; Школьны сад: [Верш] // Піянер Бел. 1 мая.

1958. «Марыў наш вялікі Ленін...»: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Калг. праўда. 22 крас.; Небыліца: [Верш] // Вясёлка. № 10; Родны край: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 90; Мін. праўда. 18 ліст.; Шумлівае мора: [Верш] // Маладосць. № 7; Цвіці, Беларусь: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Мін. праўда. 31 снеж.; Старонкі слаўнай гісторыі // Калг. праўда. 26 вер.; Мінскі вальс // Наст. газ. 1 жн.; Пакаранне лісіцы: Казка // Піянер Бел. 18 ліп.; Арол: [Верш] // Чырв. змена. 21 вер.; Раніца: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1959. Будаўнікі: [Верш] // Бярозка. № 12; Размова птушніц: [Верш] // Вожык. № 14; Конік і пасажыры: [Верш] // Вясёлка. № 8; Ягорка-прытворка: [Верш] // Там жа. № 12; «Ты нас да шчасця прывяла...»: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 10; ЛіМ. 28 студз.; «Я гляджу на Каўказ...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; На крыллях славы: [Верш] // Звязда. 17 вер.; Спадарожнік Сонца: [Верш] // ЛіМ. 10 студз.; «Як жаніўся камар...»: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Слава партыі: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; У імя міру: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Сэрца народа: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Веліч спраў нашых: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Поступ навукі: [Верш] // Наст. газ. 6 ліст.; Дружбакі: Казка // Піянер Бел. 4 вер.

1960. Новая буслянка: [Верш] // Бярозка. № 4; Рыбак і шчупак; Сталяры: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Новая планета: [Верш] // Там жа. № 9; Казка пра ваду, агонь і вецер // Маладосць. № 3; Мірны засеў: [Верш] // Звязда. 12 крас., Героі: [Верш] // ЛіМ. 19 сак.; Святло Ільіча: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Няпрошаны госць: [Верш] // Там жа. 12 мая; Карабель міру: [Верш] // Там жа. 18 мая; Дарогай міру: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Сцягі Леніна: [Верш] // Наст. газ. 22 крас.

1961. Цуды ёсць на свеце: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; Сяўба: [Верш] // Беларусь. № 5; Толькі сонейка адно: [Верш] // Там жа. № 12; Свята Кастрычніка: [Верш] // Бярозка. № 11; Выйду замуж: Апавяданне // Вожык. № 6; Свавольніца Іра: [Верш] // Вясёлка. № 9; Растуць касманаўты: [Верш] // Там жа. № 10; Шчаслівае мы пакаленне: [Верш] // Там жа. № 11; Першы снег: [Верш] // Там жа. № 12; Люблю цябе, мая старонка; Твой позірк; Белы гай бярозавы; Памяці Міхася Васілька; Ціхія ваколіцы: [Вершы] // Полымя. № 4; Мінскія ночы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Калі нарадзіўся Ленін: [Верш] // Звязда. 22 крас.; «Працай упартай...» // ЛіМ. 11 жн.; Гістарычны палёт: [Верш] // Чырв. змена. 8 жн.

1962. На пажары: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Бярозка. № 4; Дождждык; Гарох; Хвалько: [Вершы] // Беларусь. № 8; Сам вінаваты: [Верш] // Бярозка. № 10; Ягорка-прытворка: [Верш] // Вожык. № 10; Лісіца: [Верш] // Вясёлка. № 3; Птушыныя галасы: [Верш] // Там жа. № 8; Першы снег: [Верш] // Там жа. № 12; Калі нарадзіўся Ленін: [Верш] // Голас Радзімы. № 31; Хвалько; Чаравік і венік: [Вершы] // Піянер Бел. 26 студз.

1963. Птушыныя галасы; Вечаровы май: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Дзе жыве зіма: [Вершы] // Бярозка. № 3; Новыя частушкі // Там жа. № 7; Карагод: [Верш] // Вясёлка. № 9; Гарбуз; Смех і мех: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; «Паляцеў, саколе...»: [Верш] // Звязда. 15 чэрв.; За мір: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Першая ластаўка: [Верш] // ЛіМ. 18 чэрв.: «Дзе ты позна так хадзіла...»; Каханне: [Вершы] // Маг. праўда. 15 снеж.; Як кветкі цвітуць: [Верш] // Наст. газ. 1 чэрв.; Дождждык; Перапёлка: [Вершы] // Там жа. 30 ліст.; Буслы: [Верш] // Ніва. 5 мая; Сам вінаваты: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Чаравік і венік: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Птушыныя галасы: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Жаваранак: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; Дождждык: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; Чарапаха; Па грыбы: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.; Камар трапіў у бяду: (Казка) // Там жа. 4 жн.; Зайка і вожык: (Казка) // Там жа. 11 жн.; Памідоры: [Верш] // Там жа. 18 жн.; «Сядзем на гэты духмяны пракос...»: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Кот: (Небыліца) // Там жа. 8 вер.; Восень: [Верш] // Там жа. 15 вер.; «Крышка, ой, ратуйце...»: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Ліса; У дзіцячым садзе: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Упарты баран: (Казка) // Там жа. 20 кастр.; Карагод: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Жаваранак: [Верш] // Піянер Бел. 17 мая; Індык-хвалько: [Байка] // Чырв. змена. 27 чэрв.

1964. Чаму смоўж носіць на спіне хатку: З народнага // Беларусь. № 6; Родны Гомель: [Верш] // Там жа. № 7; Мірнае воблака: [Верш] // Бярозка. № 8; Наст. газ. 5 снеж.; Вясёлая горка: [Казка] // Вясёлка. № 1; Кошка мышку шкадавала; Смяшынка: [Вершы] // Там жа. № 2; Няўдачнік: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Да цябе, Беларусь, я вярнуўся: Балада // Звязда. 3 ліп.; Да новых вышынь!: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Пад сцягам перамог:

[Верш] // Там жа. 7 ліст.; Песня пра Дняпро; Вясельная; Хто мне можа адказаць: [Вершы] // Маг. праўда. 13 снеж.; Ішоў певень па ваду: (Небыліца) // Ніва. 16 лют.; Пралеска: [Верш] // Там жа. 26 крас.; «Ой, ду-ду!..»; Гарбуз; Хатка-мухалоўка: [Вершы] // Піянер Бел. 18 вер.; Чакайце, планеты!: [Верш] // Чырв. змена. 15 кастр.

1965. З імем Ільіча: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.:, Чырв. змена. 1 мая; Сонейка; Гуска; Пад белай коўдрай; Зімнім ранкам; Зайка: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Як шпак перахітрыў вераб'я: [Апавяданне] // Там жа. № 5; У цудоўнейшы век: [Верш] // Голас Радзімы. № 15; Звязда. 20 сак.; Святло Ільіча: [Верш] // Голас Радзімы. № 18; «Марыў наш вялікі Ленін...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 крас.; Птушыныя галасы: [Верш] // Ніва. 8 жн.; Мірнае воблака: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Лі-чы-лач-ка: [Верш] // Піянер Бел. 26 лют.; «Першамай...»: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Бабровы хвост: [Казка] // Там жа. 24 вер.; Мы рады ўсе яго прыходу: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.

1966. Студзень: [Верш] // Вясёлка. № 1; Красавік: [Верш] // Там жа. № 4; Ластаўка; Размова зязюлі; Ліса і журавель: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Здорава гэта!: [Верш] // Звязда. 12 крас.; Песня пераможная: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Май: [Верш] // Наст. газ. 30 крас.; Ладачкі-ладкі; Кую-кую ножку: (З народнага) // Там жа. 6 ліп.

1967. Коцікі; Верабʼіная ночка; Ягорка-прытворка; Індык-хвалько; Лісіца-падманшчыца: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Песня аб Леніне: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Сняжынкі: [Верш] // Вясёлка. № 2; Грыбны дождж: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Слаўны Кастрычнік: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 ліст.; Ходзіць рэха: [Верш] // Піянер Бел. 28 ліп.; Васілёк; Кнігаўка; Салавейка: [Вершы] // Чырв. змена. 21 мая; Блакітны горад: [Верш] // Там жа. 17 снеж.

1968. Песня аб Мінску: [Верш] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Вечаровы май: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1969. З імем Ільіча: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.:, Піянер Бел. 27 сак.; Градабой; Жаваранак; Верабейчык: [Вершы] // Беларусь. № 6; Мак і сонца: [Верш] // Бярозка. № 6; Дзе хадзілі?; Муж і жонка; Пустацвет: [Вершы] // Вожык. № 10; Кран; Пеўнік; Уюн: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Вяртун: [Верш] // Там жа. № 9; Неба Радзімы; Пра гультая: З народнага; Цвіце чарэшанька; Зайздрасць: [Вершы] // Маладосць. № 6; Кукліна; Буслы: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7:, Блізіцца вечар: [Верш] // Вяч. Мінск. 29 мая; Радзіма:, Мак і сонца; Зашапталіся грыбочкі: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; Сыраежкі: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Майстар; Памочнік ураджаю; Пах хлеба; Канёк-дружок: [Вершы] // Знамя юности. 11 июня; Родная старонка; «Як пайду я лесам, гаем...»; Я не ганарыстая: [Вершы] // Мін. праўда. 7 чэрв.; Непаседа: [Верш] // Наст. газ. 14 чэрв.; Бусел; Жолуд: [Вершы] // Піянер Бел. 12 чэрв.; Сярожка знайшоўся: Паэма // Чырв. змена. 10 чэрв.

1970. Уюн; Восень: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Беларусь — радзімая старонка: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Рыбакі: [Верш] // Вожык. № 18; Сарока; Небылічка пра козліка: [Вершы] // Вясёлка. № 9; Лявінка і Правінка: [Верш] // Там жа. № 10; Кароўка; Шпак-пераймала; Хвалько; Няма ў птушачкі гняздзечка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Цуд касмічны: [Верш] // Вяч. Мінск. 12 снеж.; Першы лунаход: [Верш] // Звязда. 25 ліст.; Пясняр нашай праўды // Мін. праўда. 24 сак.; Зімовыя канікулы: [Верш] // Піянер Бел. 8 студз.; Пеўнікі і лісіца; Парасонік: [Вершы] // Чырв. змена. 18 кастр.; Браты; Драч: [Вершы] // Там жа. 26 ліст.; «Кратэр — мне не перашкода...»: [Верш] // Там жа. 20 снеж.

1971. Роднае слова: [Верш] // Дзень паэзіі—71. Мн.; Заяц і мядзведзь: [Верш] // Вожык. № 8; Калабок; Як варылі суп: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Жнівень: [Верш] // Там жа. № 8:, Што за клубочак?; Блізняты: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Шпак-пераймала; Бусел; Певень курыцы казаў: [Вершы] // Вяч. Мінск. 7 студз.; Дарогі краіны: [Верш] // Звязда. 2 лют.; Да сонца!: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Юля-капрызуля: [Верш] // Наст. газ. 26 мая; Агароднікі: [Верш] // Піянер Бел. 27 мая; Зімовы сон: Горка і Ягорка; «Азяблі ў гускі лапкі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 студз.; Красавік: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Мне папаўся шчупак; Ласкавае сонейка: [Вершы] // Там жа. 6 чэрв.

1972. «Алё, алё!..»: [Верш] // Вясёлка. № 10; «Па лясах, па палях...»: [Верш] // ЛіМ. 3 ліст.; Мяцеліца; На рэчцы; Шпак-пераймала; Песня пра Дняпро: [Вершы] // Маг. праўда. 2 мая.

1973. Творчы непакой // Вытокі песні. Мн.; Жуўравінка: [Верш] // Вясёлка. № 9; «Над нашай рэспублікай — сонца свабоды...»: [Верш] // ЛіМ. 5 студз.

1974. Шчаслівае мы пакаленне: [Верш] // Акцябраты. Мн.:, Вырай: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Школьнае лясніцтва; Работнічкі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4.

1975. Манумент славы: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Цяцерка; Алка і шпаргалка; На ўроку геаграфіі: [Вершы] // Бярозка. № 3; Памагае ўраджаю; Зразумей па-свойму: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Салавейка спяваў: [Верш] // Там жа. № 5; Настаўнік мой; Салдацкае сэрца; Ёсць такая старонка: [Вершы] // Маг. праўда. 20 мая.

1976. Дрэва жыцця: [Верш] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Пастушок: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Заўсёды ў сэрцы // Пясняр мужнасці. Мн.; Экзамен: [Верш] // Вясёлка. № 3:, Вясёлая вясна: [Верш] // Там жа. № 4; Люблю: [Фрагменты аднайм. паэмы] // Вяч. Мінск. 17, 18 ліст.; Красу ў жыццё нясу: Фрагменты паэмы // ЛіМ. 2 крас.

1977. Як задумаў Мікіта жаніцца: [Верш] // Беларускі каляндар. 1977. Беласток; Сказ пра Анастасію Фамінічну Купрыянаву: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Трамвай — незасынай: [Верш-казка] // Бярозка. № 3; Ленінскім шляхам: [Верш] // Звязда. 1 снеж.

1978. Вырай: [Верш] // Адданасць. Мн.; Наш беларускі ручнік: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Ледаход; Верабейчык і праменьчык: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Сонечныя зайчыкі; Цягнік-працаўнік: [Вершы] // Там жа. № 11; Месяцаход; Сунічка; Сонейка стамілася; Каб сон не ўцёк: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Старажылы космасу: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 ліст.; «Марыў наш вялікі Ленін...»; Ёсць такое сонца; Роздум: [Вершы] // Звязда. 2 снеж.

1979. Мова: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Ігнатка: Урыўкі з паэмы-казкі // Бярозка. № 3; Чэрвень; Размова касманаўта з паэтам; «Касмічны агарод»: [Вершы] // Там жа. № 6; Дзе быў, сынок?: Небыліца; Страус-паштальён: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Наша метро; Атам; Крыніца-працаўніца; Росным ранкам: [Вершы] // Вяч. Мінск. 9 чэрв.; Люты; Сняжынкі: [Вершы] // Ніва. 4 лют.; Прытворка: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Аўсянкі; Сава: [Вершы] // Піянер Бел. 14 чэрв.; Сталявары; «Хто пра што...»; Любяць смятанку; Блытаныя спевы; Пранырлівы Валодзя: [Вершы] // Чырв. змена. 10 чэрв.

1980. Натхненне; Бярозавы вецер: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Дождж-памагаты; Каралёк; Аўсянкі: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Старанная вучаніца: [Верш] // Ніва. 17 жн.

1981. Калабок: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Харашынка; «Іду вучыцца...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Сонца: [Верш] // Ніва. 27 вер.; Восень: [Верш] // Там жа. 25 кастр.

1982. Роздум; Калі спіць паэт?; Помнік крыніцы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Ленінскае слова: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Дзіва: (Небыліца-верш) // Вожык. № 19.

1983. Размова ў космасе; Авечкі: [Вершы] // Вяснянка. Мн.:, Як кураняткі сонейка адшукалі: [Верш-казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Восень: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Камісар: [Верш] // Бярозка. № 6; Ад «хваробы» ўратаваў: [Верш] // Вожык. № 9; Калі ты майстар; Пастушка; Падмянілі паштальёна: [Вершы] // Вясёлка. № 3:, Рыбак: [Верш] // Ніва. 15 мая; Непаседа; Смяшынка: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.; А дзе лета?; Сняжынкі; Першы снег: [Вершы] // Там жа. 11 снеж.

1984. Алка і шпаргалка: [Верш]; Смяшынкі // Бярозка. Мн.; Коцікі; Пралеска; Журавінка; Брусніца;

Добрае сэрца; Верасень: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Падманшчыца; Майстар; Чаравікі і венік: [Вершы] // Ніва. 15 крас.; Саўкавы расказы: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1985. Невядомы партызан; Крынічка партызанская: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

1957. Ц я р э ш ч а н к а М. Ленін: [Верш] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. 1957. Мн.; С і м а н а й ц і - т э Е. Расце чалавек; С і р ы ё с Г і р а В. Няскончаная гісторыя...: Апавяданні / З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.

1962. А к б а р ы С. Радзіма; Д ж а б а р а ў Д. Наша сямігодка: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.

1963. М а л ь ц і н с к і Х. «Добра йсці мне побач з сынам...»; «Гляджу я на неба, дзівуюся ім...»: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Поплеч з сынамі ўсімі. Мн.; Ю ш ч а н к а А. Каштаны падаюць...; Каля Цісы; «Як не квітнецца...»: [Вершы] / З укр. // Юшчанка А. Калі ласка! Мн.

1966. А к б а р ы С. Радзіма: [Верш] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.

1967. А к б а р ы С. Радзіма: [Верш] / З узб. // Чырв. змена. 1 чэрв.

1984. П і д г і р а н к а М. Лес; Прабудзілася брындушка; Ганусіна песня: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн:; С е л я л ё н і с Э. Камбайны: [Верш] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1985. Л е б а н і д з е М. Песня пра маму: [Верш] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На кіргізскую мову. Кун; Илегилик менен бала / Котор. Т. Байзаков // Кун чубак. Фрунзе, 1981.

На літоўскую мову. Saulegraža ir saule / Vert. A. Matutis // Naujos knygos. 1983. Nr 6; Draugyste; Saulegraža ir saule; Ledonesis / Vert. A. Matutis // Saulegraža ir saule. Vilnius, 1984.

На рускую мову. Птичьи голоса: Стихи. Мн., 1966. Добрый ветерок: Стихи / Пер. И. Бурсов. Мн., 1974. Времена года: Стихи / Пер. авт. Мн., 1979; Мн.; 1980. Песня о Минске: [Верш] // Зорька. 1957. 15 июня; «Когда родился Ленин...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 1963. 20 апр.; Солнце: [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 1965. 24 июля; Стихи детям: Птичьи голоса; Комариный мак // Знамя юности. 1966. 1 марта; Считалочка // Зорька. 1967. 17 июня; Белорусское слово: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1968. № 8; Речка; Мастер и внук: [Вершы] / Пер. М. Геллер // Зорька. 1969. 6 июня; Краски: [Верш] // Там жа. 1970. 16 окт.; Молдавским друзьям: [Верш] // Сов. Молдавия. 1972. 12 окт.; Монумент славы: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Кран; Аист и мальчик; Летел стриж: (Небылица); Жёлудь: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Солнце: [Верш] / Пер. И. Василевский // Зорька. 1979. 8 июня; Аист и мальчик: [Верш] / Пер. А. Рахманов // Пионер. 1982. № 12; Летел стриж; Аист и мальчик; Кран; Солнце; Подснежник; Воробушек; Жёлудь; Братья; Первый снег: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985.

На ўкраінскую мову. Журавлинка: [Верш] / Пер. О. Довгий // Барвінок. 1974. № 9. Зимовий сон: [Верш] / Пер. О. Ороч // Лісова колиска. К., 1979.

На таджыкскую мову. Шамоли форам: [Вершы] / Тарч. О. Мирак. Душанбе, 1985.

Заминахои зебои сахро; Ракси Минск: [Вершы] / Тарч. А. Хоксори // Армугони дусти.. Душанбе, 1965.

На туркменскую мову. Леглек ве оглан: [Верш] / Терж. А. Рахманов // Пионер 1982. № 12.

1.6.

М а т э в у ш а ў В. Зорны шлях. Мн., 1959 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. А в я р ' я н у Дзеружынскаму — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 13 чэрв.; А в я р ' я н у Дзеружынскаму — 60 // Там жа. 1979. 8 чэрв.; Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 115—117; Б е ч ы к В. Прад высокаю красою... Мн., 1984. С. 249—250, 252—255; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 74—75, 128, 157; Л і т в і н а ў Р. З любоўю да дзяцей // Наст. газ. 1979. 9 чэрв.; М а е ў с к і В. Паэт-песеннік // Звязда. 1969. 10 чэрв.; Н я х а й Р., А с т р э й к а А. Сябруючы, будзем патрабавальнымі // ЛіМ. 1974. 12 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ы с і н А. І пайшла песня ў свет // ЛіМ. 1979. 8 чэрв.; Ф о м ч а н к а А. Песні роднаму краю // Вяч. Мінск. 1969. 10 чэрв.; Ч а р н я ў с к а я В. «Ці-лю-лю, ці-лю-лю!» // ЛіМ. 1975. 15 жн.; Я ф і м а в а М. Не казкай адзінай... // Там жа. 1975. 21 сак.

2.4.

На беларускай мове. В і т к а В. Мінскаму баяну Дзеружынскаму Авяр'яну: [Верш] // Вітка В. Праводзіны лета. Мн., 1972; П ы с і н А. Заспявай, мой дружа, заспявай...: [Верш] // Пысін А. Палёт. Мн., 1982.

В. У. Смольская.

ДЗМІТРЫЕЎ ГЕНАДЗЬ

Дзмітрыеў Генадзь Рыгоравіч (н. 18.10.1943, в. Злыднікі Мехаўскага р-на, цяпер в. Першамайка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1978.

3 сялян. Бацька, Аўласёнак Рыгор Іванавіч, працаваў шафёрам, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Маці, Дзмітрыева Антаніна Яфімаўна, перад вайной скончыла педвучылішча, працавала ў школе. У 1949 Генадзь пачаў вучыцца ў Раслянскай пачатковай школе (маці брала з сабой, каб не заставаўся адзін дома). З 1953 — у Мехаўскай сямігодцы, з 1956 — у Кузьмінскай СШ. 10-ы клас скончыў у Бычыхінскай СШ (1959). Працаваў загадчыкам клуба рабочай моладзі на Бычыхінскім ільнозаводзе (1959—60). У 1960 паступіў на беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ (скончыў у 1970; у 1964—67 служыў у Савецкай Арміі). Потым выкладаў беларускую, рускую мову і літаратуру, быў арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай выхаваўчай работы ў Варанчанскай СШ Карэліцкага р-на. З 1984 — няштатны карэспандэнт-арганізатар Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР па Гродзенскай вобл., з 1987 — намеснік дырэктара, з 1988 — дырэктар Бюро прапаганды, з 1990 член Рады СП БССР.

Пісаць Г. Дзмітрыеў пачаў у школьныя гады. Першы друкаваны верш «Люблю сваю я Беларусь» з'явіўся ў Езярышчанскай раённай газеце «Калгасная вёска» ў 1959. На яго паэзіі ляжыць выразны адбітак багатай жыццёвай біяграфіі — былому рабочаму, салдату, настаўніку ёсць што сказаць пра лёс свайго пакалення, пра наш час. Удумлівасць, схільнасць да абагульненняў, аб'ёмнасць і жывапіснасць вобразаў — характэрныя якасці паэтычнай творчасці Г. Дзмітрыева. Разам з тым ён спрабуе перадаць сваё ўспрыманне жыцця і традыцыйна фальклорнымі сродкамі. Піша вершы для дзяцей.

Жыве ў пас. Калодзішчы Мінскага р-на.

А. М. Пяткевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Гарады на далонях: Вершы. Мн., 1974. (Першая кніга паэта). Рэц.: Ш е в ч е н о к М. Неспокойный космодром // Гродн. правда. 1975. 27 мая.

Птушка Сінязорка: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: Д з ю р ы ч І. Сіняю птушка была // Беларусь. 1977. № 9.

Азярыны: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: М а р т и н о в и ч А. «Озерины» — понятие объёмное // Знамя юности. 1980. 25 апр.; Ш ч у р Г. Калі спявае кельма // ЛіМ. 1980. 23 мая.

1.3.

1960. Трактарыст: [Верш] // Чырв. змена. 10 вер.

1961. Раніца; Салаўіны вечар; Касічкі: [Вершы] // Полымя. № 8; Не шлі мне, маці...: [Верш] // Чырв. змена. 26 ліст.

1962. Вячэрняе Наддзвінне: [Верш] // ЛіМ. 2 кастр.; «Яшчэ ў равах булькочуць ручаіны...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 лют.; «Хлапчына расцягнуў баян...»: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Размова ў вагоне: [Верш] // Там жа. 8 жн.

1963. Новая геаграфія; Яшчэ сусвет...; Выпадак уначы; Стараставы імяніны; Рыжая: [Вершы] // Маладосць. № 1; Малакасос; Маюць свой колер словы...: [Вершы] // Там жа. № 8; Заканамернасць; «Я помню...»: [Вершы] // Чырв. змена. 24 лют.; Бязважкасць: [Верш] // Там жа. 24 сак.; Сэрца тваё, чалавек: [Верш] // Там жа. 7 крас.

1964. Мы паэты...; На рыштаваннях; Сонца; Прызнанне: [Вершы] // Маладосць. № 6; Сонца: [Верш] // ЛіМ. 16 чэрв.; Танцоўшчыца; Сухары: [Вершы] // Чырв. змена. 5 мая.

1965. На рыштаваннях; Стараставы імяніны; Рыжая: [Вершы] // Узлёт. Мн.

1966. Прысвячэнне: [Верш] // Чырв. змена. 27 ліст.

1967. Салдацкі канцэрт; Зноў спахмурнелі твары ў салдат; Падае лісце: [Вершы] // Маладосць. № 2; Салдацкі канцэрт: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.

1969. «Зноў спахмурнелі твары салдат...»: [Верш] // Беларускі каляндар. 1970. Беласток; Абуджэнне: [Верш] // Бярозка. № 11; «Салдату пасцель не мулкая...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 19; ЛіМ. 13 мая; Прысяга; Землякі; Салдату пасцель не мулкая: [Вершы] // Маладосць. № 5.

1971. «Перад чырвоным сцягам...»: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; На рыштаваннях: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Раніца: [Верш] // Вясёлка. № 9; Ахвяра самаадукацыі: Гумарэска // ЛіМ. 7 крас.

1973. За вёскаю; Жыццё больш карала старога: [Вершы] // Маладосць. № 1; Прысвячэнне; Мора дажджоў: [Вершы] // Гродн. правда. 24 марта; Заpaпады: [Верш] // Там жа. 23 июня; За вёскаю там, дзе гусцей хмызнякі: [Верш] // Знамя юности. 19 янв.; «Я люблю гарадскія дамы...»: [Верш] // ЛіМ. 21 снеж.

1974. Малаток: [Верш] // Вясёлка. № 9.

1975. Прысвячэнне; «Моц такую зямля мне дае...»; Талака: [Вершы] // Голас Радзімы. № 5; А на Карэліччыне ў нас: [Верш] // Гродн. правда. 26 апр.; «Вада такая чыстая...»: [Верш] // Там жа. 16 авг.; Гадзіннік; Перахітрыў: [Вершы] // Там жа. 11 окт.; Гарэнне: [Верш] // ЛіМ. 4 ліп.

1976. Чатыры лініі: [Верш] // Маладосць. № 6; Кругаварот: [Верш] // Гродн. правда. 19 февр.; Скакуны на манежах: [Верш] // Там жа. 27 марта; «Мы не клянём свой лёс...»; «Адзін дзівак заўважыць мусіў...»: [Вершы] // Там жа. 27 нояб.; А на Карэліччыне ў нас: [Верш] // Знамя юности. 6 авг.; «Летнім ранкам...»: [Верш] // ЛіМ. 9 ліп.

1977. Скакуны на манежы: [Верш] // Знамя юности. 22 июля; Люблю вясну: [Верш] // ЛіМ. 10 чэрв.

1978. Закон раўнавагі; Я ўлюбёны ў яблыні; Абвяргаю цябе я; Летнім ранкам; Анела Гэй; Паляванне на маманта: [Вершы] // Маладосць. № 12; Кругаварот; «Нібыта валасы каханай...»: [Вершы] // Гродн. правда. 1 апр.; Пасвячэнне ў будаўнікі; Вы ўяўляеце?: [Вершы] // ЛіМ. 18 жн.; Метамарфозы: [Верш] // Там жа. 27 кастр.

1979. Балельшчык: [Верш] // Бярозка. № 1; Ленінград, Херсонская вуліца, 5: [Верш] // ЛіМ. 2 ліст.

1980. На рыштаваннях; Прысвячэнне: [Вершы] // Гродн. правда. 5 янв.; «Нас дзівіць свет сваёю прастатой...»: [Верш] // Там жа. 31 мая.

1981. Зімовы лес: [Верш] // Гродн. правда. 10 янв.; Яблыня: [Верш] // ЛіМ. 17 ліп.

1983. Гадзіннік: [Верш] // Вяснянка. Мн.; «Пераможа ўсё яно: хцівасць і зло...»: [Верш] // Гродн. правда. 8 марта; Тэатр ценяў; Рака Гараджанка; Вярніце Золушку: [Вершы] // ЛіМ. 19 жн.

1984. «Панталык»; Каханне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Дарога і людзі; «Казённы чалавек»; Здарожылася; Ну, то і добра...; Не прыслухаў: Апавяданні // ЛіМ. 20 студз.

1985. «Дзеду, дзеду...»: [Верш] // Гродн. правда. 12 окт.

1.4.

1984. Ш у т э н к а Г. Унук: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 6; Я г о ж. Пеўнік: [Верш] / З рус. // Там жа. № 8.

1985. Ш у т э н к а Г. Унук: [Верш] / З рус. // Ніва. 20 студз.

1.5.

На рускую мову. Земляки; На побывку: [Вершы] // Солдат. 1969. 11 нояб.

2.3.

На беларускай мове. Г а н ч а р о в а Л. Чалавек на зямлі // Маладосць. 1983. № 2; Г і л е в і ч Н. У добры час // Полымя. 1961. № 8; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1979. 14 снеж.

З. У. Драздова.

ДЗЮБА УЛАДЗІМІР

Дзюба Уладзімір Іванавіч (н. 24.2.1946, Палтава, Украіна), паэт, драматург. Член СП Беларусі з 1986.

Са служачых. Бацька, Іван Савіч, дарожны майстар, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, пасля дэмабілізацыі трагічна загінуў у былой Усходняй Прусіі (цяпер Калінінградская вобл.) у 1946. Пяцёра дзяцей гадавала маці Ніна Апанасаўна і айчым М. М. Мяшкоў, механізатар Буда-Кашалёўскага саўгаса-тэхнікума. Дзяцінства У. Дзюбы прайшло ў в. Патапаўка Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. У 1968 скончыў філалагічны факультэт БДУ, выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Мікалаеўскай СШ Буда-Кашалёўскага раёна, арганізаваў літаб'яднанне пры раённай газеце «Авангард». У 1969—70 служыў у Савецкай Арміі, з 1970 — літсупрацоўнік Веткаўскай раённай газеты «Перамога Кастрычніка», з 1971 — рэдактар Гомельскай студыі тэлебачання, з 1972 — літсупрацоўнік газеты «Гомельская праўда». У 1978—80 — літсупрацоўнік газеты МУС БССР «На страже Октября». З 1980 — старшы рэдактар Дзяржтэлерадыё БССР.

У час навучання ў школе надрукаваў першы верш «Выйду ў поле» ў Буда-Кашалёўскай раённай газеце «Ленінскі шлях» (з 1962 «Авангард»). У гады вучобы ва універсітэце быў членам студэнцкага літаб'яднання «Узлёт». У 1963 — першы ўласна літаратурны дэбют — падборка вершаў у «Чырвонай змене». У 1972 выйшаў першы зборнік паэзіі «Вуліцы без назваў». Напісаў драму-жыццяпіс «Доктар Русель» пра ўраджэнца Магілёўшчыны, рэвалюцыянера-народніка М. Судзілоўскага. Паводле гэтага твора напісана п'еса-радыёспектакль «Жыццё рэвалюцыянера». Для творчасці У. Дзюбы характэрны лірызм, філасофскі роздум. У апошніх творах актыўна распрацоўвае гістарычную тэматыку.

Жыве ў Мінску. *П. І. Навуменка.*

Бібліяграфія

1.2.

Вуліцы без назваў. Мн., 1972. (Першая кніга паэта). Рэц.: К і р э й ч ы к І. // Гомел. праўда. 1972. 23 вер.; Я г о ж. Скразнякі на вуліцах // Чырв. змена. 1973. 7 студз.; С а л а м а х а У. Неакрэсленасць паэзіі // ЛіМ. 1972. 17 ліст.

Кругазварот: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: З э к а ў А. З увагай да лёсаў людскіх // Гомел. праўда. 1976. 23 вер.

Карані бліскавіцы: Вершы. Мн., 1986.

Доктар Русель: Драматычная адысея. Мн., 1991.

1.3.

1963. Наша маладосць; Край мой; У вянок песнярам: [Вершы] // Чырв. змена. 25 ліп.; «Ідуць і ідуць цягнікі...»: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Кастры: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1964. Хлапчукі: [Верш] // Чырв. змена. 21 сак.; Касмічнае: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; «На балалайцы, на станцыі...»: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1965. Хлапчукі: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Кастры:, Грыня; Няміга; «Уздоўж чыгункі...»; «Ты такая...»: [Вершы] // Узлёт. Мн.; Мае канькі: [Верш] // Вясёлка. № 1; Снежань: [Верш] // Там жа. № 12; Радыёхвалі; Акуляры; Самалёт; Ля помніка Марату Казею; Пушча: [Вершы] // Маладосць. № 7; Канца паэзіі няма...: [Верш] // Чырв. змена. 27 лют.; Госць зямлі маёй: [Верш] // Там жа. 1 мая; Машыніст: [Верш] // Там жа. 16 мая; Браслаў: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.

1966. Рыбачкі: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Сакавік: [Верш] // Вясёлка. № 3; Браслаў: [Верш] // Полымя. № 12; Пабрацімы: [Верш] // Гомел. праўда. 13 сак.; Сімвал неразведзеных мастоў: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.; Цаліна; Табун; «Урал, табе крычу ура...»: [Вершы] // Там жа. 24 лют.; Асцярожна — лес!: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; «Гавораць людзі, што ёсць рай і пекла...»: [Верш] // Там жа. 31 ліп.

1967. Прыпяць; «Дыміцца ў полі баразна...»; «Мне з маіх сяброў ніводзін...»; «...Бы ў прадчуванні небяспекі...»: [Вершы] // Натхненне. Мн.; На перыферыі: [Верш] // Вожык. № 13; Люблю вясковыя вяселлі: [Верш] // Там жа. № 22; Млечны шлях; Вазьму гітару; Сагіб: [Вершы] // Маладосць. № 3; Сёмае неба; Балалаечкі-лодкі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; «Целина, целина...»: [Верш] // Знамя юности. 27 окт. (Спец. вып.); «Па-над Палессем пралятаю толькі...»: [Верш] // Чырв. змена. 18 чэрв.; «Восень. Лісце...»: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1968. «...І тчэ дзявочая рука...»: Вершаваны лірычны рэпартаж // Беларусь. № 7; Дзед і рай: [Верш] // Во-

жык. № 9; У вянок песнярам: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; Запытайце ў маёй Беларусі: [Верш] // Там жа. 23 мая; Шары: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Асушылі балота: [Верш] // Чырв. змена. 4 лют.

1970. Вуліцы з імёнамі і без імён: [Верш] // Беларусь. № 12; Святочнае: [Верш] // Сел. газ. 11 окт.; Вуліцы блакітных гарадоў: [Верш] // Чырв. змена. 14 чэрв.

1971. «Уздоўж чыгункі...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Вуліцы без назваў: [Заключныя часткі з аднайм. паэмы] // Гомел. праўда. 21 студз.; «Гісторыі згадаю час далёкі...»: [Верш] // Там жа. 3 крас.; «Кажуць, пчолы калі паселяцца...»: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Эпохі нашай ява: [Верш] // Там жа. 1 мая; Праўдзісты: [Верш] // Там жа. 5 мая; Пераможца: [Верш] // Там жа. 9 мая; Гарывада: Урыўкі з «Вянка санетаў» // Там жа. 29 мая; Швачкі: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Светлым промнем: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Я помню чэрвень...: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; А мне — цябе пабачыць юным...: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Героікі і думак — маналіт; Грыміць ваенная двухпутка: [Вершы] // Там жа. 14 вер.; Ёсць такой зямлі закон: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Мой горад: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Ад бацькоўскага парога: [Рэц. на кн.: Ш а ў ч о н а к М. Белая ластаўка. Мн., 1971] // Там жа. 9 кастр.; Энтузіязм плюс дзелавітасць // Там жа. 3 ліст.

1972. Выток: Вянок санетаў // Маладосць. № 4; Дзякуй, людзі.: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; На сцэне — «Рытмы часу» // Там жа. 15 студз.; Прашу вас, ветэраны...: [Верш] // Там жа. 18 студз.; Промні ў руках: [Верш] // Там жа. 19 лют.; Сашкава азбука: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Веснавое: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Наш камуністычны...: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Жніво: Лірычны рэпартаж // Там жа. 22 ліп.; Грані самацветаў // Там жа. 23 жн.; Новыя песні Старой Рудні // Там жа. 12 вер.; З чаго пачынясецца...: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; З Леніным у мандат // Там жа. 5 ліст.; Аўтарытэт школьнай бібліятэкі // Там жа. 21 ліст.; Ламачы: учора, сёння, заўтра // Там жа. 19 снеж.

1973. Калі ў свеце вайна: [Верш] // Гомел. праўда. 27 студз.; Справа не толькі ў кадрах // Там жа. 30 студз.; Ля тых сцен...: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Матруна: [Верш] // Там жа. 10 лют.; Матулі: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Вясна ідзе: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Явай творчаю залюбуешся: Лір. рэпартаж // Там жа. 17 чэрв.; Мы ў кааперацыю ішлі...: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Песняру рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Зямля мая: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Жніво: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Перад школьным званком: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Узыходзяць зоркі: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Па дарогах тачанка нясецца...: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; З Леніным у сэрцы: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Прашу вас, ветэраны: [Верш] // Звязда. 4 сак.

1974. Камсамольскі ўпішам радок...: [Верш] // Гомел. праўда. 25 студз.; Вашай пажыць вышынёй: Лір. рэпартаж // Там жа. 7 лют.; Светлымі далямі: [Верш. рэпартаж] // Там жа. 8 сак.; У нагу з часам // Там жа. 21 сак.; Юныя мастакі — лаўрэаты конкурсаў // Там жа. 22 сак.; Свята паэзіі і музыкі // Там жа. 26 сак.; Мірам гэтым і чырванню гэтай: Верш. рэпартаж // Там жа. 1 мая; Героі кнігі — побач // Там жа. 14 чэрв.; Праўды сцяг: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Крочыць свята: [Верш. рэпартаж] // Там жа. 28 чэрв.; Залаты, важкі здабытак // Там жа. 9 жн.; Ён і ніва радняцца душой: Лір. рэпартаж // Там жа. 27 жн.; Юбілейны дзень // Там жа. 14 ліст.; У творчым кантакце // ЛіМ. 22 лют.; Зорны горад: [Верш] // Чырв. змена. 27 лют.

1975. Да сяброў у Чэске-Будзеёвіцэ // Голас Радзімы. № 29; Гомел. праўда. 23 мая; «Люблю вясковыя вяселлі...»: [Верш] // Ранок. № 8; Вясновае: [Верш] // Родная прырода. № 7:, Я — сын зямлі: [Верш] // Гомел. праўда. 31 мая; Лірык і публіцыст // Там жа. 10 вер.; «Вясковая хата...»; «Люблю я восеньскія краскі...»; «Я вельмі ўдзячны буду лёсу...»: [Вершы] // Там жа. 11 кастр.; Зямное шчасце // Там жа. 31 кастр.; Гартаванне: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Два мільёны Мікалая Раманчыкава // Там жа. 28 ліст.; Гімн: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Пад чырвоным сцягам: [Верш. рэпартаж] // Звязда. 30 кастр.

1976. Родны сцяг: [Верш] // Гомел. праўда. 31 студз.; Мой флот: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Працы вечнай плён: [Верш. рэпартаж] // Там жа. 7 вер.; Мой лес: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; З вамі — наша любоў: [Верш. рэпартаж] // Там жа. 15 кастр.; А. К. Талстому: [Верш] // Там жа. 8 ліст.

1977. Далучэнне да жыцця // Гомел. праўда. 15 студз.; Гангутавец // Там жа. 15 сак.; Наша сонца: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Палацу піянераў і школьнікаў — 40 год // Там жа. 30 ліст.

1978. Молат, серп, зорка; Пра сябе; Радыёхвалі; «Не прыйшоў з вайны мой бацька...»; «Люблю часінку тую ў годзе...»; Мой лес: [Вершы] // ЛіМ. 1 вер.

1979. Мы малюем Беларусь: [Верш] // Бярозка. № 1.

1981. «Я не помню сябе...»; «У трыццаць год сваіх сяброў...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Ад болю ён ці ад няўдач; Хачу дабрэць, хачу гарэць; Ёсць у вясны свае тылы; Шырок, высок; Я не помню ўжо: [Вершы] // Маладосць. № 12; «Год сорак шосты...»: [Верш] // ЛіМ. 3 ліп.; Калі там быў...; «Такі ў жанчын, відаць, характар...»; «Расло сто дрэў на той дзялянцы...»; «Люблю я змены ў краявідзе...»; «Раслі на градках мак...»; «Ёсць у вясны свае тылы...»: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.

1982. Споведзь: Вянок санетаў // Маладосць. № 10; «Не ў сілах мы замнога гаварыць...»: [Верш] // Гомел. праўда. 28 лют.; Зімовыя ўзоры: [Вершы] // Звязда. 13 лют.; Краса зямной любві: [Верш] // Мін. праўда. 9 вер.

1983. «Люблю я восеньскія знакі...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Здружыла нас «Зарніца»: [Верш] // Бярозка. № 2:, Расло сто дрэў на той дзялянцы; Жнівень; Будавалі метро: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Старэнькая хатка...»; «Па спаленай іду Хатыні...»; «Шмат ён зведаў гнеўных слоў...»; «На дрэвах не відаць...»; «Куды ты, восень, шлеш лісты?..»; «Паўночны вецер і паўднёвы...»; «Люблю я восеньскія знакі...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 снеж.

1984. У высях сочыцца дымок...: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Хціўцы: [Верш] // Вожык. № 11; Звоняць званы: Паэма // Маладосць. № 7; Надзейнае зазямленне: [Нарыс] // Там жа. № 8; «У снежні...»; «На Беларусі...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Тры гадзіннікі: (Паэма) // ЛіМ. 7 вер.

1985. На Палессі — кастры: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Доктар Русель: (Урывак з паэмы) // Маладосць. № 11; Испытание любовью: [Рэц. на кн.: К у л а к о в с к и й А. Васильки. М., 1984] // Неман. № 1; Матчына песня: Урывак з паэмы // ЛіМ. 19 крас.; Запомнілася назаўсёды // Там жа. 5 ліп.

1.4.

1972. Ж у к а ў У. Сосны над абрывам / З рус.; Д э г у ц і т э Я. Ільняны рушнік; М а р ц і н к я в і ч у с Ю. «Нашых дзён бяздонныя глыбіны...» / З літ.; С у л т а н а ў О. Вайна / З кірг.: [Вершы] // Гомел. праўда. 14 вер.; Р э п ' я х С. Песня пра дружбу: [Верш] / З укр. // Там жа. 3 ліст.

1973. А л е й н і к А. Беларусь; Ж у р б а К. Каласкі: [Вершы] / З укр. // Гомел. праўда. 3 ліст.

1975. М а л а х а ў А. Ордэны: [Верш] / З рус. // Гомел. праўда. 6 мая; З у б П. Гусі ляцяць; К о в а л ь С. Натаргавалі; П у л і н е ц П. Б'юць бліскавіцы: [Вершы] / З укр. // Там жа. 20 вер.

1976. Ж у р б а К. Даўні шлях: [Верш] / З укр. // Гомел. праўда. 22 мая; П у л і н е ц П. Раніцай: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.; Г а ў р ы л е н к а В. Беларускія лясы; Ж у р б а К. Украіна: [Вершы] // З укр. // Там жа. 8 ліст.

1984. Х е л е м с к і Я. На сустрэчы з абаронцамі Брэсцкай крэпасці: [Верш] / З рус. // Звязда. 9 мая.

1985. Р а м а н е н к а Л. Каменная смага: [Верш] / З рус. // Звязда. 10 студз.

1.5.

На рускую мову. Белорусская чыгунка: [Верш] / Пер. С. Сеньков // Радуга. 1976. № 9.

На ўкраінскую мову. Під червоним прапором: Лір. репортаж / Пер. С. Реп'ях // Деснянська правда. 1975. 24 черв.; Вулиці без назв: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Комс. гарт. 1975. 19 черв.; Розмовляють батьки з

синами: [Верш] // Там жа. 7 лист.; Літ. Укр. 1975. 6 черв.; Молочний шлях: [Верш] / Пер. П. Зуб // Молодь Укр. 1975. 18 черв.; Вулиці без назв; «Коли весною заливає луки...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1976. № 2; Вулиці без назв.; Зустріч у степу; «Під гудіння...: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Прапор. 1976. № 8; Чумацький шлях: [Верш] // Деснянська правда. 1976. 25 січ.; Тачанка: [Верш] // Комс. гарт. 1977. 19 квіт.; Боровляни; «Коли весною заливає луки...»: [Вершы] // Там жа. 1978. 23 бер.; Під червоним прапором: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Прапор. 1980. № 12.

2.3.

На беларускай мове. Гніламёдаў У. «Яны прыходзяць самі...»: (Нататкі аб маладой паэзіі) // Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976. С. 104—105; Лёсік Г. На парадку дня — творчасць пісьменнікаў Гомельшчыны // ЛіМ. 1974. 22 ліст.; Ярац В. Я — за пошук! // Там жа. 1974. 12 ліп.

З. У. Драздова.

ДЗЮБАЙЛА ПАВЕЛ

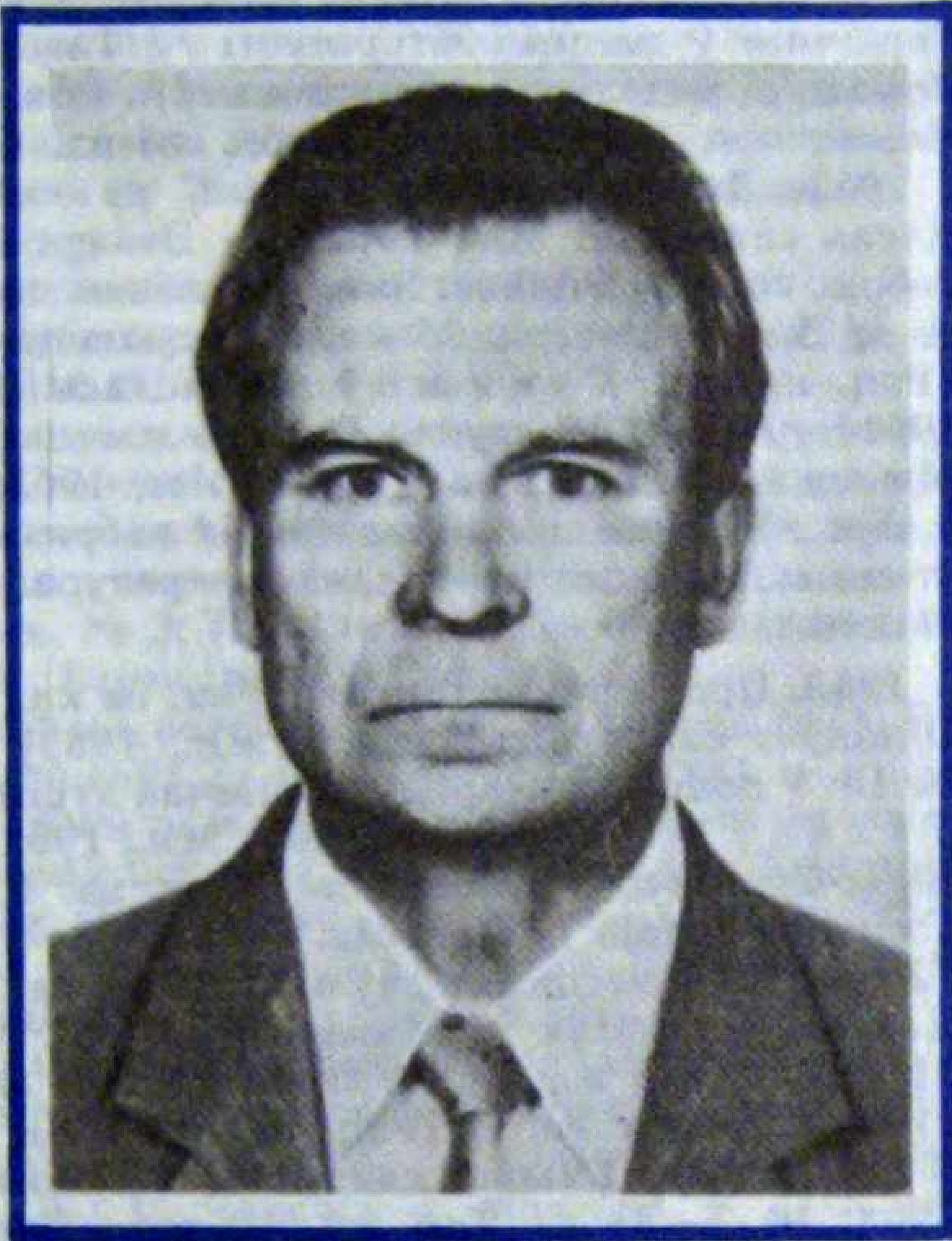

Дзюбайла Павел Кузьміч (н. 5.8.1931, в. Кукарава Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1967. Доктар філалагічных навук (1973), прафесар (1982). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі [1980; як адзін з навуковых рэдактараў і аўтараў «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (на рускай мове)].

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучобу перапыніла вайна. Сярэднюю школу скончыў у 1949 у Беразіно. Завочна вучыўся на філалагічным факультэце БДУ (скончыў у 1954). Адначасова працаваў у школах былой Маладзечанскай вобл.: настаўнікам Крэўскай сярэдняй, Вішнеўскай сямігадовай школ Смаргонскага р-на, завучам Пугачоўскай сямігадовай школы, дырэктарам Аляхновіцкай СШ Радашковіцкага р-на. У 1954 прызваны на службу ў армію. Пасля дэмабілізацыі працаваў дырэктарам Бакштанскай СШ (1955—57) Юрацішкаўскага р-на і інспектарам школ Маладзечанскага аблана. У 1957—60 вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры АН БССР. З 1960 навуковы супрацоўнік гэтага інстытута, з 1968 загадчык аддзела сучаснай беларускай літаратуры і крытыкі. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1950. Першапачаткова заявіў пра сябе як паэт. З 1956 сістэматычна выступае ў рэспубліканскім друку з літаратурна-крытычнымі артыкуламі, рэцэнзіямі. Аўтар больш за 100 навуковых прац, манаграфій і зборнікаў крытычных артыкулаў, брашур («Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне», «Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе», «Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе», «Беларускі раман. Гады 70-я», «У пошуках духоўных каштоўнасцей» і інш.), у якіх глыбока і ўсебакова раскрываюцца асноўныя тэндэнцыі і заканамернасці развіцця беларускай савецкай літаратуры, вызначаецца яе роля і значэнне ў духоўным жыцці грамадства, у выхаванні новага чалавека. Творчая індывідуальнасць П. Дзюбайлы вызначаецца эстэтычным густам, адчуваннем сапраўднай мастацкай вартасці таго або іншага твора, удумлівым абгрунтаваннем вывадаў, прынцыповасцю ацэнак.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Изучение темы «Прямая и косвенная речь» в 7 классе. Молодечно, 1957.

Белорусский роман о Великой Отечественной войне: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1962.

Беларускі раман аб Вялікай Айчыннай вайне. Мн., 1964. Рэц.: Корзун І. Эпапея грозных дзён // Чырв. змена. 1966. 16 крас.; Кудраўцаў І. Размова пра раман // Беларусь. 1964. № 5; Саўчук М. Даследаванне пра ваенны раман // ЛіМ. 1964. 24 ліп.

Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967 / Сааўт. В. Жураўлёў, М. Луфераў. Рэц.: Буран В. Праблемы сучаснай прозы // ЛіМ. 1967. 19 вер.; Лаза-

р у к М. Праблемы тэорыі і сучасная проза // Полымя. 1968. № 6.

Современный белорусский роман: Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1971.

Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. Рэц.: Г р и н ч и к Н., С о б о л е н к о В. Проблемы стиля // Вопр. лит. 1974. № 3; Л і я к у м о в і ч Ц. Даследаванне па творах прозы // Беларусь. 1974. № 6; С е м я н о в і ч А. Даследуюцца праблемы стылю // Полымя. 1973. № 9.

Сучасная беларуская проза. Мн., 1975.

Вобраз нашага сучасніка ў прозе. Мн., 1977.

Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Час, герой, літаратура // Полымя. 1979. № 6; М і ш ч а н ч у к М. Сучаснік: які ён? // ЛіМ. 1978. 28 крас.

У вялікай дарозе: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1981. Рэц.: Ж у р а ў л ё ў В. На хвалях сучаснасці // Полымя. 1982. № 1; Р а г у л я А. Дарогай пошукаў і знаходак // ЛіМ. 1981. 31 ліп.

Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. Рэц.: К л и м у т ь Я. Пути романа // Неман. 1983. № 8; М а р ц і н о в і ч А. Аўтарытэт даследчыка // Полымя. 1983. № 4; С м ы к о ў с к а я В. Пра беларускі раман нашых дзён // ЛіМ. 1982. 20 жн.

Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984.

Панарама сучаснай беларускай прозы: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1986.

У пошуках духоўных каштоўнасцей: Беларуская проза сёння. Мн., 1987.

Вялікі Кастрычнік і сучасная беларуская літаратура. Мн., 1988.

Станоўчы герой у беларускай літаратуры: Савецкі перыяд: Кн. для настаўніка. Мн., 1990.

1.3.

1950. З вопыту паралельнага вывучэння рускай і беларускай моў // Наст. газ. 16 сак.; Канстытуцыя: [Верш] // Чырв. змена. 13 мая.

1951. Як я выкладаю рускую мову ў сярэдняй школе // Наст. газ. 15 лют.; Паўтарэнне літаратуры ў дзесятым класе // Там жа. 1 сак.; Аб бягучым уліку ведаў вучняў // Там жа. 22 сак.; Удакладніць беларускі правапіс // Там жа. 11 кастр.; Мой голас: [Верш] // Чырв. змена. 17 крас.; Маладому педагогу: [Верш] // Там жа. 10 мая.

1952. У пошуках літаратуры: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 17 мая; Аповесць аб школьным жыцці // Наст. газ. 17 крас.; О повести В. Осеевой «Васёк Трубачёв и его товарищи» // Сталин. путь. 4 авг.; О романе В. Лациса «К новому берегу» // Там жа. 4 окт.

1953. Роднае сяло: [Верш] // Беларусь. № 5; Звеннявая: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Пісьмо выхаванца: [Верш] // Сталин. путь. 18 янв.

1954. Андрэй-няўмека: Фельетон // Бярозка. № 9; Кантроль за якасцю ўрока // Наст. газ. 21 кастр.

1955. Повесть о солдатских буднях // За Родину (Рига). 4 нояб.; Выхоўваем для працы // Наст. газ. 6 студз.; Аб слоўнікавай рабоце // Там жа. 24 сак.; Па старонках запісаў наведаных урокаў // Там жа. 11 жн.

1956. Планаванне работы дырэктара // Наст. газ. 19 студз.; Кантакт у рабоце дырэктара і завуча // Там жа. 12 ліп.; Пытанні, якія патрабуюць вырашэння: 1. За ўсенавуч. павінна адказваць не толькі школа; 2. Яшчэ раз аб бюджэце часу настаўніка // Там жа. 23 жн.; Раман аб савецкіх настаўніках // Там жа. 18 кастр.; З любасцю да справы // Там жа. 25 кастр.; Падручнікі неабходна перапрацаваць // Там жа. 13 снеж.

1957. Калі зазвініць апошні званок ... // Наст. газ. 21 ліст.

1958. Цікавая і карысная кніга: [Рэц. на кн.: Б р ы л ь Я. Пачатак сталасці. Мн., 1957] // Наст. газ. 11 лют.; У метадычным аб'яднанні // Там жа. 11 ліп.; Супастаўленне і параўнанне пры вывучэнні прыназоўнікаў: (З вопыту работы) // Там жа. 22 ліп.; Пытанні, якія патрэбна вырашыць // Там жа. 30 вер.; Наша дапамога пачатковай школе // Там жа. 14 ліст.

1959. Эпапея пра гераізм народа: [Рэц. на кн.: Л ы н ь к о ў М. Векапомныя дні. Мн., 1958] // Беларусь. № 1; Індывідуалізацыя вобразаў у рамане М. Лынькова «Векапомныя дні» // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 3; Ад «Энеіды навыварат» да твораў сучаснасці // ЛіМ. 26 жн.; Аб выкладанні літаратуры і мовы // Наст. газ. 9 студз.; Змагаемся за чысціню мовы // Там жа. 17 сак.; Беражы аганёк: [Верш] // Чырв. змена. 30 ліп.; Шляхамі суровых выпрабаванняў // Там жа. 26 снеж.; Прывіваць любоў да кнігі // Чырв. сцяг. 7 крас.

1960. Спатыкнуўся: П'еса ў адной дз. // А гармонік грае, грае... № 1; Пісьменнік і сучаснасць: [Рэц. на кн.: Г е р ц о в і ч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960] // Беларусь. № 9; Правда о войне и подвигах // Неман. № 3; Пра тых, хто ў моры // ЛіМ. 31 мая; Падарожжа ў суровае мінулае: [Рэц. на кн.: З а л е с к і А. Падарожжа ў суровае мінулае. Мн., 1960] // Мін. праўда. 5 чэрв. / Сааўт. І. Корзун.

1961. Проста і шчыра // ЛіМ. 3 сак.; Пра тых, хто выстаяў: [Рэц. на кн.: Е р у г и н М. О тех, кто выстоял. Мн., 1961] // Там жа. 23 чэрв.; Яны набліжалі перамогу: [Рэц. на кн.: П а н ф и л о в и ч П. Битва на рельсах. Рассказ машиниста. Мн., 1961] // Там жа. 14 ліп.; На шырокіх шляхах гісторыі // Там жа. 8 вер.; Гераічнае ў жыцці і літаратуры // Там жа. 10 кастр.; Роман о матерях-партизанках // Сов. Бел. 5 янв.; Чацвёра на полі бою // Чырв. змена. 6 вер.

1962. Думкі і паўторы: [Рэц. на кн.: К а н э Ю. Дзень сённяшні. Мн., 1962] // Звязда. 18 кастр.; За тобою, солдат, Родина: Заметки о воен. теме в бел. прозе // Знамя юности. 25 мая; Ад апавядання да эпапеі: [Рэц. на кн.: К у л я ш о ў Ф. Міхась Лынькоў. Мн., 1961] // ЛіМ. 12 студз.; Праўда жыцця: [Рэц. на кн.: М е л е ж І. Людзі на балоце. Мн., 1962] // Там жа. 8 чэрв.; Рупары ідэй ці мастацкія вобразы? // Там жа. 4 снеж.; Шагает молодая литература // Сел. газ. 31 дек.

1963. Пра шчодры талент: [Рэц. на кн.: Б у г а ё ў Д. Шчодрае сэрца пісьменніка. Мн., 1963] // Беларусь. № 10; У пошуках скарбаў чалавечай душы: [Рэц. на кн.: Т к а ч о ў М. Пошукі скарбаў. Мн., 1963] // Полымя. № 6; Сустрэча з сучаснікам: [Рэц. на: Ш а м я к і н І. Сэрца на далоні // Полымя. 1963. № 8—10] // Звязда. 12 снеж.; Аповесць напісаў паэт: [Рэц. на: А р о ч к а М. Хай расце таполя // Маладосць. 1963. № 4] // ЛіМ. 21 мая; Дзеля жыцця на зямлі // Там жа. 23 ліп.; На рубяжы дзвюх эпох: [Рэц. на: Л о б а н М. Шэметы. Кніга другая. Радня святой Магдалены // Полымя. 1963. № 7—8] // Там жа. 10 вер.; Пра натхненне і майстэрства: [Рэц. на кн.: К а з е к а Я. Натхненне і майстэрства. Мн., 1963] // Там жа. 15 кастр.; Выпрабаванне чалавечай годнасці: [Рэц. на кн.: Н а в у м е н к а І. Сасна пры дарозе. Мн., 1962] // Чырв. змена. 17 лют.

1964. Усімі фарбамі жыцця // Полымя. № 4; Абуджэнне глыбінкі: [Рэц. на кн.: Ч а р н ы ш э в і ч А. Засценак Малінаўка. Мн., 1964] // Звязда. 6 чэрв.; Героі не паміраюць: [Рэц. на кн.: К о р з у н М. Віця Сітніца. Мн., 1964] // ЛіМ. 3 крас.; Ідэал, герой, характар // Там жа. 28 жн.

1965. Прастата і спрошчанасць: [Рэц. на кн.: Л а з а р у к М., Л я н с у А. Пытанні тэорыі літаратуры. Мн., 1964] // ЛіМ. 5 студз.; Выстаялі, перамаглі: [Рэц. на кн.: К а р п ю к А. Пушчанская адысея. Мн., 1964] // Там жа. 9 сак.; Чалавек і гісторыя: [Рэц. на кн.: Ч а р н ы ш э в і ч А. Засценак Малінаўка. Мн., 1965. Ч. 2] // Там жа. 8 чэрв.; Псіхалагізм сапраўдны і ўяўны: [Рэц. на кн.: С а в і ц к і А. Белы гарлачык. Мн., 1965] // Там жа. 2 ліп.; Прыкметы творчай сталасці: [Рэц. на кн.: Б ы к а ў В. Адна ноч. Мн., 1965] // Там жа. 19 кастр.

1966. Пародыя — таксама літаратурны твор: [Рэц. на кн.: Ю р ч а н к а Г. Распрэжаны Пегас. Мн., 1965] // Полымя. № 10; На гістарычным перавале // Звязда. 28 студз.; Шматграннасць літаратуры і аднабаковасць крытыкі // ЛіМ. 15 крас.; Яшчэ шэсцьдзесят дзве: [Рэц. на кн.: П р а ч а с і п р а с я б е. Мн., 1966] // Там жа. 30 жн.; Каб красавала жыта: [Рэц. на: А с і п е н к а А. Жыта // Полымя. 1966. № 8, 9] // Там жа. 30 вер.; Попел спаленых не астывае: [Рэц. на: С а ч а н к а Б. Апошнія і першыя // Полымя. 1966. № 11, 12] // Там жа. 23 снеж.

1967. У імя чалавека // Беларусь. № 11; Жывое мінулае і наша сучаснае: [Рэц. на кн.: М ы с л і в е ц В. Дубы не маўчаць. Мн., 1967] // Полымя. № 9; Пяць

тамоў сучаснасці: Да выхаду ў свет Зб. тв. І. Шамякіна к а Б. Апошнія і першыя // Полымя. 1966. № 11, 12] на: Л о б а н М. Гарадок Устронь // Полымя. № 1—4] // Там жа. 6 чэрв.; В большой дороге: Лит. обозрение // Сов. Бел. 18 марта.

1968. Час і людзі // На высокай хвалі. Мн.; Творы правяраюцца жыццём: [Рэц. на кн.: Г у с а к С. Аляксей Кулакоўскі. Мн., 1967] // Полымя. № 2.

1969. Пошукі стылю: Нататкі пра сучасную беларускую прозу // Полымя. № 9; З жыцця — на старонкі кніг // Звязда. 24 студз.; Выразнасць пазіцыі — актыўнасць формы // ЛіМ. 23 мая.

1970. Горький и белорусская литература // Горький и литература народов Советского Союза. Ереван; В поисках стиля // Дружба народов. № 7; Время думать и искать // Там жа. № 9; Невычэрпная тэма // Полымя. № 5.

1971. Уступ; Раман і аповесць на сучасным этапе // Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн.; Горизонты духовного мира героя // Дружба народов. № 5; Герой переднего края // Коммунист Бел. № 2; Упоравень з днём сённяшнім. Да 50-годдзя з дня нараджэння І. Шамякіна // Полымя. № 1; Літаратура — чытач — крытыка // ЛіМ. 7 мая; Творчая сталасць // Там жа. 29 кастр.

1972. Канкрэтныя прапановы // ЛіМ. 25 лют.

1973. Адзінства і разнастайнасць // Полымя. № 1; Сталасць // ЛіМ. 5 мая.

1974. Духоўныя далягляды героя // На арбіце часу. Мн.; Мастацкі летапіс змагання // Голас Радзімы. № 20; Эпопея всенародной борьбы // Коммунист Бел. № 6; Сацыяльная актыўнасць, духоўныя далягляды героя // Полымя. № 3; Праз гады...: Да 70-годдзя з дня нараджэння В. Барысенкі // Там жа. № 4.

1975. Сучаснасць патрабуе: (Бел. проза, год 1974. Па старонках часопісаў) // Вяч. Мінск. 22 студз.

1976. Возможности жанра // Художественные искания современной советской многонациональной литературы. Кишинев; Пасталенне асобы // Маладосць. № 8; З калектывам, з народам, з часам // Полымя. № 6; Чалавек пярэдняга краю // ЛіМ. 6 лют.

1977. Литература на современном этапе: (Проза) // История белорусской советской литературы. Мн.; Крыніцы творчасці — сучаснасць // Шамякін І. Зб. тв.: У 6 т. Мн. Т. 1; Чалавек і прырода ў сучаснай прозе // Полымя. № 1; Мужны талент: [Рэц. на кн.: Б у р а н В. Васіль Быкаў. Мн., 1976] // Там жа. № 3; На быстрыні жыцця: Бел. проза і сучаснасць // Голас Радзімы. 26 мая, 2 чэрв.; У святле Вялікага Кастрычніка // ЛіМ. 28 кастр.

1978. На хвалі сучаснасці: [Рэц. на кн.: А с і п е н к а А. Два дні і дзве ночы. Мн., 1977] // Полымя. № 3; На шляху да сінтэзу // Там жа. № 12; Чалавек і прырода: [Рэц. на: К а р а м а з а ў В. Пушча // Полымя. 1978. № 7—9] // ЛіМ. 10 ліст.

1979. Сучаснасць і мінулае: [Рэц. на: Ш а м я к і н І. Вазьму твой боль // Полымя. 1978. № 10—12] // ЛіМ. 9 сак.; І аналіз і сінтэз // Там жа. 12 кастр.; Пераржытае не забываецца // Там жа. 23 ліст.; День сегодняшний и память сердца: По страницам «Полымя» и «Немана» // ЛГ. 21 марта; Поверяя правдой жизни // Сов. Бел. 8 сент.

1980. На парозе васьмідзесятых: Нататкі пра новыя беларускія раманы // Полымя. № 7; Самабытны мастак слова // ЛіМ. 20 чэрв.; Непрыкаянасць: ад чаго яна?: [Рэц. на: А с і п е н к а А. Непрыкаяны маладзік. Кн. 2 // Полымя. 1980. № 3—5] // Там жа. 26 вер.; От имени ровесников: Обзор прозы ежемесячника «Маладосць» // ЛГ. 23 июля.

1981. [Выступленне на чытацкай канферэнцыі «Человек производства и литература» на МТЗ] // Неман. № 4; На быстрыні жыцця // Полымя. № 1; У пошуках жыццёвай трываласці: [Рэц. на кн.: М і с ь к о П. Градабой. Мн., 1980] // Там жа. № 6; У пошуках духоўных каштоўнасцей // Там жа. № 9; Якой дарогай ісці раману? // ЛіМ. 13 сак.; Праз гады // Там жа. 23 кастр.

1982. Літаратура на сучасным этапе (З сярэдзіны 50-х гг.) // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн. Ч. 2; На шляхах яднання // Полымя. № 12; Згуртаванне творчых сіл: Да 50-годдзя пастановы ЦК ВКП(б) «Аб перабудове літаратурна-мастацкіх арганізацый» // ЛіМ. 30 крас.

1983. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. № 3; Спадчыннае, традыцыйнае і сучаснае // Там жа. № 12; Не забываць пра галоўнае // Звязда. 26 мая; Знайсці сябе [Рэц. на: Р а д к е в і ч Я. Сутокі дзён // Полымя. 1982. № 9—11] // ЛіМ. 4 лют.

1984. Современная литература: человек и обстоятельства // Дружба народов. № 2; Вернасць прызванню // Нар. асвета. № 6.

1985. Уступ // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.; Взаимосближение, взаимообогащение литератур и региональные особенности: (К постановке проблемы) // Региональные особенности восточно-славянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 2; Сталасць: Івану Навуменку — 60 // Беларусь. № 2; Сумленна пражыць жыццё. Нататкі пра новыя беларускія раманы // Полымя. № 2; На шляху пошуку: Сучасная беларуская проза: Ідэйная пазіцыя пісьменніка і сацыяльная актыўнасць героя // Звязда. 16 жн.

1.5.

На ўкраінскую мову. Сучасність вимагає: Білорус. журн. проза 1974 р. // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; Осмислення дійності // Український роман сьогодні. К., 1979.

1.6.

С у ч а с н а я беларуская паэзія. Мн., 1970 / Рэд. з В. Барысенкам.

Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971 / Рэд. з В. Барысенкам.

Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971 / Рэд. з В. Барысенкам.

Ш л я х і развіцця беларускай савецкай прозы: Агульны рух і галоўныя тэндэнцыі. Мн., 1972 / Рэд.

А н д р а ю к С. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973 / Рэд.

Б а р с т о к М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973 / Рэд.

Р о м а ш к о Н. Традиции и современность. Мн., 1974 / Рэд.

С т ы л ь пісьменніка: [Зборнік артыкулаў]. Мн., 1974 / Рэд. з В. Барысенкам.

К а в а л е н к а В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975 / Рэд.

И с т о р и я белорусской советской литературы. Мн., 1977 / Рэд. з І. Навуменкам, Н. Перкіным.

К а в а л е н к а В. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977 / Рэд.

Б е л а р у с к а я літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978 / Рэд.

Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978 / Рэд.

А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979 / Рэд.

А с а б л і в а с ц і развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе: Матэрыялы рэспубліканскай навукова-тэарэтычнай канферэнцыі. Мн., 1979 / Адк. рэд.

В о р о н Д. На путях становления: Особенности сюжетики советской прозы 20-х гг. Мн., 1979 / Рэд.

Г у р э в і ч Э. Пафас гераізму. Мн., 1979 / Рэд.

Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980 / Рэд.

Л е ц к а Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980 / Рэд.

А н д р а ю к С. Традыцыі і сучаснасць. Мн., 1981 / Рэд.

Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1981. Ч. 1 / Рэд. з І. Навуменкам, Д. Бугаёвым.

С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981 / Рэд.

Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1982. Ч. 2 / Рэд. з інш.

Н а ш л я х а х яднання: (Да 60-годдзя ўтварэння СССР. Метад. рэкамендацыі па прапагандзе бел. сав. літ.). Мн., 1982 / Скл.

Я р о ш М. Пясняр роднай зямлі: Жыццё і творчасць Янкі Купалы. Мн., 1982 / Рэд.

Г у р э в і ч Э. Янка Маўр: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1983 / Рэд.

А р о ч к а М. Максім Танк: Жыццё ў паэзіі. Мн., 1984 / Рэд.

Г р а м а д ч а н к а Т. Жывая памяць народа. Мн., 1984 / Рэд.

Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі. Мн., 1984 / Рэд.

С а в і к Л. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984 / Рэд.

Б е л а р у с к і я пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985 / Рэд.

Г у р с к а я А. Адказнасць перад часам. Мн., 1986 / Рэд.

А р о ч к а М. Поэзия и война. Мн., 1987 / Рэд.
С у ч а с н а я літаратура і чытач. Мн., 1988 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Б у р а н В. Гарызонты беларускага рамана // Полымя. 1972. № 1; В і ш н е ў с к і А. Сцісла і змястоўна // ЛіМ. 1984. 23 ліст.; Г е р ц о в і ч Я. Што задужа, то...: Заўвагі на палях // Там жа. 1972. 17 сак.; Л а з а р у к М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 127—129; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 280—281, 300—301; П а ў л у Дзюбайлу — 50 // ЛіМ. 1981. 31 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

Т. М. Махнач.

ДЗЯГЦЯР МОТА

Дзягцяр Мота Ізраілевіч [2(15).7.1909, в. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ., цяпер Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. —9.11.1939], празаік. Пісаў на яўрэйскай мове.

З сям'і шаўца. У 1929 прыехаў у Мінск і стаў працаваць на скураным заводзе «Бальшавік». Затым быў мулярам на будоўлях горада. Вучыўся на рабфаку, а ў 1937 скончыў літаратурны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута. Працаваў у рэдакцыі газеты «Октобэр». У 1937—39 служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у вызваленні Заходняй Беларусі (вер. 1939). Загінуў на фінскай граніцы.

У друку выступаў з апавяданнямі, нарысамі, аповесцямі, пачынаючы з 1931. Раннія творы М. Дзегцяра перадаюць энтузіязм ударнікаў першай пяцігодкі, іх характары, погляды на жыццё. Цікавіў празаіка працэс змены свядомасці ўключаных ў новае будаўніцтва людзей розных сацыяльных груп. Ён апяваў прыгажосць беларускага Палесся, адлюстроўваў падзеі грамадзянскай вайны і сацыялістычнага будаўніцтва. Лепшыя яго творы прасякнуты выключным лірызмам, адчуваннем хараства прыроды, цесна звязаны з народнай паэзіяй.

В. К. Шынкарэнка.

Бібліяграфія

1.2.

На рыштаваннях. Мн., 1934 / Яўр.

Савецкая Беларусь. Мн., 1935 / Яўр.

Будаўнікі: Апавяданні. Мн., 1936 / Яўр. Рэц.: Р э з н і к І. «Будаўнікі» // Штэрн. 1937. № 5 / Яўр.

Браты. Мн., 1937 / Яўр. Мн., 1940 / Яўр.

Верныя вартавыя. Мн., 1938 / Яўр.

Наша зямля. Мн., 1939 / Яўр.

1.3.

1931. На рыштаваннях: [Фрагмент] // Штэрн. № 4—5 / Яўр.

1932. На Данбасе: [Апавяданне] // Штэрн. № 3 / Яўр.; На рыштаваннях: [З рамана] // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1933. У летнім садзе «Будаўнік»: [Апавяданне]: З кнігі «На рыштаваннях» // Штэрн. № 1 / Яўр.; Закасаўшы рукавы: (З кнігі «На рыштаваннях») // Там жа. № 9 / Яўр.

1934. Помнік: [Апавяданне] // Штэрн. № 8—9 / Яўр.

1935. Бюсты: [Апавяданне] // Штэрн. № 5—6 / Яўр.; Пад дубам: [Апавяданне] // Там жа. № 7 / Яўр.

1936. Палацы: [Апавяданне] // Штэрн. № 4 / Яўр.; Цымбалы: [Апавяданне] // Там жа. № 9 / Яўр.

1937. Вялікае падарожжа: [Апавяданне] // Штэрн. № 3 / Яўр.; Згубленая магіла: [Апавяданне] // Там жа. № 7—8 / Яўр.; Свой доктар: [Апавяданне] // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1938. Каштоўнасць чалавека: [Апавяданне] // Штэрн. № 5—6 / Яўр.; На высокіх ступеньках // Там жа. № 10 / Яўр.

1939. Кравец: (Апавяданне); Ля Крамля: (Навела) // Ардэнаносная Беларусь. Мн. / Яўр.; Браты: [Апавяданне] // Штэрн. № 12 / Яўр.

1.4.

1938. Кандрацеля У. Каханне: Апавяданне / З бел. // Штэрн. № 7 / Яўр.

1.5.

На беларускую мову. Апавяданні. Мн., 1940. Рэц.: Мурашка Р. Два зборнікі апавяданняў // ЛіМ. 1940. 24 жн.

Помнік: Апавяданне / Пер. І. Плаўнік // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 1; Пад дубам: Апавяданне / Пер. І. Плаўнік // Там жа. 1936. № 4; Буслы: Апавяданне / Пер. З. Бядуля // ЛіМ. 1938. 10 мая; Буслы: Апавяданне // Бальш. Пал. 1940. 17 ліст.

На рускую мову. Цимбалы. М., 1969.

2.3.

На беларускай мове. [Некралог] // ЛіМ. 1939. 23 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рэзнік І. М. Дзягцяр // ЛіМ. 1940. 16 ліст.; Рэлес Р. Голас звонкай маладосці // Там жа. 1979. 13 ліп.; Становішча мастацкай літаратуры // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; Ябраў Г. Пясняр роднай зямлі // ЛіМ. 1940. 11 студз.

На яўрэйскай мове. Рэзнік І. Мотэ Дзягцяр: [Некралог] // Штэрн. 1939. № 11. *З. У. Драздова.*

ДЗЯЛЕНДЗІК АНАТОЛЬ

Дзялендзік Анатоль Андрэевіч (н. 4.3.1934, в. Кулакі Салігорскага р-на Мінскай вобл.), драматург, празаік. Член СП Беларусі з 1965, Саюза тэатральных дзеячоў з 1966, Саюза кінематаграфістаў з 1974. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, Андрэй Максімавіч, быў аграномам і парторгам МТС. У першыя дні вайны пайшоў на фронт, дзе быў паранены і цяжка кантужаны. Маці, Вера Іванаўна, да вайны была хатняй гаспадыняй. З 1941 — сувязная партызанскай групы В. І. Казлова, пазней — камандзіра Мінскага злучэння партызанскіх атрадаў. Летам 1943, пасля расстрэла немцамі дзеда і дзядзькі за сувязь з партызанамі, Анатоль з маці пайшлі ў партызанскі атрад. Восенню 1943 яны былі адпраўлены самалётам на Вялікую зямлю, дзе маці працавала ў асобым аддзеле Беларускага штаба партызанскага руху, а Анатоль пайшоў у школу. У 1944 вярнуліся ў Беларусь. У 1951 А. Дзялендзік закончыў Уздзенскую сярэднюю школу і ў тым жа годзе паступіў на лячэбны факультэт Мінскага медыцынскага інстытута (закончыў у 1957). У 1957—68 працаваў урачом рэспубліканскай псіханеўралагічнай бальніцы «Навінкі» пад Мінскам. У 1963—69 завочна вучыўся ў Літаратурным інстытуце імя А. М. Горкага ў Маскве на аддзяленні драматургіі. У 1968 пачаў працаваць у сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм». З 1980 на творчай рабоце.

У 1955 у рэспубліканскім друку з'явілася першая публікацыя А. Дзялендзіка. Вядомасць да пісьменніка прыйшла, калі была напісана і ў 1965 пастаўлена на сцэне п'еса «Выклік багам» («Чатыры крыжы на сонцы»). Гэта псіхалагічная драма ўбачыла святло рампы ў 109 тэатрах краіны, а таксама ў Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі. Аўтар аднаактовых п'ес, драм і камедый «Абы ціха», «Аперацыя «Мнагажэнец», «Грэшнае каханне», «Начное дзяжурства», «Амазонкі», «Гіпапатам» і інш. Напісаў сцэнарыі для тэлефільмаў «Пазнай сябе» (пастаўлены ў 1972), «Блакітны карбункул» (1979), мастацкіх фільмаў «Заўтра будзе позна» (1973, разам з М. Крно), «Нязручны чалавек» (1985, разам з А. Ібрагімавым), мультфільма «Апошні прылёт марсіян» (1987). У п'есах і сцэнарыях А. Дзялендзік засяроджвае ўвагу на надзвычай важных маральна-этычных праблемах нашага сучасніка, даследуе мікраклімат сям'і, узаемаадносіны асобы і калектыву, складанасць чалавечых пачуццяў. Яго творам уласцівы сцэнічнасць, напружанасць дзеі, вастрыня драматычных сітуацый.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, П. І. Маляўка.*

1.2.
Пагібель «Тытаніка»: Гумарэскі. Мн., 1963 (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Каваль М. Пачатак удалы // ЛіМ. 1963. 13 вер.; Клышка А. З добрай усмешкай // Полымя. 1964. № 1.
Выклік багам. (Чатыры крыжы на сонцы): Драма ў 3-х дз. Мн., 1967
Грешная любовь: Драма в 2-х ч. М., 1968. М., 1970.
Абы ціха: Камедыя ў 1-й дз. Мн., 1970.
Грэшная любоў; Начное дзяжурства: П'есы. Мн., 1972.
Амазонки: Озорная комедия в 2-х д. М., 1974.
Операция «Многоженец»: Игры взрослых, или Комедия-карнавал в двух действиях с музыкой, танцами, сердечным приступом. М., 1976.
Аперацыя «Мнагажэнец»: [Камедыі]. Мн., 1981. Рэц.: Бліснюк В. «Кнігапіс» // ЛіМ. 1981. 25 снеж.
П'есы Выклік багам; Грэшная любоў; Начное дзяжурства; Аперацыя «Мнагажэнец»; Амазонкі; Гіпапатам. Мн., 1985.
1.3.
1955. Наш Вова: Фельетон // Сталин. молодежь. 30 нояб.
1956. Заяц і ліbeралы: Апавяданне // Вожык. № 5; Гіпноз: Гумар // Маладосць. № 5; Польза сновидений: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 2; Юлій Цэзаравіч дае кансультацыю: Гумарэска // ЛіМ. 24 ліст.; Мечты студента Хвостова: Фельетон // Сталин. молодежь. 10 июня.
1957. Заяц і лібералы: (Казка для дарослых) // Давайце знаёміцца. Мн.; Энцыклапедычнае каханне: Апавяданне // Полымя. № 2; Любовь с первого взгляда: Рассказ // Сов. Отчизна. № 2.
1959. Дзед Кастусь — трактарыст: Апавяданне // Вожык. № 21; Соперники: Рассказ // Знамя юности. 6 авг.
1961. Лепш позна, як ніколі: Апавяданне // Вожык. № 15; Мары ўрача: Апавяданне // Полымя. № 12.
1962. Дзяўчына з камвольнага: Камедыя // Беларусь. № 12; Касманаўт: Апавяданне // Бярозка. № 4.
1963. Апошняя мера: Камедыя ў 2-х карц. // Бярозка. № 9; У сяброў: Нарыс // Маладосць. № 5.
1964. Абы ціха: Камедыя ў адной дз. // Бярозка. № 8; Мужна і палымяна // ЛіМ. 17 крас.
1965. Ідзіце, вас чакаюць дома...: Нарыс // Полымя. № 8.
1966. Заяц і лібералы: Казка для дарослых // Вожык у дарозе. Мн.; Вызов богам: Драма в 3-х д. // Театр. № 8.
1970. Праздник каждый вечер: [Інтэрв'ю] // Знамя юности. 19 нояб.
1974. Валоскі арэх у Беларусі // Родная прырода. № 2; Заяц і лібералы: [Казка для дарослых] // Ніва. 22 вер.
1976. «Пошук новага — лёс драматурга» // ЛіМ. 23 студз.; Маладосць драматурга // Там жа. 24 снеж.
1978. Литинституту я многим обязан: [Успаміны] // Литературный институт им. А. М. Горького Союза писателей СССР. М.
1979. Аперацыя «Мнагажэнец»: П'еса // Полымя. № 5.
1981. Хірургі, вучні хірурга: Нарыс // Полымя. № 5.
1983. Хірургі, вучні хірурга: [Нарыс] // Сучаснік: Мн.; Жабяня і чапля: Казка // Вясёлка. № 10.
1984. Страсти в Голынке (Хозяин): Драма в 11-ти карт. // Театр. № 3; Гаспадар: Урывак з п'есы // ЛіМ. 2 сак.; Когда строку диктует жизнь...: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ломсадзе/ // Сов. Бел. 3 марта.
1985. Герой и прототипы // Театр. № 3.
1.5.
На рускую мову. Ночное дежурство: Драма в 2-х ч. / Пер. автор. М., 1974.
Лучше позже: Юмореска // Курортная газ. 1962. 17 янв.; Гибель «Титаника»: [Апавяданне] / Пер. К. Кузнецова // Белорусский юмор. М., 1965; Гибель «Титаника»: [Апавяданне] / Пер. И. Соколовский // Белорусский юмор. Мн., 1969.
На славацкую мову. Výzva bohom / Prel. E. Štercová. Bratislava, 1970.
Nočná služba / Prel. V. Krnová. Bratislava, 1972.
Posledné augustové jahody: Povest' o Ondrejovi a Ol'ge v dvoch častiach / Prel. M. Krno. Bratislava. 1976.
На эстонскую мову. Häda jänesega: (Muinasjutt täiskasvanuile) / Tlk. V. Järv, U. Liivaku // Pygmalion pahupidi. Tallinn, 1968.
2.2.
На рускай мове. Аксенчик Н. Морально-этические проблемы и их идейно-художественное решение в современной белорусской драматургии: (На материале пьес А. Петрашкевича, Н. Матуковского, А. Делендика, А. Дударева): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1988.
2.3.
На беларускай мове. Анатолю Дзялендзіку — 50 // ЛіМ. 1984. 2 сак.; Арлова Т. Марозаў застаецца... // Мін. праўда. 1971. 16 сак.; Яе ж. «Сааўтар» быў патрэбен // Там жа. 1966. 5 лют.; Бур'ян Б. Гераіні Раісы Кашэльнікавай: [Нарыс] // ЛіМ. 1974. 20 вер.; Яго ж. Побач з эпіцэнтрам // Там жа. 1971. 23 крас.; Васілеўскі П. У пошуках свайго драматурга // Звязда. 1967. 19 снеж.; Кажамякін Ц. Аперацыя «Мнагажэнец» // Гомел. праўда. 1978. 18 ліп.; Колас Г. Па-свойму, сваёю дарогай // Полымя. 1967. № 9; Крупеня Я. Дружба, загартаваная ў баях // Звязда. 1974. 23 лют.; Лаўшук С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 98—101; Мажэйка А., Небышынец В. Прачытанне камедыі // ЛіМ. 1974. 13 снеж.; Навумчык С. Быць гаспадаром // Віцеб. рабочы. 1984. 6 крас.; Налівайка А, Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 328—330; Пепеляеў В. Сонца развіталася з крыжамі // Віцеб. рабочы. 1965. 19 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Саннікаў А. Нездарма «багі» рагаталі // Звязда. 1966. 24 мая; Яго ж. Псіхалогія абавязку // Там жа. 1971. 3 ліст.; Тарасаў Я. Выклік лёсу // Маг. праўда. 1967. 25 ліп.; Чабарок Я. На зямлі беларускай // Віцеб. рабочы. 1974. 12 лют.; Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 262—263; Эвентаў А. Хлопец са Случчыны // Мін. праўда. 1974. 10 вер.; Юшкевіч В. Легенду нельга расстраляць // Маг. праўда. 1975. 15 крас.; Яршова Э. Апраўданая смеласць // Гомел. праўда. 1969. 4 сак.
На рускай мове. Бондарева Е. Поклонение боевому братству // Сов. Бел. 1974. 23 февр.; Брандобовская Л. Замысел и воплощение // Там жа. 1966. 29 янв.; Яе ж. На сцене и в жизни // Мед. газ. 1972. 1 янв.; Яе ж. Школа мужества и любви // Знамя юности. 1969. 30 янв.; Василевский П. Набирая высоту // Сов. Бел. 1975. 30 янв.; Загорская Н., Шилова Е. «Грешная любовь» // Заря. 1968. 14 февр.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 243; Киселев И. Гуманистическое искусство // Правда Укр. 1966. 19 июля; Колос Г. Инга будет жить // Театр. жизнь. 1966. № 8; Крупеня Е. Необходимый человек // Сел. газ. 1985. 17 сент.; Кыллу В. «Четыре креста на солнце» // Молодежь Эст. 1967. 22 марта; Неверов И. На сцене — современник // Знамя коммунизма. 1968. 26 июня; Орлова Т. Кому много дано // Знамя юности. 1969. 14 февр.; Яе ж. Старые раны // Сов. Бел. 1967. 26 дек.; Петрова С. Ты победила, любовь! // Знамя юности. 1967. 25 окт.; Пименов В. Возвращение к жизни // Сов. культура. 1966. 26 марта; Яго ж. Мастер // Неман. 1972. № 12; Яго ж. Молодая поросль // Театр. жизнь. 1972. № 3; Подберезский Г. Дружба, рожденная в огне // Сел. газ. 1974. 19 марта; Рыбаков Н. Вадим и другие... // Знамя юности. 1966. 11 янв.; Скибневский А. Театр имени И. С. Тургенева // Красное знамя. 1968. 25 июня; Стук А. Судьба «лесного солдата» // ЛГ. 1970. 9 сент.; Харитонович В. Родом — из партизанского детства // Театр. 1984. № 5; Чиквиладзе С. Вера и любовь // Дагест.

правда. 1966. 17 нояб.; Шилова Е. «Четыре креста» // Заря. 1966. 12 февр.; Шнайдер Б. Радость, увлеченность // Ригас Баллс. 1968. 1 мая; Шостак И. Минские заметки // Театр. 1969. № 4.

На ўкраінскай мове. Грушка Е. Радість відкриття // Рад. Волинь. 1967. 15 груд.; Добрикін Е. Найвища краса — краса вірності // Наддніпр. правда. 1973. 7 черв.; Зоріна Н. Далеке і близьке // Культура і життя. 1968. 6 черв.; Федулов К. Партизанська бувальщина // Півд. правда. 1969. 10 лип.; Чирікова З. Заради мойбутнього // Соц. Харків. 1968. 20 лип.

Т. М. Махнач.

ДЗЯРГАЙ СЯРГЕЙ

Дзяргай Сяргей Сцяпанавіч (17.9.1907, Мінск — 25.12.1980, там жа; пахаваны на Паўночных могілках), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1950. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Я. Купалы (1964, за зборнік вершаў і паэм «Чатыры стыхіі»).

Нарадзіўся ў сям'і чорнарабочага-чыгуначніка. Бацька, Дзяргай Сцяпан Максімавіч, з в. Падгай Самахвалавіцкай вол. Мінскай губ., дзе сям'я дзеда мела тры дзесяціны зямлі. У пошуках заробку прыйшоў у Мінск, працаваў на чыгунцы, пазней — афіцыянтам. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі быў памочнікам загадчыка розных мінскіх дзяржаўных сталовых, пасля адкрыў уласную на рагу Савецкай і Архіярэйскай вуліц, якую нярэдка наведвалі Я. Купала, Я. Колас, М. Чарот, А. Дудар, Я. Лёсік, У. Крыловіч, Е. Міровіч і інш. Маці, Дар'я Адамаўна, беззямельная сялянка з в. Варонічы Ігуменскага пав. Мінскай губ. Займалася хатняй гаспадаркай, выхоўвала траіх дзяцей. Сяргей у 1924 скончыў 1-ю Мінскую чыгуначную школу, у 1927 агульнаадукацыйныя курсы ў Мінску. Працягваць вучобу не мог з-за хваробы. Калі здароўе паляпшалася, займаўся самаадукацыяй, шмат чытаў, спрабаваў пісаць. У 1931 зноў злёг да лета 1933. Ачуняўшы, з 1934 да чэрв. 1935 працаваў падчытчыкам і карэктарам у друкарні газеты «Звязда». У 1935—37 незаконна арыштаваны і прыгавораны да трох год пазбаўлення волі. У 1937—38 жыў у вёсцы на ўтрыманні брата. У 1939—40 зноў быў рэпрэсіраваны і высланы ў Казахстан. З 1941 жыў у Новабеліцы. Вайна застала С. Дзяргая ў Гомелі. У перыяд акупацыі жыў выпадковымі заробкамі, вучыў дзяцей, бацькі якіх байкатавалі адкрытыя немцамі школы. У канцы 1941 цераз Дз. В. Падаражняка звязаўся з партызанскім атрадам, які дзейнічаў у раёне Буда-Кашалёва, але сувязь абарвалася. Вясной 1942 паводле ініцыятывы С. П. Купцова, аднаго з арганізатараў партызанскага руху на Гомельшчыне, была створана падпольная група, якую ўзначаліў П. Я. Саломін. Як удзельнік яе С. Дзяргай выконваў заданні партызанскага атрада «Бальшавік», распаўсюджваў літаратуру, хаваў узрыўчатку, наладжваў сувязь з сем'ямі партызан. З 1946 жыў у Мінску. З 1951 працаваў загадчыкам аддзела паэзіі часопіса «Полымя». У 1953—67 адказны сакратар, загадчык аддзела літаратуры часопіса «Вожык». Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш С. Дзяргая «У добры час!» надрукаваны ў 1938 у газеце «Літаратура і мастацтва». Аўтар зборнікаў паэзіі «Вачыма будучыні», «Крэмень аб крэмень», «Свята ў будзень» і інш. Творам паэта ўласціва абвостранае ўспрыманне надзённых праблем сучаснасці, выразнасць грамадзянскай пазіцыі, гуманістычнае гучанне, матывы ўслаўлення чалавека працы, роднай зямлі, гераічнай памяці народа, яго гістарычнага мінулага. С. Дзяргай шырока выкарыстоўваў фальклорна-песенныя вершаваныя формы, якія ўжываліся ў яго лірыцы побач з сучасным верлібрам, правамернасць існавання якога ў беларускай паэзіі даказана ім бясспрэчна, хоць паэт і аддаваў перавагу традыцыйным класічным памерам і народна-песеннай рытміцы. Высокая паэтычная культура, філасафічнасць мыслення складаюць адметнасць творчай індывідуальнасці паэта. У зборніках «Цешча», «Салата з дзядоўніку» выявілася схільнасць да гумарыстычнага і сатырычнага светаўспрымання. Перакладаў з польскай, рускай, украінскай моў.

Л. М. Гарэлік.

1.1.

Выбранае: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Ефимов Ф. Корни и побеги // Дружба народов. 1968. № 2.

Вершы. Мн., 1974. (Б-ка бел. паэзіі).

На вогненнай сцяжыне: Выбранае. Мн., 1977. Рэц.: Гніламёдаў У. Інтэлект і пачуццё // Полымя. 1977. № 12; Кобрын У. Прыходзьце, людзі добрыя // Мін. праўда. 1977. 17 вер.

1.2.

Вачыма будучыні: Вершы і паэмы. Мн., 1953. Рэц.: Салавей Л. Слова аб нашым сучасніку // Беларусь. 1953. № 5; Снапок В. Вершы Дзяргая // Полымя. 1953. № 4.

Крэмень аб крэмень: Вершы і паэмы. Мн., 1958. Рэц.: Бойка У. Шчырае слова паэта // ЛіМ. 1959. 15 ліп.; Герцовіч Я. Лірыка Сяргея Дзяргая // Беларусь. 1959. № 8; Гілевіч Н. Сталасць таленту // Там жа. 1959. № 4; Залескі Р. Іскры жывыя // Звязда. 1959. 16 вер.

Цешча: Гумар: [Вершы]. Мн., 1959. (Б-ка «Вожыка»).

Чатыры стыхіі: Вершы і паэмы. Мн., 1962. Рэц.: Бойка У. Стыхія паэтычнасці і шчырасці // Мін. праўда. 1963. 14 мая; Вярцінскі А. Прыходзяць словы... // Там жа. 1963. 25 снеж.; Кіслік Н. ... і пятая // ЛіМ. 1963. 1 лют.; Клышко А. Каб я быў членам журы... // Там жа. 1963. 20 снеж.; Степанович Г. Зрело, поэтично // Сов. Бел. 1963. 13 июля; Тарас В. На зорным небе паэзіі // Полымя. 1963. № 4; Цвірка К. // Беларусь. 1963. № 4; Юрэвіч У. Іх варта прачытаць // Маладосць. 1964. № 8.

Свята ў будзень: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Арочка М. Песня шчырасці і роздуму // Полымя. 1965. № 5; Бур'ян Б. Гучанне слова трапяткога // ЛіМ. 1965. 12 студз.; Кудравцев И. Раздумье над жизнью // Сов. Бел. 1965. 9 февр.

Салата з дзядоўніку: Гумарыст. вершы. Мн., 1967. (Б-ка «Вожыка»).

Чатыры стыхіі: Вершы і паэмы. Мн., 1988.

1.3.

1938. Провады: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 12; У добры час!: [Верш] // ЛіМ. 22 сак.

1939. Масква: [Верш] // ЛіМ. 11 ліп.

1950. Карабель: [Верш] // Полымя. № 12.

1951. Вершы аб Мінску: «Праходжу вуліцамі...»; «Вось тут сустрэліся з Купалам мы...»; «Ты не такі...»; «Аднойчы...»; «Я еxаў сёння новай трасаю...»; Не быць вайне: [Вершы] // Полымя. № 1; Маці; Карэі; «План Плевена...»; Джэб нібы зваліўся з неба: [Вершы] // Там жа. № 12; Праходжу ў полі роснай сцежкай: [Верш] // Мін. праўда. 2 лют.

1952. Кот і міністр: [Верш] // Вожык. № 5; Камуністычная партыя; Сталь гартуецца; Слова пра голуба; Сад; Вішанька; Провады; Восень: [Вершы] // Полымя. № 10.

1953. Гультай: [Верш] // Вожык. № 17; Крытыкам: Эпіграма // Там жа. № 24.

1954. Свята; Бульба: [Вершы] // Размова па шчырасці. Мн.; Вясна: [Верш] // Вожык. № 8; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 21; Песня пра Туркменскі канал: [Верш] // Полымя. № 4.

1955. Прагулка: Апавяданне // Вожык. № 22; Цымлянскае мора; Радасць: [Вершы] // Полымя. № 9.

1956. Свята; Вочы; Гультай: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Таварыш Дробка: Фельетон // Вожык. № 18; Вочы; Салоўка; Адвячорак; Ля Лукамор'я; Светлае: [Вершы] // Полымя. № 6; Сябру-крытыку: [Верш] // Ніва. 11 сак.

1957. Па макотра: [Верш] // Вожык. № 8; Сапраўднае; Навальніца: [Вершы] // ЛіМ. 18 вер.

1958. Восень; Вячэрні прамень: [Вершы] // Беларусь. № 11; Камуністычная партыя; Роднае слова; Казка; Хірасіма; Апавяданне салдата; Ой, дзяўчо!..: [Вершы] // Полымя. № 2; «Чалавечы розум светлы...»; А чые ж гэта коні?; Думка і словы; Разыгралася ў моры непагода; Патрэба: [Вершы] // Там жа. № 8.

1959. А хто яго ведае: [Верш] // Вожык. № 9; Цешча: [Верш] // Там жа. № 11; Касмічныя прыпеўкі: [Верш] // Там жа. № 22; Родная мова: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 79.

1961. «Над краем зоры рубіновыя...»; Родная мова; Вішанька; Цымлянскае мора; Ой, дзяўчо!..»; Салоўка; Сапраўднае; Казка; Мысль і слова; Хірасіма; Восень: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Прыпеўкі // Вожык. № 2; Ой, бяда салаўю, бяда!; Свацця; Арабінка; Брат мой, дзень мой; «Я па табе смуткую, мора...»; «Час прыходзіць, адыходзіць...»: [Вершы] // Полымя. № 7; Не, цяпер ніхто не скажа...: [Верш] // ЛіМ. 30 крас.

1962. Хірасіма: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; Рэха эпохі; Мне цяпер уявіць немагчыма: [Вершы] // Беларусь. № 11; Атэльє двухногае: [Верш] // Вожык. № 4; Ластаўкі і вераб'і: [Верш] // Там жа. № 12; Вінаваты: [Верш] // Там жа. № 16; Над спакоем крыніц: [Верш] // Полымя. № 7; А чаму б і не?; Хмарка; Ад пралескі да бэзу; «Ласкава мне ў вочы зазірні...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Прыпеўкі // Звязда. 20 мая; Ніва. 21 студз.; На шашы энтузіястаў: Урывак з паэмы // Чырв. змена. 10 лют.; «Разгайданы човен, як калыска...»: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1963. Камуністычная партыя; Дарагое маё: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Цешча: [Верш] // Пад корань. Мн.; Зерне; «Разгайданы човен, як калыска...»: [Вершы] // Полымя. № 1; На варце; Слухаю твае вочы; Камунізм; Ветрык; Радасць; «Каб соль не страціла...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3.

1964. Касмічныя прыпеўкі: [Верш] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Пажаданні; Рэха; Падарунак: [Вершы] // Беларусь. № 9; Сава: [Верш] // Вожык. № 7; Чарнабуркі: З паляўнічых апавяданняў // Там жа. № 11; З новых вершаў: Касірка; Рыгору Барадуліну; У чарзе за апельсінамі // Там жа. № 16; Свята ў будзень: [Верш] // Голас Радзімы. № 57; Звязда. 3 вер.; Слова пра камень; Трое ўначы; Асушыць — дзе яшчэ забалочана: [Вершы] // Маладосць. № 11; «Сэрца дзяўчыны...»; «І Дзвіна, і Дняпро, і Нёман...»; На былым Мінскім напрамку: [Вершы] // Полымя. № 11; «Мне цяпер уявіць немагчыма...»; «Крыўдна мне за каханне — любоў маю...»; Хмара: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 10; Навыперадкі; Пеўнікі спрабуюць; Рацыянальнае зерне; Чаго плача немаўля: [Вершы] // ЛіМ. 1 вер.; На былым мінскім напрамку: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Сябры: Фрагмент // Чырв. змена. 13 вер.

1965. Мініяцюры: Апраўданне; Іскра; Графаман; Плагіятар; Пачынаючаму // Вожык. № 1; З парога сталасці: [Верш] // Там жа. № 20.

1966. А хто яго ведае...: [Верш]; Прыпеўкі; Апраўданне:, Іскра; Графаман; Плагіятар: Мініяцюры // Вожык у дарозе. Мн.; З новых вершаў: Сэнс і нонсэнс; Сляпы крот; Скарга; Модніцы // Вожык. № 21; Будзем вастрыць іголкі // ЛіМ. 1 ліп.

1967. З парога сталасці: [Верш] // Вясна ўвосень. Мн.; Камуністычная партыя; Дарагое маё: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Родная мова: [Верш] // Голас Радзімы. № 39.

1968. Арбітр: Байка // Вожык. № 1; Ніва. 25 лют.

1969. Дарагое маё; Мне цяпер уявіць немагчыма...; Камуністычная партыя: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.

1970. [Уступны артыкул] // Аўрамчык М. Як на далоні... Мн.; Я вартую спакой...; Дарагое маё: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; З новай кнігі: [Вершы] // Полымя. № 12; В'етнаму: [Верш] // Сел. газ. 15 дек.

1971. Партрэт; Ах, каб быў я...: [Вершы] // Вожык. № 2.

1972. «Мне цяпер уявіць немагчыма...»: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Чаканне; Прабач; Ой, дзяўчо!..: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Ракі: [Верш] // Вожык. № 4; В'етнаму: [Верш] // Звязда. 15 снеж.; Амаль самакрытычнае: [Верш] // ЛіМ. 11 лют.

1973. Туркменістан: [Верш] // Братэрства. Мн.; Арабінка: [Верш] // Родная прырода. № 5; «Час... Ён горы рушыць...»: [Верш] // ЛіМ. 6 ліп.

1975. Камуністычная партыя: [Верш] // Камуністы. Мн.

1976. «Чалавечы розум светлы...»; Родная мова; Сапраўднае; Мысль і слова; Ой, бяда салаўю, бяда!; Зерне; «Каб соль не страціла...»; «Не плач ніколі...»; Хірасіма; А чаму б і не?; «Асушыць — дзе яшчэ забалочана...»; Яблынька: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Уступ // Верабей Я. Ганка з Пухавіч. Мн.; «Асушыць — дзе яшчэ забалочана!..»: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1977. Твой камень; Скарга: [Вершы] // Вожык. № 17; Зерне: [Верш] // Родная прырода. № 5.

1978. Родная мова; Сіняя бездань; Восень; Роздум: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Смерць камісара; Калінка: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; «Да старасці з юнацкасці...»: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. «Да старасці з юнацкасці...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1982. Туркменістан: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Мне цяпер уявіць немагчыма...»: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1983. Дарагое маё; «Мне цяпер уявіць немагчыма...»: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.

1985. Смерць камісара: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; «Мне цяпер уявіць немагчыма...»: [Верш] // Бярозка. № 4.

1.4.

Шчыпачоў С. Паўлік Марозаў: (Паэма) / З рус. Мн., 1954.

Тувім Ю. Падарунак дзецям: Вершы / З пол. Мн., 1956.

Венцлава А. Дзень нараджэння: Раман / З літ. Мн., 1961 / Сааўт. пер. М. Татур.

1952. Нагнібяда М. Балада пра разьбяра; Білаус Дз. «Маршалоўка»; Сустрэча; Украіна мае слова: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; Сіманаў К. Мітынг у Канадзе: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 8; Міхалкоў С. Дзве сяброўкі: [Байка] / З рус. // Там жа. № 11; Монтвіла В. Леніну; Мікалайціс-Пуцінас В. Сям'і савецкіх народаў; Межалайціс Э. Мой салоўка: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 12.

1953. Малышка А. Апанас Бяда; Мінула навальніца; «Ад стэпаў і ад фабрычных гмахаў...»; «Барва лясоў, душы маёй прынада...»; «Каліс нашчадак знойдзе ў кнігасховах...»; Запытанне да ліпнёвай хмары; «Чатыры хлопцы ля празрыстай рэчкі...»; Жаўранак; Шчодрасць; «Хлапцы выраслі сябрамі ў арцелі...»; Плешча ў лузе рэчка Быстравіца...»; Свята; Дзяды; «Вечарам над полем песня льецца дзесьці...»; Жаніхі; Дождж; Развітанне з Алазанню; Маўзалей; Імя; Ялінкі; «Завіўся хмель каля старых варот...»; Лявон; «Ветрам густым, што ўзнікае на ўсходзе...»; «Прагнай сілаю матора...»; «У нежылым пакоі ўночы...»; «Дадому прыдзем, сядзем за сталом...»; «Дыван у «Народнай гасцініцы», ложак...»; «Зноў вяртацца сюды будзем хутка назад...»; «Каля ратушы хлопчык ў пілотцы...»; «За плугамі ў полі — сонца...»; Пра дуб; Цесляры; Кашавар; Серко: [Вершы]; Гэта было на світанні: Паэма / З укр. // Малышка А. Выбр. тв. Мн.; Бедны Д. Ніхто не ведаў; Брусаў В. «Я вырастаў глухой парою...»; Кастрычнік 1917 года; Расіі: [Вершы]; Блок А. Дванаццаць: (Паэма); Маршак С. Слоўнік; Першая кніга; Хай жыве святло; Асееў М. Марш Будзённага; Дзекабрысты: [Вершы]; Маякоўскі пачынаецца: (Новы раздзел з паэмы); Галодны М. Суддзя Гарба; Уткін І. Народная песня: [Вершы]; Пастэрнак Б. Дзевяцьсот пяты год: (З паэмы); Багрыцкі Э. Смерць піянеркі: [Верш]; Антакольскі П. Сын: (З паэмы); Лугаўской В. Басмач; Курсанцкая венгерка; Дзяменцьеў Н. Маці; Алтаузен Д. Балада пра чатырох братоў; Радзіма; Гусеў В. Маці і сын; Міхалкоў С. Ліса і бабёр; Заяц захмялеў; Дзве сяброўкі: Байкі; Сіманаў К. Мітынг у Канадзе; Чырвонае і белае; Яшын А. Алёна; Камароў П. Зялёны пояс; Сухавей; Шумяць лясы; Тут, гавораць, ёсць паляна; Наваселле; Дуб; Зборшчык жалудоў; ЛАС; Аксамітнае дрэва: [Вершы]; Грыбачоў Н. Вясна ў «Перамозе»: (Урывак з паэмы); Луконін М. Тым, што прыйшлі з вайны; Сталінградскі тэатр: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Твардоўскі А. Аб Сталіне: [Верш] / З рус. // Твардоўскі А. Выбр. тв. Мн.; Радары Д. Рыбак: [Верш] / З itaл. // Бярозка. № 7; Вэй Я. Я зноў з табой, Айчына: [Верш] / З кіт. // Маладосць. № 5; Эмі Сяо. Сталін з намі! / З кіт.; Се Ман Ір. Слова карэйца / З кар.; Грашы А. Жалейка Каўказа / З арм.; Кавалёў Дз. Ля манумента; Гарулёў М. Сцяг Сталіна; Камароў П. На варце / З рус.: [Вершы] // Полымя. № 4; Суркоў А. Дарога ў камунізм; «І старасць вось зусім не за гарамі...»; Янкі ў Капенгагене; Шыраз; Радзіма: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Куба. Домны ў даліне; Народ валодае краінай; Бехер І. Нямецкі нацыянальны гімн; Народная ўласнасць; Песня пра новую зямлю: [Вершы]; Зегерс А. Навелы з цыкла «Мор»: Граната; Прысуд; Навасёл / З ням. // Там жа. № 7; Украінка Л. Дзе тыя струны...; Світальныя агні; Мой шлях: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 8; Сіманаў К. «Ты помніш, Алёша, як шляхам знявечаным...»; «Ты чакай, адна, чакай...»; Марская пяхота; Не!; Зімні; Мітынг у Канадзе: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 9; Валкадаеў П. Першы ранак; Дубы: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 10.

1954. Яноніс Ю. Паэт; Мае песенькі; Рукам у мазалях; Нерыс С. Паэма пра Сталіна; Шлях бальшавіка; Марыя Мельнікайтэ; Монтвіла В. Леніну; Светачы; Чырвоная Армія; Гіра Л. Травы Падмаскоўя; Цвірка П. Мы гаворым пра патоп; Шахцёрская полька; Нараджэнне чалавека; Бутку Ю. Жмудскай зямлі; Цільвіціс Т. На зямлі літоўскай: (Паэма); Краявіды; Ліст каўнаскаму мільянеру; Венцлава А. Песня ля вогнішча; Дом Леніна ў Пароніне; Канцэрт у калгасе; Восеньскія замалёўкі; Корсакас К. Песня вясны; Межэлайціс Э. Калыханка; Мой салавей; Сын; Мікалайціс-Пуцінас В. Сям'і савецкіх народаў; Малюнкі Вялікага Кастрычніка; Парастак; Рэймерыс В. Расказ воіна; Акно парабковай хаты; Сустрэча ў дарозе; Гіра В. С. Суд: [Вершы] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Тычына П. Застаўся ад цароў, паноў; Пачуццё сям'і адзінай; Давід Гурамішвілі чытае Грыгорыю Скаварадзе «Віцязя ў тыгравай шкуры»; Сун Дзінлін; Гогаль наш, вялікі сэрцам: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Бануш М. За зялёным сталом / З рум.; Полгар І. Жыву ў сваёй Айчыне / З венг.: [Вершы] // Маладосць. № 1; Лі Гі Ен. Вясна; Кім Сан О. Сябра / З кар.; Вэй Вэй. Ноччу гляджу з Ленінскіх гор на Маскву / З кіт.: [Вершы] // Там жа. № 10; Гарулёў Н. Слова друга: [Верш] / З рус. // Полымя. № 12; Бехер І. Песня пра новую зямлю: [Верш] / З ням. // Работніца і сялянка. № 2; Дабравольскі С. Ставім дом — агульны дом; Маладым: [Вершы] / З пол. // Чырв. змена. 6 кастр.

1955. Міцкевіч А. Ода да маладосці: [Верш] / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Гражына: (Паэма); Ігра Войскага; Навальніца: (З «Пана Тадэуша») / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Стаф Л. Першая прагулка; Тувім Ю. Падарожжа; Заклік; Сцяг; «Зорная ноч...»; Бранеўскі У. Магнітагорск; «Я сын той зямлі...»; «Як прыйдзе гадзіна смерці»; Забжэ; Надзея; Паклон Кастрычніцкай рэвалюцыі; Важык А. Люд увойдзе ў цэнтр горада; Дарога праз лес; Шэнвальд Л. Ю. Надзея піша ліст з Сярэдняй Азіі; Развітанне з Сібір'ю; Стэп; Дабравольскі С. Р. У трыццаціголддзе; Непераможная; Настаўнікі; Ставім дом — агульны дом; Маладым; Кастрычнік; Выгодскі С. Лінія У-3; Песня пра братэрства; На з'ядананне; Пастэрнак Л. Радаслоўе; Галчынскі К. І. На Карлавым мосце; Поляк С. Дачка; Варашыльскі В. Памяці таварышаў; Ліст паляка; Роза Лее; Завадскі С. Бой: [Вершы] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.; Міцкевіч А. Пан Тадэуш: Урывак з чацвёртай кнігі / З пол. // Беларусь. № 11; Яго ж. Ода да маладосці: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 11 / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Тувім Ю. «Зорная ноч сыпле пясок залаты на Багдад...»; Бранеўскі У. Паклон Кастрычніцкай рэвалюцыі; Шэнвальд Л. Ю. Надзея піша с Сярэдняй Азіі; Поляк С. Дачка: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 4; Міцкевіч А. Гражына: Літоўская аповесць: (Урывак) / З пол. // Там жа. № 11.

1956. Райніс Я. Абыякавыя; У зялёнай засені;

Апошні прамень сонца; Fiat justitia!; Дзень страшнага суда; Разважанні ў ноч напярэдадні новага веку; Вялікія мяхі ветру; Так не будзе; Палявы камень; Кітайскія жрацы; У поўнай меры; Ідзе маладое племя; Вечная сугучнасць; Страшны сон; Будзь цвёрдай, мысль!; Пасляабедзенны час у чоўне; Новая работа; Недараваны доўг; Майская песня; Няма грошай; Ля спаленага дома; Чырвоная сотня; Чатыры вятры; Пазаддзе смерці; Па палях Радзімы; Навагодняя песня; Расправа ў Талсах: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.; В а л к а д а е ў П. Партызанскія агні; Піянерскі цягнік: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 3; Т у в і м Ю. Паравоз; Джэсін; Стась ідзе: [Вершы] / З пол. // Там жа. № 9 / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Я г о ж. Раз-два-тры!; Не злічыць: [Вершы] / З пол. // Бярозка. № 7 / Сааўт. пер. А. Вялюгін; А л е й н і к С. Пра моцны мір і фельдмаршальскі кумір: [Верш] / З укр. // Вожык. № 2; Т у в і м Ю. Птушынае радыё; Скакалка; Грыбасей; Гародніна; Танец; Пра Яся-манюку і яго цётку; Пра пана Тралялёнскага; Петрык; Бамбо; Слон Трубака; Зазімак; Рыцар Крыкальскі; Рэчка; Год і бяда; Птушыныя плёткі; Цуды і дзіва; У самалёце: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 5 / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Х а р ы к І. Даўняя Беларусь: (З паэмы «На чужой бяседзе»); «Ну, нашто я песні спяваю, сумую?»: З паэмы «Мінскія балоты»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 8 снеж.; М і ц к е в і ч А. Ода да маладосці: [Верш] / З пол. // Ніва. 25 сак. / Сааўт. пер. А. Вялюгін.

1957. Б е л а у с Д. Праўда віз не патрабуе; Каб свінні ды рогі...; В а с к р э к а с е н к а С. Адзін у дзвюх асобах: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. 1957. Мн.; К а н а п н і ц к а я М. «Ці то казка, ці не казка...»; «За Карпатамі-гарамі...»: [Вершы] / З пол. // Канапніцкая М. Пра гномаў і сіротку Марысю. Мн. / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Н а г н і б я д а М. Балада пра разьбяра; Севастопальская паэма / З укр. // Нагнібяда М. Песня з Украіны. Мн.; У к р а і н к а Л. Світальныя агні: [Верш] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Б е л а у с Д. Што за птушкі: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 6; Д у н і н - М а р ц і н к е в і ч В. Люцынка, альбо Шведы на Літве: Гістарычнае апавяданне / З пол. // Полымя. № 12; Ш ч ы п а ч о ў С. Паўлік Марозаў: Урывак з паэмы / З рус. // Чырв. змена. 3 вер.; Б е л а у с Д. Каб свінні ды рогі...: [Верш] / З укр. // Чырв. сцяг. 30 чэрв.

1958. Б а л т а к і с А. Ленін у Вільнюсе; В а й ч у н а с П. Зямлі; М а т у ц і с А. Вясёлка вычэрпвае возера; Ластаўкі на тэлефоне; Куранячая мама; Найвялікшы гультай: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Б а л т а к і с А. Ленін у Вільнюсе: [Верш] / З літ. // Полымя. № 5; Б р а н е ў с к і У. Магнітагорск, або Размова з Янам: [Верш] / З пол. // Ніва. 14 снеж.; Я г о ж. Паклон Кастрычніцкай рэвалюцыі: [Верш] / З пол. // Чырв. змена. 14 чэрв.

1959. А л е й н і к С. Пеця і курортная дамачка; Толькі і сонца, што ў аконцы; Два ўрокі; У бабулі на прычэпе; Сэр Макітра: [Вершы] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.; С л а в а ц к і Ю. Бацька зачумленых: (У Эль-Эрыш): Паэма / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; К а в е н ь к а А. Размова па тэлефоне: Апавяданне / З укр. // Вожык. № 13; К і с л і к Н. Ляцяць зоралёты; Спеў лебядзіны; Вакзалы ваеннай пары: [Вершы] // З рус. // Полымя. № 7.

1960. С а с ю р а У. «Глянь у стэп: чужынцаў коні...»; «Лета, маё лета, кветкамі спавіта...»; Шавец; «Стану, стану я з табою...»; «Скрозь — палёў шырокіх гладзь...»; «Люблю я слухаць салаўёў...»; «Зноў я ў садочку з табою...»; «Шэпчуць дрэвы пры дарозе...»; «Пахнуць юнасцю кветкі...»; «Над сялом узлёты песні лёгкакрылай...»; «І тым малады я, што весняй...»; «Хаціны белыя ахутаў дым заводаў...»; «На дрэвах лісце палымнее...»; «Спакой, успамін, задумёнасць...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; С т а ф Л. Першая прагулка: [Верш] / З пол. // Ніва. 17 ліп.

1961. Б р а н е ў с к і У. Магнітагорск, або размова з Янам; «Я сын зямлі зваяванай...»; Як прыйдзе гадзіна смерці; Надзея; Забжа; Паклон Кастрычніцкай рэвалюцыі: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; М а с э н к а Т. Батальён імя Шаўчэнкі; Першае каханне; З табою; Салют генералу Ватуціну; Памяці герояў; Жытнія каласкі. І; Жытнія каласкі. ІІ.; Бацька; Жартаўлівыя парады; Макаў цвет; Дружа сардэчны мой; Ад Чорнага мора да сініх Карпат; Кахоўская балада; Песня пра партыю; Дума пра шчасце; Пажаданні на вяселлі: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; М і х а л к о ў С. Дзве сяброўкі: [Байка] / З рус. // Бярозка. № 8; Б р а н е ў с к і У. Як прыйдзе гадзіна смерці: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 29 вер.

1962. К а в е н ь к а А. Размова па тэлефоне: Апавяданне / З укр. // У нас у гасцях — сябры. Мн.; М а р ' я н о в і ч А. Паблажлівы верш / З пол. // Вожык. № 16.

1963. К і с л і к Н. Аэрапорт; «Карэнні магутныя...»; Ліст з ускраіны Галактыкі; Восеньскае; Памяці качагара: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 4; Я г о ж. Вернасць: [Верш] / З рус. // Там жа. № 5; М а я к о ў с к і У. Пасланне пралетарскім паэтам: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 19 ліп.

1964. Л е р м а н т а ў М. Радзіма; «Калі хвалюецца, паціху жоўкне ніва...»; Уцёс; «Ці ўчую голас твой...»; Чаму?; Тры пальмы; З Гётэ: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 10; Я г о ж. Ветразь; Калі хвалюецца...: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 16 кастр.; Т у в і м Ю. Заклік: [Верш] / З пол. // Ніва. 13 вер.

1966. М і к а л а ў с к а с В. Мініяцюры / З літ. // Літоўскі гумар. Мн.; Х о н і н а ў М. Стрыкучыя радкі: «Уставай, Бадма,— ўсе выйшлі на работу!..»; «Табе медалі за геройства далі...»; «За мараю светлай цаліннік ідзе на Алтай...»; На ўроку; «Адкуль ты, Бадма?..»; «Падаўся ўгору падхалім...»; «Аб чым жа марыш ты?..»; «Начур пасаду атрымаў...» / З калм. // Вожык. № 2.

1967. Д о ў г і х Я. Засвоіў; Ж о с у л І. Кар'ера кур'ера: [Гумарэскі] / З малд. // Бочачка вінароба. Мн.

1968. А а р м а Р. Адкуль ён мог ведаць?..; А л л е р Р. Дарожныя замалёўкі: [Апавяданні] / З эст. // Як быў створаны кенгуру. Мн.

1969. М і ц к е в і ч А. З «Гражыны»; Пан Тадэвуш (З кнігі дзесятай): Урыўкі з паэм / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...». Мн.

1970. Д а б р а в о л ь с к і С. Р. Маладым; Непераможная; Настаўнікі; Ставім дом — агульны дом; Кастрычнік: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Р. Як хлеб і сонца. Мн.; Б е д н ы Д. Ніхто не ведаў...: [Верш] / З рус. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.

1971. К а с п р о в і ч А. Калыханка; Крык: [Вершы] / З пол. // Сел. газ. 12 дек.

1972. П е х а л ь М. Спадчына; Дно; «Дзе вы, юнацтва...»; Сэнс; Несмяротны, або Суд гісторыі; К а с п р о в і ч А. Я; Казка; Любоў да зямлі; Туга; Лес ты мой шумны; Спознены верш; Пакаленне; Адпачынак; Пра сябе; Лодзь: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; К у р б а н я п е с а ў К. Невялічкая анкета, каб спазнаць сябе самога; Вітаміны: [Вершы] / З туркм. // Вожык. № 17; К а с п р о в і ч А. Лодзь; Пакаленне: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 2; Я г о ж. Любоў да зямлі; Адпачынак; Пра сябе; Смутак: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 30 чэрв.

1975. Т ы ч ы н а П. Пачуццё сям'і адзінай: [Верш] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1. / Сааўт. пер. А. Вялюгін.

1977. М о н т в і л а В. Светачы; Леніну; В а й ч у н а с П. Зямлі: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1982. Т ы ч ы н а П. Пачуццё сям'і адзінай: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1984. У к р а і н к а Л. Світальныя агні: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Д у н і н - М а р ц і н к е в і ч В. Люцынка, альбо Шведы на Літве: Вершаванае апавяданне / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.; К а н а п н і ц к а я М. «Ці то казка, ці не казка...»; «Адкасніся, смутак цяжкі...»; «Бажкі, бажаняткі! Вось вам зярняткі...»; «Ванда легла у зямельку...»; «Ой, людзі, чуйце — дабро пільнуйце...»; «Ой, ты, вясна, ой, красная...»; «Прывітанне, нябога!..»; «Лад-парадак у нас...»; «Камень злева, камень справа...»; «На палі, на лугі...»; «Макаву галоўку...»; «Конь твой, воз твой...»; «Лайдак багацее...»; «Лічым мы пясчынкі...»; «За Карпатамі-гарамі...»; «Ой ты, сірацінка...»; «Не, не пара, дарагая, не час...»; «Хутка мінае за працаю дзень...»; «Ёсць і пясок у нас, ёсць і вада...»; «Пастушок, спявай і грай...»; «Гэй, дадому, гускі, гусі!..»; «Сірата служыла, ой было ёй

горка!..»; «Ой, прыбег мядзведзь калматы...»; «Хлеб у сіраціны ды з чужое ласкі...»; «Хіба бог паможа працаваць дзяўчыне...»; «Пад нагой — зямлі грудочак...»; «Пі, браце...»; «Каб сказаў ты, для ахвоты...»; «Гэй, бяда, бяда ў хаце...»; «Зямля, сіраціна-зямліца!..»; «Замоўкні, схіліся...»; «Пачула маці твой плач сірочы...»; «Птах мой быстры, птах мой мілы...»; «Ты ідзі, ідзі, нябожа...»; «Сірату вялі сцяжыны...»; «Прымі ты, лес зялёны...»; »Вёў зялёны мох з-пад ножкі...»; «Сірату вялі аблокі...»; «Гэй, ратай...»; «Цыт... Цыт... Цыт...»; «Дай жа бог, дай жа бог...»; «Брат... брат... брат...»: [Вершы] / З пол. // Канапніцкая М. Пра гномаў і сіротку Марысю. Мн. / Сааўт. пер. А. Вялюгін.

1.5.

На англійскую мову. Gnomica; Hiroshima; The Nightingale / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Hiroshima; A Fairy Tale; The Genuine Thing; I Hear Your Eyes / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; The Thought and the Word / Transl. W. May // Soviet Literature. 1983. № 3.

На асецінскую мову. Фэндон; Эртэйэ эхсэ выгон: [Вершы] / Миндиашвили С. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На венгерскую мову. [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. № 2.

На грузінскую мову. З цыкла «Белыя ночы»: [Вершы] / Пер. У. Габіташвілі // Цысарткела. 1972. № 9; Чатыры стыхіі: Паветра; Вада; Агонь; Зямля: [Вершы] / Пер. М. Паухішвілі // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. Idea y palabra / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. № 3.

На латышскую мову. Negaiss; Hirosima; Istums / Atdz. O. Vacietis // Baltkrievijas priede. Riga, 1960; Istums; Negaiss / Atdz. O. Vacietis; Tris nakti; Klausos tavas acis; «Ai, dzive, dzivite...» / Atdz. M. Misina // Salsmaize. Riga, 1974.

На літоўскую мову. Mintis ir žodis / Vert. T. Tilvytis; Nerami naktis; Audra / Vert. K. Kubilinskas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958.

На малдаўскую мову. Патру стихий: [Верш] / Трад. Л. Лари. // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Пэмынтул: [Верш] / Трад. Л. Лари / Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. Gedanke und Wort / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Idę w pole ścieżynką zroszoną; Rozmowa przez ocean / Tł. J. Nagrabiecki // Praca Świetlicowa. 1955. Nr 7/8; Idę w pole ścieżynką zroszoną / Tł. J. Nadgrabiecki // Sprawy i Ludzie. 1955. Nr 36; W rzeczywistości / Tł. K. A. Jaworski // Kamena. 1967. Nr 17; Słucham twoich oczu / Tł. J. Huszcza //Odgłosy. 1969. Nr 16; Jesień / Tł. J. Huszcza // Osnowa. 1970. Wiosna; Ziarno prawdy; Słucham twoich oczu; Jesień; «By sól nie straciła...»; Hiroszima / Tł. J. Huszcza; W rzeczywistości / Tł. K. A. Jaworski // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Ja ból i smutek... / Tł. J. Huszcza // Odgłosy. 1971. Nr 35; W rzeczywistości / Tł. K. A. Jaworski // Jaworski K. A. Pisma: Wydanie Jubileuszowe. Lublin, 1972. T. 3.

На рускую мову. Рациональное зерно: Стихи. М., 1970. Рэц.: Э л ь к и н В. «Ранимое сердце с упорством железным!..» // ЛГ. 1971. 14 июля.

Песня о Туркменском канале: [Вершы] / Пер. В. Торопыгин, Л. Хаустов // Молодая Беларусь. М., 1952; Весна: [Верш] / Пер. Н. Горулев // Сов. Бел. 1955. 1 мая; Цимлянское море; Радость; Вечер; Глаза; Соловей; У лукоморья: [Вершы] / Пер. Н. Горулев // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Баллада о камне / Пер. К. Титов // Сел. газ. 1965. 4 апр.; Оккупация: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя. 1967. № 4; Родной язык; Зерно; Цимлянское море / Пер. В. Варно; Сказка / Пер. В. Тарас: [Вершы] // Неман. 1967. № 9; Оккупация: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Жизни каждый свой шаг посвящаю: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, В. Тарас // Дружба народов. 1968. № 10; Из цикла «Белые ночи»; «Чтоб соль не утратила...»; «Не плачь, не озлобляйся, не завидуй...»; Истинное; Рациональное зерно; Слушаю твои очи; Оккупация; Трое в ночи: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Ветви. Мн., 1969; «Ой, беда соловью, беда!..»; Туча; «Ветер, ветер!..»: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Неман. 1970. № 3; Вьетнаму: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1970. 15 дек.; Осень; Счастье; Человечий разум светлый: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Хиросима: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Дальний Восток. 1973. № 6; В мой утомленный мозг...; Оккупация; Трое в ночи: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; Люди добрые, я жду вас, приходите!..: [Вершы] / Пер. В. Тарас // Неман. 1978. № 7; Не плачь, не озлобляйся...; Истинное: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Мысль и слово; «Я по тебе тоскую, море!..»; Напрасный испуг; Рациональное зерно: [Вершы] / Пер. П. Жур // Беларусь моя. Л., 1983.

На славацкую мову. A prečo by nie?; Myšlenka a slovo; Okupácia / Prel. H. Križanová-Brindzová // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На ўзбекскую мову. Момакалдирок; Кўзлар; Солдатнинг кайтиши: [Вершы] / З. Обидов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Цимлянське море; Очі / Пер. Ю. Петренко; Гроза / Пер. В. Лагода: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; «Незгасні зорі над країною...»; Ой, дівча!..; Соловейко; Рідна мова; Казка; Хіросіма; Гроза; Думка і слово; Окупація; Трое вночі: [Вершы] / Пер. О. Жолдак, В. Лагода // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Рідна мова: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Отче ім'я. Харків, 1982.

На таджыкскую мову. Суруди оби равон: [Верш] / Тарч. Б. Расо / // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На французскую мову. En vérité; Hiroshima // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

2.1.

На беларускай мове. С м ы к а в а І. Сяргей Дзяргай // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.). Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. А р о ч к а М. Сатырычная паэзія // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 235—237; Б а з а р э в і ч М. З родных крыніц // Звязда. 1977. 17 вер.; Б а р а д у л і н Р. На вогненнай сцяжыне духу: Да 75-годдзя з дня нарадж. С. Дзяргая // ЛіМ. 1982. 1 кастр.; Я г о ж. Паэзія інтэлекту і пачуцця // Дзяргай С. Выбранае. Мн., 1967; Б а р с т о к М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 154—155, 192; Б р о ў к а П. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1952. № 5; Б у р' я н Б. Зберажона ў радку // ЛіМ. 1977. 16 вер.; Б я р о з к і н Р. Свет паэта // Там жа. 1956. 21 ліп.; Я г о ж. Мудрасць і дабрата // Там жа. 1967. 15 вер.; Я г о ж. Пошук сапраўднага // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; Б я р о з к і н Р., В я л ю г і н А. Слова пра таварыша // ЛіМ. 1957. 18 вер.; В я р ц і н с к і А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Г е р ц о в і ч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 43—46; Г і л е в і ч Н. Словы трывалыя, прачулыя, разумныя // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Г н і л а м ё д а ў У. Традыцыі і наватарства. Мн., 1981. С. 49, 155—156; Я г о ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 223—227; Я г о ж. Перад тварам часу // Голас Радзімы. 1967. № 39; Чалавек і свет // Полымя. 1965. № 12; Я г о ж. Шлях паэта // Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980; «Гук слова роднага...» // ЛіМ. 1977. 9 снеж.; Д а н і л е н к а М. Пошук запаветнага слова // Гомел. праўда. 1977. 17 вер.; К а б а к о в і ч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984. С. 130—132; К а в а л ё ў Д. Аб тым, што набалела / ЛіМ. 1953. 26 снеж.; К і с л і к Н. Сэрца прагне і розум дзярзае // Маладосць. 1967. № 9; К л ы ш к а А. Перакладаць верш вершам // ЛіМ. 1977. 13 мая; К р у п е н ь к а Я. Цудоўны свет паэзіі // Чырв. змена. 1977. 17 вер.; К у п ц о ў С. Карэспандэнты падпольнага друку // Гомел. праўда. 1968. 5 мая; Л о й к а А. Зайдзі ў мой дом // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Я г о ж. Шматзначнасць слова // Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968; М а р ц і н о в і ч А. Яго дужасць, яго праўда // Беларусь. 1977. № 9; М і х а л а п Я. Паэтычнае слова трэба шукаць: (Заўвагі аб вершах маладых паэтаў) // ЛіМ. 1951. 22 вер.; М і ш ч а н ч у к М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 70—74.

2 выд. Мн., 1983. С. 63—66; Яго ж. Права голасу: Пра сучасную беларускую філасофскую лірыку // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1. На парадку дня — пяць кніжак паэзіі // ЛіМ. 1963. 19 крас.; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 311—315; Няхай Р. Песня будаўніцтву // ЛіМ. 1951. 2 чэрв.; Пашкевіч Н. Непатрабавальнасць паэта і рэдактара // Там жа. 1953. 26 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік Мн., 1981; Сачанка Б. Круты стол Сяргея Дзяргая // Сачанка Б. Жывое жыццё. Мн., 1985; Слова пра лаўрэатаў // Голас Радзімы. 1964. № 44; Сяргей Сцяпанавіч Дзяргай: [Некралог] // ЛіМ. 1981. 2 студз.; Сяргею Дзяргаю — 70 // Там жа. 1977. 16 вер.; Тарас В. Яго вогненная сцяжына // Там жа. 1977. 6 мая; Яго ж. Яснасць душы і сэрца // Маладосць. 1977. № 9; Чарняўскі М. Іскра жывая // ЛіМ. 1963. 27 снеж.; Шымук В. Жыццём народа жыць... // Вяч. Мінск. 1977. 17 вер.; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 272—273; Яфімаў Ф. Чатыры стыхіі Сяргея Дзяргая // Полымя. 1970. № 11.

На польскай мове. Białokozowicz B. Polska w poezji radzieckiej // Prz. Humanistyczny. 1976. Nr 10; Siarhiej Dziarhaj // Wiersze bialoruskie. Lódź, 1971; Skibińska-Charyło Z. «Pan Tadeusz» w przekładach M. Tanka i S. Dziarhaja // W kręgu tradycji i współczesności literatur słowiańskich. Warszawa, 1982.

На рускай мове. Бородулин Р. Поэзия интеллекта и чувства // Знамя юности. 1967. 29 сент.; Березкин Г. Мысль и слово // Неман. 1970. № 12; Елисеев В. Краснокрылый вещун в Белоруссии // Знамя юности. 1968. 19 июля; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 212; Шостак Д. Поэзия высокого ителлекта // Заря. 1975. 7 янв.

На французскай мове. Dziargai Siarguéi // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Арочка М. Сяргею Дзяргаю: [Верш] // Арочка М. Колас на ржышчы. Мн., 1980; Тарас В. Родная хата (С. С. Дзяргаю): [Верш] // Тарас В. Две тетради. Мн., 1982.

З. У. Драздова.

ДЗЯРЖЫНСКІ УЛАДЫСЛАЎ

Дзяржынскі (сапр. Чаржынскі) Уладыслаў Вікенцьевіч (псеўд. Улідзе, 1897, в. Старакаменная Гродзенскай губ., цяпер у межах Польшчы —2.4.1974, Казань), крытык, літаратуразнавец.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пачатковую адукацыю атрымаў у народным вучылішчы. Скончыўшы яго, паступіў у Гродзенскую гімназію. Пасля яе эвакуацыі перавёўся ў Мінскую гімназію (скончыў у 1918). У 1918—19 даваў прыватныя ўрокі ў мястэчках Крайск і Пасадзец на Лагойшчыне. У 1925 скончыў этнолага-лінгвістычнае аддзяленне БДУ. Вучобу сумяшчаў з выкладчыцкай дзейнасцю на рабфаку (1922—24) і працай у Інстытуце беларускай культуры. З 1925 быў супрацоўнікам часопіса «Полымя». У 1925—30 выкладаў у Камуністычным універсітэце Беларусі (Мінск). У 1931 быў беспадстаўна асуджаны як «саўдзельнік контррэвалюцыйнай нацыяналістычнай арганізацыі» і высланы на 5 гадоў у г. Казань. У 1935 вызвалены ад высылкі. Рэабілітаваны ў 1988. Працаваў у Татарскім інстытуце павышэння кваліфікацыі настаўнікаў (1931—36), выкладаў нямецкую мову на кафедры замежных моў Казанскага медыцынскага інстытута (1933—47, 1950—71), выкладаў таксама ў Казанскім стаматалагічным інстытуце (1939—50).

З крытычнымі і літаратуразнаўчымі артыкуламі У. Дзяржынскі пачаў выступаць у беларускім друку з 1922. Ён імкнуўся даць грунтоўны эстэтычны аналіз як асобных мастацкіх твораў, так і літаратурнага працэсу ў цэлым. Многія палажэнні яго даследаванняў, асабліва тыя, што датычаць творчасці Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі, М. Чарота, Ц. Гартнага, уражваюць і сёння глыбінёй і жывасцю даследчыцкай думкі, аргументаванасцю, пластычнасцю стылю. Работы У. Дзяржынскага каштоўныя тым, што ў супярэчлівы і жорсткі час канца 20-х г. у сваіх ацэнках ён кіраваўся эстэтычнымі крытэрыямі, а не вульгарна-сацыялагічнымі догмамі. Пасля арышту і высылкі У. Дзяржынскі адышоў ад літаратуразнаўчай і крытычнай дзейнасці.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Да пытання аб псіхалагічным стылі нашаніўскай паэзіі. Мн., 1928.

1.3.

1922. Максім Багдановіч, як стылізатар беларускага верша // Адраджэнне. № 1.

1923. «Беларусы» Е. Ф. Карскага // Полымя. № 2.

1924. [Рэц. на кн.: Заходняя Беларусь. Вільня, 1924] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Улідзе; [Рэц. на кн.: Журба Я. Заранкі. Мн., 1924] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Улідзе; [Рэц. на кн.: Гартны Ц. Трэскі на хвалях. Мн., 1924] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Улідзе.

1925. [Рэц. на кн.: Тычына П. Вітер з Украіни. [Б. м.], 1924] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Улідзе; Беларуская літаратурная сучаснасць: (1920—1925): Зарысы і нататкі // Там жа. № 1, 2, 5; [Рэц. на кн.: Купала Я. Безназоўнае. Мн., 1925] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Улідзе; [Рэц. на кн.: Колас Я. Сымон-музыка. Мн., 1925; Гартны Ц. Урачыстасць. Мн., 1925; Купала Я. Зб. тв. Мн., 1925. Т. 1] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Улідзе; Воля да жыцця // Сав. Бел. 16 мая.

1926. Да партрэту Я. Коласа ў літаратурнай крытыцы; Праменяцца далі; На павароце // Якуб Колас у літаратурнай крытыцы. Мн. Рэц.: Жарскі П. // Чырв. сейбіт. 1927. № 8—9; Цвяткоў Л. // Асвета. 1927. № 4; [Рэц. на кн.: Александровіч А. Сутарэнне. Мн., 1925] // Маладняк. № 1 / Пад псеўд. Улідзе; Літаратурная трыбуна: (5 год часопісу «Полымя») // Сав. Бел. 25 снеж.

1927. Янка Купала ў крытыцы нашаніўскіх сучаснікаў // Полымя. № 8.

1928. Якуб Колас: (Крытычна-біяграфічны нарыс) // Колас Я. Зб. тв. Мн. Т. 1. Вып. 1; З. Жылуновіч як крытык // Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы. Мн.; Янка Купала ў крытыцы нашаніўскіх сучаснікаў // Янка Купала ў літаратурнай крытыцы. Мн.; З. Жылуновіч — крытык // Асвета. № 8; [Рэц. на кн.: Колас Я. У глыбі Палесся. Мн., 1927] // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Улідзе; Дзейнасць З. Жылуновіча ў абсягу беларускай літаратурнай крытыкі // Там жа. № 9; Да пытання аб псіхалагічным стылі нашаніўскай паэзіі // Узвышша. № 3.

1929. [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Творы: У 2 т. Мн., 1928. Т. 2] // Зап. аддзелу гуманіт. н. Кн. 9. Т. 3 / Пад сваім прозв.; «Нарысы гісторыі беларускае літаратуры» праф. М. М. Піятуховіча // Узвышша. № 5.

1.4.

Ленін У. Дзіцячая хвароба «левізны» у камунізме / З рус. Мн., 1925 / Пер. пад сваім прозв.

1.6.

Выпісы з беларускае літаратуры: 1. Вусная народная творчасць; 2. Старадаўняе пісьменства. М.; Л., 1925 / Скл. з інш. Рэц.: Слуцкі А. // Полымя. 1925. № 7.

Выпісы з беларускае літаратуры XIX—XX ст. Мн., 1926 / Скл. з інш. Рэц.: Р. Б.-і. // Полымя. 1926. № 8.

Якуб Колас у літаратурнай крытыцы: Да дваццацігадовага юбілею яго літаратурнай дзейнасці. Мн., 1926 / Скл.

Барычэўскі А. Паэтыка літаратурных жанраў. Мн., 1927 / Апрац.

Выпісы з беларускай літаратуры XIX і XX стагоддзя // Асвета. 1927. № 3 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Бабарэка А. Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках // Узвышша. 1927. № 2; Васілёнак С. Яшчэ раз пра нашы падручнікі па мастацкай літаратуры // Маладняк. 1931. № 4; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 165—167.

Я. А. ГараднІцкі.

ДЗЯРКАЧ АНАТОЛЬ

Дзяркач Анатоль [А. З., Дзядок Тарас, Дзяргач, А. Зіміёнак, А. Зімёнка, А. Дзяркач, «Не-жанаты»; сапр. Зіміёнка Анатоль Рыгоравіч; 6(18).4.1887, мяст. Турэц Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.— 5.9.1937], паэт, сатырык, гумарыст. Член СП Беларусі з 1934.

З сям'і фельчара. Скончыў народную школу ў мяст. Турэц, а затым гарадское вучылішча ў Навагрудку (1904). Служыў пісарам у Мінску ў гарадской і земскай управах. Праследаваўся за ўдзел у рэвалюцыйным руху — сядзеў у царскай турме, адбываў ссылку. Пасля рэвалюцыі працаваў у рэдакцыі газеты «Беларуская вёска», з 1924 рэдактар сатырычнага часопіса «Дубінка»

(дадатак да газеты «Звязда»), з 1929 у газеце «Піянер Беларусі». 16 кастр. 1936 быў незаконна арыштаваны і асуджаны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны ў 1957.

Пачаў друкавацца ў рускамоўным друку Беларусі ў 1904, але першыя публікацыі пакуль што не адшуканы. Таму пачаткам літаратурнай дзейнасці А. Дзеркача лічыцца 1907, калі пад крыптанімам А. З. у газеце «Голос провинции» з'явіўся яго верш «За свабоду». Найбольш характэрнымі творамі дакастрычніцкай пары былі рускамоўныя лірычныя вершы з адзнакамі меладраматызму і рамансавасці, якія друкаваліся ў альманахах і зборніках «Туманы», «Земные сны», «Провинциальная луна» пад уласным прозвішчам аўтара. Псеўданім А. Дзяркач быў узяты паэтам пасля рэвалюцыі, калі ён цалкам аддаў сябе гумарыстычнаму і сатырычнаму жанру. Друкаваў сатырычныя творы ў выданнях «Дзянніца», «Малады араты», «Беларуская вёска» і інш., выдаў асобныя кнігі сатырычных і гумарыстычных вершаў і паэм («Пра папоў, пра дзякоў, пра сялян-мужыкоў», «Усім патроху», «Бог удвох» і інш). Многія творы мелі антырэлігійны характар, у іх высмейваліся забабоны, знахарства, нізкі маральны ўзровень «божых служак» (такога плану творы ўспрымаюцца ў кантэксце свайго часу — як даніна тагачасным ідэйна-палітычным установкам). Змагаўся А. Дзяркач сваім сатырычным пяром і супраць тых заган, што жывуць сярод людзей з даўніх часоў: п'янства, гультайства, безгаспадарлівасці, марнатраўства, высмейваў чалавечую няўдзячнасць і нявыхаванасць. Як антыпод гэтаму, стварыў паэму «Міколава гаспадарка», у якой намаляваў вобраз руплівага і гаспадара агранома Міколы. Сатырычныя творы А. Дзеркача напісаны ў асноўным зніжана-прастамоўным стылем, яны блізкія па жанры да народных жартаў з сюжэтам і героем (пераважна адмоўным). Пісаў творы для дзяцей. Займаўся перакладамі з рускай і ўкраінскай моў.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Пра папоў, пра дзякоў, пра сялян-мужыкоў: Сатырычныя вершы. Мн., 1925. (Сялянская б-ка).

Міколава гаспадарка: Агра-паэма. Мн., 1927.

Нашы прыяцелі. Мн., 1928.

Першы дзень у дзіцячым садзе: Вершы. Мн., 1928.

Працавітая дзяўчына. Мн., 1928 / Пад сваім прозв.

Звяры нашых лясоў. Мн., 1929 / Пад сваім прозв.

Бог удвох: Сучасная сатыра. Мн., 1930. (Б-ка бязбожніка). Рэц.: Б у р Л. За дзейную пралетарскую сатыру! // Палес. праўда. 1931. 11 сак.

Качаргой па абразох: Сатыра і жарты ў вершаванай форме. Мн., 1930.

Усім патроху...: Сатыра і гумар: Вершы. Мн., 1930.

1.3.

1907. За свободу: [Верш] // Голос провинции. 25 марта / Пад крыпт. А. З.

1909. Белый берег; Весны; В Сибирь; «Я разлюбил, когда узнал...»: [Вершы] // Туманы. Мн. / Пад сваім прозв.

1910. Вечерняя печаль: [Верш] // Земные сны: Лит. альманах. Мн. / Пад прозв. А. Зімёнка.

1915. Исповедь; Психея; Хмель; Людомор; Витязь и царевна; Смерть Леды; Осень; «Над землею расцветаю...»: [Вершы] // Провинциальная луна. / Пад сваім прозв.

1917. Ніколі: [Верш] // Вольная Беларусь. 7 ліп. / Пад крыпт. А. З.; Шчабячы, салавейка: [Верш] // Там жа. 3 жн. / Пад крыпт. А. З.; Беларуская казка: [Верш] // Там жа. 30 жн. / Пад крыпт. А. З.; Родная вёска; Родная сяліба: [Вершы] // Там жа. 26 кастр. / Пад крыпт. А. З.; Ніколі: [Верш] // Крыніца. 22 кастр. / Пад крыпт. А. З.

1918. Паном прасваднікам; Беларусь: [Вершы] // Вольная Беларусь. 28 студз. / Пад крыпт. А. З.; Роднае мястэчка; З песняў праснёных; Да зялёнага лісту: [Вершы] // Там жа. 24 лют. / Пад крыпт. А. З.; Гутарка Аляксандра і Сцяпана: [Верш] // Там жа. 9 чэрв. / Пад крыпт. А. З.; Мой засценак: [Верш] // Крыніца. 1 студз. / Пад крыпт. А. З.; Беларус: [Верш] // Там жа. 14 студз. / Пад крыпт. А. З.

1920. Абразкі з жыцця Палесся // Рунь. № 3—10 / Пад псеўд. Дзяргач; Маленькі абразок // Бел. слова. 4 кастр. / Пад псеўд. Дзяргач; Мае мары: [Абразок] // Там жа. 19 кастр. / Пад псеўд. Дзяргач.

1921. Ці чулі?: (Маленькі малюнак) // Раніца. 25 снеж.

1924. Гимн «Дубинки»; Тротуарный юбилей: [Вершы]; О том, о сем: (Сатира) // Дубинка. № 1 / Пад крыпт. А. З.; Заходняму брату: Памяці К. Каліноўскага: [Верш] // Полымя. № 2 / Пад прозв. А. Зімёнка:, Матчына серца: Каўказская легенда // Там жа. № 2 / Пад прозв. А. Зімёнка; Па-новаму: [Верш] // Бел. вёска. 25 чэрв.; На стары лад: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Нашы пакуты: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Канавальская дапамога; Дзякоўскія штукі: [Вершы] // Там жа. 20 снеж.; Няўдачны хабар: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Дзе калядная праўда?: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Малады араты. 31 снеж.; На стары лад: [Верш] // Малады араты. 8 ліп.

1925. Без папа: [Верш] // Малады араты. № 1: Новая бяда: [Верш] // Бел. вёска. 12 сак.; Чортава зелле: [Верш] // Там жа. 20 сак.; Падрыхтоўка да Вялікадня: [Верш] // Там жа. 10 крас.; Лекары — якіх не трэба: [Верш] // Там жа. 28 крас.; П'яная вёска: [Верш] // Там жа. 20 мая; Свата абора: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; Бабскі ратунак: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Вылечыла: [Верш] // Там жа. 11 вер.

1926. Паслухаўся: [Верш] // Бел. піянер. № 2; Ці вы людзі, ці вы — чэрці?: [Верш] // Бел. вёска. 9 лют.; Дурні ў карты дзьмуць не на жарты: [Верш] // Там жа. 12 лют.; «Культурны» чалавек: [Верш] // Там жа. 16 лют.; Не жана — ты; Адратавала: [Вершы] // Там жа. 9 крас.; Пакараны злодзей: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Спрэчка: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Жывуць яшчэ: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Пераклічка: [Верш] // Сав. Бел. 1 мая; Не капай другому ямы: [Верш] // Сав. вёска. 16 вер.

1927. Па-новаму; Багамолле: [Вершы] // Чырв. змена. 28 снеж.

1928. Воўчая падзяка: [Верш] // Дэкламатар. Мн.; Найлепшы сват: Жарт // Бел. вёска. 5 крас.; Амаль не паэма // Там жа. 24 кастр.; Рос лясочак малады: Вясковы фельетон // Там жа. 31 кастр.; Атрута; Прысвячэнне аўтадору: [Вершы] // Там жа. 11 ліст.; Падла: Вясковы фельетон // Там жа. 18 ліст.; Ну і старшыня: [Верш] // Там жа. 25 ліст.; Ці ўсюды так?: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Пастухова шпаркасць: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Дзеці не гаруюць: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Квіт!: (Па Дзям'яну Беднаму): [Верш] // Там жа. 16 снеж.; Мая просьба: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; 11 год: [Верш] // Сав. Бел. 7 ліст.; Братомселькорам: (Памяці загінуўшых): [Верш] // Там жа. 2 снеж.

1929. Лісліві воўк: [Верш] // Бел. піянер. № 7; Марш Чырвонага крыжа: [Верш] // Бюлетэнь ЦК Бел. т-ва Чырв. крыжа. № 4—6 / Пад сваім прозв.; З новым годам: [Верш] // Бел. вёска. 6 студз.; Абое рабое: [Верш] // Там жа. 9 студз.; Чистка: [Верш] // Рабочий. 16 апр. / Пад крыпт. А. З. Аўт. спрэчнае.

1930. Прысвячэнне аўтару: [Верш] // Настольны каляндар. Мн.

1933. Здагадлівы піянер: [Верш] // Іскры Ільіча. № 15.

1934. Пра лыжнікаў-вынаходцаў: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1—2; Чытач і гусак: [Верш] // Там жа. № 6; Піянерская баявая: [Верш] // Піянер Бел. 23 лют.; Гэй, на поле: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Партрэты гультаёў: [Верш] // Там жа. 9 мая; Таксама «Дынамо»: [Верш] // Там жа. 15 мая; Не гледзячы на асобы // Там жа. 8 чэрв.; Ці не пекна гэта: [Верш] // Там жа. 16 вер.

1935. Не кніжка — жах адзін: [Верш] // Піянер Бел. 15 жн.

1936. Прыгоды Янкі рыбалова // Іскры Ільіча. № 6. / Пад сваім прозв.

1961. Працавітая дзяўчына; Паправіла!: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Т. 1.

1977. За свабоду: [Верш] // Бас І. Літаратуразнаўчыя эцюды. Мн. / Пад крыпт. А. З.

1.4.

Б е д н ы Д. Пра папоў: [Вершы] / З рус. Мн., 1931.

Р у д э р м а н М. Эстафета / З рус. Мн., 1931.

Д а р а г о й ч а н к а А. Вялікая Каменка: Раман / З рус. Мн., 1932.

К о р ы с Л. Кіруй, Брытанія: Раман з сацыяльна-палітычнага жыцця сучаснай Англіі ў 3-х частках / З рус. Мн., 1932 / Пер. пад сваім прозв.

М а я к о ў с к і У. Кім быць: Верш. Кніжка-малюнак / З рус. М., 1932 / Пер. пад сваім прозв.

Ч у м а ч э н к а А. Клуб даследчыкаў: Школьная аповесць / З рус. Мн., 1932.

Б е з б а р о д а ў С. Бальшавікі адкрылі Сібір / З рус. Мн., 1934 / Пер. пад сваім прозв.

З а к і Качкачова. Як Паўлік правёў 1 Мая / З рус. Мн., 1934 / Пер. пад сваім прозв.

Б а р т о А. Брацікі / З рус. Мн., 1935 / Пер. пад сваім прозв.

Ч у к о ў с к і К. Мыйдадзір: Кінематограф для дзяцей. 2 выд. / З рус. Мн., 1935 / Пер. пад сваім прозв.

1927. О л е с ь О. «Ой, мая галубка, ранняю вясною...»: [Верш] / З укр. // Полымя. № 1 / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак; Я г о ж. З лісту: [Верш] / З укр. // Там жа. № 4 / Пер. пад прозв. А. Зімёнка; Я г о ж Калі ты вянок сплятала...: [Верш] / З укр. // Там жа. № 8 / Пер. пад прозв. А. Зімёнка.

1933. М а р ш а к С. Атрад: [Верш] / З рус. // Іскры Ільіча. № 12 / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак.

1935. М а р ш а к С. Лодыры і кот: [Верш] / З рус. // Іскры Ільіча. № 12 / Пер. пад прозв. Зіміёнак; А с е е ў М. Сталінскай выкаўкі: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 23 лют. / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак; М а р ш а к С. Пра ваўка і лісіцу: [Байка] / З рус. // Там жа. 23 ліст.; / Пер. пад прозв. Зіміёнак; Б е д н ы Д. Каго біла першая конная: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 26 лют. / Пер. пад сваім прозв.

1936. Б а р т о А. Ку-ку: [Верш] / З рус. // Іскры Ільіча. № 4 / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак; М а р ш а к С. Багаж: (Казка) / З рус. // Там жа. № 9 / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак; Т у р д з е я ў М. Ліст у Кашгар: [Верш] / З уйгур. // Полымя рэвалюцыі. № 3 / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак; У с е н к а П. Прыкардонная; Ц я р э ш ч а н к а М. Радзіма: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 27 студз. / Пер. пад сваім прозв.; Т у р д з е е ў М. Пісьмо ў Кашгар: [Верш] / З уйгур. // Там жа. 14 ліст. / Пер. пад сваім прозв.; Г у м е р Г. Ішымбай: [Верш] / З тат. // Там жа. 17 лют. / Пер. пад сваім прозв.; Ц я р э ш ч а н к а М. Шанхай: [Верш] / З рус. // Там жа. 7 мая / Пер. пад сваім прозв.; Т а н і о Л. дэ. Стальныя роты: [Верш] / З icп. // Піянер Бел. 27 вер. / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак.

1959. Б а р т о А. Мы з Тамарай; Дзяўчынка-равушка: [Вершы] / З рус. // Барто А. Вяровачка. Мн. / Пер. пад прозв. А. Зіміёнак.

1.5.

На рускую мову. Минины новейшего образца / Пер. Д. К. // Звезда. 1919. 1 февр.

2.3.

На беларускай мове. М а ў р Я., Ш у ш к е в і ч С. Варты ўдзячнай памяці: Да 80-годдзя з дня нараджэння Анатоля Дзеркача // ЛіМ. 1967. 7 крас.; Н а ш каляндар // Там жа. 1982. 2 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С а л а м е в і ч Я. Пяром сатырыка і гумарыста // ЛіМ. 1977. 15 крас.; С е м я ж о н Я. Сатыра не старэе // Беларусь. 1967. № 4; Х р о м ч а н к а К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 58—61; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 63.

На рускай мове. К и р к е в и ч А. Поэт-сатирик: (К 90-летию со дня рождения А. Дзеркача) // Гродн. правда. 1977. 17 апр.

З. У. Драздова.

ДЗЯТЛАЎ АЛЕСЬ

Дзятлаў Алесь (Аляксандр Мікалаевіч; псеўд. А л е с ь А л е к с а н д р о в і ч, А. Б я р э з і н с к і, А. Г л ы б о ц к і; н. 3.6.1936, в. Туркі Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл.), празаік, нарысіст. Член СП Беларусі з 1979.

З сям'і настаўнікаў. Бацька, Мікалай Фёдаравіч, паходзіў з сялянскай сям'і. Настаўнічаў на Украіне, працяглы час займаў пасады дырэктара, завуча ў школах Бабруйска і Бабруйскага р-на. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Маці, Сіліч Аляксандра Якаўлеўна, з сялянскай сям'і. Працавала настаўніцай пачатковых класаў. У 1940 бацьку перавялі на работу ў в. Пятровічы Бабруйскага

р-на ў мясцовую сямігодку, улетку 1944 — у в. Плёсы таго ж раёна, на радзіму маці. У 1954 А. Дзятлаў скончыў Цялушскую СШ і паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ.

Пасля заканчэння універсітэта (1959) быў накіраваны ў глыбоцкую раённую газету «Сцяг камунізма», дзе загадваў спачатку аддзелам культуры і пісьмаў, а потым — сельгасаддзелам. З 1961 працаваў у рэспубліканскай маладзёжнай газеце «Чырвоная змена», дзе канчаткова сфарміраваўся як журналіст і пісьменнік. Быў членам сцэнарнарэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм» (1973—75), спецкарэспандэнтам газеты «Звязда» (1975—80). З 1980 — у часопісе «Родная прырода», рэдактар аддзела навукі. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

А. Дзятлаў выступаў у друку з яркімі карэспандэнцыямі і нарысамі, у якіх выявіў тонкую назіральнасць і ўпартае імкненне да мастацка-публіцыстычнага абагульнення, да глыбокага роздуму над фактам. Першае апавяданне («Белы туман на поплаве») надрукаваў у 1970 на старонках «Літаратуры і мастацтва». У яго творах узнімаюцца важныя маральна-этычныя праблемы, створаны вобразы сучаснікаў, што праяўляюць самаахвярнасць, настойлівасць (аповесць «Белы месяц сакавік»), расказваецца аб высакароднай працы настаўнікаў сельскай школы (аповесці «Сляды», «Брод»). У асобных творах аўтар закранае праблему пераемнасці пакаленняў, умення новага пакалення ўспрымаць трагедыю Вялікай Айчыннай вайны (аповесць «Час даспелага жыта»). Тэматычна творы А. Дзятлава больш прывязаны да сучаснай вёскі, але заўважаецца і схільнасць да мастацкага вырашэння праблем горада, выяўлення псіхалагічнай адпаведнасці гарадскім абставінам учарашняга вяскоўца. Шмат ўвагі ўдзяляе праблемам экалогіі.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская, Я. І. Клімуць.*

Бібліяграфія

1.2.

Росы на поплаве: Апавяданні. Мн., 1974. Рэц.: Вышынскі М. Ад родных паплавоў // Полымя. 1975. № 1; Кенька М. На шляху сталення // Чырв. змена. 1974. 26 снеж.

Белы месяц сакавік: Апавяданні і аповесці. Мн., 1977. Рэц.: Вышынскі М. Людзі вясны // Полымя. 1978. № 2; Карніловіч Л. Не шукаючы скідак // ЛіМ. 1977. 23 вер.

Сляды: Аповесці і апавяданне. Мн., 1981. Рэц.: Васючэнка П. Гэтае шматаблічнае «Рэтра»...: Нататкі пра новыя кнігі Алеся Дзятлава, Івана Капыловіча і Міколы Капыловіча // ЛіМ. 1982. 21 мая; Дзелянкоўскі М. Не шукаючы броду // Мін. праўда. 1982. 8 вер.; Мартинович А. На дорогах, хорошо знакомых // Знамя юности. 1983. 6 янв.

Вяртанне: Апавяданні, аповесці. Мн., 1987.

1.3.

1962. Па сцежках героя: (Да 20-годдзя з дня гібелі Героя Савецкага Саюза Феадосія Смалячкова) // Чырв. змена. 16 студз.; Няскораная // Там жа. 19 мая; Граніца бессмяротнасці // Там жа. 21 чэрв.; Начныя тоні // Там жа. 20 вер.; Сейбіт піянерскіх талентаў // Там жа. 13 ліст.; Чалавек вялікі... // Там жа. 29 ліст.

1963. Сэрца змагаецца // Бярозка. № 7; Па другі бок прылаўка // Чырв. змена. 6 чэрв.; Прыгожая легенда: Нарыс // Там жа. 31 снеж.

1964. Са шчодрасцю добрага сейбіта // Чырв. змена. 17 мая; Цудадзеі крыніц глыбокіх // Там жа. 15 ліп.; Кветкі на п'едэсталах // Там жа. 12 вер.

1968. Зямля пахне дымам: Нарыс // Чырв. змена. 23 лют.; Жыві, «касы»; Госці: (Навелы) // Там жа. 29 лют. / Пад псеўд. А. Глыбоцкі; Выбіраю барацьбу // Там жа. 18 крас.; У жыццё не ідуць абочынай // Там жа. 25 крас.; Ці збярог ты сваю яблыньку // Там жа. 22 снеж. / Пад псеўд. А. Бярэзінскі.

1969. Покліч роднай нівы: Нарыс // Чырв. змена. 27 лют.; Звенні пошуку // Там жа. 31 мая; Сплаў высокай пробы // Там жа. 2 кастр.; Працяг // Там жа. 12 ліст.; Багатая спеласць // Там жа. 16 снеж.

1970. Белы туман на поплаве: Апавяданне // ЛіМ. 4 снеж.; Твой след // Чырв. змена. 10 студз.; Прыцэл — на дзелавітасць // Там жа. 24 студз. / Сааўт. М. Сількевіч; ...Плюс да атэстата // Там жа. 10 лют. / Сааўт. М. Сількевіч:, Працягам светлай явы // Там жа. 7 крас.; Апошні вылет: Нарыс // Там жа. 13 мая; Таліца, мая Таліца... // Там жа. 24 вер.

1971. Поезд ішоў праз ноч: Апавяданне // Маладосць. № 12; Світанак над возерам: Апавяданне // Полымя. № 6; Вясновыя лiўні: Апавяданне // ЛіМ. 13 жн.; Першы снег: Апавяданне // Там жа. 24 снеж.; Ліпеньскі ўспамін: Апавяданне // Чырв. змена. 24 студз.; Асеннія матывы; Настойлівасць; Дзівак; Развітанне; Спаборніцтва: [Навелы] // Там жа. 24 кастр.; Выключэнне з правіла // Там жа. 27 кастр.; Зімовыя эцюды: Снегіры; Міг з маленства; Сігнал // Там жа. 2 снеж.

1972. Высокае неба: Апавяданне // ЛіМ. 25 жн.; Дазвольце патурбаваць // Чырв. змена 16 студз.; Поступ зімы; Сяброўка; Першы; Вішанька; Клопат: [Навелы] // Там жа. 30 студз.; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. 20 лют.; Твой старэйшы таварыш // Там жа. 12 жн.; Буслы: Навела // Там жа. 30 жн.; Галінка Пушкінскага роду // Там жа. 9 вер.; Пасля першай памылкі // Там жа. 21 вер.

1973. Ранішні неспакой: Апавяданне // Маладосць. № 6; Суседзі: Апавяданне // Полымя. № 1; Любіць прыроду — любіць Радзіму // Чырв. змена. 6 лют.; Любоў не на адзін дзень // Там жа. 27 лют.; Кожная чацвёртая бярозка... // Там жа. 24 сак.; Покліч родных аселіц // Там жа 14 крас.

1974. Выхаванне дабратой // Чырв. змена. 8 студз.

1975. У вёсцы капаюць калодзеж: Апавяданне // Полымя. № 12; Тры стрэлы ў лесе: Апавяданне // Чырв. змена. 19, 20 крас.; Суткі пасля злачынства: Нарыс // Там жа 23 жн.

1976. Высокае неба: Апавяданне // Дарогі вы, дарогі... Мн.; Сінія васількі ў жыце: Апавяданне // Маладосць. № 1; Паядынак у ціхім завулку // Звязда. 6 студз.; З «лейкай» і блакнотам // Там жа. 5 мая.

1977. Унучка вялікага паэта // Звязда. 30 жн.; Дабрата і жорсткасць: Нататкі пра фільм «Белы Бім Чорнае Вуха» // Там жа. 22 вер.; Восень над Свіслаччу // Там жа 12 ліст.; Над Бярозай-ракой // Там жа. 14 снеж.; Апошняя ноч сакавіка: Аповесць // Чырв. змена. 31 мая, 1, 4, 7, 9, 11, 16, 17 чэрв.

1978. На вясёлай хвалі: (Гумарэскі) // Звязда. 1 студз. / Сааўт. Я. Казлоў; Памяць Хатыні // Там жа. 23 сак.

1979. Сталасць сейбіта: Нарыс // Звязда. 16 лют.; Полымя на рэйках: Нарыс // Там жа. 4, 5, 6, 8 крас.; Яблыневы сад: Нарыс // Там жа. 12 жн.; Хлеб: Нататкі публіцыста // Там жа. 14 кастр.

1980. Вытокі дабраты // Родная прырода. № 6; Версія інспектара: Нарыс // Звязда. 24 крас.

1981. Дарагі наш бор // Родная прырода. № 1; Па лесе ідзе чалавек: Нарыс // Там жа. № 2; Квецень на вуліцах // Там жа. № 3; Пастка для мацёрага: Апавяданне // Там жа. № 6.

1982. Трывога зялёных прыгод // Родная прырода. № 1; Праблемы запаведнага краю // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Алесь Александровіч; У навальнічны дзень: Апавяданне // Там жа. № 3.

1983. Звінела каласамі жыта; Князь з Высокай Гары: Апавяданні // Полымя. № 6; Край наднёманскі, край

лясны // Родная прырода. № 2; Пірат ці санітар // Там жа. № 4; У азёры глядзяцца лясы // Там жа. № 5; Чырвонае дзіва; Полымя на снезе: Навелы // Мін. праўда. 19 лют.; Сярэбраны цуд: Навела // Там жа. 26 лют.; Начныя дрывасекі: Навела // Там жа. 12 сак.; Госці: Навела // Там жа. 26 сак.; Салідарнасць; Жывы барометр; Белае полымя: Навелы // Там жа. 7 мая.

1984. Апошнія жураўлі; Грышкаў «Масквіч»: Апавяданні // Маладосць. № 10; Па слядах: Апавяданне // Родная прырода. № 2; Помнік над Сожам // Там жа. № 4.

1985. Горды звярок: Апавяданне // Бярозка. № 6; Чалавек прыйшоў у лес // Родная прырода. № 2; Стрэл на белым лузе: Навела // Там жа. № 3; Баравымі пуцявінамі // Там жа. № 5; Прага адкрыцця: Нарыс // ЛіМ. 21 чэрв.; З няволі; Першы: [Эцюды] // Мін. праўда. 26 студз.

1.5.

На балгарскую мову. Чужд: [Апавяданне] / Прев. Р. Евтимова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прыняты ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1979. 14 снеж.

З. У. Драздова.

ДОРСКІ ІОСІФ

Дорскі Іосіф Львовіч [крыпт.: І. Д., І. Д-кі; 4(17).12.1911, Мінск — 7.12.1964, Віцебск; пахаваны ў Мінску на Усходніх могілках], драматург. Член СП Беларусі з 1956. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1962). Брат С. Дорскага.

З сям'і служачага. Скончыў Мінскую сямігодку (1927), агульнаадукацыйныя курсы (1929), курсы кінасцэнарыстаў (1930). Працаваў на кінафабрыцы «Савецкая Беларусь» (Ленінград), літсупрацоўнікам газеты «Рабочий» (1933—34). Служыў у Чырвонай Арміі (1934—35). Пасля дэмабілізацыі быў прыняты на працу ў Беларускі драматычны тэатр ў Віцебску (з 1948 дырэктар гэтага тэатра). Вучыўся завочна ў Літаратурным інстытуце імя А. М. Горкага (1939—41). У 1961—64 дырэктар кінастудыі «Беларусьфільм». Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак пашаны» і медалямі. Член КПСС з 1945.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1928 з рэцэнзіі, надрукаванай у часопісе «Чырвоны сейбіт». З гэтага часу выступаў у друку з рэцэнзіямі як тэатральны крытык. Напісаў п'есы «Цэнтральны ход» і «Алазанская даліна» (у сааўтарстве з К. Губарэвічам), «Права на шчасце». П'есы І. Дорскага перадавалі настрой энтузіязму савецкіх людзей, іх імкненне да нябачаных пераўтварэнняў, адлюстроўваючы разам з тым пэўныя грамадскія ілюзіі 1950-х г. Працяглая праца ў Віцебскім драматычным тэатры дала падставы для напісання «Нарыса гісторыі тэатра імя Я. Коласа» (1956).

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Алазанская даліна: Лір. камедыя. Мн., 1951 / Сааўт. К. Губарэвіч.

1.3.

1928. [Рэц. на кн.: Сташэўскі В. Кацярына. Мн., 1928] // Чырв. сейбіт. № 4—5 / Пад крыпт. І. Д-кі.

1929. Аб літаратуры і дамах соцкультуры // Чырв. змена. 29 мая / Пад крыпт. І. Д.

1935. А. К. Ільінскі: (Эскізы творчай характарыстыкі) // Віцеб. пралетарый. 30 кастр.; Напярэдадні новага сезона БДТ-II // Там жа. 2 ліст.

1936. Над чым працуе БДТ-2 // Звязда. 5 чэрв.; Тэатр сацыяльнага аптымізма: Да прыезду БДТ-2 у Бабруйск // Камуніст. 8 крас.; Дні напружанай работы // Там жа. 8 мая; Чытка п'есы Якуба Коласа ў БДТ-II // ЛіМ. 26 крас.; Янка Купала ў БДТ-II // Там жа. 21 мая.

1937. Стварыць вобразы, вартыя вялікага юбілею // Віцеб. пралетарый. 20 жн.; П'еса аб класавай пільнасці // Там жа. 4 кастр.; Поспех п'есы Якуба Коласа // Там жа. 10 ліст.; Думкі пра п'есу і пра спектакль: «Вайна вайне» Якуба Коласа ў БДТ-2 // ЛіМ. 28 студз.

1938. Чарговыя работы тэатра // ЛіМ. 10 студз.; «Слова аб палку Ігараву» у паэтычным перакладзе Янкі Купалы // Там жа. 30 мая; Горкі на беларускай сцэне // Там жа. 18 чэрв. / Пад крыпт. І. Д.; Напярэдадні адказнай творчай работы // Там жа. 30 вер.; На шляхах да рэалізма // Там жа. 27 снеж.

1939. На творчым уздыме // Гомел. праўда. 8 мая.

1940. Драматургія народнага паэта // Віцеб. рабочы. 8 снеж.; Тэатр мастацкай праўды // Вольная праца. 15 лют.; Творчыя планы тэатра // Звязда. 13 кастр.

1941. Творчая сувязь тэатра з драматургамі // Віцеб. рабочы. 11 лют.; «Плутні Скапена» // Звязда. 27 крас.; Пошукі вобраза // ЛіМ. 20 лют.; Тэатр і драматург // Там жа. 5 крас.

1944. «Проба агнём» у другім драматычным тэатры // Беларусь. № 3; У родны горад // Віцеб. рабочы. 31 снеж.

1946. Накануне юбилея театра имени Якуба Коласа // Сов. Бел. 14 дек.

1947. Слаўны шлях // Звязда. 3 студз.; Шлях тэатра: (Да 20-годдзя тэатра імя Якуба Коласа) // ЛіМ. 4 студз.; Гастроли театра им. Якуба Коласа // Сов. Бел. 7 июня.

1948. Творчыя планы тэатра // Віцеб. рабочы. 3 студз.; «Цэнтральны ход»: (Урывак з п'есы) // Там жа. 14 крас. / Сааўт. К. Губарэвіч; На шляху перабудовы // Там жа. 9 ліп.; Месяц у Мінску: (Творчая справаздача тэатра імя Якуба Коласа перад працоўнымі сталіцы) // Там жа. 24 жн.; Вынікі вялікага шляху // Там жа. 21 снеж.; Гастроли театра им. Я. Коласа в Минске // Сов. Бел. 9 июля.

1949. За далейшы ідэйна-мастацкі рост // Віцеб. рабочы. 14 жн.

1950. Первые успехи // Театр. № 1; Да вынікаў тэатральнага сезону // Віцеб. рабочы. 7 чэрв.; Творчая справаздача // Звязда. 10 чэрв.; Напярэдадні хвалюючай сустрэчы // ЛіМ. 3 чэрв.

1951. За далейшы творчы рост // Віцеб. рабочы. 21 сак.; «Студэнты» // Там жа. 2 чэрв.; Тэатр імя Якуба Коласа ў новым сезоне // Там жа. 14 вер.; Зноў у Бабруйску: (Да гастроляў БДТ імя Якуба Коласа) // Сав. Радзіма. 1 чэрв.

1952. Значны ўклад у справу беларускага мастацтва // Віцеб. рабочы. 13 студз.; Агляд творчасці моладзі тэатра // Там жа. 16 крас.; Напярэдадні знамянальнай даты // Там жа. 21 чэрв.; Драматург і тэатр // Там жа. 15 ліст.; Наша новая сустрэча // Гомел. праўда. 3 вер.

1953. Демонстрация дружбы братских культур // Бугская заря. 4 июня; Тэатр імя Якуба Коласа ў новым годзе // Віцеб. рабочы. 18 студз. / Сааўт. А. Скібнеўскі; Прадаўжаць барацьбу за яркія сцэнічныя творы // Там жа. 30 мая; Тэатр імя Якуба Коласа ў новым сезоне // Там жа. 11 вер.; Пачэсны абавязак тэатральных калектываў // Звязда. 8 снеж.; Наш творческий отчет // Сов. Бел. 1 февр.

1954. На ўздыме // Віцеб. рабочы. 11 вер.

1955. Перад вялікім творчым экзаменам // Віцеб. рабочы. 21 студз.; Народны артыст // Там жа. 25 лют.; Напярэдадні новага тэатральнага сезона // Там жа. 9 вер.; Драматург и театр // Сов. Бел. 7 июня.

1956. Перад новым сезонам // Віцеб. рабочы. 28 вер.

1957. Адзіная мэта // Віцеб. рабочы. 21 мая.

1958. Ствараць яркія, жыццёвыя спектаклі // Віцеб. рабочы. 12 вер.; Для савецкага гледача // Звязда. 26 кастр. / Сааўт. А. Ільінскі.

1959. Новая встреча с Минским зрителем // Сов. Бел. 4 июля.

1961. Тэатр і глядач // Звязда. 23 сак.; Во имя главного // Сов. Бел. 20 мая.

1962. Драматург і тэатр // Жыццё для народа. Мн. 2.3.

На беларускай мове. Бялевіч А., Бурдзель А. Раскрыць вобраз станоўчага героя // ЛіМ. 1948. 10 крас.; Бушко Т. Заяўка, якая сябе не апраўдала: Аб спектаклі «Права на шчасце» // Чырв. змена. 1956. 3 ліст.; Яго ж. «Цэнтральны ход» // ЛіМ. 1948. 10 ліп.; Бяляўскі П., Мянжынская В. Шчасце // Віцеб. рабочы. 1956. 3 чэрв.; Ганчарык А. Служэнне мастацтву // ЛіМ. 1961. 15 снеж.; Гастролі тэатра імя Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 1953. 21 лют.; Губарэвіч К. Магутнае поле тэатра // ЛіМ. 1981. 11 снеж.; Дастанка М., Рубіс Л. «Алазанская даліна» // Сав. Радзіма. 1949. 2 жн.; Ільін М. «Алазанская даліна» // Палес. праўда. 1950. 18 ліст.; Іскрык У. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр. Мн., 1981. С. 33—35; Клімковіч М. Жыццярадасны спектакль: («Алазанская даліна» К. Губарэвіча і І. Дорскага ў тэатры імя Якуба Коласа) // ЛіМ. 1950. 15 ліп.; [Некралог] // Віцеб. рабочы. 1964. 8 снеж.; Няфёд У. «Алазанская даліна» // Звязда. 1949. 28 кастр.; Яго ж. Патрыятычны спектакль: (Аб п'есе «Цэнтральны ход» К. Губарэвіча і І. Дорскага) // Віцеб. рабочы. 1948. 4 крас.; Яго ж. У пошуках сучаснага канфлікта // ЛіМ. 1948. 9 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прывітанне юбіляру // ЛіМ. 1961. 15 снеж.; Раскін С. Віцебскія пісьменнікі // Віцеб. пралетарый. 1937. 12 крас.; Салаўёва І., Львоў В. Прымусовы асартымент таварыша Дорскага // Віцеб. рабочы. 1952. 27 лют.; Усікаў Я. Пафас лірычнай камедыі // Полымя. 1970. № 10; Хазанскі В., Пашкевіч Н. Алазанская даліна // Віцеб. рабочы. 1949. 2 кастр.

На грузінскай мове. У беларускай Алазанскай даліне // Камуністы. 1960. 21 жн.

На рускай мове. Нефёд В. «Счастье» // Сов. Бел. 1956. 9 июня; Пчелкин Л. Пьеса, рожденная в театре // Красное знамя. 1954. 1 авг.

На ўкраінскай мове. Новоселицька Л. [Рэц. на пастаноўку Бел. драм. тэатра імя Я. Коласа п'есы І. Дорскага «Шчасце»] // Чорномор. комуна. 1956. 25 серп.

З. У. Драздова.

ДОРСКІ СЯМЁН

Дорскі Сямён Львовіч (20.10.1920, Мінск — 14.1.1992, там жа, пахаваны на Усходніх могілках), перакладчык. Член СП Беларусі з 1980. Кандыдат філалагічных навук (1961). Брат І. Дорскага.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька працаваў рахункаводам на дрэваапрацоўчым заводзе (пазней радыёзавод) у Мінску (загінуў у час вайны). С. Дорскі вучыўся з першага па сёмы клас у 14-й беларускай няпоўнай сярэдняй школе. З 1934 займаўся на Маскоўскіх завочных курсах замежных моў (скончыў у 1939). У 1938 скончыў СШ № 13 Мінска і паступіў на гістарычны факультэт Маскоўскага інстытута філасофіі, літаратуры і гісторыі (МІФЛІ), але потым перавёўся ў БДУ. 24 чэрвеня 1941 з маці і сястрой эвакуіраваўся з Мінска ў Куйбышаўскую вобл., працаваў у калгасе вёскі Руская Бякцяшка Сенгілееўскага р-на. У верасні 1941 пераехаў у г. Уральск, куды эвакуіраваўся Беларускі драматычны тэатр імя Я. Коласа, у якім працаваў брат, драматург І. Дорскі. У 1941—42 выкладаў гісторыю ў сярэдняй школе г. Уральска. Скончыў Ленінградскае ваеннае вучылішча сувязі імя Ленсавета (г. Уральск, 1943). У 1943—46 служыў у Савецкай Арміі тэхнікам па наземных сродках радыёлакацыі і начальнікам радыёлакацыйнай установкі (ў знішчальнай дывізіі авіяцыі далёкага дзеяння). Пасля дэмабілізацыі вярнуўся ў Мінск, у 1946—47 працаваў старшым перакладчыкам пры Савеце Міністраў БССР. У 1947 без адрыву ад вытворчасці скончыў факультэт замежных моў Мінскага педагагічнага інстытута. Працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам (з 1947), загадчыкам (з 1955) кафедры англійскай мовы БДУ. У 1962—83 дацэнт кафедры лексікалогіі (потым стылістыкі) англійскай мовы Мінскага педінстытута замежных моў.

Літаратурнай дзейнасцю пачаў займацца ў гады Вялікай Айчыннай вайны: выступаў на радыё з вершамі, некаторыя з іх былі апублікаваны ў друку (газета «Уральская правда» 1941—42; публікацыі не выяўлены). З 1957 займаўся перакладчыцкай дзейнасцю. Апублікаваў каля 150 мастацкіх перакладаў з англійскай, нямецкай, французскай і іспанскай моў на беларускую — раманы, аповесці, апавяданні, фельетоны, гумарэскі.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Словообразование отвлеченных имен существительных в древнеанглийском языке (суффиксальное и полусуффиксальное). Мн., 1960. Рэц.: В о л к о в С. Новые труды по филологии // Вестн. Ленингр. ун-та. Сер. истории, языкознания и лит. 1962. № 8.

1.3.

1956. Исторические ссылки на занятиях по английскому языку // Тезисы докладов II метод. конференции [БДУ]. Мн.; Две тенденции в семантическом развитии отвлеченных имен существительных (на материале индоевропейских языков) // Тезисы докладов XXI научной сессии [БДУ]. Мн.

1957. Некоторые вопросы обучения английскому произношению учащихся-белорусов // Тезисы докладов научно-метод. конференции [БДУ] по заочному обучению. Мн.

1958. Некоторые вопросы суффиксации и полусуффиксации отвлеченных имен существительных в древнеанглийском языке // Труды по языкознанию. Мн. Вып. 1.

1959. Некаторыя суфіксы абстрактных назоўнікаў у стараанглійскай мове // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 2.

1961. Палачи! К событиям в Конго // Во славу Родины. 17 февр.

1963. Проблема полусуффиксации в современном английском языке; Постановка произношения некоторых английских согласных с учетом произносительных норм родного (белорусского) языка // Тезисы докладов XV научной сессии [Минского ГПИИЯ]. Мн.

1964. Использование структурных моделей для достижения наглядности в преподавании грамматики; Опредмечивание абстрактных имен существительных как объективный процесс в развитии языка // Тезисы докладов XVI научной сессии [Минского ГПИИЯ]. Мн.

1965. Грамматическая интерференция и обучение иностранным языкам // Тезисы докладов XVII научной сессии [Минского ГПИИЯ]. Мн. Ч. 1; Опыт классификации корневых и деривационных морфем на

основе системы объективных критериев и дифференциальных признаков // Тезисы докладов XVII научной сессии [Минского ГПИИЯ]. Мн. Ч. 2.

1971. Сопоставление произносительных норм английского и белорусского языков в процессе обучения английскому языку // Веснік БДУ. Серыя 4. № 3.

1.4.

Абрахамс П. Вянок для Удома: Раман / З англ. Мн., 1959. Рэц.: Бязрукава Н. Афрыка ў барацьбе // ЛіМ. 1959. 25 ліп.

Рэн Л. Негр Нобі: Аповесць / З ням. Мн., 1962.

Джойс П. Цікі: Аповесць / З англ. Мн., 1977. Рэц.: Сакольскі Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 7 ліп.

Прокап Г. Пятае кола: Казкі / З ням. Мн., 1980. Рэц.: Бруй Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 27 сак.

Алонса Д. У пошуках чорнай чайкі: Аповесць / З ісп. Мн., 1982.

Кардэнас Акунья І. Загадка адной нядзелі: Раман / З ісп. Мн., 1985.

Маккалаў К. Птушкі на цернях: Раман / З англ. Мн., 1988 / Сааўт. пер. В. Рабкевіч.

1957. Калон Х. Гэта не дробязь; Люсія і яе дума; Лёгкая работа, добры заробак; Рэд'ярд Кіплінг і я: Апавяданні / З англ. // Беларусь. № 10; Трое фанабэрыстых кацят: Кітайская казка // Бярозка. № 8; Калон Х. Дзве назвы: [Апавяданне] / З англ. // Маладосць. № 5; Джэлерт Л. Мая бавоўна перш за ўсё: Дыялогі амер. поўдня / З англ. // Там жа. № 7; Штэрн К. Сваім шляхам: Апавяданне / З ням. // Там жа. № 8; Сэрэні М. Дні нашага жыцця: [Урывак з кнігі] / З італ. // Там жа. № 12; Цэйслер К. Анжэліка: Апавяданне / З ням. // Работніца і сялянка. № 7; Калон Х. На складах была сцюжа...: Апавяданне / З англ. // ЛіМ. 12 чэрв.; Абрахамс П. Два лагеры: Раздзел з рамана «Вянок для Удома» / З англ. // Там жа. 4 вер.

1958. Рэн Л. Негр Нобі: Апавяданне / З ням. // Бярозка. № 2—3; Абрахамс П. Афрыка ў агні: Раман / З англ. // Маладосць. № 1—3; Стыль А. Месье Ванес: Навела / З фр. // Полымя. № 8; Дзіб М. Спадарожнік: Апавяданне / З фр. // Там жа. № 11; Лінь Чынь-лань. Дзяўчына з Тайваня: Апавяданне / З англ. // Работніца і сялянка. № 11—12; Ананд М. Кашмірская ідылія: Апавяданне / З англ. // ЛіМ. 6 вер.

1959. Колдуэл Э. Гордасць міс Стэлы Сіблі; Клайд Бікл і Дора: Апавяданні / З англ. // Беларусь. № 3; Мэкін У. Зялёныя ўзгоркі: Апавяданне / З англ. // Маладосць. № 11; Гейм С. Мара Бабіка: Апавяданне / З ням. // Звязда. 11 кастр.; Райхфус Х. М. Цюльпаны: Апавяданне / З ням. // ЛіМ. 9 мая; Дэвіс Л. Паніка: Апавяданне / З англ. // Там жа. 26 снеж.

1960. Прычард К. Калядныя дрэвы: Апавяданне / Скар. пер. з англ. // Звязда. 1 студз.; Лафры Л. Цана аўтамашыны: Апавяданне // Там жа. 14 лют.; Твэн М. Расказ капітана: Апавяданне; Цана жыцця і смерці: [Гумарэска] / З англ. // Там жа. 5 чэрв.; Ву Тху Х'ен. Радзіма: Апавяданне / З фр. // ЛіМ. 2 вер.; Кубш Г. В. Незабыўны дзень: Апавяданне / З ням. // Там жа. 7 кастр.

1961. Дэвіс Р. Такія дні: Апавяданне / З англ. // Маладосць. № 4; Куртад П. Касмічныя пілюлі: [Памфлет] / З фр. // Звязда. 24 снеж.; Твэн М. Маналог караля Леапольда: Памфлет / З англ. // ЛіМ. 20 студз.

1962. Навара Луна М. Перамога за намі: [Верш] / З ісп. // ЛіМ. 26 студз.

1963. Баноскі П. Чэрствае сэрца: Апавяданне / З англ. // Звязда. 23 крас.; Райв Р. Лаўка: Апавяданне / З англ. // Там жа. 26 мая; Патан А. Дэбютантка, дадому!: Апавяданне / З англ. // ЛіМ. 31 мая.

1964. О'Фаалайн Ш. Грэшніца: Апавяданне / З англ. // Маладосць. № 11; Патан А. Пачастунак у калідоры: Апавяданне / З англ. // Звязда. 25 кастр.

1965. О'Фаалайн Ш. Анёлы і святыя айцы: Апавяданне / З англ. // Звязда. 6 чэрв.

1968. Уэйн Д. Здаецца пакой: Апавяданне / З англ. // Беларусь. № 9; Крысці А. Справа адной багацейкі: Апавяданне / З англ. // Маладосць. № 3; Бертан П. Мая вайна з XX стагоддзем: [Сатыр. апавяданні] / З англ. // Там жа. № 7; Маклін К. Тэлекадры не хлусяць: Фантаст. апавяданне / З англ. // Там жа. № 9; Санг Н. Грабеньчык са слановай косці: Апавяданне; Дзінь Тхі Н. Фронт у воблаках: Урывак з рамана / З фр. // Полымя. № 8; Гамара П. Мора і опера: Апавяданне / З фр. // Работніца і сялянка. № 6; О'Конар Ф. Урок гісторыі: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 11; Мано М. Сустрэча ў дарозе: Апавяданне / З фр. // Вяч. Мінск. 15 крас.; Шырмахер Г. Песня: Апавяданне / З ням. // Там жа. 10 чэрв.; Йостэн І. Зачараванае кола / З ням. // Там жа. 21—25, 28—29 кастр.; Брэдберы Р. Ціхай летняй парой: Апавяданне / З англ. // Звязда. 27 лют.; Гендры Д. Канец водпуску: Апавяданне / З англ. // Там жа. 25 крас.; Раблес Э. Чалавек з кветкай: Апавяданне / З фр. // Там жа. 18 чэрв.; Ву Тху Х'ен. Бой на пераправе: Расказ в'ет. паромшчыка / З фр. // Там жа. 28 жн.; Стадзіс Г. Адзін забойца і чатыры двайнікі / З ням. // Там жа. 22 кастр.; Блюме Х. Лідзіцэ: Апавяданне / З ням. // ЛіМ. 21 чэрв.; Гамара П. Машынка Анісіма: Гумарыст. апавяданне / З фр. // Мін. праўда. 3 студз.; Калаган М. Далікатнае становішча: Апавяданне / З англ. // Там жа. 29 мая; Клаус С. Каханне з недахопамі: Гумарэска / З ням. // Там жа. 1 вер.; Бонаскі Ф. Куды дзенуцца дразды?: Гумарэска / З англ. // Там жа. 11 кастр.; Герт Г. Агрызак: Гумарэска / З ням. // Там жа. 17 ліст.; Фрэйм Д. Сачыненне: Апавяданне / З англ. // Наст. газ. 25 мая; Бертан П. Чырвоная шапачка і шэранькі воўк: Гумарэска / З англ. // Там жа. 27 ліст.; Рыхтэр Г. Адплата за Пронта: Апавяданне / З ням. // Піянер Бел. 23 мая; Чут Б. Падарунак: Апавяданне / З англ. // Там жа. 3, 10, 17 кастр.; Бертан П. Спявачка Гербі: Гумарэска / З англ. // Чырв. змена. 12 мая; Тасліцкі Б. Тры ўдары: Апавяданне / З фр. // Там жа. 26 чэрв.; Селван С. Каса на камень: Гумарэска / З англ. // Там жа. 14 ліст.

1969. Лонсбах Р. Веласіпед Леніна: Апавяданне / З ням. // Беларусь. № 6; Фрэвіль Ж. Партыйная школа ў Ланжумо: [Раздзел з кн.: «Ленін у Парыжы»] / З фр. // Там жа. № 11; Кемелман Г. Дзевяць міль пад дажджом: Апавяданне / З англ. // Маладосць. № 10; Ань Дук. Палонная: Урывак з рамана / З фр. // Работніца і сялянка. № 12; Хэмфры У. Сказ пра Джэса Нэйбарса: Апавяданне / З англ. // Звязда. 30, 31 студз.; 1, 2, 4, 5 лют.; Йостэн І. Незвычайны выпадак з Эдвардам Кенедзі / З ням. // Там жа. 10, 11 кастр.; Бертан П. Вяселле навыварат: Гумарэска / З англ. // ЛіМ. 24 студз.; Сціль А. Салодкі пірог: Навела / З фр. // Там жа. 14 сак.; Калаган М. Белы поні: Апавяданне / З англ. // Піянер Бел. 10 крас.; Лёст Э. Аперацыя «Бумеранг»: Аповесць / З ням. // Чырв. змена. 18, 20, 21, 23, 24, 30 вер.; 1, 2 кастр.

1970. Шырмахер Г. Песня: Апавяданне / З ням. // Беларусь. № 5; Мэцьюз Д. Парк: Апавяданне / З англ. // Бярозка. № 10; Бертан П. Крызіс зубной пасты: [Фельетон] / З англ. // Вожык. № 20; Тасліцкі Б. Тры ўдары; Гамара П. Флярэта; Сціль А. Салодкі пірог; Мано М. Снежаньскай ноччу: Французскія апавяданні / З фр. // Полымя. № 1; Форд Д. Х. Горкі хлеб: Апавяданне / З англ. // Звязда. 5, 6, 9 вер.; Бухвальд А. Калі прэзідэнт заклапочан...: Фельетон / З англ. // Там жа. 30 снеж.; Гамара П. Доктар Тама: Апавяданне / З фр. // ЛіМ. 26 чэрв.; Тафт К. Бацькі і дзеці: Гумарэска / З ням. // Мін. праўда. 25 студз.; Фойстэль Г. Дзякуй, настаўнік!: Апавяданне / З ням. // Піянер Бел. 21 мая; Кастнер Э. Чаму смяецца чалавек?: [Гумарэска] / З ням. // Чырв. змена. 11 ліст.

1971. Нойч Э. Перад святам: Апавяданне / З ням. // Беларусь. № 4; О'Фаалайн Ш. Анёлы і святыя айцы: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 10; Фойстэль Г. Урсула: Апавяданне / З ням. // Бярозка. № 6; Бухвальд А. Такога свет яшчэ не бачыў: Фельетон / З англ. // Вожык. № 10; Ланге В. Дванаццаць вінаватых: Апавяданне / З ням. // Мала-

досць. № 4; Б р о й н Г. дэ. Рэната: Апавяданне / З ням. // Полымя. № 4; Т х і М і н ь Х у о н г Д. Дзікая кветка: Апавяданне / З фр. // Работніца і сялянка. № 9; П р ы ч а р д К. Калядныя дрэвы: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 3; Д ж о з е ф С. Хворы: Міжнародны фельетон / З англ. // Вяч. Мінск. 13 вер.; Б е й к е р Р. Незвычайная прэс-канферэнцыя: Памфлет / З англ. // Звязда. 10 студз.; Б у х в а л ь д А. Свядомы беспрацоўны: Фельетон / З англ. // Там жа. 7 лют.; К л і н г С. Заклапочаныя жанчыны: Фельетон / З англ. // Там жа. 7 сак.; Д ж о з е ф С. Тата дае інтэрв'ю: Фельетон / З англ. // Там жа. 12 жн.; Я г о ж. Эканомка і норкавыя футры: [Фельетон] / З англ. // ЛіМ. 2 крас.; Б у х в а л ь д А. Шпікі ў армейскіх мундзірах: [Фельетон] / З англ. // Там жа. 21 мая; Б е р т а н П. Шэкспір перарабляе п'есу: Пародыя / З англ. // Там жа. 20 жн.; Д з і н ь Т х і Н. Дзень у Ханоі: Урывак з рамана / З фр. // Там жа. 3 вер.; Б е й к е р Р. Сышчыкі і разбойнікі: [Гумарэска] / З англ. // Там жа. 3 снеж.; Л а н г П. Ход канём: Гумарэска / З ням. // Мін. праўда. 3 студз.; Б у х в а л ь д А. Калі патух тэлеэкран: Гумарэска / З англ. // Там жа. 5 вер.; Х е л і Ф. Бюро праверкі: Гумарэска / З ням. // Там жа. 19 вер.; Ш т р а л ь Р. Лішні білецік: Гумарэска / З ням. // Там жа. 17 кастр.; Д ж о з е ф С. Інфляцыйная трывога: Фельетон / З англ. // Чырв. змена. 3 лют.; К э п т э р Ю. Калі мы ўсе закрычым...: Памфлет // Там жа. 4 жн.

1972. Ф і ш э р П. Хто ён, гер Альтман? / З ням. // Вяч. Мінск. 11 лют.; Ш э ф е р Х. Там, дзе рыхтуецца злачынства / З ням. // Там жа. 29 лют.; Д ж о з е ф С. А сакрэты цякуць... Міжнародны фельетон / З англ. // Звязда. 25 сак.; Я г о ж. Знікненне лонданскага моста: [Гумарэска] / З англ. // ЛіМ. 14 крас.; Б о з м а н Э. Навука і каханне: Апавяданне для вучоных / З англ. // Там жа. 2 чэрв.; Д ж о з е ф С. Як з лысага скальп: [Гумарэска] / З англ. // ЛіМ. 27 кастр.; А с э н к а Я. Разумныя сабакі: Гумарэска / З пол. // Мін. праўда. 27 лют.; Х о п А. Заганны круг: [Фельетон] / З англ. // Чырв. змена. 5 сак.

1973. Б л ю м э Х. Лідзіцэ; К у б ш Г. Незабыўны дзень; Ш т э р н К. Дарогай адзіночкі: Апавяданні / З ням. // Незабыўны дзень. Мн.; Г е й м С. Мара Бабіка: Апавяданне / З ням. // Беларусь. № 4; Р а б л е с Э. Чалавек з гваздзікам: Апавяданне / З фр. // Там жа. № 8; К о р н І. Начная камісія: Апавяданне / З ням. // Бярозка. № 5; Т э р б е р Дж. Жудасная таямніца «Макбета»: Гумарэска. / З англ. // ЛіМ. 15 чэрв.; Р а й н к е П. «Ці ёсць у вас?..»: [Гумарэска] / З ням. // Мін. праўда. 28 студз.; Ш э ф і л д Д. Сумная гісторыя: Гумарэска / З англ. // Там жа. 1 крас.; Д ж о й с П. Цікі: Аповесць / З англ. // Піянер Бел. 12, 19, 26 ліп.; 2, 9, 16, 23, 30 жн., 13, 20 вер.

1974. К о л д у э л Э. Смерць Крысці Такера; Канакрад: Апавяданні / З англ. // Беларусь. № 1; Д з і а с Х. Трыснёг: Апавяданне / З ісп. // Там жа. № 4; Р а й в Р. Лаўка; П э й т а н А. Пачастунак у калідоры: Паўднёваафрыканскія апавяданні / З англ. // Там жа. № 9; Ф о р д Д. Горкі хлеб: Апавяданне / З англ. // Работніца і сялянка. № 3.

1975. П і т а Р а д р ы г е с Ф. Абрабаваны: Апавяданне / З ісп. // Даляглядды. Мн.; Г а н с а л е с д э К а с к о р а Р Прароцтва: Апавяданне / З ісп. // Беларусь. № 1; О'К о н а р Ф. Першая споведзь: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 3; Б о н а с к і Ф. Чэрствае сэрца: Апавяданне / З англ. // Там жа. № 10; Д з я ч э н к а Б. Помнік на плошчы: Апавяданне / З ням. // Маладосць. № 5; Г а н с а л е с д э К а с к о р а Р. Іншая свабода: Апавяданне / З ісп. // Звязда. 27 крас.; Б у х в а л ь д А. Спіце спакойна: Фельетон / З англ. // Там жа. 12 жн.; Г а н с а л е с д э К а с к о р а Р. Чалавек са Сьера-Маэстры: Апавяданне / З ісп. // ЛіМ. 24 студз.; К а р д о с а А. Мачатэра: Апавяданне / З ісп. // Там жа. 15 жн.

1976. К о э н Э. Тени за спинами женщин: [Навела] / С англ. // Неман. № 11; М э к і н У. Нарадзіліся ў аўторак: Апавяданне / З англ. // Работніца і сялянка. № 3; Б у х в а л ь д А. Фабрыка сакрэтаў: Фельетон / З англ. // Звязда. 29 чэрв.; О' К о н а р Ф. Рэквіем: Апавяданне / З англ. // ЛіМ. 11 чэрв.

1977. Р ы а с Х. Сельса Касцільья: Апавяданне / З ісп. // Беларусь. № 2; Х э м ф р ы У. Сказ пра Джэса Нэйбарса' Апавяданне / З англ. // Там жа. № 8.

1978. П і т а Р а д р ы г е с Ф. Трыбунал: Апавяданне / З ісп. // ЛіМ. 27 студз.; А л о н с а Д. У пошуках чорнай чайкі: Аповесць / З ісп. // Піянер Бел. 20, 27 ліп., 3, 10, 17, 24 жн., 7, 21 вер., 5, 12, 19 кастр., 16 ліст.

1979. Б у х в а л ь д А. Пасланне ў Вашынгтон: Фельетон / З англ. // Звязда. 5 сак.; К а р д э н а с А к у н ь я І. Загадка адной нядзелі: Раман // ЛіМ. 6, 13, 20, 27 крас., 4, 11, 18, 25 мая, 1, 8, 15, 22, 29 чэрв., 6, 13, 20, 27 ліп., 3, 10, 17, 24 жн.

1980. П р о к а п Г. Стрэльба, якая не захацела страляць: Казка / З ням. // Бярозка. № 10; К а р в а х а л Л. Пошукі: Апавяданне / Скар. пераклад. з ісп. // Звязда. 27 студз.; Б у х в а л ь д А. Надзейнае сховішча: Фельетон / З англ. // Там жа. 10 лют.; Я г о ж. Варажба на кафейнай гушчы: Фельетон / З англ. // Там жа. 14 вер.

1981. Б е й к е р Р. Начныя кашмары: Памфлет / З англ. // Звязда. 8 студз.

1982. Ш а н г Н. Камісар Дунг: Апавяданне / З фр. // Даляглядды. Мн.; Ф е р н а н д е с Х. К. Операция «Свеча», или Несостоявшийся реванш: Докум. рассказ / С исп. // Знамя юности. 27, 28, 29 июля.

1983. К е м е л м а н Г. Контргамбіт Нікі Уэлта: Апавяданне / З англ. // Беларусь. № 4; Ч о с е р Дж. Пралог [да «Кентэрберыйскіх расказаў»]: Урывак / З сярэднеангл. // ЛіМ. 3 чэрв.

1984. Б е р т а н П. Шэкспір перарабляе п'есу: Гумарэска / З англ. // Вожык. № 22; К ё р н е р В. Генерал вольных людзей / З ням. // Звязда. 19 ліп.; К а р в а х а л Б а р ы я с Л. Пошукі: Апавяданне / З ісп. // ЛіМ. 14 вер.;

1985. Б р а ў н Дж.-М. Вяртанне Кіталова; М э к і н У. Дзейныя асобы ў парадку паяўлення: Апавяданні / З англ. // Даляглядды. Мн.

2.3.

На беларускай мове. П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1980. 30 мая. *З. У. Дразлова.*

ДОЎНАР-ЗАПОЛЬСКІ МІТРАФАН

Доўнар-Запольскі Мітрафан Віктаравіч [псеўд.: Д., М. Д., М. Д. — З., М. З., М. Довнор, Провинциал; 2(14).6.1867, Рэчыца Мінскай губ., цяпер Гомельскай вобл.— 30.9.1934, Масква], гісторык, этнограф, фалькларыст і літаратуразнавец. Доктар гістарычных навук (1905), прафесар (1902). Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сям'і дробнага служачага. Скончыў Рэчыцкае народнае вучылішча і Мазырскую прагімназію. Выключаны з «воўчым білетам» з 1-й Кіеўскай гімназіі за ўдзел у тайных гуртках моладзі і хаванне нелегальнай літаратуры. У 1889 здаў экстэрнам экзамен на атэстат сталасці і паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Кіеўскага універсітэта (скончыў у 1894). Як перспектыўнага вучонага яго пакінулі пры універсітэце для падрыхтоўкі да прафесарскага звання, аднак паліцыя забараніла яму педагагічную дзейнасць у межах Кіеўскай акругі, і ён пераехаў у Маскву, дзе ўладкаваўся на службу ў Маскоўскі архіў Міністэрства юстыцыі (з 1898), адначасова выкладаў у гімназіях, супрацоўнічаў у Маскоўскім археалагічным таварыстве (сакратар Археаграфічнай камісіі, рэдактар прац таварыства). З 1899 прыват-дацэнт Маскоўскага універсітэта. У 1901 абараніў магістарскую дысертацыю і перайшоў на кафедру рускай гісторыі Кіеўскага універсітэта. Адначасова з прафесарскай дзейнасцю ва ўніверсітэце быў дырэктарам створанага ім у Кіеве камерцыйнага інстытута (пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі інстытут народнай гаспадаркі), кіраўніком таварыства аматараў сацыяльных ведаў, таварыства Нестара-летапісца і г. д. Пасля рэвалюцыі працаваў у многіх навуковых і дзяржаўных установах краіны. У 1920—22 выкладаў у Харкаве ў інстытуце народнай гаспадаркі і ўніверсітэце, адначасова быў старшынёй тэхніка-эканамічнага савета Народнага камісарыята рабоча-сялянскай інспекцыі Украіны. З 1922 прафесар і прарэктар Азербайджанскага універсітэта, начальнік упраўлення ў Наркамаце прамысловага гандлю АзССР, дырэктар створанага ім Сельскагаспадарчага і гандлёвага музея Азербайджана. У 1925 пераехаў у Мінск і каля двух год працаваў у БДУ, Інбелкульце (старшыня гісторыка-археалагічнай секцыі) і Дзяржплане БССР. Апошнія гады жыцця Доўнар-Запольскага былі звязаны з Масквой (прафесар Ціміразеўскай сельскагаспадарчай акадэміі і інстытута народнай гаспадаркі імя Пляханава, старшыня гісторыка-эканамічнай секцыі Навуковай асацыяцыі ўсходазнаўства пры ЦВК СССР).

Навукова-літаратурнай дзейнасцю М. Доўнар-Запольскі пачаў займацца яшчэ ў часы вучобы ў Мазырскай прагімназіі (1883). Як гісторык знаходзіўся пад уплывам эканамічнага матэрыялізму і ліберальна-дэмакратычнай метадалогіі, напісаў шматлікія грунтоўныя працы па сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі і Расіі, а таксама па гісторыі дзекабрысцкага руху, якія і ў наш час каштоўныя сваім багатым фактычным матэрыялам. У брашуры «Асновы дзяржаўнасці Беларусі» (1919, выйшла адначасова па-французску і панямецку) даў сваю інтэрпрэтацыю гісторыі Беларусі. У 1880—90-х г. зрабіў важкі ўклад у беларускую этнаграфічна-фалькларыстычную навуку: збіраў і выдаваў фальклор, вывучаў і апісваў сямейны побыт, сямейнае звычаёвае права, вясельныя абрады. У публіцыстычных артыкулах выступаў за развіццё беларускай культуры, навукі і літаратуры. Распрацоўваў праграмы этнаграфічнага вывучэння Беларусі. У 1889—90 выдаў два выпускі «Календаря Северо-Западного края», які з'явіўся своеасаблівым праобразам беларускага навукова-літаратурнага часопіса. Сваімі працамі і публікацыямі пра Баркулабаўскі летапіс, В. Цяпінскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, ананімныя творы XIX ст. прычыніўся да станаўлення літаратуразнаўчай навукі Беларусі. Меў цесныя сувязі з гісторыкамі, этнографамі, фалькларыстамі і пісьменнікамі А. Сапуновым, А. Ельскім, Я. Лучынам, Я. Карловічам, У. Стукалічам, Е. Раманавым і інш. У 1900 сустракаўся з Л. Талстым, пакінуў пра гэта ўспаміны. Сын М. Доўнар-Запольскага Усевалад Мітрафанавіч быў відным бальшавіком, удзельнікам грамадзянскай вайны на Украіне. Архіў вучонага зберагаецца ў ЦДГА Украіны у Кіеве, асобныя рукапісы — у Архіве Геаграфічнага таварыства ў Санкт-Пецярбургу. Бібліятэка М. Доўнар-Запольскага (каля 15 тыс. тамоў) у 1926 была набыта для Інбелкульта.

Г. В. Кісялёў.

1.2.

Белорусская свадьба и свадебные песни: Этногр. этюд. К., 1888. Рэц.: Karłowicz J. // Wisła. 1888. Z. 2.

«Гапон» — повесть в стихах на белорусском языке В. Дунина-Марцинкевича: (Очерк из истории белорусской этнографии). М., 1889.

Чародейство в Северо-Западном крае в XVII—XVIII ст.: Ист.-этногр. этюд. М., 1890.

Очерк истории Кривичской и Дреговичской земель до конца XII столетия. К., 1891. Рэц.: В. Б. // Ист. вестник. 1891. № 10; Рус. мысль. 1893. № 2—3.

Значение этнографического изучения Гродненской губернии. Гродно, 1893. (Отд. отт. из «Гродн. губ. вед.». 1893. № 61).

Мотивы свадебных песен пинчуков: Этногр. этюд. Гродно, 1893. (Отд. отт. из неофиц. части. «Гродн. губ. вед.». 1893. № 48, 49, 55, 58). Рэц.: Перетц В. // Живая старина. 1893. Т. 4.

Белорусское Полесье: Сборник этнографических материалов. Песни пинчуков. С приложением карты северной части уезда и статьи о говоре. К., 1895. Вып. 1. Рэц.: Карский Е. Новые труды по белорусской этнографии // ЖМНП. 1896. Май; Крымский А. // Киев. старина. 1896. Т. 1; 1897. Т. 4; Ляцкий Е. // Этногр. обозрение. 1895. № 3; Тупиков Н. // Живая старина. 1896. № 1.

В. Дунин-Марцинкевич и поэма «Тарас на Парнасе»: Очерк из истории белорусской этнографии. Витебск, 1896. (Отд. отт. из № 5, 7, 9 за 1895; 2, 3 за 1896 «Витеб. губ. вед.»).

Из истории литовско-польской борьбы за Волынь (Договоры 1366 г.). К., 1896.

Заметка о Крымских делах в Метрике Литовской [7]. [Симферополь, 1897].

Западно-русская сельская община в XVI в. Спб., 1897.

Очерки семейственного права крестьян Минской губернии. М., 1897. (Отт. из журн. «Этногр. обозрение». 1897. № 1—2).

Польско-литовская уния на сеймах до 1569 года: Исторический очерк. М., 1897.

Литовские упоминки татарским ордам: Скарбовая книга Метрики Литовской 1502—1509 гг. Симферополь, 1898.

В. Н. Тяпинский, переводчик Евангелия на белорусское наречие. Спб., 1899. (Отд. отт. из «Изв. ОРЯС Акад. наук». 1899. Т. 4. № 3).

К истории поземельной реформы в Ливонии в 1580—1592 гг. М., 1900.

Материалы для истории бюджета разрядного приказа. М., 1900.

Государственное хозяйство Великого княжества Литовского при Ягеллонах. К., 1901. Т. 1 (Магистерская диссертация). (Отт. из «Унив. изв.» за 1900 и 1901).

Спорные вопросы в истории Литовско-русского сейма: («Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждений в связи с внутренним строем и внешнею жизнью государства» М. Любавского). Спб., 1901. (Отт. из «Журн. М-ва нар. просвещения». 1901. № 10).

Старинные описи Литовской Метрики. Спб., 1901. Вып. 1. (Отд. отт. из «Изв. ОРЯС Акад. наук». [1901]. Т. 6. № 3).

Веревные и разрубные книги Северного Края. Спб., 1905.

Из истории общественных течений в России: Сб. статей. К., 1905; 2 изд., доп. К., 1910.

Очерки по организации западнорусского крестьянства в XVI веке: (Докторская диссертация). К., 1905. Рэц.: Любавский М. Довнар-Запольский М. «Очерки по организации западнорусского крестьянства в XVI веке». Спб., 1907. (Отд. отт. из «Отчета о третьем присуждении премии П. Н. Батюшкова»).

Мемуары декабристов: (Записки, письма, показания, проекты конституций, извлечение из следственного дела, с вводной статьей). К., 1906. Вып. 1.

Политические идеалы М. М. Сперанского. [М., 1906]. (Соврем. б-ка).

Политический строй Древней Руси: Вече и князь. М., 1906. (Соврем. б-ка).

Реформа общеобразовательной школы при императрице Екатерине II. М., 1906.

Страница из истории крепостного права в XVIII—XIX вв. М., 1906. (Соврем. б-ка).

Тайное общество декабристов: Историч. очерк, написанный на основании следственного дела. М., 1906.

Идеалы декабристов. М., 1907.

Баркулабовская летопись. К., 1908.

Украинские староства в первой половине XVI в. К., 1908.

Записки о Киевском Коммерческом Институте. К., 1909.

Исследования и статьи. Этнография и социология, обычное право, статистика, белорусская письменность. К., 1909. Т. 1. Рэц.: Богданов В. // Этногр. обозрение. 1910. № 2—3; Р-ов В. // Ист. вестник. 1909. № 8.

Торговля и промышленность в Москве XVI—XVII вв. М., 1910.

История русского народного хозяйства. К., 1911. Т. 1.

На заре крестьянской свободы. К., 1911.

Обзор новейшей русской истории. К., 1912. Т. 1; 2 изд. К., 1914; К., 1918. Т. 2.

Лекции по русской истории. [К.], 1912—1913. Вып. 1.

Задачи экономического возрождения России: Русско-германский обмен и бельгийская промышленность. К., 1915.

Асновы Дзяржаўнасці Беларусі. Гродна, 1919; 2 выд. Вільня, 1919.

Основы Государственности Белоруссии. Гродно, 1919.

Торгово-промышленные музеи. Баку, 1923.

Администрация и суд при Николае I. Баку, 1925.

В. И. Ульянов-Ленин как ученый: Речь по случаю смерти. Баку, 1925 (Отт. из «Изв. Азерб. гос. ун-та»).

Народное хозяйство Белоруссии 1861—1914 гг. Мн., 1926. Рэц.: Неклепаев И. // Бел. ветеринария. 1926. № 7—9:, Пинчук П. // Бальш. Бел. 1927. № 7.

1.3.

1883. Из Мозыря: [Карэсп.] // Заря (Киев). № 57 / Без подпісу.

1884. Из Мозыря: [Карэсп.] // Еженед. обозрение. 3 июня, 22 июля / Без подпісу; Книги для народа // Там жа. 26 авг.

1885. Из Мозыря: [Карэсп.] // Еженед. обозрение. 20 янв., / Пад крыпт. М. Д.; С берегов Припяти: [Карэсп.] // Там жа. 24 марта / Пад крыпт. М. Д.; Из Мозыря: [Карэсп.] // Там жа. 5 мая; Из Киева: [Карэсп.] // Там жа. 18 авг.; О нервном поколении // Там жа. 13 окт. / Пад псеўд. Провинциал.

1887. По поводу брошюры А. В. Белецкого «Русское народное училище по уставу 5 августа 1786 г.» // Вилен. вестн. 5 янв.; От Киева до Рогачева: Путевые заметки // Мин. листок. 18 авг. / Пад псеўд. М. Довнор.

1883. [Рэц. на кн.: «Сев.-Зап. Календарь на 1888 г.», выд. газ. «Мин. листок»] // Киев. старина. Т. 10 / Без подпісу; Статистические очерки Северо-Западного края // Вилен. вестн. № 158, 159, 161, 163, 165, 166, 168, 171, 172, 179, 181, 186, 188, 191; Доктор Франциск Скорина: [Рэц. на кн.: Владимиров П. Доктор Франциск Скорина, его переводы, печатные издания и язык. Спб., 1888] // Мин. листок. 27 мая, 3 июня; Древняя Белоруссия: Краткий географический очерк ее в IX—XII веках // Там жа. 17, 21 июня; Белорусское прошлое: (По поводу статей А. Пыпина, помещенных в «Вестнике Европы» 1887 года) // Там жа. 5, 19, 22 июля, 5 авг., 17 окт., 1 нояб.

1889. Владимир Святой и его время: (Посвящается редакцией памяти 900-летнего юбилея крещения Руси); Белорусское наречие; «Гапон», повесть в стихах на белорусском языке В. Дунина-Марцинкевича:

(Из истории бел. письменности); Краткий географический очерк древней Белоруссии (в IX—XII вв.); Брагинская волость: Ист. очерк; Институт церковного суда в Смоленском княжестве в XII веке // Календарь Северо-Западного края на 1889 год. М.; Новости белорусской науки // Вилен. вестн. № 81.

1890. Статистические сведения о Северо-Западном крае; Очерки по истории Белоруссии (от начала до смерти Владимира Мономаха); [Рэц. на кн.: Вольтэр Э. Об изучении семейного быта Литовско-Жемойтского народа (Отд. отт. из «Памятной книжки Ковенской губ. на 1889 г.») / Пад крыпт. М. З.; Веселовский А. Из истории романа и повести. Спб., 1888. Вып. 2 / Пад крыпт. Д.; Брянцев П. История Литовского государства с древнейших времен. Вильна, 1889 / Пад крыпт. М. З.] // Календарь Северо-Западного края на 1890 год. М.; Чародейство в северо-западном крае в XVII—XVIII вв.: Ист.-этногр. этюд // Этногр. обозрение. № 2; [Рэц. на кн.: Белорусские древности. Спб., 1890. Вып. 1] // Вилен. вестн. № 26; Погребальные обряды белорусов // Там жа. № 197; Заметки из путешествия по Белоруссии // Там жа. № 202, 206, 210, 211, 217, 219, 220, 225, 232, 265; **1891.** № 9, 18, 22, 23, 25, 27, 28; [Рэц. на кн.: Программа для собирания народных юридических обычаев. Спб., 1889] // Мин. листок. 23 марта.

1891. Крестьянские игры в Минской губ. // Живое слово. Т. 4; [Рэц. на кн.: Список земледельцев в Гродненской губернии. Гродно, 1890; «Памятная книжка» Гродненской губернии на 1890 г. Гродно, [1890]] // Киев. старина. Т. 10; [Рэц. на кн.: Фридман Б. Юридические воззрения и обычаи крестьян Северо-Западного края, преимущественно Ковенской губернии. Вильна, 1890] // Там жа. Т. 11; Женская доля в песнях пинчуков // Этногр. обозрение. № 2; [Рэц. на кн.: Булгаковский Д. Пинчуки: Этногр. сборник. Спб., 1890] // Там жа. № 4; Географическое распределение расходов и приходов Северо-Западного края: (По поводу книги проф. Яснопольского) // Вилен. вестн. № 25; По поводу исследования проф. Владимирского-Буданова о поместьях в Литовско-Русском Государстве // Там жа. № 57; По поводу выхода в свет первого № «Этнографического обозрения» // Там жа. № 60; Заметки из путешествия по Белоруссии: [Вытрымкі] // Мин. листок. № 8.

1892. Современное дело о знахарстве // Киев. старина. Т. 3; Юридическое значение брака в Белоруссии // Вилен. вестн. № 174, 186; Археологическое изучение Минской губернии: (О значении археологических работ для этнографии) // Мин. губ. вед. № 36; Сватовство и дружина жениха в белорусской свадьбе // Мин. листок. 17 июля; Наша научная нужда: (Заметки о предстоящем Виленском Археологическом съезде 1893 г.) // Там жа. 23 июля.

1893. Заметки о белорусских говорах. 1. Говор Ново-Сверженской волости Минского уезда // Живая старина. Т. 1; Обряды, игры, танцы, припевки в Минской губ. // Там жа. Т. 2; Обрядовые блюда; К почитанию холмов, деревьев, источников, камней; Вечериночные игры в Минской губ. // Там жа. Т. 3; Белорусская свадьба в культурно-религиозных пережитках. Гл. 1—5 // Этногр. обозрение. № 1, 2, 4; Отношение белоруса к земле // Вилен. вестн. № 238, 240; Гродн. губ. вед. 6 нояб.; Мотивы свадебных песен пинчуков // Там жа. 1, 23 июня, 14, 17, 21, 24 июля; Значение этнографического изучения Гродненской губернии // Там жа. 4 авг.

1894. Заметки по белорусской этнографии: (Детские игры, припевки) // Живая старина. Т. 1; Солнышко и месяц в белорусской свадебной поэзии // Мин. листок. 11 окт.

1895. В. Дунин-Марцинкевич и поэма «Тарас на Парнасе»; Очерк из истории бел. этнографии // Витеб. губ. вед. № 5, 7, 9; **1896.** № 2, 3; Древний народный копный суд в Северо-Западной Руси // Там жа. № 95; Усохи: Легенда // Мин. листок. 9 мая / Пад крыпт. М. З.

1896. Сведения о разных повременных изданиях; Сведения о Половцах // Археологич. известия и заметки. М. Т., 4; Жалованье запорожцам и количество полков их до 1648 г. (по Литовской Метрике) // Киев. старина. Т. 11; К истории Люблинской унии // Там жа. Т. 52; Песни пинчуков: С приложением карты северной части уезда и статьи о говоре // Унив. изв. (Киев). № 1, 2, 4, 6, 9; Из истории Литовско-Польской борьбы за Волынь: (Договоры 1366 г.) // Там жа. № 8; Письмо в редакцию по поводу рецензии Крымского на «Белорусское Полесье» // Этногр. обозрение. № 1; В. Дунин-Марцинкевич и его поэма «Тарас на Парнасе»: Очерк из истории бел. этнографии // Витеб. губ. вед. № 92.

1897. Введение // Документы Московского архива Министерства юстиции. М.; [Реферат о Баркулабовской летописи] // Отчеты О-ва любителей древней письменности, 1896—1897. [М.]; К вопросу о Леле // Труды девятого археологич. съезда в Вильно. М. Т. 2; Западно-русская сельская община в XVI в // ЖМНП. № 6; Заметка о Крымских делах в Метрике Литовской // Изв. Таврической учёной архивной комиссии (Симферополь). № 26; Западно-русские летописи XVI в. Синодальной библиотеки (под № 790) // Памятники древней письменности. Вып. 124; Очерки семейственного обычного права крестьян Минской губернии. Гл. 1—2; Сборник польских пословиц XVIII столетия // Этногр. обозрение. № 1; Очерки семейственного обычного права крестьян Минской губернии. Гл. 3—4 // Там жа. № 2.

1898. Городецкий Музей // Древности. Труды Славянской комиссии. Т. 1. Вып. 1; Польско-Литовская уния на сеймах до 1569 г. // Там жа. Т. 2; К истории экономического быта Галиции в XVI столетии // ЖМНП. № 1; Литовские упоминки Татарским Ордам: Литовский скарб и Татарские орды в 1502—1509 гг.; Скарбовая книга Литовской Метрики 1502—1509 г. (Текст с прилож. перечня упоминок 1503 г. и пр.) // Изв. Таврической учёной архивной комиссии. № 28; Берестейское староство в XVI в. // Унив. изв. (Киев). № 2.

1899. [Прадмова] // Акты Литовско-Русского государства. М., 1897—1899. Т. 2. Вып. 1 / Пад крыпт. М. Д.-З.; Описание Литовско-русских староств половины XVI ст. как исторический источник // Археологич. известия и заметки. Т. 7. № 11—12; В. Н. Тяпинский, переводчик Евангелия на белорусское наречие // Изв. ОРЯС. Т. 4. № 3.

1900. Жалованная грамота Сигизмунда I К. Верпарту на бумажный плын под Вильною; Н. Н. Харузин (некролог); Материалы для истории бюджета Разрядного приказа // Древности. Труды Славянской комиссии. Т. 2. Вып. 1; Описание Литовско-русских староств половины XVI ст. как исторический источник // Отчет Московского Археологического об-ва за 1899—1900 гг. [М.]; К истории поземельной реформы в Ливонии в 1580—1592 г. // Труды X археологич. съезда. М. Т. 3.

1901. Спорные вопросы в истории Литовско-русского сейма: («Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждений в связи с внутренним строем и внешнею жизнью государства» М. Любавского) // ЖМНП. № 10; Старинные описи Литовской Метрики // Изв. ОРЯС. Т. 6. № 3; Реформа общеобразовательной школы при Екатерине II // Пед. листок. № 5—7.

1902. О Ливонских делах в Метрике Литовской; О Варшавском архиве при Казенной Палате // Отчет Московского Археологич. об-ва за 1900—1901 г. М.; [Рэц. на кн.: Catalogus codicum manuscriptorum Biblioth. Ossolinianae Leopoliensis. Lwów, 1898. T. 3] // Древности. Труды Слав. комиссии. М. Т. 2. Вып. 2; Обзор деятельности ученых губернских архивных комиссий 1896—1898 // Тр. XI археологич. съезда в Киеве. 1899. М. Т. 2; [Рэц. на кн.: Piotrowski S. Wspólna własność ziemska w gminie Wielkorossyjskiej. Warszawa, [1901]] // Рус. мысль. № 2 / Без подпісу; [Рэц. на кн.: Лаппо И. Великое Княжество Литовское за время от заключения Люблинской унии до смерти Стефана Батория (1569—1586 г.). Спб., 1901. Т. 1; Савва В. Московские цари и византийские василевсы: К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских

государей. Харьков, 1901] // Там жа. № 3 / Без подпісу; [Рэц. на кн.: Буцинский Н. Отзыв о Павле I его современников. Спб., 1902] // Там жа. № 4 / Без подпісу; [Рэц. на кн.: Владимирский-Буданов М. Судебник 1589 г. Его значение и источники. К., 1902; Указатель слов и выражений, встречающихся в судебниках 1497, 1550 и 1589 г. Юрьев, 1902] // Там жа. № 6 / Без подпісу; [Рэц. на кн.: Алексеев С. Местное самоуправление русских крестьян XVIII—XIX вв. Спб., 1902; Игнатович И. Помещичьи крестьяне накануне освобождения. Спб., 1902; Никифоров Д. Воспоминания из времени Николая I. Спб., 1902] // Там жа. № 10 / Без подпісу.

1903. [Рэц. на кн.: Сергеевич В. Древности Русского Права. Спб., 1903. Т. 3] // Рус. мысль. № 10 / Без подпісу; Из истории крепостного права в Западной России в XVIII и XIX вв. // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. № 17. Вып. 4. Отд. 1.

1904. Скифские могилы // Книга для чтения по рус. истории. М. Т. 1; Переписка гр. Иоахима Хрептовича, влад. им. Щорс, с его управляющим (1772—1776) // Отчет Московского археологич. об-ва за 1901—1902 гг. М.; Зарождение министерств в России и указ о правах Сената 8 сентября 1802 г. // Всемир. вестн. № 2, 3, 8; Политические идеалы М. М. Сперанского // Науч. слово. № 8; Страница из истории крепостного права XVIII—XIX вв. // Рус. мысль. № 3, Отд. 2; № 4. Отд. 2.

1905. Исторические судьбы Верхнего Поднепровья и Белоруссии и культурные их успехи // Россия: Полное географич. описание нашего отечества. Спб., Т. 9 / Сааўт. Д. Шэндрык; Крестьянская реформа в Литовско-Русском государстве в половине XVI века // ЖМНП. № 3, 4; Материалы для истории вотчинного управления в России // Унив. изв. (Киев). № 6.

1906. Баркулабовская летопись // Eranos: Сб. статей по лит. в честь Н. П. Дашкевича. К.

1907. Баркулабовская летопись // Унив. изв. (Киев). № 1.

1910. Что сделано в науке для изучения хозяйственного развития России // Вестн. знания. № 4, 6; Торговля и промышленность в Москве XVI—XVII вв. // Москва в её прошлом и настоящем. Ч. 3. Вып. 2.

1911. Историческая памятка о Чернигове // Труды XIV археологич. съезда. М. Т. 3.

1913. Война 1812 г. и современное ей русское общество // Сб. в честь проф. Корсакова. Казань.

1914. Обзор истории хозяйственной жизни России // Академия Коммерческих знаний. Спб. Вып. 6, 7, 9; Об организации ремесленников в Москве в XVII в // Отчет Московской археологич. об-ва за 1909—1910 г. М.; Об устройстве исторического пути в Киеве // Труды XV археологич. съезда. М. Т. 1; Русский вывоз и мировой рынок // Труды Юго-запад. Отд. Гос. экспортной палаты. К. Вып. 15.

1915. Семен Иванович Гамалея; Правительственные гонения на массонов // Массонство в его прошлом и настоящем. М. Т. 2.

1917. Декабрьская революция 1825 г. // Голос минувшего. № 7—8.

1918. На беларускім шляху: Нота дэлегацыі // Бел. шлях. 12 чэрв. / Сааўт. А. Цвікевіч; К пытанню аб найменні дзяржаўных устаноў // Вольная Беларусь. 26 мая.

1922. Багдановіч як апісальнік прыроды // Вольны сцяг. № 1 / Пад крыпт. М. Дз-і / Аўт. спрэчнае; Администрирование в условиях НЭПа / Сов. строитель (Баку). № 5; НЭП и НАП // Бакин рабочий. № 78; К вопросам регулирования торговли // Там жа. 6 дек. / Пад крыпт. М. Д.-З; Накануне Генуэзской Конференции // Экон. вестн. Азербайджана. 27 апр. /Пад крыпт. М. Д.; Конъюктура мирового рынка // Там жа. 18 мая / Пад крыпт. М. Д.; Русско-Германский договор // Там жа. 31 мая / Пад крыпт. М. Д.; Орудие сбережения // Там жа. 15 июня / Пад крыпт. М. Д.; Съезд самообороны // Там жа. 17 июня / Пад крыпт. М. Д.; О ближайших задачах Наркомпромторга // Там жа. 31 июля / Пад крыпт. М. Д.

1923. К вопросу о промышленном банке // Бакин. рабочий. 5, 18 янв.

1925. Администрация и суд при Николае I // Изв. Азерб. Гос. Ун-та. Т. 2—3; Федэрацыя ці цэнтралізацыя: (Зарыс з галіны ідэалогіі дзекабрыстаў) // Полымя. № 8; Літоўская Метрыка // Сав. Бел. № 292; Пытанне аб беларускай мове ў эпоху Скарыны: Гіст. нарыс // Там жа. 30 снеж.

1926. Старыя беларускія архівы за межамі БССР (у РСФСР і ў Польшчы) // Працы 1-га з'езда даследчыкаў археалогіі і археаграфіі. Мн.; Бумажная промышленность в России // Писчебумажная промышленность России. № 3; К изучению динамики хозяйства БССР // Сов. строительство (Мн.). № 5, 7; Районирование Белоруссии // Там жа. № 8—9 / Без подпісу; Баланс народного хозяйства в районном масштабе // Экон. строительство (М.). № 11—12.

1927. Ліст угоды паноў Рады В. К. Л. з Жыгімонтам II (1548 г., крас.); Лісты Жыгімонта II Аўгуста да Яна Хадкевіча (1566 г., з 30 мая да 16 снеж.); Скарбовыя справы В. К. Л. 1548—1610 (акт. матэрыялы) // Беларускі архіў. Мн.; Сацыяльна-эканамічная структура Літоўска-Беларускае дзяржавы ў XVI—XVIII сталецціях; Да юбілею 400-лецця беларускага кнігадруку // Гіст. -археалагіч. зб. (Ін-т бел. культуры). № 1.

1928. Борьба за хлеб в Италии // Аграрные проблемы. № 6; Запасы товаров в текстильной промышленности // Вопросы торговли. № 7.

1960. Сустрэча з Л. М. Талстым // ЛіМ. 18 ліст.

1985. [Выказванне аб вуснай народнай творчасці] // Беларускі фальклор. Мн.

1.5.

На нямецкую мову. Die Grundlagen des Staatswesens Weissruthenien. Grodno, 1919.

На французскую мову. Les Bases de l'Etat de la Ruthénie Blanche. Grodno, 1919.

1.6.

Календарь Северо-Западного края на 1889 год. М., 1889 / Рэд.

Календарь Северо-Западного края на 1890 год. М., 1890 / Рэд. Рэц.: Ляцкий Е. // Этногр. обозрение. 1890. № 1.

Акты Литовско-Русского государства (XIV—XVI ст.). М., 1897—1899. Вып. 1. Т. 2 / Рэд. (Отт. с «Чтения в обществе истории и древностей российских за 1899 г.» № 4).

Документы Московского Архива Министерства юстиции. М., 1897. Т. 1 / Скл.

Книга для чтения по русской истории. М. 1904. Т. 1 /Скл., рэд.

Описание актов собрания гр. А. С. Уварова. Акты исторические, описанные И. М. Катаевым, А. Б. Кабановым. М., 1905 / Рэд.

Россия: Полное географическое описание нашего отечества: Настольная и дорожная книга для русских людей. Верхнее Поднепровье и Белоруссия. Спб., 1905. Т. 9. / Скл. з В. Сямёнавым.

Сборник статей студентов историко-этнограф. кружка и др. студенческих работ. К., 1908—1916. Т. 1—10 / Рэд.

Русская история в очерках и статьях. М., 1910. Т. 1, 2. К., 1915. Т. 3 / Рэд.

Западный район: (Белорусская ССР и западная область РСФСР) М.; Л., 1928 / Скл. Рэц.: С. Народніцтвуючы буржуа // Сав. краіна. 1931. № 8.

Сборник польских пословиц XVIII ст. // Этногр. обозрение. № 1 / Скл.; Баркулабовская летопись // Унив. изв. (Киев). 1898. № 12 / Публ.; Акты Литовско-Русского государства XIV—XVI ст. // Чтения в ОИДР. 1899. № 4 / Рэд. публ.; Варкалабовская летопись // Могилёвская старина. Могилёв, 1900. Вып. 1 / Рэд. публ. з П. Кулішам; Карта Древней Руси 11—13 ст. // Книга для чтения по рус. истории. М., 1904. Т. 1. Приложение / Скл.

2.1.

На беларускай мове. Даўгяла З. Літаратурныя працы доктара рускай гісторыі Мітрафана Віктаравіча Доўнар-Запольскага, у храналагічным парадку

за 45 год (1883—1928) // Запіскі аддз. гуманітарных навук. Працы класу гісторыі. 1929. Т. 3. № 8.

На рускай мове. Л у ч и ц к и й И. По поводу одного научного открытия. К., 1900. (Отт. из журн. «Киев. старина»).

2.3.

На беларускай мове. А л е л ь к а в і ч Ю. [Зямкевіч Р.]. Стары Мінск у беларускіх успамінах // Беларусь. 1919. 26, 27 ліст.; **1920.** 3, 13 студз.; Б а н д а р ч ы к В. Артыкул М. Доўнар-Запольскага // ЛіМ. 1960. 18 ліст.; Я г о ж. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 201—215; Я г о ж. Еўдакім Раманавіч Раманаў. Мн., 1961. С. 43—49; Я г о ж. Спадчына гісторыка і этнографа // ЛіМ. 1960. 20 снеж.; Б а н д а р ч ы к В., Л а р ч а н к а М. Развіццё беларускай фалькларыстыкі. Мн., 1966. С. 45—46; Б а с І. Беларускія карэспандэнты Талстога // Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн., 1971. С. 178—179; Г а р э ц к і М. Гісторыя беларускай літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Г і л е в і ч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 83—86; К і с я л ё ў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 27—31; 45—46, 50—53; Н а б е л а р у с к і м шляху // Бел. шлях. 1918. 26 крас.; Н а в у к о в а я праца // Голас беларуса. 1926, 25 сак.; С а л а м е в і ч Я. «Без надзеі на друкаванне...» // ЛіМ. 1976. 9 ліп.

На польскай мове. J e l s k i A. Listy z prowincji: Mińska gub., 15 lipca: (Nowa praca o pińczukach p. Zapolskiego) // Kraj. 1891. Nr 33; J e l s k i A. O Białorusi // Kraj. 1891. Nr 21.

На рускай мове. М о с к о в с к о е Археологическое Общество в первое 50-летие его существования. 1864—1914. М., 1915. Т. 2. С. 108—109; Ч и с н и к о в В. Осенняя встреча // Лит. Россия. 1986. 19 сент.; Z. Заметка о предстоящем Виленском Археологическом съезде // Мин. листок. 1892. 14 янв.

3.1.

Архіў АН у Ленінградзе, ф. 292, воп. 1, спр. 4; Архіў Геаграфічнага т-ва СССР, разрад 54, воп. 1, № 12, 14; ДБ Беларусі, аддз. рукап., 091/4296 К; ЦБ АН Літвы, ф. 21, аддз. зах. 487; ЦДГА Літвы, ф. 1135, воп. 10, спр. 113; ЦДГА Украіны у Кіеве, ф. 262, воп. 1, спр. 1—212; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 120—122.

Т. М. Махнач.

ДРАЗДОВІЧ ЯЗЭП

Драздовіч Язэп Нарцызавіч [псеўд. Я з э п З а б ы т ы, Я з э п Н а р о д н і к, Я з э п Н а р ц ы з а ў, Р а з о р а, І. Р а з о р а, Я. Р а з о р а, Я з э п Р а з о р а, Я з э п; 1(13).10.1888, засценак Пунькі Дзісненскага пав. Віленскай губ., цяпер Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.— 15.9.1954, г. п. Падсвілле; пахаваны на могілках паміж в. Ліпляны і Малыя Давыдкі Глыбоцкага р-на], мастак, празаік, паэт.

Выхадзец з беззямельнай шарачковай шляхты. Я. Драздовічу было два гады, калі памёр бацька. Сям'я (маці, пяць сыноў і дачка) вымушана была прадаць засценак Пунькі, вандраваць у пошуку арэнды. Гаспадарлівасць і працавітасць маці і старэйшых сыноў спрыялі таму, каб сям'я больш-менш жыла ў дастатку. Вандроўкі сям'і, новыя мясціны і краявіды адбіваліся ў сэрцы будучага мастака вялікім замілаваннем да роднага краю, хвалявалі і ўзбагачалі яго ўражлівую душу. Мастацкія здольнасці Я. Драздовіча выявіліся рана. З маленства ён перазамалёўваў звяркоў з кніг, выразаў з карэнняў і сучкоў розныя фігуркі. Гаспадарка яго зусім не прываблівала. Спачатку ён вучыўся ў прыватнай настаўніцы. Марыў набыць мастацкую адукацыю. Паступіў у Віленскую рысавальную школу (кіраўнік І. Трутнеў). У Вільні ў гэты час абуджаўся беларускі нацыянальны рух, пачала выходзіць газета «Наша доля», знаёмства з якой пакінула ў свядомасці маладога мастака незабыўны след, паспрыяла яго духоўнаму станаўленню і далучэнню да беларускага культурнага адраджэння. Матэрыяльныя ўмовы для вучобы былі вельмі цяжкія. Некалькі разоў Я. Драздовіч выбіраўся ў Рыгу да свайго швагра Яна Коўзуна, рабочага. Спрабаваў там уладкавацца на працу, але пасля зноў вяртаўся ў Вільню, працягваў работу. Яго малюнкі з'явіліся на выставе студэнцкіх работ, талент яго звярнуў на сябе ўвагу. Я. Драздовіч змог крыху падзарабляць у прыватных майстэрнях, рабіў карыкатуры для часопіса «Wilnianka» («Вільнянка»). У 1909 аформіў вокладку для «Беларускага календара на 1910 год».

У 1910 Я. Драздовіча забіраюць на вайсковую службу ў Саратаў. У 1912 ён вучыцца на курсах вайсковых фельчараў у дывізіённым шпіталі, выдатна здае экзамены і атрымлівае накіраванне ў г. Вольск. Тут, акрамя службы, займаецца мастацтвам: афармляе паэтычную кнігу К. Буйло «Курганная кветка», надасланую яму з Вільні, піша шэраг алегарычна-сімвалічных карцін

навуковую працу «Нябесныя бегі». Захапленне і апантанасць, з якімі ён працаваў над увасабленнем гэтых касмічных, астральных матываў, адсоўвалі невясёлыя думкі аб заўтрашнім дні, аб кавалку хлеба. У 1933 Я. Драздовіч вяртаецца на Дзісеншчыну, жыве ў родных, сваякоў. Не маючы фактычна сталага кута, ён вандруе па родных мясцінах, па вёсках. Малюе дываны і карціны, выразвае з дрэва, піша дзённік. У час фашысцкага нашэсця Я. Драздовіч застаўся ў родных мясцінах. На далёкім хутары ў дваюраднага брата («Трызна мінуўшчыны», «Брама будучыні» і інш.). Разам з графікай (каля 60 работ) дасылае іх у Вільню ў рэдакцыю «Нашай нівы», з якой у Я. Драздовіча было сталае супрацоўніцтва з 1908. Мастацкая фантазія Я. Драздовіча асабліва ўразіла тады З. Бядулю, які напісаў пра яго ў нарысе «Штрыхі аб беларускай культуры». Гэта была першая публічная ацэнка творчасці Я. Драздовіча, дзе адзначалася духоўная блізкасць яго да мастацкага свету М. Чурлёніса.

Вайсковым фельчарам Я. Драздовіч прайшоў цяжкія дарогі першай сусветнай вайны. Пасля дэмабілізацыі ў 1918 вярнуўся ў родныя мясціны, на Дзісеншчыну. Кіраваў у Германавічах (цяпер Шаркоўшчынскі р-н) створаным ім кааператывам «Беларус», арганізаваў там культурна-асветнае таварыства «Заранка», аматарскі тэатр і бібліятэку. У 1919—20 ён у Мінску, выкладаў маляванне ў гімназіі, працаваў ілюстратарам у мінскіх выдавецтвах, дэкаратарам у тэатры. У 1920—25 — ізноў на Дзісеншчыне, пасля — у Глыбокім. У 1926 па камандзіроўцы Беларускага навуковага таварыства збіраў на Палессі этнаграфічныя матэрыялы для Беларускага музея ў Вільні. Арганізаваў мастацкую студыю пры Віленскай беларускай гімназіі (1927), тры мастацкія выстаўкі (Вільня, Навагрудак, Радашковічы). У 1927—30 настаўнічаў у беларускай гімназіі ў Навагрудку, збіраў і маляваў помнікі старажытнасці ў Троках, Медніках, Гальшанах, Крэве, Лідзе і інш. мясцінах. Пачатак 30-х г. быў цяжкім для мастака. Тры гады ён быў без сталай працы. У гэты час яго захапляюць думкі аб гармоніі Сусвету, аб таямнічым адвечным руху планет. Ён малюе фантастычныя карціны-цыклы на касмічныя тэмы, піша фантастычныя абразкі аб жыцці на Марсе, ён дбаў аб духоўнай веліччы свайго народа, аб яго трываласці ў любых жыццёвых выпрабаваннях. Упарта і натхнёна працаваў над сваім палатном «Скарына ў Віленскай друкарні 1525 года»; яго прываблівалі постаці гераічнага полацкага князя Усяслава Брачыславіча (Чарадзея) і легендарнага песняра Баяна — герояў усходнеславянскага эпасу «Слова аб палку Ігаравым». Поўны патрыятычных пачуццяў, мастак гэтай сваёй працай сцвярджаў нязломнасць народнага духу ў барацьбе з прышлай навалай, вальналюбства і гуманізм, якія ішлі ад нашых вялікіх продкаў.

Мастацкая дзейнасць Я. Драздовіча перамяжалася з літаратурнай працай. У 1908 ён прыйшоў у рэдакцыю «Нашай нівы» і прынёс першы свой допіс, у якім расказваў пра клопаты дзісенскіх хлебаробаў. Падпісаўся псеўданімам Язэп Разора. Вершы і допісы Я. Драздовіча змяшчаліся на старонках заходнебеларускага друку і ў 20-я г. У Вільні выйшла першая частка яго аповесці «Вар'ят без вар'яцтва» (1923). Яго хвалявала думка аб жыцці на іншых планетах, «населенасць міроў падобнымі да нас істотамі», і ён пісаў не толькі абразы, але і тэксты да іх, што фактычна вылучала яго як першага беларускага пісьменніка-фантаста і філосафа. Другая тэма творчасці Я. Драздовіча — зварот да гістарычнага мінулага беларускага народа. І тут таксама ён пакінуў не толькі мастацкую, але і літаратурную (можа быць, не такую дасканалую) спадчыну. Найбольш вялікі яго паэтычны твор — паэма «Трызна мінуўшчыны». Стылёва яна напісана ў фальклорна-прыпевачных рытмах, прысвечана старажытнай Полаччыне часоў веча, былой славе яе і пазнейшаму заняпаду. Фрагменты паэмы Я. Драздовіч дасылаў у часопіс «Калоссе», але надрукаваны яны не былі. У адказ атрымаў ліст з рэдакцыі, у якім М. Танк крытыкаваў паэму за апісальнасць (рукапіс паэмы зберагаецца ў ЦНБ АН Беларусі). У ЦБ АН Літвы захоўваюцца рукапісы яго фантастычных твораў «Алвазія», «Адрыянопаліс», «Аўрыя», «Жыццё на Месяцы», «Жыццё на планеце Сатурн», «У Мурах Трывежу» і інш.

Памёр Я. Драздовіч у Падсвільскай бальніцы. На Ліплянскіх могілках, дзе ён пахаваны, у 1982 быў пастаўлены помнік (скульптар А. Шатэрнік).

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Пабрацімы і Вялікая шышка: 1-я часць повесці «Вар'ят» без вар'яцтва». Вільня. 1923 / Пад псеўд. Язэп Нарцызаў. Рэц.: С у л і м а [Самойла У.] З «Гаспадарства кветак васілька і пралескі» на заваяванне места // Змаганне. 1923. 28 кастр., 1 ліст.

Нябесныя бегі. Вільня, 1931 / Пад псеўд. Язэп Нарцызаў.

1.3.

1908. У Полацкім пав. Віц. губ.: [Допіс] // Н. н. 20 ліст. / Пад псеўд. Язэп Разора.

1919. Краса душы народнай // Звон. 10 кастр. / Пад псеўд. Язэп Разора.

1926. Пятроўскі кірмаш: [Верш] // Бел. вёска. 26 лют. / Пад псеўд. Язэп; Галава ты мая: [Верш] // Сялян. ніва. 28 лют. / Пад псеўд. Язэп Нарцызаў.

1928. Як пан галавой працаваў: [Верш] // Маланка. 25 жн. / Пад псеўд. Язэп Народнік; Выбарны марш: (Пасвячаю здраднікам): [Верш] // Сіла працы. 8 лют. / Пад псеўд. Язэп Народнік; Моладзі: [Верш] // Сялян. ніва. 15 лют. / Пад псеўд. Язэп Народнік.

1937. Веташок: [Верш] // Хрысціянская думка. № 10.

1988. Старонкі дзённіка // Мастацтва Бел. № 12; **1989.** № 1, 2.

1989. «Дудуткі» і Гародня // ЛіМ. 11 жн.

1991. Дзённік // Маладосць. № 5—12.

2.2.

На беларускай мове. Л і с А. Вечны вандроўнік: Нарыс. Мн., 1984.

2.3.

На беларускай мове. К. С в. [Сваяк К.]. З нівы беларускага мастацтва // Студэнцкая думка. 1925. № 1; К у п а в а М. Слаўны сын беларускага народа // Чырв. змена. 1978. 12 кастр.; Л і с А. Пошукі гармоніі жыцця // Голас Радзімы. 1971. № 16; С о д а л ь У. Засценак Пунькі // Там жа. 12 кастр.; Я с а к а р [Бядуля З.] Штрыхі аб беларускай культуры // Бел. жыццё. 1920. 28 студз.

На польскай мове. S m r e c z y ń s k i K. Proza literacka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 226.

На рускай мове. Соколов-Кубай Г. Самородок // Знамя юности. 1978. 12 окт.
2.4.
Барадулін Р. Споведзь калосся: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2.

3.1.
ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 87—126, 2169; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 2, воп. 1, адз. зах. 17, 33, ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 123—124.

Т. М. Махнач.

ДРАКАХРУСТ АЛЯКСАНДР

Дракахруст Аляксандр Абрамавіч (н. 7.11. 1923, Масква), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1961. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і ваеннаслужачага. Бацька пасля заканчэння Ваенна-палітычнай акадэміі служыў у Беларускай ваеннай акрузе камісарам і начальнікам палітаддзела раду часцей і злучэнняў. У 1937 рэпрэсіраваны. Пасмяротна рэабілітаваны ў 1955. Тады ж была рэабілітавана і маці.

А. Дракахруст пачаў вучыцца ў школе ў Магілёве, працягваў у Барысаве, а пасля арышту бацькоў — у Адэсе, дзе закончыў сярэднюю школу. У 1941 прызваны ў армію. Быў салдатам-сапёрам, камандзірам узвода, камсоргам інжынернага батальёна. Удзельнічаў у баях на Паўднёва-Заходнім, Паўднёвым, 2-м Украінскім і 1-м Беларускім франтах, прымаў удзел у штурме Берліна. У радах Савецкай Арміі заставаўся да 1971. Скончыў паскораны курс Маскоўскага ваенна-інжынернага вучылішча (1945) і літаратурны факультэт Хабараўскага педінстытута (1962). З чэрвеня 1946 — у армейскім друку. Спачатку ў газеце «Советский боец» адной з армій Групы савецкіх войск у Германіі, затым (1947—49) — у газеце «Во славу Родины» (Порт-Артур). З 1949 у акруговых газетах Прыморскай ваеннай акругі («Сталинский воин») і Далёкаўсходняй ваеннай акругі — «Суворовский натиск» (1954—64). У 1964—71 — карэспандэнт газеты БВА «Во славу Родины». З 1971 на творчай рабоце.

Узнагароджаны 2 ордэнамі Айчыннай вайны 1-й ступені, 2 ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

Першыя вершы А. Дракахруста апублікаваны ў адэскай камсамольскай газеце «Молодая гвардия» у 1939; затым друкаваліся ў армейскіх газетах (публікацыі не выяўлены). У друку Беларусі — з 1963. Аўтар зборнікаў вершаў «Миру быць на зямлі!», «Колер шчасця», «Зарніцы над сопкамі», «Змяняе час каравулы», «Трывожны вецер», «Бухта Збянтэжання», «І няма канца трывогам», «Мост», «Раздарожжа», «Твар твой», «Кругаварот», кніг выбраных вершаў «Мае вы гады-эшалоны», «Дальняя сувязь» і інш. Лірычны герой паэзіі А. Дракахруста — чалавек на вайне, чалавек сённяшніх дзён, наш сучаснік з яго роздумам і пошукам, трывогамі і спадзяваннямі. У цэнтры ўвагі паэта — праблемы вернасці грамадзянскаму абавязку, маральна-этычныя прынцыпы ўзаемаадносін асобы з грамадствам, асэнсаванне сувязі часоў і пакаленняў. Яму належыць кніга выбраных перакладаў «Жураўліная стая». Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.
Мои вы годы-эшелоны...: Избранное. Мн., 1975. Рэц.: Арьев А. Война при свете памяти // Звезда. 1976. № 6; Гаўрусёў С. Памяць і клятва // Вяч. Мінск. 1976. 9 лют.
Дальняя связь: Избранное. Мн., 1983. Рэц.: Липневич В. Давнее и сиюминутное // Лит. обозрение. 1983. № 9; Его ж. Постоянство связи // Неман. 1983. № 11.
1.2.
Миру быть на земле!: Стихи. Владивосток, 1951.
Цвет счастья. Владивосток, 1953.

Зарницы над сопками: Стихи. Хабаровск, 1959.
Сменяет время караулы: Стихи. М., 1961. (Б-чка журнала «Советский воин»).
Тревожный ветер: Стихи. Хабаровск, 1964.
Бухта Смятенья: Стихи. Мн., 1967. Рэц.: В а р н о В. Стихи о незажившей ране // Неман. 1968. № 3; В я р ц і н с к і А. Цана слова // ЛіМ. 1967. 29 снеж.; П о л я к о в С. Песчинки дней и взрыватель памяти // Знамя юности. 1968. 28 сент.
И нет конца тревогам: Стихи. Мн., 1969. Рэц.: В. К. // Новый мир. 1969. № 10; Е л и с е е в В. // Знамя юности. 1969. 6 мая.
Мост: Книга стихов. Мн., 1972. Рэц.: Б я р о з к и н Р. Памяць вайны // Беларусь. 1972. № 7; В я р б а В. У памяці — вайна // ЛіМ. 1972. 28 ліп.
Раздорожье: Книга стихов. Мн., 1979. Рэц.: К о н о с о в М. // Неман. 1980. № 12; М и х а й л о в М. // Звезда. 1980. № 6.
Притяжение: Стихи; переводы. Хабаровск, 1981.
Лицо твое: Книга стихов. Мн., 1982.
Сквозное ранение: Новая книга стихов. Мн., 1984. Рэц.: Т а р а с В. // Новый мир. 1985. № 5.
Круговорот: Книга лирики. Мн., 1986.
Исповедь: Стихи, лирическая хроника. Мн., 1990.

1.3.

1963. Кто выдержит это...; «Если надо за дело...»: [Вершы] // Гродн. правда. 5 июня; Океан штурмует острова: [Верш] // Заря. 2 июня.
1964. Наш век; Мать: [Вершы] // Во славу Родины. 31 дек.
1965. Баллада об оставшихся в живых: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Через двадцать лет: [Вершы] // Неман. № 3; Баллада о незаживших ранах; «А днем свершилось...»: [Вершы] // Во славу Родины. 25 апр.
1966. Новые стихи // Неман. № 2; Не залепить правды грязью!: Из китайского блокнота военного журналиста // Во славу Родины. 14 дек.; Новая сустрэча з «Неманом»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 15 лют.; Эшелонная: [Верш] // Сов. Бел. 10 дек.
1967. Колонный путь: [Верш] // Во славу Родины. 5 сент.; Гроза в Бресте: [Верш] // Там жа. 21 сент.; Баллада о двух лейтенантах: [Верш] // Там жа. 29 окт.
1968. Колонный путь; «Нет, я никак поверить не могу...»; Цветы на стрельбище: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн.; Из новой книги: [Вершы] // Неман. № 6.
1969. Из походной тетради: [Вершы] // Неман. № 2; Кроў на Усуры // ЛіМ. 1 крас.; Аблічча нашай перамогі // Там жа. 9 мая.
1970. Полонез Огинского: [Нарыс] // Правофланговые. Мн.; Из Берлинской тетради: «На убыль шла война...»; «А днем свершилось...»; «Он лежал на мосту...»; Перед парадом в Берлине; Девятое мая: [Вершы] // Путь к победе. Мн.; Разбита память на квадраты: [Вершы] // Неман. № 5; Я вырвался давно из-под огня...: [Верш] // Знамя юности. 8 мая.
1971. «На рассвете...»; «Я в пригоршни ловлю дожди...»: [Вершы] // Дзень паэзии — 71. Мн.; Военная юность: [Вершы] // Знамя. № 2; Память: [Вершы] // Неман. № 11; «И не пожалели жизни своей...» // Во славу Родины. 28 нояб.; Штрыхі да плаката // ЛіМ. 19 лют.; Поўнач без экзотыкі // Там жа. 26 ліст., 3 снеж.
1972. Апошні рэзерв камандарма // Работніца і сялянка. № 7; Гроза в Бресте: [Верш] // Сов. воин. № 2; Это было под Витебском... // Во славу Родины. 7—8 июня; Стойкость, мужество, доблесть // Там жа. 7 сент.; Там, далёка, за Пірэнеямі... // ЛіМ. 28 крас.; Зззянне поўначы: Старонкі з дзённіка // Там жа. 25 жн.
1973. Дальние сполохи: [Вершы] // Неман. № 2; Шура, брат Зоі // Работніца і сялянка. № 4; «Дышать без тебя могу...»: [Верш] // Знамя юности. 19 авг.
1974. Мальчики зеленые: [Верш] // За тебя, Беларусь. Мн.; Глазами памяти // Сов. Бел. 20 июля; Солдатский сон; «Отпусти, война, в бессрочный отпуск...»; «И как я мог не услыхать...»; «Я не пошел бы с ним в разведку...»; Зарево: [Вершы] // Там жа. 21 сент.
1975. «Отпусти, война, в бессрочный отпуск...»; «Звезда мелькнула...»; «Старое фото...»; «Не оставляй меня, удача...»: [Вершы]; Гэта ўсё ў мяне запала... // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Трофейная кинохроника: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Цветные сны; «На нашем фронте...»; Памяти друзей; Предзимье; «Опять тайфун...»; В полете; «Все-таки лучше...»; «Не жди от детей пощады...»; «Всему когда-нибудь...»: [Вершы] // Дальний Восток. № 7.
1976. «Всю ночь в ушах — тяжелый гуд...»; Майский дождь; В ночь на 22 июня...; «Меня опять поймала осень...»; Предзимье: [Вершы] // Дзень паэзии — 76. Мн.; В сорок первом; Из берлинского дневника: [Вершы] // Во славу Родины. 28 нояб.
1977. Память; «Есть после взрыва некое мгновенье...»; В вагоне; На старом рубеже: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Берлін, май сорак пятага... // Беларусь. № 5.
1978. Жизнь прожить...; Из окружения; Весенние ясени; «Не подступай с вопросами...»; На реке; В дождь; «Видишь, улетает лето наше...»; Искусство: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.
1979. Под огнем; Шоссе; Глубинка; Отвыкаю...; Возраст: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.
1980. «Подробности мирного быта...»; «Что-то дышится трудно...»; На автогонках; «У запруды вода не слышна...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Из книги «Лицо твое»: [Вершы] // Неман. № 8; Рака і людзі: [Нарыс] // ЛіМ. 9 мая.
1981. Из цикла «Вечная мерзлота»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Позвони...: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 вер.
1982. В Рогачевском лесу; В ничейной степи; Ночь в палате; «Багровые дымящиеся дюны...»; Социологический этюд; Последний лист: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Баллада о сверхсрочном горнисте: [Верш] // Любовь моя — Дальний Восток. Хабаровск.
1983. Глыток амурскай вады // Братэрства. Мн.; «Завален туманом сосонник...»; Матери больно; Надпись на стене камеры гестапо; Июль; Реактивный на взлете; «Какое холодное жесткое небо!..»; «Отпуржила твоя пурга...»; Сентябрь: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Сквозное ранение: [Вершы] // Дальний Восток. № 11; Непредвиденный вариант; Молодо-зелено: [Апавяданні] // Неман. № 2.
1984. Из цикла «Тревожное лето»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.
1985. Он глядит на меня...: [Вершы] // Дальний Восток. № 11.

1.4.

Журавлиная стая / С бел. Мн., 1988.
1966. М а л ь т и н с к и й Х. «Я от стихов был в детстве...»: [Верш] / С евр. // Неман. № 8.
1967. К о л е с н и к И. Высота; Земляника: [Вершы] / С бел. // Неман. № 3; Ж и ч к а Ф. Кнехты; «В гавани, возле самого мола...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 9.
1968. П р и х о д ь к о П. Мой Ольшов; Ж и ч к а Ф. «В гавани...»; К о л е с н и к И. Рубен Ибаррури: [Вершы] / С бел. // Чтоб всегда было солнце. Мн.; Б о р о д у л и н Г. Из дальневосточной тетради: [Вершы] / С бел. // Неман. № 9.
1969. Ж и ч к а Ф. Бабье лето; Березы; Сморчки; [Вершы] / С бел. // Неман. № 4; К о л е с н и к И. Зеленую песню поет нам весна: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 16 апр.; Я г о ж. Брэсту: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 22 февр.
1971. К о л е с н и к И. Бресту: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 22 сент.
1972. Р у с е ц к и й А. «В звоне кос, в песне жниц...»: [Верш] / С бел. // Неман. № 1; Г а в р у с е в С. «Вот бы вдруг душа взыграла...»: [Верш] / С бел. // Там жа. № 7; Р у с е ц к и й А. Расцветает и крепнет наш братский союз: [Верш] / С бел. // Во славу Родины. 2 апр.
1973. К о л е с н и к И. Бресту: [Верш] / С бел. // Неман. № 5.
1974. Г а в р у с е в С. «За мачтами высоковольтных линий...»; Багровые бинты; «Ухожу с головою в июньские травы...»; «Он ничего на свете не боится...»; «Накину старый дождевик на плечи...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 6.

1975. Колесник И. Бресту: [Верш] / С бел. // Рэха ў граніце. Мн.; Назармат. Эхо Хатыни: [Верш] / С узб. // Слухайце — Хатынь! Мн.; Панизник С. На привале; Кукушке; Поле; В полете; Издалека...; «Этой песенки звенящее крыло...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 3; Русецкий А. Светит людям: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. Июнь. Спец. вып.

1976. Бородулин Р. Владик: [Верш] / С бел. // Бородулин Р. Небо твоих очей. М.

1977. Дукса М. При свете вечного огня: [Вершы] / С бел. // Неман. № 12.

1978. Коризна В. Признание: [Вершы]; Граховский С. Встреча: [Урывак з паэмы] / С бел. // Неман. № 1; Бородулин Р. Из цикла «Адам и Ева»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 4; Сербантович А. Учебная рота: [Верш] / С бел. // Там жа. № 12; Колесник И. Хатынь; Отцу; Речка Лебедь: [Вершы] / С бел. // Биробидж. звезда. 9 апр.; Сербантович А. «Над безлюдной и глухой долиной...»; «Падь. Село. Веселый луг!..»; «Табун стреножен, и под кручею...»; «Рядом — поле. Выше — небо...»; [Вершы] / С бел. // Там жа. 9 июля; Дукса М. Сияньем Вечного огня: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 16 февр.

1979. Сербантович А. День добрый вам...: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Гаврусев С. Глубинный пласт: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 2; Свирка Ю. «О, как мне душу бередят всегда...»; «Как часто нас дороги разлучают...»; Таежный мед; Возвращение: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Колесник И. Хатынь; Отцу; «Костры...»; «Не заметил...»; Речка Лебедь: [Вершы] / С бел. // Рабочая смена. № 6; Свирка Ю. Из дальневосточного блокнота: [Вершы] / С бел. // Биробидж. звезда. 4 марта; Яго ж. Новые стихи / С бел. // Там жа. 20 мая.

1980. Аврамчик М. Земля родная: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Пысин А. Журавлиная горка: [Верш] / С бел. // Там жа. № 3; Велюгин А. Баллада зеленого дуба: [Верш] / С бел. // Там жа. № 4; Павлов В. Зарницы: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Малявка М. Тишина: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 9; Колесник И. Как вспышки дальнего костра...: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Некляев В. Золотинка: Из поэмы «Дорога дорог» / С бел. // Рабочая смена. № 4; Свирка Ю. Военное кино; Коризна В. Вестник березки: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Вольский А. Память; «Созвездья обмахнув крылом...»: [Вершы] / С бел. // Биробидж. звезда. 23 марта; Яго ж. В праздничный день; Петушиный крик: [Вершы] / С бел. // Там жа. 12 окт.; Малявка М. В грозу; Павлинка: [Вершы] / С бел. // Там жа. 4 мая; Яго ж. Рано на Ивана; Белый билет: [Вершы] / С бел. // Там жа. 1 июня; Приходько П. Поверка: [Верш] / С бел. // Там жа. 25 мая; Яго ж. Седая гвардия; Бранденбургские ворота; Поверка; Моя молодость: [Вершы] / С бел. // Во славу Родины. 24 февр.; Некляев В. Золотинка: Из поэмы «Дорога дорог» / С бел. // Знамя юности. 18 сент.; Свирка Ю. Таежный мед; «Взвились вихри снежной пыли...»: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 24 янв.

1981. Жичка Ф. Близкая даль: [Вершы] / С бел. // Неман. № 2; Макаревич В. С отчего порога: [Верш] / С бел. // Там жа. № 4; Вольский А. Купель моя и молодость моя: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 8; Панизник С. Согретый верой и любовью: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 10; Павлов В. Утес над Амуром; Сон Гагарина: [Вершы] ў С бел. // Бирбидж. звезда. 15 февр.; Гаврусев С. Из осенней тетради: [Вершы] / С бел. // Там жа. 13 сент.; Назармат. Эхо Хатыни: [Верш] / С узб. // Правда Востока. 24 июня; Дукса М. «Нет, не в моей, должно быть, воле...»: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 9 мая; Павлов В. Зарницы: [Вершы] / С бел. // Там жа. 21 мая; Приходько П. Монолог матери; Бранденбургские ворота: [Вершы] / С бел. // Там жа. 18 июня; Свирка Ю. На партизанском аэродроме: [Верш] / С бел. // Там жа. 2 июля; Вольский А. Суша; Хорошая погода: [Вершы] / С бел. // Там жа. 3 сент.; Бровка П. Счастливая минута; Муки: [Вершы] / С бел. // Там жа. 18 сент.; Аврамчик М. Воспоминание о госпитале; Станешь побратимом: [Вершы] / С бел. // Там жа. 30 сент.; Жичка Ф. От Днепра до Сожа: [Верш] / С бел. // Там жа. 16 окт.; Русецкий А. Светит людям: [Верш] / С бел. // Сов. Латвия. 29 дек.

1982. Гаврусев С. Листья в багрянце: [Вершы] / С бел. // Неман. № 2; Лось Е. Переплавляя в строки боль: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 3; Пысин А. До последнего дыхания: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Колас Я. Родные образы; Я живу; Голос земли: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Евменов Л. Прощание: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Коризна В. Счастье мое; «Нет, к этому привыкнуть невозможно!..»; «Всем надобно солнце...»: [Вершы] / С бел. // Биробидж. звезда. 10 янв.; Пысин А. Баллада о ложках; Баллада Буйничского поля: [Вершы] / С бел. // Там жа. 21 февр.; Евменов Л. Письма с далеких дорог: [Вершы] / С бел. // Там жа. 23 мая; Яго ж. Тихая исповедь: [Верш] / С бел. // Там жа. 11 июля; Гаврусев С. Встреча с Янкой Купалой: [Верш] / С бел. // Там жа. 1 авг.; Лось Е. «Боровляны, Боровляны...»; «Все про меня друзьям известно...»; «Мой бывший муж...»; «С ветки на ветку...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. 22 авг.; Вольский А. Два титана; Купальская ночь: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 7 июля; Пысин А. Стихи Миколы Сурначева; Баллада о ложках; Баллада Буйничского поля: [Вершы] / С бел. // Там жа. 29 июля; Вольский А. Осень. Королищевичи: [Верш] / С бел. // Там жа. 27 авг.

1983. Гречаников А. Воспоминание машиниста; Урок арифметики; Заводской оркестр; Ожидание перемен; «Шарпиловка моя течет...»; «Все глубже небо...»; Рельсовая горка: [Вершы] / С бел. // Неман. № 10; Коризна В. Живая вода: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Лисицын В. Гаданье; Мать; В фашистской неволе; «В сумерках пахнет смородиной спелой...»: [Вершы] / С бел. // Биробидж. звезда. 13 марта; Гаврусев С. Сквозная боль: [Верш] / С бел. // Там жа. 10 апр.; Танк М. Признание; Осенью белорусской; На рубеже; Переписка с землей: [Вершы] / С бел. // Там жа. 9 окт.; Приходько П. Бранденбургские ворота: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 9 мая; Панизник С. «Река. Ручей. Крутой изгиб мостка...»: [Верш] / С бел. // Сов. молодежь. 23 июля.

1984. Гаврусев С. Желанный берег: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Черня Ф. Добрый дождь: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Макаревич В. Солнце сквозь тучи: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Гречаников А. Баллада о снежной блокаде; Урок арифметики: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 17 февр.

1985. Бородулин Р. Адам и Ева; Старик и море; Радуга: [Вершы]; Линия перемены дат: [Паэма] / С бел. // Бородулин Р. Избранное. М.; Гейне А. Песня про героя; Счастливая звезда; Мечта; Песня девушки; Рагуцкий В. 17 сентября; Ель; Семашко М. Из стихов о Родине; Красная звезда; Девичья; Ожидание; Суница Р. Ритмокопытному другу; На склоне дней; Ушаков А. Ты им обязан...; Родословная; «Где ты, черноокая...»; Утро; Разведчик; Прощание с лагерем; «Их много — близких и далеких...»; «День прошел...»: [Вершы] / С бел. // Кровью сердца. Мн.; Рагуцкий В. Ель; Ушаков А. Родословная: [Вершы] / С бел. // Неман. № 5; Танк М. Признание; В хиросимском музее; Аврамчик М. Василию Быкову; Велюгин А. «Моей судьбы военной переправы...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 6; Гречаников А. Встречая сына: [Верш] / С бел. // Правда. 1 мая; Танк М. На рубеже; В хиросимском музее; Земное притяжение; Сосны над Нарочью: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 7 февр.; Бровка П. Стать бы мне...; Родные слова; Муки; А ты иди...: [Вершы] / С бел. // Там жа. 27 марта; Аврамчик М. Плесы; Василию Быкову: [Вершы] / С бел. // Там жа. 5 сент.

1.5.

На беларускую мову. Ідзе на вучэнне рота: [Верш] / Пер. Я. Крупенька // Віцеб. рабочы. 1963. 7 чэрв.; Маё адкрыццё: [Верш] / Пер. Я. Крупенька // Звязда. 1963. 5 чэрв.; Краскі на палігоне: [Верш] / Пер. Я. Крупенька // ЛіМ. 1963. 28 мая; Шторм ля Нікалаеўска: [Верш] / Пер. А. Пысін // Маг. праўда. 1963. 7 чэрв.; Трафейная кінахроніка: [Верш] / Пер. С. Гаўрусёў // Рэха ў граніце. Мн., 1975.

На польскую мову. Okop Broniewskiego / Tł. W. Dąbrowski // Tyg. powsz. 1974. Nr 43.

1.6.

Д о б р ы м и глазами: Стихи. Мн., 1983 (Первая книга поэта) / Рэд.-скл.

2.3.

На беларускай мове. А л я к с а н д р у Дракахрусту — 50 // ЛіМ. 1973. 7 ліст.; А л я к с а н д р у Дракахрусту — 60 // Там жа. 1983. 4 ліст.; В я р ц і н с к і А. Цана слова // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; У г э т ы м месяцы... // Беларусь. 1973. № 11.

На рускай мове. А м п и л о в В. И логика, и эмоции // Неман. 1974. № 5; Б е р е з к и н Г. Сменяет время караулы // Дракохруст А. Мои вы годы-эшелоны... Мн., 1975; Б р а н д о б о в с к а я Л. Насущный хлеб памяти: О лирике А. Дракохруста // Знамя юности. 1982. 11 авг.; Е л и с е е в В. И нет конца тревогам // Там жа. 6 мая.

Я. А. Гараднiцкi.

ДРАНЬКО-МАЙСЮК ЛЕАНІД

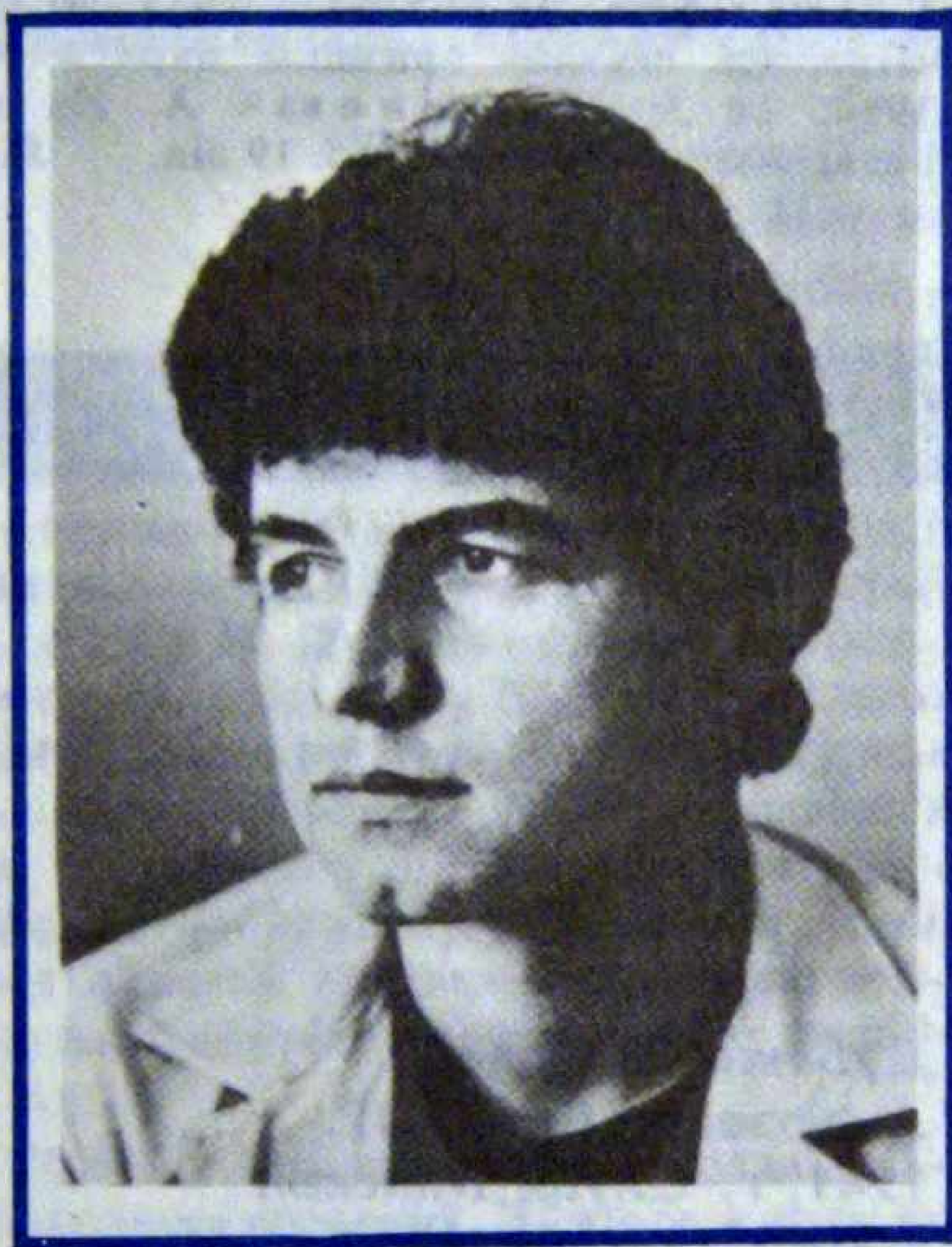

Дранько-Майсюк Леанід Васілевіч (н. 10.10.1957, г. Давыд-Гарадок Столінскага р-на Брэсцкай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1984.

Нарадзіўся ў рабочай сям'і. Але ўклад быцця жыхароў яго роднага Давыд-Гарадка своеасаблівы: ён мае адначасова і гарадскія і сельскія рысы. Бацькі паэта таксама спалучалі і ратайніцтва і рамесніцтва. Ад маці будучы паэт яшчэ да школы пачуў вершы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, а таксама рускіх класікаў. Вялікі ўплыў на паэта аказаў і бацька, надзвычай майстравіты чалавек. У 1974 Л. Дранько-Майсюк скончыў Давыд-Гарадоцкую сярэднюю школу № 2. Пасля заканчэння школы працаваў упакоўшчыкам, чорнарабочым на заводзе слясарна-мантажных інструментаў у Давыд-Гарадку. У 1975 паступіў на завочнае аддзяленне паэзіі Літаратурнага інстытута імя А. М. Горкага ў Маскве. У 1976 быў прызваны ў Савецкую Армію. Па прызнанню самога паэта, у час службы, каб не забыць роднай мовы, ён многа пісаў, хоць з напісанага тады надрукаваў толькі верш «Хто раскажа пра гаспадара». Вярнуўшыся ў 1978 з арміі, перавёўся на дзённае аддзяленне Літінстытута, якое закончыў у 1982. Пераехаўшы ў Мінск, з 1982 працуе рэдактарам, затым старшым рэдактарам выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Першыя вершы надрукаваў у раённай газеце «Навіны Палесся». У рэспубліканскім друку выступіў у 1975 (газета «Чырвоная змена»). Тэмы творчасці і працы ўвасабляе ў зрокава-дакладных вобразах. У некаторых вершах яму ўдаецца ствараць своеасаблівы шагалаўскі паэтычны свет.

Жыве ў Мінску.

А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.2.

Вандроўнік: Вершы. Мн., 1983. (Першая кніга паэта). Рэц.: Г а р а д н і ц к і Я. Вандроўка ў роднае // Полымя. 1984. № 12; Г у б л е р Н. // Неман. 1985. № 4; К а в а л ё ў С. Сцежкі вандроўніка // Маладосць. 1984. № 10.

Над пляцам: Вершы. Мн., 1986.

Тут: Вершы; Паэмы; Эсэ. Мн., 1990.

1.3.

1975. Нараджэнне: [Верш] // Чырв. змена. 20 ліп.

1980. Прытча; Ручай; «У тых мінулых снах...»; «Ты мне што-небудзь раскажы...»; «Выплісне з калодзежа вада...»: [Вершы] // ЛіМ. 12 снеж.

1981. «Тонкі струмень малака...»; Настаўнік; Продак: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.

1982. Гарадчанка: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.;

Удовы; «Я чуў салоўку зблізку...»; «Ты магутнікам стань на зямлі!..»; «Ты мне што-небудзь раскажы...»; «Пазычу талеркі ў суседкі...»; «Хто раскажа пра гаспадара...»; Васілёк; «Прагрукаў нечаканы воз...»; «Малюнак хвалі ўздымі...»: [Вершы] // Полымя. № 4; «У вершалінах дрэў густых...»; «Увесну грады капаць...»; «Тут, у палескай глыбі...»; «Гэта цень мой вярнуўся дамоў...»; «Горад чужы не сустрэне па-хатняму...»; «Вось нарэшце і ранак узнік...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 вер.; «Ты магутнікам стань на зямлі!..»: [Верш] // Ніва. 9 мая.

1983. Сусед; «Ці зловіць кацяня клубок?..»; «Пляшку выпілі, а потым...»; «Не анёл у трубу уструбіў...»; Хадакоўскі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Выплесне з калодзежа ваду...»; «Ручай на ўзлеску...»; «Там, за акном...»; «Забудуся на пагулянку...»; Бераг; «Сасна падцінала бакі...»; Чаканне ў машыне: [Вершы] // Беларусь. № 9; Дом; «Халоднай вады нап'юся...»; «Болей за ўсё хацелася спаць...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Сасна падцінала бакі...»: [Верш] // Голас Радзімы. 10 ліст.; З'яўленне; Паэзія; Коршак; Ігруша: [Вершы] // Знамя юности. 20 окт.

1984. Сталяр; За ракою; Вечар; Сад у красавіку; Краявід; Свята; У сцёпцы; Касмея; Гліна: [Вершы] // Беларусь. № 9.

1985. Кола; Фрагмент з паэмы // Бярозка. № 2; Палівачка; На ровары; У Менску; Давыд-Гарадок, Красавік: [Вершы] // Полымя. № 8; Бондар: [Верш] // ЛіМ. 9 жн.; Убачыць аднойчы; Чытацкі дзённік пісьменніка // Там жа. 27 вер.

1.5.

На рускую мову. Проза радости: Стихи, поэмы / Пер. В. Тарас и др. М., 1991.

«Прогрохотал нежданный воз...»; «Стань велик на земле и могуч!..»: [Вершы] / Пер. М. Попов // Тверской бульвар, 25. М., 1982; «Стань всесильным — опорой земли...»; «Холодной воды напьюсь...»; «Больше всего хотелось уснуть...»: [Вершы] / Пер. М. Вирта // Юность. 1982. № 6; Вопрос; «Поднять веслом волны узор...»; «Ты что-нибудь мне расскажи...»: [Вершы] / Пер. М. Вирта // Мол. гвардия-82. М., 1983.

1.6.

Крыло: Зборнік вершаў. Мн., 1984 / Скл.

Маладыя галасы: Зборнік вершаў. Мн., 1985 / Скл.

Лагодны промень раніцы: Зборнік вершаў. Мн., 1988 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Антонава С. Пад знакам сонца // Голас Радзімы. 1985. 26 вер.; Барадулін Р. Будзем знаёмы // Беларусь. 1983. № 9; Бондар Т. «Пра ўсё сказаць прыйшла пара...» // Маладосць. 1984. № 3; Марціновіч А. На мяжы пошуку і адкрыцця // Звязда. 1985. 19 ліп. *Я. А. Гарадніцкі.*

ДУБІНКА ВЯЧАСЛАЎ

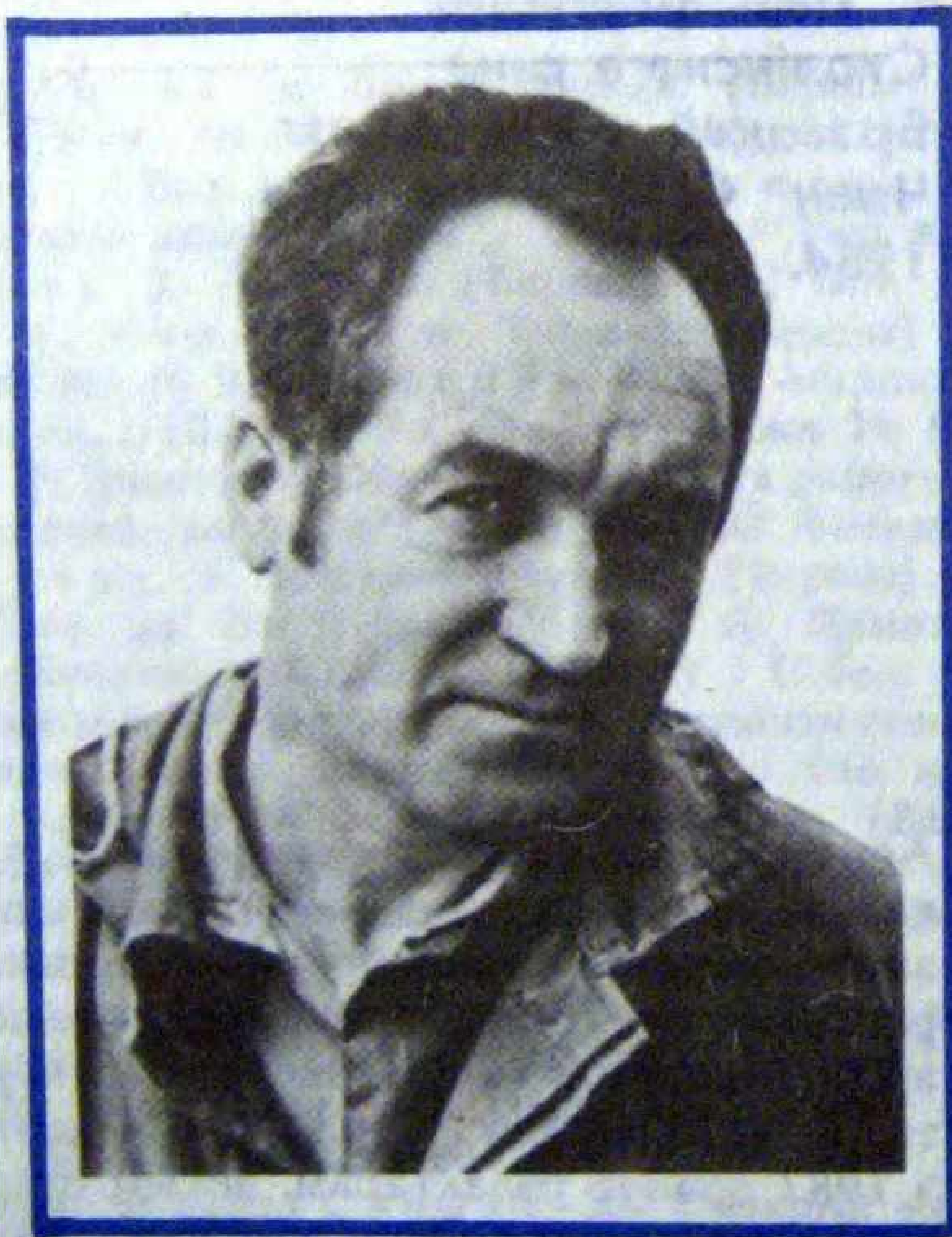

Дубінка Вячаслаў Андрэевіч (н. 17.12. 1941, г. Слуцк Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1988.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, Андрэй Барысавіч, удзельнік Айчыннай вайны, працаваў шафёрам. Маці, Галіна Сцяпанаўна, была хатняй гаспадыняй. В. Дубінка скончыў СШ у Слуцку (1958), вучыўся ў Чарнавіцкім тэхнікуме чыгуначнага транспарту (1958—61), дзе атрымаў прафесію тэхніка-будаўніка грамадзянскага будаўніцтва. Працаваў прарабам, начальнікам участка на будаўніцтве ў Слуцку (1961—64), фотакарэспандэнтам любанскай газеты «Будаўнік камунізма» (1964—65), у салігорскай газеце «Шахцёр» (1965—66), газеце «Звязда» (1966—71), у студыі «Фота і жыццё» Саюза журналістаў БССР (1971—74), фотакарэспандэнтам газеты «Чырвоная змена» (1977—79), фатографам рэстаўрацыйнай спецыяльнай навуковай майстэрні Міністэрства культуры БССР (1979—81). З 1983 у часопісе «Беларусь». З пасведчаннем фотакарэспандэнта пабываў на Камчатцы, Курыльскіх і Берынгавых астравах, Чукотцы, Калыме.

У беларускім друку В. Дубінка выступае з 1971. Аўтар фотанарысаў, публіцыстычных артыкулаў, эсэ. Падрыхтаваў фотаальбомы «Бабруйск», «Брэст», «Магілёў», «Нясвіж». Выдаў кнігі пра помнікі гісторыі і культуры рэспублікі у бібліятэчцы газеты «Голас Радзімы» («Ой, зялёны дубочак...», «Паплач ля роднае крынічкі»). Вядомы як самабытны майстра выцінанак з паперы. Празаічныя творы В. Дубінкі «Не плач, душа мая», «Браты святой ночы» прысвечаны нашай сучаснасці. Ім уласціва займальнасць, сакавіты і трапны гумар, неардынарнасць мастацкіх рашэнняў. Аповесці, створаныя В. Дубінкай на прыгодніцкай, дэтэктыўнай аснове, раскрываюць вострыя сацыяльна-этычныя праблемы нашага жыцця.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Паплач ля роднае крынічкі: Аповесць. Мн., 1981. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Не плач, душа мая: Аповесць. Мн., 1983. (Першая кніга празаіка). Рэц.: К л і м я н к о ў І. Кулянне цераз галаву // ЛіМ. 1984. 22 чэрв.

Ой, зялёны дубочак...: (Нататкі аб падарожжах па Сав. краіне). Мн., 1983. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Браты святой ночы: Аповесці. Мн., 1986.

Развітальная песня: Аповесць. Мн., 1989.

1.3.

1971. Заводская кінастудыя // Голас Радзімы. № 8; Легендарная сталіца Літвы // Там жа. № 23; На блакітным мерыдыяне // Там жа. № 44.

1973. Вечная прыгажосць імгнення // Голас Радзімы. № 15. Папяровыя карункі // Там жа. № 29.

1977. Жамчужныя пацеркі Поўначы // ЛіМ. 14 кастр

1980. Таямніцы Лідскага замка // Голас Радзімы. 3 крас.

1981. Не плач, душа мая: Аповесць // Маладосць. № 4.

1983. Бацькава праўда: Апавяданне // Беларусь. № 4; «Ой, зялёны дубочак...»: З бамаўскага сшытка // Там жа. № 11; Браты святой ночы: Дэтэктыўная аповесць // Маладосць. № 4. Рэц.: Д у б а в е ц С. Аповяд гаваркога дзяцькі // ЛіМ. 1983. 29 ліп.; Пралескі на штыку // ЛіМ. 22 ліп.; Кароткія апавяданні // Там жа. 30 вер.

1984. Скрыпка: Апавяданне // Чырв. змена. 31 кастр.

1985. Дзякуй табе, дарога: Нарыс // Полымя. № 7; Александрына: Апавяданне // ЛіМ. 18 кастр.

1.6.

Р а т а й к а П. На жыццёвых кручах: Дакум. аповесць. Мн., 1985 / Літ. зап.

Т. М. Махнач.

ДУБОВІК МІКОЛА

Дубовік Мікола (28.7.1905, в. Мурыны Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Капыльскага р-на Мінскай вобл.— 30.6.1928; пахаваны на брацкіх могілках каля Бабруйска), паэт.

З беднай сялянскай сям'і. Нягледзячы на вялікія матэрыяльныя цяжкасці (вучыўся, будучы на ўтрыманні брата), у 1923 М. Дубовік скончыў агульнаадукацыйныя курсы і паступіў у БДУ на факультэт грамадскіх навук, пасля перавёўся на літаратурнае аддзяленне педфака. Некалькі разоў даводзілася кідаць вучобу, так што ён доўга заставаўся студэнтам 2-га курса. Затым служыў у Чырвонай Арміі. У-час купання з ротай студэнтаў-чырвонаармейцаў у Бярэзіне пад Бабруйскам малады паэт утапіўся.

У 1925 М. Дубовік быў дэлегатам І з'езда «Маладняка» (з дарадчым голасам). З гэтага ж часу ён пачаў актыўна друкавацца. Захапляўся паэзіяй Д. Байрана, які ўплываў і на яго творчасць. Уліўшыся ў беларускую літаратуру разам з хваляй маладых, абуджаных рэвалюцыяй, паэтычных сіл, М. Дубовік адлюстраваў у сваёй творчасці найбольш характэрныя яе праявы: аптымізм, бадзёрасць паэтычнага тону, захопленасць рэвалюцыйным будаўніцтвам. Аднак цяжкія ўмовы жыцця, абвостранасць сацыяльнага зроку прывялі таленавітага паэта да большай унутранай заглыбленасці, і творчасць М. Дубовіка, паводле ўспамінаў Я. Бобрыка, «пачала станавіцца больш індывідуальнай, песімістычнай. Таму вось за апошнія гады рэдка можна было напаткаць друкаваны твор Дубовіка...».

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1925. На світанні: [Верш] // Маладняк. № 8; Буду я Кастрычнік старажыць: [Верш] // Чырв. сцяг. № 5, 6; Сасоннік зімою: [Верш] // Там жа. № 7; Гэта мы: [Верш] // Звезда. 3 июля; Ой, цвіце...: [Верш] // Там жа. 6 сент.; Дажывае зморай жыццё: [Верш] // Там жа. 15 нояб.; Па-вясенняму: [Верш] // Сав. Бел. 18 кастр.; «Без навальніц вясны не бывае...»; «Пагоды нязменнасць...»: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; З цыкла «Кастрычніцкія дні»: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.

1926. На світанні: [Верш] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня; «Парвалася залатаструнне дня...»; «Бы хмель асалоды...»; «Да мураванае сцяны...»: [Вершы] // Наддзвінне. Полацк; «Праходзяць вобразы перад вачыма...»; Якубу Коласу: [Вершы] // Арш. малад. № 3; Хай восень сумуе; А я пайду агульным шляхам: [Вершы] // Маладняк. № 1; Бы хмель асалоды...: [Верш] // Літ.-маст. дад. да газ. «Чырв. Полаччына». 24 ліст.; Усе, усё кругазваротам: [Верш] // Сав. Бел. 5 вер.; «Пад лісцем апаўшым расінка драмала...»: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Настрой на струны: [Верш] // Там жа. 21 ліст.

1928. «Былі безмяцежныя, ясныя дні...»: [Верш] // Узвышша. № 3; Дні: [Верш] // Звязда. 12 лют.

1935. На світанні: [Верш] // Беларускі народнагаспадарскі календар на 1935 год. Вільня.

2.3

На беларускай мове. Б о б р ы к Я. Партрэт на магілу // Маладняк. 1928. № 8.

2.4.

На беларускай мове. З в о н а к А. М. Дубовіку; М а р а к о ў В. М. Дубовіку: [Вершы] // Маладняк. 1928. № 8

З. У. Драздова.

ДУБОЎКА УЛАДЗІМІР

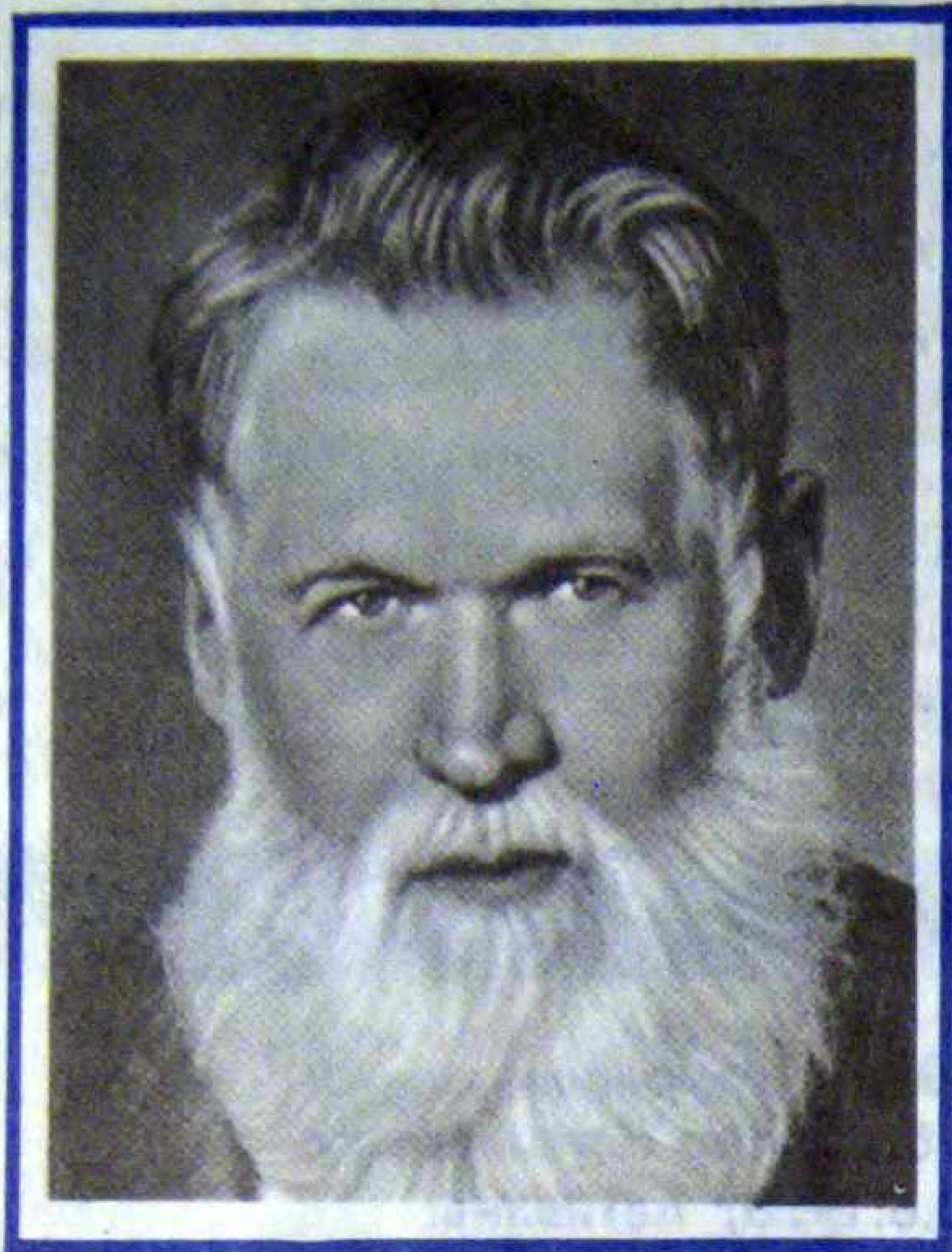

Дубоўка Уладзімір Мікалаевіч [псеўд.: Г. Аршыца, Ганна Аршыца, У. Гайдукевіч, У. Гайдуковіч, Ул. Гайдуковіч, Уладзімір Гайдуковіч, Б-сь Дубоўка, Уладзік Павадыр, Тупяец, В. Туянец; крыпт. У. Д-ка, У. Д-на; 2(15).7.1900, в. Агароднікі Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Пастаўскага р-на Віцебскай вобл.— 20.3.1976, Масква], паэт, празаік, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1958. Лаўрэат літаратурнай прэміі імя Я. Купалы (1962, за кнігу паэзіі «Палеская рапсодыя»).

З сям'і селяніна. Бацька меў 6 дзесяцін зямлі, шэсць сыноў і адну дачку, увесь час цягнуўся да заробкаў на баку, пакуль канчаткова не стаў рабочым-інструментальшчыкам на Беларускай чыгунцы і не пераехаў з сям'ёй у 1915 на сталае жыхарства ў Маскву. Дзяцінства будучага паэта прайшло на вёсцы, аднак асноўным месцам жыхарства стала Масква. Працаваў з шасці гадоў, быў падручным у маці, бацькі, старэйшых братоў. Яшчэ ў маленстве вялікае ўражанне на У. Дубоўку зрабіла беларуская вусная народная творчасць (казкі, песні і інш.), прыгажосць роднай прыроды. Першапачатковую адукацыю атрымаў у Манькаўскай школе. У 1912—14 вучыўся ў Мядзельскім двухкласным вучылішчы. У 1918 скончыў Нова-Вілейскую настаўніцкую семінарыю, вучыўся ў Маскоўскім універсітэце, настаўнічаў на Тульшчыне (1918—20). У 1920—21 служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у паходзе на Варшаву, пасля заканчэння вайны вёў барацьбу з бандытызмам. Пасля дэмабілізацыі працаваў метадыстам і інспектарам беларускіх школ у Наркамаце асветы РСФСР і займаўся у Вышэйшым літаратурна-мастацкім інстытуце імя В. Брусава, які скончыў у 1924. У 1922—25 рэдактар беларускага тэксту «Весніка ЦВК, СНК і СПА Саюза ССР», адначасова ў 1923—24 адказны сакратар прадстаўніцтва БССР пры Урадзе СССР. Член літаратурна-мастацкай арганізацыі «Маладняк» ад часу яе ўзнікнення (1923): быў адказным сакратаром Цэнтральнага Бюро (ЦБ), рэдактарам некалькіх нумароў часопіса «Маладняк». Рэдагаваў часопіс «Беларускі піянер». У 1925 разам з А. Бабарэкам, К. Чорным, К. Крапівой, З. Бядулем, Я. Пушчам увайшоў у ініцыятыўную групу па арганізацыі літаратурна-мастацкага аб'яднання «Узвышша». Быў у складзе рэдкалегіі часопіса «Узвышша». У сакавіку 1924 ездзіў у Харкаў на шаўчэнкаўскае свята. Хоць пастаянна жыў у Маскве, але прымаў актыўны ўдзел у беларускім літаратурным руху — быў старшынёй маскоўскай філіі «Маладняка», друкаваў вершы ў альманахах беларускіх студэнтаў («Маладая Беларусь», «Змаганне»), з'яўляўся першым рэдактарам літаратурнай старонкі на беларускай мове (арганізоўвалася раз у два тыдні) у газеце «Гудок», быў ініцыятарам і адным з аўтараў выдадзенай у 1926 у Маскве кнігі «Якуб Колас у літаратурным жыцці». У 1924—27 выкладаў беларускую літаратуру ў Камуністычным універсітэце народаў Захаду, у 1926—30 рэдактар «Збору законаў і загадаў Рабоча-Сялянскага ўрада Саюза ССР». 20.7.1930 незаконна арыштаваны, 10.4.1931 асуджаны на 5 год высылкі у Яранск, а у 1937 на 10 год пазбаўлення волі. Пакаранне адбываў у Кіраўскай вобл., Чувашыі, на Далёкім Усходзе, у Грузіі, Краснаярскім краі. Працаваў тынкавальшчыкам, малярам, мулярам, столярам. Здаралася працаваць і на лягчэйшых работах — юрысконсультам, эканамістам, бухгалтарам. Увесь гэты час як пісьменнік У. Дубоўка нічога не рабіў. Канчаткова рэабілітаваны 15.11.1957. З 1958 зноў жыў у Маскве.

Першы верш «Сонца Беларусі» надрукаваў у 1921. Аўтар паэтычных зборнікаў «Строма», «Трысцё», «Credo», «Наля», «Палеская рапсодыя», паэм «Там, дзе кіпарысы», «І пурпуровых ветразей узвівы», кніжак вершаваных казак для дзяцей «Цудоўная знаходка», «Кветкі — сонцавы дзеткі», «Казкі», «Залатыя зярняты» і інш. Аўтар аповесцей для дзяцей «Жоўтая акацыя», «Як Алік у тайзе заблудзіўся», «Ганна Алелька», кнігі апавяданняў-успамінаў «Пялёсткі». У творах 20-х г. пісаў пра будаўніцтва новага жыцця, паглыбляў гуманістычны пафас роднай літаратуры. Вершы і паэмы У. Дубоўкі вылучаліся высокай паэтычнай культурай, аказалі ўплыў на творчасць маладых паэтаў (П. Глебку, С. Дарожнага, М. Лужаніна, П. Труса і інш.). Лірыка 50—60-х г.— далейшае развіццё матываў красы роднай зямлі і духоўнага хараства чалавека. Многія вершы У. Дубоўкі пакладзены на музыку (Л. Абеліёвіч, А. Багатыроў, І. Кузняцоў, М. Равенскі). Вядомы і як перакладчык.

У Пастаўскім краязнаўчым музеі ёсць мемарыяльны пакой, прысвечаны жыццю і творчасці У. Дубоўкі.

І. П. Чыгрын.

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1959. Рэц.: Б а р с т о к М. Светлая паэзія // ЛіМ. 1959. 21 ліст.; Б я р о з к і н Р. Паэзія глыбокіх думак // Звязда. 1959. 12 вер.; Г а п а в а В. Паэзія заўсёды маладая // Полымя. 1960. № 1; К у д р а ў ц а ў І. Выпрабаванне часам // Беларусь. 1959. № 11.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1965. Т. І. Вершы. Т. 2. Паэмы, балады, казкі. Рэц.: К а т о ў с к і І. Песні любві да Радзімы. // ЛіМ. 1966. 29 сак.; М а р ц і н о в і ч А. Каму падуладны таямніцы слова // Полымя. 1966. № 1.

[Вершы]. Мн., 1970. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: С т р е л ь ц о в М. Поступь жизнелюбца // Неман. 1971. № 2.

1.2.

Строма: Вершы. Вільня, 1923. Рэц.: Н а в і н а А. [Луцкевіч А.] // Наша будучыня. 1923. 14 лют.; Ц. Г. [Гартны Ц.] // Полымя. 1923. № 3, 4.

Там, дзе кіпарысы: Паэма. Мн., 1925. (К-ца «Маладняк»). Рэц.: Б а б а р э к а А. «Хай дайлідзяць духу трыкліні?..» // Маладняк. 1926. № 1.

Трысцё: Вершы. Мн., 1925.

Credo: Вершы. Мн., 1926. Рэц.: К у д з е р Я. // Сав. Бел. 1926. 16 снеж.; М. // Вапліте. 1927. № 4; Узвышша. 1927. № 5; Я. Ч. Форма і ідэалогія // Маладняк. 1926. № 2.

Наля: Вершы. М., 1927. Рэц.: Г л ы б о ц к і Т. Дэпешы без адрасу // Глыбоцкі Т. Пра нашы літаратурныя справы. Мн., 1928; Сав. Бел. 1927. 27 ліст.; Ж ы л к а У. Наля // Звязда. 1927. 9 кастр.

Праект літар для згукаў «дз» і «дж». Мн., 1928. (Адбітак з час. «Узвышша». 1928. № 4).

Лацінка ці кірыліца: Да праекту рэформы беларускага альфабэту. Мн., 1929.

Цудоўная знаходка: Паводле нар. матываў: [Казка]. Мн., 1960. Рэц.: С т р а л ь ц о ў М. Падарожжа ў свет казкі // ЛіМ. 1960. 13 крас.

Палеская рапсодыя: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Ж ы ч к а Х. Вялікая праўда жыцця // Чырв. змена. 1963. 4 крас.; Р а п а н о в і ч Я. Людзям працы — слава // Беларусь. 1961. № 8; Ш п а к о ў с к і І. Дзе тут казкі, дзе тут былі... // Зара. 1962. 23 сак.; Я р о ш М. Маладое натхненне паэта // Полымя. 1961. № 10.

Як сінячок да сонца лётаў: Палеская казка. Мн., 1961.

Дзівосныя прыгоды: Казка. Мн., 1963. Рэц.: С і п а к о ў Я. У краіне дзіцячай радасці // Полымя. 1964. № 4.

Кветкі — сонцавы дзеткі: Казкі: Паводле нар. матываў. Мн., 1963. Рэц.: Ж ы ч к а Х. Гімн працы // Работніца і сялянка. 1963. № 9.

Мілавіца: Казка. Мн., 1964.

Жоўтая акацыя: Аповесць. Мн., 1967. Рэц. А б р а г і м о в і ч М. «Жоўтая акацыя» // Наст. газ. 1968. 15 мая; Л о й к а А., П ш ы р к о ў Ю. У новым жанры // Полымя. 1967. № 12; М а ш к о ў У. Сцяжынка бойным шляхам стане! // ЛіМ. 1968. 16 студз.; П ш ы р к о в а В. Цікава і павучальна // Беларусь. 1967. № 12.

Казкі. Мн., 1968. (Школьная б-ка). Рэц.: С т р а л ь ц о ў М. Дзівосны свет казкі // ЛіМ. 1969. 9 мая; Я г о ж. Свет казак // Наст. газ. 1969. 3 снеж.

Ганна Алелька: [Аповесць]. Мн., 1969.

Пялёсткі: Апавяданні-ўспаміны. Мн., 1973. Рэц.: К а р ш у к о ў Я. Пялёсткі ўспамінаў // ЛіМ. 1974. 8 ліст.; Л о й к а А., П ш ы р к о ў Ю. Быць чалавекам на зямлі // Полымя. 1974. № 7.

Як Алік у тайзе заблудзіўся: Маленькая аповесць. Мн., 1974. Рэц.: Н і к і ц і н а Т. Пазнавальна, дасціпна // ЛіМ. 1975. 21 сак.

Залатыя зярняты: Казкі. Мн., 1975. Рэц.: М і ш ч а н ч у к М., Ш а ў л о ў с к а я М. Чароўнае слова паэта // ЛіМ. 1975. 12 снеж.

1.3.

1921. Сонца Беларусі: [Верш] // Сав. Бел. 28 мая / Пад прозв. Бладысь Дубоўка.

1922. Вясна на чужыне: [Верш] // Маладое жыццё. № 2; Малітва ўцекача: [Верш] // Бел. звон. 13 мая; На чужыне; Летуценне; Адраджэнцам: [Цыклы вершаў] // Наша будучыня. 16 снеж.

1923. «Ад Крывіцкіх балотаў да тундраў Сыбіру...»: (На свята Алеся Гаруна — у Маскве 2 красавіка 1922 г.): [Верш] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; «Ой, ты не звані, крыніца...»: [Верш] // Маладняк. № 1; О, Беларусь мая: [Верш] // Мaлады араты. № 17, 18; Ой, туга!..: [Верш] // Полымя. № 7, 8; Дзяўчынка: Легенда // Новае жыццё. 14 мая; На шляху беларускай культуры // Сав. Бел. 22 ліп.

1924. Тым, хто на Захадзе; «Ноч наплакалі бярозы...»: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Новая часопісь для дзяцей // Асвета. № 3 / Пад псеўд. В. Туянец; «Нас спавівалі туманам балоты...»; На прасторах сініх: [Вершы] // Бел. піянер. № 1; Студэнт: [Верш] // Змаганне. Сш. 1; Маладняк. № 4; [Рэц. на кн.: Ж у р б а Я. Заранкі. Мн., 1924] // Маладняк. № 5 / Пад псеўд. У. Гайдукевіч; «Ой, ды не звані, крыніца!..»: [Верш] // Камс. вечар. № 74, 75; Кароткі нарыс гісторыі беларускай культуры / Пад псеўд. У. Гайдукевіч; Піянерам: [Верш] // Малад. Калінінішчыны. № 1; «Пачынаецца з-пад хмар вандроўных...»: [Верш] // Полымя. № 3; «Бра... гінь...»: [Верш] // Там жа. № 4.

1925. Да 20-гадовага юбілею Янкі Купалы (15/V 1905—15/V 1925); Янку Купалу: [Верш] // Маладняк Янку Купалу. Мн.; Памяці Паўлы Жука: [Верш] // Паўлюк Жук: (Яго жыццё і творчасць). Мн.; Чарговыя задачы: (Да арганізацыі Аршанскай філіі Маладняка) / Пад псеўд. Ганна Аршыца; Янка Купала і Маладняк: (Да 20-гадовага юбілею 15/V-1905—15/V-1925); Янку Купалу: [Верш] // Арш. малад. № 1; Бліскавіцы над лясамі: [Верш] // Бел. піянер. № 11; «Смела ўперад дружным спевам»: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч А. Па беларускім бруку. Мн., 1925] / Пад псеўд. У. Гайдукевіч; Там, дзе азёры: (Адрывак з паэмы) // Маладняк. № 7; «Раніца рыкае»: Агляд вершаў Язэпа Пушчы, а таксама адказ на некаторыя соймаванкі // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Уладзімір Гайдукевіч; Рэвалюцыя 1905 году і адраджэнне беларускай культуры // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Тупаец; Грахі чубатыя: Урывак з паэмы // Малад. Калінінішчыны. № 1; Сінявокая мая...: [Верш] // Малады араты. № 1; Далёкае мы любім надта: [Верш] // Там жа. № 12; О, Беларусь, мая шыпшына; Не кажу — запявайце, цымбалы; Палыны пасівелі на ўзгорку: [Вершы] // Там жа. № 17, 18; Грахі чубатыя: Урывак з паэмы // Наш працаўнік. 17 крас.; Прывітанне Калінішчыне: [Верш] // Там жа. 15 мая; Далёкае мы любім надта: [Верш] // Сав. Бел. 30 ліп.; Чырв. змена. 22 кастр.; Вёска пачынаецца // Сав. Бел. 18 жн.; Падарожнае: Уступ; Пачынаецца з гісторыі; Падмацоўваецца адпаведнаю цытатай; Спыняецца на геаграфіі і этнаграфіі; Не можа абыйсціся без лірыкі; Лірыкай і канчаецца: [Вершы] // Там жа. 8 вер.; Апошняя песня: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Фармальна-мастацкія дасягненні маладнякоўцаў // Там жа. 25 ліст.; Маладнякоўскія шляхі // Там жа. 16 снеж.

1926. Мастацкая проза Я. Коласа (Абагульненне некаторых нагляданняў) // Літаратурная творчасць К. М. Міцкевіча (Якуба Коласа). М.; «Думкі лятуць, як дэпешы без адрасу...»; «Завіліся струны, струны дзіка звоняць...»; «Акорды, акорды...»; «О, Беларусь, мая шыпшына...»; «У Смаленску, над Дняпром шырокім...»: [Вершы] // Арш. малад. № 2; Бліскавіцы над лясамі: [Верш] // Бел. піянер. № 9; Нас спавівалі: [Верш] // Там жа. № 10; Два гады працы «Маладняка» // Маладняк. № 1; Урывак з мелодый «Плач навальніцы»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 1; Літаратурная творчасць сучаснай беларускай вёскі; Урывак з мелодый «Наля» // Там жа. № 2; Сінявокая мая...: [Верш] // Бел. вёска. 4 сак.; Жыхары: [Верш] // Звязда. 14 нояб.; Аб вярблюдах і аб «Полымя» // Сав. Бел. 1 студз.

1927. Зданні; Пацяркі: [Вершы] // Беларускі каляндар. Вільня; Сінявокая мая...: [Верш] // Камсамолія. Мн.; Урывак з мелодый «Плач навальніцы»: [Верш] // Крывавай пуцявінай. Мн.; У звязку з пытаннем аб беларускіх мелодыях у творчасці Шапэна: Думкі і наташкі; Наля: Лірычная паэма // Узвышша. № 1; [Рэц. на: Н о в ы прамень: Часопіс паступовага студэнцтва.

Прага. Лістапад 1926 г., № 1] / Пад псеўд. В. Туянец; На багдановічавай магілцы: Нататкі; Пра нашу літаратурную мову: Думкі і нататкі // Там жа. № 2; Залатымі лёсткамі; Мінае дзень, знікае за адхонам; Шуміць шыгаллём і лістамі; Вядзі мяне: [Вершы]; Рыфма ў беларускай народнай творчасці // Там жа. № 3; Некаторыя прыватныя выпадкі мілагучнасці нашае мовы // Там жа. № 4; Прамерыць гоні шмат разоў араты: [Верш] // Там жа. № 4; Да дзесятага Кастрычніка: [Верш] // Там жа. № 5; Кругі: Паэма // Там жа. № 5, 6; Отражать — адбіваць — адлюстроўваць: Лінгвістычная нататка // Там жа. № 6; Ленін у народнай творчасці // Чырв. сейбіт. № 6, 7; Чарговыя задачы нашага літаратурнага жыцця // Там жа. № 10, 11; З мелодый «Плач Навальніцы: [Верш] // Звязда. 9 кастр.; Пра чарговыя задачы нашае кінавытворчасці // Там жа. 16 кастр.; З паэмы «Плач навальніцы»: [Урывак] // Там жа. 7 ліст.

1928. З паэмы «Плач навальніцы»; Сінявокая мая; Сцежка: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; Беларускі кампазітар Мікола Равенскі // Узвышша. № 3; Праект літар для згукаў «дз» і «дж» // Там жа. № 4; Беларускі згук ♀ і літара «Selo» // Там жа. № 5; Урачыстая дата: [Верш] // Там жа. № 6; Да дзесяцігоддзя Беларускай ССР: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 12.

1929. Лацінка ці кірыліца: Да праекту рэформы беларускага альфабэту; Пярэсты букет: [Верш] // Узвышша. № 1; І пурпуровых ветразей узвівы: Паэма // Там жа. № 2. Рэц.: Дубовік П. На прагрэсіўным шляху (Паэма «І пурпуровых ветразей узвівы») // Узвышша. 1929. № 4; Міронччык Д. Куды гоняць ветры ветразей Уладзіміра Дубоўкі // Звязда. 7 крас.; Падоўжаныя (або падвойныя) зычныя і спосаб іх азначэння на пісьме // Узвышша. № 2; Браніслава: Паэма // Там жа. № 4; Нататкі для сяброў // Там жа. № 5; Крыху восені і жменька кляновых лістоў: Вершы з заўвагамі // Там жа. № 7; У падарожжы; Ліпнёвы гімн: [Вершы] // Звязда. 11 ліп.

1930. Ліпнёвы гімн: [Верш] // Іскры Ільіча. № 6.

1935. Пачынаецца з-пад хмар вандроўных; Паляжам мы; Можаце лаяцца; Не можа абысціся без лірыкі: [Вершы] // Калоссе. № 3.

1939. І пурпуровых ветразей узвівы: Паэма // Калоссе. № 3.

1958. Маленькая гераіня: [Верш] // Беларусь. № 12; Пра дзяўчыну і кілім: Усходняя казка // Бярозка. № 10; Індыйская казка: [Верш] // Вясёлка. № 11: Чакае ля берага човен мяне...: Паэма // Полымя. № 5; Перад іменем любові: Паэма // Там жа. № 8; «На гэтай роднай мне зямлі...»; Манькавічы; На самой радзіме; Краса цудоўная ідзе; Верас; Лістапад: [Вершы] // Там жа. № 12; Пра ганарыстага каня: Індыйская казка // Работніца і сялянка. № 10; Чаму ж гэта ў сэрцы вясновы ўздым; У дарозе; Я шкадую: [Вершы] // ЛіМ. 26 крас.; Тры вершы // Там жа. 3 вер.; Лісіца, леў і воўк: [Байка] // Ніва. 14 вер.

1959. Чые рукі прыгажэйшыя: Індыйская казка // Беларусь. № 3; Разумная дачка: Паводле нар. казкі // Бярозка. № 1; Старобінская казка: [Быль] // Там жа. № 5; За вярт. на Радзіму. № 27; Айога: Нанайская казка // Вясёлка. № 3; Як унук дзеду дапамог: [Верш] // Там жа. № 9; Беларусі маёй: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 4; Паходная песня: [Верш] // Там жа. № 9; Савецкія алмазы // Там жа. № 25; Камуністычнай працы — слава!: [Верш] // Там жа. № 74; Звязда. 6 кастр.; Вёска Бясхлебавічы: [Урывак з «Палескай рапсодыі»] // За вярт. на Радзіму. № 91; Паходная песня; Маладосць; Нам некалі са смуткам знацца: [Вершы] // Маладосць. № 1; Закладалі падмурак дзяржавы сваёй...: [Верш] // Полымя. № 1; Пастаўская партызанка: [Верш] // Там жа. № 6; Збіральнікі жэмчугу // Там жа. № 7; Беларусі маёй: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Строгі і шчыры бацька: З успамінаў пра Янку Купалу // ЛіМ. 8 ліп.

1960. Беларуская Арыядна: Паэма // Беларусь. № 7; Як сінячок лётаў да сонца: Палеская казка // Бярозка. № 2; Вяльможны пых: Казка // Там жа. № 7; Зіма і лета: Нар. казка // Там жа. № 11; Чаму сава спявае ўначы: [Верш] // Вясёлка. № 2; Як лісіца збанок тапіла: [Верш] // Там жа. № 7; Чаму ў зайцоў хвасты кароткія: Народная казка // Там жа. № 12; Сталіца міру: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; Маладосць. № 7; З падарожжа на Прыпяць: [Вершы] // Полымя. № 5; Палессе: [Верш] // Там жа. № 9; Тураўская Галя: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Новыя вершы: Дыялог з пісьменнікам; Сенненская Алеся; Настае і развітанне: [Вершы] // ЛіМ. 23 снеж.; «Залатая асенняя раніца...»; «Шуміць шыгаллём і лістамі...»; «Зноў вас пабачыў...»: [Вершы] // Ніва. 21 жн.

1961. «Залатая, асенняя раніца...»; Пачалося з-пад хмар вандроўных; «Ты руку сваю забінтавала...»; Жыхары; Пальцы жоўтых кляновых лістоў; О Беларусь, мая шыпшына; На родных прасторах; Нам некалі са смуткам знацца; А колькі б дзе ні вандраваў; На самой радзіме; «Зноў вас пабачыў...»; Краса цудоўная ідзе; Калісьці з ліхтаром хадзіў удзень; Голас партызана; Волатасілкі; Дождж у Мазыры; Бацькаў наказ; Паходы; Сенненская Алеся; Юныя капітаны: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Нам некалі са смуткам знацца: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Сталіца міру: [Верш]; Вяльможны пых: Казка // Для школьнай эстрады. Мн.; Адам і Ева: Інданезійская казка // Беларусь. № 5; Дзівосныя прыгоды: Нар. казка // Бярозка. № 3; Сонца і певень: Нар. казка // Вясёлка. № 11; [Віншавальная тэлеграма рэдакцыі «Голасу Радзімы»] // Голас Радзімы. № 15, 16; Смачны жабе арэх, ды зубоў бог не даў... // Там жа. № 35; Сляпы музыкант: [Верш] // Там жа. № 57; Серцем жити і людей любити... // Полымя. № 3; На аўтобусным вакзале ў Кобрыне; Вялікі кошык падняла матуля; Усход сонца на Прыпяці; Фінальны акорд: [Вершы з кнігі «Палеская рапсодыя»] // ЛіМ. 7 сак.; Пробито золотое дно... // ЛГ. 3 авг.

1962. Нам некалі са смуткам знацца: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; Строгі і шчыры бацька // Народны паэт Беларусі. Мн.; Чаму ў тыгра плямістая шкура: В'етнамская казка // Бярозка. № 12; Паставы; А колькі б дзе ні вандраваў; Пастаўская партызанка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 20 мая; Залатая, асенняя раніца...: [Верш] // Ніва. 23 вер.

1963. Сакратар райкома: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Мой жыццяпіс // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Краса цудоўная ідзе; Зноў вас пабачыў...; Дождж у Мазыры; Усход сонца на Прыпяці; Восень: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Матчына мова: (Урывак з успамінаў «Сярод людзей добрых») // Голас Радзімы. № 24; Сярод людзей добрых: Аўтабіягр. нарыс // Полымя. № 1; Ішак і вярблюд: [Казка] // Работніца і сялянка. № 9; Перад намі, як ранак, жыццё!: [Рэц. на кн.: Лось Е. Людзі добрыя. Мн., 1963] // Звязда. 14 мая; Вялікі пясняр свабоды: Да 175-годдзя з дня нараджэння Д. Г. Байрана // ЛіМ. 22 студз.; Чаму ў зайцаў хвасты кароткія: (Народная казка) // Ніва. 5 мая; Як сінячок лётаў да сонца: (Палеская казка) // Там жа. 27 кастр.

1964. Серцем жити і людей любити... // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; «Прамінула сорак год...»: [Верш] // Бярозка. № 12; Да новых даляглядаў // Голас Радзімы. № 29, 30; «І Волгу бачыў я і Дон...»: [Верш] // Там жа. № 54; [Уступнае слова да санетаў У. Шэкспіра] // Полымя. № 4; Пакланюся нізка: [Верш] // Знамя юности. 8 марта.

1965. Над Лепельскім возерам; «У зімовы заснежаны дзень...»; Ніколі праўда не ўмірае: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Тры браты: Ненецкая казка // Бярозка. № 1; Аленяя сцежка: Нар. паданне // Там жа. № 12; Праўдзівы хлопчык: Карэйская казка // Вясёлка. № 10; Імя яго не забыта // ЛіМ. 28 мая; Паэт, драматург, вучоны // Там жа. 12 ліст.; Мілавіца: [Верш] // Ніва. 13 чэрв.; Зноў вас пабачыў...: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Лістапад: [Верш] // Там жа. 21 ліст.

1966. Урывак з паэмы «Свінцовы век» // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Среди добрых людей // Советские писатели: Автобиографии. М. Т. 3; Камуністычнай працы — слава!: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Казка пра зачараваную Лілю // Бярозка. № 3; Жоўтая акацыя: [Урыўкі з аднайм. рамана] // Там жа. № 5—7; Барсук і мядзведзь: Нар. казка // Вясёлка. № 2; Крошка хлеба: Забайкальская легенда // Там жа. № 8; Найдаражэйшы скарб: Нар. казка // ЛіМ. 15 ліп.

1967. Мілавіца: [Паэма] // Арлянятам. Мн. Т. 1; Мы

заваёў сваіх не аддадзім...; «Дзе ж яны, коні мае вараныя...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Сакратар райкома: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Кветка шчасця: Казка // Бярозка. № 9; Юныя капітаны: [Верш] // Вясёлка. № 6; Сквапныя мядзведзікі: [Казка] // Там жа. № 9; Мы заваёў сваіх не аддадзім: [Верш] // Полымя. № 10; Пінск; Картуз-Бяроза: [Вершы] // Наст. газ. 25 лют.; Волаты-асілкі: [Верш] // Ніва. 22 студз.

1968. Зноў вас пабачыў...; Усход сонца на Прыпяці; Дождж у Мазыры; Восень: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1969. Шчаслівы, што ведаў яго // Полымя. № 10.

1970. Мы заваёў сваіх не аддадзім: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Беларусь; Восень; Старобінская казка — Салігорская быль: [Вершы]; Не, я не супраць падарожжаў: [Успаміны]; Чаму сава спявае ўначы: (Нар. казка) // Крынічка. Мн.; «Смачны жабе арэх, ды зубоў бог не даў...»; Да новых даляглядаў // На задворках. Мн.; О Беларусь...; Цяпер не ў песнях, а наяве: [Вершы] // Наша рэспубліка. Мн.; Век наш дваццаты; Палескія паданні; Дзед адказвае ўнуку пра трысцінку: [Вершы] // Беларусь. № 7; Юныя капітаны; Голас партызана; Беларусь: [Вершы] // Бярозка. № 7; Драздовыя каралікі: [Верш] // Вясёлка. № 7; Зноў вас пабачыў...: [Верш] // Ніва. 28 чэрв.

1971. Залатыя зярняты: Афр. казка // Вясёлка. № 3; Як газель крыніцу капала: Афр. казка // Там жа. № 6.

1972. Усход сонца на Прыпяці: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Прыжмурыла бровы; Пяе дзяўчына над ракою: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Адна гарошынка: Нар. казка // Вясёлка. № 8; Удодава песня: Нар. казка // Там жа. № 11; Пра адзін дом // Голас Радзімы. № 51; Упершыню я пазнаёміўся з творамі Я. Купалы... // ЛіМ. 7 ліп.

1973. О Беларусь, мая шыпшына: [Верш] // Братэрства. Мн.; Пра дзівака, бусла і зямлю: Нар. казка // Бярозка. № 3; Бліскучы пояс тайгі: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Капа пернікаў за тры капейкі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; «Канец свету» ў агародніках: [Гумарэска] // Там жа. № 4; Срэбны званочак: [Верш] // Там жа. № 7; Чаму куртаты заяц: Афр. казка // Там жа. № 10; Як я быў Дзедам Марозам: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Пялёсткі: Апавяданні // ЛіМ. 26 студз.; Цудоўны колас: Казка // Там жа. 21 снеж.

1974. У вочы — «саколю»...: [Казка-верш] // Бярозка. № 12; Бацяны: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3.

1975. Усходняя казка і сібірская быль: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Строгі і шчыры бацька // Такі ён быў. Мн.; Удодава песня: [Верш-казка] // Бярозка. № 7; Мядзведзь: Апавяданне // Вясёлка. № 7; Гусак і Жаба; Воўк і Вожык: [Вершы] // Маладосць. № 7; З паэмы: «Варты вартага і варты» // ЛіМ. 11 ліп.; Навучышся здабыць — навучышся і спажыць: [Урывак з апавядання] // Ніва. 29 чэрв.; Пра дзеда і ўнука: [Верш] // Там жа. 5 кастр.

1976. Прамерыць гоні шмат разоў араты; Чаму ж гэта ў сэрцы вясновы ўздым?: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Пра газеты, крытыку і іншае // ЛіМ. 16 ліп.

1978. На самой радзіме; О Беларусь, лясная ружа; «Сэрца маё гаравала нямала...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Сляпы баяніст // Беларуская балада. Мн.; Незапрошаныя візіцёры: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Зацвітай, зара, на небасхіле: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Рыфма ў беларускай народнай творчасці: [Урывак] // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.

1979. «О Беларусь, лясная ружа...»: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Сустрэча з Міхасём Лыньковым // Святло яго душы. Мн.

1980. Зацвітай, зара, на небасхіле: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Чаму Буркуна назвалі Крыжадзюбам: [Верш] // Вясёлка. № 7; Ніколі праўда не ўмірае; Верас; А колькі б дзе ні вандраваў; «Родная мова, цудоўная мова!..»: [Вершы] // Голас Радзімы. 17 ліп.; Восень: [Верш] // Ніва. 9 ліст.

1981. Мой жыццяпіс: [Урывак з аўтабіяграфіі] // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн.; Мядзведзь: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.

1982. Хадзілі, таварыш, з табой мы; О Беларусь, мая шыпшына: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Сінявокая лекарка: Апавяданне // Ніва. 12 вер.;

1983. Першы заработак: [Паэма] // Вяснянка. Мн.; Сакратар райкома: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Мілавіца: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1984. Вяльможны Пых: [Верш] // Бярозка. Мн.; Сустрэчы // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.; Як унук дзеду дапамог; Як сінячок да сонца лётаў; Чые рукі прыгажэйшыя; Праўдзівы хлопчык: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1985. Пастаўская партызанка; Голас партызана; Партызанскі баян: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Нам некалі са смуткам знацца; Юныя капітаны: [Вершы] // Бярозка. № 7; Сквапныя мядзведзікі: [Казка] // Ніва. 26 мая.

1989. «Маю да цябе просьбу...»: [Лісты] // Беларусь. № 8.

1.4.

Мыслінскі І. «Общепонятная» мова: Жарт у І дзеі / З укр. Мн., 1926.

Шэкспір В. Санеты / З англ. Мн., 1964. Рэц.: Кочур Г. Шекспір у наших сусідов // Літ. Укр. 1965. 6 серп.; Пшыркоў Ю., Лойка А. Натхнёна і дасканала // ЛіМ. 1965. 1 чэрв.

1922. Байран Д. Г. На дзень разбурэння Ерузаліму Цітам: [Верш] / З англ. // Маладая Беларусь. Мн

1925. Тычына П. «Ой не крыйся, прырода...»: [Верш] / З укр. // Маладняк. № 9; Гейне Г. Ткачы / З ням.; Ясенін С. Персідскі матыў / З рус.: [Вершы] // Сав. Бел. 25 кастр.

1927. Яноніс Ю. Мае песні; Ці бачыў ты?; Беспрацоўны; Батрацкая песня; На змагаровых могілках; Зімовы вечар: [Вершы] / З літ. // Узвышша. № 2; Шырвані С. Газэлі: [Вершы] / З азерб. // Там жа. № 4; Яноніс Ю. Батрацкая песня: [Верш] / З літ. // Чырв. сейбіт. № 13; Яго ж. На змагаровых могілках: [Верш] / З літ. // Там жа. № 14.

1928. Ордубадзкі М. С. Ханскі палац / З азерб.; Каладзе К. Пасля змагання / З груз.: [Вершы] // Узвышша. № 3; Чарэнц Е. Вось іду я да вас: [Верш] / З арм. // Там жа. № 4.

1929. Брусаў В. Мы; Трырэма; Муляр: [Вершы] / З рус. // Узвышша. № 7.

1958. Яноніс Ю. Зімовы вечар: [Верш] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Рыльскі М. Міндоўгаў замак; Камень філарэтаў:, Марыля; Белавежская пушча: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 12.

1959. Славацкі Ю. Мой тастамант: [Верш] / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; Яго ж. Мой запавет: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 9; Асееў М. Брыгада камуністычнай працы: [Верш] / З рус. // Полымя. № 3; Пракоф'еў А. З «Італьянскага сшытка»: [Вершы] // Там же. № 6; Ду Фу. Верш пра тое, як асенні вецер разбурыў трысніковую страху маёй хаціны / З кіт. // Там жа. № 10.

1960. Сасюра У. «Калі поезд у даль загрукоча...»; Зноў сяло; Світанне; Дождж; «Ледзь вечар спусціцца на горад...»; «Спяваюць птушкамі дубровы...»; «Салаўі не давалі заснуць мне ніяк...»; «Мы ў змаганні, у працы ўпарты...»; «Дыханне восені ужо на кветкі пала...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Байран Д. Г. Бронзавы век: Урыўкі з паэмы / З англ. // Голас Радзімы. № 94; Яго ж. Масква! Ты ўсім захопнікам рубеж!: [Урывак з паэмы «Бронзавы век»] / З англ. // ЛіМ. 23 снеж.

1961. Бранеўскі У. Зброю да бою!; У няволі; Ліст з вязніцы; Тамерланава магіла; Вея; Ля рэк Вавілонскіх; Што ж засталося? Да паэзіі: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Пракоф'еў А. «Скрозь лімоны, алівы...»; «Лёталі мы, ездзілі, хадзілі...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Байран Д. Г. Санет да Шыллёна; Шыльёнскі вязень: [Вершы] / З англ. // Полымя. № 1.

1963. Байран Д. Г. Схмурнеў мой дух; «Калі згасіў прамение змрок...»; «Закацілася сонейка лёсу...»; Мне сёння трыццаць шэсць гадоў: [Вершы]; Шыльёнскі вязень; Каін; Бронзавы век: Паэмы / З англ. // Байран Д. Г. Выбранае. Мн.; Грыгор І. А. Ф. Б. Э. Цікавыя прыгоды: [Афарызмы] / З араб. // Беларусь. № 2.

1964. Шэкспір В. Санеты / З англ. // Беларусь.

№ 4; Я г о ж. Санеты // Голас Радзімы. № 23, 24; Я г о ж. Санеты / З англ. // Маладосць. № 4; Я г о ж. Санеты / З англ. // Полымя. № 4; Я г о ж. Санеты / З англ. // Работніца і сялянка. № 4; Я г о ж. Санеты / З англ. // ЛіМ. 17 крас.

1965. С ы р а к о м л я У. Жалобны картэж; Да Вінцэнтага Каратынскага: [Вершы] / З пол. // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Р ы л ь с к і М. Мова / З укр.; С ы р а к о м л я У. Ты памерці не павінна / З пол.: [Вершы] // ЛіМ. 29 студз.

1966. С ы р а к о м л я У. Ты памерці не павінна; Пра маю старую хатку; Над калыскай; Лялька; Гетман польны; Адменнікі старых напеваў; Вінцэнту Каратынскаму; Жаваранку; Мелодыі з вар'яцкага дома; Да А. П.: [Вершы] / З пол. // Сыракомля У. Выбр. тв. Мн.

1975. С а с ю р а У. «Калі поезд...»; Зноў сяло: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1.5.

На англійскую мову. O Biełaruś, My Briar-Rose Cherished...; The Voung Captains; Rain in Mazyr / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; «When Your Lips Softly Whispered „No, No!“ to My Kiss...“; „Lead On, My Heart:..“; Heather; Sunrise Over the Pripet; „Where My Horses, My Horses of Black...“; “I Have Known Happiness, Sorrow L'ye Known...“ / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На грузінскую мову. Ноч на Прыпяці і казка пра зоркі: [Верш] / Пер. І. Кемяршэлідзе // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Нам некалі са смуткам знацца; Бацькаў наказ: [Вершы] / Пер. Д. Нікабадзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На канада мову. [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад. 1985.

На латышскую мову. Virsu zieds; «Ka cituziem bijis, ta soziem ir sniegs»; Ar lakturi reiz staigaja kads virs / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Riga, 1960.

На літоўскую мову. Tu vesk mane, sirdie!; Pats saves gailiu; Kodel taip geguziskai diedra sirdy?; O Baltarusija!.. / Vert. J. Graiciunas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; O Baltarusija!.. / Vert. J. Graiciunas // Komjaunimo tiesa. 1958. Gruod. 31; Tiesa. 1958. Rugs. 7.

На малдаўскую мову. Дин фокул драгостей де глие; Порунка татэлуй: [Вершы] / Трад. А. Гужел // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Дин фокул драгостей де глие: [Верш] / Трад. А. Гужел // Костелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. O Weissrussland, meine wilde Rose; Als deine Lippen flüsterten: Lass das! Auf dem Weg / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. O, Białorusi! Różo polna... / Tł. Z. Bohdanowicz // Głos Konfederacji. 1955. Z. 2; Mali żeglarze / Tł. T. Chrościelewski // Wiersze białoruskie. Łodź, 1971; Życie i Myśl. 1970. Nr 4; Palce żółtych liści klonowych / Tł. J. Huszcza // Odgłosy. 1977. Nr 45; Po co pisać wiersze; Palce żółtych klonowych liści; Znowu was widzę / Tł. J. Huszcza; Mali żeglarze / Tł. T. Chróścielewski // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. Золотая раница: Стихи; Поэма; Сказки. Л., 1961. Рэц.: К о р о л е в А. Еще одна хорошая книжка в моей библиотеке // Знамя юности. 1962. 7 сент.; С е м е н о в с к а я Л. // Звезда. 1962. № 1.

Миловица: Сказки: По нар. мотивам. Мн., 1962. Рэц.: П л а д у н о ў І. Любіце працу // ЛіМ. 1963. 31 мая; П л о д у н о в И. Малыш порадуется // Семья и школа. 1963. № 12; Ш а х о в с к и й Г. // Октябрь. 1963. № 6.

Кто сильнее: (Сказка в стихах) / Пер. Н. Браун. Мн., 1965.

Чудесные приключения: Сказка / Пер. А. Жаров. Мн., 1965.

Полесская рапсодия: [Вершы]. Л., 1967. Рэц.: Л о й к о О., П ш и р к о в Ю. Точно и весомо // Дружба народов. 1968. № 4; Р о ж д е с т в е н с к и й В. // ЛГ. 1968. 12 июня.

Желтая акация: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1970.

Как Алик в тайге заблудился: Маленькая повесть / Пер. В. Компанеец. М., 1982.

Отрывок из мелодий «Плач грозы»: [Верш] / Пер. М. Гольдберг // Просторы. Мн., 1927; Пахари: [Верш] / Пер. Д. Выгодский // Альманах белорусской литературы. Л., 1929; Наля: (Мелодии) / Пер. А. Иванович // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930; Откуда же в сердце весенний подъём?: [Верш] / Пер. А. Корчагин // ЛГ. 1958. 30 дек.; Про гордого коня: Индийская сказка / Пер. В. Алексеев // Зорька. 1959. 6 июня; Четыре стихотворения / Пер. А. Корчагин // Неман. 1960. № 4; Дождь в Мозыре: [Верш] / Пер. Н. Браун // ЛГ. 1960. 30 июля; Ночь на Припяти; Нам знаться некогда со скукой; В каких бы ни был я местах...: [Вершы] / Пер. Г. Пагирев // Звезда. 1961. № 8; На самой родине: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Поэты Белоруссии. М., 1967; Полесье: Из книги стихов разных лет / Пер. А. Прокофьев // Дружба народов. 1967. № 4; Размышления на стройке: [Верш] // Неман. 1967. № 10; На самой родине: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Завоеваний мы не отдадим: [Верш] / Пер. Ю. Саенко // Известия. 1970. 27 мая; «И дождь, и туманы, и зябкая стыдь...»; «Не раз пройдет он, почву разрыхляя...»; Походы: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Нам знаться некогда со скукой: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Песня братства. Л., 1972; Думы летят... / Пер. А. Ахматова; «Знал я и счастье, знавал я и беды...» / Пер. А. Прокофьев; [Вершы] // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; Ходили, товарищ, с тобой мы... / Пер. А. Прокофьев; Отцовский наказ / Пер. Н. Полякова: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Золотая осенняя рань эта!: [Верш] / Пер. Д. Паламарчук // Украина. 1982. № 32; Клены в пальцах своих золотых...; Думы летят... / Пер. А. Ахматова; «Русые косы и синие очи...»; Ночь на Припяти / Пер. Г. Пагирев: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983.

На таджыкскую мову. Картуз-Береза: [Верш] / Тарч. Р. Басир // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На узбекскую мову. Кичик кахрамон: [Верш] / З. Обидов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Севшиингни айт...: [Верш] / Э. Вахидов тарж. // Ўзбекистон маданиятили. 1967. 31 мая.

На ўкраінскую мову. Як синячок до сонця літав: Поліська казка / Пер. О. Шевченко. К., 1974.

Як Алік у тайзі заблукав: Маленька повість / Пер. Г. Столярчук. К., 1977. Рэц.: Л і я к у м о в і ч У. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 23 снеж.

О, Білорусь, моя шипшино; Далеке ми кохаем надто: [Вершы] / Пер. Т. Масенко // Молодняк. 1928. № 2; Далеке ми кохаем надто; О, Білорусь, моя шипшино / Пер. Т. Масенко; Ми все далеке любим надто; Никне все; Остатня пісня / Пер. І. Кулик: [Вершы] // Нова Білорусь. К., 1929; Картуз-Береза; Село Безхліб'я: [Вершы] / Пер. В. Лучук // Жовтень. 1960. № 9; Золотая осіння рань оця!; Почалося з-під хмар мандрівних; Пальці листя кленового; Горе долаючи, ріс...; О Білорусь, моя шипшино; На рідних просторах; В рідному селі; Нам ніколи зі смутком знатись; Знов я зустрівся...; Де б тільки я не мандрував; Краса росою виграе; Дощ у Мозирі; Голос партизана; Сенненська Олеся; Батьків заповіт; «Де ж вони, коні мої вороніі...»: [Вершы] / Пер. Д. Паламарчук, Б. Степанюк, О. Підсуха, В. Струтинський // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; О Білорусь, моя шипшино: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; О Білорусь, моя шипшино: [Верш] / Пер. Д. Паламарчук, А. Глущак // Рад. освіта. 1975. 18 черв.; Старобинська казка — Солегорська билиця: [Верш] / Пер. В. Лучук // Рад. Волинь. 1977. 5 черв.; Наближаеться осінь: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Лісова колиска. К., 1979; О Білорусь, моя шипшино: [Верш] / Пер. Д. Паламарчук // Отче ім'я. Харків, 1982; Золотая осінняя рань оця!: [Верш] / Пер. Д. Паламарчук // Україна. 1982. № 32; Одна горошинка: [Казка ў вершах] / Пер. О. Шевченко // Ленінська молодь. 1983. 26 лип.

На французскую мову. «Au petit matin, l'or de l'automne...»; Celà a cômmencé de dessous des nuages, nomades // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.1.

С м ы к а в а І. Уладзімір Дубоўка // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Б у г а ё ў Д. Уладзімір Дубоўка:

Крытыка-біягр. нарыс. Мн., 1965. Рэц.: Макарэвіч А. Пра паэта і паэзію // Звязда. 1966. 20 ліп.; Ярош М. Строгі гістарызм даследчыка // Полымя. 1966. № 3.

2.3.

На англійскай мове. Polesye Rhapsody: Interview with Vladimir Dubovka // Soviet Literature. 1962. № 8.

На беларускай мове. Аляхновіч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6, 7; Арочка М. Адзін дзень і ўсё жыццё // Полымя. 1979. № 1; Яго ж. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 101—122; Яго ж. Чарадзейнік з блакітнымі вачыма // Арочка М. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981; Бабарэка А. Творчасць У. Дубоўкі як форма нацыянальнай свядомасці пралетарскага характару // Узвышша. 1927. № 6; 1928. № 1, 2; Яго ж. Узвышэнская паэзія // Там жа. 1929. № 6; Барашка І. Пра Аглаю і яе падшэфных // Маладняк. 1930. № 1; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 47—48; Яго ж. Нястомны шукальнік // ЛіМ. 1960. 5 ліп.; Яго ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 118—119, 171—172; Беларуская дзіцячая літаратура: [Вучэб. дапаможнік для ВНУ]. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1980. С. 79—82, 107—108; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 249—250, 253—255; Броўка П. Уладзіміру Дубоўку — 70 год // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1968. Т. 7; Бугаёў Д. Далягляды паэта // ЛіМ. 1970. 17 ліп.; Яго ж. Пісьменніцкая крытыка // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985. С. 299—301; Яго ж. Талент і праца // Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979; Яго ж. Уладзімір Дубоўка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1964. Т. 1; Яго ж. Уладзімір Дубоўка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1981. Ч. 1; Бузук П. «Культура мовы» у «Узвышшы» // Маладняк. 1929. № 5, 6; Бярозка Ю. Уладзімір Дубоўка // Узвышша. 1928. № 2; Віншаванне паэта // ЛіМ. 1960. 5 ліп.; Вітка В. Аблічча друга // Дубоўка У. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1965. Т. 1; Яго ж. Уладзімір Дубоўка: (Да 70-годдзя з дня нараджэння) // Вясёлка. 1970. № 7; Яго ж. Шчаслівая маладосць паэта // Беларусь. 1960. № 7; Войценкаў М. Азораны рамантыкай новага // ЛіМ. 1976. 19 ліст.; Вялюгін А. Гуслі на шыпшыне // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Галавач П., Звонак А. Супраць буржуазнай рэакцыі ў мастацкай літаратуры // Маладняк. 1929. № 11, 12; Гапава В. Заўсёды маладая // Полымя. 1960. № 1; Гардзіцкі А. Тая незабыўная, хвалюючая сустрэча... // Дзень паэзіі — 86. Мн., 1986; Яго ж. У жыцці і ў мастацтве//Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн., 1968; Гарэцкі М. Беларуская літаратура пасля «Нашае нівы»: (Агульны агляд) // Маладняк. 1928. № 4; Яго ж. Паслякастрычнікавы перыяд // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Мн. 4 выд., 1926. С. 233—234; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 152—153? Глебка П. Дубоўка // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Яго ж. Прадмова // Дубоўка У. Выбр. тв. Мн., 1959; Глыбоцкі Т. Пад шыльдай пралетарскай літаратуры // Полымя. 1927 № 4; Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1976. С. 14—15; Грахоўскі С. Паэт — заўсёды паэт // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; Яго ж. «Штурмуйце будучыні аванпосты...» // Голас Радзімы. 1980. 17 ліп.; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура (1917—1967). Мн., 1970. С. 61—62, 289—291); Дайліда В. Чалавек вялікай душы: Успаміны // Дзень паэзіі — 82. Мн., 1982; Дробуш С. Пра мастацтва і Дубоўку // Арш. малад. 1926. № 2; Жыдовіч І. Майстар паэтычнага слова // Вяч. Мінск. 1975. 15 ліп.; (іс). Уладзімір Дубоўка // Ніва. 1975. 13 ліп.; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 132—133; К. М. З выдавецкае нівы // Родны край. 1935. 30 ліст.; Кабаковіч А. Ідэйна-стылявыя пошукі беларускай паэзіі 20-х гадоў // Шукліна Н., Кабаковіч А., Шпакоўскі І. Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 66—68, 114—115; Яго ж. «Шукаючы для духа акавіты» // Кабаковіч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984. С. 67—97; Казека Я. Што нагадалі лісты // Полымя. 1985. № 7; Канакоцін О. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры ў перыяд сацыялістычнай рэканструкцыі // Маладняк. 1930. № 12; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 105—106, 145—148; Касцень А. Выток // ЛіМ. 1984. 21 вер.; Кірэенка К. О, Беларусь, мая шыпшына... // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Клімковіч С. Паэзія вечнай маладосці // Голас Радзімы. 1965. № 14; Колас Я. У. М. Дубоўку: [Ліст] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14; Конан У. Развіццё эстэтычнай думкі ў Беларусі (1917—1934 гг.). Мн., 1968. С. 115—117, 132—135; Крапіва [К.]. «Узвышша» на новым шляху // Узвышша. 1931. № 1; Леўчук В. «Я чару п'ю жыцця» // Ніва. 1965. 27 чэрв.; Ліманоўскі Я. За два гады класавай барацьбы ў літаратуры // Маладняк. 1931. № 6, 7; Ліс А. Моц і хараство паэтычнага слова // Маладосць. 1960. № 7; Яго ж. Натхнёная рапсодыя // Беларусь. 1980. № 7; Лойка А. «Каб радасць красавала скрозь...»: (Да 85-годдзя з дня нараджэння У. Дубоўкі) // Звязда. 1985. 14 ліп.; Яго ж. «Маладосці мы не змарнавалі...» // Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 42—49; Лойка А., Пшыркоў Ю. Жменя кляновых лістоў // Полымя. 1970. № 7; Іх жа. Краіна красою багата // ЛіМ. 1975. 11 ліп.; Іх жа. Пясняр высокіх дум і глыбокіх пачуццяў // На высокай хвалі. Мн., 1980; Іх жа. Пясняр красы і прыгажосці // ЛіМ. 1980. 18 ліп.; Іх жа. Уладзімір Дубоўка // Полымя. 1964. № 10; Лужанін М. Хада праз гады // Лужанін М. З ранку да вечара. Мн., 1978; Мішчанчук М. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 23—27; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 239—241, 243—249, 267; Яго ж. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 270—272; Нікіфаровіч В. «Твой вечны помнік — мой сардэчны верш...» // Нікіфаровіч В. Дарогі ў шырокі свет. Мн., 1979; Нэдбэ Л. [Бэндэ Л.]. Навагодні настрой У. Дубоўкі, ці Куды яны растуць // Сав. Бел. 1929. 5, 6 крас.; «О, Беларусь, мая шыпшына...»: Уладзіміру Дубоўку — 75 год // Голас Радзімы. 1975. № 30; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гг. Мн., 1960. С. 187—194, 355—356; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пшыркоў Ю. Дзеля шчасця і славы Айчыны // Звязда. 1980. 15 ліп.; Яго ж. Уладзімір Дубоўка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн., 1981; Яго ж. Улюбёны ў красу і прыгажосць // Полымя. 1981. № 1; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 27—30; Светазар Я. Уладзімір Дубоўка як Жылка Усходу // Бел. слова. 1926. 20 ліст.; Смальянава Л. Да пытання аб жанравай эвалюцыі паэмы 30-х гадоў // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст, 1971. С. 67; Яго ж. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 28—29, 37—38, 49—52; Собаль В. «Каб песня, як крышталь званіла...» // Віцеб. рабочы. 1980. 15 ліп.; Становішча мастацкай літаратуры // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; Стральцоў М. Поступ жыццялюба // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; Яго ж. Свет казак // Наст. газ. 1969. 3 снеж.; Уладзімір Мікалаевіч Дубоўка: [Некралог] // Звязда. 1976. 24 сак.; ЛіМ. 1976. 26 сак.; Ніва. 1976. 11 крас.; Уладзіміру Дубоўку — 75 // ЛіМ. 1975. 11 ліп.; Федзюковіч М. Майстар-чараўнік // Чырв. змена. 1980. 15 ліп.; Яго ж. Чарадзей падзей // Там жа. 1975. 15 ліп.; Хацкевіч Г. Перажытае, згаданае, асэнсаванае // Мін. праўда. 1975. 15 ліп.; Хведаровіч М. Бывай, дружа! // ЛіМ. 1976. 26 сак.; Чырын І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 19—20; Шаўня А. Старэйшына паэтычнай раці // Беларусь. 1975. № 7; Шпакоўскі І. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972. С. 93—96; Шушкевіч С. Грамадзянскі пафас паэта // Звязда. 1970. 15 ліп.; Яго ж. «Каб радасць красавала скрозь...» // Там жа. 1975. 15 ліп.; Яго ж. «Не замяце твой ясны след...» // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Яго ж. Праз усё жыццё — паэзія: Памяці Уладзіміра Дубоўкі // Голас Радзімы. 1976. 8 крас.; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 47—54; Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971.

С. 188—197; Я ф і м а в а М. Шляхі развіцця беларускай дзіцячай літаратуры // Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966. С. 99—101.

На польскай мове. K u p r i j a n o w a N. Rapsodia poleska: Wywiad // Lit. Radz. 1962. Nr 8; S m r e c z y ń s k i K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220; Uładzimir Dubouka // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; U ł a d z i m i r Dubouka // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На нямецкай мове. N e u r e i t e r F. Uladzimir Dubowka // Weissrussische Antologie. München. 1983; P o l e s s j e — Rhapsodie: Interview mit Wladimir Dubowka // Sowjetliteratur. 1962. H. 8.

На рускай мове. Б а р с т о к М. Владимир Дубовка // История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Б е л о р у с с к а я поэзия на Украине // Знамя юности. 1971. 28 сент.; Б р о в к а П. Владимиру Дубовке — 70 лет // ЛГ. 1970. 15 июля; В е р к и н А. Белорусская литература на подъеме // Рабочий. 1928. 28 июля; Г о р д и ц к и й А. Первая встреча // Неман. 1985. № 7; Г у р е в и ч Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С. 128—130, 131—133, 211—213; Ж и д о в и ч И. Поэт, переводчик, ученый // Сел. газ. 1975. 16 июля; К л е й н б о р т Л. В. Дубовка // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Л и т в и н о в Р. Владимир Дубовка // Дет. лит. 1970. № 9; Л у ч у к В. Продолжение добрых традиций // Неман. 1970. № 2; П р о к о ф ь е в А. Слово о поэте // Дубовка В. Полесская рапсодия. Л., 1967; С а д о в с к и й Е. Молодые — старому // Трибуна искусства. 1925. № 13; С е н к е в и ч А. В борьбе за пролетарскую литературу Белоруссии // ЛГ. 1930. 24 дек.; С о л о в е й Л. Встреча с песней и улыбкой // Сел. газ. 1965. 3 авг.; Я с к е в и ч А. Поэт и время // Вопр. лит. 1966. № 6.

На французскай мове. D o u b o v k a Ouladzimir // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Б а р ы с е в і ч Ч. Да новага жыцця: [Верш] // Звязда. 1928. 1 крас.; Б о б р ы к Я. Прывет табе з Палесся: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн., 1971; В і д у к [Скрыган Я.]. Праспяваў бы і я кіпарысы: [Вершы] // Маладыя араты. 1926. № 10; Г у р л о А. У. Дубоўку і А. Вольнаму: [Верш] // Гурло А. Зорнасць. Мн., 1927; Д у б р о ў с к і М. Першая песня: [Верш] // Полымя. 1926. № 2; К о м с а в о ч ы. Аб штанох, кавунох, катары, бялізне і іншых «літаратурных навінах»: Камсамольскі фельетон // Чырв. змена. 1925. 17 вер.; Л о с ь Е. Быль пра незвычайны абразок: [Верш] // Лось Е. Вянцы зруба. Мн., 1969; Л у ж а н і н М. Гімн барадзе: [Верш] // Лужанін М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1980. Т. 2; П а н і з н і к С. Уладзімір Дубоўка: [Верш] // Панізнік С. Мацярык. Мн., 1985.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 129; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 27, спр. 1—17; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 14. *Т. М. Махнач.*

ДУБРОВІЧ АЛЕСЬ

Дубровіч Алесь (сапр. Р э д з ь к а Аляксей Рыгоравіч; інш. псеўд. М а к а р, М і к і т а; крыпт. Р-а; 1910, в. Галубічы Дзісенскага пав. Віленскай губ., цяпер в. Каралевічы Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.— 7.11. 1942), паэт, удзельнік вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі.

З беднай сялянскай сям'і. Пасля таго, як скончыў вясковую школу, займаўся самаадукацыяй. Рана пачаў прымаць удзел у рэвалюцыйнай барацьбе. У 1933 быў удзельнікам 1-га нелегальнага з'езду пісьменнікаў, які ўтварыў Літаратурны фронт сялянска-рабочых пісьменнікаў Заходняй Беларусі.

Друкавацца А. Рэдзька (псеўданім Алесь Дубровіч ён узяў у 1936) пачаў у 1928 у прагрэсіўнай газеце «Доля працы» (дробныя карэспандэнцыі ў бібліяграфію не ўключаны). У 1933 быў апублікаваны яго першы верш «Беларусь». Творчая дзейнасць А. Рэдзькі непарыўна звязана з вызваленчай барацьбой у Заходняй Беларусі. У сваім паэтычным крэда — вершы «Мы» сцвярджаў: «Натхненне нашае ў змаганні за шчасце новага жыцця». У 1934 у часопісе «Літаратурная старонка», які быў легальным камуністычным выданнем у Вільні і вакол яго гуртаваліся рэвалюцыйна настроеныя літаратары, надрукавана «Дэкларацыя групы паэтаў да ўсіх пісьменнікаў Заходняй Беларусі». У гэтую групу ўваходзіў і А. Рэдзька, які таксама падпісаў дэкларацыю, за што неўзабаве быў арыштаваны польскай дэфензівай і асуджаны. Два з паловай гады ён правёў у віленскай турме на Лукішках. Палітвязні мелі свой рукапісны часопіс «Краты», дзе змяшчаў свае творы і А. Рэдзька (пад псеўданімамі Макар і Мікіта). Пасля судовага працэсу ў 1936 выйшаў на свабоду, фактычна адбыўшы пакаранне да суда. У 1936—39 друкуецца пад псеўданімам А. Дубровіч у заходнебеларускіх перыядычных выданнях («Беларускі летапіс», «Калосье»). Яго вершы мелі выразную сацыяльную афарбоўку, клікалі да вы-

звалення роднага краю з-пад уціску. Ён марыў пра «сінязорны край», які існуе «за хмарамі за горамі», а ў вершы пра абавязак паэта заклікаў яго быць «прарокам яснейшых дзён». Па ўспамінах В. Таўлая, М. Танк, які быў рэдактарам літаратурнага аддзела «Беларускага летапісу», вылучаў вершы А. Дубровіча як досыць яркія і арыгінальныя.

Пасля далучэння Заходняй Беларусі да БССР А. Дубровіч працаваў у валасным рабоча-сялянскім камітэце, выбіраўся старшынёй сельсавета, быў дэлегатам Народнага сходу ў Беластоку (1939). Перад Вялікай Айчыннай вайной А. Дубровіч працаваў у Вілейскай раённай газеце, змяшчаў там вершы, нарысы, карэспандэнцыі. У час вайны вёў падпольную работу ў родных мясцінах на Глыбоччыне, трымаў сувязь з партызанамі. У пачатку лістапада 1942 гітлераўскія акупанты арыштавалі групу падпольшчыкаў, сярод іх быў і А. Дубровіч. Паэт быў расстраляны.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1933. Беларусь: [Верш] // Бел. газ. 10 ліст. / Пад сваім прозв.

1934. Мы: [Верш] // Літ. стар. 25 студз. / Пад сваім прозв.

1936. Восень: [Верш] // Летапіс ТБШ. № 4—8; Зямлю акружым шчасця чарам: [Верш] // Наша воля. 12 крас. / Пад крыпт. Р-а.

1937. Крапіва: [Верш] // Бел. летапіс. № 4; Грудзей распаленых напевы: [Верш] // Там жа. № 6, 7; Дзяўчыне: [Верш] // Там жа. № 10, 11.

1938. Кіну свае думы; Восень: [Вершы] // Бел. летапіс. № 3; У зорны край: [Верш] // Там жа. № 4, 5; «Гэй, віхор шырокакрылы...»; «Калісь любові хмель вясенні...»: [Вершы] // Калоссе. № 4.

1939. «Пад звон дратоў сумуючы...»; «Вясна! І тысячы сугуччаў...»: [Вершы] // Калоссе. № 2; Хоць радасці сэрца не выліць славамі: [Верш] // Вілейская праўда. 3 студз.; У краіне Леніна: (Частушкі) // Там жа. 10 студз.;

1940. Толькі сталінцаў пашлём; Пад мудрым законам: [Вершы] // Сялян. газ. 21 лют.

1949. Мы; Крапіва; «Усхваляваныя напевы...»; Зорны край; Калісь любові хмель вясняны; Кіну свае думы; «Пад звон дратоў...»: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1961. Крапіва; Кіну свае думы: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1965. Мы; «Усхваляваныя напевы...»; Зорны край; Калісь любові хмель вясняны; Кіну свае думы; «Пад звон дратоў, сумуючы...»: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.

1967. Мы; Крапіва; Зорны край; Кіну свае думы; «Пад звон дратоў, сумуючы...»: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1.5.

На рускую мову. Журавлиный лёт; Мы; Душой рожденные напевы...; Звездный край; Я отправлю думы: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Мы; Крапива; Звездный край; Думы; «Несчастный брат, тоскующий...»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Кровью сердца. Мн., 1985; Мы; Звездный край: [Вершы] / Пер. П. Жур // Партизанская слава. Л., 1985; Думы: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1985. № 5.

На ўкраінскую мову. Кропива: [Верш] / Пер. М. Упеник // Білоруська радзянська поезія. К., 1971. Т. 2.

2.3.

На беларускай мове. А л е с ь Дубровіч // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; Б е л а р у с к і маладняк пяе // Рэха (Парыж). 1938. № 2; Б е л ь с к і М. Ён прыйшоў у сінязорны край: Да 60-годдзя А. Дубровіча // ЛіМ. 1966. 8 сліп.; В а л а т о в і ч З. [Біябібліяграфічная даведка да 75-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 12; Ж о р а в а К. Яны ў нашых сэрцах // ЛіМ. 1975. 9 мая; К а х а н о ў с к і Г. Гімн змагання // Чырв. змена. 1967. 26 студз.; П а л і т ы ч н ы працэс «Беларускай газеты» і «Асвы» // Наша воля. 1936. 12 крас.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П я е беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 21; Т а ў л а й В. Алесь Дубровіч // Мы іх не забудзем. Мн., 1949; Х м а р а С. Пяе беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 20; Ч а м е з а М. Паэт-змагар // ЛіМ. 1983. 2 вер.

На рускай мове. В е л ю г и н А. Кровью сердца: Стихи бел. поэтов, павших на Великой Отечественной // Неман. 1985. № 5; Я г о ж. Песен полный подсумок // Во славу Родины. 1964. 15 июля.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 130.

З. У. Драздова.

ДУБРОЎСКІ ІГНАТ

Дуброўскі Ігнат [сапр. Ч а р н я ў с к і Ігнат Цімафеевіч; інш. псеўд.: І. С я р м я ж н ы; н. 22.8(4.9).1906, в. Дуброва Мінскага пав., цяпер Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.], празаік, нарысіст, вучоны. Член СП Беларусі з 1951. Кандыдат сельскагаспадарчых навук (1937). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1981).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў пачатковай школе, летам пасвіў жывёлу. Маці памерла ў 1918, бацька быў расстраляны польскімі інтэрвентамі ў 1919 за ўдзел у рабоце мясцовых органаў Савецкай улады. Пасля заканчэння сярэдняй школы І. Дуброўскі працаваў загадчыкам магазіна спажывецкай кааперацыі ў сваёй вёсцы, справаводам сельсавета (1925—26), загадчыкам аддзела прапаганды РК ЛКСМБ у Астрашыцкім Гарадку (1926—27), служыў у Чырвонай Арміі (1927—28). Пасля службы паступіў і ў 1932 скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію ў Горках, вучыўся ў аспірантуры спачатку пры Інстытуце сацыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі ў Мінску, пасля пры Усесаюзным інстытуце эканомікі сельскай гаспадаркі ў Маскве (1932—36). Адначасова працаваў намеснікам дырэктара Інстытута эканомікі сельскай гаспадаркі ў Маскве. Пасля пераезду ў Мінск працаваў загадчыкам сектара аграрных праблем Інстытута эканомікі АН БССР (1937—41). У пачатку вайны быў эвакуіраваны з сям'ёй у Пензу, дзе працаваў начальнікам упраўлення абласнога зямельнага аддзела. У жніўні 1941 пайшоў на фронт, камандаваў батарэяй, удзельнічаў у баях пад Масквой. У красавіку 1942 кантужаны і паранены трапіў у фашысцкі палон, з якога вызвалены ў 1945. У канцлагеры для палонных савецкіх афіцэраў (г. Франкфурт-на-Майне) стаў адным з арганізатараў падпольных груп, якія вялі прапаганду сярод палонных, каб прадухіліць іх уступленне ў здрадніцкую армію, што фарміравалася фашыстамі з рускіх палонных. Пасля вызвалення быў накіраваны ў Чырвоную Армію. У 1945 дэмабілізаваўся, вярнуўся ў Інстытут эканомікі АН БССР, загадваў сектарам аграрных праблем (адначасова быў галоўным кансультантам Беларускага павільёна Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве), дзе працаваў да 1976. Выдаў звыш 10 навуковых кніг і брашур, выступаў у перыядычным друку з артыкуламі па пытаннях калгаснага будаўніцтва. Цяпер на пенсіі. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, «Дружба народаў», «Знак Пашаны», медалямі, трыма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Пасля вайны сістэматычна займаўся літаратурнай творчасцю, хаця вершы пачаў пісаць яшчэ ў 1927. За гэты час надрукаваў аповесці, апавяданні, кнігі нарысаў на актуальныя тэмы сучаснага жыцця: праблемы вёскі, меліярацыі Палесся, вытворчыя, сацыялагічныя, культурныя пытанні побыту вёскі і горада, ахова прыроды і г. д. («Зямля маладзее», «Зямныя вузлы», «Радня», «Паўз самыя вокны», «Гамоніць Палессе», «На новыя кругі», «Час сеяць і час жаць», «Красна хата не толькі пірагамі» і інш.).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Аб уборцы і здачы бульбы дзяржаве. Мн., 1933 / Пад сваім прозв.

За актыўны ўдзел жанчын у веснавой пасяўной кампаніі. Мн. 1934 / Пад сваім прозв.

Вопыт стаханаўцаў калгасных палёў. Мн., 1938 / Пад сваім прозв.

У барацьбе за высокі ўраджай. Мн., 1939 / Пад сваім прозв.

Колхозы Туровского района. Мн., 1940 / Пад сваім прозв.

Успехи в работе Фанипольской МТС. Мн., 1946 / Пад сваім прозв.

Перспективы свеклосеяния и развития сахарной промышленности в БССР. Мн., 1948 / Пад сваім прозв.

Звенявая арганізацыя працы ў калгасах. Мн., 1949 / Пад сваім прозв.

Организация труда в колхозах. Мн., 1951 / Пад сваім прозв.

Зямля маладзее: Аповесць. Мн., 1952. Рэц.: Д а н і л е н к а М. Аповесць аб пераўтварэнні прыроды // Гомел. праўда. 1953. 21 ліп.; Н и к о л а е в В. Глубже

изучать жизнь // Сталин. молодежь. 1953. 11 июня; Н я х а й Р. Аб майстэрстве апавядальніка // ЛіМ. 1953. 17 студз.; П а ш к е в і ч Н. Зямля маладзее // Беларусь. 1953. № 4.

Радня: Апавяданні. Мн., 1954. Рэц.: В а р а н о в і ч С. Апавяданні пра моладзь // Беларусь. 1954. № 8; Н и к о л а е в В. Рассказы о молодёжи // Сталин. молодёжь. 1954. 5 окт.; Н я х а й Р. Вонкавая актуальнасць // ЛіМ. 1954. 24 ліп.; У с і к а ў Я. Апавяданні аб нашых сучасніках // Звязда. 1954. 16 снеж.

Значэнне правільных суадносін галін у развіцці грамадскай гаспадаркі калгасаў. Мн., 1955 / Пад сваім прозв.

Как исчислить производственные затраты в колхозе. Мн., 1956 / Пад сваім прозв.

Светлы шлях: Нарыс. Мн., 1959. Рэц.: В а с і л ь е ў Б. Яркі, таленавіты нарыс // Полымя. 1959. № 10; Н і к а л а е ў Г. Будні калгасныя // Беларусь. 1960. № 7.

Экономическая эффективность известкования кислых почв. Мн., 1959 / Пад сваім прозв.; сааўт. В. Гусакоў.

Паўз самыя вокны: Апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: С к а п а р а ў І. Апавяданні аб сучасніках // Беларусь. 1961. № 11.

Экономическая оценка земель и внедрение хозрасчёта в колхозах. Мн., 1962 / Пад сваім прозв.; сааўт. Л. Суровы.

Зямныя вузлы: Аповесць. Мн., 1967. Рэц.: К у д р а ў ц а ў І. У віры жыцця // Мін. праўда. 1967. 31 сак.

Да долі чалавечай: Нарыс-хроніка. Мн., 1970. Рэц.: Г і л ь М. Летапіс новай вёскі // ЛіМ. 1970. 27 ліст.; М і с ь к о П. Шлях да шчаслівай долі // Полымя. 1971. № 3.

Источники и темпы накопления в колхозах БССР. Мн., 1970 / Пад сваім прозв.; У сааўт.

Гамоніць Палессе. Мн., 1977. (Рэспубліка. Час. Людзі).

На новыя кругі: Нарысы. Мн., 1980. (Рэспубліка. Час. Людзі). Рэц.: З у б к о ў с к і Б. Далягляды // Беларусь. 1980. № 10; Н я х а й М. Аўтарытэт і дзейснасць жанру // Полымя. 1981. № 2; Ю р э в і ч У. У рэчышчы часу // ЛіМ. 1980. 15 жн.

Час сеяць і час жаць: Нарысы. Мн., 1982. (Рэспубліка. Час. Людзі).

Красна хата не толькі пірагамі: Нарысы. Мн., 1988.

Нялёгкі хлеб: Літаратуразнаўства. Мн., 1990.

1.3.

1927. Іду, іду!; Ноч: [Вершы] // Чырв. сейбіт. № 47 / Пад псеўд. І. Сярмяжны; Крыжавы ход: Апавяданне // Чырв. змена. 26 чэрв.; На сенажаці: [Апавяданне] // Там жа. 2 жн.

1928. Сыплюцца зоры: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6 / 7 / Пад псеўд. І. Сярмяжны.

1929. Пра «Узвышша» і наогул // Узвышша. № 2 / Пад сваім прозв.

1949. Шчасце: Апавяданне // Беларусь. № 12.

1950. Трактарысты: Апавяданне // Беларусь. № 7; Джымі Хаўстан не хоча вайны: Апавяданне // Там жа. № 9; Факсіміле: Апавяданне // Там жа. № 11.

1951. Тодар Хвошч: Нарыс // Беларусь. № 2; Шырокі прастор: Апавяданне // Там жа. № 5; Узор: Апавяданне // Там жа. № 9; Зямля маладзее: Аповесць // Полымя. № 7. Рэц.: П а д ' е л ь с к і А. Кнігапіс // Звязда. 1951. 9 снеж.; П е с т р а к П. Аповесць на актуальную тэму // ЛіМ. 1951. 29 вер.

1952. Шырокі прастор: [Апавяданне] // Поступ міру. Мн.; Бярозавы партабак: Апавяданне // Беларусь. № 2; Наша камсамольская: Апавяданне // Там жа. № 5; Ад вашага імя: Апавяданне // Там жа. № 9; Кадравыя: Апавяданне // Там жа. № 12; Чорныя шпакі: Апавяданне // Полымя. № 2.

1953. У Нямержы: Апавяданне // Беларусь. № 8; Радня: Апавяданне // Маладосць. № 6; Жывая крыніца: Апавяданне // Полымя. № 4; Першая аповесць // ЛіМ. 11 ліп.

1954. Напарнік: Апавяданне // Беларусь. № 4; Разлад: Апавяданне // Маладосць. № 6; Над Ясельдай: [Нарыс] // Полымя. № 12; Два старшыні: Нарыс // Звязда. 4 ліст.

1955. Решающее звено: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 2; Кандыдат навук: Нарыс // Звязда. 28 жн.; Пераступіце парог: Нарыс // Там жа. 1 снеж.; Прыйшоў гаспадар: [Нарыс] // ЛіМ. 13 жн.; Па старой традыцыі: (З блакнота пісьменніка) // Там жа. 27 жн.

1956. Мітрафанушка: Апавяданне // Беларусь. № 8; Завязь: Апавяданне // Маладосць. № 6; Пра кашу і пашу: (Заметкі пісьменніка) // ЛіМ. 25 жн.

1957. П'яўка: Апавяданне // Беларусь. № 7; Марская хвароба на сушы: Апавяданне // Маладосць. № 8; Скасаваны агрэх: Апавяданне // Полымя. № 9; М. Цурбакоў — Карп Маеўскі // ЛіМ. 17 крас.

1958. Камсамольскі пісьменнік Шолам-Алейхем: Апавяданне // Маладосць. № 2; Хата з краю: Апавяданне // Полымя. № 1; Светлы шлях: Нарыс // Там жа. № 7. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Баявы жанр літаратуры // ЛіМ. 1958. 30 ліп.; Ш ы ц і к У. У гушчы жыцця // Калг. праўда. 1958. 11 вер.; Аналізаваць глыбока, усебакова // ЛіМ. 18 кастр.

1959. Вялікая Мядзведзіца: Апавяданне // Беларусь. № 8; Пятая галіна: Нарыс // Там жа. № 9; Аддадзенае дзецям: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10; Паўз самыя вокны: Апавяданне // Калг. праўда. 7 чэрв.; Баявы жанр // ЛіМ. 11 лют.

1960. Горш за гіпертанію: Апавяданне // Беларусь. № 1; Над Сожам: [Нарыс] // Полымя. № 9; У партызанскім краі // Там жа. № 11; Прымусіць бы іх саміх... // Калг. праўда. 6 ліп.; Аддадзенае дзецям: Апавяданне // Наст. газ. 8 сак. / Друк. са скарач.

1961. Маяк над Сожам: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Начало: Очерк // Знаменосцы. М.; Свежий ветер: [Рэц. на кн.: А н т о н о в И. Свежий ветер. М., 1960] // Дружба народов. № 5; Чытаючы матэрыялы пленума // Полымя. № 3.

1964. Генеральны напрамак // Полымя. № 8.

1965. Сакавіцкі подых: [Нарыс] // Беларусь. № 12; Зямныя вузлы: [Нарыс] // Полымя. № 3, 4, 10, 11; Добкава шчасце: Раздзел з нарыса «Зямныя вузлы» // ЛіМ. 16 сак.

1966. Не поле перайсці... // Пра час і пра сябе. Мн.; Моваю праўды // Полымя. № 5; Супроць ветру: Урывак з аповесці // ЛіМ. 2 вер.

1967. Аддадзенае дзецям: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2.

1968. Яны былі першымі: [Нарыс] // Сяло маё роднае. Мн. / Пад сваім прозв.; Да долі чалавечай: Нарыс-хроніка // Полымя. № 1. Рэц.: К л е ш ч а н к а В. Мастацкі летапіс калгаснай вёскі // Віцеб. рабочы. 1969. 3 студз.; Яго нязменная любоў // ЛіМ. 2 лют.

1974. Беларускае Палессе: [Рэц. на кн.: Б е л о р у с с к о е Полесье. Мн., 1973] // Род. прырода. № 1 / Пад сваім прозв,; Дорожим каждой минутой // Сел. газ. 17 авг.

1975. Шчодрыя буслы: Нарыс // Беларусь. № 11.

1976. Баянічы: [Нарыс] // Беларусь. № 9; Прызванне як запавет...: Нарыс // Маладосць. № 9; У пошуках залатога дна: [Нарыс] // Полымя. № 6, 7; Рыба не п'е вады: Нарыс // ЛіМ. 16, 23 студз.; Клопат надзённы: Нарыс // Там жа. 22, 29 кастр.; Лактышы: Очерк // Сел. газ. 14—18, 20, 21 янв.

1977. Шчодрыя буслы: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Клопат надзённы: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; На дняпроўскіх берагах: [Нарыс] // Полымя. № 8; Не толькі разведка, але і бой // ЛіМ. 18 ліст.

1978. На аршанскіх узвышшах: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; На ниве труда и борьбы: [Рэц. на кн.: Н а н і в е працы і змагання. Мн., 1977] // Коммунист Бел. № 2. / Пад сваім прозв.; На новыя кругі: [Нарыс] // Полымя. № 5, 6.

1979. На поўны алфавіт: Нарыс // Беларусь. № 11; Буйнець коласу: [Нарыс] // Полымя. № 8, 9.

1981. Вялікія пярэбары: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Аператыўны жанр // Полымя. № 1; І прыйшлі ў вёску дойліды: [Нарыс] // Там жа. № 4; Новы Асавец: [Нарыс] // Там жа. № 9.

1982. Дойлідства сялянскіх дзяцей: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Навіны Старога Свержаня: [Нарыс] // Полымя. № 3; У баявым паходзе: [Дыялог з А. Лысен-

ка] // ЛіМ. 12 сак. / Зап. У. Аніскові́ч; Паходня беларускай літаратуры // Там жа. 17 снеж.

1983. Навіны Старога Свержаня: [Нарыс] // Сучаснік. Мн; Красна хата не толькі пірагамі: [Нарыс] // Полымя. № 2, 3.

1984. Жамчужына: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Незамкнуты круг: [Нарыс] // Полымя. № 10, 11.

1985. Яго хваляванні і турботы // Успаміны пра Ільлю Гурскага. Мн.; На былых балотах...: [Нарыс] // ЛіМ. 17, 24, 31 мая.

1.4.

П о л ь с к а я камсамолка [Харужая В.]: Лісты на волю / З рус. Мн., 1932.

1.5.

На армянскую мову. Калега: [Апавяданне] / Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван. 1957.

На лытышскую мову. Bemiem ziedotais / Atdz. C. Kindzúlis // Nams saules puse. Riga. 1960.

На рускую мову. Светлый путь: Очерк / Пер. М. Горбачев. М., 1959. (Повести о делах и людях партии).

Щедрые аисты: Очерки / Пер. авт. М., 1985.

Счастье: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. Л., 1952; Напарник: [Апавяданне] / Пер. В. Радыш // Белорусские рассказы. М., 1955; Светлый путь: Очерк // Дружба народов. 1959. № 1; Начало: Из очерковой повести «Над Сожем» / Пер. М. Горбачев // Там жа. 1961. № 3; Отданное детям: [Апавяданне] / Пер. В. Щедрина // Белорусские рассказы. М., 1962; Земные узлы: [Урыўкі з аповесці] // Сел. газ. 1965. 29 окт., 3, 4 нояб.; Встреча: [Урывак з дакум, аповесці] // Там жа. 1966. 4 сент.; Почему так произошло: [Апавяданне] / Пер. П. Жур // Белорусские рассказы. М., 1971; Гомонит Полесье: [Нарыс] / Пер. Н. Сердюков // Неман. 1979. № 1; Тяжелеть колосу: [Нарыс] / Пер. Н. Сердюков // Там жа. 1980. № 8; На втором витке: Очерк / Пер. В. Иващенко // Трудный хлеб. М., 1983.

На ўзбекскую мову. Шерик: [Апавяданне] / У. Шамсимухамедов тарж. // Мехмон келди. Тошкент. 1966.

На ўкраінскую мову. Розлад: Оповідання / Пер. Б. Комар // Дніпро. 1955. № 3.

На яўрэйскую мову. Да пытання «эканамізму» ў яўрэйскім рабочым руху // Афн вісншафтлехн фронт. 1932. № 1 / 2 / Пад сваім прозв.

2.3.

На беларускай мове. А л е к с а н д р о в і ч С. Праўда і праўдападобнасць: (Нататкі пра сюжэт і канфлікт у апавяданні) // ЛіМ. 1954. 6 лют.; Б е л а р у с к а я літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 289—297; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 184—185, 307; Б у р н о с а ў В. Нарыс — жанр мастацкі // Полымя. 1962. № 4; Г е р ц о в і ч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 34—37, 62—64; Я г о ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 76—80; Я г о ж. На малым полі апавядання // Полымя. 1961. № 12; Я г о ж. Прыкметы часу // ЛіМ. 1955. 24 снеж.; Я г о ж. Разведка новага // Полымя. 1959. № 2; І г н а т у Дуброўскаму — 60 гадоў // ЛіМ. 1966. 2 вер.; І г н а т у Дуброўскаму — 70 // Там жа. 1976. 3 вер.; І г н а т у Дуброўскаму — 75 // Там жа. 1981. 4 вер.; К а р а м а з а ў В. І сейбіт, і жнец // Там жа. 1982. 22 кастр.; К л і м а ш э ў с к а я І. Пісьменнік і яго героі // Там жа. 1953. 12 снеж.; К р а ў ч а н к а У. Аб патрабавальнасці мастака // Там жа. 1952. 1 ліст.; Л о б а н М. Слова пра сябра // Полымя. 1966. № 9; Л ы с е н к а А. На быстрыні жыцця // ЛіМ. 1981. 4 вер.; Я г о ж. На пярэднім краі // Там жа. 1976. 3 вер.; Я г о ж. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 67—75; М а р ц і н о в і ч А. Разведка будучыні і магчымасці жанру // Полымя. 1983. № 10; М і с к о Я. Праўдзівае і надуманае: чытачы аб літаратуры // ЛіМ. 1954. 19 чэрв.; М ы с л і в е ц В. Зямная глыбіня // Полымя. 1976. № 9; П а ш к е в і ч Н. Характары і схемы: Апавяданні час. «Беларусь» // ЛіМ. 1955. 26 лют.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С к а п а У. У віры кіпучых будняў: Да 75-годдзя з дня нараджэння І. Дуброўскага // Віцеб. рабочы. 1981. 4 вер.; С н і ц а р а в а Н. Наша баявая літаратура // Вопр. публицистики. Мн., 1969; С о б а л ь В. З глыбінь жыцця // Віцеб. рабочы. 1978. 15 ліст.; С т а н ю т а А. Пейзаж з экскаватарам: (Нататкі да праблемы «Літаратура і экалогія») // Вобраз-83. Мн., 1983; С т р а л ь ц о ў Б. Дзесятая пяцігодка ў беларускім нарысе. Мн., 1980. С. 71—73, 84—94; Т а р а с е в і ч І. «Раённыя будні»? Так!.. // ЛіМ. 1974. 1 лют.; Ч ы г р ы н а ў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983. С. 225—226; Ш к р а б а Р. Характар у апавяданні // ЛіМ. 1955. 16 ліп.; Ш ч а р б а т а ў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Я г о ж. Шматграннасць мастацкага вобраза // ЛіМ. 1955. 26 сак.; Ю р ч а н к а Г. Ісці непраторанымі сцежкамі // Там жа. 1961. 16 чэрв.; Ю р э в і ч У. Абрысы. Мн., 1976. С. 160—162, 176—178; Я г о ж. Праблемы праблемнага нарыса // Полымя. 1978. № 10; Я г о ж. Сучаснасць і сучаснікі // Там жа. 1961. № 8; Яго ж. Улюбёны ў чалавека працы // ЛіМ. 1966. 2 вер.; Я к а в е н к а В. Твар у твар з рэчаіснасцю // Там жа. 1977. 15 крас.

На рускай мове. Г е р ц о в и ч Я. Поговорим об очерке // Неман. 1961. № 3; Ж и ж е н к о В. Дело чести // Сов. Отчизна. 1955. № 2; Л о б а н М. Глубже отражать действительность // Сов. Бел. 1954. 25 февр.

А. С. Гурская.

ДУБРОЎСКІ МІХАСЬ

Дуброўскі Міхась [Міхаіл Георгіевіч; 22.9(3.10). 1897, в. Казелле Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл.— 11.9.1983, Гродна; пахаваны на гарадскіх могілках], паэт, драматург, перакладчык. Член СП Беларусі з 1959. Кандыдат філалагічных навук.

Нарадзіўся ў малазямельнай сялянскай сям'і. У 1900 разам з бацькамі пераехаў у в. Каранец Клімавіцкага павета, дзе прайшлі яго дзяцінства і юнацтва. Сям'я была вялікая, жылі вельмі бедна. Зімою бацька хадзіў на заробкі ў Крыварожскі руднік, а летам усёю сям'ёю пасвілі грамадскую жывёлу. У 1909 Міхась скончыў царкоўна-прыходскую школу, а праз два гады — Дамамерыцкае двухкласнае вучылішча. У 1912 паступіў у Клімавіцкае вышэйшае пачатковае вучылішча, але хутка быў выключаны, бо не меў сродкаў, каб заплаціць за навучанне і форменнае адзенне. Пасля гэтага служыў вучнем у Хатовіцкім валасным праўленні, а вясною 1913 вярнуўся ў в. Каранец, дзе пражыў каля трох гадоў — пасвіў грамадскую жывёлу, хадзіў на падзёншчыну да кулакоў і памешчыка. У 1915—16 працаваў раз'язным паштальёнам у Харкаве. У 1916 прызваны на службу ў царскую армію. Прымаў удзел у падзеях Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Смаленску і на Клімаўшчыне. У 1918—19 супрацоўнічаў у газеце «Известия Климовичского уисполкома», быў старшынёй валвыканкома ў Клімавіцкім павеце. У 1919 каапціраваны ў Гомельскі губвыканкам для работы па ўмацаванні Савецкай улады ў паўночных паветах Чарнігаўскай губерні, якія адышлі да Гомельшчыны. У 1919—21 загадваў Гомельскім перасыльным пунктам, ваенным аддзелам Бялынкавіцкага валвыканкама і адначасова вучыўся на настаўніцкіх курсах. У 1921—22 М. Дуброўскі настаўнік пачатковых класаў і інструктар валаснога аддзела народнай адукацыі ў Касцюковіцкім павеце. У 1922—25 студэнт Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута імя В. Брусава ў Маскве. У 1925—26 навуковы супрацоўнік Літаратурнай камісіі Інбелкульта. З 1926 да 1941 жыў пераважна ў Маскве. Працаваў у рэдакцыі газеты «Гудок», літаратурным рэдактарам ва Усесаюзным радыёкамітэце і ў выдавецтве. У 1937—41 настаўнічаў у сярэдняй школе і адначасова займаўся ў аспірантуры Інстытута філасофіі, літаратуры, гісторыі (ІФЛІ) імя М. Чарнышэўскага. У 1941 эвакуіраваўся ў Башкірыю, дзе быў выкладчыкам у педвучылішчы. У сакавіку 1942 прызваны ў армію, але ненадоўга, у ліпені таго ж года дэмабілізаваны. З 1942 да 1945 М. Дуброўскі на педагагічнай рабоце ў Маскоўскай вобласці і ў Маскве. У 1945—47 загадчык кафедры беларускай літаратуры і мовы Брэсцкага педінстытута. У 1949—50 зноў у Маскве, выкладчык сярэдняй школы. З 1950 — старшы выкладчык Гродзенскага педінстытута. З 1960 знаходзіўся на пенсіі. Узнагароджаны медалямі.

Першыя вершы М. Дуброўскага на рускай мове былі надрукаваны ў 1918 у газеце «Известия Климовичского уисполкома» (публікацыі не выяўлены). Гэта былі творы аб крушэнні царскай імперыі і першых кроках Савецкай улады. З 1924 пачаў друкавацца на беларускай мове (часопісы «Змаганне», «Маладняк», газета «Чырвоная змена»). Разам з П. Шастаковым напісаў лібрэта оперы «Уласнай рукой» (аўтар музыкі М. Чуркін). Друкавалася ў 1928—29 у газеце «Гудок» (Масква), пастаўлена ў 1929 у Магілёве. Быў членам «Маладняка», УАПП, «Кузніцы». Творы М. Дуброўскага пасляваеннага перыяду (вершы, байкі, артыкулы, гумарыстычныя замалёўкі) сведчаць аб імкненні аўтара аператыўна адгукацца на злабадзённыя пытанні жыцця, выкарыстоўваць мастацкае слова як дзейсны сродак грамадскай агітацыі. Шмат гадоў пісьменнік аддаў даследаванню сатырычнага напрамку ў беларускай літаратуры, вывучэнню творчасці народнага пісьменніка БССР К. Крапівы. Займаўся перакладамі з рускай мовы на беларускую і наадварот. У перакладзе М. Дуброўскага асобным выданнем выйшла паэма А. Уайльда «Балада Рэдынгскае турмы». Шмат перакладаў для тэатра. Пераклаў на беларускую мову асобныя санеты У. Шэкспіра, Ф. Петраркі, вершы А. Міцкевіча, іншыя творы еўрапейскай паэтычнай класікі.

А. С. Гурская.

1.3.
1924. Пяяў тады я, калі сонца: [Верш] // Змаганне. Сш. 1.
1926. З вянка санетаў // Маладняк. № 1; Першая песня: [Верш] // Полымя. № 2.
1945. Спатканне з Мішкам: [Верш] // Гродн. правда. 12 авг.; 1 сентября: [Верш] // Заря. 2 сент.; Сонца Радзімы: [Верш] // Там жа. 14 нояб.; Встречи с Якубом Коласом // Там жа. 23 дек.
1946. Наш май: [Верш] // Зара. 1 мая; Песня Купалы // Там жа. 28 чэрв.; Якуб Колас — лаўрэат Сталінскай прэміі // Там жа. 7 ліп.; Якуб Колас — народны паэт Беларусі // Там жа. 3 ліст.
1947. Возрождение польской деревни // Гродн. правда. 1 июля; Язэп Крыга: [Верш] // Там жа. 25 июля; Пра Язэпа Крыгу: [Верш] // Сав. селянін. 3 жн.; Сапраўдны народны паэт // Чырв. звязда. 26 мая.
1953. З імем Леніна: [Верш] // Гродзен. праўда. 21 студз.
1954. Дзед Рыгор: [Верш] // Гродзен. праўда. 16 мая.
1955. Правадыр народаў: [Верш] // Гродзен. праўда. 24 крас.; Гаспадар і курыца: (Байка) // Калг. праўда. 12 чэрв.; Крепить дружбу с воинами // Сталин. молодежь. 31 марта.
1956. Гаспадар і курыца: (Байка) // Нёман. Гродна; Капрызы Кулакоўскага // За Радзіму. 31 ліп.
1957. Агитатор: [Верш] // Гродзен. праўда. 2 сак.; Валенки: [Верш] // Там жа. 18 жн.
1958. Народнае свята: [Верш] // Калг. праўда. 16 сак.
1959. Ластаўкі і вараняты: (Байка) // Гродзен. праўда. 19 крас.; Савецкі Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Міцкевічаў дуб: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Аб радзіме: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Сябрам з Казлоўшчыны: [Верш] // Там жа. 29 ліст.
1960. Гордасць арцелі: [Верш] // Гродзен. праўда. 3 снеж.
1961. Калгасны пастух: [Верш] // Гродзен. праўда. 26 лют.; Ідзе камунізм: [Верш] // Там жа. 3 вер.
1963. Незабыўнае: [Верш] // Гродн. правда. 1 сент.
1964. Пасля навальніцы: [Верш] // Гродн. правда. 20 июня;
1965. Бегемот і барсукі: Байка // Гродн. правда. 23 янв.; Наш Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; У клопатах праходзяць дні: [Верш] // Там жа. 29 дек.; Крот і ласка: Байка // Заря. 16 апр.
1966. Мира требую: [Верш] // Гродн. правда. 23 янв.; Ля помніка герою: [Верш] // Там жа. 20 нояб.
1967. Гаспадар і Курыца: Байка // Гродн. правда. 29 янв.; Мы славім іх: [Верш] // Там жа. 8 марта; Шляхам Кастрычніка; Адамаў дуб: [Вершы]; Ластаўкі і вараняты: Байка // Там жа. 13 окт.
1970. Гвардзейцы: [Верш] // Гродн. правда. 22 авг.
1971. Бегемот: [Байка] // Гродн. правда. 23 янв.; Май праздничный: [Верш] // Там жа. 1 мая; Зеленый мой друг: [Верш] // Там жа. 29 мая; Песня о зеленом друге: [Верш] // Там жа. 24 сент.
1972. На гонях Беларусі: [Верш] // Гродн. правда. 3 июня; З вобразам Леніна ў сэрцы; Удзячнасць пяю; Янкава таполя: [Вершы] // Там жа. 3 окт.; Нёман: [Верш] // Там жа. 2 дек. / Сааўт. А. Цыхун.
1973. Дорогой Ильича: [Верш] // Гродн. правда. 23 июня; Он в сердце Родины моей: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Першае верасня: [Верш] // Там жа. 8 дек.; На гонях Беларусі; Маёй Радзімы сын; Адамаў дуб: [Вершы] // Заря. 23 июня.
1974. Нашай долі слава: [Верш] // Гродн. правда. 4 окт.; Кастрычніку: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Каб весела жылося юбіляру: [Верш] // Там жа. 21 дек.; Павітаем Новы год: [Верш] // Там жа. 28 дек.
1975. Дорогой Ильича: [Верш] // Гродн. правда. 15 февр.; Стары Язэп: [Верш] // Там жа. 28 июня; Балада пра заставу: [Верш] // Там жа. 16 авг.; Успамін пра піянерлагер «Ласосна»: [Верш] // Там жа. 11 окт.; Кастрычніцкае: [Верш] // Там жа. 6 нояб.
1976. Песня пра Нёман: [Верш] // Гродн. правда. 24 янв. / Сааўт. А. Цыхун; Пяю Беларусь: [Верш] // Там жа. 27 марта; Май идет: [Верш] // Там жа. 1 мая.
1977. Вызваленне: [Верш]; Крот, грак і ласка: Байка // Гродн. правда. 1 окт.
1978. Край легендаў: [Верш] // Гродн. правда. 23 сент.
1979. Крочыць Май: [Верш] // Гродн. правда. 12 мая.
1980. Віцька-герой: [Верш] // Гродн. правда. 12 июля; У памяці народнай...: [Верш] // Там жа. 1 нояб.
1982. Сонечнае ранне: [Верш] // Гродн. правда. 26 июня; У згодзе і брацтве; Янкава Таполя: [Вершы] // Там жа. 2 окт.
1.4.
Уайльд О. Балада Рэдынгскае турмы / З англ. Мн., 1926.
1925. Суінборн Ч. Песня ў час парадку / З англ. // Чырв. сцяг. № 5—6.
1926. Суінборн Ч. З «Песні ў гадзіну парадку»: [Верш] / З англ. // Маладняк. № 2.
1934. Кляшторный Т. Из поэмы «Следы дорог» / С бел. // Поэты Белоруссии. М.
1935. Кляшторный Т. Следы дорог: Отрывки из поэмы / С бел. // Рабочий. 2 июля.
1940. Шэлі П. Песня да англійцаў: [Верш] / З англ. // Полымя рэвалюцыі. № 8.
1953. Бехер І. Той, хто пісаў лістоўкі: [Верш] / З ням. // Полымя. № 7.
1965. Шэкспір У. «Калі світанне з ложка падымае...»; «Хто злом валодае й не чыніць зла...»: [Санеты] / З англ. // Гродн. правда. 21 марта; Чернявский М. Про козла с козлихой и козлиную бороду: Шутка / С бел. // Там жа. 13 июня; Шэкспір У. «Калі са мной у сварцы свет і лёс...»; «Мяцежны дух мой, соль зямлі грахоўнай...»: [Санеты] / З англ. // Там жа. 26 июня; Міцкевіч А. Да Нёмана: [Верш] / З пол. // Там жа. 19 сент., 31 окт.; Бехер І. Хлопчык: [Санет] / З ням. // Там жа. 20 нояб.; Петрарка Ф. XXIV санет / З італ. // Там жа. 20 нояб.
1966. Турсун-задэ М. Дзве хусткі: [Верш] / З тадж. // Гродн. правда. 7 окт.
1968. Шэкспір У. Санеты / З англ. // Гродн. правда. 28 сент.
1976. Бехер І. Той, хто пісаў лістоўкі: [Верш] / З ням. // Гродн. правда. 19 июня; Міцкевіч А. Да Нёмана: [Верш] / З пол. // Там жа. 28 авг.
1977. Вышаслаўскі Л. Векапомныя дні / З пол.; Бехер І. Той, хто пісаў лістоўкі / З ням.: [Вершы] // Беларусь. № 10; Петрарка Ф. Санет 64 / З італ.; Шэкспір У. Санет 29 / З англ. // Гродн. правда. 1 окт.; Бехер І. Хлопчык: [Верш] / З ням. // Там жа. 19 нояб.
1978. Бехер І. Той, хто пісаў лістоўкі: [Верш] / З ням. // Гродн. правда. 1 апр.; Міцкевіч А. Акерманскія стэпы: [Верш] / З пол. // Там жа. 8 июля.
1979. Міцкевіч А. Байдары: З крымскіх санетаў / З пол. // Гродн. правда. 20 янв.; Міхалкоў С. Рака і дрыгва: Байка / З рус. // Там жа. 1 дек.
1.5.
На літоўскую мову. Iljicìaus keliu / Vert. S. Bulzgis // Raud. veliava (Siaul.). 1975. Kovo. 21.
2.3.
На беларускай мове. Дадзіёмаў У. Маладыя галасы // Гродн. праўда. 1951. 9 снеж.; Міхасю Дуброўскаму — 85 // ЛіМ. 1982. 8 кастр.; [Некралог] // Там жа. 1983. 16 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шэкспір на сцэнах беларускіх тэатраў // Чырв. звязда. 1946. 26 чэрв.
На рускай мове. Козловский М., Будько В. Недобросовестный автор // Гродн. правда. 1953. 13 февр.; Петкевич В. Всегда в пути // Гродн. правда. 1977. 1 окт.

В. І. Козіч.

ДУБЯНЕЦКІ МІХАІЛ

Дубянецкі Міхаіл Фёдаравіч (4.4.1927, в. Востраў Пінскага пав. Палескага ваяв., цяпер Пінскага р-на Брэсцкай вобл.— 3.9.1990, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), перакладчык, публіцыст. Член СП Беларусі з 1984.

У вялікай, на дзевяць душ сялянскай сям'і Дубянецкіх, што заўсёды ведала клопат аб кавалку хлеба, кніга, адукацыя адкрывалі ва ўмовах Заходняй Беларусі амаль адзіны шлях «у людзі». Імкненне дзяцей да вучобы настойліва падтрымліваў бацька, Фёдар Ігнатавіч, чалавек па тым часе адукаваны, які некалі сам скончыў народнае вучылішча. У свае няпоўныя сем гадоў Міхась стаў вучнем сямігадовай польскай школы ў в. Востраў, а ў 1938 накіраваўся на вучобу ў адну з сярэдніх школ Познані. У 1939 папоўніў адукацыю ў Пінскім педагагічным вучылішчы (завочна). Пасля вызвалення Піншчыны ў 1944 ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў працаваў настаўнікам малодшых класаў у Лемяшэвіцкай няпоўнай сярэдняй школе. З 1945 да 1951 служыў у Савецкай Арміі. Пасля дэмабілізацыі — прапагандыст Пінскага, а пасля сканчэння Рэспубліканскай партыйнай школы (1956) — загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Ганцавіцкага РК КПБ. У 1958—61 намеснік рэдактара ганцавіцкай газеты «Сялянская праўда». Адначасова з працай у газеце ў 1960 скончыў Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС. Пасля пераезду ў Мінск (1961) працаваў рэдактарам сацыяльна-палітычнай літаратуры ў выдавецтве «Беларусь», з 1964 — загадчыкам рэдакцыі эканамічнай літаратуры, а з 1967 — галоўным рэдактарам выдавецтва «Ураджай». З 1968 — інструктар сектара друку ЦК КПБ. З 1975 — адказны сакратар БелСЭ. З 1979 да 1986 — дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура». У 1986 па стану здароўя выйшаў на пенсію.

Роднае слова зачароўвала і вабіла М. Дубянецкага з маленства. Актыўную творчую дзейнасць пачаў ён у 1959 з публіцыстыкі ў ганцавіцкай раённай газеце «Савецкае Палессе». Але паводле ўласнага прызнання пісьменніка, ён «лепш знайшоў сябе як перакладчык мастацкай літаратуры». У штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва» (1964) дэбютаваў перакладам з польскай мовы апавядання С. Жаромскага «Забыццё». Перакладаў таксама з рускай і ўкраінскай моў (В. Распуцін, Д. Гранін, Г. Цюцюннік, паасобныя творы іншых пісьменнікаў). Пераклады М. Дубянецкага вызначаюцца глыбокім адчуваннем роднаснай стыхіі славянскіх моў. Мастацкі эквівалент арыгіналу шукаў цераз суаднясенне слова з прадметам, з'явай.

Г. М. Праневіч.

Бібліяграфія

1.2.

Савецкая Беларусь»: [Фотаальбом] / Тэкст М. Дубянецкага. Мн., 1973; Мн.., 1974; Мн., 1975; Мн., 1976; Мн., 1976; Мн., 1977 / Бел., рус., пол., англ., ням., ісп.

1.3.

1965. Вопыт суседзяў вучыць // Звязда. 18 жн.

1970. На переднем крае// Сел. газ. 5 мая.

1971. Правда атакующего слова // Знамя юности. 5 мая.

1980. На шляху да чытача // Веч. Мінск. 14 ліст.

1982. «Мастацкая літаратура» — чытачам // ЛіМ. 30 крас.

1985. Стэфан Жаромскі // Жаромскі С. Верная рака. Мн. Вокл.

1.4.

Сцежка без канца: Апавяданні / З укр. Мн., 1980. Рэц.: Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 5 чэрв.

Распуцін В. Жыві і помні: Аповесць / З рус. Мн., 1982. Рэц.: Тычына М. Патрэба літаратуры // Полымя. 1982. № 12.

Цюцюннік Г. Клімко: Аповесць / З укр. Мн., 1982.

Гранін Д. Гэта дзіўнае жыццё: Аповесці і апавяданні / З рус. Мн., 1983.

Адамовіч А., Гранін Д. Блакадная кніга / З рус. Мн., 1985.

Жаромскі С. Верная рака: Аповесць; Апавяданні; Абразкі / З пол. Мн., 1985.

1964. Жаромскі С. Забыццё: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 13 кастр.; Яго ж. Помста: (Апавяданне) / З пол. // Ніва. 1 ліст.; Суліма-Камінскі Е.

Капялюш з вуаллю: [Апавяданне] / З пол. // Чырв. змена. 29 ліп.; Я г о ж. Помста: [Апавяданне] / З пол. // Там жа. 14 кастр.

1970. Ж а р о м с к і С. Змрок: Апавяданне / З пол. // Чырв. змена. 15 вер.

1980. Ш ч э р б а к Ю. Закон зберажэння дабра: Апавяданне / З укр. // Беларусь. № 12; К р ы ж а н і ў с к і А. Крок да бяссмерця; Культурны злодзей: Гумарэскі / З укр. // Вожык. № 23.

1981. М е л к а н я н А. Лазня; М е к а к я н А. Ноша; М н а ц а к а н я н М. Дзіця квартала: Апавяданні / З арм. // Матчын дом. Мн.

1982 К е з л я У. Завіруха; Л о г в і н Ю. Сярэбраная вуздэчка: Апавяданні / З укр. // Полымя. № 12.

1983. А д а м о в і ч А., Г р а н і н Д. Дзённік Юры Рабінкіна: З «Блакаднай кнігі» / З рус. // Братэрства. Мн.; Ц ю ц ю н н і к Г. Небасхіл; Праследак; Грушы з крыніцы; Людзям на дабро; Арэлі: Апавяданні / З укр. // Полымя. № 7; Г р а н і н Д. Да поезда заставалася тры гадзіны: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 14 студз.

1984. Ц ю ц ю н н і к Г. Небасхіл: Апавяданне / З укр. // Ад круч днепроўскіх. Мн.; С а л а у х і н У. Барометр; Рыбін бог: [Апавяданні] / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.

1.6.

Ж а р о м с к і С. Верная рака: Аповесць; Апавяданні; Абразкі. Мн., 1985 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. М а р ц і н о в і ч А. «Мастацкая літаратура»: Набыткі, планы // ЛіМ. 1981. 20 лют.; П р ы н я т ы ў СП БССР // Там жа. 1984. 14 снеж.

На польскай мове. P u t r a m e n t M. U białoruskich pisarzy // Przyjaźń 1980. Nr 34; Z i n o w i e c M. "A to echo grało": Korespondencja własna z Mińska // Przyjaźń. 1984. Nr 16.

2.4.

На беларускай мове. Б а р а д у л і н Р. Кнігары: М. Ф. Дубянецкаму: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2.

На рускай мове. Б о р о д у л и н Р. Азбука земли: М. Ф. Дубенецкому: [Верш] / Пер. В. Тарас // Гимн книге. Мн., 1980.

В. І. Козіч.

ДУДАР АЛЕСЬ

Дудар Алесь [сапр. Д а й л і д о в і ч Аляксандр Аляксандравіч; інш. псеўд. Т. Г л ы б о ц к і; 24.12.1904, в. Навасёлкі Мазырскага пав. Мінскай губ., цяпер Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл.— 29.10.1937, Мінск], паэт, крытык, перакладчык. Член СП Беларусі з 1934.

Бацька А. Дудара паходзіў з сялян, быў арандатарам, паштальёнам, а калі сям'я пераехала ў Мінск, уладкаваўся працаваць чыгуначнікам. Алесь пачаў вучобу ў гімназіі Фальковіча, працягваць жа яе давялося ў Казлове Тамбоўскай губ., дзе бацькі жылі як бежанцы з канца 1915 да пачатку 1917. Паводле сведчання самога паэта, ён «першы раз пазнаў беларускае друкаванае слова» ў 1917 у Мінску, прачытаўшы нумар газеты «Вольная Беларусь». Але найбольшае ўражанне зрабіла на яго газета «Дзянніца». У 1920 А. Дудар атрымаў пасведчанне аб сканчэнні школы другой ступені ў Мінску. У гэты ж час арганізацыйна аформілася Трупа беларускіх артыстаў пад кіраўніцтвам У. Галубка, у якой удзельнічаў А. Дудар. Непасрэднае далучэнне да беларускай мастацкай творчасці, да беларускамоўнай стыхіі не магло не паўплываць і на станаўленне яго літаратурнага таленту. У 1921 газета «Савецкая Беларусь» надрукавала першы яго верш «Прэч з дарогі», і з таго часу вершы паэта пачалі рэгулярна з'яўляцца ў рэспубліканскай перыёдыцы. У 1923 А. Дудар разам з іншымі літаратарамі прыняў удзел у арганізацыі літаратурнага аб'яднання маладых пісьменнікаў «Маладняк», стаў адным з яго лідэраў. Паэт выязджаў у вобласці, быў заснавальнікам і першым кіраўніком Віцебскай філіі «Маладняка», наладжваў літаратурную работу ў Полацку, Магілёве, іншых гарадах, тым самым спрыяў станаўленню маладой беларускай савецкай літаратуры. У «Маладняку» ён сустрэўся з маладой паэтэсай Наталляй Вішнеўскай, якая ў 1927 стала яго жонкай. У 1927—28 А. Дудар вучыўся на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні педагагічнага факультэта БДУ, але хутка пакінуў вучобу. Прычына — наскокі на беларускіх пісьменнікаў-студэнтаў універсітэта ў 1928, што мелі на мэце скампраметаваць іх, абвінаваціць у групавой «замкнёнасці», «беларускім шавінізме». Такія абвінавачанні з'явіліся ў насценгазеце, суправаджаліся непрыстойнай лаянкай, аднак не сустрэлі ніякага пярэчання з боку кіраўніцтва факультэта і грамадскіх арганізацый. Разам з М. Зарэцкім і А. Александровічам А. Дудар выступіў з лістом

у рэдакцыю газеты «Савецкая Беларусь», дзе выказаў свой пратэст супраць гэтай кампаніі і заявіў аб немагчымасці для беларускіх пісьменнікаў заставацца ў сценах БДУ. У пачатку 1928 ён, як і М. Чарот, А. Вольны, М. Зарэцкі, выйшаў са складу «Маладняка» і далучыўся да новага літаратурнага аб'яднання «Полымя». А. Дудар быў сярод першых беларускіх пісьменнікаў, што сталі ахвярамі інспіраванай барацьбы з так званым «нацыянал-дэмакратызмам». За ненадрукаваны верш «Пасеклі край наш папалам...» у 1928 ён быў высланы на тры гады ў Смаленск, дзе яго падтрымлівалі рускія паэты (М. Рыленкаў і інш.). Па вяртанні зноў уключыўся ў літаратурнае жыццё. У 1933 у Мінску адкрыўся Дзяржаўны тэатр оперы і балета, і А. Дудар пачаў перакладаць для яго на беларускую мову лібрэта оперы «Яўгеній Анегін». Пераклад рыхтаваўся да Пушкінскага юбілею ў 1937. Аднак гэтай працы не суджана было стаць фактам літаратурнага жыцця, бо 31.10.1936 пісьменнік зноў стаў ахвярай сталінскага беззаконня — быў арыштаваны, а праз год, пасля допытаў і катаванняў, расстраляны, магчыма, ва ўрочышчы Курапаты пад Мінскам. Пасля арышту знікла і вялікая яго бібліятэка беларускай і еўрапейскай паэзіі. Рэабілітаваны ў 1957.

У паэзіі А. Дудара матывы рэвалюцыйных пераўтварэнняў спалучаліся з гарадскімі матывамі. У асноўным яна была авангарднай з уласцівай ёй вобразнай парадаксальнасцю, гіпербалічнасцю, ламанай рытмікай, недакладнай рыфмоўкай. Вылучаўся яго зборнік «І залацісцей, і сталёвей» (1926), у якім паэт выявіўся як прыхільнік ясенінскай традыцыі і дзе, як было заўважана яго літаратурнымі калегамі, вялікае месца адведзена эратычным матывам. Як крытык А. Дудар вызначаўся супярэчлівай пазіцыяй. У яго выказваннях эстэтычны падыход, імкненне разабрацца ў мастацкіх вартасцях твораў спалучаліся з моцным уплывам вульгарызатарскіх трафарэтаў. Гэта ў сваю чаргу абумовіла непрымальнае стаўленне крытыка да творчых пазіцый іншых аб'яднанняў пісьменнікаў (у прыватнасці «Узвышша»), асобных літаратараў. Пісаў і прозу (раман «Ваўчаняты» ў сааўтарстве з А. Александровічам і А. Вольным). Перакладаў з рускай, нямецкай, французскай моў.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1959. Рэц.: Сямёнаў Н. Да выхаду выбраных твораў Алеся Дудара // Полымя. 1960. № 7; Ярош М. Старонкі паэтычнай біяграфіі // ЛіМ. 1960. 23 сак.

Вежа: Вершы і паэмы. Мн., 1984. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Беларусь бунтарская: Вершы. Мн., 1925.

Ваўчаняты: Раман бел. лясоў. Мн., 1925 / Сааўт. А. Александровіч, А. Вольны. Рэц. Галавач А. Бібліяграфія // Звязда. 1926. 1 янв.; Энгель // Полымя. 1925. № 7; 2 выд. Мн., 1929.

Сонечнымі сцежкамі: Вершы. Мн., 1925. (Кніжніца «Маладняк»). Рэц.: Кудзер Я. [Плашчынскі Я.] // Маладняк. 1926. № 1; Тэм // Чырв. Полаччына. 1926. 1 мая.

І залацісцей, і сталёвей: Лірыка. Мн., 1926. Рэц.: А. Г. «Песня гасне, мусіць» // Чырв. сейбіт. 1926. № 3; Волмар М. Стылістычная кампазіцыя Ал. Дудара // Сав. Бел. 1927. 5 чэрв.; Н. С. [Сапранкоў Н.] // Арш. малад. 1927. № 6.

Шанхайскі шоўк: Паэма. Мн., 1926. Рэц.: Кудзер Я. [Плашчынскі Я.] // Маладняк. 1926. № 2.

Марсельеза: Апавяданні. Мн., 1927. Рэц.: А. Г. // Маладняк. 1928. № 5; «Марсельеза» // Чырв. змена. 1928. 3 жн.

Вежа: Вершы. Мн., 1928. Рэц.: Л. К. Алесь Дудар. «Вежа» // Заря Запада. 1928. 14 окт.; Лявонны Ю. Ал. Дудар. Вежа // Чырв. змена. 1928. 26 жн.; Падбярэзкі А. // Полымя. 1928. № 6; Яндораг // Маладняк. 1928. № 10.

Пра нашы літаратурныя справы: (Крытыч. нарысы). Мн., 1928 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі.

Слуцак: Паэмы. Мн., 1935. Рэц.: Ушакоў А. // ЛіМ. 1936. 31 сак.

1.3.

1921. Прэч з дарогі!: [Верш] // Сав. Бел. 5 чэрв.; Зарубежным братам: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Гэй да працы: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Я — мужык: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Новы шлях: [Верш] // Там жа 25 жн.; Брату беларусу: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Паўстаўшым: [Верш] // Там жа. 25 ліст.

1922. Першага мая: [Верш] // Сав. Бел. 1 мая.

1923. Беларусь: [Верш] // Комс. село. № 2; Сцеражыцеся: [Верш] // Маладняк. № 1; Чырвонаармеец: [Верш] // Сав. Бел. 23 лют.; Закуты Захад: [Верш] // Там жа. 27 крас.; І знікне ў бяздонні арол маляваны...: [Верш] // Там жа. 4 мая; Панам: [Верш] // Там жа. 9 мая; Чырвоны пілот: [Верш] // Там жа. 29 мая; 11 ліпеня 1920 г.: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; «...Рукой рабочых і сялян ускрылены...»: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Тры: «Савецкай Беларусі» ў дзень трохгадовага юбілею: [Верш] // Там жа. 10 жн.; З туману: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1924. Першага мая: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Паэты рэвалюцыі: [Верш] // Маладняк. № 2—3; Я малады: [Верш] // Радавая рунь. № 1; Паўстанец: [Верш] // Там жа. № 2; «Там, дзе ў жыта гуллівымі кліннімі...»: [Верш] // Там жа. № 3—4; Вясковае: [Верш] // Витеб. крест. газ. 15 нояб.; Клюб: [Верш] // Там жа. 29 нояб.; Паўстанец: [Верш]; Наш друк // Заря Запада. 19 окт.; Ваўчаняты: Раман бел. лясоў // Малады араты. 11, 18, 28 сак., 17, 24 крас., 15, 22, 29 мая, 17, 24 чэрв., 8, 17, 31 ліп., 7, 21 жн., 10, 17, 24 вер., 11, 30 кастр., 19 снеж. / Сааўт. А. Александровіч, А. Вольны; «Я сягоння песняю вясёлай...»: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; «Сягоння жалоба на сэрцы...»: [Верш] // Сав. Бел. 27 студз.; З паэмы «1920 год»: У Мінску // Там жа. 11 ліп.

1925. Ленін: [Верш] // Маладняк. № 7; Соха и молот. 17 февр.; Шанхайскі шоўк: [Паэма] // Там жа. № 9; Беларусь: [Верш] // Маладняк Калініншчыны. № 2; Камсамолка: [Верш] // Малады араты. № 11; Чырв. змена. 2 кастр.; «Праскакаў над бяздоннем вякоў...»: [Верш] // Малады араты. № 12; Кастусь Каліноўскі: [Верш] // Там жа. № 14; Першага Мая: [Верш] // Бел. вёска. 24 крас.; Скарына: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Заря Запада. 30 дек.; Полоцкий пахарь. 29 дек.; Яснае сягоння: [Верш] // Витеб. крест. газ. 21 янв.; Камсамолка: [Верш] // Там жа. 18 июля; [Урывак з верша] // Літ. маладняк Случчыны. 10 ліп.; Селькор: [Верш] // Полоц. пахарь. 4 февр.; Чырвонаармеец: [Верш] // Там жа. 21 февр. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Першага мая: [Верш] // Там жа. 28 апр.; З паэмы «1920 год»: У Менску: [Верш] // Там жа. 8 июля; «Не сягоння было і не ўчора...»: [Верш] // Там жа. 11 июля; Парыжскім камунарам: [Верш] // Сав. Бел. 18 сак.; На поўначы Беларусі: З падарожжа // Там жа. 20 чэрв.; «І ў нязнанай цёмнай далі словаў новых мы шукалі...»; «Завяжу я, завяжу я...»; «Грайце струны...»: [Вершы] // Там жа. 11 кастр.; Пацеркі ліловыя: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Трыунор: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1926. Полацк: [Верш] // Наддзвінне. Полацк; Сав. Бел. 18 ліп.; Чырв. Полаччына. 4 жн.; «З узвышшаў у даліну» // Сталёвы ўзлёт. Мн. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; У вянок Ясеніну: [Верш] // Арш. малад. № 1; Звязда. 30 дек.; Свята працоўных: [Верш] // Бел. ра-

ботніца і сялянка. № 18; Браты; Легенда: [Вершы] // Маладняк. № 1; На раздарожжы: [Верш] // Там жа. № 2; Скрыжалі: [Верш] // Там жа. № 3; «Ціхазвонныя ды ласкавыя дні...»; «Запляці залатую касу...»; «Маліліся над крыжам...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Верасень: [Верш] // Там жа. № 9; Аб «фальшы камертонаў»: (Некаторыя заўвагі да становішча беларускай літаратуры) // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Спатканне: (Эскіз) // Там жа. № 10; Тайга: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 3; «І жыццё снавалася ніткаю срыбрыстаю...»: [Верш] //Звязда. 1 студз.; Звініць прасторамі туга: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; Запляці залатую касу: [Верш] // Там жа. 28 нояб.; Ленін: [Верш] // Камуніст. 20 студз.; Наш працаўнік. 21 студз.; Полоц. пахарь. 21 янв.; 8 з'езду ЛКСМБ: [Верш] // Малады камуніст. 18 лют.; Чырв. змена. 9 лют.; «Вецер з поўначы... Снег і стынь...»: [Верш] // Сав. Бел. 28 сак.; Усё прайшло: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; «Словы спляліся на белай паперы...»: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; «Народы ўсіх краін, народы ўсіх вякоў...»: [Верш]; На парозе чацвёртага году // Там жа. 28 ліст.; З паэмы «Паланянка» // Там жа. 25 снеж.; Селькор: [Верш] // Сав. вёска. 10 студз.; Асыпае чэрвень белы сад: [Верш] // Чырв. змена. 24 кастр.

1927. З паэмы «1920 год» // Да дня вызвалення Беларусі ад белапалякаў. Мн.; З рамана «Ваўчаняты» / Сааўт. А. Александровіч, А. Вольны; «Бацька на дымным заводзе...»; «Камсамолка: [Вершы] // Камсамолія. Мн.; Братам на Захадзе: [Верш] // Крывавай пуцявінай. Мн.; Камуніст. 10 ліп.; Песня пра Сінь-Вэя: [Верш] // Маладняк. № 4; Пані Лясоцкая: Апавяданне // Там жа. № 5; Шляхам Кастрычніка: (Заметкі аб развіцці бел. літаратуры за 10 год) // Там жа. № 10 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Пад шыльдай пралетарскай літаратуры: («Узвышша», № 1 — 2) // Полымя. № 4 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Байкал: [Паэма] // Там жа. № 8; Наша школа: 1921 год // Чырв. краіна: Дад. да газ. «Сав. Бел.». № 2; «Цябе гісторыя ў свае скрыжалі...»: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7; Пра беларускі тэатр // Там жа. № 20—21 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Пісьменнікам трэба дом // Звязда. 28 жн.; Ідуць гады...: [Верш] // Сав. Бел. 1 студз.; Марсельеза: [Апавяданне] // Там жа. 2 лют.; Аб «фактах» і перспектывах: (Літ. нататкі) // Там жа. 27 лют. / Пад. псеўд. Т. Глыбоцкі; На Захадзе: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Таварыш Кунегін: [Апавяданне] // Там жа. 16 крас.; Камяніца: [Верш] // Там жа. 27 крас.; Пасля дэманстрацыі»: [Верш] // Там жа. 1 мая; Літаратурная трыбуна // Там жа. 17 мая / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; «Чижолая» книжка: [Рэц. на кн.: Пилитович С. Стихи. Мн., 1927] // Там жа. 22 мая / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Максіму Багдановічу: [Верш] // Там жа. 25 мая: Фальварак «Падмошша»: [Апавяданне] // Там жа. 31 мая; «Загінула шмат іх — бальшавікоў...»: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; На дэманстрацыі: [Фельетон] // Там жа. 10 чэрв.; Ад Менску да Уладывастоку; (Падарожныя нататкі) // Там жа. 20—22, 27 ліп., 13 кастр.; «Я сягоння ўсім чужы» // Там жа. 18 вер.; Пра літаратурныя справы: І. За культуру мовы // Там жа. 25 вер. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Пра літаратурныя справы: II. «Ледзяная гітара» // Там жа. 5 кастр. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Больш увагі да пісьменніка // Там жа. 16 кастр.; Пра літаратурныя справы: III. Аб чым пішуць // Там жа. 19 кастр. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Вежа: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Пра літаратурныя справы: IV. На ідэалагічным фронце // Там жа. 26 кастр. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З літаратурнага блакноту: Дэпешы без адрасу: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Наля. М., 1927] // Там жа. 27 ліст. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З літаратурнага блакноту: Літаратурныя сектанты // Там жа. 4 снеж. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Тэатральны маладняк // Там жа. 7 снеж. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З паэмы «Шанхайскі шоўк» // Чырв. змена. 3 вер.; З літаратурных краёў // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З літаратурных краёў // Там жа. 1 снеж. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Ленін: [Верш] // Чырв. Полаччына. 21 студз.

1928. Ленін; Навальніца; Вецер з поўначы; Маладняку; Асыпае чэрвень белы сад; Вясковае; Максіму Багдановічу: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; Ліст да таварыша: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 1; Беларускай сялянска-работніцкай грамадзе: [Верш] // Там жа. № 5; На пераломе: [Верш] // Там жа. № 7; Небяспечныя крокі // Там жа. № 13 / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Зварот: [Верш] // Там жа. № 13; Хрушчы: [Верш] // Там жа. № 14; Л. М. Талстой / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Воўк: [Верш] // Там жа. № 16; Мурачка: Навела // Там жа. № 17; Паэма пра гарбара // Там жа. № 20; Разгуляўся пошчак...: [Верш]; Літаратурнае балота / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі // Полымя. № 1; Самагубца: (Навела); Паэт, які падаваў надзеі / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі: [Рэц. на кн.: Гаўрук Ю. Кветкі з чужых палёў. Мн., 1928] / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі // Там жа. № 2; Себеж: [Верш] // Там жа. № 3; Вецер з усходу: Апавяданне // Там жа. № 4; Вечар звонкі: [Верш] // Там жа. № 4; Сацыяльна-бытавыя матывы беларускіх народных казак // Там жа. № 6 / Пад сваім прозв.; Імчыцца час...: [Верш] // Там жа. № 7; «Люблю цябе, мая планета...»: [Верш] // Там жа. № 8; Себеж: [Верш] // Заря Запада.; З літаратурнага блёкноту: «Тутэйшыя» // Сав. Бел. 1 студз. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З літаратурнага блёкноту: Гаманіць — галава не баліць // Там жа. 8 студз. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; З літаратурнага блёкноту: Тварам да чытача // Там жа. 15 студз. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; «Полымя» ў Аршаншчыне // Там жа. 18, 19 лют.; На беларускім экране // Там жа. 1 крас. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; На галоўнай вуліцы: [Верш] // Там жа. 1 мая; Юзік: [Верш] // Там жа. 5 мая; У нас не згасне нянавісці жар: [Верш] // Там жа. 24 мая; Чырвонаармейская: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Даволі анекдотаў // Там жа. 11 ліст. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Таптанне на месцы: («Бронецягнік» — БДТ 1) // Там жа. 13 ліст. / Пад псеўд. Т. Глыбоцкі; Добры дзень, залаты ўраджаю! // Там жа. 28 ліст.; Ліст у рэдакцыю // Там жа. 4 снеж. / Сааўт. А. Александровіч, М. Зарэцкі; Сыны барацьбы: [Верш] // Там жа. 15 снеж.; Наперад: [Верш] // Там жа. 30—31 снеж.

1929. Стары лясун: [Верш] // Маладняк. № 3; Май: [Верш] // Там жа. № 4; З паэмы «1920 год» // Там жа. № 5.

1930. Ліст у рэдакцыю // Наперад. № 1 / Сааўт. А. Александровіч, М. Зарэцкі.

1931. Ліст да рэдактара: [Верш] // Полымя. № 10.

1932. «Гэты край, срыброны палынамі...»; «Дні прыйшлі — гадамі іх не змерыць...»: [Вершы] // Бел. калгасная. № 2; Вясна 1932 года: [Верш] // Там жа. № 6—7; Вайна за мір: [Паэма] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Зямля: [Верш] // Чырв. Бел. № 8; Шакалы: [Верш] // Там жа. № 9; Пціч: [Верш] // Там жа. № 22; Вызваліцца ад грузу мінулага // ЛіМ. 25 мая; Дарога ідзе ў сацыялізм: [Нарыс] // Сав. Бел. 20 жн.; Без перапынку: [Нарыс] // Там жа. 30 вер.

1933. Экзотыка: [Верш] // ЛіМ. 6 студз.; Матэматыка: [Верш] // Піянер Бел. 15 ліст.

1934. З паэмы «Слуцк» // Вясна пераможная. Мн.; Першы снег // Іскры Ільіча. № 12 / Сааўт. В. Маракоў, Т. Кляшторны; Слуцк: [Паэма] // Полымя рэвалюцыі. № 2; На магілу тав. Кірава: [Верш] // Там жа. № 12; Звязда. 6 снеж.; Перамога Сцяпана Цітова: [Нарыс] // Звязда. 18 ліп.; Канец імперыі: [Паэма] // Там жа. 1 жн.; Шчасце майго пакалення: [Нарыс] // Там жа. 10 жн.; Яны будуць лятаць: [Нарыс] // Там жа. 18 жн.; Сонца ў школе: [Нарыс] // Там жа. 1 вер.; Астурыйскі марш: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; Ад «Северо-Западного края» да БССР: [Нарыс] // Там жа. 4 ліст.; Камунар: [Верш] // Калгаснік Бел. 24 чэрв.; Слуцак: Урыўкі з паэмы // ЛіМ. 12 студз.; Памылка барона фон Роопа: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Па-новаму сеяць, па-новаму жыць: [Верш] // Піянер Бел. 12 чэрв.

1935. Чырвоная варта: [Верш] // Атака: Альманах 1. Мн.; Памылка барона фон Роопа: [Верш] // Атака: Альманах 2. Мн.; Байка пра Мішу і Зайку: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1 / Сааўт. Т. Кляшторны, В. Маракоў; Пераклічка гадоў: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 8; Забойства сям'і Геклер: Нарыс // Там жа. № 9; Камуніст. 9 ліп.; Як нараджаюцца

героі: [Нарыс] // Звязда. 8 снеж.; Палескае лета: [Верш] // ЛіМ. 22 жн.; Застаецца працаваць // Там жа. 6 вер.; Палескі дзень: Нарыс // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. А. Вольны; Квітнее савецкае Палессе: [Нарыс] // Чырв. змена. 10 ліп. / Сааўт. В. Каваль.

1936. Дзяўчына: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 5; Ворагі: [Верш] // Там жа. № 8; Палескія ночы: [Цыкл вершаў] // ЛіМ. 7 крас.; Вобраз гордага сокала // Там жа. 20 чэрв.; Вясна: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Ворагі: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Ім не прайсці...: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1961. Паэты рэвалюцыі; Селькор; Дзень гневу; Вежа; Слуцк: (Урыўкі з паэмы); З нізкі «Палескія ночы»; На станцыі: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2.

1966. Аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.

1969. Ленін: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.

1971. Паэты рэвалюцыі: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1974. Як нараджаюцца героі // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.

1978. Машыніст; Трыццаць пяць: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Паэты рэвалюцыі: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1981. Ноч пракляцця: (З нізкі «Палескія ночы») // Туман трэба развеяць. Мн.

1982. Паэты рэвалюцыі: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1.4.

Гладкоў Ф. Новая зямля: Запіскі педагагічкі: Аповесць / З рус. Мн., 1932 / Пер. пад сваім прозв.

Кузьміч У. Крыллі авіяспіралі: Вытворчы раман у 5-ці частках / З укр. Мн., 1932 / Пер. пад сваім прозв.

Ляшко М. Апавяданне пра кайданы / З рус. Мн., 1933.

Стандэ С. Выбр. вершы / З пол. Мн., 1933.

Шылер Ф. Вільгельм Тэль: П'еса ў 5 дзеях / З ням. Мн., 1934.

Бамаршэ П. Жаніцьба Фігаро: Камедыя ў 5 дзеях / З фр. Мн., 1936.

1924. Ціханаў М. Самі: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 4.

1926. Мюсэ А. Зорка: [Верш] / З фр. // Маладняк. № 10.

1927. Безыменскі А. Партбілет: [Верш] / З рус. // Маладняк. № 2; Блок А. Дванаццаць: Паэма / З рус. // Там жа. № 10; Яго ж. З паэмы «Дванаццаць» / З рус. // Чырв. краіна: Дад. да газ. «Сав. Бел.». № 3.

1928. Тычына П. Рондэлі: [Верш] / З укр. // Дэкламатар. Мн.; Панів А. Рэкруцкая: [Верш] / З укр. // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 8; Палішчук В. У доку: [Верш] / З укр. // Сав. Бел. 13 мая; Сасюра У. «За вагонамі сцелюцца дрвіны...»: [Верш] / З укр. // Там жа. 20 мая.

1933. Беранжэ Ж.-П. Белая кукарда: [Верш] / З фр. // Полымя рэвалюцыі. № 4; Тэйф М. Маркс: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 2 чэрв.

1934. Александрович А. Песня пролетарского единства: [Верш] / С бел. // Поэзия Советской Белоруссии. Смоленск; Рабочий, 18 янв.; Галодны М. Слова пра т. т. Федасеенка, Васенка і Усыскіна: [Верш] / З рус. // Звязда. 26 чэрв.; Харык І. Рот фронт: [Верш] / З яўр. // Там жа. 23 ліп.; Ерыкееў А. Памочнік начальніка палітаддзела: [Верш] / З рус. // Там жа. 20 жн.; Галодны М. Песня пра новую працу: [Верш] / З рус. // Там жа. 30 жн.; Кавальскі В. Чалавек з Альтоны: (Урыўкі з паэмы) / З пол. // Там жа. 27 вер.; Вайнерт Э. Эрнст Тэльман / З ням. // ЛіМ. 8 чэрв.; Гейнэ Г. Асліныя выбары: [Верш]; Гётэ І. Склеп Аўэрбаха ў Лейпцыгу: Урывак з паэмы «Фауст» / З ням. // Там жа. 16 кастр.; Мрайль. Кабінет тав. Кірава; Ля труны тав. Кірава: Урыўкі з паэмы «Гілянская рэвалюцыя» / З арм. // Там жа. 12 снеж.

1935. Осін Д. МТС; Хлеб: [Вершы] / З рус. // Паэты заходняй вобласці. Мн.; Кутатэлі А. Беларусь: [Урыўкі з паэмы] / З груз. // Полымя рэвалюцыі. № 8; Гётэ І. З «Фауста» / З ням. // Там жа. № 10; Гветадзе Р. Сёстры Мерквіладзе: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 22 ліст.; Палес. праўда. 1 чэрв.; Яго ж. Паэты, на барыкады: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 30 чэрв.; Гейнэ Г. Германія: [Урыўкі з паэмы] / З ням. // Там жа. 27 вер.; Харык І. Яблыкі: [Верш] / З яўр. // Там жа. 31 снеж.

1936. Брусаў В. Да рускай рэвалюцыі; Муляр; Батычэлі: [Вершы]; Блок А. Дванаццаць: [Паэма]; Ціханаў М. Самі; Пастэрнак Б. «Ты побач, даль сацыялізма...»; «Калі змаруся я ад пустазвонства...»; «Вось чым лясныя нетры бралі...»; Ясенін С. Русь Савецкая; Безыменскі А. Партбілет № 224332; Інбер В. Завулак майго імя (Елене Усіевіч); Будучым аб прайшоўшых; Антакольскі П. Пушкін; Нява; Ушакоў М. ЗАГЭС; Шлях у Сванетыю; Дай аловак; На шасэ: [Вершы] / З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.; Пушкін А. Анчар: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 6 студз.; Рыльскі М. Я і Кіеў: [Верш] / З укр. // Там жа. 11 лют.; Сасюра У. Сягоння: [Верш] / З укр. // Там жа. 16 лют.; Пушкін А. Яўген Анегін: 1 глава паэмы / З рус. // Там жа. 11 мая; Гейнэ Г. Германія: [Урывак з паэмы] / З ням. // Чырв. змена. 17 вер.

1.5.

На англійскую мову. The Tower / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971.

На рускую мову. Гроза: [Верш] / Пер. М. Крень // Просторы. Мн., 1927; Комсомолки: [Верш] / Пер. С. Городецкий // Известия. 1928. 1 июля; Я молод; Башня; Из цикла «Полесские ночи»: Ночь гнева; На станции: [Вершы] / Пер. В. Варно // Неман. 1964. № 6.

На ўкраінскую мову. Розгулявся вітер: [Верш] / Пер. Т. Масенко // Нова Білорусь. К., 1929; Поети революції; День гніву; Вежа; Ніч прокляття; Ніч гніву; Ніч миру; На станції: [Вершы] / Пер. М. Руденко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

На чэшскую мову. Stiny / Prel. F. T. [Tichy F.] // Národni Osvobozeni. 1929. 24. Únor..

2.3.

На беларускай мове. Алёша [Вольны А.] Літаратурныя сілуэты: Алесь Дудар // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 10; Аляхновіч М. Аб нашых перакладах // Маладняк. 1928. № 3; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 141; Б-ч Б. Аб Пільняку і «пільнякоўшчыне» // Віцеб. пралетарый. 1929. 11 кастр.; Баркоўскі С. Алесь Дудар // Дудар А. Выбр. тв. Мн., 1959; Яго ж. Спадчына Алеся Дудара // ЛіМ. 1957. 28 снеж.; Бечык В. Паэзія шчырасці // Чырв. змена. 1965. 27 студз.; Яго ж. Словы ўзнёслыя і шчырыя // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Браништэйн Я. За народжаную сацыялістычную літаратуру // ЛіМ. 1936. 12 крас.; Бузук П. Увагі аб мове і стылі маладнякоўцаў // Маладняк. 1927. № 5; Бярозкін Р. Тры паэты // Маладосць. 1964. № 12; Верасаў М. Акрыленая рэвалюцыяй // Гомел. праўда. 1980. 9 жн.; Г. П. Абмеркаванне паэмы «Слуцак» // ЛіМ. 1933. 16 кастр.; Гайдук М. Народжаны рэвалюцыяй // Ніва. 1964. 20 снеж.; Галубок Э., Ляпіч Р. Нацыянал-дэмакратычная фальсіфікацыя беларускай літаратуры // Літаратура і мастацтва. Мн., 1936. Кн. 4—5; Гартны Ц. Пытанні даволі сур'ёзныя // Сав. Бел. 1927. № 248; Гілевіч Н. Акрыленая рэвалюцыяй. Мн., 1962. С. 73—76, 104—105, 142—144, 146—147; Гісторыя Беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 74; Звонак А. Жыве паэтава слова //Полымя. 1964. № 12; Яго ж. Шчырае слова // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973; Калеснік У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 285—287; Каліна Н. Класавы вораг прабіраецца ў шчыліну // Палес. праўда. 1931. 11 мая; Канакоцін О. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры ў перыяд сацыялістычнай рэканструкцыі // Маладняк. 1930. № 12; Каспяровіч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Там жа. 1927. № 6; Ларчанка М. Пра паэзію ў «Полымі рэвалюцыі» // ЛіМ. 1934. 12 лют.; Маладнякоўцы // Звязда. 1926. 7 снеж.; Міско С. «Фауст» па-беларуску // ЛіМ. 1967. 28 лют.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 175—177, 188—190, 208, 262. 264—265; Над чым працуюць паэты // ЛіМ. 1932. 15 чэрв.; Н. Ш. Крок

гадзін // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 15; Падбярэзкі А. На струхлелым карчы // Маладняк. 1929. № 4; Палын. Беларускія паэты ў вёсцы // Маг. селянін. 1925. 5 мая; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 180—181; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ранеўскі М. «И назовет меня всяк сущий в ней язык» // ЛіМ. 1936. 21 мая; Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 110—112; Смальянава Л. Да пытання аб жанравай эвалюцыі паэмы 30-х гадоў // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст, 1971. С. 66—67; Яго ж. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 32—33, 44; Чыгрын І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 46—48, 52—53; Шушкевіч С. Сын Кастрычніка // ЛіМ. 1979. 21 снеж.; Шымановіч В. Буслінага палёту! // Чырв. змена. 1979. 20 снеж.; Якаўлеў Л. Нацыянал-дэмакратызм — атрад контррэвалюцыі // Віцеб. пралетарый. 1931. 2 сак.; Ярош М. Алесь Дудар // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 44—46, 81—82.

На рускай мове. Веркин А. Белорусская литература на подъёме // Рабочий. 1928. 28 июля; «День мира»: Книга о городах, селах, заводах и людях мира // Там жа. 1935. 24 сент.; Звонак А. Песни остаются молодыми // Неман. 1964. № 6; Клейнборт Л. Алесь Дудар // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928; Лысоконь О. Светлый талант современника // Знамя юности. 1971. 5 марта; Сенкевич А. В борьбе за пролетарскую литературу Белоруссии // ЛГ. 1930. 24 дек.

3.1.

ІРЛІ Расіі, аддз. рукап., ф. 586, адз. зах. 69.

В. І. Козіч.

ДУДАРАЎ АЛЯКСЕЙ

Дудараў (Дудароў) Аляксей Ануфрыевіч (н. 6.6.1950, в. Кляны Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.), празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1979. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1985, за п'есу «Радавыя», пастаўленую ў тэатры Я. Купалы), прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1982, за кнігу прозы «Святая птушка», п'есу «Выбар»), прэміі Ленінскага камсамола (1984, за творы апошніх гадоў).

З сям'і калгасніка. Пасля сканчэння сярэдняй школы (1967) вучыўся ў Наваполацкім ГПТВ-28 нафтавікоў (1967—68). Потым працаваў слесарам на Полацкім нафтаперапрацоўчым заводзе. Служыў у Савецкай Арміі (1968—70), пасля службы зноў вярнуўся на завод (1970—72). У 1972 стаў студэнтам Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, які скончыў у 1976 па спецыяльнасці акцёр драмы і кіно. У тым жа годзе быў запрошаны ў Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача, з 1978 да 1983 загадваў літаратурнай часткай тэатра. З 1991 галоўны рэдактар часопіса «Мастацтва Беларусі» (з 1992 «Мастацтва»).

Узнагароджаны ордэнам «Знак пашаны», медалём.

Друкавацца пачаў у 1973. Апавяданні А. Дударава змяшчаліся ў рэспубліканскіх газетах і часопісах. У першай кнізе прозы «Святая птушка» (1979), першай п'есе «Выбар», як і наступных творах, даследуюцца маральна-этычныя, духоўныя праблемы жыцця сучасніка, побыт вёскі, раскрываюцца вытокі перамогі нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Апошняя п'еса — драма «Злом» (1989). Паводле сцэнарыяў А. Дударава пастаўлены кароткаметражныя і мастацкія фільмы на кінастудыі «Беларусьфільм» і беларускім тэлебачанні («Кола», «Дэбют», «Бусляня», «Суседзі», «Белыя Росы», «Наваселле», «Купальская ноч» і інш.). Піша творы для дзяцей. Інсцэнізаваў раман М. Астроўскага «Як гартавалася сталь». Яго творы выдаваліся ў перакладзе на балгарскую, літоўскую, рускую, украінскую, эстонскую і інш. мовы. П'есы А. Дударава з поспехам ідуць у тэатры Я. Купалы, многіх іншых тэатрах краіны, за рубяжом (Балгарыя, Паўночная Ірландыя, Польшча).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

1.2.

Святая птушка: Апавяданні. Мн., 1979. (Першая кніга празаіка). Рэц.: К у з ь м і ч М. З верай у чалавека // Віцеб. рабочы. 1980. 22 мая; М а р ц і н о в і ч А. Спасціжэнне душы // ЛіМ. 1979. 25 мая; С і д а р э в і ч А. Уменне слухаць чалавека // Маладосць. 1979. № 11.

Сінявочка: Казкі. Мн., 1981. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Казка — існіцы падказка // ЛіМ. 1981. 11 снеж.

«Белые Росы»: (Режиссерский сценарий) / Авт. сценария А. Дударев. Мн., 1982.

«Осенние сны»: («Вечер»): Режиссерский сценарий / Авт. сценария А. Дударев. Мн., 1986.

Дыялог: П'есы. Мн., 1987.

1.3.

1973. Сюрприз: [Гумарэска] // Знамя юности. 27 апр.; Вокны: Апавяданне // Чырв. змена. 29 крас.; Кіёск: Апавяданне // Там жа. 26 жн.; Вярбінка: Апавяданне // Там жа. 23 вер.

1974. Кіёск: Эцюд // Работніца і сялянка. № 7.

1975. Цацкі; Хвароба: Апавяданні // Маладосць. № 2.

1976. Святая птушка: Апавяданне // Беларусь. № 3; Вераснёўская «зіма»: [Апавяданне] // Бярозка. № 9. Перажытак: Апавяданне // Вожык. № 6; Макароў вір: Апавяданне // Маладосць. № 1; Падзяка: Гумарэска // Работніца і сялянка. № 9; Зялёны лісток таполі: Апавяданне // Чырв. змена. 30 ліст.

1977. Далікатнасць: Гумарэска // Беларусь. № 4; Бохан хлеба: Апавяданне // Там жа. № 5; Разведчык: Апавяданне // Бярозка. № 2; Сінявочка: Казка // Вясёлка. № 6; Буслы: (Апавяданне) // Там жа. № 10; Два апавяданні: Кола; Шчасце // Маладосць. № 6; Дуб: Апавяданне // Полымя. № 12; Сонейка: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; Мамчына гора: Апавяданне // Там жа. № 8; Талент: Апавяданне // ЛіМ. 16 вер.; Такая восень: Апавяданне // Чырв. змена. 26 кастр.

1978. Апошні бой: Апавяданне // Бярозка. № 7; Бохан хлеба: Урывак з апавядання // Голас Радзімы. 18 мая.

1979. Мульцік: Апавяданне // Полымя. № 7; Пілініха: Аднаактовая п'еса // ЛіМ. 12 студз.

1981. Буслы: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Лесавік: Апавяданне // Беларусь. № 3; Выбар: Драм. аповесць у 2 дз. // Маладосць. № 12.

1982. Выбар: Драм. аповесць у 2 дз. // Залаты медаль. Мн.; Падарыць пяро жар-птушкі: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Козел // Вяч. Мінск. 22 вер.; Настаўнік // ЛіМ. 19 ліст.

1983. Буслы: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Сінявочка: [Казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Выйсці на свой шлях: [Інтэрв'ю] / Зап. Д. Падбярэзскі // Мастацтва Бел. № 2; Участие или взгляд со стороны // Неман. № 10; Парог: Драма // Полымя. № 7; Дыягназ: Драматургія: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Марук // Звязда. 27 сак.; Не люблю «театр абсурда»...: [Інтэрв'ю] / Зап. Н. Костерова // Сов. Бел. 2 окт.; Паказваць працай сталасці размах // Чырв. змена. 14 студз.; Прафесія — драматург: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Герасімава // Там жа. 27 ліст.

1984. Апошні ўзлёт: Драм. аповесць у 2 дз. // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн.; Цубанік: [Апавяданне] // Беларусь. № 7; Вобраз героя: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Навумчык // Віцеб. рабочы. 13 сак.; Набат сэрца // Комс. правда. 3 июля; Радавыя: Урывак з п'есы // ЛіМ. 29 чэрв.; «...Падказвае само жыццё»: [Інтэрв'ю] / Зап. Б. Залескі, А. Працько // Мін. праўда. 29 ліст.; Буслы: [Апавяданне] // Ніва. 11 ліст.

1985. Бохан хлеба: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Вечар: Драма ў 2 дз. // Сучасная беларуская п'еса. Мн.; Лесавік; Мамчына гора: [Апавяданні] // Цяпло на першацвет. Мн.; Радавыя: Драма ў 2 дз. // Полымя. № 5; «Імя тваё — чалавек»: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Краснапёраў // Вяч. Мінск. 11 чэрв.; «Радавыя» ў страі: [Інтэрв'ю] / Зап. І. Чэркас // Там жа. 23 снеж. / Сааўт. В. Раеўскі, Б. Герлаван, В. Філатаў, А. Дзянісаў, В. Манаеў; «Гэта — невычарпальная тэма»: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Вяроха // Звязда. 16 чэрв.; Поспех беларускага мастацтва: Гаворадь лаўрэаты Дзярж. прэмій СССР 1985 г. // ЛіМ. 15 ліст. / Сааўт. В. Дашук, В. Раеўскі; Алексей Дударев: Глазами моего поколения: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Грибовская // ЛГ. 28 авг.; Своя тема: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Буртниеце // Сов. Латвия. 26 янв.

1.5.

На балгарскую мову. Играчките: Разказ / Прев. Н. Ценова // Веч. новини. 1976. 23 март; Пилиповица: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На літоўскую мову. Zaislai / Vert. E. Balioniene // Komj. tiesa. 1975. Kovo. 14; Sventine telegrama / Vert. D. Bagdoniene // Komj. tiesa. 1982. Saus. 1.

На рускую мову. Последний взлет: Драм. повесть в 2 д. М., 1981.

Святая птица: Рассказы / Пер. Т. Золотухина. М., 1981. (Молодые голоса). Рэц.: Б а р х а т о в А. На пути к зрелости // Москва.. 1982. № 6; К о з ь к о В. // Новый мир. 1982. № 10; К о н д р а т о в и ч А. Один — из подлеска // Дружба народов. 1983. № 3; К у ч к и н а О. Место и время // Комс. правда. 1982. 15 сент.; М е д о в н и к о в С. Аисты прилетят // Лит. обозрение. 1983. № 2; С е м е н о в а А. Когда близка земля и открыто небо // Неман. 1982. № 3; С е р г е е в а Э. С верой в добро // Знамя. 1982. № 9; Х а н б е к о в Л. // Мол. гвардия. 1983. № 3.

Порог: Пьесы / Пер. авт. М., 1989.

Игрушки: [Апавяданне] / Пер. И. Маланов / Комс. правда (Вильнюс). 1975. 14 марта; Старое колесо: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Сел. жизнь. 1976. 22 авг.; Макаров омут: Рассказ / Пер. В. Кудинов // Неман. 1977. № 5; Счастье: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Дружба народов. 1979. № 5; Циничный профиль: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // ЛГ. 1979. 8 авг.; Колесо: [Апавяданне] / Пер. Т. Золотухина // Березы на шляху. М., 1980; Три рассказа: Мультик; Святая птица; Талант / Пер. Т. Мартыненко // Неман. 1980. № 1; Леший: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Кодры. 1980. № 12; Зеленый листок тополя: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Моск. комсомолец. 1980. 11 июля; Порог: Драма в 2 д. / Пер. авт. // Соврем. драматургия. 1982. № 1; Праздничная телеграмма: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Комс. правда (Вильнюс). 1982. 1 янв.; Вечер: Драма в 2 д. // Соврем. драматургия. 1984. № 1; Буханка хлеба: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Боевые дороги. Мн., 1985; Вечер: Драма в 2 д. // Вдоль деревни. М., 1985; Рядовые: Драма в 2 д. / Пер. авт. // Соврем. драматургия. 1985. № 1.

На славацкую мову. Modroocka / Prel. J. Andricik. Bratislava, 1985.

Radovi vojaci: Dramaticka balacśeda: V 2 d. / Prel. V. Cerevka. Bratislava, 1987.

На туркменскую мову. Багт: [Апавяданне] / Терж. Ч. Гелдимырадов // Эдебият ве сунгат. 1982. 23 апр.

На узбекскую мову. Шахар узра юлдузлар: [Апавяданне] / Тарж. Н. Атаханов // Неман оханглари. Тошкент, 1986.

На ўкраінскую мову. Іграшки: Оповідання / Пер. Г. Кулінич // Дніпро. 1977. № 6; Колесо: [Апавяданне] / Пер. А. Литвиненко // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Іграшки: [Апавяданне] / Пер. Б. Чайковський // Рідня. К., 1980; Дуб: (Оповідання) / Пер. А. Литвиненко // Сузір'я. К., 1980. Вип. 14.

На эстонскую мову. Püha lind / Tlk. L.-M. Anderson // Selle punase päikese all. 3. Lugemispalu noukogude rahvaste kirjandusest. Tallinn, 1983; Vastab Aljaksei Dudarav / Üles kirjut. J. Aleksejeva, E. Siimer // Sirp ja Vasar. 1984. 16. Nov.; Reamehed: Dramaatiline ballaad kahes vaatuses / Tlk. H. Luik // Meie Repertuaar. 1985. Nr 6; Aleksei Dudarev: Minu põlvkonna silmade läbi: [Інтэрв'ю] / Üles kirjut. G. Gribovskaja // Rahva Hääl. 1985. 15. Sept.

2.1.

На рускай мове. Л а у р е а т ы премии Ленинского

комсомола в области литературы 1966—1987 гг.: (Рек. указ. лит.). Челябинск, 1987.

2.2.

На рускай мове. А к с е н ч и к Н. Морально-этические проблемы и их идейно-художественное решение в современной белорусской драматургии: (На материале пьес А. Петрашкевича, Н. Матуковского, А. Делендика, А. Дударева): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1988.

2.3.

На беларускай мове. А н д р а ю к С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 83—86; Б а б к о в а А. Фядос, Васька і іншыя // Чырв. змена. 1984. 9 мая; Б а й к о П. Дэбют Дударава ў кіно // Ніва. 1985. 24 лют.; Б а к у н о в і ч Р. Калі жанр не вызначаны... // ЛіМ. 1978. 21 ліп.; В о л ь с к і А. Нібыта ўчора было...: («Радавыя» А. Дударава ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы) // Там жа. 1984. 5 кастр.; Г а н ч а р о в а А. «Мае звычайныя дзівакі»: (Па матэрыялах гутаркі з драматургам А. Дударавым) // Віцеб. рабочы. 1982. 12 кастр.; Г а н ч а р о ў А. Радавыя героі вайны // Голас Радзімы. 1985. 16 мая; Я г о ж. Там, дзе канчаецца асфальт... // ЛіМ. 1984. 13 студз.; Г а р о б ч а н к а Т. Кім будзеш ты, чалавек? // Чырв. змена. 1981. 16 мая; Г е о р г і е в а В. «Радавыя» на балгарскай сцэне // Маг. праўда. 1985. 31 ліп.; Г р а м ы к а Л. Імгненні дабрыні // Мастацтва Бел. 1985. № 1; К а р а т а й В. Парадоксы праўды // Чырв. змена. 1983. 9 чэрв.; К р у п е н я Я. Радасць і смутак белых росаў // Звязда. 1984. 7 крас.; К р ы в а ш э е в а Н. Не здрадзь сабе // ЛіМ. 1979. 29 чэрв.; К у з н я ц о в а К. Салдаты Перамогі // Чырв. змена. 1984. 28 ліп.; Л о г і ш С. Радавыя Перамогі // Звязда. 1984. 10 жн.; Л ь в о ў-А н о х і н Б. Дэбют у «Доме Астроўскага» // Там жа. 1985. 20 лют.; Н а в у м ч ы к С. Пад сонцам на гэтай зямлі... // Віцеб. рабочы. 1983. 2 ліст.; Я г о ж. Радавыя Перамогі // Там жа. 1985. 27 сак.; П а н а с ю к Н. Празаічная і драматычная творчасць Аляксея Дударава // Беларускі каляндар. Беласток, 1985; П е т р а ш к е в і ч А. Найперш — пра чалавека // ЛіМ. 1981. 9 студз.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р а н о в і ч Т. Адчуванне сумлення і дабраты // Мін. праўда. 1984. 28 жн.; Р а к і ц к і В. Калі хварэе душа: «Парог» А. Дударава ў тэатры імя Я. Купалы // Тэатр. Мінск. 1984. № 1; Я г о ж. На рэпертуарную арбіту // ЛіМ. 1981. 13 ліст.; Р у д к о ў с к і М. І ажывае слова... // Маг. праўда. 1982. 26 мая; С а б а л е ў с к і А. Балада пра радавых // Мастацтва Бел. 1985. № 6; Я г о ж. З верай у чалавека: «Парог» А. Дударава ў Акад. тэатры імя Я. Коласа // ЛіМ. 1982. 28 мая; Я г о ж. Каб помніць герояў... // Там жа. 1981. 15 мая; Я г о ж. Рэчаіснасць на родных падмостках; Фарбы з братніх сцэн // Сабалеўскі А. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985; С а в і к Л. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 59—64; С а л е е ў В. Сплаў памяці і болю // Вяч. Мінск. 1985. 17 студз.; С о б а л ь В. Роздум аб мінулым і сучасным // Віцеб. рабочы. 1983. 7 крас.; С я м ё н а в а А. А драматург ён малады... // ЛіМ. 1985. 19 ліп.; Т ы ч ы н а М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 156—157; У л і ц ё н а к Г. Да чаго імкнецца чалавек // Голас Радзімы. 1984. 12 крас.; Ф р а л ь ц о в а Н. Белых Росаў чысціня // Мастацтва Бел. 1984. № 12; Х м я л е ў с к і М. Прэм'ера «Парога» // Ніва. 1984. 12 лют.; Х о р с у н С. З пазіцыі чалавечнасці // ЛіМ. 1982. 10 вер.; Ц в і к а Л. Пераступіць парог // Віцеб. рабочы. 1982. 11 мая; Ч а р к а с І. Чужога болю не бывае // Звязда. 1981. 21 мая; Ч а р к а с а в а В., Ч ы г р ы н а в а Т. Крануць сваю мару // Голас Радзімы. 1978. 18 мая; Ш а х о в і ч М. «Парог» // Ніва. 1983. 11 снеж.; Ш ы м а н о в і ч В. З верай у чалавека // Чырв. змена. 1982. 1 вер.; Ш ы м а н о ў с к а я М. Не пераступіць парог // Гомел. праўда. 1983. 17 мая.

На літоўскай мове. R y z o v a V. Susipazinkite: dramaturgas Aleksejus Dudarevas // Komj. tiesa. 1985. Birž. 14.

На польскай мове. G r y g o E. W krzywym zwierciadle; S p e c t a t o r. Busłaj i inni // Gaz. Współczesna. 1984. 20 stycz.; Z i n o w i e c M. Pierwsze spotkanie: Rozmowa z A. Dudariewem // Przyjaźń. 1984. Nr 21; Z i n o w i e c M. "Próg" — czyli w smudze cienia // Przyjaźń. 1984. Nr 5.

На рускай мове. А з и з о в И. О живых и павших // Коммунист Тадж. 1985. 9 мая; А л е к с а н д р о в а М., О ч а к о в с к а я Л. Продолжение судьбы // Известия. 1984. 9 апр.; А н д р е е в а Н. О юности, опаленной войной // Знамя юности. 1984. 27 нояб.; А н д р ю ш и н А., Н и к о л а е в П. Как победить зло // Моск. комсомолец. 1985. 29 янв.; Б а к и е в и ч Г. Притча о живой воде // Заря. 1984. 25 июля; Б а х м у т о в а В. В жизни всегда есть место подвигу // Коммунист. 1983. 22 февр. / Рус., лат.; Б р а н д о б о в с к а я Л. За миг до поступка // Знамя юности. 1981. 21 мая; Я г о ж. Любя и надеясь // Там жа. 1984. 15 мая; Б у р ь я н Б. Грани совестливых укоров // Сов. Бел. 1983. 17 мая; Я г о ж. Память фронтовая // Там жа. 1984. 14 дек.; В и ш н е в с к а я И. Баллада о солдатах // Театр. 1985. № 5; В о й т е н к о Л. А если... // Комс. знамя. 1981. 11 марта; Г о л о в а н ь И. Условие счастья // Ленингр. правда. 1985. 3 марта; Г о н ч а р о в А. Возвращение в Вежки // Знамя юности. 1983. 22 дек.; Г о р о б ч е н к о Т. «Душа обязана трудиться...» // Там жа. 1982. 10 июня; Г р е в и н ь ш М. Алексей Дударев и его пьесы // Голос Риги. 1985. 14 июня / Рус., лат.; Г р и г о р ь е в Н. «Порог» // Сов. Молдавия. 1985. 27 июня; Г у р е в и ч М., М у р з и н а М., Э й д е л ь м а н Т. Семь пьес о войне // Сов. театр. 1985. № 2; Ж е г и с В. Аисты над крышей // Сов. культура. 1982. 20 июля; Е р м о л и н а В. Пьеса «Порог» // Крым. правда. 1982. 1 июля; И с м а и л о в а Н. Рядовые войны // Известия. 1985. 26 февр.; К а м и н с к а я Л. Трое у колодца // Сов. Молдавия. 1985. 25 июня; К а ш н и ц к и й И. Цена Победы // Сов. Литва. 1985. 11 апр.; К в а с н е ц к а я М. Было у отца три сына // Сов. культура. 1984. 10 янв.; К е к е л и д з е Э. Боль памяти // Сов. Эстония. 1985. 17 мая; Я г о ж. Строй души // Там жа. 1985. 13 сент.; К о л е н ь к о Р. Музыка в драматических спектаклях, посвященных 40-летию освобождения Белоруссии // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1985. Вып. 4. С. 6—7; К у з н е ц о в а К. Суровая правда: «Рядовые» А. Дударева в Бел. акад. театре им. Я. Купалы // Сов. культура. 1985. 24 апр.; К у р ы л е в а С. Отец и дети // Заря. 1984. 20 июля; К у ч к и н а О. У порога: Дебют молодого бел. драматурга // Комс. правда. 1982. 18 июня; Л е б е д и н а Л. Этот день победы порохом пропах // Театр. жизнь. 1985. № 6; Л е в и т и н М. Жили-были... // Комс. правда. 1984. 10 апр.; Л и н я й л о З. Дом с открытой дверью // Соц. Донбасс. 1983. 29 марта; М а л ь ч е н к о И. Сохраняя человечность // Сов. Киргизия. 1984. 14 июля; М а р т ы н о в а Э. Сельский мир и рассказ // Неман. 1982. № 2; М а т и с а А. Трое у колодца // Голос Риги. 1984. 10 апр. / Рус., лат.; М е д о в н и к о в С. Возвращение // Комс. Донбасса. 1983. 27 марта; М и х а й л о в В. Люди из Белых Рос // Знамя юности. 1984. 1 мая; М и х о в и ч С. Деревню звали Белые Росы... // Сел. газ. 1984. 8 марта; Н а р о д н и ц к а я А. Подвиг надежды // Театр. 1985. № 11; Н и к о л а е в А. Крылья мечты и надежды // Знамя юности. 1980. 23 дек.; О с т р о в с к и й В. Утверждение доброты // Правда Востока. 1985. 30 июля; П р и х о д ь к о Е. Рядовые великой войны // Туркм. искра. 1985. 23 апр.; П р о ц е н к о Т. Еще не вечер // Знамя коммунизма. 1983. 15 дек.; Р а е в с к и й В. Театр открывает занавес // Соц. Якутия. 1983. 14 окт.; Р а к и ц к и й В. Автор и герои делают выбор // Знамя юности. 1980. 18 июля; Р ы ж о в а В. Алексей Дударев — новое имя в драматургии // Гродн. правда. 1985. 9 апр.; С а в и к Л. На волне современности // Знамя юности. 1982. 3 сент.; С а л и м о в а З. Солдатами не рождаются... // Бакин рабочий. 1984. 20 дек.; С а у л и т е Г. Вера в человеческую мудрость и честность // Голос Риги. 1985. 28 янв. / Рус., лат.; С е д ы х М. Уроки фестиваля // Сов. молодежь. 1985. 26 апр.; С и м а н о в и ч Г. Старик и солнце // ЛГ. 1984. 25 апр.; С м е л я н с к и й А. На краю войны, на пороге победы // Известия. 1985. 10 февр.; С у л ь я н о в А. Суровая правда войны // Сов. Бел. 1985. 6 апр.; Т и х о н о в и ч К. Всем, вынесшим войну... // Сел.

газ. 1985. 10 марта; Товстоногов Г. Предупреждение о грозящей беде // Мир и разоружение: Научные исследования: 1987. М., 1987; Тычина М. Координаты поиска: Заметки о молодой бел. прозе // Неман. 1979. № 4; Фролов В. Такие военные судьбы // Сов. культура. 1985. 2 марта; Черкашин Р. Харьковская премьера москвичей // Красное знамя. 1982. 7 авг.; Черняева Е. Девять лет спустя // Сов. молодежь. 1984. 27 июня; Шамякин И. В добрый путь // Дударев А. Святая птица. М., 1981; Широкий В. Движение темы — эволюция жанра // Искусство кино. 1984. № 9; Юренев Р. И смешно, и серьезно // Правда. 1984. 23 апр.; Юрин К. Переступить порог... // Сов. Эстония. 1984. 3 нояб.; Яснец Э. Где ни первых нет, ни последних... // Ленингр. правда. 1985. 6 мая.

На ўкраінскай мове. Айзенштадт В. Пошук триває // Соц. Харків. 1982. 15 серп.; Верховець Н. Душа повинна працювати // Робітн. газ. 1983. 19 жовт.; Денисенко В. Не зречися ймення свого... // Комс. Полтавщини. 1983. 14 лип.; Іванченко Р. За точкою повернення // Рад. Донеччина. 1983. 23 бер.; Левочко В. Не переступи порога // Кіровогр. правда. 1984. 22 черв.; Поліщук Н. На порозі добра і зла // Комс. зірка. 1984. 3 лист.; Трохименко В. Щоб не поросла баговинням душа // Черкас. правда. 1983. 31 бер.

На чэшскай мове. Machnacova N. Slovo ma Lidové divadlo // Svet socialismu. 1985. N 37.

На эстонскай мове. Haan K. «Reamehed» Draamateatris: A. Dudaravi näidend: lavastaja M. Mikiver // Noorte Hääl. 1985. 27. Apr.; Kalda E. «Inimese elu on elatud...»: Aleksei Dudaravi «Ohtu» Pärnu Draamateatris // Sirp ja Vasar. 1984. 27. Apr.; Kalda E. Reamehed voidukevades: A. Dudaravi «Reamehed» TRA Draamateatris // Sirp ja Vasar. 1985. 9. Mai; Kask K. Vaikused ja motted: «Reamehed» TRA Draamateatris // Rahva Hääl. 1985. 19. Mai; Kubo M. Ajalugu motestavad need, kes teda hindavad: Eesti teatrid voidu 40. aastapäeval // Teater. Muusika. Kino. 1985. Nr 8; Kubo M. Vilniuse — lood: Balti teatrikevad 1984 // Teater. Muusika. Kino. 1984. Nr 9; Mikkel R. Ohtud «Ugalas»: Ka Dudaravi näidendist «Üle läve» // Rahva Hääl. 1985. 24. Märts; Poleemikat, dialooge, arvamusi: Teatrifestivali aruteludelt: Ka Dudaravi näidendist «Üle läve"» teatris «Ugala» / Üles kirjut. M. Balbat // Sirp ja Vasar. 1984. 2. Nov.

2.4.

Някляеў У. Канцэрт пераможцаў: [Балада] // Някляеў У. Наскрозь. Мн., 1985. *А. С. Гурская.*

ДУДЗЮК ЗІНАІДА

Дудзюк Зінаіда Іосіфаўна (н. 29.3.1950, в. Слабодка Браслаўскага р-на Віцебскай вобл.), паэтэса. Член СП Беларусі з 1986.

З рабочай сям'і. У 1959 бацькі Зіны — Раіса Міхайлаўна і Іосіф Андрэевіч — прыехалі ў Белаазёрск на будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС. У 1966 З. Дудзюк скончыла сярэднюю школу, потым працавала тынкоўшчыцай на будоўлі (1966—68), чарцёжніцай, тэхнікам, інжынерам у праектным інстытуце «Брэстграмадзянпраект» (1968—77), а пасля сканчэння вячэрняга факультэта Брэсцкага інжынерна-будаўнічага інстытута (1977) — інжынерам на Бярозаўскай ДРЭС, метадыстам Бярозаўскага бюро экскурсій і падарожжаў. З 1983 яна карэспандэнт-арганізатар Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП Беларусі (Брэсцкае аддзяленне).

Пісаць вершы пачала ў школьныя гады. Упершыню надрукавалася ў бярозаўскай раённай газеце «Маяк камунізма» (1967), рэдактар якой чула і зацікаўлена ставіўся да паэтычных спроб маладога таленту. Шчырай парадай і добрым словам падтрымкі дапамагала ёй паэтэса Н. *Мацяш*, на развіццё густу і разуменне адказнасці за напісанае ў значнай ступені ўздзейнічаў крытык і педагог У. Калеснік. З 1974 выступае ў абласным і рэспубліканскім друку. У 1983 выдавецтва «Мастацкая літаратура» выдала зборнік вершаў З. Дудзюк «Праводзіны птушак». Для яе паэзіі характэрна маральная заглыбленасць праблем сучаснага духоўнага жыцця, узважанасць пачуцця і думкі. Выступае таксама як драматург. У 1985 у калектыўным зборніку «Крынічка» была надрукавана яе п'еса «Канёк-гарбунок».

Жыве ў Брэсце.

Л. К. Тарасюк.

1.2.

Праводзіны птушак: Вершы. Мн., 1983. (Першая кніга паэта). Рэц.: Багдановіч І. Не толькі словы... // ЛіМ. 1983. 14 кастр.; Марціновіч А. ... І адкрыццяў новых радасць // Віцеб. рабочы. 1983. 13 вер.; Радзівончык Н. Вобраз часу // Маладосць. 1984. № 7.

Абрысы лета: Вершы. Мн., 1988.

1.3.

1974. «Я вырасла ў краі..»; «Зямля мая! Якое гэта шчасце...»: [Вершы] // Заря. 18 мая; Балада пра маці: [Верш] // Там жа. 26 дек.

1975. Сучасная балада // Заря. 7 июня.

1976. «Зямля мая! Якое гэта шчасце...»; Балада дабрыні; «Да сэрца дападаюць гукі...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Зямныя зоркі: [Трыпціх] // Заря. 10 апр.; Імя тваё...: [Верш] // Там жа. 13 нояб.; «Рэчанька, рэчанька...»: [Верш] // Знамя юности. 17 дек.; Сучасная балада; Ружы Соф'і Пяроўскай; «Гады адлятаюць...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 сак.; Зямныя зоркі: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1977. «Гады адлятаюць...»; «Як гэта проста...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Прыгоды кропелькі: Апавяданне // Вясёлка. № 7; «Я думала: час адплывае...»: [Верш] // Заря. 4 февр.; Планета Рудневай Жэні: [Верш] // Там жа. 2 сент.; Маналог; Песня бору; Мова вачэй; «Зіма, мая сяброўка...»: [Вершы] // Там жа. 29 дек.; «І стынуць за вокнамі зоркі...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 вер.

1978. Маналог; «Зіма падставіць лёгкае крыло...»; Песня бору; Імя тваё: [Вершы] // Маладосць. № 3; Гарадскія сосны: [Верш] // Заря. 10 февр.; «Тры возеры на нітачках каналаў...»; «Бераг сынавым смехам звініць...»; «Ісці да Замкавай гары...»: [Вершы] // Там жа. 25 окт.; Работа; Прымула імерыяліс: [Вершы] // ЛіМ. 26 мая.

1979. «Ссівелая валошка на мяжы...»; Мост; «Тры возеры на нітачках каналаў...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Дачыненне; Сябрына; Асенні верш: [Вершы] // Маладосць. № 2; Планета Рудневай Жэні: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Ружа вятроў: [Верш] // Заря. 6 янв.; «Анёльскі пыл»: [Верш] // Там жа. 10 марта; Лес; «Нібы на нож, наткнешся...»; Маленства; «Уражанасці час...»: [Вершы] // Там жа. 9 июня; Цэйтнот: [Верш] // Там жа. 25 авг.

1980. «Вучнёўства — няўмеласць і энтузіязм...»; «Завітала завея...»; «Нечаканасць галінкаю хрусне...»; «Насмяялася ўдосталь...»; «Праклятыя трохкутнікі адносін...»; «Уражанасці час...»; Маленства: [Вершы] // Маладосць. № 3; Смутак выпадковы: [Верш] // Заря. 1 марта; «Са злом ваюю — станаўлюся злою...»: [Верш] // Там жа. 23 авг.; «З раніцай параіцца б...»: [Верш] // ЛіМ. 7 сак.; Мост; «Тры возеры на нітачках каналаў...»; «Як гэта проста...»; «Гады адлятаюць...»: [Вершы] // Чырв. змена. 24 жн.

1981. Вялікі ці малы?; Сябар: [Вершы] // Вясёлка. № 8; «Махні рукой на каляндар...»: [Верш] // Заря. 19 июня; Бунт скрыпкі: [Верш] // Там жа. 7 июля; Жаночая песня; «Ды што там сны ці цуды біятокаў?!»; «Няма куткоў ні блізкіх, ні далёкіх...»: [Вершы] // Там жа. 3 дек.; «Махні рукой на каляндар...»: [Верш] // Знамя юности. 1 июля; Вясновы дождж: [Верш] // ЛіМ. 6 лют.; Дзедава чысціна: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1982. Мышка: [Верш] // Вясёлка. № 12; «Мае ціхія дрэвы...; «Ссівелая валошка на мяжы...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Лёс; «Са злом ваюю...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; «Нешта зарана...»: [Верш] // Заря. 12 февр.; Песні лёсу: [Верш] // Там жа. 19 марта; Лівень: [Верш] // Там жа. 10 июня; Свята вяртання: [Верш] // Там жа. 22 окт.; «Гэта спрадвечная прага жыцця...»: [Верш] // Там жа. 27 нояб.

1983. Лівень; Бунт у аркестры; У касметычным кабінеце: [Вершы] // Маладосць. № 2; Балада пра сувязіста; «У полі ўздымаецца горад...»: [Вершы] // Заря. 23 марта; Вечнае дрэва: [Верш] // Там жа. 25 авг.; Вечнае дрэва; Работа; Сярод людзей; Блакітны верш: [Вершы] // ЛіМ. 4 лют.

1984. Цень: [Верш] // Вясёлка. № 8; Гасцінец; «Два нашы лёсы...»; «Ад ружавітай зеляніны жыта...»; «Зноў зіма на дбайных кроснах...»; «Падсініць вокны сцішана світанне...»; «Жыта...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; «Забаронена паляванне...»: [Верш] // Заря. 8 марта; Лета; Я тут жыву...: [Вершы] // Там жа. 16 июня; «Падсініць вокны сцішана світанне...»: [Верш] // Там жа. 19 сент.; «Я абжываю ціхую гару...»; «У полі ўздымаецца горад...»; «Поўня блукае між яблынь у садзе...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 сак.; Мышка: [Верш] // Ніва. 29 студз.

1985. Канёк-гарбунок: П'еса // Крынічка. Мн.; «Перапоўнены горад цяплом...»; Дзед; Над Дняпром; «За ўсе баі...»; «Нам да сустрэчы — многа дзён...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; Размова; Тузік: [Вершы] // Вясёлка. № 12; «Над песняю, дарогаю і доляй...»: [Верш] // Заря. 26 янв.; «Столькі зорак, нібыта гарошын...»: [Верш] // Там жа. 19 июня; Паштарка: [Верш] // Там жа. 10 авг.; Чалавек; «Спарыш ды трыпутнік...»; «Над стылым разводдзем рачным і лясным...»; «Перакінуць бы кладку...»: [Вершы] // ЛіМ. 30 жн.; «Нам да сустрэчы — многа дзён тугі...»: [Верш] // Ніва. 13 кастр.

1.5.

На рускую мову. Новый дом: [Верш] / Пер. Н. Теличко // Во славу Родины. 1981. 19 июня; Вечное дерево: [Верш] // Там жа. 1983. 25 сент.

На ўкраінскую мову: Цейтнот: [Верш] / Пер. О. Богачук // Рад. Волинь. 1979. 15 вер.; Тарасове слово: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Рад. Житомирщина. 1985. 16 черв.

2.3.

На беларускай мове. Калеснік У. Зінаіда Дудзюк // Беларусь. 1985. № 7.

Я. А. Гарадніцкі.

ДУДО ПЯТРО

Дудо Пятро (Пётр Дзмітрыевіч; 4.9.1911, в. Забалоцце Лепельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Лепельскага р-на Віцебскай вобл.— 23.2.1958, Мінск; пахаваны на Вайсковых могілках), празаік. Член СП Беларусі з 1958.

З сялянскай сям'і. З 1935 служыў у Чырвонай Арміі. У 1940 скончыў Камуністычны інстытут журналістыкі ў Мінску. Працаваў намеснікам рэдактара газеты «Вольная праца» ў Беластоку (1940—41). Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне, быў палітработнікам, супрацоўнічаў у армейскім друку. З 1949 П. Дудо карэспандэнт газеты «Во славу Родины» (Мінск). Член КПСС з 1939. Узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі і медалямі.

У друку пачаў выступаць з артыкуламі ў 1934, з апавяданнямі — у 1935. У час вайны пісаў нарысы з армейскага жыцця. Вядомы яго нататкі аб першых днях вайны. Удзел П. Дудо ў бітве на Курскай дузе даў яму матэрыял для будучага твора «Першы салют», які быў задуманы спачатку як раман. На рэспубліканскай нарадзе маладых пісьменнікаў у 1948 разглядалася першая частка рамана (тады ён называўся «Полымя»). Адзначалася добрае веданне пісьменнікам матэрыялу, уменне выпісаць характар, падаць мастацкую дэталь. Разам з тым падкрэслівалася, што твор патрабуе значнай дапрацоўкі ў стылі і мове, пазбаўлення ад штучнай патэтыкі. Верагодна, пры дапрацоўцы аўтар змяніў жанравую структуру твора. У выніку атрымалася аповесць «Першы салют», апублікаваная ў «Полымі» (1953). Яна была прысвечана той жа тэме — разгрому нямецкіх фарміраванняў на Курскай дузе. П. Дудо спрабаваў свае літаратурныя сілы таксама ў жанры сатырычнай камедыі («Чортаў тузін»).

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Першы салют: Аповесць. Мн., 1958. Рэц.: Ц і х а н ч у к М. Аповесць аб вялікай бітве // ЛіМ. 1959. 4 крас.

Чортаў тузін: Сатырыч. камедыя ў 3-х актах, 7-мі карц. Мн., 1963.

Першы салют: Аповесць. Мн., 1971.

1.3.

1934. Вывучаем матэрыялы з'ездаў // ЛіМ. 30 вер.

1935. Не даехалі: Урывак з апавядання // Камунар Магілёўшчыны. 2 крас.

1938. Наносы: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11.

1939. Прафесар: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5—6.

1941. Кінааповесць аб вялікім лётчыку // Вольная праца. 3 крас.; «Багдан Хмяльніцкі»: [Рэц. на кінафільм] // Там жа. 22 крас.; «Хлопец з тайгі»: [Рэц. на кінафільм] // Там жа. 8 чэрв.; На жывым грунце: (Урывак з п'есы) // Там жа. 11 чэрв.; «Франтавыя падругі»: [Рэц. на фільм] // Там жа. 17 чэрв.

1953. Першы салют: Аповесць // Полымя. № 6. Рэц.: Я к і м о в і ч А. «Першы салют» // ЛіМ. 1953. 22 жн.; На Курскай дузе: [Урывак з аповесці «Першы салют»] // Чырв. змена. 5, 7, 8 ліп.

1959. Чортаў тузін: Сатырыч. камедыя // Полымя. № 5.

1966. Напісана пад агнём // Беларусь. № 6.

2.3.

На беларускай мове. П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 297.

З. У. Драздова.

ДУКСА МАР'ЯН

Дукса Мар'ян Мікалаевіч (н. 5.4.1943, хутар непадалёку ад в. Каракулічы Мядзельскага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1969. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1990, за кнігу паэзіі «Заснежаныя ягады»).

З сялянскай сям'і. Маці працавала даяркай. На лёс бацькі выпала тыповая для заходніх беларусаў трагедыя: у пошуках заробку ён апынуўся ў ЗША, дзе на працягу дзесяці гадоў батрачыў. Дамоў вярнуўся ў канцы 1920-х г. У мясцовага пана прыдбаў надзел уласнай зямлі, з-за якога ў 1939 яго залічылі да кулакоў, і ён вымушаны быў зноў на працяглы час разлучыцца з сям'ёю. Памёр у 1946, калі Мар'яну было толькі тры гады. Пасля сямігодкі (1958) М. Дукса скончыў вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі (1960), працаваў учотчыкам трактарнай брыгады і адначасова вучыўся завочна ў сярэдняй школе. У 1964—69 студэнт філалагічнага факультэта БДУ, пасля сканчэння якога настаўнічаў у в. Солы Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл. З 1987 на творчай рабоце.

Першы верш М. Дуксы пад назвай «Жанчыне» быў надрукаваны напярэдадні 8 сакавіка ў мядзельскай раённай газеце «Нарачанская зара» (1960). З 1963 яго вершы рэгулярна з'яўляюцца ў рэспубліканскім друку. Першы зборнік вершаў «Спатканне» выйшаў у 1967. Галоўныя праблемы, якія хвалююць аўтара: чалавек і прырода, чалавек і зямля, праблема дабра і зла, адзіноты, веры, любові. Паэт выдаў некалькі зборнікаў. Сярод іх вылучаюцца «Крокі», «Прыгаршчы суніц», «Твая пара сяўбы». Лірычная апавядальнасць у іх спалучаецца з канкрэтнасцю назіранняў. Ад эмацыянальна ўзвышанага ўспрыняцця рэчаіснасці паэт усё больш схіляецца да аналізу, раскрыцця маральна-духоўных каштоўнасцей. Вернасць Беларусі, маладосць, паэзія кахання, велічнасць роднай прыроды — асноўныя матывы яго паэзіі. Піша таксама для дзяцей. Для юных чытачоў ён падрыхтаваў зборнік «Салодкія грушы».

А. М. Ненадавец.

Бібліяграфія

1.2.

Спатканне: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Владнев В. В первой половине дня // Знамя юности. 1974. 19 сент.; Гаўрусёў С. Сінява прывабных небасхілаў // Чырв. змена. 1967. 18 кастр.; Гіль М. Струны і песні // ЛіМ. 1967. 1 снеж.; Макарэвіч В. Прыадчыняючы акно ў паэзію // Мін. праўда. 1968. 5 студз.; Шаховіч М. Подых нарачанскага краю // Маладосць. 1968. № 7; Яфімаў Ф. Жыццё ў паэзіі // Полымя. 1969. № 2.

Крокі: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Владнев В. В первой половине дня // Знамя юности. 1974. 19 сент.; Вярба В. За права першаадкрыцця // ЛіМ. 1972. 13 кастр.; Голуб Ю. Стремление познавать // Гродн. правда. 1972. 12 окт.; Законнікаў С. Цеплыня бацькоўскага гнязда // Віцеб. рабочы. 1972. 7 вер.; Марціновіч А. У краіне, што паэзіяй завецца // Наст. газ. 1973. 24 лют.; Новик В. Чтобы следы были глубже... // Сел. газ. 1972. 15 марта; Шаховіч М. Пра пережытае // Звязда. 1973. 3 крас.; Яфімаў Ф. Проза жыцця і паэзіі // Маладосць. 1973. № 1.

Станцыя: Вершы. Мн., 1974. Рэц.: Іпатава В. Ідучы па сваіх слядах // Маладосць. 1974. № 11; Камейша К. Не абсякаць жывую сувязь... // ЛіМ. 1975. 24 студз.; Клюсаў Б., Стальмахоў В. Па шляху да сталасці // Маг. праўда. 1975. 3 студз.; Свірка Ю. Знаходзяцца словы сардэчныя // Полымя. 1974. № 11.

Прыгаршчы суніц: Лірыка. Мн., 1976. Рэц.: Сульдзіна М. Свежасць пачуцця // Чырв. змена. 1976. 30 ліст.; Чарняўскі М. «Зноў спасцігаю глыбіню...» // ЛіМ. 1976. 3 снеж.; Шурпа В. Постигая глубину слова // Гродн. правда. 1977. 5 февр.

Забытыя словы: Лірыка. Мн:, 1979. Рэц.: Петкевич А. Творческий рост поэта // Гродн. правда. 1979. 17 окт.; Ярац В. Актыўны пошук // ЛіМ. 1979. 1 чэрв.

Зялёны акварыум: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: Хорсун С. А дробязей — не бывае // ЛіМ. 1980. 29 жн.

Зона супраціўлення: Вершы і паэмы. Мн., 1982. Рэц.: Радзівончык Н. Зона прыцягнення // ЛіМ. 1985. 25 сак.; Сульдина М. Притяженье поэзии // Знамя юности. 1983. 8 февр.

Твая пара сяўбы: Вершы. Мн., 1985.

Світаюць сосны: Вершы. Мн., 1986.

Заснежаныя ягады: Вершы і паэма. Мн., 1989.

1963. Першы дымок: [Верш] // Чырв. змена. 10 лют.; Выносяць жорны: [Верш] // Там жа. 20 лют.; Нарач: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Рука Ільіча; Мантажнікі; Спатканне: [Вершы] // Там жа. 24 сак.; Сімфонія; Цёплым ветрам дыхнула...: [Вершы] // Там жа. 17 крас.; Землякі; «Пражэктарысты»: [Вершы] // Там жа. 25 ліп.; Турбаза: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; «Трапяткая ўстала раніца...»; Сустрэча; Дарога; Зямля; Начлежнікі; Бабуля: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.

1964. Сябрам: [Верш] // Мін. праўда. 15 ліст.; Нарачанскія хвалі: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; Наша мова: [Верш] // Ніва. 10 мая; Плот: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.; Наша мова; «Быццам лебедзі — пары...»: [Вершы] // Там жа. 21 сак.; Хлопцы; «Часам уранку застыну бюстам...»: [Вершы] // Там жа. 19 крас.; Вежавы кран; «Думаю я да зморы...»: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Лес; Асенні лісток: [Вершы] // Там жа. 6 кастр.; Шляхі; Сцяжынкі: [Вершы] // Там жа. 5 снеж.

1965. «Архітэктары — кемныя...»; «Спачатку за косы цягалі...»; Дзяды; Галубы над помнікам; Начлежнікі; Цвітуць сады; Хлопцы: [Вершы] // Узлёт. Мн.; Начлежнікі; Сосны; Сонца падорыць вясну; Рэха; Даруйце раённым цэнтрам: [Вершы] // Маладосць. № 8; Паспешка: [Верш] // Полымя. № 12; Галінкі ў пакоі: [Верш] // ЛіМ. 30 крас.; Галубы: [Верш] // Мін. праўда. 24 лют.; «Калісьці (ну, трохі пазней)...»; «Сінявокая. Ты — далёкая...»; Ростань; Вёска: [Вершы] // Чырв. змена. 21 лют.; Мы з табой, В'етнам: [Верш] // Там жа. 8 крас.; «Няма нічога дзіўнага ў прыродзе...»; Гнёзды ў парку: [Вершы] // Там жа. 16 мая; Ростань: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Цвітуць сады: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; «Хоць можа я — маленькая істота...»; «Вагалася доўга, можа...»; Раніца; Акуляры ад сонца: [Вершы] // Там жа. 3 ліст.; Песня юнацтва: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1966. «Зусім я маленькі ў поўдзень...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Хмара; «Як урач, выслухваю цябе я...»; «Ты ў высі плывеш, каханая...»; «Розум кажа...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Дарогі маленства; Вясна: [Вершы] // Полымя. № 12; Хмара: [Верш] // ЛіМ. 6 вер.; Хлеб; Шпакоўні: [Вершы] // Мін. праўда. 20 сак.; Мае дарогі: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Закаханыя: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Дэбют; Вячорка: [Вершы] // Там жа. 28 кастр.; Ля граніту спынюся: [Верш] // Чырв. змена. 20 студз.; Мяне чакаюць: [Верш] // Там жа. 5 крас.; Вочы: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; «Ці разумееш ты маўчанне наша...»: [Верш] // Там жа. 21 жн.; «Не зайздрошчу, каму ад калыскі...»: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Сябрам; «Мамачкі! Што за музыка...»: [Верш] // Там жа. 20 кастр.

1967. Вясна; Сыны; «...У жыццё я не пусціў карэнні...»; Мяне чакаюць; Мінчанін; Маўчанне; «...Надзену я пярсцёнак заручальны...»; «...Вучоны, як лучыну, шчэпіць атам...»: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Пасёлак Дуброўка; «Што робіцца, не ведаю, з табою...»; «Мне трэба бачыць Расію...»: [Вершы] // Маг. праўда. 20 вер.; «Ціха калышуцца ў хмарах світанні...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 сак.; «Упартасць несусветная мая...»: [Верш] // Там жа. 18 крас.

1968. Мяне чакаюць: [Верш] // Беларусь. № 1; Вясковыя яслі: [Верш] // Вожык. № 1; Слыхавая паласа: [Верш] // Там жа. № 10; Прадаўшчыцы латарэй: [Верш] // Там жа. № 16; Студэнцкі падаконнік: [Верш] // Там жа. № 23; Беларусь мая: [Верш] // Там жа. № 24; «Збяруцца чамаданы пісем...»; Слыхавая паласа; Вочы; «Варушыцца, нібы дзіця...»; Трывога: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Я крыллі б даў марудлівым калекам...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 3 кастр.; «Тут вочы хочацца заплюшчыць...»; «Птушкай насустрач лячу я...»: [Вершы] // Там жа. 28 ліст.; «Мяне чакаюць...»: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.; Пні: [Верш] // Там жа. 31 мая; Люблю!: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; «Дзядам сваім жывыя процілегласці...»; «Вачэй тваіх напіўся я не ўдосталь...»; «Што робіцца, не ведаю, з табою...»: [Вершы] // Мін. праўда. 31 студз.; Не абмінай мой дом: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Думы светлыя мае: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; «Бязвусае юнацтва на світанні...»: [Верш] // Ніва. 21 крас.; «Мне трэба бачыць Расію...»; Дрэва дружбы; Размова з мядзведзем: [Вершы] // Чырв. змена. 7 студз.

1969. «Вучоны, як лучыну, шчэпіць атам...»: [Верш] // Беларускі каляндар 1970. Беласток; Трэці лішні: [Верш] // Вожык. № 6; Размеркаванне: [Верш] // Там жа. № 11; «Родны дом — гэта прыстань для сэрца і ноч...»; «Я крылы б даў марудлівым калекам...»; Пасёлак Дуброўка; «А вас пакрыўдзілі, бярозы...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Шпакоўні: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 3; Полацку: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 лют.; «Як рана выспела ажына...»: [Верш] // Гродн. праўда. 29 нояб.; «Сляды ў лазінах...»: [Верш] // Знамя юности. 9 апр.; «Прабач, што я цябе пакінуў...»; «І на мяне...»: [Вершы] // ЛіМ. 21 кастр.; Агульны вагон: [Верш] // Мін. праўда. 29 студз.; Прыстані: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Памяць; «Век раскруціўся, нібы шпулька...»: [Вершы] // Там жа. 21 ліст.; Навальніца; Мяшчанства; Знічкі: [Вершы] // Наст. газ. 31 снеж.; Беларусі: [Верш] // Чырв. змена. 9 лют.; Сталасць; «Хутчэй, чым людзі ў шэсці пахавальным...»; «Не абмінай мой дом...»: [Вершы] // Там жа. 9 крас.

1970. Мяшчанства: [Верш] // Вожык. № 2; «Вучоны, як лучыну, шчэпіць атам...»; «Міргаюць росы з маладой травы...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 24; Навальніца; «Нам нельга крочыць без трывогі»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 28 ліп.; Навальніца: [Верш] // Гродн. праўда. 25 июля; «О, адчувальная прырода...»: [Верш] // Там жа. 31 окт.; Вілія; Чаканне гасцей: [Вершы] // ЛіМ. 25 вер.; «Жаўранак у паднябессі...»: [Верш] // Мін. праўда. 15 чэрв.; Нарач спіць: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Няма ў нас бронзы нежывой: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; «Эй, сонца! Ярка ўваскрэсні...»: [Верш] // Наст. газ. 29 крас.; Нарачанскія тоні: [Верш] // Ніва. 9 жн.; Ластаўкі: [Верш] // Чырв. змена. 18 студз.; «Век раскруціўся, нібы шпулька...»; «Ёсць піражкі з начынкай...»: [Вершы] // Там жа. 21 ліп.; «Хлапчук прытуліцца да мамы...»: [Верш] // Там жа. 22 ліст.

1971. Смаргонская акадэмія: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Выпрабаванне глыбіні: [Рэц. на кн.: М а л я ў к а М. Жалеза. Мн., 1970] // Маладосць. № 2; Вяртанне: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 студз.; Памяці Багушэвіча: [Верш] // Гродн. праўда. 29 мая; «Крыху лянівы і вясёлы...»: [Верш] // Там жа. 21 авг.; На Эльбрусе: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; «Нарач спіць...»; «Сягаюць іскры, быццам спіцы...»: [Вершы] // Ніва. 19 вер.; Салдаты: [Верш] // Сел. газ. 14 марта; Ілюзія; Архітэктура: [Вершы] // Чырв. змена. 10 жн.

1972. «Неўзабаве поўнач прыляціць...»; Паэту: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Адзіная: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Дуэль: [Верш] // Гродн. праўда. 2 дек.

1973. «Кладуцца плямы на траве...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; «Я нарадзіўся ў сорак трэцім...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 40; Станцыя; «Я нарадзіўся ў сорак трэцім...»; «Ці помніш першы мой парыў...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Беларусі: [Верш] // Гродн. праўда. 25 янв.; Паўзы: [Верш] // Там жа. 23 июня; «Майго кахання карабель...»: [Верш] // Там жа. 8 дек.; На Мядзельшчыне: [Верш] // Звязда. 1 вер.

1974. Гармонія; «Рыпіць страха, і заімшэлы...»; «Аднойчы здарыцца ў жыцці...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «А стомленасці бляклай не відно...»; «Нічога, што філоняць ногі...»: [Вершы] // Гродн. праўда. 29 окт.; Адрыня; «Мы з табой — як дзве рэчкі...»; «Светлавалосая вясна...»; «Пранізаныя вільгацццю сырой...»; «А рэшту дзён, што з'эканоміў...»; Стрэлачнік: [Вершы] // Там жа. 21 дек.; Ода: [Верш] // Знамя юности. 10 сент.; Крыніца баравая: [Верш] // Наст. газ. 18 снеж.

1975. Полюсы; «У кожным позірку і слове...»; Аднойчы ў поўдзень: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; «Вы ўсе, што сёння хмельныя ад шчасця...»; «Стагую сена...»; Першая школа: [Вершы] // Беларусь. № 7; Суфлёры: [Верш] // Бярозка. № 10; Першыя: [Верш] // Вожык. № 9; Гродн. праўда. 28 июня; Ля Вечнага агню: [Верш] // Маладосць. № 5; Гродн. праўда. 15 марта; Сувязь: Паэма // Маладосць. № 9;

Госці; «Я не таму бяруся за пяро...»; «Якая ненатомленая смага...»: [Вершы] // Гродн. правда. 15 февр.; Артылерыст; «Вы ўсе, што сёння хмельныя ад шчасця...»; Выхаваўчая гадзіна: [Вершы] // Там жа. 26 апр.; Піліпаўка: [Верш] // Там жа. 16 авг.; «Не рвіце кветкі пеністыя з клумбы...»: [Верш] // Знамя юности. 18 сент.; Святое слова; Звоняць музыкаю: [Вершы] // Наст. газ. 9 ліп.; Сцежка ў жыцці; Удвух: [Вершы] // Там жа. 31 снеж.; Ветэраны; Раніца: [Вершы] // Сел. газ. 13 апр.; «Конь асядланы...»; «Мы з табой — як дзве рэчкі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 20 ліп.; Раніца: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Буланы: [Верш] // Там жа. 10 вер.

1976. «Бі ў барабан...»; «Мне болей любіцца з гадамі..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Адзіная: [Верш] // Каляда А. Выразнае чытанне. 2 выд. Мн.; Кулісы; «Мне болей любіцца з гадамі...»; «А стомленасці бляклай не відно...»: [Вершы] // Гродн. правда. 24 янв.; Полюсы: [Верш] // Там жа. 18 февр.; «Бы выпушчу мару ў цемень начную...»; «За нас спяваюць радыёлы...»; Продкам; «Сыходзіць у вочы таемна і зводзіць дыханне...»; Вытокі: [Вершы] // Там жа. 19 июня; Пачатак; Твой час; Старыя балконы; Той бераг: [Вершы] // Там жа. 28 авг.; «На плечы сосен...»; «Якая ў небе чысціня!..»: [Верш] // Там жа. 27 нояб.; «Паэзія, высвеці ззяннем асеннія хмары...»; «Белы рамонкавы дыван...»: [Вершы] // Знамя юности. 6 авг.; Сон прыгажуні: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.; «Шчымяць пачуцці ў сэрцы скутым...»: [Верш] // Там жа. 3 ліп.

1977. Вытокі: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Трыпціх; «Сыходзіць у вочы таемна і зводзіць дыханне...»; Продкам; Маналог расплаўленага чыгуну: [Вершы] // Маладосць. № 12; «Агледзець сад. Паварушыць падпоры...»; Суботні дзень; «Пакуль ты буйна лісцем шапаціш...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Вясенняе: [Верш] // Гродн. правда. 30 апр.; Балада цвіцення лёну: [Верш] // Там жа. 13 июля; ЛіМ. 1 ліп.; Элегія спелага лета; Жыта; «Штодзённа п'е расу...»: [Вершы] // Гродн. правда. 27 авг.; Нарач; «Сляды ў траве, у полі каласы...»: [Вершы] // Там жа. 19 нояб.; Ленін у Горках: [Верш] // Там жа. 8 дек.; З кнігі «Забытыя словы»: [Вершы] // ЛіМ. 2 снеж.

1978. Адзіная: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Трамплін: [Верш] // Бярозка. № 2; Воблакі: [Верш] // Гродн. правда. 21 янв.; «З ласінай сцежкі...»: [Верш] // Там жа. 28 окт.; З кнігі «Забытыя словы»: [Вершы] // Там жа. 2 дек.; «Ідзе вясёлаю хадой...»: [Верш] // ЛіМ. 18 жн.; «Сыходзіць у вочы таемна...»: [Верш] // Ніва. 23 крас.

1979. Скарга рэдкай кнігі: [Верш] // Вожык. № 1; Твой час; «На развітальны танец жаўталісця...»; «Сын мітусні, дарог і плошчаў...»; «А трэба проста жыць...»; «Сухое неба над сухой зямлёй...»; «Сяброўства новае — надзея...»; «Цябе любіў і цешыў...»; Той бераг: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Адсюль не бачна — дзесьці...»; «Сухое неба над сухой зямлёй...»: [Вершы] // Гродн. правда. 20 янв.; «Чаго хацець на золку болей?..»; «На развітальны танец жаўталісця...»: [Вершы] // Там жа. 17 марта; «Ты лёгка ўсхапілася. Пайшла...»: [Верш] // Там жа. 12 мая; З кнігі «Зона супрацiўлення»: [Вершы] // Там жа. 25 авг.; Грыбная пара; «Дзецям купляем цацкі...»: [Вершы] // Там жа. 20 окт.; «Вёска, апетая пеўнямі...»; Твой ліст; Згадка пра Багдановіча; «І не крыўдуй, і не губляйся ты...»; «Цеш сэрца наваселлем...»: [Вершы] // Там жа. 1 дек.; З кнігі «Зона супраціўлення»: [Вершы] // ЛіМ. 8 чэрв.; Цішыня ў Горках; Грыбная пара; Сініца; «Між намі трэшчына паўзе»: [Вершы] // Чырв. змена. 8 ліп.; Яблынька: [Верш] // Там жа. 18 ліст.

1980. «Калышацца ад шчэбету лісцё...»; «Выветрывае лес...»; «Вёска...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Вілія; Магнітны экран; Хітры дзённік; Выдумшчык мянушак; Заапарк на спіне: [Вершы] // Бярозка. № 6; Прызнанне; Майстэрня сонца; Сініца; «Мурожны луг паволі паміраў...»: [Вершы] // Родная прырода. № 4; Вілія: [Верш] // Гродн. правда. 5 янв.; Вузел лёсу: [Верш] // Там жа. 12 апр.; Яблынька: [Верш] // Там жа. 31 мая; Ластаўкі: [Верш] // Там жа. 12 июля; Выступленне ў цэху: [Верш] // Там жа. 30 авг.; Універсітэт: [Верш] // Там жа. 4 окт.; Над абрывам: [Верш] // Там жа. 1 нояб.

1981. Зона сцішэлага поўдня: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; На жніве: [Верш] // Бярозка. № 8; Скарга рэдкай кнігі: [Верш] // Вожык. № 4; Жвачка: [Верш] // Вясёлка. № 4; «Нарач спіць...»; «Сягаюць іскры, быццам спіцы...»; «О, адчувальная прырода...»; «Крыху лянівы і вясёлы...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; «Куслівы сакавік...»: [Верш] // Гродн. правда. 7 марта; «А сосны, відаць, развважаюць...»: [Верш] // Там жа. 9 мая; Уступ да новай хаты; Жанчына з дзіцём; «Зялёная, вільготная зямля...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 мая; Умелыя рукі; Скарга кнігі; Выдумшчык мянушак: [Вершы] // Ніва. 26 крас.; Развітанне з летам: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Разумная казка: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Хітры дзённік: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Магнітны экран: [Верш] // Піянер Бел. 26 ліст.

1982. Бяссонніца старых сосен; «Дзіўна навокал — вялікая змена...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Дэсант: [Верш] // Бярозка. № 8; Новая хата; Ці так чытала: [Вершы] // Вясёлка. № 5; Ніва. 11 ліп.; «Яшчэ такі сцюдзёны снег...»; «Вясенні промень, ты хітрэй, чым я...»; «Я знаю: ўсё адно...»; Ластаўка; Вузел лёсу; Выступленне ў цэху: [Вершы] // Маладосць. № 5; Пачатак; «Заціснуўшы кій у руку...»: [Вершы] // Гродн. правда. 26 июня; Родны падворак; «Падобна ты на месячную ноч...»: [Вершы] // Там жа. 25 сент.; Купалаўскі радок: [Верш] // Там жа. 20 нояб.; «Век новы грабецца...»: [Верш] // Там жа. 25 дек.; Родны падворак; Выпускнікі; «Заціснуўшы кій у руку...»; Лясная вузкакалейка; Дом са скідкай: [Вершы] // ЛіМ. 10 вер.; Развітанне з летам: [Верш] // Ніва. 12 вер.; Акуляры; Магнітны экран: [Вершы] // Там жа. 26 вер.; Несправядлівы кот: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1983. Піянерскі лагер «Зубраня»: [Верш] // Вяснянка. Мн.; «Я знаю: ў нейкай падсвядомай клетцы...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Рука Ільіча: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Агонь на снезе: [Верш] // Бярозка. № 2; Лагер дружбы: [Верш] // Там жа. № 6; Жаданне старых кніг; «Майстар на ўсе рукі...»; Рукзак: [Вершы] // Там жа. № 12; Купалаўскі радок; Жніво; «Ты, вайна, мела ўважлівы зрок...»; «Я знаю: ў нейкай падсвядомай клетцы...»; «Люблю цябе, сустрэчны чалавек...»; Альпінізм; «Не знаю, здаецца, такімі прызнанні былі ўсе...»: [Вершы] // Маладосць № 7; «Ты, вайна, мела ўважлівы зрок...»: [Верш] // Голас Радзімы. 11 жн.; Ранішні аптымізм: [Верш] // Гродн. правда. 5 февр.; Вецер; «Чым растлумачыць гэты твой разгон...»; «Здаецца, такімі прызнанні былі ўсе...»: [Вершы] // Там жа. 8 марта, 11 июня; Бяда: [Верш] // Там жа. 20 авг.; «Ззяе маленства дзівам...»; Сябру: [Вершы] // Там жа. 1 окт.; Аўтастрада часу: [Верш] // Там жа. 5 нояб.; Зязюля Радзімы; На трактарным стане; Шафёры «хуткіх дапамог»; Насупраць мікрараёна; Позняе дзіця; Крынічны ручай: [Вершы] // ЛіМ. 8 ліп.

1984. Дрэва быту: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Машынны парк; Падлесак; Яшчарка: [Вершы] // Вясёлка. № 10; Сон прызыўнікоў; Прыцемкі; «Пра лёс расказвай, ветэран...»; «Мой цяжкі лёс...»; «Пакрыўджаны, ён проста сам не свой...»; Камень Багушэвіча; «Якія яшчэ былі...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Спагада: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Лясная капальня: [Верш] // Гродн. правда. 18 февр.; Лясная школа; Кусціцца жыта: [Вершы] // Там жа. 10 нояб.; Заснежанае поле: [Верш] // Там жа. 8 дек.; Чаромха партызанскай засады; Калгасны механік; «Чаму так робіцца нялоўка...»; «Ззяе маленства дзівам»; Дрэвы-альпіністы; «Як весела...»: [Вершы] // ЛіМ. 30 сак.; Мінскі «кацёл»: [Верш] // Чырв. змена. 9 кастр.

1985. Прыцемкі: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Чаромха партызанскай засады; Нарач: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Памагаю маме: [Верш] // Вясёлка. № 5; Ніва. 23 чэрв.; Над Страчай: [Верш] // Гродн. правда. 17 авг.; Забароненая зона; Кар'ер: [Вершы] // Там жа. 7 сент.; Пакінутая леснічоўка: [Верш] // Там жа. 12 окт.; Вопыт: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; З кнігі «Твая пара сяўбы»: [Вершы] // ЛіМ. 19 крас.; Фантастычныя раманы; Кім

быць: [Вершы] // Ніва. 17 лют.; Развітанне з летам: [Верш] // Там жа. 1 вер.
1.4.
1970. Блок А. «Ноч. Вуліца. Ліхтар. Аптэка...»: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 28 ліст.
1.5.
На балгарскую мову. Хармония: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1975. 16 окт.
На рускую мову. Бессонница старых сосен: Стихи / Пер. С. Красиков. М., 1988.
«Мне надо видеть Россию...»; Зрелость: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. Мн., 1969. Вып. 2; Живая бронза: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1971. 9 мая; При свете вечного огня: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1977. № 12; Сияньем Вечного огня: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1978. 16 февр.; «Нет, не в моей, должно быть, воле...»: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1981. 9 мая; Чайки над лугом; Университет; У обрыва: [Вершы] / Пер. А. Чепуров // Беларусь моя. Л., 1983; «Не верю, что «адамов род...»; «Утром проснулся...»; Забытое слово; «Грачиный грай...»; «Сырой весенний лес...»: [Вершы] / Пер. И. Бобровицкий // Юность. 1984. № 7.
На ўкраінскую мову. Небо; Сосни: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Калинові мости. К., 1969; Небо: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Рука Ілліча; Телеграма; «Розум каже...»: [Вершы] / Пер. І. Пащук // Зміна. 1975. 21 черв.; «Та й уважні були, далебі...»: [Верш] / Пер. С. Жолоб // Дніпро, 1983. № 10.
2.3.
На беларускай мове. Бечык В. Толькі без «сюсю...» // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984. С. 251, 255—256; Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 59—60; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Стальмахоў В. Паэтычнае слова Мар'яна Дуксы // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Цяжкі А. «Я для таго мабілізую мову...» // Голас Радзімы. 1983. 9 чэрв.
На рускай мове. Бечик В. Молодым идти вперед // Знамя юности. 1969. 9 апр.; Голуб Ю. Стремление познавать // Гродн. правда. 1972. 12 окт.; Петкевич А. Творческий рост поэта // Там жа. 1979. 17 окт.; Признание в любви // Сел. газ. 1975. 13 апр.
На ўкраінскай мове. Поезії Мар'яна Дукси // Зміна. 1975. 21 черв.

Я. А. Гарадніцкі.

ДУНЕЦ ХАЦКЕЛЬ

Дунец Хацкель Майсеевіч [крыпт.: Д. Х., Х. Д.; 1897, Слонім Гродзенскай губ., цяпер Гродзенскай вобл.— 29.10.1937, Мінск], крытык, публіцыст. Член СП Беларусі з 1934. Пісаў на яўрэйскай і беларускай мовах.

Біяграфічных звестак пра яго жыццё захавалася вельмі мала. Вядома, што Х. Дунец паходзіў з беднай яўрэйскай сям'і. З 1926 жыў у Мінску. Быў намеснікам рэдактара яўрэйскай газеты «Октобэр», адказным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва», адным з кіраўнікоў яўрэйскай секцыі СП БССР. У 1930—34 працаваў намеснікам наркама асветы БССР, потым культработнікам на мінскім заводзе імя С. Кірава. Член КПСС з 1920.

Пачаў друкавацца ў 1927 у часопісе «Штэрн» («Зорка»). Выступаў з крытычнымі і аглядднымі артыкуламі, нарысамі, нататкамі, прысвечанымі праблемам развіцця яўрэйскай літаратуры і разгляду творчасці паасобных яўрэйскіх пісьменнікаў (З. Аксельрода, Г. Камянецкага, І. Харыка, А. Юдэльсона і інш.). Выказваўся пра творчасць некаторых беларускіх пісьменнікаў (Б. Мікуліча, М. Чарота). Крытычныя канцэпцыі Х. Дунца насілі адзнакі супярэчлівасці свайго часу. Так, з аднаго боку, ён слушна адстойваў права крытыкаў фіксаваць усе з'явы літаратурнага жыцця, а не толькі яго вяршынныя дасягненні (артыкул «Рэплікі без адрасу»). З другога боку, ён, як і большасць тагачасных літаратараў, прытрымліваўся пануючага тады палітычнага тэзіса аб абвастрэнні класавага змагання, аб тым, што і ў літаратуры кожны мастацкі твор павінен ператварыцца ў класавую зброю. Таму галоўную задачу крытыкі ён бачыў у вылучэнні класавых праблем, закранутых у мастацкім творы. З гэтага пункту гледжання адмаўляў сімвалізм у яўрэйскай літаратуры, крытыкаваў «нацыяналістычныя настроі» як праявы «варожай ідэалогіі», што шкодзяць змаганню за пралетарскую літаратуру. Тым не менш і ў поглядах Х. Дунца тагачаснымі вяршыцелямі лёсаў быў угледжаны так званы «трацкізм». У газеце «Літаратура і мастацтва» за 12 лютага 1935 з'явіўся рэдакцыйны артыкул «На вылазку ворага

адкажам узмацненнем класавай пільнасці», у якім Х. Дунец абвінавачваўся ў рэдагаванні кнігі А. Юдэльсона «Межы», названай «трацкісцкай платформай». «Шкодныя погляды» былі выяўлены і ў кнізе самога Х. Дунца «На літаратурныя тэмы» (1934). Супраць Х. Дунца быў скарыстаны таксама выпадак з насценгазетай. Як паведамлялася ў «выкрывальным» артыкуле «На вылазку ворага...», Дунец, які быў тады намеснікам наркама асветы, загадаў зняць насценгазету, дзе змяшчаўся матэрыял пра ахвяр так званага «трацкісцка-зіноўеўскага» працэсу (яны называліся самымі непрыстойнымі словамі, а таксама «агалцелымі дыверсантамі» і «фашыстамі»). У гэтым, бясспрэчна, праявілася грамадзянская мужнасць і чалавечнасць Х. Дунца, за што ён урэшце і паплаціўся. Было прынята рашэнне Наркамасветы і Саюза пісьменнікаў па «справе Дунца» і Пастанова бюро Мінскага гаркама КП(б)Б, дзе яму інкрымінавалася «антыпартыйная класавая дзейнасць», «контррэвалюцыйная трацкісцка-зіноўеўская кантрабанда ў яўрэйскай літаратуры», знаходжанне 7 гадоў у буржуазнай яўрэйскай партыі «СС» і інш. За ўсё гэта ў 1935 Х. Дунец быў выключаны з партыі, зняты з пасад намесніка наркамасветы і адказнага рэдактара «ЛіМа», выведзены з членаў праўлення Саюза пісьменнікаў СССР. 27.8.1936 ён быў незаконна асуджаны на 5 гадоў лагернага рэжыму, а 28.10. 1937 да вышэйшай меры пакарання. Загінуў разам з вялікай групай беларускіх пісьменнікаў, верагодна, ва ўрочышчы Курапаты пад Мінскам. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1967. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Аб масавай рабоце на яўрэйскай мове. Мн., 1929 / Сааўт. Гольбрайх / Яўр.

Дасягненні нацыянальнай палітыкі ў БССР. М.; Мн., 1930 / Яўр.

Тэорыя паэзіі Літвакова. Мн., 1931 / Яўр.

У змаганнях: Зб. арт. аб літаратуры. М.; Харкаў; Мн., 1931 / Яўр.

За Магнітабуд літаратуры. Мн., 1932 / Яўр.

Супраць сацыял-фашысцкага «Бунда», супраць ідэалізацыі бундызма. Мн., 1932 / Яўр.

У барацьбе на двух франтах. Мн., 1932 / Яўр.

Пра пісьменнікаў і творы: Зб. артыкулаў. Мн., 1933 / Яўр.

На літаратурныя тэмы. Мн., 1934 / Яўр.

1.3.

1927. Пра сучаснага яўрэйскага рабочага-чытача // Штэрн. № 1 / Яўр.

1928. Паэт абуджанай галечы і працы // Штэрн. № 5—6 / Яўр.

1929. Яўрэйскае культурнае будаўніцтва ў БССР // Маладняк. № 2; Дынаміка яўрэйскай выдавецкай працы ў Савецкай Беларусі // Штэрн. № 1 / Яўр.; Куды ідуць нашы тоўстыя часопісы? // Там жа. № 3 / Яўр. Пад крыпт. Д. Х.; Два аўтапартрэты // Там жа. № 4 / Яўр.; Дзве рэцэнзіі // Там жа. № 8—9 / Яўр.; На літаратурным фронце // Там жа. № 10 / Яўр.; Раздзел, які трэба закончыць; «Стопрацэнтная, сучасная, мастацкая» літаратура // Там жа. № 11 / Яўр.; Еврейская пролетлитература в БССР // ЛГ. 4 янв.

1930. Яўрэйская літаратура Беларусі да дня вызвалення БССР: Пра некаторыя задачы яўр. пралетарскай літаратуры // Маладняк. № 6, 7; Аб яўрэйскай пралетарскай літаратуры ў СССР // Полымя. № 2; Аб паблеклым «мундзіры» без «генерала» // Штэрн. № 1 / Яўр.; Работа яўрсекцыі БелАПП // Там жа. № 2—3 / Яўр.; Часопіс «Штэрн» і яўрэйская пралетарская літаратура // Там жа. № 5—6 / Яўр.; Яша Гольдман — паэт-камуніст // Там жа. № 7—8 / Яўр.; Адзін з нашых: [Рэц. на кн.: П л а т н е р А. Аб чым апавядае дзень. Нью-Йорк, 1930] // Там жа. № 10—11 / Яўр.; Дэкларацыя аргбюро Беларускага літаб'яднання Чырвонай Арміі і флоту // Сав. Бел. 6 кастр. / У сааўт.

1931. Нацдэмакратызм і барацьба за папутнікаў у яўрэйскай літаратуры СССР // Маладняк. № 8; Нататкі пра яўрэйскую літаратуру // Узвышша. № 4; Праблема інтэлігенцыі ў Гадынера // Цайтшрыфт. Т. 5 / Яўр.; Яўрэйская класіка і «ўпадніцкая» літаратура ў святле тэорыі Літвакова // Штэрн. № 4—5 / Яўр.; Тэорыя Літвакова; Нацдэмакратызм і барацьба са «спадарожнікамі» ў яўрэйскай літаратуры ў СССР // Там жа. № 6—7 / Яўр.; Аспекты нацменшавіцкіх рэцыдываў Літвакова ў часопісе «Штром»: Да Усесаюзнай нарады яўр. пралетарскіх пісьменнікаў // Там жа. № 8—9 / Яўр.; Праблема спадчыны ў святле марксізму-ленінізму // Там жа. № 10—11 / Яўр.; Плакаты на бронзе: (Некаторыя заўвагі да пытання аб лірыцы і творчым метадзе пралетарскай літаратуры) // Там жа. № 12 / Яўр.; [Прамова т. Дунца на X Усебеларускім з'ездзе Саветаў] // Сав. Бел. 27 лют.; За вялікае мастацтва бальшавізму // Чырв. змена. 11 вер.; 2000 бальшавіцкіх працадзён: К 2000-му нумару газ. «Акцябр» органа ЦК КП(б)Б на яўр. мове // Там жа. 24 вер.

1932. Заметкі ў парадку самакрытыкі і крытыкі // Штэрн № 3 / Яўр.; На новым этапе // Там жа. № 4—5 / Сааўт. М. Лынькоў, П. Галавач / Яўр.; Нататкі пра нашу сатыру і гумар // Там жа № 6 / Яўр.; Аб паэтах М. Герцмане і М. Ліфшыцу // Там жа. № 12 / Яўр.; Яўрэйская пралетарская літаратура БССР // ЛіМ. 11 крас. / Сааўт. Я. Браништэйн, І. Харык; На шляхах бальшавіцкага мастацтва // Там жа. 15 мая; Трэба змяніць стрыжань: (Нататкі пра творчасць Б. Мікуліча) // Там жа. 8 кастр.; Пра дасягненні яўрэйскай савецкай літаратуры: Прамова на першым пашыраным пленуме Аргкамітэта ССП СССР // Там жа 19 ліст.

1933. Новы этап у творчасці І. Харыка // Заклік. № 1; Некалькі заўваг аб нашай літаратурнай крытыцы // Штэрн. № 4 / Яўр.; Аб творчасці Х. Сітаса і Э. Кагана // Там жа. № 5—6 / Яўр.; Шлях да больш высокай ступені // Там жа. № 7 / Яўр.; Сіла савецкай рэчаіснасці // Там жа. № 10—11 / Яўр.; Старыя схемы ламаюцца // Там жа. № 12 / Яўр.; Больш класавай пільнасці // Звязда. 25 лют.; Аб кнізе М. Чарота: [Рэц. на кн.: Ч а р о т М. Творы. Мн., 1933. Т. 1] // Там жа. 3 ліст.; Тэатр і відовішчы БССР — на службу сацыялістычнаму будаўніцтву: (Да ўсебел. нарады працаўнікоў тэатр.-відовішчных прадпрыемстваў) // Там жа. 18 ліст.; [Прамова на пленуме аргкамітэта ССПБ] // ЛіМ. 24 сак.; Некаторыя праблемы драматургіі і тэатра // Там жа. 1 мая; Яшчэ адна перамога на фронце пралетарскай культуры // Там жа. 24 мая; Новы шлях Аксельрода // Там жа. 2 чэрв.; Рэплікі без адрасу // Там жа. 9 ліп.; За бальшавіцкую перабудову савецкага тэатральнага мастацтва // Там жа. 28 ліп.; Аб некаторых праблемах нашай драматургіі // Там жа. 27 жн.; Акно ў сацыялістычную рэканструкцыю // Там жа. 26 ліст.

1934. Драматургію БССР — на вышэйшую ступень: (Некаторыя папярэднія заўвагі); Аб становішчы на тэатральным фронце // Драматургія. Мн.; Аб кнізе Камянецкага «Прамой дарогай»: [Даклад на пленуме Аргкамітэта ССПБ] // За высокую якасць літаратуры. Мн.; [Прамова на Першым Усесаюзным з'ездзе савецкіх пісьменнікаў] // Первый Всесоюзный съезд советских писателей. 1934. М.; Аб творчым шляху М. Ф. Рафальскага // Штэрн. № 3 / Яўр.; Савецкая яўрэйская проза // Там жа. № 8—9 / Яўр.; Міхаіл Фадзеевіч Рафальскі // Там жа. № 12 / Яўр.; Роскві́т савецкага мастацтва БССР // Звязда. 16 студз.; Вынікі конкурсу на літаратурна-мастацкі твор для дзяцей // Там жа. 5 крас.; Перамога БДТ-1 // Там жа. 21 крас.; Спектакль вялікага актуальнага значэння // Там жа. 5 чэрв.; Маскоўскі Дзяржаўны Яўрэйскі тэатр // Там

жа. 10 чэрв.; Пад сцягам ленінскага інтэрнацыяналізма // Там жа. 23 ліп.; Дзве Радзімы: [Нарыс] // Там жа. 11 жн.; Драматургія Савецкай Беларусі: (З прамовы на Усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў) // Там жа. 11 вер.; Вынікі і перспектывы // Там жа. 22 вер.; Пра творчы шлях М. Ф. Рафальскага // ЛіМ. 12 студз.; На ўздыме. Мастацтва: Да XV з'езда КП(б)Б і XVII з'езда ВКП(б) // Там жа. 20 студз.; Асцерагацца слізкіх шляхоў! // Там жа. 31 студз.; Старая схема зламана // Там жа. 16 лют.; Голас гераічнай рэвалюцыйнай барацьбы // Там жа. 21 лют.; Драматургію БССР — на вышэйшую ступень // Там жа. 26 лют.; Вынікі конкурсу на літаратурна-мастацкі твор для дзяцей // Там жа. 31 сак.; Аб кнізе Камянецкага «Прамой дарогай» // Там жа. 17 мая; За шматвобразную, інтэрнацыянальную па зместу, савецкую драматургію // Там жа. 16 вер.; Велізарная дэманстрацыя кансалідацыі сіл // Там жа. 30 вер.; Михась Чарот // ЛГ. 8 июня; Драматургия советской Белоруссии: (Речь на Всесоюзном съезде писателей) // Там жа. 29 авг.

1935. Нацдэмаўскія адкравенні Дрэйзіна // Звязда. 30 студз.

1.4.

Б я д у л я З. Салавей / З бел. Мн., 1929 / Яўр. К р а п і в а К. Апавяданні і гумарэскі / З бел. М.; Харкаў; Мн., 1930 / Яўр. Пер. пад крыпт. Х. Д.

1.5.

На беларускую мову. Пра творчасць М. Кульбака / Пер. З. Бядуля // ЛіМ. 1932. 8 кастр.

2.3.

На беларускай мове. А б т р а ц к і с ц к і х вылазках у літаратуры: Пастанова Праўлення ССПБ ад 19 лютага 1935 г. // ЛіМ. 1935. 23 лют.; Дэкларацыя аргбюро Беларускага літаратурнага аб'яднання Чырвонай Арміі і флоту // Чырвонаарм. праўда. 1930. 8 крас.; К л і м к о в і ч М. Беларуская савецкая літаратура // ЛіМ. 1936. 12 лют.; Р а ш э н н і парткома Наркамасветы і Саюза савецкіх пісьменнікаў па справе тав. Дунца: Пастанова бюро Мінскага гаркома КП(б)Б // Там жа. 1935. 23 лют.; Т р а ц к і с ц к а я кантрабанда на літаратурным фронце // Там жа. 1935. 12 лют.; Ц а р т Л. Нататкі аб творчасці Х. Дунца // Там жа. 1934. 8 чэрв.

На яўрэйскай мове. А б р а ш э н н і партыйнага камітэта Наркамасветы і Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў па справе Дунца // Штэрн. 1935. № 2; Д а м э с і к А., Ц ы в і н Е. У змаганнях на фронце марксісцка-ленінскай літаратурнай крытыкі // Там жа. 1932. № 1—2.

З. У. Драздова.

ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ ВІНЦЭНТ

Дунін-Марцінкевіч Вінцэнт [Вікенцій Іванавіч; псеўд. В о й т Н а в у м, Н а в у м П р ы г а в о р к а; 23.1(4.2).1808 (па іншых звестках, у 1807), фальварак Панюшкавічы Бабруйскага пав. Мінскай губ., цяпер Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл.— 17(29).12.1884, фальварак Люцынка Мінскага пав., цяпер в. Малая Люцінка Валожынскага р-на Мінскай вобл., пахаваны на могілках у Тупальшчыне (недалёка ад Люцынкі)], паэт, драматург, тэатральны дзеяч. Пісаў на беларускай і польскай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і арандатараў фальварка — Яна (Івана) Мікалаевіча Дуніна-Марцінкевіча і Марцыяны з Нядзведскіх. Продкі пісьменніка (па бацькоўскай лініі) належалі да служылай, памеснай некалі шляхты, якая паступова страціла свае маёнткі. Пісьмовая гісторыя шляхецкага роду Марцінкевічаў прыдомка Дунін і герба Лебедзь пачынаецца з 17 ст., калі яны валодалі маёнткам Марцінкевічы ў Смаленскім ваяв. Хадайнічаючы ў 1832 аб зацвярджэнні свайго роду ў дваранстве, В. Дунін-Марцінкевіч назваў некалькі прадстаўнікоў роду, што ў розныя часы мелі патэнты паручнікаў і ротмістраў у войску Рэчы Паспалітай, а адзін з Марцінкевічаў у канцы 18 ст. займаў нават пасаду замкавага намесніка горада Мінска. Калі верыць метрычнаму запісу аб хрышчэнні Вінцэнта, бацька пісьменніка меў у той час званне (відаць, намінальнае) падчашага навагрудскага. Уласнай зямлі і вялікіх сродкаў у сям'і не было. Пісьменнік рана асірацеў і вымушаны быў уласнымі сіламі прабіваць сабе дарогу. Некаторую падтрымку аказаў яму ўплывовы сваяк (дзядзька) С. Богуш-Сестранцэвіч, польскі і рускі дзеяч культуры эпохі Асветніцтва, які, маючы сан магілёўскага архібіскупа, кіраваў усімі каталіцкімі касцёламі Расійскай імперыі. У жыцці В. Дуніна-Марцінкевіча шмат нявысветленага. Лічыцца, што ў 1824 ён скончыў Бабруйскае павятовае вучылішча і працягваў вучобу ў Вільні (базыльянскі канвікт, потым універсітэт) або ў Пецярбургу — хутчэй усё ж у Пецярбургу, дзе жыў Богуш-Сестранцэвіч. Спроба вывучыцца на доктара поспеху не мела, бо ўражлівы юнак не мог прызвычаіцца да анатаміравання і быў вымушаны кінуць вучобу. У сям'і пісьменніка расказвалася рамантычная гісторыя аб жаніцьбе В. Дуніна-Марцінкевіча: пасля вучобы ён працаваў нібыта ў бюро нейкага Бараноўскага ў Вільні і ў канцы 1831, не атрымаўшы дазволу на шлюб, тайком звёз яго

дачку Юзэфу і ажаніўся з ёю. Але, паводле дакументаў, з 1828 ён працаваў у Мінску на дзяржаўнай службе — каморнікам павятовага межавога суда, служачым палаты крымінальнага суда, а потым перакладчыкам у каталіцкай духоўнай кансісторыі. У 1840 разам з жонкай Юзэфай Бараноўскай, улезшы ў невыплатныя даўгі, набыў невялікі маёнтак Люцынка (Люцінка) у Пяршайскай вол. Мінскага пав. і кінуў дзяржаўную службу. На пачатку 40-х гадоў, па некаторых звестках, служыў нейкі час аканомам-упраўляючым у маёнтку Шчаўры Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (цяпер Крупскі р-н Мінскай вобл.) у асвечаных памешчыкаў Рашкоўскіх, з якімі захоўваў прыяцельскія адносіны і пазней. Шмат ездзіў па Беларусі і Літве, займаўся справамі па даверанасцях прыватных асоб. Дачка Каміла і сын Міраслаў падавалі ў дзяцінстве вялікія надзеі як таленавітыя выканаўцы-фартэпіяністы, лічыліся вундэркіндамі, і В. Дунін-Марцінкевіч вазіў іх на канцэрты ў Вільню, Кіеў, Варшаву. У 1854 заўдавеў і праз колькі год ажаніўся зноў — з Марыяй Грушэўскай. Ёсць звесткі, што ў 50-х гадах быў дэпутатам мінскай дваранскай зборні.

На літаратурнай ніве В. Дунін-Марцінкевіч выступаў спярша як лібрэтыст. На пачатку 40-х г. ён напісаў тэксты некалькіх аперэт: «Рэкруцкі яўрэйскі набор» (1841), «Спаборніцтва музыкаў», «Чарадзейная вада» (1843). Музыку да іх стварыў малады тады кампазітар С. Манюшка з удзелам мінскага музыканта К. Кржыжаноўскага, а часткова і самога В. Дуніна-Марцінкевіча. Вядомы, у прыватнасці, удзел пісьменніка ў стварэнні музыкі да «Рэкруцкага набору», які быў пастаўлены ў 1841 на мінскай сцэне гуртком аматараў. Адну з галоўных роляў з вялікім поспехам выканаў «сам сачыніцель». Тэксты і партытуры згаданых твораў да нас не дайшлі, за выключэннем адной арыі «Рэкруцкага набору». У гэты ж час В. Дунін-Марцінкевіч стварыў лібрэта камічнай оперы «Сялянка» («Ідылія»). У 1846 гэты прынцыповы для станаўлення новай беларускай літаратуры твор (сяляне гаварылі ў ім па-беларуску) быў выдадзены віленскім выдаўцом Завадскім. 9.2.1852 опера была пастаўлена ў Мінску (музыка Манюшкі і Кржыжаноўскага). Дзень гэты залатымі літарамі ўпісаны ў гісторыю беларускага тэатра, усёй беларускай нацыянальнай культуры. В. Дунін-Марцінкевіч быў не толькі кіраўніком пастаноўкі, душою аматарскага калектыву, але і сам бліскуча выканаў ролю войта Навума Прыгаворкі. З гэтага часу імя Навума Прыгаворкі зрабілася нібы другім імем В. Дуніна-Марцінкевіча, ён ахвотна падпісваў ім некаторыя свае творы і сяброўскія пасланні.

У 50-я г. пісьменнік жыў пераважна ў Мінску, гуртуючы вакол сябе мясцовую дэмакратычную інтэлігенцыю. З ім падтрымлівалі цесныя сувязі бібліёграф і паэт І. Легатовіч, мастак А. Шэмеш, паэт А. Пяньковіч, выдавец А. Валіцкі, кампазітар С. Манюшка, гумарыст і калекцыянер Ю. Кабылінскі і інш. У яго доме бывалі, калі прыязджалі ў Мінск, паэты У. Сыракомля і А. Плуг (прысвяцілі В. Дуніну-Марцінкевічу вершаваныя пасланні), музыкант А. Концкі і г. д. Ён перапісваўся з выдаўцом і вучоным А. Кіркорам, музычным крытыкам Ю. Сікорскім. Адна за адной у Мінску выходзяць паэтычныя яго кнігі: «Гапон» (1855), «Вечарніцы і Апантаны» (1855), «Цікавішся? Прачытай!» (1856), «Дудар беларускі, або Усяго патроху» (1857). Апрача польскамоўных твораў, у іх увайшлі буйныя беларускія творы: паэмы або вершаваныя аповесці і апавяданні «Гапон», «Дурны Зміцер, хоць хітры», «Стаўроўскія дзяды», «Купала», «Шчароўскія дажынкі» (напісаны пасля паездкі ў Шчаўры Рашкоўскіх), вершы «Павіншаванне войта Навума...», «Верш Навума Прыгаворкі...». Феномен узнікнення і актывізацыі новай літаратуры жыва абмяркоўваў у прэсе (асабліва вылучаюцца атыкулы У. Сыракомлі 1855—61 у варшаўскім і віленскім друку, непадпісаны артыкул «Беларуская літаратура» ў пецярбургскім часопісе «Сын отечества», 1856). У 1857 В. Дунін-Марцінкевіч напісаў разгорнутую беларускую баладу «Травіца брат-сястрыца», цыкл вершаваных аповесцей «Быліцы, расказы Навума», але галоўная аповесць цыкла — «Халімон на каранацыі» — не была прапушчана цэнзурай і ўсе гэтыя творы змаглі ўбачыць свет толькі амаль праз дзевяноста год (у 1945—46). У гэты ж час В. Дунін-Марцінкевіч адважваецца на сапраўдны творчы подзвіг: нераспрацаванымі яшчэ мастацкімі сродкамі беларускай мовы перастварае шэдэўр польскай літаратуры — паэму А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш». У 1859 дзве першыя песні-«быліцы» перакладу былі надрукаваны і цалкам падрыхтаваны да выпуску ў свет віленскім выдаўцом Сыркіным, але ў апошні момант царскія ўлады забаранілі пераклад (фармальная падстава — лацінскі шрыфт выдання, але справа была, зразумела, глыбей). Тыраж выдання быў знішчаны, захавалася толькі некалькі экзэмпляраў. З таго часу В. Дуніну-Марцінкевічу больш не ўдавалася выдаць свае беларускія творы, хоць у 1867 ён спрабаваў надрукаваць «Быліцы, расказы Навума» рускім шрыфтам у «Виленском вестнике», а пад канец жыцця прапанаваў свой пераклад «Пана Тадэвуша» ў польскі пецярбургскі часопіс «Край». Ды і наогул да канца жыцця яму ўдалося зрабіць толькі дзве публікацыі, на польскай мове. Абедзве яны адносяцца да 1861: кніга «Люцынка, або Шведы на Літве», якая выйшла ў Вільні, і публіцыстычны артыкул «Ліст у рэдакцыю «Газэты Польскей», у якім пісьменнік тлумачыў мэты сваёй літаратурна-асветніцкай дзейнасці, заклікаў да асветы народа.

Будучы на сваіх поглядах блізкім да шляхецкіх рэвалюцыянераў (правае крыло «чырвоных»), В. Дунін-Марцінкевіч, як і ўся яго сям'я (асабліва дачка Каміла, неўзабаве высланая ў Салікамск), меў дачыненне да вызваленчага руху пачатку 60-х г., у 1861 удзельнічаў у паездцы У. Сыракомлі ў Варшаву (паездка мела выразную палітычную афарбоўку). У 1863 паўстанцы знаходзілі ў Люцынцы падтрымку, сам пісьменнік на пачатку ўзброенага выступлення знік з дому, узмоцнена расшукваўся ўладамі, якія (магчыма, часткова не без падстаў) падазравалі яго ў напісанні беларускіх антыўрадавых выданняў, у прыватнасці «Гутаркі старога дзеда». У кастрычніку 1864 В. Дунін-Марцінкевіч быў арыштаваны ў мяст. Свір Свянцянскага пав. (цяпер Мядзельскі р-н) і дастаўлены ў Мінск. Больш года адседзеў ён у турме, пакуль вялося следства. Галоўных абвінавачванняў улады давесці не здолелі, і у снежні 1865 пісьменнік быў вызвалены з турмы з абавязацельствам жыць бязвыезна ў Люцынцы пад строгім наглядам паліцыі. На В. Дуніна-Марцінкевіча і яго сям'ю быў накладзены вялікі штраф. Толькі немалады ўжо ўзрост выратаваў пісьменніка ад высылкі з краю. Астатнія два дзесяцігоддзі В. Дунін-Марцінкевіч пражыў у Люцынцы, толькі зрэдку бываў у Мінску, бо на больш далёкія паездкі не атрымліваў дазволу. Гэта было вельмі цяжка для натуры рухавай,

жыццялюбівай. Апрача таго, пісьменнік пазбавіўся заробку ад прыватных юрыдычных спраў, якія былі звязаны з паездкамі. У сярэдзіне 70-х г. нагляд адмяняецца, але неўзабаве (у 1876) устанаўліваецца зноў у сувязі з адкрыццём у Люцынцы без дазволу ўлад невялікай школы, дзе галоўнай настаўніцай была дачка пісьменніка Цэзарына.

Сябры і прыхільнікі (Я. Карловіч, А. Ельскі) абмяркоўвалі планы выдання твораў В. Дуніна-Марцінкевіча за мяжою — у Бруселі і Лейпцыгу. Аднак звестак, каб гэтыя планы здзейсніліся, няма. Не маючы асаблівых надзей на друкаванне, В. Дунін-Марцінкевіч працягваў творчую дзейнасць. У гэты перыяд ім створаны сталыя ў мастацкіх адносінах творы: фарс-вадэвіль «Пінская шляхта» (1866, на пінскай гаворцы; надрукавана ў 1918), камедыя «Залёты» (1870, часткова па-беларуску, часткова па-польску; надрукавана ў 1918), паэма «З-над Існачы, або Лекі на сон» (1868, на польскай мове; надрукавана ў 1984).

Пасля смерці В. Дуніна-Марцінкевіча з'явіліся некралогі ў Пецярбургу і Празе.

В. Дунін-Марцінкевіч адыграў надзвычай важную ролю ў стварэнні новай беларускай літаратуры і нацыянальнага тэатра. На словы яго «Залётаў» М. Кімант напісала аднайменную аперэту, якая была выканана ў Вільні (1915). «Пінская шляхта» ставілася ў Мінску (1925, 1954), Вільні (1925), Віцебску (1928, 1936), Краславе (1927, Латвія), Пінску (1952), Слоніме (1978) і інш. С. Клімковіч быў зроблены па п'есе тэлеспектакль (1979). Творчасць пісьменніка — важнейшы этап на шляху беларускай літаратуры ад сентыменталізму і рамантызму да крытычнага рэалізму. Лепшыя яго творы ўваходзяць у залаты фонд нацыянальнай класікі. Архіў пісьменніка не захаваўся, асобныя рукапісы зберагаюцца ў сховішчах Вільнюса, Санкт-Пецярбурга, Львова, Варшавы.

У наш час на магіле пастаўлены помнік. Яго імем названы вуліцы ў Мінску, Маладзечне, Івянцы, Пяршаях, Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі ў Бабруйску (1977), бібліятэка ў в. Пральнікі Валожынскага р-на. На радзіме, у в. Сычкава Бабруйскага р-на, устаноўлена мемарыяльная дошка. Да 175-годдзя з дня нараджэння пісьменніка была арганізавана рэспубліканская мастацкая выстаўка.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв. Мн., 1958. Рэц.: Грабчыкаў С. Тэксталогія патрабуе ўвагі // Полымя. 1971. № 9; Майхровіч С. Аднатомнік В. Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. 1959. № 2; Рыбаковіч В. Карыснае выданне // Наст. газ. 1959. 7 крас.

Выбр. тв. Мн., 1940. (Школьная б-ка). Рэц.: Агиевич В. Винцент Дунин-Марцинкевич // Сов. Бел. 1941. 7 янв.; Мурашка Р. Школьная бібліятэка беларускіх пісьменікаў // Полымя. 1941. № 2.

Творы. Мн., 1945. Рэц.: Василенок С. Фальсификаторы и невежды // ЛГ. 1947. 4 окт.; Есакоў А. Творы Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1946. № 7; Избранные произведения Дунина-Марцинкевича // Сов. Бел. 1945. 15 дек.

Выбр. тв. Мн., 1957.

Выбр. тв. Мн., 1981. (Школьная б-ка).

Творы. Мн., 1984. Рэц.: Парэпка А. На добрую памяць нашчадкам // Голас Радзімы. 1984. 4 кастр.

1.2.

Sielanka: Opera we dwóch aktach. Wilno, 1846 / Бел., пол.

Hapon: Powieść białoruska z prawdziwego zdarzenia, w języku białoruskiego ludu napisana. Mń., 1855. Рэц.: Syrokomla W. Korespondencja "Gazety Warszawskiej" // Gaz. Warsz. 1855. 16 wrześ.

Wieczernice i Obłąkany: Poezje. Mń., 1855 / Бел., пол. Рэц.: Syrokomla W. Korespondencja "Gazety Warszawskiej" // Gaz. Warsz. 1855. 16 lipca.

Ciekawyś? — Przeczytaj: Trzy powiastki i wierszyk ulotny. Mń., 1856 / Бел., пол.

Dudarz białoruski, czyli Wszystkiego potrosze. Mń., 1857 / Бел., пол.

Lucynka, czyli Szwedzi na Litwie: Opowiadanie historyczne, w 4-ch obrazkach. Wilno, 1861.

Hapon: Apowieść biełaruskaja. Pb., 1907. (Biełaruskije pieśniary. T. 3).

Wieczarnicy. Pb., 1909. (Biełaruskije pieśniary. T. 5). Šceroûskije dažynki; Kupałła: Apowieści. Pb., 1910. (Bielaruskije pieśniary. T. 6, 7).

Пінская шляхта: Камедыя ў адной дзеі. Беласток, 1958.

Пінская шляхта: Фарс-вадэвіль ў 1-й дз. Мн., 1968. (Б-чка бел. драматургіі).

1.3

1861. List do J. I. Kraszewskiego // Gaz. Polska. 20 kwiet.

1895. «Засвяцілі тры звёздачкі у пару нам шчаслівy...»: [Верш] // Мін. листок. 5 мая.

1902. «Заўтра Спаса, кажуць людзі...»: [Верш] // Мин. листок. 13 сент.

1911. Z «Błogosławionej Rodziny», powiastki, wstoęp; Kupałła: (Urywek z powiastki ludowej) // Tyg. Wileński. Nr 13.

1918. Залёты: Смяхотная штука ў 3-х дзеях // Зборнік сцэнічных твораў. Камедыі. Т. 1. Мн.; Вольная Беларусь. 24, 31 сак., 7 крас. / Пад псеўд. Н. Прыгаворка; Пінская шляхта: (Фарс-вадэвіль у 1 дз.) // Вольная Беларусь. 3, 15 вер.

1919. У карчме: (З аповесці «Гапон»); Шчароўскі дажынкі: (У дварэ); Вясна, голад перапала... // Дыяменты беларускага прыгожага пісьменства. К.

1922. Гапон; З «Вечарніц»; Вясна, голад перапала; Пінская шляхта // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускай літаратуры. Вільня; Засвяцілі тры гвёздачкі ў пару нам шчасліву: [Верш] // Бел. звон. 28 вер.

1923. У карчме: (Урывак з аповесці «Гапон»); Шчароўскія дажынкі: (У дварэ); Вясна, голад, перапала; Спатканне: (З «Купала») // Выпісы з беларускай літаратуры. Мн.; Нязнаны верш Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Заходняя Беларусь. Вільня. Кн. 1; Пінская шляхта: Фарс-вадэвіль у 1-й дз // Сцэнічныя творы. Мн. Кн. 1.

1924. «Заўтра Спаса, кажуць людзі...»: [Верш] // Заходняя Беларусь. Вільня.

1925. Шчароўскія дажынкі // Бел. вёска. 7 кастр.

1940. Вечарніцы: [Апавяданне вершам]; Гапон: [Паэма]; Пінская шляхта: Камедыя ў 1-й дз.; Залёты: Камедыя ў 3-х дз. // Беларуская літаратура XIX ст. Мн.

1945. Травіца Брат-сястрыца // Беларусь. № 11, 12.

1946. Былiцы, расказы Наума; Халімон на каранацыі // Полымя. № 8, 9.

1950. Сялянка: (Опера ў 2-х актах); Гапон: (Аповесць у вершах); Вечарніцы; Купалле; Травіца братсястрыца; Быліцы, расказы Навума; Пінская шляхта: (Фарс-вадэвіль у 1-й дз.); Залёты: (Камедыя ў 3-х дз.) // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Мн.

1957. Партрэт Стэфкі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12.

1958. Пінская шляхта: (Камедыя ў 1-й дз.) // Ніва. 26 студз.; 9, 16 лют.

1961. Гапон: (Урыўкі з паэмы); Верш Навума Прыгаворкі // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1; Kłopoty literackie: (Fragment); Do Władysława Syrokomli // Zbiór poetów polskich XIX w. Warszawa. Ks. 2.

1966. Пінская шляхта: Фарс-вадэвіль у 1-й дз. // Выбраныя творы XIX і пачатку XX ст. Мн.

1969. [Ліст С. Манюшкі і Дуніна-Марцінкевіча да Ю. Сікорскага ад 25 ліпеня 1855 г.] // Moniuszko S. Listy zebrane. Kraków.

1971. Гапон; Халімон на каранацыі: Павіншаванне войта Навума; Верш Навума Прыгаворкі; Пінская шляхта; Слова ад перакладчыка // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1975. Сялянка; Пінская шляхта; Залёты: [П'есы] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: У 2 т. Мн. Т. 1.

1977. Гапон; Быліцы, расказы Наума; Верш Наума Прыгаворкі // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.; Пасланні да У. Сыракомлі; Пісьмы. Пачынальнікі. Мн.

1978. Травіца брат-сястрыца // Беларуская балада. Мн.; Пінская шляхта: Фарс-вадэвіль у 1-й дз.; Залёты: Смяхотная штука ў трох дзеях // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.

1.4.

Mickiéwicz A. Pan Tadeusz, dwanatcać szlacheckich bylic / З пол. Wilno, 1859. [Выйшлі толькі першыя дзве «Быліцы», канфіскаваныя цэнзурай]; 2 wyd. Pb., 1907. (T. 2. Biełaruskije pieśniary).

1907. Міцкевіч А. З «Пана Тадэуша» / З пол. // Н. н. 21 чэрв.

1971. Міцкевіч А. Пан Тадэуш: Замак / З пол. // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1.5.

На беларускую мову. Люцынка, альбо Шведы на Літве: Гістарычнае апавяданне ў 4-х абразках / Пер. С. Дзяргай // Полымя. 1957. № 12; Хіба я стары?: Урыўкі / Пер. А. Зарыцкі // ЛіМ. 1957. 21 снеж.; Ліст у рэдакцыю «Газеты польскай» / З пол.; Уладзіславу Сыракомлі / Пер. П. Прануза // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; З-над Іслачы, або лекі на сон: [Урыўкі з аднайм. паэмы] / Пер. П. Бітэль // Голас Радзімы. 1982. 16 снеж.; Уступ да паэмы «З-над Іслачы, або лекі на сон» / Пер. П. Бітэль // ЛіМ. 1982. 17 снеж.

На латышскую мову. Pinskas slahta: Farss-vodevila I cēl / No baltkr. val atdz. C. Kindzulis. Rigā, 1960. (E. Melngaiķā mākslas nams).

На нямецкую мову. Johannisfeier / Übers. K. Müller // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Hapon; Pinsker Adel / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Wiersz Wincentego Marcinkiewicza do Apol. Kątskiego, Moniuszki i Hermana, przetłumaczony z białoruskiego dyalektu // Plug A. Pamiątki domowe. Warszawa, 1858; Ze "Staurowskich Dziadów"/ Tł. A. Tom // Wielka literatura powszechna. Warszawa, 1932—33. T. 6; Na przyjazd do miasta Mińska Apolinarego Kątskiego, Władysława Syrokomli i Stanislawa Moniuszki / Tl. J. Huszcza // Literatura. 1977. Nr 43; Wiersz gawedziarza Nauma; "Gdzie pojawi się jurysta..."/ Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wroclaw etc., 1978; Na przyjazd do miasta Mińska Apolinarego Kątskiego, Władysława Syrokomli i Stanisława Moniuszki / Tł. J. Huszcza // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979.

На рускую мову. Вечерницы: Стихотворные повести и фарсводевиль. / Пер. И. Бурсов. М., 1991.

Избранное: Стихотворные повести и рассказы. Драм. произведения. / Пер. с бел. и пол. И. Бурсов, П. Комель, Мн., 1991. Шум, крик, гомон у корчме; В могилевском приеме // Тарас на Парнасе и другие белорусские стихотворения. Могилев, 1902; Пинская шляхта: Комедия в 1-м д.: [Скароч. пер.] / Пер. Р. Александрович // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Купала: Повесть / Пер. В. Рождественский; Стихотворение Наума Приговорки. На приезд Аполлинария Контского, Владислава Сырокомли и Станислава Монюшко / Пер. С. Ботвинник // Белорусские поэты (XIX — начала XX века). М.; Л., 1963.

На ўкраінскую мову. Вірш Наума Пригаворки на приїзд до міста Мінська Аполлінарія Контського, Владислава Сирокомлі і Станіслава Монюшко / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983.

2.2

На беларускай мове. Кісялёў Г. Спасцігаючы Дуніна-Марцінкевіча: Спроба навуковай сістэматызацыі дакументаў і матэрыялаў. Мн., 1988. (Са скарбніцы бел. культуры).

Майхровіч С. В. І. Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1955. Рэц.: Александровіч С. Цікавае даследаванне // Беларусь. 1955. № 6; Есакоў А. Манаграфія пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1955. 7 мая; Макаревич А. О достоинствах и недостатках одной монографии // Сов. Бел. 1955. 19 окт.; Усікаў Я. Манаграфія пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1956. № 1.

На польскай мове. Gołąbek J. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz. Wilno, 1932. Рэц.: а [Abramowicz L.] // Prz. Wileński. 1932. Nr 7; А. Н. [Навіна А.] // Бел. звон. 1932. 13, 27 крас.; Станкевіч С. Манаграфія аб В. Дуніну-Марцінкевічу // Нёман. 1932. № 3; W. T. W. // Ruch Słowiański, 1932. Nr 1.

На рускай мове. Грабчиков С. Словарь языка В. И. Дунина-Марцинкевича и важнейшие особенности лексики писателя: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1968.

Довнар-Запольский М. «Гапон»: Повесть в стихах на белорусском языке В. Дунина-Марцинкевича: (Очерк из истории бел. письменности). К., 1889.

Довнар-Запольский М. Дунин-Марцинкевич и его поэма «Тарас на Парнасе»: Очерк из истории бел. этнографии. Витебск. 1896.

Лысенко И. Лексические синонимы в белорусской литературе XIX века: (На материале идиолекта В. Дунина-Марцинкевича): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1990.

Скибинская С. Белорусские переводы поэмы Адама Мицкевича «Пан Тадэуш»: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1982.

Тарелкина Н. Становление стиля белорусской литературы XIX века: (В. Дунин-Марцинкевич, Ф. Богушевич): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1985.

Янушкевич И. И. Творчество В. Дунина-Марцинкевича: Проблема традиций и влияний: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1987.

2.3.

На англійскай мове. McMillin A. Dunin-Marcinkievič // McMillin A. B. Die Literatur der Weissrussen; A History of Byelorussian Literature. Giessen, 1977.

На беларускай мове. А. Л. [Луцкевіч А.]. Фрагмент з жыцця В. Дуніна-Марцінкевіча // Гадавік Беларускага навуковага таварыства. Вільня, 1933. Кн. 1; А. С. «Пан Тадэуш» на Беларусі / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 165—167; Адамовіч А. Беларускі раман. Мн., 1961. С. 28—29; Александровіч С. В. І. Дунін-Марцінкевіч і польская крытыка // Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960; Яго ж. Па дарагіх мясцінах // ЛіМ. 1960. 6 вер.; Яго ж. Слова пра «Пінскую шляхту» // Дунін-Марцінкевіч В. Пінская шляхта. Мн., 1968; Яго ж. «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча на рускай мове // Беларусь. 1946. № 8; Яго ж. Там, дзе жыў пясняр // Александровіч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1959; Яго ж. Тут жыў Навум Прыгаворка // Александровіч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1962. Алелькавіч Ю. [Зямкевіч Р.]. Стары Менск у беларускіх успамінах // Беларусь. 1919. 26, 27 ліст.; 1920. 3, 13 студз.; Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 21—29; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 12—18; Ахвердава А. Пачынальнікі беларускага піянізму // Мастацтва Бел. 1985. № 2; Ахрыменка В. Рэгіянальныя прыкметы першага ўкраінскага перакладу «Пінскай шляхты» // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 116—119; Яго ж. Фальклор у творчасці В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Ахрыменка П. Беларуская літаратура і фальклор. Мн., 1962; Бабарэка А. Аб разуменні мастацкай творчасці і аб некаторых пытаннях у вывучэнні беларускай літаратуры // Узвышша. 1927. № 5; Яго ж. З літаратурных нататак // Там жа. 1927.

№ 1; Яго ж. Узвышэнская паэзія // Там жа. 1929. № 6; Багдановіч М. Вобразнасць апісанняў у вершах В. Марцінкевіча // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Бародка П. Ганарацца сваім земляком // ЛіМ. 1966. 15 ліст.; Барсток М. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Звязда. 1957. 26 снеж.; Яго ж. Якуб Колас і праблемы беларускай літаратурнай мовы // Полымя. 1953. № 3; Баршчэўскі А. Віцэнты Дунін-Марцінкевіч: (Да 175-годдзя з дня нараджэння і стагоддзя з дня смерці) // Беларускі каляндар, 1984. Беласток, 1984; Яго ж. Перыяд XIX стагоддзя: Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Ніва. 1972. 18 чэрв., 2, 9, 16, 30 ліп., 6, 13, 20 жн.; Барысенка В. Аб некаторых пытаннях гісторыі беларускай літаратуры // ЛіМ. 1947. 19 ліп.; Яго ж. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн., 1945; Яго ж. Ідэйныя скажэнні ў асобных артыкулах крытыкаў і літаратуразнаўцаў // ЛіМ. 1948. 17 студз.; Яго ж. Творчасць Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. 1939. 23 ліп.; Яго ж. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізма ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957, С. 67—105, 134—145, 148; Барышаў Г. Дзе была пастаўлена «Сялянка»? // ЛіМ. 1980. 31 кастр.; Бас І. Манюшка і беларускія пісьменнікі: Да 85-годдзя з дня смерці кампазітара // Там жа. 1957. 5 чэрв.; Яго ж. Польскія сябры В. Дуніна-Марцінкевіча // Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн., 1971; Белы А. Памяці «дудара беларускага» // Чырв. змена. 1983. 12 ліст.; Яго ж. Старонкі з кнігі жыцця // Вяч. Мінск. 1983. 23 снеж.; Брандабоўскі У. Творчасць В. І. Дуніна-Марцінкевіча ў курсе восьмага класа // Нар. асвета. 1968. № 9; Бульба А. Грамадзянскае становішча В. Дуніна-Марцінкевіча // Н. н. 1910. 25 ліст.; Бэндэ Л. Аб літаратуры XIX ст. // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 5; Яго ж. Неапублікаваны твор В. Дуніна-Марцінкевіча // Беларусь. 1945. № 11, 12; Яго ж. Недрукаваныя творы В. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1946. № 8, 9; Яго ж. Першая беларуская опера: (Да стагоддзя з дня напісання «Сялянкі» Дуніна-Марцінкевіча) // ЛіМ. 1946. 29 снеж.; Бядуля З. Беларуская народная мелодыя // Вольны сцяг. 1921. № 6; Бярозкін Р. Свет Купалы; Звенні. Мн., 1981. С. 15—17; Бястужаў А. Дзве беларускія класічныя камедыі // Звязда. 1954. 21 кастр.; В. Дунін-Марцінкевіч у Шчаўрах // Беларусь. 1946. № 1; Вараб'ёва Т. Новае пра В. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1971. № 12; Вурановіч С. [Александровіч С.]. «Пан Тадэуш» А. Міцкевіча на беларускай мове // Беларусь. 1955. № 11; Яго ж. Старонка творчай дружбы // ЛіМ. 1959. 3 кастр.; Васілеўскі П. З патомкаў Страцімавых // Там жа. 1983. 14 кастр.; Васільеў А. Паклон Дудару беларускаму // Там жа. 1978. 13 студз.; Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (1808 ці 1807—1884) // Пачынальнікі. Мн., 1977; Вяршынін С. Матэрыялы аб Станіславе Манюшку // Беларусь. 1955. № 9; Гаробчанка Т. Тэатральная крытычная думка ў Беларусі да Кастрычніцкай рэвалюцыі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 2; Гарэлік А. Імя драматурга-земляка // Беларусь. 1979. № 1; Гарэцкі М. Беларускі тэатр у палове XIX веку: (Драматычная творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча) // Вобраз-88. Мн. 1988; Яго ж. Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня. 1924; 4 выд. Мн., 1926; Гедроіц А. На радзіме Дуніна-Марцінкевіча // Наст. газ. 1959. 13 студз.; Герцовіч Я. У ролі рэгістратараў // ЛіМ. 1947. 21 чэрв.; Горскі М. Прыкрая памылка // Там жа. 1963. 3 снеж.; Грабчыкаў С. З назіранняў над русізмамі ў творах В. Дуніна-Марцінкевіча / Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. 1971. № 3; Яго ж. Слоўнік мовы Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1965. № 10; Грыбаў М. Вечары па літаратуры // Наст. газ. 1958. 28 лют.; Грынчык М. В. І. Дунін-Марцінкевіч і традыцыі славянскага рамантызму // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; Яго ж. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч // Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981; Яго ж. Літаратурныя традыцыі і творчы працэс // Беларуская літаратура. Мн., 1980. Вып. 8; Яго ж. Некаторыя асаблівасці жанравага развіцця беларускай літаратуры XIX — пачатку XX стагоддзя // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3. С. 38—41; Яго ж. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969. С. 49—84; Яго ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 102—122, 125—126; Губернатараў М. Сейбіт роднага слова // Віцеб. рабочы. 1977. 17 снеж.; Гурыч С. Яркая камедыя // Гомел. праўда. 1956. 7 студз.; Да 150-годдзя з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1957. 23 ліст.; Даніла ў А. Пачынальнік беларускай літаратуры // Гродзен. праўда. 1957. 27 снеж.; Дзянісаў У. Гісторыя аднаго будынка // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1985. № 1; Яго ж. На афішы — імя Марцінкевіча // ЛіМ. 1985. 9 жн.; Яго ж. Тут была пастаўлена «Сялянка» // Мастацтва Бел. 1983. № 3; [Ельскі А.]. Беларускі пясняр / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Яго ж. Пан Тадэуш: Слоўца ад перакладчыка // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971; Ермаловіч М. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Чырв. сцяг. 1957. 22 снеж.; Яго ж. Люцынка і Тупальшчына // ЛіМ. 1957. 9 сак.; Есакоў А. Вялікая дружба // Полымя. 1953. № 12; Яго ж. Кніга нарысаў і партрэтаў // Там жа. 1966. № 1; Яго ж. На шляху да рэалізма // ЛіМ. 1957. 21 снеж.; Яго ж. Старонкі з жыцця пісьменніка // Беларусь. 1957. № 12; Яго ж. Янка Купала і беларускі тэатр. Мн., 1972. С. 12—13; Ж. Д. Вечар памяці Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Бел. доля. 1925. 8 лют.; Жураўлёў В. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2; Яго ж. Вікенцій Іванавіч Дунін-Марцінкевіч // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968; Жыдовіч І. Янка Купала-публіцыст. Мн., 1972. С. 20—23; Жылуновіч З. Беларуская літаратура: (Нарысы і агляды) // Курс белорусоведения. М., 1918—20. С. 261—263; Яго ж. Як прыгоннік стаў народнікам // Полымя. 1931. № 1; З літаратурнай хрэстаматыі: Вінцук Дунін-Марцінкевіч (1807—84) // Зборнік «Беларускіх ведамасцей». 1921. № 3; Залёты: Опэрэта В. Марцінкевіча // Бел. жыццё. 1920. № 5; Зямкевіч Р. Вінцук Дунін-Марцінкевіч: Яго жыццё і літаратурнае значэнне // Н. н. 1910. 25 ліст.; Яго ж. Станіслаў Манюшка і беларусы // Бел. жыццё. 1920. 19 студз.; Ігнатоўскі У. Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пачатку XX ст. 3 выд. Мн., 1928. С. 154—158; Яго ж. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 1; Ільяшэвіч М. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч: (Агульна-крытычны начырк) // Родныя гоні. 1927. № 5; К-а [Купала Я.]. Залёты: Аперэтка Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Н. н. 1915. 6 лют.; Кабржыцкая Т. Аналіз драматычных твораў // Вывучэнне літаратуры. Мн., 1980. С. 153—155; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 125—137, 140—160, 163—168; Яго ж. Голас чалавечнасці. Мн., 1970. С. 19—27; Яго ж. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 107—117; Яго ж. На пругкіх вятрах гісторыі // Полымя. 1980. № 10; Яго ж. Некаторыя асаблівасці параўнальнага вывучэння славянскіх літаратур запозненага развіцця. Мн., 1978. С. 18—22; Казбярук У. Беларуская літаратура: (XIX — пачатак XX стагоддзя) // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1977. С. 5—7; Яго ж. Рамантычны пошук. Мн., 1983. С. 23—26; Яго ж. Славянскія літаратуры і праблемы беларускага параўнальнага літаратуразнаўства: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1982. С. 25, 27—29; Яго ж. Ступені росту. Мн., 1974. С. 12—21; Канапацкі М. Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Ніва. 1963. 17 лют.; Яго ж. «Пан Тадэуш» у перакладзе Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. 1962. 28 кастр.; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 62—64; Карабанава Л. Драматургія Уладзіслава Галубка. Мн., 1982. С. 38—39, 46, 48; Карскі Я. Вінцэнты Дунін-Марцінкевіч, стары мінскі беларускі

пісьменнік // Беларусь. 1919. 7, 10 снеж.; Каханоўскі Г. Секвестр на Люцынку // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984; Кісялёў Г. Архіўныя знаходкі пра В. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1960. 27 крас.; Яго ж. В. Дунін-Марцінкевіч і паўстанне 1863 года // Кісялёў Г. Сейбіты вечнага. Мн., 1963; Яго ж. Гісторыя аднаго пісьма В. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1964. 22 мая; Яго ж. З жыццяпісу Беларускага дудара // Там жа. 1981. 23 студз.; Яго ж. Імгненне і вечнасць // Мастацтва Бел. 1984. № 6; Яго ж. Новыя дакументы пра В. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1960. 27 снеж.; Яго ж. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 27—31, 45—55; Яго ж. Пра паэтаў і вершы: З запісной кніжкі гісторыка літаратуры // Полымя. 1971. № 8. Яго ж. Слова пра Дуніна-Марцінкевіча; З жыцця Беларускага дудара // Кісялёў Г. Героі і музы. Мн., 1982; Клешчанка В. Аб падручніку па гісторыі беларускай літаратуры // Наст. газ. 1949. 13 кастр.; Клімковіч М. Аб жыватворным уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн. 1955. С. 26—34; Яго ж. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч // Полымя. 1945. № 2, 3; Яго ж. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч — адзін з пачынальнікаў беларускай літаратуры // Беларусь. 1945. № 7, 8; Козел В. «Зваў з цемры да святла...» // Тэатр. Мінск. 1982. № 6; Крамко І. Месца і значэнне творчасці В. Дуніна-Марцінкевіча ў фарміраванні беларускай літаратурнай мовы // Крамко І., Юрэвіч А., Яновіч А. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Кузняева С. Невядомы артыкул пра Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1980. 29 лют.; Кузьмін І. Выключна рэдкая кніга // Там жа. 1940. 23 ліст.; Купала Я. «Залёты», аперэтка Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1976. Т. 7; Л. Л. Адбіткі класавага змагання ў беларускім пісьменстве // Шк. и культура Сов. Бел. 1919. № 2, 3; Лазарук М. Паэтычная эпіка В. Дуніна-Марцінкевіча // Лазарук М. Станаўленне беларускай паэмы. Мн., 1968; Яго ж. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 48—56; Лапаў Б. Чытаючы творы Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1957. 9 сак.; Ларчанка М. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Яго ж. Жывая спадчына. Мн., 1977. С. 40—43, 113—118; Яго ж. Пачынальнік новай беларускай літаратуры // ЛіМ. 1957. 21 снеж.; Яго ж. Роля Дуніна-Марцінкевіча ў станаўленні беларускай літаратуры на шляху да крытычнага рэалізму // Ларчанка М. На шляхах да рэалізма. Мн., 1958; Яго ж. Славянская супольнасць. Мн., 1963. С. 27—31, 205—207; Яго ж. Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі суседніх славянскіх народаў. Мн., 1958. С. 24—32; Яго ж. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. С. 181—183; Леуш Л. Гісторыя беларускага пісьменства: (Кароткі агляд) // Дыяменты беларускага прыгожага пісьменства. К., 1919; Лойка А. Адам Міцкевіч і беларуская літаратура. Мн., 1959. С. 94—99, 114—118; Яго ж. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1; Яго ж. Пачынальнік беларускай літаратуры // Калг. праўда. 1957. 21 снеж.; Яго ж. У пошуках гармоніі: Да 170-годдзя з дня нараджэння В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1977. № 12; Лойка А., Перкін Н. Беларуска-польскія літаратурныя ўзаемасувязі ў XIX ст. Мн., 1963. С. 31—34; Лужанін М. Нясталыя разважанні аб сталасці // ЛіМ. 1947. 16 жн.; Лушчыцкі І. Нарысы па гісторыі грамадска-палітычнай і філасофскай думкі ў Беларусі ў другой палавіне XIX веку. Мн., 1958. С. 70—75, 79; Яго ж. Перадавая грамадская думка ў беларускай ананімнай літаратуры // Полымя. 1954. № 1; М. Г. [Гарэцкі М.]. Вінцук Дуніна-Марцінкевіч (1807—1885) // Бел. жыццё. 1919. 7 вер.; М. І. [Ільяшэвіч М. І. Пагляд на творчасць Вінцука Дуніна-Марцінкевіча // Маладое жыццё. 1922. № 3; Мазго У. Поплеч з гісторыяй // Звязда. 1983. 16 кастр.; Майхровіч С. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Маладосць. 1957. № 12; Работніца і сялянка. 1957. № 12; Яго ж. Дунін-Марцінкевіч // Полымя. 1953. № 7; Яго ж. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 28—43; Яго ж. Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 56—58, 77—122, 132—156; Мн., 1959. С. 53—55, 68—102, 111—128; Макарэвіч А. Ад песень і думак народных. Мн., 1965. С. 16—18; Мальдзіс А. Беларускі сябар Сянкевіча // ЛіМ. 1966. 27 вер.; Яго ж. В. Дунін-Марцінкевіч і польская літаратура // Мальдзіс А. Творчае пабрацімства. Мн., 1966; Яго ж. Вясковы лірнік і беларуская літаратура: Да 100-годдзя з дня смерці Уладзіслава Сыракомлі // ЛіМ. 1962. 18 вер.; Яго ж. Гартаючы забытыя старонкі: Знаходкі бібліяфіла // Там жа. 1964. 2 чэрв.; Яго ж. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969. С. 110—114, 116—119, 122—125, 158—159, 163—164, Яго ж. Пісьмы расказваюць // ЛіМ. 1962. 9 лют.; Яго ж. Пошукі, пошукі... // Там жа. 1963. 12 ліп.; Яго ж. Сябра беларускай літаратуры // Там жа. 1963. 26 сак.; Яго ж. Традыцыі польскага Асветніцтва ў беларускай літаратуры XIX ст. Мн., 1972. С. 19—36; Яго ж. «Яму мінская зямелька родненькая матка...» // Полымя. 1965. № 10; Маляўка М. Гісторыя загранічнага пашпарта В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; Мархель У. Лірнік вясковы. Мн., 1983. С. 137—146; Яго ж. Перапіска літаратараў//Вяч. Мінск. 1970. 14 вер.; Яго ж. Просьба № 1» // Маладосць. 1971. № 5; Марцінкевічаўскі вечар // Бел. доля. 1925. 21 лют.; Масленікава В. З гісторыі музычнай культуры Беларусі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1974. № 5; Мельнікава З. Ля вытокаў лірызму новай беларускай літаратуры // Там жа. 1985. № 4; Міхалап Я. Таленавіты пісьменнік-рэаліст // Гомел. праўда. 1957. 15 снеж.; Няфёд У. Драматургія і тэатральная дзейнасць Марцінкевіч // Бел. доля. 1925. 21 лют.; Яго ж. Жыдоўскае пытанне ў беларускай літаратуры // Наша думка. 1921. 27 мая; Яго ж. Забытая кніга // Сялян. праўда. 1924. 30 ліст.; Яго ж. Літаратурны плагіят // Сын беларуса. 1924. 5 вер.; Навуменка І. Шлях В. Дуніна-Марцінкевіча // Навуменка І. Пісьменнікі-дэмакраты. Мн., 1967; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 25—33; Нісневіч С. Оперны лібрэтыст // ЛіМ. 1957. 21 снеж.; Няжэд У. Драматургія і тэатральная дзейнасць В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Няфёд У. Гісторыя беларускага тэатра. Мн., 1982; Нячай В. Ад задумы да ўвасаблення // ЛіМ. 1979. 21 снеж.; П. М. [Малышэвіч П.]. Карэспандэнцыя ў «Дзённік варшаўскі» / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1968; Пазняк З. Да гісторыі пастаноўкі «Залётаў» Дуніна-Марцінкевіча // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1973. № 6; Яго ж. Калі была напісана «Сельская ідылія» // ЛіМ. 1982. 17 снеж.; Паўловіч А. Забытае // Полымя. 1925. № 6; Яго ж. «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча на мінскай сцэне: (Гістарычная спраўка) // Там жа. 1929. № 8, 9; Піятуховіч М. Сентыментальна-утапічнае народніцтва; Драматычныя творы Дуніна-Марцінкевіча // Піятуховіч М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1928. Рэц.: Дзяржынскі У. «Нарысы гісторыі беларускай літаратуры» праф. М. М. Піятуховіча // Узвышша. 1929. № 5; Плуг А. Некалькі ўражанняў з падарожжа па Літве / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Пракопчык Л. Люцынцы Марцінкевіча — сто сорак гадоў // ЛіМ. 1981. 13 сак.; Пякарскі А. Першы ў беларускім мовазнаўстве // Вяч. Мінск. 1968. 18 снеж.; Пятровіч М. В. Дунін-Марцінкевіч // Матэрыялы да гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1936. Т. 1; Пятровіч С. Беларуская класіка на сцэне: «Паўлінка» Я. Купалы і «Пінская шляхта» Дуніна-Марцінкевіча на сцэне тэатра імя Я. Купалы // Мін. праўда. 1954. 29 кастр.; Р. З. Беларускі тэатр // Беларусь. 1915. 5 лют.; Рабкоў І. Тэматычнае паўтарэнне па літаратуры // Наст. газ. 1956. 9 лют.; Равінскі Г. Ліпа просіць дапамогі // Родная прырода. 1985. № 2; Рагойша В. Адзін з першых... // Чырв. змена. 1964. 26 снеж.; Рудакоўскі В. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Дунін-Марцінкевіч В. Выбр. тв. Мн., 1957; Яго ж. Дунін-Марцінкевіч // Беларусь. 1954. № 12; Рудчык В. Ад супольных крыніц // Беларускі каляндар. 1977. Бе-

ласток. 1977; [Сабалеўскі А.]. Вінцэнты Дунін-Марцінкевіч // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: У 2 т. Мн., 1975. Т. 1; Сабалеўскі А. Драматургія і тэатр В. Дуніна-Марцінкевіча 40—50-х гадоў XIX ст.; Дзейнасць В. Дуніна-Марцінкевіча ў 60—80-я гады // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 259—284, 299—315; Яго ж. На апошніх жыццёвых вёрстах: Да 175-годдзя з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча //Мастацтва Бел. 1983. № 3; Яго ж. На ніве літаратуры і тэатра // Полымя. 1983. № 3; Савановіч Д. В. Дунін-Марцінкевіч // ЛіМ. 1941. 5 крас.; Садоўскі Я. На радзіме аўтара «Пінскай шляхты»//Наст. газ. 1977. 17 снеж.; Саннікаў А. Сатырычныя характары беларускіх камедый. Мн., 1961. С. 25—26, 29—45, 69—70; Яго ж Своеасаблівасць сатырычных характараў у камедыях В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1960. № 3; Сахута Я. Рукою земляка // Голас Радзімы. 1977. 15 снеж.; ЛіМ. 1977. 16 снеж.; Семашкевіч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канец XIX — пачатак XX ст.) Мн., 1971. С. 112—114; Семяновіч А. Беларуская драматургія: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1961. С. 41—91; Яго ж. В. І. Дунін-Марцінкевіч — пачынальнік беларускай драматургіі; «Сялянка»; «Пінская шляхта»; «Залёты» // Семяновіч А. Гісторыя беларускай драматургіі: XIX — пач. XX ст. М., 1985; Яго ж. Драматургія В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Беларуская літаратура. Мн., 1959. Вып. 2; Яго ж. Новае з біяграфіі Дуніна-Марцінкевіча // Беларусь. 1958. № 7; Яго ж. Новае пра Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1956. 24 сак.; Яго ж. Пачынальнік беларускай драматургіі // Пра таварышаў па пяру. Мн., 1976; Яго ж. Перагортваючы старыя выданні... // Беларусь. 1965. № 4; Скібінская-Харыла З. «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча ў перакладах на беларускую мову // Мост праз стагоддзі. Беласток, 1982; Смальянава Л. Выдатны дзеяч беларускай культуры // Зара. 1957. 7 снеж.; Смірноў А. Старонкі братняй дружбы: Аб барацьбе беларускіх, рускіх і польскіх рэвалюцыйных дзеячоў супраць царызму // Полымя. 1958. № 4; Яго ж. Ф. Багушэвіч і В. Дунін-Марцінкевіч у 1862 г. // Беларусь. 1957. № 9; Смолкін М. «Пан Тадэвуш», спалены цэнзурай: Па архіўных матэрыялах // Там жа. 1962. № 5; ЛіМ. 1962. 15 мая; Содаль У. Акцёр, рэжысёр, балетмайстар: (170 год з дня нараджэння Дуніна-Марцінкевіча. 125 год з дня пастаноўкі «Сялянкі») // Тэатр. Мінск. 1977. № 1; Яго ж. Бабруйшчына — яго радзіма // Голас Радзімы. 1977. 15 снеж.; ЛіМ. 1977. 16 снеж.; Яго ж. Вуліца Дуніна-Марцінкевіча // Вяч. Мінск. 1978. 27 вер.; Яго ж. Вяртанне з забыцця // Голас Радзімы. 1982. 16 снеж.; Яго ж. Горад памятае паэта // Вяч. Мінск. 1977. 17 снеж.; Яго ж. Дзень нараджэння «Сялянкі» // Там жа. 1977. 9 лют.; Яго ж. Жывуць традыцыі, квітнее зямля: Лошыцу ў XIX ст. апісаў В. Дунін-Марцінкевіч // Голас Радзімы. 1980. 16 кастр.; Яго ж. З думай пра лепшую долю // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1975. № 1; Яго ж. Калі ж быў зняты нагляд? // ЛіМ. 1974. 13 снеж.; Яго ж. Лёс здымка В. Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. 1975. 19 вер.; Яго ж. Лошыца, апетая паэтам // Вяч. Мінск. 1983. 11 сак.; Яго ж. Люцынка // ЛіМ. 1976. 16 ліп.; Яго ж. Пабрацімы // Там жа. 1980. 8 лют.; Яго ж. Падзея, якая помніцца // Голас Радзімы. 1977. 2 чэрв. Яго ж. «Пішу я на мове мужычай...» // Содаль. У. Людзьмі звацца. Мн., 1977; Яго ж. Пра аўтара «Пінскай шляхты» // Голас Радзімы. 1976. 14 кастр., 2 снеж.; 1977. 3 лют.; Яго ж. Тры вандроўкі ў Люцынку // Полымя. 1977. № 12; Сокалаў С. Над Свіслаччуракой // // ЛіМ. 1984. 21 снеж.; Сондак А. В. І. Дунін-Марцінкевіч (1807—1884) // Сондак А. Вывучэнне беларускай літаратуры XIX стагоддзя ў школе. Мн., 1963; Яго ж. Творчасць В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Нар. асвета. 1961. № 8; Станіслаў Манюшка (1819—1872): Сто гадоў з дня нарадзін // Бел. жыццё. 1919. 25 ліст.; Суніца Р. [Зямкевіч Р.] Нацыянальнасць у Вінцука Дуніна-Марцінкевіча: (Матэрыялы да характарыстыкі творчасці) // Заходняя Беларусь. Вільня. 1923. Кн. 1; Сцяпанава Г. Вікенцій Дунін-Марцінкевіч // Маг. праўда. 1982. 10 вер.; Сцяпанаў А. Сур'ёзныя недахопы ў хрэстаматыях і вучэбных дапаможніках па беларускай літаратуры // Наст. газ. 1948. 29 студз.; Сыракомля У. [Артыкулы пра В. Дуніна-Марцінкевіча] // Пачынальнікі. Мн., 1977; Яго ж. Карэспандэнцыя ў «Газету варшаўскую»; Тыднёвы агляд; Працы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Яго ж. Лісты з Беларусі // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971; Тройца В. Вінцук Дунін-Марцінкевіч і яго жыццё // Марцінкевіч В. Шчароўскія дажынкі; Купала. Пб., 1910; Трыгубовіч В. Удзячнасць нашчадкаў // Мастацтва Бел. 1984. № 6; Трэстман Г. Беларуская «Петрапаўлаўка» // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1980. № 4; У 25-летнюю гадаўшчыну смерці В. Дуніна-Марцінкевіча // Н. н. 1910. 25 ліст.; Умецкая Я. Два прашэнні Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1969. № 8; Усікаў Я. Аб сатырычным у беларускай камедыяграфіі // Там жа. 1955. № 9; Яго ж. Бабруйшчына — яго радзіма // Маг. праўда. 1977. 27 снеж.; Яго ж. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 111—160; Яго ж. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Маг. праўда. 1957. 24 снеж.; Яго ж. Дунін-Марцінкевіч і яго «Сялянка»; Традыцыі і наватарства // Усікаў Я. Грамадзянскае сумленне мастака. Мн., 1976; Яго ж. Змагар за мужыцкую праўду: Пра светапогляд Дуніна-Марцінкевіча і яго «Сялянку» // Полымя. 1975. № 7; Яго ж. Класічны вадэвіль // Там жа. 1976. № 12; Яго ж. Невядомы твор Дуніна-Марцінкевіча // Беларусь. 1977. № 4; Фактаровіч Д. Новае пра пераклады з Міцкевіча // ЛіМ. 1963. 10 вер.; Фукс М. Манюшка на Беларусі // Полымя. 1967. № 6; Хацкевіч Р., Шыдлоўскі В. Шчароўская загадка // ЛіМ. 1977. 16 снеж.; Ц. Л. Карэспандэнцыя ў «Дзённік варшаўскі» / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Цвірка К. Слова пра Сыракомлю. Мн., 1975. С. 60—64; Яго ж. Этнаграфічная спадчына Уладзіслава Сыракомлі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1972. № 1; Цітоў І., Садоўскі Я. На радзіме В. І. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 1977. 16 вер.; Ціханчук М. «Жыве паміж намі дудар наш...» // Дунін-Марцінкевіч В. Выбр. тв. Мн., 1981; Цішчанка І. Дунін-Марцінкевіч // Мін. праўда. 1957. 21 снеж.; Цэсаж А. Аб першым перакладчыку «Пана Тадэвуша» на беларускую мову: (У 160-годдзе нараджэння Вікенція Дуніна-Марцінкевіча, 1807—1967) // Ніва. 1967. 12 ліст.; Цярлецкі І. Дунін-Марцінкевіч і «вешацель» // Чырв. змена. 1970. 7 сак.; Чыгрын І. Станаўленне беларускай прозы і фальклор. Мн., 1971. С. 35—36; Шакун Л. Роля В. Дуніна-Марцінкевіча ў фарміраванні беларускай мовы // Шакун Л. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. 2 выд. Мн., 1984; Шараховўскі Я. Біяграфія В. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя. 1947. № 3; Шаўлоўская М. В. Дунін-Марцінкевіч // Шаўлоўская М. Беларуская драматургія. Мн., 1981; Шаховіч М. Вінцук Дунін-Марцінкевіч // Ніва. 1977. 20 сак.; Яго ж. «Радзіма, Літва!» // Там жа. 1984. 29 крас.; Шлюбскі А. Адносіны расійскага ўрада да беларускай мовы XIX ст. // Зап. аддзелу гуманіт. н. 1928. № 2; Яго ж. Канфіскацыя «Пана Тадэвуша» Дуніна-Марцінкевіча // Узвышша. 1927. № 2; Яго ж. Матэрыялы па гісторыі беларускай літаратуры: Канфіскацыя твораў Дуніна-Марцінкевіча // Сав. Бел. 1923. 17 чэрв.; Шчарбатаў Г. Вечар беларускай камедыі // Сав. Радзіма. 1952. 25 мая; Шчасны Г. Ажыў воблік драматурга // ЛіМ. 1985. 3 мая; Юр'еў П. Небяспечная кніга // Ніва. 1966. 13 сак.; Ядвігін Ш. В. Марцінкевіч у практычным жыцці // Н. н. 1910. 25 ліст.; Выбр. тв., Мн., 1976; Яго ж. Лісты з дарогі // Н. Н. 1910. 26 жн.; Выбр. тв. Мн., 1976; [Ядвігін Ш.]. Успаміны Ядвігіна Ш. // Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 170—172; Янушкевіч Я. Арыгінал «Пінскай шляхты» // ЛіМ. 1982. 30 ліп.; Яго ж. «Ён першы сеяў зярняты...» // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн., 1984; Яго ж. Новае пра Беларускага Дудара; Пасткрыптум да арыгінала «Пінскай шляхты» // ЛіМ. 1983. 29 ліп.; Яго ж. Новыя штрыхі жыццяпісу В. Дуніна-Марцінкевіча // Полымя.

1988. № 1; Яго ж. Пачынальнік новай літаратуры: Да 175-годдзя з дня нараджэння В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Беларусь. 1983. № 1; Яго ж. Прыбраны ў мужыцкую сярмягу: Да 125-годдзя першага славянскага перакладу паэмы Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» //Маладосць. 1984. № 12; Яго ж. Шчодрая ніва Дудара: Да 175-годдзя з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча // Голас Радзімы. 1982. 16 снеж.; Ярош М. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 14—16, 24—26.

На літоўскай мове. Tas. Gudu vakaras // Viltis. 1915. Nr 21.

На нямецкай мове. Jäğer W. Die Geistige Kultur // Weissruthenien. Berlin, 1919. S. 72; Randow N. Wikenzi Dunin-Marzinkewitsch // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Neureiter F. Vincenty Dunin-Marcinkevič // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. A. S. "Pan Tadeusz" na Białorusi // Tyg. il. 1887. Nr. 261; Almanach Moniuszkowski. Warszawa, 1952. S. 56, 64; C. L. Idylia wiejska // Dz. Warsz. 1852. Nr 71; eli [Jelski A.]. Pieśniarz białoruski //Kraj. 1885. Nr 10; Gajkowska C. Marcinkiewicz // Polski Słownik Biograficzny. Wrocław., 1974. T. 19; Gołabek J. Mickiewcz w Słowiańszczyźnie // Kultura Słowiańska. 1924. Nr 2; Górski S. Lud białoruski // Tyg. il. 1906. Nr 2; Horain J. Chwile stracone. Wilno, 1857. S. 129—146; Horain J. Fiziologia przysłów // Dz. Warsz. 1852. Nr 99—100; Horain J. Korespondencja 'Kroniki' // Kronika wiadomości krajowych i zagranicznych. 1856. 2 list.; Horain J. Z życia poety: Wspomnienia o W. Syrokomlu. Lwów, 1886. S. 38; Huszcza J. Kartki z podróży // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979. S. 199—200, 205; Jelski A. O Białorusi // Kraj. 1891. Nr 21; Kirkor A. O literaturze pobratymczych narodów słowiańskich. Kraków, 1874. S. 53—54; Kirkor A. Ze wspomnień wileńskich // Kraj. 1884. Nr 3; Kirkor S. Przeszłość umiera dwa razy. Kraków, 1978. S. 62—63; Kor S. P. Šimiennicht wo béaloruskie // Slowo. 1910. N 569; Korespondencja // Tyg. Petersburski. 1849. 13 wrzes.; Korespondencja Kroniki: Od źródeł Niemna 29 maja // Kronika wiadomości krajowych i zagranicznych. 1856. 2 czerw.; Moniuszko S. Listy zebrane. Kraków, 1969. S. 81, 91—92; P. M. [Małyszewicz P.], Korespondencja z Mińska Litewskiego // Dz. Warsz. 1855. 9 lipca; Pług A. Korespondencja gazety Codziennej // Gaz. Codzienna. 1856. 28 list.; Pług A. List do Felixa Pietkiewicza: Kilka wrażeń z wycieczki na Litwę // Kronika wiadomości krajowych i zagranicznych. 1858. Nr 265; Plug A. Moniuszko w Mińsku // Tyg. il. 1896. Nr 19; Poeta polsko-białoruski // Kultura. 1932. Nr 18; Rudziński W. Moniuszko. Kraków, 1971. S. 61—62; S. Mińsk // Tyg. powsz. 1881. Nr 43; Sikorski J. Koncert małoletnich fortepianistów Kamili i Mirosława Marcinkiewiczów... // Bibl. Warsz. 1850. T. 4; Skibińska-Charyło Z. O przekładach "Pana Tadeusza" na język białoruski // Studia polono-slavica-orientalia. Acta litteraria. Wroclaw, 1975. T. 2; Syrokomla W. Hebdomadalia // Gaz. Warsz. 1857. 18 stycz.; Syrokomla W. Podróz swojaka po swojszczyźnie. Warszawa, 1914. S. XX; Syrokomla W. Prace W. Dunina-Marcinkiewicza // K. W. 1861. 7, 10 marca; Szwed J. Przekłady "Pana Tadeusza" w ciągu stulecia //Kurier Literacko-Naukowy. 1934. Nr 24; W 25 tą rocznice, śmierci W. Dunin-Marcinkiewicza // Swiat Skow. 1911. T. 1. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1979; [Skibicki F.]. Pisma w narzeczach gminnych // Gaz. Warsz. 1856. 19 maja. Żyranik B. Wiencenty Dunin-Marcinkiewicz // Przymierze. 1921. Nr 8.

На рускай мове. Адамович А. У истоков белорусского романа // Сов. Отчизна. 1956. № 6; Архивные материалы Муравьевского музея, относящегося к польскому восстанию 1863—1864 гг. в пределах Северо-Западного края. Вильна, 1913. Ч. 1. С. 255—257, 438; Ахвердова Е. Музыка и свобода // Неман. 1985. № 2; Б...кий Г. О двух концертах в Минске, данных малолетними артистами Марцинкевичами // Мин. губ. вед. 1850. 31 марта; Барышев Г. Из истории семьи В. И. Дунина-Марцинкевича // Неман. 1961. № 1; Яго ж. Театральная культура Белоруссии эпохи феодоализма: (историко-хронологический очерк) // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1983. Вып. 2. С. 74—75; Белорус [Дземідовіч П.]. Купала // Виленский вестник. 1896. 21 июня; Белорусская литература // Сын Отечества. 1856, № 32; Березкин Г. Мир Купалы. М., 1973. С. 14—16; Богданович М. Белорусское возрождение // Багдановіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Василёнок С. Дунин-Марцинкевич // Василенок С. Белорусская литература. М., 1951; Виноградов В. Белорусская литература. Мн., 1969. С. 23—25; Восстание в Литве и Белоруссии 1863—1864 гг.: (Восстание 1863 г. Материалы и документы). М., 1965. С. 404—406; Гольберг М. Образ Кирджали в славянских литературах: (К вопросу о системном изучении межславянских литературных связей) // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977; Довнар-Запольский М. «Гапон», повесть в стихах на белорусском языке В. Дунина-Марцинкевича: (Из истории белорусской письменности); В. Дунин-Марцинкевич и его поэма «Тарас на Парнасе»: Очерк из истории белорусской этнографии // Довнар-Запольский М. Исследования и статьи. К., 1909. Т. 1; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории этической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 164—168; Журавлев В. В. И. Дунин-Марцинкевич // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977; Карабан С. Творчество Викентия Дунина-Марцинкевича; Викентий Дунин-Марцинкевич // Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971; Карский Е. Белорусы. Варшава. 1903. Т. 1. С. 437—440; Яго ж. Викентий Дунин-Марцинкевич // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Ч. 3. Киселева В. Родные сестры «Колокола» // Неман. 1968. № 11; Яго ж. Свидетельствуют документы // Там жа. 1978. № 1; Ленсу Е. Художественное время в белорусской поэзии XIX в. // Филологические исследования. Мн., 1976; Майхрович А. Белорусские революционные демократы. Мн., 1977. С. 23—31; Яго ж. Винцук Дунин-Марцинкевич // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Яго ж. Либеральное реформаторство и абстрактный гуманизм В. Дунина-Марцинкевича // Идеи гуманизма и общественно-политической и философской мысли Белоруссии. Мн., 1977; Майхрович С. Первый писатель-профессионал // Майхрович С. Жизнь и творчество Богушевича. Мн., 1961; Манаева Д. Новая жизнь старой комедии // Сов. Бел. 1979. 13 дек.; Материалы о белорусском писателе В. Дунине-Марцинкевиче // Там жа. 1956. 1 сент.; Мозольков Е. Поющая земля. М., 1972. С. 20—23; Яго ж. Янка Купала. 5 изд. М., 1961, С. 23—28; Николаев Е. [Ермолович Н.]. Дунин-Марцинкевич // Рассказы о наших земляках. Молодечно. 1959; Нисневич С. К вопросу о белорусских операх Станислава Монюшки // Сборник статей по музыкальному искусству. Мн., 1976; Охрименко П. «Вечарніцы» на Украине // Неман. 1969. № 1; Яго ж. Первый украинский перевод «Пінскай шляхты» // Там жа. 1967. № 8; Пашкин Ю. Русский драматический театр в Белоруссии XIX века. Мн., 1980. С. 29—31, 76; Петрович Н. Выдающийся белорусский писатель // Знамя юности. 1957. 15 дек.; Прокопчик Л. В краю Налибокской пущи. Мн., 1979. С. 24—29; Яго ж. Налибоки // Неман. 1978. № 8; Яго ж. Откуда у деревни имя? // Там жа. 1981. № 12; Революционный подъём в Литве и Белоруссии 1861—1862 гг.: (Восстание 1863 г. Материалы и документы). М., 1964. С.. 54—56, 540—543; Рекрутский жидовский набор: Комическая опера в одном действии, сочинения гг. Марцинкевича и Кржижановского // Мин. губ. вед. 1841. 10 окт. Прибавление; Садовский Е. В. Дунин-Марцинкевич // Славяне. 1957. № 12; Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. С. 24—31; Соколова В. К вопросу русско-белорусских литературных связей XIX века // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977. С. 65—66; Тальвирская З. Некоторые вопросы общественного движения в Литве и Бе-

лоруссии в конце 50 — начале 60-х годов и подпольная литература // Революционная Россия и революционная Польша: (вторая половина XIX в.). М., 1967; Таран Ю. Родоначальник новой белорусской литературы // Сов. Бел. 1957. 26 дек.; Тарасов К. «Заслужаны для нашай бацькаўшчыны...» // Неман. 1982. № 12; Я г о ж. Ответ: [Эсэ] // Тарасов К. Память о легендах. Мн., 1984; Тарелкина Н. Белорусские и польские поэмы. В. И. Дунина-Марцинкевича // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2; Тычина М. Народ и война. Мн., 1985. С. 80—82; Файнгберг Р. Поэты Белоруссии // Белорусские поэты: (XIX — начала XX века). 2 изд. М.; Л., 1963. С. 10—13, 87—91; Ялугин Э. «Паходзечы з цэху гісторыков...» // Неман. 1981. № 4; Янушкевич Я. Полесский колорит в комедии Дунина-Марцинкевича «Пинская шляхта» // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2; Янчук Н. Несколько слов о новейшей белорусской литературе // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978. С. 168—169, 174—175.

На славацкай мове. J. [Jelinek E.]. V. Dunin-Marcinkěvič // Slovanský sbornik. 1885. Č. 5.; mh. Dunin-Marcinkewic Vincuk'' / Ottův slovník naučný nové doby. Praha, 1932.

На ўкраінскай мове. В. Дунін-Марцінкевич: (З нагоди 25-их роковин смерті) // Неділя. 1911. № 2; Дорошенко Д. Білоруси і їх національне відродження // Рада. 1908. 29 окт.; Я г о ж. Відроджене Білоруси // Руслан. 1909. 29 ліп.; Лобас П. Традиції українськоі драматургії у творчості В. І. Дуніна-Марцінкевича // Тези доповідей і повідомлень другої наукової конференції по вивченню білорусько-українських літературних зв'язків, присвяченої 50-річчю утворення СРСР (29—30 вересня 1972 р.). Львів, 1972; Охріменко П. Шляхами братання. К., 1968. С. 35—37, 79—83.

На Югаславіі мовах. Dren I. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. Nr. 9; Stefanova R. Iz beloruske ljubezenske lirnike // Sodobnost. 1980. Nr 8, 9; Štefanova R. Značilnosti razvoja beloruske literature // Jezik in slovstvo. 1979/80. Nr 2.

2.4.

На беларускай мове. Ельскі А. Вінцуку Дунін-Марцінкевічу, беларускаму паэту: [Верш] // Беларусь. 1920. 3 студз.; Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971. С. 297—299; Калачынскі М. Ісклач: [Верш] // Калачынскі М. Да берагоў запаветных. Мн., 1983; Караткевіч У. В. Дунін-Марцінкевіч у Вільні: [Урывак з рамана «Каласы пад сярпом тваім»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн., 1979; Купала Я. Памяці Вінцука Марцінкевіча: [Верш] // Н. н. 1910. 25 ліст.; Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1973. Т. 2; Лойка А. На магіле Дуніна-Марцінкевіча: [Верш] // Лойка А. Калі ў дарозе ты... Мн., 1971; Панізнік С. На несурочнай зямлі: Дуніну-Марцінкевічу: [Верш] // Панізнік С. Чало і век. Мн., 1979; Цвірка К. «Гапон» В. Дуніна-Марцінкевіча ў Мінскай кнігарні, 1855 год: [Верш] // Цвірка К. Каласы. Мн., 1975.

На польскай мове. [Pług A.] Do W. Marcinkiewicza, Autora pism w białoruskim narzeczu // Głos z Litwy przez autora "Kłosy z rodzinnej niwy" Mń., 1859; Syrokomla W. Toast w domu Marcinkiewicza // Poezje L. Kondratowicza. Warszawa, 1872. T. 6.

3.1.

Б-ка Варшаўскага ун-та, аддз. рукап., адз. зах. 441, 470; Б-ка Ягелонскага ун-та (Кракаў), аддз. рукап., адз. зах. 6460; ДА Мінскай вобл., ф. 319, воп. 2 спр. 2031; Дзярж. музей Беларусі, адз. зах. 31282; ІРЛІ, ф. 569, спр. 337; Літ. музей Я. Купалы, ф. 1, воп. 1, адз. зах. 333, 334; НБ. АН Украіны імя В. Стафаніка (г. Львоў), ф. Карловіча (105), п. 3; Нацыянальная б-ка (Варшава), аддз. рукап., адз. зах. 5304, 6358 акц.; ЦБ АН Літвы, ф. 7, адз. зах. 743, 1824, ф. 21, адз. зах. 131, 132, 398, ф. 29, адз. зах. 733, ф. 273, адз. зах. 1752; ЦДАКР Расіі, ф. Ш аддз., 1 эксп., 1861 г., спр. 106, 322; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 66, воп. 1, спр. 1048, 1283—1286; ЦДАЛіМ Літвы, ф. 96, воп. 1, спр. 101; ЦДГА Беларусі (г. Гродна), ф. 1, воп. 34, спр. 1511; ЦДГА Беларусі (Мінск), ф. 2, воп. 1, спр. 223; ф. 319, воп. 2, спр. 2032, ф. 333, воп. 5, спр. 1034; ф. 937, воп. 4, спр. 13, л. 27; ф. 1430, воп. 1, спр. 31048; ЦДГА Літвы, ф. 378, агульн. аддз., 1840 г., спр. 1158; 1851 г., спр. 93; паліт. аддз., 1861 г., спр. 78, ф. 567, воп. 2, спр. 4241; воп. 26, спр. 174, ф. 1135, воп. 4, спр. 391а, с. 29—30; воп. 7, спр. 434, л. 100; воп. 10, спр. 219, л. 30—46; ф. 1248, воп. 1, спр. 689; ЦДГА Расіі, г. Санкт-Пецярбург, ф. 577, воп. 18, спр. 712, ф. 772, воп. 1, 1859 г., спр. 4950; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 207, 208.

Т. М. Махнач.

ДЫЛА ЯЗЭП

***Дыла Язэп** [Восіп Лявонавіч; псеўд. Н. Бываеўскі, Наз. Бываеўскі, Назар Бываеўскі, А. Дыл, А. Дыла, Жорсткі, Л. Жорсткі, Тодар Кулеш, Т. Кулеша, Язэп, крыпт. Н. Б., Наз. Б., Б—і (?), Н. Б—і, Н. Б-скі, Наз. Б-скі, Я. Д., Язэп Д., Яз. Д-а і інш.; 2(14).4. 1880, Слуцк — 7.4.1973, Саратаў], празаік, драматург, грамадскі дзеяч.*

З сям'і службоўца (бацька — канцылярскі пісар, потым малодшы паштовы чыноўнік). У аўтабіяграфіі (запіс А. Мальдзіса) «Шлях амаль у сотню год» Я. Дыла з дзён дзяцінства з прыемнасцю ўспамінаў сваю бабулю па матчынай лініі Дамініку, якая «ведала мноства беларускіх песень і казак і ахвотна дзялілася імі» з унукамі. «Ад яе, між іншым,— сведчыць ён,— я пачуў гістарычную песню аб тым, як абараняўся ад татарскага нашэсця колішні Слуцк. Потым па матывах гэтай песні напісаў гістарычную аповесць «З-за дзяцей!». Не менш значны ўплыў на духоўнае развіццё будучага пісьменніка аказалі родзічы па бацькоўскай лініі, найперш «апошні слуцкі батлеечнік», стрыечны бацькаў брат Нічыпар Дыла, што «разам са сваімі лялькамі і дачкой хадзіў па дамах і паказваў спектаклі», высмейваючы слуцкіх чыноўнікаў і паліцыю, за што ад улад часта перападала («дасціпнага батлеечніка не раз саджалі пад арышт»). Будучы вучнем Слуцкай гімназіі (1890—98), не раз бачыўся і размаўляў (той чытаў уласныя вершы, пераклады, байкі) з Альгердам Абуховічам. У 1899—1903 вучыўся ў Юр'еўскім (цяпер Тартускім) ветэрынарным інстытуце, з якога быў выключаны без права паступлення ў іншыя навучальныя ўстановы за ўдзел ў антыўрадавых выступленнях. Адначасова ў якасці вольнага слухача наведваў прыродазнаўчыя і грамадска-эканамічныя лекцыі ва універсітэце. У 1903—04 быў супрацоўнікам газеты «Северо-Западный край» (Мінск). У 1905 вёў нелегальную работу сярод беларускіх сялян паводле задання Мінскага камітэта РСДРП. У 1906—18 працаваў у выдавецтвах Пецярбурга, Арэнбурга, Казані, Масквы, быў знаёмы з А. Купрыным, Л. Андрэевым, М. Арцыбашавым, А. Калантай і іншымі рускімі пісьменнікамі. Разам працаваў з Ц. Гартным, добра ведаў Я. Купалу, Я. Коласа. У студзені — лютым 1919 камісар працы ў Часовым рабоча-сялянскім урадзе Беларусі. У 1921—23 старшыня Цэнтрабелсаюза, у 1923—24 старшыня Дзяржаўнай планавай камісіі БССР, намеснік старшыні Камісіі па раяніраванню БССР. З лістапада 1924 сапраўдны член і вучоны сакратар Інбелкульта, у 1925—27 дырэктар Інстытута па вывучэнню мастацтва, дырэктар БДТ-1 (цяпер Беларускі тэатр імя Я. Купалы), намеснік загадчыка Белдзяржкіно па літаратурна-мастацкай частцы. У канцы 20-х г. інспектар Наркамасветы БССР. У 1921—24 быў членам ЦВК БССР. 18.7.1930 незаконна рэпрэсіраваны, 10.4.1931 асуджаны на 5 гадоў высылкі ў Кунгур. З 1931 жыў і працаваў у Саратаве. У жніўні 1938 зноў арыштаваны, у сакавіку 1939 вызвалены. 15.11.1957 рэабілітаваны.

Першыя творы (абразок «Перад раніцаю» і верш «Вечар ясны, ціхі...») надрукаваў у 1912 у газеце «Наша ніва». У 1918 змясціў у «Дзянніцы» шэраг публіцыстычных артыкулаў, у якіх вітаў устанаўленне савецкай улады, расказаў пра беларускае грамадска-культурнае жыццё ў Маскве. Аўтар п'ес «Панскі гайдук», пастаўленай у 1924 у БДТ-1, «Падуанскі студэнт» (не закончана), «Юнак з Крошына» (1965), рамана «На шляхах з варагаў у грэкі» (не закончаны), аповесці «Настасся Мякота» (1968; пазнейшая назва «У імя дзяцей»), успамінаў пра Я. Купалу, Я. Коласа, Я. Райніса, прац аб тэатральным жыцці Беларусі ў канцы 19 — пач. 20 ст.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.
Творы. Мн., 1981. Рэц.: Лобан М. Рэальнасць і вымысел // Полымя. 1982. № 8; Свідзерскі К. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 24 ліп.
1.2.
Панскі гайдук: Гіст. хроніка. Мн. 1926 / Пад псеўд Назар Бываеўскі. Рэц.: Навінскі Р. // Чырв. сейбіт. 1926. № 4.
Вясна: [Кніжка-малюнак]. Мн., 1931 / Пад псеўд. А. Дыла.
Торф: (Кніжка-малюнак). Мн., 1932 / Пад псеўд. А. Дыла.
Фабрыка «Акцябр». Мн., 1933 / Пад псеўд. А. Дыла. Рэц.: Савёнак А. Халтурная дзіцячая кніжка // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934.
Храбры Юрка. Мн., 1934 / Пад псеўд. А. Дыла.
Белачка: Апавяданне. Мн., 1935 / Пад псеўд. А. Дыла.
1.3.
1912. Разныя рады // Саха. № 6 / Пад псеўд. Назар Бываеўскі; Перад раніцаю: (Думкі сэрца) // Н. н. 8 сак. / Пад псеўд. Назар Бываеўскі; «Вечар ясны, ціхі...»: [Верш] // Там жа. 3 мая / Пад псеўд. Н. Бываеўскі.
1913. Пад хмурным небам: [Вреш] // Н. н. 5 вер. Пад псеўд. Наз. Бываеўскі.
1914. Яйцо нас збагаціць // Н. н. 20,27 сак. / Пад псеўд. Наз. Бываеўскі.
1918. Сяўцам; Смерць Стаха: [Вершы] // Дзянніца. 16 крас. / Пад псеўд. Л. Жорсткі; Будаўніцтва сельскагаспадарскіх камунаў // Там жа. 24 снеж. / Пад псеўд. Наз. Бываеўскі; Жывыя цыфры // Там жа. 31 снеж. / Пад псеўд. Наз. Бываеўскі.
1919. Они все дадут // Звезда. 16 июля / Пад крыпт. Н. Б.; На фронтах: (Военно-полит. обзор) // Там жа. 17 июля / Пад крыпт. Н. Б.
1921. Переезд у Менск беларускага этнографа Е. Р. Раманава // Сав. Бел. 1921. 29 ліп. / Пад крыпт. Н. Б.
1922. [Рэц. на кн.: Крупская Н. Народное образование и демократия. 3 изд. Берлин. 1921; Синицкий Л. Трудовая школа. М., 1922] // Вестн. Наркомпроса ССРБ. № 7, 8 / Пад крыпт. Н. Б.; Скурлаты або кожаны // Зоркі. № 2 /Пад крыпт. Язэп Д.; Усмірэнне...: (З апавяд. «Мяцежнікі» Яўг. Чырыпава) // Сав. Бел. 22 студз. / Пад крыпт. Наз. Б-скі.
1923. Старою дарогаю: [Апавяданне] // Сав. Бел. 5 мая / Пад псеўд. Наз. Бываеўскі; Скарбы творчасці Максіма Багдановіча: [Атрыманыя рукапісы пісьменніка] // Пад псеўд. Наз. Бываеўскі; «Гарачае сэрца»: (З жыцця М. Багдановіча) // Там жа. 16 чэрв.; Крытыка і бібліяграфія: Полымя. № 5, 6 // Там жа. 3 кастр. / Пад псеўд. Тодар Кулеш; Пад знакам Кастрычніка: (Цішка Гартны, як грамадзянін) // Там жа. 14 снеж. / Пад псеўд. Н. Бываеўскі; Тэатр і мастацтва // Там жа. 27 снеж. / Пад псеўд. Т. Кулеша.
1924. Сацыялістычны рух на Беларусі // Беларусь. Мн.; Сямімільнымі крокамі: (Аб нашым дзяржаўным тэатры) // Маладняк. № 2, 3 / Пад псеўд. О. Дыло. Аўт. спрэчнае; Пачатак працы Беларускага дзяржаўнага тэатра ў Мінску // Змаганне. 1 студз. / Пад псеўд. Т. Кулеша; Ведаць свой край! // Малады араты. 22 мая / Пад крыпт. Яз. Д-а; Ліст у рэдакцыю // Там жа. 11 кастр.; Першы крок: «Цар Максіміліан» у зачыненым спектаклі Беларускай студыі 10 чэрвеня // Сав. Бел. 12 чэрв.; Мінскія людзі: Насця // Там жа. 10,14 жн. / Пад псеўд. Г. Кулеша.
1925. [Рэц. на кн.: Гильбо П. Влад. Ильич Ленин. Л., 1925] // Изв. Гом. губ. ком. РКП. № 6 / Пад крыпт. Я. Д.; «Воровские лихие дела» «литвы» ў Сібіры: (1620, 1634 і др. г. г.) // Маладняк. № 6 / Пад псеўд. Н. Бываеўскі; Памятны дзень: (Пра крывавае 9 студзеня 1905 г.) // Полымя. № 1 / Пад псеўд. Н. Бываеўскі.

1926. Вялікае свята беларускае культуры: (Да 400-леццзя друку на Беларусі) // Наш край. № 1 / Пад псеўд. Н. Бываеўскі; А сам ты што зрабіў: (падоб'е байкі) // Бел. вёска. 2 крас. / Пад псеўд. Н. Бываеўскі; Песня батрака: [Верш] // Сялян. ніва. 11 ліп. / Пад крыпт. Б-і. Аўт. спрэчнае.

1927. Пяць год Беларускага Першага Дзярж. Тэатру // Асвета. № 3 /Пад псеўд. Наз. Бываеўскі; Паэту: [Верш] // Бел. культура. № 1 / Пад крыпт. Я. Д. Аўт. спрэчнае; Тады і цяпер: (Старонкі з гісторыі беларга тэатру); 25-гадовы юбілей артыста БДТ-1 Ф. Ждановіча // Сав. Бел. 22 студз.; Мастацкая праца на вёсцы // Там жа. 30 студз. / Пад псеўд. Т. Кулеша.

1928. Дзеці аб Горкім // Бел. піянер. № 4 / Пад псеўд. Язэп. Аўт. спрэчнае; Наша кінавытворчасць // Чырв. краіна: Дадатак да газ. «Сав. Бел.». № 4 / Пад крыпт. Н. Б-і; Палкае сэрца: (Памяці К. Каганца) // Сав. Бел. 20 мая / Пад крыпт. Н. Б-і; Якая... «павярхоўнасць» крытыкі! /// Там жа. 14 ліст.; На прысуд рабочых мас: (Тэматычны шлях Белдзяржкіно на 1928 / 29 год) // Чырв. Полаччына. 31 кастр.

1930. Калгасу: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 3 / Пад псеўд. А. Дыла; Малы настаўнік: Апавяданне // Там жа. № 4 / Пад псеўд. А. Дыла; Будаўнікі: [Верш]; Бярозка: Апавяданне // Там жа. № 5 / Пад псеўд. А. Дыла; Двадцать пять лет // Рабочий. 25 мая / Пад крыпт. Н. Б.

1932. Гарод: Апавяданне / Іскры Ільіча. № 10 / Пад псеўд. А. Дыл; Шэры і бяляначка: Апавяданне // Там жа. № 13, 14 / Пад псеўд. А. Дыл; Апавяданне пра пальто // Там жа. № 17 / Пад псеўд. А. Дыла; Заблудзіўся: Апавяданне // Там жа. № 21, 22 / Пад псеўд. А. Дыла.

1933. Чырвоны сцяг: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 10 / Пад псеўд. А. Дыла; Новенькая: Апавяданне // Там жа. № 12 / Пад псеўд. А. Дыла; Скарга: Апавяданне // Там жа. № 13 / Пад псеўд. А. Дыла.

1960. Чалавек вялікага сэрца // Любімы паэт беларускага народа. Мн. / Пад псеўд Т. Кулеша.

1961. Першы прафесійны тэатр // Полымя. № 12 / Пад псеўд. Тодар Кулеша.

1962. Сустрэчы з Янам Райнісам // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3. / Пад псеўд. Назар.

1965. Перад раніцаю...: (Думка сэрца): [Замалёўка] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн. / Пад псеўд. Назар. Н. Бываеўскі; Юнак з Крошына: Драматычныя сцэны // Полымя. № 12.

1968. Настасся Макота: Гіст. аповесць // Маладосць. № 11 / Пад псеўд. Тодар Кулеша; Случэск не скараецца: Старонкі гіст. аповесці // ЛіМ. 19 ліп.

1975. Чалавек вялікага сэрца // Такі ён быў: Успаміны пра Янку Купалу. Мн. / Пад псеўд. Тодар Кулеша; Арганізатар тэатральнай справы; Першае таварыства беларускай драмы і камедыі: [Фрагменты з успамінаў] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1977. Пісьменнік-дэмакрат Альгерд Абуховіч // Пачынальнікі. Мн. / Пад псеўд. Тодар Кулеша.

1978. Першыя іскры таленту // Тэатр. Мінск. № 3.

1979. Паўлюк Багрым: [Урыўкі з п'есы «Юнак з Крошына»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1980. З загаду № 29 / Тэатр. Мінск. № 5 / Сааўт. А. Лубнеўскі.

1984. Успаміны // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.

1.4.

Лібкнехт Л. Павукі і Мухі. М., 1918 / Пер. пад псеўд. Жорсткі.

Вальтэр Я. Роўна а 12-й: Драматычны эпізод у 1-й дз. / З рус. Мн., 1930 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

Кочын А. Па-новаму: Камедыя жарт у 2-х дз. / З рус. Мн. 1930 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

Нячай П. Іржа: Жарт у 1-й дз. / З рус. Мн., 1930 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

Райніс Я. Гірт з воўчага логу: Драматычны абразок у 1-й дз. / З лат. Мн., 1930 / Пер. пад псеўд. Назар Бываеўскі.

Сінклер Э. Злодзей: П'еса ў 1-й дз. / З англ. Мн., 1930 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

Яноўскі Я. Гнеў: П'еса ў 4-х дз., 6 карц. / З рус. Мн., 1930. / Пер. пад псеўд. Наз. Бываеўскі.

Валжэнін Р. За ўраджай: П'еса ў 4-х малюнках / З рус. Мн., 1931 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

Нячай П. Іржа: Жарт у 1-й дз. Рыга, 1933 / Пер. пад крыпт. Наз. Б.

1913. Ладыжэнскі В. Тацяна: Апавяданне // З рус. // Н. н. 5 крас. / Пер. пад псеўд. Наз. Бываеўскі.

1.5.

На яўрэйскую мову. Адважны Юрка / Пер. Х. Мальцінскі. Мн., 1934 / Пад псеўд. А. Дыла.

2.3.

На беларускай мове. Бядуля З. Беларуская народная мелодыя // Вольны сцяг. 1921. № 6; Вішнеўскі А. [Біябібліяграфічная нататка да 105-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 4; Дыла Г. Успаміны пра бацьку // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі: (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 103—108; М. І. У тэатральнай падсекцыі мастацкае секцыі Інбелкульту // Трибуна иск-ва. 1925. № 9; Мальдзіс А. На ўзвеі новых дзён // ЛіМ. 1970. 3 крас.; Яго ж. Нарком першага ўрада // Голас Радзімы. 1978. 28 снеж.; Яго ж. Шлях амаль у сотню год // Дыла Я. Творы. Мн., 1981; Яго светлы вобраз // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Еўсцігней Міровіч: Крытыка-бібліягр. нарыс. 2 выд., перапрац. Мн., 1978. С. 59—60; Родчанка Р. Язэп Дыла // Беларусь 1984. № 10; Рэзалюцыя П-ое Усебеларускае канферэнцыі Рабіс: Па дакладах Галоўпалітасветы і Інбелкульту тт. Даўгаполава і Дылы // Трибуна иск-ва. 1925. № 11; Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія: 1917—1932. Мн., 1968. С. 54—56, 59—60; Язэп Лявонавіч Дыла: [Некралог] // ЛіМ. 1973. 13 крас.

2.4.

Гартны Ц. Чырвоная Радзіма: Случчына; Слуцк: [Вершы] // Полымя. 1925. № 3.

3.1.

Б-ка Ін-та мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі, ф. Я. Дылы; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. Я. Дылы; ЦДАКР Беларусі, ф. 92, воп. 1, спр. 516, л. с. 8—10, 17—27; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап. ф. 39.

З. У. Драздова.

Е

ЕГАРЭНКАВА ГАЛІНА

Егарэнкава Галіна Іванаўна (13.5.1942, г. Горкі, цяпер Ніжні Ноўгарад — 9.2.1989, там жа; пахавана на могілках Ольгіна), крытык, літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1973), дацэнт (1978). Член СП Беларусі з 1979. Пісала на рускай і беларускай мовах. Некаторыя артыкулы падпісвала псеўданімам Г. Іванова.

Нарадзілася ў сям'і рабочага Горкаўскага аўтазавода. Скончыла з залатым медалём сярэднюю школу і ў 1960 паступіла на філалагічны факультэт Горкаўскага універсітэта. Пасля заканчэння яго ў 1965—67 выкладала рускую мову і літаратуру ў сярэдніх школах г. Горкага. У 1967—71 вучылася ў аспірантуры Літаратурнага інстытута імя А. М. Горкага ў Маскве, спецыялізавалася на кафедры рускай класічнай літаратуры. Кандыдацкую дысертацыю «Паэтыка характару і сюжэта ў рамане Ф. Дастаеўскага «Браты Карамазавы» абараніла ў 1973 у Інстытуце літаратуры АН БССР. У 1972—78 выкладала ў Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце. З 1972 асістэнт, з 1975 в. а. дацэнта, у 1978—79 дацэнт кафедры рускай і замежнай літаратуры Мінскага педінстытута. З верасня 1980 жыла ў г. Горкім, дзе працавала на пасадзе дацэнта кафедры літаратуры Горкаўскага педінстытута.

Першая публікацыя Г. Егарэнкавай з'явілася ў Горкім у 1966. З таго часу яе артыкулы пачалі рэгулярна з'яўляцца ў мясцовых (спачатку ў Горкім), потым ва ўсесаюзных выданнях. Кола інтарэсаў даследчыка — перш за ўсё класічная літаратура (Ф. Дастаеўскі, Л. Талстой, М. Гогаль, А. Пушкін, М. Лермантаў, М. Салтыкоў-Шчадрын, М. Горкі, М. Шолахаў і інш.). У апошнія гады яе ўвагу больш займаў сучасны літаратурны працэс. Варта ўхвалення яе цікавасць да беларускай літаратуры. Артыкулы і рэцэнзіі па розных пытаннях развіцця сучаснай беларускай прозы (творы І. Шамякіна, А. Адамовіча, І. Чыгрынава, І. Пташнікава, В. Казько, В. Гігевіча і інш.) часта друкаваліся на старонках рэспубліканскай і ўсесаюзнай перыёдыкі («Маладосць», «Полымя», «Неман», «Волга», «Урал», «Сибирские огни», «Москва», «Дружба народов», «Вопросы литературы», «Литературная газета», «Советская Белоруссия», «Літаратура і мастацтва» і інш.). Аўтар кніг «Духоўная смага» і «Зямная аснова». Г. Егарэнкава была дапытлівым, эрудыраваным, удумлівым і патрабавальным літаратуразнаўцам. Працы яе вызначаюцца змястоўнасцю, вострай і актуальнай праблематыкай, прынцыповасцю даследчыцкай пазіцыі, жывасцю і даходлівасцю выкладання думкі.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Поэтика характера и сюжета в романе Ф. М. Достоевского «Братья Карамазовы»: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1973.

Духовная жажда. Горький, 1987.

Земная основа. Горький, 1987.

Звено связующее: Лит.— критические статьи. Мн., 1990.

1.3.

1966. Структура характеров в романе «Анна Каренина» // Л. Н. Толстой: Статьи и материалы. Горький.

1972. [Рэц. на кн.: Я ц у к М. Мои координаты. Мн., 1971] // Неман. № 8; От жанра к смыслу // Знамя юности. 22 авг.; Час аўтара, час героя: [Рэц. на кн.: К р у г о в ы х М. Дорога в мужество. Мн., 1971] // ЛіМ. 23 чэрв.; Мера шчырасці: [Рэц. на кн.: К у д и н о в В. Предчувствие перемен. Мн., 1972] // Там жа. 18 жн.; Пра час, пра чалавека: [Рэц. на кн.: М я л о И. Раскол: Роман. Мн., 1972] // Там жа. 27 кастр.

1973. Герой или «посредник»? // Зборнік навуковых прац. Мн., 1973. Т. 5. Філалогія. Вып. 1; Сюжэтная сімволіка ў рамане Ф. М. Дастаеўскага «Браты Карамазавы» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; О времени, о человеке: [Рэц. на кн.: М я л о И. Раскол. Мн., 1972] // Лит. обозрение. № 3; Несколько дней одного месяца // Неман. № 3; Признание: К 170-летию со дня рождения Ф. И. Тютчева // Знамя юности. 5 дек.; Се Іван перарадзіўся... // ЛіМ. 8 чэрв.; Па галоўнай сутнасці // Там жа. 14 вер.; Масштабы героя // Сов. Бел. 25 февр.; Приобщение к искусству // Там жа. 19 апр.; Драма судьбы // Там жа. 17 июня; Іншага жыцця не будзе // Чырв. змена. 13 лют.; Гарызонты жыцця // Там жа. 11 вер.; Куды вядзе вясёлы тракт? // Там жа. 10 кастр.

1974. Сам-насам з чалавецтвам // Полымя. № 7; Рытмы эпохі // ЛіМ. 1 сак.; Ці задаволены патрабавальны мастак // Там жа. 17 мая; Заснавана на ісціне // Там жа. 7 чэрв.; Ціхан Іграшын і іншыя // Там жа. 13 чэрв.; А тарфянік гіне... // Там жа. 12 ліп.; Падарожжа ў казку: [Рэц. на кн.: Р а з а н а ў І. Беларускія народныя казкі. Мн., 1973] // Чырв. змена. 15 кастр.

1975. З полымя вайны // Полымя. № 4; Супермен века электронікі // Там жа. 19 снеж.; Рожденный революцией // Сов. Бел. 24 мая; Тридцать лет спустя: [Рэц. на кн.: К о з ь к о В. Високосный год. Мн., 1974] // Там жа. 5 июля.

1976. Майстар палымянай сатыры: Да 150-годдзя з дня нараджэння М. Я. Салтыкова-Шчадрына // Полымя. № 1; ...Гэта і ёсць жыццё: [Рэц. на кн.: В а к у л о в с к а я Л. Женщины. Мн., 1975] // Там жа. № 6; Сюжетность композиции: (Некоторые особенности худ. структуры романа Ф. М. Достоевского «Братья Карамазовы») // Научные доклады высшей школы. Филол. науки. № 6; Сатиры смелый властелин // Сов. Бел. 27 янв.; Битва за человека // Там жа. 12 мая; Что ты за человек? // Там жа. 13 июля.

1977. Вайна не спыніла жыццё...: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Гандлярка і паэт; Шлюбная ноч. Мн., 1976] // Полымя. № 4; Пра Дастаеўскага і Беларусь: [Рэц. на кн.: Ш п а д а р у к І. Дастаеўскі і Беларусь. Мн., 1975] // Там жа. № 5; Шляхі рэалізму ў пачатку XX стагоддзя: [Рэц. на кн.: К у л е ш о в Ф. Лекции по истории русской литературы конца XIX — начала XX века. Мн., 1976] // Там жа. № 9; Хто ты ў сваім доме?: [Рэц. на кн.: К о з ь к о В. Здравствуй и прощай. М., 1976; К о з ь к о В. Две повести. Мн., 1977] // Там жа. № 12; Быць чалавекам // ЛіМ. 4 сак.; Чыстая лінія // Там жа. 20 мая; Шлях да сінтэзу // Там жа. 16 снеж.; Живая память войны: [Рэц. на кн.: Пташников И. Найдорф. М., 1977] // ЛГ. 24 авг.; Двор, открытый миру: [Рэц. на кн.: П т а ш н і к а ў І. Найдорф. Мн., 1976] // Сов. Бел. 31 марта; Углубление поиска // Там жа. 26 мая; Мера мужества // Там жа. 10 авг.; И убояться простоты: [Рэц. на кн.: К о з ь к о В. Две повести. Мн., 1977] // Там жа. 16 сент.

1978. Художник современности // Шамякин И. Атланты и кариатиды. Мн., 1978; Доверяя художнику // Вопр. лит. № 6; Заўсёды жывыя традыцыі: да 110-годдзя з дня нараджэння Максіма Горкага // Полымя. № 3; Сацыялістычны рэалізм сёння: Адзінства мэты, шматстайнасць пошукаў // Там жа. № 7; Пошукі ісціны // ЛіМ. 19 мая; На пороге зрелости. Молодая бел. проза на страницах «Полымя» и «Маладосці» // ЛГ. 11 окт.; Гений человечества // Сов. Бел. 9 сент.

1979. С разных точек зрения // Вопр. лит. № 11; Скажи только свое, наболевшее // Дружба народов. № 1; Все хотят высоты: [Рэц. на кн.: Д а л и д о в и ч Г. Тепло на первоцвет. М., 1978] // Неман. № 5; Пространство и ритм сюжета // Там жа. № 12; Бязлітасны выкрывальнік: Да 170-годдзя з дня нараджэння М. В. Гогаля // Полымя. № 3; Аддай герою сэрца!: Чалавек у раманах Івана Шамякіна // Там жа. № 12; Горячим словом убежденья // Знамя юности. 27 марта; У чаканні героя // ЛіМ. 24 жн.; Усё залежыць ад пісьменніка // Там жа. 23 ліст.; Могучая криница // ЛГ. 29 авг.; Духовная память народа: [Рэц. на кн.: К а з ь к о В. Суд у Слабадзе. Мн., 1978] // Сов. Бел. 17 июня.

1980. Увасабленне героя: [Рэц. на кн.: К р у л ь М. Лунная лошадь: Повести. Мн., 1980] // ЛіМ. 5 вер.; Правда характера: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Вазьму твой боль. Мн., 1979] // Сов. Бел. 9 янв.

1981. Послесловие // Чигринов И. Плач перепелки; Оправдание крови. М., 1981; Диалог: [Рэц. на кн.: В а к у л о в с к а я Л. Путевка в «Белую долину». Мн., 1980] // Неман. № 5; «Полюбили... Поссорились... Разошлись...»: [Рэц. на кн.: Г а ў р ы л к і н Л. Зямля дзяцей нашых. Мн., 1980] // ЛГ. 4 февр.

1982. Победители и побежденные: По страницам трех повестей // Неман. № 1.

1983. Возвращение в будущее // Неман. № 2; Диалектика души и духовности: О герое современной прозы // Там жа. № 8.

1984. Память сердца и разума: [Рэц. на кн.: Ш а м я к і н І. Петраград — Брэст. Мн., 1983] // Дружба народов. № 4; Трывогі сэрца // Маладосць. № 7; Расплата: [Рэц. на кн.: В а к у л о в с к а я Л. Письма любимого человека. Мн., 1982] // Неман. № 1; Радзіма казкі // ЛіМ. 19 кастр.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1979. 15 чэрв.; С а е н к а В. Аналіз і прапановы // Там жа. 1979. 4 мая.

З. У. Драздова.

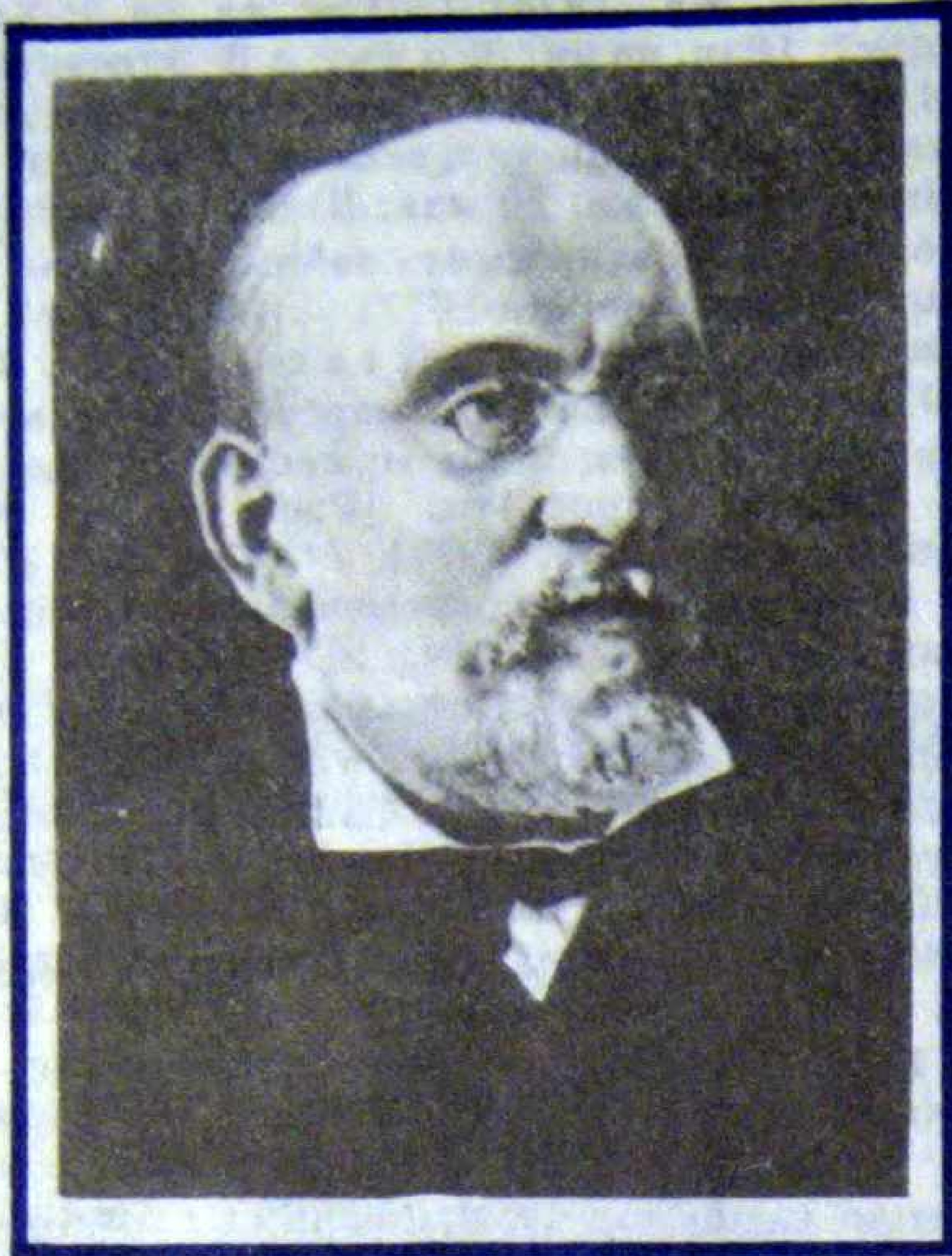

Ельскі Аляксандр Карлавіч (псеўд. *Bocian z-nad Ptyczy, Litwin-obywatel, O b y w a t e l L i t w i n, Swiadomy, Ely*, крыпт 1(?), *A. J.* 16.6.1834, в. Дудзічы Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.— 10.9. 1916, в. Замосце, пахаваны ў в. Дудзічы), пісьменнік, краязнавец, перакладчык, публіцыст ліберальна-асветніцкага кірунку.

Нарадзіўся ў сям'і памешчыка, харужага Ігуменскага пав. Карла Ельскага, жанатага з Людвікай Штайнберг. Быў іх другім сынам. Старэйшы брат Міхаіл — вядомы пазней музыка-скрыпач, кампазітар. Пачатковую адукацыю атрымаў у нямецкай школе ў Лясдэнене (цяпер Калінінградская вобл.). У 1852 скончыў Мінскую класічную гімназію, быў на вайсковай службе (1852—56), удзельнічаў у Крымскай вайне. У чыне паручыка выйшаў у адстаўку, пасяліўся ў в. Замосце на Ігуменшчыне (цяпер Пухавіцкі р-н), дзе пасля смерці бацькі (1857) атрымаў у спадчыну фальварак. У 1858 ажаніўся з Аленай Каланчынскай, з якой меў сына Яна і дачку Аляксандру. Гаспадарачы ў Замосці, значную ўвагу надаваў паляпшэнню культуры земляробства, меліярацыі глебы, догляду лесу, развядзенню рыбы, заклаў парк, сад і цагельню. З 1861 быў міравым суддзёй другой акругі Ігуменскага пав., у 1882—87 — членам апякунскага камітэта пры рэальным вучылішчы ў Мінску, а з 1901— ганаровым куратарам павятовага Таварыства ўзаемастрахоўкі ад пажару.

Літаратурна-публіцыстычную дзейнасць пачаў з допісаў у газету «Kurjer Wileński» («Віленскі веснік», 1860), прысвечаных пераважна вызваленню сялян ад прыгону. У час паўстання 1863—64 знаходзіўся пад наглядам паліцыі, цярпеў матэрыяльную нястачу і, каб палепшыць становішча, спрабаваў збыць калекцыю карцін, шукаючы падтрымкі і пасрэдніцтва ў польскага пісьменніка Ю. Крашэўскага. У 1864 заснаваў у Замосці краязнаўчы музей, у якім з часам назапасілася больш за 60 карцін і 2000 гравюр, шмат малюнкаў і эскізаў заходнееўрапейскіх (П. Веранезе, М. Бачарэлі) і мясцовых (А. Гараўскі, Ф. Смуглевіч, С. Чаховіч, І. Аляшкевіч, Я. Дамель, В. Ванькові) мастакоў, зберагаліся асобныя прадметы і лісты А. Міцкевіча і Т. Касцюшкі, калекцыі фарфору, шкла, слуцкіх паясоў, каля 20 тыс. аўтографаў і дакументаў (у тым ліку Пятра І, Напалеона, Лютэра, Вашынгтона, А. Міцкевіча і інш.), матэрыялы, што тычыліся паўстанняў Т. Касцюшкі, 1830—31 і 1863, Айчыннай вайны 1812. Бесперапынна А. Ельскі папаўняў і сваю замосцінскую бібліятэку. Пад канец жыцця пісьменніка яна налічвала звыш 10 тыс. кніжных адзінак, сярод якіх былі старадрукі, выданні 17 ст., амаль усе польскія і літоўска-беларускія хронікі, дыярыушы, розныя бібліяграфічныя даведнікі, энцыклапедыі, атласы, вопісы архіваў і г. д., багатыя матэрыялы па беларусістыцы. У зборах Ельскага некаторыя звесткі чэрпалі такія прызнаныя ў навуцы аўтарытэты, як Т. Корзан, А. Роле, Я. Болаз-Антаневіч, Ю. Пачкоўскі, Ю. Бэлза, Ю. Растафінскі, У. Спасовіч, а таксама Кракаўская акадэмія, музей Румянцава ў Маскве, Маскоўскае этнаграфічнае таварыства, Асалінэум. У кнізе наведнікаў музея меліся запісы на рускай, польскай, французскай, нямецкай, дацкай, беларускай мовах. Шырока выкарыстоўваючы матэрыялы музея і бібліятэкі, А. Ельскі напісаў больш за 10 тыс. гісторыка-краязнаўчых артыкулаў пра Беларусь для «Słownika geograficznego» і «Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej». Прымаў удзел у археалагічных з'ездах у Вільні (1893) і ў Рызе (1896). Літаратурна-журналісцкую працу А. Ельскі надзвычай актывізаваў у 80-я г., супрацоўнічаў болей чым у 20 перыядычных выданнях. У яго карэспандэнцыях, незалежна ад іх тэматыкі, заўсёды закраналіся пытанні маральнасці грамадскіх узаемаадносін. З культурна-асветніцкіх пазіцый ім былі напісаны для пецярбургскага «Kraju» («Краю») матэрыялы пра гастролі ўкраінскай трупы М. Старыцкага ў Мінску, бібліятэку Храптовічаў у Шчорсах, збіранне беларускага фальклору ў Мінскай губ., «Северо-Западный календарь» і інш. А. Ельскі ведаў і цаніў творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча, зберагаў у замосцінскім музеі аўтографы яго твораў, прысвяціў яму верш, стаў яго першым біёграфам, быў знаёмы з арыгінальнай паэзіяй і перакладамі Я. Лучыны, наладжваў кантакты з Ф. Багушэвічам.

З клопатам пра маральнае жыццё вёскі і з аптымістычным поглядам у будучыню напісаў вершаваныя і празаічныя брашуры «Сынок», «Выбіраймася ў прочкі», «Слова аб праклятай гарэліцы», распаўсюджваў іх сярод дваран і сялян у літаграфаваным выглядзе, пераклаў на беларускую мову першую частку паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш» (1892), рабіў захады, каб арганізаваць папулярныя

выданні для народа накшталт перакладзенай ім на беларускую мову працы польскага эканаміста Ю. Супінскага «Сем вечароў» і г. д.

Падзвіжніцкая культурная праца, плённыя навуковыя намаганні А. Ельскага мелі шырокі розгалас у славянскім свеце, высока цаніліся ў грамадска-культурных колах і ў навуковым асяроддзі. У 1885 яму было нададзена званне члена-супрацоўніка Вольна-эканамічнага таварыства ў Пецярбургу, а ў 1892 — правадзейнага члена камісіі гісторыі і мастацтва філалагічнага аддзялення Акадэміі навук у Кракаве. Па малюнку І. Урублеўскага быў адліты медаль А. Ельскага.

У. І. Мархель.

Бібліяграфія

1.2.

Насколько развитие чувства сострадания к животным обеспечивает нравственность человечества, его умственные и социальные интересы: Эскиз из области педагогики. Мн., 1879.

Piwo i piwowarstwo w przeszłości naszej. Warszawa, 1883.

Uwagi w kwestyi włościan, a mianowicie: jak było u nas i gdzieindziej. Warszawa, 1884.

Rys dziejów gospodarstwa Krajowego w zestawieniu z obyczajami narodu od czasów pierwotnych aż do ostatnich. Kraków, 1893—97. T. 1—2.

Wiadomość historyczna o pasiarni Radziwiłłowskiej w Słucku. Kraków, 1894.

Сынок! Расказ з праўдзівага здарэння: Усім бацькам і дзецям для перасцярогі. Спб., 1895.

Выбіраймӑся ў прочкі! Скарэй у Томск! Пб., 1896.

Нашы перасяленцы: (Скарэй у Томск!). Витебск. 1896. [Асобны адб. з «Витеб. губ. вед». 1896].

Hrabia Emeryk Hutten Czapski: Wspomnienie pośmiertne. Kraków, 1896.

Zarys obyczajów szlachty w zestawieniu z ekonomiką i dolą ludu w polsce i Litwie. Kraków, 1897—98. T. 1—2.

Karciarstwo i wogóle gry i zabawy hazardowne u nas, w świetle tradycyi i literatury ojczystej. Spb., 1899.

Wiadomość historyczna o fabryce szkieł i źwierciadeł ozdobnych w Urzeczu radziwiłłowskim na Litwie. Kraków, 1899.

Слова аб праклятай гарэлцы і аб жыцці і смерці п'яніцы: Добраму беларускаму народу на пакрапленне яго душы і розуму расказаў прыяцель яго папячыцель трэзвасці А. І. Пб., 1900.

Ś. p. Helena z Kałęczyńskich Aleksandrowa Jelska. Spb., 1901 / Пад псеўд. Świadomy.

Zgubny kult obczyzny u nas w świetle literatury ojczystej: Studium społeczno-obyczajowe. Spb., 1901.

Co to jest zbytek wogóle i jak się przedstawia u nas, w świetle tradycyi narodu i literatury ojczystej. Pb., 1903.

Nasze dotychczasowe wystawy rolnicze i istotne ich przeznaczenie w przemyśle gospodarskim. Spb., 1903.

«Wiankomania» i wogóle marnotrawstwo żałobne u nas: (Małe studjum obyczajowe). Pb., 1903.

Tytuniarstwo. Spb., 1905.

Hutarka ab tom, jakaja maja być «Ziamla i wola» sielskamu narodu: Praûdziwy abrazok żyûcom zniaty z ciapieraszniaho życcia wioski na Biełaj Rusi, daûniaj Krzywiczyźnia. Wilnia, 1906.

Dzieje dyecezyi Mińskiej w zarysie. Mń., 1907.

Ś. p. Juliusz Zarębski: znakomity fortepianista, kompozytor i obywatel Kraju. B. m., [1907].

Świętość własności ziemskiej wobec projektowanego wywłaszczenia. B. m., [1907].

Karność w rodzinie chrześcijańskiej. Pb., 1908.

Garść myśli o marności doczesnej. Wilno, 1910 / Пад крыпт. А. J.

1.3.

1860. Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z gubernji Mińskiej // K. W. 5, 9 sierp. / Пад псеўд. Litwin obywatel; Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z gubernji Mińskiej, d. 18 września 1860 g. // K. W. 8 list.; Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z gubernji Mińskiej // K. W. 9 grud. / Пад псеўд. Bocian znad Ptyczy.

1861. Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z gubernji Mińskiej 1861 r. w czerwcu // K. W. 4 sierp. / Пад псеўд. Bocian znad Ptyczy; Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z gub. Mińskiej, d. 14 grudnia 1861 r. // K. W. 29 grud. / Пад псеўд. Bocian znad Ptyczy.

1862. Korespondencja «Kurjera Wileńskiego: Z gub. Mińskiej 1 sierpnia // K. W. 31 sierp. / Пад псеўд. Bocian znad Ptyczy.

1877. Michał Bohusz Szyszko: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. T. 25. Nr 640.

1880. Z gub. Mińskiej we wrześniu r. 1880 // Gaz. Warsz. Nr 208, 210, 215; Notatki z wycieczki po gubernji Mińskiej // Tyg. powsz. S. 132, 150, 163, 180, 202.

1882. Korependencye «Kraju»: Zamość pod Mińskiem, 20 listopada // Kraj. Nr 22.

1883. Kleck; Korelicze // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 4; Z Zamościa pod Mińskiem...: (Kronika prowincyonalna) // Kraj. Nr 5; Korependencye «Kraju»: Zamość pod Mińskiem // Kraj. Nr 6, 7; Kronika prowincyonalna: Z Zamościa pod Mińskiem // Kraj. Nr 10; Korespondencye «Kraju»: Z Zamościa pod Mińskiem // Kraj. Nr 12, 15, 19, 20; Kronika prowincyonalna: Z Mińska // Kraj. Nr 22; Korespondencye «Kraju»: Z Zamościa pod Mińskiem // Kraj. Nr 23, 25, 31, 34, 35; Z Mińska gub.; Kronika prowincyonalna: Z Zamościa pod Mińskiem // Kraj. Nr 37; Korespondencye «Kraju»: Zamość pod Mińskiem // Kraj. Nr 43, 49, 50, 52.

1884. Zamość pod Mińskiem, 29 stycznia // Kraj. Nr 7; Z pod Mińska lit. // Kraj. Nr 12, 14, 17, 20; Garść pamiątek podwileńskich // Kraj. Nr 21; Z pod Mińska lit., 6 czerwca // Kraj. Nr 26; Zamość pod Mińskiem, 5 lipca // Kraj. Nr 30; Z pod Mińska lit. // Kraj. Nr 34, 41.

1885. Mińsk // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 6 / Сааўт. А. Хмара; Z pod Mińska litewskiego: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 1, 4, 5; O gwarze białoruskiej // Kraj. Nr 5, 6; Pieśniarz białoruski / Пад псеўд. eli Mińsk lit.; (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 10; Z pod Mińska litewskiego: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 17, 18, 20, 23, 27, 28, 30 — 32, 38, 43; Adam Mickiewicz na Białorusi // Kraj. Nr 46; Z pod Mińska litewskiego: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 49; Jan Wańkowicz // Tyg. il. Nr 152.

1886. Nieśwież // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 7; Z guberni mińskiej, 19 grudnia: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 1; Z Mińska gub., 26 grudnia: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 2; Mińsk lit.: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 5, 7, 9; Mińsk gub.: (Koresp. «Kraju»); Listy ekonomiczne «Kraju»: Z mińskiej gub., 1 marca // Kraj. Nr 11; Mińsk litewski, 26 marca: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 14; Z gub. mińskiej: (Koresp. «Kraju») // Kraj. Nr 16, 18, 24—26, 31, 33, 37, 39, 45; O ludzie tutejszym i jego stosunku do inteligencyi // Kraj. Nr 49; Adam Honory Kirkor: (Wspomnienie pośmiertne) // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 51; Słówko o materiałach służących do badań gwary, etnografji i literatury białoruskiej // Chwila. 11—18 stycz. (Nr 17—23).

1887. Pina; Pińsk // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 8; Listy z prowincyji: Mińska gub. // Kraj. Nr 3, 6, 8; Szanowny redaktorze! // Kraj. Nr 8; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 9, 13, 15, 17, 19, 22, 23, 25, 28, 31; [Przeciw cudzoziemcom] // Kraj. Nr 32; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 34, 36, 39, 40, 43, 44, 46—48, 50, 51; Słówko sprostowania o Kirkorze // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 23.

1888. Mińska gub.: (List «Kraju») // Kraj. Nr 3, 6, 7, 10, 12, 13, 15, 17; Z widowni Mińskiej: (Korespondencya «Kraju») // Kraj. Nr 18; Z mińskiej gub.:

(List «Kraju») // Kraj. Nr 20, 22, 25; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 31, 32, 33, 35—38, 40, 42, 44—46, 48—50, 52; Słówko o starym Zasławiu z powodu nowego kalendarza // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 16.

1889. Słuck; Słuckie księstwo // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 10; Z pod Mińska litewskiego: (Listy z prowincji) // Kraj. Nr 3—7, 9, 12—16, 18, 19, 21—25, 27, 28, 30—34, 36, 38, 39, 41, 43—45, 47, 48, 50, 51; «Marya» Malczewskiego w przekładach maloruskim i białoruskim // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 7; Słówko o eparchji mińskiej z powodu zamierzonego obchodu 50-letniego jubileuszu przyłączenia unitów // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 21; Przyczynek kalendarzowy do literatury białoruskiej // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 29; Do etnografji białoruskiej // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 38.

1890. Adam Mickiewicz na Białorusi // Pamięci Adama Mickiewicza. Pb.; Szczorse // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 11; Wzmianki o bibliotece Juljana Biergiela księdza w Słucku // Bibl. Warsz. T. 1; Szanowny panie redaktorze! // Kraj. Nr 1; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 2—5, 7, 8, 11—13, 16; Kanalizacja Polesia // Kraj. Nr 17; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 17, 20, 21, 23—25, 28, 31, 33—35, 37, 40, 41, 43, 46, 50; Sprawa Horodeńska // Kraj. Nr 51; O rękopisach petersburskiej cesarskiej Biblioteki: (Dopełnienie) // Prz. lit.: Dodatek do «Kraju». Nr 36.

1891. Listy z prowincji: Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 4, 5, 10, 14, 15, 17, 19, 20; O Białorusi // Kraj. Nr 21; Listy z prowincji: Mińsk lit. // Kraj. Nr 22—25, 28, 32—35; Włościanie na Białorusi: Z pod Mińska, w czerwcu // Kraj. Nr 35; Listy z prowincji: Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 37, 39, 42, 43, 49, 52.

1892. Białoruska literatura i bibliografia; Białoruś // Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana. Warszawa. T. 7; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 1, 5, 6, 9; Kalendarz białoruski; Zjazd w Wilnie // Kraj. Nr 9; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 10, 12, 13, 15—17, 20, 24, 27, 29, 31, 32, 36.

1893. Wiązanka uwag ziemianina // Upominek: Książka zbiorowa na cześć Elizy Orzeszkowej (1866—1891). Kraków; Pb.; Notice historique sur la fabrique de ceintures des Radziwiłł á Słuck // Bull. PAU. T. 4; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 2, 3; Nieznane pamiętki po Mickiewiczu // Kraj. Nr 3; Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 5, 6, 8, 9, 12, 18, 20, 23, 25, 29—31, 33, 35, 39, 42, 47, 51; Z gub. mińskiej, 17 grudnia // Kraj. Nr 52.

1894. Listy z prowincji: Mińska gub. // Kraj. Nr 2, 5, 7, 17, 19, 23, 28, 34, 41, 50.

1895. Ziembin // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa. T. 14; Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 3; Listy z prowincji // Kraj. Nr 7, 9, 12; Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 15, 26; Listy z prowincji: Z mińskiej gub. // Kraj. Nr 28, 38, 40, 44.

1896. Listy z prowincji: Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 5, 11, 24; Emeryk hr. Czapski (Z portretem) // Kraj: Dział artystyczno-literacki. Nr 31; Listy z prowincji // Kraj. Nr 32, 44; Wiadomość historyczna o pasiarni radziwiłłowskiej w Słucku // Spraw. Komis. hist. sztuki. T. 5. Z. 4.

1897. Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 3, 24, 30; Do redakcji // Kraj. Nr 32; Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 34, 39, 47; Do redakcji // Kraj. Nr 51.

1898. Wiadomości o niektórych pamiątkach po Adamie Mickiewiczu; Wiązanka pamiątek i wspomnień z miejsc rodzinnych Adama Mickiewicza; Cztery życiorysy ludzi z epoki mickiewiczowskiej // Księga pamiątkowa na uczczenie setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza (1798—1898). Warszawa, [1898]. T. 2; Wieści z prowincji: Z gub. mińskiej // Kraj. Nr 27, 37, 38, 42.

1899. Prawda czy pochlebstwo? // Kraj. Nr 15; Druga i ostatnia odpowiedź p. Al. Jelskiego // Kraj. Nr 33; Bibliografja «Kraju» // Kraj. Nr 48; Tomasz Hryb, włościanin białoruski // Wisła. T. 13.

1900. Wiadomość historyczna o fabryce szkieł i zwierciadeł ozdobnych w Urzeczu Radziwiłłowskiem na Litwie // Spraw. Komisji hist. sztuki. T. 6. Z. 4; Z prowincji: Z Mińska // Kraj. Nr 33 / Пад крыпт. J. Аўт. спрэчнае.

1902. Nekrologja // Kalendarz katolickiego towarzystwa dobroczynności przy kościele św. Katarzyny w Petersburgu na rok pański 1902. Pb., b. r. S. 115, 121—122, 124, 126, 127—128.

1903. Ab życi i śmierci pjanicy // Federowski M. Lud białoruski na Rusi Litewskiej. Kraków. T. 3. Cz. 2; Jelscy; Jelski Kazimierz; Jelski Karol; Jelski Włodzimierz; Jelski Konstanty // Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana. Warszawa. T. 31—32 / Пад крыпт. A. J.

1906. Sylwetki niewiast polskich z nad Niemna, Dniepru i Dźwiny: (E. Felińska, A. Ciundziewicka, G. Horwatowa) // Dz. Wileński. Nr 27, 31, 32.

1908. Nieśwież Radziwiłłowski przed ćwierć wiekiem a dziś // Kraj. Nr 194, 195, 197, 200, 204.

1911. Mińsk // Tyg. Wileński. Nr 13.

1920. Вінцуку Дуніну-Марцінкевічу, беларускаму паэту // Беларусь. 3 студз.

1922. З верша «В. Дуніну-Марцінкевічу» // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1971. Вінцуку Дуніну-Марцінкевічу: [Верш]; Слоўца ад перакладчыка // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1.4.

О х о р о в и ч Ю. Любовь, преступление и нравственность: Несколько задач из области «уголовной психологии» / С пол. Мн., 1876.

О х о р о в и ч Ю. Об основных противоречиях в наших знаниях о вселенной: Публ. лекция Юлиана Охоровича, читанная в Варшаве в 1873 г. / С пол. [и снабдил предисл.] Александр Ельский. Мн., 1877.

M i c k i e w i c z A. Pan Tadeusz, poemat. Pieralažyŭ z polskaho na białaruski jazyk A. Jelski. Kn. 1. Lwoŭ, 1893 / На вокл.: 1892.

1971. М і ц к е в і ч А. Пан Тадэуш: [Паэма]: Гаспадарства // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1.5.

На беларускую мову. Адам Міцкевіч на Беларусі / Пер. з пол. Ф. Гр. // Студэнцкая думка. 1924. № 1; Беларускі пясняр; Пра беларускую гаворку; Адам Міцкевіч на Беларусі; Пісьмы да Я. Карловіча / Пер. з пол. Г. Кісялёў // Пачынальнікі. Мн., 1977; Беларускі пясняр // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978.

1.6.

100 prýkazak, zahádak, prydumak i gawendaŭ dla pažytku biełaruskaho (krýwickaho) narodu. Wilnia, 1908 / Sabraŭ A. J.

2.3.

На беларускай мове. А. Н. [Навіна А.]. Аляксандр Ельскі: [Некралог] // Гоман. 1916. 29 вер.; А л е к с а н д р о в і ч С. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971, С. 108—109; А л е л ь к а в і ч Ю. [Зямкевіч Р.]. Стары Менск у беларускіх успамінах // Беларусь. 1920. 3 студз.; П а ч ы н а л ь н і к і. Мн., 1977. С. 29—30; Б а г у ш э в і ч Ф. [Ліст Я. Карловічу] // Багушэвіч Ф. Творы. Мн., 1967. С. 187; Б а р ы с е н к а В. Аб праграме па беларускай літаратуры для VIII—X класаў // Наст. газ. 1947. 30 студз.; Я г о ж. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізму ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 163—164, 194; Б у к ч ы н С. Беларускія сябры дзекабрыста // ЛіМ. 1977. 14 студз.; Г а р э ц к і М. Аляксандр Ельскі // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Г і л е в і ч Н. Вачыма і сэрцам — да факта // Гілевіч Н. Удзячнасць і абавязак. Мн., 1982; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 70—72; Г і с т о р ы я беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 91; Г р ы н ч ы к М. Максім Багдановіч і народная паэзія. Мн., 1963. С. 112—114; Я г о ж. Фальклорныя традыцыі ў беларускай паэзіі. Мн., 1969. С. 218—220; Д а м і н і к о ў с к і Ф. Выдатны беларускі этнограф і краязнаўца // Беларусь, 1946. № 8; Я г о ж. Выдат-

ныя географы — беларусы // Полымя. 1945. № 7, 8; Казбярук У. Плённыя кантакты: (Некаторыя пытанні беларуска-польскіх літаратурных сувязей і станаўленне беларускай літаратуры XIX ст.) // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970. С. 160—162; Капілаў А. Музычныя захапленні Аляксандра Ельскага // ЛіМ. 1982. 1 кастр.; Карскі Я. Беларускі пісьменнік Аляксандр Ельскі // Часопісь. 1920. № 1; Беларусь. 1920. 4 лют.; Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 45—52; Колас Я. Актуальныя праблемы. // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1976. Т. 11. С. 395; Ларчанка М. Па шляху рэалізма. Мн., 1959. С. 82, 84—85; Лойка А. Адам Міцкевіч і беларуская літаратура. Мн., 1959. С. 118—119; Яго ж. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1. С. 222—226; Лужанін М. Праца паэта // Лужанін М. Вачыма часу. Мн., 1964; Мальдзіс А. Гартаючы забытыя старонкі: Знаходкі бібліяфіла // ЛіМ. 1964. 2 чэрв.; Яго ж. Гісторыі ўнікальных рэчаў // Беларусь. 1979. № 4; Яго ж. З пячаткай Аляксандра Ельскага; У міцкевічаўскіх альманахах // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Яго ж. Сляды продкаў // ЛіМ. 1970. 23 кастр.; Яго ж. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974. С. 22, 30, 92—94, 101, 109; Яго ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 149—150; Мархель У. Руплівы збіральнік: Да 150-годдзя з дня нараджэння А. Ельскага // Голас Радзімы. 1984. 30 жн.; Нашы страты: (На смерць Цёткі, А. Ельскага) // Беларускі каляндар на 1917 г. Вільня. 1916; Рагойша В. Невядомы пераклад // ЛіМ. 1979. 2 лют.; Семяновіч А. Проза Якуба Коласа: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1953. С. 34; Скібінская-Харыла З. «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча ў перакладах на беларускую мову // Мост праз стагоддзі. Беласток. 1982. С. 83—84; Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза: (Канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 21—23; Шарахоўскі Я. Пясняр народных дум. Мн., 1970. С. 39—40; Янушкевіч Я. З сям'і Ваньковічаў // ЛіМ. 1978. 8 вер.

На польскай мове. Bieńkowski W. Jelski Aleksander // Polski Słownik Biograficzny. Wrocław etc., 1964. T. 11. Z. 48; Bujak F. Praca naukowa na prowincji // Nauka Polska. 1923. Nr 4; Glogerowa A. Dudzicze: Kartka z dziejów i wspomnień starego dworu // Ksiega pamiątkowa na uczczenie setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza (1798—1898). Warszawa, [1898]. T. 2. S. 45—56; Huszcza J. Kartki z podróży // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979. S. 200; Iłgowski J. Wycieczki na Białoruś // Kraj. 1891. Nr 36—38; Pobóg-Malinowski W. «Gmina» i jej redaktor // Niepodległość. 1931. T. 4; Rawicz A. Przestroga czy paszkwil?: (Z powodu artykułu p. Al. Jelskiego «O możnowładztwie polskiem») // Kraj. 1899. Nr 3, 4; Skibińska-Charyło Z. O przekładach «Pana Tadeusza» na język białoruski // Studia polono-slavica-orientalia: Acta litteraria. Wrocław etc., 1975. T. 2. S. 185—187, 191—194; Syska H. Zygmunt Gloger. Warszawa, 1963. S. 54—56, 93, 111; Św. pam. Helena z Kałęnczyńskich Jelska... // Kalendarz katolickiego towarzystwa dobroczynności przy kościele św. Katarzyny w Petersburgu na rok pański 1902. Pb., b. r. S. 119; Talko-Hryncewicz J. Z przeżytych dni. Warszawa, 1930. S. 202—204; Uniechowska K. Uniechowski opowiada, czyli Tajemnice mafii antykwarskiej. Warszawa, 1975. S. 19—26; Walicki A. Wspomnienie o Sztyrmerach // Kraj. 1892. Nr 14; Zamość // Słownik geograficzny Królewstwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa, 1895. T. 14. S. 383—384; zy. [Lepszy L.]. Jelski Aleksander // Wielka encyklopedya powszechna ilustrowana. Warszawa, 1903. T. 31—32. S. 845; Życka L., Łęska M. Działalność popowstaniowa polaków na ziemi Mińskiej. Warszawa, 1939. S. 21, 123—126, 247—248.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 375—377; Карский Е. Александр Карлович Ельский // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3.: Яго ж. Беларусы. Варшава, 1903. Т. 1. С. 451—452. Кохановский Г. «Редкости для общественного употребления...» // Неман. 1979. № 7; Скибинская С. Белорусские переводы поэмы Адама Мицкевича «Пан Тадеуш»: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1982. С. 10.

3.1.

Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве, аддз. рукап., адз. зах. 6213, 7699, 8032; Б-ка Варшаўскага ун-та, аддз. рукап., адз. зах. 429, 461; Б-ка ПАН у Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 4610; Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 5993, 6508, 9241; Гал. архіў старaж. актаў (Варшава), ф. Прозараў і Ельскіх, спр. 140, ч. 1, 2; Навук. б-ка імя В. Стафаніка АН Украіны у Львове, ф. Карловіча, адз. зах. 2; Нац. б-ка ў Варшаве, аддз. рукап., адз. зах. 2674, 2760—2768, 5087 акц., 5995, 7351; ЦБ АН Літвы, ф. 7, адз. зах. 661, ф. 9, адз. зах. 2367, ф. 151, адз. зах. 203, 1021, ф. 273, адз. зах. 1133; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 43, воп. 1, спр. 1—30; ЦДГА Беларусі у Мінску, ф. 295, воп. 1, спр. 3023, 4382; ЦДГА Літвы, ф. 378, Агульн. аддз., 1860 г., спр. 1084, ф. 1135, воп. 10, спр. 87, л. 275—278; спр. 97, л. 426—470, воп. 11, спр. 4, л. 71, воп. 20, спр. 192—200, 295, 515, воп. 21, спр. 64, л. 22—28, 383—390; ЦДГА Украіны у Кіеве, ф. 262, воп. 1, спр. 151, 153; ЦДГА Украіны у Львове, ф. 201, воп. 4, спр. 3390, воп. 4в, спр. 313. *Г. В. Кісялёў.*

ЕМЯЛЬЯНАЎ АЛЯКСАНДР

Емяльянаў Аляксандр Міхайлавіч (н. 20.3.1952, в. Забалоцце Чавускага р-на Магілёўскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1986.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Бацька працаваў ветырынарным фельчарам. У 1959 А. Емяльянаў пайшоў вучыцца ў Забалоцкую пачатковую школу, у 1969 скончыў Чавускую СШ № 1. Вучыўся ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі (1969—71), служыў у Савецкай Арміі ў погранвойсках (1971—73). Пасля арміі працаваў электрыкам у Мінску, затым карэспандэнтам газеты «Чырвоная змена», «Піянер Беларусі» (1973—83), у Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання (1983—87), з 1987 літкансультант СП Беларусі. Завочна скончыў філалагічны факультэт БДУ (1983). З 1990—91 старшыня Каарданацыйнай рады Нацыянальна-дэмакратычнай партыі Беларусі.

Літаратурнай працай пачаў займацца ў 1968. Першы верш «Краіна марской красы» быў надрукаваны ў 1968 у часопісе «Бярозка». Адзін з аўтараў і стваральнікаў тэлечасопіса «Літаратурная Беларусь». Курыраваў выхад у эфір літаратурна-мастацкага тэлечасопіса «Буг» Брэсцкай студыі тэлебачання. Пад яго рэдакцыяй выходзілі штомесячныя перадачы «Сугучча» аб перакладзе на беларускую мову твораў савецкіх і замежных пісьменнікаў. Піша пра жыццё сучасніка, яго любоў да Радзімы, роднай мовы, прыроды, раскрывае праблемы сённяшняга гарадскога, вясковага побыту.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Ранак поўніцца жыццём: Вершы і паэмы. Мн., 1977. (Першая кніга паэта). Рэц.: Барсток М. Першая кніга паэта // Вяч. Мінск. 1980. 18 ліп.; Рубін І. Пакуль што — спадзяванне // Мін. праўда. 1977. 31 снеж.

Нязжатае поле: Вершы і паэмы. Мн., 1982. Рэц.: Владимирова М. Созвучно сердцу // Знамя юности. 1982. 21 июля; Хвалей Я. За асфальтам — поле... // ЛіМ. 1982. 13 жн.

На падкове дарог: Вершы. Мн., 1987.

1.3.

1968. Краіна марской красы. // Бярозка. № 7.

1971. «Яны не ведалі, чаму...»: [Верш] // ЛіМ. 23 крас.; «Зямлі я роднай прыгаршчы трымаю...»: [Верш] // Маг. праўда. 22 мая; Рэчка Бася; Дзяцінству: [Вершы] // Там жа. 4 вер.

1972. «Зямлі я роднай...»; «Яны не ведалі, чаму...»; Дзяцінству; Слёзы стрэх: [Вершы] // ЛіМ. 19 мая; Я — салдат: [Верш] // Маг. праўда. 23 лют.

1974. Вечнасць; «Што мне трэба...»; «Туман халодны з гор сышоў...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 крас.; Перад першай дарогай; На граніцы: [Вершы] // Там жа. 20 вер.; Ранак; «Паэзія з жыццём...»: [Вершы] // Там жа. 29 ліст.; Пісьмы: [Верш] // Чырв. змена. 13 ліст.

1975. Цяплынь атакі: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Ранак поўніцца жыццём: Паэма // ЛіМ. 14 сак.; Першыя крокі; «Без стомы маці жала спрытна...»: [Вершы] // Маг. праўда. 20 мая; Беларусі; «Няўжо ўсё?! Адшумела лета...»: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; мова; «Мова, табе я ніколі не здрадзіў...»; «З галавою я твой, маці — мова...»: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Хлеб; Перамога: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.; «Няўжо ўсё...»; Канцэрт на заставе: [Верш] // Чырв. змена. 23 вер.

1976. Пісьмо да маці; Дзень добры, хата: [Вершы] // Маладосць. № 7; Сустрэча: Апавяданне-быль // Работніца і сялянка. № 7; Дзед Ігнась: [Верш] // Маг. праўда. 24 ліп.; Над возерам; «Ранак росны галасуе...»; «Мая душа...»: [Вершы] // Там жа. 10 вер.; Сучасніку: Трыпціх // Мін. праўда. 24 кастр.

1977. «Дзень, як аловак...»; «На што спадзяюся?..»; Масты; «Тваёю сцяжынай яшчэ...»; Восеньская казка: [Вершы] // Вёсны. Мн.; Лясная старана; «Нібы аблокі ўпалі на зямлю...»; «Яшчэ мой сум...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Вяртанне: [Верш] // Маг. праўда. 20 мая; Чырв. змена. 12 чэрв.; Вайсковы фельчар: [Верш] // Мін. праўда. 4 студз.; Мова; Хлеб; Беларусі; «Нібы аблокі ўпалі на зямлю...»: [Вершы] // Там жа. 20 лют.; Першыя крокі: [Вершы] // Там жа. 26 сак.; Да маці: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Што мне трэба; «Масты...»; Восеньская казка: [Вершы] // Там жа. 22 кастр.; «Столькі ў мяне любові...»; «Віруе Круглая плошча» ...»: [Вершы] // Чырв. змена. 25 вер.; Дзень нараджэння: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1978. Крокі; Першая дэталь: [Вершы] // Звязда. 17 кастр.; Госці; «Зямлю б маю...»: [Вершы] // Мін. праўда. 8 крас.; Чэрвень...: [Вершы] // Там жа. 1 кастр.; Кніжныя скарбы // Чырв. змена. 9 лют.; Сон; Першая дэталь; Да дзяцінства: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; Прастрэленая цішыня // Там жа. 1 жн.; Завязь: Паэма // Там жа. 30 жн.; «О, людзі!..»: [Верш] // Там жа. 5 ліст.

1979. Май; Бярозавы сок: [Вершы] // Мін. праўда. 29 крас.; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Шматкроп'е; Стома: [Вершы] // Чырв. змена. 29 крас.; Зямля і я: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Маці сына купае: [Верш] // Там жа. 31 кастр.

1980. Мастак: [Верш] // Вясёлка. № 5; Сон; Удзячнасць: [Вершы] // Звязда. 15 чэрв.; Эра шчаслівага лёсу: [Верш] // Наст. газ. 5 ліст.; Аазіс: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.

1981. Герб рэспублікі; Мінску; «Год пачынаецца заўсёды...»; Завірухі: [Вершы] // Бярозка. № 1; Першае верасня: [Верш] // Там жа. № 9; «Хмарна... Лісце ляціць на сцяжынку...» [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Наш светлы дзень: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая; Юнацтва: [Верш] // Наст. газ. 15 жн.; Мастак: [Верш] // Ніва. 3 мая; «Вераснёўская замець лістоты...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 вер.

1983. Я па вуліцы іду: [Верш] // Вясёлка. № 11.

1984. «Белы аркуш паперы...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Вандроўнік: [Верш] // ЛіМ. 3 лют.

1985. Зямляніну; Далягляды; «Я з вёскі выйшаў...»; Габлюю дошкі; Свечка: [Вершы] // ЛіМ. 15 лют.; «Дзесяць класаў...»: [Верш] // Чырв. змена. 5 ліст.

1.4.

1974. Я р э м е н к а М. Ленін у Горках: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 19 крас.; П а ў л ы ч к а Д. Час: [Верш] / З укр. // Там жа. 14 чэрв.

1982. Ш а к і р С. Падарунак: [Верш] / З тат. // Піянер Бел. 30 снеж.

1983. С а р ы е в а К. Зорныя ночы / З кірг.: Т о м а Л «Старэе бацька мой...» / З укр.; С а б е ц к і Л. «Мой род вярнуўся ў каласок пшаніцы...» / З малд.: [Вершы] // ЛіМ. 17 чэрв.; Ш а к і р С. Казанскі універсітэт: [Верш] / З тат. // Чырв. змена. 4 чэрв.

1985. Н э т а А. Маналог пасля катавання; Сімфонія; Букет ружаў: [Вершы] / З партуг. // Далягляды. Мн.

1.5.

На абхазскую мову. Беларусі: [Верш] / Пер. В. Салпа // Сабчота Абхазеці. 1979. 1 сак.

2.3.

На беларускай мове. Я ф і м а ў Ф. Улада часу // ЛіМ. 1977. 22 ліп. *Г. І. Рэут.*

ЕРМАЛОВІЧ МІКАЛАЙ

Ермаловіч Мікалай Іванавіч (псеўд. М. Е р м о л о в, Я. М і к а л а е ў, М і к о л а Н а в а с е л е ц, М. Я р м о л а ў; н. 29.4.1921, в. Малыя Навасёлкі Дзяржынскага р-на Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец, гісторык. Член СП Беларусі з 1989.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іван Іванавіч, працаваў у калгасе конюхам, у 1937 быў рэпрэсіраваны, у 1956 рэабілітаваны пасмяротна; маці, Стэфка Юр'еўна, была калгасніцай. У 1938 скончыў Дзяржынскую СШ і тады ж паступіў у Мінскі педінстытут на аддзяленне мовы і літаратуры, дзе да пачатку Вялікай Айчыннай вайны скончыў тры курсы. З-за дрэннага зроку ад вайсковай службы быў вызвалены. Эвакуіраваўся і працаваў настаўнікам рускай мовы і літаратуры ў в. Лабаскі Мардоўскай АССР (1941—43). У кастрычніку 1943 Наркамасветы БССР накіраваў М. Ермаловіча на працу ў вызваленыя ад фашысцкай акупацыі раёны Беларусі. У 1943—44 працаваў інспектарам райана ў г. Суражы Віцебскай вобл., потым завучам у сярэдняй школе г. Дзяржынска. У 1946 аднавіў вучобу ў педінстытуце. Пасля заканчэння яго быў накіраваны ў Маладзечанскі настаўніцкі інстытут, дзе да 1955 выкладаў беларускую літаратуру. У 1955—57 загадчык метадкабінета абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў (г. Маладзечна). У 1957 выйшаў на пенсію ў сувязі са значнай стратай зроку.

Пачаткам творчай дзейнасці М. Ермаловіча быў вершаваны водгук на смерць М. Горкага, змешчаны ў раённай газеце «Ударнік Дзяржыншчыны» 22.6.1936. Сталай літаратурнай працай займаецца з 1948. Друкаваўся ў маладзечанскай абласной газеце, альманаху «Нарач», газетах «Звязда», «Голас Радзімы», «Літаратура і мастацтва», часопісах «Полымя», «Неман», «Маладосць», навуковых зборніках. Першую кніжку, прысвечаную сувязям У. Леніна з Беларуссю («Дарагое беларусам імя»), выдаў у 1970 (у 1980 перакладзена на англійскую мову). Пяру М. Ермаловіча належаць артыкулы пра Ф. Багушэвіча, Я. Лучыну, Я. Купалу, Я. Коласа, А. Гурыновіча,

К. Каліноўскага. Многа працуе над гістарычнай тэматыкай, імкнецца ва ўсіх рэаліях і фактах наблізіць да чытача мінулае, паказаць няпросты гераічны шлях беларускага народа. Вынікам шматгадовых даследаванняў з'явіліся вялікія гістарычныя нарысы «Старажытная Беларусь» (друкаваўся ў 1988 у часопісе «Маладосць» і выклікаў вялікую цікавасць чытачоў), «Вузел загадак» («Полымя». 1989. № 3). Крытыка адзначае вялікую працаздольнасць даследчыка, яго адданасць сваёй справе, дасканалае валоданне фактамі, велізарным аб'ёмам гістарычнага матэрыялу, навуковую доказнасць. Узнагароджаны медалём Ф. Скарыны.

Жыве ў Маладзечне. *Т. М. Тарасава.*

Бібліяграфія

1. 2.

Дарагое беларусам імя. Мн., 1970 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Па слядах аднаго міфа. Мн., 1989; 2-е выд., дап. Мн., 1991.

Старажытная Беларусь: Полацкі і новагародскі перыяды. Мн., 1990.

1.3.

1948. Літаратурная крытыка ў часопісах «Полымя» і «Беларусь» // ЛіМ. 25 вер.; Мастак і народ // Чырв. змена. 4 ліст.

1949. Новае рэчышча // Сялян. газ. 7 мая.

1950. Богушевич в воспоминаниях крестьян-земляков // Известия АН БССР. № 3. / Сааўт. І. Бас.

1951. Паэт — грамадзянін // Сталін. шлях 14 лют.; «Пяюць жаваранкі» // Там жа. 24 сак.; «Дарога жыцця» // Там жа. 18 крас.; «У Забалоцці днее» // Там жа. 28 крас.; Настаўнік і друг беларускай літаратуры // Там жа. 18 чэрв.; Янка Лучына // Там жа. 24 чэрв.; Вялікі народны паэт // Там жа. 27 чэрв.; Паэтэса-рэвалюцыянерка // Там жа. 5 ліп.

1952. Вялікі рускі пісьменнік // Сталін. шлях. 13, 20, 29 лют.; 2 сак.; Традыцыі Гогаля ў беларускай літаратуры // Там жа. 4 сак.; Народны паэт Беларусі // Там жа. 15, 21, 29 чэрв., 2, 5, 8 ліп.; А. М. Радзішчаў // Там жа. 24 вер.; Пясняр беларускага народа // Там жа. 15 ліст.

1953. Вялікі паэт, патрыёт, грамадзянін // Сталін. шлях. 7 студз.; «Паўлінка» на экране // Там жа. 13 студз.; Выкрывальнік капіталістычнага свету // Там жа, 9 вер.

1954. Палымяны пясняр сацыялістычнай Радзімы // Сталін. шлях. 29 жн.

1955. Янка Купала і рэвалюцыя 1906—1907 гг.: [Да 50-годдзя пачатку літаратурнай дзейнасці Я. Купалы] // Сталін. шлях. 28 мая.

1957. Вялікі пясняр чалавечай працы // Нарач. Маладзечна. Кн. 1; Калг. жыццё. 2 крас.; Максім Багдановіч // Там жа. 25 мая; Люцынка і Тупальшчына // ЛіМ. 9 сак.; Бессмяротнае імя // Чырв. сцяг. 7 ліп.; В. І. Дунін-Марцінкевіч // Там жа. 22 снеж.

1958. Нарачанскі край у паэзіі Максіма Танка // Нарач. Кн. 2; У страі паэзіі // ЛіМ. 12 ліп.; Адам Гурыновіч // Чырв. сцяг. 14 студз.; Кастусь Каліноўскі: (Да 120-годдзя з дня нараджэння) // Там жа. 2 лют.; Лірыка Максіма Танка // Там жа. 16 лют.; Малады талент // Там жа. 26 крас.; На фундаменце дружбы // Там жа. 27 мая; На зары новага жыцця // Там жа. 6 ліп.

1959. Дунин-Марцинкевич / Пад псеўд. Я. Мікалаеў; Адам Гуринович / Пад псеўд. М. Ярмолаў // Рассказы о наших земляках. Молодечно.

1969. Где была летописная Литва? // Тезисы докладов к конференции по археологии Белоруссии. Мн.; Даследуецца этнічная гісторыя // Полымя. № 6; Першая, навуковая // ЛіМ. 23 вер.; Ленінскі летапіс Беларусі // Там жа. 5 снеж.

1970. Шляхамі нашай асветы: [Рэц. на кн.: Нарысы па гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1969] // Полымя. № 4; У святле неўміручых ідэй: [Рэц. на кн.: У. І. Ленін і літаратура. М., 1970] // Там жа. № 11; Беларускія летапісы і іх лёс // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Пуцявінамі XIX стагоддзя: [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969] // ЛіМ. 24 ліп.; Яны думалі пра Беларусь // Там жа. 27 ліст.

1971. Папярэднікі Кастуся Каліноўскага // Маладосць. № 7; Ленінскае бачанне Беларусі // Полымя. № 4; Беларусь і беларусы // ЛіМ. 11 чэрв.; Паэтычнаму святу быць // Там жа. 30 ліп.; «...і артэрыя духоўнага ўзбагачэння» // Там жа. 26 ліст.

1972. Из истории Новогрудка // Беларускія старажытнасці. Мн.; З любоўю да роднага гораду // Полымя. № 3 / Пад псеўд. М. Наваселец; У мінуўшчыну — дзеля будучыні // Там жа. № 5; У апавесці — час Скарыны: [Рэц. на кн.: Ялугин Э. Мстиславцев посох. Мн., 1971] // Там жа. № 8; Дружба народаў — дружба літаратур // Там жа. № 10; Чытаючы нямецкія хронікі... // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3; Рэвалюцыянеры другога пакалення: [Рэц. на кн.: Самбук С. Революционные народники Белоруссии: 70-е начало 80-х гг. XIX в. Мн., 1972] // Звязда. 14 ліст.; Станаўленне беларускай эстэтыкі: [Рэц. на кн.: Конан У. Дэмакратычная эстэтыка Беларусі. Мн., 1971] // ЛіМ. 21 студз.; Не толькі прыроду, але і мову // Там жа. 24 сак.; Беларусы ў Пецярбурзе: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе. Мн., 1971] // Там жа. 21 крас.; Зямля родзіць багата: [Рэц. на кн.: Дамашэвіч У. Каб радзіла зямля. Мн., 1972] // Там жа. 6 кастр.

1973. Дваццаць гадоў перадгісторыі // Маладосць. № 7; Ленін і Беларусь // Полымя. № 4; На подступах да галоўнага: [Рэц. на кн.: Народныя песняры. Мн., 1972] // Там жа. № 7; «Яко луна солнечная...» // Там жа. № 8; Першая выканаўца: Да 80-годдзя з дня нараджэння П. В. Мядзёлкі // Наст. газ. 15 вер.

1974. В мире Купалы: [Рэц. на кн.: Березкин Г. Мир Купалы. М., 1973] // Неман. № 6; Яго вялікасць — працаўнік // ЛіМ. 15 лют.; Сталенне Міхася Рубяшэвіча: [Рэц. на кн.: Машара М. Ішоў дваццаты год. Мн., 1973] // Там жа. 26 крас.

1975. Колосья созрели для жатвы: [Рэц. на кн.: Короткевич В. Колосья под серпом твоим. М., 1974] // Неман. № 10; З бацькавым дарам // ЛіМ. 6 чэрв.

1976. З першакрыніц // Беларусь. № 3; У глыбіню праблем: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Эпас рэвалюцыі. Мн., 1975] // Полымя. № 3; Які быў Купала: [Рэц. на кн.: Які ён быў. Мн., 1975] // Там жа. № 5; Перачытваючы летапісы // Там жа. № 11; Тацішчаўскія звесткі пра Беларусь // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; Мінулае нашых гарадоў // Там жа. № 3; Пясняр жыцця і новай явы // Звязда. 23 крас.; Агністы шлях: [Рэц. на кн.: Шлях паэта. Мн., 1975] // ЛіМ. 17 вер.; Экзамен вытрыманы: [Рэц. на кн.: Далідовіч Г. Цяпло на першацвет. Мн., 1976] // Там жа. 12 ліст.

1977. Руская кніга пра Беларусь // Беларусь. № 11; Жыве яе ліра: [Рэц. на кн.: Цётка. Творы. Мн., 1976] // Полымя. № 3; На ўзроўні лепшых здабыткаў: [Рэц. на кн.: Ядвігін Ш. Выбр. тв. Мн., 1976] // Там жа. № 7; З надзеяй на лепшую долю // Там жа. № 8.

1979. Плён стагоддзяў: [Рэц. на кн.: История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977] // Полымя. № 3; Выдадзена ўпершыню: [Рэц. на кн.: Каганец К. Творы. Мн., 1979] // Там жа. № 12; Першая старонкі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1.

1980. «Нареклися кривичи и дреговичи...» // Неман. № 9; Першыя звесткі пра беларускую даўніну // Голас Радзімы. 28 жн.; На гістарычным пераломе // ЛіМ. 17 кастр.; Прага чысціні: [Рэц. на

кн.: Левановіч Л. Якар надзеі. Мн., 1979] // Чырв. змена. 22 студз.

1981. Яму была падуладна і гісторыя Беларусі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Балцкія плямёны Беларусі: (З гісторыі) // Голас Радзімы. 5 ліст.; У назвах — энцыклапедыя // ЛіМ. 17 ліп.

1982. Раскрытые свидетельства истории // Неман. № 1; Пуцявіны вялікага жыцця: [Рэц. на кн.: Пуцявінамі Янкі Купалы: Дакументы і матэрыялы. Мн., 1981] // Полымя. № 6; Славянскія дарогі Беларусі // Голас Радзімы. 11 лют.

1983. Новые факты, старая схема: [Рэц. на кн.: Гуревич Ф. Древний Новогрудок. Л., 1981] // Неман. № 1; Проникновение в глубины // Там жа. № 11.

1984. Они сделали первый шаг: [Рэц. на кн.: Публицистика белорусских народников. Мн., 1983] // Неман. № 6.

1985. Перaадольваючы цяжкасці // ЛіМ. 7 чэрв.: [Рэц. на кн.: Улащик Н. Введение в изучение белорусско-литовского летописания. М., 1985] // Там жа. 11 кастр. / Пад псеўд. М. Наваселец.

1.5.

На англійскай мове. Name Dear to Byelorussians. Mn., 1980.

На літоўскай мове. Ant draugystės pamatu [E. Mieželaičio «Broliška poema») // Lietuviško žodžio atgarsiai. Vilnius, 1979. D. 2.

2.3.

На беларускай мове. Каваленка В. Жыць, як набяжыць,— не заслуга // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Яго ж. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 145—147, 149—150; Каханоўскі Г., Семашкевіч Р. Нястомны працаўнік // ЛіМ. 1971. 21 мая; Мыслівец В. Зразумець чалавека // Там жа. 1974. 9 жн.

М. П. Барташэвіч.

ЕРМАЛОВІЧ ЯКУБ

Ермаловіч Якуб (Якаў Сідаравіч; 7.8.1910, в. Вяшэўка Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.— 18.4.1987, пахаваны ў в. Вяшэўка), празаік, Член СП Беларусі з 1961.

Нарадзіўся ў сям'і селяніна. У 1929 скончыў Бярэзінскую сямігодку, а ў 1931 — Мсціслаўскія двухгадовыя педагагічныя курсы, пасля чаго працаваў настаўнікам у в. Усушак Чавускага р-на Магілёўскай вобл. У 1932—33 літработнік раённай газеты «Калектывіст» у г. Чэрвені Мінскай вобл. З 1933 Я. Ермаловіч вучыўся на літаратурным факультэце Мінскага педінстытута, але ў 1936 быў арыштаваны і беспадстаўна асуджаны. У 1939 прыгавор адменены Вярхоўным судом СССР і ў чэрвені 1941 ён вызвалены з-пад следства, без судзімасці. У перыяд нямецкай акупацыі да вызвалення тэрыторыі Беларусі Савецкай Арміяй Я. Ермаловіч жыў у брата, у в. Вяшэўка. З верасня 1944 працаваў настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе г. п. Беразіно, затым у сярэдняй школе в. Пагост Бярэзінскага р-на. Адначасова займаўся завочна ў Магілёўскім педагагічным інстытуце, які скончыў у 1959.

Друкавацца ў раённых газетах пачаў у 1929, у рэспубліканскіх выданнях — у 1931. Пісаў вершы, апавяданні, якія змяшчаліся ў газетах «Беларуская вёска», «Калгаснік Беларусі», «Звязда», «Піянер Беларусі», «Літаратура і мастацтва», часопісах «Чырвоная Беларусь», «Беларусь калгасная», «Маладосць», «Беларусь» і інш. Першая кніга апавяданняў «Над Бярозай» (1960) сведчыла, што аўтар ведае жыццё вёскі, пераканаўча паказвае яго ў сваіх творах. Аповесці, апавяданні Я. Ермаловіча («Душа чалавека», «Родная зямля», «Твар у твар», «След на зямлі») вылучаюцца раскрыццём характараў і абставін, уменнем аўтара даць дакладную моўную характарыстыку герою, убачыць яскравыя дэталі ў вялікім і малым сучаснай вёскі. Жывучы ў асяроддзі сялян, вясковай інтэлігенцыі, Я. Ермаловіч чэрпаў матэрыял для сваіх твораў з першакрыніц. Меў свой індывідуальны почырк, свой падыход да жыццёвых з'яў.

Л. С. Савік.

1.2.
Над Бярозай: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Содаль У. // Наст. газ. 1961. 2 жн.; Хадкевіч Т. Трэба вучыцца майстэрству // Полымя. 1961. № 8.
Душа чалавека: Аповесць і апавяданні. Мн., 1962. Рэц.: Герцовіч Я. Душа чалавека не цёмны лес // Беларусь. 1962. № 12.
Родная зямля: Аповесць і апавяданні. Мн., 1967. Рэц.: Мартинович А. Родная земля // Сел. газ. 1968. 19 янв.; Ткачоў М. Чысціня маладзіка // Маг. праўда. 1968. 26 крас.
Твар у твар: Аповесць і апавяданні. Мн., 1970.
След на зямлі: Аповесці. Мн., 1977.
Сіняя птушка: Аповесці і апавяданні. Мн., 1980.
Акопы не пазарасталі: Аповесці. Мн., 1985.
1.3.
1931. Паплылі платы: [Верш] // Чырв. Беларусь. № 15; Трактар: [Верш] // Бел. вёска. 22 студз.; З рабселькораўскай трыбуны: [Верш] // Калгаснік Бел. 9 ліп.; Да другой бальшавіцкай: [Верш] // Піянер Бел. 4 сак.; Прыйдзе камбайн: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Стракочуць жняяркі: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Завод: [Верш] // Чырв. змена. 4 мая; Маршыруй, міжнародны юнацкі: [Верш] // Там жа. 6 вер.
1932. Ударныя дні; Ленін: [Вершы] // Партыя, слухай. Мн.; Да сяўбы гатовы: [Верш] // Чырв. Беларусь. № 7; Ударніца: [Верш] // Там жа. № 15; Будуецца новы дом: [Верш] // Піянер Бел. 6 лют.
1935. Злачынства: [Апавяданне] // ЛіМ. 21 ліп.; Шлюб: Апавяданне // Там жа. 27 вер.
1951. Сіла калектыва: [Рэц. на кн.: Кулакоўскі А. Новыя сустрэчы. Мн., 1950] // ЛіМ. 11 жн.
1956. Больш практыкі і канкрэтнасці: (Паляпшаць выкладанне рус. і бел. моў) // Наст. газ. 29 ліст.
1957. Прыкры вузел: Апавяданне // Маладосць. № 6; Напярэдадні: Апавяданне // Там жа. № 10.
1958. Над Бярозай: Апавяданне // Беларусь. № 6; Ева: Дзядзька Мікіта: Апавяданні // Маладосць. № 9.
1959. Алегаў лёс: Апавяданне // Беларусь. № 1; Свой гонар: Апавяданне // ЛіМ. 3 чэрв.
1960. Душа чалавека: Апавяданне // Беларусь. № 10; Землякі: Апавяданне // ЛіМ. 26 сак.
1961. Ляцелі птушкі з выраю: Апавяданне // ЛіМ. 31 сак.
1962. Лета: Апавяданне // Наст. газ. 7 сак.
1966. Антон Знак: Апавяданне // Беларусь. № 1.
1969. Госць: Апавяданне // Беларусь. № 2.
1971. Над Бярозай-ракой: Роздум пісьменніка пра цябе, Мёншчына // Мін. праўда. 2 мая; Хадора: (Урывак з аповесці «Баўкун») // Там жа. 14 ліп.
1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.
1977. Малады старшыня: Аповесць // Маладосць. № 11, 12. Рэц.: Паруков Н. ...И увидел правду // Сел. газ. 1978. 21 февр.
1981. Даяркі: Апавяданне // Беларусь. № 12; Было гэта ўсё...: Успаміны // Полымя. № 11.
1982. Было гэта ўсё... // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.
2.3.
На беларускай мове. Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 109—110; Асташ П. [Біябібліяграфічная нататка да 75-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 8; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Стральцоў М. Дзеля адзінага слова // ЛіМ. 1960. 20 снеж.; Якубу Ермаловічу — 70 // Там жа. 1980. 1 жн.; Якубу Ермаловічу — 75 // Там жа. 1985. 9 жн.; Якубу Ермаловічу — 60 гадоў // Там жа. 1970. 7 жн.

В. М. Грышкевіч.

ЕСАКОЎ АЛЕСЬ

Есакоў Алесь [Аляксандр Аляксандравіч; псеўд. Е. Алесеў, Б. Альховіч, крыпт. А., А. Е., Ес, Ал. Е., 5(18).12.1911, в. Новікава Галіцкага пав. Кастрамской губ., цяпер Галіцкага р-на Кастрамской вобл.— 13.6.1985, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], крытык, тэатразнавец. Член СП Беларусі з 1947.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. У 1917 сям'я пераехала з г. Буй Кастрамской губ. ў Сібір, дзе давялося пражыць да 1920. Бацька памёр у 1918, і маці з дзецьмі ў 1921 пераехала ў Мінск. У 1922—25 А. Есакоў выхоўваўся ў дзіцячым доме ў Мінску. Пасля заканчэння сямігодкі ў 1928 пачаў свой працоўны шлях на мінскай шчотачнай фабрыцы (1928—30). Адначасова працаваў у тэатры рабочай моладзі артыстам, загадчыкам літаратурнай часткі. Вучыўся на рабфаку, у Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя Луначарскага (1932—35) служыў у Чырвонай Арміі (1935—36), пасля працаваў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» (1936—38). З 1938 дырэктар Рэспуб-

ліканскага тэатра юнага гледача, з 1940 начальнік аддзела тэатраў Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР. Як ваенны журналіст удзельнічаў у вызваленчым паходзе Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь (1939). У час Вялікай Айчыннай вайны у дзеючай арміі, потым у партызанскім атрадзе на Міншчыне (1941—44). Быў паранены. Пасля вайны працаваў начальнікам Галоўрэперткома БССР (1944—45), у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» (1945—51), літкансультантам СП БССР (1951—60), вучоным сакратаром Літаратурнага музея Я. Купалы (1960—74). Член КПСС з 1940. Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1928. Першы нарыс «Мы крочым, і крочым, і крочым», напісаны ў сааўтарстве з М. Юдалевічам, быў надрукаваны ў газеце «Чырвоная змена» ў 1931 (публікацыя не выяўлена). Пісаў аднаактовыя п'есы, нарысы, успаміны. Адзін з аўтараў калектыўнай п'есы «Першы штандар» (пастаўлена ў 1929, апублікавана ў 1930). У 30-я г. пісаў разносныя артыкулы, у якіх абвяшчаў «ворагамі народа» У. Галубка і інш. пісьменнікаў. Асноўныя творчыя інтарэсы А. Есакова былі засяроджаны на жыцці і дзейнасці Я. Купалы, вядомых беларускіх артыстаў, прафесійным і самадзейным мастацтве Савецкай Беларусі. Аўтар кнігі для дзяцей і юнацтва «Зерне да зерня».

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Першы штандар: [П'еса]. Мн., 1930 / У сааўт.

Калгасны хор сяла Азершчына. Мн., 1953. (Дом нар. творчасці БССР) / Сааўт. Б. Смольскі. Рэц.: А х р ы м е н к а П. Брашура аб Азершчынскім хоры // Гомел. праўда. 1953. 24 кастр.

Уладзімір Крыловіч: Жыццёвы і творчы шлях. Мн., 1956. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Пра нястомнага энтузіяста сцэны // Беларусь. 1957. № 4; С т э л ь м а х У. Вялікі майстар беларускай сцэны // Полымя. 1957. № 3; Ш а м ш у р П. Он остался в строю // Сов. Отчизна. 1957. № 3.

Старэйшы самадзейны калектыў. Мн., 1958. (Рэсп. дом нар. творчасці БССР).

Літаратурны музей Янкі Купалы. Мінск: [Пуцевадзіцель]. Мн., 1961.

Літаратурны музей Янкі Купалы: [Фотаальбом] / Тэкст і скл. Мн., 1970.

Янка Купала і беларускае мастацтва. Мн., 1972.

Янка Купала і беларускі тэатр. Мн., 1972. Рэц.: Б р а в а р с к а я З. Купала і тэатр // Полымя. 1973. № 5; Ж ы д о в і ч І. Народны пясняр у тэатры // Наст. газ. 1973. 27 чэрв.; С т р а л ь ц о ў Б. І ўсё ж вянок — царновы... // ЛіМ. 1972. 13 кастр.

Вязынка: [Фотаальбом] / Тэкст і скл. Мн., 1974 / Бел., рус.

Зерне да зерня: Абразкі з жыцця Я. Купалы. Мн., 1977. Рэц.: Б у р с о в І. О детях, для детей // Лит. обозрение. 1979. № 4.

1.3.

1933. Ага, з астачай?: Апавяданне // Чырв. змена. 15 вер.

1934. Чакаем папулярнай мастацкай кнігі // ЛіМ. 12 крас. / Пад крыпт. А.; Твор варты свае эпохі // Там жа. 18 жн.; Прапрацоўка матэрыялаў з'езда пісьменнікаў на заводзе імя Мяснікова // Там жа. 16 вер. / Пад крыпт. А. Е.; «Майстры часу» І. Качэргі («Часовщик и курица») // Там жа. 16 кастр.; Ж. Рышар Блок пра французскую літаратуру // Там жа. 18 снеж. / Пад крыпт. А. Е.

1935. Рэвалюцыйны тэатр у барацьбе супраць фашызма // ЛіМ. 30 ліп.

1936. 12 дыспутаў па раману Астроўскага // ЛіМ. 27 мая / Пад крыпт. А.; Калгасная вечарынка // Там жа. 31 снеж.

1937. Пакой № 6: Запіскі з Пушкінскай выстаўкі // ЛіМ. 26 сак.; Чытка п'есы М. Ільінскага // Там жа. 6 крас. / Пад крыпт. А.; Даваць адпор варожай агітацыі // Там жа. 24 чэрв.; Вораг пад маскай драматурга // Там жа. 30 ліп.; Шкодная пісаніна // Там жа. 12 жн.; О художественной самодеятельности // Рабочий. 27 марта.

1938. Ліквідаваць рэцыдывы фармалізма // ЛіМ. 16 студз.; «Сцежка шпіёна» // Там жа. 6 сак.; Новыя п'есы для самадзейнасці // Там жа. 28 вер.; Спектакль аб вялікай праўдзе // Там жа. 11 ліст.; «Вялікае зарыва» // Там жа. 17 снеж.

1939. У драмсекцыі ССП БССР // ЛіМ. 27 студз. / Пад крыпт. А. Е.; «Таня»: Водгук на тэатральную пастаноўку п'есы Арбузава А. у Дзярж. рус. драмтэатры БССР // Там жа. 9 сак.; Таленавітая п'еса: [Рэц. на: Самуйлёнак Э. Пагібель воўка // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 1] // Там жа. 3 крас.; П'еса аб новых людзях: [Рэц. на: Ш ы н к л е р Х. Пачэсны рэйс // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 4] // Там жа. 3 ліп.

1940. «Насцечка»: [Рэц. на Ч о р н ы К. Насцечка // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 2] // ЛіМ. 3 ліп.; Гістарычная хроніка пра Л. М. Кагановіча // Там жа. 23 ліп.; «Калгасныя навелы»: [Рэц. на кн.: К р а ў ч а н к а У. Калгасныя навелы. Мн., 1940] // Там жа. 31 жн.; «Месія»: [Рэц. на кн.: І л ь і н с к і М. Месія. Мн., 1940] // Там жа. 21 вер.

1941. [Рэц. на кн.: С е л ь м А. Дзень учарашні. Мн., 1940] // Полымя. № 2; «Каварства і любоў» // Звязда. 3 чэрв.; Дэбют маладога пісьменніка: «Лета» А. Чарнышэвіча // ЛіМ. 4 студз.; «Выбраныя творы» К. Крапівы // Там жа. 10 мая / Пад крыпт. А. Е.; Народнае камедыйнае відовішча // Там жа. 24 мая; Жыццёва праўдзівы спектакль // Там жа. 31 мая; «Богдан Хмельницкий»: (Постановка пьесы А. Корнейчука) // Сов. Бел. 6 июня; Выпадак з мараллю: [Рэц. на: М а ў р Я. Памылка // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 6] // Чырв. змена. 15 студз.; «У стэпах Украіны»: Прэм'ера БДТ-1 // Там жа. 7 мая.

1944. Новыя апавяданні М. Лынькова // Звязда. 22 вер.; Заколка: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 15 дек.; Урок жизни: (О спектакле по пьесе В. Головчинера «Урок жизни») // Там жа. 29 дек.

1945. Сустрэчы: Драматычны эцюд у 3-х карц.; Цяжкое становішча: Камедыя ў 1-й дз. // Сааўт. Г. Аўруцін // П'есы для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн.; Несцерка: [Рэц. на кн.: В о л ь с к и й В. Нестерка. М., 1945] // Беларусь. № 9; «Проба агнём» у Другім Беларускім Дзяржаўным тэатры імені Якуба Коласа // Віцеб. рабочы. 16 лют.; «Крамлёўскія куранты» // Там жа. 1 чэрв.; Рэспубліканскі агляд мастацкай самадзейнасці // ЛіМ. 15 крас.; «Сявільскі цырульнік» // Там жа. 22 крас.; Новыя работы мастакоў // Там жа. 10 мая; Спектакль аб Леніне // Там жа. 10 чэрв.; Пошукі самастойнасці // Там жа. 2 вер. / Сааўт. У. Карпаў; Голас вольнага народа // ЛіМ. 22 вер.; Уладзімір Крыловіч // Там жа. 22 снеж.; Смотр самодеятельности // Сов. Бел. 14 февр.

1946. Творы Дуніна-Марцінкевіча: [Рэц. на кн.: Д у н і н - М а р ц і н к е в і ч В. Творы. Мн., 1945] // Полымя. № 7; «Запрацаваны хлеб» у Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры ім. Янкі Купалы // Чырв. змена. 25 мая.

1947. Слова помсты // Беларусь. № 8; «Ірынка» Кузьмы Чорнага: [Рэц. на кн.: Ч о р н ы К. Ірынка. Мн., 1947] // Полымя. № 9; Народная песенная культура Беларусі // Там жа. № 10 / Сааўт. Б. Смольскі; «Далёка ад Сталінграда»: (Да пастаноўкі ў Бел. дзярж. тэатры імя Я. Коласа) // Віцеб. рабочы. 18 студз.; «Салют у Мінску»: [Рэц. на кн.: В я л ю г і н А. Салют у Мінску. Мн., 1947] // Чырв. змена. 30 ліп.

1948. Актывізаваць работу маладых літаратараў

Полаччыны // Бальш. сцяг. 19 снеж.; Актуальны спектакль // Зара. 30 ліп.; «Пад небам бацькаўшчыны»: [Рэц. на кн.: Глебка П. Пад небам бацькаўшчыны. Мн., 1947] // Звязда. 1 студз.; Актуальная п'еса // ЛіМ. 31 студз.; Выдатны тэатральны крытык // Там жа. 5 чэрв.; Літаратурная моладзь Піншчыны // Там жа. 26 чэрв. / Сааўт. М. Гамолка.

1949. «Змова асуджаных» // Звязда. 29 мая; Носьбіты бязроднага касмапалітызма // ЛіМ 14 лют.; Дзейнасць бязроднага касмапалітызма // Там жа. 26 сак. / Сааўт. П. Пестрак; Савецкая п'еса — аснова росту тэатра // Там жа. 7 мая; Кароткая ў вас памяць, таварышы шэфы! // Там жа. 6 жн. / Сааўт. А. Русецкі; Спектакль аб новых людзях // Там жа. 1 кастр.; Таленавіты мастак: (Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Клімковіча) // Там жа. 19 ліст.; Юбілей калгаснага хора // Там жа. 26 ліст.

1950. Юрый Рудзько // Рудзько Ю. Слава дружбе. Мн.; Янка Купала і беларуская музыка // Беларусь. № 8 / Пад псеўд. Б. Альховіч; Каштоўнае даследаванне партызанскага фальклору: [Рэц. на кн.: Гутараў І. Барацьба і творчасць народных мсціўцаў. Мн., 1949] // Полымя. № 3; Выбраныя вершы Алеся Гурло: [Рэц. на кн.: Гурло А. Выбраныя творы. Мн., 1950] // Там жа. № 10; Героі нашых дзён на сцэне // ЛіМ. 17 чэрв.; П'есы для мастацкай самадзейнасці: [Рэц. на кн.: Зборнік аднаактовых п'ес для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн., 1950] // Там жа. 29 ліп.

1951. Вершы аб маладым пакаленні: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Маё пакаленне. Мн., 1950] / Пад псеўд. М. Альховік; Народная творчасць // Беларусь. № 2; Новы зборнік вершаў Петруся Броўкі: [Рэц. на кн.: Броўка П. Дарога жыцця. Мн., 1950] // Там жа. № 3; Песні і вершы А. Русака: [Рэц. на кн.: Русак А. Песні і вершы. Мн., 1951] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Е. Алесеў; Манаграфія пра народнага паэта: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Якуб Колас. Мн., 1951] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Е. Алесеў; Пафас працы: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Шырокія азёры, Мн., 1951] // Там жа. № 10; Навуковая праца аб эстэтычных асновах савецкай літаратуры: [Рэц. на кн.: Гуторов И. Эстетические основы советской літературы. Мн., 1950] // Полымя. № 8; Подых вясны: [Рэц. на кн.: Бачыла А. Подых вясны. Мн., 1950] // Там жа. № 11; Таленавітыя творы беларускай літаратуры // Калг. праўда. 20 сак.; «Зямля» // Там жа. 10 чэрв.; П'есы і спектаклі: («Лонданскія трушчобы» і «Заходняя граніца» ў тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі) // ЛіМ. 16 чэрв.; Кніга аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Эдуард Самуйлёнак. Мн., 1951] // Там жа. 20 кастр.; Выбраныя творы Ільі Гурскага // Там жа. 22 снеж.; Дрэнны вучэбны дапаможнік // Наст. газ. 4 кастр.

1952. У нагу з жыццём: [Рэц. на кн.: Броўка П. Выбраныя творы. Мн., 1951] // Беларусь. № 4; Апавяданні аб нашых людзях: [Рэц. на кн.: Шарахоўскі Я. Срэбная раніца. Мн., 1951] // Там жа. № 5; Драматургія вялікага пісьменніка // Полымя. № 3; Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе: [Рэц. на: Пестрак П. Сустрэнемся на барыкадах // Полымя. 1949. № 9, 10; 1950. № 6, 7; 1951. № 11] // Там жа. № 5; Больш твораў драматургіі для дзяцей // Там жа. № 9; Заметки о становлении Белорусского Советского театра // Сов. Отчизна. № 6; Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе ў Заходняй Беларусі: [Рэц. на: Пестрак П. Сустрэнемся на барыкадах // Полымя. 1949. № 9, 10, 1950. № 6, 7; 1951. № 11] // Гродн. праўда. 17 лют.; На беларускай сцэне // ЛіМ. 1 сак.; Жыццё і творчасць // Піянер Бел. 28 лют.; Добры пачатак: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Мая песня. Мн., 1952] // Чырв. змена. 29 крас.

1953. Вершы аб вялікім паходзе: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. У вялікім паходзе. Мн., 1952] // Беларусь. № 3; Зборнік аб жыцці і творчасці Я. Купалы: [Рэц. на кн.: Янка Купала. Мн., 1952] // Там жа. № 11; Аб вершах і паэмах Аляксея Зарыцкага: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Вершы і паэмы. Мн., 1952] // Полымя. № 6; Творчы рост паэта: [Рэц. на кн.: Ковалев Д. Мы не расстаемся. Мн., 1953] // Там жа. № 7; Кніга аб драматургіі Крапівы: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Драматургія Кандрата Крапівы. Мн., 1953] // Там жа. № 9; Вялікая дружба // Там жа. № 12; Каханне на досвітку // Калг. праўда. 19 чэрв.; Творчество молодых литераторов // Сталин. молодежь. 29 июля.

1954. Хор Лапацінай: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Майстар гераічных вобразаў // Беларусь. № 3; Творчая дружба // Там жа. № 4; Прыгодніцкая аповесць пра дзяцей // Там жа. № 11; Аб забытых каштоўнасцях // Там жа. № 12; Поспех маладога драматурга // Маладосць. № 4, Палымяная публіцыстыка: [Рэц. на кн.: Галан Я. З крыжам ці з нажом. Мн., 1954] // Полымя. № 12; Адказны ўчастак дзіцячай літаратуры // Чырв. змена. 11 снеж.

1955. Новыя апавяданні для дзяцей: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. На новым месцы. Мн., 1954] // Беларусь. № 1; Нарысы пра беларускіх артыстаў // Там жа. № 2; Калгасны хор Нясвіжчыны // Там жа. № 3; А. П. Чэхаў аб літаратуры і мастацтве: [Рэц. на кн.: Чехов А. О литературе и искусстве. Мн., 1954] // Там жа. № 4; Бібліяграфічныя даведнікі // Там жа. № 6; Зборнік п'ес В. Вольскага: [Рэц. на кн.: Вольский В. Пьесы. М., 1955] // Там жа. № 9; Таленавіты пейзажыст // Маладосць. № 2; Першае знаёмства // Там жа. № 5; Тэма і яе вырашэнне: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Блізкія знаёмыя. Мн., 1954] // Полымя. № 6; Па шляху творчага росту: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Чырвоны бераг. Мн., 1954] // Там жа. № 9; Клапатліва выхоўваць літаратурную змену // Звязда. 15 вер.; Сталін. молодежь. 15 сент.; Манаграфія пра В. І. Дуніна-Марцінкевіча: [Рэц. на кн.: Майхровіч С. В. І. Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1955] // ЛіМ. 7 мая; Першая рэцэнзія на зборнік «Жалейка» // Там жа. 28 мая; Лекцыі аб мастацтве // Там жа. 11 чэрв.; П'есы для дзяцей // Там жа. 27 жн.

1956. Зборнік аднаактовых п'ес: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Одноактные пъесы. Мн., 1955] // Беларусь. № 3; Драматургия Янки Купалы // Сов. Отчизна. № 4; Радыёпастаноўка «Сустрэнемся на барыкадах» // ЛіМ. 14 ліп.; «Па закліку сэрца»: (П'еса Н. Анава і Я. Штэйна ў Тэатры юнага гледача) // Мін. праўда. 23 снеж.; Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 8 янв.; Сборник декадных материалов: [Рэц. на кн.: Декада белорусского искусства и литературы в Москве. Мн., 1956] // Там жа. 10 мая; Сборник о жизни и творчестве Я. Купалы: [Рэц. на кн.: Янка Купала. Мн., 1955] // Там жа. 28 июня; Агідны твар мешчаніна // Чырв. змена. 2 лют.; Цікавы сцэнарый — добры фільм // Там жа. 13 сак.; Натхнёная рамантыка: Спектакль «Салавей» у Акад. тэатры імя Янкі Купалы // Чырв. змена. 1 снеж.

1957. Творы У. Маякоўскага на сцэне // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Еўсцігней Міровіч // Міровіч Е. П'есы. Мн.; Актуальныя апавяданні: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. Апавяданні. Мн., 1956] // Беларусь. № 5; Старонкі з жыцця пісьменніка // Там жа. № 12; За моладзь трэба змагацца // Маладосць. № 7; Сын народа — Міхась Лынькоў // Віцеб. рабочы. 28 крас.; «Госпожа министерша» // Знамя юности. 7 февр.; Достоевский на белорусской сцене // Там жа. 31 мая; Народный театр Игната Буйницкого // Там жа. 25, 26 июня; Соревнование молодых литераторов // Там жа. 3 июля; Не забудет тебя наш край // Там жа. 17 нояб.; Белорусская народная драма // Комс. правда. (Вильнюс). 26 мая / Рус., літ.; На шляху да рэалізма // ЛіМ. 21 снеж.; Нараджэнне тэатра // Мін. праўда. 6 лют.; «Аптымістычная трагедыя» // Там жа. 21 крас.; Беларуская драматургія напярэдадні саракагоддзя Кастрычніка // Там жа. 28 вер.; «Галоўная стаўка» // Там жа. 25 снеж.; Польская камедыя на беларускай сцэне // Чырв. змена. 6 лют.; Практыка гаворыць: студыя лепш! // Там жа. 19 сак.

1958. Да сцэнічнай гісторыі купалаўскіх твораў // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн.; За ўладу Саветаў: [Рэц. на кн.: Клімковіч М. Уся ўлада саветам. Мн., 1957] // Беларусь. № 6; Кніга пра выдатны беларускі тэатр: [Рэц. на кн.: Бутаков А. Искусство жизненной правды. Мн., 1957] // Полымя. № 3; Вершы Аркадзя Моркаўкі // ЛіМ. 13 вер.; Уладзімір Іосіфавіч Уладамірскі // Мін. праўда. 19 кастр.; Традыцыі народнага тэатра // Чырв. змена. 23 ліст.

1959. Драматург, паэт, крытык: Да 60-годдзя з дня нараджэння М. М. Клімковіча // Маладосць. № 11; Пьесы и спектакли // Театр. № 3; Літаратурны альманах Віцебшчыны // ЛіМ. 24 студз.; Вершы Юркі Лявоннага // Там жа. 30 мая; Што турбуе герояў // Там жа. 23 снеж.; Ад з'езда да з'езда // Чырв. змена 12 лют.

1960. Майстар гераічных вобразаў: (А. Ф. Кістаў); У барацьбе за жыццясцвярджальнае мастацтва: (К. М. Саннікаў); Жыццё і творчасць: (Ц. М. Сяргейчык); Любімы артыст: (У. І. Уладамірскі); Талент акцёра: (А. Р. Шэлег) // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Гераічны час патрабуе рамантыкі // ЛіМ. 24 лют.; Жывое купалаўскае слова // Там жа. 18 мая; Жывое слова Я. Купалы // Там жа. 16 жн.; Прапагандыст беларускай літаратуры // Там жа. 15 ліст.; Вяртанне пісьменніка Касагорава // Чырв. змена. 25 лют.

1961. Як жывы з жывымі // ЛіМ. 14 ліст. / Сааўт. І. Жыдовіч.

1962. Искатель народного счастья // Купала Я. Орлятам. М.; Творы Янкі Купалы ў мастацкім чытанні // Народны паэт Беларусі. Мн.; Паэт, акрылены барацьбой // Голас Радзімы. № 74; Развагі і гутаркі // Там жа. № 89; Сцежкамі Янкі Купалы: Нарыс // Маладосць. № 7; Вялікі пясняр беларускага народа: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы) // Нар. асвета. № 7; Песня — народу // Во славу Родины. 16 сент.; Першае спатканне: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы) // Звязда. 27 чэрв.; Сейбіт праўды, шчасця // Там жа. 5 ліп. / Сааўт. І. Жыдовіч; Памятная школьная тетрадь: (К 80-летию со дня рождения Я. Коласа) // Зорька. 13 окт.; Для дзяцей // Калг. праўда. 5 ліп.; З любоўю да паэта: Да 80-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы // ЛіМ. 2 лют. / Сааўт. І. Жыдовіч; Слова сябра // Там жа. 27 сак.; Заўсёды сярод людзей: Успаміны // Там жа. 26 кастр.; Скарбонка купалаўскай творчасці // Мін. праўда. 18 лют.; Пясняр дружбы народаў // Там жа. 14 ліст.; Народны паэт Беларусі // Ніва. 3 чэрв.; Гимн человеку: (К выходу в свет первых четырех томов нового, 6-томного собр. соч. Я. Купалы) // Сов. Бел. 6 июля / Сааўт. І. Жыдовіч; Королищевичское лето // Там жа. 2 нояб.; Сцежкі народнага песняра: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы) // Чырв. змена. 28, 30 чэрв.; Незабыўны вечар // Там жа. 30 кастр.

1963. Выступае дваццаць крытыкаў // Звязда. 25 кастр.; Цікава і хоць часам і спрэчна: [Рэц. на кн.: Я р о ш М. Міхась Чарот. Мн., 1963] // ЛіМ. 13 снеж.; Лірычная проза // Мін. праўда. 8 вер.; З верай у чалавека // Там жа. 30 ліст.; Памятная вясна; З далёкага маленства // Наст. газ. 1 мая; Нязломны воляй: [Рэц. на кн.: Г а р б у к В. Не шукаю спакою. Мн., 1963] // Чырв. змена. 25 снеж.

1964. Скарбніца дум народных // Маладосць. № 7 / Сааўт. І. Жыдовіч; Хай гучыць: «Калі ласка!» // Полымя. № 9; Да будет так! // Радуга. № 12; Чарговы, пяты: [Рэц. на кн.: Б е л а р у с к а я літаратура. Мн., 1963. Вып. 5] // ЛіМ. 17 крас.; Літаратурная славянская супольнасць: [Рэц. на кн.: Л а р ч а н к а М. Славянская супольнасць. Мн., 1963] // Чырв. змена. 17 чэрв.; Купалаўскі спектакль на студэнцкай сцэне // Там жа. 8 ліп.; Сіла праўды // Там жа. 27 жн.

1965. Не канстатаваць, а даследаваць: [Рэц. на кн.: Г р ы н ч ы к М. Аркадзь Куляшоў. Мн., 1964] // Полымя. № 2; Выдатны мастак беларускай сцэны // Тэатр. Мінск. № 6; Свайму народу складаў ён песні // Звязда. 28 мая; Из племени вечно молодого // Знамя юности. 6 июля; Лекторый купалаўскага музея // ЛіМ. 23 ліп.; Аповесць пра арлёнка // Чырв. змена. 21 студз.

1966. Здаецца, было гэта ўчора // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Памочнікі: [Апавяданне] // Бярозка. № 12; Кніга нарысаў і партрэтаў: [Рэц. на кн.: М о з о л ь к о в Е. Поющая земля. М., 1965] // Полымя. № 1; Паездка на Арэсу: Нарыс // Там жа. № 7; Жураўвы, жураўвы...: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 8; Наш добры сябра // ЛіМ. 24 мая; Электрычка спыняецца ў Вязынцы // Там жа. 5 ліп.; Купала в колхозе // Сел. газ. 7 июля; «Лявоніха — душа ласкавая» // Чырв. змена. 20 жн.

1967. Генрых Грыгоніс; Мікола Кавязін: [Нарысы] // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Старонкі дзённіка: Памятны сшытак // У сэрцы народным. Мн.; Трубі, трубач: Апавяданне // Беларусь. № 7; Праца пра беларускую музыку: [Рэц. на кн.: Н і с н е в і ч І., Н і с н е в і ч С. Нарысы па гісторыі беларускай савецкай музычнай культуры. Л., 1966] // Там жа. № 8; Вставший из топей: [Нарыс] // Вокруг света. № 11; Дзве сустрэчы: Апавяданне // Голас Радзімы. № 7; Вязынка — радзіма песняра // Віцеб. рабочы. 20 жн.

1968. Дружба поколений // Агитатор. № 18; Крытык, празаік, перакладчык // ЛіМ. 5 сак.; Купалаў дом // Там жа. 24 вер.

1969. Хвалюючая сатыра // Крапіва К. Хто смяецца апошнім. Мн.; Шлях паэтава слова: Апавяданне // Бярозка. № 6; На галоўнай вуліцы // Голас Радзімы. № 2; Шляхамі братання // Полымя. № 5; Выдавец купалавых твораў // Там жа. № 6.

1971. Дружбацтва: Успаміны // Беларусь. № 8; Пад ліпамі // Вяч. Мінск. 6 мая; Пошукі вобраза // Там жа. 17 чэрв.; Шляхі роднага слова: [Рэц. на кн.: А л е к с а н д р о в і ч С. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971] // Там жа. 21 кастр.; Крыніцы памяці: Да 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа // Там жа. 18 ліст.; Салдацкія трохкутнікі // ЛіМ. 1 студз.; Запрашаем у Купалаў дом // Там жа. 19 лют.; У лучнасці братняй... // Там жа. 11 чэрв.; Калі гаварылі гарматы... // Там жа. 30 ліп.; Шчырасць з глыбіні душы // Наст. газ. 25 снеж.

1972. Засада: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Натхнёныя словам Купалы // Полымя. № 7; Палымянае слова паэта: [Рэц. на кн.: Ж ы д о в і ч І. Янка Купала публіцыст. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 17 кастр.; Вялікі шлях // Наст. газ. 5 ліп.; На пульсе жыцця // Там жа. 18 ліст.

1973. Шляхам тэатральнай самадзейнасці: [Рэц. на кн.: П я т р о в і ч С. Тэатральная самадзейнасць Савецкай Беларусі. Мн., 1962] // Звязда. 22 чэрв.

1978. Загадкавыя радкі // ЛіМ. 24 сак.; У хлопца быў талент... // Там жа. 25 жн.

1979. Markers Рознабаковы талент: Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Клімковіча // Голас Радзімы. 6 снеж.; ЛіМ. 16 ліст.; Такі быў Тарас Хадкевіч: Нарыс // Там жа. 6 ліп.; Сцежкамі вандроўніка // Там жа. 5 кастр.; Камсамольскі пісьменнік // Там жа. 30 ліст.

1980. Ад сэрца да сэрца: Успаміны // Полымя. № 7.

1981. Ад тых далёкіх сустрэч... // Полымя. № 8; Шляхі пошуку: Успаміны // Там жа. № 11.

1983. Пра саюз пакаленняў // ЛіМ. 27 мая.

1984. Саюз тэатра і драматурга // Мастацтва Бел. № 4.

1.4.

1937. М і х а л к о ў С. Дзядзя Сцёпа: [Верш] / З рус. // Іскры Ільіча. № 4. / Пер. пад крыпт. А. Е.

1945. П л а т н е р А. Арцель «Усход»: Нарыс / З яўр. // Полымя. № 5—6.

1.5.

На грузінскую мову. Беларуская дзіцячая літаратура // Беларускія апавяданні. Тбілісі. 1961.

На латышскую мову. Kopsoli ar dzivi un literaturu // Lit. un Maksla. 1960. 10. Sept.; Dziesma tautai un brivam darbam // Cina. 1962. 6. Jul.

На літоўскую мову. Priešakinese pozicijose: (Pastabos apie baltarusiu literaturos mokslą ir kritika) // Lit. ir menas. 1958. Rugp. 30.

На малдаўскую мову. Ын пас ку вяца // Нистру. 1960. № 9; Кынтэрец ал нородулуй: 80 де ань де ла наштеря луй Янка Купала // Молдова Соч. 1962. 7 юлие.

На рускую мову. Сосны: (Отрывок из кн. очерков о жизни Полесья) // Сов. Бел. 1963. 10 марта; Белорусские пенаты: Миниатюры / Пер. А. Дитлов // Неман. 1972. № 7.

На таджыкскую мову. Сарсухан: (Дар бораи адабиёти белорус) // Чуш зан Двина! Душанбе. 1965.

На татарскую мову. Белоруссиянен халык шагыйре // Совет эдэбияты. 1962. № 7.

На ўкраінскую мову. «В Заболотті світає»: [Рэц. на: Б р и л ь Я. Світанок над Заболоттям // Вітчизна. 1951. № 91 // Жовтень. 1952. № 6; П'єси драматургів

Білорусії // Літ. газ. 1957. 10 вер.; Шляхи розвитку драматургії // Рад. культура. 1959. 4 січ.; Музей поповнюється // Літ. Укр. 1962. 6 лип.

1.6.

П'есы для гурткоў мастацкай самадзейнасці. Мн., 1945 / Скл.

На сонечных сцежках: Творчасць маладых пісьменнікаў БССР. Мн., 1953. № 3 / Скл. ў сааўт.

Агіевіч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954 / Скл.

Возрожденная земля: Стихи и рассказы белорусских писателей.. М., 1954 / Скл.

Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван. 1957 / Арм. Скл.

Міровіч Е. П'есы. Мн., 1957 / Скл.

Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн., 1958 / Скл. у сааўт.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі біягр. даведнік. Мн., 1959 / Скл. у сааўт.

Майстры беларускай сцэны. Мн., 1960. (Бел. тэатр. аб'яднанне) / Скл.

Беларскія апавяданні. Тбілісі, 1961 / Груз. Скл. Рэц.: Цулукідзе Т. У знак дружбы // ЛіМ. 28 крас.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі біягр. даведнік. Мн., 1970 / Скл. у сааўт.

2.3.

На беларускай мове. Ад усяго сэрца // ЛіМ. 1961. 19 снеж.; Александровіч М. Жыццё ў працы // ЛіМ. 1961. 19 снеж.; Алесю Есакову — 70 // Там жа. 1981. 11 снеж.; Алесю Есакову — 60 // Там жа. 1971. 24 снеж.; Бур'ян Б. Шчыра кажучы // Там жа. 1953. 17 кастр.; Бур'ян Б., Шкраба Р. Аб культуры рэцэнзіі // Там жа. 1951. 27 кастр.; Герцовіч Я. Аўтарытэт крытыка // Там жа. 1954. 24 крас.; Яго ж. Галоўны абавязак // Там жа. 1954. 21 жн.; Мядзёлка П. Фактычныя папраўкі // Там жа. 1959. 18 крас.; [Некралог] // Там жа. 1985. 21 чэрв.; Пісьменнікі — роднай Беларусі // Там жа. 1958. 5 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Садоўскі Л. На старых пазіцыях // ЛіМ. 1947. 30 жн.; У гэтым месяцы... // Беларусь. 1971. № 12.

Т. М. Махнач.

ЕЎЛАШОЎСКІ ФЁДАР

Еўлашоўскі (Еўлашэўскі) Фёдар Міхайлавіч (7.2.1546, Ляхавічы, цяпер Брэсцкай вобл.— пасля 1616), падсудак навагрудскага земскага суда, мемуарыст.

Належаў да той дробнай шляхты, што, паводле трапнага вызначэння акадэміка Я. Карскага, яшчэ «цікавілася мясцовай пісьменнасцю, рабіла пераклады, распаўсюджвала іх, пісала самастойныя творы і ў той жа час гатова была выконваць даручэнні знатных паноў, апякунства якіх для дробнага дваранства было важней за дзяржаўную службу». Вядомыя цяпер сціплыя біяграфічныя звесткі пра сябе Ф. Еўлашоўскі прывёў у сваіх успамінах, да напісання якіх прыступіў у 1603 і абарваў іх у пачатку 1604. У гэтых успамінах, якія дайшлі да нашага часу ў арыгінале без пачатку і, відаць, без канца, ён адзначае, што нарадзіўся ў Ляхавічах у шматдзетнай праваслаўнай сям'і. Яго бацька Міхаіл быў прадстаўніком даўняга баярскага роду, які з часам збяднеў, але пры фарміраванні шляхецкага саслоўя здолеў атрымаць набілітацыю, карыстаўся ўласным гербам. Надзелены ад прыроды кемлівым розумам, Ф. Еўлашоўскі шляхам самаадукацыі яшчэ ў юнацтве набыў параўнальна шырокія і глыбокія веды ў матэматыцы, справаводстве і юрыспрудэнцыі, дзякуючы чаму карыстаўся выключнай павагай у сучаснікаў. З 18 гадоў пачаў самастойнае жыццё, тады ж стаў прыхільнікам, хоць і непаслядоўным, моднага ў той час пратэстантызму. Адукаваны юнак хутка звярнуў на сябе ўвагу не толькі мясцовых паноў і падпанкаў, але і такіх знатных магнатаў, як маршалак і ваявода трокскі М. Радзівіл, маршалак земскі і гетман ліфляндскі Я. Хадкевіч, ваявода кіеўскі і маршалак зямлі валынскай К. Астрожскі, якія, не зважаючы на яго адносную беднасць, даручалі яму весці важныя судовыя справы ва ўсіх інстанцыях (нават у сеймавым каралеўскім судзе). Прымаючы пад увагу юрыдычныя здольнасці і багаты практычны вопыт свайго земляка, яго вядомасць пры каралеўскіх дварах Жыгімонта II Аўгуста, Стэфана Баторыя і Сігізмунда III Вазы, а таксама ўдзел у Люблінскім сейме 1569, навагрудская шляхта ў 1579 паслала Ф. Еўлашоўскага сваім павятовым паслом на Варшаўскі вальны сейм. Там яму як дзяржаўнаму чыноўніку (паводле каралеўскага прывілею Стэфана Баторыя, ён з 1577 займаў пасаду пінскага і сервецкага мастаўнічага) разам з навагрудскім суддзёй А. Трызнам было даручана прыняць удзел у выпрацоўцы тэксту «Трыбунала Вялікага княства Літоўскага». А калі ў 1592 у навагрудскім земскім судзе аказалася вакантным месца падсудка, у ліку чатырох іншых прэтэндэнтаў ваяводская шляхта абрала яго сваім кандыдатам. З іх ліку Сігізмунд III Ваза выбраў менавіта Ф. Еўлашоўскага, які займаў гэтую пасаду да 1613.

У 1603 Ф. Еўлашоўскі ўзяўся за пяро, каб пакінуць нашчадкам звесткі пра сваё жыццё, асабістыя ўражанні ад грамадска-палітычных падзей, якія здаваліся вартымі ўвагі. У яго ўспамінах створана цэлая галерэя вобразаў прадстаўнікоў дробнай і сярэдняй шляхты Вялікага княства Літоўскага другой палавіны XVI — пачатку XVII ст. Мемуары носяць пераважна аўтабіяграфічны характар, факты ў іх пададзены ў строга храналагічнай паслядоўнасці, што паслужыла падставай пазнейшым даследчыкам называць іх дзённікам. У творы адлюстравалася цікавасць мемуарыста да побыту сярэдняга чалавека, да поглядаў сваіх суайчыннікаў, іх сацыяльнага жыцця і грамадскіх узаемаадносін.

Жыў Ф. Еўлашоўскі ў складаны і напружаны час, калі Вялікае княства Літоўскае было арэнай вострых саслоўна-класавых супярэчнасцей і непрымірымай ідэалагічнай барацьбы, калі пытанні рэлігіі вылучаліся на авансцэну дзяржаўнай палітыкі Рэчы Паспалітай, што выклікала незадаволенасць у розных слаях грамадства і вяло да ўзнікнення сялянска-казацкіх паўстанняў і шляхецкіх меця-

жоў. Аднак, як сведчыць тэкст успамінаў, аўтар не выявіў асаблівай цікавасці да палітычных падзей свайго часу, хоць яму па характару службы часта даводзілася сутыкацца з рознымі дзеячамі Рэчы Паспалітай. Пытанні вялікай палітыкі ён адносіў да кампетэнцыі вялікіх паноў, выбраных дзеля гэтага самім богам. Вось чаму, нават закранаючы некаторыя падзеі палітычнага жыцця, сваю абыякавасць да іх ён тлумачыў тым, што не мае намеру паўтараць сказанае іншымі людзьмі, абмяжоўваўся заўвагай: «Опускаю то, яко ведуючы, достаточне то от иншых выписано». Мемуары сведчаць аб памяркоўным лібералізме аўтара, яго падкрэсленым мясцовым патрыятызме. Усведамляючы сябе грамадзянінам Вялікага княства Літоўскага, Ф. Еўлашоўскі ганарыўся яго дзяржаўнымі дзеячамі і пры кожным зручным выпадку імкнуўся процістаставіць сваё, мясцовае, польскаму.

«Успаміны» Ф. Еўлашоўскага — своеасаблівы гісторыка-мемуарны зборнік цікавых, месцамі сюжэтна разгорнутых бытавых навел, у цэнтры якіх жывы, рэальны чалавек з уласцівымі яму рысамі характару і псіхалогіі. Перад чытачом паўстае выразны вобраз самога аўтара — прыкладнага шляхціца, цудоўнага сем'яніна, пяшчотнага сына, які паважае бацькоў, любіць сваіх дзяцей, перажывае за іх лёс, не шкадуе часу, энергіі і сродкаў, каб лепш уладкаваць іх дабрабыт, хоць гэта і перашкодзіла здзейсніць яго юнацкую мару — наведаць іншыя краіны, папоўніць там свае веды, авалодаць рознымі рамёствамі. Вось чаму калі ў канцы XVI ст. ў сувязі з падрыхтоўкай і заключэннем Брэсцкай царкоўнай уніі 1596 у краіне разгарнулася ўпартая рэлігійная барацьба, калі пад уздзеяннем новых гістарычных умоў ламаліся старыя, традыцыйныя шляхецкія ўяўленні, калі ў грамадска-палітычным, нацыянальным, рэлігійным і культурным жыцці краіны «залаты век» шляхецкай вольнасці параджаў непажаданыя парасткі сацыяльнага эгаізму і неўтаймаванага анархізму, супрацьстаяць якім быў бяссільны нават сам кароль, памяркоўна ліберальны Ф. Еўлашоўскі з асаблівай прыемнасцю ўспамінаў пра нядаўнія часы, поўныя рэлігійнай верацярпімасці.

Рукапіс мемуараў збярогся ў Галоўным архіве старажытных актаў у Варшаве. Упершыню апублікаваны (са значнымі папраўкамі) у 1886 украінскім гісторыкам У. Антановічам. *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.3.

1886. Дневник Новогородского (Новогрудского) подсудка Федора Евлашевского (1564—1604 гг.) // Киев. старина. Т. 14.

1896. Дневник Новогородского (Новогрудского) подсудка Федора Евлашевского (1564—1604 гг.) // Мемуары, относящиеся к истории Южной Руси. К. Вып. 2.

1923. З «Дняўніка»: [Урыўкі] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1925. Выпіскі з мемуараў // Выпісы з беларускай літаратуры. М.; Л. Ч. 1.

1959. Дзённік: [Урыўкі] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1983. Успаміны // Помнікі мемуарнай літаратуры Беларусі XVII ст. Мн. Рэц.: Sielicki F. // Acta Universitatis. Wratislaviensis Slavica Wratislaviensis. 1987. Т. 61.

1.5.

На англійскую мову. The Memoirs of Theodore Jeŭlaševski Assesor of Navahr'udak (1546 — 1604) / Transl. A. Nadson // J. of Byelorus. Studies. 1968. Nr 4.

На польскую мову. Pamiętnik Teodora Jewłaszewskiego nowogródzkiego podsędka 1546—1604 / Tł. E. Ciemieniewski. Warszawa, 1860.

2.2.

На беларускай мове. С в я ж ы н с к і У. «Гістарычныя запісы» Ф. Еўлашоўскага. Мн., 1990.

На рускай мове. С в е ж и н с к и й В. Из истории белорусско-польских языковых контактов древней поры: (На материале «Дневника» Ф. М. Евлашевского): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1978.

2.3.

На англійскай мове. P a t r y - T a m u š a n s k i R. German Lexical Borrowings in the Chronicle of Barkulabava and in the Memoirs of Theodore Jeŭlašeŭski // J. of Byelorus. Studies. 1979—1980. Nr 3—4; S i e k i e r s k i M. Theodore Jełaseuski and his 'Memoires' // J. of Byelorus. Studies. 1977. Nr 1.

На беларускай мове. Б а р ы с ё н а к С. Фёдар Еўлашэўскі, беларускі практык-юрыст XVI веку // Полымя. 1928. № 5; В о л ь с к і В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 110; Г а р э ц к і М. Тодар Еўлашэўскі // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. М.; Л., 1924: Я г о ж. Фёдар Еўлашэўскі і яго запіскі (1603—1604 гг.) // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. 4 выд. Мн., 1926; Г і с т о р ы я беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 254—260; Ж у р а ў с к і А. Заўвагі аб моўных асаблівасцях «Дзённіка» Ф. Еўлашэўскага // Slavia orientalis. 1968. № 3; К а р с к і Е. Беларускі пісьменнік канца XVI-га і пачатку XVII-га в. Тодар Еўлашэўскі // Звон. 1919. 17 кастр.; К о р ш у н а ў А. Новыя даныя аб Фёдары Еўлашэўскім // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1983. № 1; [К о р ш у н а ў А.]. [Уступны артыкул] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн., 1959. С. 222; Л а р ч а н к а М. Фёдар Еўлашэўскі (1546—1604) і яго «Дзённік» // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура Мн., 1968; М а й х р о в і ч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980; С. 188—191; С в я ж ы н с к і У. Арыгінал знойдзены: («Дзённік» Ф. Еўлашэўскага ў Галоўным архіве старажытных актаў у Варшаве) // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1975. № 4; Я г о ж. Асаблівасці марфалагічнай сістэмы «Дзённіка» Ф. Еўлашоўскага // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1974. № 2; Я г о ж. Графіка-арфаграфічныя і фанетычныя асаблівасці «Дзённіка» Ф. Еўлашоўскага // Там жа. 1974. № 4; Я г о ж. Лексічныя элементы польскага паходжання ў «Дзённіку Ф. Еўлашоўскага // Бел. лінгв. 1975. Вып. 7; Я г о ж. Польска-беларуская фанетычная інтэрферэнцыя ў «Дзённіку» Ф. Еўлашоўскага // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 4.

На польскай мове. S i e n k i e w i c z W. O podsędku nowogródzkim Fedorze Jewłaszewskim raz jeszcze // Studia Zródłoznawcze. 1983. Т. 28.

На рускай мове. Д о р о ш е в и ч Э., К о н о н В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 59—60; И с т о р и я белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 206 — 209; К а р с к и й Е. Белорусы. Пг., 1921. Т. 3. Вып. 2. С. 107—110; Ц в ы д А. Летописец из Ляховичей: (О Ф. М. Евлашовском: XVII в.) // Заря. 1985. 4 авг., Ч е м е р и ц к и й В. Белорусская литература // История всемирной литературы: В 9 т. М., 1985. Т. 3, С. 500. *Г. І. Рэут.*

ЕФРАСІННЯ ПОЛАЦКАЯ

***Ефрасіння (Еўфрасіння) Полацкая** [свецкае імя Прадслава; 1102 (або не пазней 1104), Полацк — 24.5. 1173, Іерусалім], асветніца перыяду Кіеўскай Русі, ігумення манастыра св. Спаса ў Полацку, першая жанчына на Русі, якую царква кананізавала.*

Па паходжанні князёўна. Радаводнае дрэва яе ў сваім корані мае імёны Уладзіміра-Хрысціцеля і Рагнеды, праўнукам якіх быў славуты Полацкі князь Усяслаў-Чарадзей. Ефрасіння была яго ўнучкай, дачкой малодшага з сыноў — князя Георгія, які не меў надзелу і жыў на Полацкім дзядзінцы пры старэйшым браце князі Барысу Усяславічу. Прырода надзяліла князёўну прыгажосцю і праніклівым розумам. З дзяцінства яна захаплялася кнігамі, якіх нямала прывозілася з Візантыі, і ў хуткім часе вестка пра пекную і мудрую князёўну пашырылася за межамі Полацкай зямлі. Шлюб з ёю прывабліваў многіх удзельных князёў, аднак свецкае пасаднае жыццё не цікавіла Прадславу. Яе, філасофскага складу, розум даводзіў ёй, што звычайнае бытавое жыццё чалавека — гэта імгненне, якое знікае і ад якога застаецца толькі тлен. Вечным і слаўным уяўлялася ёй жыццё, праведзенае «ў посце і малітве», у служэнні Богу, у пастаянным духоўным самаўдасканаленні і пашырэнні асветы сярод суайчыннікаў. А паколькі гэтым займаліся царква, манастыры, то дванаццацігадовая Прадслава, якая зведала плён пазнання, таемна ад бацькоў пайшла ў манастыр, дзе ігуменняй была яе цётка, удава князя Рамана Усяславіча. Яна пачала ўгаворваць маладую князёўну не рабіць гэты крок, нагадала пра цяжкасці манастырскага жыцця і роспач бацькоў, калі яны даведаюцца пра яе ўчынак. Аднак Прадслава, якую не прывабліваці ніякія іншыя спакусы жыцця, упэўненая ў сваім прызначэнні, адказала на гэта: «Вся видимаа мира сего красна суть и славна, но въскоре минуют, яко сон или цвет увядает; вечнаа же и видимая, в веки пребывают». Уражаная такой перакананасцю і розумам, ігуменя прыняла Прадславу ў манастыр, даўшы ёй імя Ефрасіння.

Пасля пастрыгу, як сведчыць «Жыціе Ефрасінні Полацкай», яна вяла сціплае манашскае жыццё ў тым жа манастыры, «всех преспевающи постом и молитвами и бдении нощными». Затым, з блаславення полацкага епіскапа Іллі, жыла затворніцай у асобнай келлі-«галубцы» пры Сафійскім саборы. Адсюль, фактычна, і пачалася яе надзвычайная, самаадданая падзвіжніцкая дзейнасць. Яна «начат книги писати своима рукама, и, наем емлющи, требующим даяше». Пры Сафійскім саборы была багатая па тым часе бібліятэка, што стварала ўмовы больш інтэнсіўнага далучэння да духоўных крыніц. Засяроджаная на спасціжэнні кніжнай мудрасці, Ефрасіння вяла актыўную міратворчую і асветніцкую дзейнасць. У яе ўзнікла думка стварыць жаночы манастыр, і епіскап Ілля падтрымаў яе ў гэтым, бо сваімі справамі і розумам Ефрасіння заслужыла ўжо вялікую да сябе павагу. З гэтай нагоды епіскап Ілля запрасіў дзядзьку Ефрасініі, князя Барыса, і бацьку яе, князя Георгія, а таксама іншых знатных людзей і абвясціў ім «волю Боскую» такімі словамі: «Се отдаваю Еуфросинии место святаго Спаса при вас, да по моем животе никто же не посудит моего дания». Указанае месца было ў Сяльцы — мястэчку каля тагачаснага Полацка (цяпер у межах горада), дзе быў загарадны архірэйскі дом з невялікай драўлянай цэркаўкай у імя Збавіцеля. Такім чынам, пачатак ігуменства Ефрасінні можна датаваць да 1128, бо ў гэтым годзе, як паведамляюць летапісцы, князь Барыс памёр. А. Сапуноў падае звесткі, што Спаса-Ефрасіннеўскі манастыр быў пабудаваны ўжо ў 1125.

Далейшая дзейнасць Ефрасінні праходзіла ў пастаянным клопаце пра ўладкаванне манастыроў (акрамя жаночага яна заснавала і мужчынскі), ператварэнне іх у асяродкі тагачаснага культурнага жыцця. Ад яе ж зыходзілі міратворчыя ідэі, якія яна імкнулася пашырыць на палітычную дзейнасць княства, дзе наспявала міжусобная барацьба.

Па ініцыятыве Ефрасінні і пад яе кіраўніцтвам пры жаночым манастыры дойлідам Іаанам была збудавана замест драўлянай прыгожая белакаменная аднакупальная царква, якая захавалася да нашых дзён і з'яўляецца адным з унікальных помнікаў беларускага арыгінальнага дойлідства 12 ст. Храм быў пабудаваны на працягу 30 тыдняў, у ім нібыта адбіліся духоўныя памкненні самой Ефрасінні. На думку гісторыкаў рускай архітэктуры, гэтая царква з'яўляецца адным з вы-

шэйшых дасягненняў старажытнарускага дойлідства наогул. Знутры царква была распісана дзівоснымі фрэскамі, у адной з іх, як лічыцца, мастак увасобіў аблічча самой ігуменні. Пры царкве былі пабудаваны дзве маленькія келлі, у адной з якіх і знаходзілася ўвесь час Ефрасіння (у другой была яе стрыечная сястра, якую сама Ефрасіння пастрыгла пад імем Еўпраксія). Па просьбе Ефрасінні быў прысланы на Полацкую зямлю абраз Маці Божай. Гэта была каштоўная копія з вядомага Эфескага цудатворнага абраза, напісанага, паводле падання, святым евангелістам Лукою.

Па заказу Ефрасінні мясцовым майстрам-ювелірам Лазарам Богшам быў зроблены выключнай арыгінальнасці і хараства крыж. Гэты каштоўны помнік знік з Магілёўскага музея ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Пры манастыры Ефрасіння адкрыла школу, дзе навучаліся грамаце дзеці розных саслоўяў. У аснове яе асветніцкай дзейнасці ляжаў, па сутнасці, кодэкс маралі старажытнабеларускага чалавека: «Уныя же учаше душевней чистоте и безстрастию телесному, говеянию образну, ступанию кротку, гласу смиренну, слову благочинну, ядению и питью безмолвъну; при старейшей молчати, мудрейших послушати, к старейшим покорение, к точьным и меньшим любовь без лицемериа; мало вещати, а множае разумети».

Да справы пашырэння асветы на Полацкай зямлі, перапісвання кніг, стварэння летапісаў Ефрасіння падключыла родную сястру Градзіславу (у манашстве Еўдакія), стрыечную сястру Звеніславу (Еўпраксія), пазней дзвюх пляменніц Кірынію і Вольгу (у манашстве Еўфімія і Агафія). У многім дзякуючы Ефрасінні і яе паплечнікам у полацкіх манастырах былі сабраны багацейшыя бібліятэкі, скарбы якіх часткова загінулі пры захопе Полацка ў 1579 Стэфанам Баторыем, але ў большасці, відаць, былі вывезены адукаванымі людзьмі з яго войска.

На схіле жыцця Ефрасіння здзейсніла падарожжа ў Іерусалім, каб, як гаворыцца ў «Жыцці...», «поклонитися гробу Господню и всем святым местом... и тамо живот свой скончати». Там яна збіралася памаліцца і за тую зямлю, якую пакінула, і за тых, хто застаўся там працягваць яе асветніцкую дзейнасць.

Выправілася ў дарогу Ефрасіння разам з братам Давідам і сястрою Еўпраксіяй. Па дарозе яна наведала Канстанцінопаль. У Іерусаліме Ефрасіння, пакланіўшыся святым мошчам і пакінуўшы ў дар залатое кадзіла, уладкавалася дзеля жыцця і малітвы ў рускім манастыры. Там яна захварэла і, чакаючы канчыны, перайшла ў Феадосевы манастыр Маці Божай, дзе і памерла 24 мая 1173. Праз 14 гадоў пасля яе смерці Іерусалім захапіў егіпецкі султан Саладзін, які загадаў усім хрысціянам выбірацца на працягу пэўнага тэрміну з гэтых мясцін. У 1178 рускія манахі вывезлі з сабой і рэшткі Ефрасінні Полацкай, перазахаваўшы іх у Кіева-Пячэрскай лаўры. У 1870 частка рэштак («средний перстъ десныя руки») была перавезена ў Полацк у Спаса-Ефрасіннеўскую царкву, а ў 1910 вельмі ўрачыста адбылося і перавязенне ўсіх мошчаў святой Ефрасінні з Кіева ў Полацк, дзе яны знаходзяцца і цяпер.

Ефрасіння амаль адразу пасля смерці была прызнана святой Рускай праваслаўнай царквы, афіцыйна кананізавана ў 1547 (дзень яе — 23 мая). У знак ушанавання памяці аб ёй напісаны таленавіты твор агіяграфічнага жанру «Жыціе Ефрасінні Полацкай», які датуецца прыблізна канцом 12 — пачаткам 13 ст., але тэкст захаваўся ў значна пазнейшых спісах. Захаваліся царкоўныя спевы аб Ефрасінні Полацкай ў спісах 16—18 ст. (адна са сціхір захавалася ў спісе 12 ст.) — унікальны помнік музычнай культуры ранняга сярэдневякоўя на Беларусі. Да вобраза Ефрасінні звярталіся рускія (В. Васняцоў) і беларускія мастакі. На «Беларусьфільме» зняты дакументальны фільм «Ефрасіння Полацкая» (1990). Яе імя носяць цэрквы ў гарадах Саўт-Рывер (ЗША) і Таронта (Канада).

Асветніцкая і грамадская дзейнасць Ефрасінні мела вялікае значэнне ў культурным жыцці не толькі тагачаснага Полацкага княства, але і наступных эпох. Пад апекай Ефрасінні і пры яе фактычным удзеле закладваўся падмурак для развіцця мясцовых мастацкіх традыцый у галінах літаратуры і бібліятэчнай справы, архітэктуры, жывапісу, прыкладнога мастацтва. Сваім пранікнёным словам і асабістым прыкладам Ефрасіння адыгрывала неацэнную ролю ў выхаванні высокіх духоўных пачуццяў і патрыятычных памкненняў сярод сваіх суайчыннікаў. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

2.2.

На беларускай мове. Арлоў У. Асветніца з роду Усяслава: Ефрасіння Полацкая. Мн., 1989. (Нашы славутыя землякі).

Гарошка Л. Св. Еўфрасіня-Прадслава, ігуменя манастыра св. Спаса ў Полацку, патронка Беларусі. Парыж, 1949.

На рускай мове. Альбицкий В. Полоцкий Спасо-Ефросиньевский монастырь: Краткий исторический очерк Спасской обители: Ее прошлое и настоящее... Витебск, 1897.

Воронин В. Преподобная благоверная великая княжна Ефросиния Полоцкая и историческая роль женщины в ее отношении к миру и церкви. Екатеринослав, 1910.

Д. В. Преподобная Ефросиния, княжна Полоцкая. М., 1910.

Довгялло Д. Крест преп. Ефросинии, княжны Полоцкой: (Исторический эскиз). Витебск, 1895. (Отт. из «Полоц. епарх. вед.»).

Дубровский М. Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой, с кратким описанием основанного ею в г. Полоцке женского монастыря и находящейся в нем святыни. Полоцк, 1885; Полоцк, 1887; Витебск, 1894; Витебск, 1902.

Жизнь преподобной Ефросинии Полоцкой. М., 1910.

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. Витебск, 1871. (Отд. отт. из кн.: Жития святых российской церкви, также Иверских и Славянских, месяц май. Спб., 1858).

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. Витебск, 1888. (Отд. отт. из «Степной книги» и «Сборника XVI в. Троицкой лавры»).

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой (по трем редакциям). Витебск, 1888.

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. К., 1910.

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. Тула, 1910.

Житие преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой, с кратким описанием основанного ею в г. Полоцке женского монастыря. Полоцк, 1887.

Зорин Н. Минувшее и настоящее г. Полоцка:

(К торжеству перенесения мощей преподобной Ефросинии из Киева в Полоцк): Краткий ист. очерк. Полоцк, 1910.

Зорин Н. Преподобная Ефросиния, княжна полоцкая: (К торжеству перенесения св. мощей преподобной Ефросинии из Киево-Печерской Успенской лавры в Полоцкий Спасо-Ефросиниевский женский монастырь). СПб., 1910.

Исторические сведения о жизни преподобной Евфросинии, княжны полоцкой с описанием и изображением креста, принесенного ею в дар полоцкой Спасской обители. Спб., 1841.

Кадлубовский А. Очерки по истории древнерусской литературы житий святых. Варшава, 1902.

Караскевич-Ющенко С. Св. Ефросиния, княжна Полоцкая. М., 1915.

Мельников А. Литературная история агиографической повести о Евфросинии Полоцкой: / На материале рукописей XVI—XVIII вв. /: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1989.

О достопамятных Свято-Ефросиниевских днях в Полоцке: 20—23-го мая 1910 года. Витебск, 1910.

О принесении части святых мощей преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой, из Киева в Полоцкий Спасо-Ефросиниевский монастырь. Витебск, 1871.

Сапунов А. Полоцкий Спасо-Ефросиниевский девичий монастырь. Витебск, 1888.

Сахаров С. Преподобная Евфросиния, княжна Полоцкая. Рига. 1938.

Тыртов А. Некоторые пояснения к описанию жития преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. Витебск, 1893. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1892. № 93—99).

Федотов Г. Святые древней Руси. Париж, 1931.

Чудесные знамения от св. мощей преподобной Ефросинии, княжны Полоцкой. Витебск, 1908.

2.3.

На англійскай мове. Nadson A. The Life of Saint Euphrosyne of Polack: Translated and Annotated by A. Nadson // J. of Byelorus. Studies. 1969. Nr 1.

На беларускай мове. Аповесць жыція і смерці святой і блажэннай і найпадобнейшай Еўфрасінні... (Пер. са стараслав. А. Мельнікаў // Спадчына. 1989. № 1; Бягун У. Дзе крыж Ефрасінні Полацкай? // Голас Радзімы. 1970. № 21; В-а. Кароткі нарыс развіцця асветы на Беларусі да першай чвэрці XVII стагоддзя // Гоман. 1917. 16 лют.; Варатнікова А. Гістарыяграфічныя звесткі пра Ефрасінню (Прадславу) Полацкую // Помнікі культуры: новыя адкрыцці. Мн., 1985; Гарэцкі М. Афрасіння Полацкая // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. М.; Л., 1924; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 74—75; Ермаловіч М. «Яко луна солнечная...» // Полымя. 1973. № 8; Еўфрасінія Полацкая: (Старонкі гісторыі) // Беларусь. 1945. № 2; П-ка Я. Пашырэнне праваслаўнай веры і асветы на Беларусі ў першыя часы нашай гісторыі (IX—XII век) // Праваслаўны беларус. 1925. № 1; Пазняк З. Спеў аб Ефрасінні Полацкай // ЛіМ. 1988. 12 лют.; Прашковіч Л. Жыццяпіс Ефрасінні Полацкай // Там жа. 1972. 11 лют.; Яго ж. Беларуская асветніца: Да 800-годдзя з часу смерці Еф. Полацкай // Беларусь. 1973. № 5; Св. Афрасіння Полацкая // Беларускі сялянскі каляндар на 1939 год. Вільня, 1939.

На рускай мове. Абецедарский Л. Нужны точные оценки // Сов. Бел. 1973. 17 мая; Антоний. Преподобная Евфросиния Полоцкая // Богословские труды. М., 1973. Т. 9; Войтович П. Евфросиния Полоцкая // Голас Радзімы. 1973. № 21; Воронова Е. Житие Ефросинии Полоцкой // Словарь книжников и книжности древней Руси. Л., 1987. Вып. 1; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 31; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 27—28; Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 18—20; Объяснительная записка об учреждении церковного братства во имя Святителя Николая и Преподобной Евфросинии Полоцкой // Вестн. Зап. России. 1867. Т. 2. Отд. 4; Перенесение св. мощей преподобной Евфросинии из Киева в Полотск: (По рассказам очевидцев) // Виленский календарь на 1911 год. Прибавление [Вильна, 1910]; Покало М. Библиотеки на территории Белоруссии с древнейших времен до конца XVIII в. // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1984. Вып. 5. С. 37—38; Православные монастыри в Северо-Западном крае // Виленский календарь на 1909. Приложения [Вильна, 1908]; Преподобная Евфросиния княжна Полоцкая // Виленский календарь на 1910 год. Прибавление. [Вильна, 1909]; Роткирх В. Преподобная Евфросиния, княжна Полоцкая // Виленский календарь на 1889. Вильна, 1888; Русский. Весть из Полоцка в газету «День» // Вестн. Юго-Зап. и Зап. России. 1864. Т. 4. Кн. 12; С-в, А. П. Древние иконы Божией Матери в пределах Полоцкой епархии // Виленский календарь на 1888 год. Вильна, 1887; Участие учебных заведений Виленского учебного округа в Евфросиниевских торжествах // Виленский календарь, 1911 год. Прибавление. [Вильна, 1910].

2.4.

На беларускай мове. Бондар Т. Спакуса: Раман. Мн., 1989.

Бічэль-Загнетава Д. Ефрасіння Полацкая: [Вершы] // Беларусь. 1988. № 1; Генію ш Л. Ефрасіння Полацкая: [Верш] // Геніюш Л. На чабары настоена. Мн., 1982; Іпатава В. Прадыслава: Аповесць // Маладосць. 1971. № 12; Ланеўскі Г. Украдзены крыж: Урывак з навелы // Голас Радзімы. 1981. 14 мая; Тарасюк Л. Ефрасіння: XII ст.: [Верш з цыкла «Маналогі стагоддзяў»] // Тарасюк Л. Смага ракі. Мн., 1983.

На рускай мове. Батурин П. На перенесение св. мощей княжны Евфросинии: [Верш] // Виленский календарь на 1911 год. Прибавление. [Вильна, 1910]; Миллер Е. «Пред теткой игуменьей с жаркой мольбой...»: [Верш] // Виленский календарь на 1911. Прибавление. [Вильна, 1910]; Сергий Иеромонах. Святая преподобная Евфросиния, княжна Полотская: [Аповесць] // Памятная книжка Витебской губернии на 1864 год. Спб., 1864.

3.1.

Б-ка АН Расіі г. Ленінград, аддз. рукап.; 17. 13. 22; 21. 7. 14; 32. 8. 1; Арх. Д., № 235; Арх. Кр., № 26; Арх. С., 130; Дзярж. б-ка Расіі, аддз. рукап., ф. 113, № 632; ф. 199, № 236, ф. 209, № 789; ф. 212, № 11; ф. 218, № 884; ф. 228, № 177; ф. 236, № 157; ф. 292, № 58; ф. 299, № 631; ф. 304, № 676; ф. 310, № 804; Шибанов, № 126, 170; Дзярж. публ. б-ка імя М. Е. Салтыкова-Шчадрына, аддз. рукап., ОЛДП, F° 185, 1445; 461; Погод, № 869; Соф., № 1321; Титов, № 239; Толст., 1. 270; Навуковая б-ка Маск. дзярж. ун-та, аддз. рукап., № 1311, 1363; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 18.

Г. І. Рэут.

Ж

ЖАЛЯЗНЯК РЫГОР

Жалязняк Рыгор Самуілавіч (вер. 1914, Віцебск — 1942), паэт, літаратуразнавец.

З сям'і рабочага. Скончыўшы сямігодку, вучыўся ў Віцебскім фабрычна-заводскім вучылішчы чыгуначнікаў (1930—31), працаваў у дэпо, а ў 1931—32 — у газеце «Віцебскі пралетарый». У 1932—33 займаўся ў Віцебскім кінатэхнікуме на сцэнарным аддзяленні. Паступіў у Ленінградскі інстытут гісторыі, філасофіі, літаратуры і лінгвістыкі, а ў 1936 (верагодна, пераве́ўшыся) — на філалагічны факультэт Ленінградскага універсітэта (скончыў у 1938). Вучыўся ў аспірантуры. Нягледзячы на тое, што па стане здароўя ён меў права на адтэрміноўку, пайшоў у армію. Ваяваў на Ленінградскім фронце, загінуў у баі.

Р. Жалязняк спрабаваў свае сілы ў жанрах верша, апавядання, нарыса, якія з'яўляліся з 1931 у газеце «Віцебскі пралетарый» і часопісе «Штурм». У Віцебску выйшлі дзве кнігі вершаў «Першы вытап» (сааўтар Б. Люгоўскі) і «Вясковыя будні». У канцы 1930-х г. распачаў даследаванне творчасці М. Багдановіча, дапаўняючы яго кантэкстам рускай класічнай літаратуры, якую таксама добра ведаў. У 1940 абараніў кандыдацкую дысертацыю «Паэзія М. А. Багдановіча» (гэта была першая беларуская дысертацыя, абароненая ў Ленінградскім універсітэце). Рыхтаваў сваю працу да друку, але Вялікая Айчынная вайна перашкодзіла гэтым планам. Даследчык здолеў глыбока пранікнуць у мастацкі свет М. Багдановіча. Шырокая дасведчанасць дала яму магчымасць разгледзець творчасць паэта ў кантэксце рускай і еўрапейскай паэзіі. Па свайму ўзроўню даследаванне Р. Жалезняка стаіць побач з апошнімі дасягненнямі багдановічазнаўства.

Літаратурная спадчына Р. Жалезняка, яго вершы, артыкулы, даследаванні сведчаць аб таленавітасці аўтара, яго добрай філалагічнай падрыхтоўцы. Як паэту яму бліжэй быў лірыка-публіцыстычны стыль, пазбаўлены пры гэтым штучнай дэкларацыйнасці.

І. Э. Багдановіч.

1.2.

Першы вытап: Вершы. Віцебск, 1933 / Сааўт. Б. Люгоўскі. Рэц.: Галубок Э. Старонка літаратурнага Віцебска // ЛіМ. 1933. 31 снеж.; Ларчанка М. Першы вытап // Там жа. 1934. 16 лют.; Мікуліч Б. «Першы вытап» — збор вершаў Люгоўскага і Жалезняка // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 11.

Вясковыя будні. Вершы. Віцебск. 1934.

1.3.

1931. Адзін з многіх: [Апавяданне] // Штурм. № 1; «С» — 27: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 12 снеж.; На ступень вышэйшага: [Нарыс] // Там жа. 18 снеж. Рэц.: Папіш А. Як не трэба пісаць нарыс // Там жа. 1932. 19 сак.

1932. Першая гаспадарча-разрахунковая: [Нарыс] // Віцеб. пралетарый. 1 студз.; На поўны ход. [Верш] // Там жа. 18 крас.; Пагранічны марш: [Верш] // Там жа. 11 мая; Спакуса: Урывак з гукавога сцэнарыя «ЭУ 7» // Там жа. 24 вер. / Сааўт. А. Ушакоў; Ваенморская: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Канец балота: [Нарыс] // Там жа. 21 ліст.; У Віцебску агляд маладзёжнай літаратуры не разгорнуты // ЛіМ. 10 ліп. / Сааўт. А. Ушакоў; Братам у дапамогу: [Верш] // Чырв. змена. 30 сак.

1933. Марка «Георг Гехорт»: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 8 лют.; Наш май: [Верш] // Там жа. 1 мая; ЛіМ. 28 ліп.; Пасварыцеся з Правілавым! [Нарыс] // Віцеб. пралетарый. 16 чэрв.; «Георг Гехорт»: [Верш] // ЛіМ. 24 мая.

1934. Марш лётнікаў: [Верш] // Бальшавіцкая моладзь. Мн.; Віцеб. пралетарый. 18 жн.; Наш май [Верш] // Вясна пераможная. Мн.; Балада: [Верш] / Віцеб. пралетарый. 15 жн.

1936. Горды сокал: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 27 ліп.; Шлях пераможцаў: [Верш] // Там жа. 28 ліп.

1937. Праўленне саюза савецкіх пісьменнікаў адарвана ад перыферыі // ЛіМ. 30 жн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1939. Штодзённа і ўпарта вучыцца: (Агляд вершаў пачынаючых аўтараў) // Віцеб. рабочы. 8 жн. / Сааўт. Б. Люгоўскі; Уважліва выхоўваць літаратурныя кадры // Там жа. 19 жн. / Сааўт. Б. Люгоўскі.

1940. Горький и дореволюционная белорусская литература // Ленинград. № 11—12 / Сааўт. М. Смолкін; Горкі і беларуская літаратура // Звязда. 18 чэрв. / Сааўт. М. Смолкін; Максім Багдановіч // ЛіМ. 1 мая; Аб новым выданні М. Багдановіча // Там жа. 14 снеж.

1949. На дарозе ў часць: [Верш] // Мы іх не забудзем. Мн.

1966. Он совершил все, что мог: [Урыўкі з дысертацыі пра М. Багдановіча] // Неман. № 12.

1967. Будуем дарогу; Ваенмораўская: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1.5.

На рускую мову. Дорога; Строим дорогу; Военморовская: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Строим дорогу; По дороге в часть: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Кровью сердца. Мн., 1985.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рыгор Жалязняк // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986. Фомчанка А. Пачыналася з Віцьбы... // Звязда. 1971. 1 ліп.

У. М. Ларчанка.

ЖАЛЯЗОЎСКІ АНАТОЛЬ

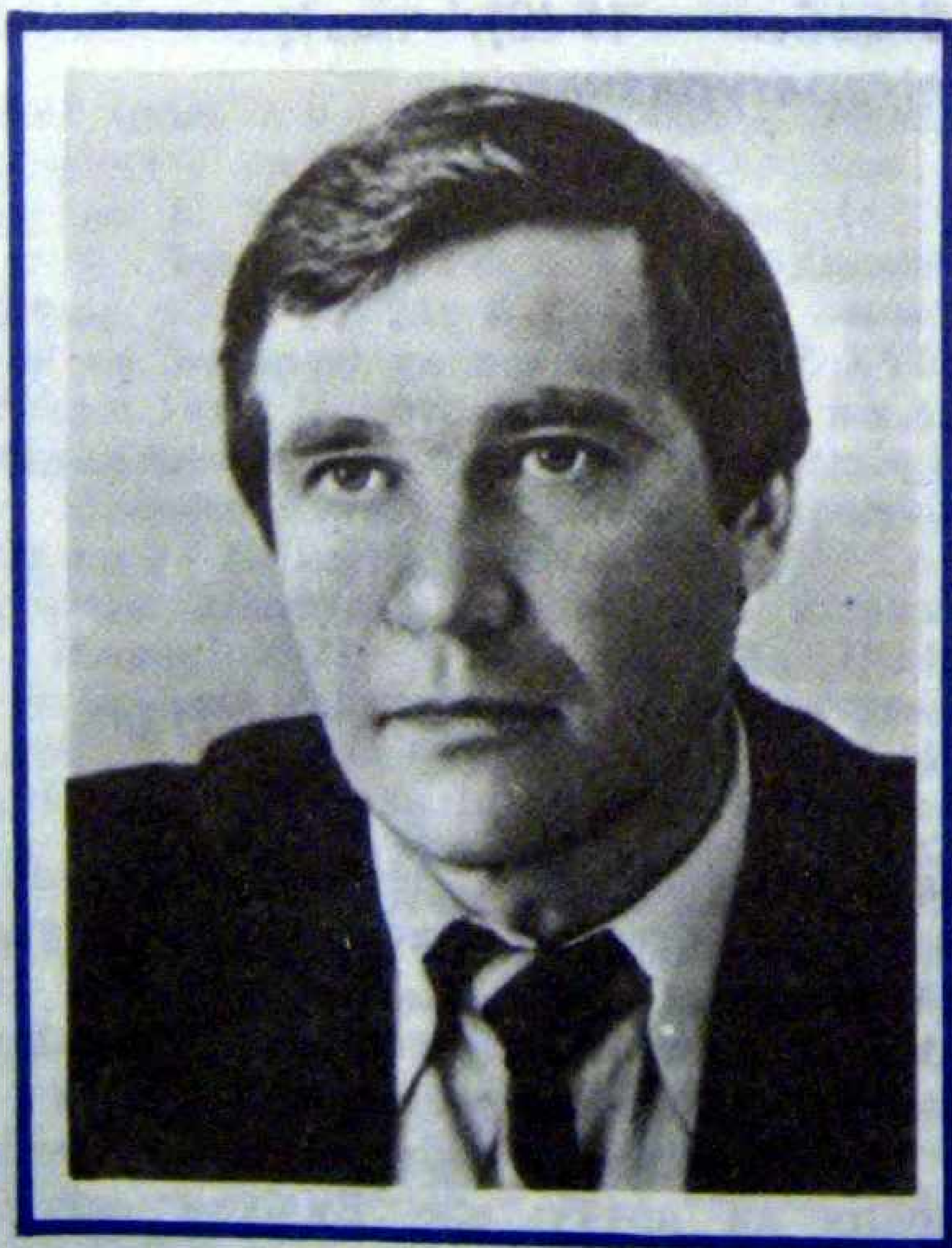

Жалязоўскі Анатоль Пятровіч (н. 5.2.1943, в. Крапіўна Аршанскага р-на Віцебскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1986.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Пасля вайны бацькі пераехалі ў Оршу. У 1962 скончыў СШ № 5 і паступіў у Беларускі інстытут фізічнай культуры (скончыў у 1968). Служыў у Савецкай Арміі (1963—65). Працаваў трэнерам у аршанскай дзіцячай спартыўнай школе (1968), загадчыкам аддзела Віцебскага абкома камсамола (з 1968), інструктарам у апараце ЦК ЛКСМ Беларусі (з 1971), Беларускім савеце па турызму (з 1974), Міністэрстве жыллёва-камунальнай гаспадаркі, у Мінскім турбюро падарожжаў (з 1975), начальнікам аддзела прапаганды і выхаваўчай работы Спорткамітэта БССР (з 1979), дырэктарам Дома літаратара (з 1987). З 1990 намеснік старшыні СП Беларусі.

Літаратурнай дзейнасцю пачаў займацца з 1973. Апавяданні, аповесці друкаваліся ў час. «Маладосць», газ. «Літаратура і мастацтва». Асноўныя інтарэсы аўтара засяроджаны на раскрыцці маральна-этычных праблем жыцця сучасніка (аповесці «Пералом», «Горкі хлеб»). Піша артыкулы, рэцэнзіі, дарожныя нататкі.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Пералом: Аповесць. Мн., 1981. (Першая кніга празаіка). Рэц.: Иванов В. Повесть о долге // Знамя юности. 1981. 10 июня.

Горкі хлеб: Аповесць і апавяданні. Мн., 1985.

1.3.

1973. Сустрэча з дзяцінствам: [Рэц. на кн.: Катюшенко М. Первая осень. Мн., 1972] // Наст. газ. 17 лют.

1974. Добры дзень, Польшча!: З дарожнага блакнота // Чырв. змена. 15 чэрв.

1975. Памятник: [Апавяданне] // Неман. № 10.

1977. Сухі паёк: Апавяданне // Маладосць. № 8.

1981. На пераломе: Аповесць // Маладосць. № 2, 3.

1982. У вясковай цішыні: Апавяданне // ЛіМ. 12 ліст.

1984. Два нарады без чаргі: Апавяданне // Чырв. змена. 25, 26 вер.

1985. Цяжкі хлеб: Аповесць (Часопісны варыянт) // Маладосць. № 8; Главный конвейер: [Рэц. на кн.: Глушаков В. Теплые листья тополей. Мн., 1984] // Знамя юности. 15 янв.

1.5.

На рускую мову. Ожидание счастья: Рассказы / Пер. авт. М., 1987.

Один день до пенсии: [Апавяданне] / Пер. Н. Климкович // Неман. 1981. № 6.

2.3.

На беларускай мове. Савік Л. На шляху пошукаў // ЛіМ. 1981. 9 кастр.; Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 191—192.

На рускай мове. Тычина М. Звено непрерывной цепи... // Неман. 1982. № 4. *У. М. Ларчанка.*

ЖАМОЙЦІН АЛЕСЬ

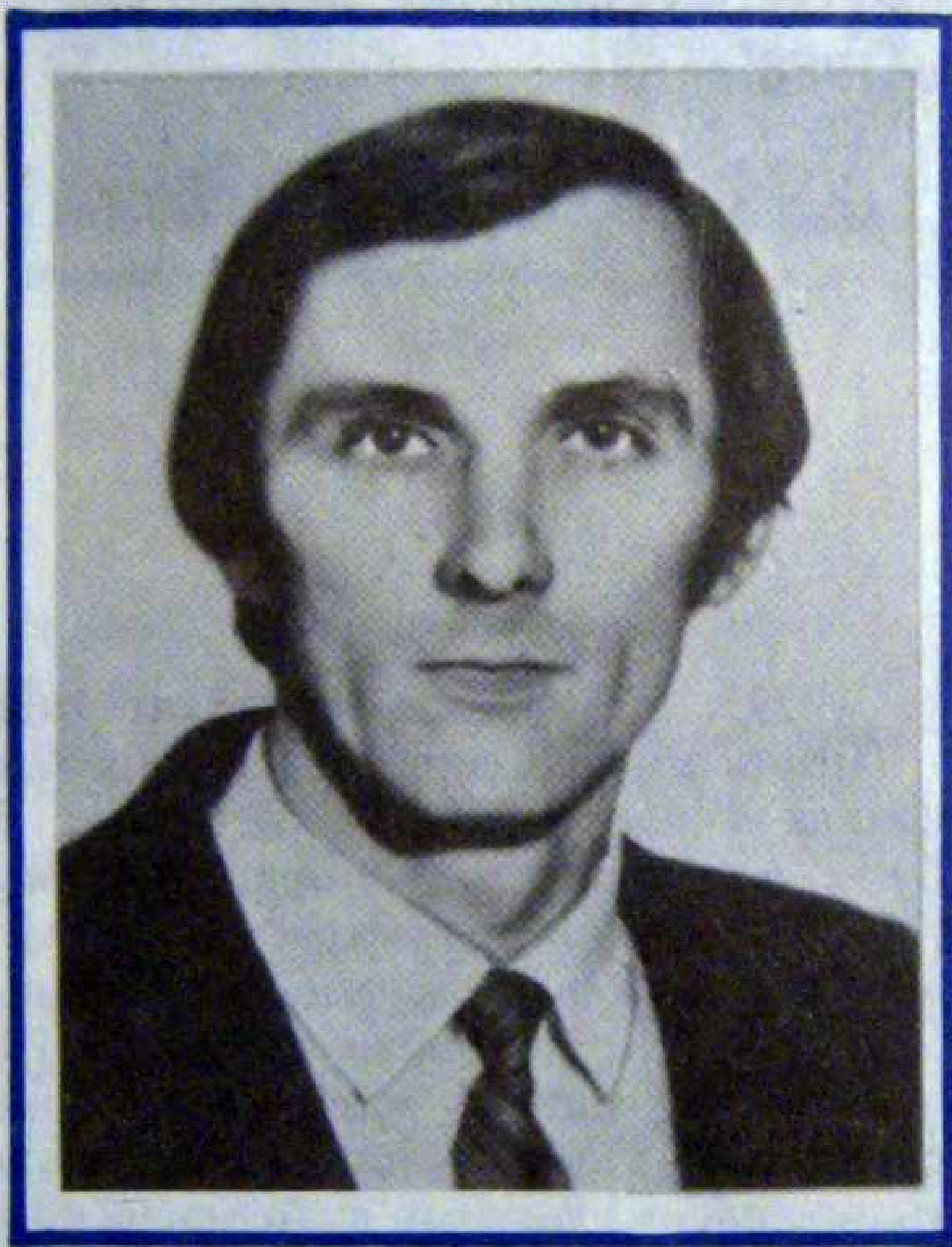

Жамойцін Алесь (Аляксандр Пятровіч, н. 17.8.1955, в. Малахоўцы Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1989.

Нарадзіўся ў сям'і рабочых. Бацькі, Вера Язэпаўна і Мікалай Андрэевіч, рабочыя саўгаса. У 1972 скончыў Пружанскую школу-інтэрнат і пайшоў працаваць слесарам на завод «Гомсельмаш». У 1973—75 служыў у Савецкай Арміі, потым працаваў слесарам на Наваполацкай ЦЭЦ (1975—76). У 1976 паступіў завочна вучыцца на філалагічны факультэт БДУ, адначасова працаваў матарыстам на цеплаходзе «Днепра-Буг», а ў 1978—85 выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Доцішскай СШ Воранаўскага р-на Гродзенскай вобл. З 1988 загадчык Літаратурнага музея Ф. Багушэвіча ў в. Кушляны Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.

Літаратурнай працай А. Жамойцін пачаў займацца з 1976 (у рэспубліканскім друку першыя яго вершы з'явіліся ў 1981). У 1989 выйшаў яго паэтычны зборнік «Азірнуўшыся — не скамянею», асноўная праблематыка якога — гістарычнае мінулае Беларусі. Асабліва А. Жамойціна цікавіць вобраз Ф. Багушэвіча, які перад паўстаннем 1863 настаўнічаў у Доцішках. Даследуе беларускую культуру 19 ст., аўтар артыкулаў пра К. Каліноўскага, Ф. Багушэвіча, Я. Карловіча.

Жыве ў в. Кушляны. *Т. М. Тарасава.*

Бібліяграфія

1.2.

Азірнуўшыся — не скамянею: Вершы. Мн., 1989. (Першая кніга паэта).

1.3.

1981. Рэха вайны; «Не ўзлюбілі перуны таполю...»; Вяртанне; «Доіцца раніца...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 ліп.

1983. Балада чацвёртай струны; Поле памяці; Нашчадкі аратаяў; «Ранак жнівеньскі, ціхі...»; Аддзячыць поле табе...; «Бусел белы — клёкат смелы...»; Ой, трымае плынь...: [Вершы] // Беларусь. № 7; «Бусел белы — клёкат смелы...»: [Верш] // Гродн. правда. 31 дек.; Паўстанцкі шлях Францішка Багушэвіча // ЛіМ. 14 студз.; «Залатыя маманты»; «Ад першай баразны...»; Спатканне; Шлях да Радзімы; Барысаў камень: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.

1985. Спатканне; Аддзячыць поле табе...; «Ранак

жніваньскі...»; «Бусел белы — клёкат смелы...»; «Доіцца раніца...»; Поле памяці; Барысаў камень: [Вершы] // Маладыя галасы. Мн.; Сцвярджэнне ісціны: [Урыўкі з паэмы] //ЛіМ. 22 сак.

2.3.

На беларускай мове. Гілевіч Н. Два слоўцы на прывітанне // ЛіМ. 1985. 22 сак. *М. П. Барташэвіч.*

ЖАРНАСЕК ІРЫНА

Жарнасек Ірына Францаўна (н. 17.1.1953, в. Чаранкі Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1987, Саюза журналістаў Беларусі з 1988.

Нарадзілася ў сям'і калгаснікаў. Бацькі — Балабан Франц Адамавіч і Аляксандра Вікенцеўна — пенсіянеры, жывуць у в. Гойдышава Глыбоцкага р-на. Скончыла Плíскую СШ (1969). Працавала загадчыцай Мамайскай сельскай бібліятэкі на Глыбоччыне (1971—77) і адначасова вучылася на завочным аддзяленні Мінскага інстытута культуры (скончыла ў 1976). У 1977 пераехала ў г. Наваполацк, працавала загадчыцай чытальнай залы бібліятэкі трэста № 16 «Нафтабуд» (1977—79), карэспандэнтам шматтыражнай газеты «Знамя новостройки» гэтага ж трэста (з 1979), з 1983 карэспандэнт газеты «Хімік».

Пісаць абразкі, мініяцюры, кароткія апавяданні пачала ў час вучобы ў інстытуце. Першае з іх было апублікавана ў гарадской газеце «Хімік» у 1978. Апавяданні, гумарэскі друкаваліся ў мясцовых перыядычных выданнях. Першая кніга апавяданняў «Ліст да сына» выйшла ў 1986. Цікавяць празаіка пераважна маральна-этычныя праблемы сучаснасці (тэма мацярынства, жаночыя турботы, мудрасць і высокая духоўнасць чалавека працы, карані чалавечай спагады, дабрыні).

Жыве ў Наваполацку. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Ліст да сына: Апавяданні. Мн., 1986. (Першая кніга празаіка).

1.3.

1980. Выбрыкі лёсу: [Гумарэска] // ЛіМ. 7 сак.

1982. Самадзейнасць; Матчыны пасцілкі: Апавяданні // Маладосць. № 9.

1983. У завіруху: Апавяданне // ЛіМ. 20 мая.

1984. Лазовы кошык: Апавяданне // Беларусь. № 3; Рамонак у падручніку гісторыі: Апавяданне // Маладосць. № 5.

2.3.

На рускай мове. Тычина М. Притяжение реальности // Неман. 1984. № 8. *М. П. Барташэвіч.*

Жарскі Генрык Казіміравіч [1902, Варшава — 14.10.1937, Мінск(?)], празаік. Член СП Беларусі з 1934. Пісаў на беларускай, польскай і рускай мовах.

Паходзіў з сям'і фельчара. Генрык быў малодшым з братоў (у сям'і было 5 сыноў і 5 дочак) і гадаваўся без бацькі. З 16 год прымаў удзел у падпольнай рабоце польскай кампартыі. Разам з групай камуністаў сядзеў у варшаўскім астрозе Павіяк. Быў вызвалены пад залог, унесены партыяй. Пасля эміграраваў у Францыю, працаваў на заводзе Рэно, актыўна супрацоўнічаў з газетай «L'Humanite» («Чалавецтва»). За арганізацыю забастоўкі на заводзе быў высланы за межы Францыі. Пасля гэтага Польская секцыя Камінтэрна накіравала Г. Жарскага ў СССР, дзе ён паступіў вучыцца ў Маскоўскі інстытут журналістыкі, быў выбраны членам бюро партыйнай ячэйкі інстытута. Пасля заканчэння інстытута (1928) накіраваны ў Саратаў на работу ў абласной газеце. У 1930 быў камандзіраваны ў Пугачоўскі р-н для правядзення калектывізацыі. Да сялян, як успамінае жонка пісьменніка, адносіўся з разуменнем, стараўся дзейнічаць метадам перакanання, а не націску. Працоўныя раёна хадайнічалі перад Саратаўскім абкомам партыі, каб Г. Жарскага прыслалі да іх на сталую працу. У выніку яго прызначылі рэдактарам раённай газеты (працаваў да сярэдзіны 1932). У тым жа годзе яго перавялі ў Беларусь: спачатку — намеснікам рэдактара, пасля рэдактарам польскай газеты «Orka» («Ворыва»). 20 студзеня 1937 быў арыштаваны, а ў кастрычніку расстраляны. Рэабілітаваны ў 1957. Член Камуністычнай партыі Польшчы з 1918. Член КПСС у 1926—36.

Літаратурнай дзейнасцю пачаў стала займацца з другой паловы 20-х г., калі быў на вучобе ў Маскве. Першая аповесць «Без языка» (на рускай мове) была надрукавана ў «Пионерской правде» ў 1927 (публікацыя не выяўлена). У 1928 была напісана аповесць для юнацтва «Толькі маракане́ц» (на рускай мове). Падзеі абодвух твораў адбываліся ў Парыжы. Працуючы ў Мінску ў газ. «Orka» Г. Жарскі пісаў на роднай польскай мове, падрыхтаваў і здаў у выдавецтва кнігу прозы, якая ў сувязі з арыштам аўтара не ўбачыла свету. Акрамя роднай і рускай ён добра валодаў французскай і нямецкай мовамі, кругагляд яго вызначаўся шырынёю, літаратурная творчасць — майстэрствам.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Proszek do kichania: Opowiadania dla dziatwy szkolnej. Mń., 1935.

1.3.

1933. Przedmowa-Odezwa I Wszechbiałoruskiego zjazdu kolektywników-szturmowców // Niech spróbują... Mń.; Нататкі пра польскую літаратуру // ЛіМ. 2 чэрв.; Bez języka: (Urywek noweli) // Orka. 3 wrześ.

1934. Wielkie zdobycze; Tylko marokańczyk // Październik: Almanach literacki. Mń.; Калі ж творы дойдуць да чытача? // ЛіМ. 26 лют.; Лепш асвятляць літаратуру нацменшасцяў // Там жа. 6 мая; Некалькі слоў пра польскую літаратуру: Выступленне на II пленуме Аргкамітэта ССПБ // Там жа. 12 мая; O jakość // Orka. 26 kwiet.

1935. Палітычна-шкодная аўтарэклама // ЛіМ. 30 сак; W masce: Opowiadanie // Orka. 20 maja.

1.5.

На беларускую мову. Пачатак знаёмства з Су-Фанам: (Урывак з аповесці) / Пер. В. Э. [С. Шушкевіч] // ЛіМ. 1933. 2 чэрв.

2.3.

На беларускай мове. Беларуская дэлегацыя на з'ездзе пісьменнікаў у тав. Гікала // Віцеб. пралетарый. 1934. 19 вер.

У. М. Ларчанка.

ЖАЎРУК АЛЕСЬ

Жаўрук Алесь (інш. псеўд. Кіка і Кока — з А. Зарыцкім; сапр. Сінічкін Аляксандр Дзмітрыевіч; 19.8.1910, Сянно Віцебскай губ., цяпер Віцебскай вобл.— 23.8.1942), паэт.

З сям'і служачага. Дзяцінства і юнацтва паэта прайшлі ў Рагачове. Пасля раптоўнай смерці бацькі маці А. Жаўрука Лізавета Сцяпанаўна рабіла ўсё магчымае і немагчымае, каб паставіць дзяцей на ногі і даць ім адукацыю. У час вучобы ў школе А. Жаўрук пасябраваў з А. Зарыцкім (удвух яны выдавалі сатырычную газету «Смех і слёзы»). Летам 1926 разам з Зарыцкім хадзіў у Бабруйск, каб паказаць вершы і сумесна напісаную аповесць «Аб чым галасілі варштаты» (рукапіс не захаваўся) М. Лынькову. Тады ж у Бабруйску сустрэлі М. Чаромху (Блісцінава), пазнаёміліся з Р. Суніцам (Лыньковым). У 1927 А. Жаўрук паступіў у Рагачоўскі педтэхнікум, пасля заканчэння якога настаўнічаў на Любаншчыне ў саўгасе «Сосны». У 1939 скончыў літаратурны факультэт Маскоўскага інстытута гісторыі, філасофіі і літаратуры і адразу паступіў у аспірантуру пры АН БССР, аднак неўзабаве быў прызваны ў Чырвоную Армію. Уступіў у КПСС у 1941. З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны А. Жаўрук на фронце ў якасці карэспандэнта армейскай газеты «На защиту Родины». 23 жн. 1942 у час варожай бамбёжкі Сталінграда і яго прыгарадаў палітрук 62-й арміі А. Д. Сінічкін быў цяжка паранены і накіраваны ў шпіталь. Пры эвакуацыі шпіталя на другі бераг Волгі бомба трапіла ў судна, на якім знаходзіўся і А. Жаўрук.

З вершамі А. Жаўрук дэбютаваў у 1926 у бабруйскай акруговай газеце «Камуніст» (першая публікацыя не выяўлена), а пазней і ў літаратурным дадатку да яе — «Вясна». Першы зборнік паэзіі «Ручаіны» выйшаў у 1936, праз два гады — «Дняпро выходзіць з берагоў». У сааўтарстве з А. Ушаковым пісаў творы для дзяцей: паэмы «Пра майго таварыша», «Пра слаўных папанінцаў нашага дзетсада» і інш., сааўтар лібрэта першай беларускай аперэты «Зарэчны барок» (разам з А. Ушаковым). Найбольш значны твор А. Жаўрука — паэма «Крывёю сэрца», прысвечаная барацьбе з фашызмам у рэспубліканскай Іспаніі. Яго творам уласцівы яснасць думкі і пачуцця, сталасць зместу, эстэтычная завершанасць. У іх адлюстравалася ўспрыняцце свету тым пакаленнем, якому выпала адчуць пафас першых пяцігодак і стаць у суровы ваенны час на абарону незалежнасці сваёй Айчыны. *А. С. Гурская, В. У. Ярац.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Бечык В. Песня абарвалася пад Сталінградам // Полымя. 1961. № 3; Грахоўскі С. Неўміручасць паэзіі // ЛіМ. 1960. 23 снеж.

Крывёю сэрца: Вершы, паэмы, успаміны пра паэта. Мн., 1987.

1.2.

Ручаіны: Вершы. Мн., 1936. Рэц.: Левін С. «Ручаіны» // ЛіМ. 1936. 8 чэрв.; Хведаровіч М. «Ручаіны» А. Жаўрука // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 7.

Дняпро выходзіць з берагоў: Вершы. Мн., 1938. Рэц.: Левин Г. Стихи о дружбе // ЛГ. 1939. 10 сент.

Пра майго таварыша: Паэма для дзяцей. Мн., 1939 / Сааўт. А. Ушакоў.

Пра слаўных папанінцаў нашага дзетсада: Паэма. Мн., 1939 / Сааўт. А. Ушакоў.

Пра майго катка: [Вершы для дзяцей]. Мн., 1950 / Сааўт. А. Ушакоў.

1.3.

1927. Раніца: [Верш] // Камуніст. 17 чэрв.; «Пытаеш ты...» [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Пявучымі косамі ранне смяецца: [Верш] // Там жа. 5 жн.; «Эх, час бяжыць...»: [Верш] // Там жа. 9 вер.; Газетчык: [Верш] // Там жа. 28 вер.; «Я сёння смяюся...» [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Мой край у цвяту: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1928. Газетчык; Усё міне: [Вершы] // Уздым. Бабруйск. Кн. 2; Выйдзем: [Верш] // Вясна. № 3; Уперад: [Верш] // Там жа. № 4; Імклівяць дні: [Верш] // Там жа. № 5; Вясенняя лірыка: [Верш] // Там жа. № 7; Песня аратага: [Верш] // Маладняк. № 1; Ліст у сталіцу: [Верш] // Там жа. № 5; Вечар чэрвеньскі: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7; Шалясцяць хмызнякі: [Верш] // Камуніст. 27 студз.;

Дняпру: [Верш] // Маг. селянін. 29 ліп.; На світанні: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Песня аб дружбе: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Зашалясцелі: [Верш] // Чырв. змена. 12 вер.

1929. «Гаварылі: часамі ўвосень...»: [Верш] // Вясна. № 1; Полымя. № 8—9; Новы верш: [Верш] // Вясна. № 4; Паход: [Верш] // Там жа. № 11; Ліст: [Верш] // Паляўнічы Бел. № 2; «Часам, ноччу...»: [Верш] // Сав. Бел. 10 лют.

1930. Дзяўчынцы з калгасу: [Верш] // Вясна. № 7; Уступ у паэму: [Верш] // Там жа. № 9; Калгаснік: [Верш] // Маладняк. № 1; Ліст сябру: [Верш] // Там жа. № 12.

1931. Калонаважаты: [Верш] // Маладняк. № 9.

1932. Ранне краіны: [Верш] // Бел. калгасная. № 5; Голас ударнай камсамольскай // Чырв. змена. 12 чэрв.

1933. Чарнаморскі запеў: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2—3; Пробны выезд: [Верш] // Там жа. № 6.

1934. Зіма: [Верш] // Чырв. змена. 11 студз.

1935. Сады; Пра таварыша: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 9; Метро: [Верш] // Чырв. змена. 6 чэрв.

1936. Сяброўства: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Смерць камсамолкі; Сябру: [Вершы] // Там жа. № 4. Рэц.: Б а г у н М. У возеры шэрай вадзічкі... // ЛіМ. 1936. 18 ліп.; Вершы ў гонар сяброўства: «Засталося пакланіцца клёнам...»; Дружба // Полымя рэвалюцыі. № 10; Шаснаццаць крокаў: [Верш] // ЛіМ. 1 жн.; Ізноў за вакном бліскавіцы мільгаюць: [Верш] // Чырв. змена. 8 вер.

1937. Пушкін: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2; Ноч: [Верш] // Там жа. № 3; Лівень: [Верш] // Там жа. № 6; Развітанне: [Верш] // Там жа. № 7; Крывёю сэрца: Гвадарамская аповесць // Там жа. № 9—10; Вялікаму Шота: [Верш] // ЛіМ. 24 снеж.; Вучоба маладых паэтаў і празаікаў не арганізавана // Чырв. змена. 15 мая / Сааўт. А. Ушакоў; Ліст на заставу: [Верш] // Там жа. 16 мая.

1938. Песня пра майго таварыша: [Верш] // Іскры Ільіча. № 4 / Сааўт. А. Ушакоў; Пра слаўных папанінцаў з нашага саду: [Верш] // Там жа. № 8 / Сааўт. А. Ушакоў; Шпакі: [Верш] // Там жа. № 9 / Сааўт. А. Ушакоў; Песня пра дукорскіх партызан: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2 / Сааўт. А. Ушакоў; Жывы Ленін: [Верш] // Там жа. № 5; Насустрач дню: [Верш] // Там жа. № 6; Пра слаўных папанінцаў нашага дзетсада; Паэма для дзяцей // Там жа, № 12 / Сааўт. А. Ушакоў. Рэц. К а р п а ч о ў М. Дзве паэмы для дзяцей // ЛіМ. 1939. 23 ліп.; Слесар з Луганска, жалезны нарком: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; Цудоўныя госці: [Верш] // Піянер Бел. 9 сак. / Сааўт. А. Ушакоў.

1939. Брату-беларусу: [Верш] // Вызваленым братам. Мн.; ЛіМ. 21 вер.; Гарачы подых: [Паэма] // Камсамол на граніцы. Мн.; Пра муху Буркуху і дзяўчынку Гразнуху: Казка // Іскры Ільіча. № 8 / Сааўт. А. Ушакоў; Другу: [Верш] // ЛіМ. 23 жн.; Сябры: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; На радзіме вялікага паэта // Там жа. 11 снеж.

1940. Пра блазнівага катка: [Верш] // Іскры Ільіча. № 2 /Сааўт. А. Ушакоў; Цудоўны горад: [Верш] // Там жа. № 6—7 / Сааўт. А. Ушакоў; Насця: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Вясна; Клопат; Сланечнік; Сініца: [Вершы] // Там жа. № 6; Запавет старога Ладо: [Верш] // Там жа. № 7; Масква: [Верш] // ЛіМ. 5 чэрв.; Жывы Ленін: [Верш] // Піянер Бел. 21 студз.

1945. Шпакі: [Верш] // Бярозка. № 4 / Сааўт. А. Ушакоў.

1947. У Іспаніі; Сэрца маёй зямлі; Жывы Ленін: [Вершы] // Роднай Маскве. Мн.; «Ружа»: [Верш] // Полымя. № 2.

1949. Сэрца маёй зямлі; Жывы Ленін: [Вершы]; У Іспаніі: (Урывак з паэмы «Крывёю сэрца») // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Сэрца маёй зямлі; Жывы Ленін; Крывёю сэрца; Ноч; Пушкін; Рагачоўскі сшытак; Ізноў за акном бліскавіцы мільгаюць; Развітанне; «Ружа»: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1958. Песня пра дукорскіх партызан: [Верш] // Юным дэкламатарам. Мн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1959. Шпакі: [Верш] // Мы спяваем. Мн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1960. Пра майго катка: [Верш] // Дзецям. Мн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1961. Крывёю сэрца: Гвадарамская аповесць: [Урывак] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Песня пра дукорскіх партызан: [Верш] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1965. Аленка: [Верш] // Неман. № 3; «Ружа»: [Верш] // Чырв. змена. 18 крас.

1966. На большаке; О встрече: [Вершы] // ЛіМ. 21 чэрв.

1967. Рагачоўскі сшытак; Ізноў за акном бліскавіцы мільгаюць; «Ружа»: [Вершы]; Крывёю сэрца: Паэма // Крывёю сэрца. Мн.; Москвичи: [Верш] // Сов. Бел. 7 янв.

1970. «Ружа»: [Верш] // Ніва. 16 жн.

1972. «Уздрыгнуўшы, паплывуць вагоны...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1975. «Ружа»: [Верш] // Полымя. № 5; ЛіМ. 11 крас.

1978. З «Рагачоўскага сшытка»: [Верш] // Аддансць. Мн.; Шаснаццаць крокаў да заставы: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; «Ізноў за акном бліскавіцы мільгаюць...»; «Ружа»: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. Ізноў за акном бліскавіцы мільгаюць; «Ружа»: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1982. Ізноў за акном бліскавіцы мільгаюць; «Ружа»: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1983. Пра майго катка: [Верш] // Вяснянка. Мн. / Сааўт. А. Ушакоў.

1984. «Ружа»: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; За цябе, радзіма! Мн.

1985. Да штыка прыраўняўшы пісьмо: Падборка пісем ваеннага часу // Беларусь. № 5; Рагачоўскі сшытак: (Урывак з паэмы); «Ружа»: [Верш] // Маладосць. № 5.

1.4.

1937. М а я к о ў с к і У. Дамоў: Урывак / З рус. // ЛіМ. 18 крас. / Сааўт. пер. А. Ушакоў; Р у с т а в е л і Ш. Віцязь у тыгравай скуры: раздзел 35: Адказнае пасланне Аўтандзіла Фацьме / З груз. // Там жа. 20 снеж. / Сааўт. пер. А. Зарыцкі, А. Ушакоў; Я г о ж. Віцязь у тыгравай скуры: 37. Сказ Фацьмы аб Нестан-Дарэджане / З груз. // Там жа. 24 снеж. / Сааўт. пер. А. Зарыцкі, А. Ушакоў; М а я к о ў с к і У. Сакрэт маладосці: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 15 крас. / Сааўт. пер. А. Ушакоў.

1938. К а г а н С. Радзіма: [Верш] / З яўр. // Полымя рэвалюцыі. № 10; Звязда. 12 кастр.

1939. Л і ў ш ы ц М. Маім братам: [Верш] /З яўр. // Вызваленым братам. Мн.; Д ж а м б у л. Песня аб Леніне; Песня аб Маскве; Песня на ўсеказахстанскім тоі; Песня пра зерне; Песня пра кумыс; Кляча і конь; Песня пры атрыманні ордэна; Масква мая; З Новым годам; Закон шчасця; Я песню пяю ў прамяністым Крамлі; Тарас; Батырам полюса; З'езду пераможцаў; Сураншы — батыр: [Вершы]; Утыген — батыр; Мая Радзіма: [Паэмы] / З каз. // Песні і паэмы. Мн. / Сааўт. часткі пер. А. Ушакоў; Г р у б і я н М. Прыход песні: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 27 лют.; Л і ў ш ы ц М. Другу; Маё слова; «Сёння пастух ты...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 21 вер.

1940. Л і ў ш ы ц М. Кастрычніцкія песні: [Верш] / З яўр. // Полымя рэвалюцыі. № 11; Я г о ж. Як нараджаецца песня; Як я ўкладваю спаць майго сына: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 7 вер.

1941. Л і ў ш ы ц М. Жыццё дзівосна; Сон і ява: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 14 чэрв.

1.5.

На рускую мову. Западному брату: [Верш] / Пер. В. Бугаевский // Тридцать дней. 1939. № 8—9; Шуми, бурли, родимый Неман: [Верш] / Пер. А. Куперштох // Комс. правда. 1939. 29 сент.; Ленин живёт: [Верш] / Пер. К. Титов. // Антология белорусской поэзии. М., 1952; «Ружа»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Рогачёвская тетрадь: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1969. № 5; Из «Рогачёвской тетради»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев //

Путь к победе. Мн., 1970; За тебя, Беларусь, Мн., 1974; «Ружа»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Переводы с бел. Мн., 1982; Рогачёвская тетрадь: [Верш] / Пер. Д. Ковалёв // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; С именем твоим; Рогачёвская тетрадь; Вновь молнии жарко в окне полыхают; Выходит Днепр из берегов; «Ружа»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Рогачёвская тетрадь / Пер. Д. Ковалев; Кровью сердца: (Гвадаррамская повесть) / Пер. Ф. Ефимов; «Ружа» / Пер. Н. Кислик: [Вершы] // Кровью сердца. Мн., 1985; «Ружа»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Неман. 1985. № 5.

На ўкраінскую мову. Кров'ю серця: (Уривок з поеми) / Пер. М. Упеник // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; «Ружа»: [Верш] / Пер. А. Жолдак // Ля вечнага агню. Вершы 1941—1945. Харкаў; Мн., 1984; Кров'ю серця: Урив. з поеми/ Пер. Д. Григораш // Ленін. молодь. 1984. 9 трав.

2.3.

На беларускай мове. А л е с ь Жаўрук // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; Б а р с т о к М. Прысяга ў акопах // Вобраз — 85. Мн., 1985; Б я р о з к і н Р. Дружба і «дружба» // ЛіМ. 1940. 3 ліп.; Я г о ж. Крывёю сэрца // Там жа. 1957. 12 студз.; Я г о ж. «Ляжыць ён, як віцязь...» // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; В я л ю г і н А. Песень поўны падсумак // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 2; Я г о ж. Яны змагаліся за Радзіму // ЛіМ. 1947. 22 лют.; Г а р д з і ц к і А. Крывёй сэрца // Там жа. 1980. 15 жн.; Г л е б к а П. Дзве паэмы двух розных кірункаў // Там жа. 1938. 3 сак.; Д о н ч ы к В. Жыццёвае поле: Нарыс // Там жа. 1975. 11 крас.; Я г о ж. Уперад, за жыццё! // Вяч. Мінск. 1969. 8 мая; Ж о р а в а К. Паэт у стане воінаў // Маг. праўда. 1972. 31 жн.; Я г о ж. Яны ў нашых сэрцах // ЛіМ. 1975. 9 мая; З ф р а н т а в о г а блакнота // Там жа. 1966. 21 чэрв.; З а р ы ц к і А. Алесь Жаўрук // Жаўрук А. Выбранае. Мн., 1960; Я г о ж. За словам-падарункам. Мн., 1985. С. 98—104; Я г о ж. Ён бараніў Сталінград: [Успаміны] // Чырв. змена. 1957. 3 ліст.; К а м і н с к і М. Дзе ж нарадзіўся паэт Алесь Жаўрук? // ЛіМ. 1963. 3 снеж.; К о р ш а к А. Вершы маладых паэтаў // Там жа. 1941. 5 сак.; К у л ь н е ў В. Ён з намі заўсёды... // Там жа. 1985. 23 жн.; Я г о ж. Ён з намі на варце // Там жа. 1960. 19 жн.; Л е в і н Г. Дружба без сустрэч; Вершы пра дружбу / Пер. з рус. А. Зарыцкі // Братэрства. Мн., 1983; П а ш т о в а я скрынка // Чырв. змена. 1976. 15 ліп.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С м о л і ч Г. [Біягр. нататка да 75-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 8; С ц я п а н а ў Г. Закаханы ў бліскавіцы // Чырв. змена. 1960. 19 кастр.; У ш а к о ў А. Вершы Алеся Жаўрука // ЛіМ. 1937. 28 мая; Я р а ц В. Лірыка паэтаў Гомельшчыны перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980. С. 141—142.

На рускай мове. Б е р е з к и н Г. «Лежит он, как витязь...» // Неман. 1970. № 5; В е л ю г и н А. Кровью сердца: Стихи белорусских поэтов, павших на Великой Отечественной // Там жа. 1985. № 5; Я г о ж. Песен полный подсумок // Во славу Родины. 1984. 15 июля; Д о н ч и к В. Жизнь, достойная памятника // Знамя юности. 1960. 25 дек.; Я г о ж. К штыку приравняв перо... // Неман. 1968. № 11; Ж о р о в а К. Горит над соснами закат... // Знамя юности. 1964. 6 сент.

2.4.

На беларускай мове. З а р ы ц к і А. Волжская чайка: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн., 1984; Я г о ж. Некалькі слоў пра гісторыю нашай літаратуры: [Верш] // ЛіМ. 1948. 17 студз.; К а л а ч ы н с к і М. Апошняя пераправа: [Верш] // Калачынскі М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Т. І; Я г о ж. Памяці Алеся Жаўрука: [Верш] // Калачынскі М. Прыпар. Мн., 1956; Л е в і н Г. Алесю Жаўруку: [Верш] // Пер. з рус. А. Зарыцкі // Братэрства. Мн., 1983.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 5, воп. 1, спр. 1—26.

У. М. Ларчанка.

ЖУК АЛЕСЬ

Жук Алесь [Аляксандр Аляксандравіч; н. 1.4.1947, в. Клешаў (па пашпарту в. Грэск) Слуцкага р-на Мінскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1973. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1978; за зборнік «Зоркі над палігонам»), Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1982; за кнігу «Паўстанак вяртання»).

Бацька, Аляксандр Сцяпанавіч, быў служачым, маці, Яўгенія Іванаўна, медсястрой. У час вучобы ў Дзюдзеўскай СШ (цяпер в. Маяк) пачаў пісаць заметкі ў слуцкую раённую газету «Шлях Ільіча», уваходзіў у літаб'яднанне пры ёй. Вялікі ўплыў на будучага пісьменніка аказаў дырэктар школы, выкладчык беларускай мовы і літаратуры В. Ц. Мяцельскі, які заахвочваў вучняў да літа-

ратурнай творчасці. Пасля заканчэння ў 1965 Дзюдзеўскай СШ паступіў на філалагічны факультэт БДУ (скончыў у 1970). Працаваў у выдавецтве «Мастацкая літаратура», пасля чаго быў прызначаны намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» (1977—79). З 1979 інструктар сектара літаратуры ЦК КПБ, з 1980 рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», з 1990 намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Полымя». Член Рады СП Беларусі (з 1990).

Першыя творы А. Жук пачаў друкаваць у 1965. Галоўная праблематыка яго прозы — сучаснасць ва ўсёй яе складанасці і супярэчлівасці. Маштабнасцю, вастрынёй у пастаноўцы сучасных праблем вызначаецца аповесць «Паляванне на Апошняга Жураўля». Клопат пра навакольнае асяроддзе, напоўнены выразным аналітычным роздумам, у спалучэнні з легендарна-казачнымі апавядальнымі элементамі-сімваламі прыдаюць твору сапраўды мастацкую значнасць (па гэтай аповесці ў тэатры імя Янкі Купалы быў пастаўлены спектакль).

І. М. Ключановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Асеннія халады: Апавяданні. Мн., 1972. Рэц.: Андраюк С. Увага да чалавека // Маладосць. 1973. № 9; Ефимов Ф. С чего начинается проза? // Знамя юности. 1974. 15 мая; Казанаў Б. Зямля, на якой жывём // ЛіМ. 1972. 17 ліст.; Канэ Ю. Движение вглубь // Дружба народов. 1974. № 4; Каршукоў Я. Падарожжа ў жыццё // Полымя. 1973. № 12; Лецко Е. // Неман. 1973. № 7; Марціновіч А. Імкненне да глыбіні // Мін. праўда. 1973. 16 лют.; Стральцоў М. Рунь халадоў не баіцца // Беларусь. 1973. № 6.

Паляванне на старых азёрах: Апавяданні. Аповесці. Мн., 1975. Рэц.: Адамовіч Я. Абсягі мастацкага адлюстравання // Звязда. 1976. 17 крас.; Андреюк С. Становление таланта // Сел. газ. 1976. 19 мая; Канэ Ю. «Самае важнае, што ведае ён...» // Полымя. 1976. № 8; Лецка Я. Шлях да свайго героя // Чырв. змена. 1976. 6 студз.; Марціновіч А. Вернасць зямлі // ЛіМ. 1975. 19 вер.; Семенова А. Следуя высокому закону // Знамя юности. 1976. 23 янв.; Шупенька Г. Многае пад сілу // Маладосць. 1976. № 9.

Зоркі над палігонам: Аповесць, апавяданні. Мн., 1977. Рэц.: Бутэвіч А. // Чырв. змена. 1978. 23 лют.; Локун В. Паводле строгіх законаў // Полымя. 1978. № 4; Тычына М. Гартаванне героя // Звязда. 1978. 9 жн.

Не забывай мяне: Аповесці, апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Андрэеў А. Будзь чалавекам, чалавек! // Беларусь. 1979. № 5; Канэ Ю. Чым жыве чалавек // Чырв. змена. 1979. 25 сак.; Капыловіч І. Дзеля найвышэйшай праўды // Звязда. 1978. 13 кастр.; Лебедев В. Чуткий к людям // Заря. 1978. 5 авг.; Лецка Я. Цяпло «халоднай птушкі» // ЛіМ. 1978. 13 кастр.; Лецко Е. Тепло активного добра // Дружба народов. 1980. № 2; Лобан М. Упэўненым поступам // Полымя. 1979. № 2.

Па саннай дарозе: Апавяданні. Мн.; 1979. (Паэзія працы). Рэц.: Гельскі М. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 16 ліст.

Паўстанак вяртання: Апавяданні, аповесці. Мн., 1981. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: Каленкович И. Возвращение к истокам // Заря. 1982. 2 апр.

Паляванне на Апошняга Жураўля: Аповесці, апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: Казько В. Род наш чалавечы... // Полымя. 1983. № 8; Медовников С. На чем мир держится // Лит. обозрение. 1984. № 9; Савик Л. Будет цвести земля // Сел. газ. 1984. 11 янв.; Станюта А. Жураўліны кліч // Звязда. 1983. 15 крас.; Шупенька Г. Абавязак перад талентам // Маладосць. 1983. № 12.

Чорны павой: Аповесці. Мн., 1986. (Б-ка прыгод і фантастыкі).

На дазорнай сцяжыне: Апавяданні і аповесці. Мн., 1990.

Помста матылькоў: Аповесць. Мн., 1991. (Б-ка часопіса «Маладосць»).

Праклятая любоў: Аповесць, апавяданні. Мн., 1991.

1.3.

1963. Свята літаратур двух братніх народаў // Голас Радзімы. № 76.

1965. Новеллы: Двое; Последняя разведка; Старуха; Они живы // Неман. № 3.

1966. Папрасіце прабачэння: Апавяданне // Чырв. змена. 16 лют.; Мама, мілая мама...: Навела // Там жа. 17 сак.

1967. Сок манга: Апавяданне // Маладосць. № 9; Выступаюць узлётаўцы // ЛіМ. 24 сак.; Калі ідуць дажджы: Апавяданне // Чырв. змена. 23 ліп.

1968. Каліна ў жыце: Апавяданне // Беларусь. № 7; Наваселле: Апавяданне // Вяч. Мінск. 27 чэрв.; Малы і сабака: Апавяданне // ЛіМ. 31 мая; Байка: Апавяданне // Піянер Бел. 4 ліп.

1969. Лінія дабраты: [Рэц. на кн.: Кудравец А. На зялёнай дарозе. Мн., 1968] // Беларусь. № 5; Жонка героя; Водсветы зорак: Апавяданні // Маладосць. № 2; Водсветы зорак: Апавяданне // ЛіМ. 4 лют.

1970. Свет сучасніка: [Рэц. на кн.: Ярашэвіч Э. Прызнанне. Мн., 1969] // Маладосць. № 10; Асеннія халады: Апавяданне // Полымя. № 1; За дзедавым лесам; Бабулька; Азьмі ты...; Апошняя разведка: Малюнкі // ЛіМ. 24 ліп.; Сцежка да жывое крыніцы: [Рэц. на кн.: Ляўданскі У. Ноч над Нёманам. Мн., 1969] // Там жа. 9 кастр.

1971. З добрай радасцю: [Рэц. на кн.: Маеўская Н. Агата. Мн., 1970] // Маладосць. № 2; Завулак; Дома: Апавяданні // Там жа. № 5; Новыя апавяданні: Даўняя памяць; Замеценыя дарогі; Вінцэсеў дзень; Сонечны снег // Полымя. № 11; Паляванне на старых азёрах: [Апавяданне] // ЛіМ. 18 чэрв.

1972. Белы месяц: Апавяданне // ЛіМ. 11 жн.

1973. Чалавек на сваёй зямлі: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Па талым снезе. Мн., 1973] // Маладосць. № 10; Ісці доўга...: Апавяданне // Полымя. № 11; Зімовыя лебедзі: Апавяданне // Родная прырода. № 1.

1974. Туман: Апавяданне // Беларусь. № 5; Сярод людзей // Маладосць. № 1; [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Ядлоўцавы куст. Мн., 1973] // Неман. № 8; Вечаровае сонца: Апавяданне // Полымя. № 10.

1975. Такая восень: Аповесць // Маладосць. № 6; Новыя апавяданні: Шчаслівы вечар; Чысты ліст; За белым снегам // Полымя. № 6; Ожидание радостных встреч: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Алексиевич // Знамя юности. 16 марта; ...І актыўная грамадзянскасць // ЛіМ. 17 студз.; Начны маршрут: Апавяданне // Там жа. 14 сак.; Роднасць лёсу і песні // Там жа. 14 ліст.; Роздум на дарогу: Апавяданне // Чырв. змена. 20 ліп.

1976. Зоркі над палігонам: Аповесць // Маладосць. № 2; Спадзяванне на адкрыццё // Там жа. № 3; Вяртанне да свайго лесу: Апавяданне // Полымя. № 6.

1977. Паўстанак вяртання: Апавяданне // Беларусь. № 11; Наперадзе новыя рубяжы: [Рэц. на кн.: Радкевіч Я. Месяц межань. Мн., 1976] // Полымя. № 3; Новыя апавяданні: Міш; Сінія незямныя агні...; Кізіла // Там жа. № 8; Жытнікі: Навела // Родная прырода. № 5; З вераю ў чалавека // Звязда. 4 жн.; Жизнь в пути // Знамя юности. 2 сент; Радуясь новым друзьям // Там жа. 21 окт.; Развітанне: Апавяданне // ЛіМ. 15 крас.

1978. На пороге радости и тревог // Дружба народов. № 6; Халодная птушка: Аповесць // Полымя. № 3; Рэц.: Марціновіч А. Холад душэўнай адчужанасці // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Счастье юности //

Знамя юности. 29 окт.; Прочкі: Апавяданне // ЛіМ. 20 студз.; Святло новага закона // Там жа. 31 сак.; Вецер з хлебнага поля: Урывак з аповесці // Там жа. 12 мая.

1979. Летапіс народнай славы // Беларусь. № 2; Часопісы ў 1979 г. // ЛіМ. 12 студз. / Сааўт. Г. Пашкоў, А. Шабалін; Вечнае поле: Апавяданне // Там жа. 8 чэрв.

1980. За белым снегам: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Чырвонае поле; Аркестр у асеннім парку; Дарога ад Слуцка: Апавяданні // Маладосць. № 8; Неба родных жураўлёў // ЛіМ. 31 кастр.

1981. Шукаць свайго героя // ЛіМ. 24 крас.

1982. Сучаснасць і гісторыя // Братэрства. Мн.; І сніўся сон...: Аповесць // Беларусь. № 7, 8; Что дает нам сегодня память о войне? // Дружба народов. № 5 / У сааўт.; Паляванне на апошняга жураўля: Аповесць // Маладосць. № 4, 5. Рэц.: Семенова А. «Не обойтись без души...» // Неман. 1983. № 5; Згадка пра Коласа // Маладосць. № 10; Белым снегам: Аповесць для кіно; Пінцэт: Апавяданні // Полымя. № 6; Свой пачэсны пасад // Голас Радзімы. 7 студз.; Летапісец роднай культуры // Звязда. 26 лют.

1983. Зерно вечной нивы: Вячеславу Адамчику — 50 // Неман. № 11; След на былых балотах: Урывак з аповесці // ЛіМ. 8 ліп.; «Еду я і плачу...»: Апавяданне // ЛіМ. 2 снеж.; «Імкнуцца да дабра і прыгажосці»: [Інтэрв'ю] // Чырв. змена. 15 кастр.

1984. Атаджан Таган; Алаберды Хаідаў // Братэрства. Мн.; Асабліва небяспечнае: Апавяданне // Беларусь. № 10; Развязка: [Урывак з аповесці «Чорны павой»] // Звязда. 21 кастр.

1985. Гаркавы дым: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Роднасць лёсу і песні // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. І; Вечнае поле; За белым снегам; Даўняя памяць: Апавяданні // Цяпло на першацвет. Мн.; У цяжкай і радаснай працы: Да 80-годдзя М. Шолахава // Беларусь. № 5; Над чыстым лістом: Пісьменнік і жыццё // Там жа. № 7; Чорны павой: Аповесць // Маладосць. № 1; «Трымаюся бліжэй да пеpажытага...» // Нар. асвета. № 2; Хлопчык на краі поля: Апавяданне // ЛіМ. 31 мая; Абочыны: Апавяданне // Там жа. 4 кастр.

1.4.

Бранк В. Маленькі чалавек на вялікай дарозе: Малюнкі далёкага дзяцінства / З лат. Мн., 1974 / Сааўт. пер. П. Місько.

Траяпольскі Г. Белы Бім Чорнае вуха: Аповесць / З рус. Мн., 1975; Мн., 1987.

Казакоў Ю. Арктур — гончы сабака: Апавяданні / З рус. Мн., 1976.

Жубер Ж. Чалавек сярод пяску: Раман / З фр. Мн., 1982.

Сафараў Н. Дні праклёну і дні надзеі: Раман / З узб. Мн., 1982.

Джумагельдыеў Т. Прапашчы чалавек: Раман / З турк. Мн., 1984.

1969. Шанта Ф. Фашысты: Апавяданне / З венг. // Полымя. № 11.

1972. Цыбін У. Пах дыму: Апавяданне / З рус. // Маладосць. № 12.

1976. Астаф'еў В. Трубяць дзікі; Той самы Камароў: Апавяданні / З рус. // Далягляды. Мн.

1977. Упіт А. Два апавяданні: У сцюжу;Аўстра і брацік / З лат. // Полымя. № 12.

1978. Тамсаарэ А. Шустры Карэль і яго маладая жонка; Газетчыца нумар семнаццаць; Апошняя капейка: Апавяданні / З эст. // Полымя. № 5.

1980. Кацюбінскі М. Fata morgana; Дарагою цаною: [Аповесці] / З укр. // Кацюбінскі М. Аповесці. Мн.

1981. Багамолаў У. Зося: Аповесць / З рус. // Далягляды. Мн.; Сартакоў С. У тыя дні; Бондараў Ю. «Даруйце нам»: Апавяданні / З рус. // Полымя. № 1.

1982. Дрозд А. Пігмаліён: Фантастычнае апавяданне; Сушынскі Б. Ярко; Шаўчук В. Ева — Адамава сястра: Апавяданні / З укр. // Братэрства. Мн.; Енікі А. Курай: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 12.

1983. Поцюс А. Востраў: Апавяданне / З літ. // ЛіМ. 16 вер.

1984. Таган А. Дзе ж Баба — Гамбар, дзе заступнік песень; Хаідаў А. Начныя шолахі: Апавяданні / З турк. // Братэрства. Мн.; Салаухін У. Бохан заварнога хлеба; Спатканне ў Вязніках: Апавяданні / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.

1985. Лазінскі М. Найдзёнава Кацярына. Імя іх — севастопальцы: Нарыс / З укр. // Ад школьнага парога. Мн.; Джавахішвілі М. Дзед Дзімо; Мгеладзе Н. Тэа і Нація: Апавяданні / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Не ме забравяй: Повести / Прев. П. Кънева. Пловдив, 1986.

Щастлива вечер: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 белоруски разказвачи. София, 1977; Денят на Винцес: [Апавяданне] / Прев. Р. Евтимова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На венгерскую мову. Örok mezök / F. M. Papp // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На іспанскую мову. Campo eterno / Trad. C. Rosen // Literatura Soviética. 1983. N 3.

На кіргізскую мову. Жениш майрамы / Котор. М. Кожомкулов // Кыргызстан маданияты. 1980. 21 авг.

На латышскую мову. Apsu aleja / Atdz. T. Rullis // Cīna. 1977. 29. Maija; Rieta saule / Atdz. T. Rullis // Pad. Latv. Sieviete. 1981. № 2.

На літоўскую мову. Sauletas sniegas / Vert. J. Buitkus // Lit. ir menas. 1974. Kovo. 23.

На мангольскую мову. Явах зам хол байна...: [Апавяданне] / Орч. Д. Гонгор // Белоруссын зохиолчдын огууллэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Das ewige Feld / Übers. R. Schik // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Ballada / Tł. J. Huszcza // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; Niebieskie, nieziemskie światełka... / Tł. F. Nieuważny // Przyjaźń. 1979. Nr 10.

На рускую мову. Снег под солнцем: Рассказы и повести / Пер. И. Сергеева. М., 1976 (Молодые писатели). Рэц.: Тычина М. Утверждение новизны // Неман. 1977. № 3.

Идти долго: Повести, рассказы М., 1981. Рэц.: Грибовская Г. О деревенской атлантиде // ЛГ. 1982. 17 нояб.; Канэ Ю. Не городу, но миру // Вопр. лит. 1982. № 6; Мартынова Э. Доброта души, твёрдость воли... // Неман. 1982. № 8; Медовников С. Пространство жизни // Лит. обозрение. 1983. № 12.

Ночной маршрут: Повесть и рассказы. Мн, 1983.

Охота на Последнего Журавля: Повести и рассказы / Пер. И. Сергеева. М., 1984.

Оркестр в осеннем парке: Повести и рассказы. Мн., 1987.

Солнечный снег: [Навела] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1972. № 3; Снег под солнцем: [Апавяданне] / Пер. И. Сергеева // Дружба народов. 1975. № 7; Рассказы советских писателей. М., 1976; Такая осень: [Аповесць] / Пер. И. Сергеева // Неман. 1976. № 5; Горький дым; Дома; Туман: [Апавяданні] / Пер. И. Сергеева // Всходы. М., 1977; Холодное поле: [Аповесць] / Пер. А. Островский // Неман. 1978. № 12; Идти долго...: [Апавяданне] / Пер. И. Сергеева // Березы на шляху. М., 1980; Ветер хлебного поля: [Апавяданні]: Праздник победы; В чужом пиру...; Уход; Синие неземные огни; Возвращение к своему лесу / Пер. А. Островский, В. Тарас // Неман. 1980. № 3; Холодное поле: [Аповесць] / Пер. А. Островский // Белорусские повести. Л., 1981; Идти долго...: [Апавяданне] / Пер. И. Сергеева // Рассказы советских писателей: В 3 т. М., 1982. Т. 3; Охота на последнего журавля: Повесть / Пер. И. Сергеева // Дружба народов. 1983. № 7; Из книги «Охота на последнего журавля»: [Апавяданні]: Оркестр в осеннем парке; Пинцет; Дорога от Слуцка / Пер. И. Сергеева // Неман. 1984. № 2; Синие неземные огни: Рассказ / Пер. А. Островский // Боевые дороги. Мн., 1985.

На сербалужыцкую мову. Nasymska chlódnota / Ze serb. K. Malinkova // Dziwnušk z Horčerskeje hasy. Budyšin, 1980.

На славацкую мову. Sneh pod sloncom / Prel. M. András // Tajgou a stepou. Bratislava, 1979.

На туркменскую мову. Гахрыманын аялы: [Апавяданне] / Терж. А. Таган // Эдебият ве сунгат. 1980. 6 сент.

На ўкраінскую мову. Щасливий вечір: Оповідання / Пер. К. Скрипченко // Ранок. 1978. № 1; Осінні холоди / Пер. М. Львович // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Свято перемоги: [Апавяданне] / Пер. Б. Чайковський // Рідня. К., 1980; Холодна пташина: [Аповесць] / Пер. М. Чищевий // Прапор. 1983. № 12; Мужчини: Новела // Комс. іскра. 1983. 15 бер.; Світанки над полігоном: Повість / Пер. М. Онуфрійчук // Жичка Ф. День буде ясний; Жук А. Світанки над полігоном. К., 1984; Холодна пташка: [Аповесць] / Пер. А. Литвиненко // Сучасна білоруська повість. К., 1984; Білим снігом: Повість / Пер. О. Бойко // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. La femme d'un héros / Trad. M. Déchévitsyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

На чувашскую мову. Серлехи сул: Калав / Ю. Сементер кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Smrt Posledniego Jeřába / Přel. M. Večerová. Praha, 1988.

Doma / Přel. V. Bystrov // Mlada Fronta. 1977. 22 rijen.

1.6.

Білоруське радянське оповідання. К., 1979 / Скл.

Берези на шляху. М., 1980 / Скл.

Сучасна білоруська повість. К., 1984 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Айзенштат Г. Заставацца чалавекам... // Чырв. змена. 1982. 18 сак.; Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 163—164; Яго ж. Драматызм — у звычайным // Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983: С. 250—256; Брыль Я. Шчаслівай дарогі // Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1978; Бугаёў Д. Пра сучасную прозу (Суб'ектыўныя нататкі) // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985. С. 115—117; Гніламёдаў У. Як само жыццё. Мн., 1980. С. 61—62; Дзюбайла П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 184—187; Яго ж. Герой: час падрахункаў і выбару // Полымя. 1983. № 3; Яго ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 14—16, 59—61; Каваленка В. З пазіцый сучаснасці. 2 выд., перапр. і дап. Мн., 1982. С. 182—183; Яго ж. Праблемы часу — трывогі сэрца // ЛіМ. 1975. 5 снеж.; Казейка А. Свет прыроды і чалавека // Беларуская літаратура. Мн., 1984. Вып. 12. С. 130—131; Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 89—104, 110—112, 136, 140—155; Яго ж. Якімі мы былі — якімі станем // Полымя. 1981. № 8; Лецка Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 197—201, Лобан М. Праблемы маладой прозы // Полымя. 1976. № 3; Мартынава Э. Заўсёды ў дарозе // Там жа. 1981. № 6; Марціновіч А. Сіла вытокаў // Там жа. 1982. № 4; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагуля А. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай маладой беларускай прозы // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977. С. 29—33; Савік Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 167—168, 171—174; Яго ж. Жыццё вёскі і сучасная беларуская проза // Полымя. 1983. № 9; Яго ж. Каб не астыла цяпло зямлі. Мн., 1984. С. 29—34; Сідарэвіч А. Вёска і мы: Подступ да тэмы // Вобраз — 83. Мн., 1983; Тычына А. Вялікія клопаты малой прозы // Полымя. 1979. № 6; Тычына М. Год аповесці // ЛіМ. 1977. 25 лют.; Яго ж. Дарагая цана прыгожага // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 135—149; Яго ж. У пошуках новага зроку // ЛіМ. 1979. 16 лют.; Шамякіна Т. У імкненні да ідэалу // Полымя. 1983. № 7; Шупеньска Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977. С. 243—244.

На польскай мове. Aleś Žuk // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974.

На рускай мове. Громадченко Т. «Будто о нас написано...» // Сел. газ. 1984. 9 сент.; Егоренкова Г. Диалектика души и духовности // Неман. 1983. № 8; Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983. С. 154—155, 188—189; Лебедев В. Чуткий к людям // Заря. 1978. 5 авг.; Мартынова Э. Сельский мир и рассказ // Неман. 1982. № 2; Тычина М. Координаты поиска: Заметки о молодой белорусской прозе // Там жа. 1979. № 4.

В. М. Грышкевіч.

ЖУК КАСТУСЬ

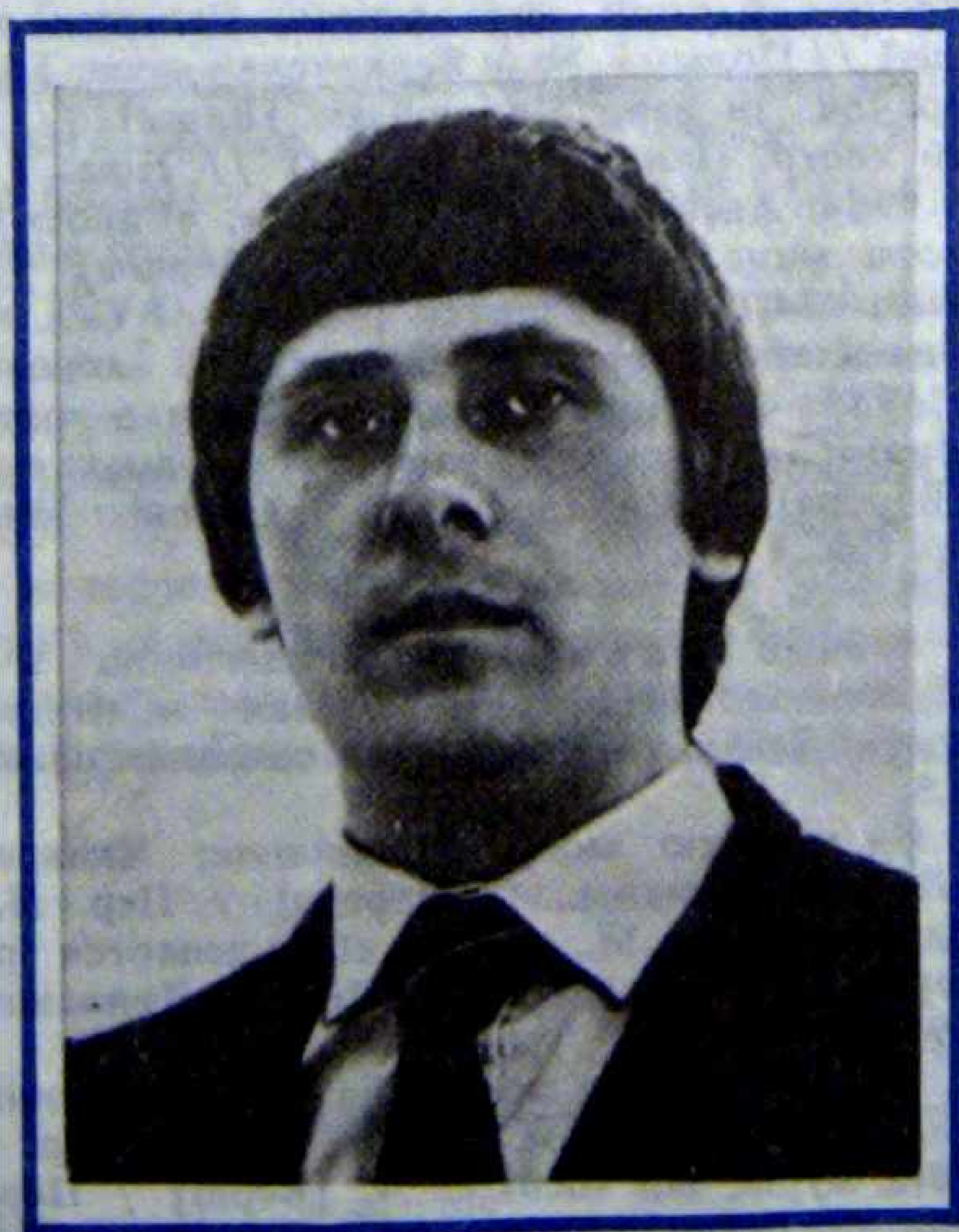

Жук Кастусь (Канстанцін Якаўлевіч; н. 2.5.1954, в. Затур'я Нясвіжскага р-на Мінскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1988.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў Сейлавіцкую СШ (1971). Служыў у Савецкай Арміі (1972—74). Пасля дэмабілізацыі працаваў наладчыкам, электразваршчыкам на Мінскім трактарным заводзе (1974—79) і адначасова вучыўся на вячэрнім аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ (скончыў у 1981). Працаваў у газеце «Чырвоная змена» (1979), карэспандэнтам шматтыражкі мін-

скіх будаўнікоў «На стройках Минска» (1979—81). Атрымаўшы дыплом, працаваў старшым рэдактарам Беларускага тэлебачання (1981—86). З 1988 старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Літаратурную дзейнасць пачаў з вершаў, першыя з якіх былі надрукаваны ў 1968 у нясвіжскай раённай газеце «Чырвоны сцяг». Выйшлі кнігі паэзіі К. Жука «Планета маёй душы», «Зямная ноша». Яго вершы, паэмы вылучаюцца праблемнай насычанасцю, уменнем аўтара перадаць супярэчлівыя моманты нашай сучаснасці, настрой маладога рабочага. Паэзіі К. Жука уласціва шчырасць, эмацыянальнасць, імкненне да афарыстычнасці, філасофскага абагульнення жыццёвых з'яў, лёсу зямлі, услаўленне прыгажосці беларускай прыроды, чалавека працы.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Планета маёй душы: Вершы і паэма. Мн., 1982. Рэц.: М а р о з Л. Планета яго душы // Мін. праўда. 1982. 11 жн.; М а р о з У. Час, калі крылам дужэць // ЛіМ. 1982. 20 жн.; Х в а л е й Я. Спасцігнуць тайны зямныя // Маладосць. 1983. № 2.

Зямная ноша: Вершы і паэма. Мн., 1988.

У найме ў сонца: Вершы. Мн., 1991.

1.3.

1972. Бярозка: [Верш] // Мін. праўда. 18 сак.; Тэлеантэны: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Родная мова: [Верш] // Чырв. змена. 4 чэрв.

1973. «Песняй звонкаю...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 лют.

1975. Дзень прысягі; Ракетчыкі; Трывога: [Вершы] // Беларусь. № 2; Мая зялёная дзяржава; «Дождж босымі нагамі...»: [Вершы] // Знамя юности. 27 февр.; Салдаты: [Верш] // ЛіМ. 18 крас.; Палатка: [Верш] // Мін. праўда. 1 лют.; Чырвоны сцяг: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Позірк у заўтра: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.

1976. «Я назаўсёды палюбіў зямлю...»; Ранішняя песня; «За вёску адкаціліся грамы...»; Аскома; «Патухла ўсё ў маёй душы...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Бацьку; «Гляджу, як кормяць...»; «Вы толькі ўявіце...: [Вершы] // ЛіМ. 10 вер.; Пачатак: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1977. «І чуцен спеў зязюлін быў хлапчыне...»; «Вы толькі ўявіце — я жыву!..»; Дзесяцікласніцы; «Сядай і слухай...»; Ваўчаня; «Не пачынайся, дзень, з грымот...»: [Вершы] // Вёсны. Мн.; З новых вершаў: «Штодзень марнеючы...»; «Дождж босымі нагамі...»; «У небе — дымныя...»; «Нехта, марачы...» // Беларусь. № 9; Прызнанне: [Верш] // Там жа. № 12; «Радзімы гоні..! Я — ваш валадар...»; Ваўчаня; «Зорных дажджоў прагавітасць імклівая...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «А спытам мы не горш за іншых...»: Успаміны; «На падворку пахне глінаю...»: [Вершы] // Полымя. № 9; «Сядай і слухай...»: [Верш] // Чырв. змена. 26 кастр.; Лета: [Верш] // Там жа. 13 снеж.

1978. «Не пачынайся, дзень, з грымот...»; Думка ля абеліска: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Вы толькі ўявіце — я жыву!..»: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 ліст.; На паверцы; Расточніца: [Вершы] // ЛіМ. 16 чэрв.; «Не пачынайся, дзень, з грымот...»: [Верш] // Ніва. 28 мая.

1979. «Свет стракаціцца і пярэсціцца...»; Зёлкі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Прызнанне: [Вершы]; Хлебная доля: (Паэма) // Нашчадкі. Мн.; Беларускія трактары; «Нясвіжчына!..»; «У час, калі сумна...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; Сны салдата; Незвычайны дзень; На зварачным; Славянскія песні; Радзіміч; «Водар газона...»; Старая леснічоўка: [Вершы] // Маладосць. № 10; «Не з-пад Малева ці Каханава...»; Пагранічча: [Вершы] // Полымя. № 2; Бацькаўшчына; «Ад гарадскіх муроў...»; «Машыны!..: [Вершы] // Знамя юности. 29 апр.; Сэрца паэта; «Канапатая, непрыгожая...»: [Вершы] // Там жа. 4 окт.; Паэма майго цэха: [Верш] // ЛіМ. 26 кастр.; Рабочы інтэрнат: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Школьнікі ў ліцейным: [Верш] // Чырв. змена. 20 сак.; Пашкадуюць!: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Свет дзіцячай фантазіі: [Рэц. на кн.: Г у р б а н І. Чубаценькі будзільнік. Мн., 1979] // Там жа. 31 кастр.

1980. Сэрца паэта: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Паэма майго цэха; Работа; Да пытання аб рамантыцы; Зварачны канвеер; Пасля змены; Сказ пра паэзію; Прызнанне: [Вершы] // Сучаснік. Мн.; Камсамолія; Наладчыкі; Брандэнбургскі сталеліцейны; «Ты — чалавек...»; «Высновы дзень — гудзе...»; Не ўтравелі памяці лугі...; «Даруй мне, гісторыя, што вякі...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «И в железе есть золото...»; «Слез сдержать нету сил никаких...»: [Вершы] // Знамя юности. 13 марта; «Не ўтравелі памяці лугі...»; «Залёнай птушкай...»; «Нясвіжчына мая!»; Ансамблю «Чараўніцы»: [Вершы] // Там жа. 19 июля; Гармонія; Сувязь; Францыску Скарыне; Аднадумцы: [Вершы] // ЛіМ. 30 мая; Героі жывуць побач // Там жа. 19 вер.; Сонечны ўзыход: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1981. Чую тваё імя...: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Грыбное нашэсце; «Знерухомелі асіны...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; «Нясвіжчына мая!..»; Снег; Ля абеліска; Славяне; Мантажнікі: [Вершы] // Маладосць. № 10; Признание; Лето; Я вспомнил: [Вершы] // Рабочая смена. № 1; Я — чалавек: [Верш] // ЛіМ. 6 сак.; Беларуская мова: [Верш] // Там жа. 17 ліп.

1982. Першамай: [Верш] // Вожык. № 8; Камсамолія: [Верш] // Гом. праўда. 19 лют.; «Схлынь, зацятасць! Млявасць,— схлынь!..» У Мікалаеўшчыне; Таежная пуцёўка; Бацькоўскі сад; Палешукі; «Неба выспела святлом...»; Вяснянка: [Вершы] // ЛіМ. 24 вер.

1983. Вечны друг; Касманаўту П. Клімуку; «Я толькі табе даверу...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Закон кругазвароту: «Адчуй, як дома бор гудзе...»; Уран; Весціна ў дзень нараджэння; Цыганскі танец: [Вершы] // Полымя. № 6; Беларуская мова: [Верш] // Мін. праўда. 29 вер.; Наладчыкі: [Верш] // Мін. праўда. 26 кастр. Першамай: [Верш] // Ніва. 1 мая.

1984. Ансамблю «Чараўніцы»; «Ракою быць, што ў мора мкне...»; «Машыны!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Беларусі: [Верш] // Сел. газ. 26 июня; Ода хлебу: [Верш] // Там жа. 18 июля.

1985. «Хадзіце ў госці...»; Хата з чырвонымі аканіцамі; «Прысніцца рачулка з бацькавым садам...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Сакавік: [Верш] // Мін. праўда. 1 сак.

1.4.

1984. С і л а з а р с Я. Развітанне з маладосцю; Мужчыны ля печаў; Дзікая яблынька: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1.5.

На рускую мову. Признание; Январское утро...; «Дождь босиком...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Вдохновение. М., 1979; «Просыпается раньше, чем город, село...»: [Верш] / Пер. В. Липневич // Неман. 1980. № 9.

На ўкраінскую мову. Півторамільйонний; «У домні плавиться метал...»: [Верш] // Прапор. 1980. № 1; «Від мурів, від міських...»: [Верш] / Пер. В. Нагорняк // Ленін. прапор. 1983. 26 трав. *Т. М. Махнач.*

ЖУКОВІЧ ВАСІЛЬ

Жуковіч Васіль Аляксеевіч (н. 7.11.1940, в. Забалацце Камянецкага р-на Брэсцкай вобл.), паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1977.

З сялянскай сям'і, дзе было восем дзяцей, двое з якіх памерлі малымі. Бацька В. Жуковіча, Аляксей Іванавіч, увесь час працаваў на гаспадарцы. Дзеці выхоўваліся больш пад уплывам маці, Яўгеніі Дзянісаўны, якая вучыла іх дабру, справядлівасці. Сама яна была непісьменнаю і вельмі хацела, каб дзеці набылі адукацыю. Вёска, дзе нарадзіўся паэт, была заснавана пагарэльцамі, з в. Дзмітравічы, што стаіць на шляху Бярэсце — Белавежская пушча, лічылася неперспектыўнай. У 60-я гады ўсе жыхары яе перасяліліся ў цэнтр саўгаса. Але глыбока ў памяць паэта запала хараство роднага кута. Назіранні за з'явамі прыроды выклікалі жаданне ствараць вершы. Аднак В. Жуковіч не толькі зачароўваўся прыгажосцю родных мясцін, моцна бянтэжыла яго і тое, што ўчынялася на радзіме ў пасляваенныя гады, на якіх ляжаў цень сталінскага дэспатызму. Не абышоў цяжкі лёс у той час і яго блізкіх — старэйшага брата і бацьку, якія незаконна былі асуджаны.

У 1947 В. Жуковіч стаў вучнем Дзмітравіцкай сярэдняй школы. У 1956 у газеце «Піянер Беларусі» былі надрукаваны яго першыя вершы (публікацыі не выяўлены). Пасля сканчэння сярэдняй школы (1957) В. Жуковіч два гады працаваў рабочым на заводзе будаўнічых дэталяў у Брэсце. У 1959 паступіў на філалагічны факультэт Брэсцкага педагагічнага інстытута. У час навучання актыўна ўдзельнічаў у рабоце літаратурнага аб'яднання пры абласной газеце «Зара». Кіраваў аб'яднаннем яго інстытуцкі выкладчык, вядомы беларускі крытык У. Калеснік. Але творчы лёс В. Жуковіча складваўся цяжка. Пакутліва перажываў ён нечаканую раннюю страту: у 1959 заўчасна памерла маці. З-за цяжкага матэрыяльнага становішча ў 1962 ён перавёўся на завочнае аддзяленне інстытута і пачаў працаваць у рэдакцыі брэсцкай раённай газеты «Заря над Бугом» — спачатку літсупрацоўнікам, потым загадчыкам аддзела сельскай гаспадаркі. У 1964 скончыў інстытут. З 1971 В. Жуковіч старшы рэдактар Брэсцкай студыі тэлебачання. У 1972 ён пераехаў у Мінск, стаў літкансультантам газеты «Знамя юности». У 1973—80 працаваў рэдактарам у выдавецтве «Мастацкая літаратура». З 1981 да 1982 намеснік галоўнага рэдактара ў выдавецтве «Юнацтва». З 1982 займаецца творчасцю. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

В. Жуковіч — паэт шырокага дыяпазону. Піша лірычныя, публіцыстычныя і жартоўныя вершы, байкі і прытчы, эпіграмы і эпітафіі, а таксама вершы і прозу для дзяцей. Асноўная тэматыка яго творчасці — маральна-этычныя праблемы сучаснасці, вясковае дзяцінства і юнацтва, хараство роднай прыроды, выкрыццё і асуджэнне недахопаў, розных заган у чалавечым характары. Аўтар добра разумее дзіцячую псіхалогію, што садзейнічае выхаваўчаму ўздзеянню яго на дзяцей.

А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.2.

Паклон: Вершы. Мн., 1974. (Першая кніга паэта). Рэц.: Аўласевіч В. Роднасць з зямлёй // Віцеб. рабочы. 1974. 10 кастр.; Гамолка М. «З цэлым народам гутарку весці...» // Звязда. 1974. 26 вер.; Калесник В. Поклон совести // Заря. 1974. 19 окт.; Сазановіч У. Галоўны герой — сучаснік // Мін. праўда. 1974. 22 кастр.

Казачны сад: Загадкі. Мн., 1976.

Крылатыя сябры: Загадкі. Мн., 1976.

Мелодыя святла: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: Хамянкоў М. «Так жыць жадаю...» // ЛіМ. 1977. 30 вер.

Нашы памочнікі: Загадкі. Мн., 1976.

Як адна вясна...: Аповесць. Мн., 1980. Рэц.: Прыгодзіч С. Вяртанне да вытокаў // Звязда. 1982. 27 сак.; Хорсун С. Гісторыя аднаго маленства // ЛіМ. 1981. 26 чэрв.

Суседства: Лірыка. Гумар. Мн., 1982.

Цана цішыні: Вершы. Мн., 1985.
Тараскаў самакат: Вершы. Загадкі. Казкі. Мн., 1988.
Твая місія: Вершы. Мн., 1988.
Разняволенне: Лірыка. Публіцыстыка. Гумар. Мн., 1990.

1.3.

1957. Думы пра Маскву: [Верш] // Калг. праўда. 18 жн.

1960. Пісьмо: [Верш] // Голас Радзімы. № 97; Прайшлі гады — і стаў я будаўнічым: [Верш] // Зара. 20 сак.; Пераможцы стыхіі: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Дарогаю працы: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Брыгадзір: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Трэці касмічны!: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Нарачанская песня: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Бывай, хутар: [Верш] // Чырв. змена. 7 лют.

1961. Новы год: [Верш] // Зара. 3 студз.; Пісьмо: [Верш] // Там жа. 21 мая; Бессмертный гарнизон: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Подзвіг: [Верш] // Там жа. 20 жн.

1962. Слова пра звенняву*ю*: [Верш] // Зара. 1962. 3 студз.; Наша мэта; Зіма; Баязлівец: [Вершы] // Там жа. 24 студз.; Родны край: [Вершы] // Там жа. 29 крас.; У чэрвені: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Ты — мая гордасць: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Нашы касманаўты: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Громаадвод: [Верш] // ЛіМ. 29 мая.

1963. Жаніх: [Верш] // Заря. 6 янв.; Радасць: [Верш] // Там жа. 15 июня.

1964. Мае дарогі: [Верш] // Заря. 31 окт.; Чырвоныя сцягі: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Непахісная воля // Наст. газ. 4 ліст.; Адпраўляюся ў шлях; «Яшчэ не чуўся ветру страшны свіст...»; «Я збудую палац...»; «Ты далёка цяпер...»; У аўтобусе: [Вершы] // Чырв. змена. 16 лют.

1965. Новы год: [Верш] // Заря. 1 янв.; На зямлі гарнізона: [Верш] // Там жа. 30 июня; Сонца Радзімы: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Яна ў сэрцы дзівоснай мелодыяй: [Верш] // Ніва. 11 крас.; Яна ў сэрцы дзівоснай мелодыяй; Дарагія мае Змітровічы; «Цяжка бывае ў жыцці...»: [Вершы] // Чырв. змена. 28 студз.; Пачынаючаму; «Што я ўбачыў у небе...»; «Хай бы даказаў хто...»: [Вершы] // Там жа. 21 лют.; «Зноў чароўныя песні звонкія...»: [Верш] // Там жа. 2 сак.; Стома: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Мая стыхія; «Гнуцца галіны ад яблыкаў спелых...»; Палявая бярозка: [Вершы] // Там жа. 29 жн.; «На скронях у мяне...»: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1966. «Ну што там — росту законы?»; «У кішэню — ножык складаны...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 37; Громаадвод; Ад'язджаючы ў край сасновых бароў: [Вершы] // Маладосць. № 7; Пажаданне: [Верш] // Заря. 8 марта; Громаадвод: [Верш] // Там жа. 18 марта; Балада пра светлы ранак // Там жа. 7 нояб.; Прыбужжа; На Мухаўцы: [Вершы] // Там жа. 27 дек.; Гімн сонца; Ну што там — росту законы?..; Почырк: [Вершы] // ЛіМ. 27 мая; «Кажуць, ты, зіма, халодная...»: [Верш] // Чырв. змена. 9 студз.; «Мне ў хаце бывае цесна...»; На Мядзведзь-гары: [Вершы] // Там жа. 17 сак.; «Нехта з берагам лодку злучыў ланцугом...»: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Матчына хата; «Мой край блакітны, край зялёны...»: [Вершы] // Там жа. 16 ліп.; Чыстая конніца; «Кучаравая Нарач...»; «Табе, дарога, удзячны буду...»; Парасоны; «Абвяргайце мяне, а я знаю...»: [Вершы] // Там жа, 21 вер.; «Я з хатай — адзін арганізм...»: [Верш] // Там жа. 24 вер.

1967. З новым шчасцем!: [Верш] // Заря. 1 янв.; «Белыя бярозы, белы снег...»: [Верш] // Там жа. 11 янв.; Ратнічэле: [Верш] // Там жа. 7 марта; Агні Брэста; «На скронях у мяне — ніводнай белай ніці...»; Будаўнікі: [Вершы] // Там жа. 19 апр.; Крылы: [Верш] // Там жа. 18 нояб.; Знакомьтесь: Микола Горба // Там жа. 24 дек.; На зямлі гарнізона: [Верш] // Наст. газ. 4 сак.; «Белыя бярозы, белы снег...»; Сыну: [Вершы] // Чырв. змена. 15 студз.; Мяцеліца; Боль; «Завітаю ў родную вёску...»; Вочы: [Вершы] // Там жа. 2 сак.; Вёсны Беларусі: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; Першыя крокі: [Верш] // Там жа. 10 снеж.

1968. Прымак: [Верш] // Вожык. № 1; Вятрак: [Верш] // Заря. 3 авг.; Брэсту: [Верш] // Там жа. 28 сент.; Агні горада; «Дарога клінам жураўліным...»; «Мне трубяць скептыкі-назолы...»; «Землякі, як дадому прыеду...»: [Вершы] // Звязда. 4 студз.; Вятрак: [Верш] // ЛіМ. 31 мая; «У лес прыйшоў я трохі позна...»: [Верш] // Чырв. змена. 23 мая; Жаданні: [Верш] // Там жа. 17 снеж.

1969. Брэсту; Разводдзе: [Вершы] // Заря. 22 марта; Боль; Белавежская пушча; Мой бор дзівосны: [Вершы] // Там жа. 21 июня; Маці: [Верш] // Там жа. 15 нояб.

1970. Падліза: [Эпіграма] // Беларускі каляндар. 1971. Беласток; Смага; Вясна спявае маладая; Работа: [Вершы] // Маладосць. № 8; Белавежа: [Верш] // ЛіМ. 6 лют.

1971. Пошук спосабу; На пляжы; Незалежнасць; Прамоўца: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Радзіма; Чую званы Хатыні; Нарачанская конніца: [Вершы] // Беларусь. № 4; Мірнае суіснаванне: [Верш] // Вожык. № 21; Снег: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Я — камуніст: [Верш] // Заря. 9 янв.; Песняры: [Верш] // Там жа. 27 марта; Ля помніка Леніну: [Верш] // Там жа. 23 апр.; Дарога ў жыцце: [Верш] // Там жа. 10 июля; Селянін: [Верш] // Там жа. 18 сент.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 31 дек.; Дрэвы; Свіцязь: [Вершы] // ЛіМ. 8 кастр.; Паклон вам, буслы...: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1972. У нас на перыферыі; П'ю з глыбокай чыстай крыніцы...: [Вершы] // Беларусь. № 9; Тры сустрэчы: [Верш] // Вожык. № 17; «З дарогі вернешся, шчаслівы...»: [Верш] // Заря. 11 марта; Абавязак: [Верш] // Звязда. 6 лют.; Усё застаецца людзям; «Мы, нібы донары...»; Нясу адуванчыкі; «Прахалодай сустрэла даліна...»; «Вясной — жаўрук, увосень — журавель...»: [Вершы] // Знамя юности. 28 мая; Невядомы; Выбух; «Ці лётаеце, людзі, вы ў снах...»: [Вершы] // Там жа. 30 июня; Знакомьтесь: «Зарянка» // Там жа. 15 сент.; О любви — скороговоркой?..: [Рэц. на кн.: К а з а к Г. С любовью к людям. Мн., 1972] // Там жа. 17 нояб.; У які свет запрашаеш, паэце? // ЛіМ. 21 ліп.; «Тварыць дабро...» // Там жа. 11 жн.; Шумяць яліны: [Верш] // Сел. газ. 26 нояб.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 24 дек.; Натхненне: [Верш] // Чырв. змена. 20 чэрв.; Чалавек; Брату; «Мой сын, сваім пытаннем шчырым...»; «Дарога ў жыццё...»: [Вершы] // Там жа. 26 вер.

1973. Падтрымка: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; «Нібы ў салдат, у нас кароткі збор...»; «Яшчэ не развіднела...»; «А вось і ён, лес вераснёвы...»; «Напоўнены лес мой галасамі...»; «Здалёку бачу гэтым ранкам...»; «Здаля ўжо чутны сігналы...»; «Сягоння, як адна сям'я...»: [Вершы] // Бярозка. № 9; На траіх: [Верш] // Вожык. № 15; Загадкі // Вясёлка. № 10; Слова Іосіфа Каліноўскага; Успамін: [Вершы] // Полымя. № 12; «Я родам з тых мясцін лясных...»; «І ноч, і маланка, і лівень...»; Буяюць травы ў буйных росах...»: [Вершы // Работніца і сялянка. № 12; Дрэва любві: [Верш] // Заря. 20 янв.; Сябру: [Верш] // Там жа. 14 апр.; Гастэла; Максіму Багдановічу: [Вершы] // Звязда. 4 сак.; «Чыталі Пушкіна і Фета...»: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; «У небе я, над воблачнай пустыняй..»; «Жартуюць хлопцы ля ваенкамата...»: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.; «У лес прыйшоў я трохі позна...»: [Верш] // Знамя юности. 6 сент.; Сон плагіятара: [Верш] // ЛіМ. 6 ліп.; На ўступным экзамене: [Верш] // Там жа. 28 вер.; «Дрэва любві высокае...»: [Верш] // Чырв. змена. 7 вер.

1974. Жаваранку; Быў толькі вальс...: [Вершы] // Беларусь. № 9; Гаварыла жонка мужу: [Верш] // Вожык. № 7; Ніва. 16 чэрв.; Пчала і жаба: Байка // Вожык. № 11; «Не ўмею, паспею...»: [Верш] // Вясёлка. № 3; Загадкі пра хатнія рэчы // Там жа. № 4; Каштан: [Верш] // Там жа. № 5; Загадкі // Там жа. № 8; Загадкі // Там жа. № 11; Красулька: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Радзіме; «Далёкія вочы зорак...»; «Напружаны слых мой і зрок...»; Ой, вее вецер, павявае...; «Вясною — жаўранак, увосень — журавель...»; Дзяцел; Ратнічэле: [Вершы] // Вяч. Мінск. 10 крас.; Брэсту; Журналіст; «Чаргу, што стаяла калісьці за хлебам...»: [Вершы] // Звязда. 14 крас.; Гаворыць [Брэсцкая] крэпасць: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Прысвяціўся; Пераборлівы чытач: [Вершы] // ЛіМ. 11 студз.; Праўда

жыцця — душа мастацтва // Там жа. 12 кастр.; Першы снег: [Верш] // Піянер Бел. 12 снеж.

1975. Беларусь; «У крыжавіну акна...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Гаворыць крэпасць: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Слова Іосіфа Каліноўскага: [Верш] // Слухайце, Хатынь!.. Мн.; Загадкі // Вясёлка. № 5; Беларусі; «Абвеян радаснымі вятрамі...»: [Вершы] // Полымя. № 7; «На сэрца майго кантынент...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Хлопчыку ваеннага сорак другога...: [Верш] // Заря. 6 марта; Балада пра грэх: [Верш] // Там жа. 22 нояб.; Наш клопат: [Верш] // Звязда. 10 крас.; «Мой свет зямны — лясны — азёрны...»; «Лета ў лесе цвіло...»; Маці; Уладзімір Караткевіч; Аднойчы летам; «Марозу і сонейка ззянне...»: [Вершы] // ЛіМ. 17 мая.

1976. «На белым возеры вецер...»; Джаконда; «Як я чакаў цябе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Пчала; Журналіст: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Рэчка лясная: [Верш] // Бярозка. № 6; Загадкі // Вясёлка. № 1; «Каб нівы ярчэй красавалі...»: [Верш] // Там жа. № 2; Пушча; У музеі Чурлёніса; Балада пра байца; Антыцыклон: [Вершы] // Маладосць. № 12; «Я прыйшоў на зямлю...»; Запавет; Радзіма: [Вершы] // Полымя. № 8; Шчырасць: [Верш] // Заря. 6 марта; Мядзведзь-пчаляр: [Верш] // Ніва. 15 лют.; На шырокім свеце; Добрая цешча; Суседу, што глядзіць праз вочка: [Вершы] // Там жа. 22 лют.; Пляткаркі: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.

1977. За крыжавінай акна: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Пярэдадзень: [Верш] // Полымя. № 10; Звычайная пасада // Служба быту Бел. № 6; Там, на радзіме...: [Верш] // Заря. 15 окт.

1978. «Буяюць травы ў буйных росах...»; «Як я чакаў цябе...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; «Час, ён суддзя няўмольна строгі...»; Начны дыялог; «Вецер хмараў кудзелю скрабе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Буркун: [Жарт] // Беларусь. № 1; З гісторыі нашай зямлі: [Верш] // Там жа. № 10; Урок гісторыі: [Верш] // Вожык. № 3; «Я думаю, што й кожны лісцік...»; «Пачакай, затрымайся, дзень...»; «Тысячагоддзі таленавіта...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Няроўны падзел: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Гарэлачнае знаёмства: [Верш] // Там жа. № 2; Пярэдадзень: [Верш] // Там жа. № 11; Дарагое, светлае; Прарокі; Студэнт; «Ты была ўся з агню маладога...»; Лён; Табе, мая вёска: [Вершы] /// Веч. Мінск. 25 крас.; Чырвоны колер, сэрцу дарагі!..: [Верш] // Там жа. 1 мая; Уяўляю будучыню светлай: Там на радзіме; Балада пра хлебароба; З вышыні; Белы бант; Уяўляю будучыню светлай; «Не папракайце, крытыкі, паэтаў...»; «Я не гарэў трызненнем...»; Адказ на незвычайнае пытанне: [Вершы] // ЛіМ. 24 сак.; Калі рука свярбіць...: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Каламбуры: Варыянт угодніка; Ілюзія; Слава назе // Там жа. 16 чэрв.; З аглядкай: [Верш] // Там жа. 4 жн.; Аптыміст і песіміст: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Ніва. 10 снеж.; Наплечнікі; Паказуха: [Вершы] // ЛіМ. 29 вер.; За сцяной; Як сустрэў Піліпка свята: [Вершы] // Там жа. 22 снеж.; Слава назе: [Верш] // Ніва. 3 вер.

1979. Халоднае рэха, або 13 мая 1978 года; Увосень; Зімовы матыў; «Не думай, што лёгка даецца...»; Дачцэ: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; З гісторыі нашай зямлі: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Чакалася сонца ў сінечы...: [Верш] // Якубовіч Л. Я з вамі, вёсны... Мн.; Зварот да сына: [Верш] // Беларусь. № 5; За сцяною: [Верш] // Вожык. № 2; Шакаладкі: [Верш] // Там жа. № 4; Сярдзіты светафор: [Верш] // Там жа. № 9; У хімчыстцы: [Верш] // Служба быту Бел. № 3; Байка пра блат; Фомка-прыстасаванец; Літаратурны казёл: [Байкі] // ЛіМ. 2 лют.; Невычэрпнасць; Уяўленне; Прастора і час; Пра незалежнасць; Ураджай; У Асвенціме; Рэўнасць; Медсястра; «Задажджыла, занепагодзіла...»; «Такая сінява...»: [Вершы] // Там жа. 30 сак.; Пад небам журбы: [Верш] // Там жа. 27 крас.; Родны вобраз: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Клікаў бацька сына ў госці...: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Ніва. 2 вер.; Савось, Антось і Апанас: [Верш] // ЛіМ. 30 ліст.; Байка пра блат // Ніва. 18 сак.; Фомка-прыстасаванец: [Байка] // Там жа. 1 крас.

1980. «Ляціць планета — за вітком віток...»; Сакавік: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Буяюць травы ў буйных...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; «На блакітным экране ад выбухаў падаюць коні...»; Надзеі: [Вершы] // Беларусь. № 5; Ленінская бібліятэка: [Верш] // Полымя. № 2; «Углядаемся ў вобраз...»: [Верш] // Там жа. № 4; Вытокі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Хто адкрыў табе свет...: [Урыўкі з аповесці «Як адна вясна»] // Там жа. № 9; Святло шчырай душы // ЛіМ. 15 лют.; «Калі бярозка з ветрам б'ецца...»; «Пад сонцам пушчанскія хвоі...»; «Вабіць вясна...»; «Неверагодна ціха ў лесе...»; «Кроплі расы — дасканалыя ноты...»; «Чэрвень, жытняе раздолле...»; «Ёсць дзівакі на белым свеце...»: [Вершы] // Там жа. 27 чэрв.; Буркун: [Верш] // Ніва. 20 крас.; Як адна вясна...: Урыўкі з аповесці // Піянер Бел. 20, 27 ліст., 4, 11, 18 снеж.; **1981.** 8, 15, 22 студз., 5, 12 лют.

1981. Загадкі // Вясёлка. Мн.; З ласкі «дабрадзеяў»: [Верш] // Беларусь. № 6; «Я ўспомніў, брат мой, як калісьці...»; «Мяне ўсё вядуць успаміны...»; Балада пра подзвіг Гастэлы; «Люблю адзін блукаць па лесе...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Напамін; Надзённая тэма: [Вершы] // Звязда. 21 чэрв.; Личность воспитывать книгой // Знамя юности. 14 февр.; Вялікі клопат партыі // ЛіМ. 13 сак.; Боль; «Калі парой навокал бачыш...»; «Гадоў не адчуваю, не...»; Чаканне; Жаўрук маленства; Летам; Надвячорак: [Вершы] /// Там жа. 18 вер.; Шчырасць думкі і пачуцця // Піянер Бел. 2 крас.

1982. «Шкадую ўсіх я сэрцам брата...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Беларусі; Колер Першамая: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Радзіма: [Верш] // Вожык. № 23; Наш дзіцячы сад: [Верш] // Вясёлка. № 6; Тэлефонная размова; Адкрыццё; Язычок; Дзіўная забаўка; Здзіўленне: [Вершы] // Там жа. № 9; Трывожны верасень; Дарчыны галубы: Апавяданні // Полымя. № 9; Радзіме: [Верш] // Там жа. № 11; «Чыталі Пушкіна і Фета...»; «Для мяне ты нібы лета...»; Накцюрн; «Калі губляе зайздрасць меру...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Надзеі; Высокае святло: [Вершы] // Заря. 28 авг.; Слаўны тытул: [Верш] // Знамя юности. 23 нояб.; Казёл і салавей: [Байка] // ЛіМ. 15 студз.; Перад партрэтам Леніна; Матулі Юрыя Гагарына; На сяле; Поле; Мёд: [Вершы] // Там жа. 15 кастр:; Людзі з сэрцам Данка: [Верш] // Наст. газ. 2 кастр.

1983. У вершах — доля // Братэрства. Мн.; Першы снег; Сакавік; Не ўмею, паспею...: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; «Няхай мяне няшчырасць абміне...»; Зялёны Луг Мінска: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Пярэдадзень; Ленінская бібліятэка // Заўсёды з Леніным. Мн.; Святочны салют; Бярозкі; Радзіма; Па грыбы: [Вершы] // Бярозка. № 10; Сляпая любоў; Далёкі разлік; Па сакрэту: [Вершы] // Вожык. № 22; «Лета ў лесе цвіло...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; «Тут пахне венічкам, бярозай...»: [Верш] //Звязда. 27 лют.; «Астаўся збоку горад стольны»; Руская мова; Народная песня; Эскіз: [Вершы] // ЛіМ. 15 ліп.; Пясняр народных ідэалаў // Там жа. 29 ліп.; За сцяною: [Верш] // Ніва. 25 вер.; Счастье // Сов. Бел. 2 окт.

1984. «Багаслаўляю, яблынька, цябе...»; «Табе зайздрошчу светла, мой настаўнік...»; «Няхай імгла вісіць над галавой...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Балада пра подзвіг Гастэлы: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Школьнае сачыненне: [Верш] // Бярозка. № 2; Ніва. 2 вер.; Беларусь-партызанка: [Верш] // Вожык. № 12; Маміна свята; Веснавая песня: [Вершы] //Вясёлка. № 3; Лясная балада; Скруха: [Вершы] // Полымя. № 7; Мой край; Настаўнікам; Каралішчавіцкай зімой; «Адступае зімовая проза...»; Жаваранак над жытам; «З кожным летам, з кожным новым годам...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 сак.; Надзея: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Першы снег: [Верш] // Ніва. 9 снеж.

1985. Надзея: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Эпізод ваеннага 1942-га: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Пра сваяка, сваячку і звычайную качку: [Верш] // Вожык. № 7; Вар'ят з агнём: [Верш] // Там жа. № 14; Заяц-плывец: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Начная балада; Памяці Еўдакіі Лось; «Ах, як былі б зларадна рады...»; «З пяшчотнай светлаю тугою...»; «Узрушана душа мая адчула...»; «З крыві і плоці...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Жыта

паабапал гасцінца...»; «Так толькі кажуць: годы-лекі...»; Вулляна; «Дочачка мая, дачушка...»; Золата; «Яшчэ там-сям бялее снег...»; «Зіма. Дзень добры, дзядзька бор!..»; «Арменія! Пачуцці брата...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Зварот да сына; Маці героя: [Вершы]; Вавёрачка і зубраня: Байка для дзяцей // Маг. праўда. 29 жн.; «Дочачка мая, дачушка...»: [Верш] // Ніва. 2 чэрв.; Карціна; Беларускія дзяўчаты: [Вершы] // Чырв. змена. 21 жн.

1.4.

Ц в і р к а П. Салавейка: Апавяданні / З літ. Мн., 1974.

1972. М а х П. Бохан; Пралескі; Масток: [Вершы] / З укр. // Заря. 17 мая; Я г о ж. Бохан; Масток: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 7 вер.

1974. М е ж э л а й ц і с Э. Попел: [Верш] / З літ. // Звязда. 20 сак.; М а ц к я в і ч у с Б. Пра траву; «Даўно я не бачыў вачэй тваіх...»: [Вершы] / З літ. // Там жа. 23 сак.; Н е р ы с С. Верная навекі: [Верш] / З літ. // Сел. газ. 20 марта; М а ц я в і ч у с Ю. Любоў: [Верш] / З літ. // Там жа. 26 марта.

1975. Ш у л ь ц а й т э В. Хатынскі сшытак: [Вершы] / З літ. // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Я г о ж. З хатынскага сшытка: «Днём і ўначы — голас Хатыні...»; «Номятас» — белая хустка Літвы...»; «Чародка дзяцей ідзе па Хатыні...»: [Вершы] / З літ. // Звязда. 19 сак.; Ц в і р к а П. Тайна: Апавяданне / З літ. // Піянер Бел. 6 лют.

1977. Я к ш т а с І. Пад восень; Вярніся!; А ў маёй вёсцы...; Ілюзія; Плач: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1979. Ч а р н е ц к і І. Цёплы смех: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 3.

1982. Б а л а я н З. Арэхавае дрэва: Апавяданне / З арм. // Беларусь. № 10; А н а н ь е ў А. Легенда пра палявы тэлефон: Апавяданне; Б а р у з д з і н С. Лясное апавяданне / З рус. // Полымя. № 12; Г а р э ц к і П. Там, дзе цячэ; У Вязынцы; Нарач: [Вершы] / З укр. // Звязда. 31 снеж.

1983. К а л а м і е ц Т. Хлеб: (Вянок санетаў) / З укр. // Братэрства. Мн.; М а х т у м к у л і. На чужыне; У невядомасці; Не адрозню; Агонь разлукі; Ад музыкі вачэй...; Не вечны ты; Дыялог; Тваё справы: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.; Я г о ж. На чужыне; Не вечна ты; У невядомасці; Тваё справы: [Вершы] / З турк. // ЛіМ. 29 ліп.; Г а р э ц к і П. У Вязынцы: [Верш] / З укр. // Ніва. 23 студз.

1984. Ш ч о г а л е ў Я. Пастушка; Г р а б о ў с к і П. Сонейка і дождж; Песня каваля; У школу; Н я х о д а. І. Нам светла жыць на Украіне; Вясёлыя каруселі: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Ц в і р к а П. Тайна: Апавяданне; С к р ы п к а В. Аўкштайційская песня; Не ўспамінай; Вартавыя Радзімы: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; М е ж э л а й ц і с. Э. Попел: [Верш] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; Б у р к а н о ў С. «Ёсць найвышэйшая з усіх навук...»: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1.5.

На літоўскую мову. «Arfa dainuoja miskas...» / Vert. V. Sulcaite // Tiesa. 1974. Kovo. 29.

На рускую мову. Крылатые друзья: Загадки / Пер. Н. Кислик. Мн., 1976.

Наши помощники: Загадки / Пер. Н. Кислик. Мн., 1976.

Сказочный сад: Загадки / Пер. Н. Кислик. Мн., 1976.

Я вырастал в краях лесных; «Искрятся травы...»: [Вершы] / Пер. А. Гарай // Неман. 1974. № 1; «Неизвестный...»; «Сам родом я из мест лесных...»; «И ливень, и грома раскаты...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1975. Вып. 3; Говорит крепость: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; «Неизвестный, неизвестный...»: [Верш] // Сел. газ. 1975. 23 нояб.; Зов весны: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1983. № 10.

На ўкраінскую мову. Естафета добра: [Верш] / Пер. І. Чернецький // Молодий ленінець. 1972. 23 груд.; Вибух; Висота; Усе залишається людям: [Вершы] / Пер. П. Мах // Рад. Волинь. 1972. 18 лист.; Бресту; «Ой, віе вітер, повіває...»; Світ Чюрльоніса: [Вершы] / Пер. І. Чернецький; Й, Струцюк // Молодий ленінець. 1976. 22 трав.; «А чи літаете ви інколи у снах?...»: [Верш] / Пер. И. Чернецький // Там жа. 1978. 21 вер.; Рідне: [Верш] / Пер. Й. Струцюк / Рад. Волинь. 1978. 22 вер.; Козел і Соловей: Байка / Пер. М. Чабан // Зоря. 1982. 3 квіт.

1.6.

Дзень паэзіі — 88. Мн., 1988 / Скл.

Дзень паэзіі — 89. Мн., 1989 / Скл.

Дзень паэзіі — 90. Мн., 1990 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. К а л е с н і к У. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 387—389; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. М. Грышкевіч.

ЖУКОЎСКІ АЛЁКСА

Жукоўскі Алёкса (Аляксей Аляксандравіч; 28.9.1906, Тарэспаль Бельска-Падляшскага ваяв., Польшча — 1.2.1979, Масква), паэт, празаік. Заслужаны настаўнік Расійскай Федэрацыі (1961).

Першая сусветная вайна прымусіла бацькоў А. Жукоўскага эвакуіравацца з Польшчы на Беларусь. Сям'я пасялілася ў Клімавічах Магілёўскай вобл. У 1925 А. Жукоўскі скончыў педагагічны тэхнікум у Віцебску, працаваў настаўнікам і загадчыкам пачатковай школы на Бабруйшчыне (в. Добасна). У 1928 выкладаў рускую і беларускую мовы ў Жыліцкай сямігодцы Дабаснянскага сельсавета. З 1929 — літсупрацоўнік у рэдакцыі бабруйскай газеты «Камуніст». У 1929—30 А. Жукоўскі знаходзіўся на вайсковай службе. Пасля звальнення вярнуўся на ранейшую працу ў рэдакцыю газеты. У 1932 быў зноў мабілізаваны ў камсклад Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі, дзе служыў да 1938. У 1939—41 настаўнічаў у Обнінскай сярэдняй школе (Калужская вобл. РСФСР). З 1941 да 1945 удзельнік баёў на франтах Вялікай Айчыннай вайны, служыў у артылерыі, гвардыі маёр. У 1946—48 працаваў інспектарам школ працоўнай моладзі Масгарана, у 1948—50 — намеснікам дырэктара, а пасля сканчэння ў 1950 Маскоўскага педагагічнага інстытута — дырэктарам адной з сярэдніх вочна-завочных школ працоўнай моладзі ў Маскве. Член КПСС з 1953. З 1968 навуковы супрацоўнік лабараторыі НДІ агульнай адукацыі дарослых АПН СССР.

Апублікаваў каля 50 навуковых прац па арганізацыі педагагічнай дзейнасці. Узнагароджаны ордэнам Леніна, Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступеняў, Чырвонай зоркі.

Са сваімі вершамі А. Жукоўскі пачаў выступаць у 1925. Друкаваўся ў маладнякоўскіх літаратурных альманахах «Пачатак» (Віцебская філія), «Уздым» (Бабруйская філія), у бабруйскай газеце «Камуніст» і іншых выданнях. Напісаў таксама некалькі апавяданняў, якія выявілі ў аўтара талент гумарыста. Вершы А. Жукоўскага мелі ў асноўным вучнёўскі характар, не вызначаліся высокай паэтычнай культурай. Вядомы ён і як перакладчык.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.3.

1925. Шэпты зямлі: [Верш] // Заря Запада. 30 окт.; Мы — дзеці сонечнай вясны; Вызванім песню; Веснавое: [Вершы] // Там жа. 19 нояб.

1926. Я толькі салдат; Сонечная; Камсамолка Марыся: [Вершы] // Пачатак. Віцебск; Я спаткаў яе ўчора: [Верш] // Камуніст. 19 ліст.; Буду пець санцавейныя вершы...: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Такая змена не заблудзіць: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1927. «Не сумуй, бяроза, пры дарозе...»: [Верш] // Камуніст. 29 крас.; Я люблю...: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Варывон і Палагея: [Апавяданне] // Там жа. 19, 21 кастр.

1928. Такая змена не заблудзіць; Я спаткаў яе ўчора; Самагубцу; «Не сумуй, бяроза, пры дарозе...»: [Вершы]; Варывон і Палагея: Апавяданне // Уздым. Бабруйск. Кн. 2; О, краіна!..: [Верш] // Вясна. № 5.

1929. Крылле расце: [Верш] // Вясна. № 2; Шчасце кліча: (Апавяданне) // Там жа. № 8.

1930. Памылка: [Апавяданне] // Вясна. № 4; З чырвонаармейскага дзённіка: [Апавяданні] // Там жа. № 9.

1931. Рашуча перабудаваць працу філіі!; Добрыя парыванні і сумная рэчаіснасць // Вясна. № 1; «Але мы прыйдзем яшчэ і яшчэ раз...»: Нарыс // Там жа. № 4.

1967. Сцяжынка школьная: [Верш] // Наст. газ. 4 сак.

1968. Сее прыгажосць: [Верш] // Наст. газ. 1 мая.

1.4.

Чуркін У. Крышынскі лёд: П'еса / З рус. Мн., 1931.

Франс А. Багі прагнуць / З фр. Мн., 1940.

1930. Безыменскі А. Маладосць: [Верш] / З рус. // Вясна. № 10.

М. П. Барташэвіч.

ЖУРАЎЛЁЎ ВАСІЛЬ

Жураўлёў Васіль Пракопавіч (н. 27.5.1931, в. Раздзел-2 Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1972. Доктар філалагічных навук (1986).

З сялянскай сям'і. Бацька В. Жураўлёва памёр рана. Дзяцей, якіх у сям'і было двое, выхоўвала маці. У 1950 Васіль скончыў Курманаўскую сярэднюю школу і паступіў у Мінскі педагагічны інстытут на літаратурны факультэт. У 1954—57 пры тым жа інстытуце вучыўся ў аспірантуры. З 1957 працуе ў Інстытуце літаратуры АН БССР (з 1989 — галоўны навуковы супрацоўнік). У 1958 абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму: «Трылогія Якуба Коласа «На ростанях», у 1985 — доктарскую дысертацыю «Структура твора. Рух сюжэтна-кампазіцыйных форм». Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

З рэцэнзіямі і артыкуламі па пытаннях сучаснай беларускай літаратуры і яе гісторыі пачаў выступаць у 1957. Кола навуковых і творчых інтарэсаў В. Жураўлёва даволі шырокае. Займаўся праблемамі беларускай дзіцячай літаратуры, сучаснага беларускага апавядання, пытаннямі сюжэтна-кампазіцыйнай будовы твора і г. д. Найбольш прыкметныя дасягненні літаратуразнаўца ў вывучэнні паэтыкі мастацкага твора («Ад факта да сюжэта», «Магчымасці рэалізму», «Структура твора» і інш.).

Працы В. Жураўлёва вызначаюцца тэарэтычнай заглыбленасцю, уменнем весці шырокую праблемную гаворку. Яны напісаны звычайна ў стрыманай манеры, але разам з тым вылучаюцца выразным палемічным запалам, прынцыповасцю ў абароне сапраўднай, высокамастацкай, глыбокаідэйнай літаратуры.

Жыве ў Мінску. *А. С. Гурская.*

Бібліяграфія

1.2.

Роман Якуба Коласа «На ростанях»: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1958.

Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967 / Сааўт. П. Дзюбайла, М. Луфераў. Рэц.: Буран В. Праблемы сучаснай прозы // ЛіМ. 1967. 19 вер.; Лазарук М. Праблемы тэорыі і сучасная проза // Полымя. 1969. № 6.

Пытанні паэтыкі. Мн., 1974 / Сааўт. І. Шпакоўскі, А. Яскевіч. Рэц.: Грынчык М. Праблемы паэтыкі // Полымя. 1975. № 9.

Структура твора: Рух сюжэтна-кампазіцыйных форм. Мн., 1978. Рэц.: Бугаёў Д. Кніга пра структуру твора // Полымя. 1979. № 12; Няхай М. Па законах сюжэтна-кампазіцыйнай будовы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1980. № 5; Пшыркоў Ю. Асваенне новых вышыняў // Звязда. 1979. 10 кастр.; Семяновіч А., Рагуля А. Звернута да сучаснасці // ЛіМ. 1979. 27 крас.

Магчымасці рэалізму: Прычыннасць і гістарызм. Мн., 1982 / Сааўт. М. Тычына. Рэц.: Няхай М. Даследуючы заканамернасці сацыялістычнага рэалізму // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 2; Рагуля А. Калі думка ідзе ў глыбіню // Полымя. 1983. № 12.

Развитие сюжетно-композиционных форм в белорусской прозе: Автореф. дис. ... д-ра филол. н. Мн., 1985.

Якуб Колас і паэтыка беларускага рамана. Мн., 1991.

1.3.

1957. Выкрыццё мяшчанства ў трылогіі Якуба Коласа «На ростанях» // Уч. зап. Мин. пед. ин-та. Вып. 8.

1958. Максім Горкі і беларуская культура // Маладосць. № 3; Мастацкі партрэт у трылогіі Я. Коласа «На ростанях» // Там жа. № 9; Дабратворны ўплыў // Мін. праўда. 26 сак.

1959. Пейзаж у трылогіі Я. Коласа «На ростанях» // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 2; Моўная характарыстыка герояў трылогіі «На ростанях» // Вялікі песняр беларускага народа. Мн.; На крутых жыццёвых паваротах: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Суд ідзе. Мн., 1959] // Полымя. № 9; Аповесць аб мужных і смелых // Зара. 26 жн.; Героі і рэчаіснасць // ЛіМ. 30 мая; Цудоўны свет дзіцяці // Там жа. 1 ліп.

1960. Для маленькіх чытачоў // ЛіМ. 23 жн.

1961. Творчасць Янкі Маўра // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 4; Слова не прыходзіць само: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Прырэчча. Мн., 1961] // Полымя. № 9; Вакол свету і на роднай зямлі: [Рэц. на кн.: Маўр Я. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1960] // ЛіМ. 7 крас.

1963. Любімы дзіцячы пісьменнік // Полымя. № 5; Творы, якія не старэюць // ЛіМ. 10 мая; Змаганне праз гады // Маг. праўда. 22 мая.

1964. Янка Маўр; Эдуард Самуйлёнак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1.

1966. Іван Мележ // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; От факта к сюжету // Неман. № 7; Жывое народнае слова: [Рэц. на кн.: Юрчанка Г. Дыялектны слоўнік. Мн., 1966] // Звязда. 10 снеж.; Вачыма і сэрцам дзіцяці: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Расці, Ганька. Мн., 1966] // ЛіМ. 12 ліп.

1967. Вялікі шлях малога жанру: [Рэц. на кн.: Анталогія беларусага апавядання: У 2 т. Мн., 1967] // ЛіМ. 19 мая; Испытание временем // Сов. Бел. 22 июля.

1968. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн.; Вялікі знаўца чалавечай душы // Чорны К. Апавяданні. Мн.

1969. В. І. Дунін-Марцінкевіч // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; Пра вайну пасля вайны // Полымя. № 10.

1970. Даследуецца беларуская паэма: [Рэц. на кн.: Лазарук М. Станаўленне беларускай паэмы. Мн., 1968] // Вяч. Мінск. 5 чэрв.; Беларуская дзіцячая літаратура: Дзень учарашні — дзень сённяшні // ЛіМ. 11 вер.

1971. Апавяданне на сучасным этапе // Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн. Рэц. Юрэвіч У. У полі зроку — апавяданне і нарыс // Полымя. 1971. № 12; Водсвет маленства: [Рэц. на кн.: Стральцоў М. Адзін лапаць, адзін чунь. Мн., 1970] // Полымя. № 9; [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Зброяй сатыры, зброяй праўды. Мн., 1971] // Вяч. Мінск. 24 вер.; На быстрыні жыцця // Звязда. 7 лют.

1973. На шляху да абагульнення // На стрыжні часу. Мн.

1977. Дынаміка жыцця і рухомасць сюжэтна-кампазіцыйных форм // Жыццёвая праўда і сучаснае мастацкае мысленне. Мн.; В. И. Дунин-Марцинкевич // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн.; Творчы пафас гуманізму: Да 70-годдзя з дня нараджэння Э. Самуйлёнка // Звязда. 23 ліп.

1978. Сюжэт, падзеі, героі. Прытча ў рэалістычным кантэксце // Полымя. № 6.

1979. Перамагае праўда: [Рэц. на кн.: Капусцін А. Скажу праўду. Мн., 1979] // Полымя. № 12.

1980. Эпічныя традыцыі Л. Талстога ў беларускай прозе // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Доказна і эмацыянальна: [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Талент і праца. Мн., 1979] // Беларусь. № 7.

1981. Клопаты сучаснай тэксталогіі: [Рэц. на кн.: Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн., 1980] // Полымя. № 3.

1982. Традиции А. М. Горького в развитии белорусского советского романа-хроники // Горьковские чтения. 1982. Горький; На хвалях сучаснасці: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. У вялікай дарозе. Мн., 1981] // Полымя. № 1; Урокі коласаўскай традыцыі // Там жа. № 11; Філасофскасць творчага мыслення // Звязда. 16 кастр.

1983. Пошукі рухомай формы // Полымя. № 1.

1984. Воспитание духовности: [Рэц. на кн.: Гуревич Э. Детская литература Белоруссии, М., 1982] // Неман. № 2; Не стамляйцеся ствараць самога сябе: [Рэц. на кн.: Казько В. Неруш. Мн., 1983] // Полымя. № 2; Эстэтыка рэалізму: [Рэц. на кн.: Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983] // Звязда. 20 ліст.

1985. Пафас чалавечнасці // ЛіМ. 21 чэрв.

1.6.

Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Т. 3. Аповесці і раманы. Мн., 1982 / Рэд.

Гаранін Л. На скрижалях истории. Мн., 1985 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 129—130; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. І. Козіч.

Журба Янка [сапр. І в а ш ы н Іван Якаўлевіч; інш. псеўд.: Ж у р б а, А. Ж у р б а, Я н у к Ж у р б а, И ж е, І. К р у ч и н и н, крыпт. Я. Ж., И. И.; 18.4(1.5). 1881, в. Купніна Лепельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.— 7.1.1964, Полацк; пахаваны на Ксавер'еўскіх могілках], паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1939.

З беднай сялянскай сям'і, якая складалася з 12 чалавек. Бацька мусіў хадзіць у суседняе мястэчка і вёскі дзеля дадатковага заробку. У 1898 Янка паступіў у Полацкую настаўніцкую семінарыю. Яшчэ тады спрабаваў свае сілы ў вершаванай творчасці на рускай мове. Пасля сканчэння семінарыі ў 1902 настаўнічаў у пачатковых школах Себежскага і Гарадоцкага паветаў былой Віцебскай губ. У 1906 стаў студэнтам Глухаўскага настаўніцкага інстытута былой Чарнігаўскай губ. Тут адбылося знаёмства з першымі нумарамі беларускай газеты «Наша ніва», якая, наогул, зрабіла моцнае ўражанне ў студэнцкім асяроддзі. У адным са сваіх лістоў да студэнтаў-беларусаў рэдакцыя запрашала іх дасылаць свае творы. У інстытуце арганізаваўся неўзабаве нелегальны беларускі гурток, у якім удзельнічаў Я. Журба. З «Нашай нівай» было наладжана цеснае супрацоўніцтва. Гурткоўцы займаліся пашырэннем ведаў па беларусазнаўству. З таго часу Я. Журба пачаў пісаць вершы на беларускай мове.

Праз тры гады, калі скончыў інстытут, працаваў у гарадскім вучылішчы ў Канстанцінаградзе былой Палтаўскай губ. (цяпер Чырванаград Харкаўскай вобл.). Выкладаў рускую мову і літаратуру ў старэйшых класах. У 1911 вярнуўся на Беларусь, да 1914 настаўнічаў у Чашніках Віцебскай губ. Потым вучыўся на вышэйшых камерцыйных курсах у Харкаве, але з-за матэрыяльных цяжкасцей хутка спыніў вучобу. Да 1915 настаўнічаў у мяст. Карэлічы Мінскай губ. З 1915 як бежанец жыў у Сімбірскай губ., быў інспектарам вышэйшай пачатковай школы. У 1921 Я. Журба прыехаў на Беларусь, пачаў працу ў навукова-педагагічнай камісіі пры Наркамасветы БССР. З 1923 ён інспектар сацыяльнага выхавання Бабруйскага акруговага аддзела народнай асветы, праз два гады — выкладчык у сярэдняй школе, а ў 1927—33 выкладчык беларускай мовы і літаратуры ў Магілёўскім медвучылішчы. З 1933 да 1936 працаваў навуковым супрацоўнікам Інстытута мовы АН БССР, але з-за пагоршання зроку пакінуў гэтую працу. Выехаў у Мінскі р-н (с. Сіняло), выкладаў спевы ў вясковай школе, займаўся літаратурнай працай. З 1941 і пасля вайны жыў у Чашніцкім р-не Віцебскай вобл., быў настаўнікам музыкі і спеваў у пачатковых класах. Стаў інвалідам, амаль зусім страціўшы зрок. Жыў у цяжкіх матэрыяльных умовах і невядомасці. У далейшым, калі ў Саюзе пісьменнікаў БССР стала вядома пра яго цяжкае матэрыяльнае становішча, яно было папраўлена. Апошнія гады правёў у доме для састарэлых у Полацку. Узнагароджаны Ганаровай граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Друкавацца пачаў у рускіх выданнях з 1902 (першая публікацыя не выяўлена). Першы верш Я. Журбы «На беразе Дзвіны» быў змешчаны ў газеце «Наша ніва» (1909), але з допісамі ён выступіў на яе старонках крыху раней (1908). З таго часу вершы, апавяданні Я. Журбы, рэгулярна з'яўляліся ў «Нашай ніве», часопісах «Маладая Беларусь», «Лучынка». У дакастрычніцкай паэзіі Я. Журбы выразна выявілася сацыяльная накіраванасць, аптымістычны погляд на свет, жаданне рэвалюцыйных пераўтварэнняў, вера ў надыход новага светлага дня для працоўных. У паслярэвалюцыйны ж час пачаў друкавацца з 1921 у газеце «Савецкая Беларусь», з 1922 — у часопісе «Полымя», іншых выданнях. Першая паэтычная кніга Я. Журбы «Заранкі» выйшла ў Мінску ў 1924. Яна не стала падзеяй у літаратурным жыцці. Напоўненая традыцыйнай фальклорнай вобразнасцю, песеннымі матывамі, не несла таго новага светаадчування, якое магло забяспечыць авангардныя пазіцыі ў беларускай паэзіі таго часу, але разам з тым у многіх вершах адчуваўся шчыры лірызм, душэўнасць, замілаванасць роднымі краявідамі. Крытыка сустрэла кнігу досыць стрымана, справядліва папракаючы аўтара за мастацкую недасканаласць, рытарычнасць.

У час вайны, паводле сведчання самога паэта, загінулі рукапісы яго паэтычных кніг «Раніца», «Шляхі перамогі», паэмы «На палярнай станцыі».

У 1950 выйшлі ў друку «Выбраныя творы» Я. Журбы, а потым і некалькі паэтычных кніг, сярод якіх зборнік вершаў для дзяцей. Многія яго творы маюць характар фальклорных стылізацый. Музыку на вершы Я. Журбы пісалі Л. Абеліёвіч, М. Анцаў, П. Ахраменка, І. Кузняцоў, П. Падкавыраў, Р. Пукст, М. Чуркін і інш.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1950. Рэц.: Каралевіч Н. «Выбраныя творы» Я. Журбы // ЛіМ. 1951. 17 лют.

Роднае: Лірыка. Мн., 1980. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 13 лют.

Мая песня: Вершы. Мн., 1984. (Паэтыч. б-ка).

1.2.

Заранкі: Вершы. Мн., 1924. [Першая кніга аўтара]. Рэц.: Гайдукевіч У. // Маладняк. 1924. № 5; Улідзе. // Полымя. 1924. № 2.

Ластаўкі: Вершы. Мн., 1950.

Сонечная раніца: Вершы. Мн., 1955.

Светлыя дні: Вершы. Мн., 1959. (Школьная б-ка).

Ясныя шляхі: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Скапараў І. Нестарэючая паэзія // Віцеб. рабочы. 1960. 10 студз.

Ластаўкі: Вершы. Мн., 1966.

Вершы. Мн., 1970. (Школьная б-ка).

1.3.

1908. Ліст. да рэдакцыі // Н. н. 28 сак.

1909. [Уступ да арт. Д. Дарашэнкі «Беларусы і іх нацыянальнае адраджэнне»] // Н. н. 22 студз.; Лісты з Украіны // Там жа. 26 сак., 9, 16 крас., 7 мая; На берагу Дзвіны: [Верш] // Там жа. 16 ліп.

1911. У прыпар: [Верш] // Н. н. 28 ліп.; Перад святам: Апавяданне // Там жа. 22 снеж.

1912. Прыгонная душа: (Тэма запазычаная): Апавяданне // Зборнік «Нашай нівы». Вільня. № 1; У летні вечар: [Верш] // Там жа. № 2; Уюга завывае...: [Верш] // Н. н. 16 лют.; Нада мною хмары...: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Вечар на беразе возера: [Верш] // Там жа. 10 мая; Прыгонная душа: (Тэма запазычаная): Апавяданне // Там жа. 31 мая; За працу!: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; У летні вечар: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Окліч: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Плывуць песні...: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Віншаванне да 6-й гадавіны «Нашай Нівы» // Там жа. 16 ліст.; Не плач, сэрца: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1913. Вогнішча: [Верш] // Лучынка. № 3; Окліч; Успамін; За працу!; У дарозе: [Вершы] // Мая Беларусь. Сер. 1. Сш. 3; З Новым годам!: [Верш] // Н. н. 4 студз.; Да роднай краіны: [Верш] // Там жа. 1 лют.; Гімн вясне: [Верш] // Там жа. 20 лют.; За айчызну: [Верш] // Там жа. 1 сак.; Адрадзілася прырода...: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Голас з вёскі: [Верш] // Там жа. 5 крас.; Хрыстос уваскрос!: [Верш] // Там жа. 12 крас.; Бiся, сэрца...: [Верш] // Там жа. 26 крас.; У маёвы дзень: [Верш] // Там жа. 10 мая; У маёвую ноч: [Верш] // Там жа. 23 мая; Песня: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; У летнюю ноч: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; З летніх малюнкаў: У жытнім полі: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Маладая жняя: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Рыбалоў: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Нактурно: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Зоры і раны: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1914. З Новым годам!; У прыпар; Адрадзілася прырода...: [Вершы] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Да светлых зор!: [Верш] // Лучынка. № 1; На ўсходзе сонца: [Верш] // Там жа. № 4; Зоры мае светлыя: [Верш] // Н. н. 21 лют.; Каханне: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; У купальскую ноч: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.

1915. Мая песня: [Верш] // Н. н. 7 сак.; Вясна ідзе» [Верш] // Там жа. 24 крас.; Вольны шлях: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.

1916. У летні вечар: [Верш] // Беларускі каляндар на 1916 год. Вільня.

1917. У час вайны: [Верш] // Вольная Бел. 23 жн.; На полі; Бітва: [Вершы] // Там жа. 28 жн.

1918. Мая песня: [Верш] // Бел. шлях. 29 сак.; Гімн сонцу: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Зоры магутныя: [Верш] // Вольная Бел. 14 студз.; Мары: [Верш] // Там жа. 28 студз.

1921. Новая жалейка: [Верш] // Дэкламатар. Вільня; Бел. вед. 20 снеж.; Жніво: [Верш] // Бел. піянер. № 9 / Пад прозв. Я. Івашын; Дзедка — мароз: [Верш] // Зоркі. № 6; З Новым годам!: [Верш] // Бел. слова. 1 студз.; На Новы Год: [Верш] // Сав. Бел. 5 студз.; Чырвоны золак: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Вольная Беларусь: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Волат: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Ваякам працы: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Песня ваякаў рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Да працы: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Песня Чырвонага Аратая: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Чырвоны сцяг; Грайце, струны; На адбудову айчыны!; Окліч: [Вершы] // Там жа. 14 вер.; Вяртанне ў бацькаўшчыну: На ўсходзе сонца: [Вершы] // Там жа. 15 вер.; Чырвонаму аратаю; Гімн працы; З чужыны; Хто мы?; Рабочаму: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Раскуты Праметэй: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сфінкс: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Восень: [Верш] // Сав. Бел. 16 ліст.; З песняў волі: Новая жалейка; Гімн змаганню; Культурным працаўнікам; Рассвітанне; Песня над калыскай; Героям працы; Чырвоным героям; Марш чырвонаармейцаў: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Святкаванне гадавіны беларускага хору // Там жа. 7 снеж. / Пад крыпт. Я. Ж.; «На Купалле»: Музыкальная драма ў 3-х актах М. Кудзелькі // Там жа. 9 снеж.; Арол: [Верш] // Там жа. 18 снеж.

1922. Урачыстае ўшанаванне беларускага нацыянальнага песняра і пісьменніка Янкі Купалы // Адраджэнне. Сш. 1; Дзіцячыя гады: [Верш] // Вольны снег. № 1; Сняжынкі; Бабулька і козлік; Коцік: [Вершы] // Зоркі. № 1; Ластаўкі; Шпак: [Вершы] // Там жа. № 3; Раніцай: [Верш] // Там жа. № 4; Раніца: [Верш] // Там жа. № 5; Будаўнікам новага жыцця: [Верш] // Полымя. № 1; Песня над калыскай: [Верш] // Бел. вед. 1 студз.; Пісьменніку-гуманісту: (Памяці У. Г. Караленкі): [Верш] // Сав. Бел. 12 студз.; Канцэрт М. Равінскага // Там жа. 17 студз. / Пад крыпт. Я. Ж.; Літаратурна-мастацкі вечар памяці У. Г. Караленкі // Там жа. 19 студз. / Пад крыпт. Я. Ж.; Да сонца: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Моладзі: [Верш] // Там жа. 8 лют.; Літаратурна-вакальны вечар памяці Алеся Гаруна // Там жа. 22 лют.; Лейцесь, песні...: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Сняжынкі: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Васкрос край: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Вялікія ўгодкі: (З прычыны 5-й гадавіны скасавання царскае ўлады): [Верш] // Там жа. 12 сак.; Ядвігін Ш.: (А. Лявіцкі) // Там жа. 18 сак.; Урачыстае ўшанаванне беларускага нацыянальнага песняра і пісьменніка Янкі Купалы // Там жа. 24 сак.; На барацьбу з голадам!: [Верш] // Там жа. № 66; «Страхі жыцця»: Драма ў 3-х дз. Ф. Аляхновіча // Там жа. 29 сак. / Пад крыпт. Я. Ж.; Памяці Ядвігіна Ш.: (З прычыны яго смерці 26 лютага 1922 г.): [Верш] // Там жа. 31 сак.; Урачысты акт з прычыны выпуску слухачоў Мінскіх Беларускіх 9-цёхмесячных лектарскіх курсаў // Там жа. 2 крас. / Пад крыпт. Я. Ж.; Веснавое сонца: [Верш] // Там жа. № 79; Васкрос для новага жыцця: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Прышла вясна: [Верш] // Там жа. № 84; Гімн вясне: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Першага мая: (Свята працоўных усяго свету): [Верш] // Там жа. 1 мая; Адраджэнне: [Верш] // Там жа. № 97; Веснавое: [Верш] // Там жа. 14 мая; Песнярам жальбы: [Верш] // Там жа. № 105; Беларуская культура: Вечар памяці беларускага песняра Максіма Багдановіча // Там жа. 6 снеж. / Пад сваім прозв.; Гаспадару зямлі беларускай: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1923. Вокліч; Грайце, струны; На полі; Першы снег; У сонечных праменнях; У маёвую раніцу: [Вершы] // Выпісаны з беларускае літаратуры. Мн.; Спатыкаць пайду вясну...; Вясной: [Вершы]; Ядвігін Ш.: (А. Лявіцкі) // Полымя. № 3—4; Марш камунараў: [Верш] // Сав. Бел. 14 сак.; Памяці Парыжскай камуны: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Беларуская мова як фактар нацыянальнай культуры: (Даклад праф. У. І. Пічэты) // Там жа. 3 кастр.

1924. Волат; Хто мы?; Гімн працы; Чырвоны сцяг; Моладзі; Спатыкаць пайду вясну...: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Праваднру сусветнага камунізму: (Памяці У. І. Леніна): [Верш] // Полымя. № 1; Адчыненне дому Асветы [Бабруйск] // Сав. Бел. 15 ліст.

1925. Песня маладога аратага: [Верш] // Малады араты. № 8; У забраным краі: [Верш] // Полымя. № 6; Святкаванне 400-ых угодак кнігадрукавання ў Бабруйску // Камуніст. 10 студз. / Пад прозв. Я. Івашын.

1926. Маладняцкая песня; Песенны хмель; Мне вясна ўсміхнулася сёння...; У вясновую ноч; На кветным улонні; На сенажаці; Жніво; Звоніць сэрца...; Жыццё: [Вершы] // Уздым. Бабруйск / Пад прозв. Я. Івашын; Маладняцкая песня: [Верш] // Маладняк. № 1; Сэрца радасцю струменіць...; Раніца ў вёсцы: [Вершы] // Маладняк Калінішчыны. № 5—6 / Пад прозв. Я. Івашын; Гудкі: [Верш] // Полымя. № 1; З цыкла «Вясновыя напевы»: Успенілася песнямі сэрца; У вясновую ноч; Усмешка вясны: [Вершы] // Там жа. № 7 / Пад прозв. Я. Івашын; Летняя ноч: [Верш] // Там жа. № 8 / Пад прозв. Я. Івашын; Вялікі Кастрычнік; Час прыйшоў: [Вершы] // Світанне. № 1 / Пад прозв. Я. Івашын; Скора ў лагеры: [Верш] // Бел. вёска. 1 мая / Пад прозв. Я. Івашын; Спатканне: [Верш] // Там жа. 3 жн. / Пад прозв. Я. Івашын; Ноччу на варце: [Верш] // Там жа. 7 снеж. / Пад прозв. Я. Івашын; Не стрымаць...: [Верш] // Камуніст. 27 студз.; Жыццё віхорыць...: [Верш] // Там жа. 9 крас.; На кветным улонні: [Верш] // Там жа. 9 чэрв. / Пад прозв. Я. Івашын; Вясновую ноч: [Верш] Там жа. 23 чэрв. / Пад прозв. Я. Івашын; З цыкла «Вясновыя напевы»: Мне вясна ўсміхнулася сёння...; Успенілась песнямі сэрца...: [Вершы] // Там жа. 4 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын; На сенажаці: [Верш] // Там жа. 18 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын; Жніво: [Верш] // Там жа. 28 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын; Звоніць сэрца...: [Верш] // Там жа. 27 жн. / Пад прозв. Я. Івашын; Жыццё: [Верш] // Сав. Бел. 21 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын; Вялікі Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 7 ліст. / Пад прозв. Я. Івашын.

1927. На кветным улонні: [Верш] // Беларускі каляндар. 1927. Вільня; Адрадзілася прырода...; Вогнішча; Спатыкаць пайду вясну...: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Голас паднявольных; Вялікі Кастрычнік; Час прыйшоў; На заводзе: [Вершы] // Кастрычнік у школе. Мн. / Пад прозв. Я. Івашын; На прасторах палёў; Вясна прыйшла; Сыплюцца пялёсткі: [Вершы] // Бел. піянер. № 12 / Пад прозв. Я. Івашын; Ой, у полі шуміць вецер: [Верш] // Там жа. № 16 / Пад прозв. Я. Івашын; З цыкла «Будаванне»: «Звоніць сэрца...»; «Мы ўзняліся...»; «Час прыйшоў...»: [Вершы] // Полымя. № 2 / Пад прозв. Я. Івашын; З цыкла «Кветкі кахання»: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад прозв. Я. Івашын; Гімн змаганню: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад прозв. Я. Івашын; Раніца ў вёсцы: [Верш] // Там жа. № 8 / Пад прозв. Я. Івашын; Яна ўжо ўстае: [Верш] // Бел. вёска. 4 сак. / Пад прозв. Я. Івашын; Мы выйшлі на працу: [Верш] // Маг. селянін. 14 жн. / Пад прозв. Я. Івашын; Гімн змаганню: [Верш] // Там жа. 28 жн. / Пад прозв. Я. Івашын; На заводзе: [Верш] // Там жа. 4 вер. / Пад прозв. Я. Івашын; Чырвонаму вартаўніку: [Верш] // Там жа. 11 вер. / Пад прозв. Я. Івашын; Каліна: [Верш] // Там жа. 29 вер. / Пад прозв. Я. Івашын; Першамайскае свята: [Верш] // Наш працаўнік. 29 крас. / Пад прозв. Я. Івашын; Мы ўзняліся: [Верш] // Там жа. 15 мая / Пад прозв. Я. Івашын; Наперад сталёвай раццю: [Верш] // Сав. Бел. 8 сак. / Пад прозв. Я. Івашын; Апошні раз: (Успамін мінулага). 1917 // Там жа. 13 ліп.; Агонь: [Верш] // Там жа. 11 ліст. / Пад прозв. Я. Івашын; Першага мая: [Верш] // Сав. вёска. 25 крас.

1928. Новая жалейка: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Раскуты Праметэй; У забраным краі; Гаспадару зямлі беларускай: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; На заводзе: [Верш] // Бел. піянер. № 11 / Пад прозв. Я. Івашын; Янук у лесе: [Верш] // Там жа. № 17 / Пад прозв. Я. Івашын; Малацьба: [Верш] // Там жа. № 18; Маг. селянін. 18 жн. / Пад прозв. Я. Івашын; У сэрцы радасць расквітнела...: [Верш] // Маладняк. № 2 / Пад прозв. Я. Івашын; Барацьбою воля здабыта: [Верш] // Бел. вёска. 17 лют. / Пад прозв. Я. Івашын; На моры: [Верш] // Звязда. 8 студз. / Пад прозв. Я. Івашын; Золатам бліскаюць нівы...: [Верш] // Маг. селянін. 29 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын.

1929. Зіма ў вёсцы: [Верш] // Бел. піянер. № 3 / Пад прозв. Я. Івашын; На адпачынку: [Верш] // Там жа. № 10 / Пад прозв. Я. Івашын; На сенажаці; Каліна: [Вершы] // Там жа. № 12 / Пад прозв. Я. Івашын; Будзем на варце: [Верш] // Вясна. № 2 / Пад прозв. Я. Івашын; Шлях калектыву: [Верш] // Там жа. № 3 / Пад прозв. Я. Івашын; Сав. Бел. 13 кастр.; Яна ўжо ўстае...: [Верш] // Вясна. № 7 / Пад прозв. Я. Івашын; Малацьба: [Верш] // Іскры Ільіча. № 2 / Пад прозв. Я. Івашын; Госці з гораду: [Верш] // Сав. Бел. 10 сак.; Голас паднявольных: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.

1932. Голас паднявольных: [Верш] // Партыя, слухай. Мн. / Пад прозв. Івашын.

1933. Увосень: [Верш] // Шлях моладзі. № 10.

1935. У новым Мінску: [Верш] // Іскры Ільіча. № 6; ЛіМ. 1 мая.

1936. Калгасная радасць: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1; Летам: [Верш] // Там жа. № 7; Песня трактарыста: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 18 снеж.; На сенажаці: [Верш] // ЛіМ. 8 ліп.

1937. Наша ёлка: [Верш] // Іскры Ільіча. № 12; Правады: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7; Коцік; Хлопчык і бабка: [Вершы] // Снапок. № 7; Шчырыя словы старой калгасніцы // Звязда. 9 ліп. / Пад прозв. Я. Івашын; Першамайскі мітынг у калгасе: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Песня трактарыста: [Верш] // Там жа. 5 ліп.

1938. Зімой: [Верш] // Іскры Ільіча. № 2; Песня аб вясне: [Верш] // Там жа. № 4; Першыя сняжынкі: [Верш] // Там жа. № 12; Садоўнік: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 11; Першамайскі мітынг у калгасе: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 6 мая; Папанінцам: [Верш] // ЛіМ. 10 сак.

1939. Дзед Мароз: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1 / Пад псеўд. А. Журба; Пчолка: [Верш] // Там жа. № 4; Пастушок: [Верш] // Там жа. № 5; Ластаўка: [Верш] // Там жа. № 7.

1940. Летам: [Верш] // Казкі, вершы, апавяданні. Мн.; У лагеры: [Верш] // Іскры Ільіча. № 6—7; Янук у лесе; Вавёрка: [Вершы] // Там жа. № 8; Ляці, наш спеў...: [Верш] // Звязда. 1 мая; Піянерскі лагер: [Верш] // Піянер Бел. 29 жн.; У школу: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 15 снеж.

1941. Мядзведзь: [Верш] // Іскры Ільіча. № 1; Наша армія магутна...: [Верш] // Там жа. № 2; Песня аб вясне: [Верш] // Піянер Бел. 29 мая.

1947. Пастушок: [Верш] // Бярозка. № 6; Летам: [Верш] // Там жа. № 7.

1949. Садоўнік; Будаўнікам новага жыцця; Ой, у полі шуміць вецер; Шлях калектыву; На сенажаці; Правады; Першамайскі мітынг у калгасе; Песня трактарыста; Песня аб вясне: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Мы славім Першамай: [Верш] // Бярозка. № 5; Малацьба: [Верш] // Полымя. № 9; На калгасным полі // Піянер Бел. 3 жн.; Камсамольская песня: [Верш] // Чырв. змена. 29 снеж.

1950. Я табе, Беларусь, сёння шчыра пяю...: [Верш] // На варце міру. Мн.; Мая песня: [Верш] // Беларусь. № 2; Песня аб вясне: [Верш] // Бярозка. № 4; У паход ідзем мы з песняй: [Верш] // Там жа. № 6; Наша свята: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Жніво: [Верш] // Там жа. № 7; Наш сцяг,

вышэй лунай: [Верш] // Звязда. 23 лют.; На сенажаці: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; На прадвесні // Піянер Бел. 29 сак.; Першамайскі мітынг: [Верш] // Сав. селянін. 1 мая.

1951. За вучобу; Піянерскі лагер: [Вершы] // Бярозка. № 8.

1952. Мы славім Першамай: [Верш] // Школьная эстрада. Мн.; На сенажаці: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 ліп.; Жніво: [Верш] // Там жа. 16 жн.

1953. Наш сцяг, вышэй лунай!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Песня трактарыста: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; Ляці, наш спеў...: [Верш] // Звязда. 1 мая; На сенажаці: [Верш] // Сцяг камунізма. 12 жн.; Наш ураджай: [Верш] // Там жа. 25 кастр.

1954. Табе, Беларусь...: [Верш] // Бярозка. № 7; Заможная восень: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 вер.; Я слаўлю: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Наш сцяг, вышэй лунай!: [Верш] // Калг. праўда. 1 мая.

1955. Усход сонца; На беразе возера; Жніво: [Вершы] // Бярозка. № 10; Вялікая дружба: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 сак.; Ляці, наш спеў: [Верш] // Там жа. 1 мая; Я слаўлю: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Наш сцяг, вышэй лунай!: [Верш] // Звязда. 1 сак.; Першамайскі мітынг у калгасе: [Верш] // Калг. праўда. 1 мая.

1956. Камуністам слава!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 крас.; Святочная песня: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; «Я слаўлю...»: [Верш] // Калг. праўда. 6 мая.

1957. Я табе, Беларусь...: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Ніколі не забуду...: [Верш] // ЛіМ. 21 вер.

1958. Наш сцяг, вышэй лунай!: [Верш] // Дзвіна. Віцебск. № 1. Вялікаму правадыру: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; У школу; Першыя сняжынкі; Шпак: [Вершы] // Юным дэкламатарам. Мн.; Як люблю я цябе, Беларусь!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 15 чэрв.; На радзіме: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Слаўлю партыю я шчыра: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; За камунізм, за мір!: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Баяніст: [Верш] // ЛіМ. 29 кастр.; У Новым Мінску: Заходняя Дзвіна: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.

1959. 1 Мая: [Верш] // Вясёлка. № 5; Сустракаць пайду вясну: [Верш] // Віцеб. рабочы. 20 сак.; Наш шлях; Радзіма: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.; Вялікае свята: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Жніво: [Верш] // Звязда. 19 жн.; Камуністам слава!: [Верш] // ЛіМ. 3 студз.; Мая Радзіма: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Я — сын Савецкае дзяржавы...: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1960. Коцік; Вавёрка; Шпак; Пастушок; Летам; Восень; Мядзведзь; Зімой; Наша ёлка; Мы славім Першамай...; Ластаўкі; На калгасным полі: [Вершы] // Дзецям. Мн.; Піянерскі лагер: [Верш] // Бярозка. № 6; Братняй Украіне: [Верш] // Голас Радзімы. № 87; ЛіМ. 15 ліст.; Гімн змаганню: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 студз.; Звоніць сэрца...: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1961. Да роднай краіны; Песня; У Купальскую ноч; Касцёр; Не плач, сэрца...; Гімн сонцу; Савецкая Беларусь; Маё жаданне; Мая песня: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1; Як люблю я цябе, Беларусь!; На Радзіме; Дзед мароз: [Вершы] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Янка-баяніст: [Верш] // Віцеб. рабочы. 12 лют.

1962. Я табе, Беларусь, сёння шчыра пяю...: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; Піянерскі лагер: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Я вечар помню...: [Верш] // Голас Радзімы. № 54; ЛіМ. 6 ліп.; Вялікаму песняру: (Я. Купалу): [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 ліп.; Не згасне подзвіг у вяках: Да гадавіны з дня палёту Г. Цітова вакол зямлі: [Верш] // Там жа. 5 жн.

1963. Шпак; Сустракаць пайду вясну; Усход сонца; Навальніца; Мая рэчка; На адпачынку; На квітнеючым полі; Рабіна; Зімой; Першыя сняжынкі; Напрадвесні: [Вершы, урывак з апавядання] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1965. Перад святам: [Апавяданне] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1966. Аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.; Піянерскі лагер; Пастушок; Шпак: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Дзед Мароз; Наша ёлка; Ляці, наш спеў; Піянерскі лагер: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.

1967. Пастушок; Піянерскі лагер; Дзед Мароз; Заможная восень: [Вершы] // Арлянятам: Анталогія бел. сав. дзіцячай літ.: У 2 т. Мн. Т. 1; За працу!; Окліч; Плывуць песні; Да роднай краіны; За айчызну; Адрадзілася прырода; Бійся, сэрца...; Песня; Маладая жняя; Рыбалоў; У Купальскую ноч: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.; Шпак: [Верш] // Беларускі каляндар. 1967. Беласток; Вялікаму правадыру: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Коцік: [Верш] // Нам светит солнце ясное. Мн.; За вучобу: [Верш] // Бярозка. № 9.

1968. Мы славім Першамай...; Восень; Вавёрка; Шпак: [Вершы] // Мы веселые ребята. Мн.; Усход сонца; Навальніца; На квітнеючым полі; Напрадвесні: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн., 1968.

1970. Мядзведзь: [Верш] // Крынічка. Мн.; Да роднай краіны: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.

1971. Піянерскі лагер: [Верш] // Вясёлка. № 5; Наша сонца ў зеніце: [Верш] // Гомел. праўда. 25 снеж.; Рабіна: [Верш] // Ніва. 2 мая.

1974. Шпак; Мы славім Першамай...; Вавёрка; Восень: [Вершы] // Мы веселые ребята. Мн.

1975. Аб еднасці між беларусамі і ўкраінцамі // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.; Моладзі: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. Моладзі: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1982. Савецкая Беларусь: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1983. Пастушок; Дзед Мароз: [Вершы] // Вяснянка. Мн.

1984. За вучобу: [Верш] // Бярозка. Мн.; Коцік: [Верш] // Дашкалятам. Мн.; Дзед Мароз; Коцік; Напрадвесні; Пастушок; Шпак; Пчолка; Першыя сняжынкі; Наша ёлка: [Вершы] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Ляці, наш спеў: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.

1.4.

Д а р а ш э н к а Д. Беларусы і іх нацыянальнае адраджэнне / З укр. // Б. м. і г. [1909]. (Адб. з газ: «Наша ніва». 1909. № 4).

Г а м б е л і н і У. Паэма аб Эджвадзе / З рус. Мн., 1931 / Пер. пад прозв. Я. Івашын.

1909.. Д а р а ш э н к а [Д.] Беларусы і іх нацыянальнае адраджэнне / З укр. // Н. н. 22 студз.

1928. Л е н і н і кітайскія кулі: [Верш] / З рус. // Бел. піянер. № 15 / Пер. пад прозв. Я. Івашын.

1935. М а с а ш в і л і І. Вечар на Дзвіне: [Верш] / З груз. // ЛіМ. 11 ліп.

1936. Г а л о д н ы М. Песня галодных: [Верш] / З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.; А с т р а в о й С. Песня трывогі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 1 мая; К у л б а е ў Р. Аскан-дана: [Верш] / З каз. // Там жа. 26 ліп.

1941. Т а р а х о ў с к а я Е. У майстэрні: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 24 крас.

1952. С а с ю р а У. Камсамолец: Балада / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.

1.5.

На літоўскую мову. Didysis Spalis; Mano daina; Geguzes Pirmosios mitingas / Vert. E. Miezelaitis // Is baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Nebera mums kliuciu /Vert. M. Navickas // Draugyste. Vilnius, 1963.

На мангольскую мову: Уриа: [Верш] / Орч. Д. Гомбожав // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На польскую мову. Pieśń / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. Скворец: [Верш] // Зорька. 1950. 6 апр.; Призыв; Садовник: [Вершы] // Пер. В. Цвелев // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Садовник: [Верш] / Пер. В. Цвелев // От всего сердца. Мн., 1953; Призыв: [Верш] / Пер. В. Цвелев // Поэзия народов СССР. XIX — начало XX века. М., 1977.

На ўкраінскую мову. Гімн сонцю; Мое бажання; Пісня: [Вершы] / Пер. В. Підпалий // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Гімн сонцю / Пер. В. Підпалий; Дід Мороз / Пер. Т. Коломієць: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979.

На эстонскую мову. Ei meid peatada keegi saa / Tlk. N. Laanepõld // Meie Repertuaar. 1962. № 8.

2.3.

На беларускай мове. Атрашкевіч В. «Жыццё ў змаганні — красаванне...» // Маг. праўда. 1981. 29 крас.; Броўка П. Нашы вынікі і нашы задачы // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Гарэцкі М. Журба Я. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. С. 201; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 202—203; Главацкі Л. Гімны характву цудоўных дзён // Віцеб. рабочы. 1981. 30 крас.; Жыдовіч І. З родных крыніц // Журба Я. Роднае. Мн., 1980; Яго ж. Пясняр зямлі роднай // Вяч. Мінск. 1981. 30 крас.; Ігнатоўскі У. Сучасныя матывы беларускай лірыкі // Вестн. Наркомпроса. 1921. № 2; Вольны сцяг. 1921. № 5; Сав. Бел. 1921. 16 ліст.; Кабржыцкая Т., Рагойша В. Карані дружбы. Мн., 1976. С. 71—73; Камінскі М. Анкета Янкі Журбы // ЛіМ. 1964. 27 кастр.; Каспяровіч М. Матэрыялы для вывучэння Віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; Крыўко А. Паэт на Украіне // Віцеб. рабочы. 1971. 30 крас.; Кудраўцаў І. На правах пасынка // ЛіМ. 1950. 16 вер.; Куцэнка В. Янка Журба // Журба Я. Вершы. Мн., 1970; Лойка А. Плеяда старэйшых адраджэнцаў // Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1980. Ч. 2. С. 387—388; Майхровіч С. Янка Журба // Журба Я. Выбр. тв. Мн., 1950; [Некралог] // ЛіМ. 1964. 10 студз.; Неспакойнае сэрца: Да 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Журбы // Голас Радзімы. 1961. № 37; Няхай Р. З любоўю да роднага краю: Да 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Журбы // Полымя. 1971. № 4; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ратач П. Янка Журба на Украіне // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель, 1969. С. 64—66; Садоўскі Я. Пяцьдзесят год нястомнай працы // ЛіМ. 1959. 29 ліп.; Стадольнік І. З кагорты старэйшын // Там жа. 1981. 1 мая; Яго ж. Незабыўныя сустрэчы // Віцеб. рабочы. 1971. 30 крас.; 75-годдзе Янкі Журбы // ЛіМ. 1956. 5 мая; Татур М. Старэйшы паэт // Там жа. 1951. 26 мая; Ушанаванне Янкі Журбы // Там жа. 1961. 16 мая; Царанкоў Л. Янка Журба // Журба Я. Светлыя дні. Мн., 1959; Чыгрын І. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 19—20; Шаўня А. У паэзіі юнае сэрца // ЛіМ. 1959. 17 кастр.; Шушкевіч С. Ёсць за што ў жыцці змагацца // Голас Радзімы. 1971. № 19; Яго ж. Журба быў тады маладым // ЛіМ. 1976. 18 чэрв.; Яго ж. Настаўнікі; Такім я яго ведаў // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2. С. 134—140, 164—166; Яго ж. Штрыхі да біяграфіі // ЛіМ. 1971. 14 мая; Янка Журба і Украіна // Там жа. 1958. 10 снеж.

На польскай мове. Janka Żurba // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускай мове. Ватаци Н. Всего легче и лучше // Неман. 1971. № 9; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 461; Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 393—395; Клейнборт Л. Констанция Буйло и Я. Журба // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928. С. 313—319; Старейший поэт белорусской деревни // Сел. х-во Бел. 1959. 17 дек.

На ўкраінскай мове. Кривко Я. Зв'язки білоруського поета Янки Журби з Сумщиною // Ленінська правда. 1960. 14 лют.

3.1.

ІРЛІ АН Расіі, аддз. рукап., ф. 586, адз. зах. 319; ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 70, воп. 1, спр. 1—94; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 767.

З. У. Драздова.

ЖЫБУЛЬ ВЯЧАСЛАЎ

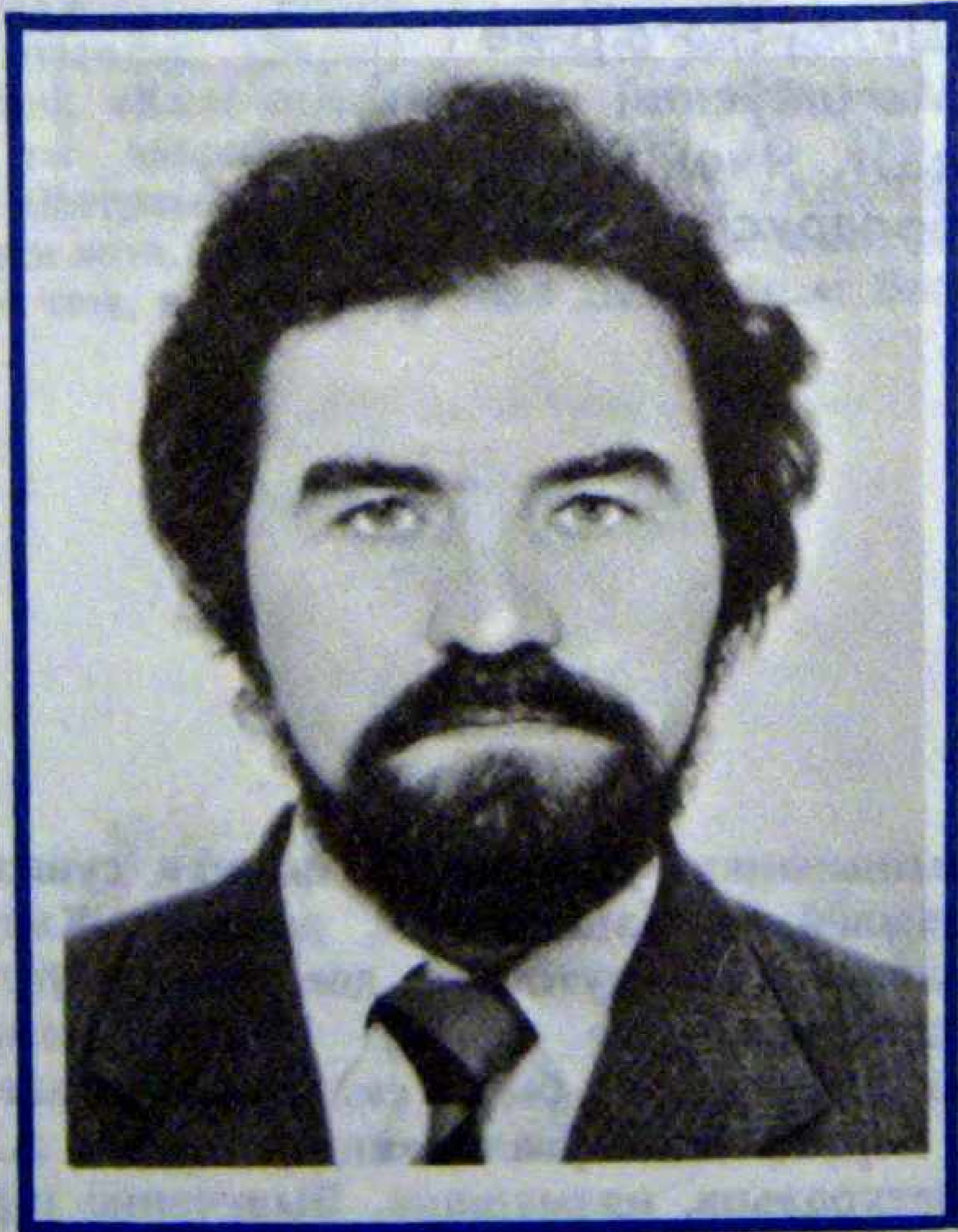

Жыбуль Вячаслаў Васілевіч (н. 20.1.1948, в. Заямнае Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1985). Піша на беларускай і рускай мовах.

З сям'і калгаснікаў. У 1955 Вячаслаў пайшоў у першы клас Заямнаўскай васьмігодкі, а сярэднюю школу скончыў у Стоўбцах (1966). Працаваў сталярам у Стаўбцоўскім райпрамкамбінаце. У 1967—69 служыў у Савецкай Арміі. Пасля службы вярнуўся на ранейшае месца працы. У 1970—72 быў дырэктарам сельскага Дома культуры ў в. Заямнае. У 1972—76 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ, потым у аспірантуры Інстытута літаратуры АН БССР (1976—79). Абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Характар трагічнага ў сучаснай беларускай «ваеннай» прозе». З 1979 — малодшы, з 1989 — старшы навуковы супрацоўнік гэтага інстытута. З 1991 працуе ў Міністэрстве інфармацыі Беларусі.

Першыя літаратуразнаўчыя, крытычныя арты-

кулы пачалі з'яўляцца ў саюзным і рэспубліканскім друку з 1980 (часопісах «Вопросы литературы», «Неман»). Яны выклікалі зацікаўлены водгук з боку ўсесаюзнай крытычнай думкі. Потым працягваў друкавацца на старонках часопісаў «Весці АН БССР», «Век XX и мир», «Беларусь», «Мастацтва Беларусі», газеты «Літаратура і мастацтва». Выдаў манаграфію «Беларуская проза аб вайне і класічная трагедыя». Распрацоўвае праблемы сучаснай беларускай ваеннай прозы, асэнсоўвае тэндэнцыі ў развіцці беларускай і зарубежнай літаратуры. Займаецца пытаннямі беларуска-рускіх літаратурных сувязей пасляваеннага часу, праблемамі агульначалавечага і нацыянальнага ў беларускай літаратуры.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Природа трагического и художественный опыт современной белорусской прозы о Великой Отечественной войне: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1984.

Белорусская проза о войне и классическая трагедия. Мн., 1986.

1.3.

1980. Правда, которая боль // Вопр. лит. № 5.

1981. Во имя будущего // Вопр. лит. № 3; Чтобы жить и повторяться в живущих: [Рэц. на кн.: Литература великого подвига. М., 1980] // Неман. № 9.

1983. Катэгорыя трагічнага як сістэма // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4.

1984. А что бы ответил ты? // Век XX и мир. № 4 / Сааўт. Л. Казыра; «Чтобы наши усилия были созвучны тревоге сегодняшнего дня» // Вопр. лит. № 3 / Сааўт. Л. Казыра.

2.3.

На беларускай мове. Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 268—270; Сідарэвіч А. Праўда пра вайну — супраць вайны // ЛіМ. 1983. 6 мая.

На рускай мове. Кузнецов М. Советский роман: Пути и поиски. М., 1980. С. 156. *М. Б. Барташэвіч.*

ЖЫГУНОЎ АЛЕСЬ

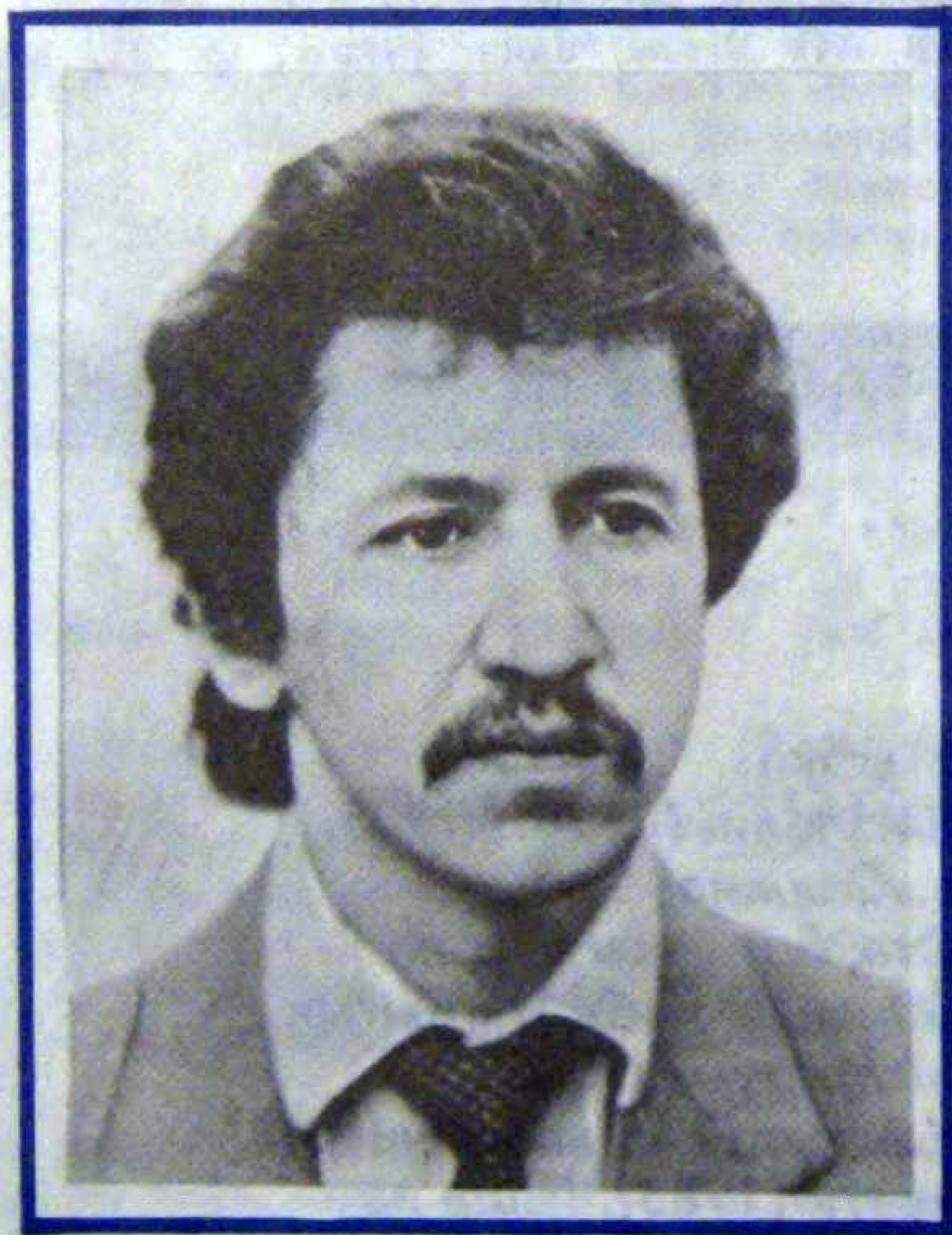

Жыгуноў Алесь (Аляксандр Міхайлавіч, н. 27.11.1954, в. Тройца Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1982.

З сялянскай сям'і. Маці, Марыя Сямёнаўна,— пенсіянерка. Скончыў Старасельскую пачатковую, потым Наваабрашчынскую сярэднюю школы (1970). Працаваў дырэктарам клуба ў в. Боркі Шклоўскага р-на. У 1971—76 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ. У 1976—80 быў настаўнікам беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Чарневіцкай сярэдняй школе Глыбоцкага р-на. З 1980 — карэспандэнт-арганізатар Глыбоцкага раённага радыё.

Першы верш А. Жыгунова «У горадзе, дзе ўсё толькі для белых» надрукаваны ў 1969 (газ. «Піянер Беларусі»). Падборкі вершаў сустракаюцца пазней на старонках часопісаў «Полымя» і «Маладосць», газет «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», «Настаўніцкая газета», «Віцебскі рабочы». У першым зборніку «Матчына вышыванка» адчуваецца моцная сувязь з роднай зямлёй, з бацькоўскім домам. Жыццё ў тым запаветным куточку, дзе ўкараніўся яго род, паэт ведае не з кніг. Непрыдуманыя постаці вяскоўцаў, іх быт, складаныя ўзаемаадносіны і перажыванні ўваходзяць у паэзію А. Жыгунова натуральна, нязмушана. Вывучэнне гераічнага мінулага не з'яўляецца самамэтай. Яго лірычны герой займаецца самааналізам, спрабуе паставіць сябе на месца салдата Вялікай Айчыннай вайны, які па ўзросту равеснік сённяшніх юнакоў. Трывожнае пытанне «Ты б такое змог?» звернута ў першую чаргу да пасляваеннага пакалення, да тых, хто нарадзіўся і вырас у мірны час. Піша таксама для дзяцей.

Жыве ў г. Глыбокае Віцебскай вобл.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Матчына вышыванка: Вершы. Мн., 1984 (Першая кніга паэта). Рэц.: Г а й ц ю к е в і ч М. «Дрэва радаслоўнае не звяне» // Маладосць. 1985. № 8; К у з ь м і ч М. «З добрай душой — уваходзь!» // Віцеб. рабочы. 1984. 17 жн.; Ч а б а н Т. Дакрануцца да святла // ЛіМ. 1985. 1 лют.

1.3.

1969. У горадзе, дзе ўсё толькі для белых // Піянер Бел. 6 лют.

1973. На рыбалцы; «Прываблівацсь расы...»; «Цяпло ў вырай гусі пацягнулі...»; «Крыху шчаслівы і сур'ёзны...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 лют.

1977. Активист: Юмореска // Политинформатор и агитатор. № 17; Ад дзядоў сваіх; «Якое гэта шчасце — жыць...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 17 крас.; Смех дзяцей: [Верш] // Наст. газ. 30 ліст.; Радзіме: [Вершы] // Чырв. змена. 17 жн.

1978. Буслы; «Пайду я ў светлыя сады...»: [Вершы] // ЛіМ. 23 чэрв.

1979. «Прыходзіць да мяне штодзень...»; Да зямлі дакрануўся ў паклоне...»; Дажынкі; «Ацішэлі пасля навальніцы...»; «На Глыбоччыне сёння зіма...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Прakляцце; «Да зямлі дакрануўся ў паклоне...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 чэрв.; Дажынкі: [Верш] // Там жа. 19 кастр.

1980. Дрэвы; Вераніка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 18 ліст.; Пачынае світаць; «Згубная ў ранішнім тумане...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 жн.

1981. «Апошні воз дакошанага сена...»; Сябрам; «Згублюся ў ранішнім тумане...»; «Губляюць пух мае таполі...»; Аўтапрысвячэнне; Вераніка; Заклінанне; «Вятрамі насцежу дзверы...»; Доўгажыхарка: [Вершы] // Маладосць. № 1; Дрэвы; Сямёнаўна; «І снег, і смех...»; «Дай руку мне, дзяўчынка, не бойся...»: [Вершы] // Полымя. № 11; Крывічы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 17 лют.; «Дай руку мне, дзяўчынка, не бойся...»: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Бяроза дзяцінства: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Праклящце; Вышыванкі; «Восені крыштальнай шыр...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 снеж.; Крывічы; «Згублюся ў ранішнім тумане...»: [Вершы] // Чырв. змена. 3 кастр.

1982. Дажынкі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; На пагосце: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 сак.; Вясна; Галі; «Калі світальна плачуць верасы...»; «Ці нарвала ты зверабою?..»: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; «Вятрамі насцежу дзверы...»; «Апошні воз дакошанага лета...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 26 жн.; Рэха; «Не там, а тут сляды тваё дымяцца...»; Валошкі сумнае чало; Каля Скарыны; Бяроза дзяцінства; «Золата — ні мачыны...»; «Неруш — не руш...»; «Калі світальна плачуць верасы...»; Сустрэчы: (Шукшыну В.): [Вершы] // ЛіМ. 13 жн.; Пра паэта і яго ўзрост: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1983. Вышыванкі; На матыў калыханкі; Крывічы; «Па песні, сынок...»; Неспакой рыбака: [Вершы] // Маладосць. № 9; Новаспаскае; «Сталі птушкамі нашы мары...»; Бабіна лета: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 22 студз.; Пяцізорка; «...Ільняныя выбраны загоны...»; Студэнцкае лета: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.; Рэха; «Прасветленыя далі жыцця...»: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.

1984. «Сталі птушкамі нашы мары...»; Пяцізорка; Грыбная прыдумка; «Ці нарвала ты зверабою?..»: [Вершы] // Полымя. № 5; Трывога; «Як пасля доўгага бяссоння...»; «Трава няскошаная — віша...»; На паляванні; Снягі Ушаччыны; «На таленты не абяднеў...»; «Хочаш, паедзем на мора...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 24 лют.; Дубы; «Незадаволеныя нечым...»; «Прадчуваю засень небакраю...»; «Раніца патушыць ліхтары...»; Элегія: [Вершы] // Там жа. 2 ліст.; «Прасветлыя далі жыцця...»; «Трава няскошаная — віша...»; «Ляглі снягі трывала і надзейна...»; «Як пасля доўгага бяссоння...»; На паляванні; «Хараша — пачацца снегам...»; Развітанне з восенню; Бяссонне бабы Зосі. «Нам, хлопцы, грош цана...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 мая.

1985. У дзень Перамогі; «У гай асенні зачасціў...»; Трывога; «Хараша — пачацца снегам...»; «Жыццё ударыла пад дых...»; «Мелодыя святла...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Рабінавыя ночы; «Прадчуваю засень небакраю...»; «Хай разлука, нібы зорны шлях...»: [Вершы] // Полымя. № 8; «Крынічка да сэрца прабʼецца...»; «Знайдзі мяне...»; Бабіна лета; Маналог Язэпа Драздовіча; «Песню здужай і выканай...»; «Душы хапае дрэў...»; Жартоўнае: [Вершы] // ЛіМ. 2 вер.; «Кіну голас...»: [Рэц. на кн.: Б а р а в і к М. Поле долі. Мн., 1985] // Там жа. 6 снеж.

1.5.

На рускую мову. Начало: [Вершы] / Пер. В. Липневич, Б. Кривелевич // Неман. 1984. № 9.

2.3.

На беларускай мове. Г а р а д н і ц к і Я. Навізна традыцыі // Маладосць. 1985. № 3; М а р ц і н о в і ч А. На мяжы пошуку і адкрыцця // Звязда. 1985. 19 ліп.; П р ы н я т ы ў Саюз пісьменнікаў // ЛіМ. 1982. 12 сак.; У добры шлях! // Віцеб. рабочы. 1982. 23 сак.

В. І. Козіч.

ЖЫЖЭНКА УЛАДЗІМІР

Жыжэнка Уладзімір Аляксандравіч (н. 23.1.1931, Дарагабуж Смаленскай вобл.), крытык, перакладчык. Член СП Беларусі з 1981.

Бацька працаваў настаўнікам, пераважна ў сельгастэхнікумах, маці — у дзіцячых дашкольных установах. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны яны адпачывалі ў Ельні (у бацькоў маці). Адтуль бацька Валодзі пайшоў на фронт, а маці з дзецьмі выехала ў Чарапанава Новасібірскай вобл. У 1945 сям'я вярнулася ў Беларусь (Ваўкавыск). У 1948 У. Жыжэнка скончыў сярэднюю школу, а ў 1953 — аддзяленне рускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ. Днём вучыўся, а вечарам працаваў настаўнікам Калінінскай вячэрняй сярэдняй школы Мінскага раёна, потым у адной з вячэрніх школ Мінска (1951—53). У 1953—63 — рэдактар дзіцячай і юнацкай літаратуры Дзяржвыдавецтва БССР, з 1963 — выдавецтва «Беларусь». У 1964 перайшоў працаваць на Беларускае радыё (старшы рэдактар дзіцячых і юнацкіх перадач). Пазней — галоўны рэдактар Мінскай кінастудыі хронікі. З 1966 — рэдактар, потым старшы рэдактар літаратурна-мастацкага вяшчання Беларускага радыё. З 1969 — літсупрацоўнік аддзела прозы, загадчык аддзела мастацтва, крытыкі і бібліяграфіі, а з 1978 — загадчык аддзела прозы часопіса «Неман».

Упершыню з крытычнымі артыкуламі выступіў у 1953 (часопіс «Беларусь»). Дакладна пераклаў на рускую мову творы многіх беларускіх пісьменнікаў (Л. Арабей, А. Васілевіч, М. Лобана, Б. Сачанкі і інш.). Яму належаць таксама літаратурныя апрацоўкі мемуараў іншых аўтараў («Вогненныя віхуры» У. Парахневіча, «Абеліск ля дарогі» А. Караткевіча, «Чатыры тараны ў небе» Л. Шыпулі).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.3.

1953. Аб жывым назаўсёды: [Рэц. на кн.: А д у с я г о сэрца. Мн., 1953] // Беларусь. № 4; [Рэц. на кн.: А н т о л о г и я белорусской поэзии. М., 1952] // Сов. Отчизна. № 1; Книга о творчестве Я. Коласа: [Рэц. на кн.: М о з о л ь к о в Е. Якуб Колас. М., 1952] // Там жа. № 5; Новая комедия А. Макаёнка // Сталин. молодежь. 15 окт.

1954. Что таится за цитатами: [Рэц. на кн.: С т о р о ж е в А. История моего современника В. Г. Короленко. Мн., 1953] // Сов. Отчизна. № 2; На подступах: О приключенческой повести для детей в бел. послевоен. литературе // Там жа. № 4; Глазами польского писателя // Сов. Бел. 18 июля; Чего не хватает в наших рассказах для детей // Сталин. молодежь. 10 янв.; Ад імя партыі // Чырв. змена. 17 сак.

1955. Дзве кніжкі вершаў для маленькіх // Беларусь. № 10; Дело чести // Сов. Отчизна. № 2; Певец мужества // Там жа. № 4; Паэзія нашых сяброў: [Рэц. на кн.: С у ч а с н а я польская паэзія. Мн., 1955] // ЛіМ. 30 ліп.; Паэма пра баявое сяброўства // Там жа. 17 вер.; Творчая ўдача пісьменніка // Чырв. змена. 27 крас.

1956. В огне войны и на книжных страницах // Сов. Отчизна. № 1; Юнаму герою — вялікія справы // ЛіМ. 26 мая; Масавым тыражом: [Рэц. на кн.: М і р о н а ў А. Па морах, па акіянах. Мн., 1956] // Там жа. 17 ліст.; Фабрика возвращается к жизни // Сталин. молодежь. 13 марта.

1957. Фабрыка электрычнасці: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Бярозка. № 10; Жить с народом // Дружба народов. № 2; Рассвет над Полесьем: [Рэц. на кн.: Ч а р н ы ш э в і ч А. Світанне. Мн., 1957] // Сов. Отчизна. № 6; Жанчына без прозвішча // ЛіМ. 20 сак.

1958. Пошукі ў сваім жанры: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. У лесе, на палянцы. Мн., 1957] // ЛіМ. 15 студз.; Пісьменнік звяртаецца да мінулага // Там жа. 16 крас.; Без скідак: [Рэц. на кн.: Ш ы л о в і ч Г. Твая дарога. Мн., 1957] // Чырв. змена. 15 лют.

1959. Лірыка вялікіх пачуццяў // Чырв. змена. 3 снеж.

1960. У два адрасы: [Рэц. на кн.: Р ы л ь к о А. Мядовыя краскі. Мн., 1959] // Беларусь. № 1; У цікавым жанры: [Рэц. на кн.: Б е р а з н я к П., Ж ы ч к а Х. Лясныя страхі. Мн., 1959] // Полымя. № 1; Выпадковасць ці свядомыя скідкі // ЛіМ. 30 вер.

1962. Іх клічуць стальныя дарогі: [Нарыс] // Памочнікі. Мн.; Бярозка. № 4.

1963. За каждый колос упавший... // Неман. № 3; Талент — гэта яшчэ не ўсё! // ЛіМ. 11 студз.

1965. Што засталося па-за спісам // ЛіМ. 29 чэрв.

1968. Свята на вуліцы дзіцячай: [Рэц. на кн.: Арлянятам. Мн., 1967] // Полымя. № 8; Трывалы грунт: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Выбр. тв. Мн., 1968] // Там жа. № 11; Шлях да сустрэчы: [Рэц. на кн.: Шыцік У. Зорны камень. Мн., 1967] // Вяч. Мінск. 9 студз.; Правда бывает одна... [Рэц. на кн. Лобан М. Гарадок Устронь // Полымя. 1967. № 1—4] // Сел. газ. 15 июня.

1969. Так начинался подвиг: [Рэц. на кн.: Осипенко А. Огненный азимут / Пер. П. Кобзаревский. Мн., 1969] // Неман. № 9; Працяг Галынаўскай хронікі: [Рэц. на кн. Якімовіч А. Канец сервітуту. Мн., 1968] // Полымя. № 4; Знакомьтесь: Наш современник // Сел. газ. 15 февр.

1970. Из первых уст: [Рэц. на кн.: Ридевский Н. Парашюты на деревьях. Мн., 1969] // Неман. № 7.

1971. Ад першых чытанак: [Рэц. на кн.: Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1970] // Полымя. № 8.

1975. [Рэц. на нарыс: Ляшенко В. Встань завтра в шесть // Сел. молодежь. 1974. № 11—12] // Неман. № 2.

1979. Живые истоки // Водный транспорт. 11 авг.

1983. Слово о разделенной любви // Неман. № 5.

1.4.

Гэля будзе трактарысткай: Апавяданні сучасных польскіх пісьменнікаў / З пол. Мн., 1955.

Варанкова Л. Залатыя ключыкі: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1956.

Якимович А. Повести и рассказы / С бел. Мн., 1956.

Мавр Я. За тридевять земель: Повести и рассказы / С бел. Мн., 1957.

Чарнышевич А. На прудах: Повесть / С бел. Мн., 1958.

Никогда не забудем / С бел. Мн., 1959 / Сааўт. пер. Б. Бур'ян.

Зуб В. Таинственная надпись: Повесть / С бел. Мн., 1961.

Лупсяков М. Переправа: Рассказы / С бел. М., 1961 / Сааўт. пер. Б. Якаўлеў.

Улуг-Зода С. Раніца нашага жыцця: Аповесць / З тадж. Мн., 1981 / Сааўт. пер. І. Сакалоўскі.

Шаховец В. Место в жизни: Повести / С бел. Мн., 1961 / Сааўт. пер. В. Тарас.

Шашков А. Лань — река лесная: Повесть / С бел. Мн., 1963.

Последович М. Марсель; Магистральный канал: Повести / С бел. Мн., 1965.

Серков И. Мы с Санькой в тылу врага: Повесть / С бел. Мн., 1970.

Жичка Ф. Где растут бессмертники: Повесть / С бел. Мн., 1971.

Белевич А. Хатынь: боль и гнев / С бел. Мн.; 1972.

Денисевич А. Орлиное племя: Записки комсомольского работника / С бел. Мн., 1972 / Сааўт. пер. Г. Папоў.

Лобан М. Земля моя — судьба моя; Городок Устронь: Романы / С бел. Мн., 1972 / Сааўт. пер. Е. Мазалькоў.

Арабей Л. Искры в пепле: Роман / С бел. Мн., 1973.

Серков И. Мы — хлопцы живучие: Повесть / С бел. Мн., 1973.

Василевич А. Подожди, задержись... / С бел. Мн., 1975.

Шашков А. Спроси свое сердце: Роман / С бел. Мн., 1976.

Панасюк Н. К созвездиям. Докум. повесть / С бел. Мн., 1977.

Белевич А. У батьки Миная / С бел. М., 1978. (Герои Сов. Родины).

Науменко И. Янка Купала. Якуб Колас: Творч. портрет / С бел. М., 1982.

Саченко Б. Великий лес: Роман / С бел. М., 1983; Мн., 1986.

Павлов В. Тайна бункера № 7: Повести / С бел. Мн., 1984 / Сааўт. пер. В. Ідэльсон.

Соболенко Р. Иду в жизнь: Трилогия. / С бел. Мн., 1984. (Б-ка бел. повести) / Сааўт. пер. А. Барушка.

Кравченко В. Преступление у Зеленой тони: Повести / С бел. Мн., 1985. (Б-ка приключений и фантастики) / Сааўт. пер. В. Машкоў.

Мавр Я. В стране райской птицы; Амок: Повесть, роман / С бел. Мн., 1986; Мн., 1990 / Сааўт. пер. А. Міронаў.

Мавр Я. Сын воды; Полесские робинзоны; ТВТ: Повести / С бел. Мн., 1986 / Сааўт. пер. Р. Ярохін, А. Міронаў.

1954. Рабаноўская Г. Дзве сямёркі: Апавяданне / З пол. // Бярозка. № 11.

1956. Якимович А. Говорит Москва: [Аповесць] / С бел. // Якимович А. Повести и рассказы. Мн.: Кулаковский А. Двенадцатый, жесткий: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 4; Громович И. Рина-Марина: [Апавяданне] / С бел. // Там жа. № 6.

1957. Кулаковский А. Невестка: [Аповесць] / С бел. // Сов. Отчизна. № 1 / Сааўт. пер. Р. Ярохін; Лыньков М. Филипкины танки: [Отрывок из романа «Незабываемые дни»] / С бел. // Зорька. 21 сент.

1958. Кравченко В. ...Не поле перейти: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 5; Шамякин И. Дубы: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Отчизна. № 6.

1960. Шаховец В. Отшумела свадьба: [Аповесць] / С бел. // Неман. № 1; Лупсяков М. Переправа: [Апавяданні] / С бел. // Там жа. № 2; Микулич Б. Звезда: [Апавяданне] / С бел. // Там жа. № 6.

1961. Лупсяков М. Годы спустя: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 1.

1962. Громович И. Рина-Марина: [Апавяданне] / С бел. // Белорусские рассказы. М.; Скриган Я. Прощание: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 3.

1964. Хомченко В. В ту памятную ночь: [Апавяданне] / С бел. // Зорька. 7 нояб.

1965. Вольский А. Дедушкин гость: [Верш] / С бел. // Вольский А. Куда плывут корабли: Мн.; Адамчик В. Белый снег: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 2.

1966. Стрельцов М. Свет Иванович, бывший Дон-Жуан: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 1; Адамчик В. Два рассказа: Сладкие яблоки; Урок арифметики / С бел. // Там жа. № 8.

1967. Лобан М. Первые борозды: (Главы из романа «Городок Устронь») / С бел. // Сел. газ. 16, 17 янв.; Яго ж. Городок Устронь: [Раман] / С бел. // Неман. № 5—7.

1969. Вышинский М. Окна в ночи: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 1; Алехнович В. Полесские встречи: [Апавяданне] / С бел. // Там жа. № 10; Кудравец А. Елочка: [Апавяданне] / С бел. // Там жа. № 11.

1971. Саченко Б. Оксана: [Аповесць] / С бел. // Неман. № 4.

1972. Санько В. Кузьминична: [Навела] / С бел. // Неман. № 3.

1973. Саченко Б. Лужайка в конце огорода; Пичужка в небе; Надя: [Апавяданні] / С бел. // Неман. № 1; Серков И. Мы — хлопцы живучие: [Аповесць] / С бел. // Там жа. № 2.

1974. Кулаковский А. Дорогами жизни: Рассказ / С бел. // За тебя, Беларусь. Мн.; Лупсяков М. Михалов дуб: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 8.

1975. Науменко И. Через день после салюта:]Апавяданне] / С бел. // Неман. № 2.

1976. Мартинович А. Стужа: [Аповесць] / С бел. // Неман. № 8.

1977. Василевич А. Говорили тринадцать минут: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 3; Белевич А. Исповедь сердца: Один день в Хатыни: [Нарыс] / С бел. // Там жа. № 10; Кулаковский А. Родные широты: Повесть о земляках / С бел. // Там жа. № 11; Науменко И. Какао для поправки здоровья: [Апавяданне] / С бел. // Лит. Россия. 11 марта.

1978. Грыва И. Згарэлая аліва: [Апавяданне] / З лат. // Сучасныя латышскія апавяданні. Мн.; Крыга А. Тихон с двести шестого: [Апавяданне] /

С бел. // Неман. № 7; Белевич А. Не рубите калин и берёз: [Верш] / С бел. // Там жа. № 12.

1979. Саченко Б. Великий лес: (Роман) / С бел. // Неман. № 10—12; **1982.** № 11, 12.

1981. Карамазов В. День Бориса и Глеба: [Аповесць] / С бел. // Неман. № 7.

1982. Алешко А. Над нами миллион высоты; Васили: Повести / С бел. // Алешко А. Небо на замке. Мн.; Хамчук В. Оглянуться: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 8.

1983. Науменко И. Помни свой лес; Байдачники: [Апавяданні] / С бел. // Неман. № 9.

1985. Чорный К. Мельники; Разговор ночью в дороге; Буланый; На пыльной дороге; Сосны гомонят; Как мы расстались с хутором; Однажды осенью; Ночлег в деревне Синеги; Сентябрьские ночи; Семнадцать лет; Маленькая женщина; Батька; Аксенины следы; Большое сердце; Завтрашний день: Рассказы / С бел. // Чорный К. Млечный путь. Мн.; Науменко И. Серебряные мхи: [Апавяданне] / С бел. // Неман. № 2; Чорный К. Мельники. Сентябрьские ночи; Большое сердце: [Апавяданні] / С бел. // Там жа. № 6.

1.6.

Парахневич В. Огненные вихри: Записки партизана. Мн., 1967; Мн., 1969 / Літ. апрац. Рэц.: Шаховец В. Вспоминая бои и походы // Неман. 1970. № 6.

Слова пра родны кут: [Нарысы беларускіх пісьменнікаў і паэтаў пра Беларусь]. Мн., 1970 / Скл. Рэц.: Гіль М. Пра тое, што заўсёды з табой // ЛіМ. 1971. 6 жн.

Короткевич А. Обелиск у дороги: [Успаміны]. Мн., 1971 / Літ. апрац.

Лупсякоў М. Міхалаў дуб: Апавяданні. Мн., 1974 / Рэд.

Шипуля Л. Четыре тарана в небе: [Аповесць]. Мн., 1982 / Літ. апрац.

2.3.

На беларускай мове. Лобан М. Талент адметны, творчы // ЛіМ. 1981. 30 студз.

В. І. Козіч.

ЖЫЛКА УЛАДЗІМІР

Жылка Уладзімір Адамавіч (псеўд. Л. Макашэвіч, крыпт.: Вал. Жыл., Вл. Ж., У. Ж., Ул. Ж.; 27.5.1900, в. Макашы Навагрудскага пав. Мінскай губ., цяпер Нясвіжскага р-на Мінскай вобл.— 1.3.1933, Уржум Кіраўскай вобл.; пахаваны на гарадскіх могілках), паэт, перакладчык, крытык.

З сялян-адыходнікаў. Бацька, Адам Восіпавіч, родам з в. Клецішча Капыльскага р-на, яшчэ юнаком пайшоў з дому ў заробкі, утрымліваўся з цясляркі, некаторы час быў сядзельцам манапольки ў Макашах. Маці, Тацццяна Мікалаеўна, займалася выхаваннем дзяцей, якіх у сям'і было чацвёра. У 1914 яны пераехалі ў Мінск, дзе бацька ўладкаваўся прадаўцом у царкоўную краму. У 1916—17 сям'я (як бежанцы) апынулася ў Тульскай губ. Карыстаючыся льготай вучыць дзяцей бясплатна ва ўстановах царкоўнай асветы, бацька вырашыў даць усім ім адукацыю. У. Жылка, які дагэтуль паспеў скончыць гарадское вучылішча ў Міры (1914), паслухаўшы парады адукаваных матчыных братоў, у тым жа годзе паступіў у Багародзіцкае аграномічнае вучылішча Тульскай губ. Правучыўся там да рэвалюцыі. У 1917 разам з бацькам вярнуўся ў Мінск і адразу ўключыўся ў беларускі вызваленчы і культурна-асветны рух, стаў членам клуба «Беларуская хатка», пазнаёміўся са старшынёй Беларускага тэатральнага таварыства Ядвігіным Ш., пазней з Я. Купалам, З. Бядулем, М. Чаротам, Л. Родзевічам, прымаў удзел у надзеле панскай зямлёй бедных сялян. У 1918 працаваў аграномам нацыяналізаванага маёнтка.

Першы верш У. Жылкі «Не плач, не плач па сыну, маці...» (публікацыя не выяўлена) быў напісаны ў тым жа 1918, але апублікаваны ў 1920, калі аўтар, захварэўшы на туберкулёз, выехаў з галоднага Мінска да бацькавай радні ў в. Клецішча. Неўзабаве ён перабраўся да матчыных родзічаў у в. Падлессе, а пасля Рыжскага міру — у Польшчу, дзе зблізіўся з паўстанцамі, якія дзейнічалі на Нясвіжчыне. Пісаў для падпольшчыкаў лістоўкі, адозвы, вершы, усталяваў сувязі з беларускім прагрэсіўным друкам у Вільні — «Беларускімі ведамасцямі», «Нашай думкай», якія выдаваў М. Гарэцкі. Пасябраваў з лідэрамі Беларускай рэвалюцыйнай арганізацыі Л. Родзевічам, братамі І. і А. Канчэўскімі, удзельнічаў у падрыхтоўцы легальных

выданняў БРА — газет «Наша будучына», «Новае жыццё». Працаваў у Вільні ў Беларускай кнігарні, разам з Л. Родзевічам падтрымліваў створаную ў Віленскай беларускай гімназіі тэатральную майстроўню. Летам 1922, каб пазбегнуць праследаванняў улады і прызыву ў войска генерала Жалігоўскага, які абвясціў Віленшчыну «Рэспублікай Сярэдняй Літвы», выехаў у Прыбалтыку. Некаторы час паэт лячыўся ў літоўскім санаторыі Біршонас, а восенню таго ж года пераехаў у Латвію, наведваў выпускны клас Беларускай гімназіі ў Дзвінску. Выконваў ролю сувязнога паміж віленскім асяродкам беларускага нацыянальнага вызваленчага руху і беларускімі зямляцтвамі ў Прыбалтыцы. Хутка нелегальна вярнуўся ў Вільню, дзе дапамагаў Л. Родзевічу ў журналісцкай працы. Паводле рэкамендацыі Л. Родзевіча У. Жылка быў накіраваны ў Пражскі універсітэт стыпендыятам чэхаславацкага ўрада, вучыўся на філалагічным аддзяленні філасофскага факультэта. У гады вучобы з'яўляўся адным з ініцыятараў утварэння Арганізацыі беларускага прагрэсіўнага студэнцтва, прымаў удзел у выданні органа гэтай арганізацыі — часопіса «Перавясла». У сярэдзіне 20-х гадоў зблізіўся з марксісцкай арганізацыяй «Саюз студэнтаў грамадзян БССР», рэдагаваў часопіс «Прамень» (пазней «Новы прамень»), дзе змяшчаў акрамя літаратурных артыкулаў і ўласныя вершы. У. Жылка стаў прызнаным ідэолагам прагрэсіўнага студэнцкага руху. Асабліва вылучаўся ў той час яго артыкул «У справе ацэнкі беларускага адраджэння» («Перавясла», 1923), які быў успрыняты як праграмны твор. У ім адмаўляліся ранейшыя дактрыны аб надкласавасці нацыянальнай справы і адзіным патоку развіцця нацыянальнай культуры. У 1924 У. Жылка быў абраны дэлегатам на еўрапейскі з'езд студэнтаў у Варшаве, дзе дабіўся прыёму беларускага студэнцкага зямляцтва Чэхаславакіі ў члены гэтай арганізацыі. У 1926 як рэдактар часопіса «Прамень» паехаў у Мінск, каб удзельнічаць у навуковай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу. Там неўзабаве прыняў савецкае грамадзянства, застаўся працаваць у газеце «Звязда», дзе рыхтаваў літаратурныя старонкі, пісаў артыкулы, прысвечаныя М. Някрасаву, М. Горкаму, падтрымліваў творчыя пошукі моладзі. Уваходзіў у літаратурнае аб'яднанне «Маладняк», але не прымаў сектанцкіх вульгарна-сацыялагізатарскіх установак, з якімі выступалі кіраўнікі гэтай арганізацыі. У 1927 расстаўся з «Маладняком», знайшоўшы падтрымку ў кіраўнікоў другога аб'яднання — «Узвышша», друкаваўся ў іх часопісе. У 1928 перайшоў на працу ў Мінскі музычны тэхнікум. Там пасябраваў з музыказнаўцам Ю. Дрэйзіным, дапамог перакласці на беларускую мову і паставіць сіламі студэнтаў оперу «Фауст». Потым стаў перакладчыкам Белдзяржкіно; нейкі час не працаваў з-за хваробы. У пачатку 1930 паэт быў першы раз незаконна арыштаваны, а 10.4.1931 асуджаны на пяць гадоў ссылкі ў Уржум Кіраўскай вобл. Жыў у сям'і І. і Е. Дзеранковых, быў выкладчыкам літаратуры ў медыцынскім тэхнікуме, па сумяшчальніцтву — намеснікам дырэктара па гаспадарчай рабоце. Памёр ад туберкулёзу лёгкіх. Надмагільны знак аднавілі пасля вайны малодшы брат У. Жылкі Барыс і сям'я дачкі Наталлі. Рэабілітаваны ў 1960.

Творчасць У. Жылкі яскрава адлюстроўвае светапоглядную эвалюцыю прагрэсіўнай інтэлігенцыі, ідэалагічнага авангарда нацыянальна-вызваленчага руху Заходняй Беларусі 20-х гадоў, пераадоленне левага экстрэмізму як у кіраўнічым асяроддзі КПЗБ, так і ў асяроддзі нацыянальнай дэмакратыі, якая перайшла ад апазіцыйнасці да супрацоўніцтва з камуністамі, стала паплечнікам у барацьбе. Як мастак ён аднаўляў традыцыі еўрапейскага рамантызму (пераклады з Г. Ібсена, А. Міцкевіча, Ш. Бадлера), выкарыстоўваў здабыткі авангардысцкай паэзіі Чэхаславакіі і Польшчы (І. Волькер, Б. Ясенскі), станоўча ацэньваў вопыт савецкіх паэтаў У. Дубоўкі, Я. Пушчы. Яму належыць стварэнне арыгінальных вобразаў-сімвалаў рэвалюцыйнага змагання (вершы «Віхор», «Меч», «Палімпсест», «Альбігоец», паэма «Уяўленне», «Вершы аб Вільні»). Прадаўжаючы патрыятычную легенду нацыянальнага вызвалення, створаную Я. Купалам, М. Багдановічам, М. Гарэцкім, ён аб'ядноўваў у адзіны комплекс ідэі сацыяльнага і нацыянальнага адраджэння. Рэальным сродкам вызвалення і ўз'яднання беларускага народа ён лічыў паўстанне працоўных Заходняй Беларусі, шчымліва перажываў вымушаны пераход рэвалюцыйнага руху ў сярэдзіне 20-х гадоў ад паўстанцкай барацьбы да легальна-дэмакратычных форм змагання. Вялікую ролю ў вызваленчым руху адводзіў ахвярнікам, бясстрашным героям, гатовым цаною ўласнага жыцця абуджаць змагарскі дух народных мас («Усе мы страчаныя», «Мой лёс бы кат рукой забойнай»). Ад рамантыкаў і неарамантыкаў пераняў і асэнсоўваў ў кантэксце беларускага вызваленчага руху ідэю аб адраджальнай сіле красы («Да Персі Шэлі», «Няма збавення», «Твае блакітнасці нязменны» і інш.). Разам з тым паэзія У. Жылкі глыбока сацыяльная, гэта відаць не толькі на ўзорах грамадзянскай лірыкі («На эміграцыі», «Экспрэс»), але і на інтымнай, дзе раскрываецца драма інтымнасці ў ахопленых сусветным крызісам краінах Заходняй Еўропы («Марта», «Вершы спадзявання»). Бескарыслівае любоўнае пачуццё падаецца як цудадзейная сіла, здольная ўваскрашаць адчужаныя і загубленыя ў чэрствасці ўласніцкага свету душы. Літаратурная дзейнасць У. Жылкі пачалася ў Мінску пасля лютаўскай рэвалюцыі. Яна выяўляла ў той час настроі беларускай патрыятычнай моладзі. Творчая ж сталасць прыйшла ў заходнебеларускі перыяд яго жыцця. Вядомасць прынеслі выдадзеныя асобнай кніжкай у Вільні паэма «Уяўленне» і зборнік вершаў «На ростані», а таксама «З палёў Заходняй Беларусі». Але значная частка творчай спадчыны паэта заставалася ў рукапісах і перыядычных выданнях. Рукапіс зборніка «На ростанях» зберагаецца ў бібліятэцы АН Літвы, пісьмы да У. Жылкі, дзённік паэта і варыянты вершаў — у пражскім архіве паэта (уласнасць дачкі), архівы мінскага і ўржумскага перыяду не знойдзены (апрача паэмы «Тастамент», вывезенай з ссылкі Я. Кіпелем). Паэзія У. Жылкі зрабіла станоўчы ўплыў на рамантычную плынь паэзіі Заходняй Беларусі (Н. Арсеннева, М. Васілёк, А. Іверс), узбагаціла патрыятычную сімволіку, падняла інтэлектуальны ўзровень лірыкі. Рэха паэтавай музы адчуваецца ў патрыятычных вершах Д. Бічэль-Загнетавай, У. Караткевіча, у філасофскіх матывах С. Дзяргая, А. Разанава.

Творы пісьменніка выдадзены ў перакладах на польскую, рускую, украінскую, славацкую мовы.

У. А. Калеснік.

1.2.

Уяўленне: Паэма. Вільня, 1923. Рэц.: Грыб Т. «Уяўленне», паэма У. Жылкі // Перавясла. 1923. № 1; Ж. і Я. «Беларусь» — Родзевіча і «Уяўленне» — Жылкі // Вольная думка. 1929. № 2.

На ростані: Вершы. Вільня, 1924. Рэц.: Spectator // Prz. Wileński. 1924. Nr 20.

З палёў Заходняй Беларусі: Вершы. Мн., 1927. Рэц.: Бярозка Ю. // Узвышша. 1928. № 2.

Вершы. Мн., 1970. Рэц.: Карнелюк З. Поэзия борьбы и любви // Заря. 1970. 9 окт.

Пожні: Вершы, пераклады, крытычныя артыкулы. Мн., 1986.

1.3.

1917. Да рэдакцыі // Грамада. 20 мая.

1920. Матылі: [Верш] // Рунь. № 5—6 / Пад крыпт. Ул. Ж.; Я кахаў...: [Верш] // Бел. жыццё. 9 лют. / Пад крыпт. Ул. Ж.; Покліч: [Верш] // Беларусь. 25 студз. / Пад крыпт. Ул. Ж.; «Многа мінула год, як мы клічам народ...»: [Верш] // Там жа. 13 лют. / Пад крыпт. Ул. Ж.; Беларусь: [Верш] // Там жа. 28 крас. / Пад крыпт. Ул. Ж.

1921. Пралескі; Незразумелае: [Вершы] // Дэкламатар. Вільня; Дзед: [Верш] // Зборнік «Беларускіх ведамасцей». № 1. Вільня; Бел. вед. 10 кастр.; «Люблю, не знаючы пуціны, ісці праз лес, балота, гаць...»: [Верш] // Бел. звон. 23 вер.; Каханне: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Пралескі: [Верш] // Бел. вед. 25 ліст.; З жыцця і пісьменства / Пад крыпт. Вал. Жыл.; Незразумелае: [Вершы] // Там жа. 25 снеж.; Мы любім даўнія паданні: Быліцы сівых песняроў: [Верш] // Наша думка. 6 мая; Замчышча: [Верш] // Там жа. 14 мая.

1922. Вецер: [Верш] // Маладое жыццё. № 2 / Пад крыпт. Ул. Ж.; Туман: [Верш] // Бел. звон. 17 лют.; Віхор: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Антон Лявіцкі (Ядвігін Ш.) // Там жа. 4 сак.; Душа мая...: [Верш] // Там жа. 11 сак.; Сёмуха: [Верш] // Там жа. 12 крас.; «Толькі той, чый вольны дух застаецца ў бойках квол...»: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Раніцаю: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Ізноў пытанні...: [Верш] // Там жа. 25 ліст.; Скажы: [Верш] // Бел. вед. 1 студз.; Палімпсест: [Верш] // Там жа. 15 студз.; «Чырванее захад ад мароза...»: [Верш] // Наша будучыня. 13 студз.

1923. Прадчуццё: [Верш]; У справе ацэнкі беларускага адраджэння: [Рэц. на кн.: Родзевіч Л. Беларусь. Вільня, 1922] / Пад крыпт. Ул. Ж.; Да 400-ых угодкаў друку на Беларусі // Перавясла. № 1; «Твае пісьмо... пасля доўгіх гадоў...»: [Верш] // Наша будучыня. 13 студз.; «Як ўсё ў жыцці — яшчэ вясна...»: [Верш] // Там жа. 3 лют. / Пад крыпт. Ул. Ж.; «Нікне ў імгле старана...»: [Верш] // Новае жыццё. 24 сак.; Уяўленне: [Паэма] // Там жа. 6 мая.

1924. Пралескі; Скажы!: [Вершы] // Беларускі дэкламатар. Мн.; На магілках: [Верш] // Заходняя Беларусь. Вільня; «Усе мы страчаныя...»: [Верш] / Пад крыпт. Ул. Ж.; Выпадак: [Апавяданне] // Перавясла. № 2 / Пад крыпт. У. Ж.

1925. Месячыку-месяц; На постаці; Экспрэс: [Вершы] // Бел. доля. 9 крас.

1926. Вільня: [Верш] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня; «Дзень хустачкай ружовай захаду...»: [Верш]; Першы крок: [Рэц. на кн.: Першы крок. Рыга, 1926] // Новы прамень. № 1; На постаці; Зімовае: [Вершы] // Чырв. сейбіт. № 2; Перайманне народнага: (Маёй маці): [Верш] // Бел. ніва. 27 студз.; Урывак з паэмы «Крыўя» // Голас беларуса. 7 ліп.; З нізкі «Вершы спадзявання» // Там жа. 14 ліп.; Хто мужны, хто смелы, хто дужы: [Верш] // Там жа. 11 жн.; З нізкі «Песні воя»: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Лепей жабрачы лёс...: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Меч; Перайманне; Прыкметы: [Вершы] // Там жа. 15 вер.; Іронія: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Восень: Санет // Там жа. 27 кастр.; Віно звініць: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; Беларуская літаратура і культура ў БССР і на Захадзе: (Гутарка з прадстаўніком бел. рэвалюцыйнага студэнцтва ў Чэхаславакіі — т. Жылкай) // Звязда. 14 ліст.; «...О, гэта аповесць звычайна й каротка...»: [Верш] // На прадвесні. 25 сак.; Пентаметры: [Верш] // Сав. Бел. 28 ліст.

1927. На постаці; «Месячыку-месяц...»: [Вершы] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня [1927]; Беларусь; Пралескі; Сёмуха: [Вершы] // Беларускі каляндар. Вільня; Вільня: [Верш] // Беларускі народны каляндар. Вільня; Досвіткі. № 1; «Свядомасці горач мацней алкаголю...»: [Верш] // Маладняк. № 4; «Лятунковасць, нерашучасць...»: [Верш] // Полымя. № 3; Ліст у рэдакцыю часопіса «Полымя» // Там жа. № 8 / Пад крыпт. Ул. Ж.; На эміграцыі; Цяжэй ланцугоў: [Вершы] // Узвышша. № 2; Максім Багдановіч; Хвораму: [Вершы] // Там жа. № 3; З «Вершаў спадзявання» // Там жа. № 4; Месячыку-месяц: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7; Не трывож: [Верш] // Там жа. № 8—9; Virelai; «Хто там паклікаў? Спяшаю за кім?..»: [Вершы] // Голас беларуса. 16 сак.; Летні вечар: [Верш] // Там жа. 6 крас.; «Не трывож маёй самоты...»: [Верш] // Там жа. 25 мая; Чакаю літаратурнага будынка // Звязда. 28 жн.; «Наля»: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Наля. М., 1927] // Там жа. 9 кастр.; Антону Навіне: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Песня дзесятых угодкаў: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; «Спявайце песні папярэчныя» // Сав. Бел. 11 снеж. / Пад крыпт. Ул. Ж.

1928. «Люблю, не знаючы пуціны...»: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Песня дзесятых угодкаў; Пралескі: [Вершы] // Дэкламатар. Мн.; На постаці; «Месячыку-месяц...»: [Вершы] // З роднай нівы. Вільня; Курка-Рабка: [Верш] // Бел. піянер. № 16; «Млынар заставіў застаўкі...»; «Каханню нічога не трэба...»: [Вершы] // Узвышша. № 4; «Будзь блаславёна, мая маладосць...»; Развітанне: [Вершы] // Там жа. № 5; М. А. Някрасаў: Да 50-годдзя са дня смерці // Звязда. 15 студз.; Максім Горкі — грамадзянін // Там жа. 25 сак.; Перамога Беларускага мастацтва // Там жа. 1928. 29 сак.

1929. Над калыскаю: [Верш] // Узвышша. № 2; Раніцаю: [Верш] // Там жа. № 5.

1935. Вільня: [Верш] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1935 год. Вільня; Гімн беларускіх паўстанцаў // Іскры Скарыны. № 5.

1961. Меч; «Я люблю густыя шумы...»; На постаці; Не трывож; На эміграцыі; «Каханню нічога не трэба...»; Раніцою: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Меч: [Верш] // ЛіМ. 26 снеж.

1962. «Я люблю густыя шумы...»: [Верш] // Ніва. 8 ліп.

1965. Віхор; Меч; «Я люблю густыя шумы...»; «Ізноў пытанні... З глуму...»; «Дарма, што значны раны...»; Дзед; Пралескі; Хлопчык; Скажы!; «Насоўвае пушча...»; Палімпсест; Восень; «Твае блакітнасці нязменны...»; Каханне; «Не трывож мае самоты...»; Маёй матулі; Бяссонне; «Нібы вялізны, чорны птах...»; Праметэй; «Ты жыццём, нібы жытняй мякою...»; На эміграцыі; Цяжэй ланцугоў...; «Млынар заставіў застаўкі...»; Раніцою: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.; Максім Багдановіч: Санет // ЛіМ. 28 мая.

1970. Каваль; Народнае; Безнадзейнасць; Дзень і ноч; «Нягоды твой не зменяць крок...»; Іронія; Перайманне: [Вершы] // Полымя. № 5.

1972. «Зацвілі твае вочы...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1978. «Каханню нічога не трэба...»: [Верш] // Адданасць. Мн.

1979. «Ізноў пытанні... З глуму...»; «Толькі той, чый вольны дух...»; «Над нядоляй Тваёй не заплачу...»; Меч; «Наш лёс, бы кат з рукой забойнай...»: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.

1.4.

Шылін Г. Страшная Арват; П. Шайтан: (Апавяданні) / З рус. Мн., 1930.

Эпік Р. Сустрэча: [Аповесць] / З укр. Мн., 1932.

Ясенскі Б. Слова пра Якуба Шэлю: Паэма / З пол. Мн., 1932.

1922. Міцкевіч А. Акерманскія стэпы: [Санет] / З пол. // Наша будучыня. 8 снеж.

1926. Вольке р І. Пралетарскае мастацтва / З чэш. // Новы прамень. № 1 / Пер. пад псеўд. Л. Макашэвіч; Яго ж. Служка: [Апавяданне] // Прамень. № 1 / Пер. пад псеўд. Л. Макашэвіч.

1927. Вольке р І. Пакора; Вечар: [Вершы] / З чэш. // Узвышша. № 2; Бадлер Ш. Чалавек і мора: [Верш] / З фр. // Там жа. № 3.

1931. Ясенскі Б. Слова пра Якуба Шэлю: [Паэма] / З пол. // Полымя. № 2.

1.5.

На польскую мову. Naśladowanie Horacego / Tł. J. Łobodowski // Kultura (Paryż). 1951. Nr 7—8; Nie burz mej starości... / Tł. S. Horak // Poglądy. 1962. Nr 1; Miecz / Tł. I. Sikirycki // Odglosy. 1977. Nr 45; «Tak lubię gęste szumy...»; «Biedna dusza ma stęskniona...» / Tł. J. Huszcza; Na emigracji; Miecz / Tł. I. Sikirycki // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. «Не буди мои заботы...»; Меч; «Я люблю густые шумы...»; «Опять забот угрюмость...»; Чужбина: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1970. № 7; Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982.

На ўкраінскую мову. Меч; В еміграції; «Коханню нічого не треба...»; На світанку: [Вершы] / Пер. В. Коломієць // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

На чэшскую мову. Janka Kupala // Slovanska kniha. 1925. N 11.

2.2.

Калеснік У. Ветразі Адысея: Уладзімір Жылка і рамантычная традыцыя ў беларускай паэзіі. Мн., 1977.

2.3.

На беларускай мове. Гародня А. Ці ёсць у нас неабуржуазная літаратура? // Маладняк. 1928. № 9; Гаўрук Ю. Сустрэчы з Уладзімірам Жылкам: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981. С. 57—59; Глыбоцкі Т. Паэта, які падаваў надзеі // Глыбоцкі Т. Пра нашы літаратурныя справы. Мн., 1928. С. 164—176; Дубоўка У. Імя яго не забыта // ЛіМ. 1965. 28 мая; Калеснік У. Ветразь Адысея // Полымя. 1970. № 5; Яго ж. Задумнасць Пілігрыма // Жылка У. Вершы. Мн., 1970; Яго ж. З лістоў Леапольда Родзевіча да Уладзіміра Жылкі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Яго ж. Зорка паэта: Да 85-годдзя Уладзіміра Жылкі // Беларусь. 1985. № 5; Яго ж. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 175—177; Яго ж. Старонкі беларускага рамантызму // Полымя. 1969. № 1; Краўцоў М. Мае ўспаміны аб Жылцы // Родны край. 1935. 14, 21 чэрв.; Лужанін М. Вандроўнік і паэт // ЛіМ. 1980. 30 мая; [Марціновіч А.]. [Біяграфічная нататка да 85-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 6; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 206—207; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Родзевіч Л. Ліст Леапольда Родзевіча да Уладзіміра Жылкі // Белавежа. Беласток, 1980; Яго ж. [Лісты да У. Жылкі] // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Сачанка Б. Уладзімір Жылка // Маладосць. 1988. № 10; Светазар Я. Новы Багдановіч // Сялян. ніва. 1926. 17 студз.; Яго ж. Уладзімір Жылка як мастак слова // Бел. слова. 1926. 20 кастр.; Ст. Ст. Уладзімір Жылка: [Некралог] // Калоссе. 1935. № 2; Уладзімір Жылка // Родны край. 1935. 10 мая; Шукайла П. «Прасвятая багародзіца, спасі нас» // Росквіт. 1928. № 2; Шушкевіч С. Ён любіў жыццё // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2. С. 306—309; Я. Н. Уладзімір Жылка // Шлях моладзі. 1935. № 6; Янушкевіч Я. Ён бачыў хараство // ЛіМ. 1985. 24 мая; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 94—96.

На польскай мове. Smreczyński K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220; Uładzimir Żyłka // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускай мове. История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 96—97; Колесник В. На всходах ранних // Неман. 1970. № 7.

2.4.

На беларускай мове. Бічэль-Загнетава Д. Уладзіміры — Хадыка і Жылка: [Верш] // ЛіМ. 1979. 16 ліст.; Яго ж. Хадыка і Жылка: [Верш] // Бічэль-Загнетава Д. Дзе ходзяць басанож. Мн., 1983; Гаўрук Ю. Сейбіт зары: [Эсэ] // Гаўрук Ю. Ступень адказнасці. Мн., 1986; Езавітаў К. «Уяўленне! Уяўленне...»: [Верш] // Голас беларуса. 1926. 20 крас.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 762—766, 2172; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

Г. І. Рэут.

ЖЫТКЕВІЧ ЗМІЦЕР

Жыткевіч Зміцер Максімавіч [псеўд.: Гушчар, З. Гушчар, крыпт.: Ж. З. З. Ж. Ж-віч, З. Ж-іч; 26.10(8.11). 1904, в. Халамер'е Гарадоцкага пав. Віцебскай губ., цяпер Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.— 7.8.1955, Рыга], паэт, празаік. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сям'і царкоўнага прыслужніка, які рана памёр. Асіроцелых дзяцей, Зміцера і яго сястру Фросю, узяў у сваю сям'ю родны дзядзька па матчынай лініі Павел Васілевіч Забелін, настаўнік Халамерскай прыходскай школы. Гэта быў высокаадукаваны, рэдкай дабрыні чалавек. Ён пачаў вучыць свайго пляменніка грамаце, потым уладкаваў яго ў школу. У час вучобы ў З. Жыткевіча выявіліся прыроджаныя здольнасці да навукі, незвычайная кемлівасць. У 1914 П. Забеліна мабілізавалі ў царскую армію. Праз год, у час імперыялістычнай вайны, ён загінуў. У асобе дзядзькі З. Жыткевіч страціў не толькі роднага чалавека і выхаваўцу, але і жыццёвага апекуна. Замяніў дзядзьку пісар Халамерскай валаснай управы, які спачувальна аднёсся да лёсу хлопчыка. Улічыўшы яго здольнасці, даручыў яму перапісваць розныя службовыя паперы і тым самым даў заробак. Падлетак уважліва прыслухоўваўся да патрэб сялян, што прыходзілі ў валасць, імкнуўся ім дапамагчы. Пісаў па іх просьбе розныя прашэнні, лісты да родных, тлумачыў незразумелыя словы. За ўсё гэта сяляне палюбілі хлопчыка і ўжо ў 12 гадоў, паводле слоў сястры, пачціва называлі яго Максіма-

вічам. Добрыя людзі з мясцовай інтэлігенцыі ўладкавалі З. Жыткевіча разам з сястрой у дзіцячы дом, што знаходзіўся ў Віцебску. Там З. Жыткевіч і пачуў вестку пра Кастрычніцкую рэвалюцыю. У 1918 дзіцячы дом пераехаў у былую калонію малалетніх злачынцаў (у раёне пас. Акцябрскі), стаў называцца дзіцячай працоўнай камунай (пазней імя М. Калініна). У камуне, якая набыла сельскагаспадарчы ўхіл, з'явіліся маладыя выхавацелі, настаўнікі, аграномы. Выхаваўчая методыка нагадвала макаранкаўскую. Вучыцца ж хадзілі за 7 км у Віцебск. З дзіцячай камуны З. Жыткевіч даслаў свае першыя допісы ў мясцовы друк.

У 1921 пасля сканчэння вучобы ён быў уладкаваны справаводам губернскага палітычна-прасветнага камітэта. У 1922 у в. Халамер'е адбыўся сялянскі сход, на якім у склад мясцовага Савета землякі выбралі 18-гадовага З. Жыткевіча, усклаўшы на яго абавязкі сакратара. Аднавяскоўцы запомнілі яго як актыўнага камсамольскага важака, ініцыятара розных культурна-масавых мерапрыемстваў сярод моладзі, арганізатара збору збожжа для галадаючага Петраграда. З в. Халамер'е З. Жыткевіч дасылаў у газеты карэспандэнцыі аб бягучым жыцці. У 1924—25 З. Жыткевіч — справавод райвыканкама ў Езярышчы, у 1925—26 загадчык Езярышчанскага народнага дома. У 1926—27 працаваў сакратаром «Віцебскай сялянскай газеты», пасля спынення яе выхаду (да 1931) — сакратаром газеты «Віцебскі пралетарый». У 1933 З. Жыткевіч перайшоў працаваць у транспартны аддзел НКУС (пазней МДБ), дзе праслужыў каля 22 гадоў. Член КПСС з 1938. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Знак Пашаны, медалямі.

Першымі паэтычнымі «ластаўкамі» З. Жыткевіча з'явіліся частушкі, якія былі надрукаваны ў «Витебской крестьянской газете» (1924). У канцы 20 — пачатку 30-х гадоў у мясцовым і рэспубліканскім друку рэгулярна змяшчаліся іншыя вершы, апавяданні, нарысы і публіцыстычныя артыкулы З. Жыткевіча. Яго творы ўвайшлі ў калектыўныя літаратурна-мастацкія зборнікі «Пачатак» і «Світанне», якія выдавала мясцовая філія «Маладняка», у зборнік Віцебскай асацыяцыі пралетарскіх пісьменнікаў «Рытмы будавання». У іх праслаўлялася Кастрычніцкая рэвалюцыя, змены ў жыцці вясковай моладзі. У 1931 віцебскія літаратары выбралі З. Жыткевіча адказным сакратаром Віцебскай БелАПП. Тады ж у яго творчасці стала пераважаць публіцыстыка. Нялёгкая, поўная напружання і небяспекі работа не спрыяла паэтычнай творчасці, толькі зрэдку ў мясцовай перыёдыцы з'яўляліся яго вершы на рускай мове. У пасляваенны час ён жыў у Рызе, але неаднаразова наведваў родныя мясціны, намерваўся вярнуцца да беларускамоўнай творчасці. Узнавіўшы па памяці некаторыя свае вершы, бо асабісты архіў З. Жыткевіча загінуў у час вайны, перапісаў іх у сшытак, які перадаў сястры (цяпер захоўваецца ў аўтара артыкула). *М. Х. Плавінскі.*

Бібліяграфія

1.3.

1924. Частушки // Витеб. крест. газ. 2 окт.

1925. Гэй, дудар, весялей заспявай: [Верш] // Заря Запада. 30 окт.; Прыпеўкі // Там жа. 19 нояб.; Кастрычнік: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Маладняк: Усебеларускае аб'яднанне паэтаў і пісьменнікаў // Наш працаўнік. 23 чэрв. / Пад крыпт. З. Ж.

1926. Вёска; Вечар: [Вершы] // Пачатак. Віцебск; Селькор: [Верш] // Бел. вёска. 18 лют.; Вёска: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Вечар: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Вясковыя частушкі // Витеб. крест. газ. 13 янв.; Беларусь: [Верш] // Там жа. 3 февр.; Я пясняр малады: [Верш] // Там жа. 23 февр.; Радыёчастушкі // Віцеб. сялян. газ. 28 ліст. / Пад псеўд. Гушчар; Частушкі // Там жа. 26 снеж. / Пад псеўд. Гушчар; Машыністка: [Верш] // Сав. Бел. 11 крас.; Заходняя Беларусь // Чырв. Полаччына. 1 мая / Пад крыпт. З. Ж.

1927. Горад і вёска: [Замалёўка] / Пад псеўд. З. Гушчар; Кастрычнік; Машыністка; Сваёй матулі; Дзесяты паверх: [Верш] // Світанне (Віцебск). № 1; Без Леніна: [Верш] // Віцеб. сялян. газ. 29 студз.; На з'ездзе: [Верш] // Там жа. 3 крас. / Пад псеўд. Гушчар; Частушкі // Там жа. 22 мая / Пад псеўд. Гушчар; Вымятайце мятлою такіх «герояў»: [Верш] // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. Гушчар; Сваёй матулі: [Верш] // Там жа. 21 жн. / Пад псеўд. Гушчар; Горад і вёска: [Апавяданне] // Там жа. 11 вер. / Пад псеўд. Гушчар; Аб вясковых непарадках: [Верш] // Там жа. 25 вер. / Пад псеўд. Гушчар; Дзесяты паверх: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Аб вершах нашых селькораў // Там жа. 15 ліст. / Пад крыпт. Ж-і ч З.; Пад сцягам Кім'у: [Верш] // Заря Запада. 24 июля; Да калектыву: [Верш] // Там жа. 4 дек.

1928. Папаўся ў нерат — ні ўзад, ні ўперад: Замест фельетону // Віцеб. сялян. газ. 24 студз. / Пад псеўд. Гушчар; Молат: [Верш] // Там жа. 4 сак.; «Я гляджу, як свецяць сонца...»: [Верш] // Там жа. 18 сак.; Ветру: [Верш] // Заря Запада. 25 марта; Лесакрады: [Апавяданне] // Там жа. 24 июня; Міхась Чарот — паэмы «Марына», «Карчма» // Там жа. 30 сент. / Пад крыпт. З. Ж.; Вёска ў новым: [Верш] // Там жа. 28 окт.; Каханцы: [Верш] // Там жа. 9 дек.

1929. Памяці Паўлюка Труса // Віцеб. пралетарый. 11 кастр.; Вітаю сёння калектыў: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Змагацца за пралетарскую літаратуру // Там жа. 27 кастр. / Пад крыпт. З. Ж.; Дванаццаць і пяць: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Вучоба, творчасць і самакрытыка // Там жа. 8 снеж.

1930. Мы пабудуем: [Абразок]; Кулі — сталёвы шрыфт; Ленінскі калгас; Заўжды гатоў!; Па заснежанай далі; Каханцы; З табою: [Вершы]; Ад рэдакцыі да друкарні: [Нарыс] // Рытмы будавання. Віцебск; Мастацкае слова на службу пяцігодцы // Віцеб. пралетарый. 23 жн.; У першыя шэрагі барацьбітоў за сацыялістычнае будаўніцтва // Там жа. 23 вер.

1931. Спектакль, патрэбны пралетарскаму гледачу: «Гута» Рыгора Кобеца // Віцеб. пралетарый. 2 лют.; За новыя пісьменніцкія кадры з рабочых-ударнікаў // Там жа. 26 мая; Ліквідаваць адставанне // Там жа. 12 снеж.

1932. Прыйсці да канферэнцыі з канкрэтнымі дасягненнямі // Віцеб. пралетарый. 7 сак.; Вызначыць шляхі далейшай работы //ЛіМ. 18 сак.

1.4.

1927. Л і п е ц к і А. Вясковы май: [Верш] / З рус. // Віцеб. сялян. газ. 1 мая.

1930. Б е з ы м е н с к і А. «Трагедыйная ноч»: (Урывак з паэмы «Днепрабуд») / З рус. // Віцеб. пралетарый. 8 ліст.

2.3.

На беларускай мове. К а с п я р о в і ч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; М а з у р к е в і ч Я. Пралетарская літаратура ў Віцебску // Віцеб. пралетарый. 1930. 8 ліст.; П л а в і н с к і М. Пяром і зброяй // Віцеб. рабочы. 1984. 7 ліст.; Р э з а л ю ц ы я 1-й канферэнцыі Віцебскай АПП па дакладах т. т. Лынькова і Жыткевіча // Віцеб. пралетарый. 1932. 18 крас.

Т. М. Махнач.

ЖЫЧКА ХВЕДАР

Жычка Хведар Дзмітравіч (псеўд.: Лук'ян Блёкат, А. Чыж, Ак. Чыж, Акім Чыж, Сулейман-Марыя Лапаць, Васіліса Прахожая, Ягор Светафор, Пракоп фон Цэбар, Яўмен Удавец; н. 20.3.1927, пас. Марс Жлобінскага р-на Гомельскай вобл.), паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1960.

З сялянскай сям'і. Бацька, Дзмітрый Мікалаевіч, працаваў рахункаводам у калгасе, потым бухгалтарам раённай пажарнай аховы, дарожнага аддзела райвыканкама, сакратаром Стрэшынскага сельсавета. Маці, Ганна Дзям'янаўна, была калгасніцай. Пачатковую адукацыю Хведар атрымаў у роднай вёсцы, пасля вучыўся ў Стрэшынскай дзесяцігодцы. Шмат чытаў, захапляўся маляваннем, марыў паступіць у Віцебскае мастацкае вучылішча. Ажыццяўленню задумы перашкодзіла Вялікая Айчынная вайна. У лістападзе 1944 прызваны ў рады Чырвонай Арміі. «Пад Мінскам, у запасным палку нас рыхтавалі на фронт. Нялёгка было семнаццацігадовым юнакам пасцігаць суровую ваенную навуку»,— успамінаў Х. Жычка. Але на фронт яны не трапілі, бо скончылася вайна. Летам 1945 ён добраахвотнікам пайшоў служыць на Балтыйскі флот. Пяць гадоў нёс, паводле яго слоў, «вахту па ахове роднага неба». Быў актыўным ваенкорам газеты «Страж Балтики». Завочна вучыўся ў Калінінградскім электратэхнікуме, наведваў вячэрнюю школу палітасветы. У 1951 звольнены ў запас. У тым жа годзе стаў працаваць у рэдакцыі газеты «Чырвоная змена». У 1953—60 загадчык аддзела, літработнік-кансультант газеты «Піянер Беларусі». У 1959 скончыў завочна Літаратурны інстытут імя М. Горкага ў Маскве. З 1963 — рэдактар Дзяржаўнага камітэта СМ БССР па друку, у 1963—65 адказны сакратар рэдакцыі часопіса «Бярозка», рэдактар, старшы рэдактар, загадчык рэдакцыі выдавецтва «Беларусь» (1965—72). У 1972—76 галоўны рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». З 1976 — старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». Са студзеня 1992 на пенсіі.

Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», Ганаровай граматай і Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі. У 1983 Чэшскі літаратурны фонд узнагародзіў Х. Жычку прэміяй і медалём В. Незвала за перакладчыцкую дзейнасць і прапаганду чэшскай паэзіі ў СССР, у 1984 — Ганаровай граматай і медалём Славацкі літфонд, у 1986 — памятным медалём Чэшскае тэатральнае і літаратурнае агенцтва «Дзілія».

Пісаць вершы Х. Жычка пачаў у час службы на флоце. Першая публікацыя з'явілася ў 1947 (часопіс «Полымя»). У 1951 ён удзельнічаў ва Усесаюзнай нарадзе маладых пісьменнікаў ад Балтыйскага флоту. У 1956 выйшла яго першая кніга фельетонаў-апавяданняў для дзяцей «Сукенка ў крапінку», напісаная ім сумесна з П. Беразняком. Пяру Х. Жычкі належаць многія паэтычныя і празаічныя кнігі, адрасаваныя пераважна дзецям і юнацтву. У яго паэзіі ўвасоблена рамантыка марской службы, пафас мірнай стваральнай працы. Вострасюжэтнымі, з цікавымі людскімі характарамі з'яўляюцца таксама аповесці Х. Жычкі для дзяцей. Шмат працуе ён і ў галіне мастацкага перакладу. На беларускую мову перакладзены многія творы літаратур былога СССР, а таксама чэшскіх, польскіх і славацкіх пісьменнікаў. На словы Х. Жычкі напісалі музыку кампазітары І. Кузняцоў, А. Тулышаў.

Жыве ў Мінску.

А. С. Гурская.

Бібліяграфія

1.1.

Абеліск: [Вершы]. Мн., 1973. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Кобрын У. Кнігі не звальняюцца ў запас // Мін. праўда. 1973. 23 ліст.; Марціновіч А. З жыццёвых вытокаў // Гомел. праўда. 1973. 10 крас.; Мішчанчук М. // Неман. 1974. № 6; Шаўцоў П. Пра тое, што хвалюе сэрца // Вяч. Мінск. 1974. 10 крас.

1.2.

Сукенка ў крапінку: Апавяданні-фельетоны. Мн., 1956 / Сааўт. П. Беразняк.

Каштанавы «Масквіч»: Аповесць. Мн., 1959. Рэц.: Міхайлаў В. Аповесць для юных // ЛіМ. 1959. 12 жн.; Рубінскі У. Бібліятэка юных папаўняецца // Чырв. змена. 1959. 12 жн.

Лясныя страхі: Апавяданні і фельетоны. Мн., 1959 /

Сааўт. П. Беразняк. Рэц.: Жыжэнка У. У цікавым жанры // Полымя. 1960. № 1.

Піфагоравы штаны: Аповесць. Мн., 1961. Рэц.: Базарэвіч М. Дзецям — пра важнае // Мін. праўда. 1962. 27 лют.; Гусак С. Сюжэт — сабе, характар — сабе... // ЛіМ. 1962. 26 студз.; Даніленка М. Аб звычайным — займальна // Гомел. праўда. 1961. 29 снеж.; Наст. газ. 1962. 3 студз.; Сталяроў М. Нявыкарыстаныя магчымасці // Полымя. 1961. № 10.

Стой на вахце, сэрца: Вершы і паэма. Мн., 1961. Рэц.: Кацюшын М. Жыццю насустрач // Калг. праўда. 1962. 27 кастр.

Мы будзем жыць у вёсцы Сонечнай. Мн., 1963. (Б-чка піянера-актывіста).

Зброю бяруць сыны: Аповесць. Мн., 1964. Рэц. Собаль Ф. Выпрабаванне агнём // Наст. газ. 1965. 3 крас.

Зорачка-пяцёрачка: Апавяданні. Мн., 1965.

Росныя лілеі. Мн., 1965. Рэц.: Бур'ян Б. Паэтычнасць і прыгажосць // Полымя. 1965. № 7; Варно У. Быць самім сабой // ЛіМ. 1965. 17 вер.; Хведаровіч М. Плён пошукаў // Беларусь. 1965. № 7.

Паспелі суніцы: Аповесці і апавяданні. Мн., 1966.

Дзе растуць бяссмертнікі: Аповесць. Мн., 1967. Рэц.: Кудраўцаў І. // Вяч. Мінск. 1971. 20 снеж.

Настой: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Калеснік А. Настой // Чырв. змена. 1969. 15 лют.; Кацюшын М. Сардэчная споведзь // Звязда. 1969. 18 студз.; Кудраўцаў І. Пра час і равеснікаў // Вяч. Мінск. 1969. 14 крас.; Ставер А. Паэзія шчырага слова // Мін. праўда. 1969. 14 лют.; Янчанка М. Сонца і кветак настой // Гомел. праўда. 1969. 8 студз.

Букет вяргіняў: Апавяданні. Мн., 1970. Рэц.: Янчанка М. Краіна называецца дзяцінствам // Гомел. праўда. 1971. 29 студз.

Мая вуліца. Мн., 1970.

Мы па вуліцы ідзём: Дапаможнік па вывучэнні правіл дарожнага руху ў пач. школе. Мн., 1973 / Сааўт. І. Чыжэўскі.

Партызанскі праспект: Паэма. Мн., 1975. Рэц.: Марціновіч А. Праспект ад сэрца да завода // Гомел. праўда. 1975. 4 кастр.

Старонкі піянерскай гісторыі. Мн., 1975.

Дзе растуць бяссмертнікі: Аповесці. Мн., 1977. Рэц.: Марціновіч А. З пазіцый грамадзянскасці // Гомел. праўда. 1977. 26 кастр.

Спагадлівыя людзі: Гумарэскі, фельетоны, пародыі. Мн., 1977. (Б-чка «Вожыка»). Рэц.: Даніленка М. Вострым словам сатыры // Гомел. праўда. 1977. 20 ліп.

Абавязак: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Лоўгач В. Абавязак перад народам // Гомел. праўда. 1980. 26 сак.; Марціновіч А. Нарадзіла сэрца споведзь // Полымя. 1980. № 6.

Посмотри на дорогу: Стихи. Мн., 1979 / Сааўт. В. Ананьін.

Дружбы прыклад яркі. 2 выд. Мн., 1980. (Правілы акцябрат). (1 выд. выйшла пад назвай: Зорачка-пяцёрачка. Мн., 1965).

Дзень будзе ясны: Аповесць. Мн., 1981. Рэц.: Даніленка М. Дзень будзе ясны // Гомел. праўда. 1982. 24 жн.; Хорсун С. З верай у заўтрашні дзень // Полымя. 1983. № 1; Царанкоў Л. Адрасавана юным чытачам // Мін. праўда. 1983. 21 крас.

Карэц калодзежнай вады: (Вершы і паэмы). Мн., 1983.

Абрус: Вершы. Мн., 1985. Рэц.: Марціновіч А. Зорная гадзіна душы // Вяч. Мінск. 1985. 5 вер.

Абдымкі сонца: Вершы. Мн., 1988.

Сонца скача па траве: Вершы. Мн., 1989.

1.3.

1947. У сям'і: [Жарт] // Вожык. № 17; «Я краю роднага даліны...»; Дзяўчыне: У родным калгасе: [Вершы] // Полымя. № 10.

1948. Дружба: [Верш] // ЛіМ. 16 кастр.; Служу Савецкаму Союзу: [Верш] // Чырв. змена. 16 снеж.

1949. Ранак: [Верш] // Беларусь. № 2; На варце Радзімы: [Верш] // Там жа. № 12. У чужым парту; Зварот; Цяпло Радзімы: [Вершы] // Гомел. праўда. 4 вер.; Радзіма мая, ты любімая: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Навагодняй ноччу: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Звязда: [Верш] // Там жа. 29 вер.

1950. Творчая камандзіроўка; Першаму камандзіру; На прывале: [Вершы] // Полымя. № 6; Герой працы: [Верш] // Чырв. змена. 13 мая.

1951. Гвардзеец; Не за блакіт цябе: [Вершы] // Беларусь. № 8; Станцыя Палеск: [Верш] // Полымя. № 2; Ротны камсорг: [Верш] // Там жа. № 8; Мой подпіс: [Верш] // Калг. праўда. 9 вер.; Адказ пану Морысану: [Верш] // ЛіМ. 1 вер.; Развітанне з лагерам // Піянер Бел. 23 жн.

1952. Творчая камандзіроўка; Камсорг; Запявала; Станцыя Палеск: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Рэц.: Клімянкоў В. «На сонечных сцежках» // Гомел. праўда. 1952. 23 снеж.; Свята: [Верш] // Беларусь. № 5; Раман пра гераізм народа // Там жа. № 6; Зінін дыван: [Верш] // Бярозка. № 2; Закон свабоды і міру: [Верш] // За Радзіму. 5 снеж.; Наш слаўны Першамай // Піянер Бел. 1 мая; Ля кастра: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Мы мір мацуем // Сав. Радзіма. 22 чэрв.

1953. Мы мір мацуем; Наша свята; Мая прафесія: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн; Няўдалае паляванне: [Верш] // Бярозка. № 12; Мой голас: [Верш] // За Радзіму. 22 лют.; Вядзі нас, партыя; Ля манумента: [Вершы] // Там жа. 12 крас.; Слава партыі: [Верш] // Там жа. 1 мая; У дождж: [Верш] // ЛіМ. 25 ліп.; Сувораўцы // Мін. праўда. 7 ліст. / Сааўт. У. Федасеенка; Наш паход: [Верш] // Піянер Бел. 23 ліп.; Добры пачатак // Там жа. 24 вер.; Выпадак з Васем Камарыкам: Фельетон // Там жа. 8 кастр. / Сааўт. У. Федасеенка; Выйшлі ў поле камсамольцы: [Верш] // Чырв. змена. 19 крас.; Радыстка: [Нарыс] // Там жа. 21 чэрв.; Не толькі вучыць, але і выхоўваць // Там жа. 16 ліп. / Сааўт. Р. Міхайлава; Дзяўчыне: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Жыццё кліча: [Апавяданне] // Там жа. 6 снеж. / Сааўт. У. Федасеенка; Кіеўскія замалёўкі: Застольнае слова; Ля помніка Б. Хмяльніцкаму; Крашчацік: [Вершы] // Там жа. 30 снеж.

1954. Імкненне: [Верш] // Беларусь. № 12; «Гусі» падвялі: Фельетон // Маладосць. № 3; Рамонкі: [Верш] // Там жа. № 8; Сустрэча на востраве скарбаў: (Апавяданне-загадка) // Піянер Бел. 25 сак. / Сааўт. П. Беразняк; Строга па камандзе: Фельетон // Там жа. 8 ліп.; Збор у калгасе // Там жа. 19 ліст.; З блакнота карэспандэнта: [Верш] // Чырв. змена. 28 ліп.; Наказ бацькоў: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Сяброўцы: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1955. Радасць журналіста: [Верш] // Беларусь. № 1; Агністы каптур: Фельетон // Бярозка. № 12; Люстэрка: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 5; Закон жыцця: [Верш] // ЛіМ. 10 вер.; Я — радавы запаса: [Верш] // Мін. праўда. 23 лют.; Пажаданні // Чырв. змена. 1 студз.

1956. Шчырыя радкі: [Рэц. на кн.: Пянкрат М. Салаўіны бераг. Мн., 1956] // Беларусь. № 7; Рыгорка-агароднік: (Фельетон) / Сааўт. П. Беразняк; Справу добрую рабіў, ды забыў і загубіў...: [Верш] // Бярозка. № 2; Два капітаны: (Фельетон) // Там жа. № 9; Нясе ён шчасце: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Цытадэль славы // Піянер Бел. 10 жн.; Так трымаць!: (Урывак з паэмы «Адмірал Дрозд») // Чырв. змена. 23 снеж.

1957. Беларускі тэлевізар: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Дэвізы моладзі; Вясенні вецер; Дзякуй; «Не тулі ў каракуль цёплы...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Настаўніку: [Верш] // Піянер Бел. 22 лют.; Аб маёй маме: [Фельетон] // Там жа. 22 сак.; Перад экзаменамі // Там жа. 24 мая; Пастушкі: [Апавяданне] // Там жа. 23 жн.; «Аня з намі»: Ці ўсе ў нас вучацца // Там жа. 27 вер.; Калі дружна ўсім атрадам // Там жа. 11 кастр.; Калгас абсталяваў майстэрню // Там жа. 18 кастр.; Прачытай гэтую кнігу: [Рэц. на кн.: Шыловіч Г. Твая дарога. Мн., 1957] // Там жа. 13 снеж.; Адмірал Дрозд: [Верш] // Чырв. змена. 3 ліст.

1958. Як Веру кармілі: (Фельетон) // Бярозка. № 2; Дай руку, таварыш // Маладосць. № 11; Адмірал Дрозд: [Нарыс] // ЛіМ. 9 жн.; Клапатлівыя гаспадары // Піянер Бел. 24 студз.; Масавая Іра: (Фельетон) // Там жа. 21 лют. / Сааўт. П. Беразняк;

Сыходзіш вёска з яснай явы: (Мінулае і сучаснае вёскі Дукоры) // Там жа. 14 сак.; «Цімураўскі» скандал»: (Фельетон) // Там жа. 9 мая. / Сааўт. П.Беразняк; У гамяльчан многа сяброў // Там жа. 6 чэрв.; Будуць цікавыя справы // Там жа. 19 вер.; «Піянер сябруе з дзецьмі ўсіх краін свету» // Там жа. 26 вер.; Працавітыя рукі сталі славай зямлі // Там жа. 6 ліст. / Сааўт. П. Беразняк; Лясныя страхі: Апавяданне // Там жа. 21 ліст. // Сааўт. П. Беразняк; Сяброўская сустрэча // Там жа. 19 снеж.; Стой на вахце, сэрца; Вядзіце, мары светлыя; У садзе маладосці: [Вершы] // Чырв. змена. 28 вер.; Творчая камандзіроўка // Чырв. сцяг. 23 лют.

1959. Сухар; Ля кастра: [Вершы] // Беларусь. № 6; Снежкі: [Верш] // Вясёлка. № 1; Вярблюд на каробке // Зорька. 26 сент.; Далонь; Сёстры; Герой: [Вершы] // Калг. праўда. 2 кастр.; Што трэба дзецям?: (Думкі пра кнігу для дзяцей) // ЛіМ. 19 снеж.; Чарніцы: Апавяданне партызана: [Верш] // Мін. праўда. 14 чэрв.; Помста дзеда Міхеда // Там жа. 29 снеж.; Паўлік-інструктар // Піянер Бел. 30 студз.; Атрад выходзіць на старт // Там жа. 6 сак.; Расце піянерская дружына // Там жа. 8 мая; Мой любімы герой // Там жа. 5 чэрв.; Слізкі лешы: Фельетон // Там жа. 26 чэрв. / Сааўт. П. Беразняк; Краязнаўцы // Там жа. 14 жн.; Калі табе даверылі // Там жа. 18 вер.; З маркай нашага горада // Там жа. 13 ліст.; Прапушчаныя ўрокі // Там жа. 20 ліст.; Пятая вучнёўская // Там жа. 4 снеж.; Рамонка: [Верш] // Чырв. змена. 26 жн.; Спадчына: [Верш] // Там жа. 13 снеж.

1960. Піфагоравы штаны: Аповесць // Бярозка. № 6, 7, 8; Ля школьнага парога // ЛіМ. 17 чэрв.; У царстве долара // Мін. праўда. 4 снеж.; Наш родны край // Наст. газ. 26 крас.; Пра запалкавыя этыкеткі, веласіпед і цікавую калекцыю // Піянер Бел. 22 студз.; Сакавіцкія піры: [Верш] // Чырв. змена. 16 сак.

1961. Закон жыцця; Стой на вахце, сэрца: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; На варце Ленінграда: (З паэмы «Адмірал Дрозд») // Вянок дружбы. Мн.; Памочнік; [Апавяданне] // Для школьнай эстрады. Мн. / Сааўт. П. Беразняк; Я — Іду; Будуецца мост; Вось шаблон дзе — закаханых звычкі; Ну, а што суседзі скажуць?: [Вершы] // Маладосць. № 1; Адмірал Дрозд: [Урывак з паэмы] // Звязда. 22 лют.; Адметны май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Пераклад — на ўзровень арыгінала // ЛіМ. 1 снеж.; Вянок дружбы // Мін. праўда. 12 жн.; Этыкеткі мінулага года // Піянер Бел. 10 лют.; «Пад шаты аснежанай дубровы...»: [Верш] // Чырв. змена. 12 лют.

1962. Імкненне; Макі: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Далонь: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Між Дняпром і Сожам; Цёмны лес; Белы гарлачык: [Вершы] // Беларусь. № 7; Добры дзень: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Пучок рабіны: Навела // Звязда. 19 мая; За Крычаўскім лесам: [Верш] // Калг. праўда. 22 мая; Барок: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Вахту нясе паэзія // ЛіМ. 27 ліп.; Другая сустрэча // Мін. праўда. 13 сак.; З вершам праз жыццё // Там жа. 23 мая; Рыцар касакоўскага балота: Апавяданне // Там жа. 2 снеж.; Вартавыя: [Урывак з аповесці «Бацькава праўда»] // Піянер Бел. 13 ліп.; Свеціць месяц: [Верш] // Чырв. змена. 13 мая; Меддзю карабельнай сонца зіхаціць: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.

1963. Бяссмерце // Беларусь. № 5; На змену камсамольцам: Урыўкі з аповесці // Бярозка. № 2, 3; Навальніца: Аповесць // Там жа. № 8—10; Куды бягуць машыны: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Вясна на Цэнтральнай плошчы; Не спіцца салдату; «Ад працы далонь грубее...»; Пралеска: [Вершы] // Маладосць. № 4; Дзве прафесіі; Кнехты: [Вершы] // Полымя. № 1; Гімн працы // Работніца і сялянка. № 9; Я нарадзіўся ў вёсцы Марс: [Верш] // Звязда. 12 студз.; Кветка ламікамень: [Паэма] // ЛіМ. 2 жн.; Вялікая праўда жыцця // Чырв. змена. 4 крас.; Сустрэча на грэблі: [Урывак з аповесці «Бацькава праўда»] // Там жа. 22 чэрв.

1964. Пісьмо брату: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Напрадвесні: [Верш] // Там жа. № 3; Паспелі суніцы: Апавяданне // Там жа. № 7; Разам лягчэй: Сцэнка // Там жа. № 9; На сустрэчу з Гаўрошам: Апавяданне; Музычны атрад: [Верш] // Там жа. № 11; Добрый друг, верный друг // Знамя юности, 20 дек.; Не толькі для дзяцей: [Рэц. на кн.: Ч а р к а с а ў А. Цудоўны камень. Мн., 1963] // ЛіМ. 10 крас.: Школа юных талентаў // Там жа. 18 снеж.; Славячы нашу зямлю...// Мін. праўда. 3 студз.; Снежкі: [Верш] // Ніва. 27 снеж.; Наш блізкі друг // Піянер Бел. 17 студз.; Сонечны ўзгорак: [Верш] // Там жа. 13 сак.; На лузе: [Урывак з аповесці «Зброю бяруць сыны»] // Там жа. 14 жн.

1965. Адказнасць за паэтычнае слова // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Доктар у чырвоным берэце // Бярозка. № 1; Піянерскі марш міру: [Верш] // Там жа. № 6; Начны дэсант: Апавяданне // Там жа. № 9; Пеўнікі; Бычок; Хітрыя грыбочкі: [Вершы] // Вясёлка. № 8; А падчарыца вырасла // ЛіМ. 24 жн.; Няўдзячная; Птушынае дрэва; Лясная дарога; Амела; Модніца: (Кароткія апавяданні) // Мін. праўда. 4 ліп.; Важаты: Апавяданне // Піянер Бел. 11 чэрв.; Их было много в нашем крае... // Сов. Бел. 5 окт.

1966. Бярозы; «Ёсць!»; «Надакучыў мне гасцінец...»; Бабулька ля аўтамата; Шкляное лета; «Лёг пакорна чорны бор...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Мае тэмы // Пра час і пра сябе. Мн; Бабіна лета; Ніхто не нарадзіўся ўмелым: [Вершы] // Беларусь. № 12; Расплата: Апавяданне // Бярозка. № 11; Смаржкі: [Верш] // ЛіМ. 30 крас.; Проба крылаў // Мін. праўда. 22 сак.

1967. На сустрэчу з Гаўрошам: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Ружовы конь: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Вясна на Цэнтральнай плошчы: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Тваё слова: Апавяданне // Бярозка. № 4; Памяць: Быль // Там жа. № 11; Калі прысніцца зайчык: Апавяданне // Там жа. № 12; «Мне з юнацтва было...»; «У гавані...»; «Маладыя, родныя, харошыя...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Хацеў сказаць...: [Рэц. на кн.: К у п р э е ў М. Непазбежнасць. Мн., 1967] // Там жа. № 9; Жыццё; Дарагі след: [Вершы] // Там жа. № 11; «Калі былы марак прыходзіць на карабель...»; «На флоце крыкуноў не любяць...»; «Не скігочце, чайкі...»; «Гэта будзе кароткі, ды сумны расказ...»: [Вершы] // Звязда. 6 жн.; Залаты лісцявей: [Верш] // Мін. праўда. 30 вер.; Дзе растуць бяссмертнікі: [Урыўкі з аднайм. аповесці] // Піянер Бел. 3, 10, 17, 31 сак., 14 крас.; «Солнце в арыках» // Сов. Бел. 9 июня.

1968. Чорная грыва Куяра: (Апавяданне) // Бярозка. № 1; Распад «трыумвірату»: Апавяданне // Там жа. № 4; Вяргіні: Апавяданне // Там жа. № 9; Кімаўцы: Апавяданне // Там жа. № 10; Знаходка: Апавяданне // Там жа. № 12; Абеліск: Вянок санетаў // Полымя. № 2; «Мяхі на лайбу грузчыкі грузяць...»; «Значыць, мы з табой адсталыя...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Маладым дэгераізатарам: [Верш] // Там жа. № 10; Доктарам завуць: [Верш] // Звязда. 24 снеж.; Шчодры талент // Там жа. 30 снеж; З юнацкай непасрэднасцю: [Рэц. на кн.: Н а т х н е н н е. Мн., 1967] // Мін. праўда. 19 студз.; Піянерскі марш міру: [Верш] // Піянер Бел. 29 мая; «Беларусь», 1968 // Сов. Бел. 14 мая.

1969. Абеліск: (Вянок санетаў); Жаданне; Макі: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Бязважкасць: Апавяданне // Бярозка. № 1; Аўстралійская марка: Апавяданне // Там жа. № 4; Вясновы фотаздымак: Апавяданне // Там жа. № 5; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. № 7; Настаўніца: Апавяданне // Там жа. № 9; Памяць: Апавяданне // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Чытае «Правду» Ленін: [Верш] // Звязда. 12 чэрв.

1970. Памяць: [Апавяданне] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Маё Прыдняпроўе: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; Апошняя старонка: Апавяданне // Бярозка. № 5; Экскурсія ў цырк: Апавяданне // Там жа. № 7; Мора любіць адважных: Апавяданне // Там жа. № 9; Ішоў дождж...: Апавяданне // Там жа. № 11; Мне часта сняцца караблі; Зялёны прамень; «Зайшлі ў туман па пояс дрэвы...»; Верасень; Бацькі дзяцей перажылі: [Вершы] // Полымя. № 3; Памяць: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Прылiў: Раздзелы з аповесці // ЛіМ. 29 мая; «Стаіць гранёны абеліск гранітны...»: [Верш] // Ніва. 10 мая.

1971. «Калі цвіце за вёскай грэчка...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Пяць хвілін да світання:

[Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Навагодняе здарэнне: Апавяданне // Бярозка. № 1; Пісьмо: Апавяданне // Там жа. № 3; Венька-мараход: Апавяданне // Там жа. № 6; Толікава лета; Апавяданне // Там жа. № 8; Я грамадзянін Савецкага Саюза! // Там жа. № 10; Бацькавы адзнакі: Апавяданне // Там жа. № 11; Юныя ленінцы: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Першае піянерскае лета: Апавяданне // Там жа. № 7; Гарачыя сэрцы // Там жа. № 8; Растуць арляняты // Там жа. № 9; Са зброяй у руках // Там жа. № 10; Юныя героі // Там жа. № 11; За вучобу // Там жа. № 12; Пахаванне Яраслава Дамброўскага: [Верш] // Полымя. № 3; «Клапатлівы гаспадар...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Жонка патрыёта: Урывак з аповесці // Вяч. Мінск. 24 чэрв.; З любоўю да людзей // Голас Радзімы. № 7; «Ніхто не нарадзіўся ўмелым...»: [Верш] // Гомел. праўда. 6 лют.; Я нарадзіўся ў вёсцы Марс; «Мне б так ляцець, як вецер весні...»: [Вершы] // Там жа. 11 лют.; Мой заводскі раён: [Верш] // Звязда. 13 лют.; Ідэйна-палітычны рост — галоўнае: З выступлення на VI з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // ЛіМ. 7 мая; Жыццё — штука складаная: [Гумарэска] // Там жа. 2 ліп. / Пад псеўд. А. Чыж; Пра «моцную плынь» і «слушныя заўвагі» // Там жа. 29 кастр.; «Букет вяргіняў» // Піянер Бел. 25 сак.; С любовью к людям // Сов. Бел. 7 февр.

1972. «Пад шаты дрымотнай дубровы...»; Пяты пялёстак: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Піянерскі марш міру: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Свая дарога: Апавяданне // Бярозка. № 1; І ў мяне будзе гальштук: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Паэтычны раман: Гумарэска // Вожык. № 8; Умелыя рукі // Вясёлка. № 2; Па сцежках герояў // Там жа. № 3; Касцёр дружбы // Там жа. № 4; Больш адказнасці // ЛіМ. 25 лют.; Бліжэй да жыцця // Там жа. 7 крас.; Аўтограф: Гумарэска // Там жа. 1 снеж. / Пад псеўд. А. Чыж.

1973. Уступнае слова // Ваданосаў М. Сам сябе падвёў. Мн.; Спагадлівыя людзі: [Апавяданне] // Вожык. № 13 / Пад псеўд. А. Чыж; На нашай вуліцы: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Аўтапартрэт: Пародыя // ЛіМ. 12 студз. / Пад псеўд. А. Чыж; Юта: Фрагменты з аповесці // Там жа. 23 лют.; Аднадумцы: [Гумарэска] // Там жа. 12 мая / Пад псеўд. А. Чыж; Галоўны канвеер: Фрагмент паэмы-рэпартажу // Там жа. 3 жн.; Соль паэзіі: Гумарэска // Там жа. 17 жн. / Пад псеўд. А. Чыж; Літаратурныя каламбуры: Гумарэска // Там жа. 24 жн. / Пад псеўд. А. Чыж.

1974. Марскі санет; Калі глядзець з вышыні; «У верасні святлее чарналессе...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Прадмова // Раманаў А. Хачу ажаніцца. Мн.; У мамы на руках // Вясёлка. № 11; Ода трактарнаму заводу: [Верш] // ЛіМ. 8 сак.; На камне, железе и золоте... // Сел. газ. 27 окт.

1975. Старонкі з чэшскай і славацкай паэзіі // Далягляды. Мн.; Вясна: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Хатынь: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; З чыстых вытокаў; Фрагменты паэмы // ЛіМ. 19 студз.

1976. Вядомы на ўвесь белы свет: [Вершы] // Вожык. № 10; Бронька: Апавяданне // ЛіМ. 4 чэрв.; Рыба... з пер'ем: Заўвагі на палях // Там жа. 23 ліп. / Пад псеўд. А. Чыж; Начны дэсант: [Апавяданне] // Ніва. 3 кастр.

1977. Гіпноз: [Апавяданне] // Бярозка. № 3; Заходзьце, калі ласка: Замалёўка // Вожык. № 21 / Пад псеўд. А. Чыж; У гасцях: Гумарэска // Там жа. № 5; Іду ў вясну; Бярозавы ліст; «Мне сніліся рукі твае...»; «За дзень не ўбачыш чалавека...»; Добасна і Дняпро; Грыбнікі; «У майстэрні мастака...»; Белыя санеты; Гуральская песня; «Гураль — як Чорная гара...»; «Славацкі рай»: [Вершы] // Полымя. № 3; Ветэраны: [Верш] // Гомел. праўда. 19 сак.; «Зарасло чарнабылам былое...»; Вяртанне: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.; У Празе; На Дуклянскім перавале; Дунай: [Вершы] // ЛіМ. 18 сак.

1978. «Усё тут наша...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Дэвізы моладзі; Выйшлі ў поле камсамольцы: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Браты-браточкі: [Верш] // Вожык. № 12 / Сааўт. Р. Яўсееў; У музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны; Вяртанне; Праз меру; «Не цугляйце, хлопцы, песню...»; Мядзельская Венера; Зайчык; Чай; Майскія ружы: [Вершы] // Полымя. № 6.

1979. [Урывак з паэмы «З чыстых вытокаў»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; Уступнае слова да твораў К. Тамашчыка // Далягляды. Мн.; Дзень перамогі; «Пад васільковым родным небам...»; «Вечарам...»; «Мне сівізна — не навіна...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79; Мы ўсе — твае салдаты: [Верш] // Вожык. № 3 / Сааўт. Р. Яўсееў; У мамы на руках: [Верш] // Вясёлка. № 11; Жыў на свеце вандроўнік... // Полымя. № 6; Вершы з кнігі «Абавязак» // Там жа. № 8; Наш дзень; Зямля трымае; Раса; Сонца і кветка; Як выбух бомбы; Сосонка; Вечар; Ноч; Зона адпачынку; Вавёрка; Маравія; Удзячнасць: [Вершы] // ЛіМ. 12 кастр.; Венька-мараход: [Апавяданне] // Ніва. 29 крас.; «Бацькоўскі край — гаючая крыніца...»: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.

1980. Дэвізы моладзі: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Народны дом: [Верш] // Полымя. № 4.

1981. Рэгуліроўшчык: [Верш] // Вясёлка. Мн.; [Уступнае слова да твораў М. Рафая, Д. Кавалёва] // Далягляды. Мн.; «Вечная слава героям!..»; Сыны; Твае далоні: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Піянерскі марш міру: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Бялынічы: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; Абрус: (З лірычнага дзённіка): [Вершы] // Полымя. № 1; Новай эры ясная зара: [Верш] // Гомел. праўда. 22 крас.; ЛіМ. 17 крас.; «Медуніца — сіняя з чырвоным...»; «Адцвілі блакітныя пралескі...»; «Дамаганне славы — шчэ не слава...»; «За акном вагона — дзень вясенні...»: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; Ёсць на планеце такая краіна: [Верш] // Там жа. 6 ліст.

1982. «Калі яшчэ паўторыцца нам гэткі дзень...»; Мадонна; Зімовыя кветкі; Бульба; «Ельнік цёмны і сыры...»; Гэта было...; Сябар юнацтва; Не развітаюся; Плавальны басейн у канцлагеры Тэразін; Зоркі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Сонечны ўзгорак; Нам патрэбны яго партрэты: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Благаславёная Купалам // Голас Радзімы. 14 студз.; У Вязынцы: [Верш] // ЛіМ. 2 ліп.; Самаробныя цымбалы; Помнік Максіму Багдановічу; «Як матчыным рукам і хлебу...»; «Праменьчык сонца зіхатлівы...»; «Я не хаваю волі сэрца...»; «На край ліста паўзе слімак...»; «Паплавок ляжыць маўклівай кропкай...»; «Панад намі ціха праплывае...»; [Вершы] // Там жа. 16 ліп.

1983. У мамы на руках; Хітрыя грыбочкі; Рэгуліроўшчык: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; [Уступнае слова да твораў Е. Лось] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Чытае «Правду» Ленін: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Вяселле: [Верш] // Вожык. № 5; «Пяцімінутка»; Сунклета: [Вершы] // Там жа. № 6; Жужа: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. А. Чыж; Калабок: [Верш] // Там жа. № 19; Вялікі Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 20; Байкі без маралі // Там жа. № 22; Хворы алень; Выдра і янот; Авадзень; Не раўня: [Вершы] // Вясёлка. № 7; Цяцера: [Верш] // Там жа. № 10; Чатыры промні: [Успаміны] // Полымя. № 3; Калі б нарадзіўся я мастаком...; З маленства; Славацкае віно; Успамін; Жыта, ружа і палын; «Колькі загубіў малады чалавек...»; «А ноччу мора заштарміла...»; «Каб прысніўся добры сын...»; Год: [Вершы] // Там жа. № 6; Як жывы з жывымі... // Там жа. № 7; «Багаты вопыт іншым перадаць»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; Акадэмік ідзе ў грыбы: (І. Я. Навуменку); «Да крыніцы ходзяць не па святах»; «Даўно я не баюся цемнаты...»; Са славацкіх трыялетаў; Багацей Анціп: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; «Пяцімінутка»: [Верш] // Ніва. 3 ліп.; Сунклета: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1984. Памяць: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; [Уступнае слова да твораў Е. Стрнадэла] // Далягляды. Мн.; Дзень Перамогі: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Вышэй галовы, арляняты!: Аповесць // Бярозка. № 7, 8; Дыета: [Верш] // Вожык. № 16; «Дабрадзей»: [Верш] // Там жа. № 20; Не вянуць ружы і гваздзікі // Полымя. № 8; [Біябібліяграфічная нататка да 70-годдзя нараджэння Р. Няхая] // Там жа. № 11; Гадавое кальцо: (З блакнота пісьменніка) // ЛіМ. 1 чэрв.

1985. [Адказы на анкету кафедры літаратуры Гомельскага дзяржаўнага універсітэта] // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; [Уступнае слова да твораў В. Незвала] // Далягляды. Мн.; Чарніцы: [Верш] // Парты-

заны, партызаны... Мн.; Аўтограф Леніна: [Верш] // Полымя. № 4; Куніцы; Заклічка; Лічылка // Голас Радзімы. 23 мая; Музыка сэрца: [Рэц. на кн.: Карызна У. Музыка ў свеце. Мн., 1985] // Звязда. 27 снеж.; Каля вечнага агню: [Верш] // ЛіМ. 9 мая; Іх застаецца менш і менш: Сябру-філолагу; Першая навальніца; «Па роснай траве басаножж я ступаю...»; Пра славу; Трыялеты: [Вершы] // Там жа. 27 вер.

1.4.

Масэнка Т. Казка нашага лесу / З укр. Мн., 1962.

Алейнік М. Леся: Аповесць / З укр. Мн., 1967.

Украінка Л. Лясная песня: Драма-феерыя ў 3-х дз. / З укр. Мн., 1971.

Ногейл Б. Паводка: Раман / З чэш. Мн., 1977.

Алейнік М. Жылюкі: Раман / З укр. Мн., 1983.

Незвал В. Васількі і гарады: Вершы і паэмы / З чэш. Мн., 1986. (Паэзія народаў свету).

Вокны ў сад / З рус., укр., балг., пол., славац., чэш. Мн., 1987.

1952. Забашта Л. На беразе Слановай косці; Шпорта Я. Букавінская песня; Малышка А. Сталіну: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 3; Бануш М. Песня сонцу: [Верш] / З рум. // Там жа. № 5; Ціханаў М. Чылі: [Верш] / З рус. // Там жа. № 7; Суркоў А. Шахцёр Том: [Верш] / З рус. // Там жа. № 8.

1953. Малышка А. Мой таварыш: [Верш] / З укр. // Малышка А. Выбр. тв. Мн.; Ціханаў Н. Інд; Чылі; Урын В. Траса юнацтва: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.

1954. Рыленкаў Н. Я ўдзячны партыі маёй: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 9; Варанько П. Песня ад сэрца / З укр. // Піянер Бел. 7 студз.; Маршак С. Чаго баяўся Пеця: [Верш] / З рус. // Там жа. 20 жн.; Навіцкі А. Раскажы, Дняпро магутны: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 16 студз.

1955. Міцкевіч А. Плаванне; Бахчысарай; Бахчысарай уначы; Чатырдаг; Дарога над прорвай у Чафут-Кале; Руіны замка ў Балаклаве: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Бабанскі П. Пра Лёньку і Ленку: Казка / З укр. // Піянер Бел. 14 студз.; Міцкевіч А. Свіцязь: [Урывак з балады]; Песня Адама: [Верш] / З пол. // Там жа. 25 ліст.; Яго ж. Плаванне: (З «Крымскіх санетаў») / З пол. // Чырв. змена. 26 ліст.

1956. Райніс Я. А сонца спіць; Нікчэмны час; Дарогі злучыліся; Сучасны ўрач; Табе, асноўны клас!; Глянь на Волгу!; Вось яна, залатая Казань...: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.; Франко І. На цябе не скарджуся я, доля...: [Верш] / З укр. // Полымя. № 8; Старыкаў І., Рыбінцаў І. Ключ да шчасця: Карпацкая легенда / З укр. // Чырв. змена. 28 жн.

1957. Украінка Л. «Староначка родная...»; «Украіна! Плачу слязьмі над табою...»; «Усе нашы слёзы...»; І ўсё-такі к табе; Водгукі; «Ці толькі яркімі маланкамі...»; Хацела б за вадой паплыць я...»; Presto appassionato...»; «Калі б мая ўся кроў...»; Якуцкая паэма; Адно слова; Лясная песня: [Паэмы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэма. Мн.; Швец В. Марынка: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 6; Бойка Г. Два Міколы: [Верш] / З укр. // Піянер Бел. 14 чэрв.; Маршак С. У лесе: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 ліст.; Ладыжэц У. Калі б я з Чапаем быў...: [Верш] / З укр. // Там жа. 5 ліст.; Недагонаў А. Сцяг над сельсаветам: [Урывак з паэмы); Шчыпачоў С. Ніколі не забудзецца атака; Святло перамогі: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 28 крас.

1958. Кубілінскас К. На магіле партызана: [Верш] / З літ. // Піянер Бел. 16 мая.

1959. Балодзіс А. Мора; Кемпе М. Адказы Райніса; Крома М. Табе; Скуеніек К. Генералу Гордану: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Ганчароў М. Маёй Беларусі; Бацькава шапка: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 2; Балодзіс А. Мора: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 9 вер.; Скуеніек К. Генералу Гордану: [Верш] / З лат. // Там жа. 16 вер.; Вішня А. Паходжанне свету: [Сатыр. памфлет] / З укр. // Мін. праўда. 6 сак.; Тарэшчанка М. Сляды ад куль: [Верш] / З укр. // Піянер Бел. 29 мая.

1960. Бжэхва Я. Сом; Скача з ніткаю іголка; Квактуха; Самахвалка; Птушыныя плёткі; Конік і божая кароўка; Заапарк; Грыбы; Гадзіннік; На выспах Бергамотах: [Вершы] / З пол. // Бжэхва Я. На выспах Бергамотах. Мн.; Сасюра У. Камсамолец; «Жаданняў прага, кветкі дум высокіх...»; «Заходзіць сонца за капрамі...»; «Забялеюць снягі, забялеюць маўкліва...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Шчыпачоў С. Як завяжаш гальштук: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 19 мая; Заднiпру П. Пяць прыгажунь: [Верш] / З малд. // Там жа. 18 вер.

1961. Бранеўскі У. Першамай; Песня польскіх рабочых: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Масэнка Т. Любоў; Сон; «Праўду цябе я травамі...»; Панядзелак; Сіла дружбы; Вянок: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Пракоф'еў А. «І адкуль жа на Ладазе ўкраінская мова...»; Блізка ля хаты; Па дарозе ў Нізава: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Друніна Ю. Па вуліцы Горкага...: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 9; Чырв. змена. 6 жн.; Шкута П. Прызванне: Апавяданне / З рус. // Калг. праўда. 21 мая; Ляонцьеў Г. Мацней за смерць: [Апавяданне] / З рус. // Там жа. 19, 20 ліп.

1962. Шэйхзадэ. Рубаі; Абдула С. Аб сэрцы / Сааўт. пер. І. Калеснік; Песня часу: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Панцюхоў І. Шторм; Днявальны; Пасля вахты: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 28 ліп.

1963. Бойка Г. Два Міколы; Памочнікі; Чаму ў моры многа вады; Заблудзіўся; Пра Алёнку і пячонку; Плача дзяўчынка; Куранё; Мудры Барыс; Ірыс; Чаму чыстыя парасяты: [Вершы] / З укр. // Бойка Г. Два Міколы. Мн.; Мальцінскі Х. «Гэты міг вячэрні, урачысты...»; «Мне выпаў лёс ля мора пасяліцца...»; «Люблю...»; «Каменьчык просценькі на беразе марскім...»: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Поплеч з сынамі ўсімі. Мн.; Юшчанка А. Скала Доўбуша; «Ты — як песня, што сэрцу...»; «Я выдумаў цябе...»: [Вершы] / З укр. // Юшчанка А. Калі ласка! Мн.

1964. Юхімовіч В. Ад пацер да глыбокіх дум; Каротыч В. З выстаўкі народнага мастацтва: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 3.

1966. Уйгун. Пра вершы; Ай-Петры; Каханне зберажы; Шэйхзадэ. Рубаі; Абдула С. Аб сэрцы; Бабаджан Р. Кілішкі; Рубаі; Шукрулло. Вясновы вечар; Файзіеў Д. «Аблітая лавай планета Зямля...»: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Чабатаеў М. На бульвары каля мола: [Верш] / З рус. // Звязда. 29 ліп.

1967. Зульфія. «Усё, што добрае, святое...»; Восень; Дрэва: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; Мальцінскі Х. Пчолы: [Верш] / З яўр. // Вясёлка. № 6.

1968. Лугаўской Р. Ноч над Маладзечна; Кедрын Д. Стася; Друніна Ю. Зінка; Гудзенка С. Гармонік; Хялемскі Я. «Беларускія рэкі...» / З рус.; Грашы А. Дрэва над Бугам; На радзіме Янкі Купалы / З арм.; Ванаг Ю. Ліст у Вязынку / З лат.; Ахматава Р. Беларусь: [Вершы] / З чэч.-інгуш. // Табе, Беларусь: Паэты свету пра Беларусь. Мн.

1969. Вішня А. Паходжанне свету; Па камбалу!: [Апавяданні] / З укр. // Вішня А. Усмешкі. Мн.; Гарэцкі П. Беларускія асеннія акварэлі; Вечар у Рахаве; Успамін; Толькі ты: [Вершы] / З укр. // Гарэцкі П. З Дняпроўскіх круч. Мн.; Міцкевіч А. Бульба: [Фрагмент]; Да Чачота: [Верш] / З пол. // Міцкевіч А. Зямля навагрудская, краю мой родны... Мн.; Судрабкалн Я. Urbs veneris; Рэклама пудры: [Верш] / З лат. // Судрабкалн Я. Яшчэ адна вясна. Мн.; Туманян А. Армянскае гора; Чатырохрадкоўі: [Вершы] / З арм. // Туманян А. Лірыка. Мн.; Харык І. Чэрвеньская ноч; «Густая ноч разбуджана гітарай...»; «Магчыма, я — і скамарох і грэшнік...»; У белым цвеце: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.; Туманян А. Армянскае гора: [Верш] / З арм. // Маладосць. № 9; Мальцінскі Х. Журба і радасць: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 11.

1970. Алейнік С. Хоць малое, ды затое...; Сынок-матэматык: [Вершы] / З укр. // Алейнік С. Цуд у чаравіку. Мн.; Гелавані М. Маскарад; Клятва; Ад'-

езд; «Пі віно ты з гэтай чаркі!..»; Санет: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн.; Д а б р а в о л ь с к і С. Вітанне песням; Паэту: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Як хлеб і сонца. Мн.; К е р б а б а е ў Б. Ленін: [Верш] / З турк. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; К у л ь б а к М. Сакавік; Кастрычнік; «За плечы я цябе абняў...»: [Вершы] / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.; К у н а н б а е ў А. Васьмірадкоўі: [Вершы] / З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.; М а л ь ц і н с к і Х. Лірыка: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 8.

1971. Н а г н і б е д а М. Кроплі цёплага дажджу; Балтыйская балада; На Сапун-гары: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Н я к р а с а ў М. Плач дзяцей; «Вясёлка. Пара наступіла рабочая...»; Сейбітам: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Г ю г К. Права памілавання; Ш а т л э н Э. Няхай жыве Камуна!; Песня хлопчыка-камунара: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.; У к р а і н к а Л. «Браты, за праўду дружна ўстанем...»; Прыродзе; Вішанькі-чарэшанькі: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 2; Н я к р а с а ў М. Плач дзяцей: [Верш] / З рус. // Там жа. № 12; У к р а і н к а Л. To be or not to be? (Быць альбо не быць?); Хваля; «Хочаш ведаць: а чым жа было...»; «За гарою бліскавіца...»: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 2; Я г о ж. Разбітая чарка: [Верш] / З укр. // Работніца і сялянка. № 2; Я г о ж. Вечна цярновы вянок...: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 26 лют.; Я г о ж. «Прырода — маці, на тваім улонні...»; «Браты, за праўду дружна ўстанем...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 16 сак.

1972. Г а м з а т а ў Р. «Бачу я: зябка табе...»; «Друг пакінуў...»; «Гавораць, што я быў юнак...»: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Р ы л е н к а ў М. Я ўдзячны партыі маёй / З рус.; К у б і л і н с к а с К. На магіле партызана / З літ.; К е м п е М. Палёт / З лат.; С м у у л Ю. Рыбак смяецца; М е р ы л а а с К. На паўночным беразе / З эст.; Х а л в а ш ы Ф. Горы і мора / З груз.; Б а б а д ж а н Р. Пра шчасце / З узб.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Э м і н Г. Дарунак мора; Прыбой: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Б а б а д ж а н Р. Пра шчасце / З узб.; В і е р у Г. Перасадка сэрца / З малд.: [Вершы] // Голас Радзімы. № 33; Б а б а д ж а н Р. Пра шчасце: [Верш] / З узб. // Віцеб. рабочы. 14 вер.; М у р а д з я н С. Прадавец кветак: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 8 вер.; К а х о р ы А. Памяць; Гордыя вяршыні / З тадж.; Б о ц у П. Будоўля: [Вершы] / З малд. // Там жа. 15 вер.; Н а в а м е с к і Л. Славацкая вясна; П а н і ч а н Я. Аратыя: [Вершы] / З славац. // Там жа. 20 кастр.; К е ж у н Б. Беларускім паэтам: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 снеж.; Б а б а д ж а н Р. Навекі наш Ільіч...: / З узб. // Там жа. 29 снеж.; Ш ч ы п а ч о ў С. «Аўрора» / З рус.: [Вершы] // Там жа. 29 снеж.

1973. Н у р ы З. Твая песня; «Ёсць такія кветкі...»; Заўсёды бачу; Калі ты не забыла...; Прывыкнуць нельга...; «Кажуць мне...»: [Вершы] / З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; С к а л а І. Вітаю вас, воіны!; Б р а н д э й с У. Давер; П і л а р ж Я. Радасць: [Вершы] / З чэш. // ЛіМ. 29 лют.; Г а р э ц к і П. Песня Купалы: [Верш] / З укр. // Там жа. 6 ліп.; М а ў л е н а ў С. Гадзіннік: [Верш] / З каз. // Там жа. 24 жн.; Ю х і м о в і ч В. Проба: [Верш] / З укр. // Там жа. 5 кастр.; Т у л к у н. Восень / З узб.; М і х а й л а ў І. Нява / З рус.: [Вершы] // Там жа. 12 кастр.; Д а б р а в о л ь с к і С. Ля брамы Смаленска: [Верш] / З пол. // Там жа. 7 ліст.; Р ы л ь с к і М. «На валах часу...»; Т а р э ш ч а н к а М. Запавет Кібальчыча: [Вершы] / З укр. // Там жа. 7 снеж.; М і ц к е в і ч А. Санеты: Да Лауры; Да Нёмана / З пол. // Там жа. 21 снеж.

1974. С е р э н і В. Падарожжа туды і назад; Вершы; Дзімітрыас; Італьянец з Грэцыі; Ф і н ц ы Дж. «З Мілана гук чароўны далятае...»; Будаўнічая пляцоўка: [Вершы] / Зітал. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Г у л і я Д. Вясенні дождж; На моры; На марскім беразе: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; С к а л а І. Кастрычнік 1917 года; Развітанне: [Вершы] / З чэш. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; М і ц к е в і ч А. Да Нёмана: [Верш] / З пол. // Голас Радзімы. № 1; Н э р у д а П. Такое маё жыццё; Заўтрашні дзень Карыбскага мора: [Вершы] / З ісп. // Там жа. № 28; В е н ц л а в а А. Домік Саламеі Нерыс у Палямонасе: [Верш] / З літ. // Полымя. № 3; Г і л ь е н Н. Намер; Іншы раз...; Бура; М а т а с Х. «Тое, што ты пазбягаеш...»; Р а д р ы г е с Ф. «А дарогі, як і сонца...»; Ф е р н а н д э с Р. Світанак над Масквой; О р а а П. Дзень; Д з і е г а Э. Вецер; Мора / З ісп.; І в а н о ў І. Эцюды Скрабіна; Ч а п у р а ў А. Фотаздымак / З рус.: [Вершы] // ЛіМ. 25 студз.; П а ў л ы ч к а Д. Эрнеста Чэ Гевара: [Верш] / З укр. // Там жа. 8 лют.; М а т у з я в і ч у с Э. Калі даспееш, маё жыта? [Верш] / З літ. // Там жа. 29 сак.; І в а ш к е в і ч Я. Мір; «Пад старасць на самоце...»; «Пасля сябе пакіну род...»; «Новыя дзеці...»; «Зашыцца ў кут...»: [Вершы] / З пол. // Там жа. 5 крас.; С к а п а І. Ода; Хацеў бы быць...; Асенні вечар; Незакончаны верш: [Вершы] / З чэш. // Там жа. 17 мая; П у ш к і н А. Гусар: [Верш] / З рус. // Там жа. 7 чэрв.; Н я р у д а П. Я — сярод людзей; Такое мае жыццё; Заўтрашні дзень Карыбскага мора: [Вершы] / З ісп. // Там жа. 12 ліп.; П л а ў к а А. Кастрычнік 1917; Кладу агеньчык; Лістапад; Дунай: [Вершы] / З славац. // Там жа. 23 жн.; К р а у с А. Збірайце сілы!; Ш а й н е р Д. Чылі; О т р а д а в і ц а в а Я. Сцяг вызвалення: [Вершы] / З чэш. // Там жа. 13 вер.

1975. Н е з в а л В. Сцягі дзевятага мая; Санет канца лета: [Вершы] / З чэш. // Далягляды. Мн.; Р ы л ь с к і М. «На вагах часу...»; С а с ю р а У. Камсамолец; Е г а н с е н М. Суполка; Т а р э ш ч а н к а М. Сляды ад куль; Запавет Кібальчыча; К а с я ч э н к а Г. Стэп; М а с э н к а Т. Украіна; Любоў мая; Лісты; Ф а м і н Я. Мора; Ш а р а м е т М. У доме Рабіндраната Тагора; Д з м і т э р к а Л. «На беразе сядзіць мая каханка...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; С ц е п а н ю к Б. Па сёння шукаю; Імем сонца; Вачамі касманаўта; Жыта; Дзве твае слязы; Б р о ў ч а н к а У. Стэп; Хлопчык; Капач; Т к а ч М. Марычка; Снег на зялёнае лісце; Качкі, сыну, ляцяць; С т р ы ж а н ю к С. Рачулка; Падмурак; «Пад сонцам поўдня на базары...»; Кардыяграма; «Я зноў убачыў сінь...»; А с а д ч у к П. «Украіна мая пачынаецца...»; Т а л а л а й Л. На тым беразе: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; С ц е п а н ю к Б. Вачамі касманаўта: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Р а й с е л У. Арлы; Вішнёвыя сады; Рукі; Лясы; Далягляды: [Вершы] / З славац. // ЛіМ. 11 крас.; Т а ў ф е р І. Балада пра каваля / З чэш. // Там жа. 9 мая; Н е ш ч а р э т Т. «Свой край люблю...»; Накцюрны Шапэна; Мне давялося бачыць: [Вершы] / З укр. // Там жа. 20 чэрв.; Т а л с т о й А. «Край мой родны...»; «Хай той, чый шлях небездакорны...»; «Востраю сякерай...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 10 кастр.; Н а д ж м і Н. «Касманаўты кажуць...»: [Верш] / З башк. // Там жа. 7 ліст.; П р а к о ф 'е ў А. «Вось легендай стануць былі...»; Петрусю Броўку: [Вершы] / З рус. // Там жа. 5 снеж.

1976. Н э р у д а П. Нараджэнне; Гарадское каханне; Жорсткі агонь; Загінуўшыя; Я помню: [Верш] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.; О з г а-М і х а л ь с к і Ю. Зала выйгранай бітвы: [Верш] / З пол. // Работніца і сялянка. № 2; П а ў л ы ч к а Д. Рубаі: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 1 студз.; С а л т ы к о ў-Ш ч а д р ы н М. Кісель: [Казка] / З рус. // Там жа. 23 студз.; Ш а й н е р Д. «Ад родных ніў душой не адрывацца...»; «І так здараецца...»; Мой бог; Зноў і зноў; Раманс пра дрэва, рыбу і зерне; Мой дзень: [Вершы] / З чэш. // Там жа. 26 сак.; С т э л ь м а х М. Камуніст: [Верш] / З укр. // Там жа. 21 мая; Р у ж э в і ч Т. «Праходзяць праз сэрца маё...»; Залатыя горы; Бачыў цудоўнага дзівака; Бацька; Першае каханне: [Вершы] / З пол. // Там жа. 3 вер.; Р а к о ў с к і В. Кропля; «Калі чалавек прыходзіць на свет...»; Г е р м а н а ў А. Зямля належыць нам: [Вершы] / З балг. // Там жа. 10 вер.; О з г а - М і х а л ь с к і Ю. Зала выйгранай бітвы: [Верш] / З пол. // Там жа. 8 кастр.; С т а ў с к а я І. Касцёр / З малд.; Д з е г у ц і т э Я. Хлеб і мёд / З літ.: [Вершы] // Там жа. 5 ліст.

1977. К у б і л і н с к а с К. Казала маці...; Цяпло зямлі; Лёгка; Трыялеты; К о р с а к а с К. Літве; Не ха-

вайце дачасна паэта: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. I. Малдоніс А. Мой сусед Адам; Нашы дзеці: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Чанадзі І. Зорка-бег; Падхмар'е птушак і лясы звяроў; Каляндар; Латар Л. Дрэва на стромкай скале; Нібы вугалем на белым напале; Двор: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Сцепанюк Б. Па сёння шукаю; Ластаўчын санет; Жыта; Вачамі касманаўта; Дзве твае слязы: [Вершы]; Імем сонца: (Балада) / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Дзегуцітэ Я. Хлеб і мёд / З літ.; Станеўская І. Касцёр / З малд.: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11.

1978. Ціханаў М. Інд: [Верш] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.

1979. Адзі Э. Чырвонае сонца; Кроў і золата; Мой грэх; Далёкія калёсы; Камень падкінь; Песня венгерскага якабінца; Нашчадак Дзёрдзя Дожы; Вяртаюся ў родную вёску: [Вершы] / З венг. // Далягляды. Мн.; Бергольц В. Пабрацімы; Ленінградская восень; Давыдаў С. Восень на Піскароўскіх могілках; Прызнанне; Рэшатаў А. «Ад бед ён не хаваў пагляду...»; «Бацькоў ніхто не выбірае...»; Рывіна А. Агні на растральных калонах; Саянаў В. Венгерская рапсодыя; Трубачы Першай Коннай; Шубін П. «Тратуараў шырокія пліты...»: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; Пушкін А. Зімовая дарога; Дон; Дзелімбаш; Чэрці; Песня пра вешчага Алега: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6.

1980. Букаў Е. «Вясна — істота ненажэрная...»; «Ясным ранкам...»; Нараджэнне першай зоркі; Снег ідзе: [Вершы] / З малд. // Букаў Е. Нараджэнне першай зоркі. Мн.; Завада В. Паэты; У адным агні; Дрэва ля дарогі; Стэглік Л. Чырванеюць арабіны; Тауфер І. Балада пра каваля; Шайнер Д. І так здараецца; Мой бог; Зноў і зноў; Раманс пра дрэва, рыбу і зерне; Чылі; Мой дзень; З табою; Піларж Я. На пяску малюю; Радасць; Бояр П. Па закону жыцця; Усечаны асенні санет; Йелень Й. Перамога; Балада; Краус А. Збірайце сілы; Скала І. Вітаю вас, вокны!; Хацеў бы быць...; Незакончаны верш; Асенні вечар; Развітанне; Яновіч У. Песня заўтрашняму чалавеку; Развітанне з Ленінградам; Мораўцава Я. Пошук; У траве; Нараджэнне раніцы; Вяртанне ў музыку; Шыман Й. Калі не змагу сціснуць руку ў кулак: [Вершы] / З чэш. // Высокае неба. Мн.; Хо Шы Мін. Велічныя імёны / З в'ет.; Міхальскі Ю. Зала выйгранай бітвы / З пол.; Аўхіер А. На Краснай плошчы / З ісп.; Цымерынг М. Ільіч слухае «Апасіянату» / З ням.: [Вершы] // Вожык. № 7.

1981. Рафай М. Маўклівыя рыбакі: [Апавяданне] / З чэш.; Кавалёў Д. І ёсць пра што сказаць з любоўю...; / З рус. [Вершы] // Далягляды. Мн.; Марцінкявічус Ю. Рух; «Вочы расплюшчыў я — сонца ўзыходзіць...»; Лодкі на беразе; «Снягі там цяпер — пад стрэхі...»; Пачатак эпасу; «Ты, што міма праходзіш...»; Дзве жанчыны; Высечка лесу; Раніца ў Літве, ідылія: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.

1982. Турсун-Задэ М. Клятва; Каб ты маёю суседкай была...; Залаты пярсцёнак; Вяршыні; Вясёлка над светам: [Вершы] / З тадж. // Турсун-Задэ М. Высокае гняздо. Мн.; Шавялёва К. Вышыня; Гаданне; На старой набярэжнай; З жаночай турмы ў Сантандэры; Ліст; Народ паднімаецца; Развітанне; «Значыць, будзеш такім жа і ты...»: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.

1983. Берулава Х. У чыстым полі; Надпіс на магіле салдата; Сонечнаму заўтрашняму дню; Нараджэнне песні; Добрага ранку, Масква!; «Турботы, мары, думы, хваляванні...»: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; Махтумкулі. Крывёй сціячэ; Сёння; Маёй годнасці; Дымам узняла мяне...; Сэрца; Агонь каханай; Шукаю: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.; Гашак Я. Кароткі змест крымінальнага рамана: [Гумарэска]; Прыклад з жыцця: (Амерыканская гумарэска) / З чэш. // Вожык. № 7.

1984. Украінка Л. Бяда навучыць: Казка; Вішанькі-чарэшанькі; На зялёненькім прудочку; Грынчак В. Русы ветрык; У стручку зялёным; У ката спытаўся кот: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Казанавічэне А. Самаробкі; Буду лётчыкам я; Мікалайціс-Пуцінас В. Чароўныя сокалы, Бутон: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Стрнадэл Ё. Бузіна; Жоўтая чарэшня; Рэльеф на дрэве: [Апавяданні] // Далягляды. Мн.; Сілс П. Сэрцу; Ружовы куст; Іней; Жменя верасу; Адказы; Ружовая цётка і інвалід; Звіні, песня; Тры думкі; Кукліс А. Балтыйскае мора; Песні мора; Аржаное зярнятка; Птушкі, якія не ведаюць стомы; Ядловец; На тонкай былінцы; Вячэрняя казка: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Усэнка П. Сынам Харкава; Бойка Г. Я і ў думках, і сэрцам з табой: [Вершы] / З укр. // Ля Вечнага агню. Х.; Мн.; Межэлайціс Э. Каміны; Акіян: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс. Э. Чалавек. Мн.; Пушкін А. «Я тут, Інезілья...»; «Бог вясёлы вінаграду...»; «Я думаў, сэрца ўжо нібыта...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7; Бернардзінава Э. Песня песняў; Тауфер І. «Толькі той, хто бачыў дзіцячыя вочы...»; Флорыян М. У нас ёсць мацнейшая зброя: [Вершы] / З чэш. // Звязда. 1 мая; Кульбак М. «За плечы я цябе абняў...»: [Верш] / З яўр. // Ніва. 15 студз.

1985. Незвал В. Апоўначы; Памяці Уладзіміра Ільіча Леніна; Будучае пакаленне; Плашч; Шахцёрскі блюз; Негр; На вастрыні нажа; Каравачнік; Два рандэлі; Звычайны дзень; Калі; Прадказанне; Падзяка за Перамогу; Верш да 9 мая 1955: [Вершы] / З чэш. // Далягляды. Мн.; Чаўчавадзе І. Ніколаз Госташабішвілі: Апавяданне; Качахідзе Г. Слаўся, Кастрычнік!; Дзіцячая чыгунка; Знайшоў сабе клопат; Любімы салавей; Я і мама: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Малдоніс А. Мой сусед Адам: [Верш] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.: Рыльскі М. «На вагах часу — новай эры знак...»; «Не забуду вечара такога...»; З нізкі «Рыо-дэ-Жанейра»; «Пачарнелі завадзі ў азёрах...»; «Ёсць такая лірыка Верлена...»; «Дзень мінуў...»; Горкі і Кацюбінскі: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; Піларж Я. Сляды на снезе; Заклад; Скапа І. Не хачу!; Рафай О. Чырвонаармейцы ў Астраве; Завада В. Трава на руінах: [Вершы] / З чэш. // ЛіМ. 22 лют.; Давыдаў С. На Піскароўскіх могілках: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 7 вер.

1.5.

На англійскую мову. «But what will the neighbours say?..»; «Here runs the pattern...» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На асецінскую мову. Хатынь; Цардбэллон...: [Вершы] / Бестауты Г. тэлм. // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На казахскую мову. Жаралы жылдар: [Верш] / Ауд. К. Жумагалиев // Лениншіл жас. 1974. 13 апр.

На латышскую мову. Ciemos: Humoreska // Dadzis. 1978. N 9.

На малдаўскую мову. Лежя вецэй; «Ла маржине де сат...»: [Вершы] / Трад. А. Негриш // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Лежя веций: [Верш] / Трад. А. Негриш // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На польскую мову. Prawo życia / Tł. K. Jaworski // Jaworski K. Pisma: Wydanie jubileuszowe. Lublin, 1972. T. 3.

На рускую мову. Оружие берут сыновья: Повесть / Пер. Г. Попов. Мн., 1968.

Где растут бессмертники: (Повесть) / Пер. В. Жиженко. Мн., 1971. Рэц.: Даніленка М. Па слядах легенды // Гомел. праўда. 1971. 30 кастр.; Пугач К. Бессмертники растут повсюду // Неман. 1972. № 2.

Улица моя / Пер. Н. Горулев. Мн., 1973. Рэц.: Кузьмич В. Для юных пешеходов // За безопасность движения. 1975. № 1.

Переполох в доме № 9: [Апавяданне] / Пер. П. Волкодаев // Знамя юности. 1956. 24 июня / Сааўт. П. Беразняк; Дороги зовут; Спасибо: [Вершы] / Пер. Н. Медведев // Юность. 1958. № 8; Каштановый «Москвич»: (Повесть) / Пер. М. Герчик // Зорька. 1958. 1, 8, 15, 22, 29 марта; 5, 12, 19, 26 апр.; Моей матери; Водяные лилии: [Вершы] / Пер. В. Алатырцев // Сов. Латвия. 1963. 18 окт.; Ветер с моря: [Вер-

шы] / Пер. И. Ласков // Неман. 1967. № 9; Первому командиру / Пер. В. Алатырцев; В гавани / Пер. А. Дракохруст: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Первому командиру: [Верш] // Во славу Родины. 1968. 23 нояб.; Березовый свет: [Вершы] / Пер. И. Ласков, А. Дракохруст // Неман. 1969. № 4; Мне часто снятся корабли: [Верш] / Пер. М. Плотников // Во славу Родины. 1969. 12 окт.; Есть!: [Верш] / Пер. И. Бурсов // В одном строю. М., 1970; Обелиск: Венок сонетов / Пер. Б. Ганкин // Путь к победе. Мн., 1970; Обелиск: Венок сонетов / Пер. Б. Ганкин // Путь к победе. Мн., 1970; Обеліск: [Вянок санетаў] / Пер. Б. Ганкин // Неман. 1970. № 2; Кимовцы: (Рассказ) // Зорька. 1970. 18 сент.; Костры; «Летел бы я, как ветер вешний...»: [Вершы] / Пер. Э. Скобелев // Сел. газ. 1970. 21 мая; Последний парад: [Верш] / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1971. 25 мая; Пять минут до рассвета: [Верш] // Сов. Бел. 1971. 20 июня; О дружбе матросской: [Вершы] / Пер. И. Бурсов, В. Гордейчев // Неман. 1973. № 6; Адмирал Дрозд: Фрагменты из поэмы / Пер. Г. Правиленко, И. Пантюхов // За тебя, Беларусь, Мн., 1974; «Под сенью дремотной дубравы...»: [Верш] / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1974. № 8; «Здесь наше все...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1975. № 7; Хатынь: [Араторыя] / Пер. Г. Бубнов // Неман. 1975. № 2; Сбросив путы полонянки...: [Нарыс] // Там жа. № 5; Ильич читает «Правду»: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Звезда. 1977. № 7; Весна: [Вершы] / Пер. Б. Ганкин // Неман. 1977. № 4; «Всё, что здесь наше...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1979. № 11; Ленин читает «Правду»; Пятый лепесток: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Мне часто снятся корабли...: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Близкая даль: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1981. № 2; От Днепра до Сожа: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1981. 16 окт.; Чемер-чемерица: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Волга. 1983. № 1.

На славацкую мову. Maky; Premrznutý topol; Ruzowý-kôň / Prel. H. Križanowá-Brindzowá // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На узбекскую мову. Йўллар чарлайди; Ёмгирда; Сухари; Рахмат: [Вершы] / М. Икром тарж. // Белорус. шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Де ростуць безсмертники: Повість / Пер. М. Олійник. К., 1974.

Відповідь панові Моррісону: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Літ. газ. 1951. 11 жовт.; Квітка ломикамінь: Уривок з поеми / Пер. Т. Масенко // Літ. Укр. 1963. 2 серп.; Обеліск: (Вінок сонетів) / Пер. Ю. Петренко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Сонце милується Мінськом: [Урывак з паэмы] / Пер. Ф. Гарін // Зоря Полтавщини. 1971. 8 жовт.; Квітка ломикамінь: Поема / Пер. С. Пінчук // Рад Житомирщина. 1971. 19 лют.; Ярослав Домбровський: [Паэма] / Пер. С. Пінчук // Там жа. 1971. 7 лип.; «Ну, а що сусіди скажуть?..»; Змерзла тополя: [Вершы] / Пер. О. Ющенко // Деснянська правда. 1973. 23 вер.; Спадщина; Ліричне: [Вершы] // Літ. Укр 1973. 29 черв.; «Ну, а що сусіди скажуть?..»: [Вершы] / Пер. О. Ющенко // Дніпро. 1975. № 6; Пам'ять: Оповідання / Пер. Л. Терновський // Комс. зірка. 1975. 7 черв.; Закон життя: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Літ. Укр. 1975. 20 черв.; «Я пишу мемуари»; Сповідь сябра-літератора: [Вершы] // Вітчизна. 1976. № 8. / Пад псеўд. Я. Чыж; Закон життя: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Літ. Укр. 1976. 24 вер.; Обеліск: Вінок сонетів / Пер. В. Гуцаленко // Молодь Черкащини. 1976. 21 серп.; Квітка ломикамінь: Уривок з поеми / Пер. С. Пінчук // Рад. Волинь. 1977. 21 серп.; «Земля — годувальниця щедра для тебе...»; «Хоч розсував плечем ти гори...»: [Вершы] / Пер. О. Ющенко // Рад. Укр. 1977. 31 ліп.; Магістраль: З вінка сонетів «Обеліск» / Пер. Т. Нещерет // Запоріз. правда. 1980. 17 жовт.; Обов'язок: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодь Черкащини. 1982. 11 груд.; Обеліск: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Черкас. правда. 1982. 26 вер.; Маки: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1983. 24 вер.; Закон життя: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Рад. Волинь. 1983. 23 вер.; День буде ясний: Повість / Пер. О. Олійник // Жичка Ф. День буде ясний; Жук А. Світанки над полігоном. К., 1984; Закон життя: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1984. 26 лип.

1.6.

Н а ш р о д н ы к р а й: Творчасць піянераў і школьнікаў рэспублікі. Мн., 1959 / Скл.

А р л я н я т а м: Анталогія беларускай дзіцячай літаратуры: У 2 т. Мн., 1967. Т. 2 / Скл.

М ы славім Леніна, мы славім партыю. Мн., 1967 / Рэд.

В ы с о к а е неба: [Вершы] / З чэш. Мн., 1980 / Скл.

С л а в а ц к а я паэзія: [Вершы] / Са славац. Мн., 1990 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Б е л а р у с к а я дзіцячая літаратура. 2 выд. Мн., 1980. С. 74—75, 93; Б о й к а У. Пра Леніна, пра партыю // ЛіМ. 1967. 8 вер.; Г а л ь м а к о ў Д. Дзівоснае побач // Там жа. 1970. 14 жн.; Д а н і л е н к а М. У творчым росквіце: Да 50-годдзя з дня нарадж. Х. Жычкі // Гомел. праўда. 1977. 19 сак.; Л о й к а А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 159—160; Н а в у м е н к а І. Кніга адкрывае свет // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6. С. 37—38; П а п л ы к а А. Працяг размовы // ЛіМ. 1960. 4 студз.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі. Мн., 1981; С о б а л ь Ф. Выпрабаванне агнём // Наст. газ. 1965. 3 крас.; С т а в е р А. Шчырая споведзь сучасніка // Голас Радзімы. 1969. № 7; Х в е д а р у Жычку — 50 // ЛіМ. 1977. 18 сак.; Ш а ў н я А. На паэтычнай вахце // Беларусь. 1977. № 3; Я г о ж. Непаўторнае знайсці нялёгка // ЛіМ. 1961. 25 ліп.

На рускай мове. Б у к ч и н С. Велика надежда... // Неман. 1970. № 1.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 194, воп. 1, 2, спр. 1—137.

В. І. Козіч.

ЖЭРА КАРОЛЬ

Жэра Кароль Антон [1.9.1743, в. Тварогі Выпыхі на Падляшшы, цяпер Польшча — пасля 1798 (?)], польскі і беларускі празаік.

З сям'і дробнага шляхціца. У 1751 пачаў вучыцца грамаце ў бацькі, з 1754 — у Драгічынскай езуіцкай калегіі. У 1765 у Пінску ўступіў у ордэн францысканцаў, прыняўшы манаскае імя Гаўдэнцій. Пазней, калі жыў у Сянно на Віцебшчыне, працаваў выкладчыкам у канвенце (школе з інтэрнатам) бернардзінцаў.

Асноўны твор К. Жэры — зборнік фацэцій «Торба смеху», датаваны прыблізна 1773—98. У яго ўключаны 233 анекдатычныя, пацешныя

і павучальныя гісторыі, якія здарыліся на Піншчыне, Лепельшчыне, у Гродне, Драгічыне, Сянно і ў іншых мясцінах Беларусі і Польшчы. Некаторыя з фацэцый пададзены на беларускай мове. Змест зборніка, часта антыпрыгонніцкі і антыклерыкальны, сведчыць, што К. Жэра быў прыхільнікам ідэй Асветніцтва, рацыяналістам. «Торба смеху» распаўсюджвалася ў рукапісах. Адзін яе спіс быў знойдзены і апублікаваны З. Глогерам (1893). Другі выяўлены ў Дзяржаўнай публічнай бібліятэцы (Ленінград) А. Мальдзісам. Гэты ж спіс паслужыў літаратуразнаўцу К. Жукоўскай асновай для варшаўскага выдання (1980).

А. В. Мальдзіс.

Бібліяграфія

1.2.

Ze starych szpargałów śp. Karola Żery / Wydał Z. Gloger. Warszawa, 1893.

Vorago rerum; Torba śmiechu; Groch z kapustą; A każdy pies z innej wsi... Warszawa, 1980.

2.3.

На беларускай мове. А р т ы м о в і ч Е. Кароль Жэра // Ніва. 1984. 11 ліст.; М а л ь д з і с А. «Торба смеху» Кароля Жэры // ЛіМ. 1984. 5 кастр.

На польскай мове. K r z y ż a n o w s k i J. Dawna facecja polska. Warszawa, 1960. S. 136—139.

3.1.

Дзярж. публічная б-ка імя Салтыкова-Шчадрына (Санкт-Пецярбург), рукап. Q, XV, 3, польск.

М. П. Барташэвіч.

З

ЗАГОРСКАЯ НІНА

Загорская Ніна Сямёнаўна [псеўд.: Юста Беларуска, Н. Зарэчная, М. Зініна, Н. Зініна, Н. Санвольская, Н. Сямёнава, І. Хадорская (сумесна з І. Хадановічам); н. 16.7.1940, в. Загор'е Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл.], паэтэса, публіцыст, сцэнарыст, перакладчыца, літаратурны, тэатральны і кінакрытык. Член СП Беларусі з 1982, Саюза журналістаў Беларусі з 1965, Саюза тэатральных дзеячаў Беларусі з 1986.

Нарадзілася ў сялянскай сям'і, у якой было чатырнаццаць дзяцей. Жывымі з іх засталіся чацвёра. Бацька, Сямён Кляменцьевіч, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, і маці, Зінаіда Сідараўна, да выхаду на пенсію працавалі ў калгасе, ужо памерлі. Н. Загорская вучылася ў Загорскай пачатковай, потым у Сталавіцкай сярэдняй школе, якую скончыла з залатым медалём. У 1957—62 — студэнтка аддзялення журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Працавала старшым рэдактарам Брэсцкай студыі тэлебачання, лектарам Брэсцкага ГК КПБ (1962—72). У 1972—74 — слухачка Мінскай вышэйшай партшколы пры ЦК КПБ. З 1973 — адказны сакратар газеты «Зорька», з 1976 — адказны сакратар Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычнага вяшчання Беларускага радыё. У 1980—81 намеснік галоўнага рэдактара Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання. З 1981 — загадчык аддзела навукі і мастацтва часопіса «Полымя», з 1982 — галоўны рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Упраўлення культасветустаноў

(з 1988 — установ культуры і народнай творчасці) Міністэрства культуры БССР. Узнагароджана медалём.

Першыя артыкулы Н. Загорскай былі надрукаваны ў 1958 у шматтыражцы «Беларускі універсітэт» і газеце «Чырвоная змена». Яе вершы змяшчаліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Неман», «Работніца і сялянка», газетах «Літаратура і мастацтва», «Звязда», «Чырвоная змена», «Заря», «Знамя коммунизма», зборніках «Дзень паэзіі» (1965—84, 1986—88), «У імя жыцця», «Дзень міру», «Гары, агонь, гары». Аўтар кніг паэзіі «Радар», «Явар», «Мне добра з вамі».

Творчасці Н. Загорскай уласцівы лірыка-філасофскае светаразуменне, актуальнасць і сацыяльная скіраванасць тэматыкі. У перыядычных выданнях друкаваліся яе рэцэнзіі на кнігі паэзіі Г. Бураўкіна, М. Лужаніна, П. Панчанкі, М. Танка, Я. Янішчыц і інш., на кнігі прозы Я. Брыля, У. Паўлава, Б. Сачанкі. Н. Загорскай належаць нарысы пра лекараў, настаўнікаў, піянерважатых, пра лепшыя калгасы і саўгасы рэспублікі. Для артыкулаў, эсэ, рэцэнзій, нарысаў пісьменніцы характэрны разнастайнасць тэматыкі, прафесійнасць, палемічны запал. Н. Загорская пераклала на беларускую мову вершы армянскіх, літоўскіх, рускіх і іншых паэтаў. Асобныя яе вершы («Бацькоўская зямля», «Расстанне», «Што табе дарыць», «Ападалі пялёсткі» і інш.) пакладзены на музыку.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Радар: [Вершы]. М., 1975. (Першая кніга паэта). Рэц.: Д у б о ў с к і В. Боль, памножаны на радасць // Чырв. змена. 1975. 21 кастр.; Х а м я н к о ў М. Галоўнае і пабочнае // ЛіМ. 1975. 14 ліст.

Явар: Вершы. Мн., 1982.

Мне добра з вамі: Вершы і паэмы. Мн., 1989.

1.3.

1959. Крушэнні папяраэджаны // Чырв. змена. 24 мая.

1960. Здзейсненая мара // Зара. 14 жн.; Бывай, піянерскае лета! // Там жа. 31 жн.; Дзіцячы карнавал // Там жа. 2 вер. / Пад псеўд. Н. Зарэчная; Сааўт. Л. Суворава; Яны сталі студэнтамі // Там жа. 4 вер.; Маладымі рукамі // Там жа. 5 кастр.

1961. Свята калгаснікаў; Зваротны адрас: Пекін // Зара. 12 ліп.; Брэстчына адзначае свята польскага народа // Там жа. 23 ліп.; Справы і думы Ніны Шафранскай // Там жа. 26 ліп.; Дружба народаў-братоў // Там жа. 29 ліп.; Сябра і дарадчык пакупніка // Там жа. 16 жн.; І ляжаць яны навалам на складах... // Там жа. 23 жн.; Дарогай заўтрашняга дня // Там жа. 29 жн.

1965. Незабываемая встреча // Заря. 11 февр.; Точно птица // Там жа. 24 июля; Приятное знакомство // Там жа. 26 сент.

1966. Их именами названы // Заря. 12 марта / Пад псеўд. Н. Сямёнава.

1967. У пастаяннай трывозе // Работніца і сялянка. № 8; Борец за жизнь // Заря. 25 марта; Забота о матери // Там жа. 16 сент. / Пад псеўд. Н. Сямёнава.

1968. «Грешная любовь» // Заря. 14 февр.; Новый спектакль // Там жа. 1 марта // Пад псеўд. Н. Сямёнава; «Люди, которых я видел // Там жа. 12 июля; Труд, помноженный на вдохновение // Знамя юности. 17 мая.

1969. Курсы педиатров // Заря. 11 июня. / Пад псеўд. Н. Зініна; Светить всегда // Там жа. 12 сент.; Штрихи биографии // Там жа. 30 окт.; «Варшавская мелодия» // Там жа. 2 дек.; Вернасць прызванню // Там жа. 9 студз.

1970. Всегда в поиске // Заря. 8 марта; Языком танца // Там жа. 25 апр. / Пад псеўд. Н. Зініна; Судьба моего поколения // Там жа. 6 мая; Праздник первокурсников // Там жа. 17 окт. / Пад псеўд. Н. Санвольская; Встреча с Тирсо де Молина // Там жа. 28 окт.; Свята першакурснікаў // Чырв. змена. 17 кастр.

1971. Учительница // Заря. 21 янв.; В школе праздник // Там жа. 5 февр.; Рождение спектакля // Там жа. 5 авг.; «Восень, багатая...»; «Вусны твае так блізка...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 кастр.; Её знают, ей верят // Мед. газ. 7 марта; «Так смачна пахне ў студзені вясной...»; «А людзі без казкі не могуць...»; «Тваё жыццё бруіцца...»; «Боль, што прыносіш ты...»; «Як чароўны які карабель...»; «Мой друг расінкі на лістку мне падарыў...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 сак.

1972. «Сталеюць, вырастаюць мае дзеці...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Звучат песни борьбы // Заря. 29 марта / Пад псеўд. Н. Сямёнава; «Мне б зямлю навучыцца слухаць...»; «На Буг каханне...»; «Сталеюць, вырастаюць мае дзеці...»: [Вершы] // Там жа. 19 авг.; Нейкі схмялелы ранак...: [Верш] // ЛіМ. 3 сак.; Верабейка: [Верш] // Чырв. змена. 23 студз.; «Кахае ці не кахае?..»: [Верш] // Там жа. 9 крас.

1973. Звіваю шчасце ў сувой: [Верш] // Маладосць. № 10; «Прымаю Дружбу...»; «Жартавалі калісьці бабусі...»; «Калі ў далонях сваіх...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Песни родной земли // Заря. 17 апр.; Як срэбны званочак // Чырв. змена. 28 лют.; «Сакавік...»; «На Буг каханне праз дзесяцігоддзі прыйшло...»: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; Сонцу свяціць! // Чырв. змена. 7 крас.

1974. Лесі Украінцы; «Сустрэча выпадковая...»; «Да цябе...»: [Вершы] // Полымя, № 3; Трывожная памяць: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Палессе — лясная песня: [Верш] // Заря. 16 нояб.; Метадычны савет і прапагандыст // Звязда. 12 студз.; Слава героям труда // Зорька. 4 янв.; «Музыка — это голос сердца...» // Там жа. 1 марта; Звучат прощальные аккорды... // Там жа. 15 марта; Праздник республик сестер; Кубок — у «Зорьки» // Там жа. 29 марта / Без подпісу; Слет отличников // Там жа. 19 апр. / Пад псеўд. Н. Зініна; Воспитание юношей и девушек... // Там жа. 24 мая / Без подпісу; Во имя мира // Там жа. 12 июля; Под кронами сосен // Там жа. 19 июля; На Кипре неспокойно // Там жа. 2 авг.; На трудовом меридиане // Там жа. 9 авг. / Пад псеўд. Н. Зініна; Знакомство с А. Велюгиным // Там жа. 7 нояб. / Без подпісу; Золотой юбилей Туркмении // Там жа. 22 нояб.; Чили — многострадальная земля // Там жа. 20 дек.; Хірург // ЛіМ. 21 чэрв.

1975. «Стагнала Зямля...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Художник века // Зорька. 30 мая / Без подпісу; Привет лауреатам Государственных премий // Там жа. 14 нояб. / Без подпісу; Туман; «Маленькі чалавек...»; «З табой я...»; «Апаленае крыло...»: [Вершы] // Чырв. змена. 1 чэрв.

1976. Герою Брэсцкай цытадэлі; Песні продкаў; «Не апускай вочы долу...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Сердце, открытое людям // Зорька. 4 июня; Здравствуйте, доктор // Черноморская здравница. 29 июня / Пад псеўд. Юста Беларуска.

1977. Каб зноў паўтарыцца; Партызанскае імя: [Вершы] // Беларусь. № 5; Музыка: [Верш] // Полымя. № 12; «Каб магла развеяць я твой сум...»; «Другу баліць — мне нялёгка...»; «Нізашто ад мяне не пойдзеш...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Мелодыі сяброў: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 ліст.; Закон жыцця: [Верш] // Звязда. 30 ліп.; «...Эпохі жорсткі вецер»: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Вячэрні цягнік. Мн., 1977] // ЛіМ. 2 снеж.; Акрыленасць песні: [Рэц. на кн.: Л у ж а н і н М. Лявоніха. М., 1977] //

Там жа. 30 снеж.; Нібы залатыя ніткі роздуму: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Дарога, закалыханая жытам. Мн., 1976] // Чырв. змена. 29 сак.; Любоўю прарасці; «Як патрэбна мне твая радасць...»; Вясна памяці...: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.

1978. Што мне табе падарыць?; «Вяртаемся да крыніц...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4; Святло Яснай Паляны // Вяч. Мінск. 8 вер.; Леніну; «Дзякуй, мама, за чуйнае сэрца...»; «Хіба могуць караблі...»; «Я часта пра вас думаю...»: [Вершы] // Там жа. 5 ліп.; Супраць бездухоўнасці // ЛіМ. 3 лют.; Роздум у Брэсцкай крэпасці; На плошчы Перамогі; «Як крыніцы...»: [Вершы] // Там жа. 18 сак.; «Нідзе няма такіх бяроз...»; Кавальчукі: [Вершы] // Там жа. 16 чэрв.; Вернасці святое слова...: [Рэц. на кн.: Б у р а ў к і н Г. Варта вернасці. Мн., 1978] // Там жа. 8 вер.; «Мне б Зямлю навучыцца слухаць...»: [Верш] // Чырв. змена. 30 ліп.

1979. Спектаклі, ролі, гады...: Штрыхі да партрэта М. Захарэвіч // Полымя. № 3; Вяртанне да памятнай вярсты: [Рэц. на кн.: С в і р к а Ю. Памятная вярста. Мн., 1978] // Там жа. № 11; Добрай раніцы; «Вас шукаюць вочы мае...»; Не набліжайся!; «Я падару табе зорку...»; Бахчысарай: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; У натхнёным палёце: [Рэц. на кн.: Я н і ш ч ы ц Я. Ясельда. Мн., 1978] // Звязда. 6 кастр.; Пошук: [Рэц. на кн.: С а ч а н к а Б. Ваўчыца з Чортавай Ямы. Мн., 1978] // Чырв. змена, 1 лют.; На спектаклі «Травіята»: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; «Мы мелі з табой...»; «Уварваўся ты ў мой лёс...»; «Як доўга да цябе я ішла...»; «Дзякуй, мама, за чуйнае сэрца...»; «Хай раяцца твае жаданні...»: [Вершы] // Там жа. 19 жн.; Крымскія радкі: [Вершы] // Там жа. 21 кастр.

1980. Мора — мара мая; Жыццё ідзе; Маўчанне — золата; «Цалую...»; «Вусны...»; «Калі б я магла не змяніць...»; «Мары мае пра цябе...»; Вам, далёкаму другу: [Вершы] // Маладосць. № 11; Пра сяброў-равеснікаў: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Чуж-чужаніца. Мн., 1979] // Полымя. № 11; Леніну; «Другу баліць — мне нялёгка...»; «Білася Балтыка ў бераг...»; «Не было...»; «Вас...»; «— Я падару табе зорку...»; «— Што прывезці табе з дальніх дарог?..»; «Памірала...»; «Я нічога не забыла...»; «Слова, як ліст залаты...»; «Шэрая зязюля закувала...»; У векавечным парку; «Пачынаецца ўсё з Любові...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Перайсці Рубікон!; Стаіць на варце крэпасць Брэст; Rot Front!..: [Вершы] // ЛіМ. 18 студз.; «Не зайздрошчу «трону»...; «Імгненне — вечнасці радок...»; «Праз горны сад, праз перавал...»; Прымірэнне; «Самотна, пуста без цябе...»: [Вершы] // Чырв. змена. 20 студз.; [Рэц. на кн.; Т а н к М. Прайсці праз вернасць. Мн., 1979] // Там жа. 17 лют.; «Не забывай...»: [Верш] // Там жа. 30 сак.

1981. Зорка Максіма Багдановіча // Полымя. № 12; Ляцяць буслы над Беларуссю: Л. А. Івасенкавай; Маміны рукі; Лэдзі Макбет; Трывожная камандзіроўка; Праз сонцаўсходы мы ідзем: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 12; «Жывіце спакойна...»; «Адпусці мяне, зняверany...»: [Вершы] // Чырв. змена. 12 жн.; «Я іду напрасткі той сцяжынай...»: [Верш] // Там жа. 5 вер.

1982. Святло сустрэч: Штрыхі да партрэта Аляксандры Іванаўны Клімавай // Беларусь. № 10; Блакада; Горыч; Зорны чалавек; Суцяшэнне; У Брэсцкай крэпасці: [Вершы] // Полымя. № 3; Свята духоўнасці // Чырв. змена. 30 ліст.

1983. Мамін ручнік: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Купалавы барозны: [Верш] // Полымя. № 3; На ветравеях праўды і дарог: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2.

1984. Песня хлеба; Сынам; «Выстылы попел магіл...»; На салаўінай варце Брэст; Сталае; «Нам сцяжынай запаветнай...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Памяць: Урачу М. І. Бяссілка; «Ураўняла бяда...»; У школу; «Працягнем рукі Дружбы...»; «Звінелі бомбы. Коні мчалі ўдаль...»; «Цудоўны дзень. Прыгожы іней...»; Прымі такой; «Прысягаю...»; «З гары лічу...»; Вечаровае: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6. Песня хлеба: [Верш] // Голас Радзімы. 12 крас.; Малітва калдычэўскага дуба; Матчына мова; «Зачакаліся дома...»; «Замнога тых...»; «Быццам не тэлефоны...»; «Любоў — як іскра...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 мая.

1985. «Нацюрморты...»; Ружы з заставы Кіжаватава; Памяці мамы; «Сурова гадаваліся...»; «Гэта было...»; «Не кіньце каменнем...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; На мерыдыянах дружбы // Тэатр. Мінск. № 2.

1.4.

Г ю л ь н а з а р а н Х. Калі я быў маленькі: Апавяданні / З арм. Мн., 1986.

1972. С т р у ц ю к В. Сінічкіна крынічка; Ракаў свіст: Сон-трава: [Вершы] / З укр. // Заря. 17 мая; Я г о ж. Надпісы на рэйхстагу: [Верш] / З укр. // Там жа. 21 окт.;

1975. С т р у ц ю к В. Хто такі на сцежцы спіць?: [Верш] / З укр. // Піянер Бел. 23 кастр.

1976. Б а л т а к і с А. Камень і золата: [Верш] / З літ. // Бярозка. № 2.

1977. Б е р у л а в а Х. Слоў неўміручасць / З груз.; А н а к Ш. Зямля / З тат: [Вершы] // Вяч. Мінск. 21 ліп.; А к а п я н А. Неўміручы Ленін: [Верш] / З арм. // ЛіМ. 12 жн.; Т у р с у н - з а д э М. Рускаму народу: [Верш] / З тадж. // Там жа. 19 жн.

1980. Ш а в я л ё в а К. Бабіна лета; Гэтага нічога не было; Узаемаразуменне: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 2.

1982. Ш а в я л ё в а К. Раўнадушша; Мара; Памяць; Ленін; Дваццаць дзве секунды; Жураўлі; На спектаклі «Рамэо і Джульета»; Валуны; Як пішуцца вершы; Ленін чытае газету; Гэтага нічога не было...; Ракавінкі; Бліскавіца; Сіняя птушка; Рэпартаж, 1963 г.; Сцяжына Бетховена; Навальніца ў гарах; Беласнежжа; Таварыш Крэмль, таварыш З'езд; Узаемаразуменне; Вельмі цяжка праўду гаварыць; Забілі вожыка; Ад былога нікуды не дзецца; Зайздрасць; Пераадоленне; Вёска «Воўчыя вочы»; Звон залатой пшаніцы; «З Ашмян мы едзем у Баруны...»; Партрэтная галерэя ў саўгасе «Любань»; Жыццё; Зімняе мора; Чайка; Самападман; Цень; Вельмі цяжка даецца шчасце; Чаму пачынаецца вецер; Скала Шапэна; «І станаўленне, і перелом...»; Бабіна лета; Асіна: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.

1984. П л а ў д з і с Э. Спадчына; Свечка; Бязлітаснасць; «Каб вершы сумныя пісаць...»; Калі можаш яшчэ; Хлебны нож: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1.5.

На рускую мову. О тебе, комсомол!: [Вершы] // Зорька. 1974. 1 марта; Поздний след: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1982. № 6.

На ўкраінскую мову. «Якийсь захмілілий ранок...»: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Рад. Волинь. 1972. 17 бер.; Другові з далекого материка; На стежках Лесиних; Хор Цитовича в Луцьку: [Вершы] / Пер. П. Мах // Там жа. 1973. 4 лист.; Полісся — лісова пісня; «Боюся з рідною землею розлучитися...»: Хор Цитовича в Луцьку: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк // Молодий ленінець. 1975. 18 вер.

На чэшскую мову. «Tgri přitel — na mě padá též...»; «Rozjímání v Brestské pevnosti...» / Přel. V. Kun // Planeta lásky. Praha, 1985.

1.6.

К р о к у бессмяротнасць. Мн., 1984 / Скл. з А. Селязнёвай.

К р ы н і ч к а: П'есы для лялечнага тэатра і драматычных калектываў. Мн., 1985 / Скл. з А. Селязнёвай.

Г а л о ў н ы экзамен. Мн., 1987 / Скл.

К а л я р о д н а й х а т ы: Рэпертуарны зборнік аднаактовых п'ес. Мн., 1987 / Скл. з А. Селязнёвай.

І з а с т а л а с я каса ў пракосе. Мн., 1988 / Скл.

Р а д з і м а мая дарагая. Мн., 1989 / Скл.

Ч а л а в е к на зямлі — гаспадар. Мн., 1989 / Скл. з А. Селязнёвай.

2.3.

На беларускай мове. Прыняты ў Саюз пісьменнікаў БССР // ЛіМ. 1983. 14 студз.; Ш ч о д р а с ц ь сэрца людзям перадаць: (Гутарка за «круглым сталом» «Работніцы і сялянкі» творчай моладзі Мінска) / Зап. А. Бржазоўскі // Работніца і сялянка. 1977. № 1;

Я н і ш ч ы ц Я. У чуйным сэрцы адгукання // Работніца і сялянка. 1979. № 12.
На рускай мове. К о л е с н и к В. Знакомство // Заря. 1972. 19 авг.

2.4.
На беларускай мове. Я н і ш ч ы ц Я. Кавалі: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

М. П. Барташэвіч.

ЗАЗЕКА ЯЗЭП

Зазека Язэп [Іосіф Васілевіч; 11(24).6.1907, в. Востраў Клічаўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл.— 27.8.1977, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), празаік, літаратуразнавец, фалькларыст. Член СП Беларусі з 1967. Кандыдат філалагічных навук (1949).

З сям'і сельскагаспадарчага рабочага. Бацька працаваў на бровары. Маці памерла, калі Язэпу было тры гады. Выхоўваўся ў бабулі. У 1920 ён скончыў царкоўна-прыходскую школу, у 1922 — школу сялянскай моладзі. Прайшоў ваенную падрыхтоўку ў часцях асобага прызначэння, прымаў удзел у ліквідацыі банд у Чэрвеньскім р-не. У 1922—30 батрачыў, быў рабочым. Займаўся ў палітэхнікуме. Член КПСС з 1930. У 1932 паступіў на літаратурны факультэт Вышэйшага педагагічнага інстытута (пазней педінстытута імя М. Горкага). З другога курса адкліканы для работы ў апараце ЦК ЛКСМБ, потым працаваў у палітаддзеле машынна-трактарнай станцыі, а таксама прапагандыстам ў прыгранічных раёнах. З 1934 працягваў вучобу ў інстытуце, пасля сканчэння яго (1936) — у аспірантуры пры тым жа інстытуце. З 1940 — намеснік дырэктара Беластоцкага педагагічнага інстытута. У Вялікую Айчынную вайну — удзельнік падпольнага і партызанскага руху. З 1943 і да вызвалення Беларусі — рэдактар газеты «Свіслацкая праўда» (орган падпольнага райкама партыі), якая выдавалася партызанскай брыгадай імя Чапаева Беластоцкага злучэння. З 1944 Я. Зазека — намеснік дырэктара, дэкан філалагічнага факультэта Мінскага педагагічнага інстытута. У 1949—52 загадваў кафедрай рускай літаратуры Адэскага педінстытута. У 1952 быў абраны па конкурсу дацэнтам рускай літаратуры БДУ, дзе працаваў да выхаду на пенсію (1973). Узнагароджаны Ганаровай граматай і Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі, ордэнам «Крыж партызана» (Польшча).

Першае апавяданне «На стылёвых павучыннях» Я. Зазека апублікаваў у часопісе «Маладняк» (1930). У сваіх апавяданнях і нарысах адгукаўся на хвалюючыя надзённыя пытанні жыцця, паказваў барацьбу ў вёсцы ў перыяд правядзення калектывізацыі. Першы зборнік апавяданняў — «Рукою ворага» (1932). Апавяданні і нарысы Я. Зазекі пасляваеннага перыяду прысвечаны жыццю і барацьбе народных мсціўцаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар кніг для дзяцей («Лясныя сябры», «Сонечны алень», «Трывожная ноч»). Яго творы вызначаюцца займальнасцю сюжэтаў, жывасцю стылю, трапнасцю мастацкіх дэталей. Шмат увагі Я. Зазека ўдзяляў збору і публікацыі фальклорных твораў. З'яўляўся складальнікам зборнікаў партызанскай творчасці («Песні барацьбы», з М. Меяровіч і С. Карабанам, «Лясныя песні»). Выступаў з артыкуламі ў перыядычным друку на літаратурныя і фальклорныя тэмы. Навуковыя інтарэсы Я. Зазекі былі звязаны пераважна з даследаваннем беларускага фальклору, у прыватнасці партызанскай паэзіі ваеннага перыяду, сувязі яе з прафесійнай літаратурай.

А. С. Гурская, Я. К. Усікаў.

Бібліяграфія

1.2.
Рукою ворага: Апавяданні. Мн., 1932.
Вобразы Леніна і Сталіна ў паэзіі беларускіх партызан. Мн., 1949. (Т-ва распаўсюдж. паліт. і навук. ведаў Бел. ССР).

Партызанскія сцежкі: Нарысы. Мн., 1959. Рэц.: К у р б е к а І. Кніга аб партызанскай мужнасці // Полымя. 1959. № 10; К у х а р а ў С. Даўняе, незабыўнае // Наст. газ. 1959. 11 вер.
Лясныя сябры: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: К а р а-

б а н У. Кліч жыцця // Беларусь. 1967. № 3; Ц а р а н к о ў Л. Гартаванне юнацтва // Наст. газ. 1966. 28 снеж.

Вялікі і вечна жывы: (Вобраз У. І. Леніна ў бел. нар. творчасці). Мн., 1968. (Матэрыял у дапамогу лектару).

Сонечны алень: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Ш ы х а н ц о ў В. Галасы роднага краю // Наст. газ. 1970. 19 вер.

Трывожная ноч: Апавяданні і нарысы. Мн., 1972.

Сонечны алень: Апавяданні. Мн., 1987.

1.3.

1930. На сталёвых павучыннях: Апавяданне // Маладняк. № 12; Сакаталі шасцяронкі: Нарыс // Чырв. змена. 21 кастр.

1931. Бялюга: Апавяданне // Маладняк. № 1; Рукою ворага: Апавяданне // Узвышша. № 11—12; За новага чалавека // Чырв. змена. 9 мая; Урывак з аповесці «Клін» // Там жа. 13 вер.; Пераканаўся: (Урывак з аповесці «Клін») // Там жа. 10 кастр.

1934. Чаму адстае Рагачоўскі леспрамгас? // Чырв. змена. 25 лют. / Сааўт. Т. Хадкевіч, Д. Пінхасік.

1936. Выстаўка літаратуры народаў СССР да пленума // ЛіМ. 10 лют.

1945. Іван Клімчэня: Нарыс // Полымя. № 5—6; Бой на рэчцы: (Апавяданне) // Звязда. 17 чэрв.

1946. Юркава сцежка: Апавяданне // Полымя. № 1. Рэц.: Ц і т о ў К. // ЛіМ. 1946. 27 мая; Я к о в л е в Б. Не опошлять традиций партизанского движения // Сов. Бел. 1946. 30 окт.

1947. Прыпеўкі беларускіх партызан // Полымя. № 6; Вобразы Леніна і Сталіна ў паэзіі беларускіх партызан // Там жа. № 10.

1949. Калгасная пуня: Нарыс // Бярозка. № 9.

1950. Песні беларускіх партызан Вялікай Айчыннай вайны // Вуч. зап. Мін. пед. ін-та. Вып. 1

1955. Заўсёды з намі // Мін. праўда. 13 крас.

1956. Вечна жывы Горкі // Мін. праўда. 17 чэрв.

1957. Традиции русской и белорусской литературы на страницах партизанской печати // Уч. зап. БГУ. Вып. 39.

1958. Старонкі дзённіка: [Успаміны] // Маладосць. № 6; Юркина стежка: Очерк // Зорька. 6 сент.

1959. Якуб Колас у падпольным і партызанскім друку // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Лясная школа // Наст. газ. 8 мая; Жоўтая кніжка: [Нарыс] // Ніва. 16 жн.

1960. Вострая зброя народа // Любімы паэт беларускага народа. Мн.; Словы, поўныя цеплыні // ЛіМ. 30 сак; Мастацкае слова народных мсціўцаў // Там жа. 1 ліп.

1961. Лясныя сябры: Партызанская быль // Бярозка. № 7; У новай сям'і: Апавяданне // Піянер Бел. 3 сак.

1962. Юрка вядзе нацянькі...: [Нарыс] // Піянеры-героі. Мн; У воўчай скуры: Апавяданне // Бярозка. № 2; Ленінскі эпас: (Вобраз У. І. Леніна ў бел. фальклоры) // Звязда. 22 крас. / Сааўт. М. Малочка; Слово о Янке Купале // Зорька. 7 июля.

1963. Сойка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; Сівец гарыць: Апавяданне // Піянер Бел. 24 мая.

1964. Лясная школа // Бярозка. № 7; Танец жураўлёў: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; В одном строю: [Успаміны] // Неман. № 2; Старонкі баявой дружбы // Звязда. 10 крас. / Сааўт. К. Груздзеў; Лісіная хітрасць: [Апавяданне] // Ніва. 5 крас.; Піянер Бел. 28 лют.; Сойка: [Апавяданне] // Ніва. 30 жн.

1965. Сонечны агонь: Лясная легенда // Піянер Бел. 19 ліст.

1966. На рыбалцы: Апавяданне // Бярозка. № 9; Чацвераногі сябар: Апавяданне // Там жа. № 12; Стракаты дзяцел: [Казка] // Вясёлка. № 3; Зубриная стежка: (Быль) // Неман. № 7; Гарніст: Апавяданне // Піянер Бел. 18 лют.

1967. На досвітку; У воўчай скуры: [Апавяданні] // Эстафета пакаленняў. Мн.; На досвітку: [Апавяданне] // Бярозка. № 3; Агонь на сіўцах: Апавяданне // Там жа. № 7; Сэрца дзіцячае: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Уладар пушчы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Помста: [Верш] // Там жа. № 10; Вечно дорогой и любимый: В. И. Ленин в бел. нар. творчестве // Коммунист Бел. № 10; Чароўная бяроза: Эцюд // Піянер Бел. 23 лют.; На рыбалцы: Апавяданне // Там жа. 9 чэрв.

1968. Жыве Ільіч у песнях Беларусі // Бярозка. № 8; На сваіх крылах: Нарыс // Полымя. № 2; У. І. Ленін у беларускім фальклоры // Звязда. 10 ліп.; Асеннія старонкі: [Апавяданне] // Піянер Бел. 19 вер.

1969. Гарніст: (Апавяданне) // Бярозка. № 3; Соловьи: Рассказ // Зорька. 13 июня; Вялікі і вечна жывы // Піянер Бел. 16 студз.; Падземны паляўнічы: Апавяданне // Там жа. 5 чэрв.; Шпачок: (Апавяданне) // Там жа. 18 вер.; Шумят леса вокруг: В родном краю // Сел. газ. 15 окт.

1970. Стракаты дзяцел; Танец жураўлёў: [Апавяданні] // Крынічка. Мн.; Ад укладальніка // Лясныя песні. Мн.; Сарока-белабока: Апавяданне // Бярозка. № 2; Гераічнае юнацтва: Апавяданне // Там жа. № 10.

1971. Загоеная рана: [Апавяданне] // Бярозка. № 4; Неожиданная встреча: Рассказ // Зорька. 28 мая; Шчаслівая казуля: (Апавяданне) // Піянер Бел. 4 лют.; Мядзведзіца: (Апавяданне) // Там жа. 3 чэрв.; Начны разбойнік: Апавяданне // Там жа. 16 снеж.

1972. Начная разбойніца: Апавяданне // Вясёлка. № 9.

1973. Трывога: Апавяданне // Бярозка. № 11.

1974. Ад укладальніка // Лясныя песні. Мн.

1983. Уладар пушчы: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1.5.

На польскую мову. Żołnierze bez dystynkcji // W jednym szeregu. Warszawa, 1969.

На рускую мову. Юрка ведет напрямик: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1965; Мн., 1968; Мн., 1972; Мн., 1985; На своих крыльях: Очерк / Пер. А. Кудравец // Путь к победе. Мн., 1970.

1.6.

Б а л ь ш а в і ц к а я моладзь: (Камсамольскі альманах). Мн., 1934 / Рэд.

М е я р о в і ч М. Песні барацьбы: Зб. песень, казак і частушак бел. партызан. Мн., 1946 / Скл. з інш.

Лясныя песні: Паэзія бел. партызан. Мн., 1970 / Скл. Рэц.: А л ь ф я р о в і ч А. Песні беларускіх партызан // ЛіМ. 1970. 23 кастр.; Г л а в а ц к і Л. Радкі становяцца ў строй // Віцеб. рабочы. 1971. 30 крас.; Д е ж у р к о И. Песни борьбы // Заря. 1970. 12 сент.; К у з ь м и ч В. Песни суровых лет // Кн. обозрение. 1970. № 37; М а л о ч к а М. Надзейны арсенал // Беларусь. 1970. № 12; С т у к А. Поэзия «лесных партизан» // ЛГ. 1970. 28 окт.; Ф о м ч а н к а А. Не згасне агонь памяці // Вяч. Мінск. 1970. 23 вер. Ц і ш ч а н к а І. Міма чаго прайшлі рэцэнзенты // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1971. № 4; Ш ы м у к В. Песні мужнасці і барацьбы // Звязда. 1970. 8 кастр.; 2 выд. Мн., 1974 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Н а ш календар // ЛіМ. 1982. 18 чэрв.; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Т к а ч о ў П. Шчодрай душы чалавек // Беларусь. 1977. № 6; Ш у ш к е в і ч С. Усё жыццё змаганне // ЛіМ. 1977. 24 чэрв.; Я з э п Зазека: [Некралог] // Там жа. 1977. 2 вер.; Я з э п у Зазеку — 70 // Там жа. 24 чэрв. *З. У. Драздова.*

ЗАЙЦАЎ СЯРГЕЙ

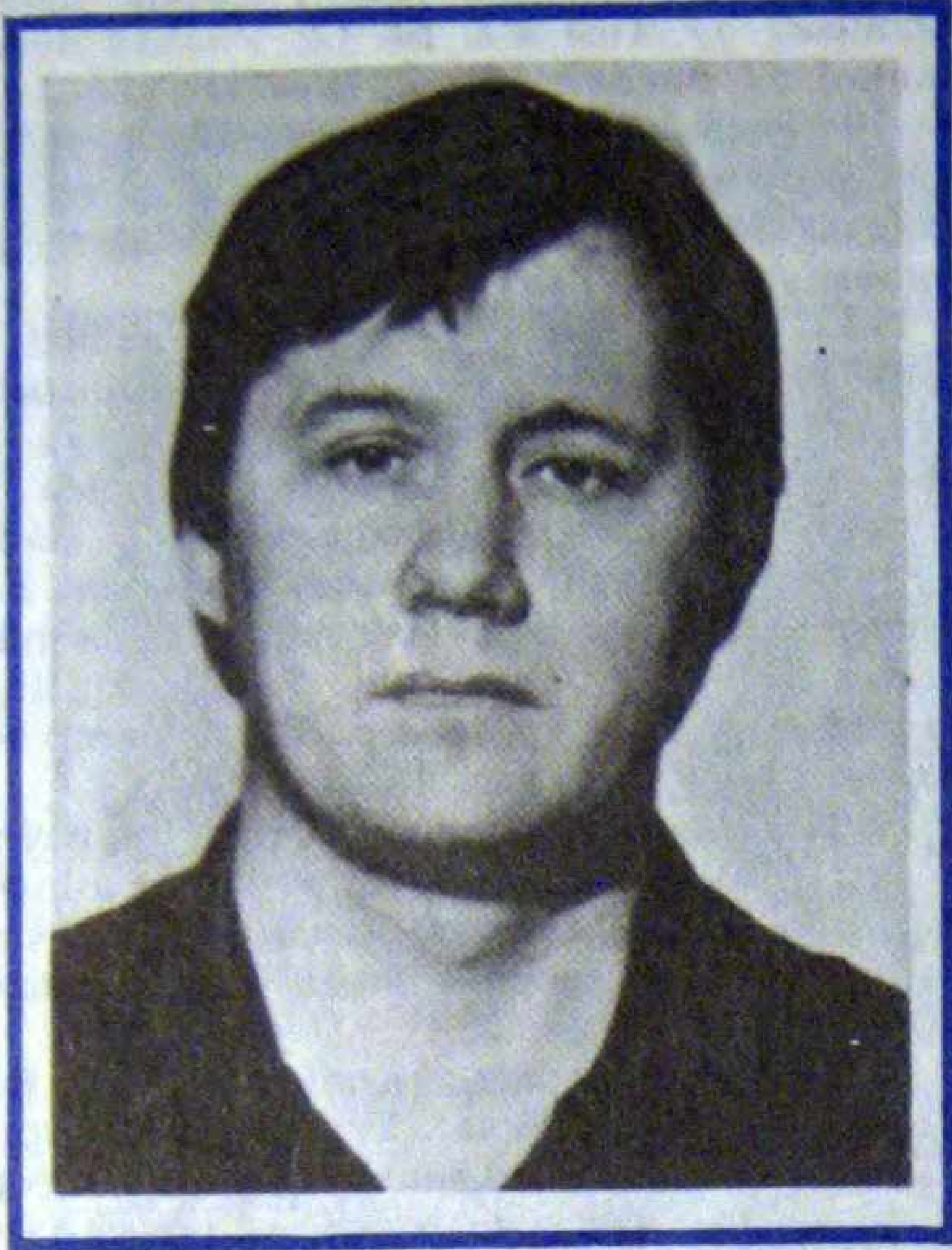

Зайцаў Сяргей Міхайлавіч (н. 21.6.1954, г. Свярдлоўск), празаік. Член СП Беларусі з 1989. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і ваеннаслужачых. У 1961—71 вучыўся ў сярэдняй школе № 2 г. Прыазёрска (Казахстан), у 1971—77 — у медыцынскім інстытуце (г. Караганда). У 1978 пераехаў да бацькоў у Мінск. Працаваў старшым мастаком-рэдактарам у Дзяржаўным тэатры оперы і балета БССР. З 1979 да 1981 галоўны ўрач Ямінскай сельскай бальніцы Любанскага р-на. У 1981 вярнуўся ў Мінск, дзе працуе ЛОР-урачом.

Літаратурнай працай С. Зайцаў займаецца з 1977. Друкавацца пачаў у 1978 у Казахстане у раённай газеце «Новь», куды дасылаў свае вершы. Потым перайшоў на прозу. У 1986 у выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў гістарычны раман С. Зайцава «Перамагаючы — азірніся», падзеі якога адбываюцца ў часы фарміравання старажытнарускай дзяржавы.

Бібліяграфія

1.2.

Побеждая — оглянись: Роман-былина. Мн., 1986.

М. П. Барташэвіч, Т. М. Тарасава.

ЗАКОННІКАЎ СЯРГЕЙ

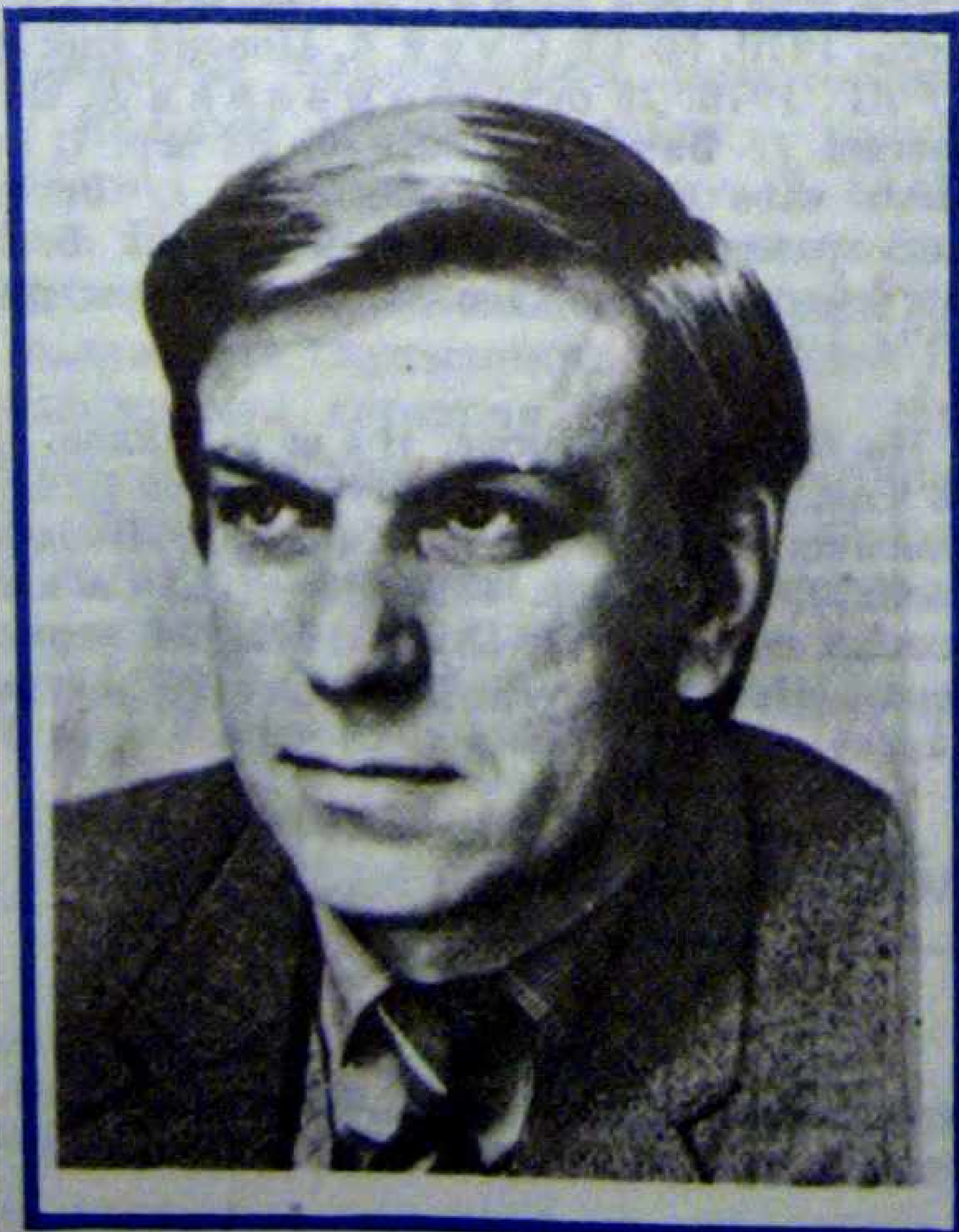

Законнікаў Сяргей Іванавіч (н. 16.9.1946, в. Слабада Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1977. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1982; за кнігу «Пакуль жыве мая бяроза»).

Нарадзіўся ў сям'і настаўнікаў. Маці, Валянціна Фёдараўна, настаўніца пачатковых класаў. У гады Вялікай Айчыннай вайны была сувязной, а затым партызанкай у брыгадзе імя В. І. Чапаева. Бацька, Іван Васілевіч, у даваенны час выступаў з вершамі ў рэспубліканскім друку. Зенітчык на фронце. Пасля вайны нязменны дырэктар школ на Віцебшчыне. У Глыбачанскай сярэдняй школе арганізаваў выданне рукапіснага альманаха «Узыход», дзе змяшчалася багата краязнаўчых матэрыялаў, вершаў, апавяданняў. Знайшоў надмагільны камень Ф. Тапчэўскага і тым самым удакладніў дату яго нараджэння. Дзядзька, Сяргей Васілевіч Законнікаў (Сяргей Ракіта), — паэт паслярэвалюцыйнага закліку, кіраўнік Гомельскай філіі БелАППа.

Пасля заканчэння Глыбачанскай сярэдняй школы Ушацкага р-на С. Законнікаў паступіў і ў 1969 закончыў філалагічны факультэт БДУ. Працаваў выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры, арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы Клетнаўскай сярэдняй школы Мінскай вобл. У 1970—71 — літсупрацоўнік ушацкай раённай газеты «Патрыёт», з 1972 — сакратар Ушацкага райкома камсамола. У 1975—78 — загадчык аддзела сельскай моладзі рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», карэспандэнт аддзела літаратуры і мастацтва рэдакцыі газеты «Звязда». З 1978 — інструктар, у 1979—86 — загадчык сектара мастацкай літаратуры аддзела культуры ЦК КПБ. Цяпер галоўны рэдактар часопіса «Полымя». Узначальваў Беларускае аддзяленне фонда славянскай пісьменнасці. Член Рады СП Беларусі (з 1990). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш С. Законнікава апублікаваны ў 1963. Падборкі вершаў на старонках рэспубліканскіх і саюзных газет, часопісаў, у калектыўных зборніках, кнігі паэта «Бяседа», «Устань да сонца», «Пакуль жыве мая бяроза», «Вера, надзея, любоў», «Прысак часу», «Вечная далеч», «Сутнасць» сведчаць аб непаўторным асэнсаванні ім розных праяў рэчаіснасці. Высокія маральна-этычныя патрабаванні, грамадзянскасць аўтарскай пазіцыі, абвостраная ўвага да праблем жыцця і глыбіня асабістага перажывання вызначаюць кірунак, сутнасць паэзіі С. Законнікава. Лірыка арганічна спалучаецца ў ёй з філасофскім роздумам, публіцыстычнасцю, пачуццём адказнасці за ўсё, што адбываецца ў нашым грамадстве і ў свеце. На словы паэта напісалі песні Э. Зарыцкі, Ю. Семяняка, Г. Смоляк.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Бяседа: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Главацкі Л. Споведзь добрага чараўніка // Віцеб. рабочы. 1973. 11 вер.; Рубін І. Надзённа, адметна // Мін. праўда. 1973. 5 вер.; Свірка Ю. Патрэба свайго адкрыцця // Маладосць. 1973. № 9; Сульдзіна М. «Прыходзьце, людзі...» // Знамя юности. 1973. 24 авг.; Ярац В. У пошуках свайго слова // Беларусь. 1974. № 4.

Устань да сонца: Вершы і паэма. Мн., 1976. Рэц.: Мяснікоў А. «Не важна, хто ты...» // Чырв. змена. 1977. 30 сак.; Свірка Ю. «Многае хочам мы адкрыць...» // Маладосць. 1977. № 7; Скапа У. З крыніц бацькоўскай зямлі // Віцеб. рабочы. 1977. 23 лют.; Чарняўскі М. «Зерне добрых слоў...» // ЛіМ. 1977. 17 чэрв.

Пакуль жыве мая бяроза: Вершы і паэмы. Мн., 1981. Рэц.: Багданаў Ю. Святло бяроз // Маладосць. 1981. № 9; Гніламёдаў У. Бярозе — жыць! // Полымя. 1982. № 3; Его ж. // Лит. обозрение. 1982. № 5; Скапа У. «Каб ты маладзела, зямля!» // Віцеб. рабочы. 1981. 25 крас.; Сульдина М. За все в ответе // Знамя юности. 1981. 24 мая; Ярац В. «Жыві, бяроза!..» // ЛіМ. 1981. 12 чэрв.

Вера, надзея, любоў: Кн. лірыкі. Мн., 1983. Рэц.: Аніскевіч С. З верай, надзеяй, любоўю // Голас Радзімы. 1984. 15 сак.; Гурская А. «Жыць трывожна на свеце...» // Полымя. 1984. № 8; Марозаў Л. Запаветныя словы // Чырв. змена. 1985. 5 студз.; Марціновіч А. Ад свайго імя і імя пакалення // Віцеб. рабочы. 1984. 21 ліп.; Русецкі А. Працяг размовы // Звязда. 1984. 26 крас.; Сульдина М. Вера, надежда, любовь... // Знамя юности, 1983. 13 дек.

Прысак часу: Вершы, паэмы. Мн., 1986.

Вечная далеч: Вершы. Мн., 1987.

Сутнасць: Кніга паэзіі. Мн., 1987.

Заклінанне: Кніга паэзіі. Мн., 1991.

1.3.

1963. Адшумела лета: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 кастр.

1964. Смерць партызана: [Верш] // Віцеб. рабочы. 2 лют.; Першая баразна: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Лёд ірвуць на Дзвіне: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Ралля пахне морам; Раніца: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Крокі ў бяссмерце: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; На возеры Глыбачка: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Плыты на Дняпры: [Верш] // Чырв. змена. 25 кастр.

1965. Ля помніка Купалу: [Верш] // Бярозка. № 1; Ліст з Кубы: [Верш] // Там жа. № 7; Перад штурмам: [Верш] // Там жа. № 11; Партызан Ваня Кухта // Там жа. № 12; Ля помніка Купалу ў Мінску: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 лют.; Пад Клясціцамі: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Ля абеліска: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Роздум над Бугам: [Верш] // Там жа. 23 мая; Родная вёска: [Верш] // Там жа. 28 жн.; Сяргею Ясеніну: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; «Дзесьці ў краіне лясной, далёкай...»: [Верш] // Мін. праўда. 23 ліп.; Цягнікі: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Душы тваёй пачуцці: [Верш] // Наст. газ. 2 кастр.; Настаўніцы: [Верш] // Ніва. 21 ліст.; «Зноў паветра вясною напоена...»: [Верш] // Чырв. змена. 2 сак.; Дыктуе сэрца // Там жа. 15 крас.; Камсамоліі горад: Лірычны рэпартаж // Там жа. 20 чэрв.; Каля абеліскаў; Ноч над Дзвіною; Брыгадзіры: [Вершы] // Там жа. 22 вер.; Сонечны праспект: Сцяг над Домам урада; Трывогі сэрца; Вечны агонь; «Сонца промнямі...»: [Вершы] // Там жа. 6 ліст.; Салігорскае ззянне: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Мы з табою: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1966. На градах сякуць жанчыны капусту...: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн., Хлопчык на Краснай плошчы: [Верш] // Бярозка. № 4; Браслаўскія рыбачкі; Навічок; Над Бугам; Колас: [Вершы] // Маладосць. № 6; Зноўку дома: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Сані: [Верш] // Там жа. 26 лют.; Сівая мадонна: [Верш] // Там жа 24 крас.; Ліст ад маці; На граніцы; «Вусны — суніцы. Вочы — крыніцы...»: [Вершы] // Там жа. 21 жн.; У Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Дадому; «Бераг твой высокі і абрывісты...»; «Я зязюлі шэрай не паверу...»: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Партыі: [Верш] // ЛіМ. 22 крас.; Пазнаёміўшыся са спісам прэтэндэнтаў... // Там жа. 27 мая / Сааўт. М. Губернатараў; Лірычнае: [Верш] // Мін. праўда. 16 жн.; Па каласку: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Лірычнае: [Верш] // Там жа. 23 снеж.; Слова да партыі: [Верш] // Наст. газ. 7 мая; Немаўляты: [Верш] // Сел. газ. 1 июня; Вясна: [Верш] // Чырв. змена. 9 студз.; Моцарт іграе «Рэквіем»: [Верш] // Там жа. 20 студз.; Вогненны мост: [Верш] //

Там жа. 23 студз.; Я хачу табе пакланіцца: [Верш] // Там жа. 17 лют.; Агнямі ззяе горад маладосці: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Навука; Вуліца Міру: [Вершы] // Там жа. 17 сак.; У навальніцу: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Матчын сад; «Зямля — высокі гмах да неба...»: [Вершы] // Там жа. 21 мая; Цішыня: [Верш] // Там жа. 28 мая; Чысты далягляд; «Я рад, калі маё сягоння...»: [Вершы] // Там жа. 26 чэрв.; Стары вятрак: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Апошні дзень Разіна; Дзесяцікласнікам: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.

1966. Барвовыя дзвінскія плёсы // Чырв. змена. 5 ліст.

1967. «Зямля-матуля для мяне як дзіва...»; «За сівымі лапамі ялінаў...»; «Наплываюць пад ранак салодкія сны...»; «Плывуць у неба ўзлётныя палосы...»; «Бераг твой высокі і абрывісты...»; Ля кузні: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Ліст да маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Віцебшчыне ардэнаноснай: [Верш] // Віцеб. рабочы. 19 лют.; Матчына сэрца; «Наплываюць пад ранак салодкія сны...»: [Вершы] // Там жа. 2 крас.; Сустрэча з Дзвіной: [Верш] // Там жа. 30 мая; Чырв. змена. 19 сак.; У Брэсцкай крэпасці; «Наплываюць пад ранак салодкія сны...»: [Вершы] // Заря. 19 февр.; Балада пра шчасце; «Наплываюць пад ранак салодкія сны...»; У партызанскім лесе; Дадому; Капаюць бульбу землякі; Плывуць у неба...; Хаця і ў думках, і душой сталею: [Вершы] // ЛіМ. 10 сак.; Ты скажы...: [Верш] // Мін. праўда. 28 лют.; «Бераг твой — высокі і абрывісты...»: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Дарогі: [Верш] // Чырв. змена, 21 мая; «Сыны кідаліся на дзоты...»: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1968. Вясёлка; Красавік; Радзіме: [Вершы]; Маленькі разведчык: [Апавяданне] // Вачамі дзяцей. Мн.; Снягурка: [Верш] // Голас Радзімы. № 8; «За небакраем зніклі параходы...». [Верш] // Там жа. № 19; «Як соты пчаліныя, свецяцца сцены...»: [Верш] // Там жа. № 26; На ушацкіх азёрах; «Я — лістапад. Прыходзьце да мяне...»; Ліст; Снягурка; «Навальніца хоча неба запаліць...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Сустрэча: З вершаў аб цаліне // Віцеб. рабочы. 20 студз.; Школьная восень: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; «А я іду праз выган па узмежку...»; «Ты пакліч мяне апошнім крыкам...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 27 чэрв.; 41-га прызыўнікі: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Грэшнікі: [Верш] // Знамя юности. 13 июня; Сіціязь: [Верш] // ЛіМ. 31 мая; Дваццаты век; «Журавы, прыміце ў сваё племя...»; «Сыны лажыліся на дзоты...»: [Вершы] // Маг. праўда. 10 сак.; «Цяжка прачынаюцца мужчыны...»: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Ды ёсць адзін на свеце кут: [Вершы] // Там жа. 13 вер.; «Спіць жанчына...»; Гуслі: [Вершы] // Мін. праўда. 29 чэрв.; «Ад цяжару спраў дубеюць плечы...»: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Школьная восень: [Верш] // Наст. газ. 7 вер.; Добры свет зямных трывог: [Рэц. на кн.: П а ў л а ў У. Светацені. Мн., 1967] // Чырв. змена. 10 студз.; Хата: [Верш] // Там жа. 17 сак.; На Волзе: [Верш] // Там жа. 28 сак.; «Мы жывем у найсвятлейшым доме...»: [Верш] // Там жа. 12 мая; Матуліна хата: [Верш] // Там жа. 19 ліст.

1969. «Я — лістапад. Прыходзьце да мяне...»: [Верш] // Беларускі каляндар. 1970. Беласток; Хлопчык на Краснай плошчы: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; «Ты стаіш адна сярод зямлі...»; У Калдычаве; «Дажджы ляцяць трывожна, палахліва...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Колькі ў лесе выспела суніц...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Сыны Радзімы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 студз.; Калодзежы: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Алёнцы: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Брыгадзіры: [Верш] // Мін. праўда. 11 кастр.; Лясная школа: [Верш] // Наст. газ. 30 жн.; Памяць жыве ў сэрцах: [Верш] // Сел. газ. 9 июля; Звіні, салдацкая песня...: [Вершы] // Чырв. змена. 23 лют.; Я іду па зямлі: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; Пахне хлебам зямля: [Верш] // Там жа. 3 вер.

1970. Нельга не любіць: [Вершы] // Рунь. Мн. Рэц.: Я ф і м а ў Ф. Жыццё — крыніца паэзіі // Полымя. 1971. № 6; Подзвіг Барыса Юркіна // Бярозка. № 1 / Сааўт. М. Чарняўскі; Знайсці запаветнае слова // Голас Радзімы. № 34; «Лес насупіў зялёныя бровы...»: [Верш] // Там жа. № 37; «Воблакаў пушыстых парашуты...»; «Калосся таемны плёскат...»: [Вершы] // Там жа. № 46; «Раямі ляцяць зоры...»; «Дзеці — гэта тыя ж марсіяне...»; Восеньскі роздум: [Вершы] // Маладосць. № 8; Першая баразна: [Рэц. на кн.: Д а й н е к а Л. Галасы. Мн., 1969] // Віцеб. рабочы. 11 лют.; Я іду па зямлі; «З азёрнай сіні, з белай пены...»; Ласі: [Вершы] // Там жа. 14 лют.; Балада пра чырвоных партызан // Там жа. 21 крас.; Першая вясна: [Верш] // Там жа. 1 мая; Дарогай Леніна; Салаўі; «Дзеці — гэта тыя ж марсіяне...»; Пачатак: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.; Слаўлю рукі твае: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Яна жыве ў легендах // Там жа. 26 жн.; Песня ў сэрцы // Там жа. 2 вер.; Ленін побач ідзе; Камсамол пачынаецца з песні: [Вершы] // Там жа. 24 вер.; З цыкла «Роздум»: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Чайка; Вечар: [Вершы] // Там жа. 21 ліст.; Пачатак: [Верш] // Звязда. 28 крас.; Сыны Радзімы: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Ласі: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Чырв. змена. 22 ліст.; Першая вясна; «Казалі — шпакоў ужо чулі...»: [Вершы] // Маг. праўда. 1 мая; Роздум; «Воблакаў пушыстых парашуты...»: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Качагар: [Верш] // Мін. праўда. 29 крас.; Салаўі: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Балада; Сон; «Воблакаў пушыстых парашуты...»: [Вершы] // Там жа. 23 жн.; Верасень ідзе: [Верш] // Наст. газ. 29 жн.; Кліча званок: [Верш] // Піянер Бел. 3 вер.; Партрэт у школе: [Верш] // Сел. газ. 25 окт.; Чайка: [Верш] // Там жа. 29 нояб.; У Глыбачцы; Вёска; «Паадганяй пытанні...»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 студз.; Мы родам з рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Ленін побач ідзе: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1971. «А я іду праз выган...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Прызванне // Бярозка. № 2; Будуем школу: [Верш] // Там жа. № 7; Гарачае сэрца // Там жа. № 9; Камсамол пачынаецца з песні: [Верш] // Там жа. № 10; Першая баразна: [Рэц. на кн.: Д а й н е к а Л. Галасы Мн., 1969] // Маладосць. № 1; На агеньчык бацькоўскай хаты // Голас Радзімы. № 1; Салаўі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Каліноўскі; «Хоць няма на паўстанку вакзала...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 студз.; Слова да партыі: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Следам Гагарына: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Балада пра растралянае сэрца; «Не так, як грошы ложаць у «ашчадку»...» [Вершы] // Там жа. 8 мая; Жыццёвая плынь // Там жа. 3 ліп.; Успамін; «Стаў. Маўчу прад парогам знаёмым...»; Іду да цябе: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; Сталасць // Там жа. 4 жн.; Сцяг на мачце // Там жа. 12 жн.; Кліча званок: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Ключы да поспеху // Там жа. 7 кастр.; Гаспадар // Там жа. 15 снеж.; Балада пра растралянае сэрца; Алёнка: [Вершы] // Звязда. 2 лют.; Наш след: [Верш] // Наст. газ. 23 студз.; Вера: [Верш] // Сел. газ. 31 янв.; Веснавое поле: [Верш] // Там жа. 18 апр.; Качагар: [Верш] // Там жа. 3 окт.; Возера: [Верш] // Чырв. змена. 20 ліп.; «У чупрыне кедрача вавёрка...»: [Верш] // Там жа. 7 вер.; «Пад крылом небасхіл пахіснуўся...»: [Верш] // Там жа. 28 вер.; «Лашчыў вечар пасмы залацістыя...»: [Верш] // Там жа. 2 снеж.

1972. Пачатак: [Верш] // Бярозка. № 4; «Партызаны прыйшлі да магіл дарагіх...»; «На небе, як сняжынкі, зоркі таюць...»; «Мама пячэ дранікі...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; З важатым ля кастра // Віцеб. рабочы. 29 студз.; Ленінскае святло: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Ля магіл дарагіх: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; Новыя вершы // Там жа. 29 чэрв.; Сонечнае вязьмо // Там жа. 23 жн.; Чырв. змена. 26 жн.; Снежны верш: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 жн.; Дзень добры, школа!: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Цеплыня бацькоўскага гнязда: [Рэц. на кн.: Д у к с а М. Крокі. Мн., 1972] // Там жа. 7 вер.; «Зарніца»; Шчасце сабе мы куем: [Вершы] // Наст. газ. 25 кастр.; Вочы Ільіча: [Верш] // Сел. газ. 21 мая; Балада пра растралянае сэрца // Чырв. змена. 15 сак.

1973. Нявесты вёскі Мурагі: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Майструем новую буслянку: [Верш] // Бярозка. № 3; Белы свет; «За небакраем зніклі параходы...»; «Такі вясёлы сёння свет...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Нявесты вёскі Мурагі; «Бяда мяне па свеце не насіла...»; «У хвіліну вяртання снягоў...»; «Гісторыю зямлі маёй цярплівай...»; Устань да сонца;

Наш лёс: [Вершы] // Там жа. 8 вер.; Вера; Трыпціх: Пралескі; Вера Харужая ў Віцебску; «Многа цудоўных хвілін у жыцці...»: [Вершы] // Там жа. 27 вер.; Унукі; «На брустверы траншэй і рэшткі дотаў...»: [Вершы] // Звязда. 4 сак.; «Маланкі — рэактыўныя снарады...»: [Верш] // ЛіМ. 21 снеж.; Ноччу: [Верш] // Сел. газ. 16 сент.

1974. У хвіліну вяртання снягоў: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Прарыў: Паэма // Віцеб. рабочы. 28 чэрв.; Слова цудоўнае — дружба // Там жа. 13, 15 жн.; Гартаванне // Там жа. 3 вер.; Жнівень; «Табе адной я нёс пяшчоту...»; «Ах, як многае хочам...»; «Запамінаю кожны дзень...»; «Якія ночы дорыць жнівень...»; Душа лесу: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Хлеб; Рукі; Золата; Ноччу; Партызанскае жыта; Я колас твой: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; З празрыстых крыніц: [Рэц. на кн.: С а л т у к А. Пачатак дня. Мн., 1974] // Там жа. 5 снеж.; Устань да сонца; У хвіліну вяртання снягоў: [Вершы] // Знамя юности. 18 апр.; Пралескі: [Верш] // ЛіМ. 13 вер.; Лён; Хлеб; «Многа цудоўных хвілін...»; «Дождж, што нячутна...»: [Вершы] // ЛіМ. 20 вер.; «Раямі ляцяць зоры...»: [Верш] // Піянер Бел. 28 лют.; Партызанскае жыта: [Верш] // Сел. газ. 17 марта; Я колас твой: [Верш] // Там жа. 11 авг; Быць у авангардзе // Чырв. змена. 2 ліп.

1975. Устань да сонца!; З абрыву сцежка кінецца...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Душа лесу; «Паліўся дождж раптоўна...»: [Вершы] // Беларусь. № 9; На партызанскім аэрадроме; «Галінка хрусне, як курок...»; «Іржавыя крукі ў камлях хваін...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Віцебску: [Верш] // Віцеб. рабочы. 12 ліп.; Хваляванне: [Верш] // Там жа 6 вер.; Пад сэрцам зямлі: [Вершы] // Там жа. 4 кастр.; Прасцягі святочных маршрутаў // Звязда. 15 ліст.; Хлеб; Талака; Роздум; Вечная радня: [Вершы] // Там жа. 14 снеж; Віцебску: [Верш] // Знамя юности. 23 окт.; Прарыў: Урывак з паэмы // ЛіМ. 13 чэрв.; «Жаўцеюць на сценах партрэты...»: [Верш] // Ніва. 12 кастр.; Здзіўленне: [Верш] // Сел. газ. 21 сент.; Раўненне на камуністаў // Чырв. змена. 12 сак.; Вёска глядзіць у будучыню // Там жа. 30 сак.; Выратаваны сцяг // Там жа. 1 крас.; Наш лёс: [Верш] // Там жа. 1 мая; Надзейны чалавек // Там жа. 24 мая; Дарагое імя: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Адказны экзамен // Там жа. 10 чэрв.; «Не здзіўляцца табе немагчыма...»; Неабходнасць; «Жаўцеюць на сценах партрэты ў рамках...»; Табе адной..; «Здаецца, пахваліцца нечым...»; «Часіна прыйдзе, і ў паднябессі...»; Мая сцяжынка: [Вершы] // Там жа. 22 чэрв.; Сэрца, аддадзенае людзям // Там жа. 26 чэрв.; Вытокі дружбы // Там жа. 1 ліп.; Зямныя вузлы // Там жа. 3 жн.; Верасень: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Пераможныя барозны // Там жа. 20 вер.; Устань да сонца!: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Золата: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Права быць наперадзе // Там жа. 4 ліст.; Ленін з намі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; На пасту толькі дзяўчаты // Там жа. 14 снеж. / Сааўт. П. Рынгевіч.

1976. Едуць маладыя; Хлеб; «Землякі, землякі... Вашы цёплыя гнёзды...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Прызванне; Зямныя вузлы: [Нарысы] // На галоўных рубяжах. Мн.; На плошчы Свабоды ў Мінску: [Верш] // Беларусь. № 12; Родная песня; Хлеб; Едуць маладыя; «У змроку свецяцца бярозы...»; Сад цвіце: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; На Плошчы Перамогі ў Віцебску; Аснова; «Усюды цуды прыкмячаю...»; Памяць; Сад цвіце: [Вершы] // Там жа. 30 крас.; У роднай хаце; Песні: [Вершы] // Там жа. 6 ліст.; Водбліскі; «Замоўк тугі капёж пад вечар...»; Дома: [Вершы] // Вяч. Мінск. 25 сак.; Слаўся, Айчына: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Час вялікіх здзяйсненняў // Там жа. 15 студз.; Радасць творчасці // Там жа. 23 студз.; Адкрыццё характа: [Рэц. на кн.: Б а р с к і А. Мой бераг. Мн., 1975] // Там жа. 28 крас.; Песня Першамая: [Верш] // Там жа. 1 мая; Слова: [Верш] // Там жа. 5 мая; Ветэранам: [Верш] // Там жа. 9 мая; Яднае слова // Там жа. 28 мая; Камсамольская песня: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; «Заручонасць з людскою праўдаю...»: Патрыятычная тэма ў маладой бел. паэзіі // Там жа. 18 ліп.; Бацькава поле; Камбайнер: [Верш] // Там жа. 10 вер.; З'яднаныя адзінай мэтай: Нататкі з VIII рэспубліканскага семінара творчай навуковай моладзі // Там жа. 5 кастр.; Яго зброя — сатыра // Там жа. 13 кастр.; Голас сэрца: [Рэц. на кн.: А ў р а м ч ы к М. Радовішча. Мн., 1976) // Там жа. 16 снеж.; Адкрыццё; «Даганяюць снягі маладых жураўлёў...»; Вясло: [Вершы] // Знамя юности. 3 нояб.; «Запамінаю кожны дзень...»: [Вершы] // ЛіМ. 16 ліп.; Кладка; Купаю дачку; Ад зямлі сваёй: [Вершы] // Наст. газ. 13 ліст.; Прарыў: Паэма [друкуецца ў скарачэнні] // Чырв. змена. 9 мая; Мы ўсе салдаты; Чаканне; «Землякі, землякі...»; Іду да вас; Родная зорка; «Лілі»; «Бліскучай плоткай вяліцца...»; «Зямля мая...»: (З кн. вершаў «Устань да сонца...») // Там жа. 17 жн.; «...Як пахне хлеб?»; «Першая маршчынка...»: [Вершы] // Там жа. 19 вер.

1977. Пішу заўсёды ўдзень, уночы...: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Наша жыццё — крыніца натхнення // На ніве працы і змагання. Мн.; «Не, не паверу я нікому...»; Спаленыя вёскі; «Правёў наўсцяж пушыстыя барозны...»; У роднай хаце: [Вершы] // Маладосць. № 4; Свята праўды: [Верш] // Там жа. № 11; Салдат; «Малыя ля бабкі балбочуць...»; «Даўно з бяссмерцем...»; Прыляці, сініца ўдачы; «Дажджы ўжо надакучылі...»; «Памінаем дзядоў ля збуцвелых крыжоў...»: [Вершы] // Полымя. № 7; Тэлеграма бяроз; Спаленыя вёскі; «Правёў наўсцяж пушыстыя барозны...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 19 сак.; Спявае жыта; «Лясоў зялёных астравы...»; Дакументальныя кадры; «Залевай абмытыя вочы нябёсаў...»: [Вершы] // Там жа. 17 вер.; Партызанскі аэрадром; «Галінка хрусне, як курок...»; «Землякі, землякі... Вашы цёплыя гнёзды...»; Куля: [Вершы] // Там жа. 25 ліст.; Памяць; «Жыццё шуміць, як гай зялёны...»; «Я жорсткасці зазнаў урокі...»; Ранак: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 студз.; Сэрцы саграе дружба // Звязда. 22 чэрв.; Зорка над Мінскам: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Вязынка: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; На абноўленай зямлі // Там жа. 30 кастр.; Сплаў майстэрства і таленту // Там жа. 17 ліст.; За Ушацкай пушчай: [Верш] // Знамя юности. 29 марта; Наш час: [Верш] // ЛіМ. 19 жн.; Урбаны: Паэма // Там жа. 4 ліст.; Сцяжынкай радасць прывяла...: [Верш] // Сел газ. 17 июля; Кроч наперад, піянерыя!: [Верш] // Чырв. змена. 19 мая; Спявае жыта; Жывая сувязь; «І вывела нас сцежка лугавая...»: [Вершы] // Там жа. 26 чэрв.; Пах чаромхі; «Лясоў зялёных астравы...»: [Вершы] // Там жа. 7 жн.

1978. Устань да сонца!: [Верш] // Адданасць. Мн.; Куля: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Спявае жыта; Дома; Пах чаромхі; «Лясоў зялёных астравы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Рэчка Дзіва; Жывая сувязь; «Кроплі соку замігцелі...»; «Жыццё маё становіцца...»; Лось: [Вершы] // Беларусь. № 11; Бацькаўшчына; Дзесяцікласніцы; Малююць дзеці: [Вершы] // Маладосць. № 12; Камсамол пачынаецца з песні; Просіць крыло вышыні; Наш след; «Зарыпіць сініх зорак у небе жарства...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Як пахне хлеб: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Урбаны: Паэма // Там жа. 12 жн.; Хлебны пах зямных палёў: [Вершы] // Гомел. праўда. 4 лют.; Куля; Кладка: [Вершы] // Там жа. 27 мая; Спаленыя вёскі: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Знамя юности. 22 дек.; Ляціце, героі: [Верш] // Звязда. 11 студз.; Подых веку // Там жа. 26 студз. / Сааўт. М. Пятрэнка; Светлыя імёны: [Верш] // Там жа. 8 сак; Сэрцы, раскрытыя насцеж: [Рэц. на кн.: В ё с н ы. Мн., 1977] // Там жа. 10 сак; Памяць: [Верш] // Там жа. 9 мая; Клічуць зоры: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; «Долі іншай не трэба...»: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Абсяг. Мн., 1978] // Там жа. 18 чэрв.; Прыцягненне зямлі: Нарыс // ЛіМ. 23 чэрв.; Услаўляючы радасць жыцця // Там жа. 11 жн.; Словы ўдзячнасці: [Верш] // Наст. газ. 30 чэрв.; Чаго болей, снегу ці смеху?...; Да пытання пра акаляючае асяроддзе; Палын: [Вершы] // Чырв. змена. 14 студз.; Сцягі кастрычніка: [Верш] // Там жа. 25 студз.; «Кінуў зерне слоў на аркуш белы...» [Верш] // Там жа. 28 лют.; У сэрцы — радасць: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1979. Наш лёс; Мы ўсе салдаты: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Малююць дзеці: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 мая; Звон часу; Удзячнасць: [Вершы] // Звязда. 29 вер.; Свольна; Малююць дзеці; «Свабодна і лёгка ліюцца ў душу...»; «І вывела нас сцежка луга-

вая...»: [Вершы] // Знамя юности. 29 апр.; Бацькаўшчына; Дзесяцікласніцы; «У безаглядНасці юначай...»: [Вершы] // Там жа. 16 авг.; Родны склон; Свольна; «У безаглядНасці юначай...»; «Ад чалавека да краскі...»; Дакументальныя кадры; «Я цяпер адкрываю нанова...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 студз.; Зялёная пара; Сляпы баяніст; Палын: [Вершы] // Там жа. 16 сак.; Як пахне хлеб?: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Роднасць; «Між пажоўклых старонак кнігі жыцця...»; «Вось здаецца — побач запаветны...»; «Выспела зорак калінавых гронка...»: [Вершы] // Чырв. змена. 20 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 23 мая.

1980. «Спрадвечны круг жыцця і смерці...»; Салаўіная сталіца: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Камсамол пачынаецца з песні; Наш сад: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Поезд у рэвалюцыю; Арліная песня; Дарога; Людзі з агню; Покліч вясны; Сляды; Вяселле ў мікрараёне; «Спатканне маё з белым светам...»; «Не сказалі таварышу добрага слова...»; Лістапад; Грыбасей; Галасы дарог; Спатканне з Эстэргомам; Ля помніка Шандару Пецёфі; Балатонскія чайкі; Песня дружбы; Алёнка з горада Нурэка: [Вершы] // Полымя. № 4; Стаю на полі Куліковым...: [Верш] // Там жа. № 10; Пакуль жыве мая бяроза: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Покліч вясны // Голас Радзімы. 5 чэрв.; Камсамол пачынаецца з песні: [Верш] // Звязда. 24 вер.; Чырв. змена. 24 вер.; Настаўнік // ЛіМ. 28 сак; Мая вёска; «І з далёкіх...»; «Мне радасна згубіцца ў лесе...»; «Наўзбоч асфальту ля кювета...»; «Я слаўлю...»; «А за вясной трывожнаю не ўгнацца...»; Калыханка дачушцы; Падзяка зялёнаму чаю: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Песня маці: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1981. Вечаровыя сцягі: [Верш] // Голас Радзімы. 31 снеж., Ушацкія ўзгоркі; Вязьмо любові: [Вершы] // ЛіМ. 17 ліп.

1982. Дымок маршанскай махоркі; «Пад ліпай, што галлём чарнее...»; «Нашы мары бясконцы Сусвет абышлі...»; Бярозавы гай; «Мне сніцца мора...»; «За гарою знік лужок маленства...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Падзяка зялёнаму чаю; Песня дружбы: (Шагідзе Хашымавай): [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Мая зямля: [Верш] // Вожык. № 24; Вершы з кнігі «Вязьмо» // Полымя. № 1; «Пакуль спяшала на спатканне...: [Верш] // Голас Радзімы. 6 мая; Першы снег: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Дымок маршанскай махоркі; Зорка смутку зямнога; «Пад ліпай, што галлём чарнее...»; Тры аблічча; Чарнавік; «Мне сніцца мора...»; «Мы прыйшлі на зямлю...»; «Нашы мары бясконцы Сусвет абышлі...»; «Хай грыміць пагрозна век імклівы...»; Забытыя песні; «Спачатку ты...»; «Жыццё — дзве сціплых...»; «За гарою знік лужок маленства...»: [Вершы] // Там жа. 23 ліп.; Матчына хустка: [Верш] // Ніва. 11 крас.

1983. Камунар: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Дрэва жыцця; Усё з зямлі; Ідзе чалавек; «А іншага жыцця не будзе...»; Сіксцінская капэла (1512 год); «Далёка было да адлёту...»; «Вея снегам ускіпае...»: [Вершы] // Беларусь. № 6; Слухаю начную цішыню; Глыбінка; Дома; «Рэчка на пачатку дня...»; «Круг звыклай мітусні...»; «Харошыя людзі нядоўга жывуць...»; «Каго люблю, таму на вочы...»; Шахцёрская ўсмешка; Ісфара; Пакаці-гарошак; Суседка, Сцежка; Вера: [Вершы] // Маладосць. № 1; Урокі Маякоўскага // Полымя. № 7; «І стаю я, жыццё, прад табою...»; Прызба; Крыж. «З жыццёвага запасу...»; «Грашыць не трэба...»; Вузел на памяць; Нязгасныя сузор'і; І ўспомніць вас зямля; «Каранямі я ў роднай зямлі...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 крас.; З кнігі «Вера, Надзея, Любоў»: [Вершы] // Там жа. 5 жн.

1984. Памяць (В. Быкаву): [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; «Спакойнага шчасця не зычу нікому...» // Бярозка. № 2; Дарога ў Альбуць; «Мы сцежкай дзён сваіх...»; На Піскароўскіх могілках; «Жывём без аглядкі...»; «Наперадзе нялёгкай працы...»; «Гады аблятаюць, як лісце...»; «Наш салоўка; «Званок сярод ночы...»; «Хвароба...»; «З невядомасці на свет з'явіцца...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Цвітуць сады: [Верш] // Голас Радзімы. 17 мая; Дарога ў Альбуць: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Слову ляцець да зор // ЛіМ. 3 лют.

1985. Дрэва жыцця; Пытанні: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Іржавыя крукі ў ствалах хваін...»; Куля; «Галінка хрусне, як курок...»; На партызанскім аэрадроме: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Камбайнер: [Верш] // Беларусь. № 1; Жывая крыніца: Да 80-годдзя Петруся Броўкі // Там жа. № 6; «Не, наша памяць не сляпая...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Добрае слова; Крык нараджэння; Начная размова; «Усё было, але сваёй гісторыі...»; «Ад ліўня пачарнелі стрэхі хат...»; Нашы песні; «Вось і сталі мы багамі...»; Акно на пятым паверсе; Недасяжная зорка; Сутнасць: [Вершы] // ЛіМ. 1 сак.

1.4.

1967. Ф р э н о А. Даўняя памяць: [Верш] / З фр. // Чырв. змена. 14 снеж.

1970. Б л о к А. «Аб доблесцях, аб подзвігах...»; «Як са змрочнай гавані...»: [Вершы] / З рус. // Віцеб. рабочы. 28 ліст.

1976. Б р а н е ў с к і У. Поле: [Верш] // З пол. // Звязда. 8 кастр.; Я г о ж. «Дай мне руку, Беларусь...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 9 кастр.; Б р а т у н ь Р. Песня пра Украіну: [Верш] / З укр. // Звязда. 26 мая; Б р а н е ў с к і У. Поле; «Горад любімы, ты вырастаеш...»: [Вершы] / З пол. // Там жа. 8 кастр.; Г а м з а т а ў Р. Адрас маёй любві: [Вершы] // Там жа. 11 ліст.; П а р ы ж к а ў П. Ленін: [Верш] // З балг. // ЛіМ. 23 крас.; Б р а т у н ь Р. «І сонца, і вецер, і мора...»; «У кволых лісцях клёны...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 26 мая; Б р а н е ў с к і У. Для тых, хто часта выязджае; «Чысты аркуш лепшы...»; «Штораз карацеюць вершы...»: [Вершы] / З пол. // Там жа. 9 кастр.

1977. А к в і л е ў А. Ідзём у будучыя вякі: [Верш] / З рус. // Звязда. 9 студз.; У п е н і к М. Мая Айчына: [Верш] / З укр. // Там жа. 6 лют.; К і ч ы н с к і А. Поле / З укр.; Р ы с к у л а ў А. Слова бацькі / З кірг.; А л е к п е р л і М. Твая прыгажосць / З азерб.: [Вершы] // ЛіМ. 13 мая; А н г а з і е ў Д. Гонар: [Верш] / З кірг. // Там жа. 26 жн.; К і ч ы н с к і А. Лячу да цябе / З укр.; С а б ы р а ў К. Возера / З кірг.: [Вершы] // Чырв. змена. 22 мая; Ф а р х а д з і Р. Жураўлі: [Верш] / З узб. // Там жа. 25 мая; Ш а ў ч э н к а М. Абуджэнне: [Верш] / З укр. // Там жа. 4 вер.; К і ч ы н с к і А. «...Акацый гнуткія галіны...»; Ш а ў ч э н к а М. «Ледзь упадзе на хвалі промень...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 26 кастр.

1983. К і ч ы н с к і А. Поле; М а р у г а В. Неўміручасць; Песня спогаду: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12.

1984. М е ж э л а й ц і с Э. Я ўжо не баюся; Абуджэнне: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.

1985. М р э ў л і ш в і л і М. Добрай раніцы; Г о г і я ш в і л і К. Першае верасня; Хто куды едзе; М а р г і я н і Р. Хай будзе мір!; Нашы дзеці; К а х і д з е М. Ліст да брацікa; Я павінен стаць мараком; К е м е р ц э л і д з е І. Пералёт: [Вершы] // З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; І в а н о ў Д. Маналог з майго маленства; «Вось і прычакалі мы вясну...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 12; М а к с і м а ў В. Мама; Паўстанкі вышыні; Вечарэе: [Вершы] / З рус. // Звязда. 19 вер.

1.5.

На венгерскую мову. [Versei] // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На в'етнамскую мову. Khi cây bach du'o'ng cúa tôi còn sõng / Ngujên Tu'So'n dich // Sông Hu'o'ng. 1983. SO 4.

На іспанскую мову. Elaluca del bosque / Trad. C. Sherman // Lit. Soviética. 1983. № 3.

На кіргізскую мову. Жаштар келет / Котор. А. Рыскулов // Ленинчил жаш. 1977. 14 март.; Бак гулледу / Котор. А. Рыскулов // Там жа. 1978. 25 апр.

На літоўскую мову. Mano takas; Partizanu aerodrome / Vert. J. Maciukevicius // Tiesa. 1977. Rugs. 10; «Kaip gera man, kad gyveni...» / Vert. J. Maciukevicius // Tiesa. 1978. Lapkr. 21.

На нямецкую мову. Die Seele des Waldes / Übers. M. Schaiber // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На рускую мову. Встань раньше солнца: Стихи. М., 1985. Рэц.: Б о г д а н о в Ю. Исток памяти // Неман. 1985. № 11; Р а с і н с к і К. // ЛіМ. 1985. 2 жн.

Ракетчики: [Верш] // Сел. газ. 1966. 23 февр.; Разговор с тезкой: [Верш] / Пер. И. Бурсов // В едином

строю. М., 1970; Поэзия. М., 1970. Вып. 3; Лен.: [Верш] / Пер. В. Корчагин // ЛГ. 1974. 18 дек.; Основа: [Верш] // Знамя юности. 1977. 22 июля; Лен; Весло; Память; На партизанском аэродроме: [Вершы] / Пер. В. Корчагин, М. Сульдина // Истоки. М., 1978; Живу на земле: «Вот и космос покоряют люди...»; «Крутая стежка под обрыв слетает...»; Душа леса; Солдат; «Оставил борозду в небесной сини...»; Толока; Живу на земле; Первооткрытие; Полынь; Утро; Пуля; Спит женщина; Баллада; «На старые окопы...»; Выспевшее поле; Невесты деревни Мураги; Дорога; Хлеб; Ночью; «Капли сока заблестели...»; Слепой баянист: [Вершы] / Пер. М. Беляев; Разговор с тезкой: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979; Радостный свет: [Вершы]: «Мне дарят и ласку, и радостный свет...»; «От ромашки до человека...»; «Жизнь все стремительней...»; «Нас привела тропинка...»; «Когда поникнут ветви невесомо...»; «Поминаем мы дедов...»; Слышу их голоса; На партизанском аэродроме / Пер. И. Бурсов, Н. Дмитриев // Неман. 1979. № 12; «Открываю заново, снова...»; Рисуют дети: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1979. 31 окт.; Солдат; «Вот и космос покоряют люди...»: [Вершы] / Пер. М. Беляев // Заря Востока. 1980. 3 июля; Полынь: [Верш] // Молодежь Грузии. 1980. 5 июля; Пуля: [Верш] // Там жа. 1980. 12 июля; Лен: [Верш] // Сов. Киргизия. 1980. 19 авг.; «Вдруг ветка хрустнет, как курок...»: [Верш] / Пер. Н. Дмитриев // Истоки: Альманах. М., 1981; «Открываю заново, снова...»; «Поминаем мы дедов у ветхих крестов...»; «Когда поникнут ветви невесомо...»; «Нас привела тропинка сквозь ромашки...»; Рисуют дети; Дубрав окольная гряда; Разговор с тезкой: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Листопад; «В детстве сердце мое обмирало...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Дружба. 1982. № 9; «Пока живет моя береза...»; «И вывела нас тропка луговая...»; Свольна: [Вершы] / Пер. В. Максимов // Нева. 1982. № 12; Корни: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1982. № 11; «Не разомкнуть нам круговерти...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Огонек. 1982. № 11; «Нахлынул дождь короткий...»; Отчизна; Моя деревня; Зеленая пора; «Земля наша, видно, такая...»; «Какие ночи дарит лето...»; Раздумье; Весло: [Вершы] / Пер. В. Москаленко // Знамя юности. 1982. 3 марта; Листопад; Соловьиная столица; Раздумье: [Вершы] / Пер. И. Бурсов, В. Москаленко // Комс. правда, 1982. 14 февр.; Пока живет моя береза: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1982. 12 марта; Зов весны; «С асфальтом рядом, у кювета...»; Свольна; «И вывела нас тропка луговая...»; Пока живет моя береза: [Вершы] / Пер. В. Максимов // Беларусь моя. Л., 1983; Жизнь, я снова стою пред тобой...»; Березовая роща; «День, с нашей жизнью разительно схожий...»; Жернов: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1983. 23 нояб.; Всё от земли: [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1983. 10 июля; «День, с нашей жизнью разительно схожий...»; Жернов; Березовая роща; «Жизнь, я снова стою пред тобой...»; [Вершы] / Пер. Я. Хелемский // Сов. Бел. 1983. 11 авг.; «Пока живет моя береза...»; Хата; Первый снег; «И в ложбинах рыхлый снег разбух...»; «Не разомкнуть нам круговерти...»; «Позади — и детства луговинка...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Поет жито; Благодарность: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8; Партизанский лес; На партизанском аэродроме; «Былинка хруснет, будто бы курок...» / Пер. П. Жур; Встреча комбригов / Пер. Б. Кежун: [Вершы] //Партизанская слава. Л., 1985; Полынь; На старые окопы...: [Вершы] / Пер. М. Беляев // Шел отец... М., 1985; Наш век: [Верш] / Пер. Р. Казакова // Неман. 1985. № 6; Слушаю ночную тишину...; Дымок моршанской махорки; Встреча комбригов: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Юность. 1985. № 2.

На ўкраінскую мову. Дороге ім'я: [Верш] // Деснянська правда. 1975. 24 черв.; Біля «Сікстинськоі мадонни»: [Верш] / Пер. А. Кичинський // Ленін. прапор. 1977. 5 бер.; Пам'ять: [Верш] // Пер. Р. Лубківський // Сузір'я. К., 1978. Вип. 12; Оленка: [Верш] / Пер. В. Моруга // Молодь Укр. 1978. 29 квіт.; Наша доля; Продовження; «Запам'ятовую всі дні...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Сузір'я. К., 1980. Вип. 14; Куля; Наша доля: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1980. № 10; Дома: [Верш] / Пер. В. Моруга // Вітчизна. 1982. № 12; «Допокие моя береза...»; Дома: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Дніпро. 1983. № 10; Продовження: [Верш] / Пер. В. Моруга // Київ. правда. 1983. 24 лип.; Допоки е моя береза; Продовження; Оленка; Куля; Наша доля; Дома; «Запам'ятовую всі дні...»: [Вершы] / Пер. В. Моруга // Гроно. К., 1985.

На чувашскую мову. Свольна. Баллада; Хуран; «Сукмакамар каллех илсе ситерче...»: [Вершы] / Ю. Сементер кусарна // Тарна сасилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

С э р ц а м прысягаю: Вершы пра камсамол, яго вернасць слаўным традыцыям сав. народа. Мн., 1978 / Скл.

Г е р а і з м народа натхняе: Гутарка з В. Каваленкам // Звязда. 1978. 5 лют. / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Г н і л а м ё д а ў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 244—245; З у ё н а к В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Л о й к а А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 69—70, 79—81; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; С т а м і н о к Я. Верхнядзвінскія Хатыні // Віцеб рабочы. 1980. 3 ліп.; Р у с е ц к і А. Пад уважлівым позіркам Радзімы // Маладосць. 1985. № 9; Ф е д з ю к о в і ч М. Бяседа адбылася... // ЛіМ. 1973. 29 чэрв.

На рускай мове. Б е ч и к В. Обретение высоты: Заметки о поэзии тридцатилетних // Неман. 1981. № 3; Б р о в к а П. Прочный фундамент // Молодые поэты Белоруссии. Мн., 1979. С. 28—29; К р у п е н ь к а Е. На земле высоту набирая... // Знамя юности. 1982. 29 дек.

2.4.

На беларускай мове. Д у к с а М. «...А дзверы рыпаюць са звонам...»: [Верш] // Дукса М. Крокі. Мн., 1972; П а ш к о ў Г. З нас кожны мае...: [Верш] // Пашкоў Г. Зямлю слухаю. Мн., 1983; Ш н і п В. Бяроза: [Верш] // Шніп В. Гронкі святла. Мн., 1983; Я н і ш ч ы ц Я. Азёрны час: [Верш] // Полымя. 1984. № 2.

З. У. Драздова.

ЗАМЕРФЕЛЬД ЯЎГЕН

Замерфельд Яўген Мацвеевіч (25.11.1912, в. Жылічы Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Кіраўскага р-на Магілёўскай вобл.— 29.4.1980, Барысаў), паэт, крытык, педагог.

Біяграфічныя звесткі пра Я. Замерфельда скупыя. Па адукацыі настаўнік, скончыў Мінскі педагагічны інстытут (1939). Да вайны некалькі месяцаў бязвінна адседзеў у турме. Выкладаў у Барысаўскім педагагічным вучылішчы (1945—58), у сярэдніх школах г. Барысава (1958—74). Затым на пенсіі.

На старонках друку пачаў выступаць з 1929:

спачатку з вершамі ў літаратурным дадатку да газеты «Камуніст» — «Вясна» (Бабруйск), пазней у іншых выданнях («Узвышша», «Полымя», «Беларусь», «Літаратура і мастацтва»). Аўтар вершаў, апавяданняў, рэцэнзій і артыкулаў аб творчасці Я. Коласа, А. Куляшова, Я. Маўра, Э. Самуйлёнка і іншых. У вершах Я. Замерфельда прысутнічаюць пэўнае майстэрства, лірызм і, як пісаў у прадмове да публікацыі яго празаічных карацелек Я. Гаварушка, ён «не стаў вядомым паэтам, мабыць, толькі таму, што педагагічная і літаратуразнаўчая праца патрабавала поўнай аддачы сіл, а паэзіяй даводзілася займацца толькі ў свабодны час». У 1934 у альманаху «Ударнікі» былі змешчаны вершы маладых паэтаў і пачаткоўцаў. Сярод іх былі і вершы Я. Замерфельда. П. Глебка у аглядным артыкуле ў гэтым жа альманаху адзначыў глыбіню і апрацаванасць вершаў Я. Замерфельда і разам з тым крытыкаваў яго за захапленне фармалістычным пошукам, адмоўна ацаніў гукапіс, алітэрацыі ў яго вершах.

У літаратуразнаўстве Я. Замерфельд таксама не пакінуў значнай спадчыны. Яго творчая энергія, відавочна, была накіравана на педагагічную дзейнасць, на стварэнне метадычных распрацовак для сярэдніх школ, дапаможнікаў для настаўнікаў.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Зборнік практыкаванняў па сінтаксісу і пунктуацыі. Для 6—7 класаў сямігадовай і сярэдняй школы. Мн., 1950 / Сааўт. В. Самцэвіч. Рэц.: К а р п а ч о ў М. Карысны дапаможнік па беларускай мове // Наст. газ. 1950. 10 жн.; Л е н а р т о в і ч С. Дапаможнік па сінтаксісу // Сав. шк. 1950. № 5.

Урокі беларускай мовы ў V класе. Мн., 1961 / Сааўт. В. Самцэвіч. Рэц.: Б а х а н ь к о ў А., Я ў н е в і ч М. Карысны дапаможнік // Наст. газ. 1962. 6 студз.

1.3.

1929. Не пужай: [Верш] // Вясна. № 8; У начы: [Верш] // Там жа. № 9.

1930. Нарадзіўся цялёнак: [Верш] // Вясна. № 1; Асенняя кветка: [Верш] // Там жа. № 2; Рысь: [Верш] // Паляўнічы Беларусі. № 1.

1931. Ідуць плыты: [Верш] // Узвышша. № 6—7.

1933. Падвоз: Эцюд // Заклік. № 4.

1934. Ворыва; Песня; На педпрактыку: [Вершы] // Ударнік. Альм. 3.

1939. Сакавік; Хлопчык са змеем: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 7.

1940. У запаведніку: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2; Вобразы «Новай зямлі» Я. Коласа // ЛіМ. 11 мая / Сааўт. І. Кусцераў.

1945. Ён жыў у гэтым доме: [Верш] // Беларусь. № 2; Пад ветрам ледзяным: [Верш] // Там жа. № 3; На дарозе: [Верш] // Там жа. № 6.

1947. Янка Маўр і яго творчасць // Маўр Я. Вакол свету. Мн., 1947 / Сааўт. М. Мазінг; Эдуард Самуйлёнак (1907—1939) // Самуйлёнак Э. Будучыня. Мн.

1948. Эдуард Самуйлёнак // Самуйлёнак Э. Выбр. тв. Мн.; Драматычныя паэмы М. Клімковіча // Беларусь. № 10; Янка Маўр // Полымя. № 7; Алесь Якімовіч // Сав. школа. № 6 / Сааўт. П. Дубовік.

1950. Творы Максіма Танка для дзяцей // Наст. газ. 30 сак. / Сааўт. П. Дубовік.

1952. Апавяданні Янкі Маўра. [Рэц. на кн.: М а ў р Я. Апавяданні. Мн., 1951] // Полымя. № 9.

1953. Успаміны родных і блізкіх // Полымя. № 8; Пераклад як від вучэбнай работы // Сав. шк. № 5; Невыпраўленыя недахопы // ЛіМ. 22 жн.

1954. Аб хрэстаматыі па літаратуры для педвучылішчаў // Сав. шк. № 6; Руска-беларускі слоўнік // Наст. газ. 1 крас.

1955. Патрэбная кніга // Сав. шк. № 6; Праграма і хрэстаматыі // Наст. газ. 24 лют.

1956. Зборнік дыктовак па беларускай мове // Сав. шк. № 3.

1959. Міхась Клімковіч // Клімковіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Выразна, лаканічна // ЛіМ. 8 ліп.; Проста бусел ці дробнаўласніцкая птушка // Там жа. 21 кастр.; Даведнік аб пісьменніках Савецкай Беларусі // Наст. газ. 31 ліп.

1960. Капітан нашых першых падарожжаў // Маўр Я. Зб. тв.: У 2 т. Мн., Т. 1.

1962. Драматургія Віталія Вольскага // Вольскі В. П'есы. Мн.

1964. Паэт-наватар // ЛіМ. 7 лют.; Жывы колас // Там жа. 22 снеж.

1965. Творы памагаюць выхоўваць: [Рэц. на кн.: Г р а м о в і ч І. Сонца скрозь воблакі. Мн., 1964] // Полымя. № 2; Каб не была занядбаная // ЛіМ. 12 кастр.

1966. Хіба язда?..; «Любіў, люблю, калі шпурляюць...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Бярэзіна: [Верш] // Полымя. № 4; Сустрэча: [Верш] // Чырв. змена. 19 чэрв.

1967. Ярка, запамінальна, праўдзіва // Чырв. змена. 16 сак.

1968. Чаму я купіў кнігу // ЛіМ. 5 студз.

1969. Вада-бягута: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; «Ці качэлі, ці арэлі...»: [Верш] // Маладосць. № 8.

1971. Балада пра Каліноўскага: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.

1972. Пара пазнаёміцца // ЛіМ. 14 студз.; Гэта — патрэбна // Там жа. 11 лют.

1973. Сённяшні санет; У цыганскім застоллі: [Вершы] // Полымя. № 11.

1974. У завею: Апавяданне пра былую граніцу // Беларусь. № 1; Неслух: Лясная быль // Бярозка. № 8; Сустрэча: [Верш] // Маладосць. № 9.

1975. Урокі гісторыі: [Верш] // Беларусь. № 6.

1977. Валёнкі: З народнага [Верш] // Бярозка. № 2.

1984. Я не Петрусенка; Выбар; Скланенне; Аматар музыкі: (Гумарэскі) // ЛіМ. 5 кастр.

1.6.

З б о р н і к тэкстаў для ізлажэнняў: Дапаможнік для настаўнікаў 5—7 класаў сямігадовай і сярэдняй школы. Мн., 1948 / Скл. з В. Самцэвічам і М. Мазіным; 2 выд. Мн., 1953. Рэц.: Б ы к о ў с к і П. Карысны дапаможнік // Сав. шк. 1953. № 6; В а й ц я н к о ў Н., К а з б я р у к У. Дапаможнік для настаўнікаў // Наст. газ. 1954. 11 лют.

2.3.

На беларускай мове. Г а в а р у ш к а Я. // ЛіМ. 1984. 5 кастр.; Г л е б к а П. Маладая паэзія // Ударнікі. 1934. Альм. 3; Г р э м к а М. У дапамогу настаўніку // ЛіМ. 1946. 22 чэрв.; К о р ш а к А. Вершы маладых паэтаў // Там жа. 1941. 5 сак.

Т. М. Махнач.

ЗАМОЦІН ІВАН

***Замоцін Іван Іванавіч** [крыпт. І. З.; 20.10(1.11). 1873, в. Крывуліна Бежацкага пав. Цвярской губ., цяпер Бежацкага р-на Цвярской вобл.—25.5.1942, г. Горкі, Расія], літаратуразнавец, паэт. Акадэмік АН БССР (1928), член-карэспандэнт АН СССР (1929), доктар філалагічных навук (1934). Пісаў на беларускай і рускай мовах.*

З сялян. Скончыў з залатым медалём і на «казённы кошт» Пскоўскую гімназію (1893), Пецярбургскі гісторыка-філалагічны інстытут (1897). Працаваў у гімназіях Пецярбурга і Варшавы. З 1904 прыват-дацэнт Варшаўскага, потым Пецярбургскага універсітэтаў. Прафесар Варшаўскага (1908—16), Данскога (1917—22) універсітэтаў, з 1922—БДУ, з 1931 — Мінскага педагагічнага інстытута. Працаваў па сумяшчальніцтву ў Інбелкульце (з 1925), АН БССР (з 1929). Быў дырэктарам Інстытута літаратуразнаўства і мастацтва АН БССР. 4 красавіка 1938 беспадстаўна арыштаваны за «зборышчы» на сваёй кватэры, 5 жніўня 1939 асуджаны да 8 год папраўча-працоўных лагераў. Адбываючы тэрмін пакарання ў Комі АССР, памёр у турэмнай бальніцы. Рэабілітаваны 18.4.1956.

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў працах па гісторыі рускай літаратуры 19 ст. І. Замоцін выступаў як прадстаўнік культурна-гістарычнай школы ў літаратуразнаўстве, будучы адным з яе выдатных прадстаўнікоў. Яго працы карысталіся папулярнасцю ў філалагічных колах, а экземпляр кнігі «Адзінства рускай культуры» знаходзіўся ў бібліятэцы У. І. Леніна ў Крамлі. Адзін з заснавальнікаў беларускага савецкага літаратуразнаўства. Актыўна ўдзельнічаў у выданні беларускай класікі (М. Багдановіч, А. Гарун, Цётка і інш.). Рукапісы І. Замоціна, у тым ліку рукапісы вершаў, яго дачка, настаўніца Таццяна Іванаўна, часткова перадала ў Музей гісторыі АН БССР.

У гонар І. Замоціна на будынку Мінскага педагагічнага інстытута ўстаноўлена мемарыяльная дошка. Пісьменніку прысвечаны стэнд у адной са школ г. Пскова.

А. А. Лойка.

Бібліяграфія

1.1.

Творы: Літ.—крытыч. артыкулы. Мн., 1991.

1.2.

Ранние романтические веяния в русской литературе. Варшава, 1900.

Предание о Вадиме Новгородском в русской литературе. Воронеж, 1901.

Романтизм двадцатых годов XIX ст. в русской литературе. Варшава, 1903—07. Т. 1—2; Романтизм двадцатых годов XIX ст. в русской литературе. 2 изд. Спб.; М., 1911—13.

Литературные эпохи XIX столетия: Очерки по истории рус. литературы. Варшава, 1906. Вып. 1—6.

Романтический идеализм в русском обществе и литературе 20—30-х годов XIX ст. Спб., 1907.

Сороковые и шестидесятые годы. Варшава, 1911; 2 изд. П.; М., 1915.

Ф. М. Достоевский в русской критике: 1846—1881. Варшава, 1913. Ч. 1.

М. Ю. Лермонтов. Варшава, 1914.

Единство русской культуры. Харьков, 1919.

Накануне Островского: Рус. драматургия 20—40 гг. Мн., 1923.

Некрасов-художник: (К истории демократизации рус. художественного стиля). Мн., 1923.

Мастацкая літаратура ў школьным выкладанні. Мн., 1927. Вып. 1. Рэц.: З у б р // Сав. Бел. 1928. 17 лют.; Вып. 2. Мн., 1928. Рэц.: С о к а л В. // Асвета. 1928. №2.

На переломе: Схема литературных исканий XIX—XX вв. (Отт. из «Прац БДУ», № 16). Мн., 1927.

Мастацкая творчасць Л. Н. Талстога: (1828—1928) (Адб. з час. «Полымя» № 7 за 1928 г.). Мн., 1928.

Максім Багдановіч: Крытыка-біягр. нарыс (Адб. уступ. арт. да 2-га тома). Мн., 1929.

Расійская літаратура эпохі распаду прыгоннай гаспадаркі і развіцця прамысловага капіталізму (XIX — пач. XX стагоддзя): Праграма-канспект і заданні. Мн., 1932.

Сорак год служэння пралетарскаму мастацтву: (Да 40-годдзя літаратурнай дзейнасці М. Горкага). Б. м., б. г. [Мн., 1933].

Творчы шлях А. С. Серафімовіча (Адб. з Запісак Ін-та літаратуры і мастацтва Бел. АН. Кн. 1). Мн., 1933.

Метадычныя пытанні выкладання мовы і літаратуры ў II—III канцэнтрах: Матэрыялы для завочнай прапрацоўкі. Мн., 1984.

А. С. Пушкін: Нарыс жыцця і творчасці: Да стагоддзя з дня смерці. Мн., 1937.

А. С. Пушкин: Очерк жизни и творчества. Мн., 1937.

1.3.

1923. Некрасов-художник (1821—1921): К истории демократизации рус. художественного слова; Накануне Островского: Рус. драматургия 20—40 г. // Працы БДУ. № 4, 5.

1924. Проблема литературного образования в трудовой школе // Асвета. № 3; Пуціны беларускай літаратуры: (Якуб Колас. «Новая зямля») // Полымя. № 1.

1925. Габінэт роднае мовы і літаратуры і яго значэнне ў школьнай методыцы і практыцы // Асвета. № 2; Сучасныя кірункі ў гісторыяграфіі расійскай мастацкай літаратуры XIX—XX стагоддзяў: (1917—1924) // Полымя. № 7; Вечно-юное в поэзии Пушкина: По поводу 125-й годовщины рождения (1799—1924) // Працы Дзярж. Ун-та. № 6—7.

1926. Якуб Колас: (К дваццацілеццю яго літаратурнай дзейнасці); Пуціны беларускай літаратуры: (Якуб Колас «Новая зямля») // Якуб Колас у літаратурнай крытыцы. Мн.; Паэма Я. Коласа «Сымон-музыка» як аўтахарактарыстыка // Полымя. № 8; Якуб Колас // Звезда. 17 нояб.; Характар творчасці Якуба Коласа // Чырв. змена. 21 ліст.

1927. На переломе: (Схема литературных исканий к. XIX — н. XX в. в.) // Працы БДУ. № 16; Літаратурная спадчына М. Багдановіча // Полымя. № 3; [Рэц. на кн.: Барычэўскі А. Паэтыка літаратурных жанраў. Мн., 1927] // Там жа. № 4; Беларуская драматургія // Узвышша. № 1; М. А.. Багдановіч: Крытыка-біягр. нарыс // Там жа. № 2, 3, 5; Расійская мастацкая літаратура ў перыяд 1917—1927 гг. // Там жа. № 6; Навуковая біяграфія Максіма Багдановіча // Бел. дзень. 26 чэрв.; Максім Багдановіч // Сав. Бел. 25, 29 мая.

1928. Чарговыя задачы вывучэння гісторыі беларускае літаратуры // Запіскі аддзелу гуманітарных навук. Кн. 2. Працы клясы філёлёгіі. Мн. Т. 1; Цішка Гартны як драматург // Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы. Мн.; Асвета. № 8; Драматычныя творы Я. Купалы // Янка Купала ў літаратурнай крытыцы. Мн.; Мастацкая літаратура ў школьным выкладанні // Асвета. № 2; Аб увязцы беларускага літаратуразнаўства з краязнаўчаю працаю // Наш край. № 5; Мастацкая творчасць Л. Талстога (1828—1928) // Полымя. № 7; Драматычныя творы Цішкі Гартнага // Там жа. № 9; Эвалюцыя тэмы ў творчасці М. Горкага // Узвышша. № 2.

1929. Прадмова // Гарун А. Матчын дар. Мн.; Творчество народного поэта // Рабочий. 28 июля.

1932. Максім Горкі ў драматургіі і на сцэне: Да саракагоддзя творчай дзейнасці // Мастацтва і рэвалюцыя. № 3, 4; Аб рабоце Інстытута літаратуры і мастацтва БАН па лініі масавай школы // За пралет. н. 23 кастр.; Якуб Колас у школе // Там жа. 15 снеж.; Творчы шлях Максіма Горкага (1892—1932) // Сав. Бел. 25, 28 вер.; Праграмная і метадалагічная структура выкладання ў вышэйшай школе: (Да пытання аб рэалізацыі ЦВК СССР ад 19—IX. 1932 г. «Аб навучальных праграмах і рэжыме ў вышэйшай школе і тэхнікумах») // Там жа. 24 кастр., 10 ліст.

1933. Прадмова; Сорак год служэння пралетарскаму мастацтву: (Да 40-годдзя літаратурнай дзейнасці М. Горкага) // 40 год літаратурнай і грамадскай дзейнасці М. Горкага. Мн.; Творчы шлях Крапівы // Заклік. № 2; А. С. Серафімовіч як драматург: Да 70-годдзя пісьменніка // Мастацтва і рэвалюцыя. № 1, 2; Савецкая літаратура і масавая школа // ЛіМ. 2 чэрв.

1934. Драматургічная спадчына ў рускай класічнай літаратуры // Драматургія. Мн.; Тургенеў І. С. Да 50-годдзя з дня смерці: (1883—1933) // Запіскі Ін-та літ. Бел. АН. Кн. 2; За высокую якасць кнігі для дзяцей: [Рэц. на кн.: Маўр Я. Палескія рабінзоны. 2 выд. Мн., 1934] // Крытыка-бібліягр. бюлетэнь. № 5 / Пад крыпт. І. З.; Творчасць Крапівы (1922—1932); Творчы шлях П. Глебкі // Літ. і маст. Кн. 3; Памяці А. В. Луначарскага // За пралет. н. 17 студз.; ЛіМ. 26 студз.; «Недарасль» Фанвізіна на сцэне БДзТ-1 // ЛіМ. 31 студз.; Паэма П. Глебкі «Арка над акіянам» // Там жа. 12 лют.; Драматургічная спадчына ў расійскай класічнай літаратуры // Там жа. 26 лют., 22 крас.

1935. Выйсці ў рады перадавых інстытутаў // За пралет. н. 11 ліп. / Сааўт. С. Куніцкі; Мая работа // Там жа. 1 снеж.; Янка Купала // Там жа. 28 снеж.; Задачы навуковага даследавання і выкладання літаратурнай спадчыны // ЛіМ. 6 мая.

1936. Заўвагі да перабудовы работы інстытута ЛіМ // За пралет. н. 4 лют.; Ён жыве сярод нас // Звязда. 20 чэрв.; Лірыка Якуба Коласа: 1930—1935 г. // ЛіМ. 10 лют.; Пра паэму Якуба Коласа «На шляхах волі» // Там жа. 16 лют.; «Дрыгва» // Там жа. 11 кастр.; Янка Купала // ЛГ. 10 февр.; Высокий образец художественного реализма // Рабочий. 10 февр.

1937. Жыццё і творчасць А. С. Пушкіна // Віцеб. пралетарый. 10 лют.; Звязда. 8 лют.; Чем дорог советскому народу Пушкин // Рабочий. 10 февр.

1.6.

Багдановіч М. Творы. Мн., 1927—1928. Т. 1—2 / Рэд.

Гарун А. Матчын дар: Думы і песні 1907—1914. Мн., 1929. (Акад. б-ка бел. пісьменнікаў) / Рэд.

40 год літаратурнай і грамадскай дзейнасці М. Горкага. Мн., 1933 / Рэд.

Трус П. Зб. тв. Мн., 1934 / Рэд. з М. Піятуховічам.

Цётка: (Алаіза Пашкевіч). Творы. Мн., 1934 / Рэд. з А. Кучарам.

Трус П. Творы. Мн., 1935 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Бухаркін В. Літаратуразнаўцы з Б. Дз. У. // Маладняк. 1929. № 11, 12; Бэндэ Л. На літаратурным фронце: Артыкул першы // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Гаварушка Я. З літаратурнай спадчыны І. І. Замоціна // ЛіМ. 1987. 20 лют.; Яго ж. Наш любімы настаўнік // Там жа. 1984. 7 вер.; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 32—33; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981. С. 49—51; Іофе Э. Іван Замоцін — вучоны-філолаг: Да 100-годдзя з дня нараджэння // Беларусь. 1973. № 10; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 23, 102; Мушынскі М. Беларускае савецкае літаратуразнаўства. Мн., 1977. С. 11—12; Яго ж. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 40—42, 62—64, 101—116, 155—157; Яго ж. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 240—241; Яго ж. І. І. Замоцін — тэкстолаг і культура сучаснага выдання мастацкай спадчыны // Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн., 1980; Яго ж. Талент вучонага, талент педагога // Полымя. 1973. № 12; Нікольскі П. Наша чырвонаармейская падзяка акад. І. І. Замоціну // За пралет. н. 1935. 26 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Замотин И. И. // Академия наук Белорусской ССР. Мн., 1979; Иван Иванович Замотин (1873—1942) // Антология педагогической мысли Белорусской ССР. М., 1986; Иоффе Э. У истоков: К 100-летию со дня рождения И. И. Замотина // Сов. Бел. 1973. 1 нояб.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 260—262; Карский Е. Ряд отзывов и рецензий о книгах // Рус. филологический вестник. 1908. Т. LX; Его ж. Отзывы и рецензии о книгах // Там жа. 1911. Т. LXV. С. 269—277, 482—492; Яго ж. Отзывы и рецензии о книгах // Там жа. 1913. Т. LXIX; Позняк С. Теория русского романтизма 20-х гг. XIX в. в оценке И. И. Замотина // Веснік БДУ. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. 1978. № 3.

3.1.

Музей гісторыі АН Беларусі, аддз. рукап.

З. У. Драздова.

ЗАРЫЦКІ АЛЯКСЕЙ

Зарыцкі Аляксей Аляксандравіч [псеўд. Алесь Зарыцкі, Кіка і Кока — з А. Жаўруком; 9(22).3.1911, мяст. Хоцімск Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер г. п. Хоцімск Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл.—29.10. 1987, г. Мінск; пахаваны на Чыжоўскіх могілках], паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1935. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і дробнага служачага: бацька працаваў акцызным кантралёрам на вінакурным заводзе ў Асцерманску пад Жлобінам. Там прайшло і ранняе дзяцінства Аляксея. У 1916—17 разам з бацькамі жыў у вёсцы Забалацце каля Рагачова, дзе бацька, будучы ваенным, загадваў «гуртом порционного скота», пазней, да 1927 — у Рагачове. У час вучобы ў школе пасябраваў з А. Сінічкіным (А. Жаўруком). Разам выдавалі сатырычную газету «Смех і слёзы», выступалі са сцэны з дэкламацыяй сатырычных куплетаў і называлі сябе піянер-сатырыкамі Кіка і Кока. Летам 1926 разам з А. Сінічкіным хадзіў у Бабруйск, каб паказаць М. Лынькову вершы і сумесна напісаную аповесць «Аб чым галасілі варштаты» (рукапіс не захаваўся). У 1927 А. Зарыцкі разам з бацькамі пераехаў у Бабруйск. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1928) некаторы час працаваў чорнарабочым на цагельні, сартыроўшчыкам лесу на прыстані, памочнікам жывёлавода ў саўгасе, у 1928—31 электраманцёрам Бабруйскага дрэваапрацоўчага камбіната. Восенню 1931 пераехаў у Маскву, дзе працаваў электраманцёрам на аўтазаводзе. У 1932 паступіў на нямецкі факультэт Маскоўскага інстытута замежных моў. Пасля яго заканчэння (1936) быў пакінуты асістэнтам на кафедры нямецкай мовы, меркаваў заняцца вывучэннем славянскіх моў з тым, каб пазней спецыялізавацца па гісторыі рускай мовы. У той час пасябраваў з А. Твардоўскім, які аказаў на яго значны ўплыў. Падтрымліваў цесныя сувязі з А. Куляшовым, З. Астапенкам і іншымі вядомымі дзеячамі літаратуры і мастацтва. У 1938—40 служыў у Чырвонай Арміі (літработнік дывізійнай газеты). З пачатку Вялікай Айчыннай вайны А. Зарыцкі на фронце, прымаў удзел у баях пад Масквой, затым на Волхаўскім і Ленінградскім франтах як перакладчык-літаратар, інструктар армейскага палітаддзела. З 1946 жыў у Мінску. Член КПСС з 1946. Працаваў загадчыкам аддзела паэзіі часопіса «Полымя» (1946—54). З 1954 — на творчай рабоце, з 1971 — персанальны пенсіянер рэспубліканскага значэння. Узнагароджаны 2 ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, 5 Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровымі граматамі Літоўскай і Латвійскай ССР, медалямі.

Як паэт дэбютаваў у 1927. Разам з маладымі і пачынаючымі паэтамі і празаікамі Х. Шынклерам, Б. Мікулічам, В. Віткам, М. Лобанам, С. Грахоўскім, А. Жаўруком і інш. ўваходзіў у бабруйскую філію «Маладняка». У 1932 выдаў першы зборнік вершаў «Эпічныя фрагменты». У студэнцкія гады пісаў і друкаваўся вельмі мала. Другое паэтычнае нараджэнне А. Зарыцкага адбылося ў час Вялікай Айчыннай вайны. Вершы, напісаныя ў гэты перыяд, склалі кнігу «Дняпроўскае рэха». Творчасць паэта мае тры выразныя этапы. На першым індывідуальныя якасці выяўляліся яшчэ слаба, але ўжо тады заўважалася схільнасць А. Зарыцкага да апавядальнага сюжэтнага верша (зборнік «Эпічныя фрагменты»). У пасляваенны перыяд ішоў інтэнсіўны пошук індывідуальнага стылю. Эпічнасць вершаў захоўвалася і паглыблялася, набываючы пры гэтым прамоўніцкія інтанацыі. Паводле формы вершы набліжаліся да балады. На гэтым этапе вялікую ролю ў творчым лёсе А. Зарыцкага адыгралі А. Куляшоў і вядомы ўкраінскі паэт П. Тычына. Сярэдзінай 50-х г. пазначаны росквіт таленту паэта. Найбольш выразна якасны зрух выявіўся ў ліра-эпічных творах. Адчувальны рост у стварэнні маштабных характараў, напружанага канфлікту, сатырычнай накіраванасці твора («Аповесць пра залатое дно»). Большасць паэм прысвечана падзеям Вялікай Айчыннай вайны, у якіх у розных аспектах выяўляецца героіка змагання з фашызмам, услаўляецца інтэрнацыянальная салідарнасць працоўных («Пяцёра», «На волю»), вернасць пачуццяў («Каля Траецкай гары»), самаахвярнасць («Таварыш Саша»), сіла духу, вера ў канчатковую перамогу над фашызмам («Трывожная госця») і інш. Услаўленне ведаў, імкненне да спазнання таямніц Сусвету характэрна для паэмы «Вяртанне на Зямлю». Аўтар зборніка апавяданняў

на рускай мове «Верасковы мёд». Вялікае месца ў творчасці А. Зарыцкага займала перакладчыцкая праца: пераклады выходзілі асобнымі выданнямі, а таксама склалі кнігу выбранага «У свет па песні». Пяру пісьменніка належыць зборнік успамінаў, крытычных артыкулаў і нарысаў «За словам-падарункам».

А. С. Гурская, Я. І. Клімуць.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1969. Т. 1. Вершы: 1929—1968. Т. 2. Паэмы: 1952—1968. Рэц.: А з г у р З. Вернісаж паэта // ЛіМ. 1970. 30 студз.; Л е в ч е н к о Г. Поэзия великих дел // Сел. газ. 1970. 6 февр.

Пераклічка гадоў: Вершы. Мн., 1974. (Б-ка бел. паэзіі).

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1. Вершы і пераклады: 1930—1980; Т. 2. Паэмы і пераклады: 1930—1980. Рэц.: А з г у р З. Сквозь даль прорваться... // Неман. 1983. № 2; Б у р ь я н Б. В спешном беге времени // Сов. Бел. 1982. 8 апр.; В і ш н е ў с к і А. Споведзь, вартая часу // Беларусь. 1982. № 3.

1.2.

Эпічныя фрагменты: Вершы. Мн., 1932. Рэц.: // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934. С. 56—57.

Дняпроўскае рэха: Вершы. Мн., 1946. Рэц.: Ш а р а х о ў с к і Я. Дняпроўскае рэха // Беларусь. 1946. № 5, 6.

Арліная крыніца: Вершы. Мн., 1947. Рэц.: В я л ю г і н А. Арліная крыніца // Беларусь. 1948. № 4; П е с т р а к П. Некалькі думак пра паэзію Аляксея Зарыцкага // ЛіМ. 1948. 20 сак.; Ш а р а х о ў с к і Я. «Арліная крыніца» А. Зарыцкага // Полымя. 1948. № 6.

Наш сын: Вершы. Мн., 1950.

Світанскія сады: Паэма. Мн., 1950. Рэц.: Б е р а з о ў с к і Р. Светлыя мары аб заўтрашнім дні // Полымя. 1950. № 6; Г а р у л ё ў М. Паэма аб пасляваенны вёсцы // Беларусь. 1950. № 9; М а т э в у ш а ў В. Паэма пра мірную працу // За Радзіму. 1950. 29 кастр.; Н о в ы я кнігі // Віцеб. рабочы. 1950. 9 крас.; С а б а л е н к а Р. Тэма аб велічы савецкіх людзей // Чырв. змена. 1949. 17 жн.

Вершы і паэмы. Мн., 1952. Рэц.: Е с а к о ў А. Аб вершах і паэмах Аляксея Зарыцкага // Полымя. 1953. № 6.

Залатое дно: Вершы і паэма. Мн., 1955. Рэц.: Г о л ь м а к о в Д. Интересная повесть в стихах // Сов. Отчизна. 1955. № 3; Д м и т е р к о Л. С чувством жизненной правды // ЛГ. 1955. 12 февр.; Д о б р о ж е л а т е л ь н о и строго // Там жа. 1955. 19 февр.; К р ы ш т а л ь В. Творчы рост // Беларусь. 1955. № 7; П е т у х А. Задума і яе ўвасабленне // Сталін. шлях. 1956. 17 чэрв.; П а ш к е в і ч Н. Паспяховыя пошукі // Звязда. 1955. 2 крас.; Х е л е м с к и й Я. Повесть в стихах // Дружба народов. 1955. № 5.

Праз бурныя парогі: [Паэмы. Вершы]. Мн., 1957. Рэц.: Б о й к а У. На лінію агню // ЛіМ. 1957. 25 вер.; О с и н Д. // Новый мир. 1958. № 6; С к а п а р а ў І. Парогі жыцця // Беларусь. 1957. № 7.

Пасылка ў рай: Гумарыст. вершы. Мн., 1960. (Б-ка «Вожыка»).

Размова з сэрцам. Мн., 1961. Рэц.: С т р а л ь ц о ў М. Прыход сталасці // Полымя. 1961. № 7.

Вересковый мед: Рассказы. Мн., 1965. Рэц.: К у л е ш о в Ф. Проза поэта // Неман. 1965. № 6.

Вяртанне на Зямлю: Вершы, паэмы. Мн., 1966.

Мая асяніна: Новыя вершы. Мн., 1973. Рэц.: М а р ц і н о в і ч А. Нібы бруістая крыніца // Мін. праўда. 1973. 23 кастр.; П ы с і н А. Асяніна — вяртанне ў вясну // ЛіМ. 1973. 29 чэрв.; Я г о ж. Світальны подых будучыні // Маг. праўда. 1973. 23 чэрв.; Р а к а ў В. Маналог пра сталасць // Звязда. 1973. 11 жн.; С т р а л ь ц о ў М. Запрашэнне на агледзіны // Полымя. 1974. № 1.

У дарогу: Вершы і паэма. Мн., 1973.

Талоны на бяссмерце: Гумарыст. вершы. Мн., 1974. (Б-ка «Вожыка»).

Каля вячэрняга кастра: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: А з г у р З. Нібы на крылах лебядзіных // ЛіМ. 1979. 15 чэрв.; Б о г а н У. Голас душы і сэрца // Звязда. 1980. 11 мая.

За словам-падарункам: Успаміны, крытыч. артыкулы, нарысы. Мн., 1985.

Трывожная госця: Вершы і паэмы. Мн., 1986.

1.3.

1927. Утро: [Верш] // Камуніст. 28 вер.; Готовьтесь!: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Не догонишь: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1930. Леніну: [Верш] // Вясна. № 1; Ліквідатару няпісьменнасці: [Верш] // Там жа. № 3; Калгаснік — увага!: [Верш] // Там жа. № 6; Фізкультурны парад: [Верш] / Там жа. № 8; Права на песню і сонца: [Верш] // Маладняк. № 11.

1931. Крэйсер Эмдэн: [Паэма] // Маладняк. № 3; Эпічныя фрагменты: [Верш] // Узвышша. № 2; Чыгунная труна; Цягнік ідзе на захад: [Вершы] // Там жа. № 3; Анішчанкаў казус: [Верш] // Там жа. № 6, 7.

1932. Стары завод: [Верш] // ЛіМ. 15 чэрв.

1933. Перабежчык: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.

1934. Дзень індустрыялізацыі; Эпічныя фрагменты; Вясна 1929 года; Лірычная нізка: Перабежчык: [Вершы] // Бальшавіцкая моладзь. Мн.; «Аманал» А. Куляшова // ЛіМ. 12 студз. / Сааўт. А. Ушакоў.

1937. Адсутнасць павагі да чытача // ЛіМ. 6 жн.

1938. Спруты: [Верш] // Звязда. 5 сак.

1944. Свята матчыных вачэй: [Верш] // Беларусь. № 3; Рэха: [Верш] // Там жа. № 6.

1945. Вясёлка: [Верш] // Беларусь. № 1; Памяці сяброў: [Верш] // Там жа. № 3; Ні золата, ні перлы, ні каралі: [Верш] // Там жа. № 5; Гузік: [Верш] // Там жа. № 6; Дняпро: [Верш] // Там жа. № 7, 8; У Каменцы: [Верш] // Там жа. № 9; Палескі вечар; Ластаўка радзімы: [Вершы] // Там жа. № 10; Сэрца: [Верш] // Там жа. № 11, 12; Ростань: [Верш] // Полымя. № 10; «Сябры! Як прыдзе мне пара...»; Дняпро; Даўняя крыўда: [Вершы] // ЛіМ. 2 вер.; Свае і чужыя інтанацыі // Там жа. 12 кастр. / Сааўт. А. Вялюгін; Адна старая ісціна // Там жа. 22 кастр.; У Каменцы: Нарыс // Там жа. 6 ліст.; Паэтычная сталасць: [Рэц. на кн.: Б р о ў к а П. Выбр. творы. Мн., 1945] // Там жа. 22 снеж. / Сааўт. А. Вялюгін.

1946. Арліная крыніца: [Верш] // Беларусь. № 1; Не слязінаю гаручай: [Верш] // Там жа. № 2; Спатканне ў Івацэвічах: [Верш] // Там жа. № 3; Бліскавіца: [Верш] // Там жа. № 4; Увага слову // ЛіМ. 1 сак.; Не, ён жывы: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.

1947. Маскоўскі салют перамогі; Гузік: [Вершы] // Роднай Маскве. Мн.: Кіеўскія радкі; Вянок Ватуціну: [Верш] // Беларусь. № 9; Заслонаў; Ад сэрца ў сэрца; Як хадзілі нашы хлопцы з Каўпаком; Арцёмава шабля: [Балады] // Там жа. № 11; Рудакопы: [Верш] // Там жа. № 12; Гарыйскі домік: [Верш] // Полымя. № 3; На вясновых гонях: Вялікае ворыва; Вясновы сон; Ноччу ў полі: [Вершы] // Там жа. № 5; Вялікі гімн; Маскоўскі салют перамогі; Карабель: [Вершы] // Там жа. № 7; Дума пра сяброўства і радзіму: Паэма // Там жа. № 9; Вершы пра Мінск // Там жа. № 10; Далей, далей! [Верш] // Там жа. № 11; На аўтазаводзе: [Верш] // Звязда. 15 снеж.; Пошлая пісаніна // ЛіМ. 1 сак. / Сааўт. А. Вялюгін; Заслонаў: [Верш] // Там жа. 15 ліст.

1948. У святле навагодняй ёлкі; Было гэта ля Трансільваніі: [Вершы] // Полымя. № 1; Географ; Веласіпедысты: [Вершы] // Там жа. № 9; Запавет; Географ: [Вершы] // Заря. 12 дек.; Некалькі слоў пра гісторыю нашай літаратуры: [Верш] // ЛіМ. 17 студз.; Верш у дзіцячым часопісе: Агляд часопіса «Бярозка» за 1948 г. // Там жа. 25 вер.; Запавет: [Верш] //

Там жа. 9 кастр.; У дружбе з навукай // Там жа. 16 кастр.

1949. Гарыйскі домік; Арліная крыніца; Вечны вартавы; Як свята пачыналася ў Маскве...; Ад сэрца ў сэрца; Карабель; Лебедзі; Дняпро; Наш сын: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; З паэмы «Світанскія сады» // Беларусь. № 4; Шлях перамогі: [Верш] // Там жа. № 11; Шуміце, ліпы: [Верш] // Вожык. № 20; Світанскія сады: Паэма // Полымя. № 2—5. Рэц.: В і т к а В. Маштабы, неадпаведныя зместу // ЛіМ. 1949. 13 жн.; К а р п а ў У. Паэма аб здзейсненай мары // Звязда. 1949. 29 ліп.; Вялікае слова: [Верш] // Полымя. № 12; З мільёнаў сэрцаў; Гарыйскі домік: [Вершы] // За Радзіму. 22 снеж.; Сцяг Кастрычніка: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Мара садавода: Урывак з паэмы «Світанскія сады» // ЛіМ. 5 сак.; Аб простых людзях // Там жа. 22 кастр.; Вялікае слова: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1950. Гарыйскі домік; Запавет; Шуміце, ліпы!; Было гэта ля Трансільваніі: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Магутны паток; Інжынерскі дыплом; Сын: [Вершы] // Полымя. № 7; Запавет: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 лют.; Шляхам жыццёвай праўды // ЛіМ. 5 лют.; Рост паэта // Там жа. 11 лют. / Сааўт. А. Бялевіч; Абаяльны вобраз савецкай жанчыны // Там жа. 22 крас.

1951. Гэты час не за гарамі; Гэтак будзе; Сталі ў нас багата, жыта ў нас даволі: [Вершы] // Беларусь. № 4; Згода: [Верш] // Вожык. № 2; Пабрацімы: Паэма // Полымя. № 1; У калгасе імя герояў: Нарыс // Там жа. № 5 / Сааўт. В. Сакалоў; У Лельчыцкай пушчы; Залатое дно; Ля волата-дуба; [Вершы] // Там жа. № 11; Пераўтваральнікі прыроды: Нарыс // Там жа. № 12; Вершы Марка Смагаровіча // ЛіМ. 10 сак.; У імя росквіту Радзімы: [Верш] // Там жа. 5 мая; Рака Убарць скаргу мае: [Верш] // Там жа. 25 жн.; Вялікі спіс: [Верш] // Там жа. 15 вер.; На фарпосце: Урывак з новай паэмы «Пабрацімы» // Мін. праўда. 3 студз.; Усім сэрцам: [Верш] // Там жа. 25 лют.

1952. Гарыйскі домік; Вялікае слова; З мільёнаў сэрцаў; Магутны паток: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Гарыйскі домік; Арліная крыніца; Вялікае слова: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Заслонаў: [Балада] // Школьная эстрада. Мн.; У дарозе; Агні Сталінграда; Калач; Цудоўная ява; Помнік майму сябру; Пяціморск; Кветкі; Равеснік мора; Тры браты; Падводны стаж; На гары Кумшак; Сустрэча з земляком; Развітанне: [Вершы] // Полымя. № 11; Вялікае слова // Бальш. сцяг. 13 лют.; Новыя вершы Максіма Танка // Звязда. 11 сак.; Нараджэнне сына: [Верш] // ЛіМ. 12 студз.; Недастатковая патрабавальнасць // Там жа. 8 сак. / Сааўт. Р. Няхай; Будні палескага калгаса // Там жа. 20 снеж. / Сааўт. В. Сакалоў.

1953. Балада пра вераб'я: [Верш] // Вожык. № 11; Казка пра каваля: [Верш] // Полымя. № 2; Ля магістральнага канала: [Верш] // Там жа. № 5; Ён вечна будзе жыць!: [Верш] // Звязда. 9 сак.; Палескі Казбек; Пра дзяўчыну і каваля; Агні: [Вершы] // ЛіМ. 10 студз.

1954. Ля помніка Багдану Хмяльніцкаму; Як хадзілі нашы хлопцы з Каўпаком; Зарачанцы: [Вершы] // Сястры Украіне. Мн.; Буйнейшыя вобразы: [Верш] // Вожык. № 9; Прымярала: [Верш] // Там жа. № 18; Аповесць пра залатое дно: Урыўкі з паэмы // Маладосць. № 2; Аповесць пра залатое дно: [Паэма] // Полымя. № 3. Рэц.: С п р ы н ч а н Б. Новы паэтычны твор А. Зарыцкага // Гомел. праўда. 1954. 25 чэрв.

1955. Латышская балада // Беларусь. № 5; Шэсць радавых: Паэма // Полымя. № 8; Вялікі паэт польскага народа // Калг. праўда. 26 ліст.; Выпрабаванне вытрамана: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Першы след. Мн., 1955] // ЛіМ. 8 кастр.; На радзіме паэта // Там жа. 29 кастр.

1956. Лебедзі; Пра дзяўчыну і каваля; Гузік: Расказ старой работніцы: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; У кожным сэрцы: [Верш] // Беларусь. № 4; Лепшая мова; На ўскраіне Лейпцыга; Шлях да праўды: [Вершы] // Там жа. № 10; Размова з сэрцам: [Верш] // Там жа. № 12; Наконт сабак: [Верш] // Вожык. № 19; Аб чалавечай годнасці: [Верш] // Там жа. № 23; Добрае імя: [Верш] // Маладосць. № 7; Таварыш Саша: Паэма // Полымя. № 2. Рэц.: Г а р у л ё ў М. Недахопы цікавага твора // ЛіМ. 1956. 2 чэрв.; К а р ш у к о ў Я., В я р ц і н с к і А. Спадзяванні не апраўданы // Мін. праўда. 1956. 15 крас.; Меч і полымя: (100 год з дня смерці Г. Гейнэ) // ЛіМ. 18 лют.; Падлікі сэрца: [Верш] // Там жа. 19 мая; Падарожжа па ГДР // Там жа. 14, 21, 28 ліп.; Пра гэта нельга маўчаць: [Верш] // Там жа. 17 ліст.

1957. Змітрок Астапенка // Астапенка З. Выбранае. Мн.; Пан і барабан: Байка // Беларусь. № 3; Буры я вытрымаў неверагодныя; Выдатнейшы балетмайстар; Стары слон: [Вершы] // Там жа. № 4; У кожным сэрцы: [Верш] // Зара. 22 крас.; Эпічны талент // ЛіМ. 16 сак.; Людзі высокай мэты // Там жа. 17 ліп.; Голас спадарожніка Зямлі: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Пра гэта нельга маўчаць: [Верш] // Ніва. 27 студз.; Ён бараніў Сталінград // Чырв. змена. 3 ліст.

1958. На ўскраіне Лейпцыга; У кожным сэрцы; Гузік: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; У палоне: З вершаванай аповесці «Раман Шаплыка» // Беларусь. № 8; Што ж рабіць?: [Верш] // Вожык. № 10; Навум і кум: [Верш] // Там жа. № 16; Свінячая праўда: [Верш] // Там жа. № 22; Каштоўны ўклад у нашу паэзію: [Рэц. на кн.: Б ё р н с Р. Шатландская слава / Пер. Я. Семяжон. Мн., 1957] // Полымя. № 7; Раман Шаплыка: Вершаваная аповесць (Частка першая) // Там жа. № 9; У новым моры; Маладыя справы; Лыжнік; «Хавае ўсё...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Гузік: Расказ старой работніцы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Наш трэці пасланец: [Верш] // Звязда. 17 мая; Чорныя крумкачы // ЛіМ. 6 ліст.

1959. Вялікае ворыва: [Верш] // А гармонік грае, грае... Мн.; Мая малітва; Як добра: [Вершы] // Беларусь. № 4; У Паўла Тычыны: [Верш] // Там жа. № 5; Гронка вінаграду: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Нездаволеная жаба: [Верш] // Вожык. № 10; Пра вышыню: [Верш] // Там жа. № 20; Роднай партыі: [Верш] // Звязда. 4 сак.; Для шчасця: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Не тужы, сястра; З песняй: [Вершы] // ЛіМ. 11 лют.; В новом городе Солигорске // Сов. Бел. 4 нояб.; Гордая профессия // Там жа. 9 дек.

1960. Алесь Жаўрук // Жаўрук А. Выбранае. Мн.; Перад кастрычнікам: [Верш] // Маладосць. № 4; Первая книга: [Рэц. на кн.: Б у р с о в И. Близкие звезды. М., 1960] // Сов. Бел. 2 нояб.

1961. Залп з засады; Палескі вечар; У Каменцы; Ластаўкі радзімы; Арліная крыніца; Сэрца: Мая зямля; Зарачанцы; Лебедзі; Кавалі; Заслонаў; Дзяўчына і каваль; Аповесць пра залатое дно: (Урыўкі з паэмы); Лепшая мова; «Быў я ў агні...»; У Паўла Тычыны: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Пасылка ў рай: [Верш] // Бог і людзі. Мн.; Дняпро; У Каменцы: [Вершы] // Вянок дружбы. Мн.; Роздум: Паэма // Беларусь. № 10; Под старыми соснами: [Апавяданне] // Неман. № 1; К моему юбилею: [Верш] // Там жа. № 2; Гермина Златник // Там жа. № 3; Васілю Вітку: [Верш] // ЛіМ. 19 мая.

1962. Лепшая мова; Размова з сэрцам: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Андрэй Ушакоў // Ушакоў А. Наша маладосць. Мн.; Аб чалавечай годнасці: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Гроздь винограда: [Нарыс] // Неман. № 3; Тетя Оля; Трудный диагноз; В вагоне: [Апавяданні] // Там жа. № 5; Паэзія пяці стагоддзяў // ЛіМ. 27 сак.; Балгарскі паэт Ламар // Там жа. 10 ліп.; Клинки строк // Сов. Бел. 18 мая.

1963. Вялікі гімн; Венгерац: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Пасылка ў рай; Добрае імя; Што ж рабіць?: [Вершы] // Пад корань. Мн.; Некалькі слоў пра сябе// Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Байран загаварыў па-беларуску // Беларусь. № 6; Добры зачын // Там жа. № 10; Шумит Ангара: [Апавяданне] // Неман. № 2; Вересковый мед; Город Будумил: [Апавяданні] // Там жа. № 6; Да новых берагоў // Полымя. № 11; Кудысьці не туды... // ЛіМ. 16 крас.;

Цвятковы: Апавяданне // Там жа. 7 мая; Шляхамі выпрабаванняў // Там жа. 16 ліп.; На сатырычны прыцэл: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Да новых вынікаў. Мн., 1963] // Там жа. 10 вер.; З разуменнем юнай душы: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Калінавая рукавічка. Мн., 1963] // Там жа. 27 вер.; Разговор с небом: [Апавяданне] // Сов. Бел. 27 янв.; Подруги; Портрет: (Непридуманные рассказы) // Там жа. 5 июля.

1964. Пасля далёкай дарогі; Першая сустрэча з Байкалам; Ангарская казка; Каля бухты «Залаты рог»; Услед за сонцам: [Вершы] // Беларусь. № 4; Скарбы; Здраднік: [Вершы] // Там жа. № 9; Абураныя янкі: [Верш] // Вожык. № 5; Кавалер-пенсіянер: Лірычны жарт // Там жа. № 8; Верабей — магутны птах: [Верш] // Там жа. № 22; Паляванне на мядзведзя: [Верш] // Там жа. № 24; Вяртанне на зямлю: Урывак з паэмы // Голас Радзімы. № 39, 40; Кристионас Донелайтис заговорил по-белорусски // Дружба народов. № 1; Расказ пра майго настаўніка: [Верш] // Маладосць. № 4; Сяброўская рука: [Верш] // Там жа. № 9; Рыбка: [Апавяданне] // Неман. № 4; Вялікі паэт літоўскага народа // Полымя. № 1; Слова свежае і сцёртае: [Рэц. на кн.: Лось Е. Добрыя людзі. Мн., 1963] // Там жа. № 4; Вяртанне на зямлю: Паэма // Там жа. № 8; Маладосць душы // ЛіМ. 7 лют.; На ўзроўні арыгінала: [Рэц. на кн.: Твардоўскі А. За даллю — даль. Мн., 1963] // Там жа. 14 лют.; Вяртанне на Зямлю: Фрагмент з фантастычнай паэмы // Там жа. 10 крас.; Дакор: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Скарбы: [Верш] // Там жа. 15 вер.; У родным гарадку: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Маё пажаданне: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Еще полминуты: Рассказ // Сов. Бел. 22 нояб.

1965. Мова: [Верш] // Беларускі каляндар. 1966. Беласток; Глыбоцкая легенда: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Венгерац: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Марыля: Паэма // Беларусь. № 12; Сябрукі і вепрукі: [Верш] // Вожык. № 4; Глыбоцкая легенда // Голас Радзімы. № 48; Встреча в Белграде: [Апавяданне] // Неман. № 1; Лужыцкім сербам: [Верш] // Полымя. № 6; Каля Траецкай гары: Паэма // Там жа. № 9; Скарбы: [Верш] // Ніва. 14 лют.

1966. Буйнейшыя вобразы; Не называючы прозвішча: Эпіграмы; Верабей — магутны птах; [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Заслонаў: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Пранікненне ў свет паэта // Беларусь. № 7; Кветкі: [Верш] // Там жа. № 11; Сціплая просьба да доктара; Тры труны; Саят-Нава і я: [Вершы] // Вожык. № 3; Антылюдзі; Наконт віна: [Вершы] // Маладосць. № 1; Гарачы попел: [Верш] // Там жа. № 12; Мая асяніна; Партрэт Тухачэўскага; Чаму шуміць цішыня?; Каля Выдубецкага манастыра; Зайздрасць; Другу-скульптару; Забытая мова: [Вершы] // Полымя. № 1; Чаму шуміць цішыня?; Мая асяніна; Зайздрасць: [Вершы] // ЛіМ. 7 студз.; Агонь і слова; Струмень святла: [Вершы] // Там жа. 11 сак.; Чалавек з будучыні: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Тры труны: [Верш] // Ніва. 3 крас.

1967. Лебедзі: [Верш] // Горад і годы. Мн.; Гузік: (Расказ старой работніцы); На ўскраіне Лейпцыга; Венгерац; Чалавек з будучыні: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Пасылка ў рай: [Верш] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; На ўсю катушку: [Верш] // Вожык. № 4; Беларускі пераклад «Фауста» (В. Сёмуху): [Верш] // Голас Радзімы. № 12; «Не ціхне рэха змоўклых галасоў...»; Пад асенні дождж; Матроская цішыня; Шлях Чынгіс-хана; Голас з будучыні; Сутнасць; Брату акіяну; Новы горад; Беларускі пераклад «Фауста» (В. Сёмуху): [Вершы] // Полымя. № 3; Пад асенні дождж: [Верш] // ЛіМ. 7 сак.; Да кожнага сэрца; Равеснікам; Такія былі, што зайздросцячы Леніну... [Вершы] // Там жа. 7 ліст.

1968. Беларускія казкі ідуць па свеце // Полымя. № 2; Часам праверaная любоў // Звязда. 2 лют.; Крылатае жыццё: [Верш] // Там жа. 31 сак.

1969. Чалавек з будучыні; Гузік: (Расказ старой работніцы); На ўскраіне Лейпцыга; Венгерац: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Улада веснія сноў; Маё бяссмерце; Ведаю; Спяшаю да цябе; Ні кроплі; Твае сціхаюць крокі: [Вершы] // Маладосць. № 9; Поэзия мужественного народа // Неман. № 9; Венгерац: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 мая; На волю: Старонкі з паэмы // ЛіМ. 17 студз.; Слова пра нашага друга: Мікалаю Рыленкаву — 60 гадоў // Там жа. 14 лют.; Песні адтуль, дзе шуміць Шпрэвя // Там жа. 28 сак.; Мая бяссонніца: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Маё бяссмерце: [Верш] // Там жа. 5 вер.; На Чырвонай плошчы; Лепшая вуліца; Пярэчанне; За парог: [Вершы] // Там жа. 26 вер.

1970. Перад Кастрычнікам; Такія былі, што, зайздросцячы Леніну...: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Забытая скарга; Саперніцы: [Вершы] // Беларусь. № 1; Сябрам-аднагодкам; На досвітку: [Вершы] // Там жа. № 9; Па асенняй рацэ: [Верш] // Там жа. № 10; Жартам і ўсур'ёз; Замалёўка з натуры: [Вершы] // Вожык. № 10; Смельчакі; Цуд на хаўтурах; Родзіч: [Вершы] // Там жа. № 17; Такая любоў; Сэрца Шапэна; Каханне і арыфметыка; Небяспечны прыклад; Верце, хлопцы, мне!..: [Вершы] // Полымя. № 5; Дзень паэзіі 1971 // ЛіМ. 24 крас.; Што трэба майстру?; Пра незычліўцаў; Біяграфія; Зноў пра любоў; Татарскі палон: [Вершы] // Там жа. 12 чэрв.; Бібліятэкар-пісьменнік // Там жа. 10 ліп.; Жэнеўскі барэльеф: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сэрца Шапэна: [Верш] // Ніва. 27 вер.

1971. Дар бясцэнны; «Я да нудоты...»; Шуканні і знаходкі; Беражы!..: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Пра шчасце; Вартавы жыцця; Жэтка; Такая зямля; Таму, хто век сяброў не меў; Словы вернасці; Словы гора і радасці: [Вершы] // Беларусь. № 3; Першыя кветкі: [Верш] // Там жа. № 10; Рэпартаж з Дастоева: [Верш] // Там жа. № 11; Маг. праўда. 22 вер.; І так бывае; Сцэнка; Добры малец: [Вершы] // Вожык. № 5; Слушная прапанова: [Верш] // Там жа. № 17; Белы гарадок: [Верш] // Маладосць. № 3; На палескай дарозе; Сонца скрозь лісце: [Вершы] // Полымя. № 1; Дзве просьбы; З успамінаў акцёра; Добры звычай; А наогул — нармальна; Срэбны супакой; Любімыя песні; Прадчуванне; Дняпроўскія кручы: [Вершы] // Там жа. № 11; Услед за сонцам; «Быў я ў агні...»; У кожным сэрцы; Скарбы: [Вершы] // Звязда. 21 сак.; Каля сцяны Камунараў: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.; Позірк у маладосць: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Данілевіч // Наст. газ. 20 сак.

1972. Заслонаў; Выбар дарогі: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Маё бяссмерце; Зноў пра любоў: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Зарачанцы: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Вышэйшая інстанцыя; Ідуць маладыя; Юнаку: [Вершы] // Беларусь. № 6; На Партызанскім праспекце: [Верш] // Там жа. № 7; З першага погляду; Мая снягурка; З такім анёлачкам; Шматгранны Эдзік: [Вершы] // Вожык. № 8; Старыя знаёмы; Мемуарыст Мікола; Засцярога Гафіза: [Вершы] // Там жа. № 19; Чытаючы пра Леніна: [Верш] // Полымя. № 4; Не толькі паэты; У палкавой школе; Паэзія; На гарадской ускраіне; Птушка Іванчык; Вялікі спявак; «Паважаю працу я любую...»; А можа?: [Вершы] // Там жа. № 6; «Хто самы шчаслівейшы быў з людзей...»; Позняя спеласць; Выток: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 7; Пад сцягам надзеі: [Верш] // Звязда. 17 снеж.; Наша тут і наша сёння: Некалькі заўваг у парадку дыскусіі // ЛіМ. 18 жн.; У часіну смутку: [Верш] // Там жа. 18 жн.; На гарадской ускраіне; Ідуць маладыя; Паэзія...; Юнаку: [Вершы] // Маг. праўда. 11 студз.; Не толькі паэты; Пад сцягам надзеі: [Вершы] // Там жа. 4 сак.; Палкавая школа: [Верш] // Там жа. 9 мая.

1973. Мінскія аддарункі: [Верш] // Братэрства. Мн.; Пасылка ў рай: [Верш] // Солнцев П., Андреенко В. Против тьмы и суеверий. Мн.; Продолжение следует: [Рэц. на кн.: Незабыўны дзень. Мн., 1973] // Лит. обозрение. № 12; Далёкія маланкі: [Верш] // Маладосць. № 3; Знак будучыні; Прылёт ластавак; Кандыдат у багі; На сціхлых палях; Прыйдзе часіна такая: (Па матывах І. Бехера): [Вершы] // Полымя. № 2; Якую вясну я люблю: Перад Вечным

Агнём; У агнявыя гады; Несмяротныя землякі; «Першацвет асыпаецца...»; «Зялёнаю хваляй...»; Напамін: [Вершы] // ЛіМ. 27 крас.; «Дзень, што без дружбы...»: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Пахаванне Пабла Няруды: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1974. Бабулька: [Верш] // Беларусь. № 6; Уходзіны ў сорак сёмым; Перад помнікам Шапэну; Сіні сон: [Вершы] // Полымя. № 7; Праводзіны: [Верш] // Там жа. № 11; Лісток: [Верш] // ЛіМ. 5 крас.

1975. Дняпроўскія кручы; Крылы; Наконт віна; Яблыкі паспелі; Маё бяссмерце: [Вершы] // Аддавасць. Мн.; Стары вясляр; Завея над Валгаградам; Навальніца ў гарах: [Вершы] // Дзень паэзіі—75. Мн.; Мая бяссонніца: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Ластаўкі — беражанкі: [Верш] // Беларусь. № 4; Каля вячэрняга кастра; Крылы; У бары; Яблыкі паспелі: [Вершы] // Полымя. № 4; У Каменцы: [Верш] // Там жа. № 5; Як вада, соль і хлеб: [Рэц. на кн.: П ы с і н А. Вярбовы мост. Мн., 1974] // Там жа. № 7; Нашаму запявалу: [Верш] // ЛіМ. 4 ліп.

1976. «Хто самы шчаслівейшы быў з людзей...»; «Не ціхне рэха змоўклых галасоў...»; Пра шчасце; Мая асяніна: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Лірычны разнабой; У юнацкай плыні; Шэсць маладзіц; Чым аддзячыць?; На свой капыл; У трох зыбках; На запеў: [Вершы] // Дзень паэзіі—76. Мн.; Дыплом; У поце чала: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Пад маладзіком; На святло вачэй; З таптухай: [Вершы] // Беларусь. № 8; Першыя сляды; Зноў над Дняпром; Цётка Саша: [Вершы] // Полымя. № 3; Кругавец — каліна: [Верш] // ЛіМ. 4 чэрв.; «Зорнае вячыстае свячэнне...»; Не забывай; Закон і суд; Над возерам Севан: [Вершы] // Там жа. 27 жн.; Зямля і зямляне: [Верш] // Там жа. 19 ліст.

1977. Паэзія паўнакроўная і глыбока чалавечая // Далягляды. Мн; Першыя кветкі: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Альдона; На арэлях; «Знаю, знаю, дзе радзіўся...»: [Вершы] // Дзень паэзіі—77. Мн.; На згон зімы; Аляксею Пысіну: [Вершы] // Беларусь. № 2; Шанавальнік і сапернік // Полымя. № 4; На вуліцы Мары-Роз; Вясна ў Правансе; Падарункі; Квятнярцы з Граса; Сустрэча з Марселем; Сёстры; Палкоўнік Лебра; Каля магілы Герцэна; Гасцінічныя здані; Валерыю Урублеўскаму; Незабудкі; Траншэя штыкоў; Чын-чын; Каля сцяны камунараў; На развітанне: [Вершы] // Там жа. № 8; Неадольны поступ рэвалюцыі // ЛіМ. 17 чэрв.; Валерыю Урублеўскаму: [Верш] // Ніва. 18 вер.

1978. Рэха; Забытая скарга: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; «Багата-багата ўжо вёсен за намі...»; Помні, хлопчык!; Зімовым вечарам: [Вершы] // Дзень паэзіі—78. Мн.; Арліная крыніца: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Зімовым вечарам: [Верш] // Беларусь. № 1; Пякучая трывога; Заслаўскія салаўі; «Было — сумленне нас...»: [Вершы] // Там жа. № 12; Першая сустрэча // Маладосць. № 7; Жаласны дуэт; Праблемачка; Цвёрдасць і гнуткасць: [Вершы] // ЛіМ. 11 жн.; Жаласны дуэт: [Байка] // Ніва. 24 вер.

1979. Крылы: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; На затравянелым двары // Святло яго душы. Мн.; Увосень сорак першага; З надзеяй і дакорам; На астатнім рубяжы; Пад балалайку; Будзёнаўскія коні; На дасвецці; «Ноч, пільнуй франтавую дарогу...»; «Сню дагэтуль яшчэ...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Начная светлыня; Здаецца — толькі ўчора...; Руская царква ў Ніццы; «Я заўзяты аматар парадку...»; Пра новую кнігу Язэпа Семяжона; У чаканні адказу: [Вершы] // ЛіМ. 26 студз.

1980. Арліная крыніца: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Чырв. змена. 9 вер.; Слова — падарунак // Полымя. № 8; На вуліцы Мары-Роз: [Верш] // Голас Радзімы. 6 сак.; Даследаваць па-сапраўднаму // ЛіМ. 27 чэрв. / Сааўт. Я. Семяжон; «Покуль грае сэрца...» // Там жа. 14 ліст.; У кожным сэрцы: [Верш] // Піянер Бел. 17 студз.

1981. Пасылка ў рай: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; Шушанскія кветкі; Зычны розгалас; Яшчэ наперадзе; Калышацца песня; Верныя сведкі; Гляджу, як Млечны Шлях паволі тоне...; Вучыцелька Насця: [Вершы] // Беларусь. № 11; І ўсё яшчэ даўжнік... // Полымя. № 7; Зорка надзеі; Уральская зязюля; Прылёт і ўзлёт; Братанне з лясамі; Пімену Панчанку; Дняпроўскі ранак; «Ты пытаеш...; Канваір; Волжская чайка; У рабінавую ноч; Мой маёнтак; Адвячоркам; Рыбацкі сын; «Глушнёй у старане чужой не будзь...»; «— Ты думаеш пра смерць?..»; Просьба да Чачота; Ідзі...; За Саянамі; Местачковая быль: [Вершы] // Полымя. № 9; Снежань; «Я па-дзядоўскаму запеў...»; У Луўры; У падмаскоўным лесе; Залатое слова; Радзіме: [Вершы] // ЛіМ. 13 сак.; На мяжы: Спроба пародыі // Там жа. 15 мая; Аддаваў сябе цалкам // Там жа. 4 вер.; На Парнасе і каля; Кіт і цюлька; Дэфіцыт; Навуковы сырадой: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.; У Каменцы: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; «Чуць пульс жыцця» // Чырв. змена. 13 чэрв.

1982. Пра дабрыню; Першая сустрэча; Сапяжанкі; «Каб навуковец гэны быў здаровы...»; Шырокія дзверы; Пасаднікі і пасадніцы: [Вершы] // Дзень паэзіі—82. Мн.; У Каменцы; Дняпро: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Зарачанцы: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Другу; Ненадзейная дарога; Птаха-паланянка; Панна і паручнік: [Вершы] // Маладосць. № 5; Такія былі, што, зайздросцячы Леніну...: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.; Сродкі і мэты // Там жа. 23 крас.

1983. Бялее парус адзінокі; Заіру Азгуру; Праз гады; Пакуль...; Парада паэту; Дзядоўская палёгка; Ён; Пачаткоўцам; Аднаму Багдану Тарасавічу: [Вершы] // Дзень паэзіі—83. Мн.; Чалавек з будучыні: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Гагарын; Спадарожніца; Памяць зямлі; Бабіна лета; Буслам; Горкі ў Мінскім парку; «І я люблю іскрысты свет зімы...»; У доме творчасці: [Вершы] // Беларусь. № 5; Трывожная госця: Паэма // Полымя. № 9; Камароўскія парыжане; Бывае: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4; Арыенцір ідэйнай накіраванасці // ЛіМ. 9 вер. / У сааўт.; Цуд на хаўтурах: [Верш] // Ніва. 14 жн.

1984. Волжская чайка: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; На дасвецці; Пад балалайку; «Ноч, пільнуй франтавую дарогу...»; У падмаскоўным лесе: [Вершы] // Беларусь. № 2; У доміку пад Траецкай гарой // Маладосць. № 12; Другая маці паэта // ЛіМ. 23 ліст.

1985. Зорка надзеі: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Заслонаў; Як хадзілі нашы хлопцы з Каўпаком; На Партызанскім праспекце; Незабудкі: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Радзіма: [Верш] // Беларусь. № 3; Бабулька: [Верш] // Полымя. № 5; Мастацкі пераклад: учора, сёння... а заўтра? // ЛіМ. 29 ліст. / У сааўт.

1989. Пакуль не позна: Вершаваная аповесць // Полымя. № 12.

1.4.

У с в е т па песні: Выбр. пераклады паэзіі. Мн., 1978. Рэц.: М а ц я ш Н. Пераклад — гэта любоў // Полымя. 1979. № 8.

С т а ў с к і У. Разбег: Нарыс / З рус. Мн., 1932.

Г л е з е р Э. Мір: Раман / З эст. Мн., 1935.

М а л ь ц і н с к і Х. Навагодняя ёлка / З яўр. Мн., 1939; Мн., 1948.

З е г е р с А. Чалавек і яго імя: Аповесць / З ням. Мн., 1958.

Д а н е л а й ц і с К. Чатыры пары года: Паэма / З літ. Мн., 1961.

Б р э з а н Ю. Крыста: Гісторыя адной маладой дзяўчыны: Аповесць / З ням. Мн., 1966.

М е н к е К. Макс у тунелі: Аповесць / З ням. Мн., 1971.

Б а р с Г. Мы сталі камуністамі / З ням. Мн., 1971.

Д а н е л а й ц і с К. Чатыры пары года: Паэма / З літ. Мн., 1983.

1932. В а й н е р т Э. Святы канец Густава Кульке: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 8 кастр.

1933. Ю д э л ь с о н А. Ноч перад пускам: (Урывак з паэмы) / З яўр. // ЛіМ. 27 жн.; Т э й ф М. Нафтолі Ботвіну: [Верш] / З яўр. // Там жа. 27 жн.

1934. Б э х е р І. Сцяг: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 6 ліст.

1937. А л ь б е р ц і Р. Ганс Вемлер: [Верш] / З ісп. // ЛіМ. 23 ліп.; Р у с т а в е л і Ш. Віцязь у тыгравай скуры: Раздз. 35. Адказнае пасланне Аўтандзіла Фацьме; Раздз. 37. Сказ Фацьмы аб Нестан-Дарэджане / З груз. // Там жа. 20, 24 снеж. / Сааўт. пер. А. Жаўрук, А. Ушакоў.

1938. Д ж а м б у л. Песня аб Сталіне; Калыханка: [Вершы] / З каз. // Полымя рэвалюцыі. № 4; А к с е л ь р о д З. Лістапад: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 6 крас.; М а л ь ц і н с к і Х. Прызыўная песня: [Верш] / З яўр. // Там жа. 17 вер.; Я г о ж. Навагодняя елка: [Казка] / З яўр. // Там жа. 27 снеж.

1939. М а л ь ц і н с к і Х. Прызыўная песня; Камсамольскі білет: [Вершы] / З яўр. // Камсамол на граніцы. Мн.; Д ж а м б у л. Ленін і Сталін; Песня аб Сталіне; Песня народу; Песня аб змеях; Зварот да Чырвонай Арміі; Іспанскім братам; Калыханка; Песня аб Пушкіне: [Вершы]; Паэма аб Варашылаве: [Паэма] / З каз. // Джамбул. Песні і паэма. Мн.

1946. К а в а л ё ў Д. Пасля бою: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 22 чэрв.; Ю ш ч а н к а А. Я памятаю дуб...: [Верш] / З укр. // Там жа. 22 чэрв.; Ц я л е с і н З. Янка Купала: [Верш] / З яўр. // Там жа. 29 чэрв.; Р э л е с Г. Над возерам: [Верш] / З яўр. // Там жа. 10 жн.

1947. Г о р к і М. Дзяўчынка і смерць / З рус. // Беларусь. № 6 / Сааўт. пер. М. Машара; Р ы л ь с к і М. Краадзевац; Т ы ч ы н а П. Акіян повен: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 1; М а с э н к а Т. Размова з дачкой; Заўжды жывому ў памяці маёй: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 6; Г о л я н У. Чырвонаармейцы: Урывак з паэмы; Г р у б і н Ф. Пражскі май: [Верш] / З чэш. // Там жа. № 12.

1949. М а с э н к а Т. Заўжды жывому ў памяці маёй; Размова з дачкой: [Вершы] / З укр. // Янку Купалу. Мн.; Г ё т э. Праметэй; Маналог Фауста: [Вершы] / З ням. // Полымя. № 9; Г ё т э. Маналог Фауста: Урывак з другой часткі паэмы «Фауст» / З ням. // ЛіМ. 27 жн.

1950. Т ы ч ы н а П. Партыя вядзе; М а с э н к а Т. Сейбіт: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 8; Г і т о в і ч А. Колеры Карэі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 29 ліп. / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Б і л а у с Д. Бомба і валяр'янка: [Верш] / З укр. // Там жа. 12 жн.; П а к С і Е н. Сталіну: [Верш] / З кар. // Там жа. 26 жн.; П р а к о ф'е ў А. Шляхамі Леніна: [Верш] / З рус. // Там жа. 23 снеж.

1951. Б р а у н М. Янка Купала; Беларуская песня: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6; Ч ы в і л і х і н А. На берагах Нявы: [Верш] / З рус. // Там жа. № 8; Г о р к і М. Песня пра буравесніка / З рус. // Зара. 17 чэрв. / Сааўт. пер. М. Машара; Р ы л ь с к і М. Горкі / З укр. // Звязда. 17 чэрв.; Х і к м е т Н. Ангіна пекторыс: [Верш] / З тур. // ЛіМ. 7 ліп.

1952. Т ы ч ы н а П. Слухаем пра Леніна: [Верш] / З укр. // Вершы для дзяцей. Мн.; М а я к о ў с к і У. Небаскроб у разрэзе; Кастрычніцкі марш: [Вершы] / З рус. // Маякоўскі У. Выбр. тв. Мн.; Р ы л ь с к і М. Горкі; «Дымам коціцца вясна...»; Ленін з намі: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; Т ы ч ы н а П. Партыя вядзе; Акіян повен; С а с ю р а У. Хлопчык; М а с э н к а Т. Сейбіт; Н я х о д а І. Рабіна; Б і л а у с Д. Бомба і валер'янка: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; А м а д у Ж. Песня аб савецкай зямлі / З партуг. // Беларусь. № 4; Л е в і н Л. Кастрычнік: [Верш] / З пол. // Полымя. № 5; Т в а р д о ў с к і А. Краіна Муравія: (Раздзелы з паэмы) / З рус. // Там жа. № 7; М а я к о ў с к і У. Небаскроб у разрэзе: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 12 крас.

1953. Г о р к і М. Дзяўчына і смерць: (Казка) / Сааўт. пер. М. Машара; М а я к о ў с к і У. Небаскроб у разрэзе: [Верш]; Ц і х а н а ў М. Балада аб цвіках; «Над зялёнай гімнасцёркай...»; Палатка над Выбаргам: [Вершы] / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Т в а р д о ў с к і А. Краіна Муравія: (Урывак з паэмы) / Сааўт. пер. А. Бялевіч; Г і т о в і ч А. Колеры Карэі / Сааўт. пер. А. Вялюгін; Б е р г о л ь ц О. Лютаўскі дзённік; Ч ы в і л і х і н А. На берагах Нявы: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Т в а р д о ў с к і А. Краіна Муравія: Паэма / З рус. // Твардоўскі А. Выбр. тв. Мн. / Сааўт. пер. А. Бялевіч; В а р а ш ы л ь с к і В. Расія: [Верш] / З пол. // Маладосць. № 3.

1954. Т ы ч ы н а П. Дума пра трох вятроў; Вецер; Як упаў жа ён...; Партыя вядзе; Акіян повен; Слухаем пра Леніна: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; К а в а л ё ў Д. Другу: [Верш] / З укр. // Там жа. № 6; К у н а н б а е ў А. «Зноў, душа, ты завеш любоў...»: [Верш] / З каз. // Там жа. № 7; Ш ч ы п а ч о ў С. Першая вясна; Камета: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 8; Б е х е р І. Песня пра блакітны сцяг; Дзякуй вам, савецкія салдаты!; К у б а. Тэльман; Х е р м л і н С. На мірным шляху: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 9 кастр.

1955. М і ц к е в і ч А. Калі мой труп...; Свіцязянка; Сябрам; Люблю я; Брыта — стрыжана: [Вершы]; Аповесць вайдэлота (З «Канрада Валенрода») / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Л е в і н Л. Кастрычнік; В а р а ш ы л ь с к і В. Расія: [Вершы] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.; Б р а у н М. Янка Купала: [Балада] / З рус.; М а с э н к а Т. Заўжды жывому ў памяці маёй: [Верш] / З укр. // Янка Купала. Мн.; Ц і х а н а ў М. Пагоркі на Равалькіндзі: [Верш] / З рус. // Полымя. № 1; В а р а ш ы л ь с к і В. Расія: [Верш] / З пол. // Там жа. № 4; М і ц к е в і ч А. Песня пілігрыма; Свіцязянка: [Вершы] / З пол. // Там жа. № 11.

1956. Ф р а н к о І. Думы пралетарыя: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 8; Т у м а н я н А. Цар і карабейнік: (Легенда) / З арм. // Бярозка. № 10; Дама з цвёрдай рукой; З нямецкага гумару // Вожык. № 15; А з а р а ў У. Браты: [Верш] / З рус. // Полымя. № 12; К ё р н е р - Ш р а д э р П. «З мячом на Усход»: (Урывак з кнігі) / З ням. // ЛіМ. 6 кастр.; Г о р к і М. Дзяўчына і смерць / З рус. // Ніва. 17 чэрв. / Сааўт. пер. М. Машара.

1958. М а ц к я в і ч у с Б. Літва; Сукенка; М а ц я в і ч у с Ю. «Не раз збіраў я ў маім пакоі...»; М е ж а л а й ц і с Э. Манета; Буду спяваць песні: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Т у м а н я н А. Брацік-баранчык: (Казка) / З арм. // Бярозка. № 8; М е ж а л а й ц і с Э. Манета; М а ц к я в і ч у с Б. Сукенка: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5; М а ц к я в і ч у с Б. Літва: [Верш] / З літ. // Звязда. 18 мая; Ж у к а ў с к а с А. Скарбы восені: [Верш] / З літ. // Калг. праўда. 22 мая; А л е й н і к С. Абойма: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 12 сак.; М а ц к я в і ч у с Б. Літва: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 14 мая; М а т у з я в і ч у с Э. Пачатак вясны; М е ж а л а й ц і с Э. Буду спяваць песні: [Вершы] / З літ. // Там жа. 21 мая; М а ц к я в і ч у с Б. Літва: [Верш] / З літ. // Маг. праўда. 23 мая.

1959. А л е й н і к С. Абойма: [Верш] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.; Г е й н э Г. Грэнадзёры; «...Мне сніўся сон...»; Донна Клара: [Вершы] / З ням. // Гейнэ Г. Выбр. тв. Мн.; Ч у к о ў с к і К. Айбаліць: Казка / З рус. // Чукоўскі К. Казкі. Мн.

1960. Б ж э х в а Я. Варона і сыр; Жук; Хрэн; Рак; Індык; Сарока; Месяц; Жаба; Мурашка; Жаравель і чапля: [Вершы] / З пол. // Бжэхва Я. На выспах Бергамотах. Мн.; К а м я н е ц к і Г. «Вадой бурліваю...»; «Ужо надыходзіць змярканне...»; «У дзень...»; «Выпаў першы снег...»; «Як лес тут гамоніць...»; Балада з лірычным ухілам; «Сібірскія кедры...»; Тыя гады; Мы вернемся; Ля ракі Бярозы; «Горад мірным шумам поўны...»; Хлеб і сцяг; Узніміся, мужнасць, бурай; Сівы партызан; Твой подзвіг; Да аружжа хутчэй!; Так будзе; Няма; Вызваленай Радзіме; Разгром; На мінскіх руінах; Не забудзем; І сёння і заўтра; Колас; Калгаснік; Агеньчык у акне; Дзіця; Нам шчасце выпала; У лесе; Канец мая; Галоўнае; Неўмiручая песня; Яшчэ год; Словы падзякі: [Вершы] / З яўр. // Камянецкі Г. Выбр. вершы. Мн.; С а с ю р а У. Хлопчык: [Верш] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Б ж э х в а Я. Мурашка: [Верш] / З пол. // Васёлка. № 1; Д а н я л а й ц і с К. Зімовыя клопаты: Урывак з паэмы «Чатыры пары года» / З літ. // Полымя. № 12; М а л ь ц і н с к і Х. А вырасце ён...: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 28 кастр.

1961. М а с э н к а Т. Леся і сонца; Заўжды жыво-

му ў памяці маёй; Размова з дачкой; Пра гуцулку Алёну; У шуме сосен: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Мальцінскі Х. Што прыснілася Барысу: [Верш] / З яўр. // Вясёлка. № 5; Масэнка Т. У шуме сосен: [Верш] / З укр. // Полымя. № 5.

1962. Мальцінскі Х. Што прыснілася Барысу; Навагодняя елка: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Брацікам і сястрычкам. Мн.; Ушакоў А. «Як шмат лёгкіх і суровых...»; А можа быць; Дождж; Па дарозе ў часць; Разведчык; Ранак; «У вагонным акне...»; «Дзень мінуў, і сонца круг патух...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 5; Ламар. Ленін; Беднасць; Янка Купала: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 10 ліп.; Эгерат В. Каля Брандэнбургскай брамы: Урывак з кн.: «Дарогай нягод» / З ням. // Там жа. 4 снеж.

1963. Гідаш А. Чалавек пераможа: [Верш] / З венг. // Полымя. № 10.

1964. Кобра. Дама з цвёрдай рукой: Апавяданне / З ням. // Усмешкі сяброў. Мн.

1965. Матузявічус Э. На могілках савецкіх воінаў у Клайпедзе; Украінскае лета; У вінаградніку; Раніца ў Каневе; Агні Кахоўкі; «Мае вершы даўно не гучэлі...»; Падарожжа; Прызнанне; «Табе за шчасце...»: [Вершы] / З літ. // Матузявічус Э. Просіцца ў песню мора. Мн.; Лайнерт Я. Калыханка: [Верш] / З сербалуж. // Вясёлка. № 9; Хандрыяс і Райсенберк: [Народная песня]; Зейлер Х. Сербская нявеста; Радысерб — Веля Я. Ян Гус: [Верш]; Барт-Цішынскі Я. Карл прапаведуе лужыцкім сербам; Косык С. Злоўлены салавейка; Лайнерт Я. Мой родны край; Віткайц М. Водгалас з Блотаў; Хежка Ю. «Бацькаўшчына, край мой мілы...»; Брэзан Ю. Спеў лужыцкіх сербаў; Лорэнц К. Ліст да Захаду: [Вершы] / З сербалуж. // Полымя. № 6.

1966. Лайнерт Я. Галубы, куры, дзеці: [Верш] / З сербалуж. // Бярозка. № 7; Барс Г. Мы сталі коммунистами / З ням. // Неман. № 12; Тэйф М. Добры сусед: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 25 кастр.

1967. Лорэнц К. З падарожжа ў Беларусь у 1965: Прыезд да Брэста; Нястомны Мінск; Карціны ў партызанскім музеі; Дамоў праз Беларусь у снезе: [Вершы] / З сербалуж. // Полымя. № 2.

1968. Куба (Бартэль Курт). Германія; Людзі вы, людзі...; Фюман Ф. Лёс нібелунгаў; Казачны мельнік; Павозка з дзецьмі; Дзяцінства без пекла; Хвала непаслухмянству: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Браун М. Беларуская песня: [Верш] / З рус. // Табе, Беларусь, Мн.; Фюман Ф. Лёс нібелунгаў; Казачны млынар: [Вершы] / З ням. // Беларусь. № 5; Браун М. «Што гэта? Дыхнула пахам кветак...: [Верш] / З рус. // Голас Радзімы. № 29; Гараі Я. Адстаўны салдат: [Верш] / З венг. // Полымя. № 1.

1969. Міцкевіч А. Свіцязянка; Сябрам; Люблю я; Калі мой труп...: [Балады і вершы] / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...». Мн.; Народная паэзія. Гандрыяс і Райсенберг; Вечар блізка; Зэйлер Г. Сербская нявеста; Песня касцоў; Радысерб-Вэля Я. Ян Гус; Косык М. Злоўлены салавейка; Індыянка; Цесля Я. Сербскі юнак; Барт-Цішынскі Я. Карл прапаведуе лужыцкім сербам; Праўда і паэзія; Гельгаланд-Лужыца; Сербская мова; Маё пяро; Не забудзь; Віткайц М. Водгалас з Блотаў; Запытанне; Лайнерт Я. Мой родны край; Галубы, куры, дзеці; Калыханка; Вуеш Ю. Боль маёй душы; Хежка Ю. Бацькаўшчына; Брэзан Ю. Спеў лужыцкіх сербаў; Тэльман і лужыцкія сербы; Лоранц К. З падарожжа ў Беларусь у 1965: [Вершы] / З сербалуж. // Там, дзе Шпрэвя шуміць. Мн.; Туманян А. Сабака і кот; Парвана; Кропля мёду: [Вершы] / З арм. // Туманян А. Лірыка. Мн.; Барт-Цішынскі Я. Праўда і паэзія; Вуенс Ю. Боль маёй душы: [Вершы] / З сербалуж. // Беларусь. № 6; Барт-Цішынскі Я. Гельгаланд-Лужыца; Вечар блізка; Лужыцкая мова: [Вершы] / З сербалуж. // Голас Радзімы. № 13; Наши хлопцы с войны едут: [Сорбская нар. песня]; Мень Ю. Богатство и слава сорбской речи; Зейлер Г. Держаться, сорбы!; Сорбская невеста; Барт-Тишинский Я. Правда и поэзия; Гельголанд-Лужица; Мое перо; Не забудь; Косык М. Индианка; Виткойц М. Голос из Блотов; Новак И. Восстаньте, сорбы!; Брезан Ю. Сорбская песня; Хежка Ю. Отчизне; Кох Ю. Уличный концерт; Млынк Ю. Шум Шпреви; Лоренц К. Картины в партизанском музее; Домой через заснеженную Беларусь: [Вершы] / З сербалуж. // Неман. № 9; Вечар блізка: (народная песня); Мата К. Індыянка; Барт-Цішынскі Я. Маё пяро; Лужыцкая мова; Гельгаланд-Лужыца; Віткайц М. Запытанне: [Вершы] / З сербалуж. // ЛіМ. 28 сак.; Браун М. Беларуская песня: [Верш] / З рус. // Сел. газ. 5 окт.; Чырв. змена. 9 кастр.

1971. Рэйзін Р. «У агнях усміхаецца горад...»: [Верш] / З яўр.; Вёрашмарці М. Стары цыган: [Верш]; Арань Я. Толдзі: Урывак з паэмы; Пецёфі Ш. Ціса: [Верш] / З венг. // Дзень паэзіі—71. Мн.

1974. Дзмітэрка Л. Аркан: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 1 мая; Первамайскі Л. Зязюля: [Верш] / З укр. // Там жа. 14 чэрв.; Браун М. Беларуская песня: [Верш] / З рус. // Сел. газ. 22 сент.

1975. Фюрнберг Л. Гарняцкая песня; «Не бойся, калі віхуры парыў...»; Сябрам; Песня жыцця; Яшчэ адна вясновая песня; Юнацтву: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Тычына П. Партыя вядзе: [Верш] / З укр. // Камуністы. Мн.; Яго ж. Як упаў жа ён...; Ядром, што пушчана з гарматы; Партыя вядзе; «Гады бягуць...»; Рыльскі М. Свіснуў Аўлур за ракою...; Вернасць; «Дымам каціцца вясна...»; Сасюра У. «Такі пяшчотны...»; Усэнка П. За Украіну; Бажан М. Леся Украінка ў Сан-Рэмо; Масэнка Т. Белы голуб; У шуме сосен; Улызька А. «Каб крыві...»; Дзмітэрка Л. Аркан; Жураўлі; Каля Дняпра; Нязода І. «Над крутою кручаю...»; Як спытае дачка пра мяне; Выргaн І. Салавей; Слава байца: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1976. Штрытматэр Э. Напярэдадні зімы; Вясна; У дождж; Пры святле зор; Струменьчык; Пытанне; Май; Чаромха; Зычлівае слова: Каханне; Старая песня; У пачатку зімы: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Міцкевіч А. Свіцязянка: [Балада] / З пол. // Міцкевіч А. Свіцязянка. Мн.

1977. Браун М. Янка Купала; Беларуская песня: [Вершы] / З рус. // Браун М. Ленінградскае неба. Мн.; Рыльке Р. М. Народная песня; Як яно прыйшло...; «Згасі мой зрок, цябе й сляпы знайду...»; Песня пра Абелону; За чытаннем: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Гідаш А. Чалавек пераможа: [Верш] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Юшчанка Я. Я памятаю дуб...: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 29 ліп.; Беранжэ П. Ж. Ідэя; Элюар П. Чорная часіна; Верлен П. Асенняя песня; «Ты чаго, маё сэрца...»: [Вершы] / З фр.; Ленаў Н. Тры індзейцы / З ням.; Неруда Я. «Пракрокі ўжо нам прадраклі...»; Балада аб польцы: [Вершы] / З чэш. // Там жа. 7 кастр.

1978. Шаміса А. Замак Банкур; Жабрак і яго сабака; Залаты век; Старая прачка; Цацка дзяўчынкі-веліканкі; Вінспергскія жанкі: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.; Ціханаў М. «Над зялёнаю гімнасцёркай...»; Балада аб цвіках; Палатка пад Выбаргам: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; Нагнібеда М. Камісары; «Стралянінa ўзбудзіла мяне на дасвецці...»; «Забыць хачу той чорны час...»; «Што не грымяць, як гром, балады...»: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 2.

1979. Ленаў Н. Тры цыганы; Туман; Пашталь'ён; Паглядзі ў паток; Асенняе рашэнне; У карчме: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.

1980. Брэхт Б. Хвала камунізму; Пытанні рабочага чытача; Спаленне кніг; Службовы поезд; Маска дэмана; А што прыслаў сваёй жонцы салдат?; Гордасць; Надмагільны надпіс Розы Люксембург; Маім землякам; Адчуванне; Тапопя на Карлспляц; «Калі я ў белым бальнічным пакоі...»; Кветнік: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.

1981. Сервантэс М. «Я марак, любві адда-

ны...»; Г о н г а р а д э Л у і с. «Засмучаны спеў Алкіноеў...»; М а ч а д а А. «Дыхнула вясна ўсёй істотай...»; Маладая Іспанія; «Ноч на ўзбярэжжы Санлукар...»; «О Русь, велікадушная Расія...»: [Вершы] / З ісп. // Далягляды. Мн.; Э л ю а р П. Свабода: [Верш] / З фр. // Беларусь. № 9.

1982. Я ф і м а ў Г. Імгненне; І жартам і ўсур'ёз; Нашы зоркі: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.

1983. Л е в і н Г. Алесю Жаўруку: [Верш]; Дружба без сустрэч; Вершы пра дружбу / З рус. // Братэрства. Мн.

1984. Д а н я л а й ц і с К. Чатыры пары года: Урывак / З літ. Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Д у н і н-М а р ц і н к е в і ч В. Благаславёная сям'я: Вершаванае апавяданне; Хіба я стары? [Верш] / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.; В ы р г а н І. Слава байца: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню: Вершы. 1941—1945. Х.; Мн.; К а ц н е л ь с о н А. Пазнанне; «Калі, калі паехаць я збяруся...»; Спавядальнае: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 23 ліст.

1985. Р ы л ь с к і М. «Дымам коціцца вясна...»; Свіснуў Аўлур за ракою...: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На англійскую мову. The Heart; Hómeland Swallow; The Eagle Well-spring; In Fire Was I; Treasures / Trans. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; The Girl and the Smith; I was in the fire...; What's to Be Done?; Concerning Wine; If I Only Knew / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Сцяг Кастрычніка: [Верш] / Пер. А. Сагян // Светлы шлях. Ерэван. 1953; Лебедзі; Дняпро: [Вершы] / Пер. М. Саргасян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Полесаг изэр; Цэргэсы суадон; Мэ куыстмызд: [Вершы] / Гафезы тэлм // Хэстарыз зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Девойка и ковач: [Верш] // Пламък. 1959. № 4; Родословие: [Верш] / Прев. П. Горянски // Нар. армия. 1966. 22 февр.; Шуми Ангара / Прев. В. Димитров // Срещи с България. София. 1967.

На беларускую мову. Верасковы мёд: Апавяданне // Работніца і сялянка. 1963. № 3.

На грузінскую мову. Арліная крыніца: [Верш] / Пер. А. Бегашвілі // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Зайздрасць: [Верш] / Пер. З. Лордкіпанідзе // Саунджэ. 1976. № 4; Мая асяніна; Зайздрасць / Пер. З. Лордкіпанідзе; Не ціхне рэха... / Пер. А. Куправа: [Вершы] // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі. 1978.

На латышскую мову. Erglu avots / Atdz. A. Vejans // Liesma. 1959. Nr 8; Milestiba; Erglu avots; Dnepra / Atdz. A. Vejans // Baltkrievijas priede. Riga, 1960; Daugavas kraces: Poema / Atdz. A. Vejans // Karogs. 1960. Nr 8; Meitene un kalejs / Atdz. A. Vejans // Pad. Jaunatne. 1960. 14. Sept.; Divi lugumi; Augstaka instance; Aiz slieksna; Velreiz par milestibu; Rudens lietu klausoties; «Mes tveram talo gadu atbalsis...»; Dzeja / Atdz. A. Vejans // Salsmaize. Riga, 1974.

На літоўскую мову. Laivas / Vert. J. Zemaitris; Gulbes / Vert. V. Bloze; Uzupieciai / Vert. S. Zaldokas; Didysis sarasas / Vert. P. Keidosius // Is baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Vakaras Paleseje / Vert. A. Maldonis; Erelio versme / Vert. A. Churginas; Zaslonovas / Vert. V. Bloze; Leipcigo pakrasty / Vert. A. Zukauskas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Vakaras paleseje / Vert. A. Maldonis // Pergale. 1958. Nr 9; Erelio versme / Vert. A. Churginas // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugs. 21; Zaslonovas / Vert. V. Bloze // Lit. ir menas. 1958. Rugs. 13; «Su Donelaicio poema...» // Kristijano Donelaicio jubilejiniai metai. Vilnius, 1965; Vertejo zodis: (K. Donelaicio «Metai») // Lietuvisko zodzio atgarsiai. Vilnius, 1979.

На малдаўскую мову. Де че тэчеря аре глас?; «Екоул вочилор се-ауде...»; Флакэрэ ши словэ; Перетеле Комунарзилор; Прин ларма плоий; Инима луй Шопен: [Вершы] / Трад. Г. Чокой // Поець белорушь. Кишинэу. 1975; Флакэрэ ши словэ / Трад. Г. Чокой // Констелацие де инимь. Кишинэу. 1976.

На польскую мову. Wierzba (1945) / Tł. J. Zagórski // Twórczość. 1945. Z. 11; Jaskółki / Tł. S. Horak // Poglądy. 1962. Nr 1; Na cichnących polach / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9; Przed pomnikiem Szopena / Tł. M. J. Kononowicz / WTK. 1976. Nr 40; Jak unieść wierszem Twoją chwałę. Warszawa; Łódź, 1977; Przed pomnikiem Chopina / Tł. P. Stefanowicz // Nadodrze. 1979. Nr 12.

На рускую мову. Стихотворения. М., 1986. (Б-ка сов. поэзии).

Сады за Березой-рекой: Стихи. М., 1951.

Повесть про золотое дно: Поэма / Пер. А. Чивилихин. М., 1955.

Поэмы. М., 1957. Рэц.: Б о ч а р о в А. Завещанное живым // ЛГ. 1958. 20 февр.; Г р а б о в щ и н е р И. Мир, открытый настежь // Сов. Отчизна. 1958. № 6.

Орлиный родник: Стихи. М.; Л., 1965. Рэц.: К о б з а р е в с к и й П. // Звезда. 1966. № 7.

Почему шумит тишина: Стихи и поэмы // Пер. Н. Сидоренко. М., 1968.

Встреча с осенью: Стихи. М., 1975.

У вечернего костра: (Стихи). М., 1981. Рэц.: В і ш н е ў с к і А. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 12 сак.

Перебежчик: [Верш] / Пер. Н. Кауричев, К. Яковчик // Поэты Белоруссии. М., 1934; Свет материнских глаз: [Верш] / Пер. Д. Кедрин // Беларусь. 1944. № 3; Эхо: [Верш] / Пер. А. Кудрейко // Там жа. 1944. № 6; Днепр: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Известия. 1945. 26 дек.; Днепр / Пер. Г. Семенов; Орлиный ключ / Пер. Е. Полонская: [Вершы] // Поэты Белоруссии. М., 1947; Орлиная криница; Памяти Гастелло: [Вершы] / Пер. А. Кудрейко // Октябрь. 1947. № 2; Вечный часовой: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1947. 22 июня; Нетерпение: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1947. 26 дек.; Домик в Гори / Пер. В. Рождественский; Верба / Пер. Л. Хаустов; Орлиный ключ; Родная ласточка / Пер. Е. Полонская; Эхо; Старая обида/ Пер. В. Владимиров; Днепр / Пер. Г. Семенов: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Старая сказка: [Верш] / Пер. Н. Рыленков // Смол. альманах. 1948. Кн. 4; Праздник: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Знамя. 1948. № 5; Лебеди: [Верш] / Пер. С. Гудзенко // Огонек. 1948. № 4; Зареченцы: [Верш] / Пер. Д. Осин // Там жа. 1948. № 25; Орлиная криница: [Верш] // Зорька. 1948. 26 февр.; Орлиная криница: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Комс. правда. 1948. 7 марта; Горийский домик: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сталин. молодежь. 1948. 31 марта; Агитатору: [Верш] // Там жа. 1948. 10 сент.; Днепр: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Дружба народов. 1949. № 1; Одна судьба, одно счастье: [Верш] / Пер. С. Обрадович // Гудок. 1949. 1 янв.; Корабли: [Верш] / Пер. А. Кленов // ЛГ. 1949. 29 янв.; Учитель географии: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Сталин. молодежь. 1949. 1 июня; Орлиный родник: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Там жа. 1949. 20 июля; Великое слово: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1950. 23 февр.; Могучий поток: [Верш] / Пер. Н. Браун // Там жа. 1951. 1 янв.; Всем сердцем: [Верш] // Там жа. 1951. 25 февр.; Днепр / Пер. Б. Иринин; Праздник в Москве / Пер. С. Обрадович; Лебеди / Пер. С. Гудзенко; Зареченцы / Пер. Д. Осин: [Вершы]; Мечта садовода: (Из поэмы «Свитанские сады») / Пер. Я. Хелемский // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Пятиморск; Ворота счастья; Ровесник моря; Калач; Памятник другу; Гора Кумшак; Встреча с земляком: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев, Р. Ерохин, А. Шарапов // Сов. Отчизна. 1952. № 6; Чудесная явь: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1952. 5 дек.; Домик в Гори / Пер. В. Рождественский; Великое слово; Из миллионов сердец / Пер. П. Волкодаев; Могучий поток / Пер. Н. Браун: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Вечер в Полесье; Днепр и Двина; Легенда: [Вершы] / Пер. И. Авраменко // Авраменко И. Стихотворения и поэмы. Л., 1955; Латышская баллада: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Звезда. 1955. № 12; Шестеро рядовых: [Поэма] / Пер. Н. Рыленков // Сов. Отчизна. 1956. № 1; Простой великий человек: [Верш] // Сов. Бел. 1956. 22 апр.; Пятеро: Поэма / Пер. Н. Рыленков // Дружба народов. 1957. № 2;

На окраине Лейпцига: [Верш]; Стихи о Ленине / Пер. Я. Хелемский // Знамя. 1957. № 4; Стихи о Германии / Пер. Н. Кислик // Сов. Отчизна. 1957. № 4; Днепр: [Верш] // Сталин. племя. 1957. 17 сент.; Вместе с песней: [Верш] / Пер. Ю. Хазанов // ЛГ. 1958. 30 дек.; Недовольная жаба: [Басня] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Юмор «Вожыка». М., 1959; Девушка и кузнец: [Верш] / Пер. Л. Хаустов // Звезда. 1959. № 1; О высоте: [Верш] / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1959. 6 нояб.; В новом море: [Верш] / Пер. П. Жур // Парус. 1960. № 3; Новое море: [Верш] / Пер. П. Жур // Парус. 1960. № 3; Новое море: [Верш] // Сов. Бел. 1960. 29 июля; «По приказу сердца стали...»; «Был я в огне...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1961. 22 марта; На окраине Лейпцига: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962; Ангарская сказка: [Верш] // Зорька. 1963. 22 июня; С песней; «Был я в огне...»: [Вершы] / Пер. А. Чепуров, А. Прокофьев // Сел. газ. 1965. 23 мая; Сокровища: [Верш] // Там жа. 1965. 29 окт.; Язык друзей: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Сов. Бел. 1965. 14 февр.; Разговор с сердцем: [Верш] // Там жа. 1965. 22 июня; Огонь и слово: Струя света: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Звезда. 1966. № 8; Человек будущего: [Верш] / Пер. А. Наумов // Огонек. 1966. № 50; Сокровища: [Верш] / Пер. авт. // Поэты Белоруссии. М., 1967; Повесть про золотое дно: [Фрагмент] // Неман. 1967. № 10; Почему шумит тишина?: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Октябрь. 1967. № 11; Человек будущего: [Верш] / Пер. А. Наумов // Коммунист Тадж. 1967. 24 марта; Туркм. искра. 1967. 14 июня; Ровесники: [Верш] / Пер. П. Жур // Нева. 1968. № 9; Возвращение на Землю: [Фрагменты из поэмы] / Пер. Н. Сидоренко // Неман. 1968. № 4; Под белым парусом; Иней на моем покосе...: [Вершы] / Пер. Н. Сидоренко // Правда. 1968. 20 марта; Сокровища: [Верш] / Пер. авт. // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; В Каменке; Молния; Орлиная криница: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Путь к победе. Мн., 1970; Другу-скульптору; Огонь и слово; Струя света: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Татарский полон; Лучшая улица: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1971. № 12; Вешние сны; Лучшая улица; Татарский полон; Ни капли; Ты уходишь; Снова про любовь; Спешу к тебе; За порог; «Я в бессмертных ходил на войне...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1971. № 3; Снегири-снегирюшки; Зимняя сказка: [Вершы] // Зорька. 1971. 5 марта; У стены Коммунаров: [Верш] // Правда. 1971. 18 марта; Заречанцы: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Верьте, парни, только мне: [Верш] / Пер. А. Островский // Звезда. 1972. № 4; Полесский вечер: [Верш] / Пер. Б. Михайловский // Подъем. 1972. № 3; Я с нею сердцем: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Известия. 1972. 4 нояб.; Поэзия: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Лит. Россия. 1972. 27 окт.; Вдохновение: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Правда. 1972. 1 мая; Радуга: / Пер. Г. Пагирев; Орлиный родник / Пер. В. Полонская: [Вершы] // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; У Вечного огня: [Верш] / Пер. авт. // Правда. 1974. 8 мая; На Партизанском проспекте: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Волга. 1975. № 8; Днепровские кручи; Великий песенник: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1975. № 7; Проводы: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1975. № 3; Первые цветы: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1975. № 4; Орлиный родник / Пер. Е. Благинина; На окраине Лейпцига / Пер. Я. Хелемский: [Вершы] // 60 лет советской поэзии: В 4 т. М., 1977. Т. 3; Проводы: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1977. 17 авг.; Заслонов: [Верш] / Пер. Н. Браун // Земля с лазурными очами. М., 1979; На рассвете: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1979. № 11; Новоселье зимы: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Известия. 1980. 6 дек.; Ночная светлынь; А вам приходилось ли видеть?; Бродячий портной; С надеждой и укором: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; «От врага фронтовую дорогу...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Дружба народов. 1981. № 5; Слова горя и радости; Опять над Днепром; Круговец-Калина; На свет очей; Чем отдарить?...: [Вершы] / Пер. И. Бурсов, Б. Пчелинцев // Неман. 1981. № 3; Осенью сорок первого: [Верш] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1981. № 6; «Этот город мне сын по годам...»; «Раскованным плеском приветствует речка весну...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1981. 19 авг.; Заславские соловьи; На запев; Антилюди: [Вершы] / Пер. И. Бурсов, Б. Пчелинцев // Сов. Бел. 1981. 22 марта; Заречанцы: [Верш] / Пер. А. Прокофьев // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Родине: [Верш] / Пер. П. Кошель // Правда. 1982. 10 марта; «Этот город мне сын по годам...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Соц. Якутия. 1982. 18 апр.; «Был я в огне...»; Кузнецы; Разговор с сердцем: [Вершы] / Пер. А. Прокофьев // Беларусь моя. Л., 1983; С надеждой и упреком: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Венок славы. М., 1983. Т. 1; На последнем рубеже: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Венок славы. М., 1984. Т. 2; «Звезда над памятью встает...»: [Верш] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8; Радуга: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Венок славы. М., 1985. Т. 7; На партизанском проспекте: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Партизанская слава. Л., 1985; Память земли; «И мне пожары, брат, нередко снятся...; Попутчица; Звезда надежды: [Вершы] // ЛГ. 1985. 9 мая.

На таджыкскую мову. Кувон; Одамони сохил / Тарч. А. Воситзода; Днепр / Тарч. Шанбезода Нодир: [Вершы] // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Хануз ин Осиёбе гирдгардон... [Верш] / Тарч. А. Сидки // Комсомоли Точикистон. 1966. 12 окт.

На ўзбекскую мову. Бургут чашмаси: [Верш] / М. Бабаев тарж. // Кардош кўшиклар. Тошкент, 1951; Днепр; Улуг гимн; Инженернинг дипломи; Борис: [Вершы] / Мавлон Икром тарж // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Дніпро: [Верш] / Пер. Ю. Ступак // Більшовицька зброя. 1945. 25 лист.; Дніпро: [Верш] / Пер. М. Зісман // Україна, 1946. № 11; Іде солдат: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Вітчизна. 1947. № 7; Орлина криниця: [Верш] / Пер. М. Зісман // Дніпро. 1947. № 6; Блискавка: [Верш] / Пер. Т. Масенко // Там жа. 1947. № 9; Наш син: (Поема) / Пер. М. Рильский // Рад. Львів. 1947. № 6; Вічний вартовий: [Верш] / Пер. Т. Масенко // Україна. 1947. № 4; Орлина криниця; Блискавка: [Вершы] / Пер. Т. Масенко // Літ. газ. 1947. 3 квіт.; Горійська хатина: [Верш] / Пер. Т. Масенко // Рад. Поділля. 1947. 10 серп.; Дніпро; Ластівка батьківщини; Орлина криниця; Горійська хатина: [Вершы]; Наш син: (Поема) / Пер. Ю. Ступак, Т. Масенко, М. Рильский // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Орлина Криниця: [Верш] / Пер. М. Зісман // Дніпро. 1949. № 6; Великий список: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Київ. правда. 1951. 28 жовт.; П'ятиморськ: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Вітчизна. 1953. № 1; Про людську гідність: [Верш] / Пер. П. Ключина // Білоруський гумор. К., 1957; Зарічанці / Пер. Е. Бандуренко; Про дівчину й коваля; Пам'ятник моему другові / Пер. М. Упеник; Розмова з серцем / Пер. А. Кацнельсон; Найкраща мова / Пер. Б. Степанюк: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Сталі в нас багато, жита в нас доволі: [Вершы] // Закарпат. правда. 1957. 17 вер.; Найкраща мова: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Літ. газ. 1957. 13 серп.; Зарічанці: [Верш] / Пер. С. Бандуренко // Там жа. 1957. 13 вер.; Дніпро: [Верш] / Пер. Ю. Петров // Рад. Укр. 1957. 19 груд.; Сталі в нас багато, жита в нас доволі: [Верш] / Пер. А. Арсірій // Карпати. 1958. № 3; Тобі одній: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Вітчизна. 1959. № 1; Посилка в рай: [Верш] / Пер. М. Кубик // Ленін. молодь. 1960. 22 січ.; Комс. прапор. 1963. 13 січ.; Посилка в рай: [Верш] / Пер. О. Бескид // Там жа. 1968. 15 черв.; «Не тихнуть луни змовклих голосів...»: [Верш] / Пер. С. Литвин // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; На околиці Лейпціга: [Верш] / Пер. В. Коломієць // Сузір'я. К., 1970. Вип. 4; Залп із засідки; Скарби;

Поліський вечір; Ластівка батьківщини; Орлина криниця; Зарічанці; Про дівчину й коваля; Найкраща мова; У Павла Тичини; Заздрість; Щодо вина; Братові океану; «Не тихнуть луни змовклих голосів...»; Влада весняних снів; Чому шумить тишина?: [Вершы] / Пер. В. Лучук, Р. Лубківський, Д. Паламарчук, Т. Масенко, Е. Бандуренко, М. Упеник, Б. Степанюк, М. Бажан // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Зарічанці: [Верш] / Пер. С. Бандуренко // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Мисливці-сміливці: [Верш] / Пер. І. Немірович // Ранок. 1972. № 12; Дніпро: [Верш] / Пер. Ю. Ступак // Соц. Харківщина. 1972. 4 бер.; Черкас. правда. 1972. 24 бер.; Мемуарист Микола: [Верш] / Пер. І. Немирович // Донбас. 1973. № 5; Павлу Тичині: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Деснянська правда. 1973. 23 вер.; Що потрібно майстрові; Моя осінина; Покажи мені ту квітку...: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда, О. Ющенко // Літ. Укр. 1973. 29 черв.; Пізня спілість: [Верш] / Пер. П. Омельченко // Рад. Житомир. 1974. 4 січ.; У Павла Тичини: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Вільна Укр. 1975. 22 черв.; З натури; Талони на безсмертя; Критик-дивак: [Вершы] / Пер. І. Немирович // Літ. Укр. 1975. 13 черв.; Рідній партії: [Верш] / Пер. В. Лучук, І. Пашук // Там жа. 1975. 20 черв.; Черв. прапор. 1975. 18 черв.; Обурені янкі: [Верш] / Пер. І. Немирович // Мол. гвардія. 1975. 27 черв.; Два прохання: [Верш] / Пер. М. Нагнибіда // Рад. Укр. 1975. 11 черв.; Вірте, хлопці, лиш мені: [Верш] / Пер. І. Немирович // Робітнича газ. 1975. 18 черв.; Обурені янкі: [Верш] / Пер. І. Немирович // Літ. Укр. 1976. 21 трав.; Читаю знов...: [Верш] / Пер. В. Колодій // Чорномор. комуна. 1976. 23 трав.; Два прохання; Моя осінина; Найкраща вулиця; Що потрібно майстрові: [Вершы] / Пер. М. Нагнибіда // Нагнибіда М. День побачення. К., 1977; Павлові Тичині: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Україна. 1977. № 22; Найдорожчі пісні: [Верш] / Пер. О. Ющенко // Рад. Укр. 1977. 31 лип.; У Павла Тичини: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Вільна Укр. 1979. 2 лют.; У Павла Тичині: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Здраствуй, сестро! К., 1982; Зарічанці: [Верш] / Пер. Е. Бандуренко // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Світло материних очей: [Верш] / Пер. А. Жолдак // Ля Вечнага агню. Вершы. Х.; Мн., 1984; Комарівські парижани: [Верш] / Пер. В. Куліківський // Наддніпр. правда. 1984. 6 бер.

На французскую мову. L'hirondelle de la patrie; La plus belle langue // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Кинемей; Паллана хулара; Пуласлахран килне сын; Керкуннехи юханшыв тарах; Пырать самрак машар / Г. Ефимов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар. 1985.

1.6.

Г е й н э Г. Выбр. тв. / З ням. Мн., 1959 / Рэд. пер. з Я. Семяжонам, Ю. Гаўруком.

М ы с л а в і м Леніна, мы славім партыю: Вершы. Мн., 1967 / Скл.

П я р э д н і я выйшлі ў заўтра: Сучасная паэзія Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Мн., 1968 / Скл. з Я. Семяжонам.

Т а м, дзе Шпрэвя шуміць: Паэзія лужыцкіх сербаў. Мн., 1969 / Скл. з А. Траяноўскім.

2.3.

На беларускай мове. А з г у р З. З таго, што помніцца: Успаміны // Полымя. 1964. № 8; А р о ч к а М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 225—228; Б а р с т о к М. Дарогай жыцця // Зарыцкі А. У дарогу. Мн., 1973; Я г о ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 146—148, 158—159; Б о й к а У. Песня простая, мужная: Да 50-годдзя Аляксея Зарыцкага // ЛіМ. 1961. 21 сак.; Я г о ж. Пра Леніна, пра партыю // Там жа. 1967. 8 вер.; Б у р'я н Б. Адрас паэзіі // Там жа. 1956. 28 студз.; Б я р о з к і н Г. Праўда вымыслу // Там жа. 1956. 3 сак.; В о л ь с к і В. Вялікія будоўлі камунізма ў творах беларускай паэзіі // Полымя. 1953. № 2; Герцовіч Я. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 94—97; Я г о ж. Паэзія і яе лірычныя героі // Полымя. 1957. № 1; Г і с т о р ы я беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 82, 157—158; З в о н а к А. З верай у заўтрашні дзень: Да 60-годдзя Аляксея Зарыцкага // Полымя. 1971. № 3; Залатое дно паэзіі: А. Зарыцкаму — 60 гадоў // ЛіМ. 1971. 19 сак.; З в о н а к А. Шукальнік паэтычных жамчужын // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1969. Т. 1. С. 5—14; Ж ы ж э н к а У. Паэма пра баявое сяброўства // ЛіМ. 1955. 17 вер.; К а в а л ё ў П. У імя адзінства і дружбы // Там жа. 1978. 13 кастр.; К а м е й ш а К. Каб у радок адліўся будзень... // Полымя. 1978. № 10; К у д р а ў ц а ў І. Верны шлях // ЛіМ. 1954. 17 крас.; К у л я ш о ў А. Жыццё і творчасць // Куляшоў А. Збор твораў: У 5 т. Мн., 1977. Т. 5; К у л я ш о ў А., Т а ў б і н Ю. За інтэрнацыянальную тэматыку ў паэзіі // ЛіМ. 1932. 30 крас.: К у ч а р А. Становішча і перспектывы развіцця беларускай савецкай паэзіі // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 1; М а л ь д з і с А. Творчыя ўзаемасувязі беларускай і літоўскай літаратуры ў савецкі час // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970; М і к у л і ч Б. Заўвагі да «Эпічных фрагментаў» Алеся Зарыцкага // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 4; М і с к о С. «Фауст» па-беларуску // ЛіМ. 1967. 28 лют.; О з е р а ў Л. Данелайціс гучыць па-беларуску // Там жа. 1984. 24 лют.; П а ш к е в і ч Н. Аб паэтычным асэнсаванні жыцця // Там жа. 1953. 1 студз.; П а э т-с а л д а т і будаўнік // Голас Радзімы. 1961. № 26; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П ы с і н А. З арлінай крыніцы // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1; С м а л ь я н а в а Л. Шлях паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 122—123; С т р а л ь ц о ў М. Запрашэнне на агледзіны // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; Я г о ж. Зрабіце далёкае блізкім // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Я г о ж. Прыход сталасці // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; У ш а к о ў А. «Эпічныя фрагменты» // ЛіМ. 1933. 13 жн.; Х в е д а р о в і ч М. Залатое дно паэзіі: Аляксею Зарыцкаму — 60 год // Голас Радзімы. 1971. № 13; Я г о ж. Кажуць, што заўзятыя шукальнікі // ЛіМ. 1971. 19 сак.; Ч ы в і л і х і н А. Анталогія беларусскай паэзіі // Гомел. праўда. 1953. 10 лют.; Ш а б л і н с к і П. Некалькі заўваг аб цікавай паэме // ЛіМ. 1954. 11 вер.; Ш а ў н я А. Паэзія ў страі // Беларусь. 1961. № 3; Ш ч а р б а т а ў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Ш ы м у к В. «Сэрца напоўнена сілай вясноваю...» // Вяч. Мінск. 1971. 22 сак.; Ю р ч а н к а І. Арлінай крыніца // Гомел. праўда. 1968. 7 сак.; Я р о ш М., Б е ч ы к В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 107—108, 293.

На літоўскай мове. M a c i j a u s k i e n e M. Is keliones sugrizus // Jaunimo gretos. 1978. Nr 6.

На польскай мове. B i a ł o k o z o w i c z B. Polska w poezji radzieckiej // Prz. Humanist. 1976. Nr 10.

На рускай мове. А з г у р З. Минские встречи // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977. С. 97—101; Я г о ж. Поэтический памятник // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1984. Кн. 2. С. 166—175; Б у р ь я н Б. Правда жизни и правда характера // Сталин. молодежь. 1954. 19 мая; Д м и т е р к о Л. С чувством жизненной правды // Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956; З а л е с с к а я Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960. С. 146—149, 186—188, 261—263; Л е в ч е н к о Г. Поэзия великих дел // Сел. газ. 1970. 6 февр.; О з е р о в Л. Памятник мировой культуры // Литва лит. 1984. № 2; Р о м Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий, 1931. 25 июля.

На французскай мове. Z a r y t s k i Aliaxei // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. П ы с і н А. Падымаецца камочак песні...: [Верш] // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 2.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 9.

В. І. Козіч.

ЗАРЭМБА МІХАСЬ

Зарэмба Міхась (Міхаіл Мікалаевіч; н. 2.1.1941, в. Знаменка Лагойскага р-на Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1989. Выдатнік народнай асветы Беларусі (1978).

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Спачатку вучыўся ў Свіднянскай пачатковай, потым у Знаменкаўскай сямігадовай школе. Дзесяты клас закончыў у СШ № 1 г. Лагойска (1957). Пасля працаваў у калгасе. У 1960 паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. На апошнім годзе вучобы пачаў працаваць у газеце «Піянер Беларусі» (працаваў да 1989). З 1989 у выдавецтве «Юнацтва». Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Пісаць М. Зарэмба пачаў яшчэ ў школе. Першы верш «Ручаёк» надрукаваў у газеце «Піянер Беларусі». Пасля друкаваўся ў газетах «Мінская праўда», «Чырвоная змена», часопісах «Маладосць», «Бярозка». Праца ў калгасе вызначыла тэматыку першых вершаў і карэспандэнцый, дасланых у рэдакцыі. Гэта былі замалёўкі калгаснага жыцця і быту таго часу. Яшчэ студэнтам М. Зарэмба пачаў акрамя вершаў пісаць апавяданні. Творчаму станаўленню празаіка спрыяла сяброўства з А. Сербантовічам, з якім ён разам вучыўся ва універсітэце, потым працаваў у рэдакцыі. Празаічныя жанры паступова выціснулі паэзію. М. Зарэмба знайшоў сябе менавіта ў дзіцячай літаратуры, чаму спрыяла і праца ў піянерскай газеце. Першая кніга «Камандзір зялёнага патруля» выйшла ў 1967. Праз 10 год аповесць «Сакрэт тэлепата» (рукапіс) атрымала другую прэмію на Рэспубліканскім конкурсе, прысвечаным 70-годдзю Кастрычніка. Сваю творчасць аўтар цалкам прысвячае дзецям, бачыць у гэтым свой чалавечы абавязак. Пісьменнік імкнецца гаварыць з юнымі чытачамі шчыра і даверліва, займальна будаваць сюжэт, ствараць жывыя вобразы. Шматлікія камандзіроўкі па рэспубліцы і за яе межы спрыяюць творчаму росту празаіка, дапамагаюць зразумець і асэнсаваць складанасць сучаснага жыцця, праблемы выхавання падрастаючага пакалення, узаемаадносін бацькоў і дзяцей.

Жыве ў Мінску. *Т. М. Тарасава.*

Бібліяграфія

1.2.

Камандзір зялёнага патруля: Аповесць. Мн., 1967. Рэц.: Гарэлікава Т. Урокі Сашы Мохава // ЛіМ. 1968. 6 лют.

Бі, барабан!: Нарыс. Мн., 1972. (З арлінага племя).

Загадка без адгадкі: [Аповесць]. Мн., 1972. Рэц.: Корзун М. Разгаданая загадка // Вяч. Мінск. 1973. 5 чэрв.

Хто-каго?: Аповесць і апавяданні. Мн., 1978.

Пераправа: Аповесць і апавяданні. Мн., 1987.

Сакрэт тэлепата: Аповесць. Мн., 1989.

1.3.

1956. Ручаёк: [Верш] // Піянер Бел. 4 мая.

1958. Ручаёк: [Верш] // Мін. праўда. 6 чэрв.

1959. Сяўба: [Верш] // Мін праўда. 1 мая; Смак хлеба: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Чырв. змена. 4 кастр.; Арол: [Верш] // Мін. праўда. 26 вер.

1960. Арол; «На узлессе выбегла сасонка...»: [Верш] // Маладосць. № 11; Арол: [Верш] // Калг. праўда. 2 ліст.; Пралескі; Рукі; Каваль: [Вершы] // Мін. праўда. 4 мая; Прызыўнікі: [Верш] // Чырв. змена. 11 вер.

1962. Круты спуск: Апавяданне // Бярозка. № 12; ЛіМ. 30 ліст.

1963. Круты спуск: [Апавяданне] // Ніва. 10 лют.; Правільна рашыла: [Апавяданне] // Там жа. 17 сак.; Кішэнны ліхтарык: Апавяданне // Піянер Бел. 22 лют.

1964. Яблыкі: Апавяданне // Піянер Бел. 28 жн.

1967. Лёс сцяга; Памяць сэрца; Ты не адзін; Лета Жэнькі Жыткаўца: [Апавяданні] // Эстафета пакаленняў. Мн.

1968. Новы важаты: [Апавяданне] // Бярозка. № 10.

1969. Памылка: Апавяданне // Піянер Бел. 5 чэрв.; Дым без агню: Апавяданне // Там жа. 11 снеж.

1970. Следапыты: Раздзел з аповесці // Бярозка. № 11, 12; Пралескі: Апавяданне // Піянер Бел. 9 крас.

1971. Заўтра збор: Апавяданне // Бярозка. № 4; Хто смяецца першы: (Апавяданне) // Піянер Бел. 11 сак.

1972. Свята: Апавяданне // Бярозка. № 5; Такая сонечная раніца: Апавяданне // Там жа. № 10.

1975. Аўтограф Пеле: Апавяданне // Бярозка. № 10; Сутычка: Апавяданне // Піянер Бел. 31 ліп.; Спрэчка: Казка-быль // Там жа. 9 кастр.

1977. Хто лепшы рыцар: Апавяданне // Бярозка. № 3.

1978. ...І мы засмяяліся, або Восем урокаў з жыцця шасцікласніка Андрэя Кахуты: Аповесць // Бярозка. № 1, 2.

1980. Пераправа: [Раздзел з аповесці] // Бярозка. № 10.

1981. Сад: Раздзел з аповесці // Піянер Бел. 13 жн.

1984. Гукавое пісьмо: Апавяданне // Бярозка. № 2.

1985. Сустрэча з морам: (Раздз. з аповесці «Скажы, хто твой сябар») // Піянер Бел. 15 жн.

1.6.

Клічуць піянерскія справы. Мн., 1982 / Скл.

М. П. Барташэвіч.

ЗАРЭЦКІ МІХАСЬ

Зарэцкі Міхась (сапр. Касянкоў Міхаіл Яўхімавіч; 20.11.1901, в. Высокі Гарадзец Сенненскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Талачынскага р-на Віцебскай вобл.— 29.10.1937, Мінск), празаік, драматург, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1934.

З сям'і вясковага дзяка. Бацька М. Зарэцкага паходзіў з бедных сялян, быў чалавекам з крутым, няўжыўчывым (асабліва ў адносінах да начальства) характарам, з падкрэслена крытычным стаўленнем да жыцця, меў значны ўплыў на мастацкае фарміраванне сына. Маці да замужжа спявала ў царкоўным хоры. Дзяцінства М. Зарэцкага прайшло ў в. Зарэчча пад Шкловам (адсюль і псеўданім пісьменніка). Чатыры гады ён правучыўся ў Аршанскім духоўным вучылішчы, два — у Магілёўскай духоўнай семінарыі. У 1917, пакінуўшы семінарыю, каля паўгода працаваў перапісчыкам у адной з паўвайсковых часцей. Разам з часцю выязджаў у Арлоўскую губерню. Калі вярнуўся, уладкаваўся царкоўным вартаўнікам, каб хоць неяк дапамагчы сям'і, якая знаходзілася ў цяжкім матэрыяльным становішчы. Доўгімі зімовымі вечарамі шмат чытаў. У 1919 атрымаў пасаду настаўніка ў адной з вясковых школ на Магілёўшчыне. Пачаўся перыяд, як сам гаварыў пісьменнік, «свядомай грамадскай работы, перыяд паступовага ўрастання ў глыбіню новай савецкай грамадскасці». Працаваў старшынёй валаснога аб'яднання настаўнікаў, загадчыкам валаснога аддзела народнай асветы, у 1920 — пастаянным членам праўлення работнікаў асветы і сацыялістычнай культуры ў Магілёве. У тым жа годзе ўдзельнічаў у 2 Усесаюзным з'ездзе работнікаў асветы. Амаль сем гадоў служыў у Чырвонай Арміі, быў камісарам. Адначасова вучыўся ў БДУ. З'яўляўся актыўным ўдзельнікам літаратурна-грамадскага руху. З 1924 М. Зарэцкі член літаратурна-мастацкага аб'яднання «Маладняк» (уваходзіў у Цэнтральнае Бюро гэтага аб'яднання). Член КПСС з 1925. У 1926—27 рэдагаваў часопіс «Маладняк». З 1927 — член літаратурна-мастацкага аб'яднання «Полымя» (уваходзіў у ініцыятыўную групу па яго стварэнні). У жніўні — кастрычніку 1927 разам з Ц. Гартным і М. Чаротам наведаў Латвію, Чэхаславакію, Германію, Францыю. Сябраваў з Я. Коласам, Я. Купалам. У 1929 выключаны з партыі «за праяўленне нацыянал-дэмакратызму». У 1934 прымаў удзел у працы Першага Усебеларускага з'езда пісьменнікаў, актыўна выступаў на пленумах, сходах пісьменнікаў. На рэспубліканскім конкурсе, прысвечаным 15-й гадавіне Кастрычніцкай рэвалюцыі, раман М. Зарэцкага «Вязьмо» быў адзначаны прэміяй як адзін з лепшых твораў на тэму калектывізацыі. Працаваў загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва ў Акадэміі навук Беларусі. У 1936 М. Зарэцкі незаконна арыштаваны. У 1937 прысуджаны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1957. На Поўнач была выслана яго жонка, якая сядзела разам з Л. Геніюш.

Першае апавяданне М. Зарэцкага «Спатканне» надрукавана ў 1922 у газеце «Савецкая Беларусь». Аўтар кніг апавяданняў («У віры жыцця», «Пела вясна», «Пад сонцам» і інш.), аповесці «Голы звер», раманаў «Сцежкі-дарожкі», «Вязьмо», п'есаў, кніжак нарысаў, артыкулаў. М. Зарэцкі — адзін з найбольш яркіх прадстаўнікоў рамантычнага

напрамку ў беларускай савецкай прозе ранняй пары. Асноўны пафас творчасці — сцвярджэнне рэвалюцыйных пераўтварэнняў. Глыбока цікавіўся псіхалогіяй чалавека на пераломе гістарычных эпох. Рукапіс рамана М. Зарэцкага «Крывічы», пачатак якога быў змешчаны ў «Полымі», да вайны знаходзіўся ў А. Канакоціна.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Т. 1. Апавяданні. Мн., 1989. Т. 2. Голы звер: Аповесць; Сцежкі-дарожкі: Раман. Мн., 1990. Т. 3. Вязьмо: Раман; Сымон Карызна: Драматычная аповесць. Мн., 1991.

Пачатак шчасця: Выбр. апавяданні. Мн., 1975. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: Лебедев В. Путем первооткрывателя // Заря. 1975. 26 сент.

1.2.

Пела вясна: Апавяданні. Мн., 1925. (Кніжніца «Маладняк»).

У віры жыцця: Апавяданні. Мн., 1925. Рэц.: З. Б. // Полымя. 1925. № 3; 2 выд. Мн., 1927; 3 выд. Мн., 1929. Рэц. З. Б. // Чырв. змена. 1929. 22 сак.

Голы звер: Аповесць. Мн., 1926. Рэц.: З-р П. Што чытаць // Чырв. змена. 1926. 29 жн.; Крывіч М. [Байкоў М.] // Полымя. 1926. № 4; Прыбыткоўскі // Арш. малад. 1926. № 3; 2 выд. Мн., 1929.

Пад сонцам: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц. Байкоў М. // Маладняк. 1926. № 3; Гарабурда К. // Полымя. 1926. № 3.

42 дакументы і Двое Жвіроўскіх: Апавяданні. Мн., 1926. Рэц.: Аліг // Маладняк. 1927. № 2; Навінскі Р. // Чырв. сейбіт. 1926. № 3.

На чыгунцы: Апавяданні. Мн., 1928.

Сцежкі-дарожкі: Раман. Мн., 1928. Рэц.: Вазнясенскі А. Раман М. Зарэцкага «Сцежкі-дарожкі» // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1928. № 18; Варонiч Л. «Сцежкі-дарожкі» // Полымя. 1928. № 6; Hг [yškevič] // F. Slovanský přehled. 1932. T. 24; 2 выд. Мн., 1929; 3 выд. Мн., 1959.

Падарожжа на новую зямлю: Нарыс. Мн., 1929.

Ракавыя жаронцы: Апавяданні і п'есы. Мн., 1930.

Лісты ад знаёмага: Нарыс. Мн., 1931.

Бацькаў сын: Апавяданне. Мн., 1932.

Вязьмо: Раман. Мн., 1932. Рэц.: Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934. С. 53—54; 2 выд. Мн., 1935; 3 выд. Мн., 1962.

1.3.

1922. Ці ж так?! // Сав. Бел. 6 студз.; Спатканне: Апавяданне // Там жа. 3 лют.; Сёння: (Малюнкі жыцця) // Там жа. 13 кастр.; Пад «святымі» скляпеннямі Віцебскага сабору // Там жа. 3 ліст.; Цімка Бабыль: Апавяданне // Там жа. 19, 22 ліст.; У Саўках: Апавяданне // Там жа. 29 снеж.

1923. У віры жыцця: Апавяданне // Сав. Бел. 14, 16, 17 студз.; Чаплюк: (Малюнкі з вайсковага жыцця) // Там жа. 15 лют.; Спакуса: Апавяданне // Там жа. 24 лют.; Мар'я: Апавяданне // Там жа. 25 лют., 1—3 сак.; Як гэта часам трапляецца: Маленькае здарэнне // Там жа. 8 сак.; Ноччу: Апавяданне // Там жа. 29—31 сак., 1 крас.; З нашых дзён: Апавяданне // Там жа. 14, 15 крас.; Белы здзек: (З жыцця Заходняй Беларусі) // Там жа. 13, 17 мая; Ворагі: Апавяданне // Там жа. 19—24, 26—28 чэрв.

1924. Бацькаў сын: Апавяданне // Бел. піянер. № 1; Адна партыя ў шашкі: Апавяданне // Полымя. № 4; Гануля: Апавяданне // Сав. Бел. 21, 22 сак.; Бель: Апавяданне // Там жа. 4—8, 10, 12, 13, 15, 17, 19 чэрв.; На маладое: Апавяданне // Там жа. 23—26, 28, 30 кастр., 1, 2, 5 ліст.

1925. Пра майго прыяцеля: Апавяданне // Арш. малад. № 2; Камсамолка: Апавяданне-імпрэсія // Маладняк. № 6; Як Настулька камсамолкай зрабілася: Апавяданне // Там жа. № 7; 42: (Схема літаратурнай ілюстрацыі): Апавяданне ў форме літ. пратакола // Там жа. № 9; [Рэц. на кн.: Вольны А. Два. Мн., 1925] // Полымя. № 3; Больш увагі канферэнцыям пераменнікаў // Бел. вёска. 17 сак.; У памятны дзень // Сав. Бел. 18 студз.; Летась...: [Нарыс] // Там жа. 21 студз.; Дзіўная: [Апавяданне] // Там жа. 18, 19, 21, 22 лют.; У велікодную ноч: Апавяданне // Там жа. 18 крас.; Камсамолка: Апавяданне // Соха и молот. 12 февр.

1926. На чыгунцы: Апавяданне // Маладняк. № 9; [Рэц. на кн.: Вапліте: Зошит перший. Харків, 1926] // Там жа. № 9; Двое Жвіроўскіх: Апавяданне // Там жа. № 12; Спакуса: [Апавяданне] // Камуніст. 25 крас.; Бацькаў сын: [Апавяданне] // Там жа. 20 чэрв.; Як Настулька камсамолкай зрабілася: [Апавяданне] // Там жа. 25, 27 чэрв.; Чырв. змена. 23, 25, 29 ліп.; Цімка Бабыль: [Апавяданне] // Камуніст. 15, 17 вер.

1927. Камсамолка; Двое Жвіроўскіх: Як Настулька камсамолкай зрабілася: [Апавяданні] // Камсамолія. Мн.; Бацькаў сын; «Мы святкуем дзень вызвалення ад белых»; Гануля: [Апавяданні] // Кастрычнік у школе. Мн.; Цені крывавай мінуўшчыны: [Апавяданне] // Крывавай пуцявінай. Мн.; Каця: Апавяданне // Бел. піянер. № 13 / Пад прозв. М. Касянкоў; Сцежкі-дарожкі: Раман // Полымя. № 1—7; Сталёвае прывітанне: (Уражанні) // Сав. Бел. 8 студз.; Сцежкі-дарожкі: (Урывак з рамана) // Там жа. 3 крас.; Ліпа: Апавяданне // Там жа. 13 ліст.

1928. Камсамолка; Шэпты восені: [Апавяданні] // Дэкламатар. Мн.; На маладое: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 1, 3; Ракавыя жаронцы: Апавяданне // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 14; Максімаліст: Апавяданне // Там жа. № 16; Белыя ружы: Драма // Маладняк. № 12; **1929.** № 1, 2; Віхор на балоце: П'еса // Полымя. № 6; Падарожжа на новую зямлю: [Нарыс] // Заря Запада. 28 окт.; Крывавыя сляды: Апавяданне // Камуніст. 11 ліп.; Два экзамены: (Да пытання аб тэатр. крытыцы) // Сав. Бел. 18 студз.; Падарожжа на новую зямлю: [Нарыс] // Там жа. 21, 23, 25, 27, 28 кастр.; Чым пагражае нам Белдзяржкіно: (Да крытыкі тэматыч. плана) // Там жа. 2, 3 ліст.; Ліст у рэдакцыю // Там жа. 4 снеж. / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар.

1929. Як Настулька камсамолкай зрабілася: [Апавяданне] // Моладзь — за новы быт. Мн.; Ой, ляцелі гусі: Апавяданне // Полымя. № 3; Крывічы: Раман // Там жа. № 4; У сэрцы Савецкай Украіны: [Нарыс] // Сав. Бел. 14—16 чэрв.

1930. Лісты ад знаёмага // Полымя. № 4; Вясна 1930 года: Фрагменты // Там жа. № 5, 6; Хвіліна: Апавяданне // Чырв. Бел. № 15; Пра дзеда Альпіна: Апавяданне // Там жа. № 18; Ліст ў рэдакцыю // Наперад! 8 студз. / Сааўт. А. Александровіч, А. Дудар.

1931. Бацькаў сын: [Апавяданне] // Рытмы Перамогі. Мн.; Рубеж: (Урывак з рамана «Смерць Андрэя Беразоўскага») // Полымя. № 2; Парася: Апавяданне // Чырв. Бел. № 2; Чым А. Луцкевіч хацеў прыслужыцца бальшавікам // Слова праўды. 21 ліст.; На баявых пазіцыях // Чырв. змена. 10 сак.

1932. Пачатак шчасця: Апавяданне // Беларусь калгасная. № 2; Якуб Лакота: Урывак з рамана // Там жа. № 4; Вязьмо: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 1—4; **1933.** № 1—3; Петрык і Пятрусь: Апавяданне // Чырв. Бел. № 2; Брат: Урывак з рамана «Вязьмо» // Там жа. № 8; Раздзел з рамана «Вязьмо» // ЛіМ. 18 сак.; За новую працу // Там жа. 25 мая; Размова незвычайнай шчырасці: Нататкі пісьменніка // Там жа. 19 ліст.

1933. Бацькаў сын: [Апавяданне] // 11 ліпеня. Мн.; Кастрычнік. Мн.; Сымон Карызна: Урывак з драматыч. аповесці // ЛіМ. 6 ліст.; За глыбокае раскрыццё рэчаіснасці // Там жа. 10 снеж.

1934. Другая сістэма: (Пісьмо са шклозавода імя Сталіна) // Звязда. 14 чэрв.; Новы вобраз Беларусі:

[Нарыс] // Там жа. 9 жн.; Расказ пра сілу, што перабудоўвае свет: [Нарыс] // Там жа. 24 снеж.; Новыя тэмы вядуць наперад; Мова — зброя класавай барацьбы // ЛіМ. 6 студз.; Станем сапраўднымі інжынерамі душ // Там жа. 8 чэрв.; Некаторыя творчыя пытанні // Там жа. 30 чэрв.

1935. Радасць: Апавяданне // Калоссе. № 1; Сымон Карызна: Драматыч. аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 1; На шляху да мастацка-творчае дужасці: (Пра раман «Дужасць» Барыса Мікуліча) // Там жа. № 2; Навела пра каханне // Там жа. № 10; Вобразы ў «Дужасці» Б. Мікуліча // ЛіМ. 8 студз.; Водгук на прамову тав. Сталіна // Там жа. 16 мая; Прывітанне Я. Купалу // Там жа. 11 снеж.

1936. Ная: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 4. Рэц.: Б а г у н М. У возеры шэрай вадзічкі... // ЛіМ. 18 ліп.; Паражэнне рэакцыі ў Францыі // Камунар Магілёўшчыны. 16 мая; Ная: Карціна з п'есы // ЛіМ. 27 лют.; Кожнаму адказваць за работу ўсяго калектыву // Там жа. 10 вер. / Сааўт. А. Вольны; Прывітанне Коласу Я. з выпадку 30-годдзя яго літаратурнай дзейнасці // Там жа. 11 кастр. / Сааўт. В. Сташэўскі, А. Вольны.

1937. Фашистские агрессоры в Европе // Рабочий. 5, 6 сент.

1962. Аўтабіяграфія // Полымя. № 6.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.

1967. Двое Жвіроўскіх: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання. У 2 т. Мн. Т. 1.

1968. Летам ў вёсцы: Урывак з рамана «Сцежкі-дарожкі» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Ганулья: Апавяданне // Беларусь. № 7.

1975. Віхор на балоце: [П'еса]. Дзея чацвёртая // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1977. Падарожжа на новую зямлю: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.4.

Г л а д к о ў Ф. Цэмент: Раман / З рус. Мн., 1930.

Г а ш э к Я. Прыгоды ўдалага ваякі Швейка ў сусветную вайну: [Раман]. Ч. 1 / З чэш. Мн., 1931.

1928. П а н ч П. Смерць Яну Лянса: Апавяданне / З укр. // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 8.

1.5.

На балгарскую мову. Двамата Жвировски: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968.

На нямецкую мову. Die Krebsmühlsteine; Das Poem von den schwarzen Augen / Übers. G. und W. Tschepego // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На рускую мову. Вязьмо: Роман / Пер. Н. Горулев. Мн., 1965.

Стежки-дорожки: Роман / Пер. Л. Соловей. Мн., 1971. Рэц.: Н а у м о в и ч В. Романтическая эпопея // Неман. 1972. № 2.

Вязьмо: Роман / Пер. А. Тонкель. Л., 1978. Рэц.: С а е н к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 22 чэрв.

Начало счастья: Рассказы / Пер. А. Борушко. Мн., 1980.

Поэма о черных глазах: [Апавяданне] / Пер. Е. Судник // Просторы. Мн., 1927; Пути-дорожки: Роман / Сокращ. пер. А. Ф. // Рабочий. 1927, 2—17, 20—31 авг., 1—11, 13—25, 27—30 сент.; 2, 6—9, 11—19, 21, 23, 25, 27, 29, 30 окт.; 1 нояб.; Радость: [Апавяданне] / Пер. М. Гольдберг // Соки целины. М., 1928. Рэц.: В е р к и н А. Что читать // Рабочий. 1928. 6 июня; Радость: (Рассказ) / Пер. И. Быховский // Альманах белорусской литературы. Л., 1929; Судный день: (Из романа «Вязьмо») / Пер. авт. // Антология белорусской литературы. М., 1934; Искушение; Мария; 42 документа: [Апавяданні] / Пер. А. Борушко // Неман. 1979. № 8.

На ўкраінскую мову. 42 документи / Пер. Л. Кардиналовська. Харків, 1930.

Стежки-доріжки: Роман / Пер. Л. Кардиналовська. Харків, 1930.

42 документи / Пер. Л. Кардиналовська; Поема про чорні очі / Пер. М. Биковець; Радість / Пер. Л. Кардиналовська: [Апавяданні] // Нова Білорусь. К., 1929.

2.2.

На беларускай мове. М а й с е е н к а А. Творчасць Міхася Зарэцкага: Станаўленне таленту. Мн., 1978. Рэц.: Л у ф е р а ў М. Рамантыка рэвалюцыі і творчасці // ЛіМ. 1979. 23 сак.; M c M i l l i n A. //J. of Byelorus. Studies. 1979—1980. Nr 3—4.

М у ш ы н с к і М. Нескароны талент: Праўдзівая гісторыя жыцця і творчасці Міхася Зарэцкага. Мн., 1991.

На рускай мове. М о й с е е н к о А. Творчество Михася Зарецкого. (Становление художественной индивидуальности): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1971.

2.3.

На беларускай мове. А д а м о в і ч А. Беларускі раман. Мн., 1961. С. 138—149, 156—163; Я г о ж. «Вязьмо» Міхася Зарэцкага // Зарэцкі М. Вязьмо. Мн., 1962; Я г о ж. Культура творчасці. Мн., 1959. С. 134—145, 157—158; Я г о ж. Праблемы жанра рамана // Полымя. 1959. № 4, 6; Я г о ж. «Сцежкі-дарожкі» М. Зарэцкага // Зарэцкі М. Сцежкі-дарожкі. Мн., 1959; А л ё ш а [Вольны А.] Літаратурныя сілуэты: Міхась Зарэцкі // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». 1929. № 11; А л я х н о в і ч М. На аванпостах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; А н д р а ю к С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 150—151; А р о ч к а М. Праўдзівы твор // ЛіМ. 1962. 25 мая; Б а й к о ў М. Наша літаратура за 1925 г. // Полымя. 1926. № 1; Б а р а ш к а І. Буржуазныя плыні ў сучаснай літаратуры: (Пра Аглаю і яе падшэфных). Мн., 1930. С. 3—35; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 25—26, 31—34, 38—40, 43—44, 269—272; Б е л а р у с к а я савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 53—57, 79—81, 135—141; Б р а н ш т э й н Я. «Вязьмо» (раман М. Зарэцкага): Тэзісы // Бранштэйн Я. Літаратурная вучоба. Мн., 1935. Вып. 1; Я г о ж. Пытанні тэорыі і практыкі літаратурнага паходу // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 2; Б у д з і н с к і С. Вораг у доме // Полымя. 1929. № 11—12; Б э н д э Л. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Я г о ж. Пра нарысы М. Зарэцкага // Маладняк. 1930. № 12; Я г о ж. Прадмова // Зарэцкі М. Лісты ад знаёмага. Мн., 1931; Г а л а в а ч П., З в о н а к А. Супраць буржуазнай рэакцыі ў мастацкай літаратуры // Маладняк. 1929. № 11—12; Г а л ь А. Літаратурныя нататкі // Звязда. 1927. 17 апр.; Г а р д о н Г. Няўдалы пачын // Камунар Магілёўшчыны. 1936. 30 сак.; Г а р э ц к і М. Аб творчасці М. Зарэцкага // Звязда. 1927. 13 ліст.; Г у с а к С. Пафас праўды. Мн., 1973. С. 15—26; Ж у р а ў л ё ў В. Праблема прычыннасці і эпічнасці і развіццё рэалістычных традыцый // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982; Я г о ж. Структура твора. Мн., 1978. С. 201—207, 212—221; І в а ш ы н В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 132—143, 157—158; К. Г. Міхась Зарэцкі // Звязда. 1926. 28 нояб.; К а в а л е н к а В. У працэсе станаўлення // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972. С. 97—100, 108—110, 126, 132—134, 153—163; К а н а к о ц і н А. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры ў перыяд сацыялістычнай рэканструкцыі // Маладняк. 1930. № 12; К а р а б а н С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 94—97, 128; К а р п а ч о ў М. «Вязьмо» Міхася Зарэцкага // ЛіМ. 1935. 16 крас.; К а с п я р о в і ч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; К л і м к о в і ч М. Беларуская савецкая літаратура // ЛіМ. 1936. 12 лют.; К р у ч к о в а В. Мае думкі пра раман «Вязьмо»: Слова чытача // Там жа. 1933. 26 кастр.; К у п ц э в і ч Ф. Пра творчасць М. Зарэцкага: Спроба каузальнага даследавання // Узвышша. 1929. № 8; Л а ў ш у к С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 140—141; Л і м а н о ў с к і Я. Аб творчасці Міхася Зарэцкага // ЛіМ. 1933. 9 ліп.; Я г о ж. За два гады класавай барацьбы

ў літаратуры // Маладняк. 1931. № 6—7; Я г о ж. За перабудову поўную, глыбокую // Звязда. 1933. 23 крас.; Л у ф е р а ў М. Выдатны пісьменнік, выдатны чалавек // Маг. праўда. 1971. 23 ліст.; Я г о ж. Міхась Зарэцкі // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. У 2 т. Мн., 1964 Т. 1. Я г о ж. Талент шчодры, непаўторны: Да 70-годдзя з дня нарадж. М. Зарэцкага // ЛіМ. 1971. 19 ліст.; Л ы с е н к а А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 35—36; М а й с е е н к а А. Міхась Зарэцкі // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн., 1981; Я г о ж. На магістральным шляху // Зарэцкі М. Пачатак шчасця. Мн., 1975; Я г о ж. На новым этапе: (Тэма рэвалюцыі ў рамане М. Зарэцкага «Сцежкі-дарожкі») // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977; М а т р у н ё н а к А. Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана. Мн., 1975. С. 170—215; М і к у л і ч Б. Беларускія пісьменнікі на расійскай мове // Маладняк. 1930. № 2; М і ш ч а н ч у к М. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 37—41; М о д з э л ь М. Тэмы, сюжэты, вобразы, жанры // ЛіМ. 1935. 17 снеж.; М у р а ш к а Р. Новыя «откровения» Зарэцкага // Сав. Бел. 1929. 26 кастр.; М у ш ы н с к і М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 186—187; М ы с л і в е ц В. З верай ў будучыню // Звязда. 1971. 20 ліст.; Н. Г. Міхась Зарэцкі // Там жа. 1926. 28 нояб.; Н а в у м о в і ч У. Шляхамі арлянят: (Проза «Маладняка»). Мн., 1984. С. 31—37, 98—100, 141—156, 170—171; Н а л і в а й к а А., Б у р э й к а Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 137—142; П. Б. «Голы звер» Міхася Зарэцкага // Сав. Бел. 1926. 12 жн.; П а м я ц і Міхася Зарэцкага // ЛіМ. 1971. 10 снеж.; П а п о ў М. Аб пастаноўцы «Сымон Карызна» // Камунар Магілёўшчыны. 1936. 6 студз.; Я г о ж. Работа тэатра над «Сымонам Карызнай» М. Зарэцкага // Камуніст. 1934. 15 ліст.; П і л і п ё н а к М. Мова «Сцежкаў-дарожкаў» М. Зарэцкага // Родная мова. 1930. № 3—5; П і с ь м е н н і к і Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; П е р к і н Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 54—55, 67—69; Я г о ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 264—266, 285—287, 312, 330—331, 363—366; П ш ы р к о ў Ю. Акрылены Кастрычнікам // ЛіМ. 1962. 16 студз.; С а в і к Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 75—76; С е м я н о в і ч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978. С. 45—48; С к р ы г а н Я. Ранішнія росы // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979. С. 45—56; С о б а л ь В. На заранку новага жыцця // Віцеб. рабочы. 1976. 19 ліст.; Я г о ж. Талент, народжаны рэвалюцыяй // Там жа. 1981. 20 ліст.; С т р о е в а Т. Пясняр новай явы // ЛіМ. 1981. 20 ліст.; Х в е д а р о в і ч М. Мастак непаўторнага часу // Полымя. 1971. № 11; Я г о ж. Мастак праўдзівага слова // Хведаровіч М. Незабыўнае. Мн., 1976; Я г о ж. Чырвоны рамантык // Беларусь. 1971. № 2; Ч ы г р ы н І. Міхась Зарэцкі // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Ч. 1. Мн., 1981; Я г о ж. Проза «Маладняка». Мн., 1985. С. 68—77, 90—110; Я г о ж. Творчая спадчына // Звязда. 1981. 20 ліст.; Ш а м ш у р П. Звярыны падарунак: Фельетон // Чырв. змена. 1929. 12 вер.; Ш у ш к е в і ч С. У салдацкай гімнасцёрцы // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Я г о ж. Шляхам рэвалюцыйнай праўды // ЛіМ. 1976. 19 ліст.; Я к а ў л е ў Л. Нацыянал-дэмакратызм — атрад контррэвалюцыі // Віцеб. пралетарый. 1931. 2 сак.

На нямецкай мове. R a n d o w N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На рускай мове. А д а м о в и ч А. Роман Михася Зарецкого «Вязьмо» // Зарецкий М. Вязьмо. Мн., 1965; Я г о ж. Становление жанра. М., 1964. С. 140—150, 158—165; В е р к и н А. Белорусская литература на подъеме! // Рабочий. 1928. 28 июля; К л е й н б о р т Л. Михась Зарецкий (Косянков) // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. М., 1928; Л а в р о в В. О Михасе Зарецком и его романе «Вязьмо» // Зарецкий М. Вязьмо. Л., 1978; Л а з у т ч и к классового врага // Рабочий. 1929. 8 дек.; М у ш и н с к и й М. Талант, взращенный революцией // Зарецкий М. Начало счастья. Мн., 1980; П ш и р к о в Ю. Вдохновенный певец революции // Зарецкий М. Стежки-дорожки. Мн., 1971; С е н к е в и ч А. В борьбе за пролетарскую литературу Белоруссии // ЛГ. 1930. 24 дек.; С м о л ь я н о в а Л. Голос честного сердца // Заря. 1971. 20 нояб.; Ч и г р и н И. Михась Зарецкий // История белорусской советской литературы. Мн., 1977.

На ўкраінскай мове. Б а й к о в М. Новітня білоруська література // Нова Білорусь. К., 1929; В о р о н и ч Л. «Стежки-доріжки»: (З приводу роману М. Зарецького) // Черв. шлях. 1928. № 5—6; П и л и п е н к о С. Михась Зарецький // Зарецький М. 42 документи. Харків, 1930.

На чэшскай мове. M. Z a r e c k i // Rudé právo. 1927. 16 srp.

2.4.

На беларускай мове. Г а р т н ы Ц. Міхасю Зарэцкаму: [Верш] // ЛіМ. 1932. 15 мая.

3.1.

ІРЛІ АН Расіі, аддз. рукап., ф. 586, адз. зах. 75.

У. М. Ларчанка.

ЗАСІМ МІКОЛА

Засім Мікола Арцёмавіч [псеўд.: Агонь, М. Арцёмаў, Асот, М. Асот, Ацот, М. Крывіцкі, Міз, Хлопец, крыпт.: М. З., З—М, Мік. З—М, М. З-сім.; 6(19).11.1908, в. Шэні Пружанскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.— 19.7.1957, Брэст; пахаваны на Трышынскіх могілках], паэт, крытык. Член СП Беларусі з 1945.

З беднай сялянскай сям'і, якая мела 1 «чацвяртак» надзелу на 9 чалавек. Бацька да 1-й сусветнай вайны працаваў заўсёды ўлетку адыходнікам-землякопам на будаўніцтве чыгунак пад Масквой і Беластокам, фартоў Брэсцкай крэпасці. У вайну сям'я (як бежанцы) выехала ў Саратаўскую губерню (в. Сасноўка). Мікола вучыўся спачатку ў рускай пачатковай школе (в. Папоўка каля Саратава), а пасля вяртання на радзіму (1921) скончыў сем класаў польскай школы. Працаваў на гаспадарцы, у 30-я гады — рабочым на пружанскім тартаку, лесніком пад Лыскавам. З 1925 прымаў удзел у нацыянальна-вызваленчым і рэвалюцыйным руху — як член Шэнеўскай падпольнай ячэйкі камсамола, старшыня гуртка Сялянска-рабочай Грамады, бібліятэкар гуртка Таварыства беларускай школы. На самадзейнай сцэне выконваў ролі камедыйных персанажаў, спяваў у хоры, іграў на балалайцы ў вясковым аркестры. За рэвалюцыйную падпольную дзейнасць неаднойчы арыштоўваўся, сядзеў пад следствам у Пружанскай дэфензіве і турме. У 1939 М. Засім актыўна ўдзельнічаў у станаўленні савецкай улады на Пружаншчыне, быў абраны старшынёй Шэнеўскага сельсавета. У гады Айчыннай вайны ў партызанах, інструктар Брэсцкага абласнога антыфашысцкага камітэта. У 1944—46 намеснік старшыні Пружанскага райвыканкама, з 1946 да 1948 вучыўся ў Рэспубліканскай партшколе пры ЦК КП(б)Б, пасля сканчэння якой накіраваны на работу ў рэдакцыю брэсцкай абласной газеты «Зара», быў літсупрацоўнікам, кіраваў літаб'яднаннем пры газеце, аказваў творчую дапамогу пачаткоўцам (1948—57). Апошняе месца працы — навуковы супрацоўнік Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея. Член КПСС з 1946.

Літаратурныя схільнасці М. Засіма выявіліся ў час вучобы ў рускай пачатковай школе, калі ён, пераймаючы І. Крылова, спрабаваў пісаць байкі. Сам паэт лічыў, што творчыя здольнасці ўнаследаваў ад маці Захвеі, галасістай пявунні, чый голас ён з маленства адрозніваў у хоры вясковых жанчын, калі яны спявалі, вяртаючыся з поля.

Друкавацца пачаў у 1928 у часопісе «Маланка», дзе быў змешчаны сатырычны верш «Ні каровак, ні мандату», у якім высмейваўся фальварковец, што прагарэў, падкупліваючы выбаршчыкаў галасаваць за яго ў польскі сейм. М. Засім супрацоўнічаў з прагрэсіўнымі органамі заходнебеларускага друку (часопісамі «Літаратурная старонка», «Асва», «Наша воля» і інш.). У даверас:неўскую пару выяўляў сацыяльныя і нацыянальныя канфлікты заходнебеларускай вёскі, паказваў бяспраўнае і пакутнае жыццё беларускага сялянства, выкрываў варожую беларускаму народу палітыку польскіх буржуазных улад, асуджаў нацыянальны ўціск, падаўленне грамадскай ініцыятывы і культурнай самадзейнасці беларусаў, беспрацоўе, сацыяльную дэградацыю, вымушаную эміграцыю ў Амерыку. Першы верш, які захаваўся,— пісьмо да родных — узнік у 1925 у Пружанскай турме. Сум па сям'і, па роднай хаце перакрываецца там гордасцю вязня, пачуццём вернасці сябрам і абавязку, адчуваннем уласнай годнасці. Турэмная тэма М. Засіма вылучаецца адкрытай самаіроніяй, здольнасцю жартаваць над пакутамі няволі, захоўваць бадзёры настрой. Шырока карыстаўся сатырычнымі прыёмамі адлюстравання (гратэск, сарказм, пародыя, парадокс). У гады Айчыннай вайны яго антыфашысцкія вершы з'яўляліся ў падпольнай газеце «Заря» (орган Брэсцкага АК КПБ), «За Родину» (орган Брэсцкага абласнога антыфашысцкага камітэта). Пасля вайны друкаваўся ў «Зары», «Полымі», «Новом мире». У ваенных і пасляваенных вершах пісаў пра цяжар народнай вайны, якую зведаў сваім лёсам антыфашыста, партызана і лёсам родных, блізкіх (бацькі паэта былі расстраляны фашыстамі, сястра вывезена на прымусовыя работы ў Германію). Паэзія ваенных гадоў уяўляе своеасаблівы дзённік, які адначасна з'яўляецца летапісам антыфашысцкага падпольнага руху і партызанскай барацьбы на Брэстчыне. У мастацкіх адносінах гэта паэзія больш змястоўная, шырокага эстэтычнага дыяпазону. Гераічная танальнасць часта пераходзіць у трагізм (вершы-эпітафіі загінуўшым баявым сябрам, родным — «Памяці партызана», «Светлай памяці бацькоў»,

«На катаргу»), высокае нярэдка кантрастуе з нізкім, пачварным і агідным, ствараючы трагікамічныя калізіі («Мароз», «Пад ворагам», «Паэту», «Солтыс»). Значнае месца ў творчасці М. Засіма займаюць агітацыйныя вершы, напісаныя ў форме частушак, дасціпных дыялогаў. Паэзія М. Засіма пасляваенных гадоў набывае эпічную афарбоўку, якая адпавядае задачы ўсвядоміць гістарычны сэнс перажытага беларускім народам шляху ад барацьбы за ўз'яднанне ў адзінай Савецкай дзяржаве да антыфашысцкага супраціўлення ў тыле ворага і аднаўлення рэспублікі, яе культуры, дружбы з іншымі народамі савецкай краіны. Вершы ўзбагаціліся інтымнымі матывамі, тэмай бацькоўскага шчасця. У сваёй аснове мысленне паэта заставалася грамадзянскім і гістарычным, ён імкнуўся ісці сцежкамі народных песняроў Я. Купалы і Я. Коласа, байкапісца К. Крапівы, асэнсоўваць цяжкі і пачэсны лёс свайго народа, хоць і аддаваў прыкметную даніну тагачаснай рытарычнасці. Прызнаннем народнасці і самабытнасці таленту М. Засіма з'явіўся пераклад падборкі яго вершаў А. Твардоўскім. Ва ўступе да публікацыі, змешчанай на старонках «Нового мира», выдатны савецкі паэт прыкмеціў блізкасць твораў М. Засіма да масавай паэзіі, да народнага мудраслоўя, фальклорных прыпевак, анекдотаў. *У. А. Калеснік.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1960. Рэц.: Ц а р а н к о ў Л. Спадчына паэта // ЛіМ. 1960. 7 кастр.

Вершы. Мн., 1973. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Ад шчырага сэрца: Вершы. Мн., 1947. Рэц.: К у л е ш о в А. Неразрывная связь с коммунизмом // ЛГ. 1948. 13 марта; Я г о ж. Беларуская савецкая паэзія за 1947 г. // ЛіМ. 1948. 28 лют.; П а ш к е в і ч Н. Шляхам змагання // Віцеб. рабочы. 1948. 19 кастр.; У с і к а ў Я. Разам з народам // Беларусь. 1948. № 2; Ч а р н я е ў А. «Ад шчырага сэрца» // Зара. 1948. 9 сак.; Ш к р а б а Р. «Ад шчырага сэрца» // Сав. селянін. 1948. 1 лют.

Вершы. Мн., 1954. Рэц.: А н о ш к и н И, Б а т у р о в Н. От всего сердца // Сталин. молодежь. 1955. 25 марта; К і с л і к Н. Талент трэба ўдасканальваць // ЛіМ. 1955. 22 студз.; Н я х а й Р. «Добры верш нам робіць славу...» // Полымя. 1955. № 5.

А за намі Белавежа: Вершы і паэма. Мн., 1984. Рэц.: К а н э Ю. Рэха далёкіх навальніц // Вяч. Мінск. 1984. 25 вер.

1.3.

1928. Ні каровак, ні мандату...: [Верш] // Маланка. № 5 / Пад крыпт. М. З.; Газанулі: (Праўдзівы абразок з вясковага жыцця): [Верш] // Там жа. № 8 / Пад псеўд. Міз.

1930. З вясенніх матываў: [Верш] // Наперад! 30 крас. / Пад псеўд. М. Крывіцкі.

1932. Секвестратар: [Верш] // Бел. звон. 9 кастр. / Пад псеўд. М. Крывіцкі.

1933. Вясковыя абразкі: [Верш] // Родны край. 29 крас.; «Песнямі поле заліта...»: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; «Двацаць адно»: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Вясковыя частушкі; «Шыхуе»: [Вершы] // Там жа. 4 ліст.; Бяда з пасталамі: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Знатакі: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1934. Беларускім панам: [Верш] // Асва. № 5 / Пад псеўд. М. Асот; «Пажар»: [Верш] // Родны край. 10 студз. / Пад псеўд. М. Крывіцкі.

1936. На новы лад; «Усюды, усюды, новы формы...»: [Вершы] // Летапіс ТБШ. № 4-8; Нашым паэтам: [Верш] // Наша воля. 12 крас.

1937. «Я не знаю, што такое...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 5 / Пад крыпт. М. З.

1938. Песня кахання: [Верш] // Шлях моладзі. № 1, 2 / Пад крыпт. Мік. З — М.; «Аднаго сына маці мела...»: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад крыпт. М. З.; Пастухі: [Верш] // Там жа. № 17 / Пад крыпт. М. З-сім; З цыкла «Хутары»: [Верш] // Там жа. № 22.

1940. З турмы; «Мы нічым так не багаты...»; Парагвай; «Свенто можа»; «Час той недалёкі...»: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Новая вясна // Зара. 11 мая; Навагодні прывет: [Верш] // ЛіМ. 1 студз,; Прымі прывітанне; Дзякую Сталіну за дар; Налёт: [Вершы] // Чырв. змена. 6 лют.

1941. Закрасуюць палі пазалотай: [Верш] // Зара. 1 мая; Паўстаў народ // За Сав. Бел. 11 ліп. / Пад псеўд. М. Асот.

1946. Навагодні прывет: [Верш] // Семнаццатага верасня. Мн.; Маці: [Верш] // Беларусь. № 11—12; Заклік: [Верш] // Заря. 7 июля; Сустрэча: [Верш] // Сав. селянін. 1 мая.

1947. Кулацкія хітрыкі: [Верш] // Вожык. № 13; Надежда Колпак // Заря. 25 янв.; Сов. Бел. 19 янв.; Герой працы: [Верш] // ЛіМ. 2 жн.; Уз'яднанне: [Верш] // Сав. селянін. 17 вер.

1948. Як тавары Дамініку збілі проста з панталыку: [Верш] // Вожык. № 1; Лыжка дарага к абеду: [Верш] // Там жа. № 14; На смерць Жданава: [Верш] // Заря. 2 сент.; Радуецца сэрца: [Верш] // Там жа. 17 сент.; Роднае поле: [Верш] // Там жа. 13 окт.; Адзіная справа: [Верш] // Там жа. 17 нояб.; У новым калгасе: [Верш] // Там жа. 28 нояб.; Камсамольцы Казіброда: [Верш] // Там жа. 29 нояб.; Абаронцам Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Там жа. 12 дек.; Аб судах Польшчы шляхецкай і судах нашых, савецкіх: [Верш] // Там жа. 25 дек,; Мы нічым так не багаты; Пружаны цяпер: [Вершы] // Там жа. 28 дек.; Каб раслі шматлікія будоўлі: [Верш] // Сав. селянін. 8 студз.

1949. «Не для тых пяю...»; Пры панскай Польшчы; Парагвай; Суседзі; «Дзе ні глянь...»; Польскім панам; Заклік; На магілу партызану Дзмітруку А.; «Сястра мая...»; Маці: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Я чакаў гэты дзень...: [Верш] // Зара. 1 студз.; Дачка Радзімы: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Не удасца Апанаса ўжо адмовіць ад калгаса: [Верш] // Там жа. 18 сак.; У драпежнікаў Уол-стрыта горам цяжкім усё заліта: [Верш] // Там жа. 3 крас.; Масква з намі: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Дзяржаўная пазыка: [Верш] // Там жа. 5 мая; Ля помніка Пушкіну: [Верш] // Там жа. 15 мая; Слаўная дата: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Вызваленне: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Жніво: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Жыта: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Перад навучальным годам: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Дзесяць год: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Дэпутаты: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Шлях селяніна: [Паэма] // Там жа. 2, 9, 15, 20 кастр.; Вякі ў ярме жылі народы: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; На беразе Буга: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Таварышу Сталіну: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Шчасце савецкага пісьменніка // ЛіМ. 21 мая; Слова на другім з'ездзе ССП БССР // Там жа. 2 ліп.

1950. Аб чытальні ў Гвазніцы трэ' раёну клапаціцца: [Верш] // Вожык. № 16; Новы год: [Верш] // Зара. 1 студз.; За таго я свой голас аддам: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Нам Сталін прыносіць шчасце ў хаты: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Калгасны брыгадзір: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Сёння мы сеем: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Першы Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Перамога: [Верш] // Там жа. 9 мая; Сенажаць: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; На падзеі ў Карэі: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Просяць школьнікі ў Олтушы, каб будову школы рушыць: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Апошняя размова; Над Бугам: [Вершы] // Там жа. 20 жн.;

Калі ў Брэсце домаўправы ўсе з рамонтам уладзяць справы: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Першы дзень у школе: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Сяброўская размова: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Сталіну шчырае дзякуй: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Кастрычніцкія дні: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Стваральніку Канстытуцыі: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Родная зямля: [Верш] // Там жа. 22 снеж.

1951. Наш шлях: [Верш] // Беларусь. № 8; Усенароднае дзякуй: [Верш] // Полымя. № 6; На магілу героям-партызанам Гута-міхалінскіх лясоў: [Верш] // Там жа. № 7; За Сталіна: [Верш] // Зара. 1 студз.; Халтура ў Доме культуры: [Верш] // Там жа. 16 студз.; Маці: [Верш]; Паэзія Міхася Васілька // Там жа. 21 сак.; Зборнік Петруся Броўкі «Дарога жыцця» // Там жа. 22 крас.; Першамайскі Брэст: [Верш] // Там жа. 1 мая; Селькорам: [Верш] // Там жа. 5 мая; Там, за Бугам: [Верш] // Там жа. 20 мая; ЛіМ. 21 крас.; Максім Горкі: [Верш] // Зара. 17 чэрв.; Кок-сагыз: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Кобрынская рэмкантора не кантора — проста гора: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Алаіза Цётка // Там жа. 17 ліп.; Вызваленне: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Раздум'е Бождадомава: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Школьнікам: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Торф: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Да гадавіны ўз'яднання: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Просім кнігі: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Пра арцель, што шые боты...: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; У гадавіну Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Паэт-рэвалюцыянер // Там жа. 17 ліст. / Сааўт. Н. Чарняеў; У дзень Сталінскай Канстытуцыі: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Лесаруб: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Купалаўскія чытанні // ЛіМ. 20 студз.

1952. Новы год: [Верш] // Зара. 1 студз.; Мінскі зубр: [Верш] // Там жа. 12 студз.; «Сустрэнемся на барыкадах» // Там жа. 9 лют. / Сааўт. Х. Жычка; Калгасная вясна: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Першамайскія ўспаміны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Янку Купале: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Школьнікам: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Наша палітыка — палітыка міру: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 15 ліст.

1953. Свет убачыў Апанас, уступіўшы ў калгас: [Верш] // Зара. 1 студз.; Вершы і паэмы Пімена Панчанкі // Там жа. 30 студз.; На смерць правадыра: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Паэт-барацьбіт: [Рэц. на кн.: Т а н к М. Выбр. тв. Мн., 1952] // Там жа. 29 крас.; Ад'язджаю ў калгас: [Верш] // Там жа. 30 вер.

1954. Таварыш Малыгіна: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн. / Сааўт. М. Юркевіч; Родная зямліца; Мінскі зубр; Маладой настаўніцы: Сад: [Вершы] // Полымя. № 7; На скрыжаванні двух гадоў: [Верш] // Зара. 1 студз.; Песня механізатараў: [Верш] // Там жа. 21 лют.; На прадвесні: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Я галасую: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Братэрская песня: [Верш] // Там жа. 23 мая; Старшыня калгаса: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Даманоўская ГЭС на Шчары: [Верш] // Там жа. 25 жн.; На сельскагаспадарчай выстаўцы: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; Кастрычнік у Брэсце: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Братэрская песня: [Верш] // ЛіМ. 22 мая.

1955. На Алтай; Палярнікам: [Вершы] // Беларусь. № 4; Верасень: (Успаміны): [Верш] // Зара. 17 вер.; «Першы след»: [Рэц. на кн.: М а к а л ь П. Першы след. Мн., 1955] // Там жа. 25 снеж.

1956. На скрыжаванні дарог: [Верш] // Вожык. № 23; Калгасная вясна: [Верш] // Зара. 11 мая; У вераснёўскі дзень: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Эх, галёшы!: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Восень; Фота сына: [Вершы] // Звязда. 21 кастр.; Чарвяк у грушы: [Верш] // Калг. праўда. 23 снеж.; Тайна: [Верш] // ЛіМ. 15 снеж.; Дачка Радзімы: [Верш] // Ніва. 11 сак.; Маці: [Верш] // Там жа. 19 жн.

1957. Мінскі зубр: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Чырвоны сцяг: [Верш] // Зара. 24 лют.; ЛіМ. 1 мая; Дружба: [Верш] // Зара. 19 мая; Янку Купалу: [Верш] // Там жа. 7 ліп.

1958. Брэст; Чырвоны сцяг; На магілу друга Івана Салейкі; Да гадавіны ўз'яднання; Мінскі зубр: [Вершы] // Брэст: Літ.-маст. альманах. Брэст.

1960. Чырвоны сцяг; Ліст з турмы; Мая дачушка; Мая любоў; Сінія вочы; Старасць; Жаданне: [Вершы] // Полымя. № 7; Нашы суседзі; На прадвесні: [Вершы] // Зара. 18 вер.

1961. Польскім панам; Навіна для бедных; Ліст з турмы; Парагвай; Пры панскай Польшчы; Дзе ні глянь; Паэту; Сястра мая...; Мінскі зубр: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1962. Якубу Коласу: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Янку Купалу: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.

1966. Паэту: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.

1968. Брэст; Родная зямліца: [Вершы] // Заря. 20 нояб.

1972. Сястра мая...: [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1975. Брэст: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Сястра мая...: [Верш] // Полымя. № 5.

1976. Родная зямліца: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1977. «Маці дарагая, маці мая міла...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.

1978. Родная зямліца: [Верш] // Адданасць. Мн.; Партызан: [Балада] // Беларуская балада. Мн.

1979. Розныя шляхі; Ліст з турмы; Пры панскай Польшчы: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.

1982. На бой!: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1984. За радзіму; Паэту: [Вершы] // За цябе, радзіма! Мн.

1985. Заклік; Думкі партызана; За Радзіму; Паэту; На заданне; Песня партызана; Як мы вернемся дахаты: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.5.

На армянскую мову. Пра мяне: [Верш] / Пер. М. Саргсян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На балгарскую мову. На поета: [Верш] / Прев. Н. Антонов // Поезия на победата. София, 1955.

На кіргізскую мову. Карандашыма: [Верш] / Котор. А. Кыдыров, К. Ырсалиев // Ысык-Кел правдасы. 1972. 7 сент.

На літоўскую мову. Ne tiems dainuoju; Paragvajus; Ponu Lenkijai valdant; Sesuo mana / Vert. A. Skinkys // Is baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Vakaras Paleseje / Vert. A. Maldonis // Pergale. 1958. Nr 9; Erelio versme; N. Gastelo atminimui / Vert. A. Churginas // Komj. tiesa. 1958. Rugs. 21.

На мангольскую мову. Яруу найрагчид; Дурлалын Тухай: [Вершы] /Орч. З. Сандагаа // Белоруссын цоморлиг. Улаанбаатар, 1966.

На рускую мову. Заяц: [Верш] / Пер. А. Шарапов, К. Титов // Сталин. молодежь. 1940. 6 февр.; Не гляди на шлях, девчонка...: [Верш] / Пер. М. Луконин // Заря. 1945. 28 окт.; Якубу Коласу: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 3 нояб.; О себе; Парагвай; Сестре; О любви; Встреча; «Тому, кто сражался...»: [Вершы] / Пер. А. Твардовский // Новый мир. 1949. № 4; Мы свободные люди: [Верш] / Пер. И. Теличко // Заря. 1949. 19 авг.; Прими благодарность: [Верш] / Пер. А. Кленов // Комс. правда. 1949. 30 окт.; Парагвай; О себе; Поэту; Сестре; О любви; Встреча; «Тому, кто сражался...»: [Вершы] / Пер. А. Твардовский // Антология белорусской поэзии. М., 1952; «Тому, кто сражался...»; Встреча; Парагвай / Пер. А. Твардовский; Там за Бугом / Пер. А. Андреев; Над Бугом / Пер. А. Прокофьев: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; «Тому, кто сражался...»: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Поэту; Сестре: [Вершы] / Пер. А. Твардовский // Великая Отечественная: В 2 т. М., 1975. Т. 1; Поэту: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Подарили планете Победу. Донецк, 1975; Брест: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Поэту: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Шестьдесят героических лет. М., 1978; О себе: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Неман. 1978. № 12; Встреча: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Земля с лазурными очами. М., 1979; Поэту; О любви, Сестре; Встреча: [Вершы] / Пер. А. Твардовский // Партизанская слава Л., 1985; Поэту: [Верш] / Пер. Твардовский // Стихи военных лет 1941—1945 . М., 1985; Встреча:

[Верш] / Пер. А. Твардовский // Стихи о Великой Отечественной: В 2 кн. М., 1985. Кн. 1.

На туркменскую мову. Озум хакда: [Верш] / Терж. Б. Худайназаров // Эдебият ве сунгат. 1982. 23 апр.

На ўкраінскую мову. Рідна землице: [Верш] / Пер. В. Маняк // Жовтень. 1954. № 9; З циклу віршів «Дружба»: Над Стоходом; Брат до брата; Складаю подяку / Пер. М. Олійник // Рад Волинь. 1954. 11 трав.; За мир: [Верш] / Пер. М. Олійник // Там жа. 1955, 10 трав.; У колгоспі «Перше травня»: [Верш] / Пер. М. Олійник // Там жа. 1956. 25 лип.; Поетам: [Верш] // Жовтень. 1957. № 9; Польським панам; Новинка для бідних; Лист із тюрми; Парагвай; Де не глянь...; Поетові; Там, за Бугом...; Мінський зубр: [Вершы] / Пер. А. М'ястківський, О. Жолдак // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Діброва: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

2.3.

На беларускай мове. Бур'ян Б. Самабытнае слова // Беларусь. 1978. № 11; Гардзіцкі А. Узаемная любоў // Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972; Калеснік У. Берасцейскае вогнішча // Полымя. 1974. № 9; Яго ж. Ён быў з народам // ЛіМ. 1983. 18 ліст.; Яго ж. Мікола Засім // Калеснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982; Яго ж. На доўгі век // Засім М. Вершы. Мн., 1973; Яго ж. Праменны, радасны і шчодры: Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Засіма // ЛіМ. 1968. 19 ліст.; Яго ж. Раней і напярэдадні // Там жа. 1978. 26 мая; Яго ж. Талент і густ самародка // Засім М. Выбранае. Мн., 1960; Яго ж. Урокі Засіма // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Клімковіч М. Засім Мікола // Засім М. Ад шчырага сэрца. Мн., 1947; Коўтун В. Паэзія подзвігу // Полымя. 1983. № 1; Куляшоў А. Непарыўная сувязь з жыццём // Куляшоў А. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1977. Т. 5; Лапцёнак У. Няўважлівасць // ЛіМ. 1973. 14 вер.; [Некралог] // Там жа. 1957. 24 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пяе беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 21; Самуйлік А. З пяром і аўтаматам // Чырв. змена. 1968. 17 снеж.; Таранаў У. Паэзія Міколы Засіма // Віцеб. рабочы. 1955. 7 мая; Хмара С. Пяе беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 20; Чамеза М. Дар несучы людзям // ЛіМ. 1978. 17 ліст.; Чарняўскі М. Ад шчырага сэрца // Беларусь. 1974. № 10; Шукліна Н., Кабаковіч А., Шпакоўскі І. Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981. С. 186—187; Шырко В. Калі размаўлялі гарматы... // ЛіМ. 1974. 1 лют.

На рускай мове. Климкович М. Раскованные песни // Сталин. молодежь. 1940. 6 февр.; Колесник В. Жить в легенде: К 70-летию со дня рождения поэта-революционера Н. А. Засима // Заря. 1978. 17 нояб.; Его ж. Самородок // Там жа. 1968. 20 нояб.; Самуйлик А. Пером и автоматом // Там жа. 1973. 3 окт.; Твардовский А. Микола Засим // Твардовский А. О литературе. М., 1973; Яго ж. Стихи Миколы Засима // Твардовский А. Собр. соч.: В 6 т. М., 1980. Т. 5.

2.4.

На беларускай мове. Рудкоўскі М. Мікола Засім чытае паэтычную пошту газеты «Зара»: [Верш] // Рудкоўскі М. Залатазвон. Мн., 1986.

На рускай мове. Гарай А. Миколе Засиму: [Верш] // Заря. 1978. 18 нояб.

3.1.

ЦДАМЛіМ Беларусі, ф. 4, воп. 1, спр. 1—80; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 747, 748.

У. М. Ларчанка.

ЗВОНАК АЛЕСЬ

Звонак Алесь [сапр. Пётр Барысавіч; псеўд.: П. Алесін, Алесін, Сашка Звонак; н. 1(14).2. 1907, Мінск], паэт, драматург, перакладчык, тэатразнавец. Член СП Беларусі з 1935.

З сям'і рабочага-муляра. Бацька, Барыс Антонавіч, працаваў спачатку парабкам, рабочым у князёў Радзівілаў, графа Чапскага, потым адмовіўшыся ад свайго зямельнага надзелу ў адну дзесяціну, у пошуках заробку падаўся ў Мінск, дзе ўладкаваўся на Лібава-Роменскай чыгунцы. Удзельнік руска-японскай, першай імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў. Маці родам з в. Узгорак былога Ігуменскага пав. Пухавіцкай воласці. З прычыны беззямелля была аддадзена ў служанкі да паноў у горад. У 1914—17, калі бацька быў на фронце, тры яго сыны выхоўваліся ў дзіцячым прытулку, бо маці-салдатка не магла іх пракарміць. У час Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый усе выхаванцы разбегліся. А. Звонак апынуўся на радзіме маці, дзе працаваў падпаскам, парабкам. Ратуючыся ад голаду, прыехаў у мяст. Ляды на Аршаншчыне. Там яго ўсынавіў

былы чыноўнік пошты, які хацеў атрымаць лішні кавалак зямлі, бо дзялілі яе па колькасці «едакоў». Зімой 1922 ён збег ад прыёмных «бацькоў» і дабраўся да Мінска. Калі з грамадзянскай вайны вярнуўся бацька, А. Звонак разам з ім і старэйшымі братамі хадзіў па вёсках, сваёй «арцеллю» яны клалі печы і ўзводзілі падмуркі ў сялянскіх хатах. У 1923 скончыў сямігодку і паступіў на агульнаадукацыйныя курсы, якія давалі сярэднюю адукацыю. Мову і літаратуру на курсах выкладаў Я. Плашчынскі (тады ўжо вядомы паэт Язэп Пушча). Пасля заканчэння курсаў (1925) працаваў у Беларускім аддзяленні акцыянернага таварыства «Кніга — вёсцы», адказным сакратаром полацкай акруговай газеты «Чырвоная Полаччына». Кіраваў Полацкай філіяй «Маладняка». У 1927—29 А. Звонак рэдактар літаратурных перадач Беларускага радыё, адказны сакратар і рэдактар аддзела паэзіі часопіса «Маладняк» (1929—31). Адначасова вучыўся на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні педагагічнага факультэта БДУ. Скончыўшы яго ў 1931, у тым жа годзе стаў студэнтам трэцяга курса літаратурнага факультэта Маскоўскага універсітэта. У 1932, калі факультэт ліквідавалі, а на яго базе стварылі Рэдакцыйна-выдавецкі інстытут, А. Звонак не пажадаў там вучыцца, паступіў у аспірантуру Тэатральнага камбіната. Але ў сувязі са стварэннем К. Станіслаўскім Тэатральнай акадэміі пры МХАТ аспірантура хутка была расфарміравана, а А. Звонак для працягу вучобы накіраваны ў Ленінградскую акадэмію мастацтвазнаўства, дзе ён спецыялізаваўся па гісторыі тэатра 20 ст. Тэма яго дысертацыі — пытанні беларускага народнага і савецкага тэатра. Яна была напісана ў 1935—36, знаходзілася ў Беларускім дзяржаўным выдавецтве ў стадыі надрукавання. А. Звонак быў у той час навуковым супрацоўнікам АН БССР, загадчыкам аддзела мастацтва ў газеце «Літаратура і мастацтва». Вынікам жа вучобы ў Маскве і Ленінградзе з'явіліся манаграфіі аб тэатрах У. Мейерхольда і У. Галубка, але ў сувязі з арыштам А. Звонака ў лістападзе 1936 работы загінулі, у перыядычных выданнях апублікавана толькі частка іх. У 1937—46 А. Звонак асуджаны на 10 гадоў пазбаўлення волі. Свае незаконнае пакаранне адбываў у Магаданскай вобл. Пасля вызвалення з лагера да 1956 працаваў на залатаносных прыісках Поўначы (начальнікам геолагаразведкі, прыісковым геолагам, галоўным геолагам). У 1954 рэабілітаваны. Вярнуўшыся ў Мінск у канцы 1955, займаўся творчай працай. З 1962 А. Звонак знаходзіцца на заслужаным адпачынку.

Узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, Літвы, Латвіі, медалямі.

Першыя вершы А. Звонака былі змешчаны ў часопісе «Малады араты» (1925). Раннія творы паэта (кнігі «Буры ў граніце», «На лінію агню», «Мая Радзіма», паэмы «Каршун» і «Загай») вызначаюцца рамантычнай узнёсласцю, вобразнай арнаментальнасцю, квяцістасцю стылю. У пазнейшай творчасці (кнігі «Табе адной», «Запаветнае», «Россып», «Прадчуванне», «Санеты») паэтызуюцца працоўныя будні Радзімы, а таксама ўслаўляецца хараство прыроды. Роздум аб кругабежнасці ў прыродзе, аб узаемазвязанасці імгнення і вечнасці, часцінкі і цэлага нязменна прасякнуты трывогай за мір на зямлі. А. Звонак часта выступае ў галіне драматургіі тэатра і кіно. Аўтар п'есы «Навальніца будзе» (па трылогіі Я. Коласа «На ростанях», паст. ў Віцебску ў 1959), шэрагу сцэнарыяў навукова-папулярных фільмаў, у тым ліку «Якуб Колас» (1962). Пераклаў на беларускую мову некаторыя творы латышскіх, літоўскіх, рускіх, украінскіх і іншых пісьменнікаў. У тэатрах рэспублікі ставіліся ў перакладах А. Звонака п'есы «Сябры і час» Л. Зорына, «Два веронцы» У. Шэкспіра і інш. У сваю чаргу асобныя паэтычныя яго творы перакладзены на многія мовы народаў СССР і замежных краін. На тэксты санетаў А. Звонака стварыў вакальны цыкл Р. Пукст, на тэксты вершаў напісалі песні Д. Камінскі, С. Палонскі, Ю. Семяняка, М. Чуркін.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Табе адной: Выбр. вершы. 1925—1956. Мн., 1957. Рэц.: Г а ў р у к Ю. Ясны напрамак // ЛіМ. 1957. 8 чэрв.; М а р ц і н о в і ч А. Шлях паэта // Беларусь. 1957. № 8.

Россып: Выбранае. Мн., 1967. Рэц.: Г а в р у к Ю. Души певучая веснянка // Неман. 1968. № 11; П р и х о д ь к о П. Щедрые россыпи поэзии // Сел. газ. 1968. 26 янв.; Х в е д а р о в і ч М. Размова ад душы // Беларусь. 1969. № 9; Ш а ў н я А. У дарозе да дня наступнага // ЛіМ. 1968. 15 кастр.; Я р о ш М. У паходзе па шчасце // Полымя. 1968. № 6.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1977.

Ружовая чайка: Лірыка. Мн., 1985. (Б-ка бел. паэзіі).

Сябрына: Выбр. тв.: Вершы. Паэмы. 1925—1985. Мн., 1987.

1.2.

Пунсовае ранне: Вершы. Мн., 1926 / Сааўт. Я. Бобрык, Я. Туміловіч. Рэц.: С я р г е й ч ы к П. // Арш. малад. 1926. № 2; Ш ч а с н ы Я. Рукі на сонца прасцёр // Маладняк. 1926. № 3.

Буры ў граніце: Вершы. Мн., 1929. Рэц.: С я д у р а У. // Сав. Бел. 1929. 29 вер.; Т р ы е р Л. [Лужанін М.] «Пра дым фабрычны, які — я не знаю, адкуль ідзе» // Узвышша. 1929. № 7.

Каршун: Паэма. Мн., 1930. Рэц.: З у б к о В. // Узвышша. 1930. № 8; К у н і ц к і С. // Полымя. 1931. № 3.

Загай: Паэма. Мн., 1931.

На лінію агню: Кн. вершаў (1929—1930). Мн., 1932.

Мая Радзіма: Вершы. Мн., 1935. Рэц.: Л е в і н С. // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 1; Л я п і ч Р. «Заштопаўшы душы прарэхі...» // ЛіМ. 1936. 11 лют.

Навальніца будзе: П'еса ў 3-х дз., 10-ці карц. з пралогам і эпілогам па матывах трылогіі Я. Коласа «На ростанях». Мн., 1960. Рэц.: Х в е д о р о в и ч М. Творческая удача // Сов. Бел. 1959. 10 марта.

Запаветнае: Вершы і паэмы. Мн., 1961. Рэц.: Б о й к а У. Пра самае запаветнае // ЛіМ. 1961. 30 чэрв.

Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973. Рэц.: Д о с і н М. Неспакойныя сэрцы // Беларусь. 1974. № 3.

Прадчуванне. Мн., 1974. Рэц.: Д о с і н М. Запал душы // Беларусь. 1975. № 1; М а к а л ь П. Мовай праўды // Полымя. 1975. № 3; С в і р к а Ю. «Жыве ў радках жывая мара...» // ЛіМ. 1975. 14 лют.

Санеты. Мн., 1982.

1.3.

1925. Па-новаму — вясноваму: [Верш] // Малады араты. № 3 / Пад псеўд. Сашка Звонак; Камсамольскі вечар: [Верш] // Там жа. № 7; Я ўспомніў сягоння дзяцінства; Беларусі: [Вершы] // Там жа. № 9—10; Захаду: [Верш] // Там жа. № 12; За вучобай:

[Верш] // Чырв. сцяг. № 3—4; Ветры: [Верш] // Там жа. № 5—6; Мы твае працоўныя сыны: [Верш] // Там жа. № 7; Песняру Беларусі мужычай; Наше сегодня: [Вершы] // Звязда. 7 июня; Эх, прастор!: [Верш] // Там жа. 9 авг.; Доўга быў прытулкам: [Верш] // Сав. Бел. 19 ліст.; Краіне: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; «Так знаём гэты шолах хваёвы...»: [Верш] // Там жа. 6 снеж.

1926. Сцежкі крывыя: Апавяданне / Пад псеўд. П. Алесін; Полаччыне; Пранясуся шалёна па краю; Прысвячаю Якубу Коласу; У снежнявай замяці; Ёй...: [Вершы] // Наддзвінне. Полацк: «Я і сам не знаю, я і сам не ведаю...»: [Верш] // Арш. малад. № 3; На ростані: [Верш] // Маладняк. № 2; «Ах, жыццё... Шляхі твае хто змерыць?!»: [Верш] // Там жа. № 3; «Балаты зараслі багавіннем...»: [Верш] // Там жа. № 4; Берагам зялёным: [Верш] // Там жа. № 6; «Асфальт і пыл, і брудная панель...»; «Павольна, спакойна мінаюць гадзіны...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Усё мяняецца...: [Верш] // Там жа. № 10; Лістапад залаты...: [Верш] // Літ.-маст. дад. да газ. «Чырв. Полаччына». 24 ліст.; Ліст: [Верш] // Сав. Бел. 10 студз.; Полаччыне: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Чырв. Полаччына. 15 вер.; «Мілая дзяўчына з чорнымі вачамі...»: [Верш] // Сав. Бел. 19 вер.; «Плывуць над полем журавы...»: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; У снягах затанулі раўніны: [Верш] // Чырв. змена. 21 лют.; Дзён буравая пагоня...: [Верш] // Чырв. Полаччына. 29 крас.; Пахіліліся к долу каліны...: [Верш] // Там жа. 1 мая; Селькоры!: [Верш] // Там жа. 9 мая; Язэпу Адамовічу: [Верш] // Там жа. 11 мая; Ёй...: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Землі раўнінныя, сіняя гладзь: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1927. Захаду: [Верш] // Крывавай пуцявінай. Мн.; «Ізноў, ізноў успыхнулі настроі...»: [Верш] // Маладняк. № 2; «Нешта ёсць такое ў гэтым свеце...»: [Верш] // Там жа. № 4; Беспрытульнаму: [Верш] // Узвышша. № 3; Бадзёрая песня: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 10—11; З песень аб Башкірыі // Звязда. 28 жн.; [Рэц. на кн.: Глебка П. Шыпшына. Мн., 1927] // Там жа. 13 ліст.; Пра нас: [Верш] // Сав. Бел. 27 лют.; Песня: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Беларусі: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Адзвінеўшае: [Верш] // Там жа. 13 лют.; Балада пра камісара: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Аб творчасці нашай вёскі // Чырв. Полаччына. 15 студз. / Пад псеўд. Алесін.

1928. «Сягоння я і хмуры й задуменны...»: [Верш] // Дэкламатар. Мн.; Наконт паэзіі: [Верш] // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 1; Вузавец; [Верш] // Там жа. № 4; За бартом: Апавяданне // Маладняк. № 5; М. Дубовіку: [Верш] // Там жа. № 8; Загай: Паэма // Там жа. № 9—12; Таліб: [Верш] // Сав. Бел. 15 студз.; Па Радзянскай Украіне: (Уражанні з падарожжа) // Чырв. змена. 5 жн.

1929. Дванаццатаму: [Верш] // Маладняк. № 1; Шчырае: [Верш] // Там жа. № 4; Супроць буржуазнай рэакцыі ў мастацкай літаратуры / Сааўт. П. Галавач; Лірыка раздум'я: [Вершы] // Там жа. № 11—12; На Волзе: [Верш] // Полымя. № 8—9; Каршун: Паэма // Там жа. № 11, 12; Пра нас: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 12 ліст.; Чаму зрабіў памылку БДТ 2 // Там жа. 24 ліст.; Надмагільнае слова: [Верш] // Звязда. 3 вер.; Сарваць маску! Пра ваяўнічае мяшчанства ў літаратуры, пра рыцараў пад маскамі і антысавецкія выступленні некаторых яе сынкоў, а таксама пра раз'юшаны нацыянал-дэмакратызм // Сав. Бел. 27, 30 снеж. / Сааўт. П. Галавач; Аб адной п'есе: Думкі і заўвагі // Чырв. змена. № 123; Марш: [Верш] // Там жа. № 181.

1930. 1:1 = 2 (раман): [Верш] // Маладняк. № 5; Трэцяя паэма // Полымя. № 7; Створым рабочыя кадры пралетарскай літаратуры // Віцеб. пралетарый. 11 кастр.; У ноч з 30/IX на 1/X: [Паэма] // Звязда. 5 кастр.; За пралетарскую літаратуру // Палес. праўда. 2 лют.; Сумная аповесць аб тым, як паэт спаткаўся з сваім чытачом і што з гэтага выйшла: [Верш] // Сав. Бел. 5 студз.; Дэкларацыя аргбюро Беларускага літаб'яднання Чырвонай Арміі і флоту // Сав. Бел. 6 кастр. / У сааўт. з інш.

1931. Каршун: [Урывак з паэмы] // Рытмы Перамогі. Мн.; Гутарка са сваім «я»: [Верш] // Маладняк. № 4; Абрысы наступнага: [Верш] // Там жа. № 5; Крокі эпохі; Крокі дзён: [Верш] // Полымя. № 1; Кастрычніка нашчадкам, бурнаму племю; Начное падарожжа: [Вершы] // Там жа. № 8; Вясна ў калгасе: [Верш] // Чырв. Бел. № 8; Забяспечыць удзел грамадскіх арганізацый // Рабселькор. 13 лют.

1932. Лірыка нерваў: [Верш] // Чырв. Бел. № 23—24.

1933. З вершаў пра абарону краіны маёй: «Так. Гэтым здарэннем цяжарны гады...»: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7.

1934. Памяці камандзіра: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 12; Цікавы пачатак: Ліст з Ленінграда // ЛіМ. 28 сак.; «Канец дружбы» // Там жа. 27 кастр.; Шторм; Чаканне: (Вершы з цыкла «Песні Балтыкі») // Там жа. 24 ліст.

1935. З цыкла «Песні Балтыкі»: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 2; З цыкла «Песні Балтыкі»: «Балтыйскае мора; Мёртвы карабель; Спатканне: [Вершы] // Там жа. № 3; Памяці пераможцаў прасцягаў і вышыні: [Верш] // Там жа. № 6; Рустамбекаў: [Верш] // Там жа. № 8; Да праблемы жанра ў савецкай драматургіі // Там жа. № 11; Пра знатных людзей нашай краіны: (Паэма) // Калгаснік Бел. 14 студз. / Сааўт. Т. Кляшторны; Ворагам народа: [Верш] // Там жа. 18 студз.; Слова пра дукорскіх партызан: [Верш] // Там жа. 20 студз.; Пра Царыцын-горад песня: [Верш] // ЛіМ. 14 студз.; Пытанні савецкай драматургіі // Там жа. 20 крас.; «Вздор» у БДТ-2 // Там жа. 11 мая; Таленавіты спектакль // Там жа. 16 чэрв.; Смерць Андрэя Блажко: [Верш] // Там жа. 18 жн.; «Часаўшчык і курыца» // Там жа. 6 вер.; «Гісторыя пяці хвастоў» // Там жа. 16 вер.; Дзень фабрыкі «Камунарка»: Нарыс // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. М. Хведаровіч; Вяселле: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Слова пра дукорскіх партызан: [Верш] // Чырв. змена. 11 ліп.; Пахом Грамыка: Дэлегат усебеларускага з'езда Саветаў ад Полацкага раёна: [Верш] // Чырв. Полаччына. 17 студз. / Сааўт. Т. Кляшторны.

1936. Шляхі развіцця БДТ-3 // Полымя рэвалюцыі. № 1; «У гарах Аджарыі тваёй прыгожай...»: [Верш] // Там жа. № 8; «Платон Крэчат» у БДТ-1 // ЛіМ. 22 сак.; Астроўскі на беларускай сцэне // Там жа. 7 мая; А. Згіроўскі (Заслужаны артыст рэспублікі) // Там жа. 21 мая; Тэатр Мейерхольда // Там жа. 31 мая, 8 чэрв.; Бясстрашным: [Верш] // Там жа. 1 жн.; «Мяшчане» М. Горкага ў Цэнтральным тэатры Чырвонай Арміі // Там жа. 9 жн.; Творчая перамога тэатра // Там жа. 27 вер.; Касцямі ляжа вораг ля варот: [Верш] // Там жа. 12 ліст.

1956. Табе адной...; Ружовая чайка; Дружба; Любоў: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Дзе пройдзе маладосць; Вясна ідзе...; Слаўлю жыцце; Геолаг; Успамін; Бурхала: [Вершы] // Маладосць. № 7; Чалавек ідзе на Поўнач; Горад на Поўначы; Гарбуша; Гарачая крыніца; Ружовая чайка: [Вершы] // Полымя. № 5; Ты снілася мне; Чырвонае Урочышча; «З табою памяць зрошчана...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Песня вясны: [Верш] // Там жа. № 11; Пад небам поўначы далёкай; Паўночнае ззянне; Там, дзе займаецца дзень; На возеры Джэка Лондана: [Вершы] // ЛіМ. 3 сак.; «Шчасце» // Там жа. 16 чэрв.

1957. Балада пра камуніста; Смерць Андрэя Блажко: (Памяці дукорскіх партызанаў): [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Паэзія; Хараство; Над бухтай шторм: [Вершы] // Беларусь. № 2; Шакал і Леў: Байка // Там жа. № 10; На возеры Нарач // За вярт. на Радзіму. № 75; Помнік Леніну ў Мінску: [Верш] // Там жа. № 79; Помнік Леніну ў Мінску; На аўтастрадзе Мінск — Масква; На возеры Нарач: [Вершы] // Полымя. № 1; Любоў; У сіняй вокладцы блакнот...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Помнік Леніну; Геолаг: [Вершы] // Зара. 29 ліст.; Маладосць: [Верш] // ЛіМ. 16 лют.; Творчы скарб // Там жа. 24 ліп.; Вялікі пясняр // Там жа. 14 жн.; Мухтар Аўэзаў // Там жа. 28 вер. / Сааўт. М. Хведаровіч; Паездка ў Казахстан // Там жа. 19 кастр. / Сааўт. М. Хведаровіч; На Палессі гоман...: Нарыс // Там жа.

11 снеж. / Сааўт. М. Хведаровіч; Песня вясны: [Верш] // Ніва. 21 крас.

1958. Песня вясны: [Верш] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Пісьменнікі — роднай Беларусі // За вярт. на Радзіму. № 96; Маё пакаленне; Золата; Лясная казка; Гады прайшлі, а я ўсё помню; У краіне сяброў: [Вершы] // Полымя. № 3; Свята дзвюх літаратур // Зара. 23 мая; Жыццярадасная паэзія // Звязда. 20 мая; Самаадданае служэнне народу // ЛіМ. 25, 29 студз., 1 лют.; Дзень міру, дружбы, працы і вясны: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Паэзія Міхася Багуна // Там жа. 2 жн.; Хвалюючыя сустрэчы // Там жа. 24 вер.; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Наст. газ. 6 ліст.; Паэт мужнага сэрца // ЛіМ. 15 ліст. / Сааўт. М. Хведаровіч; «Чырвонае лісце» // Там жа. 27 снеж. / Сааўт. М. Хведаровіч; Калі ласка, дарагія сябры! // Сав. Бел. 20 мая; Паэзія — душа народа: Гутарка з пачынаючымі паэтамі // Чырв. змена. 9 ліп.

1959. «Чырвонае лісце» // За вярт. на Радзіму. № 2 / Сааўт. М. Хведаровіч; Нас партыя вядзе: [Верш] // Там жа. № 8; ЛіМ. 24 студз.; Дагарэла зара ў небакраі: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 71; Слаўна папрацавалі беларусы // Там жа. № 96; Святло Кастрычніка: [Верш] // Калг. праўда. 6 ліст.; Рэспубліка маладая: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Навальніца будзе // ЛіМ. 7 лют.; Хвалюючыя пытанні // Там жа. 11 лют.; Мы жывём у вялікі час // Там жа. 4 ліп.; Моцная сувязь // Там жа. 9 вер.

1960. Красавік: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; Аганёк; Цішыня; Сустрэча; Дагнія; Вільнюс; Ветэран; Запаветнае; Фантан: [Вершы] // Беларусь. № 12; На тым стаялі і стаім: [Верш] // Голас Радзімы. № 11; Калг. праўда. 5 лют.; Праўда аб жыцці // Голас Радзімы. № 22; Калг. праўда. 13 сак.; Ранак сталіцы; Скрыпач; Над Бугам: [Вершы] // Полымя. № 1; Сціплая песня // Там жа. № 6; Соль зямлі; Разбярка; Мінскае мора; Мудрасць веку: [Вершы] // Там жа. № 7; Блакітны аганёк: [Верш] // Звязда. 30 кастр.; Вершы аб Леніне: Красавік; Дарагія рысы; Плошча міру // Калг. праўда. 17 крас.; «Які прастор для думкі чалавечай...»: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Гучаць Кастрычніка раскаты: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Ляці, тварэнне мужных рук!..: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Паэзія сённяшняга дня // ЛіМ. 19 сак.; Стансы аб Леніне: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Вера Харужая: Урывак з п'есы // Там жа. 11 ліст.

1961. Ноч; Ружовая чайка; «З табою памяць зрошчана. Нявер'е...»; Геолаг; Помнік Леніну ў Мінску; Слава; Нас партыя вядзе; Мудрасць веку; Вілія; Студзень: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Міхась Багун // Багун М. Выбранае. Мн.; Няма на карце свету гэтай кропкі...: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Мы, Партыя, з табой!: [Верш] // Голас Радзімы. № 75; ЛіМ. 26 вер.; Чырв. змена. 10 кастр.; Вечны агонь; Альбуць: [Вершы] // Полымя. № 12; Свяці нам, Партыя!: [Верш] // Калг. праўда. 20 кастр.; Студзень; Мы з табою, Афрыка!..: [Вершы] // ЛіМ. 3 лют.; Пара маладосці: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Добры дзень, дарагія сябры // Там жа. 11 жн.; Ад імя пакалення // Там жа. 29 вер.; Для шчасця чалавека на зямлі... // Мін. праўда. 16 крас.; Сагрэтая святлом: [Верш] // Там жа. 22 крас.; З першым маем, дарагія людзі!..: [Верш] // Там жа. 1 мая; Душа народа: [Верш] // Там жа. 9 вер.; Гімн працы: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Альбуць: [Верш] // Наст. газ. 2 снеж.

1962. Маё пакаленне; Паверка: (Санет); Ветэран: (Санет); Над Бугам: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; Мы з табою, Афрыка!..: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Ленінскі праспект: [Верш] // Полымя. № 4; Мін. праўда. 22 крас.; Подзвіг мужных: [Верш] // Калг. праўда. 16 жн.; Пагаворым шчыра // ЛіМ. 26 студз.; Такім мы яго памятаем: Нарыс // Там жа. 3 ліп.; Жаданы госць: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Аб нашым сучасніку // Там жа. 19 студз.; Подзвіг народа // Там жа. 16 мая.

1963. Красавік; Ільіч з намі: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Пламенное сердце // Героини войны. М. / Сааўт. Р. Няхай; Аўтабіяграфічныя нататкі // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Помнік у Мінску: [Верш] // Голас Радзімы. № 31; Думкі веснавыя // Там жа. № 34.

1964. З песняй у вялікім паходзе // Голас Радзімы. № 27—28; ЛіМ. 7 крас.; Песни остаются молодыми // Неман. № 6; Жыве паэтава слова // Полымя. № 12; Ліда: [Верш] // Сел. газ. 29 дек.

1965. Памяць; Мэта: Санеты // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Красавік: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Слова пра паэта // Хведаровіч М. Пасля навальніцы. Мн.; Над Бугам: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Шчасце: [Верш] // ЛіМ. 25 чэрв.; Памяці друга: [Некралог] // Там жа. 28 вер. / У сааўт. з інш.; Каскад прамення: [Верш] // Сел. газ. 1 мая; Всегда в пути // Там жа. 25 июня.

1966. Арлан; Сняжынка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Ружовая чайка: [Верш] // Люблю наш край. Мн.; Красавік; Дарагія рысы; Калі гляджу на роднае аблічча...; Помнік Леніну ў Мінску; На тым стаялі і стаім: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Андрэй Александровіч: Літ. партрэт // Полымя. № 2; Скарбніца сусветнай культуры // Наст. газ. 28 вер. / Сааўт. М. Хведаровіч; Сакавік: [Верш] // Сел. газ. 27 марта; Ясная раніца: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Ільіч з намі: [Верш] // Чырв. змена. 14 студз.

1967. Ленінскі праспект: [Верш] // Горад і годы. Мн.; Дзень наступны: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ільіч з намі: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Наш дарагі Ільіч. Мн.; Уладзіслаў Галубок; Антон Згіроўскі: [Нарысы] // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Секстант Улугбека: [Верш] // Узбекістану. Мн.; Сел. газ. 6 июня; Дзень; Спадзяванне; Шчырасць; П'еро: Санеты // Беларусь. № 2; Кастрычніка крокі жывыя: Паэма // Бярозка. № 11; Сел. газ. 7 нояб.; Помнік Леніну ў Мінску; Шчырасць: [Вершы] // Голас Радзімы. № 8; Беларускія жанчыны: [Верш] // Там жа. № 9; Жыццё — гарэнне // Там жа. № 31; Час; Беларускія жанчыны; Гімн працы; Цень Ефрасінні; З далёкага: [Вершы] // Полымя. № 2; Дзень наступны: [Верш] // Там жа. № 10; Разбярка; Я цалую вашы рукі...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Сонечнасць: [Верш] // Звязда. 1 мая; Паэт, рэвалюцыянер, рамантык // ЛіМ. 31 студз.; У истоков // ЛГ. 9 авг.; Шчырасць: [Верш] // Там жа. 10 лют.; Жыццё — гарэнне // Там жа. 25 ліп.; З кагорты пачынальнікаў // Там жа. 1 вер. / Сааўт. А. Атрошчанка; Над Бугам: [Верш] // Наст. газ. 25 лют.; Сов. Бел. 17 февр.; Навагодняе: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.; На переднем крае времени // Там жа. 12 янв.; Дзень наступны: [Верш] // Там жа. 14 февр.; Вясна паўстагоддзя: [Верш] // Там жа. 1 мая; Мы сыны твае: [Верш] // Там жа. 28 мая; Наш общий праздник // Там жа. 9 июня; Поэзия большого сердца // Там жа. 26 окт.; Прызнанне: [Верш] // Чырв. змена. 8 сак.; Авеяны нямеркнучай славай: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1968. Пламенное сердце // Люди легенд: Очерки о партизанах и подпольщиках — Героях Советского Союза. М. Вып. 3; Побач з Купалам // Беларусь. № 10; Волаты: [Верш] // Бярозка. № 5; Шляхам ясным і простым // Полымя. № 11; Помнік Леніну ў Мінску: [Верш] // Звязда. 21 крас.; Нас партыя вядзе: [Верш] // Мін. праўда. 27 снеж.

1969. Поэма жизненной правды // Александрович А. Счастливая дорога. Мн.; Пламенное сердце // Героини: Очерки о женщинах — Героях Советского Союза. М. Вып. 2 / Сааўт. Р. Няхай; Беларусы: [Верш]; Паэт Кастрычніка // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Красавік; Ільіч з намі; Помнік Леніну ў Мінску: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Шукальнік паэтычных жамчужын // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Ільіч з намі: [Верш] // Імя Леніна. Мн.; Абнаўленне вечны сказ: [Верш] // Бярозка. № 3; Вяртанне ў маладосць // Голас Радзімы. № 9; Творчы набытак паэта // Полымя. № 8; Красавік: [Верш] // Вяч. Мінск. 22 крас.; [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Вяртанне ў маладосць. Мн. 1968] // Звязда. 12 лют.; «Запісаны ў полк Акцябра» // ЛіМ. 14 сак.; Абноўленне вечны сказ: [Верш] // Сел. газ. 26 марта; Секрет молодости: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Зоркі на камені. Мн., 1968] // Сел. газ. 3 апр.

1970. На пульсе жыцця // Александровіч А. Вершы. Мн.; Красавік; Стансы аб Леніне; Дарагія рысы: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Ленінскі праспект; Беларусы: [Вершы] // Наша рэспубліка.

Мн.; Мелодыя; Спакой; Суладнасць; Перадбур'е; Ташкент; Прывід; Індэкс; Плагіят; Ліпень; Зялёнае: [Вершы] // Беларусь. № 7; З надзеяй у сэрцы // Там жа. № 11; Паэзія жыцця // Там жа. № 12; Шлях да паэзіі: [Рэц. на кн.: Л о с ь Е. Вянцы зруба. Мн., 1969] // Полымя. № 7; Ільіч з намі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 сак.; Беларусы: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Навагодні тост: [Верш] // Звязда. 31 снеж.; Закон прыцяжэння // Сел. газ. 25 февр.; Жывы сярод жывых: [Верш] // Там жа. 24 апр.

1971. Памяць; Праз лабірынты кручаныя часу...: [Вершы]; Песня застаецца незабыўнай // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Дагарэла зара ў небакраі...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Сумленне веку: Пяць санетаў // Беларусь. № 3; Пяць санетаў // Там жа. № 8; Паэзія без фальшу і прыкрас: [Рэц. на кн.: Г р а х о ў с к і С. Паэма дарог. Мн., 1970] // Полымя. № 1; З верай у заўтрашні дзень: Да 60-годдзя з дня нараджэння Аляксея Зарыцкага // Там жа. № 3; Штрыхі да партрэта // Там жа. № 6; Праўдзе веку; Магістраль: Вянок санетаў // Там жа. № 7; Мой горад: Вячэрні Мінск; Губернатарскі сад; Родны дом: [Вершы] // Вяч. Мінск. 18 сак.; Партыя: [Верш] // Звязда. 20 сак.; Першы снег: Паэма // ЛіМ. 1 студз.; Ну вось і скончыўся доўгі паядынак: [Верш] // Ніва. 24 студз.; Радзіма: Тры санеты // Сел. газ. 6 нояб.

1972. Свая пара; Прадчуванне...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Мая Радзіма: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Беларускія жанчыны; «Гэта ўсё прамінула...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; «Свая пара», «Без крылаў песні...»; «З дробнага вялікае...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Заслужаная папулярнасць // Там жа. № 5; Расіі: [Верш] // Бярозка. № 1; Вялікая непарушная // Там жа. № 3; Сатырычныя санеты: Асёл і конь; Сабака ў люстры; Гарбуз // Вожык. № 10; Свая пара...: [Верш] // Голас Радзімы. № 33; Маладосць таленту: Нарыс // Маладосць. № 3; Да вяршынь паэзіі // Полымя. № 7; Праўда жыцця // Там жа. № 11; Ільіч з намі: [Верш] // Звязда. 15 снеж.; Вясны мелодыі жывыя: [Вершы] // ЛіМ. 28 крас.; Расіі: [Санеты] // Сел. газ. 17 февр.; Я гэты дзень пяю...: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Жыве ў нашых сэрцах // Чырв. змена. 6 ліп.

1973. Кругазварот: Фэст; Наканаванасць; Мана; Веліч; Дыяген; Кругазварот: Санеты // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Красавік: Пяць санетаў // Полымя. № 4; Адчуванне вышыні // Там жа. № 9; Гусак: [Верш] // ЛіМ. 2 лют.; Дороге нет конца // Сел. газ. 28 сент.

1974. Беларускія жанчыны: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; З песняй у вялікім паходзе: Міколу Хведаровічу — 70 год // Голас Радзімы. 10 крас.; ЛіМ. 5 крас.; З новым шчасцем, сябры!: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.; С песней в пути // Там жа. 7 апр.; Ода землеробу // Там жа. 15 окт.

1975. Уладзіслаў Галубок: [Фрагменты з артыкула] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Май: [Верш] // Сел. газ. 1 мая.

1976. «Як неставала часта нам яго...»: [Верш] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Услед за сонцам // Александровіч А. Галубінае крыло. Мн.; Геолаг; «Табе маё палкае слова...»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Штрыхі да творчага партрэта // Пра таварышаў па пяру. Мн.; Асёл і конь: Байка // Ніва. 18 крас.; Сабака ў люстры: [Байка] // Там жа. 2 мая; Гарбуз: [Верш] // Там жа. 30 мая.

1977. Зямля мая, любоў мая...: Пяць санетаў // Беларусь. № 2; Кругі: Вянок санетаў // Полымя. № 2; Красавік: [Верш] // Гомел. праўда. 22 крас.; З вялікай павагай да слова // ЛіМ. 7 студз.; «Зямля гудзе...»: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Уладзіслаў Галубок і яго тэатр // Там жа. 3 чэрв.

1978. Мы з табой; Вільнюс; Прадчуванне: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Доктар Назарэнка: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Беларускія жанчыны: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; «Дагарэла зара ў небакраі...»: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Нас партыя вядзе: [Верш] // Вяч. Мінск. 15 снеж.; Светлыя старонкі памяці // Звязда. 10 снеж.; Шчырасць лірычнай песні // ЛіМ. 10 сак.; Кляновае лісце: [Верш] // Там жа. 24 ліст.; Мой горад // Там жа. 29 снеж.; Паўночная рапсодыя: [Верш] // Чырв. змена. 25 студз.

1979. Самаадданае служэнне народу // Адхінуўшы заслону часу... Мн.; Смак харастваа: (Сардэчныя санеты) // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Мы з табой; Дружба: [Вершы] // Покліч долі адзінай. Мн.; Званы: Вянок санетаў // ЛіМ. 12 студз.; Натхненне // Там жа. 6 крас.; Ільіч з намі: [Верш] // Чырв. змена. 22 ліп.

1980. Навагодні тост: [Верш] // Вяч. Мінск. 31 снеж.; Новыя санеты: Прасека; Надзеі; Сябрам; Песняры; Азгур; Цішыня; Гаспадар // ЛіМ. 1 лют.; Новыя санеты: Маці; Магадан; Самародак; Сведка // Там жа. 24 кастр.

1981. І зноў залацела Айчыны бяскрайняе неба...: [Верш] // Маг. праўда. 9 чэрв.; Леніна слова жыве: [Верш] // Сел. газ. 23 февр.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1982. Мой дом; Альбуць: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Мая Радзіма; Табе адной: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Песні сэрца // Пушча Я. Сады вятроў. Мн.; Праўда жыцця // Успаміны пра Якуба Коласа. Мн.; Жыве Купала ў маім сэрцы // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Полымя. № 6; Я схіляю перад вамі ў знак пашаны галаву: [Верш] // Звязда. 8 сак.; Зімовыя матывы: Нізка санетаў // ЛіМ. 12 лют.; Красавік: [Верш] // Там жа. 16 крас.; Песні сэрца: Да 80-годдзя з дня нараджэння Язэпа Пушчы // Там жа. 21 мая; Новыя санеты: Еднасць; Рэха; Адказ; Брыгадзір; Сняжынкі; Крыло; Гордасць // Там жа. 4 чэрв.; Удзячнасць // Там жа. 29 кастр.; Мудрые уроки: (Из воспоминаний) // Сел. газ. 7 июля; Великий наш песняр // Сов. Бел. 29 окт.

1983. Знаходка; След; Плач; Паэтэсія: (Іранічны санет): [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Мы з табой: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Красавік: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4.

1984. Паэзіі сцяжынамі крутымі // Хведаровіч М. Любістак. Мн.; Красавік; Калі гляджу на роднае аблічча...; Помнік Леніну ў Мінску: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Жыццё, асветленае талентам // ЛіМ. 6 крас.; Подых; Круг; Чысціня; Рэтра; Адзінота; Прасвятленне; Прыцягненне: (Памяці М. Хведаровіча); Белы крык: [Вершы] // Там жа. 25 мая; Гляджу на роднае аблічча...: [Верш] // Сел. газ. 24 апр.

1985. Васіль Элан (Блакітны): [Уступнае слова] // Братэрства, 85. Мн.; Адказ: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Помнік Леніну ў Мінску: [Верш] // Вясёлка. № 4.

1.4.

Д ж э р м а н е т а Д. Запіскі цырульніка / З італ. Мн., 1931.

Ч э х а ў А. Дуэль; Іоныч: [Апавяданні] / З рус. Мн., 1931.

Ф а д з е е ў А. Апошні з Удэге: Раман. Т. 1 / З рус. Мн., 1935.

Р у с т а в е л і Ш. Віцязь у тыгравай шкуры / З груз. Мн., 1966 / Сааўт. пер. М. Хведаровіч.

К у г у л ь ц і н а ў Д. Святло жанчыны: Выбр. лірыка / З калм. Мн., 1975.

1928. М а с э н к а Т. Смерць паліткома: [Верш] / З укр. // Маладняк. № 8.

1930. Г а л а в а н і ў с к і С. Сябру: [Верш] / З укр. // Маладняк. № 4.

1931. Л у г а ў с к о й У. Ліст да рэспублікі майго сябра: С в я т л о ў М. Грэнада; П а с ы н а к М. З вершаў «Сэрца і порах»: «Пакуль на будоўлі стаім...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 2.

1935. Ш а р а п а ў А. Ордэн рэспублікі: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7; М і р о н а ў А. Моц Берагавых: Апавяданне; Ш а р а п а ў А. Балада пра двух таварышаў: [Верш] // Там жа. № 8; К а в а л ь с к і У. Урэмі: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 24 ліп.; Я г о ж. Тбілісі: [Верш] / З пол. // Чырв. змена. 23 жн.

1936. С в я т л о ў М. Грэнада; Л у г а ў с к о й У. Моладзь; Песня аб ветры; Ліст да рэспублікі майго сябра; Гаць; П р а к о ф'е ў А. Першая песня пра Грамабоя; Другая песня пра Грамабоя; Трэцяя песня пра Грамабоя; Провады ў Чырвоную Армію: [Вершы] / З рус. // Анталогія рускай савецкай паэзіі. Мн.; Б е д н ы Д. «У час начны, на небакрай...»; Санет;

«Пакуты нашай поўна чаша...»: [Вершы] / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 5; Пушкін А. Да мора: [Верш] / З рус. // Там жа. № 8; Песня пра Сталіна: (Запісана Барэнго Ліндам у саамаў) // Звязда. 28 жн.; Стальскі С. Паэма аб Сярго Арджанікідзе, любімым спадвіжніку і другу вялікага Сталіна: Урывак з паэмы / З лезг. // Там жа. 28 кастр. / Сааўт. пер. П. Глебка, М. Хведаровіч; Бехер І. На магіле Леніна: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 22 студз.; Бажан М. Ноч перад боем: Урыўкі з паэмы / З укр. // Там жа. 27 студз.; Безыменскі А. Як цяжка верыць...: [Верш] / З рус. // Там жа. 27 студз.; Акапян А. Камо: Урывак з паэмы «Тыфліс» / З арм. // Там жа. 14 лют.; Гулям Г. Радзіма: [Верш] / З узб. // Там жа. 17 лют.; Адаліс А. Кіраву: Урывак з паэмы / З рус. // Там жа. 31 сак.; Мухаметшын А. Парашутыстка: [Верш] / З рус. // Там жа. 1 мая; Пушкін А. У Сібір; Хмара: [Вершы] / З рус. // Там жа. 8 чэрв.; Яго ж. Русалка: Урывак / З рус. // Там жа. 26 жн.; Стальскі С. Паэма пра Сярго Арджанікідзе, любімага саратніка і друга вялікага Сталіна / З лезг. / Сааўт. пер. П. Глебка, М. Хведаровіч; Галодны М. Іспанія, на барыкады!: [Верш] / З рус. // Там жа. 30 кастр.; Джамбул. Песня ад усяе душы: [Верш] / З каз. // Там жа. 7 ліст.; Лінд Б. Песня пра Сталіна: [Верш] / З саамі // Палес. праўда. 1 вер.

1957. Галаваніўскі С. Хада жыцця; Пеўневы бой: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі—57. Мн.; Платнер А. Мая ўрачыстасць; Чалавечае слова; Героям паўстання Варшаўскага гета; Песня радасці; Каменне маёй вуліцы; Памяці камсамольца: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Соль жыцця. Мн.; Яго ж. Каменне маёй вуліцы: [Верш] / З яўр. // Полымя. № 7; Тычына П. Іней: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 26 чэрв.; Платнер А. Мая ўрачыстасць; Песня радасці: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 31 ліп.

1958. Яноніс Ю. Тры санеты; Нерыс С. Бетховен; Мантвіла В. Мая айчына; Вальсюнене В. Ляціце, жоравы, дамоў; Жукаўскас А. Скарбы восені; Корсакас К. Табе нясу; Мазурунас У. Вечар; У касцёле на Антокалі; Марцінкявічус Ю. Бяроза; Матузявічус Э. Як дорага мне гэта ўсё...; Мікалайціс-Пуцінас В. Сказ пра зерне; Рэймерыс В. Пра слязу; Цільвіціс Т. Песня: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Марцінкявічус Ю. Бяроза: [Верш] / З літ. // Маладосць. № 5; Жукаўскас А. Скарбы восені; Вальсюнене В. Ляціце, жоравы, дамоў...; Мікалайціс-Пуцінас В. Сказ пра зерне; Матузявічус Э. Як дорага мне гэта ўсё...: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5; Рыльскі М. Помнік Янку Купалу; Мінск; Беларусь: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 12; Цільвіціс Т. Песня: [Верш] / З літ. // Звязда. 18 мая; Мантвіла В. Мая Айчына: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 17 мая; Мазурунас У. Вечар: [Верш] / З літ. // Там жа. 21 мая; Рэймерыс В. Святочны стол: [Верш] / З літ. // Там жа. 28 мая; Харык І. Не, не гоман маладосці: [Верш] / З яўр. // Там жа. 15 ліст.; Венцлава А. Мая любоў...; Як сэрцу радасна: [Вершы] / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Матузявічус Э. Сэрца: [Верш] / З літ. // Маг. праўда. 23 мая; Венцлава А. Мая да смерці любоў; Нерыс С. Радзіма: [Вершы] / З літ. // Мін. праўда. 21 мая; Матузявічус Э. Пра песню і пра цябе: [Верш] / З літ. // Чырв. сцяг. 20 мая.

1959. Судрабкалн Я. Пад сонцам Айчыны; Ванаг Ю. Каханне; Віліп П. Мая радзіма; Грот Я. На ўзвышшы; Грыгуліс А. Паэзія лемяхоў; Два санеты пра мора і любоў; Імерманіс А. Ленін у Рызе; Плотніек Я. Клятва стралкоў: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Славацкі Ю. Мазепа, трагедыя. Дзея другая; Дзея чацвёртая: Паэма / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; Харык І. Першы трактар: [Урывак з паэмы] / З яўр. // Полымя. № 5; Імерманіс А. Ленін у Рызе: [Верш] / З лат. // ЛіМ. 9 вер.; Грот Я. На ўзвышшы; Вілніс П. Мая Радзіма: [Вершы] / З лат. // Мін. праўда. 11 вер.; Грыгуліс А. Два санеты пра мора і каханне / З лат. // Там жа. 13 вер.

1960. Дэляну Л. Кішынёў; Ты праляцела; Новая зорка: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Сасюра У. «Вось мінуў і жнівень, верасень тужліва...»; «Хмары хіляцца ў лагчыны...»; «Ой, сцежка з бетону...»; «У шахцёркі Ганусі косы доўгі ды русы...»; Дзяўчыне; «Зямля братоў маіх, ты — характво і плённасць...»; «Капроў і труб магутны строй...»; Юнаку; «Як вецер радасны світання...»; «Поўдзень ліпай прапах... Песням цесна ў грудзях!..»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Дэляну Л. Кішынёў: [Верш] / З малд. // Голас Радзімы. № 70; Звязда. 18 вер.

1961. Пракоф'еў А. Нас Партыя вялікая вядзе; «Мы славу нашай Партыі пяём...»: Ты наша мужнасць, наша сіла!; «Зблізку ўсё дагледжана і зроблена...»; Просьба; «Як пад берагам цёмным...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Масэнка Т. Слова пра дзеда Самойлу; Кіеўскім лясам; Стэпы Украіны: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Суркоў А. Шапка па кругу; Мартынаў Л. След; Бергольц В. Пабрацімы; Арлоў С. «Мне снілася летняя спёка...»; Ісакоўскі М. Выйдзі ў поле...; Грыбачоў М. Свайму сэрцу; Рыленкаў М. «Калі ў Маскве ў канцэртнай зале...»; Дудзін М. Бурштын: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7; Рыленкаў М. «Калі ў Маскве ў канцэртнай зале...»: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 13 жн.; Браун М. Мінску; Камісарава М. Андаба: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 11 жн.; Ісакоўскі М. Выйдзі ў поле: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 20 жн.; Мін. праўда. 12 жн.; Наст. газ. 12 жн. / Сааўт. пер. В. Вітка; Пракоф'еў А. Нас партыя вялікая вядзе; Грыбачоў М. Свайму сэрцу: [Вершы] / З рус. // Мін. праўда. 12 жн.

1962. Платнер А. За акіянам: Мора; Пустыня; Вітрына; Галодны марш; «Дарогі краіны...»: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.

1963. Корсакас К. Табе нясу: [Верш] / З літ. // Мін. праўда. 24 вер.

1965. Маўленаў С. Ядвіга; Дачка партызана; Напалеон на Беразіне; Лясам Беларусі; Вечны агонь: [Вершы] / З каз. // Полымя. № 7.

1966. Руставелі Ш. Віцязь у тыгравай шкуры: Урывак з паэмы / З груз. // Дзень паэзіі—66. Мн.; Яго ж. Паход Тарыэля ў Хатай і вялікая вайна / З груз. // Беларусь. № 9; Наст. газ. 28 вер. / Сааўт. пер. М. Хведаровіч; Яго ж. Віцязь у тыгравай шкуры: [Урыўкі з паэмы] / З груз. // Голас Радзімы. № 38 / Сааўт. пер. М. Хведаровіч; Яго ж. Фацьма расказвае пра лёс Нестан-Дараджан: Раздзел з паэмы «Віцязь у тыгравай шкуры» / З груз. // Полымя. № 9 / Сааўт. пер. М. Хведаровіч; Яго ж. Пісьмо Нестан-Дараджан да свайго каханага / З груз. // Работніца і сялянка. № 8 / Сааўт. пер. М. Хведаровіч; Яго ж. Віцязь у тыгравай шкуры: Уступ да паэмы / З груз. // ЛіМ. 23 вер. / Сааўт. пер. М. Хведаровіч.

1967. Мальцінскі Х. «У птушак і ў мяне...»: [Верш] / З яўр. // Дзень паэзіі—67. Мн.

1968. Маўленаў С. Лясам Беларусі; Ядвіга; Дачка партызана: [Вершы] / З каз. // Табе, Беларусь. Мн.

1969. Туманян А. Ужо не вярнуць; «Ручаінка збягае з гары...»; «Ты прыйшоў да нас з краю сцюж...»: [Вершы] / З арм. // Туманян А. Лірыка. Мн.; Харык І. Вяртанне з кіно; «Я прачнуся і ўстану на досвітку, рана...»; Восень: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.; Мальцінскі Х. Чырвоныя кветкі маку; Які трывожны неспакой; Жончын сон; Усё ў цябе: [Вершы] / З яўр. // Беларусь. № 11; Яго ж. Чырвоныя кветкі маку: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 14 ліст.

1970. Імерманіс А. Ленін у Рызе: [Верш] / З лат. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Кунанбаеў А. У інтэрнаце; «Гадоў пражытых мне шкада да болю...»; «Паэзія — душа жывога слова...»: [Вершы] / З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.; Тума-

н я н А. «Ручаінка збягае з гары...»: [Верш] / З арм. // Голас Радзімы. № 14.

1971. Н я к р а с а ў М. Тройка; «Заўжды шчаслівы той паэт...»; На Радзіме; «Замоўкні, Муза помсты і журботы!..»; «Сяброўка дзён цяжкіх, імглістых...»: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Б а н э Ш. Гастону Крэм'ё; П'еру Буржуа; Камісія па памілаваннях; Расель; Г ю г К. Транкэ: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.; Н я к р а с а ў М. Тройка; На радзіме; Заўжды шчаслівы той паэт...: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 12.

1972. Г а м з а т а ў Р. «І люблю малінавы я золак...»; Кінжал; Мой Дагестан; «Жыў звычай між гор...»; «Вось я ля каміна...»; «Як з кнігі той...»; «Кіпіць кацёл...»: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; З «А п о в е с ц і мінулых гадоў»: Плач Яраслаўны: (З «Слова аб палку Ігаравым») / З старарус.; В і ш н я А. Ганарыся, Дняпро!: [Лірыч. замалёўка]; Ф а м і н Я. Дняпро: [Вершы]; Г а н ч а р А. «Сонцам электрычным назваў цябе народ»: (З рамана «Чалавек і зброя») / З укр.; Г і ё м - Л е в а с э р дэ Баплан. У краіне запарожскай: (З кнігі «Апісанне Украіны»); Ф е т А. На Дняпры ў разводдзе; Ц і х а н а ў М. Ганна Яраслаўна; М а я к о ў с к і У. «Ці ведаеце вы украінскую ноч?»; А с е е ў М. Дняпро скіраваў улева; Т в а р д о ў с к і А. Каля Дняпра; М а р т ы н а ў Л. Дняпро: [Вершы] / З рус. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ.

1974. Г у л і я Дз. Усё; «Мілае стварэнне»; Гуляка; Лома і Буска; Мажны Хаджан; Горы цвітуць...; «Калі б мог дабро я напевам слоў...»; Заранцы; Лета ў гарах; Самы дужы; Дзядуля і вясна; Смелы хлопчык: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; Ж у к а ў с к а с А. Скарбы восені: [Верш] / З літ. // Жукаўскас А. Бяздомная любоў. Мн.

1975. Т ы ч ы н а П. Пахаванне друга; Р ы л ь с к і М. Смага: [Паэмы]; З а г у л Д. Чарамош; «Магутнай хваляй, песня, лíся...»; Зварот да Дняпра; «Гляджу я ўдалеч...»; К а б ы л я н с к і У. «Я сокал з гор...»; «Я быў сягоння...»; Настаў мой час; «П'яны табою, вясна мая...»; Дыстыхі; Верхавінскі бор; Разбяру; Народзе мой; С а с ю р а У. «З юнацтва днямі...»; «Люблю я ўсё...»; Э л а н В. (Блакітны). Наперад; Чырвоныя зоры; Удары молата; Нясконччаны малюнак; Ліст; К у л і к І. Новы год у турме; У с э н к а П. Ліст; Днепральстанаўскае; Дзявочае; У дзівосным краі...; М а с э н к а Т. Дума; У л ы з ь к а А. За ўсіх скажу; Г а л а в а н і ў с к і С. Песня пра маю Украіну; Памяці Галі; Гаркуша; Ш а р а м е т М. Нежын; Н я х о д а І. Вер, мая харошая...: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; М а л ы ш к а А. Бацькаўшчыне; Бусел; Кузня ў Нагуевічах; Лявон; За сінім морам; Песня пра ручнік; Ц і х і Н. Кіеў вясновы; «То шал вясны, то віхар абуджэння...»; «Маладым не прыкінуся...»; Працяг будзе; С а к а л о ў В. Стары шахцёр; Срэбныя іскры; «Запахла восенню...»; Цар; Ш у ц ь к о Я. Слава «Энеіды»; Вярбовы мёд; «Прамчаўся, нібы вецер, поезд...»; Дрэвы; Г е т м а н У. Прысвячэнне маці; Вішнёвы цвет і першы лівень; «А стэп размаўляе...»; Красавіка чакаю...; «Што гучала, лілося...»; Каханаўка: [Вершы]; К л ю ч ы н а П. Сланечнік; Труба; Воўк і Леў; Мудрэц на банкеце; Пуга: Байкі; З а б а ш т а н с к і У. Вера ў чалавека; Скаварада: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; П р а к о ф' е ў А. Нас партыя вялікая вядзе: [Верш] / З рус. // Звязда. 2 снеж.

1977. Н е р ы с С. Бетховен; Г р ы б а с У. Прамой наводкай; Брукаўшчык; Сябрам-камсамольцам; Руш наперад, жыццё!; Хіба ж забаронена марыць?; Майскі дзень зірнуў на яблыню: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; К а ш а к Л. Каля крыніцы; Красавік, пяць гадзін раніцы; Надзея і суцяшэнне; Нарэшце; Гукі; Эберфанская трагедыя; З дзённіка агранома; Уступныя радкі да аднае кнігі; Ч о р б а Д. Каб стаць мы прыкладам маглі; Павінна прыйсці; Д з е в а ч э р ы Г. Мікракосмас; П і л і н с к і Я. Апакаліпсіс; Імгненне з залатога веку; Г а р а і Г. Акрабаты; Давер'е; Яда: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; К у г у л ь ц і н а ў Д. Жалезны птах; Усходняя казка: З паэмы «Бунт розуму» / З калм. // Полымя. № 6; Я г о ж. «Калі ў глыбокім роздуме...»; «Ветрык жвавы фіранкай пашастаў...»; «Чым больш штодня сталееш ты...»; Палын; «Калісьці, бывала, кранеш ты дамбру...»: [Вершы] / З калм. // ЛіМ. 25 сак.; Я г о ж. «Вясна... Здаецца часам мне...»: [Верш] / З калм. // Там жа. 29 крас.

1978. Ц і х а н а ў М. Ганна Яраслаўна: [Верш] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.

1979. А г е е ў Л. З Хібінскага цыкла; А к в і л ё ў А. У блакіце бярозы; Цяжкі след; Б а р ы с а в а М. «З усходу ішла навальніца...»; Ленінграду; Г а м п е р Г. На адкрыцці помніка абаронцам Ленінграда; На выстаўцы дзіцячага малюнка; Г і т о в і ч А. З чаго пачынаецца; Салдаты; Свету — мір; З а в о д ч ы к а ў У. Калоссе; К а ш ы р ы н С. Высокая пасада; «Калі раптам не вярнуся...»; М а к а р а ў С. Беларусь; Як новы радок; О й ф а П. «Будзе вуліца Ольгі Бергольц...»; Сустрэча з неўскаю Дуброўкай; «Пецярбург, Петраград, Ленінград...»; С а з о н а ў М. На Охце; Сэрца Урала; С я м ё н а ў Г. Чалавек; Міжгародняя цішыня; Ш а с т а л а ў Ю. «Золак зарыва лье...»; З яблыкам у руцэ: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.

1980. Ш н о б р Я. Раз толькі; А зрэшты; Р ы б а к Й. Любоў мая; Мікеланджэла; Адзін дзень з маёй кароткай памяці; Г о л а н У. Удзячнасць Савецкаму Саюзу; З а в а д а В. Рабочы раён; Мой Остраўскі край; Н е х в а т а л Ф. Пацалункі хлеба; Кастрычнік; Шчаслівы жыхар зямлі; Неўміручасць; О т р а д а в і ц а в а Я. Размова пад Ястржабам; С т э г л і к Л. Калі на крылах музыкі; Крынічка на лузе; Замалёўкі з натуры; Адвячоркам дома; Зноў я пабачыў свой край; Мастакі; Т а ў ф е р І. Санет для цябе; Пра фарбы майго краю; Чырвонаармейцы; Мая другая радзіма; С в о з і л а в а - Й о г н а в а Г. З італьянскага падарожжа; З э д н і ч а к С. Вогнішча; Люстра зацямнення; П і л а р ж Я. Тры прыпынкі; Залаты меч; Ранішні канцэрт; Маем мы рукі; Ш э р ж ы к З. Зорка; Вясковае жыццё; Ш к о л я ў д ы У. Вадкі рубін; Пацалунак; Каханне; К р а у с А. Высокае неба; Падкова шчасця; Прадвесне; Лаўлю тваю зорку; Ці мае права чалавек?; В ы г л і д а л О. Бацька; Дзе словы ўзяць; Хельсінкі 1975; Фатограф; Пра каханне; Дзеці; Смех; С е й ф е р т Я. Ранішняя песня Чырвонай Арміі: [Вершы] / З чэш. // Высокае неба. Мн.

1981. М а р ц і н к я в і ч у с Ю. Белая бестурботнасць; Першы трактар; Такі вечар; «Не сядзіцца ў маіх казках прынцу...»; Тыя вокны; Пахмурная раніца; Нашы маці; Жнівень; Ноч здзяйсненняў; Туман над Нёманам; Антонаўкі; Асенняя ахвяра; Існаванне; Аплакванне брата; Імгненне; «Дрэва, што ветры няшчадна схіляюць...»; Творчасць; «Расце з любві і дабрыні...»;«Аголеная згвалчаная пушча...»; Летні псалом; Народная песня: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.

1982. Т у р с у н - З а д э М. Вясна; Нявеста з Масквы; Хавальніку скарбаў; Маёй песні; Напоўні; «Краўчы, піялу...»; Электрычнасць; Восень; Нейтральна; Няхай заўсёды будзе жанчына; Жаль; Лаза і зямля: [Вершы] / З тадж. // Турсун-Задэ М. Высокае гняздо. Мн.; В і ш н я А. «Ганарыся, Дняпро!»: (Лірыч. нататка); Ф а м і н Я. Дняпро: [Верш]; Г а н ч а р А. «Сонцам электрычным назваў цябе народ»: (З рамана «Чалавек і зброя») / З укр.; З «Аповесці мінулых гадоў»; Плач Яраслаўны: [З «Слова аб палку Ігаравым»]; Ф е т А. На Дняпры ў разводдзе; Ц і х а н а ў М. Ганна Яраслаўна; М а я к о ў с к і У. «Ці ведаеце вы украінскую ноч?»; А с е е ў М. Дняпро скіраваў улева; Т в а р д о ў с к і А. Каля Дняпра; М а р т ы н а ў Л. Дняпро: [Вершы] / З рус. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; К у г у л ь ц і н а ў Д. Новая вясна: [Верш] / З калм. // Бярозка. № 2.

1983. М а х т у м к у л і. «Устань!» — сказалі мне; Фетдах; Стане; Ліць слёзы пачалі; Добрая размова; Расце; Я з ружай-кветкай разлучыўся; Сяброўка трэба; Роздум; Хіба можна не шукаць?; Хто шчаслівы; На

каня падобны; Хто сябра? Заву цябе: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.; Калодзій В. Родны край; Фіялкі над акопамі; Куст каліны; Заклік сэрца: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 19 жн.

1984. Дунін-Марцінкевіч В. Славяне ў XIX стагоддзі: Вершаванае апавяданне / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.; Гутманіс О. «Усё болей б'юць паклоны...»; «Што пашыць ты можаш з неба...»; Паляванне; «Нас шмат!..»; Беластвольны строй бярозак; «Ах, вугольчык мой маленькі...»; «Дарога вяртання...»; Нэйбартс А. «Будзь ласкавы, мой настаўнік Чалавек...»; Дарога; Восеньская фрэска; «Хвошча град...»; «Гуляючы неяк вясною...»; «Усмешка...»; Малітва маці дарог; Юрцыньш П. Крапіўная раса; Мой спакой; Крыўдны вечар; Так адыходзяць; Падаюць зоркі; Згаранне; Белы свет; Такая яснюткая ноч: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Галаваніўскі С. Песня пра маю Украіну; Шарамет М. Нежын: [Вершы] / З укр. // Ля Вечнага агню: Вершы. 1941 — 1945. Харкаў; Мн.; Маўленаў С. Лясам Беларусі: [Верш] / З каз. // Полымя. № 6.

1985. Элан (Блакітны) В. «Гару ў жыцці...»; Юнацкі настрой; Сэрца перабоі; Паўстанне; На варце; Я знаю; Слова «Камуна»; Раніца; Творчае «верую»: [Вершы] / З укр. // Братэрства. Мн.; Руставелі Ш. Паход Тарыэля ў Хатай і вялікая бойка: З паэмы «Віцязь у тыгравай шкуры» / З груз. // Дружная з сонцам. Мн. / Сааўт. пер. М. Хведаровіч; Рыльскі М. Помнік Янку Купалу; Беларусь; Паэтычнае мастацтва; Як не любіць...; Дзве элегіі і лёгенькая сатыра; Сербскія песні; Народу-сейбіту: [Вершы]; Смага: Паэмапраява / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; Макараў С. Беларусь: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 7 вер.

1.5.

На англійскую мову. The geologist / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971.

На латышскую мову. Uzticiba; Milestiba / Atdz. A. Vejans; Tu sapnos man telojies...; Vijolnieks / Atdz. A. Imermanis; Draudziba / Atdz. A. Vejans // Baltkrievijas priede. Riga, 1960; Pie Bugas / Atdz. J. Stulpans; Baltijas jura; No cikla «Baltijas dziesmas» / Atdz. A. Elksne // Karogs. 1960. Nr 8; Pie Bugas / Atdz. J. Stulpans // Komunists. 1960. 4. Sept.

На літоўскую мову. Lenino paminklas Minske / Vert. A. Zukauskas; Manoji karta / Vert. K. Inciura; Trys sonetai: 1. Poezija; 2. Ismintis; 3. Grozis / Vert. E. Matuzevicius // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Lenino paminklas Minske / Vert. A. Zukauskas // Mano Tevyne-Tarybu Sajunga. Kaunas, 1976; Trys sonetai: Poezija; Ismintis; Grozis / Vert. E. Matuzevicius //Pergale. 1958. Nr 9; Lenino paminklas Minske / Vert. A. Zukauskas // Komj. tiesa. 1958. Rugs. 14; Tiesa. 1958. Rugs. 14; Poezija / Vert. E. Matuzevicius // Komj. tiesa. 1958. Rugs. 21; Draugyste / Vert. P. Zemkauskas; Istikimybe / Vert. J. Skuodyte // Kauno tiesa. 1962. Spal. 12; Ismintis: (Sonetas) / Vert. E. Matuzevicius // Tiesa. 1962. Spal. 9; Lenino paminklas / Vert. A. Zukauskas // Draugyste. Vilnius, 1963; Gyvenimo dziaugsmo poezija: («Draugu balsai») // Lietuvisko zodzio atgarsiai. Vilnius, 1979. Kn. 2.

На рускую мову. Тебе одной: Стихи. Л., 1961.

С вами и наедине: Стихотворения разных лет. М., 1976. Рэц.: Нехай Р. Зрелость мастера // Неман. 1977. № 3.

Песня; Беспризорнику: [Вершы] / Пер. В. Наседкин // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930; На страже: [Верш] / Пер. Н. Кауричев, К. Яковчик // Поэты Белоруссии. М., 1934; Памятник Ленину в Минске; На автостраде Минск — Москва: [Вершы] / Пер. Л. Смирнов // Сов. Укр. 1957. № 9; Дружба: [Верш] // Львов. правда. 1957. 20 сент.; Памятник Ленину; Разговор по душе; На автостраде Минск — Москва: [Вершы] / Пер. В. Тарас, К. Алтайский // Сов. Отчизна. 1959. № 2; Светлая судьба: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Ленингр. правда. 1961. 29 янв.; Наш бессмертный Ильич: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Там жа. 1961. 22 апр.; Апрель: [Верш] // Сов. Бел. 1961. 22 апр.; Имени вождя: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Правда. 1962. 23 апр.; Дружба; Альбуть: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Нева. 1966. № 8; Сиянье Октября: [Фрагмент верша] // Неман. 1967. № 10; Памятник Ленину: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Водный транспорт. 1967. 25 февр.; Памятник Ленину; Розовая чайка; Над Бугом: [Вершы] / Пер. Б. Кежун, М. Комиссарова // Сов. Бел. 1967. 18 февр.; Стансы о Ленине / Пер. Н. Браун // Неман. 1969. № 4; Дорогой образ: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Во славу Родины. 1969. 9 февр.; Самый человечный человек: [Верш] / Пер. Н. Браун // Сов. Бел. 1969. 22 апр.; Вечный огонь: [Верш] / Пер. И. Василевский // Путь к победе. Мн., 1970; Апрель; В тайге; Память; Цель: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Над Бугом: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1971. 22 сент.; Стансы о Ленине / Пер. Н. Браун // Знамя юности. 1971. 22 апр.; Самый человечный человек: [Верш] / Пер. Н. Браун // Гродн. правда. 1973. 20 апр.; Мелодия земного бытия: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1975. № 8; Своя пора; Видение; Гармония; Мелодия: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Весна идет: [Верш] / Пер. В. Шульжик // Земля с лазурными очами. М., 1979; Дорогой образ; Время: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Белорусы: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Звезда. 1982. № 10; Нас партия ведет; Своя пора: [Вершы] // Сел. газ. 1982. 14 февр.; Белорусы; Вечерний Минск: [Вершы]; Земля моя, любовь моя...: (Пять сонетов) / Пер. С. Ботвинник // Беларусь моя. Л., 1983; Своя пора; Видение; Откровение; Индекс; Гармония; Мелодия: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984.

На таджыкскую мову. Туро дар хоби худ дидам / Тарч. М. Фархат; Хтйкали Ленин дар Минск / Тарч. С. Халимшо; Эй Ватан!; Хамсолони ман / Тарч. М. Фархат: [Вершы] // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На узбекскую мову. Ленин хакида стансдар; Пойтахтим тонгги: [Вершы] / Э. Вохидов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Тобі одній; Ти снилась мені: [Вершы] / Пер. С. Доломан // Пісні з Білорусі. К., 1957; Поезія; Принада: [Вершы] / Пер. Г. Філіпчук // Вітчизна. 1957. № 6; Ти снилась мені...: [Верш] / Пер. Е. Доломан // Дніпро. 1957. № 9; Тобі одній; Ти снилась мені...: [Вершы] / Пер. Е. Доломан // Рад. жінка. 1957. № 9; Пісня весни: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Колг. село. 1957. 17 вер.; Слава: [Верш] // Ленін. молодь. 1957. 22 вер.; Тобі одній: [Верш] / Пер. М. Подолян // Рад. культура. 1957. 12 вер.; Пам'ятник Леніну в Мінську: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Рад. Укр. 1957. 16 вер.; Лірични: [Верш] / Пер. Е. Дробязко // Робіт. газ. 1957. 15 вер.; Тобі одній: [Верш] / Пер. Б. Степанюк // Вітчизна. 1959. № 1; Пам'ятник Леніну в Мінську: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Рад. Укр. 1969. 30 груд.; Пам'ятник Леніну в Мінську; Найлюдяніша людина: [Вершы] / Пер. О. Жолдак, В. Коломіець // Сузір'я. К., 1970. Вип. 4; Ніч; Рожева чайка; Заполяр'я; Орлан; Ти снилась мені...; Слава; Вілія; Різьбярка; Альбуць: Білоруське жіноцтво; Білоруси: [Вершы] / Пер. І. Драч, Е. Доломан, Г. Донець // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Народу син: [Верш] / Пер. М. Петренко // Львов. правда. 1971. 3 нояб.; Тобі одній: [Верш] / Пер. В. Юхимович // Укр. 1976. № 22; Білоруси: [Верш] / Пер. Г. Донець // Молодь Україна. 1976. 28 груд; Купала: [Верш] / Пер. М. Петренко // Ленін. молодь. 1981. 7 жовт.

На чувашскую мову. Белорус сыннисем: Сава / П. Эйзин кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На яўрэйскую мову. Паддубны / Пер. З. В. // Паэзія БелАПП: Вершы і паэмы. Мн., 1931.

1.6.

Галасы сяброў. Вершы / З літ. Мн., 1958 / Скл.

Майстры беларускай сцэны. Мн., 1960 / Рэд. з інш.

Пракоф'еў А. Святло над светам: Выбр. лірыка. Мн. 1976 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне вершаў. А. Звонака // ЛіМ. 1957. 2 лют.; Азгур З. І сёння гучыць санет // Там жа. 1984. 2 сак.; Алесю Звонаку — 75 // Там жа. 1982. 12 лют.; Аляхновіч М. На аванпастах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Бранштэйн Я. За народную сацыялістычную літаратуру // ЛіМ. 1936. 12 крас.; Броўка П. Пра Алеся Звонака // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1968. Т. 7; Яго ж. Удасканаліць свой паэтычны голас // ЛіМ. 1936. 7 крас.; Яго ж. Шчырая натхнёная песня // Звонак А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1977. Т. 1; Бэндэ Л. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў: 1923—1928 // Гарэцкі М. Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984. С. 273—275; Гіламёдаў У. З Леніным у сэрцы // Полымя. 1970. № 3; Грахоўскі С. Паэтычная біяграфія пакалення // Звонак А. Россып. Мн., 1967; Дворкіна Ю. Меншавізм у беларускай крытыцы // Маладняк. 1931. № 8; Каваленка В. Тэатр і яго крытыка // Каваленка В. Давер. Мн., 1967; Карабанава Л. З любоўю да Радзімы // Гомел. праўда. 1977. 12 лют.; Колас Я. А. Звонаку: [Ліст] // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1978. Т. 14; Кудраўцаў І. З доўгіх жыццёвых дарог // Звязда. 1982. 14 лют.; Мартынава Э. Мастацкі пераклад і ўзаемаўзбагачэнне нацыянальных літаратур // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне: Пытанні ўзаемасувязей савецкіх літаратур. Мн., 1980. С. 170—173, 192—194; Няхай Р. Лірыка Звонака // Полымя. 1957. № 2; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 136; Яго ж. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 185—186, 223; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прэм'ера тэатра імя Я. Коласа // Віцеб. рабочы. 1957. 23 сак.; Ракава Е. Вакальны цыкл Р. Пукста // ЛіМ. 1959. 28 сак.; Рубін І. Натхнёная ліра паэта // Мін. праўда. 1977. 13 лют.; Руцкая А. Цеплыня натхнення // ЛіМ. 1981. 18 снеж.; Рыбакоў М., Гапановіч В. Чалавек і народ // Звязда. 1959. 9 ліп.; Сакалоў А. «Зірніце, дзень які сягоння малады!» // Чырв. змена. 1977. 13 лют.; Самуйлёнак Э. Супраць аглабельнай крытыкі // ЛіМ. 1936. 22 сак.; Скапа У. Душы пякучая вяснянка // Віцеб. рабочы. 1977. 12 лют.; Скарб душы — народу: Да 70-годдзя Алеся Звонака // Беларусь. 1977. № 2; Собаль В. На скрыжаванні вятроў і дарог // Віцеб. рабочы. 1982. 13 лют.; Студзёны Л. Гукі ліры ніколі не змоўкнуць // Там жа. 1962. 13 ліст.; Хатулёў П. Супраць безадказных адносін да класікі // ЛіМ. 1936. 26 крас.; Хведаровіч М. Алесь Звонак // Звонак А. Табе адной. Мн., 1957; Яго ж. Земляроб, працалюб // ЛіМ. 1967. 14 лют.; Яго ж. Неспакойнае сэрца // Звязда. 1977. 13 лют.; Яго ж. Паэт у дарозе // Полымя. 1967. № 2; Яго ж. Харавство паэзіі // ЛіМ. 1957. 16 лют.; Шарахоўскі Я. Пра якасць паэтычнай мовы // Там жа. 1934. 22 крас.; Яго ж. Супраць халтуры // Там жа. 1935. 16 лют.; Шушкевіч С. Па-ранейшаму — у дарозе // Голас Радзімы. 1977. 10 лют.; Яго ж. У творчым гарэнні // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Шымук В. Свежы вецер дыхае вясной... // Вяч. Мінск. 1977. 14 лют.; Ярош М. У паходзе па шчасце // ЛіМ. 1977. 11 лют.; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 88—89.

На рускай мове. Бровка П. Алесь Звонак // Звонак А. С вами и наедине. М., 1976; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Залесская Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960. С. 140—141, 190—193; Климентенко С. Главная высота // Сел. газ. 1969. 6 февр.; Яго ж. Источник вдохновения // Там жа. 1966. 3 июля; Путинцев Н. Героика прошлого и наших дней // Сов. культура. 1960. 15 окт.; Скринченко Н. Белорусский театр им. Я. Коласа: 60-е годы // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1983. Вып. 2. С. 54—56; Халип В. Строка, прочтенная театром. Мн., 1973. С. 186—194; Хведорович М. Творческая удача // Сов. Бел. 1959. 10 марта; Яго ж. «Хочу стоять в строю»: Алесю Звонаку — 60 лет // Сел. газ. 1967. 14 февр.; Чувство Родины // Там жа. 1982. 14 февр.;

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. «Вы з той магутнай чарады...»: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983; Прыходзька П. Рэха: (Алесю Звонаку): [Верш] // Прыходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980.

Г. І. Рэут.

ЗІЗАНІЙ ЛАЎРЭНЦІЙ

Зізаній (Тустаноўскі) Лаўрэнцій Іванавіч [сапр. прозв. Кукаль; (?), мяст. Тустынь (?), цяпер Івана-Франкоўская вобл., Украіна — пасля 1634, Луцк (?), цяпер Украіна], паэт, перакладчык, педагог, царкоўны дзеяч. Родны брат Стафана Зізанія.

Паходзіў з дробнамаянтковай шляхты герба Пілава, якая жыла ў мяст. Тустынь на Украіне. Паводле меркаванняў даследчыкаў, Л. Зізаній разам з братам Стафанам атрымаў, відаць, добрую адукацыю ў Астрожскай школе. Пасля сканчэння яе на працягу 10 гадоў працаваў настаўнікам брацкіх школ у Львове, Брэсце, Вільні, дзе выкладаў царкоўна-славянскую і грэчаскую мовы. Педагагічная дзейнасць Л. Зізанія пачалася ў Львоўскай брацкай школе, дзе ён працаваў да 1592, пакуль паміж епіскапам Гедэонам Балабанам і брацтвам не разгарэлася ўпартая барацьба, з якой епіскап выйшаў пераможцам. Ідэйна-палітычны разлад з Г. Балабанам прымусіў Л. Зізанія пакінуць Львоў і пераехаць у Брэст, у заснаванае уніяцкім мітрапалітам Іпаціем Пацеем брацтва. Аднак пасля трох гадоў работы, якая прынесла яму вялікую вядомасць як педагогу і грамадскаму дзеячу, ён тут не затрымаўся, а пераехаў у Вільню, дзе працаваў яго брат Стафан. Вільня вабіла Л. Зізанія славутай друкарняй, дзе ён пасля пераезду ў 1596 выдаў падрыхтаваныя ім буквар «Наука ку читаню и розуменю писма словенского», «Лексис» на 1061 слова, першую «Грамматику словенску съвершеннаго искуства осми частій слова и иных нуждных», дзе выказаў свае меркаванні наконт педагагічнай навукі. Пасля таго, як у 1596

на скліканым у Брэсце памесным царкоўным саборы адбыўся афіцыйны падзел праваслаўнай царквы на уніятаў і іх праціўнікаў, да ліку якіх належаў Л. Зізаній, далейшае яго знаходжанне ў Вільні стала небяспечным. Актыўны змагар супраць духоўнага саюза з каталіцызмам, пазбягаючы неспрыяльных умоў, створаных яму езуітамі, ён вымушаны быў развітацца з сталічным горадам княства і шукаць работу ў багатых і незалежных магнатаў. У 1597 пакінуў Вільню і ўладкаваўся хатнім настаўнікам дзевяцігадовага сына крычаўскага старосты князя Б. Саламярэцкага ў мяст. Баркулабаве (цяпер Быхаўскі р-н Магілёўскай вобл.), дзе знаходзіўся да красавіка 1600, пакуль яго не замяніў там М. Смятрыцкі. З рэкамендацыйным лістом Б. Саламярэцкага Л. Зізаній накіраваўся ў Яраслаў Галіцкай Русі (цяпер у Польшчы) да князя А. Астрожскага вучыць яго дзяцей царкоўнаславянскай і грэчаскай грамаце. Але і тут знаходжанне Л. Зізанія абарвалася са смерцю князя (1603). Маці яго выхаванцаў, якая была каталічкай, аддала дзяцей на выхаванне езуітам. Пэўны час Л. Зізаній служыў свяшчэннікам Яраслаўскай царквы, а потым уладкаваўся на працу да багатага князя Я. Карэцкага, які надзяліў яго зямлёй і царкоўным прыходам у Карцы на Валыні. Тут Л. Зізаній знаходзіўся да 1619. У 1619 пакінуў Карэц і па запрашэнні архімандрыта Кіева-Пячэрскай лаўры перабраўся ў Кіеў, дзе быў перакладчыкам вучонага гуртка, куды ўвайшлі П. Бярында, І. Барэцкі, Т. Земка і інш. праваслаўныя дзеячы на чале з архімандрытам Е. Плецянецкім. Кіеўскі перыяд жыцця і дзейнасці Л. Зізанія — надзвычай плённы. Ён пераклаў і адрэдагаваў для патрэб навучэнцаў брацкай школы кнігі «Беседы св. Иоанна Златоуста на послание св. апостола Павла» (1623) і «Толкование на Апокалипсис...» (1625). Работа ў гуртку Е. Плецянецкага натхніла яго ў 1620-23 на стварэнне вялікага «Катэхізіса», у якім ён выклаў не толькі догматы праваслаўнага веравызнання, але і свае веды па гісторыі, прыродазнаўству, астраноміі і іншых навуках. У 1626 разам з сынамі Аляксандрам і Іванам Л. Зізаній прыехаў у Пуціўль, а адтуль з лістамі ад мітрапаліта І. Барэцкага да рускага цара, патрыярха і іншых асоб — у Маскву. Там яго прыняў цар Міхаіл Фёдаравіч і патрыярх Філарэт. Л. Зізаній уручыў цару выдадзенае ў Кіеве сваё тлумачэнне да Апакаліпсіса і рукапіс напісанага ім «Катэхізіса» дзеля выдання ў Маскве. Цар у сваю чаргу перадаў рукапіс патрыярху, а той даручыў ігумену Богаяўленскага манастыра Іллі зрабіць яго пераклад на царкоўнаславянскую мову. Аднак пераклад атрымаўся недакладны, што высветлілася ў спрэчках Л. Зізанія з перакладчыкам і праўшчыкам кнігі протапопам Рыгорам. Надрукаваны на 395 старонках «Катэхізіс» не задаволіў ні аўтара, ні патрыярха, і тыраж быў знішчаны. Не дапушчаны ў Маскве да ўжытку, ён распаўсюджваўся ў рукапісных спісах і карыстаўся павагай сярод стараабрадцаў, быў тройчы надрукаваны ў Гродне (1783, 1787, 1788), перавыдадзены ў Пскове (1784). У 1627 Л. Зізаній пакінуў Маскву. Пасля вяртання на Украіну ў 1628 ён прыняў удзел у кіеўскім царкоўным саборы, прысвечаным разбору кнігі Мялеція Смятрыцкага «Апалогія», дзе выступіў са сваімі пярэчаннямі, у выніку чаго аўтар яе публічна адмовіўся ад свайго твора і прыняў пакаянне. Апошняе ўпамінанне ў дакументах імя Л. Зізанія адносіцца да 1634, калі ў гарадской кнізе Луцка быў зроблены запіс з просьбай да намесніка луцкага, падстаросты М. Крынскага абараніць яго правы на маёмасць, падараваную князем Я. Карэцкім.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Наука ко читаню... Вильно, 1596 / У сааўт.

Грамматика словенска. Вильно, 1596.

Катехизис. Гродно, 1783; 1787; 1788.

«Лексис» Лаврентія Зизанія — Синоніма славеноросская / Підгот. текстів, пам'яток і вступ. статті В. Німчука. К., 1964.

Hrammatika slovenska. Wilna, 1596. Herausgegeben und eingeleitet von Gerd Freidhof. Frankfurt am Main, 1972. Рэц.: Strumiński B. // Sl. Orient. 1974. Nr 1.

1.3.

1849. Лексис, сиречь речения... // Сказания русского народа, собранные И. Сахаровым. Спб. Кн. 5.

1859. Прение литовского протопопа Лаврентия Зизания с игуменом Илиею и справщиком Григорием по поводу исправления составленного Лаврентием катехизиса // Летописи русской литературы и древности. М. Т. 2. Кн. 4.

1904. «Ест ся чему заправды задивовати...» // Крыловский А. Львовское Ставропигиальное братство. К.

1911. Лексіс // Записки наукового товариства імени Шевченка. Львів. Т. 102. Кн. 2.

1962. [Урыўкі з твораў] // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн. С. 138—143.

2.1.

На рускай мове. Ботвинник М. Источники и литература о Лаврентии Зизании Тустановском // Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1972. Вып. 2.

Зизаний Л. // Булахов М. Восточнославянские языковеды (биобиблиогр. словарь). Мн., 1976. Т. 1. С. 105—109.

2.2.

На рускай мове. Ботвинник М. Лаврентий Зизаний. Мн., 1973.

Ботвинник М. Лаврентий Зизаний Тустановский — педагог, просветитель и гуманист второй половины XVI — начала XVII века: Автореф. дис. ... канд. ист. н. Мн., 1970.

Ильинский Ф. Большой Катехизис Лаврентия Зизания. К., 1899.

Павловец Д. Основные тенденции развития и взаимодействия белорусского и книжно-славянского языков в XVI—XVII вв.: (На материале грамматик Л. Зизания, М Смотрицкого, И. Ужевича): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1985.

2.3.

На беларускай мове. Анічэнка В. «Граматыка» Л. Зізанія // Весці АН БССР. 1957. № 4; Ашарэнка Л. Слова з глыбіні вякоў // Гомел. праўда. 1985. 10 жн.; Батвіннік М. Аўтар першай граматыкі // Наст. газ. 1962. 30 мая; Яго ж. Беларускія стардрукі // Полымя. 1966. № 4; Яго ж. Вучэбныя кнігі Лаўрэнція Зізанія // Нар. асвета. 1967. № 12; Яго ж. Лаўрэнцій Зізаній Тустаноўскі // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968; Яго ж. Пра Лаўрэнція Зізанія // Полымя. 1972. № 2; Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізму. Мн., 1952. С. 133—134; К-ч. Славяна-беларускія слоўнікі // Беларусь. 1920. 22 студз.; Л. З. Першы крыўскі (беларускі) слоўнік 1596 году // Крывіч. 1924. № 2; Ларчанка М. Літаратура канца XVI — першай паловы XVII ст. // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968. С. 94—96; Лаўрэнцій і Стэфан Зізаніі // Асвета і педага-

гічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; Мячкоўская Н. Арфаграфічная пазіцыя граматыкі Лаўрэнція Зізанія і Мялеція Смятрыцкага // Бел. лінгв. 1985. Вып. 28; Падокшын С. Святло далёкага мінулага // Полымя. 1968. № 4; Паўлавец Д. Прыметнікавыя формы ў сярэдневяковых граматыках Зізанія, Сматрыцкага, Ужэвіча // Бел. мова. 1985. Вып. 13; Яго ж. Пунктуацыйная тэорыя і практыка ў кніжнаславянскіх граматыках Зізанія і Сматрыцкага // Там жа. 1983. Вып. 11; Яго ж. Формазмяненне назоўніка і дзеяслова ў славянскіх граматыках Л. Зізанія і М. Сматрыцкага // Бел. лінгв. 1983. Вып. 23; Пршковіч М. Ля вытокаў нашай культуры: Да 370-годдзя выхаду ў свет граматыкі і буквара Лаўрэнція Зізанія // ЛіМ. 1967. 21 лют.; Саверчанка І. «Грамматіка» Лаўрэнція Зізанія і праблемы развіцця беларускай паэзіі канца XVI — пачатку XVII ст. // Беларуская літаратура. Мн., 1988. Вып. 16; Якаўлева Л. Лексічная сінаніміка ў «Лексісе» Лаўрэнція Зізанія // Бел. мова. 1982. Вып. 10.

На рускай мове. Абецедарский Л. Нужны точные оценки: Против идеализации роли в просветительстве Ефросиньи Полоцкой, Мелетия Смотрицкого, Лаврентия Зизания и других церковных деятелей // Сов. Бел. 1973. 17 мая; Алексютович Н. Культурно-просветительская деятельность братьев Зизаниев // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962; Барсов Н. Заседание в книжной палате 18 февраля 1627 года по поводу исправления катехизиса Лаврентия Зизания // Христианское чтение. 1880. Ч. 1; Ботвинник М. Азбука Лаврентия Зизания // Проблемы школьного учебника: (Структура учебника). М., 1975. Вып. 3; Яго ж. Лаврентий Зизаний Тустановский; «Азбука» Лаврентия Зизания Тустановского // Ботвинник М. Откуда есть пошел букварь. Мн., 1983; Яго ж. Учебные книги Лаврентия Зизания Тустановского // Ботвинник М. У истоков учебной книги. Мн., 1964; Ботвинник М., Подокшин С. Лаврентий Зизаний, Ян Белобоцкий // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973. С. 122—124; Галкин Е. Вильнюс — родина белорусского букваря // Сов. Лит. 1968. 12 мая; Дорошевич Э., Конон В. Очерки истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 78—80; Ильинский Ф. Большой катехизис Лаврентия Зизания // Труды Киевской духовной академии. 1898. № 2, 5, 6, 8, 10; 1899. № 3; Яго ж. Большой катехизис Лаврентия Зизания как учено-литературное произведение // Волынские епархиальные ведомости. 1893. Ч. 2; Колосовская О. Еще один экземпляр «Грамматики словенской» Лаврентия Зизания // Из истории академических библиотек. М., 1983; Конон В. От Ренессанса к классицизму. Мн., 1978. С. 84—87; Крыловский А. Львовское Ставропигиальное братство. К., 1904. С. 244—248, 254—258; О книгах, на которых отступники от православной церкви основывают свои неправильные мысли // Православный собеседник. 1855. С. 105—153, 238—279; 1856. С. 305—348, 399—430; Подокшин С. Реформация и общественная мысль Белоруссии и Литвы: (Вторая половина XVI — начало XVII в.). Мн., 1970. С. 197—204; Прение литовского протопопа Лаврентия Зизания с игуменом Илиею и справщиком Григорием по поводу исправления составленного Лаврентием Катехизиса // Летописи русской литературы и древности. М., 1859. Т. 2; С. Д. Стефан и Лаврентий Зизании, защитники православия против католичества и унии в Литве, в конце XVI в. // Руководство для сельских пастырей. 1865. № 29—31; Харлампович К. Западнорусские православные школы XVI и начала XVII века. Казань, 1898. С. 371—384, 446—458.

На ўкраінскай мове. Возняк М. Причинки до студій над написаннями Лаврентія Зизания // Записки НТШ. 1908. Т. 83. Кн. 3; Возняк М. Граматика Лаврентія Зизанія з 1596 р. // Там жа. 1911. Т. 101. Кн. 1; Т. 102. Кн. 2; Грінченко Б. Огляд української лексикографії//Там жа. Львів, 1905. Т. 66; Грушевський М. Історія української літератури. К., 1927. Т. 5. Друга половина. С. 354; Огоновський О. Історія літератури руської. Львів, 1887. Ч. 1. С. 147—148, 181—184.

З. У. Драздова.

ЗІЗАНІЙ СТАФАН

Зізаній (Тустаноўскі) Стафан Іванавіч (сапр. прозв. Кукаль, гады і месцы нараджэння і смерці невядомы), праваслаўны дзеяч, пісьменнік-палеміст канца 16 — пачатку 17 ст. Родны брат Лаўрэнція Зізанія.

Паходзіў з украінскай галіцкай шляхты герба Пілава. Каб надаць высакароднасць свайму прозвішчу Кукаль, выкарыстаў тагачасную практыку і пераклаў яго на грэчаскую мову, на якой яно стала гучаць Зізаній. У 1581 С. Зізаній, хоць і не меў яшчэ духоўнага сану свяшчэнніка, але валодаючы талентам выдатнага красамоўцы, атрымаў ад мітрапаліта М. Рагозы дазвол гаварыць царкоўныя пропаведзі для праваслаўнага насельніцтва Львова. У 1586 стаў членам львоўскага стаўрапігіяльнага брацтва і выкладчыкам грэчаскай і славянскай моў брацкай школы, а з 1592 яе рэктарам. Як дзеяч брацкага руху ў сваіх публічных выступленнях паказаў сябе гарачым абаронцам праваслаўнага веравызнання, заўзятым праціўнікам царкоўна-рэлігійнай уніі. Такая дзейнасць С. Зізанія выклікала незадаволенасць мясцовага епіскапа Г. Балабана, які быў прыхільнікам уніі. У 1593 ён выгнаў С. Зізанія з Львова. Ратуючы «вучонага дыдаскала» (настаўніка), у тым жа годзе яго запрасіла да сябе працаваць віленскае брацтва, дзе С. Зізаній змог разгарнуць сваю энергічную дзейнасць. Ён выступаў з пропаведзямі ў цэрквах, у ратушы, на плошчах — усюды, дзе здараўся зручны выпадак. Гэта ў сваю чаргу абурыла мітрапаліта М. Рагозу, які ў сваім лісце да С. Зізанія (1595) спрабаваў утаймаваць яго. Мітрапаліт дакараў яго за тое, што ён зневажае сваіх духоўных пастыраў, асмельваецца з амбона асуджаць усё духавенства, разбурае адзінства народа, не падначальваецца мітрапаліту і нават каралю, наладжвае сувязі з пратэстантамі. Аднак С. Зізаній не звярнуў увагі на папрокі мітрапаліта і працягваў дзейнічаць паранейшаму. Тады ў 1596 М. Рагоза склікаў па гэтаму пытанню ў Навагрудку сабор і пазваў на разбор справы самога С. Зізанія, але той не з'явіўся.

На саборы адбыўся судовы працэс, дзе С. Зізаній разам з двума сваімі прыхільнікамі, папамі віленскага брацтва Васілём і Герасімам, быў асуджаны і, як ерэтык, адлучаны ад царквы. Асуджаныя спрабавалі аспрэчваць рашэнне царкоўнага суда і занеслі свой пратэст у гарадскія кнігі, каб з дапамогай трыбунала прыцягнуць да адказнасці самога мітрапаліта. Прысуд мітрапаліцкага суда менш за ўсё турбаваў С. Зізанія, і ён працягваў сваю прапаведніцкую дзейнасць. Каб знайсці абарону ў магнатаў, узяўся за пяро і напісаў на польскай мове «Казанне на 8-ы артыкул веры», а таксама твор «Казанье святого Кирилла, патриархи иерусалимского, о антихристе и знаках его з розширением науки против ересей розных», які прысвяціў князю К. Астрожскаму (Вільня, 1596; на польскай і старабеларускай мовах). Але, калі кароль Сігізмунд III Ваза ў маі 1596, яшчэ да Брэсцкай уніі, стараннямі мітрапаліта М. Рагозы пацвердзіў рашэнне Навагрудскага сабора, С. Зізаній разам са сваімі двума прыхільнікамі ў дадатак да ўсяго быў прыгавораны да баніцыі (выгнання) з краю. У абарону яго стала толькі тая частка Брэсцкага сабора 1596, што не далучылася да царкоўнай уніі і апраўдвала дзейнасць С. Зізанія як сумленнага і прававернага чалавека. Але паколькі яна не мела супраць каралеўскага дэкрэта юрыдычнага права, С. Зізаній з ведама і дазволу архімандрыта І. Бабрыковіча вымушаны быў хавацца ў манастыры святой Тройцы, дзе пастрыгся пад імем Сільвестра. У адказ на такую акцыю духоўных і свецкіх улад Рэчы Паспалітай ён напісаў і выдаў у тым жа 1596 «Лист Іеремеи, патриархи Константинопольского, напоминалный... о втором пришествии Христове и о антихристе».

Літаратурна-публіцыстычная дзейнасць С. Зізанія выклікала да жыцця два пасквільныя творы Ш. Жаброўскага, якія былі надрукаваны ў Вільні. Адзін з іх, напісаны на польскай мове, называўся «Кукаль, які рассявае Стафан Зізаній у цэрквах рускіх у Вільні» (1595), другі — «Пустазелле С. Зізанія, ерэтыка з царквы рускай выклятага» (1596). Надзвычай удалым рэлігійна-філасофскім і палітычным памфлетам С. Зізанія было «Казанье святого Кирилла, патриархи иерусалимского...», якое ўяўляе сабой літаратурную перапрацоўку аўтарытэтнага для праваслаўных і католікаў «15-го огласительного поучания св. Кирилла Іерусалимского», пабудаванага на тлумачэннях 25-га раздзела Евангелля ад Мацвея. У ім аўтар трапна выкарыстаў не толькі само імя патрыярха Кірылы, але і знешнюю форму яго багаслоўскага трактата. Тэкст «Казання» складзены так, што ў ім цяжка адрозніць напісанае Кірылам ад таго, што дадаў у выглядзе разгорнутага каментарыя сам С. Зізаній . У гэтай таленавітай падробцы пад «Казанне» С. Зізаній бязлітасна выкрывае каталіцкую царкву, папу рымскага і яго прыхільнікаў. З народных пазіцый ён даводзіў, што духоўныя феадалы, прыкрываючыся імем Хрыста, клапоцяцца «не так пра ўбогіх, як больш пра багатых». «Казанне» хутка набыло выключную папулярнасць не толькі ў Беларусі і на Украіне, але і ў Маскоўскай дзяржаве, дзе яно ў 1644 было перавыдадзена пад загалоўкам «Кириллова книга». У 1786 і 1791 убачылі свет перавыданні ў Гродне. Павучанне падавалася ў рэлігійна-містычнай форме, тыповай для ерэтычнай ідэалогіі сярэдневякоўя, мела цесную сувязь з нацыянальна-вызваленчай барацьбой народных мас Беларусі, Украіны і Літвы. Каб наблізіць добрыя часы, С. Зізаній заклікаў адмежавацца ад «лживых пророков» і ваяваць супраць вераадступнікаў, праяўляць мужнасць і мудрасць, быць смелым, «яко добрый рыцарь на войне». Такая ваяўнічая пазіцыя публіцыста-дэмакрата не магла застацца па-за ўвагай яго праціўнікаў. Калі мітрапаліту І. Пацею стала вядома, што С. Зізаній знаходзіцца ў манастыры святой Тройцы і прадаўжае там свае агітацыйныя прапаведзі, манастыр быў захоплены штурмам, і С. Зізаній быў вымушаны ўцякаць з Вільні. Пасля гэтага губляецца апошні след С. Зізанія.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Казанье с/вя/то/го Кирилла, патриархи иерусалимского, о антихристе... и знаках его з розширением науки против ересей розных. Вильно, 1596.

Kazanie św. Cyrylla, patriarchy Jerozolimskiego, o antychryście i znakach jego, z rozszyrzeniem nauki przeciw herezjom róznym. Wilno, 1596.

Лист Іеремеи, патриархи Константинопольского, напоминалный... о втором пришествии Христове и о herezjom różnym. Wilno, 1596.

Наука ку читаню и розуменю писма словенского, тутыж о с/вя/той троици и о въчловечении г/о/с/по/дни. Вильно, 1596 / Сааўт. Л. Зізаній.

Книга Кириллова. М., 1644.

Кириллова книга. [Гродна?], 1786; 1791.

1.3.

1906. Казанье святого Кирилла, патриархи Іерусалимского // Памятки полемічного письменства кінця XVI і поч. XVII в. Львів, 1906. Т. 1.

1923. З перакладу Казання св. Кірылы, патрыярха Іерусалімскага: [Урывак]; З прадмовы перакладчыка...: [Урывак]; З выкладу Казання: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускай літаратуры. Вільня, 1923.

1962. [Урыўкі з твораў] // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962. С. 133—137.

2.2.

На польскай мове. Plewy S. Zyzaniey, heretyka z cerkwie ruskiey wyklętego. Wilno, 1596.

Żebrowski S. Kąkol, który rozsiewa S. Zizania w cerkwiach ruskich w Wilnie. Wilni, 1595; Kraków, 1956.

Smotrycki M. Exethesis, albo expostulatia, to jest rozprawa miedzy Apologia i Antidotem o ostanek błędów, heresie i kłamstw Zyzaniowych, Philaletowych Orthologowych i klerykowych uchylona przez. M. Smotryckiego. Lwów, 1629.

2.3.

На беларускай мове. Батвіннік М. Пісьменнік-палеміст // Беларусь. 1973. № 1; Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 130—132; Гайдук М. Выдатны педагог і філолаг: Да 330-й гадавіны з часу смерці Куколя-Тустаноўскага [Зізанія] // Ніва. 1965. 7 студз.; Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры. Вільня, 1920. С. 47; 2 выд. Вільня, 1921. С. 47; 3 выд. Вільня, 1924. С. 47; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. I. С. 285—289; Дабрынін М. Беларуская літаратура: Старажытны перыяд. Мн., 1952. С. 187—190; Ларчанка М. Літаратура канца XVI — першай паловы XVII ст.// Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968. С. 93—94; Лаўрэнцій і Стафан Зізаніі // Асвета і педагагічная

думка ў Беларусі. Мн., 1985; Майхровіч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 153—156.

На польскай мове. Kąkol, który rozsiewa Stephanek Zizania w cerkwiach ruskich w Wilnie // Памяткі полемічного письменства кінця XVI і поч. XVII в. Львів, 1906. Т. 1; Topolska M. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. Wrosław, 1984. S. 38, 60, 64, 73, 124.

На рускай мове. Алексютовіч Н. Культурно-просветительская деятельность братьев Зизаниев // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962. С. 126—130; Бедрицкий Н. Литературная полемика православных с протестантами в юго-западной Руси в XVI и XVII вв. // Мин. епарх. вед. 1888. № 5, 14, 15; Беляновский А. Стефан Зизаний // Волын. епарх. вед. 1887. Кн. 2; [Библиография] // Лит. епарх. вед. за 1882. № 41; Ботвинник М. Лаврентий Зизаний. Мн., 1973. С. 64—70; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 76—78; Завитневич В. Палинодия Захария Копыстенского и ее место в истории западнорусской полемики XVI и XVII вв. Варшава, 1883. С. 110—135; Жебровский Ф. Куколь, который сеет Стефан Зизаний в русских церквах в Вильно; Из католической брошюры «Плевы Стефана Зизания, еретика, проклятого русской церковью» // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 165; Макарий. История русской церкви. Спб., 1879. Т. 9. Кн. 4. С. 614—615, 645, 667; Подокшин С. Реформация и общественная мысль Белоруссии и Литвы. (Вторая половина XVI — начало XVII в.). Мн., 1970. С. 182—197; С. Д. Стефан и Лаврентий Зизаний, защитники православия против католичества и унии в Литве, в конце 16 в. // Руководство для сельских пастырей. 1865. № 29—31; Филарет. Обзор русской духовной литературы. 1862—1863. 3 изд. Спб., 1884. Кн. 1 и 2. С. 175—178; Харлампович К. Западнорусские православные школы XVI и начала XVII века. Казань, 1898. С. 300—304, 321—324, 377—384, 452—455.

На ўкраінскай мове. Возняк М. Історія української літератури. Львів, 1921. Т. 2. Ч. 1. С. 201—205; Грушевський М. Історія української літератури. К., 1927. Т. 5. [Ч. 2] С. 352—357, 400, 487; Яременко П. Стефан Зизаній — український письменник-полеміст кінця XVI ст. // Рад. літ.-знавство. 1958. № 2.

М. П. Барташэвіч.

ЗНАЁМЫ СЯРГЕЙ

Знаёмы Сяргей [сапр. Клопаў Сяргей Змітравіч; крыпт.: С. З., С. Зн.; 14(27).6.1909, в. Звонь Лепельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Ушацкага р-на Віцебскай вобл.— 1937(?)], празаік, паэт.

З сялянскай сям'і. Біяграфічных звестак аб ім захавалася мала. Вядома толькі, што С. Знаёмы працаваў рабочым на запалкавай фабрыцы ў Барысаве, быў рабкорам і рэдактарам шматтыражнай газеты «Чырвоны Бярэзінец», з 1929 друкаваўся ў газеце «Рабочий». У 1933 скончыў Мінскі педагагічны інстытут. Атрымаўшы дыплом настаўніка, выкладаў рускую мову і літаратуру ў СШ № 11 Нова-Барысава. У 1936 стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсій, быў незаконна арыштаваны (за год перад гэтым яго выключылі з партыі, у якой быў з 1928) і асуджаны да 8 гадоў зняволення. Верагодна, загінуў у 1937 на Калыме.

С. Знаёмы дэбютаваў у друку вершам «Мая вясна» (1929). Але як пісьменнік сцвердзіў сябе ў іншых жанрах (проза, публіцыстыка). У пачатку 30-х гадоў вельмі актыўна выступаў у друку з нарысамі, карэспандэнцыямі, апублікаваў некалькі аповесцей («Ганчары», «Біяграфія майго героя»), якія атрымалі прыхільныя водгукі крытыкі. У сваіх нарысах (кнігі «Дом № 1», «За дамбаю», «Лес гарыць») С. Знаёмы паказаў сябе знаўцам глыбінь жыцця рабочых заводскіх ускраін. Нарысы вылучаліся моцнай жыццёвай фактурай, канкрэтыкай дэталяў. Пісьменнік сцвярджаў ідэі калектывізму, паказваў працэс сацыялістычнага будаўніцтва, фарміравання псіхалогіі чалавека новага грамадства. Тую ж рабочую тэматыку працягваў С. Знаёмы і ў сваіх аповесцях. Некалькі артыкулаў яго прозе прысвяціў К. Чорны. Ён назваў маладога пісьменніка перспектыўным і цікавым аўтарам, які ўмее стварыць мастацкі характар, распрацаваць сюжэт, але раіў яму быць больш уважлівым да стылю. Як творчы недахоп С. Знаёмага К. Чорны адзначыў фальклорную стылізацыю яго нарысаў, захапленне памяншальна-пяшчотнымі формамі слоў, уплыў рытмікі і паэтыкі народных гутарак і былiц на апавядальную манеру, што надавала яго творам

у пэўнай ступені сентыментальны каларыт. Аднак часта такія стылізацыі былі да месца (напрыклад, аповесць «Ганчары») і сведчылі пра глыбокае адчуванне пісьменнікам жыцця і дакладнае вызначэнне моўна-псіхалагічнага аблічча персанажаў. Апошняя кніга нарысаў С. Знаёмага «Кантакт», здадзеная ў выдавецтва, атрымала непрыхільную, у белаппаўскім духу, рэцэнзію М. Лынькова, які абвінавачваў аўтара ў лакіроўцы сучаснасці, паклёпах на партыю, камсамол і г. д. У друку яна не выйшла. Захады аўтара, каб надрукаваць кнігу (у тым ліку звароты да Л. Бэндэ — ЦДАМЛіМ, ф. 66, воп. 1, адз. зах. 789), поспеху не мелі. Займаўся таксама мастацкім перакладам з рускай, украінскай і іншых моў. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Відагоршчы: Падарожныя нататкі ўдзельніка Чырвонаармейскага аграпаходу. Мн., 1930. Рэц.: Бур Л. Аграпаход Чырвонае арміі // Палес. праўда. 1931. 20 студз.

Дом № 31: Вытворча-бытавыя нарысы. Мн., 1930.

За дамбаю: Кніга нарысаў. Мн., 1931.

Лес гарыць: Кніга нарысаў. Мн., 1932. Рэц.: Я. З. [Златагораў Я.] «Лес гарыць» С. Знаёмага // ЛіМ. 1933. 28 студз.

Ганчары: Аповесць. Мн., 1933. Рэц.: // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934. С. 57; Левін С. Пра аповесць «Ганчары» Сяргея Знаёмага // ЛіМ. 1933. 26 кастр.; Нортман С. «Ганчары» Сяргея Знаёмага // Там жа. 12 мая.

Біяграфія майго героя: Аповесць. Мн., 1935. Рэц.: Казека Я. Аповесць пра знойдзенае жыццё // ЛіМ. 1935. 16 мая.

1.3.

1929. Мая вясна // Рабочий, 27 нояб.

1930. Смелякі: (П'еска для малодшых дзяцей) // Іскры Ільіча. № 3 / Пад крыпт. С. З.; Пралетарская перамога: Нарыс // Чырв. Бел. № 8; Плытагоны: Нарыс // Там жа. № 9; «Шэсць — у змаганні і барацьбе...»: [Верш] // Рабочий. 21 янв.; Рабочая рань: [Верш] // Там жа. 9 апр.; Энтузиасты // Там жа. 29 апр.; Подарок 1-му мая // Там жа. 30 апр.; Слова — пламя // Там жа. 20 мая; Большевики подводят итоги // Там жа. 24 мая; Тринадцать // Там жа. 1 июня; За Дамбой // Там жа. 10 июля; Зашумела, наклонилась пшеница...: Заметки о Марьинском болоте // Там жа. 30 июля;

1931. Лес гарыць: Нарыс // Маладняк. № 2; Слабодка: Нарыс // Там жа. № 3; Качагары: Нарыс // Там жа. № 6—7; Узгоркі: Нарыс // Там жа. № 8; Паходы: Нарыс // Там жа. № 11; Камсамолец Сідарук: (Урывак з чырвонаармейскіх нарысаў «Паходы») // Чырв. змена. 27 кастр.

1932. Ганчары: [Апавяданне] // Віцеб. пралетарый. 11 мая.

1933. За дамбаю: (Урыўкі з нарыса) // 11 ліпеня. Мн.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // ЛіМ. 18 студз.; Па лініі пераацэнкі // Там жа. 29 вер.; За цікавую і проста напісаную кніжку; Хлопец з табара: Апавяданне // Там жа. 26 кастр.; Я рады, што сустракаю першую вясну: [Верш] // Чырв. змена. 23 крас.

1934. Біяграфія майго героя: Аповесць // Полымя рэвалюцыі. № 5, 6—7; За дамбаю: Урывак з нарыса // Віцеб. пралетарый. 20 ліп.; Дзяўчаты нашай вёскі: [Нарыс] // Звязда. 8 сак.; На шляхах шчасця: [Нарыс] // Там жа. 6 кастр.; Біяграфія майго героя: Урывак з аповесці // ЛіМ. 26 лют.; Пра мастацкі нарыс // Там жа. 1 чэрв.; Яшчэ раз пра мастацкі нарыс // Там жа. 7 жн.; Як мы працуем // Там жа. 30 вер.; На шляхах шчасця: [Габрусёва радасць; Лаўрэнава хвароба]: Нарысы // Там жа. 30 ліст.; Такія людзі не паміраюць: Слова пісьменніка // Там жа. 12 снеж.; У пошуках уласных шляхоў: З прамовы на III пленуме ССПБ // Там жа. 18 снеж.; Біяграфія майго знаёмага: Урывак з аповесці // Чырв. змена. 29 мая; Біяграфія майго героя: [Урывак з аповесці] // Там жа. 11 снеж.

1935. Тарас Нарум: [Апавяданне] // Атака: Альм. 2. Мн.; Полымя рэвалюцыі. № 3; Эстакада: Нарыс // Полымя рэвалюцыі. № 4; Пачатак жыцця: Нарыс // Там жа. № 5; Героі ненапісаных кніг: Нарыс // Там жа. № 6; Рабочая песня // Там жа. № 8; Вялікая справа: Слова пісьменніка // ЛіМ. 14 студз.; «Дзень другі» — кніга шуканняў: Слова чытача // Там жа. 12 лют.; Рабочая песня // Там жа. 30 сак.; Уладзімір Уладзіміравіч Маякоўскі (1894—1930—1935 г.) // Там жа. 16 крас.; Віктор Гюго // Там жа. 28 мая; Вялікая радасць // Там жа. 24 ліп.; У апошні рэйс // Там жа. 6 вер.; Фальклор і газета // Там жа. 27 вер.; Нечаканы госць: Урывак з аповесці // Там жа. 12 ліст.

1936. Ленін і Сталін у фальклоры // ЛіМ. 22 студз.; Цуда: Казка // Там жа. 31 мая; Беларускія народныя прыказкі // Там жа. 8 ліп.; Зрухі паглыбіць // Там жа. 1 жн.; Сталін у народнай творчасці // Там жа. 12 ліст.

1.4.

1930. Лохматый Г. [Кобец Р.] Гута: Картина 3-я из пьесы / С бел. // Рабочий. 7 мая / Пер. пад крыпт. С. Зн.

1935. Лордкіпанідзе К. «Далоў кукурузную рэспубліку»: Урывак з рамана / З груз. // Віцеб. пралетарый. 15 чэрв.; ЛіМ. 6 мая; Гветадзе Р. Чыакона: Урывак з аповесці / З груз. // Там жа. 16 мая; Кутатэлі А. Муштаід: Урывак з рамана «Твар у твар» / З груз. // Там жа. 22 мая; Франкфурт С. Жалезамантаж: Урывак з кнігі / З ням. // Там жа. 11 чэрв.; Вільдрак Ш. У сэрца вайны: Урывак / З фр. // Там жа. 30 ліп.; Ралан Р. Кола Бруньён: Урывак з рамана / З фр. // Там жа. 30 ліп.; Эрэнбург І. Не пераводзячы дыхання: Апавяданне / З рус. // Там жа. 12 жн.; Талстой Л. У судзе: Урывак з рамана «Уваскрасенне» / З рус. // Там жа. 21 ліст.; Мікітэнка У. Ранак: Урывак з аповесці / З укр. // Там жа. 17 снеж.

2.3.

На беларускай мове. Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 118—119; Дакутовіч Г. За дыялектычна-матэрыялістычны нарыс // Маладняк. 1932. № 2—3; Есакоў А. Сцежкамі вандроўніка // ЛіМ. 1979. 5 кастр.; Кабашнікаў К. Ад традыцыйнага фальклору да рэвалюцыйнай паэзіі. Мн., 1969. С. 124—127; Клімковіч М. Пра новую аповесць С. Знаёмага «Біяграфія майго героя» // ЛіМ. 1934. 26 лют.; Крыху пра нарыс // Маладняк. 1931. № 6—7; Кучар А. Пра маладую літаратуру і маладых пісьменнікаў // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 3; Левін С. Заўвагі пра дзве кніжкі С. Знаёмага // ЛіМ. 1934. 28 сак.; Мяровіч М. Паклёп на камсамол, падфарбаваны паталогіяй // Там жа. 1932. 11 крас.; Чорны К. Заўвагі да стылявых тэндэнцый ў творчасці Сяргея Знаёмага // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 5; Яго ж. Стылявыя тэндэнцыі ў творчасці С. Знаёмага // ЛіМ. 1935. 2 ліст.

На рускай мове. Творческие вечера в Доме писателей // Рабочий. 1935. 17 февр.

М. П. Барташэвіч.

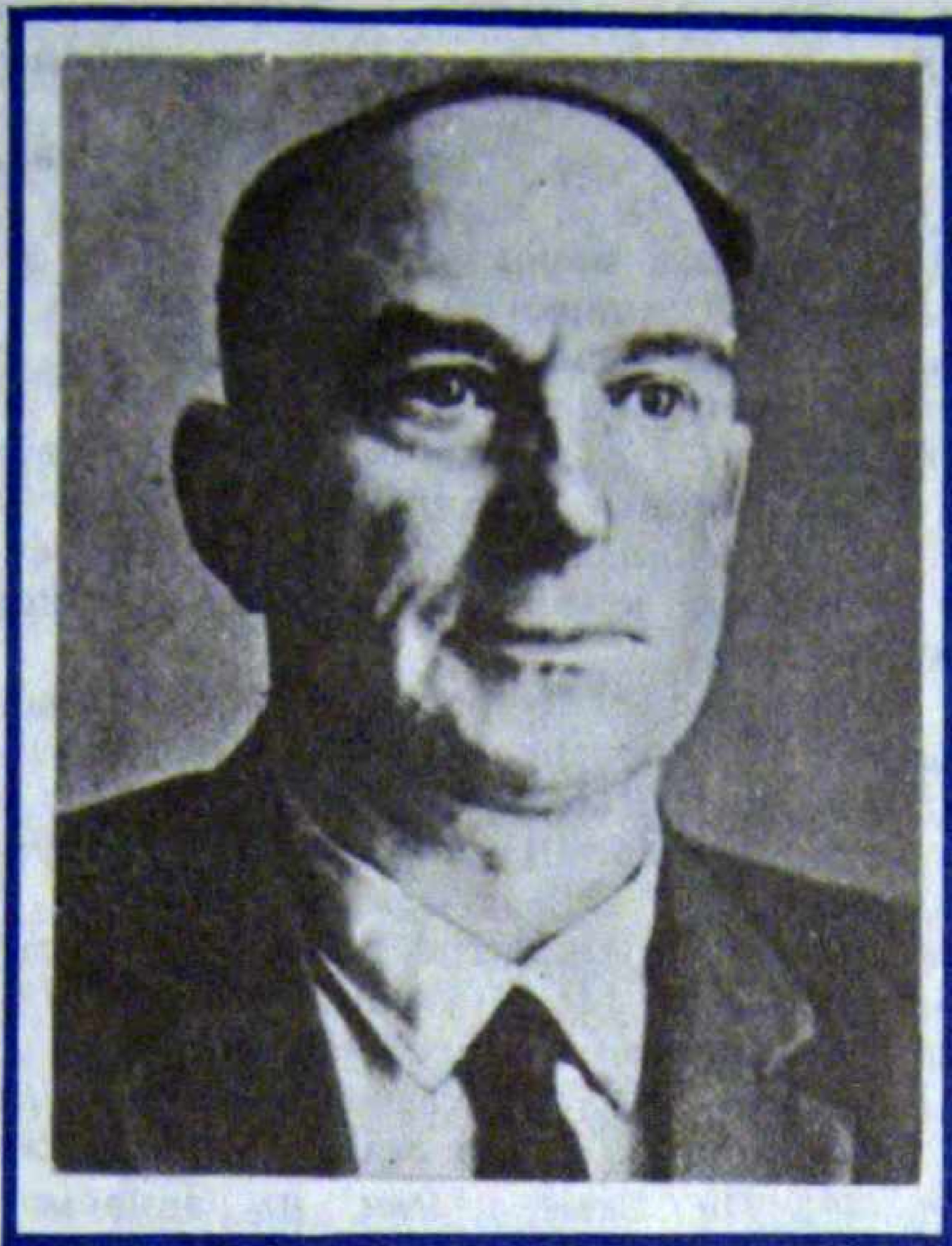

Зуб Валянцін Андрэевіч [псеўд.: В. Андрэеў, А. Валянцінаў, А. Стрэмка, Апанас Стрэмка; 27.12.1914 (9.1.1915), Мінск — 11.8.1980, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках], празаік, драматург, фельетаніст. Член СП Беларусі з 1952. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся В. Зуб у сям'і рабочага. Жыў і вучыўся ў Мінску. Пасля сканчэння сямігодкі працягваў вучобу ў Мінскім Усесаюзным хіміка-тэхналагічным тэхнікуме харчовай прамысловасці (1931—35). У 1935—36 працаваў на хлебазаводзе ў Вялікім Усцюгу Архангельскай вобл. У сувязі з хваробай бацькі вярнуўся ў Мінск. Быў інструктарам, загадчыкам цэнтральнай лабараторыі трэста «Галоўхлеб» (1936—39). У 1939 паступіў на сцэнарны факультэт Усесаюзнага інстытута кінематаграфіі ў Маскве. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, разам з выкладчыкамі і студэнтамі інстытута пайшоў у народнае апалчэнне. У 1941 накіраваны ў Разанскае пяхотнае вучылішча, але неўзабаве быў адазваны для заканчэння інстытута кінематаграфіі (1943), які ў гэты час эвакуіраваўся ў Алма-Ату. З 1943 да 1944 В. Зуб — сцэнарыст сцэнарнай студыі Камітэта па справах кінематаграфіі пры СМ СССР у Маскве. У 1944 пераехаў у Мінск. У 1944—46 — старшы рэдактар сцэнарнага аддзела кінастудыі «Беларусьфільм», загадчык аддзела рэдакцыі часопіса «Вожык» (1946—75). З 1975 знаходзіўся на пенсіі. Узнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі. Член КПСС з 1969.

Друкавацца пачаў з 1938. Першае апавяданне В. Зуба «Ноч у лесе» было апублікавана ў часопісе «Полымя рэвалюцыі». Пісаў пераважна для дзяцей («Таямнічы надпіс», «Як Толік праславіўся»). Галоўная тэматыка на пачатку творчасці — школьнае, піянерскае жыццё. Паказваў, як пераадольваюцца цяжкасці, перашкоды на шляху да мэты, сцвярджаў любоў да Радзімы, патрыятычныя пачуцці, аператыўна адгукаўся на надзённыя пытаі жыцця. У сваіх гумарыстычных апавяданнях фельетонах выкрываў носьбітаў чужой нашаму грамадству маралі. Адлюстроўваючы падзеі вайн партызанскага руху на Беларусі, часта выкары стоўваў прыгодніцкія сюжэты (зборнікі апавяданняў «Пад вясеннім сонцам», «Чорны кот», «Саперніхі»). Друкаваўся ў часопісах «Бярозка», «Піянер Беларусі», «Вожык», «Беларусь», «Работніца і сялянка». Аўтар многіх дзіцячых п'ес («Сябры», у сааўт. з Ю. Багушэвічам, паст. 1958; «Марат Казей», паст. 1964; «Злавацца не трэба», паст. 1958; «Юнацтва рыцараў», паст. 1970, і інш.), лібрэта аперэты «Тыдзень вечнага кахання» (муз. Ю. Семянякі, паст. 1975). Паводле сцэнарыяў В. Зуба на кінастудыі «Беларусьфільм» пастаўлены некалькі навуковых і навукова-папулярных фільмаў (за фільм «Фіноз» прысуджаны дыплом на Міжнародным фестывалі дакументальных фільмаў у Чэхаславакіі, 1964). Асобныя творы В. Зуба перакладаліся на грузінскую, латышскую, малдаўскую, рускую, украінскую і інш. мовы. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Таямнічы надпіс: Аповесць. Мн., 1953. Рэц.: К л ы ш к а А. Аповесць для дзяцей // Маладосць. 1954. № 8.

Не прапусцім!: П'еса ў 1 дз. Мн., 1954. (Рэсп. дом нар. творчасці Беларусі).

Дружная сям'я: Аднаактовыя п'есы. Мн., 1955. Рэц.: Е с а к о ў А. П'есы для дзяцей // ЛіМ. 1955. 27 жн.; М о д э л ь М. Малыя формы драматургіі // Полымя. 1956. № 11; С а б а л е ў с к і А. З давер'ем да чытача // Чырв. змена. 1955. 10 вер.

Саперніхі: Апавяданні. Мн., 1958. (Б-ка «Вожыка»).

Толькі так...: П'еса ў 1-й дз. Мн., 1958. (Рэсп. дом нар. творчасці Беларусі).

Сябры: П'еса. Мн., 1960 / Сааўт. Ю. Багушэвіч.

Пад вясновым сонцам: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Г е р ц о в і ч Я. Вучыцца ў жыцця // Беларусь. 1961. № 1.

Толькі так...: П'еса ў 1 дз. Беласток, 1960. (Б-чка маст. самадзейнасці).

Злавацца не трэба: П'есы. Мн., 1961.

Як Толік праславіўся: Апавяданні. Мн., 1962.

Марат Казей; Нечаканае знаёмства: П'есы. Мн., 1963.

Аперацыя «Шафа»: Аднаактовыя камедыі. Мн., 1967. (У рэперт. маст. самадзейнасці).

ЧВА: Аднаактовая п'еса. Мн., 1971. (Для школьнай самадзейнасці).

Нарада ў загсе: Аднаактоўкі, сцэнкі. Мн., 1972. (Б-ка «Вожыка»).

П'есы. Мн., 1972.

Чорны кот: Гумарыст. апавяданні. Мн., 1973.

Не спяшайцеся караць: Аднаактоўкі, сцэнкі. Мн., 1975. (Б-ка «Вожыка»).

Тыдзень вечнага кахання: П'есы. М., 1982.

Надзейная апора: П'есы, сцэнкі, эцюды. Мн., 1985.

Таямнічы надпіс: Аповесць і апавяданні. Мн., 1985. (Б-ка прыгод і фантастыкі).

1.3.

1938. Ноч у лесе: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4.

1940. Ход конкурса на лепшую п'есу // ЛіМ. 3 жн.

1943. Чорны кот // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 97; Беларускі правапіс // Там жа. № 98; Удалы спектакль // Там жа. № 103; Прыгоды Гітлера // Там жа. № 108, 111.

1944. Дзе коратка, там і рвецца // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 121; Не кажы «гоп», пакуль не пераскочыш // Там жа. № 124—125.

1945. Родная кроў: Апавяданне // Вожык. № 1; Прыкрае непаразуменне: Апавяданне // Там жа. № 2; Хадзем з намі, голубе // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 139; Куды прывяла таямнічая карта...: [Апавяданне] // Піянер Бел. 2 жн.

1946. Памочнік машыніста: Апавяданне // Бярозка. № 7; Жаніцьба архітэктара: Апавяданне // Вожык. № 1—2; Кветкі жыцця і чартапалох: Апавяданне // Там жа. № 5; У цырульні: Апавяданне // Там жа. № 6; Дробязі жыцця: Апавяданне // Там жа. № 7; Размова з баронам Мюнхаўзенам: [Гумарэска] // Там жа. № 11; Памылка: [Фельетон] / Пад псеўд. А. Валянцінаў; Новыя прыгоды бравага салдата Швейка: Апавяданне // Там жа. № 17—18; Каменный цветок // Сов. Бел. 11 июня; Югославия: [Рэц. на аднайм. кінафільм] // Там жа. 16 июня; «Суд народов»: [Рэц. на аднайм. дакумент. фільм] // Там жа. 31 дек.

1947. Франтавыя таварышы: Апавяданне // Беларусь. № 3; Вова: Апавяданне // Бярозка. № 3; У амерыканскай школе: Апавяданне // Там жа. № 9; Манна нябесная: Апавяданне // Вожык. № 3—4; Чытка з каментарыямі: [Гумарэска] // Там жа. № 5; Што новага ў Нова-Барысаве?:]Гумарэска] // Там жа. № 14 / Пад псеўд. Апанас Стрэмка; Грыбы марынуюцца: [Гумарэска] // Там жа. № 17 / Пад псеўд. Апанас Стрэмка; Не шанцуе: [Гумарэска] // Там жа. № 18; «Адмирал Нахимов»: [Рэц. на аднайм. кінафільм] // Сов. Бел. 5 февр.

1948. Памірыліся: Апавяданне // Бярозка. № 8; Памылка Бразгулевіча: Апавяданне // Вожык. № 5; А ўсё ж такі падвялі: Апавяданне // Там жа. № 6; Не зразумелі: Апавяданне // Там жа. № 14; Містэр Кларк робіць бізнес!: Апавяданне // Там жа. № 15 / Сааўт. К. Губарэвіч; Цяжкі характар: Апавяданне // Там жа. № 17; Ёсць чаму парадавацца: Апавяданне // Там жа. № 21; Фільм аб адраджэнні Беларусі: [Рэц. на дакумент. фільм «Савецкая Беларусь»] // Звязда. 2 ліп. / Сааўт. М. Фрайман; «Аповесць аб сапраўдным чалавеку»: [Рэц. на аднайм. кінафільм] // Там жа. 26 ліст.; Падарунак: Апавяданне // Піянер Бел. 10 ліст.

1949. Не стрымалі слова: Апавяданне // Вожык. № 1; Воўчы суд: Сцэнка з жыцця звяроў / Пад псеўд. А. Валянцінаў; Кааператыўныя навелы // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Апанас Стрэмка. Сааўт. М. Бярозка; Незвычайная крытыка: [Гумарэска] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. А. Валянцінаў; Для сябе робім: [Апавяданне] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. А. Валянцінаў; Ёсць у каго вучыцца: [Гумарэска] // Там жа. № 8; Госць: Апавяданне // Там жа. № 21.

1950. Не стрымалі слова; Цяжкі характар: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн.; Таямніца старога дуба: Аповесць // Бярозка. № 2—5; Вы нас не разлучыце: П'еса // Там жа. № 8; Паядынак: П'еса // Там жа. № 12; Навагоднія апавяданні: Сам пераканаўся; Падарунак; Першая скрыпка // Вожык. № 1 / Сааўт. Р. Рыгор'еў; Не на тых прынцыпах: Апавяданне // Там жа. № 6; У новым тэатры: Апавяданне // Там жа. № 8; Прыдзіра: Апавяданне // Там жа. № 10 / Сааўт. Р. Рыгор'еў; Швейк у Нью-Йорку: Апавяданне // Там жа. № 12; У перадсвяточны вечар: Апавяданне // Там жа. № 20 / Сааўт. Р. Рыгор'еў; Стары канспект: Апавяданне // Там жа. № 21 / Сааўт. Р. Рыгор'еў; Хэпі Энд: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; «Аляксандр Папоў»: [Рэц. на аднайм. фільм] // Звязда. 12 мая.

1951. Таямніца старога дуба: (Урывак з аповесці) // Бярозка. № 2; Вышыня 88: П'еса // Там жа. № 9; Дзеці розных народаў: П'еса // Там жа. № 12; Два кандыдаты: Апавяданне // Вожык. № 4; Пад веснавым сонцам: Апавяданне // Там жа. № 10; Новыя людзі: Апавяданне // Там жа. № 20; Суцяжнікі: [Фельетон] // Там жа. № 23 / Пад псеўд. А. Стрэмка; Выздараўленне: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 2; Нявыкананае даручэнне // Піянер Бел. 13 вер.; У навагодні вечар: П'еса-казка ў адной дз. // Там жа. 13 снеж.

1952. Дзе сябе робім; Цяжкі характар: [Апавяданні] // Мастацкае слова. Мн.; «Хэпі энд» (Шчаслівы канец); Швейк у Нью-Йорку; Пад веснавым сонцам: [Апавяданні]; Вы нас не разлучыце: П'еса ў адной дз. // На сонечных сцежках. Мн.; Паядынак: П'еса // Школьны тэатр. Мн.; Сустрэча: П'еса // Беларусь. № 11; Дружныя рабяты: (П'еса ў адной дз.) // Бярозка. № 6; Добры дзень, землякі!: [Верш] // Вожык. № 3; Яскравыя змены: Апавяданне // Там жа. № 6; Горкі жарт: Апавяданне // Там жа. № 24; Па Індыі: [Рэц. на аднайм. мастацка-дакумент. фільм] // Звязда. 16 ліп.; «Новости дня» // Сов. искусство. 10 сент.

1953. Вы нас не разлучыце; Вышыня 88: [П'есы] // Аднаактовыя п'есы. Мн.; [Рэц.: Н о в ы я кнігі] // Калг. праўда. 1954. 20 сак.; Ля кастра: Аднаактовая п'еса // Бярозка. № 1; Не на тым коніку: П'еса // Там жа. № 10; У ноч пад Новы год: П'еса-казка // Там жа. № 12; Сваякі падвялі: П'еса // Вожык. № 6; Без маскі: Апавяданне // Там жа. № 15; Сані ў Казані, хамут у Разані // Там жа. № 23 / У сааўт.; Навагодні госць: Апавяданне // Там жа. № 24; Перамога: (Урывак з аповесці «Таямнічы надпіс») // Піянер Бел. 29 кастр.; Апошні запіс: [Урывак з аповесці «Таямнічы надпіс»] // Чырв. змена. 25 кастр.

1954. У веснавыя дні; Швейк у Нью-Йорку; І гэты сын па бацьку...; Нездаволены: [Апавяданні] // Размова па шчырасці. Мн.; Два капітаны: Аднаактовая п'еса // Бярозка. № 6; Другая абарона: П'еса ў адной дз. // Там жа. № 10; Казус з крытыкам: Апавяданне // Вожык. № 17; Пасля сваркі: Апавяданне // Там жа. № 20.

1955. Высота 88; У костра; Дети разных народов; В новогоднюю ночь: [П'есы] // Сборник пьес для школьных кружков самодеятельности. Мн.; Асабістая справа: Апавяданне // Вожык. № 8; Аб чым шуміць лес: Апавяданне // Там жа. № 16; Высота 88. [П'еса] // Зорька. 17 сент.; Ля кастра: [П'еса] // Піянер Бел. 15 ліп.; Схватка в лесу: [Урывак са сцэнарыя для дзяцей] // Сталин. молодежь. 8, 9, 13 дек.

1956. Сапернікі; Пасля абеду: [Апавяданні] // Мастацкае слова. Мн.; Эфектыўны сродак: Апавяданне // Беларусь. № 5; Здарэнне ў лесе: Апавяданне // Там жа. № 10; Выпрабаванне: Аднаактовая п'еса // Бярозка. № 3; Пасля абеду: Апавяданне // Вожык. № 9; Вакол Еўропы // Там жа. № 17, 19; Сапраўдны сябар: Камедыя ў адной дз. // Маладосць. № 7; Вокруг Европы на теплоходе «Победа» // Зорька. 6, 13, 20, 27 окт., 17, 24 нояб., 1 дек.

1957. Дзівосная скрыня: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Дзівосная скрыня // Бярозка. № 9; Паласа перашкод: Апавяданне // Вожык. № 19; Чароўнае пяро: Апавяданне // Вясёлка. № 7; Лёгкая перамога: Скетч // Маладосць. № 3; По следам врага: Киносценарий // Зорька. 23 февр., 2, 9, 16, 23, 30 марта, 6, 13, 27 апр.; Любоў простых людзей // Піянер Бел. 1 мая.

1958. Выздараўленне: [П'еса] // Сцэнкі для сцэны. Мн.; Перастараліся: Аднаактовая п'еса (па апавяданню П. Рунца) // Бярозка. № 3; Незвычайная сустрэча: П'еса ў адной дз. // Там жа. № 9; Навагоднія прыгоды дзядзькі Сымона: Апавяданне // Вожык. № 1; Павышэнне: Жарт // Там жа. № 4; Хто

больш кемлівы?: Апавяданне // Вясёлка. № 2; Памочнік: Апавяданне // Там жа. № 8; Шклянка вады: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 7; Сябры: Урывак з п'есы // ЛіМ. 15 кастр. / Сааўт. Ю. Багушэвіч.

1959. Незвычайная сустрэча; Выпрабаванне: [П'есы] // Для школьнай сцэны. Мн.; Выпрабаванне: П'еса // Беларусь. № 4; Злавацца не трэба: Апавяданне // Вожык. № 19; Мой вораг: Апавяданне // Вясёлка. № 2; Сердиться не надо: Комедия // Современная драматургия. № 14. Рэц.: Войтик Г. «Скажи мне, кто твои друзья...» // Неман. 1960. № 4.

1960. Пасланцы з космасу: Апавяданне // Вожык. № 24.

1961. Выпрабаванне: [П'еса] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Дзённік маці: Апавяданне // Беларусь. № 10; Твой сапраўдны сябар: Аднаактовая п'еса // Бярозка. № 5; Рэцэпт: [Гумарэска] // Вожык. № 19.

1962. Знайшоў выйсце: Сцэнка // Вожык. № 21; Нездаволены: [Гумарэска] // Гомел. праўда. 14 крас.; Абуджэнне: Нарыс // ЛіМ. 13 крас.; Беднасць пры багацці: Нарыс // Там жа. 20 крас.

1963. Асабістая справа; Швейк у Нью-Йорку; Пасля сваркі: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.; Нечаканае знаёмства: П'еса // А гармонік грае, грае... № 7; ЧВА...: Аднаактовая камедыя ў 3-х карц. // Бярозка. № 5; Як Алік і Віця ваявалі супраць нельга: Апавяданне // Там жа. № 9; Пераканаў: Жарт // Вожык. № 8; Вялікія вочы: Апавяданне // Вясёлка. № 8; Юбілей: Апавяданне // Чырв. змена. 1 студз.

1964. Канец традыцыі: Апавяданне // Вожык. № 14; Марат Казей: [Урывак з п'есы] // Наст. газ. 27 чэрв.; Пераканаў: [Гумарыстычная сцэнка] // Ніва. 7 чэрв.; Вялікія вочы: [Апавяданне] // Там жа. 23 жн.; Марожанае: [Апавяданне] // Там жа. 20 вер.; Ці споўніцца яе мара?: Сцэнка // Чырв. змена. 25 чэрв.

1965. Незвычайная сустрэча; Дружная сям'я; Выпрабаванне; Ля кастра; Твой сапраўдны сябар; Дзеці розных народаў: [П'есы] // На школьнай сцэне. Мн.; Чорны кот: Гумарыст. апавяданне // Бярозка. № 9; Ніва. 17 кастр.; Заяц: [Апавяданне] // Вожык. № 6; Далёкі прыцэл: Сцэнка // Там жа. № 15; Вінны перапалох: П'еса-быль у трох дз. // Там жа. № 23 / Пад псеўд. В. Андрэеў; І гэтак бывае: Апавяданне // Вясёлка. № 9; Не на тым коніку: [П'еса] // Наст. газ. 13 ліст.

1966. Дарожныя размовы: Успаміны франтавікоў; Швейк у Нью-Йорку: [Апавяданне] // Вожык у дарозе. Мн.; Горкі жарт: [Гумарэска] // Крывавы бізнес. Мн.; Мае экзамены // Пра час і пра сябе. Мн.; Дзеці розных народаў: [П'еса] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Аперацыя «шафа»: Аднаактовая п'еса ў трох карц. // Бярозка. № 9; Насаліў: [Апавяданне] // Вожык. № 12; Халасты выстрал: [Гумарэска] // Там жа. № 17; Вышыня 88: [Аднаактовая п'еса] // Наст. газ. 2 лют.

1967. Вышыня 88: [П'еса] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Рэцэпт: [Апавяданне] // Вясна ўвосень. Мн.; Рай у будане: Камедыя // Беларусь. № 4; Можна, мы самі?: Аднаактовая камедыя ў 3-х карц. // Бярозка. № 9; Баль у жаночай гімназіі: [Урывак з п'есы «Небяспечная асоба»] // Там жа. № 11; Першы прыз: [Гумарэска] // Вяч. Мінск. 31 снеж.; Паплечнік Чапаева // Чырв. змена. 21 сак.

1968. Цудоўны скарб: [Нарыс] // Беларускі букет. Мн.; Не на тым коніку; Не прапусцім; У Ліхадзеевым палоне; Другая абарона; Два капітаны: [П'есы] // П'есы для школьнай самадзейнасці. Мн.; Дзедава казка: Казка // Беларусь. № 12; Табе варта падумаць, Алег: Аднаактовая п'еса ў 2-х дз. // Бярозка. № 10; Будзь малады, дружа! // ЛіМ. 30 жн.; Дадумаліся...: Аднаактовая камедыя ў 3-х карц. // Наст. газ. 30 ліст.; Экзамен на сталасць: (Камсамол у жыцці майго пакалення) // Чырв. змена. 23 крас.

1969. Сэрца не прымусіш: Гумарэска // Беларусь. № 1; Скарга ананімшчыка: Апавяданне // Вожык. № 22.

1970. Дзве галавы лепш: Гумарэска // Беларусь. № 1; Паядынак: Гумарэска // Там жа. № 6; Магічныя словы: Апавяданне // Вожык. № 2; Не на тую клавішу: Апавяданне // Там жа. № 11; Юнацтва рыцара: Урывак з п'есы // ЛіМ. 31 ліп.; Трапным агнём сатыры // Мін. праўда. 25 жн.; Паверхі чалавечай годнасці // Чырв. змена. 15 ліст. / Пад псеўд. А. Валянцінаў.

1971. Дабро навыварат: Скетч // Вожык. № 2; Нарада ў загсе: Урывак з камедыі // Там жа. № 8; Непрыемная прыемнасць: Гумарэска // Там жа. № 13.

1972. Незвычайная праверка: Скетч // Вожык. № 2; Не спяшайцеся караць: Сцэнічны жарт // Там жа. № 23; Юнацтва рыцара: П'еса // Полымя. № 4; Сапернікі: Гумарыст. апавяданне // Маг. праўда. 26 кастр.

1973. Пад гарачым прасам: Камедыя ў 1-й дз. // Вожык. № 5; Індывідуальны падыход: Апавяданне // Там жа. № 10; Майстар-ламайстар: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Мае жонкі: Гумарэска // ЛіМ. 8 сак.

1975. Ключы ад сейфа: Апавяданне // Бярозка. № 6; Дрэнная прыкмета: [Гумарыст. сцэнка] // Вожык. № 2; Как Витя и Алик против «нельзя» воевали: Рассказ // Зорька. 12 сент.; Вяртанне ў маладосць: Апавяданне // ЛіМ. 7 лют.; Тыдзень вечнага кахання: Урывак з п'есы // Чырв. змена. 9 студз.

1976. Недакумекаў: Гумарыст. апавяданне // Беларусь. № 3; Марная трывога: [Камедыя] // Там жа. № 10; Сакрэт Валеркі Бацяноўскага: Апавяданне // Бярозка. № 4; Панядзелак — дзень цяжкі: Апавяданне // Там жа. № 11; Сумленне ў шафе: Скетч у 2-х карц. // Вожык. № 15; А шчасце было так блізка...: Гумарыст. апавяданне // Чырв. змена. 1 студз.

1977. Перасіліў: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Ахвяра інфармацыі: Гумарыст. апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Апраўдаўся: Гумарэска // ЛіМ. 23 снеж.

1978. Мерапрыемствы: Гумарэска // Беларусь. № 5; Хвост: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Перавыхавалі: Апавяданне // Вожык. № 12; Склероз замучыў: Школьная сцэнка // Вясёлка. № 10; Падарунак маладым гледачам // Звязда. 21 крас.

1979. Подых далёкіх гадоў // Звязда. 20 мая; Помста: Гумарэска // ЛіМ. 30 сак.; Дзіўнае хобі: Гумарэска // Там жа. 24 жн.; Так трымаць! // Там жа. 21 снеж.

1980. Лісіцыны і Жураўлёвы: [Гумарэска] // ЛіМ. 1 лют.

1981. Памочнік: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.

1983. Як Толік праславіўся: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1984. Панядзелак — дзень цяжкі: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.

1.4.

Шутаў С. Заўсёды ў страі: Запіскі танкіста / З рус. Мн., 1951 / Сааўт. пер. П. Ізох.

Нікіцін Н. Паўночная Аўрора: Раман / З рус. Мн., 1953 / Сааўт. пер. М. Татур.

1957. Лаздзіну Пеледа. Маці завабіла; Вясновай раніцай; Продак фабрыкантаў; Корсакене Г. Святло: [Апавяданні] / З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.

1962. Осіс М. Гарчыца: Апавяданне / З лат. // У нас у гасцях — сябры. Мн.

1967. Гайсанюк І. Цвёрдая рука: [Гумарэска]; Мініяцюры / З малд. // Бочачка вінароба. Мн.

1968. Вайдла Р. Няўдача: [Апавяданне]; Керге Л. Перпетуум-мобіле: [Сцэнка] / З эст. // Як быў створаны кенгуру. Мн.

1969. Меламед Ц. Афарызмы; Прэдэле Я. Прафілактыка: [Гумарэска] / З лат. // Мора па калені. Мн.

1972. Нікула Е. Латарэйны білет: [Апавяданне] / З малд. // Вожык. № 5; Манасыпаў В. Не байка; Вучэнне — святло; ...І на нагах не стаіць: Навелы / З тат. // ЛіМ. 22 снеж.

1984. Лаздзіну Пеледа. Вясновай раніцай: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1.5.

На грузінскую мову. Таямнічы надпіс: Аповесць / Пер. Н. Лордкіпанідзе. Тбілісі, 1964; Тбілісі, 1981.

На латышскую мову. Noslepumainais uzraksts / Atdz. O. Stals. Riga, 1966.

Pie ugunskura // Berniba. 1953. Nr 10.

На малдаўскую мову. Толик ажунже вестит / Трад. Л. Ботезату. Кишинэу, 1977.

На польскую мову. Szwejk w Nowym Jorku / Tł. F. Swarzyca // Echo Tyg. 1955. Nr 41; Niezadowolony / Tł. F. Swarzyca // Świat i Ludzie. 1956. Nr 34.

На рускую мову. Сердиться не надо: Комедия / Пер. Е. Весенин. М., 1960.

Таинственная надпись: Повесть / Пер. В. Жиженко. Мн., 1960; Мн., 1961.

Как Толик прославился: Рассказы / Пер. А. Тверская. М., 1973.

Таинственная надпись: Приключенческая повесть и рассказы / Пер. В. Жиженко, А. Тверская. Мн., 1975.

«Зарница», или Операция «Сейф»: Пьеса / Пер. В. Баскина. М., 1982.

Швейк в Нью-Йорке: [Апавяданне] // Авторы «Вожыка». М., 1955; Личное дело: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Юмор «Вожыка». М., 1959; Происшествие в лесу: [Нарыс] // Соц. законность. 1959. № 5; Личное дело; Соперники: [Апавяданні] / Пер. Е. Весенин // Белорусский юмор. Мн., 1965; Личное дело / Пер. Е. Весенин; Тяжелый характер / Пер. М. Герчик: [Апавяданні] // Белорусский юмор. Мн., 1969; Нашел выход: Сценка / Пер. авт. // Дружный смех. М., 1976. Вып. 3; «Зарница», или Операция «Сейф»: [П'еса] / Пер. В. Баскина // Школьный театр. М., 1985. Вып. 1.

На ўкраінскую мову. Суперники: [Апавяданне] / Пер. Ю. Назаренко // Молодь Укр. 1957. 15 вер.; Чарівне перо: [Апавяданне] // Барвінок. 1958. № 4; Приемна неприемність: Гумореска / Пер. В. Волинець // Рад. Житомир. 1975. 8 серп.; Не дотримали слова: [Апавяданне] / Пер. В. Бойченко // Голоси Білорусії. К., 1976.

На эстонскую мову. Kuidas Tolik kuulsaks sai / Tlk. P. Saluri. Tallinn, 1974.

1.6.

Мастацкае слова: Зб. твораў бел. пісьменнікаў для мастацкага чытання. Мн., 1956 / Скл. з Р. Ярохіным.

Беларускія байкі. Мн., 1972 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне творчасці маладога дзіцячага пісьменніка // ЛіМ. 1952. 17 мая; Бур'ян Б. Павышаць патрабавальнасць // Там жа. 1951. 26 мая; Валянцін Андрэевіч Зуб: [Некралог] // Там жа. 1980. 15 жн.; Валянціну Зубу — 50 гадоў // Там жа. 1965. 12 студз.; Валянціну Зубу — 60 // Там жа. 1975. 10 студз.; Волахаў Г. [Біябібліяграфічная нататка да 70-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 1; Вольскі А. Прадмова // Зуб В. Не спяшайцеся караць. Мн., 1975; Яго ж. П'есы, якія і вучаць, і радуюць // Зуб В. Надзейная апора. Мн., 1985; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 131—135; Даніленка Л. Героі нараджаюцца, каб заўжды жыць // Наст газ. 1975. 11 студз.; Есакоў А. Аповесць пра арлёнка // Чырв. змена. 1965. 21 студз.; Яго ж. Больш твораў драматургіі для дзяцей // Полымя. 1951. № 3; Яго ж. Прыгодніцкая аповесць пра дзяцей // Беларусь. 1954. № 11; Яго ж. П'есы для дзяцей // ЛіМ. 1955. 27 жн.; Клышка А. Размова па шчырасці // Там жа. 1954. 23 кастр.; Краўчанка У. Апавяданне — надзённа неабходны жанр літаратуры // Там жа. 1951. 10 лют.; Кудраўцаў І. Статычнасць і схематызм // ЛіМ. 1947. 2 жн.; Лаўшук С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 72—73; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пянкрат М. Слова аб шчырасці // ЛіМ. 1975. 10 студз.; Пятровіч С. Званы клічуць да барацьбы // Вяч. Мінск. 1970. 4 чэрв.; Яго ж. «Сябры» // Мін. праўда. 1958. 13 снеж.; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 75—76; Сталяроў М. Майстэрства даймаць смехам // ЛіМ. 1959. 11 крас.; Стэльмах У. Рыцару рэвалюцыі прысвячаецца // Звязда. 1970. 23 ліп.; Шкраба Р. Малому чытачу — вялікую літаратуру // Шкраба Р. Сіла слова. Мн., 1958; Шныпаркоў А., Пернікаў У. Аповесць аб бессмяротнасці // Гомел. праўда. 1965. 24 вер.

На рускай мове. Жиженко В. На подступах // Сов. Отчизна. 1954. № 4.

2.4.

На беларускай мове. Вітка В. Валянціну Зубу: Аўтограф: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980; Вольскі А. Бывай...: [Верш] // Вольскі А. Чалавек, якому баліць. Мн., 1984. *У. М. Ларчанка.*

ЗУЁНАК ВАСІЛЬ

Зуёнак Васіль Васілевіч (н. паводле пашпарту 3.6.1935, на самай справе 3.7.1935, в. Мачулішча Крупскага р-на Мінскай вобл.), паэт, перакладчык, літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1966. Кандыдат філалагічных навук (1973). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1982, за паэму «Маўчанне травы»), прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1974, за кнігу паэзіі «Сяліба»).

З сялянскай сям'і. Бацька, Васіль Захаравіч, і маці, Куліна Канстанцінаўна, жылі ў роднай вёсцы, працавалі ў калгасе. У 1944 Васіль пайшоў у Мачулінскую пачатковую школу, потым вучыўся ва Узнацкай сямігодцы. Ужо тады ён здзівіў вяскоўцаў першым «плёнам творчасці»: у 1949, калі В. Зуёнка прымалі ў камсамол і сакратар райкама папрасіў яго паказаць свае творы, то «назаўтра аж два сшыткі ляглі на яго стол». Забраць іх нагоды не здарылася — так і згубіўся бясследна «першы том збору твораў». Неяк у адказ на дасланыя В. Зуёнкам у «Літаратуру і мастацтва» вершы рэдакцыя параіла яму «яшчэ шмат павучыцца...». Прачытаўшы той адказ, бацька вырашыў прадоўжыць адукацыю сына. У 1950—54 В. Зуёнак вучыўся ў Барысаўскім педвучылішчы, потым з дыпломам выдатніка без прыёмных экзаменаў быў прыняты на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Пасля сканчэння яго (1959) працаваў у рэдакцыі шматтыражнай газеты «Рабочае юнацтва» (Мінск), загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва, аддзела школьна-піянерскага жыцця, адказным сакратаром газеты «Піянер Беларусі» (1960—66), намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» (1966—72). Завочна скончыў аспірантуру пры БДУ (1970). З 1972 да 1978 галоўны рэдактар часопіса «Бярозка», а ў 1978 — 82 — часопіса «Маладосць». З 1982 — сакратар, з 1989 — першы сакратар, з 1990 — старшыня праўлення (цяпер Рады) Саюза пісьменнікаў Беларусі. У 1985 удзельнічаў у рабоце юбілейнай (саракавой) сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Першыя вершы В. Зуёнка былі апублікаваны ў пачатку 50-х гадоў у барысаўскай раённай газеце «Бальшавіцкая трыбуна» (пазней «За камунізм»). У рэспубліканскім друку ўпершыню выступіў у 1954 (верш «Праўды», газета «Чырвоная змена»). Пазней была выдадзена першая паэтычная кніжка для дзяцей «Вясёлы калаўрот» (1965), у 1966 — зборнік лірыкі «Крэсіва». Аўтар кніг паэзіі «Крутаяр», «Сяліба», «Нача», «Маўчанне травы», «Світальныя птушкі», «Лукам'е», «Вызначэнне», «Лета трывожных дажджоў», зборніка гумарыстычных вершаў «Качан на п'едэстале». Працоўныя будні сучаснікаў, адкрыцці навукі, узаемасувязь чалавека і прыроды, чалавека і грамадства, мараль і этыка асэнсоўваюцца ў творчасці В. Зуёнка ў суаднесенасці з гераічным трагічным мінулым свайго краю, зваротам да гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Паэт унёс значны ўклад у развіццё беларускага паэтычнага эпасу (паэмы «Маўчанне травы», «Лукам'е», «Сяліба», цыклы вершаў). Многія творы В. Зуёнка адрасаваны дзецям — у іх ён вучыць маленькіх чытачоў любіць Радзіму, шанаваць прыроду, паважаць набыткі чалавечай працы (кнігі вясёлых вершаў, загадак, жартаў «Жылі-былі пад вадой», «Сонечны клубочак», «Будзем сілы набірацца», «Шапка — ўсёвідзімка», «Хата, поўная гасцей»). Нарысы і замалёўкі В. Зуёнка сабраны ў кнігах «Любіць прыроду — любіць Радзіму», «Працай славіцца чалавек». Выступае і з крытычнымі артыкуламі (зборнік «Лінія высокага напружання»). Творы В. Зуёнка выдаюцца ў перакладах, і ён таксама перакладае на беларускую мову паэзію з балгарскай, польскай, рускай, украінскай і інш. моў. На многія вершы паэта напісаны песні (У. Алоўнікаў, У. Буднік, В. Іваноў, І. Лучанок і інш.).

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Час вяртання: Вершы. Мн., 1980. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Беразоўскі С. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 3 крас.

Жніўны дзень: Выбранае. Мн., 1985.

1.2.

Любіць прыроду — любіць Радзіму. Мн., 1962. (Законы юных піянераў).

Працай славіцца чалавек. Мн., 1963. (Б-чка піянера-актывіста).

Вясёлы калаўрот: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Барадулін Р. Ластаўка ляціць у вырай... // ЛіМ. 1965. 4 мая; Чарняўскі М. // Наст. газ. 1965. 2 кастр.

Крэсіва: Лірыка. Мн., 1966. Рэц.: Бураўкін Г. Выспелена ў сэрцы // ЛіМ. 1966. 10 чэрв.; Караткевіч У. Крэсіва, іскры, агонь // Маладосць. 1966. № 8; Краўчанка І. З іскраў — агонь // Звязда. 1966. 25 кастр.; Яфімаў Ф. Пачынаецца паэт... // Полымя. 1967. № 5.

Жылі-былі пад вадой. Мн., 1969. Рэц.: Жгут В. Хто жыве пад вадой // ЛіМ. 1970. 29 мая.

Крутаяр: Вершы. Мн., 1969. Рэц.: Бярозкін Р. «Я знаю хлеб...» // Беларусь. 1970. № 3; Вярцінскі А. Я памяць збярог... // Полымя. 1970. № 2; Грачанікаў А. Запас трываласці // ЛіМ. 1969. 5 снеж.; Лаўроў У. З любоўю да людзей // Беларусь. 1970. № 3; Надзведскі У. Па нервах дарог // Вяч. Мінск. 1970. 3 сак.; Ставер А. Крэда паэта // Звязда. 1970. 21 ліп.; Шпаковский Я. Первородство // Дружба народов. 1970. № 8.

Сонечны клубочак: Загадкі. Мн., 1972; Рэц.: Зубкоўскі Б. Займальна і дасціпна // Наст. газ. 1973. 7 ліп.

Качан на п'едэстале: Гумарыст. вершы. Мн., 1973. (Б-ка «Вожыка»).

Публицистика и лирика: (Гражд. поэзия на страницах соврем. бел. периодики) / Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1973.

Сяліба: Вершы і паэма. Мн., 1973. Рэц.: Аноп Л. Шчодры пасеў // Чырв. змена. 1973. 29 крас.; Вярба В. Я нічога ад вас не хаваю // Маладосць. 1973. № 7; Камейша К. Мера сталасці // Полымя. 1973. № 10; Кобрын У. Збяры ў песню перазвон крыніц // Голас Радзімы. 1973. № 37; Нікіфаровіч В. Свет сялібы паэта // ЛіМ. 1973. 13 крас.

Будзем сілы набірацца: Вершы. Мн., 1974. Рэц.: Мікалаеў М. У вясёлых і радасных фарбах // ЛіМ. 1975. 18 ліп.

Нача: Лірыка. Мн., 1975. Рэц.: Іпатава В. Каб глыбіня не дрывянела // ЛіМ. 1976. 30 ліп.; Яго ж. Чтоб не мелела глубина // Дружба народов. 1977. № 1.

Маўчанне травы: Паэма лёсу. Мн., 1980. Рэц.: Гниломедов В. Поэма о народной судьбе // Знамя юности. 1981. 7 янв.; Колесник В. Эстафета судьбы // Неман. 1982. № 1; Цвірка К. Паэма народнага лёсу // Полымя. 1981. № 5; Ярац В. Перамога жыццёвай праўды // Звязда. 1981. 10 крас.

Світальныя птушкі: Вершы і паэма. Мн., 1982. Рэц.: Гніламёдаў У. Арыенціры паэта // Полымя. 1983. № 3; Далідовіч Г. Прарастанне праз трывогі // ЛіМ. 1982. 16 ліп.; Хвалей Я. Крылатая памяць птушак // Звязда. 1983. 22 крас.

Лінія высокага напружання: Літ.-крытыч. нататкі;

Постаці; Роздум. Мн., 1983. Рэц.: Марціновіч А. Узважана сэрцам, адчута душой // Полымя. 1984. № 4.

Шапка-ўсёвідзімка: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Марціновіч А. Неабсяжны свет маленства // Мін. праўда. 1984. 30 кастр.; Шаранговіч Н. Дасціпна і шчыра // ЛіМ. 1984. 11 мая.

Лукам'е: Вершы і паэмы. Мн., 1984. Рэц.: Шпакоўскі І. І адгукнулася глыбіня // Полымя. 1985. № 12.

Вызначэнне: Вершы. Мн., 1987.

Хата, поўная гасцей: Вершы, казкі, жарты, загадкі. Мн., 1987.

Лета трывожных дажджоў: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1954. Правады: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.

1955. Чакае маці...: [Верш] // ЛіМ. 10 вер.; Таварышу з атэстатам: [Верш] // Мін. праўда. 2 кастр.; Жаданне: [Верш] // Чырв. змена. 7 вер.

1956. Сталасць: [Верш] // Мін. праўда. 29 крас.; Аб прыкметах: [Верш] // Чырв. змена. 23 снеж.

1958. Чакае маці; Студэнцкі чамадан: [Вершы] // Падарунак. Мн.

1959. Чакае маці: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 2.

1960. Дзядзькі і дзеці // ЛіМ. 13 студз.; Таямніца мільёнаў // Піянер Бел. 4 сак.; Кніга-партызанка // Там жа. 1 крас.; Настойлівасць // Там жа. 7 кастр.; Слаўны таварыш — песня // Там жа. 14 кастр.; Ідуць майстры ўраджаю // Там жа. 28 кастр.; Ёлка на арбіце: Навагодняя весялада // Там жа. 9 снеж. / Сааўт. П. Беразняк.

1961. Воўк будуе хату: [Верш] // Вясёлка. № 6; Песня о жизни: (К 50-летию Василя Витки) // Неман. № 3; Радасць адкрыцця: [Рэц. на кн.: Ткачоў П. Пра Сяргейку і лясных жыхароў. Мн., 1961] // ЛіМ. 19 снеж.; Пакатаўся: [Верш] // Піянер Бел. 27 студз.; Правафланговыя // Там жа. 3 сак.; Яшчэ адна ў сузор'і піянерскім // Там жа. 26 мая; 10 гектараў кукурузы вырошчваюць зембінскія юннаты // Там жа. 14 ліп.; Дружба у нас такая // Там жа. 6 кастр.

1962. Кніга-партызанка: [Нарыс] // Піянеры-героі. Мн.; Капані: [Верш] // Бярозка. № 1; Як Сымон даваў разгон: [Верш] // Там жа. № 3; Будзем сілы набірацца: [Верш] // Там жа. № 5; Са школы: [Верш] // Там жа. № 10; Наша любоў — Беларусь: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Мая Беларусь. Мн., 1961] // Полымя. № 1; Успамін; Прадвесне: [Вершы] // Там жа. № 12; Успамін: [Верш] // ЛіМ. 18 снеж.; Дзве сустрэчы // Піянер Бел. 19 студз.; Дзядзька Пятро і атрад значкістаў: Апавяданне // Там жа. 2 лют.; Прэч з дарогі, цемрашалы! // Там жа. 2 сак. / Сааўт. П. Ткачоў; Выпусцілі птушку-шчабятушку // Там жа. 9 сак.; Што такое піянерскае лета? Гэта: На 30-м мерыдыяне // Там жа. 22 чэрв.; Слаўка з Партызанскай // Там жа. 21 вер.; Зорачкі выходзяць на старт // Там жа. 28 вер.; Прадвесне: [Верш] // Сел. газ. 28 ліст.

1963. Цемната: [Верш] // Бярозка. № 8; Вясёлы калаўрот: [Верш] // Там жа. № 12; Соль жыцця: [Верш] // Полымя. № 7; «Ніхто не пачуў...»; Цішыня; Чырвоныя ветры; Помнік; Мёд верасовы: [Вершы] // Там жа. № 11; Мёд верасовы: [Верш] // ЛіМ. 19 ліст.; Гісторыі, якіх няма ў падручніку // Піянер Бел. 18 студз.; Дзень добры, матросаўцы! // Там жа. 1 сак.; Узлятайце, зорачкі, да зор!: Рэпартаж з «Аганька» // Там жа. 3 мая.

1964. Пачатак: [Верш] // Беларусь. № 9; Чэмпіён: [Верш] // Бярозка. № 3; Стала ўсім яно відно: [Верш] // Там жа. № 5; Ну, а вы?: [Верш] // Там жа. № 6; Гоша-грыбнік: [Верш] // Там жа. № 8; Хвалько: [Верш] // Там жа. № 11; «Я са шляхоў далёкіх...»; «Ралля — аснова...»: [Вершы] // ЛіМ. 4 лют.; Пачатак: [Верш] // Там жа. 15 вер.

1965. Стары цецярук; «Я сябра кожнай птушцы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Добры прыезд; Вясновая казка; Час абнаўлення, час вяртання; Ля далёкіх паўстанкаў; Над лесам; Дом; Калі б так проста; Я пра цябе; Адмоўныя зарады; Кнігаўкі; Едзе восень; Над зямлёю; Калі б я не знаў нараджэння: [Вершы] // Маладосць. № 7; Качан на п'едэстале; Мы.: [Вершы] // ЛіМ. 29 студз.; Добры прыезд; Кнігаўкі: [Вершы] // Там жа. 9 ліп.; Хочаце верце, хочаце не; Чэмпіён: [Вершы] // Ніва. 15 жн.; Хвалько: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Гоша-грыбнік: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Метэорам мой час нясецца: [Вершы] // Чырв. змена. 19 жн.

1966. Сон: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Два браты: [Верш] // Бярозка. № 1; «Тры вышыні...»; «У прымыльніку — мыліцы і пратэз...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 сак.; Раніца новага жыцця: [Рэц. на кн.: Ткачоў П. Сэрца камунара. Мн., 1966] // Там жа. 27 вер.

1967. Капані; Качан на п'едэстале: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; «Дзень і ноч...»; «Прыйдзі аднойчы...»; «А чаму без аркестраў сталіца...»; «Вылятаюць...»; Жарт пра вясновы настрой: [Вершы] // Маладосць. № 3. Рэц.: Шпакоўскі І. Кніга яшчэ ў дарозе // ЛіМ. 1968. 24 вер.; «Дзень і ноч...»: [Верш] // Там жа. 7 сак.; Вясёлы калаўрот: [Верш] // Піянер Бел. 27 студз.; Вылятаюць сорак выраяў...: [Верш] // Там жа. 28 крас.

1968 Ад нядзелі да нядзелі; Маналог дачнага пеўня: [Вершы] // Вожык. № 11; На падводнай вуліцы: [Верш] // Вясёлка. № 6; «Яшчэ планета не астыла...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 6; «Ля падвалін не вухкаў цяжка...»; Усё па закону; Фантазія скошанага лугу: [Вершы] // Маладосць. № 6. Рэц.: Шпакоўскі І. Кніга яшчэ ў дарозе // ЛіМ. 1968. 24 вер.; Тры вершы // Полымя. № 1; Крокі слова твайго: [Верш] // Там жа. № 7; Чырв. змена. 18 ліп.; «Калі гавораць пра вайну...»; Жніўнай ноччу: [Вершы] // Полымя. № 9.

1969. Зазімак; «Трыццаць тры...»: [Вершы]; Два тамы з нашых універсітэтаў // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Дай, жыццё...; Соль; «Я са шляхоў далёкіх і цяжкіх...»; «Каб нараджэння не знаў я...»; Едзе восень: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Вечарам на прызбе: [Верш] // Вожык. № 19; Расцем!: [Верш] // Вясёлка. № 4; Чырвоныя боты: [Верш] // Там жа. № 6; Партрэт: [Верш] // Голас Радзімы. № 16; На сэрцы — неспакою камень; Пасля кароткай пабыўкі; Люблю цікаваць: [Вершы] // Маладосць. № 5; Жорны; «Нібы за стол бяседны — дзверы напята...»; Рэвалюцыя; Поўдзень: [Вершы] // Полымя. № 3; Апасіяната: (Успамін за мяжой): [Верш] // Там жа. № 10; ЛіМ. 10 кастр.; Поўдзень: [Верш] // ЛіМ. 11 сак.; З выстаўкі; Вяснянка; Ты пайшоў: [Вершы] // Там жа. 25 сак.; «Люблю цікаваць неўпрыкметкі...»: [Верш] // Там жа. 13 мая; Старання — О-го-го! Ды што з таго...: [Верш] // Піянер Бел. 2 кастр.; Слово ленинское — как знамя: [Рэц. на кн.: Ткачоў П. Піліпка з Галубінай слабодкі. Мн., 1969] // Сел. газ. 28 сент.

1970. Успамін за мяжой: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; На падводнай вуліцы: [Верш] // Крынічка. Мн.; Апасіяната: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Аўрора; Ветэран: [Вершы] // Бярозка. № 5; «Сонца залацістыя мярэжы...»: [Верш] // Там жа. № 8; Апошні даклад: [Верш] // Вожык. № 4; Красавік: [Верш] // Там жа. № 7; Мініяцюры: На трыбуне; На вяселлі; У доме адпачынку; На седале; На паэтычнай сустрэчы // Там жа. № 17; Ехаў дзед дадому: [Верш] // Там жа. № 21; Клубочак загадак // Вясёлка. № 3; Загадкі // Там жа. № 7; «Не бяжы, не ўцячэш ад сябе...»; «Яшчэ планета не астыла...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 5; Роздум; «Часта думаю: у барацьбе...»; «Можна ў сцежцы змыліцца...»; «Паміж сэрцам маім і трывогай...»; Змярканне; На чацвёртым дзесятку; Дуб у чатырох вымярэннях; Слова: [Вершы] // Полымя. № 5; Новыя сустрэчы, новыя знаёмствы // Вяч. Мінск. 26 ліст.; «Як лёгка наперад глядзець...»; «Залатая лінія дажджу...»; Аб рыфмах: [Вершы] // ЛіМ. 30 кастр.; Крыніца мудрасці // Піянер Бел. 26 сак.; Сердцем окрыленная земля: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Лінія перамены дат. Мн., 1969] // Сел. газ. 8 окт.; Слова: [Верш] // Там жа. 15 дек.

1971. «Смутак — начны валадар...»; «Дрыготкая бярозка пад акном...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Студэнцкі чамадан: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; З новымі пяцёркамі: [Верш] // Бя-

розка. № 1; «Ад Буга да Курыл сівых...»: [Верш] // Там жа. № 3; Ветразь баявы: [Верш] // Там жа. № 4; Летнія краявіды: [Верш] // Там жа. № 7; «На сонечным пагорку...»: [Верш] // Там жа. № 9; Трагікамедыя — для тых, хто не ведае, як судзілі Мар'яна чатыры Івана: [Верш] // Вожык. № 23; Падарунак: [Верш] // Вясёлка. № 1; Савецкі воін: [Верш] // Там жа. № 2; Ля помніка героям: [Верш] // Там жа. № 12; Першы гром; «Зраселы голас перапёлкі...»; Бессмяротнасць; Песня; «Ці бог ішоў з парадай...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Сяліба: Паэма // Полымя. № 8; Камароўка: Ода на пародыю // ЛіМ. 1 студз.; «Сонечны клубочак» // Піянер Бел. 25 сак.; Сваю сцяжынку адшукай // Там жа. 12 жн.

1972. «Асенне-адзінока чараты...»; «Маю права...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Соль: [Верш] // Залацінкі. Мн.; «Ноч весняю мембранаю трымціць...»; «Упадзе на тваё плячо...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Ветразь баявы: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Снегіры: [Верш] // Бярозка. № 2; Сёння ў нас святочны збор: [Верш] // Там жа. № 5; Шчасце рыбака: [Верш] // Там жа. № 8; Грамадзянскія далягляды і публіцыстычнасць паэзіі // Весн. БДУ. Сер. 4. № 1; Пачакай, дзядуля Марс!: [Верш] // Вясёлка. № 4; Балада пра кветкі // Там жа. № 6; Улоў: [Верш] // Там жа. № 8; Каля ёлкі: [Верш] // Там жа. № 12; Лінія высокага напружання // Маладосць. № 5; Масты ў будучыню // Там жа. № 9; Мы — племя крылатае: [Верш] // Піянер Бел. 18 мая; Праспаў; Начніца; Аб'ява: [Вершы] // Там жа. 26 кастр.

1973. Бачу з усіх сцяжын... // Вытокі песні. Мн.; Муза на далёкіх небасхілах // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Гэта ўзважана сэрцам // На высокай хвалі. Мн.; Лінія высокага напружання // На стрыжні часу. Мн.; Чубіць, хто любіць: [Верш] // Вожык. № 2; Чарпак: [Верш] // Вясёлка. № 5; Размова з буслам; «Рэкі дзяцінства...»; «Сплывае гук, а думка застаецца...»; Сцэнка; А голас застаўся: [Вершы] // Маладосць. № 1; Хлопчык з помстай у сэрцы; Настрой; Летнія ямбы: [Вершы] // Там жа. № 4; Паэзія: Дзень сённяшні: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 8 сак.; Мир поэта // Сел. газ. 27 дек.

1974. «Гавораць: «Раўнавага...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; На крылах юнацтва: Час. «Бярозка» — 50 гадоў // Беларусь. № 12; Лімон: [Верш] // Бярозка. № 3; Здзіўленне; Мой ліпень; Пеўчае поле; У грымотах ашалелых веку: [Вершы] // Маладосць. № 6; Бахчысарайскі палац: Ля фантана слёз: [Верш] // Полымя. № 6; Травінкі ў лёдзе; «У памяці гартай-перагартай...»; «Узнацкі шлях...»: [Вершы] // Там жа. № 12; З кагорты юнай, піянерскай // Звязда, 24 снеж.; Сто тысяч песен // Сов. Бел. 15 окт.

1975. Кажушкі; «Як згубіцца ў гэтым свеце лёгка...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Неба тваіх вачэй // Маладосць. № 2; Сэрца; Стэп: [Вершы] // Там жа. № 3; Крынічныя вытокі слова // ЛіМ. 22 лют.; Партрэт; Лівень; Гаварыла маці; «Заружовіцца трава...»: [Вершы] // Там жа. 21 сак.

1976. «Ралля — аснова...»; «Мільёны год...»; «Рэкі дзяцінства...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Промні знаёмства // Далягляды. Мн.; «Мір, аблокі мае...»; Прабачэнне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Капані: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Пакуль у неба б'юць пад'ёмы...»; Памылка; Снежнасць; Вандроўка з літоўскім сябрам; Зносяць могільнік; «Мой друг са смуткам цудадзейства...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Гыля, гыля...»; Першая сустрэча з Райнісам: [Вершы] // Полымя. № 9; «У будні і святы — разам» // Вяч. Мінск. 31 мая; Травінкі ў лёдзе: [Верш] // Гродн. правда. 19 февр.; Тры імпрэсіі; «Тры вышыні, тры сілы знаю ў лесе...»; Студэнцкі чамадан; «Прыйдзі аднойчы ў вечаровы час...»: [Вершы] // Знамя юности. 30 апр.; Мір, аблокі мае: [Верш] // Там жа. 12 мая; «Я пакідаю вам зямлю...»; «На вагі...»; «Век дэкарацыі...»; Вундэркінд; «Я пакідаю галасы...»: [Вершы] // ЛіМ. 10 снеж.; Пакуль у неба б'юць пад'ёмы: [Верш] // Ніва. 18 крас.

1977. «З вайны сустрэлі мацяркі сыноў...»: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Сказаў мне філосаф-ныральшчык...; «Андрэй, Андрэй...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; «Узараны ўспамінамі...»; «Дэрвіш — каранам...»; «Бываюць позіркі такія...»; «Я не кумір — я чорны раб...»; Спроба трактата «Адкуль homo Sapiens»: [Вершы] // Маладосць. № 2; [Рэц. на кн.: Т к а ч е в П. Границы жанра. Мн., 1977] // Неман. № 12; Тры дарогі; У Хатыні; «Шчыруе пры лесе Узбор'е...»; «Стала песня старая новай...»; Песня зялёнага ўкосу: [Вершы] // Полымя. № 2; «Смутак — начны валадар...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 мая.

1978. «Здзіўленне — подых абнаўлення...»; Пеўчае поле; «Залатая лінія дажджу...»: [Вершы] // Аддanасць. Мн.; Мезены палец: Балада няспаленай вёскі // Беларуская балада. Мн.; Неба тваіх вачэй: Маналог з Ушаччыны // На стрыжні часу. Мн.; Дай, жыццё...: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Жартаваць любіў Аўдзей...: [Верш] // Бярозка. № 7; Быў гадзіннік...: [Верш] // Там жа. № 11; Шапка-ўсёвідзімка: [Верш] // Вясёлка. № 2; Плаксамер; Імяніны; У мяне на агародзе; «Не падружацца ніяк...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Как зов тревожный в тишине...: [Рэц. на кн.: П а н ч е н к о П. Крик сойки. М., 1977] // Неман. № 9; Просторы жизненных высот: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Абсяг. Мн., 1978] // Знамя юности. 13 июня; Камсамольскія камісары: [Верш] // Знамя юности. 29 окт.; Мезены палец: Балада няспаленай вёскі // ЛіМ. 19 мая; Паэзія заўсёды з чалавекам // Там жа. 30 чэрв.; Зялёная Пушча: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Піянер Бел. 28 снеж.; Адрас прыцягнення // ЛіМ. 10 ліст.; Калі гавораць пра вайну...: [Верш] // Ніва. 28 мая.

1979. «Імён і дат вялікія планеты...»; «Мне крылатая памяць птушак...»; «За кругам круг, за кругам круг...»; «Да кропелькі час адважыцца...»; «Жывеш, пакуль жывыя...»; «Два крылы ў мяне...»; «Мы развітваемся з сабою...»; Пытанні; Непаўторнасць; Помнік Якубу Коласу; Восеньскае; Укралі Чапліна; Тэлемалітва: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Ключы; Запішыце ў мядзведзі!..: [Верш] // Вясёлка. № 10; Агонь і сонца: Паэма-рэпартаж // Маладосць. № 4; Трава маўчыць: Паэма // Полымя. № 9, 10; Дожджык: [Верш] // ЛіМ. 27 ліп.

1980. Кактэбельскія эцюды: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Агонь і сонца: (З паэмы) // Сучаснік. Мн.; Камсамольскія камісары; «Здзіўленне — подых...»: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Урокі вялікага жыцця // Ткачоў П. Час світальнай зоркі. Мн.; Завулак Рымарскі; Ананімка; «Не рабі смаўжом...»; «Ляцяць, калі днее...»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Прафесійная хвароба: [Верш] // Вожык. № 24; Дарунак у дарогу: [Верш] // Полымя. № 4; Запішыце ў мядзведзі!: [Верш] // Зорька. 24 янв.; Галінка ядлоўцу з Ядрана: «О, Спліт, жамчужына мора...»; Балада Відовай гары; Думкі ля стэндаў музея былога фашысцкага канцлагера ў Ясеновацы; «Люлялі воды Адрыятыкі...»; Пачакай, пакуль прыйду: [Вершы] // ЛіМ. 14 сак.; З балгарскага сшытка: Тошка; Песня скрыпкі; «Помнікаў шмат узвялі...»: [Вершы] // Там жа. 5 вер.; Увасабленне гераічнага духу // Там жа. 19 снеж.; Дай, жыццё...: [Верш] // Чырв. змена. 9 вер.

1981. Чарпак: [Верш] // Вясёлка. Мн.; І ўспыхне крышталь пад святлом // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Ветразь баявы: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Русалка: [Верш] // Вожык. № 11; Зоркі выпалі ў бары: [Верш] // Вясёлка. № 6; Непаседа-весялун: [Верш] // Там жа. № 8; «Дала прырода мне ваду і цвердзь...»; «Меў намеры стары Архімед...»; «На заходзе — чырвань хмурын...»; Рэха; Я ўчора вельмі любіў...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Белорусь моя синеокая // Мол. гвардия. № 10; Просьба вечных агнёў; «Чаму гэтак цягне да зор?..»; «Два шляхі, два імгненні...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Вершы з кнігі «Світальныя птушкі» // Там жа. № 10.

1982. Пеўчае поле: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Крыніца; Стэп: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Любоў да Айчыны сваёй; «Камуністам быць — не абавязак...»; «Стыхія і розум дарог...»; «Як холад апраметны...«; «Прагрукатаў над хатаю...»; Сустрэча;

Ну і зіма!; «Жыў у мяне ядловец...»; «Гэта памяць — радасць...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Дороги, ведущие к сердцу // Молодой коммунист. № 5; «На шляхах вялікай даўніны...»: [Верш] // Полымя. № 6; Крэўнасць небу і зямлі: [Рэц. на кн.: П а н ч а н к а П. Маўклівая малітва. Мн., 1982] // Там жа. № 9; Дрэва, вырашчанае пад сонцам дружбы // Вяч. Мінск. 17 снеж.; Калі дадому вяртаешся...; «Млечны Шлях у тысячы званоў...»; Тры зоркі на спіне; Адстаўнікі; Тапор; Пошук аналогіі; Сонечны дождж: [Вершы] // ЛіМ. 30 ліп.; У хатах і ў сэрцах // Там жа. 29 кастр.; Імя застанецца ў вяках // Там жа. 19 ліст.

1983. Сэрца з сэрцам гутарку вядзе... // Братэрства. Мн.; Быў гадзіннік...; Лімон; Качан на п'едэстале: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; «Апасіяната»: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Хату будзе воўк стаўляць...: [Казка ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Пяцірэчча; Будзь заўсёды, як радзіма добры; У Твардоўскага — вочы Гагарына; Ляцелі пахавальныя; Слухаючы французскую спявачку Мірэй Мацье; Паэта адкрываюць пасля смерці; Герпетолаг — дзіўная назва: [Вершы] // Маладосць. № 2; Надзейнасць крыла амплітуды: [Рэц. на кн.: Б а р а д у л і н Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983] // Полымя. № 8; Лукам'е: Паэма // Там жа. № 12; Лукам'е: [Раздзелы з паэмы] // ЛіМ. 13 мая; Раман Лубкіўскі // Там жа. 30 снеж.; Русалка: [Верш] // Ніва. 26 чэрв.

1984. Лімон: [Верш] // Бярозка. Мн.; Голас Радзімы. 22 сак.; З вайны сустрэлі мацяркі сыноў...: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Уроки великой жизни // Ткачев П. Время утренней звезды. Мн.; «Яшчэ планета не астыла...»: [Верш] // Беларусь. № 1; Мой ліпень: [Верш] // Маладосць. № 7; В соавторстве с жизнью // Неман. № 8; Мера адкрытасці душы // Полымя. № 4; Свята нашай вясны // Там жа. № 9; Зоркі выпалі ў бары: [Верш] // Голас Радзімы. 7 чэрв.; «З веку ў век так было, з веку ў век...»; «Як ад лёсу, ад хат не ўцячы...»; Песня вечнага аратага; «Перад судом галоўным...»; «Табў супрацьлегласці...»; Д'ябальскі матыў; Развітанне Каліноўскага; «Спрачацца аб славе не будзем...»; «Ля якіх сталіц...»; «У віхурным покруце дзён...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 студз.

1985. Мера адкрытасці душы // Вобраз-85. Мн.; «Яшчэ планета не астыла...»; «Камуністам быць — не абавязак...»; «Ёсць на кватэры Леніна ў Крамлі...»; «З веку ў век так было, з веку ў век...»: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Непаўторнасць; «Часта думаю: у барацьбе...»; «Рэкі дзяцінства...»; Цішыня; Поўдзень; «Я сябар кожнай птушцы...»; Кнігаўкі; «Ноч весняю мембранаю трымціць...»; «Дрыготкая бярозка пад акном...»; «Здзіўленне — подых абнаўлення...»; Той жніўнай ноччу; «Сена сохне на граблях...»; «Баяцца паэты простаяў...»; «Узараны ўспамінамі...»; «Ляцелі пахавальныя...»; «Яшчэ планета не астыла...»; «Прыйдзі аднойчы ў вечаровы час...»; «Ноч разліта ў кубы-кватэры...»; «На сэрцы — неспакою камень...»: [Вершы] // Духмяныя верасы. Мн.; З паэмы «Маўчанне травы» // Партызаны, партызаны... Мн.; Соль; «Ралля — аснова...»: [Вершы] // Твой зорны час. Мн.; Дзе канчаюцца дарогі; Тое-сёе з прыгод Вялікага п'сэра Шатландскага дэ «Колі Дзіка»: [Раздз. з паэмы] // Бярозка. № 6; У прыёмнай камісіі; У творчай камандзіроўцы; На семінары па абмену вопытам: [Вершы] // Вожык. № 11; Мікра-коні; Бадзірог: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Салют, фестываль!: Чэмпіён; Пачакай, дзядуля Марс; Будзем сілы набірацца: [Вершы] // Там жа. № 6; Наша Перамога; Голас; Пастулат веры канца XX стагоддзя; Студэнцкія вуліцы; «Надзея, хісткі човен мой...»; Зазімнае; Праз песню салаўіную; Маленькае дапаўненне да табліцы Мендзялеева; Пірогі і пірагі: [Вершы] // Маладосць. № 5; Такі быў знак; Наша праўда; «У век боегаловак і ракет...»; «Настаўнікаў і прарокаў...»; Жаўранкі; Кветкі 41-га года; Аб мазалях; Дзед; Прыпар; «Як дзіўна ўсё...»; На юбілейным парозе: [Вершы] // Полымя. № 7; Сустрэча; Поле; Аднойчы; «Крыўды я не лічыў...»; Два позіркі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 6; Удача; Заснежаная лясніноўка: [Вершы] // Родная прырода. № 2; Наша справа не дае адпачынку: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 13 чэрв.; І жаўранак, і цэлы свет // ЛіМ. 4 студз.; Начное вогнішча; Птушкі і бомбы; «Як гэта блізка ад мяне...»; Пытанне богу; На дзень ад'езду; «Як вершы пішуцца? — пытаюць...»: [Вершы] // Там жа. 7 ліст.; «Час победы на их циферблате!» // ЛГ. 24 апр.; Будзем сілы набірацца: [Верш] // Ніва. 11 жн.; «Ніхто не пачуў...»; Успамін: [Вершы] // Піянер Бел. 6 чэрв.; «Камуністам быць — не абавязак...»; Песня; Непаўторнасць; «Баяцца паэты простаяў...»: [Вершы] // Чырв. змена. 6 чэрв.

1.4.

Л у ч у к У. Возера-бульдозера: Вясёлыя вершы / З укр. Мн., 1978. Рэц.: Я к а ў л е в а Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 25 жн.

1960. Б ж э х в а Я. Жаба: [Байка] / З пол. // Піянер Бел. 19 жн.

1966. Л у б к і ў с к і Р. Ільічоў гадзіннік: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 22 крас.; А у з і н ь А. На ўроку: [Верш] / З лат. // Піянер Бел. 22 крас.

1968. Г а р а д з е ц к і С. Прысвячэнне / З рус.; А к м е н е Э. Сустрэча з Маратам Казеем / З лат.: [Вершы] // Табе, Беларусь: Паэты свету пра Беларусь. Мн.; А к м е н е Э. Сустрэча з Маратам Казеем: [Верш] / З лат. // Піянер Бел. 21 сак.

1969. Л у б к і ў с к і Р. Рукі, узнятыя да клятвы: [Верш] / З укр. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; С у д р а б к а л н Я. Ліхтар; Блазен на асле; Майскі пераварот; Песня: [Вершы] / З лат. // Судрабкалн Я. Яшчэ адна вясна. Мн.; К у л ь с к а я І. Як я адпачываю; Лекавыя сеансы: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 3; М і х а л к о ў С. «Мы ў горадзе...»: [Верш] / З рус. // Там жа. № 9; А к м е н е Э. Сустрэча з Маратам Казеем: [Верш] / З лат. // Вясёлка. № 1.

1970. Д ж а б а р а ў Дж. У кабінеце Леніна: [Верш] / З узб. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; С п р ы н ч а н Б. Вясна: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 5; Р а ж д з е с т в е н с к і У. Ветэран; Аўрора: [Вершы] / З рус. // Бярозка. № 5; Г у ш ч а Я. З успамінаў былога гімназіста; «У адлігу...»: [Вершы] / З пол. // Полымя. № 7.

1971. Л у б к і ў с к і Р. Музыка рэвалюцыі: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Я г о ж. Гераічная балада; Сакавік; Асеннія вогнішчы; Страх; Сон пра вечнага аленя: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 7.

1972. Г і ц г е р Т. У цэнтры Лодзі; К а н а н о в і ч Р. «Такая далёкая і блізкая паэзія...»; Г у ш ч а Я. З успамінаў былога гімназіста; «У адлігу...»: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; М а л д а г а л і е ў Т. Па сцежках гор / З каз.; С а а к я н А. Людзі / З арм.; К о д р у А. Пралог да вялікага вытоку / З малд.: [Вершы] // Маладосць. № 12.

1973. С і м а н е н к а В. Жорны: [Верш] / З укр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Н у р ы З. Выпрабаванні; Сустрэча; Восень: [Вершы] / З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Ш а ў л ы С. Дзіцячы агатуй; Песня аратага; У палёт!; У лесе; Прыгажуні цётачкі: [Вершы] / З чув. // Бярозка. № 12; В і е р у Г. «Як спелыя суніцы...»: [Верш] / З малд. // Вясёлка. № 8; С п р ы н ч а н Б. На ворыве: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 7.

1974. Л у ч у к У. Дзіўнае сабачаня; Футбалісты: [Вершы] / З укр. // Бярозка. № 9; Д а в ы д а ў - А н а т р ы В. Рыжы певень; Мядзведзь; Каза: [Вершы] / З чув. // Вясёлка. № 2; С е н а т о в і ч А. Дарога; А чаму ён усміхаецца?: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 10; М а л д о н і с А. Дзукія / З літ.; С у л т а н а ў А. Беркутам неба прашыта... / З кірг.: [Вершы] // ЛіМ. 8 ліст.

1975. Л у б к і ў с к і Р. Сон пра вечнага аленя; Сакавік: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; К а л г а н А. Пеўнікі / З чув.; П л о т н і е к Я. Гімн дарогам / З лат.: [Вершы] // Бярозка. № 4; К а р у н М. Дзядуля і ўнук: [Верш] / З арм. // Там жа. № 12; П е р а б і й н і с П. Дрэва вечнасці; Прызнанне: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 1.

1976. Ш а ў л ы С. Гавары пра зоркі; Мяне прастор рэспублікі заве; Жарабя; «Сказаў навек!»; Развітальная музыка: [Вершы] / З чув. // Далягляды. Мн.; Л у ч у к У. Возера-бульдозера: [Верш] / З укр. //

Бярозка. № 5; Дабраўскайтэ Р. Балада пра колеры: [Верш] / З літ. // Маладосць. № 1; Лубкіўскі Р. Маці: [Верш] / З укр. // Там жа. № 5; Яго ж. Беларускія снягі: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 21 мая.

1977. Рудокас В. Стрэл; Танец лебедзя перад смерцю; Лета сланечнікаў; Ван Гог. «Сланечнікі»; Расстрэл готыкі; Вясёлка; Аперацыйная. Белы анёл: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Лучук У. Травень; Цеплавоз; Сініцы збіраюць суніцы: [Вершы] / З укр. // Вясёлка. № 5; Турсун-Задэ М. Крошкі хлеба: [Верш] / З тадж. // Там жа. № 9; Дуйсенбіеў А. Гэта праўда ці мана?: [Верш] / З каз. // Там жа. № 10.

1978. Гардзейчаў У. Маёй рэвалюцыі; Снег растаў; Яблыкі; Балада пра хлеб; Зязюльчыны слёзы; Рубеж; «У юнацтве, даўнім і туманным...»; Быць нелюбімым: [Вершы] / З рус. // Далягляды. Мн.; Лучук У. Падарункі: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 3.

1980. Джангазіеў М. Як завуць маму; Просьба Дзінары: [Вершы] / З кірг. // Вясёлка. № 3; Гушчак І. Размова; Гэй, каня я асядлаю; Памочніца: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 10; Веснагорка: (Урывак з паэмы «Маўчанне травы») // Знамя юности. 31 июля.

1981. Турсун-Задэ М. Крошкі хлеба / З тадж.; Лучук У. Падарункі / З укр.; Джангазіеў М. Просьба Дзінары / З кірг.; [Вершы] // Вясёлка. Мн.; Шумакоў М. Добрыя людзі; Паласа; Серабракоў Г. Паляўнічы сезон: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 5; Каламіец У. «Можа, вернецца вечар...»; «Не ўсе прыгожымі былі...»; Лубкіўскі Р. «Так будзе зноў і зноў: адлічаць век зязюлі...»; Лучук У. Поўня; Перабійніс П. Ліст равеснікам: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 8; Яго ж. Камуністы: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.

1982. Лубкіўскі Р. Коннікі з Беларусі: [Верш] / З укр. // Братэрства. Мн.; ЛіМ. 5 лют.; Берулава Х. Рустаўскі сад, восьмага лістапада; Смерць каваля; Карціна на слановай косці; Развітанне; «Год мінае руплівы, ці скончыцца дзень...»; «Жывеш на зямлі, нібы тая пружына...»; «Ідзе — нібы юнак усхваляваны...»; Аліо Мірцхулава: [Вершы] / З груз. // ЛіМ. 8 кастр.

1983. Берулава Х. Рустаўскі сад, восьмага лістапада; Смерць каваля; Карціна на слановай косці; Развітанне; «Год мінае руплівы...»; «Жывеш на зямлі...»; «Ідзе — нібы юнак усхваляваны...»; Аліо Мірцхулава: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; Ламаносаў М. «О вы, каго даўно чакае...»; Вячэрні роздум пра боскую веліч, з выпадку вялікага паўночнага ззяння; Жукоўскі В. Смерць; Пушкін А. Да***; Някрасаў М. Прабач; Цютчаў Ф. «Пясок жарсцвяны па калені...»; «Аб чым ты, вецер уначы...»; «Наперад знаць не даў нам лёс...»; «О, невядомасці спрадвечча...»; «За нашым векам мы ідзём...»; «Прадвызначэнне»; «Не тое, што спасціг,— прырода...»; Блок А. Голас з хору; З паэмы «Адплата»; Ціханаў М. «Шры Ланка. Цэйлонская краіна...»; Рубцоў М. Пра зайца; Шэфнер В. Адкрытая ноч; Елісееў Я. Замаразкі; Гардзейчаў У. Спаленая фотакартка; Цютчаў Ф. Вясновая навальніца: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.

1984. Лучук У. Возера-бульдозера; Падарункі; Цеплавоз; Сенатовіч А. Дарога; А чаму ён усміхаецца?: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Рудокас В. Калі ўзыйдзе зямля; Маўклівая музыка; Чырынга — птушка свабоды; У што вы будзеце гуляць?: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Судрабкалнс Я. Майскі пераварот; Песня; Віліпс П. Архімедава кропка апоры; Закрыем лёткі; Начная патэтычная сімфонія; Палац!; Вярба на беразе ракі; Грыгуліс А. Санет пра мора і жыццё; Іржавая балотная вада; Асенні дождж; Калі будзеш слухаць, што гавораць чараты; Так Ленін нас вучыць; Злосныя словы пасля спрэчкі; Саўлііціс Б. Світанне; Ленін з намі; Час; Вітраж; Дзень травы: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Элксна А. На беразе цішыні; «Семя, як нож, рассячэ, каб расло...»; «Пешаходы, племя вандроўнае...»; Глядзі на святло; «Усё на слабасці маёй трымалася...»; Тры залатыя яблыні; За тваё здароўе, зямля!: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Вільны У. Да цябе, Украіна, прыйду!; Дзмітэрка Л. Канцэрт: [Вершы] / З укр. // Ля вечнага агню. Вершы: 1941—1945. Харкаў; Мн.; Межэлайціс Э. Вусны; Думкі: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; Акмене Э. Сустрэча з Маратам Казеем: [Верш] / З лат. // Полымя. № 6; Лермантаў М. «Не, я не Байран, іншы я...»; Дума; Да партрэта; Ветразь: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 10; Найбі А. Мая чырвоная надзея: [Верш] / З пуштун. // Звязда. 29 ліп.; Вапцараў Н. Развітанне; Еленкаў Л. Маналог Ташо Младэнава; Камень; Леўчаў Л. Вясновы дакор: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 25 мая; Вылчаў Н. Жнівень: [Верш] / З балг. // Там жа. 14 вер.; Малдоніс А. Гоні; Вільнюс; Цэльнасць; Калі сонца ўзыходзіць; Бягучае сонца; Адзіным голасам; Снег ідзе; «Калі глядзіш сам на сябе...»: [Вершы] / З літ. // Там жа. 28 снеж.

1985. Шаманадзе Н. Індзі-міндзі; Кажан; Вярнулася да нас; Пачакай: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Малдоніс А. Брама ўзыходу; Снег ідзе; Дзукія; Гоні; Вільнюс; Палёт; Калі сонца ўзыходзіць; Цэльнасць; Адзіным голасам; Сёння і заўсёды; Бягучае сонца; «Калі глядзіш сам на сябе...»: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.; Рыльскі М. Сустрэча ў Ніжнім; Познія салаўі; «Калі жыццёвыя трывогі...»; Мова: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.; Качэўскі В. Іванка-вадавоз: [Верш] / З укр. // Вясёлка. № 8; Ясенін С. «Край мой любы! Сэрцу сняцца...»; «За ракой гараць агні...»; «Пабудзі мяне золакам спеўным...»; Кантата; Капітан зямлі: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 10; Караславаў С. Дзверы балгарына; Шопкін М. Парыў; Стэфанаў П. Кантрасты; Паптонеў С. Вочы паэта: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 13 вер.

1.5.

На азербайджанскую мову. Бораны: [Вершы] / Тэрч. Ч. Зија // Кејэрчин. 1976. № 3; «Јолларда азарсан набәләд олсан...»; Абиде: [Вершы] / Тэрч. А. Чэмил // Улдуз. 1982. № 9.

На англійскую мову. Memorial; «Arise, dead tyrants and opprerssors...»; «The sound receds, but melody will stay...» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; Memorial / Transl. W. May // Soviet Literature. 1983. № 3.

На армянскую мову. Маці: [Верш] / Пер. А. Саакян // Гарун. 1967. № 11.

На асецінскую мову. «У ацы уысм эвдадз...»; «Ам вереск дидинэг эфтауы...»; «Мэ дард, зын балцэй...»: [Вершы] / Скифироны тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Размисъл; Старият глухар; Три височи...; Сън: [Вершы] / Прев. П. Стефанов // Белоруски поети. София, 1971; Три висини...: [Верш] / Прев. С. Владимиров // 100 шедьоври на съветската лирика. София, 1977; Съвет ли бог ми даде?: [Верш] / Прев. М. Георгиев // Пламък. 1977. № 2; А остана гласът: [Верш] / Прев. М. Георгиев // Нар. младеж. 1977. 8 янв.; Песен; Как се намират гъби; А остана гласът; Червеният вятър: [Вершы] / Прев. М. Георгиев // Панорама. 1984. № 5.

На венгерскую мову. Az öreg fajdkakas / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980; [Вершы] // Szovjet Irodalom. 1984. № 2.

На в'етнамскую мову. Ban chap hành Hôi nhà van Bêlôruxia qôi Hôi Van hoc nqhè thuât Binh Tri Thiên // Sõng Hu'o'nq. 1983. SO 4.

На грузінскую мову. Размова з буслам: [Верш] / Пер. Д. Іварлава // Ахалгазрды камунісці. 1976. 13 крас.; Размова з буслам; На сэрцы — непакою камень; Сплывае гук...: [Вершы] / Пер. Д. Іварлава // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. Voy...; «Me dio Natura...»; Las preguntas / Trad. C. Sherman // Union (Habana). 1985. № 2.

На латышскую мову. «Man rupju akmens sirdi janes...» / Atdz. J. Plotnieks // Draugs. 1972. N 9;

Piemineklis; «Es no taliem un grutiem celiem...»; «Es meza spekam...“ / Ardz. M. Misina // Salsmaize. Riga, 1974; Piemineklis / Atdz. M. Misina // Padomju tautu dzejas izlase. Riga, 1981.

На літоўскую мову. Senas tetervinas / Vert. G. Astrauskas // Sluota. 1974. Nr 24; Miniminos: Susitikimas su poetu; Vestuves / Vert. G. Astrauskas // Sluota. 1975. Nr 4; Tau, Baltarusija / Vert. P. Keidosius // Tiesa. 1980. Vas. 9; Verksmometras; Nesusidraugaus / Vert. A. Matutis // Saulegraza ir saule. Vilnius, 1984.

На малдаўскую мову. Крештем; Пескуитул; Патинаторул; Кэлэторул / Трад. И. Гадыркэ // Помул ку приетень. Кишинэу, 1983; Монумент; «Пе суфлет...»; «Се дуче сунетул...»: [Вершы] / Трад. А. Негриш // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Се дуче сунетул, чи гындул / Трад. А. Негриш // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976; Моара стрикатэ; Пештеле; Кампионул: [Вершы] // Скынтея ленинистэ. 1980. № 6.

На польскую мову. Poszedłes... / Tł. J. Huszcza // Profile. 1970. Nr 11; Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Cisza / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9.

На рускую мову. Основа: (Стихи) / Пер. И. Бурсов. М., 1972. («Молодые голоса»). Рэц.: Г и л ь М. «Земля — моя основа...» // Неман. 1973. № 11; Е ф и м о в Ф. Жизнь и жито // Знамя юности. 1972. 24 авг.

Лесной будильник: Стихи, сказки, загадки / Пер. И. Бурсов. Мн., 1977. Рэц.: В а л к а в е ц П. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 7 крас.; Х о р с у н С. Лесной будильник // Дет. лит. 1978. № 8.

Хлеб на кленовых листьях: Стихи и поэма / Пер. А. Николаев. М., 1977. Рэц.: Р а с о л ь к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 17 лют.; С т р е л ь ц о в М. Земное притяжение // Неман. 1979. № 1.

Жили-были под водой. / Пер. И. Бурсов. Мн., 1979; Мн., 1980; Мн., 1982.

Рассветные птицы: Стихотворения; Поэма. М., 1985.

Молчание травы: Поэма / Пер. И. Бурсов. М., 1987.

Солнечный клубочек: Стихи, сказки, загадки / Пер. И. Бурсов. Мн., 1987.

Лемешевичский бор: [Урывак з кн. «Любіць прыроду — любіць Радзіму»] / Пер. Г. Шилович // Зорька. 1961. 18 нояб.; Книга-партизанка: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1965; Мн., 1968; Памятник; Едет осень: [Вершы] / Пер. П. Семынин // Дружба народов. 1968. № 2; Памятник: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Молодежная эстрада. 1969. № 4; Планета: [Верш] / Пер. В. Проталин // ЛГ. 1969. 26 марта; «Приди однажды...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // В едином строю. М., 1970; Аппассионата: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1970. Вып. 3; «Цвети, мое лето...»; «Вернулись парни в отчий край, домой...»; «Я судьбы, как звезды, как сияния, жду...»; «Никто не плачет...»: [Вершы] / Пер. В. Сорокин // Мол. гвардия. 1970. № 7; Заря над землей: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1970. № 4; Памятник / Пер. И. Бурсов; Планета / Пер. В. Проталин: [Вершы] // Мы — молодые. Альм. М., 1971. Вып. 2; Кочан на пьедестале: [Верш] / Пер. В. Смирнов // В сельском клубе. М., 1972. Вып. 4; Книга-партизанка: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1972; Раздумье: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Нева. 1972. № 10; Памятник: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Комс. правда. 1972. 28 сент.; Никто не услышал; Парус осени: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Сов. Чувашия. 1973. 23 сент.; Бессмертие: [Верш] / Пер. И. Василевский // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; «Золотая линия дождя...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1974. № 8; Слово: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Мой край родной: [Вершы] / Пер. А. Николаев // Неман. 1977. № 4; «Между сердцем моим и тревогой...»; Раздумье: [Вершы] / Пер. А. Николаев // Знамя юности. 1977. 26 мая; Золотая линия дождя...: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Соль: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1978. № 12; Комсомольские комиссары: [Верш] // Знамя юности. 1978. 29 окт.; Мельница: Гоша-грибник: [Вершы] // Зорька. 1978. 20 окт.; «Не знаю сам — завзятый домосед...»; Ливень: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, И. Василевский // ЛГ. 1978. 20 дек.; Растем; Набираться будем сил: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; «В иных мирах...»; «Три высоты в лесу...»; «Путь к обновленью...»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Книга-партизанка: [Нарыс] // Учиться жить по-коммунистически. Мн., 1980; Солнечный огонь: (Поэма) / Пер. В. Тарас // Неман. 1980. № 4; «Приди однажды в предвечерний час...»; Воспоминание; Весенняя сказка; «На сердце — беспокойства камень...»; «Миг обновленья, возвращенья...»; «Не беги, не сбежишь от себя...»; Вечернее; Над землей рощи пламя взбросили: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Мой июль; «А голос остался...»; «Не знаю сам...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Зеленая Пуща: [Верш] / Пер. В. Шошин // Звезда. 1982. № 10; Песня: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Огонек. 1982. № 11; Лимон: [Верш] / Пер. Ф. Тугызбаев // Пионер. 1982. № 9; «В иных мирах...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Сов. молодежь. 1982. 24 окт.; Вместо прощания; «В письмах истории безвестных...»: [Вершы] / Пер. Н. Белинский // Соц. Донбасс. 1982. 30 дек.; Зеленая Пуща / Пер. В. Шошин; Памятник / Пер. А. Аквилев; «День и ночь, день и ночь...» / Пер. П. Журо: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Купальские созвездия: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев, В. Шошин, Г. Бубнов // Неман. 1983. № 1; «Золотая линия дождя...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Огонь: [Верш] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8; Икдагаз; Ну-ка, узнавай скорей сказочных друзей-зверей!: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985; Книга-партизанка: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн. 1985; «Еще планета не остыла...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Наш современник. 1985. № 8; Быть человеком: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Неман. 1985. № 4; На звездных рубежах: [Верш] / Пер. П. Кошель // Там жа. № 6; Растем; Мельница: [Вершы] // Зорька. 1985. 31 мая; Свет Победы нашей; «Тихо гаснут криницы...»; Августовский этюд; Весенняя сказка; Разговор с аистом: [Вершы] // ЛГ. 1985. 5 июня.

На славацкую мову. Pamätnik; Rozhovor s bocianom; Zanikne zvuk a mysel' zastane ti / Prel. H. Krizanová-Brindzová // Recou srdca. Bratislava, 1977.

На узбекскую мову. Лемон ва Лимон: [Верш] / Тарж. М. Мирзаев // Кулни кулга берганда. Тошкент, 1974.

На ўкраінскую мову. Покотився клубок: Вірші / Пер. В. Лучук. К., 1979. Рэц.: С я р о д к а В. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 22 чэрв.

«Із космічних гостинців...»; Весняна казка: [Вершы] / Пер. В. Лучук, Р. Лубківський // Дніпро. 1966. № 6; Весняна казка: [Верш] // Ленін. молодь. 1966. 13 лют.; Приходьте, люди!»: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Там жа. 1966. 16 лют.; «Якби так просто любилося...»: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Жовтень. 1967. № 1; «Ніхто не почув...»; Сіль: [Вершы] / Пер. В. Іваненко // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Я друг їм, а не ворог; Старий тетерюк; «Якби так просто любилося...»; Якби я не народився; Весняна казка; Ген — стіни до небозводу; Обіцяю ночі безсонні: [Вершы] / Пер. В. Лучук; Р. Лубківський // Калинові мости. К., 1969; «Якби так просто любилося...»: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Дніпро. 1969. № 4; Старий тетерюк; «Обіцяю ночі безсонні...»; «Я друг їм, а не ворог...»: [Вершы] / Пер. В. Лячук, Р. Лубківський // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; «Коли б я не народився...»; «Обіцяю ночі безсонні...»: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Додому; Гуслі; «Дни-то колесні шпиці...»: [Вершы] / Пер. М. Сингаївський // Ранок. 1972. № 4; Як вовк хату будував: [Верш] / Пер. В. Лучук // Ленін. молодь, 1973. 6 лют.; Апасіоната: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Дніпро. 1974. № 2; Гарбуз: [Верш] // Барвінок. 1975. № 8; Весела карусель: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Там жа. 1975. № 12; Роздум: [Верш] // Вільна Укр. 1975. 22 черв.; Додому: [Верш] / Пер. М. Сингаївський //

Рад. Укр. 1975. 21 черв.; Іхав дід додому: [Верш] / Пер. В. Моруг // Голоси Білорусії. К., 1976; «Допоки вабить невідоме...»; «У пам'яті гортай-перегортай...»: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський // Дніпро. 1977. № 6; Додому: [Верш] / Пер. М. Генсецький // Молодий ленінець. 1977. 28 лип.; Гарбуз; Покатався / Пер. М. Сингаївський; Лимон; Качан на п'едесталі / Пер. В. Лучук: [Вершы] // Лісова колиска. К., 1979; Підсак: [Верш] / Пер. В. Лучук // Друг читача. 1979. 31 трав.; «Поміж серцем і згустком тривоги...»; «Ріки дитинства...»; «Спека»; «У лазні — милиці дві і протез...»; «Ніхто не почув...»: [Вершы] / Пер. Б. Перебийніс // Дніпро. 1980. № 10; «Не до школи, а до лісу в холодочок...»; «Еноту сниться добрий сон...»: [Загадкі] / Пер. В. Лучук // Барвінок. 1981. № 10; Тарасова криниця: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1982. 25 вер.; Рукостискання: [Прадмова] // Макаль. П. Заручини. К., 1983; Роздум; Червоні вітри; Спомин; Гусла: [Вершы] / Пер. П. Перебийніс // Дніпро. 1983. № 10; Криниця: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Кобзарева зоря. К., 1984; Поезія. К., 1984. Вип. 1; Криниця: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Ленін. молодь. 1984. 15 бер.; Робітн. газ. 1984. 8 бер.; Тарасова криниця: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Черкас. правда. 1984. 5 трав.; «Споконвіку було, споконвік...»: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Вітчизна. 1985. № 5; Криниця: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Жовтень. 1985. № 3.

На французскую мову. «Il se penchait comme un sylvair sauvage...»; Dialogue avec la cigogre; Entre mon coeur et l'inquiétade // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На хіндзі мову. Калі дадому вяртаешся...; «Ніхто не пачуў...»; Помнік; Ідуць дажджы; «Устаньце, мёртвыя тыраны...»; Агонь; «Рэкі дзяцінства...»: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі, 1985.

На чувашскую мову. Палак: [Верш] / Ю. Петров кусарна // Таван Атал. 1973. № 11; Апла пулсан: [Верш] / С. Шавлы кусарна // Коммунизм Ялаве. 1973. 23 сент.; Панулми; Апла пулсан; Палак; Кесле: [Вершы] / С. Шавлы кусарна // Ялав. 1974. № 3; Сакар; Пусламаше; Палак: [Вершы] / С. Шавлы, В. Станьял, Ю. Семенов кусарна // Там жа. 1976. № 3; «Ачалах шыве — пуринчен сенкер...»: [Верш] / Ю. Сементер кусарна // Там жа. 1982. № 7; Амашен палаке; Аппассионата; Асатте; Кесле: [Вершы] / Ю. Сементер кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На эстонскую мову. «Kas jumal appi ruttas?..»; «Luht puhtast kastevärskest...» / Tlk. V. Villandi // Noorus. 1971. N 11.

На Югаславіі мову. «Reka otrostva je najbolj globoka...»; «Ne bezi, ne ubezis ot sebe...» / Prev. T. Pavcek // Sodobnost. 1985. St. 12.

На якуцкую мову. Планета: [Верш] // Кыым. 1972. Ахсынньи 10 к.

1.6.

Піянеры-героі. Мн., 1962/ Скл. з інш.

Пионеры-герои. Мн., 1965; Мн., 1968; Мн., 1972; Мн., 1985 / Скл. з інш.

Напісалі кніжку самі. Мн., 1967 / Скл. з П. Ткачовым.

Эстафета пакаленняў. Мн., 1967 / Скл. з П. Ткачовым.

Твой піянерскі гальштук. Мн., 1972 / Скл.

Такія сэрцы ў нас: Паэзія і проза. Мн., 1980 / Скл. з Г. Далідовічам.

Анталогія грузінскай паэзіі: У`2 т. Мн., 1989 / Рэд. з інш.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Васил Зуйонак // Вълчев Г. Приобщения: Лит. контакти и аналогии. София, 1971; Вълчев Г. Едно поетично поколение // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971. С. 9.

На беларускай мове. Анісковіч У. Чытач: сёння — малы, заўтра — вялікі // ЛіМ. 1978. 9 чэрв.; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 298—300; Яго ж. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Барадулін Р. Чакаю зборніка! // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Яго ж. Як маланка, нечакана // Зуёнак В. Жніўны дзень. Мн., 1985. Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 81—82; Васілю Зуёнку — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1985. 31 мая; Вечаркоў А. Да сэрца кожнага: Штрыхі да творчага партрэта В. Зуёнка // Вяч. Мінск. 1977. 18 студз.; Вярцінскі А. Верш твой — споведзь твая // Полымя. 1967. № 1; Яго ж. Я памяць збярог... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гардзіцкі А. Прэміі юбілейнага // Беларусь. 1983. № 3; Гаўрусёў С. Сэрцабіццё слова // ЛіМ. 1985. 31 мая; Гіль М. «Я веру ў хлеб, як у людзей...» // Маладосць. 1978. № 1; Гніламёдаў У. Арыенціры памяці // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Яго ж. Заклíканы паэзіяй // Вяч. Мінск. 1985. 3 чэрв.: Яго ж. Зорны час паэта // ЛіМ. 1982. 24 вер.; Кобрын У. Уславенне жыццёвай праўды // Мін. праўда. 1982. 20 кастр.; Літвінаў Р. З крыніцы народнай // ЛіМ. 1978. 21 крас.; Лойка А. Выпраўленне ў людзі: Вяртаючыся да прачытанага // Там жа. 1982. 26 лют.; Яго ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 147—149; Марціновіч А. Плённы жніўны дзень // Наст. газ. 1985. 5 чэрв.; Міклашэўскі Я. Праз ісціну — да існасці // Маладосць. 1985. № 6; Новых поспехаў вам, лаўрэаты! // ЛіМ. 1974. 19 ліп.; Нядзведскі У. Па нервах дарог // Вяч. Мінск. 1970. 3 сак; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рошчынская Т. Я веру ў хлеб, як у людзей... // Мін. праўда. 1985. 1 чэрв.; Сідарэвіч А. «У вочы вам глядзіць зямля» // Звязда. 1985. 2 чэрв.; Сімановіч Д. На зямлі прыдзвінскай // ЛіМ. 1977. 20 мая; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 152—153; Собаль В. З сэрцаў, адкрытых людзям // Віцеб. рабочы. 1982. 24 ліст.; Ставер А. Крэда паэта // Звязда. 1970. 21 ліст.; Сучаснасць і грамадзянская актыўнасць паэта // ЛіМ. 1983. 21 кастр.; Танк М. Здабыткі беларускай культуры: Новыя лаўрэаты Дзярж. прэміі БССР // Там жа. 1983. 7 студз.; Тарасюк Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 45—46; Цвірка К. Тварыць нанова свет: Васілю Зуёнку — 50 // Беларусь. 1985. № 6; Шпакоўскі І. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972. С. 63—74; Яго ж. Я іду па зямлі чарадзеем // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978.

На польскай мове. Wassil Zujonak // Wiersze białoruskie. Łódź. 1971.

На рускай мове. Бурсов И. Дорога к слову // Зуенок В. Основа. М., 1972; Вольский А. Со всех тропинок... // Сов. Бел. 1985. 2 июня; Камейша К. Бессонье памяти // Сел. газ. 1985. 2 июня; Крупенька Е. От солнечной росинки до звезды // Знамя юности. 1980. 30 марта; Кулагина Т. Щедрость доброго таланта // Там жа. 1974. 17 июля; Липский В. Смотр муз // Там жа. 1970. 30 окт.; Лойка О. На грани обычного и необычного // Неман. 1972. № 4.

На французскай мове. Zouionak Vassil // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Паэты: [Верш] // ЛіМ. 1976. 17 вер.; Вітка В. Васілю Зуёнку: Аўтограф: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980.

Г. І. Рэут.

ЗЬНІЧ (БЕМБЕЛЬ) АЛЕГ

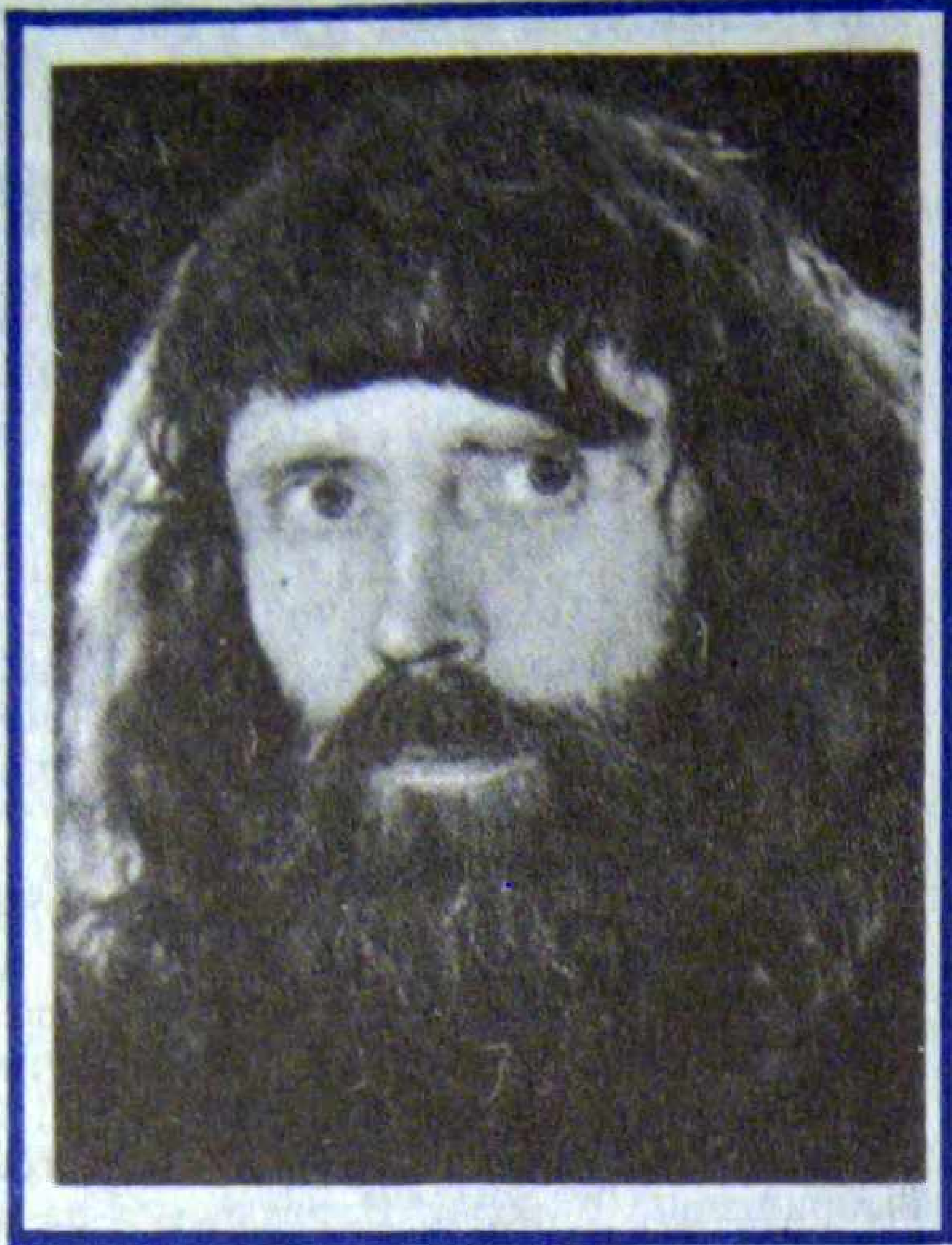

Зьніч (сапр.: Бембель Алег Андрэевіч; інш. псеўд. А. Зьніч; н. 16.12.1939, Мінск), паэт, публіцыст, філосаф. Член СП Беларусі з 1989.

Сын скульптараў — народнага мастака БССР Андрэя Ануфрыевіча Бембеля і Вольгі Анатолеўны Дзядок. У 1956 скончыў СШ № 13 Мінска і паралельна, у 1954, музычную школу № 1 па класе фартэпіяна. У 1956—59 вучыўся на энергетычным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута, потым ў Мінскім музычным вучылішчы па класе фартэпіяна (1959—63). З 1963 да 1969 студэнт Белдзяржкансерваторыі па класе фартэпіяна. Аднач асова (з 1961) працаваў выкладчыкам і канцэртмайстрам у дзіцячых музычных школах Мінска. У 1971—74 займаўся ў аспірантуры Інстытута філасофіі і права АН БССР, пасля сканчэння якой працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам таго ж інстытута (1974—83). Падрыхтаваў кандыдацкую дысертацыю «Нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў мастацкай культуры», але неўзабаве яе канцэпцыя была прызнана «нацыяналістычнай», і абарона не адбылася. З 1983 да 1984 А. Бембель няштатны аўтар Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання. У сааўтарстве з З. Пазняком стварыў гісторыка-пазнавальны тэлесцэнарый «Архітэктурная спадчына Мінска». У 1984 зноў вярнуўся на працу ў Інстытут філасофіі і права АН БССР. У 1985 у Лондане выйшла кніга А. Бембеля «Роднае слова і маральна-эстэтычны прагрэс», што стала повадам для рэпрэсіўнага ўздзеяння на яе аўтара. У 1986 ён быў выключаны з партыі, членам якой з'яўляўся з 1970, пазбаўлены статуса навуковага супрацоўніка, а ў 1987 вымушаны канчаткова пакінуць інстытут. З таго часу быў на творчай рабоце. З 1991 — у Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф. Скарыны.

Як філосаф-публіцыст і як паэт А. Бембель склаўся на памежжы 70—80-х гг. Першыя яго вершаваныя публікацыі з'явіліся ў раённым друку, навуковыя — у рэспубліканскім («Весці АН БССР». 1979) і саюзным (зборнік матэрыялаў «М. Г. Чарнышэўскі і яго спадчына». Новасібірск, 1980). У 1982—84 вершы А. Бембеля змяшчаліся ў штогадовых выпусках альманаха «Дзень паэзіі». Ён таксама адзін з аўтараў калектыўнай кнігі паэзіі «Крыло» (1984). Сапраўднае адкрыццё паэзіі А. Бембеля (Зьніча) для шырокага кола чытачоў адбылося ў 1989, калі з'явіліся публікацыі яго вершаў амаль ва ўсіх рэспубліканскіх літаратурна-мастацкіх часопісах («Крыніца», «Полымя», «Беларусь»). Упершыню айчынны перыядычны друк так шырока прадставіў творы паэта, якія да таго часу лічыліся ледзь не нелегальнымі. Аднак, нягледзячы на прызнанне шырокіх літаратурных і грамадскіх колаў, паэтычная творчасць А. Бембеля (Зьніча) засталася пакуль што малавядомай на Беларусі, паколькі найбольш поўныя яе выданні выйшлі ў 1988 за мяжой: «Саната ростані» — у Беластоку (Польшча), а «Рэха малітвы» — у Нью-Йорку (ЗША). Першы зборнік на радзіме, «Малітвы за Беларусь», быў выдадзены ў 1989 як літаратурны дадатак да неафіцыйнага часопіса «Праваслаўная думка». З 1988 за А. Бембелем замацоўваецца сталы псеўданім Зьніч, а яго паэзія акрэсліваецца пераважна ў інтэлектуальным рэлігійна-быційным напрамку. Хрысціянская ідэя міласэрнасці, вымярэнне з'яў і падзей жыцця, учынкаў і памкненняў людзей у сістэме адвечных каштоўнасцей і з пункту гледжання вышэйшай справядлівасці, роздум над лёсам Беларусі і беларускага народа на мяжы яго этнічнага і гістарычнага вынішчэння, пошук духоўных арыенціраў, якія маглі б забяспечыць народу ўратаванне, матывы недасканаласці роду людскога («апанаванага нячыстым») і адвечная прага асобы да духоўнай і маральнай дасканаласці; успрыняцце цэласнасці і непарушнасці Сусвету як увасаблення гармоніі і суладдзя і арганічная прыналежнасць чалавека да гэтай гармоніі, ідэі свабоды і незалежнасці творчай асобы; вострая палітычная сатыра, накіраваная супраць бюракратыі, таталітарызму, ілжэвучонасці — вось асноўныя тэмы і матывы, выразна развітыя ў паэтычнай творчасці А. Бембеля (Зьніча). Яны доўгі час заставаліся па-за афіцыйна дазволенай сферай і таму з цяжкасцю прабівалі сабе шлях у савецкім друку. Інтэлектуальнасць і скіраванасць да нацыянальных праблем робяць паэзію А. Бембеля (Зьніча) блізкай да паэзіі У. Караткевіча і А. Разанава.

Самым грунтоўным творам філасофскай публіцыстыкі А. Бембеля (Зьніча) з'яўляецца кніга

«Роднае слова і маральна-эстэтычны прагрэс». Яна прысвечана лёсу і сучаснаму стану беларускай мовы, крытычнасць якога была відавочнай для аўтара, і ён сярод нешматлікіх абаронцаў мовы ў тыя гады (кніга стваралася ў сярэдзіне 70-х) заклікаў да яе выратавання. У асобным раздзеле кнігі аўтар выкладае сваю навуковую канцэпцыю нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў мастацкай культуры народа, дае філасофскі аналіз праблемы нацыянальнай мовы, разбурае футуралагічныя прагнозы наконт «зліцця» моў і «сцірання граняў» паміж нацыянальнымі адрозненнямі на шляху да «камуністычнай аднароднасці чалавецтва». Ён робіць вывад, што этнічнае і культурнае «зліццё» грамадства супярэчыць самой логіцы росквіту народаў і нацыянальных культур ва ўмовах сацыяльнай гармоніі і перспектыў цывілізацыі.

Вядомы А. Бембель (Зьніч) і як перакладчык на беларускую мову вершаў рускіх і латышскіх паэтаў.

Жыве ў Мінску. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Роднае слова і маральна-эстэтычны прагрэс. Лондан, 1985.

Рэха малітвы: [Вершы]. Нью-Йорк, 1988.

Саната ростані: [Вершы]. Беласток, 1988.

Малітвы за Беларусь: Першы зб. на Радзіме. Мн., 1989.

1.3.

1979. Жывая спадчына вялікага гуманіста: (Да 175-годдзя з дня нараджэння Людвіга Фейербаха) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4 / Сааўт. У. Конан.

1980. Н. Г. Чернышевский и проблема национального в духовной культуре // Н. Г. Чернышевский и его наследие. Новосибирск.

1982. Настаўнікам; «Ноч...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Нібыта ласку матчыну...»; «Розум — гэта мала...»; «Не судзіце...»; «Гэтай парадзе нам...»; «Па-за зямнымі багаццямі...»: [Вершы] // Голас Радзімы. 5 жн.; Чатырохрадкоўі; Дрэва жыцця; Грэх: [Вершы] // ЛіМ. 25 чэрв.

1983. «Дальбог, сумоўі нашы не бясплённыя...»; «...Будзь неназванай, толькі будзь...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.

1984. Рэха Арыядны; «...Праз пахаванне цел...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Шляхам сумоўя: «Нібыта ласку матчыну...»; Рэха Арыядны; Настаўнікам; «...ў небе, дзе зоркі мігцяць і варушацца...»; Каралеве ружаў; Крынічанкам; «...Ты — як вестка...»; «...крані ласкава...»; «Імя тваё для рэха — Кла-а-а-ра-а!...»; Неўміручай Ксанціпе; Перад наваселлем; «...па-за зямнымі багаццямі...»; «...мільярды продкаў...»; «...аер узвіваецца...»; «Дальбог, сумоўі нашы...»; «...ноч як хваля ў чароўнай хвалі...»; «Каб жа ж ты пажадала йсці...»; «Розум — гэтага мала...»; «...Будзь неназванай, толькі будзь...»; «Захаваем удзячны да лёсу зямнога давер...»; Ноччу каля Нявы; «Наша рэўнасць гардыні роўная...»; Смага адтульнага; З М. Ю. Лермантава: [Вершы] // Крыло. Мн.

1985. Якуб Колас і фарміраванне беларускай навуковай тэрміналогіі // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн.; Далягляды мастацкага ідэалу: (Нататкі з навук.-практ. сімпозіума «Эстэтычныя і сацыяльна-псіхалагічныя праблемы сучаснай мастацкай культуры». Мінск) // Мастацтва Бел. № 8.

1.4.

1983. Ц ю т ч а ў Ф. Вясновая навальніца: [Верш] / З рус. // Братэрства. Мн.; Л е р м а н т а ў М. Ветразь: [Верш] // З рус. // Чырв. змена. 4 мая / Пер. пад псеўд. А. Зьніч.

1984. С у д м а л э Э. «Да сонца немагчыма прытуліцца...»; Я фарбы жыцця вартую; «Рукі мае заняты..»; Белая аблачынка; Вока крыніцы; Свята, што ў нашых сэрцах; Скрозь срэбны лес; А в а т ы н ь ш В. «Твой твар у гэтых лёхах змроку...»; «Ты — цёплы хлеб...»; «Усё жыццё цвітуць старыя рэчы...»; «На досвітку лугі-палеткі...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія: У 2 т. Мн. Т. 2; Л е р м а н т а ў М. Ветразь; «Так, не цябе, даруй...»; «Бывай, нямытая Расія...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 10.

2.3.

На беларускай мове. [Б і я г р а ф і ч н а я натат-ка] // Крыло. Мн. 1984. *М. П. Барташэвіч.*

ЗЯЗЮЛЯ АНДРЭЙ

Зязюля Андрэй [сапр. А с т р а м о в і ч Аляксандр Сцяпанавіч; крыпт.: А. З.; 26.11 (7.12). 1878, в. Навасады Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Ашмянскага р-на Гродзенскай вобл.— 17.1.1921, Сянно Віцебскай вобл.], паэт.

З сялянскай сям'і. Вучыўся ў Ашмянскай павятовай школе. Паводле подпісаў пад карэспандэнцыямі, у 1909 жыў у в. Гальшаны, у 1910— у в. Вішнева. Скончыў каталіцкую духоўную семінарыю ў Пецярбургу (1910). Служыў ксяндзом у вёсках Трабы (цяпер Іўеўскі р-н Гродзенскай вобл.), Ракаў (Валожынскі р-н), Смілавічы (Чэрвеньскі р-н Мінскай вобл.), на Магілёўшчыне і інш. Касцельную службу вёў па-беларуску, выказваў ідэі «адзінай нацыі» (напрыклад, у слове на смерць князя М. Радзівіла, 1914). Наогул, беларускай культурай зацікавіўся яшчэ ў семінарыі пад уплывам свайго земляка А. Лісоўскага (ураджэнца в. Каранды цяперашняга Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.), які быў знаёмы з Б. Эпімах-Шыпілам, прывозіў ад яго беларускія кнігі. Там жа, у семінарыі, арганізаваў беларускую секцыю і звярнуўся да паэтычнай творчасці. Быў блізка знаёмы з Я. Купалам і Я. Коласам, якія ў 1912 наведалі яго ў Свержані.

З 1909 А. Зязюля пачаў друкавацца ў газеце «Наша ніва», пазней у газетах «Беларус» (1913—15), «Крыніца» (1917—18, 1921), «Вольная Беларусь» (1917—19), «Светач» (1916) і інш. Аўтар зборнікаў вершаў «З роднага загону», паэмы «Аленчына вяселле». А. Зязюля — прыхільнік хрысціянска-маралізатарскай паэзіі. Звяртаўся да фальклорна-этнаграфічных вобразаў, паэтызаваў працоўнага беларуса, выказваў веру ў нацыянальнае адраджэнне. Яго патрыятычны верш «Слова праўды аб мове і долі беларуса» выдадзены асобнай брашурай (1917) з прысвячэннем беларускай моладзі. Запісваў і апрацоўваў фальклорныя творы, з А. Грыневічам выдаў другі том зборніка «Беларускія песні з нотамі» (1912). *Н. В. Тарэлкіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Z rodnaha zahonu. Wiasna. Serya I. Sšzytak I. Wilnia, 1914.

Słowa praŭdy ab mowie i doli biełarusa: (Paświačaju biełaruskaj moładzi). Praha, 1917.

Alenčyna wiasielle. Wilno, 1923.

Z rodnaha zahonu: Zbornik wieršau. Wilnia, 1931.

1.3.

1909. Песня дзеўчаці: [Верш] // Н. н. 1 кастр.

1910. Слёзкі: [Верш] // Н. н. 9 вер.

1912. Песня дзеўчаці: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; «Нашай Ніве» ў сёмую гадаўшчыну: [Верш] // Н. н. 16 ліст.

1913. З псальму: [Верш] // Беларус. 31 студз.; Лірнік: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Лес у маі: [Верш] // Там жа. 25 мая; Жыта красуе: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Касьба: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Летні вечар: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Асенні адвячорак: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Да восені: [Верш] // Там жа. 26 вер.; Да слёзкі: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Мніво: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Вясковы музыка: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; У лістападзе: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Зазімак: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Зіме: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; У снежні: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1914. У Новы год: [Верш] // Беларус. 3 студз. / Пад крыпт. А. З.; Васілёк: [Верш] // Там жа. 9 студз.; У студні: [Верш] // Там жа, 22 студз.; У посце: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Думка: [Верш] // Там жа. 20 сак.; У марцы: [Верш] // Там жа. 28 сак.; Алелуя!: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Айцу св. Пію-Х-аму: [Верш] // Там жа. 24 крас.; У красавіку: [Верш] // Там жа. 1 мая; Маёвая ноч: [Верш] // Там жа. 8 мая; Песня салаўя: [Верш] // Там жа. 15 мая; Вечар маёвы: [Верш] // Там жа. 22 мая; У ліпені: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; У жніўні: [Верш] // Там жа. 28 жн.; З сучасных матываў: [Верш] // Там жа. 18 вер.; У верасні: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Малітва да М. Б. Вострабрамскай: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Ражанец: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; К кастрычніку: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Мой засценак: [Верш] // Там жа. 20 ліст.

1915. Песня Беларусі: [Верш] // Беларус. 7 студз.; Пры калысцы: [Верш] // Там жа. 5 лют.; У лютым: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Голас крыжа: [Верш] // Там жа. 12 сак.; У кузні: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Вясна прыйшла: [Верш] // Там жа. 23 крас.; У маі: [Верш] // Там жа. 20 мая; «Хоць вецер бушуе...»: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Веру: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Альфонсу Петрашкевічу: [Верш] // Там жа. 17 ліп.

1916. Светачу: [Верш] // Светач. 9 ліст.; Слова праўды аб мове і долі беларускай: [Паэма] // Там жа. 27 ліст., 3, 23 снеж.

1917. Ніколі: [Верш] / Пад крыпт. А. З.; Слова праўды аб мове і долі беларуса: (Ахвярую бел. моладзі): [Паэма] // Літаратурны зборнік «Вольнае Беларусі». Мн. Сшытак першы; Прыветны верш // Бел. рада. 25 нояб.; Памяці Няслухоўскага: [Верш] // Крыніца. 8 кастр.; Хадакі: [Верш] // Там жа. 15 снеж.

1919. Беларусь: [Верш] // Бел. жыццё. 5 чэрв.

1921. Моц ідэі: [Верш] // Бел. крыніца. 25 сак.; Судзі мяне: [Верш] // Там жа. 5 жн.

1923. Аленчына вяселле // Бел. крыніца. 12 мая, 20 чэрв., 20 ліп., 10 жн., 1, 15 вер.

1924. Успамін аб Ігнату Буйніцкім // Сын беларуса. 10 вер. / Пад псеўд. Зязюля. Аўт. спрэчнае.

1926. У чым наша сіла? // Бел. ніва. 6 студз. / Пад псеўд. Зязюля. Аўт. спрэчнае; 13.000 польскіх асаднікаў на ўсходзе // Бел. справа. 10 ліп. / Пад псеўд. Зязюля. Аўт. спрэчнае; Ніколі: [Верш] // Бел. трыбуна. 23 окт.

1927. Беларусь; Ніколі; Лірнік; Шчабячы, салавейка: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня; «Гістарычны» сурдут; Галата, выходзь!..: [Гумарэскі] // Маланка. № 1 / Пад псеўд. Зязюля. Аўт. спрэчнае.

1928. Мой засценак; Песня салаўя; Ніколі; Народнарэлігійны гімн: [Вершы] // Каляндарык «Хрысціянскай думкі» для беларускай моладзі на 1929 год. Вільня.

1.4.

В і т к е в і ч С. Дзядзька голад: Апавяданне. Вільня, 1911 / Пер. пад псеўд. Зязюля.

М а л і н о ў с к і. Як багацеюць чэшскія сяляне / З пол. Вільня. [1911?] / Пер. пад псеўд. Зязюля.

1.6.

B i e ł a r u s k i j e pieśni z notami. Pb., 1912. T. 2 / Sabrali z A. Hrynievičam.

2.3.

На беларускай мове. Г а р э ц к і М. Андрэй Зязюля // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; К р а ў ц о ў М. Кс. Аляксандр Астрамовіч: Кароткі ўспамін // Бел. звон. 1921. 16 снеж.; Р а н і ц а П. Вясковы лірнік // Беларус. 1914. 2 крас.; С а к а л і н с к і А. У дзесятыя ўгодкі смерці Андрэя Зязюлі // Шлях моладзі. 1931. № 1; Бел. крыніца. 1931. 27 лют.; С т а н к е в і ч А. Кс. А. Астрамовіч (А. Зязюля) // Бел. крыніца. 1923. 13 студз.

На рускай мове. С т а ш к е в и ч Н. Приговор революции: Крушение антисоветского движения в Белоруссии 1917—1925. Мн., 1985. С. 32, 41 і інш.

2.4.

На беларускай мове. В а н с л а ў Е. У дзесятыя ўгодкі смерці А. Зязюлі: [Верш] // Снапок, 1938. № 3; К о с ь ц ь І. Як гэта робіцца?: [Верш] // Беларус. 1915. 19 лют.; П а ў л о в і ч А. Запросіны: [Верш] // Там жа. 1914. 6 лют.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 412.

З. У. Драздова.

Зямкевіч Рамуальд Аляксандравіч [псеўд.: Юры Алелькавіч, С. Барывой, Р. Суніца; крыпт.: Р. Зем., Ром. Зем., Р-н Сун., Р. С-ца; 7.2.1881, Варшава — 1943 ці 1944, Асвенцім (Польшча) (?)], бібліяфіл, бібліёграф, гісторык літаратуры, публіцыст і перакладчык. Пісаў на беларускай і польскай мовах.

Біяграфія яго высветлена недастаткова. Вядома, што бацька Р. Зямкевіча быў загадчыкам друкарні ў Варшаве, паходзіў са Случчыны. Сам ён па прафесіі інжынер-механік (вучыўся ў Кіеве). Па натуры страсны калекцыянер, шмат сіл і сродкаў аддаваў збіранню матэрыялаў па гісторыі беларускай літаратуры і культуры. Жыццё яго звязана з беларускім нацыянальна-культурным рухам.

З 1910 друкаваўся ў «Нашай ніве» і іншых беларускіх выданнях. Жыў пераважна ў Варшаве, дзе супрацоўнічаў з вядомымі беларусазнаўцамі Я. Карскім, М. Федароўскім (дапамагаў ім сваімі матэрыяламі і звесткамі). Пазней Р. Зямкевіч памог таксама варшаўскаму славісту Ю. Галомбаку ў працы над манаграфіяй пра В. Дуніна-Марцінкевіча. Часта выязджаў з Варшавы ў Вільню — адзін з галоўных тагачасных асяродкаў беларускага культурнага руху. У 1908 рабіў фальклорна-этнаграфічныя запісы на Барысаўшчыне, дзе пасябраваў з пісьменнікам-нашаніўцам Я. Шпэтам. Вядомы яго паездкі ў Львоў і Раперсвіль (Швейцарыя), дзе былі багатыя архівы. У 1913 прасіў пісаць яму па адрасу: Рэчыца Мінскай губ., маёнтак Борхаў. У 1913—14 у пошуках гісторыка-літаратурных матэрыялаў і звестак аб'ехаў многія мясціны Магілёўшчыны. У 1915—19 жыў у Мінску, працаваў вайсковым інжынерам. Актыўна ўдзельнічаў у з'ездзе беларускіх нацыянальных арганізацый у Мінску 25—27.3.1917. Сабраў унікальную бібліятэку, калекцыі рукапісаў і беларускага адзення. Апошняя была, па словах З. Бядулі, у 1918 вывезена немцамі ў Берлін. Збіральніцтвам займалася таксама жонка Р. Зямкевіча, журналістка і мастачка Л. Дунін-Баркоўская (1882—1919), якая перахоўвала архіў БСГ. Паводле звестак польскага гісторыка Э. Хвалевіка, большая частка пазнейшай бібліятэкі Р. Зямкевіча ў Варшаве (вул. Хмельна, 68) была прысвечана гісторыі, літаратуры, мовазнаўству і фальклору Беларусі, Літвы, Украіны і славянства наогул. У яго быў выдатны збор беларускіх, украінскіх, польскіх, літоўскіх старадрукаў, у тым ліку Біблія Ф. Скарыны, Астрожская Біблія, слоўнік П. Бярынды, «Хроніка» М. Бельскага, першыя выданні твораў Я. Каханоўскага і г. д., меў таксама аўтографы А. Рыпінскага, А. Вярыгі-Дарэўскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Лучыны, Ф. Багушэвіча, М. Багдановіча і інш., татарскія рукапісы 16—17 ст., пісаныя арабскімі літарамі па-беларуску, шматлікія кнігі па бібліяграфіі і бібліяфільству і г. д. Як страсны калекцыянер пры збіранні кніг і рукапісаў Зямкевіч не грэбаваў часам недалікатнымі сродкамі. На падставе сабраных калекцый напісаў шэраг прац па беларускай бібліяграфіі і гісторыі беларускай літаратуры, каштоўныя сваім багатым матэрыялам. Апублікаваная ім «Беларуская бібліяграфія» (1910) увайшла ў гісторыю як першы спецыяльны бібліяграфічны даведнік на беларускай мове. У гісторыка-літаратурных працах і публікацыях ён прывёў цікавыя звесткі пра Я. Баршчэўскага, М. Багдановіча, В. Дуніна-Марцінкевіча, К. Каганца і інш., некаторыя іх рукапісы апублікаваў. Р. Зямкевіч спрачаўся часам з даследчыкамі, якія недаацэньвалі значэнне і эстэтычны ўзровень літаратуры 19 ст., у прыватнасці творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча, выклікаў у беларускім грамадстве цікавасць да канкрэтнага літаратуразнаўства, да пошукаў і публікацый у гэтай галіне. Артыкулам «Тарас Шаўчэнка і беларусы» (1911) унёс уклад у вывучэнне беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей, у станаўленне беларускага параўнальнага літаратуразнаўства. У 1919 пісаў у газеце «Бацькаўшчына» аб стаўленні У. Леніна да стварэння БССР, аб яго цікавасці да беларускага народа. Вядомы вершы Р. Зямкевіча на польскай мове, а таксама некалькі зробленых ім перакладаў з украінскай і французскай моў на беларускую. Напісаў «Кароткі нарыс гісторыі беларускай музыкі», які загінуў у рукапісе. У гады другой сусветнай вайны Р. Зямкевіч трапіў пры нявысветленых акалічнасцях у гестапа і загінуў, паводле некаторых звестак, у канцлагеры. Загінула ў разбуранай Варшаве і большая частка яго багатых збораў (па некаторых звестках, яны трапілі да К. Езавітава). Асобныя рукапісы і пісьмы Р. Зямкевіча зберагаюцца ў сховішчах Мінска, Вільнюса, Варшавы, у тым ліку пераклады апавяданняў А. Дадэ і В. Стафаніка.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.2.

Адам Ганоры Кіркор: (Біяграфічна-бібліягр. нарыс у 25-летнюю гадаўшчыну смерці). Вільня, 1911 / Кірыл., лац.

Ян Баршчэўскі — першы беларускі пісьменнік XIX сталецця: (Успаміны ў 60-ю гадаўшчыну смерці). Вільня, 1911 / Кірыл., лац.

Цукраварні на Беларусі. [Мінск], 1918.

Аб беларускай народнай эстэтыцы: Спроба характарыстыкі. Вільня: Б. г. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1.3.

1910. Вінцук Дунін-Марцінкевіч, яго жыццё і літаратурнае значэнне // Н. н. 25 ліст.

1911. Тарас Шаўчэнка і беларусы // Н. н. 24 лют.; Адам Ганоры Кіркор: (Біяграфічна-бібліягр. нарыс у 25-летнюю гадаўшчыну смерці) // Там жа. 8 снеж.; Ян Баршчэўскі, першы беларускі пісьменнік XIX сталецця: (Успаміны ў 60-летнюю гадаўшчыну смерці) // Там жа. 22 снеж.

1912. Гульня «Курылка» // Н. н. 1 сак:; Агляд кніг // Там жа. 8 сак.

1915. М-ка Крошын // Беларус. 4 чэрв. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1917. 400-лецце беларускага друку // Вольная Беларусь. 8 жн.; Значэнне Францішка Скарыны ў беларускай культуры // Там жа. 11 жн.; Друк Скарыны і друк сучасны // Там жа. 23 жн.; «Апошняе спатканне», драма ў 4-х дз. Галубка // Там жа. 31 снеж.

1918. Няміга і Менск / Пад псеўд. Р. Суніца; Старая беларуская пісьменнасць: З архіву Рамуальда Зямкевіча // Варта. № 1; Хто я?: [Верш] // Вольная Беларусь. 26 мая; Цукраварні на Беларусі: (Старонка з гісторыі прамысловасці на Беларусі) // Гоман. 23, 26 ліп.

1919. Лісты з Менска // Бацькаўшчына. 21 сак. / Пад псеўд. Р. Суніца; Францыск Скарына // Бел. жыццё. 6 ліп.; Васіль Цяпінскі // Там жа. 14 ліп.; Няміга і Мінск // Беларусь. 12 ліст. / Пад псеўд. Р. Суніца; Беларускіе назовы вуліц у Менску // Там жа. 4 ліст. / Пад псеўд. Ю. Алелькавіч; Справа апалу на зіму // Там жа. 6 ліст. / Пад крыпт. Р. С-ца; Стары замак у Мінску // Там жа. 14, 15 ліст. / Пад псеўд. Р. Суніца; Стары Мінск у беларускіх успамінах // Там жа. 26, 27 ліст.; **1920.** 3, 13 студз. / Пад псеўд. Юры Алелькавіч; Варункі нацыянальнага адраджэння // Звон. 3 кастр. / Пад псеўд. Р. Суніца.

1920. Станіслаў Манюшка і беларусы // Бел. жыццё. 19 студз.

1923. Гутаркі аб беларускай літаратуры: (У сувязі з выхадам «Хрэстаматыі» М. Гарэцкага) // Новае жыццё. 3 сак.

1924. Нацыянальнасць у Вінцука Дуніна-Марцінкевіча: (Матэрыялы да характарыстыкі творчасці) // Заходняя Беларусь. Вільня / Пад псеўд. Р. Суніца.

1927. Аб беларускай народнай эстэтыцы // Маладняк. № 3 / Пад крыпт. Р-н Сун.

1928. Пісьмо ў рэдакцыю // Воля працы. 28 сак.; Воўчы білет самазванцу рэдактару-выдаўцу «Нашай долі» (1906) — яснавяльможнаму «пану графу» Францішку Умястоўскаму // Думка працы. 28 студз. / Пад псеўд. С. Барывой.

1932. Ян Неслухоўскі (Янка Лучына) і яго невядомыя вершы // Неман. № 2.

1964. Тарас Шаўчэнка і беларусы // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.

1977. Стары Мінск у беларускіх успамінах // Пачынальнікі. Мн.

1978. Тарас Шаўчэнка і беларусы // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

1.4.

1909. Стэфанік В. Смерць: Апавяданне / З укр. // Н. н. 16 крас.; Мёртвае цела: Апавяданне / З укр. // Там жа. 21 мая; Стэфанік В. Змяркание: Апавяданне / З укр. // Там жа. 25 чэрв.; Яго ж. Сіняя кніжачка: Апавяданне / З укр. // Там жа. 22 кастр.; Яго ж. Выводзілі з сяла: (З даўнейшага жыцця) // Там жа. 29 кастр.; Яго ж. Сама самюсенка: Апавяданне / З укр. // Там жа. 19 ліст.; Яго ж. Ліст: Апавяданне / З укр. // Там жа. 17 снеж.

1910. Стэфанік В. Анёл: Апавяданне / З укр. // Н. н. 24 чэрв.; Яго ж. Дарога: Апавяданне / З укр. // Там жа. 27 кастр.; Яго ж. Кацярынка: Апавяданне / З укр. // Там жа. 5 ліст.; Яго ж. Сон: Апавяданне / З укр. // Там жа. 18 ліст.

1.5.

На беларускую мову. Скарбы ў раллі: [Верш] / Пер. з пол. Г. Леўчык // Леўчык. Г. Доля і хлеб. Мн., 1980.

На рускую мову. Тарас Шевченко и белорусы // Т. Г. Шевченко в воспоминаниях современников. М., 1962.

1.6.

Беларуская бібліяграфія: Беларускія кнігі XVI—XVIII ст.; Жарты // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910 год. Вільня, 1910 / Скл.

Белорусские книги XVI столетия; Белорусские книги XVII; Белорусские книги XVIII в.: [Бібліяграфія] // Белорусский научно-литературный кружок студентов С.-Петербургского университета. Спб., 1913 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 144—145; Яго ж. Тарас Шаўчэнка і Беларусь. Мн., 1969. С. 76—77; Гарэцкі М. Зямкевіч Р. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 193; Кабржыцкая Т., Рагойша В. Карані дружбы. Мн., 1976. С. 192—193, 212—214; Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 48—54; Мартынава Э. Некаторыя рысы блізкасці і своеасаблівасці развіцця беларускай і ўкраінскай літаратур пачатку XX ст. // Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970. С. 203—205; Мядзёлка П. Сцежкамі жыцця. Мн., 1974. С. 72; Семашкевіч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1971. С. 68—69; Умястоўскі Ф. Праўда аб рэдагаванні «Нашай долі» (1906): Адказ на пісьмо Саўкі Барывоя (Р. Зямкевіча), апублікаванае ў газ. «Права працы» (Вільня, 1927, 14 снеж., № 3) пад загалоўкам «Справа рэдактарства «Нашай долі» // Бел. дзень. 1927. 24 снеж.; Яго ж. Яшчэ аб «Нашай долі» (1906): Адказ С. Барывою // Там жа. 1928. 10 лют.; Ясакар [Бядуля З.]. Штрыхі аб беларускай культуры // Бел. жыццё. 1920. № 2.

На польскай мове. Chwalewik E. Zbiory polskie. Warszawa; Kraków, 1927. T. 2. S. 440; Michalski J. 55 lat z książką. Wrocław, 1976. S. 142—143.

3.1.

Архіў АН Расіі ў Пецярбургу: ф. 292, воп. 2, спр. 50; ЦДГА Літвы: ф. 439, воп. 1, спр. 122; ЦБ АН Літвы: ф. 21, адз. зах. 278, 281, 753—755; ЦНБ АН Беларусі: ф. 23, воп. 1, адз. зах. 405.

А. В. Мальдзіс.

ІВАНОЎ АНАТОЛЬ

Іваноў Анатоль Васілевіч [15(28).11.1914, с. Зямлянск Зямлянскага пав. Варонежскай губ., цяпер Сямілуцкага р-на Варонежскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1954. Піша на рускай мове.

З сям'і вясковага каваля. У 1925—29 вучыўся ў Зямлянскай пачатковай школе. З-за недахопу месцаў у школе 2-й ступені экзамены за пяты клас давялося здаваць экстэрнам, падрыхтаваўшыся за лета 1929 (дапамагла настаўніца М. Фёдарава), а шосты — сёмы класы заканчваць у Варонежы (1929—31). Пасля аднагадовых падрыхтоўчых курсаў пры рабфаку Варонежскага дзяржаўнага медінстытута (1931—32) паступіў у гэты ж інстытут. Скончыўшы яго (1937), атрымаў прызначэнне ваенным урачом у авіяцыйныя часці на Далёкім Усходзе. Служыў малодшым, потым старшым ўрачом авіяцыйнага палка. У 1940 уступіў у КПСС. У час Вялікай Айчыннай вайны быў урачом-эпідэміёлагам, затым начальнікам медыцынскай службы Раёна авіяцыйнага базіравання. Прымаў удзел у баях каля возера Хасан (1938) і ў разгроме японскай Квантунскай арміі (1945). З 1946 служыў у Беларускай ваеннай акрузе ў часцях дальняй авіяцыі. У 1963 у званні падпалкоўніка медыцынскай службы выйшаў у адстаўку. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

Пісаць А. Іваноў пачаў у студэнцкія гады. У 1933 у інстытуцкай шматтыражцы апублікаваны яго першыя вершы. У 1938—40 у часопісе «Военно-санитарное дело» змясціў два навукова-практычныя артыкулы. У наступныя гады пісаў артыкулы для армейскай газеты пад рубрыкай «Парады ўрача». У 1942 задумаў напісаць кнігу пра воінаў-далёкаўсходнікаў, але да ажыццяўлення задумы змог прыступіць толькі ў 1945. На матэрыяле жыцця і баявых дзеянняў воінаў-далёкаўсходнікаў напісаў шэраг апавяданняў, раман «На Далёкім Усходзе» (1954, вытрымаў некалькі выданняў), аповесць «Пад намі цэль» (1976, у часопісе «Неман» друкавалася ў 1975 пад назвай «Хеллоу, Джон!..». Раман «На Далёкім Усходзе» — першы ў савецкай літаратуры буйны твор аб падзеях на возеры Хасан, разгроме савецкімі войскамі Квантунскай арміі. Сюжэт твора пабудаваны на матэрыяле жыцця, побыту аднаго з авіяцыйных злучэнняў Савецкай Арміі. Героі рамана — лётчыкі, члены іх сем'яў, медыкі.

Жыве ў Бабруйску. *В. І. Атрашкевіч, А. С. Гурская.*

1.2.

На Дальнем Востоке: Роман. Мн., 1954. Рэц.: Герцовіч Я. Кніга аб героях-лётчыках // Беларусь. 1954. № 9: Кудраўцаў І. Вачыма сведкі і ўдзельніка // ЛіМ. 1954. 19 чэрв.; Сакалоў В. Размова з чытачом // Полымя. 1954. № 12; Таёкин В. Первая книга молодого писателя // Сов. Отчизна. 1955. № 1; Титов К. Встреча с новыми героями // Сов. Бел. 1954. 8 авг.; Яромушкін Н. Заметкі аб кнігах: Раман аб савецкіх лётчыках // Звязда. 1954. 26 вер.

На Дальнем Востоке: Роман. Мн., 1956. Рэц.: Касцян Н. Цікавы раман // За Радзіму. 1956. 17 чэрв.; Федоров И. На аэродроме Падь Зеленая // Вестн. возд. флота. 1956. № 8.

На Дальнем Востоке: Роман. Мн., 1962.

Под нами цель: Повесть. Мн., 1976. Рэц.: Павленко А. Неизвестные страницы войны // Маг. праўда. 1977. 10 сак.

1.3.

1957. В змеином ущелье: Отрывок из повести // Дняпро. Могилев.

1958. Несгибаемая воля: (Отрывок из повести) // Сов. авиация. 24, 26, 28 авг.; Ровесники: [Апавяданне] // Сов. сокол (Смоленск). 7—9, 11—13, 15—21, 26—28 авг., 2, 5 сент.

1959. В нашем гарнизоне: [Нарыс] // Сов. авиация. 12 апр.; В Змеином ущелье: (Отрывок из повести) // Сов. сокол (Смоленск). 1, 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 23, 26, 27, 29 окт.

1961. Глубокой ночью: [Апавяданне] // Боевые крылья (Смоленск). 8, 9, 16, 19, 25 апр.

1964. Аисты покидают гнезда: [Урывак з аповесці] // Знамя юности. 5, 7, 8 июля; Маришин подарок: (Рассказ машиниста) // Сов. Бел. 15 нояб.

1975. Хеллоу, Джон!.. [Аповесць] // Неман. № 5.

1976. Бригадир в красной косынке: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.

1981. Как Ольга самолет сбила: [Апавяданне] // Во славу Родины. 24 мая.

1982. Сестричка: [Апавяданне] // Во славу Родины. 8 мая.

1983. Колыбельная для Вики: [Апавяданне] // Красная звезда. 16 апр.; Неоконченное письмо (Вероничкино письмо): [Апавяданне] // Сов. Бел. 20 янв.

1984. Из военных рассказов: Сестричка; Как Ольга самолет сбила // Неман. № 10.

1985. Сапер: Фронтовая быль // Во славу Родины. 17 нояб.

1.5.

На беларускую мову. Марышчын падарунак: Апавяданне машыніста // Работніца і сялянка. 1964. № 10; Маг. праўда. 1964. 15 ліст.; Удзячная памяць: [Апавяданне] // Бярозка. 1967. № 12; Тры сустрэчы: [Дакументальная аповесць] // Маг. праўда. 1967. 21 крас.; Ванда: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. 1968. № 10; Новыя справы старога завода: [Нарыс] // Маг. праўда. 1971. 21 крас.; Баявая характарыстыка: [Нарыс] // Там жа. 1971. 8 мая; Служу Савецкаму Саюзу!: Апавяданне // Бярозка. 1973. № 12; Бабуля Кляус: [Урывак з аповесці «На зломе»] // Маг. праўда. 1975. 10 крас.; Сястрычка: Апавяданне // Там жа. 1982. 22 мая; Веранічкіна пісьмо: Апавяданне / Пер. І. Аношкін // Там жа. 1983. 31 снеж.; Сонца над сопкамі: Апавяданне // Бярозка. 1984. № 11; Калыханка для Вікі: Апавяданне / Пер. І. Аношкін // Маг. праўда. 1984. 16 ліст.

На чэшскую мову. Na Dalekém Východě. Praha, 1958.

2.3.

На беларускай мове. Анатолю Іванову — 60 // ЛіМ. 1974. 15 ліст.; Анатолю Іванову — 70 // Там жа. 1984. 16 ліст.; Віншуем з юбілеем // Там жа. 1964. 13 ліст.; Вярыга В. Сустрэча з пісьменнікам // Там жа. 1959. 28 кастр.; Клятнёў Г. [Біябібліягр. нататка да 70-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1984. № 11; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; У гэтым месяцы... // Беларусь. 1974. № 11; Шасцерыкоў П. Пісьменнік-патрыёт: А. Іванову — 70 // Маг. праўда. 1984. 16 ліст. *Г. І. Рэут.*

СУПРАЦОЎНІКІ ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ» ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ, ЯКІЯ ЎДЗЕЛЬНІЧАЛІ Ў ПАДРЫХТОЎЦЫ І ВЫДАННІ ГЭТАГА ТОМА

Заг. рэдакцыі — В. С. Семенякоў (да 15.2.91), А. А. Дылейка (з 12.2.1992), рэдактары першай катэгорыі — І. С. Александровіч, І. Д. Казека (да 1.2.1991), Л. А. Суднік, рэдактар другой катэгорыі — Р. Р. Блашко (да 2.3.1992).

У томе змешчаны фотаздымкі У. А. Крука, а таксама фотаздымкі з архіва БелЭн.

Даведачнае выданне

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

Біябібліяграфічны слоўнік

У 6 тамах

Том 2

Адказны за выпуск *В. С. Семенякоў*

Макет выдання *Г. І. Емец*

Афармленне і мастацкае рэдагаванне *В. Г. Загародняга*

Тэхнічныя рэдактары *М. І. Грыневіч, І. І. Цыцаня, Н. М. Шэвель*

ІБ № 158

Здадзена ў набор 30.10.90. Падпісана да друку 12.03.92. Фармат 70×100[1]/[16]. Папера афсетная. Друк афсетны. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 44,2. Ум. фарба-адб. 98,8. Ул.-выд. арк. 86,28. Заказ 700. Тыраж 5600 экз.

Выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. 220072, Мінск, вул. Ф. Скарыны, 15а.

Мінская фабрыка каляровага друку. 220115, Мінск, вул. Каржанеўская, 20.

Беларускія пісьменнікі: Біябібліягр. слоўн. У 6 т. Т. 2.
Б 43 Верабей — Іваноў / Ін-т літ. імя Я. Купалы АН Рэспублікі Беларусь Беларус. Энцыкл.; Пад рэд. А.В. Мальдзіса; Рэдкал.: І. Э. Багдановіч і інш. — Мн.: БелЭн, 1993. — 541 с.: іл.

ISBN 5-85700-075-0.

Гэта выданне — настольны даведнік для ўсіх, хто займаецца і цікавіцца беларускай культурай. У ім змешчана больш за 1100 артыкулаў з поўнымі, усебаковымі і сістэматызаванымі звесткамі пра жыццё і дзейнасць усіх прадстаўнікоў беларускай літаратуры, якія пісалі на стараславянскай, беларускай, рускай, лацінскай, польскай і іншых мовах Беларусі. У бібліяграфіях прадстаўлена звыш 600 тыс. розных публікацый.

Б $\frac{4406010000-003}{М\ 318(03)-93}$ 14—92 ББК 91.9:83.3 Бел

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя»
імя Петруся Броўкі
рыхтуе да друку 6-томную энцыклапедыю
«ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ»

Першая на Беларусі гістарычная энцыклапедыя найбольш поўна, на ўзроўні дасягненняў сучаснай навукі адлюструе шматвяковы шлях беларускага народа ад сівой даўніны да нашых дзён у непарыўнай сувязі з гістарычным працэсам народаў іншых краін. Яна асветліць усе значныя і важныя падзеі, што адбываліся на тэрыторыі Беларусі. Апрача палітычных, грамадскіх, ваенных з'яў і падзей, на яе старонках будуць змешчаны матэрыялы пра адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел, стан эканомікі, культуры, навукі і тэхнікі на розных этапах гісторыі. Шырока і па магчымасці поўна плануецца падаць гісторыка-археалагічную, этнаграфічную, лепшую архітэктурную і літаратурна-мастацкую спадчыну Беларусі. Важнае месца ў выданні зоймуць геральдыка, нумізматыка, сфрагістыка, генеалогія, гістарычная картаграфія і іншыя прыкладныя гістарычныя дысцыпліны. Каля 5 тысяч біяграфічных артыкулаў будуць змяшчаць звесткі пра гістарычных асоб і іх радавод.

Шмат артыкулаў будзе прысвечана ваеннай гісторыі і палкаводцам нашага народа, шматлікім войнам і бітвам эпохі сярэднявечча і навейшых часоў супраць розных заваёўнікаў, што спакушаліся на беларускую зямлю, а таксама гісторыі ваеннай тэхнікі і зброі.

На старонках энцыклапедыі будуць шырока асветлены нацыянальна-вызваленчая барацьба беларускага народа ў дакастрычніцкі час, падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, складанасці сацыялістычнага пераўтварэння ў 1930—1950-я гады. Будуць названы многія імёны ахвяр сталінскіх рэпрэсій.

У нашай энцыклапедыі будзе паказана і гісторыя народаў, якія здавён жывуць на Беларусі,— палякаў, літоўцаў, рускіх, яўрэяў, татараў і іншых, іх уклад у агульную скарбонку беларускай і еўрапейскай культур. Упершыню плануецца шырока асвятліць культурна-гістарычнае жыццё беларускай эміграцыі розных часоў.

У шматтомнай энцыклапедыі «ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ» мяркуецца змясціць больш за 15 тысяч артыкулаў. У падрыхтоўцы гэтага выдання ўдзельнічаюць вядучыя вучоныя рэспублікі і краіны. Выданне будзе багата ілюстравана каляровымі і чорна-белымі здымкамі.

Падпіска прымаецца ўсімі кнігарнямі Беларускага аптова-рознічнага аб'яднання кніжнага гандлю «Белкніга» і Белкаапсаюза.